CARTEA DINTÂIU A MACAVEILOR

Cap 1

După moartea marelui Alexandru, care lovise pre Darie, au urmat în ţara grecească Antiohul cel vestit, supt carele nelegiuiţi oarecarii dintre fiii lui Israil au pângărit Ierusalimul. Iară Antiohul, deacă au învins pre Ptolomeiu, împăratul Eghiptului, au năvălit în Ierusalim. Şi, luund toate vasele bisericii şi comoarele, au făcut ucidere mare, dintru carea s-au născut mare plângere. Aseamenea au făcut şi căpeteniia dăjdilor, de la el trimis, aprinzând Ierusalimul, şi pre mulţi spre robie ducându-i. Antiohul legile închinării de idoli jidovilor le-au aşezat, depărtând toate ţeremoniile dumnezeieştii cinste şi zidind idolul pustiirii. Pre cei ce nu vrea ticăloşaşte i-au ucis. A căruia porunci mulţi necredincioşi le-au urmat, iară cei credincioşi le-au lepădat, mai gata a muri.

161r 1. Şi au fost după ce au lovit Alexandrul lui || Filip machidonul, carele întâiu au împărăţit în ţara grecească, ieşind din pământul Chethin, pre Darie, împăratul persilor şi a medeanilor,

2. Rânduit-au războaie multe şi au dobândit tăriile tuturor şi au omorât împăraţii pământului.

3. Şi au trecut până la marginile pământului şi au luat jafurile mulţimii noroadelor; şi au tăcut pământul înaintea lui.

4. Şi au adunat puteare şi oaste tare foarte, şi s-au înălţat şi s-au rădicat inima lui.

5. Şi au dobândit împărăţiile limbilor şi pre tirani şi i s-au făcut dăjduitori.

6. Şi după aceastea au căzut în pat şi au cunoscut că va muri.

7. Şi au chemat slugile sale ceale cinstite, carii cu sâne era crescuţi din tinereaţe, şi le-au împărţit împărăţia sa, încă fiind viu.

8. Şi au împărăţit Alexandru ani doisprăzeace şi au murit.

9. Şi au dobândit slugile lui împărăţia, fieştecarele în locul său.

10. Şi ş-au pus toţi cununi împărăteşti după moartea lui, şi fiilor după ei, ani mulţi; şi s-au înmulţit realele pre pământ.

11. Şi au ieşit dintr-înşii o rădăcină păcătoasă, Antiohul cel vestit, fiiul Antiohului împăratului, care fusease în Râm chizeaş; şi au împărăţit în anul împărăţiii grecilor o sută treizeci şi şeaptelea.

12. În zilele acealea au ieşit din Israil nişte fii vicleani şi au îndemnat pre mulţi, zicând: „Să meargem şi să rânduim aşezământ cu limbile ce sânt împrejurul nostru, că, de când
161v ne-am depărtat de cătră eale, ne-au aflat | multe reale”.

13. Şi bun s-au văzut cuvântul în ochii lor.

14. Şi s-au îndemnat oricarii din norod şi s-au dus la împăratul şi le-au dat puteare să facă dreptatea limbilor.

15. Şi au zidit şcoală în Ierusalim, după legile neamurilor.

16. Şi ş-au făcut mădulările netăiate împrejur şi s-au depărtat de cătră sfântul testamânt şi s-au împreunat cu neamurile şi s-au vândut, ca să facă rău.

17. Şi s-au gătit împărăţiia înaintea Antiohului şi au început a împărăţi în pământul Eghiptului, ca să împărăţască preste doao împărăţii.

18. Şi au întrat în Eghipt cu mulţime grea, cu căruţe şi cu elefanţi şi cu călăraşi şi cu multă mulţime de corăbii.

19. Şi au rânduit războiu asupra lui Ptolomeiu, împăratul Eghiptului; şi s-au temut Ptolomeiu de cătră faţa lui şi au fugit, şi au căzut mulţi răniţi.

20. Şi au cuprins cetăţile ceale întărite în pământul Eghiptului şi au luat jafurile pământului Eghiptului.

21. Şi s-au întors Antiohul, după ce au lovit Eghiptul în anul o sută patruzeci şi trii, şi s-au suit la Israil.

22. Şi s-au suit la Ierusalim cu mulţime grea.

23. Şi au întrat în sfinţenie cu mândrie şi au luat oltariul cel de aur şi sfeşnicul luminii şi toate vasele ei, şi masa punerii-înainte şi ceale de gustări şi raclele şi mojerearele ceale de aur şi zaveasa şi cununile şi podoaba cea de aur, carea era în faţa bisericii, şi le-au sfărâmat toate.

162r 24. Şi au luat argintul şi aurul şi vasele || ceale dorite, şi au luat comoarele ceale tăinuite, care au aflat; şi luundu-le toate, s-au dus în ţara sa.

25. Şi au făcut ucidere de oameni şi au grăit cu mare trufie.

26. Şi au fost plângere mare în Israil şi în tot locul lor.

27. Şi au suspinat căpeteniile şi bătrânii, fecioarele şi tinerii au slăbit, şi frumseaţa muierilor s-au schimbat.
28. Tot bărbatul au luat tânguire, şi ceale ce şedea în cămară bărbătească plângea.
29. Şi s-au clătit pământul preste cei ce lăcuiesc într-însul, şi toată casa lui Iacov s-au îmbrăcat cu ruşine.
30. Şi, după doi ani de zile, au trimis împăratul pre căpeteniia dăjdilor la cetăţile Iudei şi au venit în Ierusalim cu gloată mare.
31. Şi au grăit cătră dânşii cuvinte de pace cu vicleşug; şi i-au crezut.
32. Şi au căzut preste cetate de năpraznă şi o au lovit cu rană mare şi au pierdut norod mult din Israil.
33. Şi au luat jafurile cetăţii şi o au aprins cu foc, şi au strâcat căsile ei şi zidurile ei prinprejur.
34. Şi roabe au dus muierile, şi născuţii şi dobitoacele le-au stăpânit.
35. Şi au zidit cetatea lui David, cu zid mare şi ţapân şi cu turnuri ţapine, şi li s-au făcut spre tărie.
36. Şi au pus acolo neam păcătos, oameni vicleani, şi au biruit într-însa; şi au pus arme şi hrană şi au adu|nat jafurile Ierusalimului, 162v
37. Şi le-au pus acolo şi s-au făcut spre cursă mare.
38. Şi s-au făcut aceasta spre leşuirea sfinţeniii şi spre diavol rău în Israil.
39. Şi au vărsat sânge nevinovat prinprejurul sfinţeniii şi au spurcat sfinţeniia.
40. Şi au fugit lăcuitorii Ierusalimului, pentru ei, şi s-au făcut lăcaşul celor din afară şi s-au făcut streină săminţiii sale şi născuţii ei o au lăsat.
*Tovie 2, 6. Amos 8, 10. 41. Sfinţirea ei s-au pustiit, ca sângurătatea *zilele ei ceale de sărbătoare s-au întors spre jale, sâmbetele ei spre ocară, cinstele ei spre nimica.
42. După slava ei s-au înmulţit ocara ei, şi înălţimea ei s-au întors spre jale.
43. Şi au scris împăratul Antiohul la toată împărăţiia sa să fie tot norodul unul şi să lasă fieştecarele leagea sa.
44. Şi s-au odihnit toate neamurile după cuvântul împăratului Antiohului.
45. Şi mulţi din Israil s-au odihnit spre robiia lui şi au jârthuit idolilor şi au spurcat sâmbăta.
46. Şi au trimis împăratul cărţi prin mânile solilor în Ierusalim şi întru toate cetăţile Iudei, să urmeaze legile neamurilor pământului,
47. Şi să oprească arderile şi jârtvele, şi ceale de îmblânzire a să face în bisearica lui Dumnezeu, şi să oprească a prăznui sâmbăta
48. Şi zilele ceale de praznic.
49. Şi au poruncit a spurca ceale sfinte || şi norodul lui Israil cel sfânt. 163r
50. Şi au poruncit să se zidească oltare şi bisearici şi idoli, şi a jârtvui cărnuri de porc şi de dobitoace necurate.
51. Şi să-şi lasă fiii netăiaţi împrejur şi să-ş spurce sufletele cu toate ceale necurate şi urăciuni, aşa ca să uite leagea şi să schimbe toate îndreptările lui Dumnezeu.
52. Şi oricine n-ar fi făcut după cuvântul împăratului Antiohului să moară.
53. După toate cuvintele aceastea au scris la toată împărăţiia sa; şi au rânduit mai-marii preste norod, carii să silească la aceastea.
54. Şi au poruncit cetăţilor Iuda să jirtvuiască.
55. Şi s-au adunat mulţi din norod la cei ce părăsisea leagea Domnului şi au făcut reale pre pământ.
56. Şi au gonit pre norodul lui Israil întru ceale pitulate şi în ascunsele locurile celor fugiţi.
57. În zioa lunii caslau, a cinsprăzeacea, în anul o sută patruzeci şi cinci au zidit împăratul Antiohul urâtul pustiirii idol preste oltariul lui Dumnezeu şi prin toate cetăţile Iudei prinprejur au zidit oltare.
58. Şi dinnaintea uşilor caselor şi prin uliţe, aprindea tămâi şi jârtvuia.
59. Şi cărţile legii lui Dumnezeu le-au ars cu foc, tăindu-le.
60. Şi ori la cine să afla cărţile testamentului Domnului şi oricine ţinea leagea Domnului, după porunca împăratului, îl omorea.
61. În putearea sa făcea aceastea norodului lui Israil, | care să afla în toată luna şi luna prin cetăţi. 163v
62. Şi în a cincea şi în a doaozecea zi a lunii jârtvuia preotul care era în preajma jârtvelnicului.
63. Şi muierile care-ş tăia împrejur fiii săi să ucidea după porunca împăratului Antiohului.

64. Şi spânzura pruncii de cerbice prin toate căsile lor, şi pre cei ce-i tăiase împrejur îi ucidea.

65. Şi mulţi din norodul lui Israil au aşezat cu sineşi să nu mânce ceale necurate şi au ales mai vârtos a muri decât a să spurca cu bucate necurate.

66. Şi n-au vrut a înfrânge leagea lui Dumnezeu cea sfântă şi s-au ucis.

67. Şi au fost mânie mare foarte asupra norodului.

Cap 2

Mathathie, cu fiii, jeleşte năcazul cetăţii şi pângărirea celor sfinte. Şi, arătând seamnele mâhnirii, răspunde celor ce era de la împăratul trimişi că nici el, nici ruda sa vor asculta de acea necredincioasă poruncă. Şi, ucigând pre închinătoriul de idol jidov şi slujitoriul împăratului, fuge cu fiii la munte. Mulţi, nevrând a asculta să ucigă, nevrând sâmbăta a sta împrotiva nepriiatinilor, Mathathie, culegând oastea credincioşilor, cheamă iarăş cinstea lui Dumnezeu, strâcând închinarea de idoli. Şi tăind cetatea Antiohului şi murind, îndeamnă pre fii ca, cu pilda părinţilor, pururea să apere leagea Domnului, dând pre Simion, fiiul său, sfeatnic şi pre Iuda voievod oastei.

164r 1. În zilele acealea s-au sculat Mathathie, fiiul || lui Ioan, fiiului Simion, preotul din fiii lui Ioariv de la Ierusalim, şi au şezut în muntele Modin.

2. Şi avea cinci fii: Ioan, care să numea Gaddis,

3. Şi Simion, căruia policra era Thasi,

4. Şi Iuda, carele să chema Macavei,

5. Şi Eleazar, ce să zicea Avaron, şi Ioanathan, căruia polecra Apfus.

6. Aceaştia au văzut realele care să făcea în norodul Iudei şi în Ierusalim.

7. Şi au zis Mathathie: „Amar mie, la ce m-am născut, să văzu zdrobirea norodului mieu şi zdrobirea cetăţii ceii sfinte şi a şedea acolo, când să dă în mânile nepriiatinilor?

8. Ceale sfinte în mânile streinilor au căzut. Bisearica lui, ca omul cel necinstit.

9. Vasele slavei lui roabe s-au dus, ucisu-s-au bătrânii ei în uliţe, şi tinerii ei au căzut de sabiia nepriiatinilor.

10. Ce neam n-au moştenit împărăţiia ei şi n-au dobândit jafurile ei?

11. Toată podoaba ei s-au luat. Ceaea ce era slobodă s-au făcut slujnică.

12. Şi, iată, ceale sfinte ale noastre şi frumseaţea noastră şi dragostea noastră s-au pustiit şi le-au spurcat limbile.

13. La ce, dară, noao mai mult a trăi?"

14. Şi au tăiat vejmintele sale Mathathie şi fiii lui şi s-au acoperit cu tărsine şi au plâns foarte.

15. Şi au venit acolo cei trimişi de la împăratul Antiohul să-i sâlească; carii fugise în cetatea Modim a jârtvui şi a aprinde tămâie şi de la leagea lui Dumnezeu a să depărta. |

164v 16. Şi mulţi din norodul lui Israil, aşezindu-să, s-au apropiiat cătră dânşii; iară Mathathie şi fiii lui statornici au rămas.

17. Şi răspunzând cei trimişi de la Antioh, au zis lui Mathathie: „Căpetenie şi luminat şi mare eşti în cetatea aceasta şi împodobit cu fiii şi cu fraţii,

18. Apropie-te, dară, întâiu, şi fă porunca împăratului, precum o au făcut toate neamurile şi oamenii Iudei şi cei ce au rămas în Ierusalim; şi vei fi tu şi fiii tăi între priiatinii împăratului şi sporit cu aur şi cu argint şi cu daruri multe".

19. Şi au răspuns Mathathie şi au zis cu glas mare: „Deşi ascultă toate neamurile de împăratul Antiohul să se depearte fieştecare de slujba legii părinţilor săi şi să se odihnească spre poruncile lui,

20. Eu şi fiii miei şi fraţii miei vom asculta de leagea părinţilor noştri.

21. Milostiv fie noao Dumnezeu! Nu e noao folos a lăsa leagea şi dreptăţile lui Dumnezeu.

22. Nu vom auzi cuvintele împăratului Antiohului, nici vom jârtvui trecând poruncile legii noastre, ca să meargem pre altă cale".

23. Şi, cât au încetat a grăi cuvintele aceastea, s-au apropiiat un jidov, în vedearea tuturor, a jârtvi idolilor pre jârtvelnic în cetatea Modim, după porunca împăratului.

24. Şi au văzut Mathathie şi l-au durut şi s-au cutremurat rărunchii lui şi s-au aprins iuţimea lui după judecata legii şi, sărind, l-au ucis pre jârtvealnic.

165r 25. Ci şi preotul, cel de la împăratul Antiohul trimis, || care sâlea a jârtvui, l-au ucis într-aceaea vreame şi jârtvealnicul l-au strâcat.

*Num 25, 13 26. Şi au răvnit leagea, *precum au făcut Finees lui Zamri, fiiului Salomi.
27. Şi au strâgat Mathathie cu glas mare în cetate, zicând: „Tot cel ce are râvna legii, aşezând testamântul, iasă după mine!”
28. Şi au fugit el şi fiii lui în munţi şi au lăsat toate care avea în cetate.
29. Atunci s-au pogorât mulţi, căutând judecată şi dreptatea în pustie.
30. Şi au şezut acolo ei şi fiii lor şi muierile lor şi dobitoacele lor, că au noroit asupra lor realele.
31. Şi s-au vestit oamenilor împăratului şi oastei carea era în Ierusalim, cetatea lui David, că să depărtase oricarii bărbaţi, carii au râsipit porunca împăratului, la locuri ascunse, în pustie, şi să dusease după ei mulţi.
32. Şi numaidecât s-au dus după ei şi au rânduit asupra lor război în zio sâmbetelor.
33. Şi au zis către ei: „Încă şi acum staţi împrotivă? Ieşiţi şi faceţi după porunca împăratului Antiohului şi veţi trăi”.
34. Şi au zis: „Nu vom ieşi, nici vom face cuvântul împăratului, ca să pângărim zioa simbetelor!”
35. Şi au deşteptat asupra lor război.
36. Şi nu le-au răspuns, nice piatră au aruncat spre ei, nice au astupat locurile ceale tăinuite,
37. Zicând: „Să murim toţi întru unirea noastră, şi martori vor fi preste noi ceriul şi pământul, că cu nedreptul ne pierdeţi”.
38. Şi le-au dat lor război sâmbăta; şi au murit ei şi muierile lor şi fiii lor | şi dobitoacele 165v
lor, până la o mie de suflete de oameni.
39. Şi au cunoscut Mathathie şi priiatinii lui şi jale au avut preste ei foarte.
40. Şi au zis omul aproapelui său: „De vom face toţi precum au făcut fraţii noştri şi nu vom oşti asupra limbilor, pentru sufletele noastre şi dreptăţile noastre, acum, mai de curund ne vor pierde de pre pământ”.
41. Şi au gândit în zioa aceaea, zicând: „Tot omul oricine va veni către noi cu războiu în zi de sâmbete, să oştim asupra lui şi nu vom muri toţi, precum au murit fraţii noştri prin ascunsuri”.
42. Atunci s-au adunat către ei sinagoga asideilor cu puteare tare, din Israil, tot cel de bunăvoie în leage.
43. Şi toţi cei ce fugea de reale s-au adaos către dânşii şi li s-au făcut spre întărire.
44. Şi au adunat oaste şi au lovit pre cei păcătoşi cu mâniia sa şi pre oamenii cei strâmbi cu urgiia sa; şi ceialalţi au fugit către neamuri, să scape.
45. Şi au încungiurat Mathathie şi priiatinii lui şi au strâcat oltarele.
46. Şi au tăiat împrejur pruncii cei netăiaţi împrejur, oricâţi au aflat în hotarele lui Israil şi întru tărie.
47. Şi au gonit pre fiii mândriei şi s-au sporit lucrul în mânile lor.
48. Şi au dobândit leagea din mânile neamurilor şi din mânile împăraţilor; şi n-au dat cornul păcătosului.
49. Şi s-au apropiat zilele lui Mathathie a muri şi au zis fiilor săi: „Acum s-au întărit || mândria şi certarea şi vreamea prăpădirii şi mâniia urgiii. 166r
50. Acum, dară, o, fiilor, răvnitori legii să fiţ şi daţi sufletele voastre întru testamântul părinţilor voştri.
51. Şi vă aduceţi aminte de lucrurile părinţilor, care au făcut în neamurile sale, şi veţi lua slavă mare şi nume veacinic.
*Facere 22, 2. 52. *Avraam au nu în ispită s-au aflat credincios şi i s-au socotit spre dreptate?
*Facere 41, 4. 53. *Iosif, în vreamea strâmturii sale, au păzit porunca şi s-au făcut domn Eghiptului.
*Num. 25, 13. Ecli. 45, 28. 54. *Finees, tatăl nostru, râvnind râvna lui Dumnezeu, au luat testamântul vecinicii preoţii.
*Iosie 1, 2. 55. *Isus, când au plinit cuvântul, s-au făcut povăţuitoriu lui Israil.
*Num. 14, 6. Iosue 14, 14. 56. *Caliv, când să mărturiseaşte în bisearică, ia moştenirea.
*2 Împăr. 2, 4. 57. *David, cu mila sa, au dobândit scaunul împărăţiii în veaci.
4 Împăr. 1, 11. 58. *Ilie, râvnind râvna legii, s-au rădicat în ceriu.
*Daniil 3, 50. 59. *Ananie şi Azarie şi Misail, crezând, s-au izbăvit de văpaie.
*Daniil 6, 22 [23]. 60. *Daniil, în unirea sa, s-au izbăvit din gura leilor.
61. Şi aşa socotiţi, prin neam şi în neam, că toţi cei ce nădăjduiesc într-Însul nu slăbesc.
62. Şi de cuvintele omului păcătos să nu vă teameţi, că slava lui gunoiu e şi viiarme.
63. Astăzi să înalţă şi mâne nu să va afla, că s-au întors în pământul său şi gândirea lui au perit.

64. Voi, dară, fiilor, întăriţi-vă şi bărbăteaşte lucraţi în leage, că într-însa slăviţi veţi fi.
166v 65. Şi, iată, Simion, fratele vostru, ştiu că om de sfat iaste. Pre acela auziţi pururea, | şi el vă va fi tată.
66. Şi Iuda Macaveul, cu puteare tare din tinereaţele sale, să vă fie căpeteniia oastei, şi acela va purta războiu norodului.
67. Şi veţi aduce cătră voi pre toţi făcătorii legii şi izbândiţi izbânda norodului vostru.
68. Răsplătiţi răsplătirea limbilor şi luaţi aminte spre porunca legii".
69. Şi i-au blagoslovit şi s-au adaos cătră părinţii săi.
70. Şi au murit în anul o sută patruzeci şi şase şi s-au îngropat de fiii săi în mormânturile părinţilor săi, în Modim, şi l-au plâns tot Israilul cu plângere mare.

Cap 3

Iuda Macaveiu voivod ales să vesteaşte, carele, străbătând cetăţile Iudei, ucidea pre toţi necredincioşii. Şi, ucigând pre voivodul Apolonie şi răsipind oastea lui, au biruit cu puţin pre putearnica oastea Siriii cu povăţuitoriul său, Sărone. Iară mâniindu-să pentru aceasta împăratul Antiohul, purcezând în Persidea, au rânduit pre Lisie viţeîmpărat, dându-i gătire de războiu asupra jidovilor, carele au trimis asupra pământului Iudei pre Gorghia cu oaste. Iară Iuda şi ai săi la războiu să gată, mai vârtos cu lucrurile pocăinţii şi cu rugăciunea cătră Dumnezeu.

1. Şi s-au sculat Iuda, care să cheamă Mathathie, fiiul lui, pentru el.
2. Şi-l ajuta toţi fraţii lui şi toţi cei ce să împreunase cu tatăl lui şi oştea războiul lui Israil cu veselie.
3. Şi au lăţit slava norodului său şi s-au îmbrăcat cu platoşe ca un uriiaşu şi s-au încins
167r cu armele sale ceale de războiu în războaie || şi apăra taberile cu sabiia sa.
4. Aseamenea s-au făcut leului cu lucrurile sale şi ca puiul leului ce râgneaşte în vânat.
5. Şi au gonit pre cei vicleani cercetându-i, şi pre cei ce turbura norodul său i-au aprins cu văpăi.
6. Şi s-au izgonit nepriiatinii lui de frica lui şi toţi lucrătorii strâmbătăţii s-au turburat; şi s-au îndreptat mântuirea în mâna lui.
7. Şi întărâta împăraţi mulţi şi veselea pre Iacov cu lucrurile sale; şi în veac pomenirea lui cu blagoslovenie.
8. Şi au străbătut cetăţile Iudei şi au pierdut pre cei necredincioşi dintr-însele şi au întors mâniia de cătră Israil.
9. Şi s-au vestit până la marginile pământului şi au adunat pre cei ce perea.
10. Şi au adunat Apolonie neamurile, şi din Samariia puteare multă şi mare, a război asupra lui Israil.
11. Şi au cunoscut Iuda şi au ieşit spre întâmpinarea lui şi l-au lovit şi l-au ucis; şi au căzut răniţi mulţi, şi ceialalţi au fugit.
12. Şi au luat jafurile lor. Şi sabiia lui Apolonie o au luat Iuda şi oştea cu ea în toate zilele.
13. Şi au auzit Siron, căpeteniia oastei Siriei, că au adunat Iuda adunare de credincioşi şi bisearica cu sine.
14. Şi au zis: „Face-m-voiu nume şi mă voiu proslăvi întru împărăţie şi voiu bate pre Iuda şi pre cei ce sânt cu el, carii urgisea cuvântul împăratului".
167v 15. Şi s-au gătit şi s-au suit cu el taberile necredincioşilor, tari ajutori, ca să | facă izbândire spre fiii lui Israil.
16. Şi s-au apropiat la Vethoron şi au ieşit Iuda spre întâmpinarea lui cu puţâni.
17. Iară cât au văzut oastea venind spre întâmpinarea sa, au zis Iudei: „Cum vom putea puţâni oşti împrotiva atâta mulţime şi aşa multă şi aşa tare? Şi noi ne-am ostenit cu postul astăzi".
18. Şi au zis Iuda: „Lesne e a să închide mulţi în mâni de puţini. Şi nu iaste usebirea înaintea Domnezeului ceriului a izbăvi cu mulţi şi cu puţini.
19. Că nu în mulţimea oastei e biruinţa războiului, ci din ceriu tărie este.
20. Aceia vin cătră noi în mulţime îndărăbnică şi în mândrie, să ne piarză pre noi şi muierile noastre şi fiii noştri şi să ne jefuiască.
21. Iară noi vom oşti pentru sufletele noastre şi pentru legile noastre.
22. Şi Însuşi Domnul îi va zdrobi înaintea feaţii noastre, iară voi să nu vă teameţi de ei".
23. Şi, cât au încetat de-a grăi, îndată au sărit asupra lor; şi s-au zdrobit Seron şi oastea lui înaintea acestuia.

24. Şi i-au gonit în pogorârea lui Vethoron până la câmp; şi au căzut dintr-înşii opt sute de bărbaţi, iară ceiaalalţi au fugit în pământul filisteilor.
25. Şi au căzut frica Iudei şi a fraţilor lui şi groaza preste toate neamurile prinprejurul lor.
26. Şi au ajuns la împăratul numele lui, şi de războaiele Iudei povestea toate neamurile.
27. Şi, cât au auzit împăratul Antio||hul cuvintele aceastea, s-au mâniiat cu inima; şi 168r
au trimis şi au adunat oastea a toată împărăţiia sa, taberi tari foarte.
28. Şi au deşchis vistieriia sa şi au dat oastei leafă pe an şi le-au poruncit să fie gata spre toate.
29. Şi au văzut că au scăzut banii din vistieriile sale şi dăjdile ţinutului, puţine pentru neînţeleagerea şi rana ce au făcut pre pământ, ca să deperteaze ceale lejuite, carele era din zilele ceale dintâiu.
30. Şi s-au temut ca nu cumva să aibă ca o dată şi de doao ori spre cheltuieli şi spre daruri, care dedease mainte cu mână largă şi prisosise preste împăraţii cei dinnaintea lui.
31. Şi era călcat cu inima foarte, şi au gândit a să duce în Perside şi a lua dăjdile ţărâlor şi a aduna argint mult.
32. Şi au lăsat pre Lisia, om cinstit, de neam împărătesc, preste trebile împărăteşt, de la râul Efrathului până la râul Eghiptului,
33. Şi să crească pre Antiohul, fiiul său, până când va veni.
34. Şi i-au dat jumătate de oaste şi elefanţi. Şi i-au poruncit despre toate care vrea şi despre lăcuitorii Iudei şi a Ierusalimului,
35. Şi să trimită la ei oaste, a zdrobi şi a dezrădăcina vârtutea lui Israil şi rămăşiţele Ierusalimului şi a ştearge pomenirea lor din loc,
36. Şi să rânduiască lăcuitori fii de alt neam întru toate hotarele lor şi cu sorţi să | împarţă 168v
pământul lor.
37. Şi împăratul au luat partea oastei ceiiaalalte şi au ieşit din Antiohiia, cetatea împărăţiii sale, în anul o sută patruzeci şi şapte. Şi au vânslat râul Efrathului şi umbla prin ţânuturile ceale din sus.
38. Şi au ales Lisie pre Ptolomeiu, fiiul Doriminii, şi pre Nicanor şi pre Gordie, bărbaţi putearnici, din priiatinii împăratului.
39. Şi au trimis cu ei patruzeci de mii de oameni şi şapte mii de călăraşi, să vie în pământul Iudei, să-l piarză, după cuvântul împăratului.
40. Şi au purces cu toată putearea sa şi au venit şi au ajuns la Emmaum, în pământul câmpiii.
41. Şi au auzit neguţătorii ţinuturilor numele lor şi au luat argint şi aur mult foarte şi slugi. Şi au venit în tabără, ca să ia pre fiii lui Israil spre robi; şi s-au adaos către dânşii oastele Siriii şi al pământului celor de alt neam.
42. Şi au văzut Iuda şi fraţii lui că s-au înmulţit răotăţile, şi oastele să apropiia de hotarele lor. Şi au cunoscut cuvintele împăratului, care poruncise norodului a face spre perire şi spre mistuire.
43. Şi au zis fieştecarele către aproapele său: „Să rădicăm suruparea norodului nostru şi să oştim pentru norodul nostru şi pentru ceale sfinte ale noastre".
44. Şi s-au adunat adunare, ca să fie gata la războiu şi să să roage şi să ceară milă şi îndurări.
45. Şi Ierusalimul nu să lăcuia, ci era ca pus||tiia; nu era cine să între şi să iasă din 169r
născuţii ei. Şi cel sfânt să călca, şi fiii celor de alt neam era în cetate, acolo era lăcaşul limbilor. Şi s-au luat desfătarea lui Iacov şi au scăzut acolo surla şi alăuta.
46. Şi s-au adunat şi au venit în Masfa, în prejma Ierusalimului, că locul rugăciunii era în Masfa, mai înainte în Israil.
47. Şi au postit într-acea zi şi s-au îmbrăcat cu tărsâne şi cenuşe au pus pre capul său şi au tăiat vejmintele sale.
48. Şi au desfăcut cărţile legii, din carele cerceta limbile asămănarea bozilor săi.
49. Şi au adus podoabele ceale preoţeşti şi pârghele şi zeciuirile. Şi au deşteptat pre nazarei, cei ce plinise zilele.
50. Şi au strâgat cu glas mare spre ceriu, zicând: „Ce vom face acestora şi încătro îi vom duce?
51. Şi ceale sfinte ale Tale s-au călcat şi s-au spurcat, şi preoţii Tăi s-au făcut spre jale şi spre smerenie.
52. Şi, iată, neamurile s-au adunat asupra noastră să ne piarză. Tu ştii ceale ce gândesc asupra noastră.
53. Cum vom putea sta înaintea feaţii lor de nu ne vei, Tu, Dumnezeule, ajuta?"
54. Şi cu trâmbiţele au strâgat cu glas mare.

55. Şi, după aceastea, au rânduit Iuda povăţuitori norodului, trivuni şi sutaşi, şi peste cinzeaci şi peste zeace.

56. *Şi au zis celor ce zidea case şi logodea muieri şi sădea vii şi celor fricoşi să se întoarcă fieştecarele la casa sa, după leage. | *2 Leage 20: 5, 6, 7, 8.

169v 57. Şi au pornit tabăra şi o au aşezat spre austrul lui Emaus. Giud. 7, 3.

58. Şi au zis Iuda: „Încingeţi-vă şi fiţi fii putearnici şi fiţi gata spre dimineaţă, ca să oştiţi asupra neamurilor acestora, care s-au adunat asupra noastră, a ne pierde pre noi şi ceale sfinte ale noastre. Judec. 7, 3.

59. Că mai bine e noao a muri în războiu decât a vedea răotăţile neamului nostru şi a celor sfinte.

60. Iară precum va fi voia în ceriu, aşa să fie!"

Cap 4

Gorghie caută pre Iuda, iară acesta, pre ai săi îndemnând, varsă vrăjmaşii; şi iarăşi, biruind pre oastea lui Gorghie, culeage jafurile; şi iarăş, vărsând către Dumnezeu rugăciuni, învinge pre oastea lui Lisie şi după aceaea, curăţind bisearica, nou oltariu rădică. Şi toate cealea ce era de treaba dumnezeieştii slujbe gătindu-le şi jârtve aducând, cu mare veselie prăznuiesc înoirile ei opt zile, aşezând şi preste an praznicul acestor înoiri în opt zile a să face.

1. Şi au luat Gorghie cinci mii de bărbaţi şi o mie de călăraşi aleşi. Şi au pornit tabăra noaptea,

2. Ca să ajungă la tabăra jidovilor şi să-i lovească degrabă. Şi fiii cei din coşteiu le era povăţuitoriu.

3. Şi au auzit Iuda şi s-au sculat el şi cei putearnici, a lovi putearea oastelor împăratului, carea era în Emaus,

4. Că încă era râsipită oastea din tabără.

5. Şi au venit Gorghie în tabăra Iudei noaptea, şi pre nime n-au aflat, şi căuta prin munţi, că au zis: „Aceştia fug de noi". ||

170r 6. Şi, deacă s-au făcut zio, s-au arătat Iuda în câmp, numai cu trii mii de bărbaţi, carii acoperemânturi şi sabii nu avea.

7. Şi au văzut tabăra limbilor putearnică şi împlătoşaţi şi călăraşii împrejurul lor, şi aceştia învăţaţi la războiu.

8. Şi au zis Iuda bărbaţilor celor ce era cu sâne: „Nu vă teameţi de mulţimea lor, şi de pornirea lor să nu vă înfricoşaţi.

9. *Aduceţi-vă aminte cum s-au mântuit părinţii noştri în Marea Roşie, când îi gonea Faraon, cu oaste multă. *Ieşir. 14, 5.

10. Şi acum să strâgăm spre ceriu şi să va milostivi spre noi Domnul şi-Ş va aduce aminte de testamântul părinţilor noştri şi va zdrobi oastea aceasta înaintea feaţii noastre, astăzi.

11. Şi vor şti toate limbile că iaste cine să răscumpere şi să izbăvească pre Israil".

12. Şi au rădicat cei de alt neam ochii săi şi i-au văzut viind dinprotivă.

13. Şi au ieşit din tabără la războiu şi au răsunat cu trâmbiţa cei ce era cu Iuda.

14. Şi s-au lovit şi s-au zdrobit limbile şi au fugit la câmp.

15. Iară cei mai de pre urmă, toţi au căzut de sabie şi i-au gonit până la Ghezoron şi până la câmpurile Idumeii şi Azotiii şi Iamniii. Şi au căzut dintr-înşii până la trii mii de bărbaţi.

16. Şi s-au întors Iuda şi oastea lui, urmând după el.

17. Şi au zis către norod: „Nu poftiţi jafurile, că războiu împrotiva noastră iaste.

170v 18. Şi Gorghie şi oastea lui aproape de noi, în | munte; ci staţi acum împrotiva nepriiatinilor noştri şi-i bateţi, şi veţi lua după aceaea jafurile fără grije".

19. Şi, încă grăind Iuda aceastea, iată, s-au arătat o parte oarecarea, privind din munte.

20. Şi au văzut Gorghie că spre fugă s-au întors ai săi şi au aprins tabăra, că fumul ce să vedea arăta ce era făcut.

21. Carea văzând, s-au temut foarte, văzând împreună şi pre Iuda şi oastea lui în câmp, gata la războiu.

22. Şi au fugit toţi la câmpul celor de alt neam.

23. Şi Iuda s-au întors la jafurile taberilor şi au luat aur mult şi argint şi hiachinth şi urşinic de mare şi bogăţii mari.

24. Şi, întorcându-să, laudă cânta şi binecuvânta pre Dumnezeu în ceriu, că e bun, că în veac e mila Lui.

25. Şi s-au făcut mântuire mare în Israil în zioa aceaea,
26. Iară oricarii de alt neam au scăpat, au venit şi au vestit lui Lisie toate ceale ce să făcuse.
27. Care el, auzând, căzând cu inima scădea, căci că nu ceale ce au vrut acealea s-au întâmplat în Israil şi care au poruncit împăratul.
28. Şi în anul următoriu au adunat Lisie bărbaţi aleşi şasezeaci de mii şi călăraşi cinci mii, ca să-i bată.
29. Şi au venit în Iudeea şi au pus tabăra în Vethoron. Şi le-au ieşit Iuda spre întâmpinare cu zeace mii de bărbaţi.
30. Şi au văzut oaste tare şi s-au rugat şi au zis: „Bine eşti cuvântat, Mântuitoriul lui || Israil, *Cel ce ai zdrobit pornirea celui putearnic prin mâna slujii Tale, David, **şi ai dat tabăra celor de alt neam în mâna lui Ionathan, fiiului său, şi a armaşului lui. 171r

*1 Împăr. 17, 50.
**1 Împăr. 14, 13.

31. Închide oastea aceasta în mâna norodului Tău Israil şi să se ruşineaze în oastea sa şi în călăraşi.
32. Dă-le groază şi usucă îndrâznirea vârtutii lor şi să se clătească cu zdrobirea sa.
33. Oborâ-i cu sabiia celor ce Te iubesc şi să Te laude toţi cei ce cunosc numele Tău cu cântări".
34. Şi au lovit războiu; şi au căzut din oastea lui Lisie cinci mii de bărbaţi.
35. Şi, văzând Lisie fuga alor săi şi îndrâznirea jidovilor, şi cum că sânt gata au a trăi, au a muri tare, s-au dus în Antiohiia şi au ales ostaşi, ca, înmulţiţi, iară să vie în Iudeia.
36. Şi au zis Iuda şi fraţii lui: „Iată, s-au zdrobit nepriiatinii noştri, să ne suim acum a curăţi ceale sfinte şi a le înnoi".
37. Şi s-au adunat toată oastea şi s-au suit în muntele Sionului.
38. Şi au văzut sfinţirea părăsită şi oltariul pângărit şi porţile arse şi prin curţi tufe răsărite, ca în dumbravă sau în munţi, şi cămările preoţeşti surpate.
39. Şi au tăiat vejmintele sale şi au plâns cu plângere mare şi au pus cenuşe pre capul său.
40. Şi au căzut cu faţa la pământ şi au strâgat cu trâmbiţele seamnelor şi au strâgat în ceriu.
41. Atunci au rânduit Iuda bărbaţi, să oştească împrotiva celor ce era în coşteiu, până când vor curăţi ceale sfinte.
42. Şi au ales preoţi fără prihană, | carii avea vreare în leagea lui Dumnezeu. 171v
43. Şi au curăţit ceale sfinte şi au dus pietrile spurcăciunii la loc necurat.
44. Şi au gândit de oltariul arderilor, care să spurcase, ce vor face cu el.
45. Şi le-au venit sfat bun, să-l strâce, ca nu doară să le fie spre ocară, că l-au spurcat limbile şi l-au râsipit.
46. Şi au pus pietrile în muntele casii, în loc cuvios, până când ar veni proroc şi va răspunde pentru eale.
47. Şi au luat pietri întregi după leage; şi au zidit oltariu nou, după cel ce fusease mainte.
48. Şi au zidit ceale sfinte şi ceale ce era în casă dinlontru. Şi casa şi curţile le-au sfinţit.
49. Şi au făcut vase sfinte noao şi au adus sfeacinicul şi oltariul tămâierilor şi masa în bisearică.
50. Şi tămâiare au pus pre oltariu şi au aprins candilele ce era pre sfeaşnic şi lumina în bisearică.
51. Şi au pus pre masă pâni şi au acăţat zaveasele şi au săvârşit toate lucrurile care făcuse.
52. Şi s-au sculat în zori de zio, a cincea şi a doaozecea zi lunii a noao (aceasta e luna Calev), în anul o sută patruzeci şi opt.
53. Şi au adus jârtvă, după leage, pre oltariul arderilor cel nou, care au făcut.
54. După vreamea şi după zioa în care îl spurcase limbile, întru aceaea s-au înoit cu cântări şi cu alăute şi chinice şi cu chimvale.
55. Şi au căzut tot norodul pre faţă şi s-au închinat şi bine au cuvântat în ceriu pre Cel ce le-au sporit. ||
56. Şi au făcut înoirile oltariului opt zile; şi au adus jârtve cu veselie şi jârtvă de mântuire şi de laudă. 172r
57. Şi au împodobit faţa bisericii cu cununi de aur şi cu pavăjoare. Şi au târnosit porţile şi cămările ceale preoţeşti şi le-au pus în uşi.
58. Şi s-au făcut veselie în norod, mare foarte, şi s-au întors ocara limbilor.
59. *Şi au aşezat Iuda şi fraţii lui şi toată bisearica lui Israil, ca să se ţie zioa înoirii oltariului în vremile sale, din an în an, opt zile, din zio a doaozeci şi cinci a lunii Caliv, cu veselie şi cu bucurie.

*Ioan 10, 22.

60. Şi au zidit în vreamea aceaea Muntele Sionului şi prinprejur ziduri înalte şi turnuri ţapine, ca nu cândva să vie limbile şi să-l calce, precum mai nainte au făcut.
61. Şi au aşezat acolo oaste ca să-l ţie şi l-au întărit a păzi pre Vethsura, ca să aibă norodul tărie în prejma feaţii Idumeii.

Cap 5

Lovit-au Iuda multe limbi hotarâşe; şi pre galaaditeanii şi galileianii cei conăciţi, cu fratele său, Simon, îi sloboade. Şi biruind o dată şi iarăşi pre Timotheiu şi prinzând cetatea Efron, carea nu vrea să-i dea treacere, şi toată partea ei bărbătească ucigând, mai apoi, cu numărul întreg, veaseli să întorc în Muntele Sionului a jârtvui Domnului. Într-aceaea, cei rămaşi povăţuitori în Ierusalim, împrotiva poruncii Iudii oştind asupra limbilor, să taie. Iară Iuda loveaşte Chevron şi Azotul, răsipind bozii lor. |

172v 1. Şi au fost când au auzit limbile prinprejur că s-au zidit oltariul şi jârtvealnicul ca dintâiu, s-au măniiat foarte,
2. Şi cugeta a şteargе neamul lui Iacov, care era între dânşii. Şi au început a-i ucide din norod şi a-i goni.
3. Şi bătea Iuda pre fiii lui Esav în Idumeea şi pre cei ce era în Acravathanie, că încungiura pre israilteani, şi i-au lovit cu rană mare.
4. Şi ş-au adus aminte de răotatea fiilor Vean, carii era norodului spre cursă şi spre sminteală, pândindu-l în cale.
5. Şi s-au închis de el în turnuri şi au apropiiat către ei şi i-au anathematizeluit şi au aprins turnurile lor cu foc, cu toţi cei ce era într-însele.
6. Şi au trecut către fiii lui Ammon şi au aflat mână tare şi norod mult şi pre Timotheiu, povăţuitoriul lor.
7. Şi au lovit cu ei războaie multe şi i-au zdrobit înaintea lor şi i-au bătut.
8. Şi au prins Gazir cetatea şi featele ei; şi s-au întors în Iudeea.
9. Şi s-au adunat limbile, ceale ce sânt în Galaad, asupra israilteanilor care era în hotarele lor, să-i şteargă. Şi au fugit în coşteiul Datheman.
10. Şi au trimis cărţi la Iuda şi la fraţii lui, zicând: „Adunatu-s-au asupra noastră limbile prinprejur, să ne şteargă.
11. Şi să gătesc a veni şi a prinde coşteiul în care am scăpat. Şi Timotheiu e povăţuitoriu oastei lor.
12. Acum, dară, vino şi ne apucă din mânile lor, că au căzut mulţimea dintre noi.
13. Şi toţi fraţii noştri, carii era în locurile Tuvinului, s-au ucis; şi roabe au dus muierile lor şi născuţii şi jafurile, şi au omorât acolo mai o mie de bărbaţi". ||
173r 14. Şi încă cărţile să cetea, şi, iată, alţi soli au venit din Galileea, cu vejmintele tăiate, vestind după cuvintele aceastea,
15. Zicând: „A să fi adunat asupra sa din Ptolomaida şi din Tir şi din Sidon; şi s-au umplut toată Galileea de cei de alt neam, ca să ne mistuiască".
16. Şi cât au auzit Iuda şi norodul cuvintele aceastea, s-au adunat bisearică mare a gândi ce vor face fraţilor săi, carii era în năcaz şi să bătea de la aceia.
17. Şi au zis Iuda lui Simon, frăţine-său: „Aleage-ţi bărbaţi şi mergi şi izbăveaşte fraţii tăi în Galileea, iară eu şi fratele mieu Ionathan ne vom duce în Galaadite".
18. Şi au lăsat pre Iosif, fiiul Zahariii, şi pre Azarie, povăţuitoriu norodului, cu ceaeaalaltă oaste în Iudeea, spre pază.
19. Şi le-au poruncit, zicând: „Povăţuiţi norodul acesta şi să nu sloboziţi războiu asupra limbilor, până când ne vom întoarce".
20. Şi au împărţit lui Simion bărbaţi trii mii, să meargă în Galileea, iară Iudei opt mii, în Galaadite.
21. Şi s-au dus Simion în Galileea şi au lovit războaie multe cu limbile. Şi s-au zdrobit limbile de către faţa lui şi i-au gonit până la poarta
22. Ptolomaidii. Şi au căzut dintre limbi ca trii mii de bărbaţi şi au luat jafurile lor.
23. Şi au luat pre cei ce era în Galileea şi în Arvati, cu muierile şi născuţii şi cu toate ce avea, şi i-au adus în Iudeea, cu veselie mare.
24. Şi Iuda Macaveul şi Ionathan, fratele lui, au trecut Iordanul şi s-au dus cale de trii zile prin pustie.

25. Şi i-au întâmpinat navotheii şi i-au trimis în pace şi au povestit lui toate ceale ce să întâmplase fraţilor lor în Galaadite.
26. Şi pentru că mulţi dintr-înşii sânt prinşi în Varasa şi în Vosor şi în Alimis şi în Casfor | şi Magheth şi în Carnaim, aceastea toate cetăţi sânt întărite şi mari, 173v
27. Ci şi în cealeaalalte cetăţile Galaaditidei să ţin prinşi şi pre mâne au rânduit a râdica războiu cetăţilor acestora şi a-i prinde şi a-i ştearge într-o zi.
28. Şi au întors Iuda şi oastea lui calea spre pustiia Vosorului degrabă şi au cuprins cetatea. Şi au ucis toată partea bărbătească în ascuţitul sabiii şi au luat toate jafurile lor şi o au aprins cu foc.
29. Şi s-au sculat de acolo noaptea şi să ducea până la cetate.
30. Şi au fost dimineaţa, rădicând ochii săi, iată norod mult, căruia nu era număr, purtând scări şi unealte, ca să prinză cetatea şi să-i bată.
31. Şi au văzut Iuda că au început războiul; şi strâgarea războiului s-au suit la ceriu ca trâmbiţa şi strâgare mare din cetate.
32. Şi au zis oastei sale: „Oştiţi astăzi pentru fraţii voştri!"
33. Şi au venit cu trii rânduri după ei şi au strâgat cu trâmbiţele şi au strâgat cu rugăciune.
34. Şi au cunoscut tabăra lui Timothei că e Macavei; şi au fugit de cătră faţa lui şi i-au lovit cu bătaie mare; şi au căzut în zioa aceaea dintr-înşii mai opt mii de bărbaţi.
35. Şi s-au întors Iuda în Masfa şi o au bătut şi o au prins. Şi au ucis toată partea ei bărbătească şi au luat jafurile ei şi o au aprins cu foc.
36. De acolo s-au dus şi au prins Casvonul şi Maghethul şi Vosorul şi cealeaalalte cetăţile Galaaditidei.
37. Iară după cuvintele aceastea, au adunat || Timothei altă oaste şi au pus tabăra 174r
împrotiva Rafon, preste repegiune.
38. Şi au trimis Iuda a iscodi oastea. Şi i-au vestit, zicând: „Că s-au adunat cătră el toate limbile care sânt împrejurul nostru, oaste multă foarte.
39. Şi pre arapi i-au numit spre ajutoriu loruş şi au pus tabără preste răpejune, gătiţi a veni cătră tine la războiu". Şi s-au dus Iuda spre întâmpinarea lor.
40. Şi au zis Timothei căpeteniilor oastei sale: „Deacă să va apropiia Iuda şi oastea lui la răpegiunea apei, de va treace cătră noi întâiu, nu l-om putea suferi, că, putând, va putea asupra noastră.
41. Iară de să va teame a treace şi va pune tabăra preste râu, să înotăm la ei şi vom birui asupra lor".
42. Şi cât s-au apropiiat Iuda de răpegiunea apei, au aşezat pre scriitorii norodului lângă răpegiune şi le-au poruncit, zicând: „Nici un om veţi lăsa, ci vie toţi la războiu".
43. Şi au trecut la dânşii întâiu, şi tot norodul după el. Şi s-au zdrobit toate limbile de cătră faţa lor; şi au lepădat armele sale şi au fugit la bozul care era în Carnaim.
44. Şi au cuprins cetatea aceaea şi bozul l-au aprins cu foc, cu toţi cei ce era într-însul. Şi s-au smerit Carnaim şi n-au putut suferi înaintea feaţii Iudei.
45. Şi au adunat Iuda pre toţi israiliteanii carii era în Galaaditide, de la cel mai mic până la cel mai mare, şi muierile lor şi născuţii şi oaste mare foarte, ca să vie în pământul Iudei.
46. Şi au venit până la Efron. Şi această ce|tate mare, pusă întru întrare, întărită foarte, 174v
şi nu era a să abate de la ea dreapta sau stânga, ci prin mijloc era calea.
47. Şi s-au închis cei din cetate şi au astupat porţile cu pietri. Şi au trimis la ei Iuda cu cuvinte de pace,
48. Zicând: „Să treacem prin pământul vostru, ca să meargem la pământul nostru. Şi nime nu vă va vătăma, numai cu picioarele vom treace". Şi nu vrea a le deşchide.
49. Şi au poruncit Iuda a vesti în tabără să se apuce fieştecarele în locul ce era.
50. Şi s-au apucat bărbaţii tăriii şi au bătut cetatea aceaea toată zioa şi toată noaptea şi s-au dat cetatea în mâna lui.
51. Şi au omorât toată partea bărbătească în ascuţitul sabiii şi o au desrădăcinat şi au luat jafurile ei şi au trecut prin toată cetatea preste cei omorâţi.
52. Şi au trecut Iordanul în câmpul mare, împrotiva feaţii Vethsam.
53. Şi era Iuda adunând pre cei mai de pre urmă şi îndemna norodul prin toată calea, până când au venit la pământul Iudei.
54. Şi s-au suit în Muntele Sionului, cu veselie şi cu bucurie, şi au adus arderi de tot, că nime dintr-înşii nu căzuse până când s-au întors în pace.
55. Şi în zilele în care era Iuda şi Ionathan în pământul Galaad şi Simon, fratele lui, în Galileea, împrotiva feaţii Ptolomaidei,

56. Auzit-au Iosiv, fiiul lui Zaharie, şi Azarie, căpeteniia tăriii, lucrurile ceale bune purtate şi războaiele ce s-au făcut,

57. Şi au zis: „Să ne facem şi noi nume şi să meargem a oşti asupra limbilor care sânt împrejurul nostru".

175r 58. Şi au poruncit celor ce era în oastea sa || şi s-au dus în Iamniia.

59. Şi au ieşit Gorghie din cetate şi bărbaţii lui întru întimpinarea lor, spre bătaie.

60. Şi au fost goniţi Iosif şi Azarie până la hotarele Iudei. Şi au căzut în zioa aceaea, din norodul lui Israil, la doao mii de bărbaţi şi au fost fugă mare în norod,

61. Căci că n-au auzit pre Iuda şi pre fraţii lui, socotind că tare să vor purta.

62. Iară ei nu era din sămânţa bărbaţilor acelora prin carii s-au făcut mântuire în Israil.

63. Şi bărbaţii Iudei s-au mărit foarte înaintea a tot Israilul şi a tuturor limbilor, unde să auzea numele lor.

64. Şi s-au adunat către dânşii, norocite strâgând.

65. Şi au ieşit Iuda şi fraţii lui şi bătea pre fiii lui Isav în pământul care e spre austru. Şi au bătut Chevron şi featele ei şi zidurile ei, şi turnurile le-au aprins cu foc prinprejur.

66. Şi au purces tabăra, să se ducă la pământul celor de alt neam; şi străbătea Samariia.

67. În zioa aceaea au căzut preoţii în războiu, când vreau tare a face, când, fără sfat, ies la războiu.

68. Şi s-au abătut Iuda în Azot, la pământul celor de alt neam, şi au surpat oltarele lor, şi chipurile dumnezeilor lor ceale cioplite le-au ars cu foc; şi au prins jafurile cetăţii şi s-au întors la pământul Iudei.

Cap 6

Antiohul, împins de la cetatea cea bogată Elimaiede, au venit în Vavilon. Acolo, auzind nenorocirile care pătimise ai săi în Iudeea, au căzut de întristare în boală de moarte,
175v *mărturisindu-să aceasta a i să fi întâmplată | pentru necredinţa ce lucrase asupra jidovilor. Carele acolo murind, şi Iuda cetatea Ierusalimului conocind, următoriul lui, fiiul Antiohul Evpator zis, adunând asupra Iudei preaputearnică oaste, nu l-au putut învinge. Şi Eleazar, ucigând cel mare elefant, de la acelaş apăsându-să, au murit. Iară împăratul, conocind Ierusalimul, să chiiamă îndărăpt de Lisiia. Ci după jurata pace, nu ţâne jurământul.*

1 Şi împăratul Antiohul umbla prin ţinuturile din sus, şi au auzit a fi cetatea Elimaide în Persida, vestită foarte şi bogată cu argint şi cu aur,

2 Şi bisearica într-însa bogată foarte; şi acolo acoperemânturi de aur şi platoşe şi pavezele care au lăsat Alexandrul lui Filip, împăratul Machedon, carele au împărăţit întâi în ţara grecească.

3. Şi au venit şi căuta să prinză cetatea şi să o prădeaze, şi n-au putut, că s-au cunoscut cuvântul celor din cetate.

4. Şi s-au sculat spre războiu şi au fugit de acolo şi s-au dus cu întristare mare şi s-au întors în Vavilon.

5. Şi au venit carii îi vestea în Perside că au fugit taberile ceale din Iudeea,

6. Şi că s-au dus Lisie, cu puteare tare, întâiu, şi au fugit de către faţa jidovilor şi au biruit cu armele şi cu puterile şi cu jafuri multe, care au luat din taberile ceale ce au tăiat; ||

176r 7. Şi căci că au surpat urăciunea, carea zidise preste oltariul ce era în Ierusalim, şi sfinţeniia, ca dintâi, au încungiurat cu ziduri înalte, ci şi Vethsura, cetatea sa.

8. Şi au fost cât au auzit împăratul cuvintele aceastea, s-au spăimântat şi s-au clătit foarte. Şi au căzut în pat şi au căzut întru întristare, că nu i s-au făcut precum gândea.

9. Şi era acolo în multe zile, că s-au înoit în el întristare mare şi au gândit că va muri.

10. Şi au chemat toţi priiatinii săi şi le-au zis: „Depărtatu-s-au somnul de la ochii miei şi m-am povârnit şi am căzut cu inima pentru grije.

11. Şi am zis în inima mea: «La câtă supărare am agiuns şi la ce valuri de întristare în carea sânt acum, cel ce eram veasel şi iubit întru putearea mea!

12. Iară acum îm aduc aminte de răotăţile care am făcut în Ierusalim, de unde am luat toate jafurile ceale de aur şi de argint care era într-însul şi am trimis a lua pre lăcuitorii Iudei fără pricină.

13. Cunoscut-am, dară, că pentru aceaea m-au aflat răotăţile aceastea. Şi, iată, pieiu de mare întristare în ţară streină»".

14. Şi au chemat pre Filip, unul dintre priiatinii săi, şi l-au rânduit preste toată împărăţiia sa.
15. Şi i-au dat cunună şi platoşa sa şi inelul, ca să aducă pre Antiohul, fiiul său, şi să-l crească şi să împărăţască.
16. Şi au murit acolo Antiohul împăratul, în anul o sută patruzeaci şi noao. |
17. Şi au cunoscut Lisie că au murit împăratul şi au rânduit a împărăţi pre Antiohul, fiiul 176v
lui, pre care l-au crescut tinăr; şi au chemat numele lui Evpator.
18. Şi cei din cetate închisease pre Israil împrejurul celor sfinte şi căuta lor ceale reale pururea şi tăriia limbilor.
19. Şi au gândit Iuda a-i pierde. Şi au chemat tot norodul, ca să-i conoceascâ.
20. Şi au venit împreună şi i-au conocit în anul o sută cinzeci şi au făcut şanţuri şi grămăzi.
21. Şi au ieşit cariiva dintre cei conociţi şi s-au împreunat cu ei nişte necredincioşi din Israil,
22. Şi s-au dus la împăratul şi au zis: „Până când nu faci judecată şi să izbândeşti fraţii noştri?
23. Noi am judecat a sluji tătâni-tău şi a umbla în poruncile lui şi a asculta de aşezământurile lui.
24. Şi fiii norodului nostru, pentru aceaea, s-au streinat de la noi; şi oricarii să afla între noi s-au omorât, şi moşiile noastre să răpea.
25. Şi nu numai cătră noi şi-au întins mâna, ci şi spre toate hotarele noastre.
26. Şi, iată, s-au pus astăzi la coşteiul Ierusalimului, să-l cuprinză, şi cetatea Vethsura o au întărit.
27. Şi, de nu-i vei întimpina mai curând, mai mari decât aceastea vor face şi nu-i vei putea dobândi".
28. Şi s-au mâniiat împăratul cât au auzit aceastea şi au chemat pre toţi prietinii săi şi căpeteniile oastei sale şi pre cei ce era || preste călăraşi. 177r
29. Ci şi dintre alte ţărî şi din ostroavele mării au venit cătră el oaste năimite.
30. Şi era numărul oastei lui, pedestraşi o sută de mii şi elefanţi treizeci şi doi, învăţaţi la războiu.
31. Şi au venit prin Idumeea şi s-au apropiat de Vethsura; şi au bătut zile multe şi au făcut grămăzuri şi au ieşit şi le-au aprins cu foc şi au bătut bărbăteaşte.
32. Şi s-au depărtat Iuda de la cetate şi au pornit tabăra cătră Vethzacaram, împrotiva taberii împăratului.
33. Şi s-au sculat împăratul până-n zio şi au deşteptat oastea spre pornire împrotiva călii Vethzacaram. Şi s-au gătit oastele spre războiu şi cu trâmbiţele au cântat.
34. Şi elefanţilor le-au arătat sânge de strugure şi de mure, ca să-i agerească spre războiu.
35. Şi au împărţit fiarele prin mii; şi au stătut lângă fieştecare elefant o mie de bărbaţi în platoşe lănţuite şi coifuri de aramă în capetele lor, şi cinci sute de călăraşi aleşi fieştecăriia fiară era rânduiţi.
36. Aceştia, mai înainte de vreame, oriunde era fiara, acolo era; şi oriîncătro să ducea, să ducea şi nu să depărta de la ea.
37. Ci şi turnuri de lemn preste ei întărite, acoperind peste fieştecarea fiară; şi peste eale, grămăzi; şi preste fieştecarea, bărbaţi de tărie, triizeci şi doi, carii oştea deasupra, şi indiianul, meaşterul fiarăi.
38. Şi ceiaalalţi călăraşi, dincoace şi dincolea, i-au aşezat în doao părţi, cu trâmbi|ţele 177v
a porni oastea şi a îndemna pre cei împăţoraţi în miile ei.
39. Şi cât au strălucit soarele în pavezele ceale aurite şi de aramă, au strălucit munţii de cătră eale şi au sclipit ca fălinarii cei de foc.
40. Şi s-au împărţit şi s-au întins o parte a oastei împăratului prin munţi înalţi, şi alta prin locuri şesuri; şi mergea cu pază şi cu rânduială.
41. Şi să cutremura toţi lăcuitorii pământului de glasul mulţimei şi de păşirea gloatei şi de sunetul armelor, că era oastea mare foarte şi tare.
42. Şi s-au apropiat Iuda şi oastea lui la războiu; şi au căzut din oastea împăratului şase sute de bărbaţi.
43. Şi au văzut Eliazar, fiiul lui Savra, pre una dintre fiare împlătoşată cu platoşele împăratului; şi era înaltă preste cealeaalalte fiare. Şi i s-au părut că într-însa ar fi împăratul.
44. Şi s-au dat pre sine, ca să izbăvească pre norodul său şi să-şi dobândească nume veacinic.
45. Şi au alergat cătră ea cu îndrăznire în mijlocul miii şi omorând de-a dreapta şi de-a stânga, şi cădea de la el încoace şi încolo.
46. Şi s-au dus supt picioarele elefantului şi s-au pus supt el şi l-au ucis. Şi au căzut la pământ preste el şi au murit acolo.

47. Şi, văzând putearea împăratului şi pornirea oastei lui, s-au întors de către ei.

178r 48. Iară tabăra împăratului s-au suit împro||tiva lor, în Ierusalim, şi au pus tabăra împăratului la Iudeea şi la Muntele Sionului.

49. Şi au făcut pace cu cei ce era în Vethsura. Şi au ieşit din cetate, că nu le era acolo hrană celor închişi, că era simbetele locului.

50. Şi au cuprins împăratul Vethsura şi au rânduit acolo pază a o ţinea.

51. Şi au întors tabăra către locul sfinţeniii multe zile. Şi au aşezat acolo şanţuri şi grămăzuri şi săgeţi de foc şi turnuri a arunca pietri şi ascuţituri şi scorpii a arunca săgeţi şi praştii.

52. Şi au făcut şi aceia grămăzi în prejma grămăzilor lor şi au oştit zile multe.

53. Iară hrană nu era în cetate, căci că a şeaptelea an era, şi cei ce rămăsease în Iudeea dintre limbi mistuise rămăşiţele lor, ce să pusease.

54. Şi au rămas întru ceale sfinte puţini bărbaţi, că-i biruise foametea; şi s-au râsipit fieştecarele la locul său.

55. Şi au auzit Lisie că Filip, pre care rânduise împăratul Antiohul, încă trăind, să crească pre Antiohul, fiiul său, şi să împărăţască,

56. Că s-ar fi întors din Perside şi din Media şi oastea carea să dusease cu el, şi cum că cerca a cuprinde trebile împărăţiii.

57. Au grăbit a să duce şi a zice către împăratul şi către voievozii oastei: „În toate zilele scădem şi hrană noao puţână iaste, şi locul care-l conocim e întărit şi datorie avem a rândui despre împărăţie.

58. Acum, dară, să dăm dreaptele oamenilor acestora şi să facem cu ei pace şi cu tot neamul lor. |

178v 59. Şi să le rânduim să umble în legiuitele sale, ca dintâi, că pentru legiuitele sale, care le-am urgisit, s-au mâniiat şi au făcut toate aceastea".

60. Şi au plăcut cuvântul înaintea împăratului şi a căpeteniilor şi au trimis la ei a face pace şi o au priimit.

61. Şi s-au jurat lor împăratul şi căpeteniile, şi au ieşit din tărime.

62. Şi au întrat împăratul în Muntele Sionului şi au văzut tărimea locului şi au rupt mai curând jurământul care jurase; şi au poruncit a strâca zidul prinprejur.

63. Şi s-au depărtat grăbind şi s-au întors în Antiohia şi au aflat pre Filip stăpânind cetatea; şi au oştit asupra lui şi au prins cetatea.

Cap 7

Dimitrie, fiiul Seleuchii, ucigând pre Antiohul şi Lisiia, dobândeaşte împărăţia părinţilor săi. Carele, pârât fiind către el Iuda Macaveiu, trimite pre voievodul Vachidem şi pre pârâtul Alchim, preot rânduit a năcăji pre fiii lui Israil. Ci, neputând birui asupra Iudei, s-au trimis de la împăratul Nicanor, carele, ca şi cei dintâi, neputând cu vicleşug, cu putearea năvălind spre Iuda, o dată şi iarăş de el au fost biruit. Şi, după ce s-au trimis către Dumnezeu rugăciune, cu toată oastea sa au fost ucis, tăindu-să capul lui şi dreapta, carea, batjocorind jârtvele jidovilor, cu trufie asupra locului celui sfânt o înălţase. A căruie biruinţe zioa preste an vestită ||

179r *jidovilor să rânduiaşte.*

1. În anul o sută cinzeci şi unul au ieşit Dimitrie, fiiul Seleuchii, din cetatea Romii şi s-au suit cu puţâni oameni la cetatea de mare şi au împărăţit acolo.

2. Şi au fost cât au întrat întru împărăţia părinţilor săi, au apucat oastea pre Antiohul şi Lisiia, ca să-i aducă la el.

3. Şi lucrul lui i s-au cunoscut şi au zis: „Să nu-m arătaţi faţa lor".

4. Şi i-au ucis oastea şi au şezut Dimitrie pre scaunul împărăţiii sale.

5. Şi au venit la el oameni vicleani şi necredincioşi din Israil, şi Alchim, povăţuitoriul lor, care vrea a fi preot.

6. Şi au pârât norodul către împăratul, zicând: „Pierdut-au Iuda şi fraţii lui pre toţi priiatinii tăi, şi pre noi ne-au răsipit din ţara noastră.

7. Acum, dară, trimite om căruia crezi, să meargă şi să vază toată pustiirea carea ne-au făcut noao şi ţânuturilor împăratului şi să cearte pre toţi prietinii lui şi pre ajutătorii lor".

8. Şi au ales împăratul dintre priiatinii săi pre Vahide, carele stăpânea preste râul cel mare, întru împărăţie, şi credincios împăratului, şi l-au trimis

9. Să vază pustiirea ce-au făcut Iuda. Ci şi pre necredinciosul Alchim l-au rânduit preot şi i-au poruncit a face izbândire spre fiii lui Israil.
10. Şi s-au sculat şi au venit cu oaste mare la pământul Iudei şi au trimis soli şi au grăit cătră Iuda şi cătră fraţii lui cu cuvinte de pace întru vicleşug. |
11. Şi n-au luat aminte cuvintele lor, că au văzut cum că au venit cu oaste mare. 179v
12. Şi s-au adunat cătră Alchim şi Vachide adunare de scriitori, a cerca ceale dreapte.
13. Şi cei dintâiu, assideii, carii era între fiii lui Israil, şi cerca de la ei pace,
14. Că au zis: „Om preot din sămânţa lui Aaron au venit, nu ne va încelui".
15. Şi au grăit cu ei vorbe de pace şi s-au jurat lor, zicând: „Nu vă vom aduce rău voao, nici priiatinilor voştri".
16. Şi au crezut lui. Şi au apucat dintre ei şasezeci de bărbaţi şi i-au ucis într-o zi, după cuvântul ce e scris:
*Psalm 78, 1, 2, 3. 17. *„Trupurile sfinţilor Tăi şi sângele lor l-au vărsat împrejurul Ierusalimului şi nu era cine să-i îngroape".
18. Şi au cuprins frica şi cutremurul pre tot norodul, că au zis: „Nu e adevăr şi judecată într-înşii, că au trecut rânduiala şi jurământul care au jurat".
19. Şi au pornit Vachide tabăra cătră Ierusalimul şi o au pus în Vethzeca. Şi au tremis şi au apucat mulţi dintre cei ce fugise de la sine şi pre oricarii din norod i-au omorât şi într-un puţu mare i-au aruncat.
20. Şi au încredinţat împărăţia lui Alchim şi au lăsat cu el agiutoriu spre ajutoriu lui. Şi s-au dus Vachide la împăratul.
21. Şi destul lucra Alchim pentru căpeteniia preoţiii sale.
22. Şi s-au adunat cătră el toţi cei ce turbura norodul său şi au dobândit pământul Iudei şi au făcut rană mare în Israil.
23. Şi au văzut Iuda toate realele care au făcut Alchim şi cei ce era cu el fiilor | | lui Israil, 180r cu mult mai multe decât limbile.
24. Şi au ieşit la toate hotarele Iudei prinprejur şi au făcut izbândire asupra oamenilor fugaşi şi au încetat a mai ieşi prin ţară.
25. Şi au văzut Alchim că au biruit Iuda şi cei ce era cu el. Şi au cunoscut că nu-i poate sprijini şi s-au înturnat la împăratul şi i-au pârât de multe nelegiuiri.
*2 Macav. 15, 1. 26. *Şi au tremis împăratul pre Nicanor, unul dintre căpeteniile ceale mai cinstite, carele era lucrând nepriatenii împrotiva lui Israil, şi i-au poruncit a prăpădi norodul.
27. Şi au venit Nicanor în Ierusalim cu oaste mare şi au tremis cătră Iuda şi cătră fraţii lui cuvinte de pace cu vicleşug,
28. Zicând: „Nu fie războiu între mine şi între voi; veni-voiu cu oameni puţâni, să văz feaţele voastre cu pace".
29. Şi au venit la Iuda şi s-au închinat împreună cu pace; şi vrăjmaşii era gata a răpi pre Iuda.
30. Şi s-au cunoscut Iudei cuvântul, că cu vicleşug venise la el. Şi s-au înfricoşat de cătră el şi n-au mai vrut a vedea faţa lui.
31. Şi au cunoscut Nicanor că s-au golit sfatul lui şi au ieşit spre întâmpinarea Iudei la războiu, lângă Cafarsalama.
32. Şi au căzut din oastea lui Nicanor mai cinci mii de bărbaţi şi au fugit în cetatea lui David.
33. Şi, după cuvintele aceastea, s-au suit Nicanor în Muntele Sionului şi au ieşit dintre preoţii norodului a i să închina cu pace şi a-i arăta arderile de tot, carele să aducea pentru împăratul. |
34. Şi, bajocorindu-i, i-au urgisit şi i-au pângărit şi le-au grăit trufaşu. 180v
35. Şi s-au jurat cu mânie, zicând: „De nu să va da Iuda şi oastea lui în mânile meale îndată, deacă mă voiu întoarce în pace, voiu aprinde casa aceasta". Şi au ieşit cu mânie mare.
36. Şi au întrat preoţii şi au stătut înaintea feaţii oltariului şi a bisericii şi, plângând, au zis:
37. „Tu, Doamne, ai ales casa aceasta a să chema numele Tău într-însa, ca să fie casa rugăciunii şi a ascultării norodului Tău.
38. Fă izbândire în omul acesta şi în oastea lui, şi să cază de sabie! Adă-Ţi aminte de blăstămurile lor şi nu le da lor să rămâie!"
39. Şi au ieşit Nicanor din Ierusalim şi au pus tabăra la Vethoron şi l-au întimpinat oastea Siriii.

40. Şi Iuda au pus în Adarsa cu trii mii de bărbaţi. Şi s-au rugat Iuda şi au zis:
41. *„Cei ce era trimişi de la împăratul Sinaheriv, Doamne, pentru că Te-au blăstămat, au ieşit îngerul şi au lovit dintr-înşii o sută optzeci şi cinci de mii. *4 Împăr. 19, 35. Tovie 1, 21.
42. Aşea sfărâmă oastea aceasta înaintea noastră, astăzi; şi să ştie ceiaalalţi că rău au grăit asupra celor sfinte ale Tale. Şi îl judecă după răotatea lui". Ecli 48, 24. Isaie 37, 36.
43. Şi au lovit oastele războiu în zioa lunii adar a triisprăzeacea şi s-au zdrobit tabăra lui Nicanor şi au căzut el întâiu în războiu. 2 Mac. 8, 19.
181r 44. Şi cât au văzut oastea lui că căzuse Nicanor, au lepădat armele sale şi au || fugit.
45. Şi i-au gonit cale de o zi, de la Adazer până când vii în Gazara, şi cu trâmbiţele au cântat după ei, cu însămnări.
46. Şi au ieşit din toate coşteaiele Iudei prinprejur şi-i vântura cu coarnele şi iară să întorcea cătră ei; şi au căzut toţi de sabie şi nu s-au lăsat dintr-înşii nici unul.
47. Şi au luat jafurile lor spre pradă. Şi capul lui Nicanor l-au ciontat, şi dreapta lui, carea o întinsease trufaş, şi le-au adus şi le-au spânzurat în prejma Ierusalimului.
48. Şi s-au veselit norodul foarte şi au petrecut zioa aceaea cu veselie mare.
49. Şi au rânduit a să ţinea în toţi anii zioa aceasta, a lunii adar triisprăzeacea.
50. Şi au tăcut pământul Iudei puţine zile.

Cap 8

Iuda, auzând cea mult numită veastea râmleanilor şi putearea carele aici să numără, trimiţând soli, legătură cu ei loveaşte, ca, supt acoperemântul lor, jidovii de jugul grecilor să se sloboază. Iară râmleanii trimit Iudei scrisoarea lovitei togmiri, în lespezi de aramă săpată, carea aici să însămnează.

1. Şi au auzit Iuda numele râmleanilor, că sânt putearnici cu tăriia şi să aşază spre toate ceale ce să cer de la dânşii şi oricarii s-au apropiiat de dânşii au aşezat cu ei priiatenii şi că sânt putearnici cu vârtutea.
181v 2. Şi au auzit războaiele lor şi puterile ceale bune care au făcut în Galaţiia, că i-au | biruit şi i-au dus supt dajde.
3. Şi câte au făcut în ţinutul Işpanii, şi cum că, supt biruinţa sa, au supus argintul şi aurul care sânt acolo şi au stăpânit tot locul cu sfatul său şi cu răbdarea,
4. Şi locurile care era de la ei departe foarte; şi împăraţii carii venise preste ei de la marginile pământului i-au zdrobit şi i-au lovit cu rană mare, iară ceiaalalţi le dau dajde în toţ anii.
5. Şi pre Filip şi pre Perseanul, împăratul cheteilor, şi pre ceiaalalţi carii asupra lor dusease armele i-au zdrobit în războiu şi i-au biruit.
6. Şi pre Antiohul cel Mare, împăratul Asiii, care rădicase războiu asupra lor, având o sută şi doaozeci de elefanţi şi călăraşi şi căruţe şi oaste mare foarte, zdrobit de dânşii;
7. Şi că l-au prins viu şi i-au aşezat să dea el şi cei ce vor împărăţi după el dajde mare şi să deaie chizeaşu şi aşezământ,
8. Şi ţânutul indilor, şi medeanii şi lideanii din ţărâle lor ceale mai bune. Şi luund acealea de la ei, le-au dat Evmenului împăratului;
9. Şi că cei ce era la Helledam au vrut a să duce şi a-i lua; şi s-au înştiinţat cuvântul cestora.
10. Şi au trimis cătră ei un voievod şi au oştit asupra lor; şi au căzut dintre ei mulţi, şi roabe au dus muierile lor şi fiii şi i-au apucat şi pământul lor l-au moştenit şi au strâcat zidurile lor şi în robie i-au supus până într-această zi.
182r 11. Şi cealeaalalte împărăţii şi ostroave || care cândva stăpânise împrotiva lor, le-au râsipit şi supt biruinţa sa le-au supus.
12. Iară cu priiatinii săi şi carii avea într-înşii odihnă au ţânut priiateniia şi au biruit împărăţiile ceale de aproape şi ceale de departe, că oricarii auziia numele lor să temea de ei.
13. Iară cărora vrea a le fi cu ajutoriu să împărăţască, împărăţea, iară pre carii vrea din împărăţie îi surpa. Şi s-au înălţat foarte.
14. Şi întru toate aceastea nime nu purta cunună, nici să îmbrăca cu urşinic ca să se mărească într-însul.
15. Şi pentru că curte ş-au făcut şi în toate zilele sfătuia trii sute şi doaozeci, sfat ţiind pururea despre mulţime, ca ceale vreadnice să poarte.

16. Şi încredinţază unui om sfatul său, prin fieştecare an, a stăpâni tot pământul său şi toţi ascultă de unul; şi nu iaste pizmă, nici râvnă între ei.
17. Şi au ales Iuda pre Evpolemul, fiiul lui Ioan, fiiului Iacov, şi pre Iazon, fiiul lui Eliazer, şi i-au tremis la Roma, a togmi cu dânşii priiatenie şi soţire,
18. Şi să ia de la ei giugul grecilor, că au văzut că spre robie apasă împărăţiia lui Israil.
19. Şi s-au dus la Roma cale multă foarte şi au întrat în curte şi au zis:
20. „Iuda Macaveul şi fraţii lui şi norodul jidovilor ne-au trimis la voi a face soţire şi pace şi a ne scrii soţii şi priiatinii voştri".
21. Şi au plăcut cuvântul înaintea lor.
22. Şi aceasta s-au scris îndărăpt, carea o au scris în tăbli de aramă şi o au tremis în Ierusalim, să fie acolo la ei pomeni|rea păcii şi a soţirii: 182v
23. „Bine fie râmleanilor şi neamului jidovesc, pre mare şi pre uscat în veac, şi sabie şi vrăjmaşul departe fie de la ei!
24. Că de va sta întâiu războiu râmleanilor au tuturor soţiilor lor în toată domnia lor,
25. Ajutoriu va aduce neamul jidovesc precum vreamea va arăta, cu inimă plină.
26. Şi ostaşilor nu le vor da, nici le vor sluji, grâu, arme, bani, corăbii, precum au plăcut râmleanilor; şi vor păzi poruncile lor, nimic de la ei luând.
27. Iară aseamenea şi neamului jidovesc, de să va întâmpla întâi războiu, vor ajuta râmleanii din inimă, precum le va îngădui vreamea.
28. Şi ajutătorilor nu li să va da grâu, arme, bani, corăbii, precum au plăcut râmleanilor; şi vor păzi poruncile lor fără vicleşug".
29. După cuvintele aceastea au rânduit râmleanii neamului jidovesc.
30. Iară după cuvintele aceastea, de vor vrea ceştia au ceia a adaoge au a lua ceva către aceastea, vor face dintru înţeleagerea sa, şi orice vor adaoge sau vor scădea întărite vor fi.
31. Ci şi pentru răotăţile care Dimitrie împăratul au făcut asupra lor, am scris lui, zicând: «Pentru ce ai îngreoiat giugul tău preste priiatinii noştri şi soţii jidovi?
32. Deci, de vor mai veni la noi asupra ta, vom face judecată şi vom oşti cu tine pre mare şi pre pământ»".

Cap 9

Lui Vahide şi Alchim, împrotiva Iudei de || Dimitrie trimişilor, Iuda, cu puţânică oaste tare 183r
împrotivindu-să, să ucide şi să jeleaşte. Şi greu năcăjiţilor celor credincioşi israiliteani, fratele
lui, Ionathan, în locul lui să rânduiaşte. Carele, pentru moartea lui Ioan, frăţine-său, loveaşte
pre fiii lui Iamvri în nuntă. Şi iarăşi, lovind din oastea lui Vahide o mie de bărbaţi, Alchim,
pentru necurata asupra sfântului loc lucrare, lovit de la Dumnezeu cu gută, au murit.
Ci şi Vahide nici cu vicleşug, nici cu sâla putând a pierde pre Ionathan, făcând cu el
pace s-au dus, nici s-au mai întors în Iudeea.

1. Intr-aceaea, cât au auzit Dimitrie că au căzut Nicanor şi oastea lui în războiu, au pus pre Vahide şi pre Alchim iarăş a-i trimite în Iudeea, şi cornul cel drept cu ei.
2. Şi s-au dus pre calea carea duce în Galgala şi au pus tabăra în Masaloth, carea iaste în Arveali, şi o au cuprins şi au omorât multe suflete de oameni.
3. În luna dintâiu a anului o sută patruzeci şi doi au pus oastea spre Ierusalim.
4. Şi s-au sculat şi s-au dus în Verea doaozeci de mii de bărbaţi şi doao mii de călăraşi.
5. Şi Iuda pusease tabăra în Laisa şi trii mii de bărbaţi aleşi cu el.
6. Şi au văzut mulţimea oastei că sânt mulţi şi s-au temut foarte; şi mulţi s-au tras din tabără şi n-au rămas dintr-înşii fără opt sute de bărbaţi.
7. Şi au văzut Iuda că au scăzut oastea sa şi războiul îl silea şi s-au frământ cu inima, | că 183v
nu avea vreame a-i aduna, şi s-au slăbănogit.
8. Şi au zis celor rămaşi: „Să ne sculăm şi să meargem la protivnicii noştri, de vom putea oşti împrotiva lor".
9. Şi-l apăra, zicând: „Nu vom putea, ci să ne izbăvim sufletele noastre acum şi să ne întoarcem la fraţii noştri şi atunci vom oşti asupra lor, iară noi puţâni sântem".
10. Şi au zis Iuda: „Departe fie a face aceasta, să fugim de ei, şi de s-au apropiiat vreamea noastră, să murim întru tărie pentru fraţii noştri şi să nu agonisim vinovăţie slavei noastre".
11. Şi au pornit oaste din tabără şi le-au stătut întru întâmpinare. Şi s-au despărţit călăraşii în doao părţi şi prăştiitorii şi săgetătorii mergea înaintea oastei, şi toţi cei puternici de bătaia dintâi,

12. Iară Vahide era în cornul drept; şi s-au apropiat mulţimea de amândoao părţile şi strâga cu trâmbiţele.
13. Şi au strâgat şi cei ce era din partea Iudei, şi ei, şi s-au clătit pământul de glasul oastelor; şi s-au lovit războiu de dimineaţa până sara.
14. Şi au văzut Iuda că e mai ţapână partea oastei lui Vahide de-a dreapta şi s-au împreunat cu el toţi cei statornici cu inima.
15. Şi s-au zdrobit dreapta parte de la ei şi i-au gonit până la muntele Azotului.
16. Şi cei era în cornul stâng au văzut că s-au zdrobit cornul drept şi au urmat după Iuda şi după cei ce era cu el dindărăpt.
17. Şi s-au îngreoiat războiul şi au căzut răniţi mulţi din ceştia şi din ceia.
18. Şi Iuda au căzut, şi ceiaalalţi au fugit.
184r 19. Şi Ionathan şi Simon au luat pre Iuda, fra||tele său, şi l-au îngropat în mormântul părinţilor săi, în cetatea Modin.
20. Şi l-au plâns tot norodul lui Israil cu plângere mare şi jelea zile multe.
21. Şi au zis: „Cum au căzut cel putearnic, cel ce mântuia pre norodul lui Israil?"
22. Şi cealeaalalte cuvinte a războaielor Iudei şi a puterilor care au făcut şi a mărimei lui, nu s-au scris, că multe era foarte.
23. Şi au fost după moartea Iudei, s-au ivit cei vicleani întru toate hotarele lui Israil şi au răsărit toţi cei ce lucra strâmbătate.
24. În zilele acealea fost-au foamete mare foarte şi s-au dat lui Vahide toată împărăţia lor cu dânşii.
25. Şi au ales Vahide bărbaţi necredincioşi şi i-au rânduit stăpânitori ţărâi.
26. Şi căuta şi cerceta pre priiatinii Iudei şi-i aducea la Vahide şi să izbândea într-înşii şi-i batjocoriia.
27. Şi au fost năcaz mare în Israil, care n-au fost din zioa din carea nu s-au văzut proroc în Israil.
28. Şi s-au adunat toţi priiatinii Iudei şi au zis lui Ionathan:
29. „De când au murit fratele tău, Iuda, bărbat aseaminea lui nu iaste, care să iasă împrotiva nepriiatinilor noştri, Vahide şi a celor ce sânt nepriiatinii neamului nostru.
30. Acum, dară, pre tine astăzi te aleagem, să ne fii pentru el căpetenie şi povăţuitoriu, a război războiul nostru".
31. Şi au priimit Ionathan în vreamea aceaea căpeteniia şi s-au sculat în locul Iudii,
184v fra|telui său.
32. Şi au cunoscut Vahidea şi-l căuta a-l ucide.
33. Şi au cunoscut Ionathan şi Simon, fratele lui, şi toţi carii era cu el. Şi au fugit în pustiia Thecue şi au şezut la apa lacului Asfar.
34. Şi au cunoscut Vahide, şi în zioa sâmbetei au venit el şi toată oastea lui, preste Iordan.
35. Şi Ionathan au tremis pre frate-său, povăţuitoriu norodului, şi au rugat pre navuthei, priiatinii săi, să le împrumuteaze gătirea sa, carea era multă.
36. Şi au ieşit fiii lui Iamvri din Madava şi au prins pre Ioan şi toate ceale ce avea şi s-au dus cu eale.
37. După aceaste cuvinte s-au vestit lui Ionathan şi lui Simon, fratelui său, că fiii lui Iamvri fac nuntă mare şi duc logodita din Madava, fata unuia din căpeteniile lui Hanaan, ceale mari, cu sumeţie mare.
38. Şi ş-au adus aminte de sângele lui Ioan, frăţine-său, şi s-au suit şi s-au ascuns supt acoperemântul muntelui.
39. Şi au râdicat ochii săi şi au văzut, şi iată gâlceavă şi gătire multă. Şi mirele au purces şi priiatinii lui şi fraţii lui spre întâmpinarea lor cu tâmpene şi cu musici şi cu arme multe.
40. Şi s-au sculat asupra lor din pândiri şi i-au omorât; şi au căzut răniţi mulţi, şi cei rămaşi au căzut în munţi şi au luat toate jafurile lor.
41. Şi s-au întors nunta spre jale şi glasul musicilor lor spre tânguire.
42. Şi au izbândit izbândirea sângelui fratelui său. Şi s-au întors la râpa Iordanului.
185r 43. Şi au auzit Vachide şi au venit zioa || sâmbetei până la poala Iordanului cu puteare mare.
44. Şi au zis cătră ai săi Ionathan: „Să ne sculăm şi să oştim împrotiva nepriiatinilor noştri, că nu e astăzi ca ieri şi alaltăieri.
45. Că, iată, războiul dinprotivă şi apa Iordanului dincoace şi dincolo şi râpi şi mocirle şi dumbrăvi şi nu iaste loc de-a întoarcerea.

*2 Par. 20, 3. 46. *Acum, dară, strâgaţi spre ceriu, să vă izbăviţi din mâna nepriiatinilor voştri". Şi s-au lovit războiul.

47. Şi au întins Ionathan mâna sa să lovească pre Vachide şi s-au întors de cătră el îndărăpt.

48. Şi s-au aruncat Ionathan şi cei ce era cu el în Iordan şi au înotat cătră ei Iordanul.

49. Şi au căzut din partea lui Vachide în zioa aceaea o mie de bărbaţi. Şi s-au întors în Ierusalim.

50. Şi au zidit cetăţi întărite în Iudeea, coşteiul ce era în Ierihon şi în Ammaum şi Vethorom şi în Vethil şi în Thamnata şi Fara şi Thoponu, ziduri înalte şi porţi şi încuietori.

51. Şi au pus pază într-însele, ca să lucreaze nepriiatinii în Israil.

52. Şi au întărit cetatea Vethsura şi Gazaram şi coşteiul şi au pus într-însele ajutoriu şi gătire de hrană.

53. Şi au luat pre fiii căpeteniilor ţinutului chizeşi şi i-au pus în coşteiu în Ierusalim, spre pază.

54. Şi în anul o sută cinzeci şi trei, în luna a doao, au poruncit Alchim a strâca zidurile sfintei case dinlontru şi a strâca lucrurile prorocilor; şi au început a le strâca. |

55. În vreamea aceaea s-au lovit Alchim şi s-au împiedecat lucrurile lui şi s-au închis 185v
gura lui şi s-au slăbănogit de gută; nice au mai putut grăi cuvânt şi a porunci din casa sa.

56. Şi au murit Alchim în vreamea aceaea cu chin mare.

57. Şi au văzut Vahide că au murit Alchim şi s-au întors cătră împăratul; şi au tăcut pământul doi ani.

58. Şi au gândit toţi cei strâmbi, zicând: „Iată, Ionathan şi carii sânt cu el în tăceare lăcuiesc, fără grije. Acum, dară, să aducem pre Vachide şi-i va apuca pre toţi într-o noapte".

59. Şi s-au dus şi i-au dat sfat.

60. Şi s-au sculat să vie oaste multă. Şi au trimis prin ascuns cărţi la soţii săi, carii era în Iudeea, să prinză pre Ionathan şi pre cei ce cu el era, ci nu i-au putut, că li s-au cunoscut sfatul lor.

61. Şi au luat din oamenii ţinutului carii era căpeteniile oastei, cinzeci de bărbaţi, şi i-au ucis.

62. Şi s-au depărtat Ionathan şi Simon şi cei ce cu el era, în Vethvesen, care e în pustie; şi au zidit surpările ei şi o au întărit.

63. Şi au cunoscut Vahide şi au adunat toată mulţimea sa, şi celor ce era din Iudeea le-au vestit.

64. Şi au venit şi au pus tabăra pre Vethvesen şi o au bătut zile multe şi au făcut grămăzi.

65. Şi au lăsat Ionathan pre Simon, fratele său, în cetate, şi au ieşit în ţară şi au venit cu număr.

66. Şi au lovit pre Odaream şi fraţii lui şi fiii lui Faseron în sălaşele lor. Şi au început a tăia şi a creaşte întru puteri.

67. Iară Simon şi cei ce cu el era au ieşit din cetate şi au aprins grămăzile. ||

68. Şi au bătut împrotiva lui Vahide şi s-au zdrobit de la ei şi l-au năcăjit foarte, că sfatul 186r
lui şi întâmpinarea lui era deşartă.

69. Şi mâniindu-să împrotiva vicleanilor oameni, carii îi dedease lui sfat să vie în ţara lor, pre mulţi dintr-înşii au ucis, iară el au gândit cu ceialalţi a să duce în ţara sa.

70. Şi au cunoscut Ionathan şi au trimis la el soli a alcătui pace cu dânsul şi a-i da robiia.

71. Şi bucuros au priimit şi au făcut după cuvintele lui şi i s-au jurat că nimică rău nu-i va face în toate zilele vieţii lui.

72. Şi i-au întors robiia carea mai înainte o prădase din pământul Iudei. Şi, întorcându-să, s-au dus la pământul său şi n-au mai adaos a veni în hotarele lui.

73. Şi au încetat sabiia din Israil; şi au lăcuit Ionathan în Mahmas şi au început Ionathan acolo a judeca norodul şi au şters pre cei necredincioşi din Israil.

Cap 10

Cuprinzând Alixandru, fiiul vestitului Antioh, Ptolomaida, să sârguiaşte Dimitrie a face legătură cu Ionathan, o dată, şi iarăş multe făgăduindu; iară el au mai ales făgăduitele de la Alixandru priiatenii. Care Alixandru, biruind şi ucigând pre Dimitrie, ia muiare pre Cleopatra, fata lui Ptolomeiu, împăratului Eghiptului, mult cinstind pre Ionathan. Apoi pre Apolonie, voivodul lui Dimitrie celui tinăr, l-au învins Ionathan, aprinzând | Iazotul şi bisearica lui Dagon. 186v
Şi iarăş de la Alexandru să cinsteaşte, dându-i Acaronul şi copce de aur.

1. Şi în anul o sută şasăzeci s-au suit Alexandru, fiiul Antiohului, care s-au numit vestit, şi au cuprins Ptolomaida; şi l-au priimit şi au împărăţit acolo.
2. Şi au auzit Dimitrie împăratul şi au adunat oaste multă foarte şi au ieşit spre întâmpinarea lui la războiu.

3. Şi au trimis Dimitrie carte la Ionathan cu cuvinte de pace, să-l mărească.
4. Că au zis: „Să facem întâiu pace cu el, mai înainte de ce va face cu Alixandru asupra noastră.
5. Că-ş va aduce aminte de toate răotăţile noastre, care am făcut asupra lui şi asupra fratelui lui şi asupra neamului lui".
6. Şi i-au dat puteare a aduna oaste şi a face arme şi a fi soţul lui; şi chizeşi, carii era în coşteiu, au poruncit a-i da.
7. Şi au venit Ionathan în Ierusalim şi au cetit cărţile în auzul a tot norodului şi a celor ce era în coşteiu.
8. Şi s-au temut cu frică mare, că au auzit că i-au dat împăratul puteare a aduna oaste.
9. Şi s-au dat lui Ionathan chizeşii şi i-au întors părinţilor săi.
10. Şi au lăcuit Ionathan în Ierusalim şi au început a zidi şi a înoi cetatea.
11. Şi au zis celor ce făcea lucrurile să zidească zidurile şi Muntele Sionului prinprejur
187r || cu pietri cioplite spre zidire; şi au făcut aşa.
12. Şi au fugit cei de alt neam, carii era prin cetăţile ce zidise Vahides.
13. Şi au lăsat fieştecarele locul său şi s-au dus la pământul său.
14. Numai în Vethsura au rămas unii din cei ce lăsase leagea şi poruncile lui Dumnezeu, că le era aceasta spre scăpare.
15. Şi au auzit Alixandru împăratul făgăduinţele care au făgăduit Dimitrie lui Ionathan; şi i-au povestit războaiele şi puterile care el au făcut şi fraţii lui, şi ostenealele care au ostenit.
16. Şi au zis: „Au doară vom afla vrun om ca acela? Şi acum îl vom face priiatin şi soţul nostru".
17. Şi au scris carte şi o au trimis lui după aceaste cuvinte, zicând:
18. „Împăratul Alixandru, fratelui Ionathan, sănătate!
19. Auzit-am de tine că bărbat puteamic eşti cu tării şi vrednic a fi priiatinul nostru.
20. Şi acum te rânduim astăzi arhiereu neamului tău şi să te chemi priiatinul împăratului (şi i-au trimis urşinic şi cunună de aur), şi ceale ce sânt ale noastre să ţii cu noi şi să ţii priiatenii cătră noi".
21. Şi s-au îmbrăcat Ionathan cu platoşa cea sfântă, în luna a şeaptea, în anul o sută şasăzeci, în zioa praznicului corturilor, şi au adunat oaste şi au făcut arme multe. |
187v 22. Şi au auzit Dimitrie cuvintele aceastea şi s-au întristat foarte şi au zis:
23. „Ce am făcut aceasta, că ne-au întrecut Alixandru de au apucat priiateniia jidovilor spre întărirea sa?
24. Scrii-voiu şi eu lor cuvinte de rugare şi vreadnicii şi daruri, să fie cu mine într-ajutoriu".
25. Şi i-au scris într-aceaste cuvinte: „Împăratul Dimitrie, neamului jidovesc, sănătate!
26. Pentru că aţi ţinut cătră noi legătura şi aţi rămas în priiateniia noastră şi nu v-aţi apropiat cătră nepriiatinii noştri, auzit-am şi ne-am bucurat.
27. Şi acum rămâneţi încă ţiind cătră noi credinţa şi vă vom răsplăti bunătăţi pentru ceale ce aţi făcut cu noi.
28. Şi vă vom trimite vrednicii multe şi vă vom da daruri.
29. Şi acum vă dezleg pre voi şi pre toţi jidovii de dajde şi preţul sării vi-l îngăduiesc şi cununile îndărăpt vi le trimit. Şi ceale a triia din sămânţă,
30. Şi jumătate parte din rodul pomului, care iaste porţia mea, las voao din zioa de astăzi; şi după aceasta să nu să ia din pământul Iudei şi de la trii cetăţi care s-au adaos lui, din Samariia şi Galileea, de astăzi şi în toată vreamea.
31. Şi Ierusalimul fie sfânt şi slobod cu toate hotarele sale, şi zăciuirile şi dăjdile a lui fie. ||
188r 32. Slobozu şi putearea coşteiului care iaste în Ierusalim şi o dau arhiereului, să rânduiască într-însul bărbaţi oricarii el va aleage, să-l păzască.
33. Şi tot sufletul jidovesc, ce e robit din pământul Iudei în toată împărăţiia mea, îl las slobod în dar, să se dezleage toţi de dajde şi a dobitoacelor sale.
34. Şi toate zilele de praznic şi sâmbetele şi praznicele corturilor şi zilele ceale rânduite şi trei zile mai înaintea de zioa praznicului şi trei zile după zioa praznicului, fie toate de scutinţă şi de slobozenie tuturor jidovilor carii sânt întru împărăţiia mea.
35. Şi nime nu va avea puteare a face ceva şi a porni trebi asupra căruiva dintr-înşii în toată pricina.
36. Şi să se scrie dintre jidovi oastea împăratului la treizeci de mii de bărbaţi. Şi li să vor da prisosinţă, precum trebuie tuturor oamenilor împăratului, şi dintr-înşii să vor rândui carii să fie în coşteiele marelui împărat.
37. Şi dintre aceştia să vor rândui preste trebile împărăţiii, care să lucră din credinţă, şi căpetenii să fie dintr-înşii şi să umble în legile sale, precum au poruncit împăratul în pământul Iudei.

38. Şi trei cetăţi, care s-au adaos Iudei din prejma Samariei, cu Iudeea să se socotească şi să fie supt unul şi să nu asculte de altă puteare, numai a arhiereului.
39. Ptolomaida şi hotarele ei, care le-am dat dar celor sfinte, care sânt în Ierusalim, spre | lipsa cheltuialelor sfintelor. 188v
40. Şi eu dau în toţi anii cinsprăzeace mii de sicli de argint din veniturile împăratului, care sânt ale meale.
41. Şi tot ce va fi rămas, ce n-au dat cei ce era preste trebi în anii trecuţi, dintr-aceasta vor da spre lucrurile casii.
42. Şi preste aceastea, cinci mii de sicli de argint, care lua din veniturile sfintelor prin toţi anii; şi aceastea a preoţilor să fie, carii slujesc.
43. Şi oricine va scăpa în bisearica care e în Ierusalim şi întru toate hotarele ei, vinovaţi împăratului ori în ce treabă să se sloboadă, şi toate ceale ce sânt a lor întru împărăţiia mea slobode să fie.
44. Şi spre zidirea au înnoirea lucrurilor sfintelor, cheltuieli să vor da din veniturile împăratului.
45. Şi spre întemeiarea zidurilor Ierusalimului şi a le întări prinprejur, cheltuieli să vor da din veniturile împăratului şi a zidi zidurile în Iudeea".
*Sus 7, 11. 46. Şi cât au auzit Ionathan şi norodul cuvintele aceastea, *nu le-au crezut, nici le-au cuprins, că ş-au adus aminte de răotatea cea mare carea făcuse în Israil şi-i năcăjise foarte.
47. Şi le-au plăcut Alixandru, că el le fusease căpetenie cuvintelor păcii, şi lui agiutoriu îi aducea în toate zilele.
48. Şi au adunat împăratul Alixandru oaste mare şi au pornit tabăra asupra lui Dimitrie.
49. Şi au lovit războiu doi împăraţi; şi au fugit oastea lui Dimitrie şi l-au gonit Alixandru şi au năvălit asupra lor.
50. Şi s-au sporit războiul foarte, până când au || apus soarele. Şi au căzut Dimitrie în 189r zioa aceaea.
51. Şi au trimis Alixandru cătră Ptolomeiu, împăratul Eghiptului, soli, după cuvintele aceastea, zicând:
52. „Pentru că m-am întors la împărăţiia mea şi am şezut în scaunul părinţilor miei şi am dobândit împărăţiia şi am zdrobit pre Dimitrie şi am stăpânit ţara noastră,
53. Şi am lovit războiu cu el şi s-au zdrobit el şi tabăra lui de noi şi am şezut în scaunul împărăţiii lui,
54. Şi acum să aşezăm împreună priiatenie; şi-m dă mie fata ta muiare, şi eu voiu fi jinerele tău şi voiu da ţie daruri, şi ei, vreadnice de tine".
55. Şi au răspuns împăratul Ptolomeu, zicând: „Fericită e zioa în carea te-ai întors la pământul părinţilor tăi şi ai şezut pre scaunul împărăţiii lor.
56. Şi acum voiu face ţie ce ai scris, ci mă întâmpină în Ptolomaide, să ne vedem împreună şi să-ţi făgăduiesc precum ai zis".
57. Şi au ieşit Ptolomeiu din Eghipt, el şi Cleopatra, fata lui, şi au venit în Ptolomaida, în anul o sută şasăzeaci şi doi.
58. Şi l-au întimpinat Alixandru împăratul şi i-au dat lui pe Cleopatra, fata sa. Şi au făcut nunta lui în Ptolomaida, ca împăraţii, cu mare slavă.
59. Şi au scris împăratul Alixandru lui Ionathan să vie întru-ntimpinarea sa.
60. Şi s-au dus cu slavă în Ptolomaida şi au întâmpinat acolo pre doi împăraţi şi le-au dat argint mult şi aur şi daruri; şi au aflat har înaintea lor. |
61. Şi s-au adunat asupra lui nişte oameni ciumaşi din Israil, bărbaţi strâmbi, pârând 189v asupra lui; şi nu s-au uitat spre ei împăratul.
62. Şi au poruncit a să dezbrăca Ionathan de hainele sale şi a-l îmbrăca cu urşinic; şi aşa au făcut. Şi l-au pus împăratul a şedea cu sâne.
63. Şi au zis căpeteniilor sale: „Ieşiţi cu el în mijlocul cetăţii şi vestiţi ca nime împrotiva lui să nu pârască de nice un lucru, nici să îngreoiază cineva de careva pricină".
64. Şi au fost cât au văzut cei ce-l pârea slava lui, carea să vestea, şi acoperit cu urşinic, au fugit toţi.
65. Şi l-au mărit împăratul şi l-au scris între priiatinii cei dintâiu şi l-au pus povăţuitoriu şi părtaşu împărăţiii.
66. Şi s-au întors Ionathan în Ierusalim cu pace şi cu veselie.
67. În anul o sută şasăzeci şi cinci venit-au Dimitrie, fiiul lui Dimitrie din Creta, la pământul părinţilor săi.
68. Şi au auzit Alixandru împăratul şi s-au întristat foarte şi s-au întors în Antiohia.

69. Şi au rânduit Dimitrie împăratul pre Apolonie povăţuitoriu, care era preste Chelesiria, şi au adunat oaste mare şi s-au apropiiat către Iamniia. Şi au tremis către Ionathan arhiereul,

70. Zicând: „Tu sângur stai împrotiva noastră, iară eu m-am făcut spre râs şi spre ocară, pentru aceaea că tu faci puteare asupra noastră în munţi.

71. Acum, dară, de nădăjdueşti în puterile tale, pogorî la noi, la câmp, şi să ne arătăm acolo împreună, că cu mine e putearea războaielor. | |

190r 72. Întreabă şi învaţă cine sânt eu şi ceiaalalţi carii sânt cu ajutoriu mie, carii şi zic că nu va putea sta piciorul tău înaintea feaţii noastre, că de doao ori spre fugă s-au întors părinţii tăi în pământul său.

73. Şi acum, cum vei putea suferi călărimea şi atâta oaste în câmp, unde nu-i piatră, nici bolovani, nici loc de-a fugi?"

74. Şi cât au auzit Ionathan cuvintele lui Apolonie, s-au clătit cu sufletul; şi au ales zeace mii de bărbaţi şi au ieşit din Ierusalim şi l-au întâmpinat Simon, fratele lui, spre ajutoriu.

75. Şi au pus tabăra în Iopen şi l-au scos din cetate (că paza lui Apolonie în Ioppe era) şi o au bătut.

76. Şi înfricoşindu-să cei din cetate, au deşchis lui şi au dobândit Ionathan Iopen

77. Şi au auzit Apolonie şi au pornit trii mii de călăraşi şi oaste multă.

78. Şi s-au dus în Azot, ca când ar călători, şi îndată au ieşit la câmp, că avea mulţime de călăreţi şi să nădăjduia într-înşii. Şi l-au gonit Ionathan în Azot şi au lovit războiu.

79. Şi au lăsat Apolonie în tabără o mie de călăraşi după ei ascunşi.

80. Şi au cunoscut Ionathan că leşuiri sânt după sâne şi au încungiurat tabăra lui şi au aruncat săgeţi spre norod, de dimineaţa până sara.

81. Iară norodul sta, precum îi poruncise Ionathan, şi s-au ostenit caii lor.

190v 82. Şi au aruncat Simon oastea sa şi au lovit | împrotiva mulţimii, căci călăraşii să ostenise, şi s-au zdrobit de la dânsul şi au fugit.

83. Şi cei ce s-au râsipit prin câmp au fugit în Azot şi au întrat în Vethdagon, idolul său, ca să să izbăvească acolo.

84. Şi au aprins Ionathan Azotul şi cetăţile care era împrejurul ei şi au luat jafurile lor şi bisearica lui Dagon, şi pre toţi cei ce fugise într-însa i-au ars cu foc.

85. Şi au fost cei ce au căzut de sabie cu cei ce s-au aprins mai opt mii de oameni.

86. Şi au pornit de-acolo Ionathan tabăra şi o au pus la Ascalon; şi au ieşit din cetate spre întâmpinarea lui cu mare slavă.

87. Şi s-au întors Ionathan în Ierusalim cu ai săi, având jafuri multe.

88. Şi au fost cât au auzit Alixandru împăratul cuvintele aceastea, au mai adaos a slăvi pe Ionathan.

89. Şi i-au trimis copce de aur, precum s-au obicinuit a să da rudeniilor împăraţilor, şi i-au dat Accaronul şi toate hotarele ei spre moştenire.

Cap 11

Murind Alixandru, şi aseaminea Ptolomeiu, carele în împărăţiia lui Alixandru cu vicleşug au fost năvălit, luând de la el fata sa şi dând-o lui Dimitrie muiare, acest Dimitrie pre Ionathan cinsteaşte, dându-i scrisori de scutire de dăjdi. Iară Ionathan îi trimite ostaş de ajutoriu, carii

191r *ucigând într-o zi o sută de | | mii, pre împăratul de cetăţeanii Antiohiei l-au izbăvit şi Antiohia o au aprins. Iară el, trecând legătura cu Ionathan lovită, Antiohul, fiiul lui Alixandru, biruind pre Dimitrie, împărăţind, pace loveaşte cu Ionathan, carele, împreună cu frate-său Simon, de multe ori biruitoriu iase asupra celor de alt neam.*

1. Şi împăratul Eghiptului au adunat oaste ca năsâpul ce iaste în ţărmurele mării şi corăbii multe şi căuta a dobândi împărăţiia lui Alixandru cu vicleşug şi a o adaoge împărăţiii sale.

2. Şi au ieşit în Siria cu cuvinte de pace şi-i deşchidea cetăţile şi-l întâmpina, că poruncise Alixandru împăratul să-i iasă spre întimpinare, căci că socrul său era.

3. Iară Ptolomeu, întrând în cetate, punea pază de ostaşi în toate cetăţile.

4. Şi cât s-au apropiat de Azot, i-au arătat bisearica lui Dagon aprinsă cu foc şi Azotul şi cealeaalalte a lui prăpădite şi trupurile lepădate şi hâlmurile celor tăiaţi în războiu, care făcuse pre lângă cale.

5. Şi au povestit împăratului că aceastea le făcuse Ionathan, ca să-i facă pizmă; şi au tăcut împăratul.

6. Şi au întâmpinat Ionathan pre împăratul în Ioppe cu slavă şi s-au închinat împreună şi au dormit acolo.
7. Şi s-au dus Ionathan cu împăratul până la râul ce să cheamă Eliutherie şi s-au întors în Ierusalim.
8. Iară împăratul Ptolomeu au dobândit biruinţa cetăţilor până la Selevchia cea de mare şi gândea spre Alixandru sfaturi reale. |
9. Şi au trimis soli la Dimitrie, zicând: „Vino să facem între noi legătură şi-ţ voiu da fata 191v
mea, carea o are Alixandru, şi vei împărăţi întru împărăţia tătâni-tău,
10. Că-mi pare rău căci am dat lui fata mea, că m-au căutat să mă ucigă".
11. Şi l-au urgisit pentru aceaea, că poftise împărăţiia lui.
12. Şi ş-au luat fata şi o au dat lui Dimitrie şi s-au streinat de către Alixandru; şi s-au dovedit nedreptăţile lui.
13. Şi au întrat Ptolomeiu în Antiohia şi au pus doao mitre în capul său, a Eghiptului şi a Asiii.
14. Iară Alixandru împăratul era în Chilichia într-aceale vremi, că războia împrotivă cei ce era într-aceale locuri.
15. Şi au auzit Alixandru şi au venit la el spre războiu. Şi au scos Ptolomeiu împăratul oastea şi l-au întâmpinat cu mână tare şi l-au alungat.
16. Şi au fugit Alixandru în Arabiia, ca să se acopere acolo, iară împăratul Ptolomeiu s-au înălţat.
17. Şi au luat Zabdiil arapul capul lui Alixandru şi l-au trimis lui Ptolomeiu.
18. Şi împăratul Ptolomeiu au murit a treia zi, şi cei ce era în cetăţi au perit de cei ce era în tabără.
19. Şi au împărăţit Dimitrie în anul o sută şasăzeci şi şapte.
20. În zilele acealea adunat-au Ionathan pre cei ce era în Iudeea, să bată coşteiul cel ce e în Ierusalim; şi au făcut împrotiva lui grămăzi multe.
21. Şi s-au dus unii, cei ce urâse neamul său, oameni strâmbi, la împăratul Dimitrie şi i-au vestit că Ionathan conoceaşte coşteiul. ||
22. Şi cât au auzit s-au mâniiat şi îndată au venit la Ptolomaide şi au scris lui Ionathan 192r
să nu conoceascâ coşteiul, ci să-l întâmpine spre vorbă degrabă.
23. Şi cât au auzit Ionathan, au poruncit a conoci; şi au ales dintre bărbaţii lui Israil şi dintre preoţi şi s-au dat primejdiii.
24. Şi au luat aur şi argint şi haine şi alte daruri multe şi s-au dus la împăratul în Ptolomaide şi au aflat har înaintea lui.
25. Şi-l pârea cariiva strâmbi din neamul său.
26. Şi au făcut lui împăratul precum îi făcuse cei ce fusease înainte de el; şi l-au înălţat înaintea tuturor priiatinilor săi.
27. Şi i-au aşezat căpeteniia preoţiii şi oricarea avuse înainte preţuite, şi l-au făcut căpeteniia priiatinilor.
28. Şi au poftit Ionathan de la împăratul să scutească Iudeea şi trei toparhii şi Samaria şi hotarele ei, şi au făgăduit trei sute de talanţi.
29. Şi s-au odihnit împăratul; şi au scris lui Ionathan cărţi despre toate aceastea, într-acesta chip:
30. „Împăratul Dimitrie, fratelui Ionathan, sănătate, şi neamului jidovilor!
31. Paria epistolii carea o am scris lui Lastheni, părintelui nostru, despre voi, o am trimis la voiu să ştiţi.
32. Împăratul Dimitrie lui Lastheni tatălui, sănătate!
33. Neamului jidovesc, priiatinilor noştri, şi celor ce ţin ceale dreapte la noi, am jude|cat 192v
bine a face pentru bunătatea lor, carea au către noi.
34. Rânduitu-le-am, dară, lor toate hotarele Iudei şi trei cetăţi, Lidan şi Ramathan, carea s-au adaos Iudei din Samariia, şi toate hotarele lor, a le usebi tuturor celor ce jârthuiesc în Ierusalim în locul celor ce lua de la ei înainte împăratul în toţi anii, şi pentru rodurile pământului şi a pomilor.
35. Şi cealeaalalte care era a noastre, ale zeciuirilor şi dăjdilor, dintr-această vreame le slobozim lor; şi ariile ceale de sare şi cununile ce ni să aducea.
36. Toate lor le îngăduim şi nimică dintre aceastea va fi deşert de acum şi în toată vreamea.
37. Acum, dară, grijiţi a face copia acestora şi să se deaie lui Ionathan şi să se puie în muntele cel sfânt, în loc vestit".

38. Şi văzând Dimitrie împăratul că au tăcut pământul înaintea sa şi nimica nu-i stă împrotivă, au slobozit toată oastea sa, fieştecarele la locul său, afară de oastea cea streină, carea o au tras din ostroavele limbilor. Şi era lui nepriiatini toate oastele părinţilor lui.

39. Iară Trifon era oarecarele despre părţile lui Alixandru mai înainte şi au văzut că toată oastea murmura împrotiva lui Dimitrie; şi s-au dus la Emalhuil harapul, care creştea pre Antiohul, fiiul lui Alixandru.

40. Şi sta lângă el să-l dea lui şi ca să împărăţească în locul tătâni-său. Şi i-au vestit câte
193r au făcut Dimitrie şi nepriiati| |niile oastelor lui asupra lui, şi au rămas acolo zile multe.

41. Şi au trimis Ionathan la Dimitrie împăratul să scoată pre cei ce era în coşteiu în Ierusalim şi pre cei din cetăţi, că oştea asupra lui Israil.

42. Şi au trimis Dimitrie la Ionathan, zicând: „Nu numai aceastea voiu face ţie şi neamului tău, ci cu slavă te voiu împodobi pre tine şi neamul tău, când va fi prilej.

43. Acum, dară, bine vei face de vei trimite spre ajutoriu mie bărbaţi, că s-au dus toată oastea mea".

44. Şi au tremis Ionathan trii mii de bărbaţi tari la Antiohia; şi au venit la împăratul şi s-au veselit împăratul întru venirea lor.

45. Şi s-au adunat cei din cetate, o sută şi doaozeci de mii de bărbaţi, şi vrea a ucide pre împăratul.

46. Şi au fugit împăratul în polată; şi au cuprins cei din cetate căile cetăţii şi au început a oşti.

47. Şi au chemat împăratul pre jidovi într-ajutoriu şi s-au adunat toţi împreună la el şi s-au râsipit toţi prin cetate.

48. Şi au ucis în zioa aceaea o sută de mii de oameni şi au aprins cetatea şi au luat jafuri multe în zioa aceaea şi au izbăvit pre împăratul.

49. Şi au văzut cei din cetate că au biruit jidovii cetatea, precum vrea. Şi au slăbit cu mintea sa şi au strâgat către împăratul cu rugăciuni, zicând:

50. „Dă-ne dreaptele şi să înceate jidovii a ne bate pre noi şi cetatea".

51. Şi au lepădat armele sale şi au făcut pace şi s-au slăvit jidovii înaintea împăratului
193v şi înaintea tuturor celor | ce era întru împărăţiia lui şi s-au vestit prin împărăţie. Şi s-au întors în Ierusalim având jafuri multe.

52. Şi au şezut Dimitrie împăratul în scaunul împărăţiii sale şi au tăcut pământul înaintea lui.

53. Şi au minţit toate care au zis şi s-au înstreinat de către Ionathan şi nu i-au răsplătit după facerile de bine, ceale ce-i dedease, şi-l năcăja foarte.

54. Iară după aceastea s-au întors Trifon şi Antiohul cu el, prunc tânăr, şi au împărăţit şi ş-au pus cununa.

55. Şi s-au adunat la el toate oastele care râsipise Dimitrie şi au oştit împrotiva lui; şi au fugit şi au întors dosul.

56. Şi au luat Trifon fiarăle şi au dobândit Antiohia.

57. Şi au scris Antiohul, tinărul, lui Ionathan, zicând: „Rânduiescu-ţi ţie preoţiia şi te rânduiesc preste patru cetăţi, să fii dintre priiatinii împăratului".

58. Şi i-au trimis lui vase de aur spre slujbă şi i-au dat puteare a bea din aur şi a fi în urşinic şi a avea copce de aur.

59. Şi pre Simon, fratele lui, l-au rânduit povăţuitoriu de la hotarele Tirului până la marginile Eghiptului.

60. Şi au ieşit Ionathan şi umbla prin cetăţile de peste râu. Şi au adunat către el toată oastea Siriii într-ajutoriu şi au venit la Ascalom şi l-au întâmpinat cu cinste din cetate.

61. Şi s-au dus de-acolo în Gaza; şi s-au închis cei din Gaza, şi o au conocit şi au aprins ceale dinprejurul cetăţii şi le-au prădat. | |
194r 62. Şi s-au rugat gazeanii de Ionathan şi le-au dat dreapta şi au luat pre fiii lor chizeşi şi i-au trimis în Ierusalim; şi au umblat prin ţară până la Damasc.

63. Şi au auzit Ionathan că au nelegiut căpeteniile lui Dimitrie în Cadis, care e în Galileea, cu oaste multă, vrând a-l depărta de treaba împărăţiii,

64. Şi i-au întâmpinat, iară pre fratele său, Simon, l-au lăsat prin ţară.

65. Şi au pus Simon oastea la Vethsura şi o bătea zile multe şi i-au închis.

66. Şi au poftit de la el dreaptele şi le-au dat şi i-au scos de acolo şi au prins cetatea şi au pus într-însa pază.

67. Şi Ionathan şi tabăra lui au pus la apa Ghenesar şi, mai înainte de lumină, au mânecat în câmpul Asor.

68. Şi, iată, tabăra celor de alt neam îi întâmpina în câmp şi-l pândea în munţi, iară el i-au întâmpinat dinprotivă.

69. Iară leşuirile s-au sculat din locurile sale şi au lovit războiul.
70. Şi au fugit cei ce era despre partea lui Ionathan toţi, şi nime nu s-au lăsat dintr-înşii, fără Mathatie, fiiul Avisalomii, şi Iuda, fiiul Calfiii, căpeteniia oastei.
71. Şi au tăiat Ionathan vejmintele sale şi au pus pământ pe capul său şi s-au rugat.
72. Şi s-au întors Ionathan către ei spre războiu şi i-au întors spre fugă şi i-au bătut.
73. Şi au văzut cei ce fugease din partea lui, şi s-au întors către el şi gonea împreună cu el pre toţi, până în Cadis la tabăra sa, şi au ajuns până acolo. |
74. Şi au căzut dintre cei de alt neam în zioa aceaea trei mii de bărbaţi; şi s-au întors 194v
Ionathan în Ierusalim.

Cap 12

Ionathan cu râmleanii şi cu spartiatii legătura înnoiaşte. Pre căpeteniile lui Dimitrie carii îl năvălea îi lungeaşte. Şi bătând pre harapi, rânduiaşte a zidi cetăţile în Iudeea şi ziduri împrotiva coşteiului în Ierusalim. Ci de la Trifon, care poftea a năvăli în împărăţiia Antiohului şi să făcea a-i fi priiatin, la Ptolomaide cu vicleşug să prinde şi toţi carii cu el era să ucig.

1. Şi au văzut Ionathan că ajută vreamea şi au ales bărbaţi şi i-au trimis la Roma, a aşeza şi a înnoi cu ei priiatenie.
2. Şi către Spartiate şi către alte locuri au trimis cărţi într-aceaeaş formă.
3. Şi s-au dus la Roma şi au întrat la curte şi au zis: „Ionathan, preotul cel mare, şi neamul jidovilor ne-au trimis să înnoim priiateniia şi soţirea ca dintâiu".
4. Şi le-au dat cărţile către dânşii prin locuri, ca să-i povăţuiască în pământul Iudei cu pace.
5. Şi aceasta e pariia cărţii lor, care au scris Ionathan spartiatilor:
6. „Ionathan, preotul cel mare, şi bătrânii neamului şi preoţii şi celaalalt norod jidovesc, spartiatilor, fraţilor, sănătate!
7. Încă demult era tremise cărţile către Onia, preotul cel mare, de la Arie, care împărăţea la voi, că sânteţi fraţii noştri, precum cuprinde scrisoarea ce e trimisă.
8. Şi au cuprins Onie pre omul cel trimis cu || cinste şi au luat scrisorile, în carele să 195r
arăta despre soţire şi priiatenie.
9. Noi, neavând nici o lipsă de aceastea, având mângăiarea sfintelor cărţi, care sânt în mânile noastre,
10. Mai vrut-am a trimite la voi a înnoi frăţinătatea şi priiateniia, ca nu cumva streini să ne facem de către voi, că multe vremi au trecut de când aţi trimis la noi.
11. Noi, dară, în toată vreamea fără treacere, în zile de praznic şi în cealeaalalte, când trebuie, vă pomenim în jârtvele care aducem şi în obiceaiuri, precum e slobod şi să cuvine a pomeni fraţii.
12. Veselimu-ne dirept aceaea pentru slava voastră.
13. Iară pre noi ne-au încungiurat multe supărări şi multe războaie şi au oştit asupra noastră împăraţii carii sânt împrejurul nostru.
14. Şi n-am vrut a vă îngreoia, nici pre ceiaalalţi soţi şi priiatinii noştri într-aceaste războaie,
15. Că am avut din ceriu ajutoriu şi ne-am izbăvit noi şi s-au smerit nepriiatinii noştri.
16. Ales-am, dară, pre Numenie, fiiul Antiohului, şi pre Antipatru, fiiul Iazonului, şi i-am trimis către râmleani a înnoi cu dânşii priiateniia şi soţirea cea dintâiu.
17. Şi le-am poruncit ca să vie şi pre la voi şi să vă strânştască şi să vă dea cărţile noastre despre înnoirea frăţinătăţii noastre.
18. Şi acum bine veţ face răspunzându-ne la acestea".
19. Şi aceasta e scrisoarea ce trimisease lui Onie:
20. „Arie, împăratul spartiatenilor, lui Onie, preotului celui mare, sănătate!
21. Aflatu-s-au în scrisoare despre spartia|teni şi despre jidovi că sânt fraţi şi că sânt din 195v
neamul lui Avraam.
22. Şi acum, de când am cunoscut aceastea, bine faceţi că ne scrieţi pentru pacea voastră.
23. Ci şi noi v-am scris înapoi. Dobitoacele noastre şi moşiile noastre sânt a voastre, şi a voastre, a noastre. Poruncit-am drept aceaea aceastea a vă vesti".
24. Şi au auzit Ionathan că au ieşit căpeteniile lui Dimitrie cu oaste multă, mai multă decât dintâiu, a oşti asupra lui.

25. Şi au ieşit din Ierusalim şi i-au întâmpinat în ţinutul Amethidei, că nu le dedease loc ca să între în ţinutul lui.

26. Şi au trimis iscoade în tabăra lui şi, întorcându-să, au vestit că să gată a veni asupra lui noaptea.

27. Iară deacă au apus soarele, au poruncit Ionathan alor săi să privegheze şi să fie în arme gata la războiu toată noaptea; şi au pus păzitori împrejurul taberii.

28. Şi au auzit protivnicii că-i gata Ionathan cu ai săi la războiu şi s-au temut şi s-au înfricoşat întru inima sa şi au aprins focuri în tabăra sa.

29. Iară Ionathan şi cei ce era cu el n-au cunoscut până dimineaţa; şi vedea luminări arzând.

30. Şi i-au gonit Ionathan şi nu i-au apucat, că au trecut râul Eleutherul.

31. Şi s-au abătut Ionathan cătră harapi, carii să chema zavadei, şi i-au lovit şi au luat jafurile lor.

32. Şi au prins şi au venit în Damasc şi străbătea tot ţinutul acela.

196r 33. Iară Simon au ieşit şi au venit până la Ascalon şi la cetăţile de-aproape; şi || s-au abătut spre Ioppem şi o au aprins,

34. (Că au auzit cum că ar vrea a da coşteiul părţilor lui Dimitrie), şi-au pus acolo păzitori să o păzască.

35. Şi s-au întors Ionathan şi au chemat bătrânii norodului şi au gândit cu ei a zidi coşteaie în Iudeia,

36. Şi a zidi ziduri în Ierusalim şi a râdica nălţime mare între coşteiu şi între cetate, ca să se usibească de cetate, să fie sânguratecă, şi nici să cumpere, nici să vânză.

37. Şi s-au adunat să zidească cetatea; şi au căzut zidul care era peste răpegiune, de cătră răsăritul soarelui, şi l-au dires, cel ce să cheamă Cafetetha.

38. Şi Simon au zidit Adiada în Sefela şi o au întărit şi i-au pus porţi şi încuieturi.

39. Şi deacă au gândit Trifon a împărăţi în Asiia şi a lua cununa şi a-ş întinde mâna spre împăratul Antiohului,

40. Temându-să ca nu doară să nu-l lase Ionathan, ci să oştească împrotiva lui, căuta a-l prinde şi a-l ucide. Şi, sculându-să, s-au dus în Vethsan.

41. Şi au ieşit Ionathan spre întâmpinarea lui cu patruzeci de mii de bărbaţi aleşi spre războiu şi au venit în Vethsan.

42. Şi au văzut Trifon că au venit Ionathan cu oaste multă; să-şi întinză asupra lui mânile s-au temut.

43. Şi l-au cuprins cu cinste şi l-au lăudat tuturor priiatinilor săi şi i-au dat daruri; şi au poruncit oastei sale să asculte de el ca de sâne.

44. Şi au zis lui Ionathan: „La ce ai năcăjit tot norodul, nefiind războiu între noi?

196v 45. Şi acum slobozi-i la casele sale şi-ţi a|leage puţini bărbaţi carii să fie cu tine şi vino cu mine în Ptolomaide, şi o voiu da ţie, şi cealeaalalte coşteiuri şi oastea şi pre toţi ispravnicii trebilor şi, întorcându-mă, mă voiu duce, că pentru aceaea am venit".

46. Şi i-au crezut şi au făcut precum au zis; şi au slobozit oastea şi s-au dus în pământul Iudei.

47. Şi au ţinut cu sâne trei mii de bărbaţi, dintre carii au trimis în Galileia doao mii, iară o mie au venit cu el.

48. Iară cât au întrat în Ptolomaide Ionathan, au închis porţile cetăţii ptolomaidenii şi l-au apucat pre el şi pre toţi carii întrase cu el; cu sabiia i-au omorât.

49. Şi au trimis Trifon oaste şi călaraş în Galileia şi la câmpul mare, să piarză pre toate soţiile lui Ionathan.

50. Iară ei, cât au cunoscut că s-au prins Ionathan şi au perit şi toţi carii cu el era, s-au îndemnat pre sâneşi şi au ieşit gata la războiu.

51. Şi, văzând cei ce-i gonea cum că pentru suflet le iaste lor lucrul, s-au întors.

52. Iară ei au venit toţi cu pace la pământul Iudei şi au plâns pre Ionathan şi pre cei ce cu el fusease foarte şi i-au jelit Israil cu jale mare.

53. Şi au căutat toate neamurile care era împrejurul lor a-i zdrobi, că au zis:

54. „Nu au căpetenie şi ajutoriu; acum, dară, să-i batem şi să luăm dintre oameni pomenirea lor".

Cap 13

Simon, luând pentru frate-său, Ionathan, căpeteniia, trimite bani de la Trifon ceruţi, şi pre fiii

197r *lui Ionathan, spre răscumpărarea lui. Iară Tri|| fon, luând banii, pre tatăl îl ucide cu fiii. Carii*

îngropându-să şi plângându-să, Simon râdică părinţilor şi fraţilor mărit mormânt în Modin. Iară Trifon, ucigând pre Antiohul, năvăleaşte întru împărăţiia lui. Şi Simon, dobândind de la împăratul Dimitrie cărţi de legătură şi de scutinţă, au bătut Gazara, şi coşteiul Ierusalimului îl dobândeaşte. Pentru carea veseli fac prăznuire, carea şi în toţi anii a să prăznui la jidovi să porunceaşte.

1. Şi au auzit Simeon că au adunat Trifon oaste multă, să vie în pământul Iudei să zdrobească.
2. Văzând că în cutremur e norodul şi în frică, s-au suit în Ierusalim şi au adunat norodul.
3. Şi îndemnându-i au zis: „Voi ştiţi câte eu şi fraţii miei şi casa tătâni-mieu am făcut pentru legi şi pentru ceale sfinte, războaie, şi ce strâmturi am văzut.
4. Pentru aceastea au perit toţi fraţii miei pentru Israil şi am rămas eu sângur.
5. Şi acum nu mi să întâmple a îngădui sufletului mieu în toată vreamea cea de năcaz, că nu sânt mai bun decât fraţii miei.
6. Izbândi-voiu drept aceaea neamul mieu şi ceale sfinte şi născuţii noştri şi muierile, că s-au adunat toate neamurile a ne zdrobi pentru neprieteniia".
7. Şi s-au aprins duhul norodului împreună, cât au auzit cuvintele aceastea.
8. Şi au răspuns cu glas mare, zicând: „Tu eşti povăţuitoriul nostru în locul Iudei şi a lui Ionathan, fratelui tău.
9. Bate războiul nostru şi toate care vei zice noao vom face".
10. Şi, adunând pre toţi bărbaţii ostaşi, au sârguit a sfârşi toate zidurile Ieru|salimului 197v
şi l-au întărit prinprejur.
11. Şi au trimis pre Ionathan, fiiul Avisalomii, şi cu el oaste noao în Ioppen şi, lepădând pre cei dintr-însa, au rămas acolo el.
12. Şi au pornit Trifon de la Ptolomaide cu oaste multă, să vie în pământul Iudei, şi Ionathan cu el de pază.
13. Iară Simon au pus la Addus, în prejma feaţii câmpului.
14. Şi cât au cunoscut Trifon că s-au sculat Simon în locul frăţine-său, Ionathan, şi cum că vrea a lovi cu el războiu, au trimis cătră el soli,
15. Zicând: „Pentru argintul cu care era datoriu fratele tău, Ionathan, din veniturile împăratului, pentru trebile care au avut, l-am prins.
16. Şi acum trimite argintul, o sută de talanţi, şi doi fii ai lui chizeşi, ca, slobozându-să, să nu fugă de cătră noi, şi-l vom slobozi".
17. Şi au cunoscut Simon că cu vicleşug grăiaşte cu sine, însă tot au poruncit a-i da argintul şi pruncii, ca să nu-şi ia mare urăciune de cătră norodul lui Israil, zicând:
18. „Pentru că nu i-au trimis argintul şi pruncii, pentru aceaea au perit".
19. Şi au tremis pruncii şi o sută de talanţi; şi au minţit şi n-au slobozit pre Ionathan.
20. Şi după aceastea au venit Trifon în ţânut, ca să-l zdrobească; şi au încungiurat prin calea carea duce la Ador. Şi Simon şi tabăra lui umbla în tot locul unde să ducea.
21. Iară cei din coşteiu au trimis cătră Trifon soli, să grăbească a veni prin pustie şi să le trimită hrană.
22. Şi au gătit Trifon toată călărimea ca să vie într-acea noapte, şi era zăpadă multă || 198r
foarte şi n-au venit în Galaaditide.
23. Şi, apropiindu-să de Vascaman, au ucis pre Ionathan şi fiii lui acolo.
24. Şi s-au întors Trifon şi s-au dus la pământul său.
25. Şi au trimis Simon şi au luat oasele lui Ionathan, frăţine-său, şi le-au îngropat în Modin, cetatea părinţilor lui.
26. Şi l-au plâns tot Israilul cu plângere mare şi l-au jelit zile multe.
27. Şi au zidit Simon preste mormântul tătâni-său şi a fraţilor săi zidire naltă la vedeare, cu piatră poleită dinnapoi şi dinnainte.
28. Şi au aşezat şeapte stâlpi, unul în prejma alţiia, tatălui şi maicii şi patru fraţilor.
29. Şi acestora le-au pus împrejur stâlpuri mari, şi preste stâlpi arme, spre pomenirea veacinică; şi lângă arme, corăbii cioplite, carele să să vază de la toţi corăbierii pre mare.
30. Acesta e mormântul, care au făcut în Modin până în zioa aceasta.
31. Iară Trifon, călătorind cu Antiohul, împăratul cel tânăr, cu vicleşug l-au ucis.
32. Şi au împărăţit în locul lui şi ş-au pus cununa Asiei şi au făcut rană mare pre pământ.
33. Şi au zidit Simon coşteiele Iudei, întărindu-le cu turnuri înalte şi cu ziduri mari şi cu porţi şi cu încuietori şi au pus hrană în coşteie.

34. Şi au ales Simon bărbaţi şi au trimis la Dimitrie împăratul să facă slobozire ţărâi, că
198v faptele lui Trifon toate, prin | răpire, au fost lucrate.
35. Şi Dimitrie împăratul, la cuvintele aceastea, i-au răspuns şi au scris carte ca aceasta:
36. „Împăratul Dimitrie, lui Simon, preotului celui mare şi priiatinului împăraţilor, şi bătrânilor şi neamului jidovilor, sănătate!
37. Cununa cea de aur şi vahim, care aţi trimis, am cuprins. Şi gata sântem a face cu voi pace mare şi a scrii ispravnicilor celor împărăteşti să vă sloboază oricare v-am îngăduit.
38. Că oricare am rânduit voao sânt cunoscute, coşteiele care aţi zidit ale voastre fie.
39. Şi iertăm toate ceale neştiute şi păcatele până în zioa de astăzi, şi cununa cu carea eraţi deatori; şi orice altă era dăjduitori în Ierusalim de-acum să nu fie dăjduitoriu.
40. Şi de sânt dintre voi cariva vreadnici a să scrii între-ai noştri, să se scrie şi fie între noi pace!"
41. În anul o sută şeaptezeci s-au luat jugul limbilor din Israil.
42. Şi au început norodul lui Israil a scrii în tăbli şi între faptele ceale de obşte, în anul dintâi supt Simon, preotul cel mare, povăţuitoriul cel mare şi căpeteniia jidovilor.
43. În zilele acealea au pus Simon la Gaza şi o au încunjurat cu tabăra şi au făcut grămădiri şi le-au pus spre cetate şi au lovit un turn şi o au apucat.
44. Şi rupsease cei din grămădire în cetate; şi s-au făcut cutremur mare în cetate.
45. Şi s-au suit cei din cetate cu muierile şi cu pruncii preste zid, cu hainele tăiate, şi au
199r strâgat cu glas mare, pof| |tind de la Simon a le da dreaptele.
46. Şi au zis: „Să nu ne răsplăteşti noao după răotăţile noastre, ci după milele tale".
47. Şi plecându-să Simon, nu i-au tăiat, însă din cetate i-au scos şi au curăţit casa în carea fusease bozii, şi atunci au întrat într-însa cu cântări, binecuvântând pre Domnul.
48. Şi, curăţând dintr-însa toată necurăţiia, au aşezat într-însa oameni carii să facă leagea şi o au întărit şi ş-au făcut lăcaşe.
49. Iară cei din coşteiul Ierusalimului să oprea a ieşi şi a întra prin ţară şi a cumpăra şi a vinde, şi au flămânzit foarte, şi mulţi dintr-înşii au perit de foame.
50. Şi au strâgat către Simon să priimească dreaptele şi le-au dat; şi i-au lepădat de acolo şi au curăţit coşteiul de spurcăciuni.
51. Şi au întrat într-însul în zioa doaozeci şi triia a lunii a doaoa, în anul o sută şeaptezeci şi unul, cu laudă şi cu stâlpări de finic şi cu chiniri şi cu chinvale şi psaltiri şi cu versuri şi cântece, că s-au zdrobit mare nepriiatin din Israil.
52. Şi au aşezat să prăznuiască în toţi anii zilele aceastea cu veselie.
53. Şi au întărit muntele bisearicii care era în prejma coşteiului şi au lăcuit acolo el şi cei ce cu el era.
54. Şi au văzut Simon pre Ioan, fiiul său, că e bărbat tare de războiu şi l-au pus povăţuitoriu puterilor tuturor. Şi au lăcuit în Gazara.

Cap 14 |

199v *Dimitrie, biruit fiind şi prins de voievodul lui Arsachis, Simon cu norodul său în mare pace să veseleaşte, către carele s-au trimis scrisori despre înnoirea legăturii de la spartiati şi de la râmleani, cu mare lauda lui Simon, care le trimisease râmleanilor o pavăză de aur de o mie de mna.*

1. n anul o sută şeaptezeci şi doi au adunat împăratul Dimitrie oastea sa şi s-au dus în Midia a-şi trage ajutori, să bată pre Trifon.
2. Şi au auzit Arsachis, împăratul Persiii şi al Mediii, că au întrat Dimitrie în hotarele sale şi au trimis pre unul dintre căpeteniile sale, să-l prinză viu şi să-l ducă la sine.
3. Şi s-au dus şi au lovit tabăra lui Dimitrie; şi l-au prins şi l-au dus la Arsachis şi l-au pus în pază.
4. Şi au tăcut pământul Iudei în toate zilele lui Simon şi au căutat ceale bune neamului său. Şi le-au plăcut lor putearea lui şi slava lui întru toate zilele.
5. Şi cu toată slava sa au luat Ioppem, spre liman, şi au făcut întrare la ostroavele mării.
6. Şi au lăţit hotarele neamului său şi au dobândit ţara.
7. Şi au adunat robie multă şi au stăpânit Gazara şi Vethsura şi coşteiul; şi au curăţit necurăţiile dintr-însul şi nu era cine să-i steaie împrotivă.
8. Şi fieştecarele îş chivernisea pământul său cu pace, şi pământul Iudei îş da rodurile sale şi pomii câmpului, rodul său.

9. Bătrânii în uliţe şedea toţi şi de | | ceale bune ale ţărâi să sfătuia, şi cei tineri să îmbrăca 200r
cu slavă şi cu vejmintele de războiu.
10. Şi cetăţilor le da hrană şi le rânduia să fie vase de tărie, până când s-au vestit numele
slavii lui până la marginile pământului.
11. Făcut-au pace pre pământ şi au veselit Israil cu veselie mare.
12. Şi au şezut fieştecarele supt viţa sa şi supt zmochinul său; şi nu era cine să-i înfricoşaze.
13. Încetat-au cel ce tăbărea asupra lor de pre pământ; împăraţii s-au zdrobit în zilele acealea.
14. Şi au întărit pre toţi smeriţii norodului său, şi leagea o au cercat şi au şters toată
strâmbătatea şi răotatea.
15. Ceale sfinte le-au slăvit şi au înmulţit vasele celor sfinte.
16. Şi s-au auzit la Roma că au murit Ionathan, şi până la Spartiate. Şi s-au întristat foarte.
17. Iară cât au auzit că Simon, fratele lui, s-au făcut preot mare în locul lui, şi el biruiaşte
toată ţara şi cetăţile într-însa,
18. Au scris cătră el în table de aramă, să înnoiască priiateniile şi soţirea carea făcuse
cu Iuda şi cu Ionathan, fraţii lui.
19. Şi s-au cetit înaintea bisericii în Ierusalim. Şi aceasta e pariia cărţilor carea ne-au
tremis spartianii:
20. „Căpeteniile şi cetăţile spartianilor, lui Simon, preotului celui mare, şi bătrânilor şi
preoţilor, şi celuiaalalt norodului jidovesc, fraţilor, sănătate!
21. Solii cei trimişi cătră norodul nostru ne-au vestit despre slava voastră şi despre cinstea
şi veseliia şi ne-au bucurat întru întrarea lor. |
22. Şi am scris ceale ce era zise de ei în aşezământurile norodului, aşa: Numenie al 200v
Antiohului şi Antipatru, fiiul Iasonii, solii jidovilor, au venit la noi, înnoind cu noi priiateniia
cea dintâi.
23. Şi au plăcut norodului a priimi pre acei bărbaţi cu slavă şi a pune pariia cuvintelor
în ceale usebite cărţile norodului, să fie spre pomenire norodului spartienilor. Iară paria
acestora o am scris lui Simon, preotului celui mare".
24. Iară după aceastea au trimis Simon pre Numenie la Roma, având o pavăză de aur
mare, de măsură o mie de mna a aşeza cu ei soţire. Iară deacă au auzit norodul râmlenesc
25. Cuvintele aceastea, au zis: „Ce mulţămită vom răsplăti lui Simon şi fiilor lui?
26. Că au întors însuşi fraţii săi şi au bătut pre nepriiatinii lui Israil de cătră dânşii şi i-au
aşezat slobozenia". Şi o au scris în tăbli de aramă şi o au pus în stâlpi în Muntele Sionului.
27. Şi aceasta e pariia scrisorii: „În zioa lunii Elul a optsprăzeacea, în anul o sută şaptezeci
şi doi, în anul al treile supt Simon, marele preot în Asaramil,
28. În marea adunarea preoţilor şi a norodului şi a căpeteniilor neamului şi a bătrânilor
ţărâi, cunoscute s-au făcut aceastea, că adease s-au făcut războaie în ţara noastră.
29. Iară Simon, fiiul lui Mathathie, din fiii lui Iariv, şi fraţii lui s-au dat pre sine primejdiii
şi au stat împrotiva vrăjmaşilor neamului său, ca să steaie ceale sfinte ale | | lor şi leagea. 201r
Şi cu slavă mare au proslăvit neamul său.
30. Şi au adunat Ionathan neamul său şi li s-au făcut preot mare şi s-au adaos cătră
norodul său.
31. Şi au vrut nepriiatinii lor a călca şi a râsipi ţara lor, şi a-şi întinde mânile spre sfintele lor.
32. Atunci au stătut împrotivă Simon şi au oştit pentru neamul său şi au cheltuit bani
mulţi şi au întrarmat pre bărbaţii puterii neamului său şi le-au dat leafă.
33. Şi au întărit cetăţile Iudei şi Vethsura, carea era în marginea Iudei, unde era armele
vrăjmaşilor, ceale de aur. Şi au pus acolo pază, bărbaţi jidovi.
34. Şi Ioppem o au întărit, carea era la mare, şi Gazara, carea iaste în marginile Azotului,
în carea vrăjmaşii mainte lăcuia, şi au aşezat acolo jidovi. Şi orice era vreadnic spre
înfrânarea lor, au pus într-înşii.
35. Şi au văzut norodul purtarea lui Simon şi slava ce gândea a face neamului său şi
l-au pus loruşi povăţuitoriu şi căpeteniia preoţilor, pentru că el făcuse aceastea toate şi
dreptatea şi credinţa carea au ţinut neamului său şi au căutat în tot chipul a înălţa pre
norodul său.
36. Şi în zilele lui s-au sporit în mânile lui, ca să se ştargă limbile din ţara lor şi cei ce
era în cetatea lui David, în Ierusalim, în coşteiu, din care purcedea şi spurca toate care
sânt împrejurul celor sfinte şi aducea rană mare curăţeniii. |
37. Şi au aşezat într-însul bărbaţi jidovi spre apărarea ţărâi şi a cetăţii şi au înălţat zidurile 201v
Ierusalimului.
38. Şi împăratul Dimitrie i-au aşezat marea preoţie.

39. După aceastea l-au făcut priiatinul său şi l-au slăvit cu slavă mare,
40. Că au auzit cum că s-au numit jidovii de la râmleani priiatini şi soţi şi fraţi şi cum că au priimit pre solii lui Simon cu slavă,
41. Şi pentru că jidovii şi preoţii lor au voit să le fie povăţuitoriu şi preot mare în veac, până când să va scula proroc credincios.
42. Şi să fie preste ei povăţuitoriu şi grije să-i fie pentru ceale sfinte şi să rânduiască ispravnici preste lucrurile lor şi preste ţară şi preste arme şi preste cetăţi.
43. Şi grije să-i fie de ceale sfinte şi să se audă de la toţi şi să se scrie cu numele lui toate scrisorile în ţară şi să se îmbrace cu urşinic şi cu aur.
44. Şi să nu fie slobod cuiva dintre norod şi dintre preoţi zădarnic a face ceva dintr-aceastea şi a zice împrotivă celor ce să zic de la el au a chema adunare în ţară fără el şi a să îmbrăca cu urşinic şi a purta copce de aur.
45. Iară cine va face afară de aceastea au deşartă va face ceva dintr-aceastea vinovat va fi".
46. Şi au plăcut a tot norodul a aşeza pre Simon şi a face după cuvintele aceastea.
47. Şi au priimit Simon şi i-au plăcut a sluji cu marea preoţie şi a fi povăţuitoriu şi căpetenie neamului jidovesc şi preoţilor şi să fie preste toţi.
48. Şi scrisoarea aceasta au zis să se puie în table de aramă şi în zăbrealele celor sfinte,
202r în || loc ales.
49. Iară pariia lor să se puie în vistierie, ca să le aibă Simon şi fiii lui.

Cap 15

Antiohul, fiiul lui Dimitrie, cărţi de priiatenie trimite la Simon. Râmleanii pre jidovi cu sâneş împreunaţi a fi învestesc şi altor limbi. Antiohul, gonind pre Trifon, cel de la Simon trimis ajutoriu îl leapădă şi trimite la el pre Athenovie, carele multe ca nişte datorii să le poftească. Şi luund răspunsul lui Simon, rânduiaşte împrotiva lui pre Chendeveiu povăţuitoriu oastei, iară el pre Trifon goneaşte.

1 Şi au trimis împăratul Antiohul, fiiul lui Dimitrie, cărţi din ostroavele mării lui Simon, preotului şi căpeteniii jidovilor, şi a tot neamului.
2 Şi era având acest modru: „Împăratul Antiohul, lui Simon marelui preot şi neamului jidovilor, sănătate!
3. Pentru că, adecă, ciumaşi au apucat împărăţiia părinţilor noştri, iară vreau a izbândi împărăţiia şi a o întoarce precum era mai nainte, şi aleasă am făcut mulţime de oaste şi am făcut corăbii de războiu.
4. Iară vreau a treace întâi prin ţară, să mă izbândesc asupra celor ce au strâcat ţara noastră şi carii au pustiit cetăţi multe întru împărăţiia mea.
5. Acum, dară, aşază ţie toate făgăduinţele care ţ-au îngăduit mai înainte de mine toţi împăraţii şi cealeaalalte daruri ţ-au făgăduit. |
202v 6. Şi-ţi îngăduiesc a bate bani supt numele tău în ţara ta.
7. Iară Ierusalimul sfânt să fie şi slobod; şi toate armele ce s-au făcut şi coşteiele carele ai râdicat, carele biruieşti, rămâie ţie.
8. Şi toată datoriia împăratului şi care sânt viitoare împăratului, de acum şi preste toată vreamea, să îngăduiesc ţie.
9. Iară, deacă vom dobândi împărăţia noastră, te vom slăvi pre tine şi neamul tău şi bisearica cu slavă mare, aşa ca să se vestească slava voastră preste tot pământul".
10. În anul o sută şeaptezeci şi patru au ieşit Antiohul la pământul părinţilor săi şi s-au adunat cătră el toate oastele, aşa cât puţâni rămaşi era cu Trifon.
11. Şi l-au gonit împăratul Antiohul şi au venit în Doram, fugind pre mare.
12. Că ştiia cum că s-au adunat realele asupra lui şi l-au părăsit oastea.
13. Şi s-au pus Antiohul asupra Dorei cu o sută şi doaozeci de mii de bărbaţi ostaşi şi cu o sută de mii călăraşi.
14. Şi au încungiurat cetatea, şi corăbiile din mare s-au apropiat şi asuprea cetatea de pre pământ şi de pre mare, şi pre nime nu lăsa a întra sau a ieşi.
15. Şi au venit Numenie şi cei ce cu el fusease din cetatea Râmului, având cărţi împăraţilor şi ţărâlor scrise, în carele să cuprindea aceastea:
16. „Luchie, sfeatnicul râmleanilor, lui Ptolomei împăratului, sănătate!
203r 17. Solii jidovilor au venit la noi, priiatinii noştri, înnoind cea dintâi priiatinie || şi soţire, trimişi de la Simon, căpeteniia preoţilor, şi de la norodul jidovilor.

18. Şi au adus şi o pavăză de aur de o mie de mna.
19. Plăcut-au, direpţ aceaea, noao a scrii împăraţilor şi ţărâlor, ca să nu le facă rău, nici să oştască asupra lor şi asupra cetăţilor lor şi a ţărâlor lor şi să nu deaie ajutoriu celor ce vor oşti asupra lor.
20. Şi s-au văzut noao a priimi de la ei pavăza.
21. Deci oricarii ciumaşi au fugit din ţara lor către voi, daţi-i lui Simon, căpeteniia preoţilor, să izbândească asupra lor după leagea sa".
22. Aceastea şi scrise sânt lui Dimitrie împăratului şi lui Attalo şi lui Ariarathi şi lui Arsachi,
23. Şi către toate ţărâle, şi lui Lamsac şi spartienilor şi la Delum şi Mindum şi la Sichione şi la Caria şi la Samum şi la Pamfiliia şi la Lichiia şi la Alicarnasul şi la Coo şi la Siden şi la Aradon şi la Rod şi la Faselide şi Gortina şi la Gnidum şi Chipru şi la Chirene.
24. Iară paria lor o au scris lui Simon, căpeteniia preoţilor, şi norodului jidovesc.
25. Iară Antiohul împăratul au pus tabăra spre Dora a doao oară, clătindu-i de pururea mâna şi grămăziri făcând; şi au închis pre Trifon să nu purceazâ.
26. Şi au trimis la el Simon doao mii de bărbaţi, aleşi spre ajutoriu, şi argint şi aur şi vase multe.
27. Şi n-au vrut a le priimi, ci le-au rupt toate care legase cu el mai nainte şi s-au înstreinat de către el. |
28. Şi au tremis către el pre Athenovie, unul din priiatinii săi, să vorbească cu el, zicând: 203v
„Voi ţineţi Ioppem şi Gazara şi coşteiul din Ierusalim, cetăţile împărăţiii meale.
29. Hotarele lor le-aţi pustiit şi aţi făcut rană mare pre pământ şi aţi stăpânit prin multe locuri întru împărăţiia mea.
30. Acum, dară, daţi cetăţile care le-aţi apucat şi dăjdile locurilor în care aţi domnit afară de hotarele Iudei.
31. Iară de nu, daţi pentru eale cinci sute de talanţi de argint, şi pentru răsipirea ce aţi făcut şi pentru dajda cetăţilor alte cinci sute de talanţi, iară de nu, vom veni şi vă vom bate".
32. Şi au venit Athenovie, priiatinul împăratului, în Ierusalim şi au văzut slava lui Simon şi strălucirea în aur şi în argint şi gătire mare şi s-au buiguit. Şi i-au spus cuvintele împăratului.
33. Şi i-au răspuns Simon şi i-au zis: „Nici am luat pământ strein, nici ceale streine ţinem, ci moştenirea părinţilor noştri, carea cu nedreptul de la nepriiatinii noştri câtăva vreame s-au biruit.
34. Iară noi, vreame având, izbândim moştenirea părinţilor noştri.
35. Că despre Ioppe şi Gazara, care ponosluieşti, ei făcea în norod rană mare şi în ţara noastră. Acestora dăm tălanţi o sută". Şi nu i-au răspuns Athenovie cuvânt.
36. Iară întorcându-să cu mânie către împăratul, i-au spus cuvintele aceastea şi slava lui Simon şi toate care au văzut. Şi s-au mâniiat împăratul cu mânie mare.
37. Iară Trifon au fugit cu corabiia în Orthosiada. ||
38. Şi au rânduit împăratul pre Chindeveul voievod pre mare, şi oastea pedestraşilor 204r
şi a călăraşilor o au dat lui.
39. Şi i-au poruncit a porni tabăra spre faţa Iudei şi i-au poruncit să zidească Ghedorea şi să astupe porţile cetăţii şi să bată norodul. Iară împăratul gonea pre Trifon.
40. Şi au ajuns Chindeveul la Iamniia şi au început a întărâta gloata şi a călca Iudeia şi a robi norodul şi a-l ucide şi a zidi Ghedorea.
41. Şi au aşezat acolo călăraşi şi oastea, ca ieşind să umble prin calea Iudei, precum i-au rânduit lui împăratul.

Cap 16

Simon, bătrân, trimite oastea sa cu fiii săi, Iuda şi Ioan, asupra lui Chindeveu, pre carele biruindu-l, Ptolomeiu, ginerele lui Simon, de pofta stăpânirii aprins, cuprinzând cu uspăţu pre socru-său şi fiii lui, Mathathie şi Iuda, cu vicleşug îi omoară, ca aşa să apuce ţărâle Iudei. Iară solii carii trimisease la Ioan ca şi pre el cu vicleşug să-l omoară, s-au ucis de la el; şi Ioan tătâni-său în marea preoţie au fost următoriu.

1. Şi s-au suit Ioan din Gazara şi au vestit lui Simon, tătâni-său, ceale ce au făcut Chindeveul în norodul lor.
2. Şi au chemat Simon pre doi fiii mai bătrâni, pre Iuda şi pre Ioan, şi le-au zis: „Eu şi fraţii miei şi casa tătâni-mieu am bătut pre vrăjmaşii lui Israil de la tinereaţe până într-această zi şi s-au sporit în mânile noastre a izbăvi pre Israil de oarecâteva ori.

204v 3. Iară acum am înbătrânit, ci fiţi în lo|cul mieu şi al fraţilor miei şi, ieşind, bateţi pentru neamul nostru, iară ajutoriul din ceriu cu voi va fi".

4. Şi au ales din ţară doaozeci de mii de bărbaţi, ostaşi şi călăraşi, şi au purces cătră Chendeveu şi au dormit în Modin.

5. Şi s-au sculat dimineaţa şi s-au dus la câmp. Şi, iată, oaste multă, întru întâmpinarea lor, de pedestraşi şi de călăraşi, şi râu reapede era în mijlocul lor.

6. Şi au pornit tabăra asupra feaţii lor însuşi şi norodul lui, şi au văzut pre norod tremurând a înota preste râu şi au înotat el întâi; şi l-au văzut bărbaţii şi au trecut după el.

7. Şi au împărţit norodul şi călăraşii în mijlocul pedestraşilor. Şi era călărimea protivnicilor multă foarte.

8. Şi au strâgat cu sfintele trâmbiţe şi în fugă s-au întors Chendeveul şi tabăra lui şi au căzut dintre ei mulţi răniţi. Iară ceialalţi au fugit în coşteiu.

9. Atunci s-au rănit Iuda, fratele lui Ioan, iară Ioan i-au gonit până ce au sosit la Chedron, carea o au zidit.

10. Şi au fugit până la turnurile care era în câmpurile Azotului şi le-au aprins cu foc. Şi au căzut dintr-înşii doao mii de bărbaţ şi s-au întors în Iudeea în pace.

11. Şi Ptolomeiu, fiiul lui Avovi, era rânduit voievod în câmpul Ierihonului şi avea argint şi aur mult,

12. Că era jinere marelui preot.

205r 13. Şi s-au înălţat inima lui şi vrea a cu||prinde ţara; şi cugeta rău asupra lui Simon şi a fiilor lui, să-i ştargă.

14. Iară Simon, umblând prin cetăţile care era în ţinutul Iudei şi grije având de eale, s-au pogorât în Ierihon, el şi Mathathie, fiiul lui, şi Iuda, în anul o sută şeaptezeci şi şeapte, în luna a unsprăzeacea; aceasta e luna Savath.

15. Şi i-au cuprins fiiul lui Avovi în coşteiuţul ce să cheamă Doh, cu vicleşug, care l-au zidit. Şi le-au făcut uspăţu mare şi au ascuns acolo nişte bărbaţi.

16. Şi deacă s-au îmbătat Simon şi fiii lui, s-au sculat Ptolomeiu cu ai săi şi au luat armele sale şi au întrat la uspăţu şi l-au ucis pre el şi doi fiii lui şi pe nişte slugi ai lui.

17. Şi au făcut înşelare mare în Israil şi au răsplătit reale pentru bune.

18. Şi au scris aceastea Ptolomeiu şi le-au trimis împăratului, să-i trimiţă oaste de ajutoriu, şi-i va da ţara şi cetăţile lor şi dăjdile.

19. Şi au trimis pre alţii în Gazara să ucigă pre Ioan. Şi trivunilor au trimis cărţi să vie la sâne şi le va da argint şi aur şi daruri.

20. Şi pre alţii i-au trimis să cuprinză Ierusalimul şi muntele bisericii.

21. Şi alergând oricarele mai degrabă, au spus lui Ioan în Gazara că au perit tată-său şi fraţii lui şi cum că: „Au trimis a te ucide şi pre tine".

22. Şi cât au auzit, foarte s-au spăimântat şi au apucat oamenii ce venise să-l piarză şi i-au ucis, că au cunoscut cum că-l căuta să-l ucigă. |

205v 23. Şi cealeaalalte a cuvintelor lui Ioan şi a războaielor lui, şi a bunelor puteri cu carele tare s-au purtat, şi a zidirii zidurilor care au zidit, şi a lucrurilor lui celor făcute,

24. Iată, aceastea scrise sânt în cartea zilelor preoţiii lui, de când s-au făcut căpetenie preoţilor după tatăl său.

A

(a se) ABATE: v. III
a (să) abate: *inf. prez.* 5,46
(s-)au abătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,68; 12,31, 33

ACOLO: adv.
acolo: 1,36, 37; 2,7, 15, 30; 3,45; 4,61; 5,13, 29, 36; rezum. cap.6; 6,2, 4, 9, 16, 36, 46, 49, 50, 51; 7,1; 8,3, 22; 9,73; 10,1, 60, 71, 83, 86; 11,6, 16, 40, 61, 66, 73; 12,34; 13,11, 23, 50, 53; 14,33, 34; 15,41; 16,15

ACOPERĂMÂNT: s.n.; var. **ACOPEREMÂNT**
acoperemânturi: *pl. nom./ac.* 4,6; 6,2
acoperemântul: *sg. ac.* rezum. cap.8; 9,38

(a se) ACOPERI: v. IV
(s-)au acoperit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2, 14
acoperind: *gerunziu* 6,37
să **(se)** acopere: *conj. prez. 3.sg.* 11,16

ACOPERIT, -Ă: adj.
acoperit: *m. sg. ac.* 10,64

ACUM: adv.
acum: 2,33, 40, 49, 50; 4,10, 18, 36; 5,12; 6,11, 12, 58; 7,7; 9,9, 30, 46, 58; 10,16, 27, 29, 54, 56, 71, 73; 11,36, 37, 43; 12,18, 22, 45, 54; 13,5, 16, 39; 15,5, 8, 30; 16,3

(a se) ADĂUGA: v. I; var. **(a se) ADAOGE:** v. III
(s-)au adaos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,43, 69; 3,41; 10,30, 38; 11,34; 14,30
a **adaoge:** *inf. prez.* 8,30; 11,1
vor adaoge: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,30
au adaos: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,72; 10,88

ADEVĂR: s.n.
adevăr: *sg. nom.* 7,18

ADESEA: adv.; var. (Înv.) **ADEASE**
adease: 14,28

(a se/-și) ADUCE: v. III
(vă) aduceți: *ind. prez. 2.pl., în loc. v. vă aduceți* ***aminte*** 2,51
veți **aduce:** *ind. viit.I. 2.pl.* 2,67
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,49; 4,49, 53, 56; 5,23, 54; 7,47; 15,18
aducând: *gerunziu* rezum. cap.4
aduceți(-vă): *imperativ 2.pl., în loc. v. aduceți-vă* ***aminte*** 4,9
(-Ș/-ș) va aduce: *ind. viit.I. 3.sg., în loc. v. -Ș va aduce* ***aminte*** 4,10; 10,5
(ș-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl., în loc. v. ș-au adus* ***aminte*** 5,4; 9,38; 10,46
(îm) aduc: *ind. prez. 1.sg., în loc.v.* ***îm aduc aminte*** 6,12
să aducă: *conj. prez. 3.sg.* 6,15; 7,2
vom aduce: *ind. viit.I. 1.pl.* 7,15
(să) aducea: *ind. imp. 3.pl.* 7,33; 11,35
adă(-Ți): *imperativ 2.sg., în loc. v. adă-Ți* ***aminte*** 7,38
va **aduce:** *ind. viit.I. 3.sg.* 8,25
aducea: *ind. imp. 3.sg.* 9,26; 10,47; 14,36
să **aducem:** *conj. prez. 1.pl.* 9,58
aducem: *ind. prez. 1.pl.* 12,11

(a se) ADUNA: v. I
au adunat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,4, 36; 2,44; 3,9, 10, 13, 27; 4,28; 5,37, 45; 9,63; 10,2, 21, 48, 69; 11,1, 60; 13,1, 2; 14,1, 7, 30
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,55; 2,42; 3,44, 46, 52, 58; 4,37; 5,9, 16, 38, 64; 7,12, 22; 9,28; 10,61; 11,45, 47, 55; 12,37; 13,6; 15,10, 12
a aduna: *inf. prez.* 3,31; 9,7; 10,6, 8
adunatu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,10
a (să) **fi** adunat: *inf. pf.* 5,15
era adunând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 5,53
adunând: *gerunziu* rezum. cap.6; 13,10
adunat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,20

ADUNARE: s.f.
adunare: *sg. nom./ac.* 3,13, 44; 7,12; 14,44
adunarea: *sg. ac.* 14,28

AFARĂ: adv.
afară: *adv.* (Înv.) *în loc. adv.* ***din afară*** „din exterior" 1,40
afară: *adv. în loc. prep.* ***afară de*** „cu excepția"; „altfel decât..."; „dincolo de..." 11,38; 14,45; 15,30

(a se) AFLA: v. I
au aflat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,12, 24; 2,46; 4,5; 5,6; 6,13, 63; 10,60; 11,24
(să) afla: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,60, 61; 6,24
(s-)au aflat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,52
(să) va afla: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,63
vom afla: *ind. viit.I. 1.pl.* 10,16
aflatu(-s)-au: *ind. pf.c. impers.* 12,21

(a) AGĂȚA: v. I; var. (Înv.) **(a) ACĂȚA**
au acățat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,51

(a) AGERI: v. IV; (Rar) „a face ager"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la P. Mumuleanu, ap. M. Gaster, *Chrestomație română*, vol. II, Leipzig – București, 1891.
să agerească: *conj. prez. 3.sg.* 6,34

(a) AGONISI: v. IV
să **agonisim:** *conj. prez. 1.pl.* 9,10

(a) AJUNGE: v. III
am **agiuns:** *ind. pf.c. 1.sg.* 6,11
au ajuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,26, 40; 11,73; 15,40
să ajungă: *conj. prez. 3.sg.* 4,2

(a) AJUTA: v. I
ajuta: *ind. imp. 3.pl.* 3,2
vei ajuta: *ind. viit.I. 2.sg.* 3,53
vor ajuta: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,27
ajută: *ind. prez. 3.sg.* 12,1

AJUTĂTOR: s.m.
ajutătorii: *pl. ac.* 7,7
ajutătorilor: *pl. dat.* 8,28

AJUTOR: s.n./(neob.) s.m.; var. (Înv. și reg.) **AGIUTORIU, AJUTORIU**
agiutoriu: *sg. ac.* 7,20; 10,47
ajutoriu: *sg. nom./ac.* 5,39; 7,20; 8,13, 25; 9,52; 10,24, 72, 74; rezum. cap.11; 11,43, 47, 60; 12,15, 54; rezum. cap.15; 15,19, 26; 16,18
ajutori: *s.m. pl. ac.* (cu adj. determinativ în forma *tari*): *tari ajutori* 3,15
ajutori: *s.m. pl. ac.* (în textul lat. este pl. *auxilia* „ajutoare, trupe auxiliare") 14,1
ajutoriul: *sg. nom.* 16,3

AICI: adv.
aici: rezum. cap.8

ALALTĂIERI: adv.
alaltăieri: 9,44

ALĂUTĂ: s.f.; vezi **LĂUTĂ**

(a) ALCĂTUI: v. IV (aici) „a încheia"
a alcătui: *inf. prez.* 9,70

(a) ALEGE: v. III
au ales: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,65; 3,38; 4,35, 42; 7,8; 8,17; 9,25; rezum. cap.10; 10,74; 11,23; 12,1; 13,34; 16,4
aleage: *imperativ 2.sg.* 5,17; 12,45
ai ales: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,37
alegeam: *ind. imp. 1.pl.* 9,30
va aleage: *ind. viit.l. 3.sg.* 10,32
ales-am: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,16

ALES, ALEASĂ: adj.
ales: *m./n. sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 14,48
aleşi: *m. pl. ac.* 4,1, 28; 6,35; 9,5; 12,41; 15,26
aleasă: *f. sg. ac.* 15,3

(a) ALERGA: v. I
au alergat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,45
alergând: *gerunziu* 16,21

(a) ALUNGA: v. I
au alungat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,15

AMAR: adv.
amar: *adv.* 2,7

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v.* ***a-şi aduce aminte/a*** *lua* ***aminte***; vezi **(a** *se/-şi)* ADUCE/**(a) LUA**

AN: s.m.
ani: *pl. ac.* 1,8, 10, 30; 9,57
anul: *sg. ac.* 1,11, 21, 57; 2,70; 3,37; 4,28, 52; 6,16, 20; 7,1; 9,54; 10,1, 21, 57, 67; 11,19; 13,41, 42, 51; 14,1, 27; 15,10; 16,14
an: *sg. nom./ac.* 3,28; 6,53; 8,16
an: *sg. ac., în loc. adv.* ***preste an*** rezum. cap.4; rezum. cap.7
an: *sg. ac., în loc. adv.* ***din an în an*** 4,59
anii: *pl. ac.* 7,49; 8,4; 10,40, 41, 42; 11,34; rezum. cap.13; 13,52
anului: *sg. gen.* 9,3

(a) ANATHEMATIZELUI: v. IV „a da anatemei", „a condamna la moarte sau la nimicire"; unele prăzi de război, inclusiv oamenii, erau declarate ca fiind partea lui Dumnezeu şi, prin urmare, erau intangibile; pentru a nu se atinge nimeni de ele, erau distruse, de aici rezultă sensul „a condamna la moarte sau la nimicire" (cf. Anania 2001, p.1395); cuvântul, cu această formă, nu este înregistrat în DA; este, în schimb, înregistrată forma **(a) anatematiza** (Înv.) „a anatemiza"
au anathematizeluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,5

APĂ: s.f.
apei: *sg. gen.* 5,40, 42
apa: *sg. nom./ac.* 9,33, 45; 11,67

(a) APĂRA: v. I
să apere: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
apăra: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,3; 9,9

APĂRARE: s.f.
apărarea: *sg. ac.* 14,37

(a *se)* APĂSA: v. I
apăsându**(-să):** *gerunziu* rezum. cap.6
apasă: *ind. prez. 3.sg.* 8,18

APOI: adv.
apoi: *adv. în loc. adv.* ***mai apoi*** rezum. cap.5
apoi: rezum. cap.10

(a *se)* APRINDE: v. III
aprinzând: *gerunziu* rezum. cap.1; rezum. cap.10
au aprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,33; 3,5; 4,20, 50; 5,5, 28, 35, 65; 6,31; 9,67; 10,84; rezum. cap.11; 11,48, 61; 12,28, 33; 16,10
aprindea: *ind. imp. 3.sg.* 1,58
a **aprinde:** *inf. prez.* 2,15
(s-)au aprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,24; 10,85; 13,7
voiu aprinde: *ind. viit.l. 1.sg.* 7,35

APRINS, **-Ă:** adj.
aprinsă: *f. sg. ac.* 11,4
aprins: *m. sg. nom.* rezum. cap.16

APROAPE: adv./s.m.
aproapelui: *s.m. sg. dat.* 2,40
aproapele: *s.m. sg. ac.* 3,43
aproape: *adv.* 4,18; 8,12; 12,33

(a *se)* APROPIA: v. I
(s-)au apr**opiiat:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16, 23; 5,42; 8,1; 9,10, 12; 10,69
apr**opie(-te):** *imperativ 2.sg.* 2, 18
(s-)au apr**opiat:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,49; 3,16; 6,31, 42; 11,4; 15,14
(să) **apropiia:** *ind. imp. 3.pl.* 3,42
au apropiiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,5
(să) va **apropiia:** *ind. viit.l. 3.sg.* 5,40
(v-)aţi apropiat: *ind. pf.c. 2.pl.* 10,26
apr**opiindu(-să):** *gerunziu* 13,23

(a *se)* APUCA: v. I
apucă: *imperativ 2.sg.* 5,12
să **(se)** apuce: *conj. prez. 3.sg.* 5,49
(s-)au apucat: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,50
au apucat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,2, 16, 19; 8,10; 10,23; 12,30, 48; 13,43; 15,3; 16,22
va apuca: *ind. viit.l. 3.sg.* 9,58
aţi apucat: *ind. pf.c. 2.pl.* 15,30
să apuce: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.16

(a) APUNE: v. III
au apus: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,50; 12,27

ARAMĂ: s.f.
aramă: *sg. ac.* 6,35, 39; rezum. cap.8; 8,22; 14,18, 26, 48

ARAP: s.m.; var. HARAP (Înv. şi pop.) „arab"
arapi: *pl. ac.* 5,39
arapul: *sg. nom.* 11,17
har**apul:** *sg. nom.* 11,39
harapi: *pl. ac.* rezum. cap.12; 12,31

(a *se)* ARĂTA: v. I
arătând: *gerunziu* rezum. cap.2
(s-)au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,6, 19
arăta: *ind. imp. 3.sg.* 4,20
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,34; 11,4
să arătaţi: *conj. prez. 2.pl.* 7,3
a arăta: *inf. prez.* 7,33
va arăta: *ind. viit.l. 3.sg.* 8,25
să **(ne)** arătăm: *conj. prez. 1pl.* 10,71
(să) arăta: *ind. imp. impers.* 12,8

(a) ARDE: v. III
au ars: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,59; 5,68; 10,84
arzând: *gerunziu* 12,29

ARDERE: s.f.
arderile: *pl. ac.* 1,47
arderilor: *pl. gen.* 4,44, 53
arderi: *pl. ac., în sintagma* ***arderi de tot*** 5,54
arderile: *pl. ac., în sintagma* ***arderile de tot*** 7,33

ARGINT: s.n.
argintul: *sg. ac.* 1,24; 8,3; 13,15, 16, 17, 18
argint: *sg. ac.* 2,18; 3,31, 41; 4,23; 6,1, 12; 10,40, 42, 60; 11,24; 15,26, 31, 32; 16,11, 19

ARHIEREU: s.m.
arhiereu: *sg. ac.* 10,20
arhiereului: *sg. gen./dat.* 10,32, 38
arhiereul: *sg. nom.* 10,69

ARIE: s.f.
ariile: *pl. ac.* 11,35

ARMAȘ: s.m.
armașului: *sg. gen.* 4,30

ARMĂ: s.f.
arme: *pl. ac.* 1,36; 8,26, 28; 9,39; 10,6, 21; 12,27; 13,29; 14,42
armele: *pl. nom./ac.* 3,3; 5,43; 6,6; 7,44; 8,5; 11,51; 14,33; 15,7; 16,16
armelor: *pl. gen.* 6,41

ARS, **-Ă:** adj.
arse: *f. pl. ac.* 4,38

(a se) AR**UNCA:** v. I
au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,36; 7,19: 10,80, 82
a arunca: *inf. prez.* 6,51
(s-)au aruncat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,48

(a) ASCUL**TA:** v. I
vor asculta: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.2
a asculta: *inf. prez.* rezum. cap.2; 6,23
ascultă: *ind. prez. 3.pl.* 2,19; 8,16
vom asculta: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,20
să asculte: *conj. prez. 3.sg.* 10,38; 12,43

ASCULTARE: s.f.
ascultării: *sg. gen.* 7,37

(a se) **ASCUNDE:** v. III
(s-)au ascuns: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,38
au ascuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,15

ASCUNS: s.n. „ascunziș"
ascunsuri: *pl. ac.* 2,41
ascuns: *sg. ac., în loc. adv.* (Înv.) ***prin ascuns*** 9,60

ASCUNS, -Ă: adj.
ascunsele: *adj. antep. n. pl. ac.* 1,56
ascunse: *n. pl. ac.* 2,31
ascunși: *m. pl. ac.* 10,79

ASCUȚIT: s.n. „ascuțiș", „tăiș"
ascuțitul: *sg. ac.* 5,28, 51

ASCUȚITURĂ: s.f. (Ccr.) „partea ascuțită a unui obiect"; „vârf de săgeată"
ascuțituri: *pl. ac.* 6,51

ASEMĂNARE: s.f.; var. (Înv.) **ASĂMĂNARE** (Înv. ccr.) „chip"
asămănarea: *sg. ac.* 3,48

ASEMENEA: adv./prep.; var. (Înv.) **ASEAMENEA, ASEAMINEA**
aseamenea: *adv.* rezum. cap.1; 3,4; 8,27
aseaminea: *adv.* rezum. cap.11
aseaminea: *prep.* 9,29

ASIDEU: s.m. „evlavios", „credincios"; apărători devotați ai legii date de Moise în muntele Sinai și practicanți ai acesteia (cf. Anania 2001, p.1390).
asideilor: *pl. gen.* 2,42
assideii: *pl. nom.* 7,13

ASTĂZI: adv.
astăzi: 2,63; 3,17; 4,10; 5,32; 6,26; 7,42; 9,30, 44; 10,20, 30
astăzi: *adv. în loc. adv.* ***din zioa de astăzi*** 10,30
astăzi: *adv. în loc. adv.* ***până în zioa de astăzi*** 13,39

(a) ASTUPA: v. I
au astupat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,36; 5,47
să astupe: *conj. prez. 3.sg.* 15,39

AȘA: adv.; var. (În v. și reg.) AȘEA
așa: 1,51; 2,61; 3,17, 60; 10,11, 62; 14,22; 15,9, 10; rezum. cap.16
așea: 7,42

(a se) AȘEZA: v. I
au așezat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 1,65; 3,57; 4,59, 61; 5,42; 6,38, 51; 8,1, 7; 11,27; 13,28, 48, 52; 14,26, 34, 37, 38; 15,41
așezindu(-să): *gerunziu* 2,16
așezând: *gerunziu* 2,27; rezum. cap.4
(să) așază: *ind. prez. 3.pl.* 8,1
să așezăm: *conj. prez. 1.pl.* 10,54
a așeza: *inf. prez.* 12,1; 14,24, 46
așază: *imperativ 2.sg.* 15,5

AȘEZĂMÂNT: s.n. „legământ"
așezământ: *sg. ac.* 1,12; 8,7
așezământurile: *pl. ac.* 6,23; 14,22

ATUNCI: adv.
atunci: 2,29, 42; 4,41; 9,9; 13,47; 14,32; 16,9

AUR: s.n.
aur: *sg. ac.* 1,23; 2,18; 3,41; 4,23, 57; 6,1, 2, 12; rezum. cap.10; 10,20, 60, 89; 11,24, 58; 13,37; rezum. cap.14; 14,24, 33, 43, 44; 15,18, 26, 32; 16,11, 19
aurul: *sg. ac.* 1,24; 8,3

AURIT, -Ă: adj.
aurite: *pl. ac.* 6,39

AUSTRU: s.n.
austrul: *sg. ac.* 3,57
austru: *sg. ac.* 5,65

AUZ: s.n.
auzul: *sg. ac.* 10,7

(a se) AUZI: v. IV
vom auzi: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,22
auziți: *imperativ 2.pl.* 2,65
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,13, 27, 41; 4,3; 5,1, 16, 61; 6,1, 8, 28, 55; 8,1, 2; 9,1, 43; 10,2, 8, 15, 22, 46, 68, 74, 77, 88; 11,15, 22, 23, 63; 12,24, 28, 34; 13,1, 7; 14,2, 17, 24, 40; 16,22
auzând: *gerunziu* 4,27; rezum. cap.8
auzit-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,56
(să) auzea: *ind. imp. 3.pl.* 5,63
auzind: *gerunziu* rezum. cap.6
auziia: *ind. imp. 3.pl.* 8,12
auzit-am: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 10,19, 26
(s-)au auzit: *ind. pf.c. impers.* 14,16
să (se) auză: *conj. prez. impers.* 14,43

(a) AVEA: v. II
să aibă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,30; 4,61; 14,49
are: *ind. prez. 3.sg.* 2,27; 11,9
au: *ind. prez. 3.pl.* 12,54
avea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,2, 28; 4,6, 42; 5,23; 8,12; 9,7, 36; 10,35, 78; 16,11

au avut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,39; 13,15
avem: *ind. prez. 1.pl.* 6,57
având: *gerunziu* 8,6; 10,87; 11,51; 12,9; 14,24; 15,15, 34; 16,14
avuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,27
a avea: *inf. prez.* 11,58
am avut: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,15
era având: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 15,2
nea vând: *gerunziu* 12,9

B

BAN: s.m.
banii: *pl. nom.* 3,29; rezum. cap.13
bani: *pl. nom./ac.* 8,26, 28; rezum. cap.13; 14,32; 15,6

(a se) BATE: v. III
voiu bate: *ind. viit.I. 1.sg.* 3,14
bateți: *imperativ 2.pl.* 4,18; 16,3
să bată: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,28; 5,30; 11,20; 14,1; 15,39
a bate: *inf. prez.* 11,50; 15,6
să batem: *conj. prez. 1.pl.* 12,54
bate: *imperativ 2.sg.* 13,9
vom bate: *ind. viit.I. 1.pl.* 15,31
bătea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,3, 65; 11,65
au bătut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,7, 35, 50, 65; 6,31; 9,64, 68; 10,75; 11,72; rezum. cap.13; 14,26
(să) bătea: *ind. imp. 3.pl.* 5,16
bătând: *gerunziu* rezum. cap.12
am bătut: *ind. pf.c. 1.pl.* 16,2

(a) BATJOCORI: v. IV
batjocotrind: *gerunziu* rezum. cap.7
bajocorindu-: *gerunziu* 7,34
batjocoriia: *ind. imp. 3.sg.* 9,26

BĂRBAT: s.m.
bărbatul: *sg. nom.* 1,28
bărbații: *pl. nom./ac.* 2,31; 3,24, 38; 4,1, 6, 15, 28, 29, 34, 41; 5,13, 17, 20, 22, 34, 60; 6,35, 37, 42, 54; 7,16, 32, 40; rezum. cap.9; 9,4, 5, 6, 25, 49, 61; 10,32, 36, 61, 74; 11,43, 44, 45, 74; 12,1, 41, 45, 47; 13,34; 14,23, 33, 37; 15,13, 26; 16,4, 15
bărbaților: *pl. gen./dat.* 4,8; 5,62
bărbații: *pl. nom./ac.* 5,50, 59, 63; 11,23; 13,10; 14,32; 16,6
bărbat: *sg. nom.* 9,29; 10,19; 13,54
bărbat: *pl. ac.* 16,10

BĂRBĂTESC, -EASCĂ: adj.
bărbătească: *f. sg. ac., în sintagma cămară **bărbătească*** „cameră conjugală" 1,28
bărbătească: *f. sg. ac., în loc. s.* (Pop.) *partea **bărbătească*** „ființă de sex bărbătesc" rezum. cap.5; 5,28, 35, 51

BĂRBĂTEȘTE: adv.
bărbătește: 2,64; 6,31

BĂTAIE: s.f.
bătaie: *sg. ac.* 5,34, 59
bătaia: *sg. ac., în sintagma **bătaia dintâi*** „linia întâi" 9,11

BĂTRÂN, -Ă: adj./s.
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 1,27; 2,9; 12,6, 35; 14,9
bătrânilor: *pl. gen./dat.* 13,36; 14,20, 28
bătrân: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.16
(mai) bătrâni: *adj. m. pl. ac.* 16,2

(a se) BÂIGUI: v. IV; var. **(a se)** BUIGUI
(s-)au buiguit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,32

(a) BEA: v. II
a bea: *inf. prez.* 11,58

BINE: adv.
(mai) bine: *adv.* 3,59
bine: *adv. în structuri dislocate **bine ești cuvântat/bine au cuvântat*** 4,30, 55
bine: *adv.* 8,23; 12, 18, 22
bine: *s.n sg. ac., în sintagma **facerile de bine*** 11,53
bine: *s.n sg. ac.* 11,33, 43

(a) BINECUVÂNTA: v. I
binecuvânta: *ind. imp. 3.sg.* 4,24
bine ești cuvântat: *pasiv ind. prez. 2.sg.* 4,30
bine au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,55
binecuvântând: *gerunziu* 13,47

(a se) BIRUI: v. IV
au biruit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,36; rezum. cap.3; 6,6; 7,25; 8,2, 5, 12; 11,49
biruind: *gerunziu* rezum. cap.4; rezum. cap.5; rezum. cap.10; rezum. cap.11
vom birui: *ind. viit.I. 1pl.* 5,41
biruise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,54
birui: *inf. prez. fără a* rezum. cap.7
au fost biruit: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.7
biruit fiind: *pasiv gerunziu* rezum. cap.14
biruiaște: *ind. prez. 3.sg.* 14,17
biruiești: *ind. prez. 2.sg.* 15.7
(s-)au biruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,33
biruindu-: *gerunziu* rezum. cap.16

BIRUINȚĂ: s.f.
biruința: *sg. nom./ac.* 3,19; 8,3, 11; 11,8
biruințe: *sg. nom.* rezum. cap.7

BIRUITOR, -TOARE: adj.
biruitoriu: *m. sg. nom.* rezum. cap.11

BISERICĂ: s.f.
bisericii: *sg. gen* rezum. cap.1; 1,23; 4,57; 7,36; 13,53; 14,19; 16,20
bisearica: *sg. nom./ac.* 1,47; 2,8; 3,13; rezum. cap.4; 4,59; 6,2; rezum. cap.10; 10,43, 84; 11,4; 15,9
bisearici: *pl. nom.* 1,50
bisearică: *sg. nom./ac.* 2,56; 4,49, 50; 5,16

(a) BLAGOSLOVI: v. IV
au blagoslovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,69

BLAGOSLOVENIE: s.f.
blagoslo**venie:** *sg. ac.* 3,7

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstămurile: *pl. ac.* 7,38

(a) BLESTEMA: v. I; var. **(a)** BLĂSTĂMA
au blăstămat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,41

BOALĂ: s.f.
boală: *sg. ac.* rezum. cap.6

BOGAT, -Ă: adj.
bogată: *f. sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,1
bogată **(foarte):** *f. sg. nom.* 6,2

BOGĂȚIE: s.f.
bogății: *pl. ac.* 4,23

BOLOVAN: s.m.
bolovani: *pl. nom.* 10,73

BOZ: s.m. „zeu păgânesc, idol"
bozilor: *pl. gen.* 3,48
bozii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 13,47
bozul: *sg. ac.* 5,43, 44

BUCATĂ: s.f. (mai ales la pl.) „hrană"; „fel de mâncare"
bucate: *pl. ac.* 1,65

(a se) BUCURA: v. I
(ne-)am bucurat: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,26
au bucurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,21

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac.* 4,59; 5,54

BUCUROS, -OASĂ: adj.
bucuros: *m. sg. nom.* 9,71

BUN, -Ă: adj./s.
bun: *adj. m./n. sg. nom.* 1,13; 4,24, 45
bune: *adj. n. pl. ac.* 5,56; 8,2
(ceale mai) bune: *adj. f. pl. ac.* 8,8
(mai) bun: *adj. m. sg. nom.* 13,5
bunelor: *adj. antep. f. pl. gen.* 16,23
(ceale) **bune:** *s.n. pl. ac.* 14,4, 9
bune: *s.n pl. ac.* 16,17

BUNĂTATE: s.f.
bunătăți: *pl. ac.* 10,27
bunătatea: *sg. ac.* 11,33

BUNĂVOIE: s.f.
bunăvoie: *sg. ac. in loc. adv de bunăvoie* 2,42

C

CAL: s.m.
cai: *pl. nom.* 10,81

CALE: s.f.
cale: *sg. ac.* 2,22; 5,4, 24; 7,45; 8,19; 11,4
calea: *sg. nom./ac.* 5,28, 46, 53; 9,2; 13,20; 15,41
căilii: *sg. gen.* 6,33
căile: *pl. ac.* 11,46

CANDELĂ: s.f.; var. **CANDILĂ**
candilele: *pl. ac.* 4,50

CAP: s.n.
capul: *sg. nom./ac.* 3,47; 4,39; rezum. cap.7; 7,47; 11,13, 17, 71
capetele: *pl. ac.* 6,35

CARNE: s.f.
cărnuri *pl. ac.* 1,50

CARTE: s.f.
Cartea: *sg. nom. în titlu Cartea dintâiu a Macaveilor*; 16,24
carte: *sg. ac.* 10,3, 17; 13,35
cărți: *pl. ac./gen.* 1,46; 5,10; 9,60; 11,29; 12,2, 9; rezum. cap.13; rezum. cap.15; 15,1, 15; 16,19
cărțile: *pl. nom./ac., în sintagma* ***cărțile legii lui Dumnezeu/cărțile testamentului Domnului/cărțile legii*** 1,59, 60; 3,48
cărțile: *pl. nom./ac.* 5,14; 10,7; 12,4, 7, 17; 14,23
cărții: *sg. gen.* 12,5
cărților: *pl. gen.* 14,19

CASĂ: s.f.
casa: *sg. nom./ac.* 1,29; 3,56; 4,48; 7,35, 37; 9,55; 13,3, 47; 16,2
caselor: *pl. gen.* 1,58
case: *pl. ac.* 3,56
casii: *sg. gen., în sintagma* ***muntele casii***: este vorba despre Sion, pe care se afla templul (cf. Anania 2001, 1395) 4,46
casă: *sg. ac.* 4,48
casa: *sg. nom., în sintagma* ***casa rugăciunii*** 7,37
case: *sg. gen.* 9,54
casii: *sg. gen.* 10,41
casele: *pl. ac.* 12,45
căsile: *pl. ac.* 1,33, 64

(a) CĂDEA: v. II
să cază: *conj. prez. 3.pl.* 7,38
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,6, 19, 32; 2,8, 9; 3,11, 24, 25; 4,15, 34, 40, 55; 5,12, 22, 34, 60, 67; rezum. cap.6; 6,8, 42, 46; 7,32, 43, 46; 8,10; 9,1, 17, 18, 21, 40, 49; 10,50, 85; 11,74; 12,37; 16,8, 10
căzând: *gerunziu în loc. v. căzând* ***cu inima*** „tulburându-se" 4,27
căzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,54; 7,44
am căzut: *ind. pf.c. 1.sg., în loc. v. am căzut* ***cu inima*** „m-am tulburat" 6,10
cădea: *ind. imp. 3.pl.* 6,45

CĂLĂRAȘ: s.m. „călăreț"
călărași: *pl. ac.* 1,18; 3,39; 4,1, 28, 31; 6,28, 35, 38; 8,6; 9,4; 10,77, 79; 14,13; 15,41; 16,4, 5
călărașii: *pl. nom./ac.* 4,7; 9,11; 10,82; 16,7
călăraș: *pl. ac.* 12,49
călărașilor: *pl. gen.* 15,38

CĂLĂREȚ: s.m.
călăreți: *pl. ac.* 10,78

CĂLĂRIME: s.f.
călărimea: *sg. nom./ac.* 10,73; 13,22; 16,7

(a) CĂLĂTORI: v. IV
ar călători: *cond. prez. 3.sg.* 10,78
călătorind: *gerunziu* 13,31

(a se) CĂLCA: v. I
să calce: *conj. prez. 3.pl.* 4,60
(să) călca: *ind. imp. 3.sg.* 3,45
(s-)au călcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,51
a călca: *inf. prez.* 14,31; 15,40

CĂLCAT, -Ă: adj.
călcat: *m. sg. nom., în loc. adj.* ***călcat cu inima foarte*** „foarte tulburat" 3,31

CĂMARĂ: s.f.
cămară: *sg. ac., în sintagma* ***cămară bărbătească*** „cameră conjugală" 1,28
cămările: *pl. ac., în sintagma* ***cămările (ceale) preoțești*** „locuințele preoților" 4,38, 57

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,30; 2,66; 3,13; 5,56; 7,21; 9,31; 11,27, 70; rezum. cap.13; 13,42; 14,35; 15,17, 21, 24
căpeteniile: *pl. nom./ac.* 1,27; 6,28, 61; 7,26; 9,37, 61; 11,63; rezum. cap.12; 12,24; 14,2, 20
căpetenie: *sg. nom.* 2,17; 9,30; 10,47; 12,54; 14,47; 16,24
căpeteniilor: *pl. gen./dat.* 5,40; 6,60; 9,53; 10,63; 14,28
căpetenii: *pl. nom.* 10,37
căpeteniii: *sg. gen.* 15,1

CĂRUȚĂ: s.f.
căruțe: *pl. ac.* 1,18; 8,6

(a) CĂUTA: v. I
caută: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4

căutând: *gerunziu* 2,29
căuta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,5; 6,3, 18; 9,26, 32; 11,1; 12,40; 16,22
au căutat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,10; 12,53; 14,4, 35

CÂMP: s.n.
câmp: *sg. ac.* 3,24; 4,6, 14, 21; 10,71, 73, 78, 83; 11,68; 16,5
câmpurile: *pl. ac.* 4,15; 16,10
câmpul: *sg. ac.* 4,22; 5,52; 11,67; 12,49; 16,11
câmpului *sg. gen.* 13,13; 14,8

CÂMPIE: s.f.
câmpiii: *sg. gen.* 3,40

(a) CÂNTA: v. I
cânta: *ind. imp. 3.pl.* 4,24
au cântat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,33; 7,45

CÂNTARE: s.f.
cântări: *pl. ac.* 4,33, 54; 13,47

CÂNTEC: s.n.
cântece: *pl. ac.* 13,51

CENUŞĂ: s.f.
cenuşe: *sg. ac.* 3,47; 4,39

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriul: *sg. nom.* 2,37
ceriu: *sg. ac.* 2,58; 3,19, 50, 60; 4,10, 24, 40, 55; 5,31; 9,46; 12,15; 16,3
ceriului *sg. gen.* 3,18

CERBICE: s.f.
cerbice: *sg. ac.* 1,64

(a) CERCA: v. I
cerca: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,56; 7,13
a cerca: *inf. prez.* 7,12
au cercat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,14

(a) CERCETA: v. I
cercetându-: *gerunziu* 3,5
cerceta: *ind. imp. 3.pl.* 3,48; 9,26

(a se) CERE: v. III
să ceară: *conj. prez. 3.sg.* 3,44
(să) cer: *ind. prez. 3.pl.* 8,1

CEREMONIE: s.f.; var. (Înv.) **ŢEREMONIE**
ţeremoniile: *pl. ac.* rezum. cap.1

(a) CERTA: v. I
să certe: *conj. prez. 3.sg.* 7,7

CERTARE: s.f.
certarea: *sg. nom.* 2,49

CERUT, -Ă: adj.
ceruţi: *m. pl. ac.* rezum. cap.13

CETATE: s.f.
cetăţile: *pl. nom./ac.* 1,20, 30, 46, 57; rezum. cap.3; 3,8; 5,27, 36; 10,12, 84; 11,2, 3, 60; rezum. cap.12; 12,33; 14,17, 20, 33; 15,28, 30; 16,14, 18
cetate: *sg. nom./ac.* 1,32; 2,27, 28; 3,45; 5,29, 31, 46, 47, 59; 6,3, 18, 32, 49, 53; 9,65, 67; 10,75, 76, 86; 11,3, 45, 46, 47, 49, 60; 12,36; 13,43, 44, 45, 47
cetăţii: *sg. gen.* 1,33; rezum. cap.2; 2,7; 5,68; 10,63; 11,46, 61; 12,48; 14,37; 15,39
cetatea: *sg. nom./ac.* 1,35; rezum. cap.2; 2,15, 17, 23, 31; 3,37; rezum. cap.5; 5,8, 28, 30, 44, 50, 51; rezum. cap.6; 6,1, 3, 7, 26, 63; 7,1, 32; 9,19, 52; 10,10; 11,48, 49, 50, 66; 12,37; 13,25; 14,36; 15,14, 15
cetăţilor: *pl. gen./dat.* 1,54; 11,8; 14,10; 15,19, 31
cetăţi: *pl. nom./ac.* 1,61; 5,26; 9,50; 10,30, 38; 11,18, 34, 41, 57; 14,42; 15,4
cetăţilor: *pl. dat. adn.* 5,27

CETĂŢEAN: s.m.
cetăţeanii: *pl. ac.* rezum. cap.11

(a) CHELTUI: v. IV
au cheltuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,32

CHELTUIALĂ: s.f.
cheltuieli: *pl. nom./ac.* 3,30; 10,44, 45
cheltuialelor: *pl. gen.* 10,39

(a se) CHEMA: v. I
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,7; 6,10, 14, 17, 19, 28; 11,47; 12,35; 16,2
cheamă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
(să) chema: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,4; 12,31
(să) cheamă: *ind. prez. 3.sg.* 3,1; 11,7; 12,37; 16,15
(să) chiiamă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
a (să) chema: *inf. prez.* 7,37
să (te) chemi: *conj. prez. 2.sg.* 10,20
a chema: *inf. prez.* 14,44

CHETEU: s.m. „iniţial, locuitor al oraşului Chitim, din insula Cipru; apoi numele insulei în întregime; apoi nume al insulelor din Mediterană, apoi al unor ţinuturi riverane; în acest caz, locuitor al Macedoniei" (cf. Anania 2001, p.1387).
cheteilor: *pl. gen.* 8,5

CHEZAŞ: s.m.; var. **CHIZEŞ, CHIZEAŞ**
chizeaş: *sg. nom.* 1,11
chizeaşu: *sg. ac.* 8,7
chizeşi: *pl. ac.* 9,53; 11,62; 13,16
chizeşii: *pl. nom./ac.* 10,6, 9

CHIMVAL: s.n. (Înv.) „vechi instrument muzical compus din două jumătăţi de glob de aramă care se loveau una cu alta"
chimvale: *pl. ac.* 4,54
chinvale: *pl. ac.* 13,51

CHIN: s.n.
chin: *sg. ac.* 9,56

CHINICĂ: s.f. „harpă" (cf. lat. *cinyris*); cuvântul nu este înregistrat în DA.
chinice: *pl. ac.* 4,54

CHINIR: s.f. „harpă" (cf. lat. *cinyris*); cuvântul nu este înregistrat în DA
chiniri: *pl. ac.* 13,51

CHIP: s.n.
chipurile: *pl. ac.* 5,68
chip: *sg. ac., în loc. adv.* (Pop.) ***întracesta chip*** 11,29
chipul: *sg. ac., în loc. adv.* (Pop.) ***în tot chipul*** 14,35

(a) CHIVERNISI: v. IV
chivernisea: *ind. imp. 3.sg.* 14,8

CINSTE: s.f.
cinste: *sg. ac./gen.* rezum. cap.1; 11,60; 12,8, 43
cinstele: *pl. nom.* 1,41
cinstea: *sg. ac.* rezum. cap.2; 14,21

(a se) CINSTI: v. IV
cinstind: *gerunziu* rezum. cap.10
(să) cinsteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10
cinsteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11

CINSTIT, -Ă: adj.
cinstite: *f. pl. ac.* 1,7
cinstit: *m. pl. nom.* 3,32
(ceale mai) cinstite: *f. pl. ac.* 7,26

CIOPLIT, -Ă: adj.
cioplite: *f./n. pl. ac.* 5,68; 10,11; 13,29

(a se) CITI: v. IV; var. (Înv. şi reg.) (a se) CETI
(să) cetea: *ind. imp. 3.pl.* 5,14
au cetit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,7
(s-)au cetit: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,19

CIUMAŞ, -Ă: adj./s. „ciumat"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Gh. Şincai, *Hronica românilor şi a mai multor neamuri...*, vol III, Iaşi 1853 – 1854.
ciumaşi: *adj. m. pl. nom.* 10,61
ciumaşi: *s.m. pl. nom.* 15,3, 21

(a) CIUNTI: v. IV; var. (a) CIONTI; (Neob.) (a) CIONTA: v. I
au ciontat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,47

(a se) CLĂTI: v. IV (Înv.) „a se clătina"; (Înv.) „a fi impresionat"
(s-)au clătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,29; 6,8; 9,13; 10,74
să (se) clătească: *conj. prez. 3.pl.* 4,32
clătindu-: *gerunziu* 15,25

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) (a se) POGORÎ
(s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,29; 16,14
pogorî: *imperativ 2.sg.* „pogoară" 10,71

COBORÂRE: s.f.; var. (Înv.) POGORÂRE (aici) „povârniş"
pogorârea: *sg. ac.* 3,24

COIF: s.n.
coifuri: *pl. ac.* 6,35

COMOARĂ: s.f.
comoarele: *pl. ac.* rezum. cap.1; 1,24

(a) CONĂCI: v. IV; var. (a) CONOCI „a împresura", „a asedia"
conocind: *gerunziu* rezum. cap.6
să conocească: *conj. prez. 3.pl.* 6,19; 11,22
au conocit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,20; 11,61
conocim: *ind. prez. 1.pl.* 6,57
conoceaşte: *ind. prez. 3.sg.* 11,21
a conoci: *inf. prez.* 11,23

CONĂCIT, -Ă: adj./s.m.; var. CONOCIT, -Ă „împresurat", „asediat"
conăciţi: *adj. m. pl. ac.* rezum. cap.5
(cei) conociţi: *s.m. pl. ac.* 6,21

COPCĂ: s.f.
copce: *pl. ac.* rezum. cap.10; 10,89; 11,58; 14,44

COPIE: s.f.; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima ateastare este la 1794, în Theodor Codrescu, *Uricariul cuprinzetoriu de hrisoave, anaforale şi alte acte din suta a XV-XIX, atingătoare de Moldova* (Vol. IV), Vol. I – XXV, Iaşi, 1852 – 1895.
copia: *sg. ac.* 11,37

CORABIE: s.f.
corăbii: *pl. nom./ac.* 1,18; 8,26, 28; 11,1; 13,29; 15,3
corăbiile: *pl. nom.* 15,14
corabiia: *sg. ac.* 15,37

CORĂBIER: s.m.
corăbierii: *pl. ac.* 13,29

CORN: s.n. (Înv.) „aripă de oaste"
cornul: *sg. nom./ac.* 2,48; 9,1, 12, 16
coarnele: *pl. ac.* 7,46

CORT: s.n.
corturilor: *pl. gen., în sintagma praznicului/praznicele corturilor* (cf. Indice 2Lg – CORT) 10,21, 34

COŞTEI: s.n. (mgm. înv.) „cetate"
coşteiu: *sg. ac.* 4,2, 41; 9,53; 10,6, 7; 11,41; 12,36; 13,21; 14,36; 16,8
coşteiul: *sg. nom./ac.* 5,9, 11; 6,26; 9,50, 52; 11,20, 21, 22; 12,34; rezum. cap.13; 13,49, 50; 14,7; 15,28
coşteaiele: *pl. ac.* 7,46
coşteiului: *sg. gen.* 10,32; rezum. cap.12; 13,53
coşteiele: *pl. nom./ac.* 10,36; 13,33, 38; 15,7
coşteaie: *pl. ac.* 12,35
coşteiuri: *pl. ac.* 12,45
coşteie: *pl. ac.* 13,33

COŞTEIUŢ: s.n.
coşteiuţul: *sg. ac.* 16,15

(a) CREDE: v. III
au crezut *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,31; 7,16; 10,46; 12,46
crezând: *gerunziu* 2,59
crezi: *ind. prez. 2.sg.* 7,7

CREDINCIOS, -OASĂ: adj./s.
cei credincioşi: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.1
credincioşilor: *s.m. pl. gen.* rezum. cap.2
credincioşi: *s.m. pl. ac.* 3,13
credincios: *adj. m. sg. nom.* 2,52; 7,8; 14,41
credincioşi: *adj. m. pl. dat.* rezum. cap.9

CREDINŢĂ: s.f.
credinţa: *sg. nom./ac.* 10,27; 14,35
credinţă: *sg. ac.* 10,37

(a) CREŞTE: v. III
era crescuţi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 1,7
să crească: *conj. prez. 3.sg.* 3,33; 6,15, 55
au crescut: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,17
a creaşte: *inf. prez.* 9,66
creştea: *ind. imp. 3.sg.* 11,39

(a) CUGETA: v. I
cugeta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,2; 16,13

(a) CULEGE: v. III
culegând: *gerunziu* rezum. cap.2
culeage: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4

(a) CUMPĂRA: v. I
să cumpere: *conj. prez. 3.sg.* 12,36
a cumpăra: *inf. prez.* 13,49

(a se) CUNOAŞTE: v. III
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,6; 2,39; 3,11, 42; 5,34; 6,17; 7,25, 31; 9,32, 33, 34, 63, 70; 10,80; 12,29, 50; 13,14, 17; 16,22
cunosc: *ind. prez. 3.pl.* 4,33
(s-)au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,3; 7,3, 30; 9,60
cunoscut-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 6, 13
am cunoscut: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,22
sânt cunoscute: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 13,38

CUNOSCUT, -Ă: adj.
cunoscute: *n. pl. nom.* 14,28

CUNUNĂ: s.f.
cununi: *pl. ac.* 1,10; 4,57
cununile: *pl. ac.* 1,23; 10,29; 11,35
cunună: *sg. ac.* 6,15; 8,14; 10,20
cununa: *sg. ac.* 11,54; 12,39; 13,32, 37, 39

(a se) CUPRINDE: v. III
au cuprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,20; 5,28, 44; 6,50; 7,18; 9,2; 10,1, 46; 11,46; 12,8, 43; 16,15
să cuprindă: *conj. prez. 3.pl.* 6,26; 16,20
a cuprinde: *inf. prez.* 6,56; 16,13
cuprinzând: *gerunziu* rezum. cap.10; rezum. cap.16
cuprinde: *ind. prez. 3.sg.* 12,7
am cuprins: *ind. pf.c. 1.pl.* 13,37
(să) cuprindea: *ind. imp. 3.sg.* 15,15

(a) CURĂȚA: v. I; var. (a) CURĂȚI
curățind: *gerunziu* rezum. cap.4
a curăți: *inf. prez.* 4,36
vor curăți: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,41
au curățit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,43; 13,47, 50; 14,7
curățând: *gerunziu* 13,48

CURĂȚENIE: s.f.
curățeniii: *sg. dat.* 14,36

CURÂND: adv.; var. (Înv. și pop.) CURUND
curund: *adv. în loc. adv.* ***mai de curund*** 2,40
curând: *adv. în loc. adv.* ***mai curând*** 6,27, 62

CURSĂ: s.f.
cursă: *sg. ac.* 1,37; 5,4

CURTE: s.f. „spațiu împrejmuit în jurul unei clădiri"; „senat"
curți: *pl. ac.* 4,38
curțile: *pl. ac.* 4,48
curte: *sg. ac.* 8,15, 19; 12,3

CUTREMUR: s.
cutremurul: *sg. nom.* 7,18
cutremur: *sg. nom./ac.* 13,2, 44

(a se) CUTREMURA: v. I
(s-)au cutremurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,24
(să) cutremura: *ind. imp. 3.pl.* 6,41

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. nom./ac.* 1,13, 44, 52; 2,34, 55; 3,14, 39; 6,3, 60; 7,16, 30; 8,9, 21
cuvinte: *pl. nom./ac.* 1,31; 5,47; 7,10, 27; 9,22, 37; 10,3, 17, 24, 25; 11,2
cuvintele: *pl. ac.* 1,53; 2,22, 23, 62; 3,27, 42; 5,14, 16, 37; 6,8; 7,11, 33; 8,29, 30; 9,71; 10,22, 46, 51, 74, 88; 13,7; 14,25, 46; 15,32, 36
cuvânt: *sg. ac.* 9,55; 15,35
cuvintelor: *pl. dat. adn.* 10,47
cuvintele: *pl. dat. (cu prep.* ***la****)* 13,35
cuvintelor: *pl. gen.* 14,23; 16,23

(a) CUVÂNTA: v. I
ești cuvântat: *pasiv ind. prez. 2.sg., în structura v. dislocată* ***bine ești cuvântat*** 4,30
au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine au cuvântat*** 4,55

(a se) CUVENI: v. IV
(să) cuvine: *ind. prez. impers.* 12,11

CUVIOS, -OASĂ: adj. (Înv.) „potrivit"
cuvios: *sg. ac.* 4,46

D

(a se) DA: v. I
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,14; 2,38, 48; 3,28, 34; 6,15; 8,8; 10,6, 8, 41, 58, 60, 89; 11,12, 58, 62, 66; 12,4, 43; 13,50; 14,32; 15,38
dați: *imperativ 2.pl.* 2,50; 15,21, 30, 31
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,30
(s-)au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,50; 6,44; 9,24; 10,9; 11,23; 14,29
(să) va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,35; 8,28
(nu) da: *imperativ prohib 2.sg.* 7,38
dau: *ind. prez. 3.pl.* 8,4
vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,26; 10,41
au dat: *ind. pf.c. 3.pl., în loc.v.* ***au dat sfat*** 9,59
a da: *inf. prez.* 9,70; 10,6; 12,34; 13,17, 45
vom da: *ind. viit.I.1.pl.* 10,28
dau: *ind. prez. 1.sg.* 10,32, 40
(să) vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,36, 44, 45
am dat: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,39; 11,10
voiu da: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,54; 11,9; 12,45
a (să) da: *inf. prez.* 10,89
da: *ind. imp. 3.sg.* 14,8, 10
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,18, 19
(să) dă: *ind. prez. 3.sg.* 2,7
dă: *imperativ 2.sg.* 4,32; 10,54; 11,50
să dăm: *conj. prez. 1.pl.* 6,58
dăm: *ind. prez. 1.pl.* 15,35
dând: *gerunziu* rezum. cap.2; rezum. cap.11
dându-: *gerunziu* rezum. cap.3; rezum. cap.10; rezum. cap.11
dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 3,30; 9,69; 11,53; 12,25
să dea: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.5; 8,7; 11,40; 12,17
să deaie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 8,7; 15,19
să (se) deaie: *conj. prez. 3.sg.* 11,37

DAJDIE: s.f.; var. (Înv.) DAJDE
dajde: *sg. ac.* 8,2, 4, 7; 10,29, 33
dajda: *sg. ac.* 15,31
dăjdile: *pl. nom./ac.* 3,29, 31; 10,31; 15,30; 16,18
dăjdi: *pl. ac.* rezum. cap,11
dăjdilor: *pl. gen.* rezum. cap.1; 1,30; 11,35

DAR: s.f.
daruri: *pl. ac.* 2,18; 3,30; 10,24, 28, 54, 60; 11,24; 12,43; 15,5; 16,19
dar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în dar*** „gratis" 10,33
dar: *sg. ac.* 10,39

DATĂ: s.f.
dată: *sg. ac., în num. adv.* ***o dată*** 3,30; rezum. cap.5; rezum. cap.7; rezum. cap.10

DATOR, -TOARE: adj.
datoriu: *m. sg. nom.* 13,15
deatori: *m. pl. nom.* 13,39

DATORIE: s.f.
datorie: *sg. ac.* 6,57
datorii: *pl. ac.* rezum. cap.15
datoriia: *sg. nom.* 15,8

DĂJDUITOR: s.m. (Înv.) „contribuabil" (cf. **Indice** Is)
dăjduitori: *pl. nom.* 1,5; 13,39
dăjduitoriu: *sg. nom.* 13,39

DEASUPRA: adv.
deasupra: 6,37

DEGRABĂ: adv.
degrabă: 4,2; 5,28; 11,22
(mai) degrabă: 16,21

DEMULT: adv.
demult: 12,7

DEPARTE: adv.
departe (foarte): 8,4
departe: 8,12, 23; 9,10

(a se) DEPĂRTA: v. I
depărtând: *gerunziu* rezum. cap.1
(ne-)am depărtat: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,12
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,16; 6,32, 63; 9,62
a (să) depărta: *inf. prez.* 2,15
să (se) depearte: *conj. prez. 3.sg.* 2,19
(să) depărtase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,31
să deperteaze: *conj. prez. 3.sg.* 3,29
depărtatu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,10
(să) depărta: *ind. imp. 3.pl.* 6,36
a depărta: *inf. prez.* 11,63

(a) DESCHIDE: v. III; var. **(a) DEŞCHIDE**
au deşchis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,28; 10,76
a deşchide: *inf. prez.* 5,48
deşchidea: *ind. imp. 3.pl.* 11,2

(a) DESFACE: v. III (aici) „a deschide"
au desfăcut: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,48

DESFĂTARE: s.f.
desfătarea: *sg. nom.* 3,45

(a se) DESPĂRŢI: v. IV
(s-)au despărţit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,11

DESTUL: adv.
destul: 7,21

DEŞERT, DEŞARTĂ: adj.
deşartă: *f. sg. nom.* 9,68; 14,45
deşert: *n. sg. nom.* 11,36

(a) DEŞTEPTA: v. I „a trezi din somn"; (Înv.) „a se dezlănţui"
au deşteptat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,35; 3,49; 6,33

(a se) DEZLEGA: v. I „a scuti (de o pedeapsă)"
dezleg: *ind. prez. 1sg.* 10,29
să (se) dezleage: *conj. prez. 3.pl.* 10,33

(a se) DEZBRĂCA: v. I
a (să) dezbrăca: *inf. prez.* 10,62

(a) DEZRĂDĂCINA: v. I
a dezrădăcina: *inf. prez.* 3,35
au desrădăcinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,51

DIAVOL: s.m.
diavol: *sg. ac.* 1,38

DIMINEAŢĂ: s.f./adv.
dimineaţă: *s.f. sg. ac.* 3,58
dimineaţa: *adv.* 5,30; 12,29; 16,5
dimineaţa: *adv., în loc. adv. de dimineaţa până sara* 9,13; 10,80

DIMPOTRIVĂ: adv.; var. (Înv. şi reg.) **DINPROTIVĂ**
dinprotivă: 4,12; 9,45; 11,68

DIMPREJURUL: prep.; var. **DINPREJURUL**
dinprejurul: 11,61

DINAINTE: adv.
dinnainte: 13,27

DINAINTEA: prep.
dinnaintea: 1,58; 3,30

DINAPOI: adv.
dinnapoi: 13,27

DINĂUNTRU: adv.; var. **DINLONTRU**
dinlontru: 4,48; 9,54

DINCOACE: adv.
dincoace: 6,38; 9,45

DINCOLO: adv.; var. **DINCOLEA**
dincolea: 6,38
dincolo: 9,45

DINDĂRĂT: adv.; var. **DINDĂRĂPT**
dindărăpt: 9,16

(a) DOBÂNDI: v. IV
au dobândit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,2, 5, 9; 2,10, 48; 2,57; 7,22; 10,76; 11,8, 56; 14,6
dobândi: *inf. prez. fără a* 6,27
să dobândească: *conj. prez. 3.sg.* 6,44
dobândeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10; rezum. cap.13
am dobândit: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,52
a dobândi: *inf. prez.* 11,1
dobândind: *gerunziu* rezum. cap.13
vom dobândi: *ind. viit.I. 1.pl.* 15,9

DOBITOC: s.n.
dobitoacele: *pl. nom./ac.* 1,34; 2,30, 38; 12,23
dobitoace: *pl. ac.* 1,50
dobitoacelor: *pl. gen.* 10,33

(a) DOBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a) OBORÎ**
oborî: *imperativ 2.sg.* „oboară" 4,33

DOMN: s.m. (s. propriu) „Dumnezeu"
Domnului: *sg. gen., în sintagma leagea* ***testamentului*** *Domnului* 1,55, 60; rezum. cap.2
Domnul: *sg. nom./ac.* 3,22; 4,10; 13,48
Domnului: *sg. dat.* rezum. cap.5
Doamne: *sg. voc.* 7,37, 41

DOMN: s.m. (apelativ) „termen de politeţe pentru un bărbat"; (Pop.) „stăpân"
domn: *sg. nom.* 2,53

(a) DOMNI: v. IV
aţi domnit: *ind. pf.c.* 15,30

DOMNIE: s.f.
domnia: *sg. ac.* 8,24

DORIT, -Ă: adj.
dorite: *n. pl. ac.* 1,24

(a) DORMI: v. IV
au dormit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,6; 16,4

DOS: s.n.
dosul: *sg. ac.* 11,55

(a se) DOVEDI: v. IV
(s-)au dovedit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,12

DRAGOSTE: s.f.
dragostea: *sg. nom.* 2,12

(a) DREGE: v. III; var. (În v. și pop.) **(a) DIREGE**
au dires: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,37

DREPT, DREAPTĂ: s./adj./prep.
direpte: *prep. în loc. adv. direpte* ***aceaea*** 12,12; 15,19
drept: *prep. în loc. adv. drept* ***aceaea*** 12,23; 13,6
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv. dreapta* ***sau stânga*** „într-o parte sau în alta" 5,46
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a dreapta* ***și de-a stânga*** „în ambele părți" 6,45
dreptele: *s.f. pl. ac.* 6,58; 11,50, 66; 13,45, 50
dreapta: *s.f. sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,47; 11,62
(ceale) dreapte: *s.f. pl. ac.* 7,12; 11,33
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a dreapta* 9, 14
drept: *adj. n. sg. nom./ac.* 9,1, 12, 16
dreapta: *adj. antep. f. sg. nom.* 9,15

DREPTATE: s.f.
dreptatea: *sg. ac.* 1,14; 2,29; 14,35
dreptățile: *sg. ac., în sintagma* ***leagea și dreptățile lui Dumnezeu*** 2,21
dreptățile: *pl. ac.* 2,40
dreptate: *sg. ac.* 2,52

(a se) DUCE: v. III
ducându-: *gerunziu* rezum. cap.1
(s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,14, 24; 2,9, 32; 4,35; 5,21, 24, 36, 39, 58; 6,4, 6, 22, 46; 7,20; 8,19; 9,2, 4, 36, 59, 72; 10,13, 60, 78; 11,7, 21, 24, 39, 43, 61; 12,3, 40, 46; 13,24; 14,1, 3; 16,5
au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,34; 4,43; 5,13; 8,2, 10; 14,3
(să) **du**sease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 2,31; 6,56
a (să) **duce:** *inf. prez.* 3,31; 6,57; 8,9; 9,69
vom duce: *ind. viit.I. 1.pl.* 3,50
(ne) vom duce: *ind. viit.I. 1.pl.* 5,17
(să) ducea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,29; 6,36; 13,20
să (se) ducă: *ind. prez. 3.sg.* 5,66
dusease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,5
duce: *ind. prez. 3.sg.* 9,2; 13,20
duc: *ind. prez. 3.pl.* 9,37
(mă) voiu duce: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,45
să ducă: *conj. prez. 3.pl.* 14,2

DUH: s.n.
duhul: *sg. nom.* 13,7

DUMBRAVĂ: s.f.
dumbravă: *sg. ac.* 4,38
dumbrăvi: *pl. nom.* 9,45

DUMNEZEIESC, -IASCĂ: adj.
dumnezeiești: *f. sg. gen.* rezum. cap.1; rezum. cap.4

DUMNEZEU: s.m. „Divinitatea"
Domnezeului: *sg. gen.* 3,18
Dumnezeu: *sg. nom./ac./gen.* 1,47, 51, 57; rezum. cap.2; 2,21, 54; rezum. cap.3; rezum. cap.4; 4,24; rezum. cap.7; rezum. cap.9
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagma* ***legii/leagea/leagea și dreptățile/ leagea și poruncile lui Dumnezeu*** 1,59, 66; 2,15, 21; 4,42; 10,14
Dumnezeule: *sg. voc.* 3,53

DUMNEZEU: s.m. „zeu"; „idol"
dumnezeilor: *pl. gen.* 5,68

(a) DUREA: v. II
au durut: *ind. pf.c. impers.* 2,24

E

ELEFANT: s.m.
elefanți: *pl. nom./ac.* 1,18; 3,34; 6,30; 8,6
elefant: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,35
elefanților: *pl. dat.* 6,34
elefantului: *sg. gen.* 6,46

EPISTOLĂ: s.f.
epistolii: *sg. gen.* 11,31

F

(a se) FACE: v. III
să facă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,14, 16; 3,15; 11,5; 13,34, 48; 15,19
a (să) face: *inf. prez.* 1,47; rezum. cap. 4
faceți: *imperativ 2.pl.* 2,33
vom face: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,34, 40; 3,50; 8,32; 10,16; 13,9
face(-)voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 3,14
a face: *inf. prez.* 3,42; 5,67; 6,60; 7,9; 8,20; 9,10; rezum. cap.10; 10,6, 35; 11,33, 37; 13,37; 14,35, 44, 46
vor face: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,44; 5,16; 6,27; 8,30
să facem: *conj. prez. 1.pl.* 5,57; 6,58; 10,4; 11,9
faci *ind. prez. 2.sg.* 6,22; 10,70
fac: *ind. prez. 3.pl.* 9,37; rezum. cap.13
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,71; 10,4; 14,45
voiu face: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,56; 11,42
vei face: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,43
să (ne) facem: *conj. prez. 1.pl.* 12,10
veți face: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,18
faceți: *ind. prez. 2.pl.* 12,22
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 1,16, 25, 55; 2,18, 26, 40, 51; 3,29; 4,49, 53, 56, 60; 6,20, 31, 49, 52, 59; 7,7, 9, 22, 23, 24; 8,2, 3, 15, 31; 9,22, 64, 71; 10,11, 15, 21, 58, 62; 11,20, 26, 27, 40, 51; 12,46; 13,30, 32, 43, 48; 14,5, 39; 16,1, 15, 17
(s-)au făcut: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,5, 35, 37, 38, 40; 2,11, 43, 53, 55; 3,4, 51; 4,6, 25, 58; 5,56, 62; 6,8; 13,44; 14,17, 28, 30; 15,7; 16,24
ar fi făcut: *cond. pf. 3.sg.* 1,52
(să) făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,61; 2,6; rezum. cap.12
fă: *imperativ 2.sg.* 2,18; 7,38
era făcut: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 4,20
(să) făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,26
făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 4,51; 10,46; 11,4, 5, 26; 14,18, 35
am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,12; 10,5, 23; 13,3; 15,3
făcând: *gerunziu* rezum. cap.9; 15,25
făcea: *ind. imp. 3.pl.* 10,11; 15,35
ați făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 10,27; 15,29, 31
(m-)am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,70
făcut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,11

FACERE: s.f.
facerile: *pl. ac., în sintagma* ***facerile de bine*** 11,53

FAPTĂ: s.f.
faptele: *pl. nom./ac.* 13,34, 42

FATĂ: s.f.
fata: *sg. nom./ac.* 9,37; rezum. cap.10; 10,54, 57, 58; rezum. cap.11; 11,9, 10, 12
featele: *pl. nom./ac.* 5,8, 65

FAȚĂ: s.f.
fața: *sg. ac., în loc. prep.* (În v.) *de către fața* „de dinaintea" 1,19; 5,21, 34, 43; 6,6
fața: *sg. ac.* 4,40, 57; 7,3, 30; 15,39
fața: *sg. ac., în loc. prep.* ***în fața*** 1,23
față: *sg. ac.* 4,55
feații: *sg. gen.* 3,22, 53; 4,10, 61; 5,44, 52, 55; 7,36; 10,72; 13,13; 16,6
fețele: *pl. ac.* 7,28

FĂCĂTOR: s.m.
făcătorii: *pl. ac.* 2,67

FĂCUT, -Ă: adj.
făcute: *n. pl. gen.* 16,23

(a) **FĂGĂDUI:** v. IV
făgăduindu: *gerunziu* rezum. cap.10
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,15; 11,28; 15,5
să făgăduiesc: *conj. prey. 1.sg.* 10,56

FĂGĂDUINȚĂ: s.f.
făgăduințele: *pl. ac.* 10,15; 15,5

FĂGĂDUIT, -Ă: adj.
făgăduitele: *adj. antep. f. pl. ac.* rezum. cap.10

FECIOARĂ: s.f.
fecioarele: *pl. nom.* 1,27

FELINAR: s.n.; var. **FĂLINAR**
fălinarii: *pl. ac.* 6,39

FERICIT, -Ă: adj.
fericită: *f. sg. nom.* 10,55

(a) **FI:** v. IV
era: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,23, 62; 2,3, 11, 31; 3,29, 31, 45, 46; rezum. cap.4; 4,2, 3, 4, 8,13, 41, 48, 50; 5,2, 3, 4, 5, 9, 13, 16, 23, 30, 43, 44, 45, 46, 49, 53, 55, 58, 62; 6,7, 9, 12, 28, 30, 36, 41, 43, 49, 53; 7,13, 17, 23, 25, 29; 8,4, 9; 9,12, 13, 16, 22, 33, 35, 48, 50, 60, 61, 62, 63, 67, 68; 10,6, 7, 12, 14, 41, 69, 75, 84; 11,2, 14, 18, 20, 35, 38, 39, 41, 51, 70; rezum. cap.12; 12,29, 37, 50, 53; 13,15, 22, 39, 53; 14,7, 12, 33, 34, 36; 15,3, 10; 16,5, 7, 10, 12, 14
eram: *ind. imp. 1.sg.* 6,11
erați: *ind. imp. 2.pl.* 13,39
este: *ind. prez. 3.sg.* 3,19
ești: *ind. prez. 2.sg.* 2,17; 10,19; 13,8
fiind: *gerunziu* 1,7
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,43; 2,66; 3,28, 44, 60; 4,45; 7,37; 8,22; 10,24, 36, 37, 38, 42, 43; 12,27, 36, 45; 13,39; 14,10, 23, 41, 42, 43, 44, 47; 15,7
vei fi: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,18
fie: *conj. prez. fără să 3.sg./pl.* 2,21; 7,28; 8,23; 9,10; 10,31, 34; 13,38, 40
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,37
să fiți: *conj. prez. 2.pl.* 2,50
veți fi: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,64
va fi: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,65; 3,60; 11,36, 42; 14,45; 16,3
fiți: *imperativ 2.pl.* 3,58; 16,3
a fi: *inf. prez.* 6,1; 7,5; 8,13; 10,6, 19; 11,58; rezum. cap.12; 14,47; rezum. cap.15
ar fi: *cond. prez. 3.sg.* 6,43
să fii: *conj. prez. 2.sg.* 9,30; 11,57
voiu fi: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,54
nefiind: *gerunziu* 12,44
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,1, 26, 67; 5,1, 30, 60; 6,8; 7,2; 9,23, 27; 10,64, 85, 88; rezum. cap.16
fost-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,24
e: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,21, 62; 3,18, 19, 59; 4,24, 52; 5,11, 34, 65; 6,57; 7,18; 9,14, 44, 62; 10,43, 55, 71; 11,20, 63; 12,5, 11, 19; 13,2, 30, 54; 14,19, 27; 16,14
fusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 1,11; 4,47; 10,47; 11,26; 12,52; 13,47; 15, 15
iaste: *ind. prez. 3.sg.* 2,65; 3,18; 4,11, 17; 6,57; 8,16; 9,2, 9, 45; 10,30, 32; 11,1; 12,51; 14,34
-i *ind. prez. 3.sg.* 10,73; 12,28
nefiind: *gerunziu* 12,44
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 1,12; 3,14; 4,35; 5,9, 26, 38, 57; 8,1, 3; 9,6, 29, 58; 10,20, 34, 39, 40, 43, 80; 12,9, 13, 21, 23; 13,40; 14,36; 15,8
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 6,11; 10,72; 13,5
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 9,9; 13,37
sânteți: *ind. prez. 2.pl.* 12,7

FIARĂ: s.f.
fiarele: *pl. ac.* 6,35
fiară: *sg. dat.* (cu des. **-ă**)/*ac.* 6,35, 37
fiara: *sg. nom.* 6,36
fiarăi: *sg. gen.* 6,37
fiare: *pl. ac.* 6,43
fiarăle: *pl. ac.* 11,56

FILISTEU: s.m. (cf. **Indice** Fc)
filisteilor: *pl. gen.* 3,24

FINIC: s.m. (Înv.) „curmal", „palmier"
finic: *sg. ac.* 13,51

FIU: s.m.
fiii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,51, 63; rezum. cap.2; 2,1, 14, 16, 17, 18, 20, 28, 30, 38, 47, 70; 3,15, 20, 41, 45; 4,2; 5,3, 6, 65; 6,24; rezum. cap.7; 7,9, 13; 8,10; rezum. cap.9; 9,36, 37, 53, 66; 11,62; rezum. cap.13; 13,23; 14,29, 49; rezum. cap.16; 16,2, 16
fiilor: *pl. gen./dat.* 1,10; 2,49; 5,4; 7,23; 14,25; 16,13
fiiul: *sg. nom.* 1,11; rezum. cap.2; 2,1; 3,1, 33, 38; 5,18, 56; rezum. cap.6; 6,15, 17, 43, 55; rezum. cap.7; 7,1; 8,17; rezum. cap.10; 10,1, 67; rezum. cap.11; 11,39, 70; 12,16; 13,11, 54; 14,22, 29; rezum. cap.15; 15,1; 16,11, 14, 15
fii: *pl. nom./ac.* 1,12; rezum. cap.2; 2,2; 3,36, 58; 13,16
fiilor: *pl. voc.* 2,50, 64
fiiului: *sg. gen.* 2,1,26; 4,30; 8,17

(a) **FLĂMÂNZI:** v. IV
au flămânzit: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,49

FOAME: s.f.
foame: *sg. ac.* 13,49

FOAMETE: s.f.
foametea: *sg. nom.* 6,54
foamete: *sg. nom.* 9,24

FOC: s.n.
foc: *sg. ac.* 1,33, 59; 5,5, 28, 35, 44, 65, 68; 6,31, 39, 51; 10,84; 11,4; 16,10
focuri: *pl. ac.* 12,28

FOLOS: s.n.
folos: *sg. nom.* 2,21

FORMĂ: s.f. (Înv.) „chip"
formă: *sg. ac.* 12,2

FRATE: s.m.
frații: *pl. nom./ac.* 2,17, 20, 40, 41; 3,2, 42; 4,36, 59; 5,13, 17, 32, 61, 65; 6,22; 7,6, 10, 27; 8,20; 9,9, 10, 39, 66; 10,15; 12,7, 11; 13,3, 4, 5; 14,18, 26, 29; 16,2, 21
fratele: *sg. nom./ac.* 2,65; rezum. cap.5; 5,17, 24, 55; rezum. cap.9; 9,19, 29, 33, 65; 10,74; 11,59, 64; 13,15; 14,17; 16,9
fraților: *pl. gen./dat.* 3,25; 5,16, 25; 12,6; rezum. cap.13; 13,27, 28; 14,20; 16,3
frații: *pl. dat.* (*cu prep.* **la**) 5,10
fratelui: *sg. gen./dat.* 9,31, 37, 42; 10,5, 18; 11,30; 13,8
frate-său: *sg. ac.* 9,33; rezum. cap.11; rezum. cap.13
frați: *pl. nom.* 12,21; 14,40

FRĂȚÂNE: s.m. (Înv. și pop.; urmat de un adjectiv posesiv) „frate"
frăține-său: *sg. nom./gen.* 5,17; rezum. cap.9; 9,38; 13,14, 25

FRĂȚÂNĂTATE: s.f. (Înv. și pop.) „frăție" (cf. **Indice** Za)
frățînătatea: *sg. ac.* 12,10
frățînătății: *sg. gen.* 12,17

(a se) FRÂNGE: v. III
(s-)au frâmt: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,7

FRICĂ: s.f.
frica: *sg. nom./ac.* 3,6, 25; 7,18
frică: *sg. ac.* 10,8; 13,2

FRICOS, -OASĂ: s.m./f.
(celor) fricoși: *s.m. pl. dat.* 3,56

FRUMUSEȚE: s.f.; var. (Pop.) FRUMSEȚE
frumseața: *sg. nom.* 1,27
frumseațea: *sg. nom.* 2,12

FUGAȘ, -Ă: adj. (Înv. și reg.) „fugar"
fugași: *m. pl. gen.* 7,24

FUGĂ: s.f.
fugă: *sg. nom./ac.* 4,20; 5,60; 10,72; 11,72
fuga: *sg. ac.* 4,35
fugă: *sg. ac., în loc. adv.* ***în fugă*** 16,8

(a) FUGI: v. IV
au fugit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19, 40; 2,28, 44; 3,11, 24; 4,14, 22; 5,9, 34, 43; 6,4, 5, 6; 7,32, 44; 9,18, 33; 10,12, 49, 64, 82, 83; 11,16, 46, 55, 70; 15,21, 37; 16,8, 10
fuge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
fugise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,15; 7,19; 10,84
fugea: *ind. imp. 3.pl.* 2,43; 11,73
fug: *ind. prez. 3.pl.* 4,5
să **fugim**: *conj. prez. 1pl.* 9,10
a **fugi**: *inf. prez.* 10,73
să fugă: *conj. prez. 3.pl.* 13,16
fugind: *gerunziu* 15,11

FUGIT, -Ă: s.m./f.
(celor) fugiți: *s.m. pl. gen.* 1,56

FUM: s.n.
fumul: *sg. nom.* 4,20

G

GALAADITEAN: s.m. (cf. **Indice** Jd)
galaaditeanii: *pl. ac.* rezum. cap.5

GALILEAN: s.m.
galileianii: *pl. ac.* rezum. cap.5

GATA: adv.
(mai) gata (sic!): „cât pe ce" rezum. cap.1
gata: 3,28, 44, 58; 4,21, 35; 7,29; 12,27, 28, 50; 13,37

GAZEAN: s.m."locuitor al cetății Gaza"
gazeanii: *pl. nom.* 11,62

(a se) GĂTI: v. IV; var. (a se) GĂTA: v. I „a se pregăti"; „a termina de făcut un lucru", „a sfârși", (Pop.) „a isprăvi"
(să) gată: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.3; 12,26
(s-)au gătit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,17; 3,15; 6,33
gătindu-: *gerunziu* rezum. cap.4
(să) gătesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,11
au gătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,22

GĂTIRE: s.f.
gătire: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 9,39; 15,32
gătirea: *sg. ac.* 9,35
gătire: *sg. ac., în sintagma* ***gătire de hrană*** „provizii" 9,52

GĂTIT, -Ă: adj.
gătiți: *m. pl. nom.* 5,39

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlcea**vă**: *sg. ac.* 9,39

(a) GÂNDI: v. IV
au gândit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,41; 3,31; 4,44; 6,9, 19; 9,58, 69; 12,35, 39
gândesc: *ind. prez. 3.pl.* 3,52
a gândi: *inf. prez.* 5,16
gândea: *ind. imp. 3.sg.* 6,8; 11,8; 14,35

GÂNDIRE: s.f.
gândirea: *sg. nom.* 2,63

GINERE: s.m.
giner**ele**: *sg. nom.* rezum. cap.16
jinerele: *sg. nom.* 10,54
jinere: *sg. nom.* 16,12

GLAS: s.n.
glas: *sg. ac.* 2,19, 27; 3,50, 54; 13,8, 45
glasul: *sg. nom./ac.* 6,41; 9,13, 41

GLOATĂ: s.f.
gloată: *sg. ac.* 1,30
gloatei: *sg. gen.* 6,41
gloat**a**: *sg. ac.* 15,40

(a se) GOLI: v. IV
(s-)au golit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,31

(a) GONI: v. IV
au gonit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,56; 2,47; 3,5, 24; 4,15; 5,21; 7,45; 9,15; 10,49, 78; 12,30; 15,11; 16,9
gonea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,9; 11,73; 12,51; 15,39
a **goni**: *inf. prez.* 5,2
au fost goniți: *pasiv ind. pf.c. 3.pl.* 5,60
gonind: *gerunziu* rezum. cap.15
goneaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

(a) GRĂBI: v. IV
au grăbit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,57
grăbind: *gerunziu* 6,63
să grăbească: *conj. prez. 3.pl.* 13,21

(a) GRĂI: v. IV
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,25, 31; 7,10, 15, 34, 42
a grăi: *inf. prez.* 2,23; 3,23
grăind: *gerunziu* 4,19
grăi: *inf. prez. fără a* 9,55
grăiaște: *ind. prez. 3.sg.* 13,17

GRĂMADĂ: s.f. (aici) „mașină de război"
grămăzi: *pl. nom./ac.* 6,20, 37, 52; 9,64; 11,20
grămăzuri: *pl. ac.* 6,31, 51
grămăzilor: *pl. gen.* 6,52
grămăzile: *pl. ac.* 9,67

GRĂMĂDIRE: s.f. (aici) „mașină de război"
grămădiri: *pl. ac.* 13,43; 15,25
grămădire: *sg. ac.* 13,44

GRÂU: s.m.
grâu: *sg. ac.* 8,26, 28

GREC: s.m.
grecilor: *pl. gen.* 1,11; rezum. cap.8; 8,18

GRECESC, -EASCĂ: adj.
grecească: *f. sg. ac., în sintagma* ***ţara grecească*** rezum. cap.1; 1,1; 6,2

GREU, GREA: adj./adv.
grea: *f. sg. ac.* 1,18
greu: *adv* rezum. cap.9

GRIJĂ: s.f.
grije: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără grije*** 4,18; 9,58
grije: *sg. nom./ac.* 6,10; 14,42, 43; 16,14

(a) GRIJI: v. IV „a se strădui"
grijiţi: *imperativ 2.pl.* 11,37

GROAZĂ: s.f.
groaza: *sg. nom.* 3,25
groază: *sg. ac.* 4,32

GUNOI: s.n.
gunoiu: *sg. nom.* 2,62

GURĂ: s.f.
gura: *sg. nom./ac.* 2,60; 9,55

GUSTARE: s.f.
gustări: *pl. ac.* 1,23

GUTĂ: s.f.
gută: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,55

H

HAINĂ: s.f.
hainele: *pl. ac.* 10,62; 13,45
haine: *pl. ac.* 11,24

HAR: s.n.
har: *sg. ac.* 10,60; 11,24

HARAP: s.m.; vezi **ARAP**

HIACHINTH: s.n. (cf. **Indice** Iş)
hiachinth: *sg. ac.* 4,23

HOLM: s.f.; var. (Trans.) **HÂLM** „movilă"
hâlmurile: *pl. ac.* 11,4

HOTAR: s.n.
hotarele: *pl. nom./ac.* 2,46; 3,36, 42; 5,9, 60; 6,25; 7,24; 9,23, 72; 10,31, 39, 43, 89; 11,28, 34, 59; 14,2, 6; 15,29, 30

HOTĂRÂŞ, -Ă: adj.; var. **HOTARÂŞ** „care se învecinează cu..."; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în *Lesicon romanesc-latinesc-unguresc-nemţesc...*, Buda, 1825.
hotarâşe: *f. pl. ac.* rezum. cap.5

HRANĂ: s.f.
hrană: *sg. nom./ac.* 1,36; 6,49, 53, 57; 9,52; 13,21, 33; 14,10

I

IAR: adv.; var. **IARĂ**
iară: 4,35; 7,46

IARĂŞI: adv.
iarăş: rezum. cap.2; rezum. cap.4; rezum. cap.7; 9,1; rezum. cap.10
iarăşi: rezum. cap.4; rezum. cap.5; rezum. cap.9

IATĂ: interj.
iată: 2,12, 65; 3,52; 4,19, 36; 5,14, 30; 6,13, 26; 9,39, 45, 58; 11,68; 16,5, 24

IDOL: s.m.
idoli: *pl. ac., în sintagma* ***închinarea de idoli/închinării*** *de idoli* „idolatria/idolatriei" rezum. cap.1; rezum. cap.2
idolul: *sg. nom./ac.* rezum.cap.1; 10,83
idolilor: *pl. dat.* 1,45; 2,23
idoli: *pl. nom.* 1,50
idol: *sg. ac.* 1,57
idol: *sg. ac., în sintagma* ***închinătoriul de idol*** „idolatrul" rezum. cap.2

IERI: adv.
ieri 9,44

(a) IERTA: v. I
iertăm: *ind. prez. 1pl.* 13,39

(a) IEŞI: v. IV
iasă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 2,27
să iasă: *conj. prez. 3.sg.* 3,45; 9,29; 11,2
iase: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
ieşind: *gerunziu* 1,1; 15,41; 16,3
au ieşit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,11, 12; 3,11, 16, 37; 4,13, 29; 5,59, 65; 6,21, 31, 49, 61; 7,1, 24, 31, 33, 35, 39, 41, 46; 9,36, 65, 67; 10,2, 57, 74, 78, 86; 11,2, 60; 12,24, 25, 33, 41, 50; 15,10
ieşiţi: *imperativ 2.pl.* 2,33
vom ieşi: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,34
ies: *ind. prez. 3.pl.* 5,67
a ieşi: *inf. prez.* 7,24; 13,49; 15,14

IND: s.m. (Rar) „indian"
indilor: *pl. gen., în sintagma* ***ţânutul indilor*** 8,8

INDIAN: s.m.
indiianul: *sg. nom.* 6,37

INEL: s.n.
inelul: *sg. ac.* 6,15

INIMĂ: s.f.
inima: *sg. nom./ac.* 1,4; 3,27; 6,11; 9,7, 14; 12,28; 16,13
inima: *sg. ac., în loc. adj.* ***călcat cu inima*** *foarte* „foarte tulburat" 3,31
inima: *sg. ac., în loc.v.* ***căzând cu inima/am căzut cu inima*** „tulburându-se"/"m-am tulburat" 4,27; 6,10
inimă: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu inimă plină*** „din toată inima", „fără reticenţe" 8,25
inimă: *sg. ac., în loc. adv* ***din inimă*** „fără reticenţe" 8,27

(a) INTRA: v. I; var. (Înv. şi reg.) **(a) ÎNTRA**
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,18; 6,62; 7,2, 36; 8,19; 10,83; 11,13; 12,3, 48; 13,47, 51; 14,2; 16,16
să între: *conj. prez. 3.sg.* 3,45; 12,25
întrând: *gerunziu* 11,3
întrase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 12,48
a întra: *inf. prez.* 13,49; 15,14

INTRARE: s.f.; var. (În v. și reg.) **ÎNTRARE**
întrare: *sg. ac.* 5,46; 14,5
întrarea: *sg. ac.* 14,21

ISCOADĂ: s.f.
iscoade: *pl. ac.* 12,26

(a) ISCODI: v. IV
a **iscodi:** *inf. prez.* 5,38

ISPITĂ: s.f.
ispită: *sg. ac.* 2,52

ISPRAVNIC: s.m.
ispravnicii: *pl. ac.* 12,45
ispravnicilor: *pl. dat.* 13,37
ispravnici: *pl. ac.* 14,42

ISRAILTEAN: s.m.
israilteani: *pl. ac.* 5,3
israilteanilor: *pl. gen.* 5,9
israiliteanii: *pl. ac.* 5,45
israiliteani: *pl. dat.* rezum. cap.9

(a) IUBI: v. IV
iubesc: *ind. pez. 3.pl.* 4,33
eram iubit: *pasiv ind. imp. 1.sg.* 6,11

IUȚIME: s.f. „furie"
iuțimea: *sg. nom.* 2,24

(a se) IVI: v. IV
(s-)au ivit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,23

(a se) IZBĂVI: v. IV
(s-)au izbăvit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,59, 60
a **izbăvi:** *inf. prez.* 3,18; 16,2
să izbăvească: *conj. prez. 3.sg.* 4,11; 6,44
izbăvește: *imperativ 2.sg.* 5,17
să izbăvim: *conj. prez. 1.pl.* 9,9
să (vă) izbăviți: *conj. prez. 2.pl.* 9,46
să (să) izbăvească: *conj. prez. 3.pl.* 10,83
au izbăvit: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.11; 11,48
(ne-)am izbăvit: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,15

IZBÂNDĂ: s.f.
izbânda: *sg. ac.* 2,67

(a se) IZBÂNDI: v. IV (Înv.) „a se răzbuna"
izbândiți: *imperativ 2.pl.* 2,67
să izbândești: *conj. prez. 2.sg.* 6,22
(să) izbândea: *ind. imp. 3.sg.* 9,26
au izbândit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,42
izbândi-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,6
a **izbândi:** *inf. prez.* 15,3
să (mă) izbândesc: *conj. prez. 1.sg.* 15,4
să izbândească: *conj. prez. 3.sg.* 15,21
izbândim: *ind. prez. 1.pl.* 15,34

IZBÂNDIRE: s.f. (Înv.) „răzbunare"
izbândire: *sg. ac.* 3,15; 7,9, 24, 38
izbândirea: *sg. ac.* 9,42

(a se) IZGONI: v. IV
(s-)au izgonit: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,6

Î

(a se) ÎMBĂTA: v. I
(s-)au îmbătat: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,16

(a) ÎMBĂTRÂNI: v. IV; var. (Înv.) **(a) ÎNBĂTRÂNI**
am înbătrânit: *ind. pf.c. 1.sg.* 16,3

ÎMBLÂNZIRE: s.f.
îmblânzire: *sg. ac.* 1,47

(a se) ÎMBRĂCA: v. I
(s-)au îmbrăcat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,29; 3,3, 47; 10,21
(să) îmbrăca: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,14; 14,9
a **îmbrăca:** *inf. prez.* 10,62
să (se) îmbrace: *conj. prez. 3.sg.* 14,43
a **(să) îmbrăca:** *inf. prez.* 14,44

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,1, 14, 19, 30, 43, 46, 57; rezum. cap.2; 2,15, 19, 25; rezum. cap.3; 3,26, 27, 37; 4,27; rezum. cap.6; 6,1, 2, 8, 16, 17, 22, 28, 33, 43, 50, 55, 57, 61, 62; rezum. cap.7; 7,6, 8, 20, 25, 26, 33, 41; 8,5, 6, 31; 9,57; 10,2, 8, 15, 18, 25, 37, 48, 51, 55, 58, 59, 61, 62, 65, 68, 69, 88; rezum. cap.11; 11,1, 2, 5, 6, 7, 8, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 34, 38, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52; 12,20, 39; rezum. cap.13; 13,31, 34, 35, 36; 14,1, 2, 38; 15,1, 2, 11, 25, 36, 38, 39, 41
împărații: *pl. nom./ac.* 1,2; 3,30; 8,4; 10,58; 12,13; 14,13; 15,5
împăratului: *sg. gen./dat.* 1,11, 44, 52, 60, 63; rezum. cap.2; 2,18, 22, 23, 31, 33, 34; 3,14, 38, 39, 42; 4,3; 6,32, 40, 42, 43, 47, 48, 60; 7,7, 8; 8,8; rezum. cap.10; 10,20, 36, 40, 43, 44, 45; 11,5, 51, 57; 13,15; 15,8, 16, 22, 32; 16,18
împăraților: *pl. gen./dat.* 2,48; 10,89; 13,36; 15,15, 19
împărați: *pl. nom./ac.* 3,7; 10,49, 60
împărat: *sg. gen.* 10,36

ÎMPĂRĂTESC, -EASCĂ: adj.
împărătești: *m./f. pl. ac./dat.* 1,10; 13,37
împărătesc: *n. sg. ac.* 3,32
împărătești: *f. pl. ac.* 3,32

(a) ÎMPĂRĂȚI: v. IV
au împărățit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,1, 8, 11; 6,2; 7,1; 10,1; 11,19, 54; 13,32
a **împărăți:** *inf. prez.* 1,17; 6,17; 12,39
să împărățască: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,17; 6,15, 55; 8,13; 11,40
vor împărăți: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,7
împărățea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,13; 12,7
împărățind: *gerunziu* rezum. cap.11
vei împărăți *ind. viit.I. 2.sg.* 11,9

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărățiile: *pl. ac.* 1,5; 8,12
împărăția: *sg. nom./ac.* 1,7, 9; rezum. cap.7; 7,2, 20; 9,24; 11,9; 15,9
împărăției: *sg. gen./dat.* 1,11; 2,57; 3,37; 6,56; 7,4; 10,37, 53, 55; 11,1, 52, 63; 15,28
împărăția: *sg. nom./ac.* 1,17; 2,10; 6,14; 8,18; 10,33, 34, 43, 52; rezum. cap.11; 11,1, 11, 51; rezum. cap.12; rezum. cap.13; 15,3, 4, 29
împărății: *pl. ac.* 1,17; 8,11
împărăției: *sg. dat.* (*cu prep.* ***la***) 1,43, 53
împărăție: *sg. ac.* 3,14; 6,57; 7,8; 8,13; 11,51
împărăției: *sg. gen.* (*cu prep.* ***a + toată***) 3,27
împărăției: *sg. dat. adn.* 10,65

(a se) ÎMPĂRȚI: v. IV
au împărțit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,7; 5,20; 6,35; 16,7
să împartă: *conj. prez. 3.sg.* 3,36
(s-)au împărțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,40

ÎMPĂȚORAT, -Ă: s.m./f. (Neob.) „adunat", „îngrămădit" (cf. lat. *constipati*; *constipō* „a strânge la un loc", „a îngrămădi"
(cei) împățorați: *s.m. pl. ac.* 6,38

(a se) ÎMPIEDICA: v. I; var. **(a se) ÎMPIEDECA**
(s-)au împiedecat: *ind. pf.c 3.pl.* 9,55

ÎMPINS, -Ă: adj.
împins: *m. sg. nom.* rezum. cap.6

ÎMPLĂTOȘAT, -Ă: adj. „acoperit cu o platoșă"
împlătoșați: *m. pl. ac.* 4,7
împlătoșată: *f. sg. ac.* 6,43

(a) ÎMPODOBI: v. IV
au împodobit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,57
voiu împodobi: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,42

ÎMPODOBIT, -Ă: adj.
împodobit: *m. sg. nom.* 2,17

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. și pop.) **ÎMPROTIVĂ**
împrotiva: *prep.* rezum. cap.2; 3,17; 4,17, 18, 41; rezum. cap.5; 5,37, 52, 55; 6,32, 33, 48; 7,26; 8,11; rezum. cap.9; 9,8, 29, 44, 68, 69; 10,63, 70, 82; 11,14, 20, 39, 55; rezum. cap.12; 12,40; 14,29; rezum. cap.15
împrotivă: *adv.* 2,33; 11,38; 14,7, 44
înprotivă: *adv.* 14,32

(a se) ÎMPOTRIVI: v. IV; var. **(a se) ÎMPROTIVI**
împrotivindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.9

ÎMPREJUR: adv./prep.
împrejurul: *prep.* 1,12; 4,7; 5,38, 57; 6,18; 7,17; 10.84; 12,13, 27, 53; 14,36
împrejur: *adv., în loc. adj.* ***netăiate/netăiați împrejur*** „necircumcise"/"necircumcișii" 1,16, 51; 2,46
împrejur: *adv. în loc. v.* ***tăia/tăiase/au tăiat împrejur*** 1,63, 64; 2,46
împrejur: *adv.* 13,29

(a se) ÎMPREUNA: v. I
(s-)au împreunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,16; 6,21; 9,14
să împreunase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,2

ÎMPREUNAT, -Ă: adj.
împreunați: *m. pl. ac.* rezum. cap.15

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 4,21; 6,20; 7,29; 10,54, 56, 71; rezum. cap.11; 11,6, 47, 73; 13,7

(a) ÎMPRUMUTA: v. I
să împrumuteaze: *conj. prez. 3.pl.* 9,35

ÎNAINTE: adv./prep.; var. **MAINTE**
înaintea: *prep.* 1,3, 17; 3,18, 22, 23, 53; 4,10; 5,7, 44, 63; 6,60; 7,36, 42; 8,21; 9,11; 10,60, 72; 11,24, 26, 38, 51, 52; 14, 19
înainte: *adv. în sintagma* ***masa punerii-înainte*** 1,23
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte*** 3,46; 9,72; 10,4; 11,39, 67; 15,5
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte de vreame*** 6,36
înaintea: *adv. în loc. adv.* ***mai înaintea*** 10,34
înainte: *adv.* 11,26, 27, 34
mainte: *adv.* 3,30; 4,47; 14,34
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai nainte*** 4,60; 15,3, 27

ÎNALT, -Ă: adj.
înalte: *n. pl. ac.* 4,60; 6,7; 9,50; 13,33
înalți: *m. pl. ac.* 6,40
înaltă: *f. sg. nom.* 6,43
naltă: *f. sg. ac.* 13,27

ÎNAPOI: adv.
înapoi: 12,23

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
(s-)au înălțat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,4; 8,13; 11,16; 16,13
(să) înalță: *ind. prez. 3.sg.* 2,63
înălțase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.7
au înălțat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,26; 14,37
a înălța: *inf. prez.* 14,35

ÎNĂLȚIME: s.f. „măreție"
înălțimea: *sg. nom.* 1,42
nălțime: *sg. ac.* 12,36

(a) ÎNCELUI: v. IV (Înv.) „a înșela"
va încelui: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,14

(a) ÎNCEPE: v. III
au început: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,17; 5,2, 31; 9,54, 66, 73; 10,10; 11,46; 13,42; 15,40

(a) ÎNCETA: v. I
au încetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,23; 3,23; 7,24; 9,73
să înceate: *conj. prez. 3.pl.* 11,50
încetat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,13

(a se) ÎNCHIDE: v. III
a (să) închide: *inf. prez.* 3,18
închide: *imperativ 2.sg.* 4,31
(s-)au închis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,5, 47; 9,55; 11,61
închisease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,18
au închis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,65; 12,48; 15,25

(a se) ÎNCHINA: v. I „a (se) apleca spre pământ"; (Prin ext.) „a (se) saluta"
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,55; 7,29; 11,6
a (să) închina: *inf. prez.* 7,33

ÎNCHINARE: s.f.
închinării: *sg. gen., în sintagma* ***închinării de idoli*** „idolatriei" rezum. cap.1
închinarea: *sg. ac., în sintagma* ***închinarea de idoli*** rezum. cap.2

ÎNCHINĂTOR, -TOARE: s.m./f.
închinătoriul: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***închinătoriul de idoli*** „idolatrul" rezum. cap.2

ÎNCHIS, -Ă: s.m./f.
(celor) închiși: *s.m. pl. dat.* 6,49

(a se) ÎNCINGE: v. III
(s-)au încins: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,3
încingeți(-vă): *imperativ 2.pl.* 3,58

ÎNCOACE: adv.
încoace: *adv. în loc. adv. încoace* ***și încolo*** 6,45

ÎNCOLO: adv.
încolo: *adv. în loc. adv. încoace* ***și încolo*** 6,45

(a) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) **(a) ÎNCUNJURA**
au încungiurat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,45; 6,7; 10,80; 12,13; 13,20; 15,14
încungiura: *ind. imp. 3.pl.* 5,3
au încunjurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,43

ÎNCOTRO: adv.; var. (Înv.) ÎNCĂTRO
încătro: 3,50

(a) ÎNCREDINȚA: v. I
au încredințat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,20
încredințază: *ind. prez. 3.sg.* 8,16

ÎNCUIETOARE: s.f.
încuietori: *pl. ac.* 9,50; 12,38; 13,33

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 3,23; 7,35; 10,78; 11,22

ÎNDĂRĂT: adv.; var. **ÎNDĂRĂPT**
îndărăpt: rezum. cap.6; 8,22; 9,47; 10,29

ÎNDĂRĂTNIC, -Ă: adj.; var. **ÎNDĂRĂPNIC, -Ă;** (rar, prin sonorizarea lui [p]) **ÎNDĂRĂBNIC, -Ă**
îndărăbnică: *f. sg. ac.* 3,20

(a se) ÎNDEMNA: v. I
au îndemnat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,12
(s-)au îndemnat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,14; 12,50
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
îndemnând: *gerunziu* rezum. cap.4
îndemna: *ind. imp. 3.sg.* 5,53
a îndemna: *inf. prez.* 6,38
îndemnându-: *gerunziu* 13,3

ÎNDRĂZNIRE: s.f.
îndrâznirea: *sg. ac.* 4,32, 35
îndrăznire: *sg. ac.* 6,45

(a se) ÎNDREPTA: v. I
(s-)au îndreptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,6

ÎNDREPTARE: s.f.
îndreptările: *pl. ac.* 1,51

ÎNDURARE: s.f.
îndurări: *pl. ac.* 3,44

ÎNFRÂNARE: s.f.
înfrânarea: *sg. ac.* 14,34

(a) ÎNFRÂNGE: v. III
a înfrânge: *inf. præz.* 1,66

(a se) ÎNFRICOȘA: v. I
să (vă) înfricoșați: *conj. prez. 2.pl.* 4,8
(s-)au înfricoșat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,30; 12,28
înfricoșându(-să): *gerunziu* 10,76
să înfricoșaze: *conj. prez. 3.sg.* 14,12

(a) ÎNGĂDUI: v. IV
va îngădui: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,27
îngăduiesc: *ind. prez. 1.sg.* 10,29; 15,6
îngăduim: *ind. prez. 1.pl.* 11,36
a îngădui: *inf. prez.* 13,5
am îngăduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,37
au îngăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,5
să îngăduiesc: *conj. prez. 1.sg.* 15,8

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. nom.* 7,41

(a se) ÎNGREUIA: v. I
ai îngreoiat *ind. pf.c. 2.sg.* 8,31
(s-)au îngreoiat *ind. pf.c. 3.sg.* 9,17
(să) îngreoiază: *ind. prez. 3.sg.* 10,63
a îngreoia: *inf. prez.* 12,14

(a se) ÎNGROPA: v. I
(s-)au îngropat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,70
să îngroape: *conj. prez. 3.sg.* 7,17
au îngropat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,19; 13,25
îngropându(-să): *gerunziu* rezum. cap.13

(a se) ÎNMULȚI: v. IV
(s-)au înmulțit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,10, 42; 3,42
au înmulțit: *ind. pf.c.3.sg.* 14,15

ÎNMULȚIT, -Ă: adj.
înmulțiți: *m. pl. nom.* 4,35

(a se) ÎNNOI: v. IV; var. (Înv.) **(a) ÎNOI** „a se reface"; (Înv.) „a se sfinți"
a **înnoi:** *inf. prez.* 4,36; 12,1, 10, 16
(s-)au înoit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,54; 6,9
a **înoi:** *inf. prez.* 10,10
înnoiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
să înnoim: *conj. prez. 1.pl.* 12,3
să înnoiască: *conj. prez. 3.sg.* 14,18
înnoind: *gerunziu* 14,22; 15,17

ÎNNOIRE: s.f.; var. ÎNOIRE „refacere"; (Înv.) „sfințire"
înoirile: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,56
înoiri: *pl. gen.* rezum. cap.4
înoirii: *sg. gen.* 4,59
înnoirea: *sg. ac.* 10,44; 12,17; rezum. cap.14

(a) ÎNOTA: v. I
să înotăm: *conj. prez. 1.pl.* 5,41
au înotat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,48; 16,6
a **înota:** *inf. prez.* 16,6

(a se) ÎNSEMNA: v. I
(să) însămnează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8

ÎNSEMNARE: s.f.
însămnări: *pl. ac.* 7,45

(a se) ÎNSTRĂINA: v. I; var. **(a se) ÎNSTREINA**
(s-)au înstreinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,53; 15,27

ÎNȘELARE:s.f.
înșelare: *sg. ac.* 16,17

(a se) ÎNȘTIINȚA: v. I
(s-)au înștiințat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,9

(a) ÎNTĂRÂTA: v. I
întărâta: *ind. imp. 3.sg.* 3,7
a **întărâta:** *inf. prez.* 15,40

(a se) ÎNTĂRI: v. IV
(s-)au întărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,49
întăriți(-vă): *imperativ 2.pl.* 2,64
au întărit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,61; 6,26; 9,52, 62; 12,38; 13,10, 48, 53; 14,14, 33, 34
întărite vor fi *pasiv ind. viit.I. 3.pl.* 8,30
a **întări:** *inf. prez.* 10,45
întărindu-: *gerunziu* 13,33

ÎNTĂRIRE: s.f.
întărire: *sg. ac.* 2,43
întărirea: *sg. ac.* 10,23

ÎNTĂRIT, -Ă: adj.
întărite: *f./n. pl. nom./ac.* 1,20; 5,26; 6,37; 9,50
întărită (foarte): *f. sg. nom.* 5,46
întărit: *n. sg. nom.* 6,57

(a) ÎNTÂMPINA: v. I
au întâmpinat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,25; 10,60, 74; 11,6, 15, 60, 64, 68; 12,25
vei întimpina: *ind. viit.I. 2.sg.* 6,27
au întimpinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,39; 10,58

întâmpină: *imperativ 2.sg.* 10,56
întâmpina: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,2, 68
să întâmpine: *conj. prez. 3.sg.* 11,22

ÎNTÂMPINARE: s.f.; var. **(a) ÎNTIMPINA**
întâmpinarea: *sg. nom./ac.* 3,11, 16, 17; 5,39; 7,30; 9,39, 68; 10,2, 86; 12,41; 16,5
întâmpinare: *sg. ac.* 4,29; 9,11
întimpinarea: *sg. ac.* 5,59
(-)ntimpinarea: *sg. ac.* 10,59
întimpinare: *sg. ac.* 11,2

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I; var. **ÎNTIMPINARE**
(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,27
(să) întâmplase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,25
a (să) fi întâmplată (sic!): *inf. pf.* rezum. cap.6
(să) va întâmpla: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,27
(să) întâmple: *conj. prez. fără să impers.* 13,5

ÎNTEMEIERE: s.f.
întemeiarea: *sg. ac.* 10,45

(a se) ÎNTINDE: v. III
au întins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,25; 9,47
(s-)au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,40
întinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,47
a întinde: *inf. prez.* 12,39; 14,31
să întinză: *conj. prez. 3.sg.* 12,42

(a se) ÎNTOARCE: v. III
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21, 41, 42; 2,63; 4,16, 20, 23, 58; 5,8, 35, 54, 68; 6,4, 47, 63; rezum. cap.9; 9,41, 42, 47, 49, 57; 10,66, 68, 72, 87; 11,7, 51, 54, 72, 73, 74; 12,35, 51; 13,24; 16,8, 10
au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,8; 5,28; 6,51; 9,72; 10,9; 11,55, 72; 14,26
să (se) întoarcă: *conj. prez. 3.pl.* 3,56
întorcându(-să): *gerunziu* 4,24; 9,72; 12,26; 15,36
(să) întorc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
(ne) vom întoarce: *ind. viit.I. 1.pl.* 5,19
(s-)ar fi întors: *cond. pf. 3.sg.* 6,56
(mă) voiu întoarce: *ind. viit.I. 1.sg.* 7,35
(să) întorcea: *ind. imp. 3.pl.* 7,46
să (ne) întoarcem: *conj. prez. 1.pl.* 9,9
(de-)a întoarcerea: *inf. lung* 9,45
(m-)am întors: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,52
(te-)ai întors: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,55
întorcându(-mă): *gerunziu* 12,45
a întoarce: *inf. prez.* 15,3

(a) ÎNTRA: v. I; vezi **(a) INTRA**

ÎNTRARE: s.f.; vezi **INTRARE**

(a) ÎNTRARMA: v. I (Înv. și pop.) „a se înarma"
au întrarmat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,32

(a) ÎNTREBA: v. I
întreabă: *imperativ 2.sg.* 10,72

(a) ÎNTRECE: v. III
au întrecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,23

ÎNTREG, -EAGĂ: adj.
întregi: *f. pl. ac.* 4,47
întreg: *n. sg. ac.* rezum. cap.5

(a se) ÎNTRISTA: v. I
(s-)au întristat: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22, 68; 14,16

ÎNTRISTARE: s.f.
întristare: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,4, 8, 9, 11, 13

(a se) ÎNTURNA: v. I (Reg.) „a (se) înapoia", „a (se) întoarce"
(s-)au înturnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,25

ÎNȚELEGERE: s.f.
înțeleagerea: *sg. ac.* 8,30

(a) ÎNVĂȚA: v. I
învață: *imperativ 2.sg.* 10,72

ÎNVĂȚAT, -Ă: adj.
învățați: *m. pl. nom.* 4,7; 6,30

(a) ÎNVESTI: v. IV (Înv.) „a asedia"
învestesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.15

(a) ÎNVINGE: v. III
au învins: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.10
învinge: *ind. prez.3.sg.* rezum. cap.4
învinge: *inf. prez. fără a* rezum. cap.6

J

JAF: s.n. (Prin ext.) „pradă de război"
jafurile: *pl. ac.* 1,3, 20, 33, 36; 2,10; 3,12; rezum. cap.4; 4,17, 18, 23; 5,13, 22, 28, 35, 51, 68; 6,12; 7,47; 9,40; 10,84; 12,31
jafuri: *pl. ac.* 6,6; 10,87; 11,48, 51

JALE: s.f.
jale: *sg. ac.* 1,41, 42; 2,39; 3,51; 9,41; 12,52

(a) JEFUI: v. IV
să jefuiască: *conj. prez. 3.pl.* 3,20

(a se) JELI: v. IV
jelește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
(să) jelește: *ind. prez. 3.sg.* rezum.cap.9
jelea: *ind. imp. 3.sg.* 9,20
au jelit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,52; 13,26

JERTFĂ: s.f.; var. **JÂRTVĂ**
jârtvele: *pl. ac.* 1,47; rezum. cap.7; 12,11
jârtve: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,56
jârtvă: *sg. ac.* 4,53, 56

JERTFELNIC: s.n.; var. **JÂRTVELNIC**
jârtvelnicului: *sg. gen.* 1,62
jârtvelnic: *sg. ac.* 2,23
jârtvealnic: *sg. ac.* 2,24
jârtvealnicul: *sg. nom./ac.* 2,25; 5,1

(a) JERTFI: v. IV; var. **(a) JÂRTVI**
a jârtvi: *inf. prez.* 2,23

(a) JERTFUI: v. IV; var. **(a) JÂRTVUI, (a) JÂRTHUI, (a) JIRTVUI**
au jârthuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,45
a jârtvui: *inf. prez.* 1,50; 2,15, 25; rezum. cap.5
jârtvuia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,58, 62
vom jârtvui: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,22
jârthuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 11,34
să jirtvuiască: *conj. prez. 3.pl.* 1,54

JIDOV: s.m (Înv.și pop.) „evreu"
jidovilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.1; rezum. cap.3; 4,2, 35; rezum. cap.6; 6,6; rezum. cap.7; 8,20; 10,23, 34; 11,30; 12,3; 13,36, 42; 14,22; 15,1, 2, 17

jidov: *sg. nom.* rezum. cap.2; 2,23
jidovii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 10,29; 11,49, 50, 51; 14,40, 41
jidovi: *pl. nom./ac.* 8,31; 10,36; 11,47; 12,21; rezum. cap.13; 14,33, 34, 37; rezum. cap.15

JIDOVESC, -EASCĂ: adj.
jidovesc: *n. sg. nom./ac./dat.* 8,23, 25, 27, 29; 10,25, 33; 11,33; 12,6; 14,20, 47; 15,24

(a) JUDECA: v. I
am judecat: *ind. pf.c. 1.pl.* 6,23; 11,33
judecă: *imperativ 2.sg.* 7,42
a judeca: *inf. prez.* 9,73

JUDECATĂ: s.f.
judecata: *sg. ac.* 2,24
judecată: *sg. nom./ac.* 2,29; 6,22; 7,18; 8,32

JUG: s.n.
giugul: *sg. ac.* 8,18, 31
jugul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.8; 13,41

JUMĂTATE: s.f.
jumătate: *sg. ac.* 3,34; 10,30

(a se) JURA: v. I
(s-)au jurat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,61; 7,15, 35; 9,71
jurase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,62
au jurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,18

JURAT, Ă: adj.
jurata: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.6

JURĂMÂNT: s.n.
jurământul: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,62; 7,18

L

LAC: s.n.
lacului: *sg. gen.* 9,33

LARG, -Ă: adj.
largă: *f. sg. ac., în loc. adv.* ***cu mână largă*** 3,30

LAUDĂ: s.f.
laudă: *sg. nom./ac.* 4,24; 4,56; 13,51
lauda: *sg. ac.* rezum.cap.14

LĂCAŞ: s.n.; vezi LOCAŞ

(a) LĂCUI: v. IV; vezi (a) LOCUI

LĂCUITOR: s.m.; vezi LĂCUITOR

LĂNŢUIT, -Ă: adj.
lănţuite: *f. pl. ac.* 6,35

(a se) LĂSA: v. I
să lasă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,43, 51
las: *ind. prez. 1.sg.* 10,30, 33
să lase: *conj. prez. 3.sg.* 12,40
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,40; 2,28; 3,32; 5,18; 6,2; 7,20; 9,65; 10,13, 79; 11,64
a lăsa: *inf. prez.* 2,21
veţi lăsa: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,42
(s-)au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,46; 11,70
lăsase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 10,14
lăsa: *ind. imp. 3.pl.* 15,14

(a) LĂŢI: v. IV
au lăţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,3; 14,6

(a) LĂUDA: v. I
să laude: *conj. prez. 3.pl.* 4,33
au lăudat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,43

LĂUTĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) ALĂUTĂ
alăuta: *sg. nom.* 3,45
alăute: *pl. ac.* 4,54

LEAFĂ: s.f.
leafă: *sg. ac.* 3,28; 14,32

(a) LEGA: v. I
legase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 15,27

LEGĂTURĂ: s.f. „legământ"; „alianţă", „coaliţie"
legătură: *sg. ac.* rezum. cap.8; rezum. cap.10; 11,9; rezum. cap.13
legătura: *sg. ac.* 10,26; rezum. cap.11; rezum. cap.12
legăturii: *sg. gen* rezum. cap.14

LEGE: s.f.
legile: *pl. ac.* rezum. cap.1; 1,15, 46; 3,21; 10,37
leagea: *sg. nom./ac.* 1,43, 51; 2,20, 26, 48; 10,14; 13,48; 14,14, 29; 15,21
leagea: *sg. ac., în sintagma leagea* ***Domnului/lui*** *Dumnezeu* 1,55, 60, 66; rezum. cap.2; 2,15, 21; 4,42
legii: *sg. gen., în sintagma cărţile legii* ***lui Dumnezeu*** 1,59
legii: *sg. gen./dat.* 2,19, 22, 24, 27, 50, 58, 67, 68
leage: *sg. ac.* 2,42, 64; 3,56; 4,47, 53
legii: *sg. gen., în sintagma cărţile legii* 3,48
legi: *pl. ac.* 13,3

LEGIUITĂ: s.f. (cf. Indice 2.Lg)
(ceale) le juite: *s.f. pl. ac.* 3,29
legiuitele: *s.f. pl. ac.* 6,59

LEMN: s.n.
lemn: *sg. ac.* 6,37

(a) LEPĂDA: v. I
au lepădat: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.1; 5,43; 7,44; 11,51; 13,50
lepădând: *geunziu* 13,11
leapădă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

LEPĂDAT, -Ă: adj.
lepădate: *n. pl. ac.* 11,4

LESPEDE: s.f.
lespezi: *pl. ac.* rezum. cap.8

LEŞUIRE: s.f. (Înv. şi reg.) „pândă"
leşuirea: *sg. ac.* 1,38
leşuiri: *pl. nom.* 10,80
leşuirile: *pl. nom.* 11,69

LEU: s.m.
leilor: *pl. gen.* 2,60
leului: *sg. gen./dat.* 3,4,4

LIDEAN: s.m. „locuitor al districtului Lidia"
lideanii: *pl. ac.* 8,8

LIMAN: s.n.
liman: *sg. ac.* 14,5

LIMBĂ: s.f. „neam", „popor"
limbilor: *pl. gen.* 1,5, 14; 2,40, 68; 3,45; 4,7, 58; rezum. cap.5; 5,19, 57, 63; 6,18; 11,38; 13,41

limbile: *pl. nom./ac.* 1,12; 2,12; 3,48; 4,11, 14, 45, 54, 60; 5,1, 9, 10, 21, 38, 43; 7,23; 14,36
limbi: *pl. ac./gen.* rezum. cap.5; 5,22; 6,53; rezum. cap.15

LIPSĂ: s.f. „ceea ce este necesar" „nevoie", „trebuință"; „sărăcie"
lipsa: *sg. ac.* 10,39
lipsă: *sg. ac.* 12,9

LOC: s.n.
locul: *sg. nom./ac.* 1,9; 3,46; 5,49; 6,51, 54, 57; 8,3; 10,13; 11,38
locul: *sg. ac., în loc. adv.* ***în tot locul*** 1,26; 13,20
locurile: *pl. ac.* 1,56; 2,36; 5,13; 8,4; 11,69
locuri: *pl.ac.* 2,31; 6,40; 11,14; 12,2, 4; 15,29
loc: *sg. nom./ac./gen.* 3,35; 4,43, 46; rezum. cap.9; 9,45; 10,73; 11,37; 12,25; 14,48
locului: *sg. gen.* 6,49, 62; rezum. cap.7
locul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în locul*** rezum. cap.9; 9,31; 11,34, 40; 13,8, 14, 32; 14,17; 16,3
locurilor: *pl. gen.* 15,30

LOCAȘ: s.n.; var. (În v. și reg.) LĂCAȘ
lăcașul: *sg. nom.* 1,40; 3,45
lăcașe: *pl. ac.* 13,48

(a se) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) (a se) LĂCUI
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 1,29; 9,58
(să) lăcuia: *ind. imp. 3.sg.* 3,45
au lăcuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,73; 10,10; 13,53, 54
lăcuia: *ind. imp. 3.pl.* 14,34

LOCUITOR: s.m.; var. (Înv.) LĂCUITOR
lăcuitorii: *pl. nom./ac.* 1,40; 3,34; 6,12, 41
lăcuitori: *pl. ac.* 3,36

(a) LOGODI: v. IV
logodea: *ind. imp. 3.pl.* 3,56

LOGODIT, -Ă: s.m./f.
logodita: *s.f. sg. ac.* 9,37

(a se) LOVI: v. IV „a (se) atinge", „a (se) izbi"; (În v. și reg.) „a ataca"; (Pop. și fam.) „a ajunge la o înțelegere", „a se învoi"
lovise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.1
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,1, 21, 32; 2,44; 3,11; 4,34; 5,3, 7, 21, 34; 7,41, 43; 8,4; 9,66; 10,49, 78, 82; 11,69; 12,31; 13,43; 14,3
să lovească: *conj. prez. 3.sg.* 4,2; 9,47
a lovi: *inf. prez.* 4,3; 13,14
(s-)au lovit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,14; 9,13, 46, 55
lovit-au: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
lovește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5; rezum. cap.8; rezum. cap.9; rezum. cap.11
lovind: *gerunziu* rezum. cap.9
am lovit: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,53

LOVIT, -Ă: adj. „pedepsit"; (despre o alianță) „încheiat"
lovitei: *adj. antep. sg. gen.* rezum. cap.8
lovit: *m. sg. nom.* rezum. cap.9
lovită: *f. sg. ac.* rezum. cap.11

(a se) LUA: v. I
ia: *ind. prez. 3.sg.* 2,56; rezum. cap.10
să ia: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,41; 8,18; 13,17
să (să) ia: *conj. prez. 3.sg.* 10,30
luând: *gerunziu* rezum. cap.1; 8,26; rezum. cap.11; rezum. cap.13
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,3, 20, 23, 24, 28, 33; 2,54; 3,12, 37, 41; 4,1, 23, 47; 5,22, 23, 28, 35, 51; 6,6; 7,47; 9,19, 40, 53, 61; 10,84; 11,12, 17, 24, 48, 56, 62; 12,8, 31; 13,25; 14,5; 16, 16
luundu-: *gerunziu* 1,24
(s-)au luat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,11; 3,45; 13,41
veț lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,51
luați: *imperativ 2.pl., în loc. v.* ***luați aminte*** 2,68
a lua: *inf. prez.* 3,31; 6,12; 8,9, 30; 12,39
veți lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 4,18
am luat: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,12; 15,33
au luat: *ind. pf.c. 3.pl., în loc. v.* ***au luat aminte*** 7,11
luund: *gerunziu* rezum. cap.1; 8,8; rezum. cap.15
lua: *ind. imp. 3.pl.* 10,42; 11,34
să luăm: *conj. prez. 1.pl.* 12,54

(a) LUCRA: v. I
lucrați: *imperativ 2.pl.* 2,64
lucrase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.6
lucra: *ind. imp. 3.sg./pl.* 7,21; 9,23
era lucrând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 7,26
să lucreaze: *conj. prez. 3.pl.* 9,51
(să) lucră: *ind. prez. 3.pl.* 10,37
au fost lucrate: *paasiv ind. pf.c. 3.pl.* 13,34

LUCRARE: s.f.
lucrare: *sg. ac.* rezum. cap.9

LUCRĂTOR: s.m.
lucrătorii: *pl. nom., în sintagma* ***lucrătorii strâmbătății*** 3,6

LUCRU: s.n.
lucrul: *sg. nom.* 2,47; 7,3; 12,51
lucrurile: *pl. nom./ac.* 2,51; rezum. cap.3; 3,4, 7; 4,51; 5,56; 9,54, 55; 10,11, 41; 14,42
lucrurilor: *pl. gen.* 10,44; 16,23
lucru: *sg. ac.* 10,63

LUMÂNARE: s.f.; var. (Înv.) LUMINARE
luminări: *pl. ac.* 12,29

(a) LUMINA: v. I
lumina: *ind. imp. 3.pl.* 4,50

LUMINAT, -Ă: adj.
luminat: *m sg. nom.* 2,17

LUMINĂ: s.f.
luminii: *sg. gen.* 1,23
lumină: *sg. ac.* 11,67

LUNĂ: s.f.
lunii: *sg. gen.* 1,57, 62; 4,52, 59; 7,43, 49; 13,51; 14,27
luna: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *toată luna* ***și*** *luna* „lună de lună" 1,61
luna: *sg. nom./ac.* 4,52; 9,3, 54; 10,21; 16,14

(a) LUNGI: v. IV
lungește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

M

MACEDONEAN: s.m.; var. MACEDON, MACHIDON
machidonul: *sg. nom.* rezum. cap.1

MAICĂ: s.f.
maicii: *sg. gen.* 13,28

MAI-MARELE: s.m. „conducător"
mai-marii: *pl. ac.* 1,53

MARE: adj./s.
marelui: *adj. antep. m. sg. gen./dat.* rezum. cap.1; 10,36; 15,2; 16,12

mare: *adj. m./f./n. sg. nom./ac./dat.* rezum. cap. 1; 1,25, 26, 30, 32, 35, 37; 2,17, 19, 27, 51, 70; 3,10, 50, 54; rezum. cap.4; 4,25, 39; 5,3, 16, 23, 31, 34, 45, 46, 52, 60; rezum. cap.6; 6,4, 9, 13; 7,8, 10, 11, 19, 22, 27, 35, 48; 8,4, 6, 7; 9,20, 27, 37, 43, 56; 10,8, 46, 48, 58, 69, 86; 12,3, 6, 7, 20, 36, 49, 52; 13,8, 17, 26, 32, 36, 37, 42, 44, 45, 51; rezum. cap.14; 14,11, 17, 20, 23, 24, 29, 30, 36, 39, 41; 15,9, 29, 32, 35, 36; 16,15, 17
mare (foarte): *adj. f. sg. nom.* 1,67; 4,58; 6,41; 9,24
mari: *adj. f./n. pl. nom./ac.* 4,23; 5,26; 9,37; 13,29, 33
Mare: *adj. m. sg. ac., în s. propr.* ***Antiohul cel Mare*** 8,6
marele: *adj. antep. m. sg. nom.* 14,27
marea: *adj. antep. f. sg. ac.* 14,28, 38, 47; rezum. cap.16
(cel mai) mare: *s.m. sg. ac.* 5,45
(mai) mari: *s.n. pl. ac.* 6,27

MARE: s.f.
Marea: *sg. ac., în s. propr.* ***Marea Roşie*** 4,9
mare: *sg. ac.* 4,23; 7,1; 8,23, 32; 11,8; 13,29; 14,34; 15,11, 14, 38
mării: *sg. gen.* 6,29; 11,1; 14,5; 15,1

MARGINE: s.f.
marginile: *pl. ac.* 1,3; 3,9; 8,4; 11,59; 14,10, 34
marginea: *sg. ac.* 14,33

MARTOR: s.m.
martori: *pl. nom.* 2,37

MASĂ: s.f.
masa: *sg. ac., în sintagma* ***masa punerii-înainte*** 1,23
masa: *sg. ac.* 4,49
masă: *sg. ac.* 4,51

MĂDULAR: s.n. „preput"
mădulările: *pl. ac.* 1,16

(a se) MĂRI: v. IV
(s-)au mărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,63
să (se) mărească: *conj. prez. 3.sg.* 8,14
să mărească: *conj. prez. 3.sg.* 10,3
au mărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,65

MĂRIME: s.f. „măreţie"
mărimei: *sg. gen.* 9,22

MĂRIT, -Ă: adj. „măreţ"
mărit: *n. sg. ac.* rezum. cap.13

(a se) MĂRTURISI: v. IV
(să) mărturiseaşte: *ind. prez. 3.sg.* 2,56
mărturisindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.6

MĂSURĂ: s.f.
măsură: *sg. ac.* 14,24

MÂHNIRE: s.f.
mâhnirii: *sg. gen.* rezum. cap.2

MÂINE: adv.; var. (Înv. şi reg.) MÂNE
mâne: 2,63; 5,27

MÂNĂ: s.f.
mânile: *pl. ac.* 1,46; 2,7, 8, 47, 48; 5,12; 7,35; 12,9, 42; 14,31, 36; 16,2
mâna: *sg. ac.* 3,6; 4,30, 31; 5,50; 6,25; 9,46, 47; 12,29; 15,25
mâni: *pl. ac.* 3,18
mână: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu mână largă*** 3,30
mână: *sg. ac.* 5,6; 11,15

(a) MÂNCA: v. I
să mânce: *conj. prez. 3.pl.* 1,65

MÂNDRIE: s.f.
mândrie: *sg. ac.* 1,23; 3,20
mândriei: *sg. gen.* 2,47
mândria: *sg. nom.* 2,49

(a) MÂNECA: v. I (Înv. şi pop.) „a porni dis-de-dimineaţă"
au mânecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,67

MÂNGÂIERE: s.f.
mângâiarea: *sg. ac.* 12,9

(a se) MÂNIA: v. I
(s-)au mâniiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,27; 5,1
mâniindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.3; 9,69
(s-)au mâniiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,28, 59; 11,22; 15,36

MÂNIE: s.f.
mânie: *sg. nom./ac.* 1,67; 7,35; 15,36
mâniia: *sg. nom./ac.* 2,44, 49; 3,8

(a se) MÂNTUI: v. IV
(s-)au mântuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,9
mântuia: *ind. imp. 3.sg.* 9,21

MÂNTUIRE: s.f.
mântuirea: *sg. nom.* 3,6
mântuire: *sg. nom./ac.* 4,25, 56; 5,62

MÂNTUITOR: s.m.; var. (Înv.) MÂNTUITORIU
Mântuitoriul: *sg. voc., în sintagma* ***Mântuitorul lui Israil*** 4,30

MEDEAN: s.m. (la pl.) „mezi"; „locuitor al Mediei"
medeanilor: *pl. gen.* 1,1
medeanii: *pl. ac.*. 8,8

(a) MERGE: v. III
să meargem: *conj. prez. 1.pl.* 1,12; 2,22; 5,48, 57; 9,8
mergi: *imperativ 2.sg.* 5,17
să meargă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,20; 7,7
mergea: *ind. imp. 3.pl.* 6,40; 9,11

MEŞTER: s.m. (aici) „comandant", „călăuzitor"
meaşterul: *sg. nom.* 6,37

MIC, -Ă: s.m./f.
(cel mai) mic: *s.m. sg. ac.* 5,45

MIE: s.f. (aici) „legiune; unitate militară de aproximativ 6000 de soldaţi"; „armată", „trupă" (cf. lat. *legiō, -ōnis*)
miile: *pl. ac.* 6,38
miii: *sg. gen.* 6,45

MIJLOC: s.n.
mijloc: *sg. ac.* 5,46
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul*** 6,45; 10,63

MILĂ: s.f.
mila: *sg. nom./ac.* 2,57; 4,24
milă: *sg. ac.* 3,44
milele: *pl. ac.* 13,46

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *sg. nom.* 2,22

(a se) MILOSTIVI: v. IV
(să) va **milostivi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 4,10

MINTE: s.f.
mintea: *sg. ac.* 11,49

(a) MINŢI: v. IV
au minţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,53; 13,19
MIRE: s.m.
mirele: *sg. nom.* 9,39

(a) MISTUI: v. IV
să mistuiască: *conj. prez. 3.pl.* 5,15
mistuise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,53

MISTUIRE: s.f.
mistuire: *sg. ac.* 3,42

MITRĂ: s.f.
mitre: *pl. ac.* 11,13

MNA: s.nead. „mină; măsură de greutate la vechii greci"; cu această formă, cuvântul nu este înregistrat în DLR.
mna: rezum. cap.14; 14,24; 15,18

MOARTE: s.f.
moartea: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,10; rezum. cap.9; 9,23
moarte: *sg. ac.* rezum. cap.6

MOCIRLĂ: s.f.
mocir**le:** *pl. nom.* 9,45

MODRU: s.n. (Reg.) „mod", „fel de a fi, de a se manifesta al cuiva sau a ceva, de a se desfăşura al unei activităţi", „chip"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Georgie Şincai din Şinca, *Hronica românilor şi a mai multor neamuri...*, vol. I, Iaşi 1853 – 1854.
modru: *sg. ac.* 15,2

MOJĂREL: s.n.; aici prima atestare; cf MDA, unde prima atestare, în forma fără sufix diminutival, este într-un text din 1791, în N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, vol VIII, Bucureşti, 1901 – 1906.
mojerealele: *pl. ac.* 1,23

MORMÂNT: s.n.
mormânturile: *pl. ac.* 2,70
mormântul: *sg. nom./ac.* 9,19; 13,27, 30
mormânt: *sg. ac.* rezum. cap.13

MOŞIE: s.f.
moşiile: *pl. nom./ac.* 6,24; 12,23

(a) MOŞTENI: v. IV
au moştenit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,10; 8,10

MOŞTENIRE: s.f.
moştenirea: *sg. ac.* 2,56; 15,33, 34
moştenire: *sg. ac.* 10,89

MUIERE: s.f.
muierilor: *pl. gen.* 1,27
muierile: *pl. nom./ac.* 1,34, 63; 2,30, 38; 3,20; 5,13, 23, 45; 8,10; 13,6, 45
muieri: *pl. ac.* 3,56
muiare: *sg. ac.* rezum. cap.10; 10,54; rezum. cap.11

MULT, -Ă: pron. nehot./adj.
mulţi: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,12, 45, 55, 65; rezum. cap.2; 2,16, 29, 31; 3,18; 5,26; 7,19; 8,10; 9,6, 69; 13,49
multe: *pron. nehot. n pl. ac.* rezum. cap.10; rezum. cap.15
multe: *adj. f./n pl. nom./ac.* 1,2, 12, 18; rezum. cap.5; 5,7, 21; 6,6, 9, 31, 51, 52; 7,25; 9,2, 20, 39, 64; 10,21, 28, 87; 11,1, 20, 24, 40, 48, 51, 65; 12,10, 13; 13,26
mulţi: *adj. m. pl. nom./ac.* 1,8, 19; 3,7, 11; 9,6, 17, 40; 14,32; 16,8
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 1,18; 3,10, 17; 4,9; 9,35, 39, 60; 10,77; 11,63; 12,24, 42; 13,1, 12, 22; 14,7; 16,5
multă (foarte): *adj. f. sg. nom./ac.* 5,38; 8,19; 10,2; 16,7
mult: *adj. n. sg. ac.* 1,32; 3,31, 41; 4,23; 5,6, 30; 10,60; 16,11
(mai) multe: *adj. n. pl. nom.* 7,23
multe (foarte): *adj. n. pl. nom.* 9,22
multe: *adj. f. pl. ac., în loc. adv.* ***de multe ori*** rezum. cap.11; 15,4, 26, 29
(mai) multă: *adj. f. sg. ac.* 12,24
(mai) mult: *adv.* „în plus" 2,13
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult*** 7,23
mult: *adv.* rezum. cap.8; rezum. cap.10

MULŢIME: s.f.
mulţimii: *sg. gen.* 1,3; 10,82
mulţime: *sg. ac.* 1,18, 22; 3,20; 8,15; 10,78; 15,3
mulţime: *sg. gen.* (*cu prep.* ***împrotiva*** + ***atâta***) 3,17
mulţimea: *sg. nom./ac.* 3,19; 4,8; 5,12; 9,6, 12, 63
mulţimei: *sg. gen.* 6,41

MULŢUMITĂ: s.f.; var. (Înv. şi pop.) **MULŢĂMITĂ** „recunoştinţă exprimată prin daruri sau recompense materiale"
mulţămită: *sg. ac.* 14,25

MUNTE: s.f.
munte: *sg. ac.* rezum. cap.2; 4,18, 19
muntele: *sg. ac.* 2,1; 4,37; 9,15; 11,37; 13,53; 16,20
munţi: *pl. ac.* 2,28; 4,5, 38; 6,40; 9,40; 10,70; 11,68
muntele: *sg. ac., în sintagma* ***muntele casii***; este vorba despre Sion, pe care se afla templul (cf. Anania 2001, 1395) 4,46
muntele: *sg. ac., în s. propr.* ***Muntele Sionului*** 4,60; rezum. cap.5; 5,54; 6,48, 62; 7,33; 10,11; 14,26
munţii: *pl. nom.* 6,39
muntelui: *sg. gen.* 9,38

MURĂ: s.f.
mure: *pl. ac.* 6,34

(a) MURI: v. IV
să moară: *conj. prez. 3.sg.* 1,52
a muri: *inf. prez.* rezum. cap.1; 1,65; 2,49; 3,59; 4,35
va muri: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,6; 6,9
au murit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,8; 2,38, 41, 70; rezum. cap.6; 6,16, 17, 46; rezum. cap.9; 9,29, 56, 57; 11,18; 14,16
murind: *gerunziu* rezum.cap.2; rezum. cap.6; rezum. cap.11
să murim: *conj. prez. 1.pl.* 2,37; 9,10
vom muri: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,41

(a) MURMURA: v. I (cf. **Indice** 2Lg)
murmura: *ind. imp. 3.sg.* 11,39

MUZICĂ: s.f.; var. **MUSICĂ** (după lat. *musica*)
musici: *pl. ac.* 9,39
musicilor: *pl. gen.* 9,41

N

NABATEEAN: s.m.; var. **NAVOTHEU, NAVUTHEU** „trib de arabi nomazi"
navotheii: *pl. nom.* (adaptat astfel de traducători după lat. *Nabuthei*) 5,25
navuthei: *pl. ac.* 9,35

(a se) NAȘTE: v. III
(s-)au născut: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1
(m-)am născut: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,7

NAZAREU: s.m. „Nazireu era bărbatul care făcea anumite voturi de abstinență pe un anumit termen, la împlinirea căruia aducea o jertfă pe altar" (Anania 2001, p.1393)
nazarei: *pl. ac.* 3,49

NĂPRASNĂ: s.f.; var. **NĂPRAZNĂ**
năpraznă: *sg. ac., în loc. adv.* ***de năpraznă*** 1,32

(a se) **NĂDĂJDUI:** v. IV
nădăjduiesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,61
nădăjduiești: *ind. prez. 2.sg.* 10,71
(să) nădăjduia: *ind. imp. 3.sg.* 10,78

NĂIMIT, -Ă: adj.
năimite: *pl. nom.* 6,29

NĂSCUT, -Ă: s.m./f.
născuții: *s.m. pl. nom./ac.* 1,34, 40; 3,45; 5,13, 23, 45; 13,6

(a) **NĂVĂLI:** v. IV
au năvălit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1; 10,49
năvălind: *gerunziu* rezum. cap.7
au fost năvălit: *ind. m.m.c.pf. perifr. 3.sg.* rezum. cap.11
năvălea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.12
a năvăli: *inf. prez.* rezum. cap.12
năvălește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13

NEAM: s.n.
neamurilor: *pl. gen.* 1,15, 46; 2,48; 3,58
neamurile: *pl. nom./ac.* 1,16, 44; 2,18, 19, 51; 3,10, 25, 26, 52; 12,53; 13,6
neam: *sg. nom./ac.* 1,36; 2,10; 3,32, 36, 41, 45; 4,12, 22, 26, 30; 5,15, 66, 68; 10,12; rezum. cap.11; 11,68, 74
neamuri: *pl. ac.* 2,44
neam: *sg. ac., în loc. adv.* ***prin neam și în neam*** „din generație în generație" 2,61
neamului: *sg. gen./dat.* 3,59; 8,23, 27, 29; 9,29; 10,5, 25; 11,30, 33, 42; 12,6; 13,36; 14,4, 6, 28, 29, 32, 35; 15,2
neamul: *sg. nom./ac.* 5,2; 6,58; 8,25; 11,21, 25, 42; 12,3, 21; 13,6; 14,29, 30, 32; 15,9; 16,3
neamului: *sg. dat. adn.* 10,20; 14,47
neamului: *sg. gen. (cu prep.* ***a + tot****)* 15,1

NECAZ: s.n.; var. (Pop.) **NĂCAZ**
năcazul: *sg. ac.* rezum. cap.2
năcaz: *sg. nom./ac.* 5,16; 9,27; 13,5

(a) **NECĂJI:** v. IV; var. (Pop.) (a) **NĂCĂJI**
a necăji: *inf. prez.* rezum. cap.7
au năcăjit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,68
năcăjise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,46
năcăja: *ind. imp. 3.sg.* 11,53
ai năcăjit: *ind. pf.c. 2.sg.* 12,44

NECĂJIT, -Ă: adj.
năcăjiților: *adj. antep. m. pl. dat.* rezum. cap.9

NECINSTIT, -Ă: adj.
necinstit: *m. sg. ac.* 2,8

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj./s.
necredincioși: *s.m. pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 3,8; 6,21; 9,73
necredincioșii: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.3
necredincioșilor: *s.m. pl. gen.* 3,15
necredincioasă: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.2
necredincioși: *adj. m. pl. nom./ac.* 7,5; 9,25
necredinciosul: *adj. antep. m. sg. ac.* 7,9

NECREDINȚĂ: s.f.
necredința: *sg. ac.* rezum. cap.6

NECURAT, -Ă: adj./s.
necurate: *adj. f./n. pl. ac.* 1,50, 51, 65
necurat: *adj. n. sg. ac.* 4,43
necurata: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.9
(ceale) necurate: *s.f. pl. ac.* 1,65

NECURĂȚIE: s.f.
necurăția: *sg. ac.* 13,48
necurățiile: *pl. ac.* 14,7

NEDREPT, NEDREAPTĂ: s.
nedreptul: *s.n sg. ac., în loc. adv.* (Pop.) ***cu nedreptul*** 2,37; 15,33

NEDREPTATE: s.f.
nedreptățile: *pl. nom.* 11,12

NEGUȚĂTOR: s.m.
negustătorii: *pl. nom.* 3,41

NEÎNȚELEGERE: s.f.
neînțelegerea: *sg. ac.* 3,29

(a) **NELEGIUI:** v. IV
au nelegiuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,63

NELEGIUIRE: s.f.
nelegiuiri: *pl. ac.* 7,25

NELEGIUIT, -Ă: s.m./f.
nelegiuiți: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.1

NENOROCIRE: s.f.
nenorocirile: *pl. ac.* rezum. cap.6

NEPRIETEN: s.m.; var. (Înv.) NEPRIIATIN
nepriiatinilor: *pl. gen.* rezum. cap.2; 2,7, 9; 4,18; 9,29, 44, 46
nepriiatinii: *pl. nom./ac.* 3,6; 4,36; 9,29, 51; 10,26; 12,15; 14,26, 31; 15,33
nepriiatini: *pl. nom.* 11,38
nepriiatin: *sg. nom.* 13,51

NEPRIETENIE: s.f.; var. (Înv.) **NEPRIIATINIE**
nepriatenii: *pl. ac.* 7,26
nepriiatiniile: *pl. ac.* 11,40
nepriieteniia: *sg. ac.* 13,6

NEȘTIUT, -Ă: s.
(ceale) neștiute: *s.n pl. ac.* 13,39

NETĂIAT, -Ă: adj.
netăiate: *n. pl. ac., în sintagma* ***netăiate împrejur*** „necircumcise" 1,16
netăiați *m. pl. ac., în sintagma* ***netăiați împrejur*** 1,51; 2,46

NEVINOVAT, -Ă: adj.
nevinovat: *n. sg. ac.* 1,39

NISIP: s.n.; var. (Reg.) **NĂSÂP**
năsâpul: *sg. ac.* 11,1

NOAPTE: s./adv.
noaptea: *adv.* 4,1, 5; 5,29; 12,26
noaptea: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***toată zioa și toată noaptea*** 5,50

noapte: *s.f. sg. ac.* 9,58; 13,22
noaptea: *s.f. sg. ac.* 12,27

NOROCIT: s.n. (aici) „cuvânt de laudă"
norocite: *s.n. pl. ac.* 5,64

NOROD: s.n.
noroadelor: *pl. gen.* 1,3
norod: *sg. nom./ac.* 1,14, 32, 53, 55; 4,17, 58; 5,2, 6, 30, 60; 7,19; 10,80; 12,6; 14,44; 15,35; 16,6
norodul: *sg. nom./ac.* 1,43, 49, 56, 65; 2,6; 3,5, 43; 4,55, 61; 5,16, 19, 43, 53, 60; 6,19, 44; 7,6, 18, 22, 26, 48; 8,20; 9,20, 21, 73; 10,46, 81; 12,44; 13,2, 17, 42; rezum. cap.14; 14,21, 24, 30, 35; 15,17, 39, 40; 16,1, 6, 7
norodului: *sg. gen./dat.* 1,61, 67; 2,7, 16; 2,66, 67; 3,3, 42, 43; 4,31; 5,4, 42; 6,24; 7,33, 37; 12,35; 13,7; 14,14, 20, 22, 23, 28; 15,24
norodului: *sg. dat. adn.* 3,55; 5,18; 9,35
norodului: *sg. gen.* (*cu prep. **a + toți***) 10,7
norodul: *sg. dat.* (*cu prep. **a + toți***) 14,46

(a) NOROI: v. IV (aici) „a năpădi"
au noroit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,30

NOU, NOUĂ: adj.
nou: *n. sg. ac.* rezum. cap.4; 4,47, 53
noao: *f./n. pl. ac.* 4,49; 13,11

NUMAIDECÂT: adv.
numaidecât: 2,32

NUMĂR: s.n.
numărul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 6,30
număr: *sg. nom.* 5,30
număr: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu număr*** (Prin ext.) „puțin numeros" 9,65

(a se) NUMĂRA: v. I
(să) numără: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8

NUME: s.n.
nume: *sg. ac.* 2,51; 3,14; 5,57; 6,44
numele: *sg. nom./ac.* 3,26; 4,33; 6,17; 7,37; 14,10, 43; 15,6
numele: *pl. nom./ac.* 3,41; 5,63; 8,1, 12

(a se) NUMI: v. IV
(să) numea: *ind. imp. 3.pl.* 2,2
au numit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,39
(s-)au numit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,1; 14,40

NUMIT, -Ă: adj.
numită: *f. sg. ac.* rezum. cap.8

NUNTĂ: s.f.
nuntă: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,37
nunta: *sg. nom./ac.* 9,41; 10,58

O

OASTE: s.f.
oaste: *sg. nom./ac.* 1,4; 2,44; rezum. cap.3; 3,34, 35; 4,9, 30, 61; 5,18, 37, 38, 45; rezum. cap.6; 7,10, 11, 27; 8,6; rezum. cap.9; 9,11, 60; 10,2, 6, 8, 21, 48, 69, 73, 77; 11,1, 63; 12,24, 42, 49; 13,1, 11, 12; 15,3; 16,5, 18
oastea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; rezum. cap.3; 3,17, 23, 27; rezum. cap.4; 4,4, 10, 16, 18, 21, 31, 34, 37; 5,28, 38, 40, 58; 6,33, 38, 41, 42, 56; rezum. cap.7; 7,2, 4, 32, 35, 38, 39, 42, 44; rezum. cap.9; 9,1, 3, 7, 34; 10,36, 49, 82; 11,15, 38, 39, 43, 60, 65; 12,45, 46; 14,1; 15,12, 38, 41; rezum. cap.16
oastei: *sg. dat. adn.* rezum.cap.2; 5,11; rezum. cap.15
oastei: *sg. gen./dat.* 2,31, 66; 3,13, 19, 28, 37; 5,32, 40; 6,28, 30, 40, 47, 57; 9,6, 11, 14, 61, 70; 12,43
oastele: *pl. nom./ac.* 3,41, 42; 6,33; 7,43; 11,38, 55; 15,10
oastelor: *pl. gen.* 4,3; 9,13; 11,40
oaste: *pl. nom.* 6,29

OBICEI: s.n.
obiceaiuri: *pl. ac.* 12,11

(a se) OBIȘNUI: v. IV; var. (Înv.) **(a se) OBICINUI**
(s-)au obicinuit: *ind. pf.c. impers.* 10,89

(a) OBORÎ: v. IV; vezi **(a) DOBORÎ**

OBȘTE: s.f.
obște: *sg. ac., în loc. adj.* ***de obște*** „publice" 13,42

OCARĂ: s.f.
ocară: *sg. ac.* 1,41; 4,45; 10,70
ocara: *sg. nom.* 1,42; 4,58

OCHI: s.m.
ochii: *pl. nom./ac.* 1,13; 4,12; 5,30; 6,10; 9,39

ODIHNĂ: s.f. „liniște", „pace"
odihnă: *sg. ac.* 8,12

(a se) ODIHNI: v. IV (Înv.) „a se potoli"; „a se astâmpăra"; „a avea liniște, pace din partea cuiva"; „a accepta"
(s-)au odihnit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,44, 45; 11,29
să (se) odihnească: *conj. prez. 3.sg.* 2,19

OLTAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) OLTARIU
oltariul: *sg. nom./ac.* 1,23, 57; 4,38, 44, 49, 53; 5,1; 6,7
oltare: *pl. nom./ac.* 1,50, 57
oltarele: *pl. ac.* 2,45; 5,68
oltariu: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,47, 50
oltariului: *sg. gen.* 4,56, 59; 7,36

OM: s.m.
oameni: *pl. nom./ac./gen.* 1,25, 36; 2,38; 3,39; 7,1, 28; 9,2, 69; 10,61, 85; 11,21, 48; 12,54
oamenii: *pl. nom./ac.* 2,18, 44; 7,5; 9,61; 13,48; 16,22
oamenilor: *pl. gen./dat.* 2,31; 6,58; 7,24; 10,36
omul: *sg. nom./ac.* 2,8, 40, 41; 7,38; 12,8
omului: *sg. gen.* 2,62
om: *sg. nom./ac./dat.* 2,65; 3,32; 5,42; 7,7; 8,16; 10,16

(a se) OMORÎ: v. IV
au omorât: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,2; 5,13, 51; 7,19; 9,2, 40; 12,48
omorea: *ind. imp. 3.pl.* 1,60
(s-)au omorât: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,24
omorând: *gerunziu* 6,45
omoară: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16
să omoară: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.16

OMORÂT, -Ă: s.m./f.
(cei) omorâți: *s.m. pl. ac.* 5,51

(a se) OPRI: v. IV
să oprească: *conj. prez. 3.pl.* 1,47
(să) oprea: *ind. imp. 3.pl.* 13,49

OS: s.n.
oasele: *pl. ac.* 13,25

(a se) OSEBI: v. IV; var. (Reg.) **(a se) USEBI; (a se) USIBI**
a usebi *inf. prez.* 11,34
să (se) usibească: *conj. prez. 3.sg.* 12,36

OSEBIRE: s.f.; var. (Înv.) **USEBIRE**
usebirea: *sg. ac.* 3,18

OSEBIT, -Ă; adj.; var. (Înv. și reg.) **USEBIT, -Ă**
usebite: *f. pl. ac.* 14,23

OSPĂȚ: s.n.; var. (În v. și pop.) **USPĂȚ**
uspățu: *sg. ac.* rezum. cap.16; 16,15, 16

OSTAȘ: s.m.
ostași: *pl. nom./ac.* 4,35; 11,3; 13,10; 15,13; 16,4
ostașilor: *pl. dat.* 8,26
ostaș: *sg. ac.* rezum. cap.11

OSTENEALĂ: s.f.
ostenealele: *pl. ac.* 10,15

(a se) OSTENI: v. IV
(ne-)am ostenit *ind. pf.c. 1.pl.* 3,17
au ostenit: *ind. p.f.c. 3.pl.* 10,15
(s-)au ostenit: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,81
(să) ostenise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 10,82

OSTROV: s.n.
ostroavele: *pl. ac.* 6,29; 11,38; 14,5; 15,1
ostroave: *pl. ac.* 8,11

(a) OȘTI: v. IV
vom oști: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,40; 3,21; 8,32; 9,9
să oștim: *conj. prez. 1.pl.* 2,41; 3,43; 9,44
oștea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,2, 12; 6,37; 11,41
oști *inf. prez. fără* **a** 3,17; 9,8
să oștiți: *conj. prez. 2.pl.* 3,58
să oștească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,41; 12,40
oștind: *gerunziu* rezum. cap.5
a oști: *inf. prez.* 5,57; 11,46; 12,24
au oștit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,52, 63; 8,10; 11,55; 12,13; 14,32
să oștască: *conj. prez. 3.sg.* 15,19
vor oști *ind. viit.I. 3.pl.* 15,19

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac.* 1,31; 5,47; rezum. cap.6; 6,49, 58, 60; 7,10, 13, 15, 27; 8,20; rezum. cap.9; 9,70; 10,3, 4; rezum. cap.11; 11,2, 51; 12,22; 13,37, 40; rezum. cap.14; 14,11
pace: *sg. ac., în loc. adv.* ***în pace*** 5,25, 54; 7,35; 16,10
pace: *sg. ac., în loc. adj./adv.* ***cu pace*** 7,28, 29, 33; 10,66; 12,4, 52; 14,8
păcii: *sg. gen.* 8,22; 10,47

PARIE: s.f. (În v.) „copie după un act"
paria: *sg. ac.* 11,31; 14,23; 15,24
pariia: *sg. nom./ac.* 12,5; 14,19, 23, 27, 49

PARTE: s.f.
partea: *sg. nom./ac.* 3,37; 9,13, 14, 49; 11,70, 73
parte: *sg. nom./ac.* 4,19; 6,40; 9,15; 10,30
partea: *sg. ac., în loc. s.* (Pop.) ***partea bărbătească*** „ființă de sex bărbătesc" rezum. cap.5; 5,28, 35, 51
părți: *pl. ac.* 6,38; 9,11
părțile: *pl. ac.* 9,12; 11,39
părților: *pl. dat.* 12,34

PAT: s.n.
pat: *sg. ac.* 1,6; 6,8

PAVĂZĂ: s.f.
pavezele: *pl. nom./ac.* 6,2, 39
pavăză: *sg. ac.* rezum. cap.14; 14,24; 15,18
pavăza: *sg. ac.* 15,20

PAZĂ: s.f.
pază: *sg. ac.* 5,18; 6,40, 50; 9,51, 53; 11,3, 66; 13,12; 14,3, 33
paza: *sg. nom.* 10,75

PĂCAT: s.n.
păcatele: *pl. ac.* 13,39

PĂCĂTOS, -OASĂ: adj./s.
păcătoasă: *adj. f. sg. nom.* 1,11
păcătos: *adj. m. sg. ac./gen.* 1,36; 2,62
(cei) păcătoși *s.m. pl. ac.* 2,44
păcătosului *sg. dat.* 2,48

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. nom./ac.* 1,1, 3, 17, 20, 29; 2,37, 63; 3,24, 36, 39, 40; 5,45, 48, 53, 55, 65, 66, 68; 7,10, 22, 50; 8,10, 16; 9,13, 57, 72; 10,13, 30, 33, 37, 55, 67, 72; 11,38, 52; 12,4, 46, 52; 13,1, 12, 24; 14,4, 8; 15,9, 10
pământului: *sg. gen.* 1,2, 3, 20, 46; rezum. cap.3; 3,9, 41; 6,41; 8,4; 11,34; 14,10
pământ: *sg. ac.* 1,10, 55; 2,40; 3,29; 4,40; 6,46; 8,32; 11,71; 13,32; 14,11, 13; 15,14, 29, 33

(a) PĂRĂSI: v. IV
părăsisea: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 1,55
au părăsit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,12

PĂRĂSIT, -Ă: adj.
părăsită: *f. sg. ac.* 4,38

(a se) PĂREA: v. II
pare: *ind. prez. impers.* 11,10
(s-)au părut: *ind. pf.c. impers.* 6,43

PĂRINTE: s.m.
părinților: *pl. gen./dat.* rezum. cap.2; 2,19, 20, 50, 51, 70; 4,10; rezum. cap.7; 7,2; 9,19; 10,9, 52, 55, 67; 11,38; rezum.cap.13; 13,25; 15,3, 10, 33, 34
părinții: *pl. nom./ac.* 2,69; 4,9; 10,72
părintelui *sg. dat.* 11,31

PĂRTAȘ: s.m.
părtașu: *sg. ac.* 10,65

PĂȘIRE: s.f.
pășirea: *sg. ac.* 6,41

(a) PĂTIMI: v. IV
pătimise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* rezum. cap.6

PĂVĂJOARĂ: s.f. „scut mic"
pavăjoare: *pl. ac.* 4,57

(a) PĂZI: v. IV
au păzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,53
a păzi: *inf. prez.* 4,61
vor păzi: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,26, 28
să păzască: *conj. prez. 3.pl.* 10,32; 12,34

PĂZITOR: s.m.
păzitori: *pl. ac.* 12,27, 34

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) **PÂNE**
pâni: *pl. ac.* 4,51

(a) PÂNDI: v. IV
pândindu-: *gerunziu* 5,4
pândea: *ind. imp. 3.sg.* 11,68

PÂNDIRE: s.f.
pândiri: *pl. ac.* 9,40

(a) PÂNGĂRI: v. IV
au pângărit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 7,34
să pângărim: *conj. prez. 1.pl.* 2,34

PÂNGĂRIRE: s.f.
pângărirea: *sg. ac.* rezum. cap.2

PÂNGĂRIT, -Ă: adj.
pângărit: *n. sg. ac.* 4,38

PÂRGĂ: s.f.
pârghele: *pl. ac.* 3,49

(a) PÂRÎ: v. IV
pârât fiind: *pasiv gerunziu* rezum. cap.7
au pârât: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,6, 25
pârând: *gerunziu* 10,61
să pârască: *conj. prez. 3.sg.* 10,63
pârea: *ind. imp. 3.pl.* 10,64; 11,25

PÂRÂT: s.m.
pârâtul: *sg. ac.* rezum. cap.7

PEDESTRAŞ: s.m.
pedestraşi: *pl. nom./ac.* 6,30; 16,5
pedestraşilor: *pl. gen.* 15,38; 16,7

PERS: s.m. „persan"
persilor: *pl. gen.* 1,1

(a) PETRECE: v. III
au petrecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,48

PIATRĂ: s.f.
piatră: *sg. nom./ac.* 2,36; 10,73; 13,27
pietrile: *pl. ac.* 4,43, 46
pietri: *pl. ac.* 4,47; 5,47; 6,51; 10,11

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. ac.* 5,48; 6,46
piciorul: *sg. nom.* 10,72

PIEIRE: s.f.; var. **PIERIRE**
perire: *sg. ac.* 3,42

(a) PIERDE: v. III
au pierdut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,32; 3,8
pierdeţi: *ind. prez. 2.pl.* 2,37
vor pierde: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,40
să piarză: *conj. prez. 3.pl.* 3,20, 39, 52; 12,49; 16,22
a pierde: *inf. prez.* 3,58; 6,19; rezum. cap.9

(a) PIERI: v. IV
au perit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,63; 11,18; 12,50; 13,4, 18, 49; 16,21
perea: *ind. imp. 3.pl.* 3,9
pieiu: *ind. prez. 1.sg.* 6,13

PILDĂ: s.f.
pilda: *sg. ac.* rezum. cap.2

PITULAT, -Ă: s.
(ceale) pitulate: *s.n. pl. ac.* 1,56

PIZMĂ: s.f.
pizmă: *sg. nom./ac.* 8,16; 11,5

PLATOŞĂ: s.f.
platoşe: *pl. nom./ac.* 3,3; 6,2, 35
platoşa: *sg. ac.* 6,15; 10,21
platoşele: *pl. ac.* 6,43

(a) PLĂCEA: v. II
au plăcut: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 6,60; 8,21, 26, 28; 10,47; 14,4, 23, 46, 47
plăcut-au: *ind. pf.c. impers.* 15,19

(a se) PLÂNGE: v. III
plângea: *ind. imp. 3.pl.* 1,28
au plâns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,14, 70; 4,39; 9,20; 10,52; 13,26
plângând: *gerunziu* 7,36
plângându(-să): *gerunziu* rezum. cap.13

PLÂNGERE: s.f.
plângere: *sg. nom.* rezum. cap.1; 1,26; 2,70; 4,39; 9,20; 13,26

(a se) PLECA: v. I
plecându(-să): *gerunziu* 13,47

PLIN, -Ă: adj.
plină: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu inimă plină*** „din toată inima", „fără reticenţe" 8,25

(a) PLINI: v. IV
au plinit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,55
plinise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,49

POALĂ: s.f. „margine"
poala: *sg. ac.* 9,43

POARTĂ: s.f.
porţile: *pl. ac.* 4,38, 57; 5,47; 12,48; 15,39
poarta: *sg. ac.* 5,21
porţi: *pl. ac.* 9,50; 12,38; 13,33

POCĂINŢĂ: s.f.
pocăinţii: *sg. gen.* rezum. cap.3

PODOABĂ: s.f.
podoaba: *sg. nom./ac.* 1,23; 2,11
podoabele: *pl. ac.* 3,49

POFTĂ: s.f.
pofta: *sg. ac.* rezum.cap.16

(a) POFTI: v. IV
(nu) poftiţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 4,17
poftise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,11
au poftit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,28, 66
poftea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.12
poftind: *gerunziu* 13,45
să poftească: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(A se) COBORÎ**

POGORÂRE: s.f.; vezi **COBORÂRE**

POLATĂ: s.f. (În v. şi reg.) „palat domnesc, împărătesc"
polată: *sg. ac.* 11,46

POLEIT, -Ă: adj.
poleită: *sg. ac.* 13,27

POM: s.m.
pomului: *sg. gen.* 10,30
pomilor: *pl. gen.* 11,34
pomii: *pl. ac.* 14,8

(a) POMENI: v. IV
pomenim: *ind. prez. 1.pl.* 12,11
a **pomeni:** *inf. prez.* 12,11

POMENIRE: s.f.
pomenirea: *sg. nom./ac.* 3,7, 35; 8,22; 12,54; 13,29
pomenire: *sg. ac.* 14,23

(a) PONOSLUI: v. IV (aici) „a cere", „a pretinde"
ponosluiești: *ind. prez. 2.sg.* 15,35

PORC: s.m.
porc: *sg. ac.* 1,50

PORECLĂ: s.f.; var. (Reg.) **POLECRĂ, POLICRĂ**
policra: *sg. nom.* 2,3
polecra: *sg. nom.* 2,5

(a) PORNI: v. IV
au pornit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,57; 4,1; 6,32; 7,19; 9,11; 10,48, 77, 86; 13,12, 17; 16,6
a porni: *inf. prez.* 6,38; 10,35; 15,39

PORNIRE: s.f.
pornirea: *sg. ac.* 4,8, 30; 6,47
pornire: *sg. ac.* 6,33

PORȚIE: s.f.
porția: *sg. nom.* 10,30

PORUNCĂ: s.f.
porunci: *pl. ac.* rezum. cap.1
porunca: *sg. ac.* 1,60, 63; 2,18, 23, 31, 33, 53, 68
poruncă: *sg. ac.* rezum. cap.2
poruncile: *pl. ac.* 2,19, 22; 6,23; 8,26, 28
poruncii: *sg. gen.* rezum. cap.5
poruncile: *pl. ac., în sintagma leagea* ***și poruncile lui Dumnezeu*** 10,14

(a se) PORUNCI: v. IV
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,49, 50, 54; 3,28, 34; 4,27; 5,19, 42, 49, 58; 6,62; 7,9, 26; 9,54; 10,6, 37, 62; 11,23; 12,27, 43; 15,39
poruncise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,42; 10,81; 11,2
a por**unci:** *inf. prez.* 9,55
am por**uncit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 12,17
poruncit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,23
(să) por**unceaște:** *ind. prez. impers.* rezum. cap.13

POST: s.n.
postul: *sg. ac.* 3,17

(a) POSTI: v. IV
au pos**tit:** *ind. pf.c. 3.pl.* 3,47

POTRIVNIC s.m.; var. (Înv. și reg.) **PROTIVNIC**
protivnicii: *pl. nom./ac.* 9,8; 12,28
protivnicilor: *pl. gen.* 16,7

(a) POVĂȚUI: v. IV
să povățuiască: *conj. prez. 3.pl.* 12,4

POVĂȚUITOR: s.m.; var. **POVĂȚUITORIU**
povățuitoriu: *sg. nom./ac.* 2,55; 4,2; 5,11, 18; 9,30, 35; 10,65, 69; 11,59; 13,54; 14,35, 41, 42, 47; rezum. cap.15
povățuitoriul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 5,6; 7,5; 13,8, 42
povățuitori: *pl. nom./ac.* 3,55; rezum. cap.5

(a se) POVÂRNI: v. IV
(m-)am povârnit *ind. pf.c. 1.sg.* 6,10

(a) POVESTI: v. IV
povestea: *ind. imp. 3.pl.* 3,26
au povestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,25; 10,15; 11,5

PRADĂ: s.f.
pradă: *sg. ac.* 7,47

PRAȘTIE: s.f.
praștii: *pl. ac.* 6,51

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac.* 1,48; 10,34; 12,11
praznicul: *sg. nom.* rezum. cap.4
praznicului: *sg. gen., în sintagma* ***praznicului corturilor*** 10,21
praznicele: *pl. nom., în sintagma* ***praznicele corturilor*** 10,34
praznicului: *sg. gen.* 10,34

(a) PRĂDA: v. I
să prădeaze: *conj. prez. 3.sg.* 6,3
prădase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,72
au prădat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,61

(a) PRĂPĂDI: v. IV
a prăpădi: *inf. prez.* 7,26

PRĂPĂDIRE: s.f.
prăpădirii: *sg. gen.* 2,49

PRĂPĂDIT, -Ă: adj.
prăpădite: *n. pl. ac.* 11,4

PRĂȘTIITOR: s.m. „ostaș care luptă cu praștia"; cuvântul nu este înrregistrat în DLR.
prăștiitorii: *pl. nom.* 9,11

(a se) PRĂZNUI: v. IV
a prăznui: *inf. prez.* 1,47
prăznuiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.4
a (să) **prăznui:** *inf. prez.* rezum. cap.13
să prăznuiască: *conj. prez. 3.pl.* 13,52

PRĂZNUIRE: s.f.
prăznuire: *sg. ac.* rezum. cap.13

PREAJMĂ: s.f.
preajma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în*** *preajma* 1,62
prejma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în/din*** *prejma* 3,46; 4,61; 6,52; 7,47; 10,38; 13,13, 28, 53

PREAPUTERNIC, -Ă: adj.
preaputernică: *f. sg. ac.* rezum. cap.6

PREOT: s.m.
preotul: *sg. nom./ac.* 1,62; 2,1, 25; 12,3, 6, 7; 13,42
preoții: *pl. nom./ac.* 3,51; 5,67; 7,33, 36; 12,6; 14,41
preoți: *pl. ac.* 4,42; 11,23; 14,44
preot: *sg. nom./ac./dat.* rezum. cap.7; 7,5, 9, 14; 14,17, 27, 30, 41; 15,2
preoților: *pl. gen./dat.* 10,42; 14,20, 28, 35, 47; 15,17, 21, 24
preotului: *sg. dat.* 12,20; 13,36; 14,20, 23; 15,1

preot: *sg. dat. adn.* 16,12
preoţilor: *sg. dat. adn.* 16,24

PREOŢESC, -EASCĂ: adj.
preoţeşti: *f. pl. ac.* 3,49; 4,38, 57

PREOŢIE: s.f.
preoţii: *sg. gen.* 2,54
preoţiii: *sg. gen.* 7,21; 11,27; 16,24
preoţiia: *sg. ac.* 11,57
preoţie: *sg. ac.* 14,38, 47; rezum. cap.16

PREŢ: s.n.
preţul: *sg. ac.* 10,29

PREŢUIT, -Ă: adj.
preţuite: *f. pl. ac.* 11,27

PRICINĂ: s.f.
pricină: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără pricină*** 6,12
pricina: *sg. ac.* 10,35
pricină: *sg. ac.* 10,63

PRIETEN: s.m.; var. (Înv.) **PRIATIN, PRIETIN**
priiatinii: *pl. nom./ac.* 2,18, 39, 45; 3,38; 6,10, 14; 7,6, 8; 8,12, 20, 31; 9,26, 28, 35, 39; 10,65; 11,57; 12,14; 15,17, 28
prietinii: *pl. ac.* 6,28; 7,7
priiatinilor: *pl. gen./dat.* 7,15; 11,26, 27, 33; 12,40
priiatin: *sg. nom./ac.* 10,16; rezum. cap.12
priiatinul: *sg. nom./ac.* 10,19, 20; 14,39; 15,32
priiatinului: *sg. dat.* 13,36
priiatini: *pl. nom.* 14,40

PRIETENIE: s.f.
priiatenii: *pl. ac.* 8,1; rezum. cap.10; 10,20
priiateniia: *sg. ac.* 8,12; 10,23, 26; 12,3, 10, 16; 14,22
priiatenie: *sg. ac.* 8,17; 10,54; 12,1, 8; rezum. cap.15
priiateniile: *pl. ac.* 14,18
priiatinie: *sg. ac.* 15,17

PRIHANĂ: s.f.
prihană: *sg. ac., în loc. adj.* ***fără prihană*** 4,42

PRILEJ: s.n.
prilej: *sg. nom.* 11,42

PRIMEJDIE: s.f.
primejdiii: *sg. dat.* 11,23; 14,29

(a) PRIMI: v. IV
au priimit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,60; 9,31, 71; 10,1; 14,40, 47
să priimească: *conj. prez. 3.sg.* 13,50
a priimi: *inf. prez.* 14,23; 15,20, 27

PRIMPREJUR: adv./prep.; var. **PRINPREJUR**
prinprejur: *adv.* 1,33, 57; 4,60; 5,1, 10, 65; 6,62; 7,24, 46; 10,11, 45; 13,10
prinprejurul: *prep.* 1,39; 3,25

(a se) PRINDE: v. III
prinzând: *gerunziu* rezum. cap.5
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,8, 35, 36, 68; 6,63; 8,7; 9,36; 11,66; 12,32; 14,3
a prinde: *inf. prez.* 5,27; 12,40
să prinză: *conj. prez. 3.sg.* 5,30; 6,3; 9,60; 14,2
(să) prinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
(s-)au prins: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,50
am prins: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,15
[fiind] prins: *pasiv gerunziu* rezum. cap.14

PRINS, -Ă: adj.
prinşi: *m. pl. nom.* 5,26, 27

(a) PRISOSI: v. IV
prisosise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,30

PRISOSINŢĂ: s.f.
prisosinţă: *sg. nom.* 10,36

(a) PRIVEGHEA: v. I
să privegheze: *conj. prez. 3.pl.* 12,27

(a) PRIVI: v. IV
privind: *gerunziu* 4,19

PROROC: s.m.
proroc: *sg. nom.* 4,46; 9,27; 14,41
prorocilor: *pl. gen.* 9,54

(a se) PROSLĂVI: v. IV
(mă) voiu proslăvi: *ind. viit.I. 1.sg.* 3,14
au proslăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,29

PRUNC: s.m.
pruncii: *pl. ac.* 1,64; 2,46; 13,17, 18, 19, 45
prunc: *sg. nom.* 11,54

PTOLOMAIDEAN: s.m. „locuitor al Ptolomaidei"
ptolomaideni: *pl. nom.* 12,48

PUI: s.m.
puiul: *sg. ac.* 3,4

(a se) PUNE: v. III
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,10, 36, 37; 3,47; 4,29, 39, 46, 50, 51, 57; 5,37, 39; 6,48; 7,19, 39, 40; 9,1, 2, 3, 51, 52, 53, 64; 10,62, 65, 75, 86; 11,13, 54, 65, 66, 67, 71; 12,27, 34, 38; 13,13, 29, 32, 33, 43, 54; 14,3, 26, 33, 34, 35; 15,25
va pune: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,41
(s-)au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,26, 46; 15,13
pusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 6,53; 9,5
punea: *ind. imp. 3.sg.* 11,3
să (se) puie: *conj. prez. 3.sg.* 11,37; 14,48, 49
a pune: *inf. prez.* 14,23

PUNERE: s.f.
punerii: *sg. gen., în sintagma* ***masa puneriiînainte*** 1,23

(a) PURCEDE: v. III
purcezând: *gerunziu* rezum. cap.3
au purces: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,40; 5,66; 9,39; 16,4
purcedea: *ind. imp. 3.pl.* 14,36
să purcează: *conj. prez. 3.sg.* 15,25

(a se) PURTA: v. I
să poarte: *conj. prez. 3.sg.* 8,15
va purta: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,66
purtând: *gerunziu* 5,30
(să) vor purta: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,61
purta: *ind. imp. 3.sg.* 8,14
a purta: *inf. prez.* 14,44
(s-)au purtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,23

PURTARE: s.f.
purtarea: *sg. ac.* 14,35

PURTAT, -Ă: adj.
purtate: *n. pl. ac.* 5,56

PURURI: adv.; var. (Înv.) **PURUREA**
pururea: rezum. cap.2; 2,65; 6,18; 8,15
pururea: *adv. în loc. adv. de pururea* 15,25

PUS, -Ă: adj.
pusă: *f. sg. nom.* 5,46

(a se) PUSTII: v. IV
(s-)au pustiit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,41; 2,12
au pustiit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,4
aţi pustiit: *ind. pf.c. 2.pl.* 15,29

PUSTIIRE: s.f.
pustiirii: *sg. gen.* rezum. cap.1; 1,57
pustiirea: *sg. ac.* 7,7, 9

PUSTIU, -IE: adj./s.n.; var. PUSTIE: s.f.
pustie: *s.f. sg. ac.* 2,29, 31; 5,24; 9,62; 13,21
pustiia: *sg. ac.* 3,45; 5,28; 9,33

(a) PUTEA: v. II
neputând: *gerunziu* rezum. cap.7
poate: *ind. prez. 3.sg.* 7,25
vom putea: *ind. viit.I. 1.pl.* 3, 17, 53; 9,8, 9
om putea: *ind. viit.I. 1.pl.* 5,40
putând: *gerunziu* 5,40; rezum. cap.9
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,40; 10,72
au putut: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,44; rezum. cap.6; 6,3; 9,55, 60
vei putea: *ind. viit.I. 2.sg.* 6,27; 10,73

PUTERE: s.f.
puteare: *sg. nom./ac.* 1,4, 14; 2,42, 66; 3,10; 6,6; 10,6, 8, 35, 38, 70; 11,58
putearea: *sg. nom./ac.* 1,61; 3,40; 4,3; 6,11, 47; rezum. cap.7; rezum. cap.8; 9,43; 10,32, 71; 14,4
puterile: *pl. ac.* 6,6; 8,2; 10,15, 71
puterilor: *pl. gen.* 9,22
puteri: *pl. ac./gen.* 9,66; 16,23
puterilor: *pl. dat. adn.* 13,54
puterii: *sg. gen.* 14,32

PUTERNIC, -Ă: adj./s.
putearnica: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.3
putearnici: *adj. m. pl. nom.* 3,38, 58; 8,1; 9,11
putearnică: *adj. f. sg. ac.* 4,7
putearnic: *adj. m. sg. nom.* 10,19
(cei) putearnici: *s.m. m. pl. nom.* 4,3
(celui) putearnic: *s.m. sg. gen.* 4,30
(cel) putearnic: *s.m. sg. nom.* 9,21

PUŢ: s.n.
puţu: *sg. ac.* 7,19

PUŢIN, -Ă: pron. nehot./adj./adv.; var. (Înv. şi pop.) PUŢÂN, -Ă
puţin: *adv* rezum. cap.3
puţâni: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 3,16, 17; 15
puţini: *pron. nehot. m. pl. ac.* 3,18
puţine: *adj. f. pl. nom.* 3,29; 7,50
puţini: *adj. m. pl. nom.* 6,54; 12,45
puţână: *adj. f. sg. nom.* 6,57
puţâni: *adj. m. pl. ac.* 7,1, 28; 9,9; 15,10

PUŢINICĂ: adj.; var. (Înv. şi pop.) PUŢÂNICĂ
puţânică: *f. sg. ac.* rezum. cap.9

R

RACLĂ: s.f.
raclele: *pl. ac.* 1,23

RANĂ: s.f. „plagă"; „lovitură", „bătaie"
rană: *sg. ac.* 1,32; 5,3; 7,22; 8,4; 13,32; 14,36; 15,29, 35
rana: *sg. ac.* 3,29

RĂBDARE: s.f.
răbdarea: *sg. ac.* 8,3

(a) RĂCNI: v. IV; var. (Pop.) (a) RĂGNI
râgneaşte: *ind. prez. 3.sg.* 3,4

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcină: *sg. nom.* 1,11

(a se) RĂDICA: v. I; vezi (a se) RIDICA

RĂMAS, -Ă: adj./s.m./f.
(cei) rămaşi: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.5; 9,40
(celor) rămaşi: *s.m. pl. dat.* 9,8
rămaşi: *s.m. pl. nom.* 15,10
rămas: *adj. n. sg. nom.* 10,41

RĂMĂŞIŢĂ: s.f.
rămăşiţele: *pl. ac.* 3,35; 6,53

(a) RĂMÂNE: v. III
au rămas: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16, 18; 6,54; 9,6; 10,14; 11,40; 13,11
rămăsease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,53
să rămâie: *conj. prez. 3.pl.* 7,38
aţi rămas: *ind. pf.c. 2.pl.* 10,26
rămâneţi: *imperativ 2.pl.* 10,27
am **rămas:** *ind. pf.c. 1.sg.* 13,4
rămâie: *conj. prez fără să. 3.pl.* 15,7

(a se) RĂNI: v. IV
(s-)au rănit: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,9

RĂNIT, -Ă: s.m./f.
răniţi: *s.m. pl. nom.* 1,19; 3,11; 9,17, 40; 16,8

(a se) RĂPI: v. IV
(să) răpea: *ind. imp. 3.pl.* 6,24
a răpi: *inf. prez.* 7,29

RĂPIRE: s.f.
răpire: *sg. ac.* 13,34

RĂRUNCHI: s.m.
rărunchii: *pl. nom.* 2,24

(a) RĂSĂRI: v. IV
au răsărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,23

RĂSĂRIT, -Ă: adj.
răsărite: *f. pl. ac.* 4,38

RĂSĂRIT: s.n.
răsăritul: *sg. ac.* 12,37

(a) RĂSCUMPĂRA: v. I
să răscum pere: *conj. prez. 3.sg.* 4, 11

RĂSCUMPĂRARE: s.f.
răscum părarea: *sg. ac.* rezum. cap.13

(a se) RĂSIPI: v. IV; vezi (a se) RISIPI

RĂSIPIRE: s.f.; vezi RISIPIRE

RĂSIPIT, -Ă: adj.; vezi RISIPIT, -Ă

(a) RĂSPLĂTI: v. IV
răsplătiţi: *imperativ 2.pl.* 2,68
vom răsplăti: *ind. viit.I. 1.pl.* 10,27; 14,25

au răsplătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,53; 16,17
să răsplătești: *conj. prez. 2.sg.* 13,46

RĂSPLĂTIRE: s.f.
răsplătirea: *sg. ac.* 2,68

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
răspunzând: *gerunziu* 2,17
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,19, 36; 10,55; 13,8, 35; 15,33, 35
va răspunde: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,46
răspunzându-: *gerunziu* 12,18

RĂSPUNS: s.n.
răspunsul: *sg. ac.* rezum. cap.15

(a) RĂSUNA: v. I
au răsunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,13

RĂU, REA: adj./s./adv.
rău: *s.n. sg. ac.* 1,16; 7,15; 15,19
realele: *s.n pl. nom./ac.* 1,10; 2,6, 30; 7,23; 15,12
reale: *s.n. pl. nom./ac.* 1,12, 55; 2,43; 16,17
(ceale) reale: *s.n pl. ac.* 6,18
rău: *adj. m./n. sg. ac.* 1,38; 9,71
reale: *adj. n. pl. ac.* 11,8
rău: *adv.* 7,42; 11,10; 16,13

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) RĂOTATE
răotățile: *pl. nom./ac.* 3,42, 59; 6,12, 13; 8,31; 10,5; 13,46
răotatea: *sg. ac.* 5,4; 7,42; 10,46; 14,14

RĂZBOI: s.n.
războaie: *pl. nom./ac.* 1,2; 3,3; 5,7, 21; 12,13, 14; 13,3; 14,28
războiu: *sg. nom./ac.* 1,19; 2,32, 35, 38, 41, 66; rezum. cap.3; 3,3, 44, 59; 4,7, 13, 17, 21, 34; 5,19, 27, 39, 42, 67; 6,4, 30, 33, 34, 42; 7,28, 31, 43; 8,5, 6, 24, 27; 9,1, 13; 10,2, 49, 53, 78; 11,4, 15, 72; 12,27, 28, 41, 44, 50; 13,14, 54; 14,9; 15,3
războiul: *sg. nom./ac.* 3,2; 5,31; 9,7, 17, 30, 45, 46; 10,50; 11,69; 13,9
războiului: *sg. gen.* 3,19; 5,31
războaiele: *pl. ac.* 3,26; 5,56; 8,2; 10,15
războaielor: *pl. gen.* 9,22; 10,71; 16,23

(a) RĂZBOI: v. IV
a războiː *inf. prez.* 3,10; 9,30
războia: *ind. imp. 3.sg.* 11,14

RÂMLEAN: s.m.
râmleanilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.8; 8,1, 23, 24, 26, 28; rezum. cap.14; 15,16
râmleaniː *pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,27, 29; rezum. cap.12; rezum. cap.15
râmleanː *pl. ac.* 12,16; rezum. cap.14; 14,40

RÂMLENESC, -EASCĂ: adj.
râmlenesc: *n. sg. nom.* 14,24

RÂND: s.n.
rânduriː *pl. ac.* 5,33

(a se) RÂNDUI: v. IV
rânduit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,2
să rânduim: *conj. prez. 1.pl.* 1,12; 6,59
au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19, 53; 2,32; rezum. cap.3; 3,55; 4,41; 5,27; 6,14, 17, 50; 7,9, 49; 8,29; 9,25; 10,69; 11,59; 15,38, 41
să rânduiască: *conj. prez. 3.sg.* 3,36; 10,32; 14,42
era rânduițiː *pasiv ind. imp. 3.pl.* 6,35
rânduise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,55
a rândui: *inf. prez.* 6,57
(să) rânduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; rezum. cap.9
rânduim: *ind. prez. 1.pl.* 10,20
(să) vor rândui: *ind. prez. 3.pl.* 10,36, 37
rânduitu(-)-am: *ind. pf.c. 1.pl.* 11,34
rânduiesc(-): *ind. prez. 1.sg.* 11,57
rânduiesc: *ind. prez. 1.sg.* 11,57
rânduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12; rezum. cap.15
am rânduit: *ind. pf.c. 1.pl.* 13,38
rânduia: *ind. imp. 3.sg.* 14,10
era rânduit: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 16,11

RÂNDUIALĂ: s.f.
rânduială: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu rânduială*** 6,40
rânduiala: *sg. ac.* 7,18

RÂNDUIT, -Ă: adj.
rânduit: *m. sg. nom.* rezum. cap.7
rânduite: *f. pl. nom.* 10,34

RÂPĂ: s.f.
râpa: *sg. ac.* 9,42
râpi: *pl. nom.* 9,45

RÂS: s.n.
râs: *sg. ac.* 10,70

RÂU: s.n.
râul: *sg. ac.* 3,32, 37; 7,8; 11,7; 12,30
râu: *sg. nom./ac.* 5,41; 11,60; 16,5, 6

RÂVNĂ: s.f.
râvna: *sg. ac.* 2,27, 54, 58
râvnă: *sg. nom.* 8,16

(a) RÂVNI: v. IV
au răvnit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,26
râvnind: *gerunziu* 2,54, 58

RÂVNITOR, -TOARE: adj.
răvnitori: *m. pl. nom.* 2,50

REPEDE: adj.
reapede: *n. sg. nom.* 16,5

REPEJUNE: s.f. „râu", „pârâu"
răpejune: *sg. ac.* 5,39
răpegiunea: *sg. ac.* 5,40, 42
răpegiune: *sg. ac.* 5,42; 12,37
repegiune: *sg. ac.* 5,37

(a se) RIDICA: v. I; var. (Înv.) (a se) RĂDICA
(s-)au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,4
rădicând: *gerunziu* 5,30
(s-)au râdicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,58
să râdicăm: *conj. prez. 1.pl.* 3,43
rădică: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; rezum. cap.13
au râdicat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,12; 9,39
a râdica: *inf. prez.* 5,27; 12,36
râdicase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,6
ai râdicat: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,7

(a se) RISIPI: v. IV; var. (Înv. și reg.) (a) RĂSIPI
răsipind: *gerunziu* rezum. cap.3; rezum. cap.5
au răsipit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,6
au râsipit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,31; 4,45; 8,11
(s-)au râsipit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,54; 10,83; 11,47
râsipise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,55
a râsipi: *inf. prez.* 14,31

RISIPIRE: s.f.; var. (Înv. și reg.) RĂSIPIRE
răsipirea: *sg. ac.* 15,31

RISIPIT, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) **RĂSIPIT, -Ă**
râsipită: *f. sg. nom.* 4,4

ROB, ROABĂ: s.m./f.
roabe: *s.f. pl. nom./ac.* 1,34; 2,9; 5,13; 8,10
robi: *pl. ac.* 3,41

(a) ROBI: v. IV
e **robit:** *pasiv ind. prez. 3.sg.* 10,33
a **robi** *inf. prez.* 15,40

ROBIE: s.f.
robie: *sg. ac.* rezum. cap.1; 8,10, 18; 14,7
robiia: *sg. ac.* 1,45; 9,70, 72

ROD: s.n.
rodul: *sg. ac.* 10,30; 14,8
rodurile: *pl. ac.* 11,34; 14,8

ROȘU, ROȘIE: adj.
Roșie: *f. sg. ac., în s. propr.* ***Marea Roșie*** 4,9

RUDĂ: s.f.
ruda: *sg. nom.* rezum. cap.2

RUDENIE: s.f.
rudeniilor: *pl. dat.* 10,89

(a se) RUGA: v. I
să (să) roage: *conj. prez. 3.sg.* 3,44
(s-)au rugat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,30; 7,40; 11,62, 71
au rugat *ind. pf.c. 3.sg.* 9,35

RUGARE: s.f.
rugar**e:** *sg. ac.* 10,24

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunea: *sg. ac.* rezum. cap.3
rugăciunii: *sg. gen* 3,46
rugăciuni: *pl. ac.* rezum. cap.4; 11,49
rugăciune: *sg. ac.* 5,33; rezum. cap.7
rugăciunii: *sg. gen., în sintagma casa* ***rugăciunii*** 7,37

(a) RUPE: v. III „a încălca (o înțelegere)"; „a năvăli"
au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,62; 15,27
rupsease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 13,44

(a se) RUȘINA: v. I
să **(se)** ruș**ineaze:** *conj. prez. 3.sg.* 4,31

RUȘINE: s.f.
rușine: *sg. ac.* 1,29

S

SABIE: s.f.
sabi**ia:** *sg. nom./ac.* 2,9; 3,3, 12; 4,33; 9,73; 12,48
sabi**i:** *pl. ac.* 4,6
sabie: *sg. nom./ac.* 4,15; 7,38, 46; 8,23; 10,85
sabiii: *sg. gen.* 5,28, 51

SARE: s.f.
sare: *sg. ac.* 11,35
sării: *sg. gen.* 10,29

(a) SĂDI: v. IV
sădea: *ind. imp. 3.pl.* 3,56

SĂGEATĂ: s.f.
săgeți: *pl. ac.* 6,51; 10,80

SĂGETĂTOR: s.m. „ostaș care trage cu arcul"
săgetătorii: *pl. nom.* 9,11

SĂLAȘ: s.n.
sălașele: *pl. ac.* 9,66

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămân**ța:** *sg. ac.* 5,62; 7,14
sămân**ță:** *sg. ac.* 10,29

SĂNĂTATE: s.f.
sănătate: *sg. ac.* 10,25; 11,30, 32; 12,6, 20; 13,36; 14,20; 15,2, 16
sânătat**e:** *sg. ac.* 10,18

SĂPAT, -Ă: adj.
săpată: *f. sg. ac.* rezum. cap.8

SĂRBĂTOARE: s.f.
sărbătoare: *sg. ac.* 1,41

(a) SĂRI: v. IV
sărind: *gerunziu* 2,24
au sărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,23

(a) SĂVÂRȘI: v. IV
au săvârșit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,51

SÂMBĂTĂ: s.f./adv. (cf. **Indice** Pr)
sâmbetele: *s.f. pl. nom.* 1,41; 10,34
sâmbăt**a:** *s.f. sg. ac.* 1,45, 47
sâm**betelor:** *s.f. pl. gen.* 2,32
sâmbete: *s.f. pl. ac.* 2,41
sâmbăt**a:** *adv.* rezum. cap.2; 2,38
sâmbet**ei:** *sg. gen* 9,34, 43
simbetelor: *pl. gen.* 2,34
simbetele: *pl. nom.* 6,49

SÂNGE: s.n.
sânge: *sg. nom./ac.* 1,39; 6,34
sângele: *sg. ac.* 7,17; 9,38
sângelui: *sg. gen.* 9,42

(a se) SÂRGUI: v. IV
(să) sârguiaș**te:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10
au sârguit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,10

SCARĂ: s.f.
scări: *pl. ac.* 5,30

SCAUN: s.n.
scaun**ul:** *sg. ac.* 2,57; 7,4; 10,52, 53, 55; 11,52

(a) SCĂDEA: v. II
au scăzut: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,29, 45; 9,7
scădea: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,27
scădem: *ind. prez. 1.pl.* 6,57
vor scădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,30

(a) SCĂPA: v. I
să scape: *conj. prez. 3.pl.* 2,44
au scăpat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,26
am scăpat: *ind. pf.c. 1.pl.* 5,11
va scăpa: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,43

SCĂPARE: s.f.
scăpare: *sg. ac.* 10,14

(a se) SCHIMBA: v. I
(s-)au schimbat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,27
să schimbe: *conj. prez. 3.pl.* 1,51

(a) SCLIPI: v. IV
au sclipit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,39

(a) SCOATE: v. III
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,75; 11,15, 66; 13,47
să scoată: *conj. prez. 3.sg.* 11,41

SCORPIE: s.f. „arbaletă"; „arc cu direcție precisă"
scorpii: *pl. ac.* 6,51

(a se) SCRIE: v. III
au scris: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,43, 53; 8,22; 10,17, 25, 59, 65; 11,22, 29, 57; 12,5; 13,35; 14,18, 26; 15,24; 16,18
e scris: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 7,16
a **scrii:** *inf. prez.* 8,20; 13,37, 42; 15,19
(s-)au scris: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,22; 9,22
am **scris:** *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 8,31; 11,31; 12,23; 14,22, 23
scriivoiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,24
să (se) **scrie:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 10,36; 13,40; 14,43
ai scris: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,56
scrieți: *ind. prez. 2.pl.* 12,22
a **(să) scrii:** *inf. prez.* 13,40
scrise **sânt:** *pasiv ind. prez. 3.pl.* 15,22; 16,24

SCRIITOR: s.m.
scriitorii: *pl. ac.* 5,42
scriitori: *pl. ac.* 7,12

SCRIS, -Ă: adj.
scrise: *f. sg. ac.* 15,15

SCRISOARE: s.f.
scrisoarea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.8; 12,7, 19; 14,48
scrisori: *pl. ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.14
scrisorile: *pl. ac.* 12,8; 14,43
scrisoare: *sg. ac.* 12,21
scrisorii: *sg. gen.* 14,27

(a se) SCULA: v. I
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,1; 3,1; 4,3, 52; 5,29; 6,4, 33; 7,10; 9,4, 31, 40, 60; 11,69; 13,14; 16,5, 16
să **(ne) sculăm:** *conj. prez. 1.pl.* 9,8, 44
sculându(-să): *gerunziu* 12,40
(să) va **scula:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,41

(a) SCUTI: v. IV
să **scutească:** *conj. prez. 3.sg.* 11,28

SCUTINȚĂ: s.f.
scutință: *sg. ac.* 10,34; rezum. cap.13

SCUTIRE: s.f.
scutire: *sg. ac.* rezum. cap.11

SEARA: adv.; var. (Pop.) SARA
sara: *adv., în loc. adv. de dimineața până sara* 9,13; 10,80

SEMEȚIE: s.f.; var. (Pop.) **SUMEȚIE**
sumeție: *sg. ac.* 9,37

SEMINȚIE: s.f.; var. SĂMINȚIE
sămințiii: *sg. dat.* 1,40

SEMN: s.n.
seamnele: *pl. ac.* rezum. cap.2
seamnelor: *pl. gen., în sintagma* ***trâmbițele seamnelor*** „semnale care chemau poporul să strige spre Domnul, vocile și sunetele instrumentelor muzicale amestecându-se" (cf. Anania 2001, p.1394) 4,40

SFAT: s.n.
sfat: *sg. nom./ac.* 2,65; 4,45; 5,67; 8,15; 9,59, 69
sfatul: *sg. nom./ac.* 7,31; 8,3; 16; 9,60, 68
sfaturi: *pl. ac.* 11,8

(a) SFĂRÂMA: v. I
au sfărâmat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,23
sfărâmă: *imperativ 2.sg.* 7,42

(a se) SFĂTUI: v. IV
sfătuia: *ind. imp. 3.pl.* 8,15
(să) sfătuia: *ind. imp. 3.pl.* 14,9

SFÂNT, -Ă: adj./s.
sfântul: *adj. n. sg. ac.* 1,16
sfânt: *adj. m./n. sg. nom./ac./gen.* 1,49; rezum. cap.7; 10,31; 11,37; 15,7
sfântă: *adj. f. sg. ac.* 1,66; 10,21
sfinte: *adj. f. sg. ac.* 2,7
sfinte: *adj. n. pl. ac.* 4,49
sfântului: *adj. antep. n sg. gen.* rezum. cap.9
sfintei: *adj. antep. f. sg. gen.* 9,54
sfintelor: *adj. antep. f. pl. gen.* 12,9
sfintele: *adj. antep. f. pl. ac.* 16,8
(ceale) **sfinte:** *s.n pl. nom./ac.* 1,49; 2,8, 12; 3,43, 51, 58; 4,36, 41, 43, 48; 6,54; 13,3, 6; 14,15, 29, 42, 43
(celor) sfinte: *s.n pl. gen.* rezum. cap.2; 3,59; 6,18; 7,42; 10,39; 14,15, 36, 48
(cel) sfânt: *s.n sg. nom.* „sfântul lăcaș" 3,45
sfinților: *s.m. pl. gen.* 7,17
sfintelor: *s.n pl. gen.* 10,39, 42, 44
sfintele: *s.n pl. ac.* 14,31

(a) SFÂRȘI: v. IV
a sfârși: *inf. prez.* 13,10

SFEȘNIC: s.n.
sfeșnicul: *sg. ac.* 1,23
sfeacinicul: *sg. ac.* 4,49
sfeașnic: *sg. ac.* 4,50

SFETNIC: s.m.
sfeatnic: *sg. ac.* rezum. cap.2
sfeatnicul: *sg. nom.* 15,16

SFINȚENIE: s.f. (ccr.) „templu"
sfințenie: *sg. ac.* 1,23
sfințeniii: *sg. gen* 1,38, 39; 6,51
sfințeniia: *sg. ac.* 1,39; 6,7

(a) SFINȚI: v. IV
au sfințit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,48

SFINȚIRE: s.f.
sfințirea: *sg. nom./ac.* 1,41; 4,38

SICLU: s.m.
sicli: *pl. ac.* 10,40, 42

SILĂ: s.f. (Înv) „putere"
sâla: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu sâla*** rezum. cap.9

(a) SILI: v. IV; var. **(a) SÂLI**
să sâlească: *conj. prez. 3.pl.* 2,15

sâlea: *ind. imp. 3.sg.* 2,25
să silească: *conj. prez. 3.pl.* 1,53
silea: *ind. imp. 3.sg.* 9,7

SINAGOGĂ: s.f. (aici) „adunare"; „grup"
sinagoga: *sg. nom.* 2,42

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m.sg. nom.* 10,70; 13,4

SINGURATIC, -Ă: adj.; var. SÂNGURATEC, -Ă
sânguratecă: *f. sg. nom.* 12,36

SINGURĂTATE: s.f.
sângurătatea: *sg. ac.* 1,41

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. nom./ac.* 1,42; 2,62; 3,3; 10,64; 12,12; 14,4, 5, 21, 35; 15,9, 32, 36
slavei: *sg. gen./dat.* 2,9; 9,10
slavă: *sg. ac.* 2,51; 10,58, 60, 86; 11,6, 42; 14,9, 23, 29, 39, 40; 15,9
slavii: *sg. gen.* 14,10

(a se) **SLĂBĂNOGI:** v. IV
(s-)au slăbănogit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,7, 55

(a) SLĂBI: v. IV
au slăbit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,27; 11,49
slăbesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,61

(a se) **SLĂVI:** v. IV
a slăvi: *inf. prez.* 10,88
(s-)au slăvit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,51
au slăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,15, 39
vom slăvi: *ind. viit.I. 1.pl.* 15,9

SLĂVIT, -Ă: adj.
slăviți: *m. pl. nom.* 2,64

SLOBOD, -Ă: adj./adv.
slobodă: *adj. f. sg. nom.* 2,11
slobod: *adj. n. sg. nom./ac.* 10,31, 33; 15,7
slobode: *adj. n. pl. nom.* 10,43
slobod: *adv.* 12,11; 14,44

SLOBOZENIE: s.f.
slobozenie: *sg. ac.* 10,34
slobozenia: *sg. ac.* 14,26

(a se) SLOBOZI: v. IV
sloboade: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
să sloboziți: *conj. prez. 2.pl.* 5,19
să (se) sloboază: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.8
slobozu: *ind. prez. 1sg.* 10,32
să (se) sloboadă: *conj. prez. 3.pl.* 10,43
slobozim: *ind. prez. 1.pl.* 11,35
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,38; 12,46; 13,19
slobozi: *imperativ 2.sg.* 12,45
slobozându(-să): *gerunziu* 13,16
vom slobozi: *ind. viit.I. 1pl.* 13,16
să sloboază: *conj. prez. 3.pl.* 13,37

SLOBOZIRE: s.f.
slobozire: *sg. ac.* 13,34

SLUGĂ: s.f.
slugile: *pl. nom./ac.* 1,7, 9
slugi: *pl. ac.* 3,41; 16,16
slujii: *sg. gen.* 4,30

SLUJBĂ: s.f.
slujba: *sg. ac.* 2,19
slujbe: *sg. gen.* rezum. cap.4
slujbă: *sg. ac.* 11,58

(a) SLUJI: v. IV
a **sluji:** *inf. prez.* 6,23; 14,47
vor sluji: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,26
slujesc: *ind. prez. 3.pl.* 10,42

SLUJITOR: s.m.
slujitoriul: *sg. ac.* rezum. cap.2

SLUJNICĂ: s.f.
slujnică: *sg. nom.* 2,11

SMERENIE: s.f.
smer**enie:** *sg. ac.* 3,51

(a se) SMERI: v. IV
(s-)au smerit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,44; 12,15

SMERIT, -Ă: s.m./f.
smeriții: *s.m. pl. ac.* 14, 14

SMINTEALĂ: s.f.
sminteală: *sg. ac.* 5,4

SMOCHIN: s.m.; var. (Înv. și pop.) ZMOCHIN
zmochinul: *sg. ac.* 14,12

SOARE: s.m.
soar**ele:** *sg. nom.* 6,39; 10,50; 12,27
soar**elui:** *sg. gen.* 12,37

SOARTĂ: s.f.; (Înv. și pop.; în forma) SORT „porțiune de pământ care se repartizează prin tragere la sorți"
sorți: *pl. ac.* 3,36

(a se) SOCOTI: v. IV
(s-)au soco**tit:** *ind. pf.c. 3.sg.* 2,52
socotiți: *ind. prez. 2.pl.* 2,61
socotind: *gerunziu* 5,61
să **(se)** soco**tească:** *conj. prez. 3.pl.* 10,38

SOCRU: s.m.
socr**ul:** *sg. nom.* 11,2
socru-**său:** rezum. cap.16

SOL: s.m.
solilor: *pl. gen.* 1,46
soli: *pl. nom./ac.* 5,14; 7,10; rezum. cap.8; 8,70; 10,51; 11,9; 13,14, 21
solii: *pl. nom.* 14,21, 22, 40; 15,17; rezum. cap.16

SOMN: s.n.
somnul: *sg. nom.* 6,10

(a) SOSI: v. IV
au sosit: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,9

SOȚ: s.m. „aliat"
soții: *pl. ac.* 8,20, 31
soții: *pl. dat.* (*cu prep.* **la**) 8,60
soțul: *sg. nom./ac.* 10,6, 16
soți: *pl. nom./ac.* 12, 14; 14,40

SOȚIE: s.f. „aliat"
soțiilor: *pl. dat.* 8,24
soțiile: *pl. ac.* 12,49

SOȚIRE: s.f. (Înv.) „alianță”
soțire: *sg. ac.* 8,17, 20; 12,8; 14,24; 15,17
soțirii: *sg. gen.* 8,22
soțirea: *sg. ac.* 12,3, 16; 14,18

SPARTIAN: s.m.; cu această formă, cuvântul nu este înregistrat în DLR.
spartianii: *pl. nom.* 14,19
spartianilor: *pl. gen.* 14,20
spartienilor: *pl. gen./dat.* 14,23; 15,23

SPARTIAT: s.m. „spartan”; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, Ediția a II-a, București, 1968.
spartiatii: *pl. ac.* rezum. cap.12
Spartiate: *pl. ac.* 12,2
spartiatilor: *pl.dat.* 12,5, 6
spartiati: *pl. ac.* rezum. cap.14

SPARTIATEAN: s.m.; cu această formă, cuvântul nu este înregistrat în DLR.
spartiatenilor: *pl. dat.* 12,20
spartiateni: *pl. ac.* 12,21

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(s-)au spăimântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,8; 16,22

(a) SPÂNZURA: v. I
spânzura: *ind. imp. 3.pl.* 1,64
au spânzurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,47

(a se) SPORI: v. IV
(s-)au sporit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,47; 10,50; 14,36; 16,2
au sporit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,55

SPORIT, -Ă: adj.
sporit: *m. sg. nom.* 2,18

(a) SPRIJINI: v. IV
sprijini: *inf. prez. fără* **a** 7,25

(a) SPUNE: v. III
au spus: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,32, 36; 16,21

(a se) SPURCA: v. I
au spurcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,39, 45; 2,12; 4,45
a spurca: *inf. prez.* 1,49
să spurce: *conj. prez. 3.pl.* 1,51
a (să) spurca: *inf. prez.* 1,65
(s-)au spurcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,51
(să) spurcase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,44
spurcase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,54
spurca: *ind. imp. 3.pl.* 14,36

SPURCĂCIUNE: s.f.
spurcăciunii: *sg. gen.* 4,43
spurcăciuni: *pl. ac.* 13,50

(a) STA: v. I
a sta: *inf. prez.* rezum. cap.2
stați: *ind. prez. 2.pl.* 2,33
sta: *inf. prez. fără* **a** 3,53; 10,72
stați: *imperativ 2.pl.* 4,18
au stătut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,35; 7,36; 9,11; 14,32
va sta: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,24
stai: *ind. prez. 2.sg.* 10,70
sta: *ind. imp. 3.sg.* 10,81; 11,40
stă: *ind. prez. 3.sg.* 11,38
să steaie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 14,7, 29
au stat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,29

STATORNIC, -Ă: adj.
statornici: *m. pl. nom.* 2, 16; 9,14

(a) STĂPÂNI: v. IV
au stăpânit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,34; 8,3; 14,7
stăpânind: *gerunziu* 6,63
stăpânea: *ind. imp. 3.sg.* 7,8
stăpânise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,11
a stăpâni: *inf. prez.* 8,16
am stăpânit: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,52
ați stăpânit: *ind. pf.c. 2.pl.* 15,29

STĂPÂNIRE: s.f.
stăpânirii: *sg. gen.* rezum. cap.16

STĂPÂNITOR: s.m./f.
stăpânitori: *s.m. pl. ac.* 9,25

STÂLP: s.m.
stâlpi: *pl. ac.* 13,28, 29; 14,26
stâlpuri: *pl. ac.* 13,29

STÂLPARE: s.f. (Înv. și pop.) „ramură verde înfrunzită”
stâlpări: *pl. ac.* 13,51

STÂNG, -Ă: adj./s.
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv. dreapta sau stânga* „într-o parte sau în alta” 5,46
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a dreapta și de-a stânga* 6,45
stâng: *adj. n. sg. ac.* 9,16

(a) STRĂBATE: v. III
străbătând: *gerunziu* rezum. cap.3
au străbătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,8
străbătea: *ind. imp. 3.sg.* 5,66; 12,32

STRĂIN, -ă: adj./s.; var. (Înv. și pop.) STREIN, -Ă
streină: *adj. f. sg. nom./ac.* 1,40; 6,13; 11,38
streini: *adj. m. pl. nom.* 12,10
strein: *adj. n. sg. ac.* 15,33
streinilor: *s.m. pl. gen.* 2,8
(ceale) **streine:** *s.n. pl. ac.* 15,33

(a se) STRĂINA: v. I; var. (Înv. și pop.) (a se) STREINA
(s-)au streinat: *ind. pf.c.3.sg./pl.* 6,24; 11,12

(a) STRĂLUCI: v. IV
au strălucit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,39, 39

(a) STRĂLUCI: v. IV
strălucirea: *sg. ac.* 15,32

STRÂMB, -Ă: adj./s.
strâmbi: *adj. m. pl. nom./ac.* 2,44; 9,58; 10,61; 11,21
strâmbi: *s.m. pl. nom.* 11,25

STRÂMBĂTATE: s.f.
strâmbătății: *sg. gen., în sintagma* ***lucrătorii strâmbătății*** 3,6
strâmbătate: *sg. ac.* 9,23
strâmbătatea: *sg. ac.* 14,14

STRÂMTURĂ: s.f.
strâmturii: *sg. gen.* 2,53
strâmturi: *pl. ac.* 13,3

(a) STRÂNȘTI: v. IV „a saluta” (cf. **Indice** 4Imp; **Indice** 2Par).
să strânștască: *conj. prez. 3.pl.* 12, 17

(a) STRICA: v. I
au strâcat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,33; 2,25, 45; 8,10; 15,4
strâcând: *gerunziu* rezum. cap.2

să strâce: *conj. prez. 3.pl.* 4,45
a strâca: *inf. prez.* 6,62; 9,54

(a) **STRIGA:** v. I
au strâgat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,27; 3,50, 54; 4,40; 5,33; 9,13; 11,49; 13,45, 50; 16,8
să strâgăm: *conj. prez. 1.pl.* 4, 10
strâgând: *gerunziu* 5,64
strâga: *ind. imp. 3.sg.* 9,12
strâgaţi: *imperativ 2.pl.* 9,46

STRIGARE: s.f.
strâgarea: *sg. ac.* 5,31
strâgare: *sg. nom.* 5,31

STRUGURE: s.m.
strugure: *sg. ac.* 6,34

(a) **SUFERI:** v. IV
suferi: *inf. prez. fără* **a** 5,40, 44; 10,73

SUFLET: s.n.
sufletele: *pl. ac.* 1,51; 2,40, 50; 3,21; 9,9
suflete: *pl. ac.* 2,38; 9,2
sufletul: *sg. ac.* 10,33, 74
suflet: *sg. ac.* 12,51
sufletului: *sg. dat.* 13,5

(a se) **SUI:** v. IV
(s-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21, 22; 3,15; 4,37; 5,31, 54; 6,48; 7,1, 33; 9,38; 10,1; 13,2, 45; 16,1
să (ne) suim: *conj. prez. 1.pl.* 4,36

SUNET: s.n.
sunetul: *sg. ac.* 6,41

(a) **SUPUNE:** v. III
au supus: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,3, 10, 11

SUPĂRARE: s.f.
supărare: *sg. ac.* 6,11
supărări: *pl. nom.* 12,13

SURLĂ: s.f.
surla: *sg. nom.* 3,45

(a) **SURPA:** v. I
au surpat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,68; 6,7
surpa: *ind. imp. 3.pl.* 8,13

SURPARE: s.f.; var. (Înv. şi reg.) **SURUPARE**
surupărea: *sg. ac.* 3,43
surpările: *pl.ac.* 9,62

SURPAT, -Ă: adj.
surpate: *f. pl. ac.* 4,38

SUS: adv.
sus: *adv. în loc. adj.* ***din sus*** 3,37; 6,1

(a) **SUSPINA:** v. I
au suspinat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,27

SUTAŞ: s.m.
sutaşi: *pl. nom.* 3,55

Ş

ŞANŢ: s.n.
şanţuri: *pl. ac.* 6,20, 51

ŞCOALĂ: s.f.
şcoală: *sg. ac.* 1,15

(a) **ŞEDEA:** v. II
şedea: *ind. imp. 3.pl.* 1,28; 14,9
au şezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,1, 30; 7,4; 9,33; 11,52; 14,12
a şedea: *inf. prez.* 2,7; 10,62
am şezut: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,52, 53
ai şezut: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,55

ŞES: s.n.
şesuri: *pl. ac.* 6,40

(a se) **ŞTERGE:** v. III „a distruge, a nimici"
a şterge: *inf. prez.* 3,35; 5,2, 27
să şteargă: *conj. prez. 3.pl.* 5,9, 10
au şters: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,73; 14,14
să (se) şteargă: *conj. prez. 3.pl.* 14,36
să şteargă: *conj. prez. 3.sg.* 16,13

(a) **ŞTI:** v. IV
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 2,65
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 3,52
vor şti: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,11
să ştie: *conj. prez. 3.pl.* 7,42
să ştiţi: *conj. prez. 2.pl.* 11,31
ştiţi: *ind. prez. 2.pl.* 13,3
ştiia: *ind. prez. 3.sg.* 15,12

T

TABĂRĂ: s.f.
taberile: *pl. nom./ac.* 3,3, 15; 6,5, 6
taberi: *pl. nom.* 3,27
tabără: *sg. ac.* 3,41; 4,4, 13; 5,39, 49; 9,6, 11; 10,79; 11,18
tabăra: *sg. nom./ac.* 3,57; 4,1, 2, 5, 7, 20, 29, 30; 5,37, 41, 66; 6,32, 48, 51; 7,19, 39, 43; 9,2, 5, 64; 10,48, 53, 75, 80, 86; 11,67, 68, 73; 12,26, 28; 13,20, 43; 14,3; 15,25, 39; 16,6, 8
taberilor: *pl. gen.* 4,23
taberii: *sg. gen.* 6,32; 12,27

TABLĂ: s.f.
table: *pl. ac.* 14,18, 48
tăbli: *pl. ac.* 8,22; 13,42; 14,26

TALANT: s.m.
talanţi *pl. ac.* 11,28; 13,16, 19; 15,31
tălanţi: *pl. ac.* 15,35

TARE: adj./adv.
tare (foarte): *adj. f. sg. nom.* 1,4
tare: *adj. f. sg. ac.* 2,42, 66; 3,17; 4,30; 5,6; 6,6, 41; rezum. cap.9; 11,15; 13,54
tari: *adj. m pl. nom./ac.* 3,15, 27; 11,44
tare: *adv.* „vitejeşte" 4,35; 5,61, 67; 16,23

TATĂ: s.m.; var. (Înv. şi pop.) **TĂTÂNE**
tatăl: *sg. nom./ac.* 2,54; 3,2; rezum. cap.13; 16,24
tată: *sg. nom.* 2,65
tatălui: *sg. dat.* 11,32; 13,28
tată-său: *sg. nom.* 16,21
tătâni-tău: *sg. gen./dat.* 6,23; 11,9
tătâni-său: *sg. gen./dat.* 11,40; 13,27; rezum. cap.16; 16,1
tâtâni-mieu: *sg. gen.* 13,3; 16,2

(a) **TĂBĂRÎ:** v. IV
tăbărea: *ind. imp. 3.sg.* 14,13

(a) TĂCEA: v. II
au tăcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,3; 7,50; 9,57; 11,5, 38, 52; 14,4

TĂCERE: s.f.
tăceare: *sg. ac.* 9,58

(a se) TĂIA: v. I
(să) taie: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
tăindu-: *gerunziu* 1,59
tăia: *ind. imp. 3.pl., în loc.v. tăia împrejur* „circumcideau" 1,63
tăiase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl., în loc.v. tăiase împrejur* 1,64
au tăiat: *ind. pf.c. 3.pl., în loc.v.* ***au tăiat împrejur*** 2,46
tăind: *gerunziu* rezum. cap.2
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,14; 3,47; 4,39; 6,6; 11,71; 13,47
tăindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.7
a **tăia:** *inf. prez.* 9,66

TĂIAT, -Ă: adj./s.
tăiate: *adj. n. pl. ac.* 5,14; 13,45
(celor) tăiați: *s.m. pl. gen.* 11,4

TĂINUIT, -Ă: adj.
tăinuite: *f./n. pl. ac.* 1,24; 2,36

TĂMÂIE: s.f.
tămâi: *pl. ac.* 1,58
tămâie: *sg. ac.* 2,15

TĂMÂIERE: s.f.
tămâierilor: *pl. gen.* 4,49
tămâiare: *sg. ac.* 4,50

TĂRIE: s.f. (ccr.) „cetate întărită", „fortificație"; închisoare; „putere"
tărîile: *pl. ac.* 1,2
tărie: *sg. ac.* 1,35; 2,46; 3,19; 4,61; 6,37; 9,10; 14,10
tăriii: *sg. gen.* 5,50, 56
tăriia: *sg. ac.* 6,18; 8,1
tării: *pl. ac.* 10,19

TĂRIME: s.f. „întăritură", „fortificație"
tărime: *sg. ac.* 6,61
tărimea: *sg. ac.* 6,62

TÂRSÂNĂ: s.f.; var. (Înv.) **TĂRSINĂ** (Înv.) „țesătură aspră din păr de capră, purtată de asceți sau de călugări direct pe piele"; „țesătură groasă (ca pânza de sac)"
tărsine: *pl. ac.* 2,14
tărsâne: *pl. ac.* 3,47

TĂTÂNE: s.m.; vezi **TATĂ**

TÂMPINĂ: s.f.; var. (Înv.) **TÂMPENĂ**
tâmpene: *pl. ac.* 9,39

TÂNĂR, -Ă: adj./s
tânăr: *adj. m. sg. nom.* 11,54; 13,31
tinăr: *adj. m. sg. ac./gen.* 6,17; rezum. cap.10
tinerii: *s.m. pl. nom.* 1,27; 2,9
tinărul: *s.m. sg. nom.* 11,57
(cei) tineri: *s. m. pl. nom.* 14,9

TÂNGUIRE: s.f.
tânguire: *sg. ac.* 1,28; 9,41

(a) TÂRNOSI: v. IV
au târnosit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,57

(a se) TEME: v. III
(s-)au temut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19; 3,30; 4,21; 9,6; 10,8; 12,28, 42
să (vă) teameți: *conj. prez. 2.pl.* 2,62; 3,22
(vă) teameți *ind. prez. 2.pl.* 4,8
(să) va teame: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,41
(să) temea: *ind. imp. 3.pl.* 8,12
temându(-să): *gerunziu* 12,40

TESTAMENT: s.n.; var. (Înv. și reg.) **TESTAMÂNT**
testamânt: *sg. ac., în sintagma sfântul* ***testamânt*** 1,16
testamentului: *sg. gen., în sintagma* ***cărțile testamentului Domnului*** 1,60
testamântul: *sg. ac.* 2,27, 50, 54; 4,10

TICĂLOȘEȘTE: adv.
ticăloșaște: *adv.* rezum. cap.1

TINEREȚE: s.f.
tinereațe: *sg. ac.* 1,7; 16,2
tinereațele: *pl. ac.* 2,66

TIRAN: s.m.
tirani: *pl. ac.* 1,5

(a) TOCMI: v. IV; var. (Reg.) **(a) TOGMI**
a **togmi:** *inf. prez.* 8,17

TOCMIRE: s.f.; var. (Înv.) **TOGMIRE**
togmiri: *sg. gen.* rezum. cap.8

TOPARHIE: s.f. „principat", „ținut"; cuvântul nu este înregistrat în DLR, în schimb se regăsește substantivul TOPARH „principe", cu precizarea „grecism învechit".
toparhii: *pl. ac.* 11,28

(a se) TRAGE: v. III
(s-)au tras: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,6
au **tras:** *ind. pf.c. 3.sg.* 11,38
a trage: *inf. prez.* 14,1

(a) TRĂI: v. IV
a **trăi:** *inf. prez.* 2,13; 4,35
veți trăi: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,33
trăind: *gerunziu* 6,55

TRÂMBIȚĂ: s.f.
trâmbițele: *pl. ac.* 3,54; 4,40; 5,33; 6,33, 38; 7,45; 9,12
trâmbița: *sg. ac.* 4,13; 5,31
trâmbițe: *pl. ac.* 16,8

TREABĂ: s.f.
trebile: *pl. ac.* 3,32; 6,56; 10,37; 13,15
treaba: *sg. ac.* rezum. cap.4; 11,63
trebi: *pl. ac.* 10,35, 41
treabă: *sg. ac.* 10,43
trebilor: *pl. gen.* 12,45

(a) TREBUI: v. IV
trebuie: *ind. prez. impers.* 10,36; 12,11

(a) TRECE: v. III
au **trecut:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,3; 5,6, 24, 43, 51, 52; 7,18; 12,10, 30; 16,6
trecând: *gerunziu* 2,22; rezum. cap.11
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,40
a treace: *inf. prez.* 5,41; 15,4
să treacem: *conj. prez. 1.pl.* 5,48
vom treace: *ind. viit.I. 1.pl.* 5,48

TRECERE: s.f.
treacere: *sg. ac.* rezum. cap.5;
treacere: *sg. ac., în loc adv.* ***fără treacere*** „necontenit" 12,11

TRECUT, -Ă: adj.
trecuți: *m. pl. ac.* 10,41

(a) TREMURA: v. I
tremurând: *gerunziu* 16,6

TRIBUN: s.m.; var. (Înv.) **TRIVUN**
trivuni: *pl. nom.* 3,55
trivunilor: *pl. dat.* 16,19

TRIMIS, -Ă: adj./s.
trimis: *adj. m. sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 2,25; 12,8; rezum. cap.15
trimiși: *adj. m. pl. nom.* 14,21; 15,17
(cei) trimiși: *s.m. pl. nom.* 2,15, 17
trimișilor: *pl. dat.* rezum cap.9

(a se) **TRIMITE:** v. III; var. (Înv. și reg.) **(a) TREMITE**
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,30, 46; rezum. cap.3; 3,27, 39; 5,10, 25, 38, 47; 6,60; 7,8, 10; 8,10, 20; 9,60, 70; 10,3, 17, 20, 51, 89; 11,9, 17, 41, 42, 58, 62; 12,1, 2, 3, 26, 47, 49; 13,11, 14, 18, 21, 25, 34; 14,2, 24; 15,1, 26; 16,18, 19, 20, 21
era **trimiși:** *pasiv ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.2; 7,41
să **trimită:** *conj. prez. 3.sg.* 3,35; 13,21
am trimis: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 6,12; 11,31; 12,16
trimite: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; rezum. cap.11; rezum. cap.13; rezum. cap.15; rezum. cap.16
(s-)au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.7; rezum. cap.14
trimite: *imperativ 2.sg.* 7,7; 13,16
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,19, 26, 27; 8,17, 22; 9,35; 10,69; 11,44; 13,19; 14,19; 15,28
trimițând: *gerunziu* rezum. cap.8
trimit: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8
a **trimite:** *inf. prez.* 9,1; 12,10
vom trimite: *ind. viit.I. 1.pl.* 10,28
trimit: *ind. prez. 1.sg.* 10,29
vei trimite: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,43
era tremise: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 12,7
e trimisă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 12,7
ați trimis: *ind. pf.c. 2.pl.* 12,10; 13,37
trimisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 12,19; rezum. cap.14; rezum. cap.16
să trimiță: *conj. prez. 3.sg.* 16,18

TRUFAȘ, -Ă: adj.
trufașu: *m. sg. nom.* 7,34
trufaș: *m. sg. nom.* 7,47

TRUFIE: s.f.
trufie: *sg. ac.* 1,25; rezum. cap.7

TRUP: s.n.
trupurile: *pl. ac.* 11,4

TUFĂ: s.f.
tufe: *pl. ac.* 4,38

(a) TULBURA: v. I; (Înv.) **(a)** TURBURA
turbura: *ind. imp. 3.pl.* 3,5; 7,22
(s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,6

TURN: s.n.
turnuri: *pl. nom./ac.* 1,35; 4,60; 5,5; 6,37, 51; 13,33
turnurile: *pl. ac.* 5,5, 65; 16,10
turn: *sg. ac.* 13,43

Ț

ȚARĂ: s.f.
țara: *sg. ac., în sintagma* ***țara grecească*** rezum. cap.1; 1,1; 6,2
țara: *sg. ac.* 1,24; 7,6; 9,69; 10,52; 14,6, 17, 28, 31, 36; 15,4, 6, 21, 35; 16,13, 18
țară: *sg. ac.* 6,13; 7,24; 9,65; 11,62, 64; 13,49; 14,42, 43, 44; 15,4; 16,4
țărâlor: *pl. gen./dat.* 3,31; 15,15, 19
țări: *pl. ac.* 6,29
țărâle: *pl. ac.* 8,8; 15,23; rezum. cap.16
țărâi: *sg. dat. adn.* 9,25; 13,34
țărâi: *sg. gen.* 14,9, 28, 37

ȚĂRM: s.n.; var. (Înv. și reg.) **ȚĂRMURE**
țărmurele: *pl. ac.* 11,1

ȚEAPĂN, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) **ȚAPIN;** (Reg.) **ȚAPÂN** „trainic", „puternic"
țapân: *n. sg. ac.* 1,35
țapine: *n. pl. ac.* 1,35; 5,60
(mai) țapână: *f. sg. nom.* 9,14

ȚEREMONIE: s.f.; vezi CEREMONIE

(a se) ȚINE: v. III; var. **(a se)** ȚINEA
țâne: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
au ținut: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,12
ținea: *ind. imp. 3.sg.* 1,60
să (se) ție: *conj. prez. 3.sg.* 4,59
să ție: *conj. prez. 3.sg.* 4,61
(să) țin: *ind. prez. 3.pl.* 5,27
a **ținea:** *inf. prez.* 6,50
a **(să)** ținea: *inf. prez.* 7,49
ținând: *gerunziu* 8,15; 10,27
să ții: *conj. prez. 2.sg.* 10,20
ați ținut: *ind. pf.c. 2.pl.* 10,26
țin: *ind. prez. 3.pl.* 11,33
au ținut: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,47; 14,35
țineți: *ind. prez. 2.pl.* 15,28
ținem: *ind. prez. 1.pl.* 15,33

ȚINUT: s.n.
țânuturile: *pl. ac.* 3,37
țânuturilor: *pl. dat.* 7,7
țânutul: *sg. ac.* 8,8
țânut: *sg. ac.* 13,20
ținutului: *sg. gen.* 3,29; 9,53, 61
ținuturilor: *pl. gen.* 3,41
ținuturile: *pl. ac.* 6,1
ținutul: *sg. ac.* 8,3; 12,25, 32; 16,14

U

(a se) UCIDE: v. III
au ucis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 2,24, 25; 3,11; 5,28, 35; 6,46; 7,4, 16; 9,61, 69; 11,48; 13,23, 31; 16,16, 22
(să) ucidea: *ind. imp. 3.pl.* 1,63
ucidea: *ind. imp. 3.sg.* 1,64; rezum. cap.3
(s-)au ucis: *ind. pf.c. 3.pl* 1,66; 5,13; rezum. cap.16
ucigând: *gerunziu* rezum. cap.2; rezum. cap.3; rezum. cap.5; rezum. cap.6; rezum. cap.7; rezum. cap.10; rezum. cap.11; rezum. cap.13
să ucigă: *conj. pez. 3.sg./pl.* rezum. cap.2; 11,10; 16,19, 22
ucisu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,9
a ucide: *inf. prez.* 5,2; 9,32; 11,45; 12,40; 15,40; 16,21
au fost ucis: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.7
(să) ucide: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
(să) ucig: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.12
ucide: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13

UCIDERE: s.f.
ucidere: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,25

(a se) **UITA:** v. I
să **uite:** *conj. prez. 3.pl.* 1,51
(s-)au uitat: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,61

ULIȚĂ: s.f.
ulițe: *pl. ac.* 1,58; 2,9; 14,9

(a) UMBLA: v. I
umbla: *ind. imp. 3.sg.* 3,37; rezum. cap.6; 11,60; 13,20
a **umbla:** *inf. prez.* 6,23
să **umble:** *conj. prez. 3.pl.* 6,59; 10,37; 15,41
au umblat: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,62
umblând: *gerunziu* 16,14

(a se) **UMPLE:** v. III
(s-)au umplut *ind. pf.c. 3.sg.* 5,15

UNEALTĂ: s.f. „tehnică de luptă avansată"; cf. 2Par (26,15), unde termenul folosit de traducători pentru a denumi aceeași realitate este ***meșteșugiri***
unealte: *pl. ac.* 5,30

UNIRE: s.f. (aici) „nevinovăție", „curăție sufletească"
unirea: *sg. ac.* 2,37, 60

URÂCIUNE: s.f.
urăciuni: *pl. ac.* 1,51
urăciunea: *sg. ac.* 6,7
urăciune: *sg. ac.* 13,17

URÂT, -Ă: adj.
urâtul: *adj. antep. m. sg. ac.* 1,57

URGIE: s.f.
urgiia: *sg. ac.* 2,44
urgiii: *sg. gen.* 2,49

(a) URGISI: v. IV
urgisea: *ind. imp. 3.pl.* 3,14
am urgisit: *ind. pf.c. 1.pl.* 6,59
au urgisit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,34; 11,11

URIAȘ: s.m.
uriașu: *sg. ac.* 3,3

(a) URÎ: v. IV
urâse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 11,21

(a) URMA: v. I
au urmat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 9,16
să **urmeaze:** *conj. prez. 3.pl.* 1,46
urmând: *gerunziu* 4,16

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. adj.* ***cei mai de*** *pre urmă* 4,15; 5,53

URMĂTOR, -TOARE: adj./s.
următoriu: *adj. m. sg. nom./ac.* 4,28; rezum. cap.16
următoriul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.6

URȘINIC: s.n. (Înv.) „purpură"
urșinic: *sg. ac.* 4,23; 8,14; 10,20, 62, 64; 11,58; 14,43, 44

(a) USCA: v. I
usucă: *imperativ 2.sg.* 4,32

USCAT: s.n.
uscat: *sg. ac.* 8,23

(a se) USEBI: v. IV; vezi (a se) OSEBI

USEBIRE: s.f.; vezi OSEBIRE

USEBIT, -Ă: adj.; vezi OSEBIT, -Ă

USPĂȚ: s.n.; vezi OSPĂȚ

UȘĂ: s.f.
ușilor: *pl. gen.* 1,58
uși: *pl. ac.* 4,57

V

VAHIM: s.n.
vahim: *sg. ac.* 13,37

VAL: s.n.
valuri: *pl. ac.* 6,11

VAS: s.n.
vasele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,23, 24; 2,9; 14,15
vase: *pl. nom./ac.* 4,49; 11,58; 14, 10; 15,26

VĂPAIE: s.f.
văpaie: *sg. ac.* 2,59
văpăi: *pl. ac.* 3,5

(a) VĂRSA: v. I
varsă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
au vărsat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,39; 7,17
vărsând: *gerunziu* rezum. cap.4

(a) VĂTĂMA: v. I
va vătăma: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,48

VÂNAT: s.n.
vânat: *sg. ac.* 3,4

(a) VÂNTURA: v. I
vântura: *ind. imp. 3.pl.* 7,46

VÂRTOS: adv.
(mai) vârtos: 1,65; rezum. cap.3

VÂRTUTE: s.f.
vârtutea: *sg. ac.* 3,35; 8,1
vârtutii: *sg. gen.* 4,32

(a) VÂSLI: v. IV; var. (Înv. și reg.) (a) VÂNSLA: v. I
au vânslat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,37

VEAC: s.n./m.
veaci: *pl. ac., în loc. adv.* ***în veaci*** 2,57
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***în veac*** 3,7; 4,24; 8,23; 14,41

(a se) VEDEA: v. II
să vază: *conj. prez. 3.sg.* 7,7, 9
să **(să)** vază: *conj. prez. 3.pl.* 13,29
(s-)au văzut: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 1,13; 9,27; 15,20
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,6, 24; 3,17, 29, 42; 4,7, 12, 20, 30, 38; 5,31; 6,43, 62; 7,11, 23, 25, 44; 8,18; 9,6, 7, 14, 16, 39, 57; 10,64; 11,39, 49, 73; 12,1, 42; 13,54; 14,35; 15,32, 36; 16,6
să **văzu:** *conj. prez. 1.sg.* 2,7
văzând: *gerunziu* 4,21, 35; 6,47; 11,38; 12,51; 13,2
să **văz:** *conj. prez. 1.sg.* 7,28
am **văzut:** *ind. pf.c. 1.pl.* 13,3
a vedea: *inf. prez.* 3,59; 7,30
(să) vedea: *ind. imp. 3.sg.* 4,20

să (ne) vedem: *conj. prez. 1.pl.* 10,56
vedea: *ind. imp. 3.pl.* 12,29

VEDERE: s.f.
vedearea: *sg. ac.* 2,23
vedeare: *sg. ac.* 13,27

(a) VENI: v. IV
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,30; 2,15; 3,40, 41, 46; 4,5, 26, 29, 45; 5,14, 33, 46, 53; rezum. cap.6; 6,3, 5, 20, 29, 31; 7,5, 10, 11, 14, 27, 29; 9,34, 43, 64, 65; 10,7, 57; 11,15, 44, 60; 12,32, 33, 41, 42, 47, 52; 13,20, 22; 14,22; 15,11, 15, 17, 32
va veni: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,41; 3,33
venind: *gerunziu* 3,17
ar veni: *cond. prez. 3.sg.* 4,46
a veni: *inf. prez.* 5,11, 39; 9,72; 12,26; 13,21
veni-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 7,28
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 7,30; 8,4; 16,22
vor veni: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,32
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,67
am venit: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,45
vom veni: *ind. viit.I. 1.pl.* 15,31
vin: *ind. prez. 3.pl.* 3,20
să vie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,39; 4,35, 60; 5,45; 9,60, 69; 10,59; 12,17; 13,1, 12, 22; 16,19
viind: *gerunziu* 4,12
vino: *imperativ 2.sg.* 5,12; 11,9; 12,45
vie: *conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.* 5,42
vii: *ind. prez. 2.sg.* 7,45

VENIRE: s.f.
venirea: *sg. ac.* 11,44

VENIT: s.n.
veniturile: *pl. ac.* 10,40, 42, 44, 45; 13,15

VERS: s.n.
versuri: *pl. ac.* 13,51

VESEL, -Ă: adj.
veaseli: *m. pl. nom.* rezum. cap.5
veasel: *m. sg. nom.* 6,11
veseli: *m. pl. nom.* rezum. cap.13

(a se) VESELI: v. IV
veselea: *ind. imp. 3.sg.* 3,7
(s-)au veselit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,48; 11,44
veselimu(-ne): *ind. prez. 1.pl.* 12,12
(să) veseleaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
au veselit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,11

VESELIE: s.f.
veselie: *sg. nom./ac.* 3,2; rezum. cap.4; 4,56, 58, 59; 5,23, 54; 7,48; 10,66; 13,52; 14,11
veseliia: *sg. ac.* 14,21

VESTE: s.f.
veastea: *sg. ac.* rezum. cap.8

(a se) VESTI: v. IV
(s-)au vestit: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 2,31; 3,9; 9,37; 11,51; 14,10
(să) veseteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
au vestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,26; 5,38; 9,63; 11,21, 22, 40; 12,26; 14,21; 16,1
vestind: *gerunziu* 5,14
a vesti: *inf. prez.* 5,49; 12,23
vestea: *ind. imp. 3.pl.* 6,5
vestiţi: *imperativ 2.pl.* 10,63
(să) vestea: *ind. imp. 3.sg.* 10,64
să (se) vesteascâ: *conj. prez. 3.sg.* 15,9

VESTIT, -Ă: adj.
vestit: *m. sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,11; 10,1; 11,37
vestită (foarte): *f. sg. nom.* 6,1
vestită: *f. sg. nom.* rezum. cap.7
vestitului: *adj. antep. m. sg. gen.* rezum. cap.10

VEŞMÂNT: s.n.
vejmintele: *pl. ac.* 2,14; 3,47; 4,39; 5,14; 11,71; 14,9

VEŞNIC, -Ă: adj.; var. (Înv. şi pop.) VECINIC, -Ă
veacinic: *n. sg. nom./ac.* 2,51; 6,44
vecinicii: *adj. antep. f. sg. gen.* 2,54
veacinică: *f. sg. ac.* 13,29

VIAŢĂ: s.f.
vieţii: *sg. gen.* 9,71

VICEÎMPĂRAT: s.m.; var. VIŢEÎMPĂRAT (cf. lat. *vicerex;* în Vulgata, ac. *vicere gem*); cuvântul nu este înregistrat în MDA alături de celelalte cuvinte compuse cu *vice-*
viţeîm părat: *sg. ac.* rezum. cap.3

VICLEAN, -Ă: adj./s.
vicleani: *adj. m. sg. nom./ac.* 1,12, 36; 7,5
vicleanilor: *adj. antep. m. pl. gen.* 9,69
(cei) vicleani: *s.m. pl. nom./ac.* 3,5; 9,23

VICLEŞUG: s.n.
vicleşug: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu vicleşug/întru*** *vicleşug* 1,31; rezum. cap.7; 7,10, 27, 30; rezum. cap.9; rezum. cap.11; 11,1; rezum. cap.12; 13,17, 31; rezum. cap.16; 16,15
vicleşug: *sg. ac.* 8,28

VIE: s.f.
vii: *pl. ac.* 3,56

VIERME: s.m.
viiarme: *sg. nom.* 2,62

VIITOR, -TOARE: adj.
viitoare: *n. pl. nom.* 15,8

(a se) VINDE: v. III
(s-)au vândut: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,16
să vânză: *conj. prez. 3.sg.* 12,36
a vinde: *inf. prez.* 13,49

VINOVAT, -Ă: adj.
vinovaţi: *m pl. nom.* 10,43
vinovat: *m sg. nom.* 14,45

VINOVĂŢIE: s.f.
vinovăţie: *sg. ac.* 9,10

VISTIERIE: s.f.
vistieriia: *sg. ac.* 3,28
vistieriile: *pl. ac.* 3,29
vistierie: *sg. ac.* 14,49

VIŢĂ: s.f.
viţa: *sg. ac.* 14,12

VIU, VIE: adj.
viu: *m. sg. nom./ac.* 1,7; 8,7; 14,2

(a) VOI: v. IV
au voit: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,41

VOIE: s.f.
voia: *sg. nom.* 3,60

VOIEVOD: s.m.
voievod: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 8,10; 15,38; 16,11
voivod: *sg. nom.* rezum. cap.3
voivodul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; rezum. cap.10
voie**vozii:** *pl. ac.* 6,57
voie**vodul:** *sg. ac.* rezum. cap.7; rezum. cap.14

VORBĂ: s.f.
vorbe: *pl. ac.* 7, 15
vorbă: *sg. ac.* 11,22

(a) VORBI: v. IV
să vorbească: *conj. prez. 3.sg.* 15,28

VRĂJMAŞ: s.m.
vrăjmaşii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.4; 7,29; 14,34; 16,2
vrăjmaşul: *sg. nom.* 8,23
vrăjmaşilor: *pl. gen.* 14,29, 33

(a) VREA: v. II
nevrând: *gerunziu* rezum. cap.2
vrea: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 3,34; rezum. cap.5; 5,48; 7,5; 8,13; 11,45, 49; 13,14; 16,13
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,66; 4,27; 7,30; 8,9; 14,31; 15,27
vreau: *ind. prez. 3.pl.* 5,67
vor vrea: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,30
vrând: *gerunziu* 11,63
vrut-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,10
am vrut: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,14
ar vrea: *cond. prez. 3.pl.* 12,34
vreau: *ind. prez. 1.sg.* 15,3, 4

VREDNIC, -Ă: adj./s.
(ceale) vreadnice: *s.n. pl. nom.* 8,15
vrednic: *adj. m. sg. nom.* 10,19
vreadnice: *adj. n. pl. ac.* 10,54
vreadnici: *adj. m. pl. nom.* 13,40
vreadnic: *adj. n. sg. nom.* 14,34

VREDNICIE: s.f.
vreadnicii: *pl. ac.* 10,24, 28

VREME: s.f.
vreame: *sg. ac.* 2,25; 9,7; 11,35; 15,33, 34
vreamea: *sg. nom./ac.* 2,49, 53; 4,54; 8,25, 27; 9,10; 12,1
vremile: *pl. ac., în loc. adv. în* ***vremile sale*** „la timpul potrivit" 4,59
vreamea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în vreamea aceaea*** 4,60; 9,31, 55, 56
vreame: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai înainte*** *de vreame* 6,36
vreamea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în toată vr****eamea* 10,30; 11,36; 12,11; 13,5
vreami: *pl. ac., în loc. adv.* ***într-aceale vremi*** 11,14
vremi: *pl. nom.* 12,10
vreamea: *sg. ac., în loc. adv.* ***preste toată vreamea*** „pentru totdeauna" 15,8

VRERE: s.f.
vreare: *sg. ac.* 4,42

Z

ZABADEU: s.m.; var. ZAVADEU „locuitori ai ţinutului dintre Anti-Liban şi Damasc""(cf. Anania 2001, p. 1412)
zavadei: *pl. nom.* 12,31

ZADARNIC: adv.; var. ZĂDARNIC
zădarnic: 14,44

ZĂBREA: s.f.
zăbrealele: *pl. ac.* 14,48

ZĂPADĂ: s.f.
zăpadă: *sg. nom.* 13,22

ZĂVEAZĂ: s.f.; var. (Înv.) ZAVEASĂ (Înv.) „draperie (la uşa bisericilor)"; (Înv.; prin ext.) „perdea"
zaveasa: *sg. ac.* 1,23
zaveasele: *pl. ac.* 4,51

(a se) ZDROBI: v. IV
va zdro**bi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 3,22; 4,10
(s-)au zdrobit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,23; 4,14, 36; 5,21, 43; 7,43; 9,15, 16, 68; 10,53, 82; 13,51; 15,13
a zdrobi: *inf. prez.* 3,35; 12,53; 13,6
ai zdrobit: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,30
au zdrobit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,7; 8,4, 5
am zdrobit: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,52
să zdrobească: *conj. prez. 3.sg.* 13,1, 20

ZDROBIRE: s.f.
zdrobirea: *sg. ac.* 2,7; 4,32

ZDROBIT, -Ă: adj.
zdrobit: *m. sg. ac.* 8,6

ZECIUIRE: s.f.
zăciuirile: *pl. nom.* 10,31
zeciuirile: *pl. ac.* 3,49
zeciuirilor: *pl. gen.* 11,35

ZI: s.f.
zilele: *pl. nom./ac.* 1,12, 48; 2,1, 49; 3,29, 49; 5,55; 9,24; 10,34; 11,20; 13,43, 52; 14,13, 36
zile: *pl. ac.* 1,30; rezum. cap.4; 4,56, 59; 5,24; 6,9, 31, 51, 52; 7,50; 9,20, 64; 10,34; 11,40, 65; 12,11; 13,26
zioa: *sg. nom./ac.* 1,57; 2,34, 41; 4,25, 54, 59; 5,34, 60, 67; rezum. cap.7; 7,43, 48, 49; 9,27, 34, 43, 49; 10,21, 30, 34, 50, 55; 11,48, 74; 13,30, 39, 51; 14,27
zi *sg. ac.* 1,62; 2,41; 3,47; 4,52; 5,27; 7,16, 45; 8,10; rezum. cap.11; 11,18; 16,2
zio: *sg. nom./ac.* 2,32; 4,6, 59
zilele: *pl. ac., în loc. adv. în/întru toate zilele* 3,12; 6,57; 8,15; 9,71; 10,47; 14,4
zio: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *zori de zio* 4,52
zioa: *sg. ac., în loc. adv. toată zioa* ***şi*** *toată noaptea* 5,50
zio: *sg. ac., în loc. adv. până-n zio* 6,33
zilelor: *pl. gen.* 16,24

(a se) ZICE: v. III
zicând: *gerunziu* 1,12; 2,27, 37, 41; 3,50; 5,10, 15, 19, 38, 42, 48; 7,6, 15, 28, 35; 8,31; 9,9, 58; 10,17, 51, 55, 70; 11,9, 42, 49, 57; 13,8, 15, 17; 15,28
(să) zicea: *ind. imp. 3.sg.* 2,5
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,7, 17, 19, 33, 34, 40, 49; 3,14, 17, 18, 43, 56, 58; 4,5, 8, 17, 30, 36; 5,17, 32, 40, 57; 6,10, 22; 7,3, 14, 18, 36, 40; 8,19; 9,8, 10, 21, 28, 44; 10,4, 11, 16, 22, 63; 11,53; 12,3, 44, 46, 53; 13,3, 46; 14,25, 48; 15,33; 16,2
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,11
a **zice:** *inf. prez.* 6,57; 14,44
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,56
zic: *ind. prez. 3.pl.* 10,72
vei zice: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,9
era **zise:** *pasiv ind. imp. 3.pl.* 14,22
(să) **zic:** *ind. prez. 3.pl.* 14,44

ZID: s.n.
zidurile: *pl. ac.* 1,33; 5,65; 8,10; 9,54; 10,11, 45; 13,10; 14,37
zid: *sg. ac.* 1,35; 13,45
ziduri: *pl. nom./ac.* 4,60; 6,7; 9,50; rezum. cap.12; 12,36; 13,33
zidul: *sg. nom./ac.* 6,62; 12,37
zidurilor: *pl. gen.* 10,45; 16,23

(a se) ZIDI: v. IV
zidind: *gerunziu* rezum. cap.1
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,15, 35, 57; 4,47, 48, 60; 9,50, 62; 12,38; 13,27, 33; 16,9, 15, 23
să (se) zidească: *conj. prez. 3.pl.* 1,50
zidea: *ind. imp. 3.pl.* 3,56
(s-)au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,1
zidise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,7; 10,12
a zidi: *inf. prez.* 10,10, 45; rezum. cap.12; 12,35, 36; 15,40
să zidească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 10,11; 12,37; 15,39
ați zidit: *ind. pf.c. 2.pl.* 13,38

ZIDIRE: s.f.
zidire: *sg. ac.* 10,11; 13,27
zidirea: *sg. ac.* 10,44
zidirii: *sg. gen.* 16,23

ZIS, -Ă: adj.
zis: *m. sg. nom.* rezum. cap.6

ZMOCHIN: s.m.; vezi **SMOCHIN**

ZORI: s.m.
zori: *pl. ac., în loc. adv.* ***în zori de zio*** 4,52

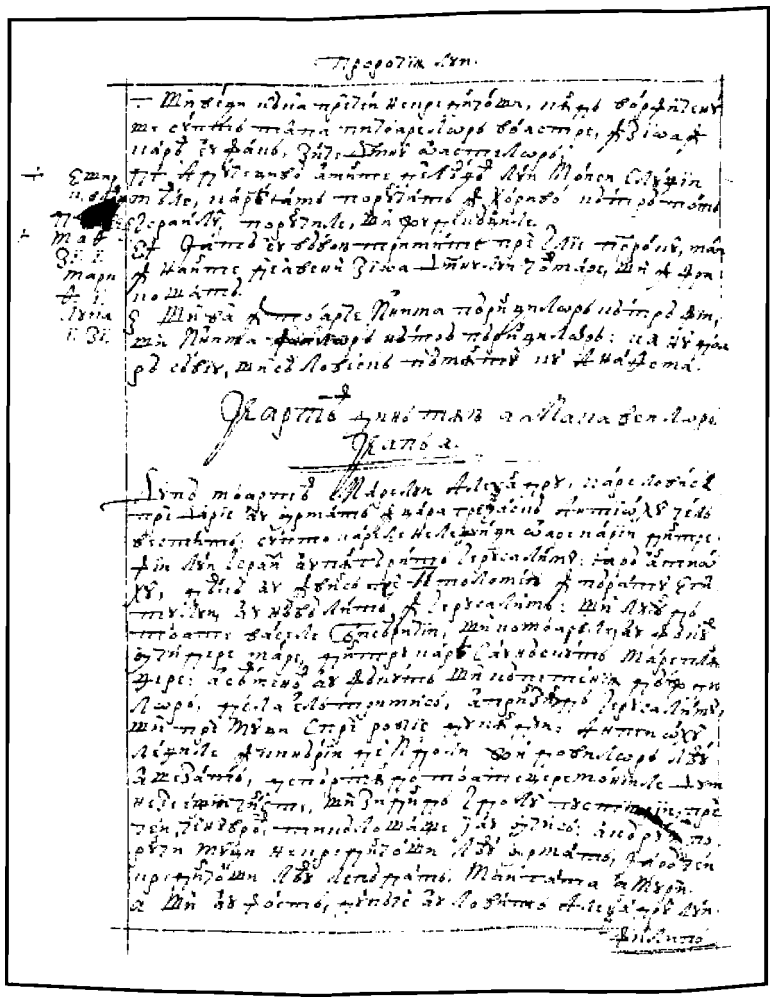

160v

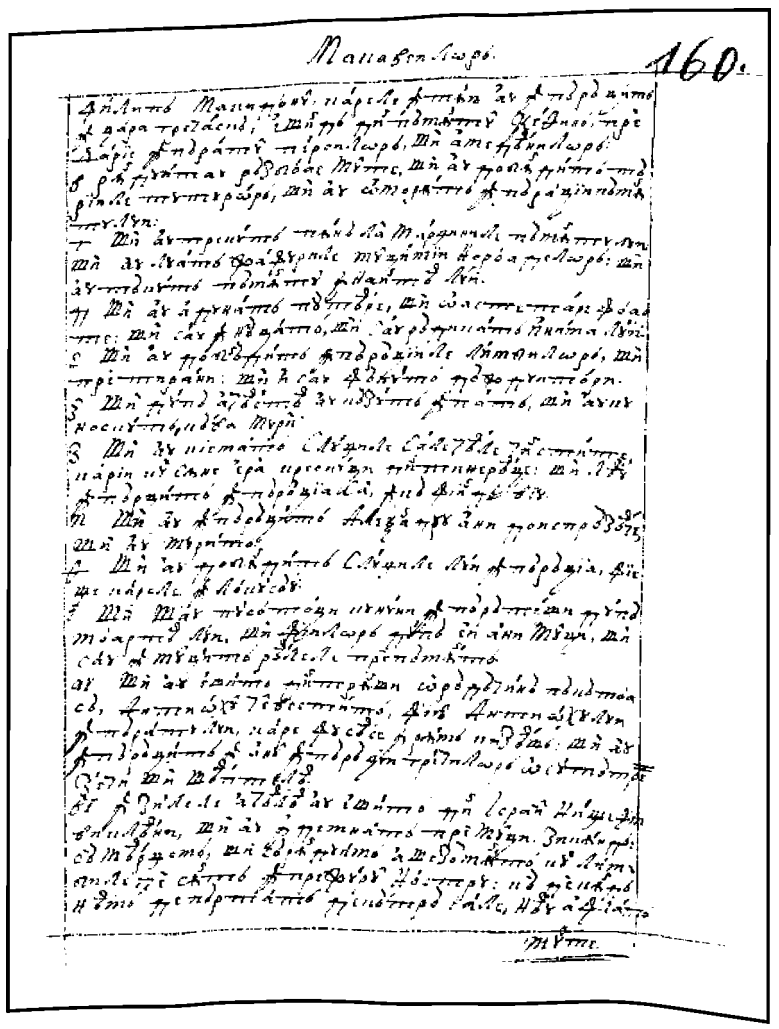

161r

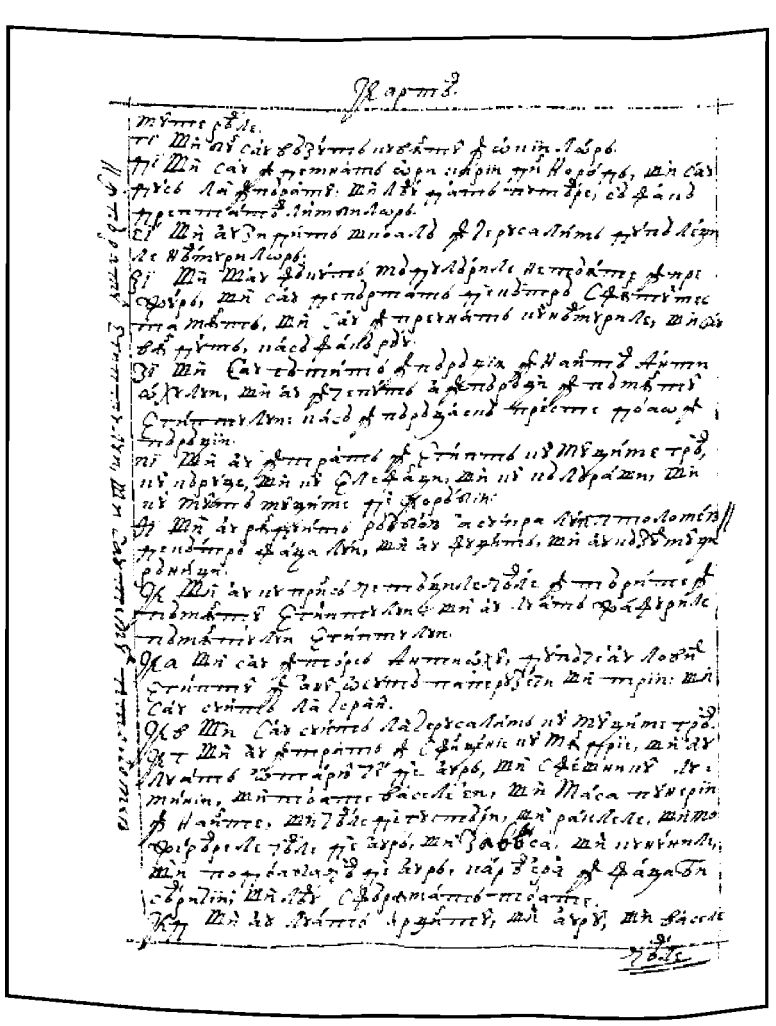

161v

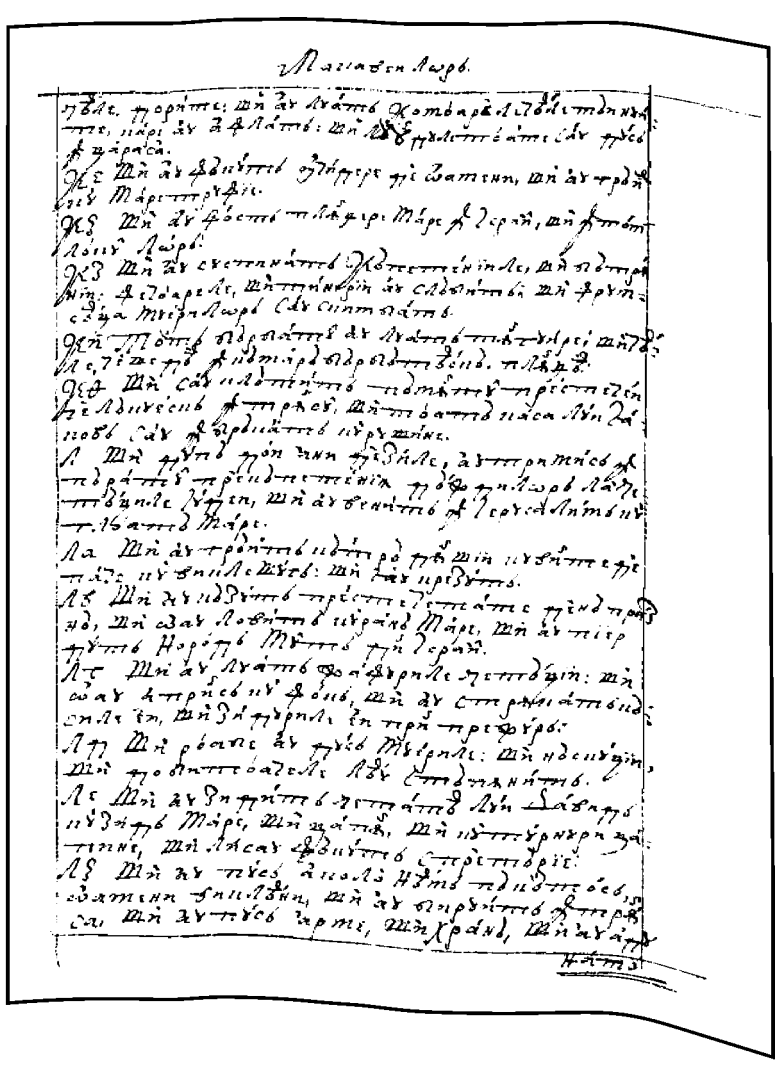

162r

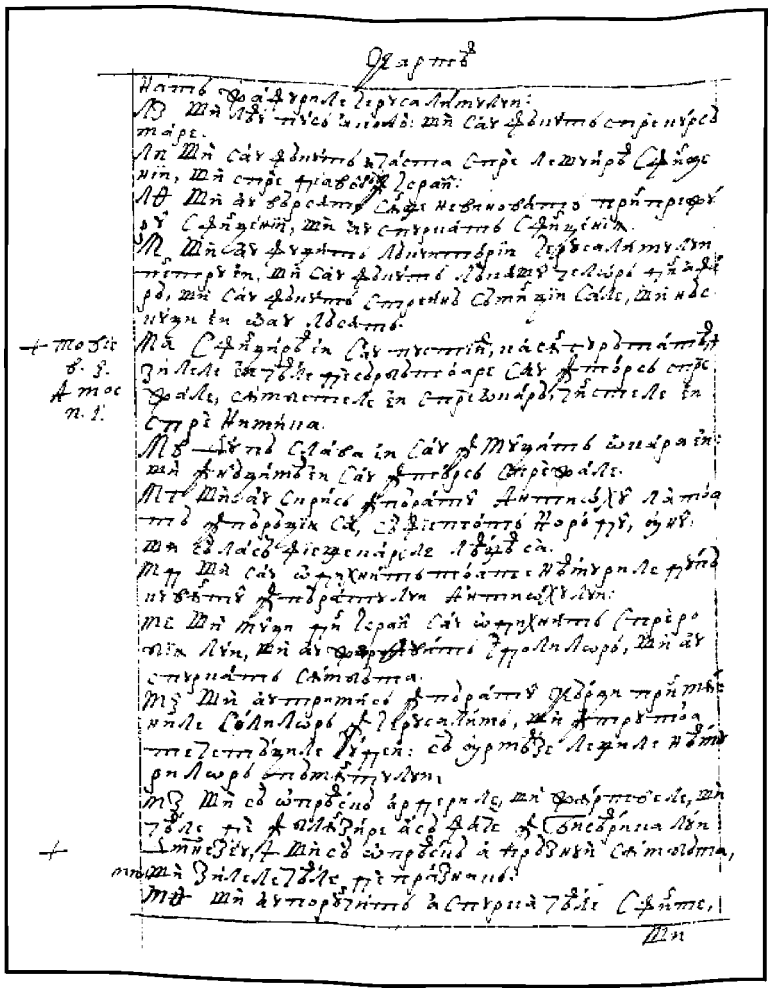

162v

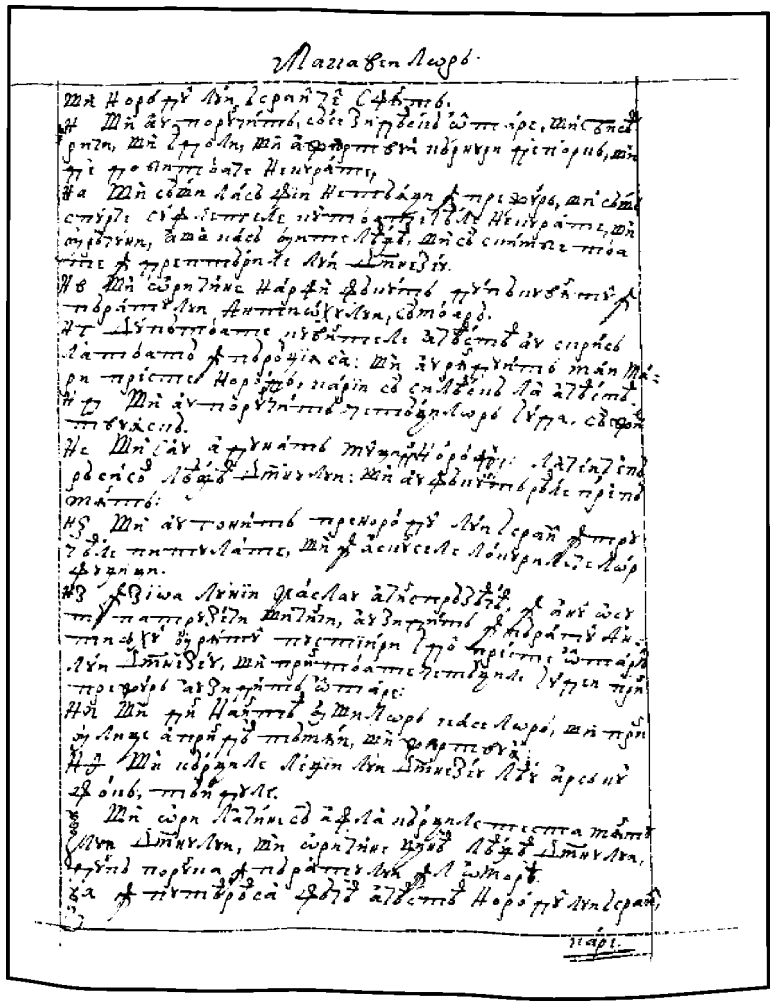

163r

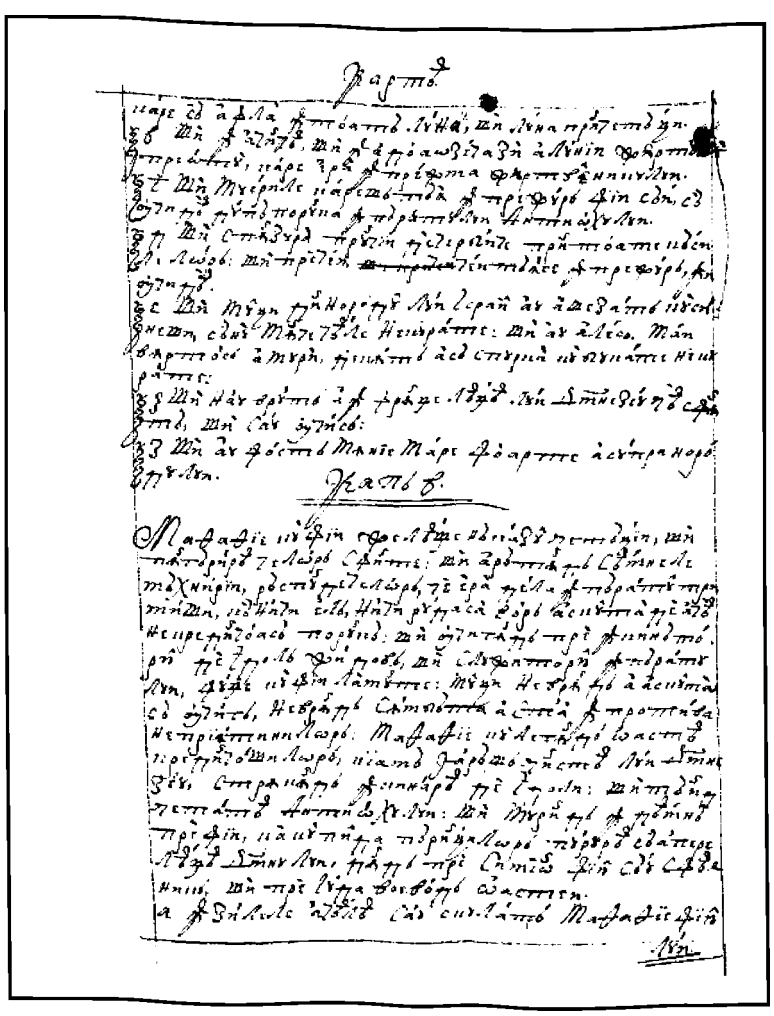

163v

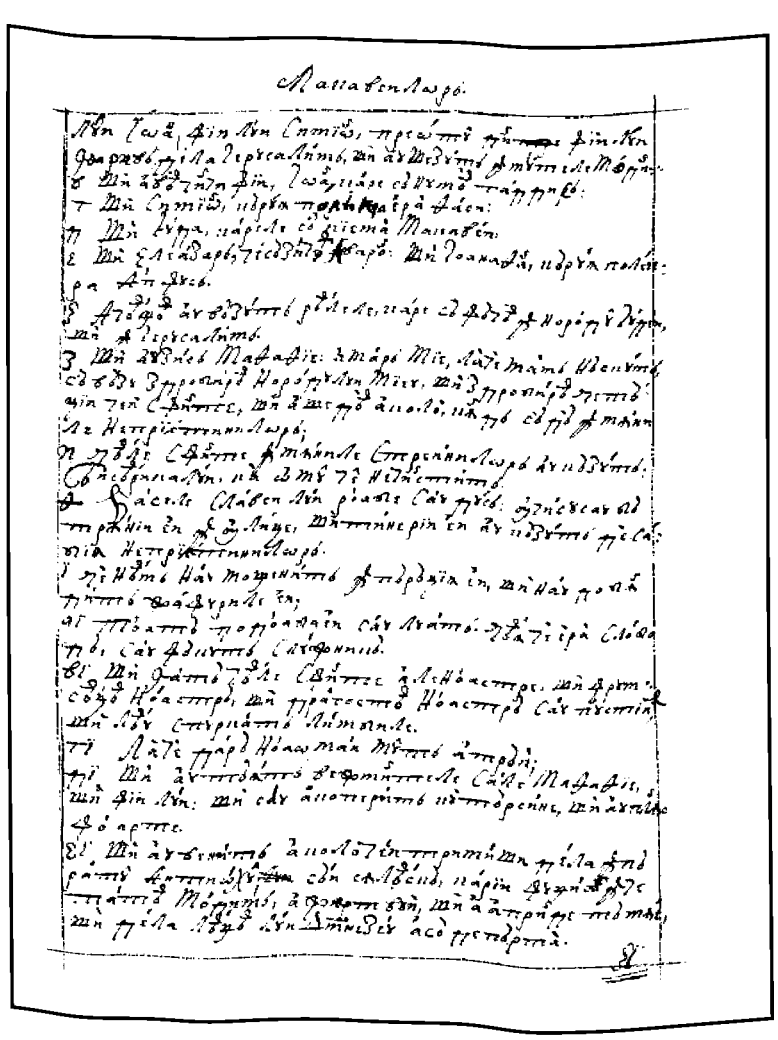

164r

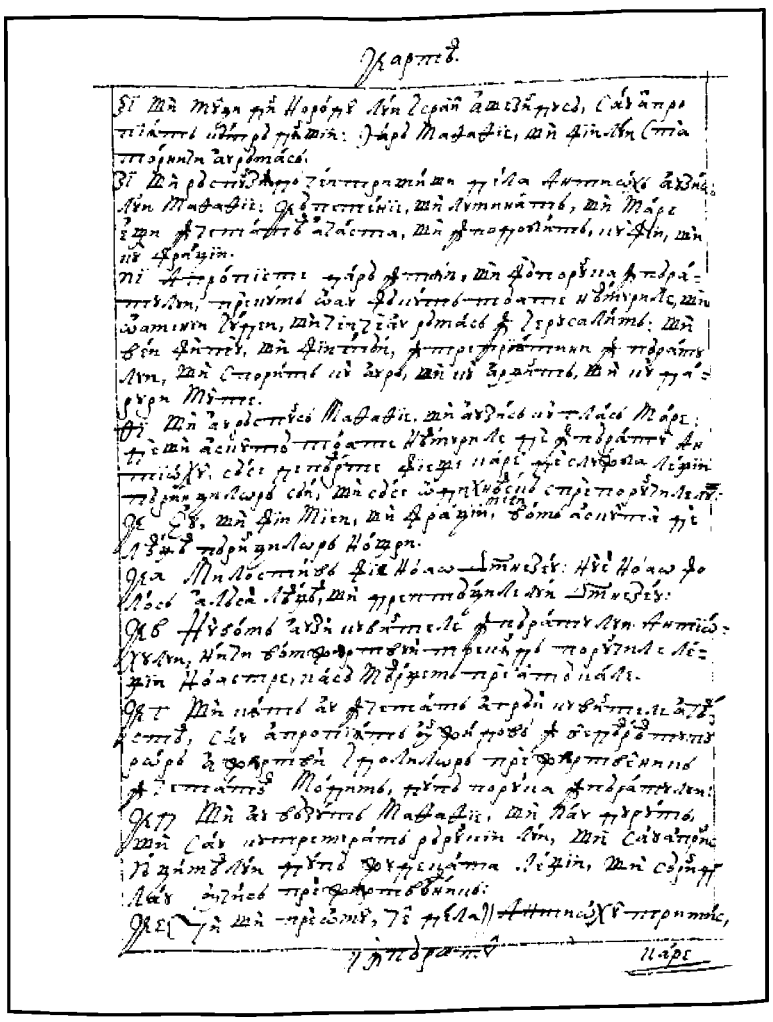

164v

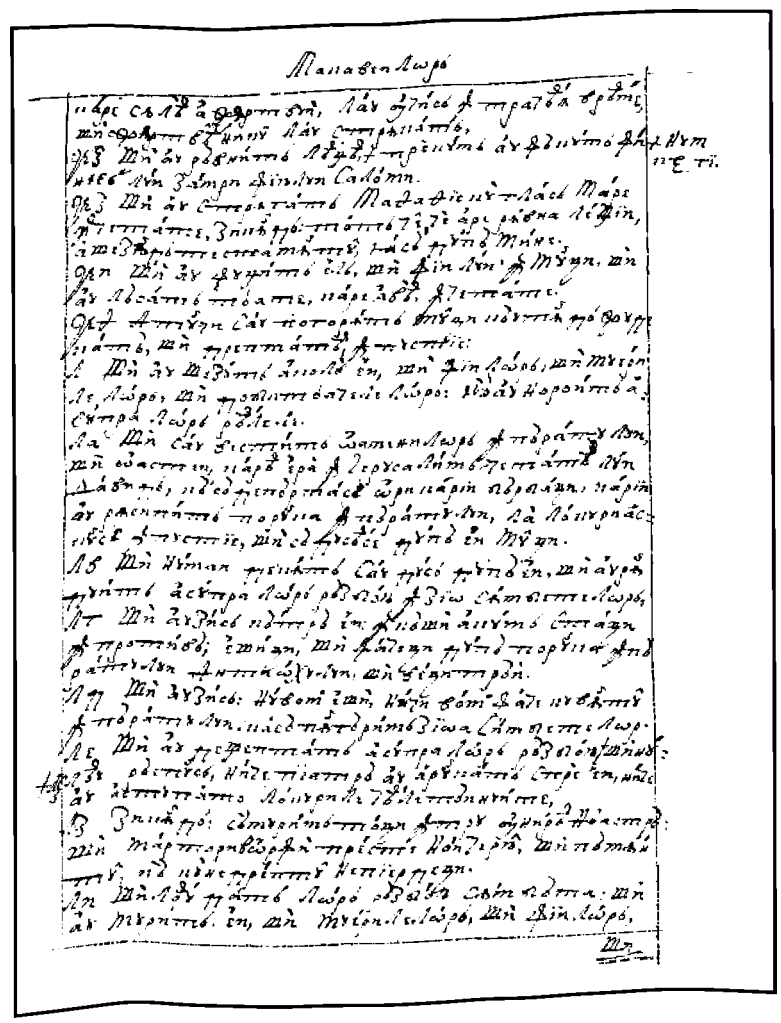

165r

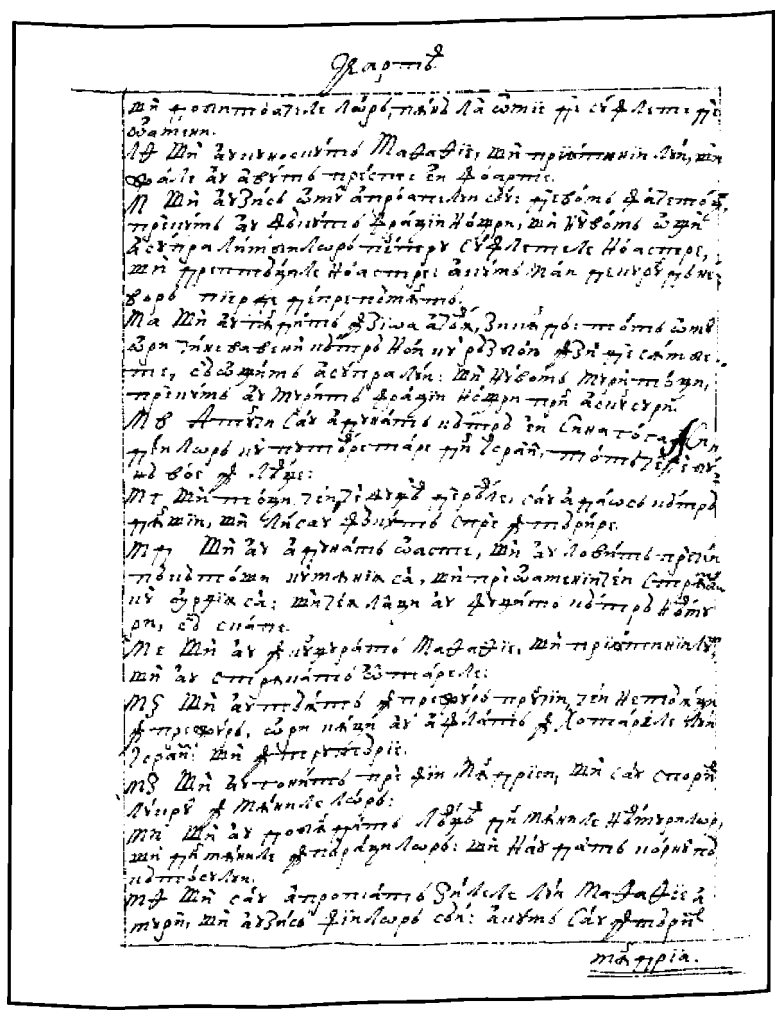

165v

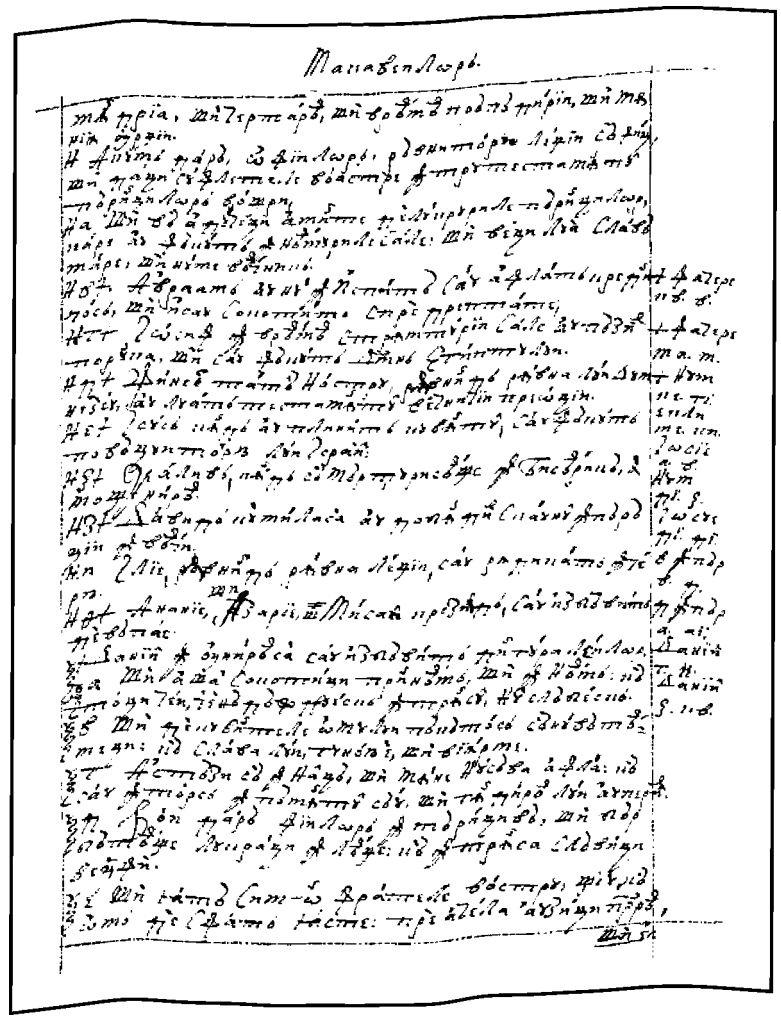

166r

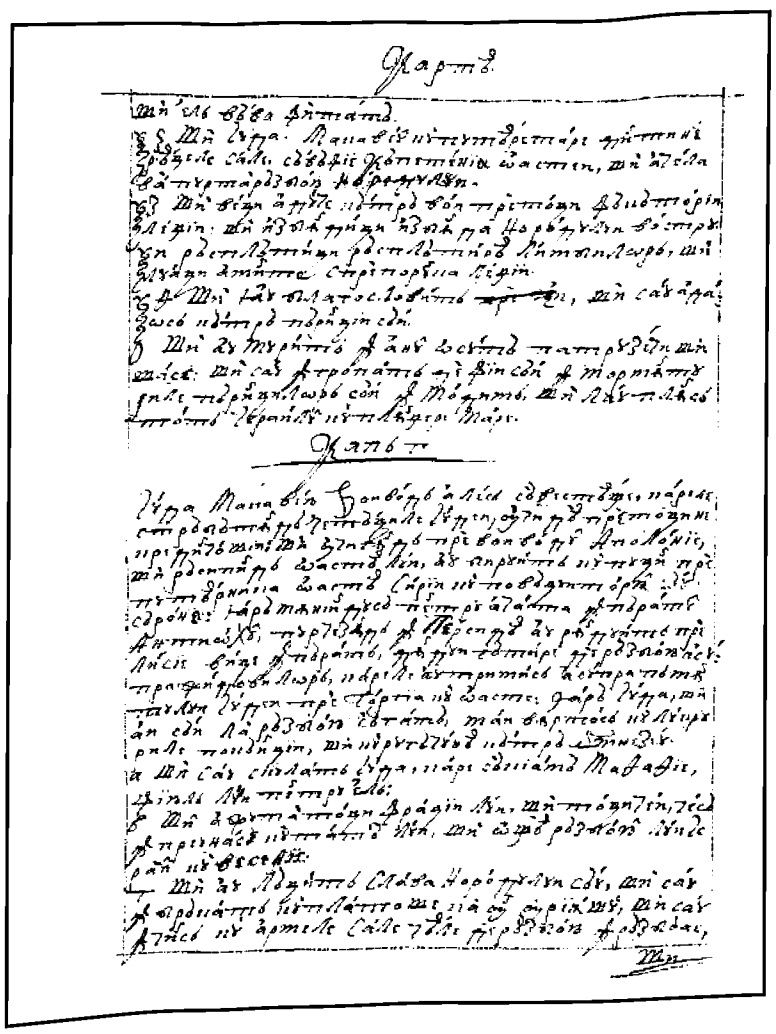

166v

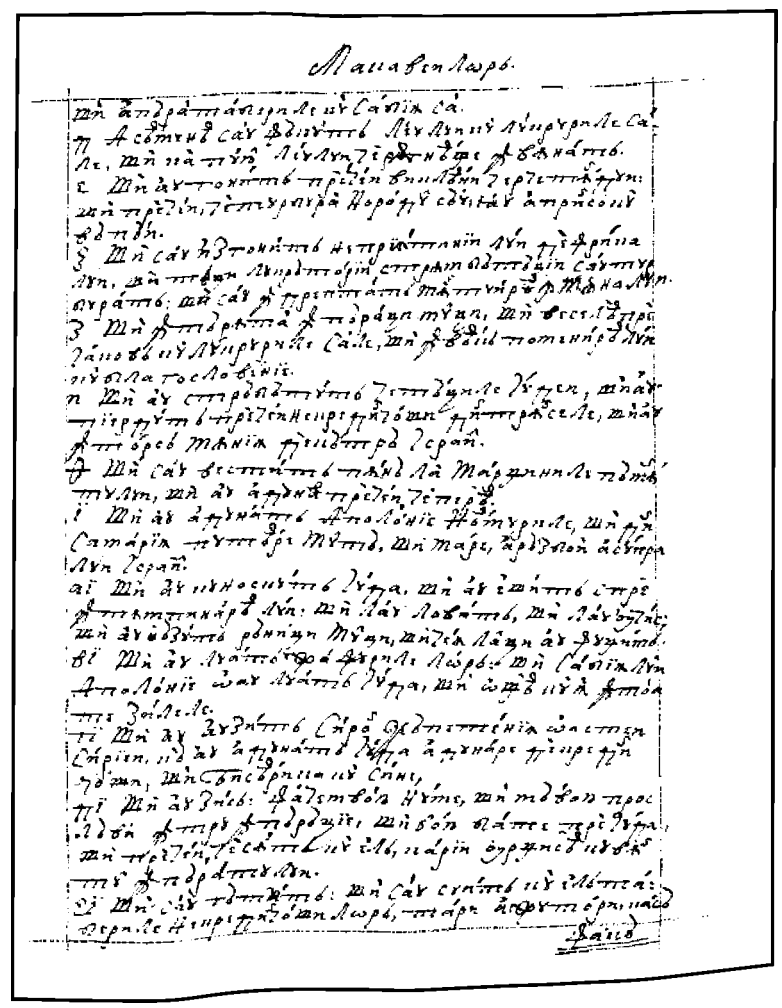

167r

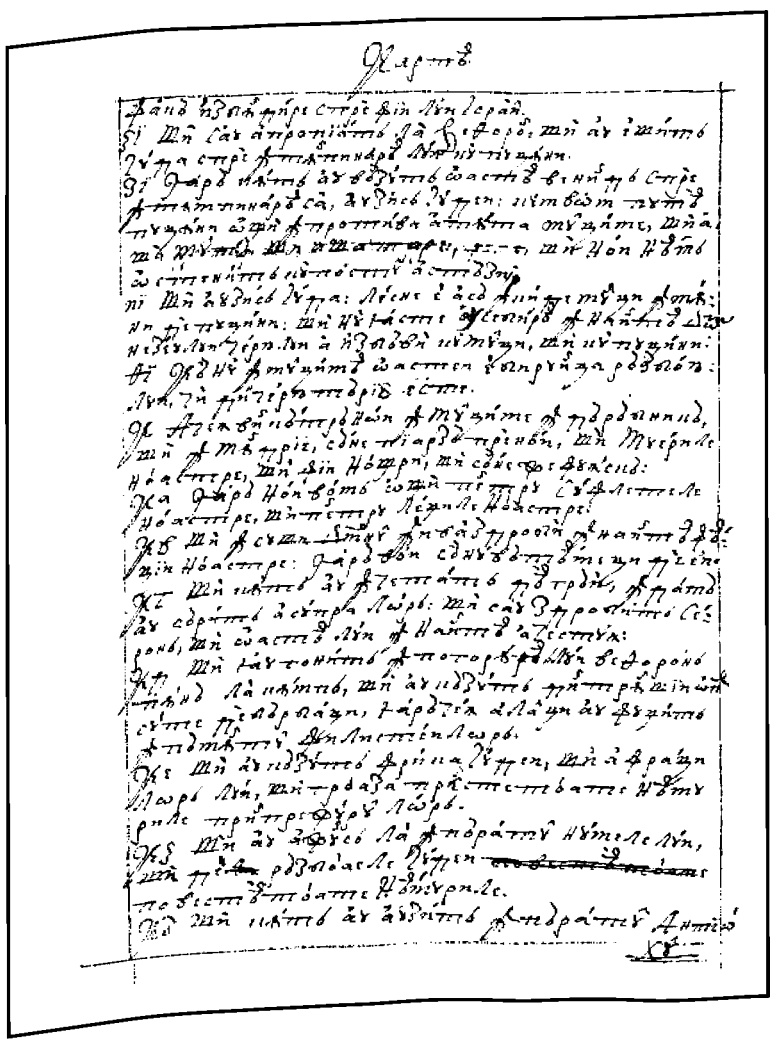

167v

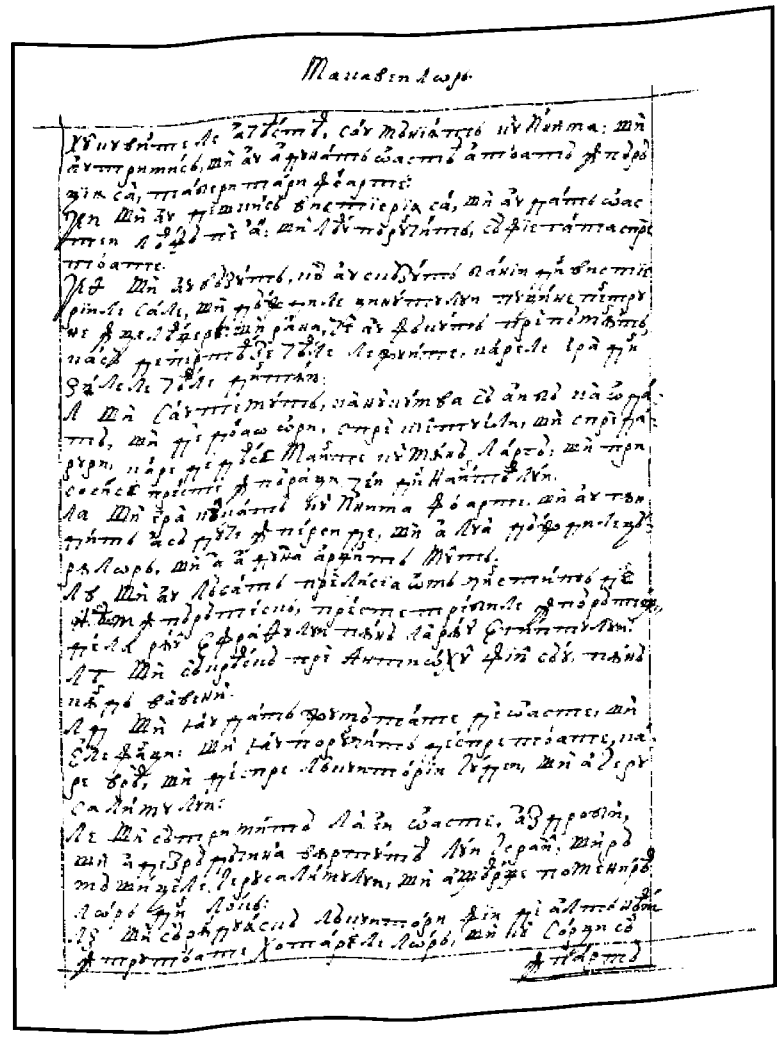

168r

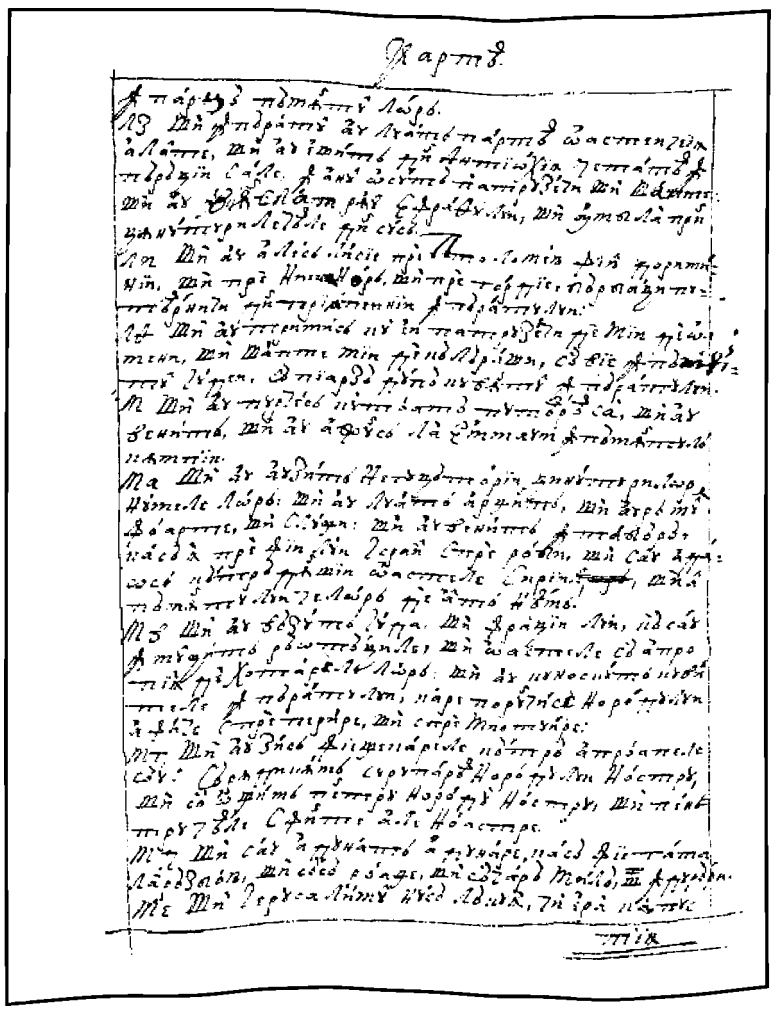

168v

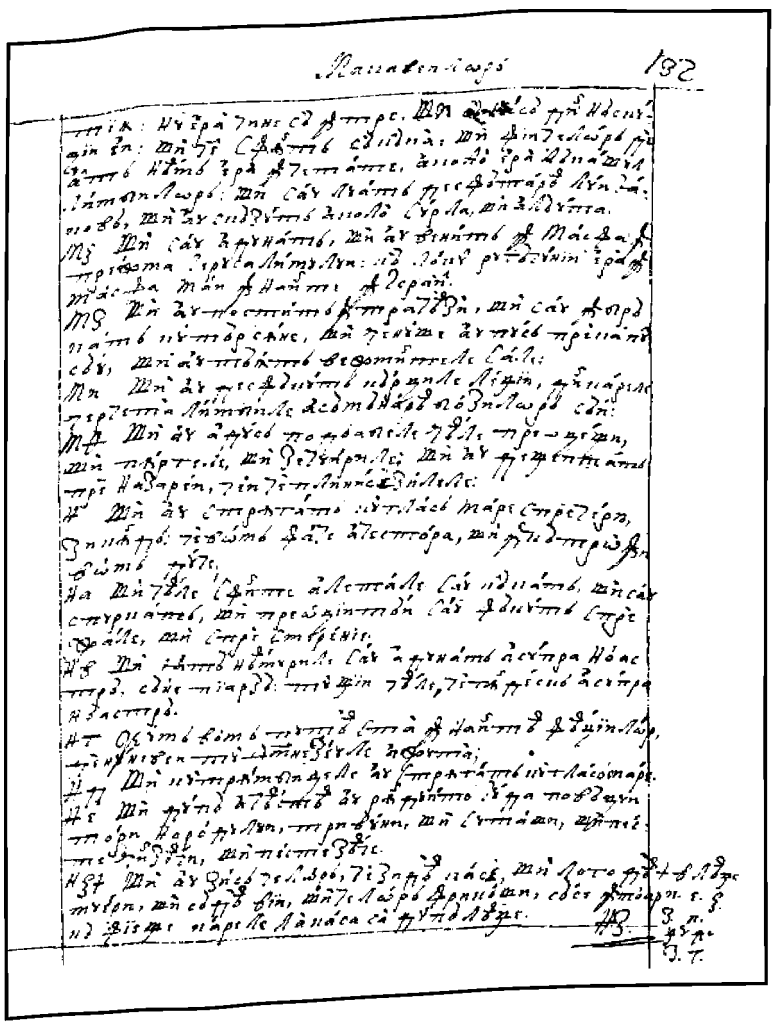

169r

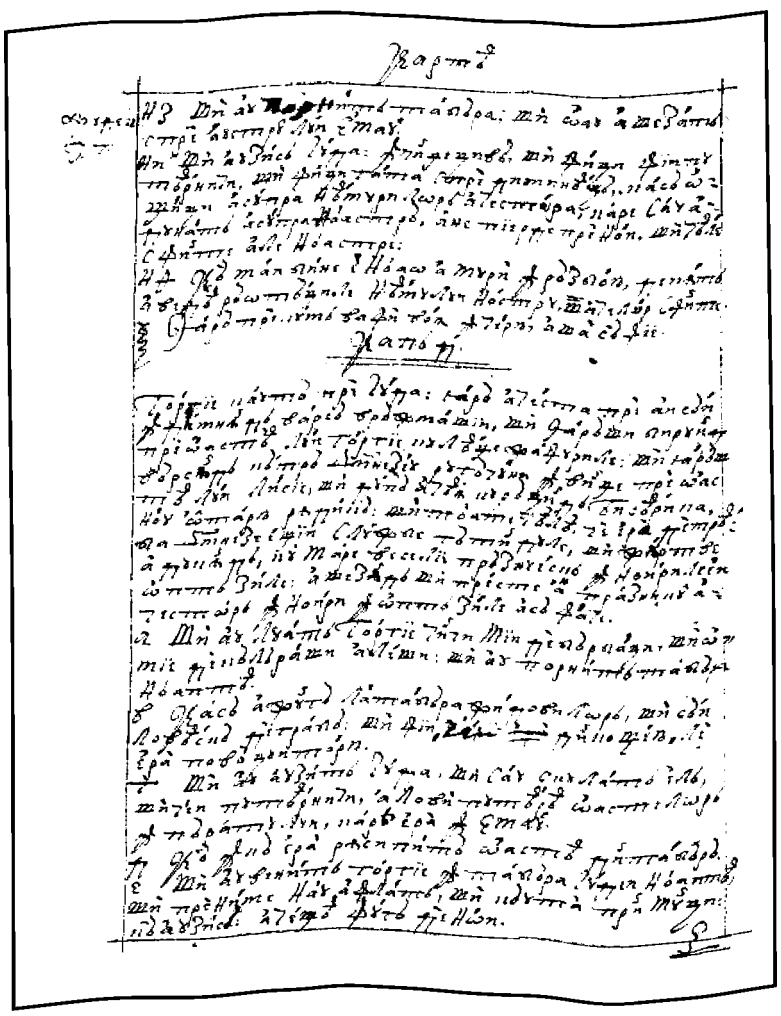

169v

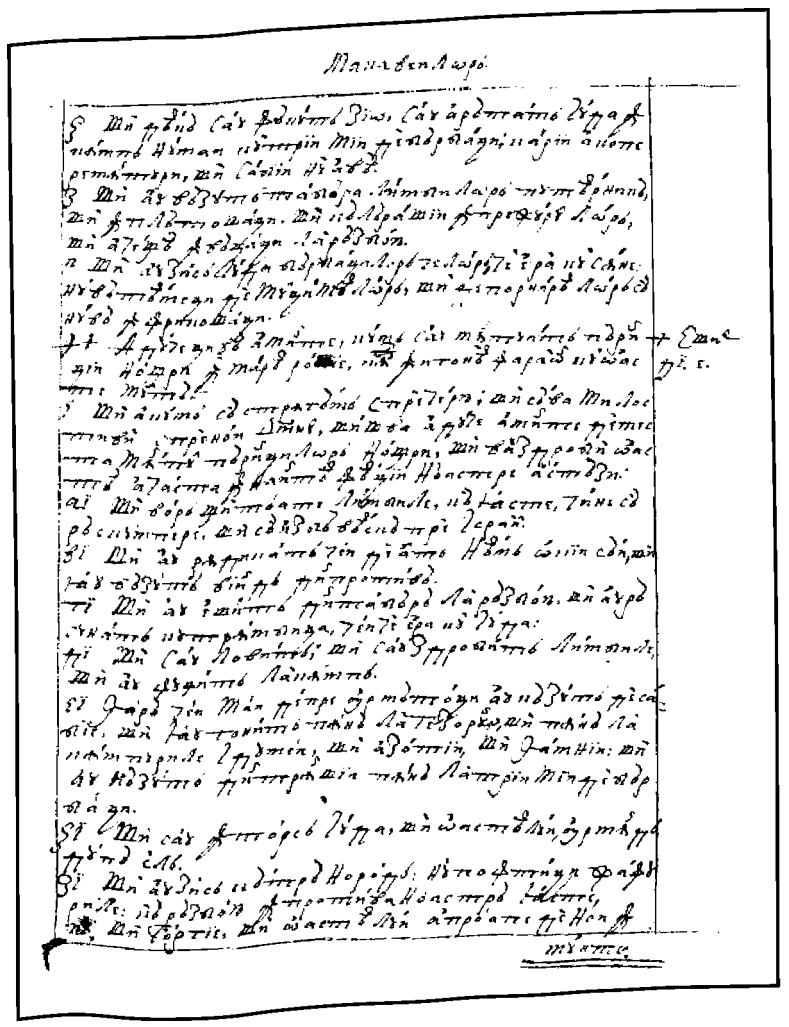

170r

FACSIMILE

CARTEA DINTÂIU A MACAVEILOR

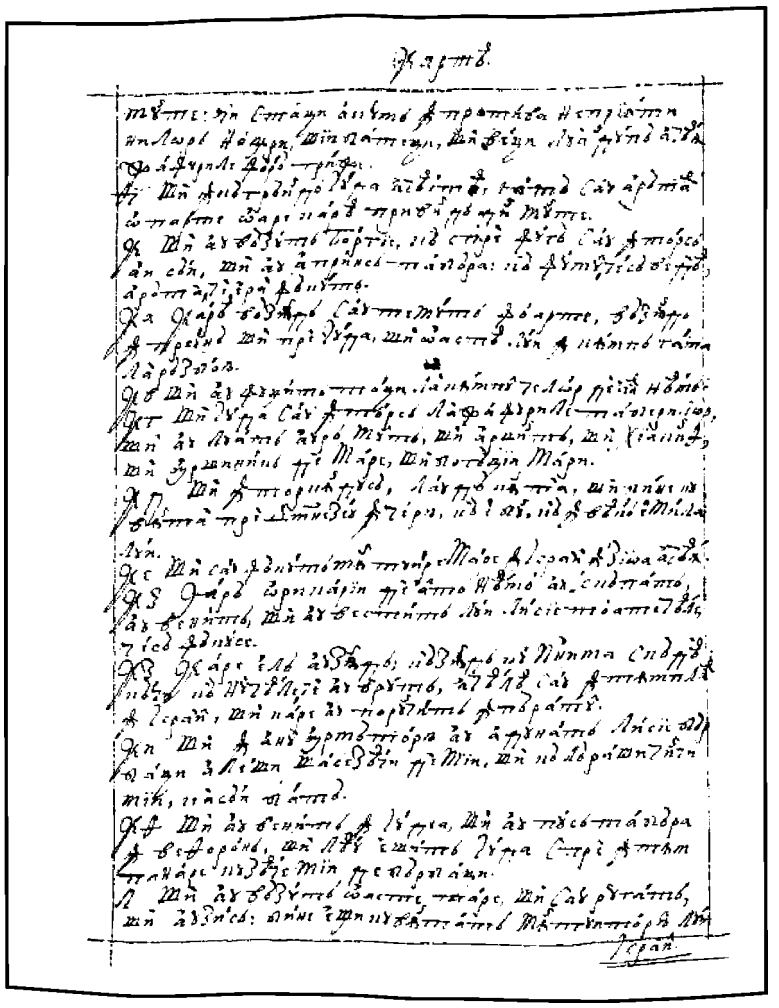

170v

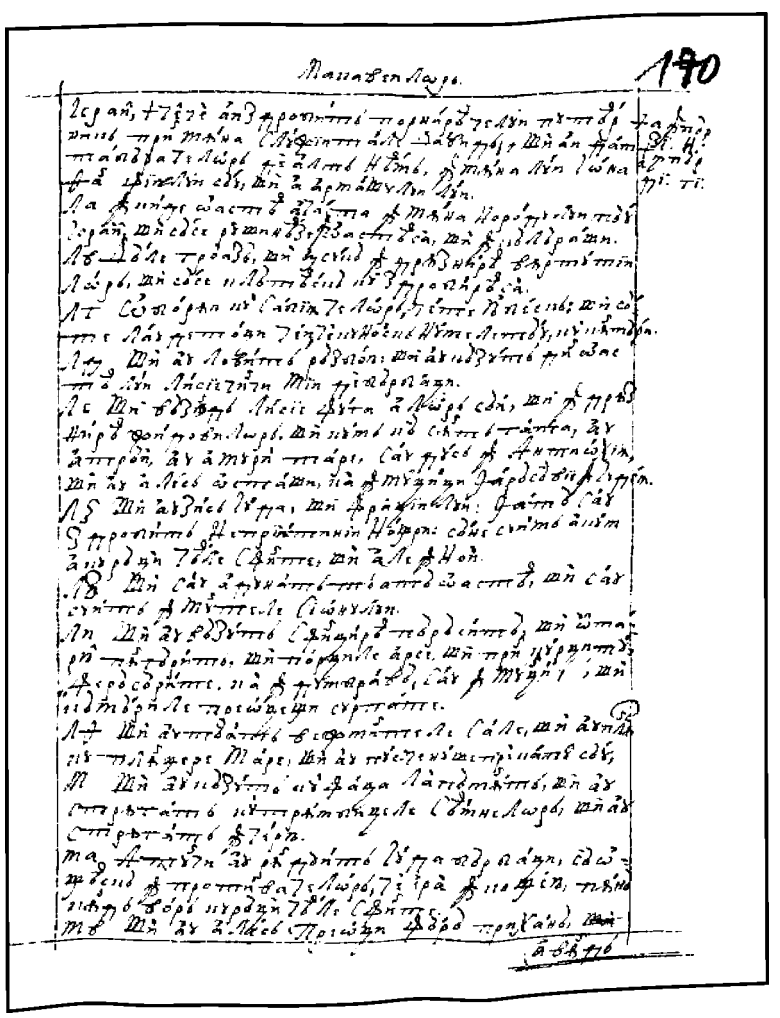

171r

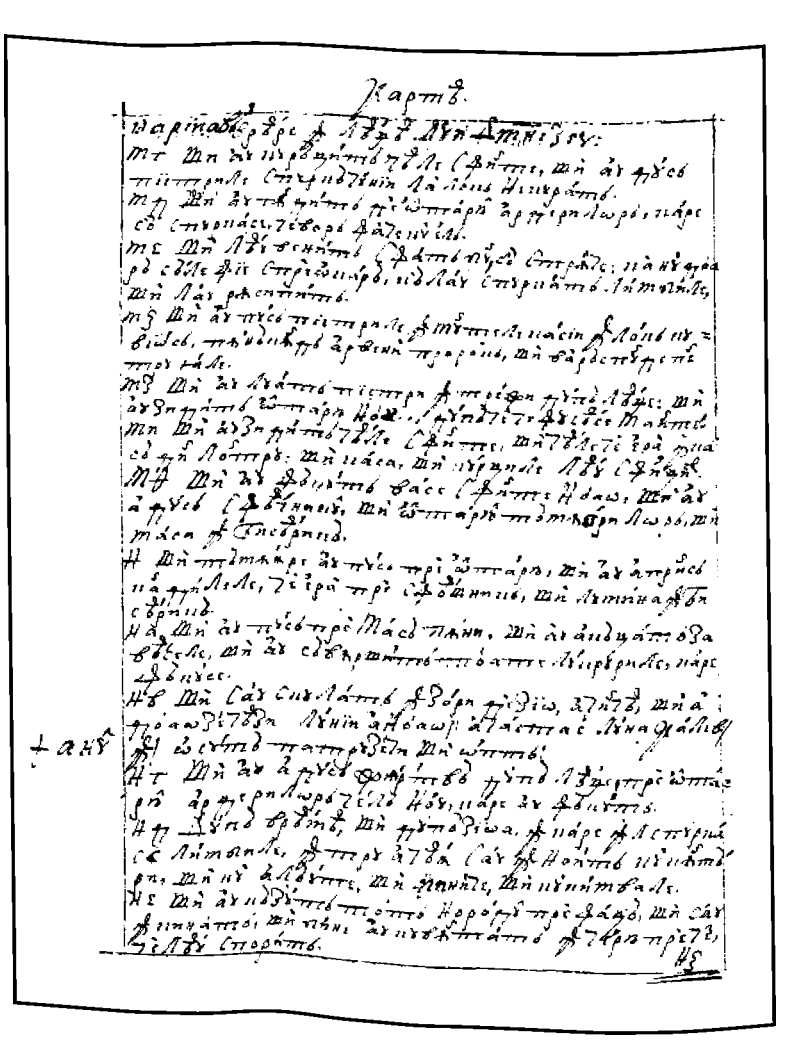

171v

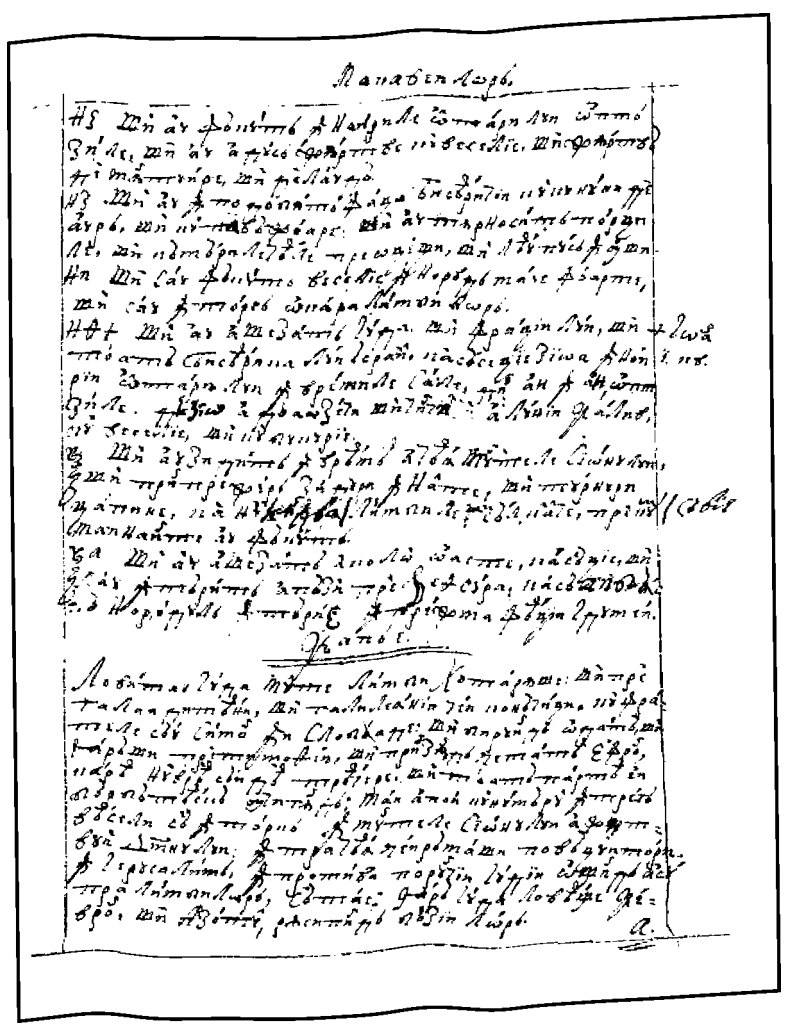

172r

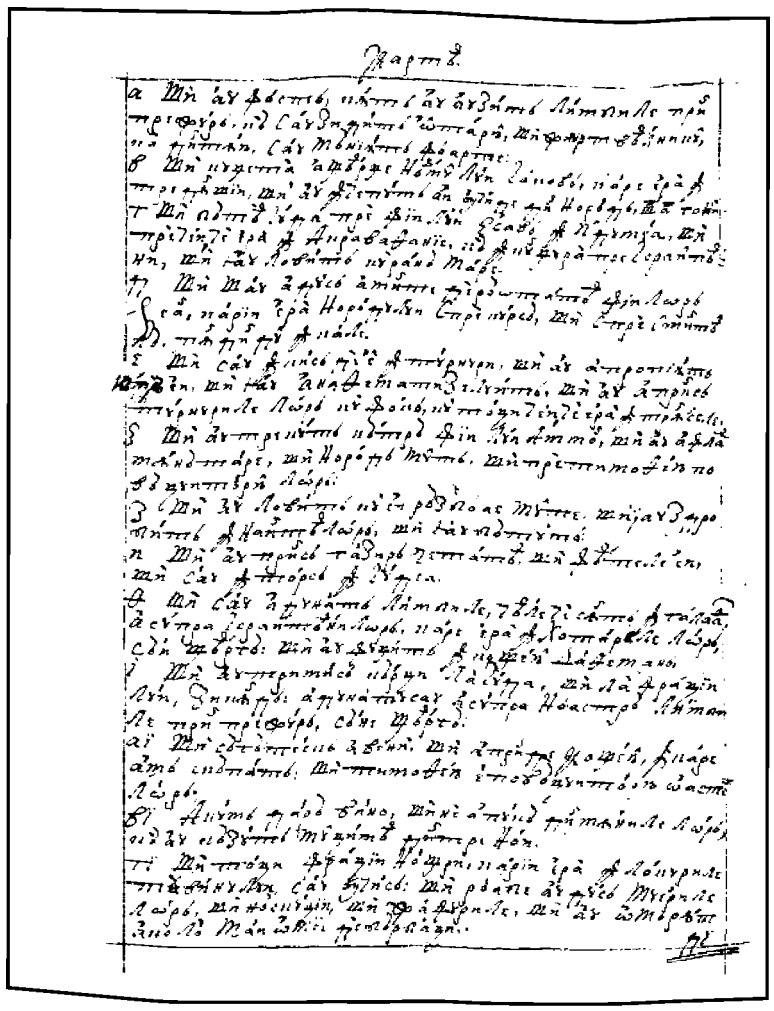

172v

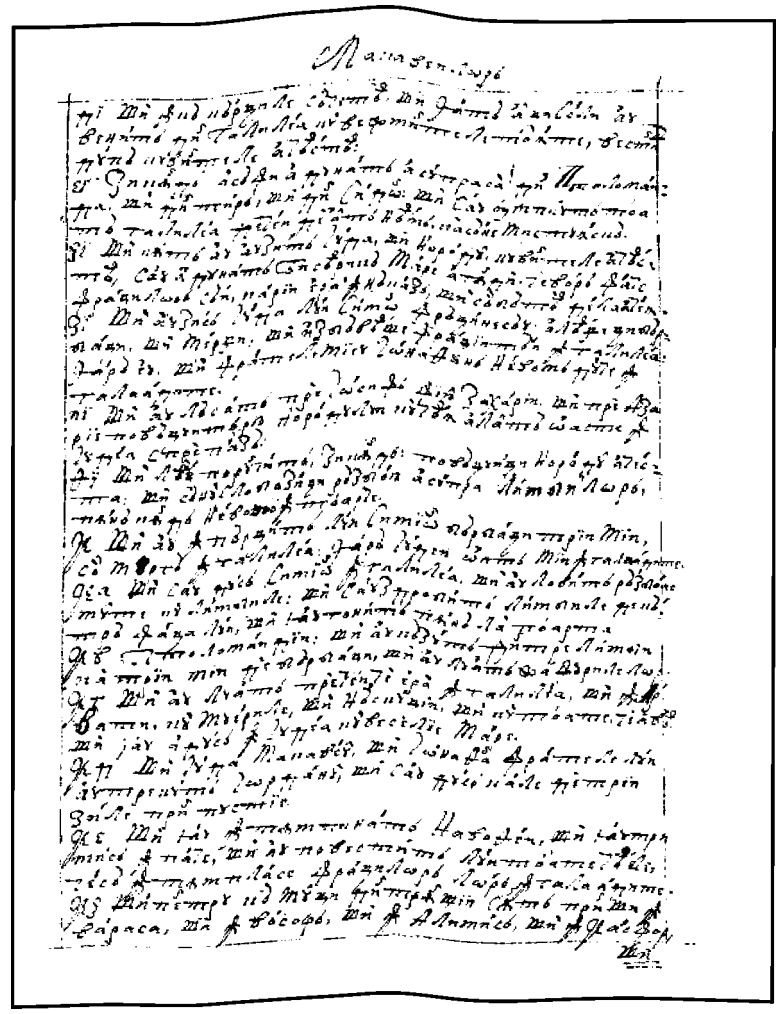

173r

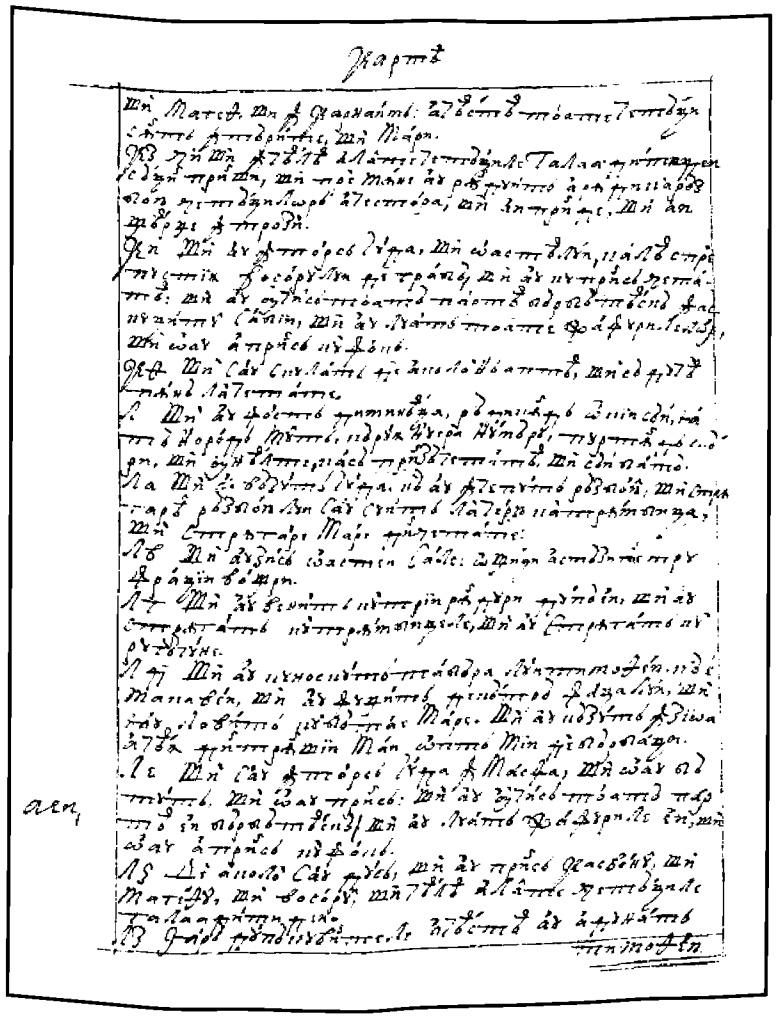

173v

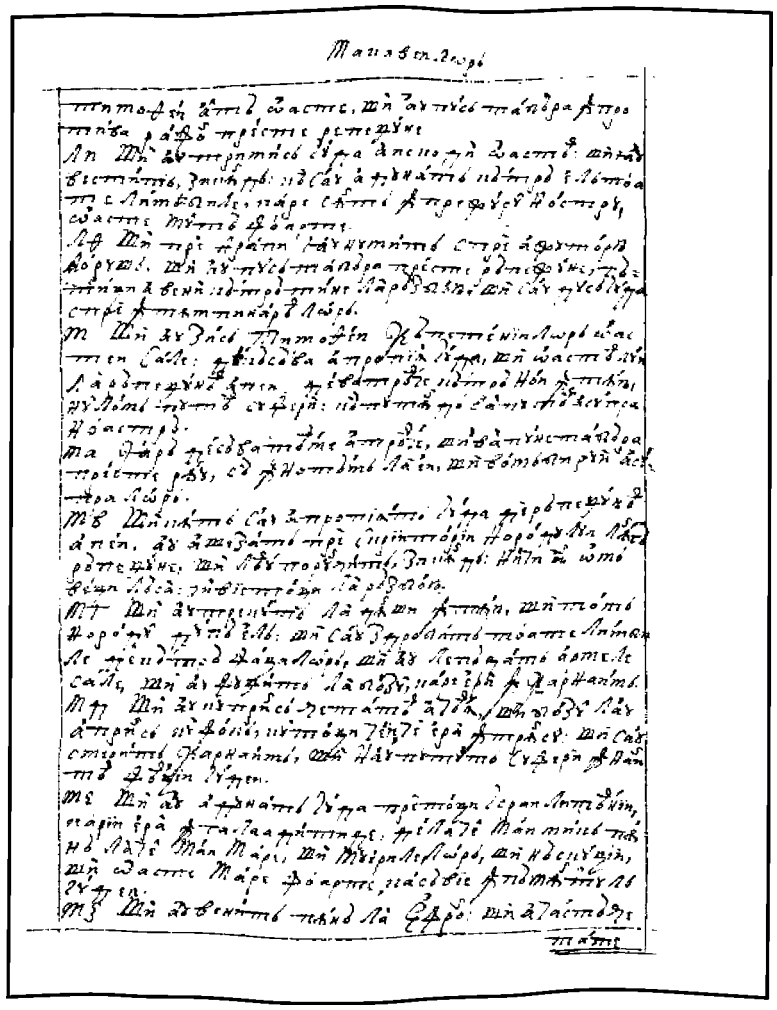

174r

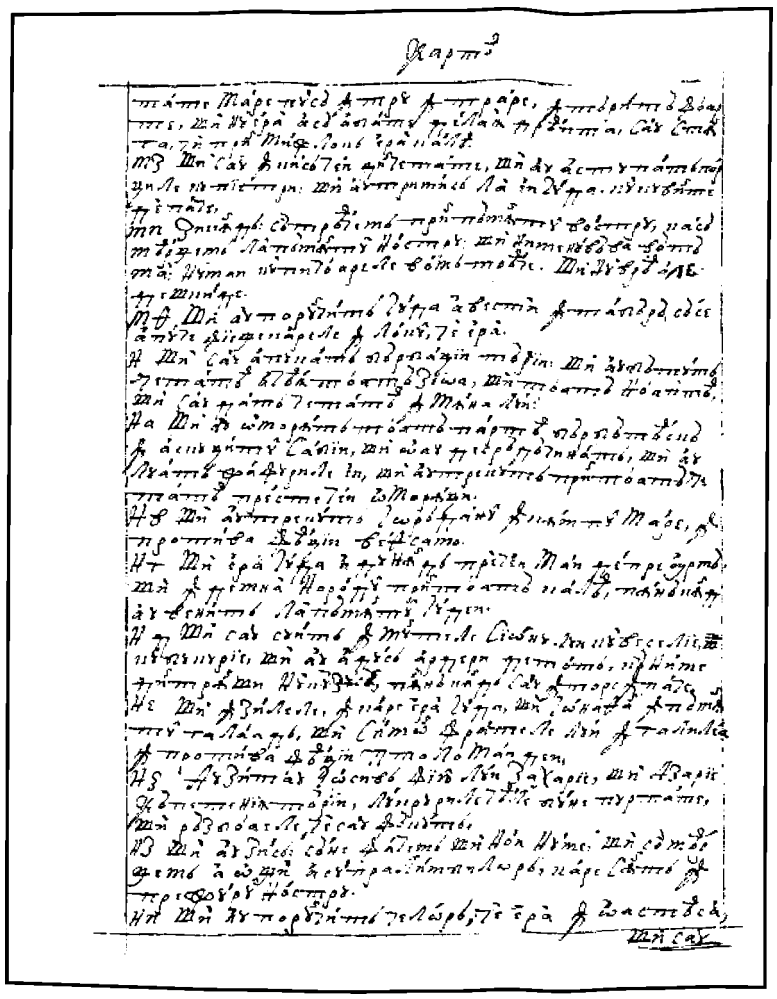

174v

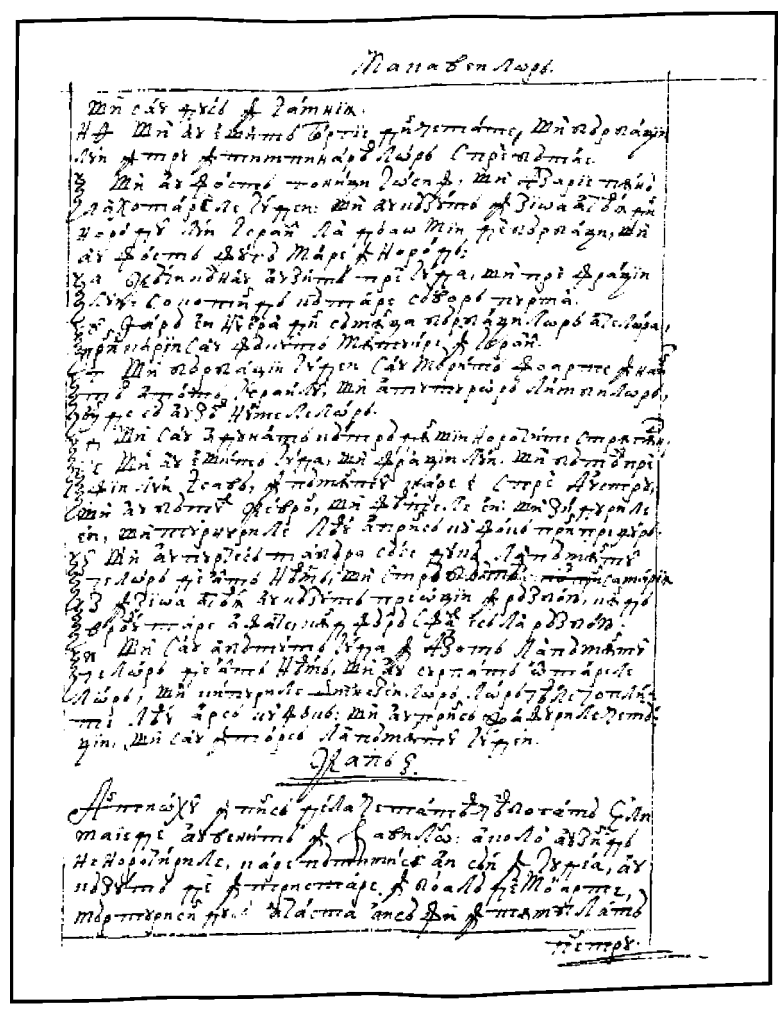

175r

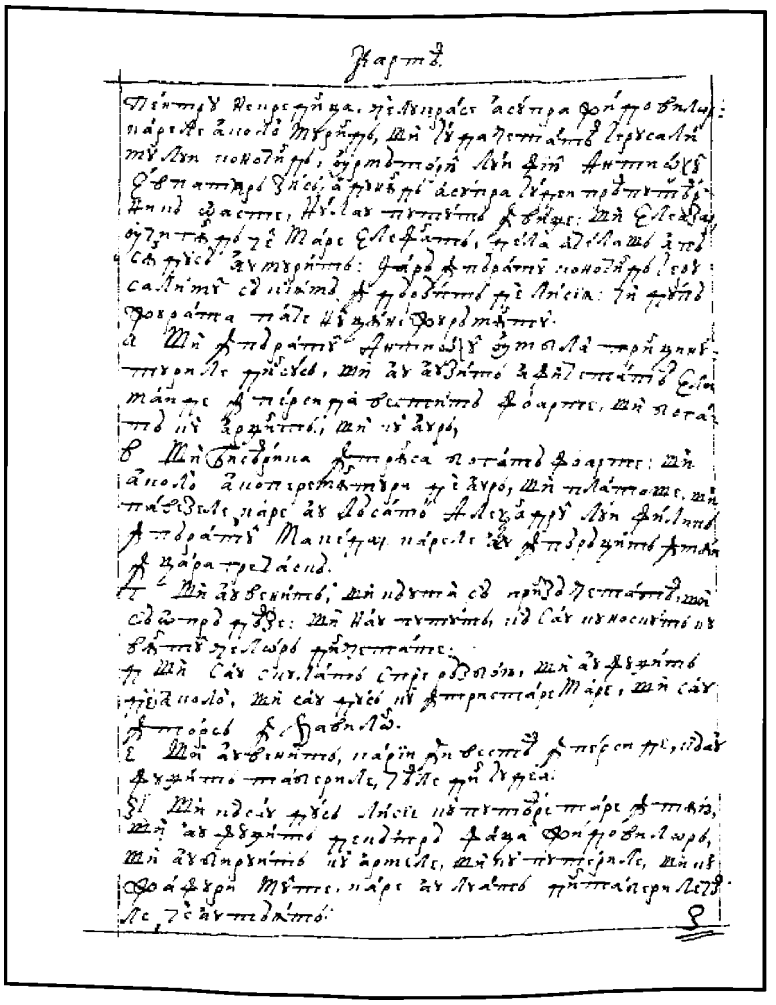

175v

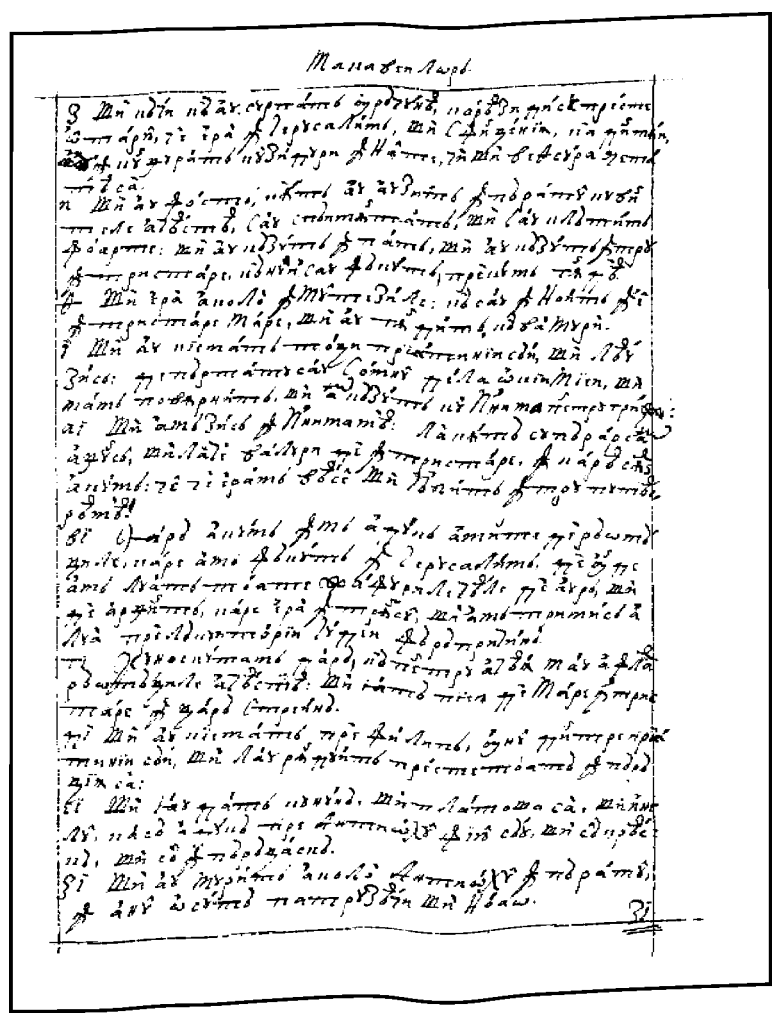

176r

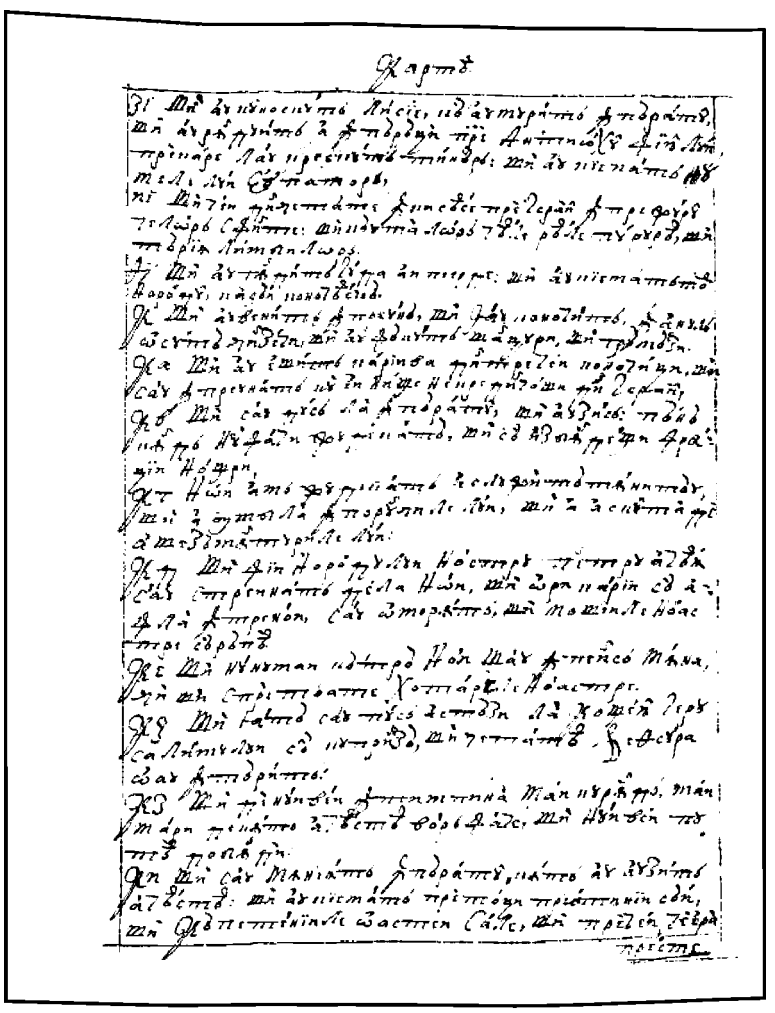

176v

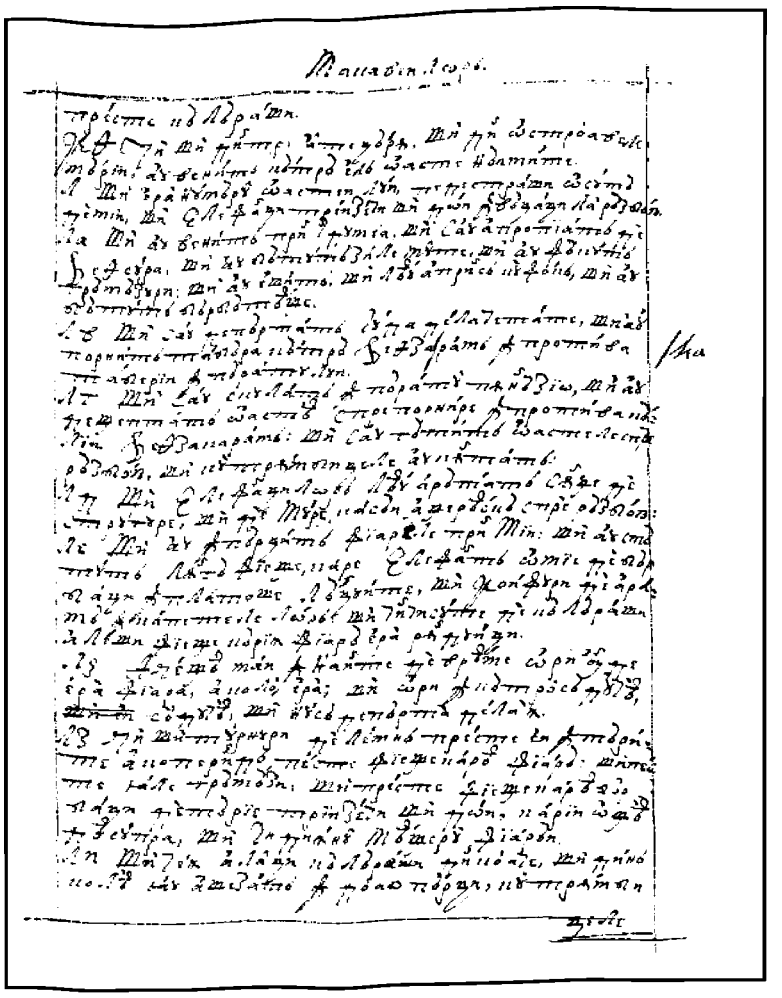

177r

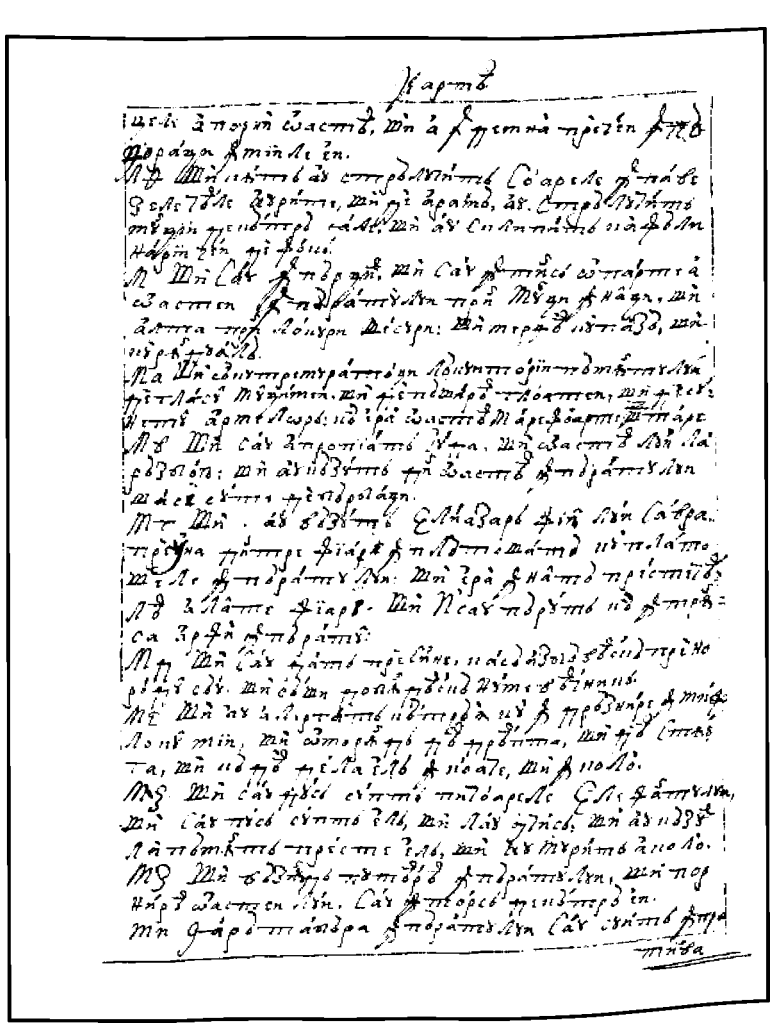

177v

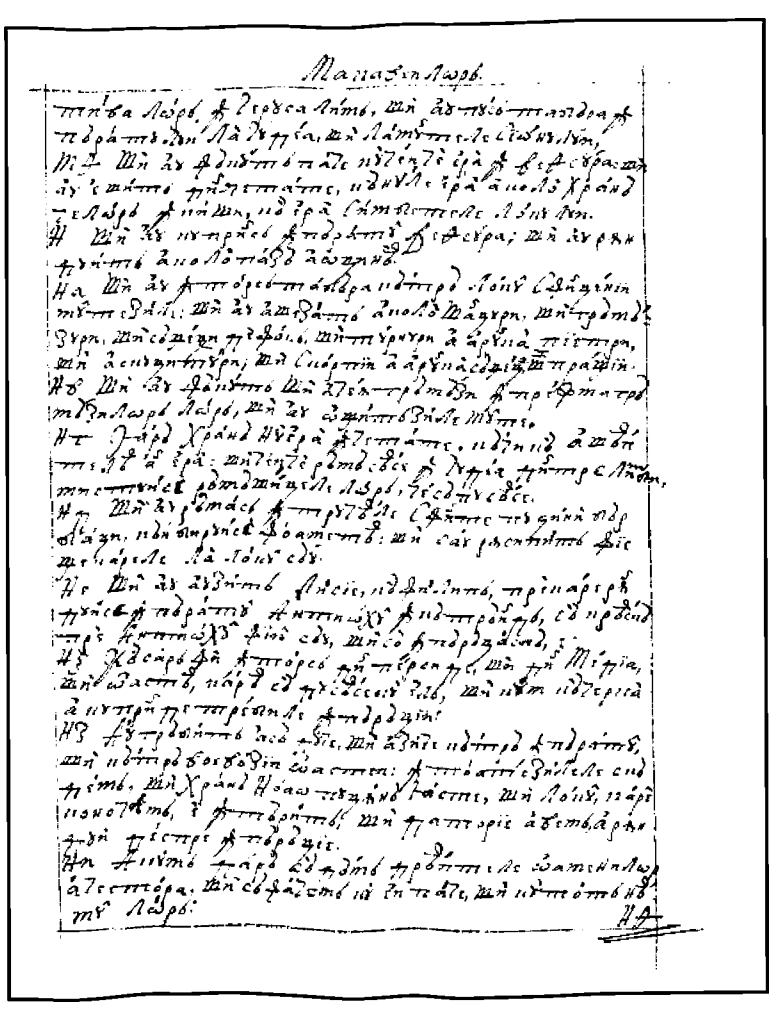

178r

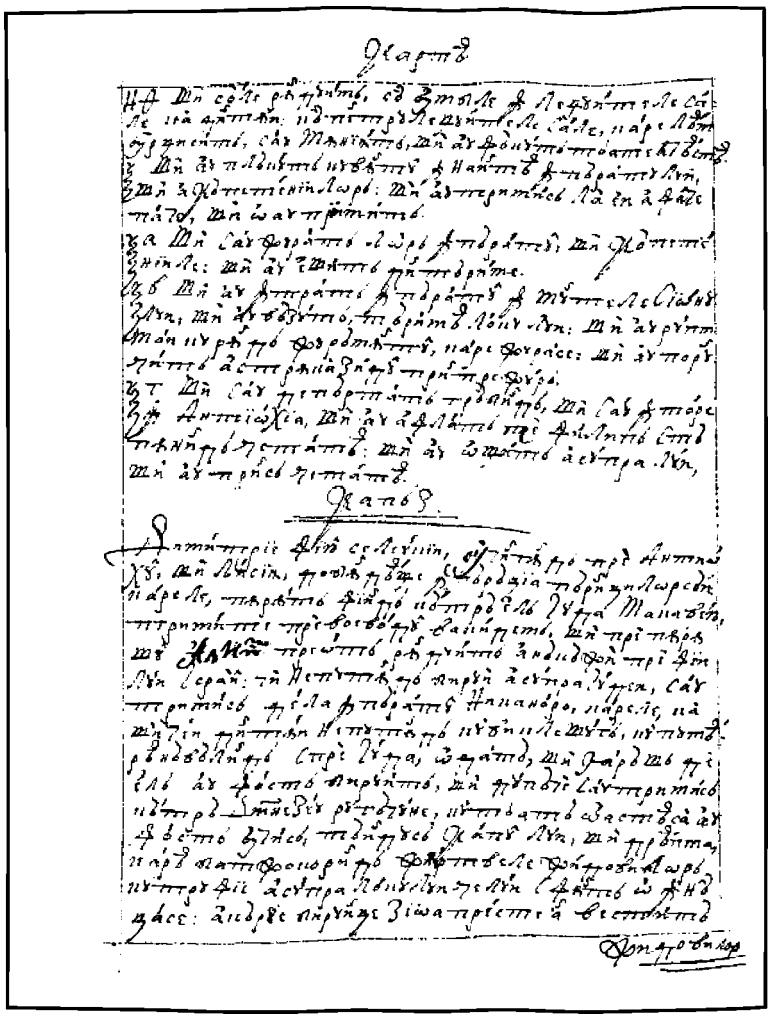

178v

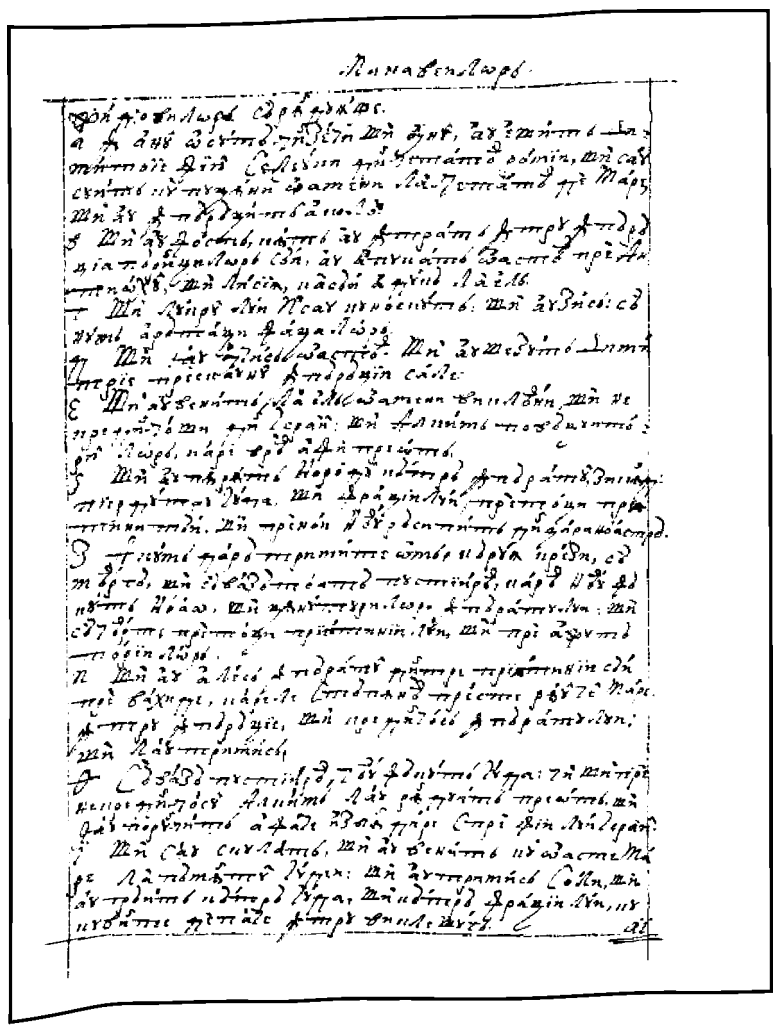

179r

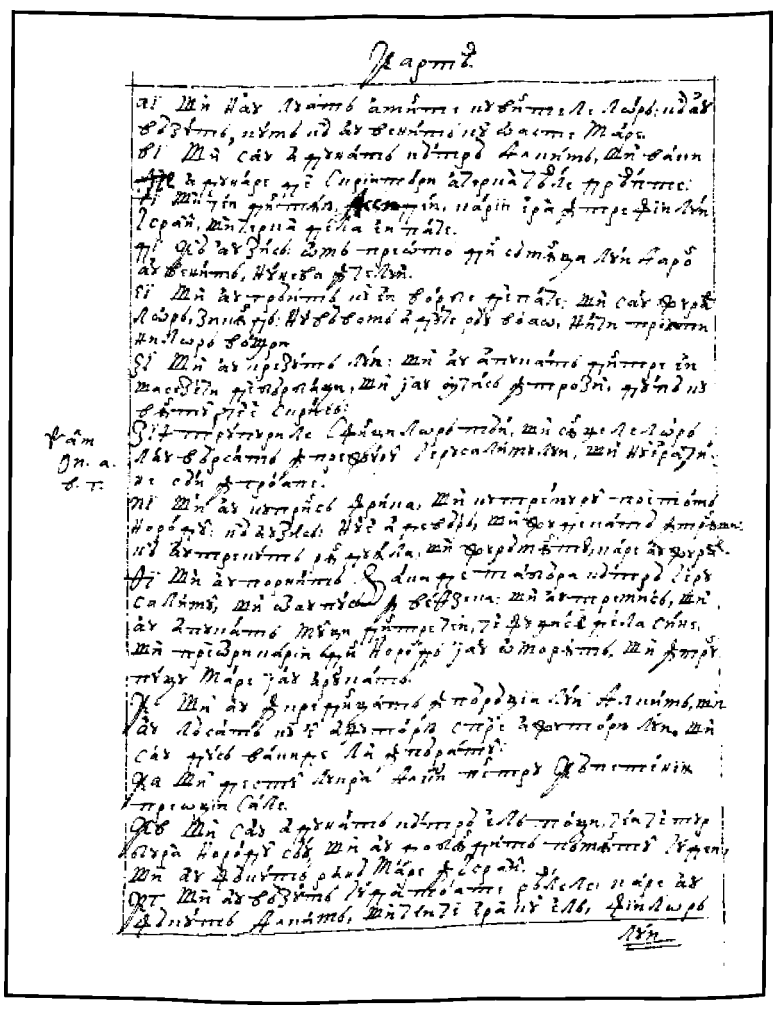

179v

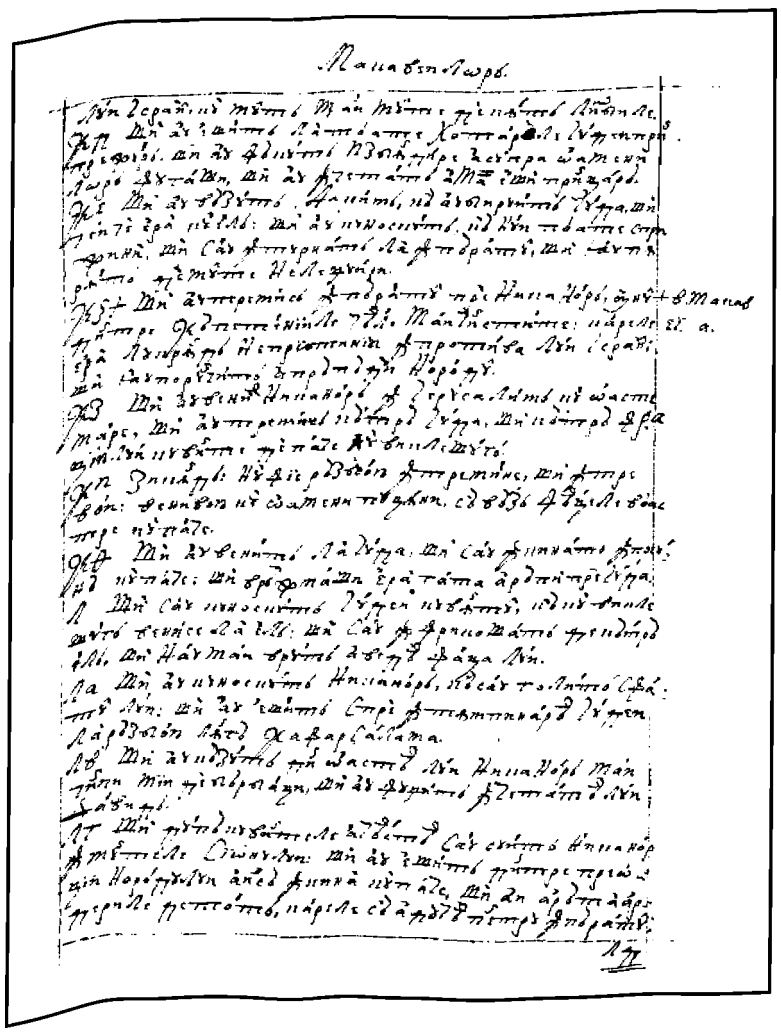

180r

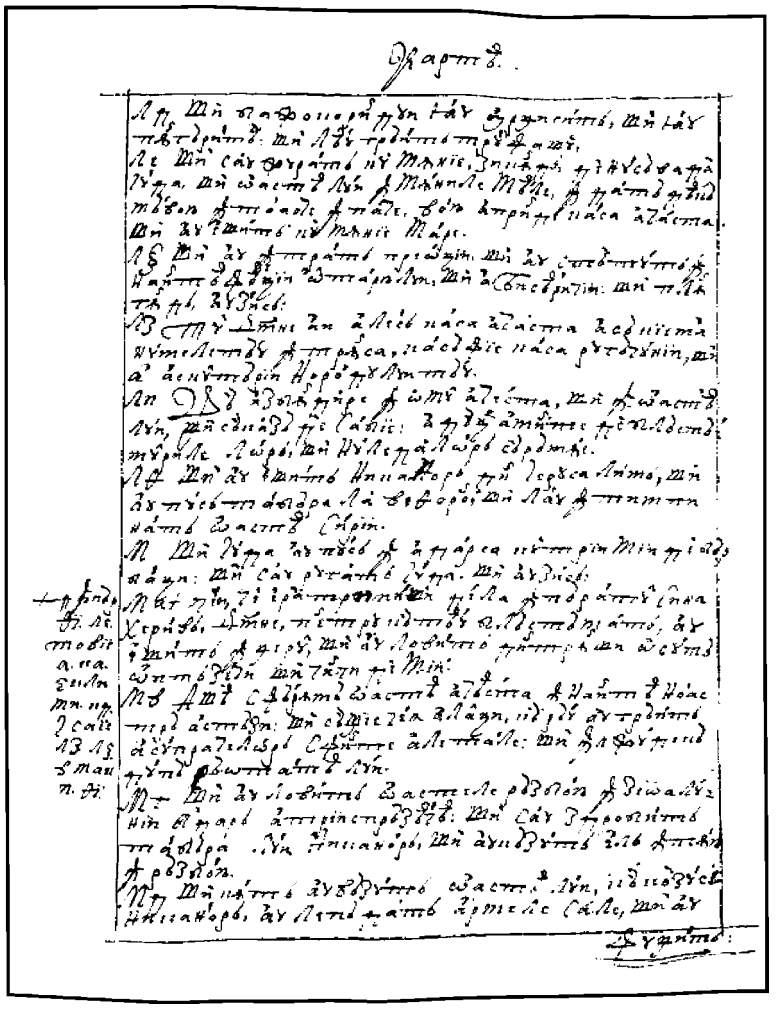

180v

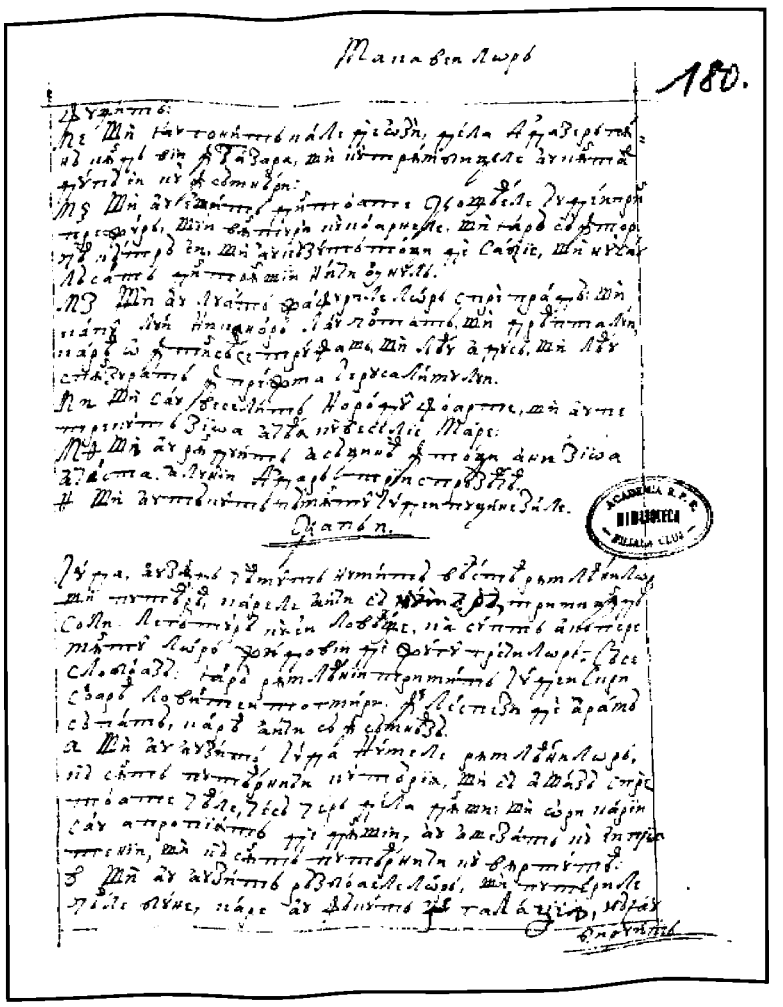

181r

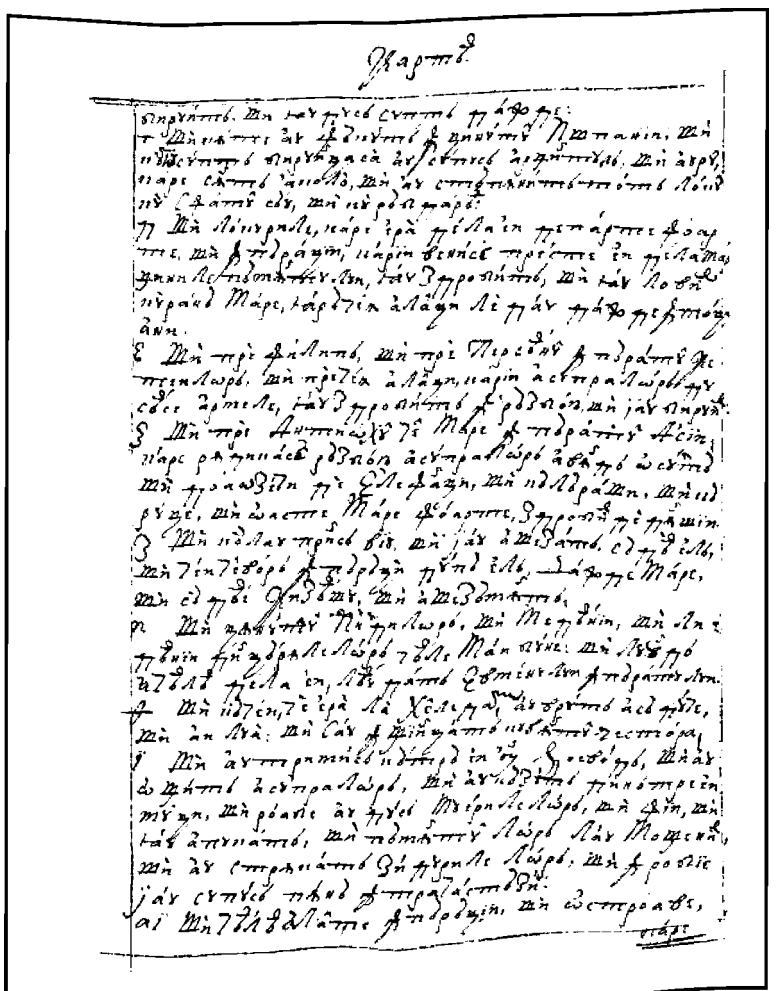

181v

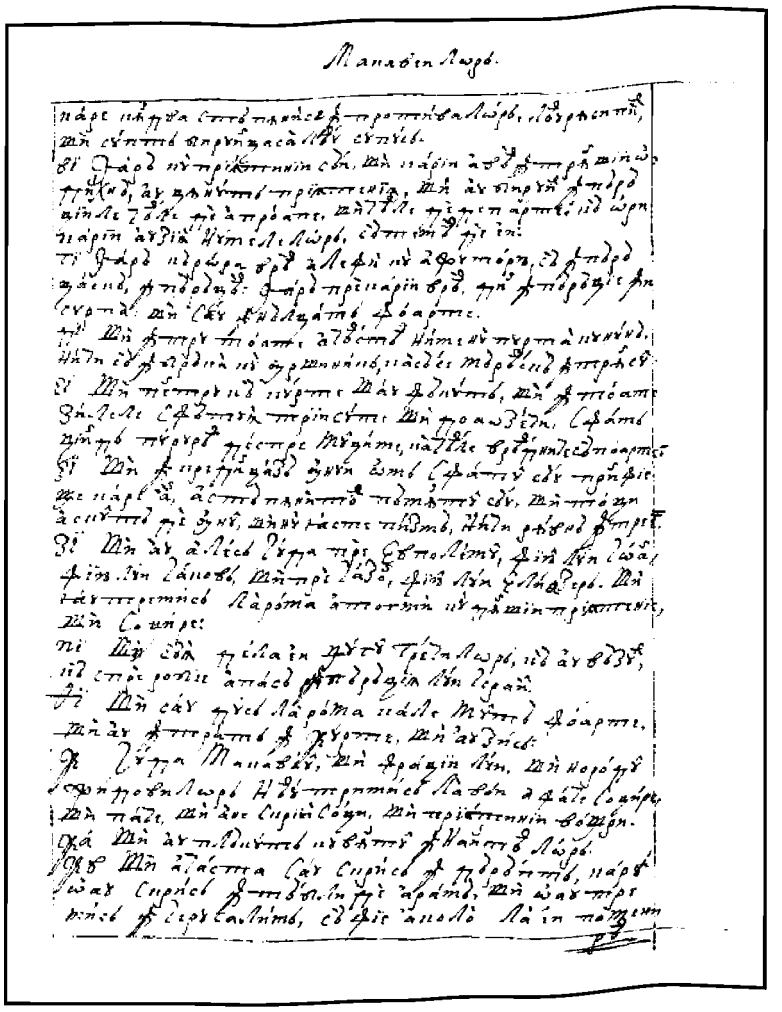

182r

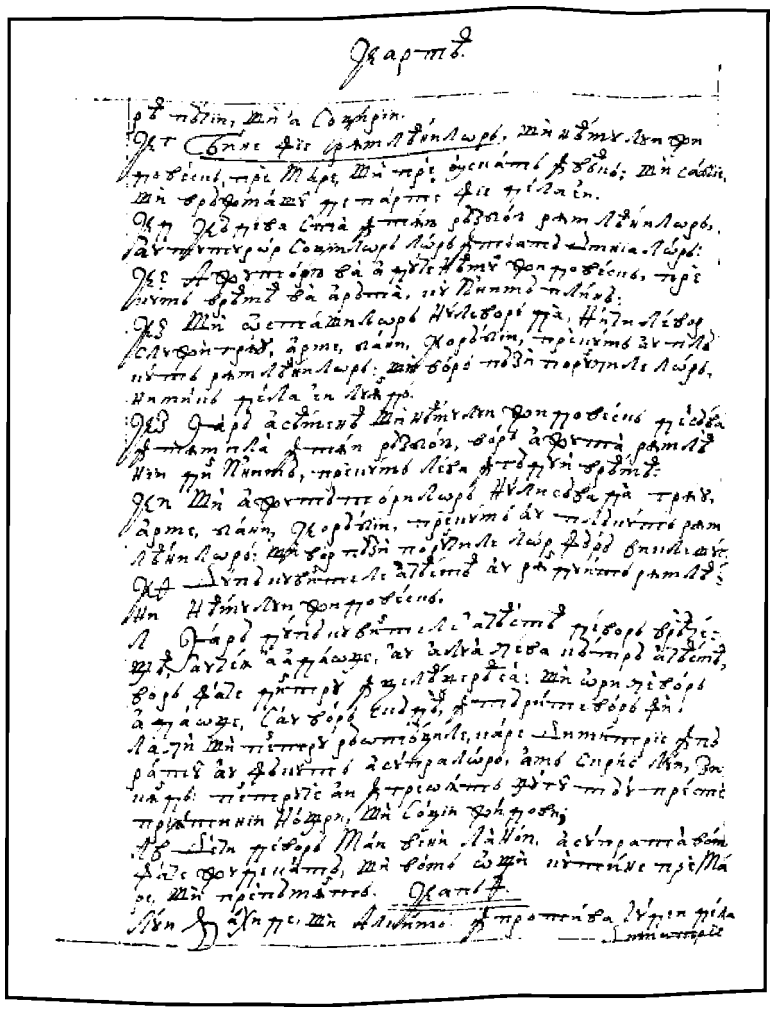

182v

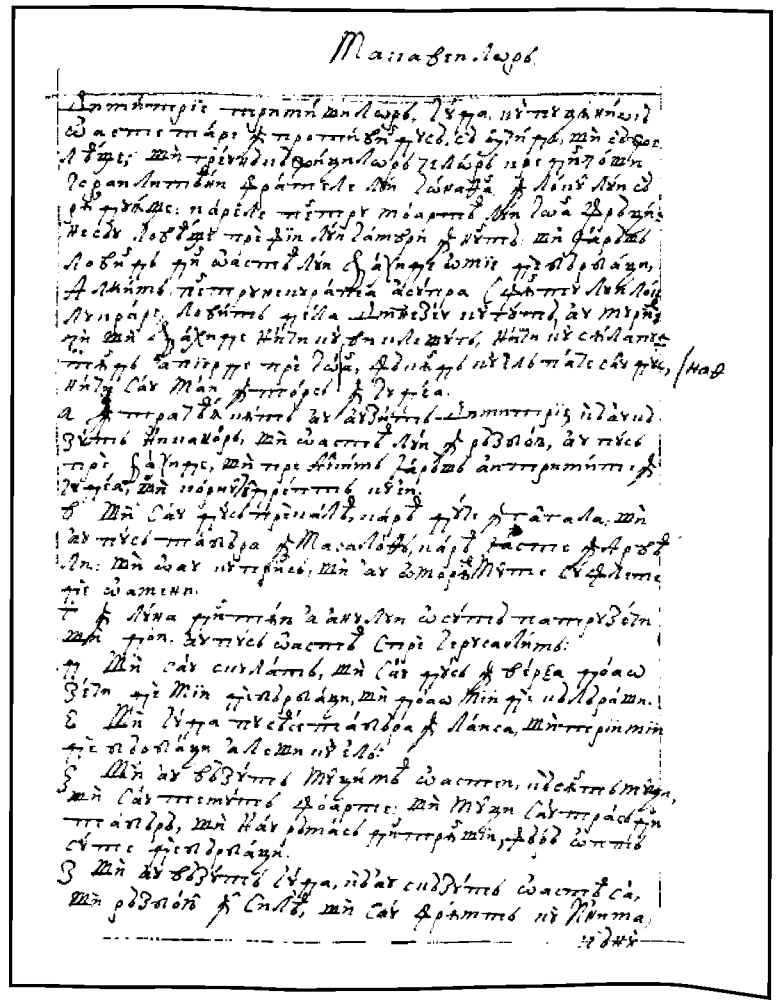

183r

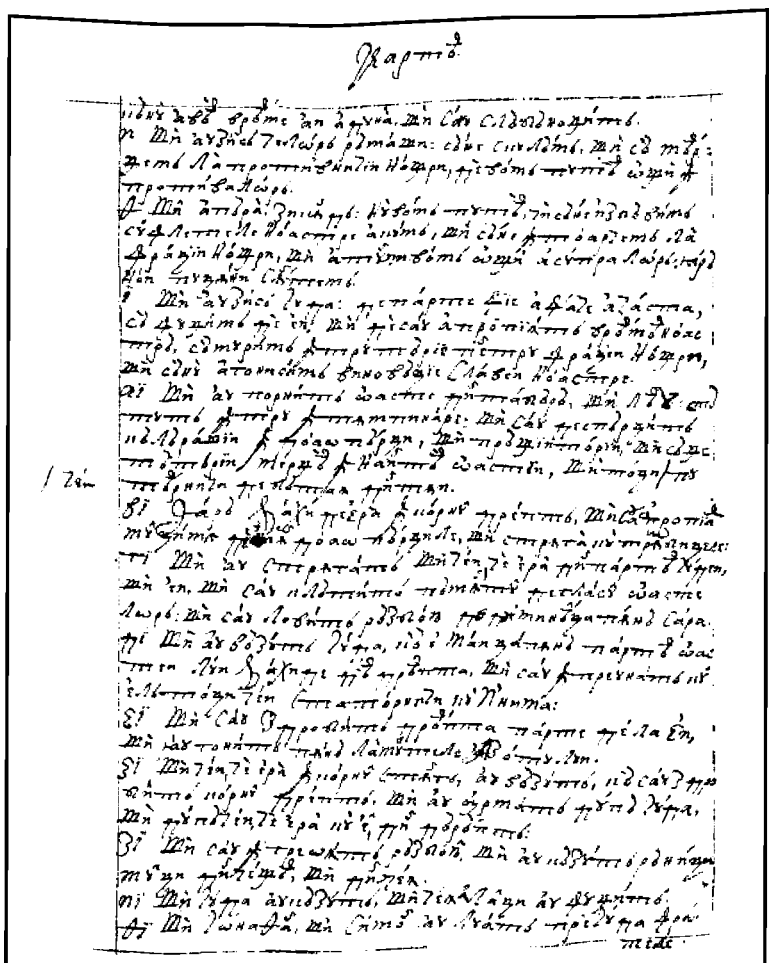

183v

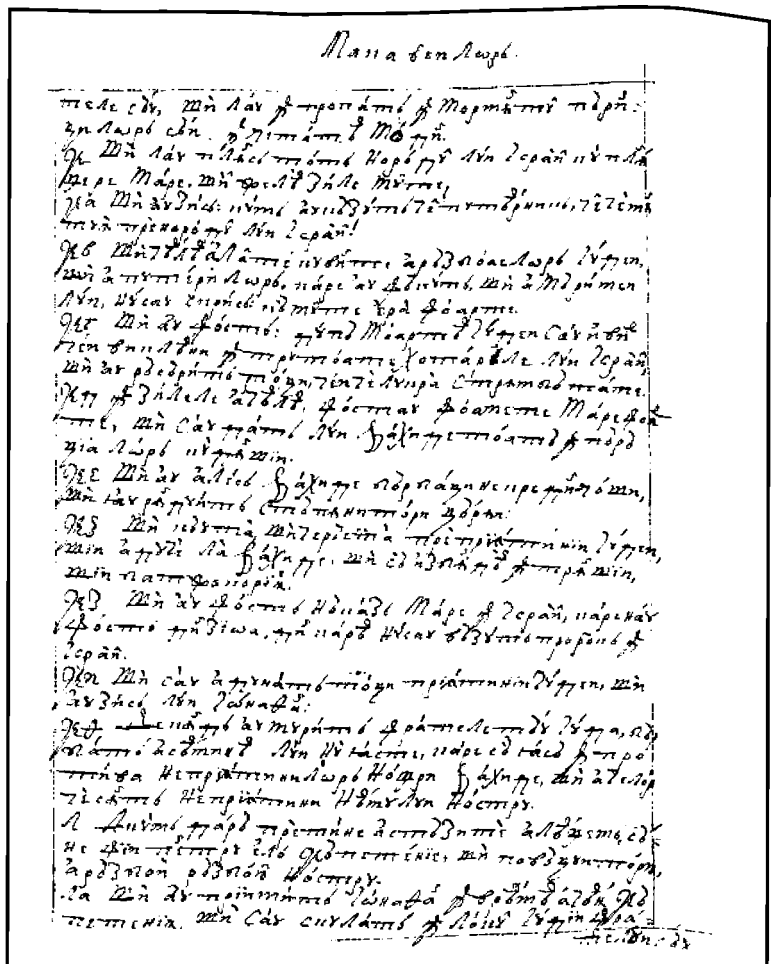

184r

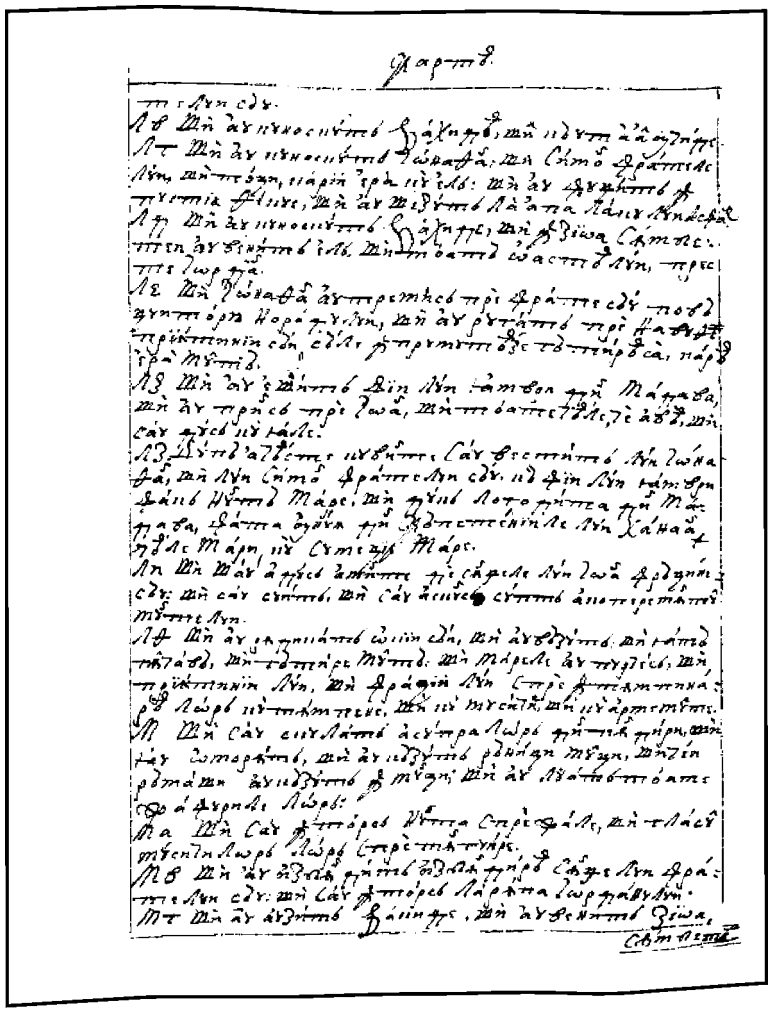

184v

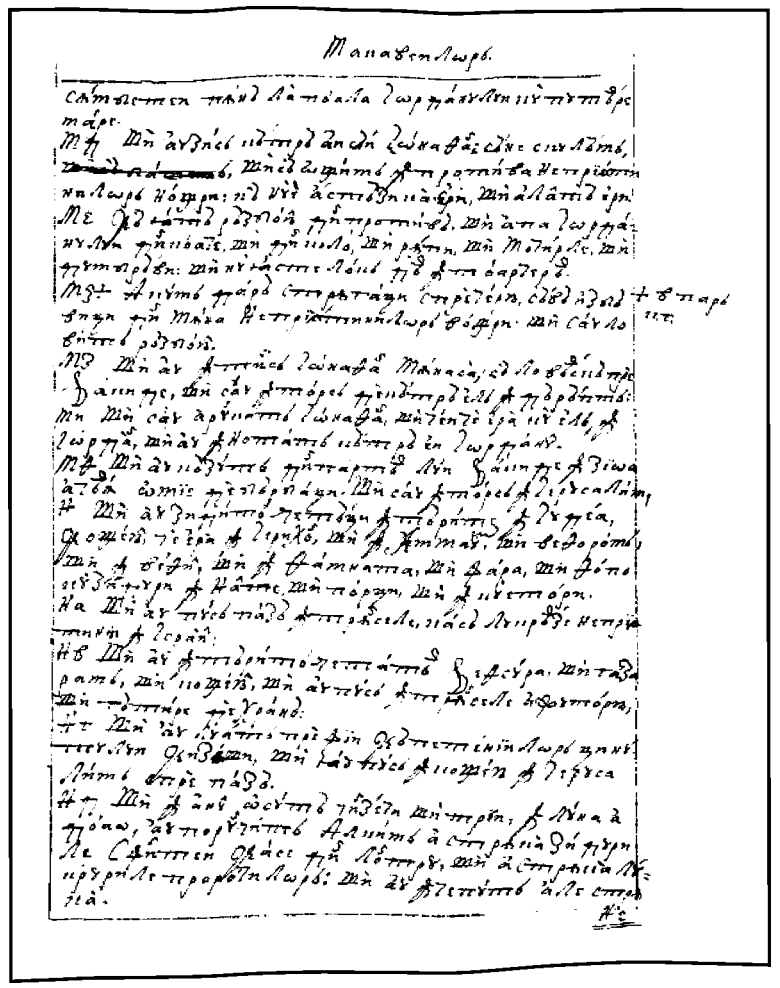

185r

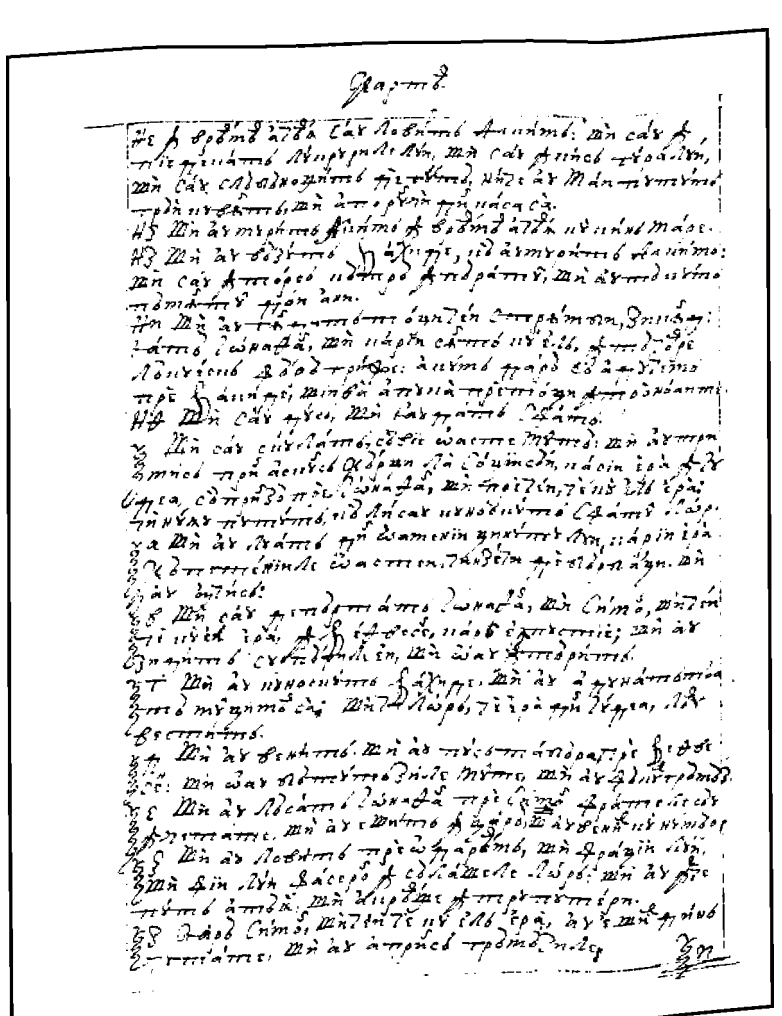

185v

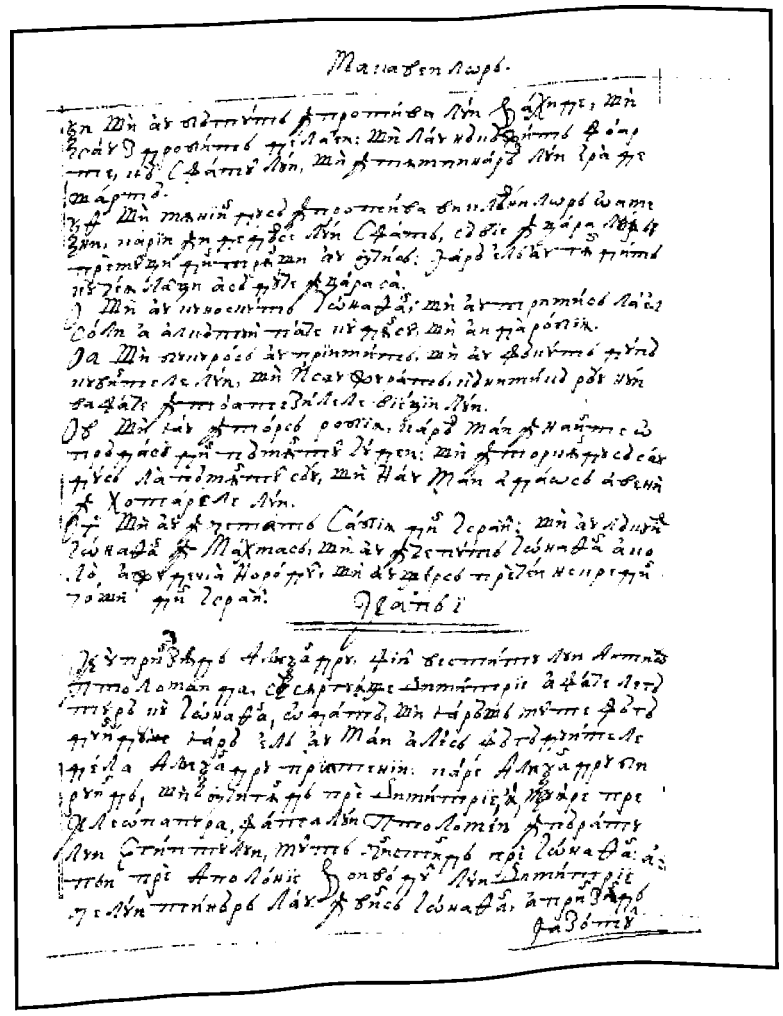

186r

FACSIMILE

CARTEA DINTÂIU A MACAVEILOR

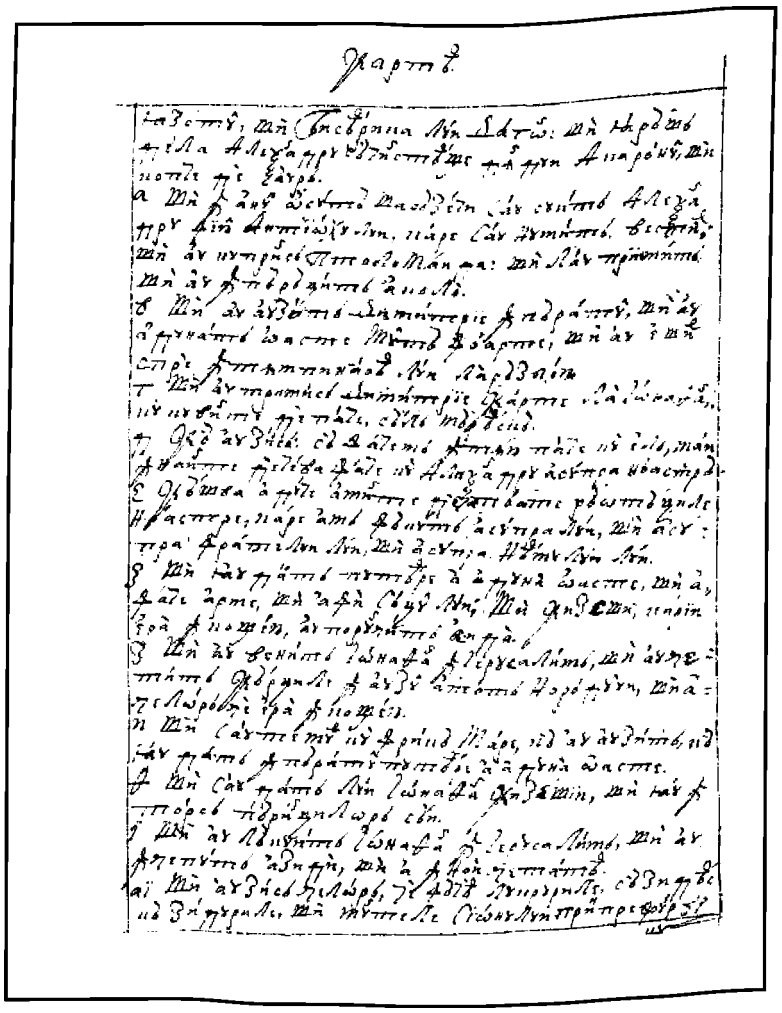

186v

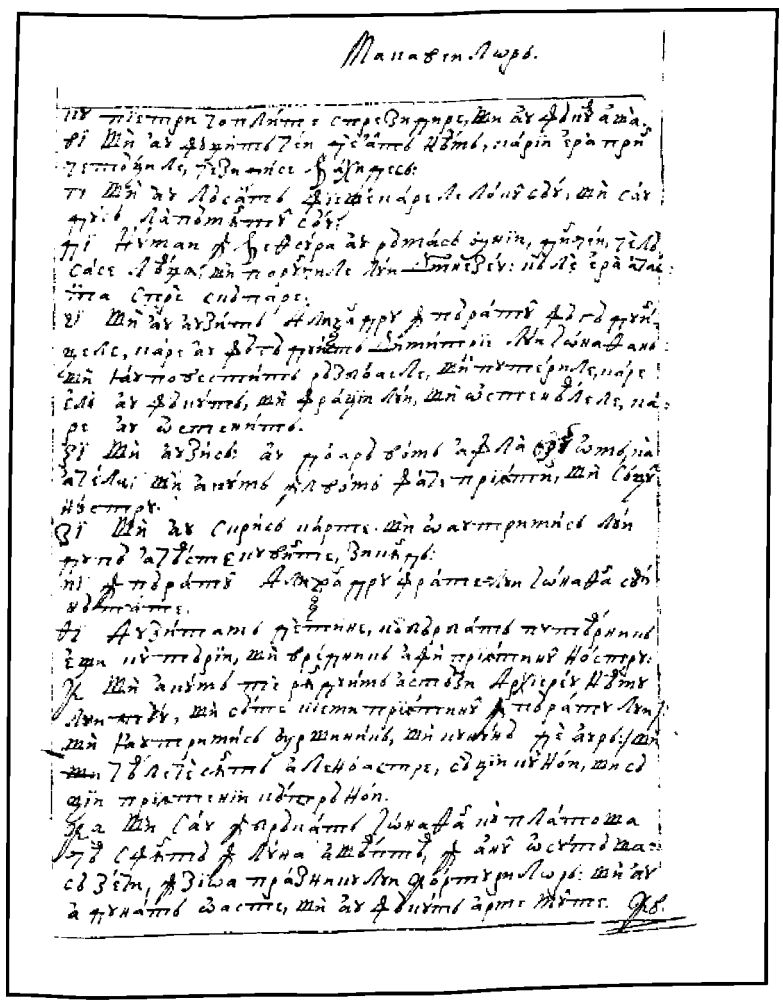

187r

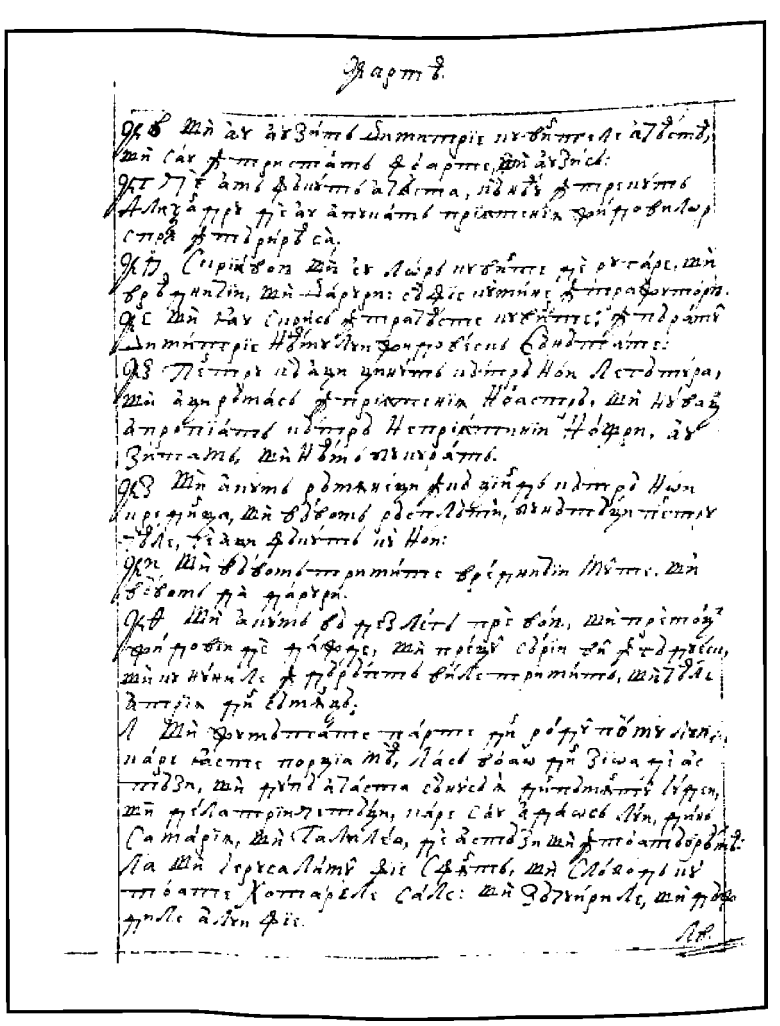

187v

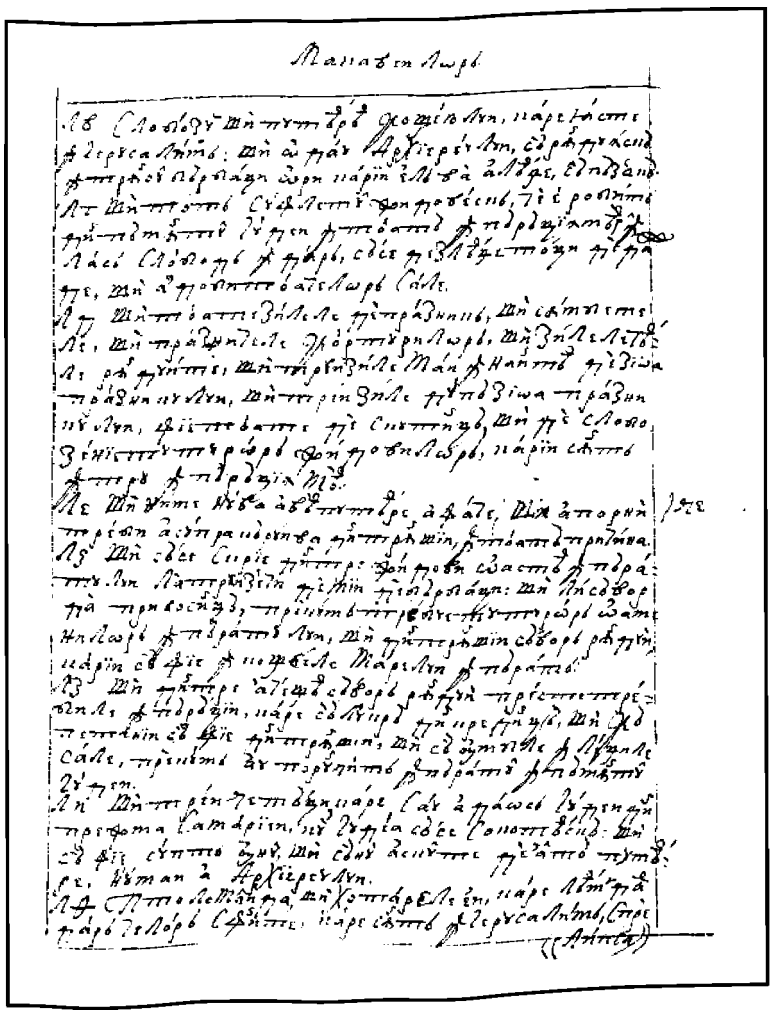

188r

188v

189r

189v

190r

FACSIMILE

CARTEA DINTÂIU A MACAVEILOR

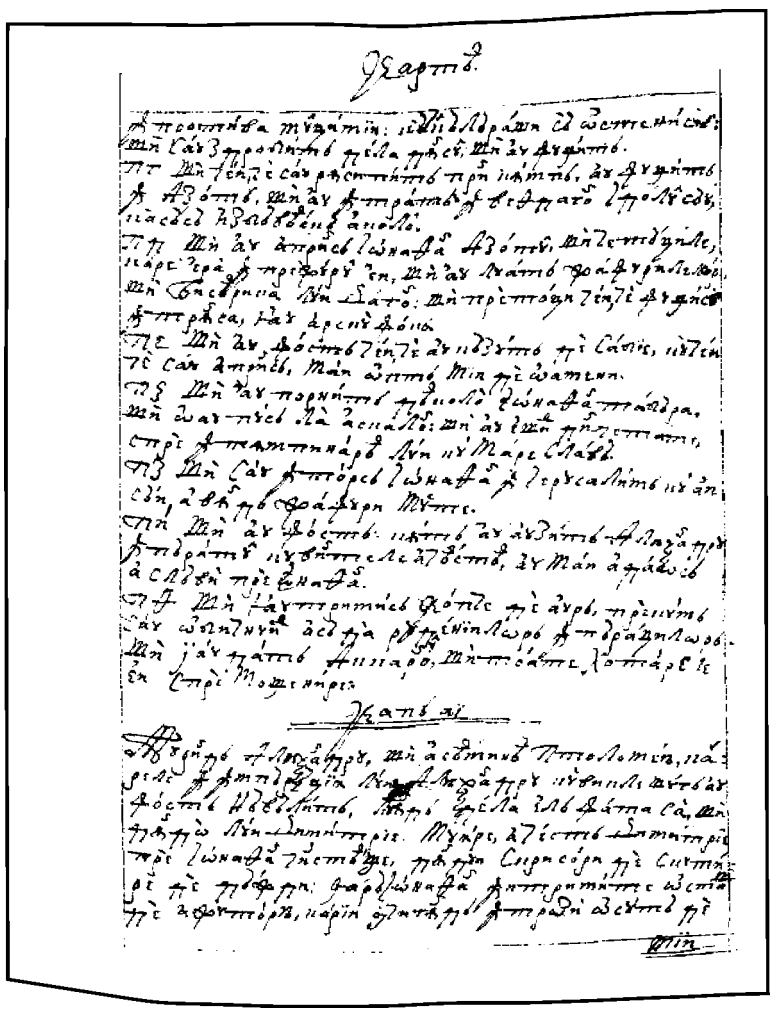

190v

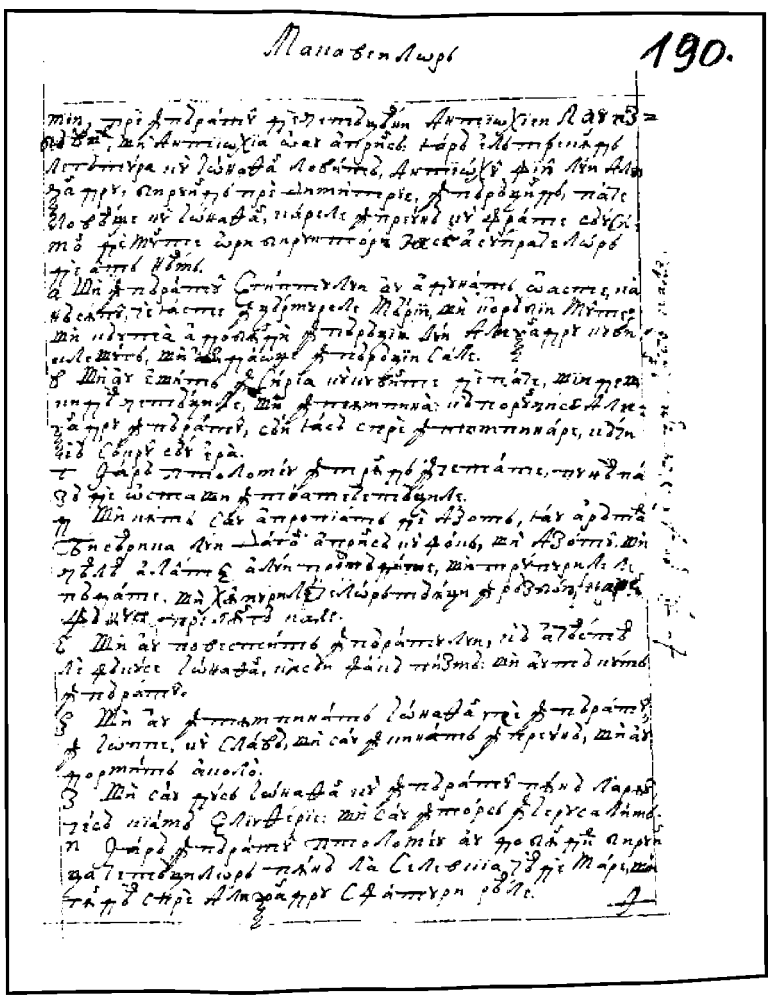

191r

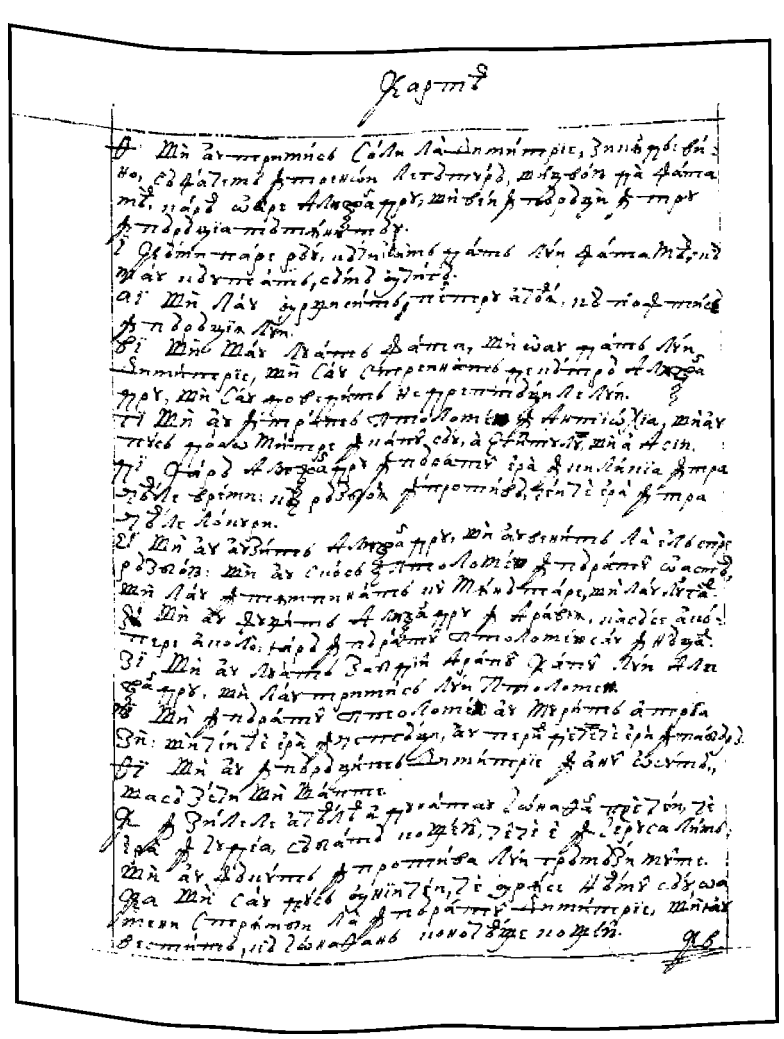

191v

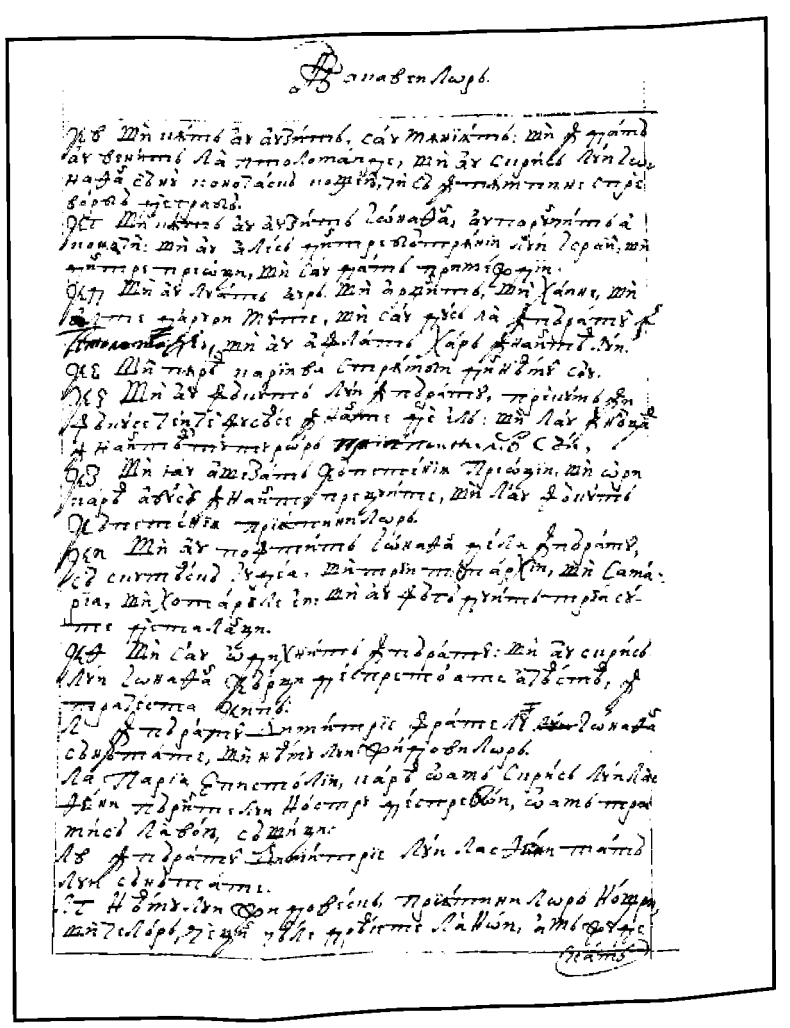

192r

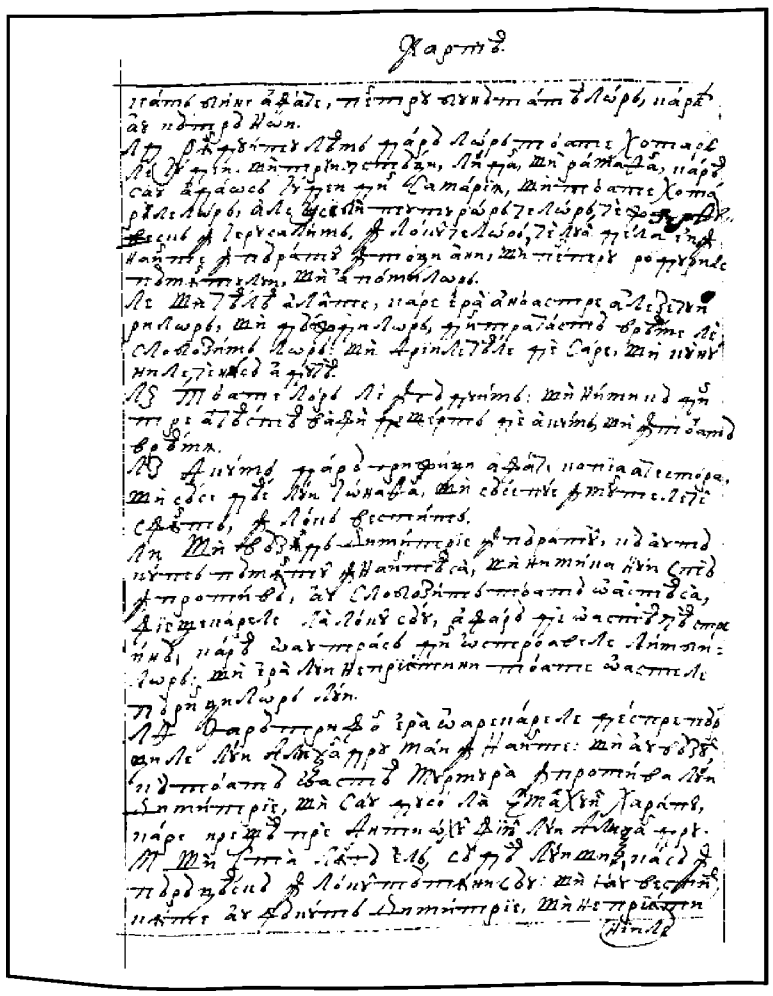

192v

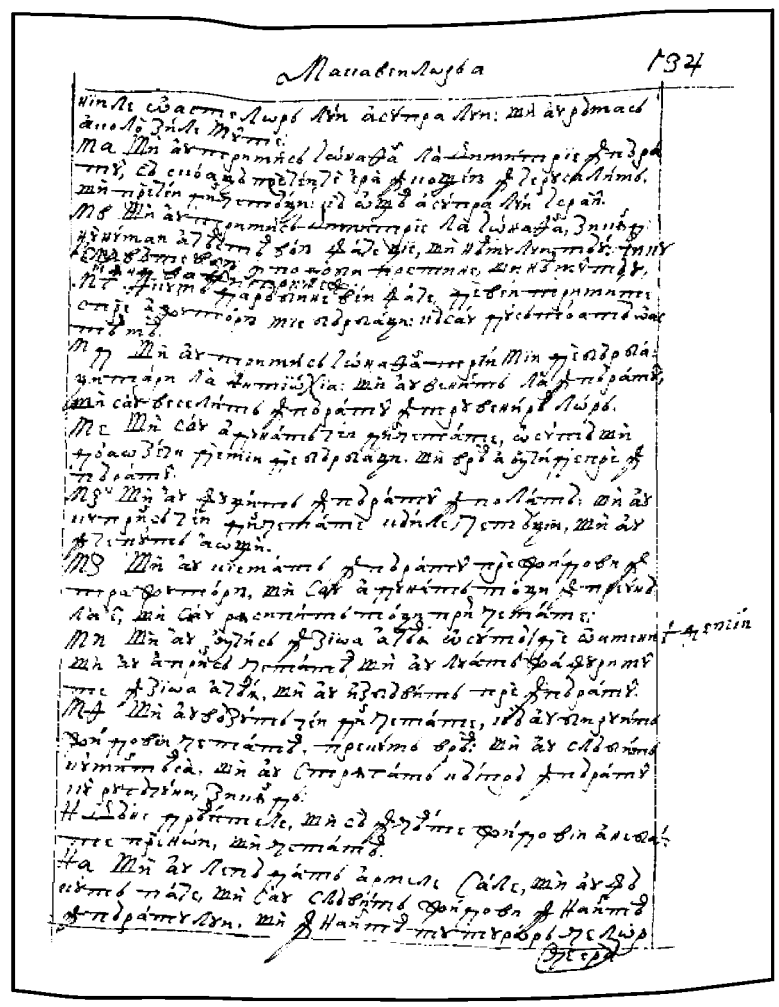

193r

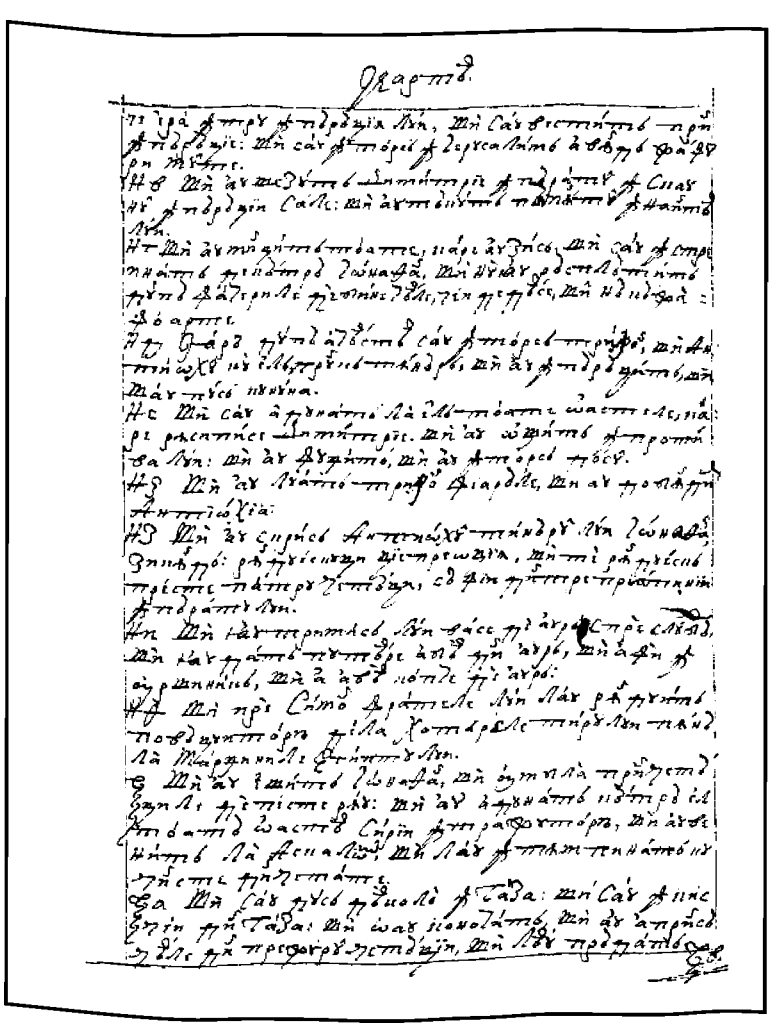

193v

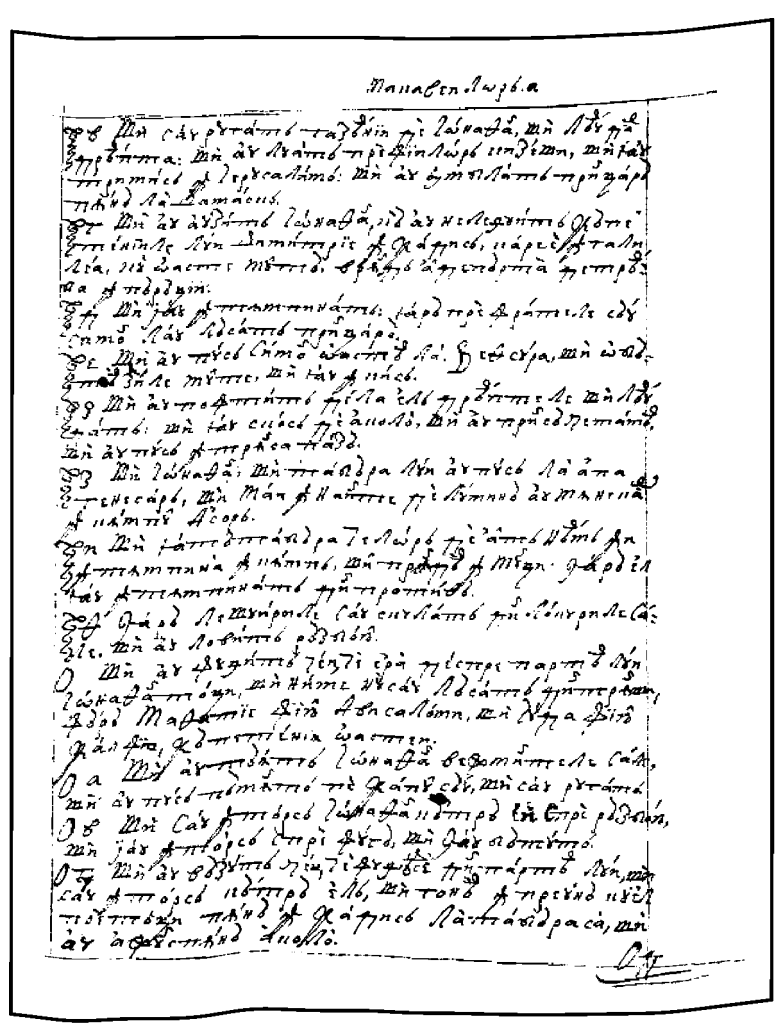

194r

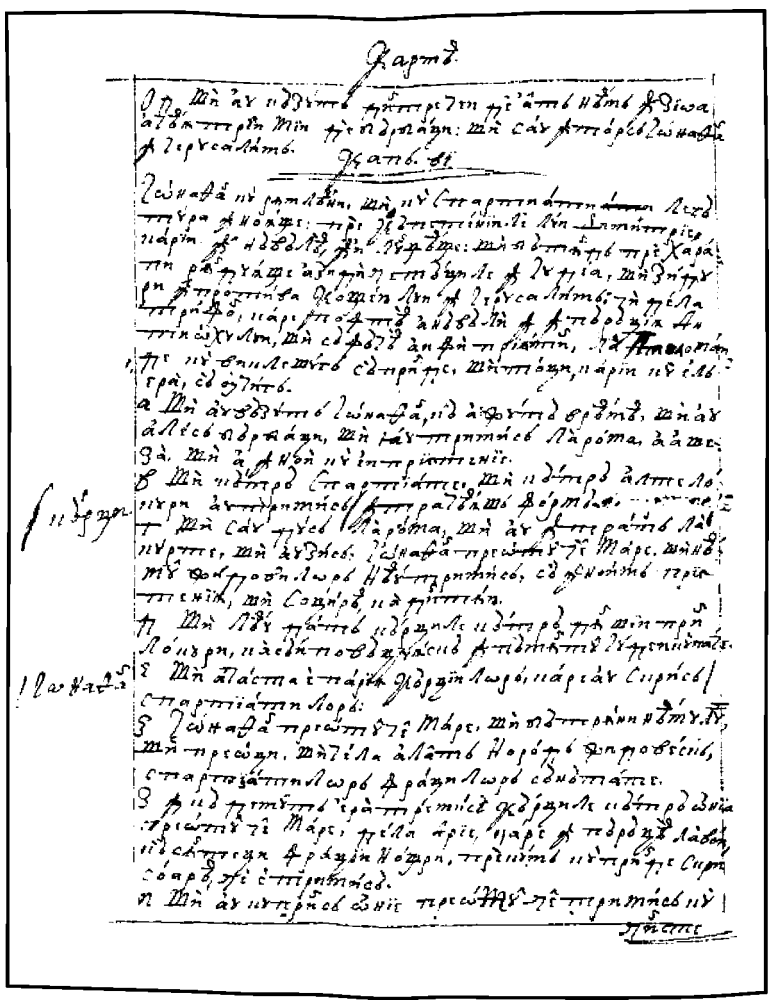

194v

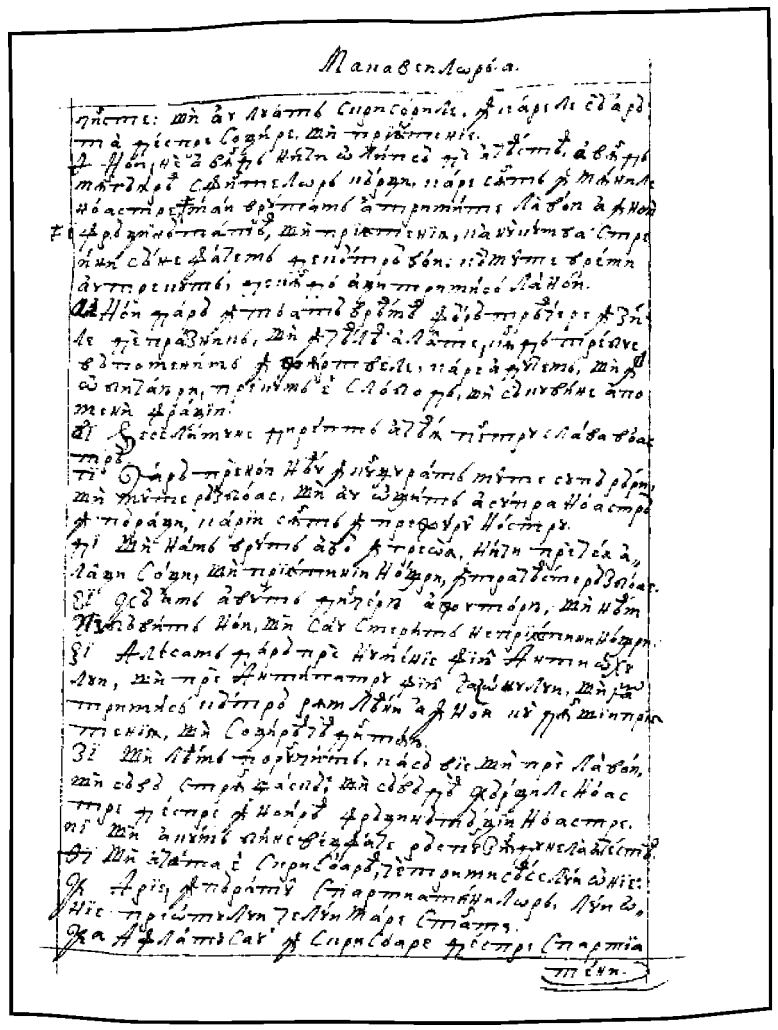

195r

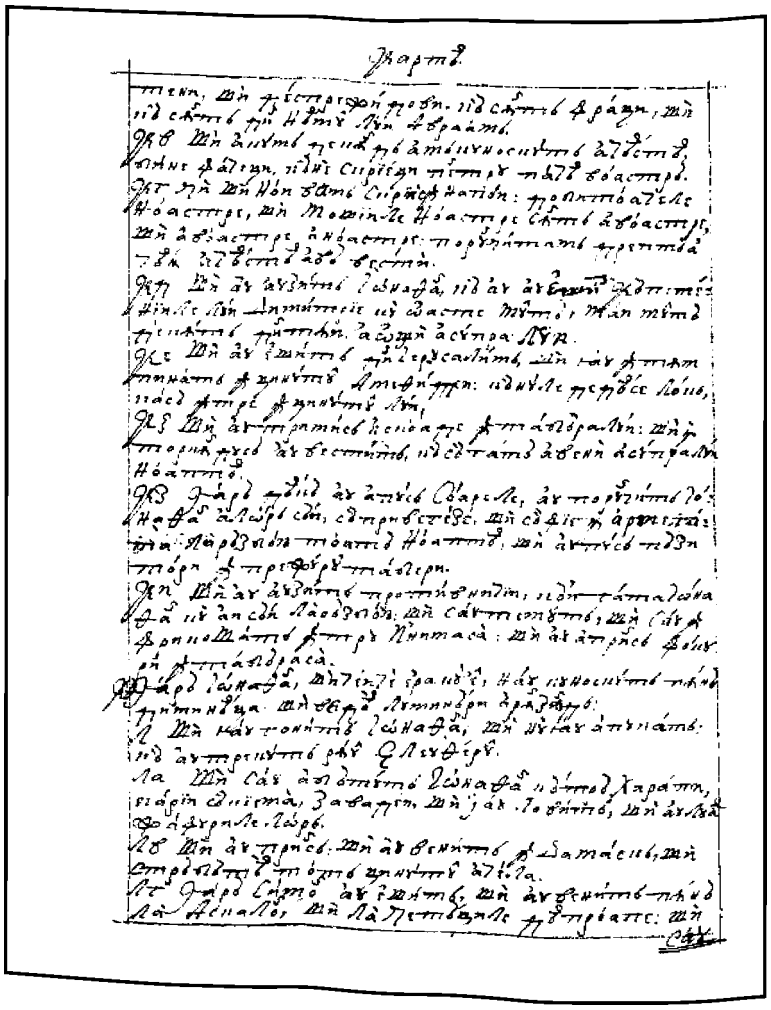

195v

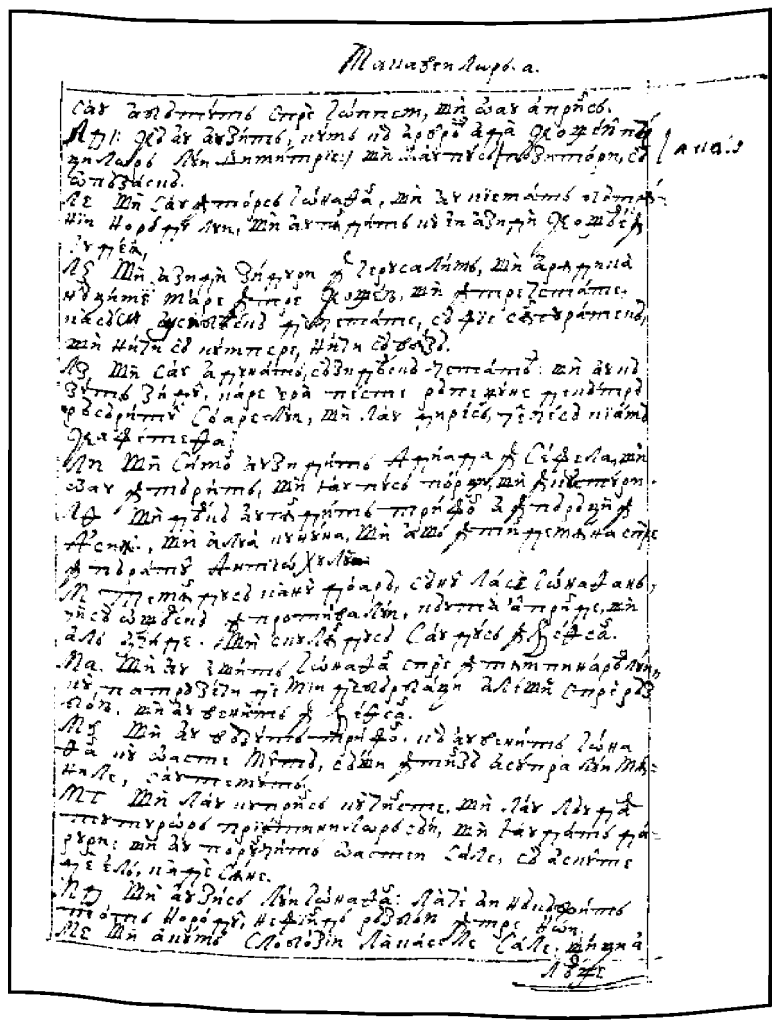

196r

196v

197r

197v

198r

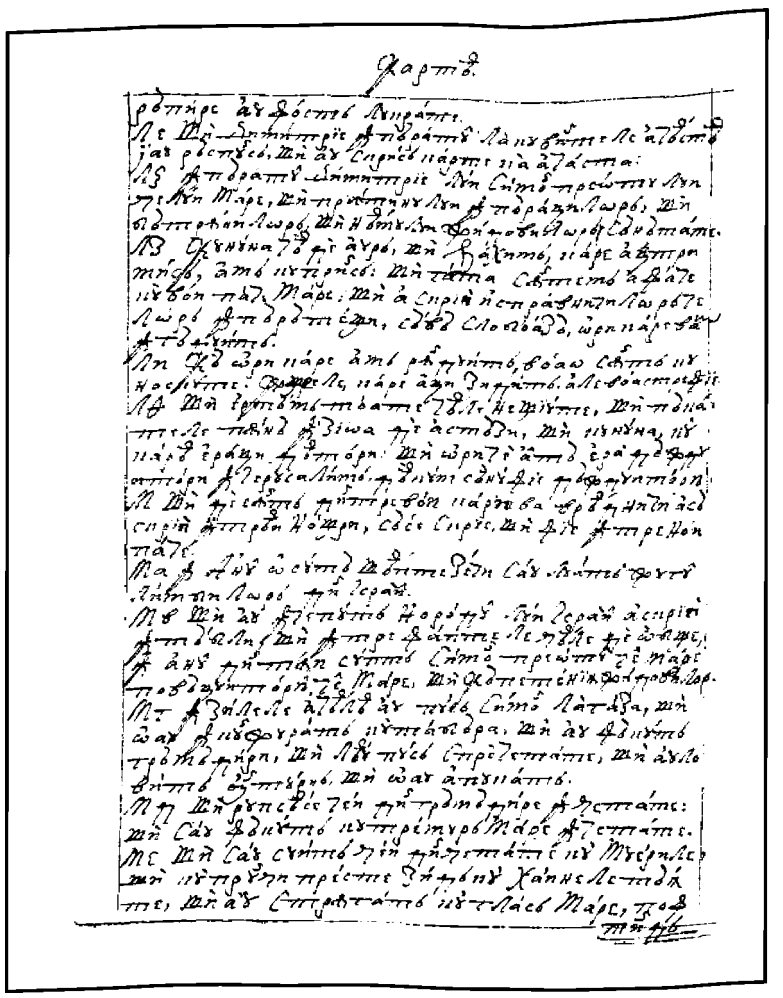

198v

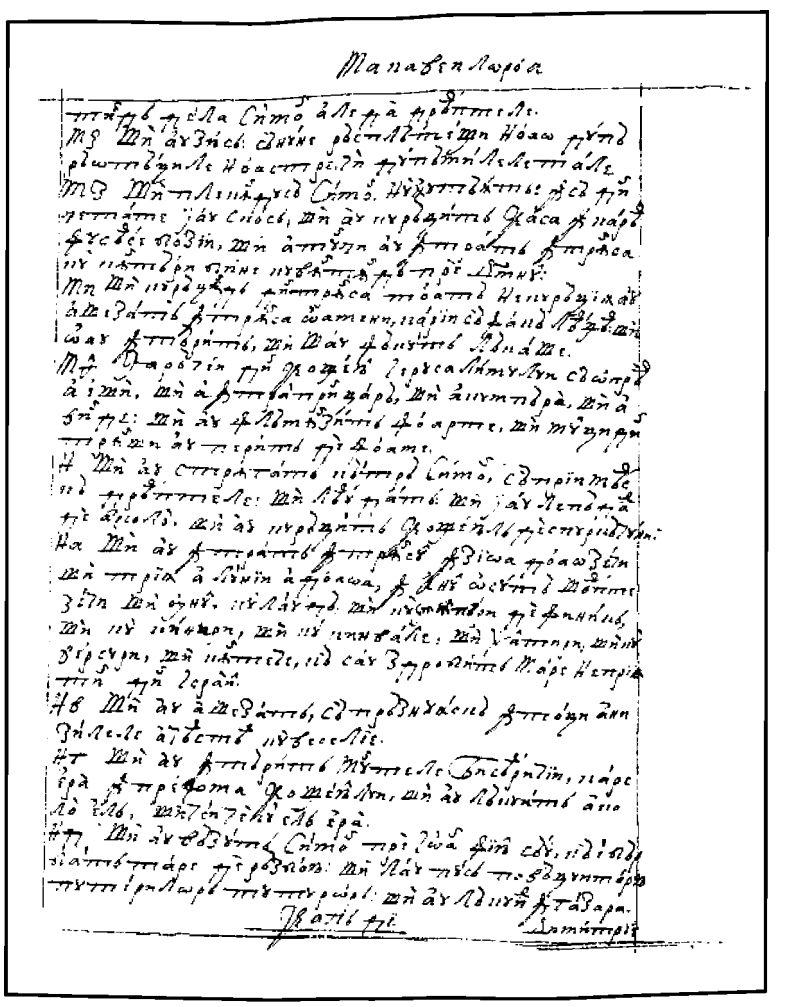

199r

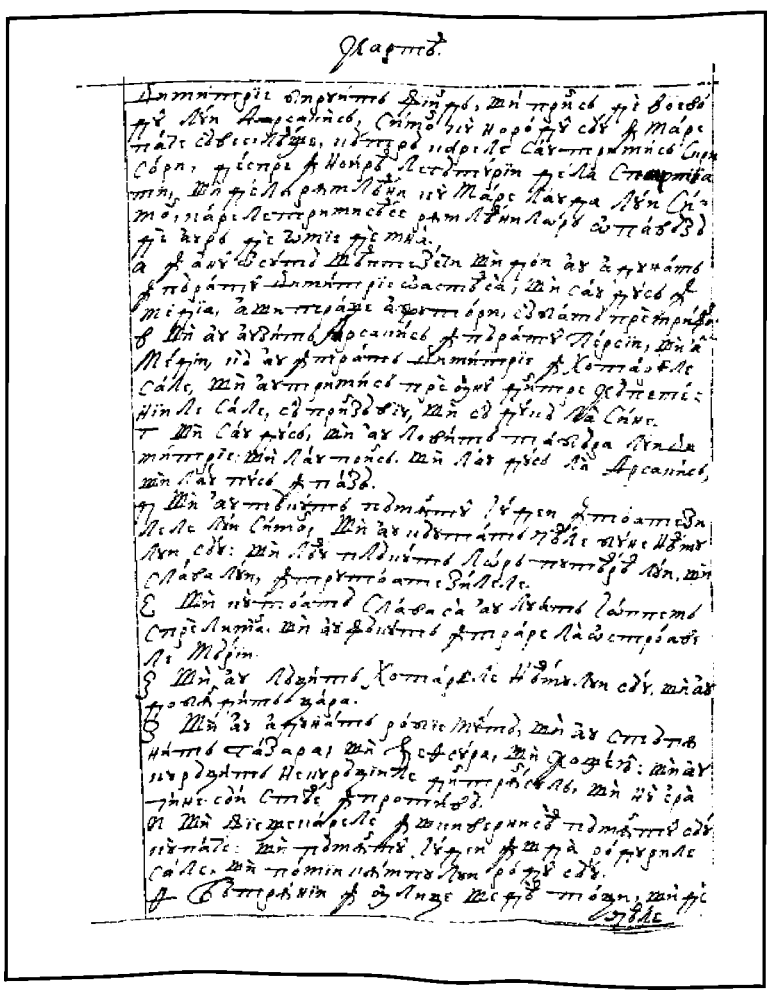

199v

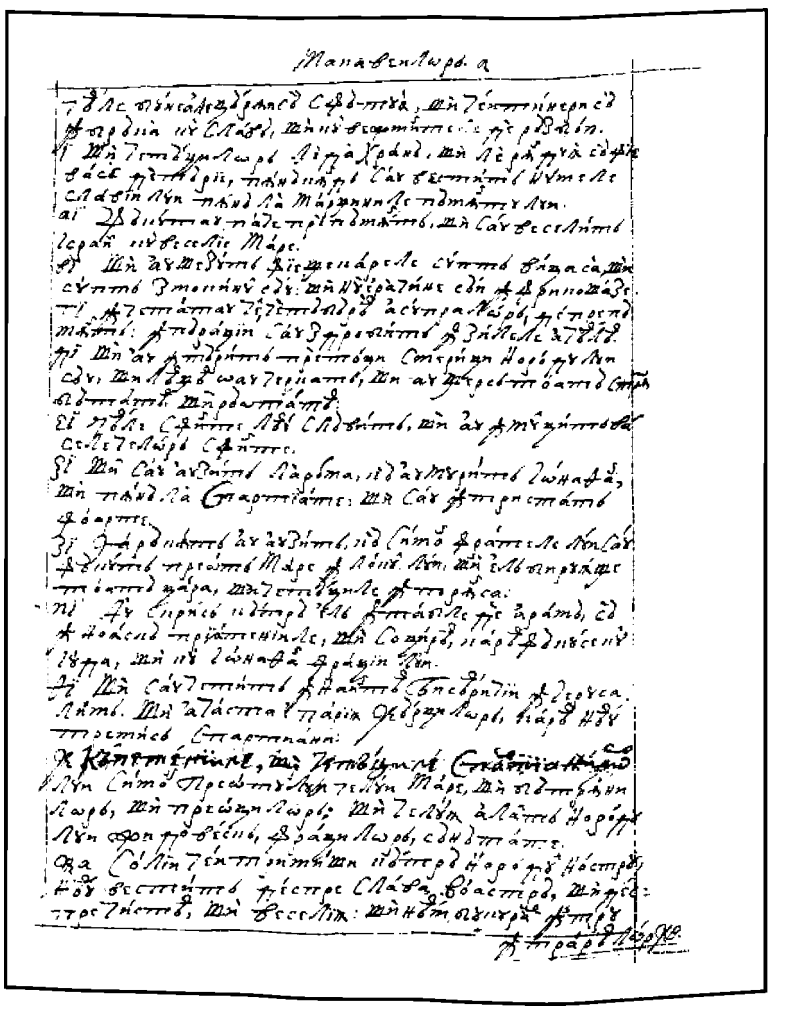

200r

200v

201r

201v

202r

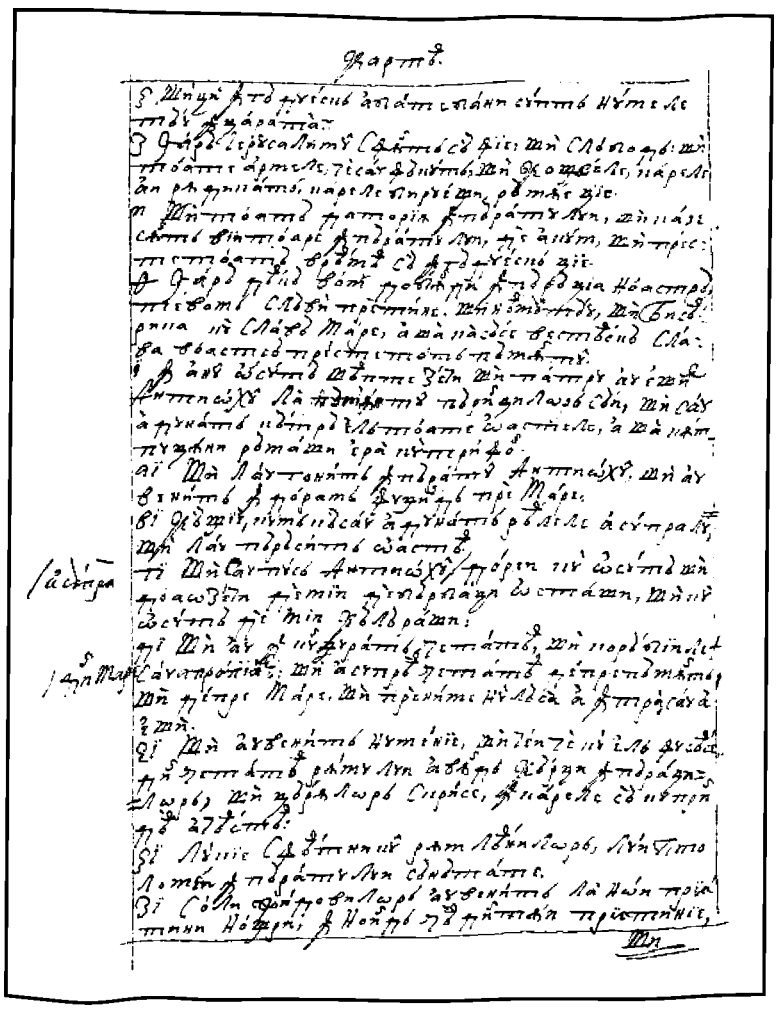

202v

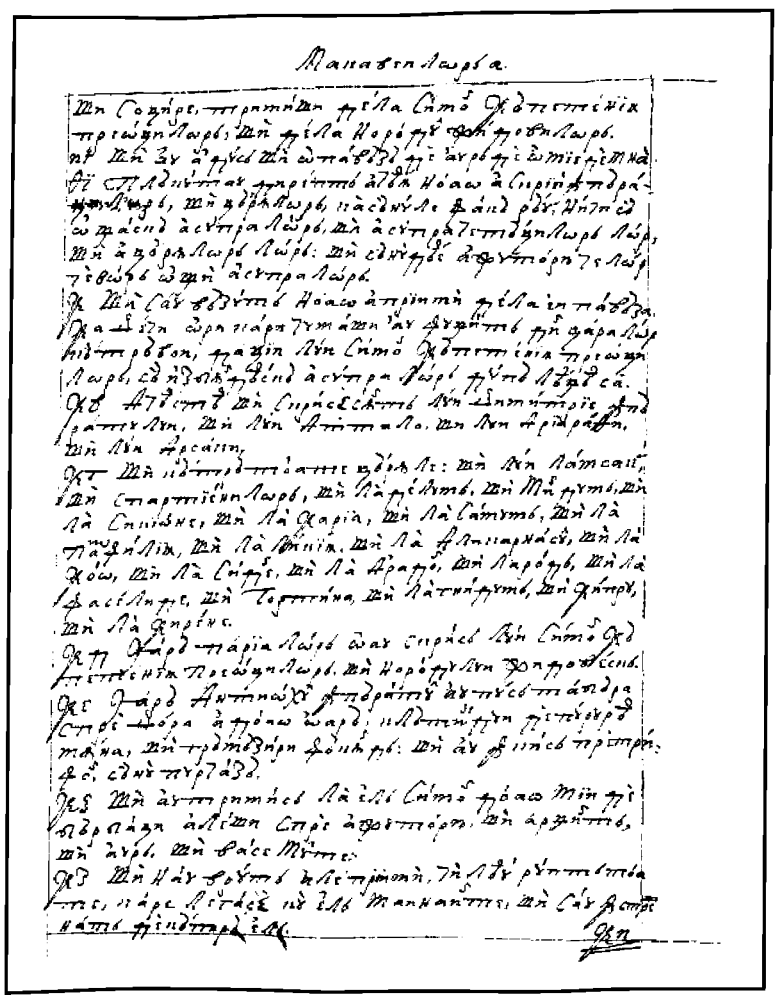

203r

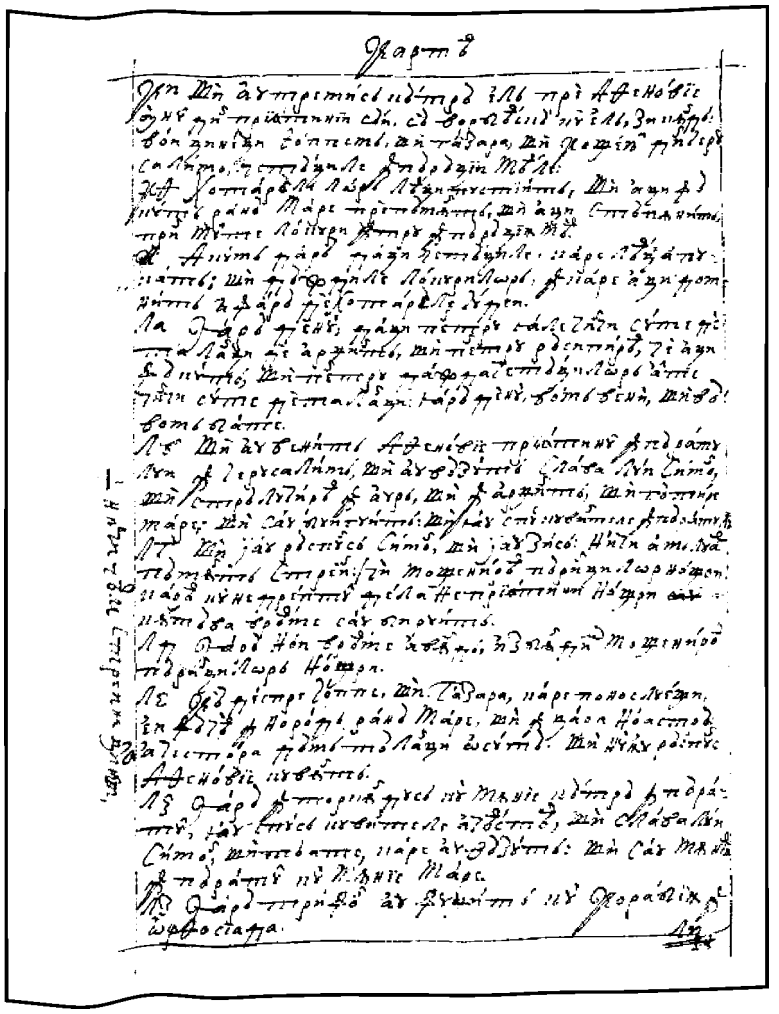

203v

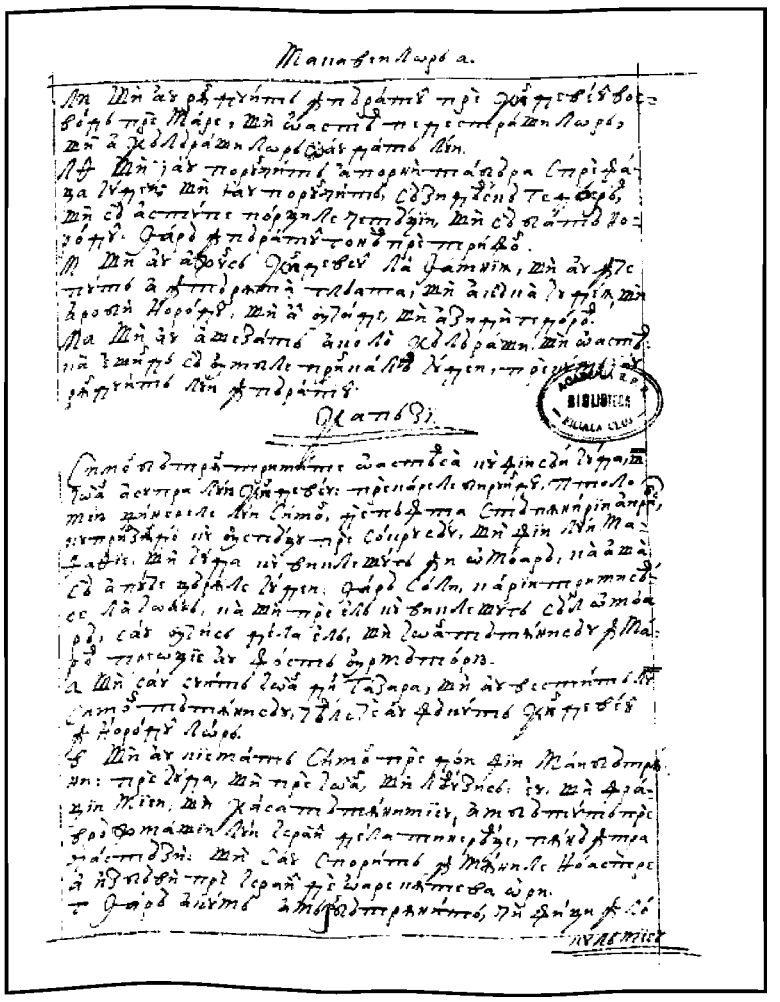

204r

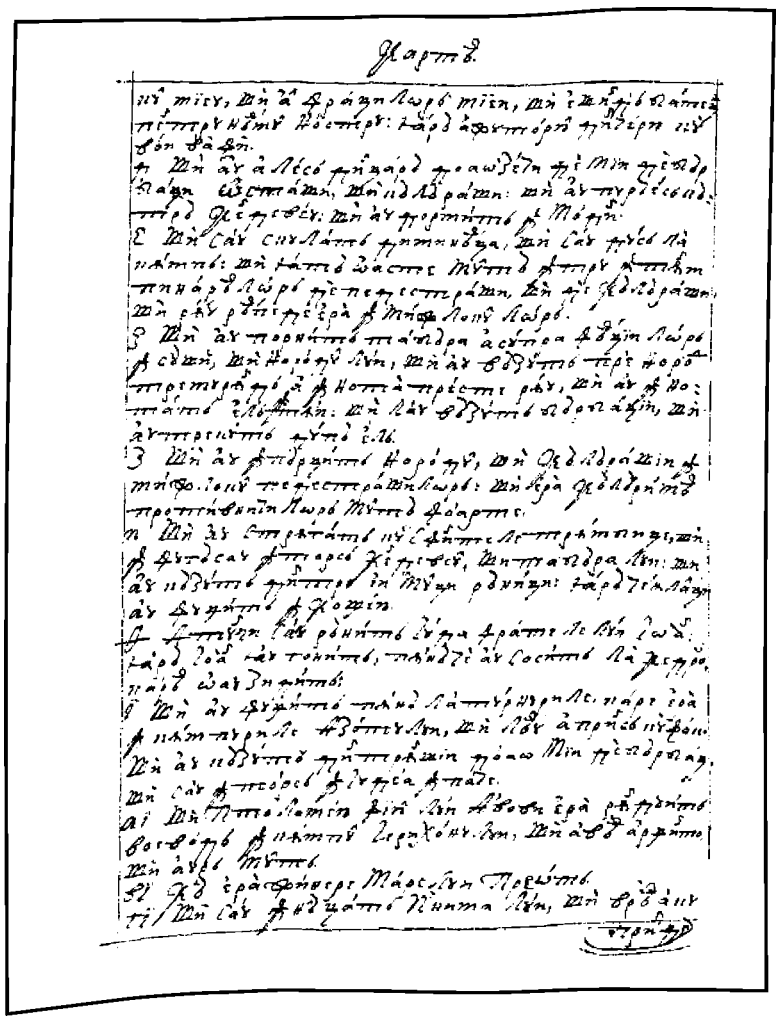

204v

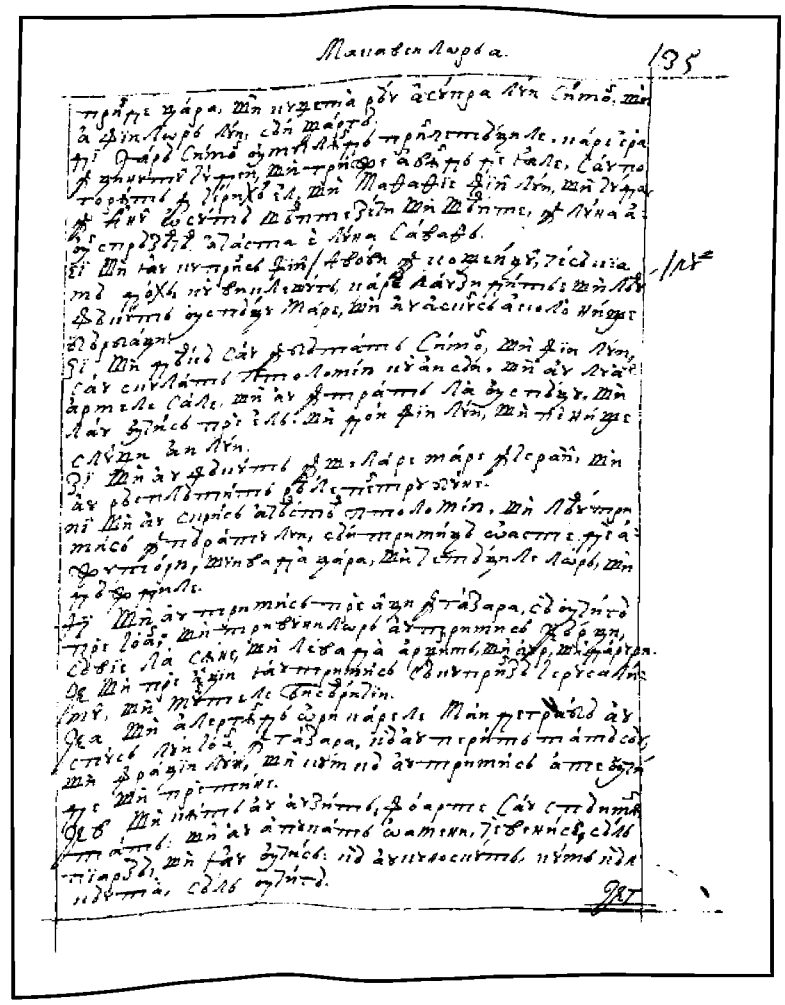

205r

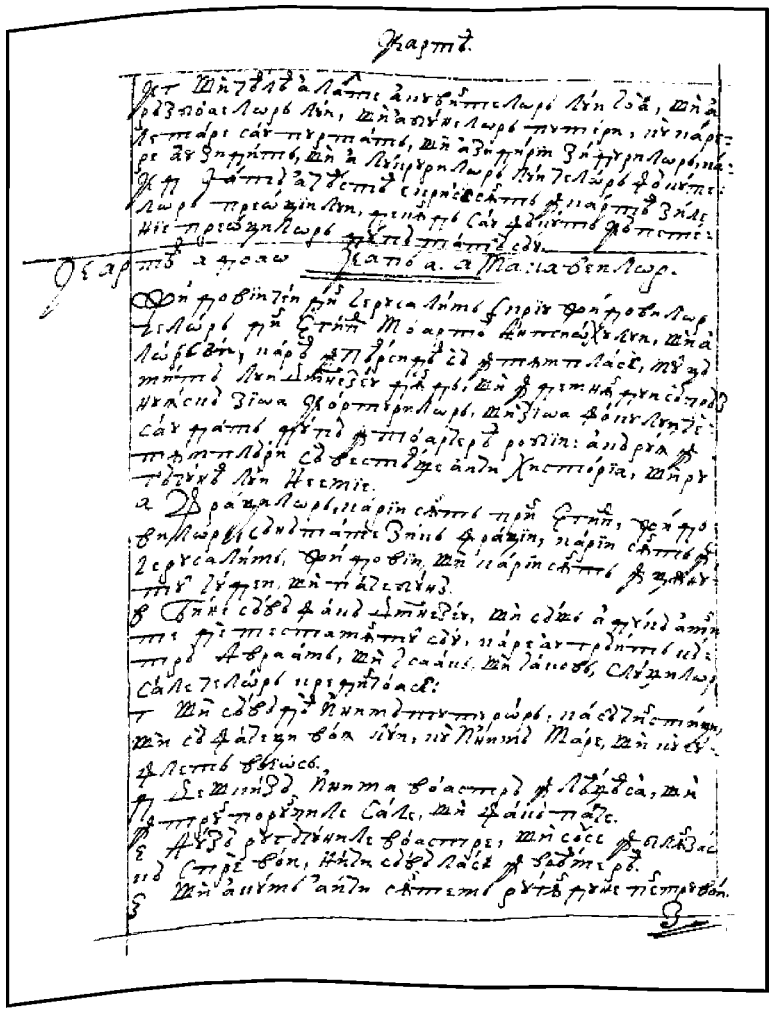

205v

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

Cap 1

Jidovii din Ierusalim scriu jidovilor celor din Eghipt moartea Antiohului şi alor săi, carea în Pearsidea să întâmplase, mulţămită lui Dumnezeu dând şi îndemnându-i să prăznuiască zioa corturilor şi zioa focului, ce s-au dat după întoarcerea robiii. A căruia întâmplări să vesteaşte aici historia şi rugăciunea lui Neemie.

1. „ raţilor, carii sânt prin Eghipt, jidovilor, sănătate zic! Fraţii, carii sânt în Ierusalim, jidovii, şi carii sânt în ţânutul Iudeii, şi pace bună!

2. Bine să vă facă Dumnezeu şi să-Ş aducă aminte de testamântul Său, care au grăit cătră Avraam şi Isaac şi Iacov, slugilor Sale celor credincioase.

3. Şi să vă dea inimă tuturor, ca să-L cinstiţi şi să faceţi voia Lui, cu inimă mare şi cu suflet voios.

4. Deşchiză inima voastră în leagea Sa şi întru poruncile Sale şi facă pace.

5. Auză rugăciunile voastre şi să se îmblânzască spre voi, nici să vă lase în vreame rea.

6. Şi acum aici sântem, rugându-ne pentru voi. ||

206r 7. Împărăţind Dimitrie în anul o sută şasăzeci şi noao, noi, jidovii, v-am scris întru năcaz şi în pornirea carea ne-au venit într-aceşti ani, de când s-au depărtat Iason de la sfântul loc şi de la împărăţie.

8. Poarta o au aprins şi au vărsat sânge nevinovat. Şi ne-am rugat cătră Domnul şi ne-au auzit şi am adus jârtvă şi făină şi am aprins candile şi am pus pâni.

9. Şi acum prăznuiţi zilele corturilor a lunii casleu".

10. În anul o sută optzeci şi opt, norodul cel din Ierusalim şi din Iudeea, bătrânii şi Iuda, lui Aristovol, învăţătoriului împăratului Ptolomei, care e din neamul unşilor preoţi şi celor din Eghipt jidovilor, închinăciune şi sănătate.

11. Din mari primejdii de la Dumnezeu izbăviţi, cu mărime Îi mulţămim, carii adecă împrotiva acelui împărat ne-am luptat.

12. Că el au făcut a fierbe din Pearside pre cei ce au tăbărât asupra noastră şi asupra sfintei cetăţi.

13. Că fiind în Pearside însuş voivodu, şi cu el nenumărată oaste, au căzut în bisearica Nanei, înşelat de sfatul preoţilor Nanei.

14. Că cu dânsa a lăcui au venit la loc Antiohul şi priiatinii lui, şi să ia bani mulţi supt nume de zeastre.

15. Şi, puindu-i înainte preoţii Nanei şi el cu puţâni întrând înlontrul bisearicii, au închis bisearica.

16. Întrând Antiohul şi deşchizind cea ascunsă întrarea bisearicii, aruncând pietri au lovit
206v pre voivodul şi pre cei ce cu el | era şi i-au împărţit prin mădulări şi, tăindu-le capetele, afară i-au aruncat.

17. Preste toate bine e cuvântat Dumnezeu, Cel ce au dat pre cei necredincioşi.

18. Vrând, drept aceaea, a face în zioa lunii casleu a doaozeaci şi cincea curăţirea bisearicii, de lipsă a fi am socotit a vă înştiinţa, ca şi voi să ţineţi zioa schinopeghiii şi zioa focului, ce s-au dat când Neemie, după ce au zidit bisearica şi oltariul, au adus jârtve.

19. Căci că în Pearside ducându-să părinţii noştri, preoţii carii atunci cinstitori de Dumnezeu era, luând focul de pre oltariu, tăinuit l-au ascuns în valea unde era un puţu adânc şi săc şi într-acela l-au pitulat, aşea cum tuturor necunoscut era locul.

20. Iară deacă trecuse ani mulţi şi au plăcut lui Dumnezeu, să se trimiţă Neemie de la împăratul Pearsidei, nepoţii preoţilor acelora carii ascunsease i-au trimis a cerca focul, şi, precum ne-au povestit noao, n-au aflat focul, ci apă groasă.

21. Şi le-au poruncit a scoate şi a-i aduce, şi jârtvele care era puse au poruncit preotul Neemia să se stropească cu apa aceaea şi leamnele şi ceale ce era deasupra puse.

22. Şi cât s-au făcut aceasta şi vreamea au fost când soarele au strălucit, care mainte era în nor, s-au aprins foc mare, aşa cât toţi să mira.

23. Iară rugăciune făcea toţi preoţii, când să mistuia jârtva, Ionathan începând, iară ceialalţi răspunzând.

24. Şi a lui Neemie rugăciunea era acesta modru având: „Doamne Dumnezeule, Ziditoriul tuturor, Cel înfricoşat şi tare, drept şi milostiv, care sângur eşti bun împărat, ||

25. Sângur ales, sângur drept şi atotputearnic şi veacinic, Cel ce izbăveşti pre Israil de 207r
tot răul, Cel ce ai făcut părinţi aleşi şi i-ai sfinţit,
26. Priimeaşte jârtva pentru tot norodul Tău, Israil, şi păzeaşte partea Ta şi o sfinţeaşte;
27. Adună răsipirea noastră, izbăveaşte pre cei ce slujesc limbilor, şi spre cei urgisiţi şi
urâţi priveaşte, ca să ştie limbile că Tu eşti Dumnezeul nostru;
28. Năcăjaşte pre cei ce ne supără şi fac năpaste cu mândrie;
*2 Leage 30, 3, 5. 29. Aşază norodul Tău în sfânt locul Tău, *precum au zis Moisi".
Jos 2, 18. 30. Iară preoţii psălmuia cântări până când s-au mistuit jârtva.
31. Iară deacă s-au mistuit jârtva, din apa cea rămasă, Neemie au poruncit să se ude
pietrile ceale mai mari.
32. Carea cât s-au făcut, dintr-însăle flacără s-au aprins, ci din lumina carea au strălucit
la oltariu, s-au mistuit.
33. Iară cât s-au dovedit lucrul, s-au vestit împăratului pearsilor că, în locul în care
ascunsease focul cel ce-l mutase preoţii, apă s-au arătat, din carea Neemie şi cei ce cu el
era au curăţit jârtvele.
34. Şi socotind împăratul şi lucrul cu de-adinsul cercetând, i-au făcut bisearică, ca să
cearce ce era făcut.
35. Şi, deacă au cercat, preoţilor multe bunătăţi le-au dăruit şi fealiu de fealiu de daruri,
şi, luundu-le cu mâna sa le dăruia lor.
36. Şi au numit Neemie locul acesta Neftha, ce să | tâlcuiaşte „curăţire" şi să cheamă 207v
la mulţi Nefi.

Cap 2

Ieremie, supt robiia Vavilonului dând celor mutaţi foc şi leagea lui Dumnezeu într-acela munte, la carele, suindu-să, Moisi au văzut Pământul Făgăduinţii, au ascuns cortul, sicriiul şi oltariul tămâierii, să fie acolo până la întoarcerea norodului din robiia Vavilonului. Oricare a lui Moisi şi a lui Solomon fapte aici să ating. Despre faptele Iudei Macaveului şi a fraţilor lui, despre carele cinci cărţi a lui Iazon în una această carte să strâng.

1 i să află în însămnările lui Ieremie prorocul că le-au poruncit a lua foc celor
mutaţi, precum s-au însămnat şi precum au poruncit mutaţilor.
2 Şi le-au dat leagea, ca să nu uite poruncile Domnului şi să nu rătăcească cu
minţile, văzând bozii cei de aur şi de argint şi podoabele lor.
3. Şi altele aseaminea zicând, îi îndemna să nu deperteaze leagea de la inima sa.
4. Şi era scriptura aceaea în ce chip cortul şi sicriiul au poruncit prorocul cu dumnezeiescul
* 2 Leage 34, 1. răspuns cătră sâne făcut, a să purta cu sâne până când au ieşit în munte, *în carele Moisi
s-au suit şi au văzut moştenirea lui Dumnezeu.
5. Şi, venind acolo Ieremie, au aflat locul peşterii, şi cortul şi sicriiul şi oltariul tămâierii
le-au băgat acolo şi au astupat uşea.
6. Şi s-au apropiiat niscarii împreună, carii urma să-şi înseamne locul, şi nu l-au putut
afla. ||
7. Iară cât au înţeles Ieremie, certându-i, au zis că necunoscut va fi locul, până când va 208r
aduna Dumnezeu adunarea norodului şi să se îmblânzască.
8. Şi atunci Domnul va arăta aceastea şi să va ivi mărimea Domnului şi nor va fi, precum
* 3 Împăra. 8, 11. lui Moisi să dovedea *şi precum când Solomon au cerut să se sfinţască locul marelui
2 Paral. 6, 14. Dumnezeu, dovedea aceastea.
9. Că cu mărime purta înţelepciunea, şi ca cel ce avea înţelepciune au adus jârtva înnoirii
şi a săvârşirii bisearicii.
* Preoţi 9, 24. 10. *Precum şi Moisi să ruga cătră Domnul şi s-au pogorât foc din ceriu şi au mistuit
2 Paral. 7, 1. arderea de tot, aşa şi Solomon s-au rugat şi s-au pogorât foc din ceriu şi au mistuit arderea
de tot.
* Preoţie 10, 11. Şi au zis Moisi: *„Pentru că nu s-au mâncat ce era pentru păcat, s-au mistuit".
16, 17. 12. Aseamenea şi Solomon în opt zile au prăznuit înnoirea.
13. Şi să însămna în scrisorile şi în istoriile lui Neemie însăş aceastea. Şi vrând a râdica
vivlioteca, au adunat de prin ţări cărţile, şi a prorocilor, şi a lui David, şi epistoliile împăraţilor,
şi de dăruiri.
14. Şi aseaminea şi Iuda, cealea ce căzuse prin războiul ce ni să întâmplase, le-au adunat
toate şi sânt la noi.

15. De poftiţi dară aceastea, trimiteţi carii să vi le ducă.
16. Vrând direpţ aceaea a face curăţire, v-am scris. Bine, dară, veţi face de veţi ţinea zilele aceastea.
17. Iară Dumnezeu, Cel ce au izbăvit pre norodul Său şi au întors moşiia tuturor şi împărăţiia şi preoţiia şi sfinţeniia,
18. *Precum au făgăduit în leage, nădăjduim, că degrabă ne va milui şi ne va aduna de supt ceriu la locul cel sfânt. | * 2 Leage 33, 5. Sus 1, 9.
208v 19. Că ne-au scos din mari primejdii şi locul l-au curăţit.
20. Iară despre Iuda Macaveul şi fraţii lui şi de curăţirea marii bisearici şi de înnoirea oltariului,
21. Ci şi de războaie, care sânt despre Antiohul cel vestit şi fiiul lui Evpatrul,
22. Şi de strălucirile care din ceriu s-au făcut cătră cei ce pentru jidovi tare au lucrat, aşea cât toată ţara, puţini fiind, o au izbândit şi varvara mulţime o au izgonit,
23. Şi cea în toată lumea vestita bisearică o au dobândit, şi cetatea o au slobozit, şi legile ceale părăsite iarăş le-au întors Domnul cu toată liniştea, milostiv fiindu-le.
24. Şi iarăş de la Iason Chireneul ceale în cinci cărţi cuprinse ispitit-am noi într-o carte a le scurta.
25. Că socotind mulţimea cărţilor şi greotatea celor ce vreau a începe poveştile istoriilor pentru mulţimea lucrurilor,
26. Grijit-am adecă celor ce vor vrea a ceti să fie desfătare sufletului, iară cei sârguitori mai lesne să le poată cu mintea ţinea, iară tuturor cetitorilor folos să le fie.
27. Şi noao, adecă înşine carii acest lucru a-l scurta l-am cuprins, nu uşoară osteneală, ci încă lucru plin de privegheri şi de sudoare am cuprins.
28. Ca cei ce gătesc ospăţul şi cearcă a face voia altora, pentru harul multora bucuroşi osteneala suferim.
29. Adevărul, adecă despre fieştecare izvoditoriu îngăduind, iară noi după data scurtării formă sârguindu-ne.
209r 30. Că precum meaşterul casii noao de toată || încheietura trebuie a griji, iară cel ce vrea a zugrăvi ceale vreadnice de podoabă trebuie a le căştiga, aşea trebuie a socoti şi despre noi.
31. Că a culeage înţeleagerea şi a rândui cuvântul şi cu grije fieştecarea parte a o cerca, izvoditoriului istoriii să cuvine.
32. Iară scurtarea vorbii a urma şi isprăvirea lucrurilor a o ocoli, scurtării să cuvine a îngădui.
33. De aici, dară, povestirea vom începe. Pentru predoslovie atâta a fi zis destul fie. Că bolund lucru e mai nainte de istorie a să vărsa, iară istoriia a o scurta.

Cap 3

Simon, ispravnicul bisericii, vistieriile ei lui Apolonie voivodului le vădeaşte. La care a le răpi de la împăratul trimis fiind, Eliodor, după vărsatele jidovilor rugăciuni, de la Dumnezeu să loveaşte, ci cu jârtva şi rugăciunile arhiereului Onie să izbăveaşte, şi dând lui Dumnezeu şi lui Onie haruri, împăratului şi celoraalalţi tuturor mărimile lui Dumnezeu vesteaşte.

1. Deci lăcuită fiind sfânta cetate în toată pacea şi legile încă bine păzându-le, pentru credinţa arhiereului Onie şi pentru sufletele ce urăsc răotăţile,
2. Era ca şi însuşi împăraţii şi căpeteniile locul de mare cinste vreadnic a fi îl socotea şi bisearica cu mari daruri o frâmsăţa,
3. Aşa cât Seleucul, împăratul Asiei, din veniturile sale da toate cheltuielele ceale de lipsă spre slujba jârtvelor.
4. Iară Simon din neamul lui Veniamin, ispravnic bisericii rânduit, să nevoia, împrotivindu-să căpeteniia preoţilor, strâmb ceva în cetate a face.
5. Ci neputând învinge pre Oniia, au venit la Apolonie, fiiul Tharsei, care într-aceaea
209v vreame era povăţuito|ri în Chelesiriia şi în Fenichiia.
6. Şi i-au vestit cu bani nenumăraţi plină a fi vistieriia în Ierusalim şi averile de obşte nemăsurate a fi, care nu sânt de treaba jârtvelor, şi cu putinţă a fi a cădea toate supt putearea împăratului.
7. Şi deacă au vestit împăratului Apolonie de banii ce era aduşi, el chemând pre Eliodor, carele era preste trebile lui, l-au tremis cu porunci ca mai sus zişii bani să-i ducă.

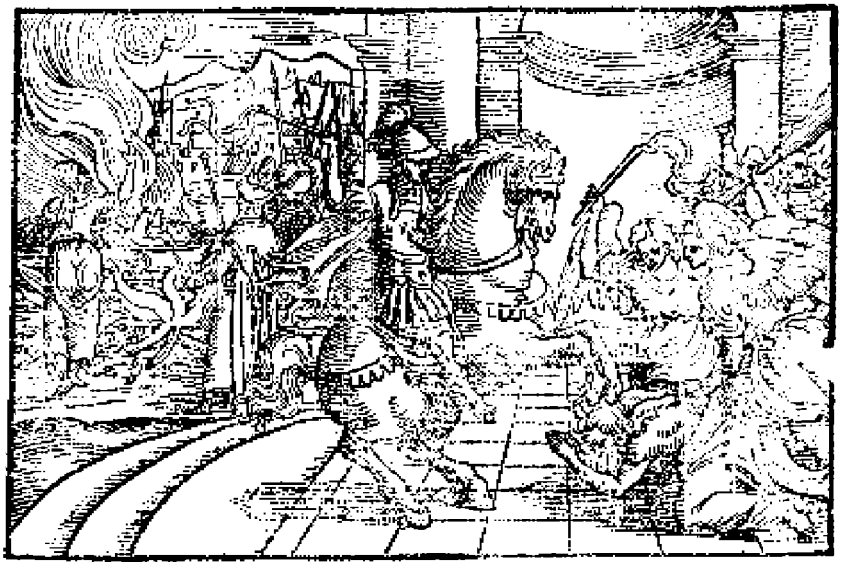

8. Şi îndată Eliodor au pornit cu vedeare, adecă ca când prin Cheleseria şi Fenichiia cetăţile ar vrea a umbla, iară cu adevărul porunca împăratului vrând a o plini.

9. Ci deacă venise în Ierusalim şi cu cinste de la arhiereu în cetate fusease cuprins, au povestit despre datul banilor şi sămn, şi pentru ce ar fi venit au deascoperit şi întreba de sânt aceastea adevărat aşea.

10. Atunci arhiereul au arătat aceastea a fi marfe puse şi hrana văduvelor şi a săracilor,

11. Iară unele a fi a Hircanului, Tovie, omului foarte înălţat, între ceale ce vădise necredinciosul Simon. Iară toţi tălanţii de argint a fi patru sute, de aur doao sute.

12. Şi a să înşela cei cei crezuse locului şi bisearicii, carea prin toată lumea să cinsteaşte pentru cinstea sa şi sfinţeniia, de tot cu neputinţă a fi.

13. Iară el pentru ceale ce avea de la împăratul poruncite, zicea în tot fealiul împăratului a să cuvini acealea.

14. Şi în rânduita zi întra Eliodorul vrând dintru aceastea a rândui, iară prin toată cetatea nu puţână trepădare era.

15. Şi preoţii dinnaintea oltariului în odăjdii preoţeşti s-au aruncat şi chema din ceriu pre Cel ce au pus leage pentru marfele puse, ca celor ce le pusease întregi să le păzască. | |

16. Iară cel ce vedea faţa arhiereului cu mintea să rănea, că faţa şi vedearea schimbată 210r
arăta cea dinlăuntru a sufletului dureare.

17. Că împrejur vărsată oarecarea măhnire era omului şi groaza trupului, prin carea celor ce vedea arătată să făcea durearea inimii lui.

18. Şi alţii cu gloată de prin case curgea, cu rugăciune de obşte rugându-să, pentru aceaea că spre urgisire locul cel sfânt era să vie.

19. Şi muierile încinsă cu târsine prin uliţe curgea, ci şi fecioarele ceale închise alerga cătră Onie, iară altele la ziduri şi unele prin fereşti să uita.

20. Iară toate râdicându-şi mânile spre ceriu să ruga.

21. Că era mişală amestecatei mulţimi şi a marelui preot, ca în lupta morţii vedearea.

22. Şi aceşte adecă chema pre Atotputearnicul Dumnezeu, ca ceale şieş încredinţate celor ce le încredinţase întregi să se păzască.

23. Iară Eliodor, ce pornise, făcea într-acela loc el cu dărăbanţii împrejurul vistieriii de faţă.

24. Ci Duhul Atotputearnicului Dumnezeu mare au făcut arătării Sale dovedire, aşa cât toţi carii îndrăznise a asculta de el, de putearea lui Dumnezeu căzând întru slăbănogire şi înfricoşare, s-au întors.

25. Că li s-au arătat un cal oarecare, groaznic având călăraşu, cu frumoase acoperemânturi împodobit, şi acesta de năpraznă pre Eliodor cu picioarele dinnainte l-au stropşit. Iară cel ce şedea pre el să vedea având arme de aur.

26. Şi alţi doi tineri s-au arătat cu puteare împodobiţi, frumoşi cu slava şi înfrâmsăţaţi cu haina, carii au stătut împrejurul lui şi de-amândoao părţile îl bătea, neîncetat cu multe rane îngreoindu-l.

27. Şi îndată Eliodor au căzut pre pământ | şi învăluit de multă ceaţă l-au apucat şi, în 210v
purtătoriul scaun puindu-l, afară l-au scos.

28. Şi cel ce cu mulţi alergători şi dărăbanţi la numita mai sus vistierie întrase, nime ajutorindu-l, afară să purta cu putearea lui Dumnezeu cea arătată cunoscută.

29. Şi el, adecă prin dumnezăiasca puteare, zăcea mult şi fără nici o nădeajde de mântuire.

30. Iară ceştia binecuvânta pre Domnul pentru că proslăvea locul Său şi bisearica, carea puţân mai nainte de frică şi de gâlceavă era plină, arătându-să Domnul cel atotputearnic, de bucurie şi de veselie s-au umplut.

31. Şi atunci, oricarii dintre prietinii lui Eliodor ruga degrabă pre Oniia, ca să cheme pre Cel Preaînalt, să dăruiască viaţă celui ce era pus în sfârşitul vieţii.

32. Şi, socotind arhiereul ca nu cumva să se prepuie împăratul despre ceva răotate de cătră jidovi asupra lui Eliodor săvârşită, au adus pentru mântuirea omului junghiiare de mântuire.

33. Şi, rugându-să arhiereul, aceiaş tineri, cu acealeaş vejminte împodobiţi, stând înaintea lui Eliodor, au zis: „Lui Onie preotului mulţămeaşte, că pentru dânsul Domnul ţ-au rânduit viaţa.

34. Iară tu, cel de la Dumnezeu bătut, vesteaşte tuturor mărimile lui Dumnezeu şi putearea". Şi, aceastea zicând, nu s-au mai văzut.

35. Iară Eliodor jârtvă lui Dumnezeu aducând şi mari făgăduinţe făgăduind Celui ce l-au îngăduit a fi viu, şi lui Onie haruri dând, luându-şi oastea, călătorea cătră împăratul.

36. Şi mărturisea tuturor ceale ce supt ochii săi văzuse, lucrurile marelui Dumnezeu.

37. Şi întrebând împăratul pre Eliodor cine ar fi vreadnic încă o dată a să trimite la Ierusalim, au zis: ||

211r 38. „De cumva ai vrun vrăjmaşu au vrun pânditoriu împărăţiii tale, trimite-l acolo şi bătut îl vei lua îndărăpt de cumva va scăpa, pentru că într-acel loc adevărat iaste o puteare oarecarea a lui Dumnezeu.

39. Că Cel ce are în ceriuri lăcaş cercetătoriu şi ajutătoriu e locului aceluia, şi pre cei ce vin a-i face rău îi bate şi-i pierde".

40. Aşadară despre Eliodor, şi despre paza vistieriii, aşea să are lucrul.

Cap 4

Onie pentru hulele lui Simon cătră Seleuc s-au dus, a căruia arhierirea răvnindu-o fratele lui, Iason, au făgăduit împăratului mulţi talanţi. Şi apucând arhiereirea, toată slujba lui Dumnezeu o au răzvrătit. Pre carele a să lepăda din arhiereire porunceaşte Menelae, mai mulţi împăratului făgăduind tălanţi. Căruia, neplinind ceale făgăduite, urmează fratele lui Lisimahul. Onie, vădind pre Menelae de călcarea de leage, cu îndemnul lui, de la Andronic să ucide. Pentru care, din porunca Antiohului întru acelaş loc Andronicul să ucide. Lizimahul fiind de norod călcat, Menelae la împăratul pârât, prin mijlocirea darurilor să sloboade, ucigându-să cei nevinovaţi ai lui pârâtori.

1. Iară Simon, mai sus-numitul a banilor şi a ţărâi pârâşul, rău grăia despre Oniia, ca când el ar fi îndemnat pre Eliodor la aceastea şi el ar fi fost pornitoriu răotăţilor.

2. Şi pre ispravnicul cetăţii şi apărătoriul neamului său şi râvnitoriul legii lui Dumnezeu, îndrăznea a-l zice leşuitori împărăţiii.

3. Ci, nepriiateniile într-atâta purcegând, cât şi prin oarecarii a lui Simon de lipsă uciderі să făcea, |

211v 4. Socotind Onie primejdiia vrajbii şi pre Apolonie nebunind, povăţuitoriul adecă, Chelesiriii şi a Fenichiii, a spori răotatea lui Simon, la împăratul s-au dus,

5. Nu ca pârâşul cetăţeanilor, ci folosul cel de obşte a toată mulţimea cu sâne socotind.

6. Că vedea cu neputinţă a fi fără împărătească rânduială a să dărui lucrurilor pace, nici pre Simon a putea înceta de la nebuniia sa.

7. Ci, după ieşirea lui Seleuc din viaţă, luând împărăţia Antiohul, care vestit să numea, răvnea Iason, fratele Onei, arhiereirea.

8. Mergând la împăratul, făgăduindu-i tălanţi de argint tri sute şasăzeci şi dintr-alte venituri optzeci,

9. Preste aceastea făgăduia şi alte o sută cinzeci, de s-ar îngădui puterii lui şcoala şi slujitorii şieşi a-i rândui, şi pre cei din Ierusalim antiohieni a-i scrii.

10. Carea îngăduind împăratul şi dobândind căpeteniia, îndată cătră leagea limbilor pre împreună dăjduitorii săi a-i treace au început.

11. Şi depărtând pre cealea ce pentru omeniia jidovilor de la împăraţi fusease rânduite, prin Ioan, tatăl lui Evpolemi, cel ce la râmleani pentru priiatenirea şi soţirea cu legiuită solire slujise, legile cetăţeanilor părăsind, rânduieli răzvrătite făcea.

12. Că au îndrâznit supt însuşi coşteiul a face şcoală şi pre fieştecarii cei mai buni slujitori în bordeiuri a-i pune.

13. Şi era aceasta nu începapere, ci oarecare creaştere şi sporiul petreacerii cu limbile şi cu cei de alt neam, pentru a necredinciosului şi nu preotului Iasoni negrăita şi neauzita nelegiuire.

14. Aşa cât preoţii de atunci nu după sluj||bele oltariului să sârguia, ci urgisind bisearica 212r
şi părăsând jârtvele păzea a fi părtaş şcoalei şi nedreptei lui simbrii şi învăţăturii a să deprinde.

15. Şi cinstele, adecă ceale părinţeşti întru nimica avându-le, greceştile slave mai bune a fi le socotea.

16. Pentru carele primejdioasa sârguire îi cuprindea, şi rânduialele lor le răvnea, şi aceloraşi cu totul aseaminea a fi poftea, pre carii vrăjmaşi şi ucigaşi îi avuse.

17. Că împrotiva dumnezeieştilor legi necredincios a lucra fără certare nu trece, ci aceasta vreamea următoare va dovedi.

18. Iară prăznuindu-să cel de al cincilea an lupta Tirului, şi împăratul fiind de faţă,

19. Au triimis Iason vicleanul din Ierusalim nişte oameni păcătoşi, ce purta drahme de argint trei sute spre jârtva Ercului, care le-au poftit cei ce le purtase să nu să cheltuiască spre jârtve, că nu era de lipsă, ci să se rânduiască spre alte cheltuieli.

20. Ci aceastea, adecă, s-au adus de la cel ce le trimisease spre jârtva Hercului, iară pentru cei de faţă s-au dat spre zidirea corăbiilor celor de oaste.

21. Şi, trimiţindu-să în Eghipt Apolonie, fiiul Mnesthei, pentru mai-marii lui Ptolomeu Filometoriului împăratului, deacă să cunoscuse Antiohul înstreinat a fi de cătră trebile împărăţiii, de ale sale folosuri grijindu-să, pornind de acolo au venit în Ioppen, şi de acolo în Ierusalim.

22. Şi cu cinste de la Iason şi cu priiatenie fiind cuprins, cu lumini de făclii şi cu laude au întrat, şi de acolo spre Fenichie oas|tea o au întors. 212v

23. Şi după vreame de trei ani au trimis Iason pre Menelae, fratele mai sus-numitului Simon, purtând bani împăratului şi despre trebile ceale de lipsă răspunsuri ducând.

24. Iară el, închinându-să împăratului după ce au mărit faţa putearii lui, spre sâne însuş au tras arhieriia, adăogând preste Iason talanţi de argint trei sute.

25. Şi, luund de la împăratul porunci au venit, nimic adecă având vreadnic de preoţie; iară suflete de nemilostiv tiran şi de fiară sălbatecă mânie purtând,

26. Şi Iason, adecă, carele prinsease pre fratele său, însuş înşelat fiind, pribeag în ţinutul Amanitii izgonit au fost.

27. Şi Menelae căpeteniia adecă au dobândit. Iară despre banii împăratului făgăduiţi, nimica lucra, când strânsură făcea Sostratul, ispravnicul coşteiului,

28. (Că acela avea strânsura dăjdilor) pentru care pricină amândoi cătră împăratul s-au chemat.

29. Şi Menelae s-au depărtat de la preoţie, urmându-i Lisimac, frate-său, iară Sostrat s-au făcut ispravnic Chiprului.

30. Şi aceastea fiind, s-au întâmplat de au mişcat gâlceavă tharseanii şi malloteanii, căci că Antiohidei, ţiitoarei împăratului, în dar fusease daţi.

31. Degrabă, direpţ aceaea împăratul au venit a-i domoli, lăsând în locul său rânduit pre unul din soţii săi, Andronic.

32. Iară Menelae, socotind că ş-au apucat vreame cu prilej, nişte vase de aur din bisea||rică furând, le-au dăruit lui Andronic, şi altele le vânduse în Tir şi prin cetăţile 213r
vecine.

33. Carea adevărat cunoscând Onie, îl vădea, însuşi în loc fără teamere contenindu-să în Antiohia, lângă Dafnis.

34. Pentru aceeaea Menelae, apropiindu-să cătră Andronic, îl ruga să omoară pre Onie. Carele venind la Onie şi dând dreaptele cu jurământ (măcar că-i era cu prepus), îl îndemnase a ieşi din locul scutinţii, îndată l-au omorât, nestidindu-să de dreptate.

35. Pentru care pricină, nu numai jidovii, ci şi alte neamuri greu să uita şi cu dureare purta nedreapta ucidere a unui bărbat ca aceluia.

36. Ci, întorcându-să împăratul din locurile Chilichiei, s-au dus la el jidovii în Antiohia, împreună şi grecii, jeluindu-să de nedreapta uciderea Oniei.

37. Întristându-să drept aceaea cu duhul pentru Onie, Antiohul, şi plecându-să spre milă, lacrămi au vărsat, aducându-ş aminte de trezviia răpăusatului şi de cuviinţa lui.

38. Şi aprinzându-să cu duhul, pre Andronic de urşinic dezbrăcându-l, porunceaşte a-l încungiura prin toată cetatea. Şi într-acelaş loc, în carele asupra lui Onie lucrase necredinţa, pre călcătoriul de leage de viaţă l-au despoiat, vreadnică răsplătindu-i Domnul pedeapsă.

39. Iară multe călcări de leage în bisearică de la Lisimah făcându-să cu sfatul Menelai şi, ieşind veastea, s-au adunat mulţimea asupra lui Lisimah, după ce mult aur s-au fost scos.

40. Iară asupra gloatelor ce să sculase pline de mânie, Lisimah întrarmând ca la trei mii,
213v cu mâni nedreapte au început a să sluji, | povăţuindu-i un tiran oarecarele, cu vârsta şi cu nebuniia bătrân.

41. Ci, cât au înţeles sârguirea Lisimahului, alţii pietri, alţii bâte vârtoase au apucat, iară oarecarii cenuşe spre Lisimah au aruncat.

42. Şi mulţi, adecă răniţi, iară alţii şi aşternuţi, şi toţi spre fugă întorşi au fost, şi pre însuş călcătoriul de leage lângă vistierie l-au omorât.

43. Despre aceastea, dară, au început judecata asupra lui Menelae a să mişca.

44. Şi venind împăratul în Tir, la el au dus treaba lucrului trei bărbaţi de la bătrâni trimişi.

45. Şi biruindu-să Menelae, au făgăduit lui Ptolomeiu mulţi bani a-i da să îndeamne pre împăratul.

46. Deci, Ptolomeiu s-au apropiat către împăratul, ce şedea într-un foişor a să răcori, şi l-au întors de către judecată.

47. Şi pre Menelae, adecă cel de toată răotatea vinovat, de nelegiuiri l-au dezleagat, iară pre mişeii, carii şi la schite de ş-ar fi spus pricina, nevinovaţi s-ar judeca, pre aceştia cu moarte i-au omorât.

48. Curând, dară, nedireaptă pedeapsă au dat cei ce pentru cetate şi pentru norod şi pentru vasele ceale sfinte pricina au urzit.

49. Pentru care lucru şi tirii, greu părându-le, spre îngroparea lor foarte libovnici s-au arătat.

50. Iară Menelae, pentru a celor ce era supt biruinţa lui lăcomie, rămânea în biruinţă, crescând întru răotate spre leşuirile cetăţeanilor.

Cap 5

Oaste armate şi aceloraş împreună bătăi la Ierusalim prin văzduh în patruzeaci de zile să văd. Iason în Ierusalim năvălind şi pre cetăţeani nemilostiveaşte ucigând, la cei streini ticăloşaşte
214r *moare. Antiohul, pre mulţi în Ierusalim fără număr ucigând, robind | | şi vânzind, bisearica o jefuiaşte. Şi, ducându-să, lasă nemilostivi ispravnici să năcăjască norodul. Şi iarăş, trimiţindu-să voevodul Apolonie, pre mulţi ucide. Iară Iuda Macaveul cu ai săi la loc pustiiu să depărtează.*

1 Într-aceaea vreame, Antiohul a doao pornire găteaşte spre Eghipt.
2 Şi s-au întâmplat prin toată cetatea Ierusalimului a să vedea în patruzeci de zile prin văzduh călăraşi alergând, aurite având vejminte şi sulițe ca nişte oaste întrarmaţi.

3. Şi alergarea cailor prin rânduri însămnate şi loviri a fi împreună şi clătirea pavezelor şi mulţimea încoifaţilor cu sabiile scoase şi aruncarea săgeţilor şi sclipirea auritelor arme şi a tot fealiul de platoşe.

4. Pentru aceaea, toţi să ruga să se întoarcă arătarea spre bine.

5. Ci, ieşind mincinoasă vestire, ca când din viaţă ar fi ieşit Antiohul, luând Iason nu mai puţini o mie de bărbaţi, de năpraznă au năvălit spre cetate şi, cetăţeanii la zid împreună zburând, mai pre urmă apucându-să cetatea, Menelae au fugit în coşteiu.

6. Iară Iason nu îngăduia în uciderea cetăţeanilor săi, nici gândea sporirea asupra rudeniilor mare rău a fi, părându-să că va lua biruinţa vrăjmaşilor, iară nu a cetăţeanilor.

7. Şi căpeteniia adecă nu o au dobândit, iară sfârşitul leşuirilor sale turburarea au apucat şi, pribejind, iară s-au dus în Ammanite.

8. Mai pre urmă, spre perirea sa închis fiind de la Areta, tiranul harapilor, fujind din |
214v cetate în cetate, tuturor urât ca un călcătoriu de legi şi urgisit ca vrăjmaşul ţărâi şi a ţăreanilor, în Eghipt s-au lepădat.

9. Şi cel ce pre mulţi din ţara sa izgonise pribeag au perit, în Lachedemoniia pornind, ca când ar vrea acolo a avea pentru rudeniia scăpare.

10. Şi cel ce pre mulţi neîngropaţi lepădase, însuşi şi netânguit şi neîngropat să leapădă, nici streină îngroparea dobândind, nici mormântului părinţesc împărtăşindu-să.

11. Aceastea aşa fiind, s-au prepus împăratul cum că jidovii vor părăsi soţirea şi, pentru aceasta, din Eghipt purcezând cu inimă sălbatecă, cetatea adecă cu arme o au prins.

12. Dară au poruncit ostaşilor să ucigă, nici să îngăduiască pârâşilor şi, prin case suindu-să, să-i omoară.

13. Făcea-se dară ucideri de tineri şi de bătrâni, şi a muierilor şi a născuţilor perirea, şi a fecioarelor şi a pruncilor omorârea.

14. Şi era în trei zile optzeaci de mii ucişi, patruzeci de mii robiţi şi numai puţâni vânduţi.

15. Ci nici aceastea sânt destule. Îndrăznit-au şi în bisearică a întra, carea e decât tot pământul mai sfântă, povăţuind Menelae, vânzătoriul de legi şi de ţară.

16. Şi cu necuratele mâni luând sfintele vase, ceale ce de la alţi împăraţi şi cetăţeani era puse spre podoaba locului şi spre slavă, le purta cu nevrednicie şi le spurca.

17. Aşa înstreinându-să cu mintea Antiohul, nu socotea că pentru păcatele celor ce lăcuiesc în cetate, puţin Dumnezeu să mâniiase, pentru carea s-au şi întâmplat împrejurul locului ur||gisirea. 215r

* Sus 3, 25, 27. 18. Într-alt chip, de nu s-ar fi întâmplat a fi ei cu multe păcate învăluiţi, *precum Eliodor, care era trimis de la Seleucun împăratul a jefui oltariul, şi acesta, îndată venind bătut, şi împins adevărat ar fi fost de cătră îndrâznire.

19. Însă nu pentru loc neamul, ci pentru neam locul Dumnezeu l-au ales.

20. Pentru aceaea, şi însuşi locul s-au făcut părtaş răotăţilor norodului. Iară după aceaea va fi soţu bunătăţilor, şi care s-au părăsit în mâniia lui Dumnezeu Atotputearnicului, iarăş întru îmblânzirea marelui Domn cu slavă mare să va înălţa.

21. Deci, Antiohul o mie şi optsute de talanţi luând din bisearică, degrabă în Antiohiia s-au întors, socotind de mândrie, că pământul îi va fi spre înotare şi marea spre călătorie pentru sumeţirea minţii.

22. Şi au lăsat şi ispravnici a năcăji neamul. Şi în Ierusalim, adecă pre Filip, de neam frig, de năravmai nemilostiv decât acela de la carele s-au rânduit.

23. Iară în Garizim, pre Andronic şi Menelae, carii mai greu decât aceialalţi apăsa cetăţeanii.

24. Şi, fiind pus împrotiva jidovilor, au trimis pre urâciosul voievod Apolonie cu oaste de doaozeci şi doao de mii, poruncindu-i a ucide pre toţi cei de vârste, muierile şi tinerii a-i vinde.

25. Carele venind în Ierusalim, cu pace a fi făcându-să, au odihnit până la sfânta zi a sâmbetei şi atunci, sărbând jidovii, alor săi arma a lua le-au poruncit.

26. Şi pre toţi carii purcesease spre vederi i-au omorât, şi prin cetate cu cei armaţi alergând, multă mulţime au ucis. |

27. Iară Iuda Macaveul, carele fusease al zeacelea, să ferise la loc pustiiu şi acolo între fiară, viiaţa în munţi cu ai săi petrecea şi, cu hrană de ierburi hrănindu-să, să zăbovea, ca să nu fie părtaşi spurcăciunii. 215v

Cap 6

Prin voievodul de la împăratul trimis jidovii să opresc de leagea lui Dumnezeu. Bisearica urât să spurcă, şi jidovii încă prin multe ţări râsipindu-să, la jârtvele idolilor să silesc. Să însămneazăpierderea a doao muieri, pentru că ş-au fost tăiat împrejur fiii săi, şi cei ce prăznuiesc sâmbăta să ard. Însă acest năcaz să arată că nu e părăsirea lui Dumnezeu, ci certarea alor săi, cea aleasă a lui Eleazar bătrânului mucenicie, pentru că n-au vrut a mânca carne de porc, nici într-aceasta a făţărnici.

1. Ei nu după multă vreame, au trimis împăratul pe un bătrân oarecarele antiohiian să sileascăpre jidovi a treace de la părinţeştile şi a lui Dumnezeu legi

2. Şi a spurca cea din Ierusalim bisearică şi a o numi a lui Iupiter Olimpii, şi în Garizim, precum era cei ce lăcuia acolo, a lui Iupiter găzduitoriului.

3. Iară rea şi tuturor grea era alergarea răotăţilor.

4. Că bisearica era plină de neînfrânarea şi de uspeaţele limbilor şi de cei ce să pângărea cu curvele, şi în sfintele jirtvealnice muierile să îmbulzea înlontru purtând ceale ce nu era slobode.

5. Şi oltariul plin era de ceale neslobode, care de legi să oprea.

6. Iară nici sâmbetele să păzea, nici zilele ţărâi ceale de praznic să ţinea, nici jidov chiar
216r cineva || pre sâne a fi să mărturisea.

7. Şi să ducea cu amară lipsă în zioa naşterii împăratului la jârtve, şi când prăznuia sărbătoarea lui Liveriu, să siliia cu iadăra încununaţi lui Liveri a încunjura.

8. Şi poruncă au ieşit la vecinele limbilor cetăţi îndemnând Ptolomeiu ca aşijderea şi dânşii împrotiva jidovilor să lucreaze şi să jirthvească.

9. Iară pre cei ce n-ar vrea a treace la rânduialele limbilor să-i ucigă; era dară a vedea ticăloşie.

10. Că doao muieri au fost pârâte că ş-au tăiat împrejur născuţii săi. Pre carele, pruncii de ţâţă spânzurându-i, după ce le-au încunjurat prin cetate, pre ziduri le-au prăpădit.

11. Iară alţii la vecinele peşteri împreună ducându-să şi pitulaţi zioa sâmbetei prăznuind, spuindu-să lui Filip, cu flacări s-au aprins, căci că să stidea pentru leage şi pentru ţinearea ei, cu mâna a-şi da ajutoriu.

12. Iară mă rog celor ce vor ceti cartea aceasta să nu să îngrozască pentru protivnicile căderi, ci să socotească, că ceale ce s-au întâmplat, nu spre perire, ci spre certare au fost neamului nostru.

13. Că multă vreame a nu suferi pre păcătoşi după vrearea sa a lucra, ci degrabă a-i izbândi, de mare bine judecată iaste.

14. Că nu precum în alte neamuri Domnul răbdând aşteaptă ca pre eale, când va veni zioa judecăţii, întru plinirea păcatelor să le pedepsească.

15. Aşa şi în noi au aşezat, ca păcatele noastre până în sfârşit învăluindu-să, aşa mai pre urmă asupra noastră să izbândească.

16. Pentru carea niciodată adecă de la noi mila Sa o depărtează, iară certând cu ceale protivnice, norodul Său nu-l părăseaşte. |

216v 17. Ci aceastea noao spre deşteptarea cetitorilor puţine fie zise, iară acum trebuie să venim la poveaste.

18. Deci Eliazar, unul din scriitorii cei dintâiu, bărbat de vârstă vechiu şi cu faţa împodobit, deşchizându-i-să gura să siliia a mânca carne de porc.

19. Iară el slăvita moarte mai vârtos decât urâta viaţă îmbrăţişind, de bunăvoie întâiu să ducea spre perire.

20. Şi, văzând precum să cuvine a să întâmpla, cu răbdare suferind, au socotit a nu priimi ceale neslobode pentru dragostea vieţii.

21. Iară cei ce sta înainte, de nedreapta milă fiind porniţi, pentru vechea omului priiatenie, luându-l într-ascuns, îl ruga a-i aduce cărnuri din care lui a mânca era slobod, ca să făţărnicească a fi mâncat, precum împăratul poruncise, din cărnurile jârtvelor,

22. Ca, cu această faptă, de moarte să se izbăvească şi, pentru cea veache a omului priiatenie, aceasta cu dânsul făcea omenire.

23. Iară el au început a gândi vreadnica vârstei şi a bătrâneaţelor sale adâncime şi a născutei cinstei cărunteaţele şi a ceii din pruncie bunei petreaceri faptele şi după a ceii sfinte şi de la Dumnezeu datei legii rânduieli, au răspuns degrabă, zicând că vrea a fi trimis la iad.

24. „Că nu e lucru vreadnic de vârsta noastră – zice – a făţărnici, precum mulţi dintre cei tineri, socotind pre Eliazar de noaozeci de ani a fi trecut către viaţa celor de alt neam.

25. Şi aceia, pentru a mea făţărnicie şi pentru puţână ce să strâcă vreamea vieţii, să se
217r înşale, şi prin această prihană şi urgisirea bătrâneaţelor || meale să-m agonisesc.

26. Că de nu mă voiu şi scoate într-această vreame din pierderea omenească, iară de mâna Atotputearnicului nici viu, nici mort voiu putea scăpa.

27. Pentru aceaea, tare din viaţă ieşind, vreadnic adecă, de bătrâneaţe mă voiu arăta.

28. Iară tinerilor pildă tare le voiu lăsa, când cu inimă voioasă şi bărbăteaşte pentru ceale greale şi preaosfinţite legi, cu moarte cinstită mă voiu săvârşi". Aceastea zicând, îndată spre perire să trăgea.

29. Iară cei ce-l ducea şi puţin mai înainte fusease mai blânzi, spre mânie s-au întors pentru cuvintele de la el zise, care ei din mândrie a fi scoase le socotea.

30. Ci cu rane ucigându-să, au suspinat, şi au zis: „Doamne, Cel ce ai sfânta ştiinţă, Tu chiar ştii că, putându-mă de moarte izbăvi, ceale greale ale trupului rabd dureri, iară după suflet pentru frica Ta bucuros rabd aceastea".

31. Şi acesta adecă într-acesta chip din viaţă au ieşit, nu numai tinerilor, ci şi tot neamului pomenirea morţii sale spre pilda vârtutei şi a tăriii lăsând.

Cap 7

A şeapte fraţi şi a maicii lor mari foarte şi tari suferitele periri, pentru că nu vrea a mânca cărnuri de porc. Şi cât de vârtos împăratului pentru a sa nemilostivire i-au arătat a fi gata osândirea şi maica pre fii cum i-au îndemnat.

1. Şi s-au întâmplat şi şapte fraţi împreună cu maica sa prinşi a să sili de la împăratul a mânca împrotiva legii cărnuri de porc, cu zbiciuri şi cu vine de tauri chinuindu-i.

2. Iară unul dintr-înşii, cel dintâiu, aşa au zis: | „Ce cauţi şi ce vreai a învăţa de la noi? 217v
Gata sântem a muri mai vârtos decât părinţeştile ale lui Dumnezeu legi a le treace”.

3. Şi, mâniindu-să împăratul, au poruncit să se aprinză căldările şi oalele ceale de aramă. Care îndată aprinzându-să,

4. Au poruncit celui ce întâiu grăise să i să taie limba, şi pielea de pe cap trăgându-să, şi vârfurile mânilor şi a picioarelor să i să taie, ceiaalalţi fraţii lui şi maică-sa văzându-l.

5. Şi, după ce s-au făcut cu totul chilav, au poruncit a apropia focul şi, încă răsuflând, a-l prăji în tigae. În carea multă vreame chinuindu-să, ceiaalalţi una cu maică-sa împreună să îndemna tare spre moarte,

* 2 Leage 31, 36, 43.

6. Zicând: „Domnul Dumnezeu va vedea adevărul şi să va mângăia întru noi, *precum în mărturisirea cântecului au dovedit Moisi. Şi întru slujile Sale să va mângăia”.

7. Murind, dară, cel dintâiu într-acestaş chip, pre cel ce urma îl ducea spre bajocură şi, trăgându-i-să pielea capului cu perii, îl întreba de va mânca mai înainte, până a să chinui cu tot trupul prin fieştecare mădulariu.

8. Iară el, răspunzând cu glas părinţesc, au zis: „Nu voiu face”. Pentru carea şi acesta, în locul următoriu, chinurile celui dintâiu au priimit.

9. Şi în sfârşitul duhului fiind, aşa au zis: „Tu, adecă, preanelegiuite, într-această viaţă ne pierzi, ci Împăratul lumii, pre noi, pentru legi ucişi, întru învierea vieţii de veaci ne va deştepta”.

10. După acesta, al treilea să bajocoreaşte şi, limba poftindu-i-să, curând o au scos şi mânile vârtos le-au întins.

11. Şi cu cutezare au zis: „Din ceriu aceastea le moştenesc, ci pentru legile lui Dumnezeu acum şi aceastea le urgisăsc, că de la Dânsul iarăş a le dobân| |di nădăjduiesc”. 218r

12. Aşa cât împăratul şi cei ce cu el era să mira de îndrâznirea tinărului, căci ca o nimica socotea chinurile.

13. Şi acesta aşa săvârşindu-să, pre al patrulea îl năcăjea aşijderea, chinuindu-l.

14. Şi, fiind spre moarte, aşa au zis: „Mai bine e celor daţi de la oameni morţi, nădeajde a aştepta de la Dumnezeu, că iarăş de la Dânsul să vor deştepta, că ţie înviiarea nu-ţi va fi spre viaţă”.

15. Şi, apropiind pre al cincilea, îl năcăjea. Iară el, privind spre acela, au zis:

16. „Puteare între oameni având, fiind strâcăcios, faci ce ţi-i voia, iară să nu gândeşti neamul nostru a fi de la Dumnezeu părăsit.

17. Iară tu răbdând aşteaptă şi vei vedea marea Lui puteare, în ce chip pre tine şi sămânţa ta o va chinui”.

18. După acesta ducea pre al şaselea, şi acela începând a muri, aşa au zis: „Nu rătăci în deşert, că noi pentru noi înşine aceastea pătimim, păcătuind împrotiva Dumnezeul<ui> nostru şi vreadnice de minune s-au făcut întru noi.

19. Iară tu nu socoti ţie a fi fără viitoarea certare, căci împrotiva lui Dumnezeu a oşti te-ai ispitit”.

20. Iară preste măsură minunata maica şi vreadnica de pomenirea celor buni, carea, perind şeapte fii supt vreamea unii zile privind, cu inimă bună purta pentru nădeajdea carea avea spre Dumnezeu.

21. Pre fieştecarele dintr-înşii îi îndemna tare, cu glas părinţesc, plin de înţelepciune şi fămeieştii gândiri bărbătesc suflet sămânând,

22. Au zis către dânşii: „Nu ştiu în ce chip în pântecele mieu v-aţi arătat, că nici eu duhul şi sufletul v-am dăruit voao şi viaţa şi a fieştecăruia mădulări nu eu le-am alcătuit,

23. Ci Ziditoriul lumii, Cel ce au închipuit naşte|rea omului şi Cel ce au aflat începaperea 218v
tuturor şi duhul voao iarăşi cu milă îl va întoarce, şi viaţa, precum voi acum pre voi înşivă vă urgisiţi pentru legile Lui”.

24. Iară Antiohul pre sine a să urgisi gândea şi împreună urgisind glasul ceii ce probozea, fiind încă cel mai tinăr, nu numai cu cuvintele îl îndemna, ci şi cu jurământ întărea, că bogat şi fericit îl va face şi, trecându-l de la părinţeştile legi, priiatin îl va avea şi ceale de lipsă îi va dărui.

25. Ci la aceastea tinărul nicidecum plecându-să, au chemat împăratul pre maica şi o îndemna să fie tinărului spre mântuire.

26. Şi după ce o îndemnase cu multe cuvinte, au făgăduit că va îndemna pre fiiul său.

27. Deci, plecându-să cătră el, batjocorind pre nemilostivul tiran, au zis cu glas părinţesc: „Fiiul mieu, fie-ţi milă de mine, ceaea ce te-am purtat în pântece noao luni şi lapte în trei ani ţ-am dat şi te-am hrănit şi la vârsta aceasta te-am adus.

28. Rogu-te, fiiule, să priveşti spre ceriu şi pre pământ şi spre toate ceale ce sânt într-însele şi să înţelegi că din nimica le-au făcut Dumnezeu acealea şi neamul omenesc.

29. Aşa va fi, să nu te temi de acest chinuitoriu, ci vreadnic fraţilor tăi făcându-te părtaşu, priimeaşte moarte, ca într-aceaea milă cu fraţii tăi să te priimească".

30. Ea încă aceastea zicând, au zis tinărul: „Pre cine aşteptaţi? Nu ascult de porunca împăratului, ci de porunca legii carea s-au dat noao prin Moisi.

31. Iară tu, cel ce te-ai făcut izbânditoriu de toată răotatea asupra ovreailor, nu vei scăpa de mâna lui Dumnezeu.

32. Că noi pentru păcatele noastre răbdăm aceastea.

33. De S-au şi mâniiat puţin asupra noastră Domnul, Dumnezeul nostru, pentru certarea şi dojana, ci iarăşi Să va mângăia spre slugile Sale. ||

219r 34. Iară tu, o, nelegiuitule, şi decât toţi oamenii mai făcătoriu de reale, să nu te înalţi în zădar cu deşarte nădejdi, asupra slujilor Lui aprinzându-te,

35. Că încă n-ai fugit <de> judecata Atotputearnicului şi care toate le veade Dumnezeu.

36. Că fraţii miei, puţină acum dureare suferind, supt testamântul vieţii de veaci s-au împărtăşit, iară tu cu judecata lui Dumnezeu ceale vreadnice a mândriii tale pedeapse vei plăti.

37. Iară eu, ca şi fraţii miei, sufletul şi trupul mieu îl dau pentru părinţeştile legi. Chemând pre Dumnezeu, ca mai devreame neamului nostru milostiv să fie, şi pre tine, cu chinuri şi cu bătăi, să te facă a mărturisi că Acela iaste Dumnezeu sângur.

38. Iară întru mine şi în fraţii miei va înceta Atotputearnicului mâniia carea preste tot neamul nostru cu dreptate s-au adus.

39. Atunci împăratul, de mânie aprins, asupra acestuia mai presus de toţi fără milă au răpştit, nesuferindu-să a fi batjocorit.

40. Şi acesta, dară, curat s-au prestăvit preste toate, în Domnul nădăjduind.

41. Iară mai pre urmă, după fii, şi maica s-au săvârşit.

42. Deci, despre jârtve şi despre cele foarte nemilostiviri destul s-au zis.

Cap 8

Iuda Macaveul, chemând ajutoriul lui Dumnezeu, după câteva biruinţe, pre Nicanor, carele neînşelata şieşi de jidovi făgăduia biruinţă, pre ai săi întâi spre rămâneare îndemnându-i, l-au gonit, ucigând din oastea lui împreună cu Timothei şi cu Vahide mai mult de doaozeaci şi noao de mii, aşa cât Nicanor sângur scăpând, au propoveduit pre Iudei a avea pre Dumnezeu acoperitoriu. |

219v 1. Iară Iuda Macaveul şi cei ce cu el era, întra tăinuit prin coşteiuri şi, chemând pre rudenii şi pre priiatini şi pre cei ce au rămas în leagea jidovească, luându-i, au scos cătră sâne şase mii de bărbaţi.

2. Şi chema pre Domnul să Se uite spre norodul ce să călca de toţi şi să Se milostivească spre bisearică, carea să spurca de la cei necredincioşi,

3. Să-l fie milă şi de perirea cetăţii, carea ar trăbui degrabă a să alcătui şi glasul sângelui, ce strâgă cătră sâne, să-l auză

4. Şi să-Şi aducă aminte şi de nedreaptele a pruncilor celor nevinovaţi morţi şi de blăstămurile numelui Său zise şi să se aprinză spre aceastea.

5. Iară Macavei, adunând mulţimea, nesuferit limbilor să făcea, că mâniia Domnului spre milă s-au întors.

6. Şi, venind asupra coşteailor şi a cetăţilor fără veaste, le aprindea, şi locurile ceale treabnice cuprinzând, nu puţine uciderі da vrăjmaşilor.

7. Iară mai vârtos noaptea să purta la aceaste alergări, şi vestea puterii lui pretutindini să vărsa.

8. Iară văzând Filip încet omul spre sporiu a veni şi mai ades lucrurile lui spornice a fi, către Ptolomeu, voievodul Chilichiei şi a Finichiii, au scris, să ducă ajutoriu trebilor împărăteşti.

9. Iară el degrabă au trimis pre Nicanor Patroclul, din cei dintâiu priiatin, dându-i din ceale mestecate limbi întrarmaţi nu mai puţin de doaozeaci de mii, ca toată sămânţa jidovească să o şteargă, adăogându-i şi pre Gheorghie, bărbatul ostaşu şi în lucrurile războiului foarte deprins.

10. Şi au rânduit Nicanor ca dajda împăratului ce să cuvinea a o da râmleanilor, doao mii || de talanţi, din robiia jidovilor să o plinească. 220r

11. Şi îndată au trimis la cetăţile de mare, chemând spre cumpărarea robilor jidoveşti, făgăduind cum că noaozeaci de robi va da pre un talant, neuitându-să spre izbânda carea de la Atotputearnicul îl va urma.

12. Iară Iuda, înţelegând, au spus celor ce cu sine era, jidovilor, venirea lui Nicanor.

13. Dintre carii unii, înfricoşaţi şi necrezând dreptăţii lui Dumnezeu, spre fugă să întorcea.

14. Iară alţii ce avea vindea şi împreună Domnului să ruga să-i izbăvească de necredinciosul Nicanor, carele mai înainte încă de a veni îl vânduse.

15. Şi de nu pentru ei, încai pentru testamântul care era către părinţii lor şi pentru chemarea sfântului şi marelui Său preste dânşii nume.

16. Şi, chemând Macaveii şapte mii, carii cu el era, îi ruga să nu să pleace vrăjmaşilor, nici să se teamă de acelor ce cu nedreptul vin asupra sa, a vrăjmaşilor mulţime, ci tare să se sârguiască,

17. Având înaintea ochilor ocara ce s-au făcut de la aceştia cu nedreptul locului celui sfânt şi iarăşi asuprirea ceii batjocorite cetăţi, încă şi ceale multe a bătrânilor rânduieli răsipite.

18. „Că ei adecă în arme nădăjduiesc – zice – împreună şi în îndrâznire, iară noi în Atotputearnicul Dumnezeu, Care poate şi pre cei ce vin asupra noastră şi toată lumea numai cu vrearea a-i şteargе, nădăjduim".

19. Şi le-au adus aminte şi de ajutorinţele lui Dumnezeu, care s-au făcut către părinţi
* 4 Împă. 19, 35. *şi cum că supt Senaheriv o sută optzeaci şi cinci de mii au perit.

Tovie 1, 21. Ecli. 48, 24. Isaie 37, 36. 1 Mac. 7, 41.

20. Şi despre războiul ce au avut asupra galateanilor în Vavilon, ca toţi, deacă au venit | la lucru machedonii, soţiile trândăvindu-să, aceia sânguri şasă mii au omorât o sută 220v doaozeci de mii pentru ajutoriul ce li s-au dat din ceriu şi faceri de bine multe foarte pentru aceastea au dobândit.

21. Cu aceaste cuvinte statornici s-au făcut şi pentru leagi şi pentru moştenire a muri gătiţi.

22. Şi au rânduit pre fraţii săi povăţuitori amânduror rândurilor, pre Simon şi pre Iosif şi pre Ionathan, supuind fieştecăruia căte o mie şi cinci sute.

23. Lângă aceasta, şi de la Ezdra cetindu-le sfânta carte şi dând sămnul ajutoriului lui Dumnezeu, în şireagul dintâiu însuşi povăţuitoriu au lovit cu Nicanor.

24. Şi, fiindu-i ajutoriu Cel Atotputearnicul, au omorât mai mult de noao mii de oameni, iară partea cea mare a oastei lui Nicanor cu rane slăbindu-o, o au silit spre fugă.

25. Iară banii celor ce venise a-i cumpăra luundu-i, pre ei pretutindini i-au gonit.

26. Ci s-au întors la ceasul rânduit, că era înaintea sâmbetei, pentru care pricină n-au rămas, gonindu-i.

27. Iară armele lor şi jafurile adunându-le, sâmbăta făcea, binecuvântând pre Domnul, Cel ce i-au izbăvit într-această zi, începaperea milii picăturind preste ei.

28. Iară după sâmbătă, celor slabi şi săracilor şi văduvelor au împărţit jafurile, şi ceale rămase ei cu ai săi le-au avut.

29. Aceastea, dară, aşa făcându-să, şi făcându-să de la toţi rugăciune de obşte, pre milostivul Domn L-au rugat ca să se împlânzască până în sfârşit preste slugile Sale.

30. Şi dintre cei ce era cu Timotheiu şi cu Vahide împrotiva sa sârguindu-să, preste doaozeci de mii || au ucis, şi tăriile ceale înalte le-au dobândit. Şi mai multe prăzi au 221r împărţit, dreaptă parte celor slabi, săracilor şi văduvelor, ci şi bătrânilor făcând.

31. Şi armele lor cu de-adinsul culegându-le, toate le-au aşezat în locuri treabnice, iară cealeaalalte jafuri în Ierusalim le-au adus.

32. Şi pre Filarheu, carele cu Trifon era, l-au omorât pre omul, adecă necurat, carele cu multe pre jidovi năcăjise.

33. Şi Epinichiia făcând în Ierusalim, pre cel ce sfintele uşi le aprinsease, adecă pre Calisthine, ce scăpase într-un sălaş, l-au aprins, vreadnică răsplătire pentru necredinţele lui dându-i.

34. Iară cel mai făcătoriu de reale, Nicanor, care o mie de neguţători a cumpăra pre jidovi adusease,

35. Smerindu-să cu ajutoriul Domnului de la cei ce ca o nimica a fi îi socotise, dezbrăcând haina slavii, pre pământ fugind, sângur au venit în Antiohiia, cea desăvârşit nefericire despre oastea sa dobândind.

36. Şi cel ce făgăduise râmleanilor că le va plăti dajda din robiia Ierusalimului propoveduia acum acoperitoriu pre Domnul a avea jidovii şi pentru Dânsul a nu să putea răni, pentru că urmează legile ceale de la El rânduite.

Cap 9

Antiohul de la Pearzeapoli gonindu-să. Când cugetă a pierde desăvârşit pre jidovi, cu mari dureri dinlontru de la Dumnezeu lovindu-să, cu nesuferită putoare izvorând din trupu-i viermi. După cunoştinţa nelegiuirilor sale şi târziu făgăduita întoarcere, cu moarte vreadnică
221v *s-au săvârşit, scriind către jido|vi cărţi, să petreacă a fi supuşi fiiului său.*

1. Intr-aceaea vreame, Antiohul cu necinste să întorcea din Pearside.
2. Că întrase în ceaea ce să zice Pearseapolis şi au ispitit a jefui norodul şi a dobândi cetatea. Ci mulţimea la arme alergând, spre fugă s-au întors şi aşa s-au întâmplat, de Antiohul după fugă cu ruşine s-au întors.
3. Şi venind către Ecvatana, au înţeles ceale ce să făcuse cu Nicanor şi cu Timotheiu.
4. Şi înflându-să de mânie, gândea că izbânda celor ce-l gonise o va putea stoarce despre jidovi. Pentru aceaea au poruncit a mâna căruţa sa, fără zăbavă călătorind, cereasca judecată grăbindu-l, căci că aşa trufaşu au grăit că va veni în Ierusalim şi adunare de mormânturile jidovilor o va face.
5. *Iară Cel ce toate veade, Domnul, Dumnezeul lui Israil, l-au lovit cu nevindecată şi nevăzută rană, căci cât au sfârşit acestaş cuvânt, l-au apucat iute durearea maţelor şi amarăle celor dinlăuntru chinuri. * 2 Par. 16, 9.
6. Şi adecă destul de drept, ca cel ce cu multe şi cu noao chinuri storsease ceale dinlontru altora, măcar că el nici într-un chip de la a sa răotate înceta.
7. Iară preste aceasta, de mândrie împlându-să, foc suflând cu duhul spre jidovi şi, poruncind a grăbi lucrul, i s-au întâmplat cu pornire mergând a cădea din căruţe şi cu grea zdrobirea trupului a i să năcăji mădulările.
8. Şi cel ce i să părea şi valurilor mării a porunci, peste modrul omenesc de trufie umplut fiind şi înălţimea munţilor în cumpene a o spânzura, acum, smerit către pământ, cu purtătoarea să purta, arătata lui Dumnezeu puteare în sâneş mărturisind. ||
222r 9. Aşa cât din trupul necredinciosului viermi au izvorât şi cărnurile lui, încă trăind în dureri, au curs, şi cu mirosul lui şi cu putoarea oastea s-au îngreoiat.
10. Şi cel ce puţin mai înainte să socotea a atinge stealele ceriului, pre acela nime nu-l putea purta, pentru nesuferirea putoarei.
11. De aici dară au început, din cea grea mândrie oborât, a veni la cunoştinţa sa, cu dumnezeiasca rană mişcat fiind, prin fieştecare cirtele vremii sporindu-i-să durerile.
12. Şi nici el mai putând purta putoarea sa, aşea au zis: „Drept e supus a fi lui Dumnezeu şi cel muritoriu a nu să asămăna lui Dumnezeu".
13. Şi să ruga acest necurat lui Dumnezeu, de la care nu era a dobândi milă.
14. Şi cetatea, la carea sârguind vinea, să o aseamine pământului şi mormânt adunărilor să o facă, acum doreaşte a o face slobodă.
15. Şi pre jidovi, pre carii nici de îngropăciune adecă vreadnici a-i avea, ci paserilor şi fiarălor spre răpire a-i da, şi cu cei mititei de tot a-i prăpădi zisease, aseaminea acum athineanilor a-i face să făgăduiaşte.
16. Şi bisearica cea sfântă, carea mai nainte o jefuise, cu bune daruri a o împodobi şi ceale de treaba jirtvelor cheltuieli din viniturile sale a le dărui.
17. Preste aceastea, şi jidov că să va face şi prin tot locul pământului va străbate şi va propovedui putearea lui Dumnezeu.
18. Iară neîncetând durerile (că venise preste el dreapta lui Dumnezeu judecată), dăznădăjduind, au scris către jidovi ca o rugăminte carte, aceastea cuprinzând:
222v 19. „Bunilor cetăţeani, jidovilor, multă închi|năciune şi bine sănătoşi şi fericiţi a fi, împăratul şi căpeteniia, Antiohul.
20. De sânteţi bine, sănătoşi, şi fiii voştri, şi de vă sânt toate după vreare, mari haruri dăm.

21. Şi eu în slăbiciune pus, iară de voi cu bine aducându-mi aminte, întorcându-mă din locurile Pearsidii şi de grea bolnăvire apucat fiind, de lipsă a fi am socotit pentru folosul de obşte a avea grije,

22. Nu dăznădăjduindu-mă pre mine însumi, ci nădeajde multă având a scăpa de boală.

23. Iară uitându-mă că şi tatăl mieu, în vreamile în care prin locurile ceale din sus povăţuia oastea, au arătat cine după sâne să ia împărăţiia,

24. Ca de s-ar întâmpla ceva împrotivă sau greu să se vestească, ştiind cei ce era prin ţări căruia e lăsat capul lucrurilor, să nu să turbure.

25. La aceastea socotind de aproape că cei putearnici fieştecarii şi vecinii pândesc vremile şi întâmplare aşteaptă, am rânduit pre fiiul mieu, Antiohul, împărat, pre care de multe ori alergând cătră împărăţiile ceale din sus, multora dintre voi îl închinam. Şi am scris cătră el ceale ce sânt supuse.

26. Rogu-vă, dară, şi vă cer, aducându-vă aminte de facerile de bine ceale de obşte şi usebite, ca fieştecarele să ţie credinţa cătră mine şi cătră fiiul mieu,

27. Că nădăjduiesc cum că cu cinste şi omeneaşte să va purta, şi va urma rânduiala mea, şi de obşte vă va fi".

28. Deci, ucigaşul şi blăstămătoriul rău lovit fiind, şi, precum el pre alţii purtase, nimearnic în munţi cu ticăloasă ieşire viaţa ş-au sfârşit.

29. Şi îi petrecea trupul Filip, cel ce crescuse cu el, care temându-să de fiiul Antiohului, cătră Ptolomeiu Filometoriul în Eghipt s-au dus. ||

Cap 10

223r

Iuda Macaveiu, curăţând bisearica şi cetatea, în opt zile prăznuire face şi în tot anul a să face rânduiaşte. Efpator lui Antioh tătâni-său în împărăţie urmează, pre Ptolomeiu cu venin stângându-l, pre Gordie voivod lucrurilor rânduiaşte, pre jidovi de multe ori cu războiu năcăjindu-i. Jidovii şi pre acesta şi pre Timotheiu şi multe ale vrăjmaşilor întăriri biruiesc, tăind multe mii, şi cinci din ceriu călăraşi arătându-să, carii venise spre ajutoriul jidovilor.

1. Iară Macaveiu şi cei ce cu el era, acoperindu-i Domnul, bisearica adecă şi cetatea o au luat.

2. Iară oltarele, care cei de alt neam pe uliţe făcuse, şi biseariciile idolilor le-au prăpădit.

3. Şi, curăţând bisearica, alt oltariu au făcut şi, din pietrile ceale înfocate foc zămislindu-să, jârtve au adus după doi ani şi tămâiare şi candile şi pânile punerii-înainte au pus.

4. Care făcându-să, să ruga Domnului aşternuţi la pământ, ca să nu mai cază întru aseaminea reale, ci, de ar şi greşi cândva, de la Dânsul mai blând să se cearte şi să nu să dea varvarilor şi blăstămătorilor oameni.

5. Iară în ce zi bisearica de la cei streini să pângărise, într-aceaea zi s-au întâmplat a fi curăţirea, în doaozeci şi cinci a lunii, care au fost casleu.

6. Şi cu veselie opt zile au prăznuit ca praznicul corturilor, aducându-şi aminte că, puţin mai nainte vreame, zioa corturilor cea de praznic prin munţi şi prin peşteri ca fiarăle o au făcut.

7. Pentru aceaea thirsi şi ramuri verzi şi olive aducea înaintea Celui ce au sporit a curăţi locul Său. |

8. Şi au aşezat, cu poruncă de obşte şi cu judecată, ca tot neamul jidovesc în toţi anii 223v
să prăznuiască zilele aceastea.

9. Şi a Antiohului, adecă, ce să numea vestit, ieşirea vieţii aşea i-au fost.

10. Iară acum, despre Eupatru, fiiul necuratului Antioh, ceale ce s-au făcut vom povesti, scurtând răotăţile ce s-au făcut prin războaie.

11. Că acesta, luund împărăţiia, au rânduit preste trebile împărăţiii pre Lisie oarecarele, căpeteniia oastei din Finichiia şi Siriia.

12. Că Ptolomeiu, care să zicea Macru, ţiitoriu de adevăr cătră jidovi a fi au rânduit, şi mai ales pentru strâmbătatea ce să făcuse asupra lor, şi păciuit a lucra cu dânşii.

13. Ci, pentru aceasta, pârându-să de priiatini cătră Eupatru, de multe ori auzând a fi vânzătoriu, căci că încredinţatul şieş de la Filometoriu Critul părăsise, şi cătră Antiohul cel vestit trecând, şi de la el să depărtase, cu venin viaţa au săvârşit.

14. Iară Gordie, fiind povăţuitoriu locurilor, luund pre cei nimernici, adeaseori războia asupra jidovilor.

15. Iară jidovii, cei ce ţinea tăriile ceale de folos, pre cei lungiţi din Ierusalim îi cuprindea şi a război ispitea.

16. Iară cei ce era cu Macaveiu, prin rugăciuni Domnului rugându-să să le fie ajutoriu, pornire au făcut spre tăriile idomeilor.

17. Şi, cu multă puteare sârguind, locurile au dobândit, pre cei ce-i întâmpina i-au omorât şi pre toţi împreună, nu mai puţin de doaozeaci de mii, i-au ucis.

224r 18. Iară careva, scăpând la doao turnuri foarte | | întărite, toată gătirea spre apărare având,

19. Macaveiu, spre bătaia lor lăsând pre Simon şi pre Iosif, încă şi pre Zaheiu şi pre cei ce cu ei era, destul de mulţi, el la ceale ce mai vârtos năvăliia lupte s-au întors.

20. Iară cei ce cu Simon era, duşi de lăcomie, de la oarecarii din turnuri cu bani s-au plecat. Şi luund şeaptezeaci de drahme, au slobozit pre careva a fugi.

21. Şi vestindu-să lui Macaveiu ceaea ce să făcuse, căpeteniilor norodului, adunaţi fiind, i-au pârât că cu bani vânduse pre fraţi, slobozând pre protivnicii lor.

22. Pre aceştia, dară, ce să făcuse vânzători i-au omorât şi îndată ceale doao turnuri le-au cuprins.

23. Iară cu armele şi cu mânile toate strânşteaşte lucrând, în doao coşteiuri mai mult de doaozeaci de mii au ucis.

24. Iară Timotheiu, cel ce mai nainte de la jidovi fusease biruit, chemând oaste de mulţime nimearnică şi aducând călărime asiană, au venit vrând a prinde Iudeea cu arme.

25. Iară Macaveiu şi cei ce cu el era, apropiindu-să el, să ruga Domnului, capul cu pământ prăsărând şi coapsele cu târsâne încingând,

26. La crepătura oltariului aşternuţi, ca şieş milostiv, iară nepriiatinilor lor să le fie nepriiatini şi protivnicilor să se împrotivească, precum leagea zice.

27. Şi aşea, după rugăciune, luund armele, mai departe din cetate purcezând şi, apropiindu-să de vrăjmaşi, au şezut.

28. Iară în întâia răsărita soarelui amândoi s-au lovit. Aieştia, adecă a biruinţii şi a strânştii, făgăduitoriu cu puteare pre Domnul având; iară ceia pre povăţuitoriul războiului îndrâzneală avea. |

224v 29. Ci fiind foarte războiu, s-au arătat protivnicilor cinci bărbaţi din ceriu, călăraşi cu frâne de aur împodobiţi, povăţuind pre jidovi,

30. Dintre carii doi pre Macaveiu în mijloc având, cu armele sale împrejur îngrădit, nevătămat îl păzea, iară asupra protivnicilor săgeţi şi fulgere arunca, din carea, şi cu orbire mestecaţi şi plini de turburare, cădea.

31. Şi s-au ucis doaozeaci de mii cinci sute şi călăraşi şasă sute.

32. Iară Timothei au scăpat în Gazara, cetatea cea întărită, preste carea era Cherie.

33. Iară Macaveiu şi cei ce cu el era, veselindu-să au conocit cetatea în patru zile.

34. Iară cei dinlontru, nădăjduindu-să tăriii locului, preste măsură blăstăma şi cuvinte negrăite arunca.

35. Ci luminând a cincea zi, doaozeaci de tineri dintre cei ce cu Macaveiu era, aprinşi cu inimile pentru blăstămuri, bărbăteaşte s-au apropiiat de zid şi cu vrăjmaşe îndrăznire mergând să suia.

36. Ci şi alţii aseamenea suindu-să, turnurile şi porţile a le aprinde s-au apropiiat, şi pre acei blăstămători de vii a-i arde.

37. Iară în doao zile necurmat jefuind cetatea, pre Timotheiu, ce să pitula în oarecare loc, aflându-l, l-au omorât, şi pre fratele lui, Cherie, şi Apollofan i-au ucis.

38. Care făcându-să, cu cântări şi cu mărturisiri binecuvânta pre Domnul, Cel ce au făcut lucruri mari în Israil şi biruinţă le-au dat.

Cap 11

Iuda Macaveul, oastea lui Lisie îndrâzneţului cea mare o au aşternut nădăjduindu-să spre
225r *ajutoriul Celui din ceriu trimis călăraş. Carea soco | |tind Lisie, pacea între jidovi şi între împăratul aşază. Însămnează-să scrisorile lui Lisie, a Antiohului şi a râmleanilor către jidovi, şi a Antiohului către Lisie pentru jidovi.*

1. Şi după puţină vreame, Lisie, ispravnicul împăratului şi rudeniia şi ispravnicul trebilor, greu purtând ceale ce să întâmplase,

2. Adunând optzeaci de mii şi toată călărimea, vinea asupra jidovilor, cugetând că prinzând, adecă, cetatea, o va face lăcaş limbilor.

3. Iară bisearica spre câştigarea banilor, ca şi cealeaalalte bisearicile limbilor o va avea, şi în toţi anii preoţiia vânzătoare.

4. Niceodată socotind putearea lui Dumnezeu, ci cu mintea desfrânat, în mulţimea pedestraşilor şi în miile călăraşilor şi în optzeci de elefanţi nădăjduia.

5. Iară întrând în Iudeea şi apropiindu-să de Vethsura, carea era în loc strâmt, de la Ierusalim departe de cinci stadii, acel coşteiu îl bătea.

6. Iară Macaveiu şi cei ce cu el era, cât au cunoscut că să bate coşteiul, cu plângere şi cu lacrămi să ruga Domnului şi toată gloata împreună ca să trimiţă pre îngerul cel bun, spre mântuirea lui Israil.

7. Şi el întâiu, Macaveiu, luând armele, pre ceiaalalţi i-au îndemnat împreună cu sâne a să da primejdiii şi a duce ajutoriu fraţilor săi.

8. Şi purcezând aseamenea cu suflet gătit în Ierusalim, s-au arătat mergând înaintea lor un călăraş cu haină albă, cu arme de aur, sulița luciind.

9. Atunci toţi împreună bine au cuvântat pre milostivul Domn şi s-au întărit cu sufletele, nu numai pre oameni, ci şi pre sălbatece fiară şi ziduri de fier gătiţi a străbate. |

10. Mergea, dară, gătiţi, din ceriu având ajutoriu şi milostiv spre dânşii pre Domnul. 225v

11. Şi, ca nişte lei, cu năvălire căzând spre vrăjmaşi, au aşternut dintr-înşii unsprăzeace mii de pedestraşi, şi dintre călăreţi, o mie şase sute.

12. Iară pre toţi spre fugă i-au întors şi cei mai mulţi dintr-înşii răniţi, goli au scăpat, ci şi însuşi Lisie ruşinat fugând au scăpat.

13. Şi pentru că nu era nebun, cu sâne însuşi socotind cea despre sâne făcută împuţinare şi înţelegând nebiruiţi a fi jidovii, în agiutorul Atotputearnicului Dumnezeu răzimaţi, au trimis la ei.

14. Şi au făgăduit că să va odihni spre toate ceale dreapte, şi pre împăratul va sili a le fi priiatin.

15. Şi au îngăduit Macaveiu rugăciunei lui Lisie, întru toate socotind folosul. Şi oricare au scris Macavei lui Lisie despre jidovi, acealea le-au îngăduit împăratul.

16. Că era scrise jidovilor cărţi de la Lisie, adecă acest modru cuprinzând: „Lisie, norodului jidovesc, sănătate!

17. Ioan şi Avisalom, cei trimişi de la voi, dând scrisorile, poftea ca ceale ce printr-înşii să arăta să le plinesc.

18. Deci oricare s-au putut aduce la împăratul le-au pus înainte, şi care lăsa lucrul le-au îngăduit.

19. Deci, de veţi ţinea întregi credinţa, şi, după aceasta, pricina celor bune a vă fi voi ispiti.

20. Iară despre cealeaalalte prin fieştecarea cu cuvântul am poruncit, şi celora şi cestor ce s-au trimis de la mine a grăi cu voi.

21. Bine să trăiţi! În anul o sută patruzeci şi opt, în luna lui Dioscor, zioa doaozeci şi patru".

22. Iară cartea împăratului aceastea cuprindea: | | „Împăratul Antiohul, lui Lisie fratelui, 226r
închinăciune!

23. Tatăl nostru între dumnezei dus fiind, noi vrând pre cei ce sânt întru împărăţiia noastră fără gâlceavă a petreace, şi lucrurilor sale a-şi pune sârguirea,

24. Am auzit pre jidovi a nu să fi odihnit tatălui mieu ca să treacă la leagea grecească, ci a vrea a ţinea rânduiala sa, şi pentru aceaea a pofti de la noi să li să îngăduiască legiuitele sale.

25. Vrând drept aceaea şi pre neamul acesta aşezat a fi, rânduind am judecat bisearica a li să întoarce, să facă după rânduiala mai-marilor săi.

26. Bine, dară, vei face de vei trimite la ei şi le vei da dreapta, ca cunoscând vrearea noastră, cu bună inimă să fie şi folosurilor sale să slujască".

27. Iară către jidovi cartea împăratului aşa era: „Împăratul Antiohul, sfatului jidovilor şi celoraalalţi jidovi, închinăciune!

28. De trăiţi, aşa sânteţi precum voim, ci şi noi bine trăim.

29. Venit-au către noi Menelae zicând că vreaţi voi a vă pogorî către ai voştri, cei ce sânt la noi.

30. Acestora, dară, carii călătoresc până la zioa lunii Xanthilii a treizeacea, le dăm dreaptele de neteamere,

31. Ca jidovii să se slujască de bucate şi de legile sale ca şi dintâiu şi nimene dintr-înşii nici într-un chip supărare să pătimească despre ceale ce s-au făcut prin neştiinţa.

32. Şi am trimis şi pre Menelae, care să grăiască cu voi.

33. Fiţi sănătoşi. Anul o sută patruzeci şi opt, luna lui Xanthichi, a cincisprăzeacea zi". |

226v 34. Şi au trimis şi râmleanii carte, aşa avându-să:
„Cvintul Memmie şi Titul Manilie, solii râmleanilor, norodului jidovilor, închinăciune!
35. Despre ceale ce Lisie, rudeniia împăratului, v-au îngăduit şi noi v-am îngăduit.
36. Iară despre carele au socotit a înştiinţa pre împăratul, degrabă trimiteţi pre careva, mai cu de-adinsul între voi sfătuindu-vă, ca să aşezăm precum să cuvine voao, că noi ne suim în Antiohia.
37. Şi pentru aceaea grăbiţi a scrii, ca şi noi să ştim de ce vreare sânteţi.
38. Bine să trăiţi! Anul o sută patruzeaci şi opt, a cinsprăzeacea zi lunii Xanthichii".

Cap 12

Iuda şi voivozii lui, în dumnezeiescul ajutoriu nădăjduindu-să, oştesc fericit asupra ioppeanilor, iamneanilor, harapilor, Casfin şi Efron cetăţilor şi asupra lui Timotheiu, ce avea foarte mare oaste, asupra coşteiului Carnion şi a lui Gorghie. Iară ucigând pre oricarii jidovi ce luase din darurile idolilor, Iuda grijeşte a să da jârtvă pentru păcatele lor.

1. ceaste legături făcându-să, Lisie mergea către împăratul, iară jidovii chivernisea câmpul.
2. Iară cei ce rămăsease, Timotheiu şi Apollonie, fiiul Ghennei, ci şi Ieronim şi Demofon preste aceştia, şi în Nicanor Chipriarhul, nu-i lăsa a petreace în tăceare şi în linişte.
3. Iară ioppeanii o răotate ca aceasta au lucrat: rugat-au pre jidovii cu carii lăcuia să se suie în luntrele ce gătise cu muierile şi cu pruncii, ca când nici o nepriiatenie ar zecea într-înşii.
227r 4. Deci, după cel de obşte aşezământul cetăţii, | | şi, ei odihnindu-să şi pentru pricina păcii nimic de prepus având, dacă au purces spre adânc, au înecat nu mai puţini de doao sute.
5. Care nemilostivire Iuda spre oamenii neamului său făcută cât o au cunoscut, au poruncit bărbaţilor ce era cu el şi, chemând pre dreptul Judecătoriu, Dumnezeu,
6. Au venit asupra ucigaşilor de fraţi şi limanul adecă l-au aprins, luntrele le-au ars, iară pre cei ce scăpase de foc cu sabiia i-au omorât.
7. Şi aceastea aşa făcându-le, s-au dus ca când iarăş s-ar întoarce şi pre toţi ioppeanii i-ar dezrădăcina.
8. Ci, cunoscând şi pre cei din Iamnie a vrea aseaminea a face lăcuitorilor cu sâne jidovi,
9. Şi preste iamneani noaptea au venit şi limanul cu corăbiile l-au aprins, aşa cât lumina focului să vedea în Ierusalim de doao sute şi patruzeaci de stadii.
10. De-acolo, deacă trecuse noao stadii şi aşa făcând către Timotheiu, au lovit cu el harapii, cinci mii de bărbaţi şi cinci sute de călăraşi.
11. Şi, fiind vârtoasă lupta şi cu ajutoriul lui Dumnezeu norocit căzând, ceiaalalţi harapi, învinşi, cerea de la Iuda a li să da dreapta, făgăduindu-să a da păşune şi în cealeaalalte a fi de folos.
12. Iară Iuda, socotindu-i adevărat în multe de folos, le-au făgăduit pace şi, luund dreaptele, s-au dus la sălaşele sale.
13. Şi au năvălit spre o cetate oarecarea tare, cu punţi şi cu ziduri încungiurată, carea era lăcuită de gloate de limbi mestecate, căriia numele Casfin.
14. Iară cei ce era înlontru, nădăjduindu-să în starea zidurilor şi gătirea hranelor, mai |
227v încet să purta, cu blăstămuri tăind pre Iuda şi blăstămând şi grăind ceale ce nu e slobod.
15. Iară Macavei, chemând pre marele lumii Împărat, Care fără berbeci şi grămăzi în vremile lui Isus au prăpădit Ierihonul, *au căzut vrăjmăşaşte asupra zidurilor. * Iosue 6, 20.
16. Şi, prinzând cetatea prin vrearea Domnului, nenumărate ucideri au făcut, aşa cât balta ce era aproape de doao stadii lată, cu sângele celor ucişi să vedea a curge.
17. De acolo s-au dus stadii şapte sute cinzeaci şi au venit în Haraca către cei ce să zic tuveanei jidovi.
18. Şi pre Timotheiu adecă, într-acealea locuri nu l-au apucat, şi nici o treabă săvârşind s-au întors, lăsând în oarecare loc vârtoasă tărie.
19. Iară Dositheiu şi Sosipator, carii era voievozi cu Macavei, au omorât pre cei lăsaţi de Timotheiu în coşteiu zeace mii de bărbaţi.
20. Iară Macaveiu, rânduind împrejurul său şasă mii şi aşezându-i prin ceate, împrotiva lui Timotheiu au purces, care avea cu sâne o sută doaozeaci de mii de pedestraşi, şi călăraşi doao mii cinci sute.

21. Iară cunoscând venirea Iudei, Timotheiu au trimis muierile şi pruncii şi ceaeaalaltă gătire într-un coşteiu ce să zice Carnion, că era tare de nu să putea lua şi cu nevoie a să apropia de el, pentru strâmtoarea locurilor.

22. Şi, arătându-să ceata Iudei cea dintâi, frica au cuprins pre vrăjmaşi din faţa lui Dumnezeu, Cel ce toate le veade şi spre fugă s-au întors altul de către altul, aşa cât mai vârtos de ai săi să oborea şi cu lovirile sabiilor sale să slăbănogea. | |

23. Iară Iuda foarte să sârguia, certând pre acei pângăriţi, şi au aşternut dintr-înşii 228r
treizeaci de mii de bărbaţi.

24. Iară Timotheiu au căzut spre părţile lui Dosithei şi a lui Sosipatăr şi cu multe rugăciuni poftea să se sloboază viu, căci că a multor dintre jidovi părinţi avea şi fraţi, pre carii cu moartea lui a să încelui s-ar întâmpla.

25. Şi deacă s-au dat credinţa că-i va întoarce, după legătură, nevătămat l-au slobozit pentru mântuirea fraţilor.

26. Iară Iuda au ieşit către Carnion, omorând doaozeaci şi cinci de mii.

27. După acestora fugă şi moarte, au pornit oastea către Efron, cetatea cea întărită, în carea mulţi şi de multe limbi lăcuia. Şi tineri vârtoşi pentru ziduri stând, tare să lupta. Iară într-aceasta grămăziri multe şi gătiri de săgeţi era.

28. Ci pre Atotputearnicul chemând, Cel ce cu putearea Sa înfrânge tăriile vrăjmaşilor, au prins cetatea şi dintre cei dinlontru doaozeci şi cinci de mii au aşternut.

29. De unde către cetatea schitelor s-au dus, care de la Ierusalim era de şase sute de stadii.

30. Iară mărturisind aceştia, carii era la schitopoliteani, jidovii, cum că cu bine îi au, şi în vreamile nefericirii că omeneşte s-au purtat cu ei,

31. Haruri dându-le şi îndemnându-i ca şi după aceaea către neamul său să fie milostivi, au venit în Ierusalim, apropiindu-se zioa săptămânii lor cea de praznic.

32. Şi după praznicul cinzecilor s-au dus asupra lui Gorghie, ispravnicul Idumeii.

33. Şi au ieşit cu trei mii de pedestraşi şi cu patru sute de călăraşi. |

34. Carii lovindu-să, s-au întâmplat a cădea puţini dintre jidovi. 228v

35. Iară Dosithei, oarecarele dintre a lui Vachenor călăraşi, om tare, pre Gorghie ţinea şi, vrând a-l prinde viu, un călăraş din trachi au năvălit asupra lui şi i-au tăiat umărul şi aşa Gorghie au scăpat în Maressa.

36. Iară cei ce era cu Esdrim, mai îndelung luptându-se şi obosindu-să, au chemat Iuda pre Domnul ajutoriu şi povăţuitoriu războiului să fie.

37. Începând cu glas părinţesc şi cu cântări, înălţind strâgarea, ostaşilor lui Gorghie fugă le-au căştigat.

38. Iară Iuda, strângând oastea, au venit în cetatea Odolla şi a şeaptea zi sosind, după obiceaiu a să curăţi, într-acelaş loc au prăznuit sâmbăta.

39. Şi a doao zi au venit cu ai săi Iuda, să ia trupurile aşternuţilor şi cu părinţii să-i puie în mormânturile părinţeşti.

40. Şi au aflat supt contuşurile celor omorâţi din darurile idolilor care fusease la Iamniia,
* 2 Leage 7, 25. *de la carele leagea opreaşte pre jidovi. Tuturor, dară, s-au arătat că pentru această pricină aceia căzuse.

41. Deci toţi bine au cuvântat dreapta Domnului judecată, care ceale tăinuite le făcuse arătate.

42. Şi aşa la rugăciuni întorcându-să, s-au rugat ca acea greşală făcută uitării să se dea. Iară tarele Iuda îndemna norodul a să ţinea fără păcat, cu ochii văzând ceale ce s-au făcut pentru păcatele celor ce au căzut.

43. Şi, făcând adunare, doaosprăzeace mii de dragme de argint au trimis în Ierusalim, să facă jârtvă pentru păcatele acelor | | morţi, bine şi dumnezeiaşte gândind de înviiare. 229r

44. (Că de n-ar fi nădăjduit că vor învia cei ce căzuse, netreabnic a fi s-ar vedea şi deşert a ruga pentru cei morţi).

45. Şi pentru că socotea cum că cei ce cu credinţă luase adormirea, cea bună ar avea pusă dăruire.

46. Sfântă, dară, şi folositoare e gândirea a ruga pentru cei morţi, ca de păcate să se desleage.

Cap 13

Menelae jidovul, pribeagul din porunca Antiohului, să pierde. Iară Antiohul mare foarte ducând asupra jidovilor oaste, o dată, şi iarăşi învins şi împins şi multe mii dintr-ai săi

ucigându-să, şi Filip împrotivă tăbărând, rugându-să, pace cu jidovii întăreaşte cu jurământ, aducând în bisearică jârtvă şi pre Iuda căpetenie Ptolomaidei rânduindu-l.

1. În anul o sută patruzeaci şi noao, au cunoscut Iuda pre Antiohul Eupatrul că vine cu mulţime asupra Iudei,
2. Şi cu el Lisie, ispravnicul, şi mai-marele preste trebi, cu sine având pedestraşi o sută şi zeace mii şi călăraşi cinci mii şi elefanţi doaozeaci şi doi, care ferecate trei sute.
3. Şi s-au mestecat cu ei şi Menelae şi cu multă viclenie ruga pre Antiohul, nu pentru mântuirea ţărâi, ci nădăjduind, că-l va pune căpetenie.
4. Ci Împăratul împăraţilor au deşteptat inimile Antiohului asupra păcătosului şi, spuind Lisiia că acesta e pricina tuturor răotăţilor, au poruncit (precum e obiceaiul lor) ca, apucându-l,
229v într-a|cel loc să se sugrume.
5. Şi era într-acel loc un turn de cinzeaci de coţi, adunare având prinprejur de cenuşe. Acesta avea vedeare spre o prăpaste.
6. De acolo în cenuşe a arunca pre călcătoriul de legi au poruncit, toţi poftindu-l spre perire.
7. Şi cu acea leage călcătoriului de leage a muri s-au întâmplat, nici pământului a să da Menelae.
8. Şi adecă destul de drept, că pentru că multe împrotiva oltariului lui Dumnezeu greşale au făcut, a căruia focul şi cenuşea era sfântă, însuşi cu moarte de cenuşe s-au osândit.
9. Ci împăratul cu mintea desfrânată vinea, mai strâmbă decât tatăl său, jidovilor a să arăta.
10. Carele Iuda înţelegându-le, au poruncit norodului ca zioa şi noaptea pre Domnul să-L cheme, ca precum pururea, aşa şi acum să-i ajute.
11. Căci carii de leage şi de ţară şi de sfânta bisearică a să despoia să stidesc, şi pre norodul, care mainte puţin răsuflase, să nu-l sufere iarăşi blăstămurilor limbilor a să supune.
12. Toţi, dară, împreună aceasta făcând şi cerând de la Domnul milă, cu plângere şi cu posturi în trei zile pre pământ aşternuţi, i-au îndemnat Iuda să se gătească.
13. Iară el cu cei mai bătrâni au socotit a ieşi, mai nainte de-a să apropiia împăratul cu oastea cătră Iudeea şi a dobândi cetatea, şi judecăţii Domnului a îngădui ieşirea lucrului.
14. Dând, dară, putearea Dumnezeului tuturor, Ziditoriului lumii, şi îndemnând pre ai
230r săi ca bărbăteaşte să oştească şi până la moar| |te pentru leagi, bisearică, ţară, cetate şi pentru cetăţeani să stea, cătră Modin oastea o au rânduit.
15. Şi, dând sămn alor săi a dumnezeieştii biruinţe, alergând nişte tineri tari, noaptea năvălind spre curtea împărătească, în tabără au ucis patru mii de bărbaţi şi pre cel mai-mare dintre elefanţi, cu cei ce era preste el puşi.
16. Şi cu frică mare şi cu turburare împlând tabăra vrăjmaşului, şi norocit purtându-să, s-au dus.
17. Iară aceasta s-au făcut luminându-să zioa, ajutorindu-l acoperirea Domnului.
18. Ci împăratul, gustând din îndrăznirea jidovilor, cu meşteşug ispitea greotatea locurilor.
19. Şi de Vethsura, carea era coşteiul jidovilor întărit, apropiia oastea, ci să lungea, să potihnea, să împuţina.
20. Iară celor dinlăuntru Iuda ceale de lipsă le trimitea.
21. Şi au vestit tainele vrăjmaşilor Rodoc oarecarele, din oastea jidovească, carele, căutat fiind, s-au prins şi s-au închis.
22. Iarăşi împăratul cuvânt au avut cătră cei ce era în Vethsura. Dreapta au dat, au luat, s-au dus.
23. S-au lovit cu Iuda, s-au biruit. Iară cât au cunoscut că împrotivă au războit Filip în Antiohiia, care era lăsat preste trebi, cu mintea căzând, pre jidovi rugând şi supus lor, joară despre toate cărora drept s-au văzut. Şi, întorcându-să, au adus jârtvă, au cinstit bisearica şi daruri au pus.
24. Pre Macaveiu l-au îmbrăţăşat şi l-au făcut de la Ptolomaide până la gherreani voivod şi căpetenie.
230v 25. Iară, dacă au venit la Ptolomaide, | greu purta ptolomeanii tocmirea priiateniii, măniindu-să ca nu cumva să rumpă legătura.
26. Atunci s-au suit Lisie la divan şi au arătat pricina şi au mâlcomit norodul şi s-au întors în Antiohia. Şi într-acesta chip meargerea împăratului şi întoarcerea au purces.

Cap 14

Îndemnând Alchim, care era rânduit spre arhierie, Nicanor asupra jidovilor de la împăratul Dimitrie trimis, auzând aleasele Iudei fapte, priiatenie cu el face. Carea apoi silind împăratul o desface, neputând apuca pre Iuda, râsipirea bisearicii amânânţă, şi pre bărbatul Raziia, jidovul cel de mare minte, să sileaşte a-l apuca. Carele, văzându-să aproape de-a să prinde de vrăjmaşi, au mai ales cu suflet nemişcat şieş moarte a-şi aduce decât ceale nevreadnice a pătimi de la vrăjmaşi, spre carii cu mânile sale măruntaiele ş-au aruncat.

1. Eară după vreamea de trei ani, au cunoscut Iuda şi cei ce cu el era pre Dimitrie a Seleucului, cu puteamică mulţime, şi cu corăbii, prin limanul Tripolis a să fi suit la locurile ceale treabnice,
2. Şi a fi ţinut ţărâle împrotiva Antiohului şi a voievodului său, Lisie.
3. Iară Alchim oarecarele, care fusease arhiereu, ci de bunăvoie s-au spurcat în vremile mestecării, socotind că nice într-un chip va avea mântuire, nici apropiiare cătră oltariu,
4. Au venit la împăratul Dimitrie, în anul o sută cinzeaci, dându-i cunună de aur şi finic, preste aceastea şi stâlpări, care să vedea a fi a bisearicii, şi într-aceaea zi adecă au tăcut.
5. Iară aflându-şi nebuniii sale vreame cu prilej, chemat fiind de la Dimitrie la sfat şi întrebat cu ce lucruri şi sfaturi jidovii să razimă,
6. Au răspuns: „Cei ce să zic assidei jidovilor, preste carii iaste Iuda Macaveul, războaie hrănesc şi gâlcevi pornesc, nici rabdă a fi împărăţiia lină. | |
7. Că şi, eu înşelat fiind de părinţasca slavă (iară zic de arhiereie), am venit aici. 231r
8. Întâiu, adecă folosinţelor împăratului credinţa ţiind, iară a doao, şi de cetăţeani grije având, că cu răzvrătirea lor tot neamul nostru nu puţinel să năcăjaşte.
9. Ci te rog aceastea toate, o, împărate, cunoscându-le, şi ţărâi şi neamului după blândeaţele tale ceale tuturor vestite, a le folosi socoteaşte.
10. Că până când trăiaşte Iuda, cu neputinţă pace a fi trebilor".
11. Iară aceastea de la acesta zicându-să, şi ceiaalalţi priiatini, vrăjmăşaşte având-să asupra Iudei, au aprins pre Dimitrie.
12. Carele îndată pre Nicanor, rânduindu-l preste elefanţi voievod, l-au trimis în Iudeea,
13. Dându-i porunci ca pre Iuda adecă să-l prinză, iară pre cei ce era cu el să-i risipească şi să rânduiască pre Alchim arhiereu bisearicii cei mai mari.
14. Atunci limbile, care din Iudeea fugise pentru Iuda, năvălind să mesteca cu Nicanor, ticăloşiile şi uciderile jidovilor fericirile sale a fi socotindu-le.
15. Auzând drept aceaea jidovii venirea lui Nicanor şi adunarea neamurilor, prăsăraţi cu pământ ruga pre Cel ce au rânduit norodul Său ca în veac să-l păzască şi Carele partea sa cu seamne arătate o acopere.
16. Iară, poruncind voivodul, îndată de-acolo au pornit şi au venit la coşteiul Desav.
17. Iară Simon, fratele Iudei, să lovise cu Nicanor, ci s-au înfricoşat de năpraznica protivnicilor venire.
18. Însă Nicanor, auzând putearea soţiilor Iudei şi mărimea sufletului carea avea pentru războaiele ţării, cu sânge judecata a face să temea.
19. Pentru aceaea, au trimis înainte pre Posidonie şi pre Teodotie şi Mathie, să dea dreaptele şi să ia.
20. Şi multă vreame despre aceastea sfat ţiind şi însuşi voievodul mulţimii vestindu-le, a tuturor una au fost judecata, spre priiatenie a să aşeza. |
21. Aşadară zi au rânduit, în carea tăinuit între sâne s-ar sfătui, şi fieştecăruia scaune s-au adus şi s-au pus. 231v
22. Iară Iuda au poruncit armaţilor a fi în locuri de îndemână, ca nu doară de la vrăjmaşi de năpraznă ceva rău să răsară. Şi vorbă cuvioasă au făcut.
23. Şi zăbovea Nicanor în Ierusalim şi nimica strâmb lucra, şi turmele gloatelor ce să adunase le-au slobozit.
24. Iară pe Iuda îl avea pururea iubit din inimă şi era plecat omului.
25. Şi l-au rugat să ia muiarea şi să nască fiiu. Nunta au făcut. Lin s-au purtat şi împreună petrecea.
26. Iară Alchim, văzând dragostea lor cea dinpreună şi împreunările, au venit la Dimitrie şi zicea pre Nicanor lucrurilor streine a le da voie, şi pre Iuda, leşuitoriul împărăţiii, şieş următoriu a-l fi rânduit.

27. Aşadară împăratul, întărindu-să şi cu realele acestuia hule pornindu-să, au scris la Nicanor, zicând: „Greu, adecă a-i fi pentru împreunarea priiateniii, însă a porunci ca pre Macavei mai curând legat să-l trimită în Antiohia".

28. Carele cunoscându-le, Nicanor să spăimânta şi greu purta de va strâca ceale aşezate, în nimica fiind vătămat de la om.

29. Ci, căci că împăratului nu putea sta împrotivă, prileju căuta cum va plini porunca.

30. Iară Macaveiu, văzând că Nicanor mai aspru cu sâne să poartă şi obicinuita întâmpinare mai sălbătăceaşte o face, înţelegând nu din bine a fi această asprire, puţâni de ai săi adunând, s-au tăinuit de către Nicanor.

31. Carea el cunoscând tare a fi de la om întrecut, au venit la cea mai mare şi prea sfânta
232r bisearică. Şi slujind preoţii obicinuite| |le jirtve, le-au poruncit a-i da pre omul.

32. Cărora cu jurământ, zicându-i că nu ştiu unde ar fi cel ce să căuta, întinzând mâna către bisearică,

33. S-au jurat, zicând: „De nu-mi veţi da pre Iuda legat, această a lui Dumnezeu casă pământului o voiu asămăna şi oltariul îl voiu săpa şi bisearica aceasta lui Liver tatălui o voiu sfinţi".

34. Şi aceastea zicând, s-au dus. Iară preoţii, întinzând mânile spre ceriu, chema pre Cel ce pururea apărătoriu era neamului lor, aceastea zicând:

35. „Tu, Domnul tuturor, Care de nimica n-ai lipsă, ai vrut bisearica lăcaşului Tău a face între noi.

36. Şi acum, Sfinte al Sfinţilor, Domnul tuturor, păzeaşte în veac nepângărită casa aceasta, carea nu demult s-au curăţit".

37. Iară Razie, oarecarele dintre bătrânii Ierusalimului, pârât au fost lui Nicanor, bărbat iubitoriu de cetate şi cu bună veaste, carele pentru dragostea tatăl jidovilor să chema.

38. Acesta în multe vreami făgăduinţa înfrânării au ţânut în jidovime, şi trupul şi sufletul gata a-l da pentru rămânerea în bine.

39. Iară vrând Nicanor a-ş vădi urăciunea carea avea asupra jidovilor, au trimis cinci sute de ostaşi să-l apuce,

40. Că gândea cum că, de-l va încelui pre acela, mare bătaie va face jidovilor.

41. Iară gloatele a năvăli spre casa lui şi poarta a o rumpe şi foc a-i pune poftind, când să prindea, cu sabie însuşi s-au pătruns,

42. Alegând mai vestit a muri decât supus a fi păcătoşilor şi împrotiva născuţilor săi cu nevreadnice fapte a lucra.

232v 43. Ci, prin grăbire, nedându-şi rană desăvârşit, şi gloatele prin uşe rumpând, | alergând cu îndrâznire la zid, s-au aruncat pre sâneşi bărbăteaşte între gloate,

44. Care degrabă dând loc căderii lui, au venit prin mijlocul cerbicii.

45. Şi, încă răsuflând, aprins cu duhul, s-au sculat şi, cu mare curgere curgându-i sângele şi cu prea greale rane fiind pătrunsă, alergând prin gloate au trecut.

46. Şi, stând pre o piatră surpată şi fără sânge fiind, cuprinzând măruntaiele sale cu amândoao mânile le-au aruncat preste gloate, chemând pre Stăpânul vieţii şi al duhului, ca aceastea iarăş să i le întoarcă. Şi aşa au sfârşit viaţa.

Cap 15

Iuda pre ai săi împrotiva lui Nicanor, care urgisea putearea lui Dumnezeu, îi întăreaşte şi cu îndemnare, şi cu a cei de noaptea arătări dovedire, cum văzuse pre Ieremie prorocul rugându-să pentru norod. Carii, spre Dumnezeu nădeajde având, calcă oastea cea nenumărată, tăind capul şi mânile lui Nicanor, carele în Ierusalim, spre pomenirea dumnezeieştii acoperiri, s-au spânzurat; limba lui cea blăstămătoare dărăburită paserilor dându-să, şi aceaeaşi zi spre prăznuire de preste an rânduind-o.

1. Iară Nicanor, cât au înţeles pre Iuda a fi în locurile Samariii, au gândit cu toată năvălirea să lovească războiu în zioa sâmbetei.

2. Iară jidovii, carii de frică îi urma, zicea: „Să nu faci aşa sălbătăceaşte şi varvare, ci dă cinste zilii sfinţeniii şi cinsteaşte pre Cel ce veade toate".

233r 3. El, ticălosul, au întrebat de iaste putearnic în ceriu, care au poruncit a să ţinea | | zioa sâmbetelor.

4. Şi, răspunzând ei: „Iaste Domnul cel viu în ceriu putearnic, Care au poruncit a să sfinţi zioa a şeaptea".

5. Iară el au zis: „Şi eu putearnic sânt pre pământ, care poruncesc a lua armele şi trebile împăratului a le plini", însă n-au dobândit să-şi isprăvească sfatul.

6. Şi, Nicanor, adecă, cu mare trufie rădicându-să, gândise biruinţă de obşte a face despre Iuda.

7. Iară Macavei, pururea nădăjduia cu toată nădeajdea şieş viitoriu de la Dumnezeu ajutoriu.

8. Şi îndemna pre ai săi să nu să înfricoşaze de năvălirea limbilor, ci în minte să aibă ajutările şieş din ceriu făcute, şi acum să nădăjduiască de la Atotputearnicul viitoarea şieş biruinţă.

9. Şi, grăindu-le din leage şi din proroci, înştiinţându-i şi despre luptele ce făcuse mai nainte, mai voioşi i-au rânduit.

10. Şi aşa, rădicând sufletele lor, împreună le arăta vicleniia limbilor şi călcarea jurământurilor.

11. Iară pre fieştecarii dintr-înşii i-au întrarmat, nu cu întărime de paveze şi sulițe, ci cu cuvinte prea bune şi cu îndemnări, arătându-le vreadnicul de credinţă vis, prin carele pre toţi i-au veselit.

12. Şi era visul într-acesta chip: Pre Onie, care fusease arhiereu, omul cel bun şi blând, ruşinos cu vedearea, smearin cu obiceaiurile şi împodobit cu vorba, şi care din pruncie întru puteri era chivernisit, mânile întinzându-şi şi rugându-să pentru tot norodul jidovilor.

13. După aceasta, a să fi arătat şi alt bărbat cu vârsta şi cu slava minunat şi cu îmbrăcăminte de mare podoabă împregiurul lui. |

14. Iară răspunzând Onie a fi zis: „Acesta e iubitoriul de fraţi şi de norodul lui Israil. 233v
Acesta e care mult să roagă pentru norod şi pentru toată sfânta cetate, Ieremie, prorocul lui Dumnezeu".

15. Şi a-ş fi întins Ieremie dreapta şi a fi dat Iudei o sabie aurită, zicând:

16. „Priimeaşte sfânta sabie, dar de la Dumnezeu, cu carea vei oborî protivnicii norodului mieu, Israil".

17. Deci îndemnaţi jidovii cu cuvinte foarte bune, din carele să putea înălţa pornirea şi a să întări inimile tinearilor, au aşezat a să lupta şi a oşti bărbăteaşte ca tăriia să judece despre lucruri, pentru că sfânta cetate şi bisearica era în primejdie de perire.

18. Că de muieri şi de fii, aşijderea de fraţi şi de rudenii mai puţână grije le era. Iară cea mai mare şi dintâiu frică le era pentru sfinţeniia bisearicii.

19. Ci şi cei din cetate nu puţină grije îi cuprindea despre cei ce era să se lupte.

20. Şi toţi nădăjduind viitoarea judecată, şi vrăjmaşii apropiindu-să şi oastea fiind rânduită, fiarele şi călăraşii în locurile sale puş.

21. Socotind Macavei venirea mulţimei şi multe fealiuri de arme, gătirea şi sălbătăcirea fiarălor, întinzând mânile spre ceriu pre Domnul Cel ce face minuni L-au chemat, Care nu după putearea armelor, ci precum Lui place dă celor vreadnici biruinţă.

* Sus 8, 19. 22. Şi au zis, chemându-L într-acesta chip: *„Doamne, Cel ce ai trimis pre îngerul Tău supt Ezechie, împăratul Iudei, şi ai ucis din tabăra lui Sinaheriv o sută optzeaci şi cinci de mii,

23. Şi acum, Stăpânul ceriurilor, trimite îngerul Tău cel bun înaintea noastră, întru frica şi groaza mărimii braţului Tău,

24. Ca să se teamă cei ce vin cu blăstăm asupra norodului Tău celui sfânt". Şi acesta, adecă, aşa s-au rugat. ||

25. Iară Nicanor şi cei ce cu el era, cu trâmbiţe şi cu cântece, să apropiia. 234r

26. Iară Iuda şi cei ce cu el era, chemând pre Dumnezeu prin rugăciune, s-au lovit cu ei.

27. Cu mâna adecă luptându-să, iară cu inimile Domnului rugându-să, au aşternut nu mai puţin de treizeaci şi cinci de mii, de faţa Domnului cu mărime veselindu-se.

28. Şi, începând şi cu bucurie întorcându-să, au cunoscut pre Nicanor a fi căzut cu armele sale.

29. Făcându-să dirept aceaea strâgare şi turburare deşteptându-să, cu glas părinţesc pre Domnul Atotputearnicul bine-L cuvânta.

30. Şi au poruncit Iuda, carele cu totul cu trupul şi cu sufletul a muri pentru cetăţeani gata era, capul lui Nicanor şi mâna cu umărul tăiat în Ierusalim a să duce.

31. Unde ajungând, chemându-să trivunii şi preoţii la oltariu, au chemat şi pre cei din coşteiu.

32. Şi, arătându-le capul lui Nicanor şi mâna cea necurată, carea rădicându-o asupra sfintei casii Atotputearnicului Dumnezeu cu mărime s-au proslăvit.

33. Şi limba necredinciosului Nicanor tăindu-o au poruncit prin dărăbuţe să se dea paserilor, iară mâna nebunului în prejma bisearicii să se spânzure.

34. Deci, toţi bine au cuvântat pre Domnul ceriului, zicând: „Bine e cuvântat Cel ce au ţinut locul Său nespurcat".

35. Şi au spânzurat capul lui Nicanor în coşteiul cel deasupra, ca văzut şi arătat să fie sămnul dumnezeiescului ajutoriu.

36. Deci toţi cu un sfat împreună au aşezat, nici într-un chip zioa aceasta fără prăznuire a o treace

37. Şi a avea praznic în zioa lunii Adar, a treisprăzeacea, carea să zice sireneaşte zioa dintâiu, de zioa lui Mardoheiu. |

234v 38. Aceastea, dară, despre Nicanor făcându-să şi din vremile aceale de ovreai cetatea stăpânindu-să, şi eu cu aceastea voiu face sfârşitul cuvântului.

39. Şi de cumva bine şi precum să cuvine istoriii, aşa şi eu voiesc. Iară de cumva mai puţin de vrednicie, să mi să îngăduiască.

40. Că, precum pururea a bea vin au pururea apă împrotivitoriu iaste, iară mestecându-le, dulce iaste, aşa celor ce cetesc, de va fi pururea ales cuvântul, nu va fi iubit. Acesta, dară, va fi săvârşitul.

A

ACOLO: adv.
acolo: rezum. cap.2; 2,5; 3,38; 4,21; 5,9, 27; 6,2; 12,10, 17; 13,6; 14,16

ACOPERĂMÂNT: s.n.; var. ACOPEREMÂNT
acoperemânturi: *pl. ac.* 3,25

(a) ACOPERI: v. IV „a sprijini"
acoperindu-: *gerunziu* 10,1
acopere: *ind. prez. 3.sg.* 14,15

ACOPERIRE: s.f. „ocrotire", „sprijin"
acoperirea: *sg. nom.* 13,17
acoperiri: *sg. gen.* rezum. cap.15

ACOPERITOR, -TOARE: s.m./f. (Înv. și reg.) „ocrotitor"
acoperitoriu: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.8; 8,36

ACUM: adv.
acum: 1,6, 9; 6,17; 7,11, 23, 36; 8,36; 9,8, 14, 15; 10,10; 13,10; 14,36; 15,8, 23

(a se) ADĂUGA: v. I; var. **(a se) ADAOGE:** v. III
adăogând: *gerunziu* 4,24
adăogându-: *gerunziu* 8,9

ADÂNC, -Ă: adj./s.
adânc: *adj. n. sg. nom.* 1,19
adânc: *s.n. sg. ac.* 12,4

ADÂNCIME: s.f.
adâncime: *sg. ac.* 6,23

ADESEA: adv.; var. ADES
(mai) ades: 8,8

ADESEORI: adv.
adeaseori: 10,14

ADEVĂR: s.n.
adevărul: *sg. ac.* 2,29; 7,6
adevărul: *sg. ac., în loc. adv.* (Înv.) ***cu adevărul*** „într-adevăr" 3,8
adevăr: *sg. ac.* 10,12

ADEVĂRAT: adv.
adevărat: 3,9, 38; 4,33; 5,18; 12,12

ADORMIRE: s.f.
adormirea: *sg. ac.* 12,45

(a se/-și) ADUCE: v. III
să-(Ș/-Și) aducă: *conj. prez. 3.sg., în loc. v.* ***să-Ș/-Și aducă aminte*** 1,2; 8,4
am adus: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 1,8; 7,27
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,18; 2,9; 3,32; 8,31; 10,3; 13,23
a **aduce:** *inf. prez.* 1,21; 6,21
era **aduși:** *ind. imp. 3.pl.* 3,7
aducând: *gerunziu* 3,35; 10,24; rezum. cap.13
(s-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,20; 7,38; 14,21
aducându(-ș/-și): *gerunziu în loc. v.* ***aducându-ș/-și aminte*** 4,37; 10,6
au adus: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***au adus aminte*** 8,19
adusease: *ind. m.m.c pf. 3.sg.* 8,34
aducându(-mi): *gerunziu în loc. v.* ***aducându-mi aminte*** 9,21
aducându(-vă): *gerunziu în loc. v.* ***aducându-vă aminte*** 9,26
aducea: *ind. imp. 3.pl.* 10,7
(s-) aduce: *inf. prez. fără a* 11,18
a(-și) aduce: *inf. prez.* rezum. cap.14

(a se) ADUNA: v. I
adună: *imperativ 2.sg.* 1,27
va **aduna:** *ind. viit.I. 3.sg.* 2,7, 18
au **adunat:** *ind. pf.c. 3.sg.* 2,13, 14
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,39
adunând: *gerunziu* 8,5; 11,2; 15,30
adunându-: *gerunziu* 8,27
adunați fiind: *pasiv gerunziu* 10,21
(să) adunase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 14,23

ADUNARE: s.f.
adunarea: *sg. ac.* 2,7; 14,15
adunare: *sg. ac.* 9,4; 12,43; 13,5
adunărilor: *pl. dat. adn.* 9,14

AFARĂ: adv.
afară: 1,16; 3,27, 28

(a să) AFLA: v. I
au **aflat:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,20; 2,5; 7,23; 12,40
(să) află: *ind. prez. 3.sg.* 2,1
afla: *inf. prez. fără a* 2,6
aflându-: *gerunziu* 10,37; 14,5

(a) AGONISI: v. IV
să **agonisesc:** *conj. prez. 1.sg.* 6,25

AICI: adv.
aici: rezum. cap.1; 1,6; rezum. cap.2; 2,33; 9,11; 14,7

(a) AJUNGE: v. III
ajungând: *gerunziu* 15,31

(a) AJUTA: v. I
să ajute: *conj. prez. 3.sg.* 13, 10

AJUTARE: s.f.
ajutările: *pl. ac.* 15,8

AJUTĂTOR, -TOARE: s.m./f.
ajutătoriu: *s.m. sg. nom.* 3,39

AJUTOR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **AGIUTOR**
ajutoriu: *sg. nom./ac.* 6,11; 8,8, 24; 10,16; 11,7, 10; rezum. cap.12; 12,36; 15,7, 35
ajutoriul: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,20, 35; rezum. cap.10; rezum. cap.11; 12,11
ajutoriului: *sg. gen.* 8,23
agiutorul: *sg. ac.* 11,13

(a) AJUTORI: v. IV (Iuz.) „a ajutora"
ajutorindu-: *gerunziu* 3,28; 13,17

AJUTORINȚĂ: s.f. (Înv.) „ajutor"
ajutorințele: *pl. ac.* 8,19

ALB, -Ă: adj.
albă: *f. sg. ac.* 11,8

(a se) ALCĂTUI: v. IV
am **alcătuit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 7,22
a **(să)** alcătui: *inf. prez.* 8,3

(a) ALEGE: v. III
au **ales:** *ind. pf.c. 3.sg.* 5,19
alegând: *gerunziu* 14,42

(a) ALERGA: v. I
alerga: *ind. imp. 3.pl.* 3,19
alergând: *gerunziu* 5,2, 26; 9,2, 25; 13,15; 14,43, 45

ALERGARE: s.f.
alergarea: *sg. nom., în sintagma alergarea cailor* „călărime", cavalerie" 5,3
alergarea: *sg. nom.* „năvală" 6,3
alergări: *pl. ac.* 8,7

ALERGĂTOR: s.m.
alergători: *pl. ac.* 3,28

ALES, -EASĂ: adj.
ales: *adj. m./n. sg. nom.* 1,25; 15,40
aleşi: *adj. m. pl. ac.* 1,25
aleasă: *adj. f. sg. nom.* rezum. cap.6
aleasele: *adj. antep. f. pl. ac.* rezum. cap.14
ales: *adj. în loc. adv.* ***mai ales*** „îndeosebi" 10,12; rezum. cap. 14

AMAR, **-Ă:** adj.
amară: *f. sg. ac.* 6,7
amarăle: *adj. antep. n. pl. nom.* 9,5

(a) AMENINŢA: v. I
amânânţă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14

(a se) AMESTECA: v. I; var. **(a se) MESTECA**
(s-)au mestecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,3
(să) mesteca: *ind. imp. 3.pl.* 14,14
mestecându-: *gerunziu* 15,40

AMESTECARE: s.f.; var. **MESTECARE** (aici) „răscoală", „răzmeriţă"
mestecării: *sg. gen.* 14,3

AMESTECAT, -Ă: adj.; var. **MESTECAT, -Ă**
amestecatei: *adj. antep. f. sg. dat.* 3,21
mestecate: *f. pl. ac.* 8,9; 12,13
mestecaţi: *m. pl. nom.* 10,30

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v.* ***a-şi aduce aminte/a lua aminte***; vezi **(a se/-şi) ADUCE/(a) LUA**

AN: s.m.
anul: *sg. ac.* 1,7, 10; 11,21, 33, 38; 13,1; 14,4
ani: *pl. nom./ac.* 1,7, 20; 4,23; 6,24; 7,27; 10,3; 14,1
an: *sg. ac.* 4,18; rezum. cap.15
anul: *sg. ac., în loc. adv.* ***în tot anul*** „anual" rezum. cap.10
anii: *pl. ac., în loc. adv.* ***în toţi anii*** „anual" 10,8; 11,3

ANTIOHIAN: s.m. „cetăţean al Antiohiei (Antiohia era capitala occidentală a imperiului seleucid)"
antiohieni: *pl. ac.* 4,9
antiohiian: *sg. ac.* 6,1

APĂ: s.f.
apă: *sg. nom./ac.* 1,20, 33; 15,40
apa: *sg. ac.* 1,21, 31

APĂRARE: s.f.
apărare: *sg. ac.* 10,18

APĂRĂTOR: s.m.; var. (Înv. şi reg.) **APĂRĂTORIU**
apărătoriul: *sg. ac.* 4,2
apărătoriu: *sg. nom.* 14,34

(a) APĂSA: v. I
apăsa: *ind. imp. 3.pl.* 5,23

(a se) APRINDE: v. III „a incendia"; „a (se) înflăcăra"; „a (se) mânia"
au aprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,8; 8,33; 12,6, 9; 14,11
am aprins: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,8
(s-)au aprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,22, 32; 6,11
aprinzându(**-să**): *gerunziu* 4,38; 7,3
să (se) aprinză: *conj. prez. 3.pl.* 7,3
aprinzându(**-te**): *gerunziu* 7,34
să (se) aprinză: *conj. prez. 3.sg.* 8,4
aprindea: *ind. imp. 3.sg.* 8,6
aprinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,33
a aprinde: *inf. prez.* 10,36

APRINS, **-Ă:** adj. „incendiat"; „mânios"
aprins: *m. sg. nom.* 7,39; 14,45
aprinşi: *m. pl. nom.* 10,35

APROAPE: adv.
aproape: 9,25; rezum. cap.14
aproape: *adv. în loc. adv. aproape de* „aproximativ" 12,16

(a se) APROPIA: v. I
(s-)au apropiiat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,6; 10,35, 36
apropiindu(-să): *gerunziu* 4,34; 10,25, 27; 11,5; 15,20
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,46
a apropia: *inf. prez.* 7,5
apropiind: *gerunziu* 7,15
a (să) **apropia:** *inf. prez.* 12,21
apropiindu(-se): *gerunziu* 12,31
a (să) apropiia: *inf. prez.* 13,13
apropiia: *ind. imp. 3.sg.* 13,19
(să) **apropiia:** *ind. imp. 3.pl.* 15,25

APROPIERE: s.f.
apropiiare: *sg. ac.* 14,3

(a se) APUCA: v. I
au apucat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,27; 4,32, 41; 5,7; 9,5; 12,18
apucând: *gerunziu* rezum. cap.4
apucân**du(-să):** *gerunziu* 5,5
apucat **fiind:** *pasiv gerunziu* 9,21
apucându-: *gerunziu* 13,4
apuca: *inf. prez. fără a* rezum. cap.14
a apuca: *inf. prez.* rezum. cap.14
să apuce: *conj. prez. 3.pl.* 14,39

ARAMĂ: s.f.
aramă: *sg. ac.* 7,3

ARAP: s.m.; var. HARAP (Înv. şi pop.) „arab"
har**apilor:** *pl. gen.* 5,8; rezum. cap.12
harapii: *pl. nom.* 12,10
harapi: *pl. nom.* 12,11

(a se) ARĂTA: v. I
(s-)au arătat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,33; 3,25, 26; 4,49; 10,29; 11,8; 12,40
va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,8
au arăt**at:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,10; rezum. cap.7; 9,23; 13,26
arăta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,16; 15,10
arătându(**-să**): *gerunziu* 3,30; rezum. cap.10; 12,22
(să) arată: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
(mă) voiu arăta: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,27
(v-)aţi arătat: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,22
(să) arăta: *ind. imp. 3.pl.* 11,17
a (să) arăta: *inf. prez.* 13,9
arătându-: *gerunziu* 15,11, 32
a (să) **fi** arătat: *inf. pf.* 15,13

ARĂTARE: s.f.
arătării: *sg. dat.* 3,24
arătarea: *sg. nom.* 5,4

arătări: *sg. gen., în sintagma* ***cei de noaptea arătări*** rezum. cap.15

ARĂTAT, -Ă: adj. (Înv.) „evident"
arătată: *f. sg. nom./ac.* 3,17, 28
arătata: *adj. antep. f. sg. ac.* 9,8
arătate: *n. pl. ac.* 12,41; 14,15
arătat: *n. sg. nom.* 15,35

(a se) ARDE: v. III
(să) ard: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
a arde: *inf. prez.* 10,36
au ars: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,6

ARDERE: s.f.
arderea: *sg. ac., în sintagma* ***arderea de tot*** 2,10

ARGINT: s.n.
argint: *sg. ac.* 2,2; 3,11; 4,8, 19, 24; 12,43

ARHIEREU: s.m.
arhiereului: *sg. gen.* rezum. cap.3; 3,1, 16
arhiereu: *sg. nom./ac.* 3,9; 14,3, 13; 15,12
arhiereul: *sg. nom.* 3,10, 32, 33

ARHIERIE: s.f.
arhieriia: *sg. ac.* 4,24
arhierie: *sg. ac.* rezum. cap.14
arhiereie: *sg. ac.* 14,7

ARHIERIRE: s.f.; cuvântul nu este înregistrat în DA.
arhierirea: *sg. ac.* rezum. cap.4

ARHIEREIRE: s.f.; cuvântul nu este înregistrat în DA.
arhiereirea: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,7
arhiereire: *sg. ac.* rezum. cap.4

ARMAT, -Ă: adj./s. (Înv.) „înarmat"
armate: *adj. f. pl. nom.* rezum. cap.5
(cei) armaţi: *s.m. pl. ac.* 5,26
armaţilor: *pl. dat.* 14,22

ARMĂ: s.f.
arme: *pl. ac./gen.* 3,25; 5,3, 11; 8,18; 9,2; 10,24; 11,8; 15,21
arma: *sg. ac.* 5,25
armele: *pl. ac.* 8,27, 31; 10,23, 27, 30; 11,7; 15,5, 28
armelor: *pl. gen.* 15,21

(a se) ARUNCA: v. I
aruncând: *gerunziu* 1,16
au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,16; 4,41; rezum. cap.14; 14,46
(s-)au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,15; 14,43
arunca: *ind. imp. 3.pl.* 10,30, 34
a arunca: *inf. prez.* 13,6

ARUNCARE: s.f.
aruncarea: *sg. nom.* 5,3

(a) ASCULTA: v. I
a asculta: *inf. prez.* 3,24
ascult: *ind. prez. 1.sg.* 7,30

(a) ASCUNDE: v. III
au ascuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19; rezum. cap.2
ascunsease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 1,20, 33

ASCUNS, -Ă: adj.
ascunsă: *f. sg. ac.* 1,16

(a se) ASEMĂNA: v. I; var. (Înv.) (a se) ASĂMĂNA
a (să) asămăna: *inf. prez.* 9,12
să aseamine: *conj. prez. 3.sg.* 9,14
voiu asămăna: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,33

ASEMENEA: adv./adj. inv./prep.; var. (Înv.) ASEAMENEA, ASEAMINEA
aseaminea: *adj. inv.* 2,3; 4,16; 10,4
aseamenea: *adv.* 2,12; 10,36; 11,8
aseaminea: *adv.* 2,14; 12,8
aseaminea: *prep.* 9,15

ASIAN, -Ă: adj. „asiatic"; cuvântul nu este înregistrat în DA.
asiană: *f. sg. ac.* 10,24

ASIDEU: s.m. „evlavios", „credincios"; apărători devotaţi ai legii date de Moise în muntele Sinai şi practicanţi ai acesteia (cf. Anania 2001, p.1390)
assidei: *pl. ac.* 14,6

ASPRIRE: s.f.
asprire: *sg. nom.* 14,30

ASPRU: adv.
(mai) aspru: 14,30

(a) ASTUPA: v. I
au astupat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,5

ASUPRIRE: s.f.
asuprirea: *sg. nom.* 8,17

AŞA: adv.; var. (Înv. şi reg.) AŞEA
aşea: 1,19; 2,22, 30; 3,9, 40; 9,12; 10,9, 27
aşa: 1,22; 2,10; 3,3, 24, 40; 4,14; 5,11, 17; 6,15; 7,2, 9, 12, 13, 14, 18, 29; rezum. cap.8; 8,29; 9,2, 4, 9; 11,27, 28, 34; 12,7, 9, 10, 16, 22, 35, 42; 13,10; 14,21, 27, 46; 15,2, 10, 24, 39, 40

(a se) AŞEZA: v. I
aşază: *imperativ 2.sg.* 1,29
au aşezat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,15; 8,31; 10,8; 15,17, 36
aşază: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
să aşezăm: *conj. prez. 1.pl.* 11,36
aşezându-: *gerunziu* 12,20
a (să) aşeza: *inf. prez.* 14,20

AŞEZAT, -Ă: adj./s.
aşezat: *adj. n. sg. nom.* 11,25
(ceale) **aşezate:** *s.f. pl. ac.* 14,28

AŞEZĂMÂNT: s.n.
aşezământul: *sg. ac.* 12,4

AŞIJDEREA: adv.
aşijderea: 6,8; 7,13; 15,18

(a) AŞTEPTA: v. I
aşteaptă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 6,14; 9,25
a aştepta: *inf. prez.* 7,14
aşteaptă: *imperativ 2.sg.* 7,17
aşteptaţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,30

(a) AŞTERNE: v. III „a doborî"
au aşternut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.11; 11,11; 12,23, 28; 15,27

AŞTERNUT, -Ă: adj./s. „doborât", „întins"
aşternuţi: *adj. m. pl. nom.* 4,42; 10,4, 26; 13,12
aşternuţilor: *s.m. pl. gen.* 12,39

ATENIAN: s.m.; var. ATHINEAN
athineanilor: *pl. dat.* 9,15

(a se) **ATINGE:** v. III
(să) ating: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
a **atinge:** *inf. prez.* 9,10

ATOTPUTERNIC, -Ă: adj./s.
atotputearnic: *adj. m. sg. nom.* 1,25; 3,30
Atotputearnicul: *adj. m. sg. ac.* 3,22; 8,18; 15,29
Atotputearnicului: *adj. m. sg. gen.* 3,24; 5,20; 11,13
Atotputearnicului: *s.m. sg. gen./dat.* 6,26; 7,35, 38; 15,32
Atotputearnicul: *s.m. sg. ac.* 8,11; 12,28; 15,8
(Cel) Atotputearnicul: *s.m. sg. nom.* 8,24

ATUNCI: adv.
atunci: 1,19; 2,8; 3,10, 31; 4,14; 5,25; 7,39; 11,9; 13,26; 14,14

AUR: s.n.
aur: *sg. nom./ac.* 2,2; 3,11, 25; 4,32, 39; 10,29; 11,8; 14,4

AURIT, -Ă: adj.
aurite: *n. pl. ac.* 5,2
auritelor: *f. pl. gen.* 5,3
aurită: *f. sg. ac.* 15,15

(a) AUZI: v. IV
auză: *conj. prez. fără* **să** *3.sg.* 1,5
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,8
să auză: *conj. prez. 3.sg.* 8,3
auzând: *gerunziu* 10,13; rezum. cap.14; 14,15, 18
am auzit: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,24

(a se) AVEA: v. II
să **aibă:** *conj. prez. 3.pl.* 15,8
are: *ind. prez. 3.sg.* 3,39
(să) are: *ind. prez. 3.sg.* 3,40
au: *ind. prez. 3.pl.* 12,30
având: *gerunziu* 1,24; 3,25; 4,25; 5,2; 7,16; 8,17; 9,22; 10,18, 28, 30; 11,10; 12,4; 13,2, 5; 14,8; rezum. cap.15
avea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,9; 3,13; 4,28; 7,20, 24; 8,14; 10,28; rezum. cap.12; 12,20, 24; 13,5; 14,18, 24, 39
avându-: *gerunziu* 4,15
avuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,16
a avea: *inf. prez.* 5,9; rezum. cap.8; 8,36; 9,15, 21; 15,37
au avut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,20, 28; 13,22
va avea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,3; 14,3
având(-să): *gerunziu* 11,34; 14,11

AVERE: s.f.
averile: *pl. nom.* 3,6

B

BALTĂ: s.f.
balta: *sg. nom.* 12,16

BAN: s.m.
bani: *pl. ac.* 1,14; 3,6, 7; 4,23, 45; 10,20, 21
banii: *pl. ac.* 3,7; 4,27; 8,25
banilor: *pl. gen.* 3,9; 4,1; 11,3

(a se) BATE: v. III
bate: *ind. prez. 3.sg.* 3,39
(să) bate: *ind. prez. 3.sg.* 11,6
bătea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,26; 11,5

BATJOCURĂ: s.f.
bajocură: *sg. ac.* 7,7

(a se) BATJOCORI: v. IV
(să) bajocorească: *ind. prez. 3.sg.* 7,10
batjocorind: *gerunziu* 7,27
a fi batjocorit: *pasiv inf. prez.* 7,39

BATJOCORIT, -Ă: adj.
batjocorite: *f. sg. gen.* 8,17

(a) BĂGA: v. I
au băgat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,5

BĂRBAT: s.m.
bărbat: *sg. nom./gen.* 4,35; 6,18; 14,37; 15,13
bărbați: *pl. nom./ac.* 4,44; 5,5; 8,1; 10,29; 12,10, 19, 23; 13,15
bărbatul: *sg. nom./ac.* 8,9; rezum. cap.14
bărbaților: *pl. dat.* 12,5

BĂRBĂTESC, -EASCĂ: adj.
bărbătesc: *n. sg. ac.* 7,21

BĂRBĂTEȘTE: adv.
bărbătește: 6,28; 10,35; 13,14; 14,43; 15,17

BĂTAIE: s.f.
bătăi: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 7,37
bătaia: *sg. ac.* 10,19
bătaie: *sg. ac.* 14,40

BĂTRÂN, -Ă: adj./s.
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 1,10; 14,37
bătrâni: *s.m. pl. ac.* 4,44; 5,13
bătrân: *s.m. sg. ac.* 6,1
bătrânilor: *s.m. pl. gen./dat.* 8,17, 30
(cei mai) bătrâni: *s.m. pl. ac.* 13,13
bătrân: *adj. m. sg. nom.* 4,40
bătrânului: *adj. m. sg. gen.* rezum. cap.6

BĂTRÂNEȚE: s.f.
bătrâneților: *pl. gen.* 6,23, 25
bătrânețe: *sg. ac.* 6,27

BĂTUT, -Ă: adj./s.
(cel) bătut: *s.m. sg. voc.* 3,34
bătut: *adj. m. sg. ac.* 3,38; 5,18

BÂTĂ: s.f.
bâte: *pl. ac.* 4,41

(a) BEA: v. II
a bea: *inf. prez.* 15,40

BERBEC: s.m. „armă ofensivă, folosită pentru spargerea zidurilor"
berbeci: *pl. ac.* 12,15

BIBLIOTECĂ: s.f.; var. (Înv.) **VIVLIOTECĂ**
vibliotecă: *sg. ac.* 2,13

BINE: adv./s.
bine: *s.n. sg. ac.* 1,2; 2,16; 5,4; 6,13; 9,21; 11,26; 12,30; 14,30, 38
bine: *adv. în structura dislocată* ***bine e cuvântat*** 1,17; 15,34
bine: *adv.* 3,1; 9,19, 20; 11,21, 28, 38; 12,43; 15,39
(mai) bine: *adv.* 7,14
bine: *s.n.sg.ac. în sintagma* ***faceri/facerile*** *de bine* 8,20; 9,26
bine: *adv. în structura v. dislocată bine* ***au cuvântat/bine(-) cuvânta*** 11,9; 12,41; 15,29, 34

(a) BINECUVÂNTA: v. I
bine **e cuvântat:** *pasiv ind. prez. 3.sg.* 1,17; 15,34
binecuvânta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,30; 10,38
binecuvântând: *gerunziu* 8,27
bine **au** cuvântat: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,9; 12,41; 15,34
bine(-) cuvânta: *ind. imp. 3.pl.* 15,29

(a se) **BIRUI:** v. IV
biruindu(-să): *gerunziu* 4,45
biruiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.10
fusease **biruit:** *pasiv ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,24
(s-)au biruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,23

BIRUINȚĂ: s.f.
biruința: *sg. ac.* 4,50; 5,6
biruință: *sg. ac.* 4,50; rezum. cap.8; 10,38; 15,6, 8, 21
biruințe: *pl. ac.* rezum. cap.8
biruinții: *sg. gen.* 10,28
biruințe: *sg. gen.* 13,15

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) BISEARICĂ
bisearica: *sg. nom./ac.* 1,13, 15, 18; 3,2, 30; 4,14; rezum. cap.5; rezum. cap.6; 6,4; 9,16; rezum. cap.10; 10,1, 3, 5; 11,3, 25; 13,23; 14,33, 35; 15,17
bisearicii: *sg. gen./dat.* 1,15, 16, 18; 2,9; rezum. cap.3; 3,12; rezum. cap.14; 14,4; 15,18, 33
biserică: *sg. ac.* 1,34; 2,23; 4,32, 39; 5,15, 21; 6,2; 8,2; rezum. cap.13; 13,11, 14; 14,31, 32
bisearici: *sg. gen.* 2,20
bisearicii: *sg. dat. adn.* 3,4; 14,13
bisearicile: *pl. ac.* 10,2; 11,3

BLÂND, **-Ă:** adj./adv.
(mai) blânzi: *adj. m. pl. nom.* 6,29
blând: *adj. m. sg. nom.* 15,12
(mai) blând: *adv.* 10,4

BLÂNDEȚE: s.f.
blândea**țele:** *pl. ac.* 14,9

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstămurile: *pl. ac.* 8,4
blăstămuri: *pl. ac.* 10,35; 12,14
blăstămurilor: *pl. dat.* 13,11
blăstăm: *sg. ac.* 15,24

(a) BLESTEMA: v. I; var. (a) BLĂSTĂMA
blăstăma: *ind. imp. 3.pl.* 10,34
blăstămând: *gerunziu* 12,14

BLESTEMĂTOR, -TOARE: s.m./f./adj.; var. BLĂSTĂMĂTOR, -TOARE
blăstămătoriul: *s.m. sg. nom.* 9,28
blăstămători: *s.m. pl. ac.* 10,36
blăstămătorilor: *adj. antep. m. pl. dat.* 10,4
blăstămătoare: *adj. f. sg. nom.* rezum. cap.15

BOALĂ: s.f.
boală: *sg. ac.* 9,22

BOGAT, **-Ă:** adj.
bogat: *m. sg. ac.* 7,24

BOLÂND, **-Ă:** adj.; var. BOLUND, -Ă
bolund: *n. sg. nom.* 2,33

BOLNĂVIRE: s.f.
bolnăvire: *sg. ac.* 9,21

BORDEI: s.n.
bordeiuri: *pl. ac.* 4,12

BOZ: s.m. „zeu păgânesc, idol"
bozii: *pl. ac.* 2,2

BRAȚ: s.n.
brațului: *sg. gen.* 15,23

BUCATĂ: s.f.
bucate: *pl. ac.* 11,31

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac.* 3,30
bucurie: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu bucurie*** 15,28

BUCUROS, -OASĂ: adj.
bucuroși: *m. pl. nom.* 2,28
bucuros: *m. sg. nom.* 6,30

BUN, **-Ă:** adj./s.
bună: *adj. f. sg. ac.* 1,1; 7,20; 11,26; 12,45; 14,37
bun: *adj. m. sg. nom./ac.* 1,24; 11,6; 15,12, 23
(cei mai) buni: *adj. m. pl. ac.* 4,12
(mai) bune: *adj. f. pl. ac.* 4,15
bunei: *adj. antep. f. sg. gen.* 6,23
bune: *adj. n. pl. ac.* 9,16
bunilor: *adj. antep. m. pl. dat.* 9,19
(prea) bune: *adj. n. pl. ac.* 15,11
(foarte) bune: *adj. n. pl. ac.* 15,17
(celor) buni: *s.m. pl. gen.* 7,20
(celor) bune: *s.f. pl. gen.* 11,19

BUNĂTATE: s.f.
bunătăți: *pl. ac.* 1,35
bunătăților: *pl. gen.* 5,20

BUNĂVOIE: s.f.
bunăvoie: *sg. ac., în loc. adv. de* ***bunăvoie*** 6,19; 14,3

C

CAL: s.m.
cal: *sg. nom.* 3,25
cailor: *pl. gen., în sintagma* ***alergarea cailor*** „călărime", „cavalerie" 5,3

CANDELĂ: s.f.; var. CANDILĂ
candile: *pl. ac.* 1,8; 10,3

CAP: s.n.
capetele: *pl. ac.* 1,16
cap: *sg. ac.* 7,4
capului: *sg. gen.* 7,7
capul: *sg. nom./ac.* 9,24; 10,25; rezum. cap.15; 15,30, 32, 35

CARNE: s.f.
car**ne:** *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,18
căr**nuri** *pl. ac.* 6,21; rezum. cap.7; 7,1
căr**nurile:** *pl. nom./ac.* 6,21; 9,9

CARTE: s.f.
Car**tea/cartea:** *sg. nom./ac.* în titlu: *Cartea a doao a Macaveilor*; 6,12; 11,22, 27
car**te:** *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,24; 8,23; 9,18; 11,34
cărți: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,24; rezum. cap.9; 11,16
cărțile: *pl. ac.* 2,13
cărților: *pl. gen.* 2,25

CASĂ: s.f.
casii: *sg. gen.* 2,30
case: *pl. ac.* 3,18; 5,12
casă: *sg. ac., în sintagma a* ***lui Dumnezeu casă*** 14,33
casa: *sg. ac.* 14,36, 41
casii: *sg. gen. în sintagma* ***sfintei casii Atotputearnicului Dumnezeu*** 15,32

(a) CĂDEA: v. II
să cază: *conj. prez. 3.pl.* 10,4
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,13; 3,27; 12,15, 24, 42
căzuse: *ind. m.m. c.pf. 3.pl.* 2, 14; 12,40, 44
a cădea: *inf. prez.* 3,6; 9,7; 12,34
căzând: *gerunziu* 3,24; 11,11; 12,11; 13,23
cădea: *ind. imp. 3.pl.* 10,30
a fi căzut: *inf. pf.* 15,28

CĂDERE: s.f. „prăbușire"; „nenorocire"
căderi: *pl. ac.* 6,12
căderii: *sg. dat.* 14,44

CĂLĂRAȘ: s.m. „călăreț"
călărașu: *sg. ac.* 3,25
călărași: *pl. nom./ac.* 5,2; rezum. cap.10; 10,29, 31; 12,10, 20, 33, 35; 13,2
călăraș: *sg, nom.* rezum. cap.11; 11,8; 12,35
călărașilor: *pl. gen.* 11,4
călărașii: *pl. nom.* 15,20

CĂLĂREȚ: s.m.
călăreți: *pl. ac.* 11,11

CĂLĂRIME: s.f.
călărime: *sg. ac.* 10,24
călărimea: *sg. ac.* 11,2

(a) CĂLĂTORI: v. IV
călătorea: *ind. imp. 3.sg.* 3,35
călătorind: *gerunziu* 9,4
călătoresc: *ind. prez. 3.pl.* 11,30

CĂLĂTORIE: s.f.
călătorie: *sg. ac.* 5,21

(a se) CĂLCA: v. I
calcă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.15
fiind călcat: *pasiv gerunziu* rezum. cap.4
(să) călca: *ind. imp. 3.sg.* 8,2

CĂLCARE: s.f.
călcarea: *sg. ac., în sintagma călcarea de leage* rezum. cap.4
călcări: *pl. nom., în sintagma călcări de leage* 4,39
călcarea: *sg. ac., în sintagma călcarea **jurământurilor*** 15,10

CĂLCĂTOR, -TOARE: s.m./f.
călcă**toriul:** *sg. ac., în sintagma **călcătoriul** de leage/călcătoriul de legi* 4,38, 42; 13,6
călcătoriu: *sg. ac., în sintagma **călcătoriu** de legi* 5,8
călcătoriului: *sg. dat., în sintagma **călcătoriului** de leage* 13,7

CĂLDARE: s.f.
căldările: *pl. nom.* 7,3

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniile: *pl. nom.* 3,2
căpeteniia: *sg. nom.* 3,4; 9,19; 10,11
căpeteniilor: *pl. dat.* 10,21
căpetenie: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,3, 24

CĂPETENIE: s.f. „conducere", „stăpânire"
căpeteniia: *sg. ac.* 4,10, 27; 5,7

CĂRUNTEȚE: s.f.
căruntețele: *pl. ac.* 6,23

CĂRUȚĂ: s.f.
căruța: *sg. ac.* 9,4
căruțe: *pl. ac.* 9,7

(a se) CĂUTA: v. I
cauți: *ind. prez. 2.sg.* 7,2
căutat fiind: *pasiv gerunziu* 13,21
căuta: *ind. imp. 3.sg.* 14,29
(să) căuta: *ind. imp. 3.sg.* 14,32

CÂMP.: s.n.
câmpul: *sg. ac.* 12,1

CÂNTARE: s.f.
cântări: *pl. ac.* 1,30; 10,38; 12,37

CÂNTEC: s.n.
cântecului: *sg. gen.* 7,6
cântece: *pl. ac.* 15,25

(a) CÂȘTIGA: v. I; var. **(a) CĂȘTIGA**
a câștiga: *inf. prez.* 2,30
au câștigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,37

CÂȘTIGARE: s.f.
câștigarea: *sg. ac.* 11,3

CEAS: s.n.
ceasul: *sg. ac.* 8,26

CEATĂ: s.f.
ceate: *pl. ac.* 12,20
ceata: *sg. nom.* 12,22

CEAȚĂ: s.f.
ceață: *sg. ac.* 3,27

CENUȘĂ: s.f.; var. **CENUȘE**
cenușe: *sg. ac.* 4,41; 13,5, 6, 8
cenușea: *sg. nom.* 13,8

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriu: *sg. ac.* 2,10, 18, 22; 3,15, 20; 7,11, 28; 8,20; rezum. cap.10; 10,29; rezum. cap.11; 11,10; 14,34; 15,3, 4, 8, 21
ceriuri: *pl. ac.* 3,39
ceriului: *sg. gen.* 9,10; 15,34
ceriurilor: *pl. gen.* 15,23

CERBICE: s.f.
cerbicii: *sg. gen.* 14,44

(a) CERCA: v. I „a căuta"; „a cerceta"
a cerca: *inf. prez.* 1,20; 2,31
să cearce: *conj. prez. 3.sg.* 1,34
au cercat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,35
cearcă: *ind. prez. 3.pl.* 2,28

(a) CERCETA: v. I
cercetând: *gerunziu* 1,34

CERCETĂTOR, -TOARE: s.f. (Înv.) „persoană care poartă de grijă"
cercetătoriu: *sg. nom.* 3,39

(a) CERE: v. III
au cerut: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,8
cer: *ind. prez. 1.sg.* 9,26
cerea: *ind. imp. 3.pl.* 12,11
cerând: *gerunziu* 13,12

CERESC, -EASCĂ: adj.
cereasca: *f. sg. nom., în sintagma **cereasca judecată*** 9,4

(a se) CERTA: v. I
certându-: *gerunziu* 2,7

certând: *gerunziu* 6,16; 12,23
să (se) cearte: *conj. prez. 3.pl.* 10,4

CERTARE: s.f.
certarea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 7,33
certare: *sg. ac.* 6,12; 4,17; 7,19

CETATE: s.f.
cetăți: *sg. gen.* 1,12; 8,17
cetatea: *sg. nom./ac.* 2,23; 3,14; 4,38; 5,2, 5, 11; 9,2, 14; rezum. cap.10; 10,1, 32, 33, 37; 11,2; 12,16, 27, 28, 29, 38; 13,13; 15,38
cetate: *sg. nom./ac.* 3,1, 4, 9; 4,48; 5,5, 8, 17, 26; 6,10; 10,27; 12,13; 13,14; 14,37; 15,14, 17, 19
cetățile: *pl. ac.* 3,8; 4,32
cetății: *sg. gen.* 4,2; 8,3; 12,4
cetăți: *pl. ac.* 6,8
cetăților: *pl. gen.* 8,6; rezum. cap.12
cetățilr: *pl. dat. (cu prep. la)* 8,11

CETĂȚEAN: s.m.
cetățeanilor: *pl. gen.* 4,5, 11, 50; 5,6
cetățeani: *pl. ac.* rezum. cap.5; 5,16; 13,14; 14,8 ,15,30
cetățenii: *pl. nom./ac.* 5,5, 23
cetățeani: *pl. voc., în sintagma* ***bunilor cetățeani*** 9,19

(a se) CHELTUI: v. IV
să **(să) cheltuiască:** *conj. prez. 3.pl.* 4,19

CHELTUIALĂ: s.f.
cheltuielele: *pl. ac.* 3,3
cheltuieli: *pl. ac.* 4,19; 9,16

(a se) CHEMA: v. I
(să) cheamă: *ind. prez. 3.sg.* 1,36
chemând: *gerunziu* 3,7; 7,37; rezum. cap.8; 8,1, 11, 16; 10,24; 12,5, 15, 28; 14,46; 15,26
chema: *ind. imp. 3.pl.* 3,15, 22; 8,2; 14,34
să **cheme:** *conj. prez. 3.pl.* 3,31; 13,10
(s-)au chemat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,28
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,25; 12,36; 15,21, 31
chemat fiind: *pasiv gerunziu* 14,5
(să) chema: *ind. imp. 3.sg.* 14,38
chemându-: *gerunziu* 15,22
chemându(-să): *gerunziu* 15,31

CHEMARE: s.f.
chemarea: *sg. ac.* 8,15

CHILAV, -Ă: adj.; vezi SCHILAV, -Ă

CHIN: s.n.
chinurile: *pl. ac.* 7,8, 12
chinuri: *pl. nom./ac.* 7,37; 9,5, 6

(a se) CHINUI: v. IV
chinuindu-: *gerunziu* 7,1, 13
chinuindu(-să): *gerunziu* 7,5
a **(să) chinui:** *inf. prez.* 7,7
va chinui: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,17

CHINUITOR: s.m. (aici) „călău"
chinuitoriu: *sg. ac.* 7,29

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac., în loc. adv.* ***în ce chip/într-alt chip/*** (Pop.) ***într-acesta chip/într-acestaș chip/nici (nice) într-un chip*** 2,4; 5,18; 6,31; 7,7, 17, 22; 9,6; 11,31; 13,26; 14,3; 15,12, 22, 36

(a) CHIVERNISI: v. IV
chivernisea: *ind. imp. 3.pl.* 12,1

CHIVERNISIT, -Ă: adj. (aici) „experimentat", „deprins"; „iscusit"
chivernisit: *m. sg. nom.* 15,12

CINSTE: s.f.
cinste: *sg. ac.* 3,2, 9; 4,22; 9,27; 15,2
cinstea: *sg. ac.* 3,12
cinstele: *pl. ac.* „virtuțile" 4,15
cinstei: *sg. gen* 6,23

(a se) CINSTI: v. IV
să **cinstiți:** *conj. prez. 2.pl.* 1,3
(să) cinstească: *ind. prez. 3.sg.* 3,12
au cinstit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,23
cinstească: *imperativ 2.sg.* 15,2

CINSTIT, -Ă: adj.
cinstită: *f. sg. ac.* 6,28

CINSTITOR, -TOARE: s.m./f.
cinstitori: *s.m. pl. nom., în sintagma* ***cinstitori de Dumnezeu*** 1,19

CINCIZECI: s.n. (Înv.) „sărbătoarea Săptămânilor, adică a cincizecea zi după Paști"; „Rusalii"
cinzecilor: *pl. gen., în sintagma* ***praznicul cinzecilor*** 12,31

CIRTĂ: s.f. (Înv. și pop.) „interval de timp foarte mic", „clipă"
cirtele: *pl. ac., în sintagma* ***cirtele vremii*** 9,11

(a) CITI: v. IV; var. (Înv. și reg.) (a) CETI
a ceti: *inf. prez.* 2,26
vor ceti: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,12
cetindu-: *gerunziu* 8,23
cetesc: *ind. prez. 3.pl.* 15,40

CITITOR, -TOARE: s.f.; var. (Pop.) CETITOR, -TOARE
cetitorilor: *pl. gen./dat.* 2,26; 6,17

CLĂTIRE: s.f. (aici) „avântare"
clătirea: *sg. nom.*5,3

COAPSĂ: s.f.
copasele: *pl. ac.* 10,25

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) (a se) POGORÎ
(s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,10
a **(vă)** pogorî: *inf. prez.* 11,29

(a) CONĂCI: v. IV „a împresura", „a asedia"
au conocit: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,33

CONTĂȘ: s.n.; var. CONTUȘ
contușurile: *pl. ac.* 12,40

(a se) CONTENI: v. IV
contenindu(-să): *gerunziu* 4,33

CORABIE: s.f.
corăbiilor: *pl. gen.* 4,20
corăbiile: *pl. ac.* 12,9
corăbii: *pl. ac.* 14,1

CORT: s.n.
corturilor: *pl. gen., în sintagmele zioa* ***corturilor/zilele corturilor/ prznicul corturilor*** „zilele sărbătorii Corturilor; una dintre cele trei mari sărbători din cursul anului evreiesc, o sărbătoare la care avea loc pelerinaj; dura șapte zile, în ultima lună a anului, după ce erau adunate roadele câmpului. Orice bărbat trebuia să participe

la această sărbătoare" (Cf. DB, p.271 și 1170) rezum. cap.1; 1,9; 10,6
cortul: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,4, 5

COȘTEI: s.n. (Mgm. înv.) „fortăreață"
coșteiul: *sg. nom./ac.* 4,12; 11,6; 13,19; 14,16; 15,35
coșteiului: *sg. gen.* 4,27; rezum. cap.12
coșteiu: *sg. ac.* 5,5; 11,5; 12,19, 21; 15,31
coșteiuri: *pl. ac.* 8,1; 10.23
coșteailor: *pl. gen.* 8,6

COT: s.m.
coți: *pl. ac.* 13,5

CRĂPĂTURĂ: s.f.; var. CREPĂTURĂ (aici) „soclu", „bază" (cf. lat. *crepīdō, -inis* „soclu", „piedestal")
crepătura: *sg. ac., în sintagma* ***crepătura altariului*** 10,26

(a) CREDE: v. III
crezuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,12
necrezând: *gerunziu* 8,13

CREDINCIOS, -OASĂ: adj.
credincioase: *f. pl. gen.* 1,2

CREDINȚĂ: s.f.
credința: *sg. nom./ac.* 3,1; 9,26; 11,19; 12,25; 14,8
credință: *sg. ac.* 12,45; 15,11

(a) CREȘTE: v. III
crescând: *gerunziu* 4,50
crescuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,29

CREȘTERE: s.f.
creaștere: *sg. nom.* 4,13

(a) CUGETA: v. I
cugetă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
cugetând: *gerunziu* 11,2

(a) CULEGE: v. III
a culeage: *inf. prez.* 2,31
culegându-: *gerunziu* 8,31

CUMPĂNĂ: s.f.
cumpene: *pl. ac.* 9,8

(a) CUMPĂRA: v. I
a cumpăra: *inf. prez.* 8,25, 34

CUMPĂRARE: s.f.
cumpărarea: *sg. ac.* 8,11

(a se) CUNOAȘTE: v. III
(să) cunoscuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,21
cunoscând: *gerunziu* 4,33; 11,26; 12,8, 21; 14,31
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,6; 12,5; 13,1, 23; 14,1; 15,28
cunoscându-: *gerunziu* 14,9, 28

CUNOSCUT, -Ă: adj.
cunoscută: *fem. sg. ac.* 3,28

CUNOȘTINȚĂ: s.f.
cunoștința: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,11

CUNUNĂ: s.f.
cunună: *sg. ac.* 14,4

(a) CUPRINDE: v. III
am cuprins: *ind. pf.c. 1.pl.* 2,27
fusease **cuprins:** *pasiv ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,9
cuprindea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,16; 10,15; 11,22; 15,19
fiind cuprins: *pasiv gerunziu* 4,22
cuprinzând: *gerunziu* 8,6; 9,18; 11,16; 14,46
au cuprins: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22; 12,22

CUPRINS, -Ă: s.
(ceale) cuprinse: *s.n. pl. ac.* 2,24

CURAT, -Ă: adj.
curat: *m. sg. nom.* 7,40

(a se) CURĂȚA: v. I; var. **(a se) CURĂȚI:** v. IV
au curățit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,33; 2,19
curățând: *gerunziu* rezum. cap.10; 10,3
a curăți: *inf. prez.* 10,7
a (să) curăți: *inf. prez.* 12,38
(s-)au curățit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,36

CURĂȚIRE: s.f.
curățirea: *sg. nom./ac.* 1,18; 2,20; 10,5
curățire: *sg. ac.* 1,36; 2,16

CURÂND: adv.
curând: 4,48; 7,10
curând: *adv în loc. adv.* ***mai curând*** 14,27

(a) CURGE: v. III
curgea: *ind. imp. 3.pl.* 3,18, 19
au curs: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,9
a curge: *inf. prez.* 12,16
curgându-: *gerunziu* 14,45

CURGERE: s.f.
curgere: *sg. ac.* 14,45

CURTE: s.f.
curtea: *sg. ac.* 13,15

CURVĂ: s.f.
curvele: *pl. ac.* 6,4

CUTEZARE: s.f.
cutezare: *sg. ac.* 7,11

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. nom./ac.* 2,31; 11,20; 15,40
cuvintele: *pl. ac.* 6,29; 7,24
cuvinte: *pl. ac.* 7,26; 8,21; 10,34; 15,11, 17
cuvânt: *sg. ac.* 9,5; 13,22
cuvântului: *sg. gen.* 15,38

(a) CUVÂNTA: v. I
e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată bine* ***e cuvântat*** 1,17; 15,34
au cuvântat: *ind. pf.c. 3.pl., în structura v. dislocată bine* ***au*** *cuvântat* 11,9; 12,41; 15,34
cuvânta: *ind. imp. 3.pl., în structura v. dislocată* ***bine(-) cuvânta*** 15,29

(a se) CUVENI: v. IV
(să) cuvine: *ind. prez. impers.* 2,31, 32; 6,20; 11,36; 15,39
a (să) cuvini: *inf. prez.* 3,13
(să) cuvinea: *ind. imp. 3.sg.* 8,10

CUVIINȚĂ: s.f.
cuviința: *sg. ac.* 4,37

CUVIOS, -OASĂ: adj. (Înv.) „potrivit"
cuvioasă: *f. sg. ac.* 14,22

D

(a se) DA: v. I
(s-)au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 1,18; 4,20; 7,30; 8,20; 12,25
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,17; 2,2; 4,48; 10,38; 13,22
da: *ind. imp. 3.sg.* 3,3; 8,6
fusease dați: *pasiv ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,30
a **da:** *inf. prez.* 4,45; 6,11; 8,10; 9,15; 12,11; 14,26, 31, 38
am dat: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,27
dau: *ind. prez. 1.sg.* 7,37
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,11
a **(să)** da: *inf. prez.* 11,7; rezum. cap.12; 12,11; 13,7
vei da: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,26
veți da: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,33
a **fi dat:** *inf. pf.* 15,15
dăm: *ind. prez. 1.pl.* 9,20; 11,30
dă: *imperativ 2.sg.* 15,2
dă: *ind. prez. 3.sg.* 15,21
dând: *gerunziu* rezum. cap.1; rezum. cap.2; rezum. cap.3; 3,35; 4,34; 8,23; 11,17; 13,14, 15; 14,44
dându-: *gerunziu* 8,9, 33; 12,31; 14,4, 13
dându(-să): *gerunziu* rezum. cap.15
să dea: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,3; 14,19
să **(să)** dea: *conj. prez. 3. pl.* 10,4
să **(se)** dea: *conj. prez. 3 sg.* ; 12,42; 15,33
nedându-: *gerunziu* 14,43

DAJDIE: s.f.; var. (Înv.) DAJDE
dajda: *sg. ac.* 8,10, 36
dăjdilor: *pl. gen.* 4,28

DAR: s.n.
daruri: *pl. ac.* 1,35; 3,2; 9,16; 13,23
darurilor: *pl. gen.* rezum. cap.4
dar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în dar*** 4,30
darurile: *pl. ac.* rezum. cap.12; 12,40
dar: *sg. ac.* 15,16

DAT: s.n.
datul: *sg. ac.* 3,9

DAT, **-Ă:** adj.
datei: *adj. antep. f. sg. gen.* 6,23
(celor) dați: *s.m. pl. dat.* 7,14

DATĂ: s.f.
data: *sg. ac.* 2,29
dată: *sg. ac.* 3,37
dată: *sg. ac., în num. adv.* ***o dată*** rezum. cap.13

DĂJDUITOR, -TOARE: s.m./f. (Înv.) „contribuabil"
dăjduitorii: *s.m. pl. ac., în sintagma împreună* ***dăjduitorii*** 4,10

DĂRĂBURIT, -Ă: adj. „făcut bucăți"; aici prima atestare a cuvântului; cf. DA, unde prima atestare este la Teofil Frâncu și George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (Moții)*, București, 1888.
dărăburită: *f. sg. nom.* rezum. cap.15

DĂRĂBUȚ: s.n. „dărab mic"
dărăbuțe: *pl. ac.* 15,33

(a se) DĂRUI: v. IV
au dăruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,35; 4,32
dăruia: *ind. imp. 3.sg.* 1,35
să dăruiască: *conj. prez. 3.sg.* 3,31
a **(să)** dărui: *inf. prez.* 4,6
am dăruit: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,22
va dărui: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,24
a dărui: *inf. prez.* 9,16

DĂRUIRE: s.f.
dăruiri: *pl. ac.* 2,13
dăruire: *sg. ac.* 12,45

DEGRABĂ: adv.
degrabă: 2,18; 3,31; 4,31; 5,21; 6,13, 23; 8,3, 9; 11,36; 14,44

DEMULT: adv.
demult: 14,36

DEPARTE: adv.
(mai) departe: 10,27
departe: 11,5

(a se) DEPĂRTA: v. I
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,7; 4,29
să deperteaze: *conj. prez. 3.pl.* 2,3
depărtând: *gerunziu* 4,11
(să) depărtează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
depărtează: *ind. prez. 3.sg.* 6,16
(să) depărtase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,13

(a se) DEPRINDE: v. III
a **(să) deprinde:** *inf. prez.* 4,14

DEPRINS, **-Ă:** adj.
(foarte) deprins: *m. sg. nom.* 8,9

DESĂVÂRȘIT: adv.
desăvârșit: 8,35; rezum. cap.9; 14,43

(a se) DESCHIDE: v. III; var. **(a se)** DEȘCHIDE
deșchiză: *conj. prez. 3.sg.* 1,4
deșchizând: *gerunziu* 1,16
deșchizându(-)(-să): *gerunziu* 6,18

(a) DESCOPERI: v. IV
au deascoperit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,9

(a) DESFACE: v. III
desface: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14

DESFĂTARE: s.f.
desfătare: *sg. nom.* 2,26

DESFRÂNAT, **-Ă:** adj.
desfrânat: *m. sg. nom.* 11,4
desfrânată: *f. sg. ac.* 13,9

(a se) DESPUIA: v. I; var. **(a** se) DESPOIA
au despoiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,38
a (să) despoia: *inf. prez.* 13,11

DESTUL, **-Ă:** adj./adv.
destul: *adv.* 2,33; 7,42; 9,6; 10,19; 13,8
destule: *adj. n. sg. nom.* 5,15

DEȘERT, DEȘARTĂ: adj./s./adv.
deșert: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* **în deșert** 7,18
deșarte: *adj. f. pl. ac.* 7,34
deșert: *adv.* 12,44

(a se) DEȘTEPTA: v. I
va deștepta: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,9
(să) **vor** deștepta: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,14
au deșteptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,4
deșteptându(-să): *gerunziu* 15,29

DEȘTEPTARE: s.f.
deștep tarea: *sg. ac.* 6,17

DEVREME: adv.
(mai) de vreame: 7,37

(a) DEZBRĂCA: v. I
dezbrăcându-: *gerunziu* 4,38
dezbrăcând: *gerunziu* 8,35

(a se) DEZLEGA: v. I
au dezlegat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,47
să (se) desleage: *conj. prez. 3.pl.* 12,46

(a se) DEZNĂDĂJDUI: v. IV; var. (Înv.) (a se) DĂZNĂDĂJDUI
dăznădăjduind: *gerunziu* 9,18
dăznădăjduindu(-mă): *gerunziu* 9,22

(a) DEZRĂDĂCINA: v. I
ar dezrădăcina: *cond. prez. 3.sg.* 12,7

DIMPREUNĂ: adv.
dinpreună: 14,26

DINAINTE: adv.
dinnainte: 3,25

DINAINTEA: prep.
dinnaintea: *prep.*3,15

DINĂUNTRU: adv.; var. DINLĂUNTRU; DINLONTRU
dinlăuntru: 3,16; 9,5; 13,20
dinlontru: rezum. cap.9; 9,6; 10,34; 12,28

DIVAN: s.n.
divan: *sg. ac.* 13,26

(a) DOBÂNDI: v. IV
au dobândit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,23; 4,27; 5,7; 8,20, 30; 10,17; 15,5
dobândind: *gerunziu* 4,10; 5,10; 8,35
a dobândi: *inf. prez.* 7,11; 9,2, 13; 13,13

DOBORÂT, -Ă: adj.; var. (Înv.) OBORÂT, -Ă
oborât: *m. sg. nom.* 9,11

(a se) DOBORÎ: v. IV; var. (Înv.) (a se) OBORÎ
(să) oborea: *ind. imp. 3.pl.* 12,22
vei oborî: *ind. viit.I. 2.sg.* 15,16

DOJANĂ: s.f.
dojana: *sg. ac.* 7,33

DOMN: s.m. (s. propriu) „Dumnezeu"
Domnul: *sg. nom./ac.* 1,8; 2,8, 10, 23; 3,30, 33; 4,38; 6,14; 7,6, 33, 40; 8,2, 27, 36; 9,5; 10,1, 28, 38; 11,10; 12,36; 13,10, 12; 14,35; 15,4, 21, 29
Doamne: *sg. voc., în sintagma* ***Doamne Dumnezeule*** 1,24
Doamne: *sg. voc.* 6,30; 15,22
Domnului: *sg. gen./dat.* 2,2, 8; 8,5, 14, 35; 10,4, 16, 25; 11,6; 12,16, 41; 13,13, 17; 15,27
Domn: *sg. ac./gen.* 5,20; 8,29; 11,9
Domnul: *sg. voc., în sintagma* ***Domnul tuturor*** 14, 36
Domnul: *sg. ac., în sintagma* ***Domnul ceriului*** 15,34

(a) DOMOLI: v. IV
a domoli: *inf. prez.* 4,31

(a) DORI: v. IV
doreaşte: *ind. prez. 3.sg.* 9,14

DOROBANŢ: s.m.; var. (Înv.) DĂRĂBANŢ
dărăbanţii: *pl. ac.* 3,23
dărăbanţi: *pl. ac.* 3,28

(a se) DOVEDI: v. IV „a (se) arăta"
(s-)au dovedit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,33
(să) dovedea: *ind. imp. impers.* 2,8
dovedea: *ind. imp. 3.pl.* 2,8
va dovedi: *ind. viit.I: 3.sg.* 4,17
au dovedit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,6

DOVEDIRE: s.f. (Înv. şi reg.) „înfăţişare înaintea cuiva"
dovedire: *sg. ac.* 3,24; rezum. cap.15

DRAGOSTE: s.f.
dragostea: *sg. ac.* 6,20; 14,26, 37

DRAHMĂ: s.f.
drahme: *pl. ac.* 4,19; 10,20
dragme: *pl. ac.* 12,43

DREPT, DREAPTĂ: adj./adv./s./prep.; var. DIREPT, DIREAPTĂ
direpţ: *prep. în loc. adv.* ***direpţ aceaea*** 2,16; 4,31; 15,29
drept: *prep. în loc. adv.* ***drept aceaea*** 1,18; 4,37; 11,25; 14,15
dreaptele: *s.f. pl. ac.* 4,34; 11,30; 12,12; 14,19
(ceale) dreapte: *s.f. pl. ac.* 11,14
dreapta: *s.f. sg. nom./ac.* 11,26; 12,11; 13,22; 15,15
drept: *adj. m. sg. nom.* 1,24, 25; 9,6
dreaptă: *adj. f. sg. ac.* 8,30
dreapta: *adj. antep. f. sg. nom./ac.* 9,18; 12,41
dreptul: *adj. antep. m. sg. ac., în sintagma* ***dreptul Judecătoriu*** 12,5
drept: *adv.* 9,12; 13,8, 23

DREPTATE: s.f.
dreptate: *sg. ac.* 4,34
dreptate: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu dreptate*** 7,38
dreptăţii: *sg. dat.* 8,13

(a se) DUCE: v. III
ducându(-să): *gerunziu* 1,19; rezum. cap.5; 6,11
să ducă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,15; 3,7; 8,8
(s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.4; 4,4, 36; 5,7; 9,29; 12,7, 12, 17, 29, 32; 13,16, 22; 14,34
ducând: *gerunziu* 4,23; rezum. cap.13
au dus: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,44
(să) ducea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,7, 19
ducea: *ind. imp. 3.pl.* 6,29; 7,7, 18
a duce: *inf. prez.* 11,7
dus fiind: *pasiv gerunziu* 11,23
a (să) duce: *inf. prez.* 15,30

DULCE: adv.
dulce: 15,40

DUH: s.n.
Duhul/duhul: *sg. nom./ac.* 3,24; 4,37, 38; 7,22, 23; 9,7; 14,45
duhului: *sg. gen.* 7,9; 14,46

DUMNEZEIESC, -IASCĂ: adj.
dumnezeiescul: *adj. antep. n. sg. ac.* 2,4; rezum. cap.12
dumnezăiasca: *adj. antep. f. sg. ac.* 3,29; 9,11
dumnezeieştilor: *adj. antep. f. pl. gen., în sintagma* ***dumnezeieştilor legi*** 4,17
dumnezeieştii: *adj. antep. f. sg. gen.* 13,15; rezum. cap.15
dumnezeiescului: *adj. antep. n. sg. gen.* 15,35

DUMNEZEIEŞTE: adv.
dumnezeiaşte: 12,43

DUMNEZEU: s.m. „Divinitatea"
Dumnezeu: *sg. nom./ac./gen./dat.* rezum. cap.1; 1,2, 11, 17, 20; rezum. cap.2; 2,4, 7, 8, 17; rezum. cap.3; 3,22, 24, 28, 34, 35, 36, 38; rezum. cap.4; 5,17, 19, 20; rezum. cap.6; 6,1, 23; 7,2, 6, 11, 14, 16, 19, 20, 28, 31, 35, 36, 37; rezum. cap.8; 8,13, 18, 19, 23; rezum. cap.9; 9,8, 12, 13, 17, 18; 11,4, 13;

12,5, 11, 22; 13,8; 14,33; rezum. cap.15; 15,7, 14, 16, 26; 15,32
Dumnezeu: *sg. ac., în sintagma* ***cinstitori*** *de Dumnezeu* 1,19
Dumnezeule: *sg. voc., în sintagma Doamne* ***Dumnezeule*** 1,24
Dumnezeul: *sg. nom.* 1,27; 7,33; 9,5
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagma legii* ***lui Dumnezeu*** 4,2
Dumnezeului: *sg. gen.* 7,18; 13,14

DUMNEZEU: s.m. „zeu"; „idol"
dumnezei: *pl. ac.* 11,23

DURERE: s.f.
dureare: *sg. nom./ac.* 3,16; 7,36
durearea: *sg. nom.* 3,17; 9,5
dureare: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu*** *dureare* 4,35
dureri: *pl. ac.* 6,30; rezum. cap.9; 9,9
durerile: *pl. nom.* 9,11, 18

DUS, -Ă: adj.
duși: *m. pl. nom.* 10,20

E

ELEFANT: s.m.
elefanți: *pl. ac.* 11,4; 13,2, 15; 14,12

EPISTOLIE: s.f.
epistoliile: *pl. ac.* 2,13

F

(a se) FACE: v. III
să **facă:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,2; 7,37; 9,14; 11,25; 12,43
să **faceți:** *conj. prez. 2.pl.* 1,3
facă: *conj. prez. fără să 3.sg.* 1,4
a **face:** *inf. prez.* 1,18; 2,16, 28; 3,4, 39; 4,12; 9,14, 15; 12,8; 14,18, 35; 15,6
fac: *ind. prez. 3.pl.* 1,28
veți face: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,16
voiu face: *ind. viit.I. 1.sg.* 7,8; 15,38
faci: *ind. prez. 2.sg.* 7,16
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,24; 9,4; 11,2; 14,40
(să) va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,17
face: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10; rezum. cap.14; 14,30; 15,21
a **(să)** face: *inf. prez.* rezum. cap.10
vei face: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,26
să **faci:** *conj. prez. 2.sg.* 15,2
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,12, 34; 3,24; 7,28; 10,3, 6, 16, 38; 12,16; 13,8, 24; 14,22, 25
(s-)au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,22, 32; 2,22; 4,29; 5,20; 7,5, 18; 8,17, 19, 21; 10,10; 11,31; 12,42; 13,17
făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,23; 3,23; 4,11, 27; 6,22; 8,27
ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,25
era **făcut:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* 1,34
(să) făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,17; 4,3; 8,5
făcându(-să): *gerunziu* 4,39; 5,25; 8,29; 10,4, 38; 12,1; 15,29, 38
făcea(-se)**[sic!]:** *ind. imp. 3.pl.* 5,13
făcându-: *gerunziu* 7,29; 12,7
(te-)ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,31
făcând: *gerunziu* 8,30, 33; 12,10, 43; 13,12
(să) **făcuse:** *ind. m.m.c pf. 3.sg./pl.* 9,3; 10,12, 21, 22
făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 10,2; 12,41; 15,9

FACERE: s.f.
faceri: *pl. ac., în sintagma faceri de* ***bine*** 8,20
facerile: *pl. ac., în sintagma facerile de bine* 9,26

FAPTĂ: s.f.
fapte: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; rezum. cap.14; 14,42
faptele: *pl. ac.* rezum. cap.2; 6,23
faptă: *sg. ac.* 6,22

FAȚĂ: s.f.
fața: *sg. nom./ac.* 3,16, 16; 4,24; 6,18; 15,27
față: *sg. ac., în loc. adj./adv. de față* 3,23; 4,18, 20
fața: *sg. ac., în loc. prep.* ***din*** *fața* „de dinaintea" 12,22

FĂCĂTOR, -TOARE: adj.; var. (Înv. și reg.) FĂCĂTORIU
(mai) făcătoriu: *m. sg. nom., în sintagma* ***mai făcătoriu*** *de reale* „mai nelegiuit" 7,34
(cel mai) făcătoriu: *m. sg. nom., în sintagma* ***cel mai făcătoriu*** *de reale* „cel mai nelegiuit" 8,34

FĂCLIE: s.f.
făclii: *pl. ac.* 4,22

FĂCUT, -Ă: adj.
făcut: *n. sg. ac.* 2,4
făcută: *f. sg. ac.* 11,13; 12,5, 42
făcute: *f. pl. ac.* 15,8

(a se) FĂGĂDUI: v. IV
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,18; rezum. cap.4; 4,45; 7,26; 11,14; 12,12
făgăduind: *gerunziu* 3,35; rezum. cap.4; 8,11
făgăduindu-: *gerunziu* 4,8
făgăduia: *ind. imp. 3.sg.* 4,9; rezum. cap.8
făgăduise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,36
(să) făgăduiaște: *ind. prez. 3.sg.* 9,15
făgăduindu(-să): *gerunziu* 12,11

FĂGĂDUINȚĂ: s.f.
Făgăduinții: *sg. gen, în sintagma Pământul Făgăduinții* rezum. cap.2
făgăduințe: *pl. ac.* 3,35
făgăduința: *sg. ac.* 14,38

FĂGĂDUIT, -Ă: adj./s.
(ceale) făgăduite: *s.n. pl. ac.* rezum. cap.4
făgăduiți: *adj. m. pl. ac.* 4,27
făgăduita: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.9

FĂGĂDUITOR, -TOARE: s.m./f.
făgăduitoriu: *sg. nom.* 10,28

FĂINĂ: s.f.
făină: *sg. ac.* 1,8

(a) FĂȚĂRNICI: v. IV
a **fățărnici:** *inf. prez.* rezum. cap.6; 6,24
să fățărnicească: *conj. prez. 3.sg.* 6,21

FĂȚĂRNICIE: s.f.
fățărnicie: *sg. ac.* s.f.

FECIOARĂ: s.f.
fecioarele: *pl. nom.* 3,19
fecioarelor: *pl. gen.* 5,13

FEL: s.n.; var. (Înv.) FEALIU
fealiu: *sg. ac., în loc. adj.* ***fealiu*** *de fealiu* 1,35
fealiul: *sg. ac., în loc. adv.* ***în tot fealiul*** „în toate modurile cu putință" 3,13
fealiul: *sg. gen. (cu prep. a +* ***tot****)* 5,3
fealiuri: *pl. ac.* 15,21

FEMEIESC, -IASCĂ: adj.
fămeiești: *f. sg. dat.* 7,21

FEREASTRĂ: s.f.; var. FEREASTĂ
ferești: *pl. ac.* 3,19

FERECAT, -Ă: adj.
ferecate: *n. pl. ac.* 13,2

(a se) FERI: v. IV
(să) ferise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,27

FERICIRE: s.f.
fericirile: *pl. nom.* 14,14

FERICIT, -Ă: adj./adv.
fericit: *adj. m. sg. nom.* 7,24
fericiți: *adj. m. pl. nom.* 9,19
fericit: *adv.* rezum. cap.12

(a) FI: v. IV
e: *ind. prez. 3.impers./sg.* 1,10; 2,33; 3,39; 5,15; rezum. cap.6; 6,24; 7,14; 9,12; 12,14, 46; 13,4; 15,14
era: *ind. imp. 3.impers./sg./pl.* 1,16, 19, 22, 24, 33; 2,4, 11; 3,2, 5, 7, 14, 17, 18, 21, 30; 4,13, 19, 34, 50; 5,14; 6,2, 3, 4, 5, 9, 21; 7,12; 8,1, 12, 15, 16, 26, 30, 32; 9,13, 24; 10,1, 16, 19, 20, 25, 32, 33, 35; 11,5, 6, 13, 27; 12,5, 14, 16, 19, 21, 27, 29, 30, 36; 13,5, 8, 19, 22; 14,1, 13, 24, 34; 15,12, 17, 18, 19, 25, 26, 30
ești: *ind. prez. 2.sg.* 1,24, 27
fiind: *gerunziu* 1,13; 2,22; 3,1; 4,18, 30; 5,11; 7,9, 14, 16, 24; 10,14, 29; 11,23; 12,11; 14,46
a fi: *inf. prez.* 1,18; 3,2, 6, 10, 11, 12, 35; 4,6, 14, 15, 16; 5,3, 6, 18, 25; 6,6; rezum. cap.7; 7,16, 19; 8,8, 35; rezum. cap.9; 9,12, 19, 21; 10,5, 12, 13; 11,13, 14, 19, 25; 12,11, 44; 14,4, 6, 10, 14, 22, 27, 30, 31, 42; 15,1
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.2; 2,26; 5,27; 7,25, 37; 8,3; 10,16, 26; 11,26; 12,31, 36; 15,35
va fi: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,7, 8; 5,20, 21; 7,14, 29; 9,27; 15,40
fiindu-: *gerunziu* 2,23; 8,24
fie: *conj. prez. fără* ***să*** *impers.* 2,33; 7,27
ar fi: *cond. prez. 3.sg.* 3,37; 14,32
ar fi fost: *cond. pf. 3.sg.* 4,1; 5,18
fiți: *imperativ 2.pl.* 11,33
au fost: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,22; 6,12; 10,6, 9; 14,20
fusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 5,27; 6,29; 12,40; 14,3; 15,12
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 1,1; 2,14, 21; 3,6, 9; 5,15; 7,28; 9,20; 11,23, 29
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 1,6; 7,2
sânteți: *ind. prez. 2.pl.* 9,20; 11,28, 37
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 15,5
-i: *ind. prez. 3.sg.* 7,16
iaste: *ind. prez. 3.sg.* 3,38; 6,13; 7,37; 14,6; 15,3, 4, 40

FIARĂ: s.f.
fiară: *sg. ac.* 4,25
fiară: *pl. ac.* 5,27; 11,9
fiarălor: *pl. gen./dat.* 9,15; 15,21
fiarăle: *pl. nom./ac.* 10,6; 15,20

FIER: s.n.
fier: *sg. ac.* 11,9

(a) FIERBE: v. III
a fierbe: *inf. prez.* 1,12

FINIC: s.m. (Înv.) „curmal", „palmier"
finic: *sg. ac.* 14,4

FIU: s.m.
fiiul: *sg. nom./ac.* 2,21; 3,5; 4,21; 7,26; 9,25, 26, 29; 10,10; 12,2
fiii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.6; 9,20
fii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,20, 41; 15,18
fiiul: *sg. voc., in sintagma* ***fiiul mieu*** 7,27
fiiule: *sg. voc.* 7,28
fiiului: *sg. dat.* rezum. cap.9
fiiu: *sg. ac.* 14,25

FLACĂRĂ: s.f.
flacără: *sg. nom.* 1,32
flacări: *pl. ac.* 6,11

FOC: s.n.
focului: *sg. gen., în sintagma* ***zioa focului*** rezum. cap.1; 1,18
focul: *sg. nom./ac.* 1,19, 20, 33; 7,5; 13,8
foc: *sg. nom./ac.* 1,22; rezum. cap.2; 2,1, 10; 9,7; 10,3; 12,6; 14,41
focului: *sg. gen.* 12,9

FOIȘOR: s.n.
foișor: *sg. ac.* 4,46

FOLOS: s.n.
folos: *sg. ac.* 2,26
folosul: *sg. ac.* 4,5; 9,21; 11,15
folosuri: *pl. ac.* 4,21
folos: *sg. ac., în loc. adj.* ***de folos*** 10,15; 12,11, 12
folosurilor: *pl. dat.* 11,26

(a) FOLOSI: v. IV
a folosi: *inf. prez.* 14,9

FOLOSINȚĂ: s.f.
folosințelor: *pl. dat.* 14,8

FOLOSITOR, -TOARE: adj.
folositoare: *f. sg. nom.* 12,46

FORMĂ: s.f.
formă: *sg. ac.* 2,29

FRATE: s.m.
fraților: *pl. gen./dat.* 1,1; rezum. cap.2; 7,29; 11,7; 12,25
frații: *pl. nom./ac.* 1,1; 2,20; 7,4, 29, 36, 37, 38; 8,22
fratele: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,7, 23, 26; 10,37; 13,17
frate-său: *sg. nom.* 4,29
frați: *sg. gen. (cu prep. a* ***+ num. card.****)* rezum. cap.7
frați: *pl. nom./ac.* 7,1; 10,21; 12,6, 24; 15,14, 18
fratelui: *sg. dat.* 11,22

FRÂU: s.n.
frâne: *pl. ac.* 10,29

FRICĂ: s.f.
frică: *sg. nom./ac.* 3,30; 13,16; 15,2, 18
frica: *sg. nom./ac.* 6,30; 12,22; 15,23

FRIG, -Ă: adj. (Neob.) „frigian"; cuvântul nu este înregistrat în DA.
frig: *n. sg. ac.* 5,22

FRUMOS, -OASĂ: adj.
frumoase: *n. pl. ac.* 3,25
frumoși: *m. pl. nom.* 3,26

(a) FRUMUSEȚA: v. I; var. (Înv.) **(a) FRÂMSEȚA** (Înv.) „a înfrumuseța"
frâmsățа: *ind. imp. 3.pl.* 3,2

FUGĂ: s.f.
fugă: *sg. ac.* 4,42; 8,13, 24; 9,2; 11,12; 12,22, 27, 37

(a) FUGI: v. IV
au fugit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,5
fujind: *gerunziu* 5,8
ai fugit: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,35
fugind: *gerunziu* 8,35
a fugi: *inf. prez.* 10,20
fugând: *gerunziu* 11,12
fugise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 14,14

FULGER: s.n.
fulgere: *pl. ac.* 10,30

(a) FURA: v. I
furând: *gerunziu* 4,32

G

GALATEAN: s.m.
galateanilor: *pl. gen.* 8,20

GATA: adv.
gata: rezum. cap.7; 7,2; 14,38; 15,30

(a se) GĂTI: v. IV (Înv. și pop.) „a (se) pregăti fizic sau moral pentru a întrprinde o acțiune"; „a prepara o mâncare"
gătesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,28
gătește: *ind. prez. 3.sg.* 5,1
gătise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 12,3
să **(se)** gătească: *conj. prez. 3.pl.* 13,12

GĂTIRE: s.f. (Înv. și pop.) „pregătire fizică sau morală pentru a întreprinde o acțiune"; „pregătire a unei mâncări"
gătirea: *sg. ac.* 10,18; 12,14; 15,21
gătire: *sg. ac.* 12,21
gătiri: *pl. nom.* 12,27

GĂTIT, -Ă: adj. (Pop.) „pregătit"
gătiți: *m. pl. nom.* 8,21; 11,9, 10
gătit: *n. sg. ac.* 11,8

GĂZDUITOR, -TOARE: s.m./f.
găzduitoriului: *s.m. sg. gen.* 6,2

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlceavă: *sg. ac.* 3,30; 4,30; 11,23
gâlcevi: *pl. ac.* 14,6

(a) GÂNDI: v. IV
gândea: *ind. imp. 3.sg.* 5,6; 7,24; 9,4; 14,40
a **gândi:** *inf. prez.* 6,23
să **gândești:** *conj. prez. 2.sg.* 7,16
gândind: *gerunziu* 12,43
au gândit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,1
gândise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 15,6

GÂNDIRE: s.f.
gândiri: *sg. dat.* 7,21
gândirea: *sg. nom.* 12,46

GHEREAN: s.m. „locuitor al orașului Ghera – numele mai nou al vechiului Gherar –, situat în sudul Canaanului, între Gaza și Beer-Șeba" (cf. Anania 2001, p.1439)
gherreani: *pl. ac.* 13,24

GLAS: s.n.
glas: *sg. ac.* 7,8, 21, 27; 12,37; 15,29
glasul: *sg. ac.* 7,24; 8,3

GLOATĂ: s.f.
gloată: *sg. ac.* 3,18
gloatelor: *pl. gen.* 4,40; 14,23
gloata: *sg. nom.* 11,6
gloate: *pl. ac.* 12,13; 14,43, 45, 56
gloatele: *pl. nom.* 14,41, 43

GOL, GOALĂ: adj.
goli: *m. pl. nom.* 11,12

(a se) GONI: v. IV
au gonit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.8; 8,25
gonindu-: *gerunziu* 8,26
gonindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.9
gonise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 9,4

(a) GRĂBI: v. IV
grăbindu-: *gerunziu* 9,4
a grăbi: *inf. prez.* 9,7
grăbiți: *imperativ 2.pl.* 11,37

GRĂBIRE: s.f.
grăbire: *sg. ac.* 14,43

(a) GRĂI: v. IV
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,2; 9,4
grăia: *ind. imp. 3.sg.* 4,1
grăise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,4
a **grăi:** *inf. prez.* 11,20
să grăiască: *conj. prez. 3.sg.* 11,32
grăind: *gerunziu* 12,14
grăindu-: *gerunziu* 15,9

GRĂMADĂ: s.f. (aici) „mașină de război" (cf. 1Mac GRĂMADĂ, GRĂMĂDIRE); în textul *Vulgatei* este: *machinis.*
grămăzi: *pl. ac.* 12,15

GRĂMĂDIRE: s.f. (aici) „mașină de război" (cf. 1Mac GRĂMADĂ, GRĂMĂDIRE); în textul *Vulgatei* este *machinae.*
grămăziri: *pl. nom.* 12,27

GREC: s.m.
grecii: *pl. nom.* 4,36

GRECESC, -EASCĂ: adj.
greceștile: *adj. antep. f. pl. ac.* 4,15
grecească: *f. sg. ac.* 11,24

GREȘEALĂ: s.f. (Iuz.) GREȘALĂ
greșală: *sg. nom.* 12,42
greșale: *pl. ac.* 13,8

(a) GREȘI: v. IV
ar **greși:** *cond. prez. 3.pl.* 10,4

GREU, GREA: adj./adv./s.
greu: *adv.* 4,35, 49; 9,24; 11,1; 13,25; 14,27, 28
(mai) greu: *adv.* 5,23
grea: *adj. f. sg. nom./ac.* 6,3; 9,7, 11, 21
greale: *adj. f. pl. ac.* 6,28
(prea) greale: *adj. f. pl. ac.* 14,45
(ceale) greale: *s.n. pl. ac.* 6,30

GREUTATE: s.f.
greotatea: *sg. ac.* 2,25; 13,18

GRIJĂ: s.f.; var. **GRIJE**
grije: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu grije*** 2,31
grije: *sg. nom./ac.* 9,21; 14,8; 15,18, 19

(a se) GRIJI: v. IV
grijit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,26
a **griji:** *inf. prez.* 2,30
grijindu(-să): *gerunziu* 4,21
grijește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

GROAZĂ: s.f.
groaza: *sg. nom./ac.* 3,17; 15,23

GROAZNIC, -Ă: adj.
groaznic: *m. sg. ac.* 3,25

GROS, -OASĂ: adj.
groasă: *f. sg. ac., în sintagma* ***apă groasă*** „apă nămoloasă" 1,20

GURĂ: s.f.
gura: *sg. nom.* 6,18

(a) GUSTA: v. I
gustând: *gerunziu* 13,18

H

HAINĂ: s.f.
haina: *sg. ac.* 3,26; 8,35
hainã: *sg. ac.* 11,8

HAR: s.n.
harul: *sg. ac.* 2,28
haruri: *pl. ac.* rezum. cap.3; 3,35; 9,20; 12,31

HARAP: s.m.; vezi **ARAP**

HISTORIE: s.f.; vezi **ISTORIE**

HRANĂ: s.f.
hrana: *sg. nom.* 3,10
hranã: *sg. ac.* 5,27
hranelor: *pl. gen.* 12,14

(a se) HRĂNI: v. IV
hrănindu(-sã): *gerunziu* 5,27
am **hrănit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 7,27
hrănesc: *ind. prez. 3.pl.* 14,6

HULĂ: s.f.
hulele: *pl. ac.* rezum. cap.4
hule: *pl. ac.* 14,27

I

IAD: s.n.
iad: *sg. ac.* 6,23

IAMNEAN: s.m. „locuitor al Iamniei – oraș portuar situat la 20 de km sud de Ioppe; astăzi, Yebna"
iamneanilor: *pl. gen.* rezum. cap.12
iamneani: *pl. ac.* 12,9

IAR: adv.; var. **IARĂ**
iarã: 5,7; 14,7

IARĂȘI: adv.
iarăș: 2,23, 24; rezum. cap.5; 5,20; 7,11, 14; 12,7; 14,46
iarăși: 7,23, 33; 8,17; rezum. cap.13; 13,11, 22

IARBĂ: s.f.
ierburi: *pl. ac.* 5,27

IDOL: s.m.
idolilor: *pl. gen.* rezum. cap.6; 10,2; rezum. cap.12; 12,40

IDUMEU: s.m.
idomeilor: *pl. gen.* 10,16

IEDERĂ: s.f.; var. (Reg.) **IADĂRĂ**
iadărã: *sg. ac.* 6,7

(a) IEȘI: v. IV
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,4; 6,8, 31; 12,26, 33
a ieși: *inf. prez.* 4,34; 13,13
ieșind: *gerunziu* 4,39; 5,5; 6,27
ar fi ieșit: *cond. pf. 3.sg.* 5,5

IEȘIRE: s.f.
ieșirea: *sg. nom./ac.* 4,7; 10,9; 13,13
ieșire: *sg. ac.* 9,28

INIMĂ: s.f.
inimă: *sg. ac.* 1,3; 5,11; 6,28; 7,20; 11,26
inima: *sg. ac.* 1,4; 2,3
inimii: *sg. gen.* 3,17
inimile: *pl. nom./ac.* 10,35; 13,4; 15,17, 27
inimă: *sg. ac., în loc. adv.* ***din inimă*** 14,24

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) **(a) ÎNTRA**
întrând: *gerunziu* 1,15, 16; 11,5
întra: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,14; 8,1
întrase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,28; 9,2
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,22
a întra: *inf. prez.* 5,15

INTRARE: s.f.; var. (Înv. și reg.) **ÎNTRARE**
întrarea: *sg. ac.* 1,16

IOPPEAN: s.m. „locuitor al orașului Ioppe; astăzi Iaffa"
ioppeanilor: *pl. gen.* rezum. cap.12
ioppeanii: *pl. nom./ac.* 12,3, 7

(a se) ISPITI: v. IV
ispitit-am: *ind. pf.c. 1.pl.* 2,24
(te-)ai ispitit: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,19
au ispitit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,2
ispitea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 10,15; 13,18
voi ispiti: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,19

ISPRAVNIC: s.m.
ispravnicul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 4,2, 27; 11,1; 12,32; 13,2
ispravnic: *sg. nom.* 3,4; 4,29
ispravnici: *pl. ac.* rezum. cap.5; 5,22

(a) ISPRĂVI: v. IV
să **isprăvească:** *conj. prez. 3.sg.* 15,5

ISPRĂVIRE: s.f.
isprăvirea: *sg. ac.* 2,32

ISTORIE: s.f.; var. **HISTORIE** (formă mai apropiată de lat. *historia*)
historia: *sg. nom.* rezum. cap.1
istoriile: *pl. ac.* 2,13
istoriilor: *pl. gen.* 2,25
istoriii: *sg. gen./dat.* 2,31; 15,39
istorie: *sg. ac.* 2,33
istoriia: *sg. ac.* 2,33

(a) IUBI: v. IV
va fi iubit: *pasiv ind. viit.I. 3.sg.* 15,40

IUBIT, -Ă: adj.
iubit: *m. sg. ac.* 14,24

IUBITOR, -TOARE: adj./s.
iubitoriu: *adj. m. sg. nom.* 14,37
iubitoriul: *s.m. sg. nom.* 15,14

IUDEU: s.m.
Iudei: *pl. ac.* rezum. cap.8

IUTE: adv.
iute: 9,5

(a se) **IVI**: v. IV
(să) va **ivi**: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,8

(a se) IZBĂVI: v. IV
izbăvești: *ind. prez. 2.sg.* 1,25
izbăvește: *imperativ 2.sg.* 1,27
au izbăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,17; 8,27
(să) izbăvește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
să (se) **izbăvească**: *conj. prez. 3.sg.* 6,22
izbăvi: *inf. prez. fără a* 6,30
să izbăvească: *conj. prez. 3.sg.* 8,14

IZBĂVIT, **-Ă**: adj.
izbăviți: *m. pl. nom.* 1,11

IZBÂNDĂ: s.f.
izbânda: *sg. ac.* 8,11; 9,4

(a) IZBÂNDI: v. IV
au izbândit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,22
a **izbândi**: *inf. prez.* 6,13
să izbândească: *conj. prez. 3.sg.* 6,15

IZBÂNDITOR, **-TOARE**: s.m./f. (Neob.) „persoană care se răzbună"
izbânditoriu: *sg. nom.* 7,31

(a) IZGONI: v. IV
au **izgonit**: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,22
izgonit au fost: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* 4,26
izgonise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,9

IZVODITOR: s.m.
izvoditoriu: *sg. ac.* 2,29
izvoditoriului: *sg. dat.* 2,31

(a) IZVORÎ: v.IV
izvorând: *gerunziu* rezum. cap.9
au **izvorât**: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,9

Î

(a se) ÎMBLÂNZI: v. IV
să **(se) îmblânzească**: *conj. prez. 3.sg.* 1,5, 2,7; 8,29

ÎMBLÂNZIRE: s.f.
îmblânzirea: *sg. ac.* 5,20

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *sg. ac.* 15,13

(a) ÎMBRĂȚIȘA: v. I; var. (Înv.) (a) ÎMBRĂȚĂȘA
îmbrățișând: *gerunziu* 6,19
au îmbrățășat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,24

(a se) ÎMBULZI: v. IV
(să) **îm**bulzea: *ind. imp. 3.pl.* 6,4

ÎMPĂRAT: s.m.
împăr**atului**: *sg. gen./dat.* 1,10, 33; rezum. cap.3; 3,6, 7, 8, 13; rezum. cap.4; 4,21, 23, 24, 27, 30; 6,7; rezum. cap.7; 7,30; 8,10; 11,1, 22, 27, 35; 13,26; 14,8, 29; 15,5
împ**ărat**: *sg. nom./gen.* 1,11, 24; 9,25
împ**ăratul**: *sg. nom./ac.* 1,20, 34; rezum. cap.3; 3,3, 13, 32, 35, 37; 4,4, 8, 10, 18, 25, 28, 31, 36, 44, 45, 46; 5,11, 18; rezum. cap.6; 6,1, 21; 7,1, 3, 12, 25, 39; 9,19; rezum. cap.11; 11,14, 15, 18, 22, 27, 36; 12,1; 13,9, 13, 18, 22; rezum. cap.14; 14,4, 27; 15,22
împăr**aților**: *pl. gen.* 2,13
împăr**ații**: *pl. nom.* 3,2
împăr**atul**: *sg. dat.* (*cu prep.* ***la***) rezum. cap.4
împărați: *pl. ac.* 4,11; 5,16
Împăratul: *sg. nom., în sintagmele* ***Împăratul lumii/Împăratul împăraților*** 7,9; 13,4
Împărat: *sg. ac., în sintagma* ***Marele lumii Împărat*** 12,15
împăraților: *pl. gen., în genitivul superlativ* ***Împăratul împăraților*** 13,4
împărate: *sg. voc.* 14,9

ÎMPĂRĂTESC, **-EASCĂ**: adj.
împărăt**ească**: *f. sg. ac.* 4,6; 13,15
împărătești: *f. pl. dat.* 8,8

(a) ÎMPĂRĂȚI: v. IV
împărățind: *gerunziu* 1,7

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărăție: *sg. ac.* 1,7; rezum. cap.10
împărăția: *sg. ac.* 2,17; 9,23; 10,11; 11,23; 14,6
împărăției: *sg. dat. adn* 3,38; 4,2; 14,26
împărăția: *sg. ac.* 4,7
împărăției: *sg. gen.* 4,21; 10,11
împărățiile: *pl. ac.* 9,25

(a se) ÎMPĂRTĂȘI: v. IV
împărtășindu(-să): *gerunziu* 5,10
(s-)au împărășit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,36

(a) ÎMPĂRȚI: v. IV
au împărțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,16; 8,28, 30

ÎMPINS, **-Ă**: adj.
împins: *m. sg. nom.* 5,18; rezum. cap.13

(a se) **ÎMPLE**: v. III; vezi **(a se) UMPLE**

(a) ÎMPODOBI: v. IV
a **împodobi**: *inf. prez.* 9,16

ÎMPODOBIT, **-Ă**: adj.
împodobit: *m. sg. nom.* 3,25; 6,18; 15,12
împodobiți: *m. pl. nom.* 3,26, 33; 10,29

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. și pop.) ÎM**PROTIVĂ; ÎNPROTIVĂ**
împr**otiva**: *prep.* 1,11; 4,17; 5,24; 6,8; 7,1, 19; 8,30; 12,20; 13,8; 14,2, 42; rezum. cap.15
înpr**otiva**: *prep.* 7,18
împr**otivă**: *adv.* 9,24; rezum. cap.13; 13,23; 14,29

(a se) ÎMPO**TRIVI**: v. IV; var. (a se) ÎMPROTTVI
împr**otivindu(-să)**: *gerunziu* 3,4
să **(se)** împro**tivească**: *conj. prez. 3.pl.* 10,26

ÎMPO TRIVITOR: adv.; var. **ÎMPROTIVITOR** (aici) „dăunător"
împr**otivitoriu**: 15,40

ÎMPREJUR: adv./prep.; var. (Înv.) **ÎMPREGIUR**
împr**ejur**: *adv.* 3,17; 10,30
împr**ejur**: *adv. în loc. v.* ***au fost*** *tăiat împrejur/****au*** *tăiat* ***împrejur*** rezum. cap.6; 6,10
împr**ejurul**: *prep.* 3,23, 26; 5,17; 12,20
împr**egiurul**: *prep.* 15,3

ÎMPREUNARE: s.f.
împr**eunările**: *pl. ac.* 14,26
împr**eunarea**: *sg. ac.* 14,27

ÎMPREUNĂ: adv.
împr**eună**: 2,6; 4,36; rezum. cap.5; 5,3, 5; 6,11; 7,1, 5, 24; rezum. cap.8; 8,14, 18; 10,17; 11,6, 7, 9; 13,12; 14,25; 15,10, 36
împr**eună**: *adv. în sintagma* ***împreună dăjduitorii*** 4,10

(a se) ÎMPUȚINA: v. I
(să) îm puțina: *ind. imp. 3.sg.* 13,19

ÎMPUȚINARE: s.f.
împuținare: *sg. ac.* 11,13

ÎNAINTE: adv./prep.
înainte: *adv.* 1,15; 6,21; 11,18; 14,19
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte*** 6,29; 7,7; 8,14; 9,10
înainte: *adv. în sintagma* ***pânile punerii-înainte*** 10,3
înaintea: *prep.* 3,33; 8,17, 26; 10,7; 11,8; 15,23
mainte: *adv.* 1,22; 13,11
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai nainte*** 2,33; 3,30; 9,16; 10,24; 13,13; 15,9
nainte: adv. *în loc. adv.* ***mai nainte vreame*** „mai înainte" 10,6

ÎNALT, -Ă: adj.
înalte: *f. pl. ac.* 8,30

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
(să) va înălța: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,20
să (te) înalți: *conj. prez. 2.sg.* 7,34
înălțind: *gerunziu* 12,37
(să) înălța: *inf. prez. fără a* 15,17

ÎNĂLȚAT, -Ă: adj.
(foarte) înălțat: *m. sg. gen.* 3,11

ÎNĂLȚIME: s.f.
înălțimea: *sg. ac.* 9,8

ÎNĂUNTRU: adv./prep.; var. (Înv.) **ÎNLĂUNTRU, ÎNLONTRU**
înlontrul: *prep.* 1,15
înlontru: *adv.* 6,4; 12,14

(a se) ÎNCELUI: v. IV (Înv.) „a înșela"
a (să) încelui: *inf. prez.* 12,24
va încelui: *ind. viit.I: 3.sg.* 14,40

(a) ÎNCEPE: v. III
începând: *gerunziu* 1,23; 7,18; 12,37
a începe: *inf. prez.* 2,25
vom începe: *ind. viit.I. 1.pl.* 2,33
au început: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,10, 40, 43; 6,23; 9,11

ÎNCEPERE: s.f.
începere: *sg. nom.* 4,13
începerea: *sg. nom./ac.* 7,23; 8,27

ÎNCET: adv.
încet: 8,8
(mai) încet: 12,14

(a) ÎNCETA: v. I
înceta: *inf. prez. fără a* 4,6
va înceta: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,38
înceta: *ind. imp. 3.sg.* 9,6
încetând: *gerunziu* 15,28
neîncetând: *gerunziu* 9,18

ÎNCHEIETURĂ: s.f.
încheietura: *sg. ac.* 2,30

(a se) ÎNCHIDE: v. III
au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,15
închis fiind: *pasiv gerunziu* 5,8
(s-)au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,21

(a se) ÎNCHINA: v. I
închinându(-să): *gerunziu* 4,24
închinam: *ind. imp. 1.sg.* 9,25

ÎNCHINĂCIUNE: s.f. „salutare"
închinăciune: *sg. ac.* 1,10; 9,19; 11,22, 27, 34

(a) ÎNCHIPUI: v. IV
au închipuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,23

ÎNCHIS, -Ă: adj.
închise: *f. pl. nom.* 3,19

(a) ÎNCINGE: v. III „a înfășura mijlocul sau o altă parte a corpului cu o cingătoare, un brâu etc."
încingând: *gerunziu* 10,25

ÎNCINS, -Ă: adj. „înfășutrat peste mijloc sau altă parte a corpului cu o cingătoare, un brâu etc."
încinsă: *f. pl. nom.* 3,19

ÎNCOIFAT, -Ă: s.m./f. (Înv.) „persoană care poartă coif"
încoifaților: *s.m. pl. gen.* 5,3

(a) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) **(a) ÎNCUNJURA**
a încungiura: *inf. prez.* 4,38
a încunjura: *inf. prez.* 6,7
au încunjurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,10

ÎNCONJURAT, -Ă: adj.; var. (Reg.) **ÎNCUNJURAT, -Ă**
încungiurată: *f. sg. ac.* 12,13

(a) ÎNCREDINȚA: v. I
încredințase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,22

ÎNCREDINȚAT, -Ă: adj./s.
(ceale) încredințate: *s.n. pl. nom.* 3,22
încredințatul: *adj. antep. m. sg. nom.* 10,13

ÎNCUNUNAT, -Ă: adj.
încununați: *m. pl. nom.* 6,7

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 3,8, 27; 4,10, 34; 5,18; 6,28; 7,3; 8,11; 10,22; 14,12, 16

ÎNDĂRĂT: adv.
îndărăpt: 3,38

ÎNDELUNG: adv.
(mai) îndelung: 12,36

ÎNDEMÂNĂ: adv.
îndemână: *adv. în loc. adj. de* ***îndemână*** „accesibil", „potrivit" 14,22

ÎNDEMN: s.n.
îndemnul: *sg. ac.* rezum. cap.4

(a se) ÎNDEMNA: v. I
îndemnându-: *gerunziu* rezum. cap.1; rezum. cap.8; 12,31
îndemna: *ind. imp. 3.sg.* 2,3; 7,21, 24, 25; 12,42; 15,8
ar **fi îndemnat:** *cond. pf. 3.sg.* 4, 1
îndemnase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,34; 7,26
să îndeamne: *conj. prez. 3.sg.* 4,45
îndemnând: *gerunziu* 6,8; 13,14; rezum. cap.14
au îndemnat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.7; 11,7; 13,12
(să) îndemna: *ind. imp. 3.pl.* 7,5
va îndemna: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,26

ÎNDEMNARE: s.f.
îndemnare: *sg. ac.* rezum. cap.15
îndemnări: *pl. ac.* 15,11

ÎNDEMNAT, -Ă: adj.
îndemnați: *m. pl. nom.* 15,17

ÎNDRĂZNEALĂ: s.f.
îndrâzneală: *sg. ac.* 10,28

ÎNDRĂZNEŢ, -EAŢĂ: adj.
îndrâzneţului: *adj. m. sg. gen.* rezum. cap.11

(a) ÎNDRĂZNI: v. IV
îndrăznise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,24
îndrăznea: *ind. imp. 3.sg.* 4,2
au îndrâznit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,12
îndrăznit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,15

ÎNDRĂZNIRE: s.f.
îndrâznire: *sg. ac.* 5,18; 8,18; 10,35
îndrâznirea: *sg. ac.* 7,12; 13,18
îndrâznire: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu îndrâznire*** 14,43

(a) ÎNECA: v. I
au înecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,4

(a se) ÎNFLA: v. I; vezi **(a se)** UMFLA

ÎNFOCAT, -Ă: adj.
înfocate: *f. pl. ac.* 10,3

(a) ÎNFRÂNA: v. I
înfrânării: *sg. gen.* 14,38

(a) ÎNFRÂNGE: v. III
înfrânge: *ind. prez. 3.sg.* 12,28

(a se) ÎNFRICOŞA: v. I
(s-)au înfricoşat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,17
să (să) înfricoşaze: *conj. prez. 3.pl.* 15,8

ÎNFRICOŞARE: s.f.
înfricoşare: *sg. ac.* 3,24

ÎNFRICOŞAT, -Ă: adj.
înfricoşat: *m. sg. nom.* 1,24
înfricoşaţi: *adj. m. pl. nom.* 8,13

ÎNFRUMUSEŢAT, -Ă: adj.; var. (Înv.) **ÎNFRÂMSEŢAT, -Ă**
înfrâmsăţaţi: *m. pl. nom.* 3,26

(a se) ÎNGĂDUI: v. IV
îngăduind: *gerunziu* 2,29; 4,10
a îngădui: *inf. prez.* 2,32; 13,13
au îngăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,35; 11,15, 18, 35
(s-)ar îngădui: *cond. prez. impers.* 4,9
îngăduia: *ind. imp. 3.sg.* 5,6
să îngăduiască: *conj. prez. 3.pl.* 5,12
să (să) îngăduiască: *conj. prez. impers./3.pl.* 11,24; 15,39
am îngăduit: *ind. pf.c. 1.pl.* 11,35

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. ac.* 11,6; 15,22, 23

ÎNGRĂDIT, -Ă: adj.
îngrădit: *m. sg. ac.* 10,30

(a se) ÎNGREUIA: v. I
îngreoindu-: *gerunziu* 3,26
(s-)au îngreoiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,9

ÎNGROPARE: s.f.
îngroparea: *sg. ac.* 4,49; 5,10

ÎNGROPĂCIUNE: s.f.
îngro**păciune:** *sg. ac.* 9,15

(a se) ÎNGROZI: v. IV
să (să) îngrozască: *conj. prez. 3.pl.* 6,12

ÎNNOIRE: s.f. (În v.) „sfinţire a unei construcţii"
înnoirii: *sg. gen.* 2,9
înnoirea: *sg. ac.* 2,12, 20

ÎNOTARE: s.f.
înotare: *sg. ac.* 5,21

(a se) ÎNSEMNA: v. I; var. (Reg.) **(a se)** ÎNSĂMNA
(s-)au însămnat: *ind. pf.c. impers.* 2,1
să înseamne: *conj. prez. 3.pl.* 2,6
(să) însămna: *ind. imp. 3.pl.* 2,13
(să) însămnează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
însămnează(-să): *conj. prez. fără să 3.pl.* rezum. cap.11

ÎNSEMNARE: s.f.; var. (Reg.) ÎNSĂMNARE
însămnările: *pl. ac.* 2,1

ÎNSEMNAT, -Ă: adj.; var. (Reg.) ÎNSĂMNAT, -Ă
însămnate: *n. pl. ac.* 5,3

(a se) ÎNSTRĂINA: v. I; var. **(a se) ÎNSTREINA**
înstreinat a fi: *pasiv inf. prez.* 4,21
înstreinându(-să): *gerunziu* 5,17

(a se) ÎNŞELA: v. I
a (să) înşela: *inf. prez.* 3,12
înşelat fiind: *pasiv gerunziu* 4,26; 14,7
să (se) înşele: *conj. prez. 3.pl.* 6,25

ÎNŞELAT, -Ă: adj.
înşelat: m. sg. nom. 1,13

(a) ÎNŞTIINŢA: v. I
a înştiinţa: *inf. prez.* 1,18; 11,36
înştiinţându-: *gerunziu* 15,9

(a se) ÎNTĂRI: v. IV
întărea: *ind. imp. 3.sg.* 7,24
(s-)au întărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,9
întăreaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13; rezum. cap.15
întărindu(-să): *gerunziu* 14,27
a (să) întări: *inf. prez.* 15,17

ÎNTĂRIME: s.f. „încredere"
întărime: *sg. ac.* 15,11

ÎNTĂRIRE: s.f.
întăriri: *pl. ac.* rezum. cap.10

ÎNTĂRIT, -Ă: adj.
(foarte) întărite: *n. pl. ac.* 10,18
întărită: *f. sg. nom.* 10,32; 12,27
întărit: *n. sg. nom.* 13,19

ÎNTÂI, -A: num. ord./adj./adv.
întâiu: *num. ord.* 6,19; 7,4; 11,7
întâia: *adj. f. sg. ac.* 10,28
întâi: *adv.* rezum. cap. 8
întâiu: *adv.* 14,8

(a) ÎNTÂMPINA: v. I
întâmpina: *ind. imp. 3.pl.* 10,17

ÎNTÂMPINARE: s.f.
întâmpinare: *sg. ac.* 14,30

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
(să) întâmplase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 2,14; 11,1

(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 4,30; 5,2, 17; 6,12; 7,1; 9,2, 7; 10,5; 12,34; 13,7
(s-)ar fi întâmplat: *cond. pf. impers.* 5,18
a **(să) întâmpla:** *inf. prez.* 6,20
(s-)ar întâmpla: *cond. prez. impers./3.sg.* 9,24; 12,24

ÎNTÂMPLARE: s.f.
întâmplări: *pl. ac.* rezum. cap.1
întâmplare: *sg. ac.* 9,25

(a) **ÎNTINDE:** v. III
au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,10
întinzând: *gerunziu* 14,32, 34; 15,21
întinzându-: 15,12
a fi întins: *inf. pf.* 15,15

(a se) **ÎNTOARCE:** v. III
au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2, 17, 23; 4,22, 46; 11,12
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,24; 5,21; 6,29; 8,5, 26; 9,2; 10,19; 12, 18, 22; 13,26
întorcându(-să): *gerunziu* 4,36; 12,42; 13,23; 15,28
întorși au fost: *pasiv ind. pf.c. 3.pl.* 4,42
să **(se) întoarcă:** *conj. prez. 3.sg.* 5,4
va întoarce: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,23; 12,25
(să) întorcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,13; 9,1
întorcându(-mă): *gerunziu* 9,21
a **(să) întoarce:** *inf. prez.* 11,25
(s-)ar întoarce: *cond. prez. 3.sg.* 12,7
să **întoarcă:** *conj. prez. 3.sg.* 14,46

ÎNTOARCERE: s.f.
întoarcerea: *sg. ac.* rezum. cap.1; rezum. cap.2; 13,26
întoarcere: *sg. ac.* rezum. cap.9

(a) **ÎNTRA:** v. I; vezi (a) INTRA

(a) **ÎNTRARMA:** v. I (Înv. și pop.) „a (se) înarma"
întrarmând: *gerunziu* 4,40
au întrarmat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,11

ÎNTRARMAT, -Ă: adj.
întrarmați: *m. pl. nom./ac.* 5,2; 8,9

ÎNTRARE: s.f.; vezi ÎNTRARE

(a) ÎNTREBA: v. I
întreba: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,9; 7,7
întrebând: *gerunziu* 3,37
[fiind] întrebat: *pasiv gerunziu* 14,5
au întrebat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,3

(a) **ÎNTRECE:** v. III
a **fi întrecut:** *pasiv inf. prez.* 14,31

ÎNTREG, -EAGĂ: adj.
întregi: *f. pl. ac.* 3,15, 22; 11,19

(a se) **ÎNTRISTA:** v. I
întristându(-să): *gerunziu* 4,37

(a) **ÎNȚELEGE:** v. III
au înțeles: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,7; 4,41; 9,3; 15,1
să **înțelegi:** *conj. prez. 2.sg.* 7,28
înțelegând: *gerunziu* 8,12; 11,13; 14,30
înțelegându-: *gerunziu* 13,10

ÎNȚELEGERE: s.f.
înțeleagerea: *sg. ac.* 2,31

ÎNȚELEPCIUNE: s.f.
înțelepciunea: *sg. ac.* 2,9
înțelepciune: *sg. ac.* 2,9; 7,21

(a se) **ÎNVĂLUI:** v. IV
a **fi învăluiți:** *pasiv inf. prez.* 5,18
în văluindu(-să): *gerunziu* 6,15

ÎNVĂLUIT, -Ă: adj.
în văluit: *m. sg. nom.* 3,27

(a) **ÎNVĂȚA:** v. I
a **învăța:** *inf. prez.* 7,2

ÎNVĂȚĂTOR: s.m. (aici) „sfătuitor", „sfetnic"
învățătoriului: *sg. dat.* 1,10

ÎNVĂȚĂTURĂ: s.f.
învățături: *sg. dat.* 4,14

(a) **ÎNVIA:** v. I
vor învia: *ind. viit.I: 3.pl.* 12,44

ÎNVIERE: s.f.
învierea: *sg. ac.* 7,9
învierea: *sg. nom.* 7,14
învierе: *sg. ac.* 12,43

(a) **ÎNVINGE:** v. III
învinge: *inf. prez. fără a* 3,5

ÎNVINS, -Ă: adj.
învinși: *m. pl. nom.* 12,11
învins: *m. sg. nom.* rezum. cap.13

J

JAF: s.n. (Prin ext.) „pradă de război"
jafurile: *pl. ac.* 8,27, 28
jafuri: *pl. ac.* 8,31

(a) **JEFUI:** v. IV
jefuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
a **jefui:** *inf. prez.* 5,18; 9,2
jefuise: *ind.m.m.c.pf. 3.sg.* 9,16
jefuind: *gerunziu* 10,37

(a se) **JELUI:** v. IV
jeluindu(-să): *gerunziu* 4,36

JERTFĂ: s.f.; var. JÂRTVĂ, JIRTVĂ
jârtvă: *sg. nom./ac.* 1,8; 3,35; rezum. cap.12; 12,43; rezum. cap.13; 13,23
jârtve: *pl. ac.* 1,18; 4,19; 6,7; 7,42; 10,3
jârtvele: *pl. nom./ac.* 1,21, 33; 4,14; rezum. cap.6
jârtva: *sg. nom./ac.* 1,23, 26, 30, 31; 2,9; rezum. cap.3; 4,19,20
jârtvelor: *pl. gen.* 3,3, 6; 6,21
jirtvelor: *pl. gen.* 9,16
jirtve: *pl. ac.* 14,31

JERTFELNIC: s.n.; var. **JIRTVELNIC**
jirtvealnice: *pl. ac.* 6,4

(a) **JERTFI:** v. I; var. **(a) JIRTVI**
să **jirtvească:** *conj. prez. 3.pl.* 6,8

JIDOV: s.m.
jidovii: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,1, 7; 4,35, 36; 5,11, 25; rezum. cap.6; 8,36; rezum. cap.10; 10,15; 11,13, 31; 12,1, 3, 30; rezum. cap.13; 14,5, 15; 15,2, 17
jidovilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.1; 1,1, 10; rezum. cap.3; 4,11; 5,24; 6,8; 8,10, 12; 9,4, 19; rezum. cap.10; 10,14; 11,2, 16, 27,

34; rezum. cap.13; 13,9, 18, 19; rezum. cap.14; 14,6, 14, 37, 39, 40; 15,12
jidovi: *pl. ac./dat.* 2,22; 3,32; 6,1; rezum. cap.8; 8,32, 34; rezum. cap.9; 9,4, 7, 15, 18; rezum. cap.10; 10,12, 24, 29; rezum. cap.11; 11,15, 24, 27; rezum. cap.12; 12, 8, 17, 24, 34, 40; 13,23
jidov: *sg. nom.* 6,6; 9,17
jidovul: *sg. nom.* rezum. cap.13; rezum. cap.14

JIDOVESC, -EASCĂ: adj.
jidovească: *f. sg. ac.* 8,1, 9; 13,21
jidovești: *m. pl. gen.* 8,11
jidovesc: *n. sg. nom./dat.* 10,8; 11,16

JIDOVIME: s.f.
jidovime: *sg. ac.* 14,38

(a se) JUDECA: v. I
(s-)ar judeca: *cond. prez. 3.pl.* 4,47
am judecat: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,25
să judece: *conj. prez. 3.pl.* 15,17

JUDECATĂ: s.f.
judecata: *sg. nom./ac.* 4,43; 7,35, 36; 14,18, 20
judecată: *sg. nom./ac.* 4,46; 6,13; 9,18; 10,8; 12,41; 15,20
judecății: *sg. gen./dat.* 6,14; 13,13
judecată: *sg. nom., în sintagma* ***cereasca judecată*** 9,4

JUDECĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) JUDECĂTORIU
Judecătoriu: *sg. ac., în sintagma* ***dreptul Judecătoriu*** 12,5

JUNGHIERE: s.f. „animal înjunghiat pentru jertfă"; „jertfă"
junghiare: *sg. ac., în sintagma junghiare de* ***mântuire*** 3,32

(a se) JURA: v. I
joară: *ind. prez. 3.sg.* 13,23
(s-)au jurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,33

JURĂMÂNT: s.n.
jurământ: *sg. ac.* 4,34; 7,24; rezum. cap.13; 14,32
jurământurilor: *pl. gen.* 15,10

L

LACRIMĂ: s.f.; var. (În v. și reg.) LACRĂMĂ
lacrămi: *pl. ac.* 4,37; 11,6

LAPTE: s.n.
lapte: *sg. ac.* 7,27

LAT, -Ă: adj.
lată: *f. sg. nom.* 12,16

LAUDĂ: s.f.
laude: *pl. ac.* 4,22

LĂCAȘ: s.n.; vezi LOCAȘ

LĂCOMIE: s.f.
lăcomie: *sg. ac.* 4,50; 10,20

(a) LĂCUI: v. IV; vezi (a) LOCUI

LĂCUITOR, -TOARE: s.m./f.

(a) LĂSA: v. I
să lase: *conj. prez. 3.sg.* 1,5
lasă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
lăsând: *gerunziu* 4,31; 6,31; 10,19; 12,18
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,22
voiu lăsa: *ind. viit.I: 1.sg.* 6,28
e lăsat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 9,24
lăsa: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,18; 12,2
era lăsat: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 13,23

LĂSAT, -Ă: s.m./f.
(cei) lăsați: *s.m. pl. ac.* 12,19

LEGAT, -Ă: adj.
legat: *m. sg. ac.* 14,27, 33

LEGĂTURĂ: s.f.
legături: *pl. nom.* 12,1
legătură: *sg. ac.* 12,25
legătura: *sg. ac.* 13,25

LEGE: s.f.
leage: *sg. ac.* 1,4; 2,18; 3,15; 6,11; 13,7, 11; 15,9
leagea: *sg. ac., în sintagma leagea* ***lui Dumnezeu*** rezum. cap.2; rezum. cap.6
leagea: *sg.nom./ac.* 2,2, 3; 4,10; 8,1; 10,26; 11,24; 12,40
legile: *pl. ac.* 2,23; 3,1; 4,11; 7,23; 8,36; 11,31
leage: *sg. ac., în sintagmele călcarea de leage/călcări de leage/* ***călcătoriul*** *de leage/****călcătoriului*** *de leage* rezum. cap.4; 4,38, 39, 42; 13,7
legii: *sg. gen., în sintagma legii* ***lui Dumnezeu*** 4,2
legi: *pl. ac./gen., în sintagmele* ***dumnezeieștilor*** *legi/****călcătoriu*** *de legi/****vânzătoriul*** *de legi/a (ale)* ***lui Dumnezeu*** *legi/călcătoriul de legi* 4,17; 5,8, 15; 6,1; 7,2; 13,6
legi: *pl. ac.* 6,5, 28; 7,9, 24, 37
legii: *sg. gen./dat.* 6,23; 7,1, 30
legile: *pl. ac., în sintagma legile* ***lui Dumnezeu*** 7,11
leagi: *pl. ac.* 8,21; 13,14

LEGIUIT, -Ă: adj./s.
legiuită: *adj. f. sg. ac.* 4,11
legiuitele: *s.n. pl. nom.* 11,24

LEMN: s.n.
leamnele: *pl. nom.* 1,21

(a se) LEPĂDA: v. I
a (să) lepăda: *inf. prez.* rezum. cap.4
(s-)au lepădat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,8
lepădase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,10
(să) leapădă: *ind. prez. 3.sg.* 5,10

LESNE: adv.
(mai) lesne: 2,26

LEȘUIRE: s.f. (Înv. și reg.) „pândă"; „înșelare"
leșuirile: *pl. ac.* 4,50
leșuirilor: *pl. gen.* 5,7

LEȘUITOR, -TOARE: s.m./f. (Înv. și reg.) „persoană care stă la pândă"; (aici) „trădător"
leșuitori: *pl. ac.* 4,2
leșuitoriul: *sg. nom.* 14,26

LEU: s.m.
lei: *pl. ac.* 11,11

LIBOVNIC, -Ă: adj. (aici) „binevoitor"; cuvântul nu este înregistrat în MDA
(foarte) libovnici: *m. pl. nom.* 4,49

LIMAN: s.n. (Înv.) „port"
limanul: *sg. ac.* 12,6, 9; 14,1

LIMBĂ: s.f.
limbilor: *pl. gen./dat.* 1,27; 4,10; 6,4, 8, 9; 8,5; 13,11; 15,8, 10
limbile: *pl. nom./ac.* 1,27; 4,13; 14,14
limba: *sg. nom./ac.* 7,4, 10; rezum. cap.15; 15,33
limbi: *pl. ac.* 8,9; 12,13, 27
limbilor: *pl. dat. adn.* 11,2

LIN, Ă: adj./adv.
lină: *adj. f. sg. nom.* 14,6
lin: *adv.* 14,25

LINIŞTE: s.f.
liniştea: *sg. ac.* 2,23
liniște: *sg. ac.* 12,2

LIPSĂ: s.f. „ceea ce este necesar" „nevoie", „trebuință"; „sărăcie"
lipsă: *sg. ac.* 1,18; 3,3; 4,3, 19, 23; 6,7; 7,24; 9,21; 13,20; 14,35

LOC: s.n.
loc: *sg. ac.* 1,7, 14; 3,23, 38; rezum. cap.4; 4,33, 38; rezum. cap.5; 5,19, 27; 10,37; 11,5; 12,18, 38; 13,4, 5; 14,44
locul: *sg. nom./ac.* 1,18, 29, 33, 36; 2,5, 6, 7, 8, 18, 19; 3,2, 18, 30; 4,34; 5,19, 20; 7,8; 10,7; 15,34
locului: *sg. gen./dat.* 3,12, 39; 5,16, 17; 8,17; 10,34
locul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în locul*** 4,31
locurile: *pl. ac.* 4,36; 8,6; 9,21, 23; 10,17; 14,1; 15,1, 20
locuri: *pl. ac.* 8,31; 12,18; 14,22
locul: *sg. ac., în loc. adv.* ***prin tot locul*** 9,17
locurilor: *pl. dat. adn.* 10,14
locurilor: *pl. gen.* 12,21; 13,18

LOCAŞ: s.n.; var. (Înv. și reg.) LĂCAŞ
lăcaş: *sg. ac.* 3,39; 11,2
lăcaşului: *sg. gen.* 14,35

(a) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) (a) LĂCUI
a **lăcui:** *inf. prez.* 1,14
lăcuită **fiind:** *pasiv gerunziu* 3,1
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,17
lăcuia: *ind. imp. 3.pl.* 6,2; 12,3, 27
era **lăcuită:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* 12,13

LOCUITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) LĂCUITOR, -TOARE
lăcuitorilor: *pl. dat.* 12,8

(a se) LOVI: v. IV
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,16; 8,23; 9,5; 12,10
(să) loveaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
lovindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.9; 12,34
lovit fiind: *pasiv gerunziu* 9,28
(s-)au lovit: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,28; 13,23; 15,26
(să) **lovise:** *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 14,17
să lovească: *conj. prez. 3.sg.* 15,1

LOVIRE: s.f.
loviri: *pl. nom.* 5,3
lovirile: *pl. ac.* 12,22

(a se) LUA: v. I
să **ia:** *conj. prez. 3.pl.* 1,14; 9,23; 12,39; 14,19, 25
luând: *gerunziu* 1,19; 4,7; 5,5, 16, 21
luundu-: *gerunziu* 1,35; 8,25
luându-: *gerunziu* 3,35; 6,21; 8,1
a **lua:** *inf. prez.* 2,1; 5,25; 15,5
vei lua: *ind. viit.I. 2.sg.* 3,38
luund: *gerunziu* 4,25; 10,11, 27; 12,12; 14,20
va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,6
au luat: *ind.pf.c. 3.sg./pl.* 10,1; 13,22
luase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* rezum. cap.12; 12,45
(să) lua: *inf. prez. fără a* 12,21

(a) LUCI: v. IV
luciind: *gerunziu* 11,8

(a) LUCRA: v. I
au lucrat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,22; 12,3
a **lucra:** *inf. prez.* 4,17; 6,13; 10,12; 14,42
lucra: *ind. imp. 3.sg.* 4,27; 14,23
lucrase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,38
să lucreaze: *conj. prez. 3.pl.* 6,8
lucrând: *gerunziu* 10,23

LUCRU: s.n.
lucrul: *sg. nom./ac.* 1,33, 34; 3,40; 9,7; 11,18
lucrurilor: *pl. gen./dat.* 2,25, 32; 4,6; 9,24; 11,23; 14,26
lucru: *sg. nom./ac.* 2,27, 33; 4,49; 6,24; 8,20
lucrurile: *pl. nom./ac.* 3,36; 8,8, 9
lucrului: *sg. gen.* 4,44; 13,13
lucrurilor: *pl. dat. adn.* rezum. cap.10
lucruri: *pl. ac.* 10,38; 14,5; 15,17

LUME: s.f.
lumea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în (prin) toată lumea*** 2,23; 3,12
lumii: *sg. gen., în sintagmele* ***Împăratul lumii/Ziditoriul lumii/ marele lumii Împărat/Ziditoriului lumii*** 7,9, 23; 12,15; 13,14
lumea: *sg. ac.* 8,18

(a se) LUMINA: v. I
luminând: *gerunziu* 10,35
luminându(-să): *gerunziu* 13,17

LUMINĂ: s.f.
lumina: *sg. nom./ac.* 1,32; 12,9
lumini: *pl. ac.* 4,22

LUNĂ: s.f.
lunii: *sg. gen.* 1,9, 18; 10,5; 11,30,38; 15,37
luni: *pl. ac.* 7,27
luna: *sg. ac.* 11,21, 33

(a se) LUNGI: v. IV
(să) lungea: *ind. imp. 3.sg.* 13,19

LUNGIT, -Ă: s.m./f.
(cei) lungiți: *s.m. pl. ac.* 10,15

LUNTRE: s.f.
luntrele: *pl. ac.* 12,3, 6

(a se) LUPTA: v. I
(ne-)am luptat: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,11
(să) lupta: *ind. imp. 3.pl.* 12,27
luptându(-se): *gerunziu* 12,36
a (să) **lupta:** *inf. prez.* 15,17
să (se) **lupte:** *conj. prez. 3.pl.* 15,19
luptându(-să): *gerunziu* 15,27

LUPTĂ: s.f.
lupta: *sg. nom./ac.* 3,21; 4,18; 12,11
lupte: *pl. ac.* 10,19
luptele: *pl. ac.* 15,9

M

MACHEDON: s.m. (Înv.) „macedonean"
machedonii: *pl. nom.* 8,20

MAICĂ: s.f.
maicii: *sg. gen.* rezum. cap.7
maica: *sg. nom.* rezum. cap.7; 7,1, 20, 25, 41
maică-sa: *sg. nom./ac.* 7,4, 5

MAI-MARE: s.m. „conducător"
mai-marii: *pl. ac.* 4,21
mai-marilor: *pl. gen.* 11,25
mai-marele: *sg. nom.* 13,2
(cel) mai-mare: *sg. ac., în sintagma* ***cel mai-mare dintre elefanți*** „mai-mare peste elefanți"; „elefantul-cârmaci" (cf. Anania 2001, p1439) 13,15

MALLOTEAN: s.m. „locuitor al orașului Malus"
mallo**teanii:** *pl. nom.* 4,30

MARE: adj.
mare: *f./n. sg. nom./ac.* 1,3, 22; 3,2, 24; 5,6, 20; 6,13; rezum. cap.11; 13,16; 14,40, 45; 15,6, 13
mari: *f./n. pl. ac.* 1,11; 2,19; 3,2, 35; rezum. cap.9; 9,20; 10,38
(mai) mari: *f. pl. nom.* 1,31
marelui: *adj. antep. m. sg. gen., în sintagmele* ***mar elui Dumnezeu/ marelui preot/marelui Domn*** 2,8; 3,21, 36; 5,20
marii: *adj. antep. f. sg. gen.* 2,20
mari **(foarte):** *f. pl. nom.* rezum. cap.7
marea: *adj. antep. f. sg. ac.* 7,17
marelui: *adj. antep. n. sg. gen.* 8,15
(mai) mare: *f. sg. ac.* 8,24
(foarte) **mare:** *f. sg. ac.* rezum. cap.12
marele: *adj. antep. m. sg. ac., în sintagma marele lumii Împărat* 12,15
mare (foarte)**:** *f. sg. ac.* rezum. cap.13
mare: *f. sg. ac., în sintagma de* ***mare minte*** rezum. cap.14;
(cei mai) mari: *f. sg. dat.* 14,13
(cea **mai) mare:** *f. sg. nom./ac.* 14,31; 15,18

MARE: s.f.
marea: *sg. nom.* 5,21
mare: *sg. ac.* 8,11
mării: *sg. gen.* 9,8

MARFĂ: s.f. (aici) „sume de bani puse la păstrare"
marfe: *sg. nom.* 3,10
marfele: *pl. ac.* 3,15

MAȚ: s.n.
mațelor: *pl. gen.* 9,5

MĂDULAR: s.n. „fiecare dintre membrele unei ființe; prin gn. fiecare dintre părțile sau organele din care este alcătuită o ființă"
mădulări: *pl. ac.* 1,16; 7,22
mădulariu: *sg. ac.* 7,7
mădulările: *pl. nom.* 9,7

MĂCAR: adv.
măcar: 4,34
măcar: *adv. în loc. cj.* ***măcar că*** 9,6

(a) MĂRI: v. IV
au mărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,24

MĂRIME: s.f. „slavă"; „măreție"; „fălire"
mărime: *sg. ac.* 1,11; 2,9; 15,27
mărimea: *sg. nom./ac.* 2,8; 14,18
mărimile: *pl. ac.* rezum. cap.3; 3,34
mărimii: *sg. gen.* 15,23

(a se) MĂRTURISI: v. IV
mărturisea: *ind. imp. 3.sg.* 3,36
(să) mărturisea: *ind. imp. 3.sg.* 6,6
a **mărturisi:** *inf. prez.* 7,37
mărturisind: *gerunziu* 9,8; 12,30

MĂRTURISIRE: s.f.
mărturisirea: *sg. ac.* 7,6
mărturisiri: *pl. ac.* 10,38

MĂRUNTAIE: s.n.
măruntaiele: *pl. ac.* rezum. cap.14; 14,46

MĂSURĂ: s.f.
măsură: *sg. ac., în loc. adv. preste măsură* 7,20; 10,34

MÂHNIRE: s.f.
mâhnire: *sg. nom.* 3,17

(a) MÂNA: v. I
a **mâna:** *inf. prez.* 9,4

MÂNĂ: s.f.
mâna: *sg. nom./ac.* 1,35; 6,11, 26; 7,31; 14,32; 15,27, 30, 32
mâna: *sg. nom.* (sensul este aici „răsplată", „pedeapsă"; explicația vine de la omonimia exprimată de cuvântul grecesc *epîheîron*, care înseamnă atât „braț", cât și „răsplată", „pedeapsă" – cf. Anania 2001, p.1443; traducătorii *Vulgatei* au întrebuințat lat. *manus*, fără ca în latină cuvântul să mai fie caracterizat de aceeași omonimie. De aici dificultatea cititorului de a înțelege sensul versetului) 15,33
mânile: *pl. ac.* 3,20; 7,10; 10,23; rezum. cap.14; 14,34, 46; rezum. cap.15; 15,12, 21
mâni: *pl. ac.* 4,40; 5,16
mânilor: *pl. gen.* 7,4

(a se) MÂNCA: v. I
(s-)au mâncat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,11
a mânca: *inf. prez.* rezum. cap.6; 6,18, 21; rezum. cap.7; 7,1
a **fi** mâncat: *inf. pf.* 6,21
va mânca: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,7

MÂNDRIE: s.f.
mândrie: *sg. ac.* 1,28; 5,21; 6,29; 9,7, 11
mândrii: *sg. gen.* 7,36

(a se) MÂNGÂIA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a se)** MÂNGĂIA
(să/Să) va mângâia: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,6, 33

(a se) MÂNIA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a se)** MĂNIA
mâniindu(-să): *gerunziu* 13,25
(să) **mâniiase:** *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,17
(S-)au mâniiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,33
mâniindu(-să): *gerunziu* 7,3

MÂNIE: s.f.
mânie: *sg. ac.* 4,25, 40; 6,29; 7,39; 9,4
mâniia: *sg. nom./ac.* 5,20; 7,38; 8,5

MÂNTUIRE: s.f.
mântuire: *sg. ac.* 3,29; 7,25; 14,3
mântuirea: *sg. ac.* 3,32; 11,6; 12,25; 13,3
mântuire: *sg. ac., în sintagma junghiare de mântuire* 3,32

(a) MERGE: v. III
mergând: *gerunziu* 4,8: 9,7; 10,35; 11,8
mergea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,10; 12,1

MERGERE: s.f.
meargerea: *sg. nom.* 13,26

(a se) MESTECA: v. I; vezi **(a se)** AMESTECA

MESTECARE: s.f.; vezi **AMESTECARE**

MESTECAT, -Ă: adj.; vezi **AMESTECAT, -Ă**

MEȘTER: s.m.
meașterul: *sg. nom.* 2,30

MEȘTEȘUG: s.n.
meșteșug: *sg. ac.* 13,18

MIJLOC: s.n.
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 10,30
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***prin mijlocul*** 14,44

MIJLOCIRE: s.f.
mijlocirea: *sg. ac.* rezum. cap.4

MILĂ: s.f.
milă: *sg. nom./ac.* 4,37; 6,21; 7,23, 27, 29; 8,3, 5; 9,13; 13,12
mila: *sg. ac.* 6, 16
milă: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără milă*** 7,39
milii: *sg. gen.* 8,27

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *adj. m. sg. nom./ac.* 1,24; 2,23; 7,37; 10,26; 11,10
milostivul: *adj. antep. m. sg. ac., în sintagma* ***milostivul Domn*** 8,29; 11,9
milostivi: *m. pl. nom.* 12,31

(a se) MILOSTIVI: v. IV
să (Se) milostivească: *conj. prez. 3.sg.* 8,2

(a) MILUI: v. IV
va milui: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,18

MINCINOS, -OASĂ: adj.
mincinoasă: *f. sg. nom.* 5,5

MINTE: s.f.
minţile: *pl. ac.* 2,2
mintea: *sg. ac.* 2,26; 3,16; 5,17; 11,4; 13,9, 23
minţii: *sg. gen.* 5,21
minte: *sg. ac.* rezum. cap.14; 15,8

MINUNAT, -Ă: adj.
minunata: *adj. antep. f. sg. nom.* 7,20
minunat: *adj. m. sg. nom.* 15, 13

MINUNE: s.f.
minune: *sg. ac.* 7,18
minuni: *pl. ac.* 15,21

(a se) MIRA: v. I
(să) mira: *ind. imp. 3.pl.* 1,22; 7,12

MIROS: s.n.
mirosul: *sg. ac.* 9,9

(a se) MISTUI: v. IV
(să) **mistuia:** *ind. imp. 3.sg.* 1,23
(s-)au mistuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,30, 31, 32; 2,11
au mistuit *ind. pf.c. 3.sg.* 2,10

(a se) MIŞCA: v. I
au mişcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,30
a (să) **mişca:** *inf. prez.* 4,43
mişcat fiind: *pasiv gerunziu* 9,11

MIŞEL, -EA: s.m./f.; var. **MIŞEALĂ**
mişală: *s.f. sg. nom.* 3,21
mişeii: *s.m. pl. ac.* 4,43

MITITEL, -EA: s.m./f.
(cei) mititei: *s.m. pl. ac.* 9,15

MOARTE: s.f.
moartea: *sg. ac.* rezum. cap.1; 12,24
morţii: *sg. gen.* 3,21; 6,31
moarte: *sg. ac.* 4,47; 6,19, 22, 28, 30; 7,5, 14, 29; rezum. cap.9; 12,27; 13,8, 14; rezum. cap.14

MODRU: s.n. „mod", „fel de a fi, de a se manifesta al cuiva sau a ceva, de a se desfăşura al unei activităţi", „chip"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Georgie Şincai din Şinca, *Hronica românilor şi a mai multor neamuri...*, vol. I, Iaşi, 1853 – 1854.
modru: *sg. ac.* 1,24; 11,16
modrul: *sg. ac.* 9,8

(a) MOLCOMI: v. IV; var. **(a) MÂLCOMI**
au mâlcomit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,26

MORMÂNT: s.n.
mormântului: *sg. dat.* 5,10
mormânturile: *pl. ac.* 9,4; 12,39
mormânt: *sg. ac.* 9,14

MORT, MOARTĂ: adj./s.
mort: *adj. m. sg. nom.* 6,26
morţi: *adj. m. pl. ac./gen.* 7,14; 8,4
morţi: *s.m. pl. gen.* 12,43
(cei) morţi: *s.m. pl. ac.* 12,44, 46

MOŞIE: s.f.
moşiia: *sg. ac.* 2,17

(a) MOŞTENI: v. IV
moştenesc: *ind. prez. 1.sg.* 7,11

MOŞTENIRE: s.f.
moştenirea: *sg. ac.* 2,4; 8,21

MUCENICIE: s.f.
mucenicie: *sg. nom.* rezum. cap.6

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) MUIARE
muierile: *pl. nom./ac.* 3,19; 5,24; 6,4; 12,3, 21
muierilor: *pl. gen.* 5,13
muieri: *pl. gen. (cu prep. a* ***+ num.****)* rezum. cap.6
muieri: *pl. nom./ac.* 6,10; 15,18
muiarea: *sg. ac.* 14,25

MULT, -Ă: pron. nehot./adj./adv.
mulţi: *adj. m. pl. nom./ac.* 1,14, 20; 3,28; rezum. cap.4; 4,45
multe: *adj. f./n. pl. nom./ac.* 1,35; 3,26; 4,39; 5,18; rezum. cap.6; 7,26; 8,17; rezum. cap.10; 12,12, 24, 27; rezum. cap.13; 13,8; 14,38; 15,21
multă: *adj. f. sg. ac.* 3,27; 5,26; 6,1, 13; 7,5; 9,19, 22; 10,17; 13,3; 14,20
(mai) mulţi: *adj. m. pl. ac.* rezum. cap.4
mult: *adj. n. sg. nom.* 4,39
multe (foarte): *adj. f. pl. nom.* 8,20
(mai) multe: *adj. f. pl. ac.* 8,30
multe: *adj. f. pl. ac., în loc. adv. de multe ori* 9,25; rezum. cap.10; 10,13
mulţi: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 1,36; 4,42; rezum. cap.5; 5,9, 10; 6,24; 10,19; 12,27
multora: *pron. nehot. pl. gen./dat.* 2,28; 9,25
multe: *pron. nehot. n. pl. ac.* 8,32; 9,6
(cei mai) mulţi: *pron nehot. m. pl. nom.* 11,12
multor: *pron. nehot. m. pl. gen.* 12,24
mult: *adv.* 3,29; 15,14
(mai) mult: *adv.* rezum. cap.8; 8,24; 10,23

MULŢIME: s.f.
mulţime: *sg. nom./ac.* 2,22; 5,26; 8,16; 10,24; 13,1; 14,1
mulţimea: *sg. nom./ac.* 2,25; 4,39; 5,3; 8,5; 9,2; 11,4
mulţimi: *sg. dat.* 3,21
mulţimea: *sg. gen (cu prep. a + toată)* 4,5
mulţimii: *sg. gen.* 14,20
mulţimei: *sg. gen.* 15,21

(a) MULŢUMI: v. IV; var. (Înv. şi pop.) **(a) MULŢĂMI**
mulţămim: *ind. prez. 1pl.* 1,11
mulţămeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 3,33

MULȚUMITĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.)**MULȚĂMITĂ** „recunoștință exprimată prin daruri sau recompense materiale"
mulțămită: *sg. ac.* rezum. cap.1

MUNTE: s.m.
munte: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,4
munți: *pl. ac.* 5,27; 9,28; 10,6
munților: *pl. gen.* 9,8

(a) MURI: v. IV
moare: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
a **muri:** *inf. prez.* 7,2, 18; 8,21; 13,7; 14,42; 15,30
murind: *gerunziu* 7,7

MURITOR, -TOARE: s.m./f.
(cel) muritoriu: *s.m. sg. nom.* 9,12

(a) MUTA: v. I
mutase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 1,33

MUTAT, -Ă: s.m./f.
(celor) mutați: *s.m. pl. dat.* rezum. cap.2; 2,1
mutaților: *s.m. pl. dat.* 2,1

N

(a) NAȘTE: v. III
să **nască:** *conj. prez. 3.sg.* 14,25

NAȘTERE: s.f.
nașterii: *sg. gen.* 6,7
nașterea: *sg. ac.* 7,23

(a se) NĂDĂJDUI: v. IV
nădăjduim: *ind. prez. 1.pl.* 2,18; 8,18
nădăjduiesc: *ind. prez. 3.pl.* 7,11; 8,18
nădăjduind: *gerunziu* 7,40; 13,3; 15,20
nădăjduiesc: *ind. prez. 1.sg.* 9,27
nădăjduin**du(-să):** *gerunziu*10,34; rezum. cap.11; rezum. cap.12; 12,14
nădăjdui**a:** *ind. imp. 3.sg.* 11,4; 15,7
ar **fi nădăjduit:** *cond. pf. 3.sg.* 12,44
să nădăjdu**iască:** *conj. prez. 3.pl.* 15,8

NĂDEJDE: s.f.
nădeajde: *sg. ac.* 2,29; 7,14; 9,22; rezum. cap.15
nădeajdea: *sg. ac.* 7,20; 15,7
nădejdi: *pl. ac.* 7,34

NĂPASTĂ: s.f. (în legătură cu v. *a face*) „nedreptate"; „urgie", „dosadă"
năpaste: *pl. ac.* 1,28

NĂPRASNĂ: s.f.
năpraznă: *sg. ac.*, (Înv.) *în loc. adv. de năpraznă* „dintr-o dată" 3,25; 5,5

NĂPRASNIC, -Ă: adj.; var. NĂPRAZNIC, -Ă
năpra**znica:** *adj. antep. f. sg. ac.* 14,17

NĂRAV: s.n.
nărav: *sg. ac.* 5,22

NĂSCUT, -Ă: adj./s.
născuților: *s.m. pl. gen.* 5,13; 14,42
născuții: *s.m. pl. nom.* 6,10
născutei: *adj. antep. f. sg. gen.* 6,23

(a) NĂVĂLI: v. IV
năvălind: *gerunziu* rezum. cap.5; 13,15; 14,14
au năvălit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,5; 12,13, 35
năvăliia: *ind. imp. 3.pl.* 10,19
a **năvăli:** *inf. prez.* 14,41

NĂVĂLIRE: s.f.
năvălire: *sg. ac.* 11,11
năvălirea: *sg. ac.* 15,1, 8

NEAM: s.n.
neamul: *sg. nom./ac.* 1,10; 3,4; 5,19, 22; 7,16, 28, 38; 10,8; 11,25; 12,31; 14,8
neamului: *sg. gen./dat.* 4,2; 6,12, 31; 7,37; 12,5; 14,9; 14,34
neam: *sg. ac.* 4,13; 5,19, 22; 6,24; 10,2
neamuri: *pl. nom./ac.* 4,35; 6,14
neamurilor: *pl. gen.* 14,15

NEAUZIT, -Ă: adj.
ne**auzita:** *adj. antep. f. sg. ac.* 4,13

NEBIRUIT, -Ă: adj.
nebiruiți: *m. pl. nom.* 11,13

NEBUN, -Ă: adj./s.
nebun: *adj. m. sg. nom.* 11,13
nebunului: *s.m. sg. gen.* 15,33

(a) NEBUNI: v. IV (Înv.) „a se face rău, dușmănos"
nebunind: *gerunziu* 4,4

NEBUNIE: s.f.
nebuniia: *sg. ac.* 4,6, 40
nebuniii: *sg. dat.* 14,5

NECAZ: s.n.; var. (Pop.) NĂCAZ
năcaz: *sg. nom./ac.* 1,7; rezum. cap.6

(a se) NECĂJI: v. IV; var. (Pop.) **(a se) NĂCĂJI**
năcăjaște: *ind. prez. 3.sg.* 1,28
să năcăjască: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
a năcăji: *inf. prez.* 5,22
năcăjea: *ind. imp. 3.pl.* 7,13, 15
năcăjise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,32
a (să) năcăji: *inf. prez.* 9,7
năcă**jindu-**: *gerunziu* rezum. cap.10
(să) năcă**jaște:** *ind. prez. 3.sg.* 14,8

NECINSTE: s.f.
necinste: *sg. ac.* 9,1

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj./s./adv.
(cei) necredincioși: *s.m. pl. ac.* 1,17; 8,2
necredinciosului: *s.m. sg. gen.* 9,9
necredinciosul: *adj. antep. m. sg. nom./ac.* 3,11; 8,14
necredinciosului: *adj. antep. m. sg. gen.* 4,13; 15,33
necredincios: *adv.* 4,17

NECREDINȚĂ: s.f.
necredința: *sg. ac.* 4,38
necredințele: *pl. ac.* 8,33

NECUNOSCUT, -Ă: adj.
necunoscut: *m./n. sg. nom.* 1,19; 2,7

NECURAT, -Ă: adj./s.
necura**tele:** *adj. antep. f. pl. ac.* 5,16
necura**t:** *adj. m. sg. ac.* 8,32
necuratului: *adj. antep. sg. gen.* 10,10
necura**tă:** *f. sg. ac.* 15,32
necura**t:** *s.m. sg. nom.* 9,13

NECURMAT: adv.
necurmat: 10,37

NEDREPT, -EAPTĂ: adj./s.; var. **NEDIREPT, -EAPTĂ**
nedreptei: *adj. antep. f. sg. dat.* 4, 14
nedreapta: *adj. antep. f.sg. ac.* 4,35, 36; 6,21
nedreapte: *adj. f. pl. ac.* 4,40
nedireaptă: *adj. f. sg. ac.* 4,48
nedreaptele: *s.n. pl. ac.* 8,4
nedreptul: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* (Pop.) ***cu nedreptul*** „în mod silnic" 8,16, 17

NEFERICIRE: s.f.
nefericire: *sg. ac.* 8,35
nefericirii: *sg. gen.* 12,30

NEGRĂIT, -Ă: adj.
negrăita: *adj. antep. f. sg. ac.* 4,13
negrăite: *n. pl. ac.* 10,34

NEGUȚĂTOR: s.m.
neguțători: *pl. ac.* 8,34

NEÎNCETAT: adv.
neîncetat: 3,26

NEÎNFRÂNARE: s.m.
neînfrânarea: *sg. ac.* 6,4

NEÎNGROPAT, -Ă: adj.
neîngropați: *m. pl. ac.* 5,10
neîngropat: *m. sg. nom.* 5,10

NEÎNȘELAT, -Ă: adj.
neînșelata: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.8

NELEGIUIRE: s.f.
nelegiuire: *sg. ac.* 4,13
nelegiuiri: *pl. ac.* 4,47
nelegiuirilor: *pl. gen.* rezum. cap.9

NELEGIUIT, -Ă: s.m./f.
nelegiuitule: *s.m. sg. voc.* 7,34

NEMĂSURAT, -Ă: adj.
nemăsurate: *f. pl. nom.* 3,6

NEMERNIC, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) **NIMERNIC, -Ă** (Înv. și reg.) „persoană care a venit din altă parte"; „pribeag", „venetic"
nimearnic: *adj. m. sg. nom.* 9,28
nimearnică: *adj. f. sg. ac.* 10,24
(cei) nimernici: *s.m. pl. ac.* 10,14

NEMILOSTIV, -Ă: adj.
nemilostiv: *m. sg. ac.* 4,25
nemilostivi: *m. pl. ac.* rezum. cap.5
(mai) nemilostiv: *n. sg. ac.* 5,22
nemilostivul: *adj. antep. m. sg. ac.* 7,27

NEMILOSTIVEȘTE: adv.; cuvântul nu este înregistrat în DLR.
nemilostivească: rezum. cap.5

NEMILOSTIVIRE: s.f.
nemilostivire: *sg. ac.* rezum. cap.7; 12,5
nemilostiviri: *pl. ac.* 7,42

NEMIȘCAT, -Ă: adj.
nemișcat: *n. sg. ac.* rezum. cap.14

NENUMĂRAT, -Ă: adj.
nenumărată: *f. sg. nom./ac.* 1,13; rezum. cap.15
nenumărați: *m. pl. ac.* 3,6
nenumărate: *f. pl. ac.* 12,16

NEPÂNGĂRIT, -Ă: adj.
nepângărită: *f. sg. ac.* 14,36

NEPOT, -OATĂ: s.m./f.
nepoții: *s.m. pl. ac.* 1,20

NEPRIETEN, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) **NEPRIIATIN, -Ă**
nepriiatenilor: *pl. dat.* 10,26
nepriiatini: *pl. nom.* 10,26

NEPRIETENIE: s.f.; var. (Înv.) **NEPRIIATINIE**
nepriiateniile: *pl. nom.* 4,3
nepriiatenie: *pl. nom.* 12,3

NEPUTINȚĂ: s.f.
neputință: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu neputință*** 3,12; 4,6; 14,10

NESLOBOD, -Ă: s.
(ceale) neslobode: *s.n. pl. ac.* „lucruri spurcate" 6,5, 20

NESPURCAT, -Ă: adj.
nespurcat: *n. sg. ac.* 15,34

NESUFERIRE: s.f.
nesuferirea: *sg. ac.* 9,10

NESUFERIT, -Ă: adj.
nesuferit: *m. sg. nom.* 8,5
nesuferită: *f. sg. ac.* rezum. cap.9

NEȘTIINȚĂ: s.f.
neștiința: *sg. ac.* 11,31

NETÂNGUIT, -Ă: adj.
netânguit: *m. sg. nom.* 5,10

NETEMERE: s.f.
neteamere: *sg. ac.* 11,30

NETREBNIC, -Ă: adj.
netreabnic: *m. sg. nom.* 12,44

NEVĂTĂMAT, -Ă: adj.
nevătămat: *m. sg. ac.* 10,30; 12,25

NEVĂZUT, -Ă: adj.
nevăzută: *f. sg. ac.* 9,5

NEVIN**DECAT, -Ă:** adj.
nevindecată: *f. sg. ac.* 9,5

NEVINOVAT, -Ă: adj.
nevinovat: *n. sg. ac.* 1,8
nevinovați: *adj. m. pl. nom./gen.* rezum. cap.4; 4,47; 8,4

(a se) NEVOI: v. IV
(să) nevoia: *ind. imp. 3.sg.* 2,4

NEVOIE: s.f.
nevoie: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu nevoie*** „foarte greu" 12,21

NEVREDNIC, -Ă: adj./s.
(ceale) nevreadnice: *s.n. sg. ac.* rezum. cap.14
nevreadnice: *adj. n. pl. ac.* 14,42

NEVREDNICIE: s.f. „situație în care un om nu este demn de ceva"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în DEX (1975).
nevrednicie: *sg. ac.* 5,16

NOAPTE: s./adv.
noaptea: *adv.* 8,7; 12,9; 13,15

noaptea: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***zioa şi noaptea*** 13,10
noaptea: *sf. sg. ac.* rezum. cap.15

NOR: s.m.
nor: *sg. nom./ac.* 1,22; 2,8

NOROCIT: adv. „cu succes"
norocit: 12,11; 13,16

NOROD: s.n.
norodul: *sg. nom./ac.* 1,10, 26, 29; 2,17; rezum. cap.5; 6,16; 8,2; 9,2; 12,42; 13,11, 26; 14,15; 15,12, 14
norodului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.2; 2,7; 5,20; 10,21; 11,16, 34; 13,10; 15,16, 24
norod: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,48; rezum. cap.15; 15,14

NOU, NOUĂ: adj.
noao: *f. sg. gen.* 2,30
noao: *n. pl. ac.* 9,6

NUMĂR: s.n.
număr: *sg. ac., în loc. adj. fără* ***număr*** rezum. cap.5

NUME: s.n.
nume: *sg. ac., în loc. adv.* ***supt*** *nume* „sub formă de..." 1,14
numelui: *sg. gen.* 8,4
nume: *sg. gen.* 8,15
numele: *sg. nom.* 12,13

(a se) NUMI: v. IV
(să) numea: *ind. imp. 3.sg.* 4,7; 10,9
a numi: *inf. prez.* 6,2

(a) NUMI: v. IV
au numit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,36

NUMIT, -Ă: adj.
numita: *adj. antep. f. sg. ac., în sintagma* ***numita mai sus*** 3,28

NUNTĂ: s.f.
nunta: *sg. ac.* 14,25

O

OALĂ: s.f.
oalele: *pl. nom.* 7,3

OASTE: s.f. (Înv. şi pop.) „armată"; (Înv.; cu sens colectiv) „oşteni"
oaste: *sg. nom./ac.* 1,13; 4,20; 5,2, 24; 10,24; rezum. cap.12; rezum. cap.13
oastea: *sg. nom./ac.* 3,35; 4,22; rezum. cap.8; 8,35; 9,9, 23; rezum. cap.11; 12,27, 38; 13,13, 14, 19, 21; rezum. cap.15; 15,20
oastei: *sg. gen.* 8,24; 10,11

OBICEI: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **OBICEAI**
obiceaiu: *sg. ac.* 12,38
obiceaiul: *sg. nom.* 13,4
obiceaiurile: *pl. ac.* 15,12

OBIŞNUIT, -Ă: adj.; var. (Înv.) **OBICINUIT, -Ă**
obicinuita: *adj. antep. f. sg. ac.* 14,30
obicinuitele: *adj. antep. f. pl. ac.* 14,31

OBORÂT, -Ă: adj; vezi **DOBORÂT, -Ă**

(a se) OBORÎ: v. IV; vezi **(a se) DOBORÎ**

(a se) OBOSI: v. IV
obosindu(-să): *gerunziu* 12,36

OBŞTE: s.f.
obşte: *sg. ac., în loc. adj.* ***de obşte*** 3,6, 18; 4,5; 8,29; 9,21, 26, 27; 10,8; 12,4; 15,6

OCARĂ: s.f.
ocara: *sg. ac.* 8,17

OCHI: s.m.
ochii: *pl. ac.* 3,36; 12,42
ochilor: *pl. gen.* 8,17

(a) OCOLI: v. IV
a ocoli: *inf. prez.* 2,32

ODĂJDII: s.f.
odăjdii: *pl. ac.* 3,15

(a se) ODIHNI: v. IV
au odihnit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,25
(să) va odihni: *ind. viit.I. 3.sg.* v. IV
a (să) fi odihnit: *inf. pf.* 11,24
odihnindu(-să): *gerunziu* 12,4

OLIVĂ: s.f. (aici) „ramură de măslin"
olive: *f. pl. ac.* 10,7

OLTAR: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **OLTARIU**
oltariul: *sg. nom./ac.* 1,18; rezum. cap.2; 2,5; 5,18; 6,5; 14,33
oltariu: *sg. ac.* 1,19, 32; 10,3; 14,3; 15,31
oltariului: *sg. gen.* 2,20; 3,15; 4,14; 10,26; 13,8
oltarele: *pl. ac.* 10,2

OM: s.m.
oameni: *pl. ac./dat.* 4,19; 7,14, 16; 8,24; 10,4; 11,9
oamenii: *pl. ac.* 7,34; 12,5
omului: *sg. gen./dat.* 3,11, 17, 32; 6,21, 22; 7,23; 14,24
omul: *sg. nom./ac.* 8,8, 32; 14,31; 15,12
om: *sg. ac.* 12,35; 14,28, 31

OMENESC, -EASCĂ: adj.
omeneasca: *f. sg. ac.* 6,26
omenesc: *n. sg. ac.* 7,28; 9,8

OMENEŞTE: adv.
omeneaşte: 9,27; 12,30

OMENIE: s.f.
omeniia: *sg. ac.* 4,11

OMENIRE: s.f. (Bis.; înv.) „omenie"
omenire: *sg. ac.* 6,22

OMORÂRE: s.f.
omorârea: *sg. nom.* 5,13

OMORÂT, -Ă: s.m./f.
(celor) omorâţi: *s.m. pl. gen.* 12,40

(a) OMORÎ: v. IV
să omoară: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,34; 5,12
au omorât: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,34, 42, 47; 5,26; 8,20, 24, 32; 10,17, 22, 37; 12,6, 19
omorând: *gerunziu* 12,26

(a se) OPRI: v. IV
(să) opresc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
(să) oprea: *ind. imp. 3.pl.* 6,5
opreaşte: *ind. prez. 3.sg.* 12,40

ORBIRE: s.f.
orbire: *sg. ac.* 10,30

(a se) OSÂNDI: v. IV
(s-)au osândit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,8

OSÂNDIRE: s.f.
osândirea: *sg. nom.* rezum. cap.7

OSEBIT, -Ă: adj./adv.; var. (Înv.) USEBIT, -Ă
usebite: *f. pl. ac.* 9,26

OSPĂȚ: s.n.; var. (În v. și pop.) USPĂȚ; (Reg.) USPEȚ
ospățul: *sg. ac.* 2,28
uspețele: *pl. ac.* 6,4

OSTAȘ: s.m.
ostașilor: *pl. gen./dat.* 5,12; 12,37
ostașu: *sg. nom.* 8,9
ostași: *pl. ac.* 14,39

OSTENEALĂ: s.f.
osteneală: *sg. ac.* 2,27
osteneala: *sg. ac.* 2,28

(a) OȘTI: v. IV
a oști: *inf. prez.* 7,19; 15,17
oștesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.12
să oștească: *conj. prez. 3.pl.* 13,14

OVREI: s.m.
ovreailor: *pl. gen.* 7,31
ovreai: *pl. ac.* 15,38

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac., în sintgama, folosită ca formulă de salut,* ***pace bună*** 1,1
pace: *sg. nom./ac.* 1,4; 4,6; 12,12; rezum. cap.13; 14,10
pacea: *sg. ac.* 3,1; rezum. cap.11
pace: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu pace*** „pașnic" 5,25
păcii: *sg. gen.* 12,4

PARTE: s.f.
partea: *sg. ac.* 1,26; 8,24; 14,15
parte: *sg. ac.* 2,31; 8,30
părțile: *pl. ac.* 3,26; 12,24

PASĂRE: s.f.; var. (În v. și pop.) PASERE
paserilor: *pl. dat.* 9,15; rezum. cap.15; 15,33

PAVĂZĂ: s.f.
pavezelor: *pl. gen.* 5,3
paveze: *pl. ac.* 15,11

PAZĂ: s.f.
paza: *sg. ac.* 3,40

PĂCAT: s.n.
păcat: *sg. ac.* 2,11
păcatele: *pl. nom./ac.* 5,17; 6,15; 7,32; rezum. cap.12; 12,42, 43
păcate: *pl. ac.* 5,18; 12,46
păcatelor: *pl. gen.* 6,14
păcat: *sg. ac., în loc. adj.* ***fără păcat*** 12,42

PĂCĂTOS, -OASĂ: adj./s.
păcătoși: *adj. m. pl. ac.* 4,19
păcătoși: *s.m. pl. ac.* 6,13
păcătosului: *sg. gen.* 13,4
păcătoșilor: *pl. dat.* 14,42

(a) PĂCĂTUI: v. IV
păcătuind: *gerunziu* 7,18

PĂCIUIT: adv.
păciuit: 10,12

PĂMÂNT: s.n.
Pământul: *sg. ac., în sintagma Pământul Făgăduinții* rezum. cap.2
pământ: *sg. ac.* 3,27; 7,28; 8,35; 9,8; 10,4, 25; 13,12; 14,15; 15,5
pământul: *sg. nom./ac.* 5,15, 21
pământului: *sg. gen./dat.* 9,14, 17; 13,7; 14,33

PĂR: s.m.
perii: *pl. ac.* 7,7

(a se) PĂRĂSI: v. IV
părăsind: *gerunziu* 4,11
părăsând: *gerunziu* 4,14
vor părăsi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,11
(s-)au părăsit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,20
părăsește: *ind. pez. 3.sg.* 6,16
a fi părăsit: *pasiv inf. prez.* 7,16
părăsise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,13

PĂRĂSIRE: s.f.
părăsirea: *sg. nom.* rezum. cap.6

PĂRĂSIT, -Ă: adj.
părăsite: *f. pl. ac.* 2,23

(a se) PĂREA: v. III
părându-: *gerunziu* 4,49
părându(-să): *gerunziu* 5,6
(să) părea: *ind. imp. 3.sg.* 9,8

PĂRINTE: s.m.
părinții: *pl. nom./ac.* 1,19; 8,15; 12,39
părinți: *pl. ac.* 1,25; 8,19; 12,24

PĂRINTESC, -EASCĂ: adj.; var. (Înv. și pop.) PĂRINȚESC, -EASCĂ
părinților: *f./n. pl. ac.* 4,15; 12,39
părintesc: *n. sg. ac./dat.* 5,10; 7,8, 21, 27; 12,37; 15,29
părinților: *f. pl. ac., în sintagma* ***părinților legi*** 6,1; 7,2, 24, 37
părințasca: *adj. antep. f. sg. ac.* 14,7

PĂRTAȘ, Ă: s.m./f.
părtaș: *s.m. pl. (cu des.* ***φ****)* *nom.* 4,14
părtaș: *s.m. sg. nom.* 5,20
părtași: *s.m. pl. nom.* 5,27
părtașu: *s.m. sg. nom.* 7,29

PĂȘUNE: s.f.
păsune: *sg. ac.* 12,11

(a) PĂTIMI: v. IV
pătimim: *ind. prez. 1.pl.* 7,18
să pătimească: *conj. prez.* 11,31
a pătimi: *inf. prez.* rezum. cap.14

(a se) PĂTRUNDE: v. III
(s-)au pătruns: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,41
fiind pătrunsă: *pasiv gerunziu* 14,45

(a se) PĂZI: v. IV
păzește: *imperativ 2.sg.* 1,26; 14,36
păzându-: *gerunziu* 3,1
să păzască: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,15; 14,15
să (se) păzască: *conj. prez. 3.pl.* 3,22
păzea: *ind. imp. 3.pl.* 4,14; 10,30
(să) păzea: *ind. imp. 3.pl.* 6,6

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) **PÂNE**
pâni: *pl. ac.* 1,8
pânile: *pl. ac., în sintagma* ***pânile puneriiînainte*** 10,3

(a) PÂNDI: v. IV
pândesc: *ind. prez. 3.pl.* 9,25

PÂNDITOR, -TOARE: s.m./f.
pânditoriu: *s.m. sg. ac.* 3,38

(a se) PÂNGĂRI: v. IV
(să) pângărea: *ind. imp. 3.pl.* 6,4
(să) pângărise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,5

PÂNGĂRIT, -Ă: s.m./f.
pângăriți: *s.m. pl. ac.* 12,23

PÂNTECE: s.n.
pântecele: *sg. ac.* 7,22
pântece: *sg. ac.* 7,27

PÂRÂȘ, -Ă: s.m./f.
pârâșul: *s.m. sg. nom./ac.* 4,1, 5
pârâșilor: *s.m. pl. dat.* 5,12

PÂRÂT, -Ă: adj.
pârât: *m. sg. nom.* rezum. cap.4

PÂRÂTOR, -TOARE: s.m./f.
pârâtori: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.4

(a) PÂRÎ: v. IV
au fost pârâte: *pasiv ind. pf.c. 3.pl.* 6,10
pârându(-să): *gerunziu* 10,13
au pârât: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,21
pârât au fost: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* 14,37

(a) PEDEPSI: v. IV
să pedepsească: *conj. prez. 3.sg.* 6,14

PEDEAPSĂ: s.f.
pedeapsă: *sg. ac.* 4,38, 48
pedeapse: *pl. ac.* 7,36

PEDESTRAȘ: s.m.
pedestrașilor: *pl. gen.* 11,4
pedestrași: *pl. ac.* 11,11; 12,20, 33; 13,2

PERS: s.m. (Înv.) „persan"
pearsilor: *pl. gen.* 1,33

PEȘTERĂ: s.f.
peșterii: *sg. gen.* 2,5
peșteri: *pl. ac.* 6,11; 10,6

(a) PETRECE: v. III
petrecea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,27; 9,29; 14,25
să petreacă: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.9
a petreace: *inf. prez.* 11,23; 12,2

PETRECERE: s.f.
petreacerii: *sg. gen.* 4,13
petreaceri: *sg. gen.* 6,23

PIATRĂ: s.f.
pietri: *pl. ac.* 1,16; 4,41
pietrile: *pl. nom./ac.* 1,31; 10,3
piatră: *sg. ac.* 14,46

(a) PICĂTURI: v. IV (Trans.) „a picura"(cf. **Indice** Ioil)
picăturind: *gerunziu* 8,27

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. ac.* 3,25
picioarelor: *pl. gen.* 7,4

PIELE: s.f.
pielea: *sg. nom.* 7,4, 7

PIEIRE: s.f.; var. **PIERIRE**
perirea: *sg. nom./ac.* 5,8, 13; 8,3
perire: *sg. ac.* 6,12, 19, 28; 13,6
periri: *pl. nom.* rezum. cap.7

(a se) PIERDE: v. III
pierde: *ind. prez. 3.sg.* 3,39
pierzi: *ind. prez. 2.sg.* 7,9
a pierde: *inf. prez.* rezum. cap.9
(să) pierde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13

PIERDERE: s.f.
pierderea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,26

(a) PIERI: v. IV
au perit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,9; 8,19
perind: *gerunziu* 7,20

PILDĂ: s.f.
pildă: *sg. ac.* 6,28
pilda: *sg. ac.* 6,31

(a se) PITULA: v. I
au pitulat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,19
(să) pitula: *ind. imp. 3.sg.* 10,37

PITULAT, -Ă: adj.
pitulați: *m. pl. nom.* 6,11

PLATOȘĂ: s.f.
platoșe: *pl. ac.* 5,3

(a) PLĂCEA: v. II
au plăcut: *ind. pf.c. impers.* 1,20
place: *ind. prez. 3.sg.* 15,21

(a) PLĂTI: v. IV
vei plăti: *ind. viit.I. 2.sg.* 7,36
va plăti: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,36

PLÂNGERE: s.f.
plângere: *sg. ac.* 11,6; 13,12

(a se) PLECA: v. I
plecându(-să): *gerunziu* 4,37; 7,25, 27
să (să) pleace: *conj. prez. 3.pl.* 8,16
(s-)au plecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,20

PLECAT, -Ă: adj. „supus cuiva"
plecat: *m. sg. nom.* 14,24

PLIN, -Ă: adj.
plin: *n. sg. nom./ac.* 2,27; 6,5; 7,21
plină: *f. sg. nom.* 3,6, 30; 6,4
pline: *f. pl. nom.* 4,40
plini: *m. pl. nom.* 10,30

(a) PLINI: v. IV
a plini: *inf. prez.* 3,8; 15,5
să plinească: *conj. prez. 3.sg.* 8, 10
să plinesc: *conj. prez. 1.sg.* 11,17
va plini: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,29
neplinind: *gerunziu* rezum. cap.4

PLINIRE: s.f.
plinirea: *sg. ac.* 6,14

POARTĂ: s.f.
poarta: *sg. ac.* 1,8; 14,41
porțile: *pl. ac.* 10,36

PODOABĂ: s.f.
podoabele: *pl. ac.* 2,2
podoabă: *sg. ac.* 2,30; 15,13
podoaba: *sg. ac.* 5,16

(a se) POFTI: v. IV
poftiți: *ind. prez. 2.pl.* 2,15
poftea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,16; 11,17; 12,24
au poftit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,19
poftindu(-)(-să): *gerunziu* 7,10
a **pofti:** *inf. prez.* 11,24
poftindu-: *gerunziu* 13,6
poftind: *gerunziu* 14,41

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi (a se) COBORÎ

POMENIRE: s.f.
pomenirea: *sg. ac.* 6,31; 7,20; rezum. cap.15

PORC: s.m.
porc: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,18; rezum. cap.7; 7,1

(a se) PORNI: v. IV
au pornit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,8; 12,27; 14,16
pornise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,23
pornind: *gerunziu* 4,21; 5,9
fiind **porniți:** *pasiv gerunziu* 6,21
pornesc: *ind. prez. 3.pl.* 14,6
pornindu(-să): *gerunziu* 14,27

PORNIRE: s.f.
pornirea: *sg. nom./ac.* 1,7; 15,17
pornire: *sg. ac.* 5,1; 9,7; 10,16

PORNITOR, -TOARE: *s.m./f.* „inițiator"
pornitoriu: *s.m. sg. nom.* 4,1

PORUNCĂ: s.f.
poruncile: *pl. ac.* 1,4; 2,2
porunci: *pl. ac.* 3,7; 4,25; 14,13
porunca: *sg. ac.* 3,8; rezum. cap.4; 7,30; rezum. cap.13; 14,29
poruncă: *sg. nom./ac.* 6,8; 10,8

(a) PORUNCI: v. IV
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,21, 31; 2,1, 4; 5,12, 25; 7,3, 4, 5; 9,4; 12,5; 13,4, 6, 10; 14,22, 31; 15,3, 4, 30, 33
poruncește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; 4,38
poruncindu-: *gerunziu* 5,24
poruncise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,21
poruncind: *gerunziu* 9,7; 14,16
a **porunci:** *inf. prez.* 9,8; 14,27
am poruncit: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,20
poruncesc: *ind. prez. 1.sg.* 15,5

PORUNCIT, -Ă: adj.
poruncite: *n. pl. ac.* 3,13

POST: s.n.
posturi: *pl. ac.* 13,12

(a se) POTICNI: v. IV
(să) potihnea: *ind. imp. 3.sg.* 13,19

POTRIVNIC, -Ă: adj./s.; var. (Înv. și reg.) PROTIVNIC, -Ă
protivnicile: *adj. antep. f. pl. ac.* 6,12
(ceale) protivnice: *s.n. pl. ac.* 6,16
protivnicii: *s.m. pl. ac.* 10,21; 15,16
protivnicilor: *s.m. pl. gen./dat.* 10,26, 29, 30; 14,17

(a) POVĂȚUI: v. IV
povățuindu-: *gerunziu* 4,40
povățuind: *gerunziu* 5,15; 10,29
povățuia: *ind. imp. 3.sg.* 9,23

POVĂȚUITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) POVĂȚUITORIU (Înv.) „conducător"
povățuitori: *s.m. sg.(cu [r] muiat) nom.* 3,5
povățuitoriul: *s.m. sg. nom./ac.* 4,4; 10,28
povățuitori: *s.m. pl. ac.* 8,22
povățuitoriu: *s.m. sg. nom.* 8,23; 10,14; 12,36

POVESTE: s.f.
poveștile: *pl. ac.* 2,25
poveaste: *sg. ac.* 6,17

(a) POVESTI: v. IV
au povestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,20; 3,9
vom povesti: *ind. viit.I. 1.pl.* 10,10

POVESTIRE: s.f.
povestirea: *sg. ac.* 2,33

PRADĂ: s.f.
prăzi: *pl. ac.* 8,30

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac.* 6,6; 10; 15,37
praznicul: *sg. ac., în sintagmele* ***praznicul*** *corturilor* (vezi CORT)/ *praznicul* ***cinzecilor*** (vezi CINCIZECI) 10,6; 12,32
praznic: *sg. ac., în sintagma săptămânii cea de* ***praznic*** (vezi SĂPTĂMÂNĂ) 10,31

(a) PRĂJI: v. IV
a **prăji:** *inf. prez.* 7,5

PRĂPASTIE: s.f.; var. (Înv.) PRĂPASTE
prăpaste: *sg. ac.* 13,5

(a) PRĂPĂDI: v. IV
au prăpădit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,10; 10,2; 12,15
a **prăpădi:** *inf. prez.* 9,15

(a se) PRĂZNUI: v. IV
să **prăznuiască:** *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.1; 10,8
prăznuiți: *imperativ 2.pl.* 1,9
au prăznuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,12; 10,6; 12,38
prăznuindu(-să): *gerunziu* 4,18
prăznuiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
prăznuia: *ind. imp. 3.pl.* 6,7
prăznuind: *gerunziu* 6,11

PRĂZNUIRE: s.f.
prăznuire: *sg. ac.* rezum. cap.10; rezum. cap.15; 15,36

PREAÎNALT: s.m. „Dumnezeu"
(Cel) Preaînalt: *s.m. sg. ac.* 3,31

PREAJMĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) PREJMĂ
prejma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în prejma*** 15,33

PREANELEGIUIT, -Ă: s.m./f.
preanelegiuite: *s.m. sg. voc.* 7,9

PREASFINȚIT, -Ă: adj.; var. (Înv.) PREOSFINȚIT, -Ă
preaosfințite: *f. pl. ac.* 6,28

PREDOSLOVIE: s.f.
predoslovie: *sg. ac.* 2,33

PREOT: s.m.
preoţi: *pl. gen.* 1,10
preoţilor: *pl. gen./dat.* 1,13, 20, 35; 3,4
preoţii: *pl. nom.* 1,15, 19, 23, 30, 33; 3,15; 4,14; 14,31, 34; 15,31
preotul: *sg. nom.* 1,21
preot: *sg. gen.* 3,21
preotului: *sg. gen./dat.* 3,33; 4,13

PREOŢESC, -EASCĂ: adj.
preoţeşti: *f. pl. ac.* 3,15

PREOŢIE: s.f.
preoţiia: *sg. ac.* 2,17; 11,3
preoţie: *sg. ac.* 4,25, 29

(a se) PREPUNE: v. III „a suspecta", „a bănui"
să **(se) prepuie:** *conj. prez. 3.sg.* 3,32
(s-)au prepus: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,11

PREPUS: s.n. (Înv. şi pop.) „suspiciune", „îndoială"
prepus: *sg. ac.* 4,34; 12,4

(a) PRESĂRA: v. I; var. (Înv.) **(a)** PRĂSĂRA
prăsărând: *gerunziu* 10,26

PRĂSĂRAT, **-Ă:** adj.; var. (Înv.) PRĂSĂRAT, **-Ă**
prăsăraţi: *m. pl. nom.* 14,15

PRESUS: adv.
(mai) presus: 7,39

PRETUTINDENI: adv.; var. (Înv. şi reg.) PRETUTINDINI
pretutindini: 8,7, 25

PRIBEAG, **-Ă:** adj./s.
pribeag: *adj. m. sg. nom.* 4,26; 5,9
pribeagul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.13

(a) PRIBEGI: v. IV
pribe**jind:** *gerunziu* 5,7

PRICINĂ: s.f.
pricină: *sg. ac.* 4,28, 35; 8,26; 12,40
pricina: *sg. nom./ac.* 4,47, 48; 11,19; 12,4; 13,4, 26

PRIETEN: s.m.; var. (Înv.) PRIIATIN
priiatinii: *pl. nom./ac.* 1,14; 10,13
prietinii: *pl. ac.* 3,31
priiatin: *sg. nom./ac.* 7,24; 8,9; 11,14
priiatini: *pl. nom./ac.* 8,1; 14,11

PRIETENIE: s.f.; var. (Înv.) **PRIIATENIE**
priiatenie: *sg. ac.* 4,22; 6,21, 22; rezum. cap.14; 14,20
priiateniii: *sg. gen.* 13,25; 14,27

PRIETENIRE: s.f.
priiatenirea: *sg. ac.* 4,11

PRIHANĂ: s.f.
prihană: *sg. ac.* 6,25

PRILEJ: s.n.
prilej: *sg. ac., în sintagma* ***vreame cu prilej*** 4,32; 14,5
prileju: *sg. ac.* 14,29

PRIMEJDIE: s.f.
primejdii: *pl. ac.* 1,11; 2,19
primejdiia: *sg. ac.* 4,4
primejdiii: *sg. dat.* 11,7
primejdie: *sg. ac.* 15,17

PRIMEJDIOS, -OASĂ: adj.
primejdioasa: *adj. antep. f. sg. nom.* 4,16

(a) PRIMI: v. IV
priimeaşte: *imperativ 2.sg.* 1,26; 7,29; 15,16
a **priimi:** *inf. prez.* 6,20
au priimit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,8
să priime**ască:** *conj. prez. 3.sg.* 7,29

PRIMPREJUR: adv.; var. **PRINPREJUR**
prinprejur: 13,5

(a se) PRINDE: v. III
prinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,26
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,11; 12,28
a **prinde:** *inf. prez.* 10,24; 12,35
prinzând: *gerunziu* 11,2; 12,16
(s-)au prins: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,21
a **(să) prinde:** *inf. prez.* rezum. cap.14
să prinză: *conj. prez. 3.sg.* 14,13
(să) prindea: *ind. imp. 3.sg.* 14,41

PRINS, -Ă: adj.
prinşi: *m. pl. nom.* 7,1

(a se) PRISTĂVI: v. IV; var. (Înv.) **(a se)** PRESTĂVI (Înv. şi reg.) „a muri"
(s-)au prestăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,40

PRIVEGHERE: s.f.
privegheri: *pl. ac.* 2,27

(a) PRIVI: v. IV
priveaşte: *imperativ 2.sg.* 1,27
privind: *gerunziu* 7,15, 20
să priveşti: *conj. prez. 2.sg.* 7,28

(a) PROBOZI: v. IV (Înv. şi pop.) „a face de ruşine"
probozea: *ind. imp. 3.sg.* 7,24

(a) PROPOVĂDUI: v. IV; var. (Înv.) **(a)** PROPO**VEDUI**
au propoveduit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.8
propoveduia: *ind. imp. 3.sg.* 8,36
va **propovedui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,17

(a se) PROSLĂVI: v. IV
proslăvea: *ind. imp. 3.sg.* 3,30
(s-)au proslăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,32

PROROC: s.m.
prorocul: *sg. nom.* 2,1, 4; rezum. cap.15; 15,14
prorocilor: *pl. gen.* 2,13
proroci: *pl. ac.* 15,9

PRUNC: s.m.
pruncilor: *pl. gen.* 5,13; 8,4
pruncii: *pl. ac.* 6,10; 12,3, 21

PRUNCIE: s.f.
pruncie: *sg. ac.* 6,23; 15,12

(a) PSĂLMUI: v. IV (Înv.) „a psalmodia"; „a cânta"
psălmuia: *ind. imp. 3.pl.* 1,30

(a se) PUNE: v. III
am pus: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,8
puindu-: *gerunziu* 1,15; 3,27
era **puse:** *ind. imp. 3.pl.* 1,21; 5,16

a fi puse: *pasiv inf. prez.* 3,10
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,15; 10,3; 11,18; 13,23
pusease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,15
era pus: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 3,31
a pune: *inf. prez.* 4,12; 11,23; 14,41
fiind pus: *pasiv gerunziu* 5,24
[sânt] pus: *pasiv ind. prez. 1.sg.* 9,21
să puie: *conj. prez. 3.pl.* 12,39
va pune: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,3
era puşi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 13,15
(s-)au pus: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,21
[fiind]puş: *pasiv gerunziu* 15,20

PUNERE: s.f.
punerii: *sg. gen., în sintagma* ***pânile punerii-înainte*** 10,3

PUNTE: s.f.
punţi: *pl. ac.* 12,13

(a) PURCEDE: v. III
purcegând: *gerunziu* 4,3
purcezând: *gerunziu* 5,11; 10,27; 11,8
purcesease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,26
au purces: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 12,4, 20; 13,26

(a se) PURTA: v. I
(să) poartă: *ind. prez. 3.sg.* 14,30
a **(să) purta:** *inf. prez.* 2,4
purta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,9; 4,19, 35; 5,16; 7,20; 13,25; 14,28
(să) purta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,28; 8,7; 9,8; 12,14
purtase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 4,19; 9,28
purtând: *gerunziu* 4,23, 25; 6,4; 11,1
am purtat: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,27
purta: *inf. prez. fără* **a** 9,10, 12
(să) va purta: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,27
(s-)au purtat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 12,30; 14,25
purtându(-să): *gerunziu* 13,16

PURTĂTOR, **-TOARE:** adj./s.
purtătoriul: *adj. antep. n. sg. ac., în sintagma* ***purtătoriul scaun*** „lectică" 3,27
purtătoarea: *s.f. sg. ac.* (aici) „lectică" 9,8

PURURI: adv.; var. PURUREA
pururea: 13,10; 14,24, 34; 15,7, 40

PUS, **-Ă:** adj.
puse: *f. pl. ac.* 3,15
pusă: *f. sg. ac.* 12,45

PUSTIU, **-IE:** adj.
pustiiu: *n. sg. ac.* rezum. cap.5; 5,27

(a) PUTEA: v. II
să poată: *conj. prez. 3.pl.* 2,26
poate: *ind. prez. 3.sg.* 8,18
au putut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,6; 11,18
a putea: *inf. prez.* 4,6; 8,36
voiu putea: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,26
putându-: *gerunziu* 6,30
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,4
putea: *ind. imp. 3.sg.* 9,10; 12,21; 14,29; 15,17
putând: *gerunziu* 9,12
neputând: *gerunziu* 3,5; rezum. cap.14

PUTERE: s.f.
putearea: *sg. ac.* 3,6, 24, 28, 34; 9,17; 11,4; 12,28; 13,14; 14,18; rezum. cap.15; 15,21
puteare: *sg. nom./ac.* 3,26, 29, 38; 7,16, 17; 9,8; 10,17, 28
puterii: *sg. gen./dat.* 4,9; 4,24; 8,7
puteri: *pl. ac.* 15,12

PUTERNIC, **-Ă:** adj./s.
(cei) puternici: *s.m. pl. nom.* 9,25
puternic: *s.m. sg. nom.* 15,3
putearnică: *adj. f. sg. ac.* 14,1
putearnic: *adj. m. sg. nom.* 15,4, 5

PUTINŢĂ: s.f.
putinţă: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu putinţă*** 3,6

PUTOARE: s.f.
putoare: *sg. ac.* rezum. cap.9
putoarea: *sg. ac.* 9,9, 12
putoarei: *sg. gen.* 9,10

PUŢ: s.n.
puţu: *sg. nom.* 1,19

PUŢIN, -Ă: pron. nehot./adj./adv.; var. (Înv.) **PUŢÂN, -Ă**
puţâni: *pron. nehot. m. pl. ac.* 1,15; 14,30
puţine: *pron. nehot. n. pl. nom.* 6,17
puţini: *pron. nehot. m. pl. nom.* 12,34
puţini: *adj. m. pl. nom.* 2,22
puţână: *adj. f. sg. nom./ac.* 3,14; 6,25
(mai) puţini: *adj. m. pl. ac.* 5,5; 12,4
puţâni: *adj. m. pl. nom.* 5,14
puţină: *adj. f. sg. nom./ac.* 7,36; 11,1; 15,19
puţine: *adj. f. pl. ac.* 8,6
(mai) puţână: *adj. f. sg. nom.* 15,18
puţân: *adv.* 3,30
puţin: *adv* 5,17; 6,29; 7,33; 9,10; 10,6; 13,11
puţin: *adv. în loc. adv.* ***nu mai puţin*** 8,9; 10,17; 15,27
(mai) puţin: *adv.* 15,39

PUŢINEL: adv.
puţinel: 14,8

R

RAMURĂ: s.f.
ramuri: *pl. ac.* 10,7

RANĂ: s.f.
rane: *pl. ac.* 3,26; 6,30; 8,24; 14,45
rană: *sg. ac.* 9,5, 11; 14,43

(a) RĂBDA: v. I
rabd: *ind. prez. 1.sg.* 6,30
rabdă: *ind. prez. 3.pl.* 14,6
răbdând: *gerunziu* 6,14; 7,17
răbdăm: *ind. prez. 1.pl.* 7,32

RĂBDARE: s.f.
răbdare: *sg. ac.* 6,20

(a se) RĂCORI: v. IV
a **(să) răcori:** *inf. prez.* 4,46

(a se) RĂDICA: v. I; vezi **(a se)** RIDICA

RĂMAS, **-Ă:** adj./s.
rămasă: *adj. f. sg. ac.* 1,31
(ceale) rămase: *s.n. pl. ac.* 8,28

(a) RĂMÂNE: v. III; var. **(a)** RĂMÂNEA: v. II
rămânea: *ind. imp. 3.sg.* 4,50
au rămas: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,1, 26
rămăsease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 12,2

RĂMÂNERE: s.f.
rămâneare: *sg. ac.* rezum. cap.8
rămânerea: *sg. ac.* 14,38

(a se) RĂNI: v. IV
(să) rănea: *ind. imp. 3.sg.* 3,16
(să) răni: *inf. prez. fără a* 8,36

RĂNIT, **-Ă:** adj.
răniți: *m. pl. nom.* 4,42; 11,12

(a) RĂPI: v. IV
a **răpi:** *inf. prez.* rezum. cap.3

RĂPIRE: s.f.
răpire: *sg. ac.* 9,15

RĂPOSAT, **-Ă:** s.m./f.; var. (Înv. și reg.) RĂPĂUSAT
răpă**usatului:** *s.m. sg. gen.* 4,37

(a) RĂPȘTI: v. IV (Înv. și reg.) „a se răsti"
au răpștit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,39

(a) RĂSĂRI: v. IV
să răsară: *conj. prez. 3.sg.* 14,22

RĂSĂRIT: s.n.; var. (Înv. și reg.) RĂSĂRITĂ
răsărita: *sg. ac., în sintagma răsărita soarelui* 10,28

(a se) RĂSIPI: v. IV; vezi **(a se) RISIPI**

RĂSIPIRE: s.f.; vezi RISIPIRE

RĂSIPIT, -Ă: adj.; vezi **RISIPI, -Ă**

(a) RĂSPLĂTI: v. IV
răsplătindu-: *gerunziu* 4,38

RĂSPLĂTIRE: s.f.
răsplătire: *sg. ac.* 8,33

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunzând: *gerunziu* 1,23; 7,8; 15,4, 14, 23
au **răspuns:** *ind. pf.c. 3.sg.* 6,23; 14,6

RĂSPUNS: s.n.
răspuns: *sg. ac.* 2,4
răspunsuri: *pl. ac.* 4,23

(a) RĂSUFLA: v. I
răsuflând: *gerunziu* 7,5; 14,45
răsuflase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 13,11

(a) RĂTĂCI: v. IV
să rătăc**ească:** *conj. prez. 3.pl.* 2,2
(nu) rătăci: *imperativ prohib. 2.sg.* 7,18

RĂU, REA: adj./s./adv.
răul: *s.n. sg. ac.* 1,25
rău: *s.n. sg. nom./ac.* 3,39; 5,6
rău: *adv.* 4,1; 9,28
rău: *adj. n. sg. nom.* 14,22
rea: *adj. f. sg. nom./ac.* 1,5; 6,3
reale: *s.n. pl. ac.* 7,34; 8,34; 10,4
realele: *s.n. pf. ac.* 14,27

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) RĂOTATE
răo**tățile:** *pl. ac.* 3,1; 10,10
răo**tate:** *sg. ac.* 3,32; 4,50; 9,6; 12,3
răotăților: *pl. dat. adn.* 4,1; 5,20
răotatea: *sg. ac.* 4,4, 47; 7,31
răotăților: *s.f. pl. gen.* 6,3; 13,4

RĂZBOI: s.n.
războiul: *sg. ac.* 2,14; 8,20
războaie: *pl. ac.* 2,21; 10,10; 14,6
războiului: *sg. gen.* 8,9; 10,28
război**u:** *sg. nom./ac.* rezum. cap.10; 10,29; 15,1
războiului: *sg. dat. adn.* 12,36
războa**iele:** *pl. ac.* 14,18

(a) RĂZBOI: v. IV
războia: *ind. imp. 3.sg.* 10,14
a **războ**i: *inf. prez.* 10,15
au **războit:** *ind. pf.c. 3.sg.* 13,23

(a) RĂZVRĂTI: v. IV
au **răzvrătit:** *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.4

RĂZVRĂTIRE: s.f.
răzv**rătirea:** *sg. ac.* 14,8

RĂZVRĂTIT, **-Ă:** adj.
răzvrătite: *f. pl. ac.* 4,11

RÂMLEAN: s.m.
râmleani: *pl. ac.* 4,11
râm**leanilor:** *pl. gen./dat.* 8,10, 36; rezum. cap.11; 11,34
râm**leanii:** *pl. nom.* 11,34

RÂND: s.n.
rânduri: *pl. ac.* 5,3
rândurilor: *pl. dat. adn.* 8,22

(a se) RÂNDUI: v. IV
a **rândui:** *inf. prez.* 2,31; 3,14; 4,9
au **rânduit:** *ind. pf.c. 3.sg.* 3,33; 8,10, 22; 10,11, 12; 13,14; 14,15, 21; 15,9
fusease rânduite: *pasiv ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,11
să (se) **rânduiască:** *conj. prez. 3.pl.* 4,19
(s-)au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,22
am rânduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,25
rânduiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10
rânduind: *gerunziu* 11,25; 12,20; rezum. cap.15
rânduindu-: *gerunziu* rezum. cap.13; 14,12
era **rânduit:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.14
să rând**uiască:** *conj. prez. 3.sg.* 14,13
a **fi rânduit:** *pasiv inf. prez.* 14,26
fiind rânduită: *pasiv gerunziu* 15,20

RÂNDUIALĂ: s.f.
rânduială: *sg. ac.* 4,6
rânduieli: *pl. ac.* 4,11; 8,17
rânduialele: *pl. ac.* 4,16; 6,9
rânduieli: *sg. gen.* 6,23
rânduiala: *sg. ac.* 9,27; 11,24, 25

RÂNDUIT, **-Ă:** adj.
rânduit: *m./n. sg. nom./ac.* 3,4; 4,31; 8,26
rânduita: *f. sg. ac.* 3,14
rânduite: *f. pl. ac.* 8,36

(a) RÂVNI: v. IV; var. (Înv. și reg.) **(a)** RĂVNI
răvnindu-: *gerunziu* rezum. cap.4
răvnea: *ind. imp. 3.sg.* 4,7, 16

RÂVNITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. și reg.) RÂVNITORIU
râvnitoriul: *s.m. sg. ac.* 4,2

(a se) REZEMA: v. I; var. **(a se)** RĂZIMA
(să) razimă: *ind. prez. 3.pl.* 14,5

REZEMAT, **-Ă:** adj.; var. RĂZIMAT, **-Ă**
răzimați: *m. pl. nom.* 12,13

(a se) RIDICA: v. I; var. (Înv.) **(a se)** RĂDICA
a **rădica:** *inf. prez.* 2,13

râdicându-: *gerunziu* 3,20; 15,32
rădicându(-să): *gerunziu* 15,6
râdicând: *gerunziu* 15,10

(a se) **RISIPI:** v. IV; var. (Înv. și reg.) (a se) RĂSIPI
râsipindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.6
să risipească: *conj. prez. 3.sg.* 14,13

RISIPIRE: s.f.; var. (Înv. și reg.) **RĂSIPIRE**
răsipirea: *sg. ac.* 1,27; rezum. cap.14

RISIPIT, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) **RĂSIPIT, -Ă**
răsipite: *f. pl. ac.* 8,17

ROB, ROABĂ: s.m./f.
robilor: *s.m. pl. gen.* 8,11
robi: *s.m. pl. ac.* 8,11

(a) **ROBI:** v. IV
robind: *gerunziu* rezum. cap.5
[era] robiți: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 5,14

ROBIE: s.f.
robiii: *sg. gen.* rezum. cap.1
robiia: *sg. ac.* rezum. cap.2; 8,10, 36

RUDENIE: s.f.
rudeniilor: *pl. gen.* 5,6
rudeniia: *sg. nom./ac.* 5,9; 11,1, 35
rudenii: *pl. ac.* 8,1; 15,18

(a se) **RUGA:** v. I
(mă) rog: *ind. prez. 1.sg.* 6,12
rogu(-): *ind. prez. 1.sg.* 7,28; 9,26
rog: *ind. prez. 1.sg.* 14,9
(să) roagă: *ind. prez. 3.sg.* 15,14
rugându(-ne): *gerunziu* 1,6
(ne-)am rugat: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,8
(să) ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2, 10; 3,20; 5,4; 8,14; 9,13; 10,4, 25; 11,6
(s-)au rugat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,10; 12,42; 15,24
rugându(-să): *gerunziu* 3,18, 33; 10,16; rezum. cap.13; rezum. cap.15; 15,12, 27
ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,31; 4,34; 6,21; 8,16; 13,3; 14,15
au rugat *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,29; 14,25
rugat-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,3
a ruga: *inf. prez.* 12,44, 46
rugând: *gerunziu* 13,23

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunea: *sg. nom.* rezum. cap.1; 1,24
rugăciunile: *pl. ac.* 1,5; rezum. cap.3
rugăciune: *sg. nom./ac.* 1,23; 3,18; 8,29; 10,27; 15,26
rugăciuni: *pl. ac.* rezum. cap.3; 10,16; 12,24, 42
rugăciunei: *sg. dat.* 11,15

RUGĂMINTE: s.f.
rugăminte: *sg. ac.* 9,18

(a) **RUPE:** v. III; var. (În v. și reg.) (a) **RUMPE**
să rumpă: *conj. prez. 3.pl.* 13,25
a rumpe: *inf. prez.* 14,41
rumpând: *gerunziu* 14,43

RUȘINAT, -Ă: adj.
rușinat: *m. sg. nom.* 11,12

RUȘINE: s.f.
rușine: *sg. ac.* 9,2

RUȘINOS, -OASĂ: adj.
rușinos: *m. sg. nom.* 15,12

S

SABIE: s.f.
sabiile: *pl. ac.* 5,3
sabiia: *sg. ac.* 12,6
sabiilor: *pl. gen.* 12,22
sabie: *sg. ac.* 14,41; 15,15, 16

SĂGEATĂ: s.f.
săgeților: *pl. gen.* 5,3
săgeți: *pl. ac.* 10,30; 12,27

SĂLAȘ: s.n.
sălaș: *sg. ac.* 8,33
sălașele: *pl. ac.* 12,12

SĂLBATIC, -Ă: adj.; var. **SĂLBATEC, -Ă**
sălbatecă: *f. sg. ac.* 4,25; 5,11
sălbatece: *f. pl. ac.* 11,8

SĂLBĂTICEȘTE: adv.; var. (Înv.) **SĂLBĂTĂCEȘTE**
(mai) sălbătăceaște: 14,30
sălbătăceaște: 15,2

SĂLBĂTICIRE: s.f.; var. (Pop.) **SĂLBĂTĂCIRE**
sălbătăcirea: *sg. ac.* 15,21

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânța: *sg. ac.* 7,17; 8,9

SĂNĂTATE: s.f.
sănătate: *sg. ac.* 1,1, 10; 11,16

SĂNĂTOS, -OASĂ: adj.
sănătoși: *m pl. nom.* 9,19, 20; 11,33

(a) **SĂPA:** v. I
voiu săpa: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,33

SĂPTĂMÂNĂ: s.f.
săptămânii: *sg. gen., în sintagma săptămânii cea de praznic* „Sărbătoarea Săptămânilor, care se prăznuia la șapte săptămâni după Paști"; „se mai numește și *sărbătoarea recoltei* și *ziua primelor roade*. Mai târziu s-a numit sărbătoarea Rusaliilor, pentru că era sărbătorită în a cincizecea zi de la sabatul care inițiia sărbătoarea Paștilor. Ea consta dintr-o convocație și aducerea de jertfe" (Cf. DB, p.1170) 12,31

SĂRAC, -Ă: s.m./f.
săracilor: *s.m. pl. gen./dat.* 3,10; 8,28, 30

SĂRBĂTOARE: s.f.
sărbătoarea: *sg. ac.* 6,7

(a se) **SĂVÂRȘI:** v. IV
(mă) voiu săvârși: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,28
săvârșindu(-să): *gerunziu* 7,13
(s-)au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,41; rezum. cap.9
au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg.*,10,13
săvârșind: *gerunziu* 12,18

SĂVÂRȘIRE: s.f.
săvârșirii: *sg. gen.* 2,9

SĂVÂRȘIT: s.n. (În v.) „sfârșit"
săvârșitul: *sg. nom.* 15,40

SĂVÂRȘIT, -Ă: adj.
săvârșită: *f. sg. ac.* 3,32

SÂMBĂTĂ: s.f. „ziua de odihnă la mozaici"; reprezintă echivalarea cuvântului *sabat*, „ziua a șaptea a săptămânii, în care orice activitate trebuia întreruptă, după cum însuși Dumnezeu se odihnise în această zi, după încheierea actului creației"
sâmbetei: *sg. gen.* 5,25; 6,11; 8,26; 15,1
sâmbetele: *pl. ac.* 6,6
sâmbăta: *sg. ac.* rezum. cap.6; 8,27; 12,39
sâmbătă: *sg. ac.* 8,28
sâmbetelor: *pl. gen.* 15,3

SÂNGE: s.n.
sânge: *sg. ac.* 1,8; 14,18, 46
sângelui: *sg. gen.* 8,3
sângele: *sg. ac.* 12,16; 14,45

(a se) SÂRGUI: v. IV
sârguindu(-ne): *gerunziu* 2,29
(să) sârguia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,14; 12,23
să (se) sârguiască: *conj. prez. 3.pl.* 8,16
sârguindu(-să): *gerunziu* 8,30
sârguind: *gerunziu* 9,14; 10,17

SÂRGUIRE: s.f.
sârguire: *sg. nom.* 4,16
sârguirea: *sg. ac.* 4,41; 11,23

SÂRGUITOR, -TOARE: s.m./f.
(cei) sârguitori: *s.m. pl. nom.* 2,26

SCAUN: s.n.
scaun: *sg. ac., în sintagma* ***purtătoriul scaun*** „lectică" 3,27
scaune: *pl. nom.* 14,21

(a) SCĂPA: v. I
va scăpa: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,38
scăpa: *inf. prez.* 6,26
vei scăpa: *ind. viit.I. 2.sg.* 7,31
scăpând: *gerunziu* rezum. cap.8; 10,18
scăpase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 8,33; 12,6
a scăpa: *inf. prez.* 9,22
au scăpat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,32; 11,12; 12,35

SCĂPARE: s.f.
scăpare: *sg. ac.* 5,9

SCHILAV, -Ă: ad j.; var. **CHILAV, -**Ă (Pop.) „schilod"
chilav: *m. sg. nom.* 7,5

SCHIMBAT, -Ă: adj.
schimbată: *f. sg. nom.* 3,16

SCHINOPEGHIE: s.f. „praznicul corturilor" (după lat. *scenophegiae*)
schinopeghii: *sg. gen., în sintagma* ***zioa schinopeghii*** 1,18

SCHITOPOLITEAN: s.m. „locuitor al cetății Schitopolis, «care de la Ierusalim era de șase sute de stadii» (2Mac 12,29)"
schitopoliteani: *pl. ac.* 12,30

SCIT: s.m.; var. (Înv.) **SCHIT**
schite: *pl. ac.* 4,47
schitelor: *pl. gen.* 12,29

SCLIPIRE: s.f.
sclipirea: *sg. nom.* 5,3

(a se) SCOATE: v. III
a scoate: *inf. prez.* 1,21
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,19; 3,27; 7,10; 8,1
(s-)au fost scos: *ind. m.m.c.pf. perifr. 3.sg.* 4,39
(mă) voiu scoate: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,26
a fi scoase: *pasiv inf. prez.* 6,29

SCOS, -OASĂ: adj.
scoase: *f. pl. ac.* 5,3

(a) SCRIE: v. III
scriu: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.1
am scris: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,7; 2,16; 9,25
a scrii: *inf. prez.* 4,9; 11,37
au scris: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,8; 9,18; 11,15; 14,27
scriind: *gerunziu* rezum. cap.9
era scrise: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 11,16

SCRIITOR, **-TOARE:** s.m./f.
scriitorii: *s.m. pl. ac.* 6,18

SCRISOARE: s.f.
scrisorile: *pl. nom./ac.* 2,13; rezum. cap.11; 11,17

SCRIPTURĂ: s.f.
scriptura: *sg. nom.* 2,4

(a se) SCULA: v. I
(să) sculase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,40
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,45

(a) SCURTA: v. I
a scurta: *inf. prez.* 2,24, 27, 33
scurtând: *gerunziu* 10,10

SCURTARE: s.f.
scurtării: *sg. gen./dat.* 2,29, 32
scurtarea: *sg. ac.* 2,32

SCUTINȚĂ: s.f. (Înv. și reg.) „adăpost"
scutinții: *sg. gen.* 4,34

SEC, SEACĂ: adj.; var. (Înv. și reg.) **SĂC,** SACĂ
săc: *n. sg. ac.* 1,19

(a) SEMĂNA: v. I; var. (Pop.) **(a)** SĂMĂNA
sămânând: *gerunziu* 7,21

SEMEȚIRE: s.f.; var. **SUMEȚIRE** „trufie"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Ion Budai-Deleanu, *Lexicon românesc-nemțesc și nemțesc-românesc*, În patru tomuri. [Manuscris din 1818; Bibl. Academiei Române, cotele 3728 – 3731].
sumețirea: *sg. ac.* 5,21

SEMN: s.n.; var. (Înv. și pop.) SĂMN
sămn: *sg. ac.* 3,9; 13,15
sămnul: *sg. nom./ac.* 8,23; 15,35
seamne: *pl. ac.* 14,15

(a) SERBA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a)** SĂRBA
sărbând: *gerunziu* 5,25

SFAT: s.n.
sfatul: *sg. ac.* 1,13; 4,39; 15,5
sfatului: *sg. dat.* 11,27
sfat: *sg. ac.* 14,5, 20; 15,36
sfaturi: *pl. ac.* 14,5

(a se) SFĂTUI: v. IV
sfătuindu(-vă): *gerunziu* 11,36
(s-)ar sfătui: *cond. prez. 3.pl.* 14,21

SFÂNT, -Ă: adj./s.
sfântul: *adj. antep. sg. ac.* 1,7

sfintei *adj. antep. f. sg. gen.* 1,12; 15,32
sfânt: *adj. n. sg. nom./ac./gen./dat.* 1,29; 2,18; 3,18; 8,17; 15,24
sfânta: *adj. antep. f. sg. nom./ac.* 3,1; 5,25; 6,30; 8,23; 13,11; 15,14, 16, 17
sfinte: *adj. n. pl. ac.* 4,48
(mai) sfântă: *adj. f. sg. nom.* 5,15
sfintele: *adj. antep. f./n. pl. ac.* 5,16; 6,4; 8,33
sfinte: *adj. f. sg. gen.* 6,23
sfântului: *adj. antep. n. sg. gen.* 8,15
sfântă: *adj. f. sg. nom./ac.* 9,16; 12,46; 13,8
(prea) sfânta: *adj. antep. f. sg. ac.* 14,31
Sfinte: *s.m. sg. voc., în sintagma* ***Sfinte al*** *Sfinților* 14,36
Sfinților: *s.m. pl. gen. superlativ, în sintagma Sfinte al Sfinților* 14,36

(a) SFÂRȘI: v. IV
au sfârșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,5, 28; 14,46

SFÂRȘIT: s.n.
sfârșitul: *sg. nom./ac.* 3,31; 5,7; 7,9; 15,38
sfârșit: *sg. ac., în loc. adv. până* ***în sfârșit*** 6,15; 8,29

SFINȚENIE: s.f.
sfințeniia: *sg. nom./ac.* 2,17; 3,12; 15,18
sfințeniii: *sg. gen.* 15,2

(a se) **SFINȚI**: v. IV
ai sfințit: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,25
sfințește: *imperativ 2.sg.* 1,26
să **(se)** sfințască: *conj. prez. 3.sg.* 2,8
voiu sfinți: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,33
a **(să) sfinți**: *inf. prez.* 15,4

SICRIU: s.n.
sicriiul: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,4, 5

(a se) **SILI**: v. IV
(să) silesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
să **silească**: *conj. prez. 3.sg.* 6,1
(să) siliia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,7, 18
a **(să) sili**: *inf. prez.* 7,1
au silit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,24
va sili: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,14
silind: *gerunziu* rezum. cap.14
(să) sileaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14

SIMBRIE: s.f.
simbrii: *sg. dat. adn.* 4,14

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m. sg. nom.* 1,24, 25; 7,37; rezum. cap.8; 8,35
sânguri: *m. pl. nom.* 8,20

SIRIENEȘTE: adv. (Înv.) „în siriacă”
sireneaște: 15,37

SLAB, -Ă: s.m./f.
(celor) slabi: *s.m. pl. dat.* 8,28, 30

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. ac.* 3,26; 15,13
slave: *pl. ac.* 4,15
slavă: *sg. ac.* 5,16, 20; 14,7
slavii: *sg. gen.* 8,35

(a se) **SLĂBĂNOGI**: v. IV
(să) slăbănogea: *ind. imp. 3.pl.* 12,22

SLĂBĂNOGIRE: s.f.
slăbănogire: *sg. ac.* 3,24

(a) SLĂBI: v. IV
slăbindu-: *gerunziu* 8,24

SLĂBICIUNE: s.f.
slăbiciune: *sg. ac.* 9,21

SLĂVIT, -Ă: adj.
slăvita: *adj. antep. f. sg. ac.* 6,19

SLOBOD, -Ă: adj./adv.
slobode: *adj. n. pl. ac.* 6,4
slobodă: *adj. f. sg. ac.* 9,14
slobod: *adv.* 6,21; 12,14

(a se) SLOBOZI: v. IV
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,23; 10,20; 12,25; 14,23
(să) sloboade: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
slo**bozând**: *gerunziu* 10,21
să **(se)** sloboază: *conj. prez. 3.sg.* 12,24

SLUGĂ: s.f.
slugilor: *pl. dat.* 1,2
slujile: *pl. ac.* 7,6
slugile: *pl. ac.* 7,33; 8,29
slujilor: *pl. gen.* 7,34

SLUJBĂ: s.f.
slujba: *sg. ac.* 3,3; rezum. cap.4
slujbele: *s.f. pl. ac.* 4,14

(a se) SLUJI: v. IV
slujesc: *ind. prez. 3.pl.* 1,27
slujise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,11
a **(să) sluji**: *inf. prez.* 4,40
să slujască: *conj. prez. 3.pl.* 11,26
să **(se)** slujască: *conj. prez. 3.pl.* 11,31
slujind: *gerunziu* 14,31

SLUJITOR, -TOARE: s.m.
slujitorii: *s.m. pl. ac.* 4,9
slujitori: *s.m. pl. ac.* 4,12

(a se) **SMERI**: v. IV
smerindu(-să): *gerunziu* 8,35

SMERIN, -Ă: adj.
smearin: *m. sg. nom.* 15,12

SMERIT, -Ă: adj.
smerit: *m. sg. nom.* 9,8

SOARE: s.m.
soarele: *sg. nom.* 1,22
soarelui: *sg. gen.* 10,28

(a) SOCOTI: v. IV
am socotit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,18; 9,21
socotind: *gerunziu* 1,34; 2,25; 3,32; 4,4, 5, 32; 5,21; 6,24; 9,25; rezum. cap.11; 11,4, 13, 15; 14,3; 15,21
a **socoti**: *inf. prez.* 2,30
socotea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,2; 4,15; 5,17; 6,29; 7,12; 12,45
să socotească: *conj. prez. 3.pl.* 6,12
au socotit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,20; 11,36; 13,13
(nu) socoti: *imperativ prohib. 2.sg.* 7,19
socotise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,35
(să) socotea: *ind. imp. 3.sg.* 9,10
socotindu-: *gerunziu* 12,12; 14,14
socotește: *ind. prez. 3.sg.* 14,9

SOL: s.m.
solii: *pl. nom.* 11,34

SOLIRE: s.f.; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în 1805, în lucrarea lui Vasile Grecu, *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936.
solire: *sg. ac.* 4,11

(a) SOSI: v. IV
sosind: *gerunziu* 12,38

SOȚ: s.m. „părtaș"; (aici și) „dregător al regelui"
soții: *pl. ac.* 4,31
soțu: *sg. nom.* 5,20

SOȚIE: s.f. (În v. și pop.) „soț", „tovarăș"
soțiile: *pl. nom.* 8,20
soțiilor: *pl. gen.* 14,18

SOȚIIRE: s.f. „alianță"
soțirea: *sg. ac.* 4,11; 5,11

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(să) spăimânta: *ind. imp. 3.sg.* 14,28

(a se) SPÂNZURA: v. I
spânzurându-: *gerunziu* 6,10
a spânzura: *inf. prez.* 9,8
(s-)au spânzurat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.15
să (se) spânzure: *conj. prez. 3.sg.* 15,33
au spânzurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,35

SPOR: s.n.
sporiul: *sg. nom.* 4,13
sporiu: *sg. ac.* 8,8

(a se) SPORI: v. IV
a spori: *inf. prez.* 4,4
sporindu(-)(-să): *gerunziu* 9,11
au sporit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,7

SPORIRE: s.f.
sporirea: *sg. ac.* 5,6

SPORNIC, -Ă: adj.
spornice: *n. pl. nom.* 8,8

(a se) SPUNE: v. III
ar fi spus: *cond. pf. 3.pl.* 4,47
spuindu(-să): *gerunziu* 6,11
au spus: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,12
spuind: *gerunziu* 13,4

(a se) SPURCA: v. III
spurca: *ind. imp. 3.sg.* 5,16
(să) spurcă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
(a) spurca: *inf. prez.* 6,2
(să) spurca: *ind. imp. 3.sg.* 8,2
(s-)au spurcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,3

SPURCĂCIUNE: s.f.
spurcăciunii: *sg. dat. adn.* 5,27

(a) STA: v. I
au stătut: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,26
stând: *gerunziu* 3,33; 12,27; 14,46
sta: *ind. imp. 3.pl.* 6,21
să stea: *conj. prez. 3.pl.* 13,14
sta: *inf. prez. fără a* 14,29

STADIU: s.n.; „veche unitate de măsură pentru lungime egală cu aproximativ 1 25 de pași"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în Georgie Șincai din Șinca, *Hronica românilor și a mai multor neamuri...*, (Tom II), [Tom] I – III, Iași, 1853 – 1854.
stadii: *pl. ac.* 11,5; 12,9, 10, 16, 17, 29

STARE: s.f. (Înv. și reg.) „putere", „rezistență"
starea: *sg. ac.* 12,14

STATORNIC, -Ă: adj.
statornici: *m. pl. nom.* 8,21

STĂPÂN, -Ă: s.m./f.
Stăpânul: *sg. ac.* 14,46
Stăpânul: *sg. voc., în sintagma* ***Stăpânul ceriurilor*** 15,23

(a se) STĂPÂNI: v. IV
stăpânindu(-să): *gerunziu* 15,38

STÂLPARE: s.f. (Înv. și pop.) „ramură verde înfrunzită"
stâlpări: *pl. ac.* 14,4

STEA: s.f.
stealele: *pl. ac.* 9,10

(a se) STIDI: v. IV (Înv.) „a se sfii"; „a se teme"
(să) stidea: *ind. imp. 3.sg.* 6,11
(să) stidesc: *ind. prez. 3.pl.* 13,11
nestidindu(-să): *gerunziu* 4,34

(a) STINGE: v. III
stângându-: *gerunziu* rezum. cap.10

(a) STOARCE: v. III
stoarce: *inf. prez. fără a* 9,4
storsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,6

(a) STRĂBATE: v. III
va străbate: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,17
a străbate: *inf. prez.* 11,9

STRĂIN, -Ă: adj./s.; var. (Înv. și pop.) **STREIN, -Ă**
(cei) streini: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.5; 10,5
streină: *adj. f. sg. ac.* 5,10
streine: *adj. f. pl. ac.* 14,26

(a) STRĂLUCI: v. IV
au strălucit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,22, 32

STRĂLUCIRE: s.f.
strălucirile: *pl. ac.* 2,22

STRÂMB, **-Ă:** adj.
strâmb: *n. sg. ac.* 3,4; 14,23
(mai) strâmbă: *f. sg. ac.* 13,9

STRÂMBĂTATE: s.f.
strâmbătatea: *sg. ac.* 10,12

STRÂMT, **-Ă:** adj.
strâmt: *n. sg. ac.* 11,5

STRÂMTOARE: s.f.
strâmtoarea: *sg. ac.* 12,21

(a se) STRÂNGE: v. III
(să) strâng: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
strângând: *gerunziu* 12,38

STRÂNSURĂ: s.f. „adunare de dări"
strânsură: *sg. ac.* 4,27, 28

STRÂNȘTE: s.f.; vezi **STRIȘTE**

STRÂNȘTEȘTE: adv. „cu noroc"; cuvântul nu este înregistrat în MDA, în schimb, este înregistrat substantivul *striște* (vezi STRIȘTE)
strânștească: 10,23

(a se) STRICA: v. I
(să) strâcă: *ind. prez. 3.sg.* 6,25
va strâca: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,28

STRICĂCIOS, -OASĂ: adj.
strâcăcios: *m. sg. nom.* 7,16

(a) **STRIGA:** v. I
strâgă: *ind. prez. 3.sg.* 8,3

STRIGARE: s.f.
strâgarea: *sg. ac.* 12,37
strâgare: *sg. nom.* 15,29

STRIŞTE: s.f.; var. (Înv.) **STRÂNŞTE** (Înv. şi pop.) „soartă"; „noroc"; „fericire"
strânştii: *sg. gen.* 10,28

(a se) STROPI: v. IV
să (se) stropească: *conj. prez. 3.pl.* 1,21

(a) STROPŞI: v. IV
au stropşit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,25

SUDOARE: s.f.
sudoare: *sg. ac.* 2,27

(a se) SUFERI: v. IV
suferim: *ind. prez. 1.pl.* 2,28
nesuferindu(-să): *gerunziu* 7,39
a suferi: *inf. prez.* 6,13
suferind: *gerunziu* 6,20; 7,36
să sufere: *conj. prez. 3.sg.* 13,11

SUFERIT, -Ă: adj.
suferitele: *adj. antep. f. pl. nom.* rezum. cap.7

(a) SUFLA: v. I
suflând: *gerunziu* 9,7

SUFLET: s.n.
suflet: *sg. ac.* 1,3; 6,30; 7,21; 11,8; rezum. cap.14
sufletului: *sg. dat. adn.* 2,26
sufletele: *pl. ac.* 3,1; 11,9; 15,10
sufletului: *sg. gen.* 3,16; 14,18
suflete: *sg. ac.* 4,25
sufletul: *sg. ac.* 7,22, 37; 14,38; 15,30

(a se) SUGRUMA: v. I
să (se) sugrume: *conj. prez. 3.sg.* 13,4

(a se) SUI: v. IV
suindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.2; 5,12; 10,36
(s-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,4; 13,26
(să) suia: *ind. imp. 3.pl.* 10,35
(ne) suim: *ind. prez. 1.pl.* 11,36
să(se) suie: *conj. prez. 3.pl.* 12,3
a (să) fi suit: *inf. pf.* 14,1

SULIŢĂ: s.f.
sulițe: *pl. ac.* 5,2; 15,11
sulița: *sg. nom.* 11,8

SUMEŢIRE: s.f.; vezi **SEMEŢIRE**

(a) SUPĂRA: v. I
supără: *ind. prez. 3.pl.* 1,28

SUPĂRARE: s.f.
supărare: *sg. ac.* 11,31

(a) SUPUNE: v. III
supuind: *gerunziu* 8,22
sânt **supuse:** *pasiv ind. prez. 3.pl.* 9,25
a (să) **supune:** *inf. prez.* 13,11

SUPUS, -Ă: adj.
supuși: *m. pl. nom.* rezum. cap.9
supus: *m. sg. nom.* 9,12; 13,23; 14,42

SURPAT, **-Ă:** adj.
surpată: *f. sg. ac.* 14,46

SUS: adv.
(mai) sus: *adv. în sintagmele* ***mai sus zişii bani/numita mai sus vistierie*** 3,7, 28
sus: *adv. în loc. adj. din* **sus** 9,23, 25

SUS-NUMIT, -Ă: adj.
(mai) sus-numitul: *adj. antep. m. sg. nom.* 4,1
(mai) sus-numitului: *adj. antep. m. sg. gen.* 4,23

(a) SUSPINA: v. I
au suspinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,30

Ş

ŞCOALĂ: s.f.
şcoala: *sg. ac.* 4,9
şcoală: *sg. ac.* 4,12
şcolei: *sg. dat. adn.* 4,14

(a) ŞEDEA: v. II
şedea: *ind. prez. 3.sg.* 3,25; 4,46
au şezut: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,27

ŞIRAG: s.n.; var. (Reg.) **ŞIREAG** (Înv. şi reg.) „unitate militară"
şireagul: *sg. ac.* 8,23

(a) ŞTERGE: v. III
să şteargă: *conj. prez. 3.pl.* 8,9
a şterge: *inf. prez.* 8,18

(a) ŞTI: v. IV
să ştie: *conj. prez. 3.pl.* 1,27
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 6,30
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 7,22
ştiind: *gerunziu* 9,24
să ştim: *conj. prez. 1.pl.* 11,37
ştiu: *ind. prez. 3.pl.* 14,32

ŞTIINŢĂ: s.f.
ştiință: *sg. ac.* 6,30

T

TABĂRĂ: s.f.
tabără: *sg. ac.* 13,15
tabăra: *sg. ac.* 13,16; 15,22

TAINĂ: s.f.
tainele: *pl. ac.* 13,21

TALANT. .sm.
talanți *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,24; 5,21; 8,10
talant *sg. ac.* 8,11
tălanții: *pl. nom.* 3,11
tălanți: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,8

TARE: adj./adv.
tare: *adv.* 2,22; 6,27; 7,5, 21; 8,16; 12,27; 14,31
tare: *adj. m./f./n. sg. nom./ac.* 1,24; 6,28; 12,13, 21, 35

tari: *adj. m./f. pl. nom.* rezum. cap.7; 13,15
tarele: *adj. antep. m. sg. nom.* 12,42

TATĂ: s.m.; var. (Înv. şi pop.) TĂTÂNE
tatăl: *sg. nom./ac.* 4,11; 9,23; 11,23; 13,9; 14,37
tatălui: *sg. dat.* 11,24; 14,33
tătâni-său: *sg. nom.* rezum. cap.10

TAUR: s.m.
tauri: *pl. ac.* 7,1

(a) TĂBĂRÎ: v. IV
au tăbărât: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,12
tăbărând: *gerunziu* rezum. cap.13

(a) TĂCEA: v. II
au tăcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,4

TĂCERE: s.f.
tăceare: *sg. ac., în loc. adv.* ***în tăceare*** 12,2

(a se) TĂIA: v. I
să (să) taie: *conj. prez. 3.pl.* 7,4, 4
tăindu-: *gerunziu* 1,16; 15,33
au fost tăiat: *ind. m.m.c.pf. perifr. 3.sg./pl., în loc. v.* ***au fost tăiat împrejur*** rezum. cap.6
au tăiat: *ind. pf.c. 3.pl., în loc. v.* ***au tăiat împrejur*** 6, 10
tăind: *gerunziu* rezum. cap.10; 12,14; rezum. cap.15
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,35

TĂIAT, -Ă: adj.
tăiat: *n. sg. ac.* 15,30

(a se) TĂINUI: v. IV
(s-)au tăinuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,30

TĂINUIT, -Ă: s./adv.
tăinuit: *adv.* 1,19; 8,1; 14,21
(ceale) tăinuite: *s.n. pl. ac.* 12,41

TĂMÂIERE: s.f.
tămâierii: *sg. gen.* rezum. cap.2; 2,5
tămâiare: *sg. ac.* 10,3

TĂRIE: s.f.
tăriii: *sg. gen./dat.* 6,31; 10,34
tăriile: *pl. ac.* 8,30; 10,15, 16; 12,28
tărie: *sg. ac.* 12,18
tăriia: *sg. nom.* 15,17

TĂTÂNE: s.m.; vezi TATĂ

(a se) TÂLCUI: v. IV
(să) tâlcuiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 1,36

TÂNĂR, -Ă: adj./s.
tineri: *s.m. pl. nom./ac.* 3,26, 33; 5,13; 10,35; 12,27; 13,15
tinerii: *s.m. pl. ac.* 5,24
(cei) tineri: *s.m. pl. ac.* 6,24
tinerilor: *s.m. pl. dat.* 6,28, 31
tinărului: *s.m. sg. gen./dat.* 7,12, 25
tinărul: *s.m. sg. nom.* 7,25, 30
tinearilor: *s.m. pl. gen.* 15,17
(cel mai) tinăr: *adj. m. sg. nom.* 7,24

TÂRSÂNĂ: s.f.; var. (Înv.) TĂRSINĂ (Înv.) „ţesătură aspră din păr de capră, purtată de asceţi sau de călugări direct pe piele"; „ţesătură groasă (ca pânza de sac)"
târsine: *pl. ac.* 3,19
târsâne: *pl. ac.* 10,25

TÂRZIU: adv.
târziu: rezum. cap.9

(a se) TEME: v. III
să (te) temi: *conj. prez. 2.sg.* 7,29
să (se) teamă: *conj. prez. 3.pl.* 8,16; 15,24
temându(-să): *gerunziu* 9,29
(să) temea: *ind. imp. 3.sg.* 14,18

TEMERE: s.f.
teamere: *sg. ac.* 4,33

TESTAMENT: s.n.; var. (Înv. şi reg.) TESTAMÂNT
testamântul: *sg. ac.* 1,2; 7,36; 8,15

THARSEAN: s.m. „locuitor al oraşului Thars"
tharseanii: *pl. nom.* 4,30

TICĂLOS, -OASĂ: adj./s.
ticăloasă: *adj. f. sg. ac.* 9,28
ticălosul: *s.m. sg. nom.* 15,3

TICĂLOŞEŞTE: adv.
ticăloşaşte: rezum. cap.5

TICĂLOŞIE: s.f.
ticăloşie: *sg. ac.* 6,9
ticăloşiile: *pl. ac.* 14,14

TIGAIE: s.f.
tigae: *sg. ac.* 7,5

TIR: s.m. „locuitor al Tirului"
tirii: *pl. nom.* 4,49

TIRAN: s.m.
tiran: *sg. nom./ac.* 4,25, 40; 7,27
tiranul: *sg. nom.* 5,8

TIRS: s.n.; var. THIRS (într-o formă mai apropiată de lat. *thyrsus*); termen păgân, folosit în în limbajul religiilor misterice (cf. Anania 2001, p.1433); (Înv.) „toiag împodobit cu viţă de vie şi cu un con de pin în vârf, purtat de zeul Bachus şi de cei din suita lui"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în I Văcărescul, *Colecţie din poeziile d-lui marelui logofăt...*, Bucureşti, 1848.
thirsi: *pl. ac.* 10,7

TOCMIRE: s.f.
tocmirea: *sg. ac.* 13,25

TRAC: s.m.
trachi: *pl. ac.* 12,35

(a se) TRAGE: v. III
au tras: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,24
(să) trăgea: *ind. imp. 3.sg.* 6,28
trăgându(-să): *gerunziu* 7,4
trăgându(-)(-să): *gerunziu* 7,7

(a) TRĂI: v. IV
trăind: *gerunziu* 9,9
să trăiţi: *conj. prez. 2.pl.* 11,21, 38
trăiţi: *ind. prez. 2.pl.* 11,28
trăim: *ind. prez. 1.pl.* 11,28
trăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 14,10

TRÂMBIŢĂ: s.f.
trâmbiţe: *pl. ac.* 15,25

(a se) TRÂNDĂVI: v. IV
trândăvindu(-să): *gerunziu* 8,20

TREABĂ: s.f.
treaba: *sg. ac.* 3,6; 4,44; 9,16
trebile: *pl. ac.* 3,7; 4,21, 23; 10,11; 15,5
trebilor: *pl. gen./dat.* 8,8; 11,1; 14,10
treabă: *sg. ac.* 12,18
trebi: *pl. ac.* 13,2, 23

(a) TREBUI: v. IV; var. (Reg.) **(a)** TRĂBUI
trebuie: *ind. prez. impers.* 2,30; 6,17
ar **trăbui**: *cond. prez. impers.* 8,3

TREBNIC, **-Ă**: adj.; var. (Înv.) **TREABNIC, -Ă** (Înv.) „trebuincios"
treabnice: *n. pl. ac.* 8,6, 31; 14,1

(a) TRECE: v. III
trecuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 1,20
a treace: *inf. prez.* 4,10; 6,1, 9; 7,2; 15,36
trece: *ind. prez. 3.sg.* 4,17
a **fi trecut**: *inf. pf.* 6,24
trecându(-): *gerunziu* 7,24
trecând: *gerunziu* 10,13
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 11,24
treacuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 12,10
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,45

TREPĂDARE: s.f.
trepădare: *sg. nom.* 3,14

TREZIE: s.f.; var. (Înv.) **TREZVIE** (Înv.) „judecată limpede"
trezviia: *sg. ac.* 4,37

TRIBUN: s.m.; var. (Înv.) **TRIVUN** „conducător"
trivunii: *pl. nom.* 15,31

TRIMIS, **-Ă**: adj./s.
trimiși: *adj. m. pl. nom.* 4,44
trimis: *adj. m. pl. ac./gen.* rezum. cap.6; rezum. cap.11; rezum. cap.14
(cei) trimiși: *s.m. pl. nom.* 11,17

(a se) TRIMITE: v. III; var. (Înv.) **(a se) TREMITE**
să (se) trimiță: *conj. prez. 3.sg.* 1,20
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,20; 4,23; 5,24; 6,1; 8,9, 11; 11,13, 34; 12,21, 43; 14,12, 19, 39
trimiteți: *imperativ 2.pl.* 2,15; 11,36
trimis fiind: *pasiv gerunziu* rezum. cap.3
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,7
a **(să) trimite**: *inf. prez.* 3,37
trimite: *imperativ 2.sg.* 3,38; 15,23
au triimis: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,19
trimisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,20
trimițându(-să): *gerunziu* 4,21
trimițindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.5
era **trimis**: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 5,18
a **fi trimis**: *pasiv inf. prez.* 6,23
să trimiță: *conj. prez. 3.sg.* 11,6
(s-)au trimis: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,20
vei trimite: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,26
am trimis: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,32
trimitea: *ind. imp. 3.sg.* 13,20
să trimită: *conj. prez. 3.sg.* 14,27
ai trimis: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,22

TRUFAȘ, -Ă: adj.
trufașu: *m. sg. nom.* 9,5

TRUFIE: s.f.
trufie: *sg. ac.* 9,8; 15,6

TRUP: s.n.
trupului: *sg. gen.* 3,17; 6,30; 9,7
trupul: *sg. ac.* 7,7, 37; 9,9, 29; 14,38; 15,30
trupu: *sg. ac.* rezum. cap.9
trupurile: *pl. ac.* 12,39

(a se) TULBURA: v. I; var. (Înv.) **(a se)** TURBURA
să (să) turbure: *conj. prez. 3.pl.* 9,24

TULBURARE: s.f.; var. (Înv.) **TURBURARE**
turburarea: *sg. nom.* 5,7
turburare: *sg. nom./ac.* 10,30; 13,16; 15,29

TURMĂ: s.f.
turmele: *pl. ac.* 14,23

TURN: s.n.
turnuri: *pl. ac.* 10,18, 20, 22
turnurile: *pl. ac.* 10,36
turn: *sg. nom.* 13,5

TUVEAN: s.m. „iudeu din Tob (Jd11,3) sau, poate, din Tubi (1Mac 5,13); oricum în Galaad" (cf. Anania 2001, p.1437)
tuveanei: *pl. ac., în sintagma tuveanei jidovi* „iudei tubieni" 12,17

Ț

ȚARĂ: s.f.
țări: *pl. ac.* 2,13; 9,24
țara: *sg. ac.* 2,22; 5,9
țărâi: *sg. gen./dat.* 4,1; 5,8; 6,6; 13,3; 14,9
țară: *sg. ac.* 5,15; 13,11, 14
țărî: *pl. ac.* rezum. cap.6
țărâle: *pl. ac.* 14,2
țării: *sg. gen.* 14,18

ȚĂRAN: s.m.; var. (Înv. și reg.) ȚĂREAN (Înv. și reg.) „locuitor al unei țări"
țăreanilor: *pl. gen.* 5,8

ȚÂȚĂ: s.f.
țâță: *sg. ac.* 6,10

ȚIITOR, -TOARE: s.f.
țiitoarei: *pl. dat.* 4,30
țiitoriu: *sg. nom, în sintagma* ***țiitoriu*** *de adevăr* 10,12

(a se) ȚINE: v. III; var. **(a se) ȚINEA**: v. II
să țineți: *conj. prez. 2.pl.* 1,18
veți ținea: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,16; 11,19
ținea: *inf. prez. fără a* 2,26
(să) ținea: *ind. imp. 3.pl.* 6,6
să ție: *conj. prez. 3.sg.* 9,26
ținea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 10,15; 12,35
a ținea: *inf. prez.* 11,24
a **(să) ținea**: *inf. prez.* 12,42; 15,3
a **fi ținut**: *inf. pf.* 14,2
țiind: *gerunziu* 14,8, 20
au ținut: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,38
au ținut: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,34

ȚINERE: s.f.
ținerea: *sg. ac.* 6,11

ȚINUT: s.n.
ținutul: *sg. ac.* 1,1
ținutul: *sg. ac.* 4,26

U

(a se) UCIDE: v. III
(să) ucide: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
ucigându(-să): *gerunziu* rezum. cap.4; 6,30; rezum. cap.13

ucigând: *gerunziu* rezum. cap.5; rezum. cap.8; rezum. cap.12
ucide: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
să ucigă: *conj. prez. 3.pl.* 5,12; 6,9
era ucişi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 5,14
a ucide: *inf. prez.* 5,24
au ucis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,26; 8,30; 10,17, 23, 37; 13,15
(s-)au ucis: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,31
ai ucis: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,22

UCIDERE: s.f.
uciderı: *pl. nom./ac.* 4,3; 5,13; 8,6; 12,16
ucidere: *sg. ac.* 4,35
uciderea: *sg. ac.* 4,36; 5,6
uciderile: *pl. ac.* 14,14

UCIGAŞ, -Ă: s.m./f.
ucigaşi: *s.m. pl. ac.* 4,16
ucigaşul: *s.m. sg. nom.* 9,28
ucigaşilor: *s.m. pl. gen.* 12,6

UCIS,- Ă: adj./s.
ucişi: *adj. m. pl. ac.* 7,9
(celor) ucişi: *s.m. pl. gen.* 12,16

(a se) UDA: v. I
să (se) ude: *conj. prez. 3.pl.* 1,31

(a se) UITA: v. I
să uite: *conj. prez. 3.pl.* 2,2
neuitându(-să): *gerunziu* 8,11
(să) uita: *ind. imp. 3.pl.* 3,19; 4,35
să (Se) uite: *conj. prez. 3.sg.* 8,2
uitându(-mă): *gerunziu* 9,23

UITARE: s.f.
uitării: *sg. dat.* 12,42

ULIŢĂ: s.f.
uliţe: *pl. ac.* 3,19; 10,2

UMĂR: s.m./n.
umărul: *sg. ac.* 12,35; 15,30

(a) UMBLA: v. I
a umbla: *inf. prez.* 3,8

(a se) UMFLA: v. I; var. (Înv. şi pop.) **(a se) ÎMFLA**
înflându(-să): *gerunziu* 9,4

(a se) UMPLE: v. III; var. (Înv. şi pop.) **(a se) UMPLEA:** v. II; **(a se) ÎMPLE**
împlându(-să): *gerunziu* 9,7
împlând: *gerunziu* 13,16
(s-)au umplut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,30
umplut fiind: *pasiv gerunziu* 9,8

UNS, -Ă: adj.
unşilor: *adj. antep. m. pl. gen.* 1,10

URÂCIUNE: s.f.; var. (Înv. şi reg.) **URĂCIUNE** (Înv. şi reg.) „nutrire a unui sensitment de ură faţă de cineva"; „ură"
urăciunea: *sg. ac.* 14,39

URÂCIOS, -OASĂ: adj.
urâciosul: *adj. antep. m. sg. ac.* 5,24

URÂT, -Ă: adj./s./adv.
[cei] urâţi: *s.m. pl. ac.* 1,27
urât: *adj. m. sg. nom.* 5,8
urâta: *adj. antep. f. sg. ac.* 6,19
urât: *adv.* rezum. cap.6

(a se) URGISI: v. IV
urgisind: *gerunziu* 4,14; 7,24
urgisăsc: *ind. prez. 1.sg.* 7,11
(vă) urgisiţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,23
a (să) urgisi: *inf. prez.* 7,24
urgisea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.15

URGISIRE: s.f.
urgisire: *sg. ac.* 3,18
urgisirea: *sg. nom./ac.* 5,17; 6,25

URGISIT, -Ă: adj./s.
(cei) urgisiţi: *s.m. pl. ac.* 1,27
urât: *adj. m. sg. nom.* 5,8

(a) URÎ: v. IV
urăsc: *ind. prez. 3.pl.* 3,1

(a) URMA: v. I
urma: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 2,6; 7,7; 15,2
a urma: *inf. prez.* 2,32
urmează: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.4; 8,36; rezum. cap.10
urmându-: *gerunziu* 4,29
va urma: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,11; 9,27

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai pre urmă*** „apoi" 5,5, 8; 6,15; 7,41

URMĂTOR, -TOARE: adj./s. „care urmează după cineva"; (Înv.) „urmaş", „succesor"
următoare: *adj. f. sg. nom.* 4,17
următoriu: *adj. n. sg. ac.* 7,8
următoriu: *s.m. sg. nom.* 14,26

URŞINIC: s.n. (Înv.) „ţesătură scumpă"; (Prin ext.) „veşminte confecţionate din această ţesătură"
urşinic: *sg. ac.* 4,38

(a) URZI: v. IV
au urzit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,48

USEBIT, -Ă: adj.; vezi **OSEBIT, -Ă**

USPĂŢ: s.n.; vezi **OSPĂŢ**

UŞĂ: s.f.; var. **UŞE**
uşea: *sg. ac.* 2,5
uşi: 8,33
uşe: *sg. ac.* 14,43

UŞOR, -OARĂ: adj.
uşoară: *f. sg. ac.* 2,27

V

VAL: s.n.
valurilor: *pl. dat.* 9,8

VALE: s.f.
valea: *sg. ac.* 1,19

VARVAR, -Ă: adj./s.
varvara: *adj. antep. f. sg. ac.* 2,22
varvarilor: *s.m. pl. dat.* 10,4
varvare: *s.n pl. ac.* 15,2

VAS: s.n.
vase: *pl. ac.* 4,32; 5,16
vasele: *pl. ac.* 4,48

(a) **VĂDI:** v. IV
vădeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
vădise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,11
vădind: *gerunziu* rezum. cap.4
vădea: *ind. imp. 3.sg.* 4,33
a vădi: *inf. prez.* 14,39

VĂDUVĂ: s.f.
văduvelor: *pl. gen./dat.* 3,10; 8,28, 30

(a se) **VĂRSA:** v. I „a (se) răspândi"; „a lungi (vorba)"
au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,8; 4,37
a (să) vărsa: *inf. prez.* 2,33
(să) vărsa: *ind. imp. 3.sg.* 8,7

VĂRSAT, -Ă: adj.
vărsatele: *adj. antep. f. pl. ac.* rezum. cap.3
vărsată: *f. sg. nom.* 3,17

(a) **VĂTĂMA:** v. I
fiind vătămat: *pasiv gerunziu* 14,28

VĂZDUH: s.n.
văzduh: *sg. ac.* rezum. cap.5; 5,2

VÂNĂ: s.f.
vine: *pl. ac.* 7,1

VÂNZĂTOR, -TOARE: s./adj.
vânzătorîul: *s.m. sg. nom.* 5,15
vânzătoriu: *s.m. sg. nom.* 10,13
vânzători: *s.m. pl. nom.* 10,22
vânzătoare: *adj. m. sg. nom.* „de vânzare" 11,3

VÂRF: s.n.
vârfurile: *pl. nom.* 7,4

VÂRSTĂ: s.f.
vârsta: *sg. ac.* 4,40; 6,24; 7,27; 15,13
vârste: *pl. ac.* 5,24
vârstă: *sg. ac., în sintagma* ***de vârstă vechiu*** „înaintat în vârstă" 6,18
vârstei: *sg. gen.* 6,23

VÂRTOS, -OASĂ: adj./adv.
vârtoase: *adj. f. pl. ac.* 4,42
vârtoasă: *adj. f. sg. nom./ac.* 12,11, 18
vârtoşi: *adj. m. pl. nom.* 12,27
(mai) vârtos: *adv.* 6,19; 7,2; 8,7; 10,19; 12,22
vârtos: *adv.* rezum. cap.7; 7,10

VÂRTUTE: s.f.
vârtutei: *sg. gen.* 6,31

VEAC: s.n./s.m.
veaci: *s.m. pl. ac., în loc. adj.* ***de veaci*** 7,9, 36
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***în veac*** 14,15, 36

VECHI, VECHE: adj.
vechiu: *m. sg. nom., în sintagma* ***de vârstă vechiu*** „înaintat în vârstă" 6,18
vechea: *adj. antep. f. sg. ac.* 6,21
veache: *f. sg. ac.* 6,22

VECIN, -Ă: adj./s.
vecine: *adj. f. pl. ac.* 4,32
vecinele: *adj. antep. f. pl. ac.* 6,8, 11
vecinii: *s.m. pl. nom.* 9,25

(a se) **VEDEA:** v. II
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.2; 2,4
văzând: *gerunziu* 2,2; 6,20; 8,8; 12,42; 14,26, 30
vedea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,16, 17; 4,6
(să) vedea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,25; 12,9, 16; 14,4
(s-)au văzut: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,34; 13,23
văzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,36; rezum. cap.15
(să) văd: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
a (să) vedea: *inf. prez.* 5,2
văzându-: *gerunziu* 7,4
văzându(-să): *gerunziu* rezum. cap.14
văzut [să fie]: *pasiv conj. prez. 3.sg.* 15,35
(a) vedea: *inf. prez.* 6,9
va vedea: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,6
vei vedea: *ind. viit.I. 2.sg.* 7,17
veade: *ind. prez. 3.sg.* 7,35; 9,5; 12,22; 15,2
(s-)ar vedea: *cond. prez. impers.* 12,44

VEDERE: s.f.
vedeare: *sg. ac.* 3,8; 13,5
vedearea: *sg. nom.* 3,16, 21; 15,12
vederi: *pl. ac.* 5,26

(a) **VENI:** v. IV
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,7, 14; 3,5; 4,21, 25, 31; 8,20, 35; 10,24; 12,6, 9, 17, 31, 38, 39; 13,25; 14,4, 16, 26, 31; 14,44
venind: *gerunziu* 2,5; 4,34, 44; 5,18, 25; 8,6; 9,3
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 3,9; 8,25; 9,18; rezum. cap.10
ar **fi venit:** *cond. pf. 3.sg.* 3,9
să **vie:** *conj. prez. 3.sg.* 3,18
vin: *ind. prez. 3.pl.* 3,39; 8,16, 18; 15,24
va **veni:** *ind. viit.I. 3.sg.* 6,14; 9,4
să **venim:** *conj. prez. 1.pl.* 6,17
a **veni:** *inf. prez.* 8,8, 14; 9,11
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,29
am **venit:** *ind. pf.c. 1.pl.* 14,7
vinea: *ind. imp. 3.sg.* 9,14; 11,2; 13,9
vine: *ind. prez. 3.sg.* 13,1

VENIN: s.n.
venin: *sg. ac.* rezum.cap.10; 10,13

VENIRE: s.f.
venirea: *sg. ac.* 8,12; 12,21; 14,15; 15,21
venire: *sg. ac.* 14,17

VENIT: s.n.
veniturile: *pl. ac.* 3,3
venituri: *pl. ac.* 4,8
viniturile: *pl. ac.* 9,16

VERDE: adj.
verzi: *f. pl. ac.* 10,7

(a se) **VESELI:** v. IV
veselindu(-să): *gerunziu* 10,33
au veselit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,11
veselindu(-se): *gerunziu* 15,27

VESELIE: s.f.
veselie: *sg. ac.* 3,30; 10,6

VESTE: s.f.
veastea: *sg. nom.* 4,39
veaste: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără veaste*** 8,6
vestea: *sg. nom.* 8,7
veaste: *sg. ac.* 14,37

(a se) **VESTI:** v. IV
(să) vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
(s-)au vestit: *ind. pf.c. impers.* 1,33
vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
au vestit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,6, 7; 13,21

vesteaşte: *imperativ 2.sg.* 3,34
să (se) vestească: *conj. prez. 3.sg.* 9,24
vestindu(-să): *gerunziu* 10,21
vestindu-: *gerunziu* 14,20

VESTIRE: s.f.
vestire: *sg. nom.* 5,5

VESTIT, -Ă: adj./adv.
vestit: *adj. m. sg. nom./ac.* 2,21; 4,7; 10,9, 13
vestita: *adj. antep. f. sg. ac.* 2,23
vestite: *adj. f. pl. ac.* 14,9
(mai) vestit: *adv.* 14,42

VEŞMÂNT: s.n.
vejminte: *pl. ac.* 3,33; 5,2

VEŞNIC, -Ă: adj.; var. (Înv. şi pop.) VECINIC, -Ă
veacinic: *m. sg. nom.* 1,25

VIAŢĂ: s.f.
viaţă: *sg. ac.* 3,31; 4,7, 38; 5,5; 6,19, 27, 31; 7,9, 14
vieţii: *sg. gen.* 3,31; 6,20, 25; 7,9, 36; 10,9; 14,46
viaţa: *sg. ac.* 3,33; 6,24; 7,22, 23; 9,28; 10,13; 14,46
viiaţa: *sg. ac.* 5,27

VICLEAN , -Ă: adj.
vicleanul: *m. sg. nom.* 4,19

VICLENIE: s.f.
viclenie: *sg. ac.* 13,3
vicleniia: *sg. ac.* 15,10

VIERME: s.m.
viermi: *pl. nom.* rezum. cap.9; 9,9

VIITOR, -TOARE: adj.
viitoarea: *adj. antep. f. sg. ac.* 7,19; 15,8, 20
viitoriu: *m. sg. ac.* 15,7

VIN: s.n.
vin: *sg. ac.* 15,40

(a) VINDE: v. III
vânduse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 4,32; 8,14; 10,21
vânzind: *gerunziu* rezum. cap.5
[era] vânduţi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 5,14
a vinde: *inf. prez.* 5,24
vindea: *ind. imp. 3.pl.* 8,14

VINOVAT, -Ă: s.m./f.
(cel) vinovat: *s.m. sg. nom.* 4,44

VIS: s.n.
vis: *sg. ac.* 15,11
visul: *sg. nom.* 15,12

VISTIERIE: s.f.
vistieriile: *pl. ac.* rezum. cap.3
vistieriia: *sg. nom.* 3,6
vistieriii: *sg. gen.* 3,23; 3,40
vistierie: *sg. ac.* 3,28; 4,42

VIU, VIE: adj.
viu: *m. sg. nom./ac.* 3,35; 6,26; 12,24, 35; 15,4
vii: *m. sg. ac.* 10,36

VIVLIOTECĂ: s.f.; vezi BIBLIOTECĂ

(a) VOI: v. IV
voim: *ind. prez. 1.pl.* 11,28
voiesc: *ind. prez. 1.sg.* 15,39

VOIE: s.f.
voia: *sg. nom./ac.* 1,3; 2,28; 7,16
voie: *sg. ac., în loc. adv.* ***de bună voie*** 14,3
voie: *sg. ac.* 14,26

VOIEVOD: s.m.; var. (Înv. şi pop.) VOIVOD
voivodu: *sg. nom.* 1,13
voivodul: *sg. nom./ac.* 1,16; 14,16
voivodului: *sg. dat.* rezum. cap.3
voevodul: *sg. nom.* rezum. cap.5
voievod: *sg. ac.* 5,24; 14,12
voievodul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 8,8; 14,20
voivod: *sg. ac.* rezum. cap.10; 13,24
voivozii: *pl. nom.* rezum. cap.12
voievozi: *pl. nom.* 12,19
voievodului: *sg. gen.* 14,2

VOIOS, -OASĂ: adj.
voios: *n. sg. ac.* 1,3
voioasă: *f. sg. ac.* 6,28
(mai) voioşi: *m. pl. ac.* 15,9

VORBĂ: s.f.
vorbii: *sg. gen.* 2,32
vorbă: *sg. ac.* 14,22
vorba: *sg. ac.* 15,12

VRAJBĂ: s.f.
vrajbii: *sg. gen.* 4,4

VRĂJMAŞ, -Ă: s./adj.
vrăjmaşu: *s.m. sg. ac.* 3,38
vrăjmaşi: *s.m. pl. ac.* 4,16; 10,27; 11,11; 12,22; rezum. cap.14; 14,22
vrăjmaşilor: *s.m. pl. gen./dat.* 5,6; 8,6, 16; rezum. cap.10; 12,28; 13,21
vrăjmaşul: *s.m. sg. ac.* 5,8
vrăjmaşe: *adj. f. sg. ac.* 10,35
vrăjmaşului: *s.m. sg. gen.* 13,16
vrăjmaşii: *s.m. pl. nom.* 15,20

VRĂJMĂŞEŞTE: adv.
vrăjmăşaşte: 12,15; 14,11

(a) VREA: v. II
vrând: *gerunziu* 1,18; 2,13, 16; 3,8, 14; 10,24; 11,23, 25; 12,35; 14,39
vreau: *ind. prez. 3.pl.* 2,25
vor vrea: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,26
vrea: *ind. prez. 3.sg./pl.* 2,20; 6,23; rezum. cap.7
ar vrea: *cond. prez. 3.sg./pl.* 3,8; 5,9; 6,9
au vrut: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.6
vreai: *ind. prez. 2.sg.* 7,2
a vrea: *inf. prez.* 11,24; 12,8
vreaţi: *ind. prez. 2.pl.* 11,29
ai vrut: *ind. pf.c. 2.sg.* 14,35

VREDNIC, -Ă: adj./s.
(ceale) vreadnice: *s.n. pl. ac.* 2,30
vreadnice: *s.n. pl. nom.* 7,18
(celor) vreadnici: *s.m. pl. dat.* 15,21
vreadnic: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 3,2; 3,37; 4,25; 6,24, 27; 7,29
vreadnică: *adj. f. sg. ac.* 4,38; 8,33; rezum. cap.9
vreadnica: *adj. f. sg. nom./ac.* 6,23; 7,20
vreadnice: *adj. f. pl. ac.* 7,36
vreadnici: *adj. m. pl. ac.* 9,15
vreadnicul: *adj. antep. n. sg. ac.* 15,11

VREDNICIE: s.f.
vrednicie: *sg. ac.* 15,39

VREME: s.f.
vreame: *sg. ac.* 1,5; 3,5; 4,23; 5,1; 6,1, 13, 26; 7,5; 9,1; 11,1; 14, 20
vreamea: *sg. nom./ac.* 1,22; 4,17; 6,25; 7,20; 14,1
vreame: *sg. ac., în sintagma* ***vreame cu prilej*** 4,32; 14,5
vremii: *sg. gen.* 9,11
vreamile: *pl. ac.* 9,23; 12,30
vreame: *sg. ac., în loc. adv. mai nainte* ***vreame*** „mai înainte" 10,6
vreami: *pl. ac.* 14,38
vremile: *pl. ac.* 9,25; 12,15; 14,3; 15,38

VRERE: s.f.
vrearea: *sg. ac.* 6,13; 8,17; 11,26; 12,16
vreare: *sg. ac.* 9,20; 11,37

Z

ZADAR: s.n.; var. ZĂDAR
zădar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în zădar*** 7,34

ZĂBAVĂ: s.f.
zăbavă: *sg. ac., în loc. adv. fără zăbavă* 9,4

(a se) ZĂBOVI: v. IV
(să) **zăbovea:** *ind. imp. 3.pl.* 5,27
zăbovea: *ind. imp. 3.sg.* 14,23

(a) ZĂCEA: v. II
zăcea: *ind. imp. 3.sg.* 3,29

(a se) ZĂMISLI: v. IV
zămislindu(-să): *gerunziu* 10,3

ZESTRE: s.f.
zeastre: *sg. ac.* 1,14

ZI: s.f.
zioa: *sg. ac., în sintagmele zioa* ***corturilor*** (vezi CORT)*/zioa* ***focului/zioa schinopeghii*** (vezi SCHINOPEGHIE)*/****zioa săp tămânii cea de praznic*** (vezi) SĂPTĂMÂNĂ rezum. cap.1; 1,18; 10,6; 12,31
zilele: *pl. ac., în sintagma* ***zilele corturilor*** (vezi CORT) 1,9
zioa: *sg. nom./ac.* 1,18; 6,7, 11, 14; 11,21, 30; 13,17; 15,1, 3, 4, 36, 37
zile: *pl. ac.* 2,12; rezum. cap.5; 5,2, 14; rezum. cap.10; 10,6, 33, 37; 13,12
zilele: *pl. nom./ac.* 2,16; 6,6; 10,8
zi: *sg. ac.* 3,14; 5,25; 8,27; 10,5, 35; 11,33, 38; 12,38, 39; 14,4, 21; rezum. cap.15
zile: *sg. gen.* 7,20
zioa: *sg. ac., în loc. adv. zioa* ***şi*** *noaptea* 13,10
zilii: *sg. dat.* 15,2

(a se) ZICE: v. III
zic: *ind. prez. 1.sg.* 1,1; 14,7
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,9; 2,7, 11; 3,33, 37; 6,30; 7,2, 8, 9, 11, 14, 15, 18, 22, 27, 30; 9,12; 15,5, 22
zicând: *gerunziu* 2,3; 3,34; 6,23, 28; 7,6, 30; 11,29; 14,27, 33, 34; 15,15, 34
a **fi zis:** *pasiv inf. prez.* 2,33
zicea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,13; 14,26; 15,2
a **zice:** *inf. prez.* 4,2; 10,26
fie **zise:** *pasiv conj. prez. fără să 3.pl.* 6,17
zice: *ind. prez. 3.sg.* 6,24; 8,18
(s-)au zis: *ind. pf.c. impers.* 7,42
(să) zice: *ind. prez. impers./3.sg.* 9,2; 12,21; 15,37
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,15
(să) zicea: *ind. imp. 3.sg.* 10,12
(să) zic: *ind. prez. 3.pl.* 12,17; 14,6
zicându(-să): *gerunziu* 14,11
zicându-: *gerunziu* 14,32
a **fi zis:** *inf. pf.* 15,14

ZID: s.n.
ziduri: *pl. ac.* 3,19; 6,10; 11,9; 12,13, 27
zid: *sg. ac.* 5,5; 10,35; 14,43
zidurilor: *pl. gen.* 12,14, 15

(a) ZIDI: v. IV
au zidit: *ind. prez. 3.sg.* 1,18

ZIDIRE: s.f.
zidirea: *sg. ac.* 4,20

ZIDITOR, -TOARE: s.m./f.
Ziditoriul: *sg. voc., în sintagma* ***Ziditoriul tututror*** 1,24
Ziditoriul: *sg. nom., în sintagma* ***Ziditoriul lumii*** 7,23
Ziditoriului: *sg. gen., în sintagma* ***Ziditoriului lumii*** 13,14

ZIS, -Ă: adj.
zişii: *m. pl. ac., în sintagma* ***mai sus zişii*** 3,7
zise: *n. pl. ac.* 6,29; 8,4

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

FACSIMILE

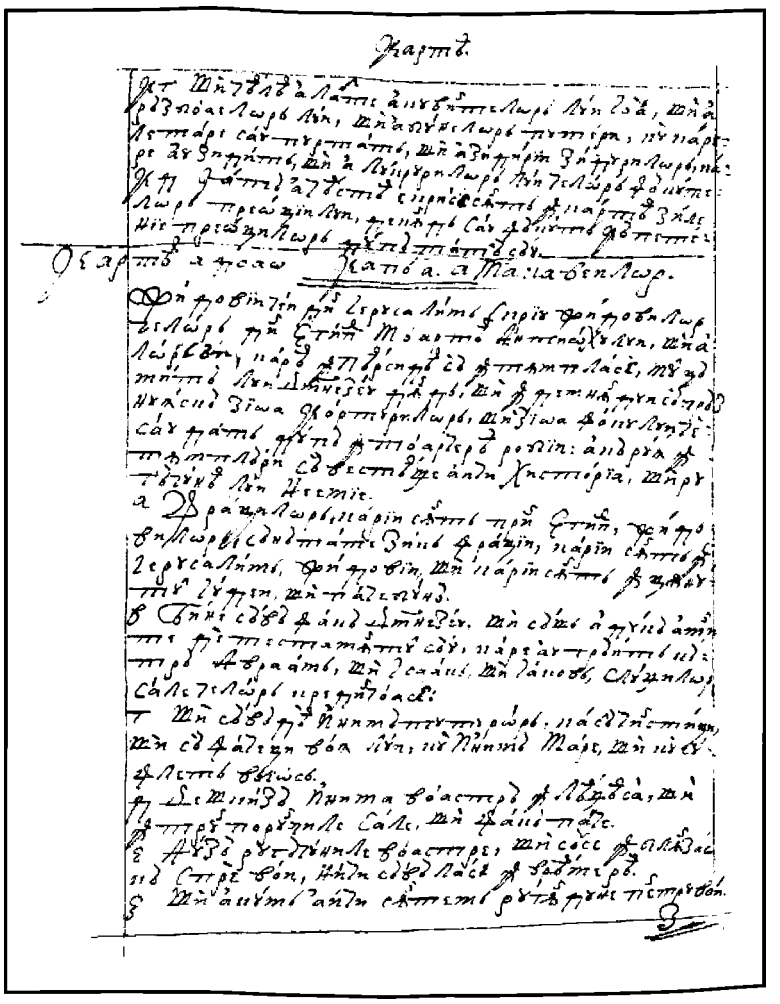

205v

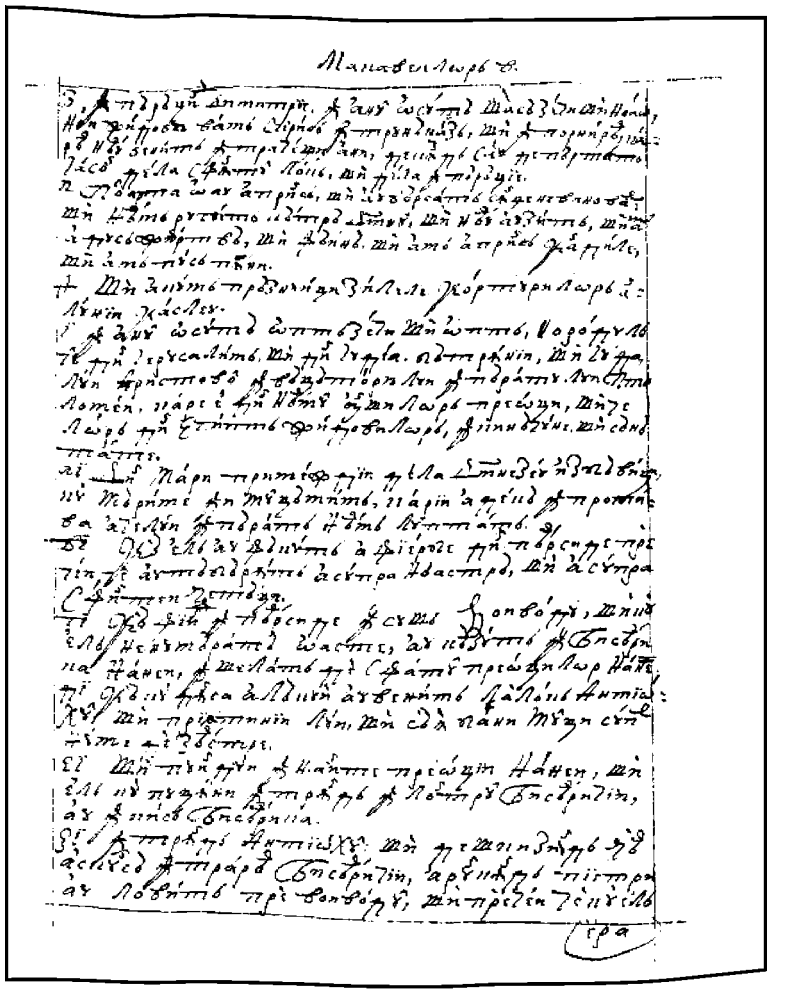

206r

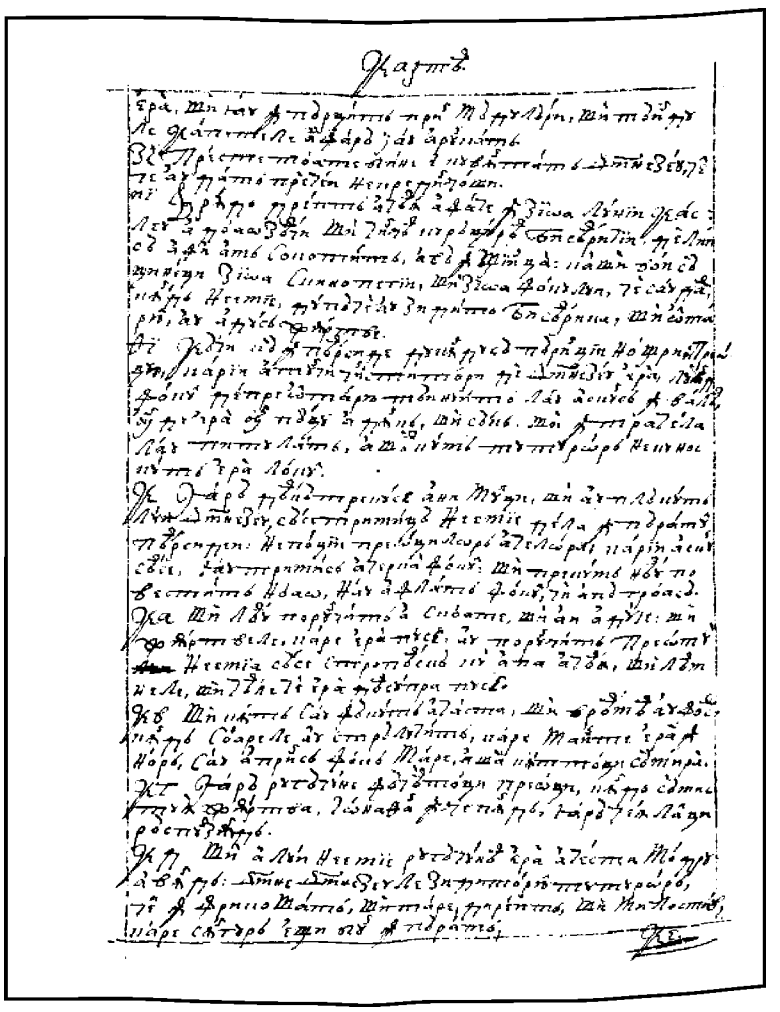

205v

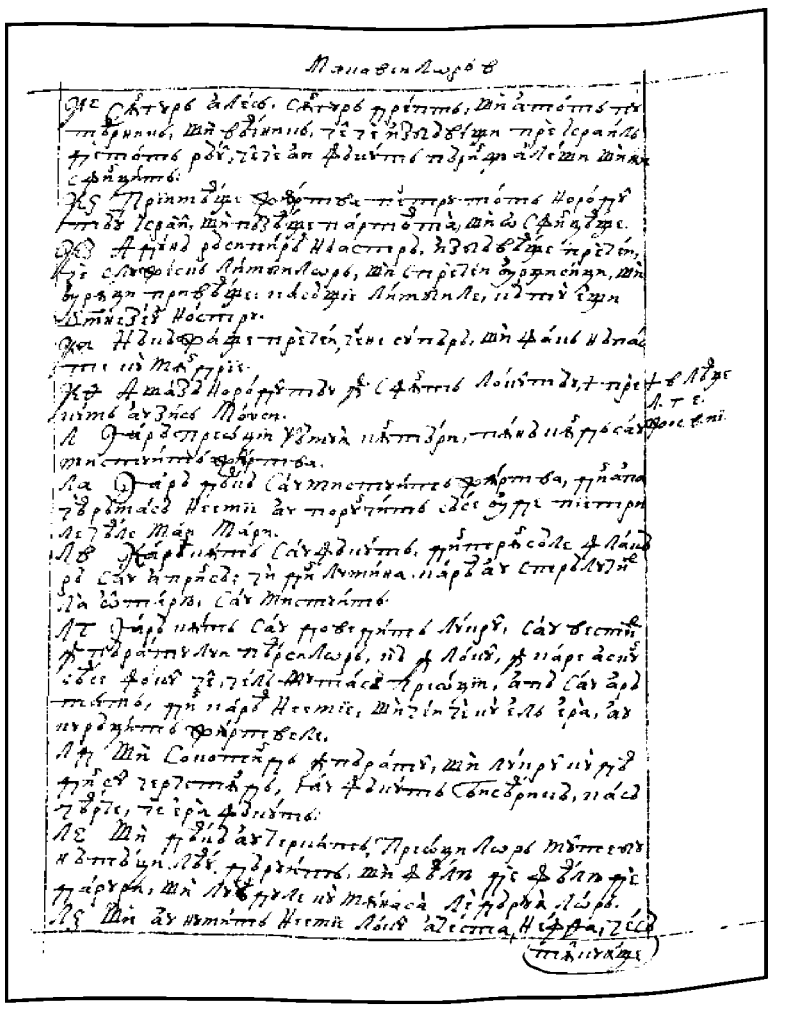

207r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

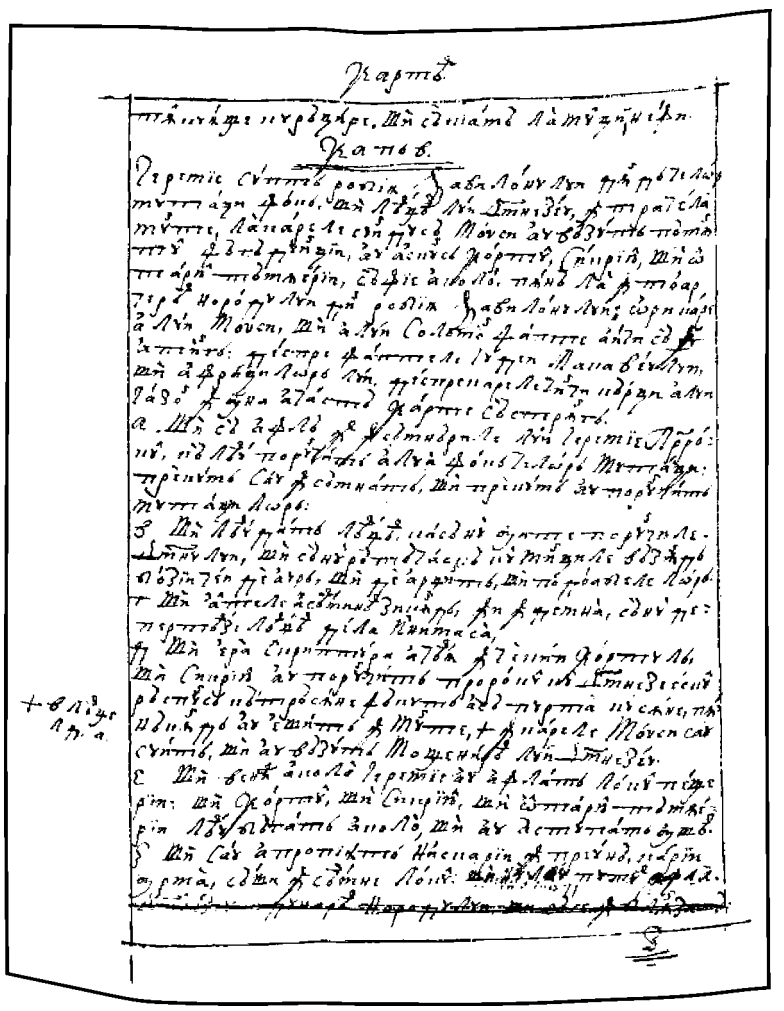

207v

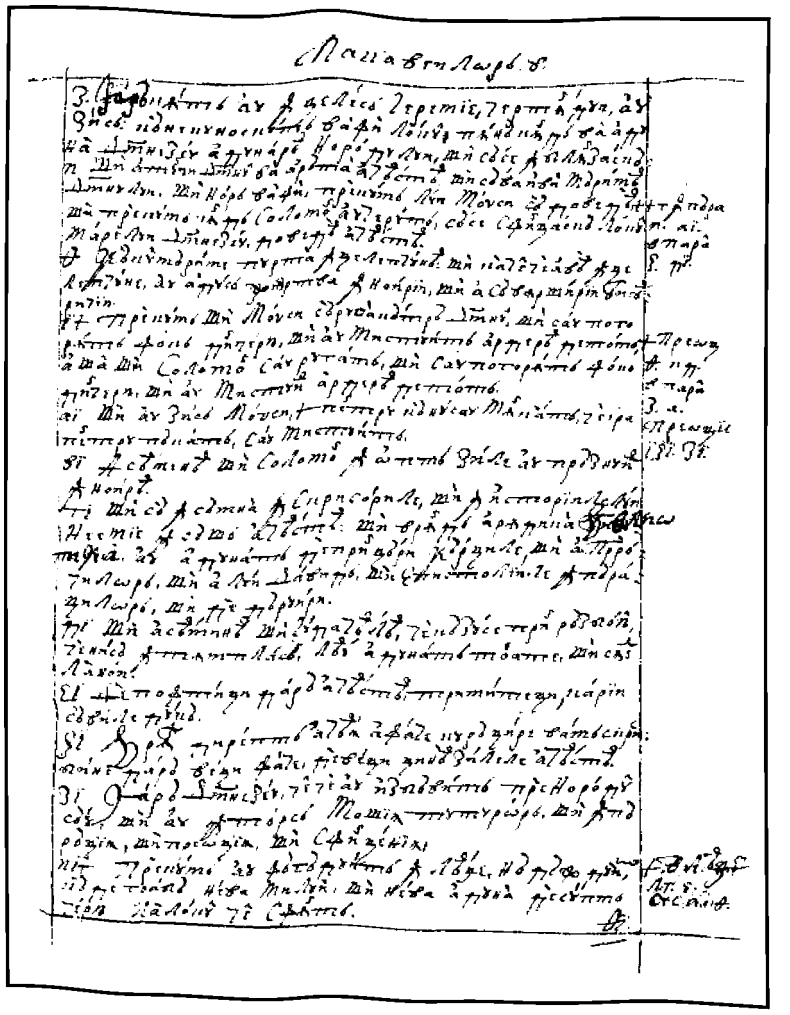

208r

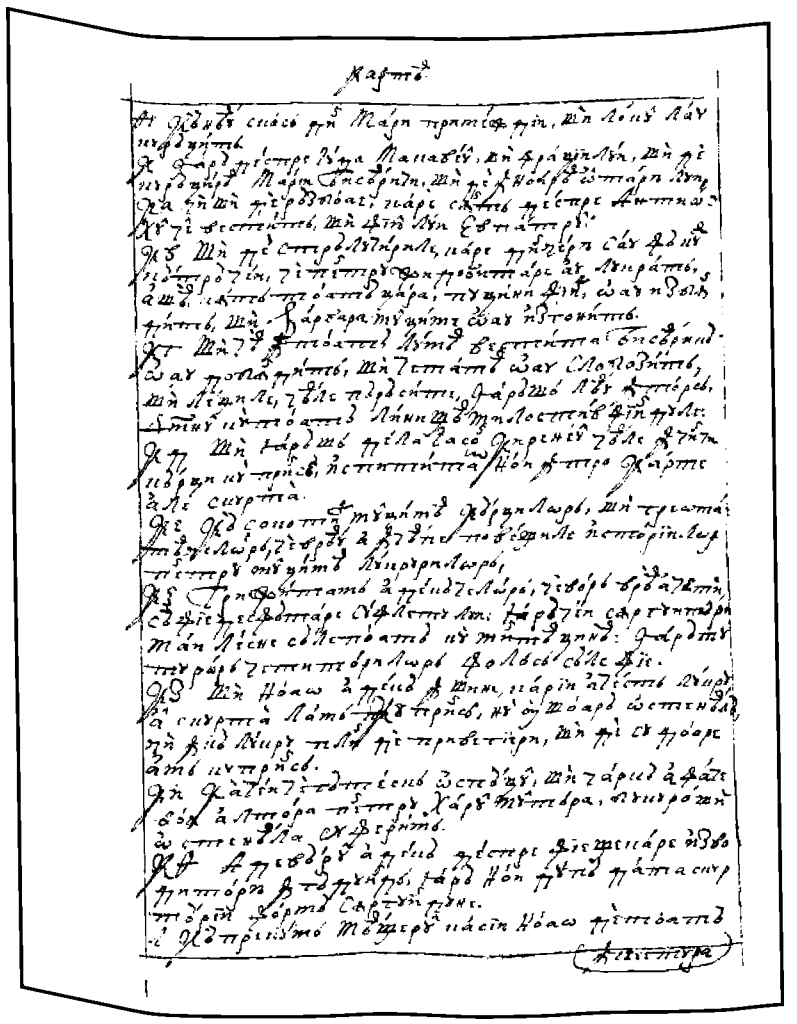

208v

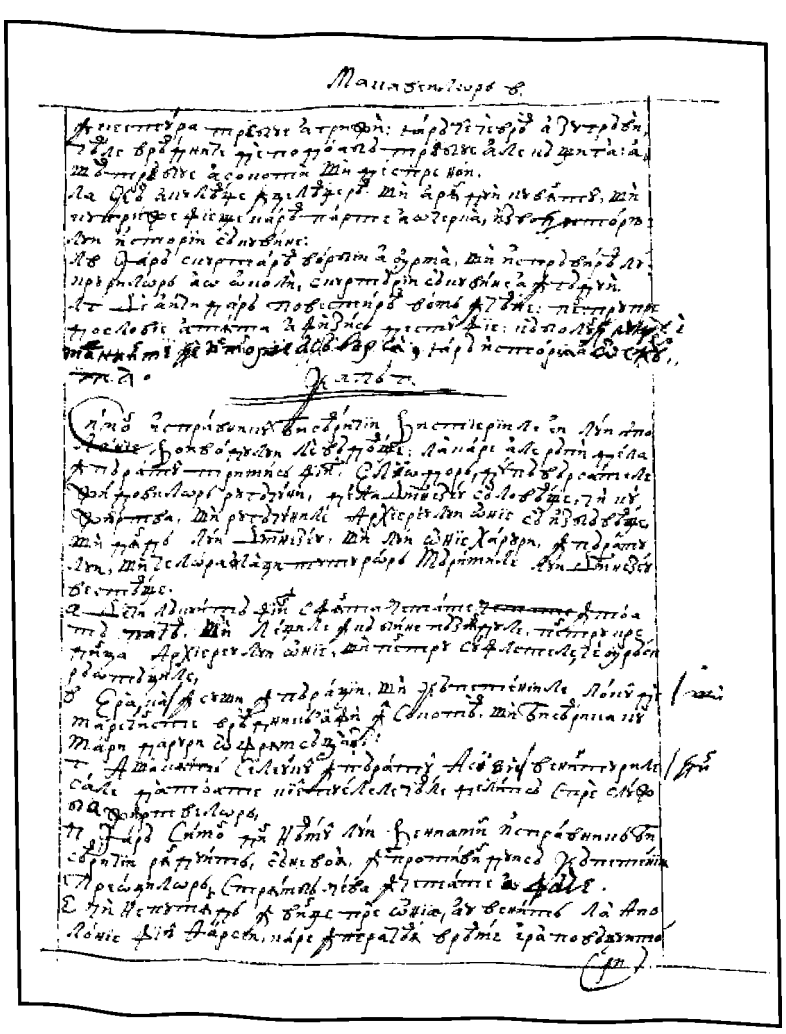

209r

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

FACSIMILE

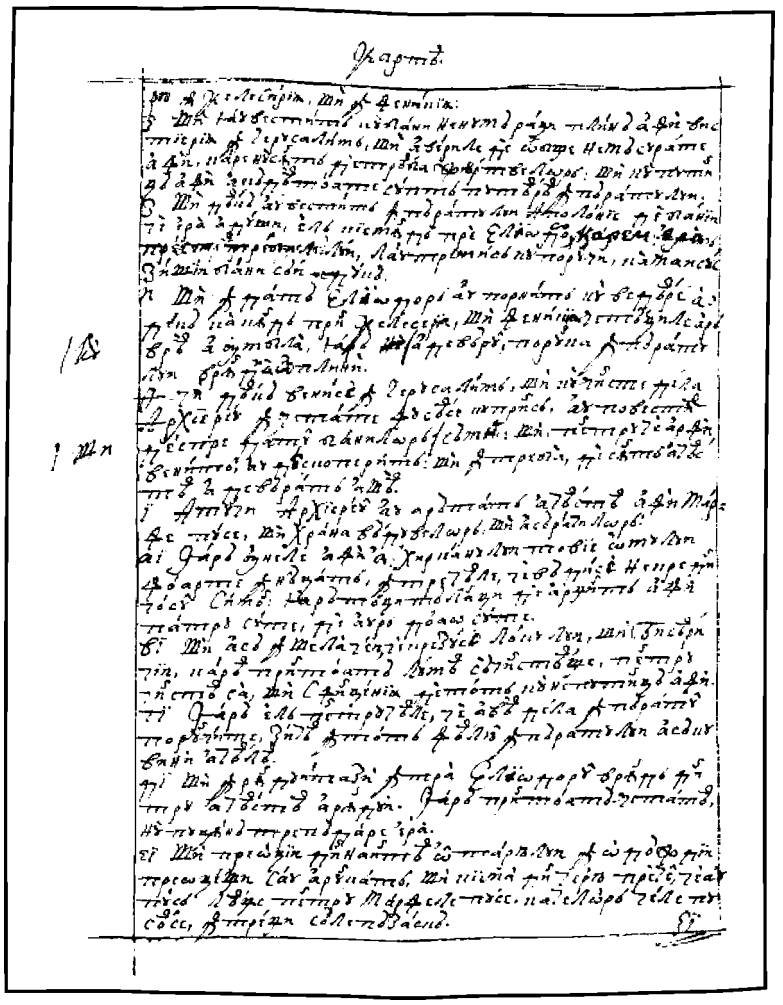

209v

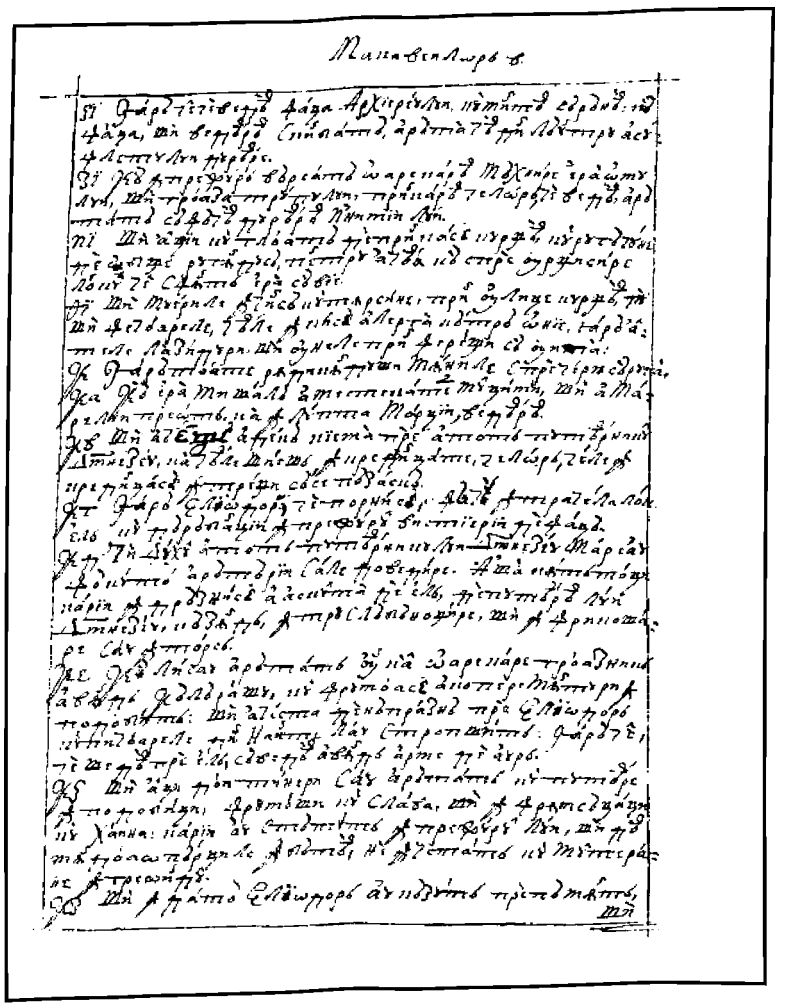

210r

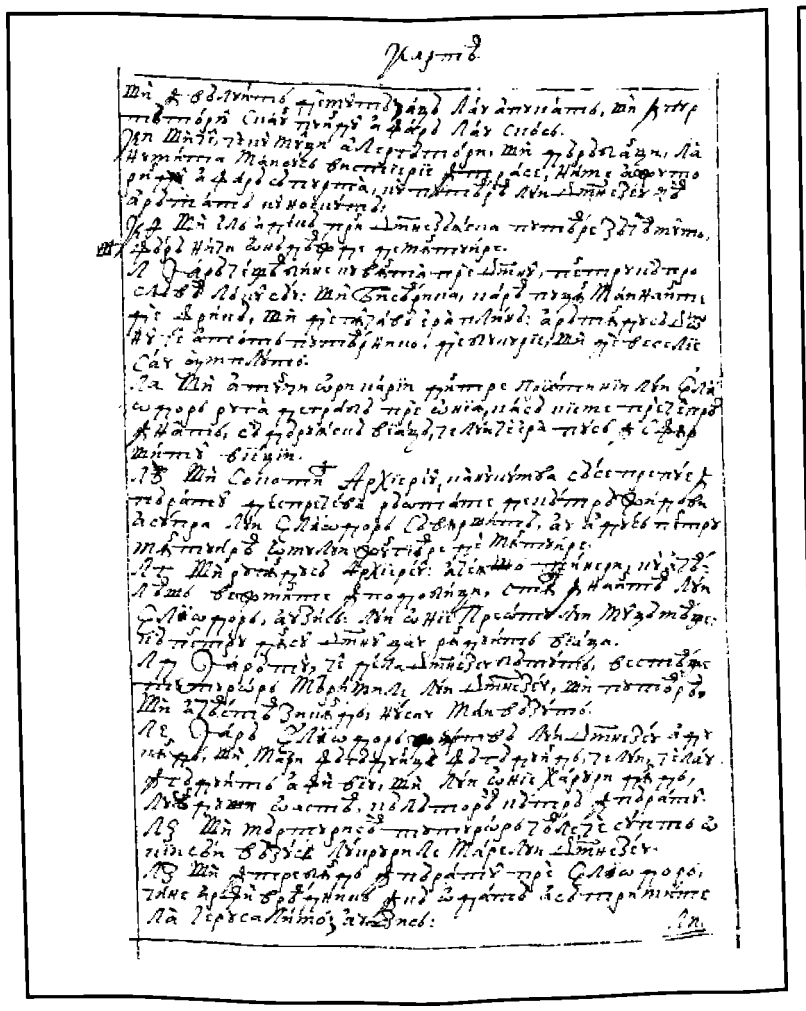

210v

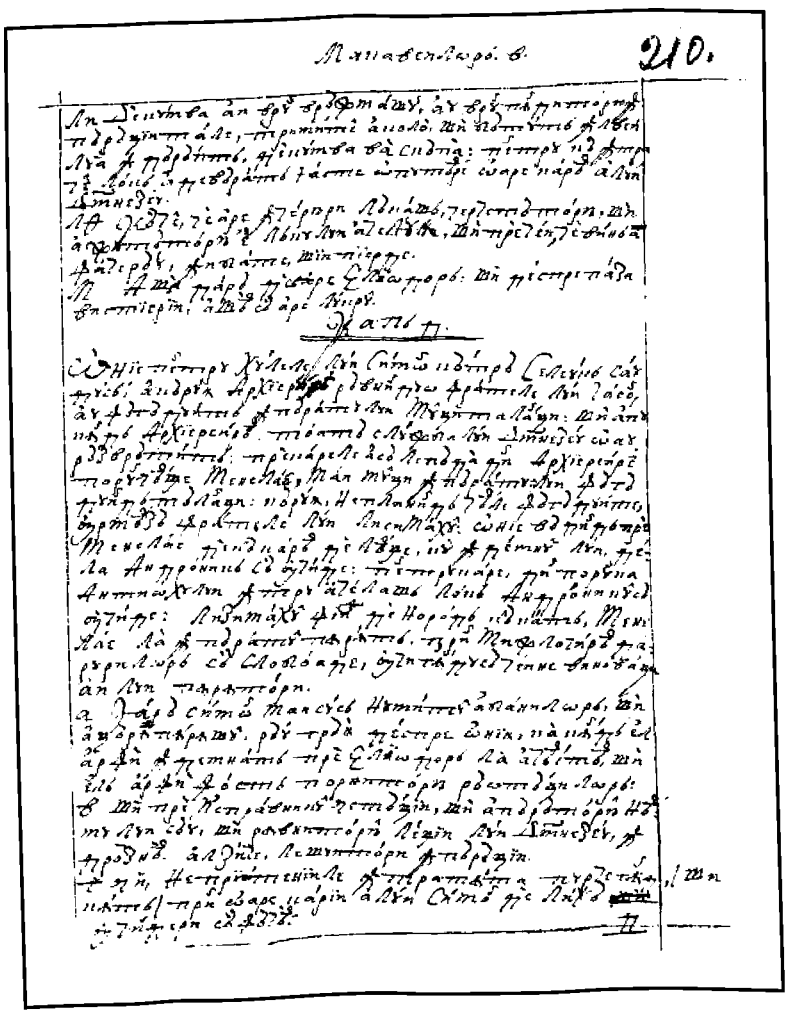

211r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

211v

212r

212v

213r

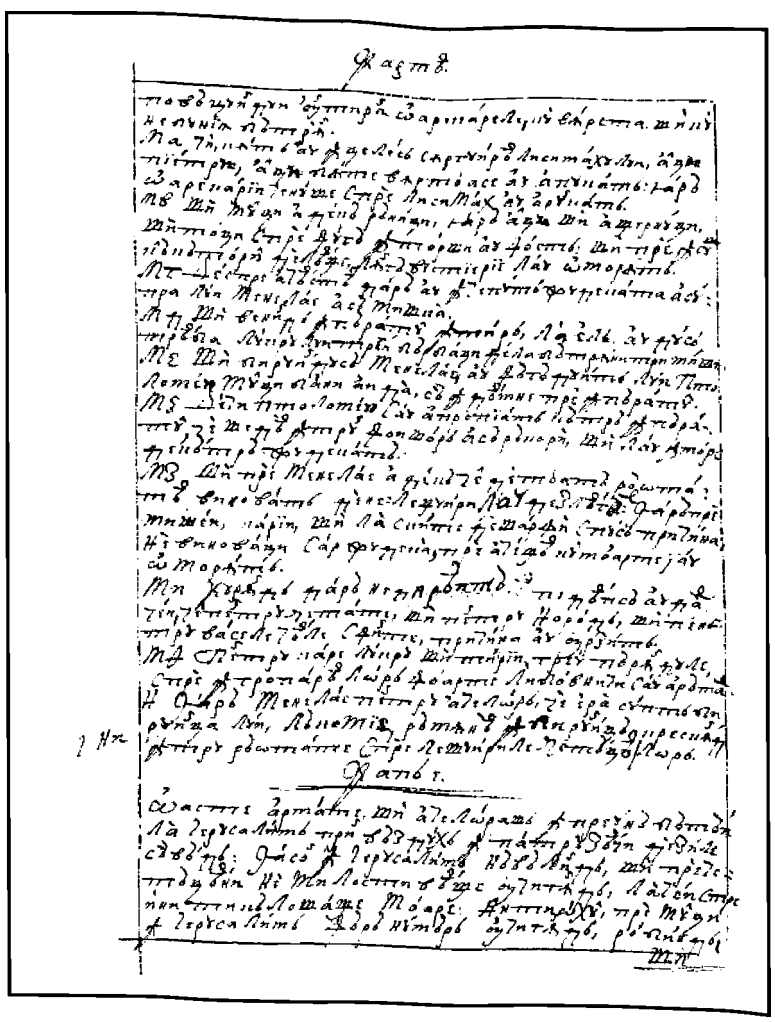

213v

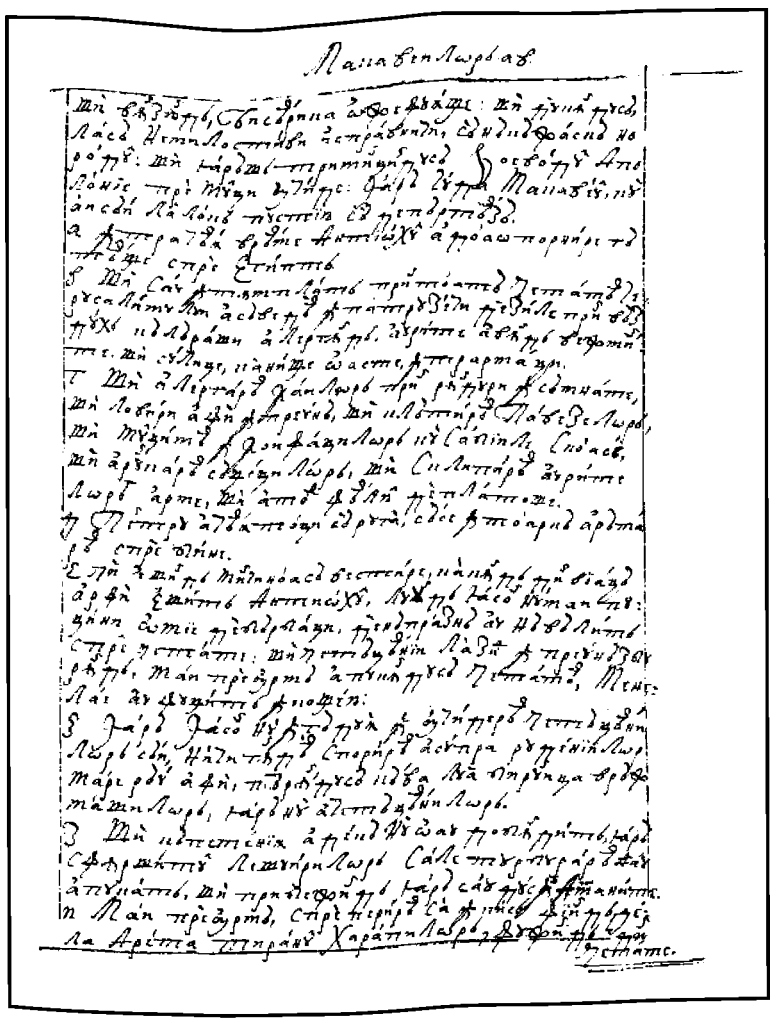

214r

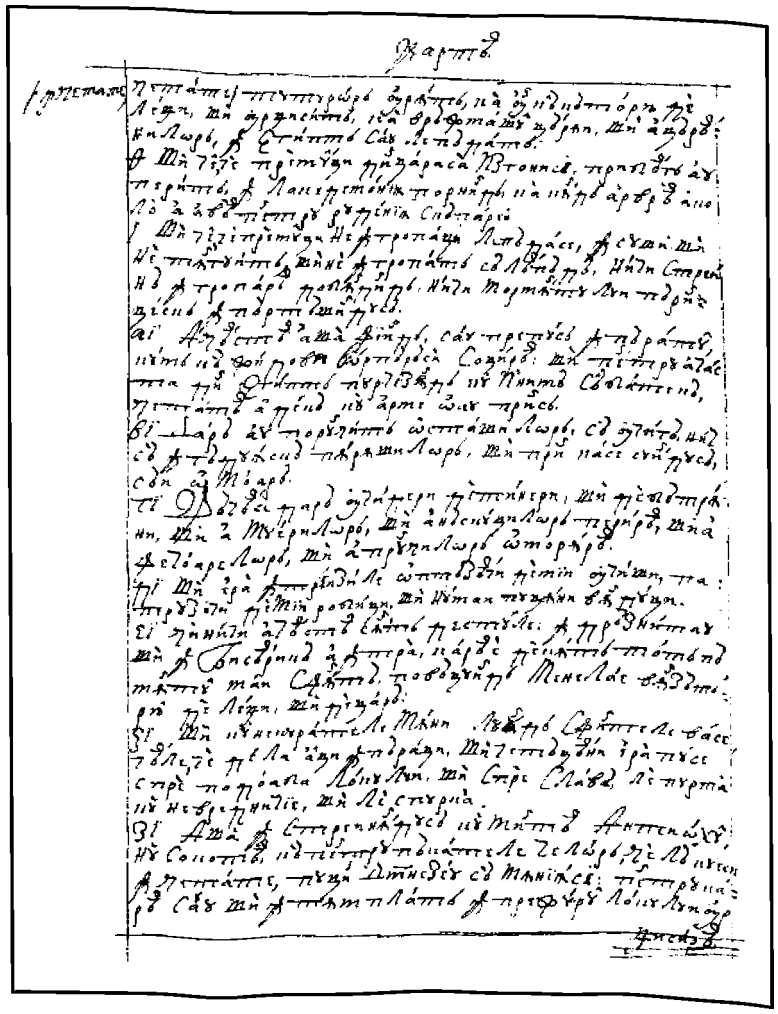

214v

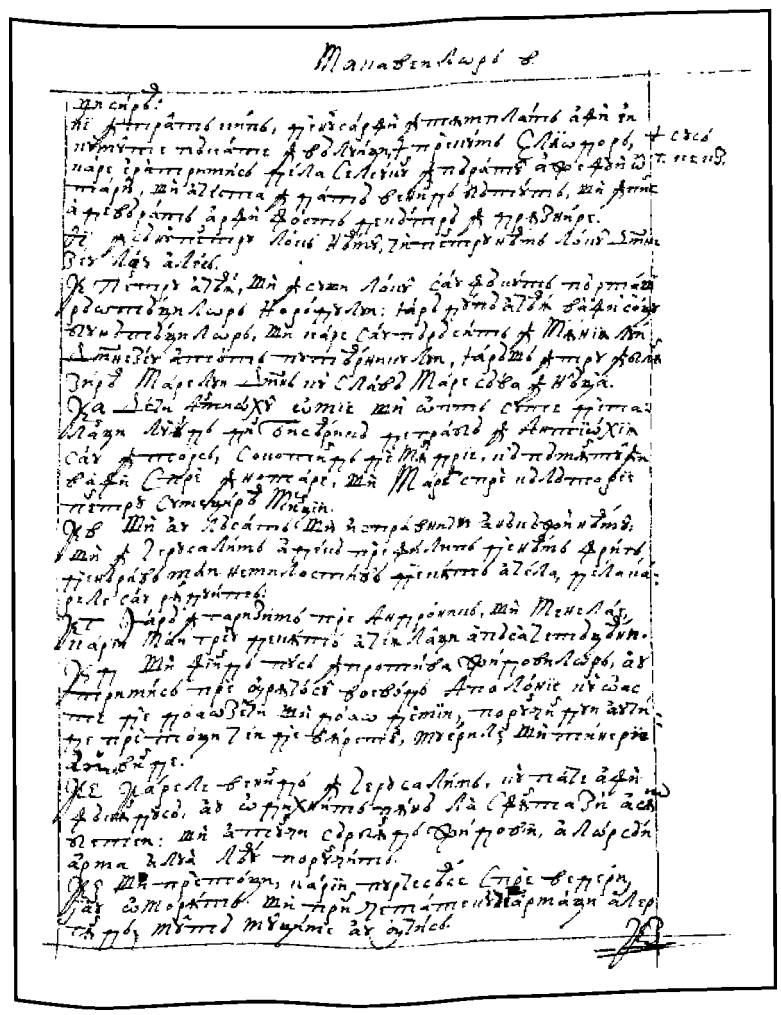

215r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

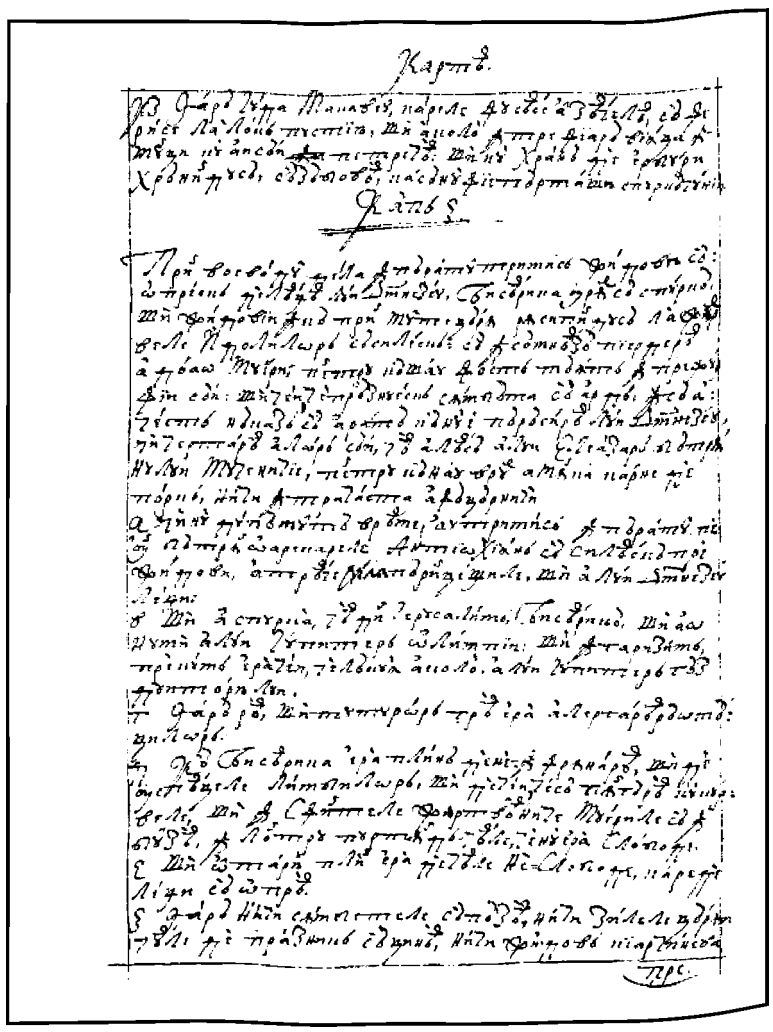

215v

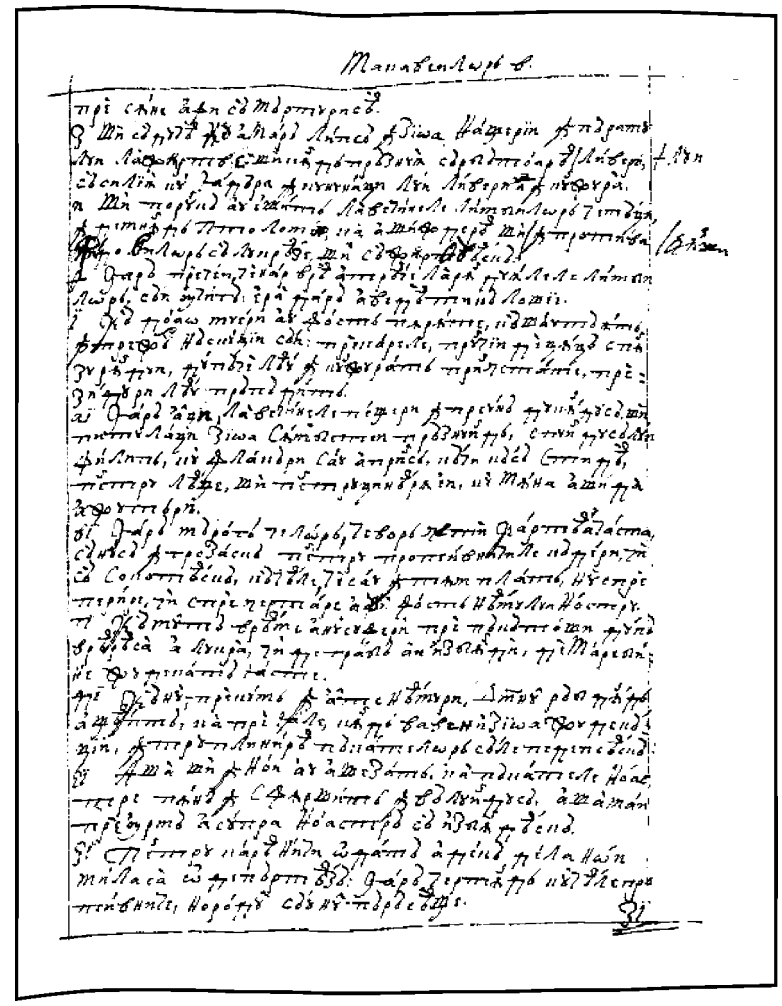

216r

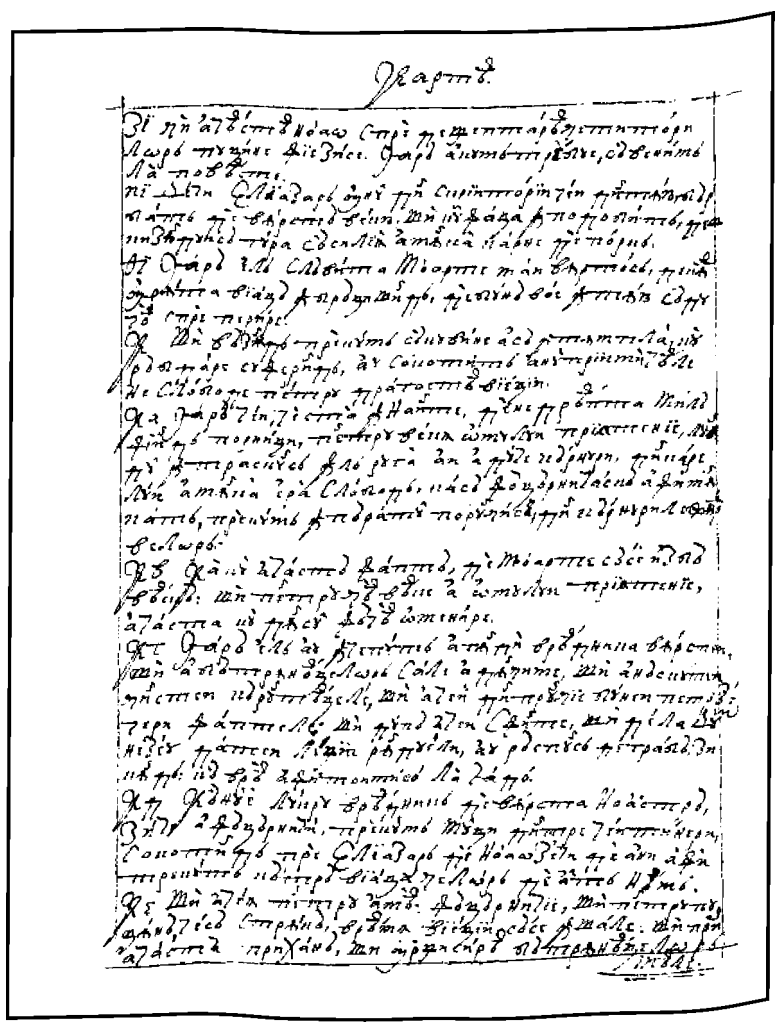

216v

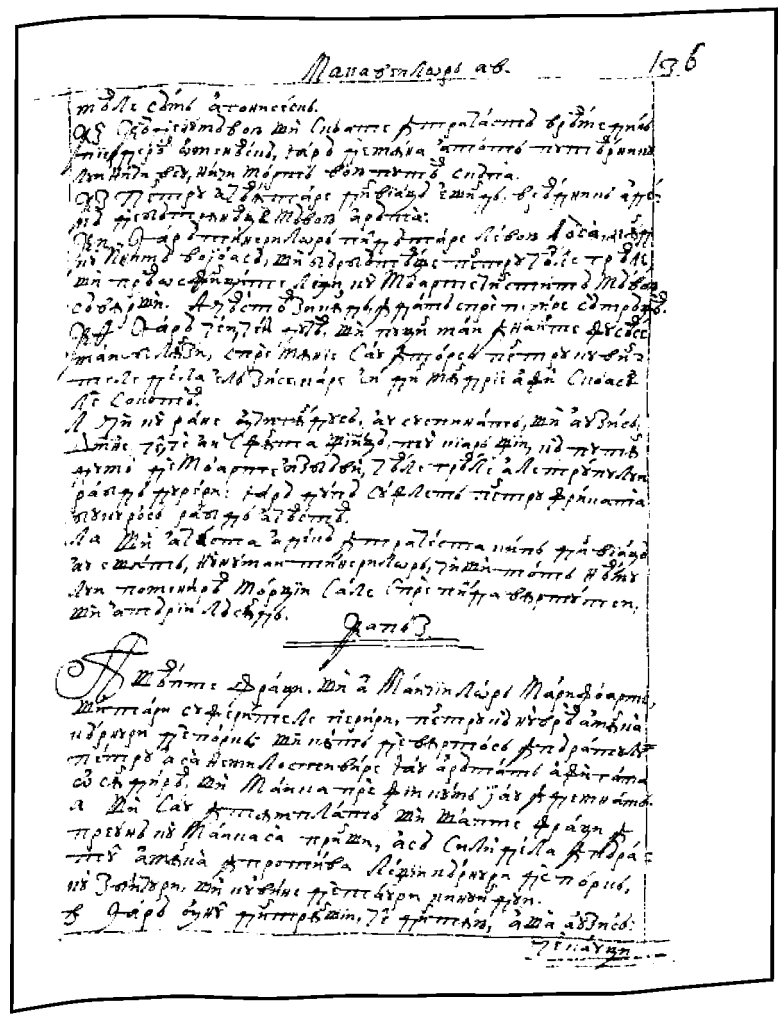

217r

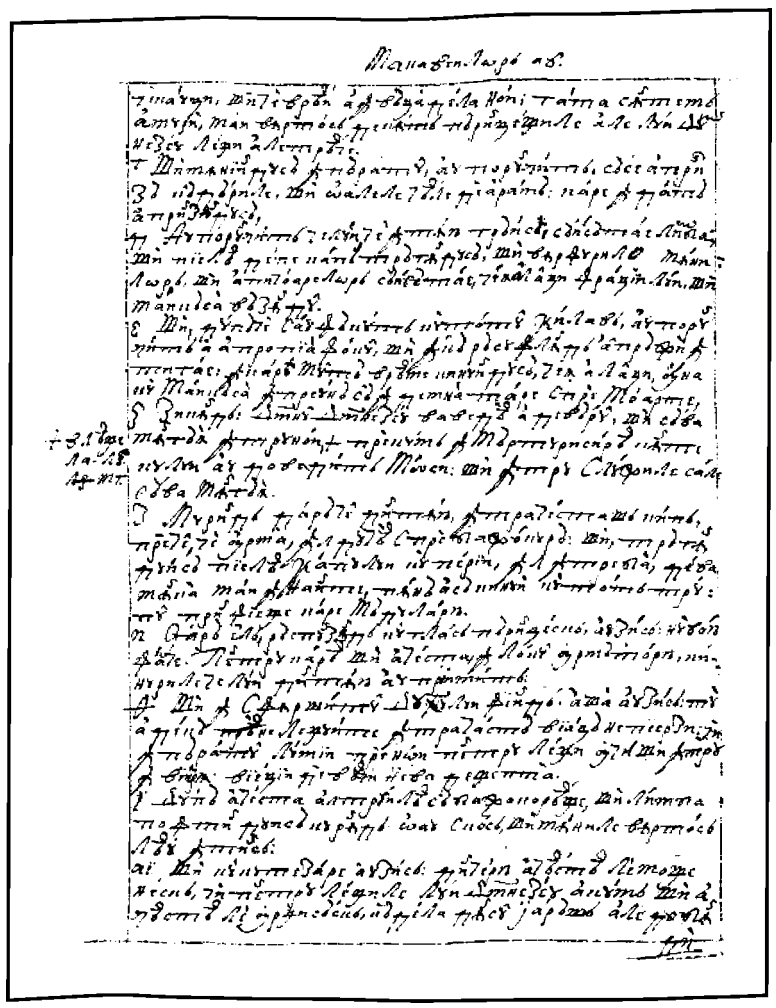

217v

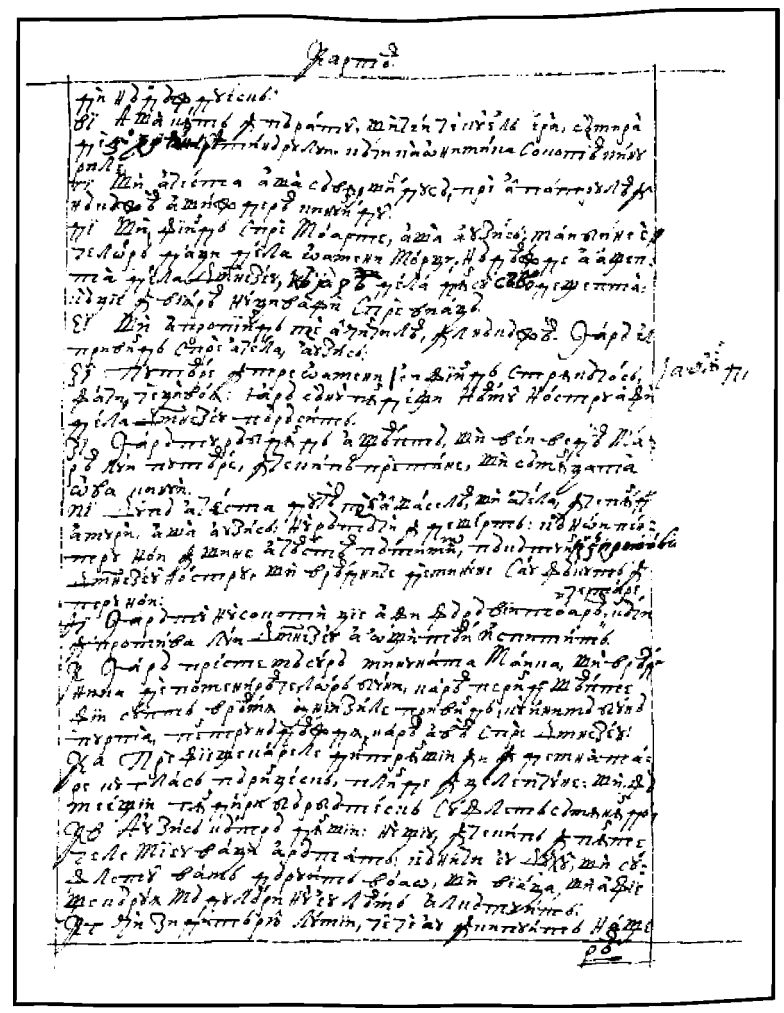

218r

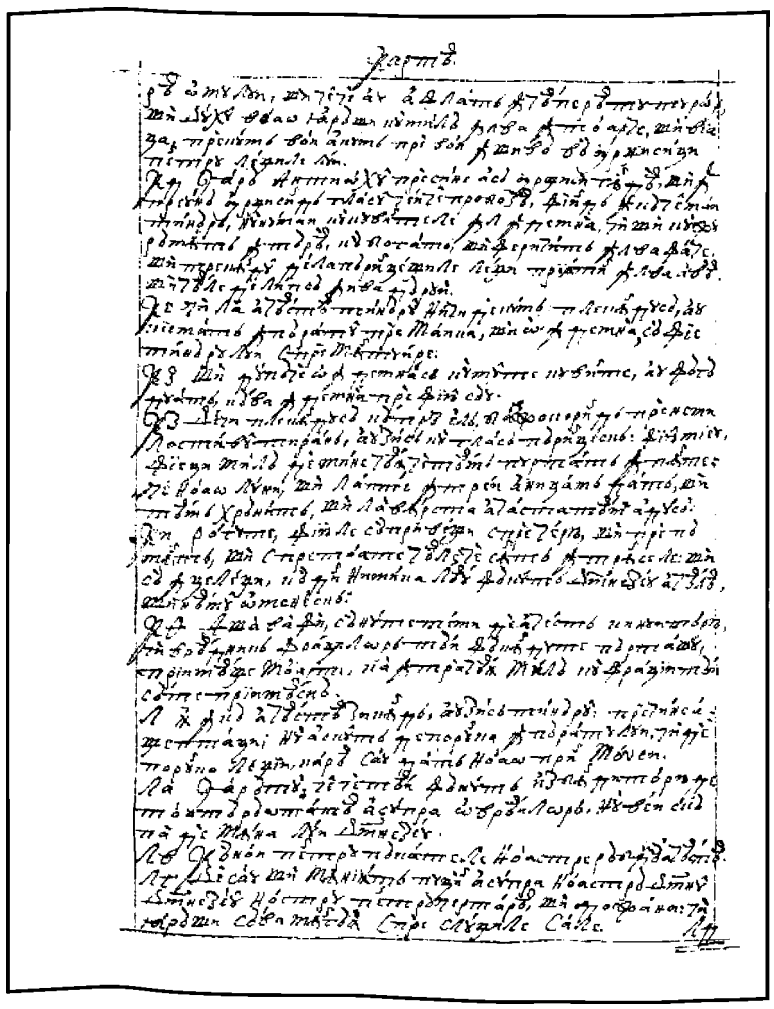

218v

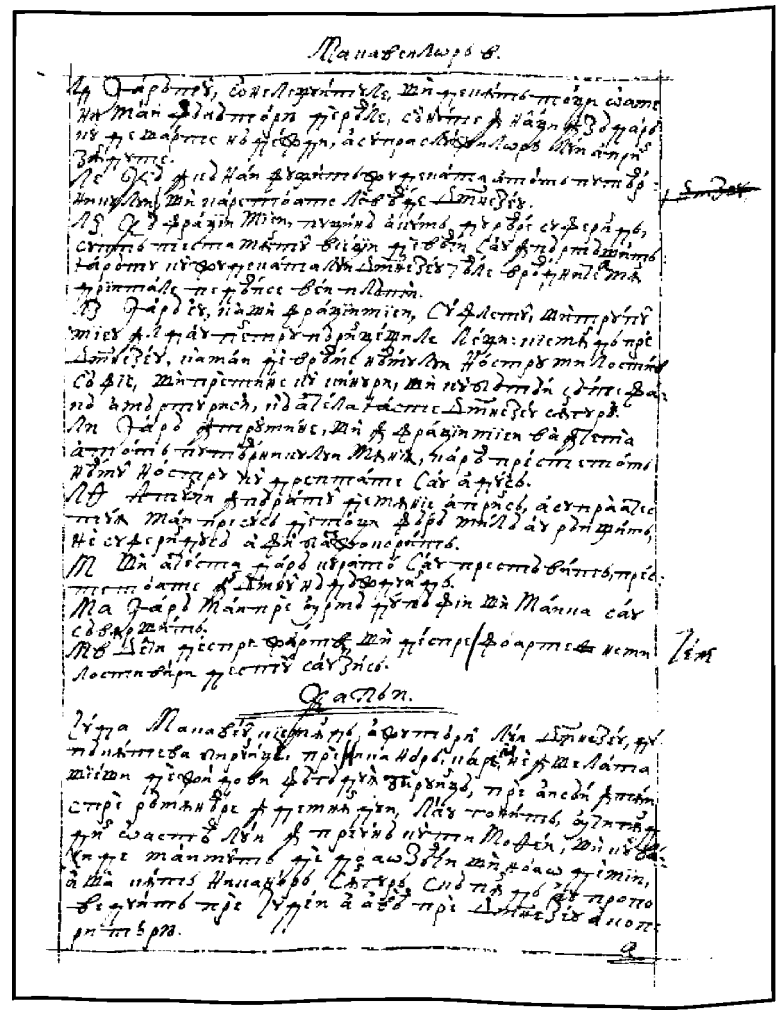

219r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

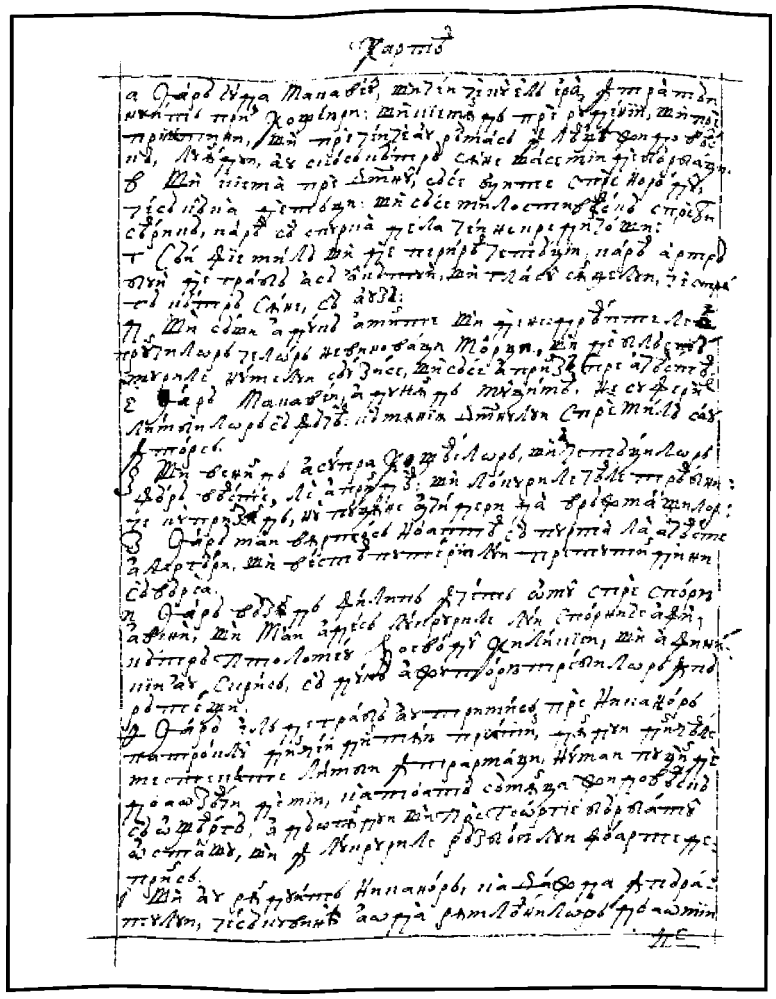

219v

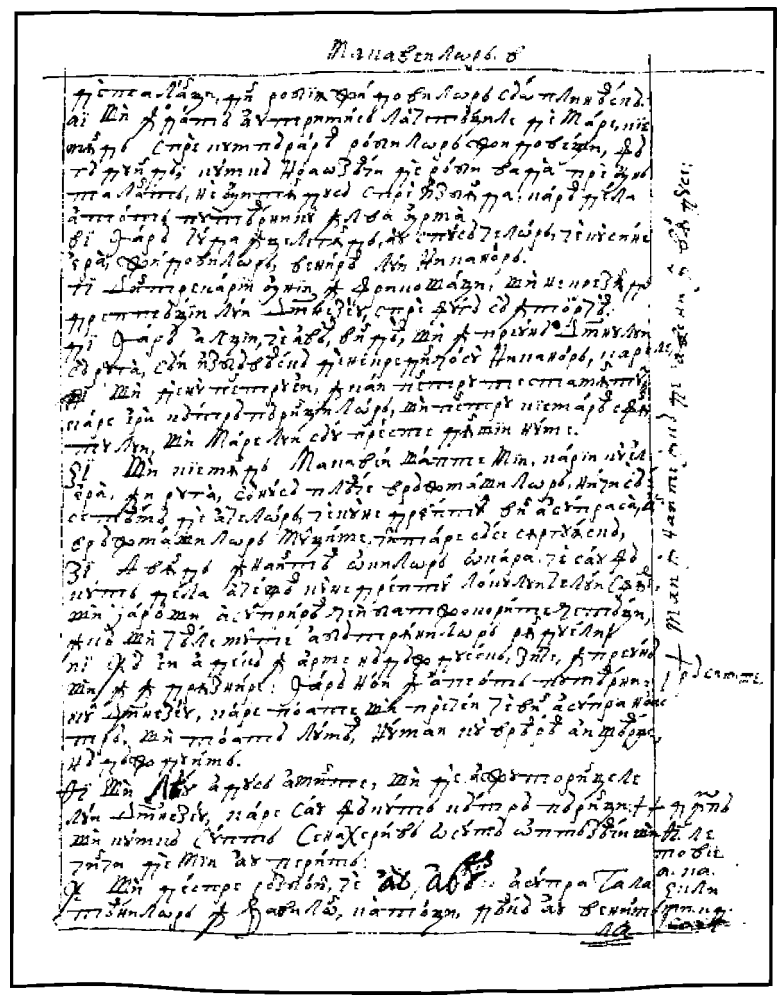

220r

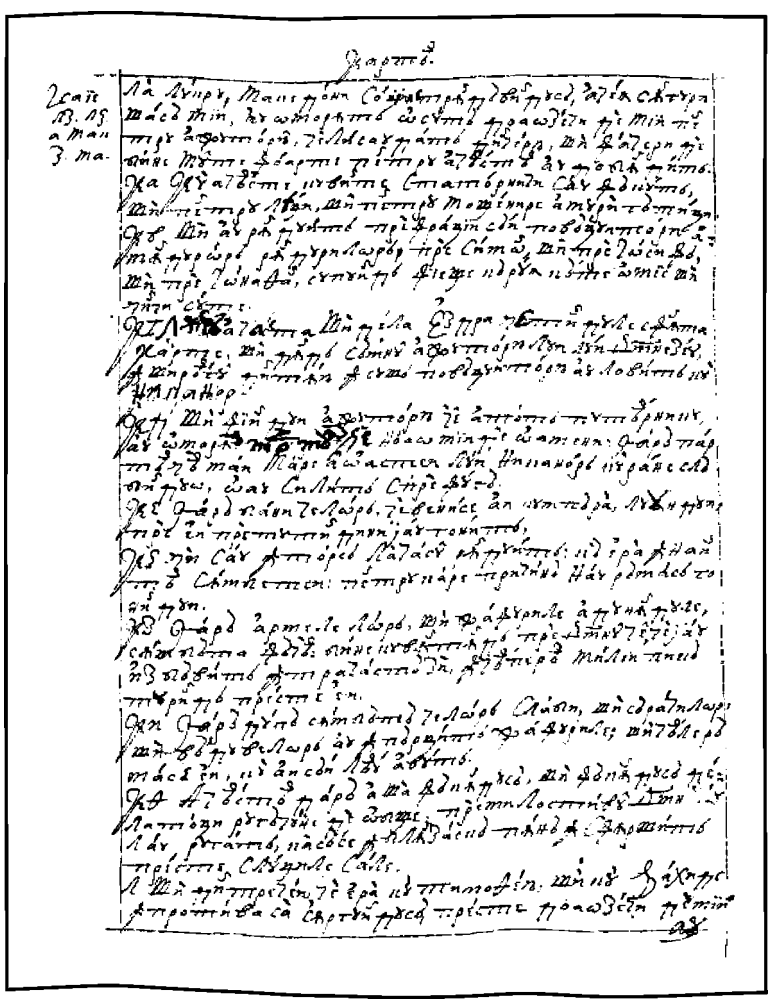

220v

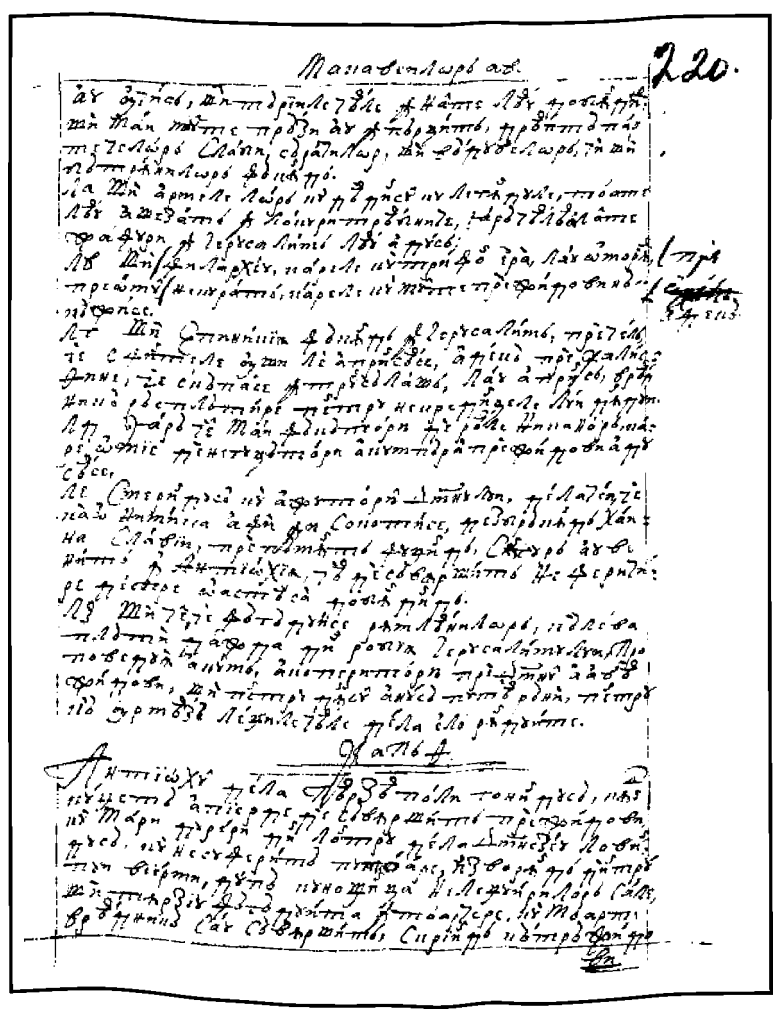

221r

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

FACSIMILE

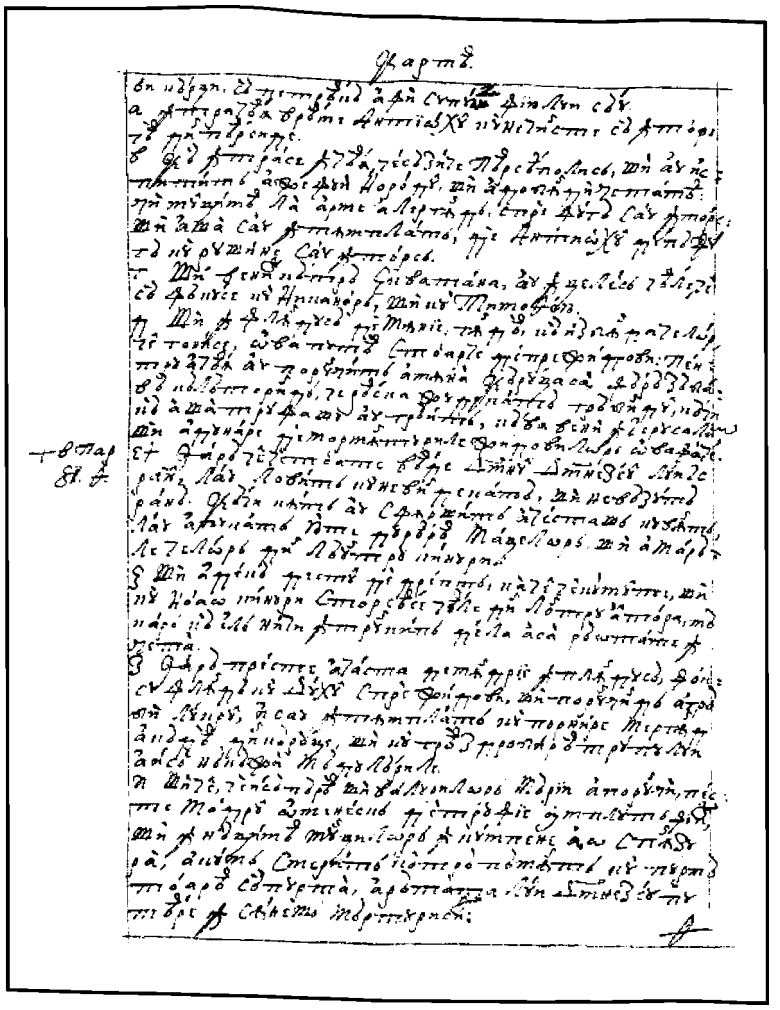

221v

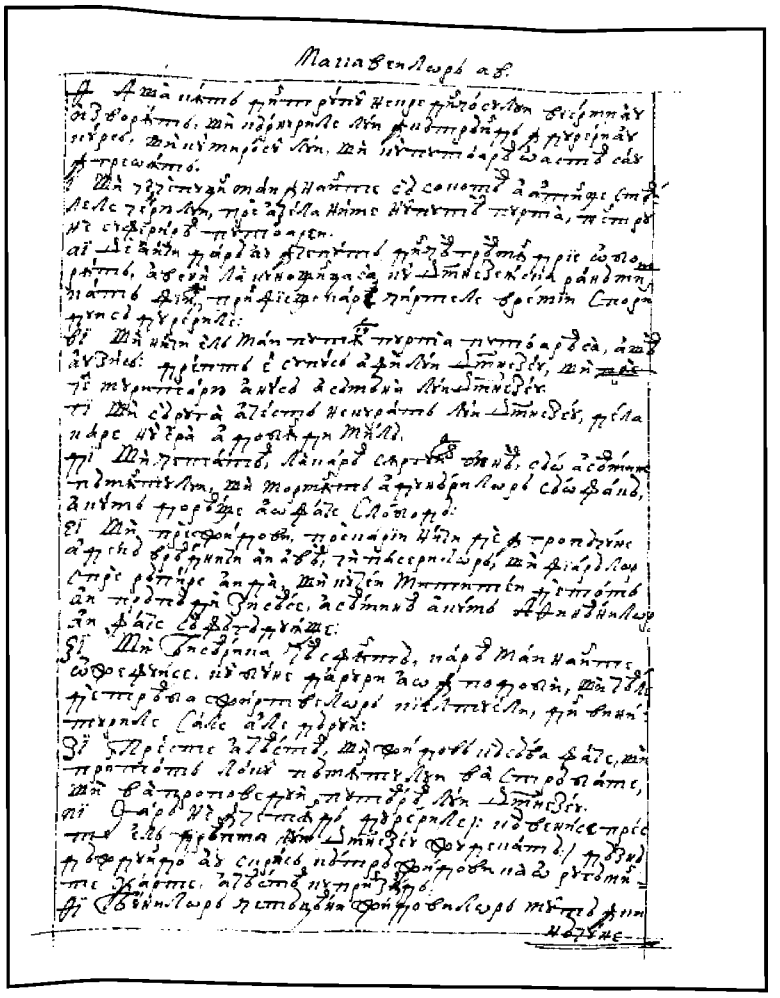

222r

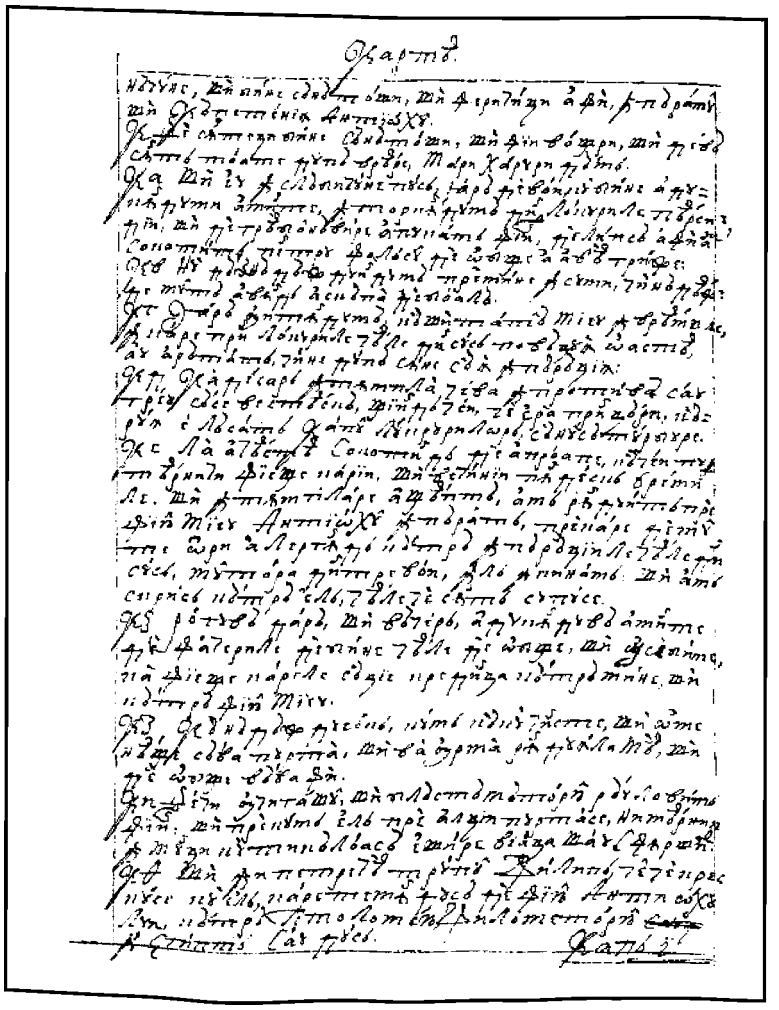

222v

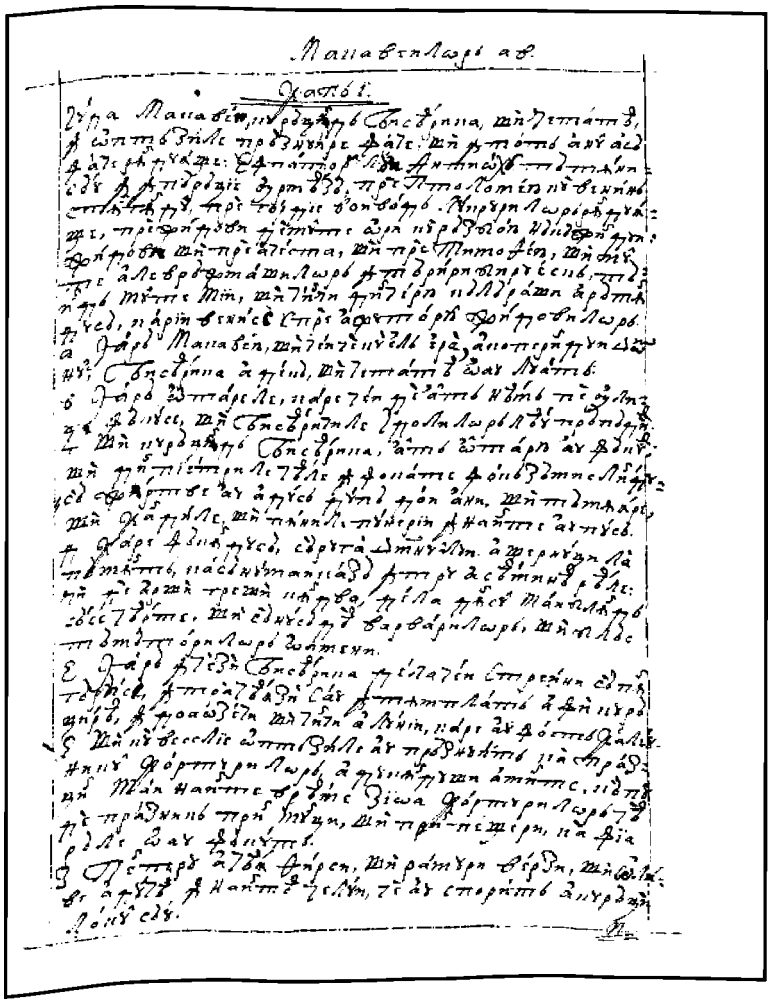

223r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

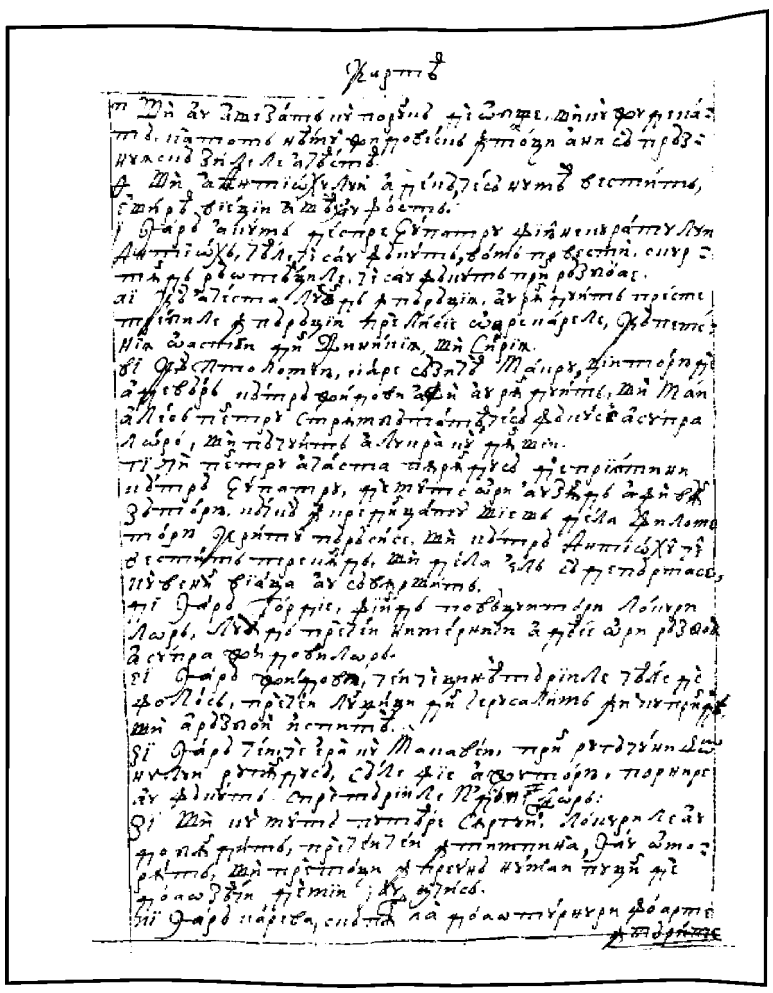

223v

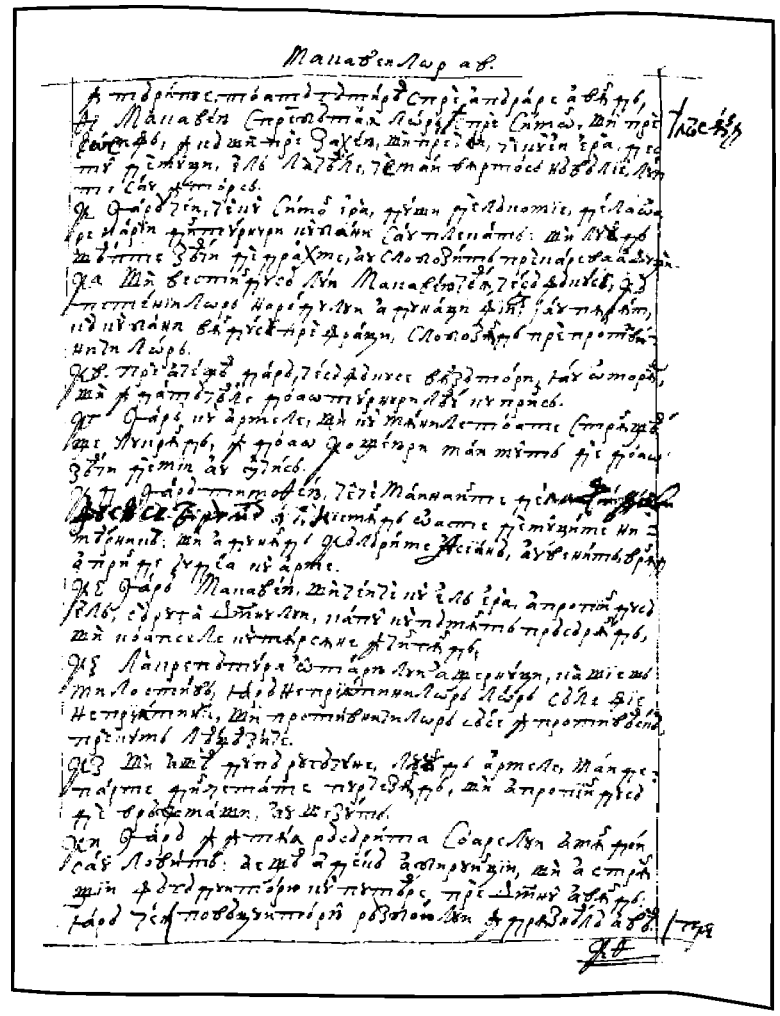

224r

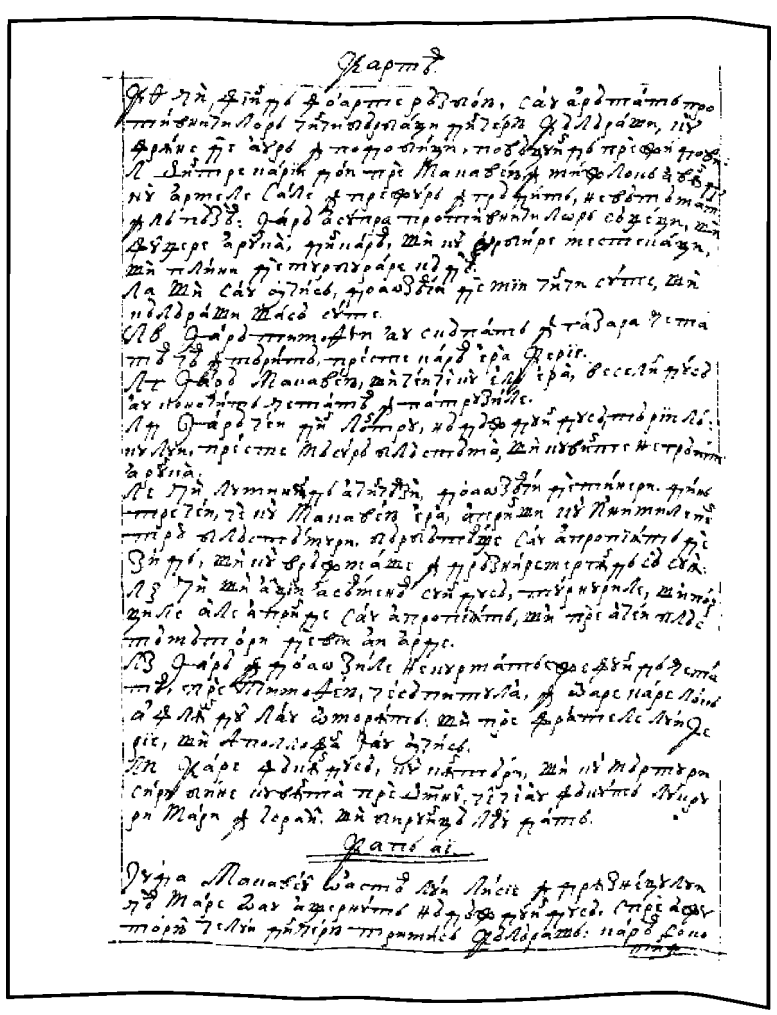

224v

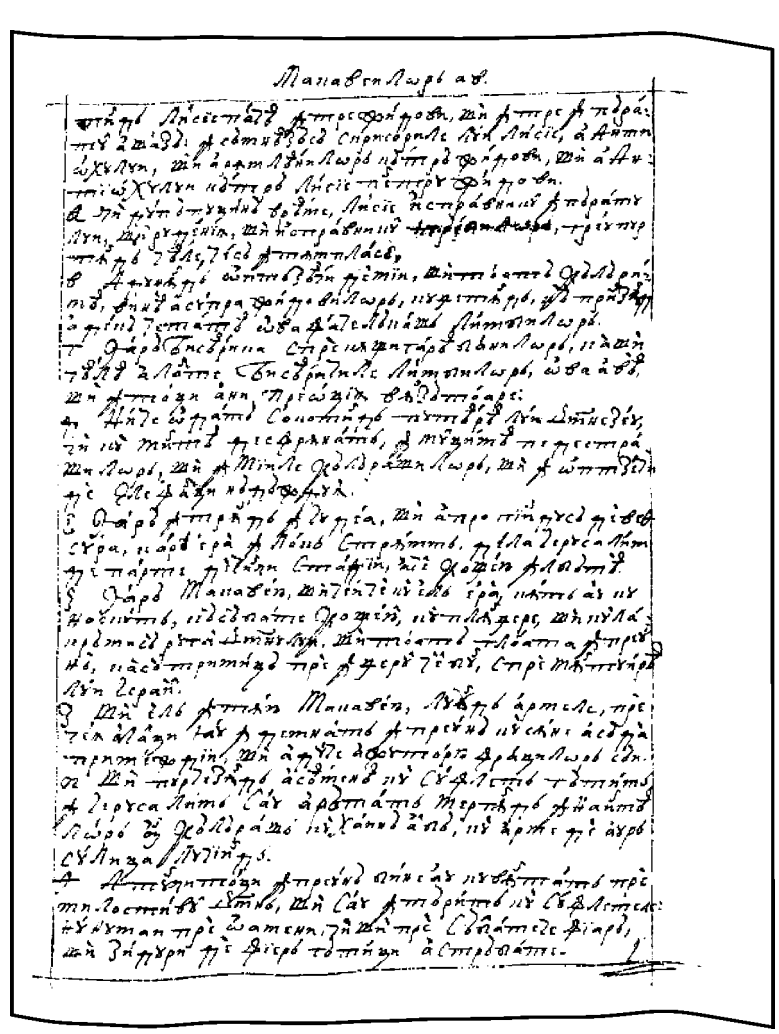

225r

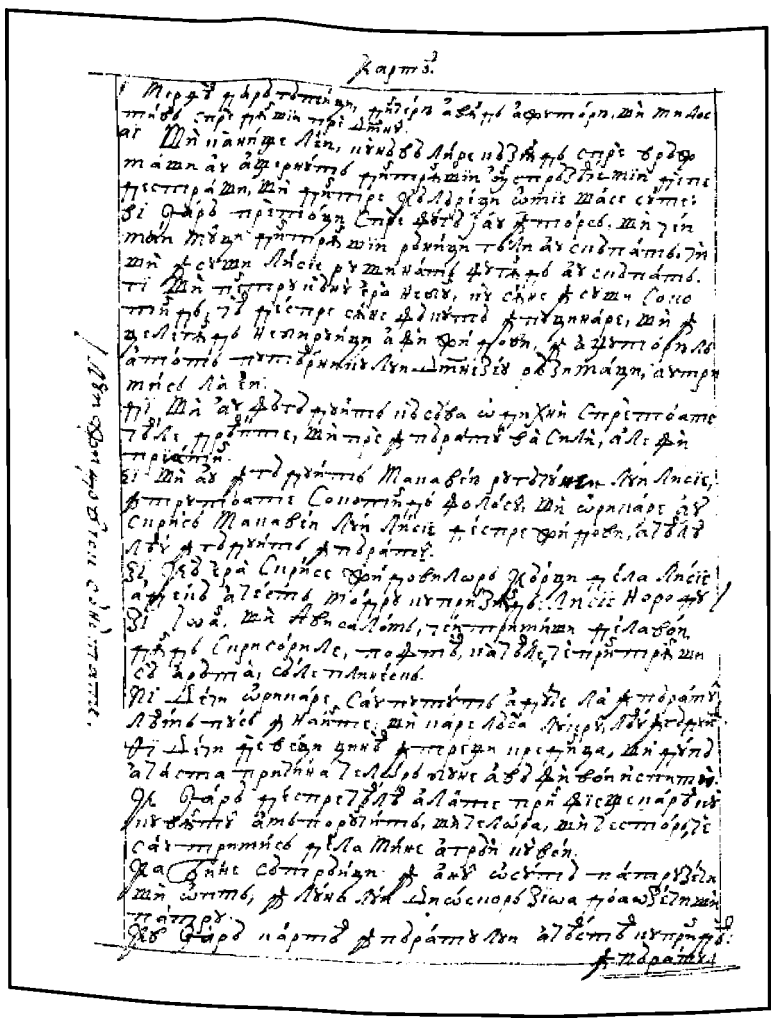

225v

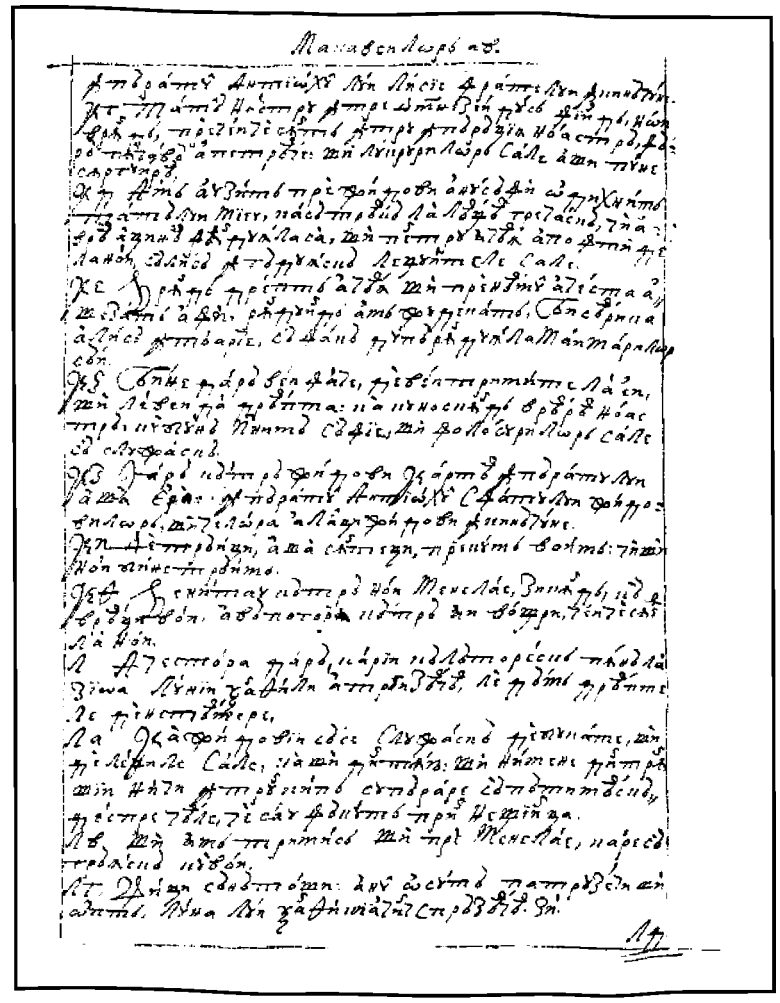

226r

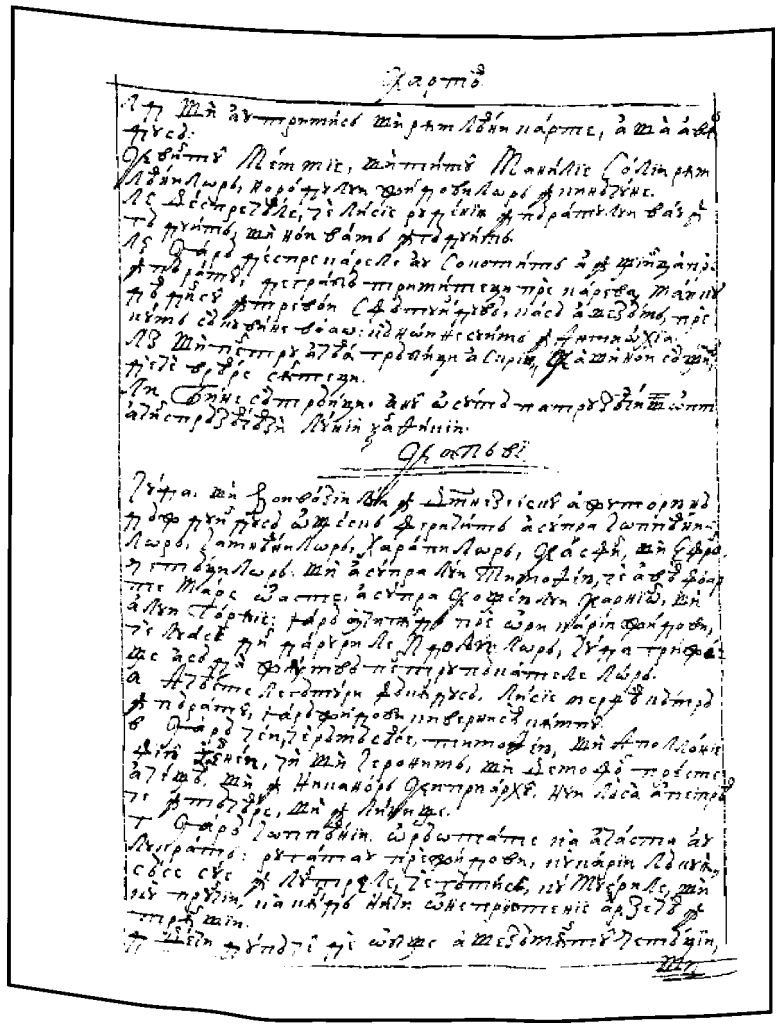

226v

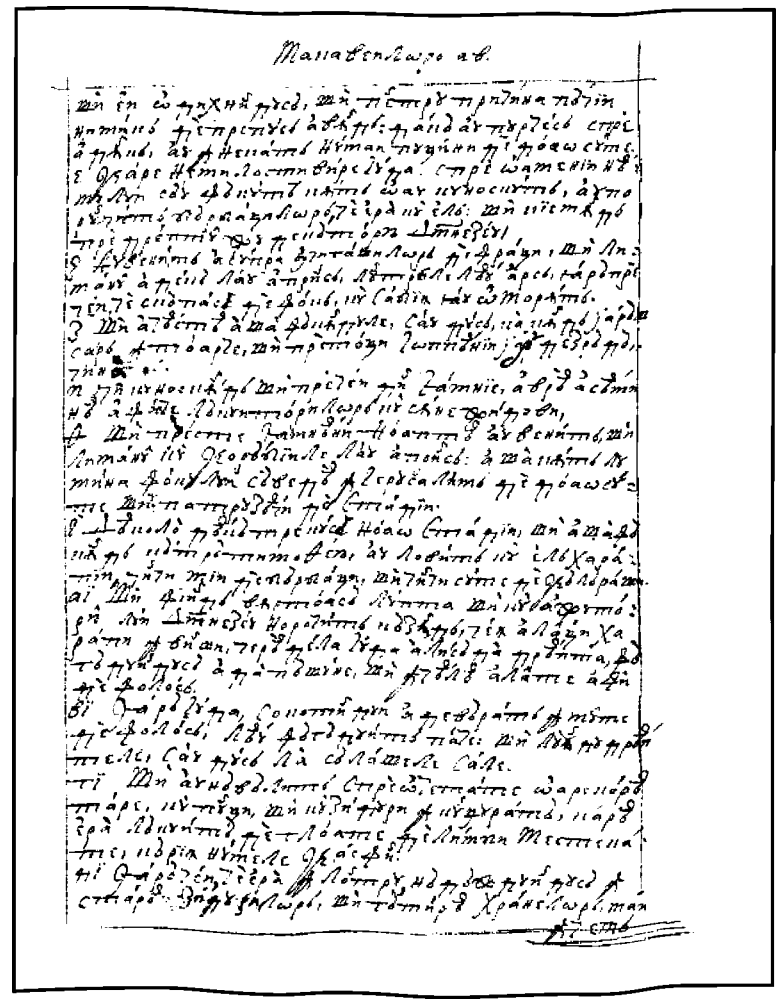

227r

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

227v

228r

228v

229r

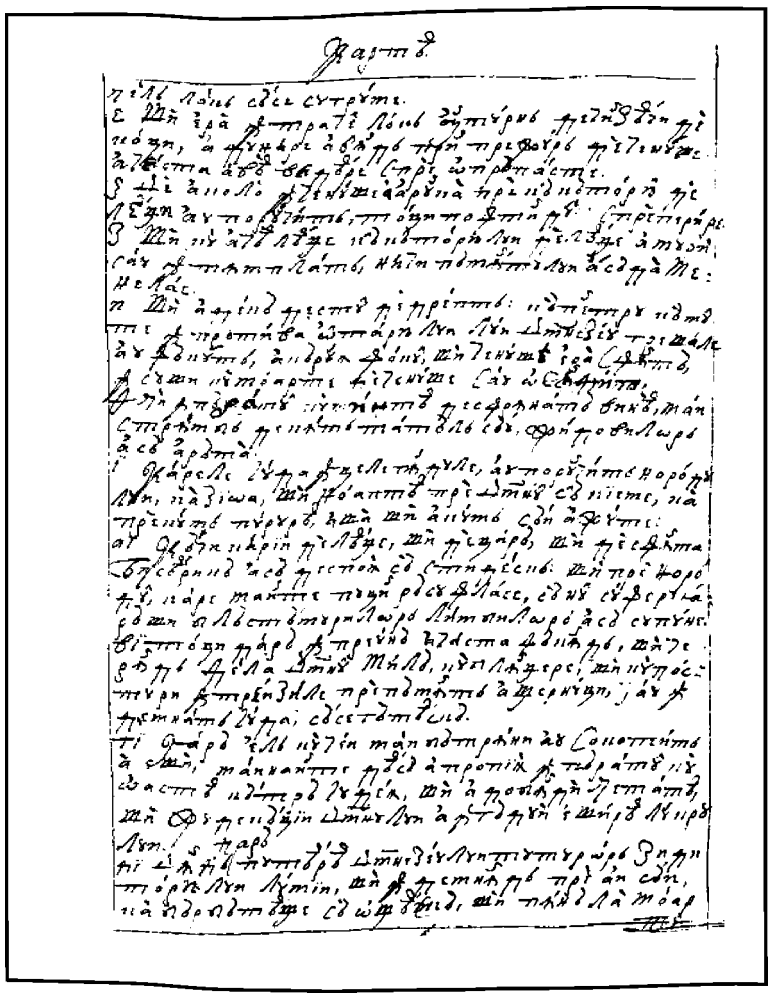

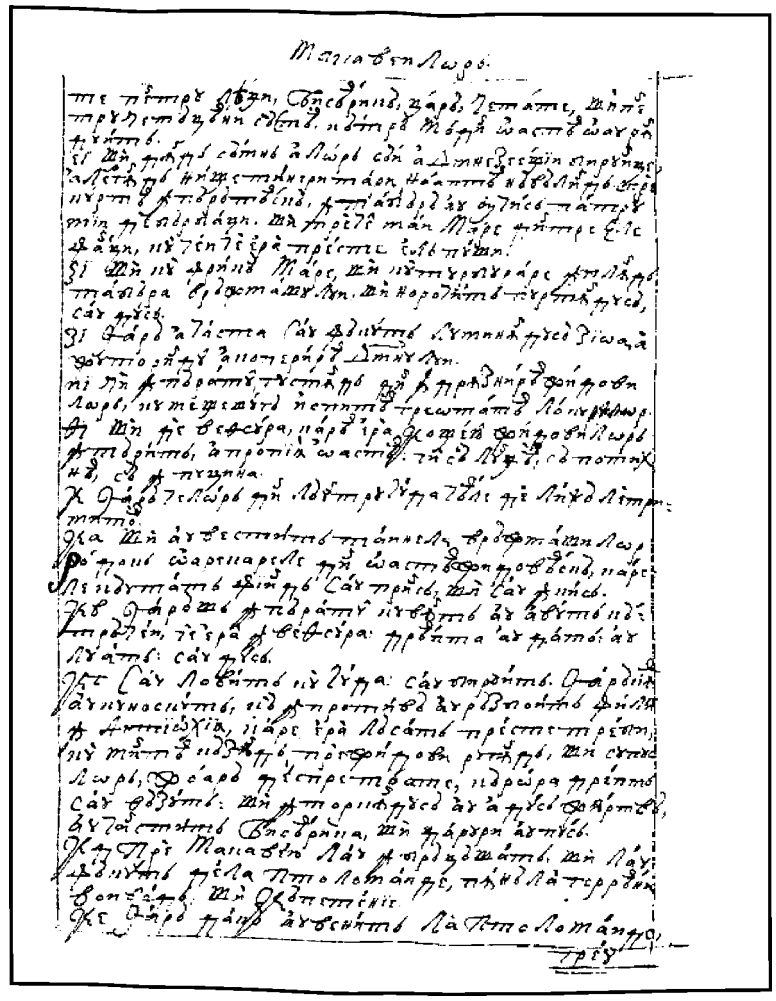

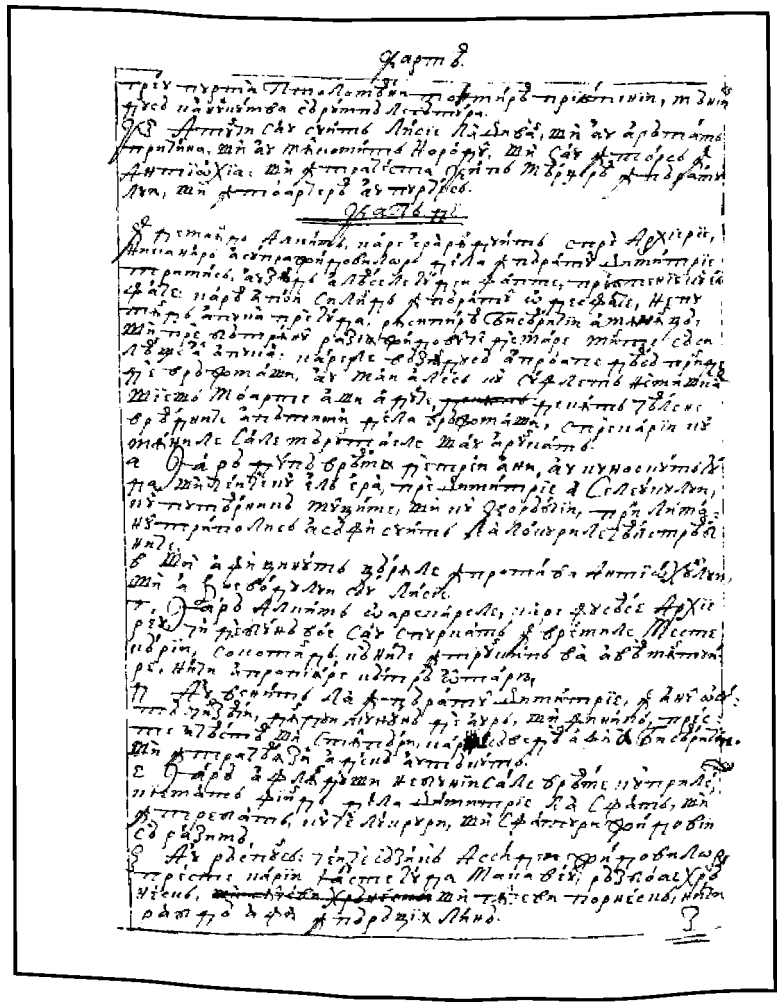

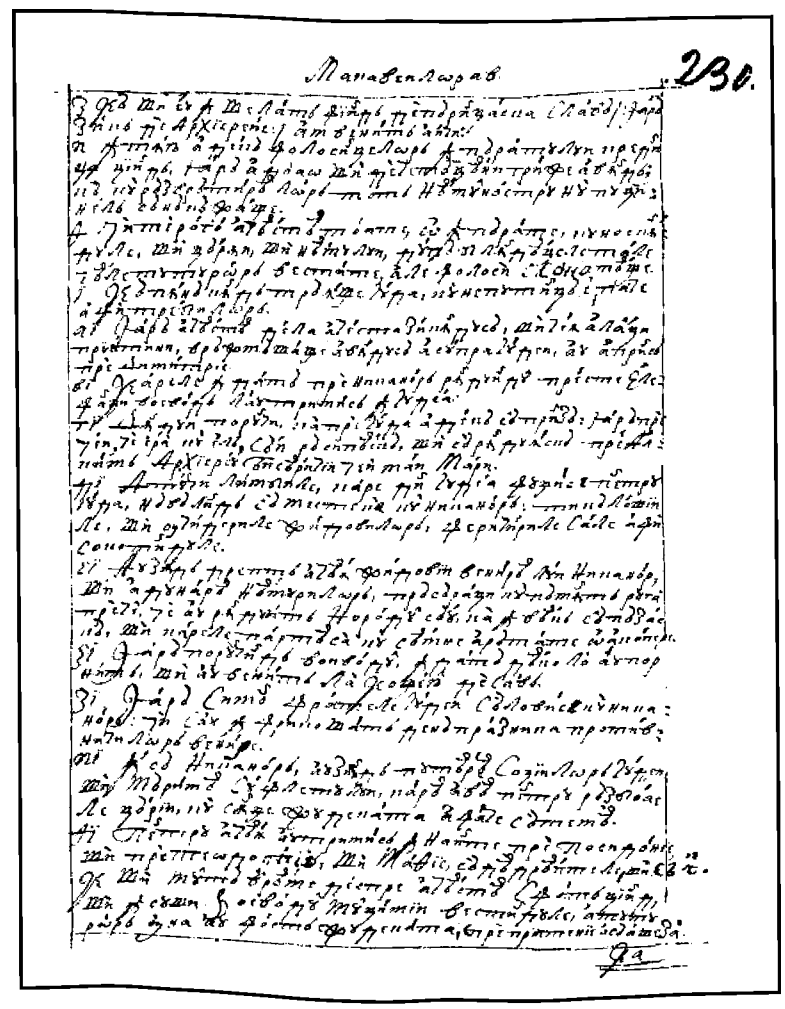

FACSIMILE

CARTEA A DOAO A MACAVEILOR

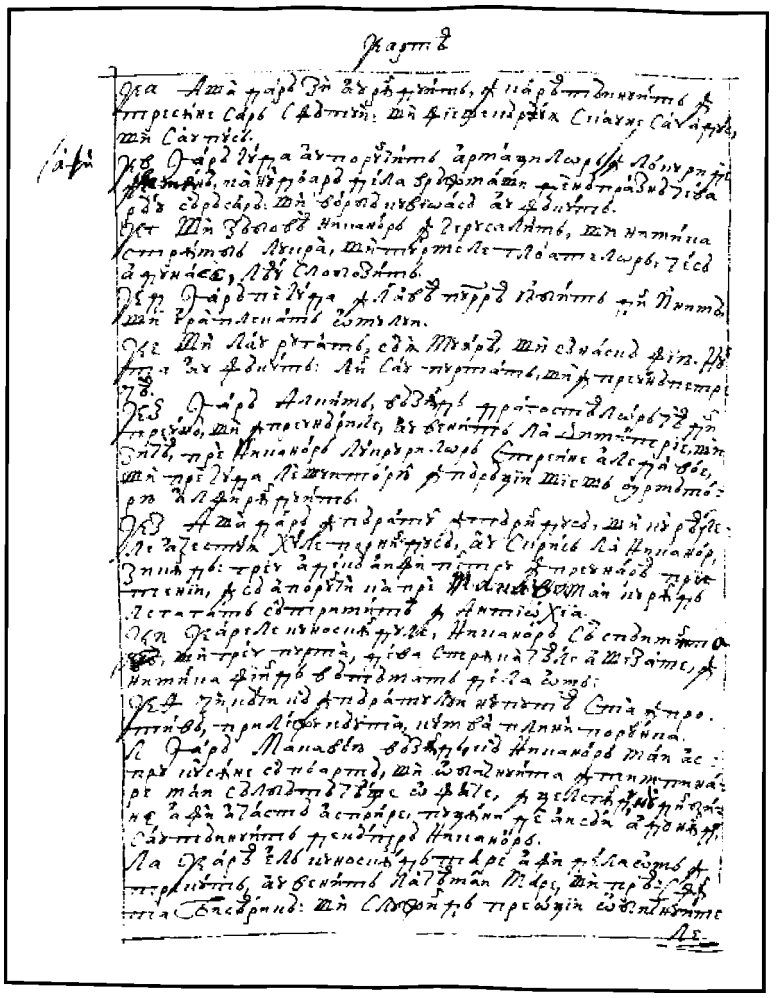

231v

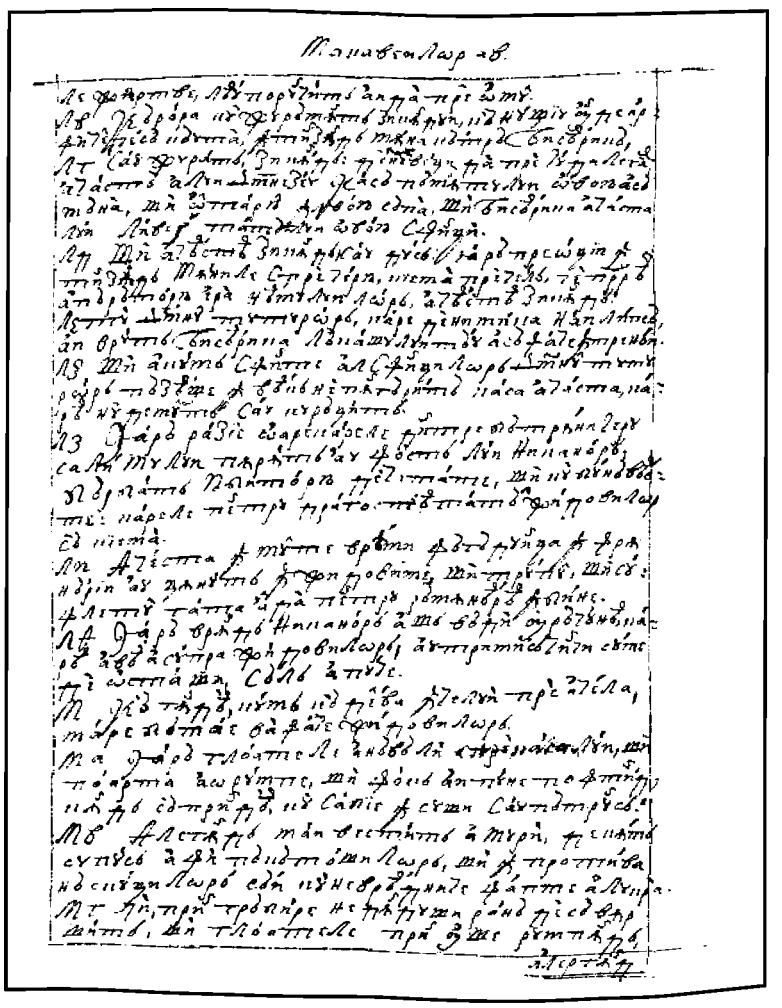

232r

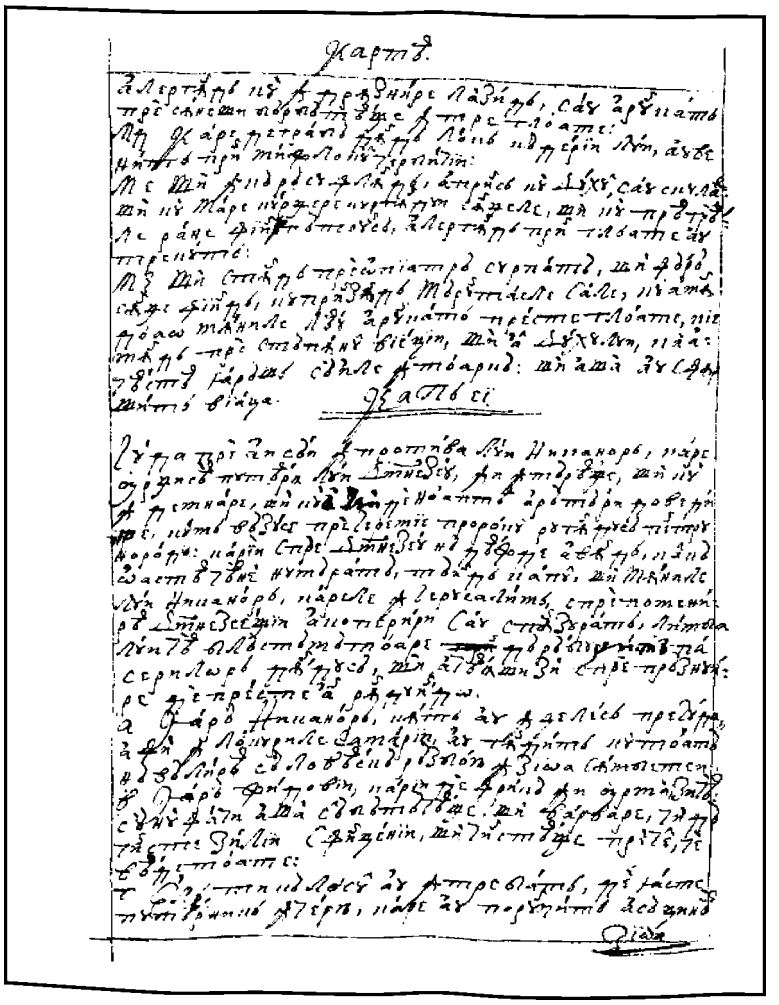

232v

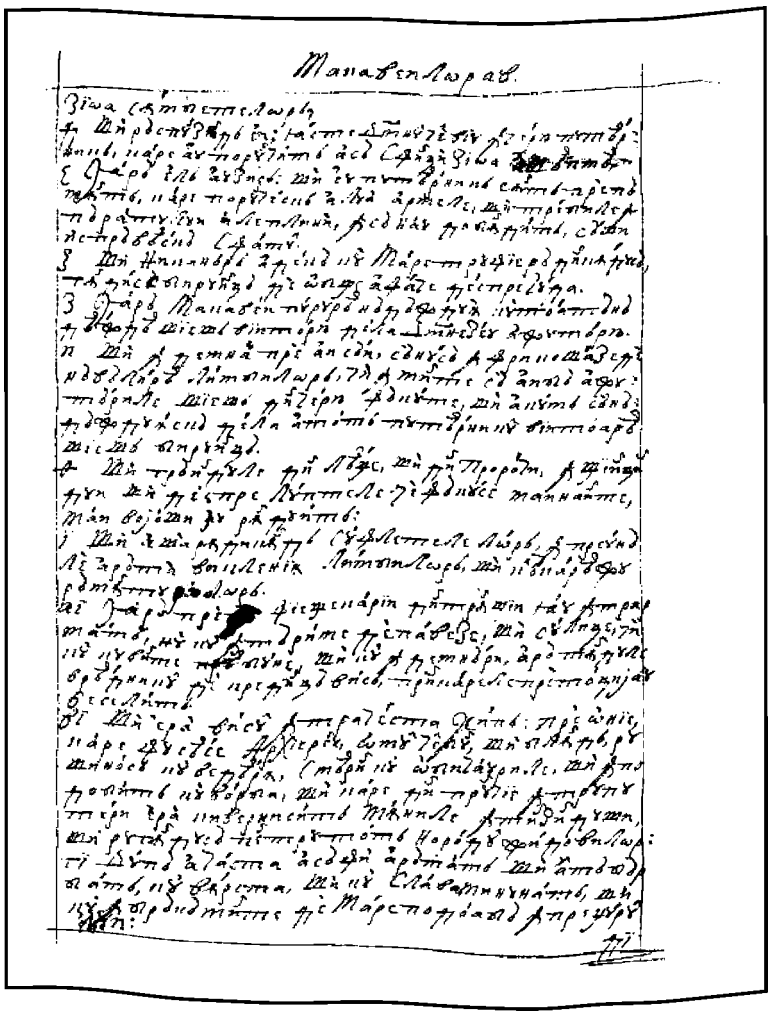

233r

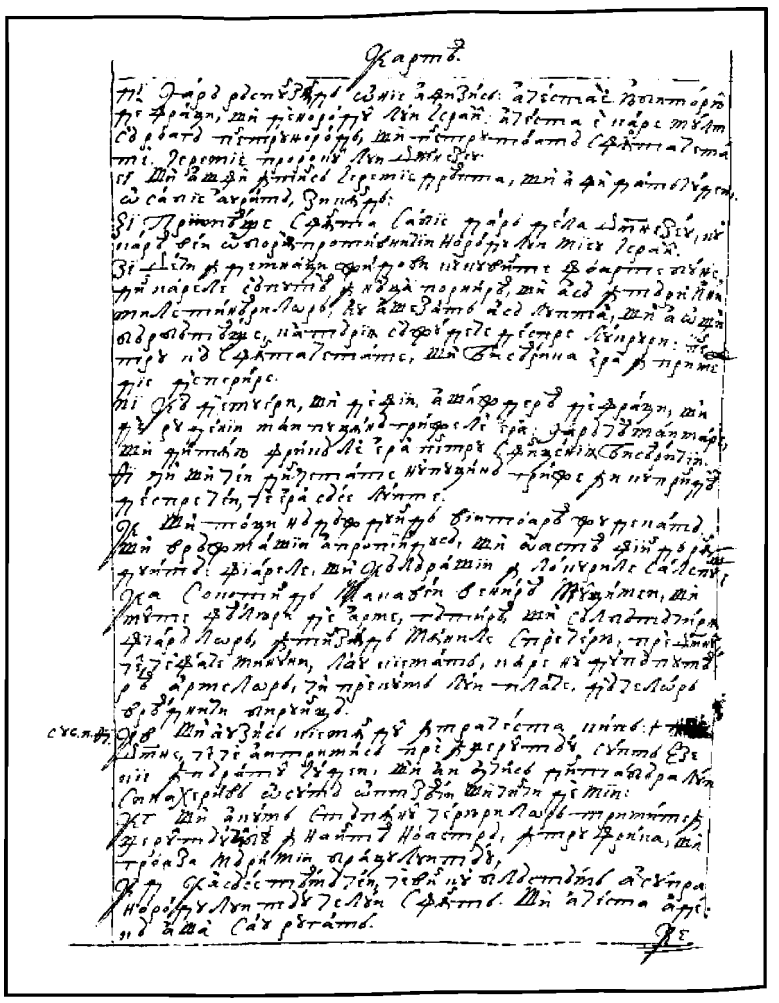

233v

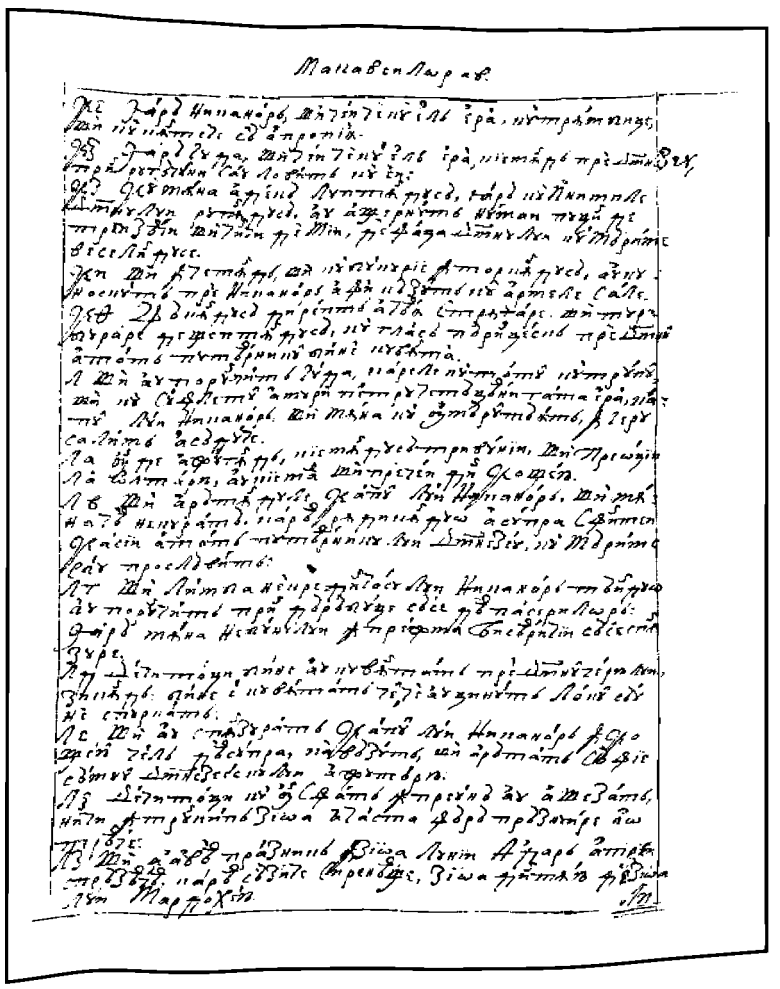

234r

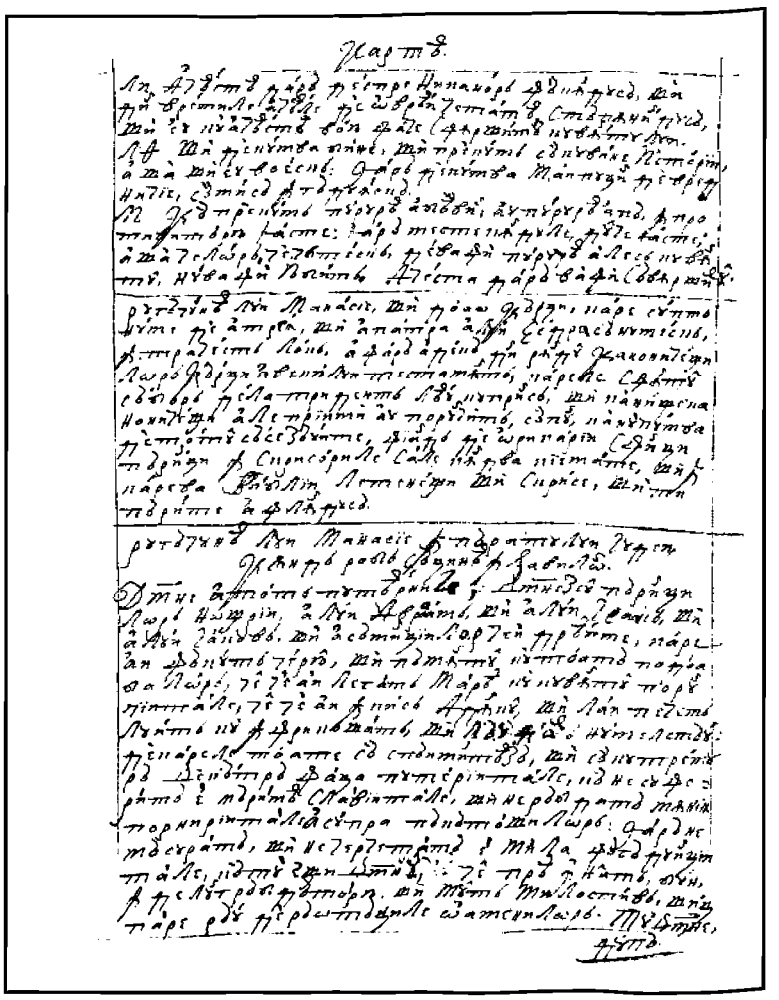

234v

RUGĂCIUNEA LUI MANASIE

FACSIMILE

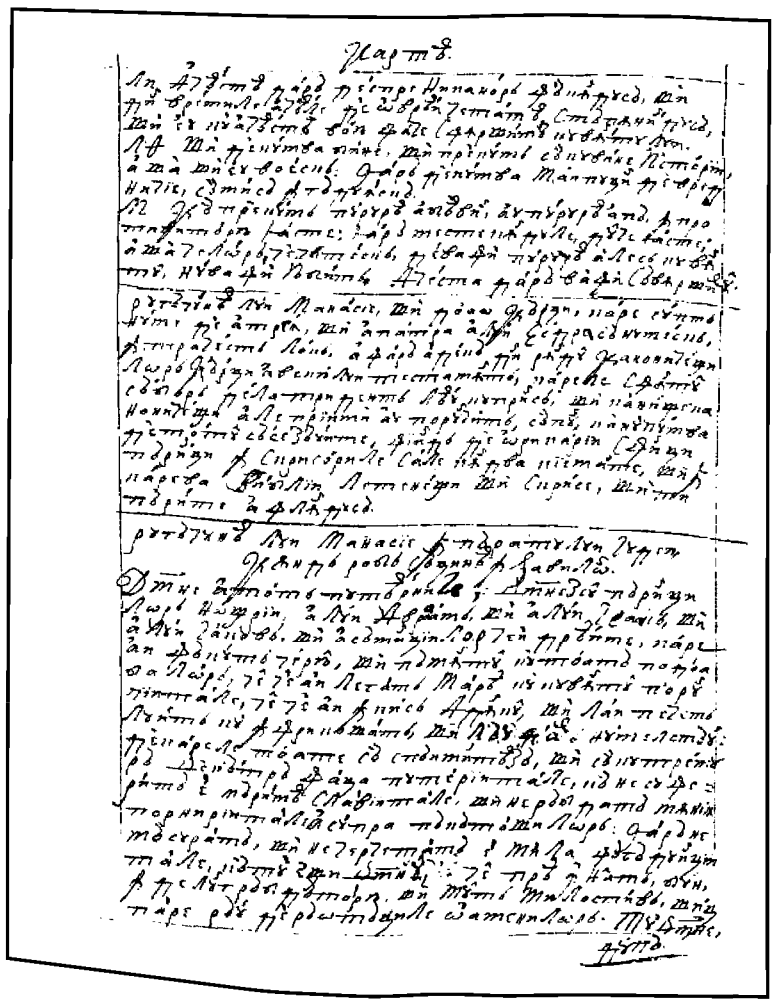

234v

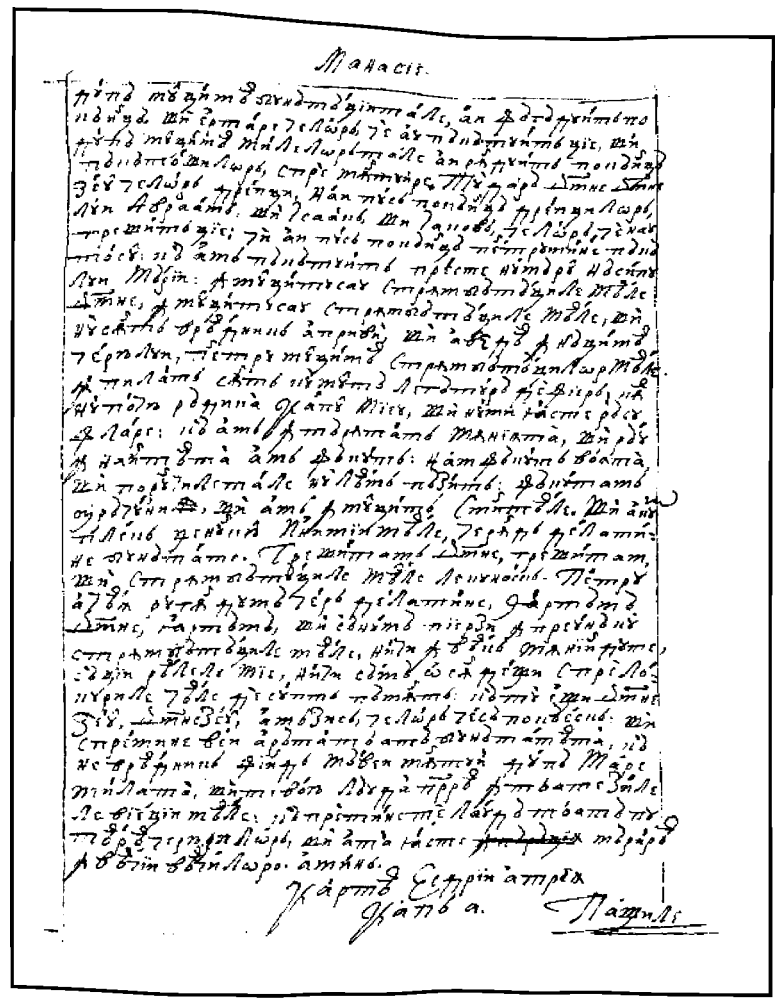

235r

A

ACUM: adv.
acum: *adv.*

ADÂNC: s.n.
adâncul: *sg. ac.*

AMIN: interj.
amin: *interj.*

(a) ARĂTA: v. I
vei arăta: *ind. viit.I. 2.sg.*

ATOTPUTERNIC, -Ă
Atotputearnice: *m. sg. voc., în sintagma* ***Doamne Atotputearnice***

B

BUN, -Ă: adj.
bun: *m. sg. nom.*

BUNĂTATE: s.f.
bunătății: *sg. gen.*
bunătate: *sg. ac.*
bunătatea: *sg. ac.*

C

CAP: s.n.
capul: *sg. ac.*

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriul: *sg. ac.*
ceriului: *sg. gen.*
ceriurilor: *sg. gen.*

(a) CERE: v. III
cerând: *gerunziu*
cer: *ind. prez. 1.sg.*

(a) CUNOAȘTE: v. III
cunosc: *ind. prez. 1.sg.*

(a se) CUTREMURA: v. I
(să) cutremură: *ind. prez. 3.pl.*

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. ac.*

D

DOMN: s.m.
Doamne: *sg. voc., în sintagma Doamne Atotputearnice*
Doamne: *sg. voc.* – 6 ocurențe
Domnul: *sg. nom.*

DREPT, DREAPTĂ: adj./s.
dreapte: *adj. f. sg. gen.*
(celor) drepți: *s.m. pl. gen.*
drepților: *s.m. pl. dat.*

DUMNEZEU: s.m.
Dumnezeul: *sg. voc., în sintagmele* ***Dumnezeul părinților noștri/ Dumnezeul celor drepți***
Dumnezeul: *sg. nom.* – 2 ocurențe

F

(a) FACE: v. III
ai făcut: *ind. pf.c. 3.sg.*
am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* – 2 ocurențe
făcut-am: *ind. pf.c. 1.sg.*

FAȚĂ: s.f.
fața: *sg. ac., în loc. prep.* ***de către fața***

(a) FĂGĂDUI: v. IV
ai făgăduit: *ind. pf.c. 2.sg.*

FĂGĂDUINȚĂ: s.f.
făgăduinții: *sg. gen.*

(a) FI: v. IV
e: *ind.prez. 3.sg.* – 2 ocurențe
ești: *ind. prez. 3.sg.* – 2 ocurențe
fiind: *gerunziu*
iaste: *ind. prez. 3.sg.* – 2 ocurențe
sânt: *ind. prez. 1.sg.*

FIER: s.n.
fier: *sg. ac.*

G

GENUNCHI: s.m.
genunchiul: *sg. ac., în loc. v. plec* ***genunchiul inimii*** „îngenunchez". E însă mai mult decât un simplu gest, fiind vorba despre ***genunchiul inimii***, este semnul smereniei absolute, al pocăinței.

(a) GREȘI: v. IV
au greșit: *ind. pf.c. 3.pl.*
greșit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* – 2 ocurențe

I

(a) IERTA: v. I
iartă: *imperativ 2.sg.* – 2 ocurențe

IERTARE: s.f.
iertare: *sg. ac.*

INIMĂ: s.f.
inimii: *sg. gen.* (cf. **GENUNCHI**)

Î

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratului: *sg. gen.* în titlu: *Rugăciunea lui Manasie împăratului Iudei, când rob să ținea în Vavilon*

(a) ÎMPILA: v. I
împilat sânt: *pasiv ind. prez. 1.sg.*

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: *adv.*

ÎNAINTEA: prep.
înaintea: *prep.*

ÎNĂLȚIMEA: s.f.
înălțimea: *sg. ac.*

(a) ÎNCHIDE: v. III
ai închis: *ind. pf.c. 2.sg.*

ÎNDELUNG: adv.
îndelung: *adv.*

ÎNFRICOȘAT, -Ă: adj.
înfricoșat: *n. sg. ac.*

(a se) ÎNMULȚI: v. IV
înmulțitu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* – 2 ocurențe
am înmulțit: *ind. pf.c. 1.sg.*

(a) ÎNTĂRÂTA: v. I
am întărâtat: *ind. pf.c. 1.sg.*

L

(a) LĂUDA: v. I
voiu lăuda: *ind. viit.I. 1.sg.*
laudă: *ind. prez. 3.sg.*

LĂUDAT, -Ă: adj.
lăudat: *n. sg. ac.*

(a) LEGA: v. I "a stăvili"
ai legat: *ind. pf.c. 2.sg.*

LEGĂTURĂ: s.f.
legătură: *sg. ac., în sintagma* ***legătură de fier***

LOC: s.n.
locurile: *pl. ac.*

M

MARE: adj.
mare: *f. sg. ac.*

MARE: s.f.
marea: *sg. ac.*
mării: *sg. gen.*

MĂRIME: s.f.
mărimea: *sg. nom.*

MĂRIRE: s.f.
mărirea: *sg. nom.*

(a se) MÂNIA: v. I
mâniindu(-Te): *ind. prez. 2.sg.*

MÂNIE: s.f.
mâniia: *sg. nom./ac.* – 2 ocurențe

(a) MÂNTUI: v. IV
vei mântui: *ind. viit.I. 2.sg.*

MÂNTUIRE: s.f.
mântuire: *sg. ac.*

MILĂ: s.f.
mila: *sg. nom./ac.* – 2 ocurențe
milelor: *pl. gen.*

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *m. sg. nom.*

MULT, -Ă: adj./adv.
mult: *adv.*
multă: *adj. f. sg. ac.*

MULȚIME: s.f.
mulțimea: *sg. ac.* – 3 ocurențe

N

NECERCETAT, -Ă: adj.
necercetată: *f. sg. nom.*

NEMĂSURAT, -Ă: adj.
nemăsurată: *f. sg. nom.*

NERĂBDAT, -Ă: adj,.
nerăbdată: *f. sg. nom.*

NESUFERIT, -Ă: adj. „greu de suportat"
nesuferită: *f. sg. nom.*

NEVREDNIC, -Ă: adj.
nevreadnic: *m. sg. nom.*

NISIP: s.n.; var. (Înv.) **NĂSIP**
năsipului: *sg. gen.*

NUMĂR: s.n.
numărul: *sg. ac.*

NUME: s.n.
numele: *sg. ac.*

O

OM: s.m.
oamenilor: *pl. gen*

(a) OSÂNDI: v. IV
să osândești: *conj. prez. 2.sg.*

P

PĂCĂTOS, -OASĂ: *s.m./f.*
păcătoșilor: *s.m. pl. gen./dat.* – 2 ocurențe
păcătosul: *sg. nom.*

(a) PĂCĂTUI: v. IV
au păcătuit: *ind. pf.c. 3.pl.*
am păcătuit: *ind. pf.c. 1.sg.*

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. ac.*
pământ: *sg. ac.*

(a) PĂREA: v. II
pare: *ind. prez. impers.*

PĂRINTE: s.m.
părinților: *pl. gen.*

(a) PĂZI: v. IV
am păzit: *ind. pf.c. 1.sg.*

(a) PECETLUI: v. IV
ai pecetluit: *ind. pf.c. 2.sg.*

(a) PIERDE: v. III (Bis.; eufem) "a ucide"; "a distruge"
să pierzi: *conj. prez. 2.sg.*

(a) PLECA: v. I
plec: *ind. prez. 1.sg., în loc. v.* ***plec genunchiul*** (vezi GENUNCHI)

(a se) POCĂI: v. IV
(să) pocăiesc: *ind. prez. 3.pl.*

POCĂINȚĂ: s.f.
pocăință: *sg. ac.* – 4 ocurențe

PODOABĂ: s.f.
podoaba: *sg. ac.*

PORNIRE: s.f.
pornirii: *sg. gen.*

PORUNCĂ: s.f.
poruncii: *sg. gen.*
poruncile: *pl. ac.*

PREAÎNALT, -Ă: adj.
preaînalt: *m. sg. nom.*

(a) PRIVI: v. IV
a **privi:** *inf. prez.*

(a) PUNE: v. III
ai pus: *ind. pf.c. 2.sg.* – 2 ocurențe

PURURI: adv.; var. **PURUREA**
pururea: *adv.*

(a) PUTEA: v. II
pociu: *ind. prez. 1sg.*

PUTERE: s.f.
puterii: *sg. gen.*
putearea: *sg. nom.*

R

RĂBDĂTOR, -TOARE: adj.
răbdătoriu: *m. sg. nom.*

(a) RĂDICA: v. I; vezi (a) RIDICA

RĂSUFLARE: s.f.
răsuflare: *sg. nom.*

RĂU, REA: adv./s.
rău: adv.
rău: *s.n. sg. ac.*
realele: *s.f. pl. ac.*

RĂUTATE: s.f.; var.(Înv.) RĂOTATE
răotățile: *pl. ac.*

(a) RÂNDUI: v. IV
ai rânduit: *ind. pf.c. 2.sg.*

(a) RIDICA: v. I; var. (Înv. și pop.) (a) RĂDICA
rădica: *inf. prez. fără* **a**

ROB, ROABĂ: s.f.
rob: *sg. nom.*, în titlu: *Rugăciunea lui Manasie împăratului Iudei, când rob să ținea în Vavilon*

(a se) RUGA: v. I
rugându(-mă): *gerunziu*

RUGĂCIUNE: s.f.
Rugăciunea: *sg. nom.*, în titlu: *Rugăciunea lui Manasie împăratului Iudei, când rob* **să ținea** *în Vavilon*

S

SEMINȚIE: s.f.
sămințili: *sg. gen.*

SLAVĂ: s.f.
slavii: *sg. gen.*

SMINTEALĂ: s.f.
sminteale: *pl. ac.*

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(să) spăimintează: *ind. prez. 3.pl.*

STRÂMBTATE: s.f. (Înv. și pop.) "nedreptate"
strâmbătățile: *pl. ac.* – 4 ocurențe
strâmbătăților: *pl. gen*

Ț

(a se) ȚINE: v. III
(să) ținea: *ind. imp. 3.sg.*, în titlu: *Rugăciunea lui Manasie împăratului Iudei, când rob să ținea în Vavilon*
să ții: *conj. prez. 2.sg.*

U

URÂCIUNE: s.f. (aici; ccr.) "idoli"
urăciuni: *pl. ac.*

V

VEAC: s.n./s.m.
veac: *sg. ac., în loc. adv.* **în** *veac*
veacii: *pl. ac., în loc. adv.* ***în veacii veacilor***
veacilor: *pl. gen., în loc. adv. în* ***veacii veacilor***

(a) VEDEA: v. II
a vedea: *inf. prez.*

VIAŢĂ: s.f.
vieţii: *sg. gen., în sintagma* ***în toate zilele vieţii meale***

VOIE: s.f.
voia: *sg. ac.*

VREDNIC, -Ă: adj.
vreadnic: *m. sg. nom.*

Z

(a) ZICE: v. III
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.*

ZI: s.f.
zilele: *pl. ac., în loc. adv. în sintagma în* ***toate zilele vieţii meale***

Rugăciunea lui Manasie şi doao cărţi care supt nume de a treia şi a patra a lui Esdra să numesc, într-acest loc, afară adecă din rândul canonicestilor cărţi a Vechiului Testamânt, carele sfântul săbor de la Trident le-au cuprins şi ca nişte canonicesti a le priimi au poruncit, să pun, ca nu cumva de totul să se zăuite, fiind de oricarii sfinţi părinţi în scrisorile sale cândva chemate şi în careva Biblii leteneşti şi scrise şi tipărite aflându-să.

RUGĂCIUNEA LUI MANASIE ÎMPĂRATULUI IUDEI, CÂND ROB SĂ ŢINEA ÎN VAVILON

Doamne Atotputearnice, Dumnezeul părinţilor noştri, a lui Avraam şi a lui Isaac şi a lui Iacov şi a săminţiii lor ceii dreapte, Care ai făcut ceriul şi pământul cu toată podoaba lor, Cel ce ai legat marea cu cuvântul poruncii Tale, Cel ce ai închis adâncul şi l-ai pecetluit cu înfricoşat şi lăudat numele Tău, de Carele toate să spăimintează şi să cutremură de cătră faţa puterii Tale, că nesuferită e mărimea slavii Tale şi nerăbdată mâniia pornirii Tale asupra păcătoşilor. Iară nemăsurată şi necercetată e mila făgăduinţii Tale, că Tu eşti Domnul cel preaînalt, bun, îndelung răbdătoriu şi mult milostiv, şi-Ţi pare rău de răotăţile oamenilor.

235r Tu, Doamne, || după mulţimea bunătăţii Tale ai făgăduit pocăinţă şi iertare celor ce au păcătuit Ţie, şi după mulţimea milelor Tale ai rânduit pocăinţă păcătoşilor spre mântuire. Tu, dară, Doamne, Dumnezeul celor drepţi, n-ai pus pocăinţă drepţilor, lui Avraam şi Isaac şi Iacov, celor ce n-au greşit Ţie, ci ai pus pocăinţă pentru mine păcătosul, că am păcătuit preste numărul năsipului mării. Înmulţitu-s-au strâmbătăţile meale Doamne, înmulţitu-s-au strâmbătăţile meale şi nu sânt vreadnic a privi şi a vedea înălţimea ceriului, pentru mulţimea strâmbătăţilor meale. Împilat sânt cu multă legătură de fier, cât nu pociu rădica capul mieu şi nu-mi iaste răsuflare. Că am întărâtat mâniia Ta, şi rău înaintea Ta am făcut. N-am făcut voia Ta, şi poruncile Tale nu le-am păzit. Făcut-am urăciuni şi am înmulţit sminteale. Şi acum plec genunchiul inimii meale, cerând de la Tine bunătate. Greşit-am, Doamne, greşit-am şi strâmbătăţile meale le cunosc. Pentru aceaea, rugându-mă, cer de la Tine: iartă-mă, Doamne, iartă-mă şi să nu mă pierzi împreună cu strâmbătăţile meale, nici în veac, mâniindu-Te, să ţii realele mie, nici să mă osândeşti spre locurile ceale de supt pământ. Că Tu eşti Dumnezeul, Dumnezeul, am zis, celor ce să pocăiesc şi spre mine vei arăta toată bunătatea Ta, că nevreadnic fiind, mă vei mântui după mare mila Ta şi Te voiu lăuda pururea în toate zilele vieţii meale. Că pre Tine Te laudă toată putearea ceriurilor şi a Ta iaste mărirea în veacii veacilor. Amin.

CARTEA ESDRII A TREIA

Cap 1 |

235v *Paştile ceale mari, care au jârthuit Iosie, prăznuind în şapte zile sărbătoarea azimelor. Căruia au urmat în împărăţiia Iudei Iehonie, Ioachim şi Sedechie; şi a lor şi a norodului robiia pentru fărădelegile sale şi răsipirea cetăţii să însămnează.*

1. Şi au făcut Iosie Paştile în Ierusalim Domnului şi au jârthuit fase în zioa lunii dintâiu a patrasprăzeacea,
2. Rânduind preoţi prin rânduiala zilelor, cu vejminte îmbrăcaţi în bisearica Domnului.
3. Şi au zis leviţilor, sfinţilor lui Israil slujitorilor, să se sfinţească Domnului spre punerea sfântului sicriiului Domnului în casa în carea o au zidit Solomon, fiiul lui David împăratul:
4. „Nu va fi voao a o lua pre umere. Şi acum slujiţi Domnului vostru şi grije să aveţi de neamul lui Israil din parte, după satele şi neamurile voastre,
5. După scriptura lui David, împăratului Israil, şi după mărimea lui Solomon, fiiului lui; toţi în bisearică şi după părinţasca voastră a împărăţiii porţie, a celor ce stau înaintea fraţilor, fiilor lui Israil,
6. Jârthuiţi fasca şi jârtve gătiţi fraţilor voştri şi faceţi după porunca Domnului, carea s-au dat lui Moisi".
7. Şi au dăruit Iosie spre gloata carea s-au aflat, de oi, de miei, de iezi şi de capre treizeaci de mii, viţei trei mii.
8. Aceastea din ceale împărăteşti s-au dat, după făgăduinţă, norodului şi preoţilor, spre Paşti, oi cu număr doao mii şi viţei o sută.
9. Şi Iehonie şi Semeie, Nathanail, fraţi, şi Hasavie şi Oziil şi Corava, spre fase, oi cinci mii, viţei cinci sute.
10. Şi aceastea făcându-să ales, au stătut preoţii şi leviţii, având azime prin neamuri
236r 11. Şi după părţile împărăţiii părinţilor, întru || vedearea norodului aducea Domnului după ceale ce sânt scrise în cartea lui Moisi.
[12.] Şi au fript fase în foc, precum să cuvinea, şi junghierile le-au fiert în căldări şi în oale cu bunăvoinţă;
13. Şi au adus tuturor carii era din gloată. Şi după aceastea, ş-au gătit lor şi preoţilor,
14. Că preoţii aducea grăsimi până când să sfârşea ceasul. Şi leviţii au gătit şieş şi fraţilor săi, fiilor lui Aaron.
15. Şi sfinţii cântăreţi, fiii lui Asaf, era prin rând, după porunca lui David; şi Asaf şi Zaharie şi Ieddimul, carele era de la împăratul,
16. Şi portari prin fieştecare uşe, aşa cum să nu treacă fieştecarele a sa, că fraţii lor le-au gătit lor.
17. Şi s-au săvârşit ceale ce era de jârtva Domnului.
18. Într-acea zi au făcut Fase şi aducea junghieri spre jârtvă Domnului, după porunca împăratului Iosie.
19. Şi au făcut fiii lui Israil, carii s-au aflat în vreamea aceaea, Fase şi zioa sărbătoarei azimelor în şapte zile.
20. Şi nu s-au prăznuit Fase ca acesta în Israil de la vreamile lui Samoil prorocului.
21. Şi toţi împăraţii lui Israil n-au prăznuit Fase ca acesta care au făcut Iosie şi preoţii şi leviţii şi jidovii şi tot Israilul carii s-au aflat la pomenire în Ierusalim.
22. În anul al optsprăzeacelea, împărăţind Iosie, s-au prăznuit Fase.
23. Şi s-au îndreptat lucrurile lui Iosie înaintea Domnului său, temându-să cu toată inima.
24. Şi ceale ce despre el, adecă, s-au scris în vreamile dintâiu, despre cei ce au păcătuit şi carii necredincioşi au fost spre Domnul decât tot neamul şi carii n-au căutat cuvintele |
236v Domnului despre Israil.
25. Şi după toată fapta aceasta a lui Iosie, s-au suit Faraon, împăratul Eghiptului, venind în Carcamis de la călătorie preste Eufrate, şi i-au ieşit Iosie spre întâmpinare.
26. Şi au trimis împăratul Eghiptului către Iosie, zicând: „Ce e mie şi ţie, împăratul Iudei?
27. Nu sânt trimis de la Domnul să oştesc asupra ta, că preste Eufrate e războiul mieu; grăbind, te pogoară".
28. Şi nu s-au întors Iosie spre căruţă, ci sârguia a-l oşti, neluund aminte cuvântul prorocului din gura Domnului,

29. Ci au rânduit spre el războiu în câmpul Magheddii. Şi s-au pogorât căpeteniile la împăratul Iosie.
30. Şi au zis împăratul slugilor sale: „Depărtaţi-mă de la războiu, că m-am slăbit foarte". Şi îndată l-au scos slugile sale din şireag
31. Şi s-au suit în căruţa sa a doao. Şi, ajungând în Ierusalim, au săvârşit viaţa şi s-au îngropat în părinţescul mormânt.
32. Şi în toată Iudeia jelea pre Iosie. Şi cei ce era ispravnici cu muierile îl tânguia până într-această zi. Şi s-au dat aceasta a fi pururea spre tot neamul lui Israil.
33. Iară aceastea s-au scris în Cartea istoriilor împăraţilor Iuda, şi toate faptele lucrurilor lui Iosie şi slava lui şi înţeleagerea lui în leagea Domnului, şi ceale ce s-au făcut de dânsul şi carele nu sânt scrise în Cartea împăraţilor Israil şi a Iudei.
34. Şi, luund cei ce era din neam pre Iehonie, fiiul lui Iosie, l-au rânduit împărat pentru Iosie, tatâl său, fiind de ani treizeci şi trei.
35. Şi au împărăţit preste Israil trei luni şi l-au depărtat împăratul Eghiptului, ca să || nu împărăţască în Ierusalim. 237r
36. Şi au împovorat neamul cu tălanţi de argint o sută şi de aur un tălant.
37. Şi au rânduit împăratul Eghiptului pre Ioachim, fratele lui, împărat Iudei şi Ierusalimului.
38. Şi au legat sfatul pre Ioachim şi pre Zarachelim, fratele său, şi, apucându-i, i-au dus în Eghipt.
39. De doaozeci şi cinci de ani era Ioachim când au început a împărăţi în pământul Iudii şi a Ierusalimului. Şi au făcut rău înaintea Domnului.
40. Iară după acesta s-au suit Navohodonosor, împăratul Vavilonului, şi, legându-l cu legătură de aramă, l-au dus în Vavilon.
41. Şi sfintele Domnului vase le-au luat Navohodonosor şi le-au dus şi le-au pus în bisearica sa în Vavilon.
42. Că de necurăţiia lui şi nedumnezeirea s-au scris în Cartea vreamilor împăraţilor.
43. Şi au împărăţit Ioachim, fiiul lui, pentru el. Iară când s-au rânduit împărat, era de ani optsprăzeace.
44. Şi au împărăţit trei luni şi zeace zile în Ierusalim şi au făcut rău înaintea Domnului.
45. Şi după un an, trimiţind Navohodonosor, l-au mutat în Vavilon împreună cu sfintele vase.
46. Şi au rânduit pre Sedechie împărat Iudei şi Ierusalimului, fiind de ani doaozeaci şi unul; şi au împărăţit ani unsprăzeace.
47. Şi au făcut rău înaintea Domnului şi nu s-au stidit de cuvintele ce s-au zis prin Ieremie prorocul din gura Domnului.
48. Şi, jurat fiind de împăratul Navohodonosor, călcând jurământul, s-au depărtat. Şi cu cerbicea sa şi cu inima sa învârtoşat, au trecut legiuitele Domnului, Dumnezeului lui Israil. |
49. Şi povăţuitorii norodului Domnului multe strâmb au lucrat şi necredincios s-au purtat 237v preste toate necurăţiile limbilor; şi au pângărit bisearica Domnului cea făcută în Ierusalim.
50. Şi au tremis Dumnezeul părinţilor lor prin îngerul Său a-i chema, pentru carea le-ar îngădui lor şi cortului Său.
51. Iară ei bajocorea pre îngerii Săi. Şi în ce zi au grăit Domnul, bajocurea pre prorocii Lui.
52. Carele până la mânie s-au întărâtat asupra neamului Său pentru nedumnezeirea sa şi au poruncit să se suie împăraţii haldeilor.
53. Aceştia au ucis tinerii lor cu sabiia împrejurul sfintei bisericii lor şi n-au îngăduit tinărului şi bătrânului şi fecioarei şi pruncului,
54. Ci toţi s-au dat în mânile lor. Şi, toate sfintele vasele Domnului şi împărăţeştile cămări luund, le-au dus în Vavilon.
55. Şi au aprins casa Domnului şi au prăpădit zidurile Ierusalimului, şi turnurile lui le-au aprins cu foc,
56. Şi au mistuit toate ceale de cinste a lui şi de nimica o au făcut. Şi pre cei rămaşi de sabie i-au dus în Vavilon
57. Şi era robi lui până când au stăpânit perseanii, întru plinirea cuvântului Domnului prin gura lui Ieremie,
58. Până când au prăznuit bine pământul sâmbetele Sale; prăznuia sâmbăta, întru plinirea anilor şaptezeaci.

Cap 2

Chirul, împăratul pearsilor, pre jidovii cei întru împărăţia sa robi la pământul său îi sloboade. Carii înoind Ierusalimul, s-au oprit de la Artaxerx pentru pâra unora. ||

238r 1. Împărăţind Chirul, împăratul pearsilor, spre plinirea cuvântului Domnului prin gura lui Ieremie,

2. Au deşteptat Domnul duhul Chirului, împăratului pearsilor, şi au vestit întru toată împărăţiia sa împreună prin scrisoare,

3. Zicând: „Aceastea zice Chirul, împăratul pearsilor: «Pre mine m-au rânduit împărat lumii Domnul lui Israil, Domnul cel înalt.

4. Şi mi-au arătat a-I zidi casă în Ierusalim, carea iaste în Iudeia.

5. De iaste cineva din neamul vostru, Domnul aceluia suie-să cu el în Ierusalim.

6. Deci oricâţi pre lângă locuri lăcuiesc, ajute pre cei ce sânt în locul acela cu aur şi cu argint,

7. În dări, cu cai şi cu dobitoace şi cu alte cealea ce să pun după făgăduinţă spre casa Domnului, carea iaste în Ierusalim»".

8. Şi, stând căpeteniile neamurilor, a satelor şi a Iudei, din neamul lui Veniamin, şi preoţii şi leviţii pre carii i-au deşteptat Domnul a să sui şi a zidi casa Domnului, carea iaste în Ierusalim; şi cei ce era împrejurul lor,

9. I-au ajutat cu tot aurul şi argintul ei şi cu dobitoace şi cu făgăduinţe multe, mulţi a cărora sâmţirea s-au deşteptat.

10. Şi Chirul împăratul au scos sfintele Domnului vase carele dusease Navohodonosor, împăratul Vavilonului, din Ierusalim şi le închinase idolului său.

11. Şi, scoţindu-le Chirul, împăratul pearsilor, le-au dat lui Mitridat, care era preste vistieriile sale.

12. Iară prin acesta s-au dat lui Salmanasar, voievodului Iudeii.

13. Iară acestora acesta e numărul: vase de gustări, de argint, doao mii patru sute, athische de argint treizeaci, păhăruţe de aur treizeaci, şi iarăşi de argint doao mii patru sute; şi alte vase o mie, |

238v 14. Iară toate vasele de aur şi de argint, cinci mii opt sute şasezeaci.

15. Şi s-au numărat lui Salmanasar împreună cu cei ce din robiia Vavilonului venise în Ierusalim.

16. Iară în vremile lui Artaxerx, împăratului pearsilor, i-au scris, despre cei ce lăcuia în Iudeia şi în Ierusalim, Valsamul şi Mitridatul şi Savelie şi Rathimul şi Valthemul, Samelie scriitoriul şi ceiaalalţi lăcuitorii Samariii şi a celoraalalte locuri, ceastă din jos carte împăratului Artaxerx:

17. „Domnule, slugile tale, Rathim de la apuseani şi Savelie scriitoriul şi ceiaalalţi, judecătorii curţii tale în Chelesiriia şi Fenichiia.

18. Şi acum, cunoscut să fie domnului împăratului că jidovii carii s-au suit de la voi la noi, venind în Ierusalim, cetatea cea fugitoare şi rea, zidesc hornurile ei şi aşază zidurile şi bisearica o deşteaptă.

19. Şi, de să va săvârşi cetatea aceasta şi zidurile, nu numai dăjdile nu vor suferi a plăti, ci şi împăraţilor vor sta împrotivă.

20. Şi, fiind aceasta despre bisearică, drept a fi am socotit să nu treacem aceasta cu vedearea,

21. Ci să înştiinţăm pre domnul, împăratul, ca de ţi să va părea, împărate, caute-să în cărţile părinţilor tăi,

22. Şi vei afla între înştiinţări scrisori despre aceştia şi vei şti că cetatea aceasta au fost fugitoare, şi pre împăraţi şi pre cetăţi bătând,

23. Şi jidovii fugitori şi războaie făcând într-însa din veac, pentru care pricină cetatea aceasta s-au părăsit;

24. Acum, dară, înştiinţare facem, doamne împărate, că, de să va zidi cetatea aceasta şi zidurile aceştiia să vor rădica, pogorâre ţie nu va fi în Chelesiriia şi Fenichiia". ||

239r 25. Atunci au scris împăratul lui Rathim, carele scriia întâmplările, şi lui Valthim şi lui Savelie scriitoriului şi celoraalalţi ce era rânduiţi şi lăcuia în Siriia şi în Fenichiia, ceaste dedesupt:

26. „Cetit-am scrisoarea carea mi-aţi trimis. Şi am poruncit a căuta şi au aflat că cetatea aceaea e din veac împrotivitoare împăraţilor,

27. Şi oameni fugitori, şi războaie într-însa făcând, şi împăraţi tari foarte era în Ierusalim stăpânind, şi dăjdi scoţind de la Chelisiriia şi Fenichiia.

28. Acum, dară, am poruncit a opri pre oamenii aceia de-a zidi cetatea şi a-i opri ca nu ceva mai mult decât aceastea să fie,
29. Ci nici purcează spre mult ceale ce sânt de rău, aşa ca să se aducă împăraţilor supărare".
30. Atunci cetindu-să aceastea ce să scrisease de la împăratul Artaxerx, Rathim şi Savellie scriitoriul şi cei rânduiţi cu aceştia, prinzând, degrabă au venit în Ierusalim cu călăraşi şi cu gloată şi cu oaste.
31. Şi au început a opri pre cei ce zidea şi înceta de la zidirea bisericii în Ierusalim, până la al doilea an a lui Darie, împăratului pearsilor.

Cap 3

Darie, după frumoasa cină ce au făcut tuturor alor săi, dormind, trei păzitori trupului lui au mişcat întrebare care-i mai de folos: vinul, împăratul, muiarea au adevărul? Şi întâiu despre vin să cearcă.

1. Împăratul Darie au făcut cină mare tuturor casnicilor săi şi tuturor boiarilor Mediii şi a Pearsiii,
2. Şi tuturor celor cu urşinic şi legiuitorilor şi sfeatnicilor şi ispravnicilor de supt el, de la Indiia până la Ethiopiia, o sută doaozeaci şi şeapte de ţări. |
3. Şi, deacă au mâncat şi au beut şi sătui să întorcea, atunci Darie împăratul s-au suit în 239v
culcuşul său şi au dormit şi s-au deşteptat.
4. Atunci, cei trei tineri, păzătorii trupului, carii păzea trupul împăratului, au zis altul către altul:
5. „Zică fieştecarele către noi cuvânt care să întreacă. Şi oricăruia să va arăta cuvântul mai înţelept decât a altuia îi va da împăratul Darie mari daruri.
6. Cu urşinic a să îmbrăca şi cu aur a bea şi pre aur a dormi; şi căruţe cu frâu de aur şi cu chidariu de vison şi lanţu de aur împrejurul grumazului.
7. Şi al doilea va şedea de la Darie, pentru înţelepciunea sa, şi rudeniia lui Darie să va chema".
8. Atunci, scriind fieştecarele cuvântul său, l-au împecetluit şi l-au pus supt căpătâiul împăratului Darie.
9. Şi au zis: „Deacă să va scula împăratul, îi vom da scrisorile noastre. Şi oricarea va judeca împăratul din trei, şi sfatul Pearsidei, că cuvântul lui mai înţelept iaste, aceluia să va da biruinţa, precum s-au scris".
10. Unul au scris: „Tare e vinul".
11. Altul au scris: „Mai tare e împăratul".
12. Al treilea au scris: „Mai tari sânt muierile, iară preste toate biruiaşte adevărul".
13. Şi, deacă s-au sculat împăratul, au luat scrisorile sale şi le-au dat lui şi au cetit.
14. Şi trimiţind, au chemat pre toţi boiarii pearsilor şi Meadiii, şi cei cu urşinic şi legiuitorii şi ispravnicii.
15. Şi au şezut în sfat şi s-au cetit scrisorile înaintea lor.
16. Şi au zis: „Chemaţi pre tineri, şi ei vor spune cuvintele sale". Şi s-au chemat şi au întrat. ||
17. Şi le-au zis: „Spuneţi-ne despre aceastea ce sânt scrise!" Şi au început cel dintâiu, 240r
care zisease de tăriia vinului
18. Şi au zis: „Bărbaţi, cât biruiaşte vinul pre toţi oamenii cei ce-l beau! Înceluie mintea.
19. Şi iarăş împăratului şi săracului le face mintea deşartă, precum şi a robului şi a slobodului, a săracului şi a bogatului.
20. Şi toată mintea o întoarce în negrije şi spre veselie şi nu-şi aduce aminte de nici o întristare sau datorie;
21. Şi toate ceale dinlăuntru le face de cinste şi nu-şi aduce aminte de împăratul, nici de sfatul, şi toate prin tălanţi a vorbi face.
22. Şi nu ş-au adus aminte, când au beut, de priiatenie, nici de frăţinătate, ci nu după mult apoi zmulg sabiile.
23. Şi, deacă să vor îneca de vin şi să vor scula, nu ş-au adus aminte de ceale ce au făcut.
24. O, bărbaţi, au nu biruiaşte vinul? Cine gândeaşte aşa a face?" Şi au tăcut zicând aceasta.

Cap 4

Să arată înalta putearea împăratului, a muierii şi a adevărului. Ci dându-să adevărului biruinţa, Darie, după cearerea lui Zorovavel, întoarce sfintele vase, scriind ca să se deaie jidovilor slobozenie şi cheltuieli spre înoirea Ierusalimului.

1. Şi au început a zice cel ce au zis despre tăriia împăratului.
2. „O, bărbaţi, au nu întrec pre oameni cei ce uscatul stăpânesc, şi marea şi toate cealea ce sânt într-însele?
3. Iară împăratul e preste toate şi le stăpâneaşte. Şi tot ce va zice alor săi fac; |
240v 4. Şi de-i va trimite la ostaşi, merg şi prăpădesc munţii şi ziduri şi turnuri,
5. Sugrumă-să şi sugrumă; şi cuvintele împăratului nu le trec. Că, de vor învinge, aduc împăratului toate care or fi prădat.
6. Aşijderea şi ceialalţi toţi, şi oricâţi nu oştesc, nici să împrotivesc, ci chivernisesc pământul; şi iarăşi, deacă vor săcera, aduc dăjdile împăratului.
7. Şi el unul sângur de va zice «ucideţi», ucig; de va zice «sloboziţi», slobod;
8. De va zice «loviţi», lovesc; de va zice «râsipiţi», râsipesc; de va zice «zidiţi», zidesc;
9. De va zice «tăiaţi afară», taie; de va zice «sădiţi», sădesc.
10. Şi toată gloata şi puterile de el ascultă, şi spre aceasta el şade şi bea şi doarme.
11. Iară aceştia îl păzesc prinprejur şi nu să pot duce fieştecarii a-şi face lucrurile sale, ci în zise ascultători sânt lui.
12. Bărbaţi, cum dară nu întreace împăratul, care aşa să vesteaşte?" Şi au tăcut.
13. A treilea, care zisease despre muieri şi despre adevăr, acesta e Zorovavel, au început a grăi:
14. „Bărbaţi, nu marele împărat şi mulţi oameni, nici vinul întreace? Cine, dară, e cel ce-i stăpâneaşte?
15. Au nu muierile au născut pre împăraţi şi pre tot norodul, care stăpâneaşte marea şi uscatul?
16. Şi dintr-însăle s-au născut şi eale au născut pre cei ce au sădit viile din carele să face vinul.
17. Şi eale fac vejmintele tuturor şi eale fac slava oamenilor şi nu să pot oamenii deslipi de muieri.
241r 18. De vor aduna oamenii aur şi argint şi tot lucrul frâmsăţat şi vor vedea o || muiare cu bună îmbrăcăminte şi cu bună frumseaţe,
19. Toate aceastea lăsându-le, spre aceaea iau aminte şi cu gura deşchisă să uită. Şi pre aceaea o trag cătră sâne mai mult decât aurul şi argintul şi tot lucrul frâmsăţat.
20. Omul lasă pre tatăl său, cel ce l-au crescut, şi ţara sa şi să împreună cu muiarea.
21. Şi cu muiarea sloboade sufletul, şi nici îş aduce aminte de tată-său, nici de mumă-sa, nici de ţară.
22. Şi de aici trebuie să ştiţi că muierile vă stăpânesc. Au nu vă doare?
23. Şi ia omul sabiia sa şi mearge pre cale a face furtişaguri şi ucideri şi a umbla cu corabia pre mare şi pre râuri.
24. Şi veade leul şi întru întunearec întră. Şi, deacă va face furtuşag şi viclenii şi răpiri, iubitei sale le aduce.
25. Şi iarăş iubeaşte omul pre muiarea sa mai mult decât pre tatăl au pre mumă.
26. Şi mulţi au nebunit pentru muierile sale şi robi s-au făcut pentru eale.
27. Şi mulţi au perit şi s-au sugrumat şi au păcătuit pentru muieri.
28. Şi acum creadeţi mie că mare e împăratul întru putearea sa, că toate ţările să stidesc a-l atinge?
29. Însă pre Apeme, fata lui Vezachil, o vedeam, ţiitoarea marelui împărat, şezând lângă împăratul, de-a dreapta
30. Şi luund cununa din capul lui şi puindu-o şieş şi cu palmele tăia pre împăratul de mâna stângă.
31. Şi preste aceastea cu gura deşchisă să uita spre ea. Şi, de-i va râde, râde, că, de i să
241v va | mâniia, o îmblânzeaşte până când să va întoarce spre har.
32. O, bărbaţi, căci nu sânt mai tari muierile? Mare e pământul şi înalt e ceriul. Cine face aceastea?"

33. Şi atunci împăratul şi cei în urşinic să uita altul spre altul. Şi au început a grăi despre adevăr.
34. „O, bărbaţi, au nu sânt tari muierile? Mare e pământul şi înalt e ceriul şi cea repede curgerea soarelui ocoleaşte ceriul prin locul său într-o zi.
35. Au nu e mare cel ce face aceastea? Şi adevărul e mare şi mai tare decât toate.
36. Tot pământul cheamă adevărul şi ceriul pre acela îl blagosloveaşte; şi toate lucrurile să clătesc şi să cutremură de el, şi nu e cu el ceva strâmb.
37. Vinul e strâmb, strâmb e împăratul, strâmbe muierile, strâmbi toţi fiii omeneşti şi toate lucrurile lor strâmbe; şi nu e întru dânşii adevăr şi întru strâmbătatea sa vor peri.
38. Şi adevărul petreace şi biruiaşte în veac şi e viu şi stăpâneaşte în veacii veacilor.
39. Nici e la el a lua faţa, nici deschiliniri, ci ceale dreapte face tuturor, nedrepţilor şi vicleanilor, şi toţi să îmblânzesc în lucrurile lui.
40. Şi nu e în judecata lui strâmbătate, ci tărie şi împărăţie şi puteare şi mărimea tuturor veacilor. Bine e cuvântat Dumnezeul adevărului!"
41. Şi au încetat a grăi. Şi toate noroadele au strâgat şi au zis: „Mare e adevărul şi biruiaşte!"
42. Atunci împăratul i-au zis: „Ceare, de vreai ceva mai mult decât ceale scrise, şi voiu da ţie după aceaea, că te-ai aflat mai înţelept decât soţii; şi lângă mine vei şedea şi rudenia mea te vei chema".
43. Atunci au zis împăratului: „Adu-ţi aminte de făgăduinţa ta ce ai făgăduit, a zidi Ieru| |salimul în zioa în carea ai luat împărăţiia, 242r
44. Şi toate vasele ce s-au luat din Ierusalim a le slobozi, care le-au usebit Chirul când au ucis Vavilonul şi au vrut a le trimite acolo.
45. Şi tu ai vrut a zidi bisearica carea o au aprins idumeii, când s-au râsipit Iudeea de la haldei.
46. Şi acum, aceasta e ce poftesc, doamne, şi ce cer, aceasta e mărimea carea poftesc de la tine, să faci făgăduinţa carea ai făgăduit Împăratului ceriului din gura ta".
47. Atunci sculându-să Darie împăratul, l-au sărutat. Şi au scris cărţi la toţi ispravnicii şi la cei mai-mari şi la cei cu urşinic, ca să-l povăţuiască pre el şi pre cei ce cu el era, pre toţi suindu-să a zidi Ierusalimul.
48. Şi tuturor ispravnicilor carii era în Siriia şi în Finiche şi în Livan le-au scris cărţi să tragă leamne de chedru din Livan în Ierusalim, să zidească cu eale cetatea.
49. Şi au scris tuturor jidovilor carii să suia din împărăţie în Iudeea pentru slobozeniia, ca tot putearnicul şi sfatul şi ispravnicul să nu vie la uşile lor.
50. Şi toată ţara carea o dobândise să le fie scutită, şi idumeii să lase coşteiele jidovilor, care le ţin.
51. Şi spre zidirea bisericii să se dea în toţi anii tălanţi doaozeci, până când să va zidi.
52. Şi pre jârtvealnic arderi de tot a arde în toate zilele, precum au poruncă, alţi zeace tălanţi a da în toţi anii.
53. Şi tuturor celor ce purced din Vavilon a zidi cetatea, să le fie slobozenie şi lor şi fiilor şi tuturor preoţilor ce umblă înainte. |
54. Şi au scris şi cât şi sfinte odăjdii a să da au poruncit, în care să slujască. 242v
55. Şi leviţilor au scris să dea porunci, până la zioa în carea să va isprăvi casa şi să va zidi Ierusalimul.
56. Şi tuturor păzitorilor cetăţii le-au scris a-i da sorţi şi leafă.
57. Şi au slobozit toate vasele, oricare le usebise Chirul din Vavilon, şi toate ceale ce au zis Chirul şi el au poruncit a fi şi a slobozi Ierusalimul.
58. Şi, purcezând acel tinăr, râdicându-şi faţa spre Ierusalim, bine au cuvântat pre Împăratul ceriului
59. Şi au zis: „De la Tine e biruinţa şi de la Tine e înţelepciunea şi înţeleagerea, şi eu sluga Ta sânt.
60. Bine eşti cuvântat Cel ce mi-ai dat înţelepciunea şi Ţie mă voiu mărturisi, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri!"
61. Şi au luat cărţile şi au pornit în Vavilon şi au venit şi au vestit fraţilor săi tuturor, carii au fost în Vavilon.
62. Şi bine au cuvântat pre Dumnezeul părinţilor săi, că le-au dat slobozire şi stâmpărare,
63. Să se suie şi să zidească Ierusalimul şi bisearica unde s-au chemat numele Lui într-însa. Şi au săltat cu cântări şi cu veselie în şapte zile.

Cap 5

Cei ce să întorc din robiia Vavilonului în Ierusalim şi în Iudeea să însămnează şi întorc slujba lui Dumnezeu. Ci apoi, de începutul lucru, până la o vreame, să împiedecă.

1. Iară după aceastea, s-au ales să se suie căpeteniile satelor prin casăle şi neamurile
243r sale, şi muierile lor şi fiii şi featele lor | | şi slugile şi slujnicele lor şi vitele lor.
2. Şi Darie împăratul au trimis împreună cu ei o mie de călăraşi, până când îi vor petreace în Ierusalim cu pace şi cu cântări şi cu tâmpene şi cu surle.
3. Şi toţi fraţii era săltând, şi i-au făcut a să sui împreună cu ei.
4. Şi aceastea sânt numele bărbaţilor carii s-au suit prin satele sale, întru neamuri şi spre partea împărăţiilor:
5. Preoţii, fiii lui Finees, fiii lui Aaron: Isus, fiiul lui Iosedec, Ioachim, fiiul lui Zorovavel, fiiului Salathiil din casa lui David, din ruda lui Fares, din neamul Iuda,
6. Care au grăit supt Darie, împăratul pearsilor, cuvinte minunate în anul împărăţiii lui al doilea, în luna nisan dintâiu.
7. Şi sânt aceştia carii s-au suit din Iudeea, din robiia mutării, pre carii i-au mutat Navohodonosor, împăratul Vavilonului, în Vavilon, şi s-au întors în Ierusalim,
8. Şi au căutat partea Iudei fieştecare la cetatea sa, carii au venit cu Zorovavel şi cu Isus, Neemie, Areoreas, Elimeon, Emanion, Mardoheiu, Veelsur, Mehdeatocor, Olior, Emonia, unul din căpeteniile lor.
9. Şi numărul de la neamurile lor. Dintre ispravnicii lor: fiii lui Fares, doao mii o sută şeaptezeci şi doi.
10. Fiii lui Ares, trei mii o sută cinzeaci şi şeapte.
11. Fiii Femo, o sută patruzeaci şi doi. Între fiii lui Isus şi Ioavi, o mie trei sute doi.
12. Fiii Demu, doao mii patru sute şeaptezeaci; fiii Horavan, doao sute cinci; fiii Vanica, o sută şasezeaci şi opt. |
243v 13. Fiii Veveh, patru sute trii; fiii Arhad, patru sute doaozeaci şi şeapte.
14. Fiii Ham, treizeaci şi şeapte; fiii Zoroar, doao mii şasezeaci şi şeapte; fiii Adim, patru sute şasăzeaci şi unul.
15. Fiii Adereacti, o sută opt; fiii Chiaz şi Zela, o sută şeapte; fiii Azoroc, patru sute treizeci şi noao.
16. Fiii Iedarvoni, o sută treizeaci şi doi; fiii Ananie, o sută treizeaci; fiii Asoni, noaozeaci.
17. Fiii Marsar, patru sute doaozeaci şi doi; fiii Zavarus, noaozeaci şi cinci; fiii Sepolemon, o sută doaozeaci şi trei.
18. Fiii Nepopas, cincizeaci şi cinci; fiii Nehanarus, o sută cinzeaci şi opt; fiii Chevethamus, o sută treizeaci şi doi.
19. Fiii Crearpatros, carii Enocadie şi Modie, patru sute doaozeaci şi trei; cei din Grama şi din Gardia, o sută doaozeaci şi unul.
20. Cei din Veselon şi Cheaghe, şasezeaci şi cinci; cei din Vastaro, o sută doaozeaci şi doi.
21. Cei din Vehenove, cinzeaci şi cinci; fiii Liptis, o sută cinzăci şi cinci; fiii Lavonni, trei sute cinzeaci şi şeapte.
22. Fiii Sihem, trei sute şeaptezăci; fiii Suadom şi Cleomus, trei sute şeaptezăci şi opt.
23. Fiii Ericus, doao mii o sută patruzeaci şi cinci; fiii Anaas, trei sute şaptezeaci. Preoţii:
24. Fiii Ieddus, fiii Evther, fiii Eleasih, trei sute şeaptezeaci şi doi; fiii Emeres, doao sute cinzăci şi doi.
25. Fiii Faseuri, trei sute cincizăci şi şapte; fiii Carei, doao sute doaozăci şi şeapte.
26. Leviţii: fiii lui Isus în Gaduhel, şi Vamis şi Serevie şi Edie, şaptezăci şi patru. Tot
244r numărul de la anul doisprăzeace, treizăci de | | mii patru sute şasăzăci şi doi.
27. Fiii şi featele şi muierile, toată suma, mii patruzăci, doao sute patruzăci şi doi.
28. Fiii preoţilor, carii cânta în bisearică: fiii Asaf, o sută doaozăci şi opt.
29. Iară portarii: fiii Esmeni, fiii Asir, fiii Amon, fiii Acuga, Tova, fiiul lui Tovi, toţi o sută treizăci şi noao.
30. Preoţii ce slujiia în bisearică: fiii Seal, fiii Gasfa, fiii Tovloh, fiii Carie, fiii Su, fiii Healu, fiii Lavana, fiii Armaha, fiii Acuv, fiii Ufta, fiii Chefta, fiii Aggav, fiii Ovai, fiii Ananii, fiii Canna, fiii Ghedu,
31. Fiii An, fiii Raghin, fiii Thesanon, fiii Nahova, fiii Caseva, fiii Gaze, fiii Ozui, fiii Sinone, fiii Atre, fiii Hasteai, fiii Asiama, fiii Manii, fiii Nasisim, fiii Acusu, fiii Aghista, fiii Azui, fiii Favon, fiii Fasalon,

32. Fiii Meeda, fiii Fusa, fiii Carei, fiii Varcus, fiii Sarei, fiii Coesii, fiii Nasit, fiii Aghisti, fiii Pedon,
33. Solomon, fiii lui, fiii Asofor, fiii Falsida, fiii Chelii, fiii Dedon, fiii Gadahe, fiii Sefeghi,
34. Fiii Agghia, fiii Sahareth, fiii Savathen, fiii Caroneth, fiii Masith, fiii Ame, fiii Sasus, fiii Addus, fiii Suva, fiii Eura, fiii Rahotis, fiii Fasfat, fiii Malmon,
35. Toţi sfintelor slujind, şi pruncii lui Solomon, patru sute optzăci şi doi.
36. Aceştia sânt fiii cei ce s-au suit din Thelmela, Thelharsa, căpeteniile lor, Carmelam şi Careth,
37. Şi nu putea spune cetăţile sale şi rudeniile sale, în ce chip sânt din Israil: fiii Dalarii, fiii Tuvel, fiii Nehodaichi.
38. Din preoţi, cei ce slujiia cu preoţiia şi nu s-au aflat: fiii Ovia, fiii Ahisos, fiii Addin, | cel ce au luat muiare din featele Fargheleu 244v
39. Şi s-au chemat cu numele lui; şi acestora s-au căutat scrisoarea neamului în prădare şi nu s-au aflat; şi s-au oprit a sluji cu preoţiia.
40. Şi le-au zis Neemie şi Asthara să nu să împărtăşască de ceale sfinte până când să va scula arhiereu învăţat spre arătare şi spre adevăr.
41. Iară tot Israilul era, afară de sluji şi de slujnice, mii patruzăci şi doao, trei sute patru zăci.
42. Slujile acestora şi slujnicele, şeapte mii trei sute treizăci şi şapte; cântăreţi şi cântăreaţe, doao sute şasăzăci şi cinci.
43. Cămile, patru sute treizăci şi cinci; cai, şapte mii treizăci şi şase; muşcoi, mii doao sute patruzăci şi cinci; boi de jug, cinci mii doaozăci şi cinci.
44. Şi din ispravnici prin sate, când venea la bisearica lui Dumnezeu, care era în Ierusalim, au făgăduit a deştepta bisearica în locul său, după putearea sa,
45. Şi a da spre bisearică comoara lucrurilor cea sfântă de aur mna doaosprăzeace mii, şi de argint mna cinci mii şi odăjdii preoţeşti o sută.
46. Şi au lăcuit preoţii şi leviţii şi cei ce ieşise din gloată în Ierusalim şi în ţinut, şi sfinţii cântăreţi şi portarii, şi tot Ierusalimul în ţânuturile sale.
47. Iară apropiindu-să luna a şeaptea şi fiind fiii lui Israil fieştecarele în lucrurile sale, s-au adunat cu o inimă în curtea carea era dinnaintea uşii spre răsărit.
48. Şi, stând Isus, fiiul lui Iosedec, şi fraţii lui, preoţii, şi Zorovavel, fiiul lui Salahiel, şi fraţii acestuia, au gătit oltariul,
49. Să aducă pre el arderi, după ceale scrise în cartea lui Moisi, omului lui Dumnezeu. ||
50. Şi s-au adunat acolo dintr-alte neamurile pământului şi au râdicat jârtvealnicul în locul 245r
său toate limbile locului; şi aducea junghieri şi arderi Domnului de dimineaţă.
51. Şi au făcut Schinopeghia şi zi de praznic, precum s-au poruncit în leage, şi jârtve în toate zilele, precum trăbuia.
52. Şi după aceastea, au rânduit aduceri înainte şi junghierile sâmbetelor şi a înoirilor şi zi de praznic tuturor celor sfinţite.
53. Şi oricâţi făgăduia Domnului, de la înoirea lunii a şeaptea, au început a aduce jârtve lui Dumnezeu, şi bisearica Domnului încă nu era zidită.
54. Şi au dat bani pietrarilor şi faurilor, şi beutură şi hrană cu bucurie.
55. Şi au dat cară sidonilor şi tirilor, să le aducă din Livan grinzi de chedru şi să facă plute în limanul Iopii, după porunca ce le scrisease Chirul, împăratul pearsilor.
56. Şi în anul al doilea, venind la bisearica lui Dumnezeu în Ierusalim în luna a doaoa, au început Zorovavel, fiiul lui Salathiil, şi Iosue, fiiul lui Iosedec, şi fraţii lor şi preoţii şi leviţii şi toţi cei ce venise din robie în Ierusalim
57. Şi au întemeiat bisearica lui Dumnezeu în lună noao a lunii a doaoa, în al doilea an după ce venise în Iudeea şi în Ierusalim.
58. Şi au rânduit pre leviţii de la doaozăci de ani preste lucrurile Domnului. Şi au stătut Isus şi fiiul lui şi toţi fraţii leviţii împreună gândind, şi ispravnicii legii făcând lucrurile în casa Domnului;
59. Şi au stătut preoţii având vejminte, cu trâmbiţe, şi leviţii, fiii lui Asaf, având chinvale,
60. Lăudând pre Domnul şi binecuvântându-L ca | David, împăratul lui Israil. 245v
61. Şi cânta cântec Domnului, că dulceaţa Lui şi cinstea în veaci preste tot Israilul.
62. Şi tot norodul au cântat cu trâmbiţa şi au strâgat cu glas mare, lăudând pre Domnul întru deşteptarea casei Domnului.
63. Şi au venit din preoţi şi din leviţi şi din ispravnicii satelor, cei bătrâni, carii văzuse cea mai dinnainte casă.

64. Şi spre zidirea aceştiia cu strâgare şi cu plângere mare şi mulţimea trâmbiţii şi cu mare bucurie,

65. Într-atâta cât norodul nu auzea trâmbiţele pentru plângerea norodului; că gloata era cântând mărit cu trâmbiţele, aşea cât departe să auziia.

66. Şi au auzit nepriiatinii neamurilor Iudei şi a lui Veniamin şi au venit a şti ce glas de trâmbiţe iaste.

67. Şi au cunoscut că cei din robie zidesc bisearică Domnului, Dumnezeului Israil.

68. Şi, apropiindu-să cătră Zorovavel şi cătră Isus şi cătră ispravnicii satelor, le-au zis: „Vom zidi împreună cu voi,

69. Că aseaminea am auzit pre Domnul vostru şi noi aşijderea umblăm din zilele lui Asfazereth, împăratului asirilor, care ne-au mutat aici".

70. Şi le-au zis Zorovavel şi Isus şi căpeteniile satelor lui Israil:

71. „Nu e noao şi voao a zidi casa Dumnezeului nostru, că noi sânguri vom zidi Domnului lui Israil, după ceale ce ne-au poruncit Chirul, împăratul pearsilor".

72. Iară limbile locului plecându-să spre cei din Iudeea şi rădicând lucrul zidirii şi pândiri
246r şi noroade adunând, îi oprea || a zidi.

73. Şi, năvăliri făcând, i-au opăcit, ca să nu să săvârşască zidirea în toată vreamea vieţii Chirului împăratului; şi au lungit zidirea în doi ani, până la împărăţiia lui Darie.

Cap 6

Jidovii, îngăduind Darie, zidesc bisearica Domnului în Ierusalim.

1. Iară în anul împărăţiii lui Darie al doilea au prorocit Agghei şi Zaharie, fiiul lui Addim prorocului la Iudeea şi Ierusalim, în numele Dumnezeului Israil, preste ei.

2. Atunci stând Zorovavel, fiiul lui Salathiil, şi Isus, fiiul lui Iosedec, au început a zidi casa Domnului, carea e în Ierusalim,

3. Fiindu-le de faţă prorocii Domnului şi ajutându-i. Într-aceaea vreame au venit cătră ei Siseannul, crăiuţul Siriii şi a Finichiii, şi Satravuzanes şi soţii lui,

4. Şi le-au zis: „Cine poruncindu-vă, ziditi casa aceasta şi acoperemântul acesta şi toate cealeaalalte isprăviţi? Şi carii sânt grămăditorii carii zidesc aceastea?"

5. Şi au avut har, făcându-să cercetare peste cei ce era în robie, de la Domnul, bătrânii jidovilor.

6. Şi nu s-au împiedecat a zidi, până când să va înştiinţa Darie despre toate aceastea şi să va lua răspuns.

7. Paria cărţii carea au trimis lui Darie Sisennes, suptcrăiuţul Siriii şi a Finichiii, şi Satravuzanes şi soţii lui în Siriia şi în Finiche ispravnici: „Împăratului Darie, închinăciune!

8. Toate fie cunoscute domnului împăratului, că viind în ţinutul Iudeii şi întrând în
246v Ierusalim, am aflat zidind casa lui | Dumnezeu cea mare,

9. Şi bisearica, din pietri cioplite şi mari şi de scumpe materii în păreţi.

10. Şi lucrurile acealea necurmat fiind, şi a să ajuta şi a spori în mânile lor şi întru toată slava foarte cu de-adinsul a să isprăvi.

11. Atunci am întrebat bătrânii, zicând: «Cine v-au slobozit a zidi casa aceasta şi lucrurile aceastea a le întemeia?»

12. Iară pentru aceaea i-am întrebat, ca să-ţi înştiinţăm oamenii şi ispravnicii, şi scrisoarea numelor ispravnicilor am poftit de la ei.

13. Iară ei ne-au răspuns, zicând: «Noi sântem slugile Domnului, Care au făcut ceriul şi pământul».

14. Şi să zidea casa aceasta mai înainte de aceşti ani mulţi de la marele şi preatarele împăratul lui Israil şi s-au săvârşit.

15. Şi pentru că părinţii noştri era întărâtători şi au păcătuit spre Dumnezeul lui Israil, i-au dat în mânile lui Navohodonosor, împăratului Vavilonului, împăratului haldeilor.

16. Şi casa aceasta, prăpădind-o, o au aprins, şi norodul rob l-au dus în Vavilon.

17. În anul dintâiu, împărăţind Chirul, împăratul Vavilonului, au scris Chirul împăratul a să zidi casa aceasta;

18. Şi vasele ceale sfinte, de aur şi de argint, care dusease Navohodonosor din casa cea din Ierusalim şi le închinase în bisearica sa, iarăş le-au scos Chirul împăratul din bisearica cea din Vavilon şi s-au dat lui Zorovavel şi lui Salmanasar suptcrăiuţului.

19. Şi li s-au poruncit să aducă vasele aceas||tea şi să le puie în bisearica ce era în 247r
Ierusalim, şi bisearica lui Dumnezeu a o zidi în locul său.
20. Atunci, Salmanasar au pus temeliile casii Domnului, carea e în Ierusalim. Şi de atunci până acum să zideaşte şi n-au luat săvârşirea.
21. Acum, dară, de ţi să pare, o, împărate, caute-să în împărăteştile biblioteci a împăratului Chirul, care sânt în Vavilon.
22. Şi, de să va afla cum că cu sfatul Chirului împărat au început grămădirea casii Domnului carea este în Ierusalim şi, de să pare domnului, împăratului nostru, să ne scrie despre aceastea".
23. Atunci, Darie împăratul au poruncit a să căuta în biblioteci. Şi s-au aflat în oraşul Ecvactanis, care e în mijlocul ţânutului, un loc în care era scrise aceastea:
24. „În anul dintâiu împărăţând Chirul, împăratul Chirul au poruncit a să zidi casa Domnului cea din Ierusalim, unde aprindea neîncetat cu foc,
25. A căriia nălţime să fie de zeace coţi, lăţimea de coţi şasăzăci, în patru cornuri de trei pietri cioplite, şi partea din sus, cea răvărsată în afară, din lemnul aceluiaş ţinut şi cu o aseamenea parte noao, şi cheltuieli a să da din casa Chirului împărat.
26. Şi vasele casii Domnului ceale sfinte, şi ceale de aur, şi ceale de argint, care le-au scos Navohodonosor din casa Domnului cea din Ierusalim, unde era puse, să se puie acolo".
27. Şi au poruncit, a avea grije lui Sisenne, suptcrăiuţului Siriii şi al Finichiii, şi Satravuzanului şi soţilor lui, şi celor rânduiţi în Siriia şi Finiche, ispravnicilor, să se contenească de cătră locul acela: |
28. „Şi eu încă am poruncit desăvârşit a o zidi şi am rânduit să agiute pre cei din robie 247v
jidovi, până când să va săvârşi bisearica casii Domnului.
29. Şi de năcăjirea dăjdilor Chelesiriei şi a Finichiii, cu de-adinsul o sumă a da acestor oameni spre jârtva Domnului, lui Zorovavel ispravnicului, spre tauri şi berbeci şi miei;
30. Aşijderea şi grâu şi sare şi vin şi untdelemn, necurmat prin toţi anii, precum preoţii cei din Ierusalim au spus a să isprăvi în toate zilele, fără nici o treacere;
31. Să se aducă gustări marelui Dumnezeu, pentru împăratul şi slugile lui, şi să se roage pentru viaţa lor.
32. Şi să se vestească ca oricine va călca ceva dintr-aceaste scrise au va treace cu videarea să se ia lemn dintr-ale sale şi să se spânzure, şi averile lor împăratului să se scrie.
33. Pentru aceaea, şi Domnul, a Căruia nume s-au chemat acolo, să râsipească pre tot împăratul şi neamul care va întinde mâna sa a opri au rău a face casii Domnului aceii din Ierusalim.
34. Eu, Darie împăratul, am aşezat după aceastea foarte cu de-adinsul a să face".

Cap 7

Casa lui Dumnezeu, zidită, să târnoseaşte şi să sfinţeaşte. Într-aceaeaş, sărbătoarea azimelor să prăznuiaşte.

1. Atunci, Sisennes, suptcrăiuţul Chelesiriii şi Finichiei, şi Satravuzan şi soţii, urmând celor de Darie împăratul scrise poruncilor,
2. Sta lângă preaosfinţitele locuri foarte cu de-adinsul, lucrând împreună cu bătrânii jidovilor, căpeteniile Siriii. ||
3. Şi s-au sporit sfintele lucruri, prorocind Aggheiu şi Zaharie prorocii. 248r
4. Şi au săvârşit toate prin porunca Domnului, Dumnezeului lui Israil, şi din sfatul Chirului şi a lui Darie şi a lui Artaxers, împăratului pearsilor.
5. Şi s-au săvârşit casa noastră până la zioa lunii adar a doaozăci şi triia, în anul împăratului Darie al şaselea.
6. Şi au făcut fiii lui Israil şi preoţii şi leviţii şi ceiaalalţi din robie, carii s-au adaos, după ceale scrise în cartea lui Moisi.
7. Şi au adus spre închinarea bisericii Domnului, tauri o sută, berbeci doao sute, miei patru sute,
8. Şi iezi, pentru păcatele a tot Israilul, doisprăzeace, după numărul neamurilor lui Israil.
9. Şi au stătut preoţii şi leviţii, îmbrăcaţi cu odăjdii, prin neamuri, preste toate lucrurile Domnului, Dumnezeului Israil, după cartea lui Moisi, şi portarii prin toate uşile.

10. Şi au făcut fiii lui Israil, cu cei ce era din robie, Paştile acealea în zioa lunii dintâiu a patrasprăzeacea, când s-au sfinţit preoţii şi leviţii.
11. Toţi fiii robiii nu s-au sfinţit împreună, că leviţii toţi împreună s-au sfinţit.
12. Şi au jârthuit fase toţi fiii robiii şi fraţilor săi, preoţilor, şi loruşi însuşi.
13. Şi au mâncat fiii lui Israil cei din robie, toţi cei rămaşi de toate iscusirile limbilor locului, căutând pre Domnul; şi au prăznuit zioa sărbătoarei azimelor în şapte zile, ospătându-să înaintea Domnului,
248v 14. Pentru că au întors sfatul împăratului asirilor spre dânşii, a întări mâ|nile lor spre lucrurile Domnului, Dumnezeului Israil.

Cap 8

Suindu-să Esdra din Vavilon în Ierusalim, i să dau cărţile lui Artaxerx, care cuprind facerile ceale de bine spre jidovi. Însămnează-se cei ce împreună s-au suit. Şi aurul şi argintul preoţilor încredinţând, Esdra făcând rugăciune, îndeamnă norodul spre pocăinţă, căci că de la cei de alt neam nu să osăbise.

1. Şi după acesta, împărăţind Artaxerx, împăratul pearsilor, s-au apropiat Esdra, fiiul lui Azarie, fiiului Helchie, fiiului Solomi,
2. Fiiului Sadoc, fiiului Ahitov, fiiului Ameri, fiiului Zahel, fiiului Vochi, fiiului Avisue, fiiului Fineis, fiiului Eleazar, fiiului Aaron, preotului celui dintâiu.
3. Acest Esdra s-au suit din Vavilon, fiind scriitoriu şi deprins în leagea lui Moisi, cea dată de la Domnul, Dumnezeul lui Israil, a învăţa şi a face.
4. Şi i-au dat împăratul slavă, că aflase har întru toată vredniciia şi pofta înaintea lui.
5. Şi s-au suit împreună cu el dintre fiii lui Israil şi dintre preoţii şi leviţii şi dintre sfinţii bisericii cântăreţi şi portarii şi slugile bisericii, în Ierusalim,
6. În anul al şaptelea, împărăţind Artaxerx, în luna a cincea – acest an al şeaptelea iaste al împărăţiii – ieşind din Vavilon în luna a noao a lunii a cincea,
7. Au venit în Ierusalim după porunca lui, după strânştea călătoriilor de la Domnul dată. ||
249r 8. Că într-aceastea Esdra mare învăţătură ţinea, ca să nu treacă ceva din ceale ce sânt din leagea Domnului şi din porunci, şi învăţând pe tot Israilul toată dreptatea şi judecata.
9. Iară, apropiindu-să cei ce scriia scrisorile lui Artaxerx împăratului, au dat scrisoarea cea de la împăratul Artaxerx către Esdra, preotul şi cetitoriul legii Domnului, a căriia parie aicea urmează:
10. „Împăratul Artaxerx, Esdrei, preotului şi cetitoriului legii Domnului, sănătate.
11. Mai omeneaşte eu judecând în facerile de bine, am poruncit celor ce doresc din neamul jidovilor, cu vrearea sa, şi din preoţii şi leviţii carii sânt întru-npărăţia mea, a te petreace în Ierusalim.
12. Deci carii poftesc a mearge cu tine adune-să şi pornească, precum au plăcut mie şi şeapte priiatinilor miei sfeatnici,
13. Să cercetează ceale ce să fac prin Iudeea şi Ierusalim, ţiind precum ai în leagea Domnului,
14. Şi să aducă darurile Domnului, Dumnezeului Israil, care am făgăduit eu şi priiatinii Ierusalimului, şi tot aurul şi argintul ce să va afla în ţânutul Vavilonului, Domnului în Ierusalim; cu el,
15. Ce s-au dăruit pentru neamul acela, spre bisearica Domnului ce este în Ierusalim, să se culeagă aurul acesta şi argintul; şi berbecii şi mieii şi iezii şi ceale ce să cuvin acestora,
16. Să aducă jârtve Domnului pre oltariul Domnului lor, care e în Ierusalim.
17. Şi toate care vei vrea cu fraţii tăi a face, de aur şi de argint, isprăveaşte cum vei vrea, după porunca Domnului, Dumnezeului tău
249v 18. Şi sfintele vase care s-au dat ţie spre | lucrurile casii Domnului, Dumnezeului tău, carea este în Ierusalim.
19. Şi cealeaalalte care-ţi vor veni spre lucrurile bisericii Dumnezeului tău le vei da din vistieriia împărătească.
20. Deacă vei vrea cu fraţii tăi a face din aur şi din argint, isprăveaşte după vrearea Domnului.

21. Şi eu, adecă împăratul Artaxerx, am poruncit păzitorilor vistieriilor Siriei şi Finichiei ca orice va scrii Esdra, preotul şi cetitoriul leagii Domnului, cu deadinsul să i să dea până la tălanţi de argint o sută, aseamenea şi de aur,
22. Şi până la o sută de modii de grâu, şi de vin veadre o sută, şi altele, oricâte prisosesc, fără plată.
23. Toate după leagea lui Dumnezeu să se facă Dumnezeului celui înalt, ca nu cumva să se scoale mâniia spre împărăţiia împăratului şi a fiiului şi a fiilor lui.
24. Iară voao să zice ca, tuturor preoţilor şi leviţilor şi sfinţilor cântăreţi şi slujilor bisericii şi scriitorilor bisericii aceştiia,
25. Nici o dajdă, nici altăceva poruncă să i să puie, nici să aibă cineva puteare a le arunca ceva.
26. Iară tu, Esdra, după înţelepciunea lui Dumnezeu, rânduiaşte judecători şi îndreptători în toată Siriia şi Fenichie. Şi pre toţi cei ce nu cunosc leagea Dumnezeului tău îi învaţă.
27. Ca oricari vor treace leagea cu deadinsul să se pedepsească, sau cu moartea, sau cu chinuri, sau şi cu pedeapsă de bani, sau cu închidere".
28. Şi au zis Esdra scriitoriul: „Bine e cuvântat Dumnezeul părinţilor noştri, || Cel ce au 250r
dat această voie în inima împăratului, a proslăvi casa Sa carea este în Ierusalim,
29. Şi pre mine m-au cinstit în videarea împăratului şi a sfetnicilor şi a priiatinilor şi a celor cu urşinic ai lui!
30. Şi eu nemişcat cu sufletul m-am făcut după ajutoriul Domnului, Dumnezeului mieu, şi am adunat din Israil bărbaţi să se suie împreună cu mine.
31. Şi aceştia sânt ispravnicii după părinţeştile sale şi a locului părţi, a celor ce s-au suit cu mine din Vavilon întru împărăţiia lui Artaxerx.
32. Şi din fiii lui Fares, Ghersomul; din fiii Siemarith, Amenul; a fiilor lui David, Accul, fiiul Schechilie.
33. Din fiii lui Fares, Zaharie, şi cu el s-au întors bărbaţi o sută cinzăci.
34. Din fiii povăţuitoriului Moavilionului Zahariei, şi cu el bărbaţi doao sute cinzăci.
35. Din fiii Zahnes, Iehonie Zeholei, şi cu el bărbaţi doao sute cinzăci.
36. Din fiii Sala, Maasie Gotholie, şi cu el bărbaţi şaptezăci.
37. Din fiii lui Safarie, Zarie Miheli, şi cu el bărbaţi optzăci.
38. Din fiii Iov, Avdie Ieheli, şi cu el bărbaţi doao sute doisprăzeace.
39. Din fiii Vanie, Sarimoth, fiiul Iosafie, şi cu el bărbaţi o sută şasăzăci.
40. Din fiii Veir, Zaharie Vevel, şi cu el bărbaţi doaosute opt.
41. Din fiii Ezead, Ioan Acchetan, şi cu el bărbaţi o sută zeace.
42. Din fiii Adonicam, cei mai de pre urmă, şi aceastea sânt numele lor: Elifalam, fiiul lui Ghevil, şi Semeie, şi cu el bărbaţi şeapte|zăci. 250v
43. Şi i-am adunat la râul ce să zice Thiia şi am tăbărât acolo trei zile şi i-am cunoscut.
44. Şi dintre fiii preoţilor şi a leviţilor nu am aflat acolo.
45. Şi am trimis cătră Eliazar şi Ecchelon şi Masman şi Malovan şi Enaatha şi Samea şi Ioriv, Nathan, Enuagam, Zaharie, şi cătră Mosolamul, cătră acei povăţuitori şi ştiuţi
46. Şi le-am zis să vie la Loddeu, care era la locul vistieriii.
47. Şi le-am poruncit să zică lui Loddeiu şi fraţilor lui şi celor ce era în vistierie să ne trimiţă pre cei ce să slujască cu preoţii în casa Domnului, Dumnezeului nostru.
48. Şi ne-au adus, după putearnica mâna Domnului, Dumnezeului nostru, bărbaţi învăţaţi: dintre fiii lui Moholi, fiiul lui Levi, fiiului Israil, Sevievian, şi pre fii şi pre fraţi, carii era optsprăzeace.
49. Asviiam şi Amin, din fiii fiilor lui Hananii, şi fiii lor, bărbaţi doaozăci.
50. Şi de cei ce slujea bisericii, carii i-au dat David şi însuşi căpeteniile spre lucrare leviţilor, ce sluja bisericii, doao sute doaozăci; toate numele s-au însămnat în scrisori.
51. Şi am făgăduit acolo post tinerilor înaintea lui Dumnezeu, ca să caut de la El noao cale bună, şi celor ce era cu noi şi fiilor şi dobitoacelor, pentru pândiri.
52. Că mi-au fost ruşine a ceare de la împăratul pedestraşi şi călăraşi spre petreacere, pentru apărarea împrotiva protivnicilor noştri,
53. Că am zis împăratului că putearea Dom||nului va fi cu cei ce-L caută cu toată 251r
dorirea.
54. Şi iarăş ne-am rugat Domnului, Dumnezeului nostru, după aceastea, pre Carele şi milostiv L-am avut şi ne-am împărtăşit cu Domnul, Dumnezeul nostru.
55. Şi am usebit dintre ispravnicii gloatei şi dintre preoţii bisericii bărbaţi doisprăzeace, şi pre Sedeviia şi pre Sanna, şi cu ei, dintre fraţii lor, bărbaţi zeace.

56. Şi le-am pus lor aurul şi argintul şi vasele ceale preoţeşti ale casei Dumnezeului nostru, carele dăruise împăratul şi sfeatnicii lui şi căpeteniile şi tot Israilul.

57. Şi deacă le-am pus, le-am dat talanţi de argint o sută cinzăci şi vase de argint de talanţi o sută şi tălanţi de aur o sută;

58. Şi de vase de aur de şapte ori doaozăci şi vase de aramă, de bună aramă, sclipind, doisprăzeace, vedeare de aur făcând.

59. Şi le-am zis: «Şi voi sfinţi sânteţi Domnului, şi vasele sânt sfinte, şi aurul şi argintul s-au făgăduit Domnului, Dumnezeului părinţilor noştri.

60. Străjuiţi şi le păziţi, până când le veţi da ispravnicilor gloatei şi preoţilor şi leviţilor şi căpeteniilor cetăţilor lui Israil, în Ierusalim, în preoţasca cămara casii Dumnezeului nostru».

61. Şi cei ce au trimis preoţii şi leviţii, aurul şi argintul şi vasele, le-au dus în Ierusalim, în bisearica Domnului.

62. Şi am pornit de la râul Thiia, în zioa a doaosprăzeacea lunii dintâiu, până când am întrat în Ierusalim.

251v 63. Şi, deacă s-au făcut a triia zi, iară a patra | zi, măsurându-să aurul şi argintul, s-au dat în casa Domnului, Dumnezeului nostru, lui Morimoth, fiiului Iori preotului;

64. Şi cu el era Eliazar, fiiul lui Fineis; şi era cu ei Iosadul, fiiul lui Isus, şi Medie şi Vanni, fiiul Levitei; la număr şi la cântariu toate.

65. Şi s-au scris cântariul lor într-acelaş ceas.

66. Iară cei ce au venit din robie au adus jârtvă Domnului, Dumnezeului Israil, tauri doisprăzeace pentru tot Israilul, berbeci optzăci şi şase,

67. Miei şeaptezăci şi doi, ţapi pentru păcate doisprăzeace şi, pentru mântuire, vaci doaosprăzeace, toate spre jârtva Domnului.

68. Şi au cetit poruncile împăratului împărăteştilor ispravnici şi suptcrăiuţilor Cheresenііі şi Finichiei; şi au cinstit neamul şi bisearica Domnului.

69. Şi, isprăvindu-să aceastea, s-au apropiat cătră mine ispravnicii, zicând: «N-au deschilinit neamul lui Israil şi căpeteniile şi preoţii şi leviţii,

70. Şi limbile ceale de alt neam şi neamurile locului, necurăţiile sale de cătră hananei şi hethei şi ferezei şi ievusei şi moaviteani şi eghipteani şi de idumei,

71. Că s-au împreunat cu featele lor, şi ei şi fiii lor, şi s-au mestecat sămânţa cea sfântă cu ceale de alt neam ale locului limbi. Şi căpeteniile era ispravnici, şi sfatul strâmbătăţii lui din începutul împărăţііі lui».

72. Şi îndată cât am auzit aceastea, mi-am tăiat vejmintele şi sfânta îmbrăcăminte. Şi, rumpând perii capului şi barba, am şezut durându-mă şi mâhnit. ||

252r 73. Şi s-au adunat oricâţi atunci să mişca de cuvântul Domnului, Dumnezeului Israil, la mine, jelindu-mă despre strâmbătatea aceasta; şi şedeam trist până la jârtva cea de sara.

74. Şi sculându-mă din post, tăiate având vejmintele şi sfânta îmbrăcăminte, îngenunchind şi întinzându-mi mânile cătră Domnul,

75. Ziceam: «Doamne, turburatu-m-am şi m-am ruşinat de cătră faţa Ta,

76. Că păcatele noastre s-au înmulţit preste capetele noastre şi strâmbătăţile noastre s-au înălţat până la ceriu,

77. Că din vreamile părinţilor noştri sântem în mare păcat până la zioa aceasta.

78. Şi pentru păcatele noastre şi a părinţilor noştri ne-am dat, cu fraţii noştri şi cu preoţii noştri, împăraţilor pământului spre sabie şi spre robie şi spre prădare, cu ruşine până-n zioa de astăzi.

79. Şi acum, cât e aceasta ce s-au întâmplat noao, mila de la Tine e, Doamne Dumnezeule, şi ne lasă noao rădăcină şi nume spre locul sfinţeniii Tale,

80. A deascoperi luminarea noastră în casa Domnului, Dumnezeului nostru, a ne da hrană în toată vreamea robiii noastre.

81. Şi robind, n-am fost părăsiţi de cătră Domnul, Dumnezeul nostru, ci ne-au rânduit în har, puind pre împăratul pearsilor a ne da hrană,

82. Şi a-l proslăvi în bisearica Domnului, Dumnezeului nostru, şi a zidi ceale părăsite ale Sionului, a ne da stare în Iudeea şi în Ierusalim.

83. Şi acum ce zicem, Doamne, având aceastea? Că am trecut poruncile Tale care ai dat, prin mânile slugilor Tale, prorocilor,

252v 84. Zicând că: 'Pământul la care aţi întrat | a stăpâni moştenirea lui, pământul e pângărit cu spurcăciunile celor de alt neam al pământului, şi necurăţiile lor l-au umplut tot cu necurăţiia sa.

85. Şi acum featele voastre nu le veţi împreuna cu fiii lor, şi featele lor nu le veţi lua fiilor voştri.

86. Şi nu veţi căuta pace a avea cu ei în toată vreamea, ca, biruindu-i, să mâncaţi ceale bune ale pământului şi moştenire să împărţiţi fiilor voştri până în veac'».
87. Şi ceale ce ni să întâmplă noao, toate sânt pentru lucrurile noastre ceale reale şi pentru păcatele noastre ceale mari.
88. Şi ne-ai dat rădăcină ca aceaea, şi iară ne-am întors a treace legiuitele Tale, ca să ne mestecâm cu necurăţiia celor de alt neam a limbilor locului acestuia.
89. Au nu Te vei mâniia spre noi a ne pierde, până când nu să va lăsa rădăcina şi numele nostru?
90. Doamne, Dumnezeul lui Israil, adevărat eşti, că s-au părăsit rădăcina până-n zioa de astăzi.
91. Iată, acum sântem înaintea Ta întru strâmbătăţile noastre; că nu iaste încă a sta înaintea Ta într-aceştia".
92. Şi, când închinându-să, să mărturisea Esdra plângând, pre pământ aşternut înaintea bisericii, s-au adunat înaintea lui din Ierusalim gloată mare foarte, bărbaţi şi muieri şi tineri şi tinere, că mare plângere era în mulţimea aceaea.
93. Şi, strâgând Iehonie Iehelii, din fiii lui Israil, au zis Esdrei: „Noi am păcătuit asupra Domnului, că ne-am căsătorit cu muieri de alt neam din limbile locului.
94. Şi acum eşti preste tot Israilul; într-aceastea, dară, fie jurământ de la Domnul || a lepăda toate muierile noastre ceale de alt neam, cu fiii lor, 253r
95. Precum ţie s-au poruncit de la cei mai-mari, după leagea Domnului. Sculându-te, descâlceşte,
96. Că a ta iaste treaba aceasta, şi noi cu tine sântem. Bărbăteaşte fă!".
97. Şi, sculându-să Esdra, au jurat căpeteniile preoţilor şi pre leviţi şi tot Israilul a face după aceastea; şi au jurat ei.

Cap 9

Li să porunceaşte a lepăda muierile ceale de alt neam, cu fiii, şi să însămnează cei ce din preoţi şi dintre leviţi era împreunaţi cu ei. Esdra ceteaşte leagea Domnului înaintea norodului. Care isprăvindu-să, li să porunceaşte ca, ieşind la ale sale, veaseli zioa să o prăznuiască.

1. Şi, sculându-să Esdra dinnaintea curţii bisericii, s-au dus în preoţescul fuişor a lui Ionathan, fiiul lui Nasavi.
2. Şi, sălăşluind acolo, n-au gustat pâne, nici apă au beut, pentru strânbătatea mulţimei.
3. Şi au fost propoveduire în toată Iudeea şi în Ierusalim, tuturor celor ce din robie era adunaţi în Ierusalim,
4. Ca oricare nu va alerga a doaoa sau a treia zi după judecata bătrânilor ce şedea înainte, să vor lua averile sale şi acela strein să va giudeca de cătră mulţimea robiii.
5. Şi s-au adunat toţi cei din neamul Iudei şi a lui Veniamin în trei zile în Ierusalim; aceasta e luna a noao, zioa lunii a doaozăcea.
6. Şi au şezut toată mulţimea în curtea bisericii, tremurând pentru iarna ce era. |
7. Şi, sculându-să Esdra, le-au zis: „Voi strâmb aţi făcut luundu-vă voao soţii muieri de alt neam, ca să adaogeţi cătră păcatele lui Israil. 253v
8. Şi acum daţi mărturisire Domnului, Dumnezeului părinţilor noştri
9. Şi isprăviţi voia Lui şi vă depărtaţi de cătră limbile locului şi de cătră muierile ceale de alt neam".
10. Şi au strigat toată mulţimea şi au zis cu glas mare: „Precum ai zis, vom face!
11. Ci pentru că mulţimea e mare şi vreamea e de iarnă şi nu putem sta nesprijiniţi, şi acest lucru nu ni-i noao de o zi, nici de doao, că mult am păcătuit într-aceastea,
12. Steaie ispravnicii mulţimii şi toţi cei ce lăcuiesc cu noi şi oricari au muieri la sâne de alt neam.
13. Şi steaie înainte, luund vreame din tot locul, bătrânii şi judecătorii, până când vor dezlega mâniia Domnului a trebii aceştie".
14. Iară Ionathan, fiiul Iezelii, şi Iozie Thecam au luat după aceastea; şi Vosoramul şi Levi şi Savatheul împreună s-au însoţit cu ei.
15. Şi au stătut după toate aceastea toţi cei din robie.
16. Şi ş-au ales bărbaţi Esdra preotul căpetenii mari din părinţii lor după nume şi au şezut împreună în luna a noao a lunii a zeacea, a descâlci lucrul acesta.

17. Şi s-au aşezat despre bărbaţii ce avea muieri de alt neam, până la înoirea lunii dintâiu.
18. Şi s-au aflat dintre preoţi mestecaţi, carii avea muieri de alt neam:
254r 19. Din fiii lui Isus, fiiul lui Iosedec, şi din fra| |ţii lui, Masea şi Eliozer şi Iorivul şi Ioadeu.
20. Şi au aruncat mânile să gonească muierile sale şi a jârtvui, pentru rugăciune, un areate, pentru neştiinţa sa.
21. Şi din fiii lui Semeri, Masea şi Iese şi Ieelec, Azarie.
22. Şi din fiii Fosere, Limosie, Hismaenii şi Nathanee, Iussio, Readdu şi Thalsa.
23. Şi din leviţi, Ioravdul şi Semei şi Colnii şi Calita şi Factia şi Colva şi Eliona.
24. Şi din sfinţii cântăreţi, Eliasiv, Zaccarul.
25. Şi din portari, Salumul şi Tolvane.
26. Şi din Israil, din fiii Foro, Ozi şi Remie şi Gheddie şi Melhie şi Mihelul, Eliazarul şi Iammevie şi Vanna.
27. Şi din fiii Iolaman, Hama şi Zaharie şi Iezrelul şi Iovdiul şi Erimoth şi Helie.
28. Şi din fiii Zafthoim, Eliada şi Eliasumul, Zohie şi Latimoth şi Zavdi şi Thevedie.
29. Şi din fiii Zeve, Ioan şi Amanie şi Zavdie şi Emeul.
30. Şi din fiii Vannii, Olamul şi Maluhul şi Ieddeul şi Iasuv şi Azavul şi Ierimoth.
31. Şi din fiii Addin, Nathul şi Mosie şi Calcul şi Raana, Maasea, Mathatie şi Veseil şi Vonul şi Manasse.
32. Şi din fiii Nuae, Noneu şi Assea şi Melhia şi Samei şi Simon şi Veniamin şi Malcul şi Marra.
33. Şi din fiii Ason, Careaneul, Mathathie şi Vannul şi Elifalah şi Manasse şi Semei.
34. Şi din fiii Vannii, Ieremie şi Moadie şi Avramul şi Ioil şi Ranei şi Pelie şi Iona şi
254v Marimoth şi Eliasiv şi Matheneul şi | Eliasi şi Oriza şi Dielul şi Semediul şi Zamvri şi Iosiv.
35. Şi din fiii Novi, Iddeul şi Mathathie şi Savadul şi Zeheda Sedmi şi Iessei, Vanea.
36. Toţi aceştia ş-au împreunat muieri de alt neam şi le-au slobozit cu fiii.
37. Şi au lăcuit preoţii şi leviţii şi cei din Israil în Ierusalim şi întru tot ţinutul, în luna a noao a lunii a şeaptea. Şi era fiii lui Israil întru pomenirile sale.
38. Şi s-au adunat toată mulţimea împreună în curtea carea iaste spre răsărit, la poarta cea sfântă.
39. Şi au zis Esdra arhiereului şi cetitoriului să aducă leagea lui Moisi, carea s-au dat de la Domnul, Dumnezeul lui Israil.
40. Şi au adus Esdra arhiereul leagea la toată mulţimea lor, de la bărbat până la muiare, şi tuturor preoţilor, a auzi leagea în lună noao a lunii a şeaptea.
41. Şi aceastea în sicriiul ce e înaintea porţii bisericii sfinte, de dimineaţa până sara, înaintea bărbaţilor şi a muierilor. Şi au dat toţi înţeleagerea spre leage.
42. Şi au stătut Esdra, preotul şi cetitoriul legii, pre un divan de lemn ce era cioplit.
43. Şi au stătut lângă el Mathathie şi Samul, Ananie, Azarie, Urie, Ezechie şi Valsamul de-a dreapta;
44. Şi de-a stânga, Faldeul, Misail, Malahie, Avustha, Savu, Navadie şi Zaharie.
45. Şi au luat Esdra cartea înaintea a toată mulţimea, că şedea în slavă şi întru vedeare tuturor. ||
255r 46. Şi deacă au sfârşit leagea, toţi rădicaţi au stătut şi bine au cuvântat Esdra pre Domnul, Dumnezeul cel preaînalt, Dumnezeul Savaoth, Atotputearnicul.
47. Şi au răspuns tot norodul: „Amin!" Şi, râdicând în sus mânile, căzând pre pământ, s-au închinat Domnului.
48. Isus şi Vanavul şi Sarevie şi Iaddimul şi Accuvul şi Savatheul şi Calithe şi Azarie şi Ioradul şi Ananie şi Filie, leviţii,
49. Cei ce învăţa leagea Domnului şi întru mulţime cetea leagea Domnului şi aducea înainte fieştecare pre cei ce înţelegea cetirea.
50. Şi au zis Atharathe Esdrii, arhiereului şi cetitoriului, şi leviţilor carii învăţa mulţimea,
51. Zicând: „Zioa aceasta sfântă e Domnului". Şi toţi sta, auzând leagea.
52. Şi au zis Esdra: „Ieşind, dară, mâncaţi toate ceale grase şi beţi toate ceale dulci şi trimiteţi daruri celor ce n-au,
53. Că sfântă e zioa aceasta Domnului şi să nu fiţi măhniţi, că Domnul vă va proslăvi".
54. Şi leviţii vestea la obşte tuturor, zicând: „Zioa aceasta sfântă e, să nu fiţi măhniţi".
55. Şi s-au dus toţi a mânca şi a bea şi a să ospăta şi a da daruri celor ce nu avea să se oaspete; că cu mărime s-au înălţat cu cuvintele cu care s-au învăţat.
56. Şi s-au adunat toţi în Ierusalim a prăznui veseliia, după testamântul Domnului, Dumnezeului Israil.

A

ACOLO: adv.
acolo: 4,44; 5,50; 6,26, 33; 8,43, 44, 51; 9,2

ACOPERĂMÂNT: s.n.; var. ACOPEREMÂNT
acoperemântul: *sg. ac.* 6,4

ACUM: adv.
acum: 1,4; 2,18, 24, 28; 4,28, 46; 6,20, 21; 8,79, 83, 85, 91, 94; 9,8

(a se) ADĂUGA: v. I; var. (a se) ADAOGE: v. III „a mai pune ceva lângă cele ce sunt"
(s-)au adaos: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,6
să adaogeți: *conj. prez. 2.pl.* 9,7

ADEVĂR: s.n.
adevărul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,12; 4,35, 36, 38, 41
adevărului: *sg. gen.* rezum. cap.4; 4,40
adevăr: *sg. nom./ac.* 4,13, 33, 37; 5,40

ADEVĂRAT, -Ă: adj.
adevărat: *m. sg. nom.* 8,90

(a se/-și) ADUCE: v. III
aducea: *ind. imp. 3.pl.* 1,11, 14, 18; 5,50; 9,49
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,13; 7,7; 8,48, 66; 9,40
să (se) aducă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,29; 6,31
(-și/îș) aduce: *ind. prez. 3.sg., în loc. v.* ***-și/îș aduce aminte*** 3,20, 21; 4,21
(ș-)au adus: *ind. pf.c. 3.pl., în loc. v.* ***ș-au adus aminte*** 3,22, 23
aduc: *ind. prez. 3.pl.* 4,5, 6
aduce: *ind. prez. 3.sg.* 4,24
adu(-ți): *imperativ 2.sg., în loc. v.* ***adu-ți aminte*** 4,43
să aducă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,49, 55; 6,19; 8,14, 16; 9,39
a aduce: *inf. prez.* 5,53

ADUCERE: s.f. „ofrandă"
aduceri: *pl. ac., în sintagma* ***aduceri înainte*** 5,52

(a se) ADUNA: v. I
vor aduna: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,18
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,47, 50; 8,73, 92; 9,5, 38, 56
adunând: *gerunziu* 5,72
adune(-să): *conj. prez. fără să 3.pl.* 8,12
am adunat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,30, 43

ADUNAT, -Ă: adj.
adunați: *m. pl. nom.* 9,3

AFARĂ: adv.
afară: 4,9
afară: *adv. în loc. prep.* ***afară de*** 5,41
afară: *adv. în loc. adv.* ***în afară*** 6,25

(a se) AFLA: v. I
(s-)au aflat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,7, 19, 21; 5,38, 39; 6,23; 9,18
vei afla: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,22
au aflat: *ind. pf.c. impers.* 2,26
(te-)ai aflat: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,42
am aflat: *ind. pf.c.1.sg./pl.* 6,8; 8,44
(să) va afla: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 6,22; 8,14
aflase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,4

AICI: adv.; var. AICEA
aici: 4,22; 5,69
aicea: 8,9

(a) AJUNGE: v. III
ajungând: *gerunziu* 1,31

(a se) AJUTA: v. I; var. (Reg.) (a se) AGIUTA
ajute: *conj. prez. fără să 3.pl.* 2,6
au ajutat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,9
ajutându-: *gerunziu* 6,3
a (să) ajuta: *inf. prez.* 6,10
să agiute: *conj. prez. 3.pl.* 6,28

AJUTOR: s.m.; var. (Înv. și reg.) AJUTORIU
ajutoriul: *sg. ac., în sintagma* ***ajutoriul Domnului*** 8,30

(a se) ALEGE: v. III
(s-)au ales: *ind. pf.c. impers.* 5,1
au ales: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,16

(a) ALERGA: v. I
va alerga: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,4

ALES: adv. „îndeosebi"
ales: 1,10

(a se) AMESTECA: v. I; var. (a se) MESTECA
(s-)au mestecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,71
să (ne) mestecâm: *conj. prez. 1.pl.* 8,88

AMESTECAT, -Ă: adj.; var. MESTECAT, -Ă
mestecați: *m. pl. nom.* 9,18

AMIN: interj.
amin: 9,47

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v.* ***a-și*** *aduce* ***aminte/a*** *lua* ***aminte***; vezi (a se/-și) ADUCE/(a) LUA

AN: s.m.
anul: *sg. ac.* 1,22; 5,6, 26, 56; 6,1, 17, 24; 7,5; 8,6
ani: *pl. ac.* 1,34, 39, 43, 46; 5,58, 73; 6,14
an: *sg. nom./ac.* 1,45; 2,31; 5,57; 8,6
anilor: *pl. gen.* 1,58
anii: *pl. ac.* 4,51, 52; 6,30

APĂ: s.f.
apă: *sg. ac.* 9,2

APĂRARE: s.f.
apărarea: *sg. ac.* 8,52

APOI: adv.
apoi: 3,22; rezum. cap.5

(a) APRINDE: v. III
au aprins: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,55; 4,45; 6,16
aprindea: *ind. imp. impers.* 6,24

(a se) APROPIA: v. I
apropiindu(-să): *gerunziu* 5,47, 68; 8,9
(s-)au apropiat: *ind. pf.c.3.sg./pl.* 8,1, 69

(a) APUCA: v. I
apucându-: *gerunziu* 1,38

APUSEAN, -Ă: s.m./f.; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la Constantin Negruzzi, *Scrierile lui...* Vol. I *Păcatele tinereților*, București, 1872.
apuseani: *pl. ac.* – rezența cuvântului în acest context este reflexul unei erori de traducere. Versetul din *Vulgata*: DOMINE, *pueri tui Rathimus ab* ***accidentibus***, *et Sabellius scriba, et reliqui curiae*

tuae iudices in Coelesyria et Phoenice devine în traducere: *Domnule, slugile tale, Rathim de la* **apuseani** *şi Savelie scriitoriul şi ceiaalalţi, judecătorii curţii tale în Chelesiriia şi Fenichiia*; aceasta însemnă că traducătorul a confundat cele două cuvinte paronime: *accidentibus* (*accidens, -ntis* „lucru accidental – opus lui esenţial") cu *occidentibus* (*occidens, -ntis* „apus, occident" – 2,17

ARAMĂ: s.f.
aramă: *sg. ac.* 1,40; 8,58

(a se) ARĂTA: v. I
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,4
(să) va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,5
(să) arată: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4

ARĂTARE: s.f.
arătare: *sg. ac.* 5,40

(a) ARDE: v. III
a **arde**: *inf. prez.* 4,52

ARDERE: s.f. „jertfă"
arderi: *pl. ac., în sintagma* ***arderi de tot*** 4,52
arderi: *pl. ac.* 5,49, 50

ARETE: s.m.
arete: *sg. ac.* 9,20

ARGINT: s.n.
argint: *sg. ac.* 1,36; 2,6, 13, 14; 4,18; 5,45; 6,18, 26; 8,17, 20, 21, 57
argintul: *sg. nom./ac.* 2,9; 4,19; rezum. cap.8; 8,14, 15, 56, 59, 61, 63

ARHIEREU: s.m.
arhiereu: *sg. nom.* 5,40
arhiereului: *sg. dat.* 9,39, 50
arhiereul: *sg. nom.* 9,40

(a) ARUNCA: v. I
a **arunca**: *inf. prez.* 8,25
au **aruncat**: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,20

(a) ASCULTA: v. I
ascultă: *ind. prez. 3.pl.* 4,10

ASCULTĂTOR, -TOARE: adj.
ascultători: *m. pl. nom.* 4,11

ASEMENEA: adv./adj. inv. ; var. (Înv.) **ASEAMINEA; ASEAMENEA**
aseaminea: *adv.* 5,69
aseamenea: *adj. inv.* 6,25
aseamenea: *adv.* 8,21

ASIR: s.m. (cf. **Indice** Is)
asirilor: *pl. gen* 5,69; 7,14

ASTĂZI: adv.
as**tăzi** *adv. în loc. adv. până-n zioa de astăzi* 8,78, 90

ASTÂMPĂRARE: s.f.; var. **STÂMPĂRARE** (aici) „învoire", „permisiune" (cf. **Indice** Înţ)
stâmpărare: *pl. ac.* 4,62

AŞA: adv.; var. (Înv. şi reg.) AŞEA
aşa: 1,16; 2,29; 3,24; 4,12
aşea: 5,65

(a se) AŞEZA: v. I
aşază: *ind. prez. 3.pl.* 2,18
am aşezat: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,34
(s-)au aşezat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,17

AŞIJDEREA: adv.
aşijderea: 4,6; 5,69; 6,30

AŞTERNUT, -Ă: adj.
aş**ternut**: *m. sg. nom.* 8,92

ATHISCĂ: s.f. (cf. lat. *athisca, -ae*) „cupă pentru libaţii"; cuvântul nu este înregistrat în DA.
athische: *pl. nom.* 2,13

(a) ATINGE: v. III
a atinge: *inf. prez.* 4,28

ATOTPUTERNICUL: s.m. „Dumnezeu"
Atotpu**teamicul**: *sg. nom.* 9,46

ATUNCI: adv.
atunci: 2,25, 30; 3,3, 4, 8; 4,33, 42, 43, 47; 6,2, 11, 20, 23; 7,1; 8,73

AUR: s.n.
aur: *sg. ac.* 1,36; 2,6, 13, 14; 3,6; 4,18; 5,45; 6,18, 26; 8,17, 20, 21, 57, 58
au**rul**: *sg. nom./ac.* 2,9; 4,19; rezum. cap.8; 8,14, 15, 56, 59, 61, 63

(a se) AUZI: v. IV
auzea: *ind. imp. 3.sg.* 5,65
(să) auziia: *ind. imp. impers.* 5,65
au auzit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,66
am auzit: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 5,69; 8,72
a **auzi**: *inf. prez.* 9,40
auzând: *gerunziu* 9,51

(a) AVEA: v. II
să aveţi: *conj. prez. 2.pl.* 1,4
având: *gerunziu* 1,10; 5,59; 8,74, 83
au: *ind. prez. 3.pl.* 4,52; 9,52
au avut: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,5
a avea: *inf. prez.* 6,27; 8,86
ai: *ind. prez. 2.sg.* 8,13
să aibă: *conj. prez. 3.sg.* 8,25
am avut: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,54
avea: *ind. imp. 3.pl.* 9,17, 18, 55

AVERE: s.f.
a**verile**: *pl. nom.* 6,32; 9,4

AZIMĂ: s.f.
azimelor: *pl. gen., în sintagma* ***sărbătoarea azimelor/sărbătoarei azimelor*** (cf. **Indice** 2Lg – AZIMĂ) rezum. cap.1; 1,19; rezum. cap.7; 7,13
azime: *pl. ac.* 1,10

B

BAN: s.m.
bani: *pl. ac.* 5,54; 8,27

BARBĂ: s.f.
barba: *sg. ac.* 8,72

(a) BATE: v. III
bătând: *gerunziu* 2,22

(a) BATJOCORI: v. IV; var. (Trans.; Mold.; Înv.) **(a) BAJOCURI**
bajocorea: *ind. imp. 3.pl.* 1,51
bajocurea: *ind. imp. 3.pl.* 1,51

BĂRBAT: s.m.
bărbaţi: *pl. voc.* 3,18, 24; 4,2, 12, 14, 32, 34
bărbaţilor: *pl. gen.* 5,4; 9,41
bărbaţi: *pl. nom./ac.* 8,30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 48, 49, 55, 92; 9,16
bărbaţii: *pl. ac.* 9,17
bărbat: *sg. ac.* 9,40

BĂRBĂTEŞTE: adv.; aici prima atestare a cuvântului
bărbăteaşte: 8,96

BĂTRÂN, -Ă: s.m./f.
bătrânului: *s.m. sg. dat.* 1,53
(cei) bătrâni: *s.m. pl. nom.* 5,63
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 6,5, 11; 7,2; 9,13
bătrânilor: *s.m. pl. gen.* 9,4

BĂUTURĂ: s.f.; var. **BEUTURĂ**
beutură: *sg. ac.* 5,54

(a) BEA: v. II
au beut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,3, 22; 9,2
a bea: *inf. prez.* 3,6; 9,55
beau: *ind. prez. 3.pl.* 3,18
bea: *ind. prez. 3.sg.* 4,10
beţi: *imperativ 2.pl.* 9,52

BERBEC: s.m.
berbeci: *pl. nom./ac.* 6,29; 7,7; 8.66
berbecii: *pl. nom.* 8,15

BIBLIOTECĂ: s.f. (aici) „arhivă"
biblioteci: *pl. ac., în sintagma* ***împărăteştile biblioteci*** „arhivele regale" 6,21
biblioteci: *pl. ac.* 6,23

BINE: adv./s.
bine: *adv.* 1,58
bine: *adv. în structura v. dislocată* ***bine e cuvântat/bine au cuvântat/bine eşti cuvântat*** 4,40, 58, 60, 62; 8,28; 9,46
bine: *s.n. sg. ac., în sintagma* ***fcerile ceale de bine/facerile de bine*** rezum. cap.8; 8,11

(a) BINECUVÂNTA: v. I
bine e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 4,40; 8,28
bine au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,58, 62; 9,46
bine eşti cuvântat: *pasiv ind. prez. 2.sg.* 4,60
binecuvântându-: *gerunziu* 5,60

(a) BIRUI: v. IV
biruiaşte: *ind. prez. 3.pl.* 3,12, 18, 24; 4,38, 41
biruindu-: *gerunziu* 8,86

BIRUINŢĂ: s.f.
biruinţa: *sg. nom.* 3,9; rezum. cap.4; 4,59

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) **BISEARICĂ**
bisearica: *sg. nom./ac.* 1,2, 41, 49; 2,18; 4,45, 63; 5,44, 53, 56, 57; rezum. cap.6; 6,9, 18, 19, 28; 8,15, 61, 68, 82
biseariciI: *sg. gen./dat.* 1,53; 2,31; 4,51; 7,7; 8.5, 19, 24, 50, 55, 92; 9,1, 41
bisearică: *sg. ac.* 1,5; 2,20; 5,28, 30, 45, 67

(a) BLAGOSLOVI: v. IV
blagosloveaşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,36

BOGAT, -Ă: s.m./f.
bogatului: *s.m. sg. gen.* 3,19

BOIER: s.m.; var. (În v. şi pop.) **BOIAR**
boiarilor: *pl. dat.* 3,1
boiarii: *pl. ac.* 3,14

BOU: s.m.
boi: *pl. nom., în sintagma* ***boi de jug*** 5,43

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac.* 5,54, 64

BUN, -Ă: adj./s.
bună: *adj. f. sg. ac.* 4,18; 8,51, 58
(ceale) bune: *s.f. pl. ac.* 8,86

BUNĂVOINŢĂ: s.f.
bunăvoinţă: *sg. ac.* 1,12

C

CAL: s.m.
cai: *pl. nom./ac.* 2,7; 5,43

CALE: s.f.
cale: *sg. ac.* 4,23; 8,51

CANANEU: s.m.; var. **HANANEU** (cf. **Indice** Fc)
hananei: *pl. ac.* 8,70

CAP: s.n.
capul: *sg. ac.* 4,30
capului: *sg. gen.* 8,72
capetele: *pl. ac.* 8,76

CAPRĂ: s.f.
capre: *pl. ac.* 1,7

CAR: s.n.
cară: *pl. ac.* 5,55

CARTE: s.f.
Cartea/cartea: *sg. nom.* în titlu: *Cartea Esdrii a treia*; 9,45
Cartea/cartea: *sg. ac., în sintagmele Cartea* ***istoriilor*** *împăraţilor* ***Iuda/Cartea împăraţilor Israil şi a Iudei/Cartea vreamilor împăraţilor/cartea lui Moisi*** 1,11, 33, 42; 5,49; 7,6, 9
carte: *sg. ac.* 2,16
cărţile: *pl. nom./ac.* 2,21; 4,61; rezum. cap.8
cărţi: *pl. ac.* 4,47, 48
cărţii: *sg. gen.* 6,7

CASĂ: s.f.
casa: *sg. nom./ac.* 1,3; 4,55; 5,5; 6,4, 11, 14, 16, 17, 18, 25; 7,5; 8,28
casa: *sg. ac., în sintagmele casa* ***Domnului/casa Dumnezeului/casa lui Dumnezeu*** 1,55; 2,7, 8; 5,58, 71; 6,2, 8, 24, 26; 8,47, 63, 80
casă: *sg. ac.* 2,4; 5,63
casăle: *pl. ac.* 5,1
casei: *sg. gen., în sintagma* ***casei Domnului/casei Dumnezăului*** 5,62; 8,56
casii: *sg. gen./dat., în sintagma* ***casii Domnului/casii Dumnezeului*** 6,20, 22, 26, 28, 33; 8,18, 60

CASNIC, -Ă: s.m./f.
casnicilor: *s.m. pl. dat.* 3,1

(a) CĂDEA: v. II
căzând: *gerunziu* 9,47

CĂLĂRAȘ: s.m.
călărași: *pl. ac.* 2,30; 5,2; 8,52

CĂLĂTORIE: s.f.
călătorie: *sg. ac.* 1,25
călătoriilor: *pl. gen.* 8,7

(a) CĂLCA: v. I „a încălca"
călcând: *gerunziu* 1,48
va călca: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,32

CĂLDARE: s.f.
căldări: *pl. ac.* 1,12

CĂMARĂ: s.f.
cămări: *pl. ac., în sintagma* ***împărățeștile cămări*** (aici) „visteriile regale" 1,54
cămara: *sg. ac., în sintagma* ***preoțasca cămară*** 8,60

CĂMILĂ: s.f.
cămile: *pl. nom.* 5,43

CĂPĂTÂI: s.n.
căpătâiul: *sg. ac.* 3,8

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniile: *pl. nom./ac.* 1,29; 2,8; 5,1, 8, 36, 70; 7,2; 8,50, 56, 69, 71, 97
căpeteniilor: *pl. dat.* 8,60
căpetenii: *pl. ac.* 9,16

CĂRUȚĂ: s.f.
căruță: *sg. ac.* 1,28
căruța: *sg. ac.* 1,31
căruțe: *pl. ac.* 3,6

(a se) CĂSĂTORI: v. IV
(ne-)am căsătorit *ind. pf.c. 1.pl.* 8,93

(a se) CĂUTA: v. I
au căutat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,24; 5,8
caute(-să): *conj. prez. fără* ***să*** *impers.* 2,21; 6,21
a căuta: *inf. prez.* 2,26
(s-)au căutat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,39
a (să) căuta: *inf. prez.* 6,23
căutând: *gerunziu* 7,13
să caut: *conj. prez. 1.sg.* 8,51
caută: *ind. prez. 3.pl.* 8,53
veți căuta: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,86

CÂMP: s.n.
câmpul: *sg. ac.* 1,29

(a) CÂNTA: v. I
cânta: *ind. imp. 3.pl.* 5,28, 61
au cântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,62
era cântând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 5,65

CÂNTAR: s.n.
cântariu: *sg. ac.* 8,64
cântariul: *sg. nom.* 8,65

CÂNTARE: s.f.
cântări: *pl. ac.* 4,63; 5,2

CÂNTĂREȚ, -EAȚĂ: s.m./f.
cântărești *s.m. pl. nom./ac./dat.* 1,15; 5,42, 46; 8,5, 24; 9,24
cântărețe: *s.f. pl. nom.* 5,42

CÂNTEC: s.n.
cântec: *sg. ac.* 5,61

CEAS: s.n.
ceasul: *sg. nom.* 1,14
ceas: *sg. ac.* 8,65

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriul: *sg. nom./ac.* 4,32, 34, 36; 6,13
ceriului: *sg. gen., în sintagma* ***Împăratului ceriului/Împăratul ceriului*** 4,46, 58
ceriu: *sg. ac.* 8,76

CERBICE: s.f.
cerbicea: *sg. ac.* 1,48

(a se) CERCA: v. I „a (se) întreba"
(să) cearcă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3

(a se) CERCETA: v. I
(să) cercetează: *ind. prez. 3.pl.* 8,13

CERCETARE: s.f.
cercetare: *sg. nom.* 6,5

(a) CERE: v. III
cer: *ind. prez. 1.sg.* 4,46
a cere: *inf. prez.* 8,52
ceare: *imperativ 2.sg.* 4,42

CERERE: s.f.
cererea: *sg. ac.* rezum. cap.4

CETATE: s.f.
cetății: *sg. gen.* rezum. cap.1; 4,56
cetatea: *sg. nom./ac.* 2, 18, 19, 22, 23, 24, 26, 28; 4,48, 53; 5,8
cetăți: *pl. ac.* 2,22
cetățile: *pl. nom.* 5,37
cetăților: *pl. gen.* 8,60

CHEDRU: s.m. (Înv. și pop.) „cedru"
chedru: *sg. ac.* 4,48; 5,55

CHELTUIALĂ: s.f. (Prin ext.; ccr.) „bani necesari pentru a cumpăra ceva sau pentru a ajunge la un scop"
cheltuieli: *pl. nom.* rezum. cap.4; 6,25

(a se) CHEMA: v. I
a chema: *inf. prez.* 1,50
(să) va chema: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,7
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,14
chemați: *imperativ 2.pl.* 3,16
(s-)au chemat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,16; 4,63; 5,39; 6,33
cheamă: *ind. prez. 3.sg.* 4,36
(te) vei chema: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,42

CHIDAR: s.n. „coroană"; „mitră" (cf. lat. *ciddaris, -is* „tiară purtată de regii persani"); cuvântul nu este înregistrat în DA.
chidariu: *sg. ac.* 3,6

CHIMVAL: s.n. (Înv.; mai ales la pl.) „vechi instrument muzical compus din două jumătăți de glob de aramă care se loveau una de alta"
chinvale: *pl. ac.*5,59

CHIN: s.n.
chinuri: *pl. ac.* 8,27

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac., în loc. adv.* ***în ce chip*** 5,37

(a) CHIVERNISI: v. IV
chivernisesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,6

CINĂ: s.f.
cină: *sg. ac.* rezum. cap.3; 3,1

CINSTE: s.f. (aici) „slavă"; „bogăție"
cinste: *sg. ac., loc. adj. de* ***cinste*** „slăvite", „bogate" 1,56; 3,21
cinstea: *sg. nom.* 5,61

(a) CINSTI: v. IV
au cinstit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,29, 68

(a) CIOPLI: v. IV
era cioplit: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 9,42

CIOPLIT, -Ă: adj.
cioplite: *f. pl. ac.* 6,9, 25

(a se) CITI: v. IV; var. (În v. și reg.) **(a se) CETI**
cetindu(-să): *gerunziu* 2,30
au cetit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,13; 8,68
(s-)au cetit: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,15
cetește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
cetea: *ind. imp. 3.pl.* 9,49
cetit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,26

CITIRE: s.f.; var. (În v. și reg.) **CETIRE**
cetirea: *sg. ac.* 9,49

CITITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. și reg.) **CETITORIU**
cetitoriul: *sg. nom.* 8,9, 21; 9,42
cetitoriului: *sg. dat.* 8,10; 9,39, 50

(a se) CLĂTI: v. IV „a se clătina"
(să) clătesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,36

COBORÂRE: s.f.; var. (Înv.) **COBORÂRE**
pogorâre: *sg. nom.* 2,24

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a se) POGORÎ**
(te) pogoară: *imperativ 2.sg.* 1,27
(s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,29

COMOARĂ: s.f.
comoara: *sg. ac.* 5,45

(a se) CONTENI: v. IV
să (se) contenească: *conj. prez. 3.pl.* 6,27

CORABIE: s.f.
corabia: *sg. ac.* 4,23

CORN: s.n.
cornuri: *pl. ac.* 6,25

CORT: s.n.
cortului: *sg. dat.* 1,50

COȘTEI: s.n. (aici) „locuință" (cf. lat. *castellum, -i* „loc întărit, redută, fotăreață", dar și „adăpost"; „odaie, locuință")
coșteiele: *pl. ac.* 4,50

COT: s.m. „unitate de măsură pentru lungime"
coți: *pl. ac.* 6,25

CRĂIUȚ: s.m.
crăiuțul: *sg. nom.* 6,3

(a) CREDE: v. III
creadeți: *imperativ 2.pl.* 4,28

(a) CREȘTE: s.f.
au crescut: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,20

CULCUȘ: s.n.
culcușul: *sg. ac.* 3,3

(a se) CULEGE: v. III
să (se) culeagă: *conj. prez. 3.sg.* 8,15

(a) CUNOAȘTE: v. III
cunoscut să fie: *pasiv conj. prez. impers.* 2,18
au cunoscut: *ind. pf.c. 3pl.* 5,67
fie cunoscute: *pasiv conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.* 6,8
cunosc: *ind. prez. 3.pl.* 8,26
am cunoscut: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,43

CUNUNĂ: s.f.
cununa: *sg. ac.* 4,30

(a) CUPRINDE: v. III
cuprind: *gerunziu* rezum. cap.8

CURGERE: s.f.
curgerea: *sg. nom., în sintagma cea* ***repede curgerea soarelui*** 4,34

CURTE: s.f.
curții: *sg. gen.* 2,17; 9,1
curtea: *sg. ac.* 5,47; 9,6, 38

(a se) CUTREMURA: v. I
(să) cutremură: *ind. prez. 3.pl.* 4,36

(a se) CUVENI: v. IV
(să) cuvinea: *ind. imp. impers.* 1,12
(să) cuvin: *ind. prez. 3.pl.* 8,15

CUVÂNT: s.n.
cuvintele: *pl. ac., în sintagma* ***cuvintele Domnului*** 1,24
cuvântul: *sg. nom./ac.* 1,28; 3,5, 8, 9; 8,73
cuvintele: *pl. ac.* 1,47; 3,16; 4,5; 9,55
cuvântului: *pl. gen., în sintagma* ***cuvântului Domnului*** 1,57; 2,1
cuvânt: *sg. ac.* 3,5
cuvinte: *pl. ac.* 5,6

(a) CUVÂNTA: v. I
e* cuvântat:** *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. disclocată bine* ***e *cuvântat* 4,40; 8,28
au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg., în structura v. dislocată bine* ***au*** *cuvântat* 4,58, 62; 9,46
ești* cuvântat:** *pasiv ind. prez. 2.sg., în structura v. dislocată bine* ***ești *cuvântat* 4,60

D

(a se) DA: v. I
(s-)au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,6, 8, 32, 54; 2,12; 6,18; 8,18, 63; 9,39
au dat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,11; 3,13; 4,62; 5,54, 55; 6,15; 8,4, 9, 28, 50; 9,41
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,5
vom da: *ind. viit.I. 1.pl.* 3,9
(să) va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,9
dându(-să): *gerunziu* rezum. cap.4
să (se) deaie: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.4
voiu da: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,42

să (se) dea: *conj. prez. 3.pl.* 4,51
a da: *inf. prez.* 4,52, 56; 5,45; 6,29; 8,80, 81, 82; 9,55
a **(să)** da: *inf. prez.* 4,54; 6,25
să dea: *conj. prez. 3.pl.* 4,55
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,60; 8,83, 88
(să) dau: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8
vei da: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,19
să **(să)** dea: *conj. prez. 3.pl.* 8,21
am dat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,57
veţi da: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,60
(ne-)am dat: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,78
daţi: *imperativ 2.pl.* 9,8

DAJDIE: s.f.; var. (Înv.) **DAJDE**
dăjdile: *pl. ac.* 2,19; 4,6
dăjdi: *pl. ac.* 2,27
dăjdilor: *pl. gen.* 6,29
dajdă: *sg. nom.* 8,25

DAR: s.n.
daruri: *pl. ac.* 3,5; 9,52, 55
darurile: *pl. ac.* 8, 14

DARE: s.f.
dări: *pl. ac.* 2,7

DAT, -Ă: adj.
dată: *f. sg. ac.* 8,3, 7

DATORIE: s.f.
datorie: *sg. ac.* 3,20

(a se) DĂRUI: v. IV
au dăruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,7
(s-)au dăruit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,15
dăruise: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 8,56

DEDESUBT: adv.; var. **DEDESUPT**
dedesupt: 2,25

DEGRABĂ: adv.
degrabă: 2,30

DEPARTE: adv.
departe: 5,65

(a se) DEPĂRTA: v. I
depărtaţi: *imperativ 2.pl.* 1,30
au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,35
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,48
(vă) depărtaţi: *imperativ 2.pl.* 9,9

DEPRINS, -Ă: adj.
deprins: *m. sg. nom.* 8,3

DESĂVÂRŞIT: adv.
desăvârşit: 6,28

(a) DESCÂLCI: v. IV
descâlceşte: *imperativ 2.sg.* 8,95
a descâlci: *inf. prez.* 9,16

(a) DESCHILINI: v. IV (Reg.) „a deosebi" (cf. **Indice** Iş)
au deschilinit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,69

DESCHILINIRE: s.f. (Reg.) „deosebire" (cf. **Indice** Pr)
deschiliniri: *pl. ac.* 4,39

DESCHIS, -Ă: adj.; var. **DEŞCHIS, -Ă**
deşchisă: *f. sg. ac.* 4,19, 31

(a) DESCOPERI: v. IV
a deascoperi: *inf. prez.* 8,80

DEŞERT, DEŞARTĂ: adj.
deşartă: *f. sg. ac.* 3,19

(a se) **DEŞTEPTA**: v. I
au deşteptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,2, 8
(s-)au deşteptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,9; 3,3
deşteaptă: *ind. prez. 3.pl.* 2,18
a deştepta: *inf. prez.* 5,44

DEŞTEPTARE: s.f.
deşteptarea: *sg. ac.* 5,62

(a) DEZLEGA: v. I
vor dezlega: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,13

(a se) DEZLIPI: v. IV; var. **(a se) DESLIPI**
(să) deslipi: *inf. prez. fără* **a** 4,17

DIMINEAŢĂ: s.f./adv.
dimineaţă: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de dimineaţă*** 5,50
dimineaţa: *adv. în loc. adv.* ***de dimineaţa până sara*** 9,41

DINAINTE: adj. inv.
(cea mai) dinnainte: *adj. in v.* „anterioară" 5,63

DINAINTEA: prep.
dinnaintea: 5,47; 9,1

DINĂUNTRU: adv.; var. **DINLĂUNTRU**
dinlăuntru: *adv. în sintagma* ***ceale dinlăuntru*** „mărunţaie" 3,21

DIVAN: s.n.
divan: *sg. ac.* 9,42

(a) DOBÂNDI: v. IV
dobândise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,50

DOBITOC: s.n.
dobitoace: *pl. ac.* 2,7, 9
dobitoacelor: *pl. dat.* 8,51

DOMN: (s. propriu) „Dumnezeu"
Domnului: *sg. gen./dat.* 1,1, 2, 3, 4, 11, 18, 23, 39, 44, 47, 49; 5,50, 53, 58, 61, 67, 71; rezum. cap.6; 6,3, 13; 7,7, 9, 13, 14; 8,14, 15, 16, 54, 59, 61, 66, 68, 82, 93; 9,8, 47, 51, 53
Domnului: *sg. gen., în sintagmele* ***sicriiului Domnului/ porunca Domnului/jârtva Domnului/cuvintele Domnului/ gura Domnului/leagea Domnului/sfintele Domnului vase/ sfintele vasele Domnului/legiuitele Domnului/casa Domnului/cuvântului Domnului/casei Domnului/casii Domnului/legii Domnului/vrearea Domnului/leagii Domnului/ajutoriul Domnului/mâna Domnului/putearea Domnului/mâniia Domnului/testamântul Domnului*** 1,3, 6, 17, 24, 28, 33, 41, 47, 48, 54, 55; 2,1, 7, 8, 10; 5,58, 62; 6,2, 20, 22, 24, 26, 28, 33; 7,4; 8,8, 9, 10, 13, 17, 18, 20, 21, 30, 47, 48, 53, 63, 67, 73, 80, 95; rezum. cap.9; 9,13, 49, 56
Domnul: *sg. nom./ac.* 1,24, 27, 51; 2,2 ,3, 5, 8; 5,60, 62, 69; 6,5, 33; 7,13; 8,3, 7, 54; 8,74, 81, 94; 9,39, 46, 53
Doamne: *sg. voc.* 4,60; 8,75, 79, 83, 90

DOMN: (apelativ) „temen de politeţe pentru un bărbat"; (Pop.) „stăpân"
domnule: *sg. voc.* 2,17
domnului: *sg. dat.* 2,18; 6,8, 22
domnul: *sg. ac.* 2,21
doamne: 2,24; 4,46

(a) DORI: v. IV
doresc: *ind. prez. 3.pl.* 8,11

DORIRE: s.f.
dorirea: *sg. ac.* 8,53

(a) DORMI: v. IV
dormind: *gerunziu* rezum. cap.3
au dormit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,3
a dormi *inf. prez.* 3,6
doarme: *ind. prez. 3.sg.* 4,10

DREPT, DREAPTĂ: s./adv.
drept: *adv.* 2,20
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a dreapta*** 4,29; 9,43
(ceale) dreapte: *s.f. pl. ac.* 4,39

DREPTATE: s.f.
dreptatea: *sg. ac.* 8,8

(a se) DUCE: v. III
au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,38, 40, 41, 54, 56; 6,16; 8,61
dusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,10; 6,18
(să) duce: *inf. prez. fără a* 4,11
(s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,1, 55

DUH: s.n.
duhul: *sg. ac.* 2,2

DULCE: s.f./m.
(ceale) dulci: *s.f. pl. ac.* 9,52

DULCEAȚĂ: s.f.
dulceața: *sg. nom.* 5,61

DUMNEZEU: s.m. „Divinitatea"
Dumnezeului: *sg. gen./dat.* 1,48; 5,67; 7,4, 9, 14; 8,14, 17, 18, 19, 23, 30, 47, 48, 54, 59, 63, 66, 73, 80, 82; 9,8, 56
Dumnezeul: *sg. nom./ac.* 1,50; 4,62; 6,15; 8,3, 28, 54, 81; 9,39
Dumnezeul: *sg. nom., în sintagma* ***Dumnezeul adevărului*** 4,40
Dumnezeul: *sg. voc., în sintagmele* ***Dumnezeul părinților noștri/ Dumnezeul lui Israil*** 4,60; 8,90
Dumnezeu: *sg. gen./dat.* rezum. cap.5; 5,44, 49, 53, 56, 57; 6,19, 31; 8,51
Dumnezeului: *sg. gen., în sintagma* ***casa Dumnezeului/leagea Dumnezeului/casei Dumnezeului/casii Dumnezeului*** 5,71; 8,26, 56, 60
Dumnezeului: *sg. gen., în loc. adv.* ***în numele Dumnezeului*** 6,1
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagma* ***casa lui Dumnezeu/leagea lui Dumnezeu/înțelepciunea lui Dumnezeu*** 6,8; rezum. cap.7; 8,23, 26
Dumnezeule: *sg. voc.* 8,79
Dumnezeul: *sg. nom., în sintagma* ***Dumnezeul cel preaînalt*** 9,46

(a) DUREA: v. II
doare: *ind. prez. imper.* 4,22
durându-: *gerunziu* 8,72

E

EGIPTEAN: s.m.; var. (Înv.) EGHIPTEAN
eghipteani: *pl. ac.* 8,70

F

(a se) FACE: v. III
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,1, 18, 19, 21, 39, 44, 47, 56; rezum. cap.3; 3,1, 23; 5,3, 51; 6,13; 7,6, 10
faceți: *imperativ 2.pl.* 1,6
făcându(-să): *gerunziu* 1,10; 6,5
(s-)au făcut: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,33; 4,26; 8,63
făcând: *gerunziu* 2,23, 27; 5,58, 73; rezum. cap.8; 8,58
facem: *ind. prez. 1.pl.* 2,24
face: *ind. prez. 3.sg.* 3,19, 21; 4,11, 32, 35, 39
a face: *inf. prez.* 3,24; 4,23; 6,33; 8,3, 17, 20, 97
fac: *ind. prez. 3.pl.* 4,3, 17
(să) face: *ind. prez. 3.sg.* 4,16
să faci: *conj. prez. 2.sg.* 4,46
să facă: *conj. prez. 3.pl.* 5,55
a (să) face: *inf. prez.* 6,34
(să) fac: *ind. prez. 3.pl.* 8,13
să (se) facă: *conj. prez. 3.pl.* 8,23
(m-)am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,30
fă: *imperativ 2.sg.* 8,96
ați făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 9,7
vom face: *ind. viit.I. 1.pl.* 9,10

FACERE: s.f.
facerile: *pl. ac., în sintagmele* ***facerile ceale de bine/facerile de bine*** rezum. cap.8; 8,11

FAPTĂ: s.f.
fapta: *sg. ac.* 1,25
faptele: *pl. nom.* 1,33

FASĂ: s.f.; var. **FASE, FASCĂ** (cf. **Indice Iș**)
fase/Fase: *pl. nom./ac.* 1,1, 9, 12, 18, 19, 20, 21, 22; 7,12
fasca: *sg. ac.* 1,6

FATĂ: s.f.
fata: *sg. nom.* 4,29
featele: *pl. nom./ac.* 5,1, 27, 38; 8,71, 85

FAȚĂ: s.f.
fața: *sg. ac.* 4,39, 58
față: *sg. ac., în loc. adj. de față* 6,3
fața: *sg. ac., în loc. prep.* **(În v.)** ***de cătră fața*** 8,75

FAUR: s.m.
faurilor: *pl. dat.* 5,54

FĂCUT, -Ă: adj.
făcută: *f. sg. ac.* 1,49

(a se) FĂGĂDUI: v. IV
ai făgăduit: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,43, 46
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,44
făgăduia: *ind. imp. 3.pl.* 5,53
am făgăduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,14, 51
(s-)au făgăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,59

FĂGĂDUINȚĂ: s.f.
făgăduință: *sg. ac.* 1,8; 2,7
făgăduințe: *pl. ac.* 2,9
făgăduința: *sg. ac.* 4,43, 46

FĂRĂDELEGE: s.f.
fărădelegile: *pl. ac.* rezum. cap.1

FECIOARĂ: s.f.
fecioarei: *sg. dat.* 1,53

FEREZEU: s.m. (cf. **Indice Fc**)
ferezei: *pl. ac.* 8,70

(a) FI: v. IV
era: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,13, 15, 17, 32, 34, 39, 43, 57; 2,8, 11, 27; 4,47, 48; 5,41, 44, 47; 6,5, 15, 19; 7,10; 8,46, 47, 48, 51, 64, 71, 92; rezum. cap.9; 9,3, 6, 37

e: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,26, 27; 2,13, 26; 3,10, 11; 4,3, 13, 14, 28, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 46, 59; 5,71; 6,2, 20, 23; 8,16, 79; 9,5, 11, 41, 51, 53, 54
este: *ind. prez. 3.sg.* 6,22; 8,15, 18, 28
eşti: *ind. prez. 2.sg.* 8,90, 94
-i: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; 9,11
iaste: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,4, 5, 7, 8; 3,9; 5,66; 8,6, 91, 96; 9,38
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 2,6, 29; 3,12; 4,2, 11, 32, 34; 5,4, 7, 36, 37; 6,4, 21; 8,8, 11, 31, 42, 59, 87
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 4,59
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 6,13; 8,77, 91, 96
sânteţi: *ind. prez. 2.pl.* 8,59
va fi: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 1,4; 2,24; 8,53
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,24; 2,22; 4,61; 8,52; 9,3
a fi: *inf. prez.* 1,32; 2,20; 4,57
fiind: *gerunziu* 1,34, 46; 2,20; 5,47; 6,10; 8,3
să fie: *conj. prez. 3.sg.* 2,28; 4,53; 6,25
fiindu-: *gerunziu* 6,3
fie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 8,94
să fiţi: *conj. prez. 2.pl.* 9,53, 54

(a) FIERBE: v. III
au fiert: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,12

FIU: s.m.
fiiul: *sg. nom.* 1,3, 34, 43; 5,5, 48, 56, 58; 6,1, 2; 8,1, 32, 39, 42, 48, 64; 9,1, 14, 19
fiiului: *sg. gen.* 1,5; 5,5; 8,1, 2, 23, 48, 63
fiilor: *pl. gen./dat.* 1,5, 14; 4,53; 8,23, 32, 49, 51, 85, 86
fiii: *pl. nom./ac.* 1,15, 19; 4,37; 5,1, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 47, 59; 7,6, 10, 13; 8,5, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 48, 49, 71, 85, 93, 94; rezum. cap.9; 9,19, 21, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
fiii *pl. nom., în sintagma* ***fiii vobiii*** „fiii surghiunului" 7,11, 12
fii: *pl. ac.* 8,48

FOC: s.n.
foc: *sg. ac.* 1,12, 55; 6,24

FOIŞOR: s.n.; var. FUIŞOR
fuişor: *sg. ac., în sintagma* ***preoţescul fuişor*** 9,1

FOLOS: s.n.
folos: *sg. ac., în loc. adj. de* ***folos*** rezum. cap.3

FRATE: s.m.
fraţilor: *pl. gen./dat.* 1,5, 6, 14; 4,61; 7,12; 8,47
fraţi: *pl. nom./ac.* 1,9; 8,48
fraţii: *pl. nom./ac.* 1,16; 5,3, 48, 56, 58; 8,17, 20, 55, 78; 9,19
fratele: *pl. nom.* 1,37, 38

FRĂŢÂNĂTATE: s.f.; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la Samuelis Klein, *Dictionarium Valachico-Latinum*, editat de Gáldi László, în 1944, la Budapesta.
frăţinătate: *sg. ac.* 3,22

FRÂU: s.n.
frâu: *sg. ac.* 3,6

(a) FRIGE: v. III
au fript: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,12

FRUMOS, -OASĂ: adj.
frumoasa: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.3

FRUMUSEŢAT, -Ă: adj.; var. (Înv.) FRÂMSEŢAT (Înv.) „înfrumuseţat" (după v. **a FRUMUSEŢA**)
frâmsăţat: *n. sg. ac.* 4,18, 19

FRUMUSEŢE: s.f.; var. (Pop.) FRUMSEŢE
frumseaţe: *sg. ac.* 4,18

FUGITOR, -TOARE: adj. (aici) „nestatornic"; cuvântul nu este înregistrat în DA.
fugitoare: *f. sg. nom.* 2,18, 22
fugitori: *m. pl. nom.* 2,23, 27

FURTIŞAG: s.n.; var. (În v.) FURTUŞAG
furtişaguri: *pl. ac.* 4,23
furtuşag: *sg. ac.* 4,24

G

(a) GĂTI: v. IV „a prepara, de regulă la foc, mâncare"; „a aranja cu tot ce trebuie un loc, patul, masa, casa etc."
gătiţi: *imperativ 2.pl.* 1,6
au gătit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,13, 14, 16; 5,48

(a) GÂNDI: v. IV
gândeaşte: *ind. rpez. 3.sg.* 3,24
gândind: *gerunziu* 5,58

GLAS: s.n.
glas: *sg. nom./ac.* 5,62, 66; 9,10

GLOATĂ: s.f.
gloata: *sg. nom./ac.* 1,7; 4,10; 5,65
gloată: *sg. nom./ac.* 1,13; 2,30; 5,46; 8,92
gloatei: *sg. gen.* 8,55, 60

(a) GONI: v. IV
să goneaşcă: *conj. prez. 3.pl.* 9,20

GRAS, -Ă: s.m./f.
(ceale) grase: *s.f. pl. ac.* 9,52

(a) GRĂBI: v. IV
grăbind: *gerunziu* 1,27

(a) GRĂI: v. IV
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,51; 5,6
a grăi: *inf. prez.* 4,13, 33, 41

GRĂMĂDIRE: s.f. (aici) „construcţie"; traducătorii au echivalat lat. *structūra, -ae* prin *grămădire*, făcând legătra cu *structiō, -ōnis* „grămadă care se înalţă"
grămădirea: *sg. ac.* 6,22

GRĂMĂDITOR, -TOARE: s.m./f. (aici) „constructor", „zidar" (cf. lat. *structor, -ōris*; vezi supra GRĂMĂDIRE)
grămăditorii: *s.m. pl. nom.* 6,4

GRĂSIME: s.f.
grăsimi: *pl. ac.* 1,14

GRÂU: s.m.
grâu: *sg. ac.* 6,30; 8,22

GRIJĂ: s.f.; var. GRIJE
grije: *sg. ac.* 1,4; 6,27

GRINDĂ: s.f.
grinzi: *pl. ac.* 5,55

GRUMAZ: s.m.
grumazului: *sg. gen.* 3,6

GURĂ: s.f.
gura: *sg. ac., în sintagma* ***gura Domnului*** 1,28, 47
gura: *sg. ac.* 1,57; 2,1; 4,19, 31, 46

(a) GUSTA: v. I
au gustat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,2

GUSTARE: s.f.
gustări: *pl. ac., în sintagma vase de gustări* (cf. lat. *lībātōrium, -ii* „vas pentru libații") 2,13
gustări: *pl. ac.* 6,31

H

HALDEU: s.m.; „caldeean"
haldeilor: *pl. gen.* 1,52; 6,15
haldei: *pl. ac.* 4,45

HANANEU: s.m.; vezi **CANANEU**

HAR: s.n.
har: *sg. ac.* 4,31; 6,5; 8,4, 81

HETHEU: s.m. (cf. **Indice** Fc)
hethei: *pl. ac.* 8,70

HORN: s.n.
hornurile: *pl. ac.* 2,18

HRANĂ: s.f.
hrană: *sg. ac.* 5,54; 8,80, 81

I

IAR: adv.; var. **IARĂ**
iară: 8,88

IARĂȘI: adv.
iarăși 2,13; 4,6
iarăș: 3,19; 4,25; 6,18; 8,54

IARNĂ: s.f.
iarna: *sg. ac.* 9,6
iarnă: *sg. ac., în loc. adj. de iarnă* 9,11

IATĂ: interj.
iată: 8,91

IDOL: s.m.
idolului: *sg. dat.* 2,10

IDUMEU: s.m. (cf. **Indice** Fc)
idumeii: *pl. nom.* 4,45, 50
idumei: *pl. ac.* 8,70

IED: s.m.
iezi: *pl. ac.* 1,7; 7,8
iezii: *pl. nom.* 8,15

(a) IEȘI: v. IV
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,25
ieșise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,46
ieșind: *gerunziu* 8,6; rezum. cap.9; 9,52

IEVUSEU: s.m. (cf. **Indice** Fc – **EVUSEU**)
ievusei: *pl. ac.* 8,70

INIMĂ: s.f.
inima: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu*** *toată* ***inima*** 1,23
inima: *sg. ac.* 1,48; 8,28
inimă: *sg. ac* 5,47

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) **(a)** ÎNTRA
au întrat: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,16
întră: *ind. prez. 3.sg.* 4,24
întrând: *gerunziu* 6,8
am întrat: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,62
ați întrat: *ind. pf.c. 2.pl.* 8,84

ISCUSIRE: s.f.
iscusirile: *pl. ac.* 7,13

ISPRAVNIC: s.m.
ispravnici: *pl. nom./ac./dat.* 1,32; 5,44; 6,7; 8,68, 71
ispravnicilor: *pl. gen./dat.* 3,2; 4,48; 6,12, 27; 8,60
ispravnicii: *pl. nom./ac.* 3,14; 5,9, 58, 63, 68; 6,12; 8,31, 55, 69; 9,12
ispravnicii: *pl. dat.* (*cu prep.* ***la***) 4,47
ispravnicul: *sg. nom.* 4,49
ispravnicului: *sg. dat.* 6,29

(a se) ISPRĂVI: v. IV „a termina"; (Prin gn.; înv.) „a lucra pentru ceva"
(să) va isprăvi: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,55
isprăviți: *ind. prez. 2.pl.* 6,4
a **(să) isprăvi**: *inf. prez.* 6, 10, 30
isprăvește: *imperativ 2.sg.* 8, 17, 20
isprăvindu(-să): *gerunziu* 8,69; rezum. cap.9
isprăviți: *imperativ 2.pl.* 9,9

ISTORIE: s.f.
istoriilor: *pl. gen., în sintagma* ***Cartea istoriilor împăraților Iuda*** 1,33

(a) IUBI: v. IV
iubește: *ind. prez. 3.sg.* 4,25

IUBIT, -Ă: s.m./f.
iubitei: *s.f. sg. dat.* 4,24

Î

(a se) ÎMBLÂNZI: v. IV
îmblânzește: *ind. prez. 3.sg.* 4,31
(să) îmblânzesc: *ind. rpez. 3.pl.* 4,39

(a se) ÎMBRĂCA: v. I
a (să) **îmbrăca**: *inf. prez.* 3,6

ÎMBRĂCAT, -Ă: adj.
îmbrăcați: *m. pl. nom./ac.* 1,2; 7,9

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *sg. ac.* 4,18; 8,72, 74

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratul: *sg. nom./ac.* 1,3, 15, 25, 26, 29, 30, 35, 37, 40, 48; rezum. cap.2; 2,1, 3, 10, 11, 21, 25, 30; rezum. cap.3; 3,1, 3, 5, 9, 11, 13, 21; 4,3, 12; 4,28, 29, 30, 33, 37, 42, 47; 5,2, 6, 7, 55, 60, 71; 6,14, 17, 18, 23, 24, 31, 33, 34; 7,1; 8,1, 4, 9, 10, 21, 52, 56, 81
împăratului: *sg. gen./dat.* 1,5, 18; 2,2, 16, 18, 31; 3,4, 8, 19; rezum. cap.4; 4,1, 5, 6, 43; 5,69, 73; 6,7, 8, 15, 21, 22, 32; 7,4, 5, 14; 8,9, 23, 28, 29, 53, 68
împărații: *pl. nom.* 1,21, 52

împăraților: *pl. gen., în sintagma Cartea* ***istoriilor împăraților Iuda/Cartea împăraților Israil/Cartea vreamilor împăraților*** 1,33, 42
împărat: *sg. nom./ac./gen.* 1,34, 37, 43, 46; 2,3; 4,14, 29; 6,22, 25
împăraților: *pl. dat.* 2,19, 26, 29; 8,78
împărate: *sg. voc.* 2,21, 24; 6,21
împărați: *pl. nom. ac.* 2,22, 27; 4,15
Împăratului: *sg. dat., în sintagma* ***Împăratului ceriului*** 4,46
Împăratul: *sg. ac., în sintagma* ***Împăratul ceriului*** 4,58

ÎMPĂRĂTESC, -EASCĂ: adj./s.
(ceale) împărătești: *s.f. pl. ac.* 1,8
împărățeștile: *adj. antep. f. pl. ac., în sintagmele* ***împărățeștile cămări*** (aici) „visteriile regale"/**împărățeștile** ***biblioteci*** „arhivele regale" 1,54; 6,21
împărățeștilor: *adj. antep. m. pl. dat.* 8,68
împărătească: *f. sg. ac., în sintagma* ***vistieriia împărătească*** 8,19

(a) ÎMPĂRĂȚI: v. IV
împărățind: *gerunziu* 1,22; 2,1; 6,17; 8,1, 6
au împărățit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,35, 43, 44, 46
să împărățască: *conj. prez. 3.sg.* 1,35
a împărăți: *inf. prez.* 1,39
împărățând: *gerunziu* 6,24

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărățiia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 2,2; 4,43; 5,73; 8,23, 31
împărăției: *sg. gen.* 1,5, 11; 5,6; 6,1; 8,6, 71
împărăția: *sg. ac.* rezum. cap.2
împărăție: *sg. nom./ac.* 4,40, 49
împărățiilor: *pl. gen* 5,4
-n părăția: *sg. ac.* 8,11

(a se) ÎMPĂRTĂȘI: v. I
să (să) împărtășască: *conj. prez. 3.pl.* 5,40
(ne-)am împărtășit: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,54

(a) ÎMPĂRȚI: v. IV
să împărțiți: *conj. prez. 2.pl.* 8,86

(a) ÎMPECETLUI: v. IV
au împecetluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,8

(a se) ÎMPIEDICA: v. I; var. **(a se) ÎMPIEDECA**
(să) împiedece: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
(s-)au împiedecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,6

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. și pop.) **ÎMPROTIVĂ**
împrotivă: *adv.* 2,19
împrotiva: *prep.* 8,52

(a se) ÎMPOTRIVI: v. IV; var. (Înv. și pop.) **(a se) ÎMPROTIVI**
(să) împrotivesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,6

ÎMPOTRIVITOR, -TOARE: adj.; var. (Înv. și pop.) **ÎMPROTIVITOR, -TOARE**
împrotivitoare: *f. sg. nom.* 2,26

(a) ÎMPOVĂRA: v. I; var. (Înv.) **(a) ÎMPOVORA**
au împovorat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,36

ÎMPREJURUL: prep.
împrejurul: 1,53; 2,8; 3,6

(a se) ÎMPREUNA: v. I
(să) împreună: *ind. prez. 3.sg.* 4,20
(s-)au împreunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,71
veți împreuna: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,85
au împreunat *ind. pf.c. 3.pl.* 9,36

ÎMPREUNAT, -Ă: adj.
împreunați: *m. pl. nom.* rezum. cap.9

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 1,45; 2,2, 15; 5,2, 3, 58, 68; 7,2, 11; rezum. cap.8; 8,5, 30; 9, 14, 16, 38

ÎNAINTE: adv./prep.
înaintea: *prep.* 1,23, 39, 44, 47; 3,15; 7,13; 8,4, 51, 91, 92; rezum. cap.9; 9,41, 45
înainte: *adv.* 4,53; 9,4, 13, 49
înainte: *adv. în sintagma* ***aduceri înainte*** 5,52
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte*** 6,14

ÎNALT, Ă: adj.
înalt: *m. sg. nom./dat.* 2,3; 4,32, 34; 8,23
înalta: *adj. antep. f. sg. nom.* rezum. cap.4

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
(s-)au înălțat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,76; 9,55

ÎNĂLȚIME: s.f.; var. (Înv. și rar) **NĂLȚIME**
nălțime: *sg. nom.* 6,25

(a) ÎNCELUI: v. IV (Înv.) „a înșela"
înceluie: *ind. prez. 3.sg.* 3,18

(a) ÎNCEPE: v. III
au început: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,39; 2,31; 3,17; 4,1, 13, 33; 5,53, 56; 6,2, 22

(a) ÎNCETA: v. I
înceta: *ind. imp. 3.pl.* 2,31
au încetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,41

ÎNCEPUT: s.n.
începutul: *sg. ac.* 8,71

ÎNCEPUT, -Ă: adj.
începutul: *adj. antep. n. sg. ac.* rezum. cap.5

ÎNCHIDERE: s.f. „închisoare"
închidere: *sg. ac.* 8,27

(a se) ÎNCHINA: v. I
închinase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,10; 6,18
închinându(-să): *gerunziu* 8,92
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,47

ÎNCHINARE: s.f.
închinarea: *sg. ac.* 7,7

ÎNCHINĂCIUNE: s.f.
închinăciune: *sg. ac.* 6,7

(a) ÎNCREDINȚA: v. I
încredințind: *gerunziu* rezum. cap.8

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 1,30; 8,72

(a) ÎNDEMNA: v. I
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8

(a se) ÎNDREPTA: v. I
(s-)au îndreptat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,23

ÎNDREPTĂTOR, -TOARE: s.m./f.
îndreptători: *s.m. pl. ac.* 8,26

(a se) ÎNECA: v. I
(să) vor îneca: *ind. viit.I. 3.pl.* 3,23

(a) ÎNGĂDUI: v. IV
ar îngădui: *cond. prez. 3.sg.* 1,50
au îngăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,53
îngăduind: *gerunziu* rezum. cap.6

(a) ÎNGENUNCHEA: v. I
îngenunchind: *gerunziu* 8,74

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. ac.* 1,50
îngerii: *pl. ac.* 1,51

(a se) ÎNGROPA: v. I
(s-)au îngropat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,31

(a se) ÎNMULȚI: v. IV
(s-)au înmulțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,76

(a) ÎNNOI: v. IV; var. (Înv.) **(a) ÎNOI**
înoind: *gerunziu* rezum. cap.2

ÎNNOIRE: s.f.; var. (Înv.) **ÎNOIRE**
înoirea: *sg. ac.* rezum. cap.4
înoirilor: *pl. gen.* (aici) „lunilor noi" 5,52
înoirea: *sg. ac., în sintagma* ***înoirea lunii*** „prima zi a lunii" 5,53; 9,17

(a se) ÎNSEMNA: v. I; var. (Reg.) **(a se)** ÎNSĂMNA
(să) însămnează: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; rezum. cap.5; rezum. cap.9
însămnează(-se): *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8
(s-)au însămnat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,50

(a se) ÎNSOȚI: v. IV
(s-)au însoțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,14

(a se) ÎNȘTIINȚA: v. I
să **înștiințăm:** *conj. prez. 1.pl.* 2,21; 6,12
(să) va **înștiința:** *ind. viit.I. 3.sg.* 6,6

ÎNȘTIINȚARE: s.f.
înștiințări: *pl. ac.* 2,22
înștiințare: *sg. ac.* 2,24

(a se) ÎNTĂRÂTA: v. I
(s-)au întărâtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,52

ÎNTĂRÂTĂTOR, -TOARE: adj.
întărâtători: *m. pl. nom.* 6,15

(a) ÎNTĂRI: v. IV
a **întări:** *inf. prez.* 7,14

ÎNTÂI, -A: adv.
întâiu: rezum. cap.3

ÎNTÂMPINARE: s.f.
întâmpinare: *sg. ac.* 1,25

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,79
(să) întâmplă: *ind. prez. 3.pl.* 8,87

ÎNTÂMPLARE: s.f.
întâmplările: *pl. ac.* 2,25

(a) ÎNTEMEIA: v. I
au întemeiat: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,57
a întemeia: *inf. prez.* 6,11

(a) ÎNTINDE: v. III
va **întinde:** *ind. viit.I. 3.sg.* 6,33
întinzându-: *gerunziu* 8,74

(a se) ÎNTOARCE: v. III
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,28; 5,7; 8,33
(să) întor **cea:** *ind. imp. 3.pl.* 3,3
întoarce: *ind. prez. 3.sg.* 3,20; rezum. cap.4
(să) va întoarce: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,31
(să) întor **c:** *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
întorc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
au întors: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,14
(ne-)am întors: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,88

(a) ÎNTRA: v. I; vezi **(a)** INTRA

(a) ÎNTREBA: v. I
am întrebat: *ind. pf.c. 1.pl.* 6,11, 12

ÎNTREBARE: s.f.
întrebare: *sg. ac.* rezum. cap.3

(a) ÎNTRECE: v. III
să întrecă: *conj. prez. 3.sg.* 3,5
întrec: *ind. prez. 3.pl.* 4,2
întreace: *ind. prez. 3.sg.* 4,12, 14

ÎNTRISTARE: s.f.
întristare: *sg. ac.* 3,20

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (Înv.) **ÎNTUNEAREC**
întunearec: *sg. ac.* 4,24

(a) ÎNȚELEGE: v. III
înțelegea: *ind. imp. 3.pl.* 9,49

ÎNȚELEGERE: s.f.
înțeleagerea: *sg. nom./ac.* 1,33; 4,59; 9,41

ÎNȚELEPCIUNE: s.f.
înțelepciunea: *sg. nom./ac.* 3,7; 4,59, 60; 8,26

ÎNȚELEPT, -EAPTĂ: adj.
(mai) înțelept: *m./n. sg. nom.* 3,5, 9; 4,42

(a se) ÎNVĂȚA: v. I
a învăța: *inf. prez.* 8,3
învățând: *gerunziu* 8,8
învață: *imperativ 2.sg.* 8,26
învăța: *ind. imp. 3.pl.* 9,49, 50
(s-)au învățat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,55

ÎNVĂȚAT, -Ă: adj.
învățat: *m. sg. nom.* 5,40
învățați: *m. pl. ac.* 8,48

ÎNVĂȚĂTURĂ: s.f.
învățătură: *sg. ac.* 8,8

ÎNVÂRTOȘAT, **-Ă:** adj.
învârtoșat: *m. sg. nom.* 1,48

(a) ÎNVINGE: v. III
vor învinge: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,5

J

(a se) JELI: v. IV
jelea: *ind. imp. 3.sg.* 1,32
jelindu(-mă): *gerunziu* 8,73

JERTFĂ: s.f.; var. JÂRTVĂ
jârtve: *pl. ac.* 1,6; 5,51, 53; 8, 16
jârtva: *sg. ac.* 1,17; 6,29; 8,67
jârtvă: *sg. ac.* 1,18; 8,66
jârtva: *sg. ac., în sintagma* ***jârtva cea de sara*** 8,73

JERTFELNIC: s.n.; var. JÂRTVELNIC
jârtvealnic: *sg. ac.* 4,52
jârtvealnicul: *sg. ac.* 5,50

(a) JERTFUI: v. IV; var. **(a)** JÂRTHUI; **(a) JÂRTVUI**
au jârthuit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1; 1,1; 7,12
jârthuiți: *imperativ 2.pl.* 1,6
a **jârtvui:** *inf. prez.* 9,20

JIDOV: s.m.
jidovii: *pl. nom./ac.* 1,21; rezum. cap.2; 2,18, 23
jidovilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.4; 4,49, 50; 6,5; 7,2; 8,11
jidovi: *pl. ac.* 6,28; rezum. cap.8

JOS: adv.
jos: *adv. în loc. adj. din* ***jos*** 2,16

(a se) **JUDECA:** v. I
(să) va giudeca: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,4
va judeca: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,9
judecând: *gerunziu* 8,11

JUDECATĂ: s.f.
judecata: *sg. ac.* 4,40; 8,8; 9,4

JUDECĂTOR: s.m.
judecătorii: *pl. nom.* 2,17; 9,13
judecători: *pl. ac.* 8,26

JUG: s.n.
jug: *sg. ac., în sintagma* ***boi de jug*** 5,43

JUNGHIERE: s.f.
junghierile: *pl. ac.* 1,12; 5,52
junghierii *pl. ac.* 1,18; 5,50

(a) JURA: v. I „a promite sub jurământ"; „a lega prin jurământ"
jurat fiind: *pasiv ind. gerunziu* 1,48
au jurat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,97, 97

JURĂMÂNT: s.n.
jurământul: *sg. ac.* 1,48
jurământ: *sg. ac.* 8,94

L

LANȚ: s.n.
lanțu: *sg. ac., în sintagma* ***lanțu de aur*** 3,6

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

LĂCUITOR: s.m.; vezi **LOCUITOR**

(a) LĂSA: v. I
lăsându-: *gerunziu* 4,19
lasă: *ind. prez. 3.sg.* 4,20
să lase: *conj. prez. 3.pl.* 4,50
lasă: *imperativ 2.sg.* 8,79
va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,89

LĂȚIME: s.f.
lățimea: *sg. nom.* 6,25

(a) LĂUDA: v. I
lăudând: *gerunziu* 5,60, 62

LEAFĂ: s.f.
leafă: *sg. ac.* 4,56

(a) LEGA: v. I
legându-: *gerunziu* 1,40

LEGĂTURĂ: s.f.
legătură: *sg. ac.* 1,40

LEGE: s.f.
leagea: *sg. ac., în sintagma leagea* ***Domnului/leagea lui Dumnezeu/leagea lui Moisi*** 1,33; 8,8, 13, 23, 26, 95; rezum. cap.9; 9,39, 49
leage: *sg. ac.* 5,51; 9,41
legii: *sg. gen.* 5,58; 9,42
leagea: *sg. ac.* 8,3, 27; 9,40, 46, 51
legii: *sg. gen., în sintagma legii Domnului* 8,9, 10
leagii: *sg. gen., în sintagma leagii* ***Domnului*** 8,21

LEGIUITĂ: s.f. (Înv.) „lege"
legiuitele: *pl. ac.* 1,48; 8,88

LEGIUITOR, -TOARE: s.m./f.
legiuitorilor: *s.m. pl. dat.* 3,2
legiuitorii: *s.m. pl. ac.* 3,14

LEMN: s.n.
leamne: *pl. ac.* 4,48
lemnul: *sg. ac.* 6,25
lemn: *sg. nom./ac.* 6,32; 9,42

(a) LEPĂDA: v. I
a **lepăda:** *inf. prez.* 8,94; rezum. cap.9

LEU: s.m.
leul: *sg. ac.* 4,24

LEVIT: s.m. (cf. **Indice** Iș)
leviților: *pl. gen./dat.* 1,3; 4,55; 8,24, 44, 50, 60; 9,50
leviții: *pl. nom.* 1,10, 14; 2,8; 5,26, 46, 56, 58, 59; 7,6, 9, 10, 11; 8,5, 11, 61, 69; 9,37, 48, 54
leviți: *pl. ac.* 5,63; 8,97; rezum. cap.9; 9,23

LIMAN: s.n. (Înv.) „port"
limanul: *sg. ac.* 5,55

LIMBĂ: s.f.
limbilor: *pl. gen* 1,49; 7,13; 8,88
limbile: *pl. nom./ac.* 5,50, 72; 8,70, 93; 9,9
limbi: *pl. ac.* 8,71

LOC: s.n.
locuri: *pl. ac./gen.* 2,6, 16; 7,2
locul: *sg. ac.* 2,6; 4,34; 5,44, 50; 6,19, 27; 8,46, 79
locului: *sg. gen.* 5,50, 72; 7,13; 8,31, 70, 71, 88, 93; 9,9
loc: *sg. nom.* 6,23
locul: *sg. ac., în loc. adv.* ***din tot locul*** 9,13

(a) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) **(a) LĂCUI**
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,6; 9,12
lăcuia: *ind. imp. 3.pl.* 2,16, 25
au lăcuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,46; 9,37

LOCUITOR: s.m.; var. (Înv.) **LĂCUITOR**
lăcuitorii: *pl. ac.* 2,16

(a) LOVI: v. IV
loviți: *imperativ 2.pl.* 4,8
lovesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,8

(a se) LUA: v. I
iau: *ind. prez. 3.pl., în loc. v.* **iau aminte** 4,19
ia: *ind. prez. 3.sg.* 4,23
să (se) ia: *conj. prez. 3.sg.* 6,32
a **lua:** *inf. prez.* 1,4; 4,39
luund: *gerunziu* 1,34, 54; 4,30; 9,13
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,41; 3,13; 4,44, 61; 6,20; 9, 14, 45
ai luat: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,43
(s-)au luat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,44
(să) va **lua:** *ind. pf.c. 3.sg.* 6,6
veți lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,85
(să) vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,4
luundu-: *gerunziu* 9,7
neluund: *gerunziu în loc. v. neluund aminte* 1,28

(a) LUCRA: v. I
au lucrat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,49
lucrând: *gerunziu* 7,2

LUCRARE: s.f.
lucrare: *sg. ac.* 8,50

LUCRU: s.n.
lucrurile: *pl. nom./ac.* 1,23; 4,11, 36, 37, 39; 5,47, 58; 6,10, 11; 7,9, 14; 8,18, 19, 87
lucrurilor: *pl. gen.* 1,33; 5,45
lucrul: *sg. ac.* 4, 18, 19; 5,72; 9,16
lucru: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 9,11
lucruri: *pl. nom.* 7,3

LUMÂNARE: s.f.; var. (În v.) **LUMINARE** „lumină"
luminarea: *sg. ac.* 8,80

LUME: s.f.
lumii: *sg. dat. adn.* 2,3

LUNĂ: s.f.
lunii: *sg. gen.* 1,1; 5,53, 57; 7,5, 10; 8,6, 62; 9,5, 16, 17, 37, 40
luni: *pl. ac.* 1,35, 44
luna: *sg. nom./ac.* 5,6, 47, 56; 8,6; 9,5, 16, 37
lună: *sg. ac.* 5,57; 9,40

(a) LUNGI: v. IV
au lungit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,73

M

MAI-MARE: s.m.
(cei) mai-mari: *pl. dat.* (*cu prep.* **la**) 4,47
(cei) mai-mari: *pl. ac.* 8,95

MAMĂ: s.f.; var. (În v. și pop.) **MUMĂ**
mumă-sa: *sg. ac.* 4,21
mumă: *sg. ac.* 4,25

MARE: adj.
mari: *n. pl. nom., în sintagma Paștile ceale* ***mari*** rezum. cap.1
mare: *m./f./n. sg. nom./ac.* 3,1; 4,28, 32, 34, 35, 41; 5,62, 64; 6,8; 8,8, 77, 92; 9,10, 11
mari: *f./n. pl. ac.* 3,5; 6,9; 8,87; 9,16
marele: *adj. antep. m. sg. nom./ac.* 4,14; 6,14
marelui: *adj. antep. m. sg. gen.* 4,29; 6,31
mare **(foarte):** *f. sg. nom.* 8,92

MARE: s.f.
marea: *sg. ac.* 4,2, 15
mare: *sg. ac.* 4,23

MATERIE: s.f.
materii: *pl. ac.* 6,9

MĂRIME: s.f.
mărimea: *sg. nom./ac.* 1,5; 4,40, 46
mărime: *sg. ac.* 9,55

MĂRIT: adv.
mărit: 5,65

(a se) MĂRTURISI: v. IV
(mă) voiu mărturisi: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,60
(să) mărturisea: *ind. imp. 3.sg.* 8,92

MĂRTURISIRE: s.f.
măr**turisire:** *sg. ac.* 9,8

(a se) MĂSURA: v. I
măsurându(-să): *gerunziu* 8,63

MÂHNIT, **-Ă:** adj.
mâhnit: *m. sg. nom.* 8,72
mâhniți: *m. pl. nom.* 9,53, 54

MÂNĂ: s.f.
mânile: *pl. ac.* 1,54; 6,10, 15; 7,14; 8,74, 83; 9,20, 47
mâna: *sg. ac.* 4,30; 6,33
mâna: *sg. ac., în sintagma mâna* ***Domnului*** 8,48

(a) MÂNCA: v. I
au mâncat: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,3; 7,13
să mâncați: *conj. prez. 2.pl.* 8,86
mâncați: *imperativ 2.pl.* 9,52
a **mânca:** *inf. prez.* 9,55

(a se) MÂNIA: v. I
(să) va **mâniia:** *ind. viit.I. 3.sg.* 4,31
(Te) vei mâniia: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,89

MÂNIE: s.f.
mânie: *sg. ac.* 1,52
mâniia: *sg. nom.* 8,23
mâniia: *sg. ac., în sintagma* ***mâniia Domnului*** 9,13

MÂNTUIRE: s.f.
mântuire: *sg. ac.* 8,67

MÂȘCOI: s.m.; var. **MUȘCOI**
mușcoi: *pl. nom.* 5,43

(a) MERGE: v. III
merg: *ind. prez. 3.pl.* 4,4
mearge: *ind. prez. 3.sg.* 4,23
a **mearge:** *inf. prez.* 8,12

(a se) MESTECA: v. I; vezi **(a se) AMESTECA**

MESTECAT, **-Ă:** adj.; vezi **AMESTECAT**

MIEL: s.m.
miei: *pl. nom./ac.* 1,7; 6,29; 7,7; 8,67
mieii: *pl. nom.* 8,15

MIJLOC: s.n.
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul*** 6,23

MILĂ: s.f.
mila: *sg. nom.* 8,79

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *m. sg. ac.* 8,54

MINĂ: s.f.; var. **MNA:** s.f. inv. (cf. lat. *mna, -ae*) „veche monedă grecească de aur sau de argint egală cu 100 de

drahme, cam 350 de grame; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare în forma *mină* este în *România literară*. Foaie periodică, sub direcția d-lui V. Alecsandri, Iași, 1855.
mna: 5,45

MINTE: s.f.
mintea: *sg. ac.* 3,18, 19, 20

MINUNAT, -Ă: adj.
minunate: *n. pl. ac.* 5,6

(a) MISTUI: v. IV
au mistuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,56

(a se) MIȘCA: v. I
au mișcat: *ind. pf.c. 3.pl., în sintagma* ***au mișcat întrebare*** „au pus întrebare" rezum. cap.3
(să) mișca: *ind. imp. 3.pl.* 8,73

MOARTE: s.f.
moartea: *sg. ac.* 8,27

MOAVITEAN: s.m. (cf. **Indice Fc**)
moaviteani: *pl. ac.* 8,70

MODIU: s.n. „baniță" (după lat. *modius, -ii*, „baniță")
modii: *pl. ac.* 8,22

MORMÂNT: s.n.
mormânt: *sg. ac., în sintagma* ***părințescul mormânt*** 1,31

MOȘTENIRE: s.f.
moștenirea: *sg. ac.* 8,84
moștenire: *sg. ac.* 8,86

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) **MUIARE**
muierile: *pl. nom./ac.* 1,32; 3,12; 4,15, 22, 26, 32, 34, 37; 5,1, 27; 8,94; rezum. cap.9; 9,9, 20
muiarea: *f. sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 4,20, 21, 25
muierii: *sg. gen.* rezum. cap.4
muieri: *pl. nom./ac.* 4,13, 17, 27; 8,92, 93; 9,7, 12, 17, 18, 36
muiare: *sg. ac.* 4,18; 5,38; 9,40
muierilor: *pl. gen.* 9,41

MULT, -Ă: pron. nehot./adj./adv.
multe: *pron nehot. f. pl. ac.* 1,49
mulți: *pron nehot. m. pl. nom.* 2,9; 4,26, 27
mult: *pron nehot. n. sg. nom./ac.* 2,29; 3,22
multe: *adj. f. pl. ac.* 2,9
(mai) mult: *adj. n. sg. nom.* 2,28; 4,42
mulți: *adj. m. pl. nom./ac.* 4,14; 6,14
(mai) mult: *adv.* 4,19, 25
mult: *adv.* 9,11

MULȚIME: s.f.
mulțimea: *sg. nom./ac.* 5,64; 8,92; 9,4, 6, 10, 11, 38, 50
mulțimei: *sg. gen.* 9,2
mulțimii: *sg. gen.* 9,12
mulțimea: *sg. dat. (cu prep.* ***la****)* 9,40
mulțimea: *sg. gen. (exprimat redundant cu prep.* ***înaintea*** *+ prep.* ***a*** *+* ***toată****)* 9,45
mulțime: *sg. ac.* 9,49

MUMĂ: s.f.; vezi **MAMĂ**

MUNTE: s.f.
munții: *pl. ac.* 4,4

(a) MUTA: v. I
au mutat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,45; 5,7, 69

MUTARE: s.f. „emigrare"; „surghiun"
mutării: *sg. gen., în sintagma* ***robia mutării*** 5,7

N

(a se) NAȘTE: v. III
nu născut: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,15, 16
(s-)au născut: *ind. pgf.c. 3.pl.* 4,16

NĂVĂLIRE: s.f.
năvăliri: *pl. ac.* 5,73

NEAM: s.n.
neamul: *sg. ac.* 1,4, 24, 32, 36; 2,5, 8; 5,5; 6,33; 8,11, 15, 68, 69; 9,5
neamurile: *pl. ac.* 1,4; 5,1, 9, 50; 8,70
neamuri: *pl. ac.* 1,10; 5,4; 7,9
neam: *sg. ac.* 1,34; rezum. cap.8; 8,70, 71, 84, 88, 93, 94; rezum. cap.9; 9,7, 9, 12, 17, 18, 36
neamului: *sg. gen.* 1,52; 5,39
neamurilor: *pl. gen.* 2,8; 5,66; 7,8

(a) NEBUNI: v. IV
au nebunit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,26

NECĂJIRE: s.f.; var. (Pop.) **NĂCĂJIRE**
năcăjirea: *sg. ac.* 6,29

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj./adv.
necredincioși: *m. pl. nom.* 1,24
necredincios: *adv.* 1,49

NECURĂȚIE: s.f.
necurăția: *sg. ac.* 1,42; 8,84, 88
necurățiile: *pl. nom./ac.* 1,49; 8,70, 84

NECURMAT: adv. „imediat"
necurmat: 6,10, 30

NEDREPT, -EAPTĂ: s.m./f.
nedreptilor: *s.m. pl. dat.* 4,39

NEDUMNEZEIRE: s.f.
nedumnezeirea: *sg. ac.* 1,42, 52

NEGRIJĂ: s.f.; var. **NEGRIJE**
negrije: *sg. ac.* 3,20

NEÎNCETAT: adv.
neîncetat: 6,24

NEMIȘCAT, -Ă: adj.
nemișcat: *m. sg. nom., în sintagma* ***nemișcat cu sufletul*** „curajos" 8,30

NEPRIETEN: s.m.; var. (Înv.) **NEPRIIATIN**
nepriiatinii: *pl. nom.* 5,66

NESPRIJINIT, -Ă: adj.
nesprijiniți: *m. pl. nom.* 9,11

NEȘTIINȚĂ: s.f.
neștiința: *sg. ac.* 9,20

NOROD: s.n.
norodului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.1; 1,8, 11, 49; 5,65; rezum. cap.9
norodul: *sg. nom./ac.* 4,15; 5,62, 65; 6,16; rezum. cap.8; 9,47

noroadele: *pl. nom.* 4,41
noroade: *pl. ac.* 5,72

NOU, NOUĂ: adj.
noao: *f. sg. ac.* 5,57; 6,25; 8,6; 9,16, 37, 40

NUMĂR: s.n.
număr: *sg. ac.* 1,8; 8,64
numărul: *sg. nom./ac.* 2,13; 5,9, 26; 7,8

(a se) NUMĂRA: v. I
(s-)au numărat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,15

NUME: s.n.
numele: *pl. nom.* 4,63; 5,4; 8,42, 50
numele: *sg. nom./ac.* 5,39; 8,89
numele: *sg. ac., în loc. adv.* ***în numele*** 6,1
numelor: *pl. gen.* 6,12
nume: *sg. nom./ac.* 6,33; 8,79; 9,16

O

O: interj.
o: 4,2, 34;

OAIE: s.f.
oi: *pl. nom./ac.* 1,7, 8, 9

OALĂ: s.f.
oale: *pl. ac.* 1,12

OASTE: s.f.
oaste: *sg. ac.* 2,30

OBȘTE: s.f.
obște: *sg. dat.* (*cu prep.* ***la***) 9,54

(a) OCOLI: v. IV
ocolească: *ind. prez. 3.sg.* 4,34

ODĂJDII: s.f.
odăjdii: *pl. nom.* 4,54; 5,45; 7,9

OLTAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **OLTARIU**
oltariul: *sg. ac.* 5,48; 8,16

OM: s.m.
oameni: *pl. nom./ac./dat.* 2,27; 4,2, 14; 6,29
oamenii: *pl. nom./ac.* 2,28; 3,18; 4,17, 18; 6,12
oamenilor: *pl. gen.* 4,17
omul: *sg. nom.* 4,20, 23, 25
omului: *sg. gen.* 5,49

OMENESC, -EASCĂ: adj.
omenești: *m. pl. nom.* 4,37

OMENEȘTE: adv.
(mai) omenească: 8,11

(a) OPĂCI: v. IV (Reg.) „a opri"; „a împiedica (pe cineva) să întreprindă ceva"
au opăcit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,73

(a se) OPRI: v. IV
(s-)au oprit: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.2; 5,39
a opri: *inf. prez.* 2,28, 31; 6,33
oprea: *ind. imp. 3.pl.* 5,72

ORAȘ: s.n.
orașul: *sg. ac.* 6,23

(a se) OSEBI: v. IV; var. (Reg) **(a se) USEBI** „a (se) separa"; (Pop.) „a pune deoparte"
(să) osăbise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.8
au usebit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,44
usebise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,57
am usebit: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,55

(a se) OSPĂTA: v. I
ospătându(-să): *gerunziu* 7,13
a (să) ospăta: *inf. prez.* 9,55
să (se) oaspete: *conj. prez. 3.pl.* 9,55

OSTAȘ: s.m.
ostași: *pl. ac.* 4,4

(a) OȘTI: v. IV
să oștesc: *conj. prez. 1sg.* 1,27
a oști: *inf. prez.* 1,28
oștesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,6

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac.* 5,2; 8,86

PALMĂ: s.f.
palmele: *pl. ac.* 4,30

PARIE: s.f. (Înv.) „copie după un act"
paria: *sg. nom.* 6,7
parie: *sg. nom.* 8,9

PARTE: s.f.
parte: *sg. nom./ac.* 1,4; 6,25
părțile: *pl. ac.* 1,11
partea: *sg. nom./ac.* 5,4, 8; 6,25
părți: *pl. ac.* 8,31

PAȘTI: s.m./s.n.
Paștile: *pl. nom., în sintagma* ***Paștile ceale mari*** rezum. cap.1
Paștile: *pl. ac.* 1,1; 7,10
Paști: *pl. ac.* 1,8

PĂCAT: s.n.
păcatele: *pl. nom./ac.* 7,8; 8,76, 78, 87; 9,7
păcate: *pl. ac.* 8,67
păcat: *sg. ac.* 8,77

(a) PĂCĂTUI: v. IV
au păcătuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,24; 4,27; 6,15
am păcătuit: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,93; 9,11

PĂHĂRUȚ: s.n.
păhărușe: *pl. nom.* 2,13

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. nom./ac.* 1,39, 58; rezum. cap.2; 4,6, 32, 34, 36; 6,13; 8,84
pământului: *sg. gen.* 5,50, 8,78, 84, 86
pământ: *sg. ac.* 8,92; 9,47

PĂR: s.m.
perii: *pl. ac.* 8,72

(a se) PĂRĂSI: v. IV
(s-)au părăsit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,23; 8,90
am fost părăsiți: *pasiv ind. pf.c. 1.pl.* 8,81

PĂRĂSIT, -Ă: s.m./f.
(ceale) părăsite: *s.f. pl. ac.* 8,82

(a se) PĂREA: v. II
(să) va părea: *ind. imp. impers.* 2,21
(să) pare: *ind. prez. impers.* 6,21, 22

PĂRINTE: s.f.
părinţilor: *pl. gen./dat.* 1,11, 50; 2,21; 4,60, 62; 8,28, 59, 77, 78; 9,8
părinţii: *pl. nom./ac.* 6,15; 9,16

PĂRINTESC, -EASCĂ: adj.; var. (Înv. şi pop.) **PĂRINŢESC, -EASCĂ**
părinţasca: *adj. antep. f. sg. ac.* 1,5
părinţescul: *adj. antep. n. sg. ac.* 1,31
părinţeştile: *adj. antep. f. pl. ac.* 8,31

(a) PĂZI: v. IV
păzea: *ind. imp. 3.pl.* 3,4
păzesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,11
păziţi: *imperativ 2.pl.* 8,60

PĂZITOR, -TOARE: s.m./f.
păzitori: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.3
păzătorii: *s.m. pl. nom.* 3,4
păzitorilor: *pl. dat.* 4,56; 8,21

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) **PÂNE**
pâne: *sg. ac.* 9,2

PÂNDIRE: s.f.
pândiri: *pl. ac.* 5,72; 8,51

(a) PÂNGĂRI: v. IV
au pângărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,49
e pângărit: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 8,84

PÂRĂ: s.f.
pâra: *sg. ac.* rezum. cap.2

PEDEAPSĂ: s.f.
pedeapsă: *sg. ac., în sintagma pedeapsă de bani* „amendă" 8,27

(a se) PEDEPSI: v. IV
să (se) pedepsească: *conj. prez. 3.pl.* 8,27

PEDESTRAŞ: s.m.
pedestraşi: *pl. ac.* 8,52

PERETE: s.m.; var. (Înv. şi pop.) PĂRETE
pereţi: *pl. ac.* 6,9

PERS: s.m. (la pl.; înv.) „persan"
persilor: *pl. gen.* rezum. cap.2; 2,1, 2, 3, 11, 16, 31; 3,14; 5,6, 55, 71; 7,4; 8,1, 81

PERSAN: s.m. (cf. **Indice** Is)
perseanii: *pl. nom.* 1,57

(a) PETRECE: v. III
petreace: *ind. prez. 3.sg.* 4,38
vor petreace: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,2
a petreace: *inf. prez.* 8,11

PETRECERE: s.f.
petreacere: *sg. ac.* 8,52

PIATRĂ: s.f.
pietri: *pl. ac.* 6,9, 25

(a) PIERDE: v. III (Bis.; eufem.) „a ucide"; „a nimici"
a pierde: *inf. prez.* 8,89

(a) PIERI: v. IV
au perit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,27
vor pieri: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,37

PIETRAR: s.m.
pietrarilor: *pl. dat.* 5,54

PLATĂ: s.f.
plată: *sg. ac.* 8,22

(a) PLĂCEA: v. II
au plăcut: *ind. pf.c. impers.* 8,12

(a) PLĂTI: v. IV
a plăti: *inf. prez.* 2,19

(a) PLÂNGE: v. III
plângând: *gerunziu* 8,92

PLÂNGERE: s.f.
plângere: *sg. nom./ac.* 5,64; 8,92
plângerea: *sg. ac.* 5,65

(a se) PLECA: v. I
plecându(-să): *gerunziu* 5,72

PLINIRE: s.f.
plinirea: *sg. ac.* 1,57, 58; 2,1

PLUTĂ: s.f.
plute: *pl. ac.* 5,55

POARTĂ: s.f.
poarta: *sg. ac.* 9,38
porţii: *sg. gen* 9,41

POCĂINŢĂ: s.f.
pocăinţă: *sg. ac.* rezum. cap.8

POFTĂ: s.f.
pofta: *sg. ac.* 8,4

(a) POFTI: v. IV
poftesc: *ind. prez. 1.sg.* 4,46
am poftit: *ind. pf.c. 1.pl.* 6,12
poftesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,12

POGORÂRE: s.f.; vezi **COBORÂRE**

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(a se) COBORÎ**

POMENIRE: s.f.
pomenire: *sg. ac.* 1,21
pomenirile: *pl. ac.* 9,37

(a) PORNI: v. IV
au pornit *ind. pf. c. 3.sg.* 4,61
pornească: *conj. prez. fără să 3.pl.* 8,12
am pornit: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,62

PORTAR: s.m.
portari: *pl. nom./ac.* 1,16; 9,25
portarii: *pl. nom.* 5,29, 46; 7,9; 8,5;

PORŢIE: s.f.; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este din 1767 (după N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor* [XIII], Vol. I–XXXI, Bucureşti, 1901–1906).
porţie: *sg. ac., în sintagma părinţasca porţie* 1,5

PORUNCĂ: s.f.
porunca: *sg. ac., în sintagma* ***porunca Domnului*** 1,6; 7,4; 8,17
porunca: *sg. ac.* 1,15, 18; 5,55; 8,7
poruncă: *sg. ac.* 4,52; 8,25
porunci: *pl. ac.* 4,55; 8,8
poruncilor: *pl. dat.* 7,1
poruncile: *pl. ac.* 8,68, 83

(a se) PORUNCI: v. IV
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,52; 4,54, 57; 5,71; 6,23, 24, 27
am poruncit: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,26, 28; 6,28; 8,11, 21; 8,47
(s-)au poruncit: *ind. pf.c. impers.* 5,51; 6,19; 8,95
poruncindu-: *gerunziu* 6,4
(să) porunceaşte: *ind. prez. impers.* rezum. cap.9

POST: s.n.
post: *sg. ac.* 8,51, 74

POTRIVNIC, -Ă: s.m./f.; var. (În v.) PROTIVNIC
pro**tivnicilor:** *s.m. pl. gen.* 8,52

(a) POVĂŢUI: v. IV
să **povăţuiască:** *conj. prez. 3.pl.* 4,47

POVĂŢUITOR, -TOARE: s.m./f.
povăţuitorii: *s.m. pl. nom.* 1,49
povăţuitoriului: *s.m. sg. gen.* 8,34
povăţuitori: *s.m. pl. ac.* 8,45

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac.* 5,51, 52

(a) PRĂDA: v. I
or fi prădat: *viit. ant. 3.pl.* 4,5

PRĂDARE: s.f.
prădare: *sg. ac.* 5,39; 8,78

(a) PRĂPĂDI: v. IV
au prăpădit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,55
prăpădesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,4
prăpădind: *gerunziu* 6,16

(a se) PRĂZNUI: v. IV
prăznuind: *gerunziu* rezum. cap.1
(s-)au prăznuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,20, 22
au prăznuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21, 58; 7,13
prăznuia: *ind. imp. 3.sg.* 1,58
(să) prăznuiaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7
să **prăznuiască:** *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.9
a **prăznui:** *inf. prez.* 9,56

PREAÎNALT, -Ă: adj.
preaînalt: *m. sg. nom., în sintagma* ***Dumnezeul cel preaînalt*** 9,46

PREASFINŢIT, -Ă: adj.; var. (Înv.) PREAOSFINŢIT, -Ă
preaosfinţitele: *adj. antep. n. pl. ac.* 7,2

PREATARE: adj.
preatarele: *adj. antep. m. sg. ac.* 6,14

PREOT: s.m.
preoţi: *pl. ac.* 1,2; 5,38, 63; rezum. cap.9; 9,18
preoţilor: *pl. gen./dat.* 1,8; 4,53; 5,28; 7,12; rezum. cap.8; 8,24, 44, 60, 97; 9,40
preoţii: *pl. nom./ac.* 1,10, 14, 21; 2,8; 5,5, 23, 30, 46, 48, 56, 59; 6,30; 7,6, 9, 10; 8,5, 11, 47, 55, 61, 69, 78; 9,37
preotului: *sg. gen./dat.* 8,2, 10, 63
preotul: *sg. nom.* 8,9, 21; 9,16, 42

PREOŢESC, -EASCĂ: adj.
preoţeşti: *f./n. pl. ac.* 5,45; 8,56
preoţasca: *f. sg. ac.* 8,60
preoţescul: *adj. antep. n. sg. ac.* 9,1

PREOŢIE: s.f.
preoţiia: *sg. ac.* 5,38, 39

PRICINĂ: s.f.
pricină: *sg. ac.* 2,23

PRIETEN: s.m.; var. (În v.) PRIIATIN
priiatinilor: *pl. gen./dat.* 8,12, 29
priiatinii: *pl. nom.* 8,14

PRIETENIE: s.f.; var. (În v.) PRIIATENIE
priiatenie: *sg. ac.* 3,22

PRIMPREJUR: adv.; var. PRINPREJUR
prinprejur: 4,11

(a) PRINDE: v. III
prinzând: *gerunziu* 2,30

(a) PRISOSI: v. IV
prisosesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,22

PROPOVĂDUIRE: s.f.; var. (Înv.) PROPOVEDUIRE
propo**veduire:** *sg. nom.* 9,3

PROROC: s.m.
prorocului: *sg. gen.* 1,20, 28; 6,1
prorocul: *sg. nom.* 1,47
prorocii: *pl. nom./ac.* 1,51; 6,3; 7,3
prorocilor: *pl. gen.* 8,83

(a) PROROCI: v. IV
au prorocit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,1
prorocind: *gerunziu* 7,3

(a) PROSLĂVI: v. IV
a **proslăvi:** *inf. prez.* 8,28, 82
va proslăvi: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,53

PRUNC: s.m.
pruncului: *sg. dat.* 1,53
pruncii: *pl. nom.* 5,35

(a se) PUNE: v. III
au pus: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41; 3,8; 6,20
(să) pun: *ind. prez. 3.pl.* 2,7
puindu-: *gerunziu* 4,30
să puie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 6,19; 8,25
era puse: *pasiv ind imp. 3.pl.* 6,26
să **(se) puie:** *conj. prez. 3.pl.* 6,26
am pus: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,56, 57
puind: *gerunziu* 8,81

PUNERE: s.f.
pu**nerea:** *sg. ac.* 1,3

(a) PURCEDE: v. III
purcează: *conj. prez. fără să 3.pl.* 2,29
purced: *ind. prez. 3.pl.* 4,53
purcezând: *gerunziu* 4,58

(a se) PURTA: v. I
(s-)au purtat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,49

PURURI: adv.; var. PURUREA
pururea: 1,32

(a) PUTEA: v. II
pot: *ind. prez. 3.pl.* 4,11, 17
putem: *ind. prez. 1pl.* 9, 11

PUTERE: s.f.
putearea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,28; 5,44; 8,53
puterile: *pl. nom.* 4,10
puteare: *sg. nom./ac.* 4,40; 8,25

PUTERNIC, -Ă: adj./s.
putearnicul: *s.m. sg. nom.* 4,49
putearnica: *adj. antep. f. sg. ac.* 8,48

R

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcină: *sg. ac.* 8,79, 88
rădăcina: *sg. nom.* 8,89, 90

(a se) RĂDICA: v. I; vezi **(a se)** RIDICA

RĂDICAT, -Ă: adj.; vezi RĂDICAT, -Ă

RĂMAS, -Ă: s.m./f.
(cei) rămaşi: *s.m. pl. nom./ac.* 1,56; 7,13

RĂPIRE: s.f.
răpiri: *pl. ac.* 4,24

RĂSĂRIT: s.n.
răsărit: *sg. ac.* 5,47; 9,38

(a) RĂSIPI: v. IV; vezi **(a)** RĂSIPI

RĂSIPIRE: s.f.; vezi RISIPIRE

(a) RĂSPUNDE: v. III
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,13; 9,47

RĂSPUNS: s.n.
răspuns: *sg. nom.* 6,6

RĂU, REA: adj./s.
rău: *s.n. sg. ac.* 1,39, 44, 47; 2,29; 6,33
rea: *adj. f. sg. nom.* 2,18
reale: *adj. n. pl. ac.* 8,87

RĂZBOI: s.n.
războiul: *sg. nom.* 1,27
războiu: *sg. ac.* 1,29, 30
războaie: *pl. ac.* 2,23, 27

(a) RÂDE: v. III
va **râde:** *ind. viit.I. 3.sg.* 4,31
râde: *ind. prez. 3.sg.* 4,31

RÂND: s.n.
rând: *sg. ac.* 1,15

(a se) RÂNDUI: v. IV
rânduind: *gerunziu* 1,2
au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,29, 34, 37, 46; 2,3; 5,52, 58; 8,81
(s-)au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,43
era rânduiţi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 2,25
am rânduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,28
rânduiaşte: *imperativ 2.sg.* 8,26

RÂNDUIALĂ: s.f.
rânduiala: *sg. ac.* 1,2

RÂNDUIT, -Ă: s.m./f.
(cei) rânduiţi: *s.m. pl. nom.* 2,30
(celor) rânduiţi: *s.m. pl. dat.* 6,27

RÂU: s.n.
râuri: *pl. ac.* 4,23
râul: *sg. ac.* 8,43, 62

REPEDE: adj.
repede: *f. sg. nom.* 4,34

REVĂRSAT, -Ă: adj.; var. (Înv. şi pop.) RĂVĂRSAT, -Ă
răvărsată: *f. sg. nom.* 6,25

(a se) RIDICA: v. I; var. (Înv. şi pop.) **(a se)** RĂDICA
(să) **vor** rădica: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,24
râdicându-: *gerunziu* 4,58
au râdicat: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,50
rădicând: *gerunziu* 5,72; 9,47

RIDICAT, -Ă: adj.; var. (Înv. şi pop.) RĂDICAT, -Ă
rădicaţi: *m. pl. nom.* 9,46

(a se) RISIPI: v. IV; var. (Înv. şi rar) **(a se)** RĂSIPI
râsipiţi: *imperativ 2.pl.* 4,8
râsipesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,8
(s-)au râsipit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,45
să râsipească: *conj. prez. 3.sg.* 6,33

RISIPIRE: s.f.; var. (Înv. şi rar.) RĂSIPIRE
răsipirea: *sg. nom.* rezum. cap.1

ROB: s.m.
robi: *pl. nom./ac.* 1,57; rezum. cap.2; 4,26
robului: *sg. gen.* 3,19
rob: *sg. ac.* 6,16

(a) ROBI: v. IV „a trăi în robie"
robind: *gerunziu* 8,81

ROBIE: s.f.
robiia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 2,15; rezum. cap.5
robiia: *sg. ac., în sintagma* ***robiia mutării*** 5,7
robie: *sg. ac.* 5,56, 67; 6,5, 28; 7,6, 10, 13; 8,66, 78; 9,3, 15
robiii: *sg. gen., în sintagma* ***fiii robiii*** „fiii surghiunului" 7,11, 12
robiii: *sg. gen* 8,80; 9,4

RUDĂ: s.f.
ruda: *sg. ac.* 5,5

RUDENIE: s.f.
rudeniia: *f. pl. nom.* 3,7
rudenia: *sg. nom.* 4,42
rudeniile: *pl. nom.* 5,37

(a se) RUGA: v. I
să **(se)** roage: *conj. prez. 3.pl.* 6,31
(ne-)am rugat: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,54

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciune: *sg. ac.* rezum. cap.8; 9,20

(a) RUPE: v. III; var. (Înv. şi reg.) **(a)** RUMPE
rumpând: *gerunziu* 8,72

(a se) RUŞINA: v. I
(m-)am ruşinat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,75

RUŞINE: s.f.
ruşine: *sg. nom./ac.* 8,52, 78

S

SABIE: s.f.
sabiia: *sg. ac.* 1,53; 4,23
sabie: *sg. ac.* 1,56; 8,78
sabiile: *pl. ac.* 3,22

SARE: s.f.
sare: *sg. ac.* 6,30

SAT: s.n.
satele: *pl. ac.* 1,4; 5,4
satelor: *pl. gen.* 2,8; 5,1, 63, 68, 70
sate: *pl. ac.* 5,44

SATRAP: s.m.; var. (Neob.) **SATRAV**
satravu: *sg. nom.* 6,3, 7, 27; 7,1

(a) SĂDI: v. IV
sădiți: *imperativ 2.pl.* 4,9
sădesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,9
au sădit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,16

(a) SĂLĂȘLUI: v. IV
sălășluind: *gerunziu* 9,2

(a) SĂL**TA:** v. I „a se bucura"; (Rar) „a dansa"
au sălt at: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,63
era săltând: *ind. imp. perifr. 3.pl.* 5,3

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânța: *sg. nom.* 8,71

SĂNĂTATE: s.f.
sănătate: *sg. ac* 8,10

SĂRAC, -Ă: s.m./f.
săracului: *s.m. sg. gen./dat.* 3, 19, 19

SĂRBĂTOARE: s.f.
sărbătoarea: *sg. nom./ac., în sintagma* ***sărbătoarea azimelor*** (vezi **AZIMĂ**) rezum. cap.1; rezum. cap.7
sărbătoarei: *sg. gen., în sintagma* ***sărbătoarei azimelor*** 1,19; 7,13

(a) SĂRUTA: v. I
au săr utat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,47

SĂTUL, -Ă: adj.
sătui: *m. pl. nom.* 3,3

(a se) SĂVÂRȘI: v. IV
(s-)au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,17; 6,14; 7,5
au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,31; 7,4
(să) va săvârși: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,19; 6,28
să (să) săvârșască: *conj. prez. 3.sg.* 5,73

SĂVÂRȘIRE: s.f.
săvârșirea: *sg. ac.* 6,20

SÂMBĂTĂ: s.f. „ziua de odihnă la mozaici"; reprezintă echivalarea cuvântului *sabat*, „ziua a șaptea a săptămânii, în care orice activitate trebuia întreruptă, după cum însuși Dumnezeu se odihnise în această zi, după încheierea actului creației"
sâmbetele: *pl. ac.* 1,58
sâmbăta: *sg. ac.* 1,58
sâmbetelor: *pl. gen.* 5,52

(a) SÂRGUI: v. IV
sârguia: *ind. imp. 3.sg.* 1,28

SCHINOPEGHIE: s.f. „praznicul corturilor" (după lat. *scenophegiae*)
Schinopeghia: *sg. ac.* 5,51

(a) SCLIPI: v. IV
sclipind: *gerunziu* 8,58

(a) SCOATE: v. III
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,30; 2,10; 6,18, 26
scoțindu-: *gerunziu* 2,11
scoțind: *gerunziu* 2,27

(a) SCRIE: v. III
sânt scrise: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 1,11, 33; 3,17
(s-)au scris: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,24, 33, 42; 3,9; 8,65
au scris: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,16, 25; 3,10, 11, 12; 4,47, 48, 49, 54, 55, 56; 6,17
scriia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,25; 8,9
(să) scrisease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,30
scriind: *gerunziu* 3,8; rezum. cap.4
scrisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,55
să scrie: *conj. prez. 3.sg.* 6,22
era scrise: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 6,23
să (se) scrie: *conj. prez. 3.pl.* 6,32
va scrii: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,21

SCRIITOR: s.m. „logofăt"; „diac"
scriitoriul: *sg. nom.* 2,16, 17, 30; 8,28
scriitoriului: *sg. dat.* 2,25
scriitoriu: *sg. nom.* 8,3
scriitorilor: *pl. dat.* 8,24

SCRIPTURĂ: s.f.
scriptura: *sg. ac.* 1,5

SCRIS, -Ă: adj./s.
(ceale) **scrise:** *s.f/s.n., pl. ac.* 4,42; 5,49; 7,6
scrise: *adj. f. pl. ac./dat.* 6,32; 7,1

SCRISOARE: s.f.
scrisoare: *sg. ac.* 2,2
scrisori: *pl. ac.* 2,22; 8,50
scrisoarea: *sg. nom./ac.* 2,26; 5,39; 6,12; 8,9
scrisorile: *pl. ac.* 3,9, 13, 15; 8,9

(a se) SCULA: v. I
(să) va scula: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,9; 5,40
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,13
(să) vor scula: *ind. viit.I. 3.pl.* 3,23
sculându(-să): *gerunziu* 4,47; 8,97; 9,1, 7
să (se) scoale: *conj. prez. 3.sg.* 8,23
sculându(-mă): *gerunziu* 8,74
sculându(-te): *gerunziu* 8,95

SCUMP, -Ă: adj.
scumpe: *f. pl. ac.* 6,9

(a) SCUTI: v. IV
să fie scutită: *pasiv conj. prez. 3.sg.* 4,50

SEARĂ: s.f./adv.
sara: *s.f. sg. ac., în loc. adj.* ***de sara*** 8,73
sara: *adv., în loc. adv.* ***de dimineața până sara*** 9,41

(a) SECERA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a) SĂCERA**
vor săcera: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,6

SFAT: s.n. (aici) „grupul marilor dregători"; (Înv.) „consimțământ", „încuviințare"
sfatul: *sg. nom.* 1,38; 3,9, 21; 4,49; 6,22; 7,4, 14; 8,71
sfat: *sg. ac.* 3,15

SFÂNT, -Ă: adj./s.
sfinţilor: *adj. antep. m. pl. dat.* 1,3; 8,24
sfântului: *adj. antep. n. sg. gen.* 1,3
sfinţii: *adj. antep. m. pl. nom./ac.* 1,15; 5,46; 8,5; 9,24
sfintele: *adj. antep. n. pl. nom./ac.* 1,41, 45, 54; 2,10; rezum. cap.4; 7,3; 8,18
sfintei: *adj. antep. f. sg. gen.* 1,53
sfinte: *adj. f./n. pl. nom./ac.* 4,54; 6,18, 26; 8,59
sfântă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,45; 8,71; 9,38, 51, 53, 54
sfinţi: *adj. m. pl. nom.* 8,59
sfânta: *adj. antep. f. sg. ac.* 8,72, 74
sfinte: *adj. f. sg. gen.* 9,41
sfintelor: *s.f. pl. dat.* 5,35
(ceale) sfinte: *s.n. pl. ac.* 5,40
(celor) sfinţite: *s.n. pl. dat.* 5,52

(a se) SFÂRŞI: v. IV
(să) sfârşea: *ind. imp. 3.sg.* 1,14
au sfârşit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,46

SFETNIC s.m.; var. (Înv.) **SFEATNIC**
sfeatnicilor: *pl. dat.* 3,2
sfeatnici: *pl. dat.* 8,12
sfetnicilor: *pl. gen.* 8,29
sfeatnicii: *pl. nom.* 8,56

SFINŢENIE: s.f.
sfinţeniii: *sg. gen.* 8,79

(a se) SFINŢI: v. IV
să (se) sfinţească: *conj. prez. 3.pl.* 1,3
(să) sfinţeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7
(s-)au sfinţit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,10, 11

SICRIU: s.n.
sicriiului: *sg. gen., în sintagma* ***sicriiului Domnului*** 1,3
sicriiul: *sg. ac.* 9,41

SIDON: s.m. (cf. **Indice** 2Lg)
sidonilor: *pl. dat.* 5,55

SIMŢIRE: s.f.; var. (Pop.) **SÂMŢIRE**
sâmţirea: *sg. nom.* 2,9

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m. sg. nom.* 4.7
sânguri: *m. pl. nom.* 5,71

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. nom./ac.* 1,33; 4,17; 6,10
slavă: *sg. ac.* 8,4; 9,45

(a se) SLĂBI: v. IV
(m-)am slăbit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,30

SLOBOD, -Ă: s.m./f.
slobodului: *s.m. sg. gen.* 3,19

SLOBOZENIE: s.f.
slobozenie: *sg. nom.* rezum. cap.4; 4,53
slobozeniia: *sg. ac.* 4,49

(a) SLOBOZI: v. IV
sloboade: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
sloboziţi: *imperativ 2.pl.* 4,7
slobod: *ind. prez. 3.pl.* 4,7
sloboade: *ind. prez. 3.sg.* 4,21
a slobozi: *inf. prez.* 4,44, 57
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,57; 6,11; 9,36

SLOBOZIRE: s.f.
slobozire: *sg. ac.* 4,62

SLUGĂ: s.f.
slugilor: *pl. gen./dat.* 1,30; 8,83
slugile: *pl. nom./ac.* 1,30; 2,17; 5,1; 6,13, 31; 8,5
sluga: *sg. nom.* 4,59
sluji: *pl. ac.* 5,41
slujile: *pl. nom.* 5,42
slujilor: *pl. dat.* 8,24

SLUJBĂ: s.f.
slujba: *sg. ac.* rezum. cap.5

(a) SLUJI: v. IV
slujiţi: *imperativ 2.pl.* 1,4
să slujască: *conj. prez. 3.pl.* 4,54; 8,47
slujiia: *ind. imp. 3.pl.* 5,30, 38
slujind: *gerunziu* 5,35
a sluji: *inf. prez.* 5,39
slujea: *ind. imp. 3.pl.* 8,50
sluja: *ind. imp. 3.pl.* 8,50

SLUJITOR, -TOARE: s.m./f.
slujitorilor: *s.m. pl. dat.* 1,3

SLUJNICĂ: s.f.
slujnicele: *pl. nom.* 5,1, 42
slujnice: *pl. ac.* 5,41

(a) SMULGE: v. III; var. **(a) ZMULGE**
zmulg: *ind. prez. 3.pl.* 3,22

SOARE: s.m.
soarelui: *sg. gen.* 4,34

SOARTĂ: s.f.; var. **SORT:** s.m.
sorţi: *s.m. pl. ac.* 4,56

(a) SOCOTI: v. IV
am socotit: *ind. pf.c. 1.pl.* 2,20

SOŢ: s.m. (Înv. şi pop.) „tovarăş"
soţii: *pl. nom./ac.* 4,42; 6,3, 7; 7,1
soţilor: *pl. dat.* 6,27

SOŢIE: s.f. „nevastă"
soţii: *pl. ac.* 9,7

(a se) SPÂNZURA: v. I
să (se) spânzure: *conj. prez. 3.sg.* 6,32

(a se) SPORI: v. IV
a spori: *inf. prez.* 6,10
(s-)au sporit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,2

(a) SPUNE: v. III
vor spune: *ind. viit.I. 3.pl.* 3,16
spune: *inf. prez. fără* **a** 5,37
au spus: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,30
spuneţi: *imperativ 2.pl.* 3,17

SPURCĂCIUNE: s.f.
spurcăciunile: *pl. ac.* 8,84

(a) STA: v. I
stau: *ind. prez. 3.pl.* 1,5
au stătut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,10; 5,58, 59; 7,9; 9,15, 42, 43, 46
stând: *gerunziu* 2,8; 5,48; 6,2
vor sta: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,19
sta: *ind. imp. 3.pl.* 7,2; 9,51
a sta: *inf. prez.* 8,91
sta: *inf. prez. fără* **a** 9,11
steaie: *conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.* 9,12, 13

STARE: s.f.
stare: *sg. ac.* 8,82

(a) STĂPÂNI: v. IV
au stăpânit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,57
stăpânind: *gerunziu* 2,27
stăpânesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,2, 22
stăpânește: *ind. prez. 3.sg.* 4,3, 14, 15, 38
a stăpâni: *inf. prez.* 8,84

STÂMPĂRARE: s.f.; vezi **ASTÂMPĂRARE**

STÂNG, -Ă: adj./s.
stângă: *adj. f. sg. ac.* 4,30
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a stânga*** 9,44

(a se) STIDI: v. IV
(s-)au stidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,47
(să) stidesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,28

STRĂIN, -Ă: adj.; var. (Înv. și pop.) **STREIN, -Ă**
strein: *m. sg. nom.* 9,4

(a) STRĂJUI: v. IV
străjuiți: *imperativ 2.pl.* 8,60

STRÂMB, -Ă: adj./adv.
strâmb: *adv.* 1,49; 9,7
strâmb: *adj. m./n. sg. nom.* 4,36, 37
strâmbe: *adj. f./n. pl. nom.* 4,37, 37
strâmbi: *adj. m. pl. nom.* 4,37

STRÂMBĂTATE: s.f.; var. (Înv.) **STRÂNBĂTATE**
strâmbătatea: *sg. ac.* 4,37; 8,73
strâmbătate: *sg. nom.* 4,40
strâmbătății: *sg. gen.* 8,71
strâmbătățile: *s.f. pl. nom./ac.* 8,76, 91
strânbătatea: *sg. ac.* 9,2

(a) STRIGA: v. I
au strâgat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,41; 5,62
strâgând: *gerunziu* 8,93
au strigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,10

STRIGARE: s.f.
strâgare: *sg. ac.* 5,64

STRIȘTE: s.f.; var. (Înv.) **STRÂNȘTE** „noroc"
srânștea: *sg. ac.* 8,7

SUBCRĂIUȚ: s.m. „viceregе"; „guvernator" (cf. lat. *subrēgulus, -i*)
suptcrăiuțul: *sg. nom.* 6,7; 7,1
suptcrăiuțului: *sg. dat.* 6,18, 27
suptcrăiuților: *pl. dat.* 8,68

(a) SUFERI: v. IV
vor suferi: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,19

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. ac.* 4,21; 8,30

(a se) SUGRUMA: v. I
sugrumă(-să): *ind. prez. 3.pl.* 4,5
sugrumă: *ind. prez. 3.pl.* 4,5
(s-)au sugrumat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,27

(a se) SUI: v. IV
(s-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,25, 31, 40; 2,18; 3,3; 5,4, 7, 36; rezum. cap.8; 8,3, 5, 31
să (se) suie: *conj. prez. 3.pl.* 1,52; 4,63; 5,1; 8,30
suie(-să): *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 2,5
a (să) sui: *inf. prez.* 2,8; 5,3
suindu(-să): *gerunziu* 4,47
(să) suia: *ind. imp. 3.pl.* 4,49

SUMĂ: s.f.
suma: *sg. nom.* 5,27
sumă: *sg. ac.* 6,29

SUPĂRARE: s.f.
supărare: *sg. nom.* 2,29

SURLĂ: s.f.
surle: *pl. ac.* 5,2

SUS: adv.
sus: *adv. în loc. adj.* ***din sus*** 6,25
sus: *adv. în loc. adv.* ***în sus*** 9,47

Ș

(a) ȘEDEA: v. II
va ședea: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,7
au șezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,15; 9,6, 16
șade: *ind. prez. 3.sg.* 4,10
șezând: *gerunziu* 4,29
vei ședea: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,42
am șezut: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,72
ședeam: *ind. imp. 1.sg.* 8,73
ședea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,4, 45

ȘIRAG: s.n.; var. (Reg.) **ȘIREAG** . „șir"; (Înv.) „linie de bătaie"; (Pop) „rând de ostași"; „coloană de ostași"
șireag: *sg. ac.* 1,30

(a) ȘTI: v. IV
vei ști: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,22
să știți: *conj. prez. 2.pl.* 4,22
a ști: *inf. prez.* 5,66

ȘTIUT, -Ă: s.m./f. (Înv. și reg.) „știutor"
știuți: *s.m. pl. ac.* 8,45

T

TALANT: s.m.
tălanți: *pl. nom./ac.* 1,36; 3,21; 4,51, 52; 8,21, 57
tălant: *sg. ac.* 1,36
talanți: *pl. ac.* 8,57

TARE: adj.
tari (foarte): *m. pl. nom.* 2,27
tare: *n. sg. nom.* 3,10
(mai) tare: *m./n. sg. nom.* 3,11; 4,35
(mai) tari: *f. pl. nom.* 3,12; 4,32
tari: *f. pl. nom.* 4,34

TATĂ: s.f.
tatâl: *sg. nom.* 1,34
tatăl: *sg. ac.* 4,20, 25
tată-său: *sg. ac.* 4,21

TAUR: s.m.
tauri: *pl. nom./ac.* 6,29; 7,7; 8,66

(a) TĂBĂRÎ: v. IV
am tăbărât: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,43

(a) TĂCEA: v. II
au tăcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,24; 4,12

(a) TĂIA: v. I
tăiați: *imperativ 2.pl.* 4,9
taie: *ind. prez. 3.pl.* 4,9
tăia: *ind. imp. 3.sg.* 4,30
am tăiat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,72

TĂIAT, -Ă: adj.
tăiate: *n. pl. ac.* 8,74

TĂRIE: s.f.
tăriia: *sg. ac.* 3, 17; 4,1
tărie: *sg. nom.* 4,40

TÂMPINĂ: s.f.; var. (Înv.) **TÂMPENĂ**
tâmpene: *pl. ac.* 5,2

TÂNĂR, -Ă: s.m.
tinerii: *s.m. pl. ac.* 1,53
tinărului: *s.m. sg. dat.* 1,53
tineri: *s.m. pl. nom./ac.* 3,4, 16; 8,92
tinăr: *s.m. sg. nom.* 4,58
tinerilor: *s.m. pl. dat.* 8,51
tinere: *s.f. pl. nom.* 8,92

(a) TÂNGUI: v. IV
tânguia: *ind. imp. 3.pl.* 1,32

(a se) TÂRNOSI: v. IV
(să) târnosească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7

(a se) TEME: v. III
temându(-să): *gerunziu* 1,23

TEMELIE: s.f.
temeliile: *pl. ac.* 6,20

TESTAMENT: s.n.; var. (Înv. și reg.) **TESTAMÂNT**
testamântul: *sg. gen., în sintagma* ***testamântul Domnului*** 9,56

TIR: s.m. „tirian; locuitor al Tirului"
tirilor: *pl. dat.* 5,55

(a) TRAGE: v. III
trag: *ind. prez. 3.pl.* 4,19
să tragă: *conj. prez. 3.pl.* 4,48

TRÂMBIȚĂ: s.f.
trâmbițe: *pl. ac.* 5,59, 66
trâmbița: *sg. ac.* 5,62
trâmbiții: *sg. gen.* 5,64
trâmbițele: *pl. ac.* 5,65

TREABĂ: s.f.
treaba: *sg. nom.* 8,96
trebii: *sg. gen.* 9,13

(a) TREBUI: v. IV
trebuie: *ind. prez. impers.* 4,22
trăbuia: *ind. imp. impers.* 5,51

(a) TRECE: v. III
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 1,16; 8,8
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,48
să treacem: *conj. prez. 1.pl.* 2,20
trec: *ind. prez. 3.pl.* 4,5
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,32
vor treace: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,27
am trecut: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,83
a treace: *inf. prez.* 8,88

TRECERE: s.f.
treacere: *sg. ac.* 6,30

(a) TREMURA: v. I
tremurând: *gerunziu* 9,6

(a) TRIMITE: v. III; var. (În v.) **(a) TREMITE**
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,26; 5,2; 6,7; 8,61
sânt trimis: *pasiv ind. prez. 1.sg.* 1,27
trimițind: *gerunziu* 1,45; 3,14
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,50
ați trimis: *ind. pf.c. 2.pl.* 2,26
va trimite: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,4
a trimite: *inf. prez.* 4,44
am trimis: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,45
să trimiță: *conj. prez. 3.pl.* 8,47
trimiteți: *imperativ 2.pl.* 9,52

TRIST, -Ă: adj.
trist: *m. sg. nom.* 8,73

TRUP: s.n.
trupului: *sg. dat. adn.* rezum. cap.3
trupului: *sg. gen.* 3,4
trupul: *sg. ac.* 3,4

(a se) TULBURA: v. I; var. (Înv.) **(a se) TURBURA**
turburatu(-m)-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,75

TURN: s.n.
turnurile: *pl. ac.* 1,55
turnuri: *pl. ac.* 4,4

Ț

ȚAP: s.m.
țapi: *pl. nom.* 8,67

ȚARĂ: s.f.
țări: *pl. ac.* 3,2
țara: *sg. nom./ac.* 4,20, 50
țară: *sg. ac.* 4,21
țărâle: *pl. nom.* 4,28

ȚIITOARE: s.f.
țiitoarea: *sg. nom.* 4,29

(a) ȚINE: v. III
țin: *ind. prez. 3.pl.* 4,50
ținea: *ind. imp. 3.sg.* 8,8
țiind: *gerunziu* 8,13

ȚINUT: s.n.
ținut: *sg. ac./gen.* 5,46; 6,25
țânuturile: *pl. ac.* 5,46
ținutul: *sg. ac.* 6,8; 9,37
țânutului: *sg. gen.* 6,23
țânutul: *sg. ac.* 8, 14

U

(a) UCIDE: v. III
au ucis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,53; 4,44
ucideți: *imperativ 2.pl.* 4,7
ucig: *ind. prez. 3.pl.* 4,7

UCIDERE: s.f.
ucideri: *pl. ac.* 4,23

(a se) UITA: v. I
(să) uită: *ind. prez. 3.sg./pl.* 4,19, 31
(să) uita: *ind. imp. 3.pl.* 4,33

UMĂR: s.n.
umere: *pl. ac.* 1,4

(a) UMBLA: v. I
a umbla: *inf. prez.* 4,23
umblă: *ind. prez. 3.pl.* 4,53
umblăm: *ind. prez. 1.pl.* 5,69

(a) UMPLE: v. III
au umplut: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,84

UNTDELEMN: s.n.
untdelemn: *sg. nom.* 6,30

(a) URMA: v. I
au urmat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1
urmând: *gerunziu* 7,1
urmează: *ind. prez. 3.sg.* 8,9

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. nom., în loc.adj.* ***cei mai de pre urmă*** 8,42

URŞINIC: s.n. „porfiră"
urşinic: *sg. ac.* 3,2, 6, 14; 4,33, 47; 8,29

USCAT: s.n.
uscatul: *sg. ac.* 4,2, 15

(a se) USEBI: v. IV; vezi **(a se) OSEBI**

UŞĂ: s.f.; var. **UŞE**
uşe: *sg. ac.* 1,16
uşile: *pl. ac.* 4,49; 7,9
uşii: *sg. gen.* 5,47

V

VACĂ: s.f.
vaci: *pl. nom.* 8,67

VADRĂ: s.f.
veadre: *pl. nom.* 8,22

VAS: s.n.
vase: *pl. nom./ac.* 1,41, 45; 2,10; rezum. cap.4; 8,18, 57, 58
vasele: *pl. nom./ac.* 1,54; 2,14; 4,44, 57; 6,18, 19, 26; 8,56, 59, 61
vase: *pl. nom., în sintagma* ***vase de gustări*** (cf. lat. *lībātōrium, -ii* „vas pentru libaţii") 2,13

VEAC: s.n./s.m.
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***din veac/în veac/până în veac*** 2,23, 26; 4,38; 8,86
veacii: *pl. ac., în loc. adv.* ***în veacii veacilor*** 4,38
veacilor: *pl. gen., în loc. adv.* ***în veacii veacilor*** 4,38
veacilor: *pl. gen.* 4,40
veaci: *pl. ac., în loc. adv.* ***în veaci*** 5,61

(a) VEDEA: v. II
vor vedea: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,18
veade: *ind. prez. 3.sg.* 4,24
vedeam: *ind. imp. 1.sg.* 4,29
văzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,63

VEDERE: s.f.
vedearea: *sg. ac.* 1,11; 2,20
videarea: *sg. ac.* 6,32
videarea: *sg. ac.* 8,29
vedeare: *sg. ac.* (aici) „sclipire" 8,58
vedeare: *sg. ac.* 9,45

(a) VENI: v. IV
venind: *gerunziu* 1,25; 2,18; 5,56
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,15; 5,56, 57
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,30; 4,61; 5,8, 63, 66; 6,3; 8,7, 66
să vie: *conj. prez. 3.pl.* 4,49; 8,46
venea: *ind. imp. 3.pl.* 5,44
viind: *gerunziu* 6,8
vor veni: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,19

VESEL, -Ă: adj.
veaseli: *m pl. nom.* rezum. cap.9

VESELIE: s.f.
veselie: *sg. ac.* 3,20; 4,63
veseliia: *sg. ac.* 9,56

(a se) VESTI: v. IV
au vestit: *ind. pf.c 3.sg.* 2,2; 4,61
(să) vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,12
să (se) vestească: *conj. prez. impers.* 6,32
vestea: *ind. imp. 3.pl.* 9,54

VEŞMÂNT: s.n.
vejminte: *pl. ac.* 1,2; 5,59
vejmintele: *pl. ac.* 4,17; 8,72, 74

VIAŢĂ: s.f.
viaţa: *sg. ac.* 1,31; 6,31
vieţii: *sg. gen.* 5,73

VICLEAN, -Ă: s.m./f.
vicleanilor: *s.m. pl. dat.* 4,39

VICLENIE: s.f.
viclenii: *pl. ac.* 4,24

VIE: s.f.
viile: *pl. ac.* 4,16

VIN: s.n.
vinul: *sg. nom.* rezum. cap.3; 3,10, 18, 24; 4,14, 16, 37
vin: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,23; 6,30; 8,22
vinului: *sg. gen.* 3,17

VISON: s.n. (În v.) „ţesătură fină de in"
vison: *sg. ac.* 3,6

VISTIERIE: s.f.
vistieriile: *pl. ac.* 2,11
vistieriia: *sg. ac.* 8,19
vistieriilor: *pl. gen.* 8,21
vistieriii: *sg. gen.* 8,46
vistierie: *sg. ac.* 8,47

VITĂ: s.f.
vitele: *pl. nom.* 5,1

VIŢEL: s.m.
viţei: *pl. ac.* 1,7, 8, 9

VIU, VIE: adj.
viu: *n. sg. nom.* 4,38

VOIE: s.f.
voie: *sg. ac.* 8,28
voia: *sg. ac.* 9,9

VOIEVOD: s.m.
voievodului: *sg. dat.* 2,12

(a) VORBI: v. IV
a vorbi: *inf. prez.* 3,21

(a) VREA: v. II
vreai *ind. prez. 2.sg.* 4,42
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,44
ai vrut: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,45
vei vrea: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,17, 20

VREDNICIE: s.f.
vredniciia: *sg. ac.* 8,4

VREME: s.f.
vreamea: *sg. nom./ac.* 1,19; 9,11
vreamile: *pl. ac.* 1,20, 24; 8,77
vreamilor: *pl. gen., în sintagma* ***Cartea vreamilor împăraţilor*** 1,42
vremile: *pl. ac.* 2,16
vreame: *sg. ac.* rezum. cap.5; 6,3; 9,13
vreamea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în toată vreamea*** 5,73; 8,80, 86

VRERE: s.f.
vrearea: *sg. ac.* 8,11, 20

Z

ZI: s.f.
zile: *pl. ac.* rezum. cap.1; 1,19, 44; 4,63; 7,13; 8,43; 9,5
zioa: *sg. nom./ac.* 1,1, 19; 4,43, 55; 7,5, 10, 13; 8,62, 77; rezum. cap.9; 9,5, 51, 53, 54
zilelor: *pl. gen.* 1,2
zi: *sg. ac.* 1,18, 32, 51; 4,34; 5,51, 52; 8,63; 9,4, 11
zilele: *pl. ac., în loc. adv.* ***în toate zilele*** 4,52; 5,51; 6,30
zilele: *pl. ac.* 5,69
zioa: *sg. ac., în loc. adv.* ***până-n zioa de astăzi*** 8,78, 90

(a se) ZICE: v. III
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,3, 30; 3,4, 9, 16, 17, 18; 4,1, 41, 42, 43, 57, 59; 5,40, 68, 70; 6,4; 8,28, 93; 9,7, 10, 39, 50, 52
zicând: *gerunziu* 1,26; 2,3; 3,24; 6,11, 13; 8,69, 84; 9,51, 54
(s-)au zis: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,47
zice: *ind. prez. 3.sg.* 2,3
zică: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 3,5
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,17; 4,13
a zice: *inf. prez.* 4,1
va zice: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,3, 7, 8, 9
(să) zice: *ind. prez. impers./3.sg.* 8,24, 43
am zis: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 8,46, 53, 59
să zică: *conj. prez. 3.pl.* 1,47
ziceam: *ind. imp. 1.sg.* 8,75
zicem: *ind. prez. 1pl.* 8,83
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 9,10

ZID: s.n.
zidurile: *pl. nom./ac.* 1,55; 2,18, 19, 24
ziduri: *pl. ac.* 4,4

(a se) ZIDI;: v. IV
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,3
a zidi: *inf. prez.* 2,4, 8, 28; 4,43, 45, 47, 53; 5,71, 72; 6,2, 6, 11, 19, 28; 8,82
zidesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,18; 4,8; 5,67; rezum. cap.6; 6,4
(să) va zidi: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,24; 4,51, 55
zidea: *ind. imp. 3.pl.* 2,31
ziditi: *imperativ 2.pl.* 4,8
să zidească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,48, 63
era zidită: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 5,53
vom zidi: *ind. viit.I. 1.pl.* 5,68, 71
ziditi: *ind. prez. 2.pl.* 6,4
zidind: *gerunziu* 6,8
(să) zidea: *ind. imp. 3.sg.* 6,14
a (să) zidi: *inf. prez.* 6,17, 24
(să) zideaşte: *ind. prez. 3.sg.* 6,20

ZIDIRE: s.f.
zidirea: *sg. nom./ac.* 2,31; 4,51; 5,64, 73
zidirii: *sg. gen* 5,72

ZIDIT, -Ă: adj.
zidită: *f. sg. nom.* rezum. cap.7

ZISĂ: s.f.
zise: *s.f. pl. ac.* 4,11

(a) ZMULGE: v. III; vezi (a) SMULGE

CARTEA ESDRII A TREIA

FACSIMILE

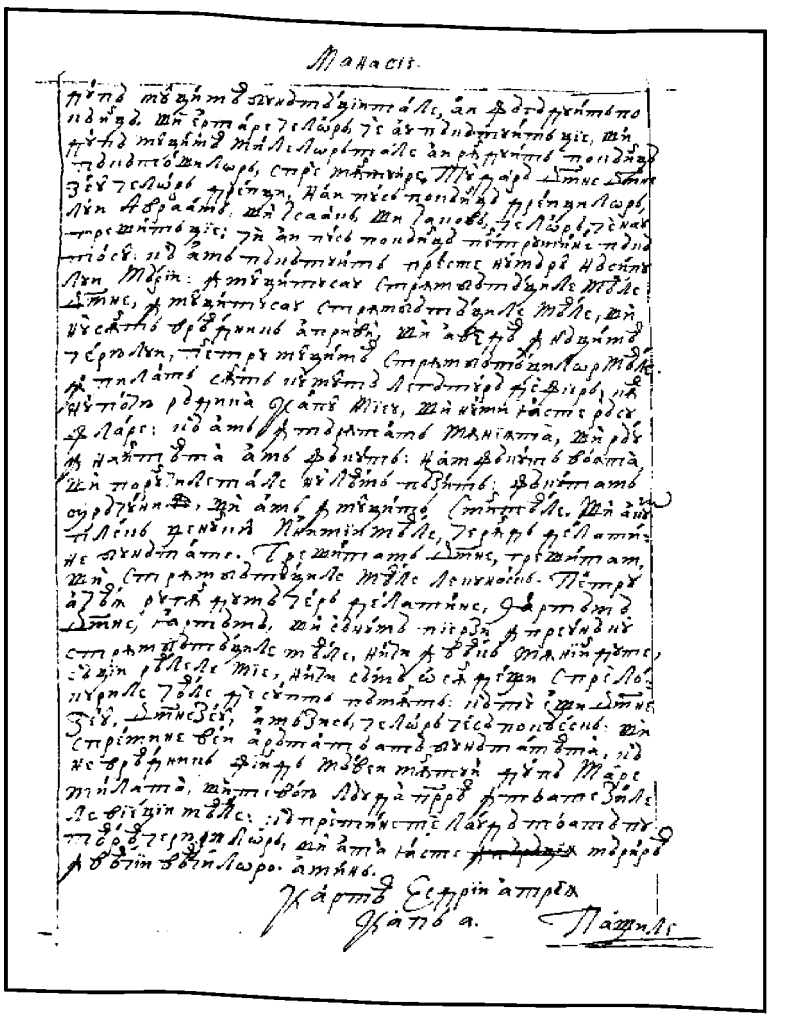

235r

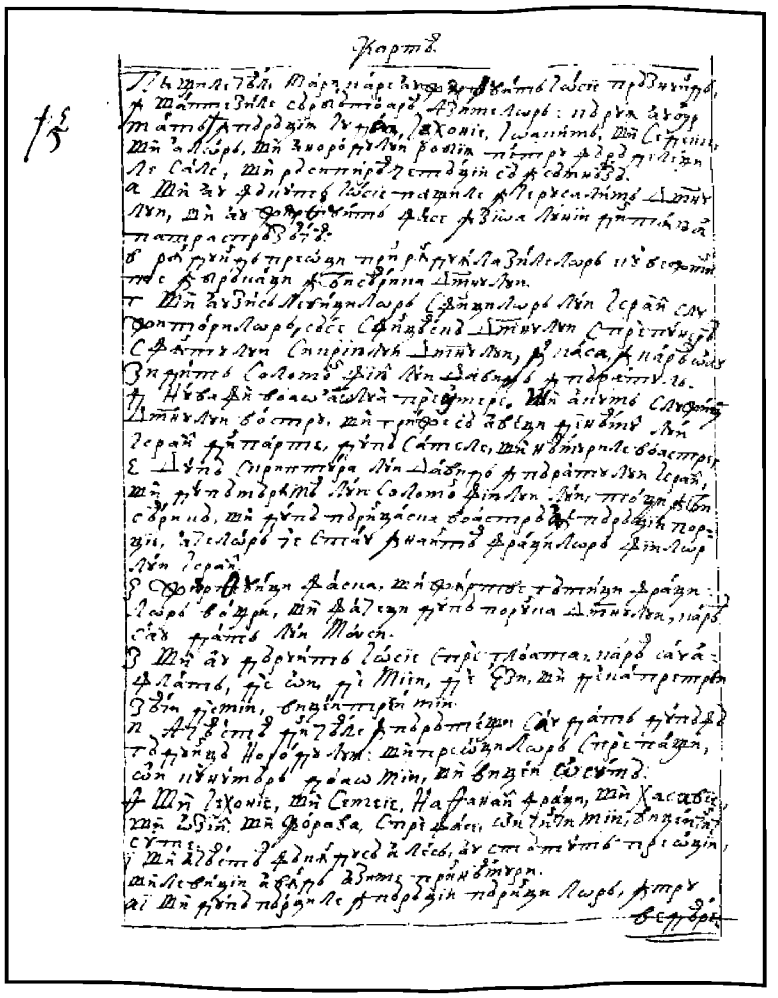

235v

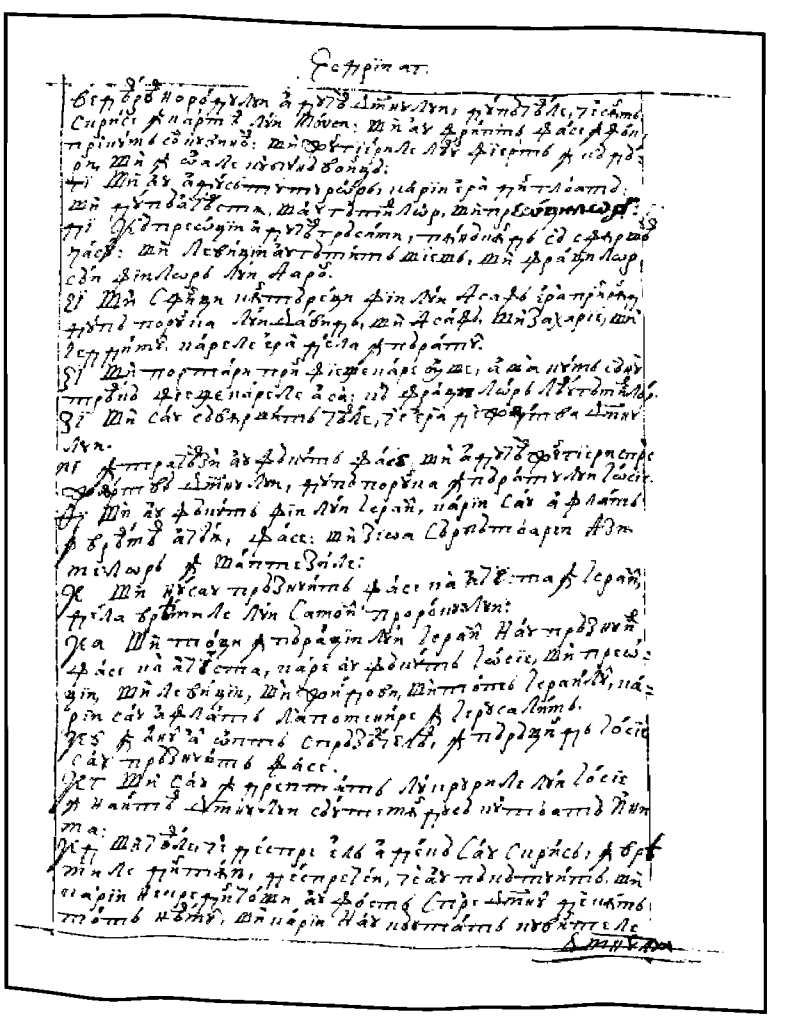

236r

236v

237r

237v

238r

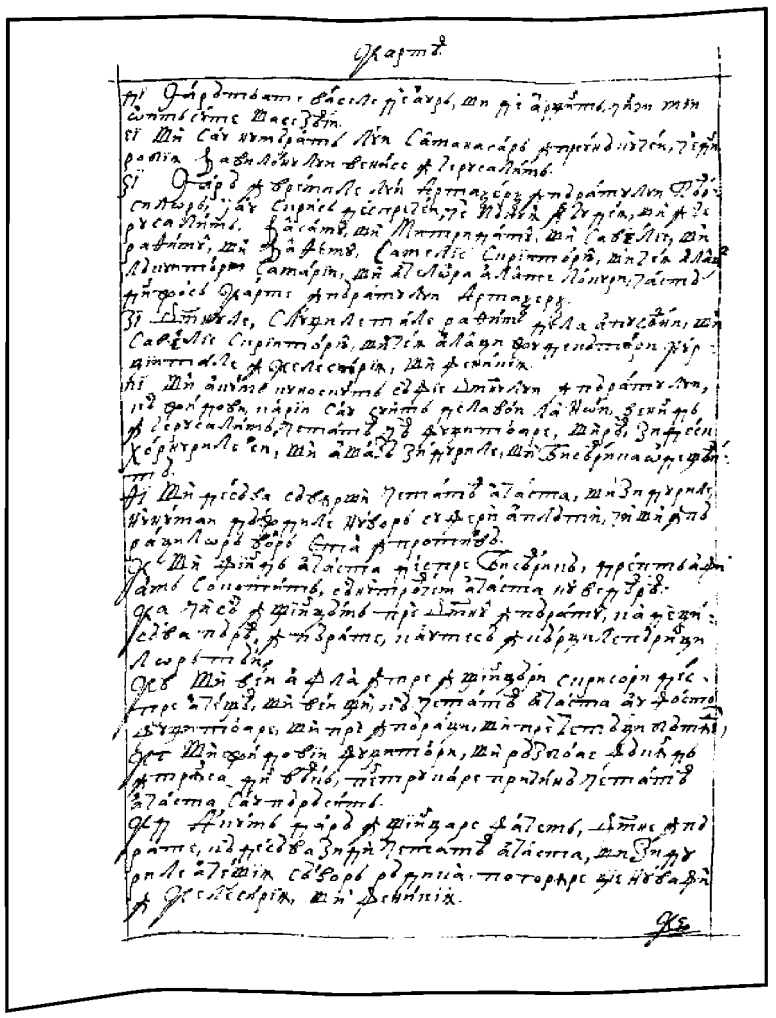

238v

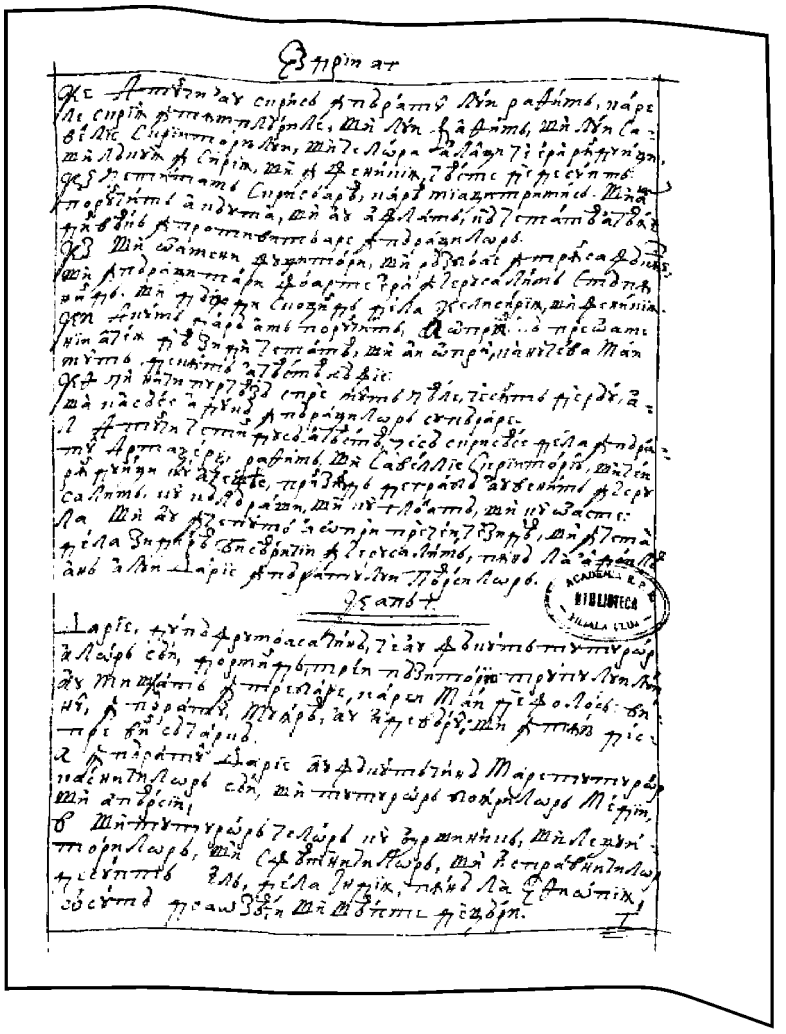

239r

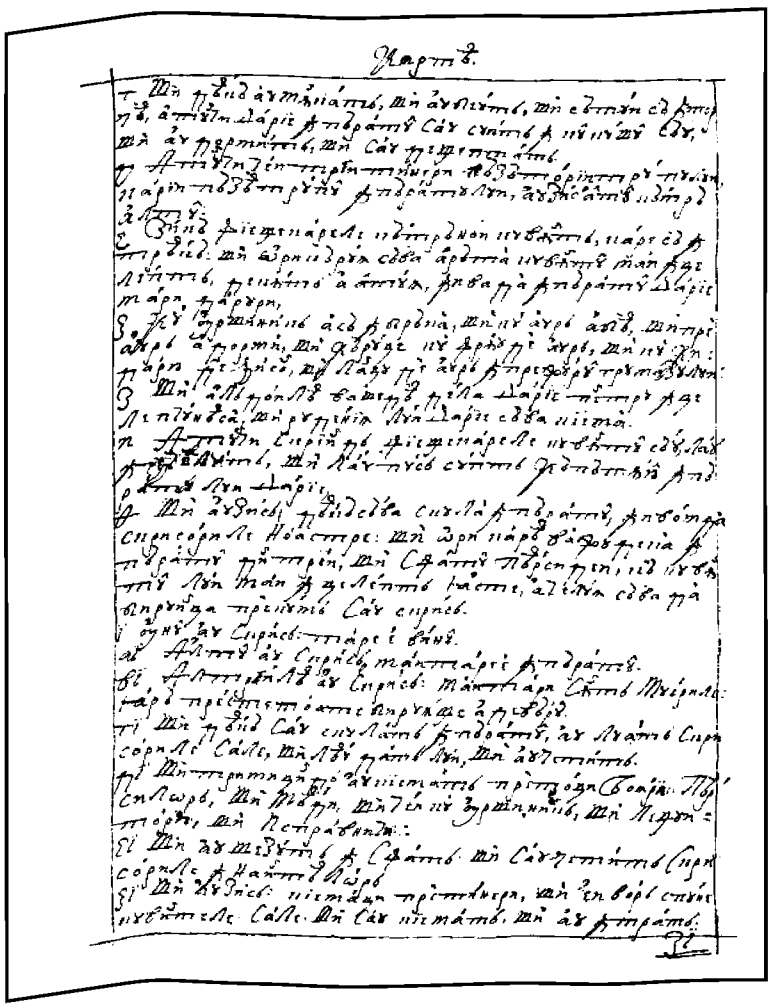

239v

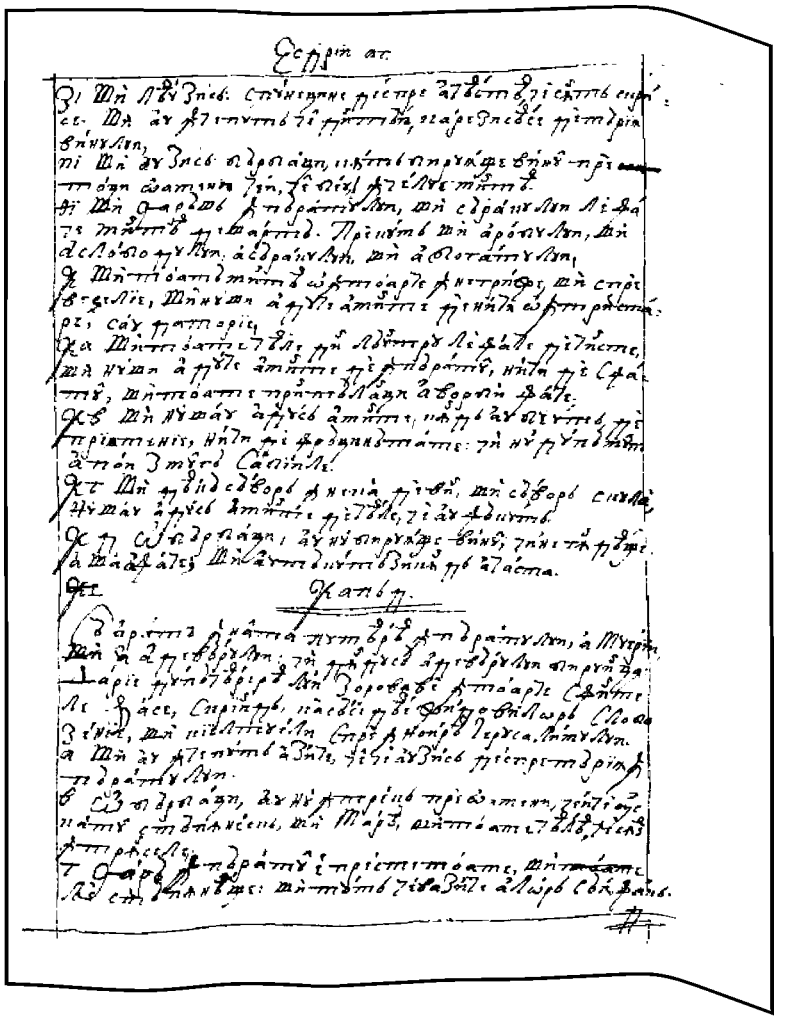

240r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A TREIA

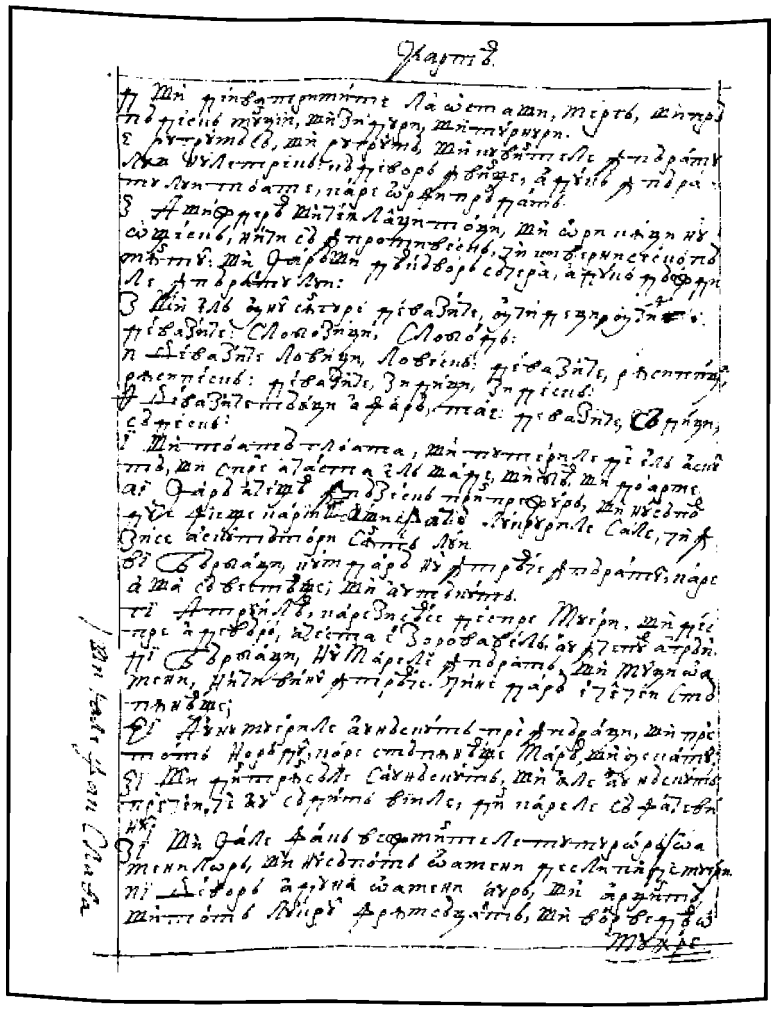

240v

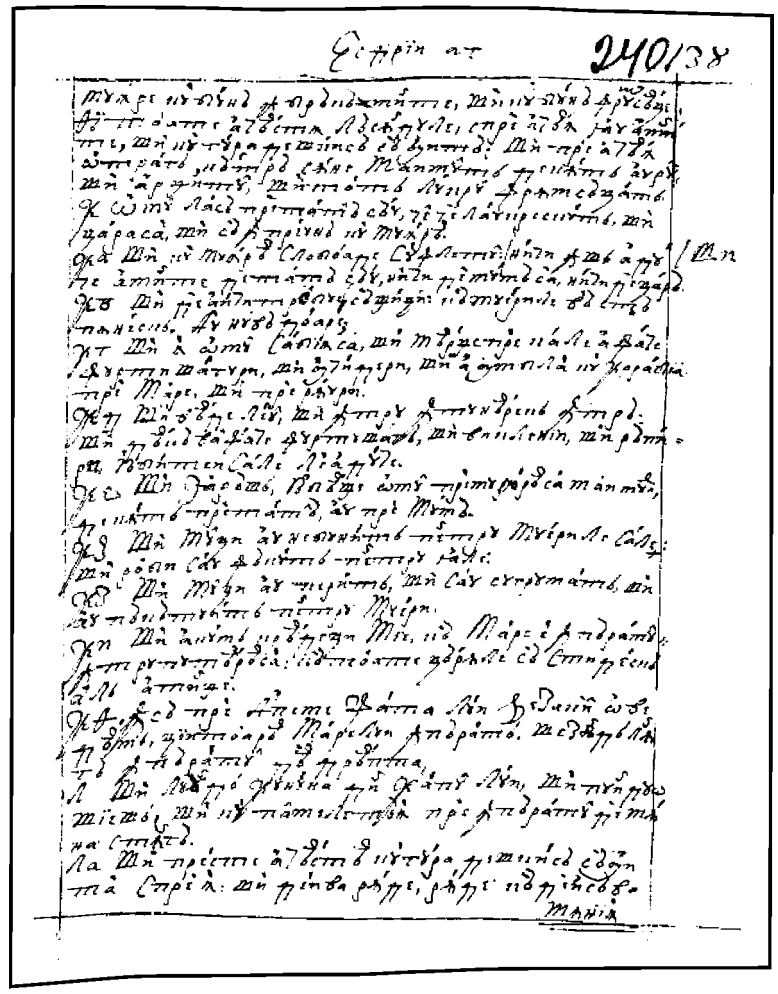

241r

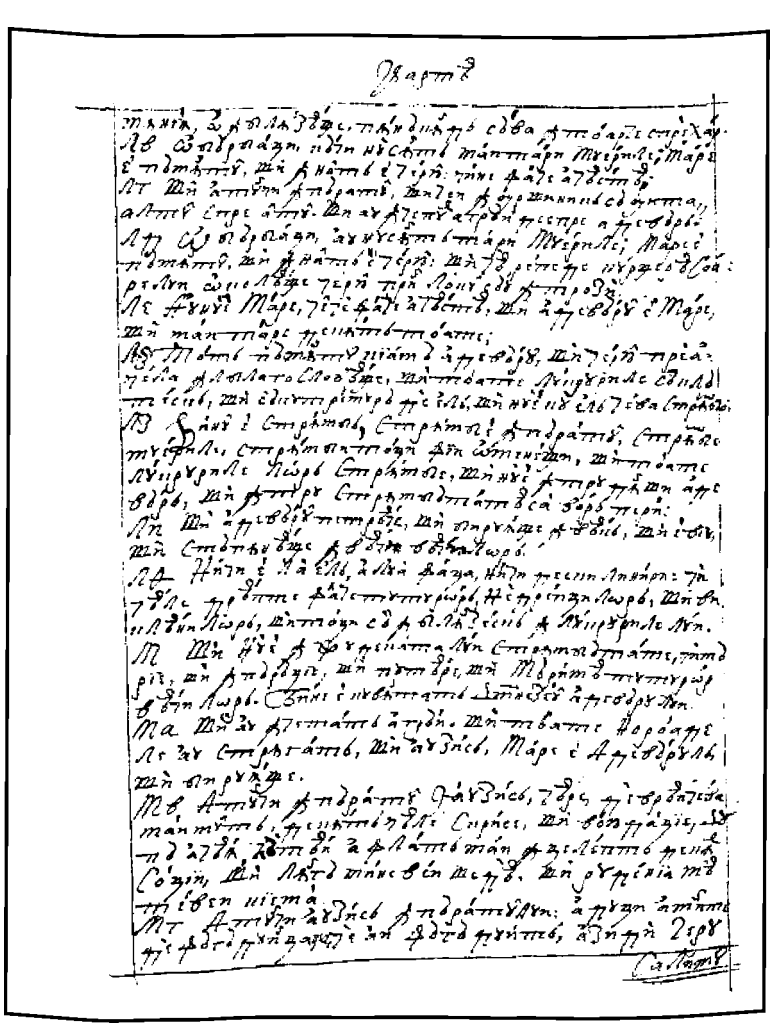

241v

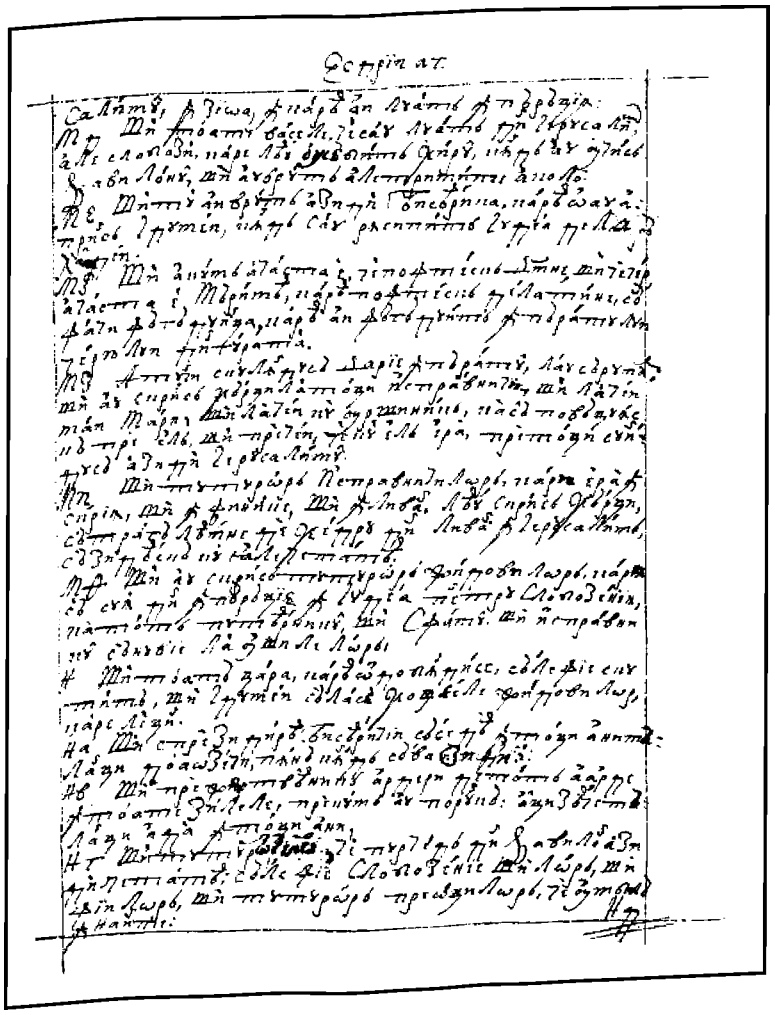

242r

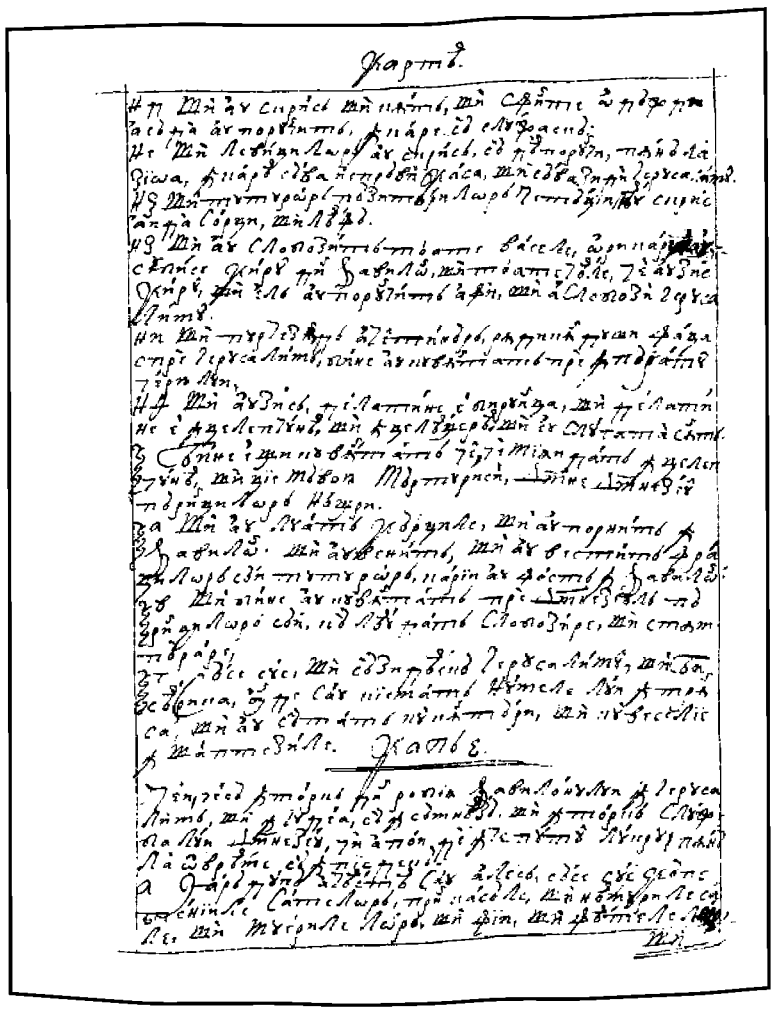

242v

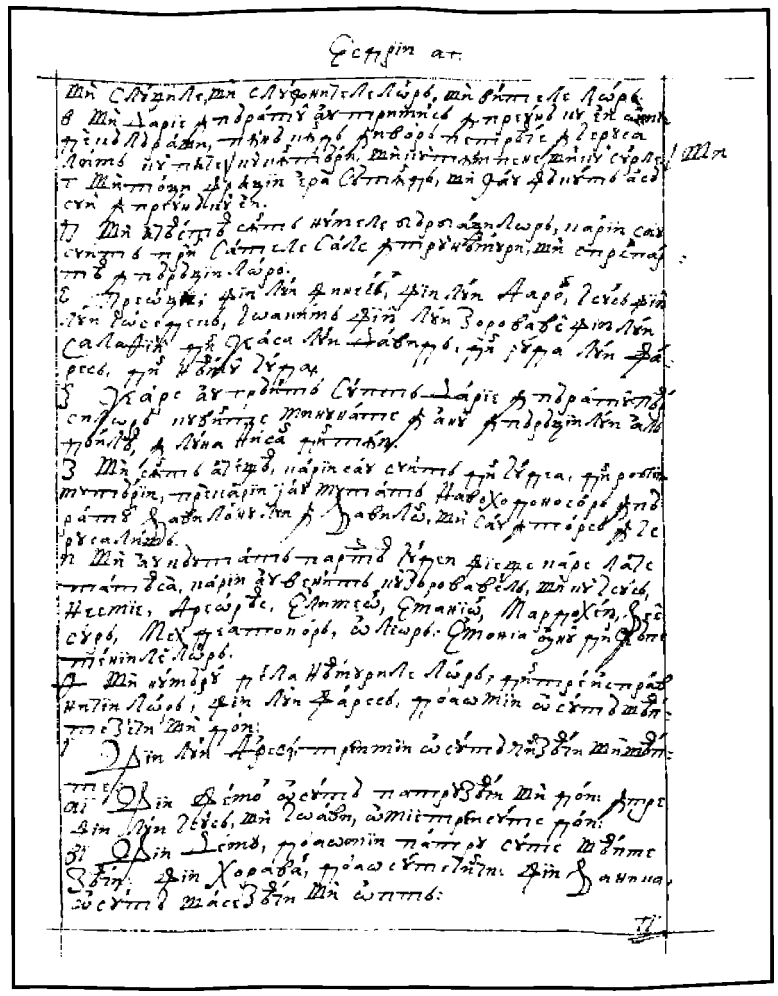

243r

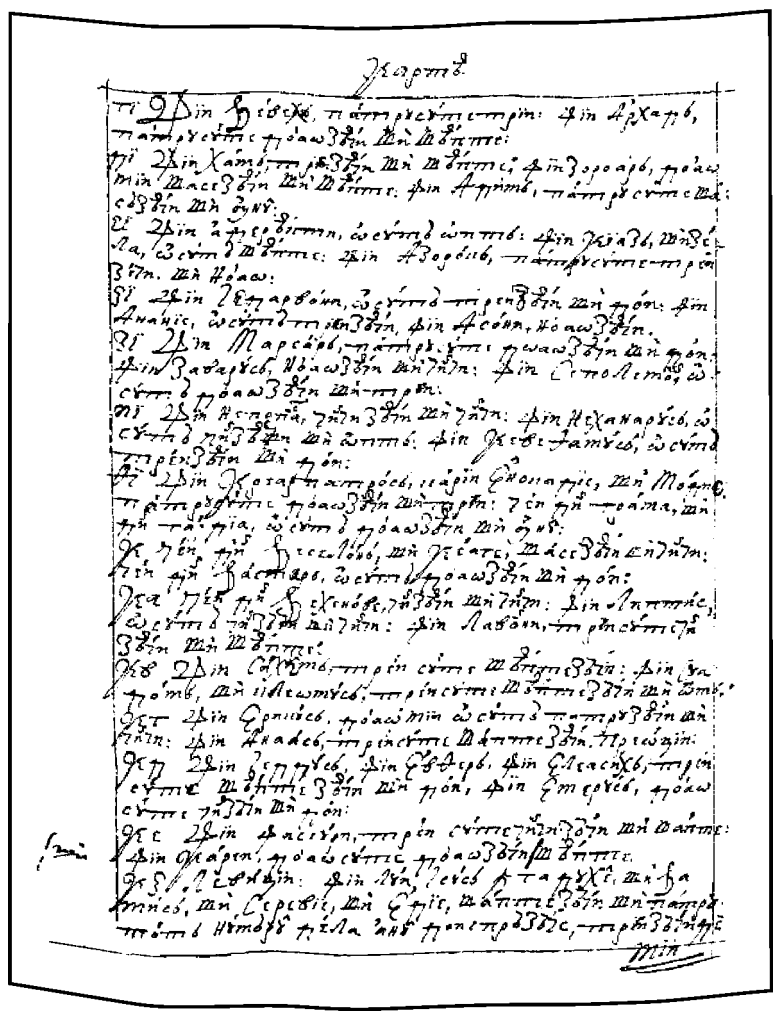

243v

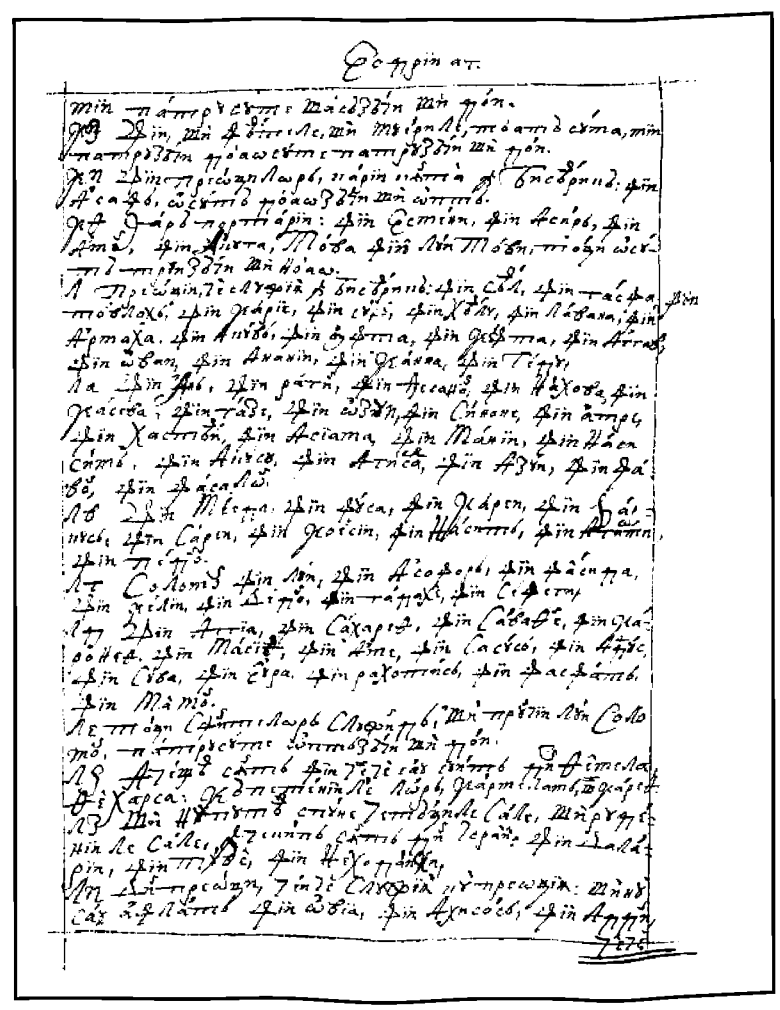

244r

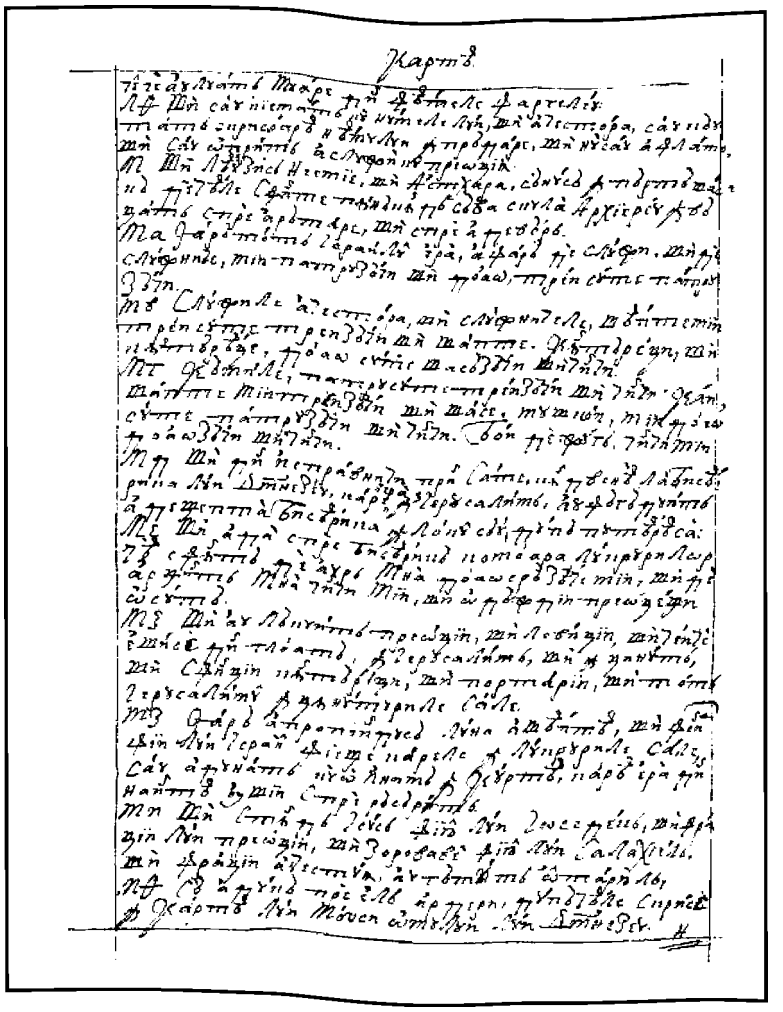

244v

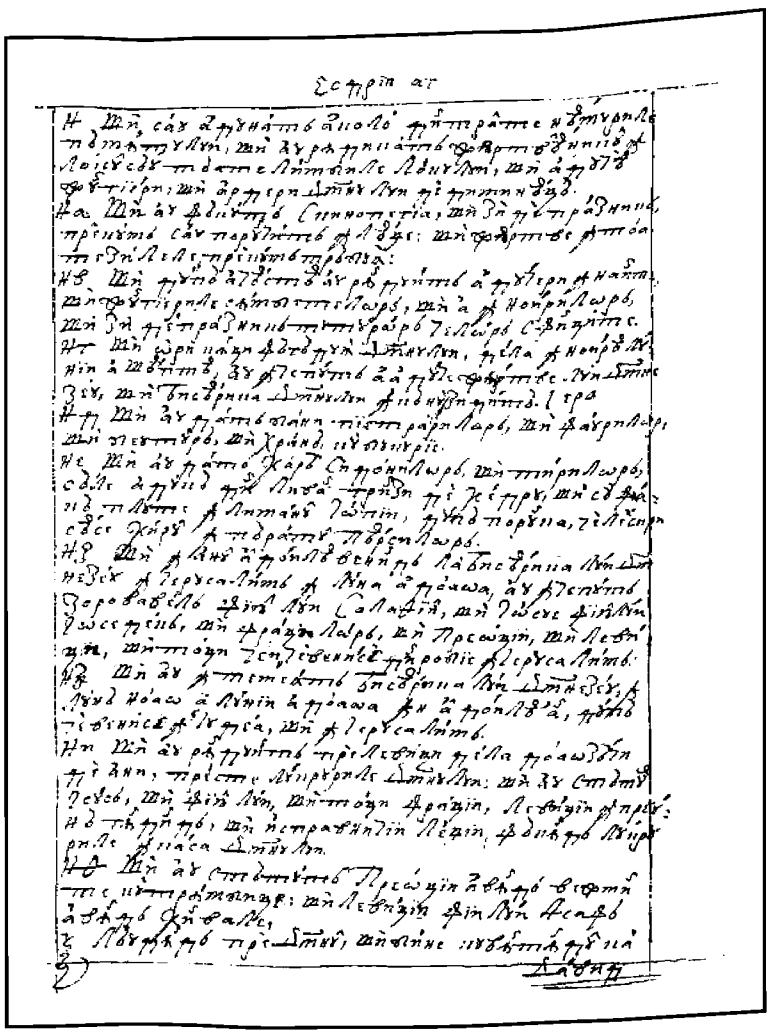

245r

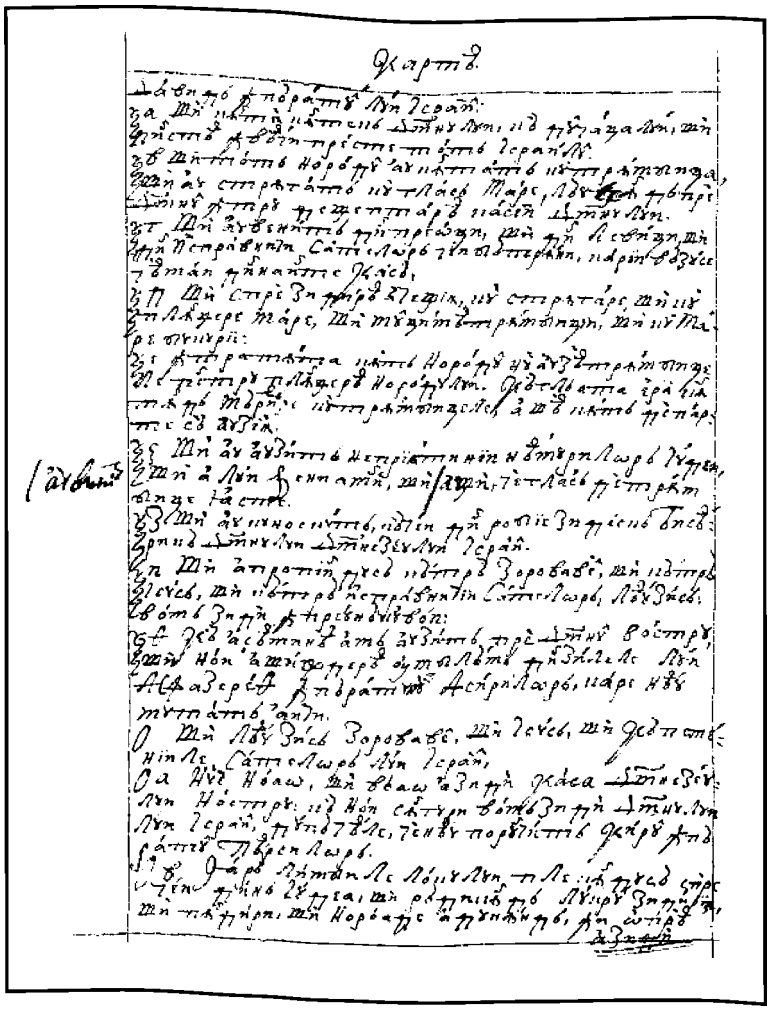

245v

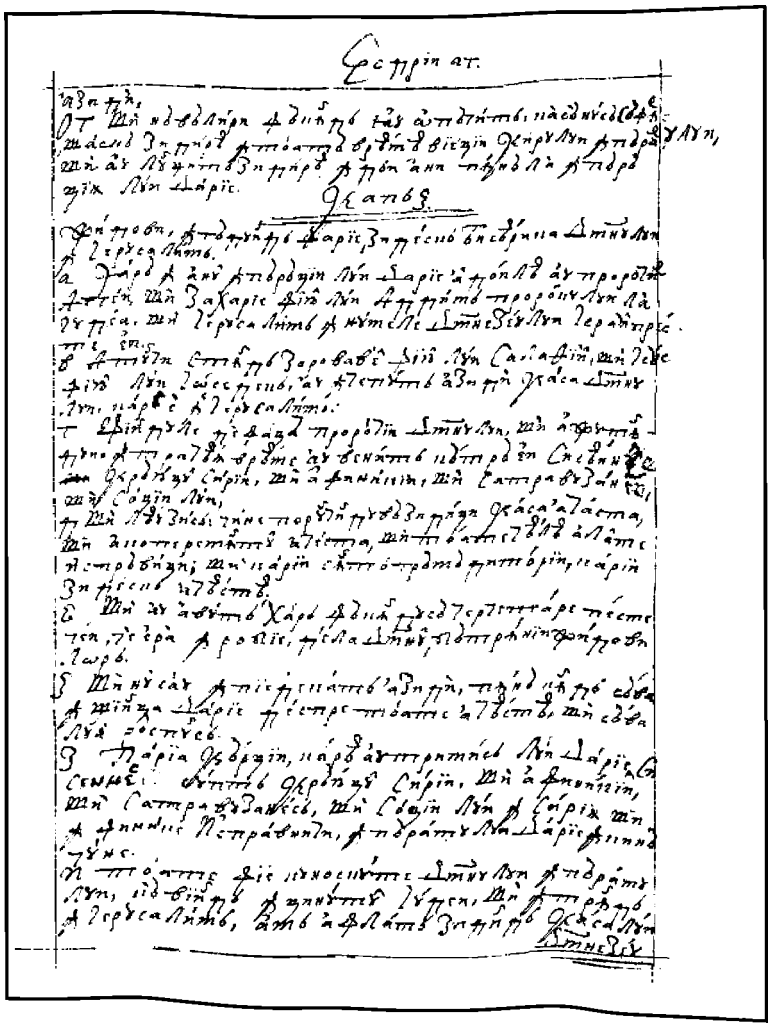

246r

CARTEA ESDRII A TREIA

FACSIMILE

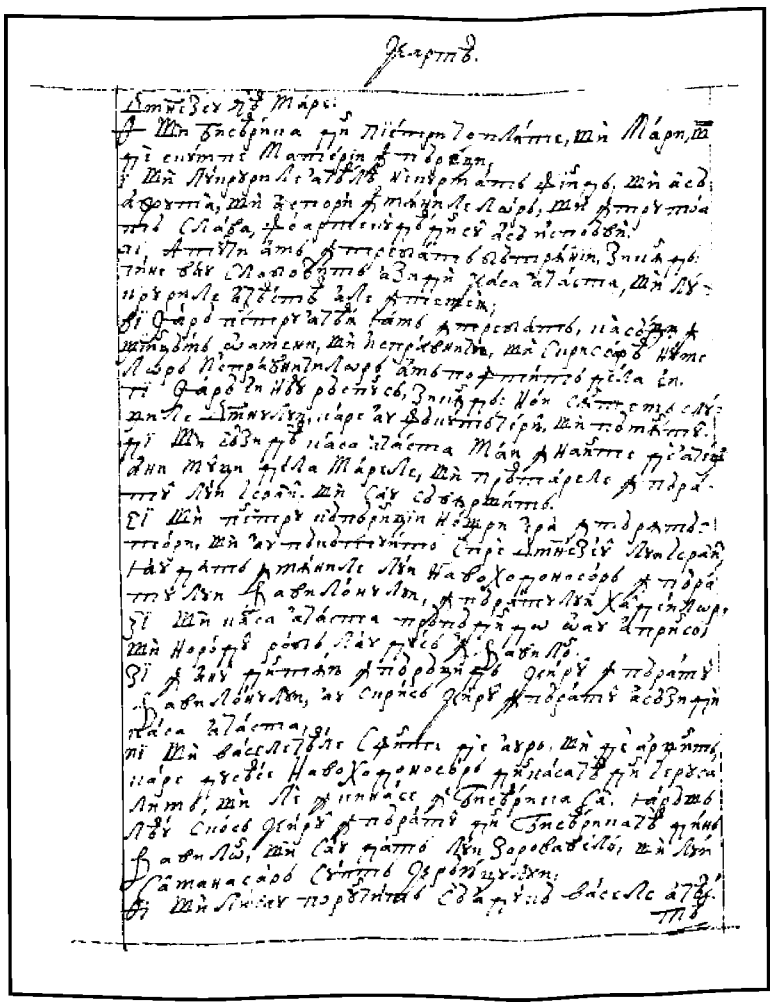

246v

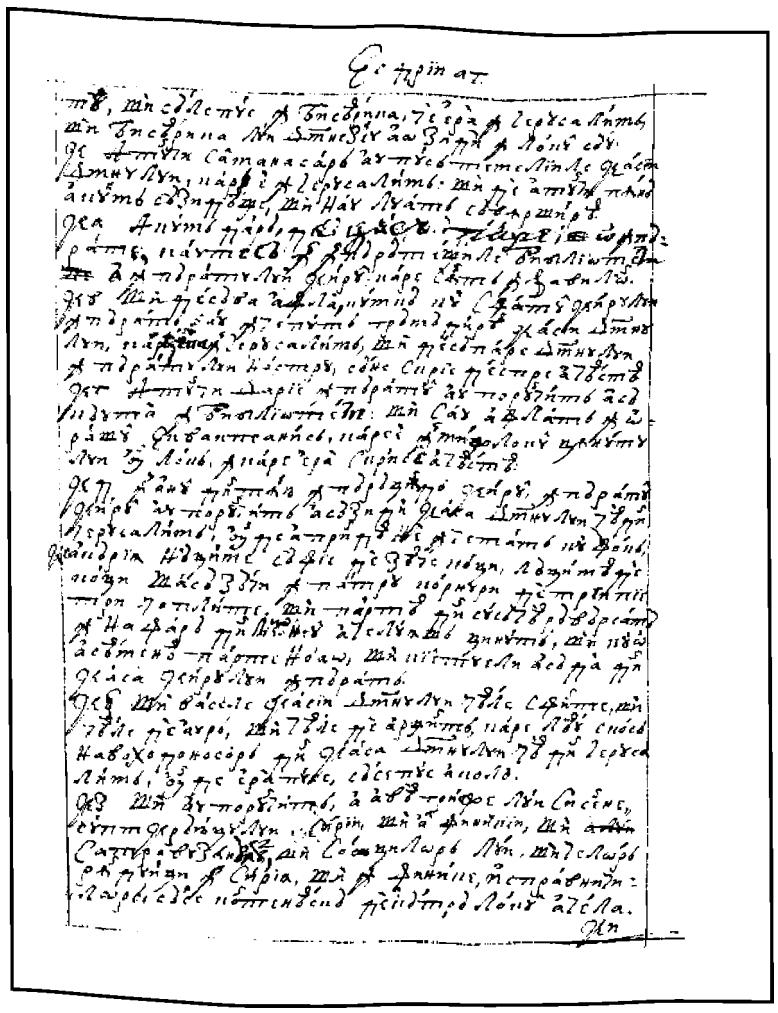

247r

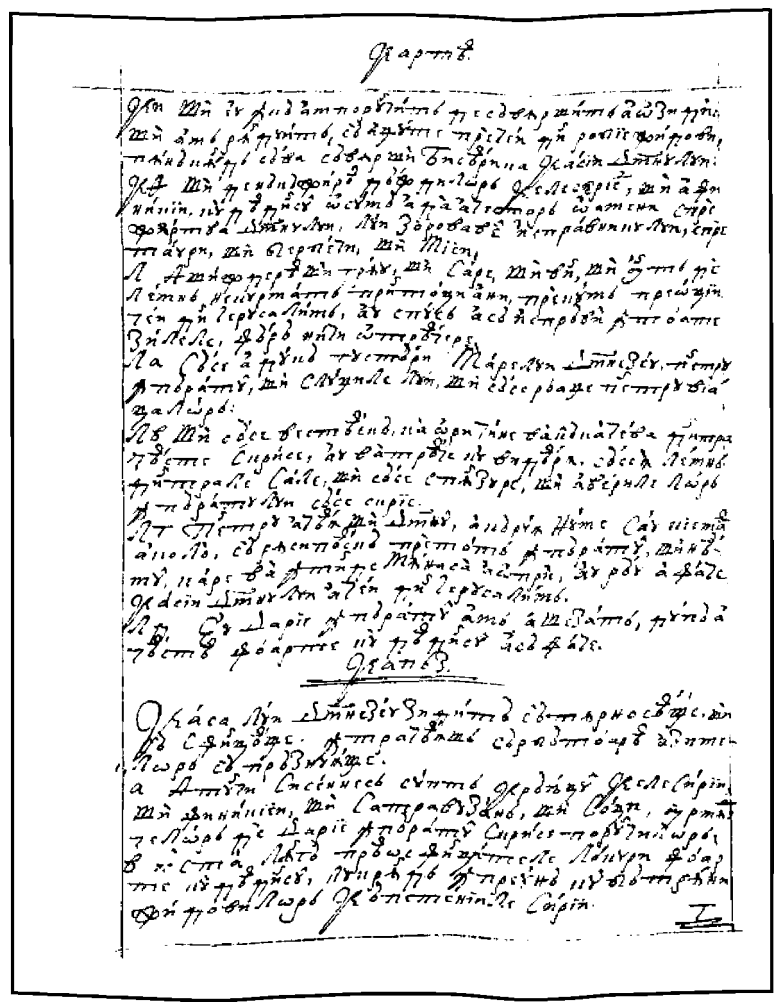

247v

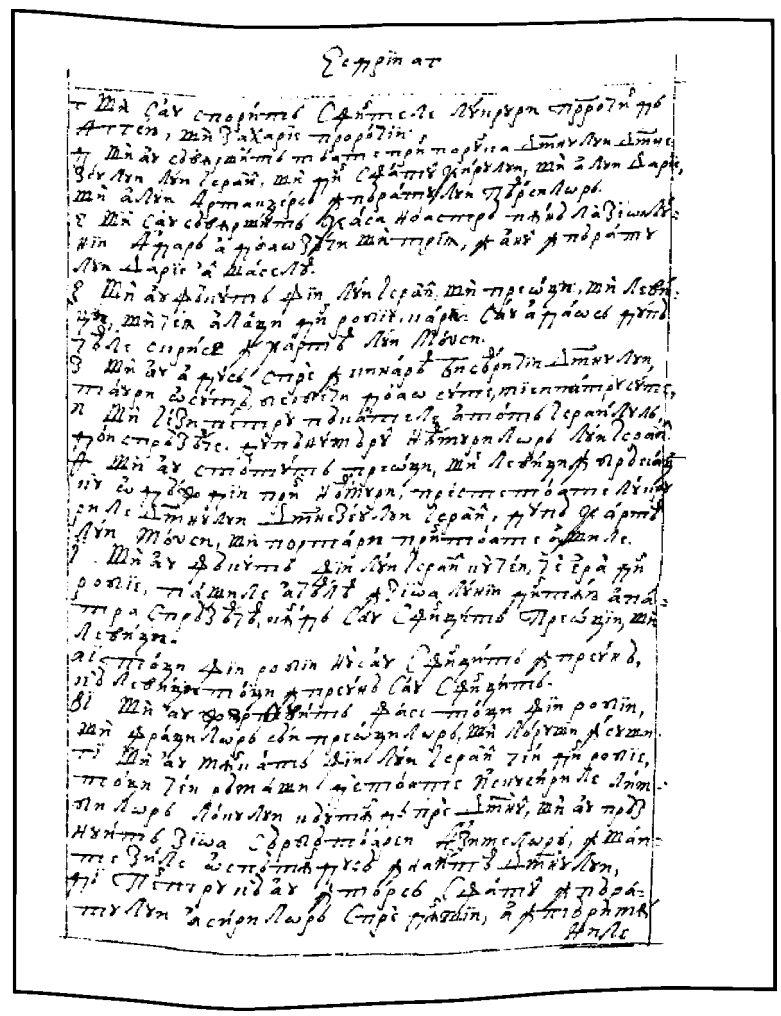

248r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A TREIA

248v

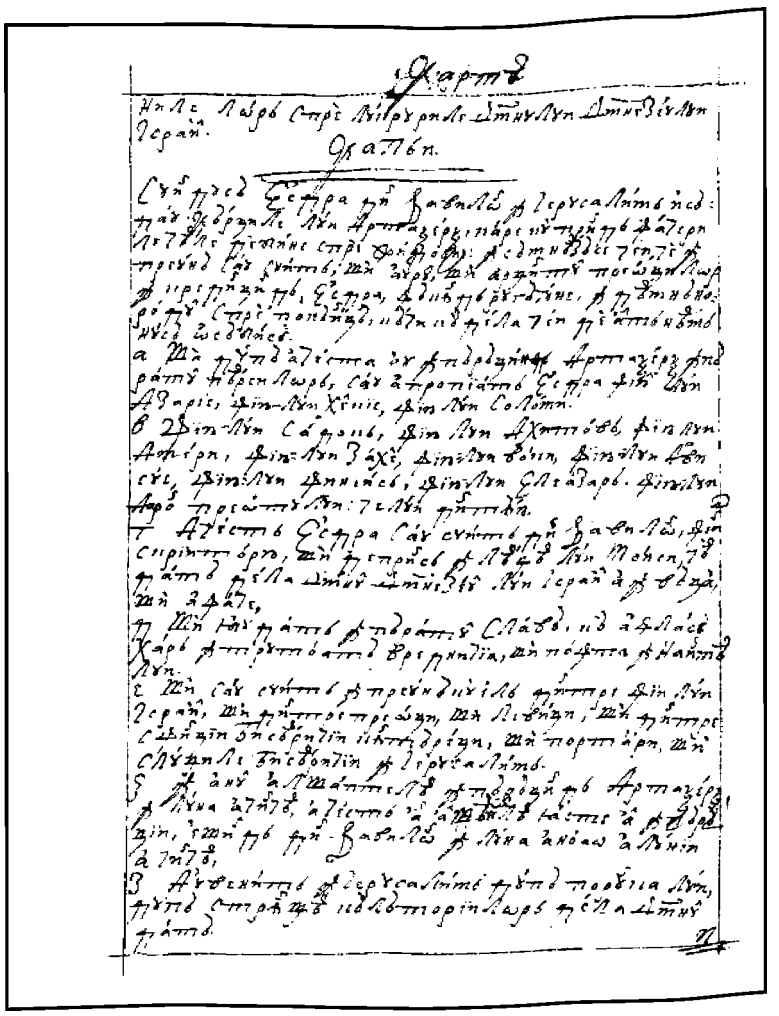

249r

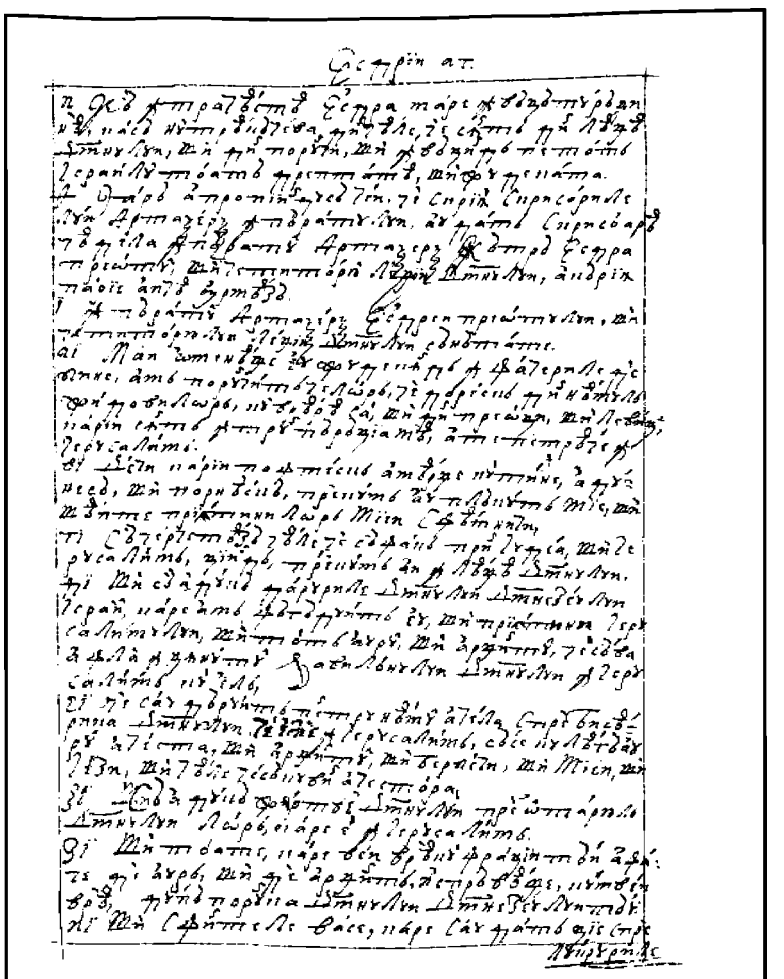

249v

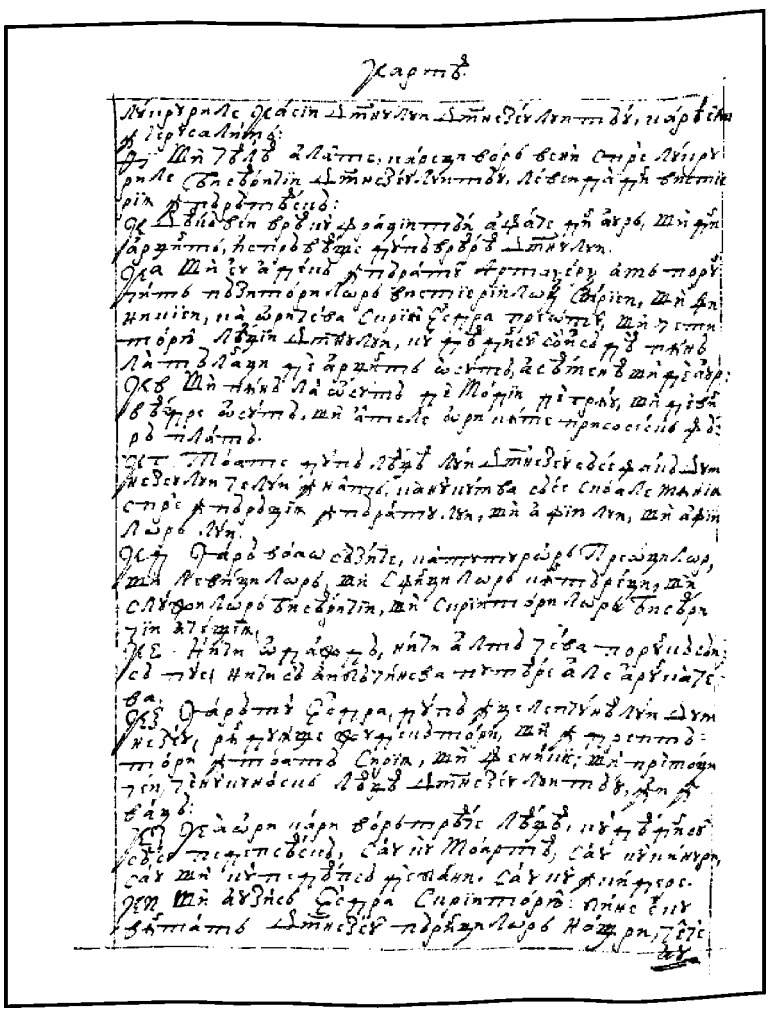

250r

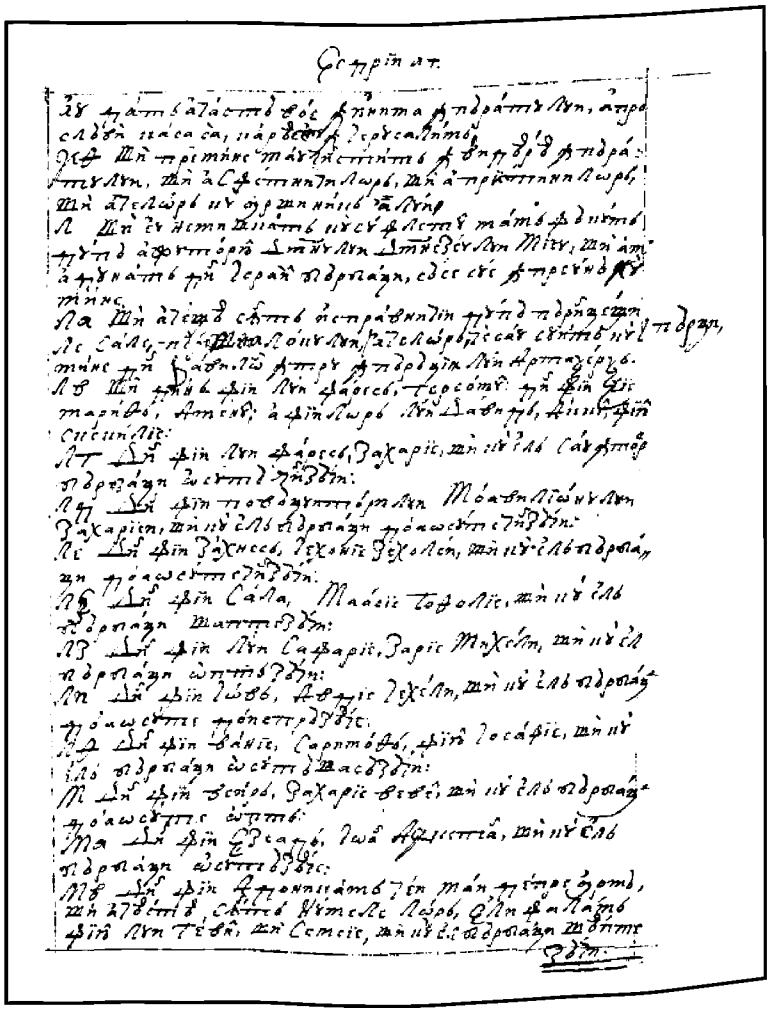

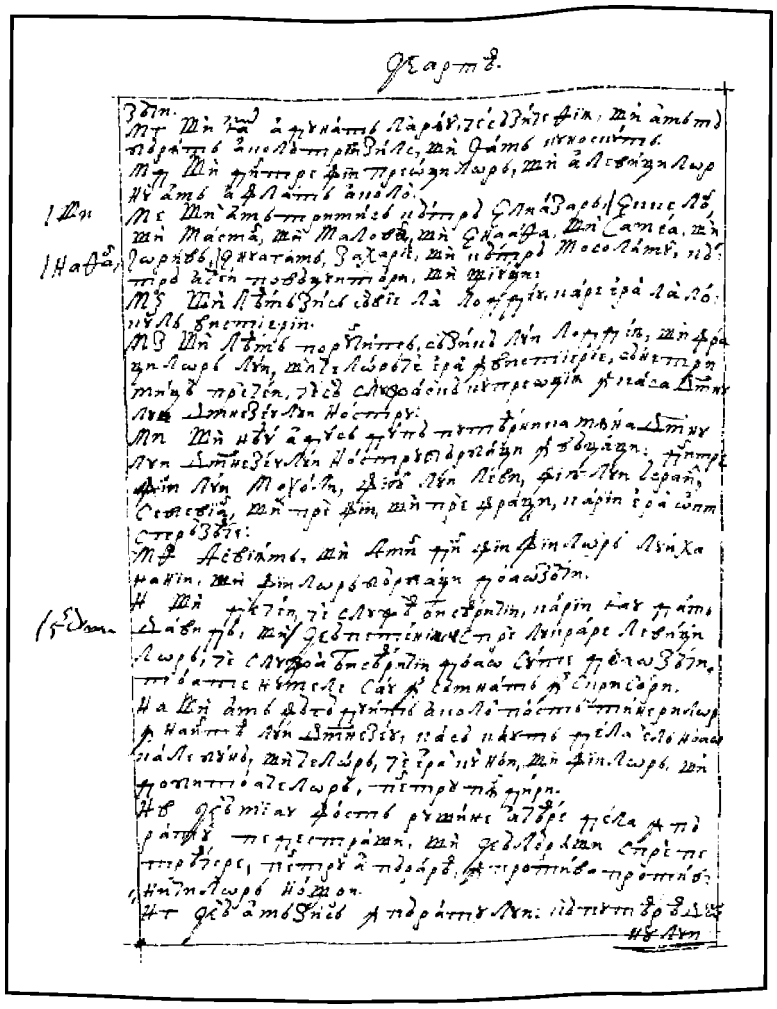

250v

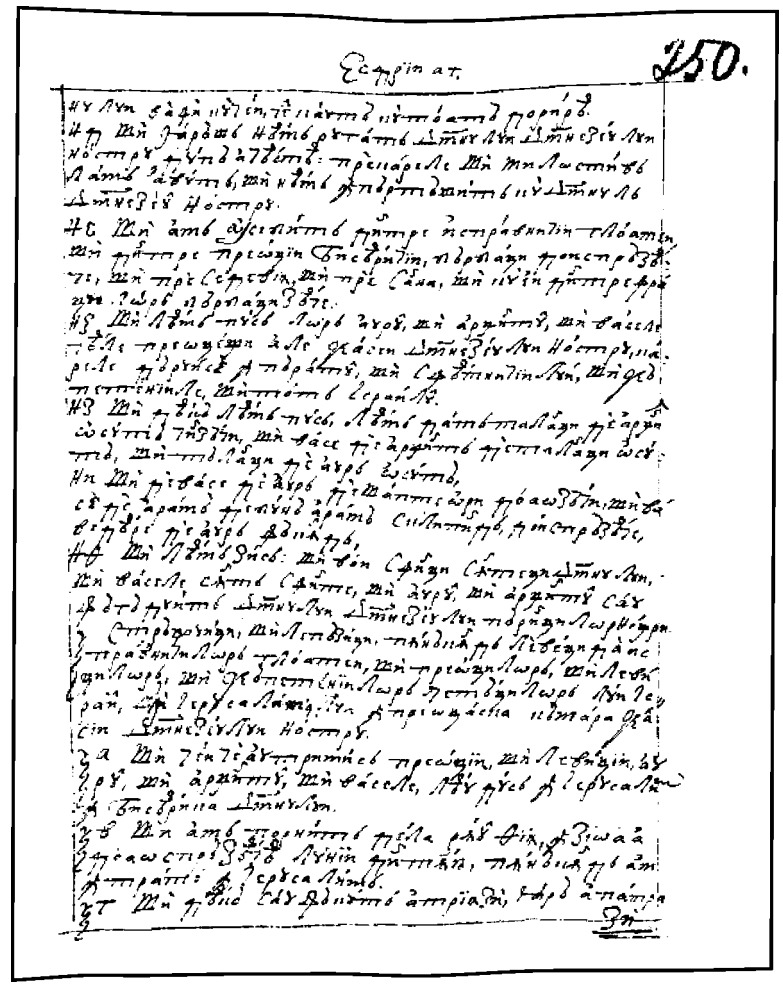

251r

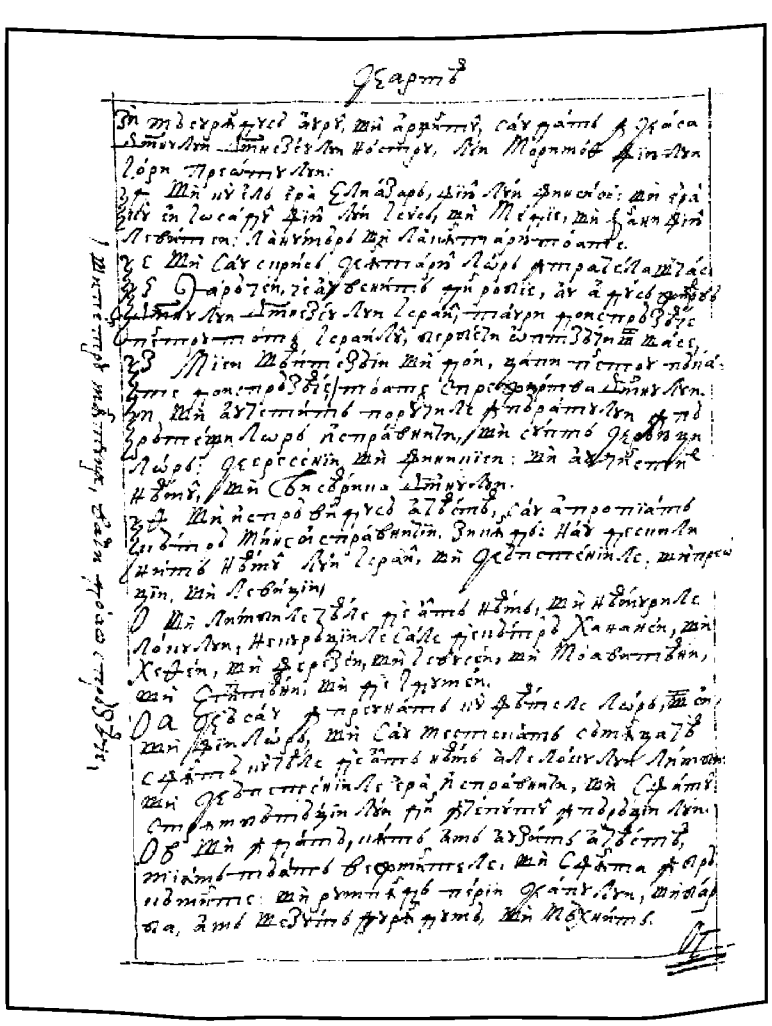

251v

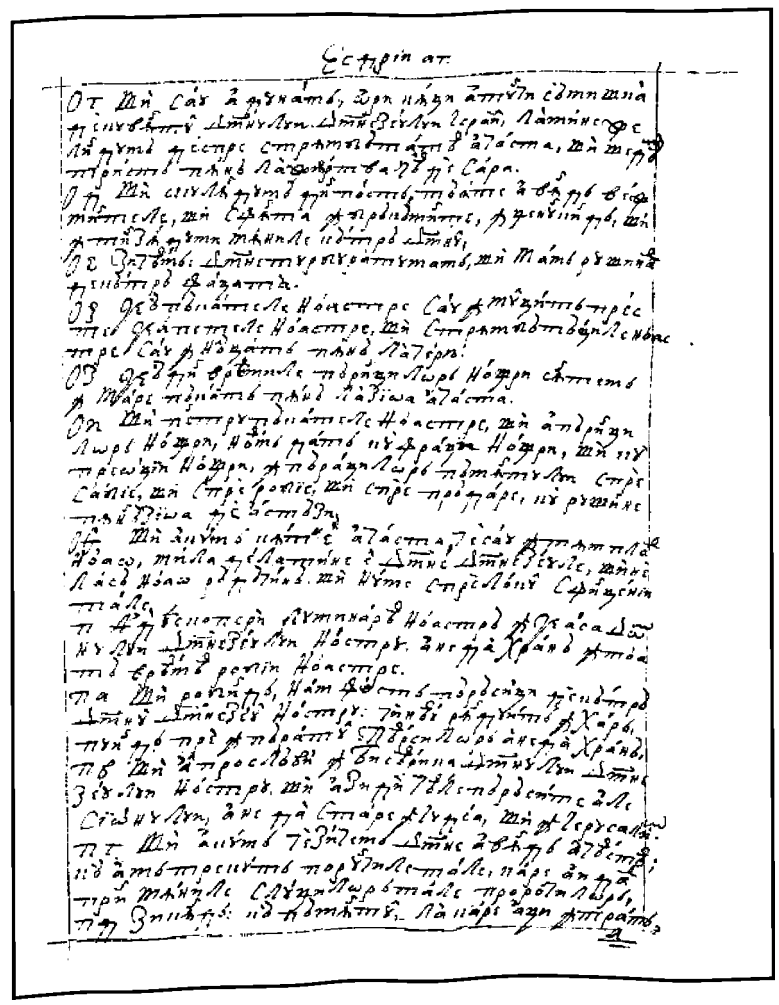

252r

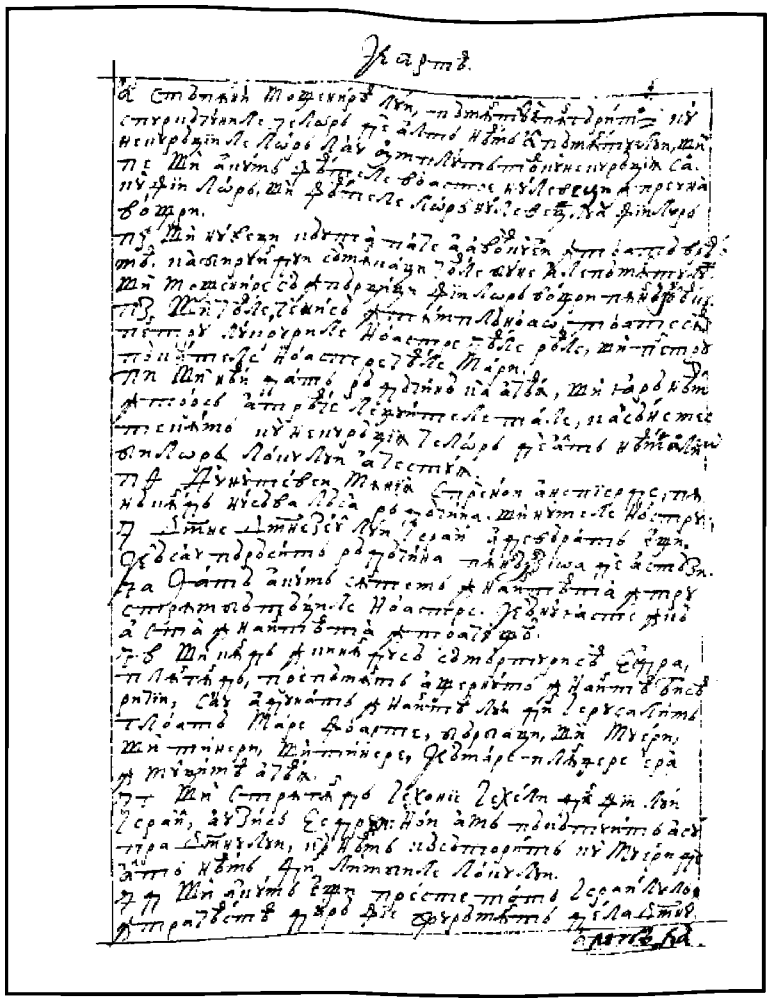

252v

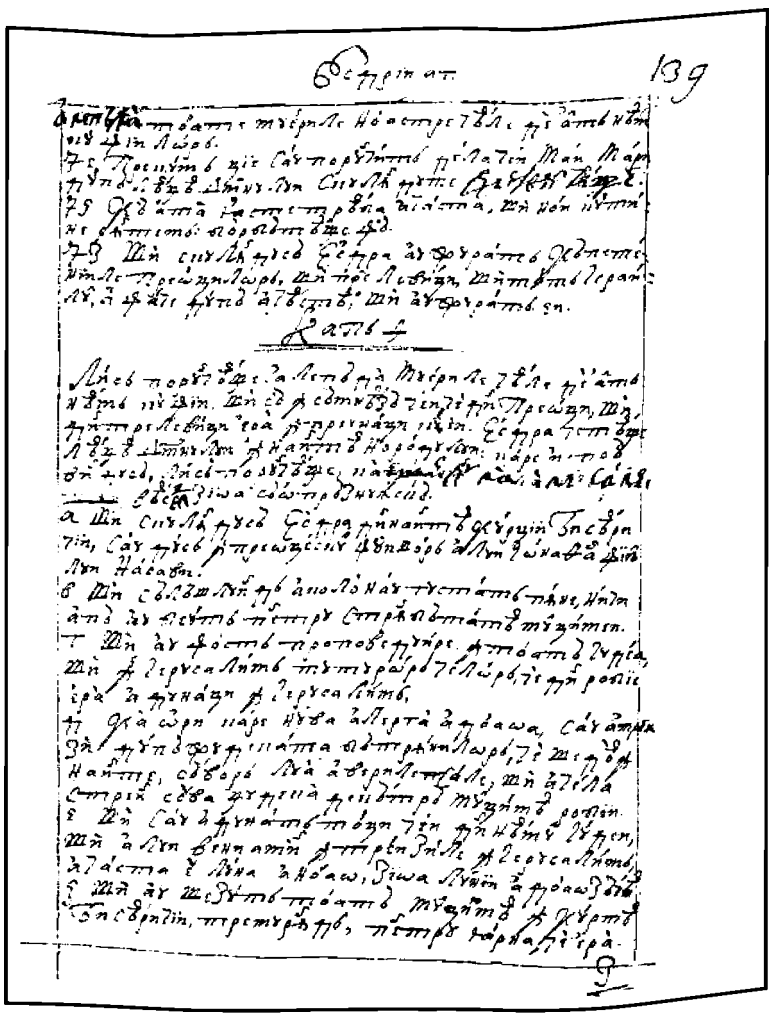

253r

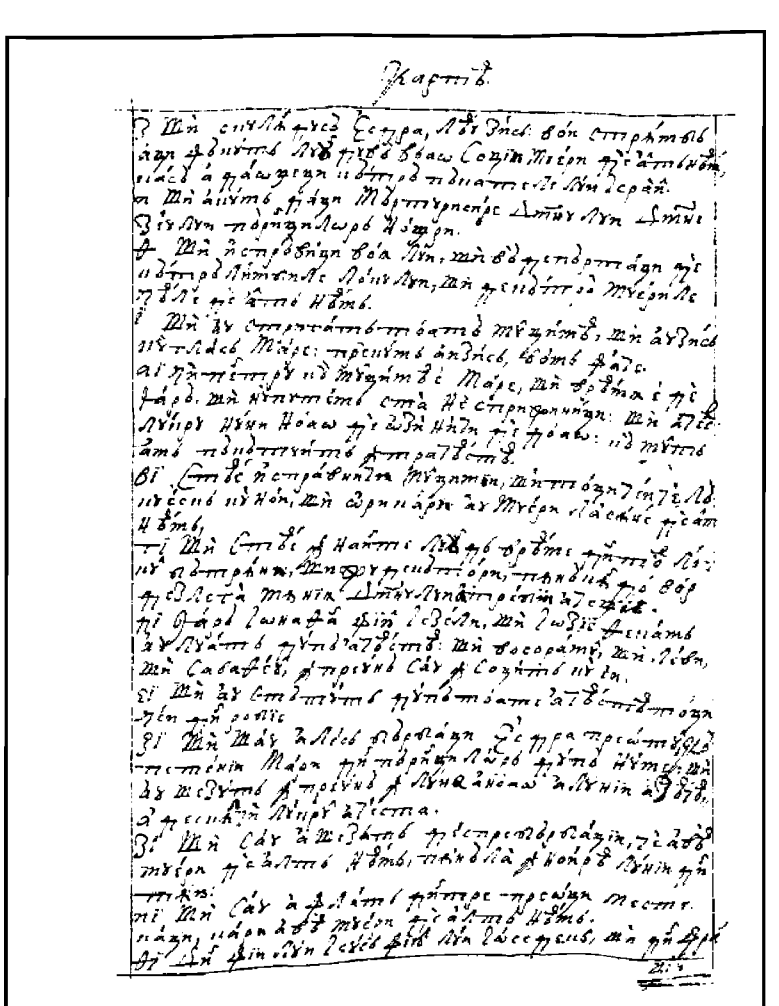

253v

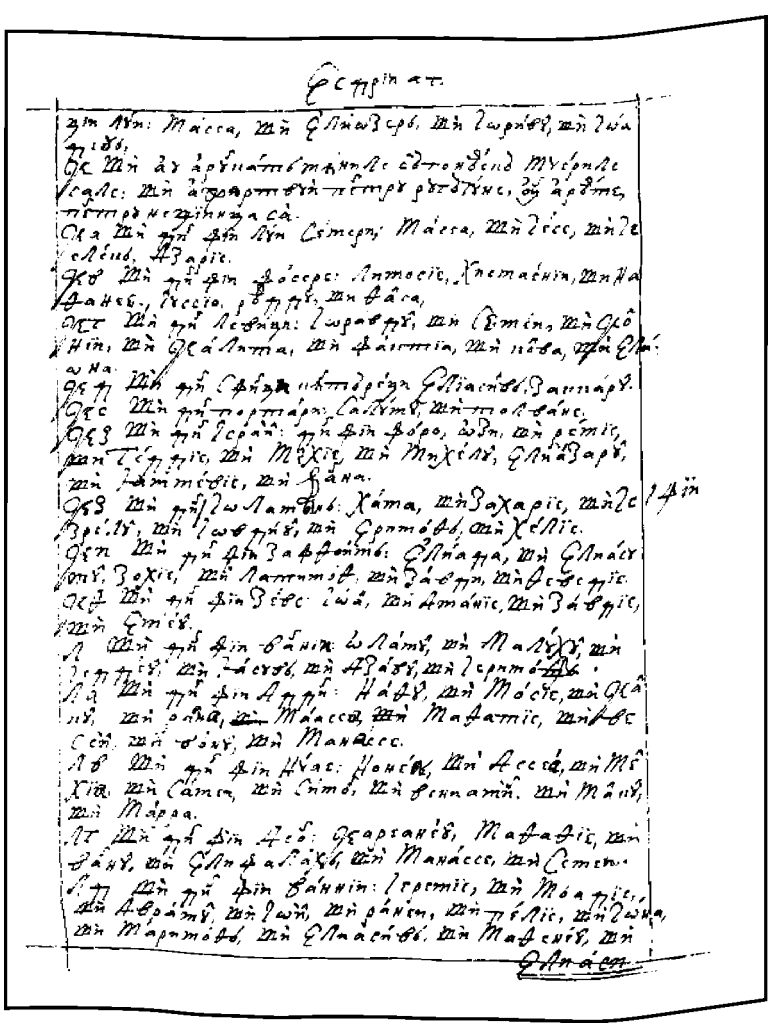

254r

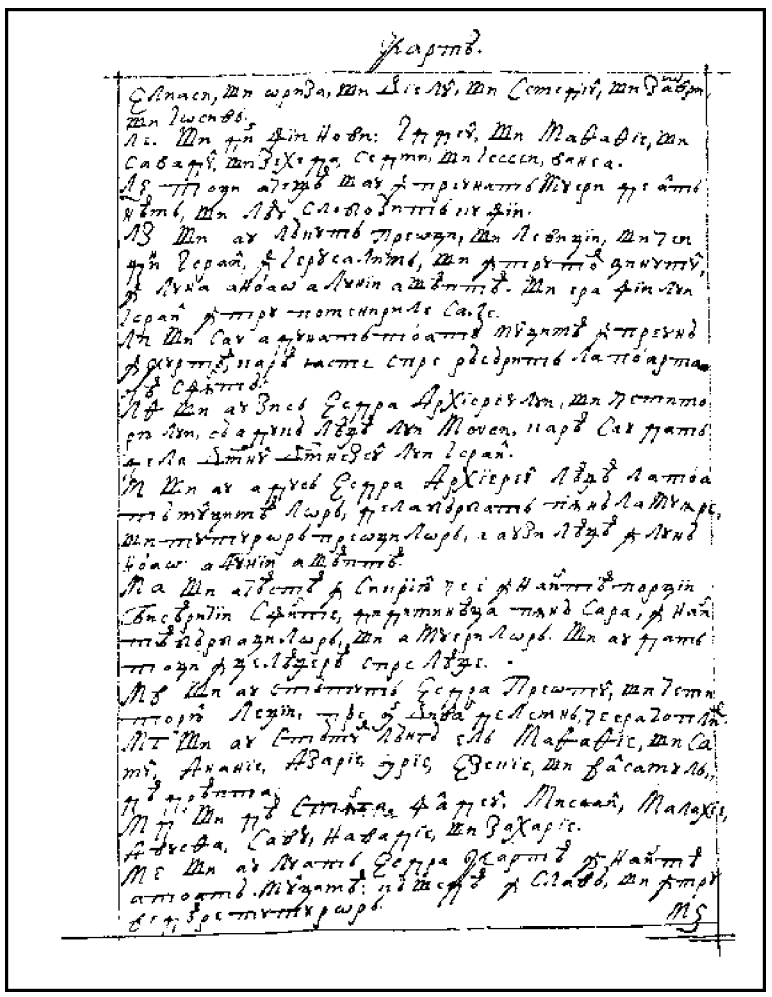

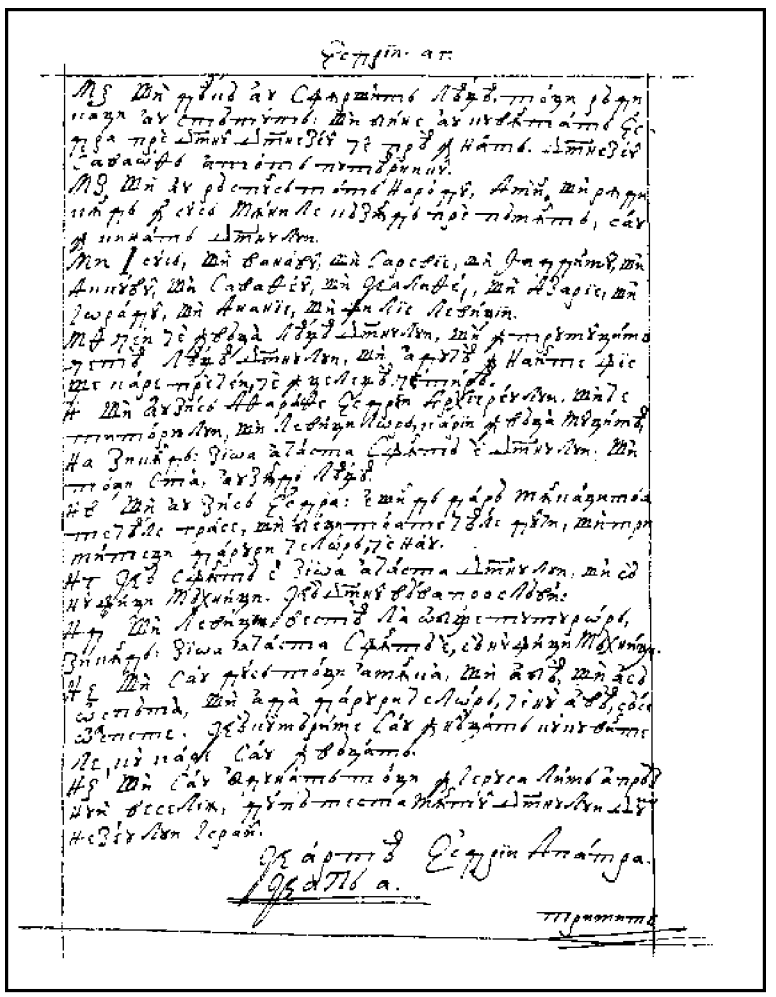

CARTEA ESDRII A PATRA

Cap 1|

255v *Trimite-să Esdra de la Domnul pentru multe faceri de bine pre nemulţămitorii jidovi a-i probozi.*

1. artea Esdrii proorocului a doao fiiului Sarei, fiiului Azarei, fiiului Helchie, fiiului Sadanie, fiiului Sadoc, Ahitov,
2. Fiiului Ahie, fiiului Fineis, fiiului Heli, fiiului Amerie, fiiului Asiel, fiiului Marimoth, fiiului Arna, fiiului Ozie, fiiului Vorith, fiiului Avisei, fiiului Fineis, fiiului Eleazar,
3. Fiiului Aaron din neamul Levii, care au fost rob în ţinutul medilor, întru împărăţiia lui Artaxerx, împăratului pearsilor.
4. „Şi au fost cuvântul Domnului către mine, zicând:
5. «Mergi şi vesteaşte norodului Mieu faptele lor şi fiilor lor strâmbătăţile care au făcut împrotiva Mea, să vestească nepoţilor
6. Că păcatele părinţilor lor în ei au crescut, că uitându-să de Mine, au jirtvuit dumnezeilor streini.
7. Au nu Eu i-am scos din pământul Eghiptului, din casa robiii? Iară ei M-au întărâtat şi sfaturile Meale le-au urgisit.
8. Iară tu scutură coama capului tău şi aruncă toate realele preste ei, pentru că n-au ascultat de leagea Mea, iară norodul e neînvăţat.
9. Până când îi voiu suferi, cărora atâtea faceri de bine le-am dăruit?
10. Mulţi împăraţi pentru ei am prăpădit; pre Faraon cu slugile sale şi toată oastea lui o am bătut.

256r 11. Toate limbile de către faţa lor le-am || pierdut, şi de la răsărit noroadele a doao ţări, a Tirului şi a Sidonului, am râsipit şi toţi protivnicii lor i-am omorât.
12. Iară tu grăiaşte către ei, zicând: 'Aceastea zice Domnul:
13. Eu, adecă pre voi prin mare v-am trecut şi uliţe voao întâiu întărite v-am pus înainte, povăţuitoriu v-am dat pre Moisi şi pre Aaron preot.
14. Lumină voao prin stâlp de foc v-am pus înainte şi mari minuni am făcut între voi, iară voi v-aţi uitat de Mine, zice Domnul'».
15. Aceastea zice Domnul Atotputearnicul: «Păturnichea voao spre sămn au fost, tabăra voao spre apărare v-am dat şi acolo aţi murmurat.
16. Şi v-aţi izbândit în numele Mieu din pierderea nepriiatinilor voştri, ci încă până acum aţi murmurat.
17. Unde sânt facerile de bine ce v-am dăruit? Au nu în pustie, când flămânzeaţi, aţi strâgat către Mine,
18. Zicând: 'La ce ne-ai adus în pustiia aceasta, a ne omorî? Mai bine era noao a sluji eghipteanilor decât a muri în pustiia aceasta!'
19. Eu M-am milostivit spre suspinele voastre şi v-am dat mană spre hrană, pâine îngerească aţi mâncat.
20. Au nu, când însătaţi piatra am tăiat şi au curs ape spre săturare? Pentru zăduhuri, cu frunză de copaciu v-am acoperit.
21. Împărţitu-v-am pământurile ceale grase, hananeii şi ferezeii şi filisteii de către faţa voastră i-am lepădat. Ce încă vă voiu face?» zice Domnul. |

256v 22. Aceastea zice Domnul Atotputearnicul: «În pustie fiind, în râul amorreului, sătioşi şi blăstămând numele Mieu,
23. Nu foc pentru blăstămuri v-am dat, ci aruncând un lemn în apă, dulce am făcut râul.
24. Ce-ţi voiu face, Iacov? N-ai vrut a asculta, Iudo. Treace-voiu la alte limbi şi voiu da lor numele Mieu, să păzască legiuitele Meale.
25. Pentru că M-aţi părăsit şi Eu vă voiu părăsi. Cerând voi de la Mine milă, nu vă voiu milui.
26. Când Mă veţi chema, Eu nu vă voiu asculta; că aţi întinat mânile voastre cu sânge şi picioarele voastre neleaneşe sânt a face ucideri.
27. Nu ca când M-aţi fi părăsit pre Mine, ci pre voi», zice Domnul.
28. Aceastea zice Domnul Atotputearnicul: «Au Eu nu v-am rugat, ca tatăl pre fii şi ca maica pre fiice şi ca doica pre mititeii săi,
29. Să-Mi fiţi spre norod, şi Eu voao spre Dumnezeu şi voi Mie spre fii, şi Eu voao spre tată?
30. Aşa v-am strâns, ca găina puii săi supt arepile sale; iară acum, ce voiu face voao? Lepăda-vă-voiu de la faţa Mea.

31. Jârtvă când îm veţi aduce, întoarce-voiu faţa Mea de către voi, că zilele voastre ceale de sărbătoare şi înnoirile şi tăierile împrejur le-am lăpădat.
32. Eu am tremis slugile Meale, prorocii, la voi, carii luându-i, i-aţi omorât şi aţi măcelărit trupurile lor, a cărora sânge îl voiu căuta», zice Domnul.
33. Aceastea zice Domnul Atotputearnicul: «Casa voastră s-au pustiit; arunca-vă-voiu ca vântul pozdărâia.
34. Şi fiii rodire nu vor face, că porunca Mea o au părăsit şi ce e rău înaintea Mea au făcut. ||
35. Da-voiu casele voastre norodului ce vine, carii neauzându-Mă, cred. Cărora seamne 257r
nu le-am arătat, vor face ceale ce am poruncit.
36. Prorocii n-au văzut, şi-ş vor aduce aminte de strâmbătăţile lor.
37. Mărturisesc darul norodului ce vine, a căruia mititei săltează cu veselie, nevăzându-Mă cu ochii cei trupeşti, ci cu duhul crezând ceale ce am zis.
38. Şi acum, frate, priveaşte ce slavă, şi vezi norodul ce vine de la răsărit,
39. Cărora le voiu da povăţuirea lui Avraam, Isaac şi Iacov şi Osei şi Amos şi Mihei şi Ioil şi Avdei şi a Ionei
40. Şi a lui Naum şi Avacum şi Sofoniei şi Agghei, Zahariei şi a lui Malahie, carele şi îngerul Domnului s-au chemat».

Cap 2

Sinagoga supt chip de maică să cheamă de către răotăţile sale la viaţă mai dreaptă.

1. Aceastea zice Domnul: «Eu am scos norodul acesta din robie, cărora porunci le-am dat prin slugile Meale, prorocii, pre carii n-au vrut a-i auzi, ci zădarnice au făcut sfaturile Meale.
2. Maica ceaea ce i-au născut le zicea: 'Duceţi-vă, fiilor, că eu văduvă sânt şi părăsită.
3. Crescutu-v-am cu veselie şi v-am pierdut cu jale şi cu întristare, că aţi păcătuit înaintea Domnului, Dumnezeului nostru, şi ce e rău înaintea Lui aţi făcut.
4. Iară acum ce vă voiu face? Eu văduvă sânt şi părăsită; duceţi-vă, fiilor, şi careţi de la Domnul milă.
5. Iară eu pre Tine, Tată, martor Te chem pentru maica fiilor carii n-au vrut a ţânea testamântul mieu,
6. Să le dai ruşinare, şi maica lor spre răpire, ca să nu fie neamul lor'. |
7. Răsipească-să între limbi numele lor, şteargă-să de pre pământ, că au urgisit taina Mea. 257v
8. Amar ţie, Assur, cel ce ascunzi pre cei strâmbi lângă tine! Neam rău, adu-ţi aminte ce am făcut Sodomului şi Gomorului,
9. A cărora pământ zace hâlmuri de răşină şi în grămăzi de cenuşe. Aşa voiu da pre cei ce nu M-au auzit», zice Domnul Atotputearnicul.
10. Aceastea zice Domnul către Esdra: «Vesteaşte norodului Mieu că le voiu da împărăţia Ierusalimului, carea eram să o dau lui Israil.
11. Şi voiu lua Mie slava lor şi le voiu da corturile ceale veacinice, care le gătisem lor.
12. Lemnul vieţii le va fi spre mirosul ungerii şi nu să vor osteni, nici să vor obosi.
13. Duceţi-vă şi veţi lua; careţi-vă zile puţine, să se zăbovească. Acum s-au gătit voao împărăţiia; preveghiaţi!
14. Mărturiseaşte, ceriule şi pământule, că am zdrobit răul şi am zidit binele, că viu sânt Eu, zice Domnul.
15. Maică, îmbrăţăşază fiii tăi şi-i creaşte cu veselie; ca porumbiţa întăreaşte picioarele lor, că te-am ales, zice Domnul.
16. Şi voiu deştepta morţii din mormânturile sale şi din mormânturi îi voiu scoate, că am cunoscut numele Mieu în Israil.
17. Să nu te temi, maica fiilor, că te-am ales, zice Domnul.
18. Trimite-voiu ţie ajutoriu pre slugile Meale, Isaie şi Ieremie, spre a cărora sfat am sfinţit şi ţ-am gătit doisprăzeace pomi îngrecaţi cu multe fealiuri de roduri
19. Şi atâteaş izvoară curgând lapte şi miiare şi munţi nemăsuraţi şapte, având trandafir şi crin, întru carii de bucurie voiu umplea fiii tăi. ||
20. Văduva o îndreptează, săracului judecă, lipsitului dă, săracul apără, golul îmbracă. 258r
21. Pre cel frământ şi slab grijaşte, de şchiop să nu râzi, sprijineaşte ciungul, şi orbul spre vedearea luminii Meale cuprinde.

22. Bătrânul şi tânărul între pareţii tăi ţine-i.
23. Morţii, unde-i vei găsi, însămnând îi îngroapă şi-ţi voiu da şedearea dintâi întru înviiare.
24. Poposeaşte şi odihneaşte, norodul Mieu, că va veni odihna ta!
25. Doică bună, doiceşte fiii tăi, întăreaşte picioarele lor.
26. Slugile ce ţ-am dat, nime dintre dânşii nu va peri, că Eu îi voiu căuta din numărul tău.
27. Să nu te osteneşti căci, când va veni zioa stoarcerii şi a strâmturii, alţii vor plânge şi trişti vor fi; iară tu veaselă şi multă vei fi.
28. Răvni-vor limbile şi nimic vor putea asupra ta, zice Domnul.
29. Mânile Meale te vor acoperi, ca să nu vază fiii tăi gheena.
30. Veseleaşte-te, maică, cu fiii tăi, că Eu te voiu scoate, zice Domnul.
31. De fiii tăi ce dorm adu-ţi aminte, că Eu îi voiu scoate din coastele pământului şi milă cu ei voiu face, că milostiv sânt, zice Domnul Atotputearnicul.
32. Îmbrăţişază născuţii tăi, până când viu şi le voiu da milă; că prisosesc izvoarăle Meale şi darul Mieu nu va scădea».
33. Eu, Esdra, poruncă am luat de la Domnul în muntele Oriv, să mărg către Israil; la carii venind, m-au lepădat şi au scuipit porunca Domnului.
34. Pentru aceaea voao vă zic, limbi ceale ce auziţi şi înţeleageţi: «Aşteptaţi păstoriul
258v vostru, | odihnă veacinică vă va da, că aproape e Cel ce la sfârşitul veacului va veni.
35. Fiţi gata spre răsplătirea împărăţiii, că lumină veacinică va lumina voao prin veacul vremii.
36. Fugiţi de umbra veacului acestuia, luaţi veseliia slavii voastre. Eu mărturisăsc la arătare pre Mântuitoriul mieu.
37. Darul cel închinat priimiţi şi vă veseliţi, mulţămind Celui ce v-au chemat la cereştile împărăţii.
38. Sculaţi-vă şi staţi şi vedeţi numărul celor însămnaţi în uspăţul Domnului.
39. Cei ce au trecut din umbra veacului strălucit de la Domnul au luat îmbrăcăminte.
40. Priimeaşte, Sioane, numărul tău şi închide străluciţii tăi, carii au plinit leagea Domnului;
41. A fiilor tăi, care pofteai, plin e numărul; roagă porunca Domnului, să se sfinţească norodul tău, cel chemat din început».
42. Eu, Esdra, am văzut în muntele Sionului gloată mare, carea nu o am putut număra, şi toţi cu cântări lăuda pre Domnul.
43. Şi în mijlocul lor era un tânăr cu stat înalt, mai rădicat preste toţi aceia, şi capetelor fieştecăruia le punea cununi şi mai vârtos să înălţa; iară eu mă ţineam de minune.
44. Atunci am întrebat îngerul şi am zis: «Cine sânt aceştia, Doamne?»
45. Care răspunzind, mi-au zis: «Aceştia sânt carii îmbrăcămintea cea muritoare o au desbrăcat şi cea nemuritoare au luat şi au mărturisit numele lui Dumnezeu; acum să încununează şi priimesc stâlpările».
46. Şi am zis îngerului: «Acel tinăr cine iaste, carele pune cununile şi stâlpările în mâni le dă?» ||
259r 47. Şi răspunzând mi-au zis: «Acesta e Fiiul lui Dumnezeu, pre Carele în viaţă L-au mărturisit». Iară eu a-i mări am început, carii tare au stătut pentru numele Domnului.
48. Atunci mi-au zis îngerul: «Mergi, vesteaşte norodului mieu, ce fealiu şi câte minuni a Domnului Dumnezeu ai văzut».

Cap 3

În toate rămăşiţele lui Adam, şi mai vârtos în necredincioasele limbi, prisoseaşte răotatea.

1. În anul căderii cetăţii al treizăcilea eram în Vavilon şi m-am turburat, în culcuşul mieu zăcând şi gândurile meale să suia preste inima mea.
2. Căci că am văzut părăsirea Sionului şi prisosirea celor ce lăcuia în Vavilon.
3. Şi s-au vânturat duhul mieu foarte şi am început a grăi către Cel Preaînalt cuvinte grijnice.
4. Şi am zis: «O, Stăpâne Doamne, Tu ai zis din început, când ai zidit pământul, şi aceasta sângur, şi ai poruncit norodului,
5. Şi ai dat lui Adam trup muritoriu. Ci şi acela închipuirea mânilor Tale era, şi ai suflat preste el duhul vieţii şi s-au făcut viu înaintea Ta.
6. Şi l-ai băgat în raiul care-l sădise dreapta Ta mai nainte de a veni pământul.

7. Şi acestuia i-ai poruncit să iubească calea Ta şi o au trecut; şi îndată ai rânduit într-însul moarte şi în neamurile lui; şi s-au născut limbi şi neamuri şi noroade şi rudenii, cărora nu e număr.
8. Şi au umblat fieştecare neam în vrearea sa şi ceale de mirare făcea înaintea Ta | şi 259v
urgisea poruncile Tale.
9. Şi iarăşi în vreami ai adus potopul preste cei ce lăcuia în lume şi i-ai pierdut.
10. Şi s-au făcut în fieştecare dintr-înşii, precum lui Adam a muri, aşa celora potopul.
11. Şi ai lăsat unul dintr-aceia, pre Noe cu casa sa, şi dintr-însul drepţi toţi.
12. Şi au fost deacă au început a să înmulţi cei ce lăcuia pre pământ, şi au înmulţit fii şi noroade şi limbi multe. Şi au început iarăşi a face nelegiuire mai mult decât cei dintâi.
13. Şi au fost când făcea ei strâmbătate înaintea Ta, Ţ-ai ales un bărbat dintr-înşii, a căruia nume era Avraam.
14. Şi l-ai iubit şi ai arătat lui unuia vrearea Ta.
15. Şi i-ai aşezat testamânt veacinic, şi i-ai zis că niciodată vei părăsi sămânţa lui. Şi i-ai dat pre Isaac, şi lui Isaac i-ai dat pre Iacov şi Isav.
16. Şi ai usebit Ţie pre Iacov, iară pre Isav l-ai despărţit; şi s-au făcut Iacov spre mulţime mare.
17. Şi au fost când scoteai sămânţa lui din Eghipt, i-ai adus pre muntele Sinai.
18. Şi ai plecat ceriurile şi ai aşezat pământul şi ai cutremurat lumea şi a tremura ai făcut adâncurile şi ai turburat veacul.
19. Şi au trecut slava Ta prin patru porţi: a focului, a cutremurului, a duhului şi a gerului, ca să dai săminţiii lui Iacov leage şi neamului lui Israil, iubire. | |
20. Şi n-ai luat de la ei inima cea rea, ca să facă leagea Ta într-înşii roadă. 260r
21. Că inimă îndărăvnică purtând, întâiu Adam au trecut şi s-au învins, ci şi toţi cei ce dintr-însul s-au născut.
22. Şi au fost rămâitoare sămânţa, şi leagea cu inima norodului, cu răotatea rădăcinii; şi s-au depărtat ce e bun şi au rămas răul.
23. Şi au trecut vremi şi s-au săvârşit ani; şi ai deşteptat Ţie slugă cu nume David.
24. Şi i-ai zis să zidească cetatea numelui Tău şi să-ţi aducă într-însa tămâieri şi jârtve.
25. Şi au fost aceasta ani mulţi; şi au părăsit cei ce lăcuia în cetate,
26. Întru toate făcând precum au făcut Adam şi toate neamurile lui, că şi ei să slujea de inimă rea.
27. Şi ai dat cetatea Ta în mânile nepriiatinilor lor.
28. Au doară mai bune fac cei ce lăcuiesc în Vavilon? Şi pentru aceasta va stăpâni Sionul?
29. Fost-au când venisem aici şi văzusem nelegiuirile, a cărora nu e număr, şi, greşind mulţi, au văzut sufletul mieu într-acest an al treizeacilea; şi s-au petrecut inima mea.
30. Că am văzut cumu-i suferi pre ei păcătuind şi ai iertat celor ce necredincios să purta şi ai pierdut norodul Tău şi ai ţânut nepriiatinii Tăi şi n-ai arătat.
31. Nimic mi-am adus aminte cum tre|buie a să părăsi calea aceasta, au doară mai bune 260v
au făcut Vavilonul decât Sionul?
32. Au alt neam Te-au cunoscut fără Israil? Au ce neam au crezut aşezământurilor Tale, ca Iacov?
33. A cărora plata nu s-au arătat, nici osteneala au rodit; că trecând am trecut prin limbi şi le-am văzut prisosind şi neaducându-şi aminte de poruncile Tale.
34. Acum, dară, măsură în cumpănă nelegiuirile noastre şi a celor ce lăcuiesc în lume; şi nu să va afla numele Tău fără în Israil.
35. Au când n-au păcătuit înaintea Ta cei ce lăcuiesc pre pământ? Au ce neam au ţinut aşea poruncile Tale?
36. Aceştia, adecă prin nume îi vei afla a fi păzit poruncile Tale, iară limbile nu le vei afla».

Cap 4

Să înfrânge a îndrăzneţului cercetătoriu cercarea, multe asămănări aducându-să.

1. Şi au răspuns cătră mine îngerul ce au fost trimis cătră mine, căruia numele Uriil,
2. Şi mi-au zis: «Ieşind cu gândurile au ieşit inima ta în lumea aceasta şi gândeşti a cuprinde calea Celui Preaînalt».
3. Şi am zis: «Aşa, domnul mieu». Şi mi-au răspuns şi au zis: «Trei căli a arăta ţie sânt trimis şi trei asămănări a pune înaintea ta,

4. Dintre carele, de-m vei spune mie una dintr-acealea, şi eu ţie voiu arăta calea carea doreşti a vedea şi te voiu învăţa de unde e inima cea rea».

5. Şi am zis: «Grăiaşte, domnul mieu!» Şi au zis cătră mine: «Mergi, căntăreaşte-m
261r greota| |tea focului, au măsură mie suflarea vântului, au cheamă-mi înapoi zioa ce au trecut».

6. Şi am răspuns şi am zis: «Cine dintre născuţi poate face, să mă întrebi despre aceastea?»

7. Şi au zis cătră mine: «De aş fi întrebându-te, zicând: 'Câte lăcaşuri sânt în inima mării, au câte vine sânt în începutul adâncului, au câte vine sânt spre tărie, au care sânt ieşirile raiului?'

8. Doară mi-ai zice: 'Întru adânc nu m-am pogorât, nici încă la iad, nici în ceriu m-am suit cândva'.

9. Iară acum nu te-am întrebat fără de foc şi de vânt şi de zi prin care ai trecut şi de la carele nu te poţi despărţi; şi nu mi-ai răspuns despre eale».

10. Şi mi-au zis: «Tu, care sânt ale tale cu tine crescând din tinereaţe, nu le poţi cunoaşte.

11. Şi cum va putea cuprinde vasul tău calea Celui Preaînalt, şi acum din afară strâcându-se lumea a înţeleage dovedita strâcăciune în faţa mea?»

12. Şi am zis: «Mai bine era noao a nu fi decât vieţuind încă a trăi întru fărădelegi şi a pătimi şi a nu înţeleage pentru ce».

13. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Mergând am mers la pădurea leamnelor câmpului; şi au gândit gânduri

14. Şi au zis: 'Veniţi şi să meargem şi să facem la mare războiu, să se depearte dinnaintea noastră şi să ne facem alte păduri'.

15. Asemenea şi valurile mării au gândit gânduri şi au zis: 'Veniţi, suindu-ne să batem pădurile câmpului, ca şi acolo să ne rânduim noao înşine altă ţară'.

261v 16. Şi au fost gândirea pădurii deşartă, | că au venit focul şi o au mistuit.

17. Aseaminea şi gândirea valurilor mării, că au stătut năsipul şi o au oprit.

18. Că de ai fi judecătoriu acestora, pre care ai începe a-l îndrepta au pre care a-l osândi?»

19. Şi am răspuns şi am zis: «Adevărat, deşartă gândire au gândit; că pământul s-au dat pădurii, şi mării, loc a-şi purta valurile sale».

20. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Bine tu ai judecat şi căci nu ţ-ai judecat ţie însuţi.

21. Că precum pământul s-au dat pădurii şi marea valurilor sale, aşa cei ce lăcuiesc pre pământ numai ceale de pre pământ pot înţeleage, şi cei de preste ceriu, ceale de preste nălţimea ceriului».

22. Şi am răspuns şi am zis: «Rogu-te, Doamne, să mi să dea sâmţirea înţeleagerii.

23. Că n-am vrut a întreba de ceale mai de sus ale Tale, ci din ceale ce trec printre noi în toate zilele. Pentru ce Israil s-au dat spre ocară limbilor? Pre care ai iubit, norodul s-au dat neamurilor celor necredincioase şi leagea părinţilor noştrii spre perire s-au adus şi nicăiri sânt scrise rânduieli.

24. Şi am trecut din lume ca lăcustele şi viaţa noastră e ameţire şi spaimă şi nici sântem vreadnici a dobândi milă.

25. Iară ce va face numelui Său, ce s-au chemat preste noi?» Şi de aceastea am întrebat:

26. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «De vei ispiti mai mult, adeasăori te vei mira; că grăbeaşte veacul a treace

27. Şi nu cuprinde a purta ceale ce în vreamile viitoare sânt puse dreptţilor. Că plin de nedreptate e veacul acesta şi de slăbiciuni. | |

262r 28. Iară despre ceale ce întrebi, voiu zice că s-au sămănat răul şi încă n-au venit strâcarea lui.

29. Deci, de nu să va întoarce ce s-au sămănat şi să va depărta locul unde s-au sămănat răul, nu va veni unde s-au sămănat binele,

30. Pentru că grăunţul săminţii reale s-au sămănat în inima lui Adam din început. Şi câtă necredinţă au rodit până acum şi rodeaşte până va veni area?

31. Iară socoteaşte la tine; grăunţul realei săminţă câtă roadă de necredinţă au rodit?

32. Deacă să vor tăia spicele, cărora nu e număr, cât de mare ariia vor începe a face?»

33. Şi am răspuns şi am zis: «În ce chip şi când aceştea? Pentru ce puţâni şi răi anii noştri?»

34. Şi au răspuns cătră mine şi mi-au zis: «Nu grăbi tu preste Cel Preaînalt. Că tu grăbeşti în zădar a fi preste El, că ieşirea gândurilor tale e multă.

35. Au despre aceasta au întrebat sufletele dreptţilor în cămările sale, zicând: 'Până când nădăjduiesc aşa? Şi când va veni rodul arei simbriii noastre?'

36. Şi au răspuns la acealea Ieremiil Arhanghelul şi au zis: 'Când să va plini numărul săminţelor în voi, că în cumpănă au cântărit veacul.
37. Şi cu măsura au măsurat vreamile şi cu numărul au numărat vreamile şi nu le-au clătit, nici le-au deşteptat, până când să va plini mai nainte zisa măsură'».
38. Şi am răspuns şi am zis: «O, stăpânitoriule doamne, ci şi noi toţi sântem plini de necredinţă
39. Şi ca nu doară pentru noi să nu să umple | area dreptilor, pentru păcatele celor ce 262v
lăcuiesc pre pământ».
40. Şi au răspuns către mine şi au zis: «Mergi şi întreabă pre cea povarnică de au plinit cândva lunile sale, putea-va încă zgăul ei ţinea naşterea întru sâneşi?»
41. Şi am zis: «Nu poate, Doamne». Şi au zis către mine: «În iad cămările sufletelor s-au asămănat cu zgăul,
42. Că ceaea ce naşte să sârguiaşte a scăpa de datoriia naşterii; aşa şi acesta să sârguiaşte a răsplăti ceale încredinţate.
43. Din început să va arăta ţie despre ceale ce pofteşti a vedea».
44. Şi am răspuns şi am zis: «De am aflat har înaintea ochilor tăi şi de e cu putinţă şi de sânt vreadnic,
45. Arată-mi de are a veni mai mult decât au trecut, au mai multe au trecut decât ce va fi.
46. Ce au trecut, ştiu, iară ce va fi, nu ştiu».
47. Şi au zis către mine: «Stăi spre partea dreaptă şi-ţi voiu arăta tâlcuirea asămănării».
48. Şi am stătut şi am văzut. Şi iată un cuptoriu arzând au trecut înaintea mea; şi au fost când trecea văpaia, am văzut. Şi, iată, au biruit fumul.
49. După aceastea au trecut înaintea mea un nor plin de apă şi au slobozit ploaie cu pornire multă. Şi, deacă au trecut pornirea lui, au biruit într-însa picăturile».
50. Şi au zis către mine: «Gândeaşte ţie. Precum creaşte ploaia mai mult decât picăturile şi focul decât fumul, aşa au prisosit carea au trecut măsura; iară au biruit picăturile şi fumul». ||
51. Şi m-am rugat şi am zis; «Gândeşti că voiu trăi până în zilele acealea? Sau ce va fi 263r
în zilele acealea?»
52. Şi au răspuns către mine şi au zis: «De seamnele de care mă întrebi, din parte îţi pociu spune. Iară despre viaţa ta nu sânt trimis a-ţi spune, ci nu ştiu.

Cap 5

Multe feliuri de seamne despre lucrurile viitoare Esdrei prin înger să arată pentru nădeajde şi socoteala celor robiţi.

1. Iară de seamne, iată, zile vor veni, întru carele să vor apuca cei ce lăcuiesc pre pământ cu dăjduire multă. Şi să va ascunde calea adevărului şi stearpă va fi de credinţă ţara.
2. Şi să va înmulţi nedreptatea preste aceasta carea tu însuţi vezi şi preste ceaea ce ai auzit cândva.
3. Şi va fi puind urma, precum vezi acum a împărăţi ţara, şi o vor vedea pustie.
4. Iară de-ţi va da Cel Preaînalt a trăi, vei vedea, după a triia trâmbiţă, şi va străluci degrabă soarele noaptea, şi luna de trei ori zioa.
5. Şi din lemn sânge va picături, şi piatra va da glasul său, şi noroadele să vor cutremura.
6. Şi va împărăţi cel ce nu-l nădăjduiesc cei ce lăcuiesc pre pământ, şi ceale zburătoare mutare vor face.
7. Şi Marea Sodomului peşti va arunca şi va da glas noaptea, care nu-l cunoscusă mulţi; iară toţi vor auzi glasul ei.
8. Şi răsunare va fi prin multe locuri şi foc adease să va arunca şi fiară sălbatece să vor muta şi muierile ceale de lună | vor naşte arătări. 263v
9. Şi în apele ceale dulci sărate să vor afla, şi priiatinii toţi între sâneş vor oşti şi să va ascunde atunci sâmţirea, şi înţeleagerea să va usebi în cămara sa.
10. Şi să va căuta de la mulţi şi nu să va afla. Şi să va înmulţi nedreptatea şi neînfrânarea pre pământ.
11. Şi va întreba o ţară pre vecina sa şi va zice: 'Au doară prin tine au trecut dreptatea ce face drept?' Şi aceasta va tăgădui.
12. Şi va fi în vreamea aceaea, şi vor nădăjdui oamenii şi nu vor dobândi. Şi să vor osteni, şi nu să vor îndrepta căile lor.

13. Aceastea seamne a-ţi spune mi s-au îngăduit şi, de te vei mai ruga şi vei plânge, ca şi acum, şi vei posti şapte zile, iarăşi vei auzi mai mari decât aceastea».
14. Şi m-am deşteptat şi trupul mieu s-au îngrozit foarte, şi inima mea s-au ostenit să scază.
15. Şi m-au ţinut îngerul care au venit, care grăia cu mine şi m-au întărit şi m-au aşezat pre picioare.
16. Şi au fost în noaptea a doao şi au venit la mine Salathiil, povăţuitoriul norodului, şi mi-au zis: «Unde erai şi pentru ce e tristă faţa ta?
17. Au nu ştii că ţie s-au încredinţat Israil în ţânutul mutării lor?
18. Scoală, dară, şi gustă pâine şi nu ne părăsi ca păstoriul turma sa în mânile lupilor celor răi!»
264r 19. Şi i-am zis: «Du-te de la mine şi nu te apropiia de mine». Şi au auzit cât am zis || şi s-au depărtat de la mine.
20. Şi eu am postit şapte zile urlând şi plângând, precum mi-au poruncit Uriil îngerul.
21. Şi au fost după şapte zile şi iarăş gândurile inimii meale mă supăra foarte.
22. Şi au luat sufletul mieu duhul înţeleagerii şi iară am început a grăi înaintea Celui Preaînalt cuvinte
23. Şi am zis: «Stăpâne Doamne, din toată pădurea pământului şi din toţi copacii lui ai ales o vie.
24. Şi din tot pământul copaciului Ţ-ai ales o groapă, şi din toate florile lumii Ţ-ai ales un crin.
25. Şi din toate adâncurile mării Ţ-ai plinit un râu, şi din toate zidurile cetăţii Ţ-ai sfinţit Ţie însuşi Sionul.
26. Şi din toate ceale zidite paseri Ţ-ai numit o porumbiţă, şi din toate zămislitele dobitoace Ţ-ai rânduit o oaie.
27. Şi din toate înmulţitele noroade Ţ-ai căştigat un norod, şi de la toţi aleasa leage o ai dăruit norodului acestuia pre care l-ai dorit.
28. Şi acum, Doamne, căci ai dat pre Unul celor mai mulţi şi ai gătit preste o rădăcină altele şi ai pierdut pre Unul Tău între mulţi,
29. Şi l-au călcat cei ce să împrotivea făgăduinţelor Tale şi cei ce nu credea aşezământurilor Tale,
30. Şi, de urând ai urât pre norodul Tău, cu mânile Tale trebuie să se cearte».
31. Şi au fost, dacă am grăit cuvintele, şi s-au trimis îngerul la mine, cel ce mainte venise la mine în noaptea trecută,
264v 32. Şi mi-au zis: «Auzi-mă şi te voiu învăţa | şi îm ia aminte şi voiu adaoge înaintea ta».
33. Şi am zis: «Grăiaşte, domnul mieu». Şi au zis cătră mine: «Tu foarte te-ai făcut spre ieşirea minţii pentru Israil; au mai mult ai iubit pre el decât Cel ce l-au făcut?»
34. Şi am zis cătră el: «Nu, doamne». Ci, durându-mă, am grăit: «Că mă storc rărunchii miei în tot ceasul cercând a apuca cărarea Celui Preaînalt şi a cerceta partea judecăţii Lui».
35. Şi au zis cătră mine: «Nu poţi». Şi am zis: «Pentru ce, doamne? La ce mă năşteam, au pentru ce nu să făcea zgăul maicii meale mie mormânt, să nu văzu osteneala lui Iacov şi obosirea neamului lui Israel?»
36. Şi au zis cătră mine: «Numără-mi ceale ce încă nu venise şi îm strânge picăturile ceale râsipite şi îm înverzeaşte florile ceale uscate
37. Şi-m deşchide cămările ceale închise şi-m pune înainte ceale închise într-însele suflări; arată-m chipul glasului. Şi acum îţ voiu arăta osteneala carea te rogi a o videa».
38. Şi am zis: «Stăpâne doamne, şi cine e care poate face aceastea, fără Cel ce n-are lăcaşul cu oamenii?
39. Iară eu, neînţelept. Şi cum voiu putea spune de ceale ce m-ai întrebat?»
40. Şi au zis cătră mine: «Cum nu poţi face una din ceale ce s-au zis, aşa nu vei putea afla judecata mea, au în sfârşit dragostea carea am făgăduit norodului».
41. Şi am zis: «Ci iată, doamne, tu aproape erai de cei ce sânt spre sfârşit. Şi ce vor face
265r cei ce au fost mai nainte de || mine, au noi, au cei după noi?»
42. Şi au zis cătră mine: «Cununei voiu asămăna judecata mea. Precum nu a celor mai de pre urmă, întârziiarea, aşa nici a celor dintâi, iuţimea».
43. Şi am mai răspuns şi am zis: «Nici puteai face pre cei făcuţi, şi carii sânt şi carii vor fi întru unul, ca mai degrabă să arăţi judecata Ta?»
44. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Nu va putea grăbi făptura preste Făcătoriul, nici a suferi veacul pre cei ce să vor zidi într-însul, întru unul».

45. Şi am zis: «Cum ai zis slugii Tale că înviind ai făcut vie zidirea cea de la Tine zidită întru una, şi suferea zidirea, putea-va şi acum a purta pre cei de acum întru unul?»
46. Şi au zis către mine: «Întreabă zgăul muierii; şi vei zice către el: 'Şi de naşti, căci prin vreame?' Rogu-o, dară, să deaie zeace întru unul».
47. Şi am zis: «Adevărat, nu va putea, ci după vreame».
48. Şi au zis către mine: «Şi Eu am dat zgău pământului celor ce sânt sămănaţi pre el spre vreame,
49. Că precum pruncul nu naşte ceale ce sânt ale bătrânilor, aşa Eu am rânduit pre cel de la Mine zidit veacul».
50. Şi am întrebat şi am zis: «Acum, deacă mi-ai dat cale, voiu grăi înaintea Ta. Că maica noastră de carea mi-ai zis încă tinără e. Acum de bătrâneaţe să apropie».
51. Şi au răspuns către mine şi au zis: «Întreabă pre ceaea ce naşte şi-ţ va spune. |
52. Că-i vei zice: 'Căci cei ce i-ai născut acum nu sânt aseamenea celor dinnaintea ta, 265v
ci mai mici de stat?'
53. Şi va spune ţie şi aceaea: 'Alţii sânt carii în tinereaţele vârtutei s-au născut, şi alţii, carii supt vreamea bătrâneaţelor, scăzând zgăul, s-au născut'.
54. Socoteaşte, dară, şi tu, că mai mici de stat sânteţi decât cei mai nainte de voi.
55. Şi cei după voi, mai mici decât voi, ca făpturile ce bătrânesc şi trec tăriia tinereaţelor». Şi am zis: «Acuma, Doamne, de am aflat har înaintea ochilor Tăi, arată slugii Tale prin cine cercetezi zidirea Ta».

Cap 6

Dumnezeu toate le şti mai nainte până a fi şi toate le-au zidit pentru om; şi sfârşitul tuturor socoteaşte.

1. Şi au zis către mine: «În începutul pământeştii lumi şi mai nainte de-a sta ieşirile veacului şi mai înainte de-a să afla întâmpinările vânturilor,
2. Şi mai înainte de-a suna glasurile tunetului şi mai înainte de-a sclipi străluicirile fulgerilor şi mai înainte de-a să întări temeliile raiului,
3. Şi mai înainte de-a să videa podoabele florilor şi mai înainte de-a să clăti puterile ceale clătite şi mai înainte de-a să strânge ceale nenumărate oastele îngerilor,
4. Şi mai înainte de-a să înălţa înălţările || văzduhului şi mai înainte de-a să numi 266r
măsurile tăriilor şi mai înainte de-a să înfierbânta hornurile în Sion,
5. Şi mai înainte de-a să cerceta anii de acum şi mai înainte de-a să înstreina meşteşugirile celor ce acum păcătuiesc şi a să însămna cei ce au agonisit credinţa,
6. Atunci am gândit; şi s-au făcut prin Mine sângur, şi nu prin altul şi sfârşitul prin Mine, şi nu prin altul».
7. Şi am răspuns şi am zis: «Carea va fi osebirea vremilor? Au când sfârşitul ceii dintâi, şi a ceii următoare înceaperea?»
8. Şi au zis către mine: «De la Avraam până la Isaac, când au născut de la el Iacov şi Isav, mâna lui Iacov ţânea din început călcâiul lui Isav.
9. Că sfârşitul veacului acestuia, Isav, şi înceaperea celui următoriu, Iacov.
10. Mâna omului între călcâiu şi între mână alta să nu cauţi, Esdra!»
11. Şi am răspuns şi am zis: «O, Stăpâne Doamne, de am aflat har înaintea ochilor Tăi,
12. Rogu-mă, dară, să arăţi slugii Tale sfârşitul seamnelor Tale, a cărora o parte ne-ai arătat în noaptea ce au trecut».
13. Şi au răspuns şi au zis către mine: «Scoală pre picioarele tale şi auzi glasul sunetului cel plin.
14. Şi va fi ca clătirea, nici să va clăti locul în care stai pre el.
15. Pentru aceaea, când grăiaşte, tu nu te spăimânta, că din sfârşit cuvântul şi temeiul pământului să înţeleage. |
16. Că de dânşii cuvântul tremură şi să clăteaşte, că ştii că sfârşitul lor trebuie să se mute». 266v
17. Şi au fost deacă am auzit, m-am sculat pă picioarele meale şi am auzit. Şi, iată, glas grăind, şi sunetul lor, ca sunet de ape multe.
18. Şi au zis: «Iată, zile vin, şi va fi când voiu înceape a Mă apropiia, să cerceteaz Eu pre cei ce lăcuiesc pre pământ.
19. Şi când voiu înceape a cerca de la cei ce nedrept au strâcat cu nedreptatea sa şi când să va plini smerirea Sionului,

20. Şi când să va însămna veacul care va începe a treace, aceastea seamne voiu face: cărţile să vor deşchide înaintea feaţii tăriii şi toţi vor vedea împreună,

21. Şi pruncii cei de un an vor grăi cu graiurile sale şi ceale povarnice fără vreame vor naşte prunci de trei şi de patru luni şi vor fi vii şi să vor deştepta.

22. Şi degrabă să vor arăta locurile ceale sămănate, nesămănate, şi cămările ceale pline degrabă să vor afla deşarte.

23. Şi trâmbiţa va cânta cu sunet, carea toţi auzându-o, îndată să vor spăimânta.

24. Şi va fi în vreamea aceaea, vor bate priiatinii pre priiatini ca pre nepriiatini şi să va spăimânta pământul cu aceastea. Şi vinele izvoarelor vor sta şi nu vor curge în trei ceasuri.

25. Şi va fi tot cel ce va fi rămas din toate aceastea care ţ-am zis mai înainte, acela să va mântui şi va vedea mântuirea Mea şi sfârşitul veacului vostru. ||

267r 26. Şi vor vedea oamenii cei priimiţi, carii n-au gustat moartea din naşterea sa, şi să va schimba inima lăcuitorilor şi să va întoarce spre altă sâmţire,

27. Că să va ştearge răul şi să va stânge vicleşugul.

28. Şi va înfluri credinţa şi să va învinge strâcarea şi să va arăta adevărul care au fost fără rod atătea zile».

29. Şi au fost când îm grăia şi, iată, încet mă uitam spre Cel ce-i stam nainte.

30. Şi au zis cătră mine aceastea: «Vino să-ţi arăt vreamea nopţii viitoare.

31. Deci, de te vei ruga iarăş, şi iarăşi vei posti şapte zile, iarăşi îţ voiu vesti mai mari decât aceastea, prin zioa carea am auzit.

32. Că s-au auzit glasul tău la Cel Preaînalt, că au văzut Cel Tare îndreptarea ta şi au căştigat ruşinarea carea ai avut din tinereaţe.

33. Şi pentru aceasta m-au trimis a-ţi arăta toate aceastea şi a-ţi zice: 'Cutează şi să nu te temi.

34. Şi să nu sârguieşti cu vremile ceale dintâiu a gândi ceale deşarte şi să nu pripeşti de la vreamile ceale mai de pre urmă'».

35. Şi au fost după aceastea şi iarăşi am plâns; şi aseamenea am postit şapte zile, să plinesc trei săptămâni ce mi s-au zis.

36. Şi au fost în noaptea a opta şi inima mea să turbura iarăşi întru mine şi am început a grăi înaintea Celui Preaînalt. |

267v 37. Că să aprindea duhul mieu foarte şi sufletul mieu să nevoia.

38. Şi am zis: «O, Doamne, grăbind ai grăbit din începutul zidirii, în zioa dintâiu, zicând: 'Fie ceriul şi pământul', şi cuvântul Tău, lucru desăvârşit.

39. Şi era atunci Duhul, şi întunearecul să purta împrejur şi tăceare; sunet de glas omenesc încă nu era de la Tine.

40. Atunci ai zis de vistieriile Tale a să aduce luminătoriu luminos, cu carele să se areate lucrul Tău.

41. Şi a doao zi ai zidit duhul tăriii şi i-ai poruncit să desparţă şi despărţire să facă între ape, ca o parte oarecarea în sus să se despartă, iară o parte jos să rămâie.

42. Şi a treia zi ai poruncit apelor a să aduna într-a şaptea parte a pământului, iară şase părţi le-ai săcat şi le-ai ţinut, ca dintr-aceastea să fie înaintea Ta ceale ce slujesc, de la Dumnezeu sămănate şi lucrate.

43. Că cuvântul Tău au purces şi lucrul îndată să făcea.

44. Că au purces îndată rodul mulţimii nemăsurat şi gustările poftii de multe fealiuri şi florile cu văpseală neschimbată şi mirosuri de miroseală necercată. Şi în zioa a treia s-au făcut aceastea.

45. Iară a patra zi ai poruncit a fi strălucirea soarelui, lumina lunii, rânduiala stealelor;

46. Şi le-ai poruncit să slujască omului ce era a să plomădi. ||

268r 47. Iară în zioa a cincea ai zis părţii a şeaptea, unde era apa adunată, să zideascâ jigănii şi zburătoare şi peşti. Şi aşa să făcea.

48. Apa cea mută şi fără suflet ceale ce să poruncea cu voia lui Dumnezeu jigănii făcea, ca dintr-aceasta ceale minunate ale Tale neamurile să le vestească.

49. Şi atunci ai ţinut doao suflete. Numele unuia l-ai chemat Enoh, şi numele altuia, Leviathan,

50. Şi le-ai usebit dintre ealeşi. Că nu putea partea a şeaptea, unde era apa adunată, a le cuprinde.

51. Şi ai dat lui Enoh o parte, carea s-au săcat a treia zi, ca să lăcuiască în ea, unde sânt munţi o mie.

52. Iară lui Leviathan i-ai dat a şeaptea parte umădă şi o ai ţinut să fie spre îmbucarea acar a cărora şi acar când.

53. Iară în zioa a şasea ai poruncit pământului să zidească înaintea Ta dobitoace şi fiară şi ceale ce să târâiesc.
54. Şi preste aceastea pre Adam, pre carele l-ai rânduit voievod preste toate ceale ce ai făcut şi dintr-însul ne ducem noi toţi şi pre cel ce ai ales, norodul».
55. Iară aceastea toate le-am zis înaintea Ta, Doamne, că pentru noi ai zidit lumea.
56. Iară cealeaalalte neamuri de la Adam născute ai zis acealea nimică a fi şi pentru că balelor s-au asămănat şi ca strecurătoarea din vas ai asămănat prisosirea lor.
57. Şi acum, Doamne, iată, neamurile aceastea, carele spre nimica s-au socotit, au început a ne stăpâni şi a ne îmbuca.
58. Iară noi, norodul Tău care l-ai chemat întâiu născut, unul născut răvnitoriul Tău, ne-ai dat în mânile lor.
59. Şi deacă pentru noi s-au zidit ceriul, pentru | ce nu stăpânim moştenirea cu lumea? 268v
Până unde aceastea?

Cap 7

Fără năcazuri nu să ajunge la viaţa cea nemuritoare. Şi acum, adecă, folosesc rugăciunile drepţilor, iară după cea mai de pre urmă judecată nimică nu să va schimba. A multe fealiuri de nelegiuiri să supun oamenii, ci Domnul e milostiv.

1. Şi au fost deacă am gătit a grăi cuvintele aceastea, s-au trimis la mine îngerul, cel ce fusease trimis la mine în nopţile dintâiu
2. Şi au zis cătră mine: «Scoală, Esdra, şi auzi cuvintele care am venit a le grăi cătră tine».
3. Şi am zis: «Grăbeaşte, Dumnezeul mieu!» Şi au zis cătră mine: «Marea s-au pus în loc mare, ca să fie adâncă şi nemăsurată».
4. Iară întrarea ei va fi în loc strâmt pusă, să fie aseamenea râurilor.
5. Că cine vrând va vrea a întra în mare şi a o vedea şi a o stăpâni, de nu va treace prin strâmt spre lăţime, cum va putea ajunge?»
6. Şi iarăşi alta: «Cetatea e zidită şi pusă în locul câmpiii şi e plină de toate bunătăţile.
7. Întrarea ei, strâmtă şi în povârnire pusă, ca să fie adecă de-a dreapta foc, de-a stânga apă adâncă.
8. Iară cărare numai una sângură iaste între eale pusă, adecă între foc şi între apă, ca să nu cuprinză cărarea fără numai urma omului.
9. Iară de să va da cetatea omului spre moştenire, de nu treace niciodată înaintea pusei primejdii, cum va lua moştenirea sa?»
10. Şi am zis: «Aşa, Doamne». Şi au zis cătră mine: «Aşa e şi partea lui Israil.
11. Că pentru ei am făcut lumea, şi când au || trecut Adam rânduialele Meale, s-au 269r
judecat ce s-au făcut.
12. Şi s-au făcut întrările veacului acestuia strâmte şi cu dureri şi cu osteneale, iară puţâne şi reale şi pline de primejdii şi de mare osteneală răzimate.
13. Că întrările veacului celui mai mare desfătate sânt şi fără grije şi carii fac rodul nemuririi.
14. Deci cei ce întră şi n-au întrat, carii sânt vii, strâmte sânt şi deşarte aceastea. Nu vor putea lua ceale puse.
15. Acum, dară, pentru ce tu te turburi, fiind strâcăcios? Şi ce te clăteşti, fiind muritoriu?
16. Şi căci n-ai luat în inima ta cel ce e viitoriu, ci cel ce e acum».
17. Răspuns-am şi am zis: «Stăpâne Doamne, iată, ai rânduit cu leagea Ta că cei drepţi vor moşteni aceastea, iară necredincioşii vor peri.
18. Iară cei drepţi vor purta ceale strâmte, nădăjduind ceale desfătate. Că cei ce necredincios s-au purtat şi ceale strâmte au pătimit, şi ceale desfătate nu vor vedea».
19. Şi au zis cătră mine: «Nu e judecătoriu preste Dumnezeu, nici cel ce înţeleage preste Cel Înalt.
20. Că pier mulţi din cei de acum, că să părăseaşte cea mai înainte pusă a lui Dumnezeu leage.
21. Că poruncind au poruncit Dumnezeu celor ce vin, când au venit, ce făcând vor fi vii, şi ce ţiind nu să vor certa.
22. Iară aceştia n-au vrut să înţeleagă şi s-au împrotivit Lui şi ş-au rânduit şieş gândirea deşertăciunii,

23. Şi ş-au pus înainte meştesugirile greşalelor; şi încă au zis Celui Preaînalt a nu fi şi căile Lui nu le-au cunoscut.

269v 24. Şi leagea Lui au urgisit şi făgădu|inţele Lui le-au tăgăduit şi în legiuitele Lui credinţă n-au avut şi lucrurile Lui nu le-au isprăvit.

25. Pentru aceasta, Esdra, ceale deşarte, celor deşerţi, şi ceale pline, celor plini.

26. Iată, vreamea va veni; şi va fi când vor veni seamnele care mai nainte ţ-am spus; şi să va arăta mireasa şi, arătându-să să va arăta, care acum să pitulă pământul.

27. Şi tot cel ce s-au slobozit din zisele reale, acela va vedea minunile Meale.

28. Că să va deascoperi Fiiul Mieu, Isus, cu cei ce sânt cu El; şi să vor veseli cei rămaşi în ani patru sute.

29. Şi va fi după anii aceştia şi va muri Fiiul Mieu, Hristos, şi toţi oamenii cei ce au răsuflare.

30. Şi să va întoarce veacul spre tăcearea dintâi zile şeapte, ca şi în judecăţile dintâiu, aşa cât nime să se părăsască.

31. Şi va fi după şeapte zile şi să va deştepta veacul care încă nu priveghează şi va muri cel strâcat.

32. Şi pământul va da pre cealea ce dorm într-însul şi praful pre cei ce într-acea tăceare lăcuiesc, şi cămările le vor da afară sufletele ce li s-au încredinţat.

33. Şi să va deascoperi Cel Preaînalt pre scaunul judecăţii şi vor treace ticăloşiile şi să va aduna îndelungă răbdarea.

34. Iară judecata sângură va rămânea, adevărul va sta şi credinţa să va întări.

35. Şi lucrul va urma şi plata să va arăta şi dreptăţile vor priveghea şi nedreptăţile nu vor stăpâni».

36. Şi am zis: «Întâiul Avraam pentru sodomleani s-au rugat, şi Moisi, pentru părinţii cei ce au păcătuit în pustie, ||

270r 37. Şi cei după el, pentru Israil, în zilele lui Ahaz şi a lui Samuil,

38. David, pentru frângerea, şi Solomon, pentru cei ce au venit spre sfinţenie,

39. Şi Ilie, pentru cei ce au luat ploaia şi pentru cel mort, să învie,

40. Şi Ezechie, pentru norod, în zilele lui Senaheriv, şi mulţi pentru mulţi.

41. Deci acum, când cel strâcăcios au crescut şi nedreptatea s-au înmulţit şi s-au rugat drepţii pentru necredincioşi, pentru ce şi acum aşa nu va fi?»

42. Şi mi-au răspuns şi au zis: «Veacul de acum nu e sfârşitul, slava într-însul adeasă rămâne. Pentru aceasta s-au rugat pentru cei neputincioşi.

43. Că zioa judecăţii va fi sfârşitul vreamii aceştiia şi începutul vremii viitoarei nemuriri, în care au trecut strâcăciunea.

44. Slobozitu-s-au neînfrânarea şi s-au tăiat necredinţa, iară dreptatea au crescut şi au răsărit adevărul.

45. Că atunci nime nu va putea mântui pre cel ce au perit, nici a îneca cel ce au biruit». Şi am răspuns

46. Şi am zis: «Acesta e cuvântul mieu cel dintâi şi mai de pre urmă, că mai bine era a nu da pământul lui Adam sau, dacă-l dedease, a-l conteni să nu păcătuiască.

47. Că ce foloseaşte oamenilor acum a trăi în întristare, şi, murind, a nădăjdui certare?

48. O, tu ce ai făcut, Adame? Că de ai păcătuit tu, n-au fost numai a ta cădearea, ci şi a noastră, carii din tine venim.

49. Că ce ne foloseaşte de ni s-au făgăduit vreamea cea nemuritoare, iară noi lucruri muritoare am făcut;

270v 50. Şi pentru că mai nainte s-au spus noao nădeaj|dea cea veacinică, iară noi, cei răi, deşerţi ne-au făcut?

51. Şi pentru că s-au pus noao lăcaşurile sănătăţii şi a negrijii, iară noi rău am petrecut,

52. Şi pentru că s-au pus slava Celui Preaînalt a acoperi pre cei ce târziu au petrecut, iară noi prin căi reale am umblat,

53. Şi pentru că să va arăta raiul, a căruia rod nestrâcat rămâne, întru care iaste negrija şi leacul,

54. Iară noi nu vom întra, că în locuri nemulţămitoare am petrecut,

55. Şi pentru că mai mult decât stealele va străluci faţa celor ce au avut contenirea, iară feaţele noastre, decât întunearecul mai neagre.

56. Că n-am gândit vieţuind, când făceam strâmbătate, că vom înceape după moarte a pătimi».

57. Şi au răspuns şi au zis: «Aceasta e gândirea luptei cu carea să va lupta cel ce pre pământ s-au născut, omul.

58. Ca de să va învinge, să pătimească ce ai zis; iară de va învinge, va primi, că am zis.
59. Că aceasta e viaţa, carea au zis Moisi, vieţuind, către norod, zicând: 'Aleage-ţi viaţa, să trăieşti'.
60. Iară n-au crezut lui, ci nici după el, prorocilor ci nici Mie, Cel ce am grăit către dânşii.
61. Că n-ar fi întristarea spre perirea lor, precum e bucuriia cea viitoare preste cei ce au crezut mântuirii».
62. Şi am răspuns şi am zis: «Ştiu Doamne, că Te-ai chemat Preaînalt, milostiv în ceaea ce miluiaşte pre cei ce încă n-au venit în veac ||
63. Şi ce au trimis celor ce fac petreacere în leagea Ta. 271r
64. Şi îndelung răbdătoriu iaste, că îndelungă răbdare dă celor ce au păcătuit, ca făpturilor Sale.
65. Şi făcătoriu de daruri iaste, că vrea a dărui pentru lipsă.
66. Şi mult milostiv, că mai mult înmulţeaşte milele celor ce sânt acum şi celor ce au trecut şi celor viitori.
67. Că de nu va înmulţi milele Sale, nu va vieţui veacul cu cei ce vor moşteni într-însul.
68. Şi dăruiaşte, că de nu va dărui din bunătatea Sa, ca să se rădice cei ce au făcut strâmbătate, din strâmbătăţile sale, nu va putea de zeace ori au a mia parte a oamenilor a fi vie.
69. Şi Judecătoriul, de nu va îngădui celor ce s-au grijit cu cuvântul Lui şi va ştearge mulţimea gâlcevilor, doară nu s-ar lăsa în mulţimea cea nenumărată, fără numai puţin foarte».

Cap 8

Dumnezeu, în veacul acesta, milostiv să cunoaşte pentru păcătoşi, însă cei mai mulţi să osândesc. Iară drepţilor sânt puse răsplătirile.

1. Şi au răspuns către mine şi au zis: «Acest veac l-au făcut Cel Preaînalt pentru mulţi, iară cel viitoriu, pentru puţini.
2. Şi voiu zice înaintea ta o asămănare, Esdra. Iară cum vei întreba pământul, şi-ţ va spune, că va da pământ mult, mai vârtos de unde să se facă voie de lut, iară praf puţin, de unde să fie auru. Aşa, fapta veacului de acum.
3. Mulţi adecă sânt ziditi, iară puţâni să vor mântui». |
4. Şi am răspuns şi am zis: «Sorbi, dară, suflete, sâmţirea şi îmbucă înţeleagerea. 271v
5. Că ai aflat a nu auzi şi, vrând a proroci, că nici ţi s-au dat loc, fără numai a fi viu.
6. O, Doamne, de nu vei îngădui slugii Tale să ne rugăm înaintea Ta şi să ne dai sămânţă inimii şi sâmţirii lucrare, de unde să fie rodul, de unde va putea fi viu tot cel strâcat, care va purta locul omului?
7. Că sângur eşti şi o alcătuinţă a mânilor Tale noi sântem, precum ai grăit.
8. Şi cum acum în zgău s-au alcătuit trupul şi faci mădulările, ţine-să în foc şi în apă zidirea Ta. Şi în noao luni pătimeaşte alcătuirea Ta de zidirea Ta, carea într-însa s-au zidit.
9. Iară ceaea ce ţine şi ce să ţine, amândoao să vor ţinea. Şi, ţiindu-să cândva, iară întoarce zgăul ceale ce au crescut într-însul.
10. Că ai poruncit din mădulări, adecă din ţâţe, a da lapte rodului ţâţelor,
11. Să se hrănească cel ce s-au obicinuit, până la o vreame, şi după aceaea să-l rânduieşti milii Tale.
12. Hrănitu-l-ai cu dreptatea Ta şi l-ai deprins în leagea Ta şi l-ai certat cu înţeleagerea Ta.
13. Şi-l vei omorî ca pre zidirea Ta şi-l vei învia ca pre lucrul Tău.
14. Deci nu vei pierde pre cel ce cu atâtea osteneale l-ai alcătuit; cu porunca ta lesne e a rândui ca şi cel ce să făcea să se ţie.
15. Şi acum, Doamne, voiu zice: decât tot omul Tu mai vârtos eşti. Iară de norodul Tău, pentru carele mă doare,
16. Şi de moştenirea Ta, pentru care jelesc, || şi pentru Israil, pentru carele sânt trist, 272r
şi de Iacov, pentru carele mă doare,
17. Pentru aceaea voiu începe a mă ruga înaintea Ta pentru mine şi pentru ei; că voiu vedea lunecările noastre, cei ce lăcuim pre pământ.
18. Ci am auzit agerimea judecătoriului celui viitoriu.
19. Pentru aceaea, auzi glasul mieu şi înţeleage cuvântul mieu şi voiu grăi înaintea Ta»".
20. Începaperea cuvintelor Esdrei mai înainte de-a să lua. „Şi am zis: «Doamne, Cel ce lăcuieşti în veac, a Căruia ochi râdicaţi spre ceale de sus şi spre văzduh,

21. Şi a Căruia thronul e nepreţuit şi slava necuprinsă, Căruia stau înainte cu cutremur oastele îngerilor,

22. A cărora ţâneare în vânt şi în foc să întoarce, a Căruia cuvântul e adevărat şi zisele credincioase,

23. A Căruia porunca e tare şi rânduiala groaznică, a Căruia vedearea usucă adâncurile şi urgia veştezeaşte munţii şi adevărul să mărturiseaşte,

24. Auzi rugăciunea slugii Tale şi ia în urechi ruga zidirii Tale.

25. Că vieţuind, voiu grăi şi, înţelegând, voiu răspunde.

26. Nici Te uita la greşalele norodului Tău, ci la cei ce-Ţi slujesc întru adevăr;

27. Nici lua aminte necredincioasele limbilor cugete, ci pre cei ce mărturiile Tale cu dureri le-au păzit,

28. Nici să gândeşti de cei ce înaintea Ta mincinos au petrecut, ci-Ţi adă aminte de cei ce din voia Ta teamere au cunoscut;

272v 29. Nici vrea a pierde pre cei ce au avut | obiceaiuri dobitoceşti, ci Te uită la cei ce leagea Ta strălucit o au învăţat;

30. Nici urgisi pre cei ce, mai răi decât fiarăle, s-au judecat, ci iubeaşte pre cei ce pururea întru a Ta dreptate au nădăjduit şi în slavă.

31. Că noi şi părinţii noştri cu aceastea obiceaiuri ne lâncezim, iară Tu pentru noi, păcătoşii, milostiv Te vei chema.

32. Că de vei dori a ne milui, atunci milostiv Te vei chema iară noao, celor ce nu avem lucrurile dreptăţii.

33. Că cei drepţi, cărora sânt lucruri multe puse, din lucrurile lor vor lua plata.

34. Că ce e omul, ca să-l urgiseşti? Au sământa cea strâcăcioasă, ca aşa amar să fii despre dânsa?

35. Că în adevăr, nime dintre cei născuţi iaste care nu s-au purtat necredincios, şi din cei ce să mărturisesc, carii n-au greşit.

36. Că întru aceasta să va vesti dreptatea Ta şi bunătatea Ta, Doamne, deacă vei milui pre cei ce n-au avearea faptelor bune».

37. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Drept ai grăit careva. Şi după cuvintele tale, aşa va şi fi.

38. Că adevărat nu voiu gândi despre alcătuirea celor ce au păcătuit mai nainte de moarte, mai nainte de judecată, mai nainte de perire,

39. Ci Mă voiu veseli pentru zidirea drepţilor şi-M voiu aduce aminte şi de nemernicie şi de mântuire şi de primirea răsplătirii.

40. Precum, dară, am grăit, aşa şi iaste.

41. Că precum plugariul samănă pre pământ sământă multă şi saduri de mulţime

273r să||deaşte, ci nu în vreame toate ceale sămănate să mântuiesc, ci nici ceale sădite să prind, aşa şi cei ce s-au sămănat în veac, nu toţi să vor mântui».

42. Şi am răspuns şi am zis: «De am aflat har, voiu grăi.

43. În ce chip sământa plugariului de nu să va sui, au de nu va lua plata în vreame, au de să va strâca de multă ploaie,

44. Aşa piare; şi aseamenea omul, cel alcătuit cu mânile Tale şi chipul Tău numit; că Te-ai asămănat lui, pentru carele toate ai alcătuit şi l-ai asămănat săminţii plugariului.

45. Nu Te mânia asupra noastră, ci iartă norodului Tău şi miluiaşte moştenirea Ta. Iară Tu zidirea Ta o miluieşti».

46. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Ceale de acum, celor de acum, şi ceale viitoare, celor viitori.

47. Că mult ţie iaste îndărăpt ca să poţi iubi făptura Mea mai mult decât pre Mine. Iară de tine adease şi de el m-am apropiat, iară de nedrepţi, niciodată.

48. Ci şi într-aceasta minunat eşti înaintea Celui Preaînalt,

49. Că te-ai smerit precum ţi să cuvine şi nu te-ai judecat, ca între cei drepţi mult să te proslăveşti.

50. Pentru carea multe mişălătăţi şi ticăloase să vor face celor ce lăcuiesc veacul întru ceale mai de pre urmă, că în multă mândrie au umblat.

51. Iară tu pentru tine înţeleage şi de ceale aseaminea ai tăi caută slava.

52. Că voao s-au deşchis raiul, săditu-s-au patul vieţii, gătitu-s-au vreamea viitoare,

273v gătitu-s-au prisosirea, ziditu-s-au cetatea, alesu-s-au | odihna, isprăvitu-s-au bunătatea şi s-au săvârşit înţelepciunea.

53. Iară rădăcina răului s-au însămnat de cătră voi. Neputinţa şi moliia de cătră voi s-au ascuns şi în iad au fugit strâcăciunea întru uitare.

54. Trecut-au durerile şi s-au arătat în sfârşit comoara nemuririi.
55. Să nu adaogi, dară, a căuta despre mulţimea celor ce pier.
56. Că şi aceia, luând slobozirea, au urgisit pre Cel Preaînalt şi leagea Lui au trecut cu vedearea şi căile Lui le-au părăsit.
57. Şi încă pre dreptii Lui i-au călcat
58. Şi au zis în inima sa a nu fi Dumnezeu şi încă ţiind, că mor.
59. Că precum pre voi vă vor priimi ceale mainte zise, aşa pre ei seatea şi chinurile care s-au gătit, că n-au vrut pe om a-l pierde.
60. Ci şi cei ce s-au zidit au pângărit numele Celui ce i-au făcut şi nemulţămitori au fost Celui ce le-au gătit viaţa.
61. Pentru aceaea, judecata Mea acum să apropie.
62. Care nu tuturor le-am arătat, fără ţie, şi ţie aseamenea puţin». Şi am răspuns şi am zis:
63. «Iată, acum Doamne, mi-ai arătat mulţimea seamnelor care vei începe a face întru ceale mai de pre urmă, iară nu mi-ai arătat în ce vreame».

Cap 9

Înaintea judecăţilor lui Dumnezeu, precum şi altor fapte a Lui alease, vor treace oricare seamne.

1. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Mă||surând, măsură vreamea în sâneşi. 274r
Şi va fi când vei vedea, când va treace o parte oareacarea din seamnele ce s-au zis mai sus.
2. Atunci vei înţăleage că aceaea e vreamea în carea va începe Cel Preaînalt a cerceta veacul care de la El s-au făcut.
3. Şi când să va vedea în veac clătirea locurilor şi turburarea noroadelor,
4. Atunci vei înţeleage că despre aceastea grăise Cel Preaînalt, din zilele care au fost înaintea Ta din început.
5. Că precum tot ce e făcut în veac început are, aşijderea şi săvârşit, şi sfârşitul e arătat.
6. Aşa şi vreamile Celui Preaînalt început au arătat în minuni şi în puteri, şi sfârşituri în fapt şi în seamne.
7. Şi va fi tot cel ce să va mântui, şi care va putea scăpa prin lucrurile sale şi prin credinţa cu care aţi crezut,
8. Să va lăsa din zilele primejdiii şi va vedea mântuirea Mea în pământul Mieu şi în hotarele Meale, că m-am sfinţit de cătră veac.
9. Şi atunci să vor ticăloşi cei ce acum rău s-au slujit de căile Meale şi în chinuri vor petreace cei ce le-au lepădat cu urgie.
10. Că cei ce nu m-au cunoscut, vieţuind, facerile de bine au dobândit.
11. Şi cei ce au urât leagea Mea, când încă era având slobozire,
12. Şi când încă le era deşchis locul pocăinţii n-au înţeles, ci au urgisit, aceştia trebuie după moarte în chinuri a o cunoşte.
13. Tu, dară, să nu fii mai mult grijnic în ce chip necredincioşii să vor chinui, ci cearcă | în ce chip dreptii să vor mântui şi a cărora e veacul şi pentru carii îi veacul şi când. 274v
14. Şi am răspuns şi am zis:
15. «Cândva am grăit, şi acum zic, şi după aceaea voiu zice: 'Că mai mulţi sânt cei ce pier decât cei ce să vor mântui,
16. Precum să înmulţeaşte valul preste picătură'». Şi au răspuns cătră mine şi au zis:
17. «Precum e ţarina, aşa şi seminţele; şi precum florile, aşa şi văpsealele; şi precum lucrătoriul, aşa şi zidirea; şi precum lucrătoriul de câmp, aşa şi lucrarea. Că vreamea veacului era.
18. Şi acum, când găteam celor ce acum sânt, mai înainte de a fi veacul în care să lăcuiască, şi nime nu mi-au zis împrotivă.
19. Că atunci fieştecarele, şi acum Ziditoriul în lumea cea gătită. Şi cu săceriş nescăzut şi cu leage necercetată s-au strâcat năravurile lor.
20. Şi am socotit veacul şi, iată, era primejdie pentru gândurile care într-însul au venit.
21. Şi am văzut şi i-am îngăduit foarte. Şi Mi-am ţinut o boboaşe de strugur şi sădire din neam mult.
22. Piară, dară, mulţimea carea fără pricină s-au născut şi să se ţie strugurul Mieu şi sădirea Mea, că cu multă osteneală o am isprăvit.
23. Iară tu, de vei mai adaoge alte şapte zile, ci nu vei posti într-însele,

24. Te vei duce în câmpul florilor, unde nu e casă zidită, şi vei mânca numai din florile
275r câmpului, şi carne nu vei gusta || şi vin nu vei bea, ci numai flori.
25. Te roagă Celui Preaînalt necurmat şi voiu veni şi voiu grăi cu tine».
26. Şi m-am dus, precum mi-au zis, în câmpul ce să cheamă Ardath şi am şezut acolo între flori şi din buruianele câmpului am mâncat şi mi s-au făcut mâncarea lor spre saţiu.
27. Şi au fost după şapte zile, şi eu şedeam pre iarbă şi inima mea iarăşi să turbura ca dintâiu.
28. Şi s-au deschis gura mea şi am început a zice înaintea Celui Preaînalt; şi am zis:
29. «O, Doamne, Tu, arătându-Te noao, Te-ai arătat părinţilor noştri în pustiia ce nu să calcă şi neroditoare, când ieşiia din Eghipt; şi zicând ai zis:
30. 'Tu, Israile, auzi-Mă, şi sămânţa lui Iacov, ia aminte cuvintele Meale,
31. Că iată, Eu samân între voi leagea Mea şi va face între voi rod şi vă veţi proslăvi într-însul în veac.
32. Că părinţii voştri, luând leagea, nu o au ţinut şi legiuitele Meale nu le-au păzit şi s-au făcut rodul legii nenăscând, că nici putea, căci că al tău era.
33. Că cei ce o au luat au perit, nepăzind ce sămănase într-înşii.
34. Şi, iată, obiceaiu iaste ca, când va lua pământul sămânţa sau corabiia marea sau oarecare vas hrana sau beutura, deacă să va răsipi cel ce e sămănat sau în care s-au pus,
35. Împreună cel ce e sămănat sau pus sau ceale cuprinse să răsipesc, şi ceale cuprinse
275v | apoi nu rămân la noi, ci noao aşa nu s-au făcut.
36. Noi, adecă cei ce am luat leagea, păcătuind am perit, şi inima noastră carea o au priimit.
37. Că leagea n-au perit, ci au rămas întru a sa lucrare».
38. Şi, grăind eu aceastea în inima mea, m-am uitat cu ochii miei şi am văzut o muiare de-a dreapta şi, iată, aceasta jelea şi plângea cu glas mare şi cu sufletul o durea foarte; şi vejmintele ei tăiate şi cenuşe pre capul ei.
39. Şi am slobozit gândurile cu care gândeam şi m-am întors către ea şi i-am zis:
40. «La ce plângi şi de ce te doare sufletul?» Şi au zis către mine:
41. «Lasă-mă, domnul mieu, să mă plâng şi să adaog durearea, că foarte cu amar suflet sânt şi m-am smerit foarte».
42. Şi i-am zis: «Ce ai pătimit? Spune-m!». Şi au zis către mine:
43. «Stearpă am fost eu, slujnica ta, şi n-am născut, având bărbat ani treizăci.
44. Că eu în toate ceasurile şi în toate zilele şi aceşti treizăci de ani mă rog Celui Preaînalt zioa şi noaptea.
45. Şi au fost, după treizăci de ani, m-au auzit Dumnezeu, slujnica ta, şi au văzut smereniia mea şi au luat aminte năcazul mieu şi mi-au dat fiiu. Şi m-am veselit de el foarte eu şi bărbatul mieu şi toţi cetăţeanii miei şi măream foarte pre Cel Tare. ||
276r 46. Şi l-am doicit cu osteneală multă.
47. Şi au fost deacă crescuse şi venise a-şi lua muiare, am făcut zioa ospăţului.

Cap 10

Prin muiarea ce plângea şi iarăşi au strălucit să arată a să închipui Ierusalimul.

1. Şi au fost deacă au întrat fiiul mieu în cămara sa, au căzut şi au murit.
2. Şi ne-am întors toţi ochii şi s-au sculat toţi cetăţeanii miei a mă mângăia; şi m-am aşezat până a doao zi noaptea.
3. Şi au fost, când toţi să aşezase să mă mângăie, de m-am odihnit. Şi m-am sculat noaptea şi am fugit. Şi am venit, precum vezi, într-acest câmp.
4. Şi gândesc acum a nu mă mai întoarce în cetate, ci aici a petreace; şi nici a mânca, nici a bea, ci fără răgaz a mă jeli şi a posti, până ce voiu muri».
5. Şi am lăsat cuvintele întru carele eram şi am răspuns cu mânie către ea şi am zis:
6. «Mai nebună decât toate muierile, au nu vezi jealea noastră şi cealea ce ni se întâmplă?
7. Că Sionul, maica noastră, cu toată întristarea să întristează şi cu smerenie s-au smerit şi jeleşte foarte vârtos.
8. Şi acum, căci că toţi jelim şi sântem trişti, că toţi ne-am întristat, iară tu te întristezi pentru un fiiu?
9. Că întreabă pământul şi-ţi va spune că acesta e cel ce trebuie să jelească cădearea atâta de mulţi ce odrăslea preste el.

10. Şi cei dintr-însul, din început toţi născuţii | şi alţii vor veni; şi, iată, mai toţi spre perire 276v
umblă şi răsipire să face mulţimea lor.
11. Şi cine, dară, trebuie mai vârtos să plângă fără acesta, ce aşa mare mulţime au pierdut, decât tu, care pentru unul te doare? Iară de-m zici,
12. Că: «Nu e plângerea mea aseamenea pământului, că rodul pântecelui mieu am pierdut, carele cu măhnire l-am născut şi cu dureri l-am scos în lume,
13. Iară pământul, după calea pământului; şi s-au dus într-însa mulţimea de acum, precum s-au întâmplat». Şi eu ţie zic:
14. «Precum tu cu osteneală ai născut, aşa şi pământul îş dă roada sa omului din început, Celui ce l-au făcut.
15. Acum, dară, ţine-ţi la tine durearea ta şi tare rabdă căderile ceale ce ţi s-au întâmplat.
16. Că de vei îndrepta hotarul lui Dumnezeu şi sfatul Său vei lua în vreame şi întru unele ca aceastea te vei lăuda,
17. Întră dară în cetate la bărbatul tău». Şi au zis cătră mine:
18. «Nu voiu face, nici voiu întra în cetate, ci aici voiu muri».
19. Şi am adaos încă a grăi cătră ea şi am zis:
20. «Să nu faci cuvântul acesta, ci te aşază spre Cel ce te îndeamnă. Că ce cădearea Sionului? Mângâie-te pentru durearea Ierusalimului.
21. Că vezi cum că sfinţirea noastră s-au făcut pustie şi oltariul nostru s-au prăpădit şi bisearica noastră s-au strâcat.
22. Şi psaltirea noastră s-au smerit şi cântarea au tăcut şi săltarea noastră | | s-au desfăcut 277r
şi lumina sfeacinicului nostru s-au stâns şi sicriiul legii noastre s-au răpit şi ceale sfinte ale noastre s-au spurcat şi numele, care s-au chemat spre noi, s-au mai pângărit. Şi fiii noştri ocară au pătimit şi preoţii noştri s-au aprins şi leviţii noştri în robie s-au dus şi fecioarele s-au întinat şi muierile noastre sâlnicie au pătimit şi drepţii noştri s-au răpit şi mititeii noştri s-au pierdut şi tinerii noştri au slujit şi tarii noştri neputincioşi s-au făcut.
23. Şi ce e decât toate mai mare, peceatea Sionului, că s-au scăzut din slava sa, că ni s-au dat în mânile celor ce ne-au urât?
24. Tu, dară, scutură întristarea ta cea multă şi leapădă de la tine mulţimea durerilor, ca să ţi Să îmblânzască Cel Tare şi odihnă să-ţ facă Cel Preaînalt răpaosul ostenealelor».
25. Şi au fost când grăiam cătră ea; faţa ei sclipea, îndată şi vedearea, fulgerând era vedearea ei, cât mă spăimântam foarte de dânsa şi gândeam ce ar fi aceasta.
26. Şi, iată, îndată au slobozit sunet de glas mare, plin de frică, cât să cutremura pământul de sunetul muierii. Şi am văzut:
27. Şi, iată, muiarea nu să mai arăta mie, ci cetatea să zidea şi loc să însămna de mari temelii. Şi m-am temut şi am strâgat cu glas mare şi am zis:
28. «Unde e Uriil, îngerul care din început au venit la mine? Că acela m-au făcut a veni întru mulţime în ieşirea minţii aceştiia şi s-au făcut sfârşitul mieu spre strâcare şi rugăciunea mea spre probozire».
29. Şi când grăiam eu aceastea, iată, au venit la mine şi m-au văzut. |
30. Şi, iată, eram pus ca mortul şi înţeleagerea mea era înstreinată; şi au ţinut dreapta 277v
mea şi m-au întărit şi m-au aşezat pre picioarele meale şi mi-au zis:
31. «Ce ţi-i ţie? Şi pentru ce s-au turburat înţeleagerea ta şi sâmţirea inimii tale? Şi căci te turburi?» Şi am zis:
32. «Pentru că m-ai părăsit şi eu, adecă, am făcut după cuvintele tale şi am ieşit la câmp. Şi, iată, am văzut, şi văzui ce nu pociu povesti». Şi au zis cătră mine:
33. «Stăi ca un bărbat şi te voiu înştiinţa». Şi am zis:
34. «Grăiaşte, domnul mieu, tu cu mine, să nu mă părăsăşti, ca să nu moriu în zădar.
35. Că am văzut ceale ce nu ştiiam şi auzu ceale ce nu ştiu.
36. Au doară simţirea mea să înşală şi sufletul mieu visază?
37. Acum, dară, rogu-te să arăţi slugii tale despre ieşirea minţii aceasta». Şi au răspuns cătră mine şi au zis:
38. «Auzi-mă şi te voiu învăţa şi voiu spune ţie de care te temi. Că Cel Preaînalt va deascoperi ţie taine multe.
39. Văzut-au calea ta cea dreaptă, că fără răgaz te întristai pentru norodul tău şi foarte jeleai pentru Sion.
40. Aceasta e, dară, înţeleagerea vedeniii carea s-au arătat ţie puţin mai înainte,
41. Pre carea o ai văzut jelindu-să, ai început a o mângâia.
42. Iară acum faţa muierii nu o mai | | vezi, ci ţi s-au arătat a zidi cetatea. 278r

43. Şi pentru că povestea ţie de cădearea fiiului său, această dezlegare iaste:
44. Această muiare carea o ai văzut, acest Sion iaste. Şi pentru că ţ-au zis carea şi acum o vezi, ca pre o cetate zidită,
45. Şi pentru că ţ-au zis că stearpă au fost treizăci de ani, pentru că era ani, adecă treizăci când încă nu era într-însa încă aducerea adusă.
46. Şi au fost după ani treizăci, au zidit Solomon cetatea şi au adus aduceri. Atunci au fost când au născut cea stearpă fiiu.
47. Şi ceaea ce ţ-au zis, că l-au doicit cu osteneală, aceasta era lăcaşul în Ierusalim.
48. Şi pentru că ţ-au zis că: 'Fiiul mieu viind în cămara sa, murise' şi i să întâmplase cădearea, aceasta era carea s-au făcut cădearea Ierusalimului.
49. Şi, iată, ai văzut asămănarea ei. Şi pentru că jelea fiiul, o ai început a o mângăia. Şi de ceale ce s-au întâmplat, acestea trebuie să ţi să deşchiză.
50. Şi acum veade Cel Preaînalt că din suflet te-ai întristat şi cum că din toată inima rabzi pentru dânsa, ţ-au arătat strălucirea slavei ei şi frâmseaţea podoabei ei.
51. Că pentru aceaea ţ-am zis să rămâi în câmp, unde casă nu e zidită,
52. Că ştiiam eu că Cel Preaînalt începe a-ţi arăta aceastea.
53. Pentru aceaea ţ-am zis să vii la câmp, unde nu-i temeiu de zidire,
54. Că nu putea lucrul zidirii omeneşti a să ţinea în loc, unde să începea a să zidi cetatea Celui Preaînalt.
55. Tu, dară, să nu te temi, nici să se spăimânteză inima ta; ci întră şi vezi strălucirea şi mărimea zidirii, cât poate vedearea ochilor tăi a vedea. |
278v 56. Şi după aceasta vei auzi cât cuprinde auzitul urechilor tale a auzi.
57. Că tu eşti mai fericit decât mulţi şi eşti chemat la Cel Preaînalt, ca şi cei puţâni.
58. Iară în noaptea de mâne vei rămânea aici
59. Şi-ţi va arăta Cel Preaînalt vedeniile celor de sus, ceale ce va face Cel Preaînalt celor ce lăcuiesc pre pământ din zilele ceale mai de pre urmă».
60. Şi am dormit noaptea aceaea, şi într-alta, precum îm zisease.

Cap 11

Arată-să Esdrei în videnie pajora ce ţine împărăţiia lumii.

1. Şi am văzut vis şi, iată, să suia din mare o pajoră, căriia era doaosprăzeace arepi de peane şi trei capete.
2. Şi am văzut şi, iată, întindea arepile sale preste tot pământul şi toate vânturile ceriului sufla într-însa şi să strângea.
3. Şi am văzut şi din arepile ei să năştea împrotivitoare arepi, şi acealea să făcea în vetrile mărunţeale şi puţineale.
4. Că capetele ei era odihnindu-să şi capul din mijloc era mai mare decât alte capete, iară ea să odihnea cu eale.
5. Şi am văzut şi, iată, pajora au zburat cu arepile sale şi au împărăţit pre pământ şi preste cei ce lăcuiesc într-însul.
6. Şi am văzut că supuse era ei toate supt ceriu şi nime nu-i grăia împrotivă, nici unul dintre făpturi ce sânt pre pământ.
7. Şi am văzut şi, iată, s-au sculat pajora pre unghile sale şi au slobozit glas cu arepile sale, zicând:
8. «Să nu priveghiaţi toţi împreună, dormiţi fieştecarele în locul său şi prin vremi priveghiiaţi, ||
279r 9. Iară capetele mai pre urmă să se ţie».
10. Şi am văzut şi, iată, glasul nu ieşea din capetele ei, ci din jumătatea trupului ei.
11. Şi am numărat împrotivitoarele arepile ei şi, iată, aceastea era opt.
12. Şi am văzut şi, iată, din partea dreaptă s-au sculat o areapă şi au împărăţit preste tot pământul.
13. Şi au fost când împărăţea, i-au venit sfârşitul şi nu s-au arătat locul ei. Şi ceaea ce urma s-au sculat şi au împărăţit, aceaea multă vreame au ţinut.
14. Şi au fost când împărăţise şi vinea sfârşitul ei şi nu să arăta ca şi cea dintâiu.
15. Şi, iată, glas i s-au trimis, zicând:
16. «Auzi tu, ceaea ce atâta vreame ai ţinut pământul, aceastea îţ vestesc mai înainte de ce vei începe a nu te arăta.

17. Nime după tine va ţinea vreamea ta, ci nici jumătatea ei».
18. Şi s-au rădicat a treia şi au ţinut împărăţiia ca şi ceale dintâiu. Şi nu s-au arătat şi aceaea.
19. Şi aşa să întâmpla tuturor altora, fieştecăriia a ţinea împărăţiia şi iarăşi nicăiri a să arăta.
20. Şi am văzut şi, iată, în vreamea arepilor ce urma, să rădica din partea dreaptă să ţie şi eale împărăţiia. Şi dintr-aceastea era carea ţinea, ci însă îndată nu să arăta.
21. Că şi unele dintr-însele să rădica, iară nu ţinea împărăţiia.
22. Şi am văzut după aceastea şi, iată, nu s-au arătat doaosprăzeace arepi şi doao vetrile. |
23. Şi nimică nu era în trupul pajorii, fără doao capete ce să odihnea şi şase vetrile. 279v
24. Şi am văzut şi, iată, ceale şase vetrile s-au văzut doao şi au rămas supt capul ce e de-a dreapta parte, că patru au rămas în locul său.
25. Şi am văzut şi, iată, suptarepile gândea a să rădica şi a ţinea împărăţiia.
26. Şi am văzut şi, iată, una s-au rădicat, ci îndată nu s-au arătat.
27. Şi ceale a doao mai degrabă decât cea dintâi nu s-au arătat.
28. Şi am văzut şi, iată, doao, care au biruit la sâneşi, gândea şi acealea a împărăţi.
29. Şi într-aceaea, când gândea, iată unul din ceale ce să odihnea capete, care era în mijloc, să deştepta; că acesta era mai mare decât doao.
30. Şi am văzut că s-au plinit doao capete între sâneşi.
31. Şi, iată, s-au întors capul cu ceale ce era cu el şi au mâncat doao suptarepieri, care gândea a împărăţi.
32. Iară acest cap au îngrozit tot pământul şi stăpânea într-însul pre cei ce lăcuiesc pre pământ cu osteneală multă; şi au ţinut biruirea lumii preste toate arepile ce au fost.
33. Şi am văzut după aceastea şi, iată, un jumătate de cap numaidecât nu s-au arătat, şi acesta ca şi arepile.
34. Şi au biruit doao capete care şi acealea aseamenea au împărăţit pre pământ şi preste cei ce lăcuiesc într-însul.
35. Şi am văzut şi, iată, au îmbucat capul cel de-a dreapta pre cel de-a stânga.
36. Şi am auzit glas zicându-mi: «Uită-te în prejma ta şi ia sama ce vezi».
37. Şi am văzut şi, iată, ca leul întâ| |rât din pădure răgnind. Şi am văzut că trimite 280r
glas de om către pajoră. Şi au zis, zicând:
38. «Auzi tu, şi voiu grăi către tine şi-ţi va zice Cel Preaînalt:
39. 'Au nu tu eşti carele ai biruit de patru fiară, carele făcusem să împărăţască veacul mieu, şi ca printr-înşii să vie sfârşitul vremilor lor?'
40. Şi al patrulea venind, au învins pre toate jigăniile care au trecut şi cu biruinţa au ţinut veacul cu multă groază şi toată lumea, cu osteneală rea, şi au lăcuit într-atâtea vremi în lume cu vicleşug.
41. Şi ai judecat pământul nu cu dreptate.
42. Că ai năcăjit pre cei blânzi şi ai vătămat pre cei ce să odihnea şi ai iubit pre cei mincinoşi şi ai strâcat lăcaşele celor ce rodea şi ai smerit zidurile celor ce nu te-au vătămat.
43. Şi s-au suit hula ta până la Cel Preaînalt şi mândriia ta, la Cel Tare.
44. Şi au privit Cel Preaînalt la vreamile ceale trufaşe şi, iată, s-au sfârşit şi fărădelegile ei s-au umplut.
45. Pentru aceaea, să nu te arăţi tu, pajoră, şi arepile tale înfricoşate şi vetrilele tale reale şi capetele tale vicleane şi unghile tale reale şi tot trupul tău deşert,
46. Ca cum s-ar stâmpăra tot pământul şi să se întoarcă slobozit de sâla ta şi să nădăjduiască judecata şi mila Celui ce l-au făcut».

Cap 12 |

După rugăciunea Esdrei să dă dovedirea aceştii vedenii cu mădulările ei. 280v

1. Şi au fost, când grăia leul cuvintele aceastea către pajoră. Şi am văzut
2. Şi, iată, capul ce biruise şi nu s-au arătat patru arepile acealea care au trecut la el şi s-au rădicat să împărăţască. Şi era împărăţiia lor micşoară şi plină de gâlceavă.
3. Şi am văzut şi, iată, eale nu să iubea şi tot trupul pajorii să aprindea şi să spăimânta pământul foarte; şi eu de gâlceavă şi de ieşirea minţii şi de mare frică m-am deşteptat şi am zis duhului mieu:
4. «Iată, tu mi-ai dăruit aceasta întru aceea că cercetezi căile Celui Preaînalt.
5. Iată, încă m-am obosit cu sufletul, şi cu duhul mieu neputincios sânt foarte, nici puţină iaste în mine puteare pentru multa frică de carea m-am spăimântat într-această noapte.

6. Acum, dară, mă voiu ruga Celui Preaînalt să mă ţie până în sfârşit».
7. Şi am zis: «Stăpâne Doamne, de am aflat har înaintea ochilor Tăi şi de m-am îndreptat înaintea Ta decât mulţi şi de s-au suit adevărat rugăciunea mea înaintea feaţii Tale,
8. Întăreaşte-mă şi-m arată slugii Tale tâlcuirea şi desfacerea aceştii groaznice vederi, ca deplin să mângâiu sufletul mieu.
9. Vreadnic m-ai avut a-mi arăta vremile ceale mai de pre urmă». Şi au zis cătră mine:
10. «Aceasta e tâlcuirea vederii aceştia: ||
281r 11. Pajora carea ai văzut suindu-să din mare, aceasta e împărăţia carea s-au văzut în vedenia lui Daniil, fratelui tău.
12. Ci lui nu s-au tâlcuit, că Eu acum ţie o tâlcuiesc.
13. Iată, zile vin şi să va scula împărăţie pre pământ şi va fi frica mai iute decât a tuturor împăraţilor carii au fost mai înainte de ea.
14. Şi vor împărăţi într-însa împăraţi doisprăzeace, unul după altul.
15. Că al doilea va începape a împărăţi şi acela va ţinea mai multă vreame decât cei doisprăzeace.
16. Aceasta e tâlcuirea a doaosprăzeace arepi care ai văzut.
17. Şi glasul care ai auzit ce au grăit, nu din capetele ei ieşind, ci din mijlocul trupului ei,
18. Aceasta e tâlcuirea: că după vreamea împărăţiii aceiia să vor naşte prigoniri nu puţine şi să va povârni să cază. Şi nu va cădea atunci, ci iarăşi să va rândui spre începaperea sa.
19. Şi pentru că ai văzut suptarepi opt lipite de arepile ei,
20. Aceasta e tâlcuirea: scula-să-vor într-însa opt împăraţi a cărora vremi uşoare vor fi şi ani grabnici, şi doi adecă dintr-înşii vor peri.
21. Iară apropiindu-să vreamea de mijloc, patru să vor ţinea în vreamea când să va apropia vreamea ei să se sfârşască. Iară doi spre săvârşit să vor ţinea.
22. Şi pentru că ai văzut trei capete odihnind,
23. Aceasta e tâlcuirea: în ceale mai de pre urmă a ei va deştepta Cel Preaînalt trei împărăţii şi va chema într-acealeaşi multe şi vor stăpâni pământul,
281v 24. Şi pre cei ce lăcuiesc pre el, cu osteneală mai multă decât toţi cei ce au fost | mai nainte de aceştia. Pentru aceaea aceia s-au chemat capete de pajoră.
25. Că aceştia vor fi carii vor aduna întru una necredinţele ei şi carii vor săvârşi ceale mai de pre urmă a ei.
26. Şi pentru că ai văzut capul cel mai mare a nu să ivi, aceasta e tâlcuirea lui: că unul dintr-înşii pre patul lui va muri, şi însă între chinuri.
27. Că pre doi, carii vor rămânea, sabia îi va mânca.
28. Că sabia unuia va mânca pre cel cu el; ci şi acesta mai pe urmă de sabie va cădea.
29. Şi pentru că ai văzut doao suptarepi trecând preste capul cel de-a dreapta,
30. Aceasta e tâlcuirea: Aceştia sânt pre carii i-au ţânut Cel Preaînalt spre sfârşitul său, aceasta e împărăţia cea mititea şi plină de turburare.
31. Precum ai văzut şi leul, care l-ai văzut din pădure deşteptându-să şi răgnind şi grăind cătră pajoră şi vădind-o pre ea şi nedreptăţile ei, prin toate cuvintele lui, precum ai auzit,
32. Acesta e vântul care l-au ţinut Cel Preaînalt spre sfârşit cătră ei şi cătră necredinţele lor; şi îi va vădi şi va mustra înaintea lor rupturile lor.
33. Că-i va pune la judecată de vii; şi va fi când îi va vădi, atunci îi va certa.
34. Că pre norodul Mieu cel rămas îl va slobozi cu ticăloşie, carii s-au mântuit preste hotarele Meale, şi-i va veseli până când va veni sfârşitul, zioa judecăţii de carea ţ-am grăit din început. ||
282r 35. Acesta e visul ce ai văzut şi aceastea sânt tâlcuirile.
36. Tu, dară, sângur vreadnic ai fost a şti taina Celui Preaînalt aceasta.
37. Scrie, dară, în carte toate aceastea care ai văzut şi le pune în loc ascuns.
38. Şi vei învăţa într-însele pre cei înţelepţi din norodul tău, a cărora inimi cunoşti că le vor cuprinde şi vor ţinea tainele aceastea.
39. Iară tu încă rabdă aicea zile şapte, ca să ţi să areate orice va vrea Cel Preaînalt a-ţi arăta».
40. Şi s-au dus de la mine. Şi au fost deacă au auzit tot norodul că au trecut şeapte zile şi eu nu mă întorseasem în cetate; şi s-au adunat toţi, de la cel mai mic până la cel mai mare, şi au venit la mine şi mi-au zis, zicând:
41. «Ce ţ-am păcătuit şi ce nedrept am lucrat împrotiva ta, căci că părăsindu-ne, ai şezut în locul acesta?
42. Că tu noao sângur ne-ai rămas dintru toate noroadele, ca strugurul din vie şi ca candila în loc întunecos şi ca limanul şi ca corabia cea mântuită de vifor.

43. Au nu ne ajung realele ce ni să întâmplă?
44. Deci, de ne părăseşti tu, cât mai bine era noao a fi fost aprinşi şi noi cu aprinderea Sionului?
45. Că nici sântem noi mai buni decât cei ce au murit acolo». Şi au plâns cu glas mare; şi am răspuns către ei şi am zis:
46. «Cutează, Israile, şi să nu te întristezi tu, casa lui Iacov,
47. Că este de voi aducere aminte înain|tea Celui Preaînalt şi Cel Tare nu ş-au uitat 282v
de voi întru ispită.
48. Că eu nu v-am părăsit, nici am ieşit de la voi, ci am venit la locul acesta să mă rog pentru pustiirea Sionului, a cerca milă pentru smereniia simţirii voastre.
49. Şi acum duceţi-vă fieştecarii la casa sa, şi eu voiu veni către voi după aceaste zile».
50. Şi s-au dus norodul, precum i-am zis, în cetate.
51. Iară eu am şezut în câmp şeapte zile, precum mi-au poruncit. Şi mâncam numai din florile ţarinii; din buruieni au fost hrana mea în zilele acealea.

Cap 13

Altă vedenie Esdrii să arată, cu tâlcuirea ei.

1. Şi au fost după şapte zile şi am visat vis noaptea.
2. Şi, iată, din mare să scula vânt a turbura toate valurile ei.
3. Şi am văzut şi, iată, să împuternicea omul acela cu miile ceriului. Şi când întorcea faţa sa să se uite, să cutremura toate ceale ce să vedea supt el.
4. Şi oricând ieşea glas din gura lui, ardea toţi cei ce auzea glasurile lui, precum să aşază pământul când va simţi focul.
5. Şi am văzut după aceastea şi, iată, să aduna mulţime de oameni, cărora nu era număr, din patru vânturile ceriului, să bată pre omul ce să suise din mare.
6. Şi am văzut şi, iată, ei şieşi cioplise un munte mare şi au zburat preste el. ||
7. Iară eu am căutat a vedea ţinutul sau locul unde să cioplise muntele, şi n-am putut. 283r
8. Şi după aceastea am văzut şi, iată, toţi cei ce s-au adunat către el să-l bată să temea foarte, şi măcar că îndrăznea a oşti.
9. Şi, iată, cât au văzut pornirea mulţimei ce venea, nu ş-au râdicat mâna, nici ţinea sabia, nici ceva unealtă de războiu, fără numai precum am văzut.
10. Că au trimis din gura sa ca o suflare de foc şi din buzele sale duh de văpaie, şi din limba lui slobozea scântei şi vifoară; şi s-au mestecat toate împreună aici: suflarea, foc şi duhul văpăii şi mulţime de vifor.
11. Şi au căzut asupra mulţimei cu răpegiune, carea era gătită a oşti, şi au aprins pre toţi, cât îndată nimic să vedea de acea nenumărată mulţime, fără numai praful şi mirosul fumului. Şi am văzut şi m-am înfricoşat.
12. Şi după aceastea am văzut pre omul acela pogorându-să din munte şi chemând către sâne altă mulţime pacinică.
13. Şi să apropia către el faţă de oameni mulţi, unora, ce să bucura, altora, ce să întrista. Iară alţii legaţi, alţii aducând din cei ce să aducea. Şi m-am bolnăvit de mulţimea spaimii şi m-am deşteptat şi am zis:
14. «Tu din început mi-ai arătat slugii Tale minunile aceastea şi vreadnic m-ai avut a priimi rugăciunea mea.
15. Şi acum arată-mi încă tâlcuirea visului acestuia.
16. Că, precum socotesc cu înţeleagerea mea, | amar celor rămaşi în zilele acealea, şi 283v
cu mult mai mult amar celor ce nu sânt părăsiţi.
17. Că cei ce nu sânt rămaşi întristaţi era.
18. Înţeleg acum ceale ce sânt puse în zilele ceale mai de pre urmă şi-i vor întâmpina, ci şi pre cei rămaşi.
19. Că pentru aceasta au venit la mari primejdii şi la multe lipse, precum arată visurile aceastea.
20. Însă mai lesne e celui din primejdie a veni spre aceasta decât a treace ca norul din veac şi acum a vedea ceale ce să întâmplă mai pre urmă». Şi au răspuns către mine şi au zis:
21. «Şi tâlcuirea vedeniii ţ-oi spune şi de care ai grăit îţ voiu deşchide,
22. Pentru că de aceştia ai zis: 'Carii au rămas'; aceasta e tâlcuirea:

23. Cel ce ia primejdia în vreamea aceaea, acela s-au păzit. Cei ce au căzut în primejdie, aceia sânt cei ce au fapte şi credinţă cătră Cel Preatare.
24. Să ştii, dară, că mai fericiţi sânt cei rămaşi decât cei morţi.
25. Aceastea sânt tâlcuirile vedeniii: că ai văzut om suindu-să din inima mării,
26. Acela e pre carele ţine Cel Preaînalt în multe vremi, carele prin sâne va izbăvi zidirea sa şi el va rândui pre cei rămaşi.
27. Şi pentru că ai văzut din gura lui aşa ca duhul şi foc şi vifor
28. Şi căci că nu ţinea sabie, nici unealtă de războiu, că au rupt pornirea lui mulţimea carea venise a-l bate, aceasta e tâlcuirea. ||
284r 29. Iată, zile vin, când va începe Cel Preaînalt a-i izbăvi pre cei de pre pământ.
30. Şi va veni întru ieşirea minţii preste cei ce lăcuiesc pre pământ.
31. Şi unii pre alţii vor gândi a-i bate, cetate pre cetate şi loc pre loc şi neam asupra neamului şi împărăţie asupra împărăţiii.
32. Şi va fi când vor fi aceastea şi să vor întâmpla seamnele ce ţ-am arătat mai-nainte. Şi atunci să va arăta Fiiul Mieu, care L-ai văzut ca pre un om suindu-să.
33. Şi va fi când vor auzi toate limbile glasul Lui. Şi va lăsa fieştecarele în ţara sa războiul său care are asupra altuia
34. Şi să va aduna mulţimea într-una nenumărată, ca vrând a veni şi a-L bate.
35. Iară El va sta pre vârful muntelui Sionului.
36. Şi Sionul va veni şi să va arăta tuturor gătit şi zidit, precum ai văzut muntele a să ciopli fără mâni.
37. Iară Acela, Fiiul Mieu, va vădi meşteşugirile limbilor, necredinţele lor, acealea care s-au apropiat de vifor, pentru realele lor gândiri şi pentru chinurile cu care vor începe a să chinui,
38. Care s-au asămănat văpăii; şi-i va pierde fără osteneală prin leagea carea focului s-au asămănat.
39. Şi pentru că L-ai văzut adunând la Sâne altă mulţime pacinică,
40. Aceastea sânt zeace neamuri care s-au robit din pământul său în zilele împăratului Osie, pre care rob l-au dus Salmanasar, împăratul asirilor, şi i-au trecut preste râu şi s-au dus la pământ strein.
284v 41. Iară ei ş-au dat sfatul acesta, | să lase mulţimea limbilor şi să treacă în ţinutul cel mai dincolo, unde niciodată n-au lăcuit neam omenesc,
42. Sau acolo a ţinea legiuitele sale, care nu le ţinuse în ţinutul său.
43. Iară prin întrările râului ceale înguste, în Eufrath au întrat,
44. Că le-au făcut lor atunci Cel Preaînalt seamne şi au rânduit vinele râului până când au trecut,
45. Că prin ţinutul acela era cale multă de drum, de un an şi jumătate. Că ţinutul acela să chema Arsareath.
46. Atunci au lăcuit acolo până la vreamea cea mai de pre urmă. Şi acum iarăşi când va începe a veni,
47. Iarăşi Cel Preaînalt va rândui vinele râului, să poată treace. Pentru aceastea aţi văzut mulţimea cea cu pace.
48. Ci şi cei rămaşi din norodul tău, aceştia sânt cei ce să află în hotarul Mieu.
49. Fi-va, dară, când va începe a pierde mulţimea limbilor celor ce s-au strâns, vor acoperi pre cei ce au biruit norodul.
50. Şi atunci va arăta lor cu mult mai multe minuni».
51. Şi am zis eu: «Stăpâne Doamne, aceasta îmi arată, pentru ce am văzut bărbatul suindu-să din inima mării». Şi mi-au zis:
52. «Precum nu poţi aceastea sau a le ispiti, sau a le şti, care sânt în fundul mării, aşa nu va putea fieştecine pre pământ a vedea pre Fiiul Mieu sau pre cei ce sânt cu El, fără în vreamea zilii. ||
285r 53. Aceasta e tâlcuirea visului ce ai văzut şi pentru carea te-ai luminat aici sângur.
54. Că ai lăsat a ta şi de a Mea leage ai grijit şi ai căutat.
55. Că viaţa ta o ai rânduit cu înţelepciune şi sâmţirea ta o ai chemat maică.
56. Şi pentru aceasta ţ-am arătat plată la Cel Preaînalt. Că va fi după alte trei zile, cătră tine altele voiu grăi şi-ţi voiu dovedi lucruri greale şi minunate».
57. Şi m-am dus şi am trecut la câmp, mult slăvind şi lăudând pre Cel Preaînalt pentru ceale minunate ce făcea prin vreame
58. Şi pentru că stăpâneaşte pre acela şi ceale ce sânt aduse în vremi. Şi am şezut acolo trei zile.

Cap 14

Să arată Domnul Esdrei în rugă şi oricare taine viitoare îi deascopere.

1. Şi au fost a treia zi şi eu şedeam supt stăjariu.
2. Şi, iată, glas au ieşit în preajma mea din rug şi au zis: «Esdra, Esdra!» Şi am zis: «Iată, eu, Doamne!» Şi m-am sculat pă picioarele meale. Şi au zis cătră mine:
3. «Deascoperindu-Mă M-am deascoperit preste rug şi am grăit lui Moisi când norodul Mieu sluja în Eghipt.
4. Şi l-am trimis şi am scos norodul Mieu din Eghipt şi l-am adus pre muntele Sinai şi-l opream la Mine multe zile.
5. Şi i-am povestit multe minunate şi i-am arătat ascunsele vremilor şi | sfârşitul şi i-am 285v
poruncit, zicând:
6. 'Aceaste cuvinte la arătare vei face, şi aceastea le vei ascunde.
7. Şi acum zic ţie:
8. Însămnează ceale ce ţ-am arătat şi visurile care ai văzut şi tâlcuirile care tu ai văzut în inima ta le pune,
9. Că tu vei fi priimit de toţi. Întoarce-te-vei rămas cu sfatul Mieu şi cu cei aseamenea ţie, până când să vor sfârşi vremile.
10. Că veacul au pierdut tinereaţele sale şi vremile să apropie a îmbătrâni.
11. Că în doaosprăzeace părţi s-au împărţit veacul şi au trecut a zeacea lui şi jumătate de a zeacea parte.
12. Şi mai sânt după jumătatea a zeacea parte.
13. Acum, dară, rânduiaşte casa ta şi ceartă norodul tău şi mângâie pre smeriţii lor şi slobozi strâcăciunea
14. Şi lasă de la tine muritoarele gânduri şi leapădă de la tine omeneştile povare şi te dezbracă de firea cea neputincioasă şi pune deoparte gândurile tale ceale greale şi sârguiaşte a te muta din vremile aceastea.
15. Căci care ai văzut acum întâmplată-să reale, iarăşi decât aceastea mai reale vor face.
16. Că cu cât mai neputincios va fi veacul de la bătrâneaţe, cu atâta să vor înmulţi preste lăcuitori realele.
17. Că s-au îndelungat mai vârtos adevărul şi s-au apropiat minciuna, că, iată, sârguiaşte a veni vedenia carea ai văzut'. ||
18. Şi am răspuns şi am zis înaintea Ta, Doamne: 286r
19. «Că iată, eu mă voiu duce, precum mi-ai poruncit, şi voiu certa pre acest norod. Iară pre cei ce să vor naşte, cine-i va dojeni?
20. Pusu-s-au, dară, veacul întru întunearec şi cei ce lăcuiesc într-însul, fără lumină.
21. Că leagea Ta s-au aprins; pentru aceaea, nime nu şti ceale făcute de Tine sau care vor înceape lucruri.
22. Că de am aflat întru Tine har, trimite spre mine Duhul Tău cel sfânt şi voiu scrii tot ce s-au făcut în veac din început, ceale ce era în leagea Ta scrise, ca să poată afla oamenii cărarea, şi cei ce vor vrea a fi vii, în ceale mai de pre urmă fie vii».
23. Şi au răspuns cătră mine şi au zis: «Mergând, adună norodul şi vei zice cătră ei să nu te caute în patruzăci de zile.
24. Iară tu îţi găteaşte condeaie multe şi ia cu tine pre Sarei, Davrie, Salemia, Ehanul şi pre Asiil, aceşti cinci carii sânt gata a scrii degrabă.
25. Şi vino aici, şi Eu voiu aprinde în inima ta candela înţăleagerii, carea nu să va stânge până când să vor sfârşi ceale ce vei înceape a scrii.
26. Şi atunci celor desăvârşit unele le vei arăta, unele celor înţelepţi într-un ascuns le vei da. Că mâne, într-acest ceas, vei înceape a scrii».
27. Şi am purces precum mi-au poruncit şi am adunat tot norodul şi am zis:
28. «Auzi, Israile, cuvintele aceastea:
29. 'Nimernicit-au părinţii noştri din început în Eghipt şi s-au izbăvit de acolo.
30. Şi au luat leagea vieţii, carea nu o au pă|zit, care şi voi după ei o aţi trecut. 286v
31. Şi s-au dat voao pământul spre soarte şi pământul Sionului; şi părinţii voştri şi voi aţi făcut strâmbătate şi n-aţi ţinut căile care v-au poruncit Cel Preaînalt.
32. Şi, fiind judecătoriu drept, au luat în vreame de la voi ce vă dăruise.
33. Şi acum voi sânteţi aici, şi fraţii voştri înlăuntrul vostru sânt.

34. Deci, de veţi porunci sâmţirii voastre şi veţ deprinde inima voastră, vii veţ fi ţinuţi, şi după moarte veţi dobândi milă.

35. Că judecata după moarte va veni, când iarăşi vom învia şi atunci numele drepţilor să vor ivi şi faptele necredincioşilor să vor arăta.

36. Deci către mine acum nime să nu să apropie, nici să mă caute în patruzăci de zile'».

37. Şi am luat cinci bărbaţi, precum mi-au poruncit, şi ne-am dus la câmp şi am rămas acolo.

38. Şi am fost a doao zi şi, iată, glas m-au chemat zicând: «Esdra, deşchide-ţi gura şi bea cu ce te voiu adăpa».

39. Şi am deşchis gura mea şi, iată, un păhar plin mi să da. Acesta era plin ca de apă, iară faţa lui era aseamenea focului.

40. Şi am luat şi am beut. Şi bându-l, inima mea să chinuia cu înţeleagerea şi în pieptul mieu creştea înţelepciunea. Că duhul mieu să ţinea de aducerea aminte.

41. Şi s-au deşchis gura mea şi nu s-au mai închis.

42. Cel Preaînalt au dat înţeleagere celor cinci bărbaţi şi s-au scris ieşirile minţii de
287r noapte, ceale ce li să || spunea, care nu le ştiia.

43. Iară noaptea mânca pâine, iară eu zioa grăiam, şi noaptea nu tăceam.

44. Şi s-au scris în patruzăci de zile cărţi doao sute patru.

45. Şi au fost deacă s-au plinit patruzăci de zile, au grăit Cel Preaînalt zicând: «Ceale dintâiu care ai scris fă-le arătate şi le cetească cei vreadnici şi cei nevreadnici.

46. Iară ceale mai de pre urmă şaptezăci le veţi ţinea, să le dai celor înţelepţi din norodul tău.

47. Că într-aceştia e vâna înţeleagerii şi izvorul înţelepciunii şi râul minţii». Şi am făcut aşa".

Cap 15

Să vestesc multe ticăloşii în veac viitoare.

1.«Iată, grăiaşte în urechile gloatei Meale cuvintele prorociii care le voiu băga în gura ta, zice Domnul.

2 Şi fă să se scrie în hârtie că credincioase sânt şi adevărate.

3. Să nu te temi de gândirile ceale împrotiva ta, nici să te bucure de necredinţele celor ce zic.

4. Că tot necredinciosul întru necredinţa sa va muri.

5. Iată, Eu aduc – zice Domnul – în lume reale, sabie şi foamete, şi moarte şi perire,

6. Pentru că au pângărit strâmbătatea tot pământul şi s-au umplut lucrurile lor ceale strâcăcioase».

7. Pentru aceaea zice Domnul:

8. «Acum nu voiu tăcea despre necredinţele celor ce nedumnezăiaşte petrec, nici voiu
287v suferi într-înşii ceale ce strâmb lucrează. Iată, sângele cel | nevinovat şi drept strâgă către Mine şi sufletele drepţilor strâgă necurmat.

9. Izbândind îi voiu izbândi – zice Domnul – şi voiu lua tot sângele nevinovat dintr-înşii către Mine.

10. Iată, norodul Mieu ca o turmă la ucidere să duce, acum nu-l voiu răbda a lăcui în pământul Eghiptului,

11. Ci-l voiu aduce cu mână tare şi cu braţu înalt şi voiu lovi cu bătaie ca dintâiu şi voiu strâca tot pământul lui.

12. Jeli-va Eghiptul şi temeliile lui de rană bătute şi de certare, care le va duce preste el Dumnezeu.

13. Jelui-vor lucrătorii ce lucră pământul, că vor scădea săminţele lor de seacetă şi de grindină şi de stea groaznică.

14. Amar veacului şi celor ce lăcuiesc într-însul!

15. Că s-au apropiat sabiia şi zdrobirea lor şi să va scula neam asupra neamului spre războiu şi sabie în mânile lor.

16. Că va fi neaşezarea oamenilor şi unii, biruind pre alţii, nu vor socoti de împăratul său, şi căpeteniile călii faptelor sale, întru putearea sa.

17. Că va pofti omul a să duce în cetate şi nu va putea.

18. Că pentru mândriia lor cetăţile să vor turbura, casele să vor cutremura şi oamenii să vor teame.

19. Nu va milui omul pre vecinul său spre facere în deşert, casele lor spre sabie, spre răpirea averilor sale, pentru foametea pâinii şi năcazul cel mult.

20. Iată, Eu chem împreună – zice Domnul – toţi împăraţii pământului spre frica Mea, carii sânt de la răsărit şi de la austru şi de cătră || Eur şi de la Livan, a-i întoarce spre 288r
sâne şi a le răsplăti ceale ce au dat lor.
21. Precum fac până astăzi aleşilor Miei, aşa voiu face şi voiu răsplăti în sânul lor». Aceastea zice Domnul Dumnezeu:
22. «Nu va îngădui mâna Mea preste păcătoşi, nici va înceta sabiia de preste cei ce varsă sânge nevinovat pre pământ».
23. Ieşit-au foc de la mânia Lui şi au îmbucat temeliile pământului şi pre păcătoşi, ca paiele aprinse.
24. «Amar celor ce păcătuiesc şi nu ţin poruncile Meale, zice Domnul.
25. Nu le voiu îngădui! Depărtaţi-vă, fiilor, de puteare, să nu pângăriţi sfinţeniia Mea!»
26. Că au cunoscut Domnul pre toţi cei ce greşesc Lui; pentru aceaea i-au dat spre moarte şi spre ucidere.
27. Că au venit în lume realele şi veţi petreace într-însele, că nu vă va izbăvi Dumnezeu pentru că aţi păcătuit împrotiva Lui.
28. Iată vedeare groaznică şi faţa ei de cătră răsărit.
29. Şi vor ieşi neamurile bălaurilor harapilor cu căruţe multe şi ca suflarea, numărul lor să va purta pre pământ ca să se teamă şi să se cutremure toţi carii îl vor auzi,
30. Carmonii, nebunind cu mâniia, şi vor ieşi ca nişte porci sălbateci din pădure şi vor veni cu puteare mare şi vor sta spre războiu cu ei şi vor jefui partea pământului asirilor.
31. Şi după aceastea vor birui bălaurii, de naşterea sa aducându-şi aminte, şi să vor întoarce suflând împreună, cu vărtute mare a-i goni.
32. Aceşte să vor turbura şi vor tăcea întru | tăriia lor şi vor întoarce picioarele sale spre fugă. 288v
33. Şi de la hotarul asirilor conăcitoriul îi va conoci şi va mistui pre unul dintr-înşii; şi va fi teamere şi cutremur în oastea lor şi prigonire spre împăraţii lor.
34. Iată, nori de la răsărit şi de la miazănoapte până la amiazăzi şi faţa lor groaznică foarte, plină de mânie şi de vihor,
35. Şi să vor bate împreună şi vor izbi oastea mare pre pământ şi steaoa lor; şi va fi sângele de sabie până în pântece,
36. Şi gunoiul de om până la aşternutul cămilii; şi va fi frică şi cutremur mare pre pământ
37. Şi să vor îngrozi cei ce vor vedea mâniia aceaea şi frica îi va cuprinde. Şi după aceastea să vor porni ploi mari,
38. De la miazăzi şi de la miazănoapte şi partea alta de la apus.
39. Şi vor birui vânturile de la răsărit şi o vor închide. Şi norul, care l-am deşteptat cu mânie, şi steaoa a face înfricoşarea, spre vântul de la răsărit şi de la apus să va vătăma.
40. Şi să vor înălţa nori mari şi putearnici, plini de mănie, şi steaoa, ca să îngrozască tot pământul şi pre cei ce lăcuiesc într-însul. Şi vor turna preste tot locul înalt şi râdicat stea groaznică,
41. Foc şi grindină şi sabii putearnice şi ape multe, cât şi toţi câmpii să se umple şi toate păraiele, de plinirea apelor multe.
42. Şi vor prăpădi cetăţile şi zidurile şi munţii şi măgurile şi leamnele pădurilor şi iarba câmpurilor şi holdele lor.
43. Şi vor treace fără răgaz până în Vavilon şi-l vor cutremura. ||
44. Veni-vor la el şi-l vor încungiura şi vor vărsa steaoa şi toată mănia preste el; şi să 289r
va duce praf şi fum până la ceriu şi toţi împrejur îl vor jeli.
45. Şi cei ce vor rămânea supt el vor sluji celor ce l-au îngrozit.
46. Şi tu, Asiia, cea cu o inimă spre nădeajdea Vavilonului şi slava feaţii lui,
47. Amar ţie, ticăloasă, pentru că te-ai asămănat ei şi ai împodobit featele tale întru curvie a plăcea şi a te slăvi întru ibovnicii tăi, carii au poftit cu tine pururea a curvi.
48. Pre acea urâtă o ai urmat întru toate lucrurile tale şi întru meşteşugirile ei. Pentru aceaea zice Dumnezeu:
49. «Trimite-voiu ţie reale, văduvire, sărăcie şi foamete şi sabie şi ciumă, spre jefuirea caselor tale de vătămare şi de moarte şi de slava puterii tale.
50. Ca floarea să va săca, când să va scula fierbinţeala cea trimisă asupra ta.
51. Bolnăvi-te-vei ca o săracă rănită şi certată de muieri, ca să nu te poată cuprinde cei putearnici şi ibovnicii.
52. Au doară Eu aşa te voiu răvni, zice Domnul,
53. De n-ai fi ucis pre aleşii Miei în toată vreamea, înălţind lovirea mânilor, şi zicând preste moartea lor, când erai beată:

54. Împodobeaşte frumseaţea feaţii tale!
55. Plata curviii tale în sânul tău pentru aceasta răsplătire vei lua.
56. Precum vei face aleşilor Miei – zice Domnul – aşa va face ţie Dumnezeu, şi te va da spre rău. |
289v 57. Şi născuţii tăi vor peri de foame. Şi tu de sabie vei cădea şi cetăţile tale să vor zdrobi şi toţi ai tăi în câmp de sabie vor cădea.
58. Şi cei din munţi de foame vor peri şi vor mânca cărnurile sale şi sângele vor bea de foamea pânii şi de seatea apei.
59. Ticăloasă, prin mări vei veni şi iarăşi vei lua ceale reale.
60. Şi prin treacere vor zdrobi cetatea cea ucisă şi vor îngrozi o parte de pământul tău şi partea slavei tale o vor prăpădi, întorcându-să iarăşi cătră răsipitul Vavilon.
61. Şi prăpădită le vei fi în loc de pozderie, şi aceia îţi vor fi foc.
62. Şi te vor îmbuca pre tine şi cetăţile tale, pământul tău şi munţii tăi, toate pădurile tale şi pomul cel roditoriu cu foc îl vor arde.
63. Pre fiii tăi robi îi vor duce şi venitul tău spre pradă îl vor avea şi slava feaţii tale o vor prăpădi».

Cap 16

Groaznica a toată lumea pustiire, carea va fi în sfârşit.

1 Amar ţie, Vaviloane şi Asiia, amar ţie, Eghipte şi Siriia!
2 Încingeţi-vă cu saci şi cu târsine şi tânguiţi pre fiii voştri şi vă doară, că s-au apropiat zdrobirea voastră!
3. Tremisu-s-au voao sabie, şi cine o va întoarce?
4. Tremisu-s-au spre voi foc, şi cine-l va stânge?
5. Tremisu-s-au voao reale, şi cine le va izgoni?
290r 6. Au doară va goni cineva pre leu, ce flămân| |zeaşte în pădure? Au va stânge focul în pozdărâi îndată când va înceape a arde?
7. Au doară va întoarce cineva săgeata cea de la săgetătoriu tare aruncată?
8. Domnul cel tare trimite reale, şi cine le înfrânge?
9. Ieşit-au foc din mânia Lui, şi cine-l va stânge?
10. Fuljera-va, şi cine nu să va teame? Tuna-va, şi cine nu să va spăimânta?
11. Domnul va amânânţa, şi cine îndată nu să va îngrozi de cătră faţa Lui?
12. Pământul s-au cutremurat şi temeliile lui, marea să învăluiaşte din fund şi valurile ei să vor turbura şi peştii ei de cătră faţa Domnului şi de cătră slava tăriii Lui.
13. Că tare e dreapta Lui carea încordează arcul. Săgeţile Lui ascuţite, carele de la El să trimit, nu vor scădea când va înceape a le trimite spre marginile pământului.
14. Iată, să trimit ceale reale şi nu să vor întoarce până când vor veni pre pământ.
15. Focul să aprinde şi nu să stânge, până ce va mistui temeliile pământului.
16. Precum nu să întoarce săgeata cea trimisă de putearnic săgetătoriu, aşa nu să vor întoarce realele ce să vor trimite pre pământ.
17. Vai mie, vai mie! Cine mă va izbăvi într-acealea zile?
18. Înceaperea durerilor şi multe suspinuri, înceaperea foametei şi multe periri, înceaperea războaielor şi să vor îngrozi stăpâniile, înceaperea răotăţilor şi să vor îngrozi toţi!
19. Întru aceastea, ce voiu face când vor veni realele?
290v 20. Iată foametea şi bătaia şi năcazul | şi strâmtoarea trimis-au zbiciuri spre întoarcere.
21. Şi întru toate aceastea nu să vor întoarce de cătră strâmbătăţile sale, nici de zbice pururea îşi vor aduce aminte.
22. Iată, va fi ieftişug pre pământ, aşa cât vor gândi că li-i îndreptată pacea; şi atunci vor odrăsli realele pre pământ, sabiia, foametea şi multă turburare.
23. Că de foame mulţi lăcuitorii pământului vor peri, şi sabia va pierde pre ceiaalalţi, carii vor scăpa de foame.
24. Şi morţii ca gunoiul să vor lepăda; şi nu va fi cine să-i mângăie, că să va lăsa pământul pustiiu şi cetăţile lui să vor surpa.
25. Nu să va lăsa cine să lucre pământul şi să-l samine.
26. Pomii vor da roduri, şi cine-i va culeage?
27. Strugurul să va coace, şi cine-l va călca? Că va fi locurilor mare pustiire.
28. Că va pofti omul a vedea om sau glasul lui a-l auzi,

29. Că să vor lăsa dintr-o cetate zeace şi doi din câmp, carii să vor ascunde în tufe dease şi în crepăturile pietrilor,
30. Precum să lasă prin maslini şi în fieştecare pomi câte doao, trei masline,
31. Au precum în viia cea culeasă să lasă struguri de la cei ce cu deadinsul cercetează viia,
32. Aşa să vor lăsa în zilele acealea trei au patru de la cei ce vor cerceta casele lor cu sabiia.
33. Şi să va lăsa pământul pustiiu şi ţarinele lui să vor îmbătrâni şi căile lui şi toate cărările lui vor odrăsli spini, pentru că nu va treace om pre dânsa.
34. Jeli-vor featele neavând miri, jeli-vor muierile neavând bărbaţi, jeli-vor featele lor neavând ajutoriu. ||
35. Mirii lor în războiu să vor mistui şi bărbaţii lor în foamete să vor sfârşi. 291r
36. Iară auziţi aceastea şi le cunoaşteţi, slugile Domnului!
37. Iată cuvântul Domnului, priimiţi-l! Să nu creadeţi dumnezeilor despre carii au zis Domnu.
38. Iată, să apropie realele şi nu întârziiază.
39. Ca şi cea povarnică când naşte în luna a noao fiiul său, apropiindu-se ceasul naşterii sale, mainte de doao sau trei ceasuri durerile împresură pântecele ei şi, ieşind trupul din pântece, nu vor întârziia într-o cirtă,
40. Aşa nu vor zăbovi realele a veni pre pământ şi veacul va jeame şi durerile îl vor împresura.
41. «Auziţi cuvântul, gloata Mea! Gătiţi-vă spre luptă şi în ceale reale aşa fiţi, ca nimearnicii pământului.
42. Cel ce vinde, ca cel ce fuge, şi cel ce cumpără, ca cum ar pierde;
43. Cel ce neguţătoreaşte, ca cel ce dubândă nu va lua, şi cel ce zideaşte, ca cel ce nu va lăcui;
44. Cel ce samănă, ca cel ce nu va săcera; aşa şi cine taie viia, ca când nu va culeage;
45. Cei ce să căsătoresc, aşa ca cum n-ar face fii, şi cei ce nu să însoară, ca văduvi.
46. Pentru aceaea, cei œ să ostenesc, fără pricină să ostenesc.
47. Că rodurile lor cei de alt neam le vor săcera şi avearea lor o vor răpi şi casele le vor răsturna şi fiii lor îi vor robi, că în robie şi în foamete nasc pre fiii săi.
48. Şi cei ce neguţătoresc în răpire, încât de mult împodobesc cetăţile şi casele sale şi moşiile şi feaţele sale,
49. Atâta mai vârtos voiu răvni asupra lor pentru păcatele sale», zice Domnul. |
50. Precum râvneaşte curviia spre muiarea cea vreadnică şi bună foarte, 291v
51. Aşa va răvni dreptatea asupra strâmbătăţii, când să împodobeaşte şi o pâreaşte în faţă, când va veni cine să apere pre cel ce cearcă tot păcatul pre pământ.
52. Pentru aceaea, să nu vă asămănaţi ei, nici lucrurilor ei.
53. Că încă puţin şi să va lua strâmbătatea de pre pământ şi dreptatea va stăpâni preste voi.
54. Nu zică păcătosul că n-au păcătuit, că cărbuni de foc va arde pre capul celui ce zice: «N-am păcătuit înaintea Domnului Dumnezeu şi a slavei Lui».
55. Iată, Domnul va cunoaşte toate lucrurile oamenilor şi meşteşugirile lor şi gândurile lor şi inimile lor.
56. Că au zis: «Să se facă pământul», şi s-au făcut «să se facă ceriul», şi s-au făcut.
57. Şi întru cuvântul Lui stealele s-au întemeiat şi ştie numărul stealelor.
58. Cel ce ispiteaşte adâncurile şi vistieriile lor, cel ce au măsurat marea şi plinirea ei,
59. Cel ce au închis marea în mijlocul apelor şi au spânzurat pământul preste ape cu cuvântul Său,
60. Cel ce au întins ceriul ca o cămară, pre ape l-au întemeiat,
61. Cel ce au pus în pustie izvoară de ape şi preste vârfurile munţilor bălţi, a trimite râuri de la piatră rădicată, să adape pământul,
62. Cel ce au închipuit pre om şi au pus inima sa în mijlocul trupului şi i-au trimis duh, viaţă şi înţeleagere,
63. Şi răsuflarea lui Dumnezeu Atotputear| |nicului, Carele au făcut toate şi cercetează 292r
toate ceale ascunse întru ascunsurile pământului,
64. Acesta au cunoscut meşteşugirea voastră şi ceale ce gândiţi întru inimile voastre, păcătuind şi vrând a ascunde păcatele voastre,
65. Pentru carea Domnul cercetând au cercetat toate lucrurile voastre şi vă va treace pre toţi.

66. Şi voi vă veţi ruşina când vor purceade păcatele voastre înaintea oamenilor şi strâmbătăţile vor fi carele vor sta pârâşe în zioa aceaea.

67. Ce veţi face? Au cum veţi ascunde păcatele voastre înaintea lui Dumnezeu şi a îngerilor Lui?

68. Iată, judecătoriu e Dumnezeu, teameţi-vă de El, părăsiţi-vă de păcatele voastre şi vă uitaţi strâmbătăţile voastre acum a le face în veac, şi Dumnezeu vă va scoate şi vă va izbăvi din tot năcazul.

69. Că iată, să aprinde arderea preste voi, gloate multe, şi vor răpi pre unii dintre voi şi vor îmbucătora idolilor pre cei ucişi.

70. Şi cei ce să vor odihni le vor fi spre bajocură şi spre ocară şi spre călcare.

71. Că va fi locurilor loc şi spre cetăţile vecine sculare multă preste cei ce să tem de Domnul.

72. Fi-vor ca nişte nebuni, nimărui îngăduind a răpi şi a jefui încă pre cei ce să tem de Domnul.

73. Că vor jefui şi vor răpi averile şi din căsile sale îi vor scoate.

74. «Atunci să va arăta lămurirea aleşilor Miei, ca aurul ce să lămureaşte în foc. |

292v 75. Auziţi, iubiţii miei, – zice Domnul –, iată, sânt de faţă zilele ceale de năcaz şi din aceastea vă voiu izbăvi.

76. Să nu vă teameţi, nici să vă îndoiţi, că Dumnezeu e povăţuitoriul vostru.

77. Şi cel ce ţine ceale poruncite şi poruncile Meale – zice Domnul Dumnezeu – să nu vă tragă în cumpănă dreptăţile voastre, să nu să râdice preste voi păcatele voastre.

78. Amar celor ce să strâng de păcatele sale şi să acopăr de strâmbătăţile sale precum ţarina să strânge de pădure şi cu spini să acopere cărarea ei prin carea nu treace omul, şi să scoate şi să aruncă spre îmbucarea focului»".

Cu agiutoriul lui Dumnezeu am agiuns şi la sfârşitul Vechiului Testamânt.

A

ACAR: adv.
acar: 6,52

ACOLO: adv.
acolo: 1,15; 4,15; 9,26; 12,45; 13,42, 46, 58; 14,29, 37

(a se) ACOPERI: v. IV
am acoperit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,20
vor acoperi: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,29; 13,49
a acoperi: *inf. prez.* 7,52
(să) acopăr: *ind. prez. 3.pl.* 16,78
(să) acopere: *ind. prez. 3.sg.* 16,78

ACUM: adv.; var. ACUMA
acum: 1,16, 30, 38; 2,4, 13, 45; 3,34; 4,9, 11, 30; 5,3, 13, 28, 37, 45, 50, 52; 6,5, 57; rezum. cap.7; 7,15, 16, 20, 26, 41, 42, 47, 66; 8,2, 8, 15, 46, 61, 63; 9,9, 15, 18, 19; 10,4, 8, 13, 15, 37, 42, 44, 50; 12,6, 12, 49; 13,15, 18, 20, 46; 14,7, 13, 15, 33, 36; 15,8, 10; 16,68
acuma: 5,55

(a) ADĂPA: v. I „a da să bea"; „a uda (pământul)"
voiu adăpa: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,38
să adape: *conj. prez. 3.pl.* 16,61

(a) ADĂUGA: v. I; var. (Înv.) **(a) ADAOGE:** v. III „a continua (să vorbească)"
voiu adaoge: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,32
să adaogi: *conj. prez. 2.sg.* 8,55
vei adaoge: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,23
să adaog: *conj. prez. 1.sg.* 9,41
am adaos: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,18

ADÂNC, -Ă: adj./s.
adâncurile: *s.n. pl. nom./ac.* 3,18; 5,25; 8,23; 16,58
adâncului: *s.n. sg. gen.* 4,7
adânc: *s.n. sg. ac.* 4,8
adâncă: *adj. f. sg. nom.* 7,3, 7

ADESEA: adv.; (Înv.) ADEASE
adease: 5,8; 8,47
adeasă: 7,42

ADESEORI: adv.
adeasăori: 4,26

ADEVĂR: s.n.
adevărului: *sg. gen.* 5,1
adevărul: *sg. nom.* 6,28; 7,34, 44; 8,23; 14,17
adevăr: *sg. ac., în loc. adv.* ***întru adevăr/în adevăr*** 8,26, 35

ADEVĂRAT, -Ă: adj./adv.
adevărat: *adv.* 4,19; 5,47; 8,38; 12,7
adevărat: *adj. n. sg. nom.* 8,22
adevărate: *adj. n pl. nom.* 15,2

(a se/-şi) ADUCE: v. III
ai adus: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,18; 3,9, 17
veţi aduce: *ind. viit.I. 2.pl.* 1,31
(-ş/îşi) vor aduce: *ind. viit.I. 3.pl., în loc. v.* ***–ş/îşi vor*** *aduce* ***aminte*** 1,36; 16,21
adu(-ţi): *imperativ 2.sg., în loc. v.* ***adu-ţi aminte*** 2,8, 31
să aducă: *conj. prez. 3.sg.* 3,24
(mi-)am adus: *ind. pf.c. 1.sg., în loc. v.* ***mi-am*** *adus* ***aminte*** 3,31
neaducându(-şi): *gerunziu în loc. v.* ***neaducându-şi aminte*** 3,33
aducându(-să): *gerunziu* rezum. cap.4
(s-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,23
a (să) aduce: *inf. prez.* 6,40
(-Ţi) adă: *imperativ 2.sg., în loc. v.* ***-Ţi adă aminte*** 8,28
(-M) voiu aduce: *ind. viit.I. 1.sg., în loc. v.* ***–M voiu*** *aduce aminte* 8,39
era adusă: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 10,45
au adus: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,46
aducând: *gerunziu* 13,13
(să) aducea: *ind. imp. 3.pl.* 13,13
sânt aduse: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 13,58
am adus: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,4
aduc: *ind. prez. 1.sg.* 15,5
voiu aduce: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,11
aducându(-şi): *gerunziu în loc. v.* ***aducându-şi aminte*** 15,31
neaducându(-şi): *gerunziu în loc. v.* ***neaducându-şi aminte*** 3,33

ADUCERE: s.f.
aducerea: *sg. nom.* (Înv.) „jertfă" 10,45
aducerî: *sg. ac.* (Înv.) „jertfă" 10,46
aducere: *sg. nom., în loc. s.* ***aducere aminte*** 12,47
aducerea: *sg. ac., în loc. s.* ***aducerea aminte*** 14,40

(a se) ADUNA: v. I
a (să) aduna: *inf. prez.* 6,42
(să) va aduna: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,33; 13,34
vor aduna: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,25
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,40; 13,8
(să) aduna: *ind. imp. 3.sg.* 13,5
adunând: *gerunziu* 13,39
adună: *imperativ 2.sg.* 14,23
am adunat: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,27

ADUNAT, -Ă: adj.
adunată: *f. sg. nom.* 6,47, 50

AFARĂ: adv.
afară: *adv. în loc. adv.* ***din afară*** 4,11
afară: 7,32

(a se) AFLA: v. I
(să) va afla: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,34; 5,10
vei afla: *ind. viit.I. 2.sg.* 3,36
am aflat: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,44; 5,55; 6,11; 8,42; 12,7; 14,22
(să) vor afla: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,9; 6,22
afla: *inf. prez. fără a* 5,40; 14,22
a (să) afla: *inf. prez.* 6,1
ai aflat: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,5
(să) află: *ind. prez. 3.pl.* 13,48

AGERIME: s.f.
agerimea: *sg. ac.* 8, 18

(a) AGONISI: v. IV
au agonisit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,5

AICI: adv.; var. **AICEA**
aici: 3,29; 10,4, 18, 58; 13,10, 53; 14,25, 33
aicea: 12,39

(a se) AJUNGE: v. III
(să) ajunge: *ind. prez. impers.* rezum. cap.7
a junge: *inf. prez.* 7,5
a jung: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,43

AJUTOR: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **AJUTORIU**
ajutoriu: *sg. ac.*2,18; 16,34

(a se) ALCĂTUI: v. IV
(s-)au alcătuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,8
ai alcătuit: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,14, 44

ALCĂTUINŢĂ: s.f. „facere", „creaţie"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în *Lesicon romanesc-latinesc-unguresc-nemţesc...*, Buda, 1825.
alcătuinţă: *sg. nom.* 8,7

ALCĂTUIRE: s.f.
alcătuirea: *sg. nom./ac.* 8,8, 38

ALCĂTUIT, -Ă: adj.
alcătuit: *m. sg. nom.* 8,44

(a se) ALEGE: v. III
am ales: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,15, 17
ai ales: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,13; 5,23, 24; 6,54
aleage: *imperativ 2.sg.* 7,59
alesu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52

ALES, ALEASĂ: adj./s.
aleasa: *adj. antep. f. sg. ac., în sintagma aleasa leage* „nobila lege" 5,27
alease: *adj. f. pl. gen.* rezum. cap.9
aleșilor: *s.m. pl. gen./dat.* 15,21, 56; 16,74
aleșii: *s.m. pl. ac.* 15,53

AMAR, -Ă: adj./s.
amar: *s.n.* (+ *dat.*) *sg. nom.* 2,8; 13,16; 15,14, 24, 47; 16,1, 78
amar: *adj. m./n. sg. nom./ac.* (aici) „aprig", „necruțător"; "plin de întristare" 8,23; 9,41

(a) AMENINȚA: v. I
va amânânța: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,11

(a se) AMESTECA: v. I; var. (a se) MESTECA
(s-)au mestecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,10

AMEȚIRE: s.f.
amețire: *sg. nom.* 4,24

AMIAZĂ: s.f.; var. (Reg.) AMIAZĂZI
amiazăzi: *sg. ac.* 15,34

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v.* ***a-și aduce aminte/a lua aminte****, in loc. s.* ***aducere aminte****;* vezi (a se/-și) ADUCE/(a) LUA/ADUCERE

AMOREU: s.f. (cf. Indice Fc)
amorreului: *sg. gen.* 1,22

AN: s.m.
anul: *sg. ac.* 3,1
ani: *pl. nom./ac.* 3,23, 25; 7,28; 9,43, 44, 45; 10,45, 46; 12,20
an: *sg. ac.* 3,29; 6,21; 13,45
anii: *pl. nom./ac.* 4,33; 6,5; 7,29

APĂ: s.f.
ape: *pl. nom./ac.* 1,20; 6,17, 41; 15,41; 16,59, 60, 61
apă: *sg. nom./ac.* 1,23; 4,49; 7,7, 8; 8,8; 14,39
apele: *pl. ac.* 5,9
apelor: *pl. gen./dat.* 6,42; 15,41; 16,59
apa: *sg. nom.* 6,47, 48, 50
apei: *sg. gen.* 15,58

(a) APĂRA: v. I
apără: *imperativ 2.sg.* 2,20
să apere: *conj. prez. 3.sg.* 16,51

APĂRARE: s.f.
apărare: *sg. ac.* 1,15

APOI: adv.
apoi: 9,35

(a se) APRINDE: v. III „a lua foc"; „a se înflăcăra"
(să) aprindea: *ind. imp. 3.sg.* 6,37; 12,3
(s-)au aprins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,22; 14,21
a fi fost aprinși: *pasiv inf. pf.* 12,44
au aprins: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,11
voiu aprinde: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,25
(să) aprinde: *ind. prez. 3.sg.* 16,15, 69

APRINDERE: s.f.
aprinderea: *sg. ac.* 12,44

APRINS, -Ă: adj.
aprinse: *n. pl. ac.* 15,23

APROAPE: adv.
aproape: 2,34; 5,41

(a se) APROPIA: v. I
(nu te) apropiia: *imperativ prohib. 2.sg.* 5,19
(să) apropie: *ind. prez. 3.sg./pl.* 5,50; 8,61; 14,10; 16,38
a (Mă) apropiia: *inf. prez.* 6,18
(m-)am apropiat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,47
apropiindu(-să/-se): *gerunziu* 12,21; 16,39
(să) va apropia: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,21
(să) apropia: *ind. imp. 3.sg.* 13,13
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,37; 14,17; 15,15; 16,2
să (să) apropie: *conj. prez. 3.sg.* 14,36

APUS: s.n.
apus: *sg. ac.* 15,38, 39

(a se) APUCA: v. I (aici) „a supune", „a chinui"; „a urma (un drum)"
(să) vor apuca: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,1
a apuca: *inf. prez.* 5,34

ARAP: s.m.; var. HARAP (În v. și pop.) „arab"
harapilor: *pl. gen.* 15,29

(a se) ARĂTA: v. I
am arătat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,35; 8,62; 13,32, 56; 14,5, 8
ai arătat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,14, 30; 6,12; 8,63; 13,14
(s-)au arătat: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 3,33; 8,54; 10,40, 42; 11,13, 18, 22, 26, 27, 33; 12,2
a arăta: *inf. prez.* 4,3; 6,33; 10,52; 12,9, 39
voiu arăta: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,4, 47; 5,37
(să/Să) va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,43; 6,28; 7,26, 35, 53; 13,32, 36; 16,74
arată: *imperativ 2.sg.* 4,45; 5,37, 55; 12,8; 13,15
(să) arată: *ind. prez. impers./3.sg./pl.* rezum. cap.5; rezum. cap.10; rezum. cap.13; rezum. cap.14
să arăți: *conj. prez. 2.sg.* 5,43; 6,12; 10,37
vor arăta: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,22
să arăt: *conj. prez. 1.sg.* 6,30
să (se/să) areate: *conj. prez. 3.sg.* 6,40; 12,39
arătându(-să): *gerunziu* 7,26
e arătat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 9,5
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,6; 10,50
arătându(-Te): *gerunziu* 9,29
(Te-)ai arătat: *ind. pf.c. 2.sg.* 9,29
(să) arăta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 10,27; 11,14, 20
va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,59; 13,50
arată(-să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
a (te) arăta: *inf. prez.* 11,16
a (să) arăta: *inf. prez.* 11,19
să (te) arăți: *conj. prez. 2.sg.* 11,34
arată: *ind. prez. 3.sg./pl.* 13,19, 51
vei arăta: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,26
(să) vor arăta: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,35

ARĂTARE: s.f.
arătare: *sg. ac., în loc. adv.* ***la arătare*** „în fața tuturor" 2,36; 14,6
arătări: *pl. ac.* (aici) „pocitanii", „monștri" 5,8

ARĂTAT, -Ă: adj. „destăinuit"
arătate: *f. pl. ac.* 14,45

ARC: s.n.
arcul: *sg. ac.* 16,13

(a) ARDE: v. III
arzând: *gerunziu* 4,48
ardea: *ind. imp. 3.pl.* 13,4
vor arde: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,62
a arde: *inf. prez.* 16,6
va arde: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,54

ARDERE: s.f.
arderea: *sg. nom.* 16,69

ARIE: s.f.; var. (Înv) **ARE**
area: *sg. nom.* (aici și) „vremea treieratului" 4,30, 39
aria: *sg. ac.* 4,32
arei: *sg. gen.* 4,35

ARIPĂ: s.f.; var. (Înv.) **AREPĂ, AREAPĂ**
arepile: *pl. nom./ac.* 1,30; 11,2, 3, 5, 7, 32, 33, 45; 12,2, 19
arepi: *pl. nom.* 11,1, 22
arepi: *pl. nom., în sintagma* ***împrotivitoare arepi*** (cf. lat. *contrariae pennae*) 11,3
arepile: *pl. ac., în sintagma* ***împrotivitoarele arepile*** 11,11
areapă: *sg. nom.* 11,12
arepilor: *pl. gen.* 11,20
arepi: *pl. gen.* (*cu prep. a + num. card.*) 12,16

(a) ARUNCA: v. I
aruncă: *imperativ 2.sg.* 1,8
aruncând: *gerunziu* 1,23
arunca(-)voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,33
va arunca: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,7
(să) va arunca: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,8
(să) aruncă: *ind. prez. 3.sg.* 16,78

ARUNCAT, -Ă: adj.
aruncată: *f. sg. ac.* 16,7

(a) ASCULTA: v. I
au ascultat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,8
a asculta: *inf. prez.* 1,24
voiu asculta: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,26

(a se) ASCUNDE: v. III
ascunzi: *ind. prez. 2.sg.* 2,8
(să) va ascunde: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,1, 9
(s-)au ascuns: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,53
vei ascunde: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,6
(să) vor ascunde: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,29
a ascunde: *inf. prez.* 16,64
veți ascunde: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,67

ASCUNS: s.n. (Înv.) „taină"; (Înv.) „locuri inaccesibile"
ascunsele: *pl. ac.* 14,5
ascuns: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-un ascuns*** 14,26
ascunsurile: *pl. ac.* 16,63

ASCUNS, -Ă: adj./s.
ascuns: *adj. n. sg. ac.* 12,37
(ceale) ascunse: *s.n. pl. ac.* 16,63

ASCUȚIT, -Ă: adj.
ascuțite: *f. pl. nom.* 16,13

(a se) ASEMĂNA: v. I; var. (Înv.) **(a se)** ASĂMĂNA
(s-)au asămănat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,41; 6,56; 13,38
voiu asămăna: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,42
ai asămănat: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,56; 8,44
(Te-/te-)ai asămănat: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,44; 15,47
să (vă) asămănați: *conj. prez. 2.pl.* 16,52

ASEMĂNARE: s.f.; var. (Înv.) **ASĂMĂNARE** (aici) „semn"; „vedenie"; „chip"; „pildă"
asămănări: *pl. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,3
asămănării: *sg. gen.* 4,47
asămănare: *sg. ac.* 8,2
asămănarea: *sg. ac.* 10,49

ASEMENEA: adv./prep./s.; var. (Înv.) **ASEAMENEA; ASEAMINEA**
asemenea: *adv.* 4,15
aseaminea: *adv.* 4,17
aseamenea: *adv.* 6,35; 8,44, 62; 11,34
aseamenea: *prep.* 5,52; 7,4; 10,12; 14,9, 39
(ceale) aseaminea: *s.n pl. ac.* 8,51

ASIR: s.m. (cf. **Indice** 3Împ)
asirilor: *pl. gen.* 13,40; 15,30, 33

ASTĂZI: adv.
astăzi: *în loc. adv.* ***până astăzi*** 15,21

(a se) ASTÂMPĂRA: v. I; var. **(a se)** STÂMPĂRA
(s-)ar stâmpăra: *cond. prez. 3.sg.* 11,46

AȘA: adv.; var. (Înv. și reg.) AȘEA
așa: 1,30; 2,9; 3,10; 4,3, 21, 35, 42, 50; 5,40, 42, 49; 6,47; 7,10, 30, 41; 8,2, 34, 37, 40, 41, 44, 59; 9,6, 17, 35; 10,11, 14; 11,19; 13,27, 52; 14,47; 15,21, 52, 56; 16,16, 22, 32, 40, 41, 44, 45, 51
așea: 3,35

(a se) AȘEZA: v. I
ai așezat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,15, 18
au așezat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,15; 10,30
(m-)am așezat: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,2
(să) așezase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 10,3
(te) așază: *imperativ 2.sg.* 10,20
(să) așază: *ind. imp. 3.sg.* 13,4

AȘEZĂMÂNT: s.n. "legământ", "jurământ"
așezământurilor: *pl. dat.* 3,32; 5,29

AȘIJDEREA: adv.
așijderea: 9,5

(a) AȘTEPTA: v. I
așteptați: *imperativ 2.pl.* 2,34

AȘTERNUT: s.n.
așternutul: *sg. ac.* 15,36

ATOTPUTERNIC, -Ă: adj.
Atotputearnicul: *m. sg. nom.* 1,15, 22, 28, 33; 2,9, 31
Atotputearnicului: *m. sg. gen.* 16,63

ATUNCI: adv.
atunci: 2,44, 48; 5,9; 6,6, 39, 40, 49; 7,45; 8,32; 9,2, 4, 9, 19; 10,46; 12,18, 33; 13,32, 44, 46, 50; 14,26, 35; 16,22, 74

AUR: s.n.
auru: *sg. nom.* 8,2
aurul: *sg. ac.* 16,74

AUSTRU: s.n.
austru: *sg. ac.* 15,20

(a se) AUZI: v. IV
a auzi: *inf. prez.* 2,1; 8,5; 10,56; 16,28
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,9; 5,19; 9,45; 12,40
auziți: *ind. prez. 2.pl.* 2,34
ai auzit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,2; 12,17, 31
vor auzi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,7; 13,33; 15,29

vei auzi: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,13; 10,56
auzi: *imperativ 2.sg.* 5,32; 6,13; 7,2; 8,19, 24; 9,30; 10,38; 11,16, 38; 14,28
am auzit: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,17, 31; 8,18; 11,36
auzându-: *gerunziu* 6,23
(s-)au auzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,32
auzu: *ind. prez. 1.sg.* 10,35
auzea: *ind. imp. 3.pl.* 13,4
auziți: *imperativ 2.pl.* 16,36, 41, 75
neauzându-: *gerunziu* 1,35

AUZIT: s.n. „auz"
auzitul: *sg. nom.* 10,56

(a) AVEA: v. II
având: *gerunziu* 2,19; 9,43
ai avut: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,32; 12,9; 13,14
au avut: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,24, 55; 8,29
avem: *ind. prez. 1.pl.* 8,32
are: *ind. prez. 3.sg.* 9,5; 13,33
era având: *ind. imp. perifr. 3.pl.* 9,11
au: *ind. prez. 3.pl.* 13,23
vor avea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,63
neavând: *gerunziu* 16,34

AVERE: s.f.
avearea: *sg. ac.* 8,36; 16,47
averilor: *pl. gen.* 15,19
averile: *pl. ac.* 16,73

B

BALAUR: s.m.; var. (Înv. și pop.) BĂLAUR
bălaurilor: *pl. gen.* 15,29
bălaurii: *pl. ac.* 15,31

BALE: s.f.
balelor: *pl. dat.* 6,56

BALTĂ: s.f.
bălți: *pl. ac.* 16,61

(a se) BATE: v. III
am bătut: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,10
să batem: *conj. prez. 1.pl.* 4,15
vor bate: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,24
să bată: *conj. prez. 3.pl.* 13,5, 8
a bate: *inf. prez.* 13,28, 31, 34
(să) vor bate: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,35

BATJOCURĂ: s.f.
bajocură: *sg. ac.* 16,70

(a) BĂGA: v. I
ai băgat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,6
voiu băga: *ind. viit.I. 1sg.* 15,1

BĂRBAT: s.m.
bărbat: *sg. ac.* 3,13; 9,43; 10,33
bărbatul: *sg. nom./ac.* 9,45; 10,17; 13,51
bărbați: *pl. ac./dat.* 14,37, 42; 16,34
bărbații: *pl. nom.* 16,35

BĂTAIE: s.f.
bătaie: *sg. ac.* 15,11
bătaia: *sg. nom.* 16,20

BĂTRÂN, -Ă: s.m./f.
bătrânul: *s.m. sg. ac.* 2,22
bătrânilor: *s.m. pl. gen.* 5,49

BĂTRÂNEȚE: s.f.
bătrânețe: *sg. ac.* 5,50; 14,16
bătrâneților: *pl. gen.* 5,53

(a) BĂTRÂNI: v. IV; vezi (a) ÎMBĂTRÂNI

BĂUTURĂ: s.f.; var. BEUTURĂ
beutura: *sg. ac.* 9,34

BĂTUT, -Ă: adj.
bătute: *f. pl. ac.* 15,12

(a) BEA: v. II
vei bea: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,24
a bea: *inf. prez.* 10,4
bea: *imperativ 2.sg.* 14,38
am beut: *ind. pf.c. 1sg.* 14,40
bându-: *gerunziu* 14,40
vor bea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,58

BEAT, -Ă: adj.
beată: *f. sg. nom.* 15,53

BICI: s.n.; var. (Reg.) ZBICI
zbiciuri: *pl. ac.* 16,20
zbice: *pl. ac.* 16,21

BINE: adv./s.
bine: *s.n. sg. ac., în sintagma* ***faceri de bine/facerile de bine*** rezum. cap.1; 1,9, 17; 9,10
binele: *s.n. sg. nom./ac.* 2,14; 4,29
(mai) bine: *adv.* 1,19; 4,12; 7,46; 12,44
bine: *adv.* 4,20

(a) BIRUI: v. IV
au biruit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,48, 49, 50; 7,45; 11,28, 34; 13,49
ai biruit: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,39
biruise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 12,2
biruind: *gerunziu* 15,16
vor birui: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,31, 39

BIRUINȚĂ: s.f.
biruința: *sg. ac.* 11,40

BIRUIRE: s.f.
biruirea: *sg. ac.* 11,32

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) BISEARICĂ
bisearica: *sg. nom.* 10,21

BLÂND, -Ă: s.m./f.
(cei) blânzi: *s.m. pl. ac.* 11,42

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstămuri: *pl. ac.* 1,23

(a) BLESTEMA: v. I; var. (a) BLĂSTĂMA
blăstămând: *gerunziu* 1,22

BOBOAȘĂ: s.f.; var. BOBOAȘE (aici) „butuc de vie"
boboașe: *sg. ac.* 9,21

(a se) BOLNĂVI: v. IV
(m-)am bolnăvit: *ind. pf.c. 1sg.* 13,13
bolnăvi(-te)-vei: *ind. viit.I. 2.sg.* 15,51

BRAȚ: s.n.
brațu: *sg. ac.* 15,11

(a se) BUCURA: v. I
(să) bucura: *ind. imp. 3.pl.* 13,13
să bucure: *conj. prez. 3.sg.* 15,3

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac.* 2,19
bucuriia: *sg. nom.* 7,61

BUN, **-Ă:** adj./s.
bună: *adj. f. sg. voc.* 2,25
bun: *adj. n. sg. nom.* 3,22
bune: *adj. f. pl. gen.* 8,36
(mai) buni: *adj. m. pl. nom.* 12,45
bună (foar**te**): *f. sg. ac.* 16,50
(mai) bune: *s.f. pl. ac.* „fapte bune" 3,28, 31

BUNĂTATE: s.f.
bunătățile: *pl. ac.* 7,6
bunătatea: *sg. nom./ac.* 7,68; 8,36, 52

BURUIANĂ: s.f.
buru**ianele:** *pl. ac.* 9,26
buruieni: *pl. ac.* 12,51

BUZĂ: s.f.
buzele: *pl. ac.* 13,10

C

CALE: s.f.
calea: *sg. nom./ac.* 3,7, 31; 4,4; 5,1; 10,13, 39
calea: *sg. ac., în sintagma calea **Celui** Preaînalt* 4,2, 11
căli: *pl. ac.* 4,3
căile: *pl. nom./ac.* 5,12; 7,23; 8,56; 9,9; 14,31; 16,33
cale: *sg. nom./ac.* 5,50; 13,45
căi: *pl. ac.* 7,52
căile: *pl. ac., în sintagma **căile Celui** Preaînalt* 12,4
călii: *sg. gen.* 15,16

CANANEU: s.m.; var. HANANEU
hanaeii: *pl. ac.* 1,21

CANDELĂ: s.f.; var. CNDILĂ
candila: *sg. ac.* 12,42
candela: *sg. ac., în sintagma **candela înțăleagerii*** 14,25

CAP: s.n.
capului: *sg. gen.* 1,8
capetelor: *pl. dat.* 2,43
capul: *sg. nom./ac.* 9,38; 11,4, 24, 31, 35; 12,2, 26, 29; 16,54
capete: *pl. nom./ac.* 11,1, 4, 23, 29, 30, 34; 12,22
capetele: *pl. nom./ac.* 11,4, 9,10, 45; 12,17
cap: *sg. nom./ac.* 11,32, 33
capete: *pl. ac., în sintagma **capete de pajoră*** 12,24

CARMON: s.m. „locuitorii Carmaniei (Kirman, provincie de nord a Imperiului Persan)"
car**monii:** *pl. nom.* 15,30

CARNE: s.f.
car**ne:** *sg. ac.* 9,24
căr**nurile:** *pl. ac.* 15,58

CARTE: s.f.
Car**tea:** *sg. nom., în sintagmele Cartea Esdrii a patra/Cartea Esdrii proroculuia doao* în titlu; 1,1
cărțile: *pl. nom.* 6,20
car**te:** *sg. ac.* 12,37
cărți: *pl. nom.* 14,44

CASĂ: s.f.
casa: *sg. ac., în sintagma casa **robiii*** „pământul Egiptului" 1,7
casele: *pl. nom./ac.* 1,35; 15,18, 19; 16,32, 47, 48
casa: *sg. nom./ac.* 1,33; 3,11
casă: *sg. nom.* 9,24; 10,51
casa: *sg. voc., în sintagma casa **lui Iacov*** 12,46
casa: *sg. ac.* 12,49; 14,13
caselor: *pl. gen.* 15,49
căsile: *pl. ac.* 16,73

(a) CĂDEA: v. II
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,1; 13,11, 23
să cază: *conj. prez. 3.sg.* 12,18
va cădea: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,18, 28
vei cădea: *ind. viit.I. 2.sg.* 15,57
vor cădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,57

CĂDERE: s.f.; var. CĂDEARE „decădere"; „moarte"
căderii: *sg. gen.* 3,1
cădearea: *sg. nom./ac.* 7,48; 10,9, 20, 43, 48
căderile: *pl. ac.* 10,15

(a se) CĂLCA: v. I
ai călcat: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,29
au călcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,57
(să) calcă: *ind. prez. 3.sg.* 9,29
va călca: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,27

CĂLCARE: s.f.
călcare: *sg. ac.* 16,70

CĂLCÂI: s.n.
călcâiul: *sg. ac.* 6,8
călcâiu: *sg. ac.* 6,10

CĂMARĂ: s.f. (Înv.) „cameră", „odaie"; „cameră (de obicei întunecoasă și răcoroasă) în care se păstrează diferite obiecte, mai ales alimente"
cămările: *pl. nom./ac.* 4,35; 5,37; 6,22; 7,32
cămările: *pl. nom., în sintagma **cămările sufletelor*** (aici) „locuințele sufletelor (din iad)" 4,41
cămara: *sg. ac.* 5,9; 10,1, 48
cămară: *sg. ac.* 16,60

CĂMILĂ: s.f.
cămilii: *sg. gen.* 15,36

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniile: *pl. nom.* 15,16

CĂRARE: s.f.
cărarea: *sg. ac., în sintagma cărarea **Celui** Preaînalt*5,34
cărarea: *sg. nom./ac.* 7,8; 14,22; 16,78
cărare: *sg. nom.* 7,8
cărările: *pl. nom.* 16,33

CĂRBUNE: s.m.
cărbuni: *pl. nom., în sintagma cărbuni de **foc*** 16,54

CĂRUȚĂ: s.f.
căr**uțe:** *pl. ac.* 15,29

(a se) CĂSĂTORI: v. IV
(să) căsătoresc: *ind. prez. 3.pl.* 16,45

(a se) CĂUTA: v. I
voiu căuta: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,32; 2,26
(să) va căuta: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,10
să **cauți:** *conj. prez. 2.sg.* 6,10
caută: *imperativ 2.sg.* 8,51
a căuta: *inf. prez.* 8,55
am căutat: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,7
ai căutat: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,54
să acaute: *conj. prez. 3.sg./pl.* 14,23, 36

CÂMP: s.n./s.m.
câmpului *sg. gen.* 4,13, 15; 9,24, 26
câmp: *sg. ac., în sintagma* ***lucrătoriul*** *de câmp* 9,17
câmpul: *sg. ac.* 9,24, 26
câmp: *sg. ac.* 10,3, 32, 51, 53; 12,51; 13,57; 14,37; 15,57; 16,29
câmpii: *s.m. pl. nom.* 15,41
câmpurilor: *s.n. pl. gen.* 15,42

CÂMPIE: s.f.
câmpiii: *sg. gen.* 7,6

(a) CÂNTA: v. I
va cânta: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,23

CÂNTARE: s.f.
cântări: *pl. ac.* 2,42
cântarea: *sg. nom.* 10,22

(a) CÂNTĂRI: v. IV
cântăreaște: *imperativ 2.sg.* 4,5
au cântărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,36

(a) CÂȘTIGA: v. I; var. **(a) CĂȘTIGA**
ai câștigat: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,27
au câștigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,32

CEAS: s.n.
ceasul: *sg. ac., în loc. adv.* (Înv.) ***în tot ceasul*** 5,34
ceasuri: *pl. ac.* 6,24; 16,39
ceasurile: *pl. ac., în loc. adv.* ***în toate ceasurile*** (după loc. adv. *în tot ceasul*); în acest verset, ideea de implorare neîntreruptă e exprimată prin cumularea a trei loc. adv.: ***în toate ceasurile, în toate zilele/zioa și noaptea*** 9,44
ceas: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-acest ceas*** „la ora asta" 14,26
ceasul: *sg. nom., în sintagma* ***ceasul nașterii*** 16,39

CENUȘĂ: s.f.; var. **CENUȘE**
cenușe: *sg. nom./ac.* 2,9; 9,38

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriule: *sg. voc.* 2,14
ceriurile: *pl. ac.* 3,18
ceriu: *sg. ac.* 4,8, 21; 11,6; 15,44
ceriului: *sg. gen.* 4,21; 11,2; 13,5
ceriul: *sg. nom./ac.* 6,38, 59; 16,56, 60
ceriului: *sg. gen., în sintagma* ***mile ceriului*** „oștile de îngeri" 13,3

(a) CERCA: v. I „a căuta"; „a cerceta"
cercând: *gerunziu* 5,34
a cerca: *inf. prez.* 6,19; 12,48
cearcă: *imperativ 2.sg.* 9,13
cearcă: *ind. prez. 3.sg.* 16,51

CERCARE: s.f. „căutare"
cercarea: *sg. nom.* rezum. cap.4

(a se) CERCETA: v. I „a căuta"; „a pune la încercare"; „a ispiti"; (Înv.) „a pedepsi"
a cerceta: *inf. prez.* 5,34; 9,2
cercetezi: *ind. prez. 2.sg.* 5,55; 12,4
a (să) cerceta: *inf. prez.* 6,5
să cerceteaz: *conj. prez. 1.sg.* 6,18
cercetează: *ind. prez. 3.pl.* 16,31, 63
vor cerceta: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,32
cercetând: *gerunziu* 16,65
au cercetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,65

CERCETĂTOR, -TOARE: s.m./f.
cercetătoriu: *s.m. sg. gen.* rezum. cap.4

(a) CERE: v. III
cerând: *gerunziu* 1,25
cereți: *imperativ 2.pl.* 2,4, 13

CERESC, -EASCĂ: adj.
cereștile: *adj. antep. f. pl. ac., în sintagma* ***cereștile împărății*** 2,37

(a se) CERTA: v. I „a dojeni"; „a (se) pedepsi"
să (să) cearte: *conj. prez. 3.pl.* 5,30
(să) vor certa: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,21
ai certat: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,12
va certa: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,33
ceartă: *imperativ 2.sg.* 14,13
voiu certa: *ind. viit.I. 1sg.* 14,19

CERTARE: s.f.
certare: *sg. ac.* 7,47; 15,12

CERTAT, **-Ă:** adj.
certată: *f. sg. ac.* 15,51

CETATE: s.f.
cetății: *sg. gen.* 3,1; 5,25
cetatea: *sg. nom./ac.* 3,24, 27; 7,6, 9; 8,52; 10,27, 42, 46; 15,60
cetate: *sg. ac.* 3,25; 10,4, 17, 18, 44; 12,40, 50; 13,31; 15,17; 16,29
cetatea: *sg. nom., în sintagma cetatea* ***Celui*** *Preaînalt* 10,54
cetățile: *pl. nom./ac.* 15,18, 42, 57, 62; 16,24, 48, 71

CETĂȚEAN: s.m.
cetățeanii: *s.m. pl. nom.* 9,45; 10,2

(a se) CHEMA: v. I
veți chema: *ind. viit.I. 2.pl.* 1,26
(s-)au chemat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,40; 4,25; 10,22; 12,24
(să) cheamă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; 9,26
chem: *ind. prez. 1.sg.* 2,5; 15,20
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,37; 14,38
cheamă: *imperativ 2.sg.* 4,5
ai chemat: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,49, 58; 13,55
(Te-)ai chemat: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,62
(Te) vei chema: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,31, 32
ești chemat: *pasiv ind. prez. 2.sg.* 10,57
va chema: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,23
chemând: *gerunziu* 13,12
(să) chema: *ind. imp. 3.sg.* 13,45

CHEMAT, -Ă: adj.
chemat: *n. sg. nom.* 2,41

CHIN: s.n.
chinurile: *pl. nom./ac.* 8,59; 13,37
chinuri: *pl. ac.* 9,9, 12; 12,26

(a se) CHINUI: v. IV
(să) vor chinui: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,13
a (să) chinui: *inf. prez.* 13,37
(să) chinuia: *ind. imp. 3.sg.* 14,40

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac.* rezum. cap.2
chip: *sg. ac., în loc. adv.* ***în ce chip*** 4,33; 8,43; 9,13
chipul: *sg. nom./ac.* 5,37; 8,44

(a se) CIOPLI: v. IV
cioplise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 13,6
(să) cioplise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 13,7
a (să) ciopli: *inf. prez.* 13,36

CIRTĂ: s.f. (Înv. și pop.) „interval de timp foarte scurt", „clipă"
cirtă: *sg. ac., în loc. adv. într-o cirtă* „imediat" 16,39

(a) CITI: v. IV; var. (Înv. și reg.) **(a) CETI**
cetească: *conj. prez. fără să 3.pl.* 14,45

CIUMĂ: s.f.
ciumă: *sg. nom.* 15,49

CIUNG, -Ă: s.m./f.
ciungul: *s.m. sg. ac.* 2,21

(a se) CLĂTI: v. IV „a se clătina"; „a se cutremura"
au clătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,37
a **(să) clăti:** *inf. prez.* 6,3
(să) va clăti: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,14
(să) clătească: *ind. prez. 3.sg.* 6,16
(te) clătești: *ind. prez. 2.sg.* 7,15

CLĂTIRE: s.f. „cutremurare"
clătirea: *sg. nom./ac.* 6,14; 9,3

CLĂTIT, -Ă: adj.
clătite: *f. pl. nom., în sintagma* ***puterile ceale clătite*** 6,3

(a se) COACE: v. III
(să) va coace: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,27

COAMĂ: s.f.
coama: *sg. ac.* 1,8

COASTĂ: s.f. (Iuz.) „cameră laterală"
coastele: *pl. ac., în sintagma* ***coastele pământului*** (aici) „mormintele din adâncul pământului" 2,31

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) (a se) POGORÎ
(m-)am pogorât: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,8
pogorându(-să): *gerunziu* 13,12

COMOARĂ: s.f.
comoara: *sg. nom., în sintagma* ***comoara nemuririi*** 8,54

(a) CONĂCI: v. IV; var. (a) CONĂCI (cf. Indice Jd)
va conoci: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,33

CONĂCITOR: s.m. „asediator", „cuceritor"; cuvântul nu este înregistrat în DA.
conăcitoriul: *sg. nom.* 15,33

CONDEI: s.n.
condeale: *pl. ac.* 14,24

(a) CONTENI: v. IV „a opri", „a împiedica"
a **conteni:** *inf. prez.* 7,46

CONTENIRE: s.f.
contenirea: *sg. ac.* 7,55

COPAC: s.m.; var. (Reg.) COPACI
copaciu: *sg. ac.* 1,20
copacii: *pl. ac.* 5,23
copaciului: *sg. dat.* 5,24

CORABIE: s.f.
corabiia: *sg. ac.* 9,34
corabia: *sg. ac.* 12,42

CORT: s.n.
corturile: *pl. ac.* 2,11

CRĂPĂTURĂ: s.f.; var. CREPĂTURĂ
crepăturile: *pl. ac., în sintagma* ***crepăturile pietrilor*** „găuri în stânci", „peșteri" 16,29

(a) CREDE: v. III
cred: *ind. prez. 3.pl.* 1,35
crezând: *gerunziu* 1,37
au crezut *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,32; 7,60, 61
credea: *ind. imp. 3.pl.* 5,29
ați crezut *ind. pf.c. 2.pl.* 9,7
să creadeți: *conj. prez. 2.sg.* 16,37

CREDINCIOS, -OASĂ: adj.
credincioase: *f./n. pl. nom.* 8,22; 15,2

CREDINȚĂ: s.f.
credință: *sg. ac.* 5,1; 7,24; 13,23
credința: *sg. nom./ac.* 6,5, 28; 7,34; 9,7

(a) CREȘTE: v. III
au crescut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,6; 7,41, 44; 8,9
crescutu(-)-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,3
crească: *imperativ 2.sg.* 2,15
crescând: *gerunziu* 4,10
crește: *ind. prez. 3.sg.* 4,50
crescuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,47
creștea: *ind. imp. 3.sg.* 14,40

CRIN: s.m.
crin: *sg. ac.* 2,19; 5,24

CUGET: s.n.
cugete: *pl. ac.* 8,27

CULCUȘ: s.n.
culcușul: *sg. ac.* 3,1

(a) CULEGE: v. III
va **culeage:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,26, 44

CULES, -EASĂ: adj.
culeasă: *f. sg. ac.* 16,31

CUMPĂNĂ: s.f. „balanță"
cumpănă: *sg. ac.* 3,34; 4,36; 16,77

(a) CUMPĂRA: v. I
cumpără: *ind. prez. 3.sg.* 16,42

(a se) CUNOAȘTE: v. III
am cunoscut: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,16
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,32; 7,23; 8,28; 9,10; 15,26; 16,64
cunoaște: *inf. prez. fără* **a** 4,10
cunoscusă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,7
(să) cunoaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
a **cunoaște:** *inf. prez.* 9,12
cunoști *ind. prez. 2.sg.* 12,38
cunoașteți: *imperativ 2.pl.* 16,36
va cunoaște: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,55

CUNUNĂ: s.f.
cununi: *pl. ac.* 2,43
cununile: *pl. ac.* 2,46
cununei: *sg. dat.* 5,42

(a) CUPRINDE: v. III
cuprinde: *imperativ 2.sg.* 2,21
a **cuprinde:** *inf. prez.* 4,2; 6,50
cuprinde: *inf. prez. fără* **a** 4,11; 15,51
cuprinde: *ind. prez. 3.sg.* 4,27; 10,56
să cuprinză: *conj. prez. 3.sg.* 7,8
vor cuprinde: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,38
va cuprinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,37

CUPRINS, -Ă: s.m./f.
(ceale) cuprinse: *s.f. pl. nom.* „cele adunate", „roadele adunate" 9,35

CUPTOR: s.n.
cuptoriu: *sg. ac.* 4,48

(a) CURGE: v. III
au curs: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,20

curgând: *gerunziu* 2,19
vor curge: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,24

(a) **CURVI:** v. IV
a **curvi:** *inf. prez.* 15,47

CURVIE: s.f.
curvie: *sg. ac.* 15,47
curviii: *sg. gen.* 15,55
curviia: *sg. nom.* 16,50

(a) **CUTEZA:** v. I
cutează: *imperativ 2.sg.* 12,46

CUTREMUR: s.n.
cutremurului: *sg. gen.* 3, 19
cutremur: *sg. nom./ac.* 8,21; 15,33, 36

(a se) **CUTREMURA:** v. I
ai cutremurat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,18
(să) **vor cutremura:** *ind. viit.I. 3.pl.* 5,5; 15,18
(să) **cutremura:** *ind. imp. 3.sg./pl.* 10,26; 13,3
să (se) **cutremure:** *conj. prez. 3.pl.* 15,29
vor cutremura: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,43
(s-)au cutremurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,12

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***cuvântul Domnului*** 1,4; 16,37
cuvinte: *pl. ac.* 3,3; 5,22; 14,6
cuvintele: *pl. ac.* 5,31; 7,1, 2; 8,37; 9,30; 10,5, 32; 12,1, 31; 14,28; 15,1
cuvântul: *sg. nom.* 6,15, 16, 38, 43; 7,46, 69; 8,19, 22; 10,20; 16,41, 57, 59
cuvintelor: *pl. gen.* 8,20

(a se) **CUVENI:** v. IV
(să) cuvine: *ind. prez. impers.* 8,49

D

(a se) **DA:** v. I
am dat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,13, 15, 19, 23; 2,1, 26; 5,48
voiu da: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,24, 39; 2,9, 10, 11, 23, 32
da-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,35
să dai: *conj. prez. 2.sg.* 2,6; 3,19; 8,6; 14,46
să dau: *conj. prez. 1.sg.* 2,10
dă: *imperativ 2.sg.* 2,20
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,34; 5,4, 5, 7; 7,32; 8,2; 15,56
dă: *ind. prez. 3.sg.* 2,46; 7,64; 10,14
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,5, 15, 27; 5,28, 50; 6,51, 52, 58
(s-)au dat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,19, 21, 23; 8,5; 10,23; 14,31
să (să) dea: *conj. prez. 3.sg.* 4,22
să deaie: *conj. prez. 3.sg.* 5,46
(să) va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,9
vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,32; 16,26
a da: *inf. prez.* 7,46; 8,10
dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,46
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,45; 13,41; 14,42; 15,20, 26
(să) dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
vei da: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,26
(să) **da:** *ind. imp. 3.sg.* 14,39

DAR: s.n.
darul: *sg. nom./ac.* 1,37; 2,32
darul: *sg. ac., în sintagma* darul ***cel închinat*** 2,37
daruri: *pl. ac., în sintagma făcătoriu de* ***daruri*** 7,65

DATORIE: s.f.
datoriia: *sg. ac.* 4,42

DĂJDUIRE: s.f.
dăjduire: *sg. ac.* 5,1

(a) **DĂRUI:** v. IV
am dăruit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,9, 17
ai dăruit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,27; 12,4
a **dărui:** *inf. prez.* 7,65
dăruiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,68
va **dărui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,68
dăruise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 14,32

DEGRABĂ: adv.
degrabă: 5,4; 6,22; 14,24
(mai) degrabă: „mai repede" 5,43
degrabă: *adv în loc. adv.* ***mai*** *degrabă* (+ decât) „mai curând decât" 11,27

(a se) **DEPĂRTA:** v. I
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,22; 5,19
să **(se)** depearte: *conj. prez. 3.pl.* 4,14
(să) va depărta: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,29
depărtaţi**(-vă):** *imperativ 2.pl.* 15,25

DEPLIN: adv.
deplin: 12,8

(a) DEPRINDE: v. III
ai deprins: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,12
veţ deprinde: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,34

DES, DEASĂ: adj.
dease: *f. pl. ac.* 16,29

DESĂVÂRŞIT, **-Ă:** adj./s.
desăvârşit: *n. sg. nom.* 6,38
(celor) desăvârşit: *s.m. pl. dat.* 14,26

(a se) DESCHIDE: v. III; var. **(a se) DEŞCHIDE**
deşchide: *imperativ 2.sg.* 5,37; 14,38
(să) vor deşchide: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,20
(s-)au deşchis: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52; 14,41
era deşchis: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 9,12
(s-)au deschis: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,28
să (să) deşchiză: *conj. prez. 3.pl.* 10,49
voiu deşchide: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,21
am deşchis: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,39

(a se) DESCOPERI: v. IV
(să) va deascoperi: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,28, 33
va deascoperi: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,38
deascopere: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
deascoperindu(-Mă): *gerunziu* 14,3
(M-)am deascoperit: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,3

(a se) DESFACE: v. III
(s-)au desfăcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22

DESFACERE: s.f. (Înv. şi rar) „dezvăluire (a unor sensuri ascunse)"
desfacerea: *sg. ac.* 12,8

DESFĂTAT, -Ă: adj./s.
desfătate: *adj. f. pl. nom.* „foarte larg" 7,13
(ceale) desfătate: *s.f. pl. ac.* (aici) „belşug", „bucurii" 7,18

(a se) **DESPĂRŢI:** v. IV
ai despărţit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,16
(te) despărţi: *inf. prez. fără a* 4,9
să despartă: *conj. prez. 3.sg.* 6,41
să **(se)** despartă: *conj. prez. 3.sg.* 6,41

DESPĂRȚIRE: s.f.
despărțire: *sg. ac.* 6,41

DEȘERT, DEȘARTĂ: adj./s.
deșartă: *adj. f. sg. nom./ac.* 4,16, 19
deșarte: *adj. f. pl. nom.* 6,22; 7,14
deșerți: *adj. m. pl. ac.* 7,50
deșert: *adj. n. sg. nom.* 11,45
(ceale) deșarte: *s.n. pl. nom./ac.* 6,34; 7,25
(celor) deșerți: *s.m. pl. dat.* 7,25
deșert: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***în deșert*** 15,19

DEȘERTĂCIUNE: s.f.
deșertăciunii: *sg. gen.* 7,22

(a se) DEȘTEPTA: v. I „a trezi din somn"; „a ridica"
voiu deștepta: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,16
ai deșteptat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,23
au deșteptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,37
(m-)am deșteptat: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,14; 12,3; 13,13
(să) vor deștepta: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,21
(să) va deștepta: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,31
(să) deștepta: *ind. imp. 3.sg.* 11,29
va deștepta: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,23
deșteptându(-să): *gerunziu* 12,31
am deșteptat: *ind. pf.c. 1.sg.* 15,39

(a se) DEZBRĂCA: v. I; var. (Înv.) **(a se) DESBRĂCA**
au desbrăcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,45
(te) dezbracă: *imperativ 2.sg.* 14,14

DEZLEGARE: s.f. „aflarea semnificației unei enigme"
dezlegare: *sg. ac.* 10,43

DINAINTEA: prep.
dinnaintea: 4,14; 5,52

DOBÂNDĂ: s.f.
dubândă: *sg. ac.* 16,43

(a) DOBÂNDI: v. IV
a dobândi: *inf. prez.* 4,24
vor dobândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,12
au dobândit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,10
veți dobândi: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,34

DOBITOC: s.n.
dobitoace: *pl. ac.* 5,26; 6,53

DOBITOCESC, -EASCĂ: adj.
dobitocești: *n. pl. ac., în sintagma* ***obiceaiuri dobitocești*** 8,29

DOICĂ: s.f.
doica: *sg. ac.* 1,28
doică: *sg. voc., în sintagma doică bună* 2,25

(a) DOICI: v. IV (cf. **Indice Iș**)
doicește: *imperativ 2.sg.* 2,25
am doicit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,46
au doicit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,47

(a) DOJENI: v. IV
va dojeni: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,19

DOMN: s.m. "Dumnezeu"
Domnul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,12, 14, 15, 21, 22, 27, 28, 32, 33; 2,1, 4, 9, 10, 14, 15, 17, 28, 30, 31, 33, 39, 42; rezum. cap.7; rezum. cap.14; 15,1, 5, 7, 9, 20, 21, 24, 26, 52, 56; 16,8, 11, 49, 55, 65, 71, 72, 75, 77
Domnului: *sg. gen., în sintagmele* ***cuvântul*** *Domnului/îngerul Domnului/porunca Domnului/uspățul Domnului/leagea Domnului/numele Domnului/minuni a Domnului/slugile Domnului* 1,4, 40; 2,33, 38, 40, 41, 47, 48; 16,36, 37
Domnului: *sg. gen.* 2,3; 16,12, 54
Doamne: *sg. voc.* 2,44; 4,22, 41; 5,28, 55; 6,38, 55, 57; 7,10, 62; 8,6, 15, 20, 36, 63; 9,29; 14,2, 18
Doamne: *sg. voc., în sintagma* ***Stăpâne Doamne*** 3,4; 5,23; 6,11; 7,17; 12,7; 13,51
Domnu: *sg. nom.* 16,37

DOMN: s.m. (apelativ) "termen de politețe pentru un bărbat"; (Pop.) "stăpân"
domnul: *sg. voc., în sintagma* ***domnul mieu*** 4,3, 5; 5,33; 9,41; 10,34
doamne: *sg. voc.* 5,34, 35, 41
doamne: *sg. voc., în sintagmele* ***stăpâne doamne/stăpânitoriule doamne*** 4,38; 5,38

(a) DORI: v. IV
dorești: *ind. prez. 2.sg.* 4,4
ai dorit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,27
vei dori: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,32

(a) DORMI: v. IV
dorm: *ind. prez. 3.pl.* 2,31; 7,32
am dormit: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,60
dormiți: *imperativ 2.pl.* 11,8

(a) DOVEDI: v. IV
voiu dovedi: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,56

DOVEDIRE: s.f.
dovedirea: *sg. nom.* rezum. cap.12

DOVEDIT, -Ă: adj.
dovedita: *adj. antep. f. sg. ac.* 4,11

DRAGOSTE: s.f.
dragostea: *sg. ac.* 5,40

DREPT, DREAPTĂ: adj./s./adv.
(mai) dreaptă: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.2
drepți: *adj. m. pl. nom.* 3,11
dreaptă: *adj. f. sg. ac.* 4,47; 10,39; 11,12, 20
dreapta: *adj. f. sg. ac., în sintagma de-a dreapta parte* 11,24
drept: *adj. m./n. sg. nom.* 14,32; 15,8
dreapta: *s.f. sg. nom./ac.* „mâna dreaptă" 3,6; 10,30; 16,13
dreptilor: *s.m. pl. gen./dat.* 4,24, 35, 39; rezum. cap.7; rezum. cap.8; 8,39; 14,35; 15,8
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a dreapta* 7,7; 9,38; 11,35; 12,29
(cei) drepți: *s.m. pl. nom./ac.* 7,17, 18; 8,32, 49
drepții: *s.m. pl. nom./ac.* 7,41; 8,57; 9,13; 10,22
drept: *adv* 5,11; 8,37

DREPTATE: s.f.
dreptatea: *sg. nom./ac.* 5,11; 7,44; 8,12, 36; 16,51, 53
dreptățile: *pl. nom.* 7,35; 16,77
dreptate: *sg. ac.* 8,30; 11,41
dreptății: *sg. gen.* 8,32

DRUM: s.n.
drum: *sg. ac.* 13,45

(a se) DUCE: v. III
duceți(-vă): *imperativ 2.pl.* 2,4, 13; 12,49
du(-te): *imperativ 2.sg.* 5,19
(ne) ducem: *ind. prez. 1.pl.* 6,54
(te) vei duce: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,24
(m-)am dus: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,26; 13,57
(s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,13, 22; 12,40, 50; 13,40
au dus: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,40

(mă) voiu duce: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,19
(ne-)am dus: *ind. pf.c. 1.pl.* 14,37
(să) duce: *ind. prez. 3.sg.* 15,10
va duce: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,12
a (să) duce: *inf. prez.* 15,17
(să) va duce: *ind. viit.I 3.sg.* 15,44
vor duce: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,63

DUH: s.n.
duhul/Duhul: *sg. nom./ac.* 1,37; 3,3; 6,37, 39; 12,5; 13,27; 14,22, 40
duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***duhul vieţii/duhul înţeleagerii/ duhul tăriii/duhul văpăii*** 3,5; 5,22; 6,41; 13,10
duhului: *sg. gen./dat.* 3,19; 12,3
duh: *sg. ac., în sintagma* ***duh*** *de văpaie* 13,10
duh: *sg. ac.* 16,62

DULCE: adj.
dulce: *n. sg. ac.* 1,23
dulci: *f. pl. nom.* 5,9

DUMNEZEU: s.m. "Divinitatea"
Dumne**zeu:** *sg. nom./ac./gen.* 1,29; 2,48; rezum. cap.6; 6,42; 7,19, 21; rezum. cap.8; 8,58; 9,45; 15,12, 21, 27, 48, 56; 16,54, 67, 68, 76, 77
Dumnezeului: *sg. gen.* 2,3
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagmele* ***numele lui Dumnezeu/Fiiul lui Dumnezeu/voia lui Dumnezeu/a lui Dumnezeu leage/*** *judecăţilor* ***lui*** *Dumnez* ***eu/hotarul lui Dumnezeu/răsuflarea lui*** *Dumnezeu* 2,45, 47; 6,48; 7,20; rezum. cap.9; 10,16; 16,63
Dumnezeul: *sg. voc., în sintagma Dumnezeul mieu* 7,3

DUMNEZEU: s.m. "zeu"; "idol"
dumnezeilor: *pl. dat., în sintagma* ***dumnezeilor streini*** 1,6
dumnezeilor: *pl. dat.* 16,37

(a) **DUREA:** v. II
durându-: *gerunziu* 5,34
doare: *ind. prez. impers./3.sg.* 8,15, 16; 9,40; 10,11
durea: *ind. imp. impers.* 9,38

DURERE: s.f.
dureri: *pl. ac.* 7,12; 8,27; 10,12
durerile: *pl. nom.* 8,54; 16,39, 40
durearea: *sg. ac.* 9,41; 10,15, 20
durerilor: *pl. gen.* 10,24; 16,18

E

EGIPTEAN: s.m.; var. (Înv.) **EGHIPTEAN**
eghipteanilor: *pl. dat.* 1,18

F

(a se) **FACE:** v. III
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,5, 34; 2,1; 3,26, 31; 5,33; 7,50, 68; 8,1, 60; 10,14, 28; 11,46; 13,44; 16,63
am făcut: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 1,14, 23; 2,8; 7,11, 49; 9,47; 10,32; 14,47
voiu face: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,21, 24, 30; 2,4, 31; 6,20; 10,18; 15,21; 16,19
a face: *inf. prez.* 1,26; 3,12; 4,32; 8,63; 15,39; 16,68
vor face: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,34, 35; 5,6, 41; 14,15
aţi făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 2,3; 14,31
(s-)au făcut: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 3,5, 10, 16; 6,6, 44; 7,11, 12; 9,2, 26, 32, 35; 10,21, 22, 28, 48; 14,22; 16,56
făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,8, 13; 6,48; 13,57
ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,18; 5,45; 6,54; 7,48
să facă: *conj. prez. 3.sg.* 3,20; 6,41; 10,24
făcând: *gerunziu* 3,26; 7,21
fac: *ind. prez. 3.pl.* 3,28; 7,13
face: *inf. prez. fără* **a** 4,6; 5,38, 40, 43
să facem: *conj. prez. 1.pl.* 4,14
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,25; 9,31; 10,59; 15,56
face: *ind. prez. 3.sg.* 5,11
(te-)ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,33
(să) făcea: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 5,35; 6,43, 47; 8,14; 11,3
făceam: *ind. imp. 1.pl.* 7,56
fac: *ind. prez. 3.pl., în sintagma* ***fac petreacere*** „trăiesc" 7,63
să (se) facă: *conj. prez. 3.sg.* 8,2; 16,56
faci *ind. prez. 2.sg.* 8,8
(să) vor face: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,50
e făcut: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 9,5
(să) face: *ind. prez. 3.sg.* 10,10
să faci: *conj. prez. 2.sg.* 10,20
făcusem: *ind. m.m.c.pf. 1.sg.* 11,39
vei face: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,6; 15,56
fă: *imperativ 2.sg.* 14,45; 15,2
fac: *ind. prez. 1.sg.* 15,21
ar **face:** *cond. prez. 3.pl.* 16,45
veţi face: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,67

FACERE: s.f.
faceri: *pl. ac.,în sintagma faceri de bine* rezum. cap.1; 1,9
facerile: *pl. nom./ac., în sintagma facerile de bine* 1,17; 9,10
facere: *sg. ac.* 15,19

FAPT: s.n.
fapt: *sg. ac.* 9,6

FAPTĂ: s.f.
faptele: *pl. nom./ac.* 1,5; 14,35
fapta: *sg. nom.* 8,2
faptelor: *pl. gen.* 8,36; 15,16
fapte: *f. pl. ac./gen.* rezum. cap.9; 13,23

FATĂ: s.f.
featele: *pl. nom./ac.* 15,47; 16,34

FAŢĂ: s.f.
faţa: *sg. ac., în loc. prep.* (Înv.) ***de către faţa/de la faţa/în faţa*** „(de) dinaintea" 1,11, 21, 30; 4,11; 16,11, 12
faţa: *sg. nom./ac.* 1,31; 5,16; 7,55; 10,25, 42; 13,3; 14,39; 15,28, 34
feaţii: *sg. gen., în loc. prep.* ***înaintea feaţii*** „dinaintea" 6,20; 12,7
feaţele: *pl. nom./ac.* 7,55; 16,48
faţă: *sg. nom.* 13,13
feaţii: *sg. gen.* 15,46, 54, 63
faţă: *sg. ac., în loc. adv.* ***în faţă/****loc. adj.* ***de faţă*** 16,51, 75

FĂCĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. şi reg.) **FĂCĂTORIU**
Făcătoriul: *s.m. sg. ac.* (aici) „Creatorul" 5,44
făcătoriu: *s.m. sg. nom., în sintagma* ***făcătoriu de*** *daruri* 7,65

FĂCUT, -Ă: s.m./f.
(cei) făcuţi: *s.m. pl. ac.* 5,43
(ceale) făcute: *s.f. pl. ac.* 14,21

(a se) **FĂGĂDUI:** v. IV
am făgăduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,40
(s-)au făgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,49

FĂGĂDUINŢĂ: s.f.
făgăduinţelor: *pl. dat.* 5,29
făgăduinţele: *pl. ac.* 7,24

FĂPTURĂ: s.f.
făptura: *sg. nom./ac.* 5,44; 8,47
făpturile: *pl. ac.* 5,55

făpturilor: *pl. dat.* 7,64
făpturi: *pl. ac.* 11,6

FĂRĂDELEGE: s.f.
fărădelegi: *pl. ac.* 4,12
fărădelegile: *pl. nom.* 11,44

FECIOARĂ: s.f.
fecioarele: *pl. nom.* 10,22

FEL: s.n.; var. (Reg.) **FELIU**; (Înv.) **FEALIU**
fealiuri: *pl. ac.* 2,18; 6,44
fealiu: *sg. ac.* 2,48
feliuri: *pl. nom.* rezum. cap.5
fealiuri: *pl. dat.* (*cu prep. a + **multe***) rezum. cap.7

FEREZEU: s.m. (cf. **Indice** Fc)
ferezeii: *pl. ac.* 1,21

FERICIT, -Ă: adj.
(mai) fericit: *m. sg. nom.* 10,57
(mai) fericiți *adj. m. pl. nom.* 13,24

(a) FI: v. IV
e: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,8, 34; 2,3, 34, 41, 47; 3,7, 22, 29; 4,4, 24, 27, 32, 34, 44; 5,16, 38, 50; rezum. cap.7; 7,6, 10, 16, 19, 42, 46, 57, 59, 61; 8,14, 21, 22, 23, 34; 9,2, 13, 17, 24; 10,9, 12, 23, 28, 40; 11,24; 12,10, 11, 16, 18, 20, 23, 26, 30, 32, 35; 13,20, 22, 26, 28, 53; 14,47; 16,13, 68, 76
era: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,18; 2,43; 3,5, 13; 4,12; 6,39, 46, 47, 50; 7,46; 9,17, 20, 32; 10,30, 45, 47, 48; 11,1, 4, 6, 11, 20, 23, 29, 31; 12,2, 44; 13,5, 11, 17, 45; 14,22, 39
eram: *ind. imp. 1.sg.* 2,10; 3,1; 10,5
erai: *ind. imp. 2.sg.* 5,16, 41; 15,53
ești: *ind. prez. 2.sg.* 8,7, 15, 48; 10,57; 11,39
este: *ind. prez. 3.sg.* 12,47
-i: *ind. prez. 3.sg.* 10,31, 53
-s: *ind. prez. 3.pl.* 14,15
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 1,17, 26; 2,44, 45; 4,7, 10; 5,41, 43, 49, 52, 53; 6,51; 7,13, 14, 28, 66; 9,15, 18; 11,6; 12,30, 35; 13,17, 23, 24, 25, 40, 48, 52; 14,12, 24, 33; 15,2, 20; 16,75
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 2,2, 4, 14, 31; 4,44; 8,16; 9,41; 12,5
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 4,24, 38; 8,7; 10,8; 12,45
sânteți: *ind. prez. 2.pl.* 5,53; 14,33
iaste: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,46; 7,8, 53, 64, 65; 8,35, 40, 47; 9,34; 10,43, 44; 12,5
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,3, 4, 15; 3,12, 13, 17, 22, 25; 4,16, 48; 5,16, 21, 31, 41; 6,17, 28, 29, 35, 36; 7,1, 48; 8,60; 9,4, 27, 45, 47; 10,1, 3, 25, 45, 46; 11,13, 14, 32; 12,1, 13, 24, 40, 51; 13,1; 14,1, 45
fiind: *gerunziu* 1,22; 7,15; 14,32
să fiți: *conj. prez. 2.pl.* 1,29
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,6; 6,42, 52; 7,3, 4, 7; 8,2, 6
va fi: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 2,12; 4,45, 46, 51; 5,1, 8, 12; 6,7, 14, 18, 24, 25; 7,26, 29, 31, 41, 43; 8,37; 9,1, 7; 12,13, 33; 13,32, 33, 56; 14,16; 15,16, 33, 35, 36; rezum. cap.16; 16,22, 24, 27, 71
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,27; 5,43; 6,21; 7,21; 12,20, 25; 13,32; 15,61; 16,66, 70
vei fi: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,27; 15,61
fiți: *imperativ 2.pl.* 2,35; 16,41
fost-au: *ind. pf.c. impers.* 3,29
a fi: *inf. prez.* 4,12, 34; rezum. cap.6; 6,45, 56; 7,23, 68; 8,5, 58; 9,18; 14,22
ai fi: *cond. prez. 2.sg.* 4,18
ar fi: *cond. prez. 3.sg.* 7,61; 10,25
fi: *inf. prez. fără a* 8,6
să fii: *conj. prez. 2.sg.* 8,34; 9,13
am fost: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,43; 14,38
ai fost: *ind. pf.c. 2.sg.* 12,36
fi-va: *ind. viit.I. impers.* 13,49
fie: *conj. prez. fără să 3.pl.* 14,22
fi-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,72

FIARĂ: s.f.
fiară: *pl.* (*cu des. -ă*) *nom, în sintagma **fiară sălbatece*** 5,8
fiară: *pl.* (*cu des. -ă*) *ac.* 6,53; 11,39
fiarăle: *pl. ac.* 8,30

FIERBINȚELĂ: s.f.
fierbințeala: *sg. nom.* 15,50

FIICĂ: s.f.
fiice: *pl. ac.* 1,28

FILISTEU: s.m. (cf. **Indice** Fc)
filisteii: *pl. ac.* 1,21

FIRE: s.f.
firea: *sg. ac.* 14,14

FIU: s.m.
fiiului: *sg. gen.* 1,1, 2; 10,43
fiiul/Fiiul: *sg. nom./ac.* 1,2, 3; 7,28, 29; 10,1, 49; 13,32, 37, 52; 16,39
fiilor: *pl. gen./dat.* 1,5; 2,5, 17, 41
fii: *pl. ac.* 1,28, 29; 3,12; 16,45
fiii: *pl. nom./ac.* 1,34; 2,15, 19, 25, 29, 31; 10,22; 15,63; 16,2, 47
fiilor: *pl. voc.* 2,2, 4; 15,25
Fiiul: *sg. nom., în sintagma **Fiiul lui Dumnezeu*** 2,47
fiiu: *sg. ac.* 9,45; 10,8, 46

(a) FLĂMÂNZI: v. IV
flămânzeați: *ind. imp. 2.pl.* 1,17
flămânzește: *ind. prez. 3.sg.* 16,6

FLOARE: s.f.
florile: *pl. nom./ac.* 5,24, 36; 6,44; 9,17, 24; 12,51
florilor: *pl. gen* 6,3; 9,24
flori: *pl. ac.* 9,24, 26
floarea: *sg. ac.* 15,50

FOAME: s.f.
foame: *sg. ac.* 15,57, 58; 16,23
foamea: *sg. ac., în sintagma **foamea pânii*** „lipsa pâinii" 15,58

FOAMETE: s.f.
foamete: *sg. nom./ac.* 15,5, 49; 16,35, 47
foametea: *sg. ac., în sintagma **foametea pâinii*** „lipsa pâinii" 15,19
foametei: *sg. gen.* 16,18
foametea: *sg. nom./ac.* 16,20, 22

FOC: s.n.
foc: *sg. ac., în sintagmele **stâlp de foc/cărbuni de foc*** 1,14; 16,54
foc: *sg. nom./ac.* 1,23; 4,9; 5,8; 7,7, 8; 8,8, 22; 13,10, 27; 15,23, 41, 61, 62; 16,4, 9, 74
focului: *sg. gen./dat.* 3,19; 4,5; 13,38; 14,39; 16,78
focul: *sg. nom./ac.* 4,16, 50; 13,4; 16,6, 15

(a) FOLOSI: v. IV
folosesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.7
folosește: *ind. prez. impers.* 7,47, 49

FRATE: s.m.
frate: *sg. voc.* 1,38
fratelui: *sg. gen.* 12,11
frații: *pl. nom.* 14,33

FRÂNGERE: s.f.
frângerea: *sg. ac.* 7,38

FRÂNT, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) FRÂMT (fig.) „învins"
(cel) frământ: *s.m. sg. ac.* 2,21

FRICĂ: s.f.
frică: *sg. nom./ac.* 10,26; 12,3, 5; 15,36
frica: *sg. nom./ac.* 12,13; 15,20, 37

FRUMUSEŢE: s.f.; var. (Pop.) **FRUMS** (Reg.) **FRÂMSEAŢE**
frâmseaţea: *sg. ac.* 10,50
frumseaţea: *sg. ac.* 15,54

FRUNZĂ: s.f.
frunză: *sg. ac.* 1,20

FUGĂ: s.f.
fugă: *sg. ac.* 15,32

(a) FUGI: v. IV
au fugit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,53
am fugit: *ind. pf.c. 1sg.* 10,3
fuge: *ind. prez. 3.sg.* 16,42

FULGER: s.n.
fulgerilor: *pl. gen.* 6,2

(a) FULGERA: v. I
fulgerând era: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 10,25
fulgera-va: *ind. viit.I. impers.* 16,10

FUM: s.n.
fumul: *sg. nom./ac.* 4,48, 50
fumului: *sg. gen.* 13,11
fum: *sg. nom.* 15,44

FUND: s.f. „adânc (al unei ape)"
fundul: *sg. ac., în sintagma* ***fundul mării*** 13,52
fund: *sg. ac.* 16,12

G

GATA: adv.
gata: 2,35; 14,24

GĂINĂ: s.f.
găina: *sg. ac.* 1,30

(a) GĂSI: v. IV
vei găsi: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,23

(a se) GĂTI: v. IV „a pregăti"; „a termina", „a sfârşi"
gătisem: *ind. m.m.c.pf. 1.sg.* 2,11
(s-)au gătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,13
am gătit: *ind. pf.c. 1sg.* 2,18; 7,1
ai gătit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,28
gătitu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52
(s-)au gătit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,59
au gătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,60
găteam: *ind. imp. 1.sg.* 9,18
era gătită: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 13,11
găteaşte: *imperativ 2.sg.* 14,24
gătiţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 16,41

GĂTIT, -Ă: adj. „pregătit"; „creat"
gătită: *f. sg. ac.* 9,19
gătit: *m. sg. nom.* 13,36

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlcevilor: *pl. gen.* 7,69
gâlceavă: *sg. ac.* 12,2, 3

GÂND: s.n.
gândurile: *pl. nom./ac.* 3,1; 4,2; 5,21; 9,20, 39; 14,14; 16,55
gânduri: *pl. ac.* 4,13, 15; 14,14
gândurilor: *pl. gen.* 4,34

(a) GÂNDI: v. IV
gândeşti: *ind. prez. 2.sg.* 4,2, 51
au gândit: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,13, 15, 19
gândeaşte: *imperativ 2.sg.* 4,50
am gândit: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,6; 7,56
a gândi: *inf. prez.* 6,34
să gândeşti: *conj. prez. 2.sg.* 8,28
voiu gândi: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,38
gândeam: *ind. imp. 1.sg.* 9,39; 10,25
gândesc: *ind. prez. 1sg.* 10,4
gândea: *ind. imp. 3.pl.* 11,25, 28, 29, 31
vor gândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,31; 16,22
gândiţi: *ind. prez. 2.pl.* 16,64

GÂNDIRE: s.f.
gândirea: *sg. nom./ac.* 4,16, 17; 7,22, 57
gândire: *sg. ac.* 4,19
gândiri: *pl. ac.* 13,37
gândirile: *pl. ac.* 15,3

(a) GEME: v. III
va jeame: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,40

GER: s.n.
gerunlui: *sg. gen.* 3,19

GHEENĂ: s.f.
gheena: *sg. ac.* 2,29

GLAS: s.n.
glasul: *sg. nom./ac.* 5,5, 7; 6,13, 32; 8,19; 11,10; 12,17; 13,33; 16,28
glas: *sg. nom./ac.* 5,7; 6,17, 39; 9,38; 10,26, 27; 11,7, 15, 36, 37; 12,45; 13,4; 14,2, 38
glasului: *sg. gen.* 5,37
glasurile: *pl. nom./ac.* 6,2; 13,4

GLOATĂ: s.f.
gloată: *sg. ac.* 2,42
gloatei: *sg. gen.* 15,1
gloata: *sg. voc., în sintagma* ***gloata Mea*** 16,41
gloate: *pl. voc., în sintagma* ***gloate multe*** 16,69

GOL, GOALĂ: s.m./f. „lipsit de îmbrăcăminte"
golul: *s.m. sg. ac.* 2,20

(a) GONI: v. IV
a goni: *inf. prez.* 15,31
va goni: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,6

GRABNIC, -Ă: adj.
grabnici: *m. pl. nom.* 12,20

GRAI: s.n.
graiurile: *pl. ac.* 6,21

GRAS, -Ă: adj. „(despre pământ) fertil", „mănos"
grase: *n. sg. ac.* 1,26

(a) GRĂBI: v. IV
grăbeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,26
(nu) grăbi: *imperativ 2.sg.* 4,34
grăbeşti: *ind. prez. 2.sg.* 4,34
grăbi: *inf. prez. fără* ***a*** 5,44
grăbind: *gerunziu* 6,38
ai grăbit: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,38
grăbeaşte: *imperativ 2.sg.* 7,3

(a) GRĂI: v. IV
grăiaşte: *imperativ 2.sg.* 1,12; 4,5; 5,33; 10,34; 15,1
a grăi: *inf. prez.* 3,3; 5,22; 6,36; 7,1, 2; 10,19
grăia: *ind. imp. 3.sg.* 5,15; 6,29; 11,6; 12,1
am grăit: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,31, 34; 7,60; 8,40; 9,15; 12,34; 14,3

voiu grăi: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,50; 8,19, 25, 42; 9,25; 11,38; 13,56
grăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 6,15
grăind: *gerunziu* 6,17; 9,38; 12,31
vor grăi: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,21
ai grăit: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,7, 37; 13,21
grăise: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 9,4
grăiam: *ind. imp. 1.sg.* 10,25, 29; 14,43
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,17; 14,45

GRĂMADĂ: s.f.
grămăzi: *pl. ac.* 2,9

GRĂUNTE: s.m.; var. GRĂUNŢ
grăunţul: *sg. nom.* 4,30, 31

GREŞEALĂ: s.f.; var. (Iuz.) GREŞALĂ
greşalelor: *pl. gen.* 7,23
greşalele: *pl. ac.* 8,26

(a) GREŞI: v. IV
greşind: *gerunziu* 3,29
au greşit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,35
greşesc: *ind. prez. 3.pl.* 15,26

GREU, GREA: adj.
greale: *n. pl. ac.* 13,56; 14,14

GREUTATE: s.f.
greotatea: *sg. ac.* 4,5

GRIJĂ: s.f.
grije: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără grije*** 7,13

(a se) GRIJI: v. IV „a îngriji"
grijaşte: *imperativ 2.sg.* 2,21
(s-)au grijit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,69
ai grijit: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,54

GRIJNIC, -Ă: adj.
grijnice: *n. pl. ac.* „(despre vorbe) pline de grijă" 3,3
grijnic: *m. sg. nom.* 9,13

GRINDINĂ: s.f.
grindină: *sg. ac.* 15,13; 15,41

GROAPĂ: s.f.
groapă: *sg. ac.* 5,24

GROAZĂ: s.f.
groază: *sg. ac.* 11,40

GROAZNIC, -Ă: adj.
groaznică: *f. sg. nom./ac.* 8,23; 15,13, 28, 40
groaznice: *f. sg. gen.* 12,8
groaznică (foarte): *f. sg. nom.* 15,34
groaznica: *adj. antep. f. sg. nom.* rezum. cap.16

GUNOI: s.n.
gunoiul: *sg. nom./ac.* 15,36; 16,24

GURĂ: s.f.
gura: *sg. nom./ac.* 9,28; 13,4, 10, 27; 14,38, 39, 41; 15,1

(a) GUSTA: v. I
gustă: *imperativ 2.sg.* 5,18
au gustat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,26
vei gusta: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,24

GUSTARE: s.f.
gustările: *pl. nom.* 6,44

H

HANANEU: s.m.; vezi CANANEU

HAR: s.n.
har: *sg. ac.* 4,44; 5,55; 6,11; 8,42; 12,7; 14,22

HARAP: s.m.; vezi ARAP

HÂRTIE: s.f.
hârtie: *sg. ac.* 15,2

HOLDĂ: s.f.
holdele: *pl. ac.* 16,42

HOLM: s.n.; var. (Trans.) HÂLM
hâlmuri: *pl. ac.* 2,9

HORN: s.n.
hornurile: *pl. nom.* 6,4

HOTAR: s.n.
hotarele: *pl. ac.* 9,8; 12,34
hotarul: *sg. ac., în sintagma* ***hotarul lui Dumneæu*** 10,16
hotarul: *sg. ac.* 13,48; 15,33

HRANĂ: s.f.
hrană: *sg. ac.* 1,19
hrana: *sg. nom./ac.* 9,34; 12,51

(a se) HRĂNI: v. IV
să (se) hrănească: *conj. prez. 3.sg.* 8,11
hrănitu(-)-ai: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,12

HULĂ: s.f.
hula: *sg. ac.* 11,43

I

IAD: s.n.
iad: *sg. ac.* 4,8, 41; 8,53

IAR: adv.; var. IARĂ
iară: 5,22; 8,9

IARĂŞI: adv.
iarăşi: 3,9, 12; 5,13; 6,31, 35, 36; 7,6; 9,27; rezum. cap.10; 11,19; 12,18; 13,46, 47; 14,15, 35; 15,59, 60
iarăş: 5,21; 6,31

IARBĂ: s.f.
iarbă: *sg. ac.* 9,27
iarba: *sg. ac.* 15,42

IATĂ: interj.
iată: 4,48; 5,1, 41; 6,17, 18, 29, 57; 7,17, 26; 8,63; 9,20, 31, 34, 38; 10,10, 26, 27, 29, 30, 32, 49; 11,1, 2, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 33, 35, 37, 44; 12,2, 3, 4, 7, 13; 13,2, 3, 5, 6, 8, 9, 29; 14,2, 17, 19, 38, 39; 15,5, 8, 10, 20, 28, 34; 16,14, 20, 22, 37, 55, 68, 69, 75

IBOVNIC: s.m.
ibovnicii: *pl. nom./ac.* 15,47, 51

IDOL: s.m.
idolilor: *pl. dat.* 16,69

IEFTENŞUG: s.n.; var. IEFTIŞUG (Înv.) „ieftinătate"
ieftişug: *sg. nom.* 16,22

(a) IERTA: v. I
ai iertat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,30
iartă: *imperativ 2.sg.* 8,45

(a) IEȘI: v. IV
ieșind: *gerunziu* 4,2; 12,17; 16,39
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,2; 14,2
ieșiia: *ind. imp. 3.pl.* 9,29
am ieșit: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,32; 12,48
ieșea: *ind. imp. 3.sg.* 11,10; 13,4
ieșit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,23; 16,9
vor ieși: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,29, 30

IEȘIRE: s.f.
ieșirile: *pl. nom.* 4,7
ieșirea: *sg. nom.* 4,34
ieșirea: *sg. ac., în sintagma* ***ieșirea minții*** 5,33; 10,28, 37; 12,3; 13,30
ieșirile: *pl. nom., în sintagma* ***ieșirile veacului*** „începuturile veacului" (cf. lat. *exitus saeculi*) 6,1
ieșirile: *pl. nom., în sintagma ieșirile* ***minții*** *de noapte* 14,42

INIMĂ: s.f.
inima: *sg. nom./ac.* 3,1, 22, 29; 4,2, 30; 5,14; 6,26, 36; 7,16; 8,58; 9,27, 36, 38; 10,55; 14,8, 25, 34, 40; 16,62
inima: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***inima*** *cea rea/inima* ***mării*** „adâncul mării", „mijlocul mării" 3,20; 4,4, 7; 13,25, 51
inimă: *sg. ac., în sintagmele* ***inimă îndărătnică/inimă*** *rea* 3,21, 26
inimii: *sg. gen./dat-*5,21; 8,6; 10,31
inima: *sg. ac., în loc. adv.* ***din*** *toată* ***inima*** 10,50
inimi: *pl. ac.* 12,38
inimă: *sg. ac.* 15,46
inimile: *pl. ac.* 16,55, 64

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) **(a) ÎNTRA**
a întra: *inf. prez.* 7,5
întră: *ind. prez. 3.pl.* 7,14
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,14; 10,1; 13,43
vom întra: *ind. viit.I. 1.pl.* 7,54
întră: *imperativ 2.sg.* 10,17, 55
voiu întra: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,18

INTRARE: s.f.; var. (În v. și rar) **ÎNTRARE**
întrarea: *sg. nom.* 7,4, 7
întrările: *pl. nom./ac.* 7,12, 13; 13,43

ISPITĂ: s.f.
ispită: *sg. ac.* 12,47

(a) ISPITI: v. IV
vei ispiti: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,26
a ispiti: *inf. prez.* 13,52
ispitește: *ind. prez. 3.sg.* 16,58

(a se) ISPRĂVI: v. IV
au isprăvit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,24
isprăvitu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52
am isprăvit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,22

(a se) IUBI: v. IV
să iubească: *conj. prez. 3.sg.* 3,7
ai iubit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,14; 4,23; 5,33; 11,42
iubește: *imperativ 2.sg.* 8,30
iubi: *inf. prez.* 8,47
(să) iubea: *ind. imp. 3.pl.* 12,3

IUBIRE: s.f.
iubire: *sg. ac.* 3,19

IUBIT, -Ă: s.m./f.
iubiții: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***iubiții Miei*** 16,75

IUTE: adj.
(mai) iute: *f. sg. nom.* 12,13

IUȚIME: s.f.
iuțimea: *sg. nom.* 5,42

(a se) IVI: v. IV
a **(să) ivi:** *inf. prez.* 12,26
(să) vor ivi: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,35

(a se) IZBĂVI: v. IV
va **izbăvi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,26; 15,27; 16,17, 68
a **izbăvi:** *inf. prez.* 13,29
(s-)au izbăvit: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,29
voiu izbăvi: *ind. viit.I. 1.sg.* 16,75

(a se) IZBÂNDI: v. IV (Înv.) „a se răzbuna"
(v-)ați izbândit: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,16
izbândind: *gerunziu* 15,9
voiu izbândi: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,9

(a) IZBI: v. IV
vor izbi: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,35

(a) IZGONI: v. IV
va **izgoni:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,5

IZVOR: s.n.
izvoară: *pl. ac.* 2,19; 16,61
izvoarăle: *pl. nom.* 2,32
izvoarelor: *pl. gen* 6,24
izvorul: *sg. nom., în sintagma izvorul* ***înțelepciunii*** 14,47

Î

(a se) ÎMBĂTRÂNI: v. IV; var. **(a)** BĂTRÂNI
bătrânesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,55
a **îmbătrâni:** *inf. prez.* 14,10
(să) vor îmbătrâni: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,33

(a se) ÎMBLÂNZI: v. IV
să (Să) îmblânzască: *conj. prez. 3.sg.* 10,24

(a) ÎMBRĂCA: v. I
îmbracă: *imperativ 2.sg.* 2,20

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *pl. ac.* 2,39
îmbrăcămintea: *sg. ac., în sintagma* ***îmbrăcămintea cea muritoare*** 2,45

(a) ÎMBRĂȚIȘA: v. I; var. (Înv.) **(a) ÎMBRĂȚĂȘA**
îmbrățășază: *imperativ 2.sg.* 2,15
îmbrățișază: *imperativ 2.sg.* 2,32

(a) ÎMBUCA: v. I
a îmbuca: *inf. prez.* 6,57
îmbucă: *imperativ 2.sg.* 8,4
au îmbucat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,35; 15,23
vor îmbuca: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,62

ÎMBUCARE: s.f.
îmbucarea: *sg. ac.* 6,52; 16,78

(a) ÎMBUCĂTURI: v. IV; var. **(a) ÎMBUCĂTORA:** v. I „a da spre mâncare"
vor îmbucătora: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,69

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratului: *sg. gen.* 1,3; 13,40

împăraţi: *pl. nom./ac.* 1,10; 12,14, 20
împăraţilor: *pl. gen.* 12,13
împăratul: *sg. nom./ac.* 13,40; 15,16
împăraţii: *pl. ac.* 15,20, 33

(a) ÎMPĂRĂŢI: v. IV
a împărăţi: *inf. prez.* 5,3; 11,20, 31; 12,15
va împărăţi: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,6
au împărăţit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,5, 12, 13, 34
împărărţea: *ind. imp. 3.sg.* 11,13
împărăţise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,14
să împărăţască: *conj. prez. 3.sg./pl.* 11,39; 12,2
vor împărăţi *ind. viit.I. 3.pl.* 12,14

ÎMPĂRĂŢIE: s.f.
împărăţiia: *sg. nom./ac.* 1,3; 2,13; rezum. cap.11; 11,18, 19, 20, 21, 25; 12,2
împărăţia: *sg. nom./ac.* 2,10; 12,11, 30
împărăţiii: *sg. gen.* 2,35; 12,18; 13,31
împărăţii: *pl. ac., în sintagma cereştile împărăţii* 2,37
împărăţie: *sg. nom.* 12,13; 13,31
împărăţii: *pl. ac.* 12,23

(a se) ÎMPĂRŢI: v. IV
împărţitu(-)-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,21
(s-)au împărţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,11

(a se) ÎMPODOBI: v. IV
ai împodobit: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,47
împodobeaşte: *imperativ 2.sg.* 15,54
împodobesc: *ind. prez. 3.pl.* 16,48
(să) împodobească: *ind. prez. 3.sg.* 16,51

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (În v. şi pop.) ÎMPROTIVĂ
împrotiva: *prep.* 1,5; 12,41; 15,3, 27
împrotivă: *adv.* 9,18; 11,6

(a se) ÎMPOTRIVI: v. IV; var. (a se) ÎMPROTIVI
(să) împrotivea: *ind. imp. 3.pl.* 5,29
(s-)au împrotivit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,22

ÎMPOTRIVITOR, -TOARE: adj.; var. ÎMPROTIVITOR, -TOARE
împrotivitoare: *f. pl. nom., în sintagma* ***împrotivitoare arepi*** (cf. lat. *contrariae pennae*) 11,3
împrotivitoarele: *adj. antep. f. pl. ac., în sintagma* ***împrotivitoarele arepi*** 11,11

ÎMPREJUR: adv.
împrejur: *adv în loc. s.* ***tăierile împrejur*** 1,31
împrejur: 6,39; 15,44

(a) ÎMPRESURA: v. I
împresură: *ind. prez. 3.pl.* 16,39
vor împresura: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,40

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 6,20; 9,35; 11,8; 13,10; 15,20, 31, 35

(a se) ÎMPUTERNICI: v. IV
(să) împuternicea: *ind. imp. 3.sg.* 13,3

ÎNAINTE: adv./prep.; var. (În v.) MAINTE, NAINTE
înainte: *adv.* 1,13, 14; 5,37; 7,23; 8,21
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte*** 4,1; 6,2, 3, 4, 5, 25; 7,20; 8,20; 9,18; 10,40; 11,16; 12,13
mainte: *adv.* 5,31; 8,59; 16,39
nainte: *adv în loc. adv. mai* ***nainte*** 3,6; 4,37; 5,41, 54; rezum. cap.6; 6,1; 7,26, 50; 8,38; 12,24; 13,32
nainte: *adv.* 6,29
înaintea: *prep.* 1,34; 2,3; 3,5, 8, 13, 35; 4,3, 44, 48, 49; 5,22, 32, 50, 55; 6,11, 20, 36, 42, 53, 55; 7,9; 8,2, 6, 17, 19, 28, 48; rezum. cap.9; 9,4, 28; 12,7, 32, 47; 14,18; 16,54, 66, 67

ÎNALT, -Ă: adj./s.
înalt: *adj. n. sg. ac.* 2,43; 15,11, 40
(Cel) Înalt: *s.m. sg. ac.* 7,19

ÎNAPOI: adv.
înapoi: 4,5

(a se) ÎNĂLŢA: v. I
(să) înălţa: *ind. imp. 3.sg.* 2,43
a (să) înălţa: *inf. prez.* 6,4
(să) vor înălţa: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,40
înălţind: *gerunziu* 15,53

ÎNĂLŢARE: s.f.
înălţările: *pl. nom.* 6,4

ÎNĂLŢIME: s.f.; var. (Înv. şi rar) NĂLŢIME
nălţimea: *sg. ac.* 4,21

ÎNĂUNTRUL: prep.; var. (Înv.) ÎNLĂUNTRUL
înlăuntrul: 14,33

(a se) ÎNCEPE: v. III
am început: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,47; 3,3; 5,22; 6,36; 9,28
au început: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,12; 6,57
ai începe: *cond. prez. 2.sg.* 4,18
vor începe: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,32; 13,37; 14,21
voiu începe: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,18, 19; 8,17
va începe: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,20; 9,2; 12,15; 13,29, 46, 49; 16,6, 13
vom începe: *ind. viit.I. 1.pl.* 7,56
vei începe: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,63; 11,16; 14,25, 26
ai început: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,41, 49
începe: *ind. prez. 3.sg.* 10,52
(să) începea: *ind. imp. impers.* 10,54

ÎNCEPERE: s.f.
începaperea: *sg. nom./ac.* 6,7, 9; 8,20; 12,18; 16,18

ÎNCEPUT: s.n.
început: *sg. ac., în loc. adv.* ***din început*** 2,41; 3,4; 4,30, 43; 6,8; 9,4; 10,10, 14, 28; 12,34; 13,14; 14,22, 29
începutul: *sg. nom./ac.* 4,7; 6,1, 38; 7,43
început: *sg. ac.* 9,5, 6

ÎNCET: adv.
încet: 6,29

(a) ÎNCETA: v. I
va înceta: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,22

(a se) ÎNCHIDE: v. III
închide: *imperativ 2.sg.* 2,40
(s-)au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,41
vor închide: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,39
au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,59

ÎNCHINAT, -Ă: adj.
închinat: *n. sg. ac., în sintagma darul* ***cel închinat*** 2,37

(a se) ÎNCHIPUI: v. IV
a (să) închipui: *inf. prez.* rezum. cap.10
au închipuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,62

ÎNCHIPUIRE: s.f.
închipuirea: *sg. nom.* 3,5

ÎNCHIS, -Ă: adj.
închise: *f. pl. ac.* 5,37

(a se) ÎNCINGE: v. III
încingeţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 16,2

(a) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) **(a) ÎNCUNJURA**
vor încungiura: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,44

(a) ÎNCORDA: v. I
încordează: *ind. prez. 3.sg.* 16,13

(a se) ÎNCREDINȚA: v. I
(s-)au încredințat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,17; 7,32

ÎNCREDINȚAT, -Ă: s.m./f.
(ceale) încredințate: *s.f. pl. ac.* (aici) „viețile încredințate" 4,42

(a se) ÎNCUNUNA: v. I
(să) încununează: *ind. prez. 3.pl.* 2,45

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 3,7; 6,23, 43, 44; 10,25, 26; 11,20, 26; 13,11; 16,6, 11

ÎNDĂRĂT: adv.
îndărăpt: 8,47

ÎNDĂRĂTNNIC, -Ă: adj.
îndărăvnică: *f. sg. ac., în sintagma* ***inimă îndărăvnică*** 3,21

ÎNDELUNG, -Ă: adj./adv.
îndelungă: *adj. f. sg. nom./ac.* 7,33, 64
îndelung: *adv* 7,64

(a se) ÎNDELUNGA: v. I
(s-)au îndelungat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14, 17

(a) ÎNDEMNA: v. I
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* 10,20

(a se) ÎNDOI: v. IV
să (vă) îndoiți *conj. prez. 2.pl.* 16,76

ÎNDRĂZNEȚ, -EAȚĂ: adj.
îndrăznețului: *adj. m. sg. gen.* rezum. cap.4

(a) ÎNDRĂZNI: v. IV
îndrăznea: *ind. imp. 3.sg.* 13,8

(a se) ÎNDREPTA: v. I
îndreptează: *imperativ 2.sg.* 2,20
a îndrepta: *inf. prez.* 4,18
(să) vor îndrepta: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,12
vei îndrepta: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,16
(m-)am îndreptat: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,7
-i îndreptată: *pasiv ind. prez. 3.sg.* „e dată direct, fără ocol" 16,22

ÎNDREPTARE: s.f.
îndreptarea: *sg. ac.* 6,32

(a) ÎNECA: v. I
a îneca: *inf. prez.* 7,45

(a se) ÎNFIERBÂNTA: v. I
a **(să) înfierbânta:** *inf. prez.* 6,4

(a) ÎNFLORI: v. IV; var. (Înv.; Ban.) **(a) ÎNFLURI**
va **înfluri:** *ind. viit.I. 3.sg.* 6,28

(a se) ÎNFRÂNGE: v. III
(să) înfrânge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
înfrânge: *ind. prez. 3.sg.* 16,8

(a se) ÎNFRICOȘA: v. I
(m-)am înfricoșat: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,11

ÎNFRICOȘARE: s.f.
înfricoșarea: *sg. ac.* 15,39

ÎNFRICOȘAT, -Ă: adj. (Înv.) „care inspiră frică"
înfricoșate: *f. pl. nom.* 11,45

(a se) ÎNGĂDUI: v. IV
(s-)au îngăduit: *ind. pf.c. impers.* 5,13
va îngădui *ind. viit.I. 3.sg.* 7,69; 15,22
vei îngădui *ind. viit.I. 2.sg.* 8,6
am îngăduit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,21
voiu îngădui: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,25
îngăduind: *gerunziu* 16,72

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. nom., în sintagma* ***îngerul Domnului*** 1,40
îngerul: *sg. nom./ac.* 2,44, 48; 4,1; 5,15, 20, 31; 7,1; 10,28
îngerului: *sg. dat.* 2,46
înger: *sg. ac.* rezum. cap.5
îngerilor: *pl. gen., în sintagma oastele îngerilor* 6,3; 8,21
îngerilor: *pl. gen.* 16,67

ÎNGERESC, -EASCĂ: adj.
îngerească: *f. sg. ac., în sintagma pâine îngerească* 1,19

ÎNGRECAT, -Ă: adj. „împovărat", „încărcat"
îngrecați: *m. pl. ac.* 2,18

(a) ÎNGROPA: v. I
îngroapă: *imperativ 2.sg.* 2,23

(a se) ÎNGROZI: v. IV
(s-)au îngrozit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,14
au îngrozit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,32; 15,45
(să) vor îngrozi: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,37; 16,18
să **îngrozască:** *conj. prez. 3.pl.* 15,40
vor îngrozi: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,60
(să) va îngrozi *ind. viit.I. 3.sg.* 16,11

ÎNGUST, -Ă: adj.
înguste: *f. pl. ac.* 13,43

(a se) ÎNMULȚI: v. IV
a (să) **înmulți:** *inf. prez.* 3,12
au înmulțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,12
(să) va **înmulți:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,2, 10
(s-)au înmulțit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,41
înmulțește: *ind. prez. 3.sg.* 7,66
va **înmulți:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,67
(să) **înmulțește:** *ind. prez. 3.sg.* 9,16
(să) **vor înmulți:** *ind. viit.I. 3.pl.* 14,16

ÎNMULȚIT, -Ă: adj.
înmulțitele: *adj. antep. n. pl. ac.* 5,27

ÎNNOIRE: s.f.
înnoirile: *pl. ac.* 1,31

(a se) ÎNSEMNA: v. I; var. (Reg.) **(a se)** ÎNSĂMNA
însămnând: *gerunziu* 2,23
a (să) însămna: *inf. prez.* 6,5
(să) va însămna: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,20
(s-)au însămnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,53
(să) însămna: *ind. imp. 3.sg.* 10,27
însămnează: *imperativ 2.sg.* 14,8

ÎNSEMNAT, -Ă: s.m./f.; var. (Reg.) ÎNSĂMNAT, -Ă
(celor) însămnați: *s.m. pl. gen.* (aici) „celor chemați" 2,38

(a) ÎNSETA: v. I; var. (Reg.) **(a)** ÎNSĂTA
însătați: *ind. imp. 2.pl.* 1,20

(a să) ÎNSTRĂINA: v. I; var. **(a se) ÎNSTREINA**
a (să) înstreina: *inf. prez.* 6,5

ÎNSTRĂINAT, -Ă: adj.; var. **ÎNSTREINAT, -Ă**
înstreinată: *f. sg. nom.* 10,30

(a se) ÎNSURA: v. I
(să) însoră: *ind. prez. 3.pl.* 16,45

(a se) ÎNȘELA: v. I
(să) înșală: *ind. prez. 3.sg.* 10,36

(a) ÎNȘTIINȚA: v. I
voiu înștiința: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,33

(a) ÎNTĂRÂTA: v. I
au întărâtat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,7

ÎNTĂRÂTAT, -Ă: adj.
întărâtat: *m. sg. ac.* 11,37

(a se) ÎNTĂRI: v. IV
întăreaște: *imperativ 2.sg.* 2,15, 25; 12,8
au întărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,15; 10,30
a (să) întări: *inf. prez.* 6,2
(să) va întări: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,34

ÎNTĂRIT, -Ă: adj.
întărite: *f. pl. ac.* 1,13

ÎNTÂI, -A: num. ord./adj./adv.
întâiu: *adv.* 1,13
întâiu: *adj. m. sg. nom.* 3,21
întâiu: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***întâiu născut*** 6,58
întâiul: *num. ord. m. sg. nom.* 7,36

(a) ÎNTÂMPINA: v. I
vor întâmpina: *ind. viit.I: 3.pl.* 13,18

ÎNTÂMPINARE: s.f.
întâmpinările: *pl. nom., în sintagma* ***întâmpinările vânturilor*** „mulțimea vânturilor" (cf. lat. *conventiones ventorum*) 6,1

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
(să) întâmplă: *ind. prez. 3.pl.* 10,6; 12,43; 13,20
(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. impers./3.pl.* 10,13, 15, 49
(să) întâmplase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,48
(să) întâmpla: *ind. imp. impers.* 11,19
(să) vor întâmpla: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,32

ÎNTÂMPLAT, -Ă: adj.
întâmplată: *n. pl.* (*cu des.* **-ă**) *ac.* 14,15

(a) ÎNTÂRZIA: v. I
întârziiază: *ind. prez. 3.pl.* 16,38
vor întârziia: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,39

ÎNTÂRZIERE: s.f.
întârziiarea: *sg. nom.* 5,42

(a se) ÎNTEMEIA: v. I
(s-)au întemeiat: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,57
au întemeiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,60

(a) ÎNTINDE: v. III
întindea: *ind. imp. 3.sg.* 11,2
au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,60

(a se) ÎNTINA: v. I
ați întinat: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,26
(s-)au întinat: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,22

(a se) ÎNTOARCE: v. III
întoarce-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,31
(să) va întoarce: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,29; 6,26; 7,30
întoarce: *ind. prez. 3.sg.* 8,9
(să) întoarce: *ind. prez. 3.sg.* 8,22; 16,16
(m-)am întors: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,39
am întors: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,2
a (mă) întoarce: *inf. prez.* 10,4
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,31
să (să) întoarcă: *conj. prez. 3.sg.* 11,46
(mă) întorseasem: *ind. m.m.c.pf. 1.sg.* 12,40
întorcea: *ind. imp. 3.sg.* 13,3
întoarce(-te)-vei: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,9
a întoarce: *inf. prez.* 15,20
(să) vor întoarce: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,31; 16,14, 16, 21
vor întoarce: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,32
întorcându(-să): *gerunziu* 15,60
va întoarce: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,3, 7

ÎNTOARCERE: s.f.
întoarcere: *sg. ac.* 16,20

(a) ÎNTRA: v. I; vezi **(a) INTRA**

ÎNTRARE: s.f.; vezi **INTRARE**

(a) ÎNTREBA: v. I
am întrebat: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,44; 4,9, 25; 5,50
să întrebi: *conj. prez. 2.sg.* 4,6
aș fi întrebându-: *cond. prez.* (*cu gerunziul*) *1.sg.* 4,7
a întreba: *inf. prez.* 4,23
întrebi: *ind. prez. 2.sg.* 4,28, 52
au întrebat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,35
întreabă: *imperativ 2.sg.* 4,40; 5,46, 51; 10,9
va întreba: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,11
ai întrebat: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,39
vei întreba: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,2

(a se) ÎNTRISTA: v. I
(să) întristează: *ind. prez. 3.sg.* 10,7
(ne-)am întristat: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,8
(te) întristezi: *ind. prez. 2.sg.* 10,8
(te) întristai: *ind. imp. 2.sg.* 10,39
(te-)ai întristat: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,50
să (te) întristezi: *conj. prez. 2.sg.* 12,46
(să) întrista: *ind. imp. 3.pl.* 13,13

ÎNTRISTARE: s.f.
întristare: *sg. ac.* 2,3; 7,47
întristarea: *sg. nom./ac.* 7,61; 10,7, 24

ÎNTRISTAT, -Ă: adj.
întristați: *m. pl. nom.* 13,17

ÎNTUNECOS, -OASĂ: adj.
întunecos: *n. sg. ac.* 12,42

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (În v.) **ÎNTUNEAREC**
întunerecul: *sg. nom./ac.* 6,39; 7,55
întunearec: *sg. ac.* 14,20

(a se) ÎNȚELEGE: v. III
înțeleageți: *ind. prez. 2.pl.* 2,34
a înțeleage: *inf. prez.* 4,11, 12
înțeleage: *inf. prez. fără* **a** 4,21
(să) înțeleage: *ind. prez. 3.sg.* 6,15
înțeleage: *ind. prez. 3.sg.* 7,19
să înțeleagă: *conj. prez. 3.pl.* 7,22
înțeleage: *imperativ 2.sg.* 8,19, 51
înțelegând: *gerunziu* 8,25
vei înțăleage: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,2

vei înțeleage: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,4
au înțeles: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,12
înțeleg: *ind. prez. 3.pl.* 13,18

ÎNȚELEGERE: s.f.
înțeleagerii: *sg. gen., în sintagmele* ***sâmțirea înțeleagerii/ duhul înțeleagerii/vâna înțeleagerii*** 4,22; 5,22; 14,47
înțeleagerea: *sg. nom./ac.* 5,9; 8,4, 12; 10,30, 31, 40; 13,16; 14,40
înțăleagerii: *sg. gen.* 14,25
înțeleagere: *sg. ac.* 14,42; 16,62

ÎNȚELEPCIUNE: s.f.
înțelepciunea: *sg. nom.* 8,52; 14,40
înțelepciune: *sg. ac.* 13,55
înețelepciunii: *sg. gen., în sintagma* ***izvorul înțelepciunii*** 14,47

ÎNȚELEPT, -EAPTĂ: adj.
(cei) înțelepți: *s.m. pl. ac.* 12,38
(celor) înțelepți: *s.m. pl. dat.* 14,26, 46

(a se) ÎNVĂLUI: v. IV „a se învolbura"
(să) învăluiască: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,12

(a) ÎNVĂȚA: v. I
voiu învăța: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,4; 5,32; 10,38
au învățat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,29
vei învăța: *ind. viit.I. 2.sg.* 12,38

(a) ÎNVERZI: v. IV
înverzească: *imperativ 2.sg.* 5,36

(a) ÎNVIA: v. I
înviind: *gerunziu* 5,45
să învie: *conj. prez. 3.sg.* 7,39
vei învia: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,13
vom învia: *ind. viit.I. 1.pl.* 14,35

ÎNVIERE: s.f.; var. (Înv.) **ÎNVIIARE**
înviiare: *sg. ac.* 2,23

(a se) ÎNVINGE: v. III
(s-)au învins: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,21
(să) va învinge: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,28; 7,58
va învinge: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,58
au învins: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,40

J

JALE: s.f.
jale: *sg. ac.* 2,3
jealea: *sg. ac.* 10,6

(a) JEFUI: v. IV
vor jefui: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,30; 16,73
a jefui: *inf. prez.* 16,72

JEFUIRE: s.f.
jefuirea: *sg. ac.* 15,49

(a se) JELI: v. IV
jelesc: *ind. prez. 1.sg.* 8,16
jelea: *ind. prez. 3.sg.* 9,38; 10,49
a (mă) jeli: *inf. prez.* 10,4
jelește: *ind. prez. 3.sg.* 10,7
jelim: *ind. prez. 1.pl.* 10,8
să jelească: *conj. prez. 3.sg.* 10,9
jeleai: *ind. imp. 2.sg.* 10,39
jelindu(-să): *gerunziu* 10,41
jeli-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,12
vor jeli: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,44
jeli-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,34

(a) JELUI: v. IV
jelui-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,13

JERTFĂ: s.f.; var. **JÂRTVĂ**
jârtvă: *sg. ac.* 1,31
jârtve: *pl. ac.* 2,24

(a) JERTFUI: v. IV; var. **(a) JIRTVUI**
au jirtvuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,6

JIDOV: s.m.
jidovi: *pl. ac.* rezum. cap.1

JIGANIE: s.f.
jigănii: *sg. ac.* 6,47, 48
jigăniile: *pl. ac.* 11,40

JOS: adv.
jos: 6,41

(a se) JUDECA: v. I
judecă: *imperativ 2.sg.* 2,20
ai judecat: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,20; 11,41
(s-)au judecat: *ind. pf.c. impers./3.pl.* 7,11; 8,30
(te-)ai judecat: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,49

JUDECATĂ: s.f.
judecății: *sg. gen.* 5,34
judecata: *sg. nom./ac.* 5,40, 42, 43; 7,34; 8,61; 11,46; 14,35
judecată: *sg. ac.* rezum. cap.7; 8,38; 12,33
judecățile: *pl. ac., în sintagma judecățile* ***dintâiu*** 7,30
judecății: *sg. gen., în sintagmele* ***scaunul judecății/zioa*** *judecății* 7,33, 43; 12,34
judecătilor: *pl. gen., în sintagma judecătilor* ***lui Dumnezeu*** rezum. cap.9

JUDECĂTOR: s.m.; var. (Înv.) **JUDECĂTORIU**
judecătoriu: *sg. nom.* 4,18; 7,19; 14,32; 16,68
Judecătoriul: *sg. nom.* 7,69
judecătoriului: *sg. gen., în sintagma* ***judecătoriului celui viitoriu*** 8,18

JUMĂTATE: s.f.
jumătatea: *sg. ac.* 11,10, 17; 14,12
jumătate: *sg. ac.* 13,45; 14,11
(un) jumătate (sic!): *sg. nom.* (cf. lat. *dīmidium, -ii* s.n.; cf. **Indice** Os – **JUMĂTATE**) 11,33

L

LAPTE: s.n.
lapte: *sg. ac.* 2,19; 8,10

LĂCAȘ: s.n.; vezi **LOCAȘ**

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

LĂCUITOR: s.m.; vezi **LOCUITOR**

LĂCUSTĂ: s.f.
lăcustele: *pl. ac.* 4,24

(a se) LĂMURI: v. IV „(despre metale prețioase) a se purifica sub acțiunea focului"
(să) lămurească: *ind. prez. 3.sg.* 16,74

LĂMURIRE: s.f. (aici) „punere la încercare, „probare"
lămurirea: *sg. nom.* 16,74

(a se) LĂSA: v. I
ai lăsat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,11; 13,54
(s-)ar lăsa: *cond. prez. 3.sg.* 7,69
va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,8; 13,33
lasă: *imperativ 2.sg.* 9,41; 14,14
am lăsat: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,5
să lase: *conj. prez. 3.pl.* 13,41
(să) va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,24, 25, 33
(să) vor lăsa: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,29, 32
(să) lasă: *ind. prez. 3.pl.* 16,30, 31

LĂŢIME: s.f.
lăţime: *sg. ac.* 7,5

(a se) LĂUDA: v. I
lăuda: *ind. imp. 3.pl.* 2,42
(te) vei lăuda: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,16
lăudând: *gerunziu* 13,57

(a se) LÂNCEZI: v. IV
(ne) lâncezim: *ind. prez. 1.pl.* 8,31

LEAC: s.n.
leacul: *sg. nom.* 7,53

LEGAT, -Ă: adj.
legaţi: *m. pl. nom.* 13,13

LEGE: s.f.
leagea: *sg. nom./ac.* 1,8; 3,20, 22; 4,23; 7,17, 24, 63; 8,12, 29, 56; 9,11, 31, 32, 36, 37; 13,38; 14,21, 22
leagea: *sg. ac., în sintagmele* ***leagea Domnului/leagea vieţii*** 2,40; 14,30
leage: *sg. ac.* 3,19; 5,27; 9,19; 13,54
leage: *sg. nom., în sintagma* ***a lui Dumnezeu leage*** 7,20
legii: *sg. gen.* 9,32
legii: *sg. gen., în sintagma* ***sicriiul legii*** 10,22

LEGIUITĂ: s.f.
legiuitele: *pl. ac.* 1,24; 7,24; 9,32; 13,42

LEMN: s.n. . "tulpina şi ramurile unui arbore tăiat, servind ca material de construcţii, drept combustibil etc."; "copac", "pom"
lemn: *sg. ac.* 1,23; 5,5
lemnul: *sg. nom., în sintagma* ***lemnul vieţii*** 2,12
leamnelor: *pl. gen.* 4,13
leamnele: *pl. ac.* 15,42

(a se) LEPĂDA: v. I; var. (Pop.) (a se) LĂPĂDA
am lepădat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,21
lepăda**(-)voiu:** *ind. viit.I. 1.sg.* 1,30
am lăpădat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,31
au lepădat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,33; 9,9
leapădă: *imperativ 2.sg.* 10,24; 14,14
(să) **vor** lepăda: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,24

LESNE: adv.
lesne: 8,14
(mai) lesne: 13,20

LEU: s.m.
leul: *sg. nom./ac.* 11,37; 12,1, 31
leu: *sg. ac.* 16,6

LEVIT: s.m. (cf. **Indice** Iş)
leviţii: *pl. nom.* 10,22

LIMAN: s.n.
limanul: *sg. ac.* 12,42

LIMBĂ: s.f.
limbile: *pl. nom./ac.* 1,11; 2,28; 3,36; 13,33
limbi: *pl. nom./ac.* 1,24; 2,7; rezum. cap.3; 3,7, 12, 33
limbi: *pl. voc.* 2,34
limbilor: *pl. gen./dat.* 4,23; 8,27; 13,37, 41, 49
limba: *sg. ac.* 13,10

LIPIT, -Ă: adj.
lipite: *f. pl. ac.* 12,19

LIPSĂ: s.f. "ceea ce este necesar", "necesitate", "nevoie"
lipsă: *sg. ac.* 7,65
lipse: *pl. ac.* 13,19

LIPSIT, -Ă: s.m./f.
lipsitului: *s.m. sg. dat.* 2,20

LOC: s.n.
loc: *sg. nom./ac.* 4,19; 7,3, 4; 8,5; 10,27, 54; 12,37, 42; 13,31; 16,71
locul: *sg. nom./ac.* 4,29; 6,14; 7,6; 8,6; 9,12; 11,8, 13, 24; 12,41, 48; 13,7; 15,40
locuri: *pl. ac.* 5,8; 7,54
locurile: *pl. nom.* 6,22
locurilor: *pl. gen./dat.* 9,3; 16,27, 71
loc: *sg. ac., în loc. prep.* ***în loc. de*** 15,61

LOCAŞ: s.n.; var. (Reg.) LĂCAŞ
lăcaşuri: *pl. nom.* 4,7
lăcaşul: *sg. nom./ac.* 5,38; 10,47
lăcaşurile: *pl. nom.* 7,51
lăcaşele: *pl. ac.* 11,42

(a) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) (a) LĂCUI
lăcuia: *ind. imp. 3.pl.* 3,2, 9, 12, 25
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 3,25, 34, 35; 4,21, 39; 5,1, 6; 6,18; 7,32; 8,50; 10,59; 11,5, 32, 34; 12,24; 13,30; 14,20; 15,14, 40
să lăcuiască: *conj. prez. 3.sg./pl.* 6,51; 9,18
lăcuim: *ind. prez. 1.pl.* 8,17
lăcuieşti: *ind. prez. 2.sg.* 8,20
au lăcuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,40; 13,41, 46
a **lăcui:** *inf. prez.* 15,10
va **lăcui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,43

LOCUITOR: s.m.; var. (Înv.) LĂCUITOR
lăcuitorilor: *pl. gen.* 6,26
lăcuitori: *pl. ac.* 14,16
lăcuitorii: *pl. nom.* 16,23

(a) LOVI: v. IV
voiu lovi: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,11

LOVIRE: s.f.
lovirea: *sg. ac.* 15,53

(a se) LUA: v. I
ia: *imperativ 2.sg., în loc. v. ia* ***aminte*** 5,32; 9,30
ia: *imperativ 2.sg.* 8,24; 11,36; 14,24
ia: *ind. prez. 3.sg.* 13,23
luându-: *gerunziu* 1,32
voiu lua: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,11; 15,9
veţi lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,13
am **luat:** *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 2,33; 9,36; 14,37, 40
luaţi: *imperativ 2.pl.* 2,36
au luat: *ind. viit.I. 3.sg./pl.* 2,39, 45; 5,22; 7,39; 9,33; 14,30, 32
ai **luat:** *ind. pf.c. 2.sg.* 3,20; 7,16
va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,9; 8,43; 9,34; 16,43
lua: *inf. prez. fără a* 7,14
a (să) **lua:** *inf. prez.* 8,20
(nici) lua: *imperativ prohib. 2.sg., în loc. v.* ***nici*** *lua aminte* 8,27
vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,33

luând: *gerunziu* 8,56; 9,32
au luat: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***au luat aminte*** 9,45
a lua: *inf. prez.* 9,47
vei lua: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,16; 15,55, 59
(să) va lua: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,53

(a) LUCRA: v. I
am lucrat: *ind. pf.c. 1.pl.* 12,41
lucrează: *ind. prez. 3.pl.* 15,8
lucră: *ind. prez. 3.pl.* 15,13
să lucre: *conj. prez. 3.sg.* 16,25

LUCRARE: s.f.
lucrare: *sg. ac.* 8,6; 9,37
lucrarea: *sg. nom.* 9,17

LUCRAT, -Ă: adj.
lucrate: *f. pl. nom.* 6,42

LUCRĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) **LUCRĂTORIU**
lucrătoriul: *s.m. sg. ac.* 9,17
lucrătoriul: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***lucrătoriul de câmp*** 9,17
lucrătorii: *s.m. pl. ac.* 15,13

LUCRU: s.n.
lucrurile: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 7,24; 8,32, 33; 9,7; 15,6, 48; 16,55, 65
lucru: *sg. nom.* 6,38
lucrul: *sg. nom./ac.* 6,40, 43; 7,35; 8,13; 10,54
lucruri *pl. nom./ac.* 7,49; 8,33; 13,56; 14,21
lucrurilor: *pl. dat.* 16,52, 71

LUME: s.f.
lume: *sg. ac.* 3,9, 34; 4,24; 10,12; 11,40; 15,5, 27
lumea: *sg. nom./ac.* 3, 18; 4,2, 11; 6,55, 59; 7,11; 9,19; 11,40
lumii: *sg. gen.* 5,24; rezum. cap.11; 11,32
lumi *sg. gen., în sintagma* ***pământeștii lumi*** 6,1
lumea: *sg. gen.* (*cu prep.* ***a + toată***) rezum. cap.16

(a se) LUMINA: v. I
va lumina: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,35
(te-)ai luminat: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,53

LUMINĂ: s.f.
lumină: *sg. ac.* 1,14; 14,20
luminii: *sg. gen.* 2,21
lumină: *sg. nom., în sintagma* ***lumină veacinică*** 2,35
lumina: *sg. nom.* 6,45; 10,22

LUMINĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) **LUMINĂTORIU**
luminătoriu: *s.m. sg. nom., în sintagma* ***luminătoriu luminos*** 6,40

LUMINOS, -OASĂ: adj.
luminos: *m. sg. nom., în sintagma* ***luminătoriu luminos*** 6,40

LUNĂ: s.f.
lunile: *pl. ac.* 4,40
luna: *sg. nom./ac.* 5,4; 16,39
lună: *sg. ac., în sintagma* ***muierile ceale de lună*** (cf. lat. *mulieres menstruatae*) 5,8
lunii: *sg. gen.* 6,45
luni: *pl. ac.* 8,8

LUNECARE: s.f.
lunecările: *pl. ac.* 8,17

LUP: s.m.
lupilor: *pl. gen.* 5,18

(a se) LUPTA: v. I
(să) va lupta: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,57

LUPTĂ: s.f.
luptei *sg. gen.* 7,57
luptă: *sg. ac.* 16,41

LUT: s.n.
lut: *sg. ac.* 8,2

M

MAICĂ: s.f.
maica: *sg. nom./ac.* 1,28; 2,2, 5, 6; 5,50; 10,7
maică: *sg. ac.* rezum. cap.2; 13,55
maică: *sg. voc.* 2,15, 30
maica: *sg. voc., în sintagma* ***maica fiilor*** 2,17
maicii: *sg. gen.* 5,35

MANĂ: s.f.
mană: *sg. ac.* 1,19

MARE: adj./s.
mari: *adj. f. pl. nom./ac.* 1,14; 2,42; 10,27; 13,19; 15,37, 40
mare: *adj. m./f./n sg. nom./ac.* 3,16; 4,32; 7,3, 12; 9,38; 10,11, 26, 27; 12,3, 45; 13,6; 15,30, 31, 35, 36; 16,27
(celui mai) mare: *adj. n. sg. gen.* 7,13
(mai) mare: *adj. f./n. sg. nom.* 10,23; 11,4, 29
(cel mai) mare: *adj. n. sg. ac.* 12,26
(mai) mari: *s.n pl. ac.* (aici) „semne prevestitoare" 5,13; 6,31
(cel mai) mare: *s.m. sg. ac.* 12,40

MARE: s.f.
mare: *sg. ac.* 1,13; 4,14; 7,5; 11,1; 12,11; 13,2, 5
mării: *sg. gen., în sintagma* ***inima mării*** „adâncul mării", „mi jlocul mării" 4,7; 13,25, 51
mării: *sg. gen./dat.* 4,15, 17, 19; 5,25; 13,52
marea: *sg. nom./ac.* 4,21; 7,3; 9,34; 16,12, 58, 59
Marea: *sg. nom., în s. propr. Marea Sodomului* 5,7
mări: *pl. ac.* 15,59

MARGINE: s.f.
marginile: *pl. ac., în sintagma marginile* ***pământului*** 16,13

MARTOR: s.m.
martor: *sg. ac.* 2,5

MĂCAR: adv.
măcar: *adv. în loc. cj. măcar că* 13,8

(a) MĂCELĂRI: v. IV
ați măcelărit: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,32

MĂDULAR: s.n. "fiecare dintre membrele unei ființe; prin gn. fiecare dintre părțile sau organele din care este alcătuită o ființă"
mădulările: *pl. ac.* 8,8; rezum. cap.12
mădulări: *pl. ac.* 8,10

MĂGURĂ: s.f.
măgurile: *pl. ac.* 15,42

(a) MĂRI: v. IV „a cinsti", „a preamări"
a mări: *inf. prez.* 2,47
măream: *ind. imp. 1.pl.* 9,45

MĂRIME: s.f.
mărimea: *sg. ac.* 10,55

MĂRTURIE: s.f.
mărturiile: *pl. ac.* 8,27

(a se) MĂRTURISI: v. IV
mărturisesc: *ind. prez. 1.sg.* 1,37

mărturiseaşte: *imperativ 2.sg.* 2,14
mărturisăsc: *ind. prez. 1.sg.* 2,36
au mărturisit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,45, 47
(să) mărturiseaşte: *ind. prez. 3.sg.* 8,23
(să) mărturisesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,35

MĂRUNŢEL, -EA: adj.
mărunţeale: *f. pl. ac.* 11,3

MĂSLIN: s.m.; var. (În v. şi reg.) MASLIN
maslini: *pl. ac.* 16,30

MĂSLINĂ: s.f.; var. (În v. şi reg.) MASLINĂ
masline: *pl. nom.* 16,30

(a) MĂSURA: v. I
măsură: *imperativ 2.sg.* 3,34; 4,5; 9,1
au măsurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,37; 16,58
măsurând: *gerunziu* 9,1

MĂSURĂ: s.f.
măsura: *sg. ac.* 4,37, 50
măsură: *sg. nom.* 4,37
măsurile: *pl. nom.* 6,4

MÂHNIRE: s.f.
mâhnire: *sg. ac.* 10,12

MÂINE: adv.; var. (Înv. şi reg.) MÂNE
mâne: 10,58; 14,26

MÂNĂ: s.f.
mânile: *pl. nom./ac.* 1,26; 2,29; 3,27; 5,18, 30; 6,58; 8,44; 10,23; 15,15
mâni: *pl. ac.* 2,46; 13,36
mânilor: *pl. gen.* 3,5; 8,7; 15,53
mâna: *sg. nom./ac.* 6,8, 10; 13,9; 15,22
mână: *sg. ac.* 6,10; 15,11

(a) MÂNCA: v. I
aţi mâncat: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,19
vei mânca: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,24
am mâncat: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,26
a mânca: *inf. prez.* 10,4
au mâncat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,31
va mânca: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,27, 28
mâncam: *ind. imp. 1.sg.* 12,51
mânca: *ind. imp. 3.pl.* 14,43
vor mânca: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,58

MÂNCARE: s.f.
mâncarea: *sg. nom.* 9,26

MÂNDRIE: s.f.
mândrie: *sg. ac.* 8,50
mândriia: *sg. nom./ac.* 11,43; 15,18

(a se) MÂNGÂIA: v. I; var. (Înv. şi rar) (a se) MÂNGĂIA
a mângâia: *inf. prez.* 10,2, 41, 49
să mângâie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 10,3; 16,24
mângâie(-te): *imperativ 2.sg.* 10,20
să mângâiu: *conj. prez. 1.sg.* 12,8
mângăie: *imperativ 2.sg.* 14,13

(a se) MÂNIA: v. I
(nu Te) mânia: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,45

MÂNIE: s.f.; var. (În v. şi rar) MĂNIE
mânie: *sg. ac.* 10,5; 15,34, 39
mânia: *sg. ac.* 15,23; 16,9
mâniia: *sg. ac.* 15,30, 37
mănie: *sg. ac.* 15,40
mănia: *sg. ac.* 15,44

(a se) MÂNTUI: v. IV
(să) va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,25; 9,7
mântui: *inf. prez. fără a* 7,45
(să) vor mântui: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,3, 41; 9,13, 15
(să) mântuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,41
(s-)au mântuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,34

MÂNTUIRE: s.f.
mântuirea: *sg. ac.* 6,25; 9,8
mântuirii: *sg. dat.* 7,61
mântuire: *sg. ac.* 8,39

MÂNTUIT, -Ă: adj. (Înv. şi pop.) „salvat"
mântuită: *f. sg. ac.* 12,42

MÂNTUITOR: s.m.; var. MÂNTUITORIU
Mântuitoriul: *sg. ac.* 2,36

MED: s.m. (cf. **Indice** Est)
medilor: *pl. gen.* 1,3

(a) MERGE: v. III
mergi: *imperativ 2.sg.* 1,5; 2,48; 4,5, 40
să mărg: *conj. prez. 1.sg.* 2,33
mergând: *gerunziu* 7,13; 14,23
am mers: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,13
să meargem: *conj. prez. 1pl.* 7,14

(a se) MESTECA: v. I; vezi (a se) AMESTECA

MEŞTEŞUGIRE: s.f.
meşteşugirile: *pl. nom./ac.* 6,5; 7,23; 13,37; 15,48; 16,50
meşteşugirea: *sg. ac.* 16,64

MIAZĂNOAPTE: s.f. „nord"
miazănoapte: *sg. ac.* 15,34, 38

MIAZĂZI: s.f. „sud"
miazăzi: *sg. ac.* 15,38

MIC, -Ă: adj./s.
(mai) mici: *adj. m. pl. nom.* 5,52, 54, 55
(cel mai) mic: *s.m. sg. ac.* 12,40

MICŞOR, -OARĂ: adj.
micşoară: *f. sg. nom.* 12,2

MIE: s.f. (aici) „oştire de o mie de soldaţi"
miile: *pl. ac., în sintagma* ***miile cerului*** (aici) „oştile de îngeri" 13,3

MIERE: s.f.
miiare: *sg. ac.* 2,19

MIJLOC: s.n.
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul/din mijlocul*** 2,43; 12,17; 16,59, 62
mijloc: *sg. ac., în loc. adj.* ***din mijloc/de mijloc*** 11,4; 12,21
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 11,29

MILĂ: s.f.
milă: *sg. ac.* 1,25; 2,4, 31, 32; 4,24; 12,48; 14,34
milele: *pl. ac.* 7,66, 67
milii: *sg. dat.* 8,11
mila: *sg. ac.* 11,46

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *m. sg. nom.* 2,31; rezum. cap.7; 7,62, 66; rezum. cap.8; 8,31, 32

(a se) **MILOSTIVI:** v. IV
(M-)am milostivit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,19

(a) MILUI: v. I
voiu milui: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,25
miluiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,62
a **milui:** *inf. prez.* 8,32
vei milui: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,36
miluiaşte: *imperativ 2.sg.* 8,45
miluieşti: *ind. prez. 2.sg.* 8,45
va **milui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,19

MINCINOS, -OASĂ: s./adv.
mincinos: *adv.* 8,28
(cei) mincinoşi: *s.m. pl. ac.* 11,42

MINCIUNĂ: s.f.
minciuna: *sg. nom.* 14,17

MINTE: s.f.
minţii: *sg. gen., în sintagmele* ***ieşirea minţii/ieşirile minţii*** *de* ***noapte/râul minţii*** 5,33; 10,28, 37; 12,3; 13,30; 14,42, 47

MINUNAT, -Ă: adj./s.f. (Înv.) „minune"
minunate: *adj. f./n. pl. ac.* 6,48; 13,56
minunat: *adj. m. sg. nom.* 8,48
(ceale) minunate: *s.f. pl. ac.* „minuni" 13,57
minunate: *s.f. sg. ac.* "minuni" 14,5

MINUNE: s.f.
minuni: *pl. ac.* 1,14; 2,48; 9,6; 13,50
minune: *sg. ac., în sintagma* ***mă ţineam de minune*** „mă minunam" 2,43
minunile: *pl. ac.* 7,27; 13,14

(a se) **MIRA:** v. I
(te) vei mira: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,26

MIRARE: s.f.
mirare: *sg. ac., în sintagma* ***ceale de mirare*** „minuni" 3,8

MIRE: s.m.
miri: *pl. ac.* 16,34
mirii: *pl. nom.* 16,35

MIREASĂ: s.f.
mireasa: *sg. nom.* 7,26

MIROS: s.n.
mirosul: *sg. nom./ac.* 2,12; 13,11
mirosuri: *pl. nom.* 6,44

MIROSEALĂ: s.f.
miroseală: *sg. ac., în sintagma* ***miroseală necercată*** „miros necunoscut" 6,44

(a se) **MISTUI:** v. IV
au mistuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,16
va **mistui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,33; 16,15
(să) **vor mistui:** *ind. viit.I. 3.pl.* 16,35

MIŞELĂTATE: s.f.
mişălătăţi: *pl. nom.* 8,50

MITITEL, -EA: adj./s.
mititeii: *s.m. pl. nom./ac.* 1,28; 10,22
mititei: *s.m. pl. nom.* 1,37
mititea: *adj. f. sg. nom.* 12,30

MOARTE: s.f.
moarte: *sg. nom./ac.* 3,7; 7,56; 8,38; 9,12; 14,34, 35; 15,5, 26, 49
moartea: *sg. ac.* 6,26; 15,53

MOLIE: s.f.
moliia: *sg. nom.* 8,53

MORMÂNT: s.n.
mormânturile: *pl. ac.* 2,16
mormânturi: *pl. ac.* 2,16
mormânt: *sg. nom.* 5,35

MORT, MOARTĂ: s.m./f.
morţii: *s.m. pl. nom./ac.* 2,16, 23; 16,24
(cel) mort: *s.m. sg. ac.* 7,39
mortul: *s.m. sg. ac.* 10,30
(cei) morţi: *s.m. pl. ac.* 13,24

MOŞIE: s.f.
moşiile: *pl. ac.* 16,48

(a) MOŞTENI: v. IV
vor moşteni: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,17, 67

MOŞTENIRE: s.f.
moştenirea: *sg. ac.* 6,59; 7,9; 8,16, 45
moştenire: *sg. ac.* 7,9

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) MUIARE
muierile: *pl. nom., în sintagma* ***muierile ceale de lună*** (cf. lat. *mulieres menstruatae*) 5,8
muierii: *sg. gen.* 5,46; 10,26, 42
muiare: *sg. nom./ac.* 9,38, 47; 10,44
muiarea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.10; 10,27; 16,50
muierile: *pl. nom./ac.* 10,6, 22; 16,34
muieri: *pl. ac.* 15,51

MULT, -Ă: adj./adv./pron. nehot.
multe: *adj. f./n. pl. nom./ac./gen./voc.* rezum. cap.1; 2,18; 3,12; rezum. cap.4; rezum. cap.5; 5,8; 6,17, 44; rezum. cap.7; 8,33, 50; 10,38; 13,19, 26; 14,4, 5, 24; rezum. cap.15; 15,29, 41; 16,18, 69
mulţi: *adj. m. pl. nom./ac.* 1,10; 3,25; 13,13; 16,23
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 2,27; 4,34, 49; 5,1; 8,41, 43, 50; 9,22, 46; 10,24; 11,13, 32, 40; 13,45; 16,22, 71
mult: *adj. n. sg. ac.* 8,2; 9,21; 15,19
(mai) mulţi: *adj. m. pl. nom.* 9,15
multa: *adj. antep. f. sg. ac.* 12,5
(mai) multă: *adj. f. sg. ac.* 12,15, 24
(mai) mult: *adj. n. sg. ac.* 13,16
(mai) multe: *adj. f. pl. ac.* 13,50
(mai) mult: *adv.* 3,12; 4,26, 50; 5,33; 7,55, 66; 8,47; 9,13
mult: *adv.* 7,66; 8,47, 49; 13,57; 16,48
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult*** 13,16, 50
mulţi: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 3,29; 5,7, 10, 28; 7,20, 40; 8,1, 3; 10,9, 57; 12,7
(mai) mult: *pron. nehot. n. sg. nom.* 4,45
(mai) multe: *pron. nehot. f. pl. nom.* 4,45
(celor mai) mulţi: *pron. nehot m. pl. dat.* 5,28
(cei mai) mulţi: *pron nehot. m. pl. nom.* rezum. cap.8
multe: *pron. nehot. f. pl. ac.* 12,23

MULŢIME: s.f.
mulţime: *sg. nom./ac.* 3,16; 8,41; 10,11, 28; 13,5, 10, 11, 12, 39
mulţimii: *sg. gen* 6,44
mulţimea: *sg. nom./ac.* 7,69; 8,55, 63; 9,22; 10,10, 13, 24; 13,13, 28, 34, 41, 47, 49
mulţimei: *sg. gen.* 13,9, 11

(a) MULŢUMI: v. IV; var. (Înv. şi pop.) **(a) MULŢĂMI**
mulţămind: *gerunziu* 2,37

MUNTE: s.m.
munţi: *pl. nom./ac.* 2,19; 6,51; 15,58
muntele: *sg. nom./ac.* 2,33, 42; 3,17; 13,7, 36; 14,4
munţii: *pl. ac.* 8,23; 15,42, 62

munte: *sg. ac.* 13,6, 12
muntelui: *sg. gen.* 13,35
munţilor: *pl. gen.* 16,61

(a) MURI: v. IV
a **muri:** *inf. prez.* 1,18; 3,10
va **muri:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,29, 31; 12,26; 15,4
murind: *gerunziu* 7,47
mor: *ind. prez. 3.pl.* 8,58
au murit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,1; 12,45
voiu muri: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,4, 18
să **moriu:** *conj. prez. 1.sg.* 10,34
murise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,48

MURITOR, **-TOARE:** adj.
muritoare: *f. sg. ac.* 2,45
muritoriu: *m./n. sg. nom./ac.* 3,5; 7,15
muritoare: *n. pl. ac.* 7,49
muritoarele: *adj. antep. n. pl. ac.* 14,14

(a) MURMURA: v. I (cf. **Indice** 2Lg)
aţi **murmurat:** *ind. pf.c. 2.pl.* 1,15, 16

(a) MUSTRA: v. I
va **mustra:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,32

MUT, -Ă: adj.
mută: *f. sg. nom.* 6,48

(a se) MUTA: v. I
(să) vor muta: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,8
să **(se) mute:** *conj. prez. 3.sg.* 6,16
a **(te) muta:** *inf. prez.* 14,14

MUTARE: s.f.
mutare: *sg. ac.* 5,6
mutării: *sg. gen., în sintagma* ***ţânutul mutării*** 5,17

N

(a se) NAŞTE: v. III
au **născut:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,2; 6,8; 10,46
(s-)au născut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,7, 21; 5,53; 7,57; 9,22
naşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,42; 5,49, 51; 16,39
vor **naşte:** *ind. viit.I. 3.pl.* 5,8; 6,21
(mă) năşteam: *ind. imp. 1.sg.* 5,35
naşti: *ind. prez. 2.sg.* 5,46
ai **născut:** *ind. pf.c. 2.sg.* 5,52; 10,14
nenăscând: *gerunziu* 9,32
am **născut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 9,43; 10,12
(să) năştea: *ind. imp. 3.pl.* 11,3
(să) vor naşte: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,18; 14,19
nasc: *ind. prez. 3.pl.* 16,47

NAŞTERE: s.f.
naşterea: *sg. ac.* 4,40; 6,26; 15,31
naşterii: *sg. gen.* 4,42
naşterii: *sg. gen., în sintagma* ***ceasul naşterii*** 16,39

(a) NĂDĂJDUI: v. IV
nădăjduiesc: *ind. prez. 1.sg.* 4,35
nădăjduiesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,6
vor **nădăjdui:** *ind. viit.I. 3.pl.* 5,12
nădăjduind: *gerunziu* 7,18
a **nădăjdui:** *inf. prez.* 7,47
au **nădăjduit:** *ind. pf.c. 3.pl.* 8,30
să **nădăjduiască:** *conj. prez. 3.sg.* 11,46

NĂDEJDE: s.f.
nădeajde: *sg. ac.* rezum. cap.5
nădeajdea: *sg. nom., în sintagma* ***nădeajdea cea veacinică*** 7,50
nădeajdea: *sg. ac.* 15,46

NĂRAV: s.n.
năravurile: *pl. nom.* 9,19

NĂSCUT, -Ă: adj./s.
născuţii: *s.m. pl. nom./ac.* 2,32; 10,10; 15,57
născuţi: *s.m. pl. ac.* 4,6
născut: *s.m. sg. ac., în sintagmele* ***întâiu născut/unul născut*** 6,58
(cei) născuţi: *s.m. pl. ac.* 8,35
născute: *adj. n. pl. nom.* 6,56

NĂSIP: s.n.; vezi **NISIP**

NEAM: s.n.
neam**ul:** *sg. nom./ac.* 1,3; 2,6
neam: *sg. voc., în sintagma* ***neam rău*** 2,8
neamurile: *pl. nom./ac.* 3,7, 26; 6,48, 57; 15,29
neam**uri** *pl. nom.* 3,7; 6,56; 13,40
neam: *sg. nom./ac.* 3,8, 32, 35; 9,21; 13,31, 41; 15,15; 16,47
neamului *sg. gen./dat.* 3,19; 5,35; 13,31; 15,15
neam**urilor:** *pl. dat.* 4,23

NEAŞEZARE: s.f.
neaşezarea: *sg. nom.* 15,16

NEBUN, -Ă: adj./s.
(mai) nebună: *adj. f. sg. voc.* 10,6
nebuni: *s.m. pl. ac.* 16,72

(a) NEBUNI: v. IV
nebunind: *gerunziu* 15,30

NECAZ: s.n.; var. (Reg.) NĂCAZ
năcazuri: *pl. ac.* rezum. cap.7
năcazul: *sg. nom./ac.* 9,45; 15,19; 16,20, 68
năcaz: *sg. ac., în sintagma* ***zilele ceale de năcaz*** 16,75

(a) NECĂJI: v. IV; var. (Pop.) **(a)** NĂCĂJI
ai **năcăjit:** *ind. pf.c. 2.sg.* 11,42

NECERCAT, -Ă: adj. „necunoscut"
necercată: *f. sg. ac., în sintagma* ***miroseală necercată*** „miros necunoscut" 6,44

NECERCETAT, -Ă: adj.
necercetată: *f. sg. ac.* 9,19

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj./adv./s.
necredincioasele: *adj. antep. f./n. pl. ac.* rezum. cap.3; 8,27
necredincioase: *adj. n. pl. dat.* 4,23
necredincios: *adv.* 3,30; 7,18; 8,35
necredincioşii *s.m. pl. nom.* 7,17; 9,13
necredincioşi *s.m. pl. ac.* 7,41
necredincioşilor *s.m. pl. gen.* 14,35
necredinciosul: *s.m. sg. nom.* 15,4

NECREDINŢĂ: s.f.
necredinţă: *sg. nom./ac.* 4,30, 31, 38
necredinţa: *sg. nom./ac.* 7,44; 15,4
necredinţele: *pl. ac.* 12,25, 32; 13,37; 15,3, 8

NECUPRINS, -Ă: adj.
necuprinsă: *f. sg. nom.* 8,21

NECURMAT: adv.
necurmat: 9,25; 15,8

NEDREPT, -EAPTĂ: adv./s.
nedrept: *adv.* 6,19; 12,41
nedrepţi: *s.m. pl. ac.* 8,47

NEDREPTATE: s.f.
nedreptate: *sg. ac.* 4,27
nedreptatea: *sg. nom./ac.* 5,2, 10; 6,19; 7,41
nedreptățile: *pl. ac.* 7,35; 12,31

NEDUMNEZEIEȘTE: adv.; var. **NEDUMNEZĂIAȘTE**
nedumnezăiaște: 15,8

NEGRIJĂ: s.f.
negrijii: *sg. gen.* 7,51
negrija: *sg. nom.* 7,53

NEGRU, NEAGRĂ: adj.
(mai) neagre: *f. pl. nom.* 7,55

(a) NEGUȚĂTORI: v. IV
neguțătorește: *ind. prez. 3.sg.* 16,43
neguțătoresc: *ind. prez. 3.pl.* 16,48

NEÎNFRÂNARE: s.f.
neînfrânarea: *sg. nom.* 5,10; 7,44

NEÎNȚELEPT, -EAPTĂ: adj.
neînțelept: *m. sg. nom.* 5,39

NEÎNVĂȚAT, **-Ă:** adj.
neînvățat: *n. sg. nom.* 1,8

NELEGIUIRE: s.f.
nelegiuire: *sg. ac.* 3,12
nelegiuirile: *pl. ac.* 3,29, 34
nelegiuiri: *pl. ac.* rezum. cap.7

NELENEȘ, -Ă: adj.
neleanește: *n. pl. nom.* 1,26

NEMĂSURAT, -Ă: adj.
nemăsurați: *m. pl. ac.* 2,19
nemăsurat: *n. sg. nom.* 6,44
nemăsurată: *f. sg. nom.* 7,3

NEMERNIC, -Ă: s.m./f.; var. (Înv. și reg.) **NIMERNIC, -Ă** (Înv. și reg.) „pribeag"
nimearnicii: *s.m. pl. ac.* 16,41

(a) NEMERNICI: v. IV; var. (Înv.) **(a) NIMERNICI**
nimernicit-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,29

NEMERNICIE: s.f. „timp petrecut în pribegie"
nemernicie: *sg. ac.* 8,39

NEMULȚUMITOR, -TOARE: adj.; var. (Înv. și pop.) **NEMULȚĂMITOR, -TOARE**
nemulțămitorii: *adj. antep. m. pl. ac.* „nerecunoscătorii", „ingrații" rezum. cap.1
nemulțămitoare: *n. pl. ac.* 7,54
nemulțămitori: *m. pl. nom.* 8,60

NEMURIRE: s.f.
nemuririi: *sg. gen.* 7,13; 8,54
nemuriri: *sg. gen.* 7,43

NEMURITOR, **-TOARE:** adj.
nemuritoare: *f. sg. nom./ac.* 2,45; rezum. cap.7; 7,49

NENUMĂRAT, **-Ă:** adj.
nenumărate: *f. pl. nom.* 6,3
nenumărată: *f. sg. ac.* 7,69; 13,11, 34

NEPOT: s.m.
nepoților: *pl. dat.* 1,5

NEPREȚUIT, -Ă: adj.
neprețuit: *n. sg. nom.* 8,21

NEPRIETEN: s.m.; var. (Înv.) **NEPRIIATIN**
nepriiatinilor: *pl. gen.* 1,16; 3,27
nepriiatinii: *pl. ac.* 3,30; 6,24

NEPUTINCIOS, -OASĂ: adj./s.
(cei) neputincioși: *s.m. pl. ac.* 7,42
neputincioși: *adj. m. pl. nom.* 10,22
neputincios (foarte): *adj. m. sg. nom.* 12,5
neputincioasă: *adj. f. sg. ac.* 14,14
(mai) neputincios: *adj. n. sg. nom.* 14,16

NEPUTINȚĂ: s.f.
neputința: *sg. nom.* 8,53

NERODITOR, **-TOARE:** adj.
neroditoare: *f. sg. ac.* 9,29

NESCĂZUT, -Ă: adj.
nescăzut: *n. sg. ac.* 9,19

NESCHIMBAT, -Ă: adj.
neschimbată: *f. sg. ac.* 6,44

NESEMĂNAT, -Ă: adj.; var. (Pop.) **NESĂMĂNAT, -Ă**
nesămănate: *n. pl. nom.* 6,22

NESTRICAT, -Ă: adj.
nestrâcat: *n. sg. nom.* 7,53

NEVINOVAT, -Ă: adj.
nevinovat: *n. sg. nom./ac.* 15,8, 9, 22

(a se) NEVOI: v. IV
(să) nevoia: *ind. imp. 3.sg.* 6,37

NEVREDNIC, -Ă: s.m./f.
(cei) nevreadnici: *s.m. pl. nom.* 14,45

NICĂIERI: adv.; var. **NICĂIRI**
nicăiri: 4,23; 11,19

NISIP: s.n.; var. (Înv.) **NĂSIP**
năsipul: *sg. nom.* 4,17

NOAPTE: s./adv.
noaptea: *adv.* 5,4, 7; 10,2, 3; 13,1; 14,43
noaptea: *s.f. sg. ac.* 5,16, 31; 6,12, 36; 10,58, 60
nopții: *s.f. sg. gen.* 6,30
nopțile: *s.f. pl. ac.* 7,1
noaptea: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***zioa și noaptea*** 9,44
noapte: *s.f. sg. ac.* 12,5
noapte: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***ieșirile minții de noapte*** 14,42

NOR: s.m.
nor: *sg. nom.* 4,49
norul: *sg. nom./ac.* 13,20; 15,39
norii *pl. nom.* 15,34, 40

NOROD: s.n.
norodului: *sg. gen./dat.* 1,5, 35, 37; 2,10, 48; 3,4, 22; 5,16, 27, 40; 8,26, 45
norodul: *sg. nom./ac.* 1,8, 38; 2,1, 41; 3,30; 4,23; 5,30; 6,54, 58; 8,15; 10,39; 12,34, 38, 40, 50; 13,48, 49; 14,3, 4, 13, 23, 27, 46; 15,10
noroadele: *pl. nom./ac.* 1,11; 5,5; 12,42
norod: *sg. ac.* 1,29; 5,27; 7,40, 59; 14,19
norodul: *sg. voc., în sintagma* ***norodul Mieu*** 2,24
noroade: *pl. nom./ac.* 3,7, 12; 5,27
noroadelor: *pl. gen.* 9,3

NUMĂR: s.n.
numărul: *sg. nom./ac.* 2,26, 38, 40, 41; 4,36, 37; 15,29; 16,57
număr: *sg. nom.* 3,7, 29; 4,32; 13,5

(a) NUMĂRA: v. I
număra: *inf. prez. fără a* 2,42
au numărat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,37
numără: *imperativ 2.sg.* 5,36
am numărat: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,11

NUME: s.n.
numele: *sg. ac., în loc. adv.* ***în numele*** „invocând numele cuiva" 1,16
numele: *sg. nom./ac.* 1,22, 24; 2,16, 45, 47; 3,34; 4,1; 6,49; 8,60; 10,22
numele: *pl. nom.* 2,7; 14,35
nume: *sg. nom./ac.* 3,13, 23, 36
numelui: *sg. dat.* 3,24; 4,25

(a se) NUMI: v. IV
ai numit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,26
a **(să) numi:** *inf. prez.* 6,4

NUMIT, -Ă: adj.
numit: *m. sg. nom.* 8,44

O

O: interj.
o: 3,4; 4,38; 6,11, 38; 7,48; 8,6; 9,29

OAIE: s.f.
oaie: *sg. ac.* 5,26

OASTE: s.f.
oastea: *sg. ac.* 1,10; 15,33, 35
oastele: *pl. nom., în sintagma oastele îngerilor* 6,3; 8,21

OBICEI: s.n.; var. (Înv. și reg.) OBICEAI
obiceaiuri: *pl. ac., în sintagma* ***obiceaiuri*** *dobitocești* 8,29
obiceaiuri: *pl. ac.* 8,31
obiceaiu: *sg. nom.* 9,34

(a se) OBIȘNUI: v. IV; var. (Înv.) **(a se) OBICINUI**
(s-)au obicinuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,11

(a se) OBOSI: v. IV
(să) vor obosi *ind. viit.I. 3.pl.* 2,12
(m-)am obosit: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,5

OBOSIRE: s.f.
obosirea: *sg. ac.* 5,35

OCARĂ: s.f.
ocară: *sg. ac.* 4,23; 10,22; 16,70

OCHI: s.m.
ochii: *pl. ac., în sintagma* ***ochii cei*** *trupești* 1,37
ochilor: *pl. gen.* 4,44; 5,55; 6,11; 10,55; 12,7
ochi: *pl. nom.* 8,20
ochii: *pl. ac.* 9,38; 10,2

ODIHNĂ: s.f.
odihna: *sg. nom.* 2,24; 8,52
odihnă: *sg. ac., în sintagma* ***odihnă veacinică*** 2,34
odihnă: *sg. ac.* 10,24

(a se) ODIHNI: v. IV
odihnească: *imperativ 2.sg.* 2,24
(m-)am odihnit: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,3
era odihnindu(-să): *ind. imp. perifr. 3.pl.* 11,4
(să) odihnea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,4, 23, 29, 42
odihnind: *gerunziu* 12,22
(să) vor odihni: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,70

(a) ODRĂSLI: v. IV
odrăslea: *ind. imp. 3.pl.* 10,9
vor odrăsli: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,22, 33

OLTAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **OLTARIU**
oltariul: *sg. nom.* 10,21

OM: s.m.
oamenii: *pl. nom./ac.* 5,12, 38; 6,26; rezum. cap.7; 7,29; 14,22; 15,18
om: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 8,59; 11,37; 13,25, 32; 15,36; 16,28, 33, 62
omului: *sg. gen./dat.* 6,10, 46; 7,8, 9; 8,6; 10,14
oamenilor: *pl. gen./dat.* 7,47, 68; 15,16; 16,55, 66
omul: *sg. nom./ac.* 7,57; 8,15, 34, 44; 13,3, 5, 12; 15,17, 19; 16,28, 78
oameni: *pl. ac.* 13,5, 13

OMENESC, -EASCĂ: adj.
omenesc: *n. sg. ac.* 6,39; 13,41
omenești: *f. sg. gen.* 10,54
omenești**le**: *adj. antep. f. pl. ac., în sintagma omenești**le** povar**e*** 14,14

(a) OMORÎ: v. IV
am omorât: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,11
a **omorî:** *inf. prez.* 1,18
ați omorât: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,32
vei omorî: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,13

(a) OPRI: v. IV
au oprit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,17
opream: *ind. imp. 1.sg.* 14,4

ORB, OARBĂ: s.m./f.
orbul: *s.m. sg. ac.* 2,21

(a se) OSÂNDI: v. IV
a osândi: *inf. prez.* 4,18
(să) osândesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8

(a se) OSEBI: v. IV; var. (Reg.) **(a se) USEBI**
ai usebit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,16; 6,50
(să) va usebi: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,9

OSEBIRE: s.f.
osebirea: *sg. nom.* 6,7

OSPĂȚ: s.n.; var. (Înv. și pop.) **USPĂȚ**
ospățului: *sg. gen.* 9,47
uspățul: *sg. ac., în sintagma uspățul* ***Domnului*** 2,38

OSTENEALĂ: s.f.
osteneala: *sg. nom./ac.* 3,33; 5,35, 37
osteneale: *pl. ac.* 7,12; 8,14
osteneală: *sg. ac.* 7,12; 9,22, 46; 10,14, 47; 11,32, 40; 12,24; 13,38
ostenealelor: *pl. gen.* 10,24

(a se) OSTENI: v. IV
(să) vor osteni: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,12; 5,12
să (te) ostenești: *conj. prez. 2.sg.* 2,27
(s-)au ostenit *ind. pf.c. 3.sg.* 5,14
(să) ostenesc: *ind. prez. 3.pl.* 16,46

(a) **OȘTI:** v. IV
vor oști: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,9
a oști: *inf. prez.* 13,8, 11

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu pace*** „pașnică" 13,47
pacea: *sg. nom.* 16,22

PAHAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) PĂHAR
păhar: *sg. nom.* 14,39

PAI: s.n.
paiele: *pl. ac.* 15,23

PAJURĂ: s.f.; var. (Reg.) PAJORĂ
pajora: *sg. nom.* rezum. cap.11; 11,5, 7; 12,11
pajoră: *sg. nom./ac.* 11,1, 37; 12,1, 31
pajorii: *sg. gen* 11,23; 12,3
pajoră: *sg. voc.* 11,45
pajoră: *sg. ac., în sintagma* ***capete de pajoră*** 12,24

PANĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) PEANĂ
peane: *pl. ac.* 11,1

PARTE: s.f.
partea: *sg. nom./ac.* 4,47; 5,34; 6,50; 7,10; 11,12, 20; 15,30, 38, 60
parte: *sg. ac., în loc. adv.* ***din parte*** „în parte", „parțial"/***de-o parte*** 4,52; 14,14
parte: *sg. nom./ac.* 6,12, 41, 51; 9,1; 11,24; 15,60
parte: *sg. ac., în num. fracț.* ***a șaptea parte/a șeaptea parte/a mia parte/a zeacea parte*** 6,42, 52; 7,68; 14,11, 12
părți: *pl. ac.* 6,42; 14,11
părții: *sg. dat.* 6,47

PASĂRE: s.f.; var. (Înv. și pop.) PASERE
paseri: *pl. ac.* 5,26

PAȘNIC, -Ă: adj.; var. **PACINIC, -Ă**
pacinică: *f. sg. ac.* 13,12, 39

PAT: s.n.
patul: *sg. ac.* 12,26

PĂCAT: s.n.
păcatele: *pl. nom./ac.* 1,6; 4,39; 16,49, 64, 66, 67, 68, 77, 78
păcatul: *sg. ac.* 16,51

PĂCĂTOS, -OASĂ: s.m./f.
păcătoși: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.8; 15,22, 23
păcătoșii: *s.m. pl. nom.* 8,31
păcătosul: *s.m. sg. nom.* 16,54

(a) **PĂCĂTUI:** v. IV
ați păcătuit: *ind. pf.c. 2.pl.* 2,3; 15,27
păcătuind: *gerunziu* 3,30; 9,36; 16,64
au păcătuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,35; 7,36, 64; 8,38; 16,54
păcătuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,5; 15,24
să păcătuiască: *conj. prez. 3.sg.* 7,46
ai păcătuit: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,48
am păcătuit: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 12,41; 16,54

PĂDURE: s.f.
pădurea: *sg. ac.* 4,13; 5,23
păduri: *pl. ac.* 4,14
pădurile: *pl. ac.* 4,15; 15,62
pădurii: *sg. gen./dat.* 4,16, 19, 21
pădure: *sg. ac.* 11,37; 12,31; 15,30; 16,6, 78
pădurilor: *pl. gen.* 15,42

PĂHAR: s.n.; vezi PAHAR

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. nom./ac.* 1,7; 3,4, 6, 18; 4,19, 21; 5,24; 6,24, 38; 7,26, 32, 46; 8,2; 9,8, 34; 10,9, 13, 14, 26; 11,2, 12, 16, 32, 41, 46; 12,3, 23; 13,4, 40; 14,31; 15,6, 10, 11, 13, 40, 60, 62; 16,12, 24, 25, 33, 56, 59, 61
pământurile: *pl. ac., în sintagma* ***pământurile ceale grase*** 1,21
pământ: *sg. nom./ac.* 2,7, 9; 3,12, 35; 4,21, 39; 5,1, 6, 10; 6,18; 7,57; 8,2, 17, 41; 10,59; 11,5, 6, 32, 34; 12,13; 13,29, 30, 40, 52; 15,22, 29, 35, 36; 16,14, 16, 22, 40, 51, 53
pământule: *sg. voc.* 2,14
pământului: *sg. gen./dat.* 5,23, 48; 6,15, 42, 53; 10,12, 13; 15,20, 23, 30; 16,13, 15, 23, 41, 63
pământului: *sg. gen., în sintagma* ***coastele pământului*** (aici) „mormintele din adâncul pământului" 2,31

PĂMÂNTESC, -EASCĂ: adj.
pământeștii: *f. sg. gen., în sintagma* ***pământeștii lumi*** 6,1

(a se) **PĂRĂSI:** v. IV
ați părăsit: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,25
voiu părăsi: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,25
ați fi părăsit: *cond. pf. 2.pl.* 1,27
au părăsit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,34; 3,25; 8,56
vei părăsi: *ind. viit.I. 2.sg.* 3,15
a (să) părăsi: *inf. prez.* 3,31
(nu) părăsi: *imperativ prohib. 2.sg.* 5, 18
(să) părăsească: *ind. prez. 3.sg.* 7,20
să (se) părăsască: *conj. prez. 3.sg.* 7,30
ai părăsit: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,32
să părăsești: *conj. prez. 2.sg.* 10,34
părăsindu-: *gerunziu* 12,41
părăsești: *ind. prez. 2.sg.* 12,44
am părăsit: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,48
sânt părăsiți: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 13,16
părăsiți(-vă): *imperativ 2.pl.* 16,68

PĂRĂSIRE: s.f.
părăsirea: *sg. ac.* 3,2

PĂRĂSIT, -Ă: adj.
părăsită: *f. sg. nom.* 2,2, 4

PĂRINTE: s.m.
părinților: *pl. gen./dat.* 1,6; 4,23; 9,29
părinții: *pl. nom./ac.* 7,36; 8,31; 9,32; 14,29, 31

PĂSTOR: s.m.; var. (Înv.) **PĂSTORIU**
păstoriul: *sg. ac.* 2,34; 5,18

(a) **PĂTIMI:** v. IV
a pătimi: *inf. prez.* 4,12; 7,56
au pătimit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,18; 10,22
să pătimească: *conj. prez. 3.sg.* 7,57
pătimește: *ind. prez. 3.sg.* 8,8
ai pătimit: *ind. pf.c. 2.sg.* 9,42

(a se) **PĂZI:** v. IV
nepăzind: *gerunziu* 9,33
să păzască: *conj. prez. 3.pl.* 1,24
a fi păzit: *inf. pf.* 3,36
au păzit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,27; 9,32; 14,30
(s-)au păzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,23

PÂINE: s.f.
pâine: *sg. ac., în sintagma* ***pâine îngerească*** 1,19
pâine: *sg. ac.* 5,18; 14,43

pâinii: *sg. gen., în sintagmele foametea pâinii/foamea pânii* „lipsa pâinii" 15,19, 58

(a se) PÂNGĂRI: v. IV
au pângărit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,60; 15,6
(s-)au pângărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22
să pângăriți: *conj. prez. 2.pl.* 15,25

PÂNTECE: s.n.
pântecelui: *sg. gen.* 10,12
pântece: *sg. ac.* 15,35; 16,39
pântecele: *sg. ac.* 16,39

PÂRÂȘ, **-Ă:** s.m./f.
pârâșe: *s.f. pl. nom.* 16,66

PÂRÂU: s.n.; var. **PĂRĂU**
păraiele: *pl. nom.* 15,41

(a) PÂRÎ: v. IV
pârească: *ind. prez. 3.sg.* 16,51

PECETE: s.f.; var. (Înv.) **PECEATE**
peceatea: *sg. nom.* 10,23

PERETE: s.m.; var. (Înv. și pop.) **PĂRETE**
pereții: *pl. ac.* 2,22

PERS: s.m. (Înv.) „persan"
pearsilor: *pl. gen.* 1,3

PEȘTE: s.m.
pești: *pl. ac.* 5,7; 6,47
peștii: *pl. nom.* 16,12

(a se) PETRECE: v. III (Înv. și reg.) „(despre inimă) a se strânge (de durere)"; „a trăi"; „a (se) perinda"
(s-)au petrecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,29
am petrecut: *ind. pf.c. 1.pl.* 7,51, 54
au petrecut: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,53; 8,28
vor petreace: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,9
a petreace: *inf. prez.* 10,4
petrec: *ind. prez. 3.pl.* 15,8
veți petreace: *ind. viit.I. 2.pl.* 15,27

PETRECERE: s.f.
petreacere: *sg. ac., în sintagma* ***fac petreacere*** „trăiesc" 7,63

PIATRĂ: s.f. „rocă"; „stâncă"
piatra: *sg. nom./ac.* 1,20; 5,5
pietrilor: *pl. gen., în sintagma* ***crepăturile pietrilor*** „găuri în stânci", „peșteri" 16,29
piatră: *sg. ac.* 16,61

PICĂTURĂ: s.f.
picăturile: *pl. nom./ac.* 4,49, 50; 5,36
picătură: *sg. ac.* 9,16

(a) PICĂTURI: v. IV (cf. **Indice Iș**)
va picături: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,5

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. nom./ac.* 1,26; 2,15, 25; 6,13, 17; 10,30; 14,2; 15,32
picioare: *pl. ac.* 5,15

PIEIRE: s.f.; var. **PIERIRE**
perire: *sg. nom./ac.* 4,23; 8,38; 10,10; 15,5
perirea: *sg. ac.* 7,61
periri: *pl. nom.* 16,18

PIEPT: s.n.
pieptul: *sg. ac.* 14,40

(a se) PIERDE: v. III „a distruge", „a nimici"; „a rămâne fără..."
am **pierdut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 1,11; 2,3; 10,12
ai **pierdut:** *ind. pf.c. 2.sg.* 3,9, 30; 5,28
vei pierde: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,14
a pierde: *inf. prez.* 8,29, 59; 13,49
au pierdut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,11; 14,10
(s-)au pierdut: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,22
va pierde: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,38; 16,23
ar **pierde:** *cond. prez. 3.sg.* 16,42

PIERDERE: s.f. „distrugere", „nimicire"
pierderea: *sg. ac.* 1,16

(a) PIERI: v. IV
va peri: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,26
vor peri: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,17; 12,20; 15,57, 58; 16,23
pier: *ind. prez. 3.pl.* 7,20; 8,55; 9,15
au perit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,45; 9,33, 37
piare: *ind. prez. 3.sg.* 8,44
piară: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 9,22
am perit: *ind. pf.c. 1.pl.* 9,36

(a se) PITULA: v. I
(să) pitulă: *ind. prez. 3.sg.* 7,26

PLATĂ: s,f,
plata: *sg. nom./ac.* 3,33; 7,35; 8,33, 43; 15,55
plată: *sg. ac.* 13,56

(a) PLĂCEA: v. II
a plăcea: *inf. prez.* 15,47

(a se) PLĂMĂDI: v. IV; var. (Reg.) **(a se)** PLOMĂDI
a (să) plomădi: *inf. prez.* 6,46

(a se) PLÂNGE: v. III
vor plânge: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,27
vei plânge: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,13
plângând: *gerunziu* 5,20
am **plâns:** *ind. pf.c. 1.sg.* 6,35
plângea: *ind. imp. 3.sg.* 9,38; rezum. cap.10
plângi: *ind. prez. 2.sg.* 9,40
să (mă) plâng: *conj. prez. 1.sg.* 9,41
să plângă: *conj. prez. 3.sg.* 10,11
au plâns: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,45

PLÂNGERE: s.f.
plângerea: *sg. nom.* 10,12

(a) PLECA: v. I „a întoarce", „a rasfrânge" (cf. lat. *inclīnō*)
ai plecat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,18

PLIN, **-Ă:** adj./s.
plin: *adj. n. sg. nom./ac.* 2,41; 4,27, 49; 6,13; 10,26; 14,39
plini: *adj. m. pl. nom.* 4,38; 15,40
pline: *adj. f. pl. nom.* 6,22; 7,12
plină: *adj. f. sg. nom.* 7,6; 12,2, 30; 15,34
(ceale) **pline:** *s.n. pl. nom.* 7,25
(celor) plini: *s.m. pl. dat.* 7,25

(a se) PLINI: v. IV
au **plinit:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,40; 4,40
(să) va **plini:** *ind. viit.I. 3.sg.* 4,36, 37; 6,19
ai plinit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,25
să plinesc: *conj. prez. 1.sg.* 6,35
(s-)au plinit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,30; 14,45

PLINIRE: s.f.
plinirea: *sg. ac.* 15,41; 16,58

PLOAIE: s.f.
ploaie: *sg. ac.* 4,49; 8,43
ploaia: *sg. nom./ac.* 4,50; 7,39
ploi: *pl. nom.* 15,37

PLUGAR: s.m.
plugariul: *sg. nom.* 8,41
plugariului: *sg. gen.* 8,43, 44

POARTĂ: s.f.
porți: *pl. ac.* 3,19

POCĂINȚĂ: s.f.
pocăinții: *sg. gen.* 9,12

PODOABĂ: s.f.
podoabele: *pl. nom.* 6,3
podoabei: *sg. gen.* 10,50

POFTĂ: s.f.
poftii: *sg. gen.* 6,44

(a) POFTI: v. IV
pofteai: *ind. imp. 3.sg.* 2,41
poftești: *ind. prez. 2.sg.* 4,43
va pofti: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,17; 16,28
au poftit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,47

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(a se) COBORÎ**

POM: s.m.
pomi: *pl. ac.* 2,18; 16,30
pomul: *sg. nom../ac., în sintagmele* ***pomul vieții/pomul cel roditoriu*** 8,52; 15,62
pomii: *pl. nom.* 16,26

(a) POPOSI: v. IV (Reg.) „a oferi cuiva ospitalitate", „a găzdui"
poposească: *imperativ 2.sg.* 2,24

PORC: s.m.
porci: *pl. ac., în sintagma* ***porci sălbatici*** 15,30

(a se) PORNI: v. IV
(să) vor porni: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,37

PORNIRE: s.f. „dezlănțuire"; „avânt"
pornire: *sg. ac.* 4,49
pornirea: *sg. nom./ac.* 4,49; 13,9, 28

PORUMBIȚĂ: s.f.
porumbița: *sg. ac.* 2,15
porumbiță: *sg. ac.* 5,26

PORUNCĂ: s.f.
porunca: *sg. nom./ac.* 1,34; 8,14, 23
porunci: *pl. ac.* 2,1
poruncă: *sg. ac.* 2,33
porunca: *sg. ac., în sintagma* ***porunca Domnului*** 2,33, 41
poruncile: *pl. ac.* 3,8, 33, 35, 36; 15,24; 16,77

(a se) PORUNCI: v. IV
am poruncit: *ind. pf.c. 1sg.* 1,35; 14,5
ai poruncit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,4, 7; 6,41, 42, 45, 46, 53; 8,10; 14,19
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,20; 7,21; 12,51; 14,27, 31, 37
(să) poruncea: *ind. imp. 3.sg.* 6,48
poruncind: *gerunziu* 7,21
veți porunci: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,34

PORUNCIT, -Ă: s.m./f.
(ceale) poruncite: *s.f. pl. ac.* 16,77

(a) POSTI: v. IV
vei posti: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,13; 6,31; 9,23
am postit: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,20; 6,35
a posti: *inf. prez.* 10,4

POTÂRNICHE: s.f.; var. **PĂTURNICHE**
păturnichea: *sg. nom.* 1,15

POTOP: s.n.
potopul: *sg. nom./ac.* 3,9, 10

POTRIVNIC, -Ă: s.m./f.; var. (Înv. și reg.) **PROTIVNIC, -Ă** „dușman"
protivnicii: *s.m. pl. ac.* 1,11

POVARĂ: s.f.
povare: *f. pl. ac., în sintagma* ***omenești povare*** 14,14

POVARNICĂ: s.f. "femeie gravidă"; în Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, II, *praegnans* este explicat: "groasă", "tăroasă".
(cea) povarnică: *sg. ac.* 4,40; 16,39
(ceale) povarnice: *pl. nom.* 6,21

POVĂȚUIRE: s.f.
povățuirea: *sg. ac.* 1,39

POVĂȚUITOR, -TOARE: s.m./f.; var. **POVĂȚUITORIU**
povățuitoriu: *s.m. sg. ac.* 1,13
povățuitoriul: *s.m. sg. nom.* 5,16; 16,76

(a se) POVÂRNI: v. IV
(să) va povârni: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,18

POVÂRNIRE: s.f.
povârnire: *sg. ac.* 7,7

(a) POVESTI: v. IV
povesti: *inf. prez. fără a* 10,32
povestea: *ind. imp. 3.sg.* 10,43
am povestit: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,5

PRADĂ: s.f.
pradă: *sg. ac.* 15,63

PRAF: s.n.
praful: *sg. nom.* 7,32; 13,11
praf: *sg. nom./ac.* 8,2; 15,44

(a se) PRĂPĂDI: v. IV
am prăpădit: *ind. pf.c. 1sg.* 1,10
(s-)au prăpădit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,21
vor prăpădi: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,42, 60, 63

PRĂPĂDIT, -Ă: adj. „rupt"
prăpădită: *f. sg. nom.* 15,61

PREAJMĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) **PREJMĂ**
prejma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în prejma*** 11,36
preajma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în preajma*** 14,2

PREAÎNALT: s./adj. „Dumnezeu"; „atribut al divinității"
(Cel) Preaînalt: *s.m. sg. nom./ac.* 3,3; 4,34; 5,4; 6,32; 7,33; 8,1, 56; 9,2, 4; 10,24, 38, 50, 52, 57, 59; 11,38, 43, 44; 12,23, 30, 32, 39; 13,26, 29, 44, 47, 56, 57; 14,31, 42, 45
(Celui) Preaînalt: *s.m. sg. gen., în sintagmele* ***calea Celui Preaînalt/cărarea Celui Preaînalt/cetatea Celui Preaînalt/căile Celui Preaînalt*** 4,2, 11; 5,34; 10,54; 12,4
(Celui) Preaînalt: *s.m. sg. gen./dat.* 5,22; 6,36; 7,23, 52; 8,48; 9,6, 25, 28, 44; 12,6, 36, 47
Preaînalt: *adj. m. sg. nom.* 7,62

PREATARE: s.m. (aici) „Dumnezeu"
(Cel) Preatare: *sg. ac.* 13,23

PREOT: s.m.
preot: *sg. ac.* 1,13
preoţii: *pl. nom.* 10,22

PRICINĂ: s.f.
pricină: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără pricină*** 9,22; 16,46

PRIETEN: s.m.; var. (Înv.) **PRIIATIN**
priiatinii: *pl. nom.* 5,9; 6,24
priiatini: *pl. ac.* 6,24

PRIGONIRE: s.f.
prigoniri: *pl. ac.* 12,18
prigonire: *sg. nom.* 15,31

PRIMEJDIE: s.f.
primejdii: *pl. ac.* 7,12; 13,19
primejdiii: *sg. gen.* 9,8
primejdie: *sg. nom./ac.* 9,20; 13,20, 23
primejdia: *sg. ac.* 13,23

(a) PRIMI: v. IV
priimiţi: *imperativ 2.pl.* 2,37; 16,37
priimeaşte: *imperativ 2.sg.* 2,40
priimesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,45
va primi: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,58
vor priimi: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,59
au priimit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,36
a priimi: *inf. prez.* 13,14
vei fi priimit: *pasiv ind. viit.I. 2.sg.* 14,9

PRIMIRE: s.f.
primirea: *sg. ac.* 8,39

PRIMIT, -Ă: adj.
priimiţi: *m. pl. nom.* 6,26

(a se) PRINDE: v. III (despre plante) „a se hrăni prin rădăcini, după transplantare"
(să) prind: *ind. prez. 3.pl.* 8,41

(a) PRIPI: v. IV
să pripeşti: *conj. prez. 2.sg.* 6,34

(a) PRISOSI: v. IV
prisosesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,32
prisoseaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
prisosind: *gerunziu* 3,33
au prisosit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,50

PRISOSIRE: s.f.
prisosirea: *sg. nom./ac.* 3,2; 6,56; 8,52

(a) PRIVEGHEA: v. I; var. (Înv. şi pop.) **(a) PREVEGHEA**
preveghiaţi: *imperativ 2.pl.* 2,13; 11,8
priveghează: *ind. prez. 3.sg.* 7,31
vor priveghea: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,35
să privegheaţi: *conj. prez. 2.pl.* 11,8

(a) PRIVI: v. IV
priveaşte: *imperativ 2.sg.* 1,38
au privit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,44

(a) PROBOZI: v. IV
a probozi: *inf. prez.* rezum. cap.1

PROBOZIRE: s.f.
probozire: *sg. ac.* 10,28

PROROC: s.m.
prorocului: *sg. gen.* 1,1
prorocii: *pl. nom.* 1,32, 36; 2,1
prorocilor: *pl. dat.* 7,60

(a) PROROCI: v. IV
a prorooci: *inf. prez.* 8,5

PROROCIE: s.f.
prorociii: *sg. gen.* 15,1

(a se) PROSLĂVI: v. IV
să (te) proslăveşti: *conj. prez. 2.sg.* 8,49
(vă) veţi proslăvi: *ind. viit.I. 2.pl.* 9,31

PRUNC: s.m.
pruncul: *sg. nom.* 5,49
pruncii: *pl. nom.* 6,21
prunci: *pl. ac.* 6,21

PSALTIRE: s.f. (Înv.) „psalterion"
psaltirea: *sg. nom.* 10,22

PUI: s.m.
puii: *pl. ac.* 1,30

(a se) PUNE: v. III
am pus: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,13, 14
punea: *ind. imp. 3.sg.* 2,43
pune: *ind. prez. 3.sg.* 2,46
a pune: *inf. prez.* 4,3
sânt puse: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 4,27; 13,18
va fi puind: *ind. viit.I. (cu gerunziul) 3.sg.* 5,3
pune: *imperativ 2.sg.* 5,37; 12,37; 14,8, 14
(s-)au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,3, 51, 52; 9,34
va fi pusă: *pasiv ind. viit.I. 3.sg.* 7,4
e pusă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 7,6
[e] pusă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 7,7
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,23; 16,61, 62
sânt puse: *pasiv ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8; 8,33
[e] pus: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 9,35
eram pus: *pasiv ind. imp. 1.sg.* 10,30
va pune: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,33
pusu(-s)-au: *ind. pf.c.3.sg.* 14,20

(a) PURCEDE: v. III
au purces: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,43, 44
am purces: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,27
vor purceade: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,66

(a se) PURTA: v. I
purtând: *gerunziu* 3,21
(să) purta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,30; 6,39
a purta: *inf. prez.* 4,19, 27; 5,45
vor purta: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,18
(s-)au purtat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,18; 8,35
va purta: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,6
(să) va purta: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,29

PURURI: adv.; var. **PURUREA**
pururea: 8,30; 15,47; 16,21

PUS, -Ă: adj./s.
pusă: *adj. f. sg. nom.* 7,8, 20
puseî: *adj. antep. f. sg. gen.* 7,9
(ceale) puse: *s.f. pl. ac.* (aici) „rezervele" 7,14

(a se) PUSTII: v. IV
(s-)au pustiit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,33

PUSTIIRE: s.f.
pustiirea: *sg. ac.* 12,48
pustiire: *sg. nom.* rezum. cap.16; 16,27

PUSTIU, -IE: adj./s.n.; var. **PUSTIE:** s.f.
pustie: *s.f. sg. ac.* 1,17, 22; 7,36; 16,61
pustiia: *s.f. sg. ac.* 1,18; 9,29
pustie: *adj. f. sg. nom.* 5,3; 10,21
pustiiu: *adj. n. sg. nom.* 16,24, 33

(a) PUTEA: v. II
vor putea: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,28; 7,14
am putut: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,42; 13,7
poate: *ind. prez. 3.sg.* 5,6; 4,41; 5,38; 10,55
poți: *ind. prez. 2.sg.* 4,9, 10; 5,35, 40; 13,52
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,11; 5,44, 47; 7,5, 45, 68; 8,6; 9,7; 13,52; 15,17
pot: *ind. prez. 3.pl.* 4,21
putea-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,40; 5,45
pociu: *ind. prez. 1.sg.* 4,52; 10,32
voiu putea: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,39
vei putea: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,40
puteai: *ind. imp. 2.sg.* 5,43
putea: *ind. imp. 3.sg.* 6,50; 9,32; 10,54
să **poți:** *conj. prez. 2.sg.* 8,47
să poată: *conj. prez. 3.sg./pl.* 13,47; 14,22; 15,51

PUTERE: s.f.
puterile: *pl. nom., în sintagma puterile ceale **clătite*** 6,3
puteri: *pl. ac.* 9,6
puteare: *sg. nom./ac.* 12,5; 15,25, 30
putearea: *sg. ac.* 15,16
puterii: *sg. gen.* 15,49

PUTERNIC, -Ă: adj.
puternici: *adj. m. pl. nom.* 15,40
puternice: *adj. f. pl. ac.* 15,41
putearnic: *adj. m. sg. ac.* 16,16
(cei) **putearnici:** *s.m. pl. nom.* 15,51

PUTINȚĂ: s.f.
putință: *sg. ac., în loc. adv. **cu putință*** 4,44

PUȚIN, -Ă: adj./pron. nehot./adv.
puține: *adj. f. pl. ac.* 2,13
puțâni: *adj. m. pl. nom.* 4,33
puțâne: *adj. f. pl. nom.* 7,12
puțin: *adj. n. sg. ac.* 8,2
puțină: *adj. f. sg. nom.* 12,5
puține: *adj. f. pl. ac., în forma neg. **nu puține*** „multe" 12,18
puțini: *pron. nehot. m. pl. ac.* 8,1
puțâni: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 8,3; 10,57
puțin (foarte): *adv.* 7,69
puțin: *adv.* 8,62; 10,40; 16,53

PUȚINEL, -EA: adj.
puțineale: *f. pl. ac.* 11,3

PUZDERIE: s.f.; var. (Înv. și reg.) **POZDĂRIE; POZDERIE**
pozdârâia: *sg. ac.* 1,33
pozderie: *sg. ac.* 15,61
pozdârâi: *pl. ac.* 16,6

R

RAI: s.n.
raiul: *sg. nom./ac.* 3,6; 7,53; 8,52
raiului: *sg. gen.* 4,7; 6,2

RANĂ: s.f.
rană: *sg. ac.* 15,12

(a) RĂBDA: v. I
rabdă: *imperativ 2.sg.* 10,15; 12,39
rabzi: *ind. prez. 2.sg.* 10,50
voiu răbda: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,10

RĂBDARE: s.f.
răbdarea: *sg. nom.* 7,33
răbdare: *sg. ac.* 7,64

RĂBDĂTOR, -TOARE: adj.
răbdătoriu: *m. sg. nom.* 7,64

(a) RĂCNI: v. IV; var. (Pop.) **(a) RĂGNI**
răgnind: *gerunziu* 11,37; 12,31

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcinii: *sg. gen.* 3,22
rădăcină: *sg. ac.* 5,28
rădăcina: *sg. nom.* 8,53

(a se) RĂDICA: v. I; vezi **(a se) RIDICA**

RĂDICAT, -Ă: adj.; vezi **RIDICAT**

RĂGAZ: s.n.
răgaz: *sg. ac., în loc. adv. **fără răgaz*** 10,4, 39; 15,43

RĂMAS, -Ă: adj./s. „care supraviețuiește"
rămas: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 6,25; 12,34; 14,9
rămași: *adj. m. pl. nom.* 13,17
(cei) rămași: *s.m. pl. nom./ac.* 7,28; 13,18, 24, 26, 48
(celor) rămași: *s.m. pl. dat.* 13,16

RĂMĂȘIȚĂ: s.f. „urmaș"
rămășițele: *pl. ac.* rezum. cap.3

RĂMÂITOR, -TOARE: adj. „durabil"
rămâitoare: *f. sg. nom.* 3,22

(a) RĂMÂNE: v. III; var. **(a) RĂMÂNEA:** v. II
au rămas: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,22; 9,37; 11,24; 13,22
să **rămâie:** *conj. prez. 3.sg.* 6,41
va rămânea: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,34
rămâne: *ind. prez. 3.sg.* 7,42, 53
rămân: *ind. prez. 3.pl.* 9,35
să **rămâi:** *conj. prez. 2.sg.* 10,51
vei rămânea: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,58
vor rămânea: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,27; 15,45
ai rămas: *ind. pf.c. 2.sg.* 12,42
am rămas: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,37

RĂNIT, -Ă: adj.
rănită: *f. sg. ac.* 15,51

(a se) RĂPI: v. IV
(s-)au răpit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,22, 22
vor răpi: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,47, 69, 73
a **răpi:** *inf. prez.* 16,72

RĂPIRE: s.f.
răpire: *sg. ac.* 2,6; 16,48
răpirea: *sg. ac.* 15,19

RĂRUNCHI: s.m.
rărunchii: *pl. nom.* 5,34

(a) RĂSĂRI: v. IV
au răsărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,44

RĂSĂRIT: s.n. „est"
răsărit: *sg. ac.* 1,11, 38; 15,20, 28, 34, 39

(a se) RĂSIPI: v. IV; vezi **(a se) RISIPI**

RĂSIPIRE: s.f.; vezi **RISIPIRE**

RĂSIPIT, **-Ă**: adj.; vezi **RISIPIT**

(a) RĂSPLĂTI: v. IV
a răsplăti: *inf. prez.* 4,42; 15,20
voiu răsplăti: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,21

RĂSPLĂTIRE: s.f. „răsplată"; (În v.) „pedeapsă"
răsplătirea: *sg. ac.* 2,35
răsplătirile: *pl. nom.* rezum. cap.8
răsplătirii: *sg. gen.* 8,39
răsplătire: *sg. ac.* 15,55

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunzînd: *gerunziu* 2,45
răspunzând: *gerunziu* 2,47
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,1, 3, 13, 20, 26, 34, 36, 40, 52; 5,44, 51; 6,13; 7,42, 57; 8,1, 37, 46; 9,1, 16; 10,37; 13,20; 14,23
am răspuns: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,6, 19, 22, 33, 38, 44; 5,43; 6,7, 11; 7,45, 62; 8,4, 42, 62; 9,14; 10,5; 12,45; 14,18
ai răspuns: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,9
răspuns-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,17
voiu răspunde: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,25

(a) RĂSTURNA: v. I
vor răsturna: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,47

RĂSUFLARE: s.f.
răsuflare: *sg. ac.* 7,29
răsuflarea: *sg. ac.* 16,63

RĂSUNARE: s.f.
răsunare: *sg. nom.* 5,8

RĂȘINĂ: s.f.
rășină: *sg. ac.* 2,9

RĂU, REA: adj./s./adv.
realele: *s.f./n. pl. nom./ac.* 1,8; 12,43; 14,16; 15,27; 16,16, 19, 22, 38, 40
răul: *s.n sg. nom./ac.* 2,14; 3,22; 4,28, 29; 6,27
reale: *s.f./n. pl. nom./ac.* 7,27; 14,15; 15,5, 49; 16,5, 8
(cei) răi: *s.m. pl. nom.* 7,50
răului: *s.n. sg. gen.* 8,53
(mai) reale: *s.f. pl. ac.* 14,15
rău: *s.n. sg. ac.* 15,56
(ceale) reale: *s.f./n. pl. nom./ac.* 15,59; 16,14, 41
rău: *adv.* 1,34; 2,3; 7,51; 9,9
rău: *adj. n. sg. voc., în sintagma* ***neam rău*** 2,8
rea: *adj. f. sg. ac.* 3,20, 26; 4,4; 11,40
reale: *adj. f. sg. gen.* 4,30
realei *adj. antep. f. sg. gen.* 4,31
răi: *adj. m. pl. nom./gen.* 4,33; 5,18
reale: *adj. f. pl. nom./ac.* 7,12, 52; 11,45
(mai) răi: *adj. m. pl. nom.* 8,30
realele: *adj. antep. f. pl. ac.* 13,37

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) RĂOTATE
răotățile: *pl. ac.* rezum. cap.2
răotatea: *sg. nom.* rezum. cap.3; 3,22
răotăților: *pl. gen.* 16,18

RĂZBOI: s.n.
războiu: *sg. ac.* 4,14; 15,15, 30; 16,35
războiu: *sg. ac., în sintagma unealtă de războiu* „armă" 13,9, 28
războiul: *sg. ac.* 13,33
războaielor: *pl. gen.* 16,18

(a) RÂDE: v. III
să râzi: *conj. prez. 2.sg.* 2,21

(a se) RÂNDUI: v. IV
ai rânduit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,7; 5,26; 6,54; 7,17; 13,55
să rânduim: *conj. prez. 1.pl.* 4,15
am **rânduit**: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,49
au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,22; 13,44
să rânduiești: *conj. prez. 2.sg.* 8,11
a rândui: *inf. prez.* 8,14
(să) va rândui: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,18
va rândui: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,26, 47
rânduiaște: *imperativ 2.sg.* 14,13

RÂNDUIALĂ: s.f.
rânduieli: *pl. nom.* 4,23
rânduiala: *sg. nom.* 6,45; 8,23
rânduialele: *pl. ac.* 7,11

RÂU: s.n.
râul: *sg. ac.* 1,22, 23
râu: *sg. ac.* 5,25; 13,40
râurilor: *pl. gen.* 7,4
râului: *sg. gen* 13,43, 44, 47
râul: *sg. nom., în sintagma* ***râul minții*** 14,47
râuri: *pl. ac.* 16,61

(a) RÂVNI: v. IV; var. (În v. și reg.) **(a)** RĂVNI
răvnivor: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,28
voiu răvni: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,52; 16,49
râvnește: *ind. prez. 3.sg.* 16,50
va **răvni**: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,51

RÂVNITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) RĂVNITORIU
răvnitoriul: *s.m. sg. nom.* „cel dorit", „cel râvnit" 6,58

REPAUS: s.n.; var. (În v. și pop.) RĂPAOS
răpaosul: *sg. ac.* 10,24

REPEJUNE: s.f. (Înv. și pop.) „repeziciune"
răpegiune: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu răpegiune*** „repede" 13,11

REZEMAT, -Ă: adj.; var. RĂZIMAT, **-Ă**
răzimate: *f. pl. nom.* 7,12

(a se) RIDICA: v. I; var. (În v. și pop.) **(a se)** RĂDICA
să **(se) rădice**: *conj. prez. 3.pl.* 7,68
(s-)au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,18, 26; 12,2
(să) rădica: *ind. imp. 3.pl.* 11,20, 21
a **(să)** rădica: *inf. prez.* 11,25
au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,9
să **(să) rădice**: *conj. prez. 3.pl.* 16,77

RIDICAT, **-Ă**: adj.; var. (Înv. și pop.) RĂDICAT, **-Ă**
(mai) rădicat: *m. sg. nom.* 2,43
rădicați: *m. pl. nom.* 8,20
rădicat: *n. sg. ac.* 15,40
rădicată: *f. sg. ac.* 16,61

(a se) RISIPI: v. IV; var. (În v. și rar) **(a se)** RĂSIPI
am răsipit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,11
răsipească(-să): *conj. prez. fără să 3.sg.* 2,7
(să) va **răsipi**: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,34
(să) răsipesc: *ind. prez. 3.pl.* 9,35

RISIPIRE: s.f.; var. RĂSIPIRE
răsipire: *sg. nom.* 10,10

RISIPIT, -Ă: adj.; var. (Înv. și rar) RĂSIPIT, **-Ă**
răsipite: *f. pl. ac.* 5,36
răsipitul: *adj. antep. m. sg. ac.* 15,60

(a) RODI: v. III
rodea: *ind. imp. 3.pl.* 11,42

ROB: s.m.
rob: *sg. nom./ac.* 1,3; 13,40
robi: *pl. ac.* 15,63

(a se) ROBI: v. IV
(s-)au robit: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,40
vor robi: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,47

ROBIE: s.f.
robiii: *sg. gen., în sintagma casa robiii* „pământul Egiptului" 1,7
robie: *sg. ac.* 2,1; 10,22; 16,47

ROBIT, -Ă: s.m./f.
(celor) robiți: *s.m. pl. gen.* rezum. cap.5

ROD: s.n.; var. ROADĂ: s.f.
roduri: *s.n. pl. ac.* 2,18; 16,26
roadă: *s.f. sg. ac.* 3,20; 4,31
rodul: *s.n sg. nom.* 4,35; 6,44; 7,13; 8,6; 9,32; 10,12
rod: *s.n sg. nom./ac.* 6,28; 7,53; 9,31
rodului: *sg. dat.* 8,10
roada: *s.f. sg. ac.* 10,14
rodurile: *s.f. pl. ac.* 16,47

(a) RODI: v. IV
au rodit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,33; 4,30, 31
rodește: *ind. prez. 3.sg.* 4,30

RODIRE: s.f.
rodire: *sg. ac.* 1,34

RODITOR, -TOARE: adj.; var. (Înv.) RODITORIU
roditoriu: *m. sg. ac.* 15,62

RUDENIE: s.f.
rudenii: *pl. nom.* 3,7

RUG: s.n.
rug: *sg. ac.* 14,2, 3

(a se) RUGA: v. I
am rugat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,28
roagă: *imperativ 2.sg.* 2,41
rogu: *ind. prez. 1.sg.* 4,22; 5,46; 6,12; 10,37
(m-)am rugat: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,51
(te) vei ruga: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,13; 6,31
(te) rogi: *ind. prez. 2.sg.* 5,37
(s-)au rugat *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,36, 41, 42
să (ne) rugăm: *conj. prez. 1.pl.* 8,6
a **(mă) ruga:** *inf. prez.* 8,17
(te) roagă: *imperativ 2.sg.* 9,25
(mă) rog: *ind. prez. 1.sg.* 9,44
(mă) voiu ruga: *ind. viit.I. 1sg.* 12,6
să (mă) rog: *conj. prez. 1.sg.* 12,48

RUGĂ: s.f.
ruga: *sg. ac.* 8,24
rugă: *sg. ac.* rezum. cap.14

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunile: *pl. nom.* rezum. cap.7
rugăciunea: *sg. nom./ac.* 8,24; 10,28; rezum. cap.12; 12,7; 13,14

(a) RUPE: v. III
au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,28

RUPTURĂ: s.f. „sfâșiere"; „neînțelegere" (cf. lat. *discerptiō, -ōnis*)
rupturile: *pl. ac.* 12,32

(a se) RUȘINA: v. I
(vă) veți rușina: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,66

RUȘINARE: s.f.
rușinare: *sg. ac.* 2,6
rușinarea: *sg. nom.* 6,32

S

SABIE: s.f.
sabia: *sg. nom.* 12,27, 28; 13,9; 16,23
sabie: *sg. nom./ac.* 12,28; 13,28; 15,5, 15, 19, 35, 49, 57; 16,3
sabiia: *sg. nom.* 15,15, 22; 16,22, 32
sabii: *pl. ac.* 15,41

SAC: s.m. (Înv.) „îmbrăcăminte făcută din pânză de sac, care se purta în semn de doliu sau de pocăință ori de către săraci"
saci: *pl. ac.* 15,2

SAD: s.n. (Înv.) „plantă"; (Înv. și reg.) „butaș"
saduri: *pl. ac.* 8,41

SAȚ: s.n.; var. (Înv. și pop.) SAȚIU
saț: *sg. ac.* 9,26

(a se) SĂDI: v. IV „a planta"; (Înv. și reg.) „a se întemeia"
sădise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,6
sădește: *ind. prez. 3.sg.* 8,41
săditu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52

SĂDIRE: s.f. „răsad"
sădire: *sg. ac.* 9,21
sădirea: *sg. nom.* 9,22

SĂDIT, -Ă: s.m./f.
(ceale) sădite: *s.f. pl. nom.* 8,41

SĂGEATĂ: s.f.
săgeata: *sg. ac.* 16,7, 16
săgețile: *pl. nom.* 16,13

SĂGETĂTOR: s.m.
săgetătoriu: *sg. ac.* 16,7, 16

SĂLBATIC, -Ă: adj.; var. SĂLBATEC
sălbatece: *f. pl. nom., în sintagma* ***fiară sălbătece*** 5,8
sălbateci: *m. pl. ac., în sintagma* ***porci sălbateci*** 15,30

(a) SĂLTA: v. I „a simți o mare bucurie"
sălteză: *ind. prez. 3.pl.* 1,37

SĂLTARE: s.f. (Fig.; înv.) „stare de mare bucurie"
săltarea: *sg. nom.* 10,22

SĂMÂNȚĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) SEMINȚĂ
sămânța: *sg. nom./ac.* 3, 15, 17, 22; 8,34, 43; 9,34
sămințiì: *sg. gen.* 4,30; 8,44
semință: *sg. gen. (cu des. -ă)* 4,31
sămințelor: *pl. gen.* 4,36
sămânță: *sg. ac.* 8,6, 41
semințele: *pl. nom.* 9,17
sămânța: *sg. voc., în sintagma* ***sămânța lui Iacov*** 9,30
sămințele: *pl. nom.* 15,13

SĂNĂTATE: s.f.
sănătății: *sg. gen.* 7,51

SĂPTĂMÂNĂ: s.f.
săptămâni: *pl. nom.* 6,35

SĂRAC, -Ă: s.m./f.
săracului: *s.m. sg. dat.* 2,20

săracul: *s.m. sg. ac.* 2,20
săracă: *s.f. sg. ac.* 15,51

SĂRAT: s.n. „ceea ce conține sare"
sărate: *pl. nom.* 5,9

SĂRĂCIE: s.f.
sărăcie: *sg. nom.* 15,49

SĂRBĂTOARE: s.f.
sărbătoare: *sg. ac., în sintagma* ***zilele ceale de sărbătoare*** 1,31

SĂTURARE: s.f.
săturare: *sg. ac.* 1,20

(a se) SĂVÂRȘI: v. IV
(s-)au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,23; 8,52
vor săvârși: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,25

SĂVÂRȘIT: s.n. (Înv.) „sfârșit"
săvârșit: *sg. ac.* 9,5; 12,21

SÂN: s.n.
sânul: *sg. ac.* 15,21, 55

SÂNGE: s.n.
sânge: *sg. nom./ac.* 1,26, 32; 5,5; 15,22
sângele: *sg. nom./ac.* 15,8, 9, 35, 58

(a se) SÂRGUI: v. IV
(să) sârguiaște: *ind. prez. 3.sg.* 4,42
să sârguiești: *conj. prez. 2.sg.* 6,34
sârguiaște: *imperativ 2.sg.* 14,14
sârguiaște: *ind. prez. 3.sg.* 14,17

SCAUN: s.n.
scaunul: *sg. ac., în sintagma* ***scaunul judecății*** 7,33

(a se) SCĂDEA: v. II
va scădea: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,32
scăzând: *gerunziu* 5,53
(s-)au scăzut: *ind. pf.c. impers.* 10,23
vor scădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,13; 16,13

(a) SCĂPA: v. I
a scăpa: *inf. prez.* 4,42
scăpa: *inf. prez. fără* **a** 9,7
vor scăpa: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,23

SCÂNTEIE: s.f.
scânteI: *pl. ac.* 13,10

(a se) SCHIMBA: v. I
(să) va schimba: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,26; rezum. cap.7

(a) SCLIPI: v. IV
a sclipI: *inf. prez.* 6,2
sclipea: *ind. imp. 3.sg.* 10,25

(a se) SCOATE: v. III
am scos: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,7; 2,1; 14,4
voiu scoate: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,16, 30, 31
scoteaI: *ind. imp. 2.sg.* 3,17
am scos: *ind. pf.c. 1.sg., în sintagma* ***am scos în lume*** „am născut" 10,12
va scoate: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,68
vor scoate: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,73
(să) scoate: *ind. prez. 3.sg.* 16,78

(a se) SCRIE: v. III
sânt scrise: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 4,23
scrie: *imperativ 2.sg.* 12,37
voiu scrii: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,22
era scrise: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 14,22
a scrii: *inf. prez.* 14,24, 25, 26
(s-)au scris: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,42, 44
ai scris: *ind. pf.c. 2.sg.* 14,45
să (se) scrie: *conj. prez. 3.pl.* 15,2

(a) SCUIPA: v. I; var. (Înv. și reg) (a) SCUIPI
au scuipit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,33

(a se) SCULA: v. I
sculați(-vă): *imperativ 2.pl.* 2,38
scoală: *imperativ 2.sg.* 5,18; 6,13; 7,2
(m-)am sculat: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,17; 10,3; 14,2
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,2; 11,7, 12, 13
(să) va scula: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,13; 15,15, 50
scula(-să)-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,20
(să) scula: *ind. imp. 3.sg.* 13,2

SCULARE: s.f.
sculare: *sg. nom.* 16,71

(a) SCUTURA: v. I
scutură: *imperativ 2.sg.* 1,8; 10,24

SEAMĂ: s.f.; var. (Pop.) SAMĂ
sama: *sg. ac., în loc. v.* ***ia sama*** 11,36

(a se) SECA: v. I; var. (Înv. și reg.) (a se) SĂCA
ai săcat: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,42
(s-)au săcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,51
(să) va săca: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,50

(a) SECERA: v. I
va săcera: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,44
vor săcera: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,47

SECERIȘ: s.n.; var. (În v. și reg.) SĂCERIȘ
săceriș: *sg. ac.* 9,19

SECETĂ: s.f.
seacetă: *sg. ac.* 15,13

(a se) SEMĂNA: v. I; var. (Pop.) (a se) SĂMĂNA
(s-)au sămănat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,28, 29, 30; 8,41
sânt sămănați: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 5,48
samănă: *ind. prez. 3.sg.* 8,41; 13,44
samân: *ind. prez. 1.sg.* 9,31
sămănase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 9,33
e sămănat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 9,34, 35
să samine: *conj. prez. 3.sg.* 16,25

SEMĂNAT, -Ă: adj./s.; var. (Pop.) SĂMĂNAT, -Ă
sămănate: *adj. n. pl. nom.* 6,22, 42
(ceale) sămănate: *s.f. pl. nom.* 8,41

SEMINȚIE: s.f.; var. (Înv.) SĂMINȚIE
sămințiI: *sg. dat.* 3, 19

SEMN: s.n.; var. (În v. și pop.) SĂMN
sămn: *sg. ac.* 1,15
seamne: *pl. nom./ac.* 1,35; rezum. cap.5; 5,1, 13; 6,20; rezum. cap.9; 9,6; 13,44
seamnele: *pl. nom./ac.* 4,52; 7,26; 9,1; 13,32
seamnelor: *pl. gen.* 6,12; 8,63

SETE: s.f.
seatea: *sg. nom./ac.* 8,59; 15,58

SETOS, -OASĂ: adj.; var. (Reg.) SĂTIOS, -OASĂ
sătioși: *m. pl. nom.* 1,22

SFAT: s.n.
sfaturile: *pl. ac.* 1,7; 2,1
sfat: *sg. ac.* 2,18
sfatul: *sg. ac.* 10,16; 13,41; 14,9

SFÂNT, -Ă: adj./s.
(ceale) sfinte: *s.f. pl. nom.* 10,22
sfânt: *n. sg. ac.* 14,22

(a se) SFÂRȘI: v. IV
(s-)au sfârșit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,44
să (se) sfârșască: *conj. prez. 3.sg.* 12,21
(să) vor sfârși: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,9, 25; 16,35

SFÂRȘIT: s.n.
sfârșitul: *sg. nom./ac.* 2,34; rezum. cap.6; 6,6, 7, 9, 12, 16, 25; 7,42, 43; 9,5; 10,28; 11,13, 14, 39; 12,30, 34; 14,5
sfârșit: *sg. ac., în loc. adv.* ***în sfârșit*** 5,40; 8,54
sfârșit: *sg. ac.* 5,41; 6,15; 12,6, 32; rezum. cap.16
sfârșituri: *pl. ac.* 9,6

SFEȘNIC: s.f.
sfeacinicului: *sg. gen.* 10,22

SFINȚENIE: s.f.
sfințenie: *sg. ac.* 7,38
sfințeniia: *sg. ac.* 15,25

(a se) SFINȚI: v. IV
am sfințit: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,18
să (se) sfințească: *conj. prez. 3.sg.* 2,41
ai sfințit: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,25
(m-)am sfințit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,8

SFINȚIRE: s.f.
sfințirea: *sg. nom.* 10,21

SICRIU: s.n. „chivot"
sicriiul: *sg. nom., în sintagma* ***sicriiul legii*** 10,22

SILĂ: s.f. (Înv.) „putere"
sâla: *sg. ac.* 11,46

SILNICIE: s.f.; var. (Înv.) SÂLNICIE (Înv.) „siluire"
sâlnicie: *sg. nom.* 10,22

SIMBRIE: s.f.
simbriii: *sg. gen.* 4,35

(a) SIMȚI: v. IV
va simți: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,4

SIMȚIRE: s.f.
sâmțirea: *sg. nom./ac.* 4,22; 5,9; 8,4; 10,31, 36; 13,55
sâmțire: *sg. ac.* 6,26
sâmțirii: *sg. gen./dat.* 8,6; 12,48; 14,34

SINAGOGĂ: s.f.
sinagoga: *sg. nom.* rezum. cap.2

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m. sg. nom./ac.* 3,4; 6,6; 8,7; 12,36, 42; 13,53
sângură: *f. sg. nom.* 7,8, 34

SLAB, -Ă: s.m./f.
[cel] slab: *s.m. sg. ac.* 2,21

SLAVĂ: s.f.
slavă: *sg. ac.* 1,38; 8,30
slava: *sg. nom./ac.* 2,11; 3,19; 7,42; 8,21, 51; 10,23; 15,49, 63; 16,12
slavii: *sg. gen.* 2,36
slava: *sg. nom., în sintagma* ***slava Celui Preaînalt*** 7,52
slavei: *sg. gen.* 10,50; 15,60; 16,54
slava: *sg. voc., în sintagma* ***slava feații lui*** 15,46

SLĂBICIUNE: s.f.
slăbiciuni: *pl. ac.* 4,27

(a se) SLĂVI: v. IV
slăvind: *gerunziu* 13,57
a (te) slăvi: *inf. prez.* 15,47

(a se) SLOBOZI: v. IV
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,49; 10,26; 11,7
(s-)au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,27
slobozitu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,44
am slobozit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,39
va slobozi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,34
slobozea: *ind. imp. 3.sg.* 13,10
slobozi: *imperativ 2.sg.* 14,13

SLOBOZIRE: s.f.
slobozirea: *sg. ac.* 8,56
slobozire: *sg. ac.* 9,11

SLOBOZIT, -Ă: adj. (Înv. și pop.) „eliberat din robie, din închisoare, din captivitate etc."
slobozit: *n. sg. nom.* 11,46

SLUGĂ: s.f.
slugile: *pl. nom./ac.* 1,10, 32; 2,1, 18, 26
slugă: *sg. ac.* 3,23
slugii: *sg. gen./dat.* 5,45, 55; 6,12; 8,6, 24; 10,37; 12,8; 13,14
slugile: *pl. voc., în sintagma* ***slugile Domnului*** 16,36

(a se) SLUJI: v. IV
a sluji: *inf. prez.* 1,18
(să) slujea: *ind. imp. 3.pl.* 3,26
slujesc: *ind. prez. 1.sg.* 6,42
să slujască: *conj. prez. 3.pl.* 6,46
slujesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,26
(s-)au slujit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,9
au slujit: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,22
sluja: *ind. imp. 3.sg.* 14,3
vor sluji: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,45

SLUJNICĂ: s.f.
slujnica: *sg. nom./ac.* 9,43, 45

SMERENIE: s.f.
smereniia: *sg. ac.* 9,45; 12,48
smerenie: *sg. ac.* 10,7

(a se) SMERI: v. IV
(te-)ai smerit: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,49
(m-)am smerit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,41
(s-)au smerit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,7, 22
ai smerit: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,42

SMERIRE: s.f.
smerirea: *sg. nom.* 6,19

SMERIT, -Ă: s.m./f.
smeriții: *s.m. pl. ac.* 14,13

SOARE: s.m.
soarele: *sg. nom.* 5,4
soarelui: *sg. gen.* 6,45

SOARTĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) SOARTE
soarte: *sg. ac.* 14,31

SOCOTEALĂ: s.f.
socoteala: *sg. ac.* rezum. cap.5

(a se) SOCOTI: v. IV
socoteaşte: *imperativ 2.sg.* 4,31; 5,54
socoteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
(s-)au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,57
am socotit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,20
socotesc: *ind. prez. 1.sg.* 13,16
vor socoti: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,16

SODOMLEAN: s.m. (la pl.) „locuitori ai Sodomei"
sodomleani: *pl. ac.* 7,36

(a) SORBI: v. IV
sorbi: *imperativ 2.sg.* 8,4

SPAIMĂ: s.f.
spaimă: *sg. nom.* 4,24
spaimii: *sg. gen.* 13,13

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(nu te) spăimânta: *imperativ 2.sg.* 6,15
(să) vor spăimânta: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,23
(să) va spăimânta: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,24; 16,10
(mă) spăimântam: *ind. imp. 1.sg.* 10,25
să (se) spăimânteză: *conj. prez. 3.sg.* 10,55
(să) spăimânta: *ind. imp. 3.sg.* 12,3
(m-)am spăimântat: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,5

(a) SPÂNZURA: v. I
au spânzurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,59

SPIC: s.n.
spicele: *pl. nom.* 4,32

SPIN: s.m.
spini: *pl. ac.* 16,33, 78

(a) SPRIJINI: v. IV
sprijineaşte: *imperativ 2.sg.* 2,21

(a se) SPUNE: v. III
vei spune: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,4
spune: *inf. prez. fără a* 4,52; 5,39
a **spune:** *inf. prez.* 4,52; 5,13
va **spune:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,51, 53; 8,2; 10,9
am spus: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,26
(s-)au spus: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,50
spune: *imperativ 2.sg.* 9,42
voiu spune: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,38
oi spune: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,21
(să) spunea: *ind. imp. 3.pl.* 14,42

(a se) SPURCA: v. I
(s-)au spurcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,22

(a) STA: v. I
staţi: *imperativ 2.pl.* 2,38
au stătut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,47; 4,17
stăi: *imperativ 2.sg.* 4,47; 10,33
am **stătut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 4,48
a **sta:** *inf. prez.* 6,1
stai: *ind. prez. 2.sg.* 6,14
vor sta: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,24; 15,30; 16,66
stam: *ind. imp. 1.sg.* 6,29
va **sta:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,34; 13,35
stau: *ind. prez. 3.pl.* 8,21

STAT: s.n. (Înv. şi pop.) „statură"
stat: *sg. ac., în sintagmele* ***stat înalt/mai mici de stat*** 2,43; 5,52, 54

STĂPÂN, -Ă: s.m./f.
Stăpâne/stăpâne: *sg. voc., în sintagma* ***Stăpâne Doamne/ stăpâne doamne*** 3,4; 5,23, 38; 6,11; 7,17; 12,7; 13,51

(a) STĂPÂNI: v. IV
va stăpâni: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,28; 16,53
a stăpâni: *inf. prez.* 6,57; 7,5
stăpânim: *ind. prez. 1.pl.* 6,59
vor stăpâni: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,35; 12,23
stăpânea: *ind. imp. 3.sg.* 11,32
stăpâneaşte: *ind. prez. 3.sg.* 13,58

STĂPÂNIE: s.f. (Înv.) „stăpânire"
stăpâniile: *pl. nom.* 16,18

STĂPÂNITOR, -TOARE: adj.
stăpânitoriule: *adj. antep. sg. voc., în sintagma* ***stăpânitoriule doamne*** 4,38

STÂLP: s.m.
stâlp: *sg. ac., în sintagma* ***stâlp de foc*** 1,14

STÂLPARE: s.f. (Înv. şi pop.) „ramură verde înfrunzită"
stâlpările: *pl. ac.* 2,45, 46

(a se) STÂMPĂRA: v. I; vezi (a se) ASTÂMPĂRA

STÂNGA: s.f.
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a stânga*** 7,7; 11,35

STEA: s.f.
stealelor: *pl. gen.* 6,45; 16,57
stealele: *pl. nom./ac.* 7,55; 16,57
stea: *sg. ac., în sintagma* ***stea groaznică*** (cf. lat. *sidere terribili; sīdus, -eris* „stea, constelaţie", dar şi „vreme rea", „furtuna". Aici traducătorul a preluat primul sens, deşi contextul impunea cel de al doilea sens. De altfel, în Grigore Maior, *ILV/Lexicon* II pentru ***sidus*** se dă numai un sens: „ste") 15,13, 40
steaoa: *sg. nom./ac.* (cf. supra *stea*) 15,35, 39, 40, 44

STEJAR: s.m.; var. (Reg.) STĂJARI
stăjariu: *sg. ac.* 14,1

STERP, STEARPĂ: adj./s.
stearpă: *adj. f. sg. nom.* 5,1; 9,43; 10,45
(cea) **stearpă:** *s.f. sg. nom.* 10,46

(a se) STINGE: v. III
(să) va stânge: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,27; 14,25
(s-)au stâns: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22
va **stânge:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,4, 6, 9
(să) stânge: *ind. prez. 3.sg.* 16,15

(a) STOARCE: v. III
storc: *ind. prez. 3.pl.* 5,34

STOARCERE: s.f. (Fig) „rămânere fără nici un fel de mijloace materiale"; „istovire", „zdrobire"
stoarcerii: *sg. gen., în sintagma* ***zioa stoarcerii şi a strâmturii*** „zioa de apoi" 2,27

STRĂIN, -Ă: adj.; var. (Înv. şi pop.) STREIN, -Ă
streini: *m. pl. dat.* 1,7
strein: *n. sg. ac.* 13,40

(a) STRĂLUCI: v. IV
va **străluci:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,4; 7,55
au strălucit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.10

STRĂLUCIRE: s.f.
strălucirile: *pl. nom.* 6,2
strălucirea: *sg. nom./ac.* 6,45; 10,50, 55

STRĂLUCIT, -Ă: adj./s./adv.
strălucit: *adv.* 2,39; 8,29
străluciți: *s.m. pl. ac.* 2,40

STRÂMB, -Ă: s./adv. (Înv. și pop.) „nedrept"
(cei) strâmbi: *s.m. pl. ac.* 2,8
strâmb: *adv.* 15,8

STRÂMBĂTATE: s.f. (Înv. și pop.) „nedreptate"
strâmbătățile: *pl. nom./ac.* 1,5, 36; 7,68; 16,21, 66, 68, 78
strâmbătate: *sg. ac.* 3,13; 7,56, 68; 14,31
strâmbătatea: *sg. nom.* 15,6; 16,53
strâmbătății *sg. gen.* 16,51

STRÂMT, -Ă: adj./(Neob.) s.
strâmt: *adj. n. sg. ac.* 7,4
strâmtă: *adj. f. sg. nom.* 7,7
strâmte: *adj. f. pl. nom.* 7,12, 14
strâmt: *s.n. sg. ac.* „loc îngust de trecere", „strâmtoare" 7,5
(ceale) strâmte: *s.n. pl. ac.* (aici) „lipsuri", „necazuri" 7,18

STRÂMTOARE: s.f. „sărăcie" (cf. lat. *angustiae* „situație critică", „lipsă", „nevoie")
strâmtoarea: *sg. nom.* 16,20

STRÂMTURĂ: s.f. „strâmtorare"; (Înv.; prin ext.) „asuprire"
strâmturii: *sg. gen., în sintagma* ***zioa stoarcerii și a strâmturii*** „zioa de apoi" 2,27

(a se) STRÂNGE: v. III
am strâns: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,30
strânge: *imperativ 2.sg.* 5,36
a (să) strânge: *inf. prez.* 6,3
(să) strângea: *ind. imp. 3.sg.* 11,2
(s-)au strâns: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,49
(să) strâng: *ind. prez. 3.pl.* 16,78
(să) strânge: *ind. prez. 3.sg.* 16,78

STRECURĂTOARE: s.f.
strecurătoarea: *sg. ac.* 6,56

(a se) STRICA: v. I
strâcându(-să): *gerunziu* 4,11
au strâcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,19
(să) va strâca: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,43
(s-)au strâcat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,19; 10,21
ai strâcat: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,42
voiu strâca: *ind. viit.I. 1sg.* 15,11

STRICARE: s.f.
strâcarea: *sg. nom.* 4,28; 6,28
strâcare: *sg. ac.* 10,28

STRICAT, -Ă: adj./s. „decăzut"
strâcat: *adj. n. sg. nom.* 7,31
(cel) strâcat: *s.n. sg. nom.* 8,6

STRICĂCIOS, -OASĂ: adj./s. (Înv.) „trecător"; „efemer"
strâcăcios: *adj. m. sg. nom.* 7, 15
strâcăcioasă: *adj. f. sg. nom.* 8,34
strâcăcioase: *adj. n. pl. nom.* 15,6
(cel) strâcăcios: *s.m. sg. nom.* 7,41

STRICĂCIUNE: s.f. „decădere morală"
strâcăciune: *sg. ac.* 4,11
strâcăciunea: *sg. nom.* 7,43; 8,53; 14,13

(a) STRIGA: v. I
ați strâgat: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,17
am strâgat: *ind. pf.c. 1sg.* 10,27
strâgă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 15,8

STRUGURE: s.m.; var. (Înv. și pop.) STRUGUR
strugur: *sg. ac.* 9,21
strugurul: *sg. nom./ac.* 9,22; 12,42; 16,27
struguri: *pl. nom.* 16,31

SUBAREPIERĂ (sic!): s.f.; var. SUPTAREPIERĂ
suptarepieri: *pl. ac.* 11,31

SUBARIPĂ: s.f.; var. SUPTARIPĂ (cf. lat. *subala*)
suptarepile: *pl. nom.* 11,25
suptarepi: *pl. ac.* 12,19, 29

(a) SUFERI: v. IV
voiu suferi: *ind. viit.I. 1sg.* 1,9; 15,8
suferi: *ind. prez. 2.sg.* 3,30
a suferi: *inf. prez.* 5,44
suferea: *ind. imp. 3.sg.* 5,45

(a) SUFLA: v. I
ai suflat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,5
sufla: *ind. imp. 3.pl.* 11,2
suflând: *gerunziu* 15,31

SUFLARE: s.f.
suflarea: *sg. ac.* 4,5; 13,10; 15,29
suflări: *pl. ac.* 5,37
suflare: *sg. ac., în sintagma* ***suflare de foc*** 13,10

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. nom./ac.* 3,29; 5,22; 6,37; 9,38, 40; 10,36; 12,5, 8
sufletele: *pl. nom./ac.* 4,35; 7,32; 15,8
sufletelor: *pl. gen., în sintagma cămările sufletelor* „locuințele sufletelor (din iad)" 4,41
suflet: *sg. ac.* 6,48; 9,41
suflete: *pl. ac.* 6,49
suflete: *sg. voc.* 8,4
suflet: *sg. ac., în loc. adv. din* ***suflet*** 10,50

(a se) SUI: v. IV
(să) suia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,1; 11,1
(m-)am suit: *ind. pf.c. 1sg.* 4,8
suindu(-ne): *gerunziu* 4,15
(să) va sui: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,43
(s-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,43; 12,7
suindu(-să): *gerunziu* 12,11; 13,25, 32, 51
(să) suise: *ind. imp. m.m.c.pf.* 13,5

(a) SUNA: v. I
a suna: *inf. prez.* 6,2

SUNET: s.n.
sunetului: *sg. gen.* 6,13
sunetul: *sg. nom./ac.* 6,17; 10,26
sunet: *sg. nom./ac.* 6,17, 23, 39; 10,26

(a) SUPĂRA: v. I
supăra: *ind. imp. 3.pl.* 5,21

(a se) SUPUNE: v. III
(să) supun: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.7
supuse era: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 11,6

(a se) SURPA: v. I
(să) vor surpa: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,24

SUS: adv.
sus: *adv. în loc. adj.* ***mai de sus/de sus*** 4,23; 8,20; 10,59
sus: *adv., în loc. adv.* ***în sus*** 6,41
(mai) sus: *adv.* 9,1

SUSPIN: s.n.
suspinele: *pl. ac.* 1,19
suspinuri: *pl. nom.* 16,18

Ş

ŞCHIOP, -OAPĂ: s.m./f.
şchiop: *s.m. sg. ac.* 2,21

(a) ŞEDEA: v. II
am şezut: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,26; 12,51; 13,58
ai şezut: *ind. pf.c. 2.sg.* 12,41
şedeam: *ind. imp. 1.sg.* 14,1

ŞEDERE: s.f.
şedearea: *sg. ac., în sintagma* ***şedearea dintâi*** „loc privilegiat" 2,23

(a se) ŞTERGE: v. III „a face să dispară"; „a se distruge", „nimici"
şteargă(-să): *conj. prez. fără să 3.pl.* 2,7
(să) va şterge: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,27
va şterge: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,69

(a) ŞTI: v. IV
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 4,46, 52; 7,62; 10,35
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 5,17; 6,16
şti: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; 14,21
ştiind: *gerunziu* 8,58
ştiam: *ind. imp. 1.sg.* 10,35, 52
a şti: *inf. prez.* 12,36; 13,52
să ştii: *conj. prez. 2.sg.* 13,24
ştiia: *ind. imp. 3.pl.* 14,42
ştie: *ind. prez. 3.sg.* 16,57

T

TAINĂ: s.f.
taina: *sg. ac.* 2,7; 12,36
taine: *pl. nom./ac.* 10,38; rezum. cap.14
tainele: *pl. ac.* 12,38

TATĂ: s.m.
tatăl: *sg. ac.* 1,28
tată: *sg. ac.* 1,29
Tată: *sg. voc.* 2,5

TABĂRĂ: s.f.
tabăra: *sg. ac.* 1,15

TARE: adj./adv./s. (Înv.) „neclintit", „ferm"; „puternic"; (s.) „Dumnezeu"
tare: *adv.* 2,47; 10,15
(Cel) Tare: *s.m. sg. nom./ac.* 6,32; 9,45; 10,24; 11,43; 12,47
tarii: *s.m. pl. nom.* 10,22
tare: *adj. m./f. sg. nom./ac.* 8,23; 15,11; 16,7, 8, 13

(a) TĂCEA: v. II
au tăcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22
tăceam: *ind. imp. 1.sg.* 14,43
voiu tăcea: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,8
vor tăcea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,32

TĂCERE: s.f.
tăceare: *sg. nom./ac.* 6,39; 7,32
tăcearea: *sg. ac., în sintagma tăcearea dintâi* „liniştea primordială" 7,30

(a) TĂGĂDUI: v. IV
va tăgădui: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,11
au tăgăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,24

(a se) TĂIA: v. I
am tăiat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,20
(să) vor tăia: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,32
(s-)au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,44
taie: *ind. prez. 3.sg.* 16,44

TĂIAT, -Ă: adj.
tăiate: *n. pl. nom.* 9,38

TĂIERE: s.f.
tăierile: *pl. ac.* 1,31

TĂMÂIERE: s.f.
tămâieri: *pl. ac.* 3,24

TĂRIE: s.f. „vigoare", „putere"; „boltă cerească"
tărie: *sg. ac.* 4,7
tăriia: *sg. ac.* 5,55; 15,32
tăriilor: *pl. gen.* 6,4
tăriii: *sg. gen* 6,20; 16,12
tăriii: *sg. gen, în sintagma* ***duhul tăriii*** 6,41

(a) TÂLCUI: v. IV
(s-)au tâlcuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,12
tâlcuiesc: *ind. prez. 1.sg.* 12,12

TÂLCUIRE: s.f.
tâlcuirea: *sg. nom./ac.* 4,47; 12,8, 10, 16, 18, 20, 23, 26, 30; rezum. cap.13; 13,15, 21, 22, 28; 13,53
tâlcuirile: *pl. nom.* 12,35; 13,25; 14,8

TÂNĂR, -Ă: adj./s.; var. (Înv. şi reg.) TINĂR, -Ă
tânărul: *s.m. sg. ac.* 2,22
tânăr: *s.m. sg. nom.* 2,43
tinăr: *s.m. sg. nom.* 2,46
tinerii: *s.m. pl. nom.* 10,22
tinără: *adj. f. sg. nom.* 5,50

(a) TÂNGUI: v. IV
tânguiţi: *imperativ 2.pl.* 16,2

(a se) TÂRÂI: v. IV; var. (Înv. şi reg.) (a se) TÂRĂI
(să) târăiesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,53

TÂRSÂNĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) TÂRSINĂ (În v.) "ţesătură aspră din păr de capră, purtată de asceţi sau de călugări direct pe piele"; "ţesătură groasă (ca pânza de sac)"
târsină: *sg. ac.* 16,2

TÂRZIU: adv.
târziu: 7,52

(a se) TEME: v. III
să (te) temi: *conj. prez. 2.sg.* 2,17; 6,33; 10,55; 15,3
(m-)am temut: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,27
(te) temi: *ind. prez. 2.sg.* 10,38
(să) temea: *ind. imp. 3.pl.* 13,8
(să) vor teame: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,18
să (se) teamă: *conj. prez. 3.pl.* 15,29
(să) va teame: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,10
teameţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 16,68
(să) tem: *ind. prez. 3.pl.* 16,71, 72
să (vă) teameţi: *conj. prez. 2.pl.* 16,76

TEMEI: s.n. (Înv. şi pop.) „temelie"
temeiul: *sg. nom.* 6,15
temeiu: *sg. nom.* 10,53

TEMELIE: s.f.
temeliile: *pl. nom./ac.* 6,2; 15,12, 23; 16,12, 15
temelii: *pl. ac.* 10,27

TEMERE: s.f.
teamere: *sg. nom./ac.* 8,28; 15,33

TESTAMENT: s.n.; var. (În v. și reg.) **TESTAMÂNT**
testamântul: *sg. ac.* 2,5
testamânt: *sg. ac., în sintagma* ***testamânt veacinic*** 3,15

TICĂLOS, -OASĂ: adj./s.
ticăloase: *adj. f. pl. nom.* 8,50
ticăloasă: *s.f. sg. voc.* 15,47, 59

(a se) TICĂLOȘI: v. IV
(să) vor ticăloși: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,9

TICĂLOȘIE: s.f.
ticăloșiile: *pl. nom.* 7,33
ticăloșie: *sg. ac.* 12,34
ticăloșii: *pl. nom.* rezum. cap. 15

TINEREȚE: s.f.
tinereațe: *sg. ac.* 4,10; 6,32
tinereațele: *pl. ac.* 5,53; 14,10
tinereațelor: *pl. gen.* 5,55

(a) TRAGE: v. III „a cântări"
să tragă: *conj. prez. 3.sg.* 16,77

TRANDAFIR: s.m.
trandafir: *sg. ac.* 2,19

(a) TRĂI: v. IV
a trăi: *inf. prez.* 4,12; 5,4; 7,47
voiu trăi: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,51
să trăiești: *conj. prez. 2.sg.* 7,59

TRÂMBIȚĂ: s.f.
trâmbiță: *sg. ac., în sintagma* ***după a trilea trâmbiță*** 5,4
trâmbița: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,23

(a) TREBUI: v. IV
trebuie: *ind. prez. impers.* 3,31; 5,30; 6,16; 9,12; 10,9, 11, 49

(a) TRECE: v. III „a merge dincolo sau de partea cealaltă a unui loc (străbătându-l de-a curmezișul)", „a traversa; „a străbate"; „a merge în alt loc"; (În v.) „a nu respecta (o poruncă, o lege etc.)", „a încălca"; „(cu referire la timp) a se scurge"; „a întrece", „a depăși"; a se muta", „a se transfera"
am trecut: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 1,13; 3,33; 4,24; 13,57
treace-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,24
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,39; 3,7, 19, 21, 23; 4,5, 45, 46, 48, 49, 50; 5,11; 6,12; 7,11, 43, 66; 8,56; 11,40; 12,2, 40; 13,40, 44; 14,11
trecând: *gerunziu* 3,33; 12,29
ai trecut: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,9
trec: *ind. prez. 3.pl.* 4,23; 5,55
a treace: *inf. prez.* 4,26; 6,20; 13,20
trecea: *ind. imp. 3.sg.* 4,48
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,5; 9,1; 16,33, 65
treace: *ind. prez. 3.sg.* 7,9; 16,78
vor treace: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,33; rezum. cap.9; 15,43
trecut-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,10
să treacă: *conj. prez. 3.pl.* 13,41
treace: *inf. prez. fără a* 13,47
ați trecut: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,30

TRECERE: s.f.
treacere: *sg. ac.* 15,60

TRECUT, **-Ă:** adj.
trecută: *f. sg. ac.* 5,31

(a) TREMURA: v. I
a tremura: *inf. prez.* 3,18
tremură: *ind. prez. 3.sg.* 6, 16

TRIMIS, -Ă: adj.
trimisă: *f. sg. nom.* 15,50; 16,16

(a se) TRIMITE: v. III; var. (În v.) **(a) TREMITE**
trimite(-să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
am tremis: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,32; 14,4
trimite-voiu: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,18; 15,49
au fost trimis: *pasiv ind pf.c. 3.sg.* 4,1
sânt **trimis:** *pasiv ind. prez. 1.sg.* 4,3, 52
(s-)au trimis: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,31; 7,1; 11,15
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,33; 7,63; 13,10; 16,62
fusease **trimis:** *paasiv ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,1
trimite: *ind. prez. 3.sg.* 11,37; 16,8
trimite: *imperativ 2.sg.* 14,22
tremisu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 16,3, 4, 5
(să) **trimit:** *ind. prez. 3.pl.* 16,13, 14
a **trimite:** *inf. prez.* 16,13, 61
(să) **vor trimite:** *ind. viit.I. 3.pl.* 16,16
trimis-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,20

TRIST, -Ă: adj.
triști: *m. pl. nom.* 2,27; 10,8
tristă: *f. sg. nom.* 5,16
trist: *m. sg. nom.* 8,16

TRON: s.n.; var. THRON (cf. lat. *thronus, -i*)
thronul: *sg. nom.* 8,21

TRUFAȘ, -Ă: adj.
trufașe: *f. pl. ac.* 11,44

TRUP: s.n.
trupurile: *pl. ac.* 1,32
trup: *sg. ac.* 3,5
trupul: *sg. nom./ac.* 5,14; 8,8; 11,23, 45; 12,3; 16,39
trupului: *sg. gen.* 11,10; 12,17; 16,62

TRUPESC, -EASCĂ: adj.
trupești: *m. pl. ac., în sintagma* ***ochii cei trupești*** 1,37

TUFĂ: s.f.
tufe: *pl. ac.* 16,29

(a se) TULBURA: v. I; var. (Înv.) **(a se)** TURBURA
(m-)am turburat: *ind. pf.c. 1.sg.* 3,1
ai turburat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,18
(să) turbura: *ind. imp. 3.sg.* 6,36; 9,27
(te) turburi: *ind. prez. 2.sg.* 7,15; 10,31
(s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,31
a turbura: *inf. prez.* 13,2
să (vor) turbura: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,18, 32; 16,12

TULBURARE: s.f.; var. (În v.) **TURBURARE**
turburarea: *sg. nom.* 9,3
turburare: *sg. ac.* 12,30; 16,22

(a) TUNA: v. I
tuna-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,10

TUNET: s.n.
tunetului: *sg. gen.* 6,2

TURMĂ: s.f.
turma: *sg. ac.* 5,18
turmă: *sg. ac.* 15,10

(a) TURNA: v. I
vor **turna:** *ind. viit.I. 3.pl.* 15,40

Ţ

ŢARĂ: s.f.
ţări: *pl. gen.* (*cu prep.* ***a + num. card.***) 1,11
ţară: *sg. nom./ac.* 4,15; 5,11
ţara: *sg. nom./ac.* 5,1, 3; 13,33

ŢARINĂ: s.f.
ţarina: *sg. nom.* 9,17; 16,78
ţarinii: *sg. gen.* 12,51
ţarinele: *pl. nom.* 16,33

ŢÂŢĂ: s.f.
ţâţe: *pl. ac.* 8,10
ţâţelor: *pl. gen* 8, 10

(a se) ŢINE: v. III; var. **(a se) ŢINEA:** v. II „a avea ceva în mână"; „(cu referire la legi, jurăminte etc.) a respecta"; „a primi pe cineva în casă", „a găzdui"; „a păstra"; „a menţine (în viaţă)"; „a sprijini", „a susţine"; „a stăpâni"
a **ţânea:** *inf. prez.* 2,5
ţine: *imperativ 2.sg.* 2,22; 10,15
(mă) ţineam: *ind. imp. 1.sg., în sintagma* ***mă ţineam de minune*** „mă minunam" 2,43
ai ţânut: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,30
au ţinut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,35; 5,15; 9,32; 10,30; 11,13, 18, 32, 40; 12,32
ţinea: *inf. prez. fără a* 4,40
ţânea: *ind. imp. 3.sg.* 6,8
ai ţinut: *ind. pf.c. 2.sg.* 6,42, 49, 52; 11,16
ţiind: *gerunziu* 7,21
ţine(-să): *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 8,8
ţine: *ind. prez. 3.sg.* 8,9; rezum. cap.11; 13,26; 16,77
(să) ţine: *ind. prez. 3.sg.* 8,9
(să) vor ţinea: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,9; 12,21
ţiindu(-să): *gerunziu* 8,9
să (se) ţie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 8,14; 9,22; 11,9
am **ţinut:** *ind. pf.c. 1sg.* 9,21
a **(să)** ţinea: *inf. prez.* 10,54
va ţinea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,17, 19; 12,15
să ţie: *conj. prez. 3.pl.* 11,20; 12,6
ţinea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,20, 21; 13,9, 28
a ţinea: *inf. prez.* 11,25; 13,42
au ţânut: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,30
vor ţinea: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,38
ţinuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 13,42
aţi ţinut: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,31
veţi fi ţinuţi: *pasiv ind. viit.I. 2.pl.* 14,34
(să) ţinea: *ind. imp. 3.sg.* 14,40
veţi ţinea: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,46
ţin: *ind. prez. 3.pl.* 15,24

ŢINERE: s.f.
ţâneare: *sg. nom.* 8,22

ŢINUT: s.n.
ţinutul: *sg. nom./ac.* 1,3; 13,7, 41, 42, 45
ţânutul: *sg. ac., în sintagma* ***ţânutul mutării*** 5,17

U

(a) UCIDE: v. III
ai fi ucis: *cond. pf. 2.sg.* 15,53

UCIDERE: s.f.
uciderı: *pl. ac.* 1,26
ucidere: *sg. ac.* 15,10, 26

UCIS, -Ă: adj./s.
ucisă: *adj. f. sg. ac.* 15,60
(cei) ucişi: *s.m. pl. ac.* 16,69

(a se) UITA: v. I „a pierde din memorie pentru scurt timp sau pentru totdeauna"; „a privi"
uitându(-să): *gerunziu* 1,6
aţi uitat: *ind. pf.c. 2.pl.* 1,14
(mă) uitam: *ind. imp. 1.sg.* 6,29
(nici Te) uita: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,26
(Te) uită: *imperativ 2.sg.* 8,29
(m-)am uitat: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,38
au uitat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,47
să (se) uite: *conj. prez. 3.sg.* 13,3
uitaţi: *imperativ 2.pl.* 16,68
uită(-te): *imperativ 2.sg.* 11,36

UITARE: s.f.
uitare: *sg. ac.* 8,53

ULIŢĂ: s.f.
uliţe: *pl. ac.* 1,13

(a) UMBLA: v. I
au umblat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,8; 8,50
am umblat: *ind. pf.c. 1.pl.* 7,52
umblă: *ind. prez. 3.pl.* 10,10

UMBRĂ: s.f.
umbra: *sg. ac.* 2,36, 39

UMED, -Ă: adj.; var. (Înv.) **UMĂD, -Ă**
umădă: *f. sg. ac.* 6,52

(a se) UMPLE: v. III; var. (Înv. şi pop.) **(a se) UMPLEA:** v. II
voiu umplea: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,19
să (să) umple: *conj. prez. 3.sg.* 4,39
(s-)au umplut: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,44; 15,6
să (se) umple: *conj. prez. 3.pl.* 15,41

UNEALTĂ: s.f.
unealtă: *sg. ac., în sintagma unealtă de războiu* „armă" 13,9, 28

UNGERE: s.f.
ungerii: *sg. gen.* 2,12

UNGHIE: s.f.; var. (Înv. şi pop.) **UNGHE**
unghile: *pl. nom./ac.* 11,7, 45

UNUL: (aici) s.m. „singurul tău fiu", „Hristos"
Unul: *sg. ac.* 5,28

URÂT, -Ă: adj.
urâtă: *f. sg. ac.* 15,48

URECHE: s.f.
urechi: *pl. ac.* 8,24
urechilor: *pl. gen.* 10,56
urechile: *pl. ac.* 15,1

(a) URÎ: v. IV
au urât: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,11

URGIE: s.f.
urgia: *sg. nom.* 8,23
urgie: *sg. ac.* 9,9

(a) URGISI: v. I
au urgisit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,7; 2,7; 7,24; 8,56; 9,12
urgisea: *ind. imp. 3.sg.* 3,8
(nici) urgisi: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,30
să urgiseşti: *conj. prez. 2.sg.* 8,34

(a) URÎ: v. IV
urând: *gerunziu* 5,30
ai urât: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,30
au urât: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,23

(a) URLA: v. I
urlând: *gerunziu* 5,20

(a) URMA: v. I
va urma: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,35
urma: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,13, 20
ai urmat: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,48

URMĂ: s.f.
urma: *sg. ac.* 5,3; 7,8
urmă: *sg. ac., în loc. adj.* ***celor mai de pre urmă/ceale mai de pre urmă/cea mai de pre urmă/[cel] mai de pre urmă*** 5,42; 6,34; rezum. cap.7; 7,46; 8,50, 63; 10,59; 12,9, 23, 25; 13,18, 46; 14,22, 46
urmă: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai pre urmă*** 11,9; 12,28; 13,20

URMĂTOR, -TOARE: adj.
următoare: *f. sg. gen.* 6,7
următoriu: *n. sg. gen.* 6,9

(a) USCA: v. I
usucă: *ind. prez. 3.sg.* 8,23

USCAT, -Ă: adj.
uscate: *f. pl. ac.* 5,36

(a) USEBI: v. IV; vezi **(a) OSEBI**

USPĂŢ: s.n.; vezi **OSPĂŢ**

UŞOR, -OARĂ: adj.
uşoare: *f. pl. nom.* 12,20

V

VAI: interj.
vai 16,17

VAL: s.n.
valurile: *pl. nom./ac.* 4,15, 19; 13,2; 16,12
valurilor: *pl. gen./dat.* 4,17, 21
valul: *sg. nom.* 9,16

VAS: s.n.
vasul: *sg. ac.* 4,11
vas: *sg. nom./ac.* 6,56; 9,34

(a) VĂDI: v. IV
vădind: *gerunziu* 12,31
va vădi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,32, 33; 13,37

VĂDUV, -Ă: adj./s.
văduvă: *adj. f. sg. nom.* 2,2, 4
văduvi: *adj. m. pl. ac.* 16,45
văduva: *s.f. sg. ac.* 2,20

VĂDUVIRE: s.f.
văduvire: *sg. nom.* 15,49

VĂPAIE: s.f.
văpaia: *sg. nom.* 4,48
văpaie: *sg. ac., în sintagma* ***duh de văpaie*** 13,10
văpăii: *sg. gen., în sintagma* ***duhul văpăii*** 13,10
văpăii: *sg. dat.* 13,38

(a) VĂRSA: v. I
varsă: *ind. prez. 3.pl.* 15,22
vor vărsa: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,44

(a se) VĂTĂMA: v. I
ai vătămat: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,42
au vătămat: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,42
(să) va vătăma: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,39

VĂTĂMARE: s.f.
vătămare: *sg. ac.* 15,49

VĂZDUH: s.n.
văzduhului: *sg. gen.* 6,4
văzduh: *sg. ac.* 8,20

VÂNĂ: s.f. „izvor"; „pătură subterană de apă (care alimentează un izvor)"; „sursă"
vine: *pl. nom.* 4,7
vinele: *pl. nom./ac.* 6,24; 13,44, 47
vâna: *sg. nom.* 14,47

VÂNT: s.n.
vântul: *sg. nom.* 1,33; 12,32; 15,39
vântului: *sg. gen.* 4,5
vânt: *sg. nom./ac.* 4,9; 8,22; 13,2
vânturilor: *pl. gen., în sintagma* ***întâmpinările vânturilor*** „mulţimea vânturilor" (cf. lat. *conventiones ventorum*) 6,1
vânturile: *pl. nom.* 11,2; 15,39
vânturile: *pl. ac., în sintagma* ***din patru vânturile ceriului*** 13,5

(a se) VÂNTURA: v. I (Fig.; despre duh) „a se nelinişti", „a se tulbura"
(s-)au vânturat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,3

VÂRF: s.n.
vârful: *sg. ac.* 13,35
vârfurile: *pl. ac.* 16,61

VÂRTOS, -OASĂ: adj./adv.
(mai) vârtos: *adv.* 2,43; rezum. cap.3; 8,2; 10,11; 14,17; 16,49
(foarte) vârtos: *adv.* 10,7
(mai) vârtos: *adj. m. sg. nom.* 8,15

VÂRTUTE: s.f.
vârtutei: *sg. gen.* 5,53
vărtute: *sg. ac.* 15,31

VEAC: s.n.
veacului: *sg. gen./dat.* 2,34, 36, 39; 6,1, 9, 25; 7,12, 13; 8,2; 15,14
veacul: *sg. ac., în sintagma* ***veacul vremii*** 2,35
veacul: *sg. nom./ac.* 3,18; 4,26, 27, 36; 5,44, 49; 6,20; 7,30, 31, 42, 67; rezum. cap.8; 8,50; 9,2, 13, 18, 20; 11,39, 40; 14,10, 11, 16, 20; 16,41
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***în veac/din veac*** 7,62; 8,20, 41; 9,3, 5, 31; 13,20; 16,68
veac: *sg. ac.* 8,1; 9,8; 14,22; rezum. cap.15
veacului: *sg. gen., în sintagmele* ***ieşirile veacului*** „începuturile veacului" (cf. lat. *exitus saeculi*)***/vreamea veacului*** 6,1; 9,17

VECIN, -Ă: adj./s.
vecina: *s.f. sg. ac.* 5,11
vecinul: *s.m. sg. ac.* 15,19
vecine: *adj. f. pl. ac.* 16,71

(a se) **VEDEA:** v. II
nevăzându-: *gerunziu* 1,37
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,36; 3,29; 6,32; 9,45; 10,29; 13,9
vezi: *imperativ 2.sg.* 1,38; 10,55
să vază: *conj. prez. 3.pl.* 2,29
vedeți: *imperativ 2.pl.* 2,38
am **văzut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 2,42; 3,2, 30, 33; 4,48; 9,21, 38; 10,26; 10,32, 35; 11,2, 3, 5, 6, 7, 10, 12, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 30, 33, 35, 37; 12,1, 3; 13,3, 5, 6, 8, 11, 12, 51
ai văzut: *ind. pf.c. 2.sg.* 2,48; 10,41, 44, 49; 12,11, 16, 19, 22, 26, 29, 31, 35, 37; 13,25, 27, 32, 36, 39, 53; 14,8, 15, 17
văzusem: *ind. m.m.c.pf. 1.sg.* 3,29
a **vedea:** *inf. prez.* 4,4, 43; 7,5; 10,55; 13,7, 20, 52; 16,28
vezi: *ind. prez. 2.sg.* 5,2, 3; 10,3, 6, 21, 42, 44; 11,36
vor **vedea:** *ind. viit.I. 3.pl.* 5,3; 6,20, 26; 7,18; 15,37
vei **vedea:** *ind. viit.I. 2.sg.* 5,4; 9,1
să văzu: *conj. prez. 1.sg.* 5,35
a **videa:** *inf. prez.* 5,37
a **(să)** videa: *inf. prez.* 6,3
va **vedea:** *ind. viit.I. 3.sg.* 6,25; 7,27; 9,8
voiu vedea: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,17
(să) va **vedea:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,3
văzui *ind. pf.s. 1.sg.* 10,32
văzut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,39
veade: *ind. prez. 3.sg.* 10,50
am văzut: *ind. pf.c. 1.sg., în loc. v.* (Înv.) ***am văzut vis*** 11,1
(s-)au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,24; 12,11
venind: *gerunziu* 11,40
(să) **vedea:** *ind. imp. 3.sg./pl.* 13,3, 11
ați văzut: *ind. pf.c. 2.pl.* 13,47

VEDENIE: s.f.; var. (Înv. și reg.) **VIDENIE**
vedeniii: *sg. gen.* 10,40; 13,21, 25
vedeniile: *pl. ac.* 10,59
videnie: *sg. nom./ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.13
vedenii: *sg. gen.* rezum. cap. 12
vedenia: *sg. nom./ac.* 12,11; 14,17

VEDERE: s.f.
vedearea: *sg. nom./ac.* 2,21; 8,22, 56; 10,25, 55
vederi *sg. gen.* 12,8
vederii *sg. gen.* 12,10
vedeare: *sg. ac.* 15,28

(a) VENI: v. IV
vine: *ind. prez. 3.sg.* 1,35, 37, 38
va **veni:** *ind. viit.I. 3.sg.* 2,24, 27, 34; 4,29, 30, 35; 7,26; 12,34; 13,30, 36; 14,35; 16,51
viu: *ind. prez. 1.sg.* 2,32
venind: *gerunziu* 2,33
a **veni** *inf. prez.* 3,6; 10,28; 13,20, 34, 46; 14,17; 16,40
venisem: *ind. m.m.c.pf. 1.sg.* 3,29
veniți *imperativ 2.pl.* 4,14, 15
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,16, 28; 5,15, 16; 7,21, 38, 62; 9,20; 10,28, 29; 11,13; 12,40; 13,19; 15,27
are a **veni** *ind. viit. pop. 3.sg.* 4,45
vor **veni** *ind. viit.I. 3.pl.* 5,1; 7,26; 10,10; 15,30; 16,14, 19
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 5,31, 36; 9,47; 13,28
vin: *ind. prez. 3.pl.* 6,18; 7,21; 12,13; 13,29
vino: *imperativ 2.sg.* 6,30; 14,25
am **venit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 7,2; 10,3; 12,48
venim: *ind. prez. 1.pl.* 7,48
voiu **veni** *ind. viit.I. 1.sg.* 9,25; 12,49
viind: *gerunziu* 10,48
să vii *conj. prez. 2.sg.* 10,53
vinea: *ind. imp. 3.sg.* 11,14
să vie: *conj. prez. 3.sg.* 11,39
venea: *ind. imp. 3.sg.* 13,9
veni-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,44
vei **veni:** *ind. viit.I. 2.sg.* 15,59

VENIT, **-Ă:** s.m./f.
venitul: *s.m. sg. ac.* 15,63

VESEL, **-Ă:** adj.
veaselă: *f. sg. nom.* 2,27

(a se) **VESELI:** v. IV
veselește(-te): *imperativ 2.sg.* 2,30
(vă) veseliți: *imperativ 2.pl.* 2,37
(să) **vor** veseli *ind. viit.I. 3.pl.* 7,28
(Mă) voiu veseli *ind. viit.I. 1.sg.* 8,39
(m-)am veselit: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,45
va **veseli** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,34

VESELIE: s.f.
veselie: *sg. ac.* 1,37; 2,3, 15
veseliia: *sg. ac.* 2,36

(a se) **VESTI:** v. IV
vestește: *imperativ 2.sg.* 1,5; 2,10, 48
să vestească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,5; 6,48
voiu vesti *ind. viit.I. 1.sg.* 6,31
(să) va **vesti:** *ind. viit.I. 3.sg.* 8,36
vestesc: *ind. prez. 1.sg.* 11,16
(să) **vestesc:** *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.15

VEȘMÂNT: s.n.
vejmintele: *pl. nom.* 9,38

VEȘNIC, **-Ă:** adj.; var. (Înv. și rar.) **VEACINIC, -Ă**
veacinice: *n. pl. ac.* 2,11
veacinică: *f. sg. nom./ac., în sintagmele odihnă* ***veacinică/lumină veacinică/nădeajdea*** *cea* ***veacinică*** 2,34, 35; 7,50
veacinic: *n. sg. ac., în sintagma* ***testamânt veacinic*** 3,15

(a) **VEȘTEJI:** v. IV; var. (Înv. și pop.) **(a) VEȘTEZI**
veștezează: *ind. prez. 3.sg.* 8,23

VETRELĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) VETRILĂ (Înv. și pop.; la pl.) „pânză de corabie"; „pânză"
vetrile: *pl. nom./ac.* 11,3, 22, 23, 24
vetrilele: *pl. nom.* 11,45

VIAȚĂ: s.f.
viață: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,47; 16,62
vieții: *sg. gen., în sintagmele* ***lemnul vieții/duhul vieții/pomul vieții/leagea vieții*** 2,12; 3,5; 8,52; 14,30
viața: *sg. nom./ac.* 4,24, 52; 7,59; 8,60; 13,55
viața: *sg. ac., în sintagma* ***viața cea nemuritoare*** rezum. cap.7

VICLEAN, **-Ă:** adj.
vicleane: *n. pl. nom.* 11,45

VICLEȘUG: s.n.
vicleșugul: *sg. nom.* 6,27
vicleșug: *sg. ac.* 11,40

VIE: s.f.
vie: *sg. ac.* 5,23; 12,42
viia: *sg. ac.* 16,31, 44

(a) **VIEȚUI:** v. IV
viețuind: *gerunziu* 4,12; 7,56, 59; 8,25; 9,10
va **viețui** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,67

VIFOR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **VIHOR**, (Neob.) **VIFOARĂ:** s.f.
vifor: *s.n. sg. ac.* 12,42; 13,10, 27, 37
vifoară: *s.f. sg. ac.* 13,10
vihor: *sg. ac.* 15,34

VIITOR, **-TOARE:** adj./s.
viitoare: *adj. f./n. pl. ac.* 4,27; rezum. cap.5; rezum. cap.14; rezum. cap.15

viitoare: *adj. f. sg. nom./gen.* 6,30; 7,61; 8,52
viitoriu: *adj. m./n. sg. nom./ac./gen.* 7,16; 8,1, 18
viitoarei: *adj. antep. f. sg. gen.* 7,43
(celor) viitori: *s.m. pl. dat.* 7,66; 8,46
(ceale) viitoare: *s.n. pl. nom.* 8,46

VIN: s.n.
vin: *sg. ac.* 9,24

(a) VINDE: v. III
vinde: *ind. prez. 3.sg.* 16,42

VIS: s.n.
vis: *sg. ac., în loc. v.* (Înv.) ***am văzut vis*** 11,1
visul: *sg. nom.* 12,35
vis: *sg. ac.* 13,1
visului: *sg. gen.* 13,15, 53
visurile: *pl. ac.* 13,19; 14,8

(a) VISA: v. I
visază: *ind. prez. 3.sg.* 10,36
am visat: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,1

VISTIERIE: s.f.
vistieriile: *pl. ac.* 6,40; 16,58

VIU, VIE: adj.
viu: *m./n. sg. nom.* 2,14; 3,5; 8,5, 6
vie: *f. sg. ac.* 5,45; 7,68
vii: *m. pl. nom./ac.* 6,21; 7,14, 21; 12,33; 14,22, 34

VOIE: s.f.
voia: *sg. ac., în sintagma* ***voia lui Dumnezeu*** 6,48
voie: *sg. nom.* 8,2
voia: *sg. ac.* 8,28

VOIEVOD: s.m.
voievod: *sg. ac.* 6,54

VOPSEA: s.f.; var. (Înv. și pop.) **VĂPSEALĂ**
văpseală: *sg. ac.* 6,44
văpsealele: *pl. nom.* 9,17

(a) VREA: v. II
ai vrut: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,24
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,1, 5; 7,22; 8,59
am vrut: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,23
vrând: *gerunziu* 7,5; 8,5; 13,34; 16,64
va vrea: *ind. viit.I. 3.s.sg.* 7,5; 12,39
vrea: *ind. prez. 3.sg.* 7,65
(nici) vrea: *imperativ 2.sg.* 8,29
vor vrea: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,22

VREDNIC, -Ă: adj./s.
vreadnici: *adj. m. pl. nom.* 4,24
vreadnic: *adj. m. sg. nom./ac.* 4,44; 12,9, 36; 13,14
vreadnică: *adj. f. sg. ac.* 16,50
(cei) vreadnici: *s.f. pl. nom.* 14,45

VREME: s.f.
vremii: *sg. gen., în sintagma* ***veacul vremii*** 2,35
vreami: *pl. ac.* 3,9; 13,58
vremi: *pl. nom./ac.* 3,23; 11,8, 40; 12,20
vreamile: *pl. ac., în sintagmele* ***vreamile viitoare/vreamile ceale mai de pre urmă*** 4,27; 6,34
vreamile: *pl. nom./ac.* 4,37; 9,6; 11,44
vreamea: *sg. nom./ac.* 5,12, 53; 6,24, 30; 7,26, 49; 9,1, 2; 11,17, 20; 12,18, 21; 13,23, 52
vreame: *sg. ac., în sintagmele* ***prin vreame/după vreame/spre vreme*** 5,46, 47, 48
vremilor: *pl. gen.* 6,7; 11,39; 14,5
vreame: *sg. ac., în loc. adv.* ***fără vreame*** „înainte de termen" */în vreame* „la timp" 6,21; 8,41, 43; 10,16; 14,32
vremile: *pl. ac., în sintagmele vremile ceale* ***dintâiu/vremile ceale mai de pre urmă*** 6,34; 12,9
vreamii: *sg. gen.* 7,43
vremii: *sg. gen.* 7,43
vreame: *sg. ac., în loc. adv. până la* ***o vreame*** 8,11
vreamea: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***vreamea viitoare/vreamea veacului/vreamea cea mai de pre urmă*** 8,52; 9,17; 13,46
vreame: *sg. ac.* 8,63; 11,13, 16; 12,15; 13,57
vremi: *pl. ac., în loc. adv* ***în multe vremi*** „adesea" 13,26
vremile: *sg. nom./ac.* 14,9, 10, 14
vreamea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *toată* ***vreamea*** 15,53

VRERE: s.f.
vrearea: *sg. ac.* 3,8, 14

Z

ZADAR: s.n.; var. **ZĂDAR**
zădar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în zădar*** 4,34; 10,34

ZADARNIC, -Ă: adj.; var. **ZĂDARNIC, -Ă**
zădarnice: *n. pl. ac.* 2,1

(a) ZACE: v. III
zace: *ind. prez. 3.sg.* 2,9
zăcând: *gerunziu* 3,1

(a se) ZĂBOVI: v. IV
să (se) zăbovească: *conj. prez. 3.pl.* 2,13
vor zăbovi: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,40

ZĂDUF: s.n.; var. (Înv. și reg.) **ZĂDUH**
zăduhuri: *pl. ac.* 1,20

ZĂMISLIT, -Ă: adj.
zămislitele: *adj. antep. n. pl. ac.* 5,26

ZBICI: s.n.; vezi **BICI**

(a) ZBURA: v. I
au zburat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,5; 13,6

ZBURĂTOR, -TOARE: s.m./f.
(ceale) zburătoare: *s.f. pl. nom.* 5,4
zburătoare: *s.f. pl. ac.* 6,47

(a se) ZDROBI: v. IV
am zdrobit: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,14
(să) vor zdrobi *ind. viit.I. 3.pl.* 15,57
vor zdrobi: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,60

ZDROBIRE: s.f.
zdrobirea: *sg. nom.* 15,15; 16,2

ZGĂU: s.n. (Înv.) „uter"; (prin ext.) „pântece"
zgăul: *sg. nom./ac.* 4,40, 41; 5,35, 46, 53; 8,9
zgău: *sg. ac.* 5,48; 8,8

ZI: s./adv.
zilele: *s.f. pl. nom./ac., în sintagmele* ***zilele ceale de sărbătoare/zilele ceale mai de pre urmă/zilele ceale de năcaz*** 1,31; 10,59; 13,18; 16,75
zile: *s.f. pl. nom./ac.* 2,13; 5,1, 13, 20, 21; 6,18, 28, 31, 35; 7,30, 31; 9,23, 27; 12,13, 39, 40, 49, 51; 13,1, 29, 56, 58; 14,4, 23, 36, 44, 45; 16,17
zioa: *s.f. sg. nom./ac.* 2,27; 4,5; 6,31, 38, 44, 47, 53; 7,43; 9,47; 16,66
zi: *s.f. sg. ac.* 4,9; 6,41, 42, 45, 51; 10,2; 14,1, 38

zilele: *s.f. pl. ac., în loc. adv.* ***în toate zilele*** 4,23; 9,44
zilele: *s.f. pl. ac.* 4,51; 7,37, 40; 9,4, 8; 12,51; 13,16, 40; 16,32
zioa: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***zioa şi noaptea*** 9,44
zioa: *s.f. sg. nom., în sintagma* ***zioa judecăţii*** 12,34
zilii: *sg. gen.* 13,52
zioa: *adv.* 5,4; 14,43

(a se) **ZICE:** v. III
zicând: *gerunziu* 1,4, 12, 18; 4,7, 35; 6,38; 7,59; 9,29; 11,7, 15, 37; 12,40; 14,5, 38, 45; 15,53
zice: *ind. prez. 3.sg.* 1,12, 14, 15, 21, 22, 27, 28, 32, 33; 2,1, 9, 10, 14, 15, 17, 28, 30, 31; 15,1, 5, 7, 9, 20, 21, 24, 48, 52, 56; 16,49, 54, 75, 77
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,37; 2,44, 46; 3,4; 4,3, 5, 6, 12, 19, 22, 33, 38, 41, 44, 51; 5,19, 23, 33, 34, 35, 38, 41, 43, 45, 47, 50, 55; 6,7, 11, 25, 38, 55; 7,3, 10, 17, 36, 46, 58, 62; 8,4, 20, 42, 62; 9,14, 28, 39, 42; 10,5, 19, 27, 31, 32, 33, 51, 53; 12,3, 7, 45, 50; 13,13, 51; 14,2, 18, 27
zicea: *ind. imp. 3.sg.* 2,2
zic: *ind. prez. 1.sg.* 2,34; 9,15; 10,13; 14,7
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,45, 47, 48; 4,2, 3, 5, 7, 10, 13, 14, 15, 20, 26, 34, 36, 40, 41, 47, 50, 52; 5,16, 32, 33, 35, 36, 40, 42, 44, 46, 48, 51; 6,1, 8, 13, 18, 30; 7,2, 3, 10, 19, 23, 42, 57, 59; 8,1, 37, 46, 58; 9,1, 16, 26, 40, 42; 10,17, 30, 37, 44, 45, 47, 48; 11,37; 12,9, 40; 13,20, 51; 14,2, 23; 16,37, 56
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,4, 5, 24; 5,45, 50; 6,40, 47, 56, 58; 9,29; 13,22
ai zice: *cond. prez. 2.sg.* 4,8
voiu zice: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,28; 8,2, 15; 9,15
va zice: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,11; 11,38
(s-)au zis: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,40; 6,35; 9,1
vei zice: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,46, 52; 14,23
a **zice:** *inf. prez.* 6,33; 9,28
au zis: *ind. pf.c. 3.sg., în sintagma* ***au zis împrotivă*** „au contrazis" 9,18
zici: *ind. prez. 2.sg.* 10,11
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 10,60
zicându-: *gerunziu* 11,36
zic: *ind. prez. 3.pl.* 15,3
zică: *conj. prez. fără să 3.sg.* 16,54

ZID: s.n.
zidurile: *pl. ac.* 5,25; 11,42; 15,42

(a se) **ZIDI:** v. IV „a construi"; (Fig.) „(despre dumnezeu) a crea lucruri şi fiinţe"; „a se zămisli"
am zidit: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,14
ai zidit: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,4; 6,41, 55
să zideascâ: *conj. prez. 3.sg.* 3,24
(să) vor zidi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,44
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.6; 10,46
să zideascâ: *conj. prez. 3.sg.* 6,47, 53
(s-)au zidit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,59; 8,8, 60
e zidită: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 7,6; 10,51
sânt ziditi: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 8,3
ziditu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,52
(să) zidea: *ind. imp. 3.sg.* 10,27
a zidi: *inf. prez.* 10,42
a (să) zidi: *inf. prez.* 10,54
zideaşte: *ind. prez. 3.sg.* 16,43

ZIDIRE: s.f. „construire"; „operă creată de Dumnezeu"
zidirea: *sg. nom./ac.* 5,45, 55; 8,8, 13, 39, 45; 9,17; 13,26
zidirii: *sg. gen.* 6,38; 8,24; 10,54, 55
zidire: *sg. ac.* 10,53

ZIDIT, -Ă: adj. „(despre cetăţi) întărit"; „creat de Dumnezeu"
zidite: *f. pl. ac.* 5,26
zidită: *f. sg. nom./ac.* 5,45; 9,24; 10,44
zidit: *m./n. sg. nom./ac.* 5,49; 13,36

ZIDITOR: s.m. (art.) „Dumnezeu"
Ziditorlul: *sg. nom.* 9,19

ZIS, -Ă: adj./s.
zisa: *adj. f. sg. nom.* 4,37
zisele: *adj. antep. n. pl. ac.* 7,27
zisele: *s.f. pl. nom.* 8,22
(ceale) **zise:** *s.f. pl. nom.* 8,59

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

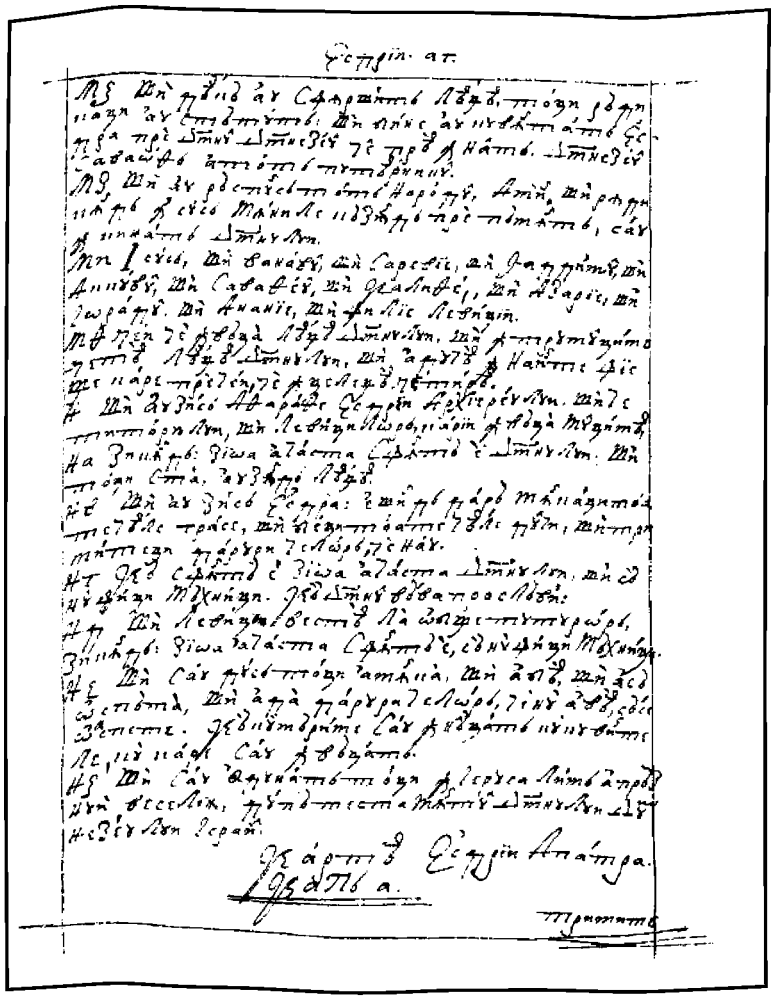

255r

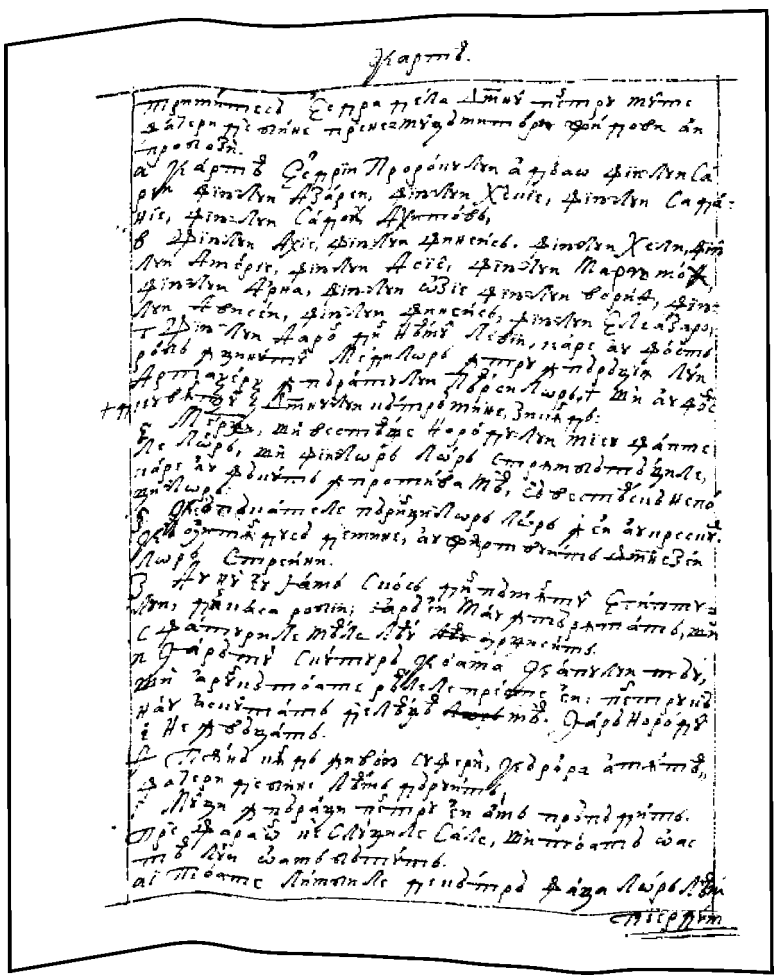

255v

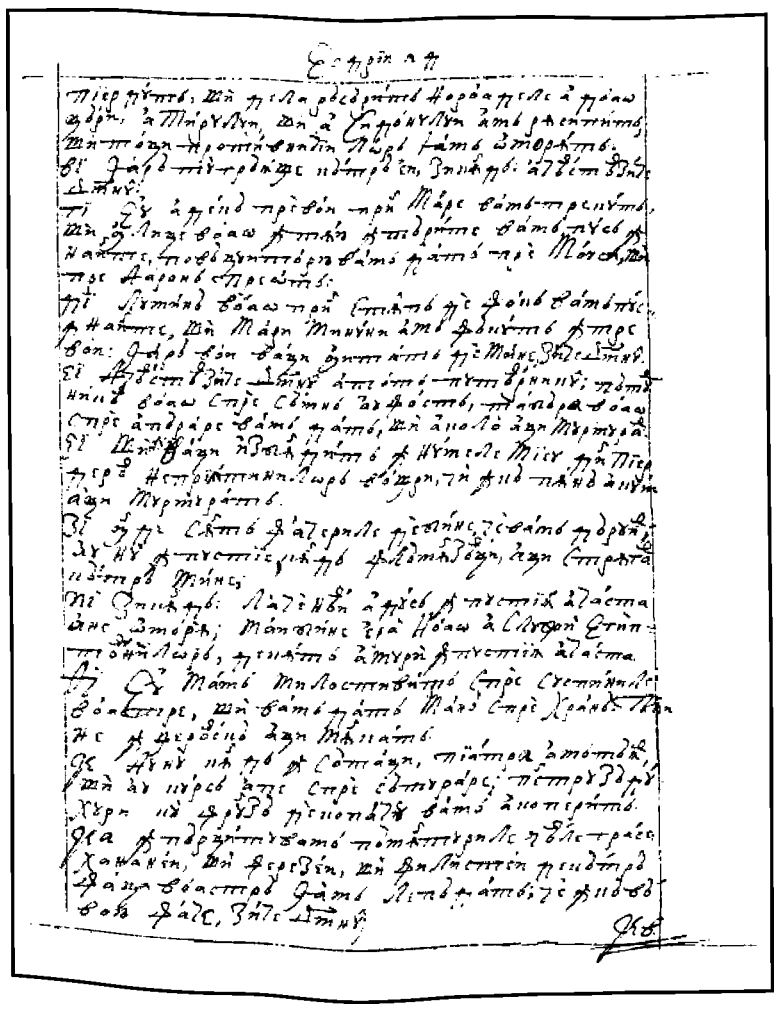

256r

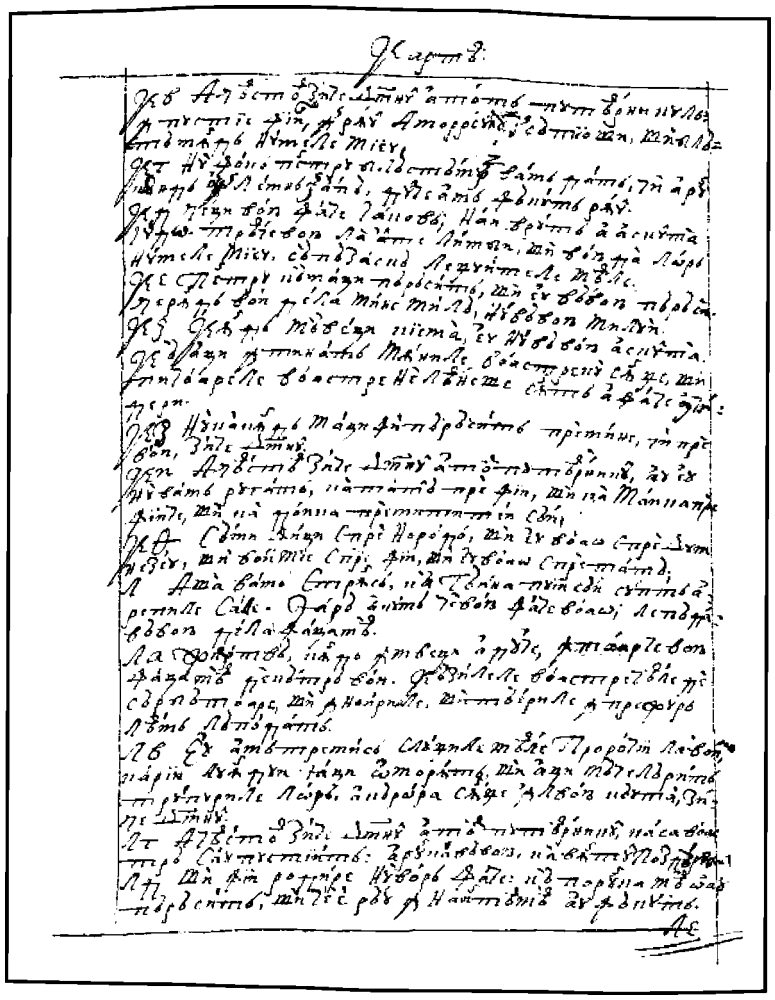

256v

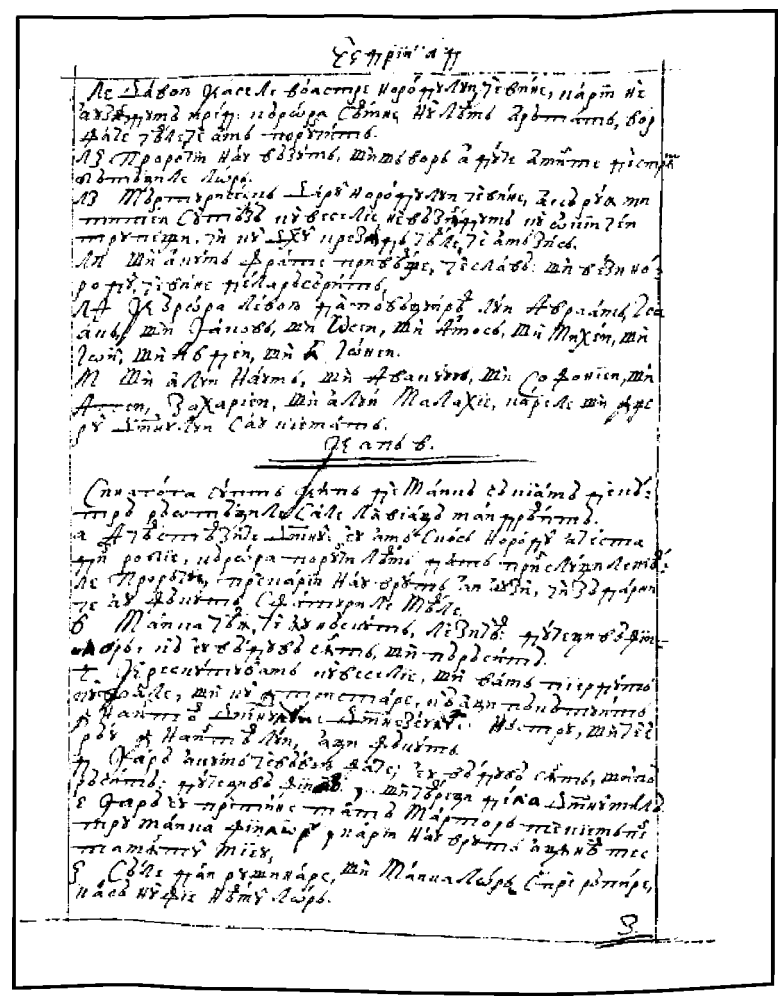

257r

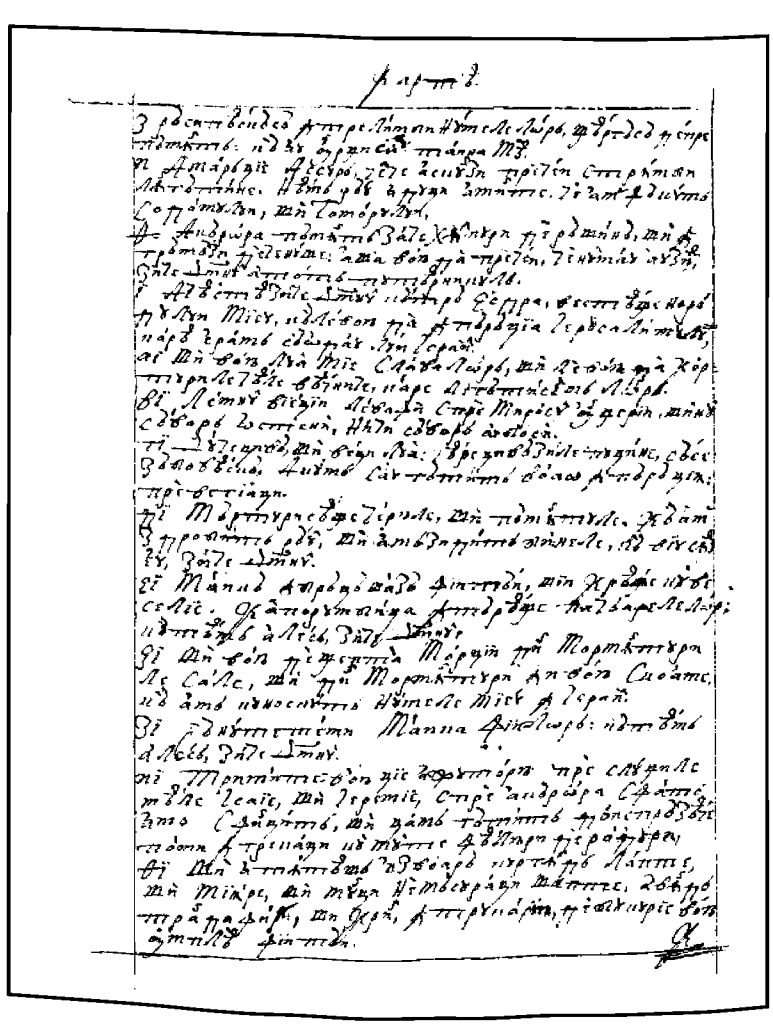

257v

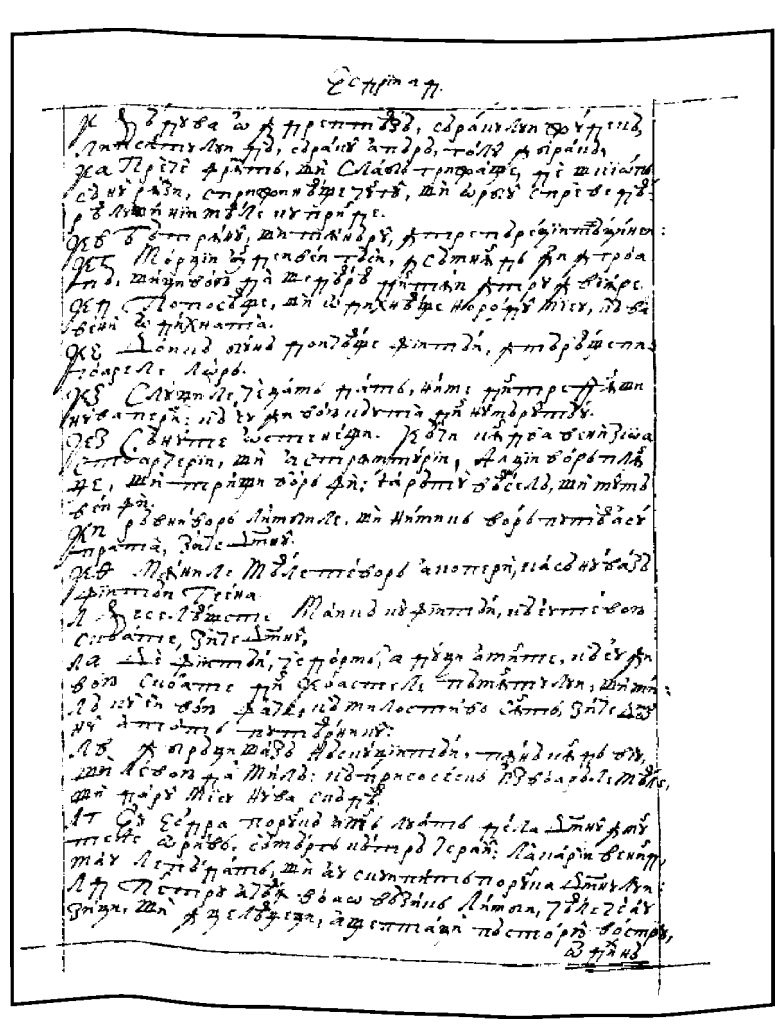

258r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

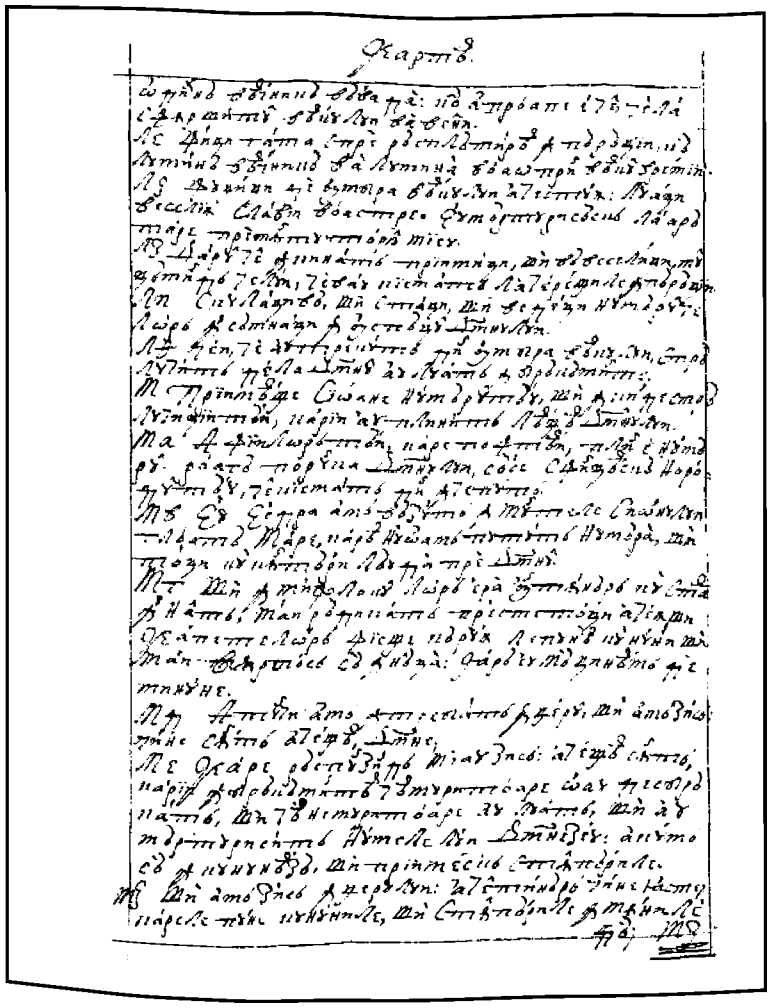

258v

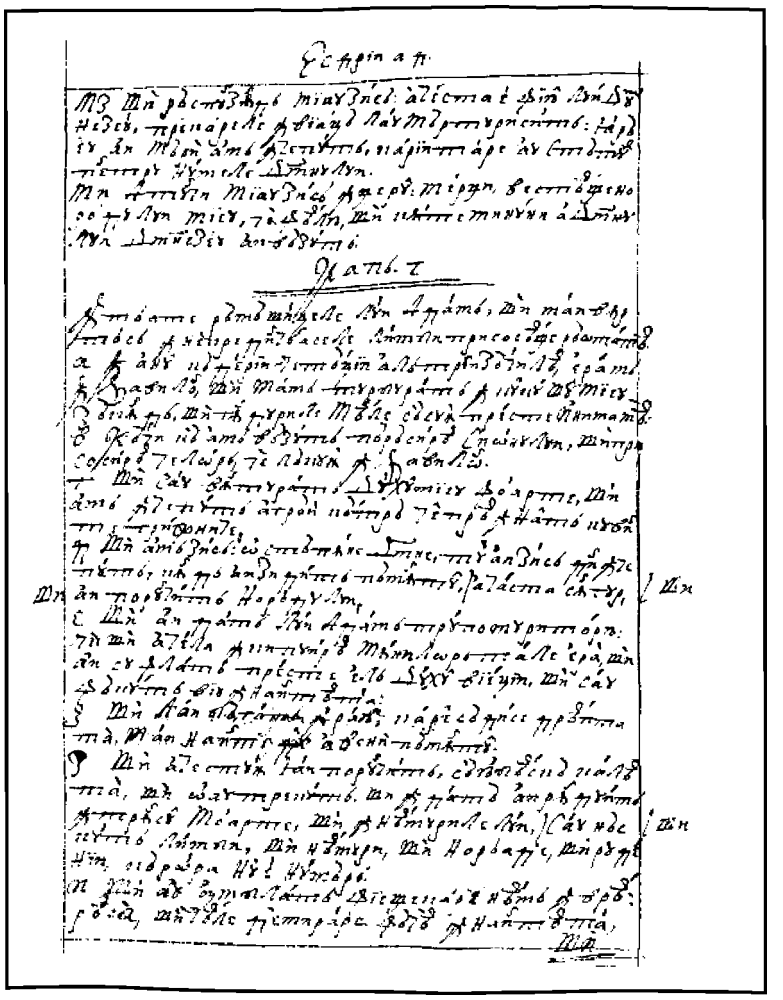

259r

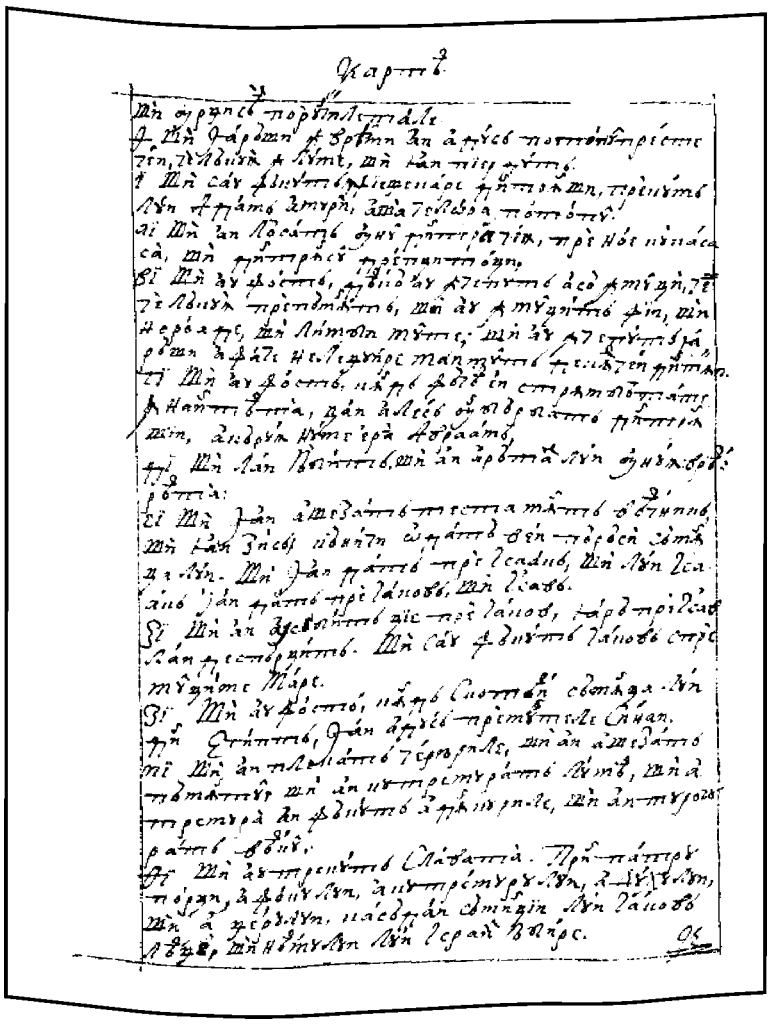

259v

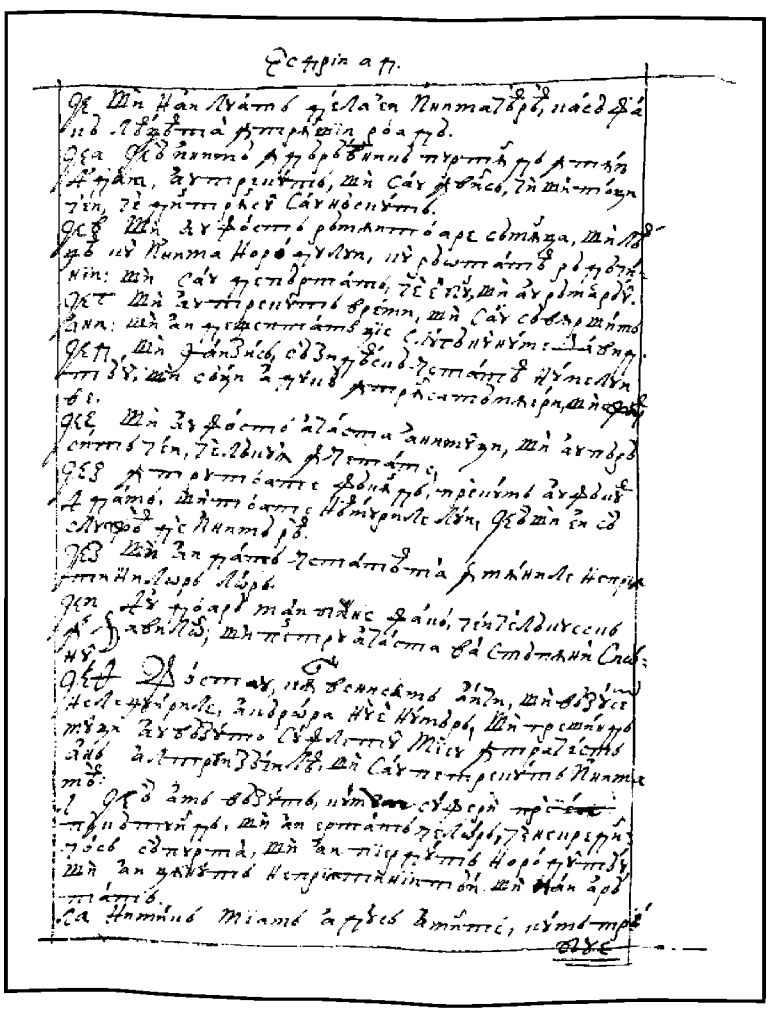

260r

CARTEA ESDRII A PATRA

FACSIMILE

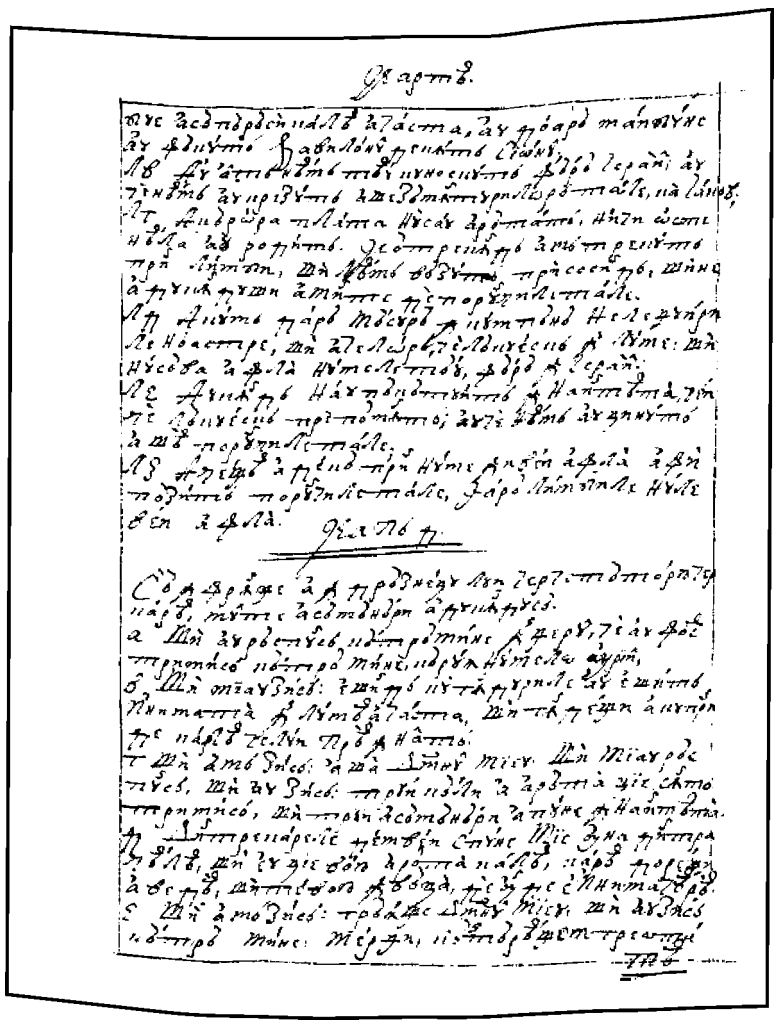

260v

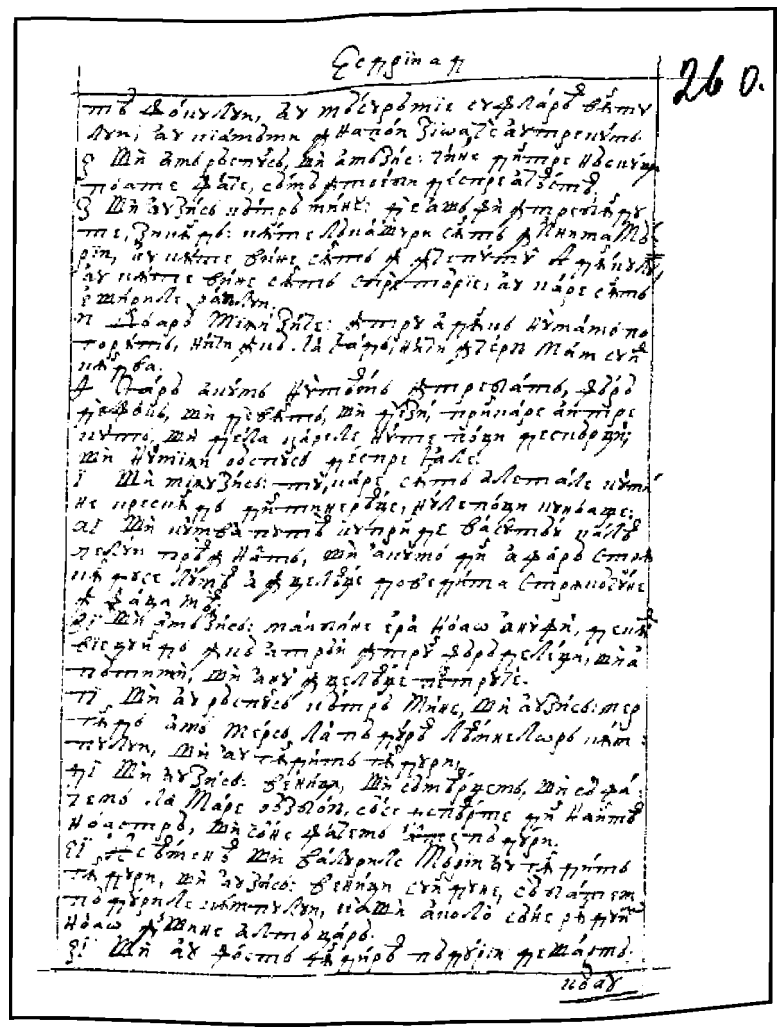

261r

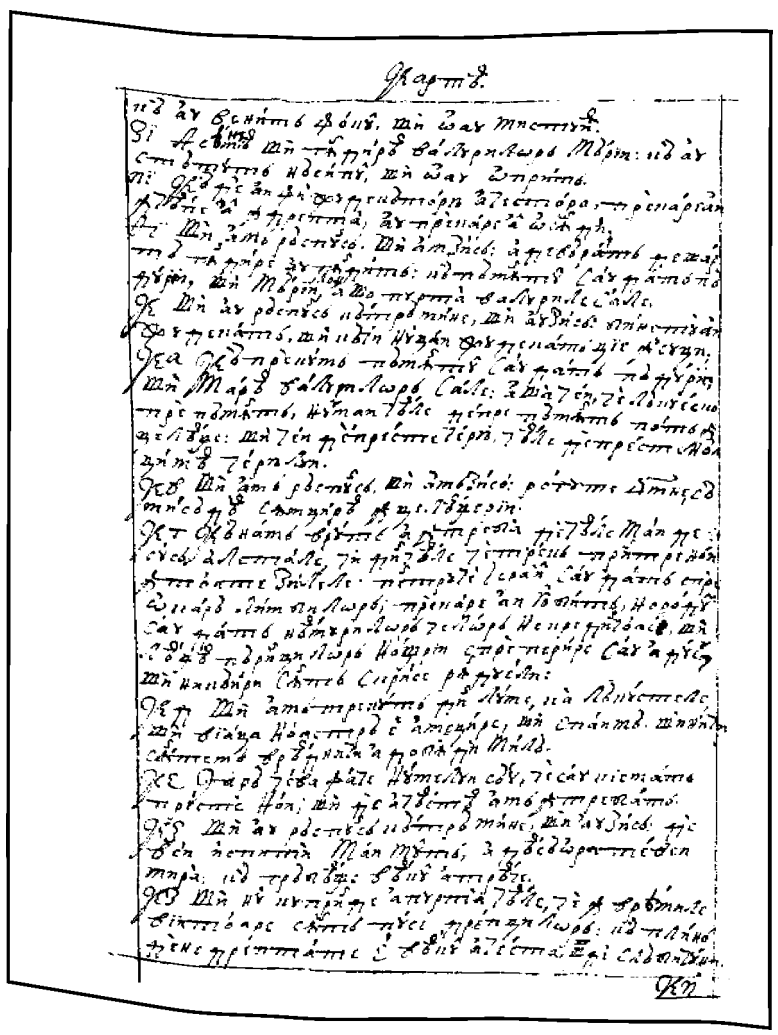

261v

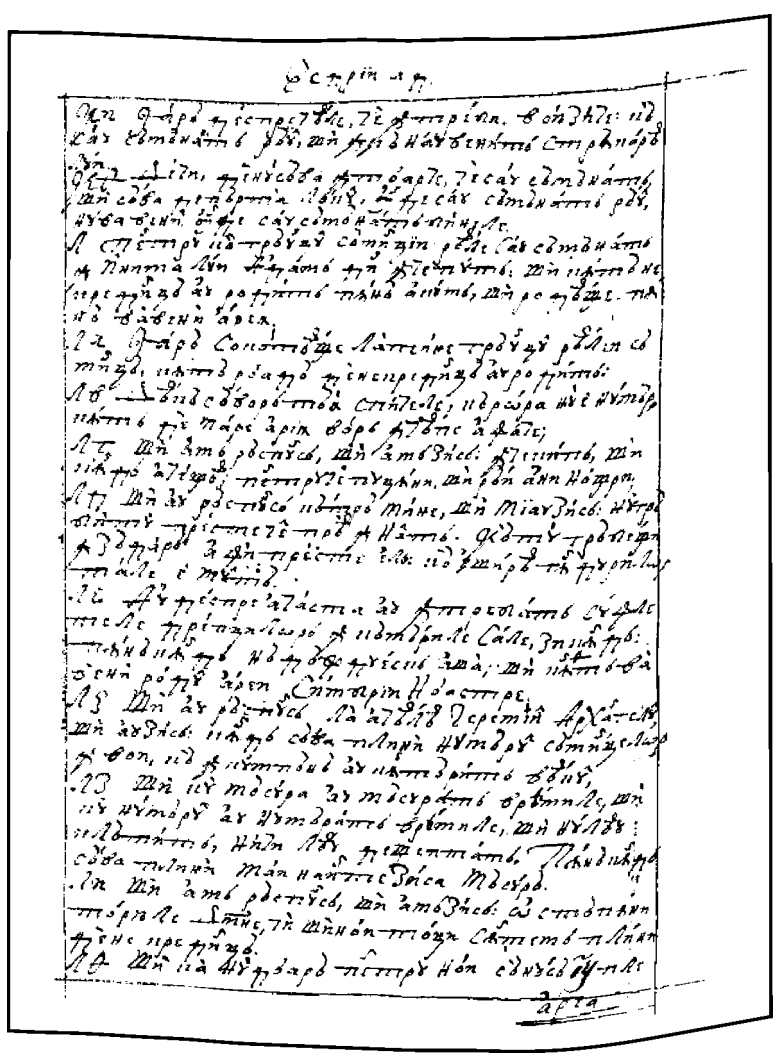

262r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

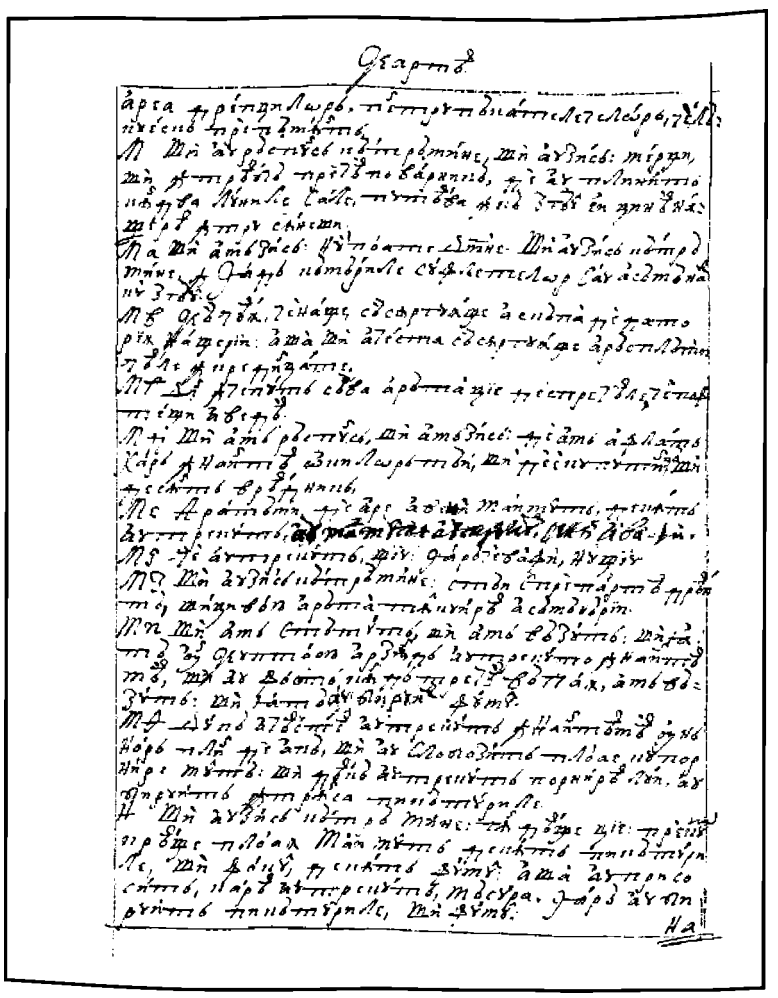

262v

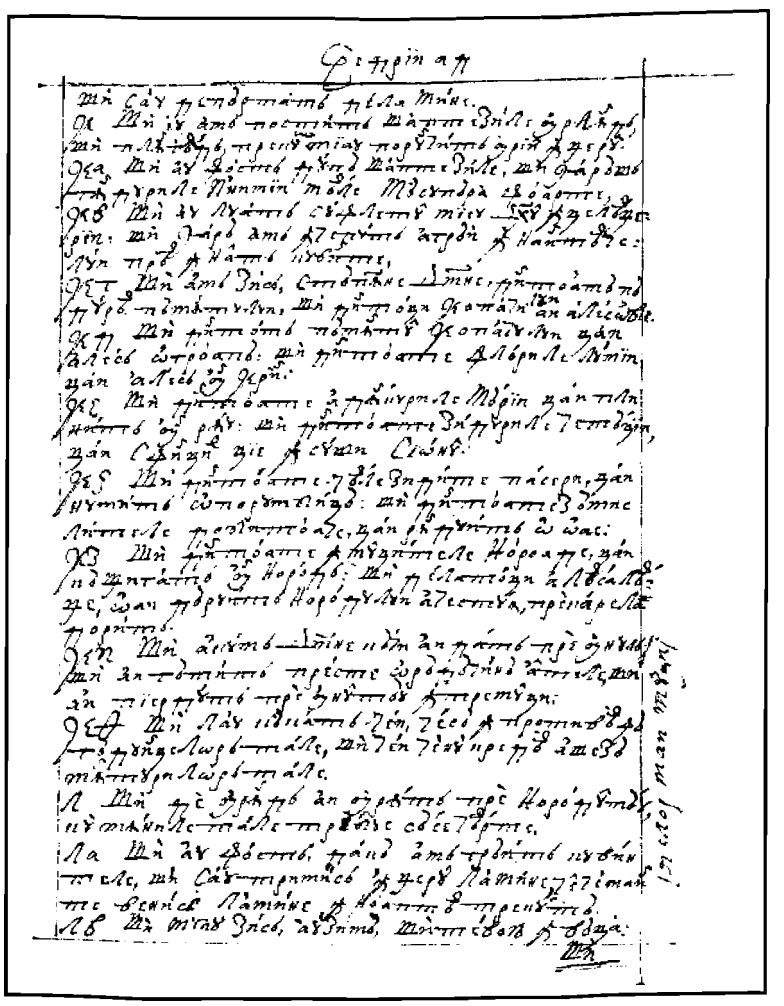

263r

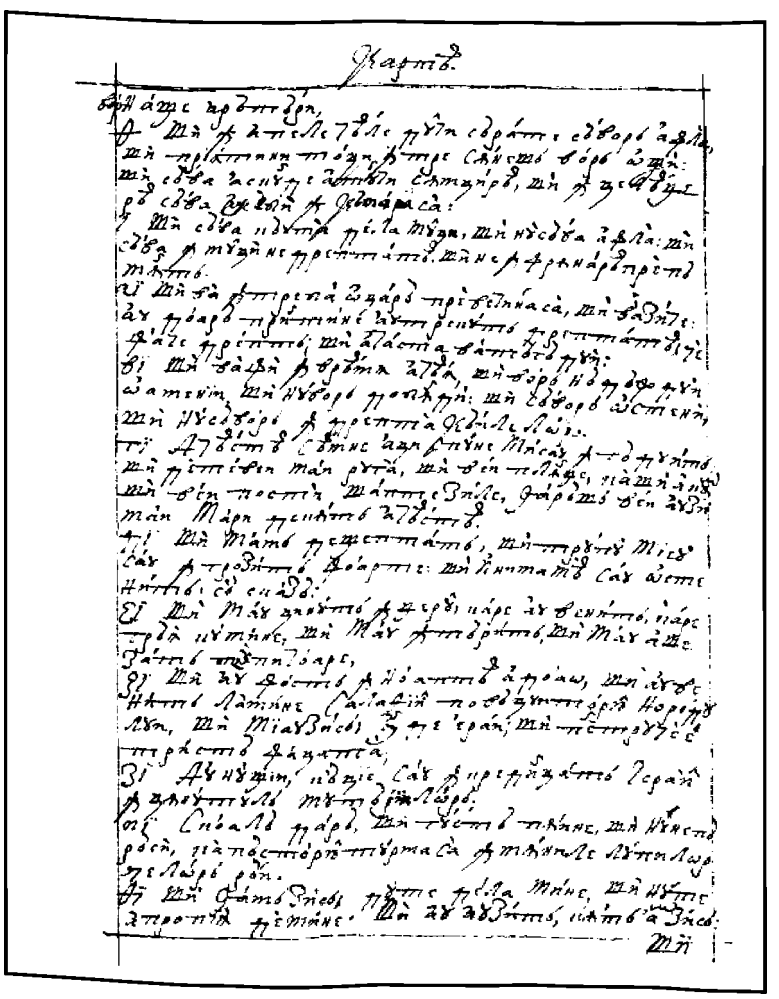

263v

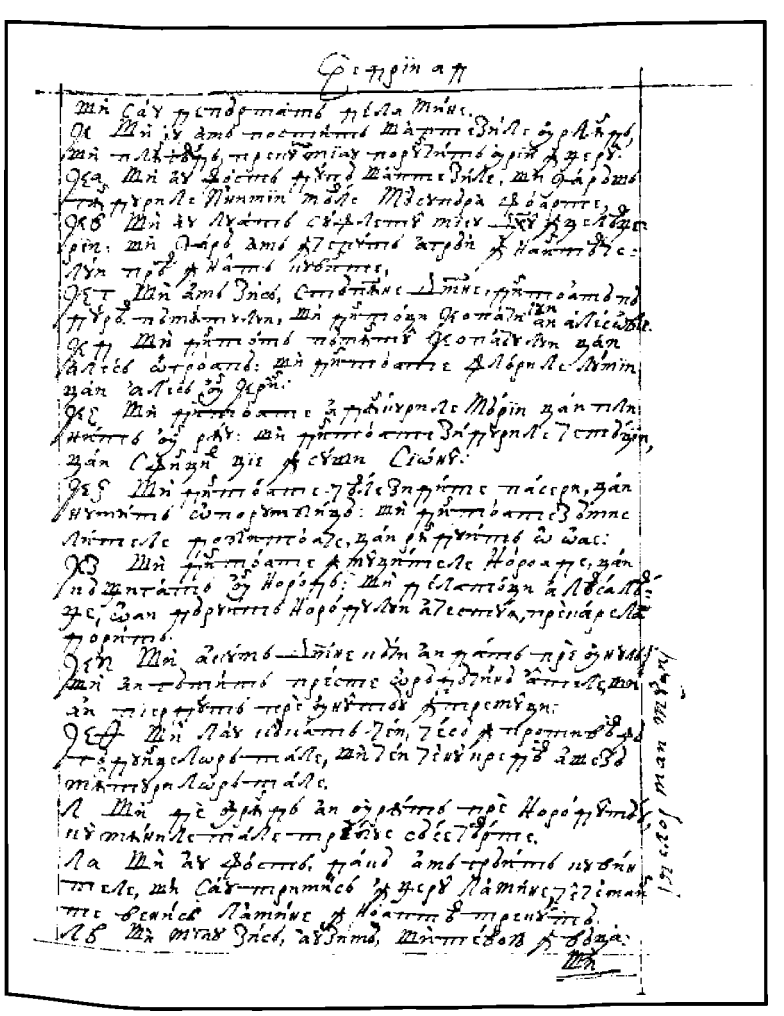

264r

CARTEA ESDRII A PATRA

FACSIMILE

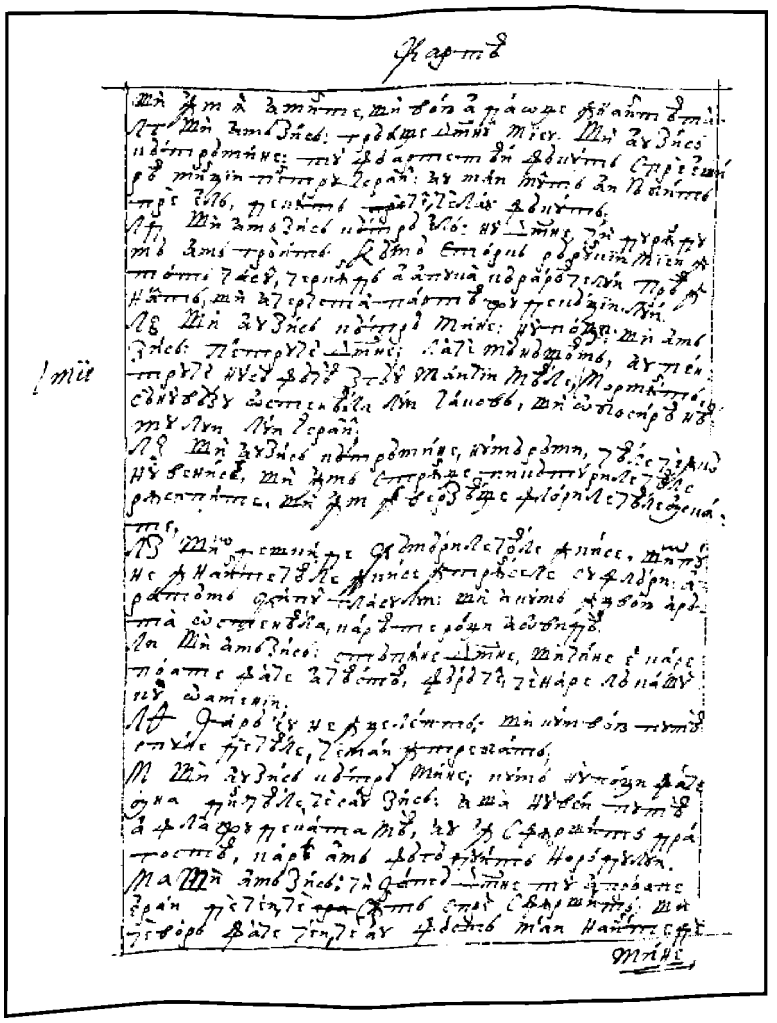

264v

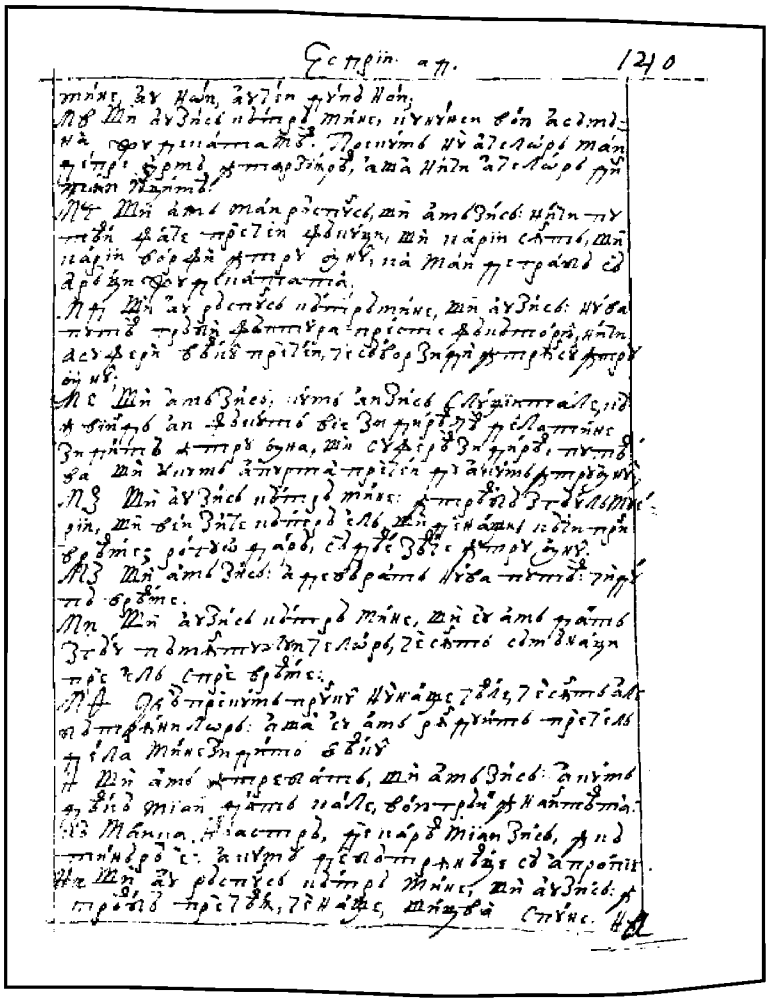

265r

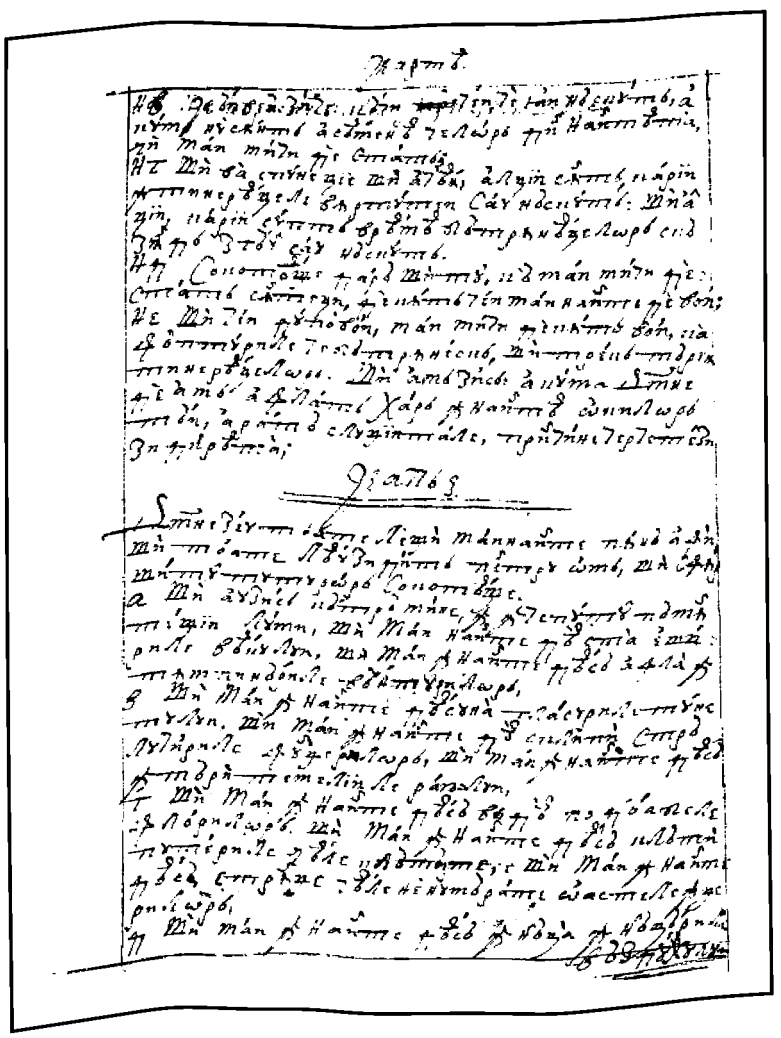

265v

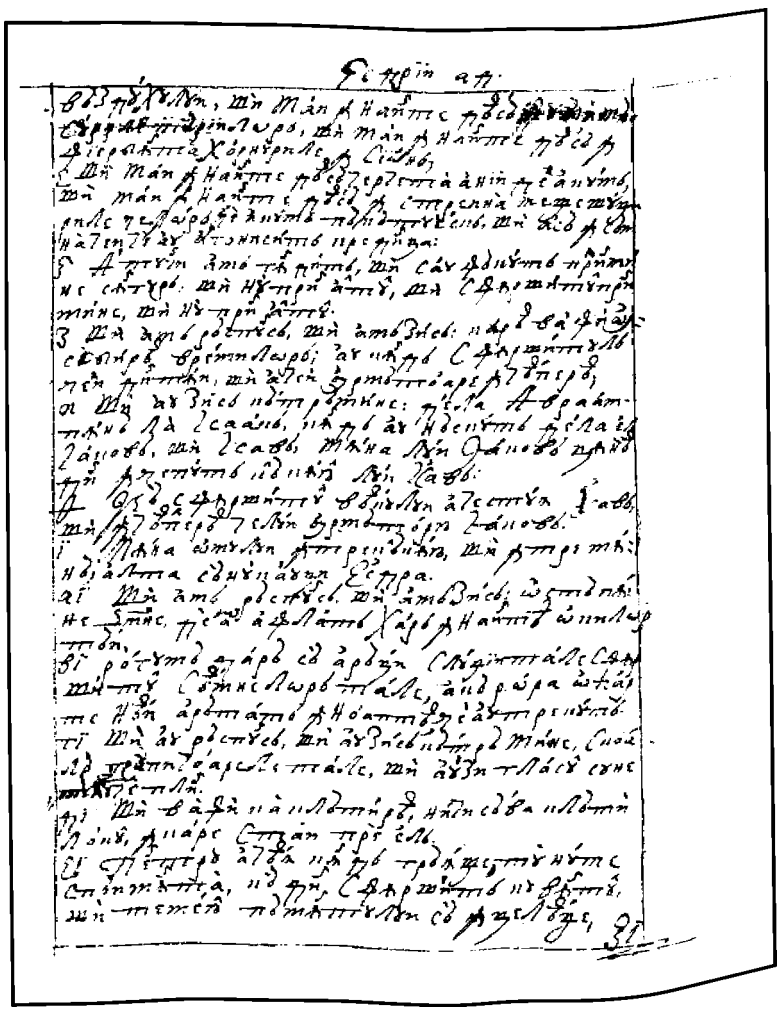

266r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

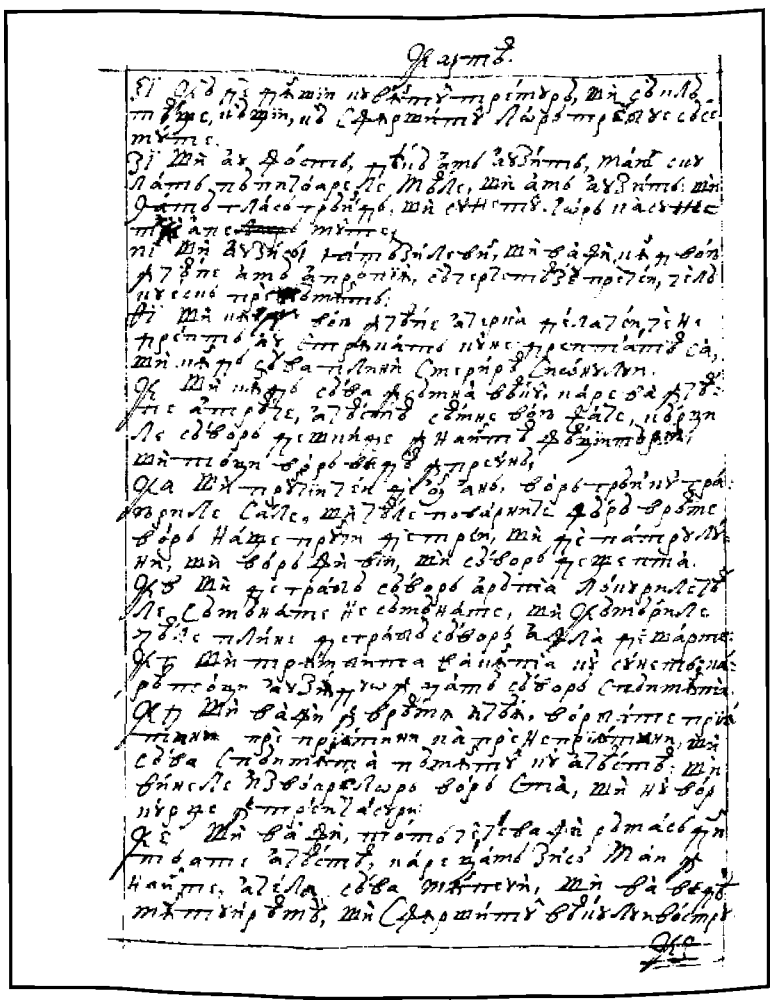

266v

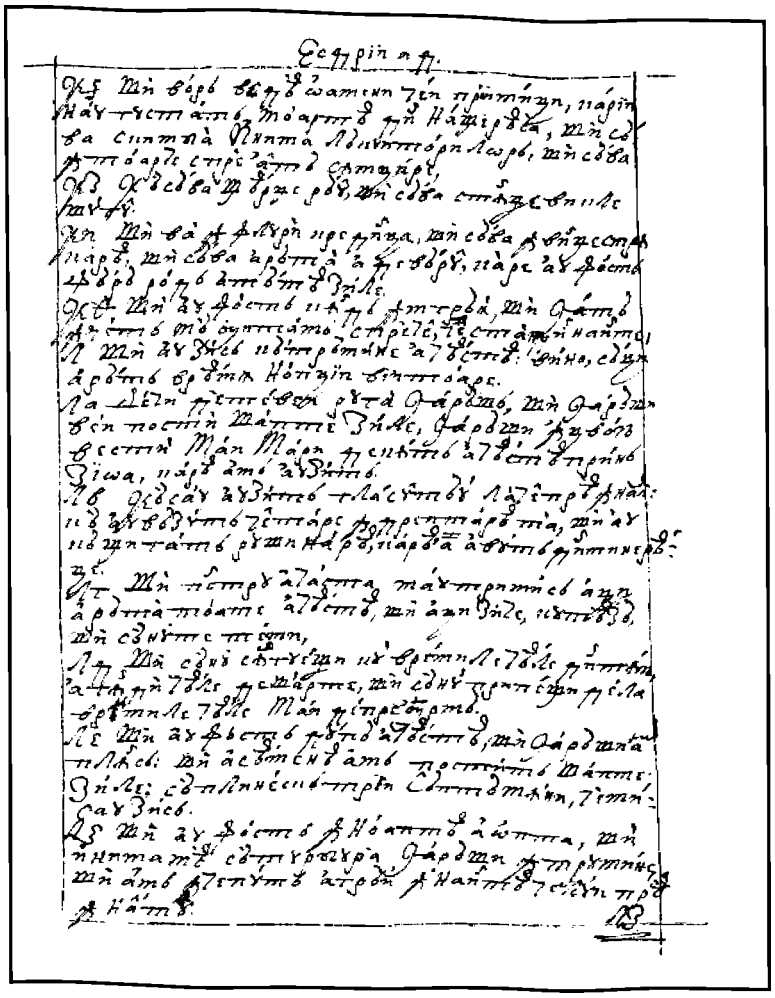

267r

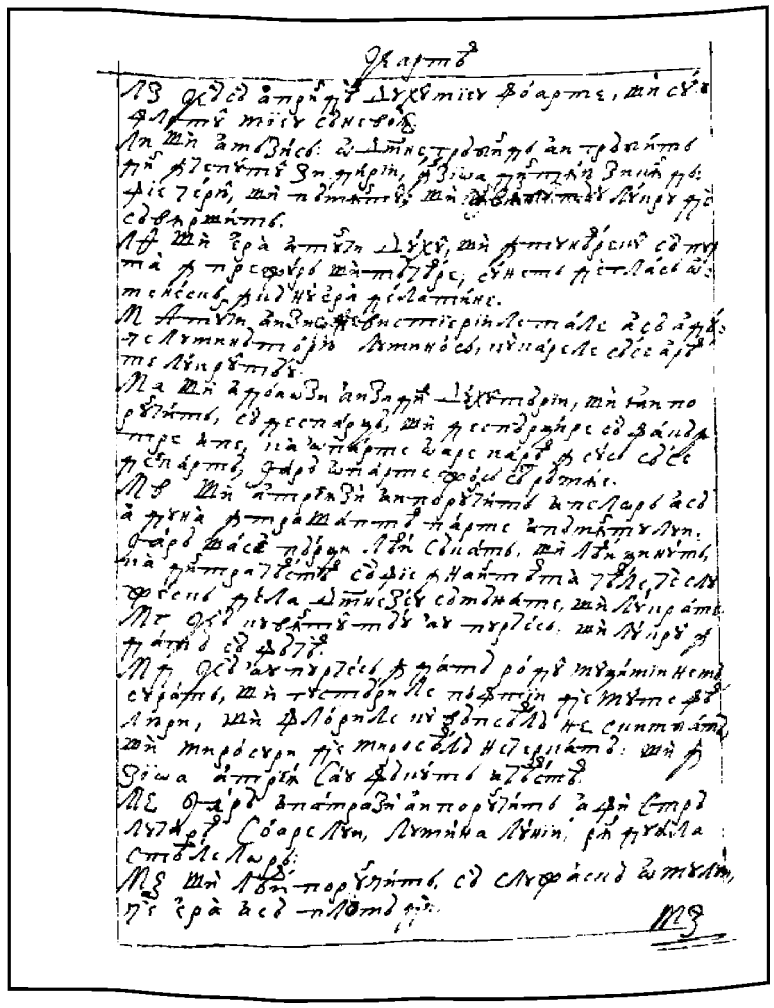

267v

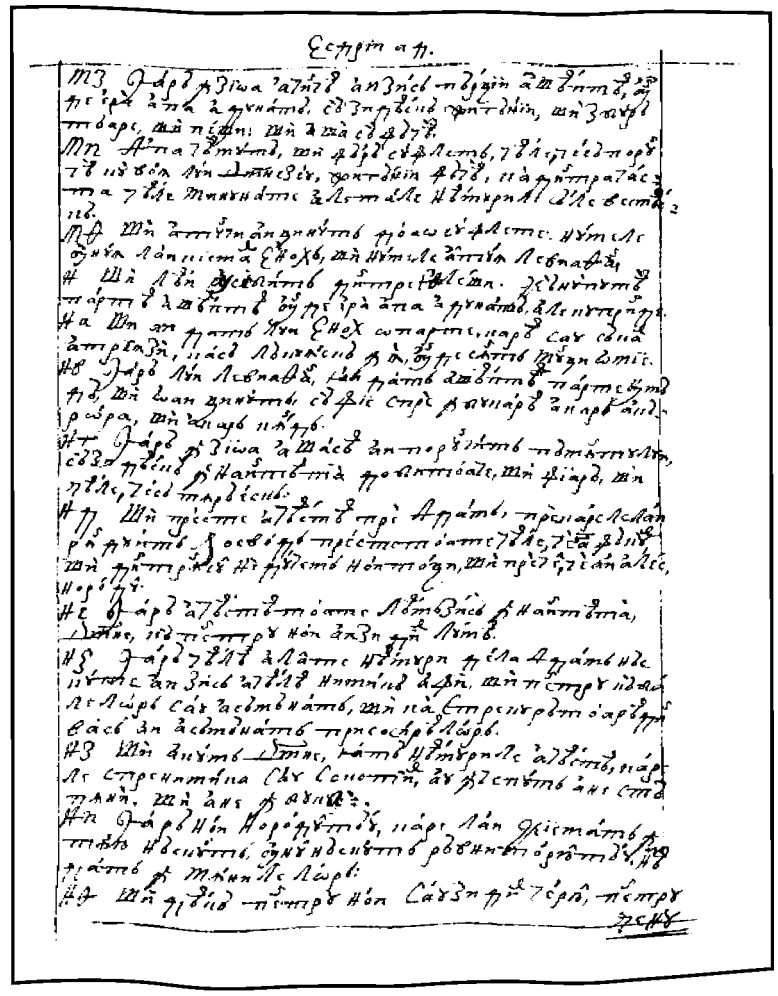

268r

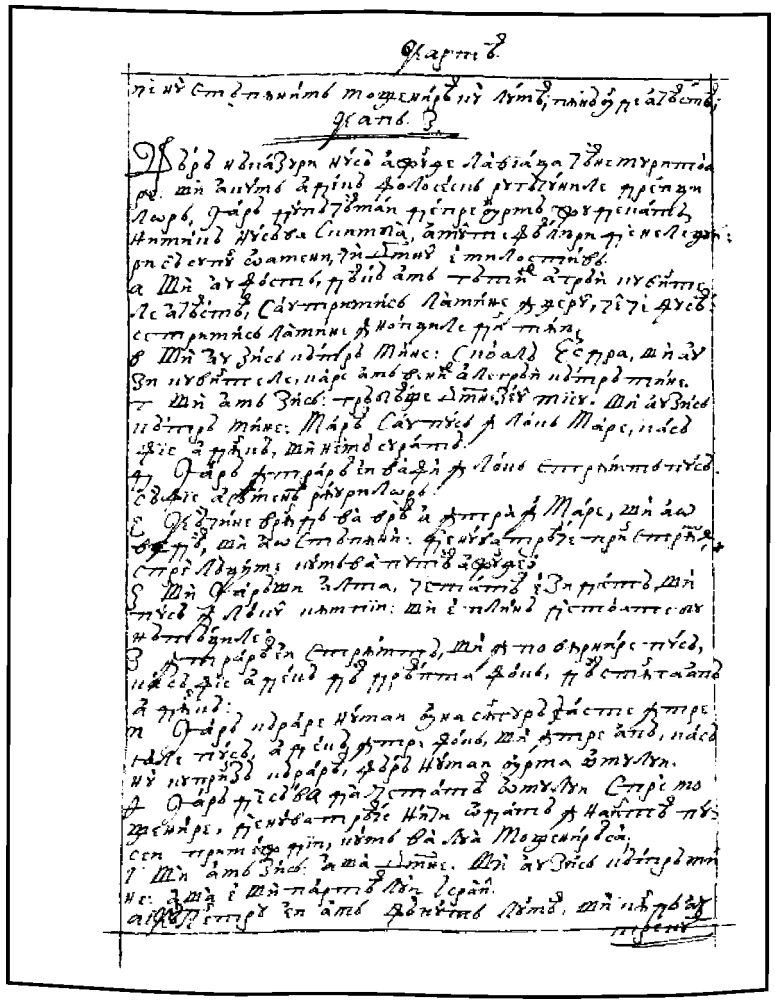

268v

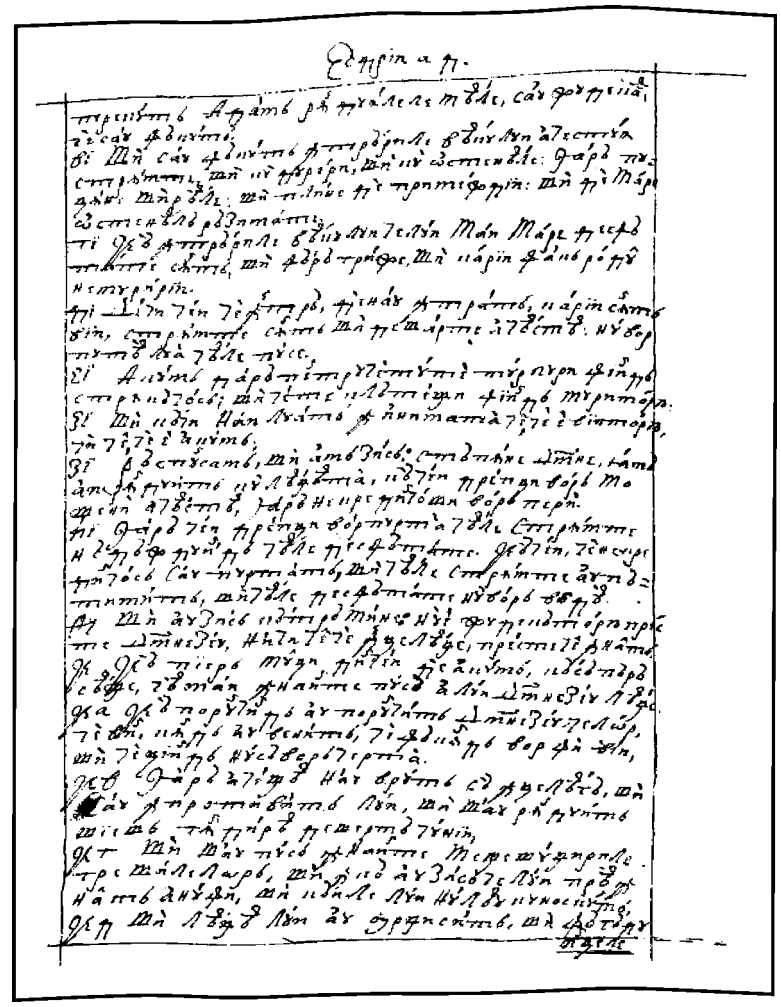

269r

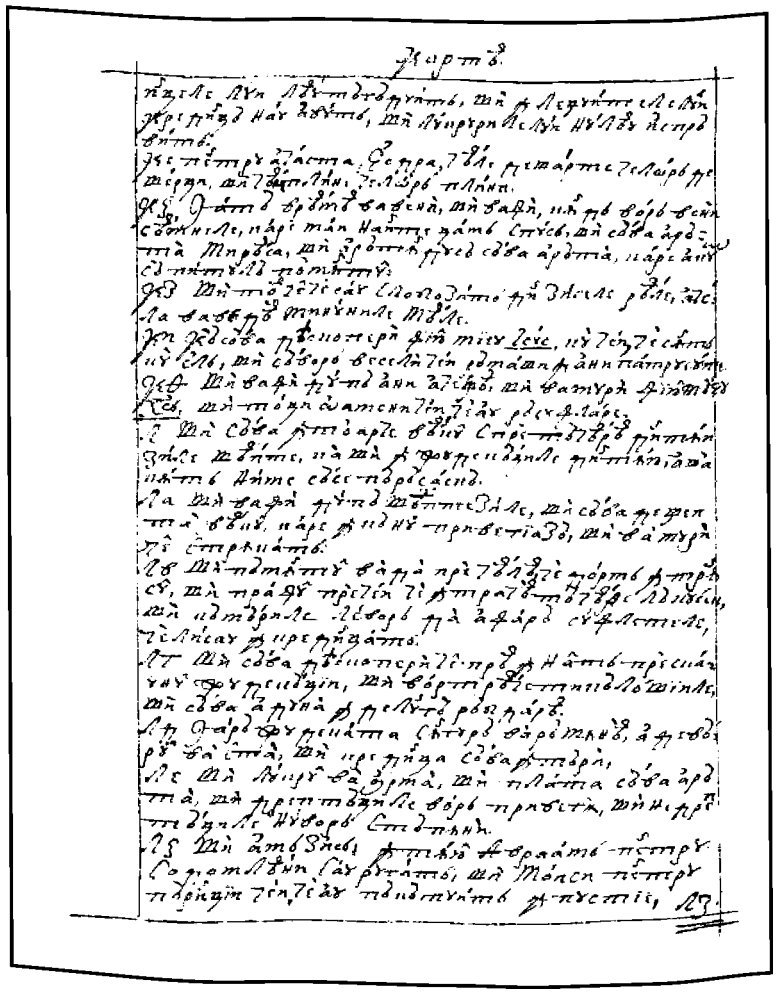

269v

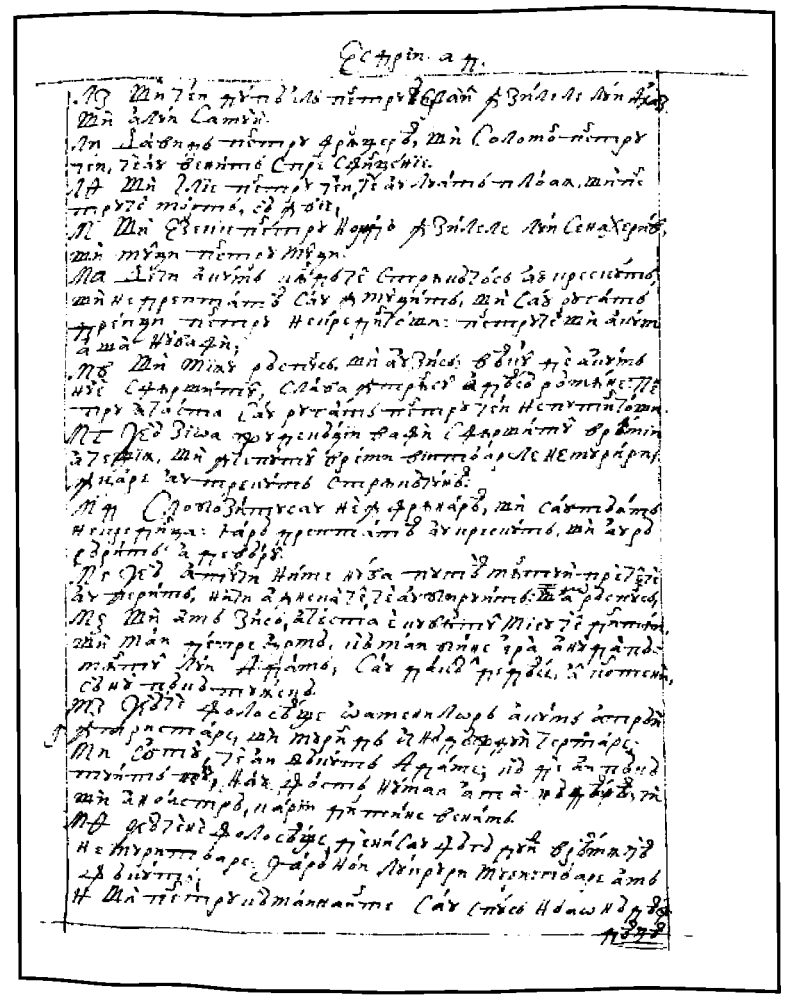

270r

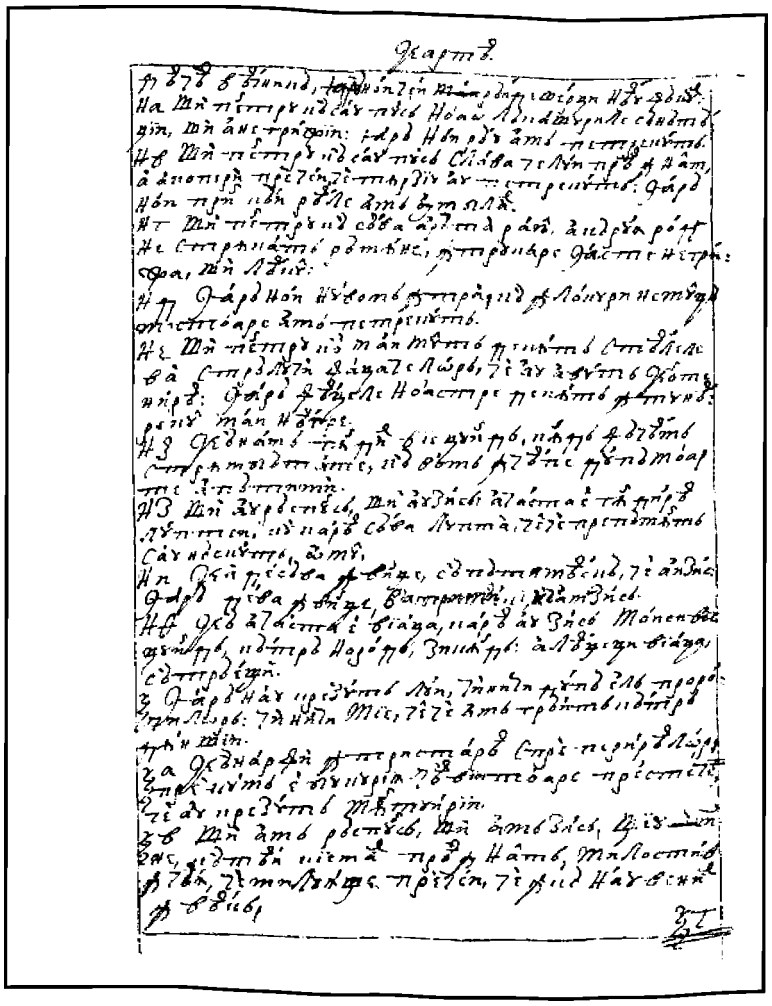

270v

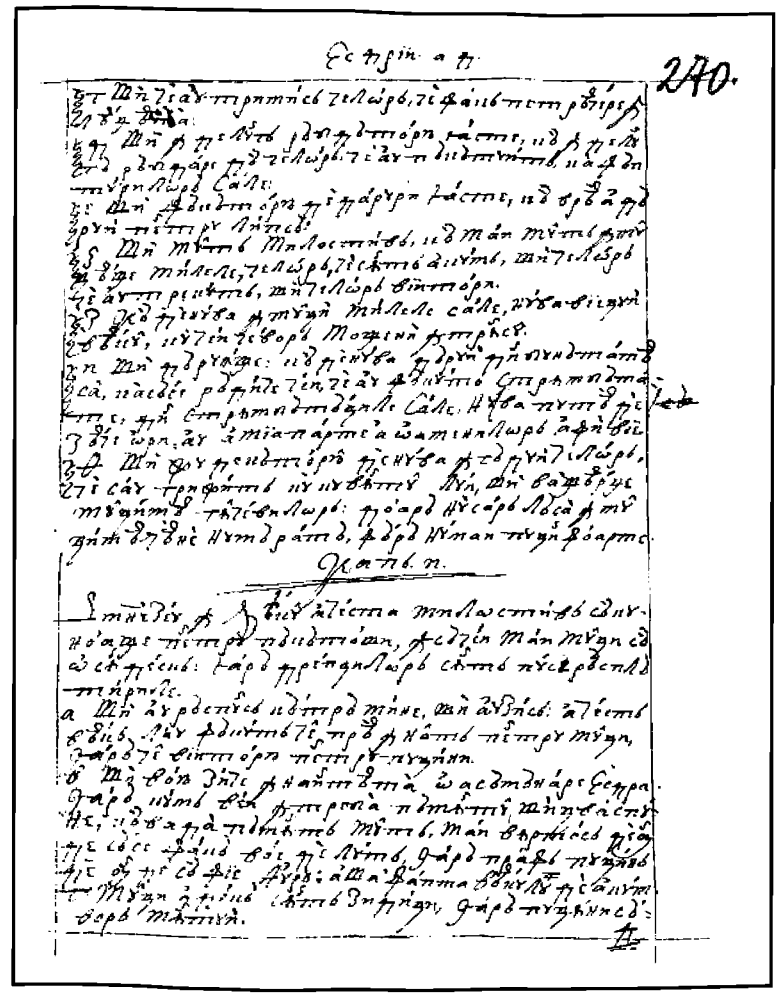

271r

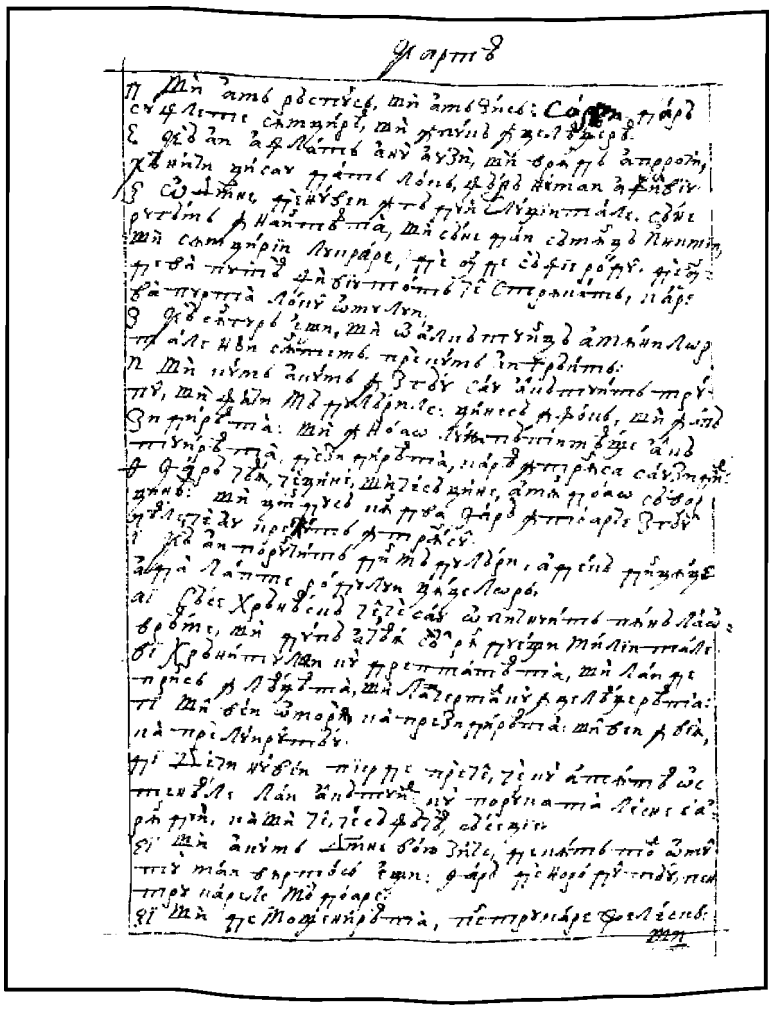

271v

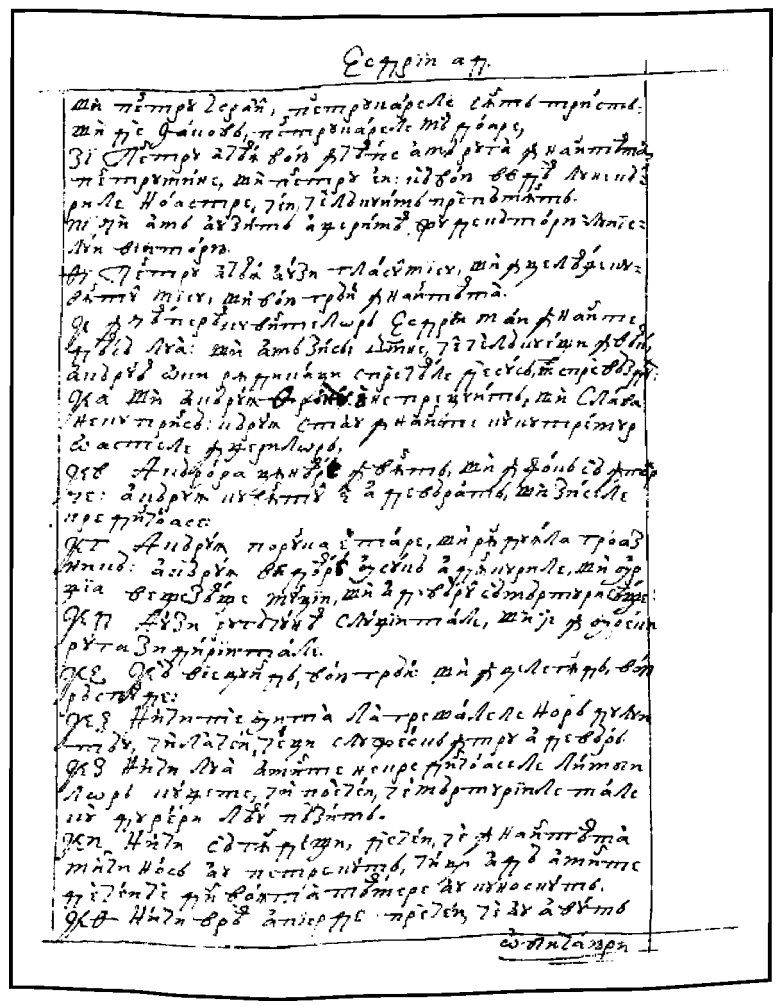

272r

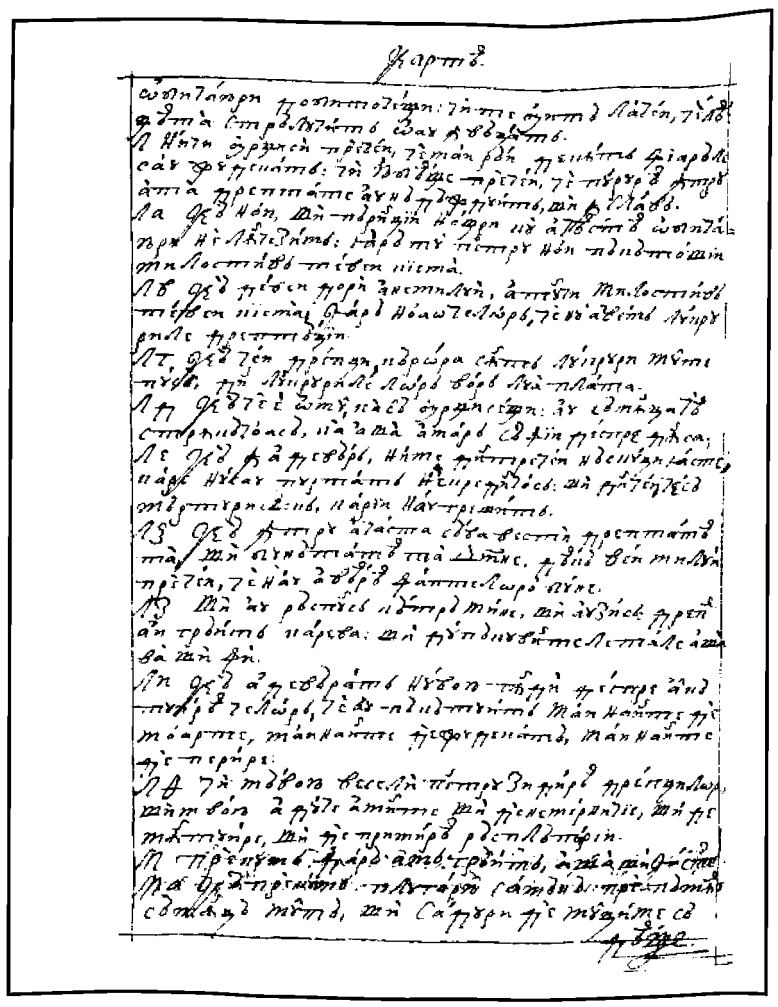

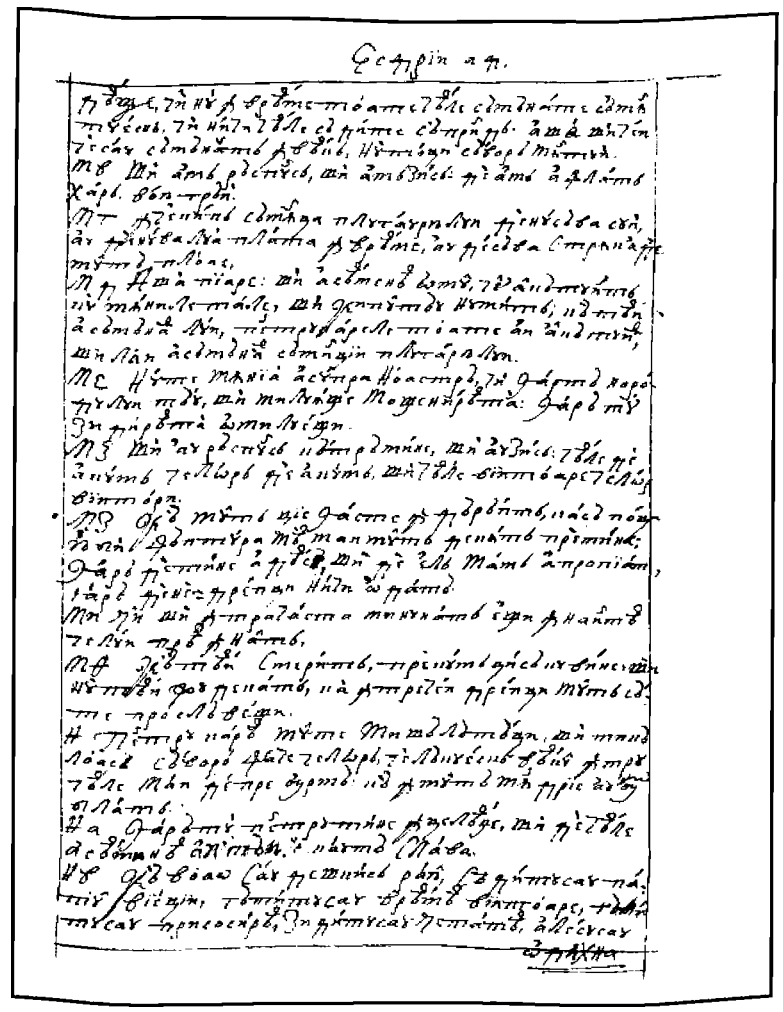

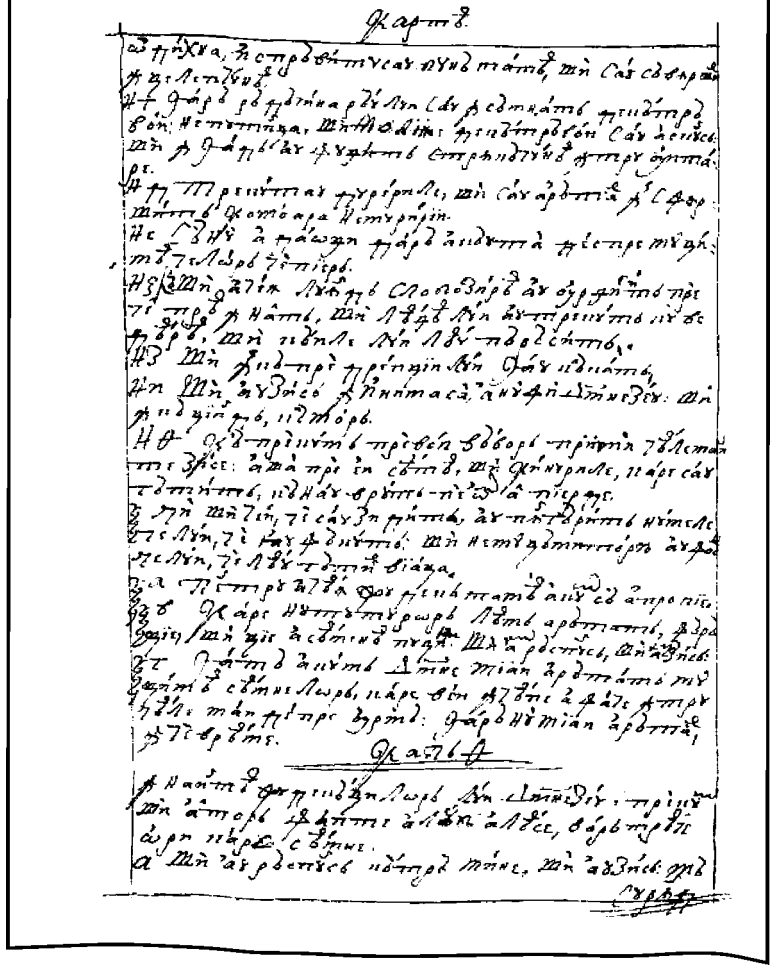

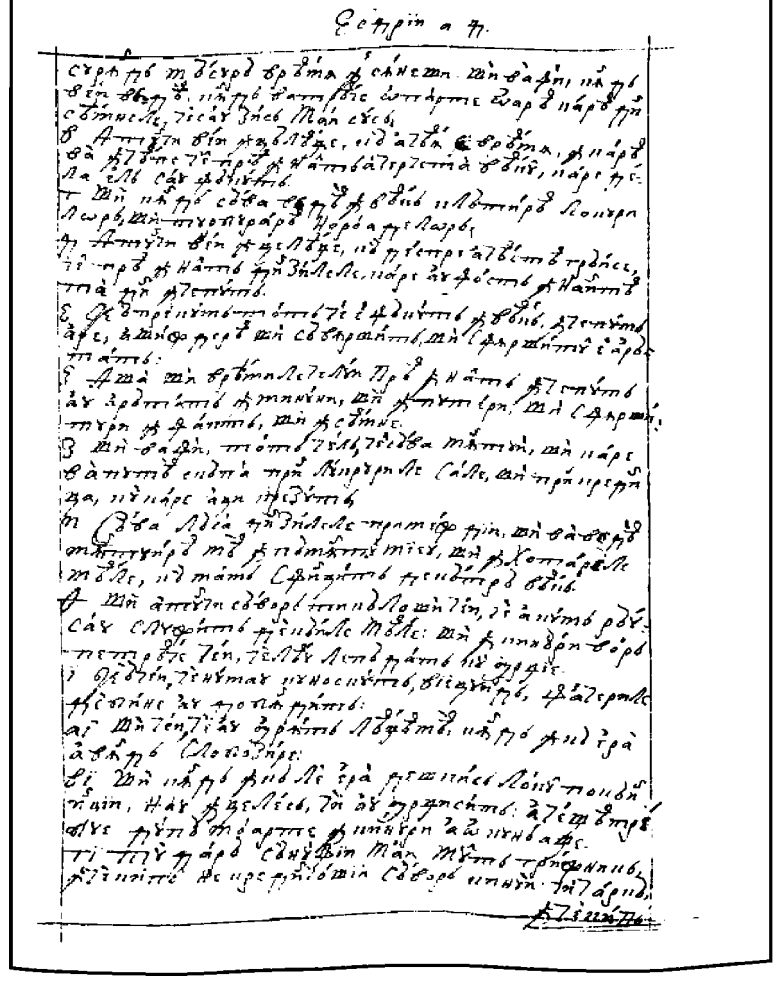

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

274v

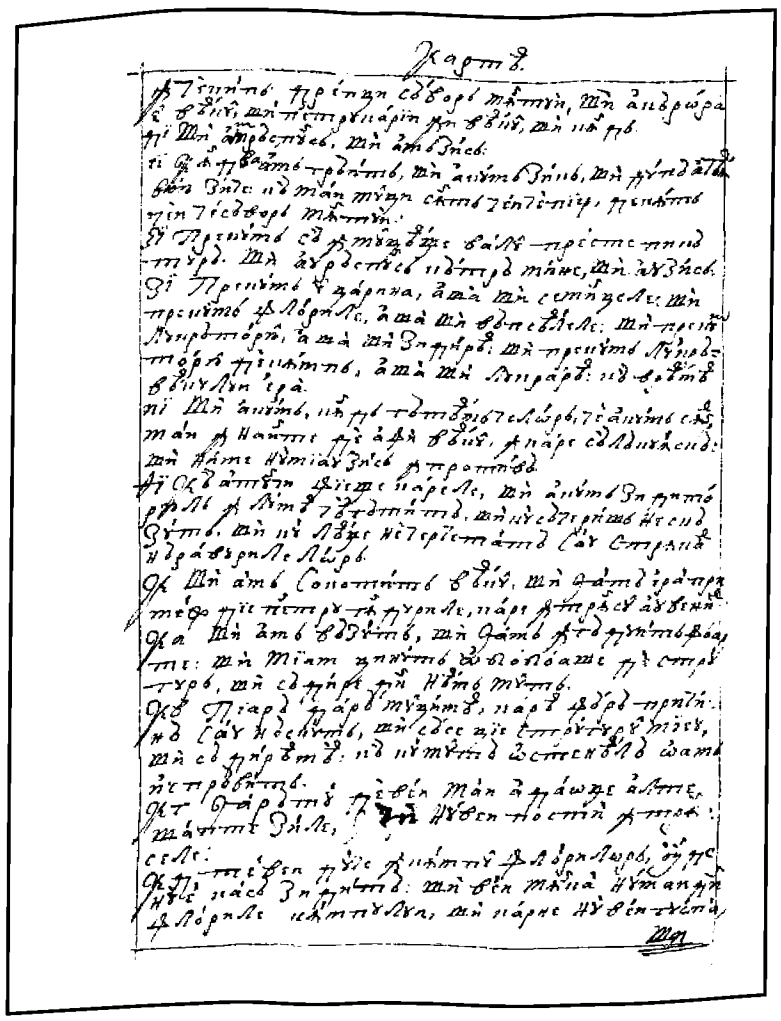

275r

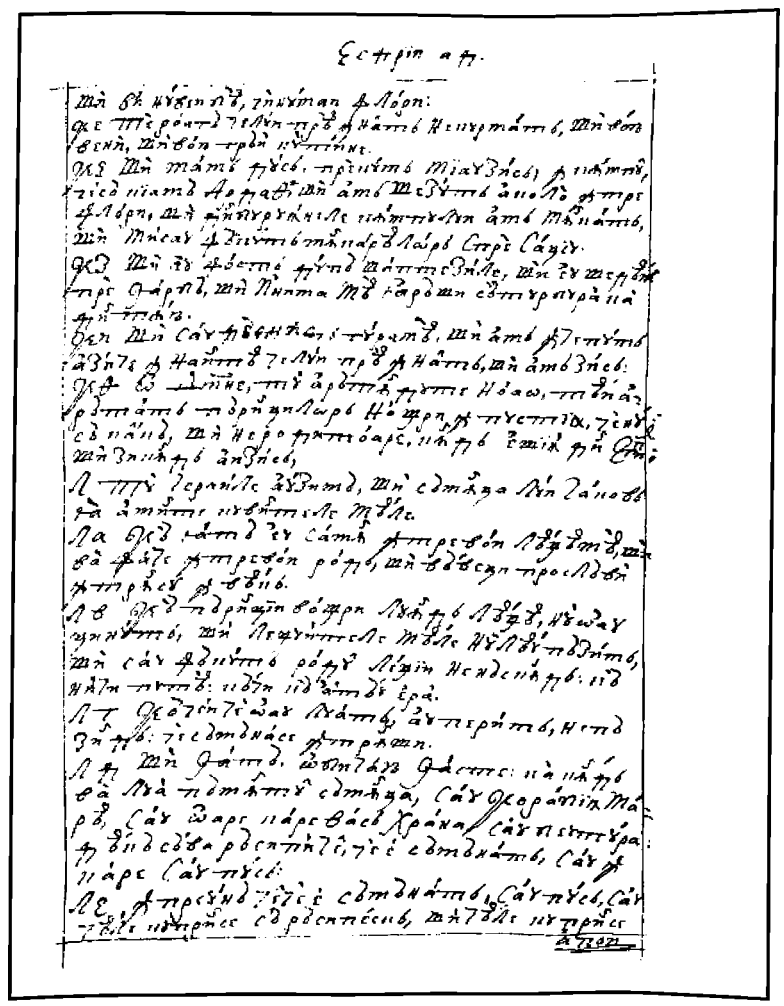

275v

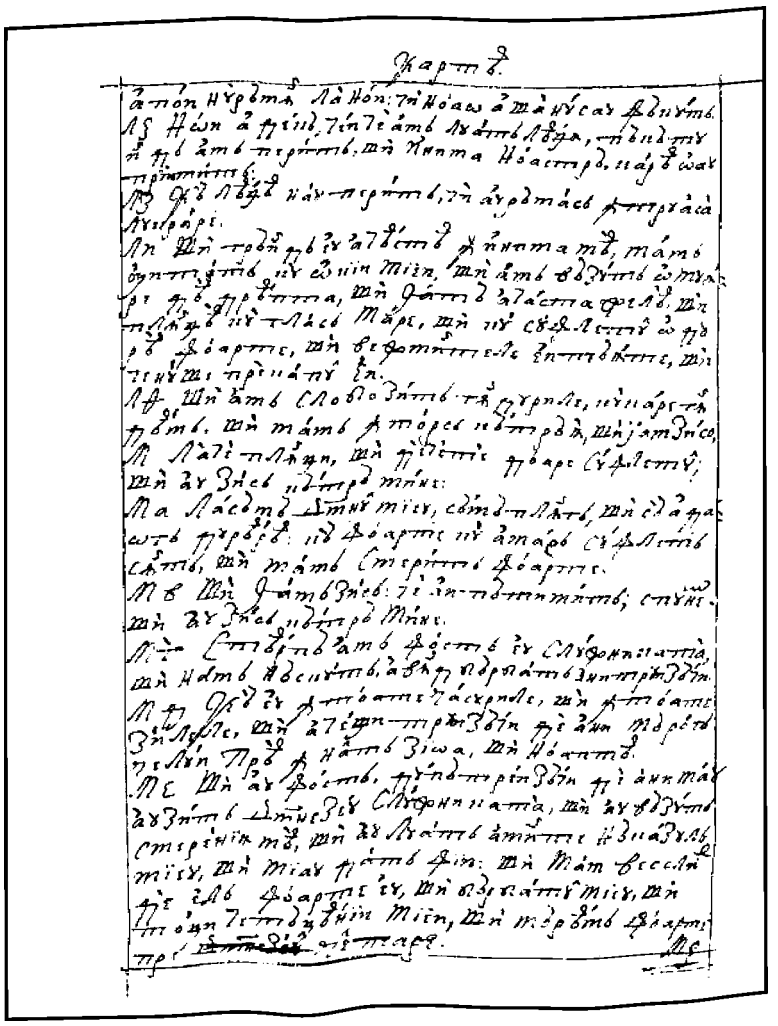

276r

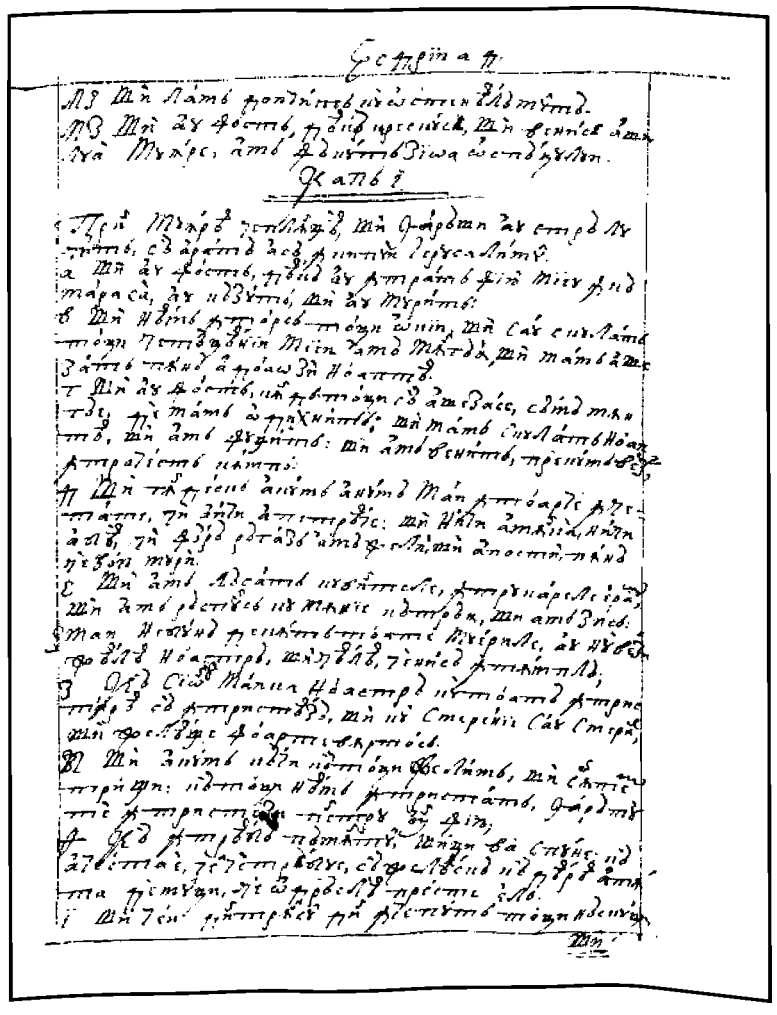

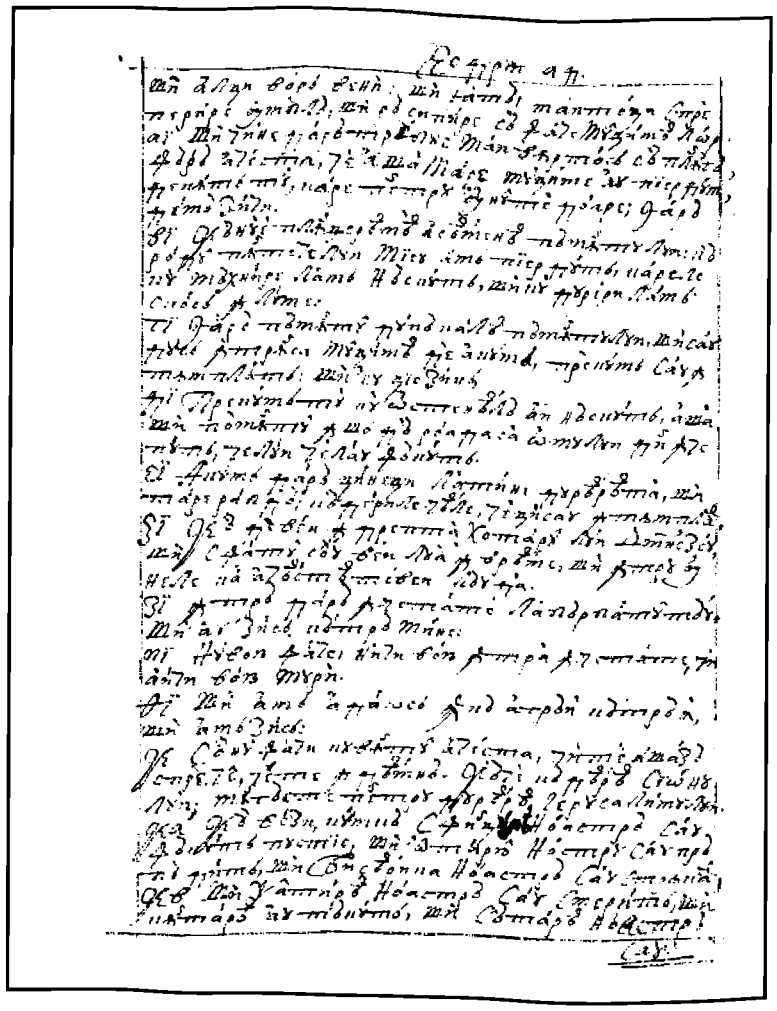

276v

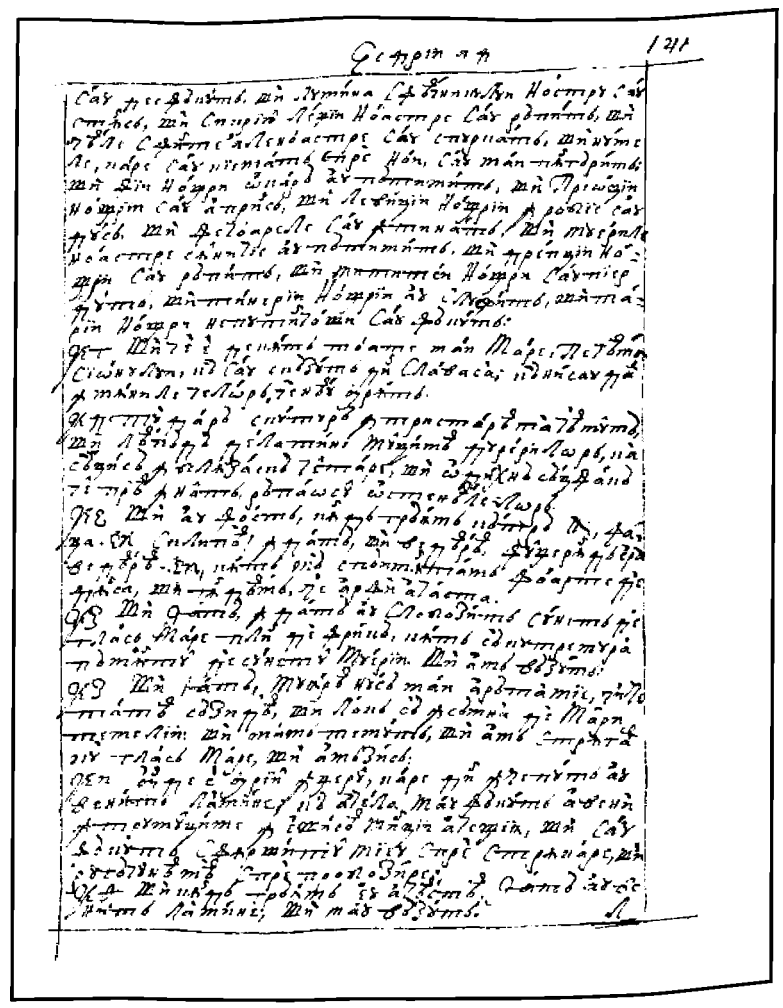

277r

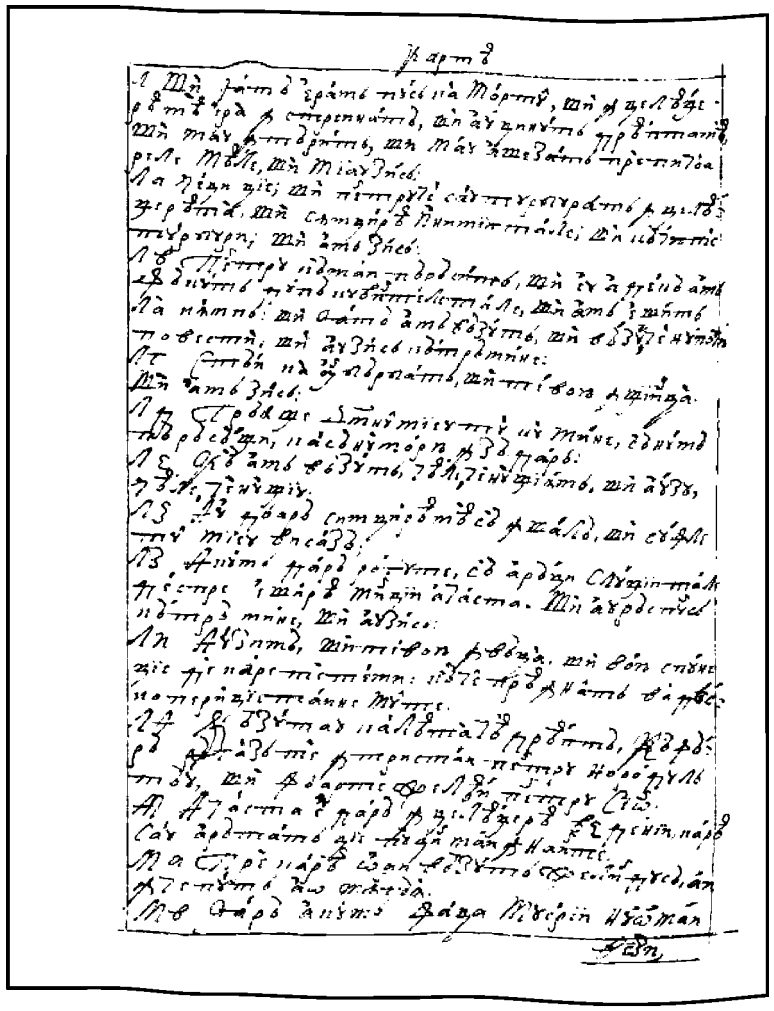

277v

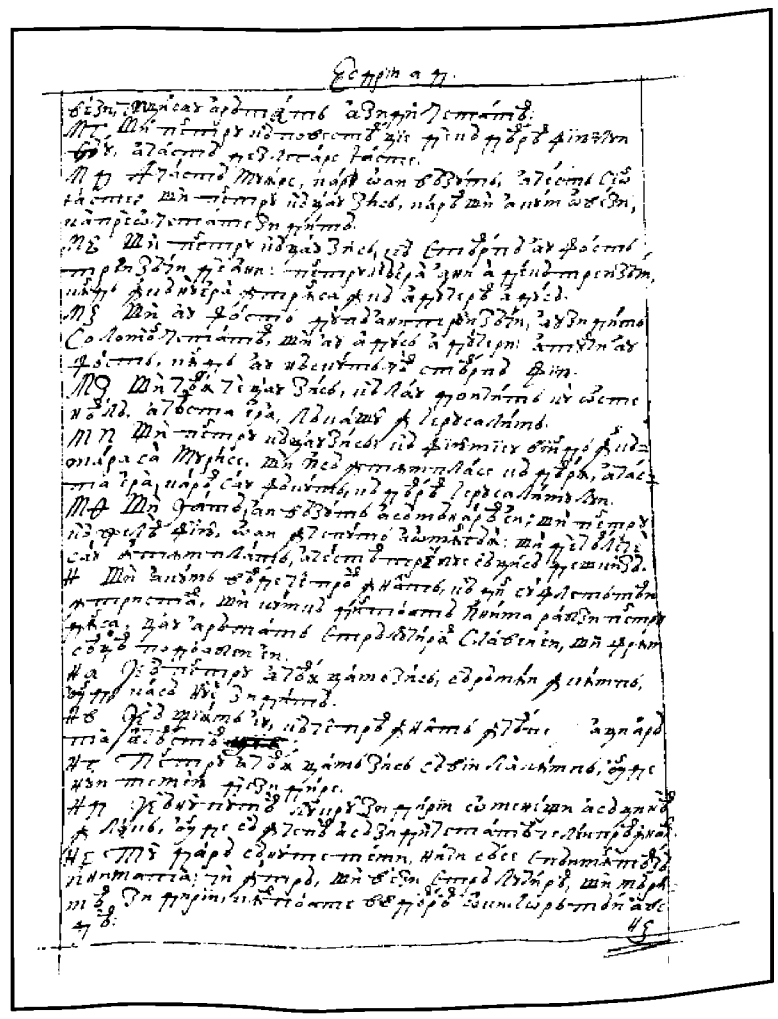

278r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

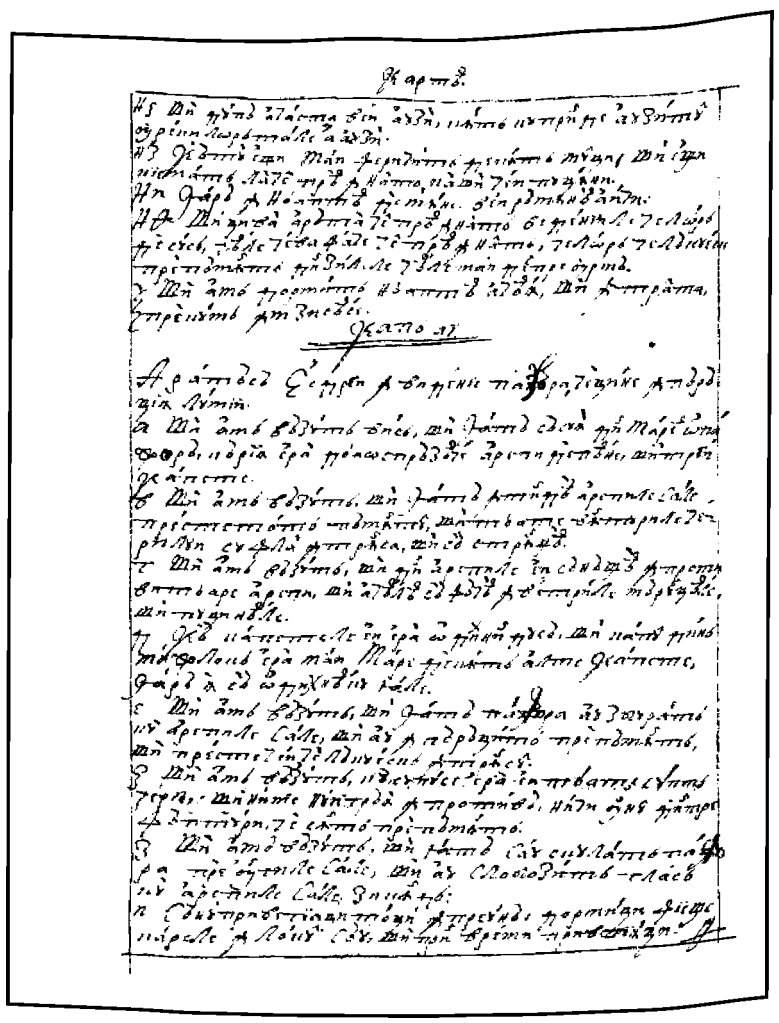

278v

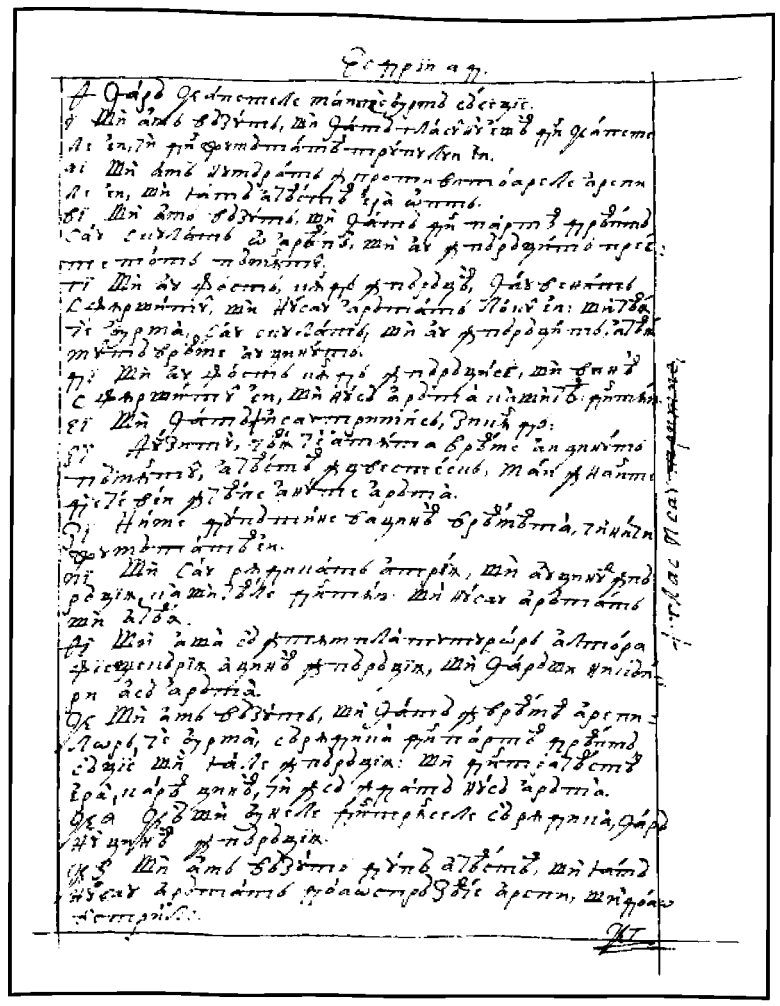

279r

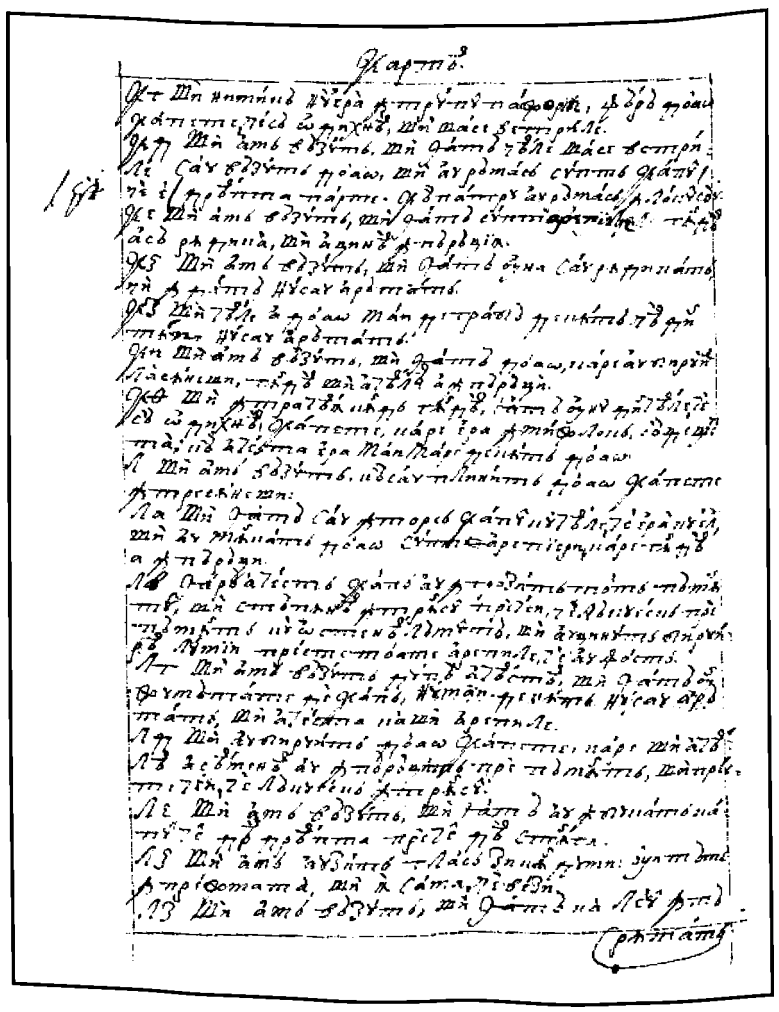

279v

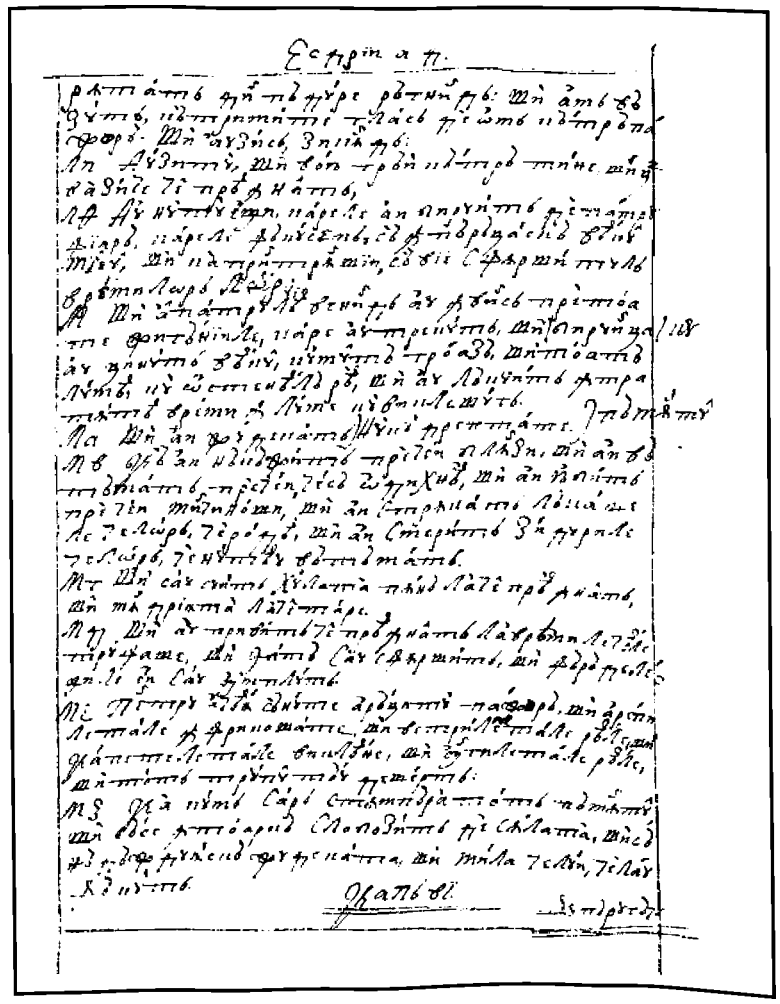

280r

CARTEA ESDRII A PATRA

FACSIMILE

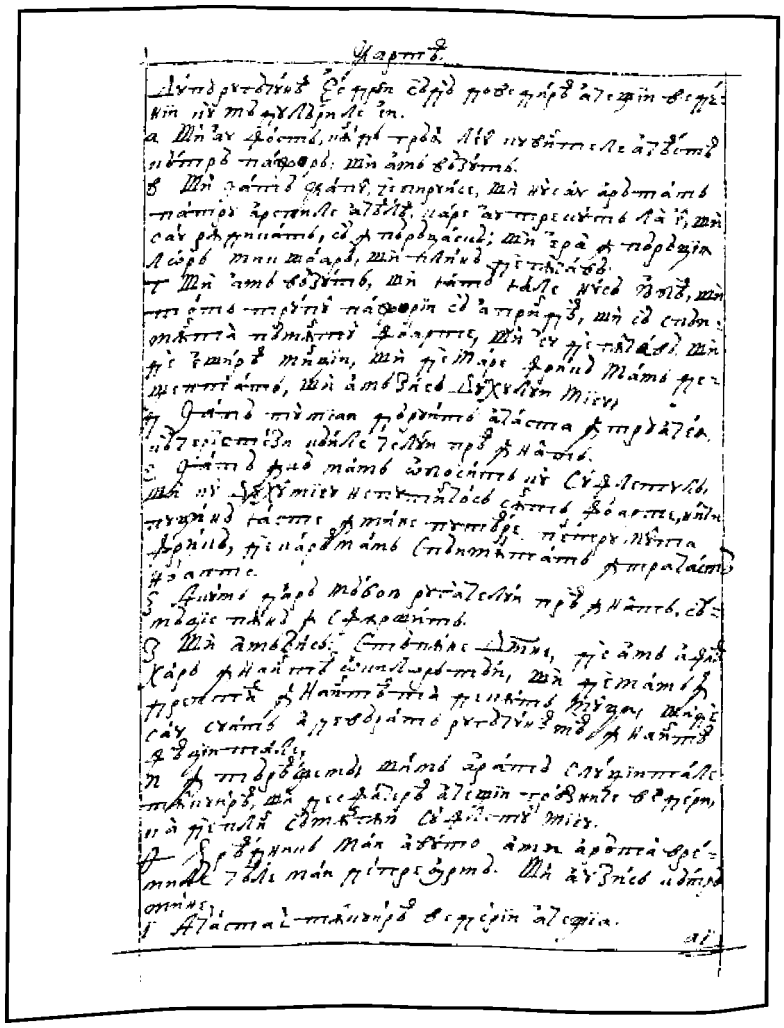

280v

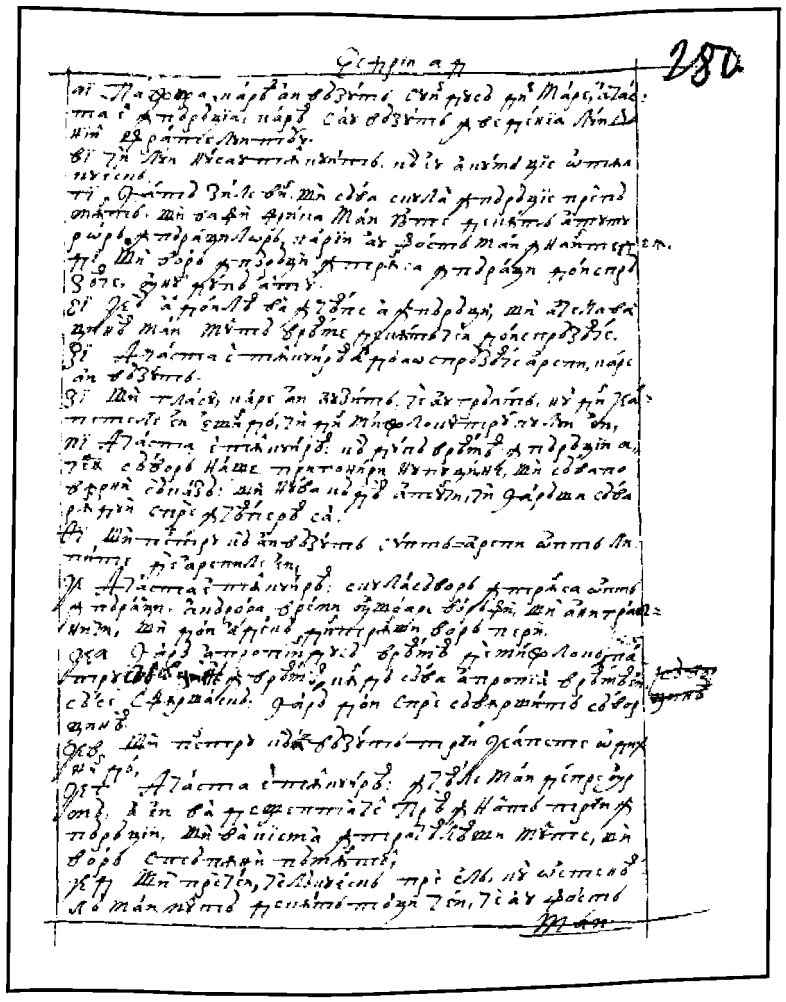

281r

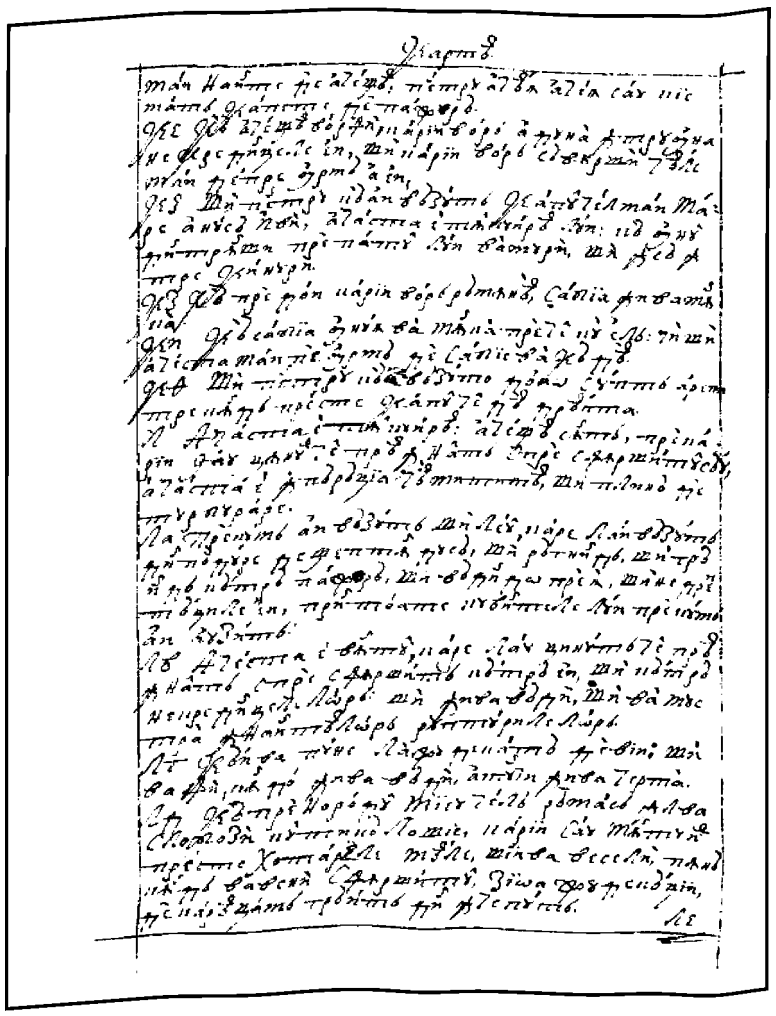

281v

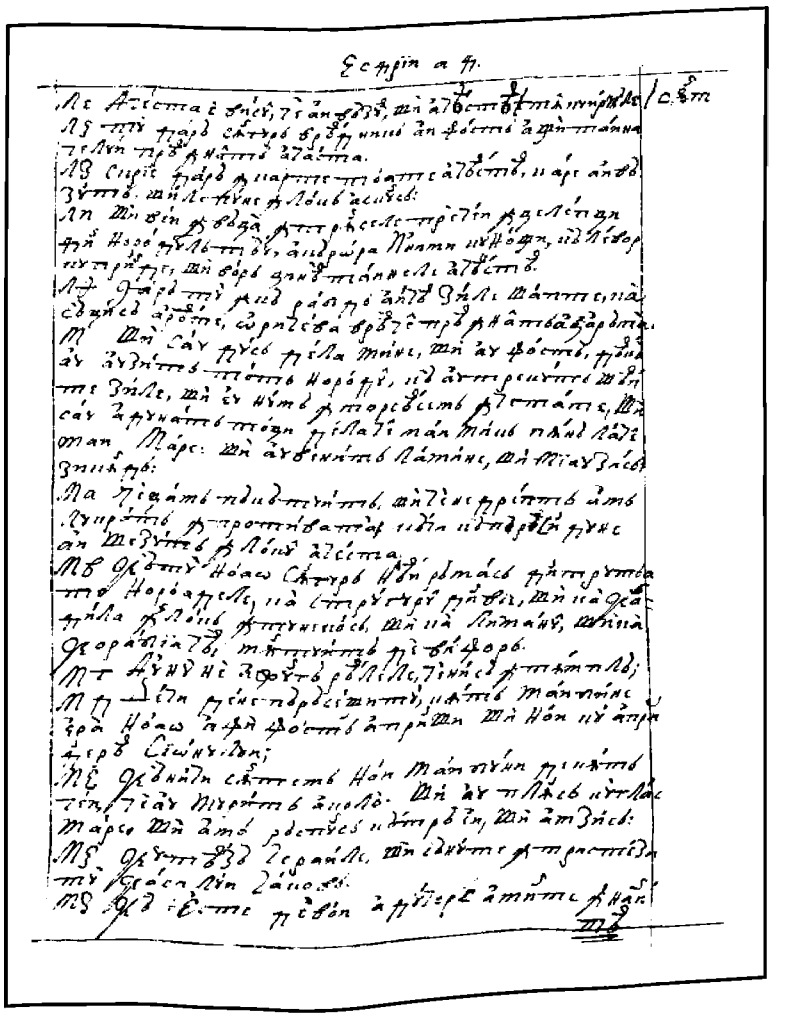

282r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

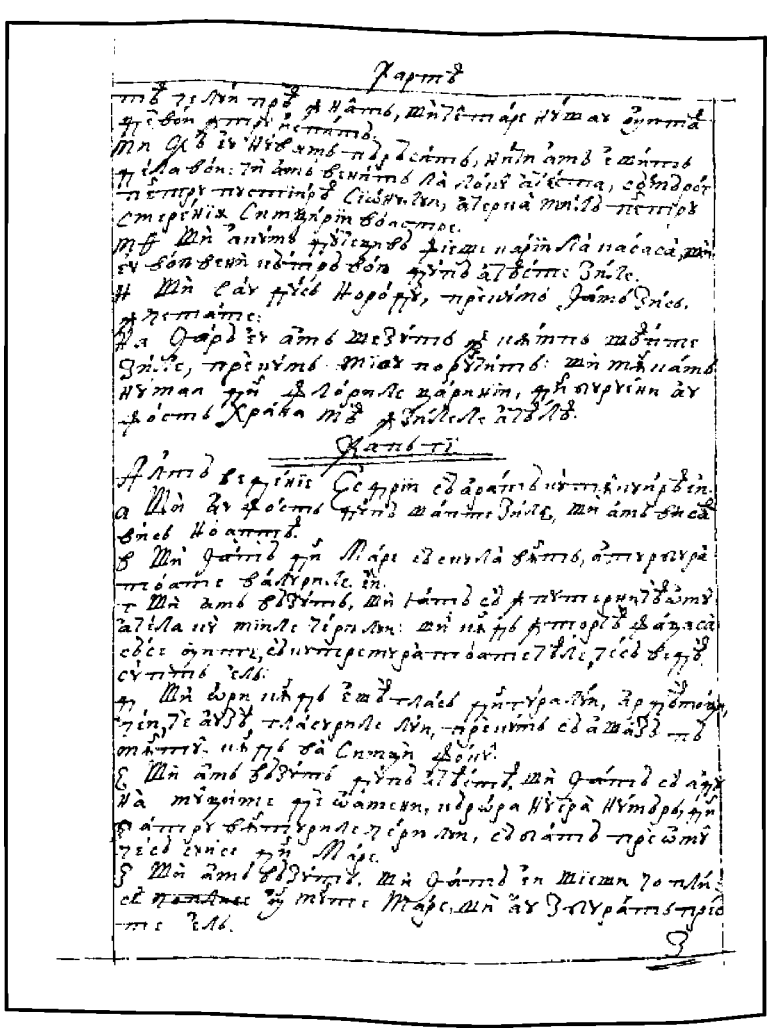

282v

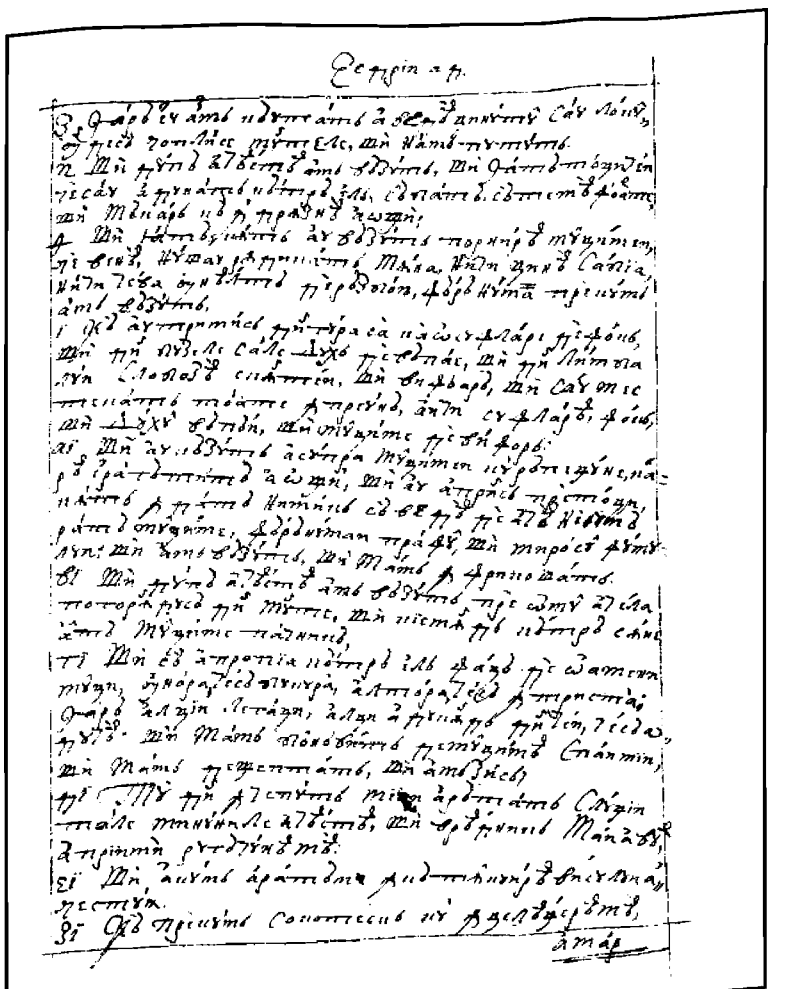

283r

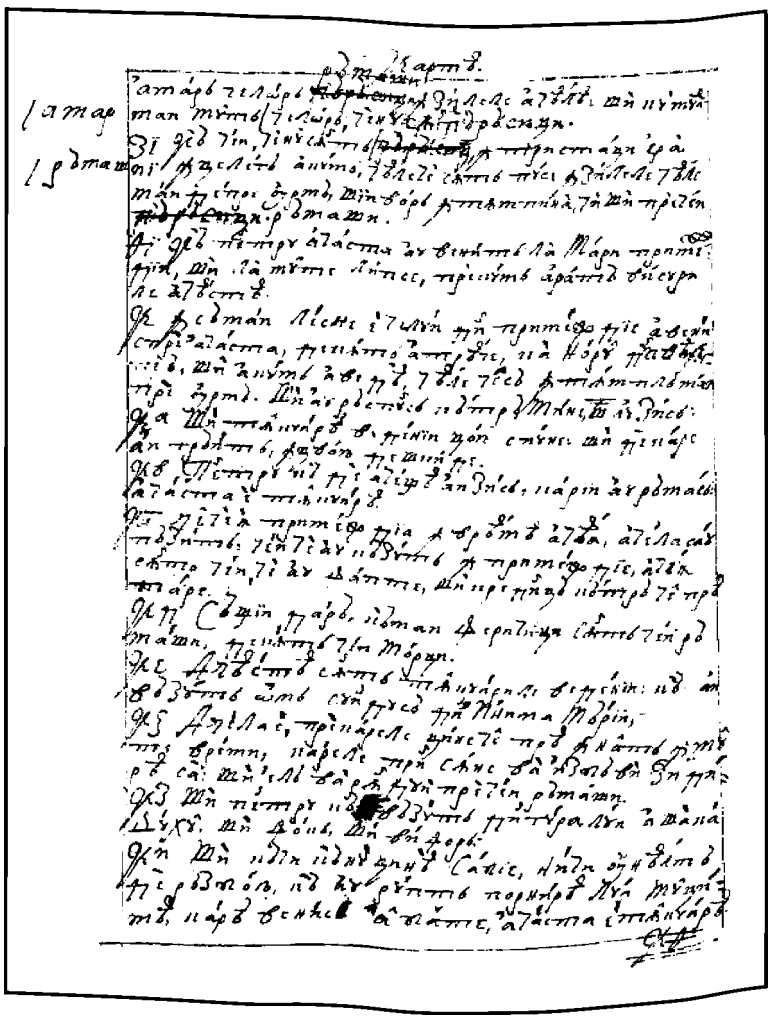

283v

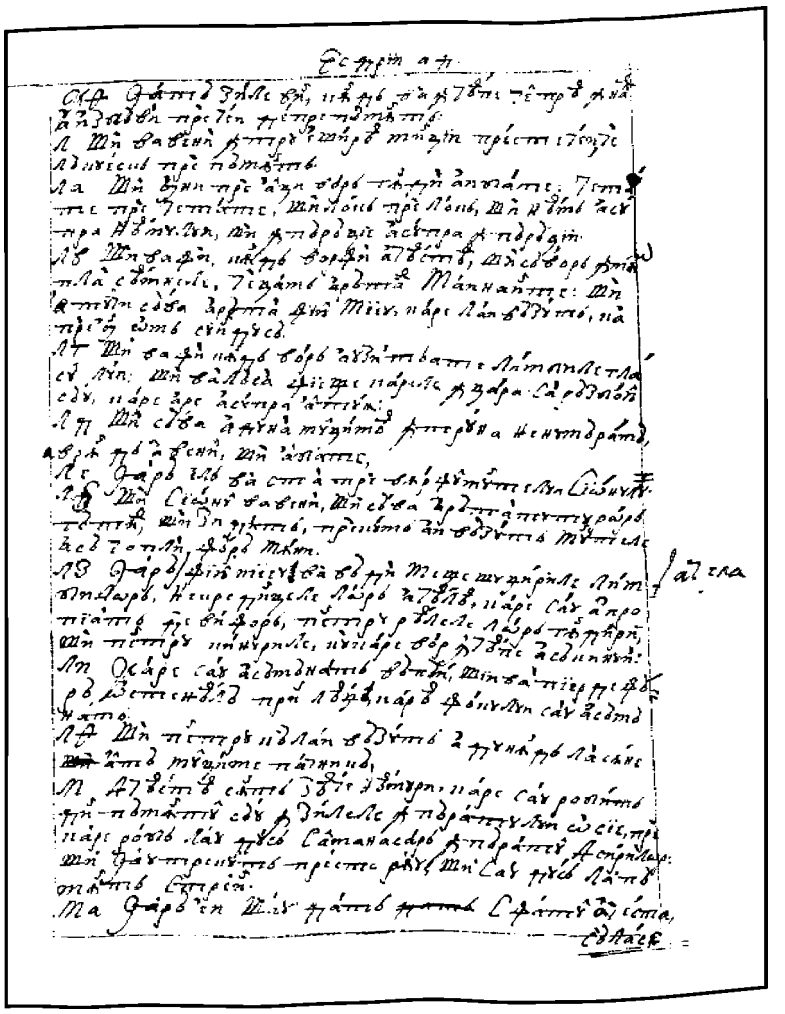

284r

CARTEA ESDRII A PATRA

FACSIMILE

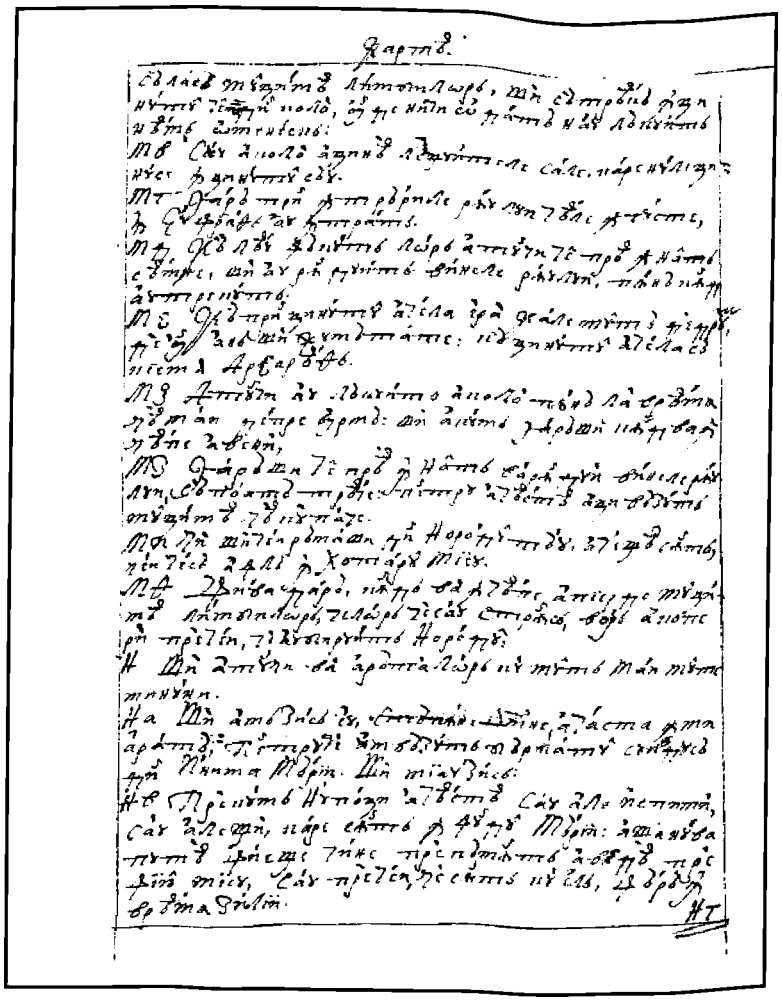

284v

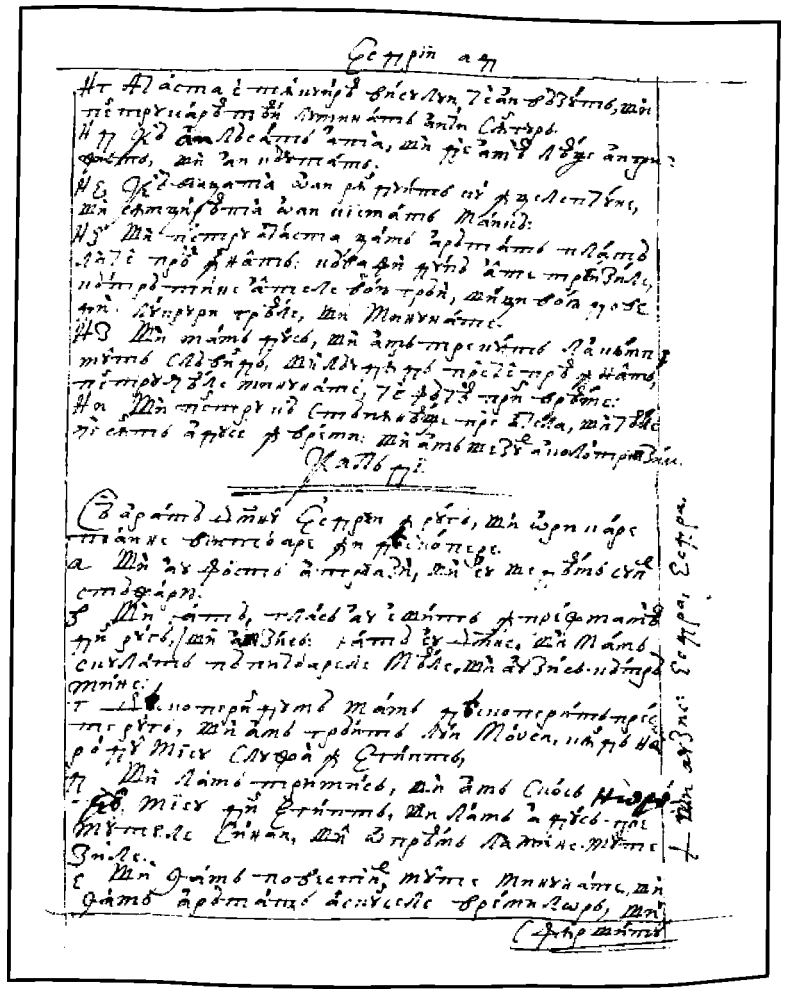

285r

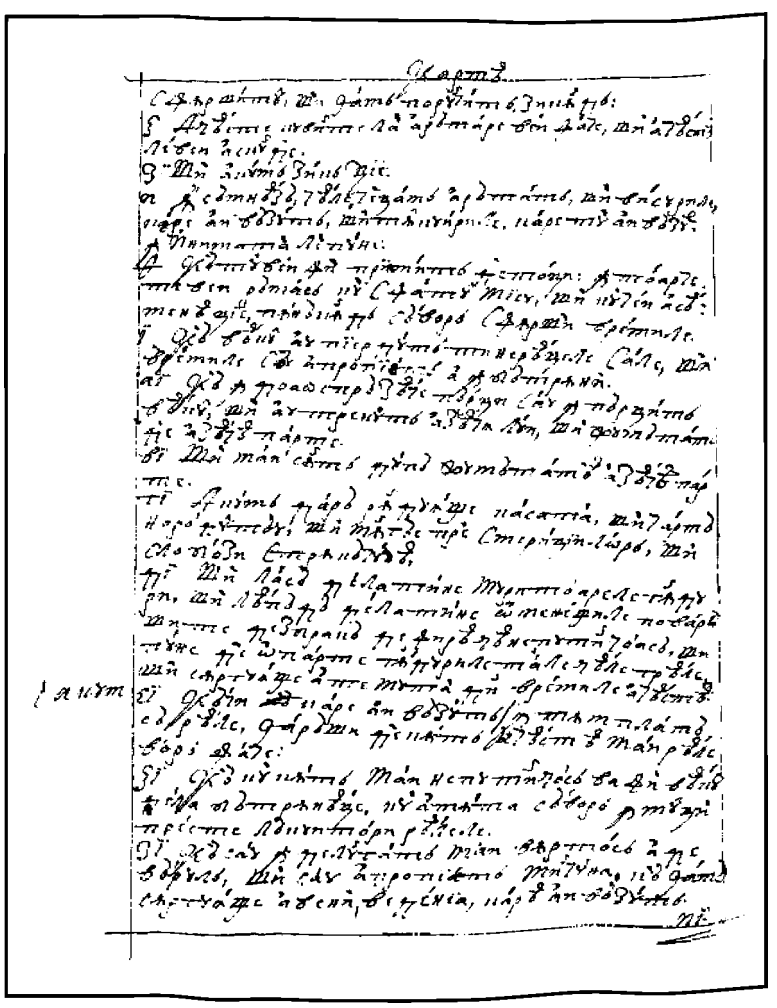

285v

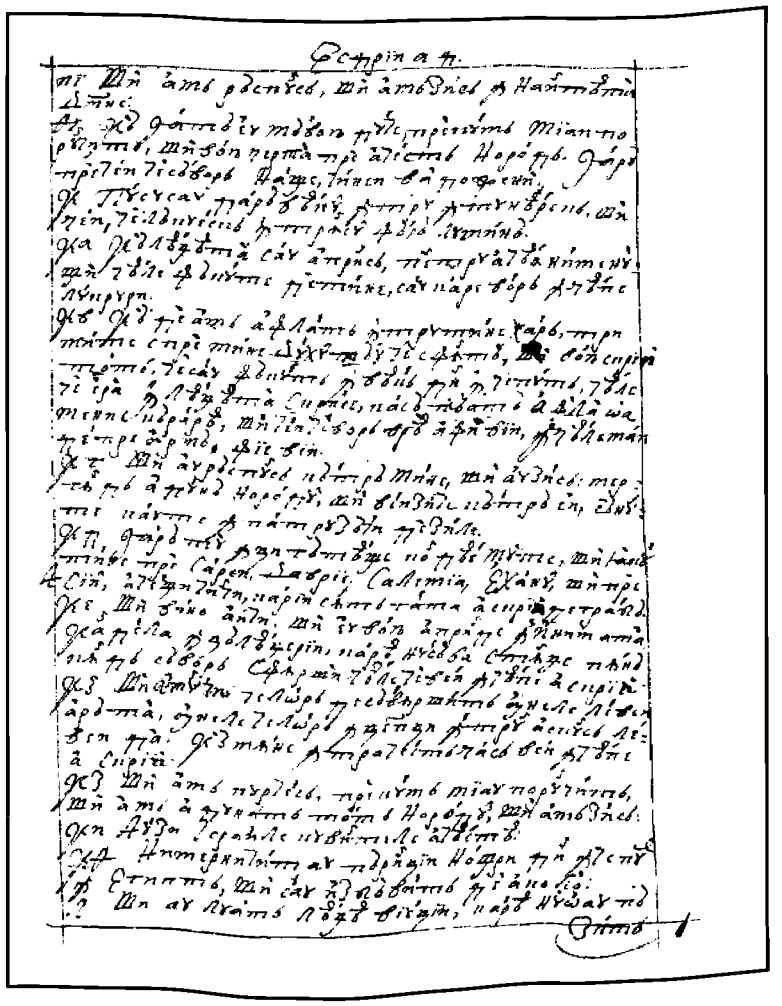

286r

FACSIMILE

CARTEA ESDRII A PATRA

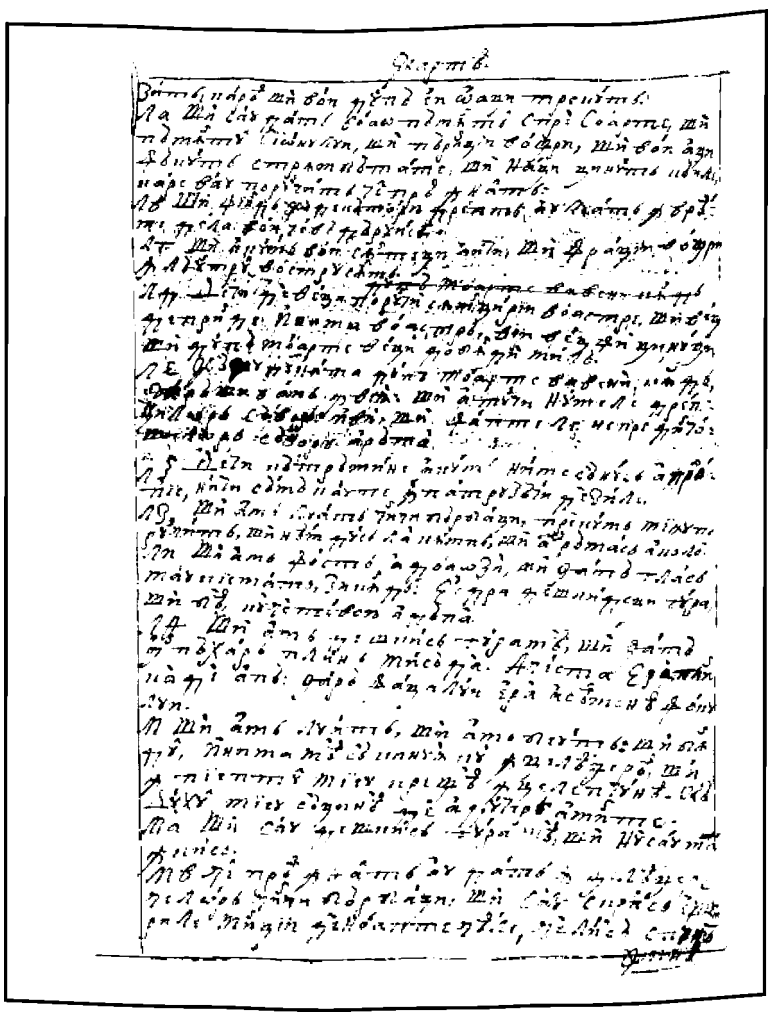

286v

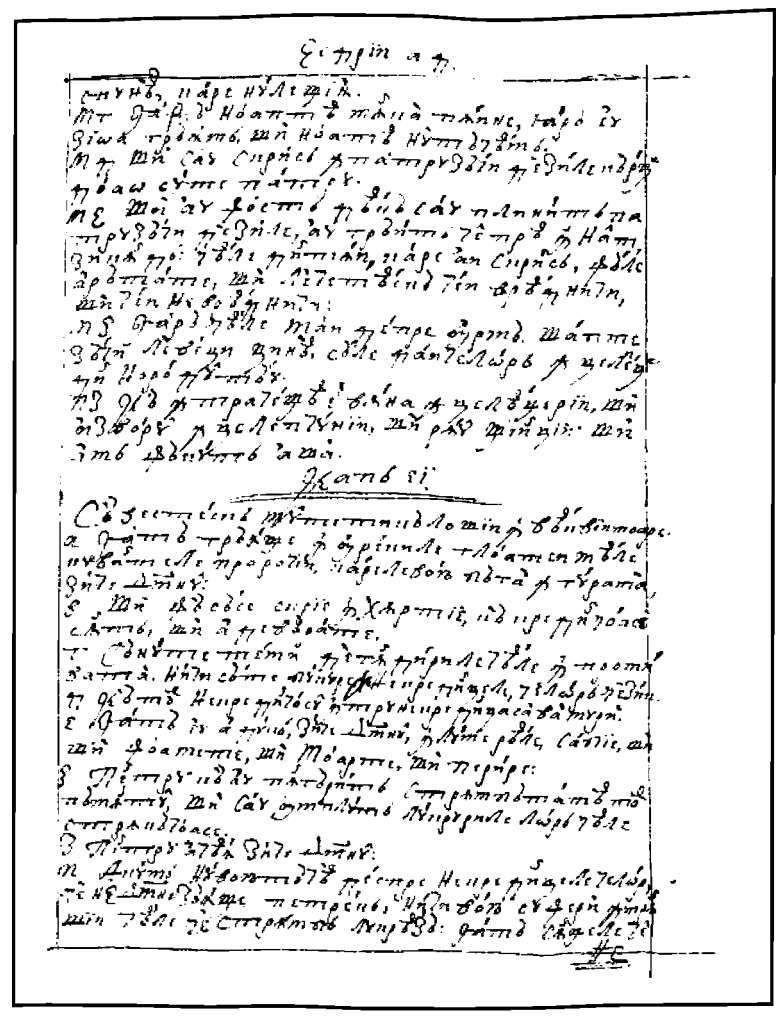

287r

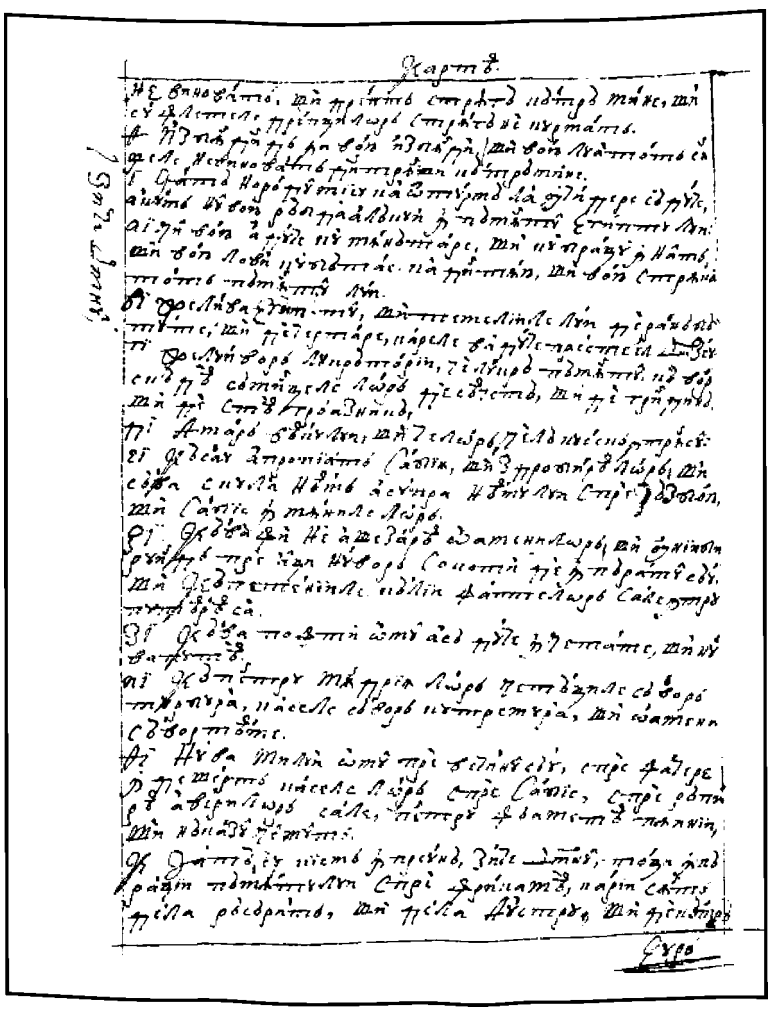

287v

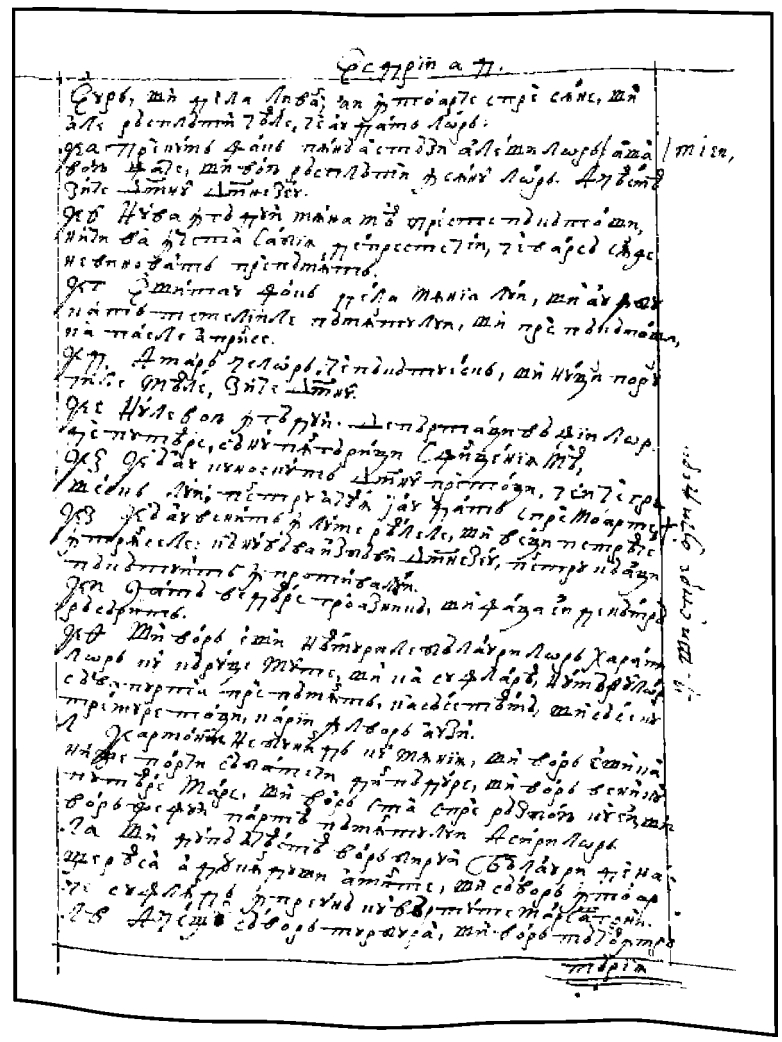

288r

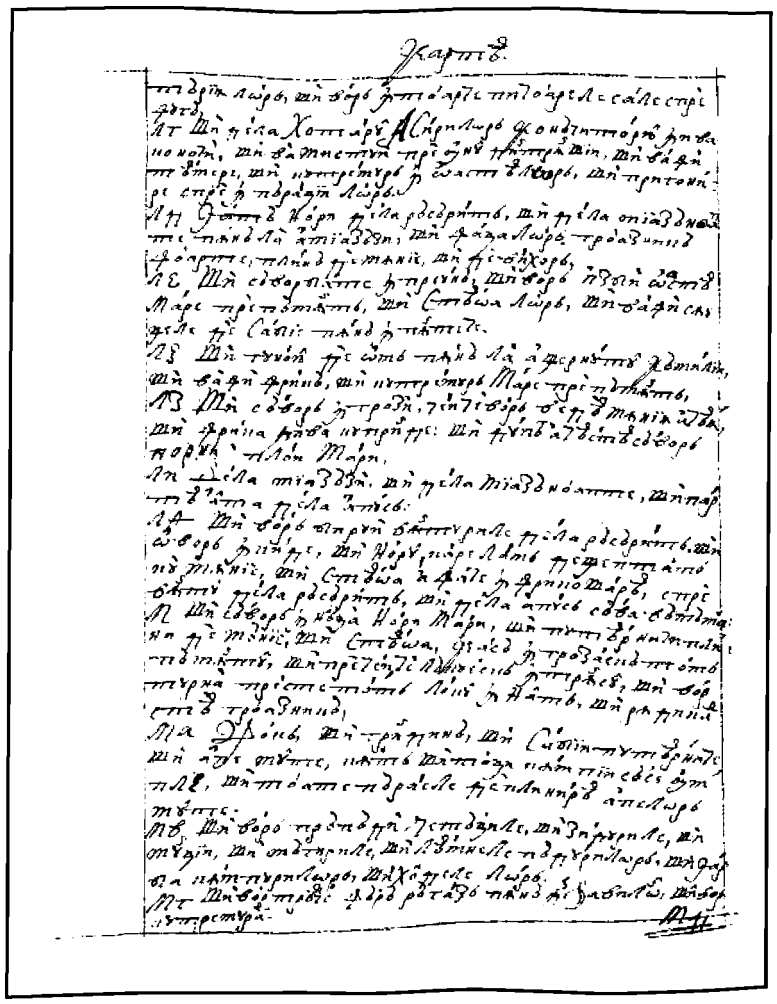

288v

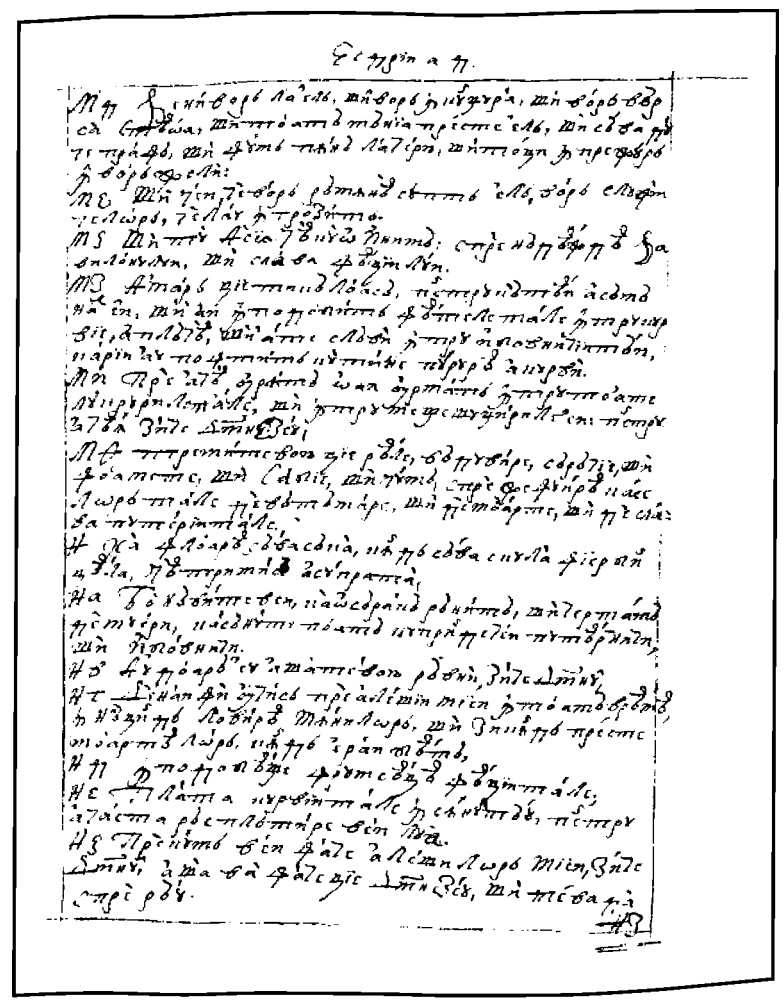

289r

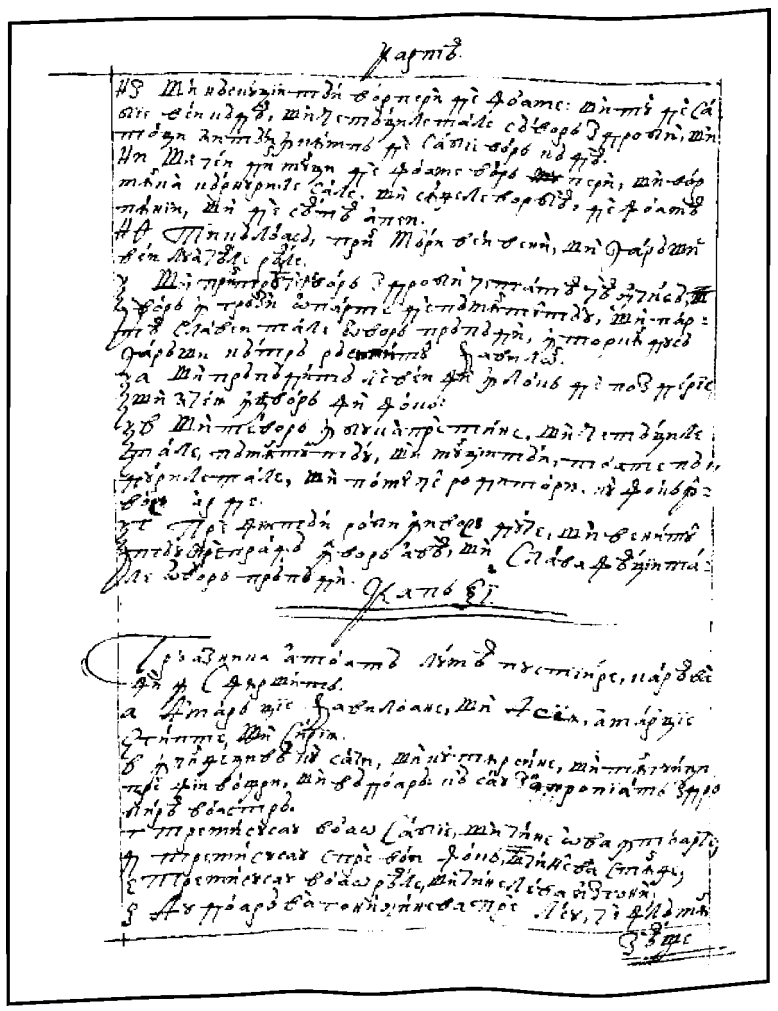

289v

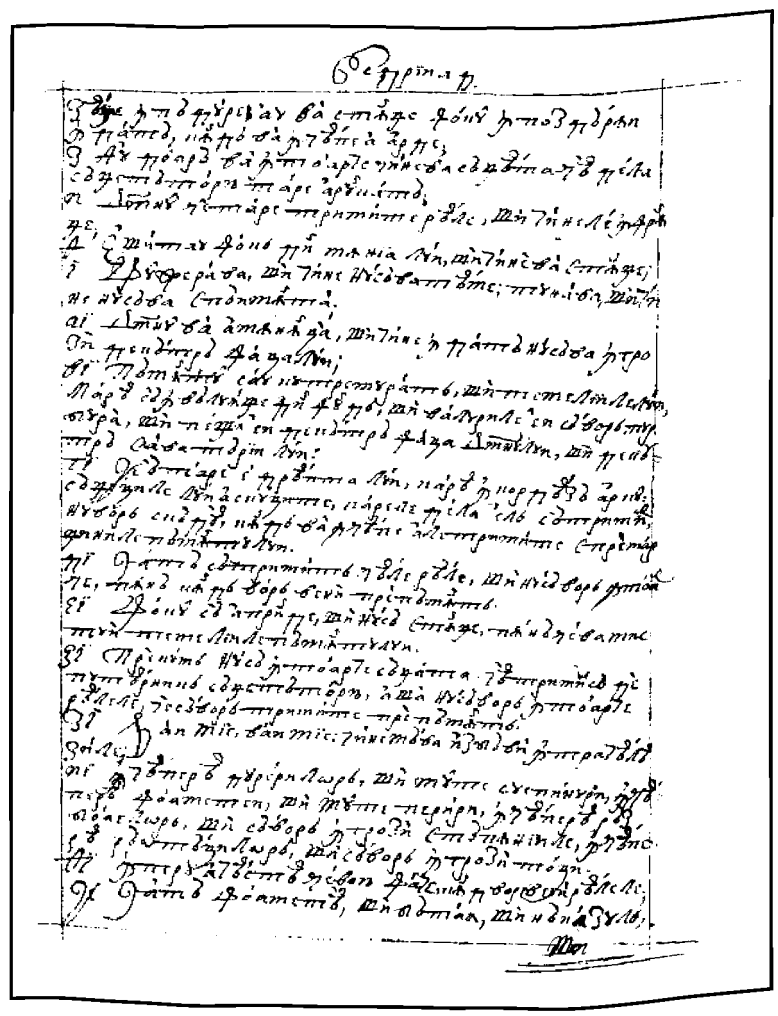

290r

290v

290r

291v

291r

292r

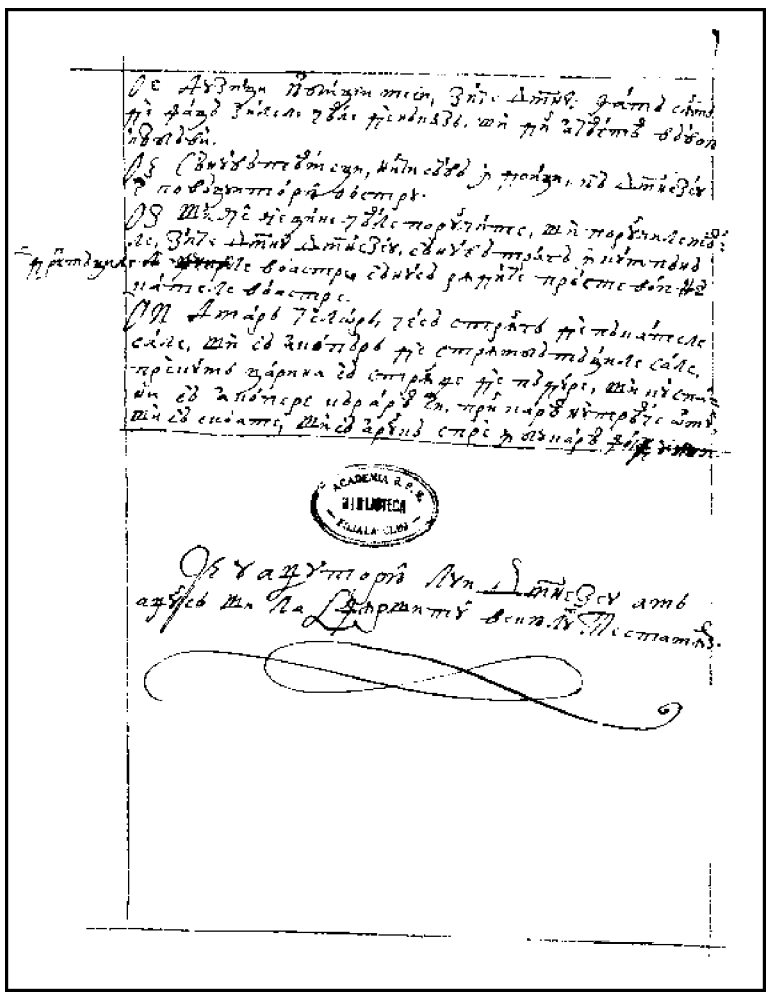

292v

Ms 22
1r

SFÂNTA DOMNULUI ISUS HRISTOS
EVANGHELIE DE LA MATHEIU

Cap 1

De la carii Hristos după trup s-au pogorât. Îngerul învaţă pre Iosif despre zămislirea logoditei sale, Mariei, şi despre viitoarea naştere.

*Duminică înaintea Naşterii lui Hristos. Zac. 1**

*Zac. 1.

1. Cartea neamului Isus Hristos, fiiu lui David*, fiiul lui Avraam. *Luca 3, 31.
2. *Avraam au născut pre Isaac, **iară Isaac au născut pre Iacov, *Facere 21, 3.
***Iară Iacov au născut pre Iuda şi fraţii lui, **Facere 25, 25.
3. *Iară Iuda au născut pre Fares şi Zaram din Thamar. *** Face. 29, 35.
**Iară Fares au născut pre Esron, *Facere 38, 29.
Iară Esron au născut pre Aram, 1 Para. 2, 4.
4. Iară Aram au născut pre Aminadav,| **Ruth 4, 18.
1v *Iară Aminadav au născut pre Naasson, 1 Para. 2, 5.
Iară Naasson au născut pre Salmon, Numer. 7, 12.
5. Iară Salmon au născut pre Vooz din Rahav,
*Iară Vooz au născut pre Ovid din Ruth, *Ruth 4, 21.
Iară Ovid au născut pre Iesei,
**Iară Iesei au născut pre David împăratul, **Ruth 4, 22.
6. *Iară David împăratul au născut pre Solomon din ceaea carea au fost a lui Urie. *1 Împăr. 16, 1.
7. *Iară Solomon au născut pre Rovoam, *2 Împăr. 12,24.
**Iară Rovoam au născut pre Avia, *3 Împăr. 11, 45.
***Iară Avia au născut pre Asa, **3 Împăr. 14, 31.
8. Iară Asa au născut pre Iosafat, ***3 Împăr. 15, 8.
Iară Iosafat au născut pre Ioram,
Iară Ioram au născut pre Ozie,
9. *Iară Ozie au născut pre Ioatham, *2 Paral. 26, 23.
**Iară Ioatham au născut pre Ahaz, **2 Paral. 27, 9.
***Iară Ahaz au născut pre Iezechie, ***2 Paral. 28, 27.
10. *Iară Iezechie au născut pre Manasie, *2 Paral. 32, 33.
**Iară Manasie au născut pre Amon, **2 Paral. 33, 38.
***Iară Amon au născut pre Iosia, || ***2 Paral. 33, 25.
2r 11. *Iară Iosie au născut pre Iehonie şi pre fraţii lui, în mutarea Vavilonului. *2 Par. 36, 1, 2.
12. Şi, după mutarea Vavilonului, Iehonie au născut pre Salathiil,
Iară Salathiil au născut pre Zorovavel,

13. Iară Zorovavel au născut pre Aviud,
Iară Aviud au născut pre Eliachim,
Iară Eliachim au născut pre Azor,
14. Iară Azor au născut pre Sadoc,
Iară Sadoc au născut pre Achim,
Iar Achim au născut pre Eliud,
15. Iară Eliud au născut pre Eliazar,
Iară Eliazar au născut pre Mathan,
Iară Mathan au născut pre Iacov,
16. Iară Iacov au născut pre Iosif, bărbatul Mariei, din carea S-au născut Isus, Care Să chiamă Hristos.
17. Deci toate neamurile de la Avraam până la David, neamuri patrusprăzeace; şi de la David până la mutarea Vavilonului, neamuri 14; şi de la mutarea Vavilonului până la Hristos, neamuri 14.

*Zac. 2. *La Naşt. lui Hristos. Zac. 2** |

*Luca 1, 27. 18. Iară naşterea lui Hristos aşea era: *fiind logodită muma Lui, Maria, lui Iosif, mai 2v
înainte până a să împreuna, s-au aflat în pântece având din Duhul Sfânt.
19. Iară Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând a o vădi, au vrut într-ascuns a o lăsa.

20. Iară aceastea el gândind, iată îngerul Domnului i s-au arătat în somn, zicând: „Iosife, fiiul lui David, nu te teame a lua pre Maria muiarea ta, că ce s-au născut într-însa din Duhul Sfint iaste.

21. Şi va naşte Fiiu *şi Să va chema numele Lui Isus, că Acela va mântui norodul Său de păcatele lor. *Luc. 1, 31. Fapt. 4, 12.

22. Iară aceasta toată s-au făcut ca să să plinească ce s-au zis de la Domnul prin prorocul, ce zice:

23. *«Iată, fecioara va avea în pântece şi va naşte Fiiu şi vor chema numele Lui Emanuil», ce s-au tâlcuit „cu noi iaste Dumnezeu”. *Isaie 7, 14.

24. Şi, sculându-să Iosif din somn, au făcut precum i-au poruncit îngerul Domnului şi au luat muiarea sa. | |

3r 25. Şi nu o cunoştea până când au născut pre fiiul său cel întâiu născut şi au chemat numele lui Isus.

Sfârşit. Duminică dimineaţă Naşt. Hristos.

Cap 2

În ce chip filosofii cu daruri la Hristos, cel născut, au venit. Despre răpştirea lui Irod asupra pruncilor şi izgonirea lui Hristos în Eghipt şi de întoarcerea Lui la pământul Israil.

Luca 2, 7.

La Naşt. Hristos. Liturg. Zac. 3 .* *Zac. 3.*

1. Iară, deacă S-au născut Isus în Vithleemul Iudiii, *în zilele împăratului Irod, iată, filosofii de la răsărit au venit în Ierusalim,

2. Zicând: „Unde e Cel ce S-au născut împăratul jidovilor? Că am văzut steaoa Lui la răsărit şi am venit să ne închinăm Lui”.

3. Şi, auzind Irod împăratul, s-au turburat şi tot Ierusalimul cu el.

3v 4. Şi, adunând toate căpeteniile preoţilor şi scriitorii norodului, | au întrebat de la ei unde S-ar naşte Hristos.

5. Iară ei au zis lui: „În Vithleemul Iudiii, că aşea s-au scris prin prorocul:

6. *«Şi tu, Vithleemul Iudii, nicidecum eşti mai mic între căpeteniile Iudii, că din tine va ieşi Povăţuitoriu Care va îndrăpta pre norodul Mieu, Israil». *Mihee 5, 2. Ioan 7, 42.

7. Atunci, Irod, într-ascuns chemând pre filosofi, cu deadinsul au învăţat de la ei vreamea stealii carea s-au arătat lor.

8. Şi, trimiţindu-i în Vithleem, au zis: „Meargeţi şi întrebaţi cu deadinsul de prunc. Şi, deacă-l veţi afla, îm vestiţi, ca şi eu venind, să mă închin Lui”.

9. Carii auzind pre împăratul, s-au dus, şi, iată, steaoa carea văzusă la răsărit meargea înaintea lor, până când, venind, au stătut deasupra unde era Pruncul.

10. Şi, văzând steaoa, s-au bucurat cu bucurie mare foarte.
Psalm 71, 10. 11. Şi, întrând în casă, au aflat Pruncul cu Maria, muma Lui, şi căzând, s-au închinat Lui || şi deşchizând vistieriile sale, I-au dat daruri: aur, tămâie şi smirnă. 4r
12. Şi, luând răspuns în somn să nu să întoarcă cătră Irod, pre altă cale s-au întors la calea sa.

Zac. 4. *Sfârşit Naşt. Hristos. Duminică după Naşt. şi în 26 dechem. şi a pruncilor. Zac. 4.*

13. Carii deacă s-au întors, iată, îngerul Domnului s-au arătat în somn lui Iosif, zicând: „Scoală şi ia Pruncul şi muma Lui şi fuj în Eghipt şi fii acolo până când voi zice ţie; că vrea Irod a cerca Pruncul să-L piarză".
14. Care sculându-să, au luat Pruncul şi muma Lui, noaptea, şi s-au dus în Eghipt.
15. Şi era acolo până la moartea lui Irod, ca să să plinească ce s-au zis de la Domnul
*Osie 11, 1. prin prorocul, ce zice: *„Din Eghipt am chemat pre Fiiul Mieu".
16. Atunci, Irod văzând că s-au batjocorit de filosofi, s-au mâniiat foarte şi, trimiţând, au ucis toţi pruncii carii era în Vithleem şi întru toate hotarăle lui, de doi ani şi mai jos, după vreamea | ce cercasă de la filosofi. 4v
17. Atunci s-au plinit ce s-au zis prin Ieremie prorocul, ce zice:
*Ierem. 31, 15. 18. *„Glas în Rama s-au auzit, plângere şi ţâpăt mult; Rahil plângându-şi fiii săi şi n-au vrut a să mângăia că nu sânt".
19. Iară, deacă au murit Irod, iată, îngerul Domnului s-au arătat în somn lui Iosif în Eghipt,
20. Zicând: „Scoală şi ia Pruncul şi muma lui şi mergi la pământul lui Israil, că au murit cel ce căuta sufletul Pruncului".
21. Care sculându-să, au luat Pruncul şi muma Lui şi au venit în pământul lui Israil.
22. Iară, auzind că Arhielae împărăţeaşte în Iudeea în locul lui Irod, tătâne-său, s-au temut a mearge acolo şi, înştiinţându-să în somn, s-au dus în părţile Galileii.
23. Şi, venind, au lăcuit în cetatea carea să chiamă Nazareth, ca să să plinea||scă ce 5r
s-au zis prin proroci că Nazarinean Să va chema.

Sfârşit duminică şi a prunci. şi 26.

Cap 3

Ioan Botezătoriul (a căruia asprirea vieţii să însămnează) propovăduieşte pocăinţa în pustie, după prorociia lui Isaie, şi norodul, la dânsul curgând, probozeaşte pre farisei şi saduchei, învăţând să facă roduri vreadnici de pocăinţă. Şi cât să deschilineaşte botezul său de a lui Hristos. Iare spre Hristos, de la Ioan botezându-să, s-au pogorât Duhul Sfânt şi glasul Părintelui din ceriu s-au auzit.

Sâmb. înainte Botez. Zac. 5. *Zac. 5.*

1. Iară în zilele aceale, au venit Ioan Botezătoriul propoveduind în pustiia Iudeii
2. Şi zicând: *„Pocăiţi-vă, că s-au apropiat împărăţiia ceriului! *Marc. 1, 4.
3. Că acesta e cel ce s-au zis prin Isaie prorocul, ce zice: «*Glasul celui ce strigă Luca 3, 3.
5v în pustie: 'Gătiţi calea Domnului, | dreapte faceţi cărările Lui!'»" *Isaie 8, 3.
4. Iară Ioan avea văjmânt de peri de cămile şi brâu de curea pre coapsele sale, iară hrana Marc. 1, 3.
lui era lăcuste şi miiare sălbatecă. Luca 3, 4.
5. *Atunci ieşiia către el Ierusalimul şi toată Iudeea şi tot ţinutul împregiurul Iordanului *Marc. 1, 5.
6. Şi să boteza de la el în Iordan, mărturisind păcatele sale.
7. Şi, văzând mulţi dintre farisei şi saduchei *venind la botezul său, le-au zis: „Puiu de *Luca 3, 7.
năpârcă, cine v-au arătat a fugi de mâniia cea viitoare?
8. Faceţi, dară, rod vreadnic de pocăinţă
9. Şi să nu ziceţi între voi: *«Tată avem pre Avraam». Că zic voao că putearnic e Dumnezău, *Ioan 8, 39.
din pietrile aceaste a deştepta fii lui Avraam.
10. Că, iată, săcurea la rădăcina copacilor e pusă. Deci tot pomul care nu face rod bun
să va tăia şi în foc să va arunca.
11. *Eu, adecă, vă botez cu apă spre pocăinţă. Iară Cel ce va veni după mine mai tare *Marc. 1, 8.
decât mine este, a Căruia nu sânt vreadnic a-I purta încălţămintele. Acela vă va boteza Luca 3, 16.
cu Duhul Sfânt şi cu foc. || Ioan 1, 26.
Fapte 1, 5.

Sfârşit sâmb. 6r

12. A Căruia lopata e în mâna Sa şi va curăţi ariia Sa şi va aduna grâul Său în jâtniţă, iară pleavele le va arde cu focul nestâns".

Zac. 6. *Ian. 6 la Bot. la lit. Zac. 6.*

*Marc. 1, 9. 13. *Atunci au venit Isus din Galileea la Iordan, câtră Ioan, să Să boteaze de la el.
14. Iară Ioan Îl continea, zicând: „Eu trebuie să mă botez de la Tine şi Tu vii către mine?"
15. Iară răspunzând Isus, i-au zis: „Lasă acum, că aşa să cuvine noao a plini toată dreptatea". Atunci L-au slobozit.
16. Iară, dacă S-au botezat Isus, îndată S-au suit din apă şi, iată, s-au deşchis Lui ceriurile
*Luca 3, 26. *şi au văzut Duhul lui Dumnezău pogorându-Să ca un porumb şi venind spre Sine.
*Luca 9, 39. 17. *Şi iată glas din ceriuri, zicând: „Acesta e Fiiul Mieu cel iubit, întru Carele bine am
2 Petru 1, 17. vrut".

Sfârşit praz.

Cap 4

Hristos în pustie, după postul de patruzăci de zile, învinge ispitele diavolului. Şi, dacă s-au prins Ioan, ducân|du-Să în Capernaom, propoveduieşte pocăinţa. Pre pescarii Petru şi Andrei, Iacov şi Ioan a lui Zevedei câtră Sine chiamă. Vestind şi galileilor Evanghelia, multe vindecă neputinţe, urmându-I gloatele. 6v

Zac. 7. *Sâmb. după Bot. Zac. 7.*

Marc. 1, 12. 1. Atunci, Isus s-au dus de Duhul în pustie, să să ispitească de diavolul.
Luca 4, 1. 2. Şi, dacă au postit patruzăci de zile şi patruzăci de nopţi, după aceaea au flămânzit.
3. Şi, apropiindu-să ispititoriul, au zis Lui: „De eşti Fiiul lui Dumnezău, zi să fie pietrile aceaste pâni".
*2 Leage. 8, 3. 4. Care răspunzind, au zis: „Scris este: *«Nu cu sângură pâne trăiaşte omul, ci cu tot
Luca 4, 4. cuvântul care purceade din gura lui Dumnezău»".
5. Atunci L-au luat diavolul în sfânta cetate şi L-au pus pre aripa bisearecii.
*Psalm 90, 11. 6. Şi I-au zis: „De eşti Fiiul lui Dumnezău, slobozi-Te gios, că scris este *că îngerilor Săi va porunci pentru Tine şi în mâni Te vor lua, ca nu cumva să vatemi de piatră piciorul Tău".
*2 Leage. 6, 16. 7. Şi i-au zis Isus: „Iarăşi scris este: *«Să || nu ispiteşti pre Domnul, Dumnezăul tău»". 7r
8. Iară L-au luat diavolul pre un munte înalt foarte şi I-au arătat toate împărăţiile lumii şi slava lor.
9. Şi au zis Lui: „Aceaste toate Ţie le voi da, de vei cădea să te închini mie".

10. Atunci îi zice Isus: „Du-te, Satană, că scris este: *«Domnului, Dumnezăului tău, te vei închina şi Lui sângur vei slugi»”. *2 Leage. 6, 13.
11. Atunci L-au lăsat diavolul. Şi, iată, îngerii s-au apropiat şi slugiia Lui.

Sfârşit sâmb. după Bot. Zac. 8. *Zac. 8.*

12. Iară, deacă au auzit Isus că Ioan să dedease, *S-au dus în Galileea. *Marc. 1, 14.
13. Şi, lăsând cetatea Nazaretului, au venit şi au lăcuit în Capernaom, lângă mare, în hotarele Zavulonului şi a Nethalimului, Luca 4, 14. Ioan 4, 43.
14. Ca să să plinească ce-i zis prin Isaie prorocul:
15. *„Pământul Zavulonului şi pământul Nethalimului, calea mării peste Iordan, Galileea limbilor, *Isaie 9, 1.
7v 16. Norodul ce şedea întru întunearec au | văzut lumină mare, şi celor ce şedea în umbra morţii lumină le-au răsărit”.
17. *De atunci au început Isus a propovedui şi a zice: „Pocăiţi-vă, că s-au apropiat împărăţiia ceriurilor!” *Marc. 1, 15.

Sfârşit dumc. Dumc. 2 după toţ sfinţii.

18. Iară umblând Isus lângă Marea Galileii, *au văzut doi fraţi, pre Simon ce să chiamă Petru şi pre Andrei, fratele lui, aruncând mreagea în mare (că era pescari). *Marc. 1, 16. Luca 5, 2.
19. Şi au zis lor: „Veniţi după Mine şi vă voi face a fi pescari de oameni”.
20. Iară ei, îndată, lăsând mregile, au urmat după El.
21. Şi, mergând de acolo, au văzut alţi doi fraţi, pre Iacov a lui Zevedei şi pre Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedei, tatăl lor, cârpind mregile sale, şi i-au chemat.
22. Iară ei, îndată, lăsând mregile şi pre tată-său, au urmat după Dânsul.
23. Şi încungiura Isus toată Galileea, învăţând prin sinagogurile lor şi propoveduind Evanghelia împărăţii şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa în norod.

Sfârşit dumc.

8r 24. Şi s-au dus veastea Lui prin toată Siriia şi au adus înaintea Lui pre toţi carii | | pătimea rău, de multe fealiuri de boale şi de chinuri cuprinşi şi carii avea draci şi pre lunateci şi pre slăbănogi, şi i-au vindecat.

Sfârşit dumc. 1 luni 1 dum. şi la precuvioşi. Zac. 10. *Zac. 10.*

25. *Şi mergea după El gloate multe din Galileea şi din Decapolia şi din Ierusalim şi din Iudeea şi de peste Iordan. *Marc. 3, 8. Luca 6, 17.

Cap 5

Opt fericiri învaţă. Pre apostoli sarea pământului şi lumina lumii îi zice. Nici au venit să strice leagea au prorocii, ci să plinească; învăţând a nu să mâniia asupra fratelui, ci să ne împblânzim spre el; a nu pofti muierea; a lepăda mădulariul ce sminteaşte; a nu lăsa muierea afară de pricina curviii; a nu giura, nice răului a să împrotivi; a iubi pre neprieteni şi a face bine celor ce fac rău.

1. Şi, văzând Isus gloatele, S-au suit în munte. Şi, deacă şezusă, s-au apropiat | cătră El ucenicii Lui. 8v
2. Şi, deşchizând gura Sa, îi învăţa, zicând:
*Luca 6, 20. 3. *„Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţiia ceriurilor.
*Psalm. 36, 11. 4. *Fericiţi sânt cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul.
*Isaie 17, 2. 5. *Fericiţi sânt cei ce plâng, că aceia să vor mângâia.
6. Fericiţi sânt cei ce flămânzăsc şi însătoşază dreptatea, că aceia să vor sătura.
7. Fericiţi sânt cei milostivi, că aceia vor dobândi mila.
*Psalm 23, 4. 8. *Fericiţi sânt cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezău.
9. Fericiţi sânt făcătorii de pace, că fiii lui Dumnezău să vor chema.
*1 Petru 2, 20 şi 3, 14 şi 4, 14. 10. *Fericiţi sânt cei ce să gonesc pentru dreptate, că acelora este împărăţiia ceriurilor.
11. Fericiţi sânteţi când vă vor blăstăma şi vă vor goni şi vor zice tot răul împrotiva voastră, minţind pentru Mine.
12. Bucuraţi-vă şi săltaţi, că plata voastră multă este în ceriuri. Că aşa au gonit pre prorocii carii au fost înainte de voi.
*Marc. 9, 49. Luca 14, 36. 13. Voi sânteţi sarea pământului. *Iară, de să va strica sarea, cu ce să va săra? De nimica nu e bună mai mult, fără să să leapede afară || şi să să calce de oameni. 9r

Zac. 11. *Sfârşit marţi. Sfinţi de obşte. Zac. 11.*

14. Voi sânteţi lumina lumii. Nu să poate cetatea ascunde deasupra muntelui pusă,
*Marc. 4, 21. Luca 8, 16 şi 11, 33. 15. *Nici aprind candela şi o pun supt obroc, ci în sfeaşnic, să lumineaze tuturor celor din casă.
16. Aşa să lumineaze lumina voastră înaintea oamenilor, *ca să vază faptele voastre ceale
*1 Petru 2, 12. bune şi să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri.
17. Să nu vă pară că am venit să stric leagea au prorocii. N-am venit să stric, ci să plinesc.
*Luca 16, 17. 18. *Că adevăr zic voao, până ce va trece ceriul şi pământul, o iotă au o cirtă nu va trece din leage, până când toate vor fi.
*Iac 2, 10. 19. *Cine, dară, va strâca una din poruncile Meale ceste mai mici şi va învăţa aşa pre oameni mai mic să va chema întru împărăţiia ceriurilor; iară cel ce va face şi va învăţa, acesta mare să va chema întru împărăţiia ceriurilor.

Zac. 12. *Sfârşit sfinţilor. Mierc. 4 dnecă. Zac. 12.* |

*Luca 11, 39. 20. Că zic voao că, de nu va prisosi dreptatea voastră *mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi întra întru împărăţia ceriurilor. 9v
*Ieşi. 20, 13. 2 Leage 6, 17. 21. Auzit-aţi că s-au zis celor de demult: «*Să nu ucizi, că cel ce va ucide vinovat va fi judecăţii».
22. Iară Eu zic voao că tot cel ce să mânie pre fratele său vinovat va fi judecăţii; iară cel ce va zice fratelui său «Raca!» vinovat va fi săvorului; iară cel ce-i va zice «Nebune!» vinovat va fi gheenii focului.
23. Deci, de duci darul tău la oltariu şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împrotiva ta,
24. Lasă acolo darul tău înnaintea oltariului şi te du întâi de te împacă cu fratele tău şi, atunci venind, vei aduce darul tău.
*Luc. 12, 58. 25. *Fii tocmindu-te cu protivnicul tău degrab, cât eşti în cale cu el, ca nu cumva să te dea protivnicul judecătoriului şi judecătoriul să te dea slujitoriului şi să te tremiţi în temniţă.
26. Adevăr zic ţie: «Nu vei ieşi de acolo până ce vei plăti filearul cel mai de pre urmă».

Zac. 13. *Sfârşit merc. 1 dumcă. Zac. 13.* ||

*Ieşi. 20, 14. 27. Auzit-aţi că s-au zis celor de demult: *«Să nu curveşti!» 10r

28. Iară Eu zic voao că tot cel ce va vedea muiere cu poftă de curvie, iată, au curvit cu ea întru inima sa.

29. *De te va sminti ochiul tău cel drept, scoate-l şi-l leapădă de la tine, că mai bine e ţie să piară unul din mădulările tale decât tot trupul tău să să tremiţă în gheena. *Marc. 9, 26. Jos 18, 9.

30. Şi mâna ta cea dreaptă, de te sminteşte, taie-o şi o leapădă de la tine, că mai bine e ţie să piară unul din mădulările tale decât tot trupul tău să să ducă în gheena. 2 Leage 24, 1. Jos 19, 6.

31. Iară zis este: «*Oricine va lăsa muierea sa să-i dea carte de slobozenie». *Marc. 20, 11.

32. Iară Eu zic voao *că tot cel ce va lăsa muierea sa, afară de pricina curviii, o face a precurvi, şi cel ce va lua pre cea lăsată precurveşte. Luc. 16, 18. *1 Cor. 7, 10.

Sfârşit gioi. Vineri 1 dumn. Zac. 4. *Zac. 4.*

33. Iarăşi aţi auzit că s-au zis celor de demult: «*Să nu juri strâmb, ci vei da Domnului jurământurile tale». *Ieşi. 20, 7. Lev. 14, 12.

34. Iară Eu zic voao: «A nu jura nicidecât, nici pre ceriu, că-i scaunul lui Dumnezău, 2 Lege. 5, 11.

10v 35. Nici pre pământ, că e razăm picioarelor | Lui, nici pre Ierusalim, că e cetatea marelui Împărat, Iac. 5, 12.

36. Nici pre capul tău să te juri, că nu poţi face un păr alb au negru.

37. *Ci fie cuvântul vostru: 'Aşa, aşa!; nu, nu!'; iar ce-i mai mult de aceste de la cel rău e». *Iac. 5, 12.

38. Auzit-aţi că s-au zis: *«Ochiu pentru ochiu şi dinte pentru dinte». *Ieşi. 21, 24.

39. Iară Eu vă zic: nu vă împrotivireţi răului, ci, de te va lovi cineva în falca ta cea dreaptă, întoarce-i şi ceeaalaltă. Lev. 24, 20. 2 Leage. 19, 21.

40. *Şi celui ce vrea a să târî cu tine la judecată şi a-ţi lua îmbrăcămintea lasă-i şi plaşca. *Luc. 6, 29.

41. Şi oricine te va sili o mie de paşi, mergi cu el şi alte doao. 1 Cor. 6, 7.

Sfârşit vineri. Sâmb. 1. Zac. 15. 2 Leage. 15, 20. Lev. 19, 18.

42. Cine cere de la tine, dă-i; şi celui ce vrea a împrumuta de la tine, nu te întoarce». *Zac. 15.*

43. Auzit-aţi că s-au zis: *«Să iubeşti pre aproapele tău şi să urăşti pre nepriiatinul tău». *Luc. 6, 27.

44. Iară Eu vă zic: *Iubiţi pre nepriiatinii voştri, **bine faceţi celor ce v-au urât, rugaţi-vă pentru cei ce vă gonesc şi vă hulesc, || Râm. 12, 20. **Luc. 23, 34.

11r 45. Ca să fiţi fiii Părintelui vostru celui din ceriu, Carele face a răsări soarele Său preste cei buni şi preste cei răi, şi ploao preste cei drepţi şi preste cei nedrepţi. Fapte 7, 59.

46. Că, de iubiţi pre cei ce vă iubesc, ce plată veţi avea? Au nu şi vameşii fac aceea?

47. Şi, de veţi strânşti pre fraţii voştri numai, ce faceţi mai mult? Au nu şi păgânii fac aceasta?

48. Fiţi, dară, desăvârşit, precum şi Părintele vostru cel ceresc desăvârşit este».

Sfânta sâmb.

Cap 6

Învaţă Hristos cum trebuie să să facă milostenie şi rugăciune şi dă ucenicilor învăţătură a să ruga şi greşalele altora a ierta. Şi iarăşi, în ce chip trebuie a posti. Nu pre pământ, ci în ceriu a strânge comoare. Ochiul a-l curăţi. A nu sluji la doi domni. Pentru aceaea opreşte grija de hrană, de haină şi cea de mâne.

Zac. 16. *Sâmb. Brânzei. Zaceal 16.*

1. Luaţi aminte să nu faceţi milosteania voastră înnaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de ei. Într-alt chip, plată nu veţi avea la Părintele vostru cel ceresc. |
2. Deci, când faci milostenie, să nu cânţi cu trâmbiţa înnaintea ta, precum cei 11v
făţarnici fac prin sinagoguri şi prin uliţe, ca să să cinstească de la oameni. Amin zic voao, că ş-au luat plata sa.
3. Iară tu făcând milostenie, să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta,
4. Ca să fie milostenia ta într-ascunsă şi Tatăl tău, Care vede într-ascuns, va răsplăti ţie.
5. Şi, când vă rugaţi, să nu fiţi ca făţarnicii, cei ce iubesc prin adunări şi prin unghiurile uliţelor stând a să ruga, ca să să vază de la oameni. Amin zic voao, ş-au luat plata sa.
6. Iară tu, când te vei ruga, întră în cămara ta şi, închizând uşa, te roagă Părintelui tău într-ascuns; şi Tatăl tău, Carele vede într-ascuns, va răsplăti ţie.
7. Iară rugându-vă, să nu grăiţi multe ca păgânii, că le pare că întru multă vorba lor vor fi auziţi.
8. Deci să nu vă asămânaţi lor, că ştie Tatăl vostru ce vă trebuie mai nainte de a cere voi de la El.

Lc. 20, 11. 9. Aşadară, vă rugaţi: «Tatăl nostru cela ce eşti || în ceriuri, sfinţască-să numele Tău. 12r
10. Vie împărăţiia Ta, fie voia Ta, precum în ceriu, şi pre pământ.
11. Pânea noastră ce mai presus de fire dă-ne noao astăzi.
12. Şi ne iartă noao deatoriile noastre, precum şi noi iertăm datornicilor noştri.
13. Şi nu ne duce pre noi întru ispită, ci ne izbăveşte de vicleanul. Amin!»

Zac. 17. *Sfârşit sâmb. Dumc. Brânzei Zac. 17.*

*Ecli. 28, 3, 4, 5. Gios 18, 35. 14. *Că de veţi ierta oamenilor păcatele lor, ierta-va şi voao Tatăl vostru cel ceresc greşalele voastre.
Luca 11, 25. 15. Iară de nu veţi ierta oamenilor, nici Tatăl vostru va ierta voao greşalele voastre.
16. Iară când postiţi, să nu fiţi ca făţarnicii trişti, că-şi smolesc feaţele sale ca să să areate oamenilor postind. Amin zic voao, că ş-au luat plata sa.
17. Iară tu, când posteşti, unge capul tău şi faţa ta o spală,
18. Ca să nu te arăţi oamenilor postind, ci Părintelui tău, care este într-ascuns; şi Părintele tău, Cel ce veade într-ascuns, va răsplăti ţie.
19. Nu vă adunareţi comoară pre pământ, unde rugina şi molia o strică | şi unde furii 12v
o sapă şi o fură,
*Luca 12, 33. 1 Timoth. 6, 19. 20. *Ci vă adunaţi comoară în ceriu, unde nici rugina, nici molia o strică, unde furii nu o sapă, nici o fură.
21. Că unde e comoara ta, acolo e şi inima ta.

Zac. 18. *Sfârşit dumc. Brânzei. Dumc. 3. Zac. 18.*

*Luc. 11, 34. 22. *Lumina trupului tău este ochiul tău. De va fi ochiul tău curat, tot trupul va fi luminat.
23. Iară, de va fi ochiul tău viclean, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, de e lumina cea dintru tine întunearec, însuşi întunearecul cât va fi!
*Luca 16, 3. 24. *Nime nu poate slugi la doi domni, că au pre unul va urî şi pre altul va iubi, au pre unul va suferi şi pre altul va urgisi. Nu puteţi slugi lui Dumnezău şi Mamonii.
*Psalm 54, 26. Luca 12, 22. Filip 4, 6. 25. *Pentru aceaea, zic voao, să nu vă grijiţi de sufletul vostru ce veţi mânca, nici de trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca. Au nu sufletul mai iubit e decât hrana şi trupul mai mult decât vejmântul?
1 Timoth. 9, 6, 7. 1 Petr. 5, 7. 26. Căotaţi spre pasările ceriului, că nu samănă, nici seaceră, nici adună în jitniţă şi Tatăl vostru cel ceresc le paşte. Au voi nu sânteţ cu mult mai buni decât aceale?
27. Iară cine dintre voi, gândind, poate adaoge statului său un cot? | |
28. Şi pentru vejmânt ce vă gândiţi? Socotiţi crinii ţarinii cum cresc: nu să ostenesc, nici torc. 13r

29. Iară zic voao că nici Solomon, cu toată slava sa, s-au acoperit ca unul dintr-aceştia.
30. Iară, de îmbracă Dumnezău aşa iarba ţarinii, carea astăzi este şi mâne în cuptoriu să aruncă, cu cât mai vârtos pre voi, puţin credincioşi!

Luni 2 dumc. Zac. 19. *Zac. 19.*

31.Nu vă grigireţi, dară, zicând: «Ce vom mânca?» au «Ce vom bea?», au «Cu ce ne vom acoperi?»
32. Că aceaste toate limbile le cearcă. Că ştie Tatăl vostru că vă trebuiesc aceaste toate.
33. Căotaţi, dară, întâi împărăţiia lui Dumnezău şi dreptatea Lui, şi toate aceaste să vor adaoge voao.

Sfârşit dumc.

34. Nu vă grigireţ, dară, de mâne, că zua de mâne să va grigi de sine; agiunge zilei răotatea sa.

Cap 7

Învaţă a nu giudeca pentru oţapăcul în ochiul fratelui şi bârna în ochiul său. Sfânta a nu să da cânilor. Tot cel ce ceare, caotă şi bate de la Dumnezău să aude. A face altora ce ni-i voia să ni să
13v *facă. Prin poarta strâmtă a întra la viaţă. | Cum să cunosc prorocii mincinoşi şi pomul bun de la cel rău. Asămânare de cel ce aude cuvintele lui Hristos şi de cel ce lucră au nu lucră după eale.*

*Sâmb. 2. Zac. 20.** *Zac. 20.*

1. Nu giudecareţi, ca să nu vă giudecaţi,
2. Că cu ce giudecată veţi giudeca, vă veţi giudeca şi cu ce măsură veţi măsura, să va măsura voao. Luca 6, 37. Râm. 2, 1.
3. Iară ce vezi oţapăcul în ochiul fratelui tău, şi bârna în ochiul tău nu o vezi? Marc. 4, 24.
4. Au cum zici fratelui tău: «Lasă să scoţi oţapăcul din ochiul tău». Şi, iată, bârna e în ochiul tău!
5. Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea a scoate oţapăcul din ochiul fratelui tău.
6. Să nu daţi sfânta cânilor, nici aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce cu picioarele sale şi, întorcându-să, să vă rumpă. *Gios 21, 22.
7. *Coareţi şi să va da voao, căotaţi şi veţi afla, bateţi şi să va deşchide voao, Marc. 11, 24.
8. Că tot cel ce ceare ia, şi cel ce caotă află, şi celui ce bate să va deşchide. Luca 11, 9. Ioan 14, 13. Iacov 1, 6.

Sfârşit sâmb.

*Luca 11, 11. 9. *Au cine e dintre voi om de la care, de va ceare fiiul său pâne au, doară, piatră îi va da?
10. Au peaşte de va ceare, au, doară, şarpe îi va da?
11. Deci fiind voi răi, de ştiţi bune dări a da fiilor voştri, cu cât mai vârtos Tatăl || vostru 14r
care este în ceriuri va da bune celor ce cer de la Sine!

Zac. 21. *Sfârşit luni aceasta şi a cuvioşilor. Zac. 21.*

*Tovie 4, 16. Luca 6, 31. 12. *Toate, dară, oricare vreaţi să vă facă oamenii şi voi le faceţi lor, că aceasta e leagea şi prorocii.
*Luca 13, 24. 13. *Întraţi prin poarta cea strâmtă, că largă e poarta şi lată e calea carea duce la perire şi mulţi sânt carii întră printr-însa.
14. Cât e de strâmtă poarta şi de îngustă calea carea duce la viaţă şi puţini sânt carii o află!

Zac. 22. *Marţi 2 dumc. Zac. 22.*

15. Luaţi-vă aminte de prorocii mincinoşi, carii vin cătră voi în vejmintele oilor, iară dinlontru sânt lupi răpitori.
16. Din rodurile lor îi veţi cunoaşte. Au, doară, culeg din spini strugur au din scaiu smochine?
17. Aşa tot pomul bun roduri bune face, iară pomul rău reale roduri face.
18. Nu poate face pomul bun roduri reale, nici poate face pomul rău roduri bune.
*Sus 3, 10. 19. *Tot pomul ce nu face rod bun | să va tăia şi în foc să va arunca. 14v
20. Deci din rodurile lor îi veţ cunoaşte.

Zac. 23. *Mier. 2 dumc. Zac. 23.*

*Gios 25, 11. Luc. 6, 46. 21. *Nu tot cel ce-Mi zice «Doamne, Doamne» va întra întru împărăţiia ceriurilor, ci cel ce face voia Tatălui Mieu care este în ceriuri, acela va întra întru împărăţiia ceriurilor.

Sfârşit marţi şi precuvioşi.

*Fapte 9, 13. *Psalm 6, 9. Gios 20, 41. Luca 13, 26. 22. Mulţi vor zice Mie în zioa aceaea: «Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am prorocit *şi cu numele Tău dracii am scos şi cu numele Tău puteri multe am făcut?»
23. Şi atunci voi mărturisi lor că: «Niceodată v-am cunsocut; *depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi strâmbătate».

Zac. 24. *Sfârşit mier. Zac. 24.*

*Luca 6, 47. Râm. 2, 13. Iacov. 1, 22. 24. *Deci tot care aude cuvintele Meale aceaste şi le face asămâna-să-va omului înţelept, care au zidit casa sa pre piatră.
25. Şi s-au pogorât ploaie şi au venit râurile şi au suflat vânturile şi au lovit casa aceaea şi n-au căzut, că era întemeiată pre piatră.
26. Şi tot cel ce aude cuvintele Meale aceaste || şi nu le face aseamenea va fi omului 15r
nebun, care au zidit casa sa pre năsip.
27. Şi s-au pogorât ploaia şi au venit râurile şi au suflat vânturile şi au lovit casa aceaea şi au căzut; şi au fost cădearea ei mare".
28. Şi au fost deacă au sfârşit Isus cuvintele aceastea, să mira gloatele de învăţătura Lui,
*Marc. 1, 22. Luca 4, 32. 29. *Că era învăţându-i ca cel ce are puteare, iară nu ca cărturarii şi fariseii.

Cap 8

Pre bubosul cel vindecat Isus îl trimite la preoţi. Vindecă sluga sutaşului, a căruia credinţă o laudă şi pre soacra lui Petru din friguri şi pre alţi mulţi bolnavi. Cu cuvântul scoate duhurile. Pre cărturari ce vrea a-I urma îl leapădă, iară altuia, neîngropând pre tată-său, a-I urma porunceaşte. Turburându-să de valuri corabiia şi de ucenici deşteptându-să, domoleaşte marea. Şi pre doi îndrăciţi la gheraseani îi izbăveaşte, dracii în porci a întra | lăsându-i, carea văzând gheraseanii, Îl roagă să să depărteaze din hotarele sale. 15v

1. Iară, deacă s-au pogorât din munte, au mers după El gloate multe.
*Marc. 1, 40. Luca 5, 12. 2. *Şi iată, un bubos venind să închina Lui, zicând: „Doamne, de vreai, mă poţi curăţi".

3. Şi, întinzându-i Isus mâna, l-au atins, zicând: „Vreau, curăţeaşte-te!" Şi îndată s-au curăţit lepra lui.

4. Şi i-au zis Isus: „Vezi, nimărui să spui, ci mergi, *arată-te preotului şi du darul carele au poruncit Moise întru mărturiia lor". *Leviţ. 14, 2.

Sfârşit sâmb. Duminică 4. Zac. 25. *Zac. 25.*

5. *Iară, deacă au întrat în Capernaom, s-au apropiiat către El un sutaş rugându-L şi zicând: *Luca 7, 1.

6. „Doamne, sluga mea zace în casă slăbănog şi rău să chinuiaşte".

7. Şi au zis lui Isus: „Eu voi veni şi-l voi vindeca".

8. Şi, răspunzând sutaşul, au zis: *„Doamne, nu sânt vreadnic să întri supt acoperemântul mieu, ci numai şi cu cuvântul şi să va vindeca sluga mea. || *Luca 7, 6.

16r 9. Că şi eu sânt om supt puteare rânduit, având supt mine ostaşi, şi zic cestuia: «Mergi» şi să duce, şi altuia: «Vino» şi vine, şi slujii meale: «Fă aceasta» şi face".

10. Iară Isus auzind, S-au mirat şi celor ce urma după El, au zis: „Amin zic voao, n-am aflat atâta credinţă în Israil.

11. Iară zic voao că mulţi de la răsărit *şi de la apus vor veni şi vor şedea cu Avraam şi cu Isaac şi cu Iacov întru împărăţiia ceriurilor. *Malah. 1, 11.

12. Iară fiii împărăţiii să vor arunca <în> întunearecul din afară. Acolo va fi plângere şi scârşnirea dinţilor".

13. Şi au zis Isus sutaşului: „Mergi şi precum ai crezut fie ţie". Şi s-au vindecat sluga într-acel ceas.

Sfârşit duminică. Sâmb. 4. Zac. 26. *Zac. 26.*

14. Şi, venind Isus în casa lui Petru, au văzut pre soacra lui zăcând şi prinsă de friguri. |

16v 15. Şi au atins mâna ei şi o au lăsat frigurile şi s-au sculat şi slujiia lor.

16.*Iară făcându-să sară, I-au adus Lui pre mulţi îndrăciţi şi scotea duhurile cu cuvântul şi pre toţi cei ce rău pătimiia i-au vindecat, *Marc. 3, 32.

17. Ca să să plinească ce s-au zis prin Isaie prorocul, ce zice: *„Acela neputinţele noastre au luat şi boalele noastre le-au purtat". *Isaie 53, 4. 1 Petru 2, 24.

18. Iară văzând Isus gloate multe împrejurul Său, au poruncit a treace de ceaea parte.

19. Şi, apropiindu-să un cărturariu, au zis lui: „Dascale, veni-voi după Tine oriunde vei mearge".

20. Şi au zis lui Isus: *„Vulpile au vezuini şi pasările ceriului cuiburi, iară Fiiul Omului nu are unde să-Ş pleace capul". *Luca 9, 48.

21. Iară altul dintre ucenicii Lui au zis Lui: „Doamne, lasă-mă întâi să mă duc să îngrop pre tată-mieu".
22. Iară Isus au zis lui: „Vino după Mine şi lasă morţii să-ş îngroape morţii săi".

Zac. 27. *Joi 2 duminică după toţi sfinţii. Aceasta şi la cutremur. Zac. 27.* ||

*Marc. 4, 36. Luc. 20, 22.. 23. *Şi, suindu-să El în corabie, au mers după El ucenicii Lui. 17r

Sfârşit sâmbătă 4 duminică.

24. Şi, iată, cutrămur mare s-au făcut în mare, aşea cât corabia să acoperea de valuri, iară El durmiia.
25. Şi s-au apropiiat către El ucenicii Lui şi L-au deşteptat, zicând: „Doamne, mântuiaşte-ne, perim!"
26. Şi le zice lor Isus: „Ce vă teameţi, puţân credincioşi?" Atunci, sculându-Să, au poruncit vânturilor şi mării şi s-au făcut linişte mare.
27. Iară oamenii s-au mirat, zicând: „Cine iaste Acesta, că vânturile şi marea ascultă de El?"

Zac. 28. *Sfârşit joi. Duminică 5. Zac. 28.*

*Marc. 5, 1. Luc. 8, 26. 28. *Şi, deacă au venit de ceaea parte în ţinutul gheraseanilor, L-au întâmpinat doi îndrăciţi, ieşind din mormânturi, răi foarte, aşea cât nime nu putea treace pre calea aceaea.
29. Şi, iată, au strigat, zicând: „Ce e noao şi Ţie, Isuse, Fiiul lui Dumnezeu? Venit-ai aici mai înainte de vreame a ne chinui?" |
*Marc. 5, 11. 30.*Şi era nu departe de ei o turmă mare de porci, păscându-să. 17v
Luca 8, 32. 31. Iară dracii Îl ruga, zicând: „Deacă ne scoţi de aici, trimite-ne în turma porcilor".
32. Şi le-au zis: „Duceţi-vă!". Iară ei, ieşind, s-au dus în porci. Şi, iată, cu năvălire au sărit toată turma în mare şi au murit în ape.
33. Iară păstorii au fugit şi, venind în cetate, au vestit toate şi de cei îndrăciţi.
*Marc. 5, 17. Luca 8, 37. 34. Şi, iată, toată cetatea au ieşit întru întâmpinarea lui Isus *şi, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarăle lor.

Cap 9

Vindecă pre cel slăbănog, murmurând cărturarii, căci zisease lui că i s-au iertat păcatele. Chiamă pre || Matheiu vameşul şi răspunde fariseilor ce murmura, căci mâncă cu vameşii şi 18r
căci nu postesc ucenicii Lui. Muiarea din curgerea sânjelui o izbăveaşte. Fata voivodului cea

moartă o deşteaptă. Dând vedeare a doi orbi. Pe un îndrăcit mut îl vindecă. Şi, pretutindini propoveduind, toate vindecă neputinţele, zicând: „Mult săceriş a fi, iară puţini lucrători".

1 Şi, suindu-Să în corabie, au trecut şi au venit în cetatea Sa.

Sfârşit duminică. Duminica 6. Zac. 29. *Zac. 29.*

2. *Şi, iată, aducea Lui un slăbănog zăcând în pat. Şi, văzând Isus credinţa lor, au zis slăbănogului: „Cutează, fiiule, iartă-ţi-să păcatele tale". *Marc. 2, 3. Luca 5, 18.

3. Şi, iată, unii din cărturari au zis între sine: „Acesta blastămă".

4. Şi, văzând Isus gândurile lor, au zis: „Pentru ce gândiţi reale întru inimile voastre?

18v 5. Ce e mai lesne a zice: «Iartă-ţi-să | păcatele tale» au a zice: «Scoală şi umblă?»

6. Iară ca să ştiţi că Fiiul Omului are puteare pre pământ a ierta păcatele, atunci au zis slăbănogului: «Scoală, ia patul tău şi te du în casa ta»".

7. Şi s-au sculat şi s-au dus în casa sa.

8. Iară, văzând gloatele, s-au temut şi au slăvit pre Dumnezeu, Cel ce au dat puteare ca aceasta oamenilor.

Sfârşit duminică. Sâmb. 5 duminică. Zac. 30. *Zac. 30.*

*Marc. 2, 14. Luca 5, 27.
9. *Şi, trecând de acolo Isus, văzut-au un om şezând la vamă, pe nume Matheiu, şi au zis lui: „Vino după Mine". Şi, sculându-să, au mers după El.
10. Şi au fost, şezând El în casă, iată, mulţi vameşi şi păcătoşi venind şedea cu Isus şi cu ucenicii Lui.
11. Şi, văzând fariseaii, zicea ucenicilor Lui: „Pentru ce cu vameşii şi cu păcătoşii mâncă Dascalul vostru?"
12. Iară Isus auzind, au zis: „Nu trebuie sănătoşilor vraci, ci bolnavilor. ||
*Ose. 6, 6. Jos 12, 7. **1 Tim. 1, 15.
13. Iară, mergând, vă învăţaţi ce iaste: *«Milă vreau, iară nu jirtvă»; că n-am venit să chem pre cei drepţi, **ci pre păcătoşi". 19r

Zac. 31. *Sfârşit sâmb. Vin. 2. Zac. 31.*

*Marc. 2, 18. Luca 5, 33.
14. Atunci s-au apropiiat cătră El ucenicii lui Ioan, zicând: *„Pentru ce noi şi fariseii postim adease, iară ucenicii Tăi nu postesc?"
15. Şi le-au zis Isus: „Au doară pot fiii mirelui a să jelui până când e cu dânşii mirele? Iară vor veni zilele când să va lua de la ei mirele şi atunci vor posti.
16. Iară nime nu pune peatec nou pre veşmânt vechiu, că ia plinirea lui de cătră veşmânt şi mai rea ruptură să face,
17. Nice bagă vinul nou în foi vechi; într-alt chip, să rump foii şi vinul să varsă şi foii per; ci | vinul nou în foi noi bagă şi amândoao să ţin". 19v

Zac. 32. *Sfârşit vineri. Sâmbătă a 6 duminică. Zac. 32.*

*Marc. 5, 22. Luca 8, 41.
18. *Aceastea El grăind cătră dânşii, iată un voivod s-au apropiat şi să închina Lui, zicând: „Doamne, fata mea acum au murit. Ci vino, pune mâna Ta pre ea şi va fi vie".
19. Şi, sculându-Să Isus, mergea după el şi ucenicii Lui.
*Marc. 5, 15. Luca 8, 43.
20. *Şi, iată, o muiare carea pătimea curjerea sânjelui de 12 ani s-au apropiat dinapoi şi au atins tivitura veşmântului Lui.
21. Că zicea întru sine: „De voi atinje numai veşmântul Lui, mă voi mântui".
22. Iară Isus întorcându-să şi văzând-o, au zis: „Cutează, fato, credinţa ta te-au mântuit". Şi s-au mântuit muiarea în acel ceas.
23. Şi, deacă venisă Isus în casa voivodului şi văzusă trâmbiţaşii şi || gloatele gâlcevind, zicea: 20r
24. „Duceţi-vă, că n-au murit fata, ci doarme". Şi râdea de El.
25. Şi, scoţând gloata, au întrat. Şi au prins mâna ei şi s-au sculat fata.
26. Şi au ieşit veastea aceasta preste tot pământul acela.

Zac. 33. *Sfârşit sâmb. a 7 duminică. Zac. 33.*

27. Şi, trecând Isus, au mers după El doi orbi, strigând şi zicând: „Miluiaşte-ne, Fiiul lui David!"
28. Iară, deacă venisă în casă, s-au apropiat cătră El orbii şi au zis lor Isus: „Creadeţi că pociu face aceasta voao?" Zis-au Lui: „Aşea e, Doamne".
29. Atunci au atins ochii lor, zicând: „După credinţa voastră fie voao".
30. Şi s-au deşchis ochii lor. Şi i-au contenit Isus, zicând: „Vedeţi, să nu ştie cineva!" |
31. Iară ei venind, L-au vestit preste tot pământul acela. 20v
*Jos 12, 22.
32. Iară ieşind ei, *iată, I-au adus un om mut îndrăcit
Luca 11, 14.
33. Şi, scoţând dracul, au grăit mutul şi s-au mirat gloatele, zicând : „Niceodată s-au arătat aşea în Israil".
34. Iară fariseii zicea: „Cu chepetenia dracilor scoate dracii".
*Marc. 6, 6.
35. *Şi străbătea Isus toate cetăţile şi coşteaiele, învăţând prin sinagogurile lor şi propoveduind Evanghelia împărăţiei şi vindecând toată boala şi toată neputinţa.

Zac. 34. *Sfârşit duminică. Luni 3 duminică. Zac. 34.*

36. Iară văzând gloatele, I-au fost milă de eale, că era năcăjite şi zăcând ca oile ce n-au păstoriu.
*Luc. 10, 2.
37. Atunci au zis ucenicilor Săi: *„Săceriş, adecă, mult e, iară lucrători puţini.
38. Rugaţi-vă, dară, Domnului săcerişului || să trimiţă lucrători la săcerişul Său". 21r

Cap 10

Trimiterea şi îndreptarea a doisprăzeace apostoli (a cărora numele aici să însămnează) a propovedui jidovilor şi pre cei îndrăciţi şi neputincioşi a-i vindeca, carii asupra realelor ce să apropie să înştiinţază şi să întăresc. Hristos n-au venit a trimite pace, ci sabie, şi pre El înaintea oamenilor trebuie a mărturisi, nicidecât pre El ceva mai mult a iubi. Iară cel ce cinsteaşte pre alţii pentru Hristos pre Hristos cinsteaşte şi aşa plata va lua.

Aceasta şi la sfinţii vraci.

1. Şi, chemând pre cei doisprăzeace ucenici, le-au dat puteare peste duhuri necurate să le scoaţă şi să vindece toată boala şi toată neputinţa. Marc 3,13. Luca 6,13
21v 2. Iară a celor doisprăzeace apostoli numele sânt aceaste: întâi, Simon |, ce să şi 9,1.
zice Petru, şi Andrei, fratele lui,
3. Iacov a lui Zevedei şi Ioan, fratele lui, Filip şi Vartholomeiu, Thoma şi Matheiu vameşul, Iacov a lui Alfei şi Thadeu,
4. Simon Hananeu şi Iuda Iscarioteanul, care L-au şi vândut.
5. Pre aceşti doisprăzeace i-au trimis Isus poruncindu-le, zicând: „În calea păgânilor să nu meargeţi şi în cetăţile samarineanilor să nu întraţi,
6. Ci mai vârtos vă duceţi *cătră oile ceale pierdute a casii lui Israil. *Fap. 13, 46.
7. Deci mergând, propoveduiţi, zicând că s-au apropiat împărăţiia ceriurilor.
8. Pre cei neputincioşi vindecaţi, morţii înviaţi, leproşii curăţiţi, dracii scoateţi. În dar aţi luat, în dar daţi.

Sfârşit vraci şi luni. Marţi 3 dumc. Zac. 35. *Zac. 35.*

9. *Să nu ţineţi aur, nici argint, nici bani în brânele voastre, *Marc. 6, 8.
10. Nu straistă pre cale, nici doao îmbrăcăminte, nici încălţăminte, nici toiag, că vreadnic Luc. 9, 3
e lucrătoriul de plata sa. şi 10, 4.
22r 11. Şi, ori în ce oraş sau coşteiu veţi întra, || întrebaţi cine e vreadnic într-însa şi acolo rămâneţi până veţi ieşi.
12. Iară întrând în casă, uraţi bine, zicând: «Pace casei aceştiia!»
13. Şi, de va fi casa aceaea vreadnică, veni-va pacea voastră spre ea, iară de nu va fi vreadnică, pacea voastră să va întoarce la voi.
14. Şi oricine nu vă va primi, nici va asculta cuvintele voastre, ieşind afară din casă sau din cetate, scuturaţi praful din picioarele voastre.
15. Amin zic voao, mai uşor va fi pământului Sodomului şi a Gomorului în zioa giudecăţii, decât cetăţii aceia.

Sfârşit marţi. Mier. 3 dumc. şi la mucenici. Zac. 36. *Zac. 36.*

*Luca 10, 3. 16. *Iată, Eu vă trimiţ ca oile în mijlocul lupilor; fiţi, dară, înţălepţi ca şierpii şi uniţi ca porumbii.

17. Şi vă păziţi de oameni, că vă vor da prin soboară şi prin adunările sale vă vor bate.

18. Şi înaintea giudecătorilor şi a împăraţilor, vă veţi duce pentru | Mine, spre mărturiia 22v
lor şi limbilor.

*Luca 12, 11. 19. *Iară, când vă vor da, să nu gândiţi cum au ce veţi grăii, că să va da voao în ceasul acela ce veţi grăii;

20. Că nu sânteţi voi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru, Carele grăiaşte întru voi.

21. Şi va da frate pre frate spre moarte şi tatăl pre fiiu şi să vor scula fiii asupra părinţilor şi-i vor ucide.

22. Şi veţi fi urâţi tuturor pentru numele Mieu, iară cel ce va răbda până în sfârşit, acela să va mântuii.

Zac. 37. *Sfârşit mierc. Gioi 3 dumc. Zac. 37.*

23. Iară, când vă vor goni din cetatea aceasta, fugiţi într-alta. Amin zic voao, nu veţi sfârşi cetăţile lui Israil până când va veni Fiiul Omenesc.

*Luc. 6, 40. 24. *Nu este ucenicul preste învăţătoriu, nici sluga preste stăpânul său.

Ioan 13, 16 şi 15, 20. 25. Agiunje ucenicului să fie ca învăţătoriul lui şi slugei ca stăpânul lui. De au chemat pre stăpânul casei Velzevul, cu cât mai vârtos pre casnicii lui!

*Marc 4, 22. Luc. 8, 17 şi 12, 2. 26. Deci să nu vă teameţi de ei, *că nimic nu este acoperit carea să nu || să deascopere 23r
şi tăinuit carea să nu să ştie.

27. Carea vă zic întru întunearec, spuneţi la lumină, şi ce auziţi în ureache propoveduiţi preste acoperişuri.

28. Şi nu vă teamereţi de cei ce ucig trupul, iară sufletul nu-l pot ucide, ci mai vârtos vă teameţi de cel ce poate pierde şi sufletul şi trupul în gheenna.

*2 Împăr. 14, 11. Fap. 37, 35. 29. *Au nu doao pasări să vând într-un filearíu? Şi una dintr-însele nu va cădea pre pământ fără Tatăl vostru.

30. Iară perii capului vostru toţi sânt număraţi.

31. Deci să nu vă teameţi, că decât multe pasări mai buni sânteţi voi.

Zac. 38. *Sfârşit joi. Dumc. toţi sfinţii şi luni 3 dumc. Zac. 38.*

*Marc. 8, 38. Luc. 9, 26 şi 12, 8. 2 Timoth. 2, 12. 32. *Deci tot care Mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l-voi şi Eu pre acela înaintea Tatălui Mieu care este în ceriuri.

33. Iară cine Mă va tăgădui înaintea oamenilor, tăgădui-voi şi Eu | pre acela înaintea 23v
Tatălui Mieu care este în ceriuri.

34. Să nu vă pară că am venit a trimite pace pre pământ. N-am venit a trimite pace, ci sabie.

35. Că am venit a deschilini pre om asupra tatălui său şi fata asupra mumei sale şi nora asupra soacră-sa.

*Mih. 7, 6. 36. *Şi neprietenii omului, casnicii lui.

Citire la toţi sfinţii. Sâmb. 7, iară sâmb. 3 caotă înapoi zac. 24 şi dumc. 3 înapoi zac. 18.

Zac. 39. *Zac. 39.*

*Luc. 14, 26. 37. *Cel ce iubeaşte pre tatăl au pre muma mai mult decât pre Mine nu e vreadnic de Mine. Şi cel ce iubeaşte fiiul au fata mai mult decât pre Mine nu e vreadnic de Mine.

*Gios 16, 24. Marc. 4, 34. Luc. 14, 27. 38. *Şi cel ce nu ia crucea sa şi să vie după Mine nu e vreadnic de Mine.

39. Cel ce află sufletul său pierde-l-va; şi cine va pierde sufletul său pentru Mine afla-l-va.

*Luc. 9, 24 şi 17, 33. Ioan 12, 25. **Luc. 10, 16. Ioan 13, 20. *Marc. 9, 30. 40. *Cel ce primeaşte pre voi pre Mine mă primeaşte; **şi cel ce mă primeaşte pre Mine primeaşte pre Cel ce M-au trimis.

41. Cel ce primeaşte prorocul, în numele prorocului, plata prorocului va lua; || şi cel 24r
ce primeaşte pre cel drept, în numele dreptului, plata dreptului va lua.

42. *Şi oricine va da beutură unuia din ceşti mai mici numai un păhar de apă reace, în numele ucenicului, amin zic voao, nu va pierde plata sa".

Cap 11

Ioan din temniţă soli trimite la Isus. Carii, după răspunsul Domnului, ducându-Să însuşi înaintea gloatelor, laudă pre Ioan. Iară pre jidovi îi asamănă pruncilor ce strâgă împreună în târg, probozând cetăţile ceale împietrite, în carele multe minuni făcusă. Mărturisirea lui Isus către Tatăl. Pre cei însărcinaţi chiamă către Sine Isus, zicând jugul Său a fi dulce.

Citire vineri.

1. Şi au fost dacă au sfârşit Isus, poruncind ucenicilor Săi, celor doisprăzeace, au trecut de acolo, să înveaţe şi să propoveduiască prin cetăţile lor.

Sfârşit sâmb. şi vineri. Luni 4 dumc. Zac. 40 | *Zac. 40.*

24v 2. *Iară Ioan auzând din prinsoare faptele lui Hristos, trimiţând doi din ucenicii săi, *Luc. 7, 18.
3. Au zis Lui: „Tu eşti Cel ce vreai să vii au pre altul aşteptăm?"
4. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: „Mergând, vestiţi lui Ioan ceale ce aţi auzit şi aţi văzut.
5. *Orbii văd, şchiopii umblă, leproşii să curăţesc, surzii aud, morţii să scoală, **săracilor *Isaie 35, 5.
bine să vesteaşte. **Isaie 61, 1.
6. Şi fericit e cel ce nu să va sminti întru Mine".
7. *Iară ei ducându-să, au început Isus a zice către gloate de Ioan: „Ce aţi ieşit în pustie *Luca 7, 24.
a vedea? Trestie de vânt clătită?
8. Dară ce aţi ieşit a vedea? Om în veşminte moi îmbrăcat? Iată, cei ce să îmbracă cu moi în casele împăraţilor sânt.
9. Dară ce aţi ieşit a vedea? Proroc? Adevăr zic voao şi mai mult decât proroc.
10. Că acesta e de care este scris: *«Iată, Eu trimiţ îngerul Mieu înaintea feaţii Tale, care *Malah. 3, 1.
va găti calea Ta înaintea Ta». Marc. 1, 2.
11. Amin zic voao, nu s-au sculat între cei născuţi din muieri mai mare decât Ioan Luc. 7, 27.
Botezătoriul. Iară cel ce e mai mic întru împărăţiia ceriurilor mai mare decât el este. ||
25r 12. Iară din zilele lui Ioan Botezătoriul până acum, împărăţiia ceriului să sileaşte şi cei sâlnici o apucă.
13. Că toţi prorocii şi leagea până la Ioan au prorocit.
14. Şi, de veţi vrea a primi, *acesta-i Ilie, care va să vie. *Malah. 4, 5.
15. Cel ce are urechi de auzât să auză!

Sfârşit luni. Marţi 4.

16. Iară cui voi asămâna neamul acesta? Aseamenea este pruncilor ce şed în târg, carii strâgând celor de aseamenea,
17. Zic: «Cântat-am voao şi n-aţi giucat; tânguitu-v-am şi n-aţi plâns».
18. Că au venit Ioan, nici mâncând, nici bând, şi zic: «Drac are».
19. Venit-au Fiiul Omului, mâncând şi bând, şi zic: «Iată om mâncătoriu şi beutoriu de vin, prietinul vameşilor şi al păcătoşilor!» Şi s-au îndreptat înţelepciunea de la fiii lor".

Mier. 4.

20. Atunci au început a înfrunta cetăţile în care s-au făcut multe puterile Lui, căci că nu să pocăisă.
21. *„Amar ţie, Horozain, amar, ţie, Vethsaida, că, de s-ar fi făcut în Tir şi în Sidon | *Luca 10, 13.
25v puterile care s-au făcut în voi, de demult în târsână şi în cenuşă s-ar fi pocăit.
22. Iară adevăr zic voao: «Tirului şi Sidonului mai uşor va fi în zioa giudecăţii decât voao.
23. Şi tu, Capernaum, au doară până la ceriu te vei înălţa, până în iad te vei pogorî; că, de s-ar fi făcut în Sodom puterile care s-au făcut în tine, doară ar fi rămas până într-aceasta zi».
24. Însă zic voao că pământului Sodomii mai uşor va fi în zioa giudecăţii decât ţie".
25. Într-aceaea vreame, răspunzând Isus, au zis: „Mărturisăscu-Mă Ţie, Părinte, Domnul ceriului şi al pământului, că ai ascuns aceaste de cei înţălepţi şi precepuţi şi le-ai deascoperit pruncilor.
26. Aşa, Părinte, că aşa au plăcut înaintea Ta.

Zac. 43. *Sfârşit mier. Aceasta şi la cuvioşi. Joi 4 dumc. Zac. 43.*

*Ioan 6, 46 şi 7, 28 şi 8, 19 şi 10, 15. *Irimie 6, 16. *Ioan 5, 3.

27. Toate sânt Mie date de la Tatăl Mieu* şi nime nu cunoaşte pre Fiiul, fără Tatăl; nici pre Tatăl cineva cunoaşte, fără Fiiul şi cui va vrea Fiiul a-L deascoperi.
28. Veniţi către Mine, toţi cei osteniţi şi însărcinaţi, şi Eu vă voi odihni.
29. Luaţi giugul Mie spre voi şi vă învăţaţi de la Mine că sânt blând şi smerit cu | | inima*; 26r şi veţi afla odihnă sufletelor voastre,
30. *Că jugul Mi-e dulce şi sarcina Mea uşoară este".

Sfârşit joi şi a cuvioşi.

Cap 12

Mântuieşte pre ucenicii ce smulgea sâmbăta spice şi mâna cea uscată sâmbăta vindecă. Meşteşugirii fariseilor cu tăceare îngăduind şi multe de la Sine vindecaţi a tăcea poruncind, plineaşte proorociia lui Isaie, pre dracul cel mut şi surd scoţând. Pre fariseii ce-i zicea că cu Velzevul goneaşte dracii îi vădeaşte de minciună, zicând: „Blăstămarea împrotiva Duhului Sfânt a fi neiertată şi de tot cuvântul deşert să va da samă"; iară cărturarilor şi fariseilor ce cerea sămn li să va da – zice – sămnul Ionii. Şi carea e muma şi fraţii Lui.

Zac. 44. *Vineri 4 dumc. Zac. 44.*

*Marc. 2, 23. Luc. 6, 1.

1. *Intr-aceae vreame s-au dus Isus prin sămânături sâmbăta, iară ucenicii Lui flămânzând, au început a smulge spice şi a mânca. |
2 Iară fariseii văzând, I-au zis: „Iată, ucenicii Tăi fac ce nu e slobod a face 26v sâmbăta".
*1 Împăr. 21, 6. 3. Iară El au zis lor: „N-aţi citit *ce au făcut David când au flămânzât şi cei ce cu el era?
4. Cum au întrat în casa lui Dumnezău şi pânile punerii-înainte le-au mâncat, care nu *Preoţi 14, 9. era slobod lui a le mânca, nici celor ce cu el era, *fără numai preoţilor?
*Num. 28, 9. 5. Au n-aţi citit în leage *că sâmbăta preoţii în biserecă vatămă sâmbăta şi sânt nevinovaţi?
6. Iară zic voao că decât beseareca mai mare e Acesta.
*1 Împăr. 15, 22. Ecle. 4, 17. Osie 6, 6. Sus 9, 13. 7. Iară de aţi şti ce este: *«Milă voiesc, iară nu jârtvă», niciodată aţi fi osândit pre cei nevinovaţi.
8. Că Domn este Fiiul Omenesc şi al sâmbetei".

Zac. 45. *Sfârşit vineri. Luni 5 dumc. Zac. 45.*

9. Şi, trecând de acolo, au venit în sinagoga lor.
*Marc. 3, 1. Luca 6, 6. 10. *Şi iată un om, mână uscată având. Şi întreba, zicând de e slobod a vindeca sâmbăta, ca să-L vinovăţască.

11. Iară El au zis lor: *„Cine va fi dintre voi om care să aibă o oaie şi, de va cădea || *2 Leage. 22, 4.
27r aceasta sâmbăta în groapă, au nu o va apuca şi o va rădica?
12. Cu cât e mai bun omul decât oaia! Aşadară slobod e sâmbăta a face bine".
13. Atunci au zis omului: „Întinde mâna ta"; şi o au întins şi s-au vindecat ca şi ceaealaltă.

Sfârşit luni. Marţi 5 dumc. Zac. 46. *Zac. 46.*

14. Şi, ieşind fariseii, sfat făcea asupra Lui cum L-ar pierde.
15. Iară Isus ştiind, S-au depărtat de acolo.

Sâmb. după Naşte. Hristos.

Şi au mers după El mulţi şi i-au vindecat pre toţi.
16. Şi le-au poruncit ca să nu-L vestească,
17. Ca să să plinească ce e zis prin Isaie prorocul, ce zice:
18. *„Iată Sluga Mea, Carea am ales, Iubitul Mieu, întru Carele bine au plăcut sufletului *Isaie 42, 1.
Mieu. Pune-voi Duhul Mieu spre El şi giudecata limbilor va vesti.
19. Nu va prici, nici va striga, nici va auzi cineva în uliţe glasul Lui.
27v 20. Trestie zdrobită nu va frânge şi | feştila ce fumegă nu va stânge până când va scoate giudecata la biruinţă.
21. Şi întru numele Lui limbile vor nădăjdui".

Sfârşit sâmb. Citit marţi.

22. Atunci au adus Lui un îndrăcit, orb şi mut, şi l-au vindecat, aşa cât au grăit şi au văzut.
23. Şi să mira toate gloatele şi zicea: „Au doară Acesta e Fiiul lui David?"
24. *Iară fariseii auzind, au zis: „Acesta nu scoate dracii, fără numai cu Velzevul, căpeteniia *Sus 9, 34.
dracilor". Marc. 3, 22.
25. Iară Isus ştiind cugetele lor, au zis lor: *„Toată împărăţiia împărăcheată să va pustii; Luca 11, 15.
şi toată cetatea sau casa împărăcheată nu va sta. *Luc. 11, 17.
26. Şi, de scoate Sătana pre Sătana, împrotiva sa despărţit e. Cum, dară, va sta împărăţiia lui?
27. Şi, de scoţ Eu cu Velzevul dracii, fiii voştri cu cine îi vor scoate? Pentru aceaea, ei vor fi giudecătorii voştri.
28. Iară, de scoţ Eu, cu Duhul lui Dumnezău, dracii, aşadară, au agiuns la voi împărăţiia lui Dumnezău. ||
28r 29. Au cum va putea cineva întra în casa celui tare şi vasele lui a le răpi, de nu va lega întâi pre cel tare şi atunci va jefui casa lui?

Sâmb. 8. Zac. 47. *Zac. 47.*

30. Cel ce nu e cu Mine împrotiva Mea este. Şi cine nu adună cu Mine răsipeaşte.

Sfârşit marţi.

31. *Derept aceaea, zic voao: «Tot păcatul şi hula să va ierta oamenilor, iară hula Duhului *Marc. 3, 28, 29.
nu să va ierta. Luc. 22, 10.
32. Şi oricine va zice cuvântul împrotiva Fiiului Omenesc să va ierta lui, iară cine va zice împrotiva Duhului Sfânt nu să va ierta lui, nici într-acest veac, nici într-acel viitoriu.
33. Au faceţi pom bun şi rodul lui bun, au faceţi pom rău şi rodul lui rău, că din rod să cunoaşte pomul.
34. Pui de năpârce, cum puteţi bune a grăii fiind răi? *Că din prisosinţa inimii gura *Luca 6, 55.
grăiaşte.
35. Omul bun din comoară bună scoate ceale bune, şi omul rău din comoară rea scoate ceale reale.
28v 36. Iară zic voao că tot cuvântul deşert | ce vor grăii oamenii vor da samă pentru el în zioa giudecăţii.
37. Că din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale te vei osândi»".

Zac. 48. *Sfârşit sâmb. Mier. 5 dumc. Zac. 48.*

38. Atunci au răspuns Lui oricare dintre cărturari şi farisei, zicând: „Învăţătoriule, voim de la Tine sămn a vedea".
*Gios 16, 4. 39. Care răspunzând, au zis lor: *„Neamul rău şi preacurvariu sămn caotă, şi sămn nu
Luc. 11, 29. să va da lui, fără sămnul lui Iona prorocul.**
1Corith. 1, 32. 40. Că, precum Iona au fost în pântecele chitilui trei zile şi trei nopţi, aşa va fi Fiiul
**Ion. 2, 1. Omenesc în inima pământului trei zile şi trei nopţi.
*Iona 3, 5. 41. *Oamenii niniviteanii să vor scula la giudecată cu neamul acesta şi-l vor osândi, că s-au pocăit după propoveduirea Ionii; şi, iată, mai mult decât Iona, acesta.
*2 Împăr. 10, 1. 42. Împărăteasa austrului să va scula la giudecată cu neamul acesta şi-l va osândi, *că
2 Para 9, 1. au venit de la marginile pământului să auză înţelepciunea lui Solomon; şi, || iată, mai 29r
mult decât Solomon, acesta.
*Luca 11, 24. 43. *Iară, când va ieşi duhul cel necurat de la om, umblă prin locuri săci, căotând odihnă, şi nu află.
44. Atunci zice: «Întoarce-mă-voi în casa mea, de unde am ieşit». Şi, venind, o află deşartă, măturată şi înfrumsăţată.
45. Atunci mearge şi ia cu sine alte şapte duhuri mai vicleane decât sine şi, întrând,
*2 Petru 2, 4. lăcuiesc acolo. *Şi să fac ceale mai de pre urmă a omului aceluia mai reale decât ceale dintâi. Aşa va fi şi neamului acestui rău".

Zac. 49. *Sfârşit mier. Joi 5. Zac. 49.*

*Marc. 3, 31. 46. *Încă El grăind cătră gloate, iată, muma Lui şi fraţii Lui sta afară, căotând a-i grăii.
Luca. 8, 19. 47. Şi au zis Lui cineva: „Iată, mumă-Ta şi fraţii Tăi stau afară căotându-Te".
48. Iară El răspunzând celui ce-I zicea, au grăit: „Care e muma Mea şi carii sânt fraţii Miei?"
49. Şi, întinzând mâna spre ucenicii Săi, au zis: „Iată muma Mea şi fraţii Miei, |
50. Că oricine va face voia Tatălui Mieu, Care este în ceriuri, acela e fratele Mieu şi soră 29v
şi mumă".

Cap 13

Şezând în corabie, pune gloatelor înainte pildele sămânătoriului şi a neghinilor, care ucenicilor le şi tâlcuieşte. Şi iarăşi pildele de grăunţul muştariului şi de aluatul în făină ascuns. De comoara şi mărgăritariul cel aflat. De năvodul în mare aruncat, carea pildă o şi vădeaşte. Învăţând în moşiia Sa, zice că prorocul nu e necinstit fără în moşiia sa.

1. În zioa aceaea, ieşind Isus din casă, şedea lângă mare.
*Marc. 4, 1. 2. *Şi s-au adunat cătră El gloate multe, aşa cât, suindu-Să în corabie, au şezut şi
Luca 8, 6. toată gloata sta pre ţărmure.

Sfârşit joi. Vineri 7. Zac. 50. *Zac. 50.*

3. Şi au grăit lor multe în pilde, zicând: „Iată, au ieşit sămănătoriul să samene.
4. Şi, când samănă, unele au căzut lângă cale şi au venit paserile ceriului şi le-au mâncat. | |
30r 5. Iară altele au căzut în loc pietros, unde nu avea pământ mult, şi îndată au răsărit, că nu avea pământ adânc.
6. Iară răsărind soarele, s-au veştejit şi, pentru că nu avea rădăcină, s-au uscat.
7. Iară altele au căzut între spini şi au crescut spinii şi le-au înecat.
8. Iară altele au căzut în pământ bun şi da rod, una o sută, alta şasăzeci, alta treizăci.
9. Cel ce are urechi de auzit să auză".

Sfârşit vineri. Luni 6 dumc. Zac. 51. *Zac. 51.*

10. Şi, apropiindu-să ucenicii, au zis Lui: „Căci grăieşti lor în pilde?"
11. Care răspunzând, au zis lor: „Că voao s-au dat a cunoaşte tainele împărăţiii ceriurilor, iară lor nu s-au dat.
12. *Că cel ce are, da-să-va lui şi va prisosi, iară cel ce n-are şi ce are să va lua de la el. *Gios 25, 29.
30v 13. Pentru aceaea, în pilde grăiesc lor, că, văzând, nu văd, şi, auzând, nu aud, | nici înţăleg.
14. Şi să plineaşte într-înşii prorocianiia Isaiii, ce zice: *«Cu auzitul veţi auzi şi nu veţ înţăleage şi văzând veţi vedea şi nu veţi vedea». *Isaie 6, 9. Marc. 4, 12.
15. Că s-au îngroşat inima norodului acestuia şi cu urechile greu au auzit şi ochii săi au închis, ca nu cândva să vază cu ochii şi cu urechile să auză şi cu inima să înţăleagă şi să să întoarcă şi să-i vindec. Luc. 8, 10. Ioan 12, 40. Fapte 28, 26.
16. Iară ai voştri fericiţi sânt ochii că văd şi urechile voastre că aud. Râm. 11, 8.
17. *Că amin zic voao că mulţi proroci şi drepţi au poftit să vază ceale ce vedeţi şi n-au văzut şi să auză ceale ce auziţi şi n-au auzit. *Luca 10, 24.
18. Voi, dară, auziţi pilda sămânătoriului.
19. Tot cel ce aude cuvântul împărăţiii şi nu înţăleage, vine vicleanul şi apucă ce e sămânat în inima lui. Acesta e cel ce s-au sămânat lângă cale. | |
31r 20. Iară cel ce s-au sămânat pre loc pietros, acesta e cel ce aude cuvântul şi îndată cu bucurie îl cuprinde.
21. Iară nu are în sine rădăcină ce e timpuriu. Iară, făcându-să năcaz şi izgonire pentru cuvânt, numaidecât să sminteaşte.
22. Iară cel ce s-au sămânat în spini, acesta este care aude cuvântul şi grijea veacului acestuia, şi înşelăciunea bogăţiilor îneacă cuvântul şi fără rod să face.
23. Iară cel ce s-au sămânat în pământ bun, acesta e cel ce aude cuvântul şi înţeleage şi rod aduce, altul adecă o sută, iară altul şasăzăci, iară altul treizăci".

Sfârşit luni. Marţi 6 dumc. Zac. 52. *Zac. 52.*

*Marc. 4, 20. 24. *Altă pildă au pus lor înainte, zicând: „Aseamenea e împărăţiia ceriurilor omului care au sămănat sămânţă bună în holda sa.

25. Iară, durmind oamenii, au venit neprietinul lui şi au sămănat | neghină în mijlocul 31v
grâului şi s-au dus.

26. Iară, dacă crescusă iarba şi făcusă rod, atunci s-au arătat şi neghinele.

27. Şi, apropiindu-să slujile stăpânului, au zis lui: «Doamne, au nu bună sămânţă ai sămânat în holda ta? De unde, dară, are neghină?»

28. Şi au zis lor: «Neprietinul om au făcut aceasta». Iară slujile au zis lui: «Vreai să meargem şi să le culeagem?»

29. Şi au zis: «Nu, ca nu cumva, culegând neghinele, să smulgeţi împreună cu eale şi grâul.

30. Lăsaţi-le amândoao să crească până la săceriş şi în vreamea săcerişului oi zice săcerătorilor: 'Culeageţi întâi neghinele şi le legaţi în snopi spre ardere, iară grâul îl adunaţi în şura mea'»".

Zac. 53. *Sfârşit vineri. Mier. 6 dumc. Zac. 53.*

*Marc. 4, 31. Luca 13, 19. 31. *Altă pildă au pus înaintea lor, zicând: „Aseamenea este împărăţiia ceriurilor grăunţului de muştar, care, lundu-l omul, îl samănă în holda sa.

|| 32. Care mai mic adecă este decât toate sămiţele; iară dacă va creaşte, mai mare 32r
este decât toate buruienile şi să face copaci, aşa cât pasările ceriului vin şi lăcuiesc în ramurile lui".

*Luca 13, 21. 33. Altă pildă au grăit lor: *„Aseamenea este împărăţiia ceriurilor aluatului, care, luundu-l muierea, îl ascunde în trei măsuri de făină până când să dospeaşte tot".

34. Aceaste toate au grăit Isus în pilde câtră gloate şi fără pilde nu grăia lor.

*Psal. 77, 2. 35. Ca să să plinească ce s-au zis prin prorocul, ce zice: *„Deşchide-voi în pilde gura mea, izbâgni-voi ceale ascunsă de la zidirea lumii".

*Marc. 4, 34. 36. *Atunci, lăsând gloatele, au venit în casă.

Zac. 54. *Joi 6. Zac. 54.*

Şi s-au apropiat câtră El ucenicii Lui, grăind: „Spune noao pilda neghinelor holdei".

37. Care răspunzând, au zis lor: „Cel ce sa|mână sămânţă bună este Fiiul Omenesc. 32v

38. Iară holda e lumea, iară sămânţa bună, aceştia sânt fiii împărăţii, iară neghinele sânt fiii vicleanului.

*Apoc. 14, 15. 39. Iară neprietinul care samănă este diavolul; *iară săcerişul sfârşitul veacului este; iară săcerătorii sânt îngerii.

40. Precum, dară, culeg neghinele şi le ard cu foc, aşa va fi în sfârşitul veacului.

41. Trimite-va Fiiul Omenesc îngerii Săi şi vor culeage din împărăţiia Lui toate neghinele şi pre cei ce fac strâmbătate

42. Şi-i vor arunca în cuptoriul cel de foc. Acolo va fi plângere şi scârşnirea dinţilor.
43. *Atunci, drepţii vor străluci ca soarele întru împărăţia Părintelui Mieu. Cel ce are urechi de auzit să audă! *Înţelep. 3,7. Danil 12, 3.

Sfârşit joi. Vineri 6 dumc. Aceasta şi la Dionisie Ariopaghit. Zac. 55. *Zac. 55.*

33r 44. Aseamenea este împărăţia ceriruilor comoarei ascunsă în ţarină, carea, || aflând-o omul, o ascunde şi, de bucuriia ei, mearge şi vinde toate care are şi cumpără ţarina aceaea.
45. Iară aseamenea este împărăţiia ceriurilor omului neguţătoriu, ce caotă mărgăritariuri bune.
46. Şi, aflând un mărgăritariu scump, să duce şi-ş vinde toate ceale ce au avut şi-l cumpără.
47. Iară aseamenea este împărăţiia ceriurilor năvodului aruncat în mare şi din tot fealiul de peşti adună.
48. Carele umplându-să, l-au scos şi, şezând pre ţărmure, au ales cei buni în vase, iară cei răi i-au aruncat afară.
49. Aşa va fi în sfârşitul veacului, ieşi-vor îngerii şi vor deschilini pre cei răi din mijlocul drepţilor.
50. Şi-i vor arunca în cuptoriul cel de foc. Acolo va fi plângere şi scârşnirea dinţilor. |
33v 51. Înţăles-aţi aceaste toate?" Zis-au Lui: „Adevărat".
52. Zis-au lor: „Drept aceaea, tot cărturariul învăţat întru împărăţiia ceriurilor aseamenea e omului casnic, care scoate din vistieriia sa noao şi vechi".

Zaceal 56. *Zac. 56.*

53. Şi au fost dacă au sfârşit Isus pildele aceaste, au trecut de acolo.
54. *Şi, venind la moşiia Sa, învăţa pre ei în sinagoghele lor, aşa cât să mira şi zicea: „De unde e Acestuia înţelepciunea aceasta şi puterile? *Marc. 6, 1. Luca 4, 16.

Sfârşit vineri şi a sfântului.

55. *Au nu Acesta e fiiul meaşterului de lemn? Au nu muma Lui să zice Maria şi fratele Lui Iacov şi Iosiv şi Simon şi Iuda? *Ioan 6, 42.
56. Şi surorile Lui au nu toate la noi sânt? De unde, dară, Acestuia toate aceaste?"
57. Şi să smintea într-Însul. Iară Isus au zis lor: „Nu e prorocul fără cinste fără numai în moşiia sa şi în casa sa". ||
34r 58. Şi n-au făcut acolo puteri multe, pentru necredinţa lor.

Cap 14

Capul lui Ioan să dă featii ce joacă. Isus, cu cinci pâni şi doi peşti, satură cinci mii de bărbaţi în pustie, culegând 12 coşniţe de rămăşiţe. Şi, umblând pre mare, întăreaşte ucenicii cei clătiţi de vifor şi pre Petru de înecare izbăveaşte. În ţinutul Ghenisaretului multe boale să vindecă cu atinsul de veşmântul Lui.

Marţi 7 dumineca şi la avgust 29 dimineaţa. Zaceal 57. *Zac. 57.*

1. n vreamea aceaea, auzit-au Irod tetrahul veastea lui Isus. Marc. 6, 14.
2. Şi au zis slujilor sale: „Acesta e Ioan Botezătoriul. Acela s-au sculat din morţi şi pentru aceaea puteri să lucră într-însul". Luca 9, 7.
3. *Că Irod au prins pre Ioan şi l-au legat şi l-au pus în temniţă pentru Irodiada, muiarea fratelui său. *Mar. 6, 7. Luca 3, 19.
4. Că zicea Ioan lui: „Nu e slobod ţie a o avea". |
34v 5. Şi, vrând a-l ucide, s-au temut de norod, *că-l avea ca pre un proroc. *Jos 21, 26.
6. Iară, în zioa naşterii lui Irod, au jucat fata Ierodiadii în mijloc şi au plăcut lui Irod.
7. Pentru aceaea, cu giurământ i-au făgăduit a-i da orice ar ceare de la el.
8. Iară ea, învăţată de mumă-sa: „Dă-mi – au zis – aici în tipsie capul lui Ioan Botezătoriul".

9. Şi s-au întristat împăratul. Iară pentru giurământ şi pentru cei ce şedea împreună, au poruncit să i-l dea.

10. Şi au trimis şi au tăiat capul lui Ioan în temniţă.

11. Şi s-au adus capul lui în tipsie şi s-au dat featii şi l-au dus mumei sale.

12. Şi, apropiindu-să ucenicii lui, au luat trupul lui şi l-au îngropat. Şi, venind, au vestit lui Isus.

*Marc. 6, 31. Luca 9, 10. Ioan 6, 3.

13. *Carea auzând Isus, S-au depărtat de acolo cu corabia la loc pustiiu, deosăbi. Şi, auzând gloatele, au urmat după El pe jos din cetăţi.

Zac. 58. *Sfârşit marţi şi a sfântului. Dumc. 8. Zac. 58.*

14. Şi, ieşind, au văzut gloată multă şi || I-au fost milă de ei şi au vindecat bolnavii 35r lor.

15. Iară făcându-să sară, s-au apropiat către El ucenicii Lui, zicând: „Locul e pustiiu şi ceasul au trecut, slobozi gloatele, ca, mergând prin oraşe, să-şi cumpere bucate".

16. Iară Isus au zis lor: „Nu trebuie a să duce, daţi-le voi a mânca".

*Ioan 6, 9.

17. Răspuns-au Lui: *„Nu avem aici fără cinci pâni şi doi peşti".

18. Iară El au zis lor: „Aduceţi Mie aceale încoace".

19. Şi, dacă poruncisă gloatei să şază pe iarbă, luund aceale cinci pâni şi doi peşti, uitându-să în ceriu, le-au blagoslovit şi au frânt şi au dat ucenicilor pânile, iară ucenicii, gloatelor.

20. Şi au mâncat toţi şi s-au săturat şi au luat rămăşiţă doaosprăzeace coşniţe pline de sfărmituri.

21. Iară numărul celor ce mâncasă au fost cinci mii de bărbaţi, afară de muieri şi de prunci.

Zac. 59. *Dumc. 9. Zac. 59.* |

*Marc. 6, 45.

22. *Şi îndată au silit Isus pre ucenici a să suii în corabie şi a treace de ceaea parte înaintea 35v Lui, până va slobozi gloatele.

Sfârşit dumc. 8.

*Ioan 6, 15.

23. Şi, dacă au slobozit gloata, *S-au suit în munte sângur, să Să roage. Şi, fiind sară, sângur era acolo.

24. Iară corabia, în mijlocul mării, să arunca de valuri, că era vântul împrotivă.

25. Iară în a patra straje de noapte, au venit către ei umblând pre mare.

26. Şi, văzându-L pre mare umblând, s-au turburat, zicând că este nălucire şi de frică au strigat.

27. Şi îndată Isus au grăit lor, zicând: „Aveţi nădeajde, Eu sânt, să nu vă teameţi!"

28. Şi, răspunzând Petru, au zis: „Doamne, de eşti Tu, porunceaşte-mi să viu către tine pre ape”.

29. Iară El au zis: „Vino!”. Şi, pogorându-se Petru din corabie, umbla pre apă să vie către Isus.

30. Iară văzând vânt tare, s-au temut şi, începând a să cufunda, au strigat, zicând: „Doamne, mântuiaşte-mă!” ||

36r 31. Şi, numaidecât Isus întinzând mâna, l-au apucat şi au zis lui: „Puţin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?”

32. Şi, dacă S-au suit în corabie, au încetat vântul.

33. Iară cei din corabie au venit şi s-au închinat Lui, zicând: „Adevărat Fiiul lui Dumnezău eşti”.

34. *Şi, dacă au trecut, au venit în pământul Ghenesarethului. *Marc. 6, 53.

Sfârşit dumc. 9 miercuri 7. Zac. 60. *Zac. 60.*

35. Şi, dacă L-au cunoscut oamenii locului aceluia, au trimis în tot ţinutul acela şi au adus la El pre toţi bolnavii.

36. Şi-L ruga ca numai tivitura vejmântului Lui să o atingă. Şi oricarii au atins s-au mântuit. |

36v

Cap 15

Predaniile fariseilor, de spălarea mânilor şi de alte lucruri, carele păzea mai mult decât dumnezăieştile porunci. Şi care sânt ceale ce spurcă pre om. Muierea hananiancă, rămâind în credinţă şi în rugăciune, dobândeaşte featei vindecare. Isus vindecând, lângă Marea Galileii, multe boale. Cu şapte pâni şi puţini peşti satură patru mii de bărbaţi, şapte corfe de rămăşiţe luând.

1.* Atunci s-au apropiat către El de la Ierusalim cărturarii şi fariseii, zicând: *Marc. 7, 1.

2 *„Pentru ce ucenicii Tăi trec predaniia bătrânilor? Că nu spală mânile sale când mânâncă pâne”. *Marc. 7, 5.

3. Iară El răspunzând, au zis lor: „Pentru ce şi voi treaceţi porunca lui Dumnezău pentru predaniia voastră? Că Dumnezău au zis:

4. *«Cinsteaşte pre tatăl şi pre muma» şi **«Cel ce va suduii pre tatăl şi pre mumă cu moarte să moară». || *Ieşire 20, 12. 2 Leage. 5, 16.

37r 5. Iară voi ziceţi: «Oricine va zice tatălui sau mumii: ‘Darul, orice este din mine, ţie va folosi. Efes. 8, 2. **Ieşire 21, 17.

6. Şi nu va cinsti pre tatăl său au pre mumă-sa’». Şi înzădărnică aţi făcut porunca lui Dumnezău pentru predania voastră. Preo. 20, 9. Pilde 20, 20.

7. Făţarnicilor, bine au prorocit de voi Isaie, zicând: *Isaie 29, 13.

8. *«Norodul acesta cu buzele Mă cinsteaşte, iară inima lor departe e de la Mine. Marc. 7, 6.

9. Iară fără pricină Mă cinstesc, învăţând învăţături şi porunci omeneşti»".
10. Şi, chemând către Sine gloatele, au zis lor: „Auziţi şi înţăleageţi!
11. Nu ce întră în gură aceasta spurcă pre om".

Zac. 61. *Sfârşit mier. Joi 7 dumc. Zac. 61.*

12. Atunci, apropiindu-să ucenicii Lui, au zis Lui: „Ştii că fariseii, auzând cuvântul acesta, s-au smintit?"
*Ioan 15, 2. 13. Iară El răspunzând, au zis: „*Toată sădirea ce nu El au sădit, Tatăl Mieu cel ceresc, să va smulge.
*Luca 6, 39. | 14. Lăsaţi-i, *orbi sânt şi povăţuitori orbilor; iară orbul, de va povăţui pre orb, amândoi 37v
cad în groapă".
*Marc. 7, 17. 15. *Şi, răspunzând Petru, au zis Lui: „Spune noao pilda aceasta".
16. Iară El au zis: „Încă şi voi fără înţăleagere sânteţi?
17. Nu înţăleageţi că tot ce întră în gură în pântece merge şi prin şezut iase?
18. Iară ceale ce ies din gură din inimă ies şi aceale spurcă pre om.
19. Că din inimă ies cugetele reale, uciderile, preacurviile, curviile, furtuşagurile, mărturiile strâmbe, blăstămurile.
20. Aceaste sânt care spurcă pre om. Iară cu mânile nespălate a mânca nu spurcă pre om".

Zac. 62. *Dumc. 17. Zac. 62.*

*Mar. 7, 24. 21. *Şi, ieşind de acolo Isus, s-au dus în părţile Tirului şi a Sidonului.

Sfârşit joi.

22. Şi iată o muiare hananiancă din hotarele aceale ieşind, au strigat, zicând Lui: „Miluiaşte-mă, Doamne, Fiiul lui David, fata mea rău să chinuiaşte de dracul".
23. Care n-au răspuns ei cuvânt. Şi, || apropiindu-să ucenicii Lui, Îl ruga, zicând: 38r
„Slobozi-o, că strigă după noi".
*Sus 10, 6. 24. Iară El răspunzând, au zis: „Nu sânt trimis *fără câtră oile care au perit, a casii lui
Ioan 10, 3. Israil".
25. Iară ea au venit şi s-au închinat Lui, zicând: „Doamne, agiută-mi!"
26. Carele răspunzând, au zis: „Nu e bine a lua pânea fiilor şi a o arunca cânilor".
27. Iară ea au zis: „Aşa e, Doamne, că şi cânii mâncă din sfârmiturile ce cad din masa domnilor săi".
28. Atunci răspunzând Isus, au zis ei: „O, muiare, mare este credinţa ta, fie ţie precum vreai". Şi s-au sănătoşat fata ei dintr-acel ceas.

Zac. 63. *Sfârşit dumc. Vineri 7 dumc. Vineri 7. Zac. 63.*

29. Şi, trecând de acolo Isus, au venit lângă Marea Galileii; şi, suindu-Să în munte, şedea acolo.

30. *Şi s-au apropiat către El gloate multe, având cu sine mulţi orbi, şchiopi, slăbănogi şi alţi mulţi. Şi i-au aruncat la picioarele Lui şi i-au vindecat, | *Isaie 35, 5.

38v 31. Aşa cât gloatele să mira văzând muţii grăind, şchiopii umblând, orbii văzând; şi mărea pre Dumnezăul lui Israil.

Sfârşit vineri. Sâmb. 9. Zac. 64. *Zac. 64.*

32. *Iară Isus chemând ucenicii Săi, au zis: „Milă mi-i de gloate, că, iată, trei zile petrec cu Mine şi nu au ce mânca. Şi nu vreau a-i slobozi flâmânzi, ca să nu slăbească în cale”. *Marc 8, 1.

33. Şi au zis Lui ucenicii: „De unde, dară, noao în pustie atâtea pâni, ca să săturăm atâta gloată?”

34. Şi au zis lor Isus: „Câte pâni aveţi?” Iară ei au zis: „Şapte şi puţini peştişori”.

35. Şi au poruncit gloatei să şază pre pământ.

36. Şi, luund ceale şapte pâni şi peştii şi mulţămind, au frânt şi au dat ucenicilor Săi, şi ucenicii au dat norodolui.

37. Şi au mâncat toţi şi s-au săturat şi ce au prisosit din sfârmituri au luat şapte corfe pline. | |

39r 38. Şi era cei ce au mâncat patru mii de oameni, afară de prunci şi de muieri.

39. Şi, slobozând gloata, S-au suit în corabie şi au venit în hotarele Maghedanului.

Sfârşit sâmb.

Cap 16

Isus vădeaşte pre cei ce-L ispitea cu cearere de sămn, că seamnele vremilor nu le giudeca. Porunceaşte ucenicilor a să păzi de aluatul fariseilor şi al saducheilor. Şi-i întreabă cine-L zic a fi; şi lui Petru, după răspunsul lui, făgăduiaşte-i cheile împărăţiii ceriurilor. Iară patimile sale mai înainte vestindu-le, de la Petru Să ceartă; pentru carea îl numeaşte Satan, învăţând pre fieştecarelea a-ş purta crucea şi cum că Dumnezău fieştecăruia după faptele sale va răsplăti.

Luni 8 dumineca. Zaceal 65. *Zac. 65.*

39v 1. Şi s-au apropiat către El fariseii şi | saducheii, zicând şi L-au rugat să le areate sămn din ceriu. Marc. 8, 11.

2. Iară El, răspunzind, au zis lor: *„Fiind sară, ziceţi: «Sănin va fi, că e roşu ceriul». *Luc. 12, 44.

3. Şi dimineaţa: «Astăzi vifor, că trist să ruşeaşte ceriul».

*Sus 12, 39. **Iona 2, 1.
4. Deci faţa ceriului ştiţi a o judeca, iară seamnele vremilor nu le puteţi şti? *Neamul rău şi preacurvariu sămn caută şi sămn nu să va da lui, **fără sămnul lui Iona prorocul". Şi, lăsându-i, S-au dus.
5. Şi, deacă venisă ucenicii Lui de ceaea parte, s-au uitat a lua pâni.

Zaceal. 66. *Marţi 8 duminică. Zaceal 66.*

*Marco. 6, 8, 15. Luca 12, 1, 7.
6. Carele au zis lor: *„Căutaţi şi vă păziţi de aluatul fariseilor şi al saducheilor".

Sfârşit luni.

7. Iară ei cugeta întru sine, zicând: „Că pâni n-am luat".
8. Şi, ştiind Isus, au zis: „Ce cugetaţi întru voi, puţin credincioşilor, că pâni nu aveţi?
*Sus 14, 17. **Ioan 7, 9, 10.
9. Încă nu înţeleageţi, nici vă aduceţi aminte *de ceale cinci pâni **în cinci mii de oameni şi câte coginiţe aţi luat?
Sus 15, 34.
10. Nici de ceale şeapte pâni în patru mii de oameni şi câte corfe aţi luat? ||
11. Căci nu înţeleageţi că nu de pâni am zis voao: «Păziţi-vă de aluatul fariseilor şi a saducheilor»". 40r
12. Atunci au înţeles că nu au zis a să păzi de aluatul pânilor, ci de învăţătura fariseilor şi a saducheilor.

Zac. 67. *Sfârşit marţi. Iunie 29. Zac. 67.*

*Marc. 8, 27.
13. *Şi au venit Isus în părţile Chesariei lui Filip. Şi întreba pre ucenicii săi, zicând: „Cine zic oamenii a fi Fiiul Omenesc?"
*Marc. 8, 28.
14. Iar ei au zis: *„Alţii, Ioan Botezătoriul, iară alţii, Ilie, iară alţii, Irimie au unul din proroci".
Luca 9, 19.
15. Zis-au lor Isus: „Dară voi cine Mă ziceţi a fi?"
*Ioan 6, 70.
16. Răspunzind Simon Petru, au zis: *„Tu eşti Hristos, Fiiul lui Dumnezeu celui viu".
17. Şi, răspunzind Isus, au zis lui: „Fericit eşti, Simone, fiiul Ionii, că trupul şi sângele n-au descoperit ţie, ci Tatăl Mieu Care iaste în ceriuri.
*Ioan 1, 42.
18. *Şi Eu zic ţie că tu eşti Petru şi pre această piatră voi zidi beseareca Mea şi porţile iadului nu vor biruii asupra ei. |
*Isaie 22, 22. **Ioan 20, 23.
19. *Şi ţie voi da cheiile împărăţiii ceriurilor şi** orice vei lega pre pământ va fi legat şi în ceriuri, şi orice vei dezlega pre pământ va fi dezlegat şi în ceriuri". 40v

Zac. 68. *Sfârşit apost. Mier. 8 dumc. Zac. 68.*

20. Atunci au poruncit ucenicilor Săi ca nimărui să nu spuie că este El Isus Hristos.
21. De atunci au început Isus a arăta ucenicilor Săi că trebuie să să ducă în Ierusalim şi multe a pătimi de la bătrâni şi de la cărturari şi de la mai-marii popilor şi a să ucide şi a treia zi a învia.

22. Şi, luundu-L Petru, au început a-L certa, zicând: „Departe fie de la Tine, Doamne, nu va fi Ţie aceasta”.
23. Carele întorcându-Să, au zis lui Petru: „*Mergi după Mine, Satano! Sminteală eşti Mie, că nu înţelegi ceale ce sânt a lui Dumnezău, ci ceale ce sânt a oamenilor!” *Marc. 8, 33.

Joi 8. Zac. 69. *Zac. 69.*

24. Atunci, Isus au zis ucenicilor Săi: *„Cine vrea să vie după Mine să să leapede de sine şi să ia crucea sa şi să vie după Mine. *Sus 10, 38. Luca 9, 23 şi 14, 27.

Sfârşit mier.

25. *Că cine va vrea să mântuiască sufletul său pierde-l-va, iară cine va pierde sufletul său pentru Mine afla-l-va. *Luca 17, 33. Ioan 17, 25.
41r || 26. Că ce foloseaşte omului de ar dobândi lumea toată, iară sufletul său să să păgubească? Au ce răscumpărare va da omul pentru sufletul său?
27. Că Fiiul Omenesc va veni cu slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; *şi atunci va răsplăti fieştecăruia după faptele lui. *Fap. 17, 32. Râm. 2, 6.
28. Amin zic voao: *«Sânt cariva din cei ce stau aici, carii nu vor gusta moarte până când vor vedea pre Fiiul Omenesc viind întru împărăţiia Sa». *Marc. 8, 39. Luc. 9, 27.

Sfârşit joi.

Cap 17

Schimbarea lui Hristos în munte la faţă, Carea porunceaşte ucenicilor în taină a o ţinea, până când Să va scula din morţi. Pre Ilie zice că va veni şi încă că au venit, ci n-au fost cunoscut, adecă Ioan Botezătoriul. Pre sluga cea lunatică vindecă, care, pentru puţină crădinţă, ucenicii nu-l putusă vindeca, arătând câtă puteare sânt credinţa, e aseamenea grăunţului de muştariu, postul şi rugăciunea. Chinurile sale mainte vesteaşte. Pentru Sine şi pentru Petru plăteaşte dragma, aflând în gura peaştelui ştatiriul.

La Schimbarea Domnului, la utrâ. Zac. 70. | *Zac. 70.*

41v 1. Şi, după şasă zile, ia Isus pe Petru şi pre Iacov şi pre Ioan, fratele lui, şi-i duce în munte înalt deosăbi. Marc. 9, 1. Luc. 9, 28.
2. Şi s-au schimbat înaintea lor şi au strălucit faţa Lui ca soarele, iară vejmântele Lui s-au făcut albe ca zăpada.

3. Şi, iată, s-au arătat lor Moisi şi Ilie cu El grăind.
4. Şi, răspunzând Petru, au zis către El: „Doamne, bine noao aicea a fi; de vreai să facem aici trei corturi, Ţie unul, lui Moisi unul şi lui Ilie unul".
*Sus 3, 17. 5. Şi, încă el grăind, iată, un nuor luminos i-au umbrit. *Şi iată glas din nor, zicând:
2 Petru 1, 17. „Acesta e Fiiul Mieu cel iubit întru Care bine mi-au plăcut; pre Acela ascultaţi".
6. Şi, auzind ucenicii, au căzut pre faţa sa şi s-au temut foarte.
7. Şi s-au apropiat Isus şi i-au atins şi le-au zis: „Sculaţi-vă şi nu vă teamereţi!"
8. Şi, rădicând ochii săi, pre nime n-au văzut fără pre sângur Isus.
9. Şi, pogorându-să ei din munte, le-au poruncit Isus, zicând: „Nimărui să nu spuneţi vedeniia, până când Fiiul Omenesc Să va scula din morţi".

Zac. 71. *Sfârşit Schimbării. Vineri 8 dumc. Zac. 71.* ||

*Marc. 9, 10. 10. Şi L-au întrebat ucenicii, zicând: *„Ce zic, dară, cărturarii că trebuie întâi Ilie să vie?" 42r
*Manah. 4, 5. 11. *Iară El răspunzând, au zis lor: „Ilie, adecă va veni şi va tocmi toate.
*Sus 11, 14. 12. Iară zic voao *că Ilie au venit şi nu l-au cunsocut, **ci au făcut cu el orice au vrut.
**Sus 14, 10. Aşa şi Fiiul Omului va pătimi de la ei".
13. Atunci au înţăles ucenicii că de Ioan Botezătoriul zisease lor.

Zac. 72. *Dumc. 10. Zac. 72.*

*Marc. 9, 16. 14. *Şi, venind către gloată, s-au apropiat către El un om, îngenunchind înaintea Lui,
Luc. 9, 38. zicând: „Doamne, fie-Ţ milă de fiiul mieu, că e lunatic şi rău pătimeaşte, că de multe ori cade în foc şi adeaseori în apă.
15. Şi l-am adus la ucenicii Tăi şi nu l-au putut vindeca".
16. Şi, răspunzând Isus, au zis: „O, neam necredincios şi îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda? Aduceţi-l aici, la Mine".
17. Şi l-au certat Isus şi au ieşit dintr-însul dracul şi s-au vindecat pruncul dintr-acel ceas.

Sfârşit vineri. |

18. Atunci s-au apropiat ucenicii către El în taină şi au zis: „Pentru ce noi nu l-am putut 42v
scoate?"
*Luc. 17, 6. 19. Zis-au lor Isus: „Pentru necredinţa voastră; *că amin zic voao, de veţi avea credinţă ca un grăunţ de muştariu, veţi zice muntelui acestuie: «Treci de aici colo!», şi va trece şi nimică nu va fi voao cu neputinţă.
20. Iară acest neam nu să scoate fără prin rugăciune şi prin post".
*Jos 20, 18. 21. Iară petrecând ei în Galileea, au zis lor Isus: *„Fiiul Omenesc să va da în mânile
Marc. 9, 30. oamenilor.
Luc. 9, 44. 22. Şi-l vor omorî şi a treia zi va învia". Şi s-au întristat foarte.

Sfârşit dncă. Sâmb. 10 dnc. Zac. 73. *Zac. 73.*

23. Şi, venind în Capernaum, s-au apropiiat cei ce lua didrahma cătră Petru şi au zis lui: „Învăţătoriul vostru n-au plătit didrahma?"
24. Zis-au: „Aşa e". Şi, deacă au întrat în casă, nainte L-au întrebat Isus, zicând: „Ce ţi să pare, Simone? Împăraţii pământului de la carii iau dajdă sau bir? De la fiii săi au de la streini?"
25. Şi el au zis: „De la cei streini". Zis-au lui Isus: „Aşadară, slobozi sânt fiii.
26. Ci, ca să nu-i smintim, mergi la mare şi aruncă unghiţa şi peştele acela, care întâi să va sui ie-l şi, deschizând gura lui, vei afla un statir; acela, luându-l, îl vei da pentru Mine şi pentru tine". ||

43r

Cap 18

Puind un prunc înainte, învaţă cine e mai mare întru împărăţiia ceriurilor şi cât trebuie să să ferească de zminteala pruncilor. Cum trebuie să să cearte fratele ce greşeaşte împrotiva noastră şi cel ce nu ascultă de besearică, ca un păgân să să aibă; dând puteare a lega şi a dezlega uceniciilor. Învaţă şi cât e de putearnică la Dumnezeu cearerea a doi ce sânt împreună uniţi; şi de câte ori a ierta fratelui ce păcătuiaşte asupra noastră, alcătuind lângă aceasta pilda de stăpânul ce ia sama slujilor sale.

Luni 9 dmcă. Zaceal 74. *Zac. 74.*

1. Într-acel ceas, s-au apropiiat ucenicii cătră Isus, zicând: „Cine Ţi să pare a fi mai mare întru împărăţiia ceriurilor?" *Marco 9, 36. Luca 9, 30.*
2. *Şi, chemând Isus un prunc, l-au pus în mijlocul lor *Jos 19, 14.
3. Şi au zis: „Amin zic voao, de nu vă veţi întoarce *şi să fiţi ca pruncii, nu veţi întra întru împărăţiia ceriurilor. *1 Cor. 14, 8.
4. Deci oricine să va smeri ca pruncul acesta e mai mare întru împărăţiia ceriurilor.

Sfârşit sâmbătă.

43v 5. Şi cine va priimi un prunc ca acesta în nu|mele Mieu pre Mine Mă priimeaşte.
6. *Iară cine va sminti pre vrunul dintr-aceşti mici, carii cred întru Mine, mai bine ar fi lui să să spânzure o piatră de moară de grumazul lui şi să să îneace în adâncul mării. *Marc. 9, 41. Luca 7, 2.
7. Amar lumii de sminteale, că trebuie să vie sminteale! Însă amar omului aceluia prin carele va veni sminteala!
8. *Iară de te va zminti mâna ta sau piciorul tău, taie-l şi-l lapădă de la tine. Bine e ţie a întra la viaţă ciung sau şchiop, decât, doao mâni sau doao picioare având, a te arunca în focul de veaci. *Sus 5, 30. Marc. 9, 42.

9. Şi, de te sminteaşte ochiul tău, scoate-l şi-l leapădă de la tine. Bine e ţie cu un ochiu a întra la viaţă, decât, doi ochi având, a te arunca în matca focului.

Zac. 75. *Luni 1 după 5. Zac. 75.*

Psalm 33, 8. Luc. 19, 10. 10. Socotiţi să nu urgisiţi pre vrunul din ceşti mici, că zic voao că îngerii lor în ceriuri pururea văd faţa Tatălui Mieu celui din ceriu.

*Luc. 15, 4. 11. *Că au venit Fiiul Omenesc a mântui ce perisă.

Sfârşit luni 1.

12. Ce vi să pare? De vor fi cuiva o sută de oi şi va rătăci una dintr-însăle, au nu lasă noaozăci şi noao în munţi şi mearge a căuta || pre cea rătăcită? 44r

13. Şi, de să va întâmpla să o afle, amin zic voao, că să bucură de aceaea mai vârtos decât de ceale noozăci şi noao ce n-au rătăcit.

*Preoţi 19, 17. 14. Aşea nu-i voia Tatălui vostru celui din ceriuri să piară unul dintre-aceşti mici.

Ecli. 19, 13. Luca 17, 3. 15. *Iară, de va păcătui împrotiva ta fratele tău, mergi şi-l ceartă între tine şi între el sângur. Unde te va auzi, ai dobândit pre fratele tău.

Iacov 5,19. *2 Leage. 19, 5. 16. Iară, de nu te va auzi, ia lângă tine încă unul sau doi, *ca în gura a 2 sau a trii mărturii să stea tot cuvântul.

Ioan 8, 17. 2 Cor. 13,[1] Ovrei 10, 20. 17. *Iară, de nu-i va auzi, spune besearecii şi, de nu va asculta de besearică, fie ţie ca un păgân şi vameş.

Zac. 76. *Marţi 9 dmcă. Zaceal 76.*

1 Cor. 5, 9. 2 Cor. 3, 4. 18. Amin zic voao: «Oricare veţi lega pre pământ vor fi legate şi în ceriu şi oricare veţi dezlega pre pământ vor fi dezlegate şi în ceriu.

2 Thesa. 3, 4. 19. Iarăşi zic voao că, de vor fi doi dintre voi întru înţeles pre pământ de tot lucrul oricare vor ceare, va fi lor de la Ta|tăl Mieu cel din ceriuri. 44v

20. Că unde sânt doi sau trei adunaţi în numele Mieu, acolo sânt în mijlocul lor".

Sfârşit luni.

*Luc. 17, 4. 21. Atunci, apropiindu-să Petru cătră El, au zis: *„Doamne, de câte ori va păcătui împrotiva mea fratele mieu şi-i voi ierta? Până de şeapte ori?"

22. Zis-au lui Isus: „Nu zic ţie până de şapte ori, ci până de şeaptezăci de ori câte şeapte.

Zac. 77. *Duminecă 11. Zaceal 77.*

23. Drept aceaea, asămânatu-s-au împărăţiia ceriurilor omului împărat, care au vrut să ia sama cu slujile sale.

24. Şi, începând a le lua sama, i s-au adus unul care era deatoriu lui cu zeace mii de talanţi.

25. Iară neavând de unde plăti, au poruncit domnu lui să să vânză şi muiarea lui şi fiii şi toate ceale ce avea şi să plătească.

26. Iară căzând sluga aceaea, îl ruga, zicând: «Îngăduiaşte-mi şi toate voi plăti ţie». ||

27. Şi, făcându-i-să milă domnului de sluga aceaea, l-au slobozit şi deatoriia i-au iertat. 45r

28. Iară ieşind sluga aceaea, au aflat pre unul din soţii săi, care era deatoriu lui o sută de dinari. Şi, prinzându-l, îl sugruma, zicând: «Plăteşte ce eşti deatoriu!»

29. Şi, căzind soţul lui, îl ruga, zicând: «Îngăduiaşte-mă şi toate voi plăti ţie!»

30. Iară el n-au vrut, ci s-au dus şi l-au aruncat în temniţă, până când va plăti deatoriia.

31. Iară văzând soţii lui ceale ce să făcea, s-au întristat foarte şi au venit şi au spus domnului său toate ceale ce să făcusă.

32. Atunci l-au chemat domnul său şi au zis lui: «Slugă vicleană, toată deatoriia am iertat ţie, pentru că m-ai rugat.

33. Au nu, dară, trebuia şi ţie să-ţi fie milă de soţul tău precum şi mie mi-au fost milă de tine?»

34. Şi, mâniindu-să domnul lui, l-au dat munci|torilor până când va plăti toată deatoriia. 45v

35. Aşea şi Tatăl Mieu cel ceresc va face voao, de nu veţi ierta fieştecarele fratelui vostru, din inimile voastre".

Sfârşit duminică.

Cap 19

Învaţă cum că căsătoriia din rânduiala sa nu să poate despărţi, nici să poate lăsa muiarea, afară de pricina curviii. Între mulţi fameni, laudă pre cei ce s-au scuipit pentru împărăţiia ceriurilor. Pre prunci mânile pune. Tinărul, ce zicea a fi ţinut toate poruncile, auzind sfatul lui Hristos de a vinde toate, s-au dus întristat. „De cu anevoie zice-va întra bogatul întru împărăţiia ceriurilor". Şi ce răsplătire vor avea cei ce, lăsând toate, urmează după Dânsul.

1 Şi au fost deacă au săvârşit Isus cuvintele aceastea, s-au mutat din Galileea *şi au venit la hotarăle Iudeii, de ceaea parte de Iordan. *Marc. 10, 1.
2 Şi au mers după El gloate multe şi i-au vindecat acolo.

Sâmbătă 11. Zaceal 78. *Zac. 78.*

3. *Şi s-au apropiiat câtră El fariseii, ispitindu-L şi zicând: „De e slobod omului a-ş lăsa *Mar. 10, 2.
46r muiarea || pentru fieştece pricină?" Facere 1, 27.
4. Carele răspunzind, au zis lor: „N-aţi cetit *că Cel Ce au făcut pre om de început bărbat *Facer. 2, 24.
şi fămeaie i-au făcut? Şi au zis: 1 Corith. 6, 16.
5. *«Pentru aceasta va lăsa omul pre tată şi pre mumă şi să va lipi de muiarea sa şi vor *Efes. 5, 31.
fi doi într-un trup».
6. Aşeadară, nu sânt doi, ci un trup. Deci ce au împreunat Dumnezeu omul să nu desparţă".
7. Zis-au Lui: *„Dară ce au poruncit Moisi a da carte de slobozenie şi a o slobozi?" *2 Leage. 24, 1.
8. Zis-au lor: „Că Moisi, după învârtoşarea inimii voastre, au lăsat voao a vă lăsa muierile, iară dintâiu n-au fost aşea.
9. *Iară zic voao că oricine va lăsa muiarea sa, afară de curvie, şi va lua alta preacurveaşte; *Sus 5, 32.
şi cel ce va lua prea cea lăsată preacurveaşte". Marc. 10, 11.
10. Zis-au Lui ucenicii Lui: „De-i aşea pricina omului cu muiarea, nu foloseaşte a să Luca 16, 18.
însura". 1 Corith. 7, 10.
11. Carele au zis lor: „Nu toţi cuprind cuvântul acesta, ci cărora li s-au dat.
46v 12. Că sânt fameni carii din pântecele mumei | aşea s-au născut şi sânt fameni carii s-au jugănit pre sineş pentru împărăţiia ceriurilor. Cel ce poate cuprinde cuprinză".

Sfârşit sâmbătă.

13. *Atunci s-au adus Lui pruncii să puie pre ei mânile şi să Să roaje, iară ucenicii *Marc. 10, 13.
îi certa.
14. Iară Isus au zis lor: *„Lăsaţi pruncii şi să nu-i opriţi a veni la Mine, că unora ca acestora *Luca 18, 15.
iaste împărăţiia ceriurilor". Sus 18, 3.
15. Şi, deacă pusease preste ei mânile, S-au dus de acolo.

Sfârşit marţi. Dmcă 12. Zaceal 79. *Zac. 79.*

16. Şi, iată, unul apropiindu-să, au zis Lui: „Învăţătoriule bune, ce bine voi face să am Marc. 10, 17.
viaţa de veaci?" Luca 18, 18.
17. Carele au zis lui: „Ce mă întrebi de bune? Unul e bun, Dumnezeu. Iară de vreai a întra la viaţă, ţine poruncile".
18. Zis-au Lui: „Carele?" Iară Isus au zis: *„Nu ucide, nu curvi, nu fura, nu grăi mărturie *Ieşir. 20, 13.
strâmbă,
19. Cinsteaşte pre tatăl tău şi pre mumă-ta şi iubeaşte pre fratele tău ca pre tine însuţi". ||
47r 20. Zis-au Lui tinărul: „Toate aceastea le-am păzit din tinereaţele meale, ce încă îmi lipseaşte?"
21. Zis-au lui Isus: „De vreai a fi desăvârşit, mergi, vinde ceale ce ai şi dă săracilor şi vei avea comoară în ceriu şi vino, urmează după Mine".

22. Iară auzând tinărul cuvântul, s-au dus întristat, că era având multe averi.
23. Iară Isus au zis ucenicilor Săi: „Amin zic voao că bogatul cu nevoie va întra întru împărăţiia ceriurilor.
24. Şi iarăş zic voao: «Mai lesne e cămilei prin ureachea acului a întra decât bogatului a întra întru împărăţiia ceriurilor»".
25. Iară auzind aceastea, ucenicii să mira foarte, zicând: „Cine, dară, să va putea mântui?"
26. Şi, uitându-Să Isus, au zis lor: „La oameni aceasta e cu neputinţă, iară la Dumnezeu toate să pot".

Sfârşit dmcă. Cetire duminică toţi sfinţii.

27. Atunci, răspunzând Petru, au zis Lui: „Iată, noi | am lăsat toate şi am urmat după 47v
tine. Ce, dară, va fi noao?"
28. Iară Isus au zis lor: „Amin zic voao că voi, carii aţi urmat după Mine, la a doaoa naştere, când va şedea Fiiul Omenesc pre scaunul mărimei Sale, veţi şedea şi voi pre doaosprăzeace scaune, judecând doaosprăzeace neamuri a lui Israil.
29. Şi tot cel ce va lăsa casa sau fraţii, au surorile, au tatăl, au muma, au muiarea, au fii, au ţarinile, pentru numele Mieu, însutit va lua şi viaţa de veaci va moşteni.
*Jos 20, 16. 30. *Iară mulţi cei dintâi vor fi mai pre urmă, şi cei de pre urmă întâi".
Marc. 10, 31.
Luca 13, 30.

Sfârşit dnică toţ sfinţii.

Cap 20

Pildă pune de lucrătorii viii, a cărora celor mai de pre urmă acelaş denar li să dă cu cei dintâi. Isus, ucenicilor, patimile şi învierea Sa mai înainte vesteaşte. Şi, cu prilegiul sumeţiii fiilor Zevedei, învaţă ucenicii că nu cu putearea şi cu arătarea domniii, ci cu plinirea slujbei trebuie să fie mai mari. Iară ieşind din Erihon, pre doi orbi luminează.

Zac. 80. *Mierc. 9 dumc. Zac. 80.* ||

1 seamenea este împărăţia ceriurilor omului casnic, care au ieşit di dimineaţă a 48r
năimi lucrători la viia sa.
2 Şi, togmindu-să cu lucrătorii câte un denar pe zi, i-au trimis în viia sa.
3. Şi, ieşind la al triilea ceas, au văzut pre alţii stând în târg fără lucru.
4. Şi au zis lor: „Duceţi-vă, voi în viia mea şi ce va fi drept voi da voao".
5. Iară ei s-au dus. Şi iarăş au ieşit la al şaselea şi la al noaolea ceas şi au făcut aseamenea.
6. Iară la al unsprăzeacelea au ieşit şi au aflat pre alţii stând şi au zis lor: „Ce staţi aici toată zioa fără lucru?"
7. Zis-au lui: „Că nime nu ne-au năimit". Zis-au lor: „Duceţi-vă şi voi în viia mea".

8. Şi sară făcându-să, zis-au domnul viii ispravnicului său: „Chiamă lucrătorii şi le dă plata, începând de la cei mai de pre urmă până la cei dintâi".
9. Venind, dară, cei ce venisă la al unsprăzeacelea ceas au luat fieştecarii câte un dinar.
48v 10. Iară venind şi cei dintâi, li să părea | că mai mult ar lua, dară au luat şi ei câte un denar.
11. Şi, luund, murmura asupra stăpânului,
12. Zicând: „Aceşti mai de pre urmă un ceas au făcut şi aseamenea i-ai făcut noao, carii am purtat greotatea zilei şi zăduhul".
13. Iară el răspunzând unuia dintr-înşii, au zis: „Prietine, nu-ţ fac strâmbătate, au nu cu un denar te-ai tocmit cu mine?
14. Ia ce e al tău şi mergi, că vreau şi acestui mai de pre urmă a-i da ca şi ţie.
15. Au nu mi-i slobod a face ce vreau? Au doară ochiul tău viclean este, că eu bun sânt?
16. *Aşa vor fi cei mai de pre urmă întâi şi cei dintâi mai pre urmă. Că mulţi sânt chemaţi, iară puţini aleşi". *Sus 19, 30. Marc. 10, 31. Luc. 13, 30.

Sfârşit dumc. şi Sfinţii 40 Mucenici. Joi 9 dumc. Zac. 81. *Zac. 81.*

17. *Şi, suindu-Să Isus în Ierusalim, au luat pe cei doisprăzeace ucenici în taină şi au zis lor: *Marc. 10, 32. Luca 18, 31.
18. „Iată, ne suim în Ierusalim şi Fiiul Omenesc să va da mai-marilor popilor şi cărturarilor şi-L vor osândi spre moarte.
19. Şi-L vor da limbilor să-L batjocorească şi să-L bată şi să-L răstignească şi a triia zi va învia". | |
49r 20. *Atunci s-au apropiat către El muma fiilor lui Zevedei, cu fiii săi, închinându-să şi cerând ceva de la El. *Marc. 10, 32.
21. Carele au zis ei: „Ce vreai?" Zis-au Lui: „Zi să şază aceşti doi fii ai miei, unul de-a dreapta ta şi unul de-a stânga Ta, întru împărăţiia Ta".
22. Iară Isus răspunzând, au zis: „Nu ştiţi ce careţ. Putea-veţi bea păharul care Eu voi bea?" Zis-au Lui: „Putem".
23. Zis-au lor: „Păharul adecă veţi bea, iară a şedea de-a dreapta Mea sau de-a stânga nu e Mie a da voao, ce cărora s-au gătit de la Tatăl Mieu".
24. *Şi, auzând cei zeace, s-au mâhnit pentru cei doi fraţi. *Marc. 10, 41.
25. Iară Isus i-au chemat la Sine şi au zis: „Ştiţ că căpeteniile limbilor stăpânesc pre ei şi cei mai mari puteare arată preste dânşii. Luca 5, 25.
26. Nu aşa va fi între voi, ci oricare va vrea între voi a fi mai mare fie voao slugitoriu,
27. Şi cel ce va vrea între voi a fi întâi va fi voao slugă, |
49v 28. *Precum Fiiul Omenesc n-au venit să-I slugească, ci să slugească şi să dea sufletul Său răscumpărare pentru mulţi". *Filip 2, 7.

Sfârşit joi. Sâmb. 12 dumc. Zac. 82. *Zac. 82.*

29. *Şi, ieşind ei din Erihon, au mers după El gloată multă. *Marc. 10, 46.
30. Şi, iată, doi orbi şezând lângă cale, au auzit că Isus treace şi au strigat, zicând: „Doamne, miluiaşte-ne, Fiiul lui David!" Luca 18, 35.
31. Iară gloata îi certa să tacă, iară ei mai tare striga, zicând: „Doamne, miluiaşte-ne, Fiiul lui David!"
32. Şi au stătut Isus şi i-au chemat şi au zis: „Ce vreaţi să vă fac?"
33. Zis-au Lui: „Doamne, să să deşchiză ochii noştri".
34. Şi, făcându-I-să milă lui Isus de ei, au atins ochii lor şi îndată au văzut şi au urmat după El.

Sfârşit sâmb.

Cap 21

Isus pre asin cu slavă întrând în Ierusalim. Neguţătorii din besearecă scoate şi fariseiilor, ce morcotea pentru slava Sa, răspunde. Iară ucenicilor, ce să mira de smochinul cel uscat, cu
50r *cuvântul Lui, Hristos le vădeaşte putearea credinţii. | | Întrebarea de putearea Sa o înfrânge cu întrebarea de botezul lui Ioan şi din pildele de omul ce avea doi feciori şi de casnicul, a căruia*

lucrătoriu de vie, după cealealalte slugi şi pre fiiul său, stăpânul viii, l-au ucis. Mai înainte vesteaşte că împărăţiia lui Dumnezău de la jidovi la limbi să va muta.

Zac. 83. *Dumc. Stâlp. la utrâ. Zac. 83.*

Marc. 11, 1. Luca 19, 29. 1. Şi, apropiindu-Să de Iersualim şi, venind în Vethfaghia, la Muntele Maslinilor, atunci Isus au trimis doi ucenici,

2. Zicând lor: „Mergeţi în coşteiul care este înaintea voastră şi îndată veţ afla o asină legată şi mânzul cu ea. Dezlegaţi-o şi o aduceţ Mie.

3. Şi, de vă va zice cineva ceva, spuneţ că Domnului trăbuiesc aceaste; şi numaidecât le va slobozi".

4. Iară aceasta toată s-au făcut ca să să plinească ce s-au zis prin prorocul, ce zice:

*Isaie 62, 1. Zah. 9, 9. 5. *„Ziceţ featei Sionului: «Iată, Împăratul tău vine ţie blând, şezând pre | asină şi pre mânz, fiiul ceii de supt jug»". 50v

Ioan 12, 15. 6. Iară ducându-să ucenicii, au făcut precum le-au poruncit Isus.

7. Şi au adus asina şi mânzul şi au pus preste eale veşmintele sale, şi pre El deasupra L-au făcut a şedea.

8. Iară gloata cea multă au aşternut veşmintele sale pre cale, iară alţii tăia ramuri din copaci şi aşternea pre cale.

9. Iară gloatele, care mergea înainte şi care vinea pre urmă, striga zicând: „Osana, Fiiu lui David; *bine e cuvântat Cel ce vine în numele Domnului! Osana întru cei de sus!"

*Psal. 117, 26.

Mar. 11, 10. 10. Şi, întrând în Ierusalim, s-au cutrămurat toată cetatea, zicând: „Cine este Acesta?"

Luca 19, 38. 11. Iară noroadele zicea: „Acesta este Isus, prorocul cel din Nazaretul Galaleii".

Vineri 9 dumc.

*Marc. 11, 15. Luca 19, 45. Ioan 2, 14. 12. *Şi au întrat Isus în beseareca lui Dumnezău şi scotea pre toţi cei ce vindea şi cumpăra în besearecă şi measele numărătorilor de bani şi scaunile celor ce vindea porumbi le-au răsturnat.

*Isaie 56, 7. Ieremie 7, 11. 13. Şi au zis lor: „Scris este: *«Casa Mea casa rugăciunii să va chema», iar voi o aţi făcut peaşterea tâlharilor". ||

Luca 19, 46. 14. Şi s-au apropiat cătră El orbii şi şchiopii în besearecă şi i-au tămăduit. 51r

15. Şi, văzând căpeteniile popilor şi cărturarii minunile ceale ce au făcut şi pruncii strâgând în besearecă şi zicând: „Osana, Fiiul lui David!", s-au mâniiat

16. Şi au zis Lui: „Auzi ce zic aceştia?" Iară Isus au zis lor: „Adevărat. Niceodată aţi citit *că din gura pruncilor şi celor ce sug ai săvârşit lauda?"

*Psalm 8, 3.

17. Şi, lăsându-i, S-au dus afară din cetate, în Vithaniia şi au rămas acolo.

Zac. 84. *Sfârşit Stâlpări. Luni 3 dumc. Zac. 84.*

18. Iară dimineaţa, întorcându-să în cetate, au flămânzit.

19. *Şi, văzând un smochin lângă cale, au venit la el şi nimic n-au aflat într-însul, fără numai frunzele şi au zis lui: „Niceodată din tine să să nască rod în veaci". Şi s-au uscat îndată smochinul. *Marc. 11, 3.

Sfârşit vineri.

20. *Şi, văzând ucenicii, s-au mirat, zicând: „Cum s-au uscat numaidecât?" | *Luca 11, 20.

51v 21. Şi, răspunzând Isus, au zis: „Amin zic voao, de veţ avea credinţă şi nu vă veţi îndoii, nu numai de smochin veţi face, ci şi muntelui acestuia de veţi zice: «Du-te şi te aruncă în mare!», va fi.

22. *Şi toate, orice veţi ceare în rugăciune, crezând, veţi lua". *Sus 7, 7. Marc. 11, 24. 1 Ioan 3, 22.

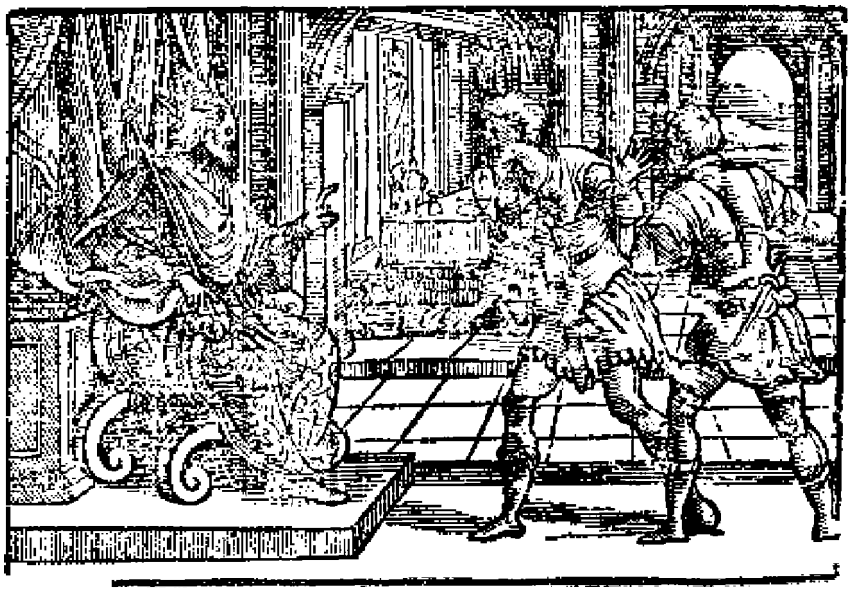

Sfârşit luni. Marţi 10 dumc. Zac. 85. *Zaceal 85.*

23. Şi, venind în besearecă, s-au apropiat cătră El, învăţând căpeteniile preoţilor şi bătrânii norodului, zicând: * „Cu ce puteare faci aceasta? Şi cine Ţ-au dat putearea aceasta?" *Marc. 11, 28. Luca 20, 2.

24. Răspunzând Isus, au zis lor: „Întreba-vă-voi şi Eu un cuvânt, carele, de Mi-l veţi spune, şi eu vă voi spune cu ce puteare fac aceaste.

25. Botezul lui Ioan de unde era? Din ceriu au de la oameni?" Iară ei gândea întru sine, zicând:

26. „De vom zice: «Din ceriu», va zice noao: «Pentru ce, dară, n-aţi crezut lui?» Iară
*Sus 14, 6. de vom zice: «De la oameni», ne teamem de gloată, *că toţi avea pre Ioan ca pre un proroc".

27. Şi, răspunzând lui Isus, au zis: „Nu ştim". Zis-au lor şi El: „Nici Eu spuiu voao || cu 52r
ce puteare fac aceaste.

Zac. 86. *Sfârşit marţi. Mier. 10 dumc. Zac. 86.*

28. Iară ce vi să pare? Un om oarecare avea doi feciori şi, apropiindu-să câtră cel dintâi, au zis: «Mergi astăzi, lucră în viia mea».

29. Iară el răspunzând, au zis: «Nu voi». Iară după aceaea, bănuindu-să, s-au dus.

30. Şi, apropiindu-să câtră celalalt, i-au zis aseamenea. Iar el răspunzind, au zis: «Eu, Doamne»; şi nu s-au dus.

31. Care din doi au făcut voia tătâne-său?" Zis-au Lui: „Cel dintâiu". Zis-au lor Isus: „Amin zic voao că vameşii şi curvarii vă vor întreace întru împărăţiia lui Dumnezău.

32. Că au venit la voi Ioan în calea dreptăţii şi nu i-aţi crezut, iară vameşii şi curvele au crezut lui. Iară voi văzând, nici după aceaea nu v-aţi pocăit, ca să creadeţi lui.

Zac. 87. *Sfârşit mier. Dumc. 13. Zac. 87 aceasta şi la S. Ştefan.*

*Isaie 5, 1. 33. Altă pildă ascultaţi: *Era un om casnic, carele au sădit vie şi o au îngrădit cu gard. |
Irimie 2, 21. Şi au săpat într-însa teasc şi au zidit turn şi o au dat lucrătorilor şi s-au dus departe. 52v
Marc. 12, 1. 34. Şi, apropiindu-să vreamea rodurilor, au trimis slugile cătră lucrători să ia rodurile ei.
Luca 20, 9. 35. Şi, lucrătorii apucând slugile lui, pre altul l-au bătut, pre altul l-au ucis, pre altul l-au împroşcat cu pietri.

36. Iară au trimis alte slugi, mai multe decât cei dintâi, şi au făcut lor aseamenea.

37. Iară mai pre urmă au trimis câtră ei pre fiiul său, zicând: «Să vor ruşina de fiiul mieu».

*Gios 26, 3 38. Iară lucrătorii văzând pre fiiul, au zis între sine: *«Acesta e moşteanul, veniţi să-l
şi 27, 1. ucidem şi vom avea moşiia lui».
Ioan 11, 53. 39. Şi, apucându-l, l-au scos afară din vie şi l-au omorât.

40. Deci, dacă va veni stăpânul viii, ce va face lucrătorilor acelora?"

41. Zis-au Lui: „Pre cei răi rău îi va pierde şi viia sa o va da altor lucrători, carii or da lui rod în vremile sale".

*Psalm 117, 22. 42. Zis-au lor Isus: „Nici odinioară aţi citit în scripturi: *«Piatra care nu o au socotit ziditorii,
Fap. 4, 11. aceasta || s-au făcut în capul unghiului. De la Domnul s-au făcut aceasta şi este minunat 53r
Râm. 9, 33. în ochii noştri».
1 Petru 2, 7.

Zac. 88. *Sfârşit dumc. şi a sfinţilor. Joi 10. Zac. 88.*

43. Drept aceaea, zic voao, că să va lua de la voi împărăţiia lui Dumnezău şi să va da neamului celui ce va face rodurile lui.
44. Şi cel ce va cădea pre piatra aceasta sfărâma-să-va, iară pre carele va cădea zdrobi-l-va".
45. Şi, auzind căpeteniile preoţilor şi fariseii pildele Lui, au cunoscut că de ei zicea.
46. Şi, căotând a-L prinde, s-au temut de gloate, căci ca pre un proroc Îl avea.

Cap 22

Pilda de împăratul care au făcut nuntă fiiului său, în carea şezând cel fără haină de nuntă, să aruncă întru întunearecul cel mai din afară. Ispiteaşte-să Isus de farisei pentru dajdea împăratului
53v *şi de saduchei pentru înviiarea, a cărora neştiinţă vădeaşte, | dovedind înviiarea morţilor. Şi iarăşi să ispiteaşte de la ştiutoriul de leage despre porunca legii cea mare. Aşijdirea, întreabă pre farisei a cui Fiiu este Hristos.*

1. * i, răspunzând Isus, iară au zis lor în pilde, zicând: *Luca 14, 16. Apoc. 19, 9.

Dumc. 14. Zac. 89. Zac. 89.

2. „Aseamenea este împărăţiia ceriurilor omului împărat, care au făcut nuntă fiiului său.
3. Şi au trimis slugile sale să cheame chemaţii la nuntă şi nu vrea să vie.
4. Iară au trimis alte slugi, zicând: «Ziceţi chemaţilor: 'Iată, prânzul mieu l-am gătit, taurii miei şi pasările sânt giunghiate şi toate gata. Veniţi la nuntă!'».
5. Iară ei n-au vrut şi s-au dus altul la satul său, altul la neguţătoriia sa.
6. Iară ceiaalalţi au prins slugile lui şi, batjocorindu-i, i-au omorât.
7. Iară auzând împăratul, s-au mâniat şi, trimiţând ostele sale, au pierdut pre ucigaşii aceia şi cetatea lor o au aprins.
54r 8. Atunci au zis slugilor sale: «Nunta, adecă e gata, iară cei chemaţi n-au fost | | vreadnici.
9. Meargeţi, dară, la ieşirile căilor, în oricarii veţi afla chemaţi-i la nuntă».
10. Şi, ieşind slugile lui la căi, au adunat pre toţi carii au aflat, buni şi răi, şi s-au umplut nunta de oaspeţi.
11. Şi au întrat împăratul să vază oaspeţii şi au văzut acolo un om neîmbrăcat cu haină de nuntă
12. Şi au zis lui: «Pretine, cum ai întrat aici neavând haină de nuntă?» Iară el au amuţit.
13. Atunci au zis împăratul slugitorilor: «Legat de mâni şi de picioare aruncaţi-l în întunearecul cel mai dinnafară. Acolo va fi plângere şi scârşnirea dinţilor. Sus 8, 19 şi 13, 18.
14. Că mulţi sânt chemaţi, iară puţini aleşi»". Jos 25, 30.

Sfârşit dumc. Sâmb. 13 dumc. Zac. 90. *Zac. 90*

15. *Atunci, ducându-să fariseii, sfat au făcut ca să-L prinză în cuvânt. *Marc. 12, 13.
16. Şi au trimes la el pre ucenicii săi, cu ceia a lui Irod, zicând: „Învăţătoriule, ştim că Luc. 20, 20.
54v adevărat eşti | şi calea lui Dumnezău cu adevăr înveţi şi nu e ţie grige de cineva, că nu caoţi faţa oamenilor.
17. Spune, dară, noao ce Ţi să pare, cade-să a da dajdă chesariului au nu?"
18. Iară cunoscând Isus vicleniia lor, au zis: „Ce Mă ispitiţi, făţarnicilor?
19. Arătaţi-Mi banul dăjdii". Iară ei au adus Lui un denar.
20. Şi au zis lor Isus: „A cui este chipul acesta şi scrisoarea deasupra?"
21. Zis-au Lui: „A chesariului". Atunci au zis lor: *„Daţi, dară, ceale ce sânt ale chesariului chesariului şi ceale ce sânt ale lui Dumnezău lui Dumnezău". *Râm. 13, 7.
22. Şi, auzând, s-au mirat şi, lăsându-L, s-au dus.

Sfârşit sâmb. Vineri 10 dumc. Zac. 91. *Zac. 91.*

23. Într-acea zi s-au apropiat cătră El sadocheii, *carii zic a nu fi înviiare şi L-au întrebat, *Fapte 23, 6.
24. Zicând: „Învăţătoriule, Moisi au zis: *«De va muri cineva neavând fiiu, să ia fratele *2 Leage 25, 6. lui muierea lui şi să deşteapte sământa fratelui său». Marc. 12, 19.
55r 25. Deci era la noi şapte fraţi. Şi, cel dintâi luund muiare, au murit | | şi, neavând Luc. 20, 28. sământă, au lăsat muiarea sa frăţine-său.
26. Aseamenea al doilea şi al triilea, până la al şaptelea.

27. Iară mai pe urmă de toţi şi muierea au murit.
28. La înviiare, dară, a căruia din şapte va fi muierea? Că toţi o au avut".
29. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: „Rătăciţi neînţelegând scripturile, nici putearea lui Dumnezău.
30. Că la înviiare nici să vor însura, nici să vor mărita, ci vor fi ca îngerii lui Dumnezău în ceriu.
31. Iară de învierea morţilor n-aţi cetit ce s-au zis de la Dumnezău, zicând voao:
*Ieşire 3, 6. 32. *«Eu sânt Dumnezăul lui Aavraam şi Dumnezăul lui Isaac şi Dumnezăul lui Iacov?» Nu e Dumnezăul morţilor, ci a viilor".
33. Şi, auzând gloatele, să mira de învăţătura Lui.

Sfârşit vineri.

34. Iară fariseii, auzind că au pus tăceare saducheilor, s-au adunat împreună.

Zac. 92. *Dumc. 15. Zac. 92.*

Marc. 2, 3.
Luca 10, 25. 35. Şi L-au întrebat unul dintre ştiitorii legii, ispitindu-L: |
36. „Învăţătoriule, ce poruncă este mare în leage?" 55v
*2 Leage. 6, 7. 37. Zis-au lui Isus: *„Iubeaşte pre Domnul, Dumnezăul tău, din toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu toată mintea ta.
38. Aceasta e mai mare şi întâia poruncă.
*Preoţ. 19, 18. 39. Iară a doao aseamenea aceştiia: *să iubeşti aproapele tău ca pre tine însuţi.
Marc. 12, 31. 40. Întru aceaste doao porunci toată leagea razămă şi prorocii".
41. Şi, adunându-să fariseii, i-au întrebat Isus,
42. Zicând: „Ce vi să pare de Hristos, a cui fiiu este?" Zis-au Lui: „A lui David".
*Luca 20, 41. 43. Zis-au lor: *„Cum, dară, David, cu Duhul, Îl chiamă Domn? Zicând:
*Psalm 109, 1. 44. *«Zis-au Domnul Domnului Mieu: 'Şezi de-a dreapta Mea până voi pune neprietinii Tăi aşternut picioarelor Tale'».
45. Deci, deacă David Îl chiamă Domn, cum este Fiiul lui?"
46. Şi nime nu-I putea răspunde cuvânt; nici au îndrăznit cineva dintr-acea zi a-L mai întreba.

Sfârşit dumc.

Cap 23

De cărturarii şi fariseii ce şed pre cathedra lui Moisi porunceaşte Isus a asculta, iară faptele || lor a nu urma. Descoperind făţăriia lor şi trufiia, iară pre ucenici, împrotivă, învăţându-i 56r
smereniia. După aceaea, multe amar le amănânţă pentru făţărniciia lor şi pentru alte

strâmbătăţi, vestindu-i că vor umplea măsura părinţilor lor întru isgonirile dreptţilor şi că Ierusalimul să va pustii.

Sâmb. 14. Zac. 93. *Zac. 93.*

1. tunci Isus au grăit cătră gloate şi câtră ucenicii săi,
2. Zicând: „Pre cathedra lui Moisi au şezut *cărturarii şi fariseii. *2 Ezdrea 8, 4.
3. Deci toate, oricare vor zice voao, o ţineţi şi faceţi. Iară după lucrurile lor să nu faceţi, că zic şi nu fac.
4. *Că leagă povară greale şi cu neputinţă a le purta şi le pun spre umerile oamenilor, iară cu deagetul său nu vreau a le clăti. *Luc. 11, 26. Fapte 15, 10.
5. Iară toate lucrurile sale le fac ca să să vază de la oameni *că lărgesc fruntările sale şi măresc tiviturile. *2 Leage. 6, 8 şi 12, 7.
6. *Şi iubesc şederile dintâi în uspeaţe şi scaunile ceale dintâi în sinagoguri | Num. 15, 38.
56v 7. Şi închinăciuni în târg şi a să chema de la oameni ravi. *Marc. 12, 39.
8. *Iară voi să nu vă chemaţi ravi, că unul este Învăţătoriul vostru, iară voi toţi fraţi sânteţi. Luca 11, 43 20, 46.
9. *Şi părinte să nu chemaţi voao pre pământ, că unul e Părintele vostru, Cel din ceruri. *Iacov 3, 1.
10. Nici să vă chemaţi învăţătoriu, că Învăţătoriu vostru unul este, Hristos. *Malah. 1, 6.
11. Cel ce e mai mare între voi va fi voao slugitoriu.
12. *Iară cel ce să va înălţa smeri-să-va, şi cel ce să va smeri înălţa-să-va. *Luca 14, 11 şi 18, 14.

Sfârşit sâmb. Luni 11. Zac. 94. *Zac. 94.*

13. Iară amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, *că închideţi împărăţiia ceriurilor înnaintea oamenilor; că voi nu întraţi, nici pre cei ce vor să între îi lăsaţi a întra. *Marc. 12, 40. Luca 20, 47.
14. Amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, că mâncaţi casele văduvelor, rugăciuni lungi rugându-vă. Pentru aceasta mai mare giudecată veţi lua.
15. Amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, că încungiuraţi marea şi uscatul, să
57r faceţi din păgâni un jidov. Şi, deacă să face, îl faceţi fiiul gehenii || mai îndoit decât voi.
16. Amar voao, povăţuitori orbi, carii ziceţi: «Oricine va giura pe besearecă nimic este, iară cine va giura pre aurul bisearecii deatoriu este».
17. Nebuni şi orbi! Că ce e mai mare, aurul au beseareca carea sfinţeaşte aurul?
18. Şi oricine va giura pre oltariu nimica este, iară oricine va giura pre darul ce este pre el deatoriu este.
19. Orbilor! Că ce e mai mare, darul au oltariul care sfinţeaşte darul?
20. Deci, cel ce gioară pre oltariu gioară pre el şi pre toate ceale ce sânt pre el.
21. Şi oricine va giura pre besearecă gioară pe ea şi pre Cel ce lăcuiaşte într-însa.
22. Şi cel ce să gioară pre ceriu gioară pre scaunul lui Dumnezău şi pre Cel ce şeade pre el.

Sfârşit luni. Marţi 11. Zac. 95. *Zac. 95.*

23. *Amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, că zăciuiţi izma şi mărariul şi cuminul şi aţi lăsat ceale mai greale ale legii, judecata şi mila şi credinţa. Aceaste au trăbuit a le face şi cealea a nu le lăsa. | *Luca 11, 32.
57v 24. Povăţuitori orbi, ce strecuraţi ţânţariul, iară cămila o înghiţiţi.
25. Amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, că curăţiţi cel din afara păharului şi a blidului, iară dinlontru sânteţi plini de răpire şi de necurăţie.
26. Farisee oarbe, curăţeşte întâi cel dinlontrul păharului şi a blidului, ca să fie celor din afară curat.
27. Amar voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, că sânteţi aseaminea mormintelor înnălbite, carele din afară să arată oamenilor frumoase, iară dinlontru sânt pline de oasele morţilor şi de toată spurcăciunea.
28. Aşa şi voi, din afară adecă vă arătaţi oamenilor drepţi, iară dinlontru sânteţi plini de făţărnicie şi de strâmbătate.

Sfârşit marţi. Mier. 11. Zac. 96. *Zac. 96.*

29. Amar, voao, cărturarilor şi farisei făţarnici, carii ziditi mormânturile prorocilor şi împodobiţi mormintele dreptilor.
30. Şi ziceţi: «De am fi fost în zilele părinţilor noştri, n-am fi soţii lor în sângele prorocilor».
31. Şi aşa înşivă vă mărturisiţi că sânteţi fiii acelor ce au omorât prorocii.
32. Şi voi umpleţi măsura părinţilor voştri. ||
*Sus 3, 7. 33. *Şierpi, pui de năpârce, cum veţi scăpa de judecata gheenii? 58r
34. Pentru aceea, iată, Eu tremit cătră voi proroci şi înţelepţi şi cărturari şi dintr-înşii veţi omorî şi veţi răstigni şi dintr-înşii veţi bate prin sinagogurile voastre şi veţi goni din cetate în cetate,
*Fac. 4, 4. 35. Ca să vie preste voi tot sângele drept, ce s-au vărsat pre pământ *de la sângele lui
Ovr. 11, 4. Avel dreptului până la sângele lui **Zaharie, fiiului Varahie, pre carele l-aţi ucis între
**2 Par, 24, 22. besearecă şi între oltariu.
Luc. 16, 34. 36. Amin zic voao, veni-vor toate aceste preste neamul acesta.
37. Ierusalime, Ierusalime, carea ucizi prorocii şi omori cu pietri pre cei tremişi cătră tine, de câte ori am vrut a aduna fiii tăi, precum găina adună puii săi supt arepi şi n-ai vrut!
38. Iată, să va lăsa voao casa voastră pustie!
39. Că zic voao, nu Mă veţi vedea de acum până când veţi zice: «Bine e cuvântat Cel ce vine în numele Domnului!»"

Sfârşit mierc. |

Cap 24 58v

Vesteaşte răsipirea besearicii şi-i îndeamnă să să ferească de viitorii înşelători, vestind viitoarele războaie şi izgoniri. Scula-să-vor hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi. De venirea Fiiului Omenesc, făcându-să mainte seamne în soare, în lună şi în steale. Tuturor necunoscută a fi zioa judecăţii, zice Hristos. Şi de cea credincioasă şi de cea rea slugă, pentru care învaţă pururea a priveghea.

Zac. 97. *Sâmbătă 5. Zac. 97.*

1. Şi, ieşind Isus din besearică, să ducea şi s-au apropiat ucenicii, să-I areate zidirea besearicii.
*Marc. 13, 1. 2. Iară el răspunzind, au zis lor: „Vedeţi aceaste toate? Amin zic voao, *nu să
Luca 21, 5. va lăsa piatră pre piatră, carea să nu să strice".
Luca 19, 44.

Zac. 98. *Luni Mare la leturghie. Zac. 98.*

3. Iară şezând El pre Muntele Maslinilor, s-au apropiat câtră El ucenicii în taină, zicând: „Spune noao când or fi aceastea şi ce sămnul venirii Tale şi a sfârşitului veacului?"

4. Şi, răspunzind Isus, au zis lor: *„Vedeţ să nu vă înşele cineva. *Efes. 5, 6.
5. Că mulţi vor veni în numele Mieu, zicând: «Eu sânt Hristos» şi pre mulţi vor înşela. Colos 2, 18.
59r 6. Că veţi auzi războaie şi veşti de || oşti. Vedeţi să nu vă turburaţi, că trăbuie să fie aceastea, ci încă nu e sfârşitul.
7. Că să va scula limbă asupra limbii şi împărăţie asupra împărăţiii şi vor fi ciume şi foamete şi cutremuri de pământ prin locuri.
8. Iară aceastea toate sânt începăturile durerilor.
9. *Atunci vă vor da spre necaz şi vă vor ucide şi veţi fi urâţi tuturor limbilor pentru numele Mieu. *Sus 10, 7. Luc. 21, 2.
10. Şi atunci să vor zminti mulţi şi unul pre altul să vor vinde şi să vor urî unul pre altul. Ioan 15, 20
11. Şi mulţi proroci mincinoşi să vor scula şi vor înşela pre mulţi. şi 16, 2.
12. Şi pentru că s-au sporit strâmbătatea, să va răci dragostea multora.

Joi 11. Zaceal 99. *Zac. 99.*

13. Iară cel ce va răbda până în sfârşit, acela să va mântui.

Sfârşit sâmbătă.

14. Şi să va propovedui această evangheliia împărăţiii în toată lumea, întru mărturie, tuturor limbilor. Şi atunci va veni săvârşirea.
15. *Deci, când veţi vedea urâciunea pustiirii, carea s-au zis de Daniil prorocul, stând în locul cel sfânt, cel ce ceteaşte înţeleagă, | *Marc. 13, 14. Luca 21, 10.
59v 16. Atunci cel din Iudeea fugă la munţi, Daniil 9, 27.
17. Şi cel din pod să nu să pogoară a lua ceva din casa sa,
18. Şi cel din câmp să nu să întoarcă a-ş lua îmbrăcămintea sa.
19. Iară amar povarnicelor şi celor ce vor apleca în zilele acealea.
20. Iară vă rugaţi să nu fie fuga voastră iarna *sau sâmbăta. *Fap. 1, 12.
21. Că va fi atunci năcaz mare, care n-au fost din ceputul lumii până acum, nici va fi.
22. Şi, de nu s-ar fi scurtat zilele acealea, nu s-ar mântui tot trupul, ci pentru cei aleşi să vor scurta zilele acealea.
23. *Atunci, de vă va zice cineva: «Iată, aici e Hristos au colea», să nu creadeţi. *Marc. 13, 21.
24. Că să vor scula hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor da seamne mari şi minuni, aşea cât să să ducă în greşală (de ar fi cu putinţă) şi cei aleşi. Luca 17, 23.
25. Iată, mai nainte am spus voao.
26. Deci, de vor zice voao: «Iată, în pustie iaste», să nu ieşiţi, «Iată, în cămări», să nu creadeţi.

Vin. 11. Zac. 100. *Zac. 100.*

27. Că, precum fulgerul iase de la răsărit şi să arată până la apus, aşea va fi şi venirea Fiiului Omenesc.
60r 28. *Oriunde va fi trupul, acolo să vor aduna || şi vulturii. *Luc. 17, 37.
29. *Iară numaidecât după năcazul zilelor acelora, soarele să va întuneca şi luna nu va da lumina sa şi stealele vor cădea din ceriu şi puterile ceriului să vor clăti. *Isaie 13, 10. Ezechil. 32, 7.
30. Şi atunci să va arăta sămnul Fiiului Omenesc în ceriu şi atunci vor plânge toate neamurile pământului. *Şi vor vedea pre Fiiul Omenesc venind în norii ceriului cu puteare multă şi cu mărime. Ioil 2, 10 şi 3, 15. Marcu 13, 24. *Luca 21, 25.
31. *Şi va tremite îngerul Său cu trâmbiţe şi cu glas mare. Şi vor aduna aleşii Lui de la patru vânturi, de la înălţimile ceriurilor până la marjinile lor. Apoc. 1, 7. *1 Corinth. 15, 42.
32. Iară din smochin învăţaţi pildă. Când va fi mlădiţa lui tinără şi frunzele ivite, ştiţi că aproape iaste vara. 1 Thesal. 4, 15.
33. Aşea şi voi, când veţi vedea aceastea toate, să ştiţi că aproape iaste de uşi.

Sâmbătă 12. Zac. 101. *Zac. 101.*

34. Amin zic voao că nu va treace neamul acesta până când vor fi aceastea toate.
35. *Ceriul şi pământul vor treace, iară cuvintele Meale nu vor treace. *Marc. 13, 31.

Sfârşit luni. Luni Mare. Marţi Mare la leturghie. Zaceal 102. *Zac. 102.*

36. Iară de zioa aceaea şi ceasul nime nu ştie, nici îngerii ceriurilor, fără sângur Tatăl. |
*Facer. 7, 7. 37. *Iară precum în zilele lui Noe, aşea va fi şi venirea Fiiului Omenesc. 60v
Luca 17, 16. 38. Că, precum era în zilele mai nainte de potop, mâncând şi bând, însurându-să şi măritându-să, până la zioa aceaea în carea au întrat Noe în corabie.
39. Şi n-au cunoscut până când au venit potopul şi au luat pre toţi. Aşea va fi şi venirea Fiiului Omenesc.
40. Atunci, doi vor fi în câmp, unul să va lua şi altul să va lăsa.
41. Doao măcinând la moară, una să va lua şi alta să va lăsa.

Zac. 103. *Sfârşit vineri. Septemvrie 30. Zac. 103.*

42. Deci privegheaţi, că nu ştiţi în ce ceas Domnul vostru va veni.
*Marc. 13, 33. 43. Iară aceaea să ştiţi *că, de ar şti stăpânul casii în care ceas va veni furul, ar preveghea
Luca 12, 39. adevărat şi n-ar lăsa să-i sape casa.
44. Drept aceaea, şi voi fiţi gata, că, în ceasul care nu ştiţi, Fiiul Omenesc va veni.

Sfârşit sâmbătă.

45. Cine ţi să pare iaste slugă credincioasă şi înţeleaptă, pre care l-au rânduit domnul său preste casnicii săi să le dea mâncare în vreame?
*Apoc. 16, 15. 46. *Fericită e sluga aceaea, pre carele, venind domnul lui, îl va afla făcând aşea. ||
47. Amin zic voao că preste toate averile sale îl va rândui. 61r

Sfârşit sfântului 1. Sâmb. 11 caută înapoi zac. 78 şi dmcă 11 caută înapoi zac. 77.

48. Iară, de va zice sluga cea rea în inima sa: «Pesti-va domnul mieu a veni»
49. Şi va înceape a bate pre soţii săi şi va mânca şi va bea cu beţivii,
50. Veni-va domnul slujii aceluia, în zioa în carea nu nădăjduiaşte şi în ceasul care nu ştie
*Sus 13, 42. 51. Şi-l va despărţi şi partea lui o va pune cu făţarnicii. *Acolo va fi plângere şi scârşnirea
Jos 25, 30. dinţilor.

Sfârşit vineri.

Cap 25

Pilde pune înainte de zeace fecioare şi de tălanţii slujitorilor împărţiţi, a cărora domn, de departe întorcându-să, fieştecăruia răsplăteaşte după vredniciia lor. Judecata cea mai de pre urmă o pune înaintea ochilor şi pricina răsplătirii celor buni şi a pedeapsii celor răi.

Zac. 104. *Sâmbătă 15 şi sept. 24. Zac. 104.*

1. tunci, aseaminea va fi împărăţiia ceriurilor a zeace fecioare, carele, luându-ş candelele sale, au ieşit spre întâmpinarea mirelui şi a mireasii. |
2. Iară cinci dintr-însăle era nebune şi cinci înţeleapte. 61v
3. Ci ceale cinci nebune, luund candelele, n-au luat untdelemn cu sine.
4. Iară ceale înţăleapte au luat untdelemn în vasele sale, cu candele.
5. Iară zăbovind mirele, au adormitat toate şi au dormit.
6. Iară la miazănoapte s-au făcut strigare: «Iată, mirele vine, ieşiţi întru întâmpinarea lui!»
7. Atunci s-au sculat toate fecioarele aceale şi au împodobit candilele sale.
8. Iară ceale nebune au zis celor înţăleapte: «Daţi-ne din untul-de-lemn al vostru, că candelele noastre să stâng».
9. Răspuns-au ceale înţăleapte, zicând: «Nu cumva să nu agiungă noao şi voao, mai bine vă duceţi la cei ce vând şi vă cumpăraţi».
10. Iară mergând să cumpere, au venit mirele şi ceale ce era gata au întrat cu el la nuntă şi s-au închis uşa
11. Iară mai pre urmă au venit şi ceaalalte fecioare, zicând: «Doamne, doamne, deşchide noao».
12. Iară el răspunzând, au zis: «Amin zic voao, nu vă ştiu pre voi».
*1 Cor. 13, 33. 13. *Privighiaţi, dară, că nu ştiţi zioa, nice ceasul!

Sfârşit sâmb. Dumc. 17. Zac. 105. || *Zac. 105.*

62r 14. *Că precum omul departe mergând, au chemat slugile sale şi au dat lor averile *Luca 19, 12.
sale.
15. Şi unuia au dat cinci talanţi, iară altuia doi, iară altuia unul, fieştecăruia după putearea sa şi s-au dus îndată.
16. Şi s-au dus cel ce luase cinci tălanţi şi au lucrat cu ei şi au dobândit alţi cinci.
17. Aşişdirea, şi cel ce luasă doi au dobândit alţi doi.
18. Iară cel ce luasă unul ducându-să, au săpat în pământ şi au ascuns banii domnului său.
19. Iară după multă vreame, au venit domnul slugilor acelora şi au pus samă cu ei.
20. Şi, apropiindu-să cel ce luasă cinci talanţi, au adus alţi cinci talanţi, zicând: «Doamne, cinci talanţi mi-ai dat, iată alţi cinci am mai căştigat».
21. Zis-au lui domnul lui: «Bine e, slugă bună şi credincioasă, că preste puţine ai fost credincios, preste multe te voi rândui, întră întru bucuriia domnului tău». |
62v 22. Şi s-au apropiiat şi cel ce luasă doi talanţi şi au zis: «Doamne, doi talanţi mi-ai dat, iată alţi doi am dobândit».
23. Zis-au lui domnul lui: «Bine e, slugă bună şi credincioasă, că preste puţine ai fost credincios, preste multe te voi rândui, întră întru bucuriia domnului tău».
24. Iară apropiindu-să şi cel ce luasă un talant, au zis: «Doamne, ştiu că om cumplit eşti, săceri unde n-ai sămânat şi aduni unde n-ai răsipit.
25. Şi, temându-mă, m-am dus şi am ascuns talantul tău în pământ. Iată, ai al tău».
26. Iară răspunzând domnul lui, au zis lui: «Slugă rea şi leaneşă, ştiiai că seacer unde nu samân şi adun unde n-am răsipit.
27. Trebuia, dară, să încredinţez banii miei neguţătorilor şi, venind eu, aş fi luat adevărat al mieu cu camătă.
28. Luaţi, dară, de la el talantul şi-l daţi celui ce are zeace talanţi.
29. *Că tot celui ce are să va da şi va prisosi, iară celui ce n-are şi ce i să pare că are să *Sus 13, 12.
va lua de la el. || Marc. 4, 25.
63r 30. Şi pre sluga acea netreabnică îl aruncaţi într-un întunearecul cel mai din afară. Acolo Luca 8, 18
va fi plângere şi scrâşnirea dinţilor». şi 19, 26.

Sfârşit dumc. Dumc. lăsat carne. Zac. 106. *Zac. 106.*

31. Iară, când va veni Fiiul Omenesc întru mărimea Sa şi toţi îngerii Lui cu El, atunci va şedea pre scaunul mărimii Sale.
32. Şi să vor aduna înaintea Lui toate limbile şi-i va despărţi unul de altul precum desparte păstoriul oile din capre.
33. Şi va pune oile, adecă de-a dreapta Sa, iară caprele de-a stângă.
34. Atunci va zice Împăratul celor ce vor fi de-a dreapta Lui: «Veniţi, blagosloviţii Părintelui Mieu, de moşteniţi împărăţiia cea gătită voao de la zidirea lumii.
35. *Că am flmânzit şi Mi-aţi dat a mânca. Însătoşat-am şi Mi-aţi dat a bea. Străin eram *Isaie 38, 7.
şi M-aţi primit. Ezechiel 58, 7, 16.
63v 36. Gol şi M-aţi acoperit. *Bolnav şi M-aţi cercetat. În temniţă şi | aţi venit la Mine». *Ecle. 7, 39.
37. Atunci vor răspunde Lui drepţii, zicând: «Doamne, când Te-am văzut flămând şi Te-am păscut? Însătoşind şi Ţ-am dat beutură?
38. Iară când Te-am văzut străin şi Te-am cuprins? Au gol şi Te-am acoperit?
39. Au când Te-am văzut bolnav au în temniţă şi am venit la Tine?»
40. Şi, răspunzând Împăratul, va zice lor: «Amin zic voao, până când aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Miei mai mici, Mie aţi făcut».
41. Atunci va zice şi celor de-a stânga: *«Duceţi-vă de la Mine, blăstămaţilor, în focul *Psalm 6, 9.
de veaci, care e gătit diavolului şi îngerilor lui. Sus 7, 23.
42. Că am flămânzit şi nu Mi-aţi dat a mânca. Însătoşat-am şi nu Mi-aţi dat beutură. Luca 13, 17.
43. Oaspăţ eram şi nu M-aţi cuprins. Gol şi nu m-aţi îmbrăcat. Bolnav şi în temniţă şi nu M-aţi cercetat».
44. Atunci vor răspunde Lui şi ei, zicând: «Doamne, când Te-am văzut flămând au
64r însătoşat, au străin, au gol, au bolnav, au în temniţă şi || n-am slujit Ţie?»
45. Atunci va răspunde lor, zicând: «Amin zic voao, până când n-aţi făcut unuia din ceştii mai mici, nici Mie aţi făcut». *Daniil 12, 2.
46. *Şi să vor duce aceştia în munca de veaci, iară drepţii în viaţa de veaci". Ioan 5, 29.

Sfârşit dumc. lăsat carne.

Cap 26

Să sfătuiesc căpeteniile popilor a ucide pre Isus. Carele cu ungere scumpă de la muiare să varsă, murmurând ucenicii. Să vinde de Iuda, de a căruia vindere ucenicilor la cină grăiaşte, în carea, pânea în trupul Său şi vinul în sânge prefăcând, ucenicilor le dă. Le spune că toţi să vor sminti şi Petru de trei ori Îl va tăgădui. Şi după a triia rugăciune Să prinde de jidovi. A cărora unuia Petru taie ureachia. Fugând ucenicii înaintea Caiafii, de | marturi mincinoşi Să pâreaşte şi, vinovat de 64v
moarte giudecându-Să, Să scuipe şi Să bate şi de trei ori de Petru Să tăgăduiaşte.

Zac. 107. *Joi Mare la liturghie. Zac. 107.*

1 Şi au fost dacă au săvârşit Isus cuvintele aceaste toate, au zis ucenicilor Săi:
*Luca 14, 70. 2 *„Ştiţi că după doao zile Paştile vor fi şi Fiiul Omenesc Să va da să Să
Luca 22, 1. răstignească".

Sfârşit Marţi Mare.

3. Atunci s-au adunat căpeteniile popilor şi bătrânii norodului în curtea mai-marelui popilor, care să zice Caiafa.
4. Şi sfat au făcut ca să prinză pre Isus cu vicleşug şi să-L ucigă.
5. Iară zicea: „Nu în zi de praznic, ca nu doară gâlceavă să fie în norod".

Zac. 108. *Mierc. Mare. Zac. 108.*

6. Iară fiind Isus în Vethania, în casa lui Simon leprosul,
*Marc. 14, 20. 7. S-au apropiat către El o muiare având un alavastru cu unsoare de mare preţ *şi l-au
Ioan 11, 2 || vărsat pre capul Lui, şezând la masă. 65r
şi 12, 3. 8. Iară văzând ucenicii, au tângit, zicând: „Pentru ce pearderea aceasta?
9. Că au putut acesta a să vinde cu mult preţ şi a să da săracilor".
10. Iară ştiind Isus, au zis lor: „Ce supăraţi pre această muiare? Că lucru bun au făcut cu Mine.
11. Că săracii pururea aveţi cu voi, iară pre Mine nu Mă aveţi pururea.
12. Că vărsând aceasta unsoarea aceasta pre trupul Mieu, spre îngroparea Mea au făcut.
13. Amin zic voao, oriunde să va propoveduii Evanghelia aceasta, în toată lumea zice-să-va şi ce au făcut aceasta spre pomenirea ei".
*Marc. 14, 5. 14. *Atunci s-au dus unul din cei doisprăzeace, care să zicea Iuda Iscarioteanul, la
Luca 22, 4. căpeteniile popilor,

15. Şi au zis lor: „Ce vreaţi să-mi daţi şi eu L-oi da voao?" Iară ei au rânduit lui treizăci de arginţi.
16. Şi de atunci căota prilej să-L dea.

Sfârşit Mierc. Mare.

65v 17. *Iară în zioa dintâi a azemilor, | s-au apropiat ucenicii către Isus, zicând: „Unde vreai să gătim Ţie a mânca Paştile?" *Marc. 14, 2. Luca 22, 7.
18. Iară Isus au zis: „Meargeţi în cetate, la oarecarele şi ziceţi lui: «Învăţătoriul zice: 'Vreamea Mea aproape este, la tine fac Paştile cu ucenicii Miei'»".
19. Şi au făcut ucenicii precum le-au rânduit Isus şi au gătit Paştele.
20. *Iară fiind sară, şedea cu doisprăzeace ucenicii Săi. *Marc. 14, 17.
21. Şi, mâncând ei, au zis: „Amin zic voao, că unul dintre voi Mă va vinde". Luca 22, 14.
22. Şi, întristându-să foarte, au început fieştecarii a zice: „Au doară, eu sânt, Doamne?" Ioan 13, 21.
23. Iară El răspunzând, au zis: „Cel ce întinge cu Mine mâna în blid, acesta Mă va vinde.
24. Fiiul, adecă, Omenesc mearge, *precum este scris de El, iară amar omului aceluia prin carele Fiiul Omenesc Să va vinde. Bine era lui de nu s-ar fi născut omul acela". *Psalm 40, 10.
66r 25. Şi, răspunzând Iuda, cel ce L-au vândut, au zis: „Au doară, eu sânt, ravi?" || Zis-au lui: „Tu ai zis".
26. *Iară cinând ei, au luat Isus pâne şi au blagoslovit şi au frânt şi au dat ucenicilor Săi şi au zis: „Luaţi şi mâncaţi, acesta este Trupul Mieu". *1 Corith. 11, 24.
27. Şi, luund păharul, au mulţămit şi au dat lor, zicând: „Beaţi dintru acesta toţi,
28. Că acesta este Sângele Mieu, al legii cei noao, carele pentru mulţi să va vărsa, spre iertarea păcatelor.
29. Iară zic voao: nu voi bea de acum dintr-acest rod al viţiei, până la zioa aceaea când l-oi bea cu voi, nou, întru împărăţiia Tatălui Mieu".
30. Şi, dacă au zis cântarea, au ieşit în Muntele Maslinilor.
31. Atunci au zis lor Isus: *„Toţi voi vă veţi sminti în Mine, într-această noapte, că scris este: **«Bate-voi păstoriul şi să vor răsipi oile turmei». *Marc. 14, 20. Ioan 16, 30.
66v 32. Iară, după ce voi învia, *voi mearge | mai înainte de voi în Galileea". **Zahar 13, 7.
33. Şi, răspunzând Petru, au zis Lui: „De să vor şi sminti toţi în Tine, eu niceodată nu mă voi sminti". *Marc. 14, 20 şi 16, 7.
34. Zis-au lui Isus: *„Amin zic ţie, că într-această noapte, mai înainte de ce va cânta cocoşul, de trei ori Mă vei tăgădui". *Marc. 14, 30. Ioan 13, 38.
35. Zis-au Lui Petru: *„De-mi va căota a şi muri cu Tine, nu Te voi tăgădui". Aşişdirea şi toţi ucenicii au zis. *Marc. 14, 31. Luca 22, 33.
36. Atunci au venit Isus cu ei în locul ce să zice Ghethsimani şi au zis ucenicilor Săi: „Şedeţi aici până voi mearge acolo şi să Mă rog".
37. Şi, luund pre Petru şi pre doi fii a lui Zevedei, au început a Să întrista şi a Să mâhni.
38. Atunci au zis lor: „Trist e sufletul Mieu până la moarte. Rămâneţi aici şi privighiaţi cu Mine".
39. Şi, mergând puţinel, au căzut pre faţa Sa, rugându-Să şi zicând: „Tatăl Mieu, de e putinţă, treacă de la Mine păharul acesta, însă nu precum Eu vreau, ci precum Tu". ||
67r 40. Şi au venit la ucenicii Săi şi i-au aflat dormind şi au zis lui Petru: „Aşa, n-aţi putut un ceas a privighea cu Mine?
41. Privighiaţi şi vă rugaţi, să nu întraţi în ispită, sufletul adecă gata este, iară trupul neputincios".
42. Iarăşi a doa oară S-au dus şi S-au rugat, zicând: „Tatăl Mieu, de nu poate treace păharul acesta fără să-l beau, fie voia Ta".
43. Şi iară au venit şi i-au aflat dormind, că era ochii lor îngreoiaţi.
44. Şi, lăsându-i, iară S-au dus şi S-au rugat a triia oară, acelaşi cuvânt zicând.
45. Atunci au venit către ucenicii Săi şi au zis lor: „Dormiţi acum şi vă odihniţi. Iată, s-au apropiat ceasul şi Fiiul Omenesc Să va da în mânile păcătoşilor.
46. Sculaţi, să meargem. Iată, s-au apropiat cel ce Mă va vinde".
47. *Încă El grăind, iată, Iuda, unul din cei doisprăzeace, au venit şi cu el gloată multă, *Marc. 14, 8.
67v cu | sabii şi cu fuşti, trimişi de la căpeteniile preoţilor şi de la bătrânii norodului. Luca 22, 46.
48. Iară cel ce L-au vândut au dat lor sămn, zicând: „Pre care voi săruta, Acela este, Ioan 18, 3.
prindeţi-L".
49. Şi, numaidecât apropiindu-să către Isus, au zis: „Bucură-Te, ravi". Şi L-au sărutat.

50. Şi au zis lui Isus: „Prietine, la ce ai venit?" Atunci s-au apropiat şi au pus mânile pre Isus şi L-au prins.

51. Şi, iată, unul din cei ce era cu Isus, întinzând mâna, au scos sabia sa şi, lovind sluga arhiereului, au tăiat ureachia lui.

*Facere 9, 6. Apoc. 13, 10. 52. Atunci au zis lui Isus: „Întoarce sabia ta în locul său, *că toţi carii vor lua sabia de sabie vor peri.

53. Au pare-ţi-să că nu poci ruga pre Tatăl Mieu şi-Mi va da acum mai mult de doaosprăzeace întunearece de îngeri?

*Isaie 35, 10. 54. *„Cum, dară, să vor umplea scripturile, că aşa trebuie să fie?"

*Tânguire 4, 20. Marc. 14, 50. 55. Într-acel ceas au zis Isus gloatelor: „Ca la un tâlhar aţi ieşit cu sabii şi cu fuşti a Mă prinde. În toate zilele la voi şedeam, învăţând în besearecă, şi nu M-aţi prins.

Luca 22, 54. Ioan 18, 24. 56. Iară aceasta toată s-au făcut *ca să să plinească scripturile prorocilor". || Atunci ucenicii toţi, **lăsându-L, au fugit. 68r

Zac. 109. *A 3 S. Stras. Zac. 109.*

57. Iară ei prinzând pre Isus, L-au dus la Caiafa arhiereul, unde cărturarii şi bătrânii să adunasă.

58. Iară Petru urma după El de departe până la curtea arhiereului şi, întrând înlăuntru, şedea cu slugitorii să vadă sfârşitul.

59. Iară căpeteniile popilor şi tot soborul căota mărturie mincinoasă împrotiva lui Isus să-L dea morţii.

60. Şi n-au aflat mulţi martori mincinoşi apropiindu-să. Iară mai pre urmă au venit doi martori mincinoşi

*Ioan 2, 12. 61. Şi au zis: „Acesta au zis: *«Poci răsipi biseareca lui Dumnezău şi după trei zile iarăşi a o zidi»".

62. Şi, sculându-să arhiereul, au zis Lui: „Nimică nu răspunzi la ceale ce mărturisesc aceştia împrotiva Ta?"

63. Iară Isus tăcea. Şi arhiereul au zis Lui: „Jurî-Te pre Dumnezău cel viu, să ne spui de eşti Tu Hristos, Fiiul lui Dumnezău!"

*Sus 16, 22. Râm 14, 10. 64. Zis-au lui Isus: „Tu ai zis. Însă zic voao: *«De acum veţi vedea pre Fiiul Omenesc şezând de-a dreapta | puterii lui Dumnezău şi venind în norii ceriului»". 68v

1 Thessal 4, 5. 65. Atunci arhiereul ş-au rupt veşmintele, zicând: „Blăstămat-au. Ce încă ne trebuiesc mărturii? Iată, acum aţi auzit blăstămul.

66. Ce vi să pare?" Iară ei răspunzând, au zis: „Vinovat este morţii".

*Isaie 50, 6. Marc. 14, 65. 67. *Atunci au scuipat în faţa Lui şi L-au tăiat cu pumni, iară alţii i-au dat pălmi preste obraz,

68. Zicând: „Proroceaşte noao, Hristoase, cine e cel ce Te-au lovit?"

69. *Iară Petru şedea afară, în curte. Şi s-au apropiat de el o slujnică, zicând: „Şi tu cu Isus Galileanul erai”. *Luca 22, 55. Ioan 18, 17.

70. Iară el au tăgăduit înaintea tuturor, zicând: „Nu ştiu ce zici”.

71. Şi, ieşind el prin poartă, l-au văzut altă slujnică şi au zis celor ce era acolea: „Şi acesta era cu Isus Nazarineanul”.

72. Şi iară au tăgăduit cu giurământ că n-au cunoscut omul.

73. Şi după puţin s-au apropiat cei ce sta şi au zis lui Petru: „Adevărat, şi tu dintre ceia
69r eşti, că || şi graiul tău te vădeaşte”.

74. Atunci au început a să blăstăma şi a să giura, că nu cunoscusă omul. Şi numaidecât cocoşul au cântat.

75. Şi ş-au adus aminte Petru de cuvântul lui Isus, ce zisease: „Mai înainte de ce va cânta cocoşul, de trei ori Mă vei tăgăduii”. Şi, ieşind afară, au plâns cu amar.

Sfârşit a treia de la Straste.

Cap 27

Iuda, întorcând arginţii, s-au spânzurat. Isus, înaintea lui Pilat, pârât fiind, nu răspunde. Iară muierea lui Pilat îi zice a fi drept. Însă să aleage Varava. Pilat spălându-şi mânile, pre Isus bătându-L, Îl dă să Să răstignească. Carele de ostaşi batjocorindu-Să, Să duce la răstignire şi cu fierea adăpându-Să între tâlhari Să răstigneaşte, împărţându-să vejmintele Lui, şi multe de la mulţi I să aruncă blăstămuri. Răsare întunearec. Şi, strâgând Isus „Eli”, cu oţăt adăpându-Să, cu strigare Îşi dă sufletul şi seamne să fac. Trupul Lui Isus de Iosif îngropat să păzeaşte de ostaşi.

Vineri Mare la 1 ceas. l Zac. 110. | *Zac. 110.*

69v 1. ară dimineaţă făcându-să, sfat au făcut toate căpeteniile popilor şi bătrânii norodului împrotiva lui Isus, să-L dea spre moarte. *Marc 15, 1.

2. *Şi legat L-au dus şi L-au dat lui Pilat din Pont deregătoriului. Luca 23, 1. 1 Ioan 18, 28.

Sfârşit Joi Mare 1. 5 Straste. Zac. 111. *Zac. 111.*

3. Atunci văzând Iuda, cel ce L-au vândut, că s-au osândit, căindu-să, au întors cei treizăci de arginţi căpeteniilor popilor şi bătrânilor,

4. Zicând: „Păcătuit-am, vânzând sânge nevinovat”. Iară ei au zis: „Ce e noao? Tu vei vedea”.

5. Şi, aruncând arginţii în besearecă, s-au depărtat. *Şi, ducându-să, cu laţul s-au spânzurat. *Fapte 1, 18.

6. Iară mai-marii popilor luund arginţii, au zis: „Nu să cade a-i arunca în corvan, că preţul sângelui este”.

7. Iară sfat făcând, au cumpărat cu ei Ţarina Olariului, spre îngroparea străinilor.

8. *Pentru aceasta s-au chemat ţarina aceaea, Acheldama, adecă Ţarina Sângelui, până în zioa de astăzi. *Fap. 1, 19.

9. Atunci s-au plinit ce s-au zis prin Ieremie prorocul, ce zice: *„Şi au luat treizăci de arginţi, preţul celui preţuit, care l-au preţuit de la fiii lui Israil *Zah. 11, 12.

10. Şi i-au dat pre Ţarina Olariului, precum au rânduit mie Domnul”.

11. Iară Isus au stătut înaintea dregătoriului *şi L-au întrebat dregătoriul, zicând: „Tu eşti împăratul jidovilor?” Zis-au lui Isus: „Tu zici”. *Marc. 15, 2. Luca 23, 3. Ioan 18, 33.

12. Şi, pârât fiind de mai-marii popilor şi de bătrâni, nimic au răspuns.

13. Atunci au zis Lui Pilat: „Nu auzi câte mărturii spun împrotiva Ta?” ||

70r 14. Şi n-au răspuns lui la nice un cuvânt, aşa cât să mira dregătoriul foarte.

15. Iară pe zi de praznic, avea obiceaiul dregătoriul a slobozi norodului un rob, pre care vrea.

16. Şi avea atunci un rob vestit, care să zicea Varavva.

17. Deci adunându-să ei, au zis Pilat: „Pre care voiţi să vă sloboz? Pre Varavva au pre Isus, ce să zice Hristos?”

18. Că ştiia că prin pizmă L-au dat.

19. Iară şezând el la giudecată, au trimis la el muierea lui, zicând: „Nimic ţie şi dreptului acestuia, că multe am păţit astăzi prin vedenie pentru El”.

*Marc. 15, 11. Luca 23, 18. Ioan 18, 40. Fapt. 3, 14.

20. *Iară căpeteniile preoţilor şi bătrânii au îndemnat noroadele să ceară pre Varavva, iară pre Isus să-L piarză.
21. Şi, răspunzând dregătoriul, au zis lor: „Pre care voiţi din doi să vă sloboz?" Iară ei au zis: „Pre Varavva".
22. Zis-au lor Pilat: „Ce, dară, voi face lui Isus, Ce să zice Hristos?"
23. Zis-au toţi: „Să să răstignească!" Zis-au lor dregătoriul: „Dară ce rău au făcut?" Iară ei mai tare striga, zicând: „Să s ă răstignească!"
24. Iară văzând Pilat că nimica nu foloseaşte, ci mai mare gâlceavă să face, luund apă, şi-au spălat mânile înaintea norodului, zicând: „Nevinovat sânt eu de sângele dreptului acestuia. Voi veţi vedea!"
25. Şi, răspunzând tot norodul, au zis: „Sângele lui spre noi şi spre fiii noştri!" |
26. Atunci au slobozit lor pre Varavva, iară pre Isus, bătându-L, L-au dat lor să Să răstignească. 70v

Zac. 112. *Iulie 31. Zac. 112.*

*Marc. 15, 16. Psalm. 21, 17. *Ioan 19, 2.

27. Atunci, ostaşii dregătoriului luund pre Isus în divan,* au adunat la El toată mulţimea.
28. Şi, desbrăcându-L, cu haină roşie L-au îmbrăcat.
29. *Şi, împletind cunună de spini, au pus pre capul Lui şi trestie în dreapta Lui şi, îngenunchind înaintea Lui, Îl batjocorea, zicând: „Bucură-te, împăratul jidovilor!"
30. Şi, scuipind pre El, au luat trestia şi bătea capul Lui.
31. Şi, după ce L-au batjocorit, L-au dezbrăcat de haină şi L-au îmbrăcat cu vejmintele Lui şi L-au dus, să-L răstignească.

*Marc. 15, 21. Luca 23, 26.

32. *Iară ieşind, au aflat un om chireneu, pe nume Simon. Pre acesta l-au silit să ia crucea Lui.

Zac. 113. *Sfârşit a 5 Straste şi a Crucii. Evan. 7 Straste. Zac. 113.*

*Marc. 15, 22. Luca 23, 33. Ioan 19, 17. *Marc. 15, 24. Luca 23, 34. Ioan 19, 23. **Psalm 21, 19.

33. *Şi au venit la locul ce să zice Golgotha, care este Locul Căpăţinilor.
34. Şi I-au dat să bea cu fiiare mestecat şi, dacă au gustat, n-au vrut să bea.
35. Iară, după ce L-au răstignit, *au împărţit vejmintele Lui, soarte aruncând, ca să să plinească ce s-au zis prin prorocul, ce zice**„Împărţit-au loruşi veşmintele Meale şi preste haina Mea au aruncat soarte".
36. Şi, şezând, Îl păzea.
37. Şi au pus deasupra capului Lui pricina Lui scrisă: „Acesta este Isus, împăratul jidovilor". ||
38. Atunci s-au răstignit cu El doi tâlhari, unul de-a dreapta şi unul de-a stânga. 71r
39. Iară cei ce trecea Îl blăstăma, clătind cu capetele sale

*Ioan 2, 19.

40. Şi zicând: *„Ua, cel ce strici besereca lui Dumnezău şi în trei zile o zideşti, mântuiaşte-te pre tine însuţi! De eşti Fiiul lui Dumnezău, pogori de pre cruce!"

41. Aşişdirea şi mai-marii popilor batjocorindu-L, cu cărturarii şi cu bătrânii, zicea:
42. „Pre alţii i-au mântuit, pre sine însuşi nu să poate mântui? *De este împăratul lui Israil, pogoară-să acum de pre cruce şi creadem lui. *Înţelep. 2, 18.
43. *Nădăjduit-au în Dumnezău, izbăvească-l acum de vrea, că au zis că «Fiiul lui Dumnezău sânt!»" *Psalm 21, 9.
44. Iară aceasta şi tâlharii care era răstigniţi cu El împuta Lui.
45. Iară de la al şasălea ceas, întunearec s-au făcut preste tot pământul până la al noaolea ceas.
46. Şi la al noaolea ceas au strigat Isus cu glas mare, zicând: *„Eli, Eli, lamma savathani?" adecă „Dumnezăul Mieu, Dumnezăul Mieu, pentru ce M-ai lăsat?" *Psalm 21, 2.
47. Iară unii ce sta acolea şi auziia zicea: „Pre Ilie chiamă acesta".
71v 48. Şi, numaidecât alergând unul din|tr-înşii, luund un bureate, l-au umplut de oţăt şi l-au pus într-o trestie şi-l da să bea.
49. Iară ceialalţi zicea: „Lasă să vedem, au veni-va Ilie să-l izbăvească?"
50. Iară Isus, iarăş strâgând cu glas mare, Ş-au dat sufletul.
51. *Şi, iată, catapeteazma besearecii s-au rupt în doao părţi, de sus până jos, şi pământul s-au cutremurat şi pietrile s-au despicat. *2 Par. 3, 14.
52. Şi mormânturile s-au deşchis şi multe trupuri a sfinţilor, carii dormisă, s-au sculat.
53. Şi, ieşind din mormânturi după învііarea Lui, au venit în sfânta cetate şi s-au arătat multora.
54. Iară sutaşul şi carii era cu el păzând pre Isus, văzând cutrămurul pământului şi ceale ce să făcea, s-au temut foarte, zicând: „Adevărat, Fiiul lui Dumnezău era Acesta".

Sfârşit 7 Straste.

55. Şi era acolo muieri multe de departe, carii urmasă după Isus din Galileea, slujind.
56. Între carele era Maria Magdalena şi Maria, mumă lui Iacov şi a lui Iosif, şi muma feciorilor lui Zevedei.

Sfârşit 1 ceas.

57. *Iară făcându-să sară, venit-au un om oarecare bogat, din Arimathea, pre nume Iosif, care şi el era ucenic lui Isus. || *Marc. 15, 41. Luc 23, 50.
72r 58. Acesta s-au apropiat câtră Pilat şi au cerut trupul lui Isus. Atunci, Pilat au poruncit să-i dea trupul. Ioan 19, 38.
59. Şi, luund trupul Iosif, l-au învăluit în jolgi curat
60. Şi l-au pus în mormântul său cel nou, ce tăiasă din piatră, şi au răsturnat o piatră mare pre uşa mormântului şi s-au dus.
61. Şi era acolo Maria Magdalena şi altă Marie, şezând în preajma mormântului.

Zac. 114. *Sfârşit Vineri Mare Evan. 12 Straste. Această şi Sâmb. Mare dimi. Zac. 114.*

62. Iară a doao zi, care este după vineri, s-au adunat mai-marii popilor şi fariseii la Pilat,
63. Zicând: „Doamne, adusu-ne-am aminte că amăgitoriul acela au zis, încă fiind viu: «După trei zile voi învia».
64. Porunceaşte, dară, a să păzi mormântul până a triia zi, ca nu cumva să vie ucenicii Lui şi să-L fure şi să zică gloatei: «Au înviat din morţi». Şi va fi rătăcirea cea mai de pre urmă mai rea decât cea dintâi".
65. Zis-au lor Pilat: „Aveţi pază, meargeţi, păziţi precum ştiţi".
66. Iară ei, ducându-să, au întărit mormântul, pecetluind piatra, cu străjari.

Sfârşit 13 Straste |

Cap 28

72v

Făcându-să cutrămur de pământ şi înfricoşându-să străgiarii. Îngerul vesteaşte muierilor învierea lui Hristos, Carele arătându-li-Să, le porunceaşte (precum şi îngerul poruncisă) să vestească ucenicilor că vor vedea pre Domnul în Galileea. Ostaşii, străgiarii mormântului, cu bani amăgiţi, zic a fi furat trupul lui Hristos. Ucenicii văzând în Galileea pre Domnul, li să porunceaşte a mearge şi a învăţa şi a boteza toate limbile.

Zac. 115. *Sâmbăta Mare la litur. Zac. 115.*

Marc. 16, 1. Ioan 20, 11.

1. Iară în sara sâmbetii, carea luminează în zioa sâmbetei cei dintâi, venit-au Maria Magdalena şi altă Marie să vază mormântul.
2. Şi, iată, cutrămur de pământ s-au făcut mare, că îngerul Domnului au pogorât din ceriu şi, apropiindu-să, au răsturnat piatra şi şedea pre ea.
3. Şi era vedearea lui ca fulgerul şi veşmântul lui ca zăpada.
4. Iară de frica lui s-au îngrozit străgiarii şi s-au făcut ca morţii.
5. Şi, răspunzând îngerul, au zis muierilor: „Să nu vă teameţi voi, că ştiu că pre Isus cel răstignit căotaţi. ||
6. Nu este aici, că S-au sculat precum au zis. Viniţi şi vedeţi locul unde era pus Domnul; 73r
7. Şi, degrabă mergând, spuneţi ucenicilor Lui că S-au sculat şi, iată, mearge înaintea voastră în Galileea. Acolo Îl veţi vedea. Iată, mai înainte, v-am zis voao".
8. Şi au ieşit degrabă de la mormânt, cu frică şi cu bucurie mare, alergând să vestească ucenicilor Lui.
9. Şi, iată, Isus le-au întâmpinat, zicând: „Bucuraţi-vă!" Iară eale s-au apropiat şi au prins picioarele Lui şi s-au închinat Lui.

10. Atunci au zis lor Isus: „Să nu vă temeţi! Mergeţi, vestiţi fraţilor Mei să meargă în Galileea, acolo Mă vor vedea”.

11. Carele ducându-să, iată, oarecarii dintre străjari au venit în cetate şi au vestit mai-marilor popilor toate cele ce să făcuse.

12. Şi, adunându-să cu bătrânii, luând sfat, bani mulţi au dat ostaşilor,

13. Zicând: „Ziceţi că ucenicii Lui au venit noaptea şi L-au furat, durmind noi.

14. Şi, de să va auzi aceasta de la dregătoriul, noi îl vom îmblânzi şi fără grije vă vom face”.

73v 15. Iară ei luând banii, au făcut precum era | învăţaţi. Şi s-au vestit cuvântul acesta la jidovi până în zioa de astăzi.

Evan. Învierii 1. Zac. 116. *Zac. 116.*

16. Iară unsprăzece ucenici s-au dus în Galileea, în munte, unde le rânduise Isus.

17. Şi, văzându-L, I s-au închinat, iară unii s-au îndoit.

18. Şi, apropiindu-Să Isus, au grăit lor, zicând: „Datu-s-au Mie toată putearea în ceriu şi pre pământ.

19. *Deci mergând, învăţaţi toate limbile, botezându-i în numele Tatălui şi a Fiului şi a Duhului Sfânt, *Marc. 16, 15.

20. Învăţându-i a ţine toate, oricare am poruncit voao. Şi, iată, Eu cu voi sânt în toate zilele până în sfârşitul veacului”.

A

AC: s.n.
acului: *sg. gen., în sintagma ureachea* ***acului*** 19,24

ACOLEA: adv.
acolea: 26,71; 27,47

ACOLO: adv.
acolo: 2,13, 15, 22; 4,21; 5,23, 24, 26; 6,21; 8,12; 9,9; 10,11; 11,1; 12,9, 15, 45; 13,42, 50, 53, 58; 14,13, 23; 15,21, 29; 18,20; 19,2, 15; 21,17; 22,11, 13; 24,28, 51; 25,30; 26,36; 27,55, 61; 28,7, 10

ACOPERĂMÂNT: s.n.; var. ACOPEREMÂNT (aici, prin sinecdocă) „casă"
acoperemântul: *sg. ac.* 8,8

(a se) ACOPERI: v. IV (Înv.) „a înveli din toate părțile"; (Fig.) „a copleși"; „a se îmbrăca"
(s-)au acoperit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,29
(ne) vom acoperi: *ind. viit.I. 1.pl.* 6,31
(să) acoperea: *ind. imp. 3.sg.* 8,24
ați acoperit: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,36
am acoperit: *ind. pf.c. 1.pl.* 25,38

ACOPERIȘ: s.n.
acoperișuri: *pl. ac.* 10,27

ACOPERIT, -Ă: adj. „ascuns"
acoperit: *n. sg. nom.* 10,26

ACUM: adv.
acum: 3,15; 9,18; 11,12; 23,39; 24,21; 26,29, 45, 53, 64, 65; 27,42, 43

(a se) ADĂPA: v. I (despre oameni) „a da să bea"
adăpându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.27

(a se) ADĂUGA: v. I; var. (Înv.) (a se) ADAOGE: v. III „a (mai) pune peste"
adaoge: *inf. prez. fără a* 6,27
(să) vor adaoge: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,33

ADÂNC, -Ă: adj./s.
adânc: *adj. n. sg. ac.* 13,5
adâncul: *s.n. sg. ac.* 18,6

ADESEA: adv.; var. (Înv.) ADEASE
adease: 9,14

ADESEORI: adv.; var. (Înv.) ADEASEORI
adeaseori: 17, 14

ADEVĂR: adv./s. (Înv.) „(cu) adevărat"; „ceea ce este drept"
adevăr: *adv* 5,18, 26; 11,9, 22
adevăr: *s.n sg. ac.* 22,16

ADEVĂRAT, -Ă: adj./adv.
adevărat: *adv* 13,51; 14,33; 21,16; 24,43; 25,27; 26,73; 27,54
adevărat: *adj. m. sg. nom.* 22,16

(a) ADORMITA: v. I (Înv.) „a adormi"
(au) adormitat: *ind. pf.c. 3.pl.* 25,5

(a **se/-și**) ADUCE: v. III
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,24; 8,16; 9,32; 12,22; 14,35; 21,7; 22,19; 25,20
(îți) vei aduce: *ind. viit.I. 2.sg., în loc. v.* ***îți vei aduce aminte*** 5,23
vei aduce: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,24
aducea: *ind. imp. 3.pl.* 9,2
aduce: *ind. prez. 3.sg.* 13,23
(s-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,11; 18,24; 19,13
aduceți: *imperativ 2.pl.* 14,18; 17,16
(vă) aduceți: *ind. prez. 2.pl., în loc. v.* ***vă*** *aduceți* ***aminte*** 16,9
am **adus:** *ind. pf.c. 1.sg.* 17,15
aduceț: *imperativ 2.pl.* 21,2
(ș-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg., în loc.v.* ***ș-au adus aminte*** 26,75
adusu(**-ne**)**-am:** *ind. pf.c. 1.pl., în loc. v.* ***adusu-ne-am aminte*** 27,63

(a se) ADUNA: v. I
adunând: *gerunziu* 2,4
va aduna: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,12
(nu) adunareți: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,19
adunați: *imperativ 2.pl.* 6,20; 13,30
adună: *ind. prez. 3.sg./pl.* 6,26; 12,30; 13,47; 23,37
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,2; 22,34; 26,3; 27,62
au adunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 22,10; 27,27
adunându(**-să**): *gerunziu* 22,41; 27,17; 28,12
a aduna: *inf. prez.* 23,37
(să) vor aduna: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,28; 25,32
vor aduna: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,31
aduni: *ind. prez. 2.sg.* 25,24
adun: *ind. prez. 1.sg.* 25,26
(să) adunasă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 26,57

ADUNARE: s.f.
adunări: *pl. ac.* 6,5
adunările: *pl. ac.* 10,17

ADUNAT, -Ă: adj.
adunați: *m. pl. nom.* 18,20

AFARĂ: adv.
afară: *adv. în loc. prep. afară* ***de/afară din*** rezum. cap.5; 5,32; 14,21; 15,38; rezum. cap.19; 19,9; 21,17, 39
afară: 5,13; 10,14; 12,46, 47; 13,48; 26,69, 75
afară: *adv. în sintagmele* ***întunearecul din afară/întunearecul cel mai din*** *afară* „întunericul veșnic" 8,12; rezum. cap.22; 25,30
afară: *adv. în loc. adv.* ***din*** *afară* 23,26, 27, 28
afara: *adv. în loc. prep.* ***din*** *afara* 23,25

(a se) AFLA: v. I „a lua cunoștință despre ceva"; „a găsi"
(s-)au aflat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,18
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,8; 7,7; 22,9
au aflat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,11; 18,28; 20,6; 21,19; 22,10; 26,40, 43, 60; 27,32
află: *ind. prez. 3.sg./pl.* 7,8, 14; 10,39; 12,43
am aflat: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,10
afla(**-**)**-va:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,39; 16,25
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,29
aflând: *gerunziu* 13,44, 46; rezum. cap.17
vei afla: *ind. viit.I. 2.sg.* 17,26
să **afle:** *conj. prez. 3.sg.* 18,13
veț afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,2
va afla: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,46

AFLAT, -Ă: adj.
aflat: *n. sg. ac.* rezum. cap.13

AICI: adv.; var. AICEA
aici 8,29, 31; rezum. cap.10; 14,8, 17; 16,28; 17,4, 16, 19; 20,6; 22,12; 24,23; 26,36, 38; 28,6
aicea: 17,4

(a) AJUNGE: v. III; var. (Reg.) (a) AGIUNGE
agiunge: *ind. prez. 3.sg.* 6,34
agiunje: *ind. prez. 3.sg.* 10,25
au agiuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,28
să **agiungă:** *conj. prez. 3.sg.* 25,9

(a) AJUTA: v. I; var. (Reg.) (a) AGIUTA
agiută: *imperativ 2.sg.* 15,25

ALABASTRU: s.n.; var. (Înv.) **ALAVASTRU** (aici; prin ext.) „vas din alabastru în care se păstra vinul"
alavastru: *sg. ac.* 26,7

ALB, **-Ă:** adj.
alb: *m. sg. ac.* 5,36
albe: *n. pl. nom.* 17,2

(a) ALCĂTUI: v. IV
alcătuind: *gerunziu* rezum. cap.18

(a se) ALEGE: v. III
am ales: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,18
au ales: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,48
[sânt] aleşi: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 20,16; 22,14
(să) aleagе: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.27

(a) ALERGA: v. I
alergând: *gerunziu* 27,48; 28,8

ALES, ALEASĂ: s.m./f.
(cei) aleşi: *s.m. pl. nom./ac.* 24,22, 24
aleşii: *s.m. pl. ac.* 24,31

ALUAT: s.n.
aluatul: *sg. ac.* rezum. cap.13; rezum. cap.16; 16,6, 11, 12
aluatului: *sg. gen.* 13,33

AMAR: s.n./adv.
amar: *s.n.* (+ *dat.*) *sg. nom.* 11,21; 18,7; 23,13, 14, 15, 16, 23, 25, 27, 29; 24,19; 26,24
amar: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***cu amar*** 26,75
amar: *adv.* „cumplit" rezum. cap.23

(a) AMĂGI: v. IV
[fiind] amăgiţi: *pasiv gerunziu* rezum. cap.28

AMĂGITOR, -TOARE: s.m./f. „înşelător"
amăgitoriul: *s.m. sg. nom.* 27,63

(a) AMENINŢA: v. I
amănânţă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23

AMESTECAT, -Ă: adj.; var. **MESTECAT, -Ă**
mestecat: *n. sg. ac.* 27,34

AMIN: interj./adv.
amin: *adv. în contextul* ***amin*** *zic voao* „adevăr (adevărat) zic vouă" 6,2, 5, 16; 8,10; 10,15, 23, 42; 11,11; 13,17; 16,28; 17,19; 18,3, 13, 18; 19,23, 28; 21,21, 32; 23,36; 24,2, 34, 47; 25,12, 40, 45; 26,13, 21, 34
amin: *interj.* 6,13

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v.* ***a-şi aduce aminte/a lua aminte***; vezi **(a se/-şi) ADUCE/(a) LUA**

(a) AMUŢI: v. IV
au amuţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,12

AN: s.m.
ani: *pl. ac.* 2,16; 9,20

ANEVOIE: adv.
anevoie: *adv. în loc. adv.* ***cu anevoie*** rezum. cap.19

APĂ: s.f.
apă: *sg. ac.* 3,11, 16; 10,42; 14,29; 17,14; 27,24
ape: *pl. ac.* 8,32; 14,28

(a) APLECA: v. I „a alăpta"
vor apleca: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,19

APOSTOL: s.m.
apostoli: *pl. ac./gen.* rezum. cap.5; 10,2
apostoli: *pl. gen.* (*cu prep.* ***a + num. card.***) rezum. cap.10

(a) APRINDE: v. III
aprind: *ind. prez. 3.pl.* 5,15
au aprins: *ind. pf.c. 3.pl.* 22,7

APROAPE: adv./s.
aproapele: *s.m. sg. ac.* 5,43; 22,39
aproape: *adv.* 24,32, 33; 26,18

(a se) APROPIA: v. I
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,2; 4,11, 17; 5,1; 9,18, 20, 28; 10,7; 13,36; 14,15; 15,1, 30; 16,1; 17,7, 14, 18; 20,20; 21,14, 23; 22,23; 24,1, 3; 26,7, 17, 45, 46, 50, 69, 73; 27,58; 28,9
apropiindu(-să/-Să): *gerunziu* 4,3; 8,19; 13,10, 27; 14,12; 15,12, 23; 18,21; 19,16; 21,1, 28, 30, 34; 25,20, 24; 26,49, 60; 28,2, 18
(s-)au apropiiat *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,5, 25; 9,14; 17,23; 18,1; 19,3; 25,22
(să) apropie: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.10

(a) APUCA: v. I „a prinde"; „a răpi"
apucă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 11,12; 13,19
va apuca: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,11
au apucat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,31
apucând: *gerunziu* 21,35
apucându-: *gerunziu* 21,39

APUS: s.n.
apus: *sg. ac.* 8,11; 24,27

(a se) ARĂTA: v. I
(s-)au arătat: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,20; 2,7, 13, 19; 9,33; 13,26; 17,3; 27,53
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,7; 4,8
să (să) areate: *conj. prez. 3.pl.* 6,16
să (te) arăţi: *conj. prez. 2.sg.* 6,18
arată(-te): *imperativ 2.sg.* 8,4
să areate: *conj. prez. 3.sg./pl.* 16,1; 24,1
a arăta: *inf. prez.* 16,21
arătând: *gerunziu* rezum. cap.17
arată: *ind. prez. 3.pl.* 20,25
arătaţi: *imperativ 2.pl.* 22,19
(să) arată: *ind. prez. 3.pl.* 23,27; 24,27
(vă) arătaţi: *ind. prez. 2.pl.* 23,28
(să) va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,30
arătându(-)-Să: *gerunziu* rezum. cap.28

ARĂTARE: s.f.
arătarea: *sg. ac.* rezum. cap.20

(a) ARDE: v. III
va arde: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,12
ard: *ind. prez. 3.pl.* 13,40

ARDERE: s.f.
ardere: *sg. ac.* 13,30

ARGINT: s.n./s.m.
argint: *s.n. sg. ac.* 10,9
arginţi: *s.m. pl. ac.* 26,15; 27,3, 9
arginţii: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.27; 27,5, 6

ARHIEREU: s.m.
arhiereului: *sg. gen.* 26,51, 58
arhiereul: *sg. nom.* 26,57, 62, 63, 65

ARIE: s.f.
ariia: *sg. ac.* 3,12

ARIPĂ: s.f.; var. (Înv.) **AREPĂ**
aripa: *sg. ac., în sintagma* ***aripa bisericii*** (cf. lat. *pinnaculum templi*; *pinnāculum, -i* vârf al unei clădiri") 4,5
arepi: *pl. ac.* 23,37

(a se) ARUNCA: v. I
(să) va arunca: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,10; 7,19
aruncând: *gerunziu* 4,18; 27,5, 35
(să) arunce: *ind. prez. 3.sg./pl.* 6,30; rezum. cap.22; rezum. cap.27
aruncați: *conj. prez. fără* ***să*** *2.pl.* 7,6
(să) vor arunca: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,12
vor arunca: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,42, 50
au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,48; 15,30; 18,30; 27,35
(să) arunca: *ind. imp. 3.sg.* 14,24
a arunca: *inf. prez.* 15,26; 27,6
aruncă: *imperativ 2.sg.* 17,26
a (te) arunca: *inf. prez.* 18,8, 9
(te) aruncă: *imperativ 2.sg.* 21,21
aruncați: *imperativ 2.pl.* 22,13; 25,30

ARUNCAT, -Ă: adj.
aruncat: *n. sg. ac./dat.* rezum. cap.13; 13,47

(a) ASCULTA: v. I
ascultă: *ind. prez. 3.sg.* 8,27; rezum. cap.18
va asculta: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,14; 18,17
ascultați: *imperativ 2.pl.* 17,5; 21,33
a asculta: *inf. prez.* rezum. cap.23

(a se) ASCUNDE: v. III
(să) ascunde: *inf. prez. fără* ***a*** 5,14
ai ascuns: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,25
ascunde: *ind. prez. 3.sg.* 13,33, 44
au ascuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 25,18
am ascuns: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,25

ASCUNS: s.n.
ascuns: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***într-ascuns*** 1,20; 2,7; 6,4, 6, 18

ASCUNS, -Ă: adj./s.
ascunsă: *adj. f. sg. nom., în forma neob.* ***într-ascunsă*** (cf. ***într-ascuns***) 6,4
ascuns: *adj. n. sg. ac.* rezum. cap.13
ascunsă: *adj. f. sg. dat. (cu des.* ***-ă***) 13,44
(ceale) ascunsă: *s.n. pl. ac.* 13,35

(a se) ASEMĂNA: v. I; var. (Reg.) **(a se) ASĂMÂNA**
să (vă) asămănați: *conj. prez. 2.pl.* 6,8
asămăna(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,24
asamână: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
voiu asămăna: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,16
asămănatu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,23

ASEMĂNARE: s.f.; var. (Reg.) **ASĂMÂNARE** (Înv.) „comparație"
asămănare: *sg. nom.* rezum. cap.7

ASEMENEA: adv./s./prep; var. (Înv.) **ASEAMENEA**
aseamenea: *prep.* 7,26; 11,16; 13, 24, 31, 33, 44, 45, 47, 52; rezum. cap.17; 20,1, 12; 22,2, 39
aseaminea: *prep.* 23,27; 25,1
(celor de) aseamenea: *s.m. pl. dat.* „semenilor" 11,16
aseamenea: *adv.* 20,5; 21,30, 36; 22,26

ASIN, -Ă: s.m./f.
asin: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.21
asină: *s.f. sg. ac.* 21,2, 5, 7

ASPRIRE: s.f.
asprirea: *sg. nom.* rezum. cap.3

ASTĂZI: adv.
astăzi: 6,11, 30; 16,3; 21,28; 27,19
astăzi: *adv. în loc. adv.* ***până în zioa de astăzi*** 27,8; 28,15

AȘA: adv.; var. (În v. și reg.) **AȘEA**
așea: 1,18; 2,5; 8,24, 28; 9,28, 33; 18,14, 35; 19,8, 10, 12; 24,24, 27, 37, 39, 46
așa: 3,15; 5,12, 16, 19, 37; 6,30; 7,17; rezum. cap.10; 11,26; 12,22, 40, 45; 13,32, 40, 48, 54; 15,27, 31; 17,12, 24; 20,16, 26; 23,28, 31; 24,33; 26,40, 54; 27,14

AȘIJDEREA: adv.; var. (Înv.) **AȘIȘDIREA, AȘIȘDEREA**
așijdirea: rezum. cap.22
așișdirea: 25,17; 26,35; 27,41

(a) AȘTEPTA: v. I
aștep tăm: *ind. prez. 1.pl.* 11,3

(a) AȘTERNE: v. III „a răspândi pe jos obiecte, ca un covor, pe care să calce cineva"
au așternut: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,8
așternea: *ind. imp. 3.pl.* 21,8

AȘTERNUT: s.n.
așternut: *sg. ac.* 22,44

(a) ATINGE: v. III
au atins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,3, 15; 9,20, 29; 14,36; 17,7; 20,34
voi atin je: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,21
să atingă: *conj. prez. 3.sg.* 14,36

ATINS: s.n.
atinsul: *sg. ac.* rezum. cap.14

ATUNCI: adv.
atunci: 2,7, 16, 17; 3,5, 13, 15; 4,1, 5, 10, 11, 17, 24; 7,5, 23; 8,26; 9,6, 14, 15, 29, 37; 11,20; 12,13, 22, 29, 38, 44, 45; 13,26, 36, 43; 15,1, 12, 28; 16,12, 20, 21, 24, 27; 17,13, 18; 18,21, 32; 19,13, 27; 20,20; 21,1; 22,8, 13, 15, 21; 23,1; 24,9, 10, 14, 16, 21, 23, 30, 40; 25,1, 7, 31, 34, 37, 41, 44, 45; 26,3, 14, 16, 31, 36, 38, 45, 50, 52, 56, 65, 67, 74; 27,3, 9, 13, 16, 26, 27, 38, 58; 28,10

AUR: s.n.
aur: *sg. ac.* 2,11; 10,9
aurul: *sg. nom./ac.* 23,16, 17

AUSTRU: s.n. (Înv.) „punct cardinal de unde bate austrul"; „sud"
austrului: *sg. gen., în sintagma* ***împărăteasa austrului*** „împărăteasa de la miazăzi" 12,42

(a se) AUZI: v. IV
auzind: *gerunziu* 2,3, 9, 22; 8,10; 9,12; 12,24; 17,6; rezum. cap.19; 19,22, 25; 21,45; 22,34
(s-)au auzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,18; rezum. cap.3
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,12; 13,15, 17; 20,30
auzit-ați: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,21, 27, 38, 43
ați auzit: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,33; 11,4; 26,65
vor fi auziți: *pasiv ind. viit.I. 2.pl.* 6,7
(să) aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7
aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; 7,24, 26; 13,19, 20, 22, 23
auziți: *ind. prez. 2.pl.* 10,27; 13,17
auzând: *gerunziu* 11,2; 13,13; 14,13; 15,12; 20,24; 22,7, 22, 33
aud: *ind. prez. 3.pl.* 11,5; 13,13, 16
de auzât: *supin* 11,15
să audă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 11,15; 12,42; 13,9, 15, 17, 43
va auzi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,19; 18,15, 16, 17
de **auzit:** *supin* 13,9, 43
veți auzi: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,14; 24,6

auziți: *imperativ 2.pl.* 13,18; 15,10
auzit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,1
auzi: *ind. prez. 2.sg.* 21,16; 27,13
auziia: *ind. imp. 3.pl.* 27,47
(să) va **auzi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 28,14

AUZIT: s.n. „auz"
auzitul: *sg. ac.* 13,14

(a se) AVEA: v. II
având: *gerunziu în loc. v.* (Înv.) ***în pântece având*** „fiind însărcinată" 1,18
va avea: *ind. viit.I. 3.sg., în loc. v.* (Înv.) ***va avea în pântece*** „va zămisli" 1,23
avea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,4; 4,24; 13,5, 6; 14,5; 18,25; rezum. cap.21; 21,26, 28, 46; 27,16
avem: *ind. prez. 1.pl.* 3,9; 14,17
are: *ind. prez. 3.sg.* 5,23; 7,29; 8,20; 9,6; 11,15, 18; 13,9, 12, 21, 27, 43, 44; 25,28, 29
veți avea: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,46; 6,1; 17,19
au: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,20
având: *gerunziu* 8,9; 12,10; 15,30; 18,8, 9; 26,7
să aibă: *conj. prez. 3.sg.* 12,11
au avut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,46; 22,28
a avea: *inf. prez.* 14,4
aveți: *imperativ 2.pl.* 14,27
aveți: *ind. prez. 2.pl.* 15,34; 16,8; 26,11; 27,65
să (să) aibă: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
vor avea: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.19
ai: nd. Prez. 2.sg. 19,21
vei avea: *ind. viit.I. 2.sg.* 19,21
era având: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 19,22
veți avea: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,21
vom avea: *ind. viit.I. 1.pl.* 21,38
avea: *ind. imp. 3.sg., în loc. v.* ***avea obiceiul*** 27,15
neavând: *gerunziu* 18,25; 22,12, 24, 25

AVERE: s.f.
averi: *pl. ac.* 19,22
averile: *pl. ac.* 24,47; 25,14

AZIMĂ: s.f.
azemilor: *pl. gen., în sintagma zioa* ***dintâi*** *a azemilor* „prima zi a sărbătorii azimelor" (cf. **Indice** 2Lg – AZIMĂ) 26,17

B

BAN: s.m.
bani: *pl. ac.* 10,9; rezum. cap.28; 28,12
bani: *pl. ac., în sintagma* ***numărătorilor*** *de bani* „zarafii care schimbau bani, în templu, celor veniți din diaspora" 21,12
banul: *sg. ac.* 22,19
banii: *pl. ac.* 25,17, 27; 28,15

(a se) BATE: v. III „a ciocăni (la o ușă)"; „a biciui", „a flagela"
bate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; 7,8
bateți: *imperativ 2.pl.* 7,7
vor bate: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,17
să bată: *conj. prez. 3.pl.* 20,19
au bătut: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,35
veți bate: *ind. viit.I. 2.pl.* 23,34
a **bate:** *inf. prez.* 24,49
(să) bate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
bătându-: *gerunziu* rezum. cap.27; 27,26
bătea: *ind. imp. 3.pl.* 27,30
bate-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,31

(a se) BATJOCORI: v. IV
(s-)au batjocorit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,16
să batjocorească: *conj. prez. 3.pl.* 20,19
batjocorindu-: *gerunziu* 22,6; 27,41
batjocorindu(-Să): *gerunziu* rezum. cap.27
batjocorea: *ind. imp. 3.pl.* 27,29
au batjocorit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,31

(a) BĂGA: v. I
bagă: *ind. prez. 3.sg.* 9,17

(a se) BĂNUI: v. IV „a regreta", „a(-i) părea rău (de ceva)"
bănuindu(-să): *gerunziu* 21,29

BĂRBAT: s.n.
bărbatul: *sg. nom.* 1,16, 19
bărbați: *pl. ac.* rezum. cap.14; 14,21; rezum. cap.15
bărbat: *sg. ac.* 19,4

BĂTRÂN, -Ă: s.m./f.
bătrânilor: *s.m. pl. gen./dat.* 15,2; 27,3
bătrâni: *s.m. pl. ac.* 16,21; 27,12
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 21,23; 26,3, 47, 57; 27,1, 20, 41; 28,12

BĂUTOR, -TOARE: adj.; var. BEUTOR, -TOARE
beutoriu: *m. sg. ac., în sintagma* ***beutoriu de vin*** 11,19

BĂUTURĂ: s.f.; var. BEUTURĂ
beutură: *sg. ac.* 10,42; 25,37, 42

BÂRNĂ: s.f.
bârna: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,3, 4, 5

(a) BEA: v. II
vom bea: *ind. viit.I. 1.pl.* 6,31
bând: *gerunziu* 11,18, 19; 24,38
bea: *inf. prez. fără* **a** 20,22
voi bea: *ind. viit.I. 1.sg.* 20,22; 26,29
veți bea: *ind. viit.I. 2.pl.* 20,23
va bea: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,49
a bea: *inf. prez.* 25,35
beați: *imperativ 2.pl.* 26,27
oi bea: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,29
să beau: *conj. prez. 1.sg.* 26,42
să bea: *conj. prez. 3.sg.* 27,34, 48

BEȚIV, -Ă: s.m./f.
bețivii: *s.m. pl. ac.* 24,49

BINE: adv./s.
bine: *adv. în structurile v. dislocate bine am vrut/bine să vestească/ bine au plăcut/bine e cuvântat* 3,17; 11,5; 12,18; 17,5; 21,9; 23,39
(mai) bine: *adv.* 5,29, 30; 18,6; 25,9
bine: *adv.* 15,7, 26; 17,4; 18,8, 9; 25,12, 21, 23; 26,24
bine: *s.n sg. ac.* rezum. cap.5; 5,44; 10,12; 12,12; 19,16

(a) BINECUVÂNTA: v. I
bine e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 21,9; 23,39

(a) BINEPLĂCEA: v. II
bine au plăcut: *ind. pf.c. impers.* 12,18; 17,5

(a se) BINEVESTI: v. IV
bine (să) vestească: *ind. prez. impers.* 11,5

(a) BINEVREA: v. II (Înv.) „a binevoi"
bine am vrut: *ind. pf.c. 1.sg.* 3,17

BIR: s.n.
bir: *sg. ac.* 17,4

(a) BIRUI: v. IV
vor biruii: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,18

BIRU **INȚĂ:** s.f.
biruință: *sg. ac.* 12,20

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) **BESEARECĂ; BISEARICĂ** „adunare obștească, ultima instanță în care mai este posibil dialogul pentru a-l aduce pe cel îndărătnic pe drumul cel bun"; „biserică (edificiu)", „templu" (cf. lat. *ecclēsia, -ae*)
bisearicii: *sg. gen., în sintagma* ***aripa bisearicii*** (cf. lat. *pinnaculum templi*; *pinnāculum, -i* vârf al unei clădiri") 4,5
bisearecă: *sg. ac.* 12,5
besareca: *sg. nom./ac.* 12,6; 16,18; 23,17
besearică: *sg. ac.* rezum. cap.15; 18,17; 24,1
besearecii: *sg. gen./dat.* 18,17; 27,51
besearecă: *sg. ac.* rezum. cap.21; 21,12, 14, 15, 23; 23,16, 21, 35; 26,55; 27,5
besareca: *sg. ac., în sintagma* ***besareca lui Dumnezău*** 21,12; 27,40
bisearecii: *sg. gen.* 23,16
besearicii: *sg. gen./dat.* rezum. cap.24; 24,1
bisareca: *sg. ac., în sintagma* ***bisareca lui Dumnezău*** 26,61

(a) BLAGOSLOVI: v. IV
au blagoslovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,19; 26,26

BLAGOSLOVIT, **-Ă:** s.m./f.
blagosloviții: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***blagosloviții Părintelui Mieu*** 25,34

BLÂND, **-Ă:** adj./s.
(cei) blânzi: *s.m. pl. nom.* 5,4
blând: *adj. m. sg. nom.* 11,29; 21,5

BLESTEM: s.n.
blăstămurile: *pl. ac.* 15,19
blăstămul: *sg. ac.* 26,65
blăstămuri: *pl. nom.* rezum. cap.27

(a se) BLESTEMA: v. I; var. **(a se)** BLĂSTĂMA
vor blăstăma: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,11
blastămă: *ind. prez. 3.sg.* 9,3
blăstămat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,65
a **(să) blăstăma:** *inf. prez.* 26,74
blăstăma: *ind. imp. 3.pl.* 27,39

BLESTEMARE: s.f.
blăstămarea: *sg. nom.* rezum. cap.12

BLESTEMAT, **-Ă:** s.m./f.; var. BLĂSTĂMAT, **-Ă**
blăstămaților: *s.m. pl. voc.* 25,41

BLID: s.n.
blidului: *sg. gen.* 23,25, 26
blid: *sg. ac.* 26,23

BOALĂ: s.f.
boala: *sg. ac.* 4,23; 9,35; 10,1
boale: *pl. nom./ac.* 4,24; rezum. cap.14; rezum. cap.15
boalele: *pl. ac.* 8,17

BOGAT, **-Ă:** adj./s.
bogatul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.19; 19,23
bogatului: *s.m. sg. dat.* 19,24
bogat: *adj. m. sg. nom.* 27,57

BOGĂȚIE: s.f.
bogățiilor: *pl. gen.* 13,22

BOLNAV, **-Ă:** adj./s.
bolnavi: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.8
bolnavilor: *s.m. pl. dat.* 9,12
bolnavii: *s.m. pl. ac.* 14,14, 35
bolnav: *adj. m. sg. nom./ac.* 25,36, 39, 43, 44

BOTEZ: s.n.
botezul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,7; rezum. cap.21; 21,25

(a se) BOTEZA: v. I
botezându(-să): *gerunziu* rezum. cap.3
(să) boteza: *ind. imp. 3.pl.* 3,6
botez: *ind. prez. 1.sg.* 3,11
va boteza: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,11
să (Să) boteaze: *conj. prez. 3.sg.* 3,13
să (mă) botez: *conj. prez. 1.sg.* 3,14
(S-)au botezat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,16
a **boteza:** *inf. prez.* rezum. cap.28
botezându-: *gerunziu* 28,19

BRÂNĂ: s.f. (Înv.) „brâu"
brânele: *pl. ac.* 10,9

BRÂU: s.n.
brâu: *sg. ac., în sintagma* ***brâu de curea*** „cingătoare de piele" 3,4

BUBOS, **-OASĂ:** s.m./f. (aici) „lepros"
bubosul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.8
(un) bubos: *s.m. sg. nom.* 8,2

BUCATĂ: s.f. (mai ales la pl.) „hrană", „mâncare"
bucate: *pl. ac.* 14,15

(a se) BUCURA: v. I
(s-)au bucurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,10
bucurați(-vă): *imperativ 2.pl.* 5,12; 28,9
(să) bucură: *ind. prez. 3.sg.* 18,13
bucură(-Te): *imperativ 2.sg.* 26,49; 27,29

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac.* 2,10; 28,8
bucurie: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu bucurie*** „(foarte) bucuros" 13,20
bucuriia: *sg. ac.* 13,44; 25,21, 23

BUN, **-Ă:** adj./s.
bun: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 3,10; rezum. cap.7; 7,17, 18; 12,33, 35; 13,8, 23; 19,17; 20,15; 26,10
bună: *adj. f. sg. nom./ac./voc.* 5,13; 12,35; 13,24, 27, 37, 38; 25,21, 23
bune: *adj. f./n. pl. ac.* 5,16; 7,11, 17, 18; 13,45
(mai) buni: *adj. m. pl. nom.* 6,26; 10,31
(mai) bun: *adj. m. sg. nom.* 12,12
bune: *adj. m. sg. voc., în sintagma în vățătoriule bune* 19,16
buni: *adj. m. pl. nom.* 22,10
(cei) buni: *s.m. pl. ac.* 5,45; 13,48
bune: *s.n. pl. ac.* „lucruri bune" 7,11; 12,34; 19,17
(ceale) **bune:** *s.n. pl. ac.* 12,35
(celor) buni: *s.m. pl. gen.* rezum. cap.25

BURETE: s.m.
bureate: *sg. ac.* 27,48

BURUIANĂ: s.f.
bu**eruienile:** *pl. ac.* 13,32

BUZĂ: s.f.
buzele: *pl. ac.* 15,8

C

CALE: s.f.
cale: *sg. ac.* 2,12; 5,25; 10,10; 13,4, 19; 20,30; 21,8, 19

calea: *sg. nom./ac.* 2,12; 4,15; 7,13, 14; 8,28; 10,5; 11,10
calea: *sg. ac., în sintagma calea Domnului/calea* ***dreptății/calea lui*** *Dumnezău* 3,3; 21,32; 22,16
căilor: *pl. gen., în sintagma ieșirile căilor* „răspântii" 22,9
căii: *pl. ac.* 22,10

CAMĂTĂ: s.f.
camătă: *sg. ac.* 25,27

CANANEU: s.m.; var. **HANANEU** „persoană care locuiește în Canaan sau care este originară din Canaan"
Hananeu: *sg. nom.* 10,4

CANANIANCĂ: adj.; var. **HANANIANCĂ**
hananiancă: *f. sg. nom.* rezum. cap.15; 15,22

CANDELĂ: s.f.; var. **CANDILĂ**
candela: *sg. ac.* 5,15
candelele: *pl. nom./ac.* 25,1, 3, 8
candele: *pl. ac.* 25,4
candilele: *pl. ac.* 25,7

CAP: s.n.
capul: *sg. nom./ac.* 5,36; 6,17; 8,20; rezum. cap.14; 14,8, 10, 11; 26,7; 27,29, 30
capului: *sg. gen., în sintagma* ***perii capului*** 10,30
capul: *sg. ac., în sintagma* ***(s-au** făcut) în capul unghiului*** (în legătură cu piatra din capul unghiului a devenit piatra unghiulară) 21,42
capului: *sg. gen.* 27,37
capetele: *pl. ac.* 27,39

CAPRĂ: s.f.
capre: *pl. ac.* 25,32
caprele: *pl. ac.* 25,33

CARTE: s.f.
cartea: *sg. nom., în sintagma* ***cartea neamului Iisus Hristos*** 1,1
carte: *sg. ac., în sintagma* ***carte de slobozenie*** „act de divorț" 5,31; 19,7

CASĂ: s.f.
casă: *sg. ac.* 2,11; 5,15; 8,6; 9,10, 28; 10,12, 14; 13,1, 36; 17,24; 24,43
casa: *sg. nom./ac.* 7,24, 25, 26, 27; 8,14; 9,6, 7, 23; 10,13; 12,25, 29, 44; 13,57; 19,29; 21,13; 23,38; 24,17; 26,6
casii: *sg. gen.* 10,6; 15,24; 24,43
casei: *sg. dat.* 10,12
casele: *pl. ac.* 11,8; 23,14
casa: *sg. ac., în sintagma* ***casa lui Dumnezău/casa rugăciunii*** 12,4; 21,13

CASNIC, -Ă: adj./s. (Înv.) „căsean"; (Înv.; neob.) „stăpânul casei"; (Înv.) „persoană care se află în slujba cuiva", „slujitor"
casnicii: *s.m. pl. nom./ac.* 10,25, 36; 24,45
casnicul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.21
casnic: *adj. m. sg. nom./dat., în sintagma* ***om casnic/omului casnic*** „omului gospodar"; „stăpânul/stăpânului casei" 13,52; 20,1; 21,33

CATAPETEASMĂ: s.f. (aici) „văl sau perdea care despărțea, în Templul din Ierusalim, partea numită *sfânta de sfânta sfinților*, unde se aflau chivotul legii, toiagul lui Aron și mana"
catapeteazma: *sg. ac.* 27,51

CATEDRĂ: s.f.; var. **CATHEDRA** (formă mai apropiată de lat. *cathedra* „scaun") (Neob.) „jeț"
cathedra: *sg. ac.* rezum. cap.23; 23,2

(a se) CĂDEA: v. II „a se arunca cu fața la pământ"; „a se dărâma", „a se prăbuși"; „a pica"
căzând: *gerunziu* 2,11; 18,26
vei cădea: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,9
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,25, 27; 13,4, 5, 7, 8; 17,6; 26,39
va cădea: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,29; 12,11; 21,44
cad: *ind. prez. 3.pl.* 15,14, 27
cade: *ind. prez. 3.sg.* 17,14
căzind: *gerunziu* 18,29
cade(-să): *ind. prez. impers.* 22,17
vor cădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,29
(să) cade: *ind. prez. impers.* 27,6

CĂDERE: s.f. „prăbușire"
cădearea: *sg. nom.* 7,27

(a se) CĂI: v. IV
căindu(-să): *gerunziu* 27,3

(a se) CĂLCA: v. I
să (să) calce: *conj. prez. 3.sg.* 5,13
să calce: *conj. prez. 3.pl.* 7,6

CĂMARĂ: s.f. (Înv.) „cameră", „odaie"
cămara: *sg. ac.* 6,6
cămări: *pl. ac.* 24,26

CĂMILĂ: s.f.
cămile: *pl. ac., în sintagma peri de* ***cămile*** (aici) „veșmânt din păr de cămilă" 3,4
cămilei: *sg. dat.* 19,24
cămila: *sg. ac.* 23,24

CĂPĂȚÂNĂ: s.f.; var. CĂPĂȚÎNĂ
Căpățînilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Locul*** *Căpățînilor* (sintagma reprezintă traducerea cuvântului *Golgota* – aici, după *Vulgata*, *Golgotha*; în textul lat. *Calvariae locus*) 27,33

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniile: *pl. nom./ac., în sintagmele* ***căpeteniile preoților/căpeteniile popilor/căpeteniile ludii/căpeteniile limbilor*** 2,4, 6; 20,25; 21,15, 23, 45; rezum. cap.26; 26,3, 14, 47, 59; 27,1, 20
chepetenia: *sg. ac., în sintagma chepetenia* ***dracilor*** 9,34
căpeteniia: *sg. nom., în sintagma căpeteniia* ***dracilor*** 12,24
căpeteniilor: *pl. dat., în sintagma* ***căpeteniilor popilor*** 27,3

CĂRARE: s.f.
cărările: *pl. ac.* 3,3

CĂRTURAR: s.m.
cărturarilor: *pl. gen./dat.* 5,20; rezum. cap.12; 20,18
cărturarii: *pl. nom./ac.* 7,29; rezum. cap.9; 15,1; 17,10; 21,15; rezum. cap.23; 23,2; 26,57; 27,41
cărturari: *pl. ac.* 9,3; 12,38; 16,21; 23,34
cărturariu: *sg. nom.* rezum. cap.8; 8,19
cărturariul: *sg. nom.* 13,52
cărturarilor: *pl. voc., în sintagma* ***cărturarilor și farisei fățarnici*** 23,13, 14, 15, 23, 25, 27, 29

CĂSĂTORIE: s.f.
căsătoriia: *sg. nom.* rezum. cap.19

(a) CĂUTA: v. I „a se interesa"; „a privi", „a se uita (la ceva, la cineva)"; „a lua aminte"
căuta: *ind. imp. 3.sg.* 2,20
căotați: *imperativ 2.pl.* 6,26, 33; 7,7
caotă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; 7,8; 12,39; 13,45
căotând: *gerunziu* 12,43, 46; 21,46
căotându-: *gerunziu* 12,47
caută: *ind. prez. 3.sg.* 16,4
căutați: *imperativ 2.pl.* 16,6

a căuta: *inf. prez.* 18,12
caoți: *ind. prez. 2.sg.* 22,16
căota: *ind. imp. 3.sg./pl.* 26,16, 59
va căota: *ind. viit.I. impers.* 26,35
căotați: *ind. prez. 2.pl.* 28,5

CÂINE: s.m.; var. (Reg.) **CÂNE**
cânilor: *pl. dat.* rezum. cap.7; 7,6; 15,26
câni: *pl. nom.* 15,27

CÂMP: s.n.
câmp: *sg. ac.* 24,18, 40

(a) CÂNTA: v. I
să cânți: *conj. prez. 2.sg., în sintagma* ***să cânți cu trâmbița*** „să trâmbițezi", „să te lauzi" 6,2
cântat-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,17
va cânta: *ind. viit.I. 3.sg.* 26,34, 75
au cântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,74

CÂNTARE: s.f.
cântarea: *sg. ac.* 26,30

(a) CÂRPI: v. IV
cârpind: *gerunziu* 4,21

(a) CÂȘTIGA: v. I; var. (a) CĂȘTIGA
am câștigat: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,20

CEAS: s.n.
ceas: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-acel ceas/în acel ceas/în ceasul acela/dintr-acel ceas*** „în/din momentul acela" 8,13; 9,22; 10,19; 15,28; 17,17; 18,1; 26,55
ceasul: *sg. nom./ac.* 14,15; 24,36, 44, 50; 25,13; 26,45
ceas: *sg. ac.* 20,3, 5, 9, 12; 24,42, 43; 26,40; 27,45, 46

CENUȘĂ: s.f.
cenușă: *sg. ac.* 11,21

CER: s.n.; var. CERIU
ceriu: *sg. ac.* rezum. cap.3; 5,34; rezum. cap.6; 6,10, 20; 11,23; 14,19; 16,1; 18,18; 19,21; 21,25, 26; 22,30; 23,22; 24,29, 30; 28,2, 18
ceriului: *sg. gen., în sintagmele* ***împărăția ceriului*** „împărăția lui Dumnezeu"/***pasările ceriului/paserile ceriului/fața ceriului/puterile ceriului/norii ceriului*** 3,2; 6,26; 8,20; 11,12; 13,4, 32; 16,4; 24,29, 30; 26,64
ceriurile: *pl. nom.* 3,16
ceriuri: *pl. ac.* 3,17; 5,12; 6,9; 7,11, 21; 10,32, 33; 12,50; 16,17, 19; 18,10
ceriurilor: *pl. gen., în sintagma* ***împărția ceriurilor/împărăția ceriurilor/împărățiii ceriurilor*** „împărăția/împărăției lui Dumnezeu"/ ***înălțimile ceriurilor/îngerii ceriurilor*** 4,17; 5,3, 10, 19, 20; 7,21; 8,11; 10,7; 11,11; 13,11, 24, 31, 33, 44, 45, 47, 52; rezum. cap.16; 16,19; rezum. cap.18; 18,1, 3, 4, 23; rezum. cap.19; 19,12, 14, 23, 24; 20,1; 22,2; 23,13; 24,31, 36; 25,1
ceriuri: *pl. ac., în sintagma* ***Tatăl cel din ceriuri/Tatălui celui din ceriuri*** 5, 16; 18,14, 19
ceriul: *sg. nom.* 5,18; 16,2, 3; 24,35
ceriu: *sg. ac., în sintagmele* ***Părintelui celui din ceriu/Tatălui celui din ceriu*** 5,45; 18,10
ceriului: *sg. gen., în sintagma* ***Domnul ceriului și al pământului*** 11,25
ceruri: *pl. ac.* 23,9

(a) CERCA: v. I „a căuta"; „a întreba", „a (se) informa"; „a afla"
a cerca: *inf. prez.* 2,13
cercasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,16
cearcă: *ind. prez. 3.pl.* 6,32

(a) CERCETA: v. I (În v.) „a vizita", „a se duce să vadă pe cineva"
ați cercetat: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,36, 43

(a) CERE: s.f.
cere: *ind. prez. 3.sg.* 5,42
a cere: *inf. prez.* 6,8
ceare: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; 7,8
ceareți: *imperativ 2.pl.* 7,7
va ceare: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,9, 10
cer: *ind. prez. 3.pl.* 7,11
cerea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.12
ar ceare: *cond. prez. 3.sg.* 14,7
vor ceare: *ind. viit.I. 3.pl.* 18,19
cerând: *gerunziu* 20,20
careț: *ind. prez. 2.pl.* 20,22
veți ceare: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,22
să cearâ: *conj. prez. 3.sg.* 27,20
au cerut: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,58

CERERE: s.f.
cearere: *sg. ac.* rezum. cap.16
cearerea: *sg. nom.* rezum. cap.18

CERESC, -EASCĂ: adj.
ceresc: *m. sg. nom./ac., în sintagmele* ***Părintele cel ceresc/Tatăl cel ceresc*** 5,48; 6,1, 14, 26; 15,13; 18,35

(a se) CERTA: v. I
(Să) ceartă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap. 16
a certa: *inf. prez.* 16,22
au certat: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,17
să (să) cerate: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
ceartă: *imperativ 2.sg.* 18,15
certa: *ind. imp. 3.sg./pl.* 19,13; 20,31

CETATE: s.f.
cetatea: *sg. nom./ac.* 2,23; 4,13; 5,14; 8,34; 9,1; 10,23; 12,25; 21,10; 22,7
cetate: *sg. ac., în sintagma sfânta cetate* 4,5; 27,53
cetatea: *sg. nom., în sintagma cetatea* ***marelui Împărat*** 5,35
cetate: *sg. ac.* 8,33; 10,14; 21,17, 18; 23,34; 26,18; 28,11
cetățile: *pl. ac.* 9,35; 10,5, 23; 11,1, 20
cetății: *sg. dat.* 10,15
cetățile: *pl. ac., în sintagma cetățile ceale împietrite* rezum. cap.11
cetăți: *pl. ac.* 14,13

CEZAR: s.m.; var. CHESAR (Prin ext.) „împărat"
chesariului: *sg. gen./dat.* 22,17, 21

CHEIE: s.f.
cheiile: *pl. ac., în sintagma* ***cheiile împărățiii ceriurilor*** rezum. cap.16; 16,19

(a se) CHEMA: v. I
(Să/să) chiamă: *ind. prez. 3.sg.* 1,16; 2,23; 4,18
(să/Să) va chema: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,21; 2,23; 5,19; 21,13
vor chema: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,23
au chemat: *ind.pf.c. 3.sg./pl.* 1,25; 4,21; 10,25; 18,32; 20,25, 32; 25,14
chemând: *gerunziu* 2,7; 10,1; 15,10, 32; 18,2
am chemat: *ind. pf.c. 1.sg.* 2,15
chiamă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; rezum. cap.9; rezum. cap.11; 22,43, 45; 27,47
(să) vor chema: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,9
să chem: *conj. prez. 1.sg.* 9,13
chiamă: *imperativ 2.sg.* 20,8
sânt chemați: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 20,16; 22,14
să cheame: *conj. prez. 3.pl.* 22,3
chemați: *imperativ 2.pl.* 22,9
a (să) chema: *inf. prez.* 23,7
să (vă) chemați: *conj. prez. 2.pl.* 23,8, 10
să chemați: *conj. prez. 2.pl.* 23,9
(s-)au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,8

CHEMAT, -Ă: s.m./f. „invitat", „poftit"
chemații: *s.m. pl. ac.* 22,3

chemaților: *s.m. pl. dat.* 22,4
(cei) chemați: *s.m. pl. nom.* 22,8

CHIN: s.n.
chinuri: *pl. ac.* 4,24
chinurile: *pl. ac.* rezum. cap.17

(a se) CHINUI: v. IV
(să) chinuiască: *ind. prez. 3.sg.* 8,6; 15,22
a chinui: *inf. prez.* 8,29

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac., în loc. adv* ***în ce chip/într-alt chip*** rezum. cap.2; rezum. cap.6; 6,1; 9,17
chipul: *sg. nom.* (aici) „efigia" 22,20

CHIRENEU: adj. (aici) „(bărbat) care provine din comunitatea evreiască din Cirena, port situat în nordul Africii"
chireneu: *m. sg. ac.* 27,32

CHIT: s.m.
chitilui: *sg. gen.* 12,40

(a) CINA: v. I
cinând: *gerunziu* 26,26

CINĂ: s.f.
cină: *sg. ac.* rezum. cap.26

CINSTE: s.f.
cinste: *sg. ac., în sintagma* ***fără cinste*** „nepreţuit", „nerespectat" 13,57

(a se) CINSTI: v. IV
să (să) cinstească: *conj. prez. 3.pl.* 6,2
cinstește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10; 14,8
va cinsti: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,6
cinstește: *imperativ 2.sg.* 15,4; 19,19
cinstesc: *ind. prez. 3.pl.* 15,9

CIRTĂ: s.f. „trăsături ale literelor (liniuțe, bețișoare) alfabetului limbilor biblice"; (aici) „cele mai mici amănunte"
cirtă: *sg. nom.* 5,18

(a) CITI: v. IV; var. (Înv. și reg.) **(a) CETI**
ați citit: *ind. pf.c. 2.pl.* 12,3, 5; 21,16, 42
ați cetit: *ind. pf.c. 2.pl.* 19,4; 22,31
cetește: *ind. prez. 3.sg.* 24,15

CIUMĂ: s.f.
ciume: *pl. nom.* 24,7

CIUNG, -Ă: adj.
ciung: *m. sg. nom.* 18,8

(a se) CLĂTI: v. IV „a (se) mișca", „a (se) clătina"
a clăti: *inf. prez.* 23,4
(să) vor clăti: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,29
clătind: *gerunziu* 27,39

CLĂTIT, -Ă: adj. „clătinat"
clătită: *f. sg. ac.* 11,7
clătiți: *m. pl. ac.* rezum. cap.14

COAPSĂ: s.f. (aici) „mijloc"
coapsele: *pl. ac.* 3,4

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a se)** POGORÎ
(s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.3; 7,25, 27; 8,1
pogorându(-Să/-să): *gerunziu* 3,16; 17,9
(te) vei pogorî: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,23
pogorându(-se): *gerunziu* 14,29
să (să) pogpră: *conj. prez. 3.sg.* 24,17
pogori: *imperativ 2.sg.* 27,40
pogoară(-Să): *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 27,42
au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* 28,2

COCOȘ: s.m.
cocoșul: *sg. nom.* 26,34, 74, 75

COLEA: adv.
colea: 24,23

COLO: adv.
colo: 17, 19

COMOARĂ: s.f.
comoare: *pl. ac.* rezum. cap.6
comoară: *sg. ac.* 6,19, 20; 12,35; 19,21
comoara: *sg. nom./ac.* 6,21; rezum. cap.13
comoarei: *sg. dat.* 13,44

(a) CONTENI: v. IV; var. (Înv.) **(a) CONTINI**
contînea: *ind. imp. 3.sg.* 3,14
au contenit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,30

COPAC: s.m.; var. (Reg.) **COPACI**
copacilor: *pl. gen.* 3,10
copaci: *sg. nom.* 13,32
copaci: *pl. ac.* 21,8

CORABIE: s.f.
corabie: *sg. ac.* 4,21; 8,23; 9,1; rezum. cap.13; 13,2; 14,22, 29, 32, 33; 15,39; 24,38
corabiia: *sg. nom.* rezum. cap.8
corabia: *sg. nom./ac.* 8,24; 14,13, 24

CORFĂ: s.f.
corfe: *pl. ac.* rezum. cap.15; 15,37; 16,10

CORT: s.n.
corturi: *pl. ac.* 17,4

CORVAN: s.n. (Gms.; iuz.) „casă de bani păstrată în altarul bisericii"
corvan: *sg. ac.* 27,6

COȘNIȚĂ: s.f.
coșnițe: *pl. ac.* rezum. cap.14; 14,20
coginți: *pl. ac.* 16,9

COȘTEI: s.n. (aici) „satele din împrejurimile cetăților"
coșteaiele: *pl. ac.* 9,35
coșteiu: *sg. ac.* 10,11
coșteiul: *sg. ac.* 21,2

COT: s.m. „veche unitate de măsură a lungimii"
cot: *sg. ac.* 6,27

(a) CREDE: v. III
ai crezut: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,13
creadeți: *ind. prez. 2.pl.* 9,28
cred: *ind. prez. 3.pl.* 18,6
crezând: *gerunziu* 21,22
ați crezut: *ind. pf.c. 2.pl.* 21,26, 32
au crezut: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,32
să creadeți: *conj. prez. 2.pl.* 21,32; 24,23, 26
creadem: *ind. prez. 1.sg.* 27,42

CREDINCIOS, -OASĂ: adj./s.
credincioşi: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***puţin credincioşi/puţân credincioşi*** 6,30; 8,26
credinciosule: *s.m. sg. voc., în sintagma* ***puţin credinciosule*** 14,31
credincioşilor: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***puţin credincioşilor*** 16,8
credincioasă: *adj. f. sg. nom./ac./voc.* rezum. cap.24; 24,45; 25,21, 23
credincios: *adj. m. sg. nom.* 25,21, 23

CREDINŢĂ: s.f.
credinţă: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,10; rezum. cap.15; 17,19; 21,21
credinţa: *sg. nom./ac.* 9,2, 22, 29; 15,28; rezum. cap.17; 23,23
crădinţă: *sg. ac.* rezum. cap.17
credinţii: *sg. gen., în sintagma putearea* ***credinţii*** rezum. cap.21

(a) CREŞTE: v. III
cresc: *ind. prez. 3.pl.* 6,28
au crescut: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,7
crescusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 13,26
să crească: *conj. prez. 3.pl.* 13,30
va creaşte: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,32

CRIN: s.m.
crinii: *pl. ac.* 6,28

CRUCE: s.f.
crucea: *sg. ac.* 10,38; rezum. cap.16; 16,24; 27,32
cruce: *sg. ac.* 27,40, 42

(a se) CUFUNDA: v. I „a se scufunda"
a **(să) cufunda:** *inf. prez.* 14,30

CUGET: s.n.
cugetele: *pl. ac.* 12,25
cugetele: *pl. nom., în sintagma cugetele reale* 15,9

(a) CUGETA: v. I
cugeta: *ind. imp. 3.pl.* 16,7
cugetaţi: *ind. prez. 2.pl.* 16,8

CUIB: s.n.
cuiburi: *pl. ac.* 8,20

(a) CULEGE: v. III
culeg: *ind. prez. 3.pl.* 7,16; 13,40
să culeagem: *conj. prez. 1.pl.* 13,28
culegând: *gerunziu* 13,29; rezum. cap.14
vor culeage: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,41

CUMIN: s.n. „molură";„plantă aromatică ale cărei fructe sunt utilizate în farmacie"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la Al Borza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, 1968.
cuminul: *sg. ac.* 23,23

(a) CUMPĂRA: v. I
cumpără: *ind. prez. 3.sg.* 13,44, 46
să cumpere: *conj. prez. 3.pl.* 14,15; 25,10
cumpăra: *ind. imp. 3.pl.* 21,12
cumpăraţi: *imperativ 2.pl.* 25,9
au cumpărat: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,7

CUMPLIT, -Ă: adj.
cumplit: *m. sg. nom.* 25,24

(a se) CUNOAŞTE: v. III „a avea legătură sexuală"; „a (se) recunoaşte", „a identifica"; „a face cunoştinţă cu cineva"
cunoştea: *ind. imp. 3.sg.* 1,25
(să) cunosc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.7
veţi cunoaşte: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,16
veţ cunoaşte: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,20
am **cunoscut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 7,23
cunoaşte: *ind. prez. 3.sg.* 11,27
(să) cunoaşte: *ind. prez. 3.sg.* 12,33
a cunoaşte: *inf. prez.* 13,11
au **cunoscut:** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,35; 17,12; 21,45; 24,39; 26,72
au fost cunoscut: *pasiv ind. pf.c.* rezum. cap.17
cunoscând: *gerunziu* 22,18
cunoscusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 26,74

CUNUNĂ: s.f.
cununa: *sg. ac., în sintagma* ***cununa de spini*** 27,29

(a) CUPRINDE: v. III „a primi"; „a da adăpost", „a găzdui"; „a înţelege" (cf. lat. *capiō, -ere* „a cuprinde cu mintea", „a înţelege")
cuprinde: *ind. prez. 3.sg.* 13,20
cuprind: *ind. prez. 3.pl.* 19,11
cuprinde: *inf. prez. fără a* 19,12
cuprinză: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 19,12
am **cuprins:** *ind. pf.c. 1.sg.* 25,38
aţi cuprins: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,43

CUPRINS, -Ă: adj.
cuprinşi: *m. pl. nom.* 4,24

CUPTOR: s.n.
cuptoriu: *sg. ac.* 6,30
cuptoriul: *sg. ac., în sintagma* ***cuptoriul cel de foc*** 13,42, 50

CURAT, -Ă: adj./s.
(cei) curaţi: *s.m. pl. nom., în sintagma* ***cei curaţi cu inima*** 5,8
curat: *adj. m./n. sg. nom.* 6,22; 23,26; 27,59

(a se) CURĂŢI: v. IV
va **curăţi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 3,12
a **curăţi:** *inf. prez.* rezum. cap.6
curăţi: *inf. prez. fără a* 8,2
curăţeaşte(-te): *imperativ 2.sg.* 8,3
(s-)au curăţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,3
curăţiţi: *imperativ 2.pl.* 10,8
(să) **curăţesc:** *ind. prez. 3.pl.* 11,5
curăţiţi: *ind. prez. 2.pl.* 23,25
curăţeşte: *imperativ 2.sg.* 23,26

CUREA: s.f.
curea: *sg. ac., în sintagma brâu de curea* „cingătoare de piele" 3,4

(a) CURGE: v. III „(despre mulţimi de oameni) a veni în număr foarte mare"
curgând: *gerunziu* rezum. cap.3

CURGERE: s.f.
curgerea: *sg. ac., în sintagma* ***curgerea sânjelui*** rezum. cap.9
curjerea: *sg. ac., în sintagma* ***curjerea*** *sânjelui* 9,20

CURTE: s.f.
curtea: *sg. ac.* 26,3, 58
curte: *sg. ac.* 26,69

CURVAR: s.m.
curvarii: *pl. nom.* 21,31

CURVĂ: s.f.
curvele: *pl. nom.* 21,32

(a) CURVI: v. IV
să **curveşti:** *conj. prez. 2.sg.* 5,27
au curvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,28
(nu) curvi: *imperativ 2.sg.* 19,18

CURVIE: s.f.
curviii: *sg. gen., în sintagma* ***pricina curviii*** rezum. cap.5; 5,32; rezum. cap.19

curvie: *sg. ac., în sintagma* ***poftă de curvie*** 5,28
curvie: *sg. ac.* 19,9
curviile: *pl. nom.* 15,19

(a) CUTEZA: v. I
cutează: *imperativ 2.sg.* 9,2, 22

CUTREMUR: s.n.; var. CUTRĂMUR
cutrămur: *sg. nom.* 8,24
cutremuri: *pl. nom., în sintagma* ***cutremuri*** *de pământ* 24,7
cutrămur: *sg. nom., în sintagma* ***cutrămur*** *de pământ* rezum. cap.28; 28,2
cutrămurul: *sg. ac.* 27,54

(a se) CUTREMURA: v. I; var. (a se) CUTRĂMURA
(s-)au cutrămurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,10
(s-)au cutremurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,51

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. nom./ac.* 4,4; 5,37; rezum. cap.8; 8,8, 16; 12,32; 13,20, 22, 23; 15,12; 18,16; 19,11, 22; rezum. cap.21; 26,75; 28,15
cuvintele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,24, 26, 28; 10,14; 12,37; 19,1; 24,35; 26,1
cuvântul: *sg. ac., în sintagmele* ***cuvântul deșert/cuvântul împărăției*** rezum. cap.12; 12,36; 13,19
cuvânt: *sg. ac.* 13,21; 15,23; 21,24; 22,15, 46; 26,44; 27,14

(a) CUVÂNTA: v. I
e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine e cuvântat*** 21,9; 23,39

(a se) CUVENI: v. IV
(să) cuvine: *ind. prez. 3.sg.* 3,15

D

(a se) DA: v. I
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,11; 9,8; 10,1; 14,19; 15,36; 18,34; 19,11; 21,23, 33; 25,14, 15; 26,26, 27, 48, 67; 27,2, 10, 18, 26, 34; 28,12
voiu da: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,9
(să) dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* (aici) „fusese predat pentru a fi întemnițat" 4,12
să dea: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,25, 31; 13,9; 20,28; 24,45; 26,16; 27,58
vei da: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,33; 17,26
dă: *imperativ 2.sg.* 5,42; 6,11; 14,8; 19,21; 20,8
dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.26; rezum. cap.27
a (să) da: *inf. prez.* rezum. cap.7; 26,9
să dați: *conj. prez. 2.pl.* 7,6; 26,15
(să/Să) **va da:** *ind. viit.I. impers./3.sg.* 7,7; 10,19; rezum. cap.12; 12,39; 16,4; 17,21; 20,18; 21,43; 25,29; 26,2, 45
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,9, 10, 11; 10,42; 16,26; 21,41; 24,29; 26,53
a da: *inf. prez.* 7,11; 14,7; 19,7; 20,14, 23; 22,17
dând: *gerunziu* rezum. cap.9; rezum. cap.18
dați: *imperativ 2.pl.* 10,8; 14,16; 22,21; 25,8, 28
vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,17, 19; 12,36; 20,19; 24,9, 24
va da: *ind. viit.I. 3.sg., în loc. v.* ***va da spre moarte*** 10,21
sânt date: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 11,27
da: *ind. imp. 3.pl., în loc. v.* ***da rod*** 13,8
(s-)au dat: *ind. pf.c.3.sg./impers.* 13,11; 14,11
da(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,12
(să) dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14; rezum. cap.20
voi da: *ind. viit.I. 1.sg.* 16,19; 20,4
or da: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,41
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 25,20, 22
ați dat: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,35, 42
am dat: *ind. pf.c. 1.pl.* 25,37
oi da: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,15
să dea: *conj. prez. 3.pl., în loc. v.* ***să dea morții/să dea spre moarte*** „să omoare" 26,59; 27,1
dă: *ind. prez. 3.sg., în loc. v.* ***Își dă sufletul*** „moare" rezum. cap.27
da: *ind. imp. 3.sg.* 27,48
au dat: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***Și-au dat sufletul*** 27,50
datu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 28,18

DAJDIE: s.f.; var. DAJDE
dajdă: *sg. ac.* 17,24; 22,17
dajdea: *sg. ac.* 21,43
dăjdii: *sg. gen* 22,19

DAR: s.n.
daruri: *pl. ac.* rezum. cap.2; 2,11
darul: *sg. nom./ac.* 5,23, 24; 8,4; 23,18, 19; 15,5
dar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în dar*** 10,8

DARE: s.f. (Înv. și pop.) „dăruire"; „dar"
dări: *pl. ac.* 7,11

DASCĂL: s.m.; var. (Reg.) DASCĂLUL
Dascalul: *sg. nom.* 9,11
Dascale: *sg. voc.* 8,19

DATOR, -TOARE: adj.; var. (Înv.) DEATORIU
deatoriu: *m. sg. nom.* 18,24, 28; 23,16, 18

DATORIE: s.f. (Înv.) DEATORIE; (Înv. și reg.) DETORIE
deatoriile: *pl. ac.* 6,12
detoriia: *sg. ac.* 18,27
deatoriia: *sg. ac.* 18,27, 30, 32, 34

DATORNIC, -Ă: s.m./f.
datornicilor: *pl. dat.* 6,12

DEASUPRA: adv./prep.
deasupra: *adv.* 2,9; 21,7; 22,20
deasupra: *prep.* 5,14; 27,37

DEGET: s.n.
deagetul: *sg. ac.* 23,4

DEGRABĂ: adv.; var. (Înv. și reg.) DEGRAB
degrab: 5,25
degrabă: 28,7, 8

DEMULT: adv.
demult: *adv. în forma de* ***demult*** „din trecut", „de altădată" 5,21, 27, 33; 11,21

DEOSEBI: adv.; var. DEOSĂBI
deosăbi: 14,13; 17,1

DEPARTE: adv.
departe: *adv. în loc. prep.* ***nu departe de*** 8,30
departe: 15,8; 16,22; 21,33; 25,14
departe: *adv. în forma* ***de deaprte*** „de la mare distanță" rezum. cap.25; 26,58; 27,55

(a se) DEPĂRTA: v. I
depărtați(-vă): *imperativ 2.pl.* 7,23
să (să) depărteaze: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
(S-/s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,15; 14,13; 27,5

DESĂVÂRȘIT, -Ă: adj.
desăvârșit: *m. sg. nom.* 5,48; 19,21

(a se) DEȘCHIDE: v. III; var. (a se) DEȘCHIDE
deșchizând: *gerunziu* 2,11; 5,2
(s-)au deșchis: *ind. pf.c. 3.pl.* 3,16; 9,30; 27,52
(să) va deșchide: *ind. viit.I. impers.* 7,7, 8
deșchide-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,35
deschizând: *gerunziu* 17,26
să (să) deșchiză: *conj. prez. 3.pl.* 20,33
deșchide: *imperativ 2.sg.* 25,11

(a se) DESCHILINI: v. IV „a se deosebi"; „a despărți" (cf. Indice Iș)
(să) deschilinește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
a deschilini: *inf. prez.* 10,35
vor deschilini: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,49

(a se) DESCOPERI: v. IV
să (să) deascopere: *conj. prez. 3.sg.* 10,26
ai deascoperit: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,25
a deascoperi: *inf. prez.* 11,27
au descoperit: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,17
descoperind: *gerunziu* rezum. cap.23

(a se) DESPĂRȚI: v. IV
(să) despărți: *inf. prez. fără a* rezum. cap.19
să despartă: *conj. prez. 3.sg.* 19,6
va despărți: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,51; 25,32
desparte: *ind. prez. 3.sg.* 25,32

DESPĂRȚIT, -Ă: adj. „dezbinat"
despărțit: *m. sg. nom.* 12,26

(a se) DESPICA: v. I
(s-)au despicat: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,51

DEȘERT, DEȘARTĂ: adj.
deșert: *n. sg. ac., în sintagma* ***cuvântul deșert*** rezum. cap.12; 12,36
deșartă: *f. sg. ac.* 12,44

(a se) DEȘTEPTA: v. I „a trezi din somn"; „a învia"; „(în sintagmă cu *sămânța*) a ridica urmaș"
a deștepta: *inf. prez.* 3,9
deștep tându(-să): *gerunziu* rezum. cap.8
au deșteptat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,25
deștea ptă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
să deștea pte: *conj. prez. 3.sg.* 22,24

(a) DEZBRĂCA: v. I; var. (În v.) (a) DESBRĂCA
desbrăcându-: *gerunziu* 27,28
au dezbrăcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,31

(a) DEZLEGA: v. I
vei dezlega: *ind. viit.I. 2.sg.* 16,19
a dezlega: *inf. prez.* rezum. cap.18
veți dezlega: *ind. viit.I. 2.pl.* 18, 18
dezlegați: *imperativ 2.pl.* 21,2

DEZLEGAT, -Ă: adj.
dezlegat: *n. sg. nom.* 16,19
dezlegate: *n. pl. nom.* 18, 18

DIAVOL: s.m.
diavolului: *sg. gen., în sintagma* ***ispitele diavolului*** rezum. cap.4
diavolul: *sg. nom./ac.* 4,1, 5, 8, 11; 13,39
diavolului: *sg. dat.* 25,41

DIDRAHMĂ: s.f. (aici; prin ext.) „dare care se plătea în didrahmă (monedă cu valoarea de două drahme)"
didrahma: *sg. ac.* 17,23

DIMINEAȚĂ: s./adv.
dimineața: *adv.* 16,3; 21,18
dimineață: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***di dimineață*** 20,1
dimineață: *s.f. sg. nom.* 27,1

DINAPOI: adv.
dinapoi: 9,20

DINAR: s.m.
dinari: *pl. ac.* 18,28
denar: *sg. nom./ac.* rezum. cap.20; 20,2, 10, 13; 22,19
dinar: *sg. ac.* 20,9

DINĂUTRU: adv./prep.; var. DINLONTRU
dinlontru: *adv.* 7,15; 23,25, 27, 28
dinlontrul: *prep.* 23,26

DINTE: s.m.
dinte: *sg. ac., în sintagma* ***dinte pentru dinte*** 5,38
dinților: *pl. gen., în sintagma* ***scârșnirea dinților*** (aici) ca semn al imposibilității sufletului de a comunica cu alte suflete în întunericul veșnic (cf. Anania 2001, p.1469) 8,12; 13,42, 50; 22,13; 24,51; 25,30

DIVAN: s.n. (aici) „pretoriu"
divan: *sg. ac.* 27,27

(a) DOBÂNDI: v. IV
vor dobândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,7
dobândește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15
ar dobândi: *cond. prez. 3.sg.* 16,26
ai dobândit: *ind. pf.c. 2.sg.* 18,15
au dobândit: *ind. pf.c. 3.sg.* 25,16, 17
am dobândit: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,22

DOMN: „Dumnezeu"; „Iisus Hristos"
Domnului: *sg. gen./dat., în sintagmele* ***Domnului Isus*** *Hristos/* ***Domnului săcerișului*** în titlu *Sfânta Domnului Isus Hristos Evanghelie de la Matheiu*, 9,38
Domnului: *sg. gen., în sintagmele* ***îngerul Domnului/calea Domnului/răspunsul Domnului*** 1,20, 24; 2,13, 19; 3,3; rezum. cap.11; 28,2
Domnul: *sg. nom./ac.* 1,22; 2,15; 4,7; 21,42; 22,37, 44; 24,42; 27,10; rezum. cap.28; 28,6
Domnului: *sg. gen./dat.* 4,10; 5,33; 21,3, 9; 22,44; 23,39
Doamne: *sg. voc.* 7,21, 22; 8,2, 6, 8, 21, 25; 9,, 18, 28; 13,27; 14,28, 30; 15,22, 25, 27; 16,22; 17,4, 14; 18,21; 20,31, 33; 21,30; 25,37, 44; 26,22; 27,63
Domnul: *sg. voc., în sintagma* ***Domnul ceriului și al pământului*** 11,25
Domn: *sg. nom./ac.* 12,8; 22,43, 45

DOMN: s.m. (apelativ) „termen de politețe pentru un bărbat"; (Pop.) „stăpân"
domni: *pl. dat.* (*cu prep.* ***la***) rezum. cap.6; 6,24
domnilor: *pl. gen* 15,27
domnului: *sg. gen./dat.* 27, 31; 25,18, 21, 23
domnu: *sg. nom.* 18,25
domnul: *sg. nom.* 18,32, 34; 20,5; 24,45, 46, 48, 50; 25,19, 21, 23, 26
domn: *sg. nom.* rezum. cap.25
doamne: *sg. voc.* 25,11; 25,20, 22, 24

DOMNIE: s.f.
domniii: *sg. gen.* rezum. cap.20

(a) DOMOLI: v. IV
domoleaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8

(a) DORMI: v. IV; var. (Înv. și rar) (a) DURMI
durmiia: *ind. imp. 3.sg.* 8,24
doarme: *ind. prez. 3.sg.* 9,24
durmind: *gerunziu* 13,25; 28,13
au dormit: *ind. pf.c. 3.sg* 25,5

dor**mind:** *gerunziu* 26,40, 43
dor**miţi:** *imperativ 2.pl.* 26,45
dor**misă:** *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 27,52

(a se) DOSPI; v. IV
(să) dos**peaşte:** *ind. prez. 3.sg.* 13,33

(a) DOVEDI: v. IV
dovedind: *gerunziu* rezum. cap.22

DRAC: s.m.
drac: *pl. ac.* 4,24
draci: *pl. nom./ac.* 7,22; rezum. cap.8; 8,31; 9,34; 10,8; rezum. cap.12; 12,24, 27, 28
dracul: *sg. nom./ac.* 9,33; 15,22; 17,17
dracilor: *pl. gen., în sintagma* ***chepetenia dracilor/căpeteniia dracilor*** 9,34; 12,24
drac: *sg. ac.* 11,18
dracul: *sg. c., în sintagma* ***dracul cel mut şi surd*** rezum. cap.12

DRAGOSTE: s.f.
dragostea: *sg. nom.* 24,12

DRAHMĂ: s.f.
dragma: *sg. ac.* rezum. cap.17

DREGĂTOR: s.m.; var. DEREGĂTOR (aici) „guvernator"
deregătoriului: *sg. dat.* 27,2
dregătoriului: *sg. gen.* 27,11, 27
dregătoriul: *sg. nom./ac.* 27,11, 15, 21, 23; 28,14

DREPT, DREAPTĂ: adj./s./prep.
drept: *adj. m./n. sg. nom.* 1,19; 5,29; 20,4; 23,35; rezum. cap.27
dreapte: *adj. f. pl. ac.* 3,3
dreaptă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,30, 39
drepţi: *adj. m. sg. nom.* 23,28
dreptului: *adj. m. sg. gen./dat.* 23,35; 27,19, 24
(cei) drepţi: *s.m. pl. ac.* 5,45; 9,13
dreapta: *s.f. sg. nom./ac.* „mâna dreaptă" 6,3; 27,29
(cel) drept: *s.m. sg. ac.* 10,41
dreptului: *s.m. sg. gen* 10,41
drepţi: *s.m. pl. nom.* 13,17
drepţii: *s.m. pl. nom.* 13,43; 25,37, 46
drepţilor: *s.m. pl. gen.* 13,49; rezum. cap.23; 23,29
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. prep.* ***de-a dreapta*** 20,21, 23; 22,44; 25,33, 34; 26,64
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a dreapta*** 27,38
drept: *prep. în loc. adv.* ***drept aceaea*** 13,52; 18,23; 21,43; 24,44
derept: *prep. în loc. adv.* ***derept aceaea*** 12,31

DREPTATE: s.f.
dreptatea: *sg. nom./ac.* 3,15; 5,6, 20; 6,33
dreptate: *sg. ac.* 5,10
dreptăţii: *sg. gen, în sintagma calea dreptăţii* 21,32

(a se) DUCE: v. III
(s-/S-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,9, 14, 22; 4,1, 12, 24; 8,32; 9,7; 12,1; 13,25; 15,21; 16,4; 18,30; rezum. cap.19; 19,15, 22; 20,5; 21,17, 29, 30, 33; 22,5, 22; 25,15, 16; 26,14, 42, 44; 27,60; 28,16
ducându(-să/-Să): *gerunziu* rezum. cap.4; rezum. cap.11; 11,7; 21,6; 22,15; 25,18; 27,5, 66; 28,11
du(-te): *imperativ 2.sg.* 4,10; 21,21
duci: *ind. prez. 2.sg.* 5,23
(te) du: *imperativ 2.sg.* 5,24; 9,6
să **(să) ducă:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,30; 16,21; 24,24
(nu) duce: *imperativ prohib. 2.sg.* 6,13
duce: *ind. prez. 3.sg.* 7,13, 14; 17,1
du: *imperativ 2.sg.* 8,4
(să/Să) duce: *ind. prez. 3.sg.* 8,9; 13,46; rezum. cap.27
să **(mă) duc:** *conj. prez. 1.sg.* 8,21
duceţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 8,32; 9,24; 20,4, 7, 30; 25,41
(vă) duceţi: *imperativ 2.pl.* 10,6; 25,9
(vă) veţi duce: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,18
au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,11; 26,57; 27,2, 31
a **(să) duce:** *inf. prez.* 14,16
(să) duce**a:** *ind. imp. 3.sg.* 24,1
(m-)am dus: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,25
(să) vor duce: *ind. viit.I. 3.pl.* 25,46

DUH: s.n.
Duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Duhul Sfânt/Duhul Sfînt/Duhul lui Dumnezău/Duhul Tatălui*** 1,18, 20; rezum. cap.3; 3,11, 16; 10,20; 12,28
Duhul: *sg. ac.* 4,1; 12,18; 22,43
duhul: *sg. ac., în sintagma* ***cei săraci cu duhul*** (cf. SĂRAC) 5,3
duhurile: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,16
duhuri: *pl. ac., în sintagmele* ***duhuri necurate/duhuri mai vicleane*** 10,1; 12,45
Duhului: *sg. gen., în sintagma* ***Duhului Sfânt*** rezum. cap.12; 12,32; 28,19
Duhului: *sg. gen.* 12,31
duhul: *sg. nom., în sintagma* ***duhul cel necurat*** 12,43

DULCE: adj. (aici) „plăcut" (cf. lat. *suāvis*)
dulce: *n. sg. nom.* rezum. cap.11; 11,30

DUMNEZEIESC, -IASCĂ: adj.; var. (Reg.) DUMNEZĂIESC, -IASCĂ
dumnezăieştile: *f. pl. ac., în sintagma* ***dumnezăieştile porunci*** rezum. cap.15

DUMNEZEU: s.m.; var. (Reg.) DUMNEZĂU „Divinitatea"
Dumnezeu: *sg. nom./ac.* 1,23; 9,8; rezum. cap.18; 19,6, 17, 26
Dumnezău: *sg. nom./ac./gen./dat.* 3,9; 5,8; 6,24, 30; rezum. cap.7; 15,3; rezum. cap.16; 16,23; 22,21, 31; 26,63; 27,43
Dumnezău: *sg. gen., în sintagmele* ***Duhul lui*** *Dumnezău* ***/Fiiul lui Dumnezău/gura lui*** *Dumnezău* ***/fiii lui Dunmnezău/scaunul lui Dumnezău/împărăţiia lui Dumnezău/casa lui Dumnezău/porunca lui*** *Dumnezău/besereca* ***lui*** *Dumnezău/bisereca* ***lui Dumnezău/calea lui Dumnezău/put*** *earea* ***lui*** *Dumnezău* ***/îngerii lui Dumnezău/puterii lui*** *Dumnezău* 3,16; 4,3, 4, 6; 5,9, 34; 6,33; 12,4, 28; 14,33; 15,3, 6; rezum. cap.21; 21,12, 31, 43; 22,16, 29, 30; 23,22; 26,61, 63, 64; 27,40, 43, 54
Dumnezăul: *sg. nom.* 4,7; 22,37
Dumnezăului: *sg. gen.* 4,10
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagmele* ***Fiiul lui Dumnezeu/Fiiul lui*** *Dumnez* ***eu celui viu*** 8,29; 16,16
Dumnezăul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Dumnezăul lui Israil/Dumnezăul lui Avraam/Dumnezăul lui Isaac/Dumnezăul lui Iacov/Dumnezăul morţilor/*** [***Dumnezăul***] ***viilor*** 15,31; 22,32
Dumnezăul: *sg. voc., în sintagma* ***Dumnezăul Mieu*** 27,46

DURERE: s.f.
dur**erilor:** *pl. gen.* 24,8

E

EVANGHELIE: s.f. (cuvântul grecesc *evangelion* înseamnă „vestea cea bună")
Evanghelie: *sg. nom.* în titlu: *Sfânta Domnului Isus Hristos Evanghelie de la Matheiu*
Evanghelia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 26,13
Evanghelia: *sg. ac., în sintagma* ***Evangheliia împărăţiii/Evanghelia împărăţiei*** 4,23; 9,35
Evangheliia: *sg. nom., în sintagma Evangheliia* ***împărăţiii*** 24,14

F

(a se) FACE: v. III
(s-)au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,22; 8,24, 26; 11,20, 21, 23; 17,2; 21,4, 42; 25,6; 26,56; 27,45; 28,2, 4

au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,24; 12,3; 13,28, 58; 17,12; 19,4; 20,5, 12; 21,6, 7, 15, 31, 36; rezum. cap.22; 22,2, 15; 26,4, 10, 12, 13, 19; 27,1, 23; 28,15
să facă: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.3; 7,12
faceţi: *imperativ 2.pl.* 3,3, 8; 5,44; 7,12; 23,3
face: *ind. prez. 3.sg.* 3,10; 5,32, 45; 6,3; 7,17, 19, 21, 24, 26; 8,9
voi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,19; 19,16; 27,22
a face: *inf. prez.* rezum. cap.5; rezum. cap.7; 12,2, 12; 20,15; 23,23
fac: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5; 5,46, 47; 6,2; 12,2; 13,41; 23,3, 5
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,19; 12,50; 18,35; 21,40, 43
face: *inf. prez. fără a* 5,36; 7,18; 9,28
faceţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,47; 12,33; 23,15
să (să) facă: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.7
să faceţi: *conj. prez. 2.pl.* 6,1; 23,3, 15
faci: *ind. prez. 2.sg.* 6,2; 21,23
făcând: *gerunziu* 6,3; 24,46; 27,7
am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,22
fă: *imperativ 2.sg.* 8,9
făcându(-să): *gerunziu* 8,16; 13,21; 14,15; 20,8; rezum. cap.24; 27,1, 57; reyum. cap.28
(să) face: *ind. prez. 3.sg.* 9,16; 13,22, 32; 23,15; 27,24
făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.11; 13,26
(s-)ar fi făcut: *cond. pf. 3.pl.* 11,21, 23
făcea: *ind. imp. 3.pl.* 12,14
(să) fac: *ind. prez. 3.pl.* 12,45; rezum. cap.27
aţi făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 15,6; 21,13; 25,40, 45
să facem: *conj. prez. 1.pl.* 17,4
făcându(-)(-să): *gerunziu* 18,27; 20,34
(să) făcea: *ind. imp. 3.pl.* 18,31; 27,54
(să) făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 18,31
ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,12
fac: *ind. prez. 1.sg.* 20,13; 21,24, 27; 26,18
să fac: *conj. prez. 1.sg.* 20,32
veţi face: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,21
(să) făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 28,11
vom face: *ind. viit.I. 1.pl.* 28,14

FALCĂ: s.f.
falca: *sg. ac.* 5,39

FAMEN: s.m.
fameni: *pl. nom./ac.* rezum. cap.19; 19,12

FAPTĂ: s.f.
faptele: *pl. ac.* 5,16; 11,2; rezum. cap.16; 16,27; rezum. cap.23

FARISEU: s.m.
fariseii: *pl. ac.* rezum. cap.3; 3,7; 12,38; rezum. cap.22
fariseilor: *pl. gen./dat.* 5,20; rezum. cap.9; rezum. cap.12; rezum. cap.15; rezum. cap.16; 16,6, 11, 12; rezum. cap.21
fariseii: *pl. nom./ac.* 7,29; 9,11, 14, 34; rezum. cap.12; 12,2, 14, 24; 15,1, 12; 16,1; 19,3; 21,45; 22,15, 34, 41; rezum. cap.23; 23,2; 27,62
fariseii: *pl. voc., în sintagma* ***cărturarilor şi fariseii făţarnici*** 23,13, 14, 15, 23, 25, 27, 29
farisee: *sg. voc., în sintagma* ***farisee oarbe*** 23,26

FATĂ: s.f.
fata: *sg. nom./ac.* rezum. cap.9; 9,18, 24, 25; 10,35, 37; 14,6; 15,22, 28
fato: *sg. voc.* 9,22
featii: *sg. dat.* rezum. cap.14; 14,11
featei: *sg. dat.* rezum. cap.15
featei: *sg. dat., în sintagma* ***featei Sionului*** 21,5

FAŢĂ: s.f.
feaţele: *pl. ac.* 6,16
faţa: *sg. nom./ac.* 6,17; 16,4; 17,2, 6; 18,10; 22,16; 26,39, 67
feaţii: *sg. gen.* 11,10
faţă: *sg. ac., în sintagma dislocată* ***schimbarea la faţă*** rezum. cap.17

FĂCĂTOR, -TOARE: s.m./f.
făcătorii: *s.m. pl. nom., în sintagma* ***făcătorii de pace*** 5,9

(a) FĂGĂDUI: v. IV
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,7
făgăduieşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16

FĂINĂ: s.f.
făină: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,33

FĂŢARNIC, -Ă: adj./s.
(cei) făţarnici: *s.m. pl. nom.* 6,2
făţarnicii: *s.m. pl. ac.* 6,5, 16; 24,51
făţarnice: *s.m. sg. voc.* 7,5
făţarnicilor: *s.m. pl. voc.* 15,7; 22,18
făţarnici: *adj. m. pl. voc.* 23,13, 14, 15, 23, 25, 27, 29

FĂŢĂRIE: s.f.
făţăriia: *sg. ac.* rezum. cap.23

FĂŢĂRNICIE: s.f.
făţărniciia: *sg. ac.* rezum. cap.23
făţărnicie: *sg. ac.* 23,28

FECIOARĂ: s.f.
fecioara: *sg. nom.* 1,23
fecioare: *pl. nom./ac.* rezum. cap.25; 25,11
fecioare: *pl. dat. (cu prep. a + num. card.)* 25,1
fecioarele: *pl. nom.* 25,7

FECIOR: s.m.
feciori: *pl. ac.* rezum. cap.21; 21,28
feciorilor: *pl. gen.* 27,56

FEL: s.n.; var. (Înv.) **FEALIU**
fealiuri: *pl. ac.* 4,24
fealiul: *sg. ac.* 13,47

FEMEIE: s.f.; var. (În v.) **FĂMEAIE**
fămeaie: *sg. ac.* 19,4

(a se) FERI: v. IV
să (să) ferească: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.18; rezum. cap.24

FERICIRE: s.f.
fericiri: *pl. ac.* rezum. cap.5

FERICIT, -Ă: adj.
fericiţi: *m. pl. nom.* 5,3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11; 13,16
fericit: *m. sg. nom.* 11,6; 16,17
fericită: *f. sg. nom.* 24,46

FEŞTILĂ: s.f.
feştila: *sg. ac.* 12,20

(a) FI: v. IV
era: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,18; 2,9, 15, 16; 3,4; 4,18; 8,30; 9,36; 12,3, 4; 14,23, 24; 15,38; 18,24, 28; 21,25, 33; 22,25; 24,38; 25,2, 10; 26,24, 43, 51, 71; 27,54, 55, 56, 57, 61; 28,3
e: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,2; 3,3, 9, 12, 17; 5,13, 29, 30, 35, 37; 6,21, 23, 25; 7,4, 9, 12, 13, 14; 8,29; 9,5, 15, 37; 10,10, 11, 37, 38; 11,6, 10, 11; rezum. cap.12; 12,2, 6, 10, 12, 23, 26, 30, 48, 50; rezum. cap.13; 13,19, 20, 21, 23, 24, 38, 52, 54, 55, 57; 14,2, 4, 15; 15,8, 26, 27; 16,2; rezum. cap.17; 17,5, 14, 24; rezum. cap.18; 18,4, 8, 9; 19,3, 17, 24, 26; 20,14, 23; 21,38; 22,8, 16, 32, 38; 23,9, 11, 17, 19; 24,6, 23, 46; 25,21, 23; 26,38, 39, 68; 27,4
eşti: *ind. prez. 2.sg.* 2,6; 4,3, 6; 5,25; 6,9; 11,3; 14,28, 33; 16,16, 17, 18, 23; 18,28; 22,16; 25,24; 26,63, 73; 27,11, 40

este: *ind. prez. 3.sg.* 3,11; 5,3, 10, 12, 48; 6,18, 22, 30; 7,11, 21; 10,24, 26, 32, 33; 11,11, 16, 30; 12,7, 8, 30, 50; 13,22, 31, 32, 33, 37, 39, 44, 45, 47; 14,26; 15,5, 28; 16,20; 20,1, 15; 21,2, 9, 10, 11, 42; rezum. cap.22; 22,2, 20, 36, 42, 45; 23,8, 10, 16, 18; 26,18, 26, 28, 41, 48, 66; 27,6, 33, 37, 42. 62; 28,6
eram: *ind. imp. 1.sg.* 25,35, 43
erai: *ind. imp. 2.sg.* 26,69
iaste: *ind. prez. 3.sg.* 1,20, 23; 8,27; 9,13; 16,17; 19,14; 24,26, 32, 33, 45
-i: *ind. prez. impers./3.sg.* 5,34, 37; rezum. cap.7; 11,14; 15,32; 18,14; 19,10; 20,15
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 2,18; 5,4, 5, 6, 7, 8, 9, 10; 7,13, 14, 15; 10,2; 11,8; 12,5, 48; 13,16, 38, 39, 56; rezum. cap.15; 15,14, 20; 16,23, 28; rezum. cap.17; 17,25; rezum. cap.18; 18,20; 19,6, 12; 20,15; 22,21; 23,20, 27; 24,8
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 3,11; 8,8, 9; 11,29; 14,27; 22,32; 24,5; 26,22, 25; 27,24, 43; 28,20
sânteți: *ind. prez. 2.pl.* 5,11, 13; 10,20, 31; 15,16; 23,8, 25, 27, 28, 31
sânteț: *ind. prez. 2.pl.* 6,26
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,6; 5,12; 7,27, 28; 9,10, 36; 11,1; 12,40; 13,53; 14,14, 21; 18,33; 19,1, 8; 22,8; 24,21; 26,1
fiind: *gerunziu* 1,18; 7,11; 12,34; 14,23; 16,2; 26,6, 20; 27,63
fii: *imperativ 2.sg.* 2,13
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,3; 6,4; 10,25; 18,33; rezum. cap.20; 23,26; 24,6, 20; 26,5, 54
a fi: *inf. prez.* 4,19; rezum. cap.9; rezum. cap.11; rezum. cap.12; rezum. cap.16; 16,13, 15; 17,4; 18,1; 19,21; 20,26, 27; 22,23; rezum. cap.24; reyum. cap.27
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,18; 12,27; 18,12, 18, 19; 19,5, 30; 20,16; 22,30; 24,7, 34, 40; 25,34; 26,2
va fi: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 5,21, 22; 6,22, 23; 7,26; 8,12; 9,18; 10,13, 15; 11,22, 24; 12,11, 40, 45; 13,40, 42, 49, 50; 16,2, 19, 22; 17,19; 18,19; 19,27; 20,4, 26, 27; 21,21; 22,13; 22,28; 23,11; 24,21, 27, 28, 32, 37, 39, 51; 25,1, 30; 27,64
fie: *conj. prez. fără* ***să*** *impers./3.sg.* 5,37; 6,10; 8,12; 9,29; 15,28; 16,22; 17,14; 18,17; 20,26; 26,42
să fiți: *conj. prez. 2.pl.* 5,45; 6,5, 16; 18,3
fiți: *imperativ 2.pl.* 5,48; 10,16; 24,44
veți fi: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,22; 24,9
voi fi: *ind. viit.I. 1.sg..* 17,16
ar fi: *cond. prez. impers.* 18,6; 24,24
am fi fost: *cond. pf. 1.pl.* 23,30
am fi: *cond. prez. 1.pl.* 23,30
or fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,3
ai fost: *ind. pf.c. 2.sg.* 25,21, 23

FIERE: s.f.
fierea: *sg. ac.* rezum. cap.27
fiare: *sg. ac.* 27,34

FILER: s.m.; var. (Înv.) **FILEARIU** (aici) „ban de valoare mică" (cf. lat. *quadrans, -ntis* „ban", „pitac")
fileariul: *sg. ac.* 5,26
fileariu: *sg. ac.* 10,29

FILOZOF: s.m.; var. (Înv.) **FILOSOF** (aici) „înțelept care se ocupă cu astrologia"; (Pop.; spec.) „astrolog"
filosofii: *pl. nom.* rezum. cap.2
filosofi: *pl. ac.* 2,7, 16

FIRE: s.f.
fire: *sg. ac., în sintagma* ***mai presus de fire*** (cf. lat. *supersubstantiālis*) 6,11

FIU: s.m.
fiiu/Fiiu: *sg. nom./ac.* 1,1, 21, 23; 10,21; rezum. cap.22; 22,24, 42
fiiul/Fiiul: *sg. nom./ac.* 1,1, 25; 2,15; 3,17; 7,9; 10,37; 11,27; 12,23; 13,55; 17,14; rezum. cap.21; 21,5, 37, 38; 22,45; 23,15
fiiul: *sg. voc., în sintagmele* ***fiiul lui David/Fiiul lui Dumnezeu/ fiiul Ionii*** 1,20; 8,29; 9,27; 15,22; 16,17; 20,30, 31; 21,15
fiii: *pl. nom./ac.* 2,18; 8,12; 9,15; 10,21; 11,19; 12,27; 13,38; 17,24, 25; 18,25; 20,20; 23,31, 37; 27,9, 25
fii: *pl. nom./ac.* 3,9; 19,29; 20,21; 26,37
Fiiul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Fiiul lui*** *Dumnezău/Fiiul lui Dumnezeu/Fiiul Omului/Fiiul Omenesc/Fiiul Mieu cel iubit* 4,3, 6; 8,20; 9,6; 10,23; 11,19; 12,8, 40; 13,37, 41; 14,33; 16,13, 16, 27, 28; 17,5, 9, 12, 21; 18,11; 19,28; 20,18, 28; 24,30, 44; 25,31; 26,2, 24, 45, 63, 64; 27,40, 43, 54
fiii: *pl. nom., în sintagma* ***fiii lui*** *Dumnezău/fiii Părintelui* ***celui*** *din* ***ceriu*** 5,9, 45
fiilor: *pl. gen./dat.* 7,11; 15,26; rezum. cap.20; 20,20
fiiule: *sg. voc.* 9,2
Fiiului: *pl. gen., în sintagma* ***Fiiului*** *Omenesc* 2,32; rezum. cap.24; 24,27, 30, 37, 39
fiiu: *sg. voc., în sintagma* ***fiiu lui*** *Da* ***vid*** 21,9
fiiului/Fiiului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.22; 22,2; 23,35; 28,19

FLĂMÂND, **-Ă:** adj.
flămânzi: *m. pl. ac.* 15,32
flămând: *m. sg. ac.* 25,37, 44

(a) FLĂMÂNZI: v. IV
au flămânzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,2; 21,18
flămânzăsc: *ind. prez. 3.pl.* 5,6
flămânzând: *gerunziu* 12,1
au flămânzât: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,3
am flămânzit: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,35, 42

FOALE: s.n.; var. FOI: s.m.
foi: *s.m. pl. ac.* 9,17
foii: *s.m. pl. nom.* 9,17

FOAMETE: s.f.
foamete: *sg. nom.* 24,7

FOC: s.n.
foc: *sg. ac.* 3,10, 11; 7,19; 13,40; 17,14
focul: *sg. ac., în sintagmele* ***focul nestâns/focul*** *de veaci* 3,12; 18,8; 25,41
focului: *sg. gen., în sintagmele gheenii* ***focului/matca focului*** 5,22; 18,9
foc: *sg. ac., în sintagma cuptoriul* ***cel*** *de* ***foc*** 13,42, 50

(a) FOLOSI: v. IV
va **folosi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,5
folosește: *ind. prez. impers./3.sg.* 16,26; 19,10; 27,24

FRATE: s.m.
frații: *pl. nom./ac.* 1,2, 11; 5,47; rezum. cap.12; 12,46, 47, 48, 49; 19,29
frați: *pl. nom./ac.* 4,18, 21; 20,24; 22,25; 23,8; 25,40
fratele: *sg. nom./ac.* 4,18, 21; 5,22, 23, 24; 10,2, 3; 12,50; 13,55; 17,1; rezum. cap.18; 18,15, 21; 19,19; 22,24
fratelui: *sg. gen./dat.* rezum. cap.5; 5,22; rezum. cap.7; 7,3, 4, 5; 14,3; rezum. cap.18; 18,35; 22,24
frate: *sg. nom./ac.* 10,21
fraților: *pl. dat.* 28,10

FRĂȚÂNE: s.m.
frățâne-său: *sg. dat.* 22,25

(a) FRÂNGE: v. III „a rupe"; „a sparge"
va frânge: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,20
au frânt: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,19; 15,36; 26,26

FRICĂ: s.f.
frică: *sg. ac.* 14,26; 28,8
frica: *sg. ac.* 28,4

FRIG: s.n. (la pl.) „malarie"; „orice boală însoțită de febră mare și frisoane"

frigurí: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,14
frigurile: *pl. nom.* 8,15

FRUMOS, -OASĂ: adj.
frumoase: *n. pl. nom.* 23,27

FRUNTAR: s.n.; var. (Înv.) FRUNTARE (aici) „filacteră; bucată de pergament pe care erau scrise texte din lege și era purtată ostentativ la frunte (și pe brațul stâng)"
fruntările: *pl. ac.* 23,5

FRUNZĂ: s.f.
frunzele: *pl. nom./ac.* 21,19; 24,32

FUGĂ: s.f.
fuga: *sg. nom.* 24,20

(a) FUGI: v. IV
fuj: *imperativ 2.sg.* 2,13
a fugi: *inf. prez.* 3,7
au fugit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,33; 26,56
fugiți: *imperativ 2.pl.* 10,23
fugă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 24,16
fugând: *gerunziu* rezum. cap.26

FULGER: s.n.
fulgerul: *sg. nom./ac.* 24,27; 28,3

(a) FUMEGA: v. I
fumegă: *ind. prez. 3.sg.* 12,20

FUR: s.m. (Înv.) „hoț"
furi: *pl. nom.* 6,19, 20
furul: *sg. nom.* 24,43

(a) FURA: v. I
fură: *ind. prez. 3.pl.* 6,19, 20
(nu) fura: *imperativ prohib. 2.sg.* 19,18
să fure: *conj. prez. 3.pl.* 27,64
a fi furat: *pasiv inf. prez.* rezum. cap.28
au furat: *ind. pf.c. 3.pl.* 28,13

FURTIȘAG: s.n.; var. (Înv.) FURTUȘAG
furtușagurile: *pl. nom.* 15,19

FUȘTE: s.f. (Înv.) „bâtă"
fuști: *pl. ac.* 26,47, 55

G

GALILEAN: s.m. „persoană originară din Galileea"; (aici) „determinativ apozitiv pe lângă numele lui Isus (numit astfel după locul nașterii)"
Galileanul: *sg. nom.* 26,69

GALILEU: s.m. „galilean; persoană originară din Galileea"
galileilor: *pl. dat.* rezum. cap.4

GARD: s.n.
gard: *sg. ac.* 21,33

GATA: adv.
gata: 22,4, 8; 24,44; 25,10; 26,41

GĂINĂ: s.f.
găina: *sg. nom.* 23,37

(a **se**) **GĂTI:** v. IV „a pregăti"
gătiți: *imperativ 2. pl.* 3,3
va **găti:** *ind. viit. I. 3.sg.* 11,10
(s-)au gătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,23
am **gătit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 22,4
e gătit: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 25,41
să gătim: *conj. prez. 1.pl.* 26,17
au gătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,19

GĂTIT, -Ă: adj. „pregătit"
gătită: *f. sg. ac.* 25,34

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlceavă: *sg. nom.* 26,5; 27,24

(a) GÂLCEVI: v. IV
gâlcevind: *gerunziu* 9,23

GÂND: s.n.
gândurile: *pl. ac.* 9,4

(a **se**) **GÂNDI:** v. IV
gândind: *gerunziu* 1,20; 6,27
(vă) gândiți: *ind. prez. 2.pl.* 6,28
gândiți: *ind. prez. 2.pl.* 9,4
să gândiți: *conj. prez. 2.pl.* 10,19
gândea: *ind. imp. 3.pl.* 21,25

GHEENĂ: s.f.; var. GHEENNA; GEHENA (cf. lat. *gehenna, -ae* – cuvânt ebraic)
gheenii: *sg. dat., în sintagma* ***vinovat (va fi) gheenii focului*** 5,22
gheena: *sg. ac.* 5,29, 30
gheenna: *sg. ac.* 10,28
gheenii: *sg. gen., în sintagma* ***judecata gheenii*** 23,33
gehenii: *sg. gen., în sintagma* ***fiiul gehenii*** 23,15

GHERASEAN: s.m. „locuitor al cetății Gherasa"
gheraseani: *pl. ac.* rezum. cap.8
gheraseanii: *pl. nom.* rezum. cap.8
gheraseanilor: *pl. gen.* 8,28

GLAS: s.n.
glas: *sg. nom./ac.* 2,18; 3,17; 17,5; 24,31; 27,46, 50
glasul: *sg. nom., în sintagma* ***glasul Părintelui*** rezum. cap.3
glasul: *sg. nom./ac.* 3,3; 12,19

GLOATĂ: s.f.
gloatele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.4; 5,1; 7,28; 9,8, 23, 33, 36; 12,23; 13,36; 14,13, 15; 15,10, 31; 21,9; 22,33
gloate: *pl. nom./ac.* 4,25; 8,1, 18; 11,7; 12,46; 13,2, 34; 15,30, 32; 19,2; 21,46; 23,1
gloata: *sg. nom./ac.* 9,25; 13,2; 14,23; 15,39; 20,31; 21,8
gloatelor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.11; rezum. cap.13; 14,19, 22; 26,55
gloată: *sg. nom./ac.* 14,14; 15,33; 17,14; 20,29; 21,26; 26,47
gloatei: *sg. dat.* 14,19; 15,35; 27,64

GOL, GOALĂ: adj. „dezbrăcat"
gol: *m. sg. nom./ac.* 25,36, 38, 43, 44

(a **se**) **GONI:** v. IV (Înv.) „a se prigoni"; „a pune pe fugă"
(să) gonesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,10
vor goni: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,11; 10,23
au gonit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,12
gonesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,44
goneaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
veți goni: *ind. viit.I. 2.pl.* 23,34

GRAI: s.n.
graiul: *sg. nom.* 26,73

(a) GRĂI: v. IV
să grăiți: *conj. prez. 2.pl.* 6,7
grăind: *gerunziu* 9,18; 12,46; 13,36; 15,31; 17,3, 5; 26,47

au grăit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,33; 12,22, 48; 13,3, 33, 34; 14,27; 23,1; 28,18
veţi grăi: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,19
grăiţi: *ind. prez. 2.pl.* 10,20
grăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 10,20
a **grăi:** *inf. prez.* 12,34, 46
grăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 12,34; rezum. cap.26
vor grăi: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,36
grăieşti: *ind. prez. 2.sg.* 13,10
grăiesc: *ind. prez. 1.sg.* 13,13
grăia: *ind. imp. 3.sg.* 13,34
(nu) grăi: *imperativ prohib. 2.sg.* 19,18

GRĂUNTE: s.m.; var. **GRĂUNŢ**
grăunţul: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţul muştarului*** rezum. cap.13
grăunţului: *sg. dat., în sintagma* ***grăunţului de muştar/grăunţului de muştariu*** 13,31; rezum. cap.17
grăunţe: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţe de muştariu*** 17,19

GRÂU: s.m.
grâul: *sg. ac.* 3,12; 13,29, 30
grâului: *sg. gen.* 13,25

GREŞEALĂ: s.f.; var. (Îuz.) GREŞALĂ
greşalele: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,14, 15
greşală: *sg. ac.* 24,24

(a) GREŞI: v. IV
greşeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18

GREU, GREA: adj./adv./s.
greu: *adv.* 13,15
greale: *adj. f. pl. ac.* 23,4
(ceale mai) greale: *s.n. pl. ac.* „lucrurile cele mai grele" 23,23

GREUTATE: s.f.
greotatea: *sg. ac.* 20,12

GRIJĂ: s.f.
grija: *sg. ac.* rezum. cap.6
grijea: *sg. ac.* 13,22
grige: *sg. nom.* 22,16
grije: *sg. ac.* 28,14

(a se) GRIJI: v. IV „a fi îngrijorat de ceva"; „a purta de grijă"
să (vă) grijiţi: *conj. prez. 2.pl.* 6,25
(nu vă) grigireţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,31
(nu vă) grigireţ: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,34
(să) va grigi: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,34

GROAPĂ: s.f.
groapă: *sg. ac.* 12,11; 15,14

GRUMAZ: s.m.
grumazul: *sg. ac.* 18,6

GURĂ: s.f.
gura: *sg. ac., în sintagma* ***gura lui Dumnezău*** 4,4
gura: *sg. nom./ac.* 5,2; 12,34; 13,35; rezum. cap.17; 17,26; 18,16; 21,16
gură: *sg. ac.* 15,11, 17, 18

(a) GUSTA: v. I
vor gusta: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,28
au gustat: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,34

H

HAINĂ: s.f.
hainĕ: *sg. ac.* rezum. cap.6; 27,28, 31
hainĕ: *sg. ac., în sintagma hainĕ de nuntă* rezum. cap.22; 22,11, 12
haina: *sg. ac.* 27,35

HANANEU: s.m.; vezi **CANANEU**

HANANIAN, -Ă: adj.; vezi **CANANIAN, -Ă**

HANANIANCĂ: adj.; vezi **CANANIANCĂ**

HOLDĂ: s.f.
holda: *sg. ac.* 13,24, 27, 31, 38
holdei: *sg. gen.* 13,36

HOTAR: s.n.
hotarăle: *pl. ac.* 2,16; 8,34; 19,1
hotarele: *pl. ac.* 4,13; rezum. cap.8; 15,22, 39

HRANĂ: s.f.
hrana: *sg. nom./ac.* 3,4; 6,25
hrană: *sg. ac.* rezum. cap.6

HRISTOS: s.m. (aici) „cel care pretinde a fi Hristos", „un fals Hristos"
hristoşi: *pl. nom., în sintagma* ***hristoşi mincinoşi*** (cf. lat. *pseudochristus, -i*) rezum. cap.24; 24,24

HULĂ: s.f.
hula: *sg. nom.* 12,31

(a) HULI: v. IV
hulesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,44

I

IAD: s.n.
iad: *sg. ac.* 11,23
iadului: *sg. gen.* 16,18

IAR: adv.; var. IARĂ
iară: 26,43, 44, 72

IARĂŞI: adv.
iarăşi: 4,7; 5,33; rezum. cap.6; rezum. cap.13; 18,19; rezum. cap.22; 26,42, 61
iarăş: 19,24; 20,5; 27,50

IARBĂ: s.f.
iarba: *sg. nom./ac.* 6,30; 13,26
iarbă: *sg. ac.* 14,19

IARNA: adv.
iarna: 24,20

IATĂ: interj.
iată: 1,19, 23; 2,1, 9, 13, 19; 3,10, 16, 17; 4,11; 5,28; 7,4; 8,2, 24, 29, 32, 34; 9,2, 3, 10, 18, 20, 32; 10,16; 11,8, 10, 19; 12,2, 10, 18, 41, 42, 46, 47, 49; 13,3; 15,22, 32; 17,3, 5; 19,16, 27; 20,18, 30; 21,5; 23,34, 38; 24,23, 25, 26; 25,6, 20, 22, 25; 26,45, 46, 47, 51, 65; 27,51; 28,2, 7, 9, 11, 20

(a se) IERTA: v. I
a ierta: *inf. prez.* rezum. cap.6; 9,6; rezum. cap.18
iartă: *imperativ 2.sg.* 6,12
iertăm: *ind. prez. 1.pl.* 6,12
veţi ierta: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,14, 15
ierta-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,14
va ierta: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,15
(s-)au iertat: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.9
iartă(-)(-să): *ind. prez. 3.pl.* 9,2, 5

(să) va ierta: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,31, 32
voi ierta: *ind. viit.I. 1.sg.* 18,21
au iertat: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,27
am iertat: *ind. pf.c. 1.sg.* 18,32
veți ierta: *ind. viit.I. 2.pl.* 18,35

IERTARE: s.f.
iertarea: *sg. ac.* 26,28

(a) IEȘI: v. IV
va **ieși** *ind. viit.I. 3.sg.* 2,6; 12,43
ieșiia: *ind. imp. 3.sg.* 3,5
vei ieși: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,26
ieșind: *gerunziu* 8,28, 32; 9,32; 10,14; 12,14; 13,1; 14,14; 15,21, 22; 18,28; rezum. cap.20; 20,3, 29; 22,10; 24,1; 26,71, 75; 27,32, 53
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,34; 9,26; 13,3; 17,17 *Evanghelia* 30; 28,8
veți ieși: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,11
ați ieșit: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,7, 8, 9; 26,55
am ieșit: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,44
ieșivor: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,49
iase: *ind. prez. 3.sg.* 15,17; 24,27
ies: *ind. prez. 3.pl.* 15,18, 19
să ieșiți: *conj. prez. 2.pl.* 24,26
ieșiți: *imperativ 2.pl.* 25,6

IEȘIRE: s.f.
ieșirile: *pl. ac., în sintagma* ***ieșirile căilor*** "răspântii" 22,9

(a) ÎMPUTA: v. I; var. (Înv.) **(a)** ÎMPUTA
împuta: *ind. imp. 3.pl.* 27,44

INIMĂ: s.f.
inima: *sg. ac., în sintagmele* ***cei curați cu inima/smerit cu inima/ inima pământului*** 5,8; 11,29; 12,40
inima: *sg. nom./ac.* 5,28; 6,21; 13,15, 19; 15,8; 24,48
inimile: *pl. ac.* 9,4; 18,35
inimii: *sg. gen.* 12,34; 19,8
inimă: *sg. ac.* 15,18, 19
inima: *sg. ac., în loc. adv.* ***din*** *toată* ***inima (ta)*** 22,37

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) **(a)** ÎNTRA
întrând: *gerunziu* 2,11; 10,12; 12,45; rezum. cap.21; 21,10; 26,58
veți întra: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,20; 10,11; 18,3
întră: *imperativ 2.sg.* 6,6; 25,21, 23
a **întra:** *inf. prez.* rezum. cap.7; rezum. cap.8; 18,8, 9; 19, 17, 24; 22,13
întrați: *imperativ 2.pl.* 7,13
întră: *ind. prez. 3.sg./pl.* 7,13; 15, 11, 17
va **întra:** *ind. viit.I. 3.sg.* 7,21; rezum. cap.19; 19,23
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,5; 9,25; 12,4; 17,24; 21,12; 22,11; 24,38; 25,10
să întri: *conj. prez. 2.sg.* 8,8
să întrați: *conj. prez. 2.pl.* 10,5; 26,41
întra: *inf. prez. fără a* 12,29
ai întrat: *ind. pf.c. 2.sg.* 22,12
întrați: *ind. prez. 2.pl.* 22,13
să între: *conj. prez. 2.pl.* 22,13

IOTĂ: s.f.
iotă: *sg. ac., în loc. adv.* (Pop. și fam.) ***o*** *iotă* „nimic; nici chiar cele mai mici amănunte" (cf. supra **CIRTĂ**) 5,18

ISPITĂ: s.f.
ispitele: *pl. ac., în sintagma* ***ispitele*** *diavolului* rezum. cap.4
ispită: *sg. ac.* 6,13; 26,41

(a se) ISPITI: v. IV
să (să) ispitească: *conj. prez. 3.sg.* 4,1
să ispitești: *conj. prez. 2.sg.* 4,7
ispitea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.16
ispitindu-: *gerunziu* 19,3; 22,35
ispitește**(-să):** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
(să) ispitește**:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
ispitiți: *ind. prez. 2.pl.* rezum. cap.18

ISPITITOR, -TOARE: adj.; var. (Înv.) **ISPITITORIU**
ispititoriul: *s.m. sg. nom.* 4,3

ISPRAVNIC: s.m.
ispravnicului: *sg. dat.* 20,8

(a) IUBI: v. IV
a **iubi:** *inf. prez.* rezum. cap.5; rezum. cap.10
să iubești: *conj. prez. 2.sg.* 5,43; 22,39
iubiți: *imperativ 2.pl.* 5,44
iubiți: *ind. prez. 2.pl.* 5,46
iubesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,46; 6,5; 23,6
va iubi: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,24
iubește: *ind. prez. 3.sg.* 10,37
iubește: *imperativ 2.sg.* 19,19; 22,37

IUBIT, -Ă: adj./s.
iubit: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***Fiiul cel iubit*** 3,17; 17,5
(mai) iubit: *adj. n. sg. nom.* 6,25
Iubitul: *s.m. sg. nom., în sintagma* ***Iubitul Mieu*** 12,18

IVIT, -Ă: adj.
ivite: *f. pl. nom.* 24,32

(a) IZBĂVI: v. IV
izbăvește: *imperativ 2.sg.* 6,13
izbăvește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.9; rezum. cap.14
izbăvească: *conj. prez. fără să 3.sg.* 27,43
să izbăvească: *conj. prez. 3.sg.* 27,49

(a) IZBUCNI: v. IV; var. (Înv.) **(a)** IZBÂGNI (aici) „a dezvălui"
izbâgnivoi: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,35

IZGONIRE: s.f.
izgonirea: *sg. ac.* rezum. cap.2
izgonire: *sg. nom.* 13,21
isgonirile: *pl. ac.* rezum. cap.23
izgoniri: *pl. ac.* rezum. cap.24

IZMĂ: s.f.
izma: *sg. ac.* 23,23

Î

(a se) ÎMBLÂNZI: v. IV
să (ne) îmblânzim: *conj. prez. 1pl.* rezum. cap.5
vom îmblânzi**:** *ind. viit.I. 1.sg.* 28,14

(a se) ÎMBRĂCA: v. I
(vă) veți îmbrăca**:** *ind. viit.I. 2.pl.* 6,25
îmbracă: *ind. prez. 3.sg.* 6,30
(să) îmbracă: *ind. prez. 3.pl.* 11,8
ați îmbrăcat: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,43
au îmbrăcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,28, 31

ÎMBRĂCAT, -Ă: adj.
îmbrăcat: *m. sg. ac.* 11,8

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcămintea: *sg. ac.* 5,40; 24,18
îmbrăcăminte: *pl. ac.* 10,10

(a se) ÎMPĂCA: v. I
(te) împacă: *imperativ 2.sg.* 5,24

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratul/Împăratul: *sg. nom./ac.* 1,5, 6; 2,3, 9; 14,9; 21,5; rezum. cap.22; 22,7, 11, 13; 25,34, 40
împăratului: *sg. gen.* 2,1; rezum. cap.22
împăratul: *sg. nom., în sintagmele* ***împăratul jidovilor/împăratul lui Israil*** 2,2; 27,11, 37, 42
Împărat: *sg. gen., în sintagma* ***marelui Împărat*** 5,35
împăraților: *pl. gen.* 10,18; 11,8
împărații: *pl. nom.* 17,22
împărat: *sg. nom.* 18,23; 22,2
împăratul: *sg. voc., în sintagma* ***împăratul jidovilor*** 27,29

ÎMPĂRĂTEASĂ: s.f.
împărăteasa: *sg. nom., în sintagma* ***împărăteasa austrului*** 12,42

(a) ÎMPĂRĂȚI: v. IV
împărățește: *ind. prez. 3.sg.* 2,22

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărăția: *sg. nom./ac., în sintagma* ***împărăția ceriului/împărăția ceriurilor/împărăția lui Dumnezău/împărăția Tatălui Mieu*** 3,2; 4,17; 5,3, 10, 19; 6,33; 7,21; 8,11; 10,7; 11,11, 12; 12,28; 13,24, 31, 33, 45, 47, 52; rezum. cap.18; 18,1, 3, 4, 23; rezum. cap.19; 19,12, 14, 23; rezum. cap.21; 21,31, 43; 22,2; 23,13; 25,1; 26,29
împărățiile: *pl. ac.* 4,8
împărății: *sg. gen., în sintagma Evanglelia* ***împărății/Evangheliia împărății*** 4,23; 24,14
împărății: *sg. gen.* 8,12; 13,19, 38; 24,7
împărăția: *sg. ac., în sintagmele* ***împărăția ceriurilor/împărăția Părintelui Mieu*** 5,20; 13,43, 44; 20,1
împărăția: *sg. nom./ac.* 6,10; 12,25, 26; 13,41; 16,28; 20,21; 25,34
împărăției: *sg. gen., în sintagma* ***Evanghelia împărăției*** 9,35
împărății: *sg. gen., în sintagmele* ***tainele împărății ceriurilor/cheiile împărății ceriurilor*** 13,11; rezum. cap.16; 16,19
împărăție: *sg. nom.* 24,7

(a se) ÎMPĂRȚI: v. IV
împărțându(**-să**)**:** *gerunziu* rezum. cap.27
au împărțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,35
împărțit-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,35

ÎMPĂRȚIT, -Ă: adj.
împărțiți: *m. pl. ac.* rezum. cap.25

ÎMPERECHEAT, -Ă: adj.; var. (Reg.) **ÎMPĂRECHEAT, -Ă** (Înv.) „despărțit", „dezbinat"
împărăcheată: *f. sg. nom.* 12,25

ÎMPIETRIT, -Ă: adj.
împietrite: *f. pl. ac.* rezum. cap.11

(a) ÎMPLETI: v. IV
împletind: *gerunziu* 27,29

(a) ÎMPODOBI: v. IV
împodobiți**:** *imperativ 2.pl.* 23,29
au împodobit: *ind. pf.c. 3.pl.* 25,7

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. și pop.) **ÎMPROTIVĂ**
împrotiva: *prep.* 5,11, 23; rezum. cap.12; 12,26, 30, 32; rezum. cap.18; 18,15, 21; 26,59, 62; 27,1, 13
împrotivă: *adv.* 14,24; rezum. cap.23

(a se) ÎMPOTRIVI: v. IV; var. **(a se) ÎMPROTIVI**
a **(să) împrotivi** *inf. prez.* rezum. cap.5
(nu vă) împrotiviți: *imperativ prohib. 2.pl.* 5,39

ÎMPREJURUL: adv./prep.; var. (Înv.) **ÎMPREGIURUL**
împregiurul: *prep.* 3,5
împrejurul: *prep.* 8,18

(a se) ÎMPREUNA: v. I „a uni"; „(a săvârși sau)a face să se săvârșească actul sexual"
a (să) împreuna: *inf. prez.* 1,18
au împreunat: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,6

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: rezum. cap.11; 13,29; 14,9; rezum. cap.18; 22,34

(a) ÎMPROȘCA: v. I
au împroșcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,35

(a) ÎMPRUMUTA: v. I
a împrumuta: *inf. prez.* 5,42

(a) ÎMPUTA: v. I; vezi **(a) IMPUTA**

ÎNAINTE: adv./prep.; var. (Reg.) **MAINTE; NAINTE**
înainte: *adv. în loc. adv. Evanghelia* . cap.16; rezum. cap.20; rezum. cap.21; 26,32, 34, 75; 28,7
înainte: *adv.* 5,12; rezum. cap.13; 13,24; rezum. cap.18; 21,9; rezum. cap.25
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte de vreame*** 8,29
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai nainte*** 6,8; 24,25, 38
mainte: *adv.* rezum. cap.17; rezum. cap.24
nainte: *adv.* 17,24
înaintea: *prep.* 2,9; 4,24; 5,16; 7,6; rezum. cap.10; 10,18, 32, 33; rezum. cap.11; 11,10, 26; 13,31; 14,22; 17,2, 14; 21,2; rezum. cap.25; 25,32; rezum. cap.26; 26,70; rezum. cap.27; 27,11, 24, 29; 28,7
înnaintea: *prep.* 5,24; 6,1, 2; 23,13

ÎNALT, -Ă: adj.
înalt (foarte): *m. sg. ac.* 4,8
înalt: *m. sg. ac.* 17,1

ÎNĂLBIT, -Ă: adj. (aici) „văruit"
înnălbite**:** *n. pl. dat.* 23,27

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
(te) vei înălța: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,23
(să) va înălța**:** *ind. viit.I. 3.sg.* 23,12
înălța(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 23,12

ÎNĂLȚIME: s.f.
înălțimile: *pl. ac., în sintagma înălțimile ceriurilor* 24,31

ÎNĂUNTRU: adv.; var. **ÎNLĂUNTRU**
înlăuntru**:** 26,58

ÎNCĂLȚĂMINTE: s.f.
încălțămintele: *pl. ac.* 3,11
încălțăminte: *sg. ac.* 10,10

ÎNCEPĂTURĂ: s.f. (Înv. și pop.) „început"
începăturile: *pl. nom.* 24,8

(a) ÎNCEPE: v. III
au început: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,17; 11,7, 20; 12,1; 16,21, 22; 26,22, 37, 74
începând: *gerunziu* 14,30; 18,24; 20,8
va începe: *ind. viit.I. 3.sg.* 25,49

ÎNCEPUT: s.n.; var. (Înv.) **CEPUT**
ceputul: *sg. ac., în sintagma* ***din ceputul lumii*** „din momentul Creației" 24,21
început: *sg. ac., în loc. adv.* ***de început*** „de la început" 19,4

(a) ÎNCETA: v. I
au încetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,32

(a se) ÎNCHIDE: v. III
închizând: *gerunziu* 6,6
au au închis: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,15
închideți: *ind. prez. 2.pl.m* 23,13
(s-)au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 25,10

(a se) ÎNCHINA: v. I
să (ne) închinăm: *conj. prez. 1.pl.* 2,2
să (mă) închin: *conj. prez. 1.sg.* 2,8
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,11; 14,33; 15,25; 28,9, 17
să (te) închini: *conj. prez. 2.sg.* 4,9
(te) vei închina: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,10
(să) închina: *ind. imp. 3.sg.* 8,2; 9,18
închinându(-să): *gerunziu* 20,20

ÎNCHINĂCIUNE: s.f. „plecăciune"
închinăciuni: *pl. ac.* 23,7

ÎNCOACE: adv.
încoace: 14,18

(a) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) **(a) ÎNCUNJURA**
încungiura: *ind. imp. 3.sg.* 4,23
încungiurați: *ind. prez. 2.pl.* 23,15

(a) ÎNCREDINȚA: v. I
să încredințez: *conj. prez. 1.sg.* 25,27

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 3,16; 4,20, 22; 8,3; 13,5, 20; 14,22, 27; 20,34; 21,2, 19; 25,15

ÎNDĂRĂTNIC, -Ă: adj.
îndărătnic: *n. sg. voc.* 17,16

(a) ÎNDEMNA: v. I
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.24
au îndemnat: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,20

(a se) ÎNDOI: v. IV
(te-)ai îndoit: *ind. pf.c. 2.sg.* 14,31
(vă) veți îndoi: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,21
(s-)au îndoit: *ind. pf.c. 3.pl.* 28,17

ÎNDOIT: adv. „de două ori mai mult"
(mai) îndoit: 23,15

ÎNDRĂCIT, -Ă: adj./s.
îndrăciți: *s.m. pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,16, 28
(cei) îndrăciți: *s.m. pl. ac.* 8,33; rezum. cap.10
(un) îndrăcit: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.9; 12,22
îndrăcit: *adj. m. sg. ac.* 9,32

(a) ÎNDRĂZNI: v. IV
au îndrăznit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,46

(a se) ÎNDREPTA: v. I
va îndrăpta: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,6
(s-)au îndreptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,19
(te) vei îndrepta: *ind. viit.I. 2.sg.* 12,37

ÎNDREPTARE: s.f.
îndreptarea: *sg. nom.* rezum. cap.10

(a se) ÎNECA: v. I
au înecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,7

îneacă: *ind. prez. 3.sg.* 13,22
să (să) îneace: *conj. prez. 3.sg.* 18,6

ÎNECARE: s.f.
înecare: *sg. ac.* rezum. cap.14

(a) ÎNFRÂNGE: v. III
înfrânge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.21

(a se) ÎNFRICOȘA: v. I
înfricoșându(-să): *gerunziu* rezum. cap.28

ÎNFRUMUSEȚAT, -Ă: adj.; var. (Înv.) **ÎNFRUMSEȚAT, -Ă**
înfrumsățată: *f. sg. ac.* 12,44

(a) ÎNFRUNTA: v. I
a înfrunta: *inf. prez.* 11,20

(a) ÎNGĂDUI: v. IV
îngăduind: *gerunziu* rezum. cap.12
îngăduiește: *imperativ 2.sg.* 18,26, 29

(a) ÎNGENUNCHEA: v. I
îngenunchind: *gerunziu* 17,14; 27,29

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 11,10; 24,31; rezum. cap.28; 28,5
îngerul: *sg. nom., în sintagma* ***îngerul Domnului*** 1,20, 24; 2,13, 19; 28,2
îngerilor: *pl. dat.* 4,6; 25,41
îngerii: *pl. nom./ac.* 4,11; 13,39, 41, 49; 16,27; 18,10; 25,31
îngerii: *pl. nom./ac., în sintagmele* ***îngerii lui*** *Dumnezău/îngerii* ***ceriurilor*** 22,30; 24,36
îngeri: *pl. ac., în sintagma* ***întunearece de îngeri*** 26,53

(a) ÎNGHIȚI: v. IV
înghițiți: *ind. prez. 2.pl.* 23,24

(a) ÎNGRĂDI: v. IV
au îngrădit: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,33

ÎNGREUIAT, -Ă: adj.
îngreoiați: *m. pl. nom.* 26,43

(a) ÎNGROPA: v. I
neîngropând: *gerunziu* rezum. cap.8
să îngrop: *conj. prez. 1.sg.* 8,21
să îngroape: *conj. prez. 3.pl.* 8,22
au îngropat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,12

ÎNGROPARE: s.f.
îngroparea: *sg. ac.* 26,12; 27,7

ÎNGROPAT, -Ă: adj.
îngropat: *n. sg. nom.* rezum. cap.27

(a se) ÎNGROȘA: v. I (aici: despre inimă) „a se învârtoșa", „a se împietri"
(s-)au îngroșat: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,15

(a se) ÎNGROZI: v. IV
(s-)au îngrozit: *ind. pf.c. 3.pl.* 28,4

ÎNGUST, -Ă: adj.
îngustă: *f. sg. nom.* 7,14

ÎNSĂRCINAT, -Ă: s.m./f. „împovărat"
(cei) însărcinați: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.11
[cei] însărcinați: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***toți cei osteniți și însărcinați*** 11,28

(a se) **ÎNSEMNA:** v. I; var. (Reg.) (a se) ÎNSĂMNA
(să) însămnează: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.3; rezum. cap.10

(a) ÎNSETOȘA: v. I; var. (Reg.) **(a)** ÎNSĂTOȘA (Înv. și reg.) „a înseta"
însătoșază: *ind. prez. 3.pl.* 5,6
însătoșat-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,35, 42
însătoșind: *gerunziu* 25,37

ÎNSETOȘAT, -Ă: adj.; var. (Reg.) **ÎNSĂTOȘAT, -Ă** „însetat"
însătoșat: *m. sg. ac.* 25,44

(a se) **ÎNSURA:** v. I
a (să) însura: *inf. prez.* 19,10
(să) vor însura: *ind. viit.I. 3.pl.* 22,30
însurându(-să): *gerunziu* 25,38

ÎNSUTIT: adv.
însutit: 19,29

(a) **ÎNȘELA:** v. I
să înșele: *conj. prez. 3.sg.* 24,4
vor înșela: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,5, 11

ÎNȘELĂCIUNE: s.f.
înșelăciunea: *sg. nom.* 13,22

ÎNȘELĂTOR, -TOARE: s.m./f.
înșelători: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.24

(a se) **ÎNȘTIINȚA:** v. I
înștiințându(-să): *gerunziu* 2,22
(să) înștiințază: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.10

(a se) **ÎNTĂRI:** v. IV
(să) întăresc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.10
întărește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
au întărit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,66

ÎNTÂI, -A: adj./adv./num. ord.
întâiu: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***întâiu născut*** 1,25
întâia: *adj. f. sg. nom.* 22,38
întâi: *adv.* 5,24; 6,33; 7,5; 8,21; 12,29; 13,30; 17,10
întâi: *adv.* 17,26; 23,26
întâi: *num. ord. m. sg./pl. nom.* 10,2; 19,30; 20,16, 27

(a) **ÎNTÂMPINA:** v. I
au întâmpinat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,28; 28,9

ÎNTÂMPINARE: s.f.
întâmpinarea: *sg. ac.* 8,34; 25,1, 6

(a se) **ÎNTÂMPLA:** v. I
(să) va întâmpla: *ind. viit.I. impers.* 18,13

(a) **ÎNTEMEIA:** v. I
era întemeiată: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 7,25

(a) **ÎNTINDE:** v. III
întinzându-: *gerunziu* 8,3
întinde: *imperativ 2.sg.* 12,13
au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,13
întinzând: *gerunziu* 12,49; 14,31; 26,51

(a) **ÎNTINGE:** v. III „a înmuia pâine sau mămăligă într-o mâncare
întinge: *ind. prez. 3.sg.* 26,23

(a se) **ÎNTOARCE:** v. III
să (să) întoarcă: *conj. prez. 2.sg./pl.* 2,12; 24,18
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,12, 13
întoarce: *imperativ 2.sg.* 5,39; 26,52
(nu te) întoarce: *imperativ prohib. 2.sg.* 5,42
întorcându(-să/-Să): *gerunziu* 7,6; 9,22; 16,23; 21,18; rezum. cap.25
(să) va întoarce: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,13
întoarce(-mă)-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,44
să (să) întoarcă: *conj. prez. 3.pl.* 13,15
(vă) veți întoarce: *ind. viit.I. 2.pl.* 18,3
întorcând: *gerunziu* rezum. cap.27
au întors: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,3

ÎNTOARCERE: s.f.
întoarcerea: *sg. ac.* rezum. cap.2

(a) **ÎNTRA:** v. I; vezi **(a) INTRA**

(a) **ÎNTREBA:** v. I
au întrebat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,4; 17,10, 24; 22,23, 35, 41; 27,11
întrebați: *imperativ 2.pl.* 2,8; 10,11
întreba: *ind. imp. 3.sg./pl.* 12,10; 16,13
întreabă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16; rezum. cap.22
întreb: *ind. prez. 2.sg.* 19,17
a **întreba:** *inf. prez.* 22,46
întreba(-)-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 21,24

ÎNTREBARE: s.f.
întrebarea: *sg. ac.* rezum. cap.21

(a) **ÎNTRECE:** v. III
vor întrece: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,31

(a se) **ÎNTRISTA:** v. I
(s-)au întristat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,9; 17,22; 18,31
întristându(-să): *gerunziu* 26,22
a **(Să) întrista:** *inf. prez.* 26,37

ÎNTRISTAT, -Ă: adj.
întristat: *m. sg. nom.* rezum. cap.19; 19,22

(a se) **ÎNTUNECA:** v. I
(să) va întuneca: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,29

ÎNTUNECAT, -Ă: adj.
întunecat: *n. sg. nom.* 6,23

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (Înv.) **ÎNTUNEAREC** „lipsă de lumină"; (Înv. și reg.) „număr foarte mare", „ceată", „mulțime"
întunearec: *sg. nom./ac.* 4,16; 6,23; 10,27; rezum. cap.27; 27,45
întunearecul: *sg. nom.* 6,23
întunearecul: *sg. ac., în sintagmele* ***întunearecul din afară/ întunearecul cel mai din afară*** „întunericul veșnic" 8,12; rezum. cap.22; 22,13; 25,30
întunearece: *pl. ac., în sintagma* ***întunearece de îngeri*** 26,53

(a) **ÎNȚELEGE:** v. III
înțăleg: *ind. prez. 3.pl.* 13,13
veț înțăleage: *ind. viit.I. 2.pl.* 13, 14
să înțăleagă: *conj. prez. 3.pl.* 13,15
înțăleage: *ind. prez. 3.sg.* 13,19
înțeleage: *ind. prez. 3.sg.* 13,23
înțăles-ați: *ind. pf.c. 2.pl.* 13,51
înțăleageți: *imperativ 2.pl.* 15,10
înțăleageți: *ind. prez. 2.pl.* 15,17; 16,9, 11
au înțeles: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,12
înțelegi: *ind. prez. 2.sg.* 16,23
au înțăles: *ind. pf.c. 3.pl.* 17,13
înțeleagă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 24,15
neînțelegând: *gerunziu* 22,29

ÎNȚELEGERE: s.f.
înțăleagere: *sg. ac.* 15, 16

ÎNŢELEPCIUNE: s.f.
înţelepciunea: *sg. nom./ac.* 11,19; 12,42; 13,54

ÎNŢELEPT, -EPTĂ: adj./s.; var. **ÎNŢĂLEPT, -EAPTĂ**
înţelept: *adj. m. sg. dat.* 7,24
înţălepţi: *adj. m. pl. nom.* 10,16
înţeleaptă: *adj. f. sg. nom.* 25,45
înţeleapte: *adj. f. pl. nom.* 25,2
(cei) înţălepţi: *s.m. pl. ac.* 11,25
înţelepţi: *s.m. pl. ac.* 23,34
(ceale) înţăleapte: *s.f. pl. nom.* 25,4, 9
(celor) înţăleapte: *s.f. pl. dat.* 25,8

ÎNŢELES: s.n.
înţeles: *sg. ac., în sintagma* ***vor fi într-u înţeles*** „se vor învoi" 18,19

(a) ÎNVĂLUI: v. IV „a înfăşura"
au învăluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,59

(a se) ÎNVĂŢA: v. I
învaţă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.5; 5,2; rezum. cap.6; rezum. cap.7; rezum. cap.18; rezum. cap.19; rezum. cap.20
au învăţat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,7
învăţând: *gerunziu* rezum. cap.3; 4,23; rezum. cap.5; 9,35; rezum. cap.13; 15,9; rezum. cap.16; 21,23; 26,55
va învăţa: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,19
era învăţându-: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 7,29
(vă) învăţaţi: *imperativ 2.pl.* 9,13; 11,29
să înveaţe: *conj. prez. 3.sg.* 11,1
învăţa: *ind. imp. 3.sg.* 13,54; rezum. cap.24
[fiind] învăţată: *pasiv gerunziu* 14,8
înveţi: *ind. prez. 2.sg.* 22,16
învăţându-: *gerunziu* rezum. cap.23; 28,20
învăţaţi: *imperativ 2.pl.* 24,32; 28,19
a învăţa: *inf. prez.* rezum. cap.28
era învăţaţi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 28,15

ÎNVĂŢAT, -Ă: adj.
învăţat: *m. sg. nom., în sintagma* ***cărturariul învăţat*** 13,52

ÎNVĂŢĂTOR: s.m.
învăţătoriu/Învăţătoriu: *sg. nom./ac.* 10,24; 23,10
învăţătoriul/Învăţătoriul: *sg. ac.* 10,25; 17,23; 23,8; 26,18
Învăţătoriule: *sg. voc.* 12,38; 22,16, 24, 36
Învăţătoriule: *sg. voc., în sintagma Învăţătoriule bune* 19,16

ÎNVĂŢĂTURĂ: s.f.
învăţătură: *sg. ac.* rezum. cap.6
învăţătura: *sg. ac.* 7,28; 16,12; 22,33
învăţături: *pl. ac.* 15,9

ÎNVÂRTOŞARE: s.f. (despre inimă) „împietrire"
învârtoşarea: *sg. ac., în sintagma* ***învârtoşarea inimii*** 19,8

(a) ÎNVIA: v. I
înviaţi: *imperativ 2.pl.* 10,8
a învia: *inf. prez.* 16,21
va învia: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,22; 20,19
voi învia: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,32; 27,63
au înviat: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,64

ÎNVIERE: s.f.; var. (Înv.) **ÎNVIIARE**
învierea: *sg, ac.* rezum. cap.20; rezum. cap.22; 27,53
învierea: *sg. ac., în sintagmele* ***învierea morţilor/învierea lui Hristos*** rezum. cap.22; rezum. cap.28
învierе: *sg. nom./ac.* 22,23, 28, 30
învierea: *sg. ac., în sintagma* ***învierea morţilor*** 22,31

(a) ÎNVINGE: v. III
învinge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4

ÎNZĂDARNIC, -Ă: adj. (În v.) „zadarnic"
înzădărnică: *f. sg. nom.* 15,6

J

(a) JEFUI: v. IV
va jefui: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,29

(a se) JELUI: v. IV
a (să) jelui: *inf. prez.* 9,15

JERTFĂ: s.f.; var. **JIRTVĂ; JÂRTVĂ**
jirtvă: *sg. ac.* 9,13
jârtvă: *sg. ac.* 12,7

JIDOV: s.m.
jidovilor: *pl. gen., în sintagma* ***împăratul jidovilor*** 2,2; 27,11, 29, 37
jidovilor: *pl. dat.* rezum. cap.10
jidovi: *pl. ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.21; rezum. cap.26; 28,15
jidov: *sg. ac.* (aici) „adept al fariseismului" 23,15

JITNIŢĂ: s.f.; var. (Reg.) **JÂTNIŢĂ** (Înv.) „hambar"
jâtniţă: *sg. ac.* 3,12
jitniţă: *sg. ac.* 6,26

JOLJ: s.n.; var. **JOLGIU** (Reg.) „giulgiu"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la Alexiu Viciu, *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal.* Adunate şi explicate de... Bucureşti, 1906. (Extras din din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile Secţiunii literare).
jolgi: *sg. ac.* 27,59

JOS: adv.; var. **GIOS**
gios: 4,6
(mai) jos: 2,16
jos: *adv. în loc. adv. pe* ***jos*** 14,13
jos: *adv. în loc. adv. de* ***sus*** *până* ***jos*** 27,51

(a) JUCA: v. I; var. **(a) GIUCA**
aţi giucat: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,17
joacă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
au jucat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,6

(a se) JUDECA: v. I; var. (Înv. şi reg.) **(a) GIUDECA**
a giudeca: *inf. prez.* rezum. cap.7
(nu) giudecareţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 7,1
să (vă) giudecaţi: *conj. prez. 2.pl.* 7,1
veţi giudeca: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,2
(vă) veţi giudeca: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,2
giudeca: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.16
a judeca: *inf. prez.* 16,4
judecând: *gerunziu* 19,28
giudecându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.26

JUDECATĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) **GIUDECATĂ**
judecăţi: *sg. dat., în sintagma* ***vinovat (va fi)*** *judecăţii* 5,21, 22
judecată: *sg. ac.* 5,40
giudecată: *sg. ac.* 7,2; 12,41, 42; 23,14; 27,19
giudecăţi: *sg. gen., în sintagma zioa* ***giudecăţii*** 10,15; 11,22, 24; 12,36
giudecata: *sg. ac.* 12,18, 20
judecata: *sg. nom.* 23,23
judecata: *sg. ac., în sintagmele judecata* ***gheennii/judecata*** *cea* ***mai de pre urmă*** 23,33; rezum. cap.25
judecăţii: *sg. gen., în sintagma* ***zioa judecăţii*** rezum. cap.24

JUDECĂTOR: s.m.; var. (Înv.) **JUDECĂTORIU;** (Înv. şi reg.) **GIUDECĂTOR**
judecătoriului: *sg. dat.* 5,25
judecătoriul: *sg. nom.* 5,25
giudecătorilor: *pl. gen.* 10,18
giudecătorii: *pl. nom.* 12,27

JUG: s.n.; var. **GIUG**
jugul: *sg. nom.* rezum. cap.11; 11,30
giugul: *sg. ac.* 11,29
jug: *sg. ac., în sintagma* ***ceii de supt*** *jug* „animalului de povară" (cf. lat. *subiugāle, -is* „animal de povară") 21,5

(a se) JUGĂNI: v. IV
(s-)au jugănit: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,12

(a) JUNGHIA: v. I; var. **(a) GIUNGHIA** (Pop.) „a înjunghia"
sânt giunghiate: *pasiv ind. prez 3.pl.* 22,4

(a se) JURA: v. I; var. **(a se) GIURA**
a giura: *inf. prez.* rezum. cap.5
să juri: *conj. prez. 2.sg.* 5,33
a jura: *inf. prez.* 5,34
să (te) juri: *conj. prez. 2.sg.* 5,36
va giura: *ind. viit.I. 3.sg.* 23,16, 18, 21
gioară: *ind. prez. 3.sg.* 23,20, 21, 22
(să) gioară: *ind. prez. 3.sg.* 23,22
jurî(-Te): *imperativ 2.sg.* 26,63
a (să) giura: *inf. prez.* 26,74

JURĂMÂNT: s.n.; var. **GIURĂMÂNT**
jurământurile: *pl. ac.* 5,33
giurământ: *sg. ac.* 14,7, 9; 26,72

L

LARG, -Ă: adj.
largă: *f. sg. nom.* 7,13

LAT, -Ă: adj.
lată: *f. sg. nom.* 7,13

LAŢ: s.n.
laţul: *sg. ac.* 27,5

LAUDĂ: s.f.
lauda: *sg. ac.* 21,16

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

LĂCUSTĂ: s.f.
lăcuste: *pl. nom.* 3,4

(a) LĂRGI: v. IV
lărgesc: *ind. prez. 3.pl.* 23,5

(a se) LĂSA: v. I
a lăsa: *inf. prez.* 1,19; rezum. cap.5; 19,3, 8; 23,23
lasă: *imperativ 2.sg.* 3,15; 5,24, 40; 7,4; 8,21, 22; 27,49
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,11; 8,15; 19,8; 22,25
lăsând: *gerunziu* 4,13, 20, 22; 13,36; rezum. cap.19
va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,31, 32; 19,5, 9, 29
lăsându-: *gerunziu* rezum. cap.8; 16,4; 21,17; 22,22; 26,44, 56
lăsaţi: *imperativ 2.pl.* 13,30; 15,14; 19,14
lasă: *ind. prez. 3.sg.* 18,12
(să) lăsa: *inf. prez. fără a* rezum. cap.19
am lăsat: *ind. pf.c. 1.pl.* 19,27
lăsaţi: *ind. prez. 2.pl.* 23,13
aţi lăsat: *ind. pf.c. 2.pl.* 23,23
(să) va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 23,38; 24,2, 40, 41
ar lăsa: *cond. prez. 3.sg.* 24,43
ai lăsat: *ind. pf.c. 2.sg.* 27,46

LĂSAT, -Ă: s.m./f.
(cea) lăsată: *s.f. sg. ac.* „femeia lăsată de bărbat" 5,32; 19,9

(a) LĂUDA: v. I
laudă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.11; rezum. cap.19

(a) LEGA: v. I
va lega: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,29
legaţi: *imperativ 2.pl.* 13,30
au legat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,3
vei lega: *ind. viit.I. 2.sg.* 16,19
a lega: *inf. prez.* rezum. cap.18
veţi lega: *ind. viit.I. 2.pl.* 18,18
leagă: *ind. prez. 3.pl.* 23,4

LEGAT, -Ă: adj.
legat: *m./n. sg. nom./ac.* 16,19; 22,13; 27,2
legate: *n. pl. nom.* 18,18
legată: *f. sg. ac.* 21,2

LEGE: s.f.
leagea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,17; 7,12; 11,13; 22,40
leage: *sg. ac.* 5,18; 12,5; 22,36
leage: *sg. ac., în sintagma* ***ştiutoriul*** *de leage* „învăţătorul de lege" rezum. cap.22
legii: *sg. gen., în sintagmele porunca legii cea mare* „porunca cea mai mare din lege"/***ştiitorii*** *legii* „învăţătorii legii" rezum. cap.22; 22,35
legii: *sg. gen.* 23,23
legii: *sg. gen., în sintagma legii* ***cei*** *noao* 26,28

LEMN: s.n.
lemn: *sg. ac., în sintagma meaşterului de* ***lemn*** „tâmplarului" 13,55

LENEŞ, -Ă: adj.
leneşă: *f. sg. voc.* 25,26

(a se) LEPĂDA: v. I
a lepăda: *inf. prez.* rezum. cap.5
să (să) leapede: *conj. prez. 3.sg.* 5,13; 16,24
leapădă: *imperativ 2.sg.* 5,29, 30; 18,9
leapădă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
lapădă: *imperativ 2.sg.* 18,8

LEPRĂ: s.f.
lepra: *sg. nom.* 8,3

LEPROS, -OASĂ: s./adj.
leproşii: *s.m. pl. nom./ac.* 10,8; 11,5
leprosul: *adj. m. sg. nom.* 26,6

LESNE: adv.
(mai) lesne: 9,5; 19,24

LIMBĂ: s.f.
limbilor: *pl. gen./dat.* 4,15; 10,18; 12,18; 20,19, 25; 24,9, 14
limbile: *pl. nom./ac.* 6,32; 12,21; 25,32; reyum. cap.28; 28,19
limbi: *pl. ac.* rezum. cap.21
limbă: *sg. nom.* 24,7
limbii: *sg. gen.* 24,7

LINIŞTE: s.f.
linişte: *sg. nom.* 8,26

(a se) LIPI: v. IV
(să) va lipi: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,5

(a) **LIPSI:** v. IV
lipsește: *ind. prez. 3.sg.* 19,20

LOC: s.n.
locul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în locul*** 2,22
locuri: *pl. ac., în sintagma* ***locuri săci*** „locuri aride" 12,43
loc: *sg. ac., în sintagma* ***loc*** *pietros/loc pustiu* 13,5, 20; 14,13
locul: *sg. nom./ac.* 14,15; 26,36, 52; 27,33; 28,6
locului: *sg. gen.* 14,35
locuri: *pl. ac.* 24,7
locul: *sg. ac., în sintagma* ***locul*** *cel sfânt* 24,15
Locul: *sg. ac., în s. propr.* ***Locul*** *Căpățânilor* 27,33

(a) **LOCUI:** v. IV; var. (Înv.) (a) **LĂCUI**
au lăcuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,23; 4,13
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 12,45; 13,32
lăcuiește: *ind. prez. 3.sg.* 23,21

LOGODIT, **-Ă:** s.m./f. (Înv. și pop.) „logodnic"
logoditei: *s.f. sg. gen.* rezum. cap.1

LOPATĂ: s.f.
lopata: *sg. nom.* 3,12

(a) **LOVI:** v. IV
va lovi: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,39
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,25, 27; 26,68
lovind: *gerunziu* 26,51

(a **se/-și**) **LUA:** v. I
a lua: *inf. prez.* 1,20; 5,40; 15,26; 16,5; 18,24; 24,17, 18
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,24; 2,14, 21; 4,5, 8; 6,2, 5, 16; 8,17; 14,12, 20; 15,37; 20,9, 10, 17; 24,39; 25,3, 4; 26,26; 27,9, 30
luând: *gerunziu* 2,12; 28,12, 15
ia: *imperativ 2.sg.* 2,13, 20; 9,6; 18,16; 20,14
vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,12; 26,52
va lua: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,32; rezum. cap.10; 10,41; 19,9, 29
luați: *imperativ 2.pl., în loc. v.* ***luați aminte*** 6,1
ia: *ind. prez. 3.sg.* 7,8; 9,16; 10,38; 12,45; 17,1; rezum. cap.18
luați(-vă): *imperativ 2.pl., în loc. v.* ***luați-vă aminte*** „feriți-vă" 7,15
(să) va lua: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,15; 13,12; 21,43; 24,40, 41; 25,29
ați luat: *ind. pf.c. 2.pl.* 10,8; 16,9, 10
luați: *imperativ 2.pl.* 11,29; 25,28; 26,26
lundu-: *gerunziu* 13,31
luundu-: *gerunziu* 13,33; 16,22
luund: *gerunziu* 14,19; 15,36; 20,11; 22,25; 25,3; 26,27, 37; 27,6, 24, 27, 48, 59
luând: *gerunziu* rezum. cap.15
luându-: *gerunziu* 17,26; 25,1
am luat: *ind. pf.c. 1.pl.* 16,7
să ia: *conj. prez. 3.sg./pl.* 16,24; 18,23; 21,34; 22,24; 27,32
lua: *ind. imp. 3.pl.* 17,23
iau: *ind. prez. 3.pl.* 17,24
ie: *imperativ 2.sg.* 17,26
ar lua: *cond. prez. 3.pl.* 20,10
veți lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,22; 23,14
luase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 25,16
luasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 25,17, 18, 20, 22, 24
aș fi luat: *cond. pf. 1.sg.* 25,27

(a se) LUCRA: v. I
lucră: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7
lucrați: *ind. prez. 2.pl.* 7,23
(să) lucră: *ind. prez. 3.pl.* 14,2
lucră: *imperativ 2.sg.* 21,28
au lucrat: *ind. pf.c. 3.sg.* 25,16

LUCRĂTOR, **-TOARE:** s.m./f.; var. (În v.) **LUCRĂTORIU**
lucrători: *s.m. pl. nom./ac./dat.* rezum. cap.9; 9,37, 38; 20,1; 21,34, 41
lucrătorii: *s.m. pl. nom./ac.* 20,2, 8; 21,35, 38
lucrătoriul: *s.m. sg. nom.* 10,10
lucrătorii: *s.m. pl. ac., în sintagma* ***lucrătorii viii*** rezum. cap.20
lucrătoriu: *s.m. sg. nom., în sintagma lucrătoriu de* ***vie*** rezum. cap.21
lucrătorilor: *s.m. pl. dat.* 21,33, 40

LUCRU: s.n.
lucruri: *pl. ac.* rezum. cap.15
lucrul: *sg. ac.* 18,19
lucru: *sg. ac., în loc. adv. fără* ***lucru*** „degeaba" 20,3, 6
lucrurile: *pl. ac.* 23,3, 5
lucru: *sg. ac.* 26,10

LUME: s.f.
lumii: *sg. gen./dat.* 4,8; 18,7
lumii: *sg. gen. în sintagmele lumina* ***lumii/(de la) zidirea lumii/ din ceputul lumii*** rezum. cap.5; 5,14; 13,35; 24,21; 25,34
lumea: *sg. nom./ac.* 13,38; 16,26
lumea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în toată*** *lumea* 24,14; 26,13

(a) **LUMINA:** v. I
să lumineze: *conj. prez. 3.sg.* 5,15, 16
luminează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.20; 28,1

LUMINAT, **-Ă:** adj.
luminat: *n. sg. nom.* 6,22

LUMINĂ: s.f.
lumină: *sg. nom./ac.* 4,16; 10,27
lumina: *sg. nom./ac., în sintagma* ***lumina lumii*** rezum. cap.5; 5,14
lumina: *sg. nom./ac.* 5,16; 6,22, 23; 24,29

LUMINOS, **-OASĂ:** adj.
luminos: *m. sg. nom.* 17,5

LUNATIC, **-Ă:** adj./s.; var. (Înv.) **LUNATEC, -Ă** „somnambul"
lunateci: *s.m. pl. ac.* 4,24
lunatică: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.17
lunatic: *adj. m. sg. nom.* 17,14

LUNĂ: s.f.
lună: *sg. ac.* rezum. cap.24
luna: *sg. nom.* 24,29

LUNG, **-Ă:** adj.
lungi: *f. pl. ac.* 23,14

LUP: s.m.
lupi: *pl. nom.* 7,15
lupilor: *pl. gen* 10,16

M

MAI-MARELE: s.m.
mai-marii: *pl. nom./ac., în sintagma* ***mai-marii popilor*** „arhiereii" 16,21; 27,6, 12, 41, 62
mai-marilor: *pl. dat., în sintagma* ***mai-marilor*** *popilor* „arhiereilor" 20,18; 28,11
mai-marelui: *sg. gen., în sintagma* ***mai-marelui popilor*** „arhiereului" 26,3

MAMĂ: s.f.; var. (În v. și pop.) MUMĂ
muma: *sg. nom./ac.* 1,18; 2,11, 13, 14, 20, 21; 10,37; rezum. cap.12; 12,46, 48, 49; 13,55; 15,4; 19,29; 20,20
mumei: *sg. gen./dat.* 10,35; 14,11; 19,12
mumă-Ta/-ta: *sg. nom./ac.* 12,47; 19,19
mumă: *sg. nom./ac.* 12,50; 15,4; 19,5; 27,56

mumă-sa: *sg. ac.* 14,8; 15,6
mumii: *sg, dat.* 15,5

MARE: adj./s.
mare (foarte): *adj. f. sg. ac.* 2,10
mare: *adj. m./f./n. sg. nom./ac.* 4,16; 5,19; 7,27; 8,24, 26, 30; 15,28; 22,36; 24,21, 31; 27,46, 50, 60; 28,2, 8
marelui Îm *părat* 5,35
(mai) mare: *adj. m./f./n. sg. nom./ac.* 11,11; 12,6; 13,32; rezum. cap.18; 18,1, 4; 20,26; 22,38; 23,11, 14, 17, 19; 27,24
(mai) mari: *adj. m. pl. nom.* rezum. cap.20
(cei mai) mari: *s.m. pl. nom.* 20,25
mare: *adj. f. sg. ac., în sintagma porunca legii cea mare* „porunca cea mai mare din lege" rezum. cap.22
mari: *adj. n. pl. ac.* 24,24
mare: *adj. n. sg. ac., în loc. adj. de* ***mare preț*** „foarte valoroasă" 26,7

MARE: s.f.
mare: *sg. ac.* 4,13, 18; 8,24, 32; rezum. cap.13; 13,1, 47; rezum. cap.14; 14,25, 26; 17,26; 21,21
mării: *sg. gen., în sintagma calea* ***mării*** 4,15
Marea: *sg. ac., în s. propr.* ***Marea Galileii*** 4,18; rezum. cap.15; 15,29
marea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,27; 23,15
mării: *sg. gen./dat.* 8,26; 14,24; 18,6

MARGINE: s.f.
marginile: *pl. ac., în sintagma de la marginile pământului* 12,42
marjinile: *pl. ac.* 24,31

MARTOR: s.m.; var. (Înv. și pop.) MARTUR
mărturi: *pl. ac., în sintagma* ***mărturi mincinoși*** rezum. cap.26
mărtori: *pl. nom./ac., în sintagma* ***mărtori mincinoși*** 26,60, 60

MASĂ: s.f.
masa: *sg. ac.* 15,27
measele: *pl. ac.* 21,12
masă: *sg. ac.* 26,7

MATCĂ: s.f.
matca: *sg. ac., în sintagma* ***matca focului*** (Înv.) „iad" 18,9

(a) MĂCINA: v. I
măcinând: *gerunziu* 24,41

MĂDULAR: s.n. (Prin gn.) „fiecare dintre părțile sau organele din care este alcătuită o ființă"
mădulariul: *sg. ac.* rezum. cap.5
mădulările: *pl. ac.* 5,29, 30

MĂRAR: s.m.
mărariul: *sg. ac.* 23,23

MĂRGĂRITAR: s.n.; var. (Înv.) **MĂRGĂRITARIU** „perlă folosită ca podoabă"
mărgăritarele: *pl. ac.* 7,6
mărgăritariul: *sg. ac.* rezum. cap.13
mărgăritariuri: *pl. ac.* 13,45
mărgăritariu: *sg. ac.* 13,46

(a) MĂRI: v. IV
mărea: *ind. imp. 3.pl.* 15,31
măresc: *ind. prez. 3.pl.* 23,5

MĂRIME: s.f. (Înv.) „mărire"; „slavă"
mărimei: *sg. gen.* 19,28
mărime: *sg. ac.* 24,30
mărimea: *sg. ac.* 25,31

MĂRIRE: s.f. „slavă"
măririi: *sg. gen.* 25,31

(a se) MĂRITA: v. I
(să) vor mărita: *ind. viit.I. 3.pl.* 22,30
măritându(-să): *gerunziu* 24,38

MĂRTURIE: s.f. „declarație făcută de o persoană pentru a adeveri un lucru, văzut sau auzit, ori pentru a-și susține părerile"; (Înv. și reg.; ccr.) „martor"
mărturiia: *sg. ac.* 8,4; 10,18
mărturiile: *pl. nom., în sintagma* ***mărturiile strâmbe*** 15,19
mărturii: *pl. gen.* (*cu prep.* ***a + num. card.***) 18,16
mărturie: *sg. ac., în sintagmele* ***mărturie strâmbă/mărturie mincinoasă*** 19,18; 26,59
mărturie: *sg. ac.* 24,14
mărturii: *pl. nom./ac.* 26,65; 27,13

(a) MĂRTURISI: v. IV
mărturisind: *gerunziu* 3,6
voi mărturisi: *ind. viit.I. 1.sg.* 7,23
a mărturisi: *inf. prez.* rezum. cap.10
va mărturisi: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,32
mărturisi(-)voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,32
mărturisăscu(-Mă): *ind. prez. 1.sg.* 11,25
(vă) mărturisiți *ind. prez. 2.pl.* 23,31
mărturisesc: *ind. prez. 3.pl.* 26,62

MĂRTURISIRE: s.f.
mărturisirea: *sg. nom.* rezum. cap.11

MĂSLIN: s.m.; var. (Înv. și reg.) MASLIN
Maslinilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Muntele Maslinilor*** 21,1; 24,3; 26,30

(a se) MĂSURA: v. I
veți măsura: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,2
(să) va măsura: *ind. viit.I. impers.* 7,2

MĂSURĂ: s.f.
măsură: *sg. ac.* 7,2
măsuri: *pl. ac.* 13,33
măsura: *sg. ac.* rezum. cap.23; 23,32

MĂTURAT, -Ă: adj.
măturată: *f. sg. ac.* 12,44

(a se) MÂHNI: v. IV
(s-)au mâhnit: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,24
a (Să) mâhni: *inf. prez.* 26,37

MÂINE: adv.; var. (Înv. și reg.) **MÂNE**
mâne: rezum. cap.6; 6,30, 34
mâne: *adv. în loc. adj.* (precedat de s. ***zua) de mâne*** 6,34

MÂNĂ: s.f.
mâna: *sg. ac.* 3,12; 5,30; 8,3, 15; 9, 18, 25; rezum. cap.12; 12,13, 49; 14,31; 18,8; 26,23, 51
mâni: *pl. ac.* 4,6; 18,8; 22,13
mână: *sg. ac.* 12,10
mânilor: *pl. gen.* rezum. cap.15
mânile: *pl. ac.* 15,2, 20; 17,21; rezum. cap.19; 19,13, 15; 26,45, 50; rezum. cap.27; 27,24

(a) MÂNCA: v. I
veți mânca: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,25
vom mânca: *ind. viit.I. 1pl.* 6,31
mâncă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.9; 9,11; 15,27
mâncând: *gerunziu* 11,18, 19; 24,38; 26,21
a mânca: *inf. prez.* 12, 1, 4; 14,16; 15,20; 25,35, 42; 26,17
au mâncat: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,4; 13,4; 14,20; 15,37, 38
mâncasă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 14,21

mânâncă: *ind. prez. 3.pl.* 15,2
mânca: *inf. prez. fără a* 15,32
mâncați: *ind. prez. 2.pl.* 23,14
va mânca: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,49
mâncați: *imperativ 2.pl.* 26,26

MÂNCARE: s.f.
mâncare: *sg. ac.* 24,45

MÂNCĂTOR, -TOARE: adj.; var. (Înv.) **MÂNCĂTORIU**
mâncătoriu: *m. sg. ac.* 11,19

(a se) MÂNGÂIA: v. I; var. (Înv. și rar) **(a se)** MÂNGĂIA
a (să) mângăia: *inf. prez.* 2,18
(să) vor mângăia: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,5

(a se) MÂNIA: v. I
(s-)au mâniat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16; 21,15
a (să) mânia: *inf. prez.* rezum. cap.5
(să) mânie: *ind. prez. 3.sg.* 5,22
mâniindu(-să): *gerunziu* 18,34
(s-)au mâniat: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,7

MÂNIE: s.f.
mânia: *sg. ac., în sintagma* ***mânia cea viitoare*** 3,7

(a se) MÂNTUI: v. IV
va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,21
mântuiaște: *imperativ 2.sg.* 8,25; 14,30
(mă) voi mântui: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,21
au mântuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,22; 27,42
(s-)au mântuit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,22; 14,36
(să) va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,22
mântuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
să mântuiască: *conj. prez. 3.sg.* 16,25
a mântui: *inf. prez.* 18,11
(să/Să) mântui: *inf. prez. fără* ***a*** 19,25; 27,42
(să) va mântui: *ind. viit.I. 3.sg3* 24,13
(s-)ar mântui: *cond. prez. 3.sg.* 24,22
mântuiaște(-Te): *imperativ 2.sg.* 27,40

MÂNZ: s.m.
mânzul: *sg. ac.* 21,2, 7
mânz: *sg. ac.* 21,5

(a) MERGE: v. III
mergeți: *imperativ 2.pl.* 2,8; 21,2; 22,9; 26,18; 27,65
mergea: *ind. imp. 3.sg.* 2,9
mergi: *imperativ 2.sg.* 2,20; 5,41; 8,4, 9, 13; 16,23; 17,26; 18,15; 19,21; 20,14; 21,28
a mearge: *inf. prez.* 2,22; rezum. cap.28
mergând: *gerunziu* 4,21; 9,13; 10,7; 11,4; 14,15; 25,10, 14; 26,39; 28,7, 19
mergea: *ind. imp. 3.pl.* 4,25; 9,19; 21,9
au mers: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,1, 23; 9,9, 27; 19,2; 20,29
vei mearge: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,19
să mergeți: *conj. prez. 2.pl.* 10,5
merge: *ind. prez. 3.sg.* 12,45; 13,44; 15,17; 18,12; 26,24; 28,7
să meargem: *conj. prez. 1.pl.* 13,28; 26,46
voi mearge: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,32, 36
mergeți: *imperativ 2.pl.* 28,10
să meargă: *conj. prez. 3.pl.* 28,10

MESTECAT, -Ă: adj: vezi **AMESTECAT, -Ă**

MEȘTER: s.m.
meșterului: *sg. gen., în sintagma* ***meșterului de lemn*** „tâmplarului" 13,55

MEȘTEȘUGIRE: s.f.
meșteșugirii: *sg. dat.* rezum. cap.12

MIAZĂNOAPTE: s.f. (Înv. și reg.) „miezul nopții"
miazănoapte: *sg. ac.* 25,6

MIC, -Ă: adj./s.
(mai) mici: *adj. m./f. pl. ac.* 5,19; 25,40, 45
(mai) mic: *adj. m. sg. nom.* 2,6; 5,19; 11,11; 13,32
(mai) mici: *s.m. pl. nom.* „micuți" 10,42
mici: *s.m. pl. ac.* „micuți" 18,6, 10,14

MIERE: s.f.
miiare: *sg. nom., în sintagma* ***miiare sălbatecă*** 3,4

MIJLOC: s.n.
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul/din*** *mijlocul* 10,16; 13,25, 49; 14,24; 18,2, 20
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 14,6

MILĂ: s.f.
mila: *sg. nom./ac.* 5,7; 23,23
milă: *sg. nom./ac.* 9,13, 36; 12,7; 14,14; 15,32; 17,14; 18,27, 33; 20,34

MILOSTENIE: s.f.
milostenie: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,2, 3
milostenia: *sg. nom./ac.* 6,1, 4

MILOSTIV, -Ă: s.m./f.
(cei) milostivi: *s.m. pl. nom.* 5,7

(a) MILUI: v. IV
miluiaște: *imperativ 2.sg.* 9,27; 15,22; 20,30, 31

MINCINOS, -OASĂ: adj.
mincinoși: *m. pl. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,15
mincinoși: *m. pl. nom., în sintagmele* ***hristoși mincinoși*** (cf. lat. *pseudochristus, -i*)/ ***proeți mincinoși*** (cf. lat. *pseudoprophēta, -ae*)/***marturi mincinoși/martori mincinoși*** rezum. cap.24; 24,11, 24; rezum. cap.26; 26,30, 30
mincinoasă: *f. sg. ac., în sintagma* ***mărturie mincinoasă*** 26,59

MINCIUNĂ: s.f.
minciună: *sg. ac.* rezum. cap.12

MINTE: s.f.
mintea: *sg. ac., în sintagma* ***cu*** *toată mintea* ***(ta)*** 22,37

(a) MINȚI: v. IV
minținD: *gerunziu* 5,11

MINUNAT, -Ă: adj.
minunat: *n. sg. nom.* 21,42

MINUNE: s.f.
minuni: *pl. ac.* rezum. cap.11; 24,24
minunile: *pl. ac.* 21,15

(a se) MIRA: v. I
(să) mira: *ind. imp. 3.pl.* 7,28; 12,23; 13,54; 15,31; 19,25; rezum. cap.21; 22,33; 27,14
(S-/s-)au mirat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,10, 27; 9,33; 21,20; 22,22

MIRE: s.m.
mirelui: *sg. gen.* 9,15; 25,1
mirele: *sg. nom.* 9,15; 25, 5, 6, 10

MIREASĂ: s.f.
mireasii: *sg. gen.* 25,1

MLĂDIȚĂ: s.f.
mlădița: *sg. ac.* 24,32

MOALE: adj./s.
moi: *adj. n. pl. ac.* 11,8
moi: *s.n pl. ac.* „veşminte moi" 11,8

MOARĂ: s.f.
moară: *sg. ac., în sintagma piatră de moară* 18,6
moară: *sg. ac.* 24,41

MOARTE: s.f.
moartea: *sg. ac.* 2,15
morţii: *sg. gen.* 4,16
moarte: *sg. ac., în loc. v.* ***va da spre moarte/să dea spre moarte*** 10,21; 27,1
moarte: *sg. ac.* 15,4; 16,28; 26,38
moarte: *sg. ac., în sintagmele* ***vor osândi spre moarte/vinovat de moarte*** 20,18; rezum. cap.26
morţii: *sg. dat., în loc. v.* ***să dea morţii*** 26,59
morţii: *sg. dat., în sintagma* ***vinovat (este) morţii*** 26,66

MOLIE: s.f.
molia: *sg. nom.* 6,19, 20

(a) MORCOTI: v. IV (Înv.) „a-şi exprima nemulţumirea murmurând, cârtind împotriva cuiva"
morcotea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.21

MORMÂNT: s.n.
mormânturi: *pl. ac.* 8,28; 27,53
mormintelor: *pl. dat.* 23,27
mormânturile: *pl. nom./ac.* 23,29; 27,52
mormintele: *pl. ac.* 23,29
mormântul: *sg. nom./ac.* 27,60, 64, 66; 28,1
mormântului: *sg. gen.* 27,60, 61; rezum. cap.28
mormânt: *sg. ac.* 28,8

MORT, MOARTĂ: s./adj.
morţii: *s.m. pl. nom./ac.* 8,22; 10,8; 11,5; 28,4
morţi: *s.m. pl. ac.* 14,2; rezum. cap.17; 17,9; 27,64
morţilor: *s.m. pl. gen., în sintagmele* ***învierea morţilor/Dumnezăul morţilor*** rezum. cap.22; 22,31, 32
morţilor: *s.m. pl. gen.* 23,27
moartă: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.9

MOŞIE: s.f. (Înv. şi pop.) „ţară natală"; (Înv.) „loc de origine al cuiva"; (Înv. şi pop.; prin gn.) „moştenire"
moşiia: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,54, 57; 21,38

MOŞTEAN, -Ă: s.m./f.
moşteanul: *s.m. sg. nom.* 21,38

(a) MOŞTENI: v. IV
vor moşteni: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,4
va moşteni: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,29
moşteniţi *ind. 2.pl.* 25,34

MREAJĂ: s.f.
mreagea: *sg. ac.* 4,18
mregile: *pl. ac.* 4,20, 21, 22

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) **MUIARE**
muiarea: *sg. nom./ac.* 1,20, 24; rezum. cap.9; 9,22; 14,3; 18,25; rezum. cap.19; 19,3, 5, 9, 10, 29; 22,25
muierea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,31, 32; 13,33; rezum. cap.15; 22,24, 27, 28; rezum. cap.27; 27,19
muiere: *sg. ac.* 5,28
muiare: *sg. nom./ac.* 9,20; 15,22; 22,25; rezum. cap.26; 26,7, 10
muieri: *pl. ac.* 11,11; 14,21; 15,38; 27,55
muiare: *sg. voc.* 15,28
muierile: *pl. ac.* 19,8
muierilor: *pl. dat.* rezum. cap.28; 28,5

MULT, -Ă: adj./pron. nehot./adv.
mult: *adj. n. sg. nom.* 2,18; rezum. cap.9; 9,37; 13,5
multe: *adj. f./n pl. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,24, 25; 7,22; 8,1, 18; 10,31; rezum. cap.11; 11,20; 13,2, 58; rezum. cap.14; rezum. cap.15; 15,30; 19,2, 22; rezum. cap.27; 27,52, 55
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,12; 6,7; 14,14; 20,29; 21,8; 24,30; 25,19; 26,47
(mai) mult: *adj. n. sg. nom.* 5,37
mulţi: *adj. m. pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,16; 9,10; 13,17; 15,30; rezum. cap.19; 24,11; 26,60; 28,12
multe: *adj. f. pl. ac., în loc. adv. de* ***multe ori*** 17,14
(mai) multe: *adj. f. pl. nom.* 21,36
mult: *adj. n. sg. ac., în sintagma* ***cu mult preţ*** „foarte scump" 26,9
mulţi *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 3,7; 7,13, 22; 8,11; 19,30; 20,16, 28; 22,14; 24, 5, 10, 11; 26,28, 60; rezum. cap.27
multe: *pron. nehot. f./n. pl. ac.* 6,7; rezum. cap.12; 13,3; 16,21; rezum. cap.23; 25,21, 23; 27,19
multora: *pron. nehot. m. pl. gen./dat.* 24,12; 27,53
(mai) mult: *adv.* 5,13, 20, 47; 6,25; 10,10, 37; 11,9; 12,41, 42; rezum. cap.15; 20,10; 26,53
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult*** 6,26

MULŢIME: s.f.
mulţimea: *sg. ac.* 27,27

(a) MULŢUMI: v. IV; var. (Înv. şi pop.) **(a) MULŢĂMI**
mulţămind: *gerunziu* 15,36
au mulţămit: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,27

MUMĂ: s.f.; vezi MAMĂ

MUNCĂ: s.f. „pedeapsă"; (mai ales la pl.) „chinuri ale iadului"
munca: *sg. ac., în sintagma* ***munca de veaci*** „pedeapsa veşnică" 25,46

MUNCITOR, -TOARE: s.m./f. (Înv.) „persoană care torturează, chinuieşte"
muncitorilor: *s.m. pl. dat.* 18,34

MUNTE: s.m.
munte: *sg. ac.* 4,8; 5,1, 8,1; 14,23; 15,29; rezum. cap.17; 17,1, 9; 28,16
muntelui: *sg. gen./dat.* 5,14; 17,19; 21,21
munţi: *pl. ac.* 18,12; 24,16
Muntele: *sg. ac., în s. propr.* ***Muntele Măslinilor*** 21,1; 24,3; 26,30

(a) MURI: v. IV
au murit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,19, 20; 8,32; 9,18, 24; 22,25, 27
să moară: *conj. prez. 3.sg.* 15,4
va muri: *ind. viit.I. 3.sg.* 22,24
a muri: *inf. prez.* 26,35

(a) MURMURA: v. IV (cf. Indice Iş)
murmurând: *gerunziu* rezum. cap.9; rezum. cap.26
murmura: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.9; 20,11

MUŞTAR: s.n.; var. (Înv.) **MUŞTARIU**
muştariului: *sg. gen., în sintagma* ***grăunţul muştariului*** rezum. cap.13
muştar: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţului de muştar*** 13,31
muştariu: *sg. ac., în sintagmele* ***grăunţului de muştrariu/grăunte de muştariu*** rezum. cap.17; 17,19

MUT, -Ă: adj./s.
mut: *adj. m. sg. nom./ac.* rezum. cap.9; 9,32; rezum. cap.12; 12,22
mututl: *s.m. sg. nom.* 9,33
muţii: *s.m. pl. ac.* 15,31

(a se) MUTA: v. I
(s-)au mutat: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,1
(să) va muta: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.21

MUTARE: s.f. (Înv.) „emigrare", „strămutare" (cf. lat. *transmigrātiō, -ōnis*)
mutarea: *sg. ac., în sintagma* ***mutarea Vavilonului*** „strămutarea în Babilon" 1,11, 12, 17

N

(a se) NAȘTE: v. III
au născut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 25
(s-/S-)au născut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,20; 2,1, 2; 19,12
va **naște:** *ind. viit.I. 3.sg.* 1,21, 23
(S-)ar naște: *cond. prez. 3.sg.* 2,4
să **(să)** nască: *conj. prez. 3.sg.* 21,19
(s-)ar fi născut: *cond. pf. 3.sg.* 26,24

NAȘTERE: s.f.
nașterе: *sg. ac.* rezum. cap.1; 19,28
nașterea: *sg. nom.* 1,18
nașterii: *sg. gen.* 14,6

(a) NĂDĂJDUI: v. IV
vor **nădăjdui:** *ind. viit.I. 3.pl.* 12,21
nădăjduiaște: *ind. prez. 3.sg.* 24,50
nădă**jduit-au:** *ind. pf.c. 3.sg.* 27,43

NĂDEJEDE: s.f.
nădeajde: *sg. ac.* 14,27

(a) NĂIMI: v. IV
a **năimi:** *inf. prez.* 20,21
au **năimit:** *ind. pf.c. 3.sg.* 20,7

NĂLUCIRE: s.f.
nălucire: *sg. nom.* 14,26

NĂPÂRCĂ: s.f.
năpârcă: *sg. ac., în sintagma* ***puiu de năpârcă*** 3,7
năpârce: *pl. ac., în sintagma* ***pui de năpârce*** 12,34; 23,33

NĂSCUT, -Ă: adj./s.
născut: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***întâiu născut*** 1,25
născut: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.2
(cei) născuți: *s.m. pl. ac.* 11,11

NĂSIP: s.n.; vezi NISIP

NĂVĂLIRE: s.f.
năvălire: *sg. ac.* 8,32

NĂVOD: s.n.
năvodul: *sg. ac.* rezum. cap.13
năvodului: *sg. dat.* 13,47

NEAM: s.n.
neamului: *sg. gen./dat.* 1,1; 12,45; 21,43
neamurile: *pl. nom.* 1,17; 24,30
neamuri: *pl. nom./ac.* 1,17; 19,28
neamul: *sg. nom./ac.* 11,16; 12,39, 41, 42; 16,4; 23,26; 24,34
neam: *sg. voc., în sintagma* ***neam necredincios și îndărătnic*** 17,16
neam: *sg. nom.* 17,20

NEBUN, -Ă: adj./s.
nebun: *adj. m. sg. dat.* 7,26
nebune: *adj. f. pl. nom.* 25,2, 3
nebune: *s.m. sg. voc.* 5,22
nebuni: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***nebuni și orbi*** 23,17
(ceale) nebune: *s.f. pl. nom.* 25,8

NECAZ: s.n.; var. (Reg.) NĂCAZ
năcaz: *sg. nom.* 13,21; 24,21
necaz: *sg. ac.* 24,9
năcazul: *sg. ac.* 24,29

NECĂJIT, -Ă: adj.; var. (Pop.) **NĂCĂJIT, -Ă**
năcăjite: *f. pl. nom.* 9,36

NECINSTIT, -Ă: adj. „nebăgat în seamă", „neonorat"
necinstit: *m. sg. nom.* rezum. cap.13

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj.
necredincios: *m. sg. voc, în sintagma* ***neam necredincios și îndărătnic*** 17,16

NECREDINȚĂ: s.f.
necredința: *sg. ac.* 13,58; 17,19

NECUNOSCUT, -Ă: adj.
necunoscută: *f. sg. nom.* rezum. cap.24

NECURAT, -Ă: adj.
necurate: *n. pl. ac.* 10,1
necurat: *n. sg. nom.* 12,43

NECURĂȚIE: s.f.
necurăție: *sg. ac.* 23,25

NEDREPT, -EAPTĂ: s.m./f.
(cei) nedrepți: *s.m. pl. ac.* 5,45

NEGHINĂ: s.f.
neghinilor: *pl. gen.* rezum. cap.13
neghină: *sg. ac.* 13,25, 27
neghinele: *pl. nom./ac.* 13,26, 29, 30, 38, 40, 41
neghinelor: *pl. dat.* 13,36

NEGRU, NEAGRĂ: adj.
negru: *m. sg. ac.* 5,36

NEGUȚĂTOR: s.m.; var. (Înv.) **NEGUȚĂTORIU**
negustoriu: *sg. nom.* 13,45
negustorii: *pl. ac.* rezum. cap.21
negustorilor: *pl. dat.* 25,27

NEGUȚĂTORIE: s.f.
negustoriia: *sg. ac.* 22,5

NEIERTAT, -Ă: adj.
neiertată: *f. sg. ac.* rezum. cap.12

NEÎMBRĂCAT, -Ă: adj.
neîmbrăcat: *m. sg. nom.* 22,11

NEPRIETEN: s.m./ (Neob.) adj.; var. (Înv.) **NEPRIIATIN;** (Înv. și reg.) **NEPRIETIN**
neprietenі: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.5
nepriiatinul: *s.m. sg. ac.* 5,43
nepriiatinii: *s.m pl. ac.* 5,44
neprietenii: *s.m. pl. nom.* 10,36
neprietinul: *s.m. sg. nom.* 13,25, 39
neprietinii: *s.m. pl. ac.* 22,44
neprietinul: *adj. antep. m. sg. nom., în sintagma* ***neprietinul om*** (cf. lat. *inimicu hommo* „omul dușmănos") 13,28

NEPUTINCIOS, -OASĂ: adj./s.
[cei]/(cei) neputincioși: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.10; 10,8
neputincios: *adj. m. sg. nom* 26,41

NEPUTINȚĂ: s.f.
neputințe: *pl. ac.* rezum. cap.4

neputința: *sg. ac.* 4,23; 9,35; 10,1
neputințele: *pl. ac.* 8,17; rezum. cap.9
neputință: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu neputință*** 17,19; 19,26; 23,4

NESPĂLAT, -Ă: adj.
nespălate: *f. pl. ac.* 15,20

NESTINS, -Ă: adj.
nestâns: *n. sg. ac., în sintagma* ***focul nestâns*** 3,12

NEȘTIINȚĂ: s.f.
neștiință: *sg. ac.* rezum. cap.22

NETREBNIC, -Ă: adj.
netreabnică: *f. sg. ac.* 25,30

NEVINOVAT, -Ă: adj./s.
nevinovați: *adj. m. pl. nom.* 12,5
nevinovat: *adj. m./n. sg. nom./ac.*27,4, 24
(cei) nevinovați: *s.m. pl. ac.* 12,7

NEVOIE: s.f.
nevoie: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu nevoie*** „cu greu" 19,23

NINIVITEAN: s.m. „locuitor al cetății Ninive"
niniviteanii: *pl. nom.* 12,41

NISIP: s.n.; var. (Înv.) **NĂSIP**
năsip: *sg. ac.* 7,26

NOAPTE: s./adv.
noaptea: *adv.* 2,14; 28,13
nopți: *s.f. pl. ac.* 4,2; 12,40
noapte: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***în a patra straje de noapte*** „între orele 3 și 6 după miezul nopții" 14,25
noapte: *s.f. sg. ac.* 26,31, 34

NOR: s.m.; var. (Înv. și reg.) **NUOR**
nuor: *sg. nom.* 17,5
nor: *sg. ac.* 17,5
norii: *pl. ac.* 24,30; 26,64

NORĂ: s.f.
nora: *sg. ac.* 10,35

NOROD: s.n.
norodul: *sg. nom./ac.* 1,21; 2,6; rezum. cap.3; 4,16; 15,8; 27,25
norodului: *sg. gen./dat.* 2,4; 13,15; 15,36; 21,23; 26,47; 27,1, 15, 24
norod: *sg.* 4,23; 14,5; 26,5
noroadele: *pl. nom./ac.* 21,11; 27,20

NOU, NOUĂ: adj./s.
nou: *adj. n. sg. ac.* 9,16, 17; 26,29; 27,60
noi: *adj. m. pl. ac.* 9,17
noao: *adj. f. sg. gen., în sintagma legii* ***cei*** *noao* 26,28
noao: *s.n pl. ac.* „lucruri noi" 13,52

NUMĂR: s.n.
numărul: *sg. nom.* 14,21

(a) NUMĂRA: v. I
sânt numărați: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 10,30

NUMĂRĂTOR, -TOARE: s.m./f.
numărătorilor: *s.m. pl. gen., în sintagma* ***numărătorilor de bani*** „zarafilor care schimbau bani în templu, celor veniți din diaspora" 21,12

NUME: s.n.
numele: *sg. nom./ac.* 1,21, 23, 25; 6,9; 7,22; 10,22; 19,29; 24,9
numele: *sg. ac., în loc. adv.* ***în numele/întru numele*** „invocând numele (cuiva)" 7,22; 10,41, 42; 12,21; 18,5, 20; 21,9; 23,39; 24,5, 9; 28,19
nume: *sg. ac.* 9,9; 27,32, 57
numele: *pl. nom.* rezum. cap.10; 10,2

(a) NUMI: v. IV
numească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16

NUNTĂ: s.f.
nuntă: *sg. ac.* rezum. cap.22; 22,2, 3, 4, 9; 25,10
nuntă: *sg. ac., în sintagma hainăde nuntă* rezum. cap.22; 22,11, 12
nunta: *sg. nom.* 22,8, 10

O

O: interj.
o: 15,28; 17,16

OAIE: s.f.
oilor: *pl. gen.* 7,15
oile: *pl. nom./ac.* 9,36; 10,6, 16; 15,24; 25,32, 33; 26,31
oaie: *sg. ac.* 12,11
oaia: *sg. ac.* 12,12
oi: *pl. ac.* 18,12

OASPETE: s.m.
oaspeți: *pl. ac.* 22,10
oaspeții: *pl. ac.* 22,11
oaspăț: *sg. nom.* 25,43

OASTE: s.f.
ostele: *pl. ac.*22,7
oști: *pl. ac.* 24,6

OBICEI: s.n.; var. (Înv.)OBICEAI
obiceaiul: *sg. ac., în loc. v. avea* ***obiceaiul*** 27,15

OBOROC: s.n.; var. (Înv. și rar) OBROC
obroc: *sg. ac.* 5,15

OBRAZ: s.m.
obraz: *sg. ac.* 26,67

OCHI: s.m.
ochiul: *sg. nom./ac.* 5,29; rezum. cap.6; 6,22, 23; rezum. cap.7; 7,3, 4, 5; 18,9; 20,15
ochiu: *sg. ac., în sintagma* ***ochiu pentru ochiu*** 5,38
ochii: *pl. nom./ac.* 9,29,30; 13,15, 16; 17,8; 20,33, 34; 21,42; 26,43
ochiu: *sg. ac.* 18,9
ochi: *pl. ac.* 18,9
ochilor: *pl. gen.* rzum. cap.25

ODIHNĂ: s.f.
oihnă: *sg. ac.* 11,29; 12,43

(a se) ODIHNI: v. IV
voi odihni: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,28
(vă) odihniți: *imperativ 2.pl.* 26,45

ODINIOARĂ: adv.
odinioară: 21,42

OLAR: s.m.; var. (Înv.) OLARIU
Olariului: *sg. gen., în s. propr.* ***Țarina Olariului*** 27,7, 10

OLTAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) OLTARIU
oltariu: *sg. ac.* 5,23; 23,18, 20, 35

altariului: *sg. gen.* 5,24
altariul: *sg. nom.* 23,19

OM: s.m.
omul: *sg. nom./ac.* 4,4; 12,12, 35; 13,31, 44; 16,26; 19,5, 6; rezum. cap.21; 25,14; 26,24, 72, 74
oameni: *pl. nom., în sintagma* ***pescari de oameni*** 4,19
oameni: *pl. ac.* 5,13, 19; 6,2, 5; 10,17; 15,38; 16,9, 10; 19,26; 21,25, 26; 23,5, 7
oamenilor: *pl. gen./dat.* 5,16; 6,1, 14, 15, 16, 18; 9,8; rezum. cap.10; 10,32, 33; 12,31; 16,23; 17,21; 22,16; 23,4, 13, 27, 28
om: *sg. nom./ac.* 7,9; 8,9; 9,9, 32; 10,35; 11,8, 19; 12,10, 11, 43; 13,28; rezum. cap.15; 15,11, 18, 20; 17,14; 19,4; 21,28, 33; 22,11; 25,24; 27,32, 57
oamenii: *pl. nom.* 7,12; 8,27; 12,36, 41; 13,25; 14,35; 16,13
omului: *sg. gen./dat.* 7,24, 26; 10,36; 12,13, 45; 13,24, 45, 52; 16,26; 18,7, 23; 19,3, 10; 20,1; 22,2; 26,24
Omului: *sg. gen., în sintagma* ***Fiiul Omului*** 8,20; 9,6; 11,19; 12,8

OMENESC, -EASCĂ: adj.
Omenesc: *m. sg. nom./ac./gen./dat., în sintagma* ***Fiiul Omenesc/ Fiiului Omenesc*** 10,23; 12,32, 40; 13,37, 41; 16,13, 27, 28; 17,9, 12, 21; 18,11; 19,28; 20,18, 28; rezum. cap.24; 24,27, 30, 37, 39, 44; 25,31; 22,2, 24; 26,45, 64
omenești: *f. pl. ac., în sintagma* ***porunci omenești*** 15,9

(a) OMORÎ: v. IV
vor omorî: *ind. viit.I. 3.pl.* 17,22
au omorât: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,39; 22,6; 23,31
veți omorî: *ind. viit.I. 2.pl.* 23,34
omori: *ind. prez. 2.sg.* 23,37

(a) OPRI: v. IV
oprește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
să opriți: *conj. prez. 2.pl.* 19,14

ORAȘ: s.n.
oraș: *sg. ac.* 10,11
orașe: *pl. ac.* 14,15

ORB, OARBĂ: adj./s.
orbi: *s.m. pl. dat. (cu prep. a +num. card)* rezum. cap.9
orbi: *s.m. pl. nom./ac.* 9,27; 15,30; rezum. cap.20; 20,30
orbii: *s.m. pl. nom./ac.* 9,28; 11,5; 15,31; 21,14
orbilor: *s.m. pl. dat. adn.* 15,14
orbul: *s.m. sg. nom.* 15,14
orb: *s.m. sg. ac.* 15,14
orbi: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***nebuni și*** *orbi* 23,17
orbilor: *s.m. pl. voc.* 23,19
orb: *adj. m. sg. nom.* 12,22
orbi: *adj. m. pl. nom./voc.* 15,14; 23,16,24
oarbe: *adj. m. sg. voc., în sintagma farisee oarbe* 24,26

OS: s.n.
oasele: *pl. ac.* 23,27

OSANA: interj.
osana: 21,9, 15

(a se) OSÂNDI: v. IV
ați fi osândit: *cond. pf. 2.pl.* 12,7
(te) vei osândi: *ind. viit.I. 2.sg.* 12,37
vor osândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,41
va osândi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,42
vor osândi: *ind. viit.I. 3.pl., în sintagma* ***vor*** *osândi spre moarte* 20,18
(s-)au osândit: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,3

OSPĂȚ: s.n.; var. (Reg.) USPEȚ
uspețe: *pl. ac.* 23,6

OSTAȘ: s.m.
ostași: *pl. ac.* 8,9; rezum. cap.27
ostașii: *pl. nom.* 27,27; rezum. cap.28
ostașilor: *pl. dat.* 28,12

(a se) OSTENI: v. IV
(să) ostenesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,28

OSTENIT, -Ă: s.m./f.
(cei) osteniți: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***toți cei osteniți și*** *însărcinați* 11,28

OȚAPOC: s.n.; var. OȚAPĂC (Înv.) „aschie"
oțapăcul: *sg. ac.* rezum. cap.7; 7,3, 4, 5

OȚET: s.n.
oțăt: *sg. ac.* rezum. cap.27; 27,48

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac., în sintagma* ***făcătorii de pace*** 5,9
pace: *sg. ac.* rezum. cap.10; 10,12, 34
pacea: *sg. nom.* 10,13

PAHAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) PĂHAR
păhar: *sg. ac.* 10,42
păharul: *sg. nom./ac.* 20,22, 23; 26,27, 39, 42
păharului: *sg. gen.* 23,25, 26

PALMA: s.f.
pălmi: *pl. ac.* 26,67

PARTE: s.f.
părțile: *pl. ac.* 2,22; 15,21; 16,13
parte: *sg. ac., în sintagma de ceaea parte* „de partea cealaltă" 8,18, 28; 14,22; 16,5; 19,1
partea: *sg. ac.* 24,51
părți: *pl. ac.* 27,51

PAS: s.m.
pași: *pl. ac.* 5,41

PASĂRE: s.f.
pasările: *pl. nom./ac., în sintagma* ***pasările ceriului*** 6,26; 8,20, 13,32
pasări: *pl. nom./ac.* 10,29, 31
paserile: *pl. nom., în sintagma paserile* ***ceriului*** 13,4
pasările: *pl. nom.* 22,4

(a) PAȘTE: v. III „a pășuna"; (Înv.; prin ext.) „a hrăni"
paște: *ind. prez. 3.sg.* 6,26
păscându(**-să**): *gerunziu* 8,30
am păscut: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,37

PAȘTI: s.m.; var. PAȘTE: s.n.
Paștile: *pl. nom./ac.* 26,2, 17, 18
Paștele: *pl. ac.* 26,19

PAT: s.n.
pat: *sg. ac.* 9,2
patul: *sg. ac.* 9,6

PATIMĂ: s.f.
patimile: *pl. ac.* rezum. cap.16; rezum. cap.20

PAZĂ: s.f.
pază: *sg. ac.* 27,65

PĂCAT: s.n.
păcatele: *pl. nom./ac.* 1,21; 3,6; 6,14; rezum. cap.9; 9,2, 5, 6

păcatul: *sg. nom.* 12,31
păcatelor: *pl. gen.* 26,28

PĂCĂTOS, -OASĂ: s.m./f.
păcătoşi: *s.m. pl. nom./ac.* 9,10, 13
păcătoşii: *s.m. pl. nom.* 9,11
păcătoşilor: *s.m. pl. gen.* 11,19; 26,45

(a) PĂCĂTUI: v. IV
păcătuieşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
va păcătui: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,15, 21
păcătuit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 27,4

PĂGÂN: s.m.
păgânii: *pl. nom./ac.* 5,47; 6,7
păgânilor: *pl. gen.* 10,5
păgân: *sg. ac.* rezum. cap.18; 18,17
păgâni: *pl. ac.* 23,15

(a se) PĂGUBI: v. IV
să **(să)** păgubească: *conj. prez. 3.sg.* 16,26

PĂHAR: s.n.; vezi PAHAR

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,20, 21; 4,15; 5,4, 18; 9,26, 31; 14,34; 24,35; 27,45, 51
pământului: *sg. gen., în sintagmele **sarea pământului/inima pământului/de la marginile pământului*** rezum. cap.5; 5,13; 12,40, 42
pământ: *sg. ac.* 5,35; rezum. cap.6; 6,10, 19; 9,6; 10,29, 34; 13,5, 8, 23; 15,35; 16,19; 18,18, 19; 23,9, 35; 25,18, 25; 28,18
pământului: *sg. gen./dat.* 10,15; 11,24; 17,24; 24,30; 27,54
pământului: *sg. gen., în sintagma **Domnul ceriului şi al pământului*** 11,25
pământ: *sg. ac., în sintagmele **cutremuri de pământ/cutrămur de pământ*** 24,7; rezum. cap.28; 28,2

PĂR: s.m.
peri: *pl. ac., în sintagma **peri de cămile*** (aici) „veşmânt din păr de cămilă" 3,4
păr: *sg. ac.* 5,36
perii: *pl. nom., în sintagma **perii capului*** 10,30

(a **se**) PĂREA: v. II
să **pară:** *conj. prez. impers* 5,17; 10,34
pare: *ind. prez. impers.* 6,7
(să) pare: *ind. prez. impers.* 17,24; 18,1, 12; 21,28; 22,17, 42; 24,45; 25,29; 26,66
(să) părea: *ind. imp. impers.* 20,10
pare(-)(-să): *ind. prez. impers* 26,53

PĂRINTE: s.m.
Părintelui: *sg. gen., în sintagmele glasul **Părintelui/fiii** Părintelui **celui** din **ceriu/în** părăţia **Părintelui Mieu/**binecuvântării Părintelui **Mieu*** rezum. cap.3; 5,45; 13,43; 23,34
Părintele: *sg. nom., în sintagma **Părintele cel ceresc*** 5,48; 6,1
Părintelui: *sg. dat.* 6,6, 18
părinţilor: *pl. gen.* 10,21; rezum. cap.23; 23,30, 32
Părinte: *sg. voc.* 11,25, 26
părinte: *sg. ac.* 23,9
Părintele: *sg. nom* 23,9

PĂSTOR: s.m.; var. (Înv.) PĂSTORIU
păstorii: *pl. nom.* 8,33
păstoriu: *sg. ac.* 9,36
păstoriul: *sg. nom./ac.* 25,32; 26,31

(a) PĂTIMI: v. IV
pătimea: *ind. imp. 3.pl.* 4,24; 9,20
pătimiia: *ind. imp. 3.pl.* 8,16
a pătimi: *inf. prez.* 16,21
va pătimi: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,12
pătimeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 17,14

(a) PĂŢI: v. IV
am **păţit:** *ind. pf.c. 1.sg.* 27,19

(a se) PĂZI: v. IV
(vă) păziţi: *imperativ 2.pl.* 10,17; 16,6
păzea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.15; 27,36
a (să) **păzi:** *inf. prez.* rezum. cap.16; 16,12; 27,64
păziţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 16,11
am păzit: *ind. pf.c. 1.sg.* 19,20
(să) păzeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.27
păzând: *gerunziu* 27,54
păziţi: *imperativ 2.pl.* 27,65

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) PÂNE
pâni: *pl. nom./ac.* 4,3; rezum. cap.14; 14,17, 19; rezum. cap.15; 15,33, 34, 36; 16,5, 7, 8, 9, 10, 11
pâne: *sg. ac.* 4,4; 7,9; 15,2; 26,26
pânea: *sg. ac.* 6,11; 15,26; rezum. cap.26
pânile: *pl. ac., în sintagma pânile **punerii-înainte*** 12,4
pânile: *pl. ac.* 14,19
pânilor: *pl. gen.* 16,12

PÂNTECE: s.n.
pântece: *sg. ac., în loc. v.* (Înv.) *în pântece având/va avea **în** pântece* 1,18, 23
pântecele: *sg. ac.* 12,40; 19,12
pântece: *sg. ac.* 15,17

(a se) PÂRÎ: v. IV
(să) pâreaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
pârât fiind: *pasiv gerunziu* rezum. cap.27; 27,12

(a) PECETLUI: v. IV
pecetluind: *gerunziu* 27,66

PEDEAPSĂ: s.f.
pedeapsii: *sg. gen.* rezum. cap.25

PESCAR: s.m.
pescarii: *pl. ac.* rezum. cap.4
pescari: *pl. nom.* 4,18
pescari: *pl. nom., în sintagma pescari de **oameni*** 4,19

(a) PESTI: v. IV „a întârzia", „a zăbovi"
pesti-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,48

PEŞTE: s.m.
peaşte: sg. *ac.* 7,10
peşti: *pl. ac.* 13,47; rezum. cap.14; 14,17, 19; rezum. cap.15
peştii: *pl. ac.* 15,36
peaştelui: *sg. gen.* rezum. cap.17
peştele: *sg. ac.* 17,26

PEŞTERĂ: s.f.; var. (Înv.) PEŞTERE
peaşterea: *sg. ac., în sintagma peaşterea tâlharilor* 21,13

PEŞTIŞOR: s.m.
peştişori: *pl. ac.* 15,34

PETEC: s.n.
peatec: *sg. ac.* 9,16

(a) PETRECE: v. III „a sta un timp undeva (cu cineva)"
petrec: *ind. prez. 3.pl.* 15,32
petrecând: *gerunziu* 17,21

PIATRĂ: s.f. „rocă"; „stâncă"
pietrile: *pl. nom./ac.* 3,9; 4,3; 27,51
piatră: *sg. ac.* 4,6; 7,9, 24, 25; 16,18; 27,60
piatră: *sg. nom./ac., în sintagmele piatră de moară/piatră pe piatră* 18,6; 24,2
pietri: *pl. ac.* 21,35; 23,37
piatra: *sg. nom./ac.* 21,42, 44; 27,66; 28,2

PICIOR: s.n.
piciorul: *sg. nom./ac.* 4,6; 18,8
picioarelor: *pl. dat. adn.* 5,35; 22,44
picioarele: *pl. ac.* 7,6; 10,14; 15,30; 28,9
picioare: *pl. ac.* 18,8; 22,13

PIEIRE: s.f.; var. PIERIRE
perire: *sg. ac.* 7,13

(a) PIERDE: v. III „a omorî"; „a nimici"
să piarză: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,13; 27,20
pierde: *inf. prez. fără a* 10,28
pierde(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,39; 16,25
va **pierde**: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,39,42; 16,25; 21,41
ar peirde: *cond. prez. 3.pl.* 12,14
au pierdut: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,7

PIERD**ERE**: s.f. „risipă"
pearderea: *sg. nom.* 26,8

PIER**DUT, -Ă**: adj.
pierdute: *f. pl. ac.* 10,6

(a) PIERI: v. IV
să piară: *conj. prez. 3.sg.* 5,29, 30; 18,14
perim: *ind. prez. 1pl.* 8,25
per: *ind. prez. 3.pl.* 9,17
au perit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,24
perisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 18,11
vor peri: *ind. viit.I. 3.pl.* 26,52

PIETROS, -OASĂ: adj.
pietros: *n. sg. ac.* 13,5, 20

PILDĂ: s.f.
pildele: *pl. ac.* rezum. cap.13; 13,53; rezum. cap.21; 21,45
pildă: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,24, 31, 33; rezum. cap.20; 21,33; 24,32
pilde: *pl. ac.* 13,3, 10, 13, 34, 35; 22,1; rezum. cap.25
pilda: *sg. nom./ac.* 13,18, 36; 15,15; rezum. cap.18; rezum. cap.22

PIZMĂ: s.f.
pizmă: *sg. ac.* 27,18

PLAȘCĂ: s.f. (Înv.) „pelerină lungă"
plașca: *sg. ac.* 5,40

PLA**TĂ**: s.f.
plata: *sg. nom./ac.* 5, 12; 6,2, 5, 16; rezum. cap.10; 10,10, 41, 42; 20,8
plată: *sg. nom./ac.* 5,46; 6,1

(a) PLĂCEA: v. II
au plăcut: *ind. pf.c. impers.* 11,26; 14,6
au plăcut: *ind. pf.c. impers., în structura v. dislocată bine* **au** *plăcut* 12,18; 17,5

(a) PLĂ**TI**: v. IV
vei plăti: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,26
plătește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.17
au plătit: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,23
plăti: *inf. prez. fără a* 18,25
să plătească: *conj. prez. 3.sg.* 18,25
voi plăti: *ind. viit.I. 1.sg.* 18,26, 29
plătește: *imperativ 2.sg.* 18,28
va plăti: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,30, 34

(a) PLÂ**NGE**: v. III
plângându-: *gerunziu* 2,18
plâng: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
ați plâns: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,17
vor plânge: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,30
au plâns: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,75

PLÂ**NGERE**: s.f.
plângere: *sg. nom.* 2,18; 8,12; 13,42, 50; 22,13; 24,51; 25,30

PLEA**VĂ**: s.f.
pleavele: *pl. ac.* 3,12

(a) PLE**CA**: v. I
pleacă: *ind. prez. 3.pl.* 6,5
să pleace: *conj. prez. 3.sg., în sintagma* **să-Ș** *pleace capul* „să Se odihnească" 8,20

PLIN, -Ă: adj.
pline: *f./n. pl. nom./ac.* 14,20; 15,37; 23,27
plini: *m pl. nom.* 23,25, 28

(a se) PLINI: v. IV
să **(să)** plinească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,22; 2,14, 23; 4,14; 8,17; 12,17; 13,35; 21,4; 26,56; 27,35
(s-)au plinit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,17; 27,9
a **plini**: *inf. prez.* 3,15
să plinească: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
să plinesc: *conj. prez. 1.sg.* 5,17
plinește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
(să) plinește: *ind. prez. 3.sg.* 13,14

PLINIRE: s.f.
plinirea: *sg. ac.* 9,16; rezum. cap.20

PLOAIE: s.f.
ploaie: *sg. nom.* 7,25
ploaia: *sg. nom.* 7,27

(a) PLOUA: v. I
ploao: *ind. prez. 3.sg.* 5,45

POARTĂ: s.f.
poarta: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,13, 14
porțile: *pl. nom., în sintagma* ***porțile iadului*** 16,18
poartă: *sg. ac.* 26,71

(a se) POCĂI: v. IV
pocăiți(-vă): *imperativ 2.pl.* 3,2; 4,17
(să) pocăiască: *ind. m.mc.pf. 3.pl.* 11,20
(s-)ar fi pocăit: *cond. pf. 3.pl.* 11,21
(s-)au pocăit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,41
(v-)ați pocăit: *ind. pf.c. 2.pl.* 21,32

POCĂIN**ȚĂ**: s.f.
pocăința: *sg. ac.* rezum. cap.3; rezum. cap.4
pocăință: *sg. ac.* rezum. cap.3; 3,8, 11

POD: s.n.
pod: *sg. ac.* 24,17

POF**TĂ**: s.f.
poftă: *sg. ac., în sintagma poftă de* ***curvie*** 5,28

(a) POF**TI**: v. IV
a **pofti**: *inf. prez.* rezum. cap.5
au poftit: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,17

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(a se) COBORÎ**

POM: s.m.
pomul: *sg. nom./ac.* 3,10; 7,19; 12,33
pomul: *sg. nom., în sintagmele* ***pomul bun/pomul rău*** rezum. cap.7; 7,17, 18
pom: *sg. ac., în sintagmele* ***pom bun/pom rău*** 12,33

POMENIRE: s.f.
pomenirea: *sg. ac.* 26,13

POPĂ: s.m.
popilor: *pl. gen., în sintagmele* ***mai-marii popilor/mai-marilor popilor/mai-marelui popilor/căpeteniile popilor/căpeteniilor popilor*** 16,21; 20,18; 21,15; rezum. cap.26; 26,3, 14, 59; 27,1, 3, 6, 12, 41, 62; 28,11

PORC: s.m.
porcilor: *pl. gen.* 7,6; 8,31
porci: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,30,32

PORUMB: s.m. (Pop.) „porumbel"
porumb: *sg. ac.* 3,16
porumbii: *pl. ac.* 10,16
porumbi: *pl. ac.* 21,12

PORUNCĂ: s.f.
poruncile: *pl. ac.* 5,19; rezum. cap.19; 19,17
porunci: *pl. ac., în sintagmele* ***dumnezăieștile porunci/porunci omenești*** rezum. cap.15; 15,9
porunca: *sg. ac., în sintagmele* ***porunca lui Dumnezău/porunca legii cea mare*** „porunca cea mai mare din lege" 15,3, 6; rezum. cap.22
poruncă: *sg. nom.* 22,36, 38
porunci: *pl. ac.* 22,40

(a se) PORUNCI: v. IV
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,24; 8,4, 18, 26; 12,16; 14,9; 15,35; 16,20; 17,9; 18,25; 19,7; 21,6; 27,58
va porunci: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,6
poruncește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.16; rezum. cap.17; rezum. cap.23; rezum. cap.28
poruncindu-: *gerunziu* 10,5
poruncind: *gerunziu* 11,1; rezum. cap.12
poruncisă: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 14,19; rezum. cap.28
poruncește: *imperativ 2.sg.* 14,28; 27,64
(să) poruncește: *ind. prez. impers.* Rezum. cap.28
am poruncit: *ind. pf.c. 1.sg.* 28,20

POST: s.n.
postul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; rezum. cap.17
post: *sg. ac.* 17,20

(a) POSTI: v. IV
au postit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,2
a posti: *inf. prez.* rezum. cap.6
postiți: *ind. prez. 2.pl.* 6,16
postind: *gerunziu* 6,16, 18
postești: *ind. prez. 2.sg.* 6,17
postesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.9; 9,14
postim: *ind. prez. 1.pl.* 9,14
vor posti: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,15

POTOP: s.n.
potop: *sg. ac.* 24,38
potopul: *sg. nom.* 24,39

POTRIVNIC, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) **PROTIVNIC, -Ă**
protivnicul: *s.m. sg. nom./ac.* 5,25, 25

POVARĂ: s.f.
povară: *pl. ac., în sintagma* ***povară greale*** 23,4

POVARNICĂ: s.f. „femeie gravidă"; la Grigor Maior, *ILV/ Lexicon*, II, *praegnans* este explicat: „groasă", „tăroasă".
povarnicelor: *pl. dat.* 24,19

(a) POVĂȚUI: v. IV
va povățui: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,14

POVĂȚUITOR: s.m.; var. (Înv.) **POVĂȚUITORIU** (Înv.) „conducător"
Povățuitoriu: *sg. nom.* 2,6
povățuitori: *pl. nom.* 15,14
povățuitori: *pl. voc., în sintagma* ***povățuitori orbi*** 23,16, 24

PRAF: s.n.
praful: *sg. nom.* 10,14

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac., în sintagma* ***zi de praznic*** 26,5; 27,15

PRÂNZ: s.n.
prânzul: *sg. ac.* 22,4

PREACURVAR, -Ă: adj.; var. (Înv.) **PREACURVARIU**
preacurvariu: *m. sg. nom.* 12,39; 16,4

(a) PREACURVI: v. IV; var. **(a) PRECURVI**
a precurvi: *inf. prez.* 5,32
precurvește: *ind. prez. 3.sg.* 5,32
preacurvește: *ind. prez. 3.sg.* 19,9

PREACURVIE: s.f.
peacurviile: *pl. nom.* 15,19

PREAJMĂ: s.f.
preajmă: *sg. ac., în loc. prep.* ***în preajma*** 27,61

PREDANIE: s.f. „tradiție", „datină"
predaniile: *pl. nom.* rezum. cap.15
predaniia: *sg. ac.* 15,2, 3
predania: *sg. ac.* 15,6

(a) PREFACE: v. III
prefăcând: *gerunziu* rezum. cap.26

PREOT: s.m.
preoților: *pl. gen., în sintagma căpeteniile preoților* 2,4; 21,23, 45; 26,47; 27,20
preoților: *pl. dat.* 12,4
preoți: *pl. ac.* rezum. cap.8
preotului: *sg. dat.* 8,4
preoții: *pl. nom.* 12,5

PRESUS: adv.
(mai) presus: *adv. în sintagma* ***mai presus de fire*** 6,11

PRETUTINDENI: adv.; var. (Înv. și rar.) **PRETUTINDINI**
pretutindini: rezum. cap.9

PREȚ: s.n.
preț: *sg. ac., în loc. adj. de mare preț* „foarte valoroasă"/*în loc. adv.* ***cu mult preț*** „foarte scump" 27,7, 9
prețul: *sg. nom., în sintagmele* ***prețul sângelui/prețul celui prețuit*** 27,6,9

(a) PREȚUI: v. IV „a stabili valoarea unui obiect și a-i fixa prețul"
au prețuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,9

PREȚUIT, -Ă: s.m./f. „evaluat"
(celui) prețuit *s.m. sg. gen., în sintagma prețul* ***celui prețuit*** 27,9

PRICEPUT, -Ă: s.m./f.; var. **PRECEPUT, -Ă**
[cei] precepuți: *s.m. pl. ac.* 11,25

(a) PRICI: v. IV
va prici: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,19

PRICINĂ: s.f.
pricina: *sg. ac., în sintagma* ***pricina curviii*** rezum. cap.5; 5,32
pricină: *sg. ac., în loc. adv. fără pricină* „degeaba" 15,9
pricină: *sg. ac.* 19,3
pricina: *sg. nom./ac.* 19,10; rezum. cap.25; 27,37

PRIETEN: s.m.; var. (Înv.) PRIETIN
prietinul: *sg. nom.* 11,19
prietine: *sg. voc.* 20,13; 26,50
pretine: *sg. voc.* 22,12

PRILEJ: s.n.; var. (Reg.) **PRILEGIU**
prilegiul: *sg. ac.* rezum. cap.20
prilej: *sg. ac.* 26,16

(a) PRIMI: v. IV
va **primi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,14
primește: *ind. prez. 3.sg.* 10,40, 41
a primi: *inf. prez.* 11,14
va priimi: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,5
priimește: *ind. prez. 3.sg.* 18,5
ați primit: *ind. pf.c. 2.pl.* 25,35

(a se) PRINDE: v. III
(s-)au prins: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.4
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,25; 14,3; 22,6; 26,50; 28,9
prinzându-: *gerunziu* 18,28
a **prinde:** *inf. prez.* 21,46; 26,55
să **prinză:** *conj. prez. 3.pl.* 22,15; 26,4
(Să) prinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
prindeți: *imperativ 2.pl.* 26,48
ați prins: *ind. pf.c. 2.pl.* 26,55
prinzând: *gerunziu* 26,57

PRINS, -Ă: adj.
prinsă: *f. sg. ac.* 8,14

PRINSOARE: s.f. (Prin ext.; ccr.) „închisoare", „temniță"
prinsoare: *sg. ac.* 11,2

(a) PRISOSI: v. IV
va prisosi: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,20; 13,12; 25,29
au prisosit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,37

PRISOSINȚĂ: s.f.
pisosința: *sg. ac.* 12,34

(a) PRIVEGHEA: v. I; var. (Înv. și pop.) **(a) PREVEGHEA, (a)** PRIVIGHEA
a privegheа: *inf. prez.* rezum. cap.24
privegheați: *imperativ 2.pl.* 24,42
ar preveghea: *cond. prez. 3.sg.* 24,43
privighiați: *imperativ 2.pl.* 25,13; 26,38, 41
a privighea: *inf. prez.* 26,40

(a) PROBOZI: v. IV
probozește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
probozând: *gerunziu* rezum. cap.11

(a se) PROPOVĂDUI: v. IV; var. (Înv) **(a se)** PROPOVEDUI
propovăduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
propoveduind: *gerunziu* 3,1; 4,23; rezum. cap.9, 9,35
propoveduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
a **propovedui:** *inf. prez.* 4,17; rezum. cap.10
propoveduiți: *imperativ 2.pl.* 10,7, 27
să **propoveduiască:** *conj. prez. 3.pl.* 11,1
(să) va propovedui: *ind. viit. I 3.sg.* 24,14
(să) va propoveduii: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,14; 26,13

PROPOVĂDUIRE: s.f.; var. (Înv.) PROPOVEDUIRE
propoveduirea: *sg. ac.* 12,41

PROROC: s.m.
prorocul: *sg. nom./ac.* 1,22; 2,5, 15, 17; 3,3; 4,14; 8,17; 10,41; 12,17, 39; rezum. cap.13; 13,35, 57; 16,4; 21,4, 11; 24,15; 27,9, 35
proroci: *pl. nom./ac.* 2,23; 13,17; 16,14; 23,34
prorocii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,12, 17; 7,12; 11,13; 22,40; 23,31, 37
prorocii: *pl. nom./ac., în sintagma prorocii* ***mincinoși*** rezum. cap.7; 7,15
prorocului: *sg. gen.* 10,41
proroc: *sg. ac.* 11,9; 14,5; 21,26, 46
prorocilor: *pl. gen.* 23,29, 30; 26,56
proroci: *pl. nom., în sintagma proroci* ***mincinoși*** rezum. cap.24; 24,11, 24

PROROCENIE: s.f. (Înv. și rar) „prorocire"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în 1828 (după *Catalogul manuscriptelor românești* [III], Ediția Academiei Române. [Tomul] I întocmit de Ioan Bianu, București, 1899. Tomul II întocmit de Ioan Bianu și R. Caracaș, București, 1913).
prorocianiia: *sg. nom.* 13,14

(a) PROROCI: v. IV
am prorocit: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,22
au prorocit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,13; 15,7
proroceaște: *imperativ 2.sg.* 26,68

PROROCIE: s.f.
prorociia: *sg. ac.* rezum. cap.3; rezum. cap.12

PRUNC: s.m.
pruncilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.2; rezum. cap.11; 11,16, 25; rezum. cap.18; 21,16
Prunc/prunc: *sg. ac.* 2,8; rezum. cap.18; 18,2, 5
Pruncul/pruncul: *sg. nom./ac.* 2,9, 11, 13, 14, 20, 21; 17,17; 18,4
pruncii: *pl. ac.* 2,16; 18,3; 19,12, 14; 21,15
Pruncului: *sg. gen.* 2,20
prunci: *pl. ac.* 14,21; 15,38; rezum. cap.19

PUI: s.m.
puiu: *sg. voc., în sintagma* ***puiu*** *de năpârcă* 3,7
pui: *pl. voc., în sintagma* ***pui*** *de năpârce* 12,34; 23,33
puii: *pl. ac.* 23,37

PUMN: s.m.
pumni: *pl. ac.* 26,67

(a) PUNE: v. III
e pusă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 3.10
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,5; 13,24, 31; 14,3; 18,2; 21,7; 26,50; 27,29, 37, 48, 60
pun: *ind. prez. 3.pl.* 5,15; 23,4
pune: *ind. prez. 3.sg.* 9,16; rezum. cap.13; rezum. cap.19; rezum. cap.20; rezum. cap.25
pune: *imperativ 2.sg.* 9,18
pune-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,18
puind: *gerunziu* rezum. cap.18
să **puie:** *conj. prez. 3.sg.* 19,13
pusease: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 19,15
au pus: *ind. pf.c. 3.sg., în sintagmele* ***au pus tăceare*** „a închis gura"/ ***au pus samă*** „a cerut socoteală" 22,34; 25,19
voi pune: *ind. viit.I. 1.sg.* 22,44
va pune: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,51; 25,32
era pus: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 28,6

PUNERE: s.f.
punerii: *sg. gen., în sintagma* ***puneriiînainte*** 12,4

PUS, -Ă: adj.
pusă: *f. sg. nom.* 5,14

(a) PURCEDE: v. III
purceade: *ind. prez. 3.sg.* 4,4

(a) PURTA: v. I
a purta: *inf. prez.* 3,11; rezum. cap.16; 23,4
au purtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8, 17
am purtat: *ind. pf.c. 1.sg.* 20,12

PURURI: adv.; var. **PURUREA**
pururea: 18,10; rezum. cap.24; 26,11

PUSTIIRE: s.f.
pustiirii: *sg. gen., în sintagma* ***urâciunea pustiirii*** (cf. infra, **URÂCIUNE**) 24,15

PUSTIU, -IE: adj./s.n.; var. **PUSTIE:** s.f.
pustie: *s.f. sg. ac.* rezum. cap.3; 3,3; rezum. cap.4; 4,1; 11,7; rezum. cap.14; 15,33; 24,26
pustiia: *s.f. sg. ac.* 3,1
pustiiu: *adj. n. sg. nom./ac.* 14,13, 15
pustie: *adj. f. sg. nom.* 23,38

(a se) PUSTII: v. IV
(să) va pustii: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,25; rezum. cap.23

(a se) PUTEA: v. II
poate: *ind. prez. impers./3.sg.* 5,14; 6,24, 27; 7,18; 10,28; rezum. cap.18; 19,12; 26,42; 27,42
poți: *ind. prez. 2.sg.* 5,36; rezum. cap.8
puteți: *ind. prez. 2.pl.* 6,24; 12,34; 16,4
putea: *ind. imp. 3.sg.* 8,28; 22,46
pot: *ind. prez. 3.pl.* 9,15; 10,28
pociu: *ind. prez. 1.sg.* 9,28
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,29; 19,25
putusă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* rezum. cap.17
au putut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 17,15; 26,9
am putut: *ind. pf.c. 1.pl.* 17,18
(să) pot: *ind. prez. 3.pl.* 19,26
putea-veți: *ind. viit.I. 2.pl.* 20,22
putem: *ind. prez. 1pl.* 20,22
ați putut: *ind. pf.c. 2.pl.* 26,40
poci: *ind. prez. 1.sg.* 26,53, 61

PUTERE: s.f. „capacitate, forță, însușire fizică, morală, intelectuală de a acționa, de a face, de a realiza ceva"; „minune"
puteri: *pl. nom./ac.* 7,22; 13,58; 14,2
putearе: *sg. nom./ac.* 7,29; 8,9; 9,6, 8; 10,1; rezum. cap.17; rezum. cap.18; 20,25; 21, 23, 24, 27; 24,30
puterile: *pl. nom.* 11,20, 21, 23; 13,54
putearea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.20; rezum. cap.21; 21,33; 25,15; 28,18
putearea: *sg. ac., în sintagmele* ***putearea credinții/putearea lui Dumnezău*** rezum. cap.21; 22,29
puterile: *pl. nom., în sintagma* ***puterile ceriului*** 24,29
puterii: *sg. gen., în sintagma* ***puterii lui Dumnezău*** 26,64

PUTERNIC, -Ă: adj.
putearnic: *m. sg. nom.* 3,9
putearnică: *f. sg. nom.* rezum. cap.18

PUTINȚĂ: s.f.
putință: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu putință*** 24,24
putință: *sg. nom.* 26,39

PUȚIN, -Ă: adj./adv./pron. nehot.
puțin: *adv* 6,30; 14,31; 16,8
puțân: *adv.* 8,26
puțin: *adv., în loc. adv.* ***după puțin*** 26,73
puțâni: *pron. nehot. m. pl. nom.* 7,14
puțini: *pron. nehot. m. pl. nom.* 20,16; 22,14
puține: *pron. nehot. n pl. ac.* 25,21, 23
puțini: *adj. m. pl. nom./ac.* rezum. cap.9: 9,37; rezum. cap.15; 15,34
puțină: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.17

PUȚINEL: adv.
puținel: 26,39

R

RABI: s. inv.; var. RAVI „învățător" (cf. lat. *rabbi*)
Ravi: 23,7, 8; 26,25, 49

RACA: s. inv. „om de nimic", „ticălos" (cf. lat. *raca* – „termen ebraic injurios")
raca: 5,22

RAMURĂ: s.f.
ramurile: *pl. ac.* 13,32
ramuri: *pl. ac.* 21,8

(a) RĂBDA: v. I
va răbda: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,22; 24,13
voi răbda: *ind. viit.I. 1.sg.* 17,16

(a se) RĂCI: v. IV
(să) va **răci:** *ind. viit.I. 3.sg.* 24,12

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcina: *sg. ac.* 3,10
rădăcină: *sg. ac.* 13,6, 21

(a) RĂDICA: v.I; vezi **(a)** RIDICA

RĂMĂȘIȚĂ: s.f. „rest"
rămășițe: *pl. ac.* rezum. cap.14; rezum. cap.15
rămășiță: *pl. (cu des.* **-ă**) *ac.* 14,20

(a) RĂMÂNE: v. III
rămâneți: *imperativ 2.pl.* 10,11; 26,38
ar fi rămas: *cond. pf. 3.sg.* 11,23
rămâind: *gerunziu* rezum. cap.15
au rămas: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,17

(a) RĂPI: v. IV
a răpi: *inf. prez.* 12,29

RĂPIRE: s.f.
răpire: *sg. ac.* 23,25

RĂPITOR, -TOARE: adj.
răpitori: *m. pl. nom.* 7,15

RĂPȘTIRE: s.f.
răpștirea: *sg. ac.* rezum. cap.2

(a) RĂSĂRI: v. IV
au răsărit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,16; 13,5
a răsări: *inf. prez.* 5,45
răsărind: *gerunziu* 13,6
răsare: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.27

RĂSĂRIT: s.n.
răsărit: *sg. ac.* 2,1, 2, 9; 8,11; 24,27

RĂSCUMPĂRARE: s.f.
răscumpărare: *sg. ac.* 16,26; 20,28

(a) RĂSIPI: v. IV; vezi **(a) RISIPI**

RĂSIPIRE: s.f.; vezi **RISIPIRE**

(a) RĂSPLĂTI: v. IV
va răsplăti: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,4, 6,18; rezum. cap.16; 16,27
răsplătește: *ind. prez. 3.sg.* rezum.- cap.25

RĂSPLĂTIRE: s.f. „răsplată"
răsplătire: *sg. nom.* rezum. cap.19
răsplătirii: *sg. gen.* rezum. cap.25

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunzând: *gerunziu* 3,15; 8,8; 11,4, 25; 12,39, 48; 13,11, 37; 14,28; 15, 3, 13, 15, 24, 26, 28; 17,4, 11, 16; 19,27; 20,13, 22; 21,21, 24, 27, 29; 22,1, 29; 25,12, 26, 40; 26,23, 25, 33, 66; 27,21, 25; 28,5
răspunzînd: *gerunziu* 4,4; 16,2, 16, 17; 19,4; 21,30; 24,2, 4
răspunde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; rezum. cap.21; 22,46; rezum. cap.27
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 12,38; 14,17; 15,23; 27,12, 14
răspuns-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 25,9
vor răspunde: *ind. viit.I. 3.sg.* 25,37, 44
va răspunde: *ind. viit.I. 3.sg.* 25,45
răspunzi: *ind. prez. 2.sg.* 26,62

RĂSPUNS: s.n. „înștiințare"
răspuns: *sg. ac.* 2,12
răspunsul: *sg. ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.16

(a se) RĂSTIGNI: v. IV
să răstignească: *conj. prez. 3.pl.* 20,19; 27,31
veți răstigni: *ind. viit.I. 2.pl.* 23,34
să (Să) răstignească: *conj. prez. 3.sg.* 26,2; rezum. cap.27; 27,23, 26
(Să) răstignește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.27
au răstignit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,35
(s-)au răstignit: *ind. pf.c. 3.pl.* 27,38
era răstigniți: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 27,44

RĂSTIGNIRE: s.f.
răstignire: *sg. ac.* rezum. cap.27

RĂSTIGNIT, -Ă: adj.
răstignit: *m. sg. ac.* 28,5

(a) RĂSTURNA: v. I
au răsturnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,12; 27,60; 28,2

(a) RĂTĂCI: v. IV
va **rătăci:** *ind. viit.I. 3.sg.* 18,12
au rătăcit: *ind. pf.c. 3.pl.* 18,13
rătăciți: *ind. prez. 2.pl.* 22,29

RĂTĂCIRE: s.f.
rătăcirea: *sg. nom., în sintagma* **rătăcirea cea *mai* de *pre urmă*** 27,64

RĂTĂCIT, -Ă: adj.
rătăcită: *f. sg. ac.* 18,12

RĂU, REA: adj./adv./s.
rău: *adv.* 4,24; 8,6, 16; 15,22; 17,14; 21,41
răului: *s.n. sg. dat.* rezum. cap.5; 5,39
rău: *s.n sg. ac.* rezum. cap.5; 27,23
răul: *s.n sg. ac.* 5,11
(cel) rău: *s.m. sg. ac.* 5,37
(cei) răi: *s.m. pl. ac.* 5,45; 13,48, 49; 21,24
reale: *s.n. pl. ac.* „gânduri rele" 9,4
realelor: *s.n. pl. gen.* rezum. cap.10
(ceale) reale: *s.n pl. ac.* 12,35
(celor) răi: *s.m. pl. gen.* rezum. cap.25
rău: *adj. m./n. sg. nom./ac./dat.* rezum. cap.7; 7,17, 18; 12,33, 35, 39, 45; 16,4
răi: *adj. m. pl. nom.* 7,11; 12,34; 22,10
reale: *adj. n. pl. nom./ac.* 7,17, 18; 15,19
răi (foarte): *adj. m. pl. nom.* 8,28
(mai) rea: *adj. f. sg. nom.* 9, 16; 27, 64
rea: *adj. f. sg. ac./voc.* 12,35; rezum. cap.24; 24,48; 25,26
(mai) reale: *adj. f. pl. nom.* 12,45

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) **RĂOTATE**
răotatea: *sg. nom.* 6,34

RĂZBOI: s.n.
războaie: *pl. ac.* rezum. cap.24, 24,6

(a) RÂDE: v. III
râdea: *ind. imp. 3.pl.* 9,24

(a) RÂNDUI: v. IV
au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 24,45; 26,15, 19; 27,10
va rândui: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,27
voi rândui: *ind. viit.I. 1.sg.* 25,21, 23
rânduise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 28,16

RÂNDUIALĂ: s.f.
rânduiala: *sg. ac.* rezum. cap.19

RÂNDUIT, -Ă: adj.
rânduit: *m. sg. nom.* 8,9

RÂU: s.n.
râurile: *pl. nom.* 7,25, 27

REAZEM: s.n.; var. **RAZĂM**
razăm: *sg. nom.* 5,35

RECE: adj.
reace: *f. sg. ac.* 10,42

(a) REZEMA: v. I
razămă: *ind. prez. 3.pl.* 22,40

(a) RIDICA: v. I; var. (Înv. și pop.) **(a) RĂDICA**
va rădica: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,11
rădicând: *gerunziu* 17,8

(a se) RISIPI: v. IV; var. (Înv. și rar) **(a se) RĂSIPI**
răsipește: *ind. prez. 3.sg.* 12,30
ai răsipit: *ind. pf.c. 2.sg.* 25,24
am răsipit: *ind. pf.c. 1.sg.* 25,26
(să) vor răsipi: *ind. viit.I. 3.pl.* 26,31
răsipi: *inf. prez. fără a* 26,61

RISIPIRE: s.f.; var. RĂSIPIRE
răsipirea: *sg. ac.* rezum. cap.24

ROB: s.m.
rob: *sg. ac.* 27,15, 16

ROD: s.n.
roduri: *pl. ac., în sintagmele roduri* ***vreadnici de pocăință/roduri*** *bune/reale* ***roduri/roduri*** *reale* rezum. cap.3; 7,17, 18
rod: *sg. ac., în sintagmele rod vreadnic de* ***pocăință/rod*** *bun* 3,8, 10
rodurile: *pl. ac.* 7,16, 20; 21,34, 43
rod: *sg. nom./ac.* 7,19; 12,33; 13,22, 23, 26; 21,19, 41; 26,29
rodul: *sg. nom.* 12,33
rod: *sg. ac., în loc.v. da rod* 13,8
rodurilor: *pl. gen.* 21,34

(a se) ROȘI: v. IV; var. (Înv. și reg.) **(a se) RUȘI**
(să) rușește: *ind. prez. 3.sg.* 16,3

ROȘU, ROȘIE: adj.
roșu: *n. sg. nom.* 16,2
roșie: *f. sg. ac.* 27,28

(a se) RUGA: v. I
a (să) ruga: *inf. prez.* rezum. cap.6, 6,5
(vă) rugați: *ind. prez. 2.pl.* 6,5
(te) vei ruga: *ind. viit.I. 2.sg.* 6,6
(te) roagă: *imperativ 2.sg.* 6,6
rugându(-vă): *gerunziu* 6,7; 23,14
(vă) rugați: *conj. prez. fără să 2.pl.* 6,9
roagă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8
rugându-: *gerunziu* 8,5
ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,31; 14,36; 15,23; 18,26, 29
au rugat *ind. pf.c. 3.pl.* 8,34; 16,1
rugați(-vă): *imperativ 2.pl.* 9,38; 5,44
să (Să) roage: *conj. prez. 3.sg.* 14,23
ai rugat: *ind. pf.c. 2.sg.* 18,32
să (Să) roaje: *conj. prez. 3.sg.* 19,13
(vă) rugați: *imperativ 2.pl.* 24,20; 26,41
să (Mă) rog: *conj. prez. 1.sg.* 26,36
rugându(-Să): *gerunziu* 26,39
(S-)au rugat *ind. pf.c. 3.sg.* 26,.42, 44
ruga: *inf. prez. fără* **a** 26,53

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciune: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; rezum. cap.15; 17,20; 21,22; rezum. cap.26
rugăciunea: *sg. nom.* rezum. cap.17
rugăciunii: *sg. gen., în sintagma* ***casa rugăciunii*** 21,13
rugăciuni: *pl. ac.* 23,14

RUGINĂ: s.f.
rugina: *sg. nom.* 6,19, 20

(a se) RUPE: v. III; var. (Înv. și reg.) **(a se) RUMPE**
să rumpă: *conj. prez. 3.pl.* 7,6
(să) rump: *ind. prez. 3.pl.* 9,17
au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,65
(s-)au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,51

RUPTURĂ: s.f.
ruptură: *sg. nom.* 9,16

(a se) RUȘINA: v. I
(să) vor rușina: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,37

S

SABIE: s.f.
sabie: *sg. ac.* rezum. cap.10; 10,24; 26,52
sabii: *pl. ac.* 26,47, 55
sabia: *sg. ac.* 26,51, 52

SADUCHEU: s.m.
saducheI: *pl. ac.* rezum. cap.3; 3,7; rezum. cap.22
saducheilor: *pl. gen.* rezum. cap.16; 16,6, 11, 12; 22,34
saducheii: *pl. nom.* 16,1
sadocheii: *pl. nom.* 22,23

SAMARINEAN: s.m.
samarineanilor: *pl. gen.* 10,5

SARCINĂ: s.f.
sarcina: *sg. nom.* 11,30

SARE: s.f.
sarea: *sg. nom., în sintagma* ***sarea pământului*** rezum. cap.5; 5,13
sarea: *sg. nom.* 5,13

SAT: s.n.
satul: *sg. ac.* 22,5

SATANA: s.f.; var. **SATAN:** s.m.; (Înv.) **SĂTANA**
Satană: *sf. sg. voc.* 4,10
Sătana: *s.f. sg. nom./ac.* 12,26, 26
Satan: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.16
Satano: *s.f. sg. voc.* 16,23

(a) SĂDI: v. IV
au sădit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,13; 21,33

SĂDIRE: s.f.
sădirea: *sg. nom.* 15,13

SĂLBATIC, -Ă: adj.; var. SĂLBATEC, **-Ă**
sălbatecă: *f. sg. nom., în sintagma* ***mlIare sălbatecă*** 3,4

(a) SĂLTA: v. I „a se veseli"
săltați: *imperativ 2.pl.* 5,12

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânță: *sg. ac.* 13,24, 27, 37; 22,25
sămințele: *pl. ac.* 13,32
sămânța: *sg. nom./ac.* 13,38; 22,24

SĂNĂTOS, -OASĂ: s.m./f.
sănătoșilor: *s.m. pl. dat.* 9,12

(a se) SĂNĂTOȘI: v. IV; var. **(a se)** SĂNĂTOȘA
(s-)au sănătoșat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,28

(a) SĂPA: v. I
sapă: *ind. prez. 3.pl.* 6,19, 20
au săpat: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,33, 25,18
să sape: *conj. prez. 3.sg.* 24,43

(a se) SĂRA: v. I
(să) va săra: *ind. viit. I. impers.* 5,13

SĂRAC, -Ă: s.m./f.
(cei) săraci: *s.m. pl. nom, în sintagma* ***cei săraci cu duhul*** (pentru sensurile duhovnicești ale acestei sintagme, vezi Anania 2001, p.1464) 5,3
săracilor: *s.m. pl. dat.* 11,5, 19,21, 26,9
săracii: *s.m. pl .ac.* 26,11

(a) SĂRI: v. IV
au sărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,32

(a) SĂRUTA: v. I
voi săruta: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,48
au sărutat: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,49

(a se) SĂTURA: v. I
(să) vor sătura: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,6
satură: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14; rezum. cap.15
(s-)au săturat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,20; 15,37
să săturăm: *conj. prez. 1.pl.* 15,33

(a) SĂVÂRȘI: v. IV
au săvârșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,1; 26,1
ai săvârșit: *ind. pf.c. 2.sg.* 21,16

SĂVÂRȘIRE: s.f.
săvârșirea: *sg. nom.* 24,14

SÂMBĂTĂ: s.f./adv. „ziua de odihnă la mozaici"; reprezintă echivalarea cuvântului *sabat* „ziua a șaptea a săptămânii, în care

orice activitate trebuia întreruptă, după cum însuşi Dumnezeu se odihnise în această zi, după încheierea actului creaţiei"
sâmbăta: *adv.* rezum. cap. 12; 12,1, 2, 5, 10, 11, 12; 24,20
sâmbăta: *s.f. sg. ac.* 12,5
sâmbetei: *s.f. sg. gen.* 12,8; 28,1
sâmbetii: *s.f. sg. gen.* 28,1

SÂNGE: s.n.
sânjelui: *sg. gen., în sintagma* ***curgerea sânjelui/curjerea sânjelui*** rezum. cap.9; 9,20
Sângele/sângele: *sg. nom./ac.* 16,17; 23,30, 35; 26,28; 27,24, 25
sânge: *sg. ac.* rezum. cap.26; 27,4
sângelui: *sg. gen.* 27,6
Sângelui: *sg. gen., în s. propr. Ţarina Sângelui* 27,8

SCAI: s.m.
scaiu: *sg. ac.* 7,16

SCAUN: s.n.
scaunul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***scaunul lui Dumnezău*** 5,34; 23,22
scaunul: *sg. ac.* 19,28; 25,31
scaune: *pl. ac.* 19,28
scaunile: *pl. ac.* 21,12; 23,6

(a) SCĂPA: v. I
veţi scăpa: *ind. viit.I. 2.pl.* 23,33

(a) SCHIMBA: v. I
au schimbat: *ind. pf.c.3.sg.* 17,2

SCHIMBARE: s.f.
schimbarea: *sg. nom., în sintagma* ***schimbarea la faţă*** rezum. cap.17

(a se) SCOATE: v. III
scoate: *imperativ 2.sg.* 5,29; 7,5; 18,9
să scoţi: *conj. prez. 2.sg.* 7,4
a scoate: *inf. prez.* 7,5
am scos: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,22
scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; 9,34; 12,24, 26, 35; 13,52; rezum. cap.21
scotea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,16; 21,12
scoţi: *ind. prez. 2.sg.* 8,31
scoţând: *gerunziu* 9,25, 33; rezum. cap.12
să scoată: *conj. prez. 3.pl.* 10,1
scoateţi: *imperativ 2.pl.* 10,8
va scoate: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,20
scot: *ind. prez. 1.sg.* 12,27
vor scoate: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,27
scoţ: *ind. prez. 1.sg.* 12,28
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,48; 21,39; 26,51
scoate: *inf. prez. fără a* 17,18
(să) **scoate:** *ind. prez. 3.sg.* 17,20

(a se) SCOPI: v. IV; var. (Neob.) (a se) SCUIPI – această formă este rezultatul unei rostiri regionale (cf. Indice Ecz – SCUIPIT)
(s-)au scuipit: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.19

SCRÂŞNIRE: s.f.; var. (Înv.) SCÂRŞNIRE
scârşnirea: *sg. nom., în sintagma scârşnirea* ***dinţilor*** (cf. supra, DINTE) 8,12; 13,42, 50; 22,13; 24,51
scrâşnirea: *sg. nom., în sintagma scâşnirea dinţilor* 25,30

(a se) SCRIE: v. III
(s-)au scris: *ind. pf.c. impers.* 2,5
scris este: *pasiv ind. prez. impers.* 4,4, 6, 7, 10; 21,13; 26,31
este scris: *pasiv ind. prez. impers.* 11,10; 26,24

SCRIITOR: s.m. (aici) „cărturar"; (la pl.) „interpreţi ai legii la evrei" (cf. lat. *scriba, -ae*)
scriitorii: *pl. ac.* 2,4

SCRIPTURĂ: s.f.
scripturi: *pl. ac.* 21,42
scripturile: *pl. nom./ac.* 22,29; 26,54, 56

SCRIS, -Ă: adj.
scrisă: *f. sg. ac.* 27,37

SCRISOARE: s.f. (aici) „inscripţie"
scrisoarea: *sg. nom.* 22,20

(a se) SCUIPA: v. I
(Să) scuipe (sic!)**:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
au scuipat**:** *ind. pf.c. 3.pl.* 26,67
scuipind: *gerunziu* 27,30

(a se) SCULA: v. I
sculându(-să/-Să): *gerunziu* 1,24; 2,14, 21; 8,26; 9,9, 19; 26,62
scoală: *imperativ 2.sg.* 2,13, 20; 9,5, 6
(s-/S-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,15; 9,7, 25; 11,11; 14,2; 25,7; 27,52; 28,6, 7
(să) vor scula**:** *ind. viit.I. 3.pl.* 10,21; 12,41; 24,11, 24
(să) scoală**:** *ind. prez. 3.pl.* 11,5
(să/Să) va scukla**:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,42; rezum. cap.17; 17,9; 24,7
sculaţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 17,7
scula(-să)-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.24
sculaţi: *imperativ 2.pl.* 26,46

SCUMP, -Ă: adj. „preţios"; „de mare preţ"
scump: *n. sg. ac.* 13,46
scumpă: *f. sg. ac., în sintagma ungere scumpă* rezum. cap.26

(a se) SCURTA: v. I
(s-)ar fi scurtat**:** *cond. pf. 3.pl.* 24,22
(să) vor scurta: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,22

(a) SCUTURA: v. I
scuturaţi: *imperativ 2.pl.* 10,14

SEAMĂ: s.f.; var. (Pop.) SAMĂ
samă: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,36; 25,19
sama: *sg. ac.* rezum. cap.18; 18,23, 24
samă: *sg. ac., în sintagma* ***au pus samă*** „a cerut socoteală" 25,19

SEARĂ: s.f.; var. (Pop.) SARĂ
seară: *sg. nom.* 8,16; 14,15, 23; 16,2; 20,8; 26,20; 27,57
sara: *sg. ac.* 27,1

SEC, SEACĂ: adj.; var. (Înv. şi reg.) SĂC, SACĂ
săci: *n. pl. ac., în sintagma* ***locuri săci*** „locuri aride" 12,43

(a) SECERA: v. I; var. (înv. şi reg.) (a) SĂCERA
seaceră: *ind. prez. 3.pl.* 6,26
săceri: *ind. prez. 2.sg.* 25,24
seacer: *ind. prez. 1.sg.* 25,26

SECERĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. şi reg.) SĂCERĂTOR, -TOARE
săcerătorilor: *s.m. pl. dat.* 13,30
săcerătorii: *s.m. pl. nom.* 13,39

SECERIŞ: s.n.; var. (Înv. şi reg.) SĂCERIŞ
săceriş: *sg. nom./ac.* rezum. cap.9; 9,37; 13,30
săcerişului: *sg. gen., în sintagma* ***Domnului săcerişului*** 9,38
săcerişul: *sg. nom./ac.* 9,38; 13,39
săcerişului: *sg. gen.* 13,30

SECURE: s.f.; var. (Pop.) SĂCURE
săcurea: *sg. nom.* 3,10

(a se) SEMĂNA: v. I; var. (Pop.) (a se) SĂMĂNA; (În v. şi rar) (a se) SĂMÂNA
samănă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 6,26; 13,4, 31,39

să samene: *conj. prez. 3.sg.* 13,3
e sămânat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 13,19
(s-)au sămânat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,19, 20, 22, 23
au sămânat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,24, 25
ai sămânat: *ind. pf.c.* 13,27; 25,24
samănă: *ind. prez. 3.sg.* 13,37
samăn: *ind. prez. 1.sg.* 25,26

SEMĂNĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTOR, -TOARE; (Pop.) SĂMĂNĂTOR, -TOARE
sămănătoriului: *s.m. sg. gen.* rezum. cap.13; 13,18
sămănătoriul: *s.m. sg. nom.* 13,3

SEMĂNĂTURĂ: s.f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTURĂ
sămănături: *pl. ac.* 12,1

SEMEŢIE: s.f.; var. (Pop.) SUMEŢIE
sumeţiii: *sg. gen.* rezum. cap.20

SEMN: s.n.; var. (Înv. şi pop.) SĂMN
sămn: *sg. nom./ac.* rezum. cap.12; 12,38, 39; rezum. cap.16; 16,1, 4; 26,48
sămnul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.12; 12,39; 16,4; 24,3, 30
seamnele: *pl. ac.* rezum. cap.16; 16,4
seamne: *pl. nom./ac.* rezum. cap.24; 24,24; rezum. cap.27

SENIN: s.n.; var. (Înv. şi reg.) SĂNIN
sănin: *sg. nom.* 16,2

SFAT: s.n.
sfat: *sg. ac.* 12,14; 22,15; 26,4; 27,1, 7; 28,12
sfatul: *sg. ac.* rezum. cap.19

(a se) SFĂRÂMA: v. I
sfărâma(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 21,44

SFĂRÂMĂTURĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) SFĂRMITURĂ; (Reg.) SFÂRMITURĂ
sfărmituri: *pl. ac.* 14,20
sfărmiturile: *pl. ac.* 15,27
sfărmituri: *pl. ac.* 15,37

(a se) SFĂTUI: v. IV
(să) sfătuiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.26

SFÂNT, -Ă: adj./s.
Sfânta/sfânta: *adj. antep. f. sg. nom./ac.* în titlu *Sfânta Domnului Isus Hristos Evanghelie de la Matheiu*; 4,5; 27,53
Sfânt: *adj. n. sg. ac./gen., în sintagma* ***Duhul Sfânt/Duhului Sfânt*** 1,18; rezum. cap.3; 3,11; rezum. cap.12; 12,32; 28,19
Sfint: *adj. n. sg. ac., în sintagma* ***Duhul Sfint*** 1,20
sfânt: *adj. n. sg. ac.* 24,15
sfânta: *s.f. sg. nom./ac.* (aici) „ceea ce e sfinţit, mai ales cărnurile sfinţite după ritualul ebraic spre a fi aduse ca jertfă pe altar" rezum. cap.7; 7,6
sfinţilor: *s.m. pl. gen.* 27,52

(a) SFÂRŞI: v. IV
au sfârşit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,28; 11,1; 13,53
veţi sfârşi: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,23

SFÂRŞIT: s.n.
sfârşit: *sg. ac., în loc. adv.* ***până în sfârşit*** 10,22; 24,13
sfârşitul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***sfârşitul veacului*** 13,39, 40, 49; 28,20
sfârşitului: *sg. gen., în sintagma* ***sfârşitului veacului*** 24,3
sfârşitul: *sg. nom./ac.* 24,6; 26,58

SFEŞNIC: s.n.; var. (Înv.) SFEAŞNIC
sfeaşnic: *sg. ac.* 5,15

(a se) SFINŢI: v. IV
sfinţască(-să): *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 6,9
sfinţeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 23,17, 19

(a se) SILI: v. IV
va sili: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,41
(să) sileaşte: *ind. prez. 3.sg.* 11,12
au silit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,22; 27,32

SILNIC, -Ă: s.m./f.
(cei) sâlnici: *s.m. pl. nom.* 11,12

SINAGOGĂ: s.f.
sinagogurile: *pl. ac.* 4,23; 9,25; 23,34
sinagoguri: *pl. ac.* 6,2; 23,6
sinagoga: *sg. ac.* 12,9
sinagoghele: *pl. ac.* 13,54

SINGUR, -Ă: adj.
sângură: *f. sg. ac.* 4,4
sângur: *m. sg. nom./ac./dat.* 4,10; 14,23; 17,8; 18,15; 24,36

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. ac.* 4,8; 6,29; 16,27; rezum. cap.21
slavă: *sg. ac.* rezum. cap.21

SLĂBĂNOG, -OAGĂ: adj./s. „paralitic"
slăbănogi: *s.m. pl. ac.* 4,24; 15,30
(cel) slăbănog: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.9
(un) slăbănog: *s.m. sg. ac.* 9,2
slăbănogului: *s.m. sg. dat.* 9,2, 6
slăbănog: *adj. m. sg. nom.* 8,6

(a) SLĂBI: v. IV
să slăbească: *conj. prez. 3.pl.* 15,32

(a) SLĂVI: v. IV
să slăvească: *conj. prez. 3.pl.* 5,16
au slăvit: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,8

SLOBOD, -Ă: adj./adv.
slobod: *adv.* 12,2, 4, 10, 12; 14,4; 19,3; 20,15
slobozi: *adj. m. pl. nom.* 17,25

SLOBOZENIE: s.f.
slobozenie: *sg. ac., în sintagma* ***carte de slobozenie*** „act de divorţ" 5,31; 19,7

(a se) SLOBOZI: v. IV
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,15; 14,23; 18,27; 27,26
slobozi(-Te): *imperativ 2.sg.* 4,6
slobozi: *imperativ 2.sg.* 14,15; 15,23
va slobozi: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,22; 21,3
a slobozi: *inf. prez.* 15,32; 19,7; 27,15
slobozând: *gerunziu* 15,39
să sloboz: *conj. prez. 1.sg.* 27,17, 21

SLUGA: s.f.
sluga: *sg. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,6, 8, 13; 10,24; 12,8; rezum. cap.17; 18,26, 27, 28; 24,46, 48; 25,30; 26,51
slujii: *sg. gen./dat.* 8,9; 24,50
slugei: *sg. dat.* 10,25
slujile: *pl. nom./ac.* 13,27, 28; 18,23
slujilor: *pl. dat.* 14,2; rezum. cap.18
slugă: *sg. voc., în sintagmele* ***slugă vicleană/slugă bună şi credincioasă/slugă rea şi leneşă*** 18,32; 25,21, 23, 26
slugă: *sg. nom./ac.* 20,27; rezum. cap.24; 24,45
slugi: *pl. ac.* rezum. cap.21; 21,36; 22,4
slugile: *pl. nom./ac.* 21,34, 35; 22,3, 6, 10; 25,14
slugilor: *pl. gen./dat.* 22,8; 25,19

SLUJBĂ: s.f.
slujbei: *sg. gen.* rezum. cap.20

(a) SLUJI: v. IV; var. (Rar) **(a) SLUGI**
vei slugi: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,10
slugiia: *ind. imp. 3.pl.* 4,11
a **sluji:** *inf. prez.* rezum. cap.6
slugi: *inf. prez. fără a* 6,24
slujia: *ind. imp. 3.sg.* 8,15
să slugească: *conj. prez. 3.sg.* 20,28
am slujit: *ind. pf.c. 1.pl.* 25,44
slujind: *gerunziu* 27,55

SLUJITOR, -TOARE: s.m./f.
slujitoriului: *s.m. sg. dat.* 5,25
slujitoriu: *s.m. sg. nom.* 20,26; 23,11
slugitorilor: *s.m. pl. dat.* 22,13
slujitorilor: *s.m. pl. dat.* rezum. cap.25
slujitorii: *s.m. pl. ac.* 26,58

SLUJNICĂ: s.f.
slujnică: *sg. nom.* 26,69, 71

SMERENIE: s.f.
smereniia: *sg. ac.* rezum. cap.23

(a se) SMERI: v. IV
(să) va **smeri:** *ind. viit.I. 3.sg.* 18,4; 23,12
smeri(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 23,12

SMERIT, -Ă: adj.
smerit: *m. sg. nom., în sintagma* ***smerit cu inima*** 11,29

SMINTEALĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) **ZMINTEALĂ**
sminteală: *sg. nom.* 16,23
sminteale: *pl. ac.* 18,7
smintealele: *pl. nom.* 18,7
sminteala: *sg. nom.* 18,7
zminteala: *sg. ac.* rezum. cap.18

(a se) SMINTI: v. IV; var. (Înv. și pop.) **(a se) ZMINTI**
sminteaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5; 18,9
va sminti: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,29; 18,6
smintește: *ind. prez. 3.sg.* 5,30
(să) va sminti: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,6
(să) sminteaște: *ind. prez. 3.sg.* 13,21
(să) smintea: *ind. imp. 3.pl.* 13,57
(s-)au smintit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,12
să **smintim:** *conj. prez. 1.pl.* 17,26
(să) vor sminti: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.26; 26,33
(vă) veți sminti: *ind. viit.I. 2.pl.* 26,31
(mă) voi sminti: *ind. viit.I. 1.sg.* 26,33
va zminti: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,8
(să) vor zminti: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,10

SMIRNĂ: s.f.
smirnă: *sg. nom.* 2,11

SMOCHIN: s.m.
smochinul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.21; 21,19
smochin: *sg. ac.* 21,19, 21; 24,32

SMOCHINĂ: s.f.
smochine: *pl. ac.* 7,16

(a) SMOLI: v. IV (Reg.) „a murdări", „a mânji"
smolesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,16

(a) SMULGE: v. III
smulgea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.12
a **smulge:** *inf. prez.* 12,1
să **smulgeți:** *conj. prez. 2.pl.* 13,29
(să) va **smulge:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,13

SNOP: s.m.
snopi: *pl. ac.* 13,30

SOACRĂ: s.f.
soacra: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,14
soacră-sa: *sg. gen.* (*cu prep.* **asupra**) 10,35

SOARE: s.m.
soarele: *sg. nom./ac.* 5,45; 13,6, 43; 17,2; 24,29
soare: *sg. ac.* rezum. cap.24

SOARTĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) SOARTE
soar**te:** *sg. ac.* 27,35

SOBOR: s.n.; var. (Înv.) SĂBOR
săvorului: *sg. dat., în sintagma* ***vinovat (va fi)*** *săvorului* 5,22
soboară: *pl. ac.* 10, 17
soborul: *sg. nom.* 26,59

(a) SOCOTI: v. IV
socotiți: *imperativ 2.pl.* 6,28; 18, 10
au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,42

SOL: s.m.
soli: *pl. ac.* rezum. cap.11

SOMN: s.n.
somn: *sg. ac.* 1,20, 24; 2,12, 13, 19, 22

SORĂ: s.f.
soră: *sg. nom.* 12,50
surorile: *pl. nom./ac.* 13,56; 19,29

SOȚ: s.m. (Înv. și pop.) „tovarăș"
soții: *pl. nom./ac.* 18,28, 31; 23,30; 24,49
soțului: *sg. dat.* 18,29
soțul: *sg. ac.* 18,33

(a) SPĂLA: v. I
spală: *imperativ 2.sg.* 6,17
spală: *ind. prez. 3.pl.* 15,2
spălându-: *geunziu* rezum. cap.27
au spălat: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,24

SPĂLARE: s.f.
spălarea: *sg. ac.* rezum. cap.15

(a se) SPÂNZURA: v. I
să **(să) spânzure:** *conj. prez. 3.sg.* 18,6
(s-)au spânzurat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.27; 27,5

SPIC: s.n.
spice: *pl. ac.* rezum. cap.12; 12,1

SPIN: s.m.
spini: *pl. ac.* 7,16; 13,7, 22
spinii: *pl. nom.* 13,7
spini: *pl. ac., în sintagma* ***cunună de spini*** 27,29

(a se) SPORI: v. IV
(s-)au sporit: *ind. pf.c. 3.sg.* 24,12

(a) SPUNE: v. III
să **spui:** *conj. prez. 2.sg.* 8,4; 26,63
spuneți: *imperativ 2.pl.* 10,27; 21,3; 28,7
spune: *imperativ 2.sg.* 13,36; 15,15; 18,17; 22,17; 24,3
să **spuie:** *conj. prez. 3.pl.* 16,20

să **spuneți**: *conj. prez. 2.pl.* 17,9
au spus: *ind. pf.c. 3.pl.* 18,31
spuneț: *imperativ 2.pl.* 21,3
veți spune: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,24
voi spune: *ind. viit.I. 1.sg.* 21,24
spuiu: *ind. prez. 1.sg.* 21,27
am spus: *ind. pf.c. 1.sg.* 24,25
spune: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
spun: *ind. prez. 3.pl.* 27,13

(a) **SPURCA**: v. I
spurcă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.15; 15,11, 18, 20

SPURCĂCIUNE: s.f.
spurcăciunea: *sg. ac.* 23,27

(a) **STA**: v. I
au stătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,9; 20,32; 27,11
stând: *gerunziu* 6,5; 20,3, 6; 24,15
va sta: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,25, 26
sta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 12,46; 13,2; 26,73; 27,47
stau: *ind. prez. 3.pl.* 12,47; 16,28
să **stea**: *conj. prez. 3.sg.* 18,16
stați: *ind. prez. 2.pl.* 20,6

STAT: s.n. (În v. și reg.) „înălțime"
statului: *sg. dat.* 6,27

STATER: s.m.; var. **STATIR, ȘTATIR** „veche monedă grecească sau macedoneană, de aur ori de argint, a cărei valoare varia între 2 și 20 de drahme"
statir: *sg. ac.* 17,26
ștatiriul: *sg. ac.* rezum. cap.17

STĂPÂN: s.m.
stăpânul: *sg. nom./ac.* 10,24, 25; rezum. cap.18; rezum. cap.21; 21,40; 24,43
stăpânului: *sg. gen.* 13,27; 20,11

(a) **STĂPÂNI**: v. IV
stăpânesc: *ind. prez. 3.pl.* 20,25

STÂNG, -Ă: s./adj.
stânga: *s.f. sg. nom.* „mâna stângă" 6,3
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. prep.* ***de-a stânga*** 20,21
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a stânga*** 20,23; 25,41; 27,38
stângă: *adj. f. sg. ac., în sintagma* ***de-a stângă*** „de partea stângă" 25,33

STEA: s.f.
steaoa: *sg. nom./ac.* 2,2, 9, 10
stealii: *sg. gen.* 2,7
steale: *pl. ac.* rezum. cap.24
stealele: *pl. nom.* 24,29

(a se) **STINGE**: v. III
va stânge: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,20
(să) stâng: *ind. prez. 3.pl.* 25,8

STRAISTĂ: s.f.; vezi **TRAISTĂ**

STRAJĂ: s.f.
straje: *sg. ac., în sintagma* ***în a patra straje de noapte*** (cf. supra, **NOAPTE**) 14,25

(a) **STRĂBATE**: v. III
străbătea: *ind. imp. 3.sg.* 9,35

STRĂIN, -Ă: adj./s.; var. (înv. și pop.) **STREIN, -Ă**
streini: *s.m. pl. ac.* 17,24
(cei) strini *s.m. pl. ac.* 17,25
străinilor: *s.m. pl. gen.* 27,7
străin: *adj. m. sg. nom./ac.* 25,35, 38, 44

STRĂJER: s.m.; var. (Înv. și pop.) **STRĂJAR**
străjari: *pl. ac.* 27,66; 28,11
străgiarii: *pl. nom.* rezum. cap.28; 28,4

(a) **STRĂLUCI**: v. IV
vor străluci: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,43
au strălucit: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,2

STRÂMB, -Ă: adj./adv.
strâmb: *adv.* 5,33
strâmbe: *adj. f. pl. nom., în sintagma* ***mărturiile strâmbe*** 15,19
strâmbă: *adj. f. sg. ac., în sintagma* ***mărturie strâmbă*** 19,18

STRÂMBĂTATE: s.f. „nedreptate"
strâmbătate: *sg. ac.* 7,23; 13,41; 20,13; 23,28
strâmbătăți *pl. ac.* rezum. cap.23
strâmbătatea: *sg. nom.* 24,12

STRÂMT, -Ă: adj.
strâmtă: *f. sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,13, 14

(a) **STRÂNGE**: v. III
a **strânge**: *inf. prez.* rezum. cap.6

(a) **STRÂNȘTI**: v. IV „a saluta" (cf. Indice 1Mac)
veți strânști: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,47

(a) **STRECURA**: v. I
strecurați: *ind. prez. 2.pl.* 23,24

(a) **STRICA**: v. I
să **strice**: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
(să) va strica: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,13
să **stric**: *conj. prez. 1.sg.* 5,17
va **strâca**: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,19
strică: *ind. prez. 3.sg.* 6,19, 20
să **(să) strice**: *conj. prez. 3.sg.* 26,2
strici *ind. prez. 2.sg.* 27,40

(a) **STRIGA**: v. I
strigă: *ind. prez. 3.sg.* 3,3; 15,23
au strigat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,29; 14,26, 30; 15,22; 20,30; 27,46
strigând: *gerunziu* 9,27
strâgă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.11
strâgând: *gerunziu* 11,6; 21,15; rezum.cap.27; 27,50
va **striga**: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,19
striga: *ind. imp. 3.pl.* 20,31; 21,9; 27,23

STRIGARE: s.f.
strigare: *sg. ac.* 25,6; rezum. cap.27

STRUGURE: s.m.; var. (Înv. și pop.) **STRUGUR**
strugur: *sg. ac.* 7,16

(a) **SUDUI**: v. IV
va suduii: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,4

(a) **SUFERI**: v. IV
va **suferi**: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,24

(a) **SUFLA**: v. I (despre vânt) „a bate"
au suflat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,25, 27

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. nom./ac.* 2,20; 6,25; 10,28, 39; 16,25, 26; 20,28; 26,38, 41
sufletelor: *pl. dat.* 11,29
sufletului: *sg. dat.* 12,18

sufletul: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu tot sufletul (tău)/****în loc. v.* ***Își dă sufletul/Și-au dat sufletul*** 22,37; rezum. cap.27; 27,50

(a) **SUGE:** v. III
sug: *ind. prez. 3.pl.* 21,16

(a) **SUGRUMA:** v. I
sugruma: *ind. imp. 3.sg.* 18,28

(a se) **SUI:** v. IV
(S-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,16; 5,1; 14,23, 32; 15,39
suindu(-Să): *gerunziu* 8,23; 9,1; 13,2; 15,29; 20,17
a (să) **sui:** *inf. prez.* 14,22
(să) va **sui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 17,26
(ne) suim: *ind. prez. 1.pl.* 20,18

(a) **SUPĂRA:** v. I
supărați: *ind. prez. 2.pl.* 26,10

SURD, -Ă: adj./s.
surzii: *s.m. pl. nom.* 11,5
surd: *adj. m. sg. ac.* rezum. cap.12

SUS: adv.
sus: *adv. în sintagma* ***întru cei de sus*** „nivelurile cele mai înalte ale cerurilor duhovnicești" (cf. Anania 2001, p.1485) 21,9
sus: *adv. în loc. adv. de* ***sus*** *până* ***jos*** 27,51

SUTAȘ: s.m.
sutașului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.8; 8,13
sutaș: *sg. nom.* 8,5
sutașul: *sg. nom.* 8,8; 27,54

Ș

ȘARPE: s.m.
șarpe: *sg. ac.* 7,10
șierpii: *pl. ac.* 10,16
șierpi: *pl. voc.* 23,33

ȘCHIOP, -OAPĂ: adj./s.
șchiopii: *s.m. pl. nom.* 11,5; 15,31; 21,14
șchiopi: *s.m. pl. ac.* 15,30
șchiop: *adj. m. sg. nom.* 18,8

(a) **ȘEDEA:** v. II
ședea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,16; 13,1; 14,9; 15,29; 26,20, 58, 69; 28,2
șezusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,1
vor ședea: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,11
șezând: *gerunziu* 9,9, 10; rezum. cap.13; 13,48; 20,30; 21,5; rezum. cap.22; 24,3; 26,7, 64; 27,19, 36, 61
ședeau: *ind. imp. 3.pl.* 9,10
șed: *ind. prez. 3.pl.* 11,16; rezum. cap.23
au șezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,2; 23,2
să șază: *conj. prez. 3.sg./pl.* 14,19; 15,35; 20,21
va ședea: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,28; 25,31
a ședea: *inf. prez.* 20,23; 21,7
șeade: *ind. prez. 3.sg.* 23,22
ședeți: *imperativ 2.pl.* 26,36
ședeam: *ind. imp. 1.sg.* 26,55

ȘEDERE: s.f.
șederile: *pl. ac., în sintagma* ***șederile dintâi*** „primele locuri", „locurile din cpul mesei" 23,6

ȘEZUT: s.n.
șezut: *sg. ac.* 15,7

ȘTATIR: s.m.; vezi **STATER**

(a se) **ȘTI:** v. IV
știe: *ind. prez. 3.sg.* 6,3, 8, 32; 24,36, 50
știți: *ind. prez. 2.pl.* 7,11; 16,4; 20,22; 24,32, 42, 44; 25,13; 26,2; 27,65
să știți: *conj. prez. 2.pl.* 9,6
să știe: *conj. prez. 3.sg.* 9,30
să (să) știe: *conj. prez. 3.sg.* 10,26
ați știi: *cond. prez. 2.pl.* 12,7
știind: *gerunziu* 12,15, 25; 16,8; 26,10
știi: *ind. prez. 2.sg.* 15,12
ști: *inf. prez. fără a* 16,4
știm: *ind. prez. 1.pl.* 21,27; 22,16
știți: *ind. prez. 2.pl* 20,25
să știți: *conj. prez. 2.pl.* 24,32, 43
ar ști: *cond. prez. 3.sg.* 24,43
știu;: *ind. prez. 1.sg.* 25,12, 24; 26,70; 28,5
știiai: *ind. imp. 2.sg.* 25,26
știia: *ind. imp. 3.sg.* 27,18

ȘTIUTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) **ȘTIITOR, ȘTIUTORIU**
știutoriul: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***știutoriul*** *de leage* rezum. cap.22
știitorii: *s.m. pl. ac., în sintagma* ***știitorii legii*** 22,35

ȘURĂ: s.f.
șura: *sg. ac.* 13,30

T

TAINĂ: s.f.
tainele: *pl. ac.* 13,11
taină: *sg. ac., în loc. adv* ***în*** *taină* rezum. cap.17; 17,18; 20,17; 24,3

TALANT: s.m.
talanți: *pl. ac.* 18,24; 25,15, 16, 20, 22, 28
tălanții: *pl. ac.* rezum. cap.25
talant: *sg. ac.* 25,24
talantul: *sg. ac.* 25,25, 28

TARE: adj./s./adv.
(mai) tare: *adj. m. sg. nom.* 3,11
tare: *adj. n. sg. ac.* 14,30
(celui) tare: *s.m. sg. gen.* 12,29
(cel) tare:*s.m. sg. ac.* 12,29
(mai) tare: *adv.* 20,31; 27,23

TATĂ: s.m.; var. (Înv. și pop.) **TĂTÂNE**
tătâne-său: *sg. nom./gen.* 2,22; 21,31
tată: *sg. ac.* 3,9; 19,5
tatăl/Tatăl: *sg. nom.* 4,21; 6,4, 6, 8, 15, 32; 7,11; 10,21, 29, 37; rezum. cap.11; 11,27; 15,4, 6; 16,17; 19,19, 29; 20,23; 26,53
Tatăl: *sg. voc., în sintagmele* ***Tatăl Mieu/Tatăl nostru*** 6,9; 26,39, 42
tată-său: *sg. ac.* 4,22; rezum. cap.8
Tatăl: *sg. nom./ac., în sintagmele Tatăl* ***cel din ceriuri/Tatăl cel ceresc*** 5,16; 6,14, 26; 15,13; 18,19
Tatălui: *sg. gen., în sintagmele* ***voia Tatălui/Duhul Tatălui/slava Tatălui/fața Tatălui celui din ceriu/împărăția Tatălui*** 7,21; 10,20; 12,50; 16,27; 18,10, 14; 26,29
tată-mieu: *sg. ac.* 8,21
tatălui/Tatălui: *sg. gen./dat.* 10,32, 33, 35; 15,5; 24,36; 28,19

TAUR: s.m.
tauri: *pl. nom.* 22,4

(a) **TĂCEA:** v. II
a **tăcea:** *inf. prez.* rezum. cap.12
să tacă: *conj. prez. 3.pl.* 20,31
tăcea: *ind. imp. 3.sg.* 26,63

TĂCERE: s.f.
tăceare: *sg. ac.* rezum. cap.12
tăceare: *sg. ac., în sintagma* ***au pus*** *tăceare* „a închis gura" 22,34

(a se) TĂGĂDUI: v. IV
va **tăgădui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,33; rezum. cap.26
tăgădui-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,33
(Să) tăgăduiască: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
vei tăgădui: *ind. viit.I. 2.sg.* 26,34
voi tăgădui: *ind. viit.I. 1sg.* 26,35
au tăgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,70, 72
vei tăgăduii: *ind. viit.I. 2.sg.* 26,75

(a se) TĂIA: v. I
(să) va **tăia:** *ind. viit.I. 3.sg.* 3,10; 7,19
taie: *imperativ 2.sg.* 5,30; 18,8
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,10; 26,51, 67
tăia: *ind. imp. 3.pl.* 21,8
taie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
tăiasă: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 27,60

TĂINUIT, -Ă: adj.
tăinuit: *n. sg. nom.* 10,26

(a) TĂMĂDUI: v. IV
tămăduind: *gerunziu* 4,23
au tămăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,14

TĂMÂIE: s.f.
tămâie: *sg. nom.* 2,11

TĂTÂNE: s.m.; vezi TATĂ

(a se) TÂLCUI: v. IV
(s-)au tâlcuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,23
tâlcuiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13

TÂLHAR: s.m.
tâlharilor: *pl. gen.* 21,13
tâlhar: *sg. ac.* 26,55
tâlhari: *pl. nom./ac.* rezum. cap.27; 27,38
tâlharii: *pl. nom.* 27,44

TÂNĂR, -Ă: adj./s.; var. (În v. și reg.) **TINĂR**
tinărul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.19; 19,20, 22
tinără: *adj. f. sg. nom.* 24,32

(a) TÂNGUI: v. IV
tânguitu(-)-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,17

(a) TÂNJI: v. IV
au tângit: *ind. pf.c. 3.pl.* 26,8

TÂRG: s.n.
târg: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,16; 20,3; 23,7

(a se) TÂRÎ: v. IV
a **(să) târî:** *inf. prez.* 5,40

TÂRSÂNĂ: s.f. (Înv.) „țesătură aspră din păr de capră, purtată de asceți sau de călugări direct pe piele"; „țesătură groasă (ca pânza de sac)"
târsână: *sg. ac.* 11,21

TEASC: s.n.
teasc: *sg. ac.* 21,33

(a se) TEME: v. III
(nu te) teame: *imperativ prohib. 2.sg.* 1,20
(s-)au temut: *ind. pf.c.3.sg./pl.* 2,22; 9,8; 14,5, 30; 17,6; 21,46; 27,54
(vă) temeți: *ind. prez. 2.pl.* 8,26
să (vă) temeți: *conj. prez. 2.pl.* 10,26, 31; 14,27; 28,5
(nu vă) temereți: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,28; 17,7
(vă) temeți: *imperativ 2.pl.* 10,28
(ne) teamem: *ind. prez. 1.pl.* 21,26
temându(-mă): *gerunziu* 25,25
să (vă) temeți: *conj. prez. 2.pl.* 28,10

TEMNIȚĂ: s.f.
temniță: *sg. ac.* 5,25; rezum. cap.11; 14,3, 10; 18,30; 25,36, 39, 43, 44

TIMPURIU, -IE: adj.
timpuriu: *n. sg. nom.* 13,21

TINEREȚE: s.f.
tiner**eațele:** *pl. ac.* 19,20

TIPSIE: s.f.
tipsie: *sg. ac.* 14,8, 11

TIVITURĂ: s.f.
tivitura: *sg. ac.* 9,20; 14,36
tiviturile: *pl. ac.* 23,5

(a) TOARCE: v. III
torc: *ind. prez. 3.pl.* 6,28

(a se) TOCMI: v. IV; var. (reg.) **(a se)** TOGMI „a se înțoi asupra prețului unei zile de muncă"; (Înv. și reg.; prin ext.) „a se împăca"; „a aranja", „a pune în ordine"
fi togmindu(-te): *imperativ perifr. 2.sg.* „împacă-te" 5,25
va **tocmi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 17,11
togmindu(-să): *gerunziu* 20,2
(te-)ai togmit: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,13

TOIAG: s.n.
toiag: *sg. ac.* 10,10

TRAISTĂ: s.f.; var. **STRAISTĂ**
straistă: *sg. ac.* 10,10

(a) TRĂI: v. IV
trăiaște: *ind. prez. 3.sg.* 4,4

TRÂMBIȚAȘ: s.m.
trâmbițașii: *pl. nom.* 9,23

TRÂMBIȚĂ: s.f.
trâmbița: *sg. ac.* 6,2
trâmbițe: *pl. ac.* 24,31

(a) TREBUI: v. IV; var. (Reg.) **(a) TRĂBUI**
trebuie: *ind. prez. impers./3.sg.* 3,14; rezum. cap.6; 6,8; 9,12; rezum. cap.10; 14,16; 16,21; 17,10; rezum. cap.18; 18,7; rezum. cap.20; 26,54
trebuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,32; 26,65
trebuia: *ind. imp. impers.* 18,33; 25,27
trăbuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 21,3
au trăbuit: *ind. pf.c. impers.* 23,23
trăbuie: *ind. prez. impers.* 24,6

(a) TRECE: v. III
va trece: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,18; 7,19
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,34
a treace: *inf. prez.* 8,18; 14,22
treace: *ind. prez. fără a* 8,28; 26,42
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 8,34
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,1; 11,1; 13,53; 14,15, 34
trecând: *gerunziu* 9,9, 27; 12,9; 15,29
trec: *ind. prez. 3.pl.* 15,2
treaceți: *ind. prez. 2.pl.* 15,3

treci: *imperativ 2.sg.* 17,19
treace: *ind. prez. 3.sg.* 20,30
vor treace: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,35
treacă: *conj. prez. fără să 3.sg.* 26,39
trecea: *ind. imp. 3.pl.* 27,39

TRESTIE: s.f.
trestie: *sg. ac.* 11,7; 12,20; 27,29, 48
trestia: *sg. ac.* 27,30

TRIMIS, -Ă: ad j./s.; var. (Înv.) **TREMIS, -Ă**
(cei) tremiși: *s.m. pl. ac.* 23,37
trimiși: *adj. m. pl. nom.* 26,47

(a se) **TRIMITE:** v. III; var. (Înv.) (a se) **TREMITE**
trimițându-: *gerunziu* 2,8
trimițând: *gerunziu* 2,16; 11,2; 22,7
să (te) tremiți: *conj. prez. 2.sg.* 5,25
să (să) tremiță: *conj. prez. 3.sg.* 5,29
trimite: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.11
trimite: *imperativ 2.sg.* 8,31
să trimiță: *conj. prez. 3.sg.* 9,38
a trimite: *inf. prez.* rezum. cap.10; 10,34
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,5, 40; 14,10, 35; 20,2; 21,1, 34, 36, 37; 22,3, 4; 27,19
trimiț: *ind. prez. 1.sg.* 10,16
trimit: *ind. prez. 1.sg.* 11,10
trimite-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,41
sânt trimis: *pasiv ind. prez. 1.sg.* 15,24
au trimes: *ind. pf.c. 3.pl.* 22,16
tremiț: *ind. prez. 1.sg.* 23,34
va tremite: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,31

TRIMITERE: s.f.
trimiterea: *sg. nom.* rezum. cap.10

TRIST, -Ă: adj.
triști: *m. pl. nom.* 6,16
trist: *n. sg. nom.* 16,3; 26,38

TRUFIE: s.f.
trufiia: *sg. ac.* rezum. cap.23

TRUP: s.n.
trup: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 19,5, 6
Trupul/trupul: *sg. nom./ac.* 5,29, 30; 6,22, 23, 25; 10,28; 14,12; 16,17; 24,22, 28; rezum. cap.26; 26,12, 16, 41; rezum. cap.27; 27,58, 59; rezum. cap.28
trupului: *sg. gen.* 6,22
trupuri: *pl. nom.* 27,52

(a se) **TULBURA:** v. I; var. (În v.) (a se) **TURBURA**
(s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,3; 14,26
turburându(-să): *gerunziu* rezum. cap.8
să (vă) turburați: *conj. prez. 2.pl.* 24,6

TURMĂ: s.f.
turmă: *sg. nom.* 8,30
turma: *sg. nom./ac.* 8,31, 23
turmei: *sg. gen.* 26,31

TURN: s.n.
turn: *sg. ac.* 21,33

Ţ

ŢARINĂ: s.f.
ţarinii: *sg. gen* 6,28, 30
ţarină: *sg. ac.* 13,44
ţarina: *sg. nom./ac.* 13,44; 27,8
ţarinile: *pl. ac.* 19,29
Ţarina: *sg. ac., în s. propr. Ţarina* ***Olariului/Ţarina*** *Sângelui* 27,7, 8, 10

ŢĂRM: s.n.; var. (În v. și reg.) **ŢĂRMURE**
ţărmure: *sg. ac.* 13,2, 48

ŢÂNŢAR: s.m.
ţânţariul: *sg. ac.* 23,24

(a se) **ŢINE:** v. III; var. (a se) **ŢINEA:** v. II
(să) ţin: *ind. prez. 3.pl.* 9,17
să ţineți: *conj. prez. 2.pl.* 10,9
a ţinea: *inf. prez.* rezum. cap.17
a fi ţinut: *inf. pf.* rezum. cap.19
ţine: *imperativ 2.sg.* 19,17
ţineți: *imperativ 2.pl.* 23,3
a ţine: *inf. prez.* 28,20

ŢINUT: s.n.
ţinutul: *sg. nom./ac.* 3,5; 8,28; rezum. cap.14; 14,35

ŢIPĂT: s.n.
ţâpăt: *sg. nom.* 2,18

U

UA: interj. (Înv. și rar) „exclamație de dispreț"
ua: 27,40

UCENIC: s.m.
ucenicii: *pl. nom./ac.* 5,1; 8,21, 23, 25; rezum. cap.9; 9,10, 14, 19; 11,2; rezum. cap.12; 12,1, 2, 49; 13,10, 36; rezum. cap.14; 14,12, 15, 19; 15,2, 12, 23, 32, 33, 36; 16,5, 13; rezum. cap.17; 17,6, 10, 13, 15, 18; 18,1; 19,10, 13, 25; rezum. cap.20; 21,6, 20; 22,16; 23,1; 24,1, 3; rezum. cap.26; 26,8, 17, 18, 19, 20, 35, 40, 45, 56; 27,64; rezum. cap.28; 28,13
ucenicilor: *pl. dat.* rezum. cap.6; 9,11, 37; 11,1; rezum. cap.13; 14,19; 15,36; rezum. cap.16; 16,20, 21, 24; rezum. cap.17; 19,23; rezum. cap.20; rezum. cap.21; rezum. cap.26; 26,1, 26, 36; rezum. cap.28; 28,7, 8
ucenici: *pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 10,1; 14,22; 20,17; 21,2; 28,16; rezum. cap.23
ucenicul: *sg. nom.* 10,24
ucenicului: *sg. dat.* 10,25, 42
ucenicilor: *pl. dat.* rezum. cap.18
ucenic: *sg. nom.* 27,57

(a) **UCIDE:** v. III
au ucis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16; rezum. cap.21; 21,35
să ucizi: *conj. prez. 2.sg.* 5,21
va ucide: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,21
vor ucide: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,21; 24,9
ucig: *ind. prez. 3.pl.* 10,28
ucide: *inf. prez. fără a* 10,28
a ucide: *inf. prez.* 14,5; rezum. cap.26
a (să) ucide: *inf. prez.* 16,21
(nu) ucide: *imperativ prohib. 2.sg.* 19,18
să ucidem: *conj. prez. 1.pl.* 21,38
ați ucis: *ind. pf.c. 2.pl.* 23,35
ucizi: *ind. prez. 2.sg.* 23,37
să ucigă: *conj. prez. 3.pl.* 26,4

UCIDERE: s.f.
uciderile: *pl. nom.* 15,19

UCIGAȘ, -Ă: s.m./f.
ucigașii: *s.m. pl. ac.* 22,7

(a se) **UITA:** v. I
uitându(-să/-Să): *gerunziu* 14,19; 19,26
(s-)au uitat: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,5

ULIŢĂ: s.f.
uliţe: *pl. ac.* 6,2; 12,19
uliţelor: *pl. gen.* 6,5

UMĂR: s.m./s.n.
umerile: *s.n pl. ac.* 23,4

(a) UMBLA: v. I
umblând: *gerunziu* 4,18; rezum. cap.14; 14,25, 26; 15,31
umblă: *imperativ 2.sg.* 9,5
umblă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 11,5; 12,43
umbla: *ind. imp. 3.sg.* 14,29

UMBRĂ: s.f.
umbra: *sg. ac., în sintagma* ***umbra morţii*** 4,16

(a) UMBRI: v. IV
au umbrit: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,5

(a) UMPLE: v. III; var. (Înv. şi pop.) **(a) UMPLEA:** v. II
umplându(-să): *gerunziu* 13,48
(s-)au umplut: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,10
vor umplea: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.23
umpleţi: *ind. prez. 2.pl.* 23,32

(să) vor umplea: *ind. viit.I. 3.pl.* „se vor împlini" 26,54
au umplut: *ind. pf.c. 3.sg.* 27,48

UNDIŢĂ: s.f.
unghiţa: *sg. ac.* 17,26

(a) UNGE: v. III
unge: *imperativ 2.sg.* 6, 17

UNGERE: s.f. (aici) „mir"
ungere: *sg. ac., în sintagma* ***ungere scumpă*** „mir de mare preţ" rezum. cap.26

UNGHI: s.n.
unghiurile: *pl. ac.* 6,5
unghiului: *sg. gen., în sintagma* (*s-au făcut*) ***în capul unghiului*** (cf. supra , **CAP**) 21,42

UNIT, -Ă: adj. „solidar"
uniţi: *m pl. nom.* 10,16; rezum. cap.18

UNSOARE: s.f. (aici) „mir"
unsoare: *sg. ac., în sintagma* ***unsoare de mare preţ*** „mir foarte scump" 26,7
unsoarea: *sg. ac.* 26,12

UNTDELEMN: s.n.; var. **UNT-DE-LEMN**
untdelemn: *sg. ac.* 25,3, 4
untul-de-lemn: *sg. ac.* 25,8

(a) URA: v. I
uraţi: *imperativ 2.pl.* 10,12

URÂCIUNE: s.f.
urâciunea: *sg. ac., în sintagma* ***urâciunea pustiirii*** „profanarea sfinţeniei prin instalarea răului deghizat" (cf. Anania 2001, p.1488) 24, 15

URÂT, **-Ă:** adj. „nesuferit"
urâţi: *m. pl. nom.* 10,22; 24,9

URECHE: s.f.
ureache: *sg. ac.* 10,27
urechi: *pl. ac.* 11,15; 13,9, 43
urechile: *pl. nom./ac.* 13,15, 16
ureachea: *sg. ac., în sintagma ureachea* ***acului*** 19,24
ureachia: *sg. ac.* rezum. cap.26; 26,51

(a) URGISI: v. IV
va urgisi: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,24
să urgisiţi: *conj. prez. 2.pl.* 18,10

(a se) URÎ: v. IV
să urăşti: *conj. prez. 2.sg.* 5,43
au urât: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,44
va urî: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,24
(să) vor urî: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,10

(a) URMA: v. I
urmându-: *gerunziu* rezum. cap.4
au urmat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,20, 22; 14,13; 20,34
a urma: *inf. prez.* rezum. cap.8; rezum. cap.23
urma: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,10; 26,58
urmează: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.19
urmează: *imperativ 2.sg.* 19,21
am urmat: *ind. pf.c. 1.pl.* 19,27
aţi urmat: *ind. pf.c. 2.pl.* 19,28
urmasă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 27,55

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. adj./loc. s.* ***cel mai de pre urmă/ceale mai de pre urmă/cei de pre urmă/celor mai de pre urmă/cei mai de pre urmă/mai de pre urmă*** 5,26; 12,45; 19,30; rezum. cap.20; 20,8, 12, 14, 16; rezum. cap.25; 27,64
urmă: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai pre*** (***pe***) *urmă/pre* ***urmă*** 19,30; 20,16; 21,9, 37; 22,27; 25,11; 26,60

(a se) USCA: v. I
(s-)au uscat: *ind. pf.c.3.sg./pl.* 13,6; 21,19, 20

USCAT, -Ă: adj./s.
uscată: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.12; 12,10
uscat: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.21
uscatul: *s.n sg. ac.* 23,15

USPĂŢ: s.n.; vezi **OSPĂŢ**

UŞĂ: s.f.
uşa: *sg. nom./ac.* 6,6; 25,10; 27,60
uşi: *pl. ac.* 24,33

UŞOR, UŞOARĂ: adj./adv.
(mai) uşor: *adv.* 10,15; 11,22, 24
uşoară: *adj. f. sg. nom.* 11,30

V

VAL: s.n.
valuri: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,24; 14,24

VAMĂ: s.f.
vamă: *sg. ac.* 9,9

VAMEŞ: s.m.; cf. lat. *publicānus, -ī* – cuvântul este explicat în Grigore Maior *ILV/Lexicon;* II prin „vameş" şi adăugat de altă mână, „mitarnic"; mitar sau mitarnic era persoana care avea în arendă încasarea impozitelor; nu ştim dacă sensul adăugat de altă mână se referă doar la acest aspect sau desemnează şi faptul că aceşti funcţionari publici erau de regulă foarte corupţi. Această caracteristică a lor este vizată în contextele din care am excerptat cuvintele de mai jos (cf. Anania 2001, p.1466)
vameşii: *pl. nom./ac.* 5,46; rezum. cap.9; 9,11; 21,31, 32
vameşul: *sg. nom.* rezum. cap.9; 10,3
vameşi: *pl. nom.* 9,10
vameşilor: *pl. gen.* 11,19
vameş: *sg. ac.* 18, 17

VARĂ: s.f.
vara: *sg. nom.*24,32

VAS: s.n. „recipient"; (la pl.) „lucruri"
vasele: *pl. ac.* 12,29; 25,4
vase: *pl. ac.* 13,48

(a) VĂDI: v. IV
a **vădi:** *inf. prez.* 1,19
vădește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12; rezum. cap.13; rezum. cap.16; rezum. cap.21; rezum. cap.22; 26,73

VĂDUVĂ: s.f.
văduvelor: *pl. gen.* 23,14

(a se) VĂRSA: v. I
(să) varsă: *ind. prez. 3.sg.* 9,17; rezum.c ap.26
(s-)au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,35
au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 26,7
vărsând: *gerunziu* 26,12
(să) va vărsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 26,28

(a) VĂTĂMA: v. I
să vatemi: *conj. prez. 2.sg.* 4,6
vatămă: *ind. prez. 3.pl.* 12,5

VÂNT: s.n.
vânturile: *pl. nom.*7,25, 27; 8,27
vânturilor: *pl. dat.* 8,26
vânt: *sg. ac.* 11,7; 14,30
vântul: *sg. nom.* 14,24, 32
vânturi: *pl. ac., în sintagma de la patru* ***vânturi*** 24,31

VÂRTOS: adv.
(mai) vârtos: 6,30; 7,11; 10,6, 25, 28; 18,13

VEAC: s.n./s.m.
veac: *sg. ac.* 12,32
veacului: *sg. gen.* 13,22
veacului: *sg. gen., în sintagma* ***sfârșitul veacului/sfârșitului veacului*** 13,39, 40, 49; 24,3; 28,20
veaci: *s.m. pl. ac., în loc. adj.* ***de veaci****, în sintagmele* ***focul de veaci/viața de veaci/munca de veaci*** 18,8; 19,16, 29; 25,41, 46
veaci: *s.m. pl. ac., în c. neg.* ***în veaci*** „niciodată" 21,19

VECHI, VECHE: adj./s.
vechiu: *adj. n. sg. ac.* 9,16
vechi: *adj. m. pl. ac.* 9,17
vechi: *s.n. pl. ac.* „lucruri vechi" 13,52

(a se) VEDEA: v. II
am văzut: *ind. pf.c. 1.pl.* 2,2; 25,37, 38, 39,44
văzusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 2,9; 9,23
văzând: *gerunziu* 2,10, 16; 3,7; 5,1; rezum. cap.8; 8,18; 9,2, 4, 8, 11, 22, 36; 12,2; 13,13, 14; 14,30; 15,31; 18,31; 21,15, 19,20, 32, 38; 26,8; 27,3, 24, 54; rezum. cap.28
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,16; 4,16, 18, 21; 8,14; 12,22; 13,17; 14,14; 17,8; 20,3, 34; 22,11; 26,71
vor vedea: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,8; 16,28; 24,30; rezum. cap.28; 28,10
să vază: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,16; 13,15, 17; 22,11; 23,5; 28,1
va vedea: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,28
să fiți văzuți *pasiv conj. prez. 2.pl.* 6,1
vede: *ind. prez. 3.sg.* 6,4, 6
să (să) vază: *conj. prez. 3.sg.* 6,5
veade: *ind. prez. 3.sg.* 6,18
vezi: *ind. prez. 2.sg.* 7,3
vei vedea: *ind. viit.I. 2.sg.* 7,5; 27,4
vezi: *imperativ 2.sg.* 8,4
văzându-: *gerunziu* 8,34; 14,26; 28, 17
văztu-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,9
vedeți: *imperativ 2.pl.* 9,30; 24,6; 28,6
ați văzut: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,4
văd: *ind. prez. 3.pl.* 11,5; 13,13, 16; 18,10
a vedea: *inf. prez.* 11,7, 8,9; 12,38
veți vedea: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,14; 23,39; 24,15, 33; 26,64; 27,24; 28,7
vedeți: *ind. prez. 2.pl.* 13,17; 24,2
vedeț: *imperativ 2.pl.* 24,4
să vadă: *conj. prez. 3.sg.* 26,58
să vedem: *conj. prez. 1.pl.* 27,49

VEDENIE: s.f.
vedeniia: *sg. ac.* 17,9
vedenie: *sg. ac.* 27,19

VEDERE: s.f.
vedeare: *sg. ac.* rezum. cap.9
vedearea: *sg. nom.* (aici) „înfățișarea" 28,3

(a) VENI: v. IV
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.2; 2,1, 21; 3,1, 13; 4,13; rezum. cap.5; 7,25, 27; 8,28; 9,1; rezum. cap.10; 11,18; 12,9, 42; 13,4, 25, 36; 14,25, 33, 34; 15,25, 29, 39; 16,13; rezum. cap.17; 17,12; 18,11, 31; 19,1; 20,28; 21,19,32; 24,39; 25,10, 11, 19; 26,36, 40, 43, 45, 47, 60; 27,33, 53; 28,11, 13
am **venit:** *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 2,2; 5,17; 9,13; 10,34, 35; 25,39
venind: *gerunziu* 2,8, 9, 23; 3,7, 16; 5,24; 8,2, 14, 33; 9,31; 12,44; 13,54; 14,12; 17,14, 23; 20,9,10; 21,1, 23; 24,30, 46; 25,27; 26,64
va **veni:** *ind. viit.I. 3.sg.* 3,11; 10,23; 16,27; rezum. cap.17; 17,11; 18,7; 21,40; 24,14, 42, 43, 44; 25, 31
vii: *ind. prez. 2.sg.* 3, 14
veniți: *imperativ 2.pl.* 4,19; 11,28; 21,38; 22,4; 25,34
vie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 6,10
vin: *ind. prez. 3.pl.* 7,15; 13,32
voi veni: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,7
vino: *imperativ 2.sg.* 8,9, 22; 9,9, 18; 14,29; 19,21
vine: *ind. prez. 3.sg.* 8,9; 13,19; 21,5, 9; 23,39; 25,6
vor veni: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,11; 9,15; 24,5
veni-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,19; 23,26
venit-ai: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,29
venisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 9,23, 28; 16,5; 20,9
veni-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,13; 24,50; 27,49
să vie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 10,38; 14,29; 16,24; 17,10; 18,7; 22,3; 23,35; 27,64
să vii: *conj. prez. 2.sg., în structura v.* ***vrea i să vii,*** exprimând sensul „ai de gând să vii" (cf. lat. *venturus es*) 11,3
va să vie: *ind. viit. pop. 3.sg.* (în *Vulgata, venturus est*) 11,14
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,19; 27,57; 28,1
să viu: *conj. prez. 1.sg.* 14,28
viind: *gerunziu* 16,28
a **veni:** *inf. prez.* 19,14; 24,48
vinea: *ind. imp. 3.pl.* 21,9
ați venit *ind. pf.c. 2.pl.* 25,36
ai venit *ind. pf.c. 2.sg.* 26,50
viniți: *imperativ 2.pl.* 28,6

VENIRE: s.f.
venirea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.24; 24,27; 3739
venirii: *sg. gen.* 24,3

VESTE: s.f.
veastea: *sg. nom./ac.* 4,24; 9,26; 14,1
vești: *pl. ac.* 24,6

(a se) VESTI: v. IV
vestiți: *imperativ 2.pl.* 2,8; 11,4; 28,10
vestind: *gerunziu* rezum. cap.4; rezum. cap.24
au vestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,33; 9,31; 14,12; 28,11
(să) veasteaște: *ind. prez. impers., în structura v. dislocată* ***bine să vesteaște*** 11,5
să vesteasc㠖 *conj. prez. 3.pl.* 12,16; rezum. cap.28; 28,8
va vesti: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,18

vestindu-: *gerunziu* rezum. cap.16; rezum. cap.23
vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.17; rezum. cap.20; rezum. cap.21; rezum. cap.24; rezum. cap.28
(s-)au vestit: *ind. pf.c. 3.sg.* 28,15

VESTIT, -Ă: adj.
vestit: *m. sg. ac.* 27,16

VEŞMÂNT: s.n.; var. VĂJMÂNT
văjmânt: *sg. ac.* 3,4
vejmântul: *sg. ac.* 6,25
vejmânt: *sg. ac.* 6,28
vejmintele: *pl. nom./ac.* 7,15; rezum. cap.27; 27,31, 35
veşmânt: *sg. ac.* 9,16
veşmântului: *sg. gen.* 9,20
veşmântul: *sg. nom./ac.* 9,21; rezum. cap.14; 28,3
veşminte: *pl. ac.* 11,8
vejmântului: *sg. gen.* 14,36
vejmântele: *pl. nom.* 17,2
veşmintele: *pl. nom./ac.* 21,7, 8; 26,65; 27,35

(a se) VEŞTEJI: v. IV
(s-)au veştejit: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,6

VIAŢĂ: s.f.
vieţii: *sg. gen.* rezum. cap.3
viaţă: *sg. ac.* rezum. cap.7; 7,14; 18,8, 9; 19,17
viaţa: *sg. ac., în sintagma* ***viaţa de veaci*** 19,16, 29

VICLEAN, -Ă: adj./s.
vicleanul: *s.m. sg. nom./ac.* 6,13; 13,19
vicleanului: *s.m. sg. gen.* 13,38
viclean: *adj. m. sg. nom.* 6,23; 20,15
(mai) vicleane: *adj. n. pl. ac.* 12,45
vicleană: *adj. f. sg. voc., în sintagma* ***slugă vicleană*** 18,32

VICLENIE: s.f.
vicleniia: *sg. ac.* 22,18

VICLEŞUG: s.n.
vicleşug: *sg. ac.* 26,4

VIE: s.f.
viii: *sg. gen.* rezum. cap.20; 20,8; rezum. cap.21; 21,40
viia: *sg. ac.* 20,1, 2, 4, 7; 21,28, 41
vie: *sg. ac., în sintagma* ***lucrătoriu de vie*** rezum. cap.21
vie: *sg. ac.* 21,33, 39

VIFOR: s.n.
vifor: *sg. nom./ac.* rezum. cap.14; 16,3

VIITOR, -TOARE: adj.
viitoarea: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.1
viitoare: *f. sg. ac., în sintagma* ***mâniia cea viitoare*** 3,7
viitoriu: *n. sg. ac.* 12,32
viitorii: *adj. antep. m. pl. ac.* rezum. cap.24
viitoarele: *adj. antep. n. pl. ac.* rezum. cap.24

VIN: s.n.
vinul: *sg. nom./ac.* 9,17; rezum. cap.26
vin: *sg,. ac., în sintagma* ***beutoriu de vin*** 11,19

(a se) VINDE: v. III
au vândut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,4; 26,25, 48; 27,3
(să) vând: *ind. prez. 3.pl.* 10,29
vinde: *ind. prez. 3.sg.* 13,44, 46
să vânză: *conj. prez. 3.sg.* 18,25
a vinde: *inf. prez.* rezum. cap.19
vinde: *imperativ 2.sg.* 19,21
vindea: *ind. imp. 3.pl.* 21,12
(să) vor vinde: *ind. viit.I. 3.pl.* 24,10
vând: *ind. prez. 3.pl.* 25,9
(să) vinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.26
a (să) vinde: *inf. prez.* 26,9
va vinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 26,21, 23, 46
(Să) va vinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 26,24
vânzând: *gerunziu* 27,4

(a se) VINDECA: v. I
vindecă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; rezum. cap.8; rezum. cap.9; rezum. cap.12; rezum cap.17
au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,24; 8,16; 12,22; 14,14; 15,30; 19,2
voi vindeca: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,7
(să) va vindeca: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,8
(s-)au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,13; 12,13; 17,17
vindecând: *gerunziu* 9,35; rezum. cap.15
a vindeca: *inf. prez.* rezum. cap.10; 12,10
să vindece: *conj. prez. 3.pl.* 10,1
vindecaţi: *imperativ 2.pl.* 10,8
să vindec: *conj. prez. 1.sg.* 13,15
(să) vindecă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.14
vindeca: *inf. prez. fără a* rezum. cap.17; 17,15

VINDECARE: s.f.
vindecare: *sg. ac.* rezum. cap.15

VINDECAT, -Ă: adj.
vindecat: *m. sg. ac.* rezum. cap.8
vindecaţi: *m. pl. dat.* rezum. cap.12

VINDERE: s.f.
vindere: *sg. ac.* rezum. cap.26

VINERI: s.f.
vineri: *sg, ac.* 27,62

VINOVAT, -Ă: adj.
vinovat: *m. sg. nom., în sintagmele vinovat* ***(va fi) judecăţii/vinovat (va fi) săvor ului/vinovat (va fi) gheenii focului/vinovat*** *de moarte/* ***vinovat (este) morţii*** 5,21, 22; rezum. cap.26; 26,66

(a) VINOVĂŢI: v. IV „a învinui"
să vinovăţască: *conj. prez. 3.pl.* 12,10

VISTIERIE: s.f. (Înv. şi pop.) „loc în care se păstrau obiectele de preţ"; (În v.) „cutie în care se depuneau danii, mai ales bani, pentru necesităţile templului din Ierusalim sau pentru acte de caritate"
vistieriile: *pl. ac.* 2,11
vistieriia: *sg. ac.* 13,52

VIŢĂ: s.f.
viţiei: *sg. gen.* 26,29

VIU, VIE: adj./s.
vie: *adj. f. sg. nom.* 9,18
viu: *adj. m. sg. ac./gen., în sintagma* ***Fiiul lui Dumnezeu celui viu/Dumnezău cel viu*** 16,16; 26,63
viu: *adj. m. sg. nom.* 27,63
viilor: *s.m. pl. gen.* 22,32

VIZUINĂ: s.f.; var. (Reg.) VEZUINĂ
vezuini: *pl. ac.* 8,20

(a) VOI: v. IV
voiesc: *ind. prez. 3.pl.* 12,7
voim: *ind. prez. 1.pl.* 12,38
voi: *ind. prez. 1.sg.* 21,29
voiţi: *ind. prez. 2.pl.* 27,17, 21

VOIE: s.f.
voia: *sg. nom.* 6,10; rezum. cap.7; 21,31; 26,42

voia: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***voia Tatălui/voia tatălui celui din ceriuri*** 7,21; 12,50; 18,14

VOIEVOD: s.m.; var. (Înv. şi pop.) VOIVOD
voivodului: *sg. gen* rezum. cap.9; 9,23
voivod: *sg. nom.* 9,18

VORBĂ: s.f.
vorba: *sg. ac.* 6,7

VRACI: s.m.
vraci: *sg. nom.* 9,12

(a) VREA: v. II
nevrând: *gerunziu* 1,19
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19; 2,18; 17,12; 18,23, 30; 22,5; 27,34
vrea: *ind. prez. 3.sg./pl.* 2,13; 5,40, 42; rezum. cap.8; 16,24; 22,3; 27,15, 43
am vrut: *ind. pf.c. 1.sg., în structura v. dislocată* ***bine am vrut*** 3,17
vreaţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,12; 20,32; 26,15
vreai: *ind. prez. 2.sg.* 8,2; 13,28; 15,28; 17,4; 19,17, 21; 20,21; 26,17
vreau: *ind. prez. 1.sg.* 8,3; 9,13; 15,32; 20,14, 15; 26,39
veţi vrea: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,14
va vrea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,27; 16.25; 20.26. 27
vrând: *gerunziu* 14,5
vreau: *ind. prez. 3.pl.* 23,4
am vrut: *ind. pf.c. 1.sg.* 23,37
ai vrut: *ind. pf.c.2.sg.* 23,37

VREDNIC, -Ă: adj.
vreadnici: *m. pl. ac., în sintagma* ***roduri vreadnici de pocăinţă*** rezum. cap.3
vreadnic: *n. sg. ac., în sintagma* ***rod vrednic de pocăinţă*** 3,8
vreadnic: *m. sg. nom.* 3,11; 8,8; 10,10, 11, 37, 38
vreadnică: *f. sg. nom.* 10,13
vreadnici: *m. pl. nom.* 22,8

VREDNICIE: s.f.
vredniciia: *sg. ac.* rezum. cap.25

VREME: s.f.
vreamea: *sg. nom./ac.* 2,7, 16; 13,30; 14,1; 21,34
vreame: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai înainte*** *de vreame/în* ***vreame*** 8,29; 24,45
vreame: *sg. ac.* 11,25; 12,1; 25,19
vremilor: *pl. gen* rezum. cap.16; 16,4
vremile: *pl. ac., în loc. adv.* ***în vremile sale*** 21,41

VULPE: s.f.
vulpile: *pl. nom.* 8,20

VULTUR: s.m.
vulturii: *pl. nom.* 24,28

Z

(a) ZĂBOVI: v. IV
zăbovind: *gerunziu* 25,5

(a) ZĂCEA: v. II
zace: *ind. prez. 3.sg.* 8,6
zăcând: *gerunziu* 8,14; 9,2, 36

ZĂDUF: s.n.; var. (Înv. şi reg.) ZĂDUH
zăduhul: *sg. ac.* 20,12

ZĂMISLIRE: s.f.
zămislirea: *sg. ac.* rezum. cap.1

ZĂPADĂ: s.f.
zăpada: *sg. ac.* 17,2; 28,3

(a) ZDROBI: v. IV
zdrobi(-)va: *ind. viit.I. 3.sg.* 21,44

ZDROBIT, -Ă: adj.
zdrobită: *f. sg. ac.* 12,20

(a) ZECIUI: v. IV; var. (a) ZĂCIUI
zăciuiţi: *ind. prez. 2.pl.* 23,23

ZI: s.f.
zilele: *pl. nom./ac.* 2,1; 3,1; 9,15; 11,12; 23,30; 24,19, 22, 37, 38
zile: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,2; 12,40; 15,32; 17,1; 26,2, 61; 27,40, 63
zua: *sg. nom., în sintagma* ***zua de mâne*** 6,34
zilei: *sg. gen./dat.* 6,34; 20,12
zioa: *sg. ac.* 7,22; 13,1; 14,6; 20,6; 24,36, 38, 50; 25,13; 26,17, 29; 28,1
zioa: *sg. nom./ac., în sintagma zioa* ***giudecăţii/zioa judecăţii*** 10,15; 11,22, 24; 12,36; rezum. cap. 24
zi: *sg. ac.* 11,23; 16,21; 17,22; 20, 2, 19; 22,23, 46; 27,62, 64
zilelor: *pl. gen* 24,29
zi: *sg. ac., în sintagma* ***zi de praznic*** 26,5; 27,15
zilele: *pl. ac., în loc. adv.* ***în toate zilele*** 26,55; 28,20
zioa: *sg. ac., în loc. adv* ***până în zioa de astăzi*** 27,8; 28,15

(a se) ZICE: v. III
zicând: *gerunziu* 1,20; 2,2, 13, 20; 3,2, 14, 17; 5,2; 6,31; 8,2, 3, 25, 27, 29, 31; rezum. cap.9; 9,14, 18, 27, 29, 30, 33; 10,5, 7, 12; rezum. cap.11; rezum. cap.12; 12, 10, 38; 13, 3, 24, 31; 14,15, 26, 27, 30, 33; 15,1, 7, 22, 23, 25; 16,1, 7, 13, 22; 17,5, 9, 10, 14, 24; 18,1, 26, 28, 29; 19,3, 25; 20,12, 30, 31; 21,2, 9, 10, 15, 20, 23, 25, 37; 22,1, 4, 16, 24, 31, 42, 43; 23,2; 24,3, 5; 25,9, 11, 20, 37, 44, 45; 26,8, 17, 27, 39, 42, 44, 48, 65, 68, 69, 70; 27,4, 11, 19, 23, 24, 29, 40, 46, 54, 63; 28,9, 13, 18
(s-)au zis: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 1,22; 2,15, 17, 23; 3,3; 5,21, 27, 33, 38, 43; 8,17; 13,35; 21,4; 22,31; 24,15; 27,9, 35;
zice: *ind. prez. 3.sg.* 1,22; 2,15, 17; 3,3; 4,10; rezum. cap.5; 7,21; 8,17, 26; rezum. cap.12; 12,17, 44; rezum. cap.13; 13,14, 35; rezum. cap.17; rezum. cap.19; 21,4; rezum. cap.24; 26,18; rezum. cap.27; 27, 9, 35
au zis: *ind. pf.c.3.sg./pl.* 2,5, 8; 3,7, 15; 4,3, 4, 6, 7, 9, 19; 8,4, 7, 8, 10, 13, 19, 20, 21, 22, 32; 9,2, 3, 4, 6, 9, 12, 15, 22, 28, 37; 11,3, 4, 25; 12,2, 3, 11, 13, 24, 25, 39, 47, 49; 13,10, 11, 27, 28, 29, 37, 57; 14,2, 8, 16, 18, 28, 29, 31; 15,3, 10, 12, 13, 15, 16, 24, 26, 27, 28, 32, 33, 34; 16,2, 6, 8, 12, 14, 16, 17, 23, 24; 17,4, 7, 11, 16, 18, 21, 23, 25, 18,3, 21, 32; 19,4, 11, 14, 16, 17, 18, 23, 26, 27, 28; 20,4, 6, 13, 17, 21, 22, 25, 32; 21,13, 16, 19, 21, 24, 27, 28, 29, 30, 38; 22,1, 8, 12, 13, 18, 20, 21, 24, 29; 24,2, 4; 25,8, 12, 22; 26,1, 10, 15, 18, 21, 23, 25, 26, 30, 31, 33, 35, 36, 38, 40, 45, 49, 50, 52, 55, 61, 62, 63, 66, 71, 73; 27,4, 6, 13, 17, 21, 25, 43, 63; 28,5, 6, 10
voi zice: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,13
să ziceţi: *conj. prez. 2.pl.* 3,9
zic: *ind. prez. 1.sg.* 3,9; 5,18, 20, 22, 26, 28, 32, 34, 39, 44; 6,2, 5, 16, 25, 29; 8,9, 10, 11; 10,15, 23, 27, 42; 11,9, 11, 17, 18, 19, 22, 24; 12, 6,31, 36; 13,17; 16,18, 28; 17,12, 19; 18,3, 10, 13, 18, 19, 22; 19,9, 23, 24, 28; 21,21, 31, 43; 23,36, 39; 24,2, 34, 47; 25,12, 24, 26, 40, 45; 26,13, 21, 29, 34, 64
zi: *imperativ 2.sg.* 4,3; 20,21
-i zis; *pasiv ind. prez. 3.sg.* 14,14
a zice: *inf. prez.* 4,17; 9,5; 11,7; 26,22
vor zice: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,11; 7,22; 23,3; 24,26
va zice: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,22; 12,32; 15,5; 21,3, 26; 24,23, 48; 25,34, 40, 41
zis este: *pasiv ind. prez. impers.* 5,31
zici: *ind prez. 2.sg.* 7,4; 26,70; 27,11
zicând: *gerunziu* 8,5

zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.9; 17,13; 26,75
zicea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,11, 21, 23, 34; rezum. cap.12; 12,23, 48; 13,54; 14,4; rezum. cap.19; 21,11, 45; 26,5; 27,41, 47, 49
zis-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,28; 13,51, 52; 16,15; 17,19, 24, 25; 18,22; 19,7, 8, 10, 18, 20, 21; 20,7, 8, 21, 22, 23, 33; 21,27, 31, 41, 42, 22,21, 37, 42, 43, 44; 25,21, 23; 26,25, 34, 35, 64; 27,11, 22, 23, 65
(să) zice: *ind. prez. 3.sg.* 10,2; 13,55; 26, 3, 36; 27,17, 22, 33
e zis: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 12, 17
oi zice: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,30
ziceți: *ind. prez. 2.pl.* 15,5; 16,2, 15; 23,16, 30
zic: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.16; 16,13; 17,10; 21,16; 22,23; 23,3; rezum. cap.28
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.* 16,11; 28,7
veți zice: *ind. viit.I. 2.pl.* 17,19; 21,21; 23,39
ziceț: *imperativ 2.pl.* 21,5
vom zice: *ind. viit.I. 1.pl.* 21,26
ziceți: *imperativ 2.pl.* 22,4; 26,18; 28,13
zice(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 26,13
(să) zicea: *ind. imp. 3.sg.* 26,14; 27,16
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 26,25, 64
să zică: *conj. prez. 3.pl.* 27,64

(a) ZIDI: v. IV
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,24, 26; 21,33
voi zidi: *ind. viit.I. 1.sg.* 16,18
zidiți: *ind. prez. 2.pl.* 23, 29
a zidi: *inf. prez.* 26,61
zidești: *ind. prez. 2.sg.* 27,40

ZIDIRE: s.f.
zidirea: *sg. ac., în sintagma* ***zidirea lumii*** (aici) „facerea lumii" 13,35; 25,34
zidirea: *sg. ac.* 24,1

ZIDITOR, -TOARE: s.m./f.
ziditorii: *s.m. pl. nom.* 21,42

ZMINTEALĂ: s.f.; vezi **SMINTEALĂ**

(a se) ZMINTI: v. IV; vezi **(a se) SMINTI**

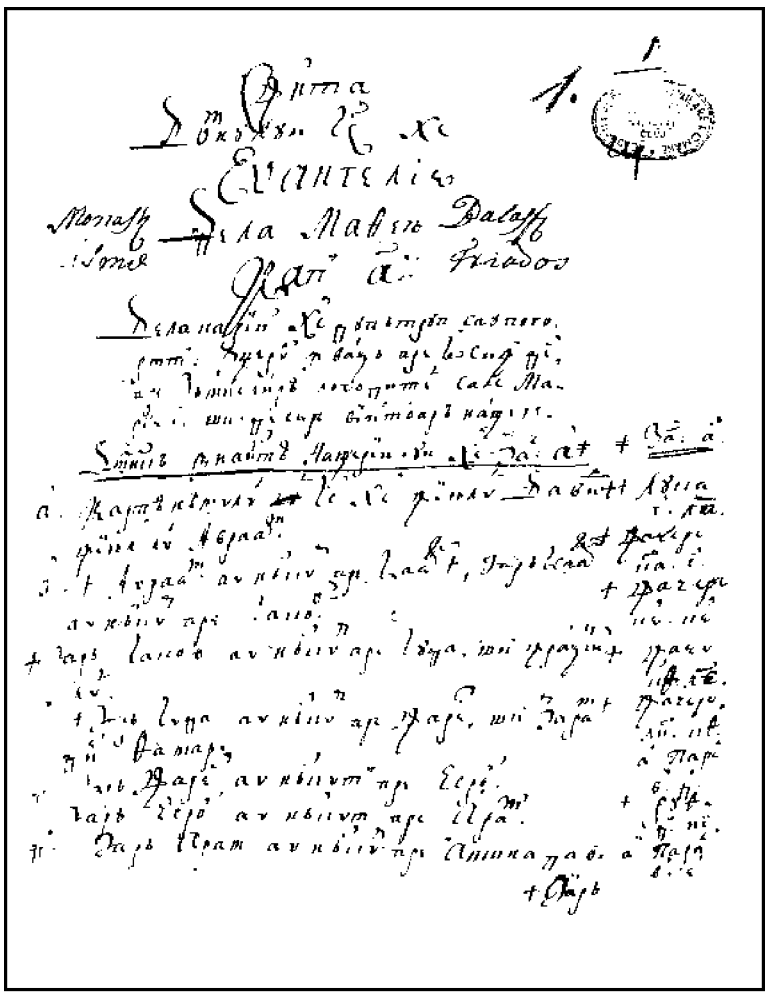

Ms 22
1r

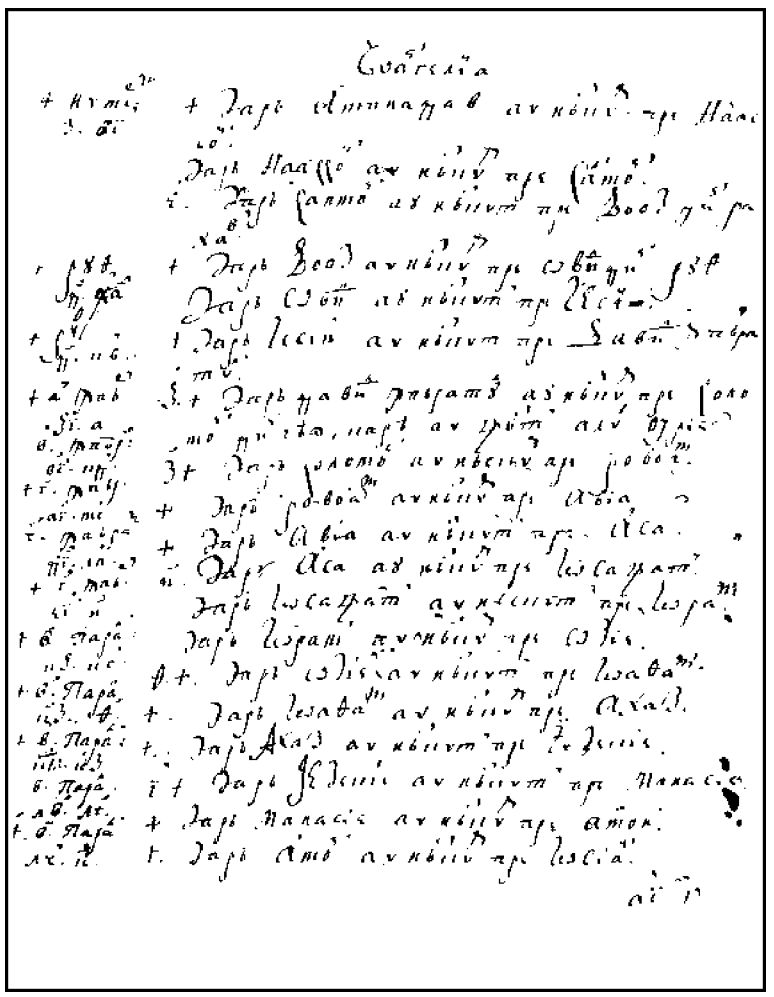

1v

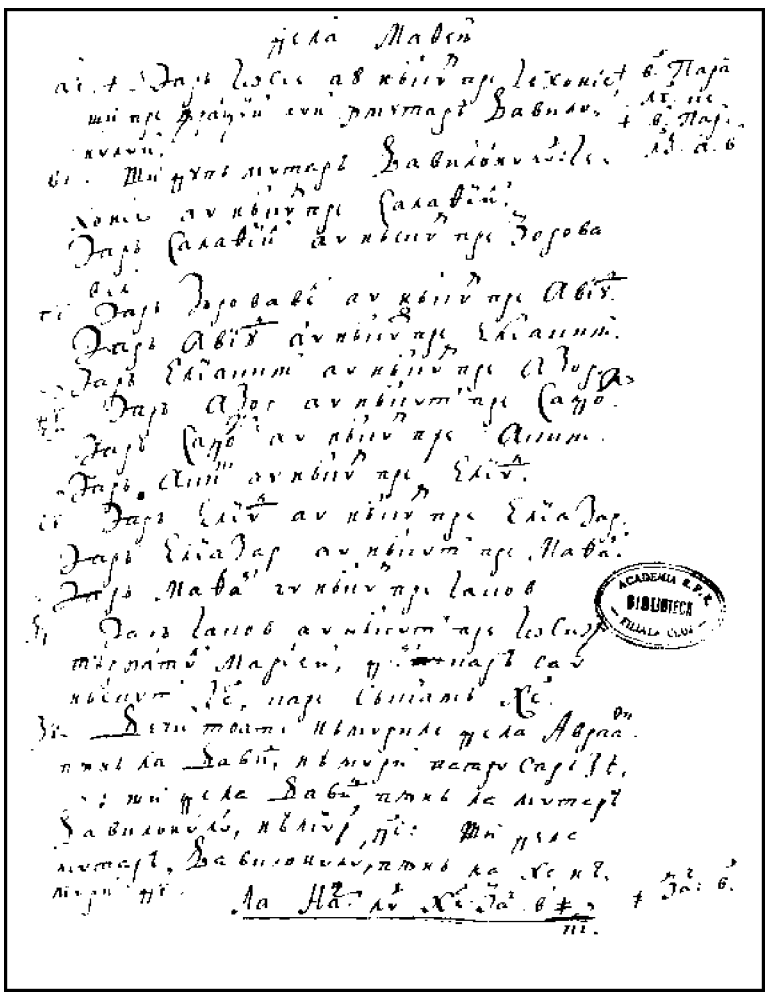

2r

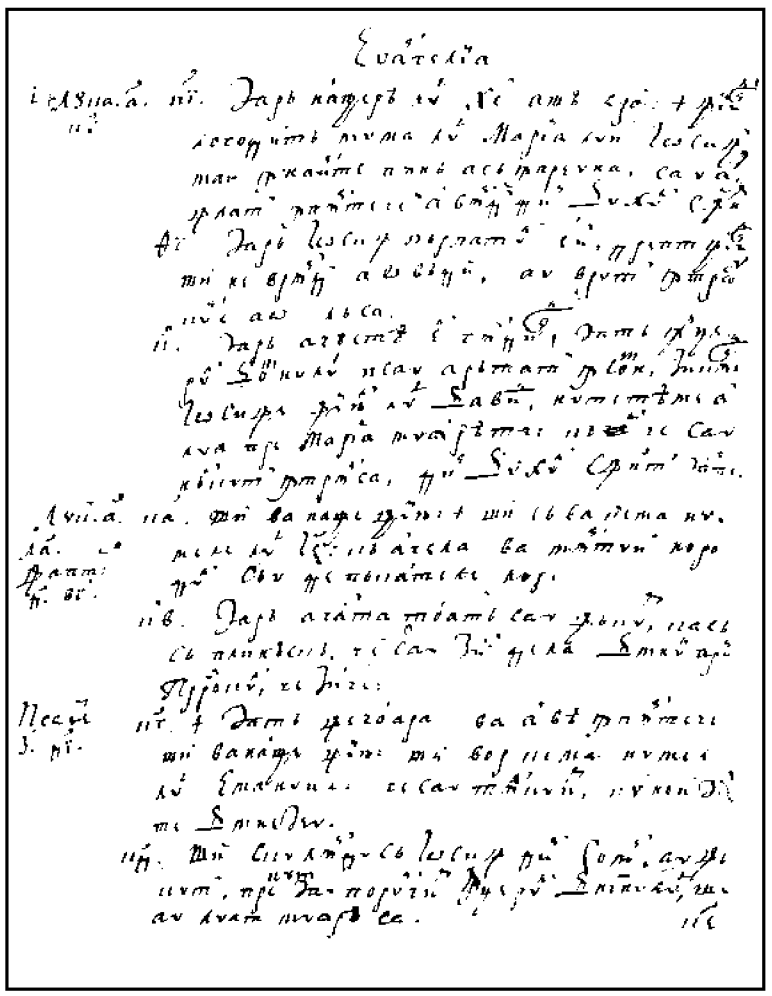

2v

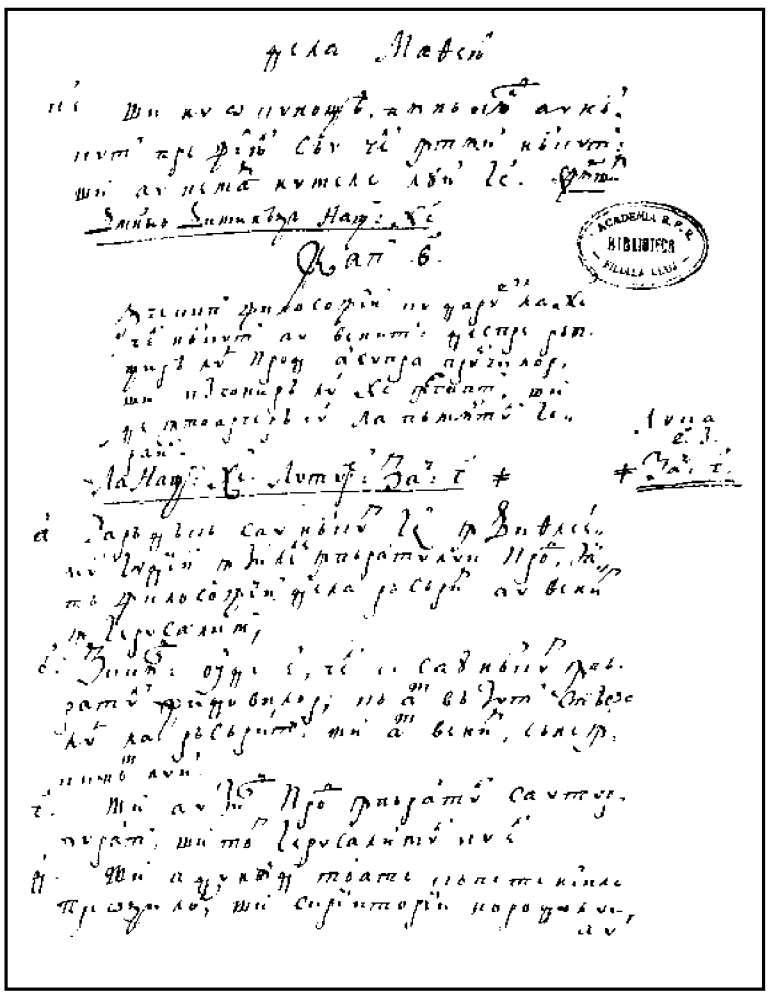

3r

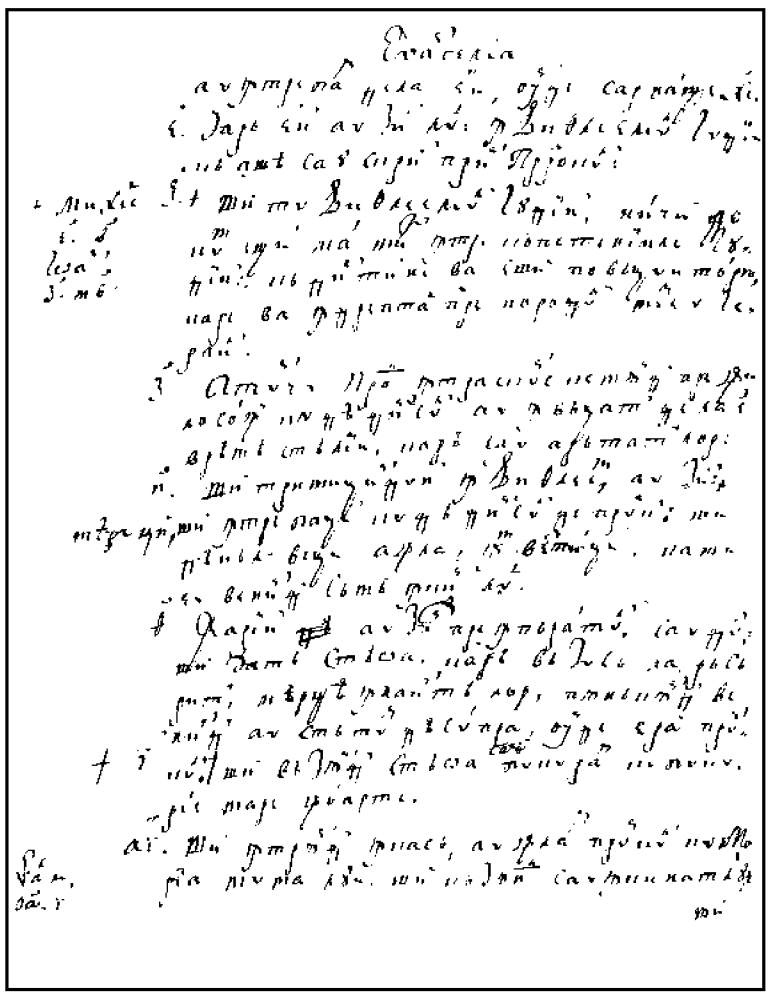

3v

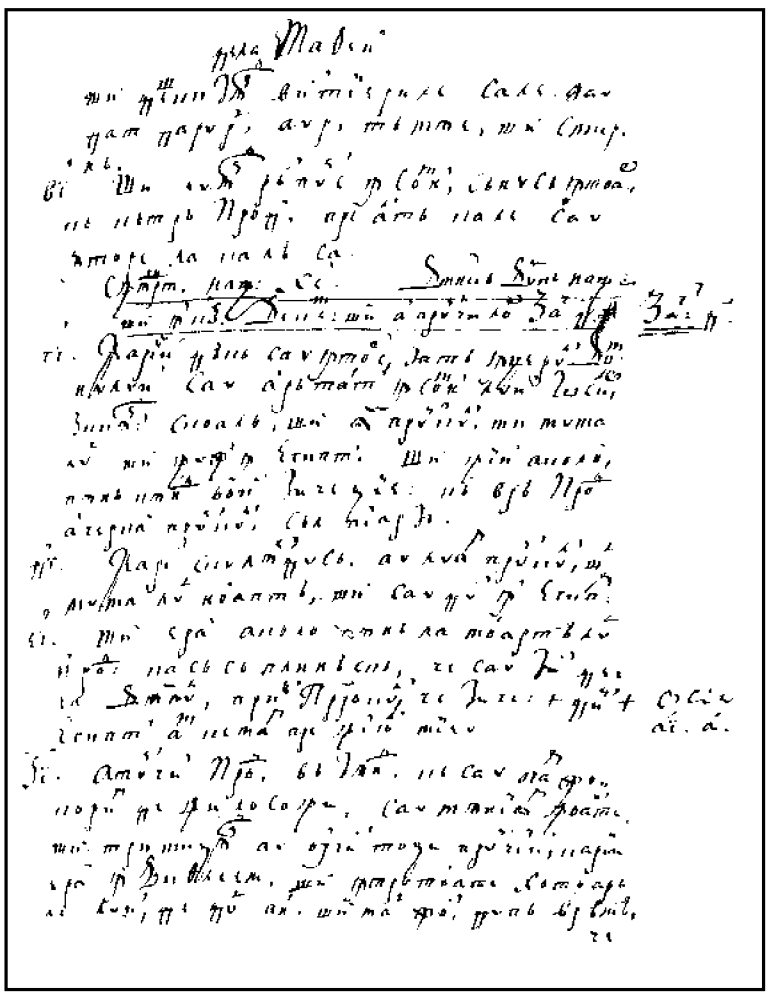

4r

FACSIMILE

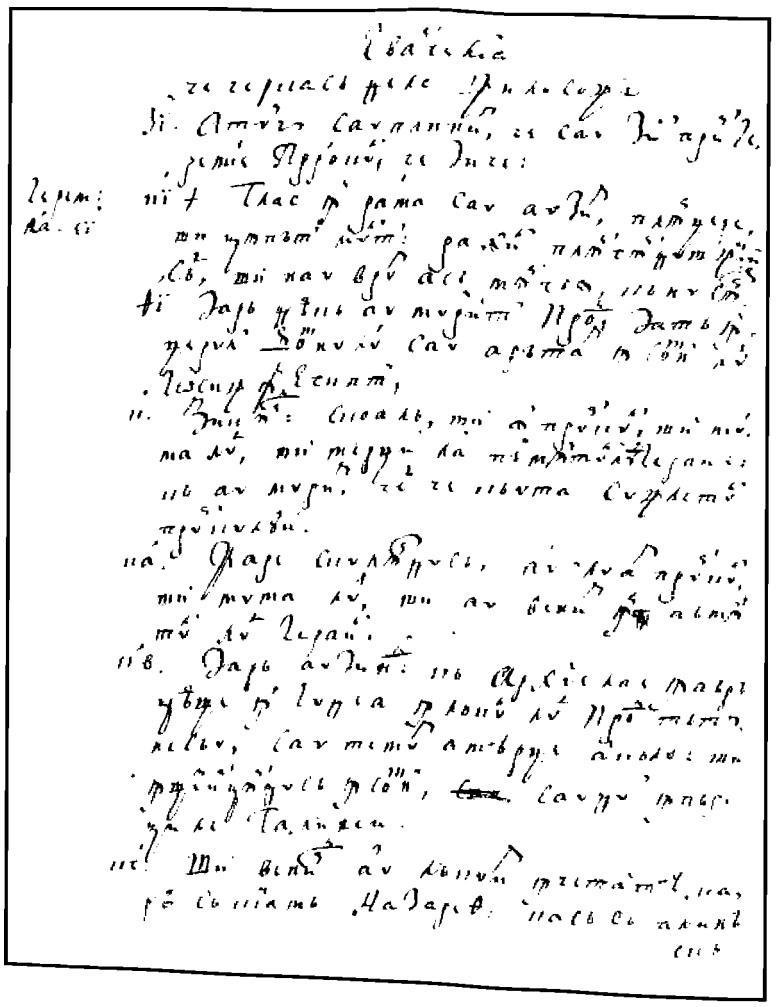

4v

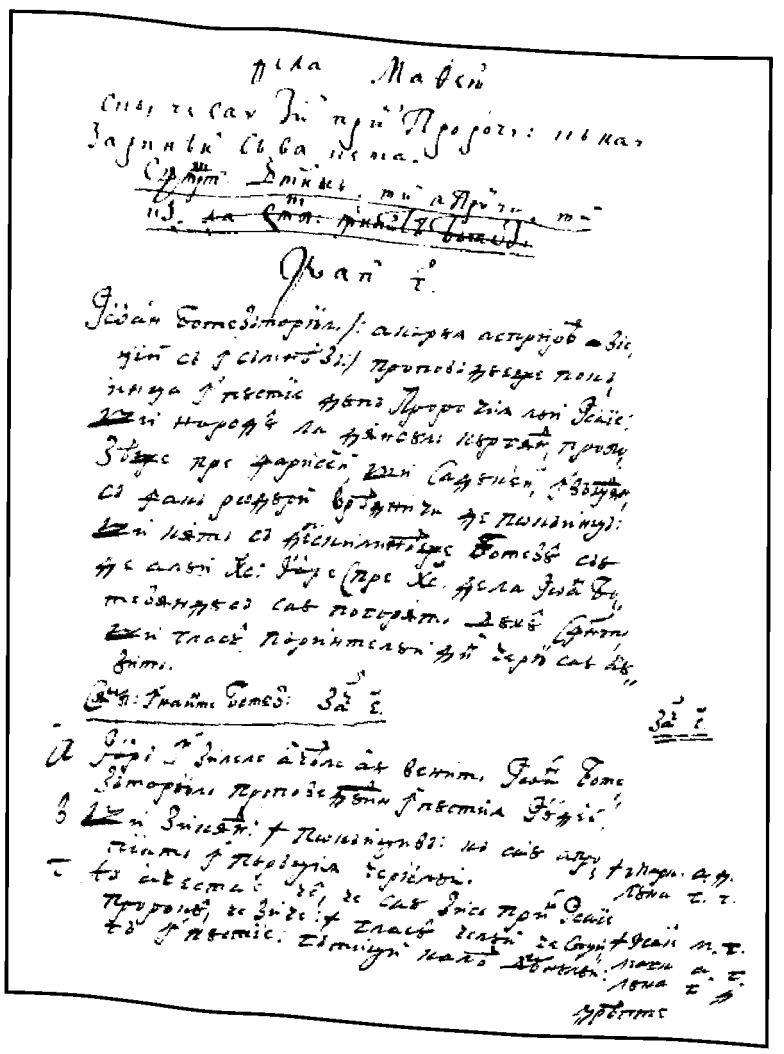

5r

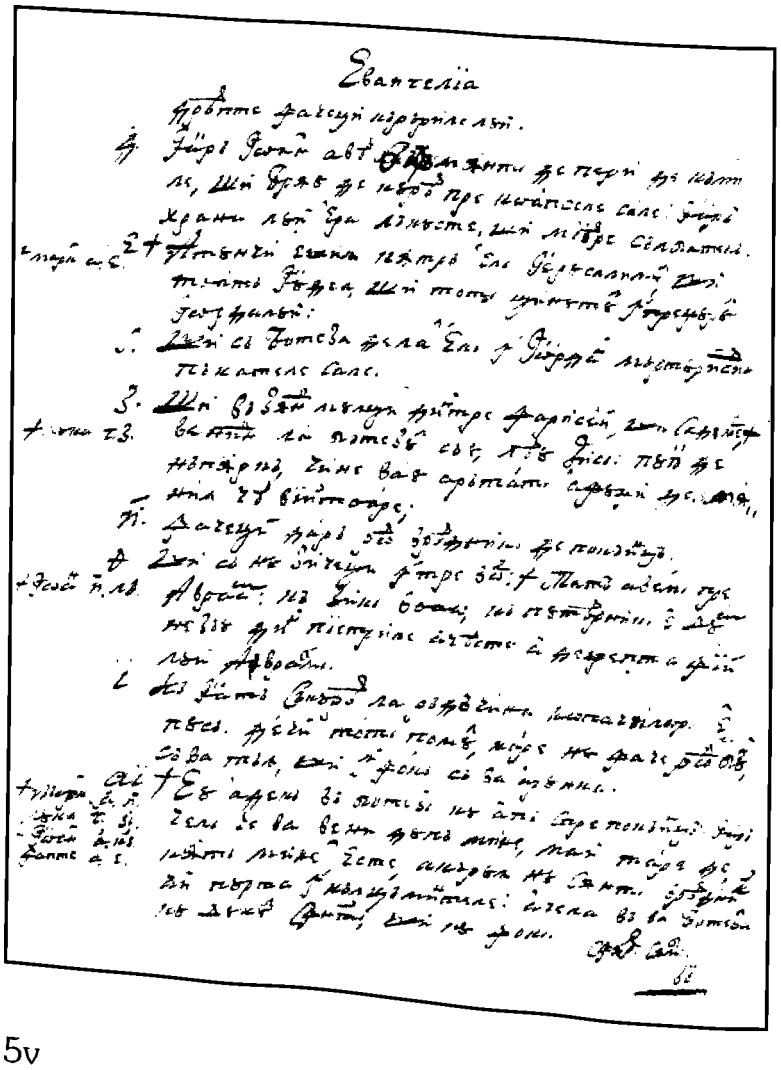

5v

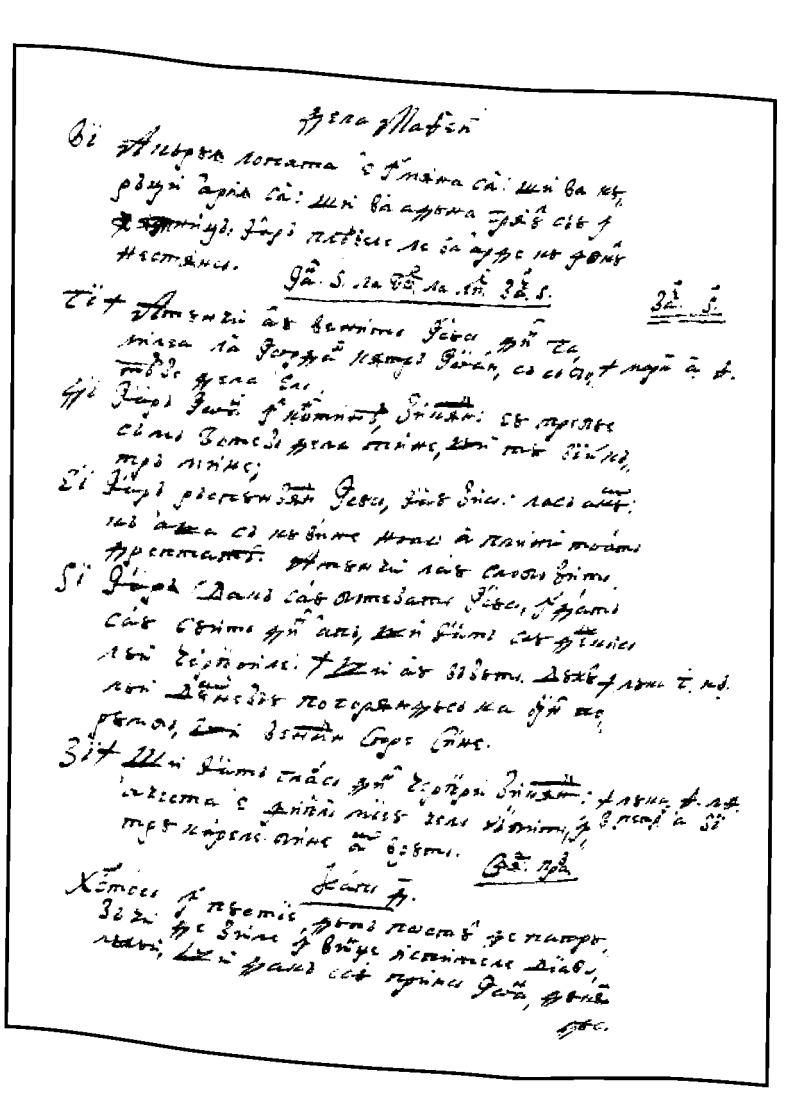

6r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

6v

7r

7v

8r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

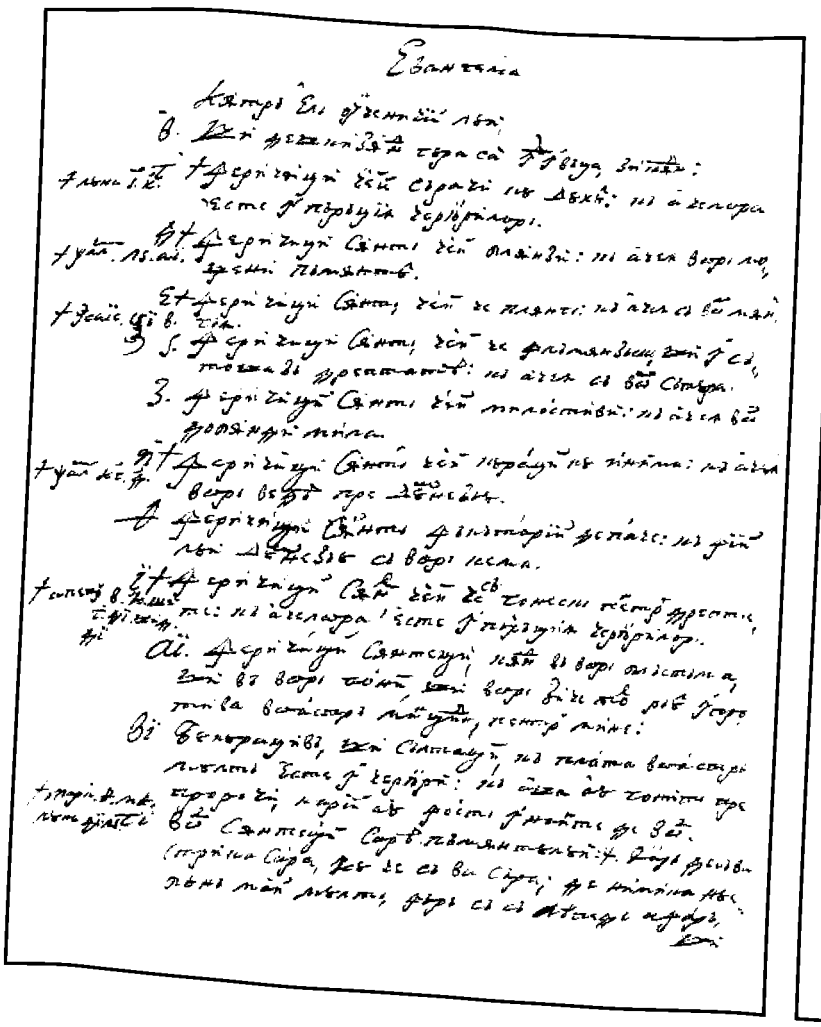

8v

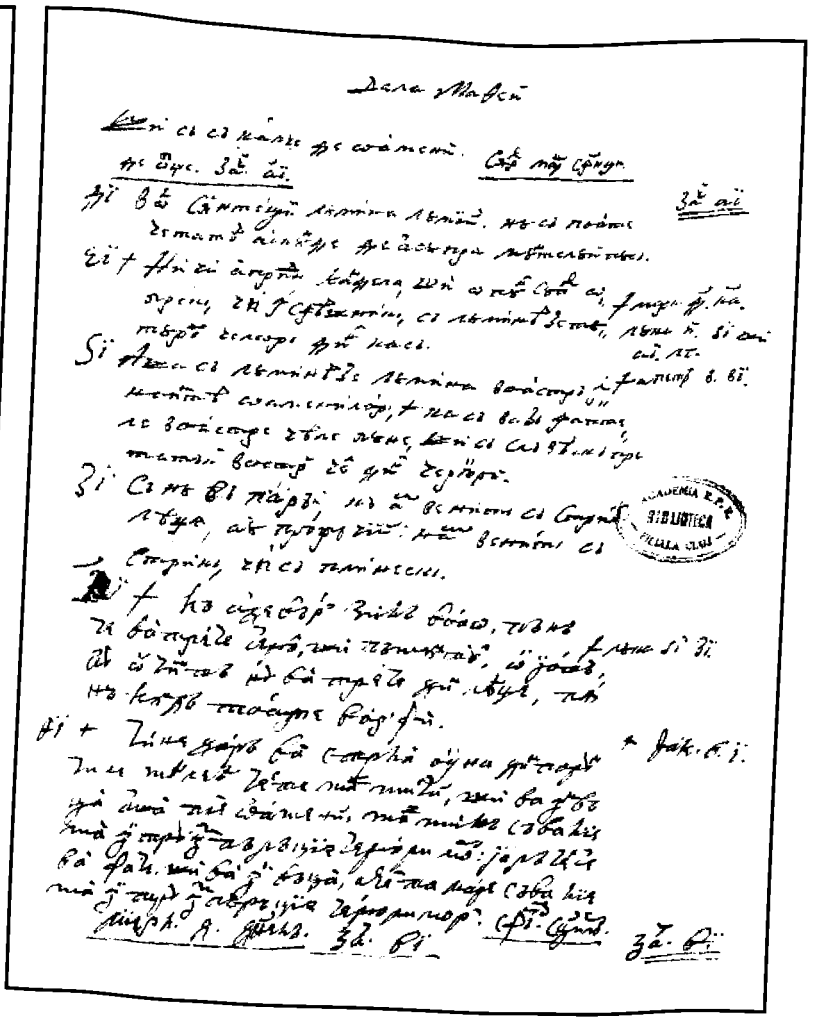

9r

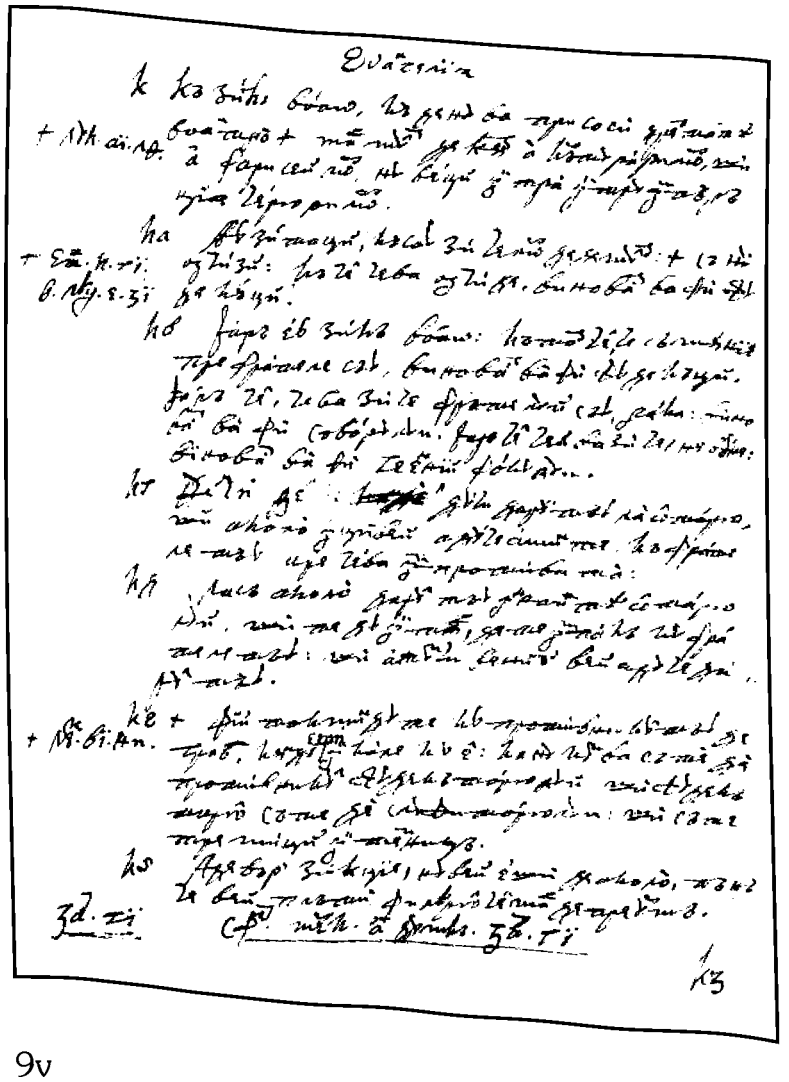

9v

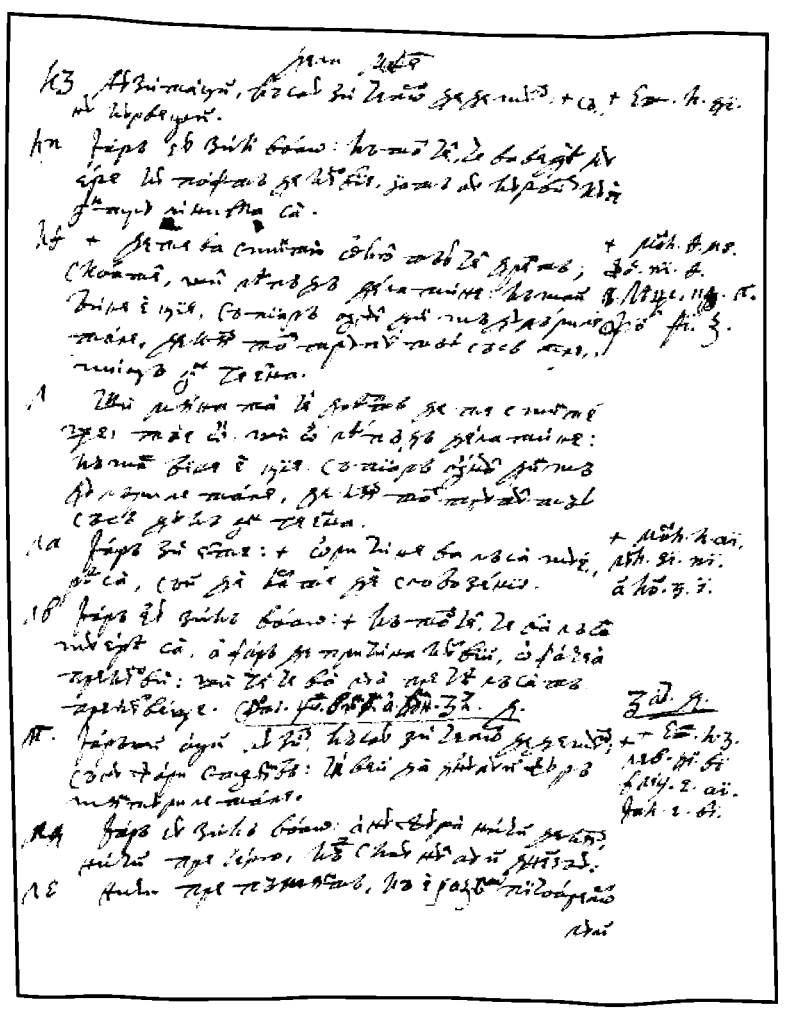

10r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

10v

11r

11v

12r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

12v

13r

13v

14r

14v

15r

15v

16r

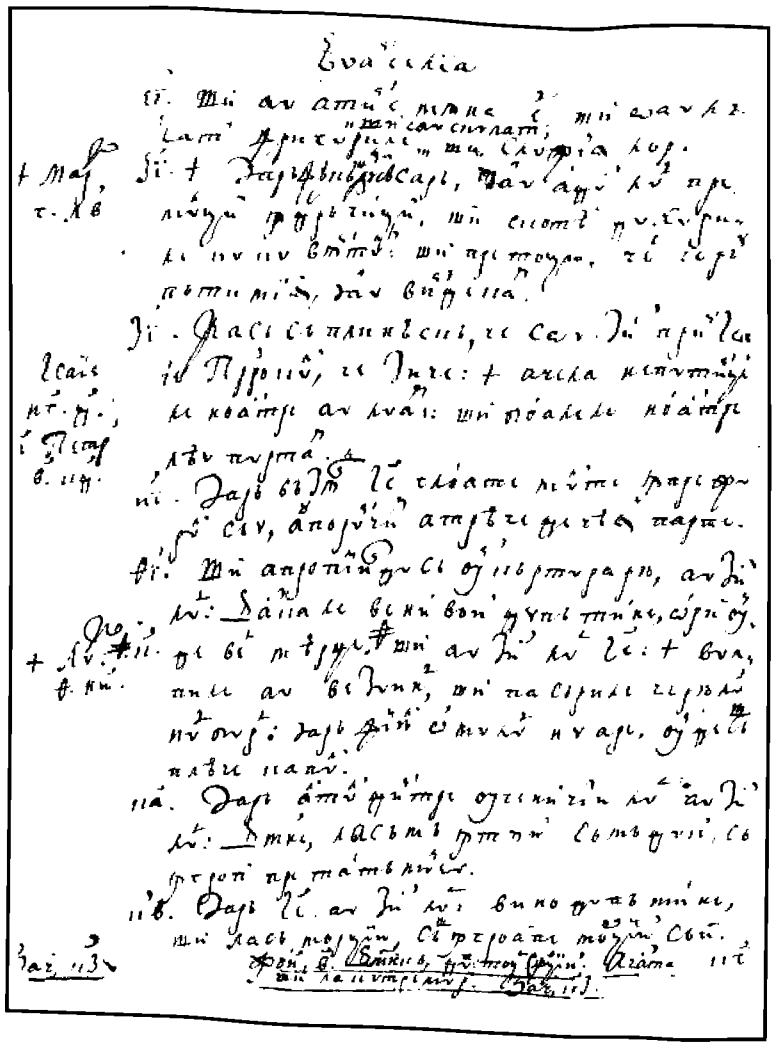

16v

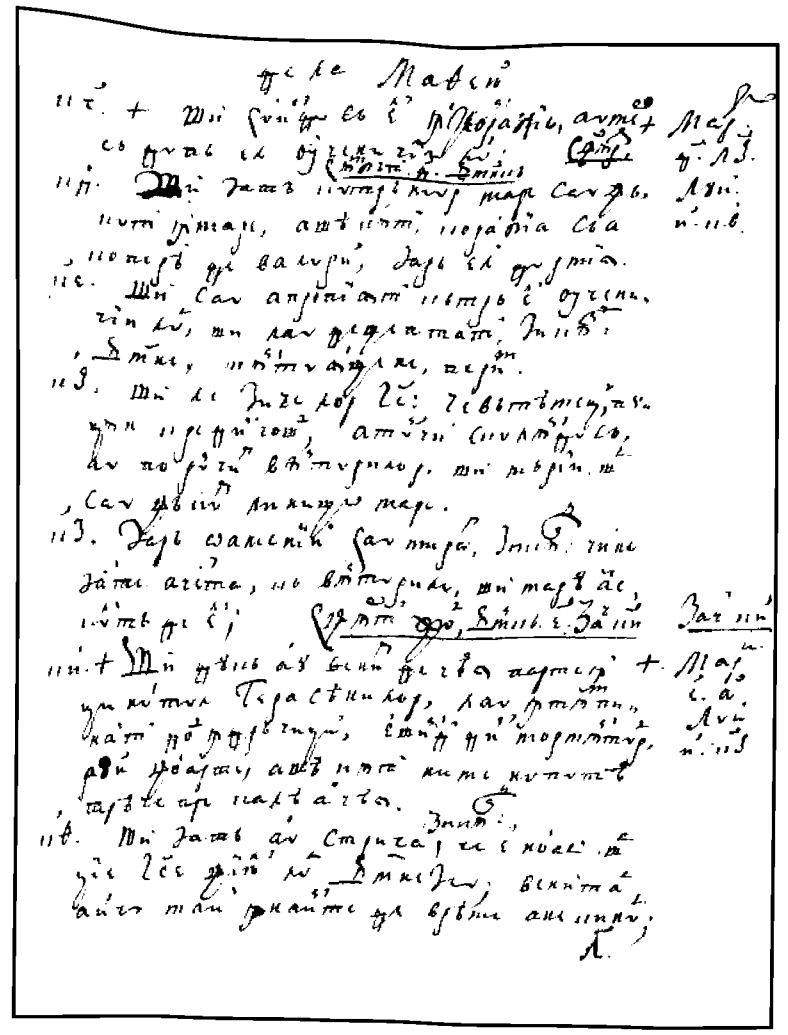

17r

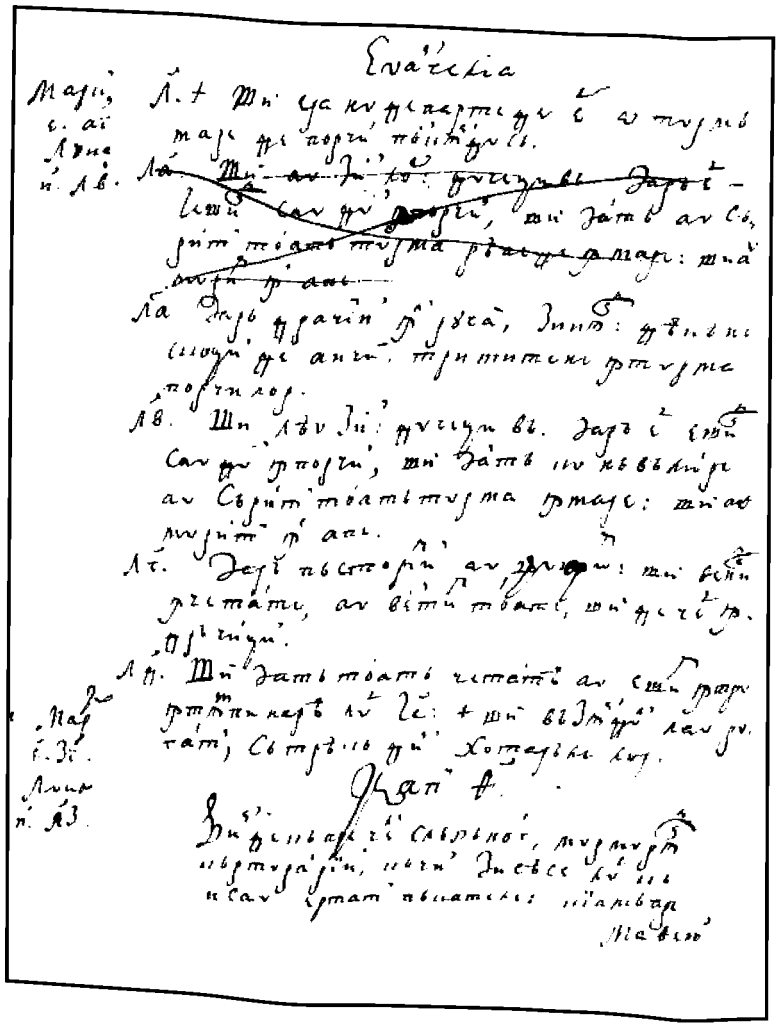

17v

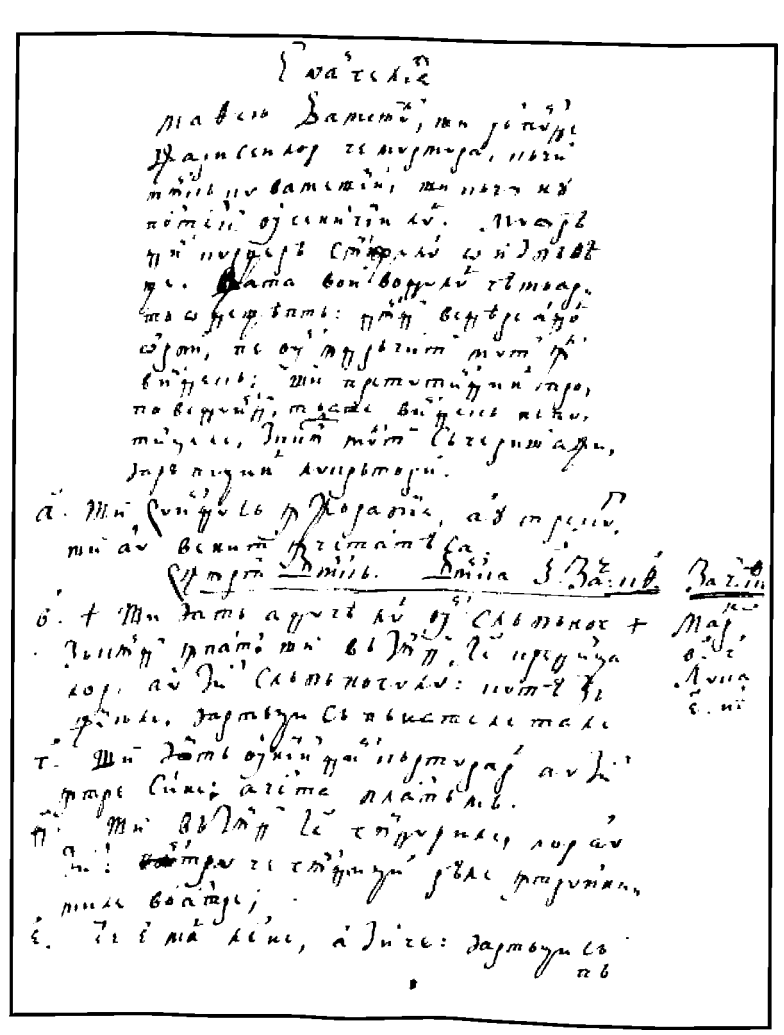

18r

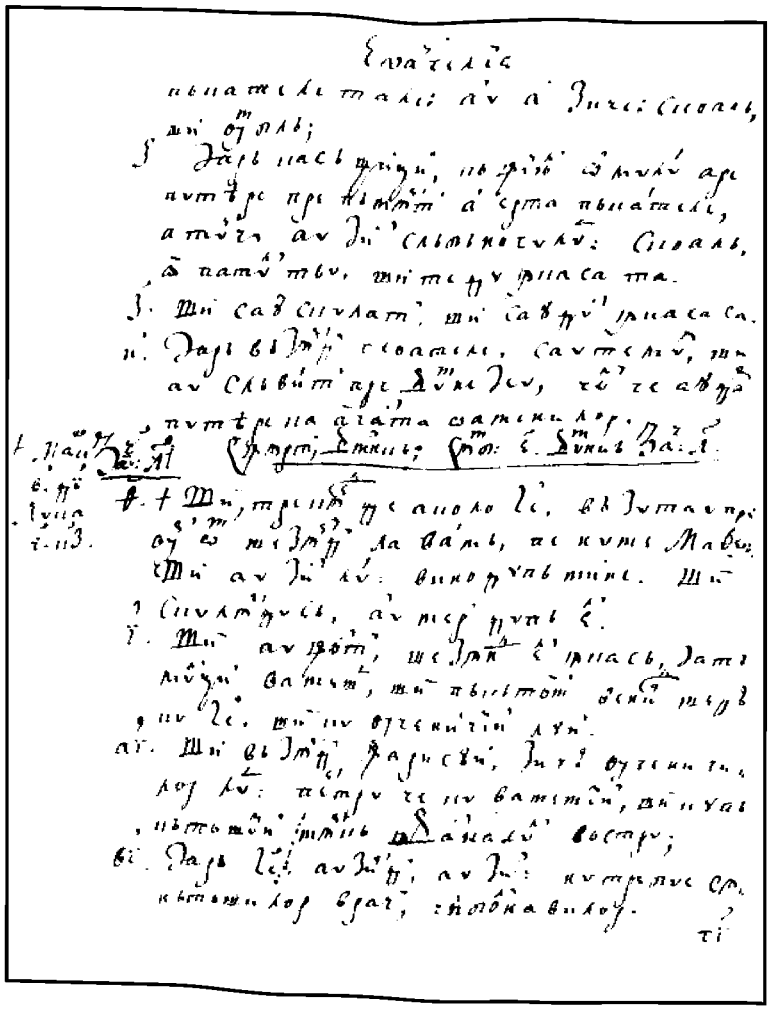

18v

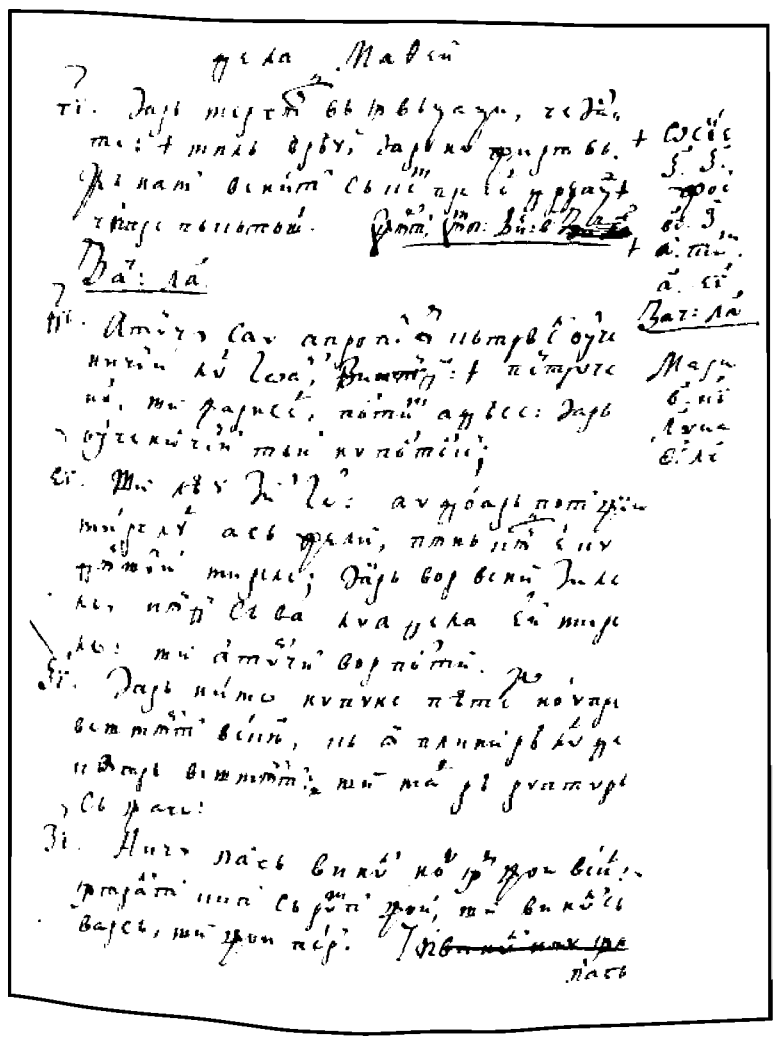

19r

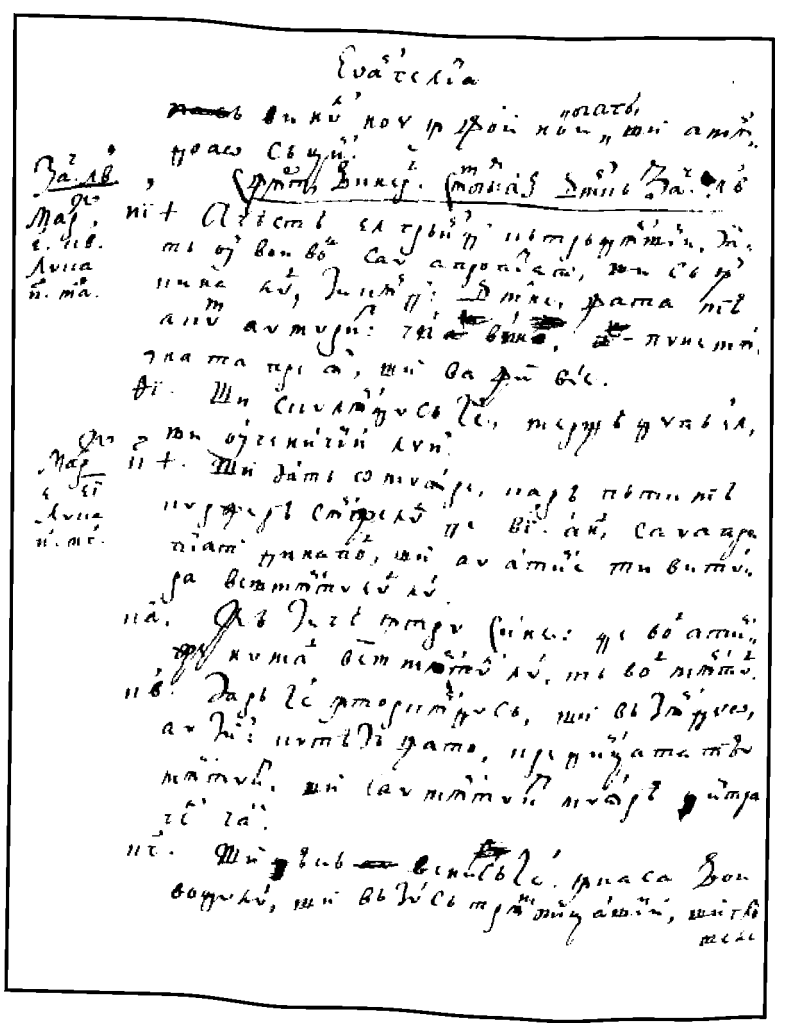

19v

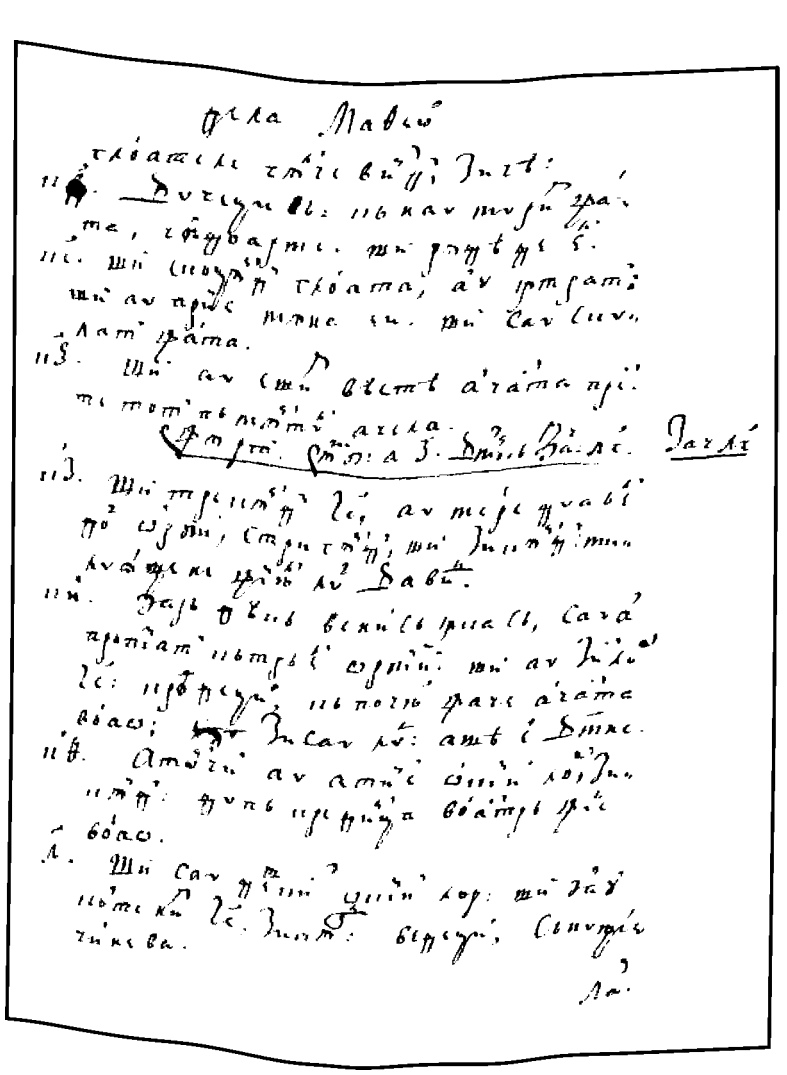

20r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

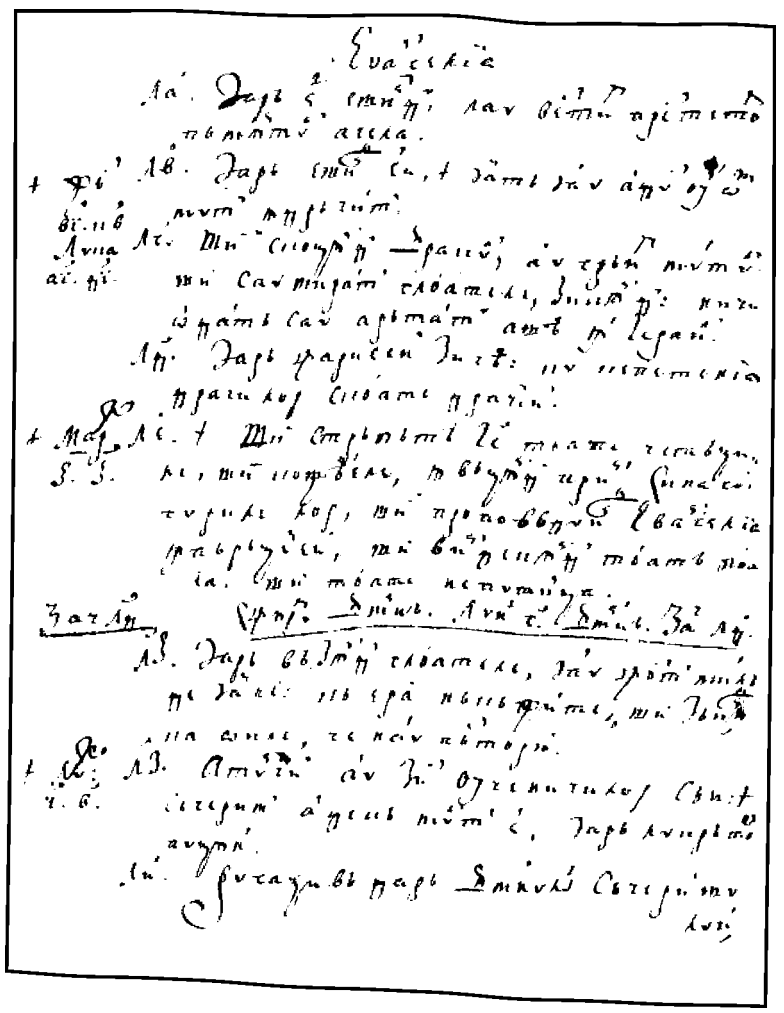

20v

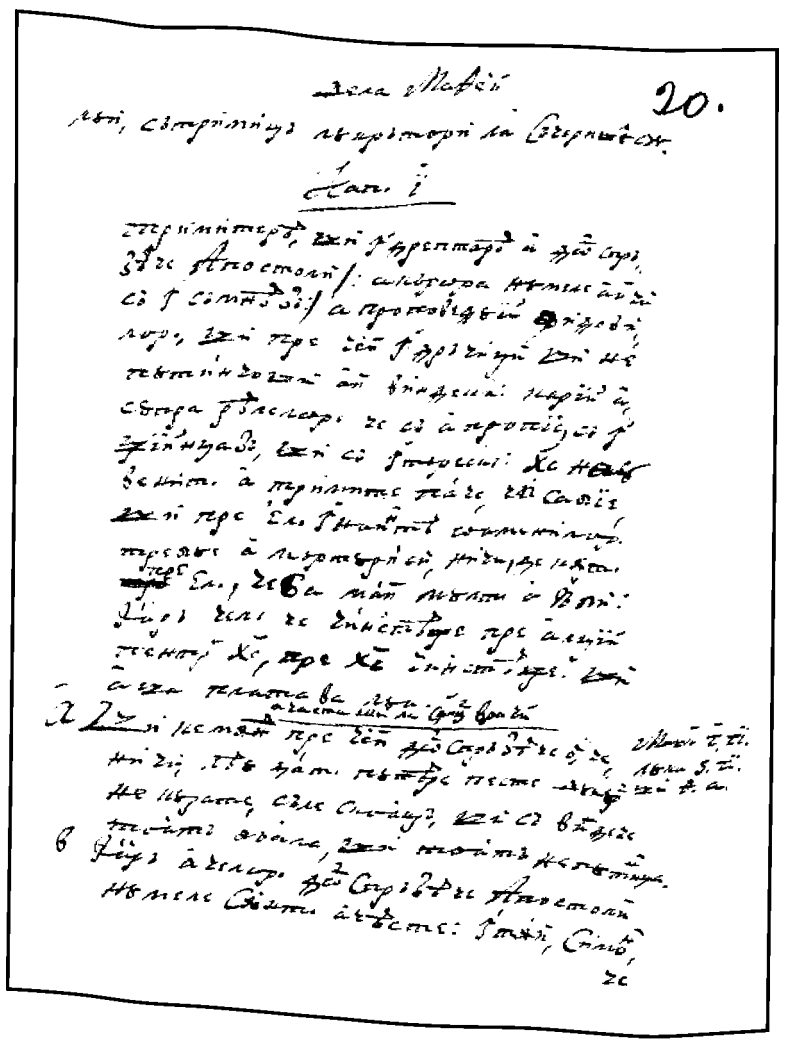

21r

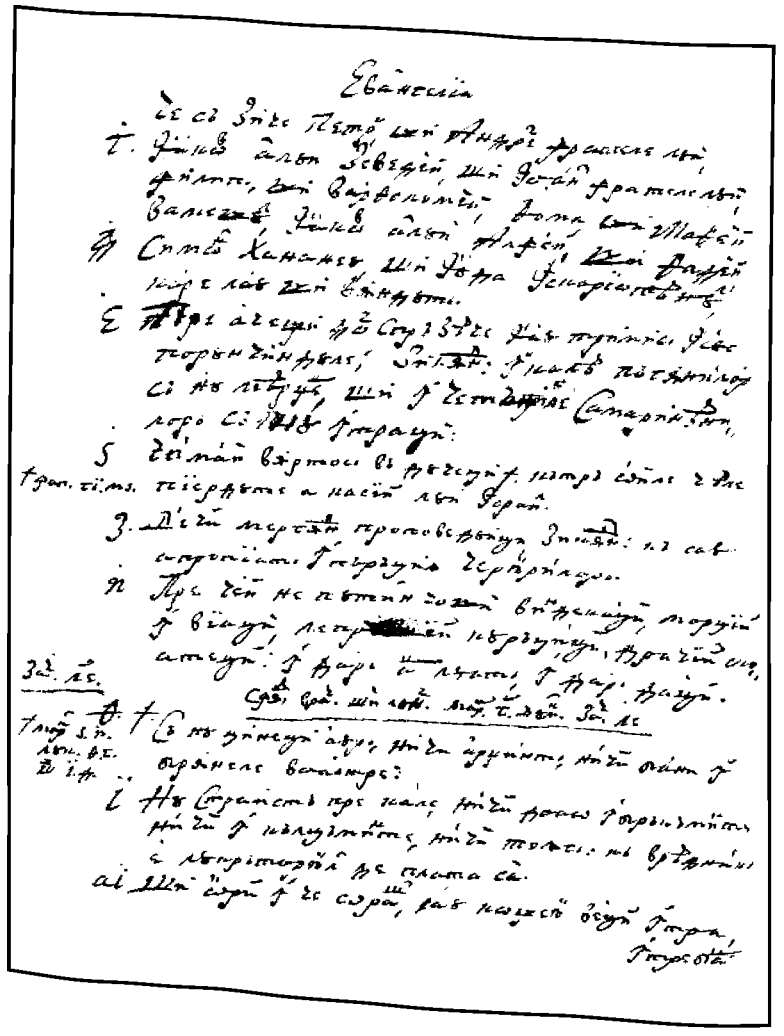

21v

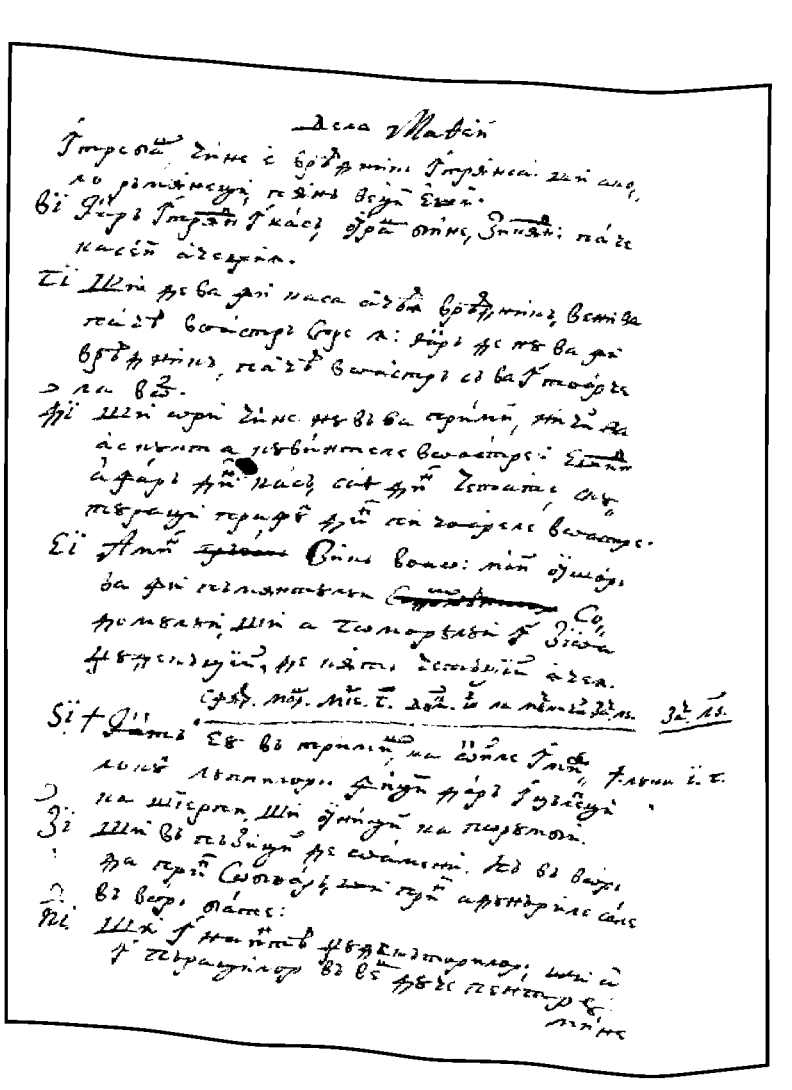

22r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

22v

23r

23v

24r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

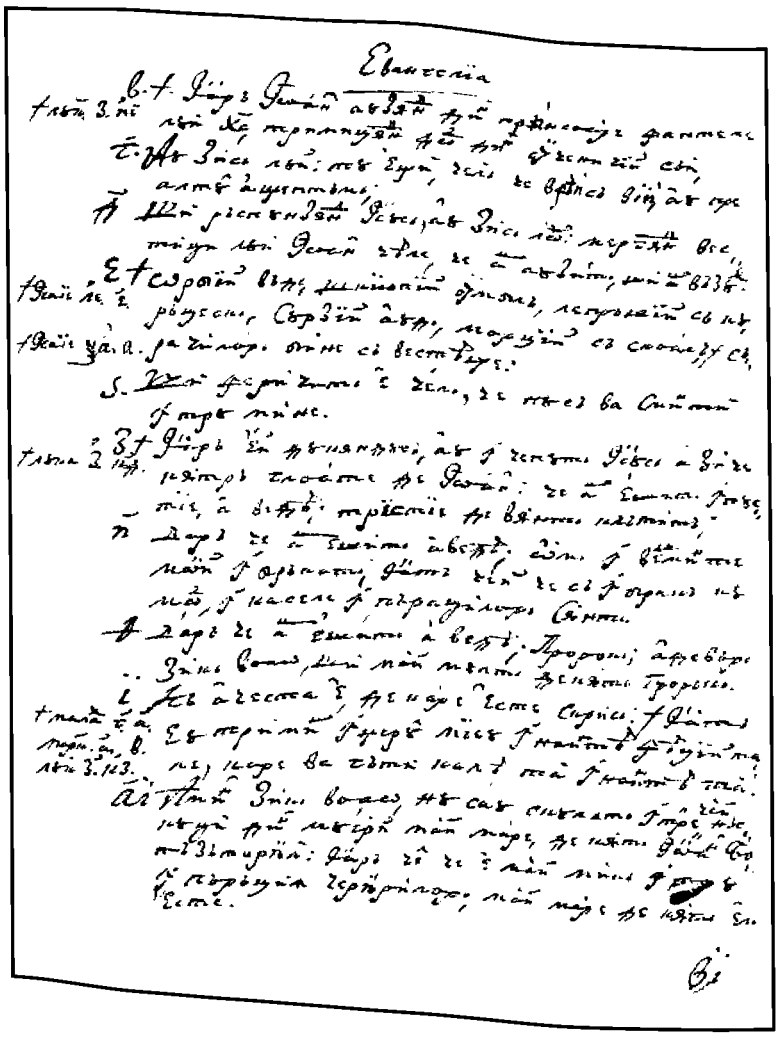

24v

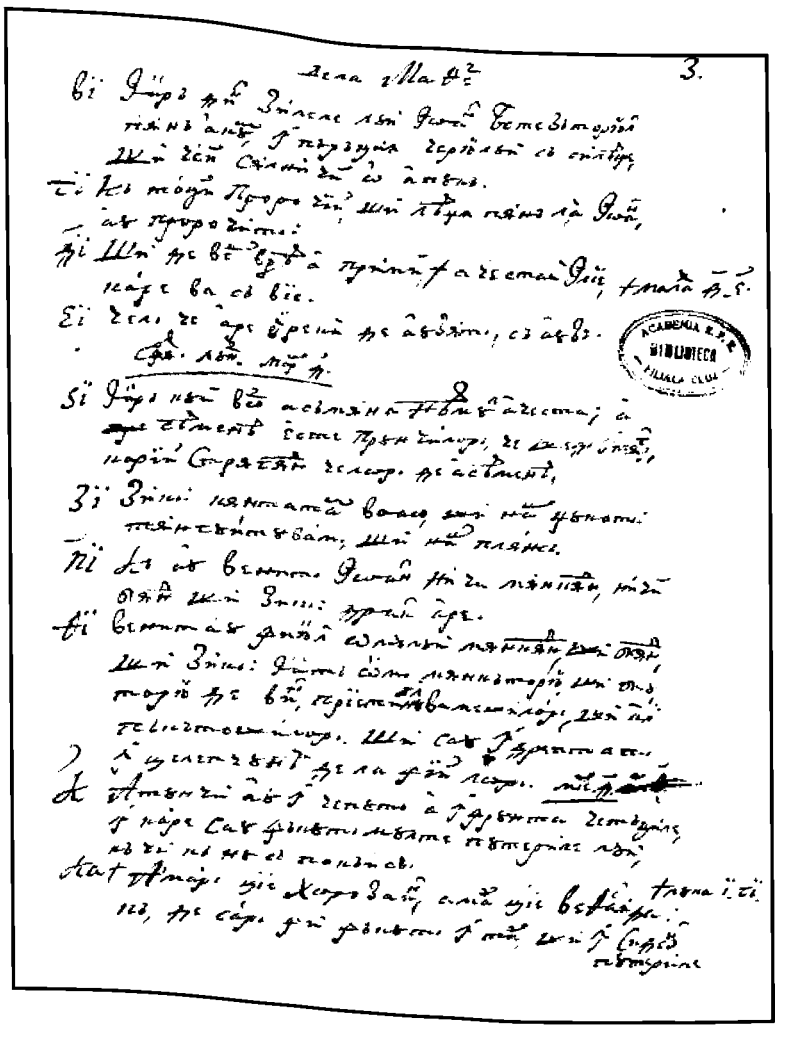

25r

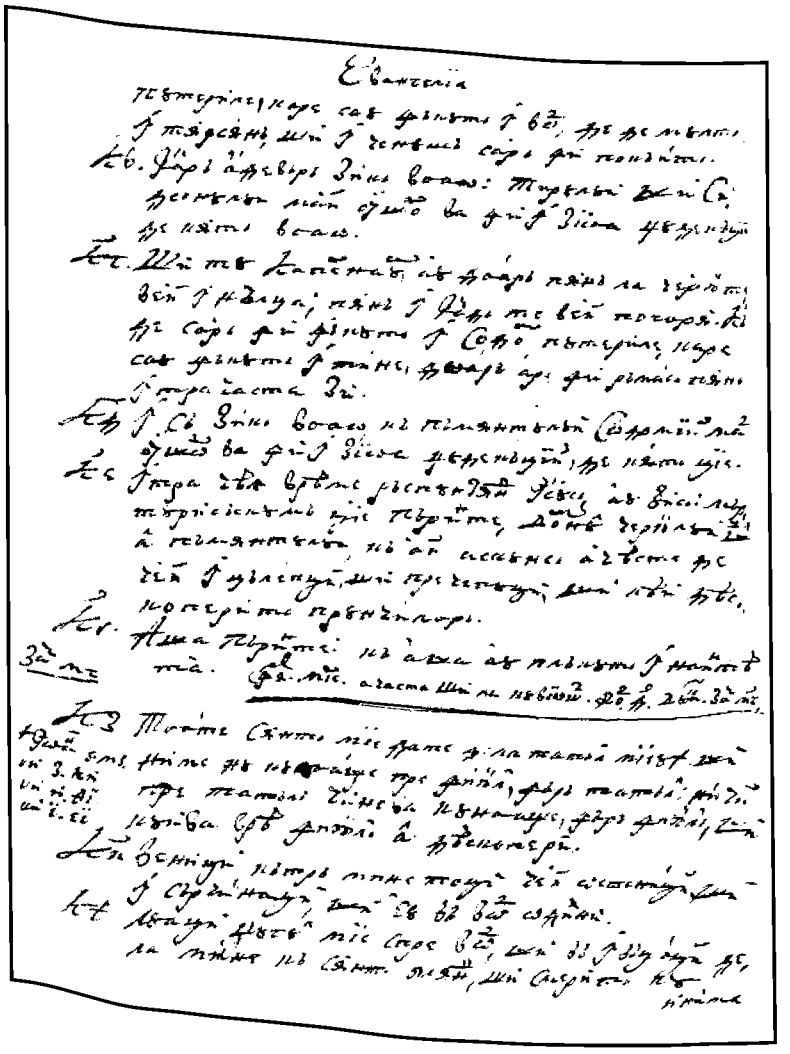

25v

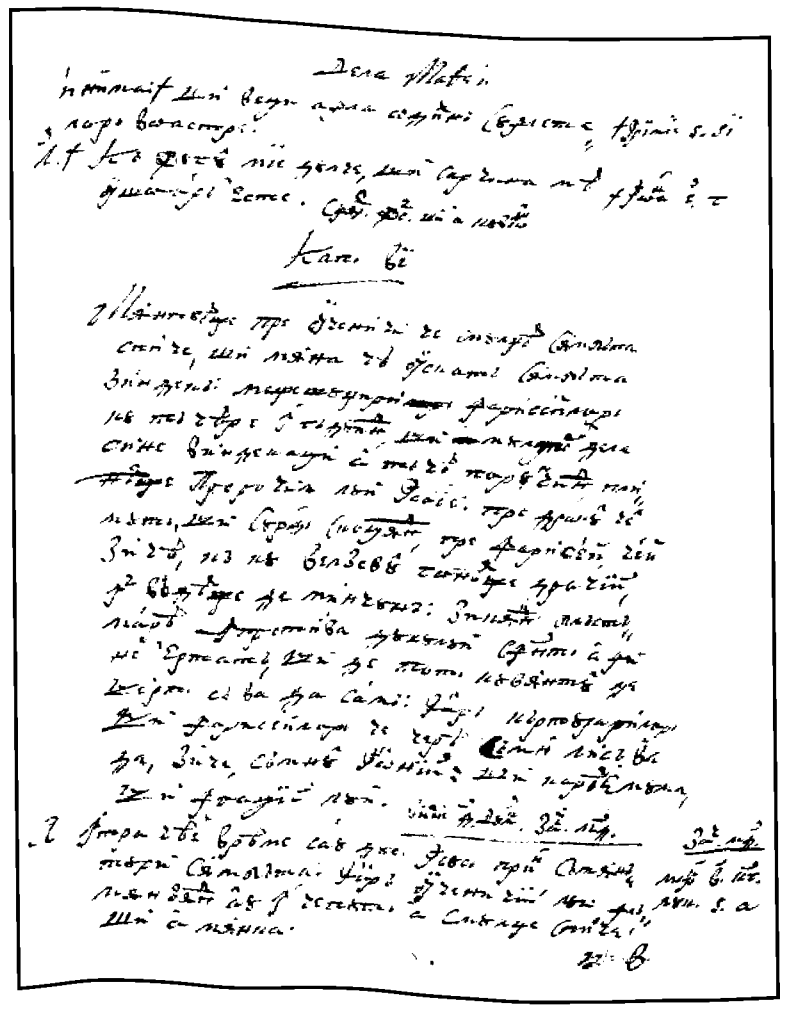

26r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

26v

27r

27v

28r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

28v

29r

29v

30r

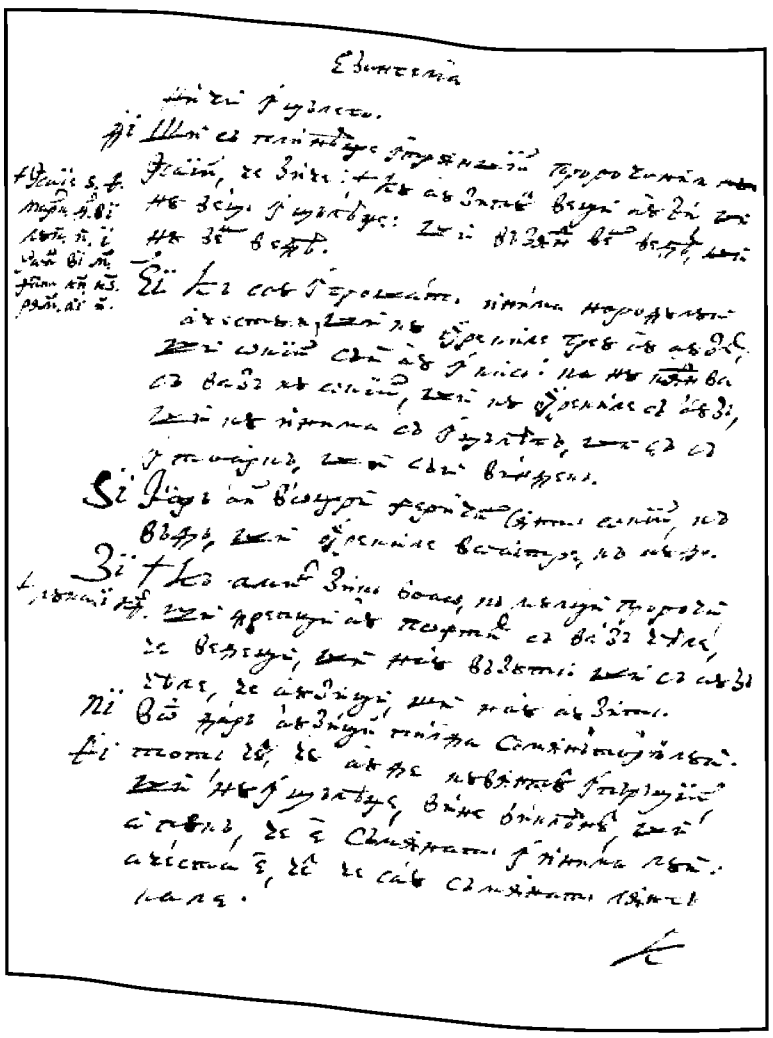

30v

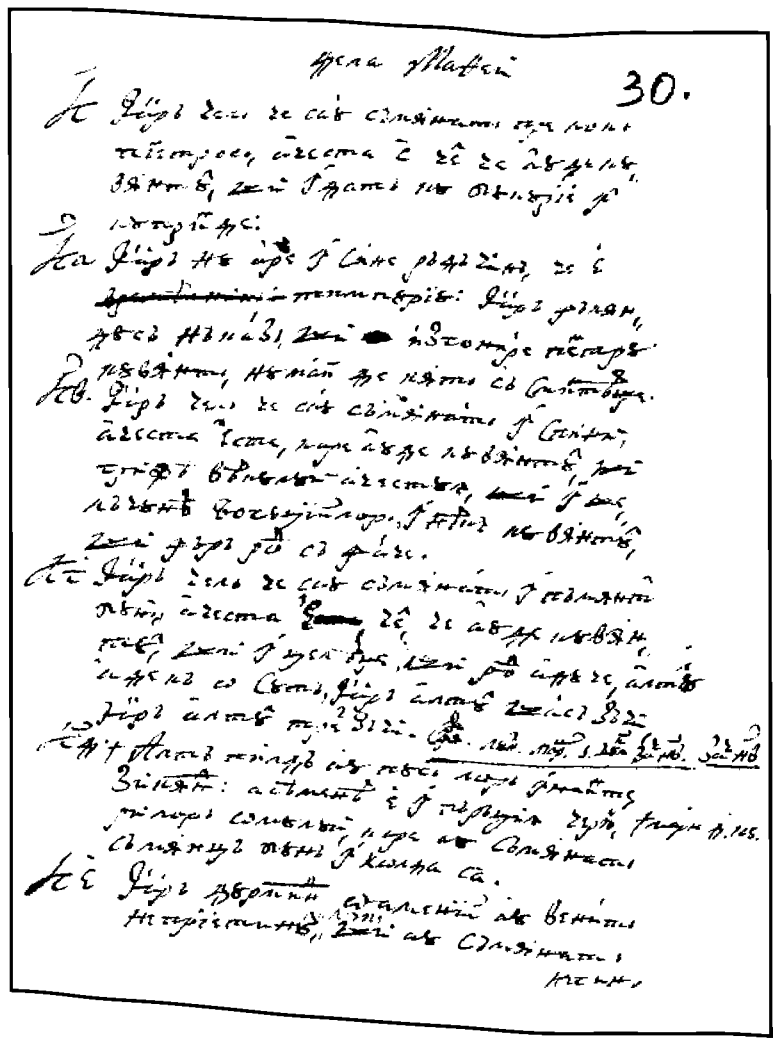

31r

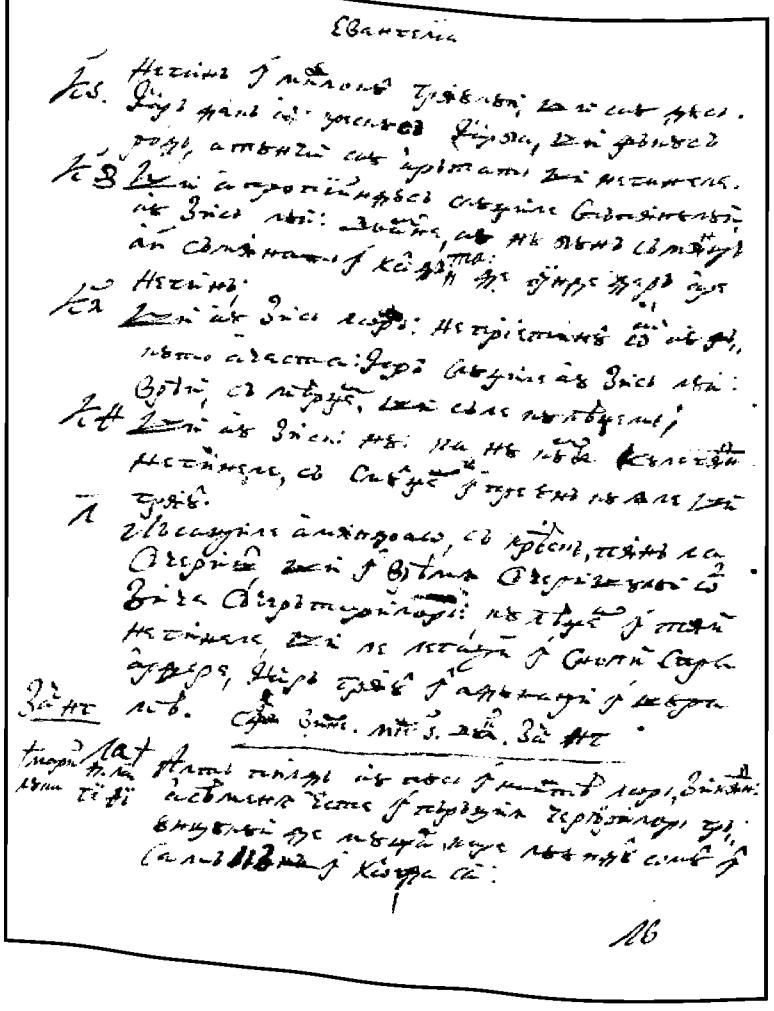

31v

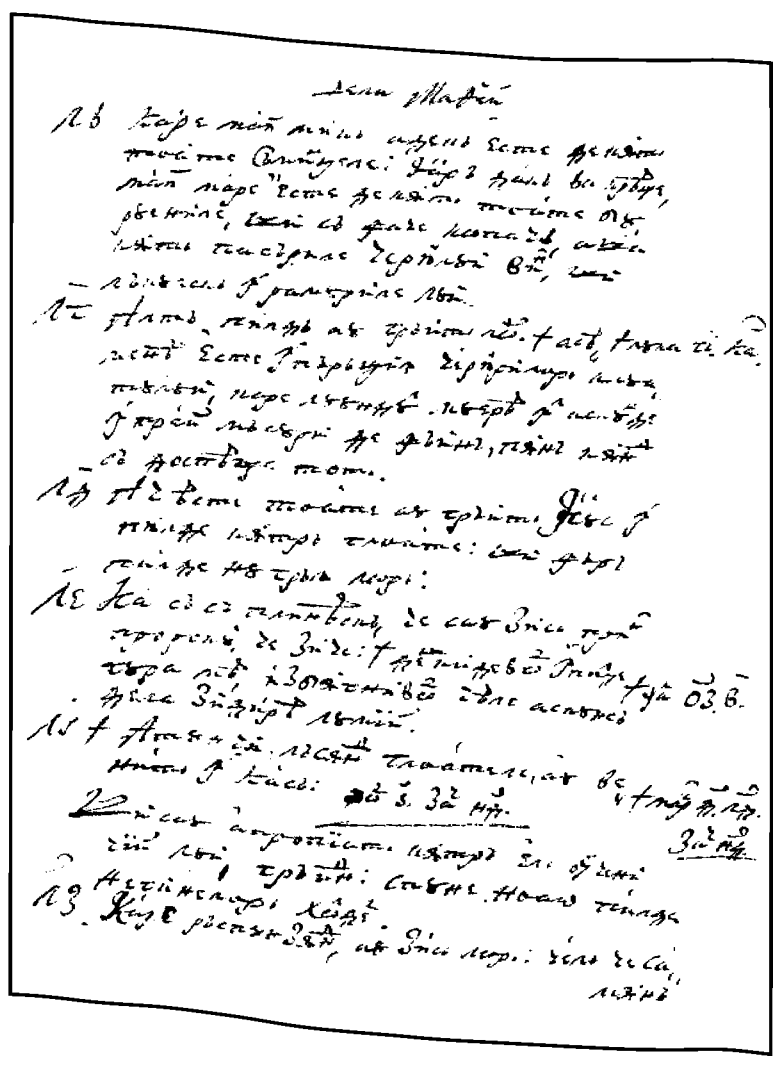

32r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

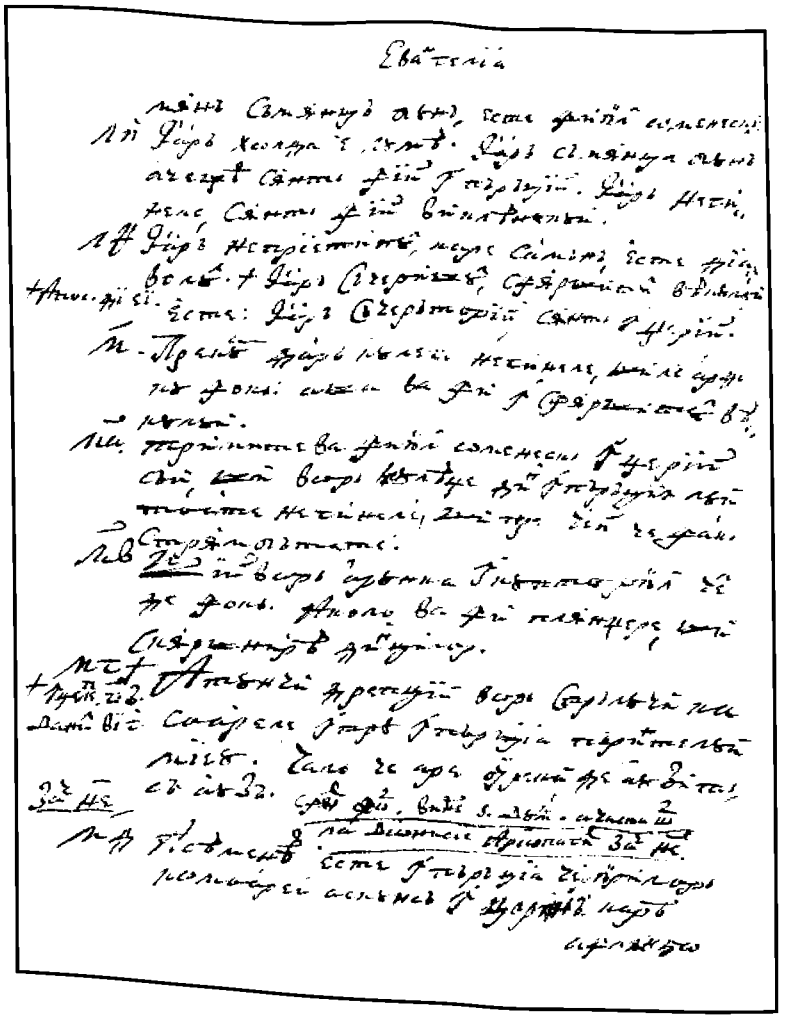

32v

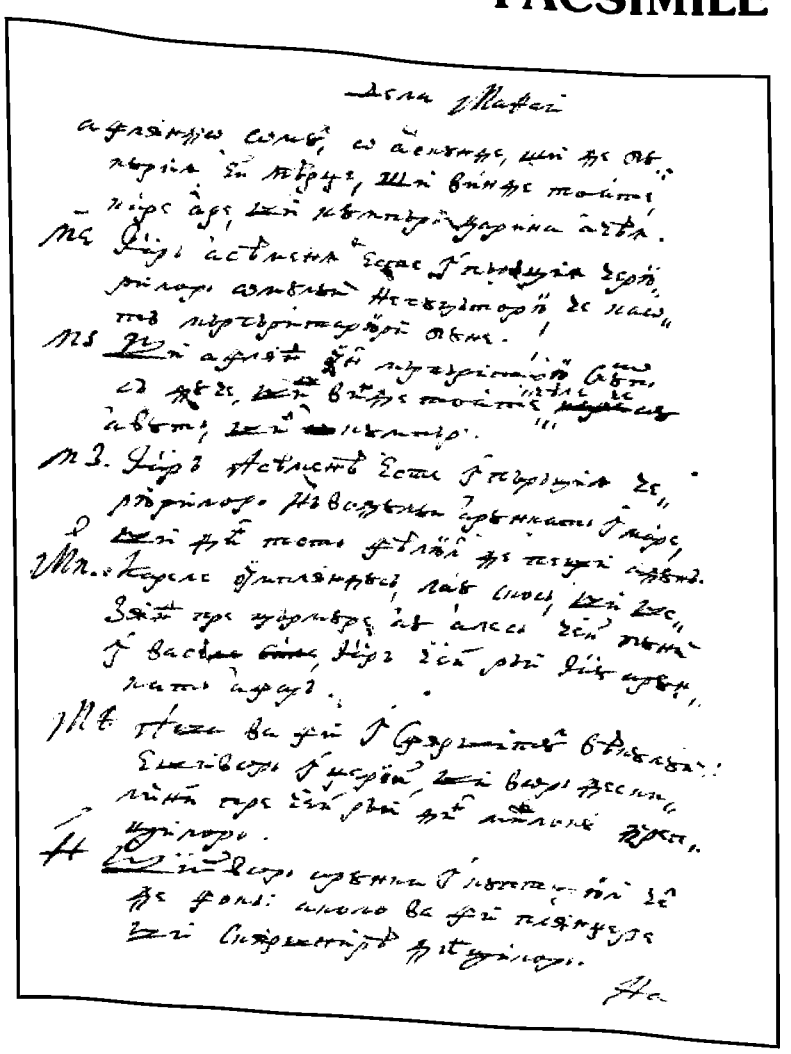

33r

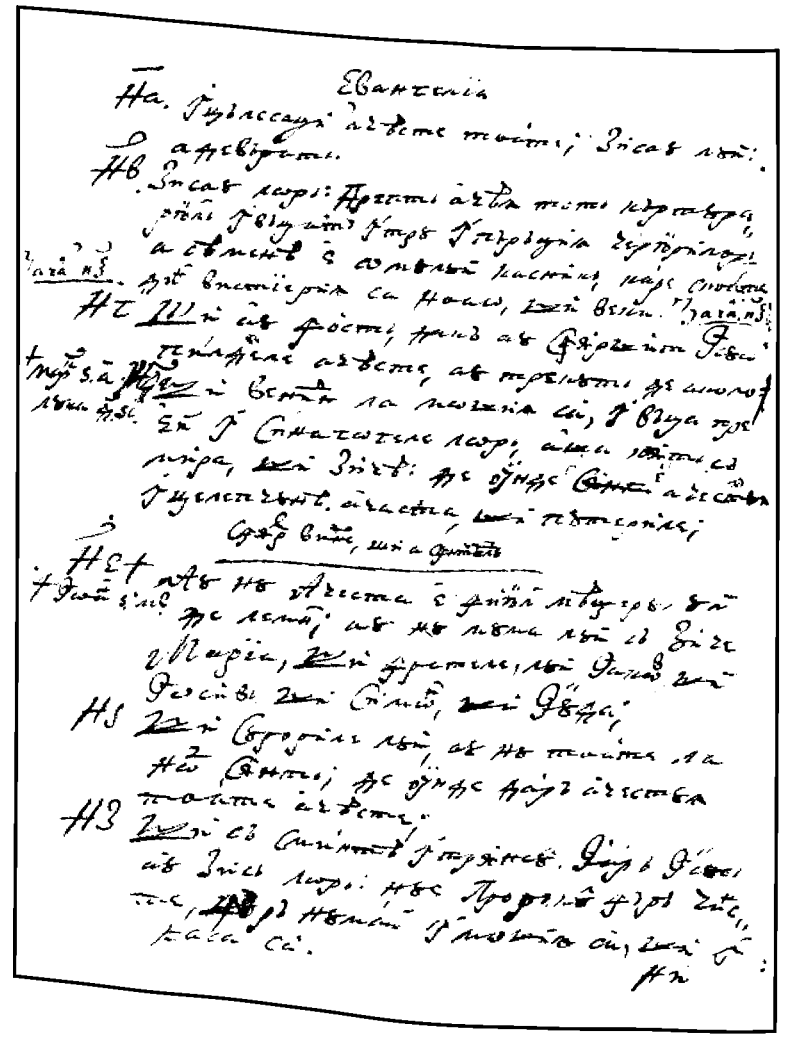

33v

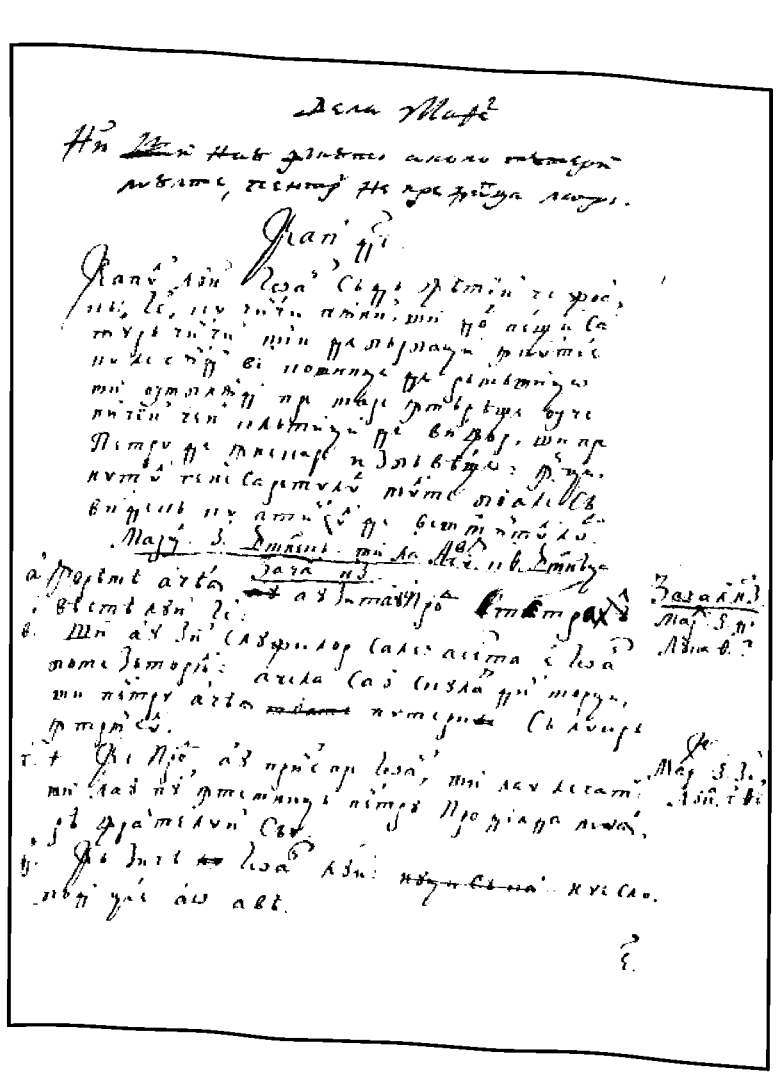

34r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

34v

35r

35v

36r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

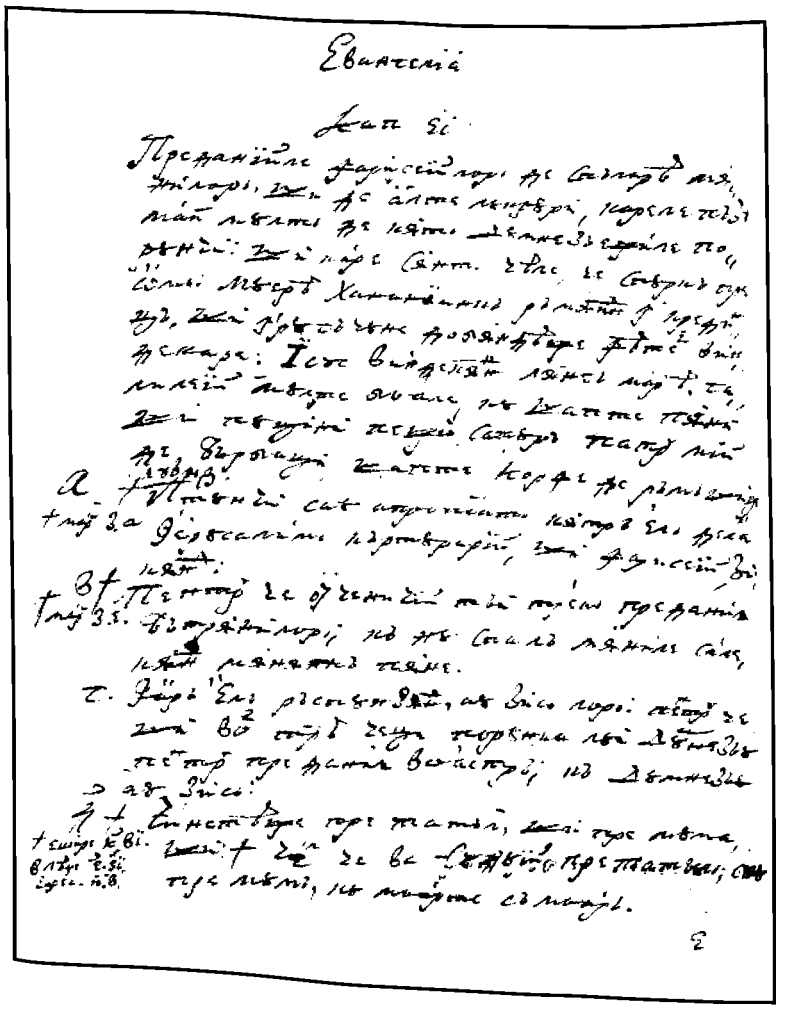

36v

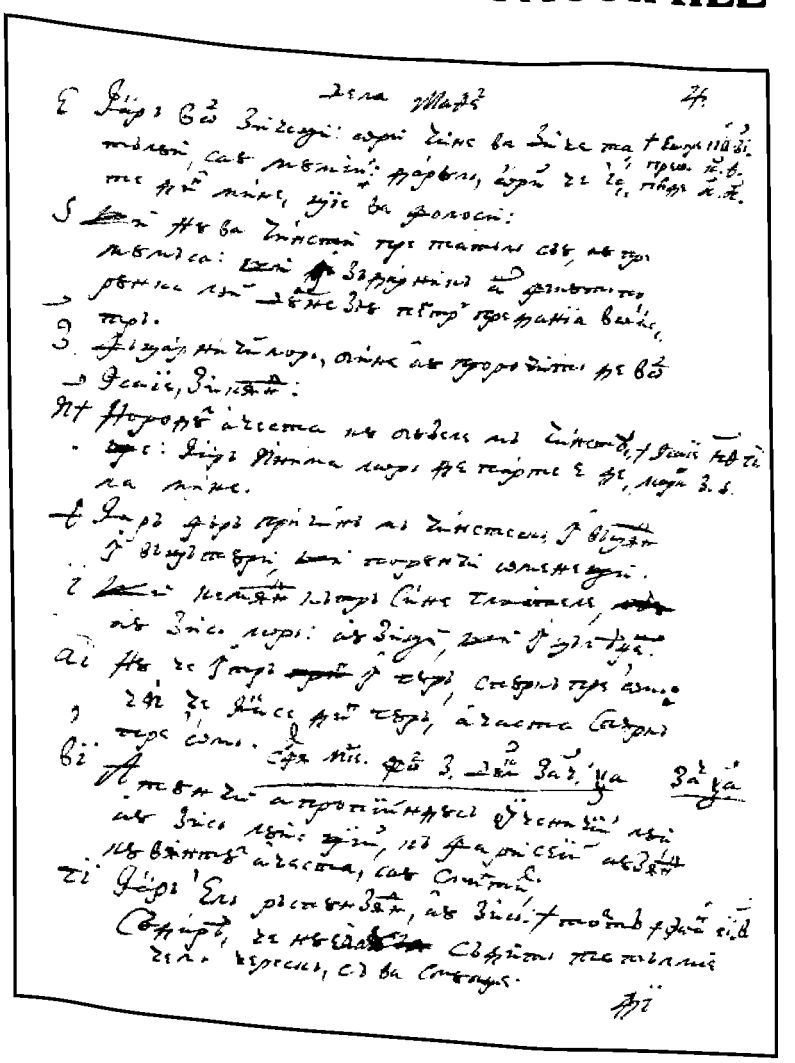

37r

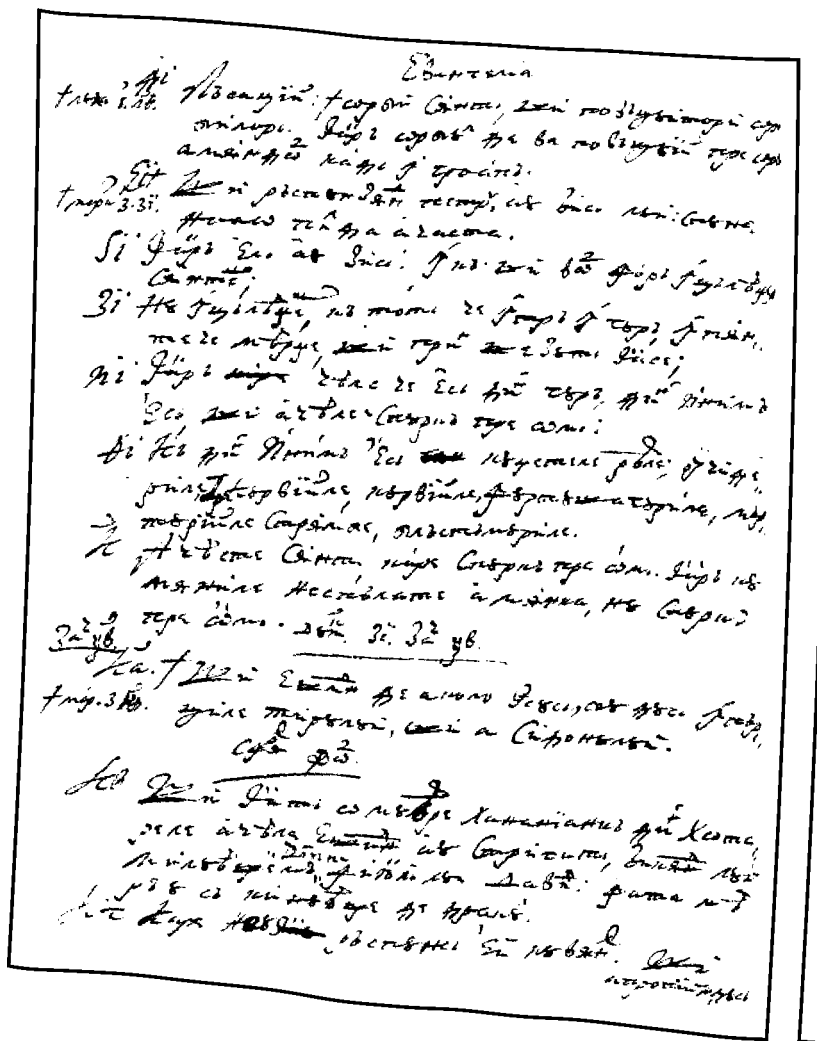

37v

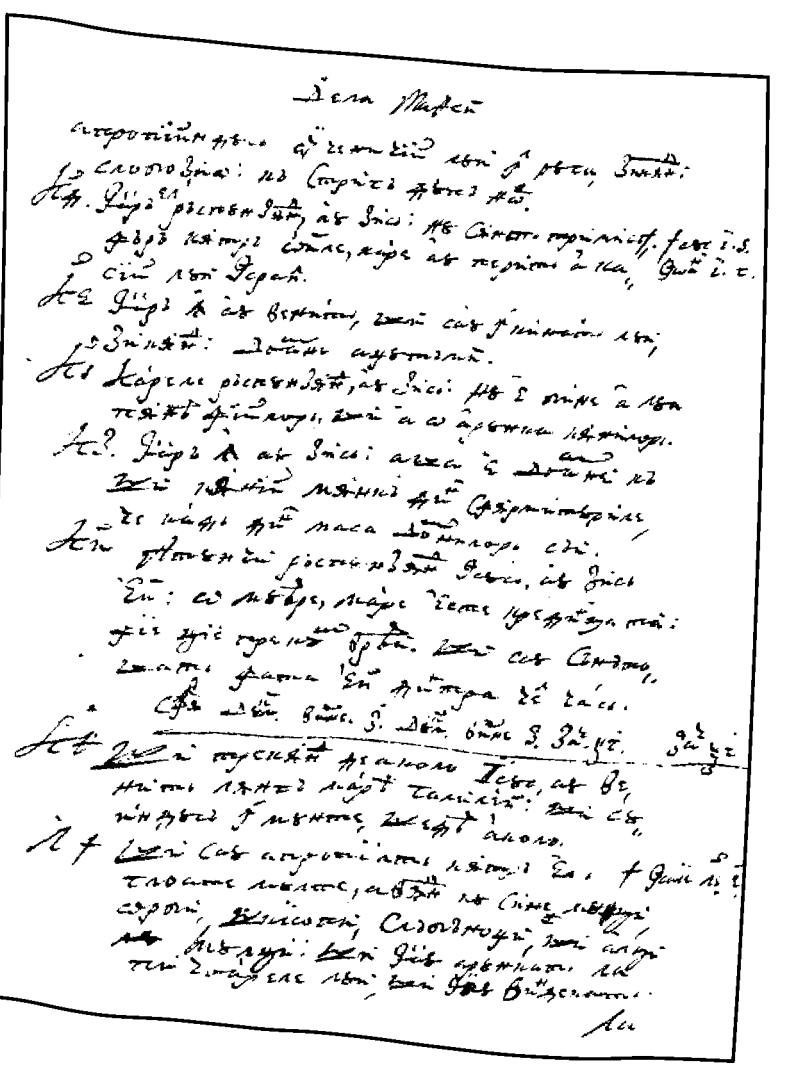

38r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

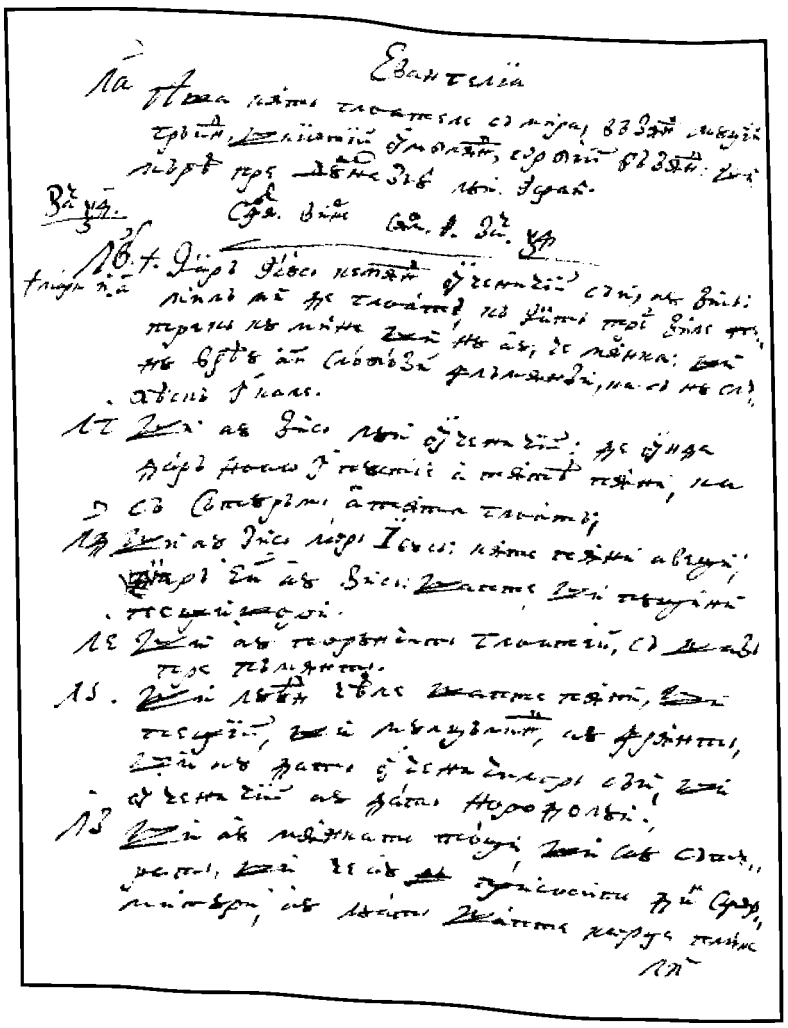

38v

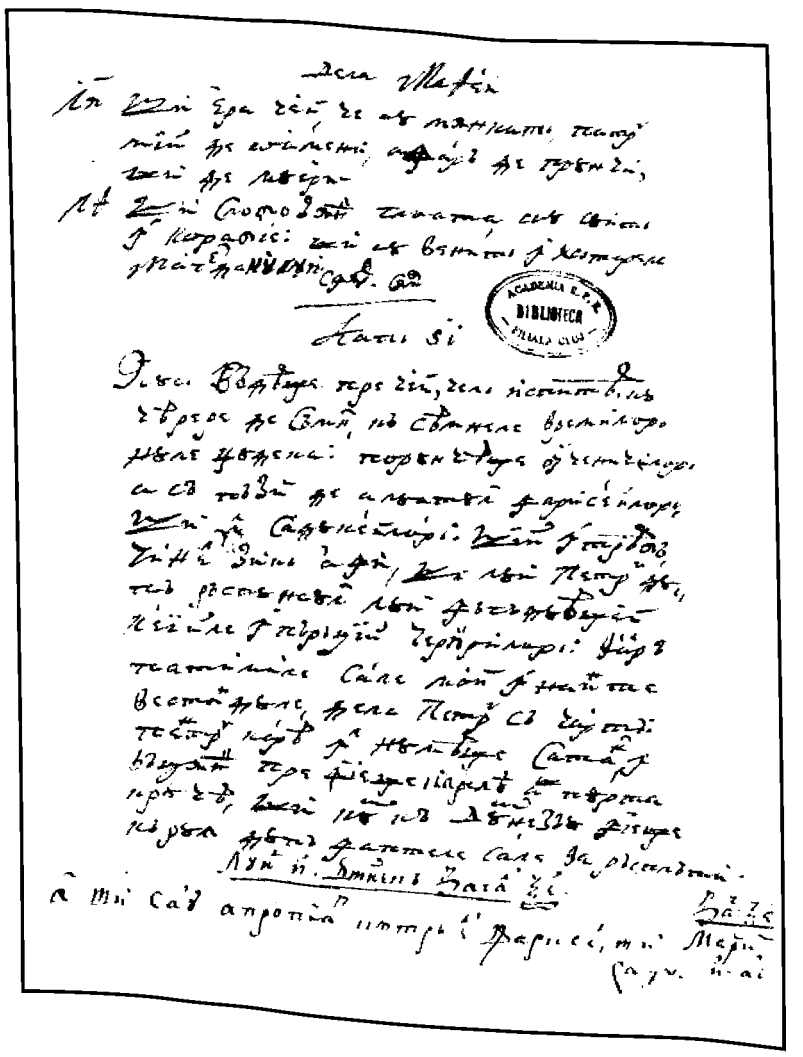

39r

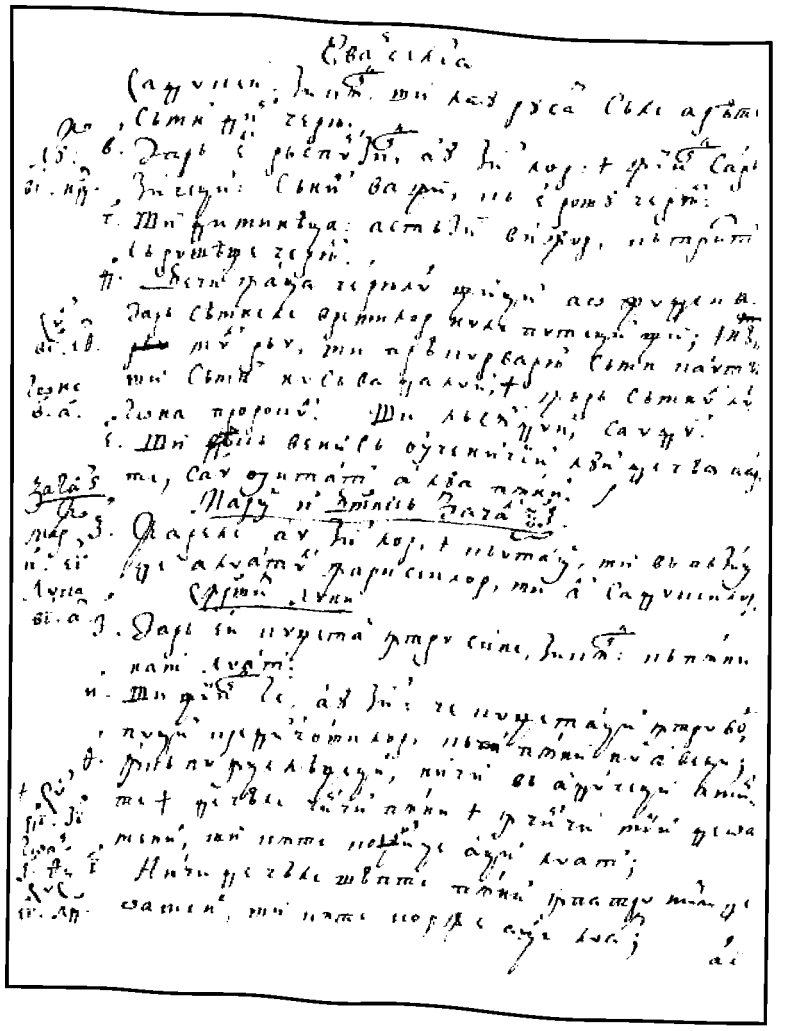

39v

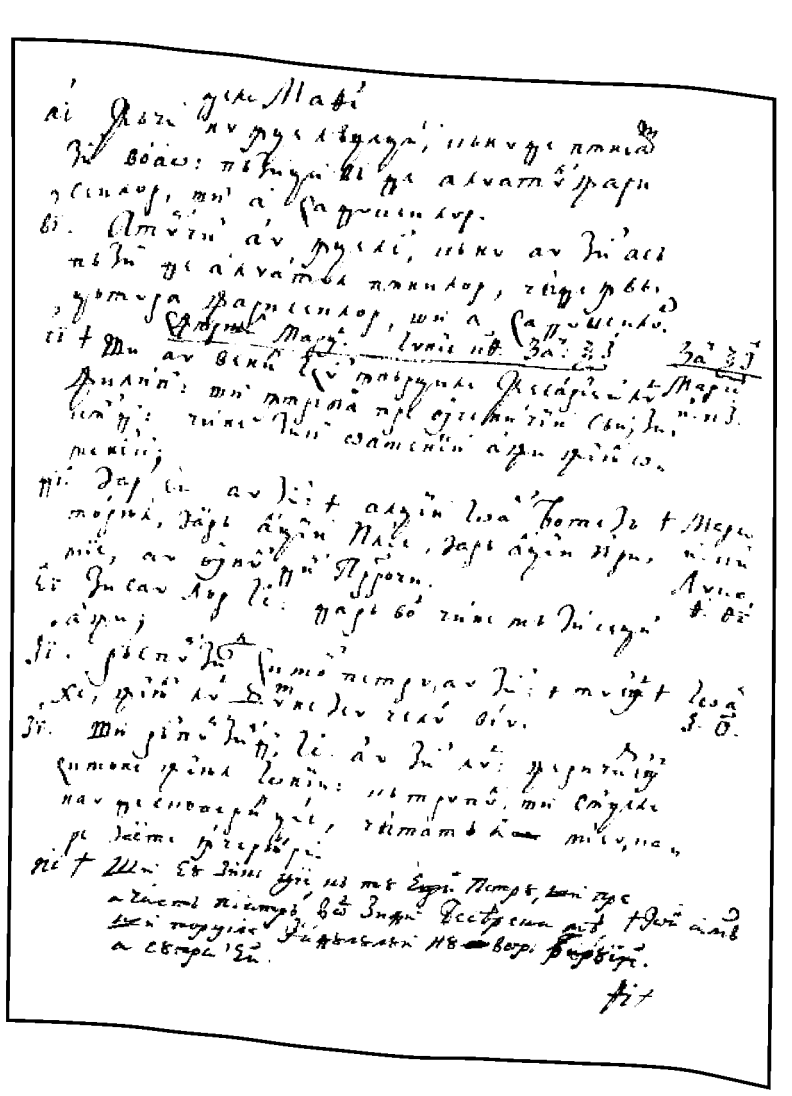

40r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

40v

41r

41v

42r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

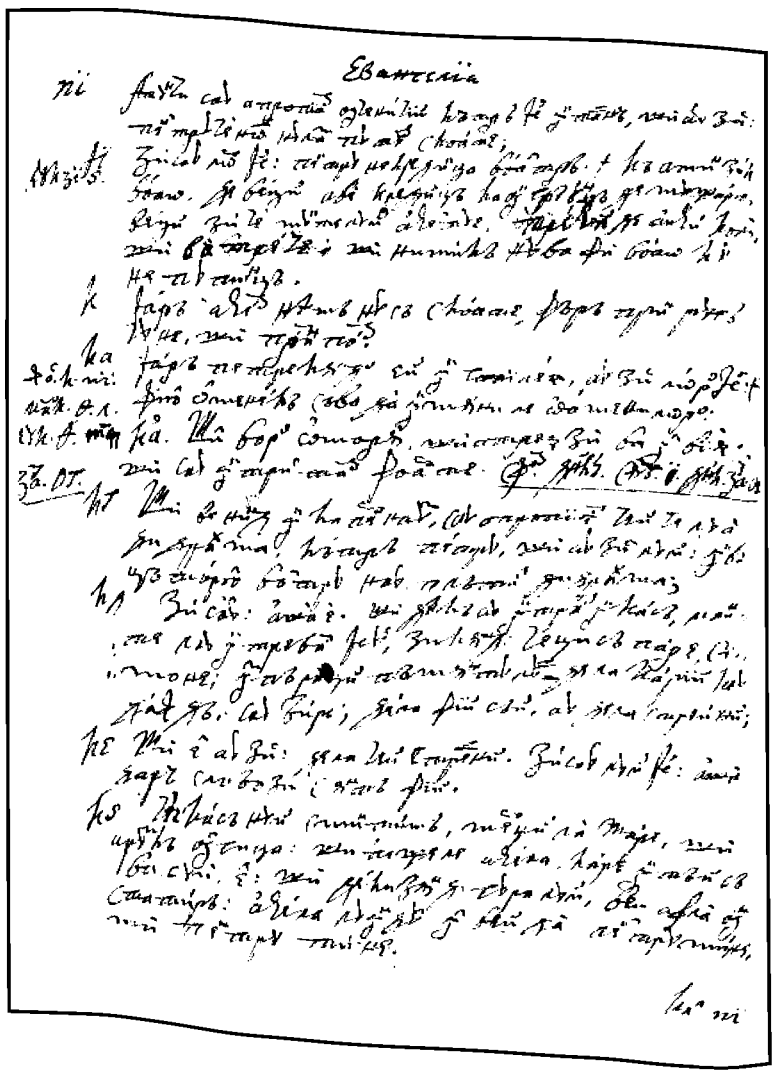

42v

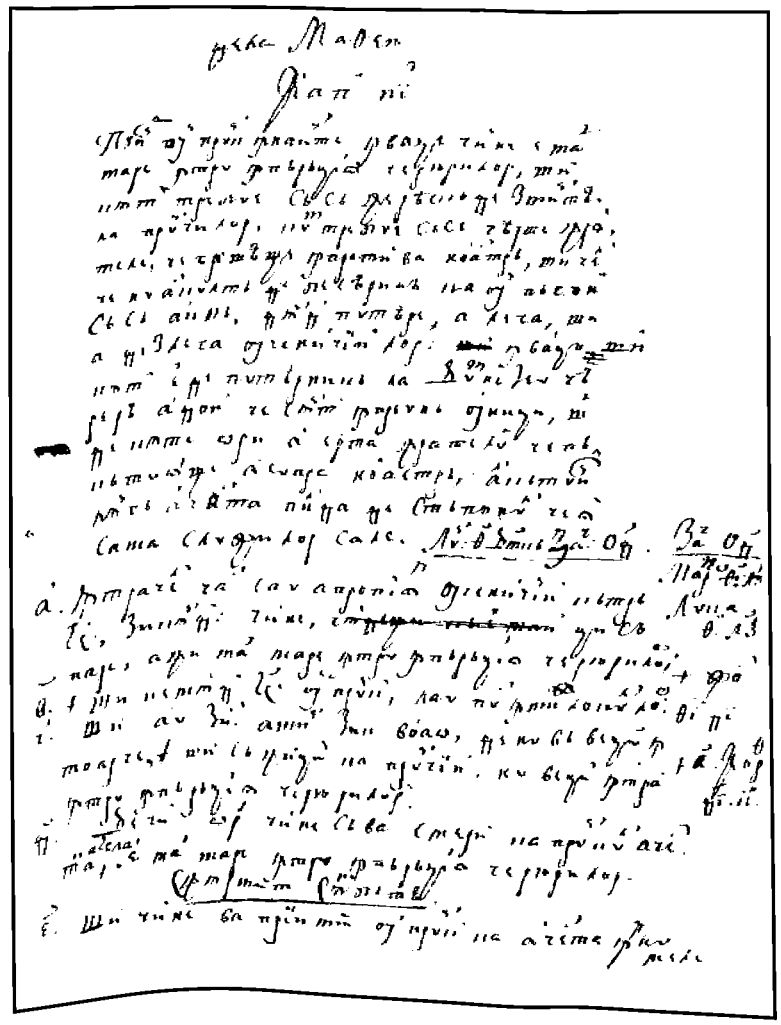

43r

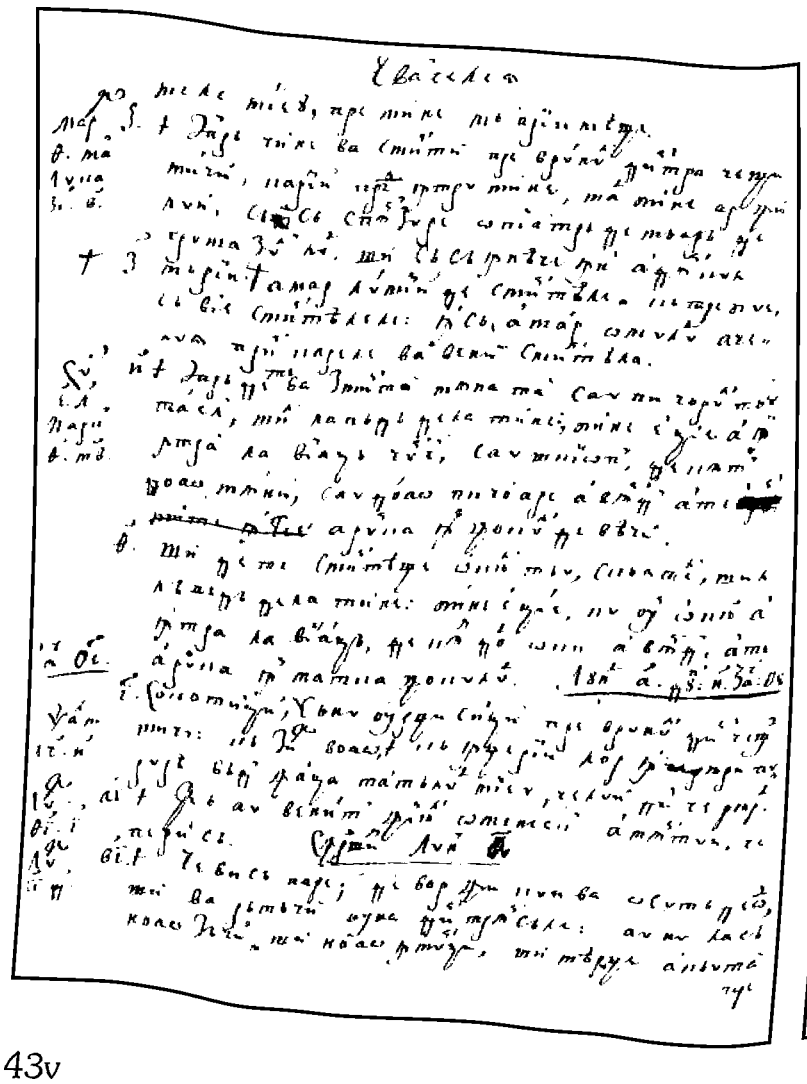

43v

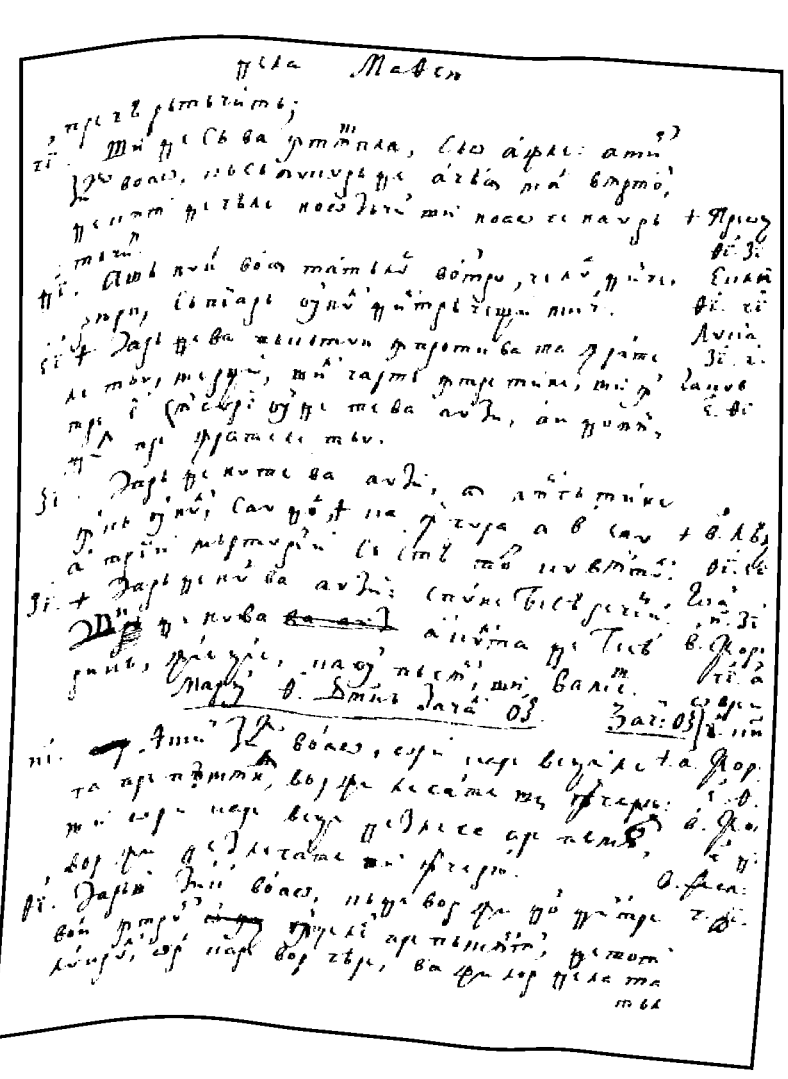

44r

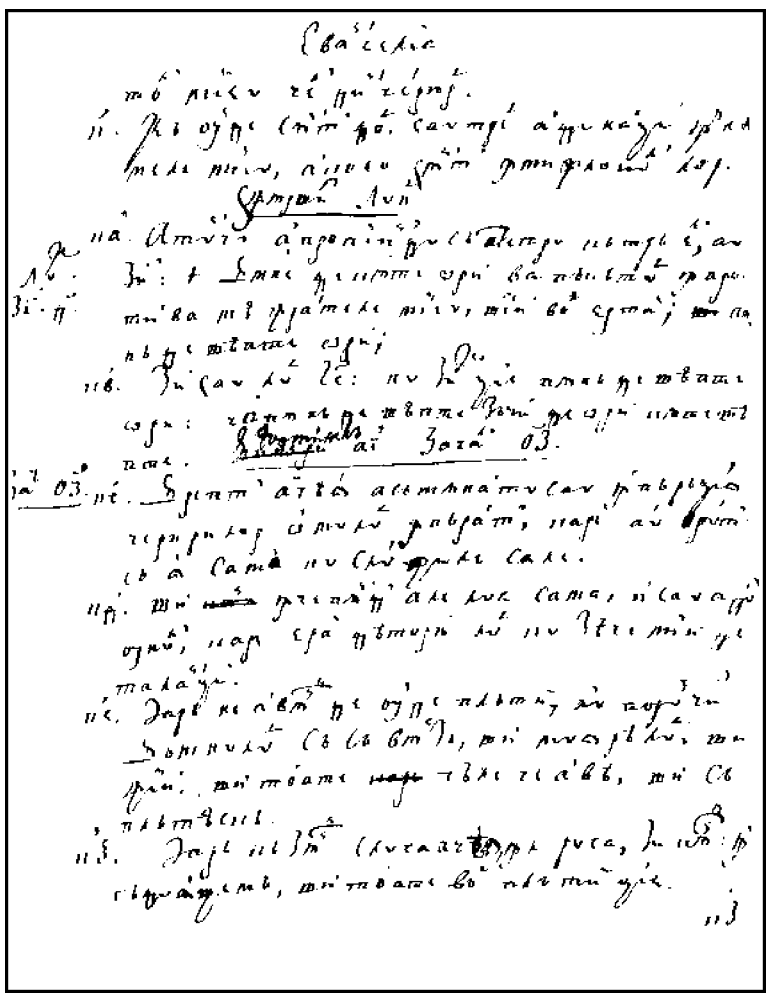

44v

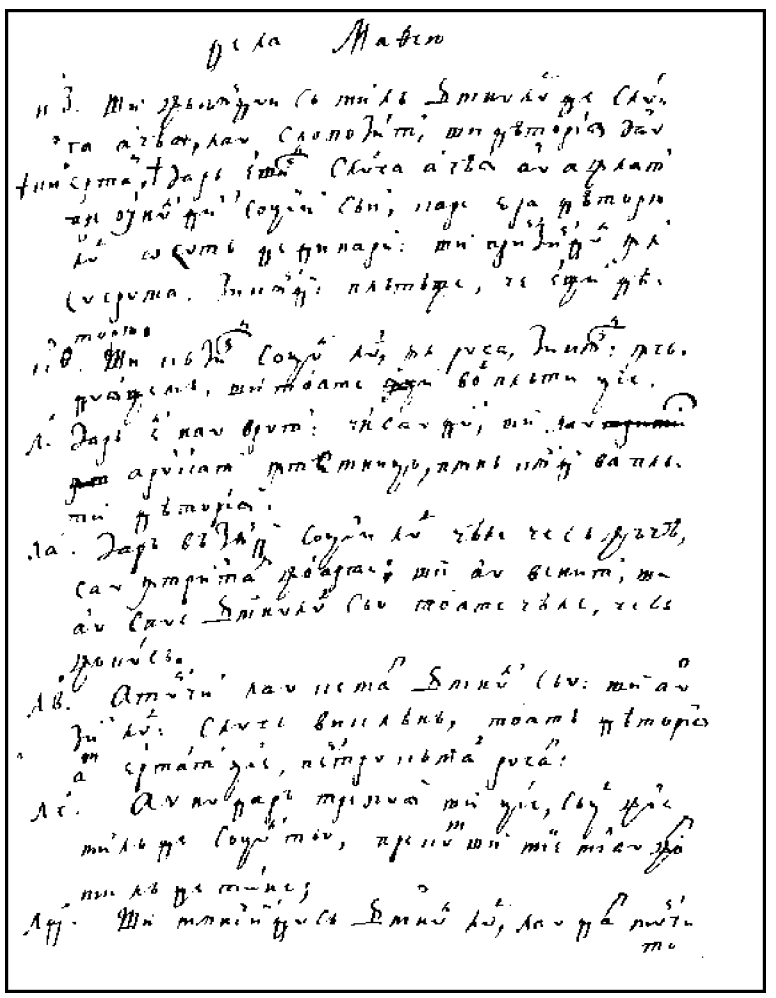

45r

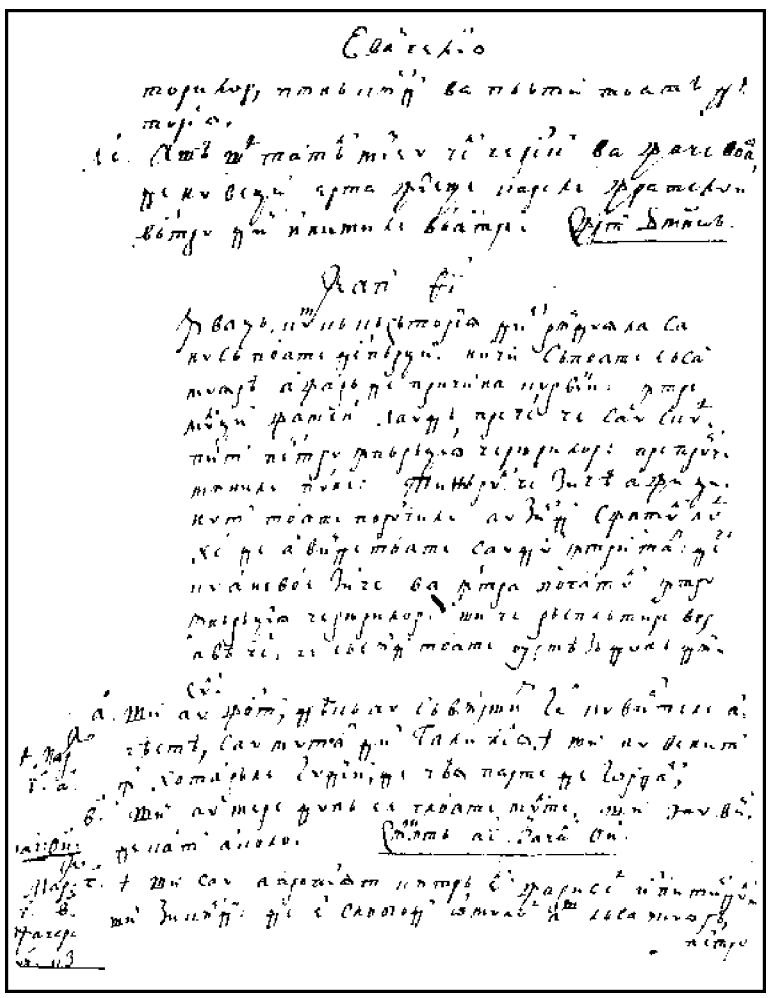

45v

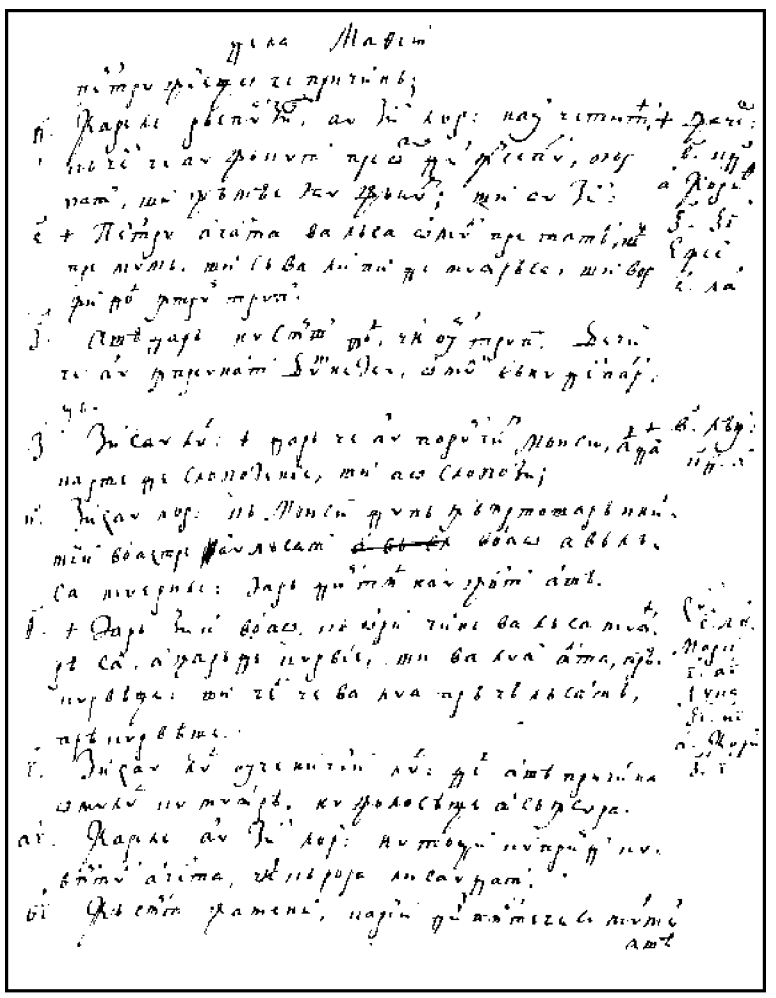

46r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

46v

47r

47v

48r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

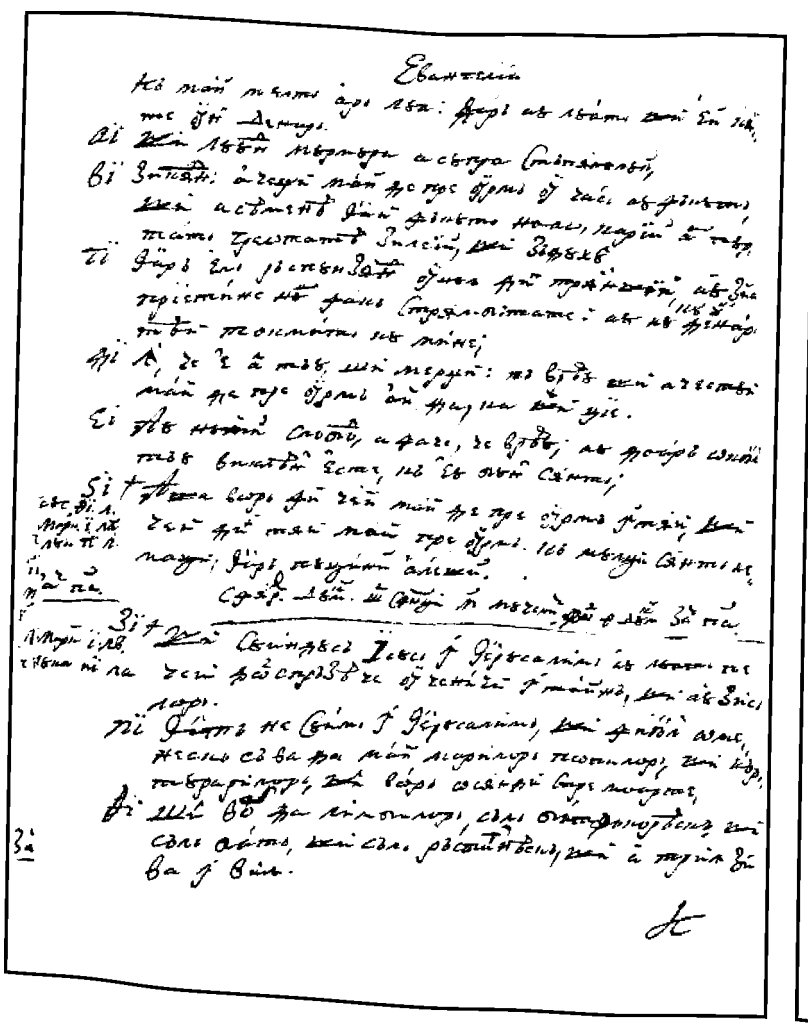

48v

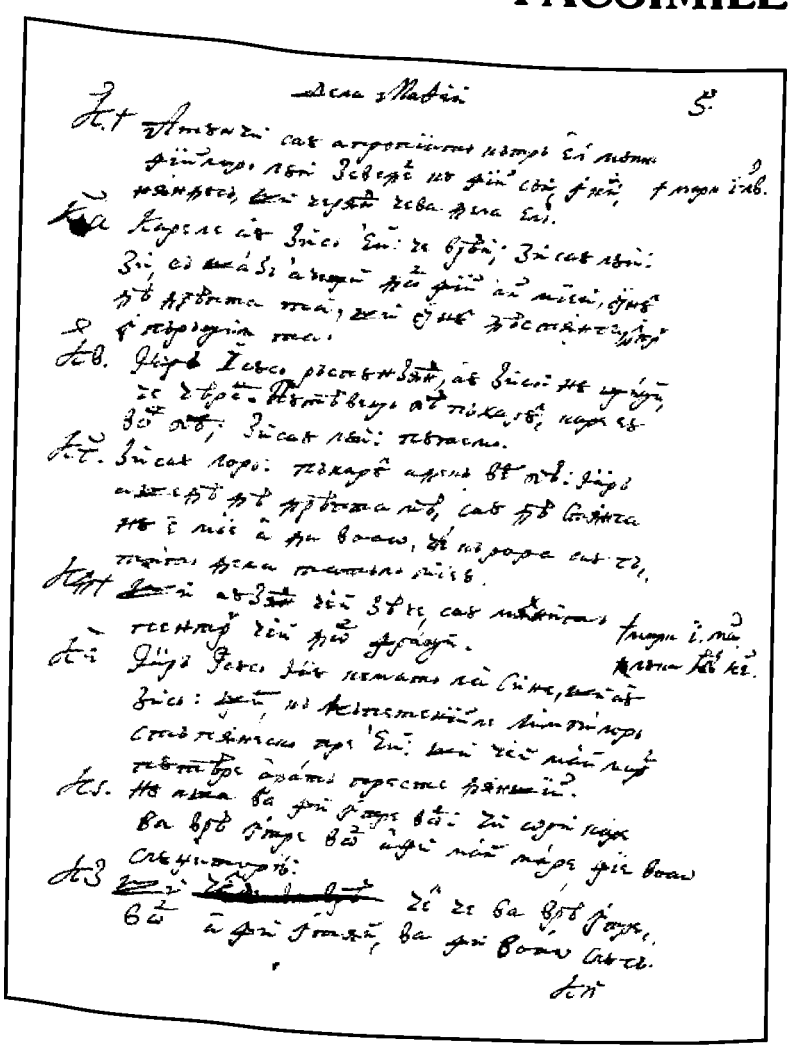

49r

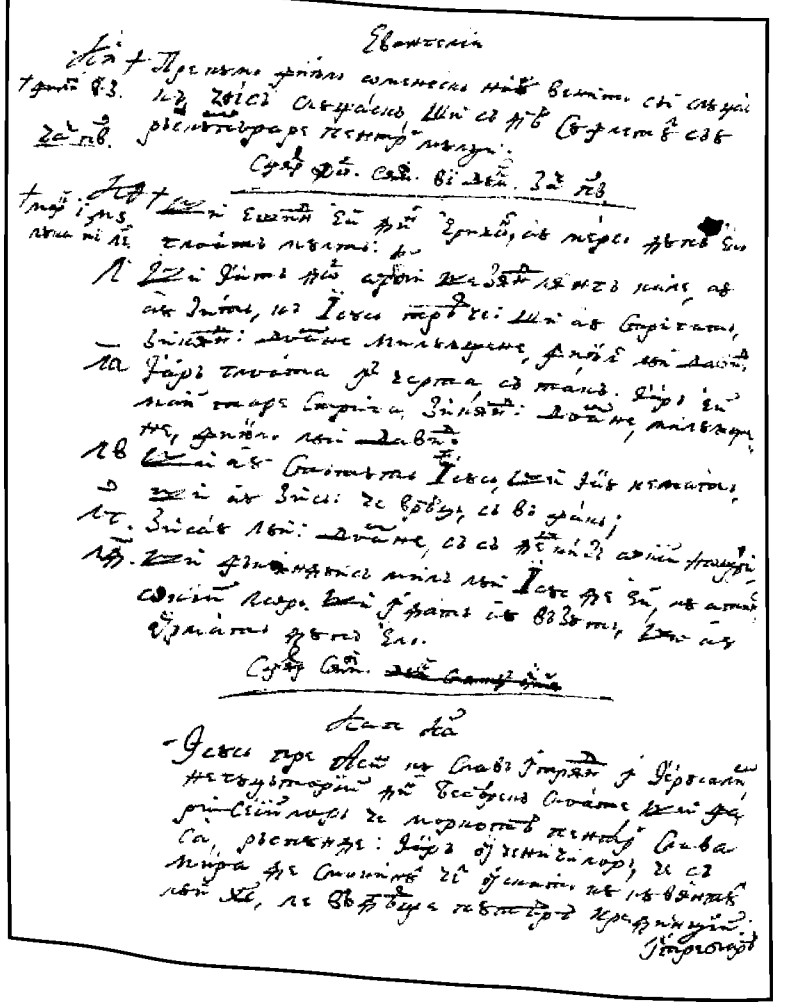

49v

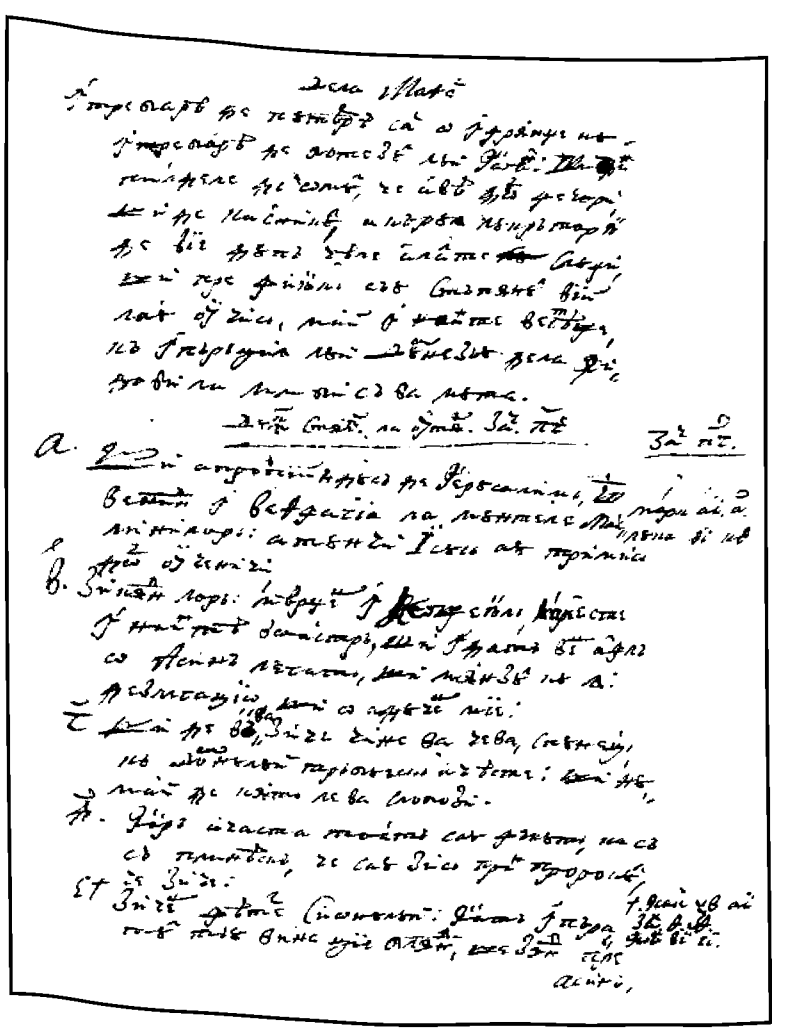

50r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

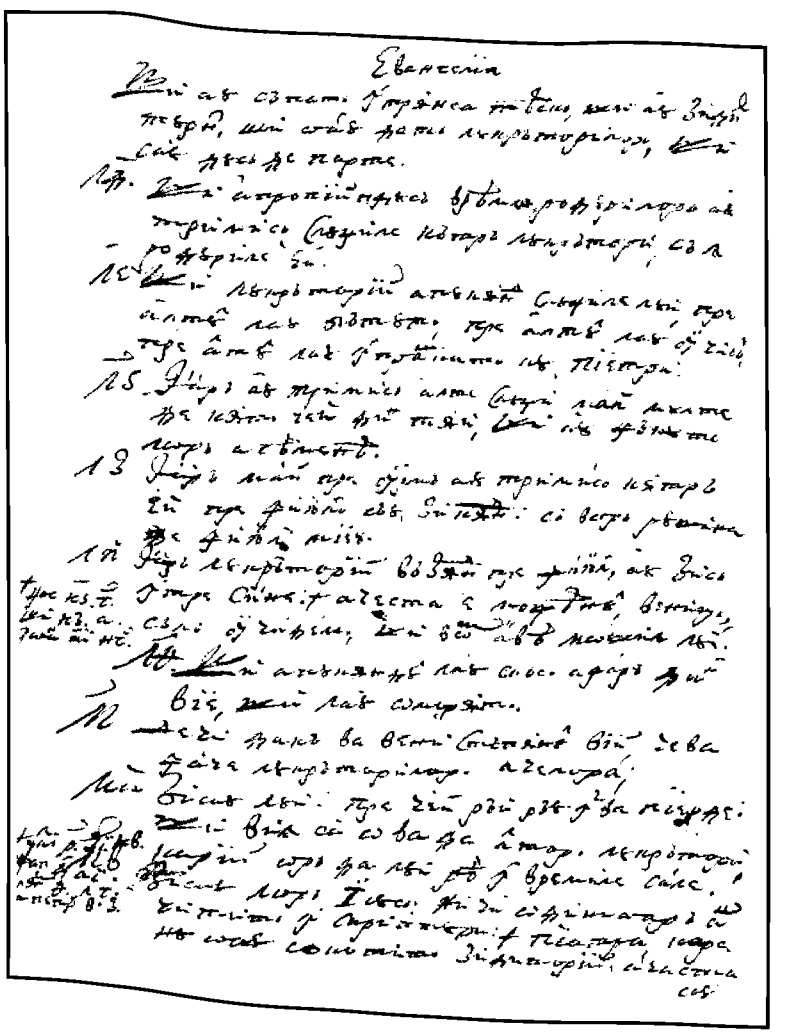

52v

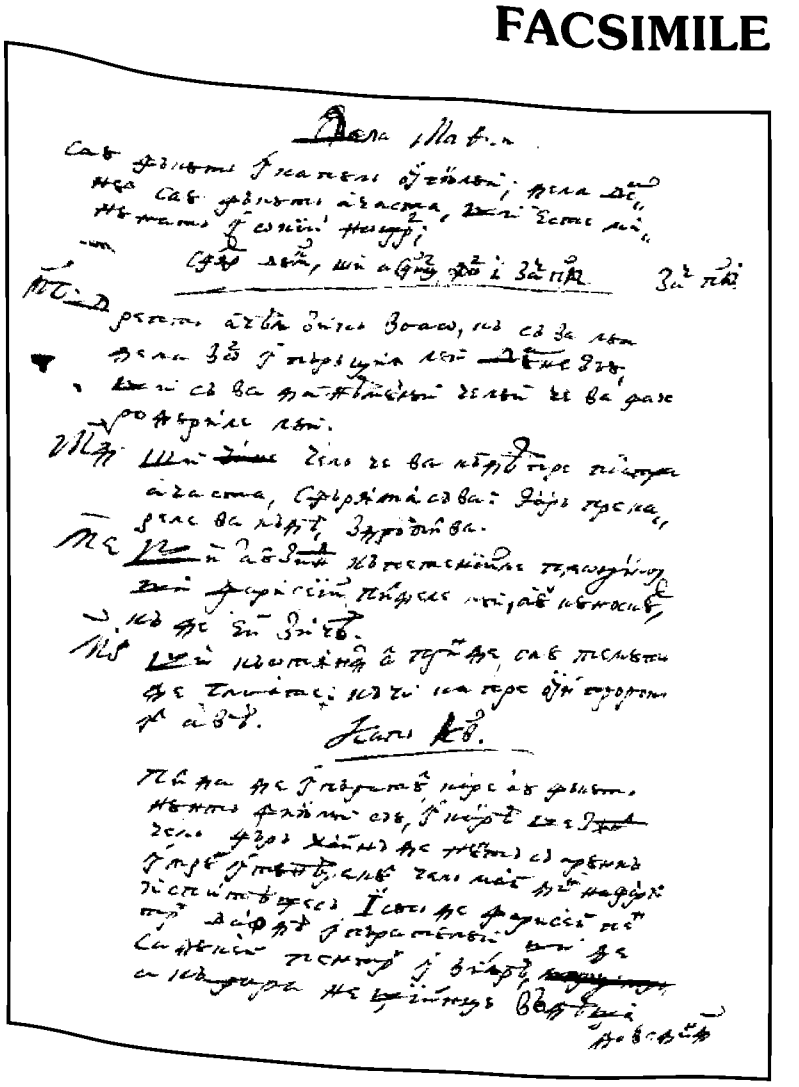

53r

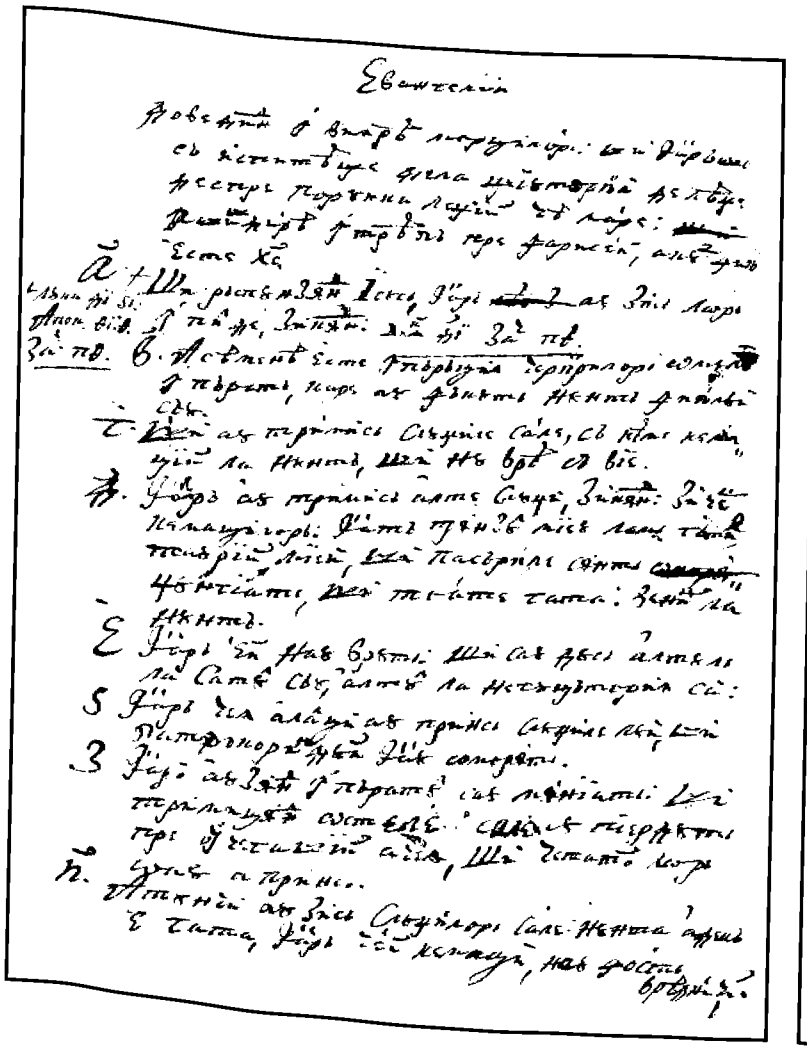

53v

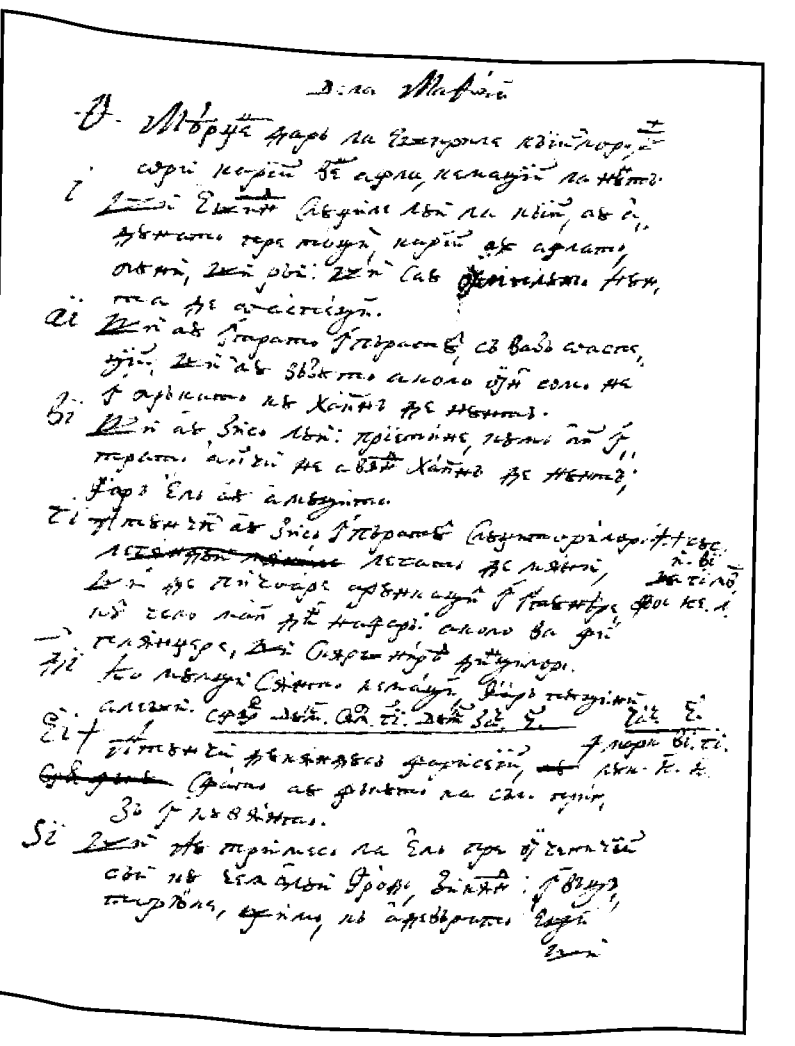

54r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

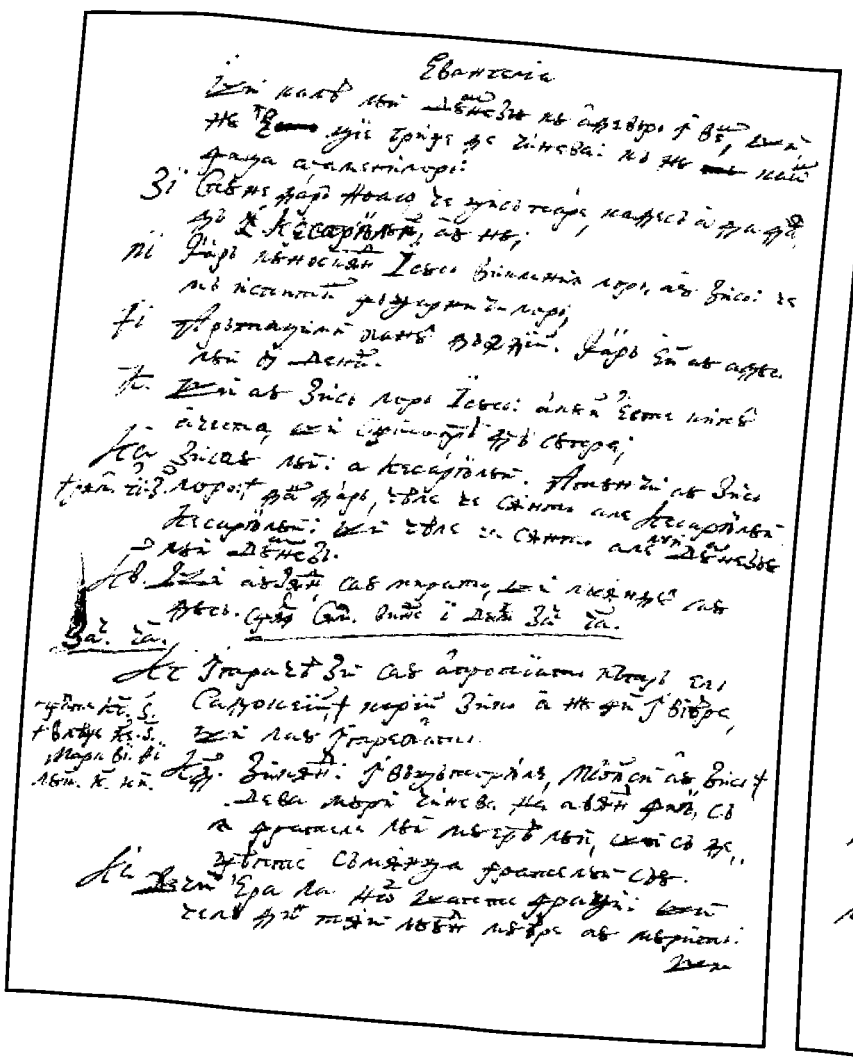

54v

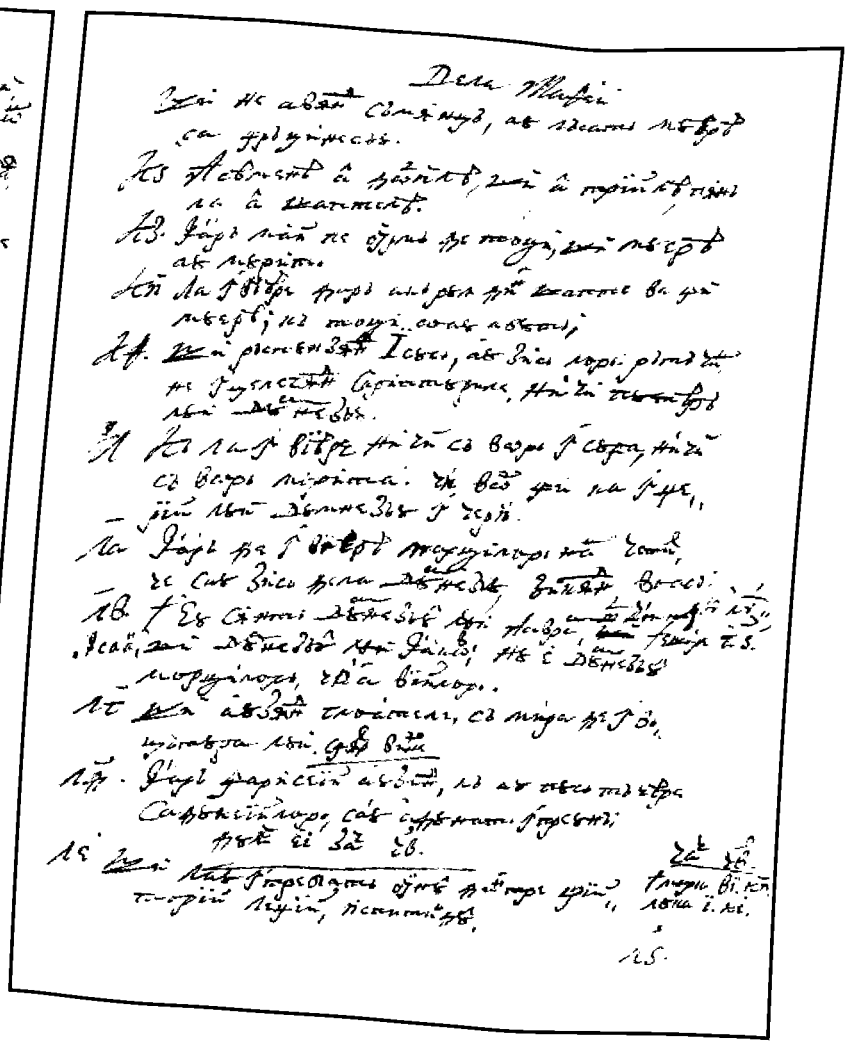

55r

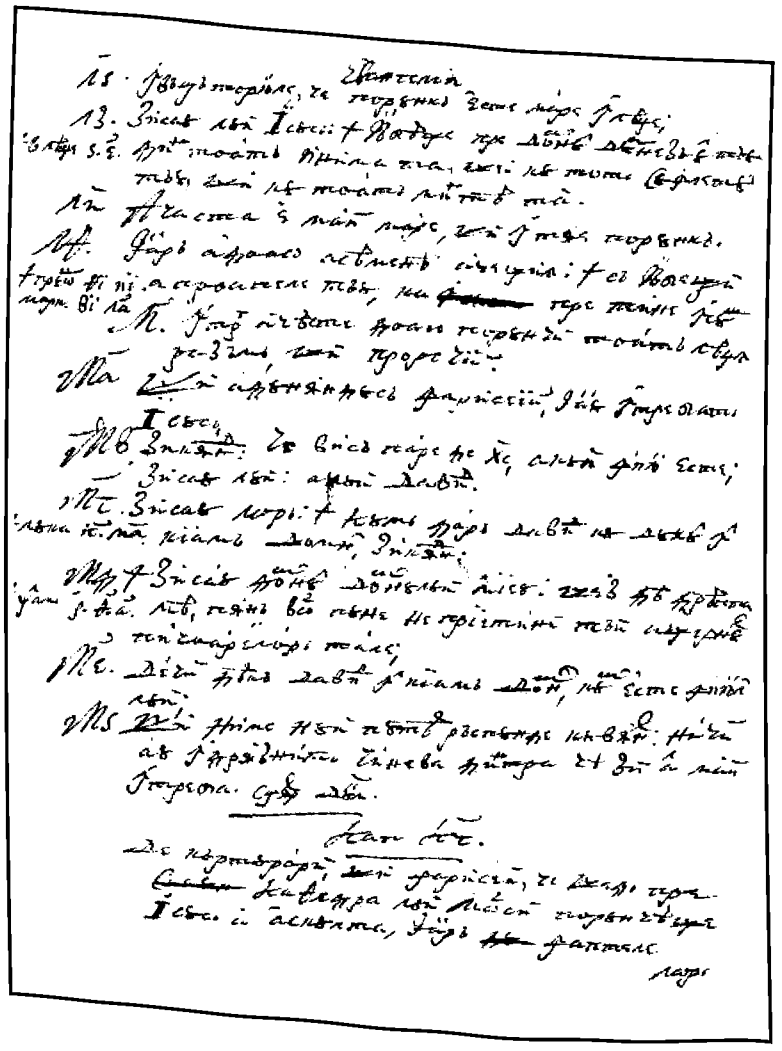

55v

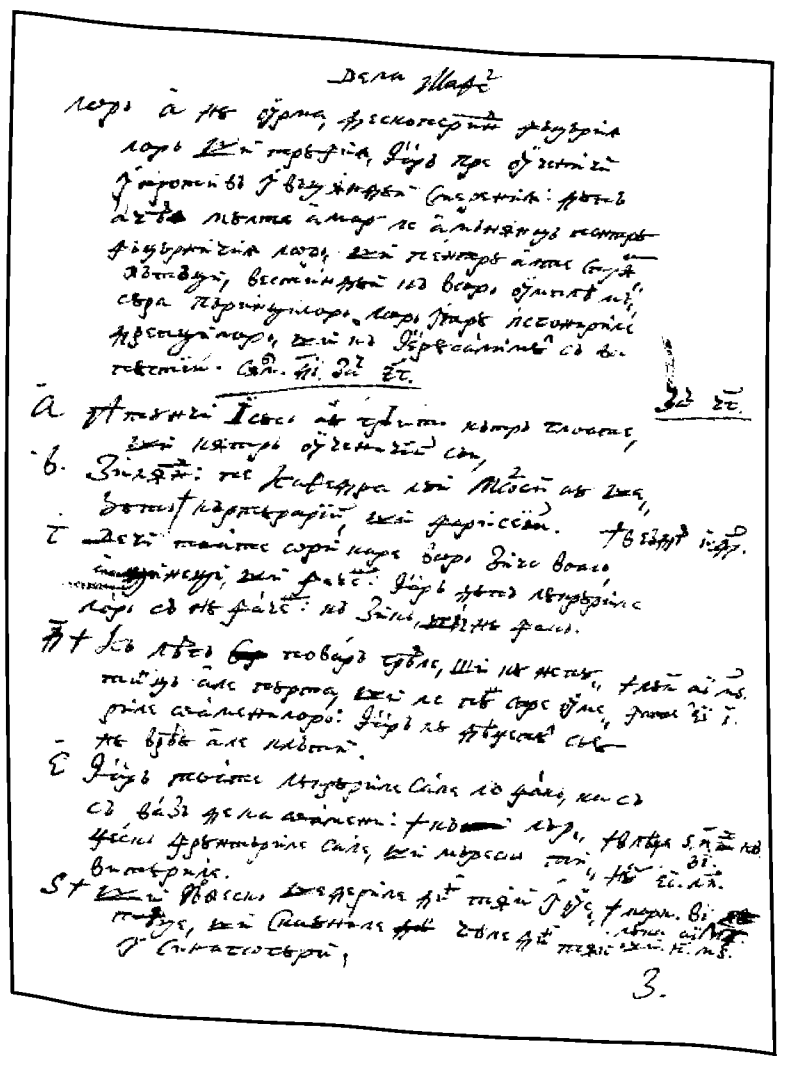

56r

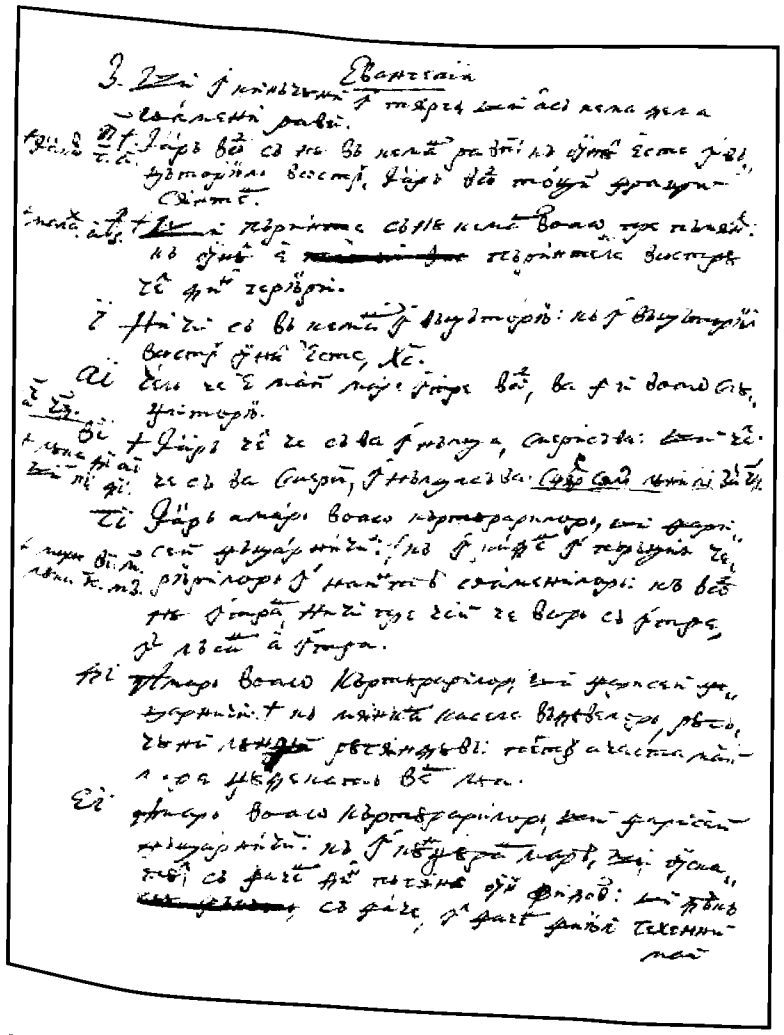

56v

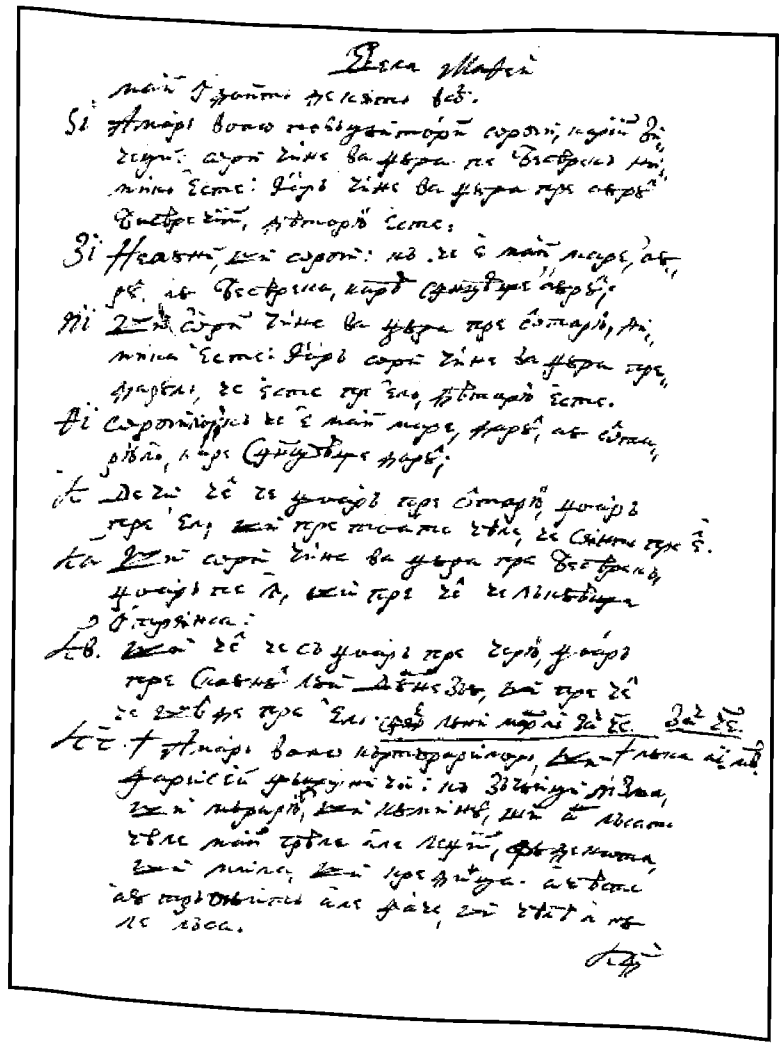

57r

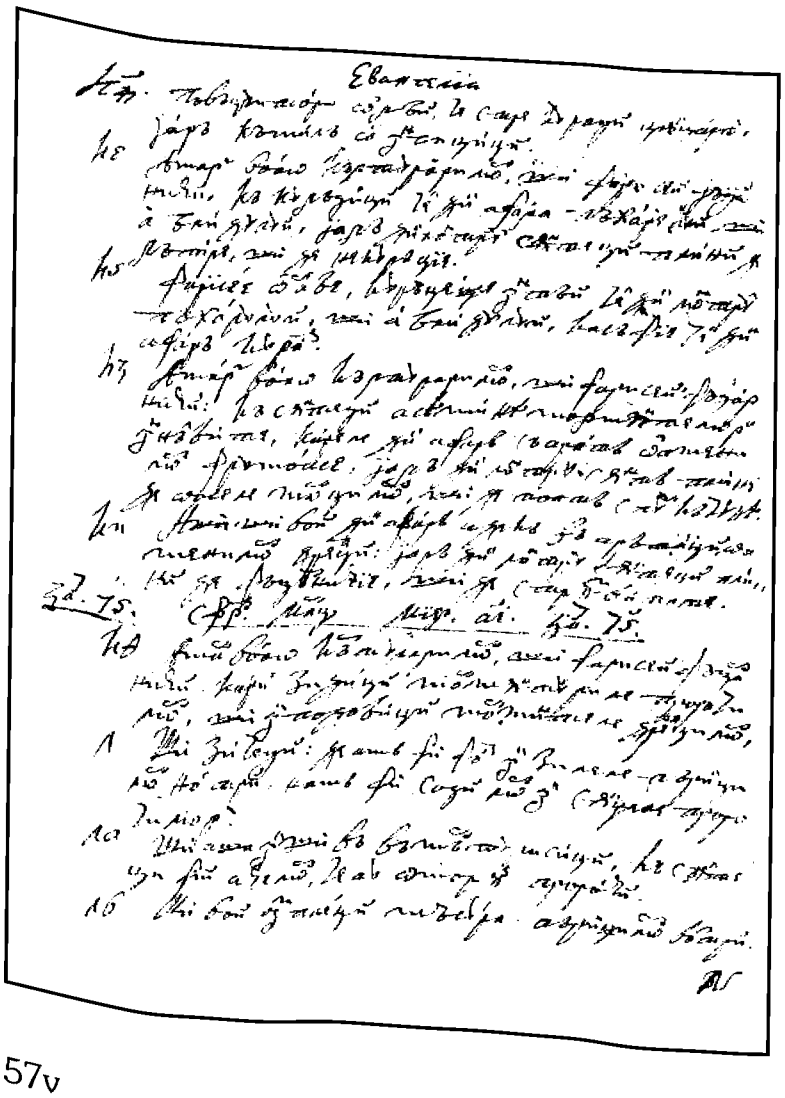

57v

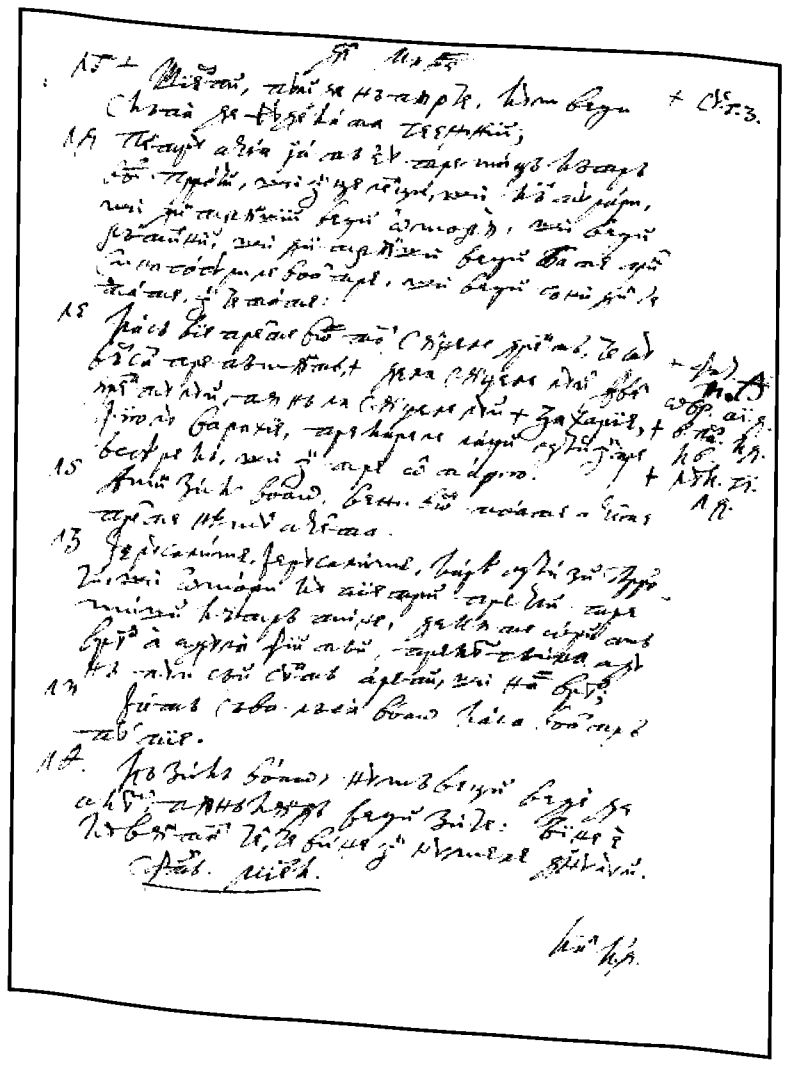

58r

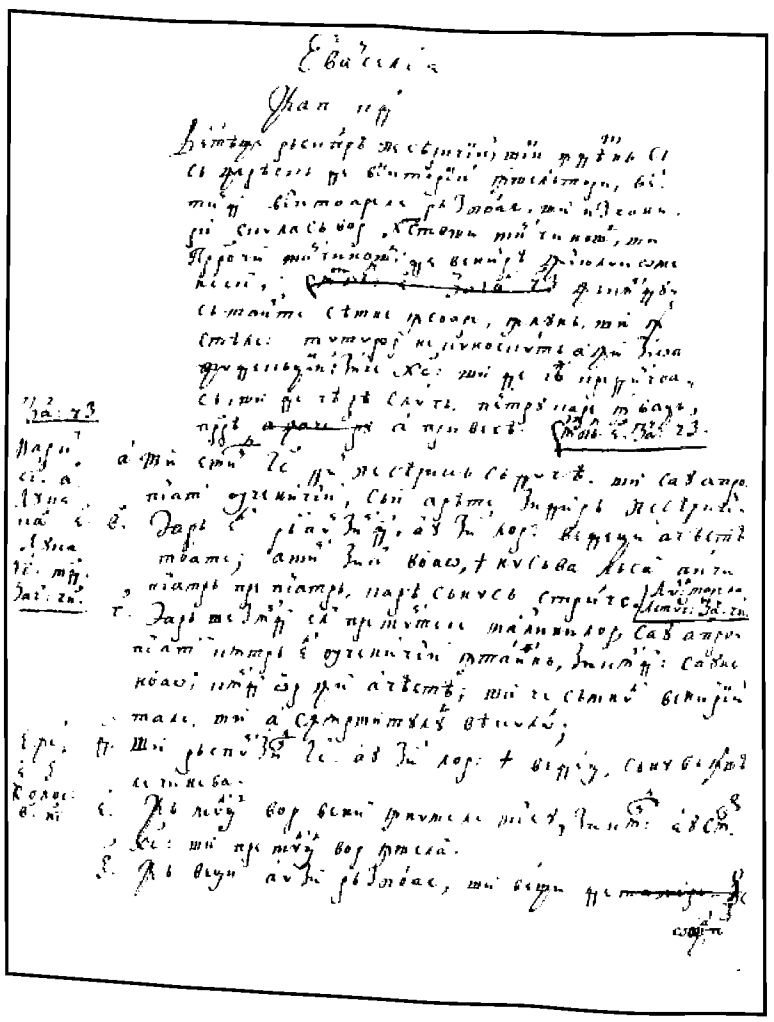

58v

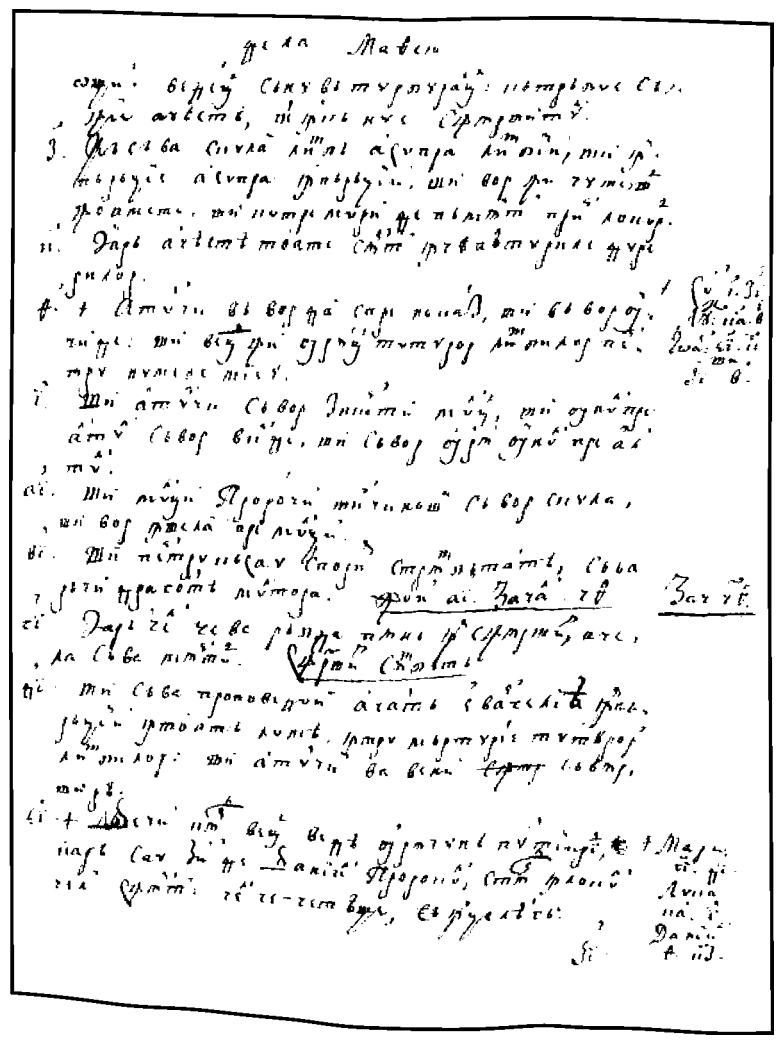

59r

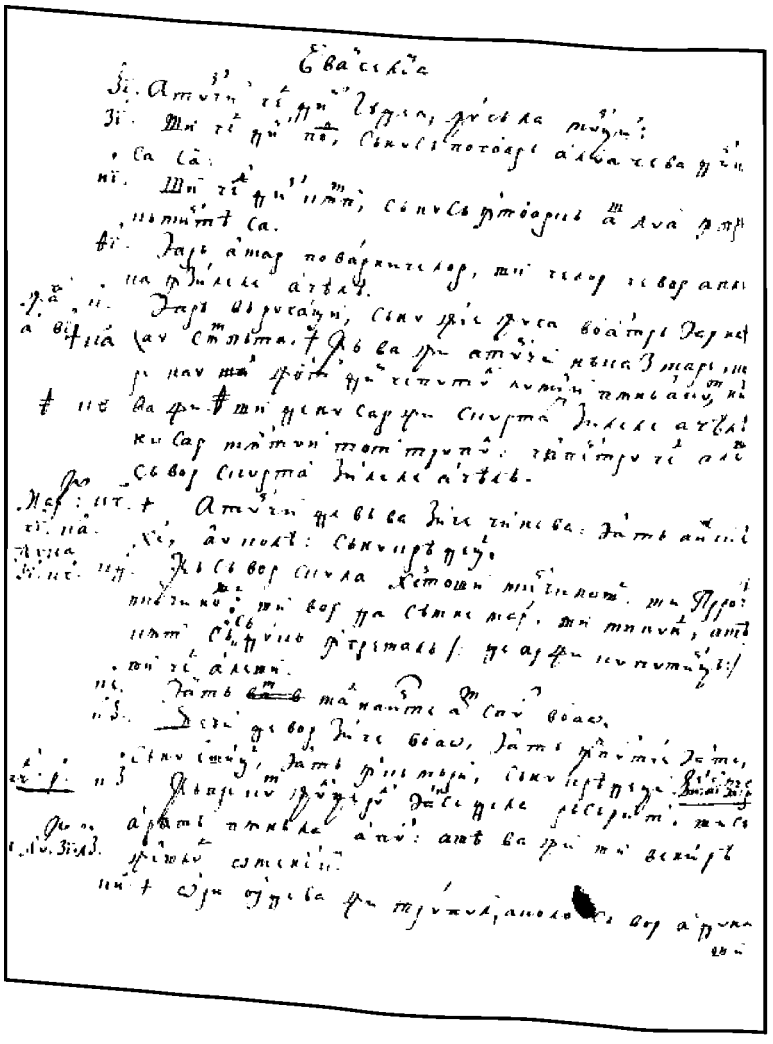

59v

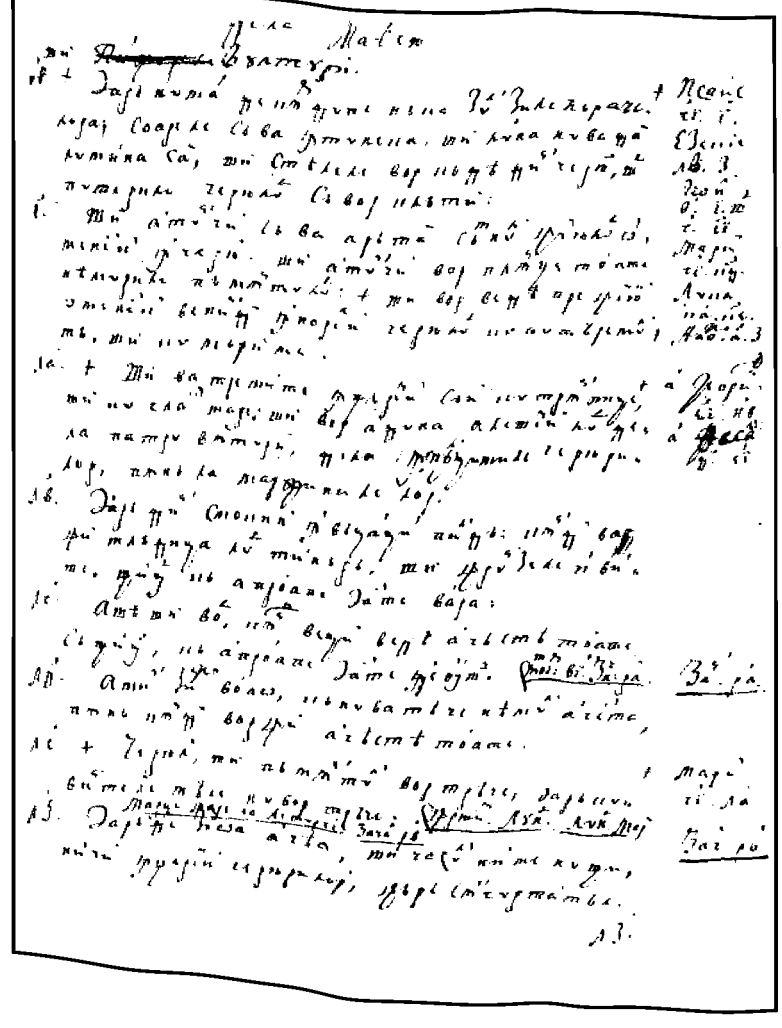

60r

FACSIMILE

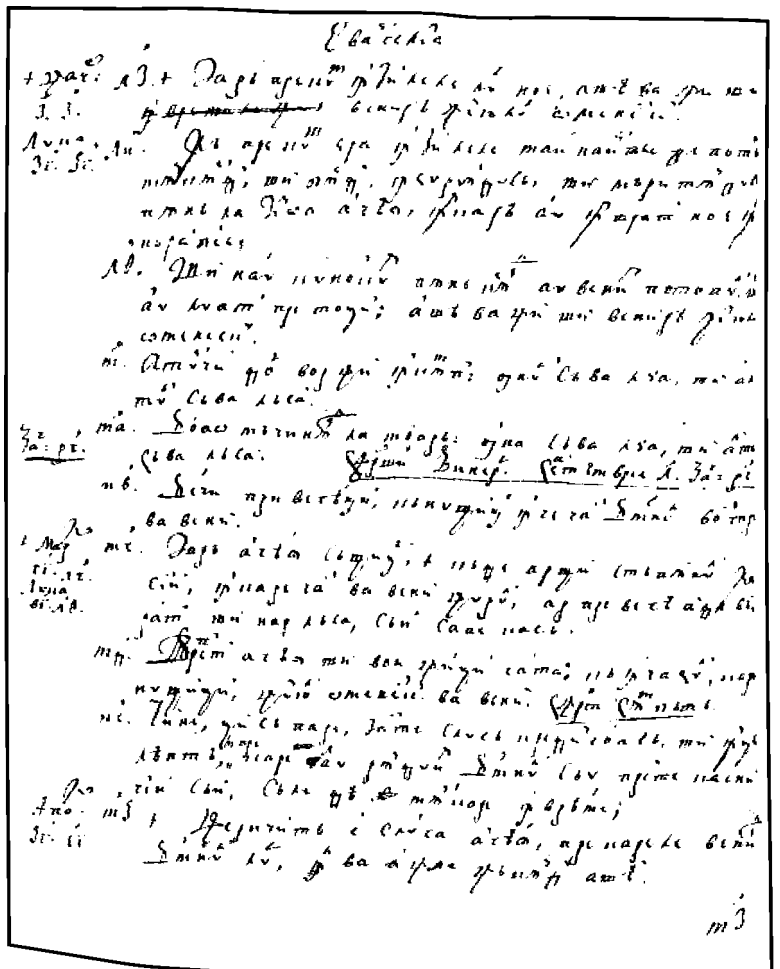

60v

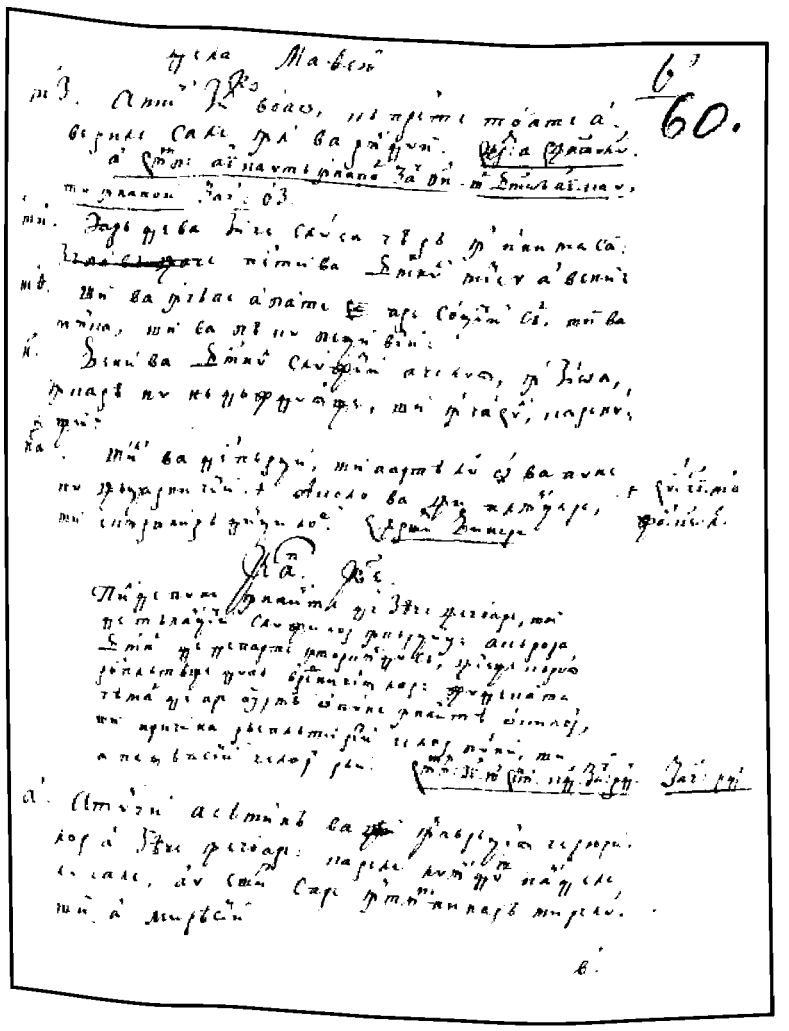

61r

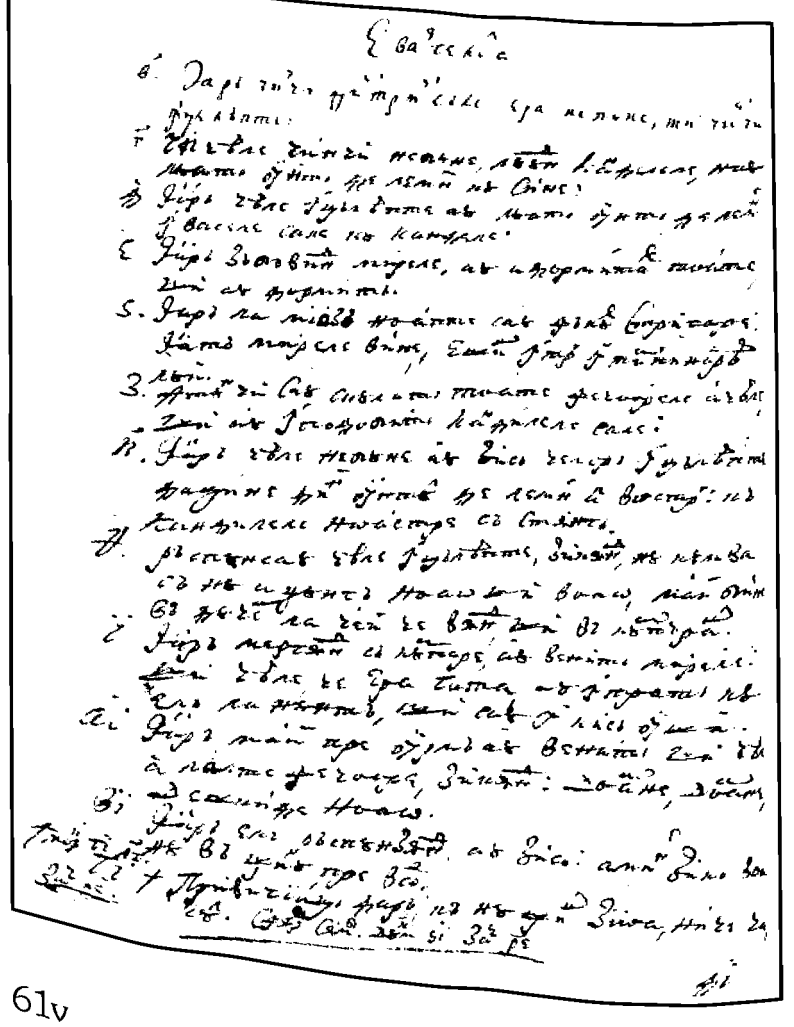

61v

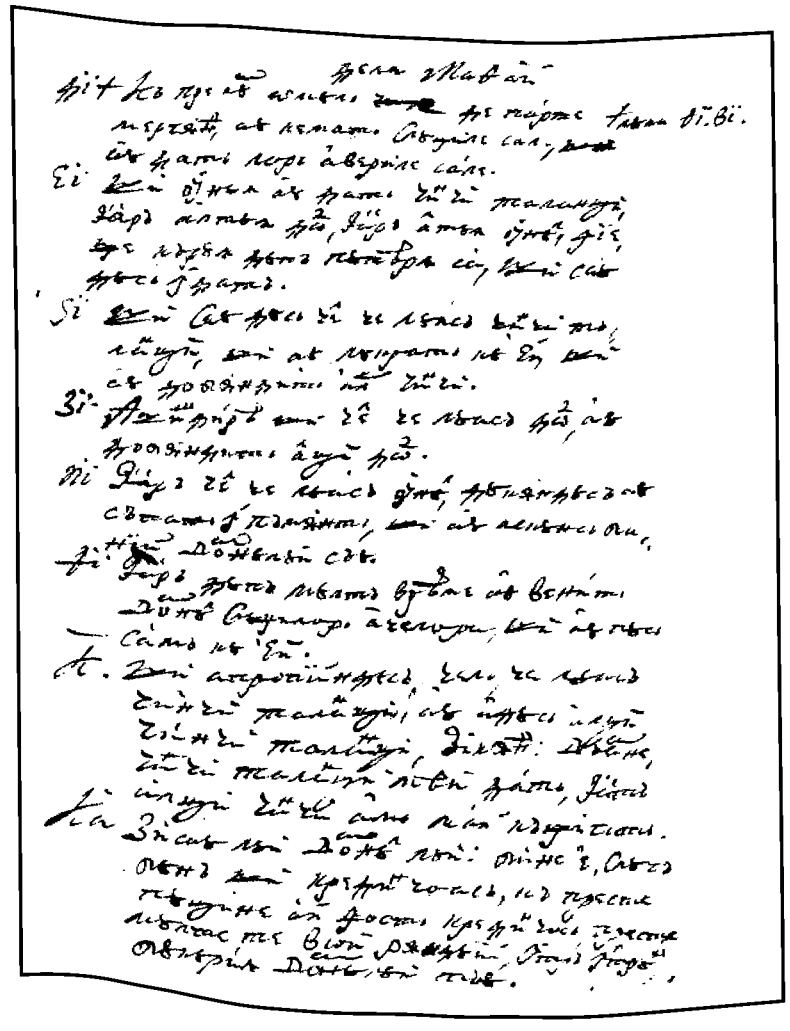

62r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

62v

63r

63v

64r

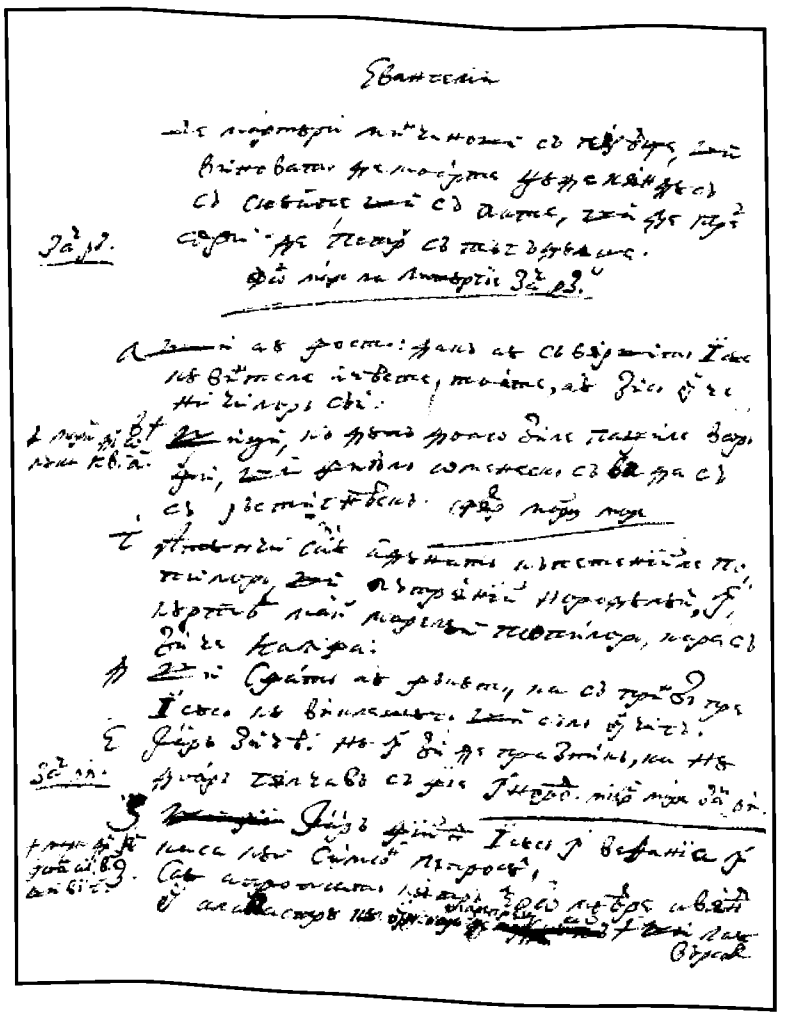

64v

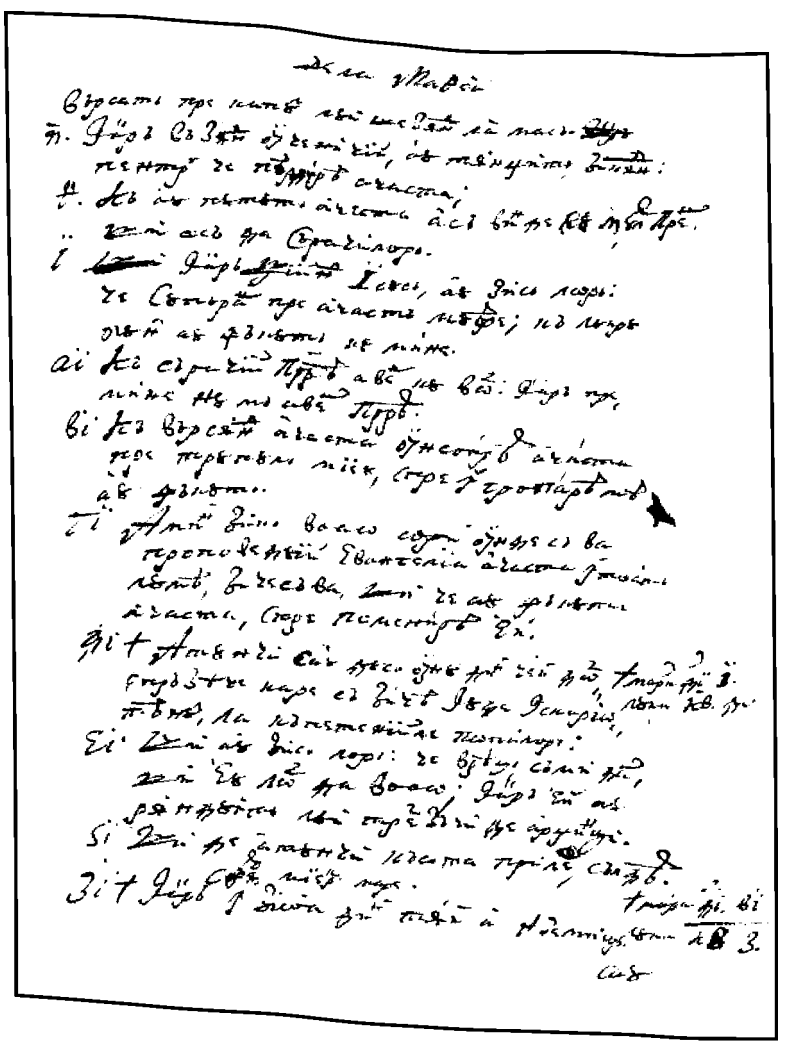

65r

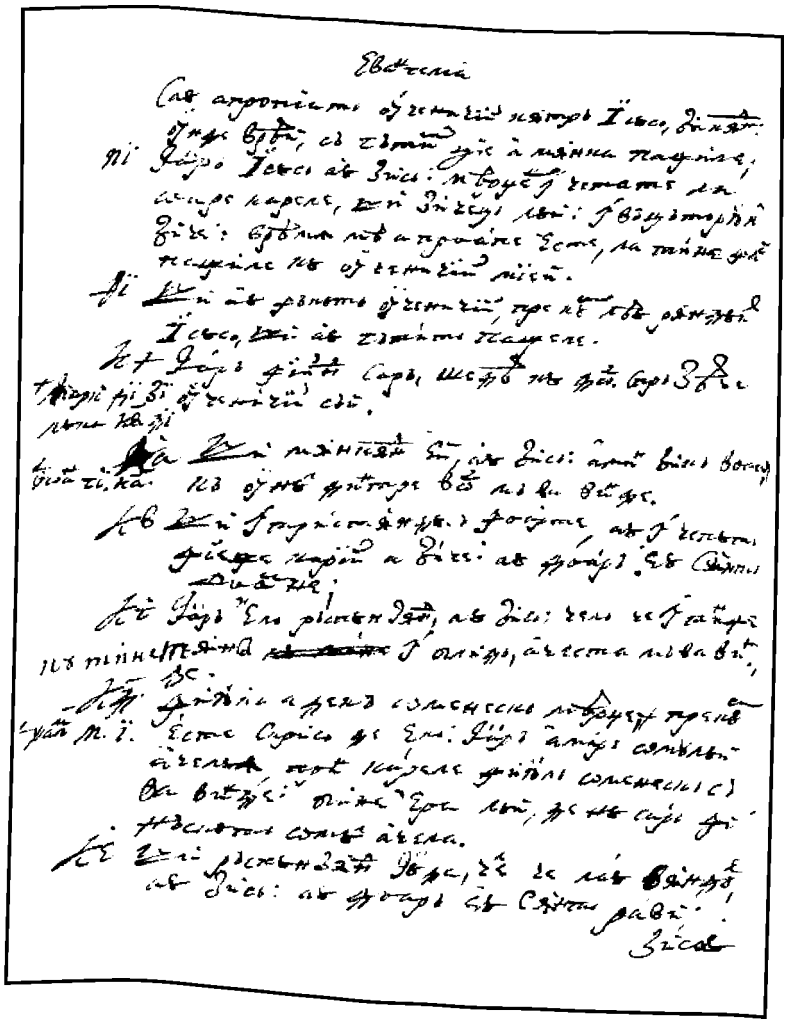

65v

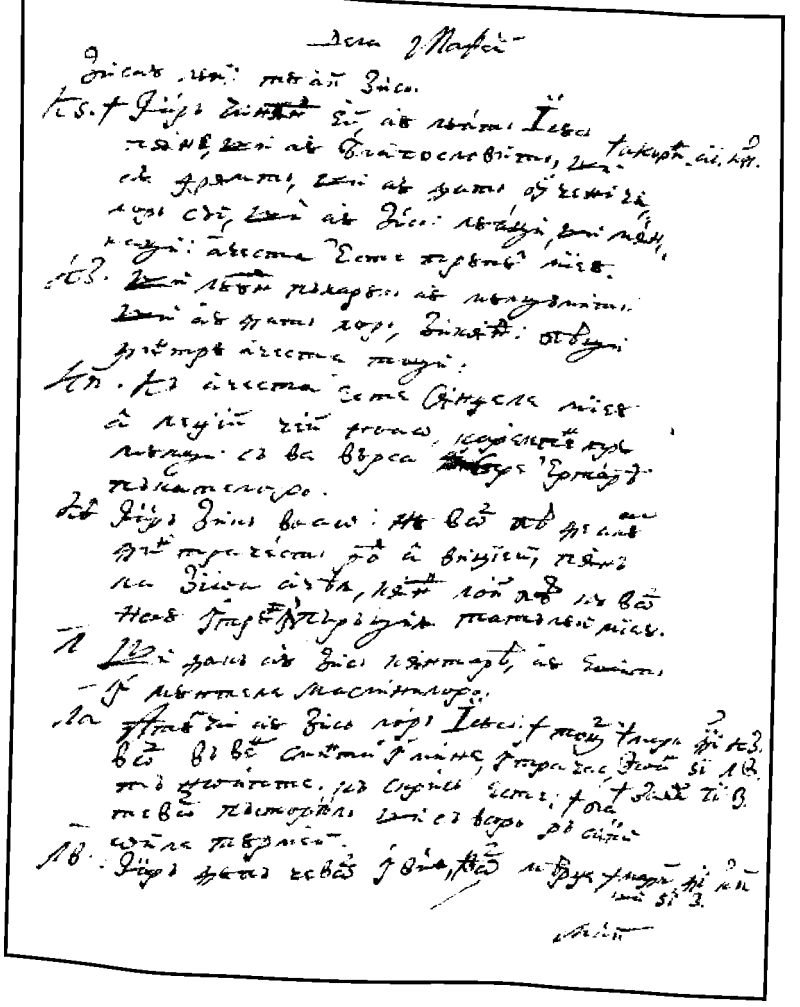

66r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

66v

67r

67v

68r

FACSIMILE

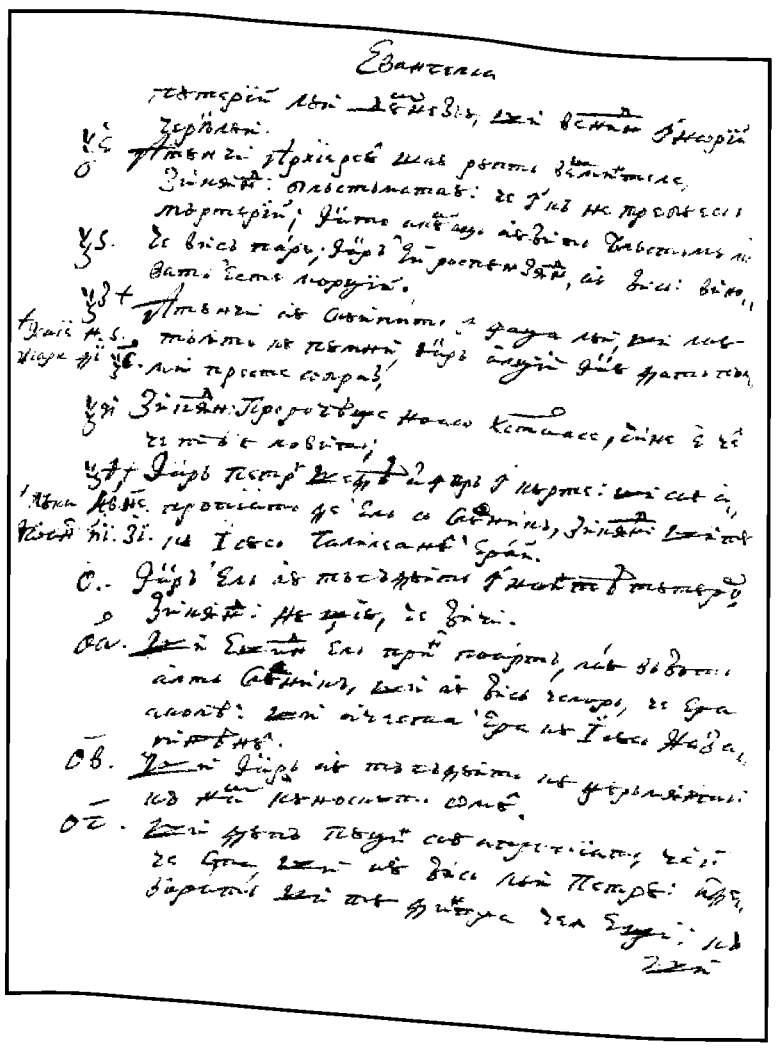

68v

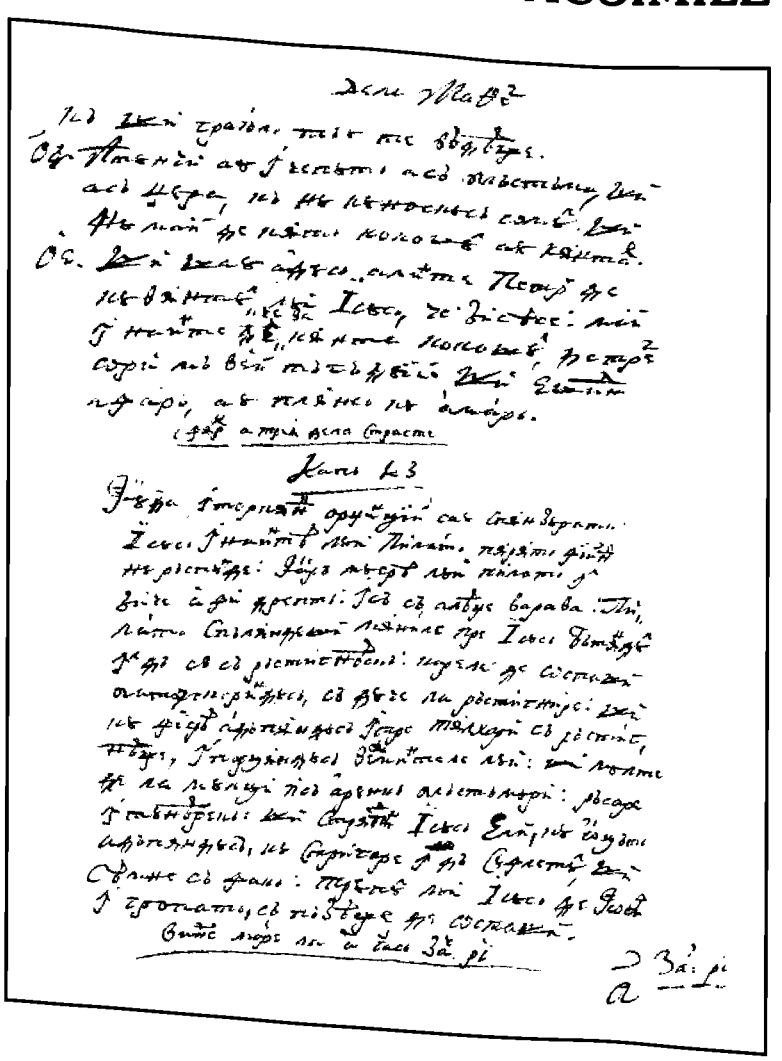

69r

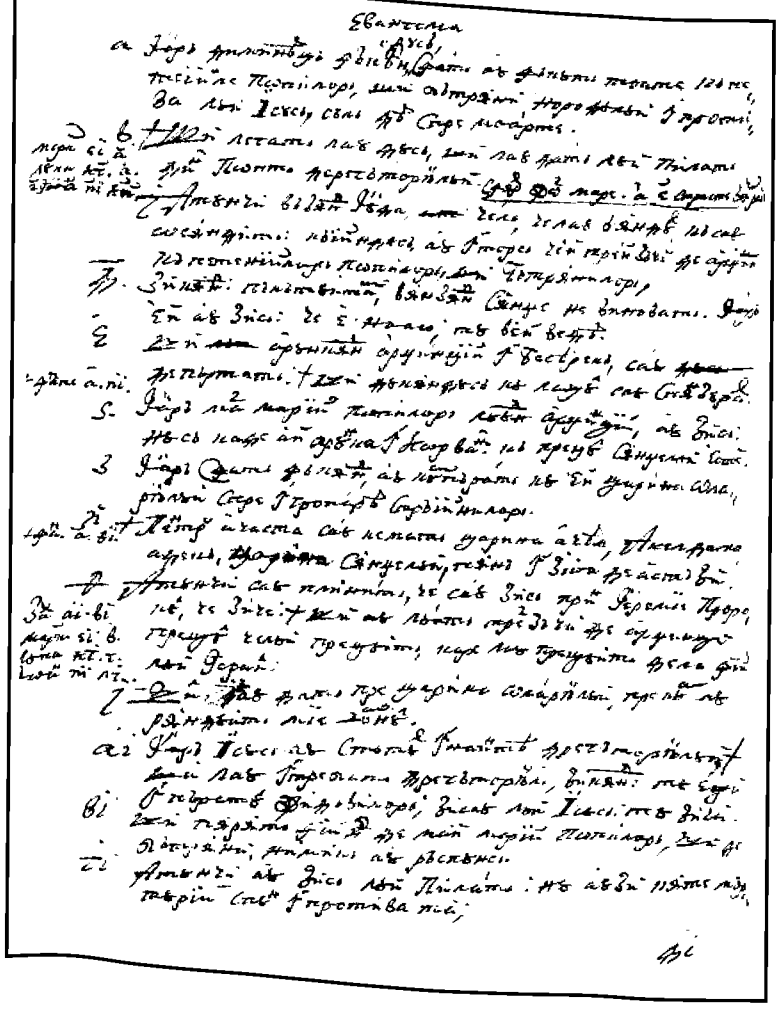

69v

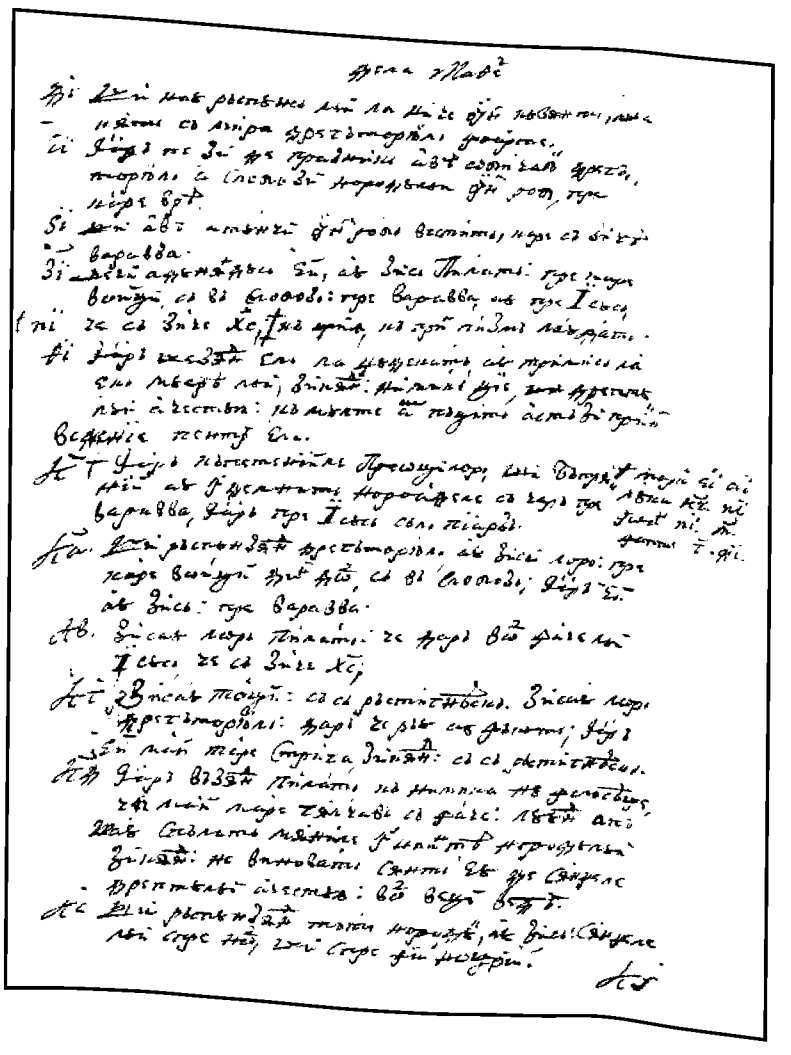

70r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

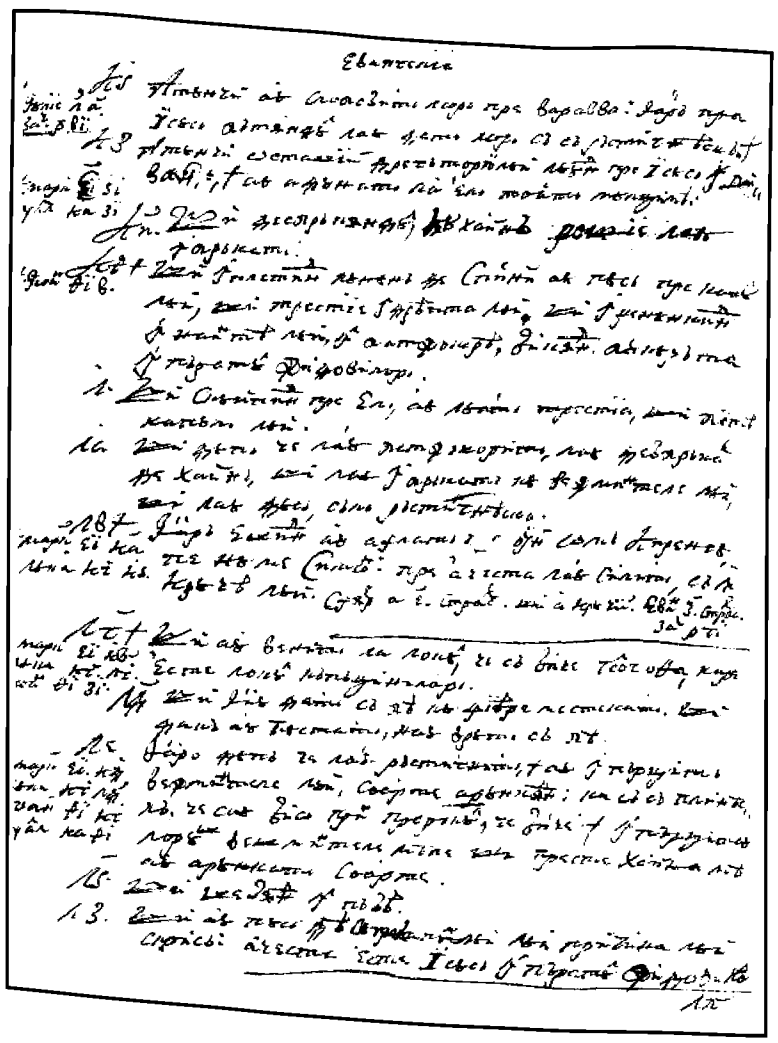

70v

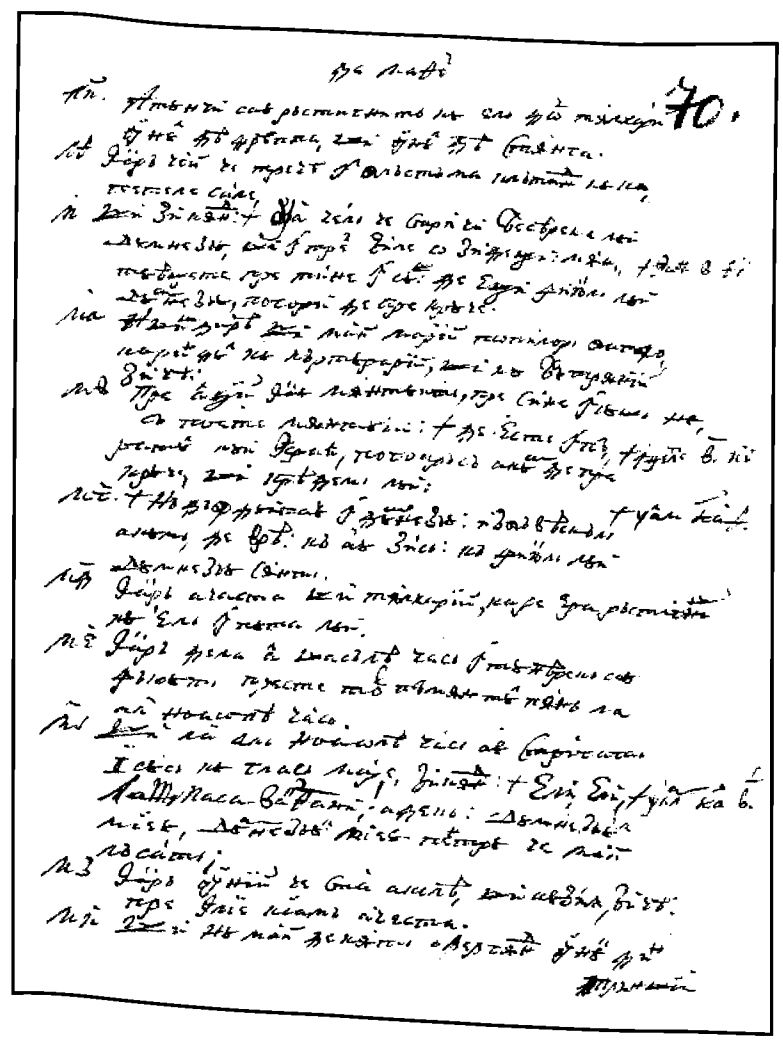

71r

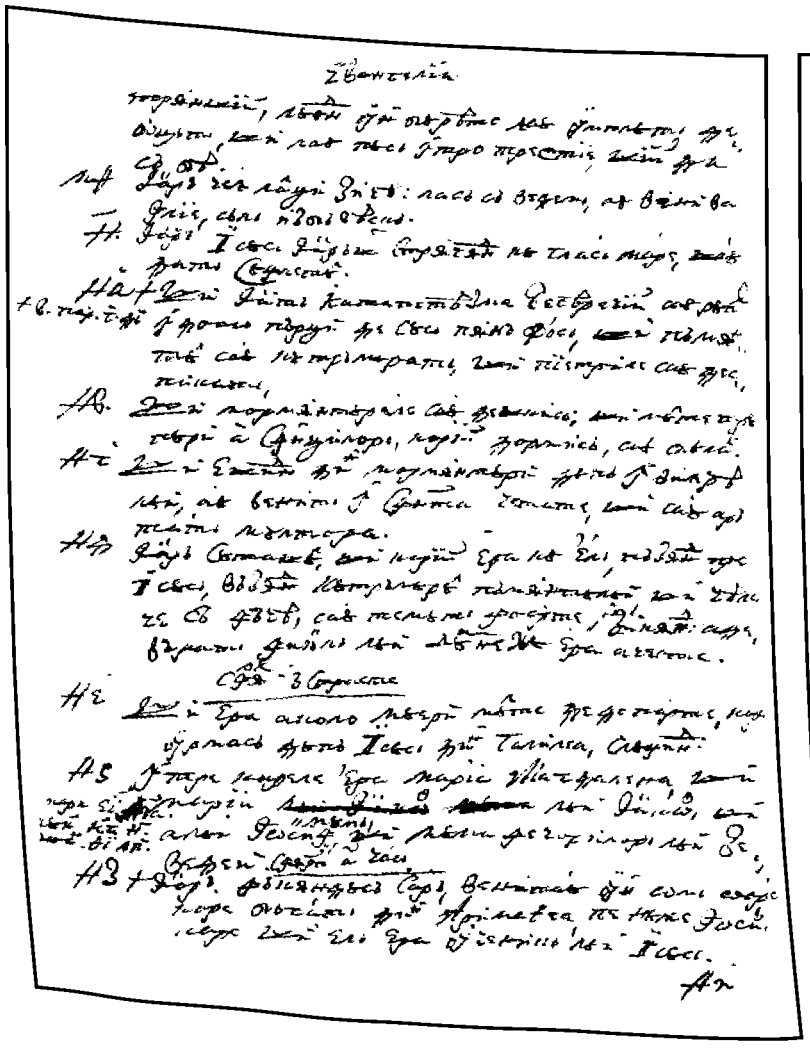

71v

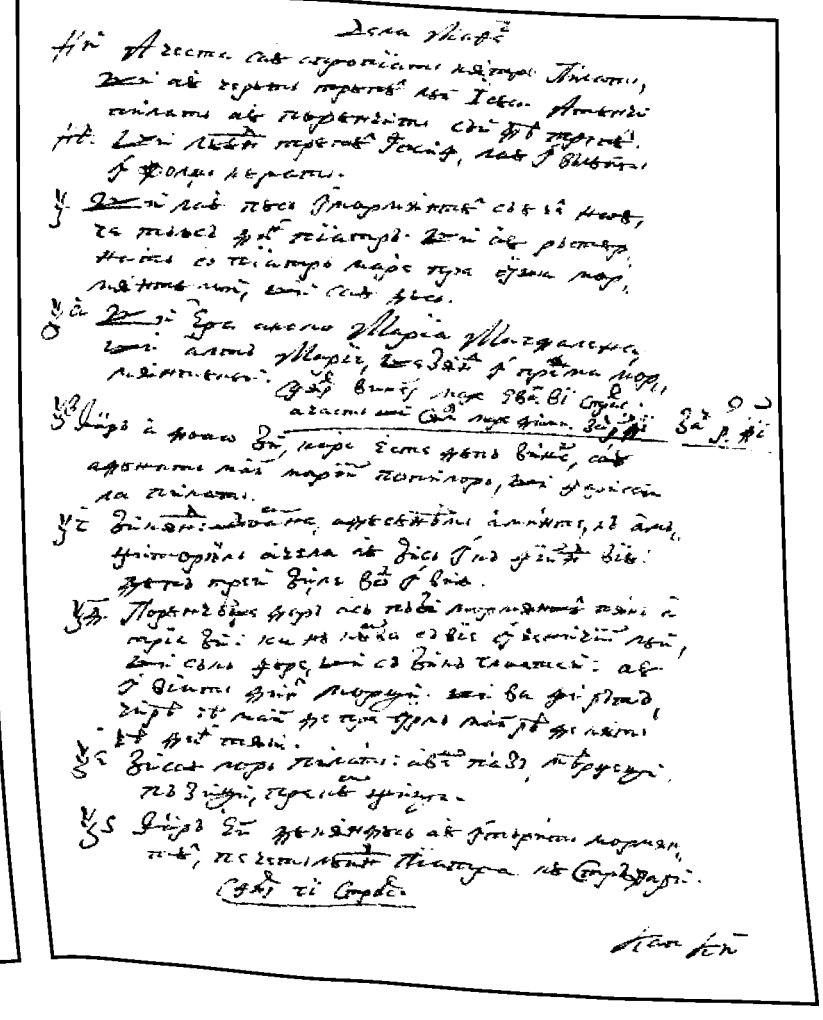

72r

EVANGHELIA DE LA MATHEIU

FACSIMILE

72v

73r

73v

74r

74r

SFÂNTA A LUI ISUS HRISTOS
EVANGHELIA DE LA MARCU

Cap 1

Ioan, cu viaţă pusnicească, propoveduiaşte şi botează cu apă, iară Hristos, cu Duhul Sfânt. Carele de la Ioan botezându-Să, cu fiarăle trăind în pustie, după post de patruzeci de zile, de la Satan să ispiteaşte şi, dându-să Ioan, începe a propovedui în Galileea. Şi, chemând pre Simon şi Andrei, Iacov şi Ioan a lui Zevedeiu, Să suie în Capernaom şi în cealeaalte locurile Galileii şi, acolo propoveduind, vindecă soacra lui Simon şi leprosul, pre carele îl trimite la preoţi, şi mulţi îndrăciţi şi bolnavi, mult minunându-să toţi.

Dmcă înaintea Luminării. Zaceal 1. *Zac. 1.*

1. Începearea Evangheliei a lui Isus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu.
2. Precum iaste scris în Isaie prorocul: *„Iată, Eu trimiţ îngerul Mieu înaintea feaţii Tale, care va găti calea Ta înaintea Ta. *Malah. 3, 1.
3. *Glasul celui ce strigă în pustie: «Gătiţ calea Domnului, dreapte faceţi cărările Lui»”. *Isaie 40, 3. Matheiu 3, 3.

74v 4. Fost-au Ioan în pustie, botezând şi pro|poveduind botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor. Luc. 3, 4. Ioan 1, 23.

5. *Şi ieşiia câtră el tot ţinutul Iudeii şi ierusalimleanii toţi şi să boteza de la el în râul Iordanului, mărturisindu-ş păcatele sale. *Math. 3, 5. *Math. 3, 4.

6. *Şi era Ioan îmbrăcat cu peri de cămilă şi brâu de curea pre coapsăle lui **şi lăcuste şi miiare sălbatecă mânca. Şi propoveduia, zicând: Preoţi 11, 22. **Math. 3, 11.

7. *„Vine după mine Cel mai tare decât mine, a Căruia nu sânt vreadnic, plecându-mă, să dezleg curaoa încălţămintelor Lui. Luc. 3, 16. Ioan 1, 26.

8. *Eu v-am botezat cu apă, iară Acela vă va boteza cu Duhul Sfânt”. *Fapt. 1, 5 şi 2, 4 şi 11, 17 şi 19, 4.

Sfârşit duminică. Luni 12 şi la Botez, la letur. Zac. 2. *Zac. 2.*

9. Şi au fost în zilele acealea, venit-au Isus din Nazaretul Galileii şi S-au botezat de la Ioan în Iordan.

10. Şi, numaidecât suindu-Să din ape, văzut-au ceriurile deşchise *şi Duhul ca un porumb pogorându-Să şi rămâind într-Însul. *Luc. 3, 22. Ioan 1, 32.

11. Şi glas au fost din ceriuri: „Tu eşti Fiiul Mieu cel iubit, întru Tine bine am voit”.

Sfârşit Botez.||

*Math. 4, 1. 12. *Şi îndată Duhul L-au scos în pustie. 75r
Luca 4, 1. 13. Şi era în pustie patruzăci de zile şi patruzeci de nopţi şi Să ispitiia de Satana. Şi era cu fierile şi îngerii slujiia Lui.
*Math. 4, 12. 14. *Iară, după ce s-au prins Ioan, au venit Isus în Galileea, propoveduind Evangheliia
Luca 4, 14. împărăţiii lui Dumnezeu
Ioan 4, 43. 15. Şi, zicând că: „S-au plinit vreamea şi s-au apropiiat împărăţiia lui Dumnezeu, pocăiţi-vă şi creadeţi Evangheliii".

Zac. 3. *Sfârşit luni. Marţi 12. Zaceal 3.*

*Mathei 4, 18. 16. *Şi, trecând pre lângă Marea Galileii, au văzut pre Simon şi pre Andrei, fratele lui,
Luca 5, 2. aruncând mrejile în mare (că era pescari).
17. Şi au zis lor Isus: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni".
18. Şi, numaidecât lăsând mrejile, au urmat Lui.
19. Şi, mergând de acolo puţin, au văzut pre Iacov a lui Zevedeiu şi pre Ioan, fratele lui, şi pre ei, tocmindu-şi mrejile în corabie.
20. Şi îndată i-au chemat. Şi, lăsând pre tată-său, Zevedeiu, în corabie cu năimiţii, au urmat Lui. |
*Math. 4, 13. 21. *Şi au întrat în Capernaom; şi numaidecât, sâmbetele întrând în sinagoga, îi 75v
Luca 4, 31. învăţa.
Math. 7, 28. 22. Şi să mira de învăţătura Lui, că era învăţându-i ca Cel ce are puterea, iară nu ca
Luca 4, 32. cărturarii.

Zac. 4. *Sfârşit marţi. Mercuri 12. Zac. 4.*

23. Şi era în sinagoga lor un om cu duh necurat. Şi au strigat,
24. Zicând: „Ce e noao şi Ţie, Isuse Nazarineanule? Venit-ai a ne piiarde? Ştiu cine eşti, Sfântul lui Dumnezeu!"
25. Şi l-au certat Isus, zicând: „Amuţeaşte şi ieşi din om!".
26. Şi, scuturându-l duhul cel necurat şi strigând cu glas mare, au ieşit de la el.
27. Şi s-au mirat toţi aşea cât să întreba între sineş, zicând: „Ce e aceasta, ce învăţătură noao iaste aceasta, că cu putearea şi duhurilor necurate porunceaşte şi ascultă de El?"
28. Şi au ieşit veastea Lui îndată întru tot ţinutul Galileii.

Zac. 5. *Sfârşit mercuri. Joi 12. Zaceal 5.*

*Mathei 8, 14. 29. *Şi aceiaşi, ieşind din sinagogă, au venit în casa lui Simon şi a lui Andrei, cu Iacov
Luca 4, 38. şi cu Ioan. ||
30. Iară soacra lui Simon zăcea de friguri. Şi îndată i-au spus Lui de ea. 76r
31. Şi, apropiindu-să, o au rădicat apucându-o de mână. Şi numaidecât o au lăsat frigurile şi slujiia lor.
32. Iară fiind sară şi apuind soarele, aducea la El pre toţi bolnavii şi pre cei îndrăciţi.
33. Şi era toată cetatea adunată la uşe.
*Luca 4, 14. 34. Şi au vindecat pre mulţi ce să chinuia de multe boale *şi mulţi draci scotea şi nu-i lăsa a grăi, că-L cunoştea pre El.

Sâmbătă 2 post.

35. Şi de dimineaţă foarte sculându-Să, ieşind, S-au dus la loc pustiiu şi acolo Să ruga.

Zac. 6. *Sfârşit joi. Zac. 6.*

36. Şi au mers după El Simon şi cei ce cu El era.
37. Şi, deacă L-au aflat, au zis Lui că: „Toţi te caută".
38. Şi au zis lor: „Să meargem în satele şi în oraşele ceale de aproape să propoveduiesc acolo, că la aceasta am venit". |
39. Şi era propoveduind în sinagogurile lor şi întru toată Galileea şi scoţind dracii. 76v

40. *Şi au venit către El un lepros, rugându-L şi, îngenunchind, au zis Lui: „De vreai, mă poţi curăţi”. *Math. 8, 2. Luca 5, 2.

41. Iară Isus, făcându-I-să milă de el, au întins mâna Sa şi, atingându-L, au zis lui: „Vreau. Curăţeaşte-te”.

42. Şi, zicând, numaidecât s-au depărtat de la el lepra şi s-au curăţit.

43. Şi i-au amănânţat şi îndată l-au scos.

44. Şi au zis lui: „Vezi, nimărui să nu spui, ci mergi, arată-te arhiereului şi adă pentru curăţirea ta *ceale ce au poruncit Moisi întru mărturiia lor”. *Preoţi. 14, 2.

Sfârşit sâmbătă.

45. Iară El ieşind, au început a propovedui şi a vesti cuvântul, aşea cât de-aciia nu putea la arătare a întra în cetate, ci afară, în locuri pustii era şi să aduna către El de pretutindinea. | |

77r

Cap 2

Murmurând cărturarii, căci zisease slăbănogului ce-l slobozisă prin podul casii că i să iartă păcatele, poruncindu-i a-şi purta patul, îl vindecă. La Levin, pre carele a urma după Sine chemasă, şezând cu mulţi publicani la masă, pricina spune. Murmurând fariseii pentru ce petreace cu păcătoşii şi pentru ce ucenicii Lui nu postesc. Pre carii, şi spice sâmbăta smulgând, îi mântuiaşte.

Dumc. 2 post. Zac. 7. *Zac. 7.*

1. Şi iară au întrat în Capernaum după câteva zile.

2. Şi s-au auzit că este în casă şi s-au adunat mulţi, aşa cât nu încăpea nici la poartă şi grăia lor cuvânt. Mathei 9, 1.

3. *Şi au venit la El, aducând un slăbănog, care să purta de patru inşi. *Luca 5, 18.

4. Şi, neputându-l a-l duce înaintea Lui pentru gloată, au golit acoperişul unde era şi, desfăcându-l, au slobozit patul în care zăcea slăbănogul.

5. Iară văzând Isus credinţa lor, au zis slăbănogului: „Fiiule, iartă-să ţie păcatele tale”. |

77v 6. Şi era acolo unii dintre cărturari, şezând şi cugetând în inimile sale:

7. „Ce grăiaşte Acesta aşa? Blastămă. *Cine poate ierta păcatele, fără sângur Dumnezău?” *Iov. 14, 4, 43, 25.

8. Carea îndată cunoscând Isus cu Duhul Său că aşa cugeta între sine, au zis lor: „Ce cugetaţi aceaste în inimile voastre?

9. Ce e mai lesne a zice slăbănogului: «Iartă-ţi-să păcatele» au a zice: «Scoală, ia-ţi patul şi umblă?»

10. Iară ca să ştiţi că Fiiul Omenesc are puteare pre pământ a ierta păcatele (au zis slăbănogului):

11. «Ţie zic: 'Scoală, ia patul tău şi mergi în casa ta'».
12. Şi numaidecât s-au sculat el şi, luund patul, s-au dus înaintea tuturor, aşa cât să mira toţi şi mărea pre Dumnezău, zicând că: „Nice odinioară aşa n-am văzut".

Sfârşit dumc.

13. Şi au ieşit iarăş la mare. Şi toată gloata venea la El şi-i învăţa.

Zac. 8. *Sâmb. 3 post. Zac. 8.*

*Mathei 9, 9. Luca 5, 27. 14. *Şi, trecând, au văzut pre Levi a lui Alfei şezând la vamă şi au zis lui: „Vino după Mine". Şi, sculându-să, au mers după El.
15. Şi au fost, şezând la masă în casa | | lui; mulţi publicani şi păcătoşi şedea împreună cu Isus şi cu ucenicii Lui, că era mulţi carii şi urma după El. 78r
16. Şi cărturarii şi fariseii văzând că mâncă cu publicanii şi cu păcătoşii, zicea ucinicilor Lui: „Pentru ce cu publicanii şi cu păcătoşii mâncă şi bea învăţătoriul vostru?"
*2 Timoth. 1, 15. 17. Aceasta auzând Isus, au zis lor: „Nu trebuie sănătoşilor vraci, ci bolnavilor. *Că n-am venit să chem pre cei drepţi, ci pre păcătoşi".

Zac. 9. *Sfârşit sâmb. Vineri 12. Zac. 9.*

18. Şi era ucenicii lui Ioan şi fariseii postindu-să şi au zis Lui: „Pentru ce ucenicii lui Ioan şi a fariseiilor să postesc, iară ai Tăi ucenici nu să postesc?"
19. Şi au zis lor Isus: „Au doară pot fiii nuntei posti până când e mirele cu ei? În câtă vreame au cu sine mirele nu pot posti.
*Math. 19. 20. *Iară vor veni zilele când să va lua de la ei mirele şi atunci vor posti într-aceale zile.
Luca 5, 35. 21. Nime nu coasă peatecul de postav nou în vejmântul vechiu. Într-alt chip să va lua | peatecul cel nou de câtră cel vechiu şi mai mare ruptură să va face. 78v
22. Şi nime nu bagă vinul nou în foi vechi. Într-alt chip va sparge vinul foii şi vinul să va vărsa şi foii vor peri. Ci vinul nou în foi noi trebuie să să bage".

Zac. 10. *Sfârşit vineri. Sâmb. 1 post. Zac. 10.*

*Math. 12, 1. Luca 6, 1. 23. *Şi au fost iarăşi trecând Domnul sâmbăta, umbla prin sămănături şi ucenicii Lui au început a mearge şi a smulge spice.
24. Iară fariseii zicea Lui: „Iacă, ce fac sâmbăta ce nu să cade?"
25. Şi au zis lor: „Nici odinioară aţi citit ce au făcut David când au avut lipsă şi au
1 Împăr. 21, 6. flămânzât el şi cei ce cu el era?"
26. Cum au întrat în casa lui Dumnezău, supt Aviathar, căpetenia preoţilor, şi pânile
*Preo. 24, 9. punerei-înainte le-au mâncat, care nu să cădea a le mânca *fără numai preoţilor, şi au dat celor ce cu el era?
27. Şi zicea lor: „Sâmbăta pentru om s-au făcut, iară nu omul pentru sâmbăta.
28. Drept aceaea, Domnul e Fiiul Omenesc şi sâmbăta". | |

Cap 3 79r

După ce vindecasă mâna cea sacă, ferindu-Să de meşteşugirea fariseilor, Să depărtează, gloatele de pretutindini la Dânsul curgând, a cărora neputincioşi vindecă. Pre cei doisprăzeace de la Sine aleşi (carii aici să numesc) îi trimite a propoveduii, dându-le puteare preste neputinţe şi preste draci. Pre cărturari, ce blăstăma că cu Vălzevul scoate dracii, îi vădeaşte de minciună, zicând: „Blăstămul împrotiva Duhului Sfânt a fi neiertat". Şi care e muma şi fraţii lui.

Math. 12, 9. Luca 6, 6. 1. Şi au întrat iarăş în sinagoga şi era acolo un om având mână uscată.
2. Şi Îl socotea de va vindeca sâmbăta, ca să-L pârască.
3. Şi au zis omului celui ce avea mână uscată: „Scoală în mijloc".
4. Şi au zis lor: „Cade-să sâmbăta bine a face au rău? Sufletul a mântuii au a-l pierde?" Iară ei tăcea.
5. Şi, căotând împregiurul lor cu mânie, întristându-Să pentru orbirea inimii lor, zice omului: „Întinde mâna ta". Şi | o au întins şi s-au vindecat mâna lui. 79v

Sfârşit sâmb. Luni 13. Zac. 11 *Zac. 11.*

6. *Iară ieşind fariseii, numaidecât cu ierodienii sfat făcea împrotiva Lui, cum L-ar pierde. *Math. 12, 14.
7. Iară Isus cu ucenicii Săi s-au depărtat către mare; şi multă gloată din Galileea şi din Iudeea au mers după El.
8. Şi din Ierusalim şi din Idumeea şi din ceaea parte de Iordan şi cei dinpregiurul Tirului şi a Sidonului, mulţime multă auzând ceale ce făcea, au venit la El.
9. Şi au zis ucenicilor Săi să-I slugească corabia pentru gloată, ca să nu-L împreasure.
10. Că mulţi vindeca, aşa cât năvălea spre Dânsul, ca să să atingă de El, oricâţi avea rane.
11. Şi duhurile ceale necurate văzându-L, cădea înaintea Lui şi striga grăind:
12. „Tu eşti Fiiul lui Dumnezău". Şi foarte îi certa, să nu-L vedească.

Sfârşit luni. Marţi a 3 dumcă. Zac. 12 *Zac. 12.*

13. *Şi, suindu-Să în munte, au chemat către Sine pre care Însuş au voit şi au venit la El. *Math. 10, 1.
14. Şi au făcut să fie doisprăzeace cu El şi să-i trimiţă a propoveduii. || Luca 6, 13.
80r 15. Şi le-au dat puteare a vindeca neputinţele şi a scoate dracii.
16. Şi au pus lui Simon nume Petru.
17. Şi Iacov a lui Zevedei şi Ioan, fratele lui Iacov, şi le-au pus nume: Voanerghes, ce este „Fiii tunetului".
18. Şi Andrei şi Filip şi Vartolomeu şi Matheu şi Thoma şi Iacov a lui Alfeiu şi Thadeu şi Simon Hananeul,
19. Şi Iuda Iscarioteanul, care L-au şi vândut.

Sfârşit marţi. Mier. 13 dumc. Zac. 13. *Zac. 13.*

20. Şi au venit acasă şi iară s-au adunat gloata, aşa cât nu putea nici pâne a mânca.
21. Şi, auzând ai Săi, au ieşit să-L prinză, că zicea că-i întors din fire.
22. Şi cărturarii cei ce vinisă din Ierusalim zicea *că Velzevuv are şi cum că cu căpeteniia dracilor scoate dracii. *Mathei 9, 34.
23. Şi, chemându-i, în pilde le zicea: „Cum poate scoate Satana pre Satana?
24. Şi împărăţiia, de să va împărăchea, nu poate sta împărăţiia aceaea.
25. Şi casa, de să va împărăchea, nu poate sta casa aceaea. |
80v 26. Şi Satana, de să va scula împrotiva sa, împerecheatu-s-au şi nu va putea sta, ci sfârşit are.
27. Nime nu poate răpi vasele celui mai tare întrând în casă, de nu va lega mai înainte pre cel tare şi atunci casa lui o va gefuii.

Sfârşit mier. Joi 13. Zac. 14. *Zac. 14.*

*Mathei 12, 31. Luca 12, 10. 1 Ioan 5, 16.
28. *Amin zic voao, că toate păcatele să vor ierta fiilor omeneşti şi blăstămurile, cu care s-or blăstăma.
29. Iară care va blăstăma împrotiva Duhului Sfânt nu are iertare în veac, ci va fi vinovat de veacinica greşală".
30. Că zicea: „Duh necurat are".

*Mathei 12, 46. Luca 8, 19.
31. *Şi au venit muma Lui şi fraţii şi, stând afară, au trimis la El, chemându-L.
32. Şi şedea împregiurul Lui gloata şi au zis Lui: „Iată, mumă-Ta şi fraţii Tăi afară Te caută".
33. Şi, răspunzându-le, au zis: „Care e muma Mea şi fraţii Miei?"
34. Şi, uitându-Să împregiur spre cei ce şedea împregiurul Lui, au zis: „Iată muma Mea şi fraţii Miei,
35. Că cel ce va face voia lui Dumnezău, acela fratele Mieu şi sora Mea şi muma Mea este".

Sfârşit joi. ||

Cap 4

81r

Pilda sămănătoriului pune înainte, carea ucenicilor o tâlcuieşte. Candela, zice, pre sfeaşnic a să pune. Adăogând pildele de sămânţa pre pământ aruncată, carea creaşte dormind sămănătoriul, şi de grăunţul de muştariu. Iară ucenicilor deosăbi toate le tălcuieşte. În corabie, din somn deşteptându-Să, vihorul mării domoleaşte.

Zac. 15. *Vineri 13. Zac. 15.*

Mathei 13, 1. Luca 8, 4.
1. Şi iară au început a învăţa lângă mare. Şi s-au adunat câtră El gloată multă, aşa cât, suindu-Să în corabie, şedea în mare şi toată gloata lângă mare pre ţărmure era.
2. Şi-i învăţa cu pilde multe şi le zicea cu învăţătura Sa:
3. „Auziţi! Iată, au ieşit sămănătoriul să samene.
4. Şi, când sămăna, alta au căzut lângă cale şi au venit pasările ceriului şi o au mâncat.
5. Iară alta au căzut pre loc pietros, unde n-au avut pământ mult, şi numaidecât au răsărit, că nu avea pământ adânc.
6. Şi, dacă au răsărit soarele, s-au veştegit | şi, neavând rădăcină, s-au uscat. 81v
7. Şi alta au căzut între spini şi s-au înălţat spinii şi o au înecat şi rod n-au dat.
8. Şi alta au căzut în pământ bun şi da ca rod înălţând şi crescând. Şi aducea una treizăci, una şasăzăci şi una o sută".
9. Şi zicea: „Cine are urechi de auzit să audă!"

Zac. 16. *Sfârşit vineri. Luni 14. Zac. 16.*

10. Şi, fiind sângur, L-au întrebat cei doisprăzeace carii era cu El de pildă.
11. Şi le zicea: „Voao s-au dat a şti taina împărăţiii lui Dumnezău, iară celor ce sânt afară în pilde toate să fac,
12. *Ca, văzând, să vază şi să nu vază, şi, auzând, să auză şi să nu înţăleagă, ca nu cândva să să întoarcă şi să li să ierte păcatele". *Isaie 6, 9. Mathei 13, 14.
13. Şi le-au zis: „Nu ştiţi pilda aceasta? Şi cum veţi cunoaşte toate pildele? Ioan 12, 8.
14. Cel ce samănă cuvântul samănă. Fapte 28, 26.
15. Iară aceştia sânt cei de lângă cale, unde să samănă cuvântul şi, dacă-l vor auzi, numaidecât vine Satana şi ia cuvântul care e sămănat în inimile lor. Râm. 11, 8.
16. Şi aceştia sânt aşişdirea carii pre loc pietros să samănă, carii, dacă vor auzi ||
82r cuvântul, îndată cu bucurie îl cuprind.
17. Şi nu au rădăcină în sine, ci vremealnici sânt. După aceaea, răsărind năcazul şi izgonirea pentru cuvânt, numaidecât să smintesc.
18. Şi alţii sânt carii să samănă în spini. Aceştea sânt cei ce aud cuvântul
19. Şi dosăzile veacului şi înşelăciunea bogăţiilor *şi poftele celoralalte întrând, îneacă cuvântul şi fără rod să face. *1 Timoth. 6, 17.
20. Şi aceşta sânt carii pre pământ bun s-au sămănat, carii aud cuvântul şi-l cuprind şi rodesc, unul treizăci, unul şasăzăci şi unul o sută".
21. *Şi le zicea: „Au doară vine candela să să puie supt obroc au supt pat, au nu să să puie pre sfeaşnic? *Math. 5, 15. Luca 8, 16 şi 11, 33.
22. *Că nu este ceva ascuns să nu să areate, nici lucru tăinuit, ci la arătare să vie. Math. 10, 26.
23. De are cineva urechi de auzât, să auză!" Luca 8, 17

Sfârşit luni. Marţi 14. Zac. 17. *Zac. 17.*

24. Şi le zicea: „Vedeţi ce auziţi! *Cu ce măsură veţi măsura, să va măsura voao şi să va adaoge voao. *Math. 7, 2. Luc. 6, 38.
25. *Că celui ce are i să va da, şi cel ce n-are şi ce are să va lua de la el". *Math. 13, 12
82v 26. Şi zicea: „Aşa este împărăţiia lui | Dumnezău, ca precum omul de ar arunca sămânţa pre pământ şi 25, 29. Luca 8, 18
27. Şi să doarmă şi să să scoale noaptea şi zioa şi sămânţa să răsară şi să crească, când nu şti el. şi 19, 26.
28. Că pământul de eluşi rodeaşte întâi iarba, după aceaea spicul, după aceaea grăunţul plin în spic.
29. Şi, deacă aduce rodurile, numaidecât trimite seacerea, că au sosit săcerişul".
30. Şi zicea: „Cui vom asămăna împărăţiia lui Dumnezău? Au cu ce pildă o vom închipui?
31. *Ca grăunţul de muştar carele, sămânându-să în pământ, mai mic e decât toate sămânţele care sânt în pământ. *Math. 13, 31. Luca 13, 19.
32. Şi, dacă să va sămăna, să suie şi să face mai mare decât toate buruienile şi face ramuri mari, aşa cât pot lăcuii supt umbra lui paserile ceriului".
33. Şi cu multe pilde ca aceastea le grăia cuvântul, precum putea auzi.
34. Iară fără pilde nu grăia lor. Iară deosăbi ucenicilor Săi toate le spunea.

Sfârşit marţi. Mier. 14. Zac. 18. *Zac. 18.*

35. Şi au zis lor într-aceaea zi, fiind sară: „Să treacem de ceaea parte".
36. *Şi, slobozând gloata, L-au luat aşa precum era în corabie; şi alte corăbii era cu ei. || *Math. 8, 13. Luc. 18, 22.
83r 37. Şi s-au făcut vihor mare de vânt şi valuri arunca în corabie, aşa cât să umplea corabia.
38. Şi era El în fundul corăbiii, pre căpătui dormind. Şi L-au deşteptat şi I-au zis Lui: „Învăţătoriule, au nu ai grije că perim?"
39. Şi, sculându-să, au certat vântul şi au zis mării: „Taci, amuţeaşte!" Şi au încetat vântul şi s-au făcut linişte mare.
40. Şi au zis lor: „Ce vă teameţi? Încă n-aveţ credinţă?" Şi s-au temut cu frică mare şi zicea unul câtră altul: „Cine, ţi să pare, este Acesta, că şi vântul şi marea ascultă de El?"

Sfârşit mier.

Cap 5

În ţinutul gadareanilor, vindecă pre cel cumplit îndrăcit de un leghion de draci cărora le îngăduiaşte a întra în porci. Nici lasă să meargă după El cel ce să izbăvisă. Vindecând muierea de curgerea sângelui, vine la casa lui Iair şi învie fata lui.

Zac. 19. *Joi 14. Zac. 19.*

Math. 8, 28. 1. Şi au venit de ceaea parte de mare, în ţinutul gadareanilor.
Luca 8, 26. 2. Şi, ieşind El din corabie, numaidecât L-au întâmpinat din mormânturi un | om cu duh necurat, 83v
3. Care avea sălaş în mormânturi şi nici cu lanţuri nu-l mai putea cineva lega.
4. Că de multe ori, cu obezi şi cu lanţuri legat fiind, rupsase lanţurile şi obezile le sfărâmasă şi nime nu-l putea îmblânzi.
5. Şi pururea, zioa şi noaptea, în mormânturi şi în munţi era, strâgând şi tăindu-să cu pietri.
6. Iară văzând pre Isus de departe, au alergat şi s-au închinat Lui.
7. Şi, strigând cu glas mare, au zis: „Ce e mie şi Ţie, Isuse, Fiiul lui Dumnezău celui înalt? Giuru-Te pre Dumnezău, să nu mă chinuieşti".
8. Că-i zicea: „Ieşi din om, necurate duhule!"
9. Şi întreba: „Ce nume e ţie?" Şi au zis Lui: „Leghion mi-e numele, că mulţi sântem".
10. Şi să ruga Lui mult să nu-l scoaţă afară din ţinut.
11. Şi era acolo, lângă munte, o turmă de porci mare păscându-să.
12. Şi-L ruga duhurile, zicând: „Slobozi-ne în porci, să întrăm într-înşii".
13. Şi i-au îngăduit îndată Isus. Şi, ieşind duhurile ceale necurate, au întrat în porci şi, cu repejune mare, turma s-au aruncat în || mare, ca la doao mii, şi s-au înnecat în mare. 84r
14. Iară cei ce-i păştea au fujit şi au vestit în cetate şi prin câmpuri şi au ieşit să vază ce să făcusă.
15. Şi au venit către Isus şi au văzut pre cel ce să chinuia de dracul şezând înbrăcat şi sănătos cu minte şi s-au temut.
16. Şi le-au povestit lor cei ce văzusă cum să făcuse celui ce avusease dracul şi de porci.
17. Şi au început a-L ruga să să depărteaze din hotarăle lor.
18. Şi, suindu-Să în corabie, au început a-L ruga cel ce să chinuisă de dracul să fie cu El.
19. Şi nu l-au îngăduit, ci i-au zis: „Mergi în casa ta, la ai tăi, şi le vesteaşte câte ţ-au făcut Domnul şi te-au miluit".
20. Şi s-au dus şi au început a propovedui în Decapoli, câte-i făcusă Isus. Şi toţi să mira.

Sfârşit joi.

21. Şi, trecând Isus cu corabia iarăş de ceaea | parte, S-au adunat la El gloată multă şi era lângă mare. 84v

Zac. 20. *Vineri 14. Zac. 20.*

*Math. 9, 18. 22. *Şi au venit oarecarele din arhisinagoghi, pe nume Iair şi, văzându-L, au căzut la
Luca 8, 41. picioarele Lui.
23. Şi să ruga Lui mult, zicând că: „Fata mea spre sfârşit iaste, vino, pune mâna pre ea, să să tămăduiască şi să fie vie".
24. Şi s-au dus cu el; şi mergea după El gloată multă şi-L înpresura.

Zac. 21. *Luni 15. Zac. 21.*

25. Şi o muiare, carea era în curgerea sângelui ani 12
26. Şi pătimisă multe de la mulţi vraci, cheltuisă ale sale toate, nici folosisă ceva, ci mai rău avea.
27. Auzind de Isus, au venit în gloată din cale şi s-au atins de veşmântul Lui.
28. Că zicea: „Că numai de veşmântul Lui de mă voi atinje, mă voi mântui".
29. Şi numaidecât s-au săcat izvorul sângelui ei şi au simţit cu trupul că să vindecasă de rană.
30. Şi, îndată, Isus întru Sineş cunoscând puterea care ieşisă din El, întorcându-Să către gloată, zicea: „Cine s-au atins de veşmintele Meale?" ||

85r 31. Şi-I zicea ucenicii Săi: „Vez că Te împresură gloate şi zici: «Cine s-au atins de Mine?»"
32. Şi să uita împrejur, să vază pre ceaea ce făcusă aceasta.
33. Iară muiarea, temându-să şi trămurând, ştiind ce să făcusă întru sine, au venit şi au căzut înaintea Lui şi I-au spus tot adevărul.
34. Iară El au zis ei: *„Fiică, credinţa ta te-au mântuit; mergi în pace şi fii sănătoasă de rana ta". *Luca 7, 20 şi 4, 48.

Sfârşit luni. Citit vineri.

35. Încă El grăind, au venit de la arhisinagog, zicând că: „Fiica ta au murit. Ce mai superi pre Învăţătoriul?"
36. Iară Isus auzind cuvântul ce să zicea, au zis arhisinagogului: „Nu te teame, numai creade!"
37. Şi n-au lăsat pre cineva să meargă cu Sine, fără pre Petru şi Iacov şi pre Ioan, fratele lui Iacov.
38. Şi au venit în casa arhisinagogului şi au văzut gâlceavă şi pre cei ce plângea şi mult să văieta. |
85v 39. Şi, întrând, au zis lor: „Ce vă turburaţi şi plângeţi? Fecioara n-au murit, ci doarme!"
40. Şi râdea de El. Iară El, scoţând pre toţi, au luat pre tatăl şi muma fetei şi pre cei ce era cu Sine şi au întrat unde zăcea fecioara.
41. Şi, prinzând mâna fecioarei, i-au zis: „Talitha Kumii", ce să tâlcuieşte: „Fecioară, (ţie zic) scoală!"
42. Şi numaidecât s-au sculat fecioara şi umbla. Şi era de ani 12; şi s-au mirat cu minune mare.
43. Şi le-au poruncit foarte ca nime să nu ştie aceasta. Şi au zis să-i dea să mânce.

Cap 6

De învăţătura lui Hristos în moşiia Lui să minunează, măcar că, pentru a lor necredinţă, puţine minuni au făcut acolo. Pre ucenici, trimiţându-i a propovedui, îi învaţă ce trebuie să facă. Irod, auzind veastea lui Hristos, zice a fi înviiat Ioan Botezătoriul, a căruia cap featii jucătoare pentru jurământ deadease. În pustie, cu cinci pâni şi doi peşti, cinci mii de bărbaţi satură. Pre mare
86r *umblând, viforul domoleaşte. În pământul Ghenesarethului, pre mulţi, || cu atinjerea tiviturii veşmântului Său, tămăduiaşte.*

Marţi 15. Zac. 22. *Zac. 22.*

1. Şi, ieşind de acolo, S-au dus la moşiia Sa; şi urma după El ucenicii Săi. Matheiu 13, 24. Luca 4, 16.

Sfârşit luni.

2. Şi, fiind sâmbătă, au început în sinagoga a învăţa. Şi, mulţi auzind, să mira de învăţătura Lui, zicând: „De unde Acestuia toate aceastea? Şi ce înţelepciune e carea s-au dat Lui şi puteri ca aceastea, care să fac prin mânile Lui?
3. *Au nu Acesta e meşterul de lemn, fiiul Mariii, fratele lui Iacov şi a lui Iosif şi a Iudii şi a lui Simon? Au nu şi surorile Lui aici cu noi sânt?" Şi să smintea într-Însul. *Ioan 6, 42.
4. Şi le zicea Isus *„Că nu e prorocul fără cinste, fără în moşiia sa şi în casa sa şi în rudeniia sa". *Math. 13, 57.
5. Şi nu putea acolo face nici o puteare, fără numai puţini neputincioşi, puindu-le mânile, i-au vindecat. Luca 4, 24. Ioan 4, 44.
86v 6. Şi să mira pentru necredinţa lor. | Şi umbla prin oraşe împrejur învăţând.

Mercuri 15. Zac. 23. *Zac. 23.*

7. *Şi au chemat pre cei 12 şi au început a-i tremite câte doi şi le da puteare preste duhurile ceale necurate. *Mathe. 10, 1. Sus 3, 14.
8. Şi le-au poruncit să nu ia ceva în cale, fără numai toiagul, nu traistă, nu pâne, nici în brâu bani, Luca 9, 1.
9. *Ci încălţaţi cu călţuni şi să nu să îmbrace cu doao îmbrăcăminte. *Fapt. 12, 8.
10. Şi le zicea: „Oriunde veţi întra în casă, acolo rămâneţi până veţi ieşi de acolo.

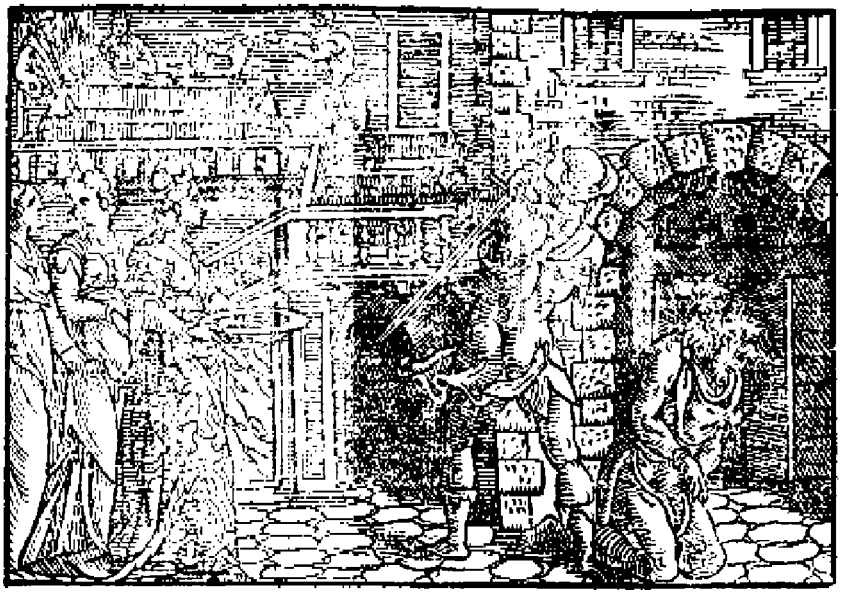

*Math. 10, 14. Luca 9, 5. 11. *Şi oricarii nu vă vor priimi, nu vă vor auzi, **ieşind de acolo, scuturaţi praful de pre picioarele voastre, spre mărturie lor.

Fapt. 13, 51 12. Şi, ieşind, propoveduia să să pocăiască.

şi 18, 6. 13. Şi draci mulţi au scos *şi unjea cu untdelemn pre mulţi bolnavi şi-i tămăduia.

*Iacov 5, 14.

Zac. 24. *Sfârşit mercuri. August 29. Zac. 24.*

*Mathei 14, 1, 2. Luca 9, 7. 14. *Şi au auzit împăratul Irod (că arătat s-au făcut numele Lui) şi zicea că Ioan Botezătoriul s-au sculat din morţi şi pentru aceaea să fac puteri întru el. ||

15. Iară alţii zicea că Ilie iaste, iară alţii zicea că proroc iaste, ca unul din proroci. 87r

16. Carea auzind Irod, au zis: „Căruia eu am tăiat capul, Ioan, acesta s-au sculat din morţi".

*Luca 3, 19. 17. *Că însuş Irod au trimis şi au prins pre Ioan şi l-au legat în temniţă pentru Irodiada, muiarea lui Filip, frăţine-său, că o luasă.

*Preoţi 18, 16. 18. Că zicea Ioan lui Irod: *„Nu să cade ţie a avea muiarea frăţine-tău".

19. Iară Irodiada îl pândea pre el şi vrea a-l ucide; nici putea,

20. Că Irod să temea de Ioan, ştiindu-l om drept şi sfânt şi-l păziia şi, auzindu-l, multe făcea şi bucuros îl auziia.

21. Şi, întâmplându-să o zi cu prilej, Irod au făcut uspăţu naşterii sale căpeteniilor şi trivunilor şi celor mai-mari din Galileea.

22. Şi, întrând fata Irodiadii şi jucând şi plăcând lui Irod, împreună şi celor ce şedea, împăratul au zis featii: „Ceare de la mine ce vreai şi voi da ţie". |

23. Şi i s-au jurat că: „Orice vei ceare oi da ţie, macar jumătate din împărăţiia mea". 87v

24. Carea ieşind, au zis mâne-sa: „Ce voi ceare?" Iară ea au zis: „Capul lui Ioan Botezătoriul".

25. Şi, întrând numaidecât cu grabă la împăratul, au cerut zicând: „Vreau ca îndată să-m dai în tipsie capul lui Ioan Botezătoriul".

26. Şi s-au întristat împăratul; pentru jurământ şi pentru cei ce şedea împreună, n-au vrut a o întrista",

27. Ci trimiţând dărăbanţul, au poruncit să aducă capul lui în tipsie. Şi i-au tăiat capul în temniţă.

28. Şi au adus capul lui în tipsie şi l-au dat featei şi fata l-au dat mâne-sa.

29. Carea auzind ucenicii lui, au venit şi au luat trupul lui şi l-au pus în mormânt.

Zac. 25. *Sfârşit Tăerii. Joi 15. Zaceal 25.*

*Luca 9, 10. 30. *Şi, adunându-să apostolii la Isus, l-au vestit toate cealea ce făcusă şi învăţasă.

Math. 14, 13. 31. Şi au zis lor: *„Veniţi deosebi la loc pustiiu şi vă odihniţi puţintel". Că era mulţi cei

Luca 9, 10. ce vinea şi să întorcea şi nici loc de a mânca avea. ||

Ioan 6, 1. 32. Şi, suindu-să în corabie, s-au dus în loc pustiiu deosăbi. 88r

33. Şi i-au văzut trecând şi i-au cunoscut mulţi. Şi, pe jos, din toate cetăţile au alergat acolo şi au sosit înaintea lor.
34. *Şi, ieşind, au văzut gloată multă Isus şi l-au fost milă de dânşii, că era ca oile ce n-au păstoriu, şi au început a-i învăţa multe. *Mathei 9, 37 şi 14, 14.
35. Şi, fiind ceas mult, s-au apropiat ucenicii Lui, zicând: „Pustiiu e locul acesta şi, iată, ceasul au trecut.
36. *Slobozi-i, ca, mergând în satele de aproape şi în oraşe, să-şi cumpere bucate care să mânce". *Luca 9, 12.
37. Şi, răspuzând, au zis lor: „Daţi-le voi să mânce". Şi au zis Lui: „Mergând, să cumpărăm de doao sute de denari pâni şi le vom da a mânca?"
38. Şi au zis lor: „Câte pâni aveţi? Duceţi-vă şi vedeţi". Şi, deacă au cunsocut, au zis: „Cinci, şi doi peşti".
39. *Şi le-au poruncit să-i facă pre toţi a şedea după ceţi pre iarbă. | *Ioan 7, 10.
88v 40. Şi au şezut prin părţi câte o sută şi cincizăci.
41. Şi, luând ceale cinci pâni şi doi peşti, uitându-Să în ceriu, au blagoslovit şi au frânt pânile şi le-au dat ucenicilor Săi să le puie înaintea lor; şi cei doi peşti i-au împărţit tuturor.
42. Şi au mâncat toţi şi s-au săturat.
43. Şi au luat rămăşiţe de sfărâmituri doaosprăzeace coşniţe pline, şi din peşti.
44. Iară cei ce au mâncat era cinci mii de bărbaţi.

Vineri 15. Zaceal 26. *Zac. 26.*

45. Şi numaidecât au silit pre ucenicii Săi a să sui în corabie, să meargă înaintea Lui de ceaea parte, la Vethsaida, până când El va slobozi norodul.

Sfârşit joi.

46. Şi, deacă i-au slobozit, S-au dus în munte să Să roaje.
47. Şi, fiind sară, era corabiia în mijlocul mării şi El sângur pre pământ.
48. *Şi, văzându-i ostenindu-să vânslând (că le era vântul împrotivă), şi la a patra straje *Mathei 14, 25.
89r de noapte au venit cătră ei, umblând || pre mare, şi vrea a treace pre lângă ei.
49. Iară ei, cât L-au văzut umblând pre mare, li s-au părut a fi nălucire şi au strigat.
50. Că toţi L-au văzut şi s-au turburat şi îndată au grăit cu El. Şi le-au zis: „Cutezaţi! Eu sânt, nu vă teameţi!"
51. Şi S-au suit la ei în corabie şi au încetat vântul. Şi mult mai vârtos între sine să mira,
52. Că nu au înţeles din pâni, că era inima lor orbită.
53. *Şi, trecând, au venit în pământul Ghenesarethului şi au descălecat. *Math. 14, 34.

Sfârşit vineri. Luni 16. Zac. 27. *Zac. 27.*

54. Şi, ieşind din corabie, numaidecât L-au cunoscut.
55. Şi, străbătând tot ţinutul acela, au început în paturi a aduce pre cei bolnavi, unde-L auzisă a fi.
56. Şi oriîncătro mergea, în oraşe sau în sate, au în cetăţi, prin uliţe punea pre cei
89v neputincioşi şi să ruga Lui ca numai | de tivitura veşmântului Lui de s-ar atinge. Şi oricâţi să atingea de El să mântuia.

Cap 7

Vădeaşte pre fariseii cei ce vădea pre ucenicii lui Hristos, căci cu mânile nespălate mânca pâne, când ei poruncile lui Dumnezău pentru predaniile sale le trecea, arătând care pot spurca pre om, adecă ceale ce ies din inimă. Fata sirofenisei, după starea rugăciunii ei, o izbăveaşte de diavolul, şi pre cel surd şi mut vindecă.

1. Şi s-au adunat câtră El fariseii şi oricarii dintre cărturari, venind din Ierusalim.
2. *Şi, văzând pre unii din ucenicii Lui cu mânile deobşte, adecă nespălate, mâncând pâne, i-au hulit. *Math. 15, 2.
3. Că fariseii şi toţi jidovii, de nu-ş vor spăla adease mânile, nu mâncă, ţiind predania bătrânilor.

4. Şi din târg (viind), de nu să vor spăla, nu mâncă. Şi altele multe sânt care au luat a le ţinea, spălarile păharilor şi a urcioarelor şi a căldărilor şi a paturilor.

Zac. 28. *Marţi 16. Zac. 28.*

5. Şi-L întreba fariseii şi cărturarii: „Pentru ce ucenicii Tăi nu umblă după predaniile bătrânilor, ci cu mânile deobşte mâncă pâne?" ||

6. Iară El răspunzând, le-au zis lor: „Bine au prorocit Isaie de voi, făţarnicilor, precum 90r
*Isaie 29, 13. este scris: *«Norodul acesta cu buzăle Mă cinsteaşte, iară inima lor departe e de Mine».

7. Iară în deşert Mă cinstesc învăţând învăţături şi porunci omeneşti,

8. Că, lăsând porunca lui Dumnezău, ţineţi predania oamenilor: spălările urcioarelor şi ale păharelor şi altele acestora aseamenea faceţi multe".

9. Şi zicea lor: „Bine, zădarnică faceţi porunca lui Dumnezău, ca să vă ţineţi predania voastră.

*Ieşire 20, 12. 10. Că Moisi au zis: *«Cinsteaşte pre tatăl tău şi pre mumă-ta» şi **«Cel ce va suduii pre
2 Leage 5, 16. tată sau pre mumă cu moarte să moară».
Efes. 6, 2. 11. Iară voi ziceţi: «De va zice omul tatălui au mumei corvan (adecă dar), acar care din
**Ieşire 28, 7. mine ţie va folosi»,
Preoţi 20, 9. 12. Şi mai mult nu-l sloboziţi ceva a face tătâne-său au mâne-sa,
Pilde 20, 20. 13. Tăind cuvântul lui Domnezeu prin predania voastră, carea o aţi luat. Şi aseamenea acestora multe faceţi".

Zac. 29. *Miercuri 16. Zac. 29.*

*Math. 15, 10. 14. *Şi, chemând iarăş gloata, zicea | lor: „Ascultaţi-Mă toţi şi înţeleageţi! 90v

15. Nimic nu este afară de om ce întră într-însul carea să-l poată spurca, ci ceale ce purced din om, aceale sânt care spurcă pre om.

16. De are cineva urechi de auzit, să auză".

Sfârşit marţi.

17. Şi, întrând în casă de la gloată, au întrebat de la El ucenicii Lui pilda.

18. Şi au zis lor: „Aşa şi voi neprecepuţi sânteţi! Nu înţeleageţi că tot ce e dinnăfară ce întră în om nu-l poate spurca?

19. Că nu întră în inima lui, ci mearge în pântece şi prin şezut iase, curăţind toate bucatele".

20. „Iară – zicea – că ceale ce ies din om, aceale spurcă pre om.

*Facere 10, 5. 21. *Că dinlontru, din inima oamenilor, purced cugetele ceale reale, precurviile, curviile, uciderile,

22. Furtuşagurile, lăcomiile, vicleniile, înşelăciunea, obrăzniciile, ochiul rău, blăstămurile, mândriia, nebuniia.

23. Toate răotăţile aceaste dinlăuntru purced şi spurcă pre om".

Zac. 30. *Joi 16. Zac. 30.*

*Math. 15, 21. 24. *Şi, de acolo sculându-Să, S-au dus în hotarele Tirului şi a Sidonului.

Sfârşit mier.

Şi, întrând în casă, nu vrea să-L ştie nime; || şi nu S-au putut tăinui. 91r

25. Că o muiare, îndată cât au auzit de El, a căruia fată avea duh necurat, au întrat şi au căzut la picioarele Lui.

26. Că era muiare păgână, de neam sirofenisă, şi să ruga Lui să scoaţă dracul din fata ei.

27. Carele i-au zis: „Lasă întâi să să sature fiii, că nu e bine a lua pânea fiilor şi a o arunca cânilor".

28. Iară ea au răspuns şi au zis Lui: „Adevărat, Doamne, că şi căţăii mâncă supt masă din sfârmiturile pruncilor".

29. Şi au zis ei: „Pentru cuvântul acesta, mergi, au ieşit dracul din fiica ta".

30. Şi, ducându-să la casa sa, au aflat fata zăcând pre pat şi dracul ieşisă.

Zac. 31. *Sfârşit joi. Sâmb. 4 post. Zac. 31.*

31. Şi, iarăşi ieşind din hotarele Tirului, au venit prin Sidon la Marea Galileii, prin mijlocul hotarilor Dicapolii.
32. *Şi I-au adus un surd şi mut şi ruga Lui să-I puie mâna. *Math. 9, 32.
33. Şi, apucându-l din gloată deosăbi, au băgat deagetele Sale în urechile lui, şi, scuipind, au atins limba lui. |
91v 34. Şi, căotând spre ceriu, au suspinat şi au zis lui: „Effeftha", ce este „deşchide-te".
35. Şi numaidecât s-au deşchis urechile lui şi s-au dezlegat legătura limbei lui şi grăia drept.
36. Şi le-au poruncit să nu spuie cuiva. Iară cu cât le poruncea, cu atâta cu mult mai vârtos propoveduia.
37. Şi cu atâta mai mult să minuna, zicând: „Bine toate au făcut; şi surzii au făcut a auzi şi muţii a grăi".

Sfârşit sâmb.

Cap 8

Cu şapte pâni şi cu puţini peştişori satură patru mii de oameni. Ucenicilor le porunceaşte a să păzi de aluatul fariseiilor. Pre cel orb încet îl vindecă. Întrebându-să apostolii cine zic pre Isus a fi, Petru Îl mărturiseaşte a fi Hristos. Şi, puţin după aceaea, Satan de la El să zice, pentru că-L certa când vestea patimile Sale de a purta crucea. Şi cum că nimic nu trebuie să fie mai scump decât sufletul.

Vineri 16. Zac. 32. *Zac. 32.*

1. *În zilele aceale, iară gloată multă fiind, nici având ce mânca, chemând ucenicii, le-au zis: *Jos 15, 32.
92r 2 „Milă Mi-i de gloată, că iată, acum, de trei || zile Mă rabdă, nici au ce mânca.
3. Şi, de-i voi slobozi flămânzi la casa sa, or slăbi pe cale, că unii dintr-înşii de departe au venit".
4. Şi au răspuns Lui ucenicii Săi: „De unde cine îi va putea aici sătura de pâni în pustie?"
5. Şi i-au întrebat: „Câte pâni aveţi?" Carii au zis: „Şapte".
6. Şi au poruncit gloatei a şedea pre pământ. Şi, luund ceale şapte pâni, mulţămind, au frânt şi da ucenicilor Săi să le puie înainte; şi le-au pus gloatei.
7. Şi avea puţini peştişori. Şi aceia i-au blagoslovit şi au poruncit a-i pune înainte.
8. Şi au mâncat şi s-au săturat şi au luat ce prisosisă din sfărămituri, şapte corfe.
9. Iară cei ce mâncasă era ca la patru mii. Şi i-au slobozit.
10. Şi, numaidecât suiindu-Să în corabie cu ucenicii Săi, au venit în părţile Dalmanuthei.

Sfârşit vineri. Iară sâmb. 16 caotă la Mathei. Zac. 101. Şi duminică 16. Zac. 105. Iară luni 17 caotă la Math. Zac. 48. Luni 13. Zac. 33 | *Zac. 33.*

*Math. 16, 1. Luca 11, 37.
11. *Şi au ieşit fariseii şi au început a să întreba cu El, cerând de la El sămn din ceriu, ispitându-L. 92v
12. Şi, suspinând cu duhul, au zis: „Pentru ce neamul acesta sămn ceare? Amin zic voao de să va da neamului acestuia sămn".
13. Şi, lăsându-i, S-au suit iară în corabie şi S-au dus de ceae parte.
*Math. 17, 5.
14. *Şi ş-au uitat a lua pâni. Şi numai o pâne avea cu sine în corabie.
15. Şi le poruncea, zicând: „Vedeţi şi vă păziţi de aluatul fariseiilor şi de aluatul lui Irod".
16. Şi cugeta unul câtră altul, zicând: că: „Pâni noi nu avem".
17. Carea cunoscând, le-au zis Isus: „Ce cugetaţi că pâni nu aveţi? Încă nu cunoaşteţi, nici înţăleageţi? Încă orbită aveţi inima voastră?
*Sus 6, 41. Ioan 6, 11.
18. Ochi având, nu vedeţi? Şi urechi având, nu auziţi? *Nici vă aduceţi aminte,
19. Când am frânt cinci pâni la cinci mii, câte coginiţe de sfârmituri pline aţi luat?" Zis-au Lui: „Doasprăzeace".
20. „Când şi şapte pâni la patru mii, câte corfe de sfârmituri aţi luat?" Şi au zis Lui: „Şapte".
21. Şi le zicea: „Cum încă nu înţeleageţi?"

Zac. 34. *Sfârşit luni. Marţi 13. Zac. 34.* ||

22. Şi au venit în Vethsaida şi au adus Lui un orb şi-L ruga să Să atingă de el. 93r
23. Şi, apucând mâna orbului, l-au scos afară din sat. Şi, scuipind în ochii lui, puind mânile Sale, l-au întrebat de veade ceva.
24. Şi, uitându-să, au zis: „Văz oamenii ca copacii umblând".
25. După aceaea, iarăş au pus mânile pre ochii lui şi au început a vedea şi s-au întregit aşa, cât chiar vedea toate.
26. Şi l-au trimis în casa sa, zicând: „Mergi în casa ta. Şi, de vei întra în sat, nimărui să nu spuii".

Zac. 35. *Sfârşit marţi. Sâmb. 5 post. Zac. 35.*

*Math. 16, 13. **Luc. 9, 10.
27. *Şi au ieşit Isus şi ucenicii Lui prin coşteaiele Chesariii lui Filip. Şi pre cale întreba ucenicii Săi, zicând lor: **„Cine Mă zic oamenii a fi?"
28. Carii au răspuns Lui, zicând: „Ioan Botezătoriul, alţii Ilie, iară alţii ca unul din proroci".
29. Atunci au zis lor: „Dară voi cine Mă ziceţi a fi?" Răspunzând Petru, au zis Lui: „Tu eşti Hristos".

Zac. 36. *Mierc. 13. Zac. 36.*

30. Şi i-au certat, ca să nu spuie cuiva de El. |
31. Şi au început a-i învăţa că trebuie Fiiul Omenesc multe a pătimi şi a fi lăpădat de bătrâni şi de mai-marii popilor şi de cărturari şi a Să ucide, şi după trei zile a învia. 93v

Sfârşit sâmb.

32. Şi la arătare grăia cuvântul. Şi, apucându-L Petru, au început a-L certa.
33. Care întorcându-Să şi văzând pre ucenicii Săi, au certat pe Petru, zicând: „Mergi dinnapoia Mea, Satano, că nu înţelegi ceale ce sânt a lui Dumnezău, ci ceale ce sânt a oamenilor".
34. Şi, chemând gloata cu ucenicii Săi, au zis lor:

Zac. 37. **Dumc. 3 post. Zac. 37.*

*Math. 10, 38 şi 16, 24. Luca 9, 43 şi 14, 27.
„Cine va vrea să vie după Mine să să leapede de sine şi să ia crucea sa şi să vie după Mine.

Sfârşit mier.

*Luca 17, 33. Ioan 12, 25.
35. *Că cine va vrea a mântui sufletul său pierde-l-va. Iară cine va pierde sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelie mântui-l-va.

36. Că ce va folosi omului de va dobândi lumea toată şi va pierde sufletul său?
37. Au ce va da omul schimb pentru sufletul său?
38. *Că cine să va ruşina de Mine şi de cuvintele Meale în neamul acest precurvariu şi păcătos, şi Fiiul Omenesc va ruşina pre acela, când va veni în slava Părintelui Său cu îngerii Săi cei sfinţi". || *Math. 10, 33. Luc. 9, 26 şi 12, 9.
94r 39. Şi zicea lor: *„Amin zic voao că sânt oarecarii din cei ce stau aici carii nu vor gusta moartea până când vor vedea împărăţiia lui Dumnezău viind întru puteare". *Math. 15, 28. Luca 9, 26.

Sfârşit dumc.

Cap 9

Cu Isus la faţă schimbându-Să, să împreună Moisi şi Ilie. Zice că Ilie, când va veni, toate le va întregi şi că încă venisă şi nu fusease cuprins. Duhul cel surd şi mut scoate, carele numai cu rugăciunea şi cu postul să scoate. Patimile Sale vesteaşte. Prigonindu-să ucenicii, îi învaţă care dintre dânşii să fie mai mare. De cel ce scoate dracul, neurmând după Isus. De a tăia sminteala mânii, a piciorului sau a ochiului.

La Preobregenie. Zac. 28. *Zac. 28.*

1 Şi, după şasă zile, au luat Isus pre Petru şi pre Iacov şi pre Ioan şi i-au dus într-un munte înalt, deosăbi sânguri, şi S-au schimbat la faţă înaintea lor. Math. 17, 1. Luca 9, 28.
2 Şi vejmintele Lui s-au făcut strălucite şi albe foarte, ca zăpada, care nici un nălbitoriu nu poate pre pământ aşa a înălbi.
94v 3. Şi s-au arătat lor Ilie cu Moisi | şi era grăind cu Isus.
4. Şi, răspunzând Petru, au zis lui Isus: „Învăţătoriule, bine e noao a fi aicea. Şi să facem trei corturi, Ţie unul şi lui Moisi unul şi lui Ilie unul".
5. Că nu ştiia ce zice, că era cutrămuraţi de frică.
6. Şi au fost un nor umbrindu-i; şi au venit glas din nor, zicând: „Acesta este Fiiul Mieu cel iubit, pre Acesta ascultaţi".
7. Şi, îndată uitându-să împregiur, pre nime n-au mai văzut, fără numai pre Isus cu sine.
8. *Şi, pogorându-să ei din munte, le-au poruncit ca să nu vestească cuiva ceale ce văzusă, fără dacă Să va scula Fiiul Omenesc din morţi. *Math. 17, 9.

Sfârşit Preobregenie. Joi 13. Zac. 39. *Zac. 39.*

9. Şi cuvântul l-au ţinut la sineş, întrebându-să: „Ce ar fi dacă să va scula din morţi?"
10. Şi-L întreba, zicând: *„Ce, dară, zic fariseii şi cărturarii că Ilie trebuie întâi să vie?" *Malah. 4, 5.
11. Care răspunzând, au zis lor: „Ilie, dacă va veni întâi, va întregi toate. *Şi cum este scris de Fiiul Omenesc? Că multe va pătimi şi Să va urgisi? *Isaie 53, 3, 4.

*Math. 17, 12. 12. Ci zic voao *că şi Ilie au venit (şi i-au făcut lui orice au vrut) | | precum este scris de el". 95r
13. Şi, vinind la ucenicii Săi, au văzut gloată mare împregiurul lor şi pre cărturari întrebându-să cu ei.
14. Şi numaidecât tot norodul, văzând pre Isus, s-au buiguit şi s-au spăimântat şi, alergând, să închina Lui.

Sfârşit joi.

15. Şi i-au întrebat: „Ce vă priciţi între voi?"

Zac. 40. *Dumc. 4 post. Zac. 40.*

*Luca 9, 38. 16. *Şi, răspunzând unul din gloată, au zis: „Învăţătoriule, adus-am fiiul mieu la Tine, având duh mut.
17. Carele oriunde îl apucă, îl izbeaşte şi spumă şi şcrişneaşte cu dinţii şi să usucă. Şi am zis ucenicilor Tăi să-l scoaţă şi nu l-au putut".
18. Carele răspunzând lor, au zis: „O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda?" Aduceţi-l la Mine".
19. Şi l-au adus. Şi, văzându-l, îndată l-au turburat duhul şi, izbindu-l pre pământ, să tăvălea spumând.
20. Şi au întrebat pre tatăl lui: | „Câtă vreame este de când i s-au întâmplat aceasta?" 95v
Iară el au zis: „Din pruncie.
21. Şi de multe ori l-au aruncat în foc şi în apă, ca să-l piarză. Ci de poţi ceva, agiută-ne, milostivindu-Te spre noi".
22. Iară Isus au zis lui: „De poţi creade, toate să pot credinciosului".
23. Şi, îndată strigând tatăl pruncului, cu lacrămi zicea: „Cred, Doamne! Agiută necredinţei meale!"
24. Şi, văzând Isus năvălind gloata, au certat pre duhul cel necurat, zicând lui: „Duh mut şi surd, Eu îţi poruncesc: «Ieşi din el, ieşi şi să nu mai întri într-însul!»"
25. Şi, strâgând şi mult sdăriindu-l, au ieşit din el şi au fost ca un mort, aşa cât mulţi zicea că au murit.
26. Iară Isus prinzând mâna lui, l-au râdicat şi s-au sculat.
27. Şi, întrând în casă, ucenicii Lui în taină Îl întreba: „Pentru ce noi nu l-am putut scoate?"
28. Şi au zis lor: „Acest neam cu nimica nu poate ieşi, fără cu rugăciunea şi cu postul". | |
29. Şi, ieşind de acolo, umbla prin Galileea. Nici vrea să-L ştie cineva. 96r
*Math. 17, 21. 30. *Şi învăţa pre ucenicii Săi şi le zicea că Fiiul Omenesc Să va da în mânile oamenilor
Luca 9, 22, 44. şi-L vor ucide şi, ucis fiind, a triia zi va învia.

Zac. 41. *Sfârşit dumc. şi vineri 13. Zac. 41.*

31. Iară ei nu înţelegea cuvântul şi să temea a-L întreba.
32. Şi au venit în Capernaom; carele fiind acasă, îi întreba: „De ce vă prigoneaţi pre cale?"
*Mathei 18, 1. 33. Iară ei tăcea, că să prigonisă pre cale între sine, *care dintr-înşii ar fi mai mare.
Luca 9, 46. 34. Şi, şezând, au chemat pre cei doisprăzeace şi au zis lor: „Cel ce va vrea să fie dintâi va fi decât toţi mai pre urmă şi tuturor slugă".
35. Şi, luând un prunc, l-au pus în mijlocul lor. Carele îmbrăţişindu-l, au zis către dânşii:
36. „Oricine va primi unul dintr-aceşti prunci în numele Mieu, pre Mine priimeaşte. Şi oricine primeaşte pre Mine nu priimeaşte pre Mine, ci pre Cel ce M-a trimes pre Mine". |
*Luc. 9, 49. 37. *Răspuns-au lui Ioan, zicând: „Învăţătoriule, văzut-am pre oarecarele în numele Tău, 96v
scoţind dracii, care nu vine după noi şi l-am oprit".
*1 Corth. 12, 3. 38. Iară Isus au zis: „Să nu opriţi, *că nime nu e care să facă puteare în numele Mieu şi să poată curund grăi rău de Mine.
39. Că cine nu e împrotiva voastră cu voi iaste.
*Math. 10, 42. 40. *Că oricine vă va da beutură un păhar de apă în numele Mieu, căci a lui Hristos sânteţi, amin zic voao, nu va piiarde plata sa.

Zac. 42. *Sfârşit vineri. Dmcă 14. Zaceal 42.*

41. *Şi oricine va sminti pre unul dintr-aceşti mici, ce cred întru Mine, bine e lui mai vârtos de s-ar lega o piatră de moară de grumazul lui şi să să arunce în mare. *Math. 18, 6. Luca 17, 2.
42. *Şi, de te va sminti mâna ta, taie-o. Bine e ţie ciung a întra în viaţă decât, doao mâni având, a te duce în gheena, în focul nestâns, *Math. 5, 30 şi 18, 20.
43. Unde viiarmele lor nu moare şi focul nu să stânge.
44. Şi, de te sminteaşte piciorul tău, taie-l. Bine e ţie şchiop a întra în viaţa de veaci, decât doao picioare având, a te trimite în matca focului nestâns, ||
97r 45. *Unde viiarmele lor nu moare şi focul nu să stânge. *Isaie 66, 24.
46. Şi, de te sminteaşte ochiul tău, scoate-l. Bine e ţie cu un ochiu a întra întru împărăţiia lui Dumnezeu decât, doi ochi având, a te arunca în gheena focului,
47. Unde viiarmele lor nu moare şi focul nu să stinje.
48. *Că fieştecarele cu foc să va săra şi toată jirtva cu sare să va săra. *Preoţi 2, 13.
49. *Bună e sarea. De va fi sarea nesărată, cu ce o veţi săra? Aveţi întru voi sare şi pace să aveţi întru voi". Math. 5, 13. *Luca 14, 34.

Cap 10

Rânduiaşte nici într-un chip a lăsa muiarea, luând alta. Pruncii îmbrăţişindu-i, îi blagosloveaşte. Bogatul, care ţinusă din tinereaţe poruncile, nu priimeaşte sfatul lui Hristos de a vinde toate. Ce plată vor lua cei ce lasă toate. Iarăşi vesteaşte patimile Sale. Cu prilejul sumeţiii fiilor lui Zevedeiu, învaţă ucenicii că nu cu arătarea domniii, ci cu facerea slujbei trebuie să fie mai mari. Pre Vartimeul orbul vindecă.

1 Şi, de acolo sculându-Să, au venit în hotarăle Iudii de ceaea parte de Iordan. Şi s-au adunat iară gloate la El şi, precum să obicinuisă, iară îi învăţa. Math. 19, 1.

Sfârşit luni. Marţi 14. Zac. 43 | *Zac. 43.*

97v 2. Şi, apropiindu-să fariseii, Îl întreba de e slobod bărbatului a lăsa muiarea, ispitindu-L.
3. Iară El răspunzind, le-au zis: „Ce v-au poruncit Moisi?"
4. Carii au zis: *„Moisi au îngăduit a scrie carte de slobozenie şi a o lăsa". *2 Leage 24, 1.
5. Cărora răspunzând Isus, au zis: „Pentru învârtoşarea inimii voastre au scris voao porunca aceasta.
6. Iară din începutul zidirii, *bărbat şi fămeaie i-au făcut Dumnezeu. *Face. 1, 27.
7. Pentru aceaea *va lăsa omul pre tată-său şi pre mumă şi să va lipi de muiarea sa. *Face. 2, 24.
8. *Şi vor fi doi întru un trup. Aşeadară, nu mai sânt doi, ci un trup. Math. 19, 5.
9. Deci, ce au împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă". *1 Corth. 7, 10.
10. Şi în casă, iarăşi, ucenicii Lui de aceaeaşi L-au întrebat. Efes. 5, 31. 1 Corth. 6, 16.

Mercuri 14. Zac. 44. *Zac. 44.*

11. Şi au zis lor: „Oricine va lăsa muiarea sa şi va lua alta preacurvie face asupra ei.
12. Şi muiarea, de va lăsa bărbatul său şi să va mărita după altul, preacurveaşte".

Sfârşit marţi. ||

98r 13. Şi aducea Lui pruncii, să Să atingă de ei, iară ucenicii Lui certa pre cei ce-i aducea.
14. Carii văzând Isus, nu l-au plăcut şi au zis lor: „Lăsaţi pruncii să vie la Mine şi să nu-i opriţi, că a unora ca acestora iaste împărăţiia lui Dumnezeu.
15. Amin zic voao, oricine nu va priimi împărăţiia lui Dumnezeu ca un prunc nu va întra într-însa".
16. Şi, îmbrăţişându-i şi puindu-Ş mânile preste ei, îi blagosloviia.

Sfârşit miercuri. Joi 14. Zac. 45. *Zac. 45.*

17. Şi, ieşind El în cale, alergând oarecarele, îngenunchind înaintea Lui, să ruga Lui: *„Învăţătoriule bune, ce voi face să dobândesc viaţa de veaci?" *Math. 19, 17.
18. Iară Isus au zis lui: „Ce-Mi zici bun? Nime e bun, fără unul Dumnezeu. Luca 18, 18.

* Ieşire 20, 13. 19. *Ştii poruncile: nu curvi, nu ucide, nu fura, nu grăi mărturie strâmbă, nu face vicleşug. Cinsteaşte pre tată-tău şi pre mumă-ta".

20. Iară el răspunzând, au zis Lui: „Învăţătoriule, aceastea toate le-am ţinut din tinereaţele meale". |

21. Iară Isus uitându-Să spre el, l-au iubit şi au zis lui: „Una ţi-i lipsă, mergi, oricare ai, 98v vinde-le şi le dă săracilor şi vei avea comoară în ceriu şi vino, urmează după Mine".

22. Carele întristându-să de cuvânt, s-au dus mâhnit, că era având multe averi.

Zac. 46. *Vineri 14. Zaceal 46.*

23. Şi, uitându-să împrejur Isus, au zis ucenicilor Săi: „Cât de cu greu cei ce au bani vor întra întru împărăţiia lui Dumnezeu!"

24. Iară ucenicii să mira de cuvântele Lui. Iară Isus iarăş răspunzând, au zis lor: „Fiilor, cât e de greu cei ce nădăjduiesc în bani a întra întru împărăţiia lui Dumnezeu!

25. Mai lesne iaste cămilei prin ureachea acului a treace, decât bogatului a întra întru împărăţiia lui Dumnezeu".

26. Carii mai tare să minuna, zicând cătră sineşi: „Şi cine să poate mântui?"

27. Şi, uitându-Să la ei Isus, au zis: „La oameni cu neputinţă e, iară nu la Dumnezeu, că toate să pot la Dumnezeu". ||

*Mathei 19, 27. 28. *Şi au început Petru a-I zice: „Iată, noi am lăsat toate şi am urmat după Tine". 99r

Luca 18, 28. 29. Răspunzând Isus, au zis: „Amin zic voao, nime e cine va lăsa casa au fraţii, au surorile, au tatăl, au muma, au feciorii, au ţarinile pentru Mine şi pentru Evanghelie,

30. Care să nu ia de o sută de ori atâta acum, în vreamea aceasta: case şi fraţi şi surori şi mume şi feciori şi ţarine, cu izgoniri; şi în veacul viitoriu, viaţa de veaci.

*Math. 19, 30. 31. *Iară mulţi vor fi cei dintâi pre urmă, şi cei de pre urmă, întâi".

Luca 18, 31. 32. Şi era pre cale, suindu-să în Ierusalim. Şi mergea înaintea lor Isus şi să mira şi, urmând după El, să temea.

Sfârşit vineri. Iară sâmb. a 14 caută la Luca zac. 81 şi dmcă 14 caută la Luca zac. 93. Dmcă 5 post. Zaceal 47.

Zac. 47. Şi, luând iarăş pre cei doisprăzeace, au început a le spune ceale ce era să I să întâmple:

33. „Că iată, ne suim în Ierusalim şi Fiiul | Omenesc Să va da căpeteniilor preoţilor şi cărturarilor şi bătrânilor şi-L vor osândi spre moarte şi-L vor da păgânilor. 99v

34. Şi-L vor batjocori şi-L vor scupi şi-L vor bate şi-L vor omorî şi a treia zi va învia".

*Math. 20, 20. 35. *Şi s-au apropiiat cătră El Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeiu, zicând: „Învăţătoriule, vroim ca orice om cere să ne faci".

36. Iară El au zis lor: „Ce vreaţi să vă fac?"

37. Şi au zis: „Dă-ne, ca unul de-a dreapta şi altul de-a stânga Ta să şedem, întru slava Ta".
38. Iară Isus au zis lor: „Nu ştiţi ce cereţi! Putea-veţi bea păharul care Eu beau au cu botezul cu carele Eu Mă botez a vă boteza?"
39. Iară ei au zis Lui: „Putem". Iară Isus au zis lor: „Păharul, adecă, care Eu beu veţi bea şi cu botezul cu care Eu Mă botez vă veţi boteza.
40. Iară a şede de-a dreapta Mea au de-a stânga nu este Mie a da voao, ci cărora s-au gătit".
41. Şi, auzind cei zece, au început a să mâniia spre Iacov şi Ioan. ||
100r 42. Iară Isus chemându-i, au zis lor: *„Ştiţi că cei ce să văd a fi mai-mari preste limbi le stăpânesc, şi căpeteniile lor putere au preste ele. *Luca 22, 25.
43. Iară între voi nu va fi aşa, ci oricarele va vrea a fi mai mare va fi voao slugă.
44. Şi carele va vrea între voi a fi dintâi va fi tuturor slugă.
45. Că şi Fiiul Omenesc n-au venit să-I slujască, ci să slujască şi să dea sufletul Său răscumpărare pentru mulţi".

Sfârşit dnecă. Luni 15. Zac. 48. *Zac. 48.*

46. *Şi au venit în Ierihon. Şi, purcezând El din Ierihon şi ucenicii Lui şi mulţime multă, fiiul lui Timeiu, Vartimeiu orbul, şedea lângă cale, ceind. *Math. 20, 29. Luc. 18, 35.
47. Carele auzind că-I Isus Nazarineanul, au început a striga şi a zice: „Isuse, Fiiul lui David, miluieşte-mă!"
48. Şi-l certa mulţi să tacă. Iară el cu mult mai vârtos striga: „Fiiul lui David, miluieşte-mă!"
49. Şi, stând Isus, au poruncit a-l chema. Şi au chemat pre orb, zicându-i: „Cutează, scoală, te cheamă".
50. Şi, lepădându vejmântul său, sărind, au venit la El. |
100v 51. Şi, răspunzând Isus, au zis lui: „Ce vrei să-ţi fac?" Iară orbul au zis Lui: „Ravvi, să văz!"
52. Iară Isus au zis lui: „Mergi, credinţa ta te-au mântuit". Şi îndată au văzut şi urma după El pre cale.

Sfârşit luni.

Cap 11

Pre mânzul asinii cu cinste în Ierusalim întră. Smochinul blăstămându-l, sacă. Pre cei ce cumpăra şi vindea din besearecă scoate. Putearea credinţii ceii întru Dumnezău arată, zicând a ierta fratelui ceale ce ne-au greşit. Cărturarilor nu spune cu ce puteare face aceaste, că nice ei n-au răspuns la întrebarea de botezul lui Ioan.

Luni Lăsat de Carne. Zac. 49. *Zac. 49.*

Math. 21, 1. Luca 19, 22.
1. Şi, apropiindu-să de Ierusalim şi de Vithania la Muntele Maslinilor, au trimis doi din ucenicii Săi
2. Şi le-au zis: „Meargeţi în coşteiul ce este înaintea voastră şi îndată, întrând acolo, veţi afla un mânz legat, pre care încă nime dintre oameni n-au şezut. Dezlegaţi-l şi-l aduceţi.
3. Şi, de va zice voao cineva: «Ce faceţi?», spuneţi că Domnului trebuiaşte. Şi numaidecât îl va trimite aici".
4. Şi, ducându-să, au aflat mânzul legat înaintea uşei, afară la calea îngemânată şi l-au deslegat. | |
5. Iară unii din cei ce sta acolo le-au zis: „Ce faceţi dezlegând mânzul?" 101r
6. Carii le-au zis lor precum le poruncisă Isus şi i-au lăsat.
*Ioan 12, 14. 7. *Şi au dus mânzul la Isus şi au pus spre el veşmintele sale şi au şezut pre el.
8. Iară mulţi au aşternut veşmintele sale pre cale, iară alţii tăia ramuri din copaci şi aşternea pre cale.
*Psalm 107, 26. 9. Şi cei ce mergea înainte şi cei ce urma striga zicând: *„Osanna!
Math. 21, 3. Luc. 19, 38. 10. Bine e cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Bine e cuvântată ceae ce vine, împărăţiia tatălui nostru, David! Osanna întru cei de sus!"

Zac. 50. *Marţi 15. Zac. 50.*

*Math. 21, 5. 11. *Şi au întrat în Ierusalim în besearecă şi, uitându-să împregiur la toate, fiind ceasul de sara, au ieşit în Vithaniia cu cei doisprăzeace.

Sfârşit luni post de carne.

12. Şi a doao zi ieşind din Vithaniia, au flămânzât.
*Math. 21, 19. 13. *Şi, văzând de departe un smochin având frunză, au venit, doară ceva ar afla într-însul. Şi, venind la el, nimic n-au | aflat, fără frunzele, că nu era vreamea smochinilor. 101v
[14.] Şi, răspunzând, i-au zis: „De acum să nu mai mânânce din tine cineva rod în veac". Şi auziia ucenicii Lui.
15. Şi au venit în Ierusalim şi, întrând în besearecă, au început a scoate pre cei ce vindea şi cumpăra în besearecă. Şi measele numărătorilor de bani şi scaunele celor ce vindea porumbi le-au răsturnat.
16. Şi nu lăsa să poarte cineva vrun vas prin besearecă.
*Isaie 56, 7. Ieremie 7, 11. 17. Şi îi învăţa, zicându-le: „Au nu este scris *că casa Mea casa rugăciunii să va chema tuturor limbilor? Iar voi o aţ făcut peşteră tâlharilor".
18. Carea auzând căpeteniile popilor şi cărturarii, căota cum L-ar pierde, că să temea de El, că toată gloata să mira de învăţătura Lui.
19. Şi, făcându-să sară, ieşiia din cetate.
20. Şi, dimineaţa trecând, au văzut smochinul săcat din rădăcină.
21. Şi, aducându-şi aminte Petru, au zis Lui: „Ravi, iată smochinul care L-ai blăstămat au săcat".

Zac. 51. *Mier. 15. Zac. 51. | |*

*Math. 21, 21. 22. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: *„Aveţi credinţa lui Dumnezeu! 102r
23. Amin zic voao că oricine va zice muntelui acestuia: «Ia-te şi te aruncă în mare», şi
*Math. 7, 7 şi 21, 22. nu să va îndoi cu inima sa, ci va creade că orice va zice va fi, fi-va lui.
24. Pentru aceaea zic voao: «Toate, oricare rugându-vă cearetţi, creadeţi că veţi lua şi
*Math. 6, 14 şi 18, 35. să vor întâmpla voao».
25. *Şi, când veţi sta a vă ruga, iertaţi de aveţi ceva asupra cuiva, ca şi Tatăl vostru cel
Luca 11, 9. din ceriu să ierte păcatele voastre.

Zac. 52. *Sfârşit mier. Joi 15. Zac. 52.*

26. Iară de nu veţi ierta voi, nici Tatăl vostru cel din ceriu va ierta voao păcatele voastre".
27. Şi au venit iarăş în Ierusalim. Şi, umblând prin besearecă, s-au apropiat câtră El mai-marii popilor şi cărturarii şi bătrânii

28. Şi au zis Lui: *„Cu ce puteare faci aceaste? Şi cine Ţ-au dat această puteare, să faci aceaste?” *Luc. 20, 2.
29. Iară Isus răspunzând, au zis lor: „Întreba-vă-voi şi Eu un cuvânt şi-Mi răspundeţi şi vă voi spune cu ce puteare fac aceaste: |
102v 30. «Botezul lui Ioan din ceriu au fost au de la oameni? Răspundeţi-Mi!»”
31. Iară ei cugeta întru sine, zicând: „De vom zice: «Din ceriu», va zice: «Pentru ce, dară, n-aţi crezut Lui?»
32. De vom zice: «De la oameni», ne teamem de norod, că toţi avea pre Ioan că adevărat proroc este”.
33. Şi, răspunzând, au zis lui Isus: „Nu ştim”. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: „Nici Eu spuiu voao cu ce puteare fac aceaste”.

Sfârşit joi.

Cap 12

Pildă spune de viia cea dată lucrătorilor, carii slugile şi fiiul stăpânului au ucis. Ispiteaşte-Să de farisei de dajdea chesariului şi de saducheii de înviiare. Întreabă-Să de la cărturariu de porunca dintâi. Iară El întreabă cum zic cărturarii pre Hristos a fi fiiul lui David, învăţând a Să feri de dânşii. Pre văduvă laudă pentru doi fileari aruncaţi în vistierie.

Vineri 15. Zac. 53. *Zac. 53.*

1. Cii au început a le grăii în pilde: „Un om au sădit vie şi o au îngrădit cu gard şi au săpat lac şi au zidit turn şi o au dat lucrătorilor şi s-au dus departe. Isaie 5, 51. Irimie 2, 26.
2. Şi au trimis la lucrători în vreame sluga ca să ia de la lucrători din rodul viii. || Math. 21, 33.
103r 3. Carii apucându-l, l-au bătut şi l-au slobozit deşert. Luca 20, 9.
4. Şi iară au trimis la ei altă slugă. Şi pre acela l-au rănit în cap şi l-au batjocorit.
5. Şi iarăşi altul au trimis şi pre acela l-au ucis. Şi pre alţii mai mulţi, pre unii bătându-i, iară pre alţii ucigându-i.
6. Deci încă unul având foarte iubit fiiu, şi pre acela l-au trimis la ei mai pre urmă, zicând: «Că vor cinsti pre fiiul mieu».
7. Iară lucrătorii au zis între sineş: «Acesta e moşteanul, veniţi să-l ucidem şi a noastră va fi moşiia». *Psalm 117, 22.
8. Şi, apucându-l, l-au ucis şi l-au lăpădat afară din vie. Isaia 28, 16.
9. Deci ce va face domnul viii? Vini-va şi va pierde lucrătorii şi va da viia altora. Math. 21, 22.
10. Nici scriptura aceasta aţi citit? *Piatra care nu o au socotit ziditorii, aceasta s-au făcut în capul unghiului. Fapte 4, 11. Râm. 9, 33.
11. De la Domnul s-au făcut aceasta şi este minunat în ochii noştri”. 1 Petru 2, 7.

12. Şi-L căota să-L prindă. Şi s-au | temut de gloată, că au cunoscut că către ei au zis 103v
pilda aceasta. Şi, lăsându-L, s-au dus.

Zac. 54. *Luni 16. (Zaceal 54)*

*Math. 22, 15. 13. *Şi au trimis la El pre unii din cărturari şi din ierodiani, ca să-L prindă în cuvânt.
Luca 20, 20. 14. Carii venind, au zis Lui: „Învăţătoriule, ştiu că eşti adevărat şi n-ai grije de cineva, că nu Te uiţi în faţa oamenilor, ci în adevăr înveţi calea lui Dumnezău. Cade-să a da dajdă chesariului au n-om da?"
15. Carele, cunoscând vicleniia lor, le-au zis: „Ce Mă ispitiţ? Aduceţi-Mi dinariul să-l văz".
16. Iară ei i-au adus. Şi au zis lor: „A cui este chipul acesta şi scrisoarea?" Zis-au Lui: „A chesariului".
*Râm. 13, 7. 17. Iară Isus răspunzind, au zis lor: *„Daţi, dară, cele ce sânt a chesariului chesariului, şi cele ce sânt a lui Dumnezău lui Dumnezău". Şi să mira de El.

Zac. 55. *Sfârşit luni. Marţi 16. Zac. 55.*

*Mth. 22, 23. 18. *Şi au venit către El saducheii, carii zic a nu fi înviiare, şi-L întreba, zicând:
Lc. 20, 23. 19. „Învăţătoriule, Moisi au scris noao ca, de va muri fratele cuiva şi va lăsa muierea şi
2 Legi. 25, 5. fii nu va lăsa, să ia fratele lui muiarea lui şi să deştepte sămânţă fratelui său.
20. Deci şapte fraţi era. Şi cel dintâi au || luat muiere şi au murit nelăsând sămânţă. 104r
21. Şi al doile o au luat şi au murit şi nici acesta au lăsat sămânţă. Şi al treile, aseamine.
22. Şi o au luat aseminea şepte şi n-au lăsat sămânţă. Mai pre urmă de toţ au murit şi muierea.
23. La înviiare, dară, a căruie dintr-aeşte va fi muierea, că şepte o au avut muiere?"
24. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: „Au nu pentru aceaea rătăciţi, neştiind scripturile, nici putearea lui Dumnezău?
25. Căci, când să vor scula din morţi, nici să vor însura, nici să vor mărita, ci sânt ca îngerii în ceriuri.
26. Iară de morţi că să scoală, n-aţi cetit în Cartea lui Moisi, preste rug că i-au zis
*Ieşire 3, 6. Dumnezău, grăind: *«Eu sânt Dumnezăul lui Avraam şi Dumnezăul lui Isaac şi Dumnezăul
Math. 22, 32. lui Iacov».
27. Nu este Dumnezăul morţilor, ci al viilor. Voi, dară, mult rătăciţi".

Zaceal. 56. *Sfârşit marţi. Mierc. 16. Zaceal 56 |*

*Math. 22, 35. 28. *Şi s-au apropiat unul dintre cărturari care îi auzisă întrebându-să şi, văzând că bine 104v
le-au răspuns, L-au întrebat: „Care poruncă iaste mai întâi de toate?"
*2 Leage 6, 4. 29. Iară Isus au răspuns lui că cea mai dintâi de toate poruncă iaste: *„Auzi, Israile, Domnul, Dumnezeul tău, Dumnezeu unul iaste.

30. Şi iubeaşte pre Domnul, Dumnezeul tău, din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată mintea ta şi din toată vărtutea ta. Aceasta e porunca dintăi.
31. *Iară a doaoa, aseaminea ei iaste: iubeaşte pe aproapele tău ca pre tine însuţi. Mai mare decât această, altă poruncă nu iaste". *Preoţi 19, 18. Math. 22, 39.
32. Şi au zis Lui cărturariul: „Bine e, Învăţătoriule, în dreptate ai zis că unul iaste Dumnezeu şi nu iaste altul fără El. Râm. 13, 19. Gala. 5, 14.
33. Şi să Să iubească din toată inima şi din toată înţelepciunea şi din sufletul şi din toată
105r tăriia. Şi a iubi pe aproapele ca pre sine însuşi mai mare ieste || decât toate arderile de tot şi jirtvele". Iacov 2, 8.
34. Iară Isus văzând că înţelepţeaşte răspunsease, au zis lui: „Nu eşti departe de împărăţiia lui Dumnezeu". Şi nime nu mai îndrăznea a-L întreba.
35. Şi, răspunzând Isus, zicea învăţând în besearică: „Cum zic cărturarii că Hristos iaste fiiul lui David?
36. Că însuş David zice cu Duhul Sfânt: *«Zis-au Domnul Domnului mieu: 'Şezi de-a dreapta Mea, până când voi pune nepriiatenii Tăi aşternut picioarelor Tale'». *Psalm 109, 1. Math. 22, 44.
37. Însuşi, dară, David Îl zice Domn; şi de unde i-I fiiu?" Şi gloata cea multă Îl asculta bucuros. Luca 20, 42.

Sfârşit miercuri. Joi 16. Zaceal 57. Zac. 57.

38. Şi le zicea întru învăţătura Sa: *„Păziţi-vă de cărturarii carii vreau în veşminte lungi a umbla şi a li să da închinăciuni prin târguri *Math. 25, 5. Luca 11, 43.
105v 39. Şi a şedea pre scaunele ceale dintâi | în sinagoguri şi şederile dintâi la ospeaţe, şi 40, 46.
40. Carii îmbucă casele văduvelor supt arătare de rugăciune lungă. Aceştia vor lua mai mare judecată".
41. *Şi, şezând Isus în preajma vistieriii, să uita cum arunca gloata bani în vistierie. *Luca 21, 1.
42. Iară venind o văduvă săracă, au aruncat doi fileari, care iaste un condrat.
43. Şi, chemând ucenicii Săi, au zis lor: „Amin zic voao că văduva această săracă mai mult decât toţi cei ce au aruncat în vistierie au aruncat.
44. Că toţi din prisosire au aruncat, iară aceasta din lipsa sa toate care au avut au aruncat, toată hrana sa".

Sfârşit joi.

Cap 13

Zice că să va răsipi besearica. Vesteaşte că vor fi războaie şi multe necazuri şi izgoane şi urâciunea pustiirii de hristoşii mincinoşi şi prorocii mincinoşi. După seamnele ceale din trupurile cereşti, va veni cu slavă Fiiul Omenesc; şi Acestuia sămn dă de la smochin. Iară pentru că nime nu şti vreamea, porunceaşte tuturor a priveghea.

Vineri 16. Zac. 58. Zac. 58.

106r 1. Şi, ieşind din besearică, au zis Lui unul din || ucenicii Lui: „Învăţătoriule, uită-Te, ce pietri şi ce zidiri!" Math. 24, 1.
2. Şi, răspunzind Isus, i-au zis: „Vezi toate aceste mari zidiri? *Nu să va lăsa piatră pre piatră, carea să nu să răsipească". *Luca 19, 44 şi 21, 6.
3. Şi, şezând în Muntele Maslinilor, în preajma besearicii, Îl întreba deosebi Petru şi Iacov şi Ioan şi Andreiu:
4. „Spune noao, când vor fi aceastea? Şi ce sămn va fi când aceastea toate vor înceape a să sfârşi?"
5. Şi, răspunzind Isus, au început a le zice: *„Vedeţi să nu vă înşale cineva, *Efes. 5, 6.
6. Că mulţi vor veni întru numele Mieu, zicând că Eu sânt. Şi vor înşela pre mulţi. 2 Tesal 2, 3.
7. Iară când veţi auzi războaie şi veşti de oaste, să nu vă teameţi, că trebuie să fie aceastea, ci încă nu e sfârşitul.
8. Că să va scula limbă spre limbă şi împărăţie spre împărăţie şi vor fi cutremuri de pământ prin locuri şi foamete, începutul durerilor aceastea.

Sfârşit vineri. Luni 17. Zac. 29. | Zac. 29.

9. Iară vă păziţi pre voi înşivă, că vă vor da prin săboară şi prin sinagoguri vă vor bate 106v
şi înnaintea deregătorilor şi a împăraţilor veţi sta pentru Mine, spre mărturiia lor.
10. Şi cătră toate limbile mai nainte trebuie a să propovedui Evanghelia.
*Math. 10, 99. 11. *Şi când vă vor duce dându-vă, nu gândireţi ce veţi grăi, ci ce vi să va da în ceasul
Luca 12, 11 acela, aceaea grăiţi. Că nu sânteţi voi cei ce grăiţi, ci Duhul Sfânt.
şi 21, 14. 12. Şi va da frate pe frate spre moarte şi tată pre fiiu. Şi să vor scula fiii asupra părinţilor
şi-i vor ucide.
13. Şi veţi fi urâţi tuturor pentru numele Mieu, iară cel ce va răbda până în sfârşit, acela
să va mântui.

Zac. 60. *Sfârşit luni. Marţi 17. Zaceal 60.*

*Daniel 9, 27. 14. *Iară când veţi vedea urâciunea pustiirii, stând unde nu trebuie – cel ce ceteaşte
Math. 24, 15. înţăleagă –, atunci cei din Iudeia fugă în munţi.
Luca 21, 20. 15. Şi cei din pod nu să pogoară în casă, nu între să ia ceva din casa sa. ||
16. Şi cei din câmp nu să întoarcă înapoi a lua veşmântul său. 107r
17. Iară amar povarnicelor şi celor ce vor apleca în zilele aceale.
18. Ci vă rugaţi să nu fie iarna.
19. Că vor fi zilele acealea necazuri ca acealea care n-au fost din ceputul zidirii, care au
zidit Dumnezeu, până acum, nici vor fi.
20. Şi, de n-ar fi scurtat Domnul zilele, nu s-ar fi mântuit tot trupul; ci, pentru cei aleşi,
carii au ales, au scurtat zilele.
*Math. 24, 33. 21. *Şi, atunci, de vă va zice cineva: «Iată, aicea e Hristos», «Iată, colea iaste», nu
Luca 21, 8. creadereţi.
22. Că să vor scula hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor da seamne şi minuni a
înşela, de ar fi cu putinţă, şi pre cei aleşi.
23. Iară voi vă păziţi! Iată, mai nainte v-am spus toate.

Zac. 61. *Sfârşit marţi. Miercuri 17. Zac. 61.*

*Isaie 13, 10. 24. *Ci, într-acealea zile, după năcazul acela, | soarele să va întuneca şi luna nu va da 107v
Ezechil 32, 7. strălucirea sa.
Ioil 2, 10. 25. Şi stealele ceriului vor cădea şi puterile ceale din ceriu să vor clăti.
26. Şi atunci vor vedea pre Fiiul Omenesc viind în nori, cu puteare multă şi cu slavă.
*Math. 24, 31. 27. *Şi atunci va tremite îngerii Săi şi va aduna aleşii Săi de la patru vânturi, de la
marginea pământului până la marjinea ceriului.
28. Iară de la smochin învăţaţi pilda: «Când va fi mlădiţa lui tinără şi vor răsări frunzele,
cunoaşteţi că aproape iaste vara.
29. Aşea şi voi, când veţi vedea a fi aceastea, să ştiţi că aproape iaste de uşi.
30. Amin zic voao că nu va treace neamul acesta, până când vor fi toate aceastea».

Joi 17. Zac. 62. *Zac. 62.*

31. Ceriul şi pământul va treace, iară cuvintele Meale nu vor treace.

Sfârşit miercuri.

108r 32. Iară de zioa aceaea sau de ceas nime nu şti, | | nici îngerii în ceriu, nici Fiiul, fără Tatăl.
33. *Păziţi-vă, privegheaţi şi vă rugaţi, că nu ştiţi când va fi vreamea, *Math. 24, 42.
34. Precum omul cel ce, mergând departe, au lăsat casa sa şi au dat slujilor sale putearea a tot lucrul şi portarilor au poruncit să privigheaze.
35. Privigheaţi, dară (că nu ştiţi când va veni stăpânul casii, sara au la miazănoapte, au la cântarea cocoşului, au dimineaţa),
36. Ca nu cumva, venind de pripă, să vă afle dormind.
37. Iară ce zic voao, tuturor zic: «Privegheaţi!»"

Cap 14

Căpeteniile popilor să sfătuiesc a ucide pre Isus. Pre Carele unsoare de mult preţ, murmurând
108v *ucenicii, varsă muiarea. Vinde-Să | de Iuda, de a căruia vindere Isus grăiaşte la cină, în carea, pânea în trupul Său şi vinul în sânge prefăcându-le, dă ucenicilor. Vesteaşte că toţi să vor sminti şi cea de trii ori a lui Petru tăgăduire. Şi, după a triia rugăciune, să prinde de jidovi, dintre carii unuia Petru taie ureachea. Şi, fugând ucenicii, înaintea Caiafii de mărturii mincinoasă să pâreaşte şi, vinovat de moarte judecându-Să, Să scuipă şi Să bate şi de trii ori de Petru Să tăgăduiaşte.*

1.* Şi era Paştele şi Azimele a doao zi. Şi căuta mai-marii popilor şi cărturarii cum *Math. 26, 2.
L-ar prinde cu vicleşug şi L-ar ucide. Luca 22, 1.
2 Iară zicea: „Nu în zi de praznic, ca nu dară gâlceavă să fie în norod".

Sfârşit joi. Vineri 17. Zac. 63. *Zac. 63.*

3. Şi, fiind în Vithania, în casa lui Simon leprosul, şi, şezând la masă, venit-au o muiare Math. 26, 6.
având alavastru cu unsoare de nard curat, de mult preţ. Şi, frângând alavastrul, au vărsat Ioan 12, 1.
pre capul Lui. | |
109r 4. Şi era oricarii părându-le rău întru sineşi şi zicând: „La ce pearderea această de unsoare s-au făcut?
5. Că să putea vinde unsoarea aceasta mai mult de trei sute de denari şi a să da săracilor". Şi scrâşnea asupra ei.
6. Iară Isus au zis: „Lăsaţi-o, ce o supăraţi? Bun lucru au făcut cu Mine.

7. Că săracii pururea îi aveţi cu voi şi, când veţi vrea, le puteţi mile face, iară pre Mine nu Mă aveţi pururea.
8. Ce au avut, aceasta au făcut: mai nainte au sârguit a unge trupul Mieu spre îngropare.
9. Amin zic voao, oriunde să va propovedui Evanghelia aceasta în toată lumea şi ce au făcut, aceasta să va vesti spre pomenirea ei".

Zac. 64. *Sfârşit vineri. Marţi post de carne. Zac. 64.*

Math. 26, 14. 10. Şi Iuda Iscarioteanul, unul din cei doisprăzeace, s-au dus la mai-marii popilor să-L vânză lor. |
11. Carii auzind, s-au bucurat şi i-au făgăduit bani că-i vor da. Şi căuta prilej cum 109v
L-ar da.
*Math. 26, 17. 12. *Şi în zioa dintâi a Azimelor, când jirtvuia pasca, zis-au Lui ucenicii: „Unde vreai să
Luca 22, 7. meargem şi să-Ţi gătim să mânânci paştile?"
13. Şi au tremis doi din ucenicii Săi şi au zis lor: „Meargeţi în cetate şi vă va întimpina un om, purtând urcior de apă; urmaţi lui.
14. Şi oriunde va întra, ziceţi stăpânului casii că Învăţătoriul zice: «Unde iaste sălaşul Mieu, unde să mânânc paştile cu ucenicii Miei?»
15. Şi el vă va arăta un foişor mare, aşternut. Şi acolo gătiţi noao.
16. Şi s-au dus ucenicii Lui şi au venit în cetate şi au aflat precum le zisease; şi au gătit paştile.
*Math. 26, 17. 17. *Iară fiind sară, au venit cu cei doisprăzeace. ||
Luca 22, 14. 18. Şi, şezând ei şi mâncând, au zis Isus: „Amin zic voao *că unul din voi Mă va vinde, 110r
*Ioan 13, 21. care mâncă cu Mine".
19. Iar ei au început a să întrista şi a-I zice fieştecarele: „Au doară eu?"
20. Care le-au zis: „Unul din doisprăzeace, care întinge cu Mine mâna în blid.
*Psalm. 40, 10. 21. Şi Fiiul Omenesc, adecă, mearge *precum iaste scris de El. Iară amar omului
Fapte 1, 16. acelui prin carele Fiiul Omenesc Să va vinde! Bine era lui de nu s-ar fi născut omul acela".
*Math. 26, 27. 22. *Şi, mâncând ei, au luat Isus pâne şi, blagoslovind, au frânt şi au dat lor şi au zis:
1 Corith. 11, 24. „Luaţi, acesta iaste trupul Mieu".
23. Şi, luând păharul, mulţămind, le-au dat lor şi au beut dintr-însul toţi.
24. Şi au zis lor: „Acesta iaste sângele Mieu, al legii ceii noao, carele pentru mulţi să va vărsa.
25. Amin zic voao că nu voi mai bea din | rodul viţei aceste până în zioa aceaea când 110v
îl voi bea nou întru împărăţiia lui Dumnezeu".
26. Şi, dând laudă, au ieşit în Muntele Maslinilor.
*Ioan 16, 32. 27. Şi le-au zis lor Isus: *„Toţi vă veţi sminti întru Mine în noaptea aceasta. Că scris iaste:
**Zaharie 13, 7. **«Bate-voi păstoriul şi să vor răsipi oile».
28. Ci, după ce Mă voi scula, voi mearge mai nainte de voi în Galileia".
29. Iară Petru au zis Lui: „Şi toţi de să vor sminti întru Tine, iară nu eu".
30. Şi i-au zis Isus: „Amin zic ţie că tu astăzi, în noaptea aceasta, mai nainte de ce va cânta cocoşul de doao ori, de trii ori Mă vei tăgădui".
31. Iară el mai mult grăia: „De-mi va cata şi a muri împreună cu Tine, nu Te voi părăsi". Iară aseaminea şi toţi zicea.
*Math. 26, 36. 32. *Şi au venit în locul căruia numele Ghethsemani şi au zis ucenicilor Săi: „Şedeţi aici
Luca 22, 40. până Mă voi ruga". ||
33. Şi au luat pre Petru şi pre Iacov şi pre Ioan cu Sine; şi au început a Să spăimânta şi 111r
a Să mâhni.
34. Şi au zis lor: „Trist e sufletul Mieu până la moarte, rămâneţi aici şi priveghiaţi".
35. Şi, mergând puţintel, au căzut pre pământ şi Să ruga ca, de va fi cu putinţă, să treacă de la El ceasul.
36. Şi au zis: „Avva, Părinte, toate să pot Ţie. Treci păharul acesta de la Mine, iară nu care Eu vreau, ci carea Tu".
37. Şi au venit şi i-au aflat dormind şi au zis lui Petru: „Simone, dormi? N-ai putut un ceas priveghea?
38. Privegheaţi şi vă rugaţi să nu întraţi în ispită. Duhul, adecă gata iaste, iară trupul, neputincios".

39. Şi iară ducându-Să S-au rugat, acelaşi cuvânt zicând.
111v 40. Şi, întorcându-Să, iarăşi i-au aflat | dormind (că era ochii lor îngreoiaţ) şi nu ştiia ce-I vor răspunde.
41. Şi au venit a treia oară şi au zis lor: „Dormiţi acum şi vă odihniţi! Ajunje! Sosit-au ceasul. Iată, Fiiul Omenesc Să va da în mânile păcătoşilor.
42. Sculaţi, să meargem. Iată, cela ce Mă va vinde aproape iaste".

Sfârşit marţi. Miercuri lăsat carne. Zaceal 65. *Zac. 65*

43. Şi încă El grăind, venit-au Iuda Iscarioteanul, unul din cei doisprăzeace, *şi cu el gloată multă, cu sabii şi cu prăgini de la mai-marii popilor şi de la cărturari şi de la bătrâni. *Math. 21, 47. Luca 22, 47. Ioan 18, 3.
44. Iară vânzătoriul Lui le dedease sămn, zicând: „Pre Carele voi săruta, Acela este. Prindeţi-L şi-L aduceţi cu pază".
45. Şi, venind, numaidecât apropiindu-să de El, au zis: „Bucură-Te, Ravii!" Şi L-au sărutat.
46. Iară ei ş-au pus mânile pre El şi L-au prins.
47. Iară unul oarecare din cei ce sta împregiur, scoţând sabia, au lovit pre sluga arhiereului şi i-au tăiat ureachiia.
48. Şi, răspunzând Isus, au zis lor: „Ca la un tâlhariu aţi ieşit cu sabii şi cu leamne să Mă prindeţi.
49. În toate zilele eram la voi, învăţând în besearecă, şi nu M-aţi prins, ci ca să să plinească scripturile". ||
112r 50. *Atunci ucenicii lui lăsându-L, toţi au fugit. *Math. 26, 56.
51. Iară un tinăr mergea după El, îmbrăcat cu jolgi pre trupul gol. Şi l-au prins.
52. Iară el lăsând jolgiul, gol au fugit de la ei.
53. *Şi au adus pre Isus la arhiereu. Şi s-au adunat toţi popii şi cărturarii şi bătrânii. *Math. 26, 56.
54. Iară Petru de departe au urmat după El până înlontru, la curtea arhiereului, şi şedea cu slugitorii la foc şi să încălziia. Luca 22, 54. Ioan 14, 13.
55. Iar mai-marii popilor şi tot sfatul *căota împrotiva lui Isus mărturie, ca să-L dea morţii; nici afla. *Math. 26, 29.
56. Că mulţi zicea mărturie mincinoasă asupra Lui şi mărturii aseamenea nu era.
57. Şi, sculându-să oarecarii, aducea mărturie mincinoasă asupra Lui, zicând:
58. „Că noi L-am auzit, zicând: *«Eu voi sparge beseareca această făcută de mână şi în trei zile alta, nefăcută de mână, voi zidi»". *Ioan 2, 19.
59. Şi nu era aseamenea mărturiia lor.
112v 60. Şi, sculându-să arhiereul în mijloc, au întrebat pe Isus, zicând: „Nimic nu | răspunzi la ceale ce să aruncă Ţie de la aceştia?"
61. Iară El tăcea şi nimica au răspuns. Iarăşi arhiereul Îl întreba şi-I zicea Lui: „Tu eşti Hristos, Fiiul lui Dumnezău celui blagoslovit?"
62. Iară Isus au zis lui: „Eu sânt *şi veţi vedea pre Fiiul Omenesc şezând de-a dreapta puterii lui Dumnezău şi viind cu norii ceriului". *Math. 24, 30 . şi 26, 64.
63. Iară arhiereul, rumpându-ş veşmintele, au zis: „Ce mai poftim mărturii?
64. Auzit-aţi hula? Ce vi să pare?" Carii toţi L-au osândit a fi vinovat morţii.
65. Şi au început unii a-L scuipi şi a-I acoperi faţa şi a-L tăia cu pumni şi a-I zice: „Proroceaşte!" Şi slujitorii cu palme Îl tăia.
66. *Şi, fiind Petru jos în curte, venit-au una din slujnicele arhiereului. *Math. 26, 69.
67. Şi, văzând pe Petru încălzându-să, căotând spre el, au zis: „Şi tu cu Isus Nazarineanul erai". Luca 22, 56.
68. Iară el au tăgăduit, zicând: „Nici ştiu, nici cunosc ce zici". Şi au ieşit afară, înaintea curţii; şi cocoşul au cântat. Ioan 16, 17.
69. *Şi, iarăşi văzându-l slujnica, au început a zice celor ce sta împregiur că acesta dintr-înşii este. *Math. 26, 71.
113r 70. Iară el iarăşi au tăgăduit. *Şi după || puţin, iarăşi cei ce sta zicea lui Petru: „Adevărat dintr-înşii eşti, că şi galileean eşti". *Luca 22, 59. Ioan 18, 25.
71. Iară el au început a blăstăma şi a să giura că: „Nu ştiu pre omul acesta, care ziceţi".
72. Şi numaidecât cocoşul iarăşi au cântat. *Şi ş-au adus aminte Petru de cuvântul carele-i zisease Isus: „Mai înainte de-a cânta cocoşul de doao ori, de trei ori Mă vei tăgădui". Şi au început a plânge. *Math. 26, 75. Ioan 13, 38.

Sfârşit mierc. lăsat carne.

Cap 15

Isus, pârât înaintea lui Pilat, nimic răspunde. Să aleage Varavva, şi Isus Să dă a Să răstigni. Carele în multe chipuri batjocorindu-Să de ostaşi, Să duce la răstignire. Şi, împărţându-să vejmintele Lui, între tâlhari Să răstigneaşte. Aude blăstămurile multora. Să face întunearec. Şi, strigând Isus: „Eli", cu oţăt adăpat, cu mare strigare Îşi dă sufletul. A Căruia trup de Iosif să îngroapă.

Zac. 66. *Joi lăsat carne. Zac. 66.*

Math. 17, 1. Luca 22, 56. Ioan 18, 28. 1 Şi numaidecât, dimineaţa, făcând sfat, mai-marii popilor, cu bătrânii şi cu cărturarii şi cu toată adunarea, legând pre Isus, L-au dus şi L-au dat lui Pilat. |

2. Şi L-au întrebat Pilat: „Tu eşti împăratul jidovilor?" Iară El răspunzând, au zis lui: „Tu zici". 113v

*Math. 27, 12. 3. *Şi-L pârea mai-marii popilor de multe.

Luca 23, 2. 4. *Iară Pilat iară L-au întrebat, zicând: „Nimica nu răspunzi? Vezi de câte Te pârăsc?"

*Ioan 18, 33. 5. Iară Isus nimica n-au mai răspuns, aşa cât să mira Pilat.

6. Iară în zi de praznic avea obiceaiu a le slobozi unul din cei legaţi, oricarele l-ar fi cerut.

7. Şi era care să zicea Varavva, carele cu gâlcevitorii era legat, carele în gâlceavă făcusă ucidere.

8. Şi, suindu-să gloata, au început a să ruga precum pururea le făcea.

9. Iară Pilat le-au răspuns şi au zis: „Vreaţi să vă sloboz pre împăratul jidovilor?"

10. Că ştiia că pentru pizma Îl dedease mai-marii popilor.

11. Iară arhiereii au îndemnat gloata ca mai vârtos pre Varavva să le sloboază.

*Math. 27, 22. 12. *Iară Pilat iarăşi răspunzind, le-au zis: „Dară ce veţi să fac împăratului jidovilor?"

Luca 23, 14. 13. *Iară ei iarăşi au strigat: „Răstigneaşte-L!" ||

*Ioan 18, 40. 14. Iară Pilat le zicea: „Dară ce rău au făcut?" Iară ei mai vârtos striga: „Răstigneaşte-L!" 114r

15. Iară Pilat vrând a face destul norodului, le-au slobozit pre Varavva şi le-au dat pre Isus, bătându-L, să Să răstigneascâ.

Zac. 67. *Sfârşit gioi. Evanghelia 6 Straste. Zac. 67.*

*Math. 27, 27. 16. *Iară ostaşii L-au dus în curtea divanului şi au chemat toată mulţimea.

Ioan 19, 2. 17. Şi L-au îmbrăcat cu urşinic şi l-au pus, împletind, cunună de spini.

18. Şi au început a să închina Lui: „Bucură-Te, împăratul jidovilor!"

19. Şi-l bătea capul cu trestia şi-L scuipea şi pleca genunchele şi să închina Lui.

20. Şi, după ce L-au batjocorit, L-au dezbrăcat de urşinic şi L-au îmbrăcat cu veşmintele Sale şi L-au scos să-L răstigneascâ.

*Math. 27, 32. Luca 23, 26. 21. *Şi au silit pre oarecarele ce trecea, Simon Chirineul, ce vinea din câmp, tatăl lui Alexandru şi a lui Ruf, să ducă crucea Lui.

Zac. 68. *Vineri post carne. Zac. 68.*

22. Şi L-au dus la locul Golgothei, carele s-au tâlcuit „Locul Căpăţinilor".

23. Şi-I da Lui să bea vin amestecat cu smirnă. Şi n-au luat.

*Math. 26, 35. Luca 23, 34. 24. *Şi, răstignindu-L, au împărţit vejmintele Lui, aruncând sorţi preste | eale, cine ce ar lua. 114v

Ioan 19, 23. 25. Şi era ceasul al triilea. Şi L-au răstignit.

26. Şi era scrisoarea pricinii Lui scrisă: „Împăratul jidovilor".

27. Şi cu El au răstignit doi tâlhari, unul de-a dreapta, altul de-a stânga Lui.

*Isaie 53, 12. 28. *Şi s-au plinit scriptura, carea zice: „Şi cu cei vicleani S-au socotit".

*Ioan 2, 19. 29. Şi cei ce trecea Îl blăstăma, clătind cu capetele sale şi zicând: *„Oai! Cel ce strici biseareca lui Dumnezău şi în trei zile o zideşti,

30. Mântuiaşte-Te pre Tine, pogorând de pre cruce".

31. Aşişdirea, şi mai-marii popilor, batjocorindu-L, unul către altul, cu cărturarii zicea: „Pre alţii au mântuit, pre Sine însuşi nu Să poate mântuii.

32. Hristos, împăratul lui Israil, pogoare-Se acum de pre cruce, să vedem şi să creadem". Şi cei ce cu El răstigniţi era Îl huliia.

Sfârşit 6 Strastea. Citit vineri.

33. Şi, fiind ceasul al şaselea, întunearec s-au făcut preste tot pământul, până la ceasul al noaolea.

34. Şi în ceasul al noaolea au strigat Isus cu glas mare, zicând: *„Eloi, Eloi, lamma savathanii?", ce s-au tâlcuit: „Dumnezăul Mieu, Dumnezăul Mieu, căci M-ai lăsat?" *Psalm. 21, 2. Math. 27, 46.

35. Şi unii din cei ce sta, auzind, zicea: „Iată, pre Ilie cheamă". ||

115r 36. Şi, alergând unul şi umplând bureatele de oţăt şi puindu-l în trestie, Îi da beutură, zicând: „Lăsaţi să vedem de va veni Ilie să-L puie jos".

37. Iară Isus slobozând glas mare, Şi-au dat sufletul.

38. Şi catapeteazma besearecii s-au rupt în doao, de sus până jos.

39. Iară văzând sutaşul care sta în prejmă că, aşa strâgând, au răpăosat, au zis: „Adevărat, omul acesta Fiiul lui Dumnezău era".

40. *Şi era şi muieri de departe uitându-să, între carele era Maria Magdalena şi Maria lui Iacov celui mai mic şi a lui Iosif mumă şi Salomie. *Math. 27, 55.

41. Şi, fiind în Galileea, urma Lui *şi slugiia şi alte muieri, carele împreună cu El să suisă în Ierusalim. *Luca 8, 2.

Sfârşit vineri şi 3 ceas.

*Math. 26, 57.

42. *Şi, iată, sară fiind (că era vineri, care este înaintea sâmbetei), Luca 23, 50. Ioan 19, 38.

Evanghelea 10 S. Straste. Zac. 69. *Zac. 69.*

43. Venit-au Iosiv din Arimatheea, vătav cinstit, carele şi el era aşteptând împărăţiia lui

115v Dumnezău | şi, îndrăznind, au întrat la Pilat şi au cerut trupul lui Isus.

44. Iară Pilat să mira de murisă. Şi, chemând sutaşul, l-au întrebat de murisă.

45. Şi, cunoscând de la sutaş, au dăruit trupul lui Iosiv.

46. Iară Iosif cumpărând jolgi şi puindu-L gios, L-au învălit cu jolgiul şi L-au pus în mormântul ce era tăiat din piatră; şi au prăvălit o piatră pre uşa mormântului.

47. Iară Maria Magdalena şi Maria lui Iosiv să uita unde să va pune.

Sfârşit 9 Straste.

Cap 16

Minunându-să muierile la mormântul lui Hristos, îngerul le vesteaşte învierea Lui. Carele întâi Să arată Mariii Magdalenei, după aceaea la doi ucenici, într-altă faţă. Mai pre urmă, celor unsprăzeace, şezând, li Să arată. Arătându-Să, certându-le necredinţa, îi trimite în toată lumea să propoveduiască şi să boteaze, adăogând seamnele care vor urma celor ce vor creade. Şi, aşa, în ceriu Să suie.

Evanghelia 2 Învierii. Zac. 70. *Zac. 70.*

116r 1. Şi, trecând sâmbăta, Maria Magdalena şi Maria lui Iacov şi Salomia || au cumpărat mireazme ca, venind, să ungă pre Isus. Math. 28, 1. Luca 24, 1.

2. Şi foarte de dimineaţă, întru una a sâmbetelor, venit-au la mormânt, răsărind soarele. Ioan 21, 1.

3. Şi zicea una către alta: „Cine va răsturna noao piatra de pre uşa mormântului?"

4. Şi, uitându-să, au văzut piatra răsturnată; că era mare foarte.

5. *Şi, întrând în mormânt, au văzut pre un tinăr şezând de-a dreapta, acoperit cu vejmânt alb şi s-au spăimântat. *Math. 28, 5. Luca 24, 4.

6. Carele au zis lor: „Nu vă teameţi! Pre Isus căotaţi, Nazarineanul cel răstignit; sculatu-S-au, nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Ioan 20, 12.

7. Ci vă duceţi, spuneţi ucenicilor Lui şi lui Petru că mearge înaintea voastră în Galileea. Acolo Îl veţi vedea, *precum voao v-a zis". *Sus 14, 28.

8. Iară eale ieşind, au fugit de la mormânt, că le cuprinsease cutrămur şi spaimă şi nimărui nimica n-au spus, că să temea.

Sfârşit 2 Învierii şi a mironosiţelor. Evanghelia 3 Învierii şi a Înălţării Lui. La Liturghie. Zac. 71. *Zac. 71.*

*Ioan 20, 17. 9. Iară înviind dimineaţa, *în cea dintâi a sâmbetei, S-au arătat întâi Mariii Magdalenii, din carea scosase şapte draci. |

10. Aceaea mergând, au vestit celor ce cu El era, jeluindu-să şi plângând. 116v

11. Şi, ei auzând că ar fi viu şi s-ar fi văzut de ea, n-au crezut.

*Luca 24, 13. 12. *Iară după aceaste, la doi dintr-aceştia ce umbla S-au arătat într-altă faţă, mergând la un sat.

13. Şi, aceia mergând, au vestit celoralalţi; nici acelora au crezut.

14. Mai pre urmă, şezând ei unsprăzeace, li S-au arătat şi au înfruntat necredinţa lor şi învârtoşarea inimei, că celor ce-L văzusă înviat n-au crezut.

15. Şi au zis lor: „Mergând în toată lumea, propoveduiţi Evanghelia a toată zidirea.

16. Cel ce va creade şi să va boteza spăsi-să-va; iară cel ce nu va creade osândi-să-va.

*Facere 16, 18. **Fapte 2, 4. şi 10, 26. *Fapte 28, 5. **Fapte 28, 8. *Luca 24, 51. 17. Iară seamnele celor ce vor creade aceaste vor urma: *în numele Mieu dracii vor scoate, **în limbi noao vor grăi.

18. *Şerpi vor lua şi, de vor bea ceva de moarte, nu le va strica. **Spre bolnavi mânile vor pune şi bine le va fi".

19. Şi Domnul, adecă Isus, după ce au grăit lor, *S-au suit în ceriu şi şeade de-a dreapta lui Dumnezău.

20. Iară ei mergând, au propoveduit pretutindeni, agiutorindu-i Domnul şi cuvântul întărind cu seamnele care urma.

A

AC: s.n.
acului: *sg. gen., în sintagma ureachea* **acului** 10,25

ACAR: adv. (Înv. și reg.) „măcar"
acar: *urmat de pron rel. care* 7,11

ACASĂ: adv.
acasă: 3,20; 9,32

ACOLO: adv.
acolo: rezum. cap.1; 1,19, 35, 38; 2,6; 3,1; 5,11; rezum. cap.6; 6,1, 5, 10, 11, 33; 7,24; 9,29; 10,1; 11,2, 5; 14,15; 16,7

(a) ACOPERI: v. IV
a acoperi: *inf. prez.* 14,65

ACOPERIȘ: s.n.
acoperișul: *sg. ac.* 2,4

ACOPERIT, -Ă: adj. „îmbrăcat"
acoperit: *m. sg. nom.* 16,5

ACUM: adv.
acum: 8,2; 10,30; 11,14; 13,19; 14,41; 15,32

ADĂPAT, -Ă: adj.
adăpat: *m. sg. nom.* rezum. cap.15

(a se) ADĂUGA: v. I; var. **(a se)** ADĂOGA; (Înv.) **(a se)** ADAOGE: v. III „a (mai) pune peste"; „a continua"
adăogând: *gerunziu* rezum. cap.4; rezum. cap.16
(să) va adaoge: *conj. prez.* 4,24

ADÂNC, -Ă: adj.
adânc: *n. sg. ac.* 4,5

ADESEA: adv.; var. (Înv.) ADEASE
adease: 7,3

ADEVĂR: s.n.
adevărul: *sg. ac.* 5,33
adevăr: *sg. ac.* 12,14

ADEVĂRAT, -Ă: adj./adv.
adevărat: *adv.* 7,28; 11,32; 14,70; 15,39
adevărat: *adj. m. sg. nom.* 12,14

(a-și) ADUCE: v. III
aducea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,32; 4,8; 10,13; 14,57
adă: *imperativ 2.sg.* 1,44
aducând: *gerunziu* 2,3
aduce: *ind. prez. 3.sg.* 4,29
să aducă: *conj. prez. 3.sg.* 6,27
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,28; 7,32; 8,22; 9,19; 12,16; 14,53
a aduce: *inf. prez.* 6,55
(vă) aduceți: *ind. prez. 2.pl., în loc. v.* **vă** *aduceți aminte* 8,18
adus-am: *ind. pf.c. 1sg.* 9,16
aduceți: *imperativ 2.pl.* 9,18; 11,2; 12,15; 14,44
aducându(-și): *gerunziu în loc. v. aducându-și* **aminte** 11,21
(ș-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* **ș-au adus** *aminte* 14,72

(a se) ADUNA: v. I
(să) aduna: *ind. imp. 3.pl.* 1,45
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,2; 3,20; 4,1; 5,21; 7,1; 10,1; 14,53
adunându**(-să):** *gerunziu* 6,30
va aduna: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,27

ADUNARE: s.f.
adunarea: *sg. ac.* 15,1

ADUNAT, -Ă: adj.
adunată: *f. sg. nom.* 1,32

AFARĂ: adv.
afară: 1,45; 3,31, 32; 4,11; 11,4; 14,68
afară: *adv. în loc. prep.* **afară din/afară de** 5,10; 7,15; 8,23; 12,8

(a) AFLA: v. I „a găsi"
au aflat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,37; 7,30; 11,4, 13; 14,16, 37, 40
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,2
ar **afla:** *cond. prez. 3.sg.* 11,13
să **afle:** *conj. prez. 3.sg.* 13,36
afla: *ind. imp. 3.pl.* 14,55

AICI: adv.; var. ACIIA, AICEA
aciia: *adv. în forma* **de-aciia** 1,45
aici: rezum. cap.3; 6,3; 8,4, 39; 11,3; 14,32, 34; 16,6
aicea: 9,4; 13,21
acii: 12,1

(a) AJUNGE: v. III
ajunje: *ind. prez. impers.* „destul!" 14,41

(a) AJUTA: v. I; var. (Reg.) **(a)** AGIUTA
agiută: *imperativ 2.sg.* 9,21, 23

(a) AJUTORI: v. IV; var. (Reg.) **(a)** AGIUTORA
agiutorindu-: *gerunziu* 16,20

ALABASTRU: s.n.; var. (Înv.) **ALAVASTRU** (cf. **Indice** Mt)
alavastru: *sg. ac.* 14,3
alavastrul: *sg. ac.* 14,3

ALB, -Ă: adj.
albe **(foarte):** *n. pl. nom.* 9,2
alb: *n. sg. ac.* 16,5

(a se) ALEGE: v. III
au ales: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,20
(să) aleage: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

(a) ALERGA: v. I
au alergat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,6; 6,33
alergând: *gerunziu* 9,14; 10,17; 15,36

ALES, ALEASĂ: adj./s.
aleși: *adj. m. pl. ac.* rezum. cap.3
(cei) aleși: *s.m. pl. ac.* 13,20, 22
aleșii: *s.m. pl. ac.* 13,27

ALUAT: s.n.
aluatul: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,15

AMAR: s.n.
amar: *s.n. (+ dat.) sg. nom.* 13,17; 14,21

(a) AMENINȚA: v. I; var. **(a)** AMĂNÂNȚA
au amânănțat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,43

AMESTECAT, -Ă: adj.
amestecat: *n. sg. ac.* 15,23

AMIN: adv.
amin: *în contextul* **amin zic voao** „adevăr (adevărat) zic vouă" 3,28; 8,12, 39; 9,40; 10,15, 29; 11,23; 12,43; 13,30; 14,9, 18, 25, 30

AMINTE: adv.
aminte: *adv în loc. v.* **a-și** *aduce* **aminte**; vezi **(a-și)** ADUCE

(a) AMUȚI: v. IV
amuțească: *imperativ 2.sg.* 1,25; 4,39

AN: s.m.
ani: *pl. ac.* 5,25, 42

APĂ
apă: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,8; 9,21, 40; 14,13
ape: *pl. ac.* 1,10

(a) APLECA: v. I „a alăpta"
vor apleca: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,17

APOSTOL: s.m.
apostolii: *pl. nom.* 6,30; rezum. cap.8

APROAPE: adv./s.
aproape: *adv.* 1,38; 6,36; 13,28, 29; 14,42
aproapele: *s.m. sg. ac.* 12,31, 33

(a se) APROPIA: v. I
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,15; 10,35
apropiindu(-să): *gerunziu* 1,31; 10,2; 11,1; 14,45
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,35; 11,27; 12,28

(a) APUCA: v. I
apucându-: *gerunziu* 1,31; 7,33; 8,32; 12,3, 8
apucând: *gerunziu* 8,23
apucă: *ind. prez. 3.sg.* 9,17

(a) APUNE: v. III
apuind: *gerunziu* 1,32

(a se) ARĂTA: v. I
arată(-te): *imperativ 2.sg.* 1,44
să (să) areate: *conj. prez. 3.sg.* 4,22
arătând: *gerunziu* rezum. cap.7
(s-/S-)au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,3; 16,9, 12, 14
arată: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,15
(Să) arată: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16
arătându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.16

ARĂTARE: s.f.
arătare: *sg. ac., în loc. adv. la arătare* „în fața tuturor"; „la lumină"; „pe față" 1,45; 4,22; 8,32
arătarea: *sg. ac.* rezum. cap.10
arătare: *sg. ac., în sintagma* ***supt*** *arătare* „sub pretext" 12,40

ARĂTAT, -Ă: adj. „cunoscut", „vestit"
arătat: *n. sg. nom.* 6,14

ARDERE: s.f.
arderile: *pl. ac., în sintagma arderile de tot* 12,33

ARHIEREU: s.m.
arhi**ereului:** *sg. gen./dat.* 1,44; 14,47, 54, 66
arhiereu: *sg. ac.* 14,53
arhiereul: *sg. nom.* 14,60, 61, 63
arhiereii: *pl. nom.* 15,11

ARHISINAGOG: s.m. „șef al sinagogii" (cf. lat. *archisynagōgus, -i*); cuvântul nu este înregistrat în DA.
arhisinagoghi: *pl. ac.* 5,22
arhisinagog: *sg. ac.* 5,35
arhisinagogului: *sg. gen./dat.* 5,36, 38

(a se) ARUNCA: v. I
aruncând: *gerunziu* 1,16; 15,24
ar **arunca:** *cond. prez. 3.sg.* 4,26
arunca: *ind. imp. 3.sg.* 4,37; 12,41
(s-)au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,13
a **arunca:** *inf. prez.* 7,27
au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,21; 12,42, 43, 44
să (să) arunce: *conj. prez. 3.sg.* 9,41
a **(te) arunca:** *inf. prez.* 9,46
(te) ar **uncă:** *imperativ 2.sg.* 11,23
(să) aruncă: *ind. prez. 3.pl.* 14,60

ARUNCAT, -Ă: adj.
aruncată: *f. sg. ac.* rezum. cap.4
aruncați: *m. pl. ac.* rezum. cap.12

(a) ASCULTA: v. I
ascultă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 1,27; 4,40
ascultați: *imperativ 2.pl.* 7,14; 9,6
asculta: *ind. imp. 3.sg.* 12,37

ASCUNS, -Ă: adj.
ascuns: *n. sg. nom.* 4,22

(a) ASEMĂNA: v. I; var. (Reg.) **(a)** ASĂMÂNA
vom asămâna: *ind. viit.I. 1.pl.* 4,30

ASEMENEA: adv./prep./adj. in v.; var. (În v.) **ASEAMENEA, ASEAMINEA**
aseamenea: *adv.* 7,8
aseaminea: *adv.* 12,21, 22; 14,31
aseamine: *adv.* 12,21
aseamenea: *prep.* 7,13
aseaminea: *prep.* 12,31
aseamenea: *adj. inv.* 14,56, 59

ASINĂ: s.f.
asinii: *sg. gen.* rezum. cap.11

ASTĂZI: adv.
astăzi: 14,30

AȘA: adv.; var. (În v. și reg.) AȘEA
așea: 1,27, 45; 13,29
așa: 2,2, 7, 8, 12; 3,10, 20; 4,1, 26, 32, 36, 37; 7,18; 8,25; 9,2, 25; 10,43; 15,5, 39; rezum. cap.16

AȘIJDEREA: adv.; var. (Reg.) **AȘIȘDIREA**
așișdirea: 4,16; 15,31

(a) AȘTEPTA: v. I
era aștептând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 15,43

(a) AȘTERNE: v. III „a răspândi pe jos obiecte, ca un covor, pe care să calce cineva"
au așternut: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,8
așternea: *ind. imp. 3.pl.* 11,8

AȘTERNUT: s.n.
așternut: *sg. ac.* 12,36

AȘTERNUT, -Ă: adj. „pregătit"
așternut: *n. sg. nom.* 14,15

(a se) ATINGE: v. III
atingându-: *gerunziu* 1,41
să (să/Să) atingă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,10; 8,22; 10,13
(s-)au atins: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,27, 30, 31
(mă) voi atinje: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,28
(s-)ar atinge: *cond. prez. 3.pl.* 6,56
(să) atingea: *ind. imp. 3.pl.* 6,56
au atins: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,33

ATINGERE: s.f.
atinjerea: *sg. ac.* rezum. cap.6

ATUNCI: adv.
atunci: 2,20; 3,27; 8,29; 13,14, 21, 26, 27; 14,50

(a se) AUZI: v. IV
(s-)au auzit: *ind. pf.c. impers.* 2,2
auzând: *gerunziu* 2,17; 3,8, 21; 4,12; 11,18; 16,11
auziți: *imperativ 2.pl.* 4,3
de auzit: *supin* 4,9; 7,16
să auză: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,9, 12, 23; 7,16
vor auzi: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,15, 16; 6,11
aud: *ind. prez. 3.pl.* 4,18, 20
de auzât: *supin* 4,23
auziți: *ind. prez. 2.pl.* 4,24; 8,18
auzi: *inf. prez. fără a* 4,33
auzind: *gerunziu* 5,27, 36; rezum. cap.6; 6,2, 16, 29; 10,41, 47; 14,11; 15,35
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,14; 7,25
auzindu-: *gerunziu* 6,20
auziia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,20; 11,14
auzisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 6,55; 12,28
a **auzi:** *inf. prez.* 7,37
auzi: *imperativ 2.sg.* 12,29
veți auzi *ind. viit.I. 2.pl.* 13,7
am auzit: *ind. pf.c. 1.pl.* 14,58
auzit-ați: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,64
aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

(a) AVEA: v. II
are: *ind. prez. 3.sg.* 1,22; 2,10; 3,22, 26, 29, 30; 4,9, 23, 25; 7,16
au avut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,25; 4,5; 12,23, 44; 14,8
a **vând:** *gerunziu* 3,1; 8,1, 18; 9,16, 42, 44, 46; 11,13; 12,6; 14,3
avea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,3, 10; 4,5; 5,3, 26; 6,31; 7,25; 8,7, 14; 11,32
nea **vând:** *gerunziu* 4,6
ai: *ind. prez. 2.sg.* 4,38; 10,21; 12,14
aveți: *ind. prez. 2.pl.* 4,40; 6,38; 8,5, 17; 9,49; 11,25; 14,7
avusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,16
a avea: *inf. prez.* 6,18
au: *ind. prez. 3.pl.* 8,2; 10,23
avem: *ind. prez. 1.pl.* 8,16
să aveți: *conj. prez. 2.pl.* 9,49
vei avea: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,21
era având: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 10,22
aveți: *imperativ 2.pl.* 11,22
avea: *ind. imp. 3.sg., în loc. v.* ***avea obiceaiu*** 15,6

AVERE: s.f.
averi: *pl. ac.* 10,22

AZIMĂ: s.f. (cf. **Indice** Iș)
Azimele: *pl. nom.* 14,1
Azimelor: *pl. gen.* 14,12

B

BAN: s.m.
bani: *pl. ac.* 6,8; 10,23, 24; 12,41; 14,11
bani: *pl. ac., în sintagma* ***numărătorilor*** *de bani* „zarafii care schimbau bani, în templu, celor veniți din diaspora" 11,15

(a se) BATE: v. III
vor bate: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,34; 13,9
au bătut: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,3
bătându-: *gerunziu* 12,5; 15,15
(Să) bate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
bate-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,27
bătea: *ind. imp. 3.pl.* 15,19

(a se) BATJOCORI: v. IV
vor batjocori: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,34
au batjocorit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,4; 15,20
batjocorindu(-Să): *gerunziu* rezum. cap.15
batjocorindu-: *gerunziu* 15,31

(a se) BĂGA: v. I
bagă: *ind. prez. 3.sg.* 2,22
să (să) bage: *conj. prez. 3.sg.* 2,22
au băgat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,33

BĂRBAT: s.m.
bărbați: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,44
bărbat: *sg. ac.* 10,6
bărbatului *sg. dat.* 10,2
bărbatul: *sg. ac.* 10,12

BĂTRÂN, -Ă: s.m./f.
bătrânilor: *pl. gen./dat.* 7,3, 5; 10,33
bătrâni: *pl. ac.* 8,31; 14,43
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 11,27; 14,53; 15,1

BĂUTURĂ: s.f.; var. BEUTURĂ
beutură: *sg. ac.* 9,40; 15,36

(a se) BÂIGUI: v. IV; var. **(a se) BUIGUI**
(s-)au buiguit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,14

(a) BEA: v. II
bea: *ind. prez. 3.sg.* 2,16
bea: *inf. prez.* 10,38
beau: *ind. prez. 1.sg.* 10,38
beu: *ind. prez. 1.sg.* 10,39
veți bea: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,39
au beut: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,23
voi bea: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,25
să bea: *conj. prez. 3.sg.* 15,23
vor bea: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,18

BINE: adv./s.
bine: *adv. în structuri v. dislocate* ***bine am voit/bine e cuvântat/ bine e cuvântată*** 1,11; 11,10
bine: *adv.* 7,6, 9, 27, 37; 9,4, 41, 42, 44, 46; 12,28, 32; 14,21; 16,18
bine: *s.n. sg. ac.* 3,4

(a) BINECUVÂNTA: v. I
bine e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 11,10
bine **e** cuvântată: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 11,10

(a) BINEVOI: v. IV
bine am voit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,11

BISERICĂ: s.f.; var. (În v.) **BESEARECĂ, BESEARICĂ**
besearecă: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,11, 15, 16, 27; 14,49
besearică: *sg. ac.* 12,35; 13,1
besearica: *sg. nom.* rezum. cap.13
besearicii: *sg. gen.* 13,3
beseareca: *sg. ac., în sintagma* ***beseareca făcută*** *de* ***mână/*** *[****beseareca****] nefăcută de mână* 14,58
biseareca: *sg. ac., în sintagma* ***biseareca lui*** *Dumnezău* 15,29
besearecii: *sg. gen., în sintagma* ***cat****apeteazma* ***besearecii*** 15,38

(a) BLAGOSLOVI: v. IV
au blagoslovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,41; 8,7
blagoslovește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10
blagosloviia: *ind. imp. 3.sg.* 10,16
blagoslovind: *gerunziu* 14,22

BLAGOSLOVIT, -Ă: adj.
blagoslovit: *m. sg. gen., în sintagma* ***Fiiul lui Dumnezău celui*** *blagoslovit* 14,61

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstămul: *sg. nom.* rezum. cap.3
blăstămurile: *pl. nom.* 3,28; 7,22; rezum. cap.15

(a se) BLESTEMA: v. I; var. (a se) BLĂSTĂMA
blastămă: *ind. prez. 3.sg.* 2,7
blăstăma: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.3; 15,29
(s-)or blăstăma: *ind. viit.I. 3.pl.* 3,28
va blăstăma: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,29
blăstămându-: *gerunziu* rezum. cap.11
ai blăstămat: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,21
a blăstăma: *inf. prez.* 14,71

BLID: s.n.
blid: *sg. ac.* 14,20

BOALĂ: s.f.
boale: *pl. ac.* 1,34

BOGAT, -Ă: s.m./f.
bogatul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.10
bogatului: *sg. dat.* 10,25

BOGĂŢIE: s.f.
bogăţiilor: *pl. gen., în sintagma* ***înşelăciunea bogăţiilor*** 4,19

BOLNAV, -Ă: s.m./f.
bolnavi: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.1; 6,13; 16,18
bolnavii: *s.m. pl. ac.* 1,32
bolnavilor: *s.m. pl. dat.* 2,17
(cei) bolnavi: *s.m. pl. ac.* 6,55

BOTEZ: s.n.
botezul: *sg. ac., în sintagma* ***botezul pocăinţei*** 1,4
botezul: *sg. ac.* 10,38, 39; rezum. cap.11; 11,30

(a se) BOTEZA: v. I
botează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
botezându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.1
botezând: *gerunziu* 1,4
(să) boteza: *ind. imp. 3.pl.* 1,5
am botezat: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,8
va boteza: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,8
(S-)au botezat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,9
(Mă) botez: *ind. prez. 1.sg.* 10,38, 39
a (vă) boteza: *inf. prez.* 10,38
(vă) veţi boteza: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,39
să boteaze: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.16
(să) va boteza: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,16

BRÂU: s.n.
brâu: *sg. ac., în sintagma* ***brâu*** *de curea* „cingătoare de piele" 1,6
brâu: *sg. ac.* 6,8

BUCATĂ: s.f. (mai ales la pl.) „hrană"
bucate: *pl. ac.* 6,36
bucatele: *pl. ac.* 7,19

(a se) BUCURA: v. I
(s-)au bucurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,11
bucură(-Te): *imperativ 2.sg.* 14,45; 15,18

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu bucurie*** 4,16

BUCUROS, -OASĂ: adj./adv.
bucuros: *adj. m. sg. nom.* 6,20
bucuros: *adv.* 12,37

BUN, -Ă: adj.
bun: *n. sg. ac.* 4,8, 20; 10,18; 14,6
bună: *f. sg. nom.* 9,49
bune: *m. sg. voc., în sintagma* ***Învăţătoriule*** *bune* 10,17

BURETE: s.m.
bureatele: *sg. ac.* 15,36

BURUIANĂ: s.f.
buruienile: *pl. ac.* 4,32

BUZĂ: s.f.
buzăle: *pl. ac.* 7,6

C

CALE: s.f.
calea: *sg. ac.* 1,2
calea: *sg. ac., în sintagmele* ***calea Domnului/calea îngemânată*** „răscruce" (cf. lat. *bivium, -ii*) 1,3; 11,4; 12,14
cale: *sg. ac.* 4,4, 15; 5,27; 6,8; 8,3, 27; 9,32, 33; 10,17, 32, 46, 52; 11,8

CANANEU: s.m.; var. HANANEU
Hananeul: *sg. nom.* 3,18

CANDELĂ: s.f.
candela: *sg. nom.* rezum. cap.4; 4,21

CAP: s.n.
cap: *sg. ac.* rezum. cap.6; 12,4
capul: *sg. ac.* 6,16, 24, 25, 27, 28; 14,3; 15,19
capul: *sg. ac. în sintagma* ***(s-au făcut) în capul unghiului*** (în legătură cu piatra din capul unghiului a devenit piatra unghiulară) 12,10
capetele: *pl. ac.* 15,29

CARTE: s.f.
carte: *sg. ac., în sintagma carte de* ***slobozenie*** „act de divorţ" 10,4
cartea: *sg. ac., în sintagma cartea* ***lui Moisi*** 12,26

CASĂ: s.f.
casa: *sg. nom./ac.* 1,29; 2,11, 15; 3,25, 27; rezum. cap.5; 5,19, 38; 6,4; 7,30; 8,3, 26; 10,29; 11,17; 13,15, 34; 14,3
casii *sg. gen.* rezum. cap.2; 13,35; 14,14
casă: *sg. ac.* 2,2; 3,27; 6,10; 7,17, 24; 9,27; 10,10; 13,15
casa: *sg. nom./ac., în sintagmele casa* ***lui Dumnezău/casa rugăciunii*** 2,26; 11,17
case: *pl. ac.* 10,30
casele: *pl. ac.* 12,40

CATAPETEASMĂ: s.f.; var. CATAPETEAZMĂ (cf. **Indice** Mt)
catapeteazma: *sg. nom., în sintagma* ***catapeteazma*** *besearecii* 15,38

(a se) CĂDEA: v. II
(să) cade: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,24; 6,18
(să) cădea: *ind. imp. impers.* 2,26
cade(-să): *ind. prez. impers.* 3,4; 12,14
cădea: *ind. imp. 3.pl.* 3,11
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,4, 5, 7, 8, 22; 5,33; 7,25; 14,35
vor cădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,25

CĂLDARE: s.f.
căldărilor: *pl. gen.* 7,4

CĂLŢUN: s.m.
călţuni: *pl. ac.* 6,9

CĂMILĂ: s.f.
cămilă: *sg. ac., în sintagma peri de cămilă* (aici) „veşmânt din păr de cămilă" 1,6
cămilei: *sg. dat.* 10,25

CĂPĂTÂI: s.n.; var. CĂPĂTUI
căpătui: *sg. ac.* 4,38

CĂPĂŢÂNĂ: s.f.
Căpăţinilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Locul Căpăţinilor*** (cf. Indice Mt) 15,22

CĂPETENIE: s.f.
căpetenia: *sg. nom., în sintagma* ***căpetenia preoţilor*** 2,26
căpeteniia: *sg. ac., în sintagma* ***căpeteniia dracilor*** 3,22
căpeteniilor: *pl. dat.* 6,21
căpeteniilor: *pl. dat., în sintagma* ***căpeteniilor preoţilor*** 10,33
căpeteniile: *pl. nom.* 10,42
căpeteniile: *pl. nom., în sintagma* ***căpeteniile popilor*** 11,18; rezum. cap.14

CĂRARE: s.f.
cărările: *pl. ac.* 1,3

CĂRTURAR: s.m.
cărturarii: *pl. nom./ac.* 1,22; rezum. cap.2; 2,16; 3,22; 7,5; 9,10; 11,18, 27; rezum. cap.12; 12,35, 38; 14,1, 53; 15,1, 31
cărturari: *pl. ac.* 2,6; rezum. cap.3; 7,1; 8,31; 9,13; 12,13, 28; 14,43
cărturarilor: *pl. dat.* 10,33; rezum. cap.11
cărturariu: *sg. ac.* rezum. cap.12
cărturariul: *sg. nom.* 12,32

CĂŢEL: s.m.; var. CĂŢĂL
căţăii: *pl. nom.* 7,28

(a) CĂUTA: v. I
caută: *ind. prez. 3.pl.* 1,37; 3,32
căotând: *gerunziu* 3,5; 7,34; 14,67
căota: *ind. imp. 3.pl.* 11,18; 12,12; 14,55
căuta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 14,1, 11
va cata: *ind. viit.I impers.* 14,31
căotaţi: *ind. prez. 2.pl.* 16,6

CÂINE: s.m.; var. (Reg.) CÂNE
cânilor: *pl. dat.* 7,27

CÂMP: s.n.
câmpuri *pl. ac.* 5,14
câmp: *sg. ac.* 13,16; 15,21

(a) CÂNTA: v. I
va **cânta:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,30
au cântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,68, 72
a cânta: *inf. prez.* 14,72

CÂNTARE: s.f. „cântat"
cântarea: *sg. ac., în sintagma* ***la cântarea cocoşului*** „pe la miezul nopţii sau în zorii zilei" 13,35

CEAS: s.n.
ceas: *sg. nom., în sintagma* ***(fiind) ceas mult*** „(fiind) târziu" 6,35
ceasul: *sg. nom./ac.* 6,35; 14,35, 41; 15,25, 33, 34
ceasul: *sg. nom., în sintagma* ***(fiind)*** *ceasul de sara* „(fiind) pe înserat" 11,11
ceasul: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *ceasul acela* „în acel moment" 13,11
ceas: *sg. ac.* 13,32; 14,37

CEATĂ: s.f.
ceţi: *pl. ac., în sintagma după* ***ceţi*** „în grupuri" 6,39

CER: s.n.; var. CERIU
ceriurile: *pl. ac.* 1,10
ceriuri: *pl. ac.* 1,11; 12,25
ceriului: *sg. gen., în sintagmele pasările* ***ceriului/paserile ceriului/*** *stealele* ***ceriului/de*** *la marginea pământului până la* ***mar****ginea* ***ceriului*** „de pretutindeni"***/norii ceriului*** 4,4, 32; 13,25, 27; 14,62
ceriu: *sg. ac.* 6,41; 7,34; 8,11; 10,21; 11,30, 31; 13,32; rezum. cap.16; 16,19
ceriu: *sg. ac., în sintagmele Tatăl* ***cel*** *din* ***ceriu/puterile ceale din ceriu*** 11,25, 26; 13,25
ceriul: *sg. nom.* 13,31

(a) CERE: v. III
cere: *imperativ 2.sg.* 6,22
vei ceare: *ind. viit.I. 2.sg.* 6,23
voi ceare: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,24
au cerut: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,25; 15,43
cerând: *gerunziu* 8,11
cere: *ind. prez. 3.sg.* 8,12
om cere: *ind. viit.I. 1.pl.* 10,35
cereţi: *ind. prez. 2.pl.* 10,38
ceind: *gerunziu* 10,46
cereţi: *ind. prez. 2.pl.* 11,24
ar fi cerut: *cond. pf. 3.pl.* 15,6

CERESC, -EASCĂ: adj.
cereşti: *n. pl. ac., în sintagma* ***trupurile cereşti*** rezum. cap.13

(a) CERTA: v. I
au certat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,25; 4,39; 8,30, 33; 9,24
certa: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,12; rezum. cap.8; 10,13, 48
a certa: *inf. prez.* 8,32
certându-: *gerunziu* rezum. cap.16

CETATE: s.f.
cetatea: *sg. nom.* 1,33
cetate: *sg. ac.* 1,45; 5,14; 11,19; 14,13, 16
cetăţile: *pl. ac.* 6,33
cetăţi: *pl. ac.* 6,56

CEZAR: s.m.; var. CHESAR (Prin ext.) „împărat"
chesariului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.12; 12,14, 16, 17

(a) CHELTUI: v. IV
cheltuisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,26

(a se) CHEMA: v. I
chemând: *gerunziu* rezum. cap.1; 7,14; 8,1, 34; 12,43; 15,44
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,20; 3,13; 6,7; 9,34; 10,49; 15,16
chemasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.2
să chem: *conj. prez. 1.sg.* 2,17
chemându-: *gerunziu* 3,23, 31; 10,42
a chema: *inf. prez.* 10,49
cheamă: *ind. prez. 3.sg.* 10,49
(să) va **chema:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,17
cheamă: *ind. prez. 3.sg.* 15,35

CHIAR: adv. (În v.) „clar", „desluşit"
chiar: 8,25

(a se) CHINUI: v. IV
(să) chinuia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,34; 5,15
să chinuieşti: *conj. prez. 2.sg.* 5,7
(să) chinuisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,18

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac., în loc. adv. într-alt* ***chip/nici într-un chip*** 2,21, 22; rezum. cap.10
chipul: *sg. nom.* (aici) „efigia" 12,16
chipuri: *pl. ac., în loc. adv.* (Pop.) ***în multe chipuri*** rezum. cap.15

CHIRINEU: s.m.. „care provine din comunitatea evreiască din Cirena, port situat în nordul Africii"
Chirineul: *sg. nom.* 15,21

CINĂ: s.f.
cină: *sg. ac.* rezum. cap.14

CINSTE: s.f.
cinste: *sg. ac. în sintagma* ***fără cinste*** „nepreţuit", „nerespectat" 6,4
cinste: *sg. ac.* rezum. cap.11

(a) CINSTI: v. IV
cinsteaşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,6
cinstesc: *ind. prez. 3.pl.* 7,7
cinsteaşte: *imperativ 2.sg.* 7,10; 10,19
vor cinsti: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,6

CINSTIT, -Ă: adj.
cinstit: *m. sg. nom.* 15,43

(a) CITI: v. IV; var. (Înv. şi reg.) **(a) CETI**
aţi citit: *ind. pf.c. 2.pl.* 2,25; 12,10
aţi cetit: *ind. pf.c. 2.pl.* 12,26
ceteaşte: *ind. prez. 3.sg.* 13,14

CIUNG, -Ă: adj.
ciung: *m. sg. nom.* 9,42

(a se) CLĂTI: v. IV „a se clătina"
(să) vor clăti: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,25
clătind: *gerunziu* 15,29

COAPSĂ: s.f. (aici) „mijloc"
coapsăle: *pl. ac.* 1,6

(a) COASE: v. III
coasă: *ind. prez. 3.sg.* 2,21

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a se)** POGORÎ
pogorându(-Să/-să): *gerunziu* 1,10; 9,8
(să) pogoară: *conj. prez. fără să 3.pl.* 13,15
pogorând: *gerunziu* 15,30
pogoare(-Se): *conj. prez. fără să 3.sg.* 15,32

COCOŞ: s.m.
cocoşului: *sg. gen. în sintagma la cântarea* ***cocoşului*** „pe la miezul nopţii sau în zorii zilei" 13,35
cocoşul: *sg. nom.* 14,30, 68, 72

CODRANT: s.m.; var. **CONDRAT** (Înv.) „monedă mică, valorând doi fileri, două parale"
condrat: *sg. nom.* 12,42

COLEA: adv.
colea: 13,21

COMOARĂ: s.f.
comoară: *sg. ac.* 10,21

COPAC: s.m.
copacii: *pl. ac.* 8,24
copaci: *pl. ac.* 11,8

CORABIE: s.f.
corabie: *sg. ac.* 1,19, 20; rezum. cap.4; 4,1, 36, 37; 5,2, 18; 6,32, 45, 51, 54; 8,10, 13, 14
corabia: *sg. nom./ac.* 3,9; 4,37; 5,21
corăbii: *pl. nom.* 4,36
corăbii: *sg. gen., în sintagma* ***fundul corăbiii*** „partea din spate a corabiei" (cf. lat. *puppis, -is* „pupă") 4,38
corabiia: *sg. nom.* 6,47

CORBAN: s. nead.; var. **CORVAN** (**corban** în *Vulgata*); cuvântul este un împrumut din ebraică: karban; cf. Anania 2001, p.1504) şi înseamnă un dar oferit ocazional lui Dumnezeu; este explicat în text „corvan (adecă dar)" (cf. lat. *corban quod est donum*).
corvan: 7,11

CORFĂ: s.f. (Trans.; gms) „coş"
corfe: *pl. nom./ac.* 8,8, 20

CORT: s.n.
corturi: *pl. ac.* 9,4

COŞNIŢĂ: s.f.
coşniţe: *pl. ac.* 6,43
coginiţe: *pl. ac.* 8,19

COŞTEI: s.n. (aici) „satele din împrejurimile cetăţilor"
coşteaiele: *pl. ac.* 8,27
coşteiul: *sg. ac.* 11,2

(a) CREDE: v. III
creadeţi: *imperativ 2.pl.* 1,15; 11,24
creade: *imperativ 2.sg.* 5,36
creade: *inf. prez. fără a* 9,22
cred: *ind. prez. 1.sg.* 9,23
cred: *ind. prez. 3.pl.* 9,41
va creade: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,23; 16,16
aţi crezut *ind. pf.c. 2.pl.* 11,31
(nu) creadereţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 13,21
să creadem: *conj. prez. 1.pl.* 15,32
vor creade: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.16; 16,17
au crezut *ind. pf.c. 3.pl.* 16,11, 13, 14

CREDINCIOS, -OASĂ: s.m./f.
credinciosului: *s.m. sg. dat.* 9,22

CRED**INŢĂ:** s.f.
credinţa: *sg. nom./ac.* 2,5; 5,34; 10,52
credinţă: *sg. ac.* 4,40
credinţii: *sg. gen., în sintagma putearea* ***credinţii cei întru Dumnezău*** rezum. cap.11
credinţa: *sg. ac., în sintagma credinţa* ***lui Dumnezeu*** 11,22

(a) CREŞTE: v. III
creaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
crescând: *gerunziu* 4,8
să crească: *conj. prez. 3.sg.* 4,27

CRUCE: s.f.
crucea: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,34; 15,21
cruce: *sg. ac.* 15,30, 32

CUGET: s.n.
cugetele: *pl. nom., în sintagma* ***cugetele ceale reale*** 7,21

(a) CUGETA: v. I
cugetând: *gerunziu* 2,6
cugeta: *ind. imp. 3.pl.* 2,8; 8,16; 11,31
cugetaţi: *ind. prez. 2.pl.* 2,8; 8,17

(a) CUMPĂRA: v. I
să cumpere: *conj. prez. 3.pl.* 6,36
să cumpărăm: *conj. prez. 1.pl.* 6,37
cumpăra: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.11; 11,15
cumpărând: *gerunziu* 15,46
au cumpărat: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,1

CUMPLIT: adv.
cumplit: rezum. cap.5

(a) CUNOAȘTE: v. III
cunoștea: *ind. imp. 3.pl.* 1,34
cunoscând: *gerunziu* 2,8; 5,30; 8,17; 12,15; 15,45
veți cunoaște: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,13
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,33, 38, 54; 12,12
cunoașteți: *ind. prez. 2.pl.* 8,17; 13,28
cunosc: *ind. prez. 1.sg.* 14,68

CUNUNĂ: s.f.
cunună: *sg. ac., în sintagma* ***cunună de spini*** 15,17

(a) CUPRINDE: v. III „a primi"
cuprind: *ind. prez. 3.pl.* 4,16, 20
fusease **cuprins:** *pasiv m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.9
cuprinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 14,8

CURAT, **-Ă:** adj.
curat: *n. sg. ac., în sintagma* ***unsoare de nard curat*** 14,3

(a se) CURĂȚI: v. IV
curăți: *inf. prez. fără* ***a*** 1,40
curățeaște(-te): *imperativ 2.sg.* 1,41
(s-)au curățit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,42
curățind: *gerunziu* 7,19

CURĂȚIRE: s.f.
curățirea: *sg. ac.* 1,44

CURÂND: adv.; var. (Înv. și pop.) **CURUND**
curund: 9,38

CUREA: s.f.; var. **CURAUĂ**
curea: *sg. ac., în sintagma* ***brâu de curea*** „cingătoare de piele" 1,6
curaoa: *sg. ac.* 1,7

(a) CURGE: v. III „(despre mulțimi de oameni) a veni în număr foarte mare"
curgând: *gerunziu* rezum. cap.3

CURGERE: s.f.
curgerea: *sg. ac., în sintagma* ***curgerea sângelui*** rezum. cap.5; 5,25

CURTE: s.f.
curtea: *sg. ac.* 14,54; 15,16
curte: *sg. ac.* 14,66
curții: *sg. gen.* 14,68

(a) CURVI: v. IV
(nu) curvi: *imperativ prohib. 2.sg.* 10,19

CURVIE: s.f.
curviile: *pl. nom.* 7,21

(a) CUTEZA: v. I
cutezați: *imperativ 2.pl.* 6,50
cutează: *imperativ 2.sg.* 10,49

CUTREMUR: s.n.; var. **CUTRĂMUR**
cutremuri: *pl. nom., în sintagma* ***cutremuri de pământ*** 13,8
cutrămur: *sg. nom.* 14,8

(a) CUTREMURA: v. I; var. **(a) CUTRĂMURA**
era cutrămurați: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 9,5

CUVÂNT: s.n.
cuvântul: *sg. nom./ac.* 1,45; 4,14, 15, 16, 18, 19, 20, 33; 5,36; 7,29; 8,32; 9,9, 31; 14,72; 16,20
cuvânt: *sg. ac.* 2,2; 4,17; 10,22; 11,29; 12,13; 14,39
cuvântul: *sg. ac., în sintagma* ***cuvântul lui Domnezeu*** 7,14
cuvintele: *pl. nom./ac.* 8,38; 13,31
cuvântele: *pl. ac.* 10,24

(a) CUVÂNTA: v. I
e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine e cuvântat*** 11,10
e cuvântată: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine e cuvântată*** 11,10

D

(a se) DA: v. I
dându(-să): *gerunziu* rezum. cap.1
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,26; 3,15; 6,28, 41; 11,28; 12,1; 13,34; 14,22, 23; 15,1, 15
dându-: *gerunziu* rezum. cap.3; 13,11
au dat: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***rod au dat*** 4,7
da: *ind. imperf. 3.sg./pl.* 4,8; 6,7; 8,6; 15,23, 36
(s-)au dat: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 4,11; 6,2
(să/Să) va da: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 4,25; 8,12; 9,30; 10,33; 13,11; 14,41
să dea: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,43; 10,45
deadease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.6
voi da: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,22
oi da: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,23
să dai: *conj. prez. 1.sg.* 6,25
dați: *imperativ 2.pl.* 6,37; 12,17
vom da: *ind. viit.I. 1.pl.* 6,37
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,37; 9,40; 12,9; 13,24
dă: *imperativ 2.sg.* 10,21, 37
vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,33; 13,9, 22; 14,11
a da: *inf. prez.* 10,40; 12,14
om da: *ind. viit.I. 1.pl.* 12,14
a (să) da: *inf. prez.* 12,38; 14,5
dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13; rezum. cap.14
va da: *ind. viit.I. 3.sg., în loc. v.* ***va da spre moarte*** „va omorî" 13,12
ar da: *cond. prez. 3.sg.* 14,11
dând: *gerunziu* 14,26
dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 14,44; 15,10
să dea: *conj. prez. 3.pl., în loc. v.* ***să dea morții*** „să omoare" 14,55
(să) dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15
dă: *ind. prez. 3.sg., în loc. v* ***Își dă sufletul*** „moare" rezum. cap.15
au dat: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***Și-au dat sufletul*** 15,37

DAJDIE: s.f.; var. **DAJDE**
dajdea: *sg. ac.* rezum. cap.12
dajdă: *sg. ac.* 12,14

DAR: s.n. (cf. supra **CORBAN**)
dar: *sg. nom.* 7, 11

DAT, **-Ă:** adj.
dată: *f. sg. ac.* rezum. cap.12

(a) DĂRUI: v. IV
au dăruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,45

DEGET: s.n.
deagetele: *pl. ac.* 7,33

DEOSEBI: adv.; var. **DEOSĂBI**
deosăbi: rezum. cap.4; 4,34; 6,32; 7,33; 9,1
deosebi: 6,31; 13,3

DEPARTE: adv.
departe: *adv. în forma de departe* 5,6; 8,3; 11,13; 14,54; 15,40
departe: 7,6; 12,1, 34; 13,34

(a se) DEPĂRTA: v. I
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,42

(să) depărtează: *ind. prez. 3sg.* rezum. cap.3
(s-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,7
să (să) depărteze: *conj. prez. 3.sg.* 5,17

(a) DESCĂLECA: v. I „a trage la mal", „a acosta" (cf. lat. *applicō, -āre*)
au descălecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,53

(a se) DESCHIDE: v. III; var. **(a se) DEȘCHIDE**
deschide(-te): *imperativ 2.sg.* 7,34
(s-)au deschis: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,35

DESCHIS, -Ă: adj.; var. **DEȘCHIS, -Ă**
deschise: *n. pl. ac.* 1,10

(a) DESFACE: v. III
desfăcându-: *gerunziu* 2,4

(a) DESPĂRȚI: v. IV
să despartă: *conj. prez. 3.sg.* 10,9

DESTUL: adv.
destul: 15,15

DEȘERT, DEȘARTĂ: adj./s.
deșert: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***în deșert*** 7,7
deșert: *adj. m. sg. ac.* „fără nimic", „cu mâinile goale" 12,3

(a s) DEȘTEPTA: v. I „a trezi din somn"; „a învia"; „(în sintagmă cu *sămânța*) a ridica urmaș"
deștep tându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.4
au deșteptat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,38
să deștepte: *conj. prez. 3.sg.* 12,19

(a) DEZBRĂCA: v. I
au dezbrăcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,20

(a se) DEZLEGA: v. I; var. (Înv.) **(a) DESLEGA**
să dezleg: *conj. prez. 1.sg.* 1,7
(s-)au dezlegat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,35
dezlegați: *imperativ 2.pl.* 11,2
au deslegat: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,4
dezlegând: *gerunziu* 11,5

DIAVOL: s.m.
diavolul: *sg. ac.* rezum. cap.7

DIMINEAȚĂ: s./adv.
dimineață: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de dimineață foarte/foarte de dimineață*** 1,35; 16,2
dimineața: *adv.* 11,20; 13,35; 15,1; 16,9

DIMPREJURUL: prep.; var. (Înv.) **DINPREGIURUL**
dinpregiurul: 3,8

DINAPOIA: prep.
dinnapoia: 8,33

DINAR: s.m.
denari: *pl. ac.* 6,37; 14,5
dinariul: *sg. ac.* 12,15

DINĂUNTRU: adv.; var. **DINLĂUNTRU;** (Înv.) **DINLONTRU**
dinlontru: 7,21
dinlăuntru: 7,23

DINTE: s.m.
dinții: *pl. ac.* 9,17

DIVAN: s.n. (aici) „pretoriu"
divanului: *sg. gen.* 15,16

(a) DOBÂNDI: v. IV
va dobândi: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,36
să dobândesc: *conj. prez. 1.sg.* 10,17

DOMN: „Dumnezeu"; „Isus Hristos"
Domnului: *sg. gen./dat.* 1,3; 11,3, 10; 12,36
Domnul: *sg. nom./ac.* 2,23, 28; 5,19; 12,11, 29, 30, 36; 13,20; 16,19, 20
Doamne: *sg. voc.* 7,28; 9,23
Domn: *sg. ac.* 12,37

DOMN: s.m. (apelativ) „termen de politețe pentru un bărbat"; (Pop.) „stăpân"
domnul: *sg. nom.* 12,9

DOMNIE: s.f.
domniii: *sg. ac.* rezum. cap.10

(a) DOMOLI: v. IV
domoleașe: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; rezum. cap.6

(a) DORMI: v. IV
dor mind: *gerunziu* rezum. cap.4; 4,38; 13,36; 14,37, 40
să doarmă: *conj. prez. 3.sg.* 4,27
doar me: *ind. prez. 3.sg.* 5,39
dor mi *ind. prez. 2.sg.* 14,37
dor miți: *imperativ 2.pl.* 14,41

DOROBANȚ: s.m.; var. (Înv.) **DĂRĂBANȚ**
dărăbanții: *sg. ac.* 6,27

DOSADĂ: s.f.
dosăzile: *pl. nom., în sintagma* ***dosăzile veacului*** 4,19

DRAC: s.m.
draci: *pl. ac.* 1,34; rezum. cap.3; 6,13; 16,9
dracii: *pl. ac.* 1,39; rezum. cap.3; 3,15, 22; 9,37; 16,17
dracilor: *pl. gen., în sintagma* ***căpeteniia dracilor*** 3,22
draci: *pl. ac., în sintagma* ***un leghion de draci*** rezum. cap.5
dracul: *sg. nom./ac.* 5,15, 16, 18; 7,26, 29, 30; rezum. cap.9

DREGĂTOR: s.m.; var. **DEREGĂTOR**
deregătorilor: *pl. gen.* 13,9

DREPT, DREAPTĂ: adj./s./prep./adv.
dreapte: *adj. f. pl. ac.* 1,3
drept: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***om drept și sfânt*** 6,20
(cei) drepți: *s.m. pl. ac.* 2,17
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a dreapta*** 10,37; 15,27; 16,5
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. prep.* ***de-a dreapta*** 10,40; 12,36; 14,62; 16,19
drept: *prep. în loc. adv.* ***drept aceaea*** 2,28
drept: *adv.* (aici) „cum trebuie", „bine" (cf. lat. *recte*) 7,35

DREPTATE: s.f.
dreptate: *sg. ac.* 12,32

(a se) DUCE: v. III
au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,1; 11,7; 15,1, 16, 22
a duce: *inf. prez.* 2,4
(s-/S-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,35; 2,12; 5,20, 24; 6,1, 32, 46; 7,24; 8,13; 10,22; 12,1, 12; 14,10, 16
duceți(-vă): *imperativ 2.pl.* 6,38
ducându(-să/-Să): *gerunziu* 7,30; 11,4; 14,39
a (te) duce: *inf. prez.* 9,42
vor duce: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,11
(Să) duce: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15
să ducă: *conj. prez. 3.sg.* 15,21
(vă) duceți: *imperativ 2.pl.* 16,7

DUH: s.n.
Duhul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***Duhul Sfânt*** rezum. cap.1; 1,8; 12,36; 13,11
Duhul/duhul: *sg. nom./ac.* 1,10, 12; 2,8; 8,12; 9,19; 14,38
duh: *sg. ac., în sintagmele* ***duh necurat/duh mut*** 1,23; 3,30; 5,2; 7,25; 9,16
duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***duhul cel necurat/duhul cel surd şi mut*** 1,26; rezum. cap.9; 9,24
duhurilor: *pl. dat., în sintagma* ***duhurilor necurate*** 1,27
Duhului: *sg. gen., în sintagma* ***Duhului Sfânt*** rezum. cap.3; 3,29
duhurile: *pl. nom./ac., în sintagma* ***duhurile ceale necurate*** 3, 11; 5,13; 6,7
duhule: *sg. voc., în sintagma* ***necurate duhule*** 5,8
duhurile: *pl. nom.* 5,12
duhul: *sg. nom./ac.* 8,12; 9,19; 14,38
duh: *sg. voc., în sintagma* ***duh mut şi surd*** 9,24

DUMNEZEU: s.m.; var. (Reg.) DUMNEZĂU „Divinitatea"
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagmele* ***Fiiul lui Dumnezeu/ Evangheliia împărăţii lui Dumnezeu/împărăţiia lui Dumnezeu/ Sfântul lui Dumnezeu/credinţa lui Dumnezeu*** 1,1, 14, 15, 24; 9,46; 10,14, 15, 23, 24, 25; 11,22; 12,34
Dumnezău: *sg. nom./ac./gen./dat.* 2,7, 12; 5,7; 8,33; 12,17, 26; 14,25; 16,19
Dumnezău: *sg. ac./gen., în sintagmele* ***casa lui Dumnezău/Fiiul lui Dumnezău/voia lui Dumenzău/taina împărăţiii lui Dumnezău/împărăţiia lui Dumnezău/Fiiul lui Dumnezău celui înalt/poruncile lui Dumnezău/porunca lui Dumnezău/putearea credinţii cei întru Dumnezău/calea lui Dumnezău/putearea lui Dumnezău/fiiul lui Dumnezău celui blagoslovit/puterii lui Dumnezău/biseareca lui Dumnezău*** 2,26; 3,12, 35; 4,11, 26, 30; 5,7; rezum. cap.7; 7,8, 9; 8,39; rezum. cap.11; 12,14, 24; 14,61, 62; 15,29, 39, 43
Domnezeu: *sg. gen., în sintagma* ***cuvântul lui*** *Domnezeu* 7,13
Dumnezeu: *sg. nom./ac.* 10,6, 9, 18, 27; 12,29, 32; 13,19
Dumnezăul: *sg. nom., în sintagmele Dumnezăul lui Avraam/* ***Dumnezăul lui Isaac/Dumnezăul lui Iacov/Dumnezăul morţilor/ [Dumnezăul] viilor*** 12,26, 27
Dumnezăul: *sg. nom.* 12,29, 30
Dumnezăul: *sg. voc., în sintagma* ***Dumnezăul Mieu*** 15,34

DURERE: s.f.
durerilor: *pl. gen.* 13,8

E

EVANGHELIE: s.f. (cf. **Indice** Mt)
Evanghelia: *sg. nom.* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evanghelia de la Marcu*
Evangheliei: *sg. gen., în sintagma* ***începapearea Evangheliei a lui Isus Hristos*** 1,1
Evangheliia: *sg. ac., în sintagma* ***Evangheliia împărăţii lui Dumnezău*** 1,14
Evangheliii: *sg. dat.* 1,15
Evanghelie: *sg. ac.* 8,35; 10,29
Evanghelia: *sg. nom./ac.* 13,10; 14,9; 16,15

F

(a se) FACE: v. III
faceţi: *imperativ 2.pl.* 1,3
voi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,17
făcându(-)(-să): *gerunziu* 1,41
(să) va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,21
fac: *ind. prez. 3.pl.* 2,24
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,25; 3,14; 5,19; rezum. cap.6; 6,21; 7,37; 9,12; 10,6; 14,6, 8, 9; 15,14
(s-)au făcut: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,27; 4,37, 39; 6,14; 9,2; 12,10, 11; 14,4; 15,33
a face: *inf. prez.* 3,4; 7,12; 15,15
făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,6, 8; 6,20; 15,8
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,35; 12,9
(să) fac: *ind. prez. 3.pl.* 4,11; 6,2, 14
(să) face: *ind. prez. 3.sg.* 4,19, 32; rezum. cap.15
face: *ind. prez. 3.sg.* 4,32; 10,11; rezum. cap.11
(să) făcusă: *ind. m.m.c.pf. impers./3.sg.* 5,14, 16, 33
făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 5,20, 32; 6,30; 15,7
să facă: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.6; 6,39; 9,38
face: *inf. prez. fără a* 6,5; 14,7
faceţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,8, 9, 13; 11,3, 5
să facem: *conj. prez. 1.pl.* 9,4
voi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,17
(nu) face: *imperativ prohib. 2.sg.* 10,19
să faci *conj. prez. 2.sg.* 10,35; 11,28
să fac: *conj. prez. 1.sg.* 10,36, 51; 15,12
aţ făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,17
făcându(-să): *gerunziu* 11,19
faci *ind. prez. 2.sg.* 11,28
fac: *ind. prez. 1.sg.* 11,29, 33
făcând: *gerunziu* rezum. cap.15

FACERE: s.f.
facerea: *sg. ac.* rezum. cap.10

FARISEU: s.m.
fariseii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,16, 18, 24; 3,6; rezum. cap.7; 7,1, 3, 5; 8,11; 9,10; 10,2
fariseiilor: *pl. gen.* 2,18; rezum. cap. 8; 8,15
fariseilor: *pl. gen.* rezum. cap.3
farisei: *pl. nom.* rezum. cap.12

FATĂ: s.f.; var. (Înv.) FEATĂ
fata: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,23; 6,22, 28; rezum. cap.7; 7,26, 30
fetei: *sg. gen.* 5,40
featii: *sg. dat., în sintagma featii jucătoare* rezum. cap.6
featii: *sg. dat.* 6,22, 28
fată: *sg. nom.* 7,25

FAŢĂ: s.f.
feaţii: *sg. gen.* 1,2
faţă: *sg. ac., în sintagma la faţă* ***schimbându-Să/S-au*** *schimbat la faţă* rezum. cap.9; 9,1
faţă: *sg. ac.* rezum. cap.16; 16,12
faţa: *sg. ac.* 12,14; 14,65

FĂCUT, -Ă: adj.
făcută: *f. sg. ac., în sintagma* ***besearecа aceasta*** *făcută de mână* 14,58

(a) FĂGĂDUI: v. IV
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,11

FĂŢARNIC, -Ă: s.m./f.
făţarnicilor: *s.m. pl. voc.* 7,6

FECIOARA: s.f.
fecioara: *sg. nom.* 5,39, 40, 42
fecioarei: *sg. gen.* 5,41
fecioară: *sg. voc.* 5,41

FECIOR: s.m.
feciorii *pl. ac.* 10,29
feciori *pl. nom.* 10,30

FEMEIE: s.f.; var. (Înv.) FĂMEAIE
fămeaie: *sg. ac.* 10,6

(a se) FERI: v. IV
ferindu(-Să): *gerunziu* rezum. cap.3
a **(Să) feri** *inf. prez.* rezum. cap.12

(a) FI: v. IV
era: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,6, 13, 16, 23, 33, 36, 45; 2,4, 6, 15, 25, 26; 3,1; 4,1, 10, 36, 38; 5,5, 11, 21, 25, 40, 42; 6,31, 34, 44, 47, 48, 52; 7,26; 8,9; 10,32; 11,13; 12,20; 14,1, 4, 21, 40, 56, 59; 15,7, 25, 39, 40, 42; 16,4, 10
eşti: *ind. prez. 2.sg.* 1,11, 24; 3,12; 8,29; 12,14, 34; 14,61, 70; 15,2
e: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,24, 27; 2,9, 19, 28; rezum. cap.3; 3,33; 4,31; 5,7, 9; 6,2, 3, 4, 35; 7,6, 18, 27; 9,4, 38, 39, 41, 42, 44, 46, 49; 10,2, 18, 24, 29; 12,7, 30, 32; 13,7, 21; 14,34
este: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,2; 3,17, 35; 4,22, 26, 40; 7,15, 34; 9,6, 20; 10,40; 11,2, 32; 12,11, 16, 27; 14,44, 69; 15,42; 16,6
eram: *ind. imp. 1.sg.* 14,49
erai: *ind. imp. 2.sg.* 14,67
-i *ind. prez. 3.sg.* 3,21; 8,2; 10,21
iaste: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,27; 5,23; 6,15; 9,39; 10,14, 25; 12,28, 29, 31, 32, 35, 42; 13,21, 28, 29; 14,14, 22, 24, 38, 42
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 1,7; 6,50; 12,26; 13,6; 14,62
ieste: *ind. prez. 3.sg.* 12,33
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 4,11, 15, 16, 17, 18, 20, 31; 6,3; 7,4; 7,15; 8,33, 39; 10,8; 12,17, 25
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 5,9
sânteţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,18; 9,40; 13,11
fost-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,4
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 1,9, 11; 2,15, 23; 6,34, 9.6, 25; 11,30; 13,19
fiind: *gerunziu* 1,32; 4,10, 35; 6,2, 35, 47; 8,1; 9,32; 11,11; 14,3, 17, 66; 15,33, 41, 42
a fi: *inf. prez.* rezum. cap.3; 6,49, 55; rezum. cap.8; 8,27, 29; 9,4; 10,43, 44; rezum. cap.12; 12,18; 13,29; 14,64
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,14; 5,18, 23; rezum. cap.8; rezum. cap.9; 9,34; rezum. cap.10; 13,7, 18; 14,2
va fi: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,29; 9,34, 49; 10,43, 44; 11,23; 12,7, 23; 13,4, 28, 33; 14,35; 16,18
fii: *imperativ 2.sg.* 5,34
ar fi: *cond. prez. impers./3.sg.* 9,9, 33; 10,42; 13,22; 16,11
voi fi: *ind. viit.I. 1.pl.* 9,18; 10,8, 31
fi-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,23
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.13; 13,4, 8, 19, 30
veţi fi: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,13

FIARĂ: s.f.
fiarăle: *pl. ac.* rezum. cap.1
fierile: *pl. ac.* 1,13

FIICĂ: s.f.
fiică: *sg. voc.* 5,34
fiica: *sg. ac.* 5,35; 7,29

FILER: s.m.; var. (Înv.) **FILEARIU** (aici) „ban de valoare mică"
fileari: *pl. ac.* rezum. cap.12; 12,43

FIU: s.m.
Fiiul/fiiul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Fiiul lui Dumnezeu/Fiiul Mieu cel iubit/Fiiul Omenesc/fiiul Mariii/fiiul lui David/Fiiul lui Dumnezău celui blagoslovit/Fiiul lui Dumnezău*** 1,1, 11; 2,10, 28; 3,12; 6,3; 8,31, 38; 9,6, 8, 11, 30; 10,33, 45; rezum. cap.12; 12,35; rezum. cap.13; 13,26; 14,21, 41, 61, 62; 15,39
fiiule: *sg. voc.* 2,5
fii: *pl. nom., în sintagmele* ***fii nuntei*** „nuntaşii"/***Fii tunetului*** (sintagma reprezintă traducerea unui numelui propriu *Voanerghes*; lat. *Boanerges*) 2,19; 3,17
fiilor: *pl. dat., în sintagma* ***fiilor omeneşti*** 3,28
Fiiul: *sg. voc., în sintagmele* ***Fiiul lui Dumnezău celui înalt/Fiiul lui David*** 5,7; 10,47, 48
fii: *pl. nom.* 7,27; 10,35; 13,12
fiilor: *pl. gen.* 7,27; rezum. cap.10
fiiul/Fiiul: *sg. nom./ac.* 9,16; 10,46; rezum. cap.12; 12,6; 13,32
fiilor: *pl. voc.* 10,24
fiiu: *sg. ac.* 12,6, 37; 13,12
fii: *pl. ac.* 12,19

FIRE: s.f.
fire: *sg. ac., în sintagma* ***întors din fire*** „ieşit din minţi" 3,21

FLĂMÂND, -Ă: adj.
flămânzi: *m. pl. ac.* 8,3

(a) FLĂMÂNZI: v. IV
au flămânzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,25
au flămânzât: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,12

FOALE: s.n.; var. **FOI:** s.m.
foi: *pl. ac.* 2,22
foii: *pl. nom./ac.* 2,22, 22

FOAMETE: s.f.
foamete: *sg. nom.* 13,8

FOC: s.n.
foc: *sg. ac.* 9,21, 48; 14,54
focul: *sg. ac., în sintagma* ***focul nestâns*** 9,42
focul: *sg. nom.* 9,43, 45, 47
focului: *sg. gen., în sintagmele* ***matca focului nestâns*** (Înv.) „iad"/ ***gheena focului*** 9,44, 46

FOIŞOR: s.n.
foişor: *sg. ac.* 14,15

(a) FOLOSI: v. IV
folosisă: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 5,26
va folosi: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,11; 8,36

FRATE: s.m.
fratele: *sg. nom.* 1,16, 19; 3,17, 35; 5,37; 6,3; 12,19
fraţii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,31, 32, 33, 34; 10,29
fraţi: *pl. nom.* 10,30; 12,20
fratelui: *sg. gen./dat.* rezum. cap.11; 12,19
frate: *sg. nom./ac.* 13,12, 12

FRĂŢÂNE: s.m.
frăţine-său: *sg. nom.* 6,17
frăţine-tău: *sg. gen.* 6,18

(a) FRÂNGE: v. III „a rupe"; „a sparge"
au frânt: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,41; 8,6; 14,22
am frânt: *ind. pf.c. 1sg.* 8,19
frângând: *gerunziu* 14,3

FRICĂ: s.f.
frică: *sg. ac.* 4,40; 9,5

FRIG: s.n. (la pl.) „malarie"; „orice boală însoţită de febră mare şi frisoane"
friguri: *pl. ac.* 1,30
frigurile: *pl. nom.* 1,31

FRUNZĂ: s.f.
frunză: *sg. ac.* 11,13
frunzele: *pl. nom./ac.* 11,13; 13,28

(a) FUGI: v. IV
au fujit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,14
fugă: *conj. prez. fără să 3.pl.* 13,14
fugând: *gerunziu* rezum. cap.14
au fugit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 14,50, 52; 16,8

FUND: s.n.
fundul: *sg. ac., în sintagma* ***fundul corăbii*** „partea din spate a corabiei" (cf. lat. *puppis, -is* „pupă") 4,38

(a) FURA: v. I
(nu) fura: *imperativ prohib. 2.sg.* 10,19

FURTIŞAG: s.n.; var. (În v.) **FURTUŞAG**
furtuşagurile: *pl. nom.* 7,22

G

GALILEAN: s.m. „persoană originară din Galileea"
galileean: *sg. nom.* 14,70

GADAREAN: s.m. „locuitor al oraşului Gadara, situat în sud-estul lacului Ghenizaret" (cf. DB, p.475 şi Anania 2001, p.1501)
gadareanilor: *pl. gen., în sintagma* ***ţinutul gadareanilor*** rezum. cap.5; 5,1

GARD: s.n.
gard: *sg. ac.* 12,1

GATA: adv.
gata: 14,38

(a se) GĂTI: v. IV „a pregăti"
va **găti:** *ind. viit.I. 3.sg.* 1,2
gătiţ: *imperativ 2.pl.* 1,3
(s-)au gătit: *ind. pf.c. impers.* 10,40
să gătim: *conj. prez. 1.pl.* 14,12
gătiţi: *imperativ 2.pl.* 14,15
au gătit: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,16

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlcea**vă:** *sg. nom./ac.* 5,38; 14,2; 15,7

GÂLCEVITOR, -TOARE: s.m./f.
gâlce**vitorii:** *s.m. pl. ac.* 15,7

(a) GÂNDI: v. IV
(nu) gândireţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 13,11

GENUNCHI: s.m.; var. (Iuz.) **GENUNCHE:** s.n.
genunchele: *pl. ac., în loc. v.* ***pleca genunchele*** 15,19

GHEENĂ: s.f.
gheena: *sg. ac.* 9,42
gheena: *sg. ac., în sintagma* ***gheena focului*** 9,46

GLAS: s.n.
glasul: *sg. nom.* 1,3
glas: *sg. nom./ac.* 1,11, 26; 5,7; 9,6; 15,34, 37

GLOATĂ: s.f.
gloată: *sg. nom./ac.* 2,4; 3,7, 9; 4,1; 5,21, 24, 27, 30 6,34; 7,17, 33; 8,1, 2; 9,13, 16; 12,12; 14,43
gloata: *sg. nom./ac.* 2,13; 3,20, 32; 4,1, 36; 7,14; 8,34; 9,24; 11,18; 12,37, 41; 15,8, 11
gloatele: *pl. nom.* rezum. cap.3
gloate: *pl. nom.* 5,31; 10,1
gloatei: *sg. dat.* 8,6

GOL, GOALĂ: adj. „dezbrăcat", „în pielea goală"
gol: *m./n sg. nom./ac.* 14,51, 52

(a) GOLI: v. IV „a descoperi"
au golit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,4

GRABĂ: s.f.
grabă: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu grabă*** 6,25

(a) GRĂI: v. IV
a **grăi:** *inf. prez.* 1,34; 7,37
grăia: *ind. imp. 3.sg.* 2,2; 4,33, 34; 7,35; 8,32; 14,31
grăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 2,7; rezum. cap.14
grăind: *gerunziu* 3,11; 5,35; 12,26; 14,43
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,50; 16,19
era grăind: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 9,3
grăi: *inf. prez. fără a* 9,38
(nu) grăi: *imperativ prohib. 2.sg.* 10,19
a **grăii:** *ind. prez.* 12,1
veţi grăi: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,11
grăiţi: *imperativ 2.pl.* 13,11
grăiţi: *ind. prez. 2.pl.* 13,11
vor grăi: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,17

GRĂUNTE: s.m.; var. **GRĂUNŢ**
grăunţul: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţul de muştar*** rezum. cap.4; 4,31
grăunţul: *sg. ac.* 4,28

GREŞEALĂ: s.f.; var. (Iuz.) GREŞALĂ
greşală: *sg. ac., în sintagma* ***veacinica greşală*** 3,29

(a) GREŞI: v. IV
au greşit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.11

GREU: s./adv.
greu: *s.n. sg. ac.* 10,23
greu: *adv.* 10,24

GRIJĂ: s.f.; var. **GRIJE**
grije: *sg. ac.* 4,38; 12,14

GRUMAZ: s.m.
grumazul: *sg. ac.* 9,41

(a) GUSTA: v. I
vor gusta: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,39

H

HANANEU: s.m.; vezi **CANANEU**

HOTAR: s.n.
hotarăle: *pl. ac.* 5,17; 10,1
hotarele: *pl. ac.* 7,24, 31
hotarilor: *pl. gen.* 7,31

HRANĂ: s.f.
hrana: *sg. nom.* 12,44

HRISTOS: s.m. (aici) „cel care pretinde a fi unsul lui Dumnezeu"
hristoşii: *pl. ac., în sintagma* ***hristoşi mincinoşi*** (cf. lat. *pseudochristus, -i*) rezum. cap.13
hristoşi: *pl. nom., în sintagma* ***hristoşi mincinoşi*** 13,22

HULĂ: s.f.
hula: *sg. ac.* 14,64

(a) HULI: v. IV
au hulit: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,2
huliia: *ind. imp. 3.pl.* 15,32

I

IACĂ: *interj.*
iacă: 2,24

IAR: adv.; var. **IARĂ**
iară: 2,1; 3,20; 4,1; 8,1, 13; 10,1; 12,4; 14,39; 15,4

IARĂȘI: adv.
iarăși: 2,23; 7,31; rezum. cap.10; 10,10; 12,5; 14,40, 61, 69, 70, 72; 15,12, 13
iarăș: 2,13; 3,1; 5,21; 7,14; 8,25; 10,24, 32; 11,27

IARBĂ: s.f.
iarba: *sg. nom.* 4,28
iarbă: *sg. ac.* 6,39

IARNA: adv.
iarna: 13,18

IATĂ: interj.
iată: 1,2; 3,32, 34; 4,3; 6,35; 8,2; 10,28, 33; 11,21; 13,21, 23; 14,41, 42; 15,35, 42; 16,6

(a se) IERTA: v. I
(să) iartă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
iartă(-să): *ind. prez. 3.pl.* 2,5
ierta: *inf. prez. fără* **a** 2,7
iartă(-)(-să): *ind. prez. 3.pl.* 2,9
a ierta: *inf. prez.* 2,10; rezum. cap.11
(să) vor ierta: *ind. viit.I. 3.pl.* 3,28
să (să) ierte: *conj. prez. 3.pl.* 4,12
iertați: *imperativ 2.pl.* 11,25
să ierte: *conj. prez. 3.sg.* 11,25
veți ierta: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,26
va ierta: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,26

IERTARE: s.f.
iertarea: *sg. ac., în sintagma* ***iertarea păcatelor*** 1,4
iertare: *sg. ac.* 3,29

IERUSALIMLEAN: s.m. „locuitor al Ierusalimului"
ierusalimleanii: *pl. nom.* 1,3

(a) IEȘI: v. IV
ieșiia: *ind. imp. 3.sg.* 1,5; 11,19
ieși: *imperativ 2.sg.* 1,25; 5,8; 9,24
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,26, 28; 2,13; 3,21; 4,3; 5,14; 7,29; 8,11, 27; 9,25; 11,11; 14,26, 68
ieșind: *gerunziu* 1,29, 35, 45; 3,6; 5,2, 13; 6,1, 11, 12, 24, 34, 54; 7,31; 9,29; 10,17; 11,12; 13,1; 16,8
ieșisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,30; 7,30
veți ieși: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,10
ies: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.7; 7,20
iase: *ind. prez. 3.sg.* 7,19
ieși: *inf. prez. fără a* 9,28
ați ieșit: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,48

INIMĂ: s.f.
inimile: *pl. ac.* 2,6, 8; 4,15
inimii: *sg. gen., în sintagmele orbirea* ***inimii/învârtoșarea inimii*** 3,5; 10,5
inima: *sg. nom./ac.* 6,52; 7,6, 19, 21; 8,17; 11,23
inimă: *sg. ac.* rezum. cap.7
inima: *sg. ac., în loc. adv.* ***din*** *toată* ***inima (ta)*** 12,30, 33
inimei: *sg. gen., în sintagma* ***învârtoșarea inimei*** 16,14

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) (a) ÎNTRA
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21; 2,1, 26; 3,1; 5,13, 40; 7,25; 11,11; 15,43
întrând: *gerunziu* 1,21; 3,27; 4,19; 5,39; 6,22, 25; 7,17, 24; 9,27; 11,2, 15; 16,5
a **întra**: *inf. prez.* 1,45; rezum. cap.5; 9,42, 44, 46; 10,24, 25
să întrăm: *conj. prez. 1.pl.* 5,12
veți întra: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,10
întră: *ind. prez. 3.sg.* 7,15, 18, 19; rezum. cap.11
vei întra: *ind. viit.I. 2.sg.* 8,26
să întri: *conj. prez. 2.sg.* 9,24
va întra: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,15; 14,14
vor întra: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,23
între: *conj. prez. fără* **să** *3.pl.* 13,15
să întrați: *conj. prez. 2.pl.* 14,38

ISPITĂ: s.f.
ispită: *sg. ac.* 14,38

(a se) ISPITI: v. IV
(Să) ispitească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
(Să) ispitiia: *ind. imp. 3.sg.* 1,13
ispitându-: *gerunziu* 8,11
ispitându-: *gerunziu* 10,2
ispitește(-Să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
ispitiți: *ind. prez. 2.pl.* 12,15

IRODIAN: s.m. „membru al unui partid religios evreiesc, care a fost de partea dinastiei lui Irod; irodienii sunt dușmani ai lui Isus Hristos"
ierodienii: *pl. ac.* 3,6
ierodiani: *pl. ac.* 12,13

(a se) IUBI: v. IV
au iubit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,21
iubește: *imperativ 2.sg.* 12,30, 31
să (Să) iubească: *conj. prez. 3.sg.* 12,33
a iubi: *inf. prez.* 12,33

IUBIT, -Ă: adj.
iubit: *m. sg. nom., în sintagma* ***Fiiul Mieu cel iubit*** 1,11; 9,6
(foarte) iubit: *m. sg. ac.* 12,6

(a se) IZBĂVI: v. IV
(să) izbăvisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.5
izbăvește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7

(a) IZBI: v. IV
izbește: *ind. prez. 3.sg.* 9,17
izbindu-: *gerunziu* 9,19

IZGOANĂ: s.f. (Trens.) „goană"; (Înv.) „exil"
izgoane: *pl. nom.* rezum. cap.13

IZGONIRE: s.f. „prigoană"
izgonirea: *sg. nom.* 4,17
izgoniri: *pl. ac.* 10,30

IZVOR: s.n.
izvorul: *sg. nom., în sintagma* ***izvorul*** *sângelui* 5,29

Î

(a) ÎMBLÂNZI: v. IV
îmblânzi: *inf. prez.* 5,4

(a se) ÎMBRĂCA: v. I
să (să) îmbrace: *conj. prez. 3.pl.* 6,9
au îmbrăcat: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,17, 20

ÎMBRĂCAT, -Ă: adj.; var. (Înv.) ÎNBRĂCAT, -Ă
îmbrăcat: *m. sg. nom.* 1,6; 14,51
înbrăcat: *m. sg. nom.* 5,15

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *pl. ac.* 6,9

(a) ÎMBRĂȚIȘA: v. I
îmbrățișindu-: *gerunziu* 9,35; rezum. cap.10
îmbrățișându-: *gerunziu* 10,16

(a) ÎMBUCA: v. I
îmbucă: *ind. prez. 3.pl.* 12,40

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratul: *sg. nom./ac.* 6,14, 22, 25, 26; 15,2
împăraților: *pl. gen.* 13,9
împăratul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***împăratul jidovilor/ împăratul lui Israil*** 15,2, 9, 26, 32
împăratului: *sg. dat., în sintagma împăratului* ***jidovilor*** 15,12
împărate: *sg. voc., în sintagma* ***împărate jidovilor*** 15,18

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărăției: *sg. gen., în sintagmele* ***Evangheliia împărăției lui*** *Dumnezeu/taina* ***împărăției lui*** *Dumnezău* 1,14; 4,11
împărăția: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***împărăția lui Dumnezeu/ împărăția lui Dumnezău/împărăția Tatălui nostru*** *David* 1,15; 4,26, 30; 8,39; 9,46; 10, 14, 15, 23, 24, 25; 11,10; 12,34; 14,25; 15,43
împărăția: *sg. nom./ac.* 3,24; 6,23
împărăție: *sg. nom./ac.* 13,8

(a se) ÎMPĂRȚI: v. IV
au împărțit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,41; 15,24
împărțându(-să): *gerunziu* rezum. cap.15

(a se) ÎMPERECHEA: v. I; var. (a se) ÎMPĂRĂCHEA (Înv.) „a se învrăjbi", „a se dezbina"
(să) va împărăchea: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,24, 25
împerecheatu(-s)au: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,26

(a) ÎMPLETI: v. IV
împletind: *gerunziu* 15,17

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. și pop.) **ÎMPROTIVĂ**
împrotiva: *prep.* rezum. cap.3; 3,6, 26, 29; 9,39; 14,55
împrotivă: *adv.* 6,48

ÎMPREJUR: adv./prep.; var. (Înv.) **ÎMPREGIUR**
împregiurul: *prep.* 3,5, 32, 34; 9,13
împregiur: *adv.* 3,34; 9,7; 11,11; 14,47, 69
împrejur: *adv.* 5,32; 6,6; 10,23

(a) ÎMPRESURA: v. I
să împreasure: *conj. prez. 3.pl.* 3,9
în presura: *ind. imp. 3.sg.* 5,24
împresură: *ind. prez. 3.pl.* 5,31

(a se) ÎMPREUNA: v. I
(să) împreună: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.9
au împreunat *ind. pf.c. 3.sg.* 10,9

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 2,15; 6,22, 26; 14,31, 41

ÎNAINTE: adv./prep. var. (Reg.) **MAINTE; NAINTE**
înaintea: *prep.* 1,2; 2,4, 12; 3,11; 5,33; 6,33, 41, 45; 9,1; 10,17, 32; 11,2, 4; rezum. cap.14; 14,68; rezum. cap.15; 15,42; 16,7
înnaintea: *prep.* 13,9
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai nainte*** 13,10, 23; 14,8, 28, 30
înainte: *adv., în loc. adv.* ***mai înainte*** 3,27; 14,72
înainte: *adv.* rezum. cap.4; 8,6, 7; 11,9

ÎNALT, -Ă: adj.
înalt: *m. sg. gen., în sintagma* ***Fiiul lui Dumnezău celui înalt*** 5,7
înalt: *m. sg. ac.* 9,1

ÎNAPOI: adv.
înapoi: 13,16

(a) ÎNĂLBI: v. IV;
a înălbi: *inf. prez.* 9,2

ÎNĂLBITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. și pop.) NĂLBITORIU (cf. **Indice Is**)
nălbitoriu: *s.m. sg. nom.* 9,2

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
(s-)au înălțat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,7
înălțând: *gerunziu* 4,8

ÎNĂUNTRU: adv.; var. (În v.) ÎNLO**NTRU**
înlontru: 14,54

ÎNCĂLȚAT, -Ă: adj.
încălțați: *m. pl. nom.* 6,9

ÎNCĂLȚĂMINTE: s.f.
încălțămintelor: *pl. gen.* 1,7

(a se) ÎNCĂLZI: v. IV
(să) încălziia: *ind. imp. 3.sg.* 14,54
încălzându(-să): *gerunziu* 14,67

(a) ÎNCĂPEA: v. II
încăpea: *ind. imp. 3.pl.* 2,2

(a) ÎNCEPE: v. III
înceape: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
au început: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,45; 2,23; 4,1; 5,17, 18, 20; 6,2, 7, 34, 55; 8,11, 25, 31, 32; 10,28, 32, 41, 47; 11,15; 12,1; 13,5; 14,19, 33, 65, 69, 71, 72; 15,8, 18
vor înceape: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,4

ÎNCEPERE: s.f. „început"
înceapearea: *sg. nom., în sintagma* ***înceapearea*** *Evangheliei a* ***lui Isus Hristos*** 1,1

ÎNCEPUT: s.n.; var. (În v.) **CEPUT**
începutul: *sg. ac., în sintagma* ***din începutul zidirii*** „din momentul zidirii lumii" 10,6
ceputul: *sg. ac., în sintagma* ***din ceputul zidirii*** „din momentul zidirii lumii" 13,19
începutul: *sg. nom.* 13,8

ÎNCET: adv.
încet: rezum. cap.8

(a) ÎNCETA: v. I
au încetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,39; 6,51

(a se) ÎNCHINA: v. I
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,6
(să) închina: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,14; 15,19
a **(să) închina:** *inf. prez.* 15,18

ÎNCHINĂCIUNE: s.f.
închinăciuni: *pl. ac.* 12,38

(a) ÎNCHIPUI: v. IV (Înv.) „a asemăna"
vom închipui: *ind. viit.I. 1.pl.* 4,30

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 1,12, 20, 28, 30, 43; 2,8; 4,16; 5,13, 30; 6,25, 50; 7,25; 9,7, 19, 23; 10,52; 11,2

(a) ÎNDEMNA: v. I
au îndemnat: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,11

(a se) ÎNDOI: v. IV
(să) va îndoi: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,23

ÎNDRĂCIT, -Ă: s.m./f. „(persoană) stăpânită de duhuri necurate"
îndrăciți: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.1
(cei) îndrăciți: *s.m. pl. ac.* 1,32
(cel) îndrăcit: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.5

(a) ÎNDRĂZNI: v. IV
îndrăznea: *ind. imp. 3.sg.* 12,34
îndrăznind: *gerunziu* 15,43

(a se) ÎNECA: v. I; var. (Înv.) **(a se) ÎNNECA**
au înecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,7
îneacă: *ind. prez. 3.pl.* 4,19
(s-)au înnecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,13

(a) ÎNFRUNTA: v. I
au înfruntat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,14

(a) ÎNGĂDUI: v. IV
îngăduiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
au îngăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,13, 19; 10,4

ÎNGEMĂNAT, -Ă: adj.; var. **ÎNGEMÂNAT, -Ă** (aici) „bifurcat"
îngemânată: *f. sg. ac., în sintagma* ***calea îngemânată*** „răscruce" (cf. lat. *bivium, -ii*) 11,4

(a) ÎNGENUNCHEA: v. I
îngenunchind: *gerunziu* 1,40; 10,17

ÎNGER: s.m.
îngerul: *sg. ac.* 1,2; rezum. cap.16
îngerii: *pl. nom./ac.* 1,13; 8,38; 12,25; 13,27, 32

(a) ÎNGRĂDI: v. IV
au îngrădit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,1

ÎNGREUIAT, -Ă: adj.
îngreoiați: *m. sg. nom.* 14,40

(a se) ÎNGROPA: v. I
(să) îngroapă: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.15

ÎNGROPARE: s.f.
îngropare: *sg. ac.* 14,8

(a se) ÎNSURA: v. I
(să) vor însura: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,25

(a) ÎNȘELA: v. I
să înșele: *conj. prez. 3.sg.* 13,5
vor înșela: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,6
a înșela: *inf. prez.* 13,22

ÎNȘELĂCIUNE: s.f.
înșelăciunea: *sg. nom., în sintagma* ***înșelăciunea*** *bogăției* 4,19
înșelăciunea: *sg. nom.* 7,22

(a) ÎNTĂRI: v. IV
întărind: *gerunziu* 16,20

ÎNTÂI, -A: num. ord./adv.
întâi: *adv.* 4,28; 7,27; 9,10, 11; rezum. cap.16; 16,9
întâi: *adv. în loc. adv.* ***mai*** *întâi de* 12,28
întâi: *num. ord. m. pl. nom.* 10,31

(a) ÎNTÂMPINA: v. I
au întâmpinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,2
va întâmpina: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,13

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
întâmplându(-să): *gerunziu* 6,21
(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,20
să **(să) întâmple:** *conj. prez. 3.pl.* 10,32
(să) vor întâmpla: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,24

(a) ÎNTINDE: v. III
au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41; 3,5
întinde: *imperativ 2.sg.* 3,5

(a) ÎNTINGE: v. III „a înmuia pâine sau mămăligă într-o mâncare"
întinge: *ind. prez. 3.sg.* 14,20

(a se) ÎNTOARCE: v. III
să **(să) întoarcă:** *conj. prez. 3.pl.* 4,12
întorcându(-să/-Să): *gerunziu* 5,30; 8,33; 14,40
(să) întorcea: *ind. imp. 3.pl.* 6,31
(să) întoarcă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.* 13,16

ÎNTORS, -OARSĂ: adj.
întors: *m. sg. nom., în sintagma* ***întors din fire*** „ieșit din minți" 3,21

(a) ÎNTRA: v. I; vezi **(a) INTRA**

(a se) ÎNTREBA: v. I
(să) întreba: *ind. imp. 3.pl.* 1,27
au întrebat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,10; 7,17; 8,5, 23; 9,15, 20; 10,10; 12,28; 14,60; 15,2, 4, 44
întreba: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,9; 7,5; 8,27; 9,10, 27, 32; 10,2; 11,29; 12,18; 13,3; 14,61
întrebându(-să): *gerunziu* rezum. cap.8; 9,9, 13; 12,28
a **(să) întreba:** *inf. prez.* 8,11
a **întreba:** *inf. prez.* 9,31; 12,34
întreabă(-Să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
întreabă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

ÎNTREBARE: s.f.
întrebarea: *sg. ac.* rezum. cap.11

(a se) ÎNTREGI: v. IV „ a se reface"
(s-)au întregit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,25
va întregi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.9; 9,11

(a se) ÎNTRISTA: v. I
întristându(-Să/-să): *gerunziu* 3,5; 10,22
(s-)au întristat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,26
a întrista: *inf. prez.* 6,26
a **(să)** întrista: *inf. prez.* 14,19

(a se) ÎNTUNECA: v. I
(să) va **întuneca:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,24

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (Înv.) **ÎNTUNEAREC**
întunearec: *sg. nom./ac.* rezum. cap.15; 15,33

(a) ÎNȚELEGE: v. III
să înțeleagă: *conj. prez. 3.pl.* 4,12
au înțăles: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,52
înțeleageți: *imperativ 2.pl.* 7,14
înțeleageți: *ind. prez. 2.pl.* 7,18; 8,21
înțăleageți: *ind. prez. 2.pl.* 8,17
înțelegi: *ind. prez. 2.sg.* 8,33
înțelegea: *ind. imp. 3.pl.* 9,30
înțăleagă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 13,14

ÎNȚELEPCIUNE: s.f.
înțelepciune: *sg. nom.* 6,2
înțelepciunea: *sg. ac., în sintagma* ***din toată înțelepciunea*** 12,33

ÎNŢELEPŢEŞTE: adv.
înţelepţeaşte: 12,34

(a) ÎNVĂŢA: v. I
învăţa: *ind. imp. 3.sg.* 1,21; 2,13; 4,2; 9,30; 10,1; 11,17
era învăţându-: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 1,22
a învăţa: *inf. prez.* 4,1; 6,2, 34; 8,31
învaţă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.9; rezum. cap.10
învăţând: *gerunziu* 6,6; 7,7; rezum. cap.12; 12,35; 14,49
învăţasă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,30
învеţi: *ind. prez. 2.sg.* 12,14
învăţaţi: *imperativ 2.pl.* 13,28

ÎNVĂŢĂTOR: s.m.
învăţătoriul/Învăţătoriul: *sg. nom.* 2,16; 14,14
Învăţătoriule: *sg. voc.* 4,35; 9,4, 16, 37; 10,20, 35; 12,14, 19, 32; 13,1
Învăţătoriule: *sg. voc., în sintagma* ***Învăţătoriule bune*** 10,17

ÎNVĂŢĂTURĂ: s.f.
învăţătura: *sg. ac.* 1,22; 4,2; rezum. cap.6; 6,2; 11,18; 12,38
învăţătură: *sg. nom.* 1,27
învăţături: *pl. ac., în sintagma* ***învăţături şi porunci omeneşti*** 7,7

ÎNVÂRTOŞARE: s.f. (despre inimă) „împietrire"
învârtoşarea: *sg. ac., în sintagma* ***învârtoşarea inimii/învârtoşarea inimei*** 10,5; 16,14

(a) ÎNVELI: v. IV; var. **(a) ÎNVĂLI**
au învălit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,46

(a) ÎNVIA: v. I
învie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
a fi înviat: *inf. pf.* rezum. cap.6
a învia: *inf. prez.* 8,31
va învia: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,30; 10,34
înviind: *gerunziu* 16,9

ÎNVIAT, -Ă: adj.
înviat: *m. sg. ac.* 16,14

ÎNVIERE: s.f.; var. (Înv.) **ÎNVIIARE**
învіiare: *sg. nom./ac.* rezum. cap.12; 12, 18, 23
învіiarea: *sg. ac.* rezum. cap.16

J

(a) JEFUI: v. IV
va gefuii: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,27

(a se) JELUI: v. IV
jeluindu(-să): *gerunziu* 16,10

JERTFĂ: s.f.; var. **JIRTVĂ**
jirtva: *sg. nom.* 9,48
jirtvele: *pl. ac.* 12,33

(a) JERTFUI: v. IV; var. **(a) JIRTVUI**
jirtvuia: *ind. imp. 3.pl.* 14,12

JIDOV: s.m.
jidovii: *s.m. pl. nom.* 7,3
jidovi: *pl. ac.* rezum. cap.14
jidovilor/Jidovilor: *pl. gen., în sintagmele împăratul jidovilor/ împăratul jidovilor/împăratului jidovilor* 15,2, 9, 12, 18, 26

JOLJ: s.n.; var. **JOLGIU** (cf. **Indice** Mt)
jolgi: *sg. ac.* 14,51; 15,46
jolgiul: *sg. ac.* 14,52; 15,46

JOS: adv.; var. **GIOS**
jos: *adv. în loc. adv.* ***pe jos*** 6,33
jos: 14,66; 15,36
jos: *adv. în loc. adv.* ***de sus până jos*** 15,38
gios: 15,46

(a) JUCA: v. I
jucând: *gerunziu* 6,22

JUCĂTOR, -TOARE: adj. „(persoană) care dansează"
jucătoare: *f. sg. dat., în sintagma* ***featii jucătoare*** rezum. cap.6

(a se) JUDECA: v. I
judecându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.14

JUDECATĂ: s.f.
judecată: *sg. ac.* 12,40

JUMĂTATE: s.f.
jumătate: *sg. nom.* 6,23

(a se) JURA: v. I; var. **(a se) GIURA**
giuru-: *ind. prez. 1.sg.* 5,7
(s-)au jurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,23
a (să) giura: *inf. prez.* 14,71

JURĂMÂNT: s.n.
jurământ: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,26

L

LAC: s.n.
lac: *sg. ac.* 12,1

LACRIMĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) LACRĂMĂ
lacrămi: *pl. ac.* 9,23

LANŢ: s.n.
lanţuri: *pl. ac.* 5,3, 4
lanţurile: *pl. ac.* 5,4

LAUDĂ: s.f.
laudă: *sg. ac.* 14,26

LĂCOMIE: s.f.
lăcomiile: *pl. nom.* 7,22

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

LĂCUSTĂ: s.f.
lăcuste: *pl. ac.* 1,6

(a se) LĂSA: v. I
lăsând: *gerunziu* 1,18, 20; 7,8; 14,52
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,31; 5,37; 11,6; 12,21, 22; 13,34
lăsa: *ind. imp. 3.sg.* 1,34; 11,16
lasă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.5; rezum. cap.10
lasă: *imperativ 2.sg.* 7,27
lăsându-: *gerunziu* 8,13; 12,12; 14,50
a lăsa: *inf. prez.* rezum. cap.10; 10,2, 4
va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,7, 11, 12, 29; 12,19
lăsaţi: *imperativ 2.pl.* 10,14; 14,6; 15,36
am lăsat: *ind. pf.c. 1.pl.* 10,28
nelăsând: *gerunziu* 12,20
(să) va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,2
ai lăsat: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,34

(a) LĂUDA: v. I
laudă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

(a se) LEGA: v. I
va lega: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,27
lega: *inf. prez.* 5,3
legat fiind: *pasiv gerunziu* 5,4
au legat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,17
(s-)ar lega: *cond. prez. 3.sg.* 9,41
legând: *gerunziu* 15,1
era legat: *pasiv ind. imp. 3.sg.* „era întemnițat" 15,7

LEGAT, -Ă: adj./s.
legat: *adj. m. sg. ac.* 11,2, 4
(cei) legați: *s.m. pl. ac.* (aici) „cei întemnițați" 15,6

LEGĂTURĂ: s.f.
legătura: *sg. nom., în sintagma* ***legătura limbei*** 7,35

LEGE: s.f.
legii: *sg. gen., în sintagma* ***legii celi noao*** 14,24

LEGIUNE: s.f.; var. (Înv.) **LEGHION:** s.n. (Înv.) „(număr sau) cantitate mare de ființe, lucruri etc."
leghion/Leghion: *s.n. sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,9

LEMN: s.n.
lemn: *sg. ac., în sintagma* ***meșterul de lemn*** „tâmplarul" 6,3
leamne: *pl. ac.* (aici) „bâte", „ciomege" 14,48

(a se) LEPĂDA: v. I; var. (Pop.) **(a se) LĂPĂDA**
a fi lăpădat: *pasiv inf. prez.* 8,31
să (să) leapede: *conj. prez. 3.sg.* 8,34
lepădându: *gerunziu* 10,50
au lăpădat: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,8

LEPRĂ: s.f.
lepra: *sg. nom.* 1,42

LEPROS, -OASĂ: s./adj.
leprosul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.1
(un) lepros: *s.m. sg. nom.* 1,40
leprosul: *adj. m. sg. nom.* 14,3

LESNE: adv.
(mai) lesne: 2,9; 10,25

LIMBĂ: s.f.
limba: *sg. ac.* 7,33
limbei: *sg. gen., în sintagma legătura limbei* 7,35
limbi: *pl. ac.* 10,42
limbilor: *pl. dat.* 11,17
limbă: *sg. nom./ac.* 13,8, 8
limbile: *pl. ac.* 13,10
limbi: *pl. ac., în sintagma* ***limbi noao*** 16,17

LINIȘTE: s.f.
liniște: *sg. nom.* 4,39

(a se) LIPI: v. IV
(să) va lipi: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,7

LIPSĂ: s.f. „nevoie", „trebuință"; „sărăcie"
lipsă: *sg. nom./ac.* 2,25; 10,21
lipsa: *sg. ac.* 12,44

LOC: s.n.
locurile: *pl. ac.* rezum. cap.1
loc: *sg. ac., în sintagmele* ***loc pustiiu/loc pietros*** 1,35; 4,5, 16; 6,31, 32
locuri: *pl. ac., în sintagma* ***locuri pustii*** 1,45
loc: *sg. ac.* 6,31
locul: *sg. nom./ac.* 6,35; 14,32; 15,22; 16,6
locuri: *pl. ac.* 13,8
Locul: *sg. ac., în s. propr.* ***Locul Căpățânilor*** 15,22

(a) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) **(a) LĂCUI**
lăcuit: *inf. prez. fără* **a** 4,32

(a) LOVI: v. IV
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,47

(a se) LUA: v. I
ia: *imperativ 2.sg.* 2,9, 11
luund: *gerunziu* 2,12; 8,6
(să) va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* 2,20, 21; 4,25
ia: *ind. prez. 3.sg.* 4,15
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,36; 5,40; 6,29, 43; 7,4; 8,8; 9,1; 12,20, 21, 22; 14,22, 33; 15,23
să ia: *conj. prez. 3.sg./pl.* 6,8; 8,34; 10,30; 12,2, 19; 13,15
luasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,17
luând: *gerunziu* 6,41; 9,35; rezum. cap.10; 10,32; 14,23
ați luat: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,13; 8,19, 20
a **lua:** *inf. prez.* 7,27; 8,14; 13,16
vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.10; 12,40; 16,18
va lua: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,11
ia(-te): *imperativ 2.sg.* 11,23
veți lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,24
luați: *imperativ 2.pl.* 14,22
ar lua: *cond. prez. 3.sg.* 15,24

LUCRĂTOR, -TOARE: s.m./f.
lucrătorilor: *s.m. pl. dat.* rezum. cap.12; 12,1
lucrători: *pl. ac.* 12,2
lucrătorii: *pl. nom./ac.* 12,7, 9

LUCRU: s.n.
lucru: *sg. nom./ac.* 4,22; 14,6
lucrul: *sg. gen (cu prep. a + tot)* 13,34

LUME: s.f.
lumea: *sg. ac.* 8,36
lumea: *sg. ac., în loc. adv.* ***în toată lumea*** 14,9; rezum. cap.16; 16,15

LUNĂ: s.f.
luna: *sg. nom.* 13,24

LUNG, -Ă: adj.
lungi: *n. pl. ac., în sintagma* ***veșminte lungi*** 12,38
lungă: *f. pl. ac., în sintagma rugăciune lungă* 12,40

M

MAI-MARELE: s.m.
(celor) mai-mari: *pl. dat.* 6,21
mai-marii: *pl. nom./ac., în sintagma* ***mai-marii popilor*** 8,31; 11,27; 14,1, 10, 43, 55; 15,1, 3, 10, 31
mai-mari: *pl. nom.* 10,42

MAMĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) **MUMĂ; MĂMÂNE** (pl. **MĂMÂNI**)
muma: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,31, 33, 34, 35; 5,40; 10,29
mumă(-Ta/-ta): *sg. nom.* 3,32; 7,10; 10,19
mâne-sa: *sg. dat.* 6,24, 28; 7,12
mumă: *sg. nom./ac.* 7,10; 10,7; 15,40
mumei: *sg. dat.* 7,11
mume: *pl. nom.* 10,30

MARE: adj./adv.
mare: *adj. f./n. sg. nom./ac.* 1,26; 4,37, 39, 40; 5,1, 7, 11, 13, 42; 9,13; 14,15; rezum. cap.15; 15,34, 37

(mai) mare: *adj. m./f. sg. nom./ac.* 2,21; 4,32; rezum. cap.9; 9,33; 10,43; 12,31, 40
mari: *adj. f. pl. ac.* 4,32; 13,2
(mai) mari: *adj. m. pl. nom.* rezum. cap.10
mare (foarte): *adj. f. sg. nom.* 16,4
(mai) mare: *adv.* „mai mare" 12,33

MARE: s.f.
Marea: *sg. ac., în s. propr.* ***Marea Galileii*** 1,16; 7,31
mare: *sg. ac.* 1,16; 2,13; 3,7; 4,1; 5,13, 21; rezum. cap.6; 6,48, 49; 9,41; 11,23
mării: *sg. gen./dat.* rezum. cap.4; 4,39; 6,47
marea: *sg. nom.* 4,40

MARGINE: s.f.
marginea: *sg. ac., în sintagma* ***de la marginea*** *pământului* 13,27
marjinea: *sg. ac., în sintagma* ***până la marjinea ceriului*** 13,27

MASĂ: s.f.
masă: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,15; 7,28; 14,3
measele: *pl. ac.* 11,15

MATCĂ: s.f.
matca: *sg. ac., în sintagma* ***matca focului nestâns*** (Înv.) „iad" 9,44

MĂCAR: adv.; var. (Înv. și reg.) MACAR
măcar: *adv., în loc. cj.* ***măcar că*** rezum. cap.6
macar: 6,23

(a) MĂRI: v. IV
mărea: *ind. imp. 3.pl.* 2,12

(a se) MĂRITA: v. I
(să) va mărita: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,12
(să) vor mărita: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,25

MĂRTURIE: s.f.
mărturiia: *sg. nom./ac.* 1,44; 13,9; 14,59
mărturie: *sg. ac.* 6,11; 14,55
mărturie: *sg. ac.* 10,19
mărturii: *pl. ac., în sintagma* ***mărturii mincinoasă*** rezum. cap.14
mărturie: *sg. ac., în sintagma* ***mărturie mincinoasă*** 14,56, 57
mărturii: *pl. nom./ac.* 14,56, 63

(a) MĂRTURISI: v. IV
mărturisindu-: *gerunziu* 1,5
mărturisească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8

MĂSLIN: s.m.; var. (Înv. și reg.) MASLIN
Măslinilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Muntele Măslinilor*** 11,1; 13,3; 14,26

(a se) MĂSURA: v. I
veți măsura: *ind. viit.I. 2.pl.* 4,24
(să) va măsura: *ind. viit.I. impers.* 4,24

MĂSURĂ: s.f.
măsură: *sg. ac.* 4,24

(a se) MÂHNI: v. IV
(s-)au mâhnit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,22
a (Să) mâhni: *inf. prez.* 14,33

MÂNĂ: s.f.
mână: *sg. ac.* 1,31
mâna: *sg. nom./ac.* 1,41; 3,5; 5,23, 41; 7,32; 8,23; 9,26, 42; 14,20
mâna: *sg. ac., în sintagma mâna cea sacă* „mână uscată" rezum. cap.3
mână: *sg. ac., în sintagma mână uscată* 3,1, 3
mânile: *pl. ac.* 6,2, 5; rezum. cap.7; 7,2, 3, 5; 8,23, 25; 9,30; 10,16; 14,41, 46; 16,18
mânii: *sg. gen.* rezum. cap.9
mâni: *pl. ac.* 9,42
mână: *sg. ac., în sintagmele beseareca această făcută de mână/* ***[beseareca]*** *nefăcută de mână* 14,58

(a) MÂNCA: v. I
mânca: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,6; 2,16; rezum. cap.7
mâncă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 2,16; 7,3, 4, 5, 28; 14,18
au mâncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,26; 4,4; 6,42, 44; 8,6
a mânca: *inf. prez.* 2,26; 3,20; 6,31, 37
să mânce: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,43; 6,36, 37
mâncând: *gerunziu* 7,2; 14,18, 22
mânca: *inf. prez. fără a* 8,1, 2
mâncasă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,9
să mânânce: *conj. prez. 3.sg.* 11,14
să mânânci: *conj. prez. 2.sg.* 14,12
să mânânc: *conj. prez. 1sg.* 14,14

MÂNDRIE: s.f.
mândriia: *sg. nom.* 7,22

(a se) MÂNIA: v. I
a (să) mâniia: *inf. prez.* 10,41

MÂNIE: s.f.
mânie: *sg. ac.* 3,5

(a se) MÂNTUI: v. IV (Înv. și pop.) „a se salva dintr-o primejdie, de o nenorocire"; (Bis.) „(a ierta sau) a obține iertarea pentru păcatele săvârșite"; (Înv. și pop.) „a se vindeca de o boală"
mântuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
a mântuii: *inf. prez.* 3,4
(Să) mântuii: *inf. prez. fără a* 15,31
(mă) voi mântui: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,28
au mântuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,34; 10,52; 15,31
(să) mântuia: 6,56
mântui(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,35
a mântui: *inf. prez.* 8,35
(să) mântui: *inf. prez. fără a* 10,26
(să) va **mântui:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,13
(s-)ar fi mântuit: *cond. pf. 3.sg.* 13,20
mântuiaște**(-Te):** *imperativ 2.sg.* 15,30

MÂNZ: s.m.
mânzul: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,4, 5, 7
mânz: *sg. ac.* 11,2

(a) MERGE: v. III
mergând: *gerunziu* 1,19; 6,36, 37; 13,34, 35; 16,10, 12, 13, 15, 20
au mers: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,36; 2,14; 3,7
să meargem: *conj. prez. 1.pl.* 1,38; 14,12, 42
mergi: *imperativ 2.sg.* 1,44; 2,11; 5,19, 34; 7,29; 8,26, 33; 10,21, 52
a mearge: *inf. prez.* 2,23
să meargă: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.5; 5,37; 6,45
mergea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,24; 6,56; 10,32; 11,9; 14,51
mear**ge:** *ind. prez. 3.sg.* 7,19; 14,21; 16,7
mergeți: *imperativ 2.pl.* 11,2; 14,13
voi mearge: *ind. viit.I. 1sg.* 14,28

MEȘTER: s.m.
meșterul: *sg. nom., în sintagma* ***meșterul de lemn*** 6,3

MEȘTEȘUGIRE: s.f. „șiretlic", „înșelătorie"
meșteșugirea: *sg. ac.* rezum. cap.3

MIAZĂNOAPTE: s.f. (Înv. și rerg.) „miezul nopții"
miazănoap**te:** *sg. ac.* 13,35

MIC, -Ă: adj./s.
(mai) mic: *m. sg. nom.* 4,31

(celui mai) mic: *adj. m. sg. gen.* 15,30
mici: *s.m. pl. ac.* „micuți" 9,41

MIERE: s.f.
miiare: *sg. ac.* 1,6

MIJLOC: s.n.
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 3,3; 14,60
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul/prin*** *mijlocul* 6,47; 7,31; 9,35

MILĂ: s.f.
milă: *sg. nom.* 1,41; 6,34; 8,2
mile: *pl. ac.* 14,7

(a se) MILOSTIVI: v. IV
milostivindu(-Te): *gerunziu* 9,21

(a) MILUI: v. IV
au miluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,19
miluiește: *imperativ 2.sg.* 10,47, 48

MINCINOS, -OASĂ: adj.
mincinoși: *m. pl. nom./ac., în sintagmele hristoșii* ***mincinoși/ hristoși mincinoși*** (cf. lat. *pseudochristus, -i*)/*prorocii* ***mincinoși/ proroci mincinoși*** rezum. cap.13
mincinoasă: *f. pl. (cu des. -ă). ac., în sintagma mărturii* ***mincinoasă*** rezum. cap.14
mincinoasă: *f. sg. ac., în sintagma mărturie* ***mincinoasă*** 14,56, 57

MINCIUNĂ: s.f.
minciună: *sg. ac.* rezum. cap.3

MINTE: s.f.
minte: *sg. ac., în sintagma* ***sănătos cu minte*** „întreg la minte" 5,15
mintea: *sg. ac., în sintagma* ***din toată mintea (ta)*** 12,30

(a se) MINUNA: v. I
minunându(-să): *gerunziu* rezum. cap.1; rezum. cap.16
(să) minunează: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
(să) minuna: *ind. imp. 3.pl.* 7,37; 10,26

MINUNAT, -Ă: adj.
minunat: *m. sg. nom.* 12,11

MINUNE: s.f. „faptă extraordinară", „miracol"; (astăzi rar) „mirare"
minune: *sg. ac.* 5,42
minuni: *pl. ac.* rezum. cap.6; 13,22

(a se) MIRA: v. I
(să) mira: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,22; 2,12; 5,20; 6,2, 6, 51; 10,24, 32; 11,18; 12,17; 15,5, 44
(s-)au mirat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,27; 5,42

MIRE: s.f.
mirele: *sg. nom./ac.* 2, 19, 20

MIREASMĂ: s.f.; var. MIREAZMĂ (la pl.) „uleiuri sau substanțe aromatice pentru ungerea trupului"
mireazme: *pl. ac.* 16,1

MLĂDIȚĂ: s.f.
mlădița: *sg. nom.* 13,28

MOARĂ: s.f.
moară: *sg. ac., în sintagma* ***piatră de moară*** 9,41

MOARTE: s.f.
moarte: *sg. ac.* 7,10; 10,33; 13,12; 14,34; 16,18
moartea: *sg. ac.* 8,39
moarte: *sg. ac., în sintagma* ***vinovat*** *de moarte* rezum. cap.14
morții: *sg. dat., în loc. v. să dea* ***morții*** „să omoare" 14,55
morții: *sg. dat., în sintagma* ***(a fi) vinovat morții*** 14,64

MORMÂNT: s.n.
mormânturi: *pl. ac.* 5,2, 3, 5
mormânt: *sg. ac.* 6,29; 16,2, 5, 8
mormântul: *sg. ac.* 15,46; rezum. cap.16
mormântului: *sg. gen.* 15,46; 16,3

MORT, MOARTĂ: s.m./f.
morți: *s.m. pl. ac.* 6,14, 16; 9,8, 9; 12,25, 26
(un) mort: *s.m. sg. ac.* 9,25
morților: *s.m. pl. gen., în sintagma* ***Dumnezăul morților*** 12,27

MOȘIE: s.f. (În v. și pop.) „țară natală"; (În v.) „loc de origine al cuiva"; (Înv. și pop.; prin gn.) „moștenire"
moșiia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,1, 4; 12,7

MOȘTEAN, -Ă: s.m./f. „moștenitor"
moșteanul: *s.m. sg. nom.* 12,7

MREAJĂ: s.f.
mrejile: *pl. ac.* 1,16, 18, 19

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) MUIARE
muierea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.5; 12, 22, 23
muiare: *sg. nom.* 5,25; 7,25, 26; 14,3
muiarea: *sg. nom./ac.* 5,33; 6,17, 18; rezum. cap.10; 10,2, 7, 11, 12; 12,19; rezum. cap.14
muiere: *sg. ac.* 12,20, 23
muieri: *pl. nom.* 15,40, 41
muierile: *pl. nom.* rezum. cap.16

MULT, -Ă: adj./adv./pron. nehot.
mulți: *adj. m. pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,34; rezum. cap.2; 2,15; 5,9, 26; 6,13, 31
multe: *adj. f./n. pl. nom./ac.* 1,34; 4,2, 33; 7,4; 10,22; rezum. cap.13; rezum. cap.15
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 3,7, 8; 4,1; 5,21, 24; 6,34; 8,1; 10,46; 12,37; 13,26; 14,43
mult: *adj. n. sg. ac.* 4,5
multe: *adj. f. pl. ac., în loc. adv.* ***de multe ori*** 5,4; 9,21
mult: *adj. n. sg. nom., în sintagma* ***(fiind) ceas mult*** „(fiind) târziu" 6,35
(mai) mulți: *adj. m. pl. ac.* 12,5
mult: *adj. n. sg. ac., în loc adj.* ***de mult preț*** „foarte scumpă" rezum. cap.14; 14,3
mult: *adv.* rezum. cap.1; 5,10, 23, 38; 6,51; 9,25; 12,27
(mai) mult: *adv.* 7,12; 12,43; 14,5, 31
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult/cu atâta mai mult*** 7,36, 37; 10,48
mulți: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* 1,34; 2,2, 15; 3,10; rezum. cap.6; 6,2, 33; 9,25; 10,31, 45, 48; 11,8; 13,6; 14,24, 56
multe: *pron. nehot. f./n. pl. ac.* 5,26; 6,20, 34; 7,8, 13; 8,31; 9,11; 15,3
multora: *pron. nehot. m. pl. gen.* rezum. cap.15

MULȚIME: s.f.
mulțime: *sg. nom.* 3,8; 10,46
mulțimea: *sg. ac.* 15,16

(a) MULȚUMI: v. IV; var. (Înv. și pop.) (a) MULȚĂMI
mulțămind: *gerunziu* 8,6; 14,23

MUNTE: s.f.
munte: *sg. ac.* 3,13; 5,11; 6,46; 9,1, 8
munți: *pl. ac.* 5,5; 13,14
Muntele: *sg. ac., în s. propr.* ***Muntele*** *Maslinilor* 11,1; 13,3; 14,26
muntelui: *sg. dat.* 11,32

(a) **MURI:** v. IV
au murit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,35, 39; 9,25; 12,20, 21, 22
să moară: *conj. prez. 3.sg.* 7,10
moare: *ind. prez. 3.sg.* 9,43, 45, 47
va **muri** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,19
a **muri:** *inf. prez.* 14,31
murisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 15,44

(a) **MURMURA:** v. I (cf. **Indice** Iş)
murmurând: *gerunziu* rezum. cap.2; rezum. cap.14

MUŞTAR: s.n.; var. (Înv.) **MUŞTARIU**
muştariu: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţul de muştariu*** rezum. cap.4
muştar: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţul de muştar*** 4,31

MUT, -Ă: adj./s.
[cel] mut: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.7
[un] mut: *s.m. sg. ac.* 7,32
muţii: *s.m. pl. nom.* 7,37
mut: *adj. n. sg. ac./voc., în sintagmele* ***duhul cel surd şi mut/duh mut/duh mut şi surd*** rezum. cap.9; 9,16, 24

N

NARD: s.m. „esenţă parfumată extrasă din rădăcină de nard (plantă cu rădăcină scurtă şi groasă, fibroasă şi foarte aromată, cu frunze moi şi flori roşii-purpurii)"
nard: *sg. ac., în sintagma* ***unsoare de nard curat*** 14,3

(a se) **NAŞTE:** v. III
(s-)ar fi născut: *cond. pf. 3.sg.* 14,21

NAŞTERE: s.f.
naşterii: *sg. gen., în sintagma* ***ospăţu naşterii*** „ospăţ pentru serbarea zilei de naştere" 6,21

(a) **NĂDĂJDUI:** v. IV
nădăjduiesc: *ind. prez. 3.pl.* 10,24

NĂIMIT, -Ă: s.m./f.
năimiţii: *s.m. pl. ac.* 1,20

NĂLUCIRE: s.f.
nălucire: *sg. nom.* 6,49

(a) **NĂVĂLI:** v. IV
năvălea: *ind. imp. 3.pl.* 3,10
năvălind: *gerunziu* 9,24

NEAM: s.n.
neam: *sg. nom./ac.* 7,26; 9,28
neamul: *sg. nom./ac.* 8,12, 38; 13,30
neamului: *sg. dat.* 8,12
neam: *sg. voc., în sintagma neam* ***necredincios*** 9,18

NEBUNIE: s.f.
nebuniia: *sg. nom.* 7,22

NECAZ: s.n.; var. (Reg.) **NĂCAZ**
năcazul: *sg. nom./ac.* 4,17; 13,24
necazuri: *pl. nom.* rezum. cap.13; 13,19

NECREDINŢĂ: s.f.
necredinţă: *sg. ac.* rezum. cap.6
necredinţa: *sg. ac.* 6,6; rezum. cap.16; 16,14
necredinţei: *sg. dat.* 9,23

NECURAT, -Ă: adj.
necurat: *n. sg. nom./ac., în sintagmele* ***duh necurat/duhul cel necurat*** 1,23, 26; 3,30; 5,2; 7,25; 9,24
necurate: *n. pl. nom./ac./dat., în sintagma* ***duhurilor necurate/duhurile ceale necurate*** 1,27; 3,11; 5,13; 6,7
necurate: *n. sg. voc., în sintagma* ***necurate duhule*** 5,8

NEFĂCUT, -Ă: adj.
nefăcută: *f. sg. nom., în sintagma* **[***besearecă***]** *nefăcută de mână* 14,58

NEIERTAT, -Ă: adj.
neiertat: *n. sg. nom.* rezum. cap.3

NEPRICEPUT, **-Ă:** adj.; var. **NEPRECEPUT, -Ă**
neprecepuţi: *m. pl. nom.* 7,18

NEPRIETEN: s.m.; var. (Înv.) **NEPRIIATEN**
nepriiatenii: *pl. ac.* 12,36

NEPUTINCIOS, -OASĂ: adj./s. „slab", „lipsit de putere"; (Înv. şi reg.) „(om) bolnav"
neputincioşi: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.3; 6,5
(cei) neputincioşi: *s.m. pl. ac.* 6,56
neputincios: *adj. n sg. nom.* 14,38

NEPUTINŢĂ: s.f.
neputinţe: *pl. ac.* rezum. cap.3
neputinţele: *pl. ac.* 3,15
neputinţă: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu neputinţă*** 10,27

NESĂRAT, **-Ă:** adj.
nesărată: *f. sg. nom.* 9,49

NESPĂLAT, -Ă: adj.
nespălate: *f. pl. ac.* rezum. cap.7; 7,2

NESTINS, -Ă: adj.
nestâns: *n. sg. ac., în sintagmele* ***focul nestâns/matca focului nestâns*** 9,42, 44

NOAPTE: s./adv.
nopţi: *s.f. pl. ac.* 1,13
noaptea: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***zioa şi noaptea*** 5,5
noapte: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***la a patra straje de noapte*** „între orele 3 şi 6 după miezul nopţii" 6,48
noaptea: *s.f. sg. ac.* 14,27, 30
noaptea: *adv.* 4,27

NOR: s.m.
nor: *sg. nom./ac.* 9,6, 6
nori: *pl. ac.* 13,26
norii: *pl. ac., în sintagma* ***norii ceriului*** 14,62

NOROD: s.n.
norodul: *sg. nom./ac.* 6,45; 7,6; 9,14
norod: *sg. ac.* 11,32; 14,2
norodului: *sg. dat.* 15,15

NOU, NOUĂ: adj.
noao: *f. sg. nom./gen., în sintagmele* ***învăţătură noao/legii cei noao*** 1,27; 14,24
nou: *n. sg. nom./ac.* 2,21, 22; 14,25
noi: *m. pl. ac.* 2,22
noao: *f. pl. ac., în sintagma* ***limbi noao*** 16,17

NUMAIDECÂT: adv.
numaidecât: 1,10, 18, 21, 31, 42; 2,12; 3,6; 4,5, 15, 17, 29; 5,2, 29, 42; 6,25, 45, 54; 7,35; 8,10; 9,14; 11,3; 14,45, 72; 15,1

NUMĂRĂTOR, **-TOARE:** s.m./f.
numărătorilor: *pl. gen., în sintagma* ***numărătorilor de bani*** „zarafii care schimbau bani în templu, celor veniţi din diaspora" 11,15

NUME: s.n.
nume: *sg. nom./ac.* 3,16, 17; 5,9, 22
numele: *sg. nom./ac.* 5,9; 6,14; 13,13; 14,32
numele: *în loc. adv.* ***în numele/într-u numele*** „invocând numele (cuiva)" 9,36, 37, 38, 40; 11,10; 13,6; 16,17

(a se) NUMI: v. IV
(să) numesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.3

NUNTĂ: s.f.
nuntei: *sg. gen., în sintagma* ***fiii nuntei*** „nuntaşii" 2,19

O

O: interj.
o: 9,18

OAI: interj.
oai: 15,29

OAIE: s.f.
oile: *pl. nom./ac.* 6,34; 14,27

OASTE: s.f.
oaste: *sg. ac., în sintagma* ***veşti de oaste*** "veşti de război" 13,7

OBADĂ: s.f.
obezi: *pl. ac.* 5,4
obezile: *pl. ac.* 5,4

OBICEI: s.n.; var. (Înv. şi reg.) OBICEAI
obiceaiu: *sg. ac.* 15,6

(a se) OBIŞNUI: v. IV; var. (Înv.) (a se) OBICINUI
(să) obicinuisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 10,1

OBOROC: s.n.; var. (Înv. şi rar.) OBROC
obroc: *sg. ac.* 4,21

OBRĂZNICIE: s.f.
obrăznicille: *pl. nom.* 7,22

OBŞTE: s.f.
obşte: *sg. ac., în loc. adv.* ***de obşte*** scris şi *deobşte* „cum se află în mod obişnuit" 7,2, 5

OCHI: s.m.
ochiul: *sg. nom., în sintagma* ***ochiul rău*** „ochiul pizmaş, invidia" 7,22
ochi: *pl. nom./ac.* 8,18; 9,46
ochii: *pl. ac.* 8,23, 25; 12,11
ochiului: *sg. gen.* rezum. cap.9
ochiul: *sg. nom.* 9,46
ochiu: *sg. ac.* 9,46

(a se) ODIHNI: v. IV
(vă) odihniţi: *imperativ 2.pl.* 6,31; 14,41

ODINIOARĂ: adv.
odinioară: 2,12, 25

OM: s.m.
oameni: *pl. ac., în sintagma* ***pescari de oameni*** 1,17
om: *sg. nom./ac.* 1,23, 25; 2,27; 3,1; 5,2, 8; rezum. cap.7; 7,15, 18, 20, 23; 12,1; 14,13
omul: *sg. nom.* 2,27; 4,26; 7,11; 8,37; 10,7, 9; 13,34; 14,21, 71; 15,39
omului: *sg. dat.* 3,3, 5; 8,36; 14,21
om: *sg. ac., în sintagma* ***om drept şi sfânt*** 6,20
oamenilor: *pl. gen.* 7,8, 21; 8,33; 9,30; 12,14
oameni: *pl. ac.* rezum. cap.8; 10,27; 11,2, 30, 32
oamenii: *pl. nom./ac.* 8,24, 27

OMENESC, -EASCĂ: adj.
Omenesc: *m. sg. nom./ac., în sintagma* ***Fiiul Omenesc*** 2,10, 28; 8,31, 38; 9,8, 11, 30; 10,33, 45; rezum. cap.13; 13,26; 14,21, 41, 62
omeneşti: *m./f. pl. ac./dat., în sintagmele* ***fiilor omeneşti/ învăţături şi porunci omeneşti*** 3,28; 7,7

(a) OMORÎ: v. IV
vor omorî: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,34

(a) OPRI: v. IV
am oprit: *ind. pf.c. 1sg.* 9,37
să opriţi: *conj. prez. 2.pl.* 9,38; 10,14

ORAŞ: s.n.
oraşele: *pl. ac.* 1,38
oraşe: *pl. ac.* 6,6, 36, 56

ORB, OARBĂ: adj./s.
(cel) orb: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.8
orb: *s.m. sg. ac.* 8,22; 10,49
orbului: *s.m. sg. gen.* 8,23
orbul: *s.m. sg. nom.* 10,51
orbul: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.10; 10,46

ORBIRE: s.f.
orbirea: *sg. ac., în sintagma* ***orbirea inimii*** „împietrirea inimii" 3,5

ORBIT, -Ă: adj. (aici; despre inimă) „împietrit"
orbită: *f. sg. nom./ac.* 6,52; 8,17

OSANA: interj.; var. OSANNA (cf. lat. *osanna*)
osanna: 11,9, 10

(a se) OSÂNDI: v. IV
vor osândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,33
au osândit: *ind. pf.c. 3.pl.* 14,64
osândi(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,16

OSPĂŢ: s.n.; var. (Înv. şi pop.) USPĂŢ
ospeaţe: *pl. ac.* 12,39
uspăţu: *sg. ac.* 6,21

OSTAŞ: s.m.
ostaşi: *pl. ac.* rezum. cap.15
ostaşii: *pl. nom.* 15,16

(a se) OSTENI: v. IV
ostenindu(-să): *gerunziu* 6,48

OŢET: s.n.
oţăt: *sg. ac.* rezum. cap.15; 15,36

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *pace* 5,34
pace: *sg. ac.* 9,49

PAHAR: s.n.; var. (Înv. şi reg.) PĂHAR
păharilor: *pl. gen.* 7,4
păharelor: *pl. gen.* 7,8
păhar: *sg. ac.* 9,40
păharul: *sg. ac.* 10,38, 39; 14,22, 36

PALMĂ: s.f.
palme: *pl. ac.* 14,65

PARTE: s.f.
parte: *sg. ac., în sintagmele* ***din ceaea parte de Iordan*** „Transiordania" (cf. Anania 2001, p.1499)*/* ***de ceaea parte/de ceae parte*** 3,8; 4,35; 5,1, 21; 6,45; 8,13; 10,1
părți: *pl. ac., în sintagma* ***prin părți*** „în grupuri" 6,40
părțile: *pl. ac.* 8,10

PASĂRE: s.f.; var. (În v. și pop.) **PASERE**
pasările: *pl. nom., în sintagma pasările* ***ceriului*** 4,4
paserile: *pl. nom., în sintagma paserile* ***ceriului*** 4,32

PASCĂ: s.f.
pasca: *sg. ac.* 14,12

(a se) PAȘTE: v. III
păscându(-să): *gerunziu* 5,11
păștea: *ind. imp. 3.pl.* 5,14

PAȘTI: s.m.; var. **PAȘTE:** s.n.
Paștele: *s.n. sg. nom.* 14,1
paștile: *s.m. pl. ac.* 14, 12, 14, 16

PAT: s.n.
patul: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,4, 9, 11, 12
pat: *sg. ac.* 4,21; 7,30
paturi: *pl. ac.* 6,55
paturilor: *pl. gen.* 7,4

PATIMĂ: s.f.
patimile: *pl. ac.* rezum. cap.8; rezum. cap.9; rezum. cap.10

PAZĂ: s.f.
pază: *sg. ac.* 14,44

PĂCAT: s.n.
păcatelor: *pl. gen.* 1,4
păcatele: *pl. nom./ac.* 1,5; rezum. cap.2; 2,5, 7, 9, 10; 3,28; 4,12; 11,25, 26

PĂCĂTOS, -OASĂ: adj./s.
păcătoșii: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.2; 2,16
păcătoși: *s.m. pl. nom./ac.* 2,15, 17
păcătoșilor: *s.m. pl. gen.* 14,41
păcătos: *adj. n. sg. ac.* 8,38

PĂGÂN, -Ă: s./adj.
păgână: *adj. f. sg. nom.* 7,26
păgânilor: *s.m. pl. dat.* 10,33

PĂMÂNT: s.n.
pământ: *sg. ac.* 2,10; rezum. cap.4; 4,5, 8, 20, 26, 31; 6,47; 8,6; 9,2, 19; 14,35
pământul: *sg. nom./ac.* 4,28; rezum. cap.6; 6,53; 13,31; 15,33
pământ: *sg. ac., în sintagma* ***cutremuri*** *de pământ* 13,8
pământului: *sg. gen., în sintagma de la marginea* ***pământului*** *până la marginea* ***ceriului*** 13,27

PĂR: s.m.
peri: *pl. ac., în sintagma peri de cămilă* (aici) „veșmânt din păr de cămilă" 1,6

(a) PĂRĂSI: v. IV
voi părăsi: *ind. viit.I. 1sg.* 14,31

(a se) PĂREA: v. II
(să) pare: *ind. prez. impers.* 4,40; 14,64
(s-)au părut: *ind. pf.c. impers.* 6,49
părându-: *gerunziu* 14,4

PĂRINTE: s.m.
Părintelui: *sg. gen., în sintagma slava* ***Părintelui*** 8,38
părinților: *pl. gen.* 13,12
Părinte: *sg. voc.* 14,36

PĂSTOR: s.m.; var. (Înv.) **PĂSTORIU**
păstoriu: *sg. ac.* 6,34
păstoriul: *sg. ac.* 14,27

(a) PĂTIMI: v. IV
pătimisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,26
(a) pătimi: *inf. prez.* 8,31
va pătimi: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,11

(a se) PĂZI: v. IV
păzilia: *ind. imp. 3.sg.* 6,20
a (să) păzi: *inf. prez.* rezum. cap.8
(vă) păziți: *imperativ 2.pl.* 8,15; 13,9, 23
păziți(-vă): *imperativ 2.pl.* 12,38; 13,33

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) **PÂNE**
pânile: *pl. ac., în sintagma* ***pânile punerei-înainte*** 2,26
pâne: *sg. ac.* 3,20; 6,8; rezum. cap.7; 7,2, 5; 8,14; 14,22
pâni: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,37, 38, 41, 52; rezum. cap.8; 8,4, 5, 6, 14, 16, 17, 19, 20
pânile: *pl. ac.* 6,41
pânea: *sg. ac.* 7,27; rezum. cap.14

(a) PÂNDI: v. IV
pândea: *ind. imp. 3.sg.* 6,19

PÂNTECE: s.n.
pântece: *sg. ac.* 7,19

(a se) PÂRÎ: v. IV „a (se) învinui"; „a (se) acuza"
să pârască: *conj. prez. 3.pl.* 3,2
(să) pârească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
[fiind] pârât: *pasiv gerunziu* rezum. cap.15
pârea: *ind. imp. 3.pl.* 15,3
pârăsc: *ind. prez. 3.pl.* 15,4

PESCAR: s.m.
pescari: *pl. nom.* 1,16
pescari: *pl. ac., în sintagma pescari de* ***oameni*** 1,17

PEȘTE: s.m.
pești: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,38, 41, 43

PEȘTERĂ: s.f.
peșteră: *sg. ac.* 11,17

PEȘTIȘOR: s.m.
peștișori: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,7

PETIC: s.n.; var. **PETEC**
peatecul: *sg. ac.* 2,21

(a) PETRECE: v. III
petreace: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2

PIATRĂ: s.f. „rocă"; „stâncă"
pietri: *pl. nom./ac.* 5,5; 13,1
piatră: *sg. nom., în sintagma piatră de moară* 9,41
piatra: *sg. ac.* 12,10; 16,3, 4
piatră: *sg. nom./ac.* 13,2, 2; 15,46

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. ac.* 5,21; 6,11; 7,25
piciorului: *sg. gen.* rezum. cap.9
piciorul: *sg. nom.* 9,44

picioare: *pl. ac.* 9,44
picioarelor: *pl. dat. adn.* 12,36

(a) PIERDE: v. III
a piiarde: *inf. prez.* 1,24
a pierde: *inf. prez.* 3,4
ar pierde: *cond. prez. 3.pl.* 3,6; 11,18
pierde(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,35
va **pierde:** *ind. viit.I. 3.sg.* 8,35, 36; 12,9
să piarză: *conj. prez. 3.sg.* 9,21
va **piiarde:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,40

PIERDERE: s.f. „risipă"
pearderea: *sg. nom.* 14,4

(a) PIERI: v. IV
vor peri: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,22
perim: *ind. prez. 1.pl.* 4,38

PIETROS, -OASĂ: adj.
pietros: *n. sg. ac., în sintagma* ***loc pietros*** 4,5, 16

PILDĂ: s.f.
pilde: *pl. ac.* 3,23; 4,2, 11, 33, 34; 12,1
pilda: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,13; 7,17; 12,12; 13,28
pildele: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,13
pildă: *sg. ac.* 4,10, 30; rezum. cap.12

PIZMĂ: s.f.
pizma: *sg. ac.* 15,10

PLATĂ: s.f.
plata: *sg. ac.* 9,40
plată: *sg. ac.* rezum. cap.10

(a) PLĂCEA: v. II
plăcând: *gerunziu* 6,22
au plăcut: *ind. pf.c. impers.* 10,14

(a) PLÂNGE: v. III
plângea: *ind. imp. 3.pl.* 5,38
plângeţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,39
a **plânge:** *inf. prez.* 14,72
plângând: *gerunziu* 16,10

(a se) PLECA: v. I
plecându(-mă): *gerunziu* 1,6
pleca: *ind. imp. 3.pl., în loc. v.* ***pleca genunchele*** 15, 19

PLIN, -Ă: adj.
plin: *m. sg. ac.* 4,28
pline: *f. pl. ac.* 6,43; 8,19

(a se) PLINI: v. IV
(s-)au plinit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,15; 15,28
să **(să) plinească:** *conj. prez. 3.pl.* 14,49

POARTĂ: s.f.
poartă: *sg. ac.* 2,2

(a se) POCĂI: v. IV
pocăiţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 1,15
să **(să) pocăiască:** *conj. prez. 3.pl.* 6,12

POCĂINŢĂ: s.f.
pocăinţei: *sg. gen., în sintagma* ***botezul pocăinţei*** 1,4

POD: s.n.
podul: *sg. ac., în sintagma* ***podul casii*** rezum. cap.2
pod: *sg. ac.* 13,15

POFTĂ: s.f.
poftele: *pl. nom.* 4,19

(a) POFTI: v. IV
poftim: *ind. prez. 1.pl.* 14,63

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(a se) COBORÎ**

POMENIRE: s.f.
pomenirea: *sg. ac.* 14,9

POPĂ: s.m.
popilor: *pl. gen., în sintagma* ***mai-marii popilor/căteteniile popilor*** 8,31; 11,18, 27; rezum. cap.14; 14,1, 10, 43, 55; 15,1, 3, 10, 31
popii: *pl. nom.* 14,53

PORC: s.m.
porci *pl. ac.* rezum. cap.5; 5,11, 12, 13, 16

PORTAR: s.m.
portarilor: *pl. dat.* 13,34

PORUMB: s.m. (Pop.) „porumbel"
porumb: *sg. ac.* 1,10
porumbi: *pl. ac.* 11,15

PORUNCĂ: s.f.
poruncile: *pl. ac., în sintagma* ***poruncile lui*** *Dumnezău* rezum. cap.7
porunci: *pl. ac., în sintagma* ***porunci omeneşti*** 7,7
porunca: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***porunca lui Dumnezău/ porunca dintâiu/porunca dintăi*** 7,8, 9; rezum. cap.12; 12,30
poruncile: *pl. ac.* rezum. cap.10; 10,19
porunca: *sg. ac.* 10,5
poruncă: *sg. nom.* 12,28, 31
poruncă: *sg. nom., în sintagma cea* ***mai*** *dântâi de toate poruncă* 12,29

(a) PORUNCI: v. IV
porunceaşte: *ind. prez. 3.sg.* 1,27; rezum. cap.8; rezum. cap.13
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,44; 5,43; 6,8, 27, 39; 7,36; 8,6, 7; 9,8; 10,3, 49; 13,34
poruncindu-: *gerunziu* rezum. cap.2
poruncea: *ind. imp. 3.sg.* 7,36; 8,15
poruncesc: *ind. prez. 1.sg.* 9,24
poruncisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,7

POST: s.n.
post: *sg. ac.* rezum. cap.1
postul: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,28

POSTAV: s.n.
postav: *sg. ac.* 2,21

(a se) POSTI: v. IV
postesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
era postindu(-să): *ind. imp. perifr. 3.pl.* 2,18
(să) postesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,18
posti: *inf. prez. fără* **a** 2,19
vor posti: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,20

POVARNICĂ: s.f. (cf. **Indice** Mt)
povarnicelor: *pl. dat.* 13,17

(a) POVESTI: v. IV
au povestit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,16

PRAF: s.n.
praful: *sg. ac.* 6,11

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac., în sintagma* ***zi de praznic*** 14,2; 15,6

PRĂJINĂ: s.f.; var. PRAGINĂ
prăgini: *pl. ac.* 14,43

(a) PRĂVĂLI: v. IV
au prăvălit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,46

PREACURVAR, -Ă: adj.; var. PRECURVAR, -Ă
precurvariu: *n. sg. ac.* 8,38

(a) PREACURVI: v. IV
preacurvește: *ind. prez. 3.sg.* 10,12

PREACURVIE: s.f.; var. PRECURVIE
precurviile: *pl. nom.* 7,21
preacurvie: *sg. ac.* 10,11

PREAJMĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) PREJMĂ
preajmă: *sg. ac., în loc. prep.* ***în preajma*** 12,41; 13,3
prejmă: *sg. ac., în loc. adv.* ***în prejmă*** 15,39

PREDANIE: s.f. „tradiție", „datină"
predaniile: *pl. ac.* rezum. cap.7; 7,5
predania: *sg. ac.* 7,3, 8, 9, 13

(a) PREFACE: v. III
prefăcându-: *gerunziu* rezum. cap.14

PREOT: s.m.
preoți: *pl. ac.* rezum. cap.1
preoților: *pl. gen., în sintagma* ***căpetenia preoților/căpeteniilor preoților*** 2,26; 10,33
preoților: *pl. dat.* 2,26

PRETUTINDENI: adv. ; var. (Înv. și reg.) PRETUTINDINEA; (Înv. și rar) PRETUTINDINI
pretutindinea: 1,45
pretutindini: rezum. cap.2
pretutindeni: 16,20

PREȚ: s.n.
preț: *sg. ac., în loc. adj.* ***de mult preț*** „foarte scumpă" rezum. cap.14; 14,3

(a se) PRICI: v. IV
(vă) priciți: *ind. prez. 2.pl.* 9,15

PRICINĂ: s.f.
pricina: *sg. ac.* rezum. cap.2
pricinii: *sg. gen, în sintagma* ***scrisoarea pricinii*** 15,26

(a se) PRIGONI: v. IV (Înv.) „a se certa"
prigonindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.9
(vă) prigoneați: *ind. imp. 2.pl.* 9,32
(să) prigonisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 9,33

PRILEJ: s.n.
prilej: *sg. ac., în sintagma* ***zi cu prilej*** „zi potrivită" 6,21
prilejul: *sg. ac.* rezum. cap.10
prilej: *sg. ac.* 14,11

(a) PRIMI: v. IV
vor primi: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,11
va primi: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,36
primește: *ind. prez. 3.sg.* 9,36; rezum. cap.10
va primi: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,15

(a se) PRINDE: v. III
(s-)au prins: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,14
să prindă: *conj. prez. 3.pl.* 3,21; 12,12, 13
prinzând: *gerunziu* 5,41; 9,26
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,17; 14,46, 51
(să) prinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
ar prinde: *cond. prez. 3.pl.* 14,1
prindeți: *imperativ 2.pl.* 14,44
să prindeți: *conj. prez. 2.pl.* 14,48
ați prins: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,49

PRIPĂ: s.f.
pripă: *sg. ac., în loc. adv.* ***de pripă*** 13,36

(a) PRISOSI: v. IV
prisosisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,8

PRISOSIRE: s.f.
prisosire: *sg. ac.* 12,44

(a) PRIVEGHEA: v. I; var. (Înv. și pop.) (a) PRIVIGHEA
a priveghea: *inf. prez.* rezum. cap.13
să privigheaze: *conj. prez. 3.pl.* 13,34
privegheați: *imperativ 2.pl.* 13,33, 37; 14,38
privighiați: *imperativ 2 pl.* 13,35
priveghiiați: *imperativ 2.pl.* 14,34
priveghea: *inf. prez. fără a* 14,37

(a se) PROPOVĂDUI: v. IV; var. (Înv.) (a se) PROPOVEDUI
propoveduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
a propovedui: *inf. prez.* rezum. cap. 1; 1,45; 5,20; rezum. cap. 6
a propoveduii: *inf. prez.* rezum. cap.3; 3,14
propoveduind: *gerunziu* rezum. cap.1; 1,4, 14
propoveduia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,6; 6,12; 7,36
să propoveduiesc: *conj. prez. 1.sg.* 1,38
era propoveduind: *ind. imp. perif. 3.sg.* 1,38
a (să) propovedui: *inf. prez.* 13,10
(să) va propovedui: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,9
să propoveduiască: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.16
propoveduiți: *imperativ 2.pl.* 16,15
au propoveduit: *ind. pf.c. 3.pl.* 16,20

PROROC: s.m.
prorocul: *sg. nom.* 1,2; 6,4
proroc: *sg. nom.* 6,15; 11,32
proroci: *pl. ac.* 6,15; 8,28
prorocii: *pl. ac., în sintagma* ***prorocii mincinoși*** rezum. cap.13
proroci: *pl. nom., în sintagma* ***proroci mincinoși*** 13,22

(a) PROROCI: v. IV
au prorocit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,6
proroceaște: *imperativ 2.sg.* 14,65

PRUNC: s.m.
pruncilor: *pl. gen.* 7,28
pruncului: *sg. gen.* 9,23
prunc: *sg. ac.* 9,35; 10,15
prunci: *pl. ac.* 9,36
pruncii: *pl. ac.* rezum. cap.10; 10,13, 14

PRUNCIE: s.f.
pruncie: *sg. ac.* 9,20

PUBLICAN: s.m. (cf. Indice Mt – VAMEȘ)
publicani: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,15, 16
publicanii: *pl. ac.* 2,16

PUMN: s.m.
pumni: *pl. ac.* 14,65

(a se) PUNE: v. III
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,16, 17; 6,29; 8,6, 25; 9,35; 14,46; 15,17, 46; 16,6
pune: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
a (să) pune: *inf. prez.* rezum. cap.4

să (să) puie: *conj. prez. 3.sg.* 4,21
pune: *imperativ 2.sg.* 5,23
puindu-: *gerunziu* 6,5; 10,16; 15,36, 46
să puie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 6,41; 7,32; 8,6; 15,36
punea: *ind. imp. 3.pl.* 6,56
a pune: *inf. prez.* 8,7
puind: *gerunziu* 8,23
voi pune: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,36
(să) va pune: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,47
vor pune: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,18

PUNERE: s.f.
punerei: *sg. gen., în sintagma* ***punerei-înainte*** 2,26

(a) PURCEDE: v. III
purced: *ind. prez. 3.pl.* 7,15, 21, 23
purcezând: *gerunziu* 10,46

(a se) PURTA: v. I
a purta: *inf. prez.* rezum. cap.2; rezum. cap.8
(să) purta: *ind. imp. 3.sg.* 2,3
să poarte: *conj. prez. 3.sg.* 11,16
purtând: *gerunziu* 14,13

PURURI: adv.; var. PURUREA
pururea: 5,5; 14,7; 15,8

PUSTIIRE: s.f.
pustiirii: *sg. gen., în sintagma* ***urâciunea pustiirii*** (cf. Indice Mt – URÂCIUNE) rezum. cap.13; 13, 14

PUSTIU, -IE: adj./s.n.; var. PUSTIE: s.f.
pustie: *s.f. sg. ac.* rezum. cap.1; 1,3, 4, 12, 13; rezum. cap.6; 8,4
pustiiu: *adj. n. sg. ac., în sintagma* ***loc pustiiu*** 1,35; 6,31, 32
pustii: *adj. n. pl. ac., în sintagma* ***locuri pustii*** 1,45
pustiiu: *adj. n. sg. nom.* 6,35

PUSTNICESC, -EASCĂ: adj.; var. PUSNICESC, -EASCĂ
pusnicească: *f. sg. ac., în sintagma viață pusnicească* rezum. cap.1

(a se) PUTEA: v. II
poți: *ind. prez. 2.sg.* 1,40; 9,21, 22
putea: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,45; 3,20; 4,33; 5,3, 4; 6,5, 19; 14,5
neputându-: *gerunziu* 2,4
poate: *ind. prez. 3.sg.* 2,7; 3,23, 24, 25, 27; 7,18; 9,2, 28; 10,26; 15,31
pot: *ind. prez. 3.pl.* 2,19; 4,32; rezum. cap.7
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,26; 8,4
să poată: *conj. prez. 3.sg.* 7,15; 9,38
au putut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,24; 9,17
(să) pot: *ind. prez. 3.pl.* 9,22; 10,27; 14,36
am putut: *ind. pf.c. 1.pl.* 9,27
putea-veți: *ind. viit.I. 2.pl.* 10,38
putem: *ind. prez. 1.pl.* 10,39
puteți: *ind. prez. 2.pl.* 14,7
ai putut: *ind. pf.c. 2.sg.* 14,36

PUTERE: s.f. „capacitate, forță, însușire fizică, morală, intelectuală de a acționa, de a face, de a realiza ceva"; „minune"
puterea: *sg. ac.* 1,22; 5,30
putearea: *sg. ac.* 1,27; 13,34
puteare: *sg. ac.* 2,10; rezum. cap.3; 3,15; 6,5, 7; 8,39; 9,38; rezum. cap.11; 11,28, 29, 33; 13.26
puteri: *pl. nom.* 6,2, 14
putere: *sg. ac.* 10,42
putearea: *sg. ac., în sintagma* ***putearea credinții cei întru Dumnezău/putearea lui Dumnezău*** rezum. cap.11; 12,24
puterile: *pl. nom., în sintagma* ***puterile ceale din ceriu*** 13,25
puterii: *sg. gen., în sintagma* ***puterii lui Dumnezău*** 14, 62

PUTINȚĂ: s.f.
putință: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu putință*** 13,22; 14,35

PUȚIN, -Ă: adj./adv.
puțin: *adv.* 1,19; rezum. cap.8
puține: *adj. f. pl. ac.* rezum. cap.6
puțini: *adj. m. pl. ac.* 6,5; rezum. cap.8; 8,7
puțin: *adj. n. sg. ac.* 14,70

PUȚINTEL: adv.
puțintel: 6,31; 14,35

R

RAMURĂ: s.f.
ramuri: *pl. ac.* 4,32; 11,8

RANĂ: s.f.
rane: *pl. ac.* 3,10
rană: *sg. ac.* 5,29
rana: *sg. ac.* 5,34

RAVI: s. nead.; var. RAVVI (cf. lat. *rabbi* – indeclinabil – „învățător")
Ravvi: 10,51
Ravi: 11,21
Ravii: 14,45

(a) RĂBDA: v. I
rabdă: *ind. prez. 3.sg.* 8,2
voi răbda: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,18
va răbda: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,13

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcină: *sg. ac.* 4,6, 17; 11,20

(a) RĂDICA: v. I; vezi **(a)** RIDICA

RĂMĂȘIȚĂ: s.f. „rest"
rămășițe: *pl. ac.* 6,43

(a) RĂMÂNE: v. III
rămâind: *gerunziu* 1,10
rămâneți: *imperativ 2.pl.* 6,10; 14,34

(a) RĂNI: v. IV
au rănit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,4

(a) RĂPI: v. IV
răpi: *inf. prez.* 3,27

(a) RĂSĂRI: v. IV
au răsărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,5, 6
răsărind: *gerunziu* 4,17; 16,2
să răsară: *conj. prez. 3.sg.* 4,27
vor răsări: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,28

RĂSCUMPĂRARE: s.f.
răscumpărare: *sg. ac.* 10,45

(a se) RĂSIPI: v. IV; vezi **(a se)** RISIPI

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunzându-: *gerunziu* 3,33
răspunzând: *gerunziu* 6,34; 7,6; 8,29; 9,4, 11, 16, 18; 10,5, 20, 24, 29, 51; 11,14, 22, 29, 33; 12, 24, 35; 14,48; 15,2
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,28; 8,4, 28; rezum. cap.11; 12,28, 29; 14,61; 15,5, 9

răspuns-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,37
răspunzînd: *gerunziu* 10,3; 12,17; 13,2, 5; 15,12
răspundeţi: *imperativ 2.pl.* 11,29, 30
răspunsese: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 12,34
vor răspunde: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,40
răspunzi: *ind. prez. 2.sg.* 14,60; 15,4
răspunde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

(a se) **RĂSTIGNI:** v. IV
a **(Să) răstignì:** *inf. prez.* rezum. cap.15
(Să) răstigneaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15
răstigneaşte: *imperativ 2.sg.* 15,13, 14
să **(Să) răstignească:** *conj. prez. 3.sg.* 15,15
să **răstignească:** *conj. prez. 3.pl.* 15,20
răstignindu-: *gerunziu* 15,24
au răstignit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,25, 27
răstigniţi era: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 15,32

RĂSTIGNIRE: s.f.
răstignire: *sg. ac.* rezum. cap.15

RĂSTIGNIT, -Ă: adj.
răstignit: *m. sg. nom.* 16,6

(a) RĂSTURNA: v. I
au răsturnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,15
va răsturna: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,3

RĂSTURNAT, -Ă: adj.
răsturnată: *f. sg. ac.* 16,4

(a) RĂTĂCI: v. IV
rătăciţi: *ind. prez. 2.pl.* 12,24, 27

RĂU, REA: adj./adv./s.n.
rău: *s.n. sg. ac.* 3,4; 15,14
(mai) rău: *adv.* 5,26
rău: *adv.* 9,38; 14,4
reale: *adj. n. pl. nom., în sintagma cugetele ceale reale* 7,21
rău: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***ochiul rău*** (cf. Supra OCHI) 7,22

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) RĂOTATE
răotăţile: *pl. nom.* 7,23

RĂZBOI: s.n.
războaie: *pl. nom./ac.* rezum. cap.13; 13,7

(a) RÂDE: v. III
râdea: *ind. imp. 3.pl.* 5,40

(a) RÂNDUI: v. IV
r\nduiaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10

RÂU: s.n.
râul: *sg. ac.* 1,5

(a) REPAUZA: v. I; var. (Înv.) (a) RĂPĂUSA „a muri"
au răpăosat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,39

REPEJUNE: s.f.
repejune: *sg. ac., în loc. adv.* ***cu repejune*** 5,13

(a) RIDICA: v. I; var. (Înv. şi pop.) (a) RĂDICA
au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,31
au râdicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,26

(a se) RISIPI: v. IV; var. (Înv. şi rar) (a se) RĂSIPI
(să) va răsipi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.13
să (să) răsipească: *conj. prez. 3.sg.* 13,2
(să) vor răsipi: *ind. viit.I. 3.pl.* 14,27

ROD: s.n.
rod: *sg. ac., în loc. v.* ***rod au dat*** 4,7
rod: *sg. ac.* 4,8, 19; 11,14
rodurile: *pl. ac.* 4,29
rodul: *sg. ac., în sintagmele* ***rodul viii/rodul viţei*** 12,2; 14,25

(a) RODI: v. IV
rodesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,20
rodeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,28

RUDENIE: s.f.
rudeniia: *sg. ac.* 6,4

RUG: s.n.
rug: *sg. ac.* 12,26

(a se) RUGA: v. I
(Să/să) ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,35; 5,10, 23; 6,56; 7,26; 10,17; 14,35
rugându-: *gerunziu* 1,40
ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,12; 7,32; 8,22
a ruga: *inf. prez.* 5,17, 18
să (Să) roaje: *conj. prez. 3.sg.* 6,46
rugându(-vă): *gerunziu* 11,24
a (vă) ruga: *inf. prez.* 11,25
(vă) rugaţi: *imperativ 2.pl.* 13,18, 33; 14,38
(Mă) voi ruga: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,32
(S-)au rugat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,39
a **(să)** ruga: *inf. prez.* 15,8

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunii: *sg. gen.* rezum. cap.7
rugăciunea: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,28
rugăciune: *sg. ac.* 12,40; rezum. cap.14
rugăciunii: *sg. gen., în sintagma casa* ***rugăciunii*** 11,17

(a se) RUPE: v. III; var. (Înv. şi reg.) **(a se) RUMPE**
rupsase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,4
rumpându-: *gerunziu* 14,63
(s-)au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,38

RUPTURĂ: s.f.
ruptură: *sg. nom.* 2,21

(a se) RUŞINA: v. I
(să) va **ruşina:** *ind. imp. 3.sg.* 8,38
va **ruşina:** *ind. viit.I. 3.sg.* 8,38

S

SABIE: s.f.
sabii: *pl. ac.* 14,43, 48
sabia: *sg. ac.* 14,47

SADUCHEU: s.m.
saducheii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.12; 12,18

SARE: s.f.
sare: *sg. nom./ac.* 9,48, 49
sarea: *sg. nom.* 9,49

SAT: s.n.
satele: *pl. ac.* 1,38; 6,36
sate: *pl. ac.* 6,56
sat: *sg. ac.* 8,23, 26; 16,12

SATANĂ: s.f.; var. SATAN: s.m.
Satan: *s.m. sg. nom./ac.* rezum. cap.1; rezum. cap.8
Satana: *s.f. sg. nom./ac.* 1,13; 3,23, 26; 4,15
Satano: *s.f. sg. voc.* 8,33

(a) SĂDI: v. IV
au **sădit**: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,1

SĂLAȘ: s.n.
sălaș: *sg. ac.* 5,3
sălașul: *sg. ac.* 14,14

SĂLBATIC, -Ă: adj.; var. (Înv.) SĂLBATEC, -Ă
sălbatecă: *f. sg. ac., în sintagma* ***miiare sălbatecă*** 1,6

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânța: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,26, 27
sămânțele: *pl. ac.* 4,31
sămânță: *sg. ac.* „urmaș" 12,19, 20, 21, 22

SĂNĂTOS, -OASĂ: adj./s.; var. (În v. și reg.) SÂNĂTOS, -OASĂ
sănătoșilor: *s.m. pl. dat.* 2,17
sănătos: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***sănătos cu minte*** „întreg la minte" 5,15
sănătoasă: *adj. f. sg. nom.* 5,34

(a) SĂPA: v. I
au **săpat**: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,1

(a se) SĂRA: v. I
(să) va săra: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,48
veți săra: *ind. viit.I. 2.pl.* 9,49

SĂRAC, -Ă: adj./s.
săracilor: *s.m. pl. dat.* 10,21; 14,5
săraci: *s.m. pl. ac.* 14,7
săracă: *adj. f. sg. nom.* 12,42, 43

(a) SĂRI: v. IV
sărind: *gerunziu* 10,50

(a) SĂRUTA: v. I
voi săruta: *ind. viit.I. 1sg.* 14,44
au **sărutat**: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,45

(a se) SĂTURA: v. I
satură: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.8
(s-)au săturat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,42; 8,8
să (să) sature: *conj. prez. 3.pl.* 7,27
sătura: *inf. prez. fără a* 8,4

SÂMBĂTĂ: s./adv. (cf. Indice Mt)
sâmbetele: *adv.* 1,21
sâmbăta: *adv.* rezum. cap.2; 2,23, 24, 28; 3,2, 4
sâmbăta: *s.f. sg. nom./ac.* 2,27; 16,1
sâmbătă: *s.f. sg. nom.* 6,2
sâmbetei: *s.f. sg. gen.* 15,42; 16,9
sâmbetelor: *s.f. pl. gen.* 16,2

SÂNGE: s.n.
sângelui: *sg. gen., în sintagmele* ***curgerea sângelui/izvorul sângelui*** rezum. cap.5; 5,25, 29
sânge: *sg. ac.* rezum. cap.14
sângele: *sg. nom.* 14,24

(a) SÂRGUI: v. IV
au **sârguit**: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,8

SCAUN: s.n.
scaunele: *pl. ac.* 11,15
scaunele: *pl. ac., în sitnagma* ***scaunele ceale dintâi*** 12,39

SCHIMB: s.n.
schimb: *sg. ac.* 8,37

(a se) SCHIMBA: v. I
schimbându(-Să): *gerunziu în sintagma* ***la față schimbându-Să*** rezum. cap.9
(S-)au schimbat: *ind. pf.c. 3.sg., în sintagma* ***S-au schimbat la față*** 9,1

(a se) SCOATE: v. III
au **scos**: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,10, 43; 6,13; 8,23; 15,20
scotea: *ind. imp. 3.sg.* 1,34
scotind: *gerunziu* 1,39
scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; 3,22; rezum. cap.9; rezum. cap.11
a **scoate**: *inf. prez.* 3,15; 11,15
scoate: *inf. prez. fără a* 3,23; 9,27
să scoață: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,10; 7,26; 9,17
scoțând: *gerunziu* 5,40; 9,37; 14,47
(să) scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
scoate: *imperativ 2.sg.* 9,46
scosase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 16,9
vor scoate: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,17

(a) SCRÂȘNI: v. IV; var. (a) ȘCRIȘNI; (Pop.) (a) SCÂRȘNI
șcrișnește: *ind. prez. 3.sg.* 9,17
scârșnea: *ind. imp. 3.pl.* 14,5

(a) SCRIE: v. III
iaste scris: *pasiv ind. prez. impers.* 1,2; 14,21, 27
este scris: *pasiv ind. prez. impers.* 7,6; 9,11, 12; 11,17
a **scrie**: *inf. prez.* 10,4
au **scris**: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,5; 12,19
era scrisă: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 15,26

SCRIPTURĂ: s.f.
scriptura: *sg. nom./ac.* 12,10; 15,28
scripturile: *pl. nom./ac.* 12,24; 14,49

SCRISOARE: s.f. (aici) „inscripție"
scrisoarea: *sg. nom.* 12,16
scrisoarea: *sg. nom., în sintagma* ***scrisoarea pricinii*** 15,26

(a se) SCUIPA: v. I; var. (Înv. și reg.) (a se) SCUIPI
scuipind: *gerunziu* 7,33; 8,23
vor scupi: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,34
(Să) scuipă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
a **scuipi**: *inf. prez.* 14,65
scuipea: *ind. imp. 3.pl.* 15,19

(a se) SCULA: v. I
sculându(-să/-Să): *gerunziu* 1,35; 2,14; 4,39; 7,24; 10,1; 14,57, 60
scoală: *imperativ 2.sg.* 2,9, 11; 3,3; 5,41; 10,49
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,12; 5,42; 6,14, 16; 9,26
(să/Să) va scula: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,26; 9,8, 9; 13,8
să (să) scoale: *conj. prez. 3.sg.* 4,27
(să) vor scula: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,25; 13,12, 22
(să) scoală: *ind. prez. 3.pl.* 12,26
(Mă) voi scula: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,28
sculați: *imperativ 2.pl.* 14,42
sculatu(-S)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,6

SCUMP, -Ă: adj.
(mai) scump: *n. sg. nom.* rezum. cap.8

(a) SCURTA: v. I
ar **fi** scurtat: *cond. pf. 3.sg.* 13,20
au **scurtat**: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,20

(a) SCUTURA: v. I
scuturându-: *gerunziu* 1,26
scuturați: *imperativ 2.pl.* 6,11

(a) SDĂRIA: v. I; vezi (a) ZGÂRIA

SEARĂ: s./adv.; var. (Pop.) SARĂ
sară: *s.f. sg. nom.* 1,32; 4,35; 6,47; 11,19; 14,17; 15,42
sara: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***(fiind) ceasul de sara*** „(fiind) pe înserat" 11,11
sara: *adv.* 13,35

SEC, SEACĂ: adj.; var. (Înv. și reg.) SĂC, SACĂ „uscat"
sacă: *f. sg. ac., în sintagma* ***mâna cea sacă*** rezum. cap.3

(a se) SECA: v. I; var. (Înv. și reg.) (a) SĂCA
(s-)au săcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,29
sacă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11
au săcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,21

SECAT, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) SĂCAT, -Ă „uscat"
săcat: *m. sg. ac.* 11,20

SECERĂ: s.f.
seacerea: *sg. ac.* 4,29

SECERIȘ: s.n.; var. (Înv. și reg.) SĂCERIȘ
săcerișul: *sg. nom.* 4,29

(a se) SEMĂNA: v. I; var. (Înv. și rar) (a se) SĂMÂNA
să samene: *conj. prez. 3.sg.* 4,3
sămâna: *ind. imp. 3.sg.* 4,4
samănă: *ind. prez. 3.sg.* 4,14
samănă: *ind. prez. 3.sg.* 4,14
(să) samănă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 4,15, 16, 18
e sămânat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 4,15
(s-)au sămânat: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,20
sămânându(-să): *gerunziu* 4,31
(să) va sămâna: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,32

SEMĂNĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTOR, -TOARE
sămănătoriului: *s.m. sg. gen.* rezum. cap.4
sămănătoriul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.4; 4,3

SEMĂNĂTURĂ: s.f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTURĂ
sămănături: *pl. ac.* 2,23

SEMEȚIE: s.f.; var. (Pop.) SUMEȚIE
sumeții: *sg. gen.* rezum. cap.10

SEMN: s.n.; var. (Înv. și pop.) SĂMN
sămn: *sg. nom./ac.* 8,11, 12; rezum. cap.13; 13,4; 14,44
seamnele: *pl. ac.* rezum. cap.13; rezum. cap.16; 16,17, 20
seamne: *pl. ac.* 13,22

SFAT: s.n.
sfat: *sg. ac.* 3,6; 15,1
sfatul: *sg. ac., în sintagma* ***sfatul lui Hristos*** rezum. cap.10
sfatul: *sg. ac.* 14,55

(a) SFĂRÂMA: v. I
sfărâmasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,4

SFĂRÂMĂTURĂ: s.f.; var. (Înv. și reg.) SFĂRÂMITURĂ; (Înv.) SFĂRĂMITURĂ; (Reg.) SFÂRMITURĂ
sfărâmituri: *pl. ac.* 6,43
sfârmiturile: *pl. ac.* 7,28
sfărămituri: *pl. ac.* 8,8
sfârmiturî: *pl. ac.* 8,19, 20

(a se) SFĂTUI: v. IV
(să) sfătuiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.14

SFÂNT, -Ă: adj.
Sfânta: *adj. antep. f. sg. nom.* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evanghelia de la Marcu*

Sfântul: *sg. nom., în sintagma* ***Sfântul lui Dumnezeu*** 1,24
Sfânt: *adj. n. sg. nom./ac./gen., în sintagma* ***Duhul Sfânt/Duhului Sfânt*** rezum. cap.1; 1,8; rezum. cap.3; 3,29; 12,36; 13,11
sfânt: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***om drept și sfânt*** 6,20
sfinți: *adj. m. pl. ac., în sintagma* ***îngerii cei sfinți*** 8,38

(a se) SFÂRȘI: v. IV
a (să) sfârși: *inf. prez.* 13,4

SFÂRȘIT: s.n.
sfârșit: *sg. ac.* 3,26; 5,23; 13,13
sfârșitul: *sg. nom.* 13,7

SFEȘNIC: s.n.; var. (Înv.) SFEAȘNIC
sfeașnic: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,21

(a) SILI: v. IV
au silit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,45; 15,21

(a) SIMȚI: v. IV
au simțit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,29

SINAGOGĂ: s.f.
sinagoga: *sg. ac.* 1,21, 23; rezum. cap.3; 6,2
sinagogă: *sg. ac.* 1,29
sinagogurile: *pl. ac.* 1,39
sinagoguri: *pl. ac.* 12,39; 13,9

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m. sg. nom./ac.* 2,7; 4,10; 6,47
sânguri: *m. pl. ac.* 9,1

SIROFENISĂ: s.f. „(persoană) care este de neam din Fenicia Siriei"
sirofenisei: *sg. gen.* rezum. cap.7
sirofenisă: *sg. nom.* 7,26

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. ac., în sintagma* ***slava Părintelui*** 8,38
slava: *sg. ac.* 10,37
slavă: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,26

SLĂBĂNOG, -OAGĂ: s.m./f.
slăbănogului: *s.m. sg. dat.* rezum. cap.2; 2,5, 9, 10
(un) slăbănog: *sg. ac.* 2,3
slăbănogul: *sg. nom.* 2,4

(a) SLĂBI: v. IV „a pierde puterea", „a (se) istovi"
or slăbi: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,3

SLOBOD: adv.
slobod: 10,2

SLOBOZENIE: s.f.
slobozenie: *sg. ac., în sintagma* ***carte de slobozenie*** „act de divorț" s.f.

(a) SLOBOZI: v. IV
slobozisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* rezu. cap.2
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,4; 6,46; 8,9; 12,3; 15,15
slobozând: *gerunziu* 4,36; 15,37
slobozi: *imperativ 2.sg.* 5,12; 6,36
va slobozi: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,45
(nu) sloboziți: *imperativ prohib. 2.pl.* 7,12
voi slobozi: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,3
a slobozi: *inf. prez.* 15,6
să sloboz: *conj. prez. 1.sg.* 15,9
să sloboază: *conj. prez. 3.sg.* 15,11

SLUGĂ: s.f.
slugă: *sg. nom./ac.* 9,34; 10,43, 44; 12,4

slugile: *pl. ac.* rezum. cap.12
sluga: *sg. ac.* 12,2; 14,47
slujilor: *pl. dat.* 13,34

SLUJBĂ: s.f.
slujbei: *sg. gen.* rezum. cap.10

(a) SLUJI: v. IV; var. (Rar) (a) SLUGI
slujia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,13, 31
să slugească: *conj. prez. 3.pl.* „să pregătească" 3,9
să slujască: *conj. prez. 3.sg.* 10,45
slugiia: *ind. imp. 3.pl.* 15,41

SLUJITOR, -TOARE: s.m./f.
slugitorii: *s.m. pl. ac.* 14,54
slujitorii: *pl. nom.* 14,65

SLUJNICĂ: s.f.
slujnicele: *pl. ac.* 14,66
slujnica: *sg. nom.* 14,69

SMINTEALĂ: s.f.
sminteala: *sg. ac.* rezum. cap.9

(a se) SMINTI: v. IV
(să) smintesc: *ind. prez. 3.pl.* 4,17
(să) smintea: *ind. imp. 3.pl.* 6,3
va sminti: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,41, 42
sminteaşte: *ind. prez. 3.sg.* 9,44, 46
(să) vor sminti: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.14; 14,29
(vă) veţi sminti: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,27

SMIRNĂ: s.f.
smirnă: *sg. ac.* 15,23

SMOCHIN: s.m.
smochinul: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,20, 21
smochin: *sg. ac.* 11,13; rezum. cap.13; 13,28

SMOCHINĂ: s.f.
smochinilor: *pl. gen.* 11,13

(a) SMULGE: v. III
smulgând: *gerunziu* rezum. cap.2
a smulge: *inf. prez.* 2,23

SOACRĂ: s.f.
soacra: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,30

SOARE: s.m.
soarele: *sg. nom.* 1,32; 4,6; 13,24; 16,2

SOARTĂ: s.f.; var. SORŢ: s.m.
sorţi: *s.m. pl. ac.* 15,24

SOBOR: s.n.; var. (Înv.) SĂBOR
săboară: *pl. ac.* 13,9

(a se) SOCOTI: v. IV (Înv. şi rar) „a pândi"; „a lua în considerare", „a aprecia"; „a pune în rând cu"
socotea: *ind. imp. 3.pl.* 3,2
au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,10
(S-)au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,28

SOMN: s.n.
somn: *sg. ac.* rezum. cap.4

SORĂ: s.f.
sora: *sg. nom.* 3,35
surorile: *pl. nom./ac.* 6,3; 10,29
surori: *pl. nom.* 10,30

(a) SOSI: v. IV
au sosit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,29; 6,33
sosit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,41

SPAIMĂ: s.f.
spaimă: *sg. nom.* 16,8

(a) SPARGE: v. III
va sparge: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,2
voi sparge: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,58

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(s-)au spăimântat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 9,14; 16,5
a (Să) spăimânta: *inf. prez.* 14,33

(a se) SPĂLA: v. I
vor spăla: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,3
(să) vor spăla: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,4

SPĂLARE: s.f.
spălarile: *pl. nom.* 7,4
spălările: *pl. nom.* 7,8

(a se) SPĂSI: v. IV (Înv. şi reg.; Bis.) „a se mântui"
spăsi(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,16

SPIC: s.n.
spice: *pl. ac.* rezum. cap.2; 2,23
spicul: *sg. ac.* 4,28
spic: *sg. ac.* 4,28

SPIN: s.m.
spini: *pl. ac.* 4,7, 18
spinii: *pl. nom.* 4,7
spini: *pl. ac., în sintagma* ***cunună de spini*** 15,17

(a) SPUMA: v. I „a spumega"
spumă: *ind. prez. 3.sg.* 9,17
spumând: *gerunziu* 9,19

(a) SPUNE: v. III
au spus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,30; 5,33; 16,8
să spui *conj. prez. 2.sg.* 1,44
spune: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; rezum. cap.11; rezum. cap.12
spunea: *ind. imp. 3.sg.* 4,34
să spuie: *conj. prez. 3.pl.* 7,36; 8,30
să spuii *conj. prez. 2.sg.* 8,26
a spune: *inf. prez.* 10,32
spuneţi: *imperativ 2.pl.* 11,3; 16,7
voi spune: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,29
spuiu: *ind. prez. 1.sg.* 11,33
spune: *imperativ 2.sg.* 13,4
am spus: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,23

(a) SPURCA: v. I
spurca: *inf. prez. fără* **a** rezum. cap.7; 7,15, 18
spurcă: *ind. prez. 3.pl.* 7, 15, 20, 23

(a) STA: v. I
sta: *inf. prez. fără* **a** 3,24, 25, 26
stând: *gerunziu* 3,31; 10,49; 13, 14
stau: *ind. prez. 3.pl.* 8,39
sta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,5; 14,47, 69, 70; 15,35, 39
veţi sta: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,25; 13,9

STARE: s.f.
starea: *sg. ac.* rezum. cap.7

STĂPÂN: s.m.
stăpânului *sg. gen./dat.* rezum. cap.12; 14,14
stăpânul: *sg. nom.* 13,35

(a) STĂPÂNI: v. IV
stăpânesc: *ind. prez. 3.pl.* 10,42

STÂNGA: s.f.
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. prep. de-a stânga* 10,34; 15,27
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a stânga* 10,40

STEA: s.f.
stealele: *pl. nom.* 13,25

(a se) STINGE: v. III
(să) stânge: *ind. prez. 3.sg.* 9,43, 45
(să) stinje: *ind. prez. 3.sg.* 9,47

STRA**JĂ:** s.f.
straje: *sg. ac., în sintagma la a patra straje de noapte* „între orele 3 şi 6 după miezul nopţii" 6,48

(a) STRĂBA**TE:** v. III
străbătând: *gerunziu* 6,55

STRĂL**UCIRE:** s.f.
strălucirea: *sg. ac.* 13,24

STRĂL**UCIT, -Ă:** adj.
strălucite: *f. pl. nom.* 9,2

STRÂMB, **-Ă:** adj.
strâmbă: *f. sg. ac., în sintagma **mărturie strâmbă*** 10,19

(a) STRICA: v. I
strici *ind. prez. 2.pl.* 15,29
va strica: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,18

(a) STRIGA: v. I
strigă: *ind. prez. 3.sg.* 1,3
au strigat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,23; 6,49; 15,13, 34
strigând: *gerunziu* 1,26; 5,7; 9,23; rezum. cap.15
striga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,11; 10,48; 11,9; 15,14
strâgând: *gerunziu* 5,5; 9,25; 15,39
a striga: *inf. prez.* 10,47

STRIGARE: s.f.
strigare: *sg. ac.* rezum. cap.15

(a) SUDUI: v. IV
va suduii: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,10

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. nom./ac.* 3,4; rezum. cap.8; 8,35, 36, 37; 10,45; 12,33; 14,34
sufletul: *sg. ac. , în loc. adv. **din tot sufletul (tău)*** 12,30
sufletul: *sg. ac., în loc. v. **Îşi dă sufletul/Şi-au dat sufletul*** rezum. cap.15; 15,37

(a se) SUI: v. IV
(Să) suie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; 4,32; rezum. cap.16
suindu(-Să/-să): *gerunziu* 1,10; 3,13; 4,1; 5,18; 6,32; 10,32; 15,8
a (să) sui: *inf. prez.* 6,45
(S-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,51; 8,13; 16,19
suiindu(-Să): *gerunziu* 8,10
(ne) suim: *ind. prez. 1.pl.* 10,33
(să) **suisă:** *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 15,41

(a) SUPĂRA: v. I
superi: *ind. prez. 2.sg.* 5,35
supăraţi: *ind. prez. 2.pl.* 14,6

SURD, **-Ă:** adj./s.
(cel) surd: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.7
(un) surd: *s.m. sg. ac.* 7,32
surzii: *s.m. pl. ac.* 7,37
surd: *adj. n. sg. ac./voc., în sintagmele **duhul cel surd şi mut/duh mut şi surd*** rezum. cap.9; 9,24

SUS: adv.
sus: *adv. în sintagma **întru cei de sus*** (cf. Indice Mt – **SUS**) 11,10
sus: *adv. în loc. adv. **de sus până jos*** 15,38

(a) SUSPINA: v. I
au suspinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,34
suspinând: *gerunziu* 8,11

SUTAŞ: s.m.
sutaşul: *sg. nom./ac.* 15,39, 44
sutaş: *sg. ac.* 15,45

Ş

ŞARPE: s.m.
şerpi: *pl. ac.* 16,18

ŞCHIOP, -OAPĂ: adj.
şchiop: *m. sg. nom.* 9,44

(a) ŞCRIŞNI: v. IV; vezi **(a) SCRÂŞNI**

(a) ŞEDEA: v. II
şezând: *gerunziu* rezum. cap.2; 2,6, 14, 15; 5,15; 9,34; 12,41; 13,3; 14,3, 18, 62; rezum. cap.16; 16,5, 14
şedea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,15; 3,32, 34; 4,1; 6,22, 26; 10,46; 14,54
a şedea: *inf. prez.* 6,39; 8,6; 12,39
au şezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,40; 11,2, 7
să şedem: *conj. prez. 1.pl.* 10,37
a şede: *inf. prez.* 10,40
şedeţi: *imperativ 2.pl.* 14,32
şeade: *ind. prez. 3.sg.* 16,19

ŞEDERE: s.f.
şederile: *pl. ac., în sintagma **şederile dintâi*** „locurile dintâi" 12,39

ŞEZUT: s.n.
şezut: *sg. ac.* 7,19

(a) ŞTI: v. IV
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 1,24; 12,14; 14,68, 71
să ştiţi: *conj. prez. 2.pl.* 2,10; 13,29
a şti: *inf. prez.* 4,11
ştiţi: *ind. prez. 2.pl.* 4,13; 10,38, 42; 13,33, 35
şti: *ind. prez. 3.sg.* 4,27; rezum. cap.13; 13,32
ştiind: *gerunziu* 5,33
să ştie: *conj. prez. 3.sg.* 5,43; 7,24; 9,29
ştiindu-: *gerunziu* 6,20
ştiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,5; 14,40; 15,10
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 10,19
ştim: *ind. prez. 1.pl.* 11,33
neştiind: *gerunziu* 12,24

T

TAINĂ: s.f.
taina: *sg. ac., în sintagma **taina împărăţiii lui Dumnezău*** 4,11
tainã: *sg. ac., în loc. adv. **în tainã*** 9,27

TARE: adv./s.
(Cel mai) tare: *s.m. sg. nom.* 1,7
(celui mai) tare: *s.m. sg. gen.* 3,27
(cel) tare: *s.m. sg. ac.* 3,27
(mai) tare: *adv.* 10,26

TATĂ: s.m.; var. (Înv. și pop.) TĂTÂNE
tată-său: *sg. ac.* 1,20; 10,7
tatăl/Tatăl: *sg. nom./ac.* 5,40; 7,10; 9,20, 23; 10,29; 13,32; 15,21
tată: *sg. nom./ac.* 7,10; 13,12
tatălui: *sg. dat.* 7,11
tătâne-său: *sg. dat.* 7,12
tată-tău: *sg. ac.* 10,19
tatălui: *sg. gen., în sintagma împărăția* ***tatălui nostru*** *David* 11,10
Tatăl: *sg. nom., în sintagma Tatăl* ***cel din ceriu*** 11,25, 26

(a) TĂCEA: v. II
tăcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,4; 9,33; 14,61
taci: *imperativ 2.sg.* 4,39
să tacă: *conj. prez. 3.sg.* 10,48

(a se) TĂGĂDUI: v. IV
(Să) tăgăduiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
vei tăgădui: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,30, 72
au tăgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,68, 70

TĂGĂDUIRE: s.f.
tăgăduire: *sg. ac.* rezum. cap.14

(a se) TĂIA: v. I
tăindu(-să): *gerunziu* 5,5
am tăiat: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,16
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,27; 14,47
tăind: *gerunziu* „desființând", „anulând" 7,13
a tăia: *inf. prez.* rezum. cap.9; 14,65
taie: *imperativ 2.sg.* 9,42, 44
tăia: *ind. imp. 3.pl.* 11,8; 14,65
taie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
era tăiat *pasiv ind. imp. 3.sg.* „era săpat" 15,46

(a se) TĂINUI: v. IV
(S-) tăinui: *inf. prez. fără a* 7,24

TĂINUIT, -Ă: adj.
tăinuit: *n. sg. nom.* 4,22

(a se) TĂMĂDUI: v. IV
să (să) tămăduiască: *conj. prez. 3.sg.* 5,23
tămăduiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
tămăduia: *ind. imp. 3.pl.* 6,13

TĂRIE: s.f. „putere"
tăriia: *sg. ac., în sintagma* ***din*** *toată* ***tăriia*** 12,33

(a se) TĂVĂLI: v. IV
(să) tăvălea: *ind. imp. 3.sg.* 9,19

(a se) TÂLCUI: v. IV „a explica tâlcul"; „a tălmăci", „a traduce"
tâlcuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
tălcuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
(să) tâlcuiaște: *ind. prez. 3.sg.* 5,41
(s-)au tâlcuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,22, 34

TÂLHAR: s.m.; var. (Înv.) TÂLHARIU
tâlharilor: *pl. dat. adn.* 11,17
tâlhariu: *sg. ac.* 14,48
tâlhari: *pl. ac.* rezum. cap.15; 15,27

TÂNĂR, -Ă: adj./s.; var. (Înv. și reg.) TINĂR, -Ă
tinără: *adj. f. sg. nom.* 13,28
(un) tinăr: *s.m. sg. nom./ac.* 14,51; 16,15

TÂRG: s.n.
târg: *sg. ac.* 7,4
târguri: *pl. ac.* 12,38

(a se) TEME: v. III
(vă) temeți: *ind. prez. 2.pl.* 4,40
(s-)au temut: *ind. pf.c. 3.pl.* 4,40; 5,15; 12,12
temându(-să): *gerunziu* 5,33
(nu te) teame: *imperativ prohib. 2.sg.* 5,36
(să) temea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,20; 9,31; 10,32; 11,18; 16,8
(nu vă) temeți: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,50; 16,6
(ne) teamem: *ind. prez. 1.pl.* 11,32
să (vă) temeți *conj. prez. 2.pl.* 13,7

TEMNIȚĂ: s.f.
temniță: *sg. ac.* 6,17, 27

TINEREȚE: s.f.
tinerețe: *sg. ac.* rezum. cap.10
tinerețele: *pl. ac.* 10,20

TIPSIE: s.f.
tipsie: *sg. ac.* 6,25, 27, 28

TIVITURĂ: s.f.
tiviturii: *sg. gen.* rezum. cap.6
tivitura: *sg. ac.* 6,56

(a) TOCMI: v. IV (Înv.) „a pregăti"
tocmindu-: *gerunziu* 1,19

TOIAG: s.n.
toiagul: *sg. ac.* 6,8

TRAISTĂ: s.f.
traistă: *sg. ac.* 6,8

(a) TRĂI: v. IV
trăind: *gerunziu* rezum. cap.1

(a) TREBUI: v. IV
trebuie: *ind. prez. impers./3.sg.* 2,17, 22; rezum. cap.6; rezum. cap.8; 8,31; 9,10; rezum. cap.10; 13,7, 10, 14
trebuiaște: *ind. prez. 3.sg.* 11,3

(a) TRECE: v. III
trecând: *gerunziu* 1,16; 2,14, 23; 5,21; 6,33, 53; 11,20; 16,1
(să) treacem: *conj. prez. 1.pl.* 4,35
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,35
a treace: *inf. prez.* 6,48; 10,25
trecea: *ind. imp. 3.sg./pl.* rezum. cap.7; 15,21, 29
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,30, 31
vor treace: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,31
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 14,35
treci: *imperativ 2.sg.* 14,36

(a) TREMURA: v. I; var. (Înv.) (a) TRĂMURA
trămurând: *gerunziu* 5,33

TRESTIE: s.f.
trestia: *sg. ac.* 15,19
trestie: *sg. ac.* 15,36

TRIBUN: s.m.; var. (În v.) TRIVUN
trivunilor: *pl. dat.* 6,21

(a) TRIMITE: v. III; var. (Înv.) (a) TREMITE
trimite: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.3; 4,29; rezum. cap.16

trimiţ: *ind. prez. 1.sg.* 1,2
să trimiţă: *conj. prez. 3. sg.* 3,14
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,31; 6,17; 8,26; 11,1; 12,2, 4, 5, 6, 13
trimiţându-: *gerunziu* rezum. cap.6
a **tremite:** *inf. prez.* 6,7
trimiţând: *gerunziu* 6,27
a trimes: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,36
a **trimite:** *inf. prez.* 9,44
va **trimite:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,3
va **tremite:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,27
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,13

TRIST, -Ă: adj.
trist: *n. sg. nom.* 14,34

TRUP: s.n.
trupul: *sg. nom./ac.* 5,29; 6,29; 13,20; rezum. cap.14; 14,8, 22, 38, 51; 15,43, 45
trup: *sg. nom./ac.* 10,8, 8; rezum. cap.15
trupurile: *pl. ac., în sintagma trupurile cereşti* rezum. cap.13

(a se) **TULBURA:** v. I; var. (Înv.) (a se) **TURBURA**
(vă) turburaţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,39
(s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,50
au turbur**at:** *ind. pf.c. 3.sg.* 9,19

TUNET: s.n.
tunetului: *sg. gen., în sintagma **Fiii tunetului*** (cf. supra **FIU**) 3,17

TURMĂ: s.f.
turmă: *sg. nom.* 5,11
turma: *sg. nom.* 5,13

TURN: s.n.
turn: *sg. ac.* 12,1

Ţ

ŢARINĂ: s.f.
ţarinile: *pl. ac.* 10,29
ţarine: *pl. nom.* 10,30

ŢĂRM: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **ŢĂRMURE**
ţărmure: *sg. ac.* 4,1

(a) ŢINE: v. III
ţiind: *gerunziu* 7,3
a **ţinea:** *inf. prez.* 7,4
ţineţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,8
să ţineţi: *conj. prez. 2.pl.* 7,9
au ţinut: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,9
ţinusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.10
am ţinut: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,20

ŢINUT: s.n.
ţinutul: *sg. ac.* 1,5, 28; rezum. cap.5; 5,1; 6,55
ţinut: *sg. ac.* 5,10

U

UCENIC: s.m.
ucenicii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,15, 18, 23; 3,7; 5,31; 6,1, 29, 35, 45; rezum. cap.7; 7,2, 5, 17; 8,1, 4, 10, 27, 33, 34; rezum. cap.9; 9,13, 27, 30; rezum. cap.10; 10,10, 13, 24, 46; 11,1, 14; 12,43; 13, 1; rezum. cap.14; 14,12, 13, 14, 16, 50
ucinicilor: *pl. dat.* 2,16
ucenici: *pl. nom./ac.* 2,18; rezum. cap.6
ucenicilor: *pl. dat.* 3,9; rezum. cap.4; 4,34; 6,41; rezum. cap.8; 8,6; 9, 17; 10,23; rezum. cap.14; 14,32; 16,7
ucenici: *pl. dat.* (*cu prep.* **la**) rezum. cap.16

(a se) **UCIDE:** v. III
a **ucide:** *inf. prez.* 6,19; rezum. cap.14
a **(Să) ucide:** *inf. prez.* 8,31
vor ucide: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,30; 13,12
ucis fiind: *psiv gerunziu* 9,30
(nu) ucide: *imperativ 2.sg.* 10,19
au ucis: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.12; 12,5, 8
ucigându-: *gerunziu* 12,5
să ucidem: *conj. prez. 1.pl.* 12,7
ar **ucide:** *cond. prez. 3.pl.* 14,1

UCIDERE: s.f.
uciderile: *pl. nom.* 7,21
ucidere: *sg. ac.* 15,7

(a se/-şi) **UITA:** v. I
uitându(-să/-Să): *gerunziu* 3,34; 6,41; 8,24; 9,7; 10,21, 23, 27; 11,11; 15,40; 16,4
(să) **uita:** *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,32; 12,41; 15,47
(ş-)au uitat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8, 14
(Te) uiţi: *ind. prez. 2.sg.* 12,14
uită(-Te): *imperativ 2.pl.* 13,1

ULIŢĂ: s.f.
uliţe: *pl. ac.* 6,56

(a) UMBLA: v. I
umblă: *imperativ 2.sg.* 2,9
umbla: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,23; 5,42; 6,6; 9,29; 16,12
umblând: *gerunziu* rezum. cap.6; 6,48, 49; 8,24; 11,27
umblă: *ind. prez. 3.pl.* 7,5
a **umbla:** *inf. prez.* 12,38

UMBRĂ: s.f.
umbra: *sg. ac.* 4,32

(a) UMBRI: v. IV
umbrindu-: *gerunziu* 9,6

(a se) UMPLE: v. III
(să) umplea: *ind. imp. 3.sg.* 4,37
umplând: *gerunziu* 15,36

(a) UNGE: v. III
unjea: *ind. imp. 3.pl.* 6,13
a **unge:** *inf. prez.* 14,8
să ungă: *conj. prez. 3.pl.* 16,1

UNGHI: s.n.
unghiului: *sg. gen., în sintagma **(s-au făcut) în capul unghiului*** (în legătură cu piatra din capul unghiului: a devenit piatra unghiulară) 12,10 12,10

UNSOARE: s.f. „mir"
unsoare: *sg. ac., în sintagmele **unsoare de mult preţ*** „mir foarte scump"/***unsoare de nard curat*** rezum. cap.14; 14,3
unsoare: *sg. ac.* 14,4
unsoarea: *sg. nom.* 14,5

UNTDELEMN: s.n.
untdelemn: *sg. ac.* 6,13

URÂCIUNE: s.f.
urâciunea: *sg. nom./ac., în sintagma **urâciunea pustiirii*** (cf. Indice Mt – **URÂCIUNE**) rezum. cap.13; 13, 14

URÂT, -Ă: adj. „nesuferit"
urâți: *m. pl. nom.* 13,13

URCIOR: s.n.
urcioarelor: *pl. gen.* 7,4, 8
urcior: *sg. ac.* 14,13

URECHE: s.f.
urechi: *pl. ac.* 4,9, 23; 7,16; 8,18
urechile: *pl. nom./ac.* 7,33, 35
ureachea: *sg. ac., în sintagma ureachea* ***acului*** 10,25
ureachea: *sg. ac.* rezum. cap.14
ureachiia: *sg. ac.* 14,47

(a se) URGISI: v. IV
(Să) va **urgisi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,11

(a) URMA: v. I
au urmat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,18, 20; 14,54
a **urma:** *inf. prez.* rezum. cap.2
urma: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,15; 6,1; 10,52; 11,9; 15,41; 16,20
neurmând: *gerunziu* rezum. cap.9
urmează: *imperativ 2.sg.* 10,21
am urmat: *ind. pf.c. 1pl.* 10,28
urmând: *gerunziu* 10,32
urmați: *imperativ 2.pl.* 14,13
vor urma: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.16; 16,17

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. adv.* ***mai pre urmă/pre urmă*** 9,34; 10,31; 12,6, 22; rezum. cap.16; 16,14
urmă: *sg. ac., în loc. adj.* ***cei de pre urmă*** 10,31

URȘINIC: s.n. „purpură"
urșinic: *sg. ac.* 15,17, 20

(a se) USCA: v. I
(s-)au uscat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,6
(să) usucă: *ind. prez. 3.sg.* 9,17

USCAT, -Ă: adj.
uscată: *f. sg. ac., în sintagma mână uscată* 3,1, 3

USPĂȚ: s.n.; vezi OSPĂȚ

UȘĂ: s.f.; var. UȘE
ușe: *sg. ac.* 1,33
ușei: *sg. gen.* 11,4
uși: *pl. ac.* 13,29
ușa: *sg. ac.* 15,46; 16,3

V

VAL: s.n.
valuri: *pl. ac.* 4,37

VAMĂ: s.f.
vamă: *sg. ac.* 2,14

VARĂ: s.f.
vara: *sg. nom.* 13,28

VAS: s.n. „recipient"; (la pl.) „lucruri"
vasele: *pl. ac.* 3,27
vas: *sg. ac.* 11,16

(a) VĂDI: v. IV; var. (Înv. și reg.) (a) VEDI
vădește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; rezum. cap.7
să vedească: *conj. prez. 3.pl.* 3,12
vădea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.7

VĂDUVĂ: s.f.
văduvă: *sg. nom./ac.* rezum. cap.12; 12,42
văduvelor: *pl. gen.* 12,40
văduva: *sg. nom.* 12,43

(a se) VĂITA: v. I; var. (a se) VĂIETA
(să) văieta: *ind. imp. 3.pl.* 5,38

(a se) VĂRSA: v. I
(să) va vărsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,22; 14,24
varsă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,3

VĂTAF: s.m.; var. (Înv. și reg.) VĂTAV
vătav: *sg. nom.* 15,43

VÂNT: s.n.
vânt: *sg. ac.* 4,37
vântul: *sg. nom./ac.* 4,39, 40; 6,48, 51
vânturi: *pl. ac., în sintagma de la patru* ***vânturi*** 13,27

VÂNZĂTOR: s.m. „trădător"
vânzătoriul: *s.m. sg. nom.* 14,43

VÂRTOS: adv.
(mai) vârtos: 6,51; 7,36; 9,41; 10,48; 15,11, 14

VÂRTUTE: s.f.
vărtutea: *sg. ac., în sintagma* ***din*** *toată vărtutea* ***(ta)*** 12,30

(a) VÂSLI: v. IV; var. (Înv. și reg.) (a) VÂNSLA
vânslând: *gerunziu* 6,48

VEAC: s.n./s.m.
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *veac* 3,29; 11,14
veacului: *sg. gen., în sintagma dosăzile* ***veacului*** 4,19
veaci: *s.m. pl. ac., în sintagma* ***viața*** *de* ***veaci*** 9,44; 10,17, 30
veacul: *sg. ac., în sintagma* ***veacul viitoriu*** 10,30

VECHI, VECHE: adj.
vechiu: *n. sg. ac.* 2,21
vechi: *m. pl. ac.* 2,22

(a se) VEDEA: v. II
văzut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,10
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,16, 19; 2,14; 5,14, 38; 6,33, 34, 49, 50; 9,7, 13; 10,52; 11,20; 16,4, 5
vezi: *imperativ 2.sg.* 1,44
văzând: *gerunziu* 2,5, 16; 4,12; 5,6; 7,2; 8,33; 9,14, 24; 10,14; 11,13; 12,28, 34; 14,67; 15,39
am **văzut:** *ind. pf.c. 1.pl.* 2,12
văzându-: *gerunziu* 3,11; 5,22; 6,48; 9,19; 14,69
să vază: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,12; 5,14, 32
vedeți: *imperativ 2.pl.* 4,24; 6,38; 8,15; 13,5
văzusă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,16; 9,8; 16,14
vez: *ind. prez. 2.sg.* 5,31
vedeți: *ind. prez. 2.pl.* 8,18
veade: *ind. prez. 3.sg.* 8,23
văz: *ind. prez. 1.sg.* 8,24
a vedea: *inf. prez.* 8,25
vedea: *ind. imp. 3.sg.* 8,25
vor vedea: *ind. viit.I. 3.pl.* 8,39; 13,26
văzut-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,37
(să) **văd:** *ind. prez. 3.pl.* 10,42
să **văz:** *conj. prez. 1.sg.* 10,51; 12,15
vezi: *ind. prez. 2.sg.* 13,2; 15,4
veți vedea: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,14, 29; 14,62; 16,7
să **vedem:** *conj. prez. 1.pl.* 15,32, 36
(s-)ar fi văzut: *cond. pf. 3.sg.* 16,11

(a) **VENI:** v. IV
vine: *ind. prez. 3.sg.* 1,7; 4,15, 21; rezum. cap.5; 9,37; 11,10
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,9; 14,3; 15,43; 16,2
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,14, 29, 40; 2,3; 3,8, 13, 20, 31; 4,4; 5,1, 15, 22, 27, 33, 35, 38; 6,29, 48, 53; 7,31; 8,3, 10, 22; 9,6, 12, 32; 10,1, 45, 46, 50; 11,13, 15, 27; 12,18; 14,16, 17, 32, 37, 41
veniţi: *imperativ 2.pl.* 1,17; 6,31; 12,7
venit-ai: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,24
am venit *ind. pf.c. 1.sg.* 1,38; 2,17
venea: *ind. imp. 3.sg.* 2,13
vino: *imperativ 2.sg.* 2, 14; 5,23; 10,21
vor veni: *ind. viit.I. 3.pl.* 2,20; 13,6
vinisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 3,22
să vie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,22; 8,34; 9,10; 10,14
vinea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,31; 15,21
venind: *gerunziu* 7,1; 11,13; 12,14, 42; 13,36; 14,45; 16,1
va veni: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,38; rezum. cap.9; 9,11; rezum. cap.13; 13,35; 15,36
viind: *gerunziu* 8,39; 13,26; 14,62
venisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.9
vinind: *gerunziu* 9,13
vini-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,9

VESTE: s.f.
veastea: *sg. nom./ac.* 1,28; rezum. cap.6
veşti: *pl. ac., în sintagma* ***veşti de*** *oaste* „veşti de război" 13,7

(a) **VESTI:** v. IV
a vesti: *inf. prez.* 1,45
au vestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,14; 6,30; 16,10, 13
vesteaşte: *imperativ 2.sg.* 5,19
vestea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.8
vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; rezum. cap.10; rezum. cap.13; rezum. cap.14; rezum. cap.16
să vestească: *conj. prez. 3.pl.* 9,8
va vesti: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,9

VEŞMÂNT: s.n.
vejmântul: *sg. ac.* 2,21; 10,50
veşmântul: *sg. ac.* 5,27, 28; 13,16
veşmintele: *pl. ac.* 5,30; 11,7, 8; 14,63; 15,20
veşmântului: *sg. gen.* rezum. cap.6; 6,56
vejmintele: *pl. nom.* 9,2; rezum. cap.15; 15,24
veşminte: *pl. ac.* 12,38
vejmânt: *sg. ac.* 16,5

VEŞNIC, -Ă: adj.; var. (În v. şi rar) VEACINIC, -Ă
veacinica: *f. sg. ac., în sintagma* ***veacinic*** *greşală* 3,29

(a se) **VEŞTEJI;** v, IV
(s-)au veştegit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,6

VIAŢĂ: s.f.
viaţă: *sg. ac., în sintagma* ***viaţă pusnicească*** rezum. cap.1
viaţă: *sg. ac.* 9,42
viaţa: *sg. nom./ac., în sintagma viaţa de veaci* 9,44; 10,17, 30

VICLEAN, -Ă: s.m./f.
(cei) vicleani: *s.m. pl. ac.* 15,28

VICLENIE: s.f.
vicleniile: *pl. nom.* 7,22
vicleniia: *sg. ac.* 12,15

VICLEŞUG: s.n.
vicleşug: *sg. ac.* 10,19; 14,1

VIE: s.f.
viia: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,9
vie: *sg. ac.* 12,1, 8
viii: *sg. gen.* 12,2, 9

VIERME: s.m.
viiarmele: *sg. nom.* 9,43, 45, 47

VIFOR: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **VIHOR**
vihorul: *sg. ac.* rezum. cap.4
vihor: *sg. nom.* 4,37
viforul: *sg. ac.* rezum. cap.6

VIITOR, -TOARE: adj.
viitoriu: *n. sg. ac., în sintagma* ***veacul viitoriu*** 10,30

VIN: s.n.
vinul: *sg. nom./ac.* 2,22, 22; rezum. cap.14
vin: *sg. ac.* 15,23

(a se) VINDE: v. III
au vândut: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,19
a vinde: *inf. prez.* rezum. cap.10
vinde: *imperativ 2.sg.* 10,21
vindea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.11; 11,15
vinde(-Să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
(să) vinde: *inf. prez. fără* **a** 14,5
să vânză: *conj. prez. 3.sg.* 14,10
va vinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,18, 42
(Să) va vinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,21
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 14,43, 66

VINDERE: s.f.
vindere: *sg. ac.* rezum. cap.14

(a se) VINDECA: v. I
vindecă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.2; rezum. cap.3; rezum. cap.5; rezum. cap.7; rezum. cap.8; rezum. cap.10
au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,34; 6,5
vindecasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.3
va vindeca: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,2
(s-)au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,5
vindeca: *ind. imp. 3.sg.* 3,10
a vindeca: *inf. prez.* 3,15
vindecând: *gerunziu* rezum. cap.5
(să) vindecasă: *ind. m.mc.pf. 3.sg.* 5,29

VINERI: s.f.
vineri: *sg. nom.* 15,42

VINOVAT, -Ă: adj.
vinovat: *m. sg. nom.* 3,29
vinovat: *m. sg. nom., în sintagmele* ***vino****vat de moarte/****vinovat morţii*** rezum. cap.14; 14,64

VISTIERIE: s.f. (Înv.) „cutie în care se depuneau danii, mai ales bani, pentru necesităţile templului din Ierusalim sau pentru acte de caritate"
vistierie: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,41, 43
vistieriii: *sg. gen.* 12,41

VIŢĂ: s.f.
viţei: *sg. gen., în sintagma* ***rodul viţei*** 14,25

VIU, VIE: adj./s.
vie: *adj. f. sg. nom.* 5,23
viu: *adj. m. sg. nom.* 16,11
viilor: *s.m. pl. gen., în sintagma [Dumnezăul]* ***viilor*** 12,27

(a) VOI: v. IV
am **voit:** *ind. pf.c. 1.sg., în structura v. dislocată* ***bine am voit*** 1,11
au voit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,13

VOIE: s.f.
voia: *sg. ac., în sintagma* ***voia lui Dumnezău*** 3,35

VRACI: s.m.
vraci *sg. nom./ac.* 2,17; 5,26

(a) VREA: v. II
vreai *ind. prez. 2.sg.* 1,40; 6,22; 14,12
vreau: *ind. prez. 1.sg.* 1,41; 6,25; 14,36
vrea: *ind. imp. 3.sg.* „voia" 6,19, 48; 7,24; 9,29
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,26; 9,12
va vrea: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,34, 35; 9,34; 10,43, 44
vroim: *ind. prez. 1.pl.* 10,35
vreați: *ind. prez. 2.pl.* 10,36; 15,9
vrei: *ind. prez. 2.sg.* 10,51
vreau: *ind. prez. 3.pl.* 12,38
veți vrea: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,7
vrând: *gerunziu* 15,15
veți: *ind. prez. 2.pl.* 15,12

VREDNIC, -Ă: adj.
vreadnic: *m. sg. nom.* 1,7

VREME: s.f.
vreamea: *sg. nom./ac.* 1,15; 10,30; 11,13; rezum. cap.13; 13,33
vreame: *sg. nom./ac.* 2,19; 9,20
vreame: *sg. ac., în loc. adv.* ***în vreame*** „la momentul potrivit" 12,2

VREMELNIC, -Ă: adj.
vremealnici: *m. pl. nom.* 4,17

Z

ZADARNIC, -Ă: adj.; var. **ZĂDARNIC, -Ă**
zădarnică: *f. sg. ac.* 7,9

(a) ZĂCEA: v. II
zăcea: *ind. imp. 3.sg.* 1,30; 2,4; 5,40
zăcând: *gerunziu* 7,30

ZĂPADĂ: s.f.
zăpada: *sg. ac.* 9,2

(a) ZGÂRIA: v. I; var. (Înv. Și reg.) **(a)** ZDĂRIA, scris și **(a)** SDĂRIA
sdăriindu-: *gerunziu* 9,23

ZI: s./adv.
zile: *s.f. pl. ac.* rezum. cap.1; 1,13; 2,1, 20; 8,2, 31; 9,1; 13,24; 14,58; 15,29
zilele: *s.f. pl. nom./ac.* 1,9; 2,20; rezum. cap.8; 13,17, 19, 20
zi: *s.f. sg. nom./ac.* 4,35; 6,21; 9,30; 10,34; 11,12; 14,1
zi: *sg. ac., în sintagma* ***zi de*** *praznic* 14,2; 15,6
zioa: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***zioa și*** *noaptea* 5,5
zioa: *s.f. sg. ac.* 13,32; 14,12, 25
zilele: *pl. ac., în loc. adv.* ***în*** *toate zilele* 14,49
zioa: *adv.* 4,27

(a se) ZICE: v. III
zicând: *gerunziu* 1,6, 15, 24, 25, 27, 42; 2,12; rezum. cap.3; 5,12, 23, 35; 6,25, 35; 7,37; 8,15, 16, 26, 27, 28, 33; 9,6, 10, 24, 37; 10,26, 35; rezum. cap.11; 11,9, 31; 12,6, 18; 13,6; 14,4, 39, 44, 57, 58, 60, 68; 15,4, 29, 34, 36
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,17, 37, 38, 40, 41, 44; 2,5, 8, 10, 14, 17, 18, 19, 25; 3,3, 4, 9, 32, 33, 34; 4,13, 35, 38, 39, 40; 5,7, 9, 19, 34, 36, 39, 41, 43; 6,16, 22, 24, 31, 37, 38, 50; 7,6, 10, 18, 27, 28, 29, 34; 8,1, 5, 12, 17, 20, 24, 29, 34; 9,4, 11, 16, 18, 20, 22, 28, 34, 35, 38; 10,3, 4, 5, 11, 14, 18, 20, 21, 23, 24, 27, 29, 36, 37, 38, 39, 42, 51, 52; 11,2, 5, 6, 14, 21, 22, 28, 29, 33; 12,7, 12, 14, 15, 16, 17, 24, 26, 32, 34, 43; 13,1, 2; 14,6, 13, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 30, 32, 34, 36, 37, 41, 45, 48, 62, 63, 67; 15,2, 9, 12, 39; 16,6, 15
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.2
a zice: *inf. prez.* 2,9; 10,28, 47; 13,5; 14,19, 65, 69
zic: *ind. prez. 1.sg.* 2,11; 3,28; 5,41; 8,12, 39; 9,12, 40; 10,15, 29; 11,23, 24; 12,43; 13,30, 37; 14,9, 18, 25, 30
zicea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,16, 24, 27; 3,21, 22, 23, 30; 4,2, 9, 11, 21, 24, 26, 30, 40; 5,8, 28, 30, 31; 6,4, 10, 14, 15, 18; 7,9, 14, 20; 8,21, 39; 9,23, 25, 30, 35, 38; 14,2, 31, 56, 61, 70; 15,14, 31, 35; 16,3
zice: *ind. prez. 3.sg.* 3,5; rezum. cap.4; rezum. cap.6; rezum. cap.9; 9,5; 12,36, 37; rezum. cap.13; 14,14; 15,28
zici: *ind. prez. 2.sg.* 5,31; 10,18; 14,68; 15,2
(să) zicea: *ind. imp. 3.sg.* 5,36; 15,7
zicând: *gerunziu* 6,2
ziceți: *ind. prez. 2.pl.* 7,11; 8,29; 14,71
va zice: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,11; 11,3, 23, 31; 13,21
zic: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.8; 8,27; 9,10; rezum. cap.12; 12,18, 35
(să) zice: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
zis-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,19; 12,16, 36; 14,12
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,17
zicându-: *gerunziu* 10,49; 11,17
vom zice: *ind. viit.I. 1.pl.* 11,31, 32
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 12,32
zice: *ind. imp. (accent pe ultima silabă) 3.pl.* 12,35
ziceți: *imperativ 2.pl.* 14,14
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 14,16, 72
a zis: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,7

(a) ZIDI: v. IV
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,1; 13,19
voi zidi: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,58
zidești: *ind. prez. 2.sg.* 15,29

ZIDIRE: s.f.
zidirii: *sg. gen., în sintagmele* ***din începutul zidirii/din ceputul zidirii*** „din momentul zidirii lumii" 10,6; 13,19
zidiri: *pl. nom./ac.* 13,1, 2
zidirea: *sg. dat. (cu prep. a +* ***toată*****)** 16,15

ZIDITOR: s.m. (Înv. și pop.) „zidar"
ziditorii: *s.m. pl. nom.* 12,10

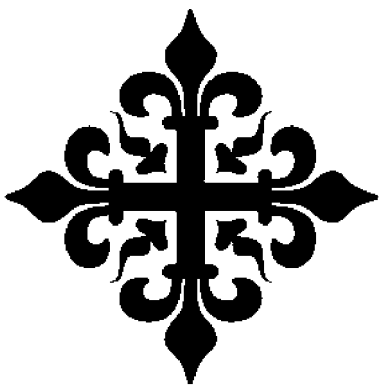

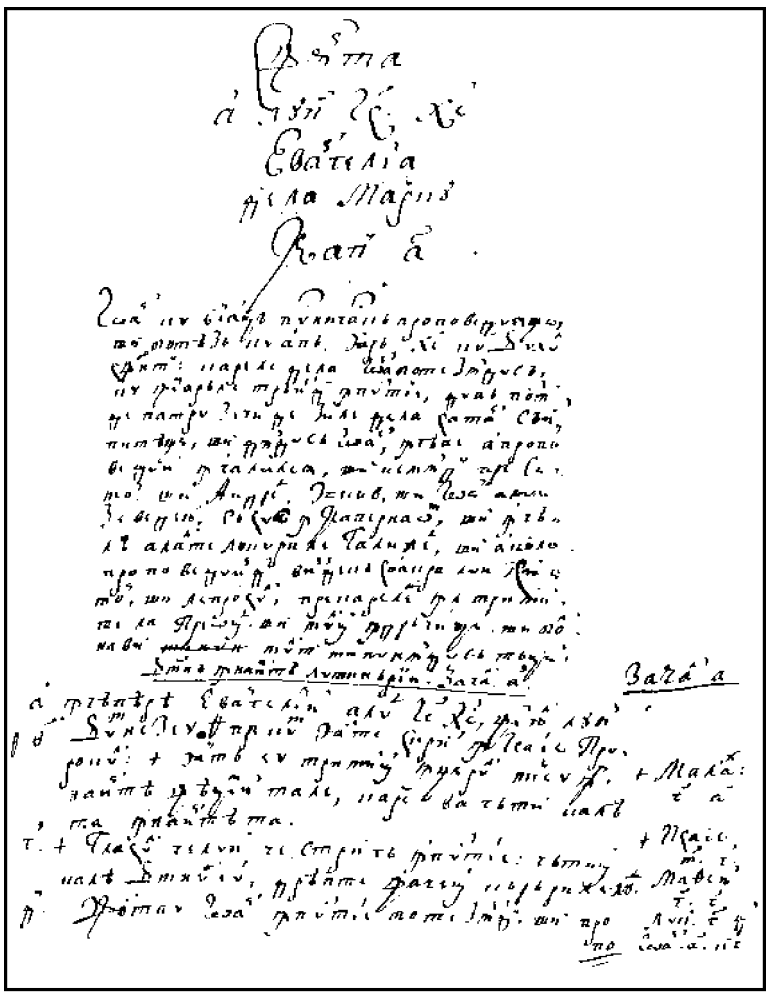

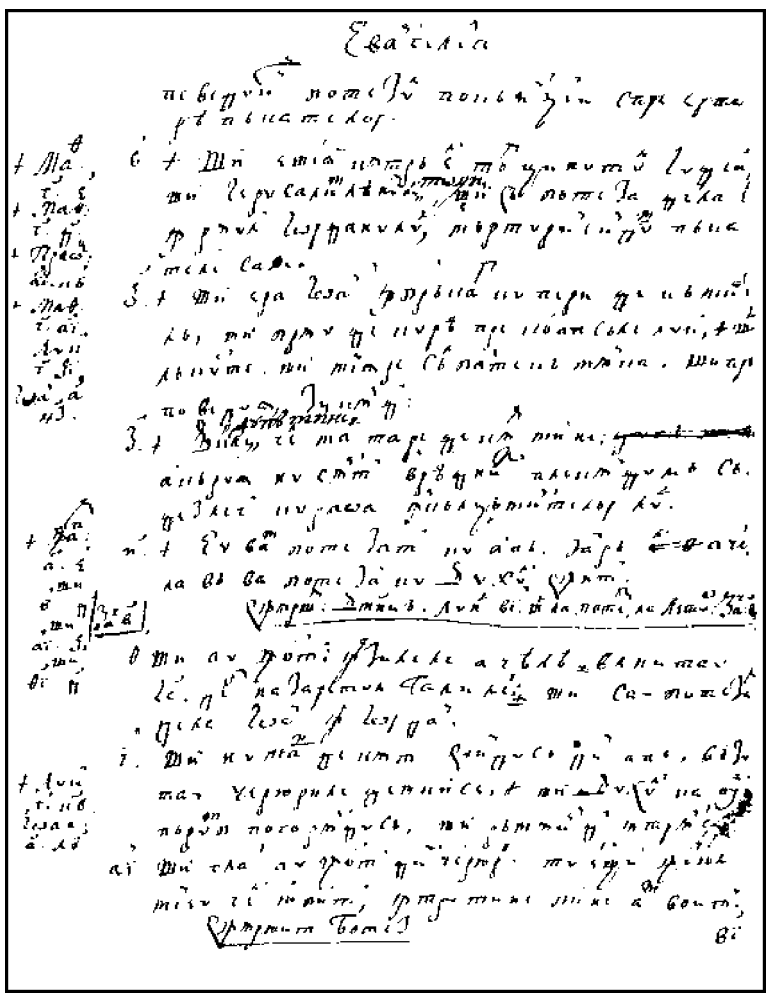

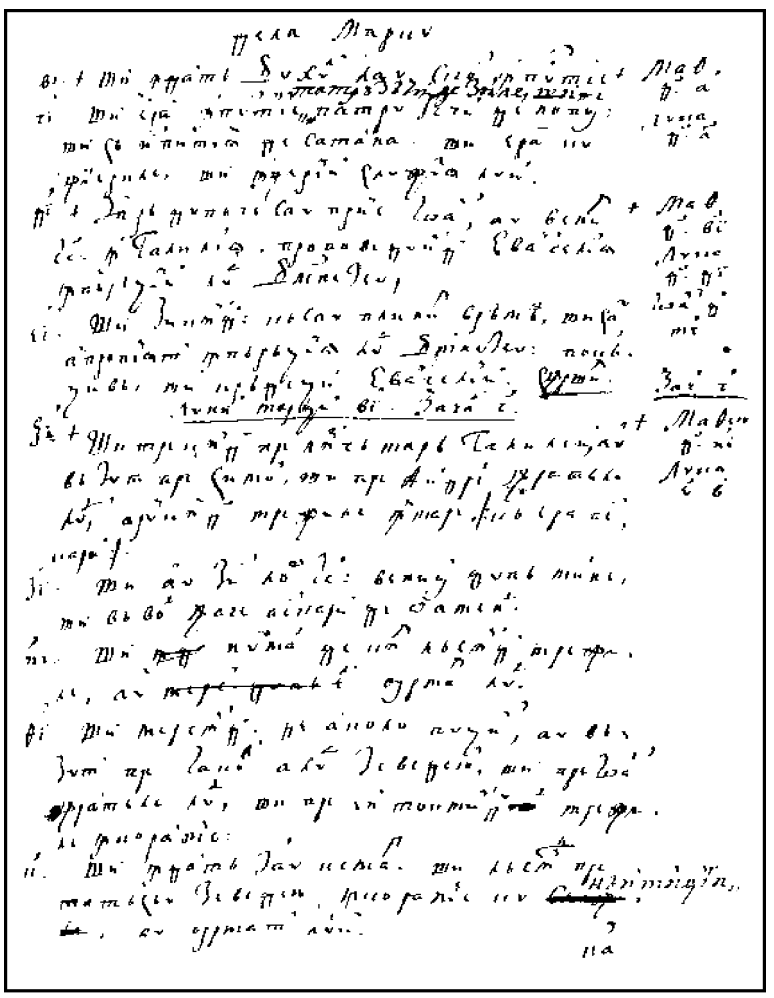

74r

74v

75r

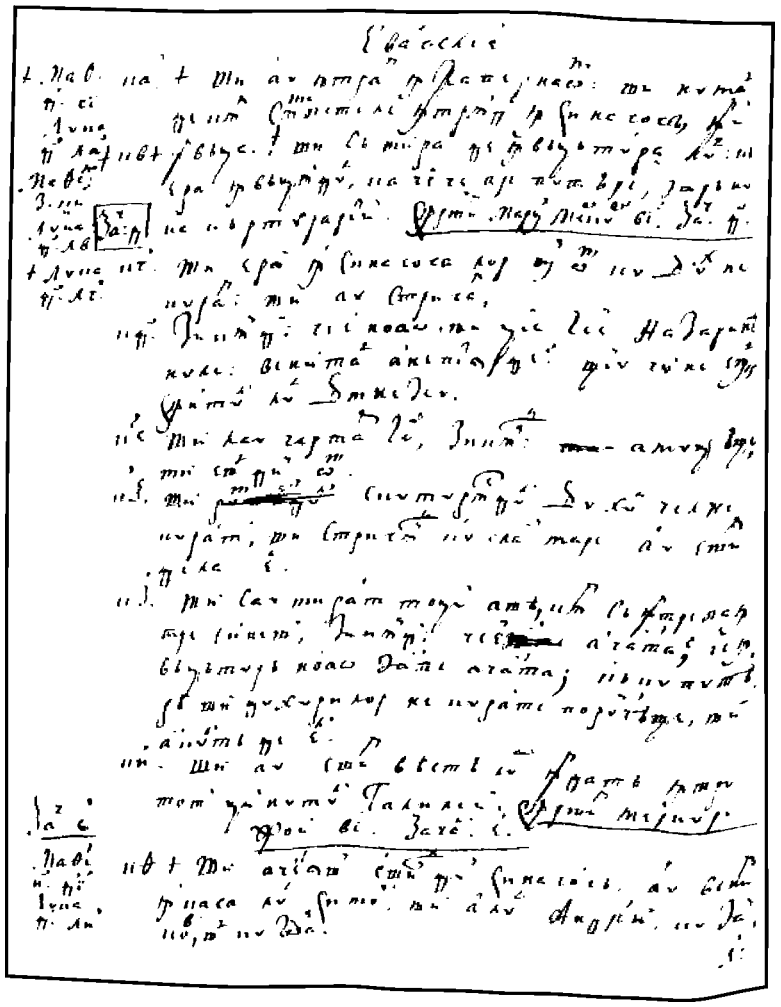

75v

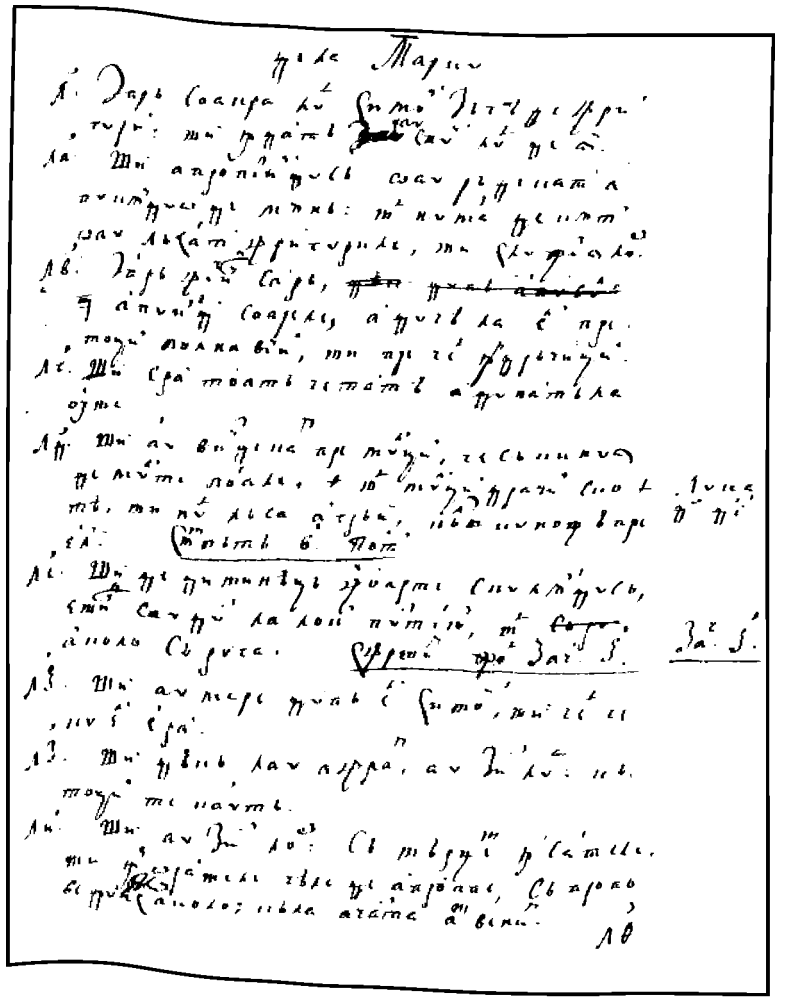

76r

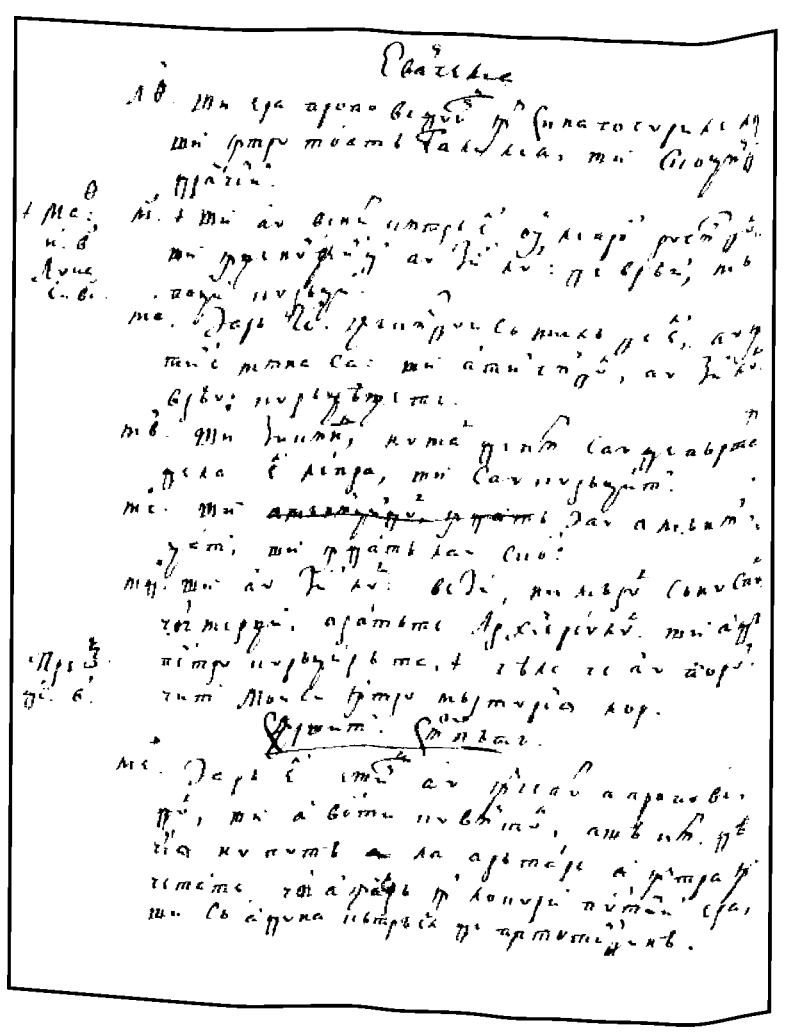

76v

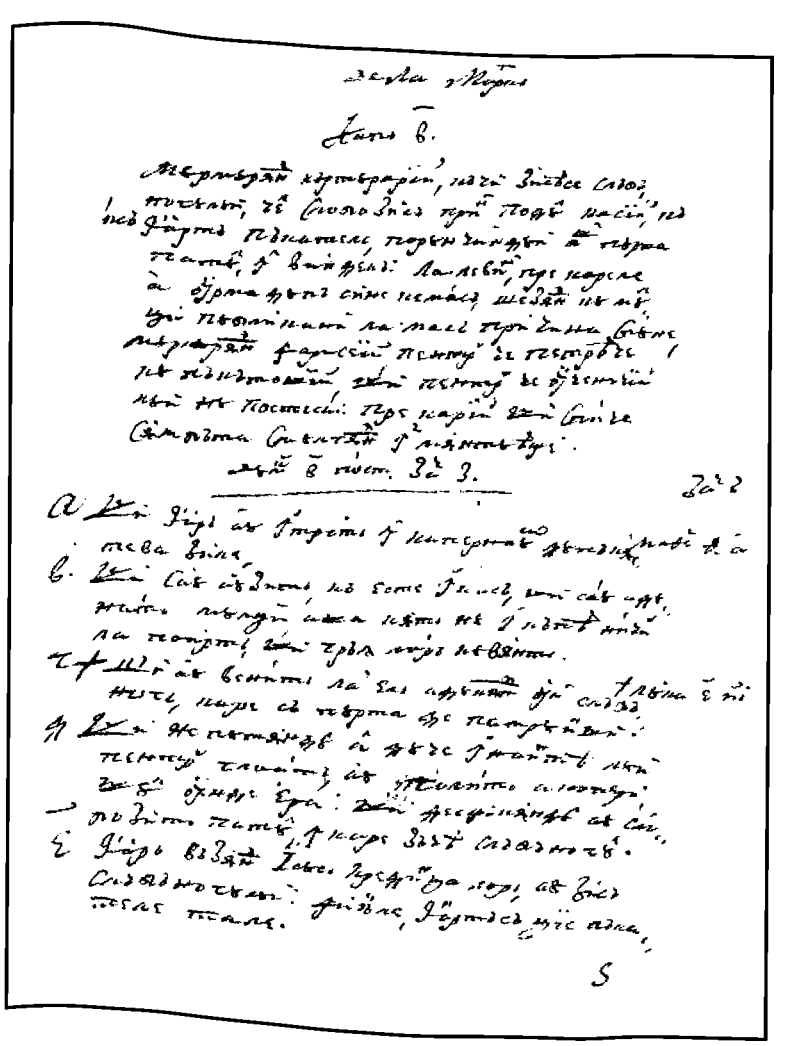

77r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MARCU

77v

78r

78v

79r

EVANGHELIA DE LA MARCU

FACSIMILE

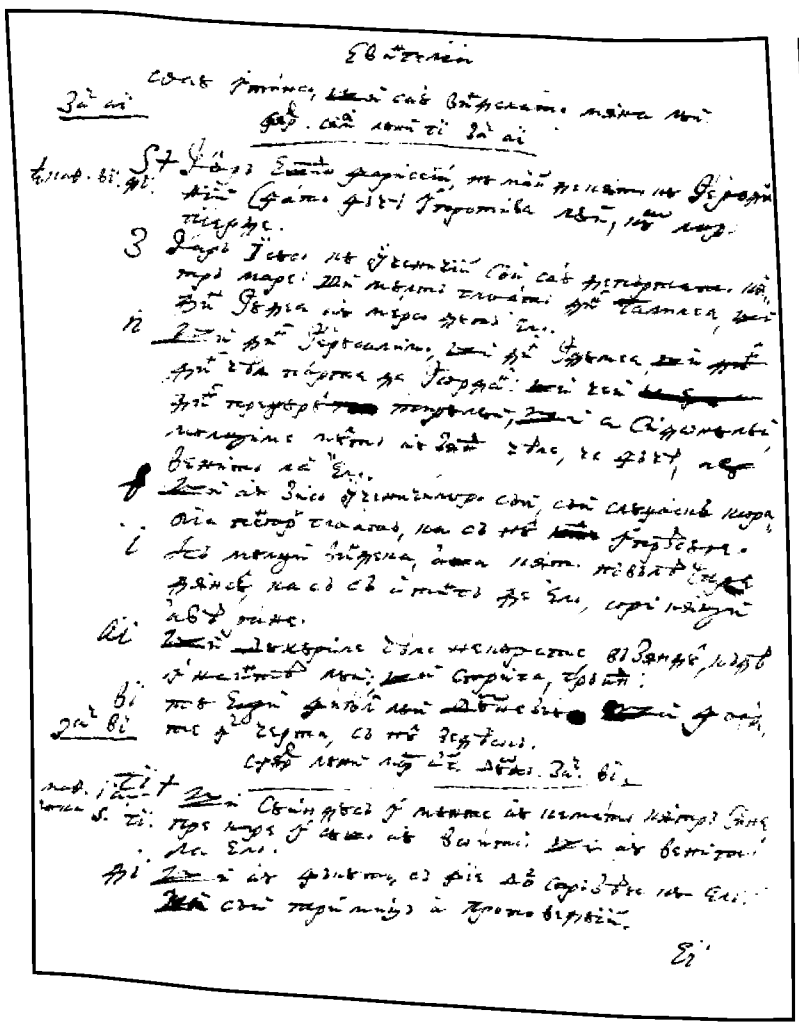

79v

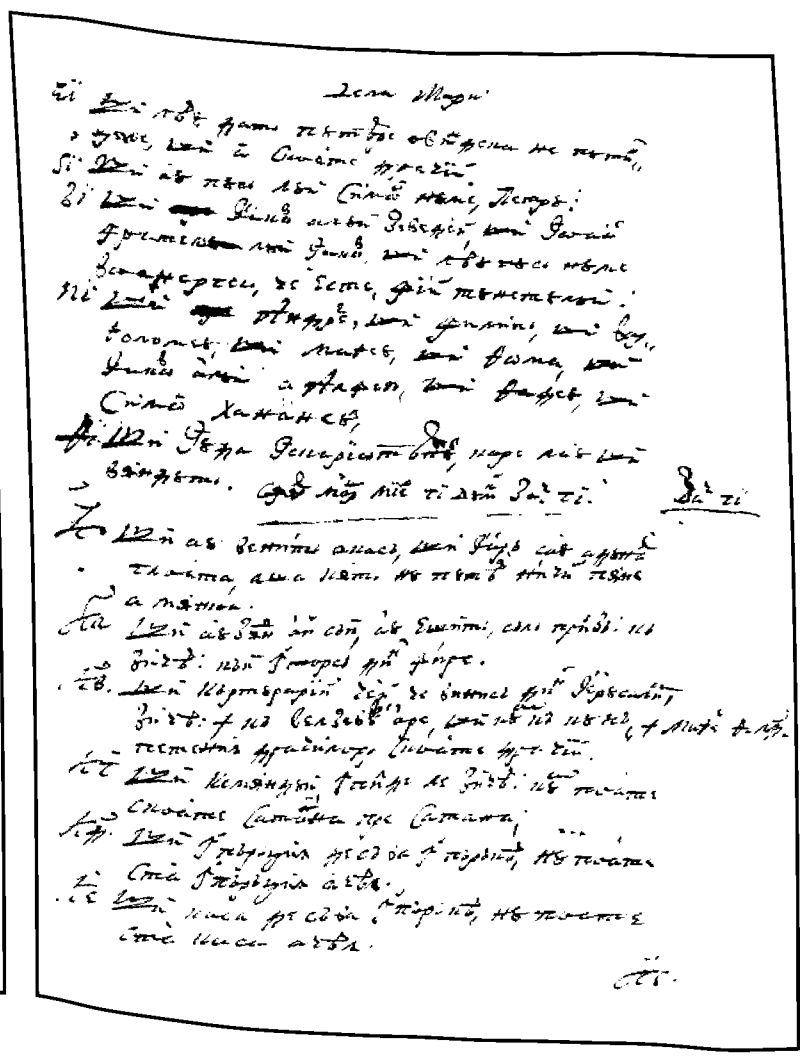

80r

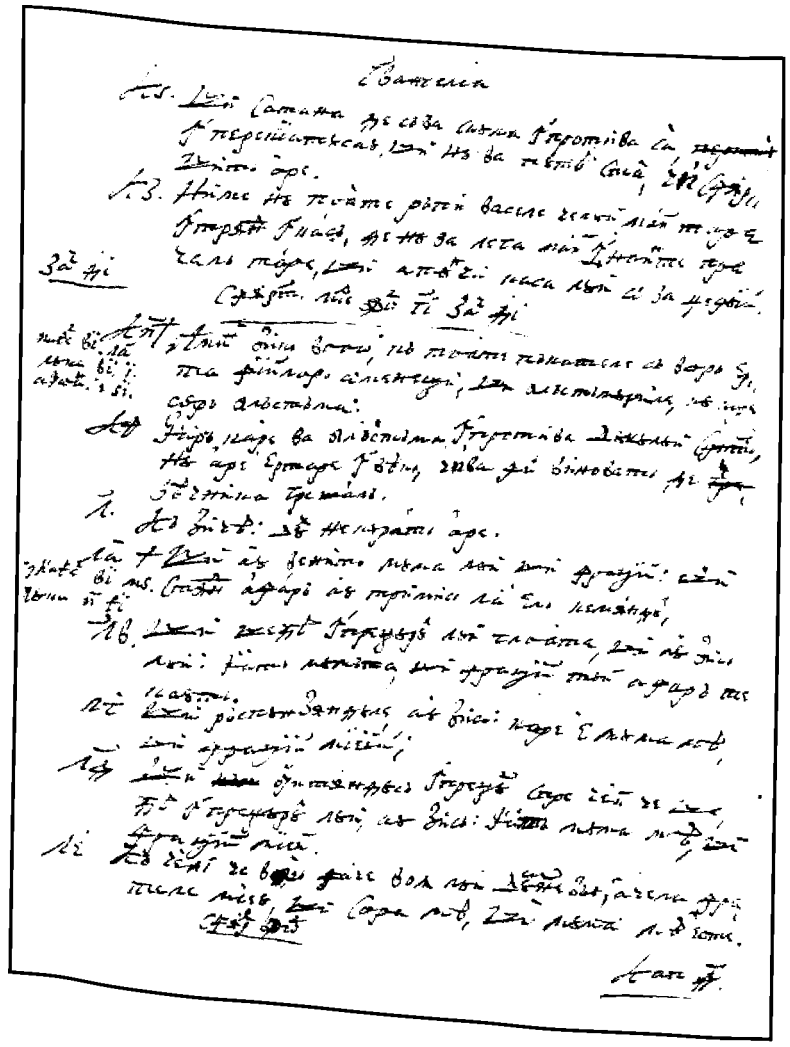

80v

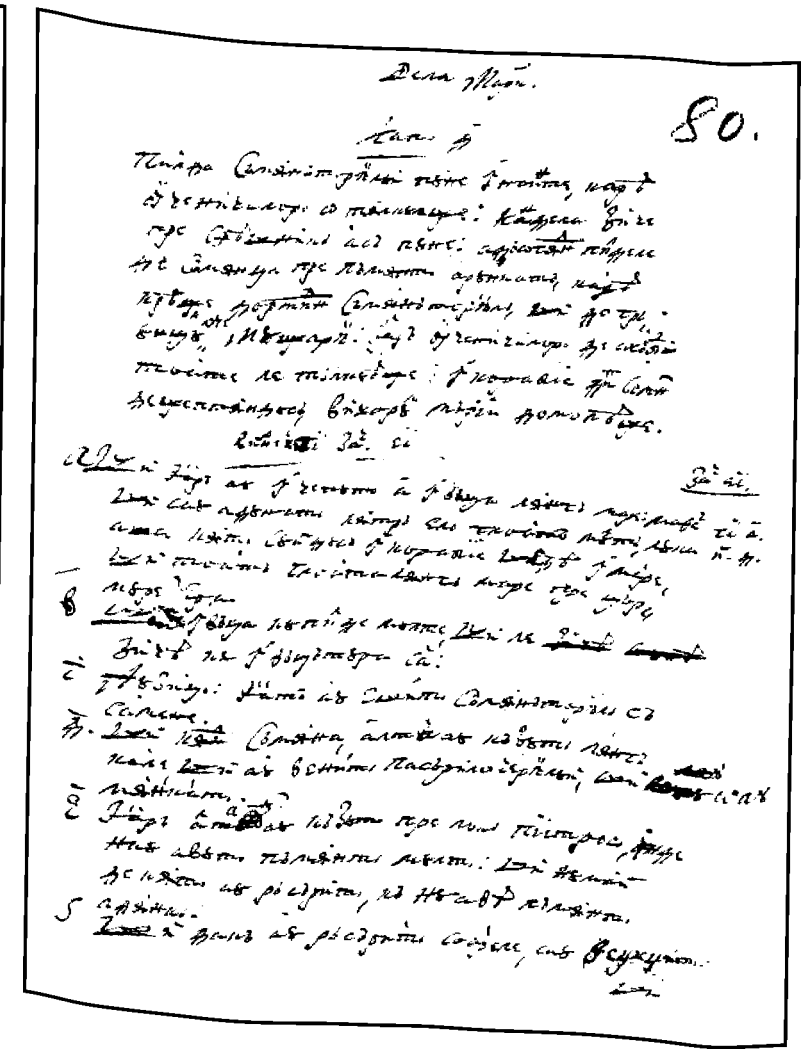

81r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MARCU

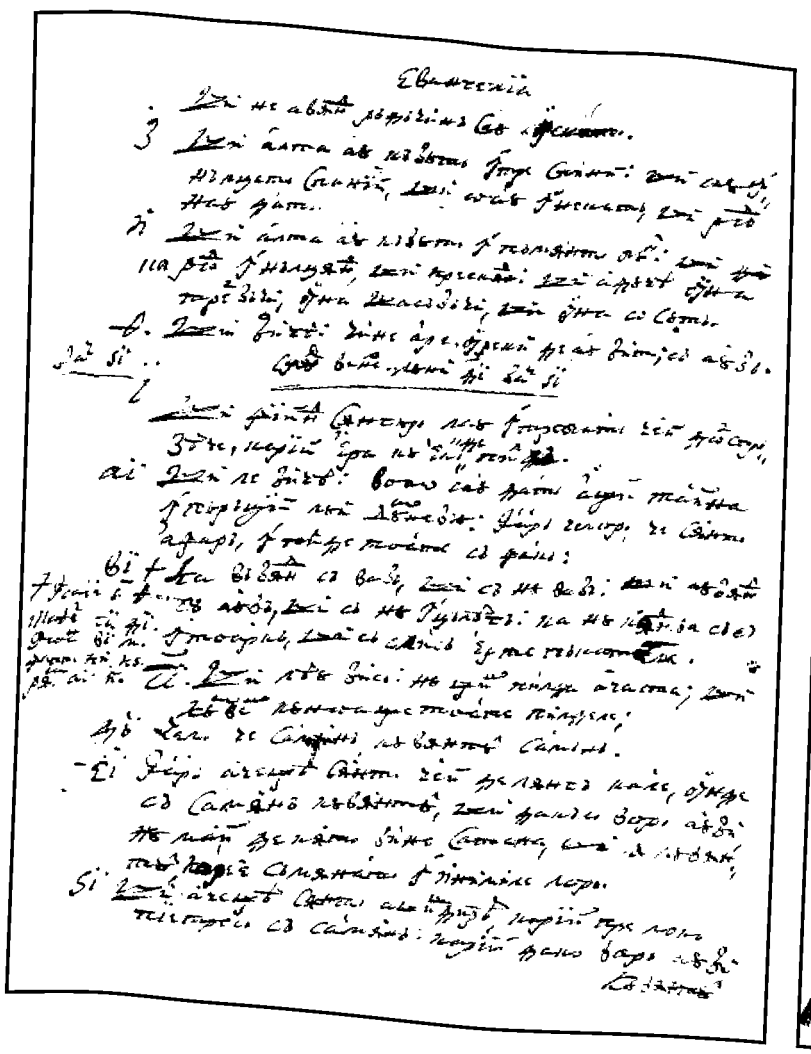

81v

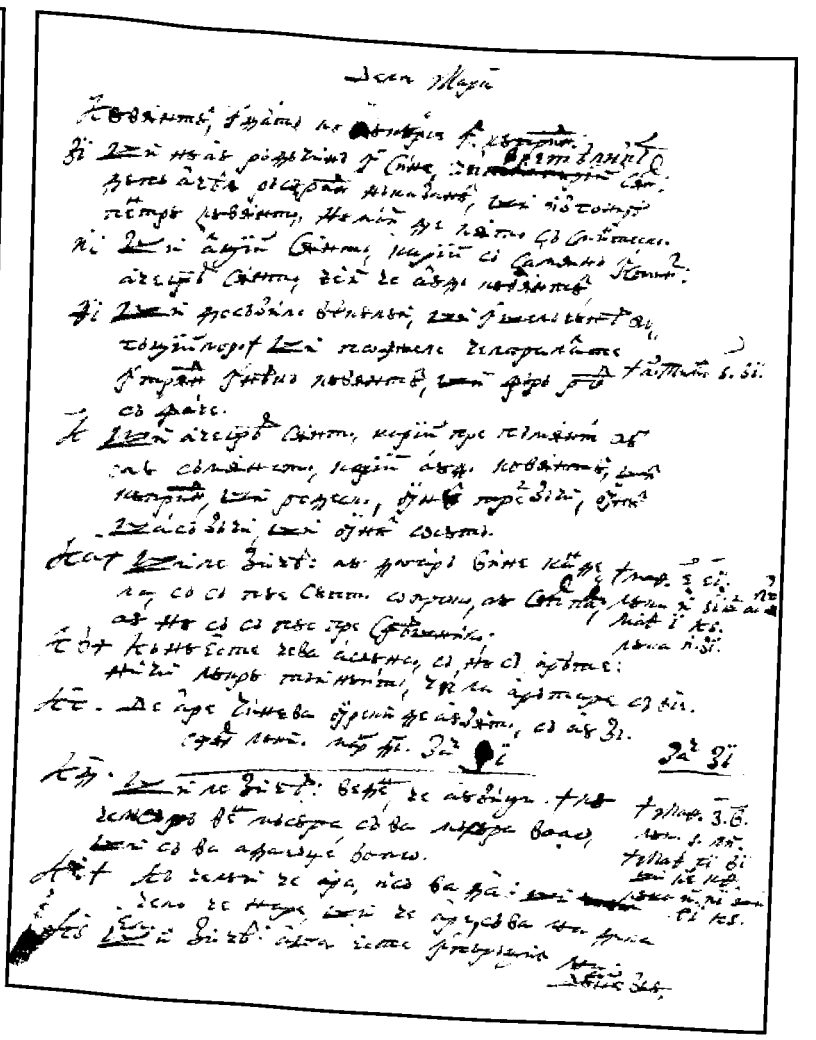

82r

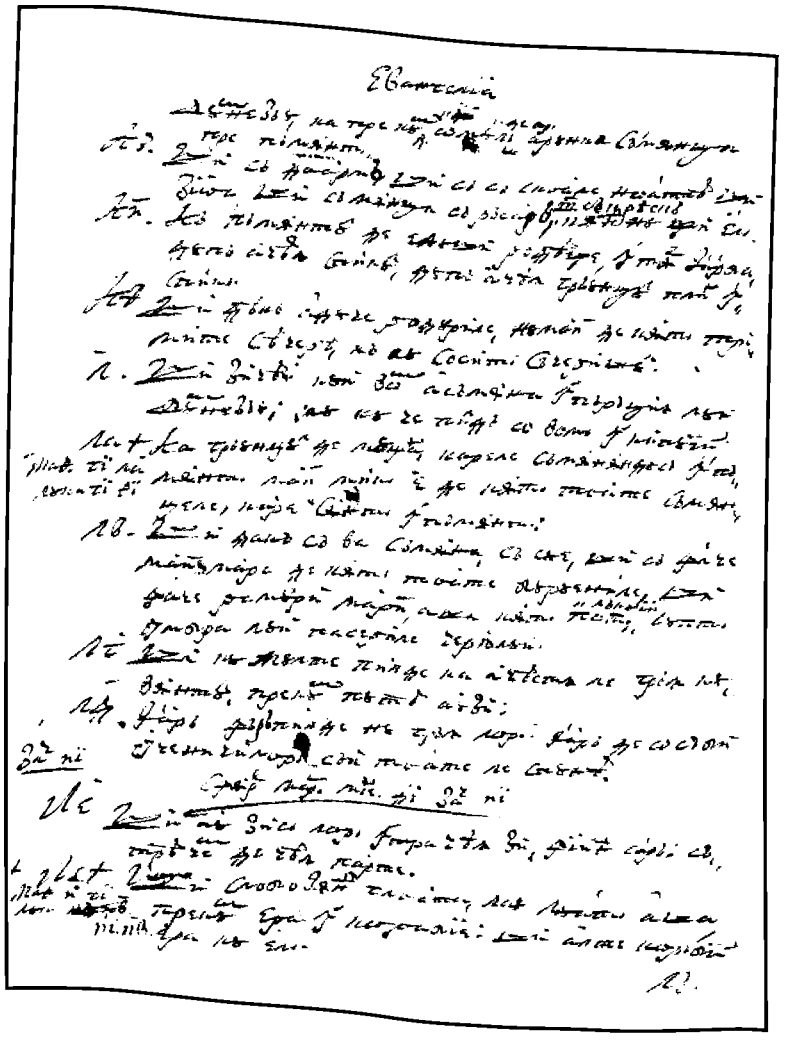

82v

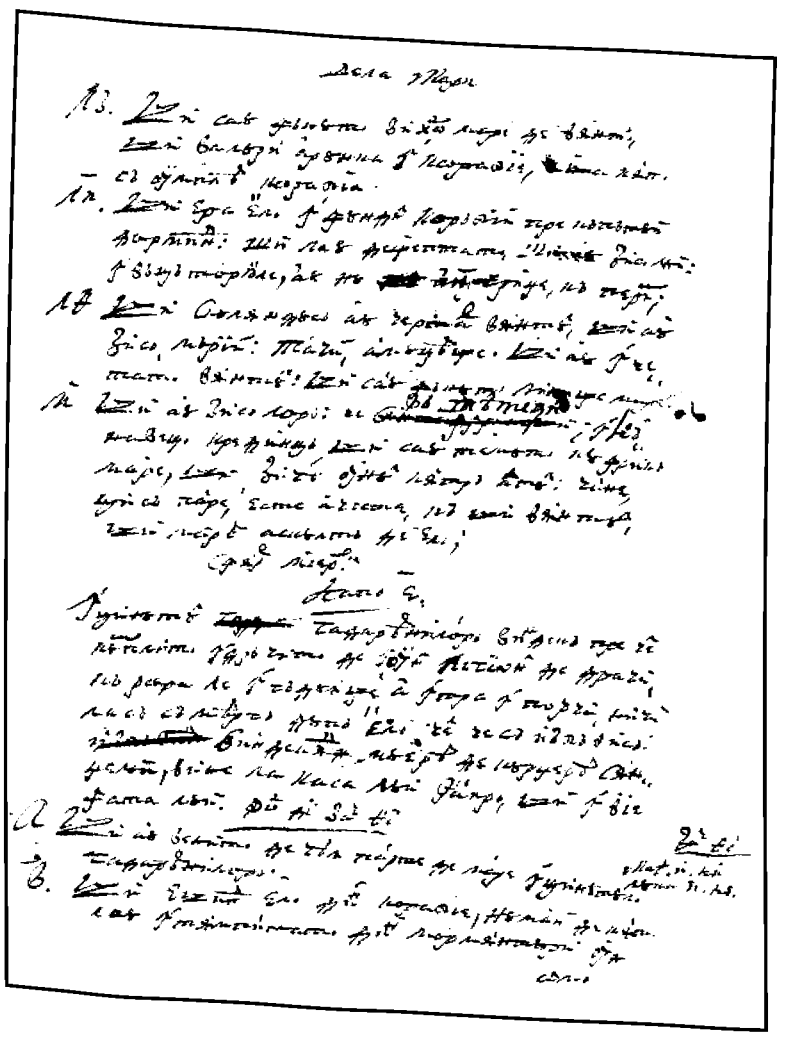

83r

83v

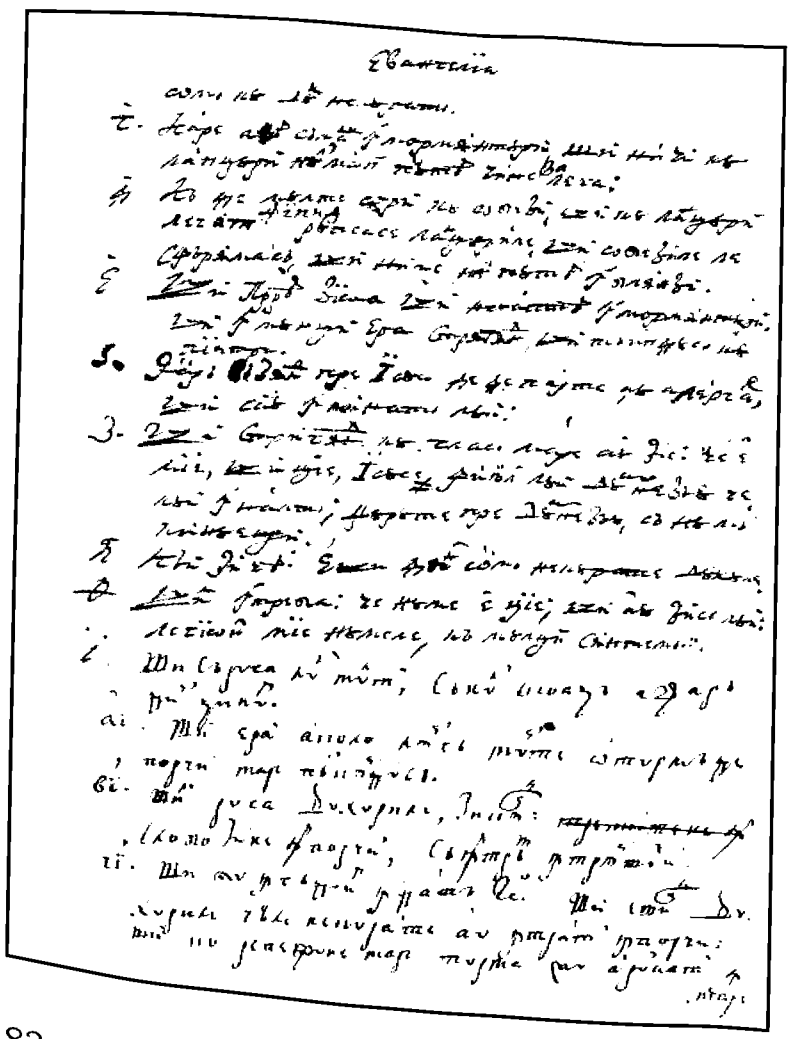

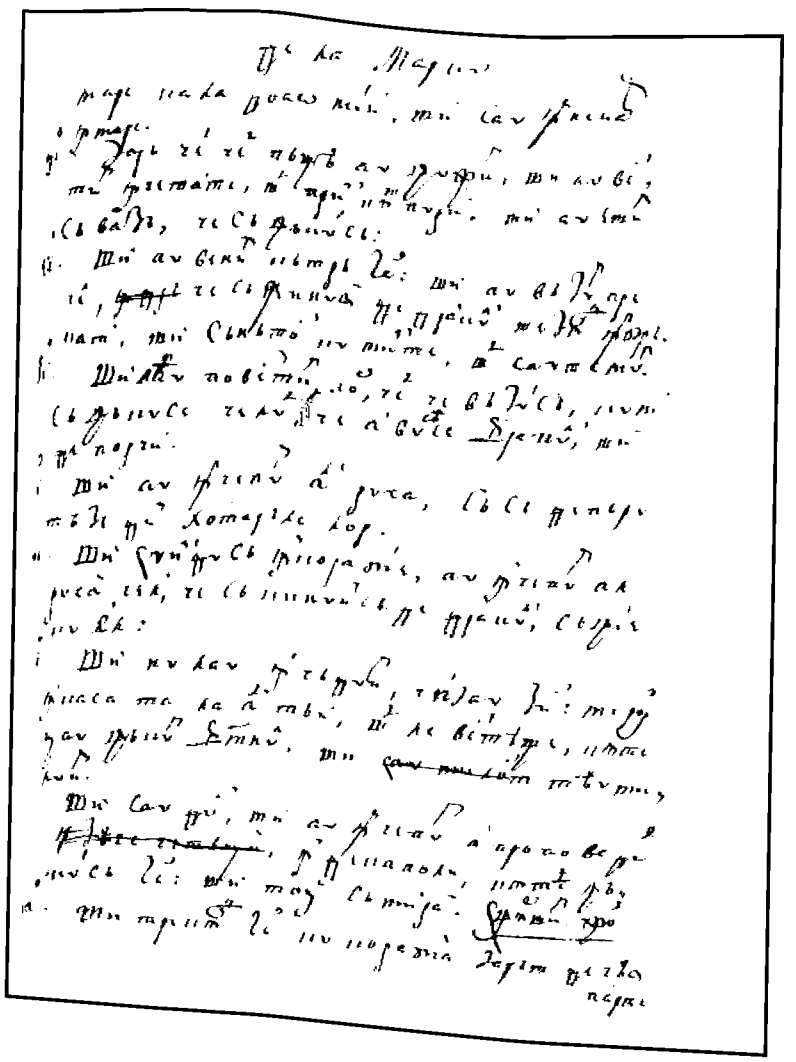

84r

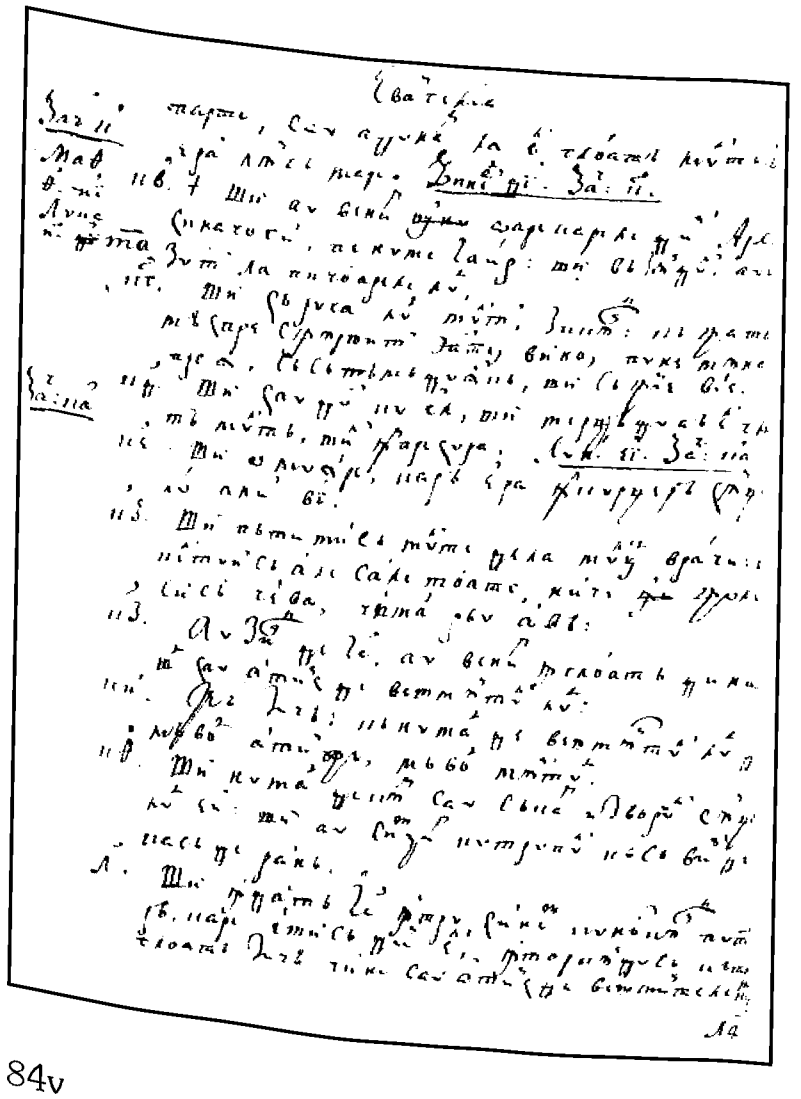

84v

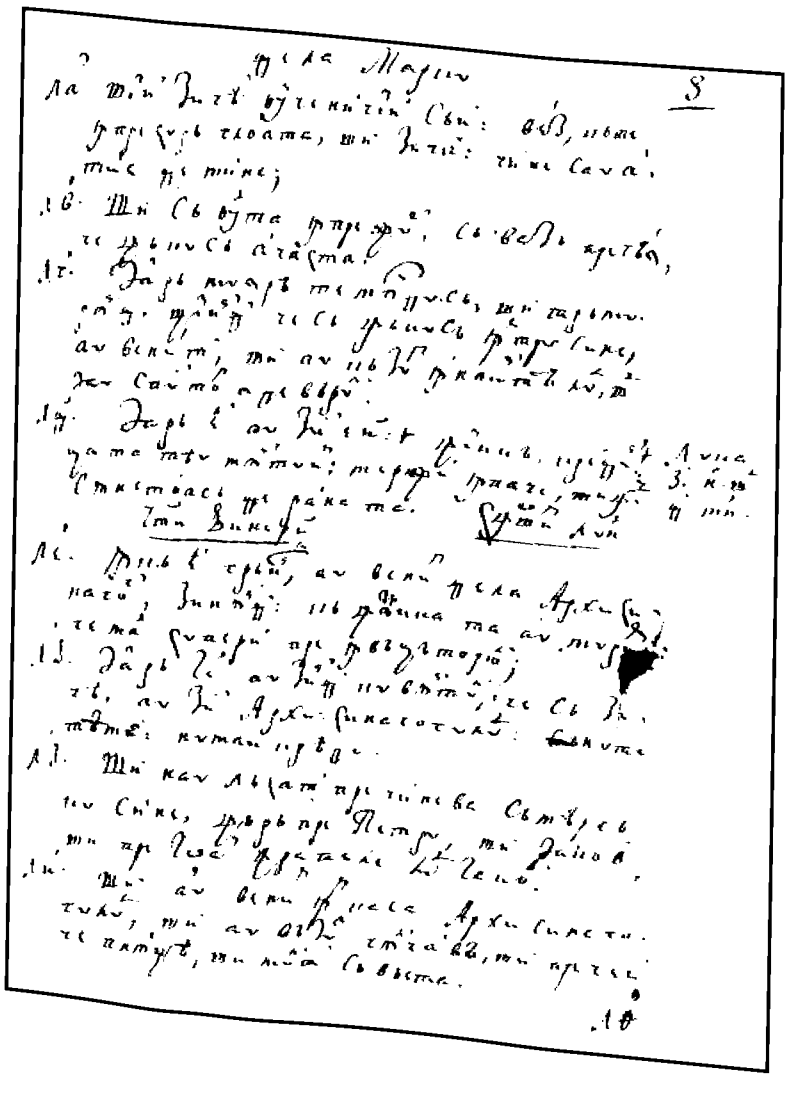

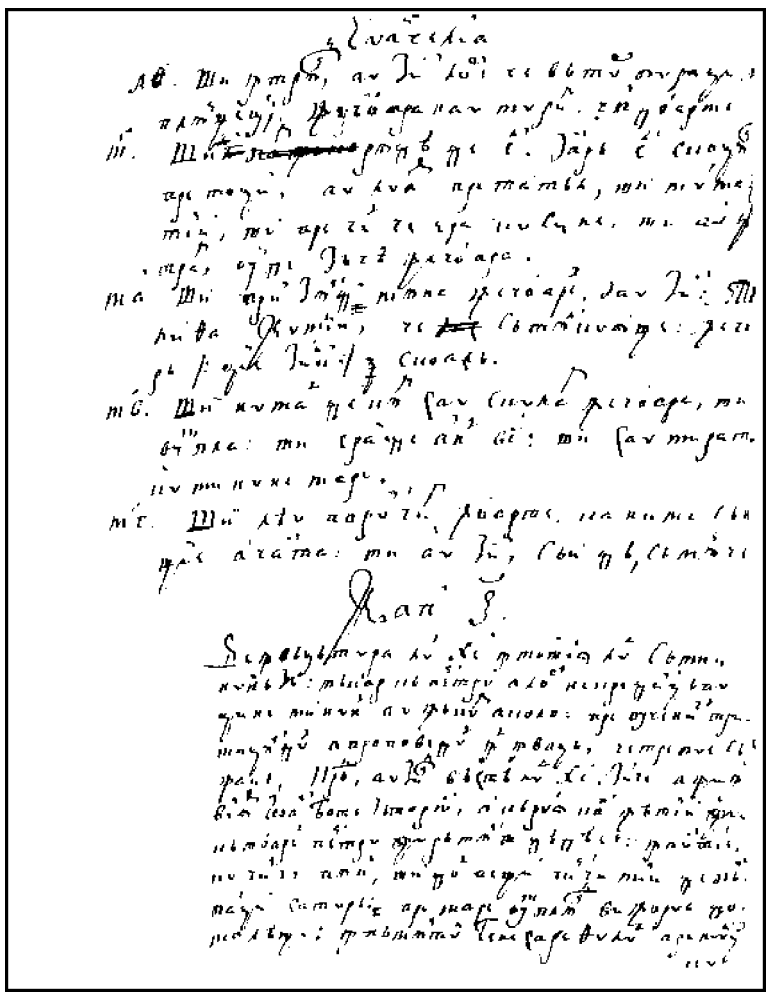

85v

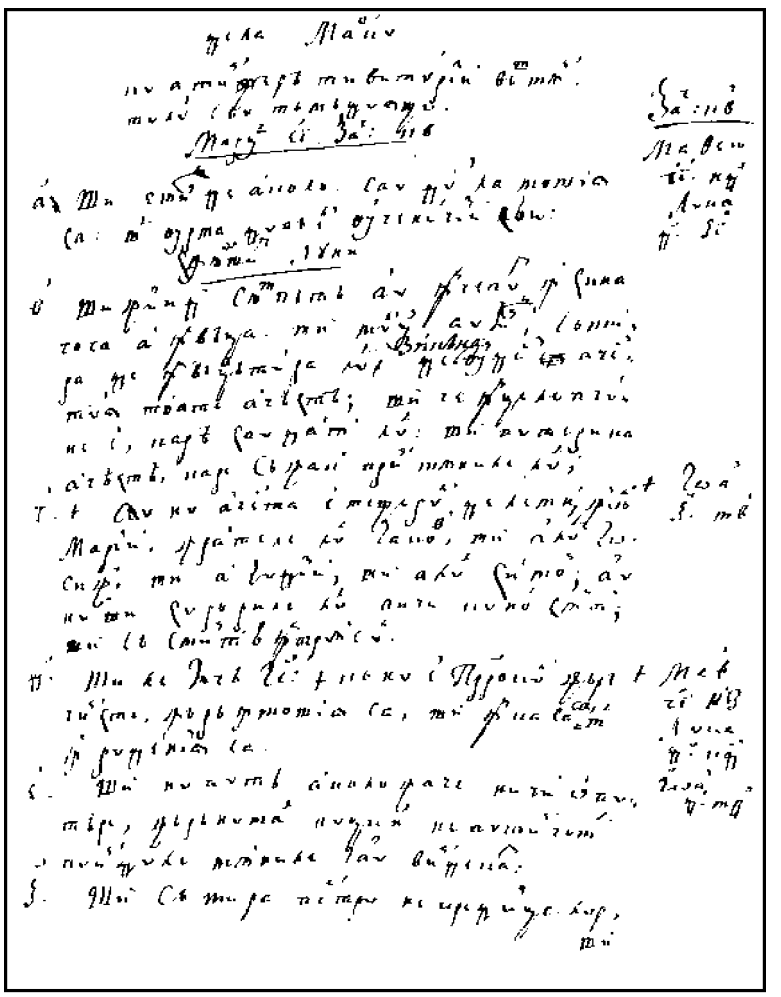

86r

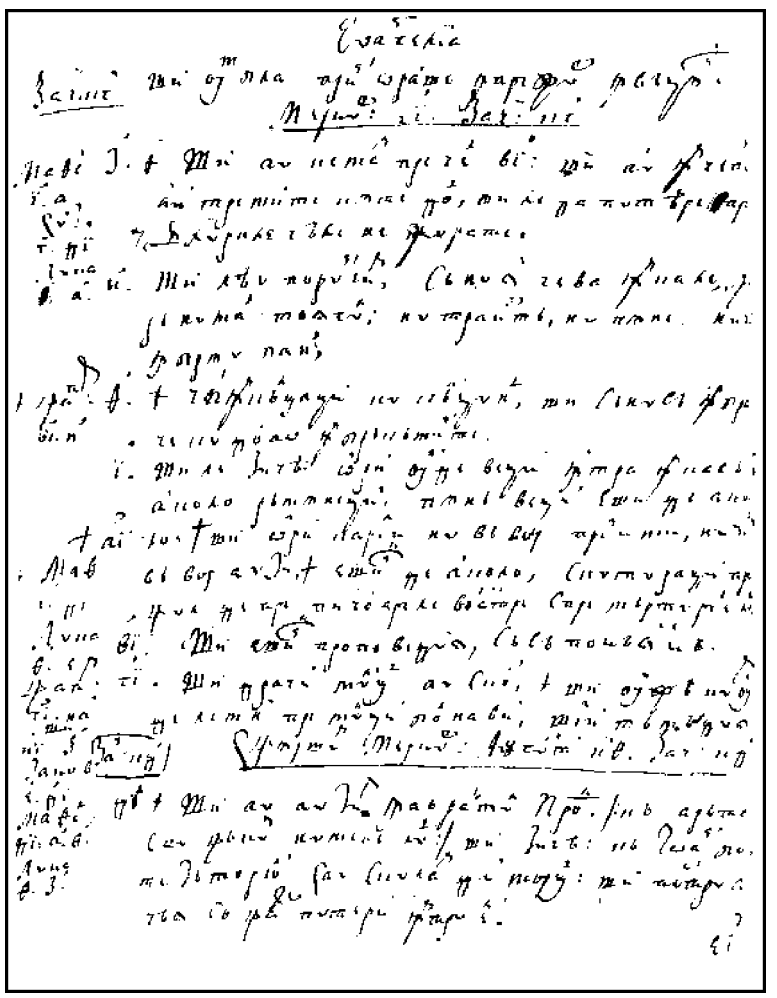

86v

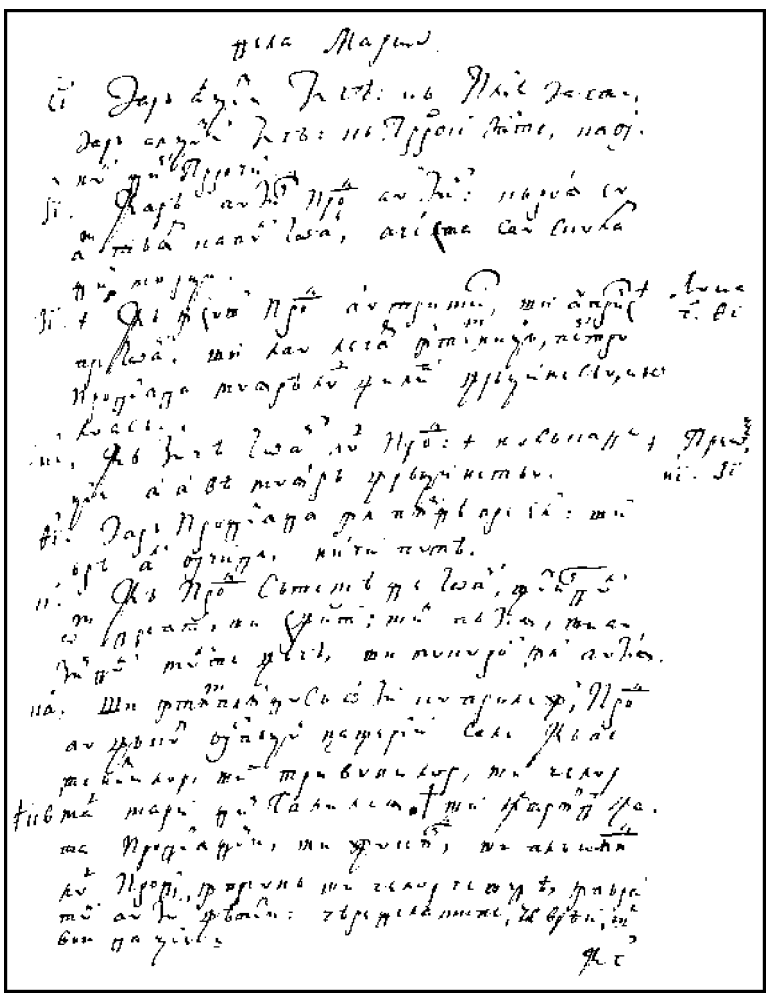

87r

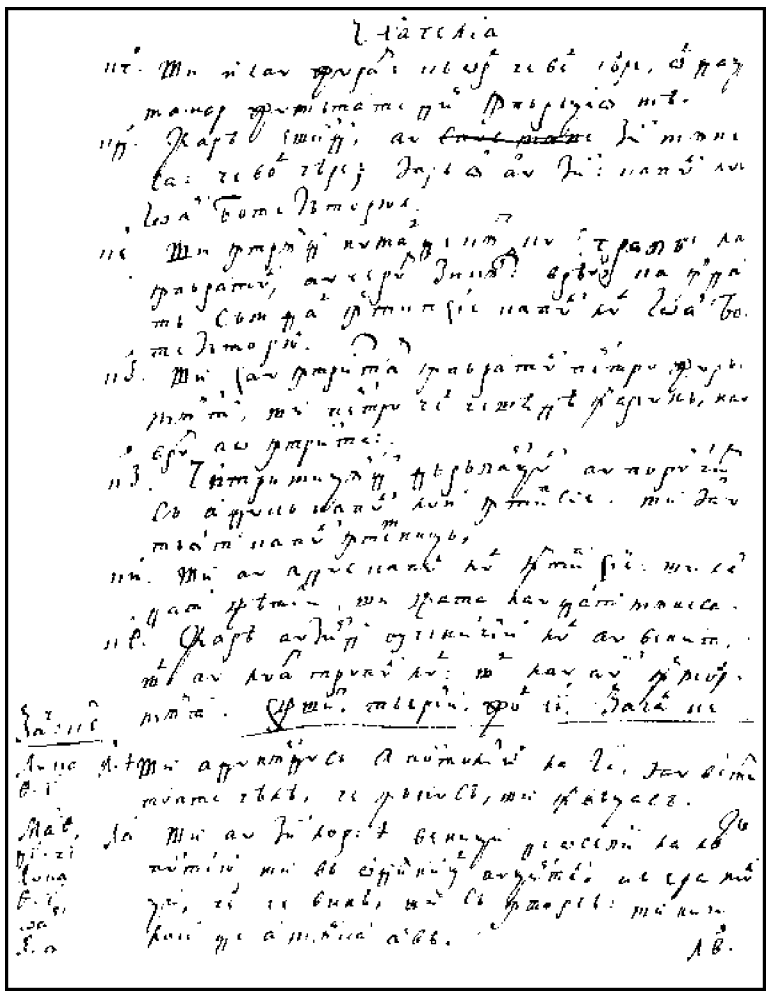

87v

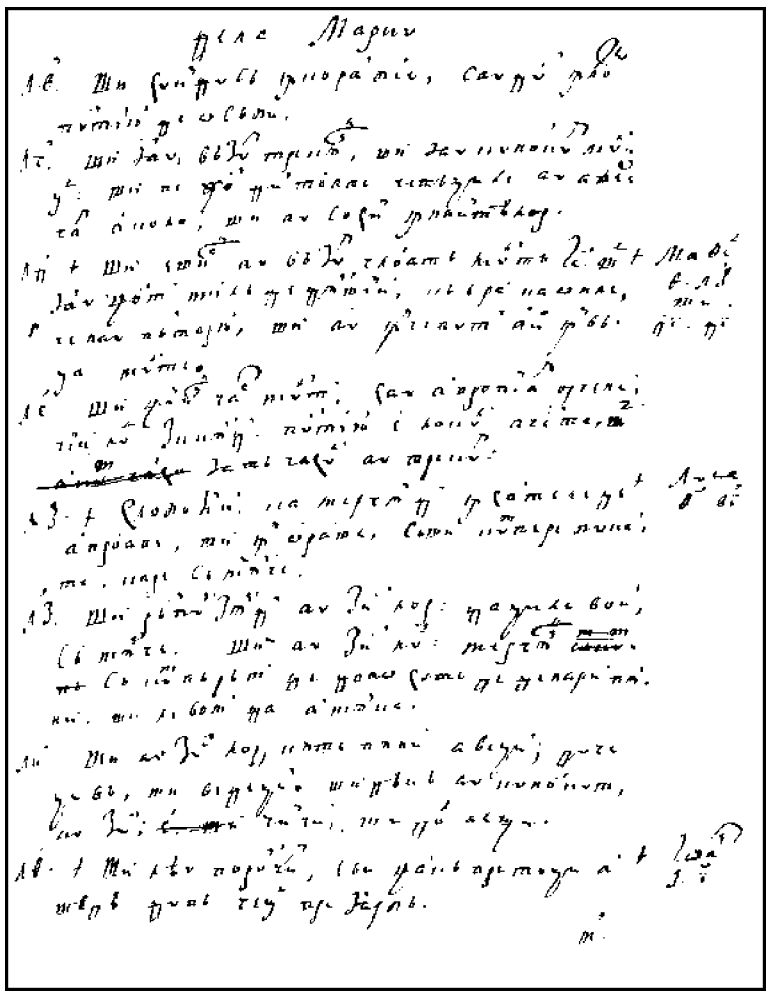

88r

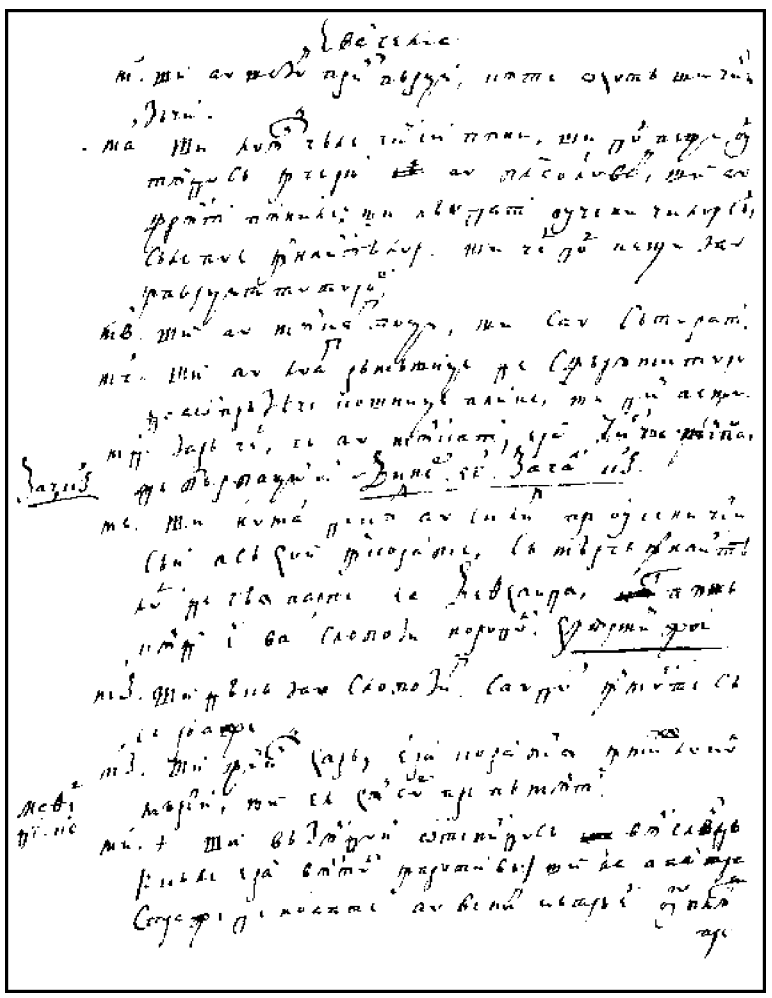

88v

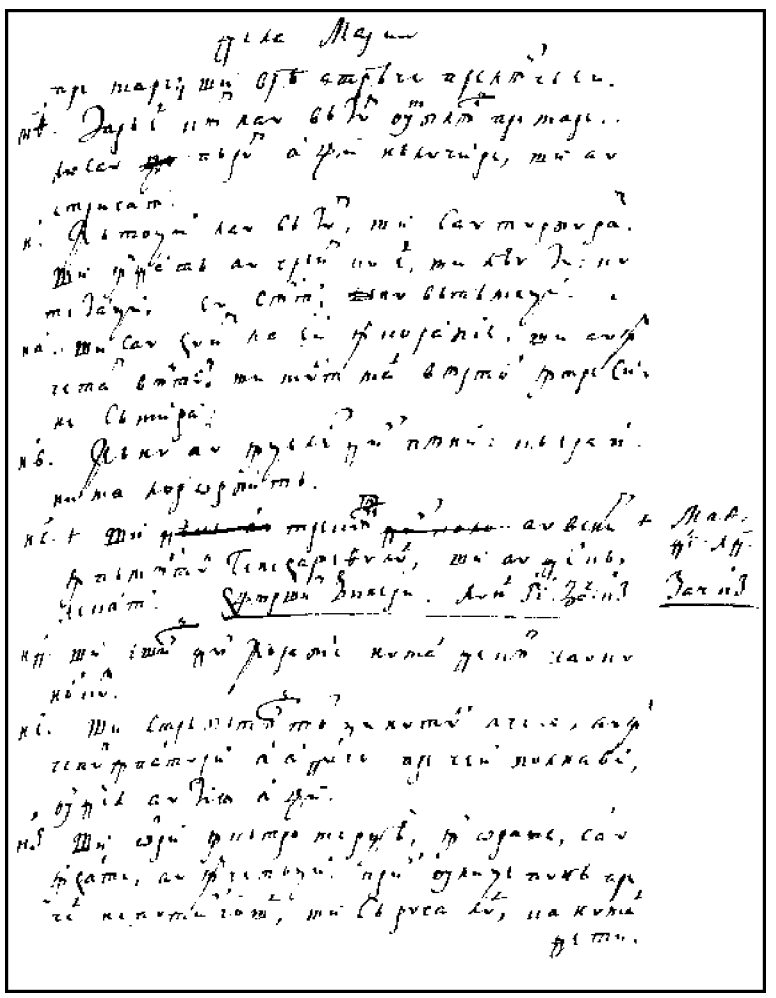

89r

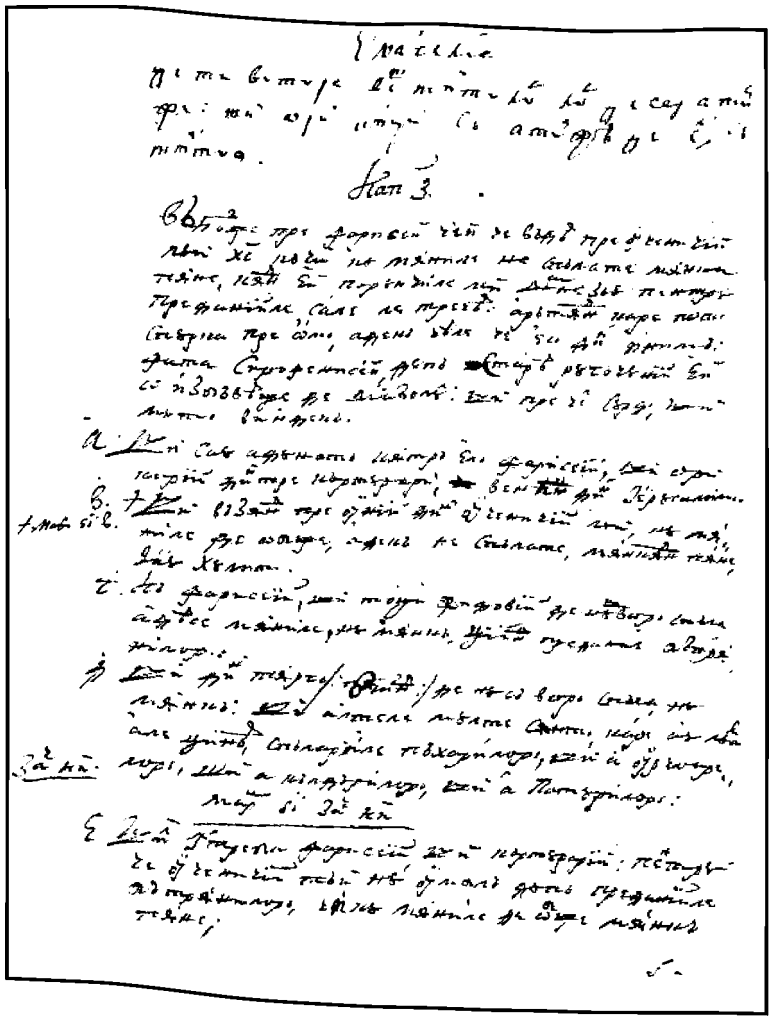

89v

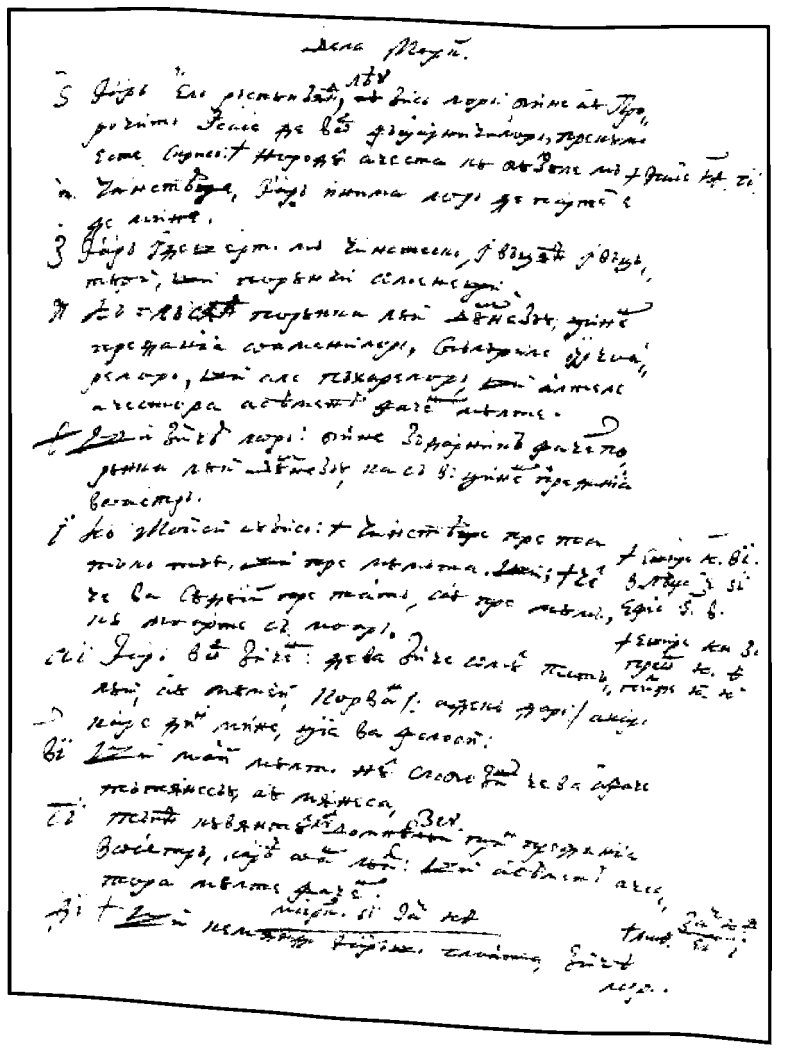

90r

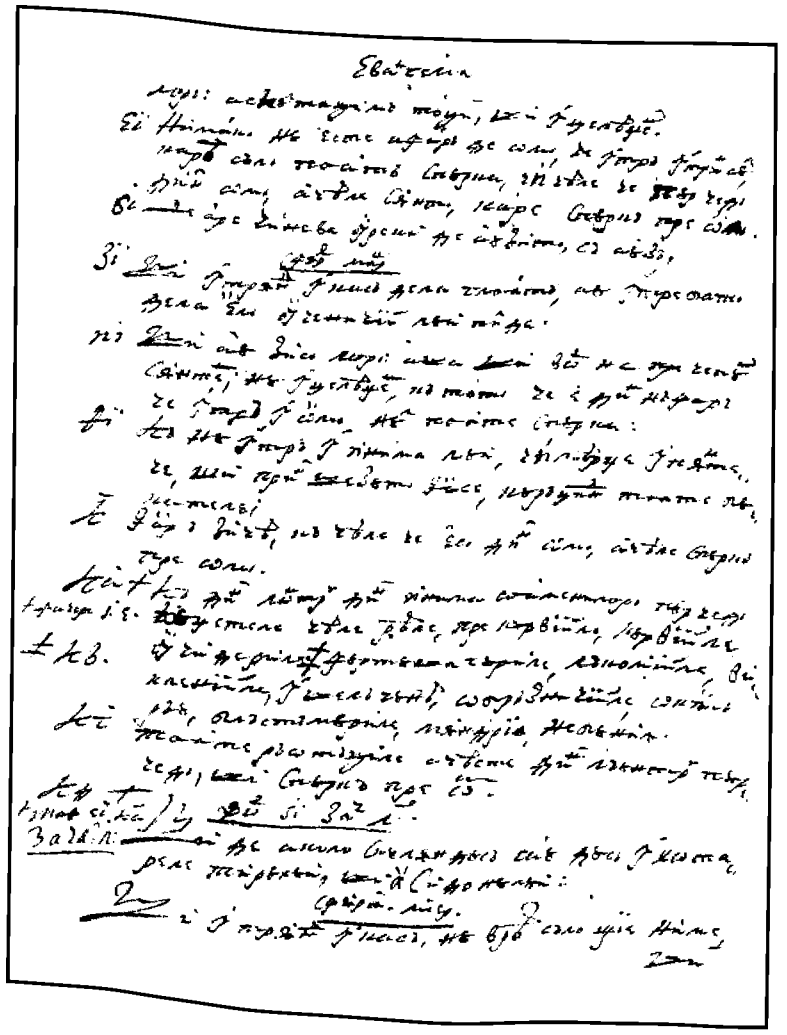

90v

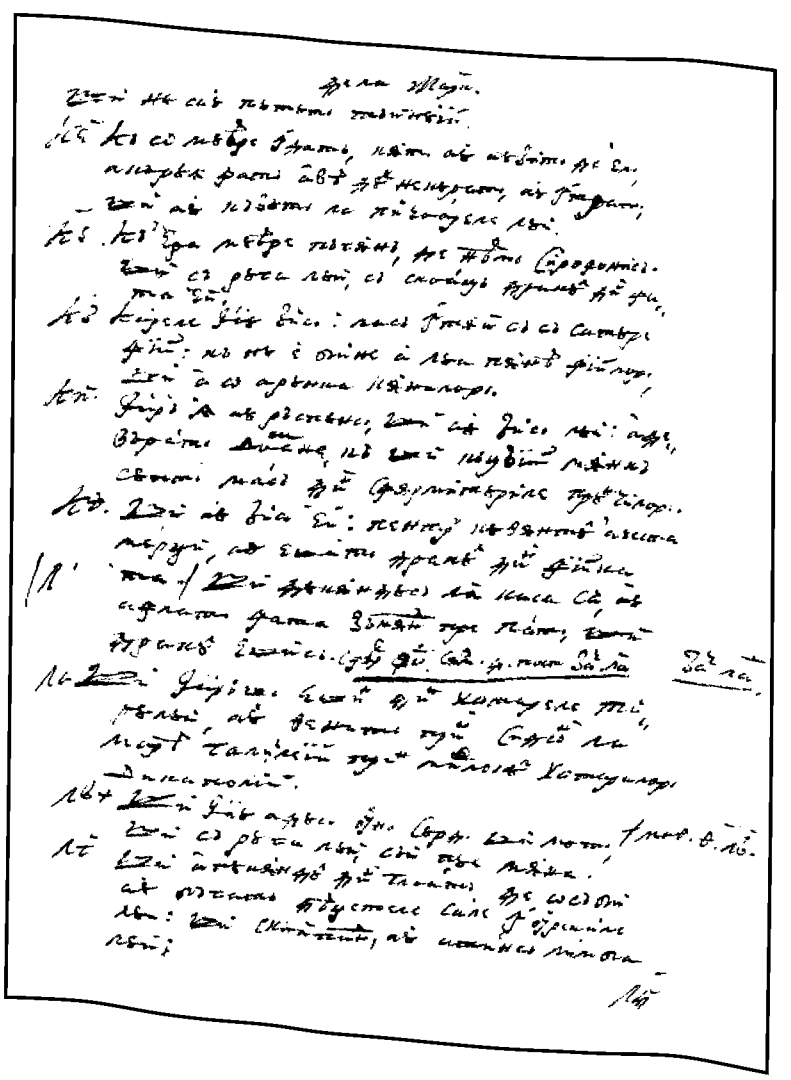

91r

FACSIMILE

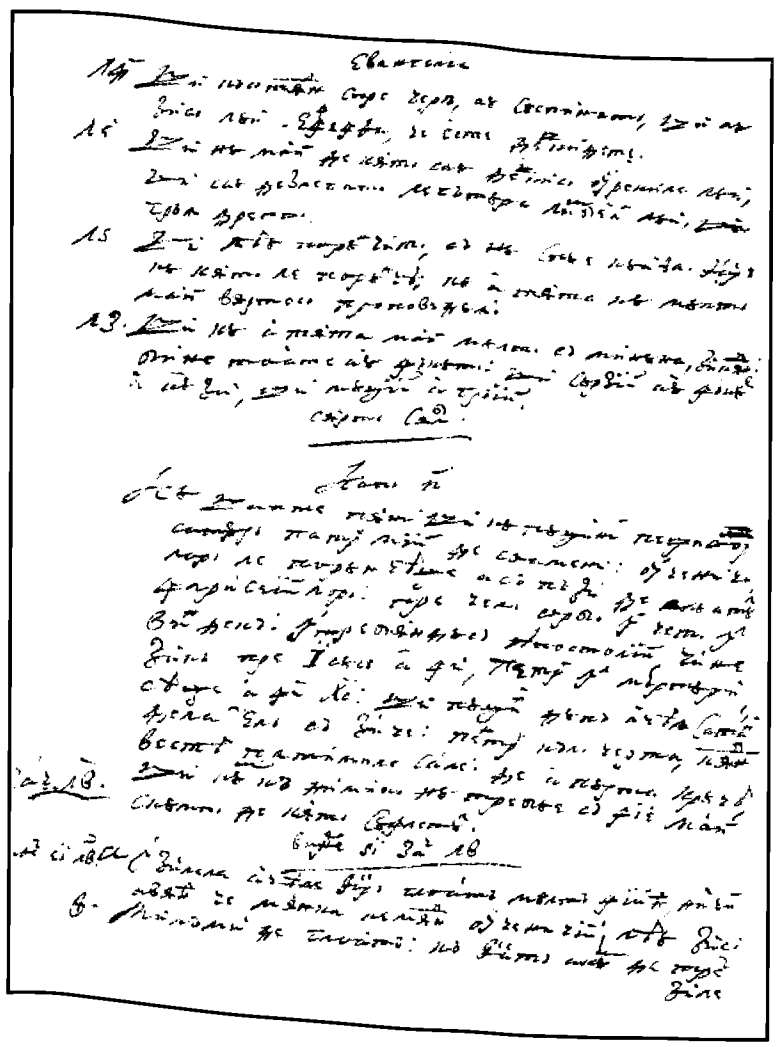

91v

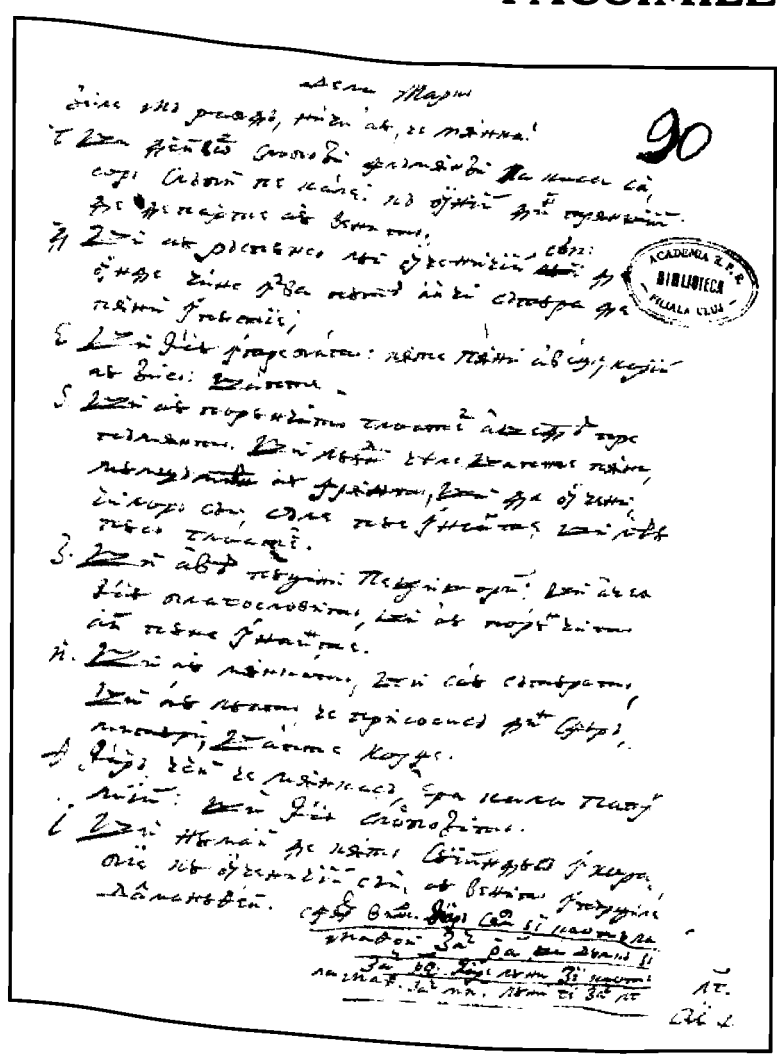

92r

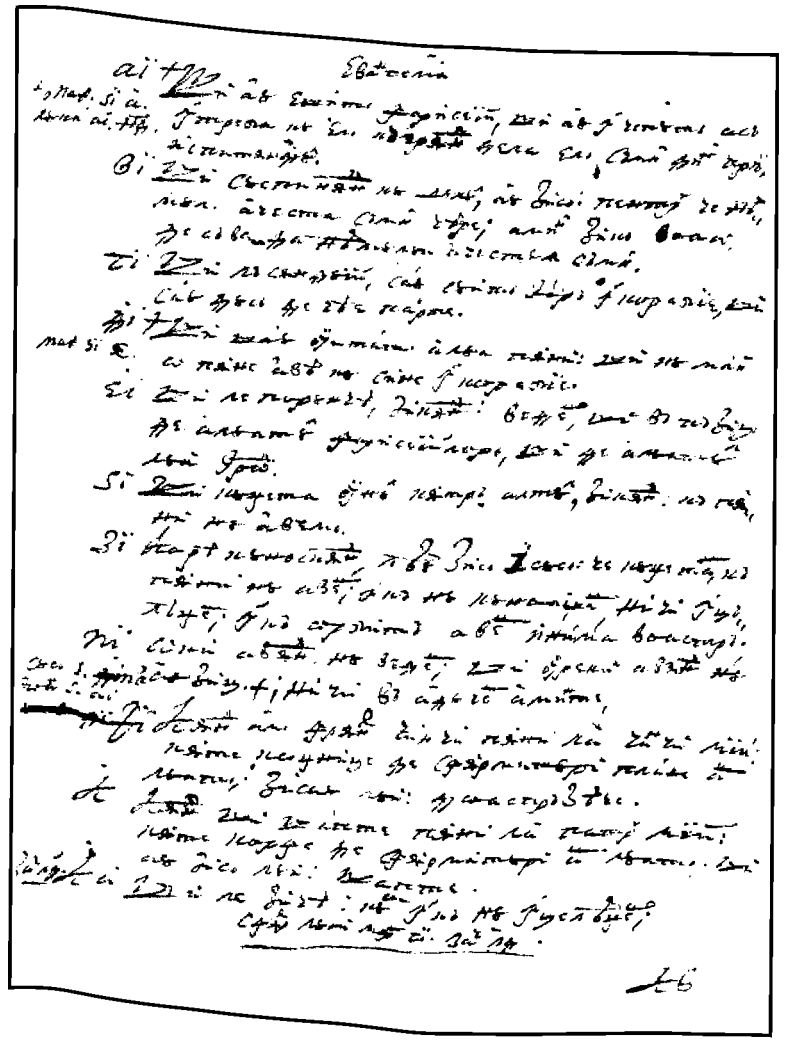

92v

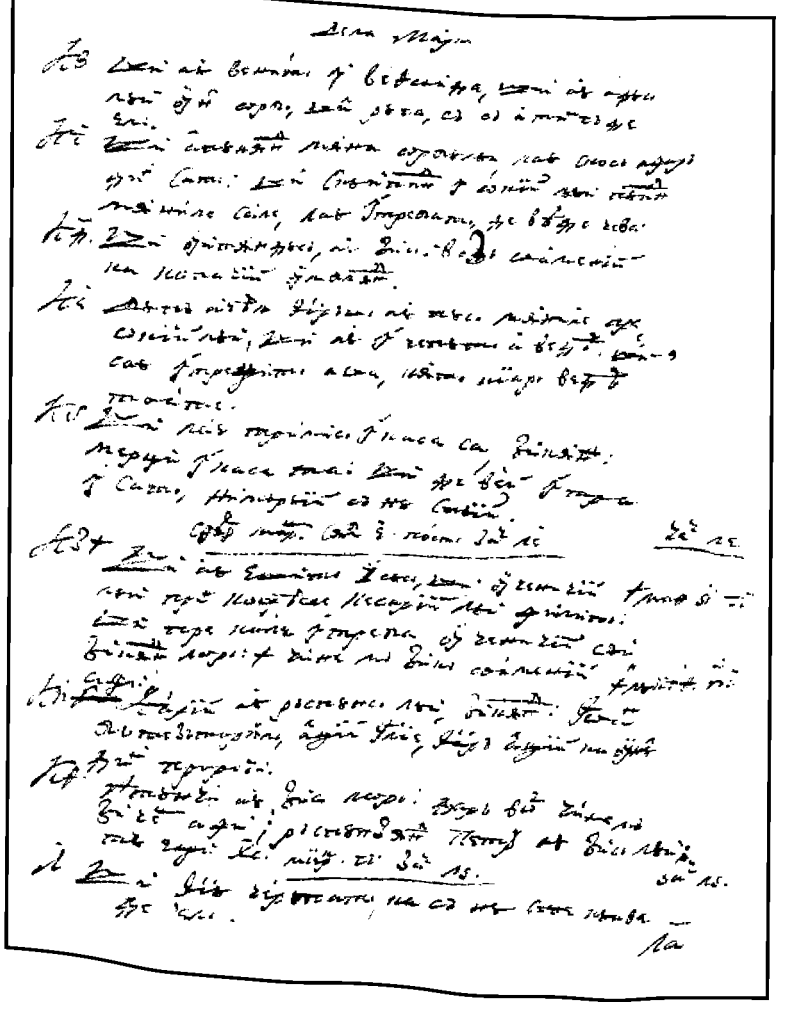

93r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MARCU

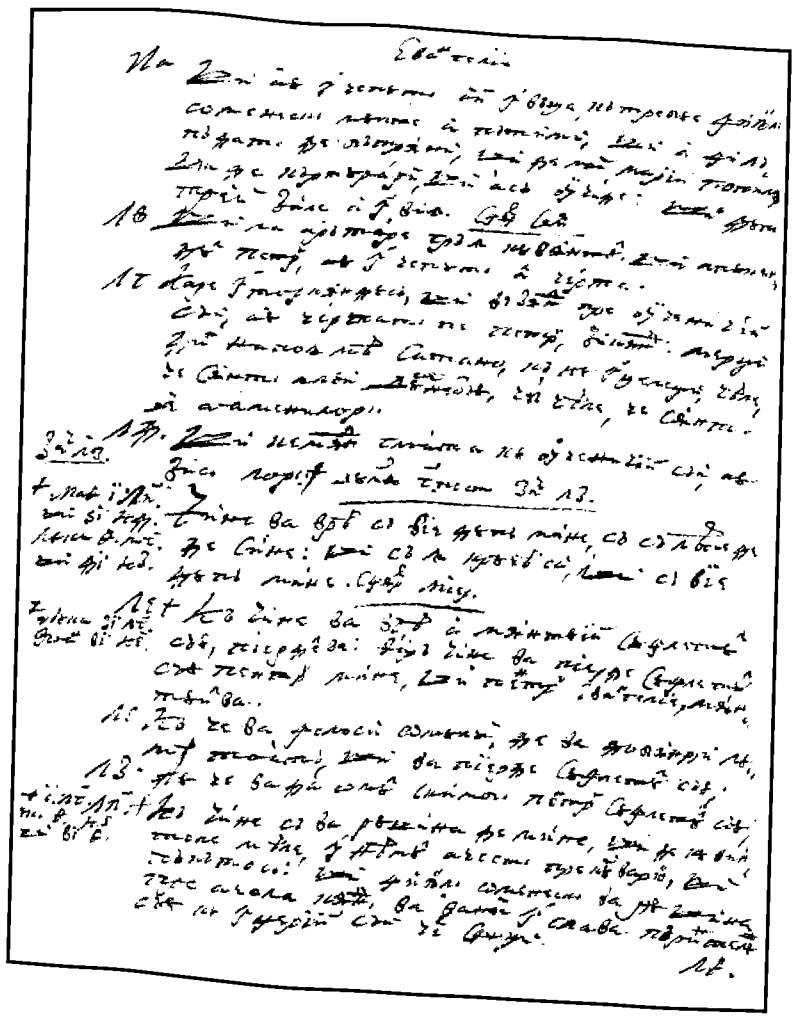

93v

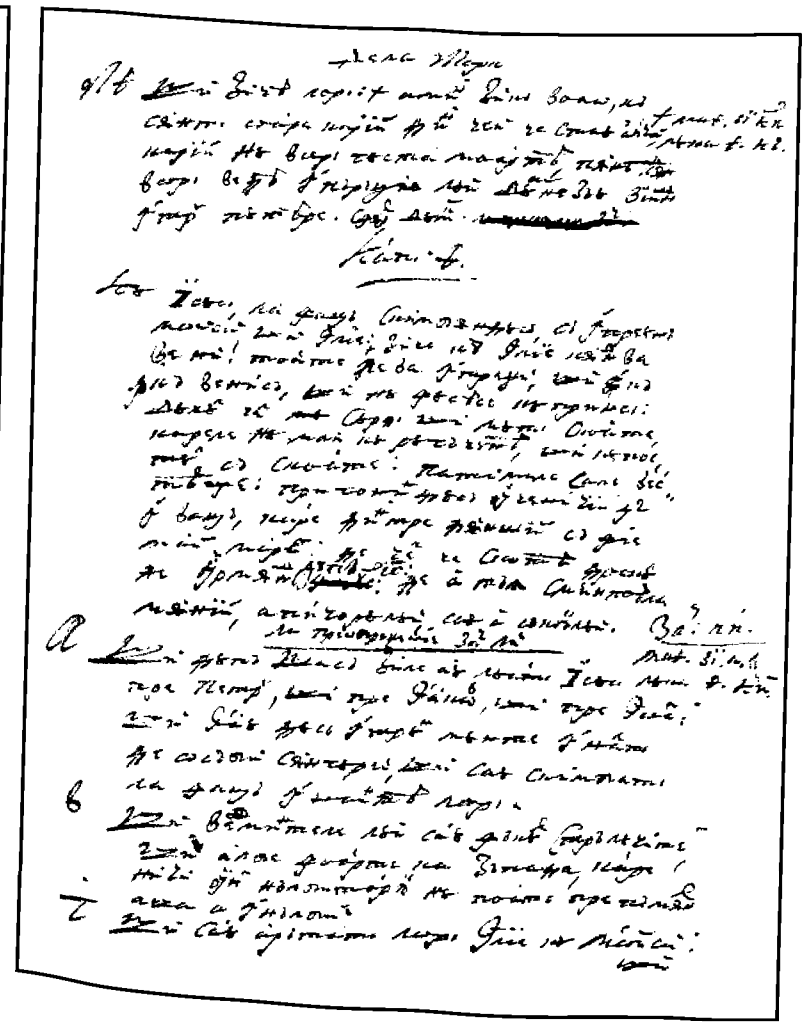

94r

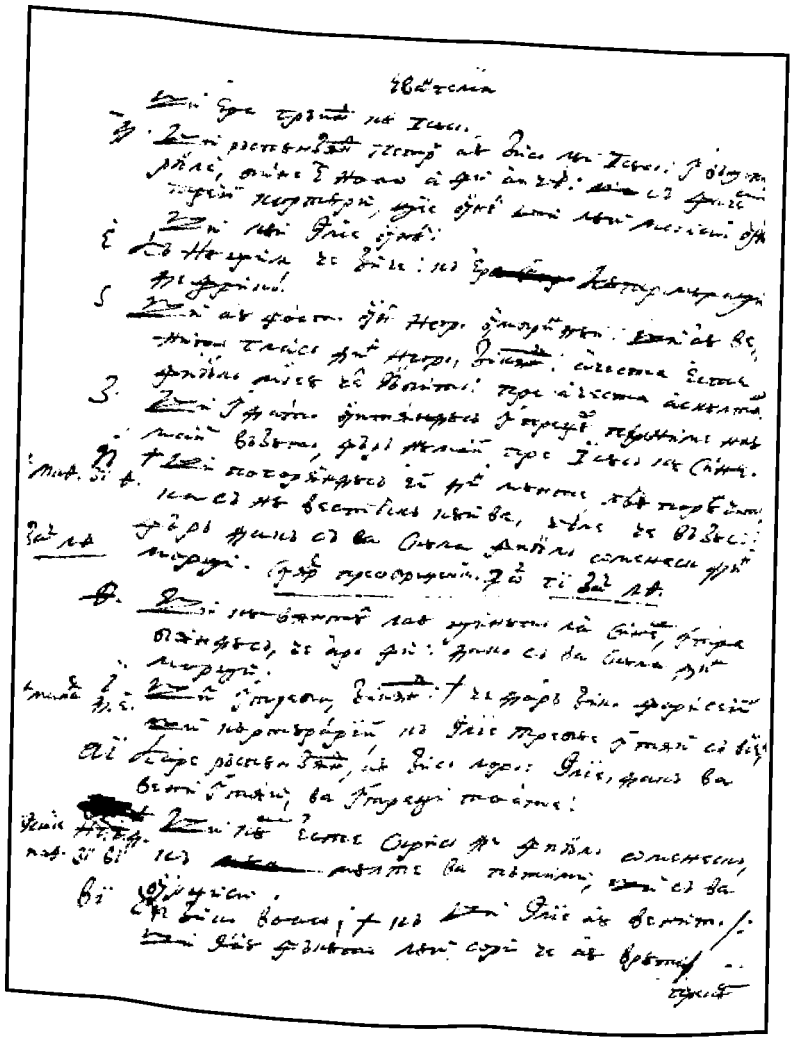

94v

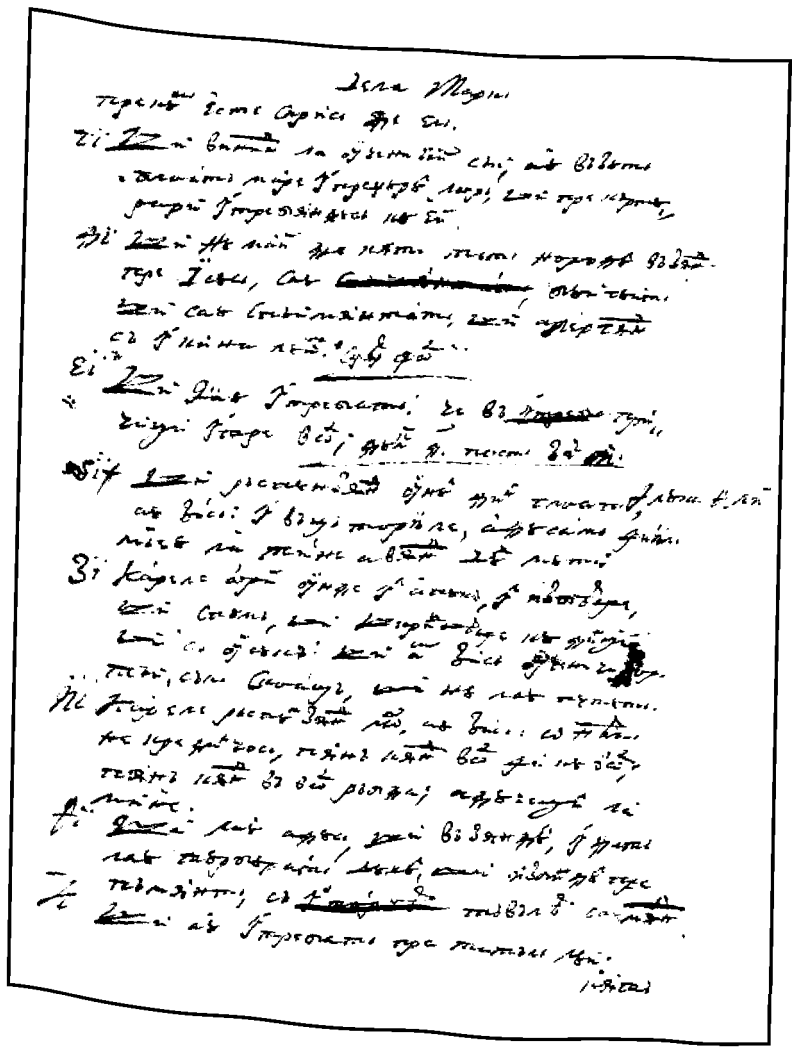

95r

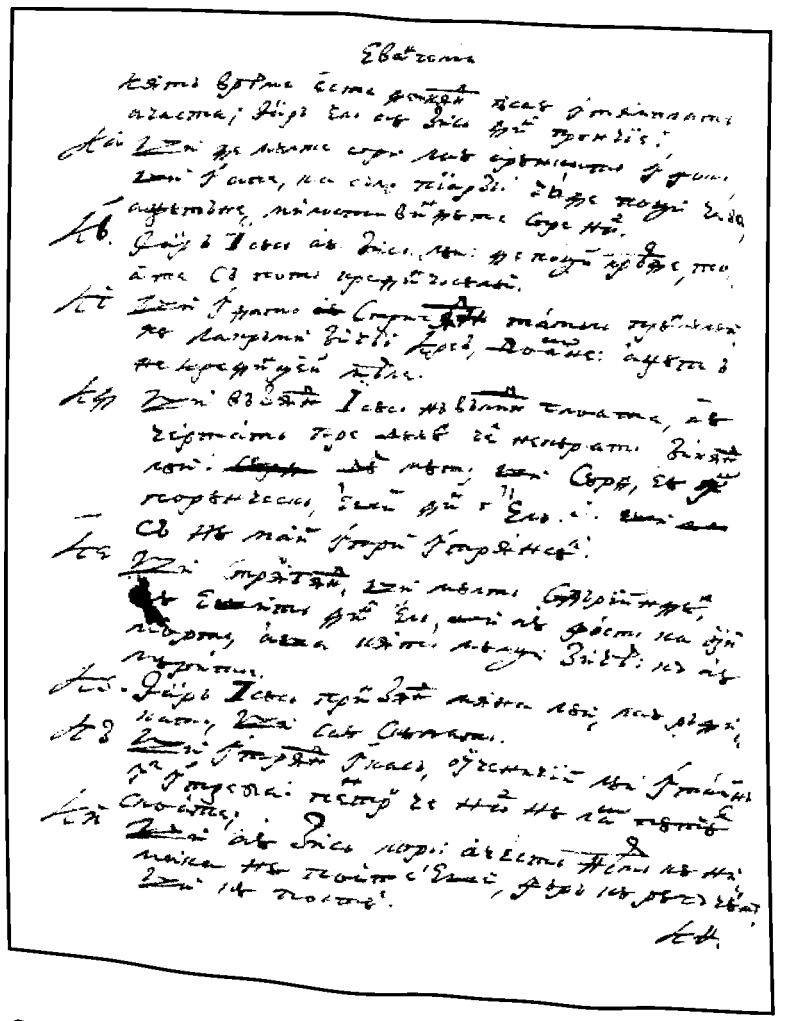

95v

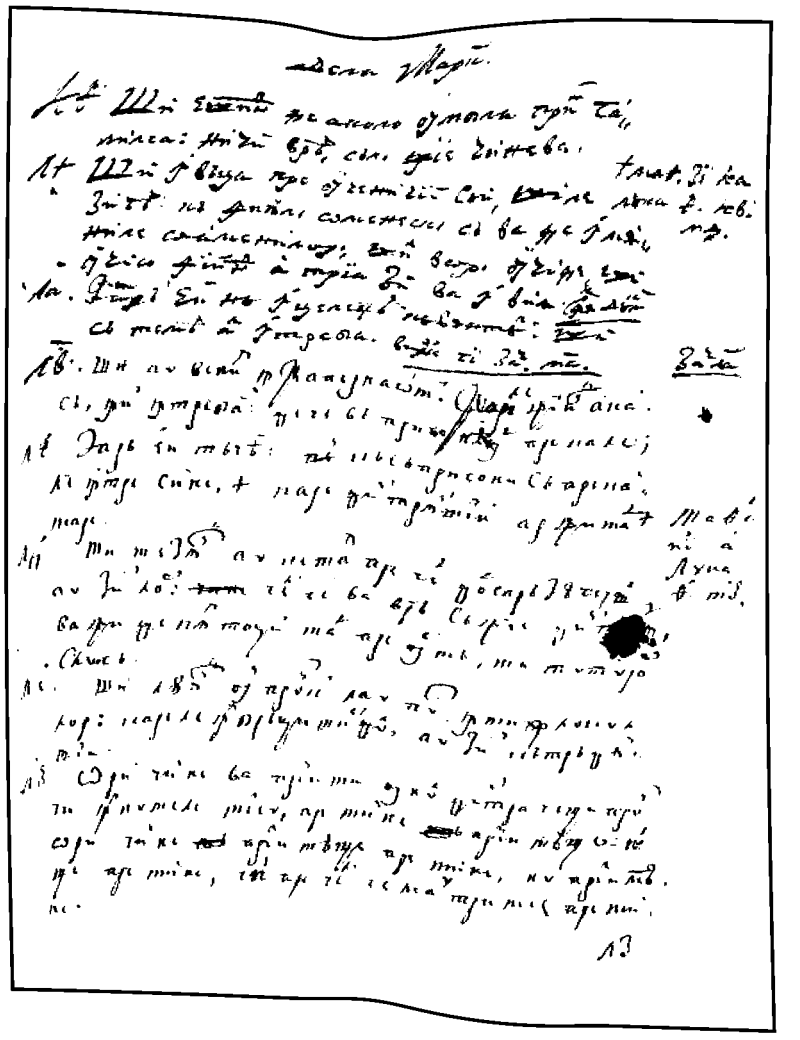

96r

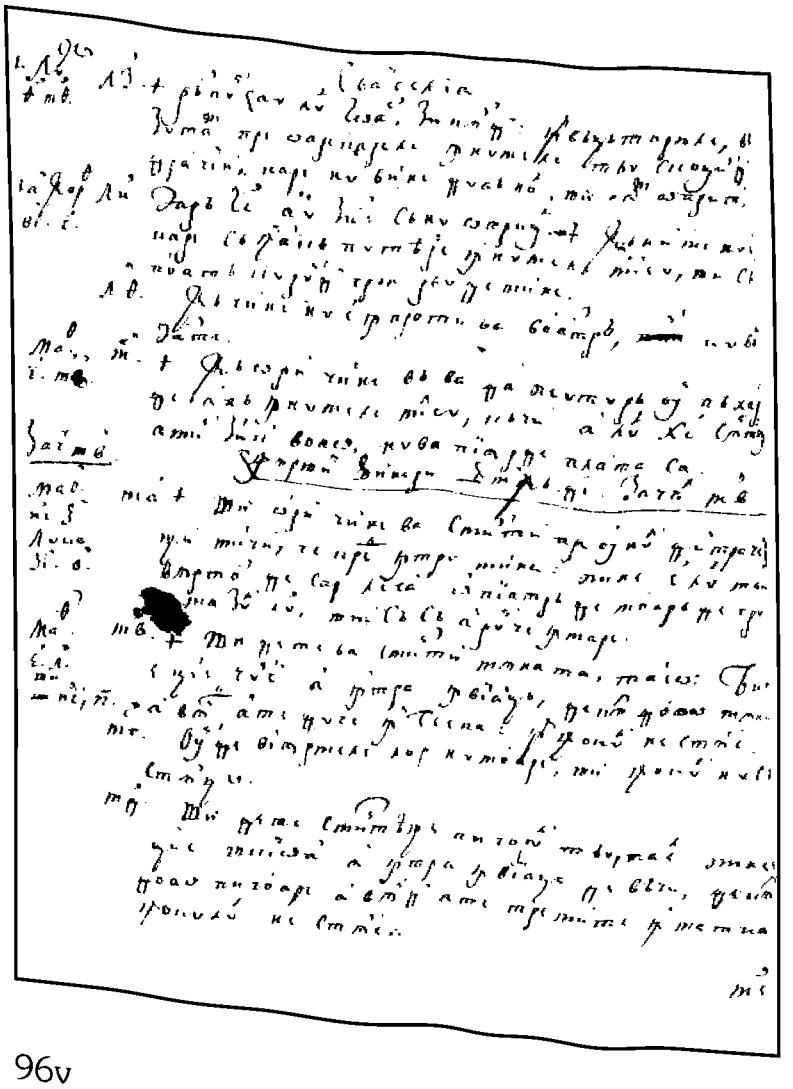

96v

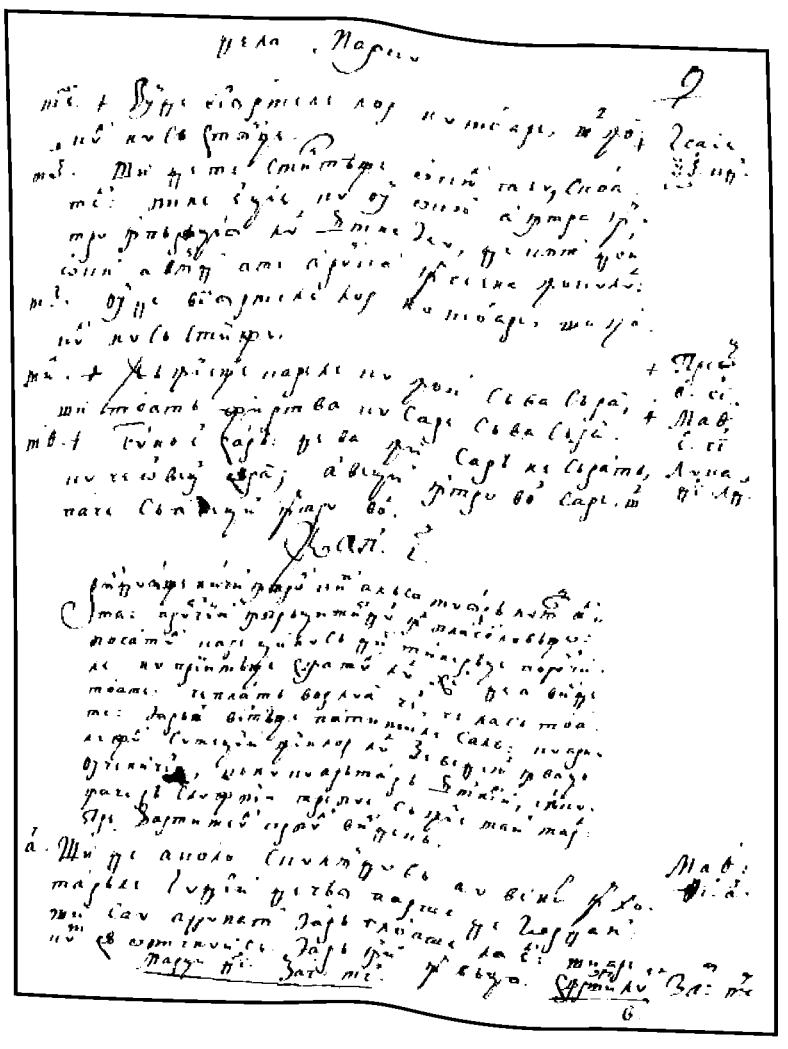

97r

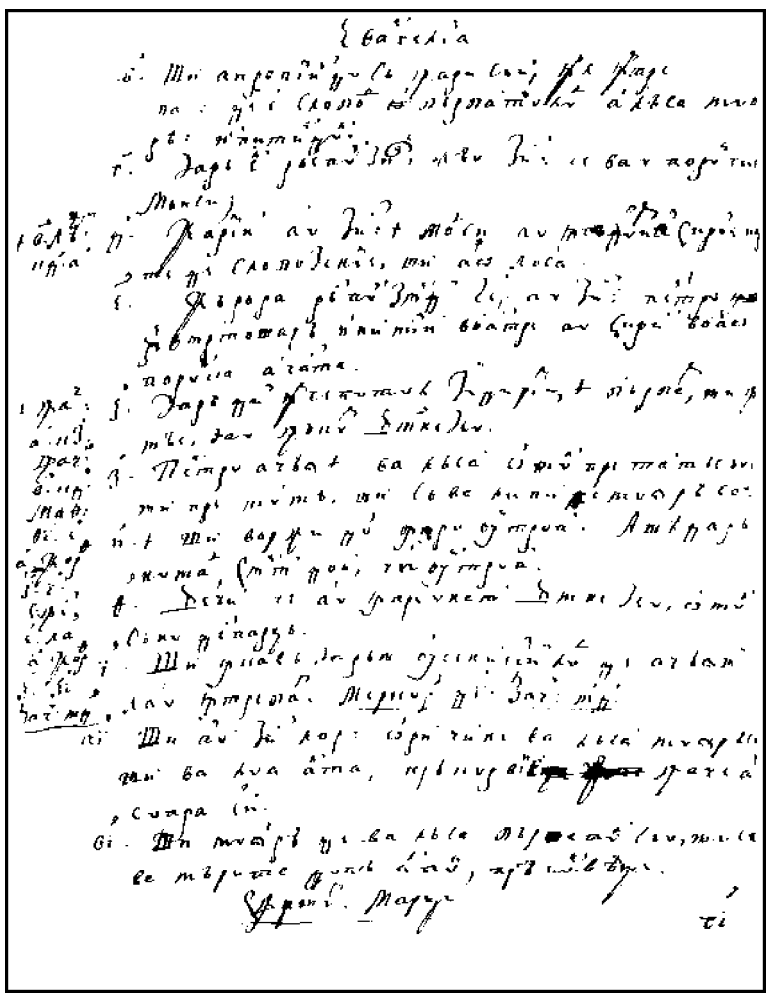

97v

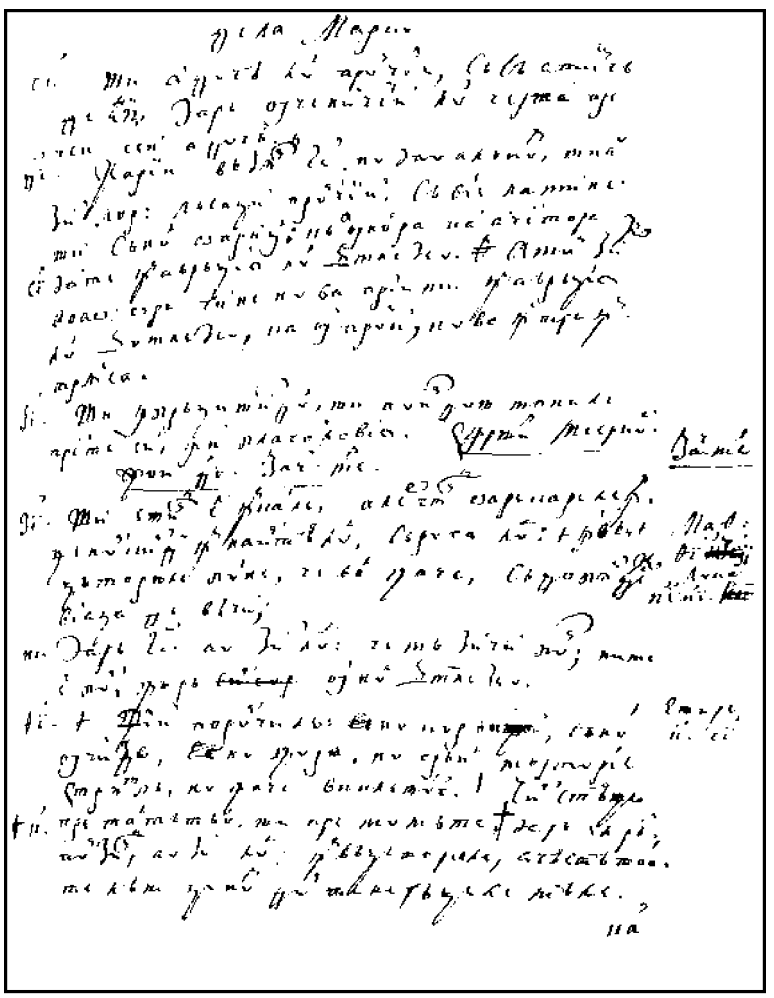

98r

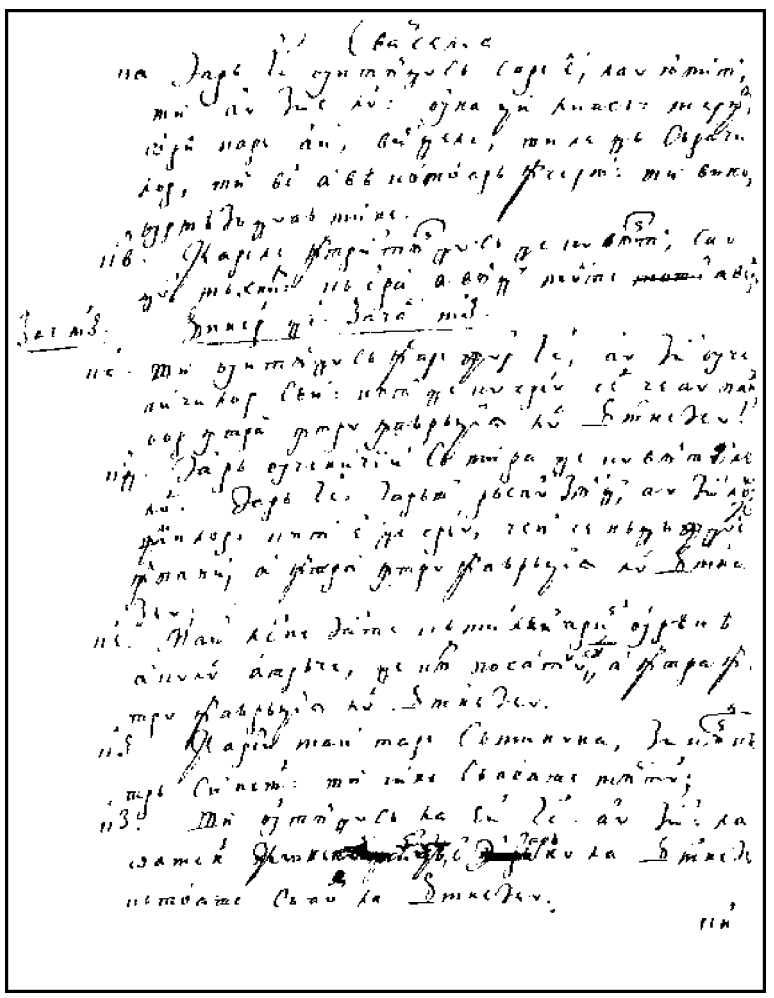

98v

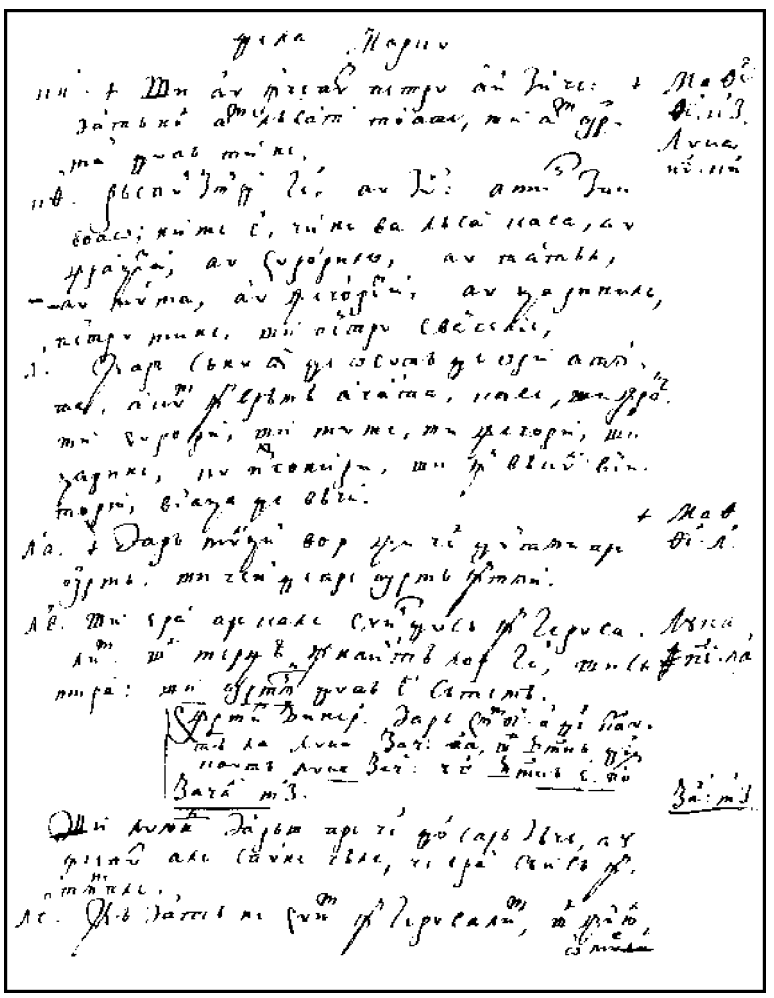

99r

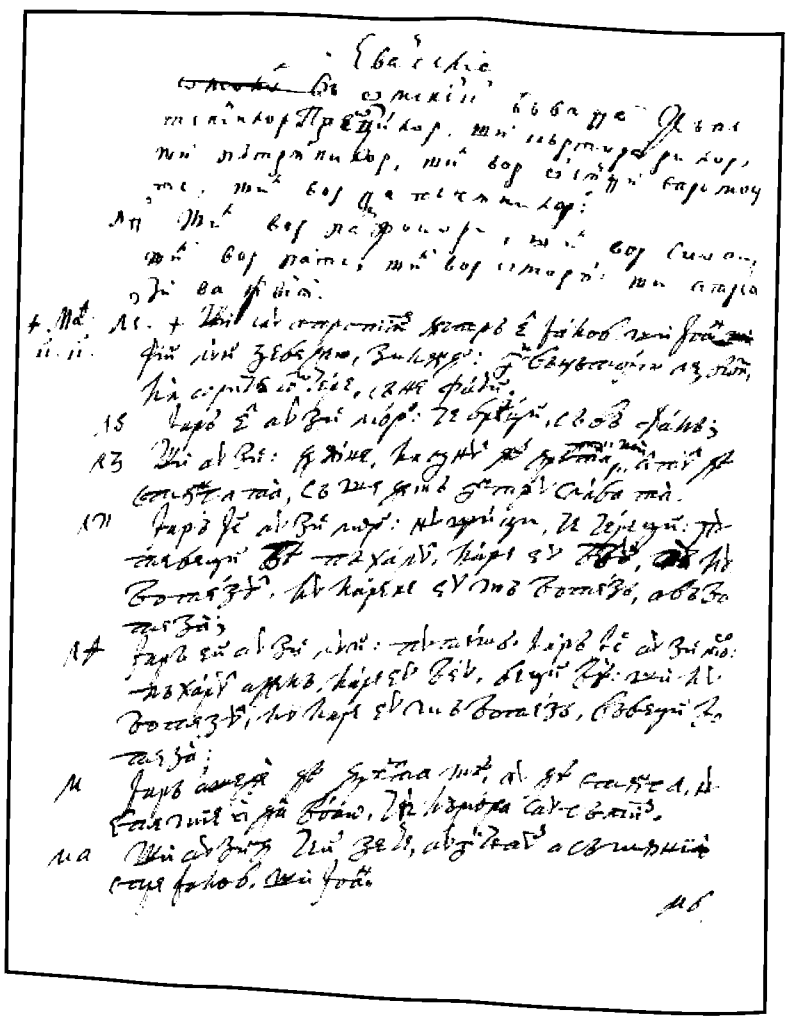

99v

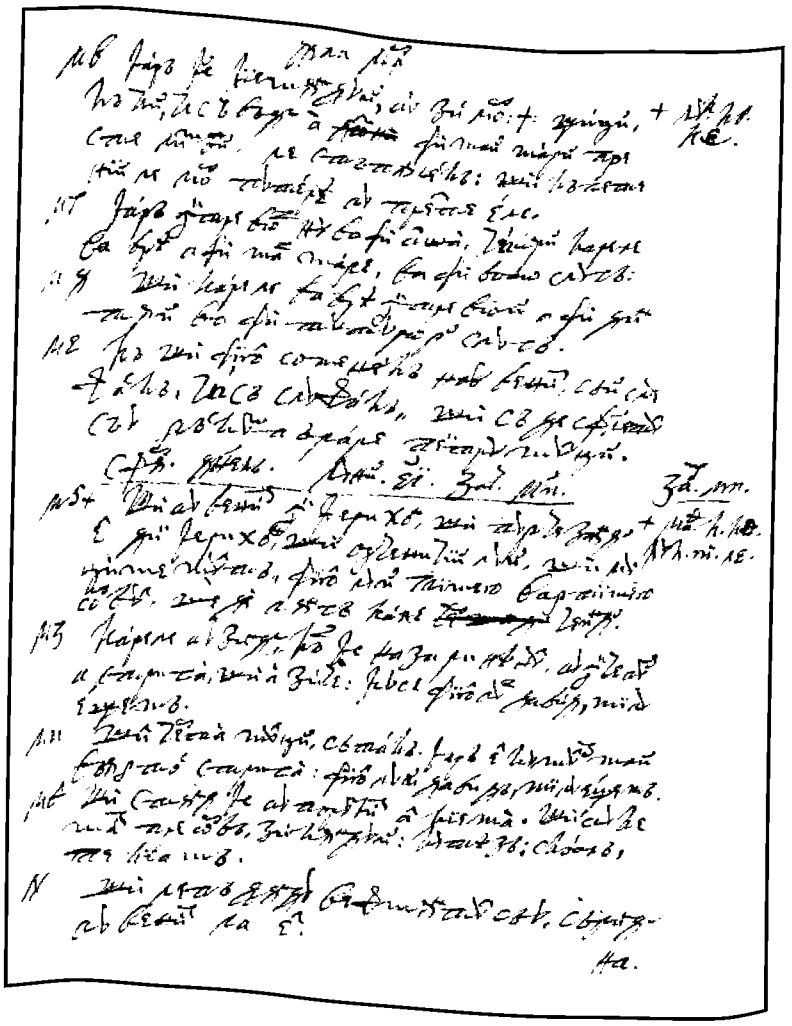

100r

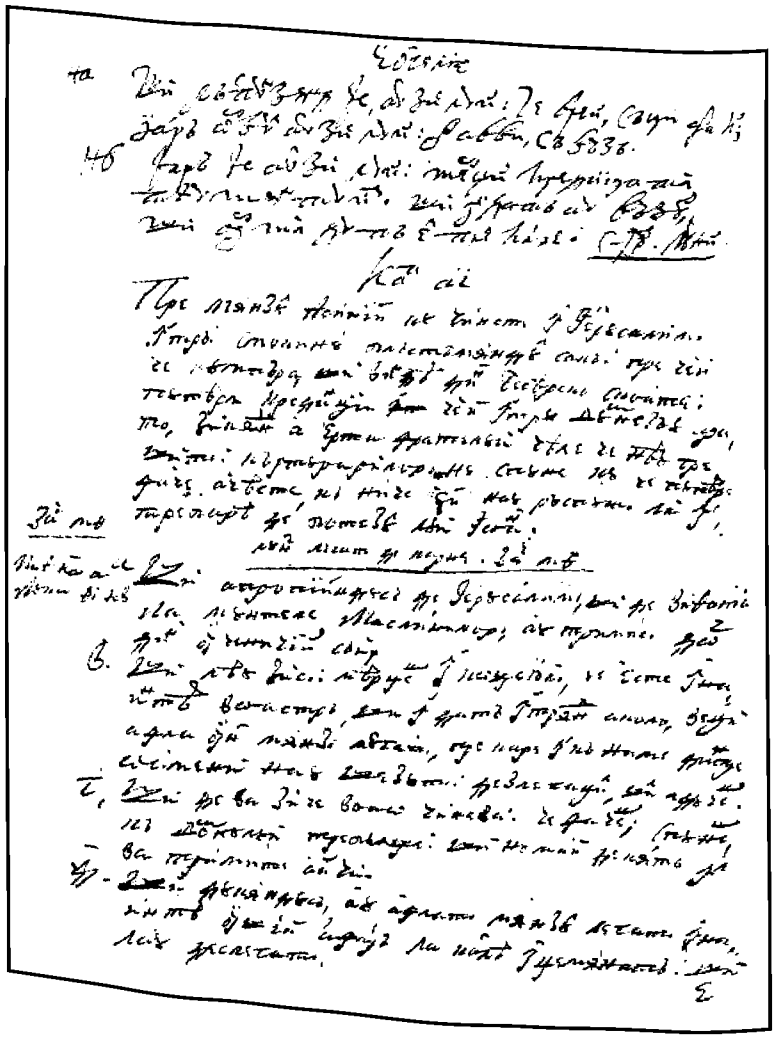

100v

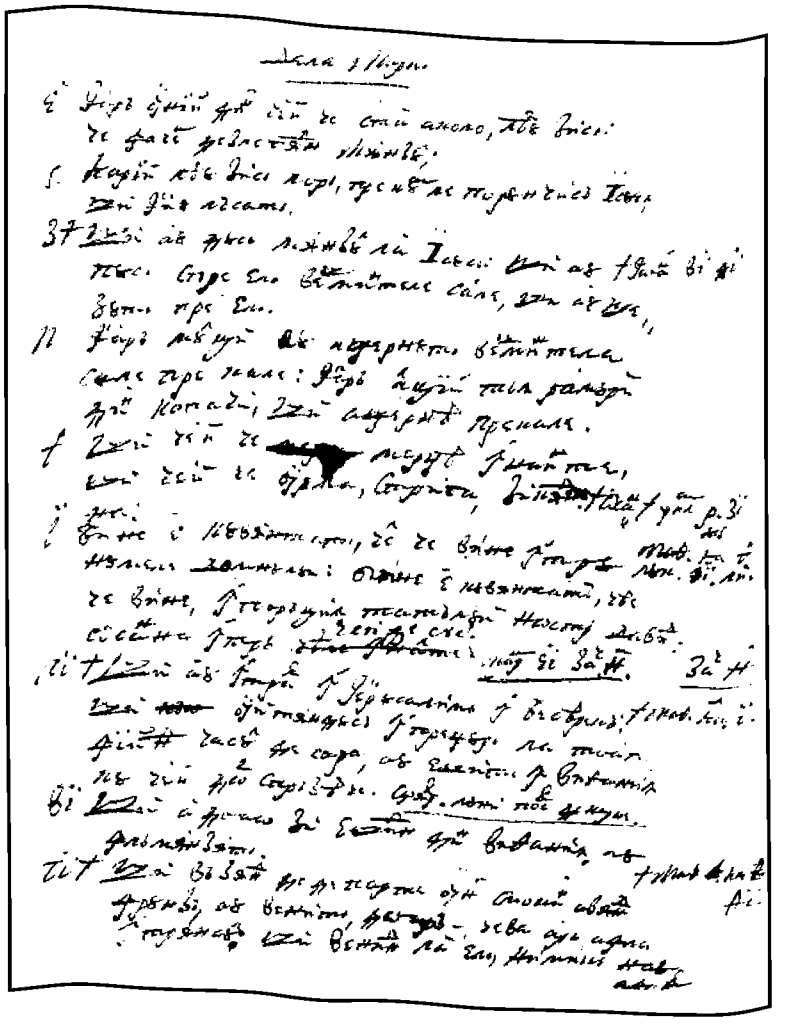

101r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MARCU

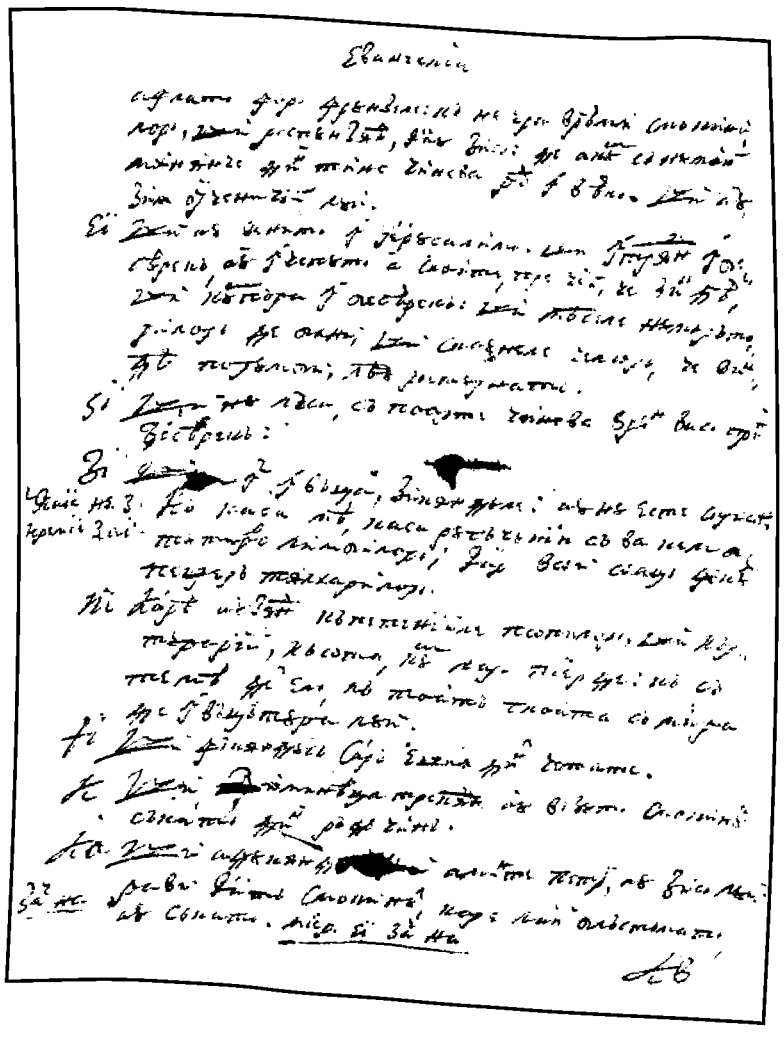

101v

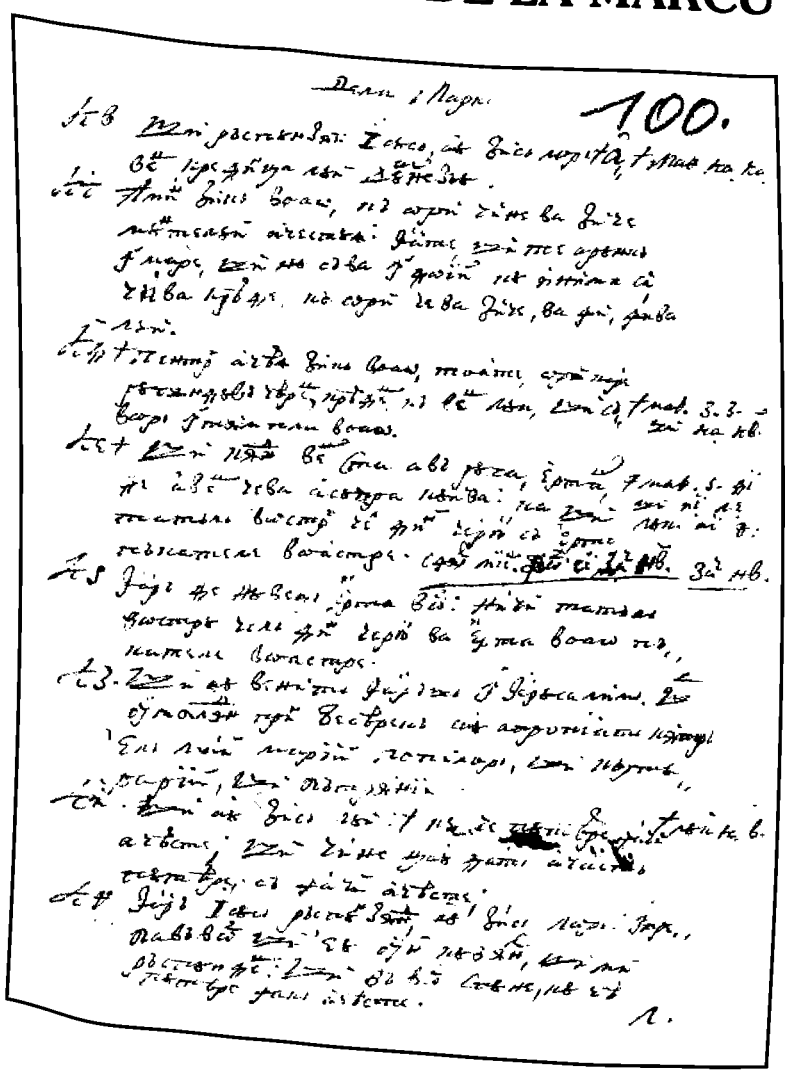

102r

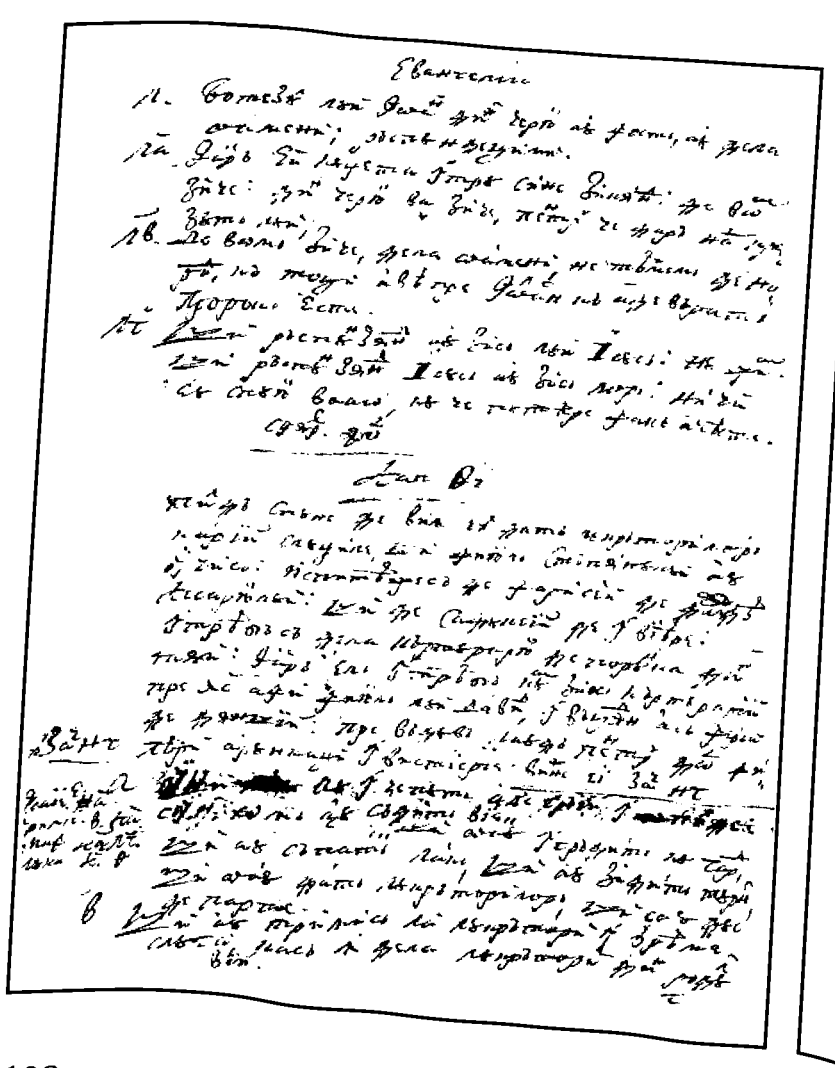

102v

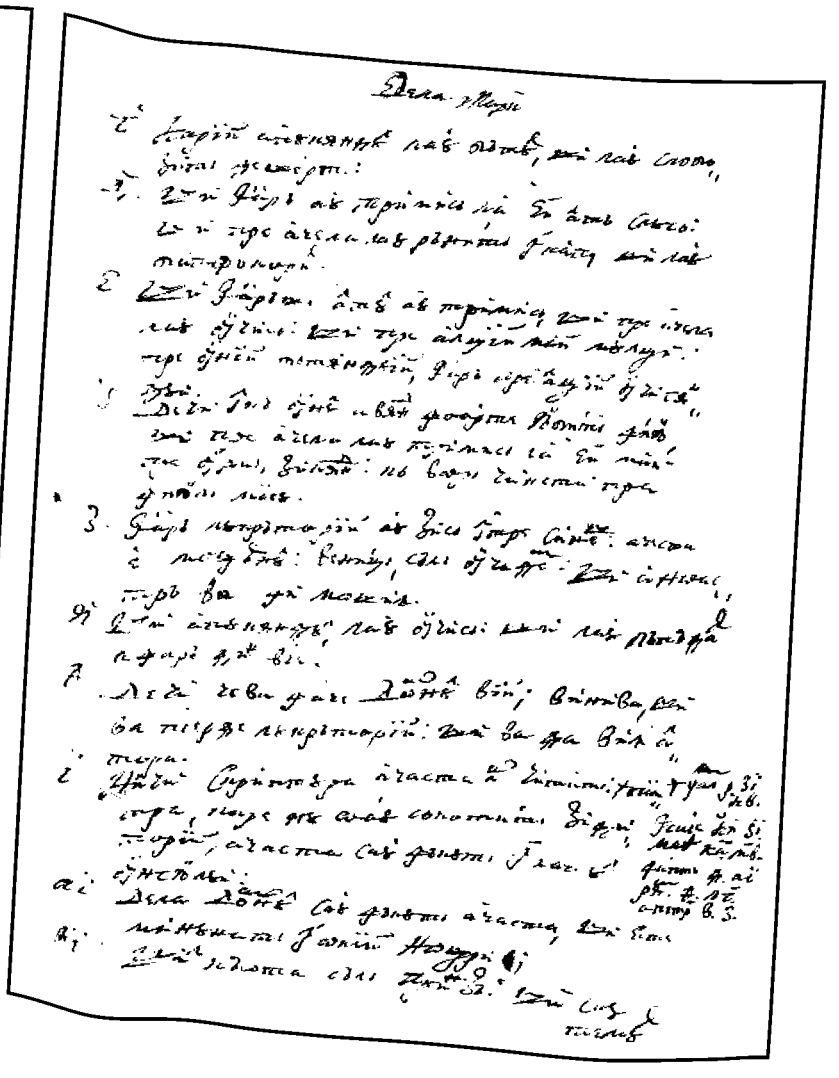

103r

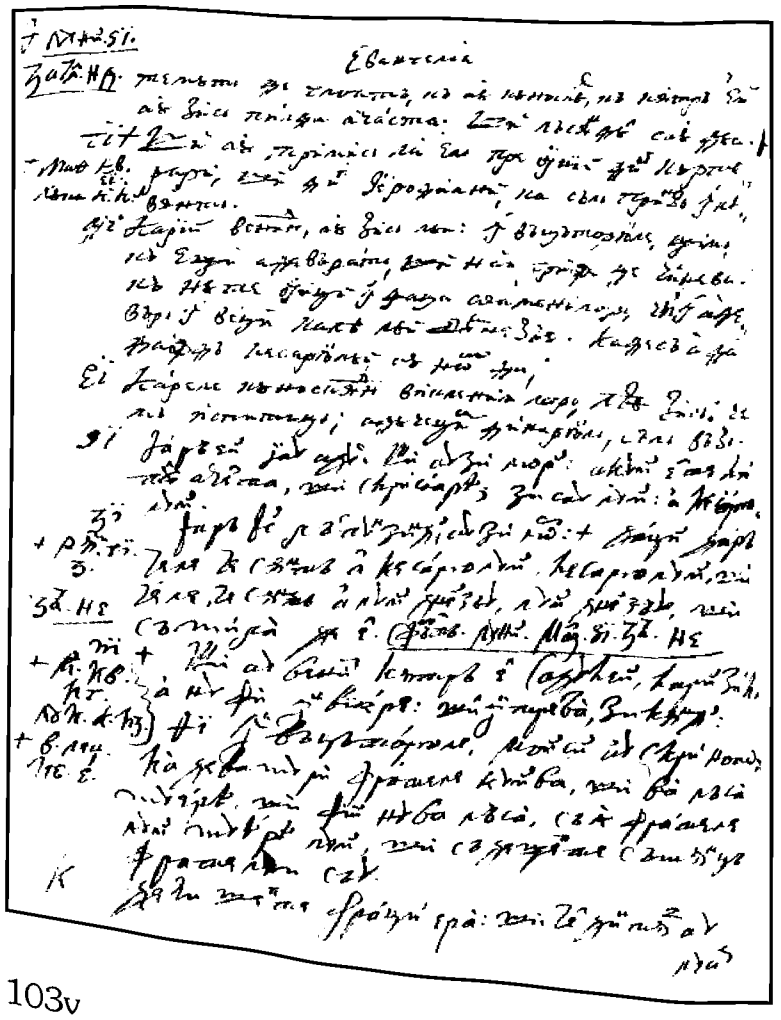

103v

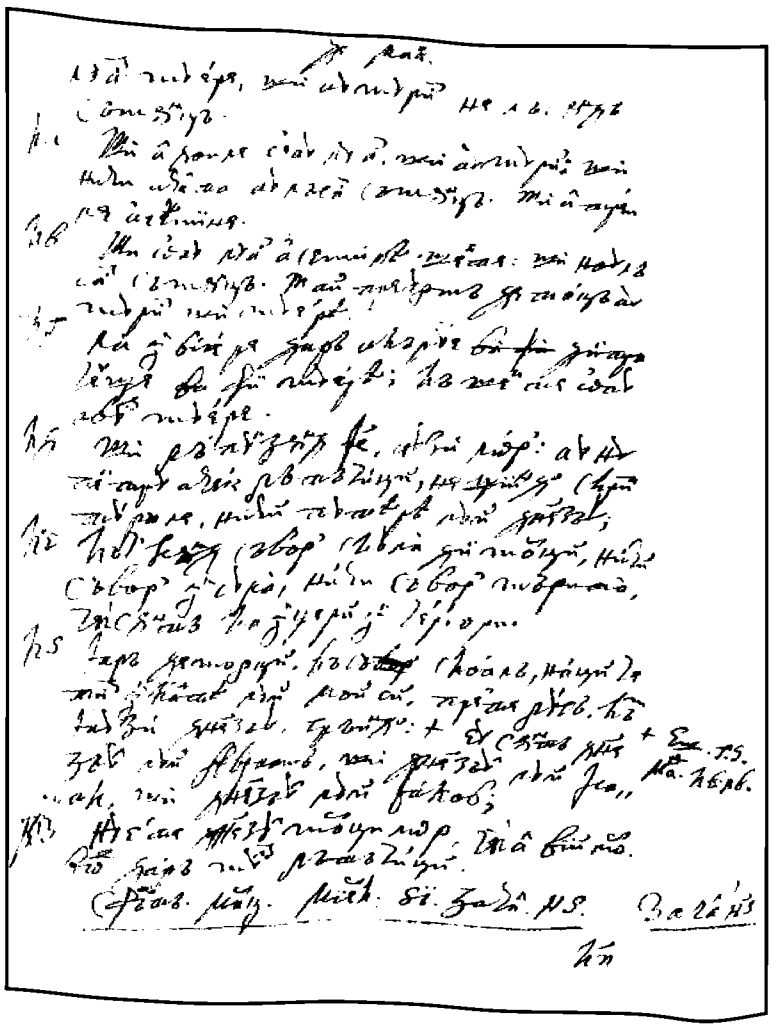

104r

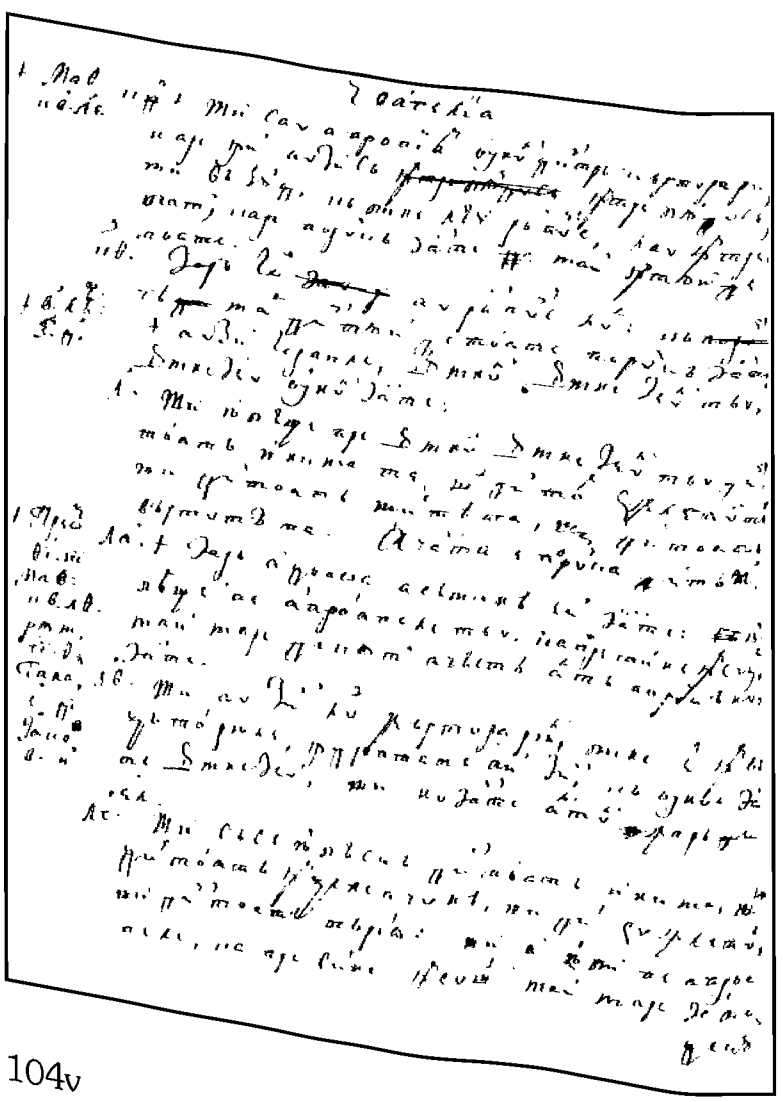

104v

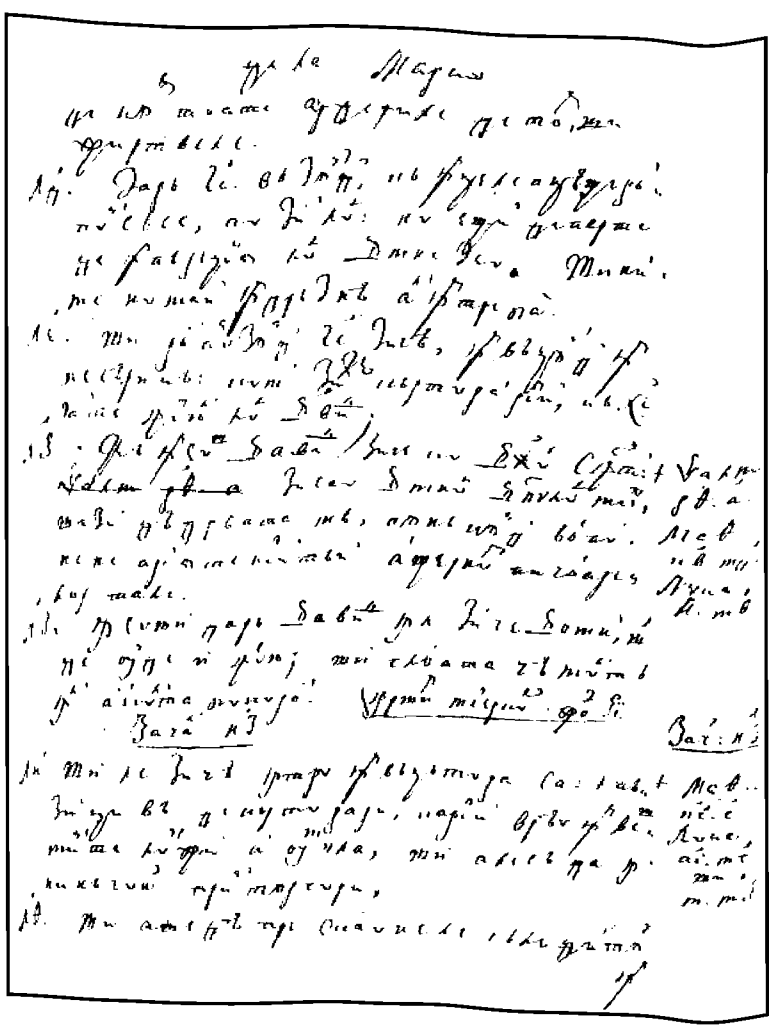

105r

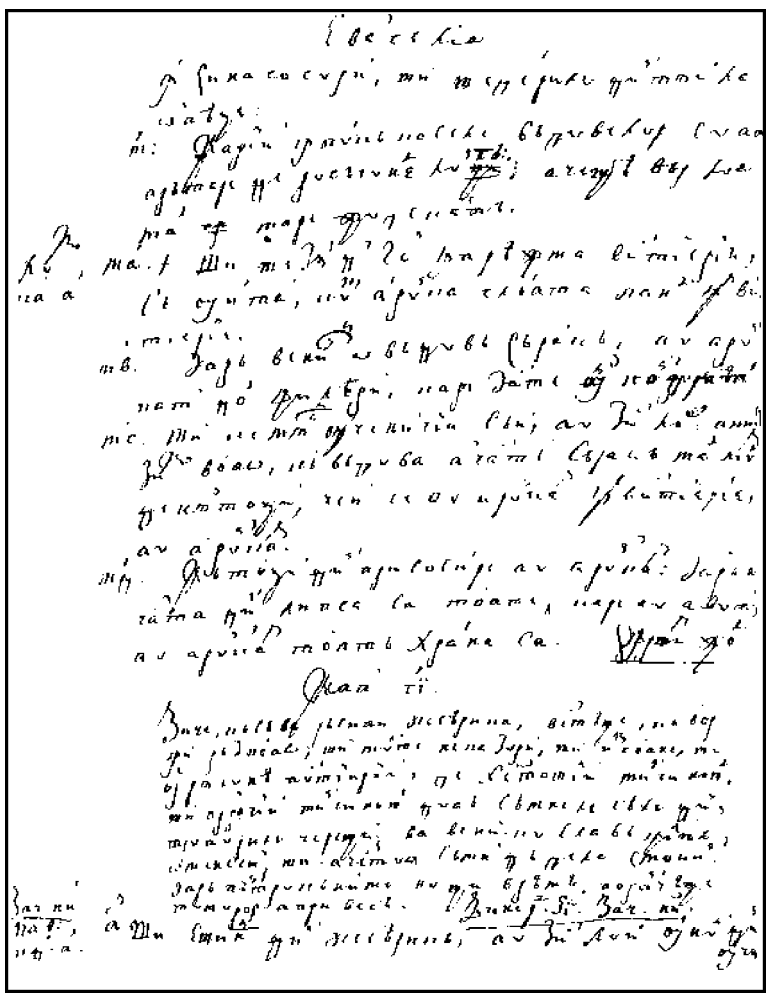

105v

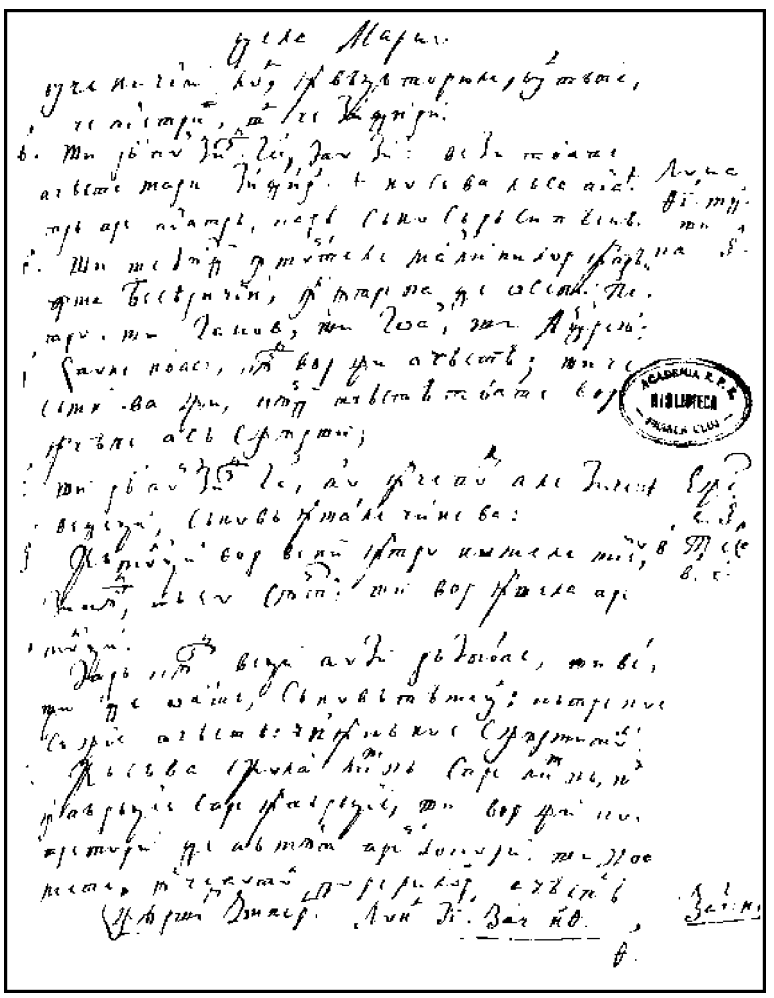

106r

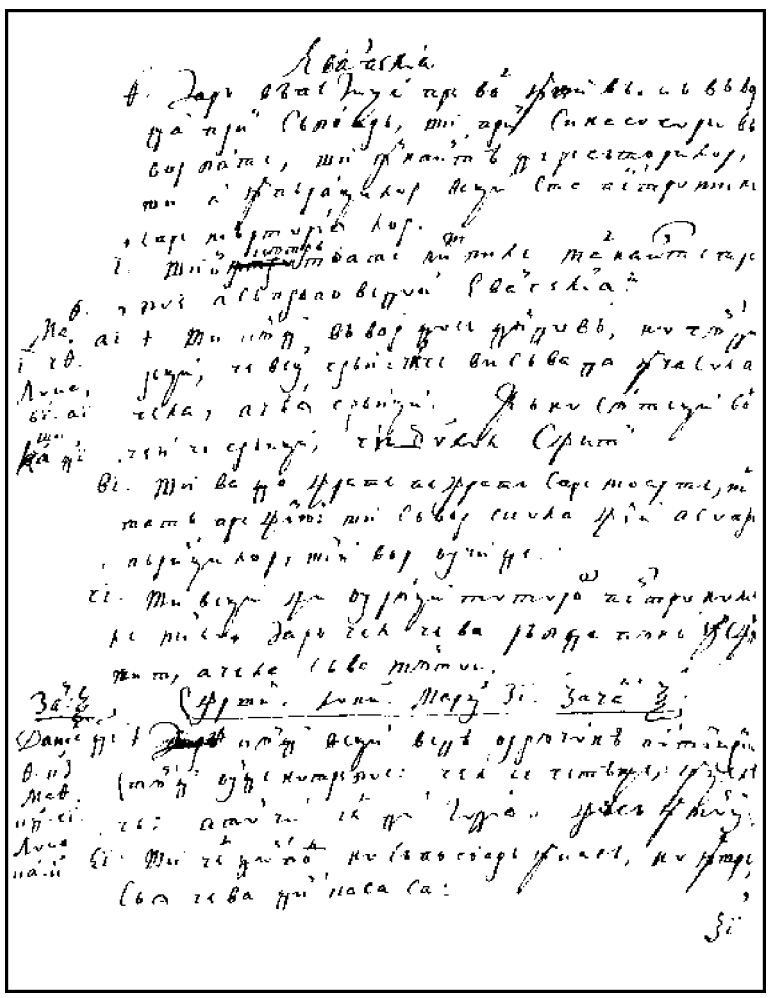

106v

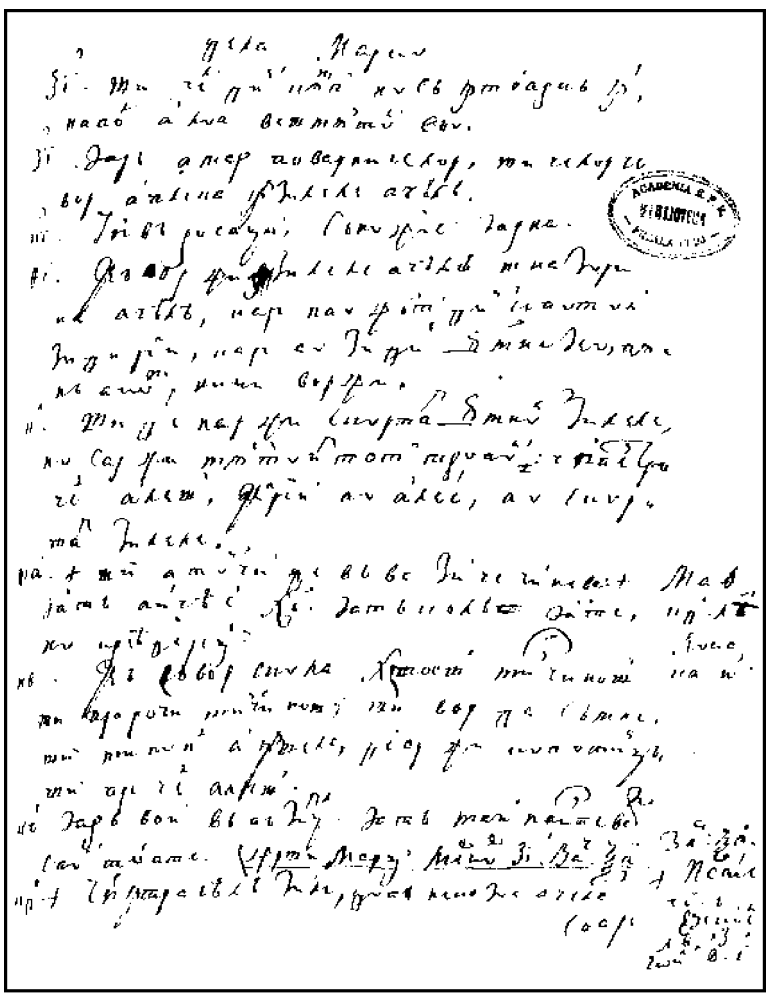

107r

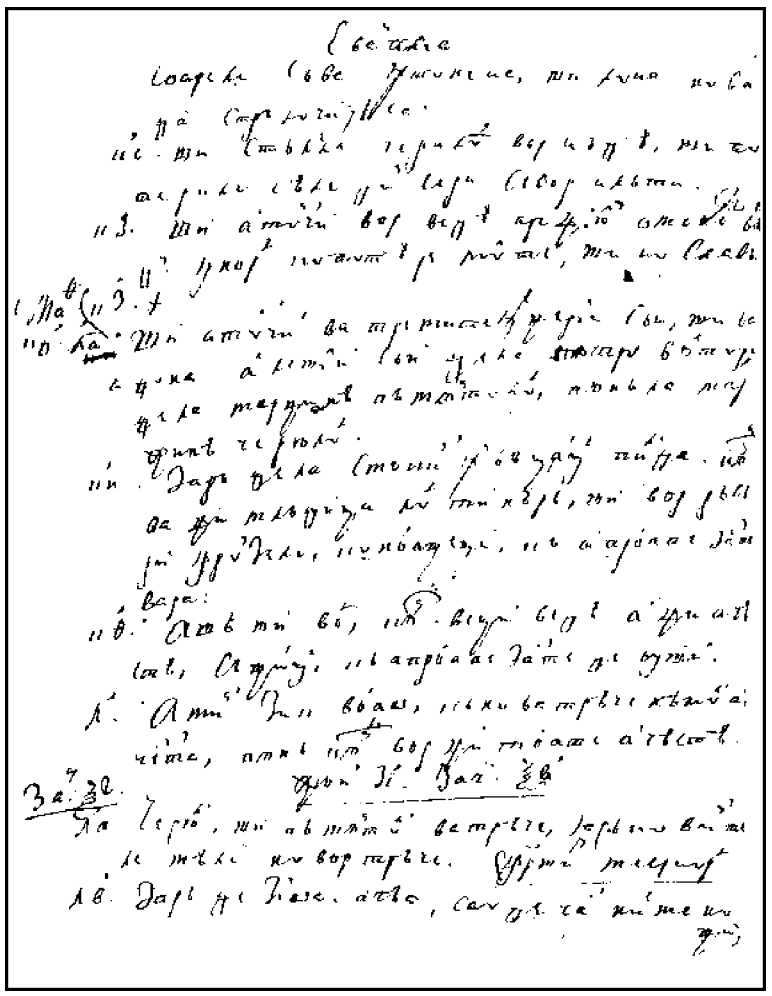

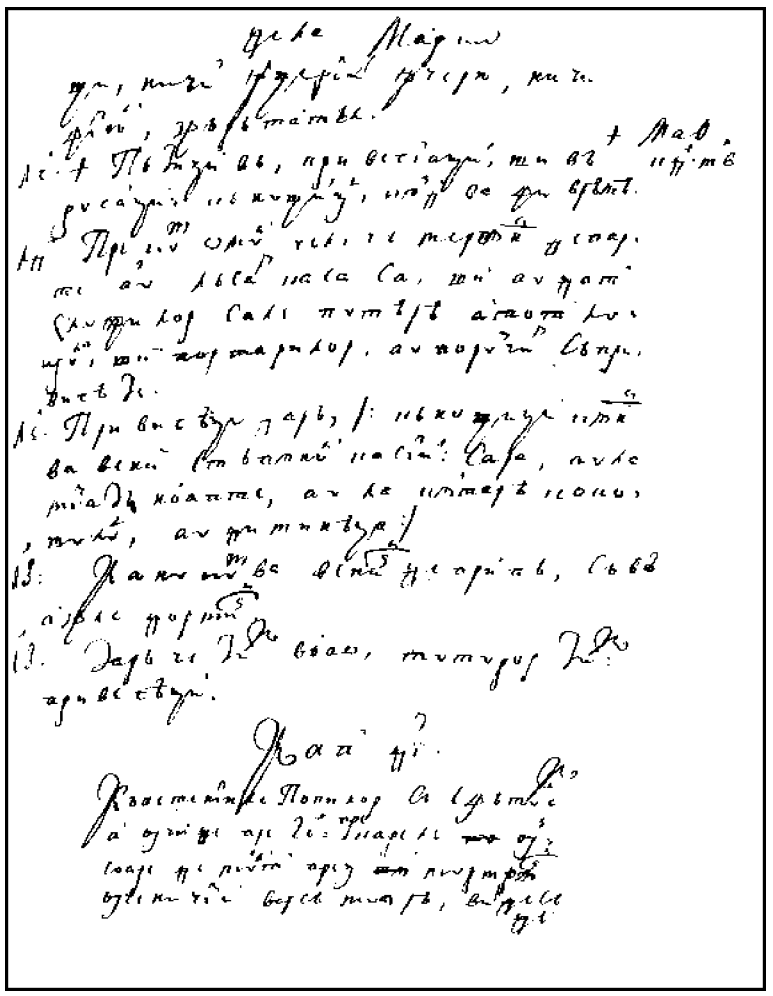

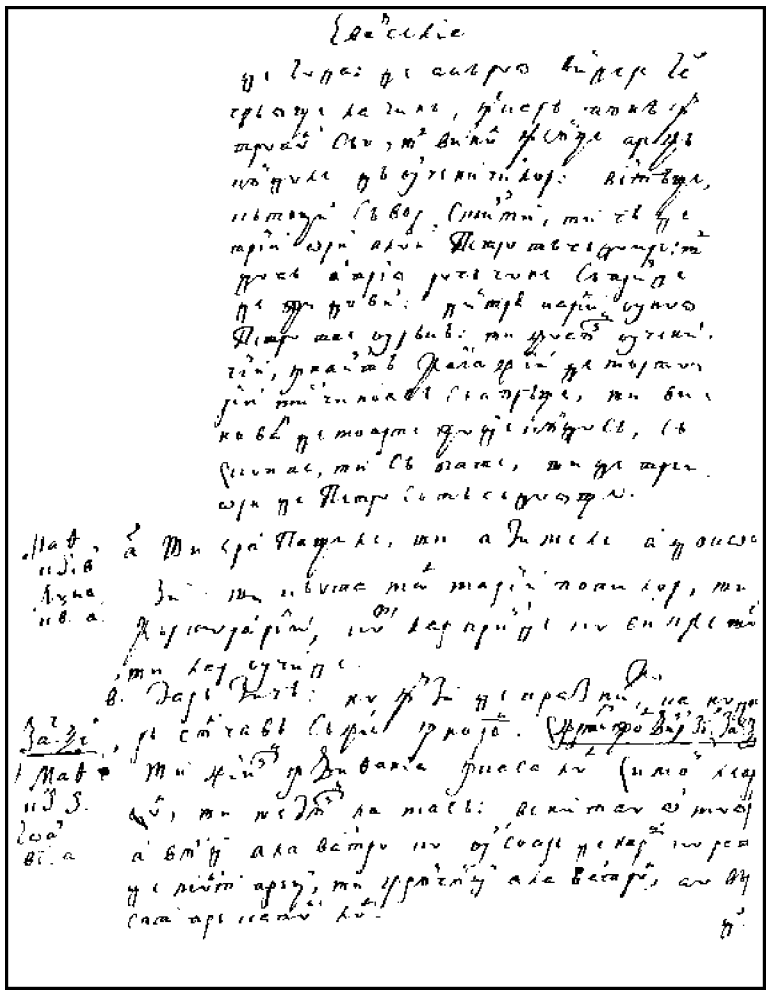

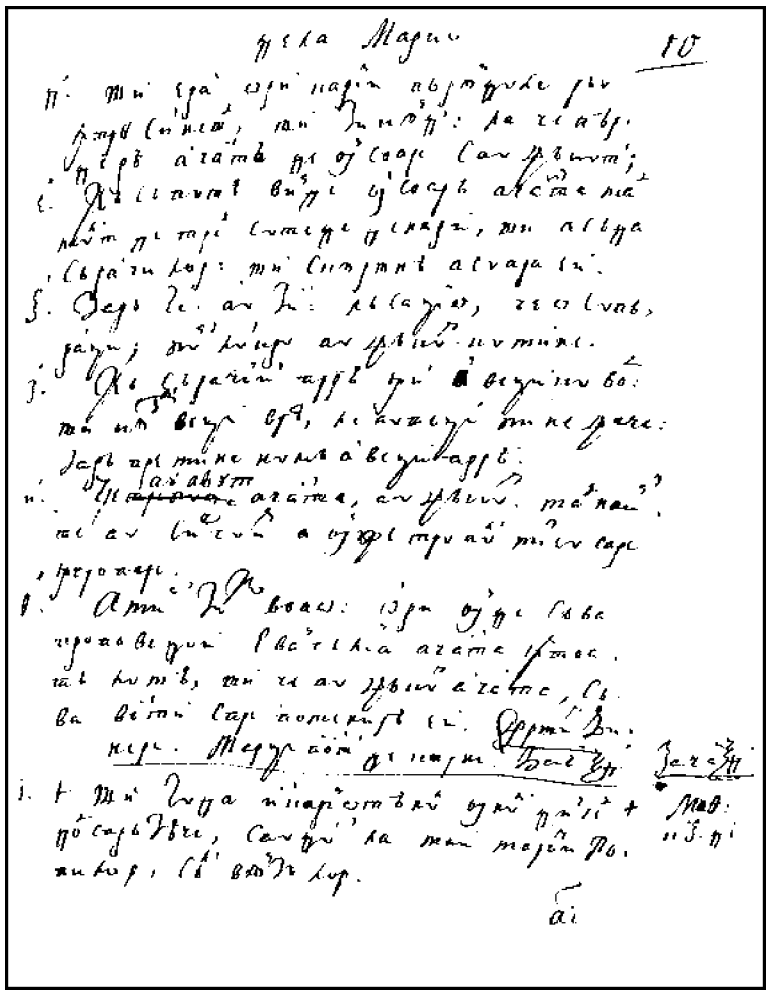

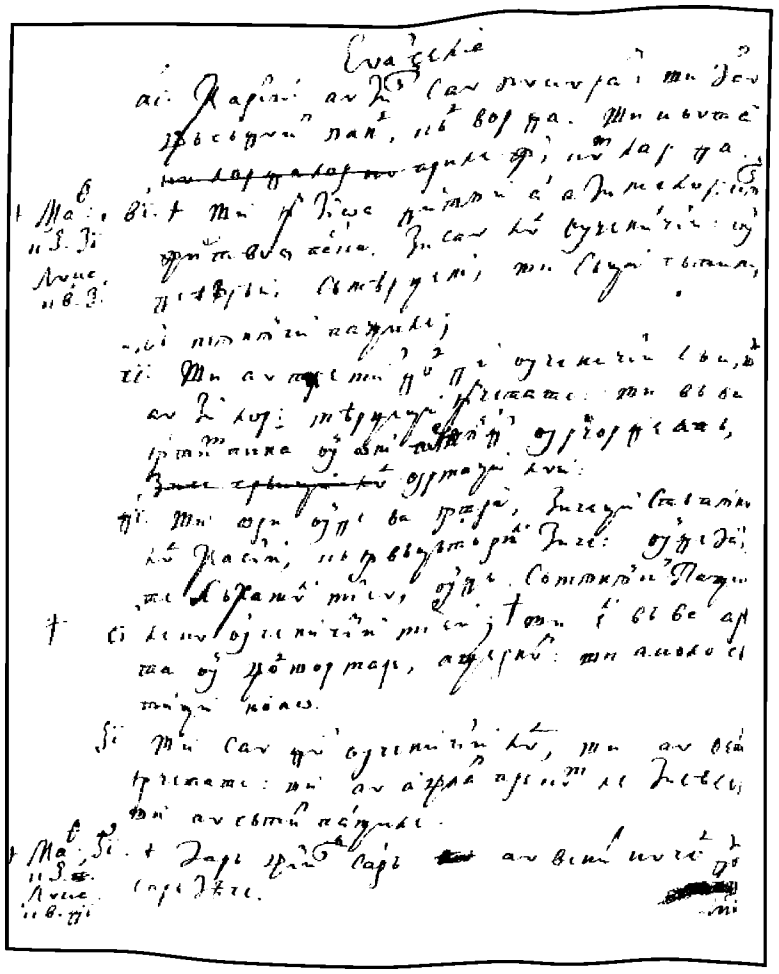

109v

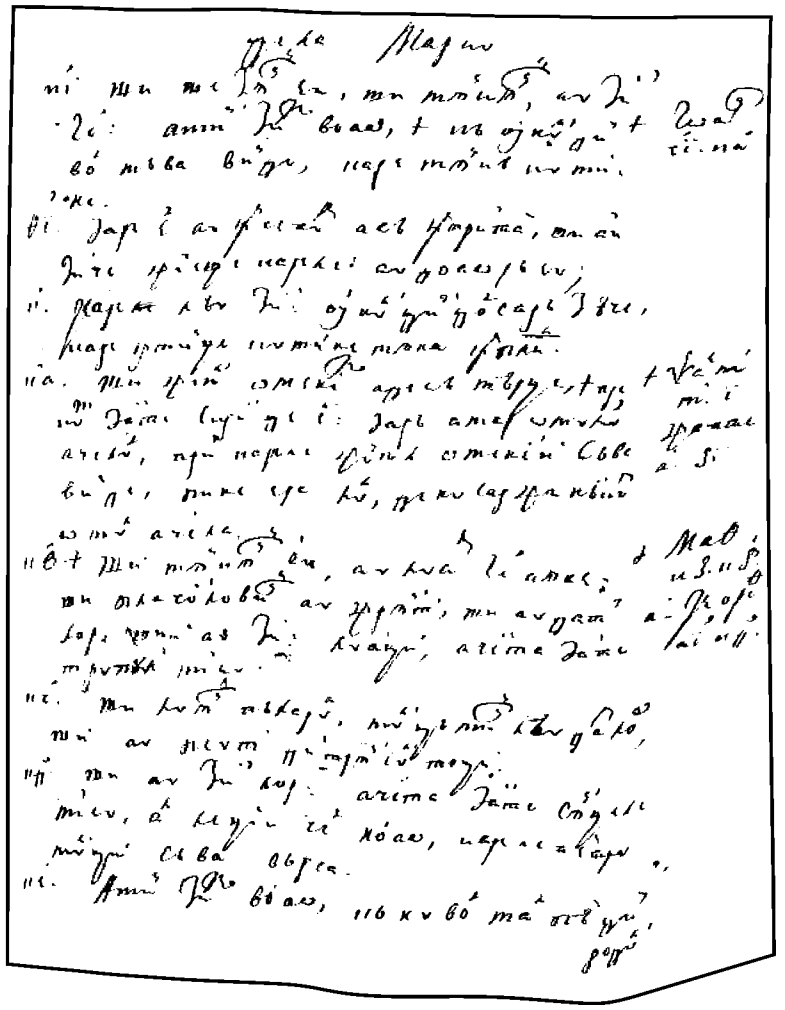

110r

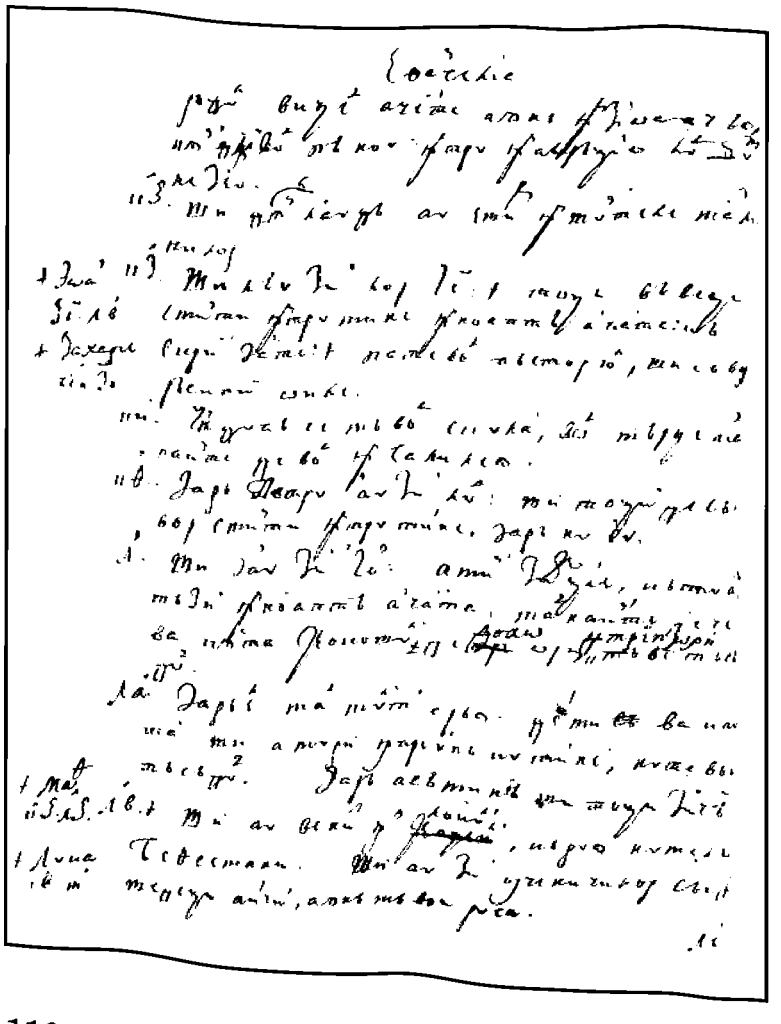

110v

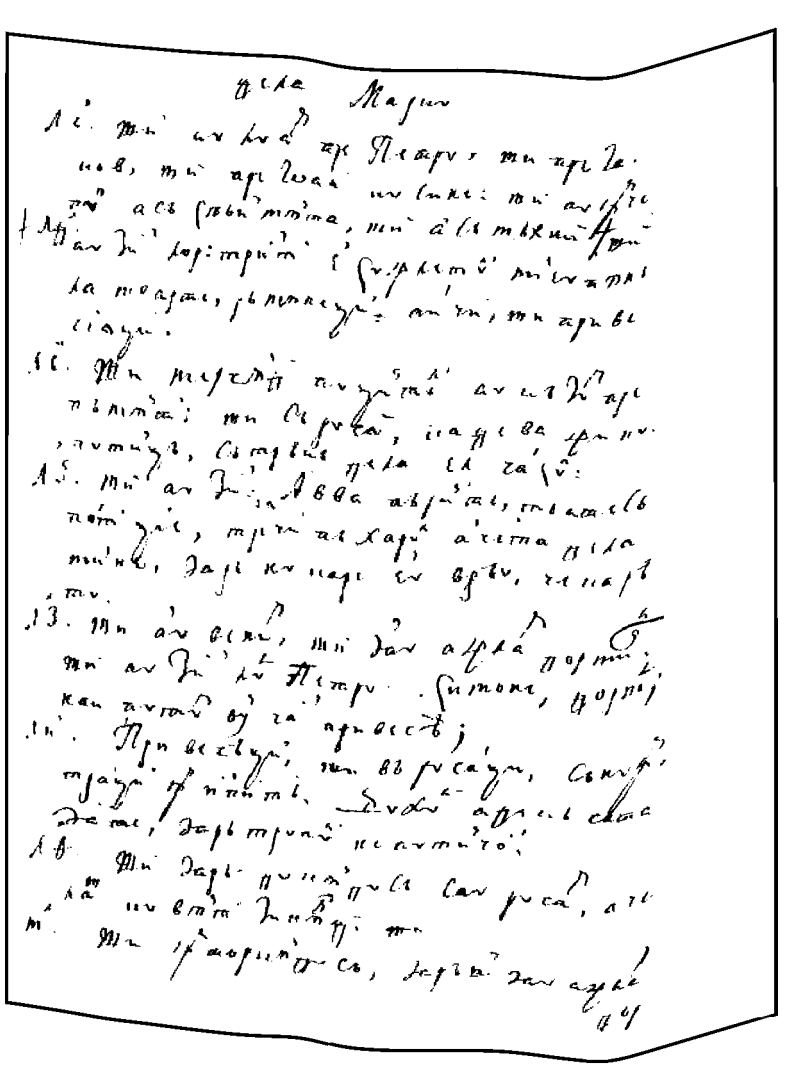

111r

FACSIMILE

111v

112r

112v

113r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA MARCU

113v

114r

114v

115r

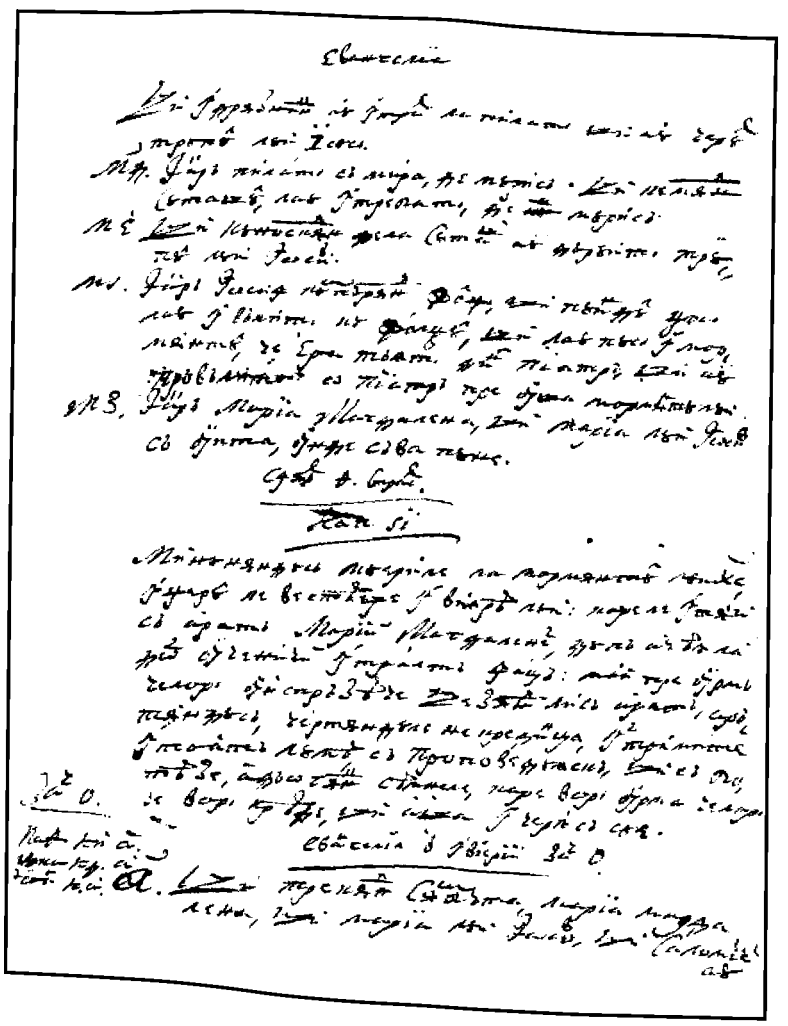

115v

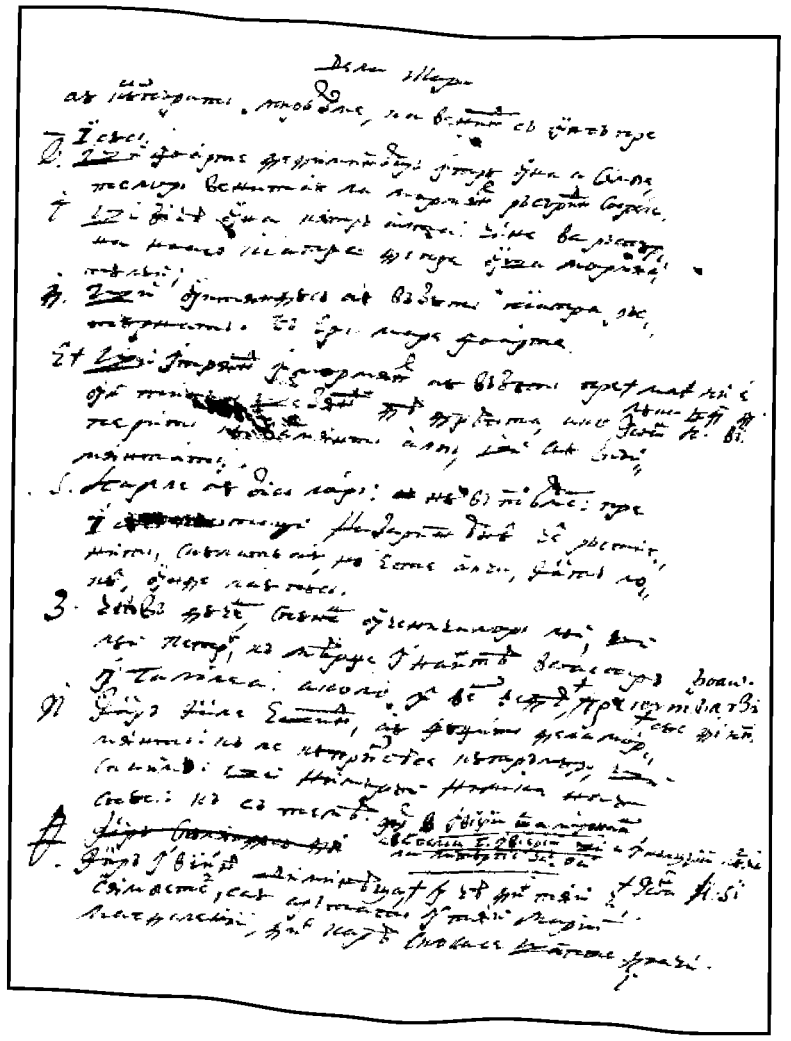

116r

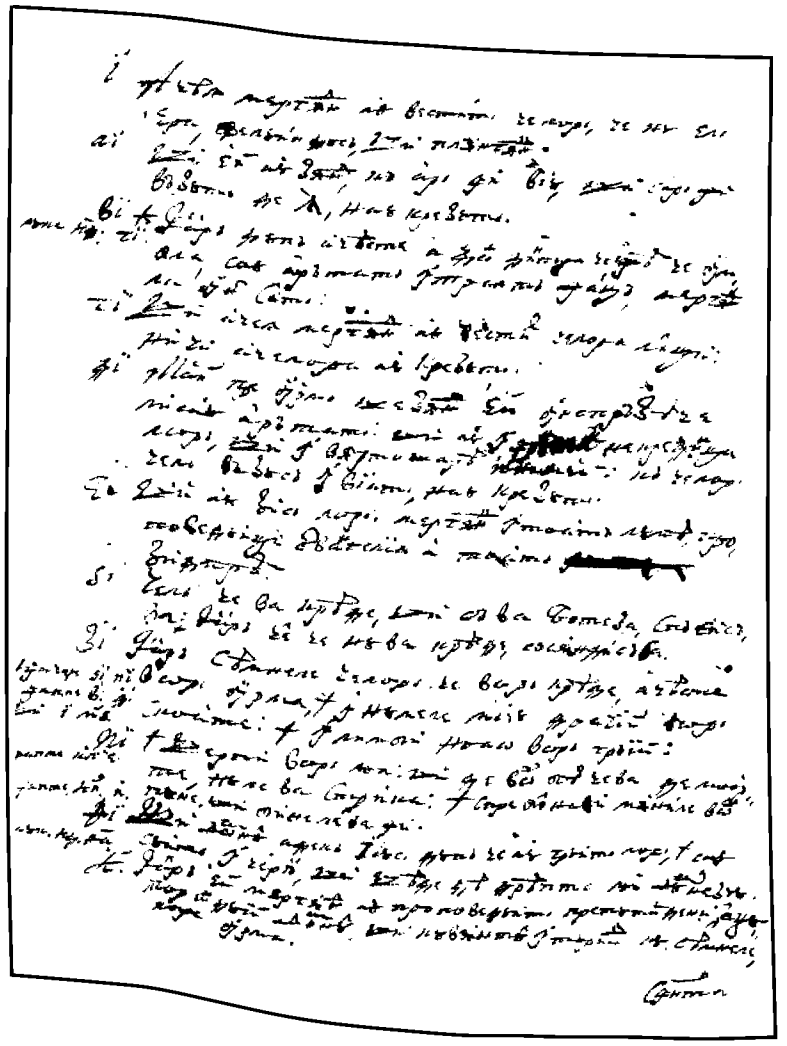

116v

117r

SFÂNTA LUI ISUS HRISTOS
EVANGHELIE DE LA LUCA

Cap 1

Lui Zaharie preotului vesteaşte Gavril zămislirea lui Ioan din Elisavet cea stearpă, carele, necrezând îngerului, amuţeaşte. Şi acelaş Gavriil vesteaşte Mariei zămislirea lui Isus, Fiiului lui Dumnezău, cea din Duhul Sfânt. La închinăciunea Mariei, Ioan săltează în pântece şi Elisatha proroceaşte şi însăşi Maria laudă de mulţămită Domnului cântă. La tăiarea lui Ioan împregiur, Zaharie tatăl dobândeaşte graiul, laudă de mulţămită face.

La Naşterea S. Ioan la litur. Zac. 1. *Zac. 1.*

1. Pentru că mulţi adecă s-au silit a rândui poveastea lucrurilor celor ce s-au plinit între noi,
2. Precum ne-au dat noao cei ce din început însuşi au văzut şi slugitori au fost cuvântului,
3. Părutu-s-au şi mie, urmând toate din început cu deadinsul pre rând a le scrie ţie, bune Theofile,
4. Ca să cunoşti adevărul acelor cuvinte de carele eşti învăţat.

Septemvrie 23. Zac. 2. | *Zac. 2.*

117v 5. Fost-au în zilele lui Irod, împărătului Iudei, un preot oarecarele pre nume Zaharie, *din ruda lui Avie, şi muierea lui, din featele lui Aaron, şi numele ei, Elisatha. *1 Par. 20, 10.
6. Şi era aceştia amândoi drepţi înaintea lui Dumnezău, umblând întru toate poruncile şi dreptăţile Domnului nevinovaţi.
7. Şi nu avea fiiu, pentru că Elisatha era stearpă şi amândoi trecusă în zilele sale.
8. Şi au fost, slugind cu preoţiia în rândul său, înaintea lui Dumnezău,
9. După obiceaiul preoţiii, cu soartea au ieşit să tămâiaze, întrând în beseareca Domnului.
10. *Şi toată mulţimea norodului era rugându-să afară, la ceasul tămâierii. *Ieşire 30, 7.
11. Şi s-au arătat lui îngerul Domnului, stând de-a dreapta oltariului tămâierii. Preoţi 16, 17.
12. Şi Zaharie s-au turburat văzând şi frică au căzut preste el.
13. Iară îngerul au zis câtră el: „Nu te teame, Zaharie, că s-au auzit rugăciunea ta şi muierea ta, Elisatha, va naşte ţie fiiu şi vei chema numele lui Ioan.
14. Şi va fi bucurie ţie şi săltare şi mulţi întru naşterea lui să vor bucura,
15. Că va fi mare înaintea Domnului şi vin şi beutură beţivă nu va bea şi să va umplea de Duhul Sfânt încă din pântecele mumei sale. ||
118r 16. Şi pre mulţi fii a lui Israil va întoarce câtră Domnul, Dumnezăul lor.

*Malahie 4, 6. Math. 11, 14.

17. Şi el va mearge înaintea Lui cu duhul şi cu putearea lui Ilie, *ca să întoarcă inimile părinţilor cătră fii şi pre cei necredincioşi la înţelepciunea dreptţilor, a găti Domnului norod desăvârşit".

18. Şi au zis Zaharie câtră înger: „De unde voi cunoaşte aceasta? Că eu sânt bătrân şi muierea mea au trecut în zilele sale".

19. Şi, răspunzând îngerul, au zis lui: „Eu sânt Gavril, carele stau înaintea lui Dumnezău şi sânt trimis a grăii câtră tine şi aceaste a-ţi vesti.

20. „Şi, iată, vei fi tăcând şi nu vei putea grăii până în zioa în care vor fi aceaste, pentru ce n-ai crezut cuvintelor meale, care să vor umplea la vreamea sa".

21. Şi era gloata aşteptând pre Zaharie şi să mira căci să zăboveaşte în besearecă.

22. Iară ieşind, nu putea grăii câtră ei şi au cunoscut că vedenie văzusă în besearecă. Şi el era arătându-le lor şi au rămas mut.

23. Şi au fost, dacă s-au umplut zilele slujbei lui, s-au dus la casa sa.

Zac. 3. *La Blagoveştenie, la liturghie. Zac. 3.*

24. Iară după aceale zile au zimislit | Elisatha, muierea lui, şi să tăinuia cinci luni, zicând: 118v

25. „Că aşa mi-au făcut Domnul în zilele în carele au căotat a lua ocara mea dântre oameni".

Sfârşit Zimislirea Ioan. Citit Naştere.

26. Iară în luna a şasă trimis au fost îngerul Gavril de la Dumnezău în cetatea Galileii, a căriia numele Nazaret,

27. Câtră o fecioară logodită unui bărbat, căruia numele era Iosif, din casa lui David, şi numele fecioarei, Maria.

28. Şi, întrând îngerul câtră ea, au zis: „Bucură-te, cea plină de dar, Domnul e cu tine! Blagoslovită eşti tu între muieri".

29. Carea auzind, s-au turburat de cuvântul lui şi cugeta ce închinare ar fi aceasta.

30. Şi au zis îngerul ei: „Nu te teame, Marie, că ai aflat har la Dumnezău.

*Isaie 7, 14. Gios 2, 21. *Daniil 7, 14. Mihei. 4, 7.

31. *Iată, vei lua în pântece şi vei naşte fiiu şi vei chema numele Lui Isus.

32. Acesta va fi mare şi Fiiul Celui Înalt Să va chema şi va da Lui Domnul Dumnezău scaunul lui David, tătâne-Său. *Şi va împărăţi în casa lui Iacov în veacu.

33. Şi împărăţiii Lui nu va fi sfârşit".

34. Şi au zis Maria câtră înger: „Cum va fi aceasta, că bărbat nu cunosc?"

35. Şi, răspunzând îngerul, i-au zis ei: „Duhul Sfânt va veni preste tine şi putearea || Celui Înalt te va umbri. Pentru aceaea, şi Ce Să va naşte din tine, Sfântul, Să va chema 119r Fiiul lui Dumnezău.

36. Şi, iată, Elisatha, rudeniia ta, şi ea au zămislit fiiu în bătrâneaţele sale. Şi această lună a şasa este ei, carea să cheamă stearpă.

37. Că nu va fi cu neputinţă la Dumnezău tot cuvântul".

38. Şi au zis Maria: „Iată slujnica Domnului, fie mie după cuvântul tău".
Şi s-au dus de la ea îngerul.

Sfârşit Blagoveştenii. La Blagovşt. dimineaţa. Zac. 4. *Zac. 4.*

39. Iară sculându-să Maria în zilele aceale, s-au dus la munte cu degrabă în cetatea Iudeii.
40. Şi au întrat în casa Zahareii şi s-au închinat Elisathei.
41. Şi au fost, dacă au auzât închinăciunea Mariei <către> Elisatha, au săltat pruncul în pântecele ei. Şi s-au umplut de Duhul Sfânt Elisatha,
42. Şi au strigat cu glas mare şi au zis: „Blagoslovită eşti tu între muieri şi blagoslovit e rodul pântecelui tău!"
43. Şi de unde mie aceasta, ca să vie Maica Domnului mieu la mine?
119v 44. Că iată, cât fu glasul închinării | tale în urechile meale, săltat-au pruncul cu bucurie în pântecele mieu.
45. Şi fericită carea ai crezut că să vor plini ceale ce sânt zisă ţie de la Domnul".
46. Şi au zis Maria: „Măreaşte sufletul mieu pre Domnul,
47. Şi au săltat duhul mieu întru Dumnezău, mântuitoriul mieu,
48. Că au căotat spre smereniia slujnicii Sale; că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile,
49. Că mi-au făcut mari Cel Putearnic şi sfânt numele Lui.
50. Şi mila Lui din neam în neamuri celor ce să tem de El.
51. Făcut-au puteare cu braţul Său, *răsipit-au pre cei mândri cu mintea inimii Sale. *Isaie 51, 9.
52. Pogorât-au pre cei putearnici de pre scaun şi au înălţat pre cei smeriţi. Psalm 32, 10.
53. *Pe cei flămânzi i-au umplut de bunătăţi şi pre cei bogaţi i-au lăsat deşerţi. *1 Împăr. 2, 5.
54. Luat-au pre Israil, sluga Sa, aducându-Şi aminte de mila Sa. Psalm 33, 11.
55. Precum au grăit câtră părinţii noştri, *Avram şi sămânţiii lui, până în veac". *Face. 17, 9
56. Şi au rămas Maria cu dânsa ca la trei luni; şi s-au întors la casa sa. şi 22, 16.
Psalm. 131, 11.

Sfârşit Bşti. Isaie 41, 8.
Facere 17, 9.

120r 57. Iară Elisathei s-au umplut vreamea să nască || şi au născut fiiu.
58. Şi au auzit vecinii şi rudeniile ei că au mărit Domnul mila Sa cu ea şi să bucura cu ea.
59. Şi au fost a opta zi, venit-au să taie pruncul împregiur. Şi-l chema cu numele tătâne-său, Zaharie.
60. Şi, răspunzând muma lui, au zis: „Nicidecum, ci să va chema Ioan".
61. Şi au zis câtră ea: „Că nime nu e în rudeniia ta cine să să chiiame cu numele acesta".
62. Şi arăta tătâne-său cum ar vrea a-l chema.
63. Şi, cerând panechidă, au scris, *zicând: „Ioan e numele lui". Şi s-au mirat toţi. *Sus stih 13.
64. Şi s-au deşchis îndată gura lui şi limba lui şi grăia binecuvântând pre Domnezeu.
65. Şi au fost frică preste toţi vecinii lor, şi preste toţi munţii Iudeii să vestea toate cuvintele aceaste.

66. Şi au pus toţi cei ce au zis în inima sa zicând: „Cine, ţi să pare, pruncul acesta va fi?" Că mâna Domnului era cu el.

67. Şi Zaharie, tatăl lui, s-au umplut de Duhul Sfânt şi au prorocit zicând:

*Psalm 73, 12. 68. *„Bine e cuvântat Domnul, Dumnezăul lui Israil, că au cercetat şi au făcut răscumpărare norodului Său, |

*Psalm 131, 17. 69. *Şi au rădicat cornul mântuirii noao, în casa lui David, slugii Sale, 120v

*Ieremie 23, 6 şi 30, 10. 70. *Precum au grăit prin gura sfinţilor carii din veac sânt, a prorocilor Lui,

71. Mântuire de la neprietinii noştri şi din mâna tuturor celor ce ne urăsc,

72. A face milă cu părinţii noştri şi a-Ş aduce aminte de legătura Sa cea sfântă,

*Fac. 22, 16. 73. *Giurământul care au giurat câtră Avraam, părintele nostru, că ne va da,

Ieremie 31, 33. 74. Ca fără frică, din mâna neprietinilor noştri izbăviţi, să slugim Lui,

Ovreai 6, 13, 17. 75. Cu sfinţenie şi cu dreptate înaintea Lui, întru toate zilele noastre.

76. Şi tu, pruncule, prorocul Celui Înalt te vei chema, că vei mearge înaintea feaţei Domnului a găti căiile Lui,

*Malah 4, 5. 77. *A da cunoştinţa mântuirii norodului Lui, spre iertarea păcatelor lor,

Sus stih 17. 78. Prin mila Dumnezăului nostru cea mare, cu carea ne-au cercetat, răsărind din nălţime,

*Zah. 3, 9 şi 6, 12. Malah. 4, 2. 79. *A lumina celor ce întru întunearec şi în umbra morţii şed, a îndrepta picioarele noastre pre calea păcii".

80. Iară pruncul creştea şi să întărea cu duhul. Şi era în pustii până la zioa arătării sale câtră Israil.

Sfârşit Naşterei Ioan. ||

Cap 2 121r

Din porunca lui Avgust, Iosif cu Maria s-au suit în Vifleim, unde ea au născut pre Mântuitoriul, a Căruia naştere de la înger auzându-să, păstorii degrabă vin a-L vedea. Pruncul tăiat împregiur Să cheamă Isus. Carele, după zilele curăţeniii, în Ierusalim aducându-L, să-L puie înaintea Domnului, bătrânul Simeon bine Îl cuvinteză şi de durerile maicei la vreamea patimilor proroceşte, şi bătrâna prorociţa Anna Domnului să mărturiseşte. Isus de doisprăzeace ani, plin de înţelepciune şi de dar, pierzându-Să de la părinţi, în mijlocul dascălilor Să află şi Să pogoară în Nazaret, făcându-Să lor supus.

Zac. 5. *La vecernie Naşterii lui Hristos. Zac. 5.*

1. Şi au fost în zilele aceale, ieşit-au poruncă de la chesar Avgust să să scrie toată lumea.
2. Această scrisoare dintâi s-au făcut de Chirineu, mai-marele Sireii.
3. Şi să ducea toţi să să mărturisească, fieştecarii în cetatea sa.

*Mih. 6, 2. Math. 2, 6. 4. Şi s-au suit şi Iosiv din Galileea, din cetatea Nazaretului, în Iudeea, în cetatea lui David, carea să cheamă Vifleim, | *pentru că era din casa şi din ruda lui David, 121v

5. Să să mărturisească cu Maria, logodita sa, muiare îngrecată.
6. Şi au fost, fiind ei acolo, s-au umplut zilele să nască.
7. Şi au născut Fiiul său, Cel întâi născut, şi L-au învăluit în scutece şi L-au pus în iasle, că nu avea loc în casă.
8. Şi era păstori în ţinutul acela priveghind şi păzind străgile nopţii preste turma sa.
9. Şi, iată, îngerul Domnului au stătut lângă ei şi mărirea lui Dumnezău i-au strălucit împregiur şi s-au temut cu frică mare.
10. Şi le-au zis îngerul: „Nu vă teamereţi, că, iată, vă vestesc bucurie mare, carea va fi a tot norodul.
11. Că s-au născut voao astăzi Mântuitoriu, Carele iaste Hristos Domnul, în cetatea lui David.
12. Şi acesta voao sămn: afla-veţi un prunc în scutece înfăşat şi pus în iasle".
13. Şi îndată au fost cu îngerul mulţime de oaste cerească, lăudând pre Dumnezeu şi zicând:
14. „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pre pământ pace oamenilor a bunei-voiri". ||
122r 15. Şi au fost, deacă s-au depărtat de la ei îngerul în ceriu, păstorii grăia între sineş: „Să treacem până în Vithleim şi să vedem cuvântul acesta ce s-au făcut, care Domnul au arătat noao".
16. Şi au venit grăbind şi au aflat pre Maria şi pre Iosif şi pruncul pus în iasle.
17. Şi, văzând, au cunoscut de cuvântul ce să zisease lor de pruncul acesta.
18. Şi toţi carii au auzit s-au minunat şi de ceale ce să zisease lor de la păstori.
19. Iară Maria ţinea toate cuvintele aceastea, socotindu-le în inima sa.

Zac. 6. *La Tăiarea Domnului Împrejur la litur. Zac. 6.*

20. Şi s-au întors păstorii slăvind şi lăudând pre Dumnezeu de toate care auzise şi văzuse, precum s-au zis către ei.

Sfârşit vecernie Naşterii lui Hristos.

*Face. 17, 2. Preoţi 12, 3. **Math. 1, 21 Sus 1, 31.

21. *Şi, după ce s-au plinit opt zile, Să taie împrejur Pruncul; S-au chemat numele Lui Isus, **Care S-au chemat de la înger mai înainte de a Să zămisli în pântece.

Zac. 7. *La Stretenie la leturgie Zac. 7.* |

*Preoţi 12, 6.

22. Şi după ce s-au plinit zilele curăţeniei Lui, *după leagea lui Moisi, L-au adus în Ierusalim, să-L puie înaintea Domnului, 122v

*Ieşire 13, 2. Numer. 8, 16.

23. Precum iaste scris în leagea Domnului, *că toată partea bărbătească ce deşchide zgăul sfintul Domnului să va chema,

*Preoţi 12, 8.

24. Şi să dea în jirtvă, precum s-au zis în leagea Domnului, *o păreache de turtureale au doi pui de porumbi.

Zac. 8. *La Stretenie Domnului la utrânie Zac. 8.*

25. Şi iată, un om era în Ierusalim, căruia numele Simion; şi omul acesta era drept şi cu frica lui Dumnezeu, aşteptând mângăiarea lui Israil; era şi Duhul Sfânt într-însul.

26. Şi răspuns luase de la Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până nu va vedea pre Hristosul Domnului.

27. Şi au venit cu duhul în besearică şi, când ducea pruncul Isus părinţii Lui, să facă după obiceaiul legii pentru El,

28. Şi el l-au luat în braţele sale şi bine au cuvântat pre Dumnezeu şi au zis:

29. „Acum slobozi pre sluga Ta, Stăpâne Doamne, după cuvântul Tău, în pace, ||

30. Că au văzut ochii miei mântuirea Ta, 123r

31. Carea ai gătit înaintea feaţii tuturor noroadelor,

32. Lumină spre descoperirea limbilor şi slavă norodului Tău, Israil".

Sfârşit utrâniei.

33. Şi era tatăl Lui şi muma mirându-să de acealea ce să zicea despre El.

*Isaie 8, 14. Râm. 9, 33. 1 Petru 2, 7.

34. Şi i-au blagoslovit Simion şi au zis către Maria, muma Lui: *„Iată, S-au pus Acesta spre cădearea şi spre scularea multora în Israil şi spre sămn căruia să va zice împrotivă.

35. Şi prin sufletul tău va treace sabiia, ca să să deascopere din multe inimi cugetele".

36. Şi era Anna proroci̦a, fata lui Fanuil, din neamul Asir. Aceasta petrecusă în zile multe şi trăisă cu bărbatul său şeapte ani din fecioriia sa.

37. Şi aceasta, văduvă până la ani optzeci şi patru, carea nu să depărta de besearecă, cu posturi şi cu rugăciuni slujind noaptea şi zioa. |

38. Şi aceasta, într-acel ceas venind, să mărturisiia Domnului şi grăia de El tuturor celor ce aştepta răscumpărarea lui Israil. 123v

Sfârşit sfântului.

39. Şi, când au săvârşit toate după leagea Domnului, s-au întors în Galileea, în cetatea sa, Nazaret.

40. Iară Pruncul creştea şi Să întărea, plin de înţelepciune. Şi darul lui Dumnezeu era cu El.

Sfârşit Stretenie.

*Ieşir. 23, 15 şi 34, 18. 2 Leage 16, 1.

41. Şi mergea părinţii Lui în toţi anii în Ierusalim, *la praznicul Paştilor.

42. Şi, fiind de ani doisprăzeace, suindu-să ei în Ierusalim, după obiceaiul praznicului,

43. Şi, plinindu-să zilele, întorcându-să, au rămas Pruncul Isus în Ierusalim şi n-au ştiut părinţii Lui.

44. Iară socotindu-L a fi cu soţiile, au venit cale de o zi şi-L căuta între rudenii şi între cunoscuţi.

45. Şi, neaflându-L, s-au întors în Ierusalim, căutându-L. | |

124r 46. Şi au fost, după trei zile L-au aflat în besearică în mijlocul dascalilor, auzindu-i şi întrebându-i.

47. Şi să mira toţi cei ce-L auziia de înţelepciunea şi răspunsurile Lui.

48. Şi, văzându-L, s-au mirat. Şi au zis muma Lui către El: „Fiiule, ce ai făcut noao aşea? Iată, tatăl Tău şi eu ducându-ne, Te căutam".

49. Şi au zis către ei: „Ce e că Mă căutaţi, nu ştiiaţi că în ceale ce sânt ale Tatălui Mieu trebuie să fiu?"

50. Şi ei n-au înţeles cuvântul carele au grăit către ei.

51. Şi S-au pogorât cu ei şi au venit în Nazaret. Şi era supus lor şi muma Lui ţinea toate cuvintele aceastea întru inima sa.

52. Şi Isus creştea cu înţelepciunea şi cu vârsta, înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Sfârşit Tăiarei Împrejur. |

124v

Cap 3

Ioan să trimite de la Domnul a plini cu propovedania sa prorocia Isaiei şi gloatele publicanilor şi ostaşilor dă sfat, zicând ce trebuie fieştecarele a face; şi mărturiseaşte mărimea lui Hristos şi a botezului Lui, pre Carele de la dânsul botezându-Să, să pogoară porumbul şi glasul Tatălui să aude. Şi să urzeaşte neamul Lui, de la Iosif până la Adam suindu-să.

La vecernia Botezului. Zac. 9. Zac. 9.

1. Iară în anul împărăţiei lui Tiverie chesariului al cincisprăzeacelea, stăpânind Pilat din Pont în Iudeea, iară tetrarha Galileii, Irod, iară Filip, fratele lui, tetrarha Ituriei şi a ţinutului Trahoniei, şi Lisania, Avilaniii tetrarha,

2. *Supt căpeteniile preoţilor Anna şi Caiafa, fost-au cuvântul Domnului preste Ioan, fiiul Zahariei, în pustie. *Fapt. 4, 6.

3. *Şi au venit în tot ţinutul Iordanului, propoveduind botezul pocăinţei spre iertarea păcatelor, | | *Math. 3, 1. Marc. 1, 4.

125r 4. Precum iaste scris în cartea cuvintelor Isaie proroculuí: *„Glasul celui ce strigă în pustie: «Gătiţi calea Domnului, dreapte faceţi cărările Lui!». *Isaie 40, 3. Ioan 1, 23.

5. Toată valea să va umplea şi tot muntele şi dealul să va smeri. Şi vor fi ceale strâmbe dreapte, şi ceale aspre, spre căi neatede.

6. Şi va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu".

*Math. 3, 7 7. Zicea, dară, către gloatele ceale ce ieşiia să să boteaze de la el: *„Pui de năpârci, cine v-au arătat a fugi de viitoarea mânie?
8. Faceţi, dară, roduri vreadnice de pocăinţă şi nu începeţi a zice: «Tată avem pre Avraam». Că zic voao că putearnic e Dumnezeu din petrile aceastea a deştepta fiii lui Avraam.
9. Că, iată, săcurea la rădăcina copaciului e pusă. Deci tot pomul ce nu face rod bun să va tăia şi în foc să va arunca".
10. Şi-l întreba gloatele, zicând: „Dară ce | vom face?" 125v
*Iacov 2, 15 11. Şi, răspunzind, zicea lor: *„Cel ce are doao îmbrăcăminte deaie celui ce n-are. Şi
1 Ioan 3, 17 cel ce are bucate aşijderea facă".
12. Şi au venit şi publicanii să să boteaze şi au zis către el: „Învăţătoriule, ce vom face?"
13. Iară el au zis către ei: „Nimica mai mult de ce vi s-au rânduit să faceţi".
14. Şi-l întreba şi ostaşii, zicând: „Ce vom face şi noi?" Şi au zis lor: „Pre nime să nu bateţi, nici năpaste să faceţi. Şi fiţi îndestulaţi cu plata voastră".
15. Iară socotind norodul şi cugetând toţi în inimile sale de Ioan că doară el ar fi Hristos,
*Math. 3, 11 16. Răspuns-au Ioan, zicând tuturor: *„Eu adecă cu apă vă botez; iară va veni Cel mai
Marc. 1, 8 tare decât mine, a Căruia nu sânt vreadnic a dezlega cureaoa încălţămintelor Lui. **Acela
Ioan 1, 26 vă va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc",
**Math. 3, 11 17. A Căruia vânturătoarea e în mâna Lui şi va curăţi aria Sa şi va aduna grâul în jignița
Fapte 1, 10 şi Sa, iară pleavele va arde cu focul nestins". ||
11, 16 şi 19, 4 18. Multe adecă şi altele îndemnând, propoveduia norodului. 126r
Math. 3, 11

Zac. 10. *Sfârşit vecernia Botezului. Luni 1 după Anul Nou. Zaceal 10.*

*Math. 14, 4 19. *Iară Irod tetrarhul certându-să de el pentru Irodiada, muiarea frăţine-său, şi pentru
Marc. 6, 17 toate răotăţile care au făcut Irod,
20. Au adaos şi aceasta preste toate şi au închis pre Ioan în temniţă.
*Matheiu. 3, 17 . 21. *Şi au fost când să boteza tot norodul şi Isus botezându-Să şi rugându-Să, s-au deşchis ceriul,
Marc 1, 10. 22. Şi s-au pogorât Duhul Sfânt cu faţă trupească, ca un porumbu, pre El. Şi glas din
Ioan 1, 32. ceriu au fost: *„Tu eşti Fiiul Mieu cel iubit, întru Tine bine Mi-au plăcut".
*Matheiu. 3, 17
şi 17,5.

Sfârşit luni. Zac. 11.

Jos 9, 35.
2 Petru 1, 17. 23. Şi însuş Isus era, începând, ca de treizeci de ani, precum să părea, fiiul lui Iosif, carele
Zac. 11. au fost a lui Eli, care au fost a lui Mathat,
24. A lui Levi, a lui Melhi, a lui Ianan, a lui Iosif,
25. A lui Mathathie, a lui Ammos, a lui Naum, a lui Esli, a lui Nagghi, |
26. A lui Maath, a lui Mathathie, a lui Semei, a lui Iosif, al Iudei, 126v
27. A lui Ioana, a lui Risa, a lui Zorovavel, a lui Sarathiil, a lui Niri,
28. A lui Melhi, a lui Addi, a lui Cosam, a lui Elmodam, a lui Ir,
29. A lui Isus, a lui Eliezer, a lui Iorim, a lui Mathan, a lui Levi,
30. A lui Simion, a lui Iuda, a lui Iosif, a lui Iona, a lui Eliachim,
31. A lui Melia, a lui Menna, a lui Mathatha, a lui Nathan, a lui David,
32. A lui Esse, a lui Ovid, a lui Vooz, a lui Salmon, a lui Naason,
33. A lui Aminadav, a lui Aram, a lui Esrom, a lui Fares, a lui Iuda,
34. A lui Iacov, a lui Isaac, a lui Avraam, a lui Thara, a lui Nahor,
35. A lui Saruh, a lui Ragav, a lui Faleg, a lui Ever, a lui Sali,
36. A lui Cainan, a lui Arfaxad, a lui Sim, a lui Noe, a lui Lameh,
37. A lui Mathusal, a lui Enoh, a lui Iared, a lui || Malaleil, a lui Cainan, 127r
38. A lui Enos, a lui Sith, a lui Adam, carele au fost a lui Dumnezeu.

Cap 4

Isus, după patruzăci de zile de post biruind ispitele Satanii, în sinagoga Nazaretului citeaşte cea despre Sine prorociia lui Isaie. Şi zice prorocul a nu fi primit în moşiia sa; pentru aceaea vrea a-L repezi din munte. Scoate în Capernaum dracul şi tămăduiaşte pre soacra lui Simon şi pre alţii mulţi de multe fealiuri de boale şi dracii scoate.

Zac. 12. *Mierc. 1 dumc. Zac. 12.*

1. Iară Isus, plin de Duhul Sfânt, S-au întors de la Iordan şi Să ducea de Duhul în pustie — Math. 4, 11. Marc. 1, 12.

Sfârşit marţi.

2. Patruzăci de zile şi Să ispitiia de la diavolul. Şi n-au mâncat nimica în zilele aceale. Şi, sfârşindu-să aceale, au flămânzit.
3. Şi i-au zis diavolul: „De eşti Fiiul lui Dumnezău, zi pietrii aceştiia să fie pâne".
4. Şi au răspuns câtră el Isus: „Scris este *că nu cu sângură pânea trăiaşte omul, ci cu tot cuvântul lui Dumnezău". | — *2 Leage 8, 3. Math. 4, 4.
127v 5. Şi L-au dus diavolul într-un munte înalt şi I-au arătat toate împărăţiile lumii într-o cirtă de vreame.
6. Şi au zis Lui: „Ţie voi da putearea aceasta toată şi slava lor. Că mie sânt date şi căruia vreau, le dau.
7. Tu, dară, de Te vei închina înaintea mea, vor fi ale Tale toate".
8. Şi, răspunzând Isus, au zis lui: *„Scris este: «Domnului Dumnezăului tău te vei închina şi Aceluia Unuia vei slugi»". — *2 Leage 6, 13 şi 20, 10.
9. Şi L-au dus în Ierusalim şi L-au pus pre aripa bisearecii şi au zis Lui: „De eşti Fiiul lui Dumnezău, slobozi-Te de aici jos.
10. *Că scris este că îngerilor Săi va porunci pentru Tine să te ţie, — *Psalm 90, 11.
11. Şi că în mâni Te vor lua, ca să nu vatemi de piatră piciorul tău".
12. Şi, răspunzând Isus, au zis lui: „Zis este *«Nu vei ispiti pre Domnul, Dumnezăul tău»". — *2 Leage 6, 16.
13. Şi, sfârşindu-să toată ispita, diavolul s-au dus de la El până la o vreame.
14. *Şi S-au întors Isus cu putearea Duhului în Galileea şi au ieşit veaste de El pre tot ţinutul acela. || — *Math. 4, 14. Marc. 1, 14.
128r 15. Şi El învăţa în sinagogurile lor şi Să proslăvea de toţi.

Sfârşit miercuri. Joi 1. Zac. 13. — *Zac. 13.*

16. *Şi au venit în Nazaret, unde crescusă, şi au întrat după obiceaiul Său sâmbăta în besearecă şi S-au sculat a citi. — *Math. 13, 54. Marc. 6, 1.
17. Şi S-au dat Lui cartea lui Isaie prorocul. Şi cât au deşchis cartea, şi au aflat locul unde era scris: — Ioan 4, 45.
18. *„Duhul Domnului preste Mine, pentru carea M-au uns; a binevesti săracilor M-au trimis, a vindeca pre cei zdrobiţi cu inima, — *Isaie 16, 1.
19. A propoveduii robilor slobozirea şi orbilor vedearea, a lăsa pre cei frânţi întru slobozenie, a propoveduii anul Domnului cel primit şi zioa răsplătirii".
20. Şi, închizând cartea, o au dat slugitoriului şi au şezut. Şi ochii tuturor în sinagoga era uitându-să spre El.
21. Şi au început a zice câtră ei: „Că astăzi s-au plinit scriptura aceasta în urechile voastre".

Vineri 1. Zac. 14. | — *Zac. 14.*

22. Şi toţi îi da mărturie şi să mira de cuvintele darului care ieşea din gura Lui şi zicea: 128v
„Au nu acesta este fiiul lui Iosiv?"
23. Şi au zis lor: „Adevărat Îmi veţi zice această pildă: «Vraciule, vindecă-te pre tine însuşi! Câte am auzit a fi făcute în Capernaum, fă şi aici în moşiia ta!»"
24. Şi au zis: „Amin zic voao, că nici un proroc e primit în moşiia sa.
25. Adevăr zic voao, multe văduve era în zilele lui Ilie în Israil, când s-au închis ceriul ani trei şi şasă luni, când s-au făcut foamete mare preste tot pământul.
*3 Împăr. 17, 9. 26. *Şi la nice una dintr-însele s-au trimis Ilie, fără la Saretha Sidonului, câtră o muiare văduvă.
*4 Împăr. 5, 14. 27. *Şi mulţi leproşi era în Israil supt Ilisei prorocul, şi nice unul dintr-înşii s-au curăţit, fără Neman Sirianul".
28. Şi s-au umplut toţi în sinagogă de mânie, auzind aceaste.
29. Şi s-au sculat şi L-au scos din cetate şi L-au dus până la sprânceana muntelui pre
Math. 4, 13. carele era zidită cetatea lor, să-L arunce.
Marc. 1, 21. 30. Iară El, trecând prin mijlocul lor, Să ducea.

Zac. 15. *Sfârşit vineri şi a prorocilor. Sâmb. 1. Zac. 15.*

31. Şi S-au pogorât în Capernaum, în cetatea || Galileii, şi acolo îi învăţa sâmbăta. 129r
*Math. 7, 28. 32. *Şi să minuna de învăţătura Lui, că cu puteare era cuvântul Lui.
*Marc. 1, 23. 33. *Şi în sinagoga era un om având drac necurat şi au strigat cu glas mare,
34. Zicând: „Ce e noao şi Ţie, Isus Nazarineanule? Venit-ai a ne pierde? Ştiu-Te cine eşti, Sfântul lui Dumnezău".
35. Şi l-au certat Isus, zicând: „Amuţeaşte şi ieşi dintr-însul!" Şi lăpădându-l dracul în mijloc, au ieşit de la el şi nimic nu i-au stricat.
36. Şi au fost frică între toţi şi grăia între sineş, zicând: „Ce cuvânt este acesta, că cu puteare şi cu vârtute porunceaşte duhurilor celor necurate şi ies?"
37. Şi ieşiia veastea de El întru tot locul ţinutului.

Zac. 16. *Luni 2. Zac. 16.*

*Math. 8, 14. 38. Şi, sculându-Să Isus din sinagoga, au întrat în casa lui Simon. *Iară soacra lui Simon
Marc. 1, 30. era prinsă de mari friguri şi s-au rugat Lui pentru ea.
39. Şi, stând lângă ea, au poruncit frigurilor şi o au lăsat. Şi, numaidecât sculându-să, slugiia lor. |
40. Iară apuind soarele, toţi cei ce avea neputincioşi cu multe fealiuri de boale îi ducea 129v
la El. Iară El, puiind mânile pe fieştecarii, îi vindeca.
*Marc. 1, 34. 41. *Şi ieşiia dracii din mulţi strigând şi zicând: „Că Tu eşti Fiiul lui Dumnezău". Şi certându-i, nu-i lăsa a grăii, că-L ştiia a fi Hristos.
42. Iară făcându-să zi, ieşind să ducea la loc pustiiu; şi gloatele Îl căota şi au venit până la El şi-L ţinea, să nu Să ducă de la ei.
43. Cărora El au zis: „Că şi altor cetăţi trebuie să vestesc împărăţiia lui Dumnezău, că pentru aceaea sânt trimis".
44. Şi era propoveduind în sinagogurile Galileii.

Sfârşit luni.

Cap 5

După ce învăţasă din corabia lui Petru, el aruncând după porunca Lui năvodul, au prins mulţime de peşti. Leprosul vindecat îl trimite la preoţi. Slăbănogului, iertându-i întâi păcatele, porunceaşte să-şi ia patul. Şezând la masă cu Levi, pre carele de la vamă chemasă, pricina dă farisăiilor ce murmura pentru ce petreace cu păcătoşii şi pentru ce nu postesc ucenicii Lui.

Zac. 17. *Duminică 1. Zac. 17. ||*

1. Şi au fost când năvălea mulţimea la El, să auză cuvântul lui Dumnezău; şi El sta 130r
lângă iezerul Ghenesaretului.
*Math. 4, 18. 2. *Şi au văzut doao corăbii stând lângă iezer. Iară pescarii să pogorâsă şi spăla
Marc. 1, 16. mregile,

3. Şi, întrând întru una dintr-însele, care era a lui Simon, l-au rugat să o depărteaze puţin de la uscat. Şi şezând învăţa din corabie gloatele.

4. Şi, dacă au încetat a grăii, au zis câtră Simon: „Du-o la adânc şi aruncaţ mregile voastre spre vânat".

5. Şi, răspunzând Simon, au zis Lui: „Învăţătoriule, toată noaptea ostenindu-ne, nimica am prins. Iară în cuvântul Tău voi arunca mreagea".

6. Şi, făcând aceasta, au prins mulţime de peşti şi să rumpea mreagea lor.

7. Şi au vestit soţiilor, carii era într-altă corabie, să vie şi să le agiute. Şi au venit şi au umplut amândoao corăbiile, aşa cât să mai cufunda.

8. Carea văzând Simon Petru, au căzut la genunchele lui Isus, zicând: „Ieşi de la mine, că om păcătos sânt, Doamne!"

9. Că spaima îl cuprinsease pre el şi pre toţi cei ce era cu el în prinsoarea peştilor carea prinsease. |

130v 10. Aşişdirea şi pre Iacov şi pre Ioan, feciorii lui Zevedei, carii era soţii lui Simon. Şi au zis câtră Simon Isus: „Nu te teame, că dintr-aceasta oameni vei prinde".

11. Şi, ducând la uscat corăbiile, lăsând toate, au mers după El.

Sfârşit dumc. Marţi 2. Zac. 18. *Zac. 18.*

12. *Şi au fost fiind într-o cetate şi iată un om plin de lepră; şi, văzând pre Isus şi căzând pre faţă, L-au rugat zicând: „Doamne, de vreai, mă poţi curăţi". *Math. 8, 2. Marc. 1, 40.

13. Şi, întinzând mâna, S-au atins de el, zicând: „Vreau, curăţeaşte-te!" Şi numaidecât lepra s-au depărtat de la el.

14. Şi El i-au poruncit ca nimărui să nu spuie, ci: „Mergi, arată-te preotului şi ado pentru curăţiia ta, *precum au poruncit Moisi, întru mărturie lor". *Preoţi 14, 4.

15. Şi, străbătând mai vârtos cuvântul de El, şi să aduna gloate multe să-L auză şi să să vindece de neputinţele sale.

16. Iară El Să depărta în pustie şi Să ruga.

Sfârşit marţi. Sâmb. 5. Zac. 19. *Zac. 19.*

17. Şi au fost într-una de zile şi El şedea învăţând; şi era fariseii şezând şi învăţătorii legii,

131r carii venisă din toate coşteiurile Galileii | | şi a Iudeii şi din Ierusalim. Şi putearea Domnului era a-i vindeca.

18. *Şi iată neşte bărbaţi purtând într-un pat un om slăbănog; şi căota să-l bage şi să-l puie înaintea Lui. *Math. 9, 2. Marc. 2, 3.

19. Şi, neaflând prin ce parte l-ar băga, pentru gloată, s-au suit pre acoperiş şi prin podeale l-au slobozit cu patul în mijloc, înaintea lui Isus.

20. A cărora credinţă cât au văzut, au zis: „Omule, iartă-ţi-să păcatele tale".

21. Şi au început a cugeta cărturarii şi fariseii, zicând: „Cine este acesta, care grăieşte hule? Cine poate ierta păcatele, fără sângur Dumnezău?"
22. Iară cât au cunoscut Isus cugetele lor, răspunzând, au zis câtră ei: „Ce cugetaţi în inimile voastre?
23. Ce e mai lezne a zice: «Iartă-ţi-să păcatele» au a zice: «Scoală şi umblă»?
24. Ci, ca să ştiţi că Fiiul Omenesc are puteare pre pământ a ierta păcatele (au zis slăbănogului), ţie zic: «Scoală, ia patul tău şi mergi în casa ta!»"
25. Şi îndată sculându-să înaintea lor, au luat patul în care zăcea şi s-au dus în casa sa, mărind pre Dumnezău.
26. Şi spaimă au cuprins pre toţi şi mărea pre Dumnezău şi s-au umplut de frică, | zicând: „Că am văzut minunate astăzi". 131v

Zac. 20. *Sfârşit sâmb. 2 sâmb. 3. Zac. 20.*

*Math. 9, 9. Marc. 2, 14.
27. *Şi după aceastea au ieşit şi au văzut un publican, pre nume Levii, şezând la vamă şi au zis lui: „Vino după Mine!".
28. Şi, lăsând toate, au mers după El.
29. Şi l-au făcut ospăţ mare Levi în casa sa. Şi era gloată multă de vameşi şi de alţii, carii era cu ei şezând.
30. Şi murmura fariseii şi cărturarii lor, zicând câtră ucenicii Lui: „Pentru ce cu vameşii şi cu păcătoşii mâncaţi şi beaţi?"
31. Şi răspunzând Isus, au zis câtră ei: „Nu trebuie sănătoşilor vraci, ci bolnavilor;
32. N-am venit a chema pre cei drepţi, ci pre cei păcătoşi la pocăinţă".

Zac. 21. *Sfârşit sâmb. Mier. 2. Zac. 21.*

*Marc. 2, 18.
33. Iară ei au zis câtră El: *„Pentru ce ucenicii lui Ioan să postesc adease şi fac rugăciuni, aşişdirea şi a fariseiilor, iară ai Tăi mâncă şi beau?"
34. Cărora El au zis: „Au doară veţi putea face fiii mirelui a posti când este cu ei mirele?
35. Iară vor veni zilele când să va lua de la ei mirele; atunci să vor posti într-aceale zile".
36. Şi le zicea şi pildă: „Că nime nu pune peatec de la veştmânt nou în vejmânt vechiu. Într-alt chip şi cel nou să rumpe, şi celui vechiu nu i să cuvine peatecul de la cel nou.
37. Şi nime nu bagă vinul nou în foii vechi. Într-alt chip va sparge vinul nou foii şi acela să va vărsa şi foii vor peri. | |
38. Ci vinul nou în foi noi trebuie băgat şi amândoi să ţin. 132r
39. Şi nime, bând vechiu, numaidecât vrea nou, că zice: «Cel vechiu mai bun este»".

Sfârşit mierc.

Cap 6

Pre ucenici, sâmbăta spice smulgând, mântuiaşte şi într-altă sâmbătă o mână sacă vindecă. Pre cei doisprăzeace aleşi numeaşte apostoli şi cu ei şi cu mulţime multă, stând în loc pustiiu, învaţă fericirile şi alte sfaturi şi porunci evangheliceşti. De oţapăcul în ochiul fratelui şi de pomul bun şi rău din rod a-l cunoaşte. Cel ce aude cuvintele lui Hristos cui să asamănă de le va plini şi cui de nu le va plini.

Zac. 22. *Sâmb. 4. Zac. 22.*

Math. 12, 1. Marc. 2, 23.
1. Şi au fost în sâmbăta a doao, întâi trecând prin sămănături, smulgea ucenicii Lui spice şi mânca frecându-le în mâni.
2. Iară unii dintre farisei zicea lor: „Ce faceţi carea nu-i slobod sâmbăta?"
3. Şi, răspunzând Isus câtră ei, au zis: „Nici aceasta aţi citit ce au făcut David când flămânzisă el şi cei ce cu el era?
*1 Împăr. 21, 6. **Ieşire 29, 32. Preoţi 24, 9.
4. *Cum au întrat în casa lui Dumnezău şi pânele punerei-înainte le-au luat şi le-au mâncat şi au dat celor | ce era cu el, care nu era slobod a le mânca, **fără numai preoţilor?" 132v
5. Şi zicea lor: „Că Domn este Fiiul Omenesc şi sâmbetei".
*Math. 12, 10. Marc. 3, 1.
6. Şi au fost şi într-altă sâmbătă, de au întrat în sinagoga şi învăţa. *Şi era acolo un om şi mâna lui cea dreaptă era uscată.

7. Şi lua aminte cărturarii şi fariseii de-l-or vindeca sâmbăta, ca să afle de unde să-L pârască.

8. Iară El ştiia cugetele lor. Şi au zis omului celui ce avea mână uscată: „Scoală şi stăi în mijloc". Şi, sculându-să, au stătut.

9. Şi au zis către ei Isus: „Întrebu-vă pre voi de e slobod sâmbăta bine a face au rău? Suflet a mântuii au a pierde?"

10. Şi, uitându-Să împregiur la toţi, au zis omului: „Întinde mâna ta!"; şi o au întins şi s-au întregit mâna lui.

Sfârşit sâmb.

11. Iară ei s-au umplut de neînţelepciune şi grăia între sineş ce ar face lui Isus.

Joi 2. Zac. 23. *Zac. 23.*

12. Şi au fost într-aceale zile, ieşit-au în munte să Să roage şi era înoptând în rugăciunea lui Dumnezău.

13. *Şi, făcându-să zioă, au chemat ucenicii Săi şi au ales doisprăzeace dintr-înşii (pre carii şi apostoli i-au numit): || *Math. 10, 11. Marc. 3, 13.

133r 14. Pre Simon, pre care l-au numit Petru, şi Andrei, fratele lui, Iacov şi Ioan, Filip şi Vartholomeu,

15. Mathei şi Thoma, Iacov a lui Alfeiu şi Simon, care s-au chemat Zilotis,

16. Şi Iuda a lui Iacov şi Iuda Iscarioteanul, carele au fost vânzătoriu.

Vineri 2 şi la precuvioşi. Zac. 24. *Zac. 24.*

17. Şi, pogorându-Să cu ei, au stătut în loc şes şi mulţimea ucenicilor Lui şi mulţimea multă de noroade din toată Iudeea şi din Ierusalim şi din ţânutul mării şi a Tirului şi a Sidonului,

18. Carii venisă să-L auză şi să să vindece de boalele sale. Şi cei ce să chinuia de duhuri necurate să vindeca.

19. Şi toată mulţimea căota să să atingă de El, că puteare ieşiia din El şi vindeca pre toţi.

Sfârşit joi.

20. *Şi El, rădicându-şi ochii spre ucenicii Săi, zicea : „Fericiţi sânteţi, săracilor, că a voastră este împărăţiia lui Dumnezău. *Math. 5, 2.

21. Fericiţi cei ce flămânziţi acum, că vă veţi sătura. Fericiţi cei ce plângeţi acum, că veţ râde.

22. *Fericiţi veţi fi când vă vor urî oamenii şi când vă vor despărţi şi vă vor ocărî şi vor lăpăda numele vostru ca un rău, pentru Fiiul Omenesc. | *Math. 5, 11.

23. Bucuraţi-vă într-acea zi şi săltaţi că, iată, plata voastră multă este în ceriu; că după aceaste făcea prorocilor părinţii lor. 133v

Zac. 25. *Sfârşit vineri. Luni 3 şi la precuvioşi. Zac. 25.*

*Ecli. 31, 8. 24. *Însă amar voao, bogaţilor, că aveţ mângăiarea voastră.
Amos 6, 1. 25. *Amar voao, sătuiilor, că veţi flămânzi. Amar voao, carii râdeţi acum, că vă veţi jeli
*Isaie 65, 13. şi veţi plânge.
26. Amar voao, când bine vă vor zice oamenii, că aseamenea făcea prorocilor celor mincinoşi părinţii lor.
27. Iară voao zic, celor ce auziţ: iubiţi pre neprietenii voştri, bine faceţi celor ce vă urăsc.
28. Grăiţi de bine pre cei ce vă blastămă şi vă rugaţi pentru cei ce vă năpăstuiesc.
*Math. 5, 39. 29. *Şi celui ce te loveaşte preste falcă, dă-i şi ceaealaltă; şi celui ce ia vejmântul tău şi
1 Corith. 6, 7. îmbrăcămintea, nu-i tăgădui.
30. Şi tot celui ce ceare de la tine, dă-i. Şi cel ce ia ale tale, nu le ceare.

Zac. 26. *Sfârşit luni. Dumc. 2. Zac. 26.*

*Tovie 4, 16. 31. *Şi precum vreaţi să vă facă oamenii, şi voi le faceţi aşişdirea.
Math. 7, 12. 32. *Şi, de iubiţi pre cei ce vă iubesc, ce har este voao? Că şi păcătoşii iubesc pre cei ce
*Math. 5, 46. iubesc pre ei.
33. Şi, de veţi face bine celor ce vă fac voao bine, ce har este voao? Că şi păcătoşii fac aceaste. ||
*2 Leage 15, 8. 34. *Şi, de veţi da împrumut celor de la carii nădăjduiţi a lua, ce har este voao? Că şi 134r
Math. 5, 42. păcătoşii împrumutează păcătoşilor, să ia aseamenea.
35. Drept aceaea, iubiţi pre neprietinii voştri, bine faceţi şi daţi împrumut, nimic de acolo nădăjduind; şi va fi plata voastră multă şi veţi fi fiii Celui Înalt, că El e milostiv preste cei nemulţămitori şi răi.
36. Fiţi dară milostivi, precum şi Tatăl vostru milostiv este.

Zac. 27. *Sfârşit dumc. Zac. 27.*

*Math. 7, 1. 37. *Să nu giudecaţi şi nu vă veţi judeca. Să nu osândiţi şi nu vă veţi osândi. Iertaţi şi vi să va ierta.
38. Daţi şi să va da voao. Măsură bună şi îndesată şi scuturată şi vărsându-să vor da în
*Math. 7, 2. sinul vostru. *Că cu aceaeaşi măsură cu carea veţi măsura să va măsura voao".
Marc. 4, 24. 39. Şi le zicea lor şi pildă: „Au doară va putea orbul povăţuii pre orb? Au nu amândoi în groapă cad?
*Math. 10, 24. 40. *Nu este ucenicul preste învăţătoriul său. Iară desăvârşit tot va fi de va fi ca
Ioan 13, 16. învăţătoriul lui.
*Math. 7, 3. 41. *Iară ce vezi oţapăcul în ochiul fratelui tău, iară bârna care este în ochiul tău nu o socoteşti? |
42. Au cum poţi zice fratelui tău: «Frate, lasă să scoţ oţapăcul din ochiul tău», nevăzând 134v
tu bârna în ochiul tău? Făţarnice, leapădă întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi oţapăcul din ochiul frăţâne-tău.
43. Că nu este pom bun care face poame reale, nici pom rău făcând rod bun.
Math. 7, 18 şi 44. Că fieştecare pom din rodul său să cunoaşte, că nu culeg din spini smochine, nici
12, 33. din rug culeg struguri.
45. Omul bun din comoara inimii sale cea bună scoate ce e bun, şi omul rău din comoara rea scoate rău; că din prisosinţa inimii grăiaşte gura.

Zac. 28. *Sfârşit marţi. Mierc. 3. Zac. 28.*

Math. 7, 21. 46. Iară ce Mă chemaţi «Doamne, Doamne!», şi nu faceţi ceale ce zic?
Râm. 2, 13. 47. Tot cel ce vine la Mine şi aude cuvintele Meale şi le face arăta-voi voao cui este
Iacov 1, 32. aseamenea;
48. Aseamenea este omului ce zideaşte casă, care au săpat afund şi au pus temelia pre piatră. Şi, fiind povoiu, s-au lovit râul de casa aceaea şi nu o au putut clăti, că era întemeiată pre piatră.

49. Iară cel ce aude şi nu face, aseamenea este omului celui ce zideaşte casa sa pre pământ fără temelie, în carea au lovit râul şi numaidecât au căzut. Şi au fost răsipirea ||
135r cădearea casii aceiia mare".

Cap 7

Mirându-să de credinţa sutaşului, de departe îi tămăduieşte sluga. Lângă poarta cetăţii Naim, fiiul văduvei îl învie. Înaintea ucenicilor lui Ioan Botezătoriului, ce întreba au El ar fi cel ce era să vie, multe seamne face. Şi aceia, ducându-să, pre Ioan mult laudă. Jidovilor, nici a lui Ioan, nici a lui Hristos viaţa le-au plăcut, pre carii asamănă pruncilor ce strigă în târg între sineşi. De la muierea păcătoasă picioarele I să ung. Răspunde lui Simon, ce murmura pentru aceasta, puind spre aceasta pilda de doi datornici şi iertând păcatele muierii.

1 Iară dacă au plinit toate cuvintele Sale în urechile norodului, au întrat în Capernaum. Math. 8, 5.

Sfârşit mierc. Sâmb. 5. Zac. 29. *Zac. 29.*

2. Iară a unui sutaş sluga era bolnav şi spre moarte, care era lui iubit.
3. Şi, auzând de Isus, au trimis la El pre bătrânii jidovilor, rugându-L să vie şi să mântuiască sluga lui.
4. Iară ei, viind la Isus, Îl ruga cu deadinsul, zicând Lui: „Că vreadnic este să faci lui aceaste, |
135v 5. Că iubeaşte neamul nostru şi sinagoga el o au zidit noao".
6. Iară Isus mergea cu ei şi, nefiind departe de casă, au trimis la El sutaşul prieten, zicând:
*„Doamne, nu Te osteni, că nu sânt vreadnic să întri supt acoperişul mieu. *Math. 8, 8.
7. Pentru carea şi pre mine însumi nu m-am socotit vreadnic să viu la Tine. Ci zi cu cuvântul şi să va însănătoşa sluga mea.
8. Că şi eu sânt om supt biruinţă rânduit, având supt mine ostaşi. Şi zic cestuia: «Mergi!», şi mearge; şi altuia: «Vino!», şi vine; şi slugii meale: «Fă aceasta!», şi face".
9. Carea auzând Isus, S-au mirat. Şi, întorcându-Să, au zis noroadelor ce vinea după El: „Amin zic voao, nici în Israil n-am aflat atâta credinţă".
10. Şi, întocându-să cei trimişi acasă, au aflat sluga ce bolisă sănătos.

Sfârşit sâmb. Dumc. 3. Zac. 30. *Zac. 30.*

11. Şi au fost după aceaea, mergea în cetatea ce să cheamă Naiim. Şi mergea cu El ucenicii Lui şi gloată multă.
12. Iară apropiindu-să de poarta cetăţii, iată să scotea un mort, fiiul unul maiicei sale. Şi aceasta era văduvă, şi norod mult din cetate cu ea.
13. Carea vâzând-o Domnul, I s-au făcut milă de ea şi au zis ei: „Nu plânge!" ||

14. Şi s-au apropiat şi s-au atins de sicriiu (iară cei ce îl purta au stătut) şi au zis: „Tinărule, ţie zic: «Scoală!»". 136r
15. Şi au şezut mortul şi au început a grăii; şi l-au dat mumei sale.
*Gios 29, 19. 16. Şi au cuprins pre toţi frica. Şi mărea pre Dumnezău, *zicând: „Că proroc mare s-au
Ioan 4, 19. sculat între noi" şi: „Că Dumnezău au cercetat pre norodul Său".

Zac. 31. *Sfârşit dumc. Joi 3. Zac. 31.*

17. Şi au ieşit cuvântul acesta în toată Iudeea de El şi întru tot ţinutul de împregiur.
18. Şi au vestit lui Ioan ucenicii Lui de toate aceaste.
*Math. 11, 12. 19. *Şi au chemat doi din ucenicii săi Ioan şi i-au trimis la Isus, zicând: „Eşti Cel ce vii au pre altul vom aştepta?"
20. Şi venind la El bărbaţii, au zis: „Ioan Botezătoriul ne-au trimis la Tine, zicând: «Tu eşti Cel ce vii au pre altul aşteptăm?»"
21. (Iară într-acel ceas pre mulţi au vindecat de boale şi de rane şi de duhuri reale şi multor orbi le-au dăruit vedeare). |
22. Şi, răspunzând, au zis lor : „Mergând, spuneţi lui Ioan ceale ce aţi auzit şi aţi văzut: 136v
*Isaie 35, 5. *că orbii văd, şchiopii umblă, leproşii să curăţesc, surzii aud, morţii să scoală, săracilor bine să vesteaşte.
23. Şi fericit e oricare nu să va sminti întru Mine".
24. Şi dacă s-au dus solii lui Ioan, au început de Ioan a zice către gloate: „Ce aţi ieşit în pustie a vedea? Trestie de vânt clătită?
25. Dară ce aţi ieşit a vedea? Om cu veşminte moi îmbrăcat? Iată, cei ce sânt cu haină scumpă şi în desfătări în casele împăraţilor sânt.
26. Dară ce aţi ieşit a vedea? Proroc? Adevărat zic voao, şi mai mult decât proroc.
*Is. 51, 13. 27. *Acesta e de care este scris: «Iată, trimiţ îngerul Mieu înaintea feaţei Tale, carele va
Math. 11, 10. găti calea Ta înaintea Ta».
Marc. 1, 2. 28. Că zic voao: mai mare între născuţii de muieri proroc decât Ioan Botezătoriul nime nu este. Iară cel ce e mai mic întru împărăţiia lui Dumnezău mai mare decât el este". ||
29. Şi tot norodul, auzind, şi publicanii lăuda pre Dumnezău, botezându-să cu botezul 137r
lui Ioan.

Sfârşit a Botezătoriului.

30. Iară fariseii şi legiuiitorii sfatul lui Dumnezău l-au lepădat între sineşi, nebotezându-să de la el.
*Math. 11, 16. 31. Şi au zis Domnul: *„Cui dară voi asămâna oamenii neamului acestuia? Şi cui sânt aseamenea?
32. Aseamenea sânt pruncilor ce şed în târg şi grăiesc între sineşi şi zic: «Cântatu-v-am cu fluirele şi n-aţi săltat. Tânguitu-v-am şi n-aţi plâns».
*Math. 3, 4. 33. *Că au venit Ioan Botezătoriul, nici mâncând pâne, nici bând vin, şi ziceţi: «Drac are».
Marc. 1, 6. 34. Venit-au Fiiul Omului mâncând şi bând şi ziceţi: «Iată om mâncăcios şi bând vin, prietinul vameşilor şi a păcătoşilor».
35. Şi s-au îndreptat înţelepciunea de la El tuturor fiilor Săi".

Zac. 33. *Sfârşit vineri. Luni 4. Zac. 33.* |

36. Şi-L ruga oarecare din farisei să mânânce cu el. Şi, întrând în casa fariseului, au şezut. 137v
*Math. 26, 7. 37. *Şi, iată, o muiare care era în cetate, păcătoasă, cât au cunoscut că şezusă în casa
Marc. 14, 3 fariseului, au adus un alavastru de unsoare.
Ioan 22, 3. 38. Şi, stând dinnapoi lângă picioarele Lui, cu lacrămi au început a uda picioarele Lui şi cu părul capului său le ştergea şi săruta picioarele Lui şi cu unsoare le unjea.
39. Iară văzând fariseul cel ce-L chemasă, au zis întru sine, zicând: „Acesta, de ar fi proroc, ar şti adevărat cine şi ce fealiu de muiare este carea să atinge de El, că-i păcătoasă".
40. Şi, răspunzând Isus, au zis către el: „Simone, am ceva a-ţi zice". Iară el au zis: „Învăţătoriule, zi!"
41. „Doi datornici era unui cămătarnic. Unul era deatoriu cinci sute de denari, şi altul, cincizăci.
42. Neavând ei de unde plăti, le-au iertat amânduror. Care, dară, l-au iubit mai mult?"

138r 43. Răspunzând Simon, au zis: „Mi să pare că cela || cui au iertat mai mult". Iară El i-au zis: „Bine ai giudecat".

44. Şi, întorcându-să către muiere, au zis lui Simon: „Vezi muierea aceasta? Întrat-am în casa ta, apă picioarelor Mele n-ai dat. Iară aceasta cu lacrămi au udat picioarele Mele şi cu perii capului său le-au şters.

45. Sărutare nu Mi-ai dat, iară aceasta, de când au întrat, n-au încetat a-Mi săruta picioarele.

46. Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns, iară aceasta cu unsoare au uns picioarele Meale.

47. Pentru aceea zic ţie: «Iartă-să ei păcate multe, că au iubit mult. Iară căruie mai puţin să iartă, mai puţin iubeşte".

48. Şi au zis către ea: *„Iartă-să ţie păcatele". *Math. 9, 2.

49. Şi au început cei ce şedea împreună a zice între sineşi: „Cine e Acesta, Carele şi păcatele le iartă?"

50. Şi au zis către muiere: „Credinţa ta te-au mântuit. Mergi în pace!" |

138v **Cap 8**

Pilda de sămânătoriu pune înnainte şi ucenicilor o tâlcuieşte. Nimica e tăinuit carea să nu să vădească. Pre carii zice a fi mumă-sa şi fraţii săi. În mare din somn Să deştaptă, vântul ceartă. Îndrăcitul cel cumplit de leghion de draci izbăveşte, îngăduind dracilor să între în porci. Atingându-să de tivitura vejmântului Lui, muierea de curgerea sângelui să mântuieşte şi fata lui Iair arhisinagogului cu cuvântul Lui învie.

Marţi 5. Zac. 34. *Zac. 34.*

1 Şi au fost după aceea şi El călătoriia prin cetăţi şi prin sate, propoveduind şi binevestind împărăţiia lui Dumnezău, şi cei doisprăzece cu El,

2 Şi nişte muieri, ce să vindecase de duhuri necurate şi de neputinţe: *Maria, *Mar. 16, 9.
carea să cheamă Magdalina, din carea şepte draci ieşise,

3. Şi Ioanna, muierea Huzei, dregătoriului Irod, şi Susanna şi altele multe, carele slujiia Lui din averile sale.

4. Iară adunându-să gloată multă şi din cetăţi grăbind către El, au zis prin pildă:

Dnecă 4. Zaceal 35. || *Zac. 35.*

139r 5. *„Ieşit-au sămănătoriul să samine sămânţa sa. Şi, când sămăna, una au căzut lângă *Math. 13, 3.
cale şi s-au călcat şi pasările ceriului o au mâncat. Marc. 4, 3.

6. Şi alta au căzut pre piatră şi, răsărind, s-au uscat, că nu avea reveneală.

7. Şi alta au căzut între spini şi, crescând împreună, spinii o au înecat.

8. Şi alta au căzut pre pământ bun. Şi, răsărind, au făcut rod însutit". Aceastea zicând, striga: „Cine are urechi de auzit să audă!"

9. Şi-L întreba ucenicii Lui ce ar fi pilda aceasta.

10. Cărora El au zis: „Voao s-au dat a şti taina împărăţiii lui Dumnezeu, iară celoralalţi în pilde, *ca văzând să nu vază şi auzând să nu înţeleagă. *Isaie 6, 9.

11. Iară pilda aceasta iaste: sămânţa iaste cuvântul lui Dumnezeu, Math. 13, 14.

12. Iară cei de lângă cale, aceia sânt carii aud, apoi vine diavolul şi ia cuvântul din inima Marc. 4, 12.
lor, ca nu, crezând, să să spăsască. Ioan 12, 4.

139v 13. Că cei de pre piatră, carii auzind, cu bucurie priimesc cuvântul, | şi aceia rădăcini Fapte 28, 26.
nu au, carii până la o vreame cred, şi în vreame de ispită să despart. Râm. 11, 8.

14. Iară carea au căzut pre spini, aceştia sânt carii aud şi, de griji şi de bogăţii şi de dulceţile vieţii, mergând să îneacă şi nu aduc rod.

15. Iară carea pre pământ bun, aceştia sânt carii cu inimă bună şi bine gătită auzind cuvântul, îl ţin şi rod aduc întru răbdare.

Sfârşit sâmb. 6. Zaceal 36. *Zac. 36.*

16. *Iară nime, aprinzând candila. o acopere cu vas au supt pat o pune, ci spre sfeaşnic *Math. 5, 15.
o pune, ca cei ce întră să vază lumina. Marc. 4, 21.

17. *Că nu iaste tăinuit care să nu să vădească, nici ascuns care să nu să cunoască şi *Math. 10, 26.
la arătare să vie. Marc. 4, 22.

*Marc. 13, 12 şi 25, 29. 18. Vedeţi, dară, cum auziţi *că cel ce are da-să-va lui; şi oricare nu are şi ce i să pare că are să va lua de la el".

*Math. 12, 46. 19. *Şi au venit la El muma şi fraţii Lui şi nu-L putea auzi pentru gloată.

Marc. 3, 32. 20. Şi s-au vestit Lui: „Mumă-Ta şi fraţii Tăi stau afară, vrând a Te vedea". ||

21. Care răspunzând, au zis către ei: „Muma Mea şi fraţii Miei aceştia sânt, carii aud cuvântul lui Dumnezeu şi-l fac". 140r

Zac. 37. *Sfârşit sâmb. Miercuri 4. Zac. 37.*

*Math. 8, 23. Marc. 4, 36. 22. *Şi au fost întru una de zile, şi El S-au suit în corabie şi ucenicii Lui; şi au zis câtră ei: „Să treacem de ceaea parte de iazear". Şi s-au suit.

23. Şi, mergând ei cu corabia, au adormit şi <a> pogorât viforul vântului în iezer şi să umplea şi era să pearâ.

24. Şi, apropiindu-să, L-au deşteptat, zicând: „Învăţătoriule, perim!" Iară El sculându-Să, au certat vântul şi viforul apei şi au încetat. Şi s-au făcut linişte.

25. Şi au zis lor: „Unde iaste credinţa voastră?" Carii temându-să, s-au mirat între eiş, zicând: „Cine, ţi să pare, iaste Acesta, că şi vânturilor şi mării porunceaşte şi ascultă de El?"

Sfârşit miercuri.

26. Şi au vânslat la ţinutul gadareanilor, care iaste în preajma Galileii.

Zac. 38. *Duminecă 6. Zaceal 38.*

27. Şi, ieşind la uscat, L-au întimpinat un om oarecarele care avea drac de multă | vreame şi cu veşmânt nu să îmbrăca, nici în casă rămânea, ci în mormânturi. 140v

28. Acela, cât au văzut pre Isus, au căzut înaintea Lui şi, strigând cu glas mare, au zis: „Ce e mie şi Ţie, Isuse, Fiiul lui Dumnezeu celui înalt? Rogu-Te, nu mă chinui".

29. Că porunciia duhului celui necurat să iasă din om, că în multe vremi îl apuca şi să lega cu lanţuri şi cu peante, păzindu-să. Şi, rumpând legăturile, să purta de dracul prin pustii.

30. Şi l-au întrebat Isus, zicând: „Cum ţie-i numele?" Iară el au zis: „Leghiion". Că întrase draci mulţi într-însul

31. Şi-L ruga să nu le poruncească a să duce în adânc.

32. Şi era acolo o turmă de porci mulţi, ce să păştea în munte; şi-L ruga să-i lase a întra în ei. Şi i-au lăsat.

33. Şi au ieşit dracii din om şi au întrat în porci. Şi cu repejune s-au aruncat turma în iezer şi s-au înecat.

34. Carea văzând făcându-să, cei ce păştea au fu||git şi au vestit prin cetate şi prin sate. 141r

35. Şi au ieşit să vază ce s-au făcut şi au venit la Isus şi au aflat pre om şezând, din care ieşisă dracii, îmbrăcat şi sânătos cu mintea, la picioarele Lui, şi s-au temut.

36. Şi au spus lor şi cei ce văzuse cum s-au mântuit de leghiion.

37. Şi L-au rugat toată mulţimea ţinutului gadereanilor să Să departeaze de la ei, că de mare frică era cuprinşi. Iară El suindu-Să în corabie, S-au întors.

38. Şi-L ruga omul din carele ieşisă dracii să fie cu El. Iară Isus l-au slobozit, zicând:

39. „Întoarnă-te la casa ta şi povesteaşte câte ţ-au făcut Dumnezeu". Şi s-au dus prin toată cetatea, propoveduind câte îi făcusă Isus.

Sfârşit dumineca.

40. Şi au fost deacă S-au înturnat Isus, L-au priimit gloata, că era toţi aşteptându-L.

Zac. 39. *Duminică 7. Zac. 39* |

*Math. 9, 21. Marc. 5, 22. 41. *Şi, iată, au venit un om a căruia numele Iair şi acela era căpetenia sinagoghii. Şi au căzut la picioarele lui Isus, rugându-L să între în casa lui. 141v

42. Că numai o fată avea, ca de 12 ani, şi aceasta murea. Şi s-au întâmplat, ducându-Să, Să împresura de gloate.

43. Şi o muiare oarecarea era în curgerea sângelui de ani 12, carea cheltuisă cu vracii toată avearea sa, nici s-au putut de la careva vindeca.

44. S-au apropiiat dinnapoi şi s-au atins de tivitura veşmântului Lui. Şi numaidecât au stătut curgerea sângelui ei.

45. Şi au zis Isus: „Cine s-au atins de Mine?" Şi tăgăduind toţi, au zis Petru şi cei ce cu El era: „Învăţătoriule, gloatele Te împresură şi Te supără şi zici: «Cine s-au atins de Mine?»"

46. Şi au zis Isus: „S-au atins de Mine oarecine; că Eu am cunoscut putearea carea au ieşit din Mine".

47. Şi, văzând muiarea că nu s-au tăinuit, tremurând au venit şi au căzut înaintea
142r pi||cioarelor Lui, şi pentru ce pricină s-au atins de El au spus înaintea a tot norodul şi cum că numaidecât s-au sânătăşat.

48. Iară El au zis ei: „Fiico, credinţa ta te-au mântuit. Mergi în pace!"

49. Încă El grăind, au venit oarecarele câtră căpeteniia sinagoghii, zicând lui: „Că au murit fata ta, nu-L supăra".

50. Iară Isus, auzind acest cuvânt, au răspuns tatălui featii: „Nu te teame, numai creade şi să va mântui".

51. Şi, venind acasă, n-au lăsat a întra cu Sine pre cineva, fără pre Petru şi Iacov şi Ioan şi tatăl şi muma featii.

52. Şi plângea toţi şi să văieta de ea. Iară El au zis: „Nu plângereţi, n-au murit fata, ci doarme".

53. Şi-L batjocoriia, ştiind că murisă.

54. Iară El, prinzând mâna ei, au strigat, zicând: „Fecioară, scoală!"

55. Şi s-au întors duhul ei şi îndată s-au sculat. Şi au poruncit să-i dea de mâncat. |
142v 56. Şi s-au spăimântat părinţii ei, cărora le-au poruncit să nu spuie cuiva ce să făcusă.

Sfârşit dumineca.

Cap 9

Pre ucenici a propovedui trimiţînd, le dă porunci a le ţinea. Irod, auzind veastea lui Hristos, pofteaşte a-L vedea. Cu cinci pâni şi doi peşti satură Isus cinci mii de bărbaţi. Petru Îl mărturiseaşte a fi Hristosul lui Dumnezeu, patimile Sale vesteaşte şi de a-Ş lua crucea Sa. Schimbându-Să la faţă, I să împreună Moisi şi Ilie pentru mărimea. După rugăciunea tatălui, scoate dracul din fiiu. Price să naşte între apostoli, care ar fi mai mare. Fiii lui Zevedeiu vreau cu foc din ceriu a mistui pre samarineani, căci n-au vrut a cuprinde pre Isus. Pre cel ce vrea a-L urma nu-L priimeaşte, iară pre altul cheamă, nici îl lasă să îngroape întâi pre tată-său.

Sâmb. 7. Zac. 40. *Zac. 40.*

1. Şi, chemând cei 12 ucenici, le-au dat vărtute şi puteare preste toţi dracii şi să vindece boalele. Math. 10, 1. Marc. 3, 15.

2. Şi i-au trimis a propovedui împărăţiia lui Dumnezeu şi a vindeca pre cei neputincioşi.

*Math. 10, 9. Marc. 6, 8. 3. *Şi au zis către ei: „Nimic nu veţi lua pre cale, nici toiag, nici straiţă, nici pâne, nici bani, nici doao îmbrăcăminte să aveţi. ||

4. Şi ori în ce casă veţi întra, acolo rămâneţi şi de acolo nu ieşiţi. 143r

*Fapt. 13, 51. 5. Şi oricarii nu vă vor priimi, *ieşind din cetatea aceaea şi praful picioarelor voastre scuturaţi, spre mărturie asupra lor".

6. Şi, ieşind, umbla prin coşteaie, binevestind şi vindecând pretutindini.

Zac. 41. *Sfârşit sâmb. Joi 4. Zaceal 41.*

*Math. 14, 1. Marc. 6, 14. 7. *Şi au auzit Irod tetrarhul toate ceale ce să făcea de la El; şi să îndoia, pentru că să zicea

8. De la unii, că Ioan s-au sculat din morţi, iară de la unii, că Ilie s-au arătat, iară de la alţii, că un proroc din cei de demult s-au sculat.

9. Şi au zis Irod: „Lui Ioan eu am tăiat capul. Iară acesta cine iaste, de carele eu aceastea auz?" Şi căuta să-L vază.

10. Şi, întorcându-să apostolii, I-au povestit ceale ce au făcut. Şi, luându-i, s-au depărtat de osăbi în loc pustiiu, care iaste Vithsaida.

11. Carea cunoscând gloatele, au urmat după El. Şi i-au luat şi le-au grăit de împărăţiia lui Dumnezeu; şi pre cei ce le trebuia, îi vindeca.

Zac. 42. *Sfârşit joi. Vineri 4. Zaceal 42. |*

*Math. 14, 15. Marc. 6, 36. 12. Iară zioa începusă a să pleca. Şi, apropiindu-să cei doisprăzeace, au zis Lui: *„Slobozi gloatele ca, mergând prin coşteiuri şi prin satele ceale dinprejur, să să abată şi să afle bucate; că aici în loc pustiiu sântem". 143v

*Ioan 6, 9. 13. Şi au zis către ei: „Daţi-le voi de mâncat". Iară ei au zis: *„N-avem mai mult de cinci pâni şi doi peşti. Fără doară noi să meargem şi să cumpărăm pentru toată mulţimea aceasta bucate".

14. Şi era bărbaţi ca la cinci mii. Şi au zis către ucenicii Săi: „Faceţi-i să şază pre rând câte cincizăci".

15. Şi aşea au făcut şi i-au făcut pre toţi să şază.

16. Şi, luând ceale cinci pâni şi doi peşti, S-au uitat spre ceriu şi le-au blagoslovit; şi au frânt şi le-au împărţit ucenicilor Săi, să le puie înaintea mulţimii.

17. Şi au mâncat toţi şi s-au săturat. Şi au luat ce le prisosise, de fărămituri 12 coştiţe.

Zac. 43. *Luni 5. Zac. 43.*

*Math. 16, 13. Marc. 8, 27. 18. *Şi au fost, fiind sângur, rugându-Să; era cu El şi ucenicii. Şi i-au întrebat, zicând: „Cine Mă zic gloatele a fi?" ||

19. Iară ei au răspuns şi au zis: „Ioan Botezătoriul, iară alţii, Ilie, iară alţii, că unul din proroci s-au sculat". 144r

20. Şi au zis lor: „Dară voi cine Mă ziceţi a fi?" Răspunzind Simon Petru, au zis: „Hristosul lui Dumnezeu".

21. Iară El, certându-i, au poruncit să nu spuie cuiva aceasta,

*Math. 17, 21. Marc. 8, 31 şi 9, 30. 22. Zicând: *„Că trebuie multe să pătimească Fiiul Omenesc şi să Să leapede de cei bătrâni, de căpeteniile popilor şi de cărturari şi să Să ucigă şi a treia zi să învie".

Zac. 44. *Sfârşit luni. Marţi 5. Zac. 44.*

*Math. 10, 38 şi 16, 29. Marc. 8, 34. Jos 14, 27. *Jos 17, 33. Ioan 12, 25. 23. *Şi zicea câtră toţi: „De va vrea cineva să vie după Mine, să să leapede de sine şi să ia crucea sa în toate zilele şi să vie după Mine.

24. *Că cine va vrea să mântuiască sufletul său, piiarde-l-va; iară cine va piiarde sufletul său pentru Mine, mântui-l-va.

25. Că ce foloseaşte omului de va dobândi lumea toată, iară pre sine să să piarză şi păgubire să-ş facă? |

*Math. 10, 33. Marc. 8, 38 2 Timoth. 2, 12. *Math. 16, 28. 26. *Că cel ce să va ruşina de Mine şi de cuvintele Meale, pre acela şi Fiiul Omenesc îl va ruşina când va veni cu mărimea Sa şi a Tatălui şi a sfinţilor îngeri. 144v

27. *Iară zic voao adevărat, sânt oarecarii ce stau aicea carii nu vor gusta moartea până nu vor vedea împărăţiia lui Dumnezeu".

Marc. 8, 39.
Math. 17, 1.
Marc. 9, 1.

Sfârşit marţi. La Preobrej. la utrânie Zac. 45. *Zac. 45.*

28. Şi au fost după aceaste cuvinte ca la opt zile şi au luat pre Petru şi pre Iacov şi pre Ioan şi S-au suit în munte să Să roage.
29. Şi au fost, când Să ruga, faţa obrazului Lui alta, şi veşmântul Lui, alb şi strălucind.
30. Şi, iată, doi bărbaţi grăia cu El. Şi era Moisi şi Ilie,
31. Văzuţi în mărime. Şi zicea ieşirea Lui, carea era să o plinească în Ierusalim.
32. Iară Petru şi cei ce cu el era era îngreoiaţi de somn; şi, deşteptându-să, au văzut mărimea Lui şi doi bărbaţi carii sta cu El.
33. Şi au fost, deacă s-au dus de la El, au zis Petru către Isus: „Învăţătoriule, bine e noao aicea a fi; şi să facem trei corturi, unul Ţie şi unul lui Moisi şi unul lui Ilie", neştiind ce zice. ||
145r 34. Iară aceaste el grăind, s-au făcut un nor şi i-au umbrit. Şi s-au temut, întrând ei în nor.
35. Şi glas au fost din nor, zicând: *„Acesta este Fiiul Mieu cel iubit, pre Acesta auziţi". *2 Petru 1, 7.
36. Şi, fiind glasul, S-au aflat Isus sângur; şi ei au tăcut şi nimăruii n-au spus în zilele aceale ceva din ceale ce văzusă.

Sfârşit praz. Sâmb. 8. Zac. 46. *Zac. 46.*

37. Şi au fost a doao zi, pogorându-să ei din munte, i-au întimpinat gloată multă.
38. *Şi, iată, un om din gloată au strigat, zicând: „Învăţătoriule, rogu-Te, caotă fiiul mieu, că numai unul este mie. *Math. 17, 14. Marc. 9, 16.
39. Şi, iată, duhul îl apucă şi îndată strigă şi-l izbeaşte şi-l stropşeaşte cu spume şi deabea să departă, rănindu-l.
40. Şi m-am rugat ucenicilor Tăi să-l scoaţă, şi nu l-au putut".
41. Şi, răspunzând Isus, au zis: „O, neam necredincios şi îndărelnic, până când voi fi la voi şi vă voi răbda? Ado aici fiiul tău!"
145v 42. Şi, apropiindu-să, l-au izbit | dracul şi l-au stropşit.
43. Şi au certat Isus pre duhul cel necurat şi au tămăduit pruncul şi l-au dat tătâne-său.
44. Şi să mira toţi de mărimea lui Dumnezău.

Sfârşit sâmb.

Şi, mirându-să toţi de toate ceale ce făcea, au zis către ucenicii Săi:

Miercuri 5. Zac. 47. *Zac. 47.*

„Puneţi în inimele voastre cuvintele aceaste: că Fiiul Omului Să va da în mânele oamenilor".
45. Iară ei nu înţelegea cuvântul acesta şi Îi era acoperit înaintea lor, să nu-l înţăleagă. Şi să temea a-L întreba de cuvântul acesta.

*Math. 18, 1. 46. *Şi au întrat cuget într-înşii, cine din ei ar fi mai mare.
Marc. 9, 33. 47. Iară Isus văzând cugetele inimii lor, au apucat un prunc şi l-au pus lângă Sineşi.
48. Şi au zis lor: „Oricine va primi pruncul acesta în numele Mieu, pre Mine primeaşte. Şi oricine primeaşte pre Mine, primeaşte pre Cel ce M-au trimis. Că cel ce e mai mic între voi toţi, acela mai mare".

Zac. 48. *Joi 5. Zac. 48.*

49. Şi, răspunzând Ioan, au zis: „Învăţătoriule, văzut-am pre oarecarele în numele Tău scoţând dracii şi l-am oprit, pentru || că nu urmează cu noi". 146r
50. Şi au zis către el Isus: „Nu oprireţi, că cine nu e împrotiva voastră, cu voi este".

Sfârşit mier. la Sfântul Obros.

51. Şi au fost umplându-să zilele înălţării Lui şi El Ş-au întărit faţa să meargă în Ierusalim.
52. Şi au trimis soli înaintea Sa. Şi, mergând, au întrat în cetatea samarineanilor, ca să-I gătească.
53. Şi nu L-au primit, că faţa Lui era mergând în Ierusalim.
54. Şi, văzând ucenicii Lui, Iacov şi Ioan, au zis: „Doamne, vreai să zicem să să pogoare foc din ceriu şi să-i mistuiască?"
55. Şi, întorcându-Să, i-au certat, zicând: „Nu ştiţi a cui duh sânteţi.
*Ioan 3, 17 şi 12, 47 56. *Fiiul Omenesc n-au venit să piarză sufletele, ci să le mântuiască". Şi s-au dus într-alt coşteiu.

Zac. 49. *Sfârşit joi Obrosului, treci la zac. 52. Sâmb. 9. Zac. 49.*

57. Şi au fost umblând El pre cale, au zis oarecine către El: „Mearge-oi după Tine, oriunde Te vei duce".
*Math. 8, 20 58. Zis-au lui Isus: *„Vulpile au viezuini şi paserile ceriului, cuiburi. Iară Fiiul Omenesc nu are unde să-Şi pleace capul". |
59. Iară către altul au zis: „Vino după Mine! Iară el au zis: „Doamne, lasă-mă întâi să 146v merg şi să îngrop pre tatăl mieu".
60. Şi i-au zis Isus: „Lasă morţii să îngroape morţii săi. Iară tu mergi şi vesteaşte împărăţiia lui Dumnezău".
61. Şi au zis altul: „Urma-voi Ţie, Doamne, ci mă lasă întâi să vestesc celor de acasă".
62. Zis-au către el Isus: „Nime puiind mâna sa pre plug şi căotând înapoi vreadnic este de împărăţiia lui Dumnezău".

Sfârşit sâmb.

Cap 10

Şaptezăci şi doi înainte trimiţând la toate cetăţile, le dă porunci care, propoveduind, să ţie. Şi, bucurându-să de supunerea dracilor, zice că nu trebuie pentru aceasta mai ales a să bucura. Ceartă cetăţile ceale împietrite în care să făcusă multe puteri şi, săltând cu Duhul, să mărturiseaşte Tatălui. Legiuitoriului ce-L ispitea, după procitirea poruncii de iubirea lui Dumnezău şi a aproapelui, arată cine e aproapele, prin pilda omului ce să pogorea din Ierusalim. Marthei, ce slugiia şi pentru soru-sa, Maria, să geluia, zice că Maria au ales cea mai bună parte.

Zac. 8. *Vineri 5. Zac. 8. ||*

1. Iară după aceaste au rânduit Domnul şi alţi şaptezăci şi doi şi i-au trimis câte doi 147r înaintea feaţei Sale în toată cetatea şi locul unde era Însuşi să meargă.
*Math. 9, 37. 2. Şi le zicea: *„Săceriş, adecă, mult e, iară lucrătorii puţini. Rugaţi, dară, pre Stăpânul săcerişului să trimiţă lucrători la săcerişul Său.
*Math. 10, 1. 3. Meargeţi. *Iată, Eu vă trimiţ ca mieii între lupi.
*Marc. 6, 8. 4. *Nu purtareţi pungă, nice straistă, nici încălţăminte, **şi nimărui pre cale nu ziceţi bineaţi.
**4 Împăr. 4, 29. 5. Ori în ce casă veţi întra, întâi ziceţi: «Pace casei aceştiia!»
6. Şi, de va fi acolo fiiul păcii, să va odihni preste el pacea voastră. Iară de nu, la voi să va înturna.

7. Şi întru aceaeaşi casă rămâneţi, mâncând şi bând ceale ce sânt la ei. *Că vreadnic e lucrătoriul de plata sa. Nu treacereţi din casă în casă, *2 Leage 24, 14. Math. 10, 10.
8. Şi ori în ce cetate veţi întra şi vă vor primi, mâncaţi ceale ce să vor pune voao. | 1Timoth. 5, 18.
147v 9. Şi vindecaţi neputincioşii cei dintr-înşii şi ziceţi lor: «Apropiatu-s-au de voi împărăţiia lui Dumnezău».
10. Iară ori în care cetate veţi întra şi nu vă vor primi, ieşind în uliţele ei, ziceţi:
11. *«Şi praful ce s-au lipit de noi din cetatea voastră îl şteargem spre voi. Însă aceasta să ştiţi, că s-au apropiat împărăţiia lui Dumnezău». *Fapte 13, 51.
12. Zic voao că Sodomii în zioa aceaea mai uşor va fi decât aceii cetăţi.
13. *Amar ţie, Corozaim, amar ţie, Vethsaida! Că de s-ar fi făcut în Tir şi în Sidon puterile care s-au făcut între voi, cândva în târsână şi în cenuşă şezând, s-ar pocăii. *Math. 11, 21.
14. Însă Tirului şi Sidonului mai uşor va fi la giudecată decât voao.
15. Şi tu, Capernaum, carea până la ceriu te-ai înălţat, până la iad te vei îneca.

Sfârşit vineri la apostoli obşte şi la îngeri. Zac. 51. *Zac. 51.*

16. *Cine ascultă de voi, de Mine ascultă. Şi cine leapădă pre voi, pre Mine Mă leapădă. Iară cine Mă leapădă pre Mine, leapădă pre Cel ce M-au trimis". *Math. 10, 14. Ioan 13, 20.
17. Şi s-au întors cei şaptezăci şi doi cu bucurie, zicând: „Doamne, şi dracii să supun noao întru numele Tău". ||
148r 18. Iară El au zis lor: „Vedeam pre Satana ca un fulger din ceriu căzând.

Sâmb. 10 şi a Sfântului Trifon.

19. Iată, am dat voao puteare a călca pre şerpi şi pre scorpii şi spre toată putearea neprietenului. Şi nimica nu va strica voao.
20. Însă de aceasta nu vă bucurareţi că duhurile voao să supun, ci vă bucuraţi că numele voastre scrise sânt în ceriuri".
21. *Într-acel ceas au săltat cu Duhul Sfânt şi au zis: „Mărturisescu-Mă Ţie, Părinte, Doamne al ceriului şi al pământului, că ai ascuns aceaste de la cei înţelepţi şi precepuţi şi le-ai deascoperit pruncilor. Aşa, Părinte, că aşa au plăcut înaintea Ta. *Math. 11, 21.

Sfârşit sâmb. şi a sfinţilor. Luni 6. Zac. 52. *Zac. 52.*

22. Toate-Mi sânt date de la Tatăl Mieu. Şi nime nu şti cine e Fiiul, fără Tatăl, şi cine e Tatăl, fără Fiiul şi cui va vrea Fiiul a-L deascoperi".
23. Şi, întorcându-Să către ucenicii Săi, au zis: *„Fericiţi ochii carii văd ceale ce voi vedeţi. *Math. 13, 16.
148v 24. Că zic voao că mulţi proroci | şi împăraţi au vrut a vedea ceale ce voi vedeţi şi n-au văzut, şi a auzi ceale ce auziţi şi n-au auzit".

Zac. 35. *Sfârşit luni şi a S. Obros. Dumc. 8. Zac. 35.*

*Math. 22, 35. Marc. 12, 28. 25. *Şi, iată, un legiuitoriu s-au sculat, ispitindu-L şi zicând: „Învăţătoriule, ce voi face să moştenesc viaţa de veaci?"

26. Iară El i-au zis: „În leage ce este scris? Cum citeşti?"

*2 Leage 6, 5. 27. El răspunzând, au zis: *„Iubeaşte pre Domnul, Dumnezăul tău, din toată inima ta şi din sufletul tău şi din toată putearea ta şi din toată mintea ta, şi aproapele tău, ca pre tine însuşi".

28. Şi au zis lui: „Drept ai răspuns. Aceasta fă şi vei fi viu".

29. Iară el, vrând a să îndrepta pre sineş, au zis câtră Isus: „Şi cine e aproapele mieu?"

30. Şi răspunzând Isus, au zis: „Un om să pogorea din Ierusalim în Ierihon şi au căzut între tâlhari, carii l-au şi jefuit şi, rănindu-l, s-au dus, lăsându-l de-abia viu.

31. Şi s-au întâmplat de s-au pogorât un preot pre aceaeaşi cale. Şi, văzându-l, au trecut.

32. Aşişderea şi un levit, fiind lângă || loc şi văzându-l, au trecut. 149r

33. Iară un samarinean, călătorind, au venit lângă el. Şi, văzându-l, i s-au făcut milă.

34. Şi, apropiindu-să, au legat ranele lui, turnând untdelemn şi vin. Şi, puiindu-l pre dobitocul său, l-au dus la sălaş şi au avut grige de el.

35. Şi a doao zi au scos doi dinari şi au dat gazdei şi au zis: «Ai grige de el. Şi orice vei mai cheltui, eu, întorcându-mă, ţ-oi întoarce».

36. Carii dintr-aceşti trei ţi să pare a fi fost aproape celui ce au căzut între tâlhari?"

37. Iară el au zis: „Cel ce au făcut milă cu el". Şi i-au zis Isus: „Mergi şi tu fă aşişderea".

Sfârşit dumc. Iară aceasta la toate prasnicile Născătoarei de Dumnezeu. Zac. 34.

38. Şi au fost când mergea ei şi El au întrat într-un coşteiu. Şi o muiare pe nume Martha l-au primit în casa sa.

39. Şi aceasta avea o soră, pe nume Maria, carea, şi şezând lângă picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui. |

40. Iară Martha să sârguia spre multă slujbă. Carea au stătut şi au zis: „Doamne, nu Ţi-i grige că soru-mea m-au lăsat sângură a slugi? Zi-i, dară, să-mi agiute". 149v

41. Şi, răspunzând, au zis ei Domnul: „Martho, Martho, grigeşti-te şi spre multe te sărguieşti,

42. Ci una trebuiaşte: Maria partea cea mai bună au ales, carea nu să va lua de la dânsa".

Treci la num. 27.

Cap 11

Învaţă pre ucenici a să ruga, arătând că cel ce petreace în rugăciune toate dobândeaşte. Scoţând dracul cel mut, înfundă pre cei ce zicea că cu Velzevul scoate dracii. O muiare zice a fi fericite ţiţele carele Isus supsease. De sămnul Ionii, de împărăteasa austrului şi neniviteani şi de ochiul curat şi de cel viclean. Pre fariseu ce-L chemasă ceartă, murmurând căci cu mânele nespălate prânzea. Mustră făţărniciia fariseilor şi a cărturarilor, zicând că de la neamul acesta să va cerca sângele tuturor prorocilor.

Zac. 55. *Marţi 6. Zac. 55.*

1. i au fost, fiind într-un loc, rugându-Să; cât au încetat, au zis unul din ucenicii Lui câtră El: „Doamne, învaţă-ne a ne || ruga precum au învăţat şi Ioan ucenicii săi". 150r

*Math. 6, 9. 2. Şi au zis lor: „Când vă rugaţi, ziceţi: *Tatăl, sfinţască numele Tău, vie împărăţia Ta,

3. Pânea noastră cea de toate zilele dă-ne noao astăzi,

4. Şi ne iartă noao păcatele noastre, că şi noi iertăm a tot deatornicului nostru; şi nu ne duce pre noi în ispită".

5. Şi au zis câtră ei: „Cine dintre voi va avea prietin şi să va duce la el în miazănoapte şi va zice lui: «Prietine, împrumută-mi trei pâni,

6. Că prietenul mieu au venit din cale la mine şi nu am ce-i pune înainte».

7. Şi el, dinlăuntru răspunzând, să zică: «Nu-mi fi greu, că uşa e închisă şi slugile meale cu mine sânt în culcuş, nu mă poci scula şi să-ţi dau».

8. Şi, de va rămânea el bătând, zic voao că de nu-i va şi da, sculându-să, pentru că-i prietinul lui, iară pentru obrăznicie lui să va scula şi-i va da oricât îi trebuie.

Mier. 6. Zac. 56. *Zac. 56.*

150v 9. *Şi Eu zic voao: «Careţi şi să va da voao; căotaţi şi | veţ afla; bateţi şi să va deşchide voao. *Math. 7, 7 şi 21, 22.

10. Că tot cel ce ceare ia; şi cel ce caută află; şi celui ce bate să va deşchide. Marc. 11, 24. Ioan 14, 13.

Sfârşit marţi. Iacov 1, 5.

11. *Iară cine dintre voi ceare de la tatăl pâne, au doară piatră va da lui? Au peaşte, au doară pentru peaşte şarpe va da lui? *Math. 7, 9.

12. Au de va ceare ou, au doară va da lui scorpie?

13. Deci, dară, voi fiind răi, dacă ştiţi bune daruri da fiilor voştri, cu cât mai vârtos Părintele vostru din ceriu va da duh bun celor ce cer de la El?"

Sfârşit dumc. Luni 6. Zac. 57. *Zac. 57.*

14. *Şi era scoţând un drac, şi acela era mut. Şi dacă au scos dracul, au grăit mutul şi s-au mirat gloatele. *Math. 9, 32 şi 12, 22.

15. Iară unii din ei au zis: *„În Velzevul, căpeteniia dracilor, scoate dracii". *Math. 9, 34.

16. Şi alţii, ispitind, sămn din ceriu Îi cerea de la El. Marc. 3, 22.

17. Iară El, cât au văzut cugetele lor, au zis lor: „Toată împărăţiia în sineş împărecheată să va pustii şi casa preste casă va cădea. ||

151r 18. Iară şi Satana, de s-au împerecheat întru sine, cum va sta împărăţiia lui? Că ziceţi că Eu cu Velzevul scot dracii.

19. Iară de scoţ Eu cu Velzevul dracii, fiii voştri cu cine îi scot? Pentru aceaea ei vor fi giudecătorii voştri.

20. Iară de scoţ Eu dracii cu deagetul lui Dumnezău, adevărat sosit-au la voi împărăţiia lui Dumnezău.

21. Când cel tare întrarmat păzeaşte curtea sa, în pace sânt ale lui.

22. Iară de va veni preste el mai tare decât el, de-l va lega şi toate armele lui va lua, întru carele nădăjduia, şi jafurile lui va împărţi.

Luni 6. Zac. 58. *Zac. 58.*

23. Cine nu-i cu Mine împrotiva Mea este; şi cine nu culeage cu Mine răsipeaşte.

Sfârşit joi.

24. Când duhul cel necurat iasă din om, umblă prin locuri fără de apă căotând odihnă. Şi, neaflând, zice: «Întoarce-mă-voi în casa mea, de unde am ieşit».
25. Şi, viind, o află măturată şi împodobită. |
26. Atunci mearge şi ia alte şapte duhuri cu sine, mai vicleane decât sine, şi, întrând, lăcuiesc 151v
acolo. Şi sânt ceale mai de pre urmă a omului aceluia mai reale decât ceale dintâi".

Sfârşit vineri. Citit Bogorod.

27. Şi au fost, când grăia El aceastea, rădicând o muiare glas din mulţime, au zis Lui: „Fericit e pântecele cel ce Te-au purtat şi ţiţele ceale ce ai supt".
28. Iară El au zis: „Adevărat, fericiţi cei ce aud cuvântul lui Dumnezău şi-l păzesc".

Zac. 59. *Sfârşit Bogord. Luni 7. Zac. 59.*

*Math. 12, 39. 29. Iară gloatelor ce să aduna au început a zice: *„Neamul acesta neam viclean este. Sămn caotă şi sămn nu să va da lui, fără sămnul lui Iona prorocul.
*Iona 2, 1. 30. *Că, precum Iona au fost sămn neniveteanilor, aşa va fi şi Fiiul Omenesc neamului acestuia.
*3 Împăr. 10, 1. 31. *Împărăteasa austrului să va scula la giudecată cu oamenii neamului acestuia şi-i
2 Para 9, 1. va osândi. Că au venit de la marginile pământului a auzi înţelepciunea lui Solomon; şi, iată, mai mult decât Solomon, Acesta.
32. Bărbaţii neniviteani să vor scula | | la giudecată cu neamul acesta şi-l vor osândi. 152r
*Iona 3, 5. *Că s-au pocăit după propoveduirea lui Iona şi, iată, mai mult decât Iona aici.
*Math. 5, 15. 33. *Nime aprinde candela şi o pune într-ascuns, nici supt obroc, ci pre sfeaşnic, ca cei
Marc. 4, 20. ce întră să vadă lumină.

Zac. 60. *Sfârşit luni. Marţi 7. Zac. 60.*

*Math. 6, 22. 34. *Lumina trupului tău este ochiul tău. De va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminos. Iară de va fi viclean, şi trupul tău întunecat va fi.
35. Vezi, dară, ca nu cumva lumina care este întru tine să fie întunearec.
36. Deci, de va fi tot trupul tău luminos, neavând vro parte de întunearec, va fi luminos tot şi cu lumina fulgerului te va lumina".
37. Şi, grăind, L-au rugat un fareseu să prânzască cu sine. Şi, întrând, au şezut.
38. Iară fariseul au început, întru sine socotind, a zice: „Pentru ce nu să spălasă mai înainte de prânz?"
*Marc. 23, 25. 39. Şi au zis Domnul către el: *„Acum voi, fariseiilor, ce e dinnafară | păharului şi a 152v
blidului curăţiţi, iară ce înlontrul vostru plin e de răpire şi de strâmbătate.
40. Nebunilor, au nu cel ce au făcut ce e dinnafară şi cel ce e dinlontru au făcut?
41. Însă ce e mai mult daţi milostenie. Şi, iată, toate curate sânt voao.

Zac. 61. *Sfârşit marţi. Mier. 17. Zac. 61.*

42. Ci amar voao, fariseilor, că zăciuiţi izma şi ruta şi toată leguma şi treaceţi giudecata şi dragostea lui Dumnezău. Iară aceaste au trebuit a le face, şi ceale a nu le lăsa.
*Mat. 23, 6. 43. *Amar voao, fariseilor, că iubiţi cathedrile ceale dintâi prin sinagoguri şi închinăciuni
Marc. 12, 39. prin târg.
Gios 20, 46. 44. Amar voao, că sânteţi ca neşte mormânturi care nu să arată şi oamenii ce umblă deasupra nu le ştiu".
45. Şi, răspunzând, unul dintre legiuitori au zis Lui: „Învăţătoriule, aceaste zicând, şi noao ne faci năpaste".
*Math. 23, 4. 46. Iară El au zis: „Şi voao, legiuitorilor, amar; *că îngreoiaţi pre oameni cu povară carea nu le pot purta, şi voi cu un deaget al vostru nu atingeţi sarcinile.

Zac. 62. *Sfârşit mier. Joi 17. Zac. 62.*

47. Amar voao, cei ce ziditi mormânturile | | prorocilor, iară părinţii voştri i-au ucis. 153r
48. Adevărat mărturisiţi că vă odihniţi lucrurilor părinţilor voştri. Că aceia, adecă, i-au ucis, iară voi ziditi mormânturile lor.

49. Dreapt aceaea şi înţelepciunea lui Dumnezău au zis: «Trimite-voi la ei proroci şi apostoli şi dintr-înşii vor ucide şi vor goni,
50. Ca să să caote sângele prorocilor, ce s-au vărsat de la zidirea lumii de neamul acesta,
51. De *la sângele lui Avel până la sângele lui Zaharie, carele au perit între oltariu şi între besearecă». Aşa zic voao, căota-să-va de la neamul acesta. *Face. 4, 8. 2 Para 24, 22.
52. Amar voao, legiuitorilor, că aţi luat cheaie ştiinţii; voi n-aţi întrat şi pre cei ce întra i-aţi oprit".
53. Iară zicând aceaste câtră ei, au început fariseii şi legiuitorii greu a-I sta împrotivă şi gura Lui a o apăsa de multe,
54. Pândindu-L şi căotând ceva a prinde din gura Lui, ca să-L pârască. |

153v

Cap 12

Învaţă a să păzi de aluatul fariseiilor şi că tot ce tăinuim să va descoperi şi de cine trebuie a să teame. De blăstămul împrotiva Duhului Sfânt. Îmbărbătează apostolii asupra izgonirilor. Nu vrea a să mesteca întru împărţirea moştenirii fraţilor. Prin pilda bogatului cheamă de câtră lăcomie, oprind a fi grijinic de hrană şi de haine şi îndeamnă să să încingă coapsele. Şi cari-i credincios au necredincios ispravnic. Venit-au să trimiţă foc pre pământ şi despărţire. Probozeaşte căci vreamea darului nu o socotesc. Dojeneaşte ca fieştecarele să să sârguiască a să izbăvi de protivnici.

1. Iară multe gloate stând împregiur, aşa cât să călca pre sineşi, au început a zice cătră ucenicii Săi: „Păziţi-vă de aluatul fariseilor, care este făţărniciia.

Sfârşit joi. Vineri 7. Zac. 63. *Zac. 63.*

2.* Iară nimica este acoperit care să nu să deascopere, nici ascuns carea să nu să ştie. *Math. 16, 6.
3. Că ceale ce aţi zis întru întunearec în lumină să vor zice. Şi ce aţi grăit în ureache, în culcuşuri, să va propovedui preste acoperişuri. || Marc. 8, 15 Math. 10, 26.
154r 4. Iară zic voao, prietinilor Miei: «Nu vă teamereţi de cei ce ucig trupul, şi după aceaste nu mai au ce face. Marc. 4, 22.
5. Iară ce vă voi arăta de cine să vă teameţi: teameţi-vă de cel ce, după ce au ucis, are puteare a trimite în gheenna. Aşa zic voao, de acesta vă teameţ.
6. Au nu cinci pasări să vând cu doi fileari? Şi una din eale nu-i uitată înaintea lui Dumnezău,
7. Ci şi perii capului vostru toţi sânt număraţi. Deci nu vă teamereţi, că decât multe pasări mai scumpi sânteţi voi».

Noemvrie 7. Zac. 64. *Zac. 64.*

8. Iară zic voao: *«Tot cel ce Mă va mărturisi înaintea oamenilor şi Fiiul Omenesc Îl va mărturisi înaintea îngerilor lui Dumnezău. *Math. 10, 32. Marc. 8, 38.
9. Iară cel ce Mă va tăgădui înaintea oamenilor tăgădui-să-va înaintea îngerilor lui Dumnezău. 2 Timoth. 2, 12.
10. *Şi tot cel ce zice cuvânt împrotiva Fiiului Omenesc, ierta-să-va lui. Iară celui ce va blăstăma împrotiva Duhului Sfânt nu să va ierta. | *Math. 19, 32. Marc. 3, 29.
154v 11. Iară când vă vor duce prin sinagoguri şi la dregători şi la putearnici, să nu vă grijiţi cum au ce veţi răspunde, au ce veţi zice,
12. Că Duhul Sfânt vă va învăţa într-acel ceas ce trebuie să ziceţi»".

Sfârşit vineri şi sm. Luni 8. Zac. 65. *Zac. 65.*

13. Şi au zis lui cineva din gloată: „Învăţătoriule, zi fratelui mieu să împarţă cu mine moşiia".
14. Iară El au zis lui: „Omule, cine m-au rânduit giudecătoriu au împărţitoriu preste voi?"
15. Şi au zis câtră ei: „Vedeţi şi vă feriţi de toată lăcomiia. Că nu în prisosinţa cuiva e viaţa lui din ceale ce are".

Dumc. 9. Zac. 66. *Zac. 66.*

*Ecli. 11, 19. 16. Şi au zis lor pildă, zicând: *„Unui om bogat îi rodisă ţarina.
17. Şi cugeta întru sine, zicând: «Ce voi face, că nu am unde aduna rodurile meale?»
18. Şi au zis: «Aceasta voi face: strica-voi jâtniţele meale şi mai mari le voi face. Şi acolo voi aduna toate ceale ce mi s-au rodit şi bunăteţile meale,
19. Şi voi zice sufletului mieu: 'Sufletul mieu, ai multe bunăteţi pusă spre mulţi ani. Odihneaşte-te, mâncă, bea, ospătează-te!'» ||
20. Şi i-au zis Dumnezău: «Nebune, iastă-noapte sufletul tău l-or ceare de la tine. Şi ceale 155r
ce ai gătit a cui vor fi?»
21. Aşa e cel ce strânge comoară luiş şi nu e întru Dumnezău bogat".

Sfârşit dumc.

*Psalm 54, 23. Math. 6, 25. 1 Petru 5, 7. 22. Şi au zis câtră ucenicii Săi: „Pentru aceaea zic voao: *«Nu vă grigiţi de sufletul vostru, ce veţi mânca, nici de trup, cu ce vă veţi îmbrăca.
23. Sufletul mai mult e decât hrana şi trupul mai mult decât haina.
24. Socotiţi corbii, că nu samănă, nici seaceră, cărora nu este pivniţă, nici jâtniţă, şi Dumnezău îi paşte. Cu cât mai vârtos voi mai scumpi sânteţi decât aceia!
25. Iară cine dintre voi, cugetând, poate adaoge la statul său un cot?
26. Deci, deacă nici ce e mai puţin puteţi, ce vă grigiţi de acealealalte?
27. Socotiţi crinii cum cresc; nu să ostenesc, nici torc. Iară zic voao, nici Solomon, cu toată slava sa, s-au îmbrăcat ca unul dintr-aceştia. |
28. Deci, dacă iarba carea astăzi e în câmp şi mâne să aruncă în cuptoriu Dumnezău 155v
aşa o îmbracă, cu cât mai vârtos pre voi, puţin credincioşilor!
29. Şi voi să nu căotaţi ce veţi mânca au ce veţi bea şi nu vă rădicaţi întru înălţime,
30. Că aceaste toate limbile lumii cearcă. Iară Tatăl vostru şti că vă trebuiesc aceaste.
31. Însă căotaţi mai înainte împărăţiia lui Dumnezău şi dreptatea Lui. Şi aceaste toate să vor adaoge voao.

Zac. 67. *Sfârşit luni. Sâmb. 11. Zac. 67.*

32. Nu te teame, turmă mică, că bine au vrut Tatăl vostru a vă da împărăţiia.
*Math. 19, 21. 33. *Vindeţi ceale ce aveţi şi daţi milostenie. Faceţi voao punţi care nu să învechesc,
**Math. 6, 20. **comoară nescăzută în ceriuri, unde furul nu să apropie, nici molia strică.
34. Că unde e comoara voastră, acolo şi inima voastră va fi.
35. Să fie coapsele voastre încinse şi candele arzând în mânile voastre,
36. Şi voi aseamenea oamenilor ce aşteap||tă pre domnul său când să va întoarce de 156r
la nuntă, ca, dacă va veni şi va bate, îndată să-i deşchiză.

37. Fericite slugile aceale pre carii, când va veni domnul, îi va afla priveghind. Amin zic voao, că să va încinje şi-i va face a şedea şi, trecând, va slugi lor.
38. Şi, de va vini la a doao strage, şi la a triia strage de va veni şi aşa îi va afla, fericite sânt slugile aceale.
39. *Iară aceasta să ştiţi, că de ar şti stăpânul casei în ce ceas furul ar veni, adevărat ar străjuii şi n-ar lăsa să sape casa sa. *Math. 24, 43.
40. Şi voi fiţi gata, *că, în ce ceas nu gândiţi, Fiiul Omenesc va veni». *Apoc. 16, 15.

Sfârşit sâmb.

41. Şi I-au zis Petru: „Doamne, câtră noi zici această pildă au câtră toţi?"

Marţi 8. Zac. 61. *Zac. 61.*

42. Şi au zis Domnul: „Cine, ţi să pare, este credincios ispravnic şi înţelept pre care l-au
156v rânduit Domnul preste casnicii Săi, să le dea | în vreame măsura de grâu?
43. Fericită e sluga aceaea pre carele, viind domnul, va afla aşa făcând.
44. Adevăr zic voao că preste toate ceale ce are îl va rânduii.
45. Iară de va zice sluga aceaea întru inima sa: «Pesti-va domnul mieu a veni» şi va înceape a bate slugile şi slujnicile şi a mânca şi a bea şi a să îmbăta,
46. Veni-va domnul slugii aceluia în zioa care nu nădăjduiaşte şi în ceasul care nu şti şi-i va împărţi şi partea lui cu necredincioşii va pune.
47. Iară sluga aceaea, care au cunoscut voia domnului său şi n-au gătit şi n-au făcut după voia lui, va fi bătut mult.
48. Iară care n-au cunoscut şi au făcut vreadnice de bătăi, va fi bătut puţin.

Mier. 8. Zac. 69. *Zac. 69.*

Şi tot căruia mult i s-au dat mult să va ceare de la el. Şi cui s-au încredinţat mult, mai mult vor ceare de la el.
49. Focu am venit a trimite pre pământ şi ce vreau, fără să să aprinză?
50. Iară cu botez am a Mă boteza şi cum Mă strâmtorez până când să va isprăvi! ||
157r 51. *Şi pare-vi-se că am venit a trimite pace pre pământ? Nu, zic voao, ci despărţire. *Math. 10, 34.
52. Că or fi, dintr-aceasta, cinci într-o casă despărţiţi: trei spre doi şi doi spre trei,
53. Să vor împărţi: tatăl spre fiiu şi fiiul spre tatăl său, muma spre fată şi fata spre mumă, soacra spre noru-sa şi nora spre soacră-sa".
54. *Şi zicea şi câtră gloate: „Când veţi vedea un nuor răsărind de la apus, numaidecât ziceţi: «Ploaia vine», şi aşa este. *Math. 16, 2.
55. Şi, când suflă austrul, ziceţi: «Că va fi căldură», şi este.
56. Făţarnicilor, faţa ceriului şi a pământului ştiţi aleage, iară această vreame cum nu aleageţi?
57. Căci, dară, şi de la voi înşivă nu giudecaţi ce e drept?
157v 58. *Iară când mergi cu protivnicul | tău la giudecătoriu, pre cale te sârguiaşte a te izbăvi de el, ca să nu te tragă la giudecătoriu şi giudecătoriul să te dea slugitoriului şi slugitoriul să te arunce în temniţă. *Math. 5, 25.
59. Zic ţie: «Nu vei ieşi de acolo până nu vei plăti şi filearul cel mai de pre urmă»".

Sfârşit mierc.

Cap 13

Cu prilejul galileilor celor uciş întru jirtvele sale şi a celor ce căzuse în Siloe, îndeamnă la pocăinţă; într-alt chip, să vor tăia ca smochinul cel neroditoriu. Pre arhisinagog vădeaşte, cel ce tânjia căci sâmbăta vindecasă muiarea de duhul neputinţei. Asamână împărăţiia ceriului grăunţului de muştar şi aluatului. De poarta cea strâmtă şi cum că, închizându-să uşea, în zădar unii vor bate. Pre Irod îl zice „Vulpe" şi cum că Ierusalimul pentru nemilostivirea sa să va răsipi.

Joi 8. Zaceal 7. *Zac. 7.*

1. Şi era unii într-acea vreame, vestind Lui de galilei, a cărora sânge Pilat l-au amestecat cu jirtvele lor.
2. Şi, răspunzind, au zis lor: „Pare-vi-să că galileii aceştia au fost mai păcătoşi decât toţi galileii, că au păţit aceastea? ||
3. Nu, zic voao; ci de nu vă veţi pocăi, toţi aseamenea veţi peri, 158r
4. Ca cei 18 pre carii au căzut turnul în Siloe şi i-au ucis. Pare-vi-să că şi aceia mai deatori au fost decât toţi oamenii ce lăcuiesc în Ierusalim?
5. Nu, zic voao, ci de nu vă veţi pocăi, toţi aseamenea veţi peri".
6. Şi zicea şi această pildă: „Un smochin avea oarecine sădit în via sa; şi au venit căutând rod în el, şi n-au aflat.
7. Şi au zis câtră lucrătoriul viii: «Iată, trei ani sânt de când viiu căutând rod în smochinul acesta şi nu aflu. Taie-l dară; la ce şi pământul cuprinde?»
8. Iară el răspunzind, au zis lui: «Doamne, lasă-l şi într-acest an, până când oi săpa împrejurul lui şi voi pune gunoi.
9. Şi de va face rod, iară de nu, îl vei tăia»".

Sfârşit joi.

10. Şi era învăţând în sinagoga lor sâmbăta.

Zac. 71. *Duminecă 10. Zac. 71.*

11. Şi iată, o muiare carea avea duhul ne|putinţii de 18 ani şi era gârbovă; nicidecum 158v
putea căuta în sus.
12. Carea văzându-o Isus, o au chemat la Sine şi i-au zis: „Muiare, slobozitu-te-ai de neputinţa ta".
13. Şi au pus mânile pre ea; şi numaidecât s-au rădicat şi slăvea pre Dumnezeu.
14. Şi, răspunzind arhisinagogul, tânjind că sâmbăta o vindecasă Isus, zicea gloatei: „Şease zile sânt în carele trebuie a lucra. Într-acealea, dară, veniţi şi vă vindecaţi, iară nu în zioa simbetei".
15. Şi, răspunzind câtră el Domnul, au zis: „Făţarnicilor, fieştecarele dintre voi au nu dezleagă boul său au asinul de la iasle şi-l duce de-l adapă?
16. Iară pre această fata lui Avraam, pre carea o au legat Satana, iată, de 18 ani, n-au trebuit a o dezlega de legătura aceasta în zioa simbetei?"
17. Şi aceastea zicând, să ruşina toţi protivnicii Lui. Şi tot norodul să bucura de toate care slăvit să făcea de la El.

Sfârşit dumineca. ||

18. Şi zicea: „Cui iaste aseaminea împărăţiia lui Dumnezeu şi cui o voi asămâna? 159r

Zac. 72. *Sâmbătă 12 şi sâmbătă înaintea Naşterii lui Hristos. Zaceal 72.*

*Math. 13, 31. Marc. 4, 31.
19. *Aseaminea iaste grăunţului de muştar care, luându-l omul, l-au aruncat în grădina sa; şi au crescut şi s-au făcut copaciu mare, şi pasările ceriului s-au odihnit în ramurile lui".
20. Şi iară au zis: „Cui voi asămâna împărăţiia lui Dumnezeu?
*Mathei 13, 33.
21. *Aseaminea iaste aluatului care, luându-l muiarea, l-au ascuns în trei măsuri de făină, până când s-au dospit tot".
22. Şi mergea prin cetăţi şi prin coşteaie, învăţând şi cale făcând în Ierusalim.
23. Şi i-au zis oarecine: „Doamne, de sânt puţini cei ce să mântuiesc?" Iară El au zis câtră el:
*Math. 7, 13.
24. *„Nevoiţi-vă a întra prin poarta cea strâmtă. Că mulţi, zic voao, or cău|ta a întra şi 159v
nu vor putea.
*Math. 25, 10.
25. *Iară deacă va întra stăpânul casii şi să va închide uşea, veţi începe a sta afară şi a bate la uşe, zicând: «Doamne, deşchide noao!» Şi, răspunzind, va zice voao: «Nu vă ştiu de unde sânteţi».
26. Atunci veţi începe a zice: «Mâncat-am înaintea Ta şi am beut şi în ulişele noastre ai învăţat».

27. Şi va zice voao: *«Nu vă ştiu de unde sânteţi. **Duceţi-vă de la Mine toţi lucrătorii strâmbătăţii». *Math. 7, 23. **Psalm 69, 41.

28. Acolo va fi plângere şi scârşnirea dinţilor, când veţi vedea pre Avraam şi pre Isaac şi pre Iacov şi pre toţi prorocii întru împărăţiia lui Dumnezeu, iară voi gonindu-vă afară.

29. Şi vor veni de la răsărit şi de la apus şi de la miiazănoapte şi de la austru şi vor şedea întru împărăţiia lui Dumnezeu.

Sfârşit sâmbătă. ||

160r 30. *Şi, iată, sânt cei mai pre urmă carii or fi întâi, şi cei dintâi carii vor fi mai pre urmă". *Math. 19, 30 şi 20.

31. Într-acea zi s-au apropiiat neşte farisei, zicând: „Ieş şi te du de aici, că Irod vrea a te ucide". Marc. 10, 31.

32. Şi au zis lor: „Duceţi-vă şi spuneţi vulpei aceiia: «Iată, scoţ dracii şi fac vindecări astăzi şi mâne, şi a treia zi Mă săvârşesc.

33. Însă trebuie astăz şi mâne şi în ceaea zi să umblu. Că nu să cade proroculuі a peri afară de Ierusalim.

34. *Ierusalime, Ierusalime, care uciz prorocii şi cu pietri uciz pre cei tremişi la tine, de câte ori am vrut a aduna fiii tăi, ca pasarea cuibul său supt aripi, şi n-ai vrut? *Math. 23, 37.

35. Iată, să va lăsa voao casa voastră pustie. Iară zic voao că nu Mă veţi vedea până va veni, când veţi zice: «Bine e cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului»".

Sfârşit vineri. |

160v

Cap 14

În casa căpeteniii fariseilor pre cel de boala apei bolnav sâmbăta vindecă, arătând legiuitorilor şi fariseilor a fi slobod acestora. Însămnând mândriia, învaţă pre cel chemat a şeadea în locul cel mai de pre urmă. Pilda de cei chemaţi la cină, carii s-au mântuit. Cel ce urmă după Hristos trebuie să să leapede de toate, luându-ş crucea, până şi la urârea sufletului său. Cel ce vrea a zidi turn socoteaşte întâi cheltuialele. Lauda sării.

Sâmbătă 13. Zac. 74. *Zac. 74.*

1. Şi au fost întrând Isus în casa unui căpetenie de farisei sâmbăta, a mânca pâne; şi ei Îl socotea.

2. Şi, iată, un om de boala apei era înaintea Lui.

3. Şi, răspunzind Isus, au zis cătră lejuitori şi farisei, zicând: „De e slobod sâmbăta a vindeca?"

4. Iară ei au tăcut. Iară El, luându-l, l-au vindecat şi l-au slobozit.

5. Şi, răspunzind cătră ei, au zis: „A căruia dintre voi asinul au boul în puţ va cădea şi numaidecât nu-l va traje afară în zioa sâmbetei?" ||

161r 6. Şi nu-l putea răspunde la aceasta.

7. Şi zicea şi câtră cei chemaţi pildă, luând aminte cum aleg şăderile înainte, zicând cătră ei:

8. „Când vei fi chemat la nuntă, nu şedea în locul dintâi, ca nu cumva altul, mai cinstit decât tine, să fie chemat de el,

9. Şi, venind cel ce pre tine şi pre el v-au chemat, să zică ţie: «Dă cestuia locul» şi atunci vei începe cu ruşine a prinde locul cel mai de pre urmă.

10. Ci, când vei fi chemat, mergi, şez în locul cel mai de pre urmă, ca, deacă va veni cel ce te-au chemat, să zică ţie: *«Priiatine, sui-te mai sus». Atunci va fi ţie slavă înaintea celor ce şed împreună. *Pilde 25, 7.

11. *Că tot cel ce să înalţă să va smeri, şi cel ce să smereaşte să va înnălţa". *Math. 23, 12. Jos 18, 14.

Sfârşit sâmbătă. Luni 9. Zac. 75. *Zac. 75.*

12. Şi zicea şi celui ce-l chemasă: *„Când faci prânz au cină, nu chema priiatenii tăi, nici fraţii tăi, nici rudeniile, nici vecinii cei bogaţi, ca nu cumva şi ei să te cheame şi să-ţi fie răsplătirea, | *Tovie 4, 7. Pilde 3, 9.

161v 13. Ci, când faci ospăţ, cheamă saracii, slăbănojii, şchiopii şi orbii.

14. Şi fericit vei fi că n-au a-ţi răsplăti, că ţi să va răsplăti la învііarea drepţilor.

15. Aceastea auzind unul din cei ce şedea împreună, au zis Lui: „Fericit cel ce va mânca pâne întru împărăţiia lui Dumnezeu".

Zac. 76. *Sfârşit luni. Duminecă 11. Zac. 76.*

*Math. 22, 2. 16. Iară El i-au zis: *„Un om au făcut cină mare şi au chemat pre mulţi.
Apoc. 19, 9. 17. Şi au trimis pre sluga sa la ceasul cinei a zice chemaţilor să vie, că sânt gata toate.
18. Şi au început împreună toţi a să mântui. Cel dintâi au zis lui: «Moşie am cumpărat şi trebuie să ies şi să o văz. Rogu-te, mântuiaşte-mă!»
19. Şi altul au zis: «Părechi de boi am cumpărat cinci şi merg să-i cerc. Rogu-te, mântuiaşte-mă!»
20. Şi altul au zis: «Muiare am luat şi pentru aceaea nu poci veni».
21. Şi, întorcându-să sluga, au spus aceaste domnului său. Atunci, mâniindu-să stăpânul casei, au zis slugii sale: «Ieşi degrab la uliţele şi la căiile cetă||ţii. Şi săracii şi slăbănogii şi 162r
orbii şi şchiopii adă-i aicea».
22. Şi au zis sluga: «Doamne, făcutu-s-au precum ai poruncit. Şi încă loc este».
23. Şi au zis domnul slugii: «Ieşi la drumuri şi la cărări şi-i sileaşte a întra, să să umplă casa mea».
24. Iară zic voao că nime din oamenii acei chemaţi nu va gusta cina Mea".

Zac. 77. *Sfârşit dumc. Marţi 9. Zac. 77.*

25. Şi mergea gloate multe cu El. Şi, întorcându-să, au zis către ei:
*Math. 10, 37. 26. *„De vine cineva la Mine şi nu ureaşte pre tatăl său şi pre mumă şi muierea şi feciorii şi fraţii şi surorile şi încă şi sufletul său, nu poate fi ucenicul Mieu.
*Math. 10, 38 27. *Şi cine nu ia crucea sa şi vine după Mine nu poate fi ucenicul Mieu.
şi 16, 24. 28. Că cine dintre voi, vrând a zidi turn, nu socoteaşte întâi, şezând, cheltuialele care
Marc. 8, 34. trebuie, de va avea a săvârşi? |
29. Ca nu, după ce va pune temelia şi nu va putea săvârşi, toţi cei ce-l văd să înceapă 162v
a-l batjocori,
30. Zicând: «Că acest om au început a zidi şi n-au putut săvârşi!»
31. Au ce împărat, vrând a merge să facă războiu asupra altui împărat, nu va gândi întâi, şezând, de poate cu zeace mii întâmpina pre cel ce cu doaozăci de mii vine asupra sa?
32. Într-alt chip încă, el departe fiind, solie trimiţând, îl roagă ceale de pace.
33. Aşa şi dintre voi, oricarele nu să leapădă de toate ceale ce are nu poate fi ucinicul Mieu.
*Math. 5, 13. 34. *Bună e sarea, iară de să va împuţi sarea, cu ce să va săra?
Marc. 9, 49. 35. Nici în pământ, nici în gunoiu nu e de folos, ci afară să aruncă. Cine are urechi de auzât, să auză!"

Sfârşit marţi.

Cap 15

Murmurând cărturarii şi fariseii căci priimeaşte păcătoşii, pilde le pune de oaie şi de drahma ceale pierdute şi aflate şi de fiiul cel curvariu, la tatăl întors şi cu milă de la el priimit, tânjind fiiul cel mai ma||re, şi câtă bucurie iaste în ceriu pentru un păcătos ce să întoarce. 163r

Zac. 78. *Miercuri 9. Zac. 78.*

1 Şi să apropiia de El publicanii şi păcătoşii, să-L auză.
2 Şi murmura fariseii şi cărturarii, zicând: „Că acesta priimeaşte păcătoşii şi mâncă cu ei".
3. Şi au zis către ei această pildă, zicând:
*Math. 18, 12. 4. *„Cine e dintre voi om care are o sută de oi şi, de va piiarde una din eale, au nu lasă noaozăci şi noao în pustie şi mearge la cea pierdută, până când o află?
5. Şi, deacă o va afla, o pune pre umerele sale, bucurându-să.
6. Şi, viind acasă, chiiamă priiatinii şi vecinii, zicându-le: «Bucuraţi-vă împreună cu mine, că am aflat oaia cea perdută».

7. Zic voao că aşea bucurie va fi în ceriu de un păcătos ce să va pocăi, decât de noaozăci şi noao de drepţi cărora nu le trebuie pocăinţa.

163v 8. Au ce muiare, având zeace drahme, de va piiarde o drahmă, au nu aprinde lu|mina şi întoarce casa şi caută cu de-a durul, până o află?

9. Şi, deacă o va afla, cheamă priiatenele şi vecinele, zicând: «Bucuraţi-vă împreună cu mine, că am aflat drahma cea pierdută».

10. Aşea zic voao: «Bucurie va fi înaintea îngerilor lui Dumnezeu de un păcătos ce să pocăiaşte»".

Sfârşit miercuri. Duminecă 17 a Curvariului. Zac. 79. *Zac. 79.*

11. Şi au zis: „Un om avea doi feciori.

12. Şi au zis cel mai tinăr dintr-înşii tătâne-său: «Tată, dă-mi partea averii ce mi să cade!» Şi le-au împărţit avearea.

13. Şi, nu după multe zile, adunând toate, fiiul cel mai tinăr s-au dus departe, în ţară streină, şi acolo au răsipit avearea sa trăind curveaşte.

14. Şi, după ce au sfârşit toate, au fost foamete mare în ţinutul acela, şi el au început a să lipsi.

15. Şi s-au dus şi s-au lipit de un cetăţan al acelui ţinut. Şi l-au trimis la satul său, să pască porcii. ||

164r 16. Şi poftea să-şi umple pântecele său de hrana ce mânca porcii; şi nime nu-i da.

17. Iară viindu-şi în fire, au zis: «Câţi năimiţi în casa tătâne-mieu să satură de pâne, iară eu aici pieiu de foame!

18. Scula-mă-voi şi mă voi duce la tată-mieu şi voi zice lui: 'Tată, păcătuit-am în ceriu şi înaintea ta.

19. De acum nu sânt vreadnic a mă chema fiiul tău. Fă-mă ca unul din năimiţii tăi'».

20. Şi, sculându-să, au venit la tată-său şi, încă fiind departe, l-au văzut tatăl lui; şi, fiindu-i milă de el şi alergând, au căzut pre grumazul lui şi l-au sărutat.

21. Şi i-au zis fiiul: «Tată, păcătuit-am în ceriu şi înaintea ta; de acum nu sânt vreadnic a mă chema fiiul tău».

22. Şi au zis tatăl către slujile sale: «Degrab aduceţi haina cea dintâi şi-l îmbrăcaţi şi-i daţi inel în mâna lui şi încălţăminte în picioarele lui.

23. Şi aduceţi viţelul cel gras şi-l jungheaţi. Şi să mâncăm şi să ne veselim, |

164v 24. Că fiiul mieu acesta mort era şi au înviat, pierdut, şi s-au aflat». Şi au început a să ospăta.

25. Şi era fiiul lui cel mai mare în câmp; şi, viind şi apropiindu-să de casă, auzit-au cântece şi horă.

26. Şi au chemat pre unul din sluji şi l-au întrebat ce ar fi aceastea.

27. Şi el i-au zis: «Fratele tău au venit şi au ucis tatăl tău viţelul cel gras, căci că sânătos l-au priimit».

28. Şi s-au mâniiat şi nu vrea să între. Deci tatăl lui, ieşind, au început a-l ruga.
29. Iară el, răspunzind, au zis tătâne-său: «Iată, atâţia ani slujesc ţie şi nice odâneoară am trecut porunca ta şi niciodată nu mi-ai dat un ied, să mă uspăt cu priiatenii miei.
30. Iară după ce fiiul tău acesta, care au răsipit avearea sa cu curvele, au venit, ai ucis lui viţelul cel gras».
31. Iară el i-au zis: «Fiiule, tu pururea cu mine eşti şi toate ale meale ale tale sânt. ||
32. Iară să cădea a ne veseli şi a ne bucura că fratele tău acesta mort era şi au înviat, 165r
pierdut, şi s-au aflat»".

Sfârşit duminecă.

Cap 16

Prin pilda de ispravnicul strâmbătăţii îndeamnă a face milostenii, învăţând de ce-i vreadnic ispravnicul Mammonii cel credincios au necredincios şi cum că nime poate sluji lui Dumnezeu şi Mammonii. Leagea şi prorocii până la Ioan a fi fost, zice. Că nimică din leage va peri. Nici trebuie a lăsa muiarea şi a lua alta. De omul cel bogat şi Lazar cel sărac.

Zac. 80. *Joi 9. Zac. 80.*

1 Şi zicea şi câtră ucenicii Săi: „Un om era bogat, care avea un ispravnic. Şi acela s-au vestit la el, ca când ar fi răsipit bunătăţile lui.
2 Şi l-au chemat şi i-au zis: «Ce auz aceasta de tine? Dă samă de isprăvniciia ta, că nu vei mai putea isprăvnici».
3. Şi au zis ispravnicul între sine: «Ce voi face, că stăpânul mieu ia de la mine isprăvniciia? A săpa nu pociu, a ceare mi-i ruşine. |
4. Ştiu ce voi face ca, deacă voi fi depărtat de isprăvnicie, să mă priimească în casăle 165v
sale».
5. Deci, chemând pre toţi datornicii domnului său, zicea celui dintâi: «Cât eşti deatoriu domnului mieu?»
6. Iară el au zis: «O sută de căzi de untdelemn»; şi i-au zis: «Ia-ţi scrisoarea ta şi şezi degrab, scrie cinciăci».
7. După aceaea, altuia au zis: «Dară tu cât eşti deatoriu?» Care au zis: «Zeace cori de grâu». Zis-au lui: «Ia scrisorile tale şi scrie optzăci».
8. Şi au lăudat domnul pre ispravnicul strâmbătăţii, că înţelepţeaşte făcuse. Că fiii veacului acestuia mai înţelepţi sânt decât fiii luminii în neamul său.
9. Şi Eu zic voao: «Faceţi-vă priiateni din Mamona strâmbătăţii ca, când veţi scădea, să vă priimească în sălaşele ceale de veac.

Zac. 81. *Sfârşit joi. Sâmb. 13. Zac. 81.*

10. Cine e credincios întru puţin şi în mai mult va fi credincios. Şi cine în puţin e viclean şi în mai mult viclean iaste. ||

166r 11. Deci, de n-aţi fost credincioşi în Mamona cea strâmbă, care e adevărat, cine vă va creade?

12. Şi, de n-aţi fost credincioşi într-a altuia, ce-i al vostru cine vă va da?

13. *Nici o slugă poate la doi domni sluji; că au pre unul va urî şi pre altul va iubi, au de unul să va lipi şi pre altul va urgisi. Nu veţi putea sluji lui Dumnezeu şi Mamonei». *Math. 6, 27.

14. Şi auziia toate aceastea fariseii cei lacomi şi-şi bătea joc de El.

Vineri 9. Zac. 82. *Zac. 82.*

15. Şi au zis lor: „Voi sânteţi carii vă îndreptaţi înaintea oamenilor. Iară Dumnezeu cunoaşte inimile voastre; că ce e oamenilor înalt, urâciune iaste înaintea lui Dumnezeu.

Sfârşit sâmb.

16. *Leagea şi prorocii, până la Ioan; de atunci, împărăţiia lui Dumnezeu bine să vesteaşte şi tot cu silnicie întră într-însa. | *Math. 11, 12.

166v 17. *Iară mai lesne e a treace ceriul şi pământul, decât a cădea o cirtă din leage. *Math. 5, 8.

18. *Tot cine lasă muiarea sa şi ia alta curveaşte. Şi cel ce ia pre cea lăsată de bărbat preacurveaşte. *Math. 5, 32. Marc. 10, 11. 1 Corith. 7, 10, 11.

Duminecă 5. Zac. 83. Vineri. *Zac. 83.*

19. „Un om era bogat, care să îmbrăca cu urşinic şi cu vison şi să uspăta în toate zilele luminat.

20. Şi era un sărac pre nume Lazăr, care zăcea la poarta lui, plin de bube,

21. Poftind a sătura din fărâmiturile ce cădea din masa bogatului şi nime nu-i da, ci şi câniі venind, şi lingea bubele lui.

22. Şi au fost de au murit săracul şi s-au purtat de îngeri în sânul lui Avraam; şi au murit şi bogatul şi s-au îngropat în iad.

23. Şi, rădicând ochii săi, fiind în chinuri, au văzut pre Avraam de departe şi pre Lazar în sânul lui.

24. Şi el, strigând, au zis: «Părinte Avraame, fie-ţi milă de mine şi tremete pre Lazăr să întingă vârful deajetului său în apă, să răcorească limba mea, că mă chinuiesc într-această văpaie». ||

167r 25. Şi i-au zis Avraam: «Fiiule, adu-ţi aminte că ai luat ceale bune în viaţa ta şi Lazar aşijderea ceale reale. Iară acum acesta să mângâie şi tu te chinuieşti.

26. Şi întru toate aceastea, între noi şi între voi prăpastie mare s-au întărit, ca cei ce vreau de aici a treace la voi să nu poată, nici de acolo aici a treace».

27. Şi au zis: «Rogu-te, dară, părinte, să-l tremiţi la casa tătâne-mieu,

28. Că am cinci fraţi, să le mărturisească, ca să nu vie şi ei într-acest loc de chinuri».

29. Şi i-au zis Avraam: «Au pre Moisi şi prorocii; asculte de ei».

30. Iară el au zis: «Nu, părinte Avraame, ci, de va mearge la ei cineva din morţi, să vor pocăi».

31. Şi au zis lui: «De nu ascultă de Moisi şi de proroci, nici de va mearge cineva din morţi vor creade»".

Sfârşit duminică. |

167v **Cap 17**

Amar celui ce sminteaşte pruncii. Fratele ce greşaşte asupra noastră trebuie certat şi, pocăindu-să, iertat. Pre apostoli învaţă putearea credinţii. Şi dacă vor face toate ceale poruncite, să să zică a fi slugi netreabnice. Zeace leproşi să curăţesc, unul numai, samarineanul, întorcându-să a mulţămi. Zice că venirea Fiiului lui Dumnezău nu va fi tăinuită, ci luminată şi, neaşteptându-să, va sosi precum potopul lumii şi Sodomului au venit răsipirea.

Citit vineri.

Math. 18, 7. Marc. 9, 41.
1. Şi au zis către ucenicii Săi: „Nu poate fi să nu vie smintealele. Iară amar celuia prin carele vin.
2. Mai bine e lui de s-ar pune o piatră de moară de grumazul lui şi să să arunce în mare, decât să sminteascâ pre vrunul din ceşti mai mici.

Zac. 84. *Sâmb. 15. Zac. 84.*

*Preoţi 19, 17. Ecli. 19, 13. Math. 18, 15.
3. Luaţi-vă aminte: *«De va greşi împrotiva ta fratele tău, ceartă-l; şi, de să va pocăi, iartă-l.
4. Şi de şapte ori în zi de va păcătui împrotiva ta şi de şapte ori în zi să va || întoarce către tine, zicând: ;Rău îmi pare', iartă-l»". 168r

Zac. 49, Zac. 66. *Sfârşit vineri. Sâmb. 9 caotă înapoi zac. 49. Şi dumine. 9 caotă înapoi zac. 66.*

5. Şi au zis apostolii Domnului: „Adaoge-ne credinţa".
*Math. 17, 19. 6. *Iară Domnul au zis: „De veţi avea credinţă ca un grăunţ de muştar, veţi zice acestui mor: «Smulge-te şi te sădeaşte în mare» şi va asculta de voi.
7. Iară cine dintre voi, având slugă arând au păscând, carele, întornându-se din câmp, să zică lui: «Numaidecât treci, şezi»,
8. Şi să nu-i zică: «Găteaşte-mi de cină şi te încinge şi-mi slugeaşte până voi mânca şi voi bea, şi după aceastea tu vei mânca şi vei bea»?
9. Au doară mulţămeaşte slugii aceluia, căci că au făcut ceale ce-i poruncisă?
10. Nu Mi să pare. Aşa şi voi, dacă veţi face toate ceale ce s-au poruncit voao, ziceţi: «Slugi netreabnice sântem; ce au trebuit să facem, am făcut»".

Sfârşit sâmb.

11. Şi au fost, mergând în Ierusalim, trecea prin mijlocul Samariii şi a Galileii.

Zac. 85. *Dumc. 12. Zac. 85.* |

12. Şi, întrând într-un coşteiu, L-au întâmpinat zeace bărbaţi leproşi, carii au stătut departe. 168v
13. Şi au rădicat glas, zicând: „Isuse, Învăţătoriule, miluiaşte-ne!"
*Preoţi 14, 2. 14. Pre carii văzându-i, au zis: *„Duceţi-vă, arătaţi-vă preoţilor". Şi au fost când mergea, s-au curăţit.
15. Iară unul dintr-înşii văzând că s-au curăţit, s-au întors, cu mare glas mărind pre Dumnezău.
16. Şi au căzut pre faţă înaintea picioarelor Lui, har dând. Şi acesta era samarinean.
17. Iară Isus răspunzând, au zis: „Au nu zeace s-au curăţit? Şi noao unde sânt?

18. Nu s-au aflat care să să întoarcă şi să dea slavă lui Dumnezău, fără acest străin".
19. Şi au zis lui: „Scoală, mergi, că credinţa ta te-au mântuit".

Sfârşit dmc. Luni 10. Zac. 86. *Zac. 86.*

20. Iară întrebându-Să de farisei când va veni împărăţiia lui Dumnezău, răspunzându-le, au zis: „Nu va veni împărăţiia lui Dumnezău cu luare aminte,
21. Nici vor zice: «Iat-o aici» au «Iat-o colea». Că, iată, împărăţiia lui Dumnezău între voi este".
22. Şi au zis câtră ucenicii Săi: „Veni-vor zile când veţi pofti a vedea o zi de-a Fiiului Omenesc, şi nu veţi vedea.
23. *Şi vor zice voao: «Iată aici şi iată colea». Să nu vă duceţi, nici să urmaţi, *Math. 24, 23.
24. Că precum fulgerul ce sclipeaşte de supt ceriu spre ceale de supt ceriu străluceaşte, Marc. 13, 21.
169r aşa va || fi Fiiul Omenesc în zioa Sa.
25. Iară întâi trebuie multe a pătimi şi a fi lăpădat de neamul acesta!

Sfârşit luni. Marţi 10. Zac. 87. *Zac. 87.*

26. Şi, *precum au fost în zile<le> lui Noe, aşa va fi şi în zilele Fiiului Omenesc. *Face. 7, 7.
27. Mânca şi bea, să însura şi să mărita, până în zioa în care au întrat Noe în corabie. Math. 24, 35.
Şi au venit potopul şi au pierdut pre toţi.
28. *Aşişderea precum au fost în zilele lui Lot: mânca şi bea, cumpăra şi vindea, sădiia *Face. 19, 25.
şi zidea.
29. Iară în zioa în carea au ieşit Lot din Sodom au ploat foc şi piatră pucioasă din ceriu şi au pierdut pre toţi.
30. Aşişderea va fi în care zi Fiiul Omenesc să va deascoperi.
31. Într-acel ceas, cine va fi în pod şi vasele lui în case, să nu să pogoare a le lua. Şi cel din câmp, aşişdirea, nu să întoarcă înapoi.
32. Aduceţi-vă aminte de muierea lui Lot.
33. *Oricine va căota sufletul său a-l mântuii pierde-l-va. Şi cine va pierde sufletul său *Math. 10, 39.
învia-l-va. | Marc. 8, 35.
169v 34. *Într-acea noapte or fi doi într-un pat; unul să va lua şi altul să va lăsa. Sus 9, 24.
35. Doao or fi măcinând într-un loc, una să va lua şi alta să va lăsa; doi în câmp, unul Ioan 12, 26.
să va lua şi altul să va lăsa". *Math. 24, 49.
36. Răspunzând, au zis Lui: „Unde, Doamne?"
37. Carele au zis lor: „Oriunde va fi trupul, acolo să vor aduna şi vulturii".

Sfârşit marţi.

Cap 18

Prin pilda de giudecătoriul strâmbătăţii şi văduva cea obraznică învaţă pururea a să ruga. Iară prin pilda de fariseu şi vameş, în ce chip să va ruga. Pruncii opreaşte, să nu-i apere de la Sine. Bogatul, carele din tinereaţe toate poruncile a fi ţinut zicea, auzând sfatul lui Hristos de a lăsa toate, s-au dus întristat. Şi ce să va răsplăti celor ce toate pentru Hristos lasă. Vesteaşte patimile Sale şi lângă Ierihon lumineză orbul.

Sâmb. 16. Zac. 88. *Zac. 88.*

1. Şi le zicea şi pildă că trebuie pururea a să ruga şi a nu scădea, Ecli. 18, 22.
2. Zicând: „Era un giudecătoriu într-o cetate, carele de Dumnezău nu să temea 1 Tesalon. 5, 17.
şi de om nu să ruşina.
3. Iară o văduvă era în cetatea aceaea şi vinea la el, zicând: «Izbândeaşte-mă de protivnicul mieu». ||
170r 4. Şi nu vrea multă vreame. Iară după aceaste au zis întru sine: «De nu mă şi tem de Dumnezău, nici de om mă ruşinez,
5. Însă pentru că mă supără aceasta văduvă, o voi izbândi, ca nu până în sfârşit viind, să mă supere»".
6. Şi au zis Domnul: „Auziţi ce zice giudecătoriul strâmbătăţii?

7. Iară Dumnezău nu va face izbânda sfinţilor Săi, celor ce strigă cătră Sine zioa şi noapte? Şi răbdare va avea într-înşii?

Sfârşit sâmb.

8. Zic voao că degrab va face izbânda lor.

Sfârşit sâmb.

Însă Fiiul Omenesc viind, pare-ţi-să, afla-va credinţă pre pământ?"

9. Şi au zis cătră unii carii întru sineş nădăjduia ca cum ar fi drepţi şi urjisiia pre alţii, această pildă:

Zac. 89. *Duminecă 17. Zac. 89.*

10. „Doi oameni au mers în besearică, să să roaje, unul fariseu, şi altul vameş.

11. Fariseul, stând, aceastea întru sine să | ruga: «Doamne, mulţămescu-Ţi că nu sânt 170v
ca ceaialalţi oameni, răpitori, nedrepţi, preacurvari, precum şi acest vameş.

12. Postesc de doao ori în săptămână, zăciuiale dau din toate care am».

13. Iară vameşul, departe stând, nu vrea nici ochii spre ceriu a rădica, ci bătea pieptul său, zicând: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!»

*Math. 23, 12. 14. Zic voao, s-au pogorât acesta îndreptat la casa sa decât cela; *că tot cel ce să înalţă
Sus 14, 11. smeri-să-va, şi cel ce să smereaşte înălţa-să-va".

Zac. 90. *Sfârşit duminecă 17. Miercuri 10. Zaceal 90.*

*Math. 19, 13. 15. *Şi aducea la El şi prunci, să să atingă de ei; carea văzând ucenicii, îi certa.
Marc. 10, 13. 16. Iară Isus chemându-i, au zis: „Lăsaţi pruncii să vie la Mine şi să nu-i opriţi, că unora ca acestora iaste împărăţiia lui Dumnezeu.

17. Amin zic voao, oricine nu va primi împărăţiia lui Dumnezeu ca pruncul nu va întra într-însa".

Zac. 91. *Sfârşit miercuri. Duminecă 13. Zac. 91.*

*Math. 12, 13. 18. *Şi L-au întrebat o căpetenie, zicând: „Învăţătoriule bun, ce voi face să dobândesc viaţa de veaci?" | |

19. Iară Isus au zis lui: „Ce Mă zici bun? Nime nu-i bun, fără sângur Dumnezeu. 171r

20. Ştii poruncile: nu ucide, nu curvi, nu fura, cinsteaşte pre tată şi pre muma ta, nu grăi mărturie strâmbă".

21. Carele au zis: „Aceastea toate le-am păzit din tinereaţele meale".

22. Carea auzind Isus, au zis lui: „Încă una îţi lipseaşte: vinde toate cealea ce ai şi dă săracilor şi vei avea comoară în ceriu; şi vino după Mine".

23. Aceastea el auzind, s-au întristat, că era bogat foarte.

24. Iară Isus văzându-l întristat, au zis: „Cât de anevoie cei ce au bani întru împărăţiia lui Dumnezeu vor întra!

25. Că mai lesne e cămilei prin urechile acului a treace decât bogatului a întra întru împărăţiia lui Dumnezeu".

Sfârşit duminecă.

26. Şi au zis cei ce auziia: „Şi cine să poate mântui?"

27. Zis-au lor: „Cele ce nu să pot la oameni să pot la Dumnezeu".

28. Iară Petru au zis: „Iată, noi am lăsat toate şi am urmat Ţie". |

29. Carele au zis lui: „Amin zic voao, nu e carele au lăsat casa au părinţii, au fraţii, au 171v
muiarea, au fiii pentru împărăţiia lui Dumnezeu,

30. Şi să nu ia cu mult mai multe într-această vreame, şi în veacul viitoriu, viaţa de veaci".

Zac. 92. *Sfârşit mercuri 10. Joi 10. Zac. 92.*

31. *Şi au luat Isus pre cei doisprăzeace şi au zis lor: „Iată, ne suim în Ierusalim şi să vor plini toate care sânt scrisă prin proroci de Fiiul Omenesc. *Math. 20, 17. Marc. 10, 32.
32. Că Să va da limbilor şi Să va bajocori şi Să va bate şi Să va scuipi.
33. Şi, după ce-L vor bate, Îl vor ucide, şi a triia zi va învііa".
34. Şi ei nimica de aceastea n-au înţeles; şi era cuvântul acesta ascuns de către ei şi nu înţelejea ceale ce să zicea.

Sfârşit joi. Duminecă 14. Zac. 93. *Zac. 93.*

35. *Şi au fost, când să apropiia de Ierihon, un orb şedea lângă cale, ceind. *Math. 20, 20.
36. Şi, auzind gloata trecând, întreba ce e aceasta. Marc. 10, 46.
37. Şi au zis lui că Isus Nazarineanul treace.
38. Şi au strigat, zicând: „Isuse, Fiiul lui David, miluiaşte-mă!" ||
172r 39. Şi cei ce mergea înainte îl certa să tacă. Iară el cu mult mai vârtos striga: „Fiiul lui David, miluiaşte-mă!"
40. Şi, stând Isus, au poruncit să-l aducă la Sine. Şi, apropiindu-să, l-au întrebat,
41. Zicând: „Ce vreai să-ţi fac?" Iară el au zis: „Doamne, să văz".
42. Şi Isus au zis lui: „Vezi! Credinţa ta te-au mântuit".
43. Şi numaidecât au văzut; şi merjea după El, slăvind pre Dumnezeu.
44. Şi toată gloata văzând, au dat laudă lui Dumnezeu.

Sfârşit dumineca.

Cap 19

La Zaheiu, mulţi murmurând, să abate. Pildă aduce de omul cel vestit carele, ducându-să a lua
împărăţie, au dat la zeace sluji zeace tălanţi, pre carele cetăţeanii nu vrea să-i stăpânească. Pre
172v *mânzul asinii întrând cu slavă în Ierusalim, plânge pentru ea şi vesteaşte că să va răsi |pi; şi,*
întrând în besearecă, scoate pre cei ce cumpăra şi vindea.

Duminecă 15. Zac. 94. *Zac. 94.*

1. Şi, întrând, trecea prin Ierihon.
2. Şi iată un om, pre nume Zaheiu, şi acesta era căpeteniia vameşilor şi el, bogat.
3. Şi căuta să vază pre Isus cine iaste. Şi nu putea pentru gloată, că era mic de stat.
4. Şi, alergând, s-au suit într-un mor, să-l vază, că pre acolea era să treacă.
5. Şi, sosind la loc, căutând Isus, l-au văzut şi au zis către el: „Zaheie, grăbind, pogoară! Că astăzi trebuie să rămâiu în casa ta".

6. Şi, grăbind, s-au pogorât şi L-au priimit bucurându-să.
7. Şi, văzând, toţi murmura, zicând: „Că la om păcătos s-au abătut".
8. Iară stând Zaheiu, au zis câtră Domnul: „Iată, jumătate din averile meale, Doamne, dau săracilor. Şi de am înceluit pre cineva, întorc împătrit". ||
9. Zis-au Isus către el: „Că astăzi s-au făcut mântuire casii aceştiia. Că şi el fiiul lui Avraam iaste. 173r
*Math. 18, 11. 10. *Că au venit Fiiul Omenesc a căuta şi a mântui ce perise".

Sfârşit duminecă.

11. Aceastea auzind ei, au adaos a zice o pildă, că era aproape de Ierusalim şi le părea că numaidecât să va arăta împărăţiia lui Dumnezeu.

Zac. 95. *Vineri 10. Zac. 95.*

*Math. 25, 14. 12. Zis-au dară: *„Un om de bun neam s-au dus într-o ţară departe, să-şi ia împărăţie şi să să întoarcă.
13. Iară chemând zeace slujile sale, le-au dat zeace mna şi au zis câtră ei: «Neguţătoriţi până voi veni».
14. Iară cetăţeanii lui îl urâsă. Şi au trimis solie după el, zicând: «Nu voim să ne stăpâneascâ acesta».
15. Şi au fost de s-au întors, după ce au luat împărăţiia. Şi au poruncit să cheame slujile cărora dedease banii, ca să ştie cine cât au neguţătorit.
16. Şi au venit cel dintâi, zicând: «Doamne, mnaoa ta au căştigat zeace mna». |
17. Şi au zis lui: «Bine e, slugă bună, că întru puţin ai fost credincios, vei fi puteare având 173v
preste zeace cetăţi».
18. Şi altul au venit, zicând: «Doamne, mnaoa ta au făcut cinci mna».
19. Şi acestuia au zis: «Şi tu fii preste cinci cetăţi».
20. Şi altul au venit, zicând: «Doamne, iată mnaoa ta carea o am avut pusă în năframă,
21. Că m-am temut de tine, că om aspru eşti, iai ce n-ai pus şi seaceri ce n-ai sămânat».
22. Zis-au lui: «Din gura ta te judeci, slugă vicleană. Ştiai că eu sânt om aspru, luând ce n-am pus şi săcerând ce n-am sămânat.
23. Şi pentru ce n-ai dat banii miei la neguţătorie, ca eu, venind, adevărat cu dobândă să fiu scos al mieu?»
24. Şi celor ce sta au zis: «Luaţi de la el mna şi o daţi celui ce are zeace mna».
25. Şi au zis lui: «Doamne, are zeace mna».
*Math. 13, 12. şi 25, 29. 26. *«Iară zic voao că tot celui ce are să va da şi va prisosi, iară de la cel ce nu are şi ce are să va lua de la el. ||
Marc. 4, 25. Sus 8, 18. 27. Iară pre nepriiatinii miei, aceia care n-au vrut să-i stăpânesc, aduceţi-i aici şi-i omorâţi 174r
înaintea mea»".
28. Şi aceastea zicând, meargea înainte, suindu-Să în Ierusalim.

Zac. 96. *Sfârşit vineri. Luni Brânză. Zac. 96.*

*Math. 21, 1. Marc. 11, 1. 29. Şi au fost, *apropiindu-să de Vithaghe şi Vithania, la Muntele Maslinilor, au tremis doi ucenici ai Săi,
30. Zicând: „Meargeţi în coşteiul ce stă înainte, în carele, întrând, veţi afla mânzul asinii legat, pre carele nime dintre oameni nici odinioară au şezut. Dezlegaţi-l şi-l aduceţi.
31. Şi de vă va întreba cineva: «Pentru ce-l dezlegaţi?», aşea veţi zice lui: «Că Domnul poftească slujba lui»".
32. Şi s-au dus cei tremiş şi au aflat, precum au zis lor, stând mânzul.
33. Şi dezlegând ei mânzul, au zis stăpânul lui către ei: „Ce dezlegaţi mânzul?" |
34. Iară ei au zis: „Că Domnului trebuie". 174v
*Ioan 12, 14. 35. *Şi l-au dus la Isus şi, aruncând veşmintele sale pre el, au pus pre Isus.
36. Iară mergând El, aşternea veşmintele sale pre cale.

Zac. 97. *Luni 11. Zac. 97.*

37. Şi, apropiindu-să de pogorâşul Muntelui Maslinilor, au început toate gloatele ucenicilor, bucurându-să, a lăuda pre Dumnezeu cu glas mare, pentru toate puterile ce văzuse,

38. Zicând: „Bine e cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului, pace în ceriu şi mărire întru ceale înalte!"
39. Şi nişte farisei din gloate au zis cătră El: „Învăţătoriule, ceartă ucenicii".
40. Cărora au zis: „Zic voao că, de vor tăcea aceştia, pietrile vor striga".

Sfârşit luni Brânză.

41. Şi, apropiindu-Să, văzând cetatea, au plâns pentru ea, zicând:
42. „Că de ai fi cunoscut şi tu şi, adecă, într-această zi a ta, ceale ce sânt spre pace ţie, iară acum s-au ascuns de câtră ochii tăi! ||
175r 43. Că vor veni zile preste tine şi te vor încunjura nepriiatinii tăi cu şanţ şi te vor împresura şi te vor strâmtura pretutindini.
44. Şi te vor asămâna pământului, şi fiii tăi, carii sânt întru tine, *şi nu vor lăsa întru tine piatră pre piatră, pentru că n-ai cunoscut vreamea cercetării tale". *Math. 24, 2. Marc. 13, 2. Jos 21, 6.

Sfârşit luni. Marţi 11. Zac. 98. *Zac. 98.*

45. *Şi, întrând în besearică, au început a scoate pre cei ce vindea într-însa şi cumpăra, *Math. 21, 12.
46. *Zicând lor: „Scris iaste: că casa Mea casa rugăciunii iaste, iară voi o aţi făcut peşteră tălharilor". Marc. 11, 15. Isaie 26, 7.
47. Şi era învăţând în toate zilele în besearică. Iară căpeteniile popilor şi cărturarii şi căpeteniile norodului Îl asculta să-L piarză. Ieremie 7, 11.
48. Şi nu afla ce să-I facă, că tot norodul dorea, auzindu-L.

Sfârşit marţi.

Cap 20

Nu spune preoţilor şi cărturarilor cu ce puteare face aceaste, că nici ei răspundea la întrebarea
175v *de botezul lui Ioan. Pildă aduce de lucrătorii viii, carii, bătând | slugile domnului, şi pre fiiul lui l-au ucis. Ispiteaşte-Să Isus de dajda chesariului, de la saducheii de înviiare. Cum zic pre Hristos a fi Fiiul lui David. A să feri de cărturarii cei mândri.*

Mier. 11. Zac. 99. *Zac. 99.*

1. Şi au fost într-una de zile, învăţând El norodul în besearecă şi binevestind, s-au adunat căpeteniile preoţilor şi cărturarii cu bătrânii, Math. 21, 23. Marc. 11, 27.
2. Şi au zis, grăind câtră El: „Spune-ne, cu ce puteare faci aceaste? Au cine e cel ce Ţ-au dat această puteare?"

3. Iară Isus răspunzând, au zis câtră ei: „Întreba-vă-voi şi Eu un cuvânt. Răspundeţi-Mi,
4. Botezul lui Ioan din ceriu era au de la oameni?"
5. Iară ei cugeta întru sine, zicând: „Că de vom zice «din ceriu», va zice «căci dară n-aţi crezut lui?»
6. Iară de vom zice «De la oameni», norodul tot ne va ucide cu pietri, că neîndoiţi sânt cum că Ioan proroc au fost".
7. Şi au răspuns că nu ştiu de unde ar fi.
8. Şi Isus au zis lor: „Nici Eu vă spuiu cu ce puteare fac aceaste".

Zac. 100. *Sfârşit mier. Joi 11. Zac. 100.*

*Isaie 5, 1. Irimie 2, 21. Math. 21, 23. Marc. 12, 1.
9. Şi au început a zice câtră gloată această pildă: *„Un om au sădit vie şi o au dat lucrătorilor şi el s-au depărtat multă vreame.
10. Şi la vreame au trimis sluga câtră lucrători, ca să-i dea din rodul viii. Carii bătându-l, l-au trimis deşert. ||
11. Şi au adaos a trimite altă slugă. Iară ei şi pre acesta, bătându-l şi batjucorindu-l, l-au trimis deşert. 176r
12. Şi au adaos a trimite al triilea. Carii şi pre acela, rănindu-l, l-au scos.
13. Şi au zis domnul viii: «Ce voi face? Trimite-voi fiiul mieu cel iubit; doară pe acesta văzându-l, să vor ruşina».
14. Care văzându-l, lucrătorii au cugetat întru sine, zicând: «Acesta e moşteanul; să-l ucidem, ca să fie a noastră moşiia».
15. Şi, scoţându-l afară din vie, l-au ucis. Ce, dară, le va face domnul viii?
16. Vini-va şi va pierde lucrătorii aceştia şi va da viia altora!" Carea auzând, au zis Lui: „Să nu fie!"

*Psalm 117, 72. Isaie 28, 16. Math. 21, 42. Fap. 4, 11. Râm. 9, 33. 1 Petru 2, 7.
17. Iară El, căotând spre ei, au zis: „Ce dară e aceasta, ce e scris: *«Piatra carea nu o au socotit ziditorii, aceasta s-au făcut în capul unghiului»?
18. Tot cel ce va cădea pre piatra aceaea zdrobi-să-va, iară pre carele va cădea, sfărâma-l-va".

Zac. 101. *Sfârşit joi. Vineri 11, Zac. 101.*

19. Şi căota căpeteniile popilor şi cărturarii a pune mâinile pre El într-acel ceas. Şi s-au temut de norod, că au cunoscut că câtră dânşii zisease pilda aceasta. |

*Math. 22, 15. Marc. 12, 13.
20. *Şi, luund aminte, au trimis leşuitori carii să făcea a fi drepţi, să-L prindă în cuvânt, ca să-L dea domniii şi puterii deregătoriului. 176v
21. Şi L-au întrebat, zicând: „Învăţătoriule, ştim că drept spui şi înveţi şi nu iai faţa, ci calea lui Dumnezău în adevăr înveţi.
22. Cade-să noao a da dajdă chesariului, au nu?"
23. Şi, socotind vicleşugul lor, au zis câtră ei: „Ce Mă ispitiţi?
24. Arătaţi-Mi dănariul. A cui chip are, şi scrisoarea?" Răspunzând, au zis Lui: „A chesariului".

*Râm. 13, 7.
25. Şi au zis lor: *„Daţi, dară, ceale ce sânt ale chesariului, chesariului, şi ceale ce sânt a lui Dumnezău, lui Dumnezău".
26. Şi n-au putut vinovăţi cuvântul Lui înaintea gloatei. Şi mirându-să de răspunsul Lui, au tăcut.

Zac. 102. *Sfârşit vineri. Luni 12. Zac. 102.*

*Math. 22, 13. Marc. 12, 18, 28. 2 Leage 25, 5.
27.* Şi s-au apropiat neşte saduchei, carii tăgăduiesc a fi înviiarea, şi L-au întrebat,
28. Zicând: „Învăţătoriule, Moisi au scris noao: «De va muri fratele cuiva având muiare şi acela va fi fără prunci, să ia fratele lui muiare şi să deşteapte sămânţa fratelui său».
29. Deci şeapte fraţi era şi cel dintâi au luat muiare şi au murit fără fii.
30. Şi cel după el o au luat, şi acela au murit fără fiiu. ||
31. Şi al treilea o au luat. Aşijderea şi toţi şeapte, şi n-au lăsat sămânţă şi au murit. 177r
32. Mai pre urmă de toţi au murit şi muiarea.
33. Deci, la înviiare, a căruia va fi muiarea, că şeapte o au avut muiare?"
34. Şi au zis lor Isus: „Fiii veacului acestuia să însoară şi să mărită,
35. Iară cei ce vor fi vreadnici de veacul acela şi de înviiarea morţilor nici să vor mărita, nici să vor însura,

36. Că nu vor putea mai muri, că sânt aseaminea îngerilor şi sânt fiii lui Dumnezeu, fiind fiii învierii.
37. Iară cum că învie morţii, şi Moisi au arătat lângă *rug, precum zice Domnul, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov. *Ieşire 3, 9.
38. Iară Dumnezeu nu-i al morţilor, ci al viilor, că toţi vieţuiesc Lui".
[39]. Şi, răspunzind oarecarii dintre cărturari, au zis Lui: „Învăţătoriule, bine ai zis!"
40. Şi nu-L mai cuteza întreba de ceva.
41. Şi au zis către ei: „Cum zic pre Hristos a fi fiiul lui David?
42. Şi însuş David zice în Cartea psalmilor: *«Zis-au Domnul Domnului Mieu: Şezi de-a dreapta Mea, | *Psalm. 109, 1. Math. 22, 44.
177v 43. Până când voi pune nepriiatenii Tăi aşternut picioarelor Tale'». Marc. 12, 36.
44. David, dară, Domn Îl cheamă. Şi cum iaste fiiul lui?"

Sâmb. 17. Zac. 103. *Zac. 103.*

45. Şi, auzind tot norodul, au zis ucenicilor Săi:
46. *„Păziţi-vă de cărturarii carii vreau a umbla în haine lungi şi iubesc închinăciuni prin târg şi catedrele ceale dintâi prin sinagoguri şi şederile dintâi la uspeaţe, *Math. 23, 6. Marc. 12, 38.
47. Carii îmbucă casăle văduvelor, făcându-să îndelungat a să ruga. Aceştia vor lua osândă mai mare". Sus 11, 43.

Cap 21

Văduva, carea doi fileari au adus, mai mult o laudă decât pre cei bogaţi carii adusease. Răsipirea besearicii vesteaşte şi multe războaie, necazuri şi izgoane împrotiva cărora întăreaşte pre apostoli. Vesteaşte şi răsipirea Ierusalimului şi robiia jidovilor şi răsipirea de seamnele ceale mai naintea judecăţii. A să feri de saţiu, de beţie şi de grijile aceştii vieţi şi a privighea.

1. Şi, uitându-Să, au văzut pre cei ce arunca dar în vistierie, bogaţii. Marc. 12, 41.
2. Şi au văzut şi pre o văduvă saracă aruncând doi fileari. ||
178r 3. Şi au zis: „Adevăr zic voao că văduva această săracă mai mult decât toţi au aruncat.
4. Că toţi aceştia din prisosinţa sa au aruncat spre darurile lui Dumnezeu, iară aceasta din lipsa sa, toată hrana sa ce avea au aruncat".

Sfârşit sâmb. Mercuri 12. Zac. 104 *Zac. 104.*

5. Şi, zicând oarecarii de besearică că cu pietri bune şi cu daruri ar fi împodobită, au zis: *Math. 14, 2.
6. „Aceastea ce vedeţi, *veni-vor zile întru carele nu să va lăsa piatră pre piatră carea să nu să răsipească". Marc. 13, 2. Sus 19, 44.

7. Şi L-au întrebat, zicând: „Învăţătoriule, când vor fi aceastea şi ce sămn când vor înceape a fi?"

Zac. 105. *Sâmbătă post de carne. Zac. 105.*

8. Carele au zis: „Vedeţi să nu vă înşelaţi. Că mulţi vor veni în numele Mieu, zicând că Eu sânt. Şi vreamea s-au apropiiat. Deci să nu meargeţi după ei.
9. Iară când veţi auzi războaie şi răzmiriţe, nu vă spăimântareţi. Trebuie întâi a fi aceastea, ci încă nu îndată sfârşitul".
10. Atunci zicea lor: „Scula-să-va limbă pre limbă şi împărăţie asupra împărăţiii.
11. Şi cutremure de pământ mari vor fi prin locuri şi ciume şi foamete şi spaime din | ceriu şi seamne mari vor fi. 178v

Zac. 106. *Marţi 12 şi a mucenicilor. Zac. 106.*

12. Ci mai nainte de toate aceastea or pune mânile sale pre voi şi vă vor goni, dându-vă în sinagoguri şi în paze, trăgându-vă la împăraţi şi la deregători pentru numele Mieu.
13. Şi să va întâmpla voao spre mărturie.
14. Puneţi, dară, în inimile voastre a nu gândi cum veţi răspunde,
15. Că Eu vă voi da gură şi înţelepciune, cărora nu vor putea sta şi a grăi împrotivă toţi protivnicii voştri.
16. Şi vă veţi da de părinţi şi de fraţi şi de rudenii şi de priiatini şi vor omorî dintre voi.
17. Şi veţi fi urâţi tuturor pentru numele Mieu,
18. Şi un păr din capul vostru nu va peri.
19. Întru răbdarea voastră veţi moşteni sufletele voastre.
*Dan. 9, 27. Math. 24, 15. Marc. 13, 14. 20. *Iară când veţi vedea încunjurându-să de oaste Ierusalimul, atunci să ştiţi că s-au apropiat pustiirea lui.
21. Atunci cei din Iudeea să fugă la munţi şi cei din mijlocul ei să iasă şi cei din câmpuri să nu între într-însul. ||
22. Că zilele izbândirii sânt aceastea, ca să să plinească toate ceale ce sânt scrise, 179r
23. Iară amar povarnicelor şi celor ce vor apleca în zilele acealea, că va fi strânsoare mare pre pământ şi mânie norodului acestuia.
24. Şi vor cădea de ascuţitul sabiii şi robi să vor duce întru toate limbile; şi Ierusalimul să va călca de limbi, până când să vor plini vremile neamurilor.

Sfârşit miercuri.

*Isaie 13, 10. Ezechil 32, 7. Ioil 3, 15. Math. 24, 29. Marc. 13, 24. 25. *Şi vor fi seamne în soare şi în lună şi în steale, şi pre pământ strâmtoarea limbilor de turburarea sunetului mării şi a valurilor,
26. Uscându-să oamenii de frică şi de aşteptare, care vor veni preste toată lumea, că puterile ceriurilor să vor clăti.
27. Şi atunci vor vedea pre Fiiul Omenesc viind în nor cu puteare mare şi cu mărire.

Zac. 107. *Joi 12. Zac. 107.*

*Râm. 8, 23. 28. Iară aceastea începând a fi, căutaţi şi rădicaţi capetele voastre, *că să apropie răscumpărarea voastră". |
29. Şi le-au zis lor o asămănare: „Vedeţi smochinul şi toţi pomii. 179v
30. Când scot din sine rodul, ştiţi că-i aproape vara.
31. Aşea şi voi, când veţi vedea fiind aceastea, să ştiţi că aproape iaste împărăţiia lui Dumnezeu.
32. Amin zic voao, că nu va treace neamul acesta până când toate vor fi.
33. Ceriul şi pământul vor treace, iară cuvintele Meale nu vor treace.

Sfârşit joi.

34. Iară vă luaţi aminte, ca nu cumva să să îngreoiaze inimile voastre cu saţiul şi cu beţiia şi cu grijile aceştii vieţi şi să vie preste voi de năpraznă zioa aceaea.
35. Căci ca cursa va veni preste toţi cei ce şed pre faţa a tot pământul.

36. Privegheaţi, dară, în toată vreamea, rugându-vă ca să vă învredniciţi a scăpa de toate aceaste viitoare şi a sta înaintea Fiiului Omenesc".

Sfârşit sâmb. Vin. 19. Zac. 108. *Zac. 108.*

37. Şi era zioa învăţând în besearică, iară noaptea, ieşind, zăbovea în munte ce să cheamă al Maslinilor. | |

180r 38. Şi tot norodul mâneca la El în besearică, să-L audă.

Cap 22

Să sfătuiesc căpeteniile popilor a ucide pre Isus, pre Carele-L vinde Iuda. Porunceşte a să găti paştile. Pânea în trupul Său şi vinul în sânge prefăcându-le, dă ucenicilor, poruncind să facă aşijderea. Pricirea ucenicilor, carele dintr-înşii ar fi mai mare. Vesteşte cea de trei ori a lui Petru tăgăduire, poruncind a vinde îmbrăcămintea şi a cumpăra sabie. După lunga în luptă rugăciune şi după cea ca sângele pre pământ curgând asudare, Să prinde de jidovi, dintre carii unuie Petru taie ureachea. Ponosluieşte căci la El, ca la un tâlhariu, a-L prinde au ieşit. În casa arhiereului de trei ori de Petru Să tăgăduieşte şi de jidovi Să bate şi Să batjocoreşte; şi dimineaţa, în sfat fiind întrebat, Să mărturiseşte a fi Fiiul lui Dumnezău.

1. Şi să apropiia praznicul azimelor, care să zice Paştile. Math. 27, 2.
2. Şi căuta căpeteniile popilor şi cărturarii cum ar omorî pre Isus, ci să temea de gloată. Marc. 14, 1.
3. *Şi au întrat Satana în Iuda, carele să numea Iscarioteanul, unul din cei doisprăzece. *Math. 27, 14.
4. Şi s-au dus şi au grăit cu căpeteniile popilor şi cu mai-marii besearecii cum L-ar vinde lor. | Marc. 14, 10.

180v 5. Şi s-au bucurat şi s-au tocmit să-i dea bani.
6. Şi le-au făgăduit şi căuta prilej să-L dea fără gloate.
7. Şi au venit zioa azimelor, în carea trebuia să să junghie paştile.
8. Şi au tremis pre Petru şi pre Ioan, zicând: „Mergând, gătiţi noao paştile, să mâncăm".

Sfârşit vineri.

9. Iară ei au zis: „Unde vrei să gătim?"
10. Şi au zis către ei: „Iată, întrând voi în cetate, vă va întâmpina un om purtând un urcior de apă; mergeţi după el în casa în carea va întra.
11. Şi veţi zice stăpânului casei: «Învăţătoriul zice ţie: 'Unde e casa de oaspeţi, unde să mânc paştile cu ucenicii Mei?'»
12. Şi el vă va arăta un fuiuşor mare, aşternut, şi acolo gătiţi".
13. Şi, mergând, au aflat precum au zis lor şi au gătit paştile. *Math. 27, 20.
14. *Şi, fiind ceasul, au şezut, şi doisprăzece apostoli cu El. Marc. 15, 17.

15. Şi au zis lor: „Dorinţă am dorit a mânca aceste paşti cu voi, mai nainte de-a pătimi.
16. Că zic voao că de acum nu le voi mai mânca, până când să vor plini întru împărăţiia lui Dumnezău.
17. Şi, luând păharul, au mulţămit şi au zis: „Luaţi şi împărţiţi-l între voi,
18. Că zic voao că nu voi bea din roada viţei, până va veni împărăţiia lui Dumnezău". ||
*1 Cor. 11, 27. 19. *Şi, luând pâne, au mulţămit şi au frânt şi au dat lor, zicând: „Acesta este trupul Mieu, 181r
Carele să dă pentru voi. Aceasta faceţi întru pomenirea Mea".
20. Aşijderea şi păharul, după ce au cinat, zicând: „Acesta ieste păharul Noul Testamânt, întru Sângele Mieu, Carele pentru voi să va vărsa.
*Math. 26, 21. 21. *Însă iată, mâna celui ce Mă vinde cu Mine e la masă.
Marc. 14, 20.
Ioan 20, 18.

*Psal. 40, 9. 22. Şi Fiiul Omenesc adecă, *după cumu-i rânduit, merge. Iară amar omului aceluia prin carele să va vinde".
23. Şi ei au început a să întreba între sine cine ar fi dintre ei carele va face aceasta?
24. Şi au fost şi price între ei, carele dintre ei s-ar părea a fi mai mare.
*Mth. 20, 25. 25. Şi le-au zis: *„Împăraţii limbilor le stăpânesc pre ele. Şi cei ce au putere preste ele
Mar. 10, 42. făcători de bine să cheamă.
26. Iară voi nu aşa, ci carele-i mai mare între voi fie ca cel mai mic; şi cel dintăi, ca slujitoriul.
27. Că cine e mai mare, cel ce şede au cel ce slujeşte? Au nu-i cel ce şede? Iară Eu în mijlocul vostru sânt, ca cel ce slujeşte.
28. Iară voi sânteţi cei ce aţi rămas cu Mine întru ispitele Mele. |
29. Şi Eu făgăduiesc voao, precum Mi-au făgăduit Mie Tatăl Mieu, împărăţie, 181v
30. Să mâncaţi şi să beţi la masa Mea întru împărăţiia Mea şi să şedeţi pre scaune, ajudecând doaosprăzece neamuri ale lui Israil".
31. Şi au zis Domnul: „Simon, Simon, iată, Sătana v-au cerut să vă cearnă ca grâul.
32. Iară Eu M-am rugat pentru tine, să nu scază credinţa ta. Şi tu, oarecând întorcându-te, întăreşte fraţii tăi".
33. Carele au zis Lui: „Doamne, cu Tine sânt gata şi în temniţă şi la moarte a merge".
*Math. 26, 34. 34. *Iară El au zis: „Zic ţie, Petre, nu va cânta astăzi cocoşul până nu vei tăgădui de
Marc. 14, 30. trei ori a Mă cunoaşte". Şi au zis lor:
*Math. 10, 9. 35. *„Când v-am tremis fără pungă şi fără traistă şi fără încălţăminte, au doară ceva v-au lipsit?"
36. Iară ei au zis: „Nimica". Zis-au dară lor: „Ci acum cel ce are pungă o ia. Aşijderea şi traista. Şi cel ce nu are vânză îmbrăcămintea sa şi cumpere sabie.
*Isaie 53, 12. 37. Că zic voao că încă aceasta ce este scrisă trebuie să să plinească întru Mine: *«Şi cu cei nedrepţi S-au socotit», că cele ce sânt despre Mine sfârşit au".
38. Iară ei au zis: „Doamne, iată doao sabii aici". Iară El au zis lor: „Ajunge!"

Zac. 109. *Marţi Brânză. Zac. 109.* ||

182r 39. *Şi, ieşind, mergea, după obiceaiu, în Muntele Maslinilor. Şi au mers după El şi ucenicii. *Mth. 26, 36. Mar. 14, 32.
40. Şi, ajungând la loc, au zis lor: „Rugaţi-vă, ca să nu întraţi în ispită". Ioan 18, 1.

Sfârşit luni Brânză.

41. *Şi El S-au depărtat de la ei cât e o zvârlitură de piatră. Şi, puind genunchele, Să ruga, *Math. 26, 32.
42. Zicând: „Tată, de vreai, treacă păharul acesta de la Mine, însă nu voia Mea, ci a Ta să fie!" Marc. 14, 35.
43. Şi s-au arătat Lui îngerul din ceriu, întărindu-L. Şi, fiind în luptă mai lungă, Să ruga.
44. Şi s-au făcut sudoarea Lui ca nişte picături de sânge curgând pre pământ.
45. Şi, sculându-Să de la rugăciune şi venind la ucenicii Săi, i-au aflat dormind de întristare.
46. Şi au zis lor: „Ce durmiţi? Sculaţi-vă, rugaţi-vă, să nu întraţi întru ispită".
47. *Încă El grăind, iată gloata, şi cel ce să chema Iuda, unul din cei doisprăzece, mergea înnaintea lor. Şi s-au apropiiat de Isus, să-L sărute. *Math. 24, 40. Mar. 14, 43.
48. Iară Isus au zis lui: „Iudo, cu sărutare vinzi pre Fiiul Omenesc?" Ioan 18, 3.
49. Şi, văzând cei ce era împrejurul Lui cele ce era să fie, au zis Lui: „Doamne, lovi-vom cu sabiia?" |
182v 50. Şi au lovit unul dintr-înşii pre sluga arhiereului şi au tăiat ureachea lui cea dreaptă.
51. Şi, răspunzând Isus, au zis: „Lăsaţi, până aici!" Şi, atingându-Să de ureachea lui, l-au vindecat.
52. Şi au zis Isus către cei ce venise la El, căpeteniile popilor şi mai-marii besearecii şi bătrânii: „Ca la un tâlhariu aţi ieşit cu sabii şi cu fuşti?
53. În toate zilele fiind cu voi în besearecă, n-aţi întins mânile asupra Mea. Ci acesta e ceasul vostru şi puterea întunerecului".
54. *Şi, prinzându-L, L-au dus la casa arhiereului. Iară Petru urma de departe. *Mth. 26, 57.
55. *Şi, aprinzind foc în mijlocul curţii şi şezând ei împrejur, era Petru în mijlocul lor. Mar. 14, 53.
56. Carele văzându-l o slujnică şezând la lumină şi, uitându-să la el, au zis: „Şi acesta cu El era". Ioan 18, 24. *Mth. 26, 69.
57. Iară el L-au tăgăduit, zicând: „Muiere, nu L-am cunoscut". Mar. 14, 66.
58. Şi, după puţin, altul văzându-l, au zis: „Şi tu dintre ei eşti". Iară Petru au zis: „O, omule, nu sânt". Ioan. 18, 25.
59. *Şi, trecând ca un ceas de vreame, altul oarecarele întărea, zicând: „Adevărat şi acesta cu El era. Că şi galileean este". || *Ioan 18, 26.
183r 60. Şi au zis Petru: „Omule, nu ştiu ce zici". Şi numaidecât, încă el grăind, au cântat cocoşul.
61. Şi, întorcându-Să Domnul, S-au uitat la Petru; şi şi-au adus aminte Petru de cuvântul Domnului, precum zisease: *„Că mai nainte de-a cânta cocoşul, de trei ori Mă vei tăgădui". *Math. 27, 34.
62. Şi, ieşind afară Petru, au plâns cu amar. Mar. 14, 30.
63. Şi oamenii cei ce-L ţinea Îl batjocorea, bătându-L. Ioan 20, 38.
64. Şi L-au acoperit şi lovea faţa Lui. Şi-L întreba, zicând: „Proroceşte, cine e cel ce te-au lovit?"
65. Şi altele multe, blăstămând, zicea împrotiva Lui.

Vineri Mare la 5 ceas. Zac. 110. *Zac. 110.*

66. *Şi, făcându-să zio, s-au adunat bătrânii gloatei şi căpeteniile preoţilor şi cărturarii şi L-au dus la sfatul său, zicând: „De eşti Tu Hristos, spune noao!" *Mth. 27, 1 Mar. 15, 1
67. Şi au zis lor: „De vă voi spune voao, nu veţi crede Mie. Ioan 18, 28
68. Iară de vă voi şi întreba, nu-M veţi răspunde, nici Mă veţi slobozi.
69. Iară de acum va fi Fiiul Omenesc şezând de-a dreapta puterii lui Dumnezău".
70. Şi au zis toţi: „Dară Tu eşti Fiiul lui Dumnezău?" Carele au zis: „Voi ziceţi că Eu sânt".
71. Iară ei au zis: „Ce mai poftim mărturie? Că voi aţi auzit din gura Lui!" |

183v **Cap 23**

Pârându-Să înnaintea lui Pilat, Să trimite la Irod, carele urgisindu-L, L-au batjocorit. Pilat să sârguieşte a-L slobozi, puind înainte pre Varrava ucigaşul şi făgăduindu că-L va ierta. Însă strâgând jidovii, Să judecă spre moarte. Şi, ducându-L la perire, opreşte muierile a plânge

pentru Sine. Cu tâlharii răstâgnindu-Să, Să roagă Tatălui pentru ucigaşi. Să batjocoreşte de căpetenii şi de ostaşi, dându-I oţăt. Puindu-să deasupra scrisoarea, Să huleşte de un tâlhariu, iară altuie făgăduieşte împărtăşirea sa în raiu. După întunerec şi alte seamne, strigând, Îş dă sufletul; pre Carele sutaşul drept a fi Îl propoveduieşte şi Iosif trupul Lui îngroapă.

Vineri Brânză.

1 Şi, sculându-să toată mulţimea lor, L-au dus la Pilat.
2 Şi au început a-L părî, zicând: „Pre Acesta L-am aflat răsvrătind neamul
*Math. 22, 21. nostru *şi oprind a da dajda chesariului şi zicându-Să a fi Hristos Împărat".
Mar. 12, 17. 3. *Iară Pilat L-au întrebat, zicând: „Tu eşti împăratul jidovilor?" Iară El, răspunzind, au
*Math. 27, 11. zis: „Tu zici".
Mar. 15, 2. 4. Şi au zis Pilat către căpeteniile popilor şi către gloate: „Nici o vină nu || aflu în omul 184r
Ioan 18, 33. acesta".
5. Iară ei mai vârtos să îndemna, zicând: „Întărâtă norodul, învăţând prin toată Iudeia, începând din Galileia până aici".
6. Iară Pilat, auzind de Galileia, au întrebat de ar fi om galileian.

7. Şi, cunoscând că ar fi de supt biruinţa lui Irod, L-au tremis la Irod, carele şi el era în Ierusalim într-acele zile.
8. Iară Irod, văzând pre Isus, s-au bucurat foarte, că era poftind de multă vreme a-L vedea, căci că auziia multe de El şi nădăjduia ceva sămn a vedea de la El făcându-să.
9. Şi-L întreba cu multă vorbă, iară El nimica nu i-au răspuns.
10. Şi sta căpeteniile preoţilor şi cărturarii cu deadinsul, pârându-L.
11. Şi L-au urgisit Irod cu ostaşii săi şi L-au batjocorit, îmbrăcându-L cu haină albă, şi L-au tremis la Pilat.
12. Şi s-au făcut priiatini Irod şi Pilat într-acea zi; că mai nainte era nepriiatini între sineşi.
13. Iară Pilat, chemând căpeteniile preoţilor şi mai-marii besearecii şi gloata, |
14. Au zis către ei: „Adusu-mi-aţi pre acest om ca când ar fi răzvrătit neamul şi, 184v
*Ioan 18, 38 iată, eu înaintea voastră întrebându-l, *nici o vină nu aflu în omul acesta din cele
şi 19, 4. ce-l pârâţi,
15. Ci nici Irod; că v-am tremis la el şi, iată, nimica vrednic de moarte i s-au făcut.
16. Certându-l, dară, îl voi slobozi".
17. Şi obiceaiu avea a le slobozi la praznic unul.
18. Şi au strigat împreună toată gloata, zicând: „Ia pre Acesta şi ne slobozi pre Varavva!"
19. Carele era, pentru o gălceavă ce să făcuse în cetate şi pentru ucidere, aruncat în temniţă.
20. Şi iară Pilat au grăit către dânşii, vrând a slobozi pre Isus.
21. Iară ei striga, zicând: „Răstigneşte-l, răstigneşte-l!"

22. Iară el a treia oară au zis către ei: *„Dară ce rău au făcut acesta? Nici o vină de moarte aflu într-însul. Certa-l-voi dară şi-l voiu slobozi”. *Mth. 27, 23. Mar. 15, 14.
23. Iară ei mai vărtos striga cu glas mare să Să răstignească. Şi să întărea glasul lor. ||
185r 24. Şi Pilat au judecat să fie cererea lor.
25. Şi l-au slobozit pre cel ce pentru ucidere şi pentru gâlceavă era aruncat în temniţă, pre carele cerea. Iară pre Isus L-au dat voii lor.
26. *Şi, ducându-L, au apucat pre un Simon Chireneu, ce vinea din sat, şi i-au pus cruce, să o poarte după Isus. *Math. 27, 32. Mar. 15, 21.
27. Şi mergea după El gloată multă de norod şi de muieri, carele plângea şi să tânguia de El.
28. Iară întorcându-Să către ele, Isus au zis: „Fetele Ierusalimului, nu plângereţi pentru Mine, ci pentru voi înşivă şi pentru fiii voştri.
29. Că, iată, vor veni zile în care vor zice: «Ferice de cele sterpe şi de pântecele ce n-au născut şi de ţiţele cele ce n-au aplecat».
30. Atunci vor începe a zice munţilor: *«Căderi preste noi!» şi dealurilor: «Acoperiţi-ne!» *Isa. 2, 19.
31. Că, de fac aceste în lemnul verde, în cel uscat ce va fi?” Os. 10, 8. Apoc. 7, 17.

Evang. 8 sh. Strat. Zaceal 111. *Zac. 111.*

32. Şi ducea şi pre alţi doi vicleni cu El, să-i omoară.
33. *Şi, după ce au venit la locul ce să cheamă „al Căpăţinelor”, acolo L-au răstignit, şi pre tâlhari unul de-a dreapta şi altul de-a stânga. | *Math. 27, 43. Mar. 15, 22.
185v 34. Iară Isus zicea: „Părinte, iartă-le, că nu ştiu ce fac!” Iară cei ce împărţea vejmintele Lui au aruncat sorţi. Ioan. 19, 17.
35. Şi sta norodul uitându-să şi-L batjocorea căpeteniile cu ei, zicând: „Pre alţii i-au mântuit, mântuiască-să pre sine, de este acesta Hristos, cel ales al lui Dumnezău!”
36. Şi-ş bătea joc de El şi ostaşii, apropiindu-să şi oţăt dându-I,
37. Şi zicând: „De eşti tu împăratul jidovilor, mântuieşte-te!”
38. Şi era şi scriitura scrisă deasupra Lui cu slove elineşti şi leteneşti şi ovreieşti: „Acesta este împăratul jidovilor”.
39. Iară unul din cei ce era spânzuraţi tâlhariu Îl hulea, zicând: „De eşti tu Hristos, mântuieşte-te pre tine însuţi şi pre noi”.
40. Şi, răspunzind celaalalt, îl certa, zicând: „Nici tu te temi de Dumnezău, că întru aceeaş osândire eşti?
41. Şi noi, adecă, drept că cele vrednice de fapte luăm, iară Acesta nici un rău n-au făcut”.
42. Şi zicea către Isus: „Doamne, pomeneşte-mă când vei veni întru împărăţiia Ta!” ||
186r 43. Şi i-au zis Isus: „Amin zic ţie, astăzi cu Mine vei fi în raiu!”

44. Şi era mai la al şesele ceas şi întunerec s-au făcut preste tot pământul până la al noaole ceas.
45. Şi s-au întunecat soarele şi catapeteazma besearecii s-au rupt în doao.
*Psal. 30, 6. 46. Şi, strigând cu glas mare, Isus au zis: *„Părinte, în mânile Tale dau sufletul Meu!" Şi aceste zicând, au răpăosat.
47. Şi, văzând sutaşul ce să făcuse, au proslăvit pre Dumnezău, zicând: „Adevărat, Acest Om drept era!"
48. Şi toată gloata celor ce împreună era la această vedere şi vedea cele ce să făcea, bătându-şi piepturile, să întorcea.
49. Şi sta toţi cunoscuţii Lui de departe şi muierile cele ce venise după El din Galileia, văzând aceste.

Sfârşit Strat. 8 şi în 6 ceas.

*Math. 27, 50. 50. *Şi, iată, un om pe nume Iosif, carele era sfetnic, bărbat bun şi drept,
Marc. 15, 43. 51. Acesta nu să însoţise în sfatul şi în lucrurile lor, din Arimatheia, cetatea Iudei, carele
Ioan 19, 38. şi el aştepta Împărţiia lui Dumnezău. |
52. Acesta s-au apropiiat de Pilat şi au cerut trupul lui Isus. 186v
53. Şi, luându-L, L-au învăluit cu jolgi şi L-au pus într-un mormânt ce era tăiat, în carele încă nime nu să pusease.
54. Şi era zioa vineri şi să lumina spre sâmbătă.
55. Şi, urmând muierile cele ce cu El venise din Galileia, au văzut mormântul şi cum era pus trupul Lui.
56. Şi, întorcându-să, au gătit miresme şi unsori. Şi sâmbătă adecă au tăcut după poruncă.

Sfărşit gioi Brânză.

Cap 24

Muierilor, tânguindu-să la mormânt căci că nu află trupul Lui, îngerii le vestesc că au înviiat, şi ele, apostolilor, carii aceasta ca o nărozie socotesc. Petru, alergând la mormânt, şi el să miră că n-au aflat trupul. La doi, ce mergea în Emaus, Isus tâlcuieşte scripturile şi întru frângerea pânii de la ei să cunoaşte. Adunaţi fiind ucenicii, Să dă să-L pipăiască şi, cu ei mâncând, le deascopere sâmţirea, să înţeleagă Scripturile; şi, făgăduind pre Duhul Sfânt, în ceriu Să înnalţă.

Zac. 112. *Evanghelii văscresnii 4. Zac. 112.* ||

Math. 28, 1. 1. Iară întru una a sâmbetii, foarte de dimineaţă, au venit la mormânt, purtând 187r
Mar. 16, 2. mirezmele cele ce gătise.
Ioan 20, 1. 2. Şi au aflat piatra răsturnată de pre mormânt.

3. Şi, întrând, n-au aflat trupul Domnului Isus.
4. Şi au fost, când să mira ele de aceasta, iată doi îngeri au stătut lângă ele, în vejmânt strălucit.
5. Şi, spăimântându-să ele şi plecându-şi feţele la pământ, au zis cătră ele: „Ce cercaţi pre Cel Viu cu morţii?
6. Nu este aici, ci S-au sculat. Aduceţi-vă aminte cum au grăit cu voi, încă fiind în Galileia,
7. Zicând: *«Că trebuie să Să dea Fiiul Omenesc în mânile oamenilor celor păcătoşi şi a Să răstigni şi a treia zi a învііа»". *Mth. 15, 21 şi 17, 21.
8. Şi ş-au adus aminte de cuvintele Lui. Mar. 8, 31
9. Şi, întorcându-să de la mormânt, au vestit aceste toate celor unsprăzece şi tuturor celoraalalţi. şi 9, 30. Sus 9, 22.
10. Şi era Maria Magdalina şi Ioana şi Maria lui Iacov şi celealalte care era cu ele, care le spunea apostolilor aceste.
11. Şi s-au părut înnaintea lor ca o norozie cuvintele aceste şi n-au crezut lor.

Evangheliia văscresniia 5. Zaceal 113. | *Zac. 113.*

187v 12. Iară Petru, sculându-să, au alergat la mormânt şi, plecându-să, au văzut giolgiurile sângure puse şi s-au dus, mirându-să întru sine de ceea ce să făcuse.

Sfârşit a 4 văscres.

13. *Şi, iată, doi dintre ei mergea într-acea zi la un sat care era departe de Ierusalim şasezeci de stadii, pe nume Emmaus. *Marc. 16, 12.
14. Şi ei grăia între sineşi de toate cele ce să întâmplase.
15. Şi au fost când vorbiia ei şi să întreba; şi însuşi Isus, apropiindu-Să, mergea împreună cu ei.
16. Iară ochii lor să ţinea să nu-L cunoască.
17. Şi au zis cătră ei: „Ce cuvinte sânt aceste de carele vă întrebaţi, împreună mergând, şi sânteţi trişti?"
18. Şi răspunzind unul, căruie numele Cleopa, au zis: „Tu singur eşti nimernic în Ierusalim şi nu ştii cele ce s-au făcut într-însul în zilele aceste?"
19. Cărora El au zis: „Carele?" Şi au zis: „De Isus Nazarineanul, Carele au fost bărbat proroc, puternic în faptă şi în cuvânt, înnaintea lui Dumnezău şi a tot norodul,
20. Şi cum L-au dat mai-marii popilor şi căpeteniile noastre spre osândă de moarte şi L-au răstignit,
188r 21. Iară noi nădăjduiam că Acela va mântui || pre Israil. Şi acum, preste toate aceste, a treia zi este astăzi de când s-au făcut aceste.
22. Ci şi nişte muieri dintre noi ne-au spăimântat, carele de demineaţă au fost la mormânt,

23. Şi, neaflând trupul Lui, au venit zicând că şi vedere de îngeri să fie văzut, carii zic că este viu.
24. Şi s-au dus unii dintre noi la mormânt şi aşa au aflat, precum muierile au spus, iară pre El nu L-au aflat".
25. Şi El au zis către ei: „O, bolunzilor şi târzii a crede toate care au grăit prorocii!
26. Au nu s-au căzut aceste să pată Isus şi aşa să între întru slava Sa?"
27. Şi, începând de la Moisi şi de la toţi prorocii, le tâlcuia toate scripturile care era despre El.
28. Şi s-au apropiat de satul la carele mergea. Şi El S-au făcut a merge mai departe.
29. Şi L-au silit, zicând: „Rămâi cu noi, că însărează şi, iată, s-au plecat zioa". Şi au întrat cu ei.
30. Şi au fost, când şedea cu ei, au luat pâne şi au blagoslovit şi au frânt şi le da.
31. Şi s-au deşchis ochii lor şi L-au cunoscut. Şi El S-au luat de la ochii lor. |
32. Şi au zis între sineş: „Au nu era inima noastră arzând întru noi, când grăia pre cale şi ne deascoperea scripturile?" 188v
33. Şi, sculându-să într-acel ceas, s-au întors în Ierusalim. Şi au aflat adunaţi pre cei unsprăzece şi pre cei ce cu ei era,
34. Zicând: „Că au înviiat Domnul adevărat şi S-au arătat lui Simon".
35. Şi ei povestea cele ce să făcusă pre cale şi cum L-au cunoscut în frângerea pânii.

Zac. 114. *Sfârşit 5 văscre. Văscr. 6, aceasta şi la utr. Înălţării. Zac. 114.*

*Marc. 16, 14. Ioan 20, 19.
36. *Şi, grăind ei aceste, stătut-au Isus în mijlocul lor şi au zis lor: „Pace voao! Eu sânt, nu vă temereţi!"
37. Iară ei, turburându-să şi spăimântându-să, li să părea că văd un duh.
38. Şi au zis lor: „Ce sânteţi turburaţi şi cugete întră întru inimile voastre?
39. Vedeţi mânile Mele şi picioarele, că Eu însumi sânt. Pipăiţi-Mă şi vedeţi, că duhul carne şi oase n-are, precum Mă vedeţi pre Mine având".
40. Şi aceste zicând, le-au arătat mânile şi picioarele.
41. Şi, încă necrezând ei şi mirându-să de bucurie, au zis: „Aveţi ceva aici de mâncat?" ||
42. Iară ei au dat Lui o parte de peşte fript şi un fagur de miere. 189r
43. Şi, mâncând înaintea lor, luând rămăşiţele, au dat lor.
44. Şi au zis către ei: „Aceste sânt cuvintele care am grăit către voi, încă fiind cu voi, că trebuie să să plinească toate cele ce sânt scrise în leagea lui Moisi şi în proroci şi în psalmi pentru Mine".
45. Atunci le-au deascoperit sâmţirea, să înţeleagă scripturile.
*Psal. 41, 6.
46. Şi au zis lor: *„Că aşa este scris şi aşa trebuia să pată Hristos şi să învie din morţi a treia zi,

47. Şi să să propoveduiască în numele Lui pocăinţa şi iertarea păcatelor întru toate limbile, începând din Ierusalim.
48. *Iară voi martori sânteţi acestora. *Fap. 1, 8.
49. *Şi Eu voi trimite făgăduinţa Tatălui Meu la voi. Iară voi şedeţi în cetate până când vă veţi îmbrăca cu putere de sus". *Fapt. 14, 26.
50. Şi i-au scos afară în Vithaniia şi, rădicând mânile Sale, i-au blagoslovit.
51. *Şi au fost, când i-au blagoslovit, S-au depărtat de la ei şi Să suia în ceriu. | *Mar. 16, 19.
189v 52. Şi ei, închinându-să, s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Fap. 1, 9.
53. Şi era pururi în besearecă, lăudând şi binecuvântând pre Dumnezeu. Amin.

A

(a se) ABATE: v. III
să (să) abată: *conj. prez. 3.pl.* 9,12
(să) abate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
(s-)au abătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,7

ABIA: adv.; var. ABEA
abea: *adv. în loc. adv. de-abea* 9,39
abia: *adv. în loc. adv. de-abia* 10,30

AC: s.n.
acului: *sg. gen., în sintagma urechile* ***acului*** 18,25

ACASĂ: adv.
acasă: 7,10; 8,51; 9,61; 15,6

ACOLEA: adv.
acolea: 19,4

ACOLO: adv.
acolo: 2,6; 4,31; 6,6, 35; 8,32; 9,4; 10,6; 11,26; 12,18, 34, 59; 13,28; 15,13; 16,26; 17,37; 22,12; 23,33

(a) ACOPERI: v. IV
acopere: *ind. prez. 3.sg.* 8,16
au acoperit: *ind. pf.c. 3.pl.* 22,64
acoperiți: *imperativ 2.pl.* 23,30

ACOPERIȘ: s.n.
acoperiș: *sg. ac.* 5,19
acoperișul: *sg. ac.* 7,6
acoperișuri: *pl. ac.* 12,3

ACOPERIT, -Ă: adj.
acoperit: *n. sg. nom.* 9,45; 12,2

ACUM: adv.
acum: 1,48; 2,29; 6,21, 25; 11,39; 15,19, 21; 16,25; 19,42; 22,16, 36, 69; 24,21

(a) ADĂPA: v. I
adapă: *ind. prez. 3.sg.* 13,15

(a se) ADĂUGA: v. I; var. (a se) ADĂOGA; (Înv.) (a se) ADAOGE: v. III „a (mai) pune peste"; „a continua"
au adaos: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,20; 19,11; 20,11, 12
adaoge: *inf. prez.* 12,25
(să) **vor** adaoge: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,31
adaoge: *imperativ 2.sg.* 17,5

ADÂNC: s.n.
adânc: *sg. ac.* 5,4; 8,31

ADESEA: adv.; var. (Înv.) ADEASE
adease: 5,33

ADEVĂR: adv./s. (Înv.) „(cu) adevărat"; „ceea ce este drept"
adevărul: *s.n. sg. ac.* 1,4
adevăr: *s.n. sg. ac.* 20,21
adevăr: *adv.* 4,25; 12,44; 21,3

ADEVĂRAT, -Ă: adj./adv.
adevărat: *adv.* 4,23; 7,26, 39; 9,27; 11,20, 28, 48; 12,39; 19,23; 22,59; 23,47; 24,34
adevărat: *adj. n. sg. nom.* 16,11

(a) AJUDECA: v. I „a judeca"
ajudecând: *gerunziu* 22,30

(a) ADORMI: v. IV
au adormit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,23

(a-și) ADUCE: v. III
aducându(-Și): *gerunziu în loc. v. aducându-Și aminte* 1,54
a(-Ș) aduce: *inf. prez., în loc. v.* ***a-Ș*** *aduce* ***aminte*** 1,72
aducându-: *gerunziu* rezum. cap.2
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,22; 7,37; rezum. cap.21
ado: *imperativ 2.sg.* 5,14; 9,41
aduc: *ind. prez. 3.pl.* 8,14, 15
adă: *imperativ 2.sg.* 14,21
aduceți: *imperativ 2.pl.* 15,22, 23; 19,27, 30
adu(-ți): *imperativ 2.sg., în loc. v. adu-ți* ***aminte*** 16,25
aduceți(-vă): *imperativ 2.pl., în loc. v. aduceți-vă* ***aminte*** 17,32; 24,6
aducea: *ind. imp. 3.pl.* 18,15
să aducă: *conj. prez. 3.sg.* 18,40
aduce: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19; rezum. cap.20
adusease: *ind. m.mc.pf. 3.pl.* rezum. cap.21
(și-/ș-)au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl., în loc. v. și-au adus aminte* 22,61; 24,8
adusu(-)-ați: *ind. pf.c. 2.pl.* 23,14

(a se) ADUNA: v. I
va aduna: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,17
(să) aduna: *ind. imp. 3.pl.* 5,15; 11,29
adunându(-să): *gerunziu* 8,4
aduna: *inf. prez.* 12,17
voi aduna: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,18
a aduna: *inf. prez.* 13,34
adunând: *gerunziu* 15,13
(să) vor aduna: *ind. viit.I. 3.pl.* 17,37
(s-)au adunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,1; 22,66

ADUNAT, -Ă: adj.
adunați: *m. pl. nom.* rezum. cap.24; 24,33

AFARĂ: adv.
afară: 1,10; 8,20; 13,25, 28; 14,5, 35; 20,15; 22,62; 24,50
afară: *adv. în loc. prep. afară de* 13,33

(a se) AFLA: v. I
ai aflat: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,30
(Să) află: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
afla-veți: *ind. viit.I. 2.pl.* 2,12
au aflat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16, 46; 4,17; 7,10; 8,35; 13,6; 19,32; 22,13, 45; rezum. cap.24; 24,2, 3; 24,24, 33
neaflându-: *gerunziu* 2,45
neaflând: *gerunziu* 5,19; 11,24; 24,23
să afle: *conj. prez. 3.pl.* 6,7; 9,12
am aflat: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 7,9; 15,6, 9; 23,2
(S-/s-)au aflat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,36; 15,24, 32; 17,18
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 11,9
află: *ind. prez. 3.sg./pl.* 11,10, 25; 15,4, 8; rezum. cap.24
va afla: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,37, 38, 43; 15,5, 9
aflu: *ind. prez. 1.sg.* 13,7; 23,4, 14, 22
afla-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,8
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 19,30
afla: *ind. imp. 3.pl.* 19,48

AFLAT, -Ă: adj.
aflate: *f. pl. ac.* rezum. cap.15

AFUND: adv. (Pop. și fam.) „la o distanță (relativ) mare în adâncime"
afund: 6,48

AICI: adv.; var. AICEA
aici: *în forma* ***de aici*** „din acest loc" 4,9; 13,31; 16,26

aici: 4,23; 9,12, 41; 11,32; 15,17; 16,26; 17,21, 23; 19,27; 22,38; 23,5; 24,6, 41
aicea: 9,27, 33; 14,21
aici *adv. în sintagma* ***până aici*** „destul" 22,51

(a) AJUNGE: v. III
ajungând: *gerunziu* 22,40
ajunge: *ind. prez. impers.* „destul!" 21,38

(a) AJUTA: v. I; var. (Reg.) **(a) AGIUTA**
să agiute: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,7; 10,40

ALABASTRU: s.n.; var. (Înv.) **ALAVASTRU** (cf. **Indice** Mt)
alavastru: *sg. ac.* 7,37

ALB, -Ă: adj.
alb: *n. sg. nom.* 9,27
albă: *f. sg. ac.* 23,11

(a) ALEGE: v. III
au ales: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,13; rezum. cap.10; 10,42
aleage: *inf. prez.* 12,56
aleageți: *ind. prez. 2.pl.* 12,56
aleg: *ind. prez. 3.pl.* 14,7

(a) ALERGA: v. I
alergând: *gerunziu* 15,20; 19,4; rezum. cap.24
au alergat: *ind. pf.c. 3.sg.* 24,12

ALES, ALEASĂ: adj./s.
aleși: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.6
(cel) ales: *s.m. sg. nom.* 23,35
ales: *adj. în loc. adv.* ***mai ales*** rezum. cap.10

ALUAT: s.n.
aluatul: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,1
aluatului: *sg. dat.* rezum. cap.13; 13,21

AMAR: s.n.
amar: *s.n.* (+ *dat.*) *sg. nom.* 6,24, 25, 26; 10,13; 11,42, 43, 44, 46, 47, 52; rezum. cap.17; 17,1; 21,23; 22,22
amar: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***cu amar*** 22,62

(a se) AMESTECA: v. I; var. **(a se) MESTECA**
au amestecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,1
a (să) mesteca: *inf. prez.* rezum. cap.12

AMIN: interj./adv.
amin: *adv. în contextul* ***amin zic voao*** „adevăr (adevărat) zic vouă" 4,24; 7,9; 12,37; 18,17, 29; 21,32; 23,43
amin: *interj.* 24,53

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v. a-și aduce* ***aminte/a lua aminte****, in loc. s. luare* ***aminte****,* vezi **(a-și) ADUCE/**(a) **LUA/LUARE**

(a) AMUȚI: v. IV
amuțește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
amuțește: *imperativ 2.sg.* 4,35

AN: s.m.
ani: *pl. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,36, 37, 42; 3,23; 4,25; 8,42, 43; 12,19; 13,7, 11, 16; 15,29
anii: *pl. ac., în sintagma* ***în toți anii*** 2,41
anul: *sg. ac.* 3,1
anul: *sg. ac., în sintagma* ***anul Domnului cel primit*** „vremea când Domnul Își revarsă mila, îndurarea și tot harul peste poporul care le primește cu bucurie" (cf. Anania 2001, p. 1524) 4,19
an: *sg. ac.* 13,8

ANEVOIE: adv.
anevoie: 18,24

APĂ: s.f.
apă: *sg. ac.* 3,16; 7,44; 11,24; 16,24; 22,10
apei: *sg. gen., în sintagmele* ***vibrul apei/boala apei*** „hidropizie" 8,24; rezum. cap.14; 14,2

(a) APĂRA: v. I (Înv. și reg.) „a opri"
să apere: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.18

(a) APĂSA: v. I (aici) „a sili"
a apăsa: *inf. prez.* 11,53

(a) APLECA: v. I „a alăpta"
vor apleca: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,23
au aplecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 23,29

APOSTOL: s.m.
apostoli: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,13; rezum. cap.9; 11,49; rezum. cap.17; rezum. cap.21; 22,14
apostolii: *pl. nom./ac.* 9,10; rezum. cap.12; 17,5
apostolilor: *pl. dat.* rezum. cap.24; 24,10

(a se) APRINDE: v. III
aprinzând: *gerunziu* 8,16
aprinde: *ind. prez. 3.sg.* 11,33; 15,8
să (să) aprinză: *conj. prez. 3.sg.* 12,49
aprinzind: *gerunziu* 22,55

APROAPE: adv./s.
aproapelui: *s.m. sg. gen.* rezum. cap.10
aproapele: *s.m. sg. nom./ac.* rezum. cap.10; 10,27, 29
aproape: *adv.* 10,36; 19,11; 21,30, 31

(a se) APROPIA: v. I
apropiindu(-să/-Să): *gerunziu* 7,12; 8,24; 9,12, 42; 10,34; 15,25; 18,40; 19,29, 37, 41; 23,36; 24,15
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,14; 10,11; 20,27; 21,20; 24,28
(s-)au apropiiat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,44; 13,31; 21,8; 22,47; 23,52
apropiatu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,9
(să) apropie: *ind. prez. 3.sg.* 12,33; 21,28
(să) apropiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 15,1; 18,35; 22,1

(a) APUCA: v. I
apuca: *ind. imp. 3.sg.* 8,29
apucă: *ind. prez. 3.sg.* 9,39
au apucat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,47; 23,26

(a) APUNE: v. III
apuind: *gerunziu* 4,40

APUS: s.n.
apus: *sg. ac.* 12,54; 13,29

(a) ARA: v. I
arând: *gerunziu* 17,7

(a se) ARĂTA: v. I
(s-)au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,11; 9,8; 22,43; 24,34
era arătându-: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 1,22
arăta: *ind. imp. 3.sg.* 1,62
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,15; 3,7; 4,5; 20,37; 24,40
arată(-te): *imperativ 2.sg.* 5,14
arăta-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,47
arată: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.10
arătând: *gerunziu* rezum. cap.11; rezum. cap.14
(să) arată: *ind. prez. 3.pl.* 11,44
voi arăta: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,5

arătați(-vă): *imperativ 2.pl.* 17,14
(să) va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,11
arătați: *imperativ 2.pl.* 20,24
va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 22,12

ARĂTARE: s.f.
arătării: *sg. gen.* 1,80
arătare: *sg. ac., în loc. adv.* ***la arătare*** „în fața tuturor"; „la lumină"; „pe față" 8,17

(a) ARDE: v. III
va arde: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,17
arzând: *gerunziu* 12,35; 24,32

ARHIEREU: s.m.
arhiereului: *sg. gen.* rezum. cap.22; 22,50, 54

ARHISINAGOG: s.m. (cf. **Indice** Mc)
arhisinagogului: *sg. gen.* rezum. cap.8
arhisinagog: *sg. ac.* rezum. cap.13
arhisinagogul: *sg. nom.* 13,14

ARIE: s.f.
aria: *sg. ac.* 3,17

ARIPĂ: s.f.
aripa: *sg. ac., în sintagma* ***aripa bisearecii*** 4,9
aripi: *pl. ac.* 13,34

ARMĂ: s.f.
armele: *pl. ac.* 11,22

(a se) ARUNCA: v. I
(să) va arunca: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,9
să arunce: *conj. prez. 3.sg.* 4,29; 12,58
aruncând: *gerunziu* rezum. cap.5; 19,35; 21,2
aruncați: *imperativ 2.pl.* 5,4
voi arunca: *ind. viit.I. 1.sg.* 5,5
(s-)au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,33
(să) arunce: *ind. prez. 3.sg.* 12,28; 14,35
au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,19; 21,3, 4; 23,34
să (să) arunce: *conj. prez. 3.sg.* 17,2
arunca: *ind. imp. 3.pl.* 21,1
era aruncat: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 23,19, 25

(a) ASCULTA: v. I
ascultă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 8,25; 10,16; 16,31
asculta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 10,39; 19,47
asculte: *conj. prez. fără să 3.pl.* 16,29
va asculta: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,6

(a se) ASCUNDE: v. III
ai ascuns: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,21
au ascuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,21
(s-)au ascuns: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,42

ASCUNS, -Ă: adj./s.
ascuns: *adj. n. sg. nom.* 8,17; 12,2; 18,34
ascuns: *s.n. sg. ac., în loc. adv.* ***într-ascuns*** 11,33

ASCUȚIT: s.n. (Înv.; ccr.) „tăiș"
ascuțitul: *sg. ac.* 21,24

(a se) ASEMĂNA: v. I; var. (Reg.) **(a se) ASĂMÂNA** „a se face sau a fi asemenea cu..."; (în sintagmă cu s. *pământ*) „a face una cu pământul"
(să) asamănă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
asamănă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7; rezum. cap.13
voi asămăna: *ind. viit.I. 1sg.* 7,31; 13,18, 20
vor **asămăna:** *ind. viit.I. 3.pl.* 19,44

ASEMĂNARE: s.f.; var. (Înv.) **ASĂMĂNARE** (Înv.) „comparație"
asămănare: *sg. ac.* 21,29

ASEMENEA: adv./prep.; var. (Înv.) **ASEAMENEA, ASEAMINEA**
aseamenea: *adv.* 6,26, 34; 13,3, 5
aseamenea: *prep.* 6,47, 48, 49; 7,31, 32; 12,36
aseaminea: *prep.* 13,18, 19, 21; 20,36

ASIN, -Ă: s.m./f.
asinul: *s.m. sg. nom./ac.* 13,15; 14,5
asinii: *sg. gen.* rezum. cap.19; 19,30

ASPRU, -Ă: adj./s. „plin de asperități"; „colțuros"; „nemilos", dur"
(ceale) aspre: *s.f. pl. nom.* 3,5
aspru: *m. pl. nom.* 19,21, 22

ASTĂZI: adv.
astăzi: 2,11; 4,21; 5,26; 11,3; 12,28; 13,32; 19,5, 9; 22,34; 23,43; 24,21
astăz: 13,33

ASUDARE: s.f.
asudare: *sg. ac.* rezum. cap.22

AȘA: adv.; var. (Înv. și reg.) **AȘEA**
așa: 1,25; 5,7; 10,21; 11,30, 51; 12,1, 5, 21, 28, 38, 43, 54; 14,33; 17,10, 24, 26; 22,26; 24,24, 26, 46
așea: 2,48; 9,15; 15,7, 10; 19,31; 21,31

AȘIJDEREA: adv.; var. (Reg.) **AȘIJDIREA**
așijderea: 3,11; 16,25; 20,31; rezum. cap.22; 22,20, 36
așișdirea: 5,10, 33; 6,31; 17,31
așișderea: 10,32, 37; 17,28, 30

(a) AȘTEPTA: v. I
era așteptând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 1,21
așteptând: *gerunziu* 2,25
aștepta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,38; 23,51
vom aștepta: *ind. viit.I. 1.pl.* 7,19
așteptăm: *ind. prez. 1.pl.* 7,20
era **așteptându-:** *ind. imp. perifr. 3.pl.* 8,30
așteaptă: *ind. prez. 3.pl.* 12,36
neașteptându(-să): *gerunziu* rezum. cap.17

AȘTEPTARE: s.f.
așteptare: *sg. ac.* 21,26

(a) AȘTERNE: v. III „a răspândi pe jos obiecte, ca un covor, pe care să calce cineva"
așternea: *ind. imp. 3.pl.* 19,36

AȘTERNUT: s.n.
așternut: *sg. ac.* 20,43

AȘTERNUT, -Ă: adj. „pregătit"
așternut: *n. sg. ac.* 22,7

(a se) ATINGE: v. III
(s-)au atins: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,13; 7,14; 8,44, 45, 46, 47
să (să) atingă: *conj. prez. 3.sg.* 6,19; 18,15
(să) atinge: *ind. prez. 3.sg.* 7,39
atingându(-să/-Să): *gerunziu* rezum. cap.8; 22,51
atingeți: *ind. prez. 2.pl.* 11,46

ATUNCI: adv.
atunci: 5,35; 6,42; 11,26; 13,26; 14,9, 10, 21; 16,16; 21,10, 20, 21, 27; 23,30; 24,45

AUSTRU: s.n. „vântul care bate dinspre sud"; (Înv.) „punct cardinal de unde bate austrul"
austrului: *sg. gen.* rezum. cap.11; 11,31

austrul: *sg. nom.* 12,55
austru: *sg. ac.* 13,29

(a se) **AUZI:** v. IV
(s-)au auzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,13
auzind: *gerunziu* 1,29; 4,28; 7,29; 8,13, 15, 50; rezum. cap.9; 14,15; 18,22, 23, 36; 19,11; 20,45; 23,6
au auzât: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,58; 2,18; 9,7; 10,24
auzându(-**să**): *gerunziu* rezum. cap.2
auzise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,20
auzindu-: *gerunziu* 2,46; 19,48
auziia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,47; 16,14; 18,26; 23,8
(să) aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3
am auzit: *ind. pf.c. 1.pl.* 4,23
să **auză:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,1, 15; 6,18; 8,8; 14,35; 15,1; 21,38
aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; 6,47, 49
auziți: *ind. prez. 2.pl.* 6,27; 8,18; 10,24; 18,6
auzând: *gerunziu* 7,3, 9; 8,10; rezum. cap.18; 20,16
ați auzit: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,22; 22,71
aud: *ind. prez. 3.pl.* 7,22; 8,12, 14, 21
de **auzit:** *supin* 8,8
auzi: *inf. prez. fără a* 8,19
auz: *ind. prez. 1.sg.* 9,9; 16,2
auziți: *imperativ 2.pl.* 9,35
a **auzi:** *inf. prez.* 10,24; 11,31
de **auzât:** *supin* 14,35
auzit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,25
veți auzi: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,9

(a) AVEA: v. II
avea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,7; 2,7; 4,40; 6,8; 8,6, 27, 42; 10,39; 13,6, 11; 15,11; 16,1; 21,4
avem: *ind. prez. 1.pl.* 3,8; 9,13
are: *ind. prez. 3.sg.* 3,11; 5,24; 7,33; 8,8, 18; 9,58; 12,5, 15, 44; 14,33, 35; 15,4; 19,24, 25, 26; 20,24; 22,36; 24,39
având: *gerunziu* 4,33; 7,8; 15,8; 17,7; 19,17; 20,28; 24,39
aveț: *ind. prez. 2.pl.* 6,24
neavând: *gerunziu* 7,42; 11,36
au: *ind. prez. 3.pl.* 8,13; 14,14; 18,24; 22,37
să **aveți:** *conj. prez. 2.pl.* 9,3
au avut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 10,34; 20,33
ai: *imperativ 2.sg.* 10,35
va avea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,5; 14,28; 18,7
am: *ind. prez. 1.sg.* 11,6; 12,17; 16,28; 18,12
ai: *ind. prez. 2.sg.* 12,19; 18,22
aveți: *ind. prez. 2.pl.* 12,33; 24,41
veți avea: *ind. viit.I. 2.pl.* 17,6
vei avea: *ind. viit.I. 2.sg.* 18,22
am avut: *ind. pf.c. 1.sg.* 19,20
avea: *ind. imp. 3.sg., în loc. v.* ***obiceiu avea*** 23,17

AVERE: s.f.
averile: *pl. ac.* 8,3; 19,8
avearea: *sg. ac.* 8,43; 15,12, 13, 30
averii: *sg. gen* 15,12

AZIMĂ: s.f.
azimelor: *pl. gen., în sintagma* ***praznicul azimelor*** (cf. **Indice** Iș) 22,1
azimelor: *pl. gen., în sintagma zioa azimelor* 22,7

B

BAN: s.m.
bani: *pl. ac.* 9,3; 18,24; 22,5
banii: *pl. ac.* 19,15, 23

BANTĂ: s.f.; var. PEANTĂ (În v. și reg.; la pl.) „cătușe" (cf. **Indice** 2Sm)
peante: *pl. ac.* 8,29

(**a-și**) BATE: v. III
să bateți: *conj. prez. 2.pl.* 3,14
bătând: *gerunziu* 11,8; rezum. cap.20
bateți: *imperativ 2.pl.* 11,9
bate: *ind. prez. 3.sg.* 11,10
va **bate:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,36
a **bate:** *inf. prez.* 12,45; 13,25
va **fi** bătut: *pasiv ind. viit.I. 3.sg.* 12,47, 48
vor bate: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.13; 18,33
(-și/-ș) bătea: *ind. imp. 3.pl., în loc. v.* ***-și/-ș bătea joc*** 16,14; 23,36
bătea: *ind. imp. 3.sg.* 18,13
(Să) va **bate:** *ind. viit.I. 3.sg.* 18,32
bătându-: *gerunziu* 20,10, 11; 22,63; 23,48
(Să) bate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22

(**a** se) BATJOCORI: v. IV
batjocoriia: *ind. imp. 3.pl.* 8,53
a **batjocori:** *inf. prez.* 14,29
(Să) va **bajocori:** *ind. viit.I. 3.pl.* 18,32
batjucorindu-: *gerunziu* 20,11
(Să) batjocorește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22; rezum. cap.23
batjocorea: *ind. imp. 3.pl.* 22,63; 23,35
au batjocorit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.23; 23,11

(**a**) BĂGA: v. I
să bage: *conj. prez. 3.pl.* 5,18
ar băga: *cond. prez. 3.pl.* 5,19
bagă: *ind. prez. 3.sg.* 5,37

BĂGAT, **-Ă:** adj.
băgat: *n. sg. nom.* 5,37

BĂRBAT: s.m.
bărbat: *sg. nom./ac./dat.* 1,27, 34; 16,18; 23,50; 24,19
bărbatul: *sg. ac.* 2,36
bărbați: *pl. nom./ac.* 5,18; rezum. cap.9; 9,14, 30, 32; 17,12
bărbații: *pl. nom.* 7,20; 11,32

BĂRBĂTESC, **-EASCĂ:** adj.
bărbătească: *f. sg. nom., în loc. s.* (Pop.) ***partea bărbătească*** 2,23

BĂTAIE: s.f.
bătăi: *pl. ac.* 12,48

BĂTRÂN, **-Ă:** adj./s.
bătrân: *adj. m. sg. nom.* 1,18
bătrânul: *adj. antep. m. sg. nom.* rezum. cap.2
bătrâna: *adj. antep. f. sg. nom.* rezum. cap.2
bătrânii: *s.m. pl. nom./ac.* 7,3; 20,1; 22,52, 66
(cei) bătrâni: *s.m. pl. ac.* 9,22

BĂTRÂNEȚE: s.f.
bătrâneațele: *pl. ac.* 1,36

BĂUTURĂ: s.f.; var. BEUTURĂ
beutură: *sg. ac., în sintagma* ***beutură bețivă*** (cf. lat. *sîcera, -ae* „băutură spirtoasă (la evrei)" 1,15

BÂRNĂ: s.f.
bârna: *sg. ac.* 6,41, 42

(**a**) BEA: v. II
va bea: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,15
beați: *ind. prez. 2.pl.* 5,30

beau: *ind. prez. 3.pl.* 5,33
bând: *gerunziu* 5,39; 7,33, 34; 10,7
bea: *imperativ 2.sg.* 12,19
veți bea: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,29
a bea: *inf. prez.* 12,45
am beut: *ind. pf.c. 1.pl.* 13,26
voi bea: *ind. viit.I. 1.sg.* 17,8; 22,18
vei bea: *ind. viit.I. 2.sg.* 17,8
bea: *ind. imp. 3.pl.* 17,27, 28
să **beți**: *conj. prez. 2.pl.* 22,30

BEȚIE: s.f.
beție: *sg. ac.* rezum. cap.21
beției: *sg. ac.* 21,34

BEȚIV, -Ă: adj. (aici) „spirtos", „alcoolic"
bețivă: *f.sg. ac., în intagma beutură bețivă* (cf. supra BĂUTUTĂ) 1,15

BINE: adv./s.
bine: *adv. în structura v. disloc. bine cuvântează/bine au cuvânt**at/bine e cuvântat/bine au plăcut/bine** să **v**estește* 1,68; rezum. cap.2; 2,28; 3,22; 7,22; 13,35; 19,38
bine: *adv.* 7,43; 8,15; 9,33; 12,32; 19,17; 20,39
(mai) bine: *adv.* 17,2
bine: *s.n. sg. ac.* 6,9, 26, 27, 28, 33, 35
bine: *s.n. sg. nom., în sintagma făcători de bine* 22,25

(a) BINE**CUVÂNTA**: v. I
binecuvântând: *gerunziu* 1,64; 24,53
bine e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 1,68; 13,35; 19,38
bine **cuvântează**: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2
bine au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,28

(a) BINE**PLĂCEA**: v. II
bine au **plăcut**: *ind. pf.c. impers.* 3,22

BINEȚE: s.f.
bineați: *pl. ac.* 10,4

(a **se**) **BINEVESTI**: v. IV
a **binevesti**: *inf. prez.* 4,18
bine (să) vestește: *ind. prez. impers./s.sg.* 7,22; 16,16
binevestind: *gerunziu* 8,1; 9,6; 20,1

(a) BIRUI: v. IV
biruind: *gerunziu* rezum. cap.4

BIRUINȚĂ: s.f. „stăpânire"
biruință: *sg. ac.* 7,8
biruința: *sg. ac.* 23,7

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) BESEARECĂ, BESEARICĂ, BISEARICĂ
beseareca: *sg. ac., în sintagma **beseareca Domnului*** 1,9
besearecă: *sg. ac.* 1,21, 22; 2,37; 4,16; 11,51; rezum. cap.19; 20,1; 22,53; 24,53
besearică: *sg. ac.* 2,27, 46; 18,10; 19,45, 47; 21,5, 37, 38
bisearecii: *sg. gen., în sintagma aripa bisearecii* 4,9
besearecii: *sg. gen.* rezum. cap.21; 22,4, 52; 23,13, 45

(a) BLA**GOSLOVI**: v. IV
blagoslovită **ești**: *pasiv ind. prez. 2.sg.* 1,28, 42
blagoslovit **e**: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 1,42
au blagoslovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,34; 9,16; 24,30, 50, 51

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstămul: *sg. ac.* rezum. cap.12

(a) BLESTEMA: v. I; var. **(a) BLĂSTĂMA**
blastămă: *ind. prez. 3.pl.* 6,28
va blăstăma: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,10
blăstămând: *gerunziu* 22,65

BLID: s.n.
blidului: *sg. gen.* 11,39

BOALĂ: s.f.
boale: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,40; 7,21
boalele: *pl. nom./ac.* 6,18; 9,1
boala: *sg. ac., în sintagma boala apei* „hidropizie" rezum. cap.14; 14,2

BOGAT, **Ă**: adj./s.
(cei) bogați: *s.m. pl. ac.* 1,53; rezum. cap.21
bogaților: *s.m. pl. voc.* 6,24
bogatului: *sg. gen./dat.* 16,21; 18,25
bogatul: *s.m. sg. nom.* 16,22; rezum. cap.18
bogații: *s.m. pl. nom.* 21,1
bogat: *adj. m. sg. nom./dat.* 12,16, 21; rezum. cap.16; 16,1, 19; 19,2
bogați: *adj. m. pl. ac.* 14,12
bogat (foarte): *adj. m. sg. nom.* 18,23

BOGĂȚIE: s.f.
bogății: *pl. ac.* 8,14
bogatului: *sg. gen.* rezum. cap.12

(a) BOLI: v. IV
bolisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,10

BOLNAV, **-Ă**: adj./s.
bolnavilor: *s.m. pl. dat.* 5,31
(cel) bolnav: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.14
bolnav: *adj. m. sg. nom.* 7,2

BOLÂND, **-Ă**: s.m./f.; var. BO**LUND, -Ă**
bolunzilor: *s.m. pl. voc.* 24,25

BOTEZ: s.n.
botezului: *sg. gen.* rezum. cap.3
botezul: *sg. ac., în sintagma botezul pocăinței* 3,3
botezul: *sg. nom./ac.* 7,29; rezum. cap.20; 20,4
botez: *sg. ac.* 12,50

(a **se**) BO**TEZA**: v. I
botezându(**-Să/-să**): *gerunziu* rezum. cap.3; 3,21; 7,29
să **(să)** boteaze: *conj. prez. 3.pl.* 3,7, 12
botez: *ind. prez. 1.sg.* 3,16
va boteza: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,16
(să) boteza: *ind. imp. 3.sg.* 3,21
nebotezându**(-să)**: *gerunziu* 7,30
am a **(Mă)** boteza: *ind. viit. pop. 1.sg.* 12,50

BOU: s.m.
boul: *sg. ac.* 13,15; 14,5
boi: *pl. ac.* 14,19

BRAȚ: s.n.
brațul: *sg. ac.* 1,51
brațele: *pl. ac.* 2,28

BUBĂ: s.f.
bube: *pl. ac.* 16,20
bubele: *pl. ac.* 16,21

BUCATĂ: s.f. (mai ales la pl.) „hrană"
bucate: *pl. ac.* 3,11; 9,12, 13

(a **se**) **BUCURA**: v. I
(să) **vor bucura**: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,14

bucură**(-te)**: *imperativ 2.sg.* 1,28
(să) bucura: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,58; 13,17
bucurați(-vă): *imperativ 2.pl.* 6,23; 15,6, 9
bucurându(-să): *gerunziu* rezum. cap.10
a (să) **bucura**: *inf. prez.* rezum. cap.10
(nu vă) bucurați: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,20
(vă) bucurați: *imperativ 2.pl.* 10,20
bucurându(-să): *gerunziu* 15,5; 19,6, 37
a **(ne) bucura**: *inf. prez.* 15,32
(s-)au bucurat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 22,5; 23,8

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. nom./ac.* 1,14; 2,10 rezum. cap.15; 15,7, 10; 24,41
bucurie: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu bucurie*** 1,44; 8,13; 10,17; 24,52

BUN, **-Ă**: adj./s.
bune: *adj. m. sg. voc., în sintagma* ***bune*** *Teofile* 1,3
bun: *adj. m./n. sg. nom./ac./voc.* 3,9; rezum. cap.6; 6,43, 45; 8,8, 15; 11,13; 18,18, 19; 19,12; 23,50
(mai) bun: *adj. n. sg. ac.* 5,39
bună: *adj. f. sg. ac./voc.* 6,38, 45; 8,15; 14,34; 19,17
(cea mai) bună: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.10; 10,42
bune: *adj. f./n. pl. ac.* 11,13; 21,5
(ceale) bune: *s.n. pl. ac.* 16,25

BUNĂTATE: s.f.
bunătăți: *pl. ac.* 1,53
bunătețile: *pl. ac.* 12,18
bunăteți: *pl. ac.* 12,19
bunătățile: *pl. ac.* 16,1

BUNĂVOIRE: s.f.; (scris și) BUNĂ-VOIRE
bunei-voiri: *sg. gen.* 2,14

C

CADĂ: s.f.
căzi: *pl. ac.* 16,6

CALE: s.f.
căiile: *pl. ac.* 1,76; 14,21
calea: *sg. ac., în sintagmele calea păcii/calea Domnului/calea* ***lui*** *Dumnezău* 1,79; 3,4; 20,21
cale: *sg. ac.* 2,44; 8,5, 12; 9,3, 57; 10,4, 31; 11,6; 12,58; 13,22; 19,36; 24,32, 35
căi: *pl. ac., în sintagma* ***căi*** *neatede* 3,5
calea: *sg. ac.* 7,27

CANDELĂ: s.f.; var. CANDILĂ
candila: *sg. ac.* 8,16
candela: *sg. ac.* 11,33
candele: *pl. nom.* 12,35

CAP: s.n.
capului: *sg. gen.* 7,38, 44; 12,7
capul: *sg. ac.* 7,46; 9,9; 21,18
capul: *sg. ac., în sintagma* ***să-Și pleace capul*** „să se odihnească" 9,58
capul: *sg. ac., în sintagma* ***(s-au făcut) în capul unghiului*** (în legătură cu piatra din capul unghiului: a devenit piatra unghiulară) 20,17
capetele: *pl. ac.* 21,28

CARNE: s.f.
carne: *sg. ac.* 24,39

CARTE: s.f.
cartea/Cartea: *sg. nom./ac. în sintagma cartea* ***cuvintelor Isaie proorocului/cartea lui*** *Isaie* ***prorocul/Cartea*** *psalmilor* 3,4; 4,17; 20,42
cartea: *sg. ac.* 4,17, 20

CASĂ: s.f.
casa: *sg. nom./ac.* 1,23, 27, 32, 40, 56, 69; 4,38; 5,24, 25, 29; 6,48, 49; 7,36, 37, 44; 8,39, 41; 10,38; 11,17, 24; 12,39; 13,35; rezum. cap.14; 14,1, 23; 15,8, 17; 16,27; 18,14, 29; 19,5, 46; rezum. cap.22; 22,10, 54
casă: *sg. ac.* 2,7; 6,48; 7,6; 8,27; 9,4; 10,5, 7; 11,17; 12,52; 15,25
casa: *sg. nom./ac., în sintagmele casa* ***lui Dumnezău/casa rugăciunii/casa de oaspeți*** 6,4; 19,46; 22,11
casii: *sg. gen./dat.* 6,49; 13,25; 19,9
casele: *pl. ac.* 7,25
casei: *sg. gen./dat.* 10,5; 12,39; 14,21; 22,11
casă: *sg. ac., în sintagma* ***din casă în casă*** 10,7
casăle: *pl. ac.* 16,4; 20,47
case: *pl. ac.* 17,31

CASNIC: s.m. „supus", „slugă"
casnicii: *pl. ac.* 12,42

CATAPETEASMĂ: s.f.; var. CATAPETEAZMĂ (cf. **Indice** Mt)
catapeteazma: *sg. nom., în sintagma* ***catapeteazma besearecii*** 23,45

CATEDRĂ: s.f.; var. CATHEDRA (formă mai apropiată de lat. *cathedra* „scaun") (Neob.) „jeț"
cathedrile: *pl. ac., în sintagma cathedrile ceale dintâi* 11,43
catedrele: *pl. ac., în sintagma catedrele ceale dintâi* 20,46

(a se) CĂDEA: v. II
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,12; 5,8; 6,49; 8,5, 6, 7, 8, 14, 28, 41, 47; 10,30, 36; 13,4; 15,20; 17,16
căzând: *gerunziu* 5,12; 10,18
cad: *ind. prez. 3.pl.* 6,39
va cădea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,17; 14,5; 20,18
căzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* rezum. cap.13
(să) cade: *ind. prez. impers./3.sg.* 13,33; 15,12
(să) cădea: *ind. imp. impers.* 15,32
a cădea: *inf. prez.* 16,17
cădea: *ind. imp. 3.pl.* 16,21
cade**(-să)**: *ind. prez. impers.* 20,22
vor cădea: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,24
căderi: *imperativ 2.pl.* 23,30
(s-)au căzut: *ind. pf.c. impers.* 24,26

CĂDERE: s.f.
cădearea: *sg. nom./ac.* 2,34; 6,49

(a) CĂLĂTORI: v. IV
călătoriia: *ind. imp. 3.sg.* 8,1
călătorind: *gerunziu* 10,33

(a se) CĂLCA: v. I
(s-)au călcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,5
a călca: *inf. prez.* 10,19
(să) călca: *ind. imp. 3.pl.* 12,1
(să) va călca: *ind. viit.I. 3.sg.* 21,24

CĂLDURĂ: s.f.
căldură: *sg. nom.* 12,55

CĂMĂTARNIC: s.m. (Înv. și rar) „cămătar"; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în *Lesicon romanesc-latinesc-unguresc-nemțesc*, Buda, 1825.
cămătarnic: *sg. dat.* 7,41

CĂMILĂ: s.f.
cămilei: *sg. dat.* 18,25

CĂPĂŢÂNĂ: s.f.
Căpăţânelor: *pl. gen., în sintagma* ***[locul] al Căpăţânelor*** 23,33

CĂPETENIE: s.f.
căpeteniile: *pl. nom./ac.* 3,2; 23,35; 24,20
căpetenia: *sg. nom., în sintagma* ***căpetenia sinagoghii*** 8,41
căpetenia: *sg. nom./ac., în sintagma* ***căpetenia sinagoghii/căpetenia dracilor/căpetenia vameşilor*** 8,49; 11,15; 19,2
căpeteniile: *pl. nom./ac., în sintagmele* ***căpeteniile popilor/căpeteniile norodului/căpeteniile preoţilor*** 9,22; 19,47; 20,1, 19; rezum. cap.22; 22,2, 4, 52, 66; 23,4, 10, 13
căpeteniii: *sg. gen., în sintagma* ***căpeteniii fariseilor*** rezum. cap.14
căpetenie: *sg. gen., în sintagma* ***casa unui căpetenie*** (sic!) ***de farisei*** 14,1
căpetenie: *sg. nom.* 18,18
căpetenii: *pl. ac.* rezum. cap.23

CĂRARE: s.f.
cărările: *pl. ac.* 3,4
cărări: *pl. ac.* 14,23

CĂRTURAR: s.m.
cărturarii: *pl. nom./ac.* 5,21, 30; 6,7; rezum. cap.15; 15,2; 19,47; rezum. cap.20; 20,1, 19, 46; 22,2, 66; 23,10
cărturari: *pl. ac.* 9,22; 20,39
cărturarilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.11; rezum. cap.20

(a se) CĂUTA: v. I
au căotat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,25, 48
căuta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,44; 9,9; 19,3; 22,2, 6
căutându-: *gerunziu* 2,45
căutam: *ind. imp. 1.pl.* 2,48
căutaţi: *ind. imp. 2.pl.* 2,49
căota: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,42; 5,18; 6,19; 20,19
caotă: *imperativ 2.sg.* 9,38
căotând: *gerunziu* 9,62; 11,24, 54; 20,17
căotaţi: *imperativ 2.pl.* 11,9; 12,31
caută: *ind. prez. 3.sg.* 11,10; 15,8
caotă: *ind. prez. 3.sg.* 11,29
să (să) caote: *conj. prez. 3.sg.* „să se ceară" 11,50
căota(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* „se va căuta" 11,51
să căotaţi: *conj. prez. 2.pl.* 12,29
căutând: *gerunziu* 13,6, 7; 19,5
căuta: *inf. prez. fără a* 13,11
or căuta: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,24
va căota: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,33
a căuta: *inf. prez.* 19,10
căutaţi: *imperativ 2.pl.* 21,28

CÂINE: s.m.; var. (Reg.) **CÂNE**
câni: *pl. nom.* 16,21

CÂMP: s.n.
câmp: *sg. ac.* 12,28; 15,25; 17,7, 31, 35
câmpuri: *pl. ac.* 21,21

(a) CÂNTA: v. I
cântă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
cântatu(-)-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,32
va cânta: *ind. viit.I. 3.sg.* 22,34
au cântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,60
a cânta: *inf. prez.* 22,61

CÂNTEC: s.n.
cântece: *pl. ac.* 15,25

(a) CÂŞTIGA: v. I; var. **(a) CĂŞTIGA**
au căştigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,16

CEAS: s.n.
ceasul: *sg. ac., în sintagma* ***(la) ceasul tămâierii*** 1,10
ceas: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-acel ceas*** „în momentul acela" 2,38; 7,21; 10,21; 12,12; 17,31; 20,19; 24,33
ceas: *sg. ac.* 12,39, 40; 23,44
ceasul: *sg. nom./ac.* 12,46; 14,17; 22,14, 53
ceas: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***ca un ceas de vreame*** „circa un ceas"/ ***mai la al şesele ceas*** „pe la ceasul al şaselea" 22,59; 23,44

CENUŞĂ: s.f.
cenuşă: *sg. ac.* 10,13

CER: s.n.; var. **CERIU**
ceriu: *sg. ac.* 2,15; 3,22; 6,23; rezum. cap.9; 9,16, 54; 10,15, 18; 11,16; rezum. cap.15; 15,7, 18, 21; 17,24, 29; 18,13, 22; 19,38; 20,4, 5; 21,11; rezum. cap.24; 24,51
ceriul: *sg. nom.* 3,21; 4,25; 16,17; 21,33
ceriului: *sg. gen., în sintagmele* ***pasările ceriului/paserile ceriului şi a pământului/faţa ceriului/împărăţiia ceriului*** 8,5; 9,58; 12,56; rezum. cap.13; 13,19
ceriuri: *pl. ac.* 10,20; 12,33
ceriului: *sg. gen., în sintagma* ***Doamne al ceriului şi al pământului*** 10,21
ceriu: *sg. ac., în sintagmele* ***Părintele din ceriu/îngerul din ceriu*** 11,13; 22,43
ceriurilor: *pl. gen., în sintagma* ***puterile ceriurilor*** 21,26

(a se) CERCA: v. I
(să) va cerca: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.11
cearcă: *ind. prez. 3.pl.* 12,30
să cerc: *conj. prez. 1sg.* „să încerc", „să probez" 14,19
cercaţi: *ind. prez. 2.pl.* 24,5

(a) CERCETA: v. I
au cercetat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,68, 78; 7,16

CERCETARE: s.f.
cercetării: *sg. gen., în sintagma* ***vreamea cercetării tale*** „vremea în care însuşi Dumnezeu te-a vizitat" (cf. Anania 2001, p.1547) 19,44

(a se) CERE: v. III
cerând: *gerunziu* 1,63
ceare: *ind. prez. 3.sg.* 6,30; 11,10, 11
(nu) ceare: *imperativ prohib. 2.sg.* 6,30
cereţi: *imperativ 2.pl.* 11,9
va ceare: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,12
cer: *ind. prez. 3.pl.* 11,13
cerea: *ind. imp. 3.pl.* 11,16; 23,25
or ceare: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,20
(să) va ceare: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,48
vor ceare: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,48
a ceare: *inf. prez.* 16,3
ceind: *gerunziu* 18,35
au cerut: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,31; 23,52

CERERE: s.f.
cererea: *sg. nom.* 23,24

CERESC, -EASCĂ: adj.
cerească: *f. sg. ac., în sintagma oaste cerească* 2,13

(a) CERNE: v. III
să cearnă: *conj. prez. 3.sg.* 22,31

(a se) CERTA: v. I
cer tându(-să): *gerunziu* 3,19
au certat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,35; 8,24; 9,43, 55
cer tându-: *gerunziu* 4,41; 9,21; 23,16

ceartă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.10; rezum. cap.11
ceartă: *imperativ 2.sg.* 17,3; 19,39
certa: *ind. imp. 3.sg./pl.* 18,15, 39; 23,40
certa(-)voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 23,22

CERTAT, -Ă: adj.
certat: *m. sg. nom.* rezum. cap.17

CETATE: s.f.
cetatea: *sg. nom./ac.* 1,26, 39; 2,3, 4, 11, 39; 4,29, 31; 7,11; 8,39; 9,5, 52; 10,1, 11; 18,3; 19,41; 23,51
cetate: *sg. ac.* 4,29; 5,12; 7,12, 37; 8,34; 10,8, 10; 18,2; 22,10; 23,19; 24,49
cetăți: *pl. ac./dat.* 4,43; 8,1, 4; 13,22; 19,17, 19
cetății: *sg. gen* rezum. cap.7; 7,12; 14,21
cetățile: *pl. ac.* rezum. cap.10
cetăți: *sg. dat.* 10,12

CETĂȚEAN: s.m.; var. (Reg.) **CETĂȚAN**
cetățan: *sg. ac.* 15,15
cetățeanii: *pl. nom.* rezum. cap.19; 19,14

CEZAR: s.m.; var. **CHESAR** (Prin ext.) „împărat"
chesar: *sg. ac.* 2,1
chesariului: *sg. gen./dat.* 3,1; rezum. cap.20; 20,22, 24, 25; 23,2

CHEIE: s.f.
cheaie: *sg. ac., în sintagma* ***cheaie științii*** 11,52

(a) CHELTUI: v. IV
cheltuisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,43
vei cheltui: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,35

CHELTUIALĂ: s.f.
cheltuialele: *pl. ac.* rezum. cap.14; 14,28

(a se) CHEMA: v. I
vei chema: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,13, 31
(Să/să) va chema: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,32, 35, 60; 2,23
(să/Să) cheamă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 1,36; rezum. cap.2; 2,4; 7,11; 8,2; 21,37; 22,25; 23,33
chema: *ind. imp. 3.pl.* 1,59
să (să) chiiame: *conj. prez. 3.sg.* 1,61
a chema: *inf. prez.* 1,62; 5,32
(te) vei chema: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,76
(s-)au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,21; 6,15
chemasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.5; 7,39; rezum. cap.11; 14,12
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,13; 7,19; 13,12; 14,9, 10, 16; 15,26; 16,2
chemați: *ind. prez. 2.pl.* 6,46
cheamă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; rezum. cap.12; 15,9; 20,44
chemând: *gerunziu* 9,1; 16,5; 19,13; 23,13
vei fi chemat: *pasiv ind. viit.I. 2.sg.* 14,8, 10
să fie chemat: *pasiv conj. prez. 3.sg.* 14,8
(nu) chema: *imperativ prohib. 2.sg.* 14,12
să cheame: *conj. prez. 3.pl.* 14,12; 19,15
cheamă: *imperativ 2.sg.* 14,13
chiiamă: *ind. prez. 3.sg.* 15,6
a (mă) chema: *inf. prez.* 15,19, 21
chemându-: *gerunziu* 18,16
(să) chema: *ind. imp. 3.sg.* 22,47

CHEMAT, -Ă: adj./s.
(cel) chemat: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.14
(cei) chemați: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.14; 14,7
chemaților: *s.m. pl. dat.* 14,17
chemați: *adj. m. pl. ac.* 14,24

CHIN: s.n.
chinuri: *pl. ac.* 16,23, 28

(a se) CHINUI: v. IV
(să) chinuia: *ind. imp. 3.pl.* 6,18
(nu) chinui: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,28
(mă) chinuiesc: *ind. prez. 1.sg.* 16,24
(te) chinuiești: *ind. prez. 2.sg.* 16,25

CHIP: s.n.
chip: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-alt chip/în ce chip*** 5,36, 37; rezum. cap.13; 14,32; rezum. cap.18
chip: *sg. ac.* (aici) „efigie" 20,24

CHIRENEU: adj. (aici) „(bărbat) care provine din comunitatea evreiască din Cirena, port situat în nordul Africii"
chireneu: *m. sg. ac.* 23,26

(a) CINA: v. I
au cinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,20

CINĂ: s.f.
cină: *sg. ac.* rezum. cap.14; 14,12, 16; 17,8
cinei: *sg. gen.* 14,17
cina: *sg. ac.* 14,24

(a) CINSTI: v. IV
cinsteaște: *imperativ 2.sg.* 18,20

CINSTIT, -Ă: adj.
(mai) cinstit: *m. sg. nom.* „mai de vază", „mai de cinste" 14,8

CIRTĂ: s.f. (Înv. și pop.) „interval de timp foarte scurt"; „trăsături ale literelor (liniuțe, bețișoare) alfabetului limbilor biblice"; (aici) „cele mai mici amănunte"
cirtă: *sg. ac., în sintagma într-o* ***cirtă de vreame*** 4,5
cirtă: *sg. ac.* 16,17

(a) CITI: v. IV
citește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
a citi: *inf. prez.* 4,16
ați citit: *ind. pf.c. 2.pl.* 6,3
citești: *ind. prez. 2.sg.* 10,26

CIUMĂ: s.f.
ciume: *pl. nom.* 21,11

(a se) CLĂTI: v. IV „a se clătina"
clăti: *inf. prez. fără a* 6,48
(să) vor clăti: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,26

CLĂTIT, -Ă: adj. „clătinat"
clătită: *f. sg. ac.* 7,24

COAPSĂ: s.f. (aici) „mijloc"
coapsele: *pl. nom.* rezum. cap.12; 12,35

COBORÂȘ: s.n.; var. (Înv.) POGORÂȘ „pantă"
pogorâșul: *sg. ac.* 19,37

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a se)** POGORÎ
pogorât-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,52
(Să/să) pogoară: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; rezum. cap.3
(S-/s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,51; 3,22; 4,31; 10,31; 18,14; 19,6
(să) pogorâsă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,2
pogorându(-Să/-să): *gerunziu* 6,17; 9,37
<a> pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,23
să (să) pogoare: *conj. prez. 3.sg.* 9,54; 17,31
(să) pogorea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.10; 10,30
pogoară: *imperativ 2.sg.* 19,5

COCOȘ: s.m.
cocoșul: *sg. nom.* 22,34, 60, 61

COLEA: adv.
colea: 17,21, 23

COMOARĂ: s.f.
comoara: *sg. nom./ac.* 6,45; 12,34
comoară: *sg. nom./ac.* 12,21, 33; 18,22

COPAC: s.m.; var. (Reg.) COPACI
copaciului: *sg. gen.* 3,9
copaciu: *sg. nom.* 13,19

COR: s.m. „unitate de măsură pentru capacitate"
cori: *pl. ac.* 16,7

CORABIE: s.f.
corabia: *sg. ac.* rezum. cap.5; 8,23
corăbii: *pl. ac.* 5,2
corabie: *sg. ac.* 5,3, 7; 8,22, 37; 17,27
corăbiile: *pl. ac.* 5,7, 11

CORB: s.m.
corbii: *pl. ac.* 12,24

CORN: s.n.
cornul: *sg. ac., în sintagma* ***cornul mântuirii****; cornul* este simbol al puterii, așadar „o putere mântuitoare" sau o „puternică mântuire", soluții pentru care au optat alți traducători ai *Bibliei* 1,69

CORT: s.n.
corturi: *pl. ac.* 9,33

COȘTEI: s.n. (aici) „localitate"; „sat"
coșteiurile: *pl. ac.* 5,17
coșteaie: *pl. ac.* 9,6; 13,22
coșteiuri: *pl. ac.* 9, 12
coșteiu: *sg. ac.* 9,56; 10,38; 17,12
coșteiul: *sg. ac.* 19,30

COȘNIȚĂ: s.f.
coșnițe: *pl. nom.* 9,17

COT: s.m. „unitate de măsură pentru lungime"
cot: *sg. ac.* 12,25

(a) CREDE: v. III
necrezând: *gerunziu* rezum. cap.1; 24,41
ai crezut: *ind. pf.c. 2.sg.* 1,20, 45
crezând: *gerunziu* 8,12
cred: *ind. prez. 3.pl.* 8, 13
creade: *imperativ 2.sg.* 8,50
va creade: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,11
vor creade: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,31
ați crezut: *ind. pf.c. 2.pl.* 20,5
veți crede: *ind. viit.I. 2.pl.* 22,67
au crezut: *ind. pf.c. 3.pl.* 24,11
a crede: *inf. prez.* 24,25

CREDINCIOS, -OASĂ: adj./s.
credincios: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.12; 12,42; rezum. cap.16; 16,10; 19,17
credincioși: *adj. m. pl. nom.* 16,11, 12
credincioșilor: *s.m. pl. voc., în sintagma* ***puțin credincioșilor*** 12,28

CREDINȚĂ: s.f.
credință: *sg. ac.* 5,20; 7,9; 17,6; 18,8
credința: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,50; 8,25, 48; 17,5, 19; 18,42; 22,32
credinții: *sg. gen., în sintagma* ***putearea credinții*** rezum. cap.17

(a) CREȘTE: v. III
creștea: *ind. imp. 3.sg.* 1,80; 2,40, 52
crescusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,16
crescând: *gerunziu* 8,7
cresc: *ind. prez. 3.pl.* 12,27
au crescut: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,19

CRIN: s.m.
crinii: *pl. ac.* 12,27

CRUCE: s.f.
crucea: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,23; rezum. cap.14; 14,27
cruce: *sg. ac.* 23,26

(a se) CUFUNDA: v. I
(să) cufunda: *ind. imp. 3.pl.* 5,7

CUGET: s.n.
cugetele: *pl. nom./ac.* 2,35; 5,22; 6,8; 9,47; 11,17
cuget: *sg. nom.* 9,46
cugete: *pl. nom.* 24,38

(a) CUGETA: v. I
cugeta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,29; 12,17; 20,5
cugetând: *gerunziu* 3,15; 12,25
a cugeta: *inf. prez.* 5,21
cugetați: *ind. prez. 2.pl.* 5,22
au cugetat: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,14

CUIB: s.n.
cuiburi: *pl. ac.* 9,58
cuibul: *sg. ac.* 13,34

CULCUȘ: s.n.
culcuș: *sg. ac.* 11,7
culcușuri: *pl. ac.* 12,3

(a) CULEGE: v. III
culeg: *ind. prez. 3.pl.* 6,44
culeage: *ind. prez. 3.sg.* 11,23

(a) CUMPĂRA: v. I
să cumpărăm: *conj. prez. 1.pl.* 9,13
am cumpărat: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,18, 19
cumpăra: *ind. imp. 3.pl.* 17,28; rezum. cap.19; 19,45
cumpere: *conj. prez. fără să 3.sg.* 22,36

CUMPLIT, -Ă: adj.
cumplit: *m. sg. ac.* rezum. cap.8

(a se) CUNOAȘTE: v. III „a lua cunoștință", „a afla"; „a ști", „a înțelege"; „a recunoaște"; (Înv.) „a avea relații sexuale"
să cunoști: *conj. prez. 2.sg.* 1,4
voi cunoaște: *ind. viit.I. 1.sg.* 1,18
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,22; 2,17; 5,22; 7,37; 12,47, 48; 20,19; 24,31, 35
cunosc: *ind. prez. 1.sg.* 1,34
a **cunoaște:** *inf. prez.* rezum. cap.6; 22,34
(să) **cunoaște:** *ind. prez. 3.sg.* 6,44; rezum. cap.24
să (să) **cunoască:** *conj. prez. 3.sg.* 8,17
am cunoscut: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,46; 22,57
cunoscând: *gerunziu* 9,9; 23,7
cunoaște: *ind. prez. 3.sg.* 16,15
ai fi cunoscut: *cond. pf. 2.sg.* 19,42
ai cunoscut: *ind. pf.c. 2.sg.* 19,44
să **cunoască:** *conj. prez. 3.pl.* 24,16

CUNOSCUT, -Ă: s.m./f.
cunoscuți: *s.m. pl. ac.* 2,44
cunoscuții: *s.m. pl. nom.* 23,49

CUNOȘTINȚĂ: s.f.
cunoștința: *sg. ac.* 1,77

(a) CUPRINDE: v. III
cuprinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,9
au cuprins: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,26; 7,16
era cuprinși: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 8,37
a cuprinde: *inf. prez.* „a primi" rezum. cap.9
cuprinde: *ind. prez. 3.sg.* 13,7

CUPTOR: s.n.
cuptoriu: *sg. ac.* 12,28

CURAT, -Ă: adj.
curat: *m. sg. nom./ac.* rezum. cap.11; 11,34
curate: *n. pl. nom.* 11,41

CURĂȚENIE: s.f.
curățeniii: *sg. gen., în sintagma* ***zilele curățeniii*** „zilele necesare femeii pentru a se curăți după naștere, după legea lui Moise, urmate de ritualul purificării consfințit prin aceeași lege" rezum. cap.2
curățeniei: *sg. gen., în sintagma* ***zilele curățeniei*** 2,22

(a se) CURĂȚI: v. IV
va curăți: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,17
(s-)au curățit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,27; 17,14, 15, 17
curăți: *inf. prez. fără* **a** 5,12
curățește(-te): *imperativ 2.sg.* 5,13
(să) curățesc: *ind. prez. 3.pl.* 7,22; rezum. cap.17
curățiți: *ind. prez. 2.pl.* 11,39

CURĂȚIE: s.f.
curățiia: *sg. ac.* 5,14

CUREA: s.f.
cureaoa: *sg. ac.* 3,16

(a) CURGE: v. III
curgând: *gerunziu* rezum. cap.22; 22,44

CURGERE: s.f.
curgerea: *sg. nom./ac., în sintagma* ***curegerea*** *sângelui* rezum. cap.8; 8,43, 44

CURSĂ: s.f.
cursa: *sg. ac.* 21,35

CURTE: s.f.
curtea: *sg. ac.* 11,21
curții: *sg. gen.* 22,55

CURVAR: adj.
curvariu: *m. sg. ac.* rezum. cap.15

CURVĂ: s.f.
curvele: *pl. ac.* 15,30

CURVEȘTE: adv.
curveaște: 15,13

(a) CURVI: v. IV
curveaște: *ind. prez. 3.sg.* 16,18
(nu) curvi: *imperativ prohib. 2.sg.* 18,20

(a) CUTEZA: v. I
cuteza: *ind. imp. 3.pl.* 20,40

CUTREMUR: s.n.
cutremure: *pl. nom., în sintagma* ***cutremure*** *de pământ* 21,11

CUVÂNT: s.n.
cuvântului: *sg. dat. adn.* 1,2
cuvinte: *pl. nom./ac./gen.* 1,4; 9,28; 24,17
cuvintelor: *pl. dat.* 1,20
cuvântul: *sg. nom./ac.* 1,29, 37, 38; 2,15, 17, 29, 50; 4,32; 5,5, 15; 7,7, 17; rezum. cap.8; 8,12, 13, 15; 9,45; 10,39; 18,34; 20,26
cuvintele: *pl. nom./ac.* 1,65; 2,19, 51; 4,22; 6,47; 7,1; 9,26, 43; 21,33; 24,8, 11, 44
cuvântul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***cuvântul Domnului/cuvântul lui Dumnezău*** 3,2; 4,4; 5,1; 8,11, 21; 11,28; 22,61
cuvintelor: *pl. gen., în sintagma* ***cartea cuvintelor Isaie proorocului*** 3,4
cuvânt: *sg. nom./ac.* 4,36; 8,50; 12,10; 20,3, 20
cuvintele: *pl. ac., în sintagma* ***cuvintele lui Hristos*** rezum. cap.6
cuvânt: *sg. ac., în sintagma* ***puternic în faptă și în cuvânt*** 24,19

(a) CUVÂNTA: v. I
e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine e cuvântat*** 1,68; 13,35; 19,38
cuvintează: *ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine cuvintează*** rezum. cap.2
au cuvântat: *ind. pf.c. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine au cuvântat*** 2,28

(a se) CUVENI: v. III
(să) cuvine: *ind. prez. 3.sg.* 5,36

D

(a se) DA: v. I
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,2; 4,20; 6,4; 7,15; 9,1, 43; 10,35; 18,44; rezum. cap.19; 19,13; 20,2, 9; 22,19; 23,25; 24,20, 42, 43
va **da:** *ind. viit.I. 3.sg.* 1,73; 11,8, 11, 12, 13; 16,12; 20,16
a da: *inf. prez.* 1,77; 12,32; 20,22; 23,2
să dea: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,24; 8,55; 12,42, 58; 20,10, 20; 22,5, 6
dă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; rezum. cap.5; rezum. cap.9; rezum. cap.10; rezum. cap.22
deaie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 3,11
voi da: *ind. viit.I. 1sg.* 4,6; 21,15
sânt date: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 4,6; 10,22
dau: *ind. prez. 1.sg.* 4,6; 18,12; 19,8; 23,46
(S-/s-)au dat: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 4,17; 8,10; 12,48
da: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,22; 15,16; 16,21; 24,30
dă: *imperativ 2.sg.* 6,29, 30; 14,9; 15,12; 16,2; 18,22
veți da: *ind. viit.I. 2.pl., în loc. v.* ***veți da împrumut*** 6,34
dați: *imperativ 2.pl., în loc. v. dați* ***împrumut*** 6,35
dați: *imperativ 2.pl.* 6,38; 9,13; 11,41; 12,33; 15,22; 19,24; 20,25
(să/Să) va da: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 6,38; 9,44; 11,9, 29; 18,32; 19,26
vor da: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,38
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,44, 45; 15,29; 19,23
da(-să)-va: *ind. viit.I. impers.* 8,18
am dat: *ind. pf.c. 1sg.* 10,19
să dau: *conj. prez. 1sg.* 11,7
da: *inf. prez. fără a* 11,13
dând: *gerunziu* 17,16
să dea: *conj. prez. 3.sg., în loc. v. să dea slavă* 17,18
dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 19,15
dându-: *gerunziu* 21,12; rezum. cap.23; 23,36
(vă) veți da: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,16
(să/Să) dă: *ind. prez. 3.sg.* 22,19; rezum. cap.24
dă: *ind. prez. 3.sg., în loc. v.* ***Îș dă sufletul*** rezum. cap.23
să **(Să)** dea: *conj. prez. 3.sg.* 24,7

DAJDIE: s.f.; var. DAJDE
dajda: *sg. ac.* rezum. cap.20; 23,2
dajdă: *sg. ac.* 20,22

DAR: s.n.
dar: *sg. ac., în sintagma* ***cea plină de dar*** 1,28
dar: *sg. ac.* rezum. cap.2; 21,1
darul: *sg. nom., în sintagma* ***darul lui Dumnezeu*** 2,40
darului: *sg. gen.* 4,22; rezum. cap.12
daruri: *pl. ac.* 11,13; 21,5
darurile: *pl. ac., în sintagma* ***darurile lui Dumnezeu*** 21,4

DASCĂL: s.m.; var. (Reg.) DASCAL
dascălilor: *pl. gen.* rezum. cap.2
dascalilor: *pl. gen.* 2,46

DATOR, DATOARE: adj.; var. (Înv.) DEATORIU
deatoriu: *m. sg. nom.* 7,41; 16,5, 7
mai deatpri: *m. pl. nom.* 13,4

DATORNIC, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) DEATORNIC, -Ă
datornici: *s.m. pl. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,41
deatornicului: *s.m. sg. dat. (redundant cu prep.* ***a*** *+* ***lot*** *+ art. hot.* ***-lui****)* 11,4
datornicii: *s.m. pl. ac.* 16,5

(a) DĂRUI: v. IV
au dăruit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,21

DEAL: s.n.
dealul: *sg. nom.* 3,5
dealurilor: *pl. dat.* 23,30

DEASUPRA: adv./prep.
deasupra: *adv.* 11,44; rezum. cap.23
deasupra: *prep.* 23,38

DEGET: s.n.
deagetul: *sg. ac., în sintagma deagetul* ***lui*** *Dumnezău* 11,20
deaget: *sg. ac.* 11,46
dea**jetului:** *sg. gen.* 16,24

DEGRABĂ: adv.; var. (Înv. și reg.) DEGRAB
degrabă: *adv. în loc. adv.* (Înv.) ***cu degrabă*** 1,39
degrabă: rezum. cap.2
degrab: 14,21; 15,22; 16,6; 18,8

DEMULT: adv.
demult: *adv. în forma de* ***demult*** 9,8

DEOSEBI: adv.; var. DEOSĂBI; (scris și) DE OSĂBI
de **osăbi:** 9,10

DEPARTE: adv.
depar**te:** *adv. în forma de departe* „de la mare distanță" rezum. cap.7; 16,23; 22,54; 23,49
depar**te:** *adv. în loc. prep. departe de* 7,6; 24,13
depar**te:** 14,32; 15,13, 20; 17,12; 18,13; 19,12
(mai) departe: 24,28

(a se) DEPĂRTA: v. I
(s-/S-)au depărtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,15; 5,13; 9,10; 20,9; 22,41; 24,51
(să) depărta: *ind. imp. 3.sg.* 2,37; 5,16
să depărteaze: *conj. prez. 3.sg.* 5,3
să **(Să)** departeaze: *conj. prez. 3.sg.* 8,37
(să) departă: *ind. prez. 3.sg.* 9,39
voi fi depărtat: *pasiv ind. viit.I. 1.sg.* 16,4

DESĂVÂRȘIT, -Ă: adj.
desăvârșit: *m. sg. nom./ac.* 1,17; 6,40

(a se) DESCHIDE: v. III; var. (a se) DEȘCHIDE
(s-)au deșchis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,64; 3,21; 24,31
deșchide: *ind. prez. 3.sg.* 2,23
au deșchis: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,17
(să) va deșchide: *ind. viit.I. impers.* 11,9, 10
să deșchiză: *conj. prez. 3.sg.* 12,36
deșchide: *imperativ 2.sg.* 13,25

(a se) DESCOPERI: v. IV
să (să) deascopere: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,35; 12,2
ai deascoperit: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,21
a deascoperi: *inf. prez.* 10,22
(să) va descoperi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.12
(să) va deascoperi: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,30
deascopere: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.24
deascoperea: *ind. imp. 3.sg.* 24,32
au deascoperit: *ind. pf.c. 3.sg.* 24,45

DESCOPERIRE: s.f.
descoperirea: *sg. ac.* 2,32

DESFĂTARE: s.f.
desfătări: *pl. ac.* 7,25

(a se) DESPĂRȚI: v. IV
vor despărți: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,22
(să) despart: *ind. prez. 3.pl.* 8,13
or fi despărțiți: *pasiv ind. viit.I. 3.pl.* 12,52

DESPĂRȚIRE: s.f.
despărțire: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,51

DEȘERT, DEȘARTĂ: adj.
deșerți: *m. pl. ac.* 1,53
deșert: *m. sg. ac.* 20,10, 11

(a se) DEȘTEPTA: v. I „a trezi din somn"; „a învia"; „(în sintagmă cu *sămânța*) a ridica urmaș"
a deștepta: *inf. prez.* 3,8
(să) deștaptă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
au deșteptat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,24
deștep tându**(-să):** *gerunziu* 9,32
să deșteapte: *conj. prez. 3.sg.* 20,28

(a) DEZLEGA: v. I
a dezlega: *inf. prez.* 3,16; 13,16
dezleagă: *ind. prez. 3.sg.* 13,15
dezlegați: *imperativ 2.pl.* 19,30
dezlegați: *ind. prez. 2.pl.* 19,31, 33
dezlegând: *gerunziu* 19,33

DIAVOL: s.m.
diavolul: *sg. nom./ac.* 4,2, 3, 5, 13; 8,12

DIMINEAȚĂ: s./adv.; var. (Înv. și reg.) DEMINEAȚĂ
dimineața: *adv.* rezum. cap.22
dimineață: *s.f. sg. ac., în loc. adv. foarte de* ***dimineață*** 24,1
demineață: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de demineață* 24,22

DIMPREJUR: adv.; var. DINPREJUR
dinpre**jur:** 9,12

DIN AFARĂ: adv.
din**afară:** 11,39, 40

DIN APOI: adv.
dinnapoi: 7,38; 8,44

DINAR: s.m.
denari: *pl. ac.* 7,41

dinari: *pl. ac.* 10,35
dănariul: *sg. ac.* 20,24

DINĂUNTRU: adv.; var. DINLĂUNTRU; DINLONTRU
dinlăuntru: 11,7
dinlontru: 11,40

DINTE: s.m.
dinţilor: *pl. gen., în sintagma scrâşnirea **dinţilor*** (cf. **Indice** Mt – **DINTE**) 13,28

DOBÂNDĂ: s.f.
dobândă: *sg. ac.* 19,23

(a) DOBÂNDI: v. IV
dob**ândeaşte**: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.11
va dobândi: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,25
să dobân**desc**: *conj. prez. 1.sg.* 18,18

DOBITOC: s.n.
dobitocul: *sg. ac.* 10,34

(a) DOJENI: v. IV (Înv.) „a sfătui (într-o situaţie dificilă)"
dojeneşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

DOMN: „Dumnezeu"; „Isus Hristos"
Domnului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.1; 1,15, 17, 76; rezum. cap.2; 2,22, 38; 4,8; 13,35; 17,5; 19,34, 38; 20,42
Domnului: *sg. gen., în sintagmele por uncile şi dreptăţile Domnului/ besearecа Domnului/îngerul Domnului/slujnica Domnului/Maica Domnului/mâna Domnului/leagea Domnului/sfîntul Domnului/ Hristosul Domnului/cuvântul Domnului/calea Domnului/Duhul Domnului/anul Domnului cel primit* (cf. supra – AN)*/putearea Domnului/picioarele Domnului/trupul Domnului Isus* 1,6, 9, 11, 38, 43, 66; 2,9, 23, 24, 26, 39; 3,2, 4; 4,18, 19; 5,17; 10,39; 22,61; 24,3
Domnul: *sg. nom./ac.* 1,16, 25, 28, 30, 45, 46, 58, 68; 2,11, 15; rezum. cap.3; 4,12; 7,13, 31; 10,1, 27, 41; 11,39; 12,42; 13,15; 17,6; 18,6; 19,8, 31; 20,37, 42; 22,31, 61; 24,34
Doamne: *sg. voc., în sintagmele Stăpâne **Doamne/Doamne al ceriului şi al pământului*** 2,29; 10,21
Doamne: *sg. voc.* 5,8, 12; 6,46; 7,6; 9,54, 59, 61; 10,17, 40; 11,1; 12,41; 13,23, 25; 17,36; 18,11, 41; 19,8; 22,33, 38, 49; 23,42
Domn: *sg. nom./ac.* 6,5; 20,44

DOMN: s.m. (apelativ) „termen de politeţe pentru un bărbat"; (Pop.) „stăpân"
domnul: *sg. nom./ac.* 12,36, 37, 43, 45, 46; 14,23; 16,8; 20,13, 15
domnului: *sg. gen./dat.* 12,47; 14,21; 16,5; rezum. cap.20
doamne: *sg. voc.* 13,8; 14,22; 19,16, 18, 20, 25
domni: *pl. dat.* (*cu prep.* **la**) 16,13

DOMNIE: s.f.
domniii: *sg. dat.* 20,20

(a) DORI: v. IV
dorea: *ind. imp. 3.sg.* 19,48
am dorit: *ind. pf.c. 1.sg.* 22,15

DORINŢĂ: s.f.
dorinţă: *sg. ac.* 22,15

(a) DORMI: v. IV; var. (Înv. şi rar) (a) DURMI
doar**me**: *ind. prez. 3.sg.* 8,52
dor**mind**: *gerunziu* 22,45
durmiţi: *ind. prez. 2.pl.* 22,46

(a se) DOSPI: v. IV
(s-)au dospit: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,21

DRAC: s.m.
dracul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,35; 8,29; rezum. cap.9; 9,42; 11,14
draci: *pl. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,41; 8,33, 35, 38; 9,1, 49; 10,17; rezum. cap.11; 11,15, 18, 19, 20; 13,32
drac: *sg. ac., în sintagma drac **necurat*** 4,33
drac: *sg. ac.* 7,33; 8,27; 11,14
draci: *pl. ac., în sitnagma leghion de **draci*** rezum. cap.8
dracilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.8; rezum. cap.10
draci: *pl. nom.* 8,2, 30
dracul: *sg. ac., în sintagma dracul **cel mut*** rezum. cap.11
dracilor: *pl. gen., în sintagma căpeteniia dracilor* 11,13

DRAHMĂ: s.f.
drahma: *sg. ac.* rezum. cap.15; 15,9
drahme: *pl. ac.* 15,8
drahmă: *sg. ac.* 15,8

DREGĂTOR: s.m.; var. DEREGĂTOR
dregătoriului: *sg. gen.* 8,3
dregători: *pl. ac.* 12,11
deregă**toriului**: *sg. gen.* 20,20
deregători: *pl. ac.* 21,12

DREPT, DREAPTĂ: adj./s./prep./adv.
drepţi: *adj. m. pl. nom.* 1,6; 18,9; 20,20
dr**ept**: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 2,25; 12,57; rezum. cap.23; 23,47, 50
dreap**te**: *adj. f. pl. nom./ac.* 3,4, 5
dreaptă: *adj. f. sg. nom./ac.* 6,6; 22,50
dreap**ta**: *s.f. sg. ac., în loc. prep. de-a dreapta* 1,11; 20,42; 22,69
drepţilor: *s.m. pl. gen.* 1,17; 14,14
(cei) dr**epţi** *s.m. pl. ac.* 5,32
drepţi: *s.m. pl. ac.* 15,7
dreap**ta**: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de-a dreapta* 23,33
dr**ept**: *prep. în loc. adv. drept aceaea* 6,35
dreap**t**: *prep. în loc. adv. dreapt aceaea* 11,49
dr**ept**: adv. 10,28; 20,21; 23,41

DREPTATE: s.f.
dr**eptăţile**: *pl. ac., în sintagma **poruncile şi dreptăţile Domnului*** 1,6
dreptate: *sg. ac.* 1,75
dreptatea: *sg. ac.* 12,31

DRUM: s.n.
drumuri: *pl. ac.* 14,23

(a se) DUCE: v. III
(s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,23, 38, 39; 4,13; 5,25; 7,24; 8,39; 9,33, 56; 10,30; 15,13, 15; rezum. cap.18; 19,12, 32; 22,4; 24,12, 24
(să) ducea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,3; 4,1
ducea: *ind. imp. 3.pl.* 2,27; 4,40; 23,32
ducându(-ne): *gerunziu* 2,48
au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,5, 9, 29; 10,34; 19,35; 22,54, 66; 23,1
(să) ducea: *ind. imp. 3.sg.* 4,30, 42
să **(Să) ducă**: *conj. prez. 3.sg.* 4,42
du: *imperativ 2.sg.* 5,4
ducând: *gerunziu* 5,11
ducându(-să/Să): *gerunziu* rezum. cap.7; 8,42; rezum. cap.19
a **(să) duce**: *inf. prez.* 8,31
(Te) vei duce: *ind. viit.I. 2.sg.* 9,57
(nu) duce: *imperativ prohib. 2.sg.* 11,4
(să) va **duce**: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,5
vor duce: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,11
duce: *ind. prez. 3.sg.* 13,15
duceţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 13,27, 32; 17,14
(te) du: *imperativ 2.sg.* 13,31

(mă) voi duce: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,18
să **(vă) duceți:** *conj. prez. 2.pl.* 17,23
(să) vor duce: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,24
ducându-: *gerunziu* rezum. cap.23; 23,26

DUH: s.n.
Duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Duhul Sfânt/Duhul Domnului*** rezum. cap.1; 1,15, 35, 41, 67; 2,25, 26; 3,16, 22; 4,1, 18; 10,21; 12,12; rezum. cap.24
duhul/Duhul: *sg. nom./ac.* 1,17, 47, 80; 2,27; 4,1; 8,55; 9,39; rezum. cap.10; 24,39
Duhului: *sg. gen.* 4,14
duhurilor: *pl. dat., în sintagma* ***duhurilor celor necurate*** 4,36
duhuri: *pl. ac., în sintagma* ***duhuri necurate/duhuri reale*** 6,18; 7,21; 8,2
duhului: *sg. dat., în sintagma* ***duhului celui necurat*** 8,29
duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***duhul cel necurat/duhul neputinței/duhul neputinții*** 9,43; 11,24; rezum. cap.13; 13,11
duh: *sg. nom./ac.* 9,55; 24,37
duhurile: *pl. nom.* 10,20
duh: *sg. ac., în sintagma* ***duh bun*** 11,13
duhuri: *pl. ac.* 11,26
Duhului: *sg. gen., în sintagma* ***Duhului Sfânt*** rezum. cap.12; 12,10

DULCEAȚĂ: s.f.
dulcețile: *pl. ac., în sintagma* ***dulcețile vieții*** „plăcerile vieții" 8,14

DUMNEZEU: s.m.; var. (Reg.) **DUMNEZĂU** „Divinitatea"
Dumnezău: *sg. gen., în sintagmele* ***Fiiului lui Dumnezău/Fiiul lui Dumnezău/mărirea lui Dumnezău/(cu) frica lui Dumnezeu/darul lui Dumnezeu/cuvântul lui*** *Dumnezău/***Sfântul lui** *Dumnezău/***împărăției lui Dumnezău/casa lui Dumnezău/rugăciunea lui** *Dumnezău/***sfatul lui Dumnezău/taina** *împărății* **lui Dumnezău/mărimea lui Dumnezău/iubirea lui Dumnezău/deagetul lui Dumnezău/gludecata și dragostea lui Dumnezău/înțelepciunea lui Dumnezău/îngerilor lui Dumnezău/calea lui Dumnezău/puterii lui** *Dumnezău* rezum. cap.1; 1,35; 2,9, 25, 40; 4,3, 4, 9, 34, 41, 43; 5,1; 6,4, 12, 20; 7,28, 30; 8,1, 10, 11; 9,44, 60, 62; rezum. cap.10; 10,9, 11; 11,20, 28, 42, 49; 12,6, 8, 9, 31; rezum. cap.17; 17,20, 21; 20,21; rezum. cap.22; 22,16, 18, 69, 70; 23,51
Dumnezău: *sg. nom./ac./gen./dat.* 1,6, 8, 19, 26, 30, 32, 37, 47; 5,21, 25, 26; 7,16, 29; 12,20, 21, 24, 28; rezum. cap.16; 17,15, 18; 18,2, 4, 7; 20,25; 23,35, 40, 47; 24,19
Dumnezăul: *sg. nom.* 1,16; 4,12; 10,27
Domnezeu: *sg. ac.* 1,64
Dumnezăul: *sg. nom., în sintagma* ***Dumnezăul lui Israil*** 1,68
Dumnezăului: *sg. gen., în sintagma* ***mila Dumnezăului nostru cea mare*** 1,78
Dumnezeu: *sg. nom./ac./gen./dat.* 2,13, 14, 20, 28, 52; 3,8, 38; 8,39; 13,13; 16,13, 15; 18,19, 43, 44; 19,37; 20,38; 24,53
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagmele* ***mântuirea lui Dumnezeu/cuvântul lui Dumnezeu/Fiiul lui Dumnezeu celui înalt/Hristosul lui Dumnezeu/împărăția lui Dumnezeu/îngerilor lui Dumnezeu/fii lui Dumnezeu/darurile lui Dumnezeu*** 3,6; 8,21, 28; rezum. cap.9; 9,2, 11, 20, 27; 13,18, 20, 28, 29; 14,15; 15,10; 16,16; 18,16, 17, 24, 25, 29; 19,11; 20,36; 21,4, 31
Dumnezăului: *sg. dat.* 4,8
Dumnezeule: *sg. voc.* 18,13
Dumnezeu: *pl. dat. (cu prep.* ***la****)* 18,27
Dumnezeul: *sg. nom., în sintagmele* ***Dumnezeul lui Avraam/Dumnezeul lui Isaac/Dumnezeul lui Iacov*** 20,37

DURA: interj.; var. **DUR**
dur ul: *în loc. adv.* ***de-a durul****, în sintagma* ***caută cu de-a durul*** „caută cu grijă, răscolid peste tot" 15,8

DURERE: s.f.
durerile: *pl. ac.* rezum. cap.2

E

ELINESC, -EASCĂ: adj.
elinești: *f. pl. ac., în sintagma* ***slove elinești*** 23,38

EVANGHELICESC, -EASCĂ: adj.
evanghelicești: *f./n. pl. nom., în sintagma* ***sfaturi și porunci evanghelicești*** rezum. cap.6

EVANGHELIE: s.f. (cf. **Indice** Mt)
Evanghelie: *sg. nom.* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evanghelie de la Luca*

F

(a se) FACE: v. III
face: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; 3,9; 6,43, 47, 49; rezum. cap.7; 7,8; rezum. cap.20
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,25, 49, 68; 3,19; 5,29; 6,3; 8,8, 39; 9,10, 15; 10,37; 11,40; 12,47, 48; 14,16; 17,9; 19,18; 23,22, 41
făcut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,51
a **face:** *inf. prez.* 1,72; rezum. cap.3; 6,9; 11,42; rezum. cap.16
făcându**(-Să/-să):** *gerunziu* rezum. cap.2; 4,42; 6,13; 8,34; 20,47; 22,66; 23,8
(s-/S-)au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,2, 15; 4,25; 7,13; 8,24, 35; 9,34; 10,13, 33; 13,19; 19,9; 20,17; 22,44; 23,12, 15, 44; 24,18, 21, 28
să facă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,27; 6,31; 9,25; 14,31; 19,48; rezum. cap.22
ai **făcut:** *ind. pf.c. 2.sg.* 2,48
faceți: *imperativ 2.pl.* 3,4, 8; 6,31, 35; 9,14; 12,33; 16,9
vom face: *ind. viit.I. 1.pl.* 3,10, 12, 14
facă: *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* 3,11
să **faceți:** *conj. prez. 2.pl.* 3,13, 14
a **fi făcute:** *pasiv inf. prez.* 4,23
fă: *imperativ 2.sg.* 4,23; 7,8; 10,28, 37; 15,19
făcând: *gerunziu* 5,6; 6,43; 12,43; 13,22
fac: *ind. prez. 3.pl.* 5,33; 6,33; 8,21; 23,31, 34
face: *inf. prez. fără* **a** 5,34; 12,4
faceți: *ind. prez. 2.pl.* 6,2, 27, 46
ar **face:** *cond. prez. 3.pl.* 6,11
făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,23, 26; 9,44
veți face: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,33; 17,10
să **faci** *conj. prez. 2.sg.* 7,4
făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,39
(să) făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 8,56; rezum. cap.10; 24,35
(să) făcea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,7; 13,17; 20,20; 23,48
să facem: *conj. prez. 1.pl.* 9,33; 17,10
(s-)ar fi făcut: *cond. pf.c. 3.pl.* 10,13
voi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,25; 12,17; 16,3, 4; 18,18; 20,13
faci: *ind. prez. 2.sg.* 11,45; 14,12, 13; 20,2
va face: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,37; 13,9; 18,7, 8; 20,15; 22,23
fac: *ind. prez. 1.sg.* 13,32; 20,8
făcutu(-s)-au: *ind. pf.c. impers.* 14,22
făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 16,8
vor face: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.17
am făcut: *ind. pf.c. 1.pl.* 17,10
să fac: *conj. prez. 1.sg.* 18,41
ați făcut: *ind. pf.c. 2.pl.* 19,46
faceți: *conj. prez. fără* **să** *2.pl.* 22,19
(să) făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 23,19, 47; 24,12

FAGURE: s.m.; var. **FAGUR**
fagur: *sg. ac., în sintagma* ***fagur de miere*** 24,42

FALCĂ: s.f.
falcă: *sg. ac.* 6,29

FAPTĂ: s.f.
fapte: *pl. ac.* 23,41
faptă: *sg. ac., în sintagma puternic* ***în faptă şi în cuvânt*** 24,19

FARISEU: s.m.
farisăiilor: *pl. dat.* rezum. cap.5
fariseii: *pl. nom.* 5,17, 21, 30; 6,7; 7,30; 11,53; rezum. cap.15; 15,2; 16,14
fariseiilor: *pl. gen.* 5,33; rezum. cap.12
farisei: *pl. nom./ac.* 6,2; 7,36; 13,31; 14,3; 17,20; 19,39
fariseului: *sg. gen.* 7,36, 37
fariseul: *sg. nom.* 7,39; 11,38; 18,11
fariseu: *sg. ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.18; 18,10
fariseilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.11; 12,1; rezum. cap.14
fareseu: *sg. nom.* 11,37
fariseilor: *pl. voc.* 11,39, 42, 43
fariseilor: *pl. gen., în sintagma* ***căpeteniii*** *fariseilor* rezum. cap.14
farisei: *pl. ac., în sintagma casa* ***unui căpetenie*** (sic!) *de* ***farisei*** 14,1

FATĂ: s.f.
featele: *pl. ac.* 1,5
fata: *sg. nom./ac.* 2,36; rezum. cap.8; 8,49, 52; 12,53; 13,16
fată: *sg. nom./ac.* 8,42; 12,53
featii: *sg. gen.* 8,50, 51
fetele: *pl. voc., în sintagma fetele* ***Ierusalimului*** 23,28

FAŢĂ: s.f.
feaţei: *sg. gen.* 1,76; 7,27; 10,1
feaţii: *sg. gen.* 2,31
faţă: *sg. ac., în sintagmle* ***cu*** *faţă trupească* „în chip trupesc"/ ***schimbându-Să*** *la faţă* 3,22; rezum. cap.9
faţă: *sg. ac.* 5,12; 17,16
faţa: *sg. nom./ac.* 9,29, 51; 20,21; 22,64
faţa: *sg. nom., în sintagma* ***faţa Lui era mergând*** „(Isus) se îndrepta" 9,53
faţa: *sg. ac., în sintagmele* ***faţa ceriului şi a pământului/faţa a tot pământul*** 12,56; 21,35
feţele: *pl. ac.* 24,5

FĂCĂTOR, -TOARE: s.m./f.
făcători: *pl. nom., în sintagma* ***făcători de bine*** 22,25

(a) FĂGĂDUI: v. IV
au făgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,6, 29
făgăduiesc: *ind. prez. 1.sg.* 22,29
făgăduindu: *gerunziu* rezum. cap.23
făgăduieşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23
făgăduind: *gerunziu* rezum. cap.24

FĂGĂDUINŢĂ: s.f.
făgăduinţa: *sg. ac., în sintagma* ***făgăduinţa Tatălui Meu*** „pogorârea Duhului Sfânt" (cf. Anania 2001, p.1554) 24,49

FĂINĂ: s.f.
făină: *sg. ac.* 13,21

FĂRÂMĂTURĂ: s.f.; var.
fărămituri: *pl. ac.* 9,17
fărâmiturile: *pl. ac.* 16,21

FĂŢARNIC, -Ă: s.m./f.
făţarnice: *s.m. sg. voc.* 6,42
făţarnicilor: *s.m. pl. voc.* 12,56; 13,15

FĂŢĂRNICIE: s.f.
făţărniciia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.11; 12,1

FECIOARĂ: s.f.
fecioară: *sg. ac.* 1,27
fecioarei: *sg. gen.* 1,27
fecioară: *sg. voc.* 8,54

FECIOR: s.m.
feciorii *pl. nom./ac.* 5,10; 14,26
feciori *pl. ac.* 15,11

FECIORIE: s.f.
fecuioriia: *sg. ac.* 2,36

FEL: s.n.; var. (Înv.) **FEALIU**
fealiuri *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,40
fealiu: *sg. ac.* 7,39

(a se) FERI: v. IV
(vă) feriţi *imperativ 2.pl.* 12,15
a (să) **feri** *inf. prez.* rezum. cap.20; rezum. cap.21

FERICE: adj. inv.
ferice: 23,29

(a) FERICI: v. IV
vor ferici *ind. viit.I. 3.pl.* 1,48

FERICIRE: s.f.
fericirile: *pl. ac.* rezum. cap.6

FERICIT, -Ă: adj.
fericită: *f. sg. nom.* 1,45; 12,43
fericiţi *m. pl. nom.* 6,20, 21, 22; 10,23; 11,28
fericit *m./n. sg. nom.* 7,23; 11,27; 14,14, 15
fericite: *f. pl. nom.* rezum. cap.11; 12,37, 38

(a) FI: v. IV
era: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,6, 7, 27, 66, 80; 2,4, 8, 25, 36, 40, 51; 3,23; 4,25, 27, 32, 33; 5,3, 7, 9, 10, 17, 29; 6,3, 4, 6; rezum. cap.7; 7,2, 12, 37, 41; 8,23, 32, 41, 43, 45; 9,14, 18, 30, 31, 45; 10,1; 11,14; 13,1, 11; 14,2; 15,24, 25, 32; 16,1, 19, 20; 17,16; 18,2, 3, 23, 34; 19,2, 3, 4, 11; 20,4, 29; 22,49, 55, 56, 59; 23,7, 12, 44, 47, 48, 50, 54; 24,10, 13, 27, 32, 33, 53
e: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,28, 61, 63; 2,49; 3,8, 17; 4,34; 5,23; 6,9, 35, 45; 7,23, 27, 28, 49; 8,28; 9,33, 48, 50; rezum. cap.10; 10,2, 7, 22, 29; 11,7, 27, 39, 40, 41; 12,15, 21, 23, 26, 28, 34, 43, 57; 14,3, 34, 35; 15,4; 16,10, 11, 15, 17; 17,2; 18,25, 29; 19,17; 20,2, 14, 17; 22,11, 21, 27, 41, 53, 64
este: *ind. prez. impers./3.sg.* 1,36; 4,22, 36; 5,21, 34, 39; 6,5, 20, 23, 32, 33, 34, 36, 40, 41, 43, 47, 48, 49; 7,4, 28, 39; 9,35, 38, 50, 62; 11,23, 29, 34, 35; 12,1, 2, 24, 42, 54, 55; 14,22; 17,21; 22,19, 59; 23,35, 38; 24,6, 21, 23
eşti: *ind. prez. 2.sg.* 3,22; 4,3, 9, 34, 41; 7,19, 20; 15,31; 16,5, 7; 19,21; 22,58, 66, 70; 23,3, 37, 39, 40; 24,18
iaste: *ind. prez. 3.sg.* 2,11; 8,11, 17, 25, 26; 9,9, 10; 13,18, 19, 21; rezum. cap.15; 16,10, 15; 18,16; 19,3, 9, 46; 20,44; 21,31
-i *ind. prez. impers./3.sg.* 6,2; 7,39; 8,30; 10,40; 11,8, 23; rezum. cap.12; rezum. cap.16; 16,3, 12; 18,9; 20,38; 21,30; 22,26, 27
ieste: *ind. prez. 3.sg.* 22,20
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 1,18, 19; 3,16; 5,8; 7,6, 8; 15,19, 21; 18,11; 19,22; 21,8; 22,27, 33, 58, 70; 24,36, 39
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 1,70; 2,49; 7,25, 31, 32; 8,12, 14, 15, 21; 9,27; 10,7; 11,7, 21, 26, 41; 12,38; 13,7, 14, 23, 30; 14,17; 15,31; 16,8; 17,17; 19,42, 44; 20,6, 25, 36; 21,22; 22,37; 24,17, 44
sânteţi: *ind. prez. 2.pl.* 6,20; 9,55; 11,44; 12,7, 24; 13,25, 27; 16,15; 22,28; 24,17, 38, 48
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 9,12; 17,10
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,2, 23, 41, 59, 65; 2,1, 6, 13, 15, 46; 3,21, 22, 23, 38; 4,36; 5,1, 17; 6,1, 6, 12, 16, 49; 7,11; 8,1, 22, 40; 9,28, 29, 33, 35, 37, 51; 10,38; 11, 27, 30; 13,2, 4; 14,1; 15,14; 16,22; 17,11, 14, 26, 28; 18,35; 19,15, 29; 20,1, 6; 22,24; 24,4, 15, 19, 22, 30, 51

au fost fiind: *ind. imp. perifr. 3.sg3* 5,12; 9,18; 11,1
fost-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,5; 3,2
va fi: *ind. viit.I. impers./3.sg.* 1,14, 15, 32, 33, 34, 37, 66; 2,10; 6,35, 40; 10,6, 12, 14; 11,30, 34, 36; 12,34, 55; 13,28; 14,10; 15,7, 10; 16,10; reyum. cap.17; 17,24, 26, 30, 31, 37; 20,28, 33; 21,23; 23,31
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,20; 3,5; 4,7; 11,19; 12,20; 13,30; 20,35; 21,7, 11, 25, 32
ar fi: *cond. prez. 3.sg./pl.* 1,29; 3,15; rezum. cap.7; 7,39; 8,9; rezum. cap.9; 9,46; 15,26; 18,9; 20,7; 21,5; rezum. cap.22; 22,23; 23,6, 7, 14
fie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 1,38; 16,24; 22,26
fu: *ind. pf.s. 3.sg.* 1,44
fiind: *gerunziu* 2,6, 42; 5,12; 6,48; 9,18, 36; 10,32; 11,1, 13; 14,32; 15,20; 16,23; 20,36; 21,31; 22,14, 43, 53; rezum. cap.24; 24,6, 44
a fi: *inf. prez.* 2,44; 4,41; rezum. cap.8; rezum. cap.9; 9,18, 20, 33; rezum. cap.11; rezum. cap.12; rezum. cap.17; rezum. cap.20; 20,20, 27, 41; 21,7, 9, 28; rezum. cap.22; 22,24; rezum. cap.23; 23,2
să fiu: *conj. prez. 1.sg.* 2,49
fiți: *conj. prez. fără să 2.pl.* 3,14
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,3; 8,38; 11,35; 12,35; 14,12; 20,14, 16; 22,42, 49; 23,24
veți fi: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,22, 35; 21,17
fiți: *imperativ 2.pl.* 6,36; 12,40
nefiind: *gerunziu* 7,6
voi fi: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,41
vei fi: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,28; 14,14; 19,17; 23,43
a fi fost: *inf. pf.* 10,36; rezum. cap.16
(nu) fi: *imperativ prohib. 2.sg.* 11,7
or fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,30; 17,34
fi: *inf. prez. fără a* 14,26, 27, 33; 17,1
fiindu-: *gerunziu* 15,20
ați fost: *ind. pf.c. 2.pl.* 16,11, 12
fii: *imperativ 2.sg.* 18,13; 19,19
ai fost: *ind. pf.c. 2.sg.* 19,17

FIICĂ: s.f.
fiico: *sg. voc.* 8,48

FILER: s.m.; var. (Înv.) **FILEARIU** (aici) „ban de valoare mică"
fileari: *pl. ac.* 12,5; rezum. cap.21; 21,2
fileariul: *sg. ac.* 12,59

FIRE: s.f.
fire: *sg. ac.* 15,17

FIU: s.m.
Fiiului: *sg. gen., în sintagmele* ***Fiiului lui Dumnezău/Fiiului Omenesc*** rezum. cap.1; 12,10; rezum. cap.17; 17,22, 26; 21,36
fiiu: *sg. ac.* 1,7, 13, 31, 36, 57; rezum. cap.9; 12,53; 20,30
fii: *pl. ac.* 1,16, 17; 20,29
Fiiul/fiiul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Fiiul Celui Înalt/Fiiul lui Dumnezău/Fiiul său, Cel întâi născut*** (cf. Anania 2001, p.1521)/ ***Fiiul Omenesc/fiiul unui maticei*** *sale* „singurul copil al mamei sale"/***Fiiul Mieu cel iubit/Fiiul Omului/fiiul păcii/fiiul lui David/ fiiul mieu cel iubit*** 1,32, 35; 2,7; 4,3, 9, 41; 5,24; 6,5, 22; 7,12, 34; 9,22, 26, 35, 44, 56, 58; 10,6; 11,30; 12,8, 40; 17,24, 30; 18,8, 31; 19,10; rezum. cap.20; 20,13, 41; 21,27; rezum. cap.22; 22,22, 48, 69, 70; 24,7
fiiule: *sg. voc.* 2,48; 15,31; 16,25
fiiul/Fiiul: *sg. nom./ac.* 3,2, 23; 4,22; rezum. cap.7; 9,38, 41; 10,22; 12,53; rezum. cap.15; 15,13; 19, 21, 24, 25, 30; 19,9; rezum. cap.20; 20,44
fii: *pl. nom./ac.* 3,8; 6,35; rezum. cap.9; 11,19; 13,34; 18,29; 19,44; 23,28
fii: *pl. nom., în sintagmele* ***fii mirelui*** „nuntașii"/***fiii veacului acestuia/fii luminii/fiii lui Dumnezeu/fii învierii*** 5,34; 16,8; 20,34, 36
fiilor: *pl. dat.* 7,35; 11,13
Fiiul: *sg. voc., în sintagma* ***Fiiul lui Dumnezeu celui înalt/Fiiul lui David*** 8,28; 18,38, 39

FLĂMÂND, -Ă: s.m./f.
(cei) flămânzi: *s.m. pl. ac.* 1,53

(a) FLĂMÂNZI: v. IV
au flămânzit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,2
flămânzisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,3
flămânziți: *ind. prez. 2.pl.* 6,21
veți flămânzi: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,25

FLUIER: s.n.
fluierele: *pl. ac.* 7,32

FOALE: s.n.; var. **FOI:** s.m.
foii: *pl. nom./ac.* 5,37, 37
foi: *pl. ac.* 5,38

FOAME: s.f.
foame: *sg. ac.* 15,17

FOAMETE: s.f.
foamete: *sg. nom.* 4,25; 15,14; 21,11

FOC: s.n.
foc: *sg. nom./ac.* 3,9, 16; rezum. cap.9; 9,54; rezum. cap.12; 17,29; 22,55
focul: *sg. ac.* 3,17
focu: *sg, ac.* 12,49

FOIȘOR: s.n.; var. **FUIȘOR**
fuiușor: *sg. nom.* 22,12

FOLOS: s.n.
folos: *sg. ac., în loc. adj. de* ***folos*** 14,35

(a) FOLOSI: v. IV
folosește: *ind. prez. 3.sg.* 9,25

FRATE: s.m.
fratele: *sg. nom.* 3,1; 6,14; 15,27, 32; rezum. cap.17; 17,3; 20,28
fratelui: *sg. gen./dat.* rezum. cap.6; 6,41, 42; 12,13; 20,28
frate: *sg. voc.* 6,42
frații: *pl. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,19, 20, 21; 14,12, 26; 18,29; 22,32
fraților: *pl. gen.* rezum. cap.12
frați: *pl. nom./ac.* 16,28; 20,29; 21,16

FRĂȚÂNE: s.m.
frățâne-său: *sg. gen.* 3,19
frățâne-tău: *sg. gen.* 6,42

(a) FRÂNGE: v. III
au frânt: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,16; 22,19; 24,30

FRÂNGERE: s.f.
frângerea: *sg. ac., în sintagma frângerea* ***pânii*** rezum. cap.24; 24,35

FRÂNT, -Ă: s.m./f. „zdrobit"
(cei) frânți: *s.m. pl. ac.* 4,19

(a) FRECA: v. I
frecându-: *gerunziu* 6,1

FRICĂ: s.f.
frică: *sg. nom./ac.* 1,12, 65; 2,9; 4,36; 5,26; 8,37; 21,26
frică: *sg. ac., în loc. adv. fără* ***frică*** 1,74

frica: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu frica lui Dumnezeu*** „cucernic" 2,25
frica: *sg. nom.* 7,16

FRIG: s.n. (la pl.) „malarie"; „orice boală însoțită de febră mare și frisoane"
friguri: *pl. ac.* 4,38
frigurilor: *pl. dat.* 4,39

FRIPT, -Ă: adj.
fript: *m. sg. ac.* 24,42

(a) FUGI: v. IV
a **fugi:** *inf. prez.* 3,7
au fugit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,34
să fugă: *conj. prez. 3.pl.* 21,21

FULGER: s.n.
fulger: *sg. ac.* 10,18
fulgerului: *sg. gen.* 11,36
fulgerul: *sg. nom.* 17,24

FUR: s.m. (Înv.) „hoț"
furul: *sg. nom.* 12,33, 39

(a) FURA: v. I
(nu) fura: *imperativ prohib. 2.sg.* 18,20

FUȘTE: s.f. (Înv.) „bâtă"
fuști: *pl. ac.* 22,52

G

GADAREAN: s.m. (cf. **Indice** Mc)
gadareanilor: *pl. gen.* 8,26, 37

GALILEAN: s.m./adj. „persoană originară din Galileea"
galileean: *s.m. sg. nom.* 22,59
galileian: *adj. m. sg. nom.* 23,6

GALILEU: s.m. „galilean; persoană originară din Galileea"
galileilor: *pl. gen.* rezum. cap.13
galilei: *pl. ac.* 13,1
galileii: *pl. nom./ac.* 13,2, 2

GATA: adv.
gata: 12,40; 14,17; 22,33

GAZDĂ: s.f.
gazdei: *sg. dat.* 10,35

(a se) GĂTI: v. IV „a (se) pregăti"
a **găti:** *inf. prez.* 1,17, 76
ai gătit: *ind. pf.c. 2.sg.* 2,31; 12,20
gătiți: *imperativ 2.pl.* 3,4; 22,8, 12
va găti: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,27
să gătească: *conj. prez. 3.pl.* 9,52
au gătit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 12,47; 22,13; 23,56
gătește: *imperativ 2.sg.* 17,8
a **(să) găti:** *inf. prepz.* rezum. cap.22
să gătim: *conj. prez. 1.pl.* 22,9
gătise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 24,1

GĂTIT, -Ă: adj.
gătită: *f. sg. ac., în sintagma* ***bine gătită*** „(despre inimă) curată" 8,15

GÂLCEAVĂ: s.f.
gâlceavă: *sg. ac.* 23,19
gâlceavă: *sg. ac.* 23,25

(a) GÂNDI: v. IV
gândiți: *ind. prez. 2.pl.* 12,40
va **gândi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,31
a **gândi:** *inf. prez.* 21,14

GÂRBOV, **-Ă:** adj.
gârbovă: *f. sg. nom.* 13,11

GENUNCHI: s.m.; var. (Iuz.) **GENUNCHE**
genunchele: *s.n pl. ac.* 5,8; 22,41

GHEENĂ: s.f.; var. **GHEENNA** (cf. lat. *gehenna, -ae* – cuvânt ebraic)
gheenna: *sg. ac.* 12,5

GIULGIU: s.n.; var. **GIOLGIU**
giolgiurile: *pl. ac.* 24,12

GLAS: s.n.
glas: *sg. nom./ac.* 1,42; 3,22; 4,33; 8,28; 9,35; 11,27; 17,13, 15; 19,37; 23,23, 46
glasul: *sg. nom.* 1,44; 3,4; 9,36; 23,23
glasul: *sg. nom., în sintagma glasul Tatălui* rezum. cap.3

GLOATĂ: s.f.
gloat**a:** *sg. nom./ac.* 1,21; 8,40; 18,36, 44; 22,47; 23,13, 18, 48
gloat**ele:** *pl. ac.* (sensul este însă de dativ cu prep. *la* „la gloatele") rezum. cap.3
gloatele: *pl. nom./ac.* 3,7, 10; 4,42; 5,3; 8,45; 9,11, 12, 18; 11,14; 19,37
gloate: *pl. nom./ac.* 5,15; 7,24; 8,42; 12,1, 54; 14,25; 19,39; 22,6; 23,4
gloată: *sg. nom./ac.* 5,19, 29; 7,11; 8,4, 19; 9,37, 38; 12,13; 19,3; 20,9; 22,2; 23,27
gloat**elor:** *pl. dat.* 11,29
gloat**ei:** *sg. gen./dat.* 13,14; 20,26; 22,66

(a se) GONI: v. IV
vor goni: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,49; 21,12
gonindu(-vă): *gerunziu* 13,28

GRAI: s.n.
graiul: *sg. ac.* rezum. cap.1

GRAS, -Ă: adj.
gras: *m. sg. ac., în sintagma* ***vițelul cel gras*** 15,23, 27, 30

(a) GRĂBI: v. IV
grăbind: *gerunziu* 2,16; 8,4; 19,5, 6

GRĂDINĂ: s.f.
grădina: *sg. ac.* 13,19

(a) GRĂI: v. IV
a **grăi:** *inf. prez.* 1,19; 4,41; 5,4; 7,15
grăi: *inf. prez. fără* **a** 1,20, 22
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,55, 70; 2,50; 9,11; 11,14; 22,4; 23,20; 24,6, 25
grăia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,64; 2,15, 38; 4,36; 6,11; 9,30; 11,27; 24,14, 32
grăiește: *ind. prez. 3.sg.* 5,21; 6,45
grăiți: *imperativ 2.pl.* 6,28
grăiesc: *ind. prez. 3.pl.* 7,32
grăind: *gerunziu* 8,49; 9,34; 11,37; 20,2; 22,47, 60; 24,36
ați grăit: *ind. pf.c. 2.pl.* 12,3
(nu) grăi: *imperativ prohib. 2.sg.* 18,20
am grăit: *ind. pf.c. 1.sg.* 24,44
a **grăi:** *ind. prez.* 21,15

GRĂUNTE: s.m.; var. **GRĂUNȚ**
grăunțului: *sg. dat., în sintagma* ***grăunțului de mușt***ar rezum. cap.13; 13,19
grăunț: *sg. ac., în sintagma* ***grăunț de mușt***ar 17,6

GRÂU: s.m.
grâul: *sg. ac.* 3,17; 22,31
grâu: *sg. ac.* 12,42; 16,7

(a) GREŞI: v. IV
greşaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.17
va greşi: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,3

GREU, GREA: adj./adv.
greu: *adj. m. sg. nom.* „rău" 11,7
greu: *adv.* 11,53

GRIJĂ: s.f.
griji: *pl. ac.* 8,14
grige: *sg. ac.* 10,34, 35
grijile: *pl. ac.* rezum. cap.21; 21,34

(a se) GRIJI: v. IV (Înv.) „a se îngrijora de ceva"
grigeşti(-te): *ind. prez. 2.sg.* „te îngrijorezi" 10,41
să (vă) grijiţi: *conj. prez. 2.pl.* 12,11
(nu vă) grigiţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 12,22
(vă) grigiţi: *ind. prez. 2.pl.* 12,26

GRIJNIC, -Ă: adj. „îngrijorat"
grijnic: *m. sg. nom.* rezum. cap.12

GROAPĂ: s.f.
groapă: *sg. ac.* 6,39

GRUMAZ: s.m.
grumazul: *sg. ac.* 15,20; 17,2

GUNOI: s.n. „resturi care se aruncă"; „îngrăşământ agricol organic"
gunoi: *sg. ac.* 13,8
gunoiu: *sg. ac.* 14,35

GURĂ: s.f.
gura: *sg. nom./ac.* 1,64, 70; 4,22; 6,45; 11,53, 54; 19,22; 22,71
gură: *sg. ac.* 21,15

(a) GUSTA: v. I
vor gusta: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,27
va gusta: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,24

H

HAINĂ: s.f.
haină: *sg. ac., în sintagma* ***haină scumpă*** 7,25
haine: *pl. ac.* rezum. cap.12; 20,46
haina: *sg. ac.* 12,23
haina: *sg. ac., în sintagma* ***haina cea dintâi*** „haina cea mai scumpă" 15,22
haină: *sg. ac.* 23,15

HAR: s.n.
har: *sg. nom./ac.* 1,30; 6,32, 33, 34; 17,16

HORĂ: s.f.
horă: *sg. ac.* 15,25

HRANĂ: s.f.
hrană: *sg. ac.* rezum. cap.12
hrana: *sg. ac.* 12,23; 15,16; 21,4

HULĂ: s.f.
hule: *pl. ac.* 5,21

(a se) HULI: v. IV
(Să) huleşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23
hulea: *ind. imp. 3.sg.* 23,39

I

IAD: s.n.
iad: *sg. ac.* 10,15; 16,22

IAR: adv.; var. IARĂ
iară: 13,20

IARBĂ: s.f.
iarba: *sg. ac.* 12,28

IATĂ: interj.
iată: 1,20, 31, 36, 38, 44, 48; 2,9, 10, 25, 34, 48; 3,9; 5,12, 18; 6,23; 7,12, 25, 27, 34, 37; 8,41; 9,30, 38, 39; 10,3, 19, 25; 11,31, 32, 41; 13,7, 11, 16, 30, 32, 35; 14,2; 15,29; 17,21, 23; 18,28, 31; 19,2, 8, 20; 22,10, 21, 31, 38, 47; 23,14, 15, 29, 50; 24,4, 13, 29
iat-: 17,21

IED: s.m.
ied: *sg. ac.* 15,29

(a se) IERTA: v. I
iertându-: *gerunziu* rezum. cap.5
iartă(-)(-să): *ind. prez. 3.pl.* 5,20, 23
ierta: *inf. prez. fără* **a** 5,21
a ierta: *inf. prez.* 5,24
iertaţi: *imperativ 2.pl.* 6,37
(să) va ierta: *ind. viit.I. impers.* 6,37; 12,10
iertând: *gerunziu* rezum. cap.7
au iertat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,42, 43
iartă(-să): *ind. prez. 3.pl.* 7,47, 48
(să) iartă: *ind. prez. 3.sg.* 7,47
iartă: *ind. prez. 3.sg.* 7,49
iartă: *imperativ 2.sg.* 11,4; 17,3, 4; 23,34
iertăm: *ind. prez. 1.pl.* 11,4
ierta(-să)-va: *ind. viit.I. impers.* 12,10
va ierta: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.23

IERTARE: s.f.
iertarea: *sg. nom./ac., în sintagma* ***iertarea păcatelor*** 1,77; 3,3; 24,47

IERTAT, -Ă: adj.
iertat: *m. sg. nom.* rezum. cap.17

IESLE: s.f.; var. IASLE
iasle: *pl. ac.* 2,7, 12, 16; 13,15

(a) IEŞI: v. IV
au ieşit: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 1,9; 4,14, 35; 5,27; 7, 17; 8,33, 35, 46; 17,29; rezum. cap.22
ieşind: *gerunziu* 1,22; 4,42; 8,27; 9,5, 6; 10,10; 15,28; 21,37; 22,39, 62
ieşit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,1; 6,12; 8,5
ieşiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,7; 4,37, 41; 6,19
ieşea: *ind. imp. 3.pl.* 4,22
ieşi: *imperativ 2.sg.* 4,35; 5,8; 14,21, 23
ies: *ind. prez. 3.pl.* 4,36
aţi ieşit: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,24, 25, 26; 22,52
ieşise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,2
să iasă: *conj. prez. 3.sg./pl.* 8,29; 21,21
ieşisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,35, 38

(nu) ieşiţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 9,4
iasă: *ind. prez. 3.sg.* 11,24
am ieşit: *ind. pf.c. 1.sg.* 11,24
vei ieşi: *ind. viit.I. 2.sg.* 12,59
ieş: *imperativ 2.sg.* 13,31
să ies: *conj. prez. 1.sg.* 14,18

IEŞIRE: s.f. (Înv.) „sfârşit"
ieşirea: *sg. ac.* 9,31

IEZER: s.n.; var. IAZER „lac adânc"
iezerul: *sg. ac.* 5,1
iezer: *sg. ac.* 5,2; 8,23, 33
iazear: *sg. ac.* 8,22

INEL: s.n.
inel: *sg. ac.* 15,22

INIMĂ: s.f.
inimile: *pl. nom./ac.* 1,17; 3,15; 5,22; 16,15; 21,14, 34; 24,38
inimii: *sg. gen.* 1,51; 6,45; 9,47
inima: *sg. nom./ac.* 1,66; 2,19, 51; 8,12; 12,34, 45; 24,32
inimi: *pl. ac.* 2,35
inima: *sg. ac., în sintagma* ***cei zdrobiţi cu inima*** 4, 18
inimă: *sg. ac.* 8,15
inimele: *pl. ac.* 9,44
inima: *sg. ac., în loc. adv.* ***din toată inima (ta)*** 10,27

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) **(a) ÎNTRA**
întrând: *gerunziu* 1,9, 28; 5,3; 7,36; 9,34; 11,26, 37; 17,12; rezum. cap.19; 19,1, 30, 45; 22,10; 24,3
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,40; 4,16, 38; 6,4, 6; 7,1, 45; 8,33; 9,46, 52; 10,38; 17,27; 22,3; 24,29
să întri: *conj. prez. 2.sg.* 7,6
întrat-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,44
să între: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.8; 8,41; 15,28; 21,21; 24,26
întră: *ind. prez. 3.sg./pl.* 8,16; 11,33; 16,16; 24,38
întrase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,30
a întra: *inf. prez.* 8,32, 51; 13,24; 14,23; 18,25
veţi întra: *ind. viit.I. 2.pl.* 9,4; 10,5, 8, 10
aţi întrat: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,52
întra: *ind. imp. 3.pl.* 11,52
va întra: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,25; 18,17; 22,10
au fost întrând: *ind. pf.c. cu gerunziu 3.sg.* 14,1
vor întra: *ind. viit.I. 3.pl.* 18,24
să întraţi: *conj. prez. 2.pl.* 22,40, 46

ISPITĂ: s.f.
ispitele: *pl. ac., în sintagma* ***ispitele Satanii*** rezum. cap.4
ispita: *sg. nom.* 4,13
ispită: *sg. ac., în sintagma* ***vreame de ispită*** 8,13
ispită: *sg. ac.* 11,4; 22,40, 46
ispitele: *pl. ac.* 22,28

(a se) ISPITI: v. IV
(Să) ispitia: *ind. imp. 3.sg.* 4,2
vei ispiti: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,12
ispitea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.10
ispitindu-: *gerunziu* 10,25
ispitind: *gerunziu* 11,16
ispiteaşte(-Să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.20
ispitiţi: *ind. prez. 2.pl.* 20,23

ISPRAVNIC: s.m.
ispravnic: *sg. nom./ac.* rezum. cap.12; 12,42; 16,1
ispravnicul: *sg. ac., în sintagma* ***ispravnicul strâmbătăţii*** „ispravnicul nedrept" rezum. cap.16; 16,8
ispravnicul: *sg. nom.* rezum. cap.16; 16,3

(a se) ISPRĂVI: v. IV
(să) va isprăvi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,50

(a) ISPRĂVNICI: v. IV;aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este la Constantin Negruzzi, *Scrierile lui.*. Vol.I: *Păcatele tinereţelor*, Bucureşti, 1872.
isprăvnici: *inf. prez. fără a* 16,2

ISPRĂVNICIE: s.f.
isprăvniciia: *sg. ac.* 16,2, 3
isprăvnicie: *sg. ac.* 16,4

(a) IUBI: v. IV
iubiţi: *imperativ 2.pl.* 6,27, 35
iubiţi: *ind. prez. 2.pl.* 6,32; 11,43
iubesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,32; 20,46
iubeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,5
au iubit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,42, 47
iubeşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,47
iubeaşte: *imperativ 2.sg.* 10,27
va iubi: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,13

IUBIRE: s.f.
iubirea: *sg. ac., în sintagma* ***iubirea lui Dumnezău*** rezum. cap.10

IUBIT, -Ă: adj.
iubit: *m. sg. nom./ac., în sintagma* ***Fiiul Mieu cel iubit/fiiul mieu cel iubit*** 3,22; 9,35; 20,13
iubit: *m. sg. nom.* „drag" 7,2

(a se) IZBĂVI: v. IV
izbăveşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
a (să) izbăvi: *inf. prez.* rezum. cap.12
a (te) izbăvi: *inf. prez.* 12,58

IZBĂVIT, -Ă: adj.
izbăviţi: *m. pl. nom.* 1,74

IZBÂNDĂ: s.f. (aici) „dreptate"
izbânda: *sg. ac.* 18,7, 8

(a) IZBÂNDI: v. IV „a face dreptate"
izbândeaşte: *imperativ 2.sg.* 18,3
voi izbândi: *ind. viit.I. 1.sg.* 18,5

IZBÂNDIRE: s.f. (Înv.) „răzbunare"
izbândirii: *sg. gen.* 21,22

(a) IZBI: v. IV
izbeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 9,39
au izbit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,42

IZGOANĂ: s.f.
izgoane: *pl. ac.* rezum. cap.21

IZGONIRE: s.f.
izgonirilor: *pl. gen.* rezum. cap.12

IZMĂ: s.f.
izma: *sg. ac.* 11,42

Î

(a) ÎMBĂRBĂTA: v. I
îmbărbătează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

(a se) ÎMBĂTA: v. I
a (să) îmbăta: *inf. prez.* 12,45

(a se) **ÎMBRĂCA:** v. I
(să) îmbrăca: *ind. imp. 3.sg.* 8,27; 16,19
(vă) veţi îmbrăca: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,22; 24,49
(s-)au îmbrăcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,27
îmbracă: *ind. prez. 3.sg.* 12,28
îmbrăcaţi: *imperativ 2.pl.* 15,22
îmbrăcându-: *gerunziu* 23,11

ÎMBRĂCAT, -Ă: adj.
îmbrăcat: *m. sg. ac.* 7,25; 8,35

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *sg. ac.* 3,11; 9,3
îmbrăcămintea: *sg. ac.* 6,29; rezum. cap.22; 22,36

(a) **ÎMBUCA:** v. I
îmbucă: *ind. prez. 3.pl.* 20,47

ÎMPĂRAT: s.m.
împăratului: *sg. gen.* 1,5
împăraţilor: *pl. gen.* 7,25
împăraţi: *pl. nom./ac.* 10,24; 21,12
împărat: *sg. nom./gen.* 14,31, 31
împăraţii: *pl. nom.* 22,25
împăratul: *sg. nom., în sintagma* ***împăratul jidovilor*** 23,3, 37, 38
Împărat: *sg. nom., în sintagma* ***Hristos Împărat*** 23,2

ÎMPĂRĂTEASĂ: s.f.
împărăteasa: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,31

(a) **ÎMPĂRĂŢI:** v. IV
va împărăţi: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,32

ÎMPĂRĂŢIE: s.f. „imperiu"; „domnie"
împărăţii: *sg. gen./dat.* 1,33; 21,10
împărăţiei: *sg. gen.* 3,1
împărăţiile: *pl. ac.* 4,5
împărăţiia: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***împărăţiia lui Dumnezău/ împărăţiia lui Dumnezeu/împărăţiia ceriului*** 4,43; 6,20; 7,28; 8,1; 9,2, 11, 27, 60, 62; 10,9, 11; 11,20; 12,31; rezum. cap.13; 13,18, 20, 28, 29; 14,15; 16,16; 17,20, 21; 18,16, 17, 24, 25, 29; 19,11; 21,31; 22,16, 18; 23,51
împărăţii: *sg. gen., în sintagma* ***taina împărăţii lui Dumnezeu*** 8,10
împărăţia: *sg. nom.* 11,2
împărăţiia: *sg. nom./ac.* 11,17, 18; 12,32; 19,15; 22,30; 23,42
împărăţie: *sg. nom./ac.* rezum. cap.19; 19,12; 21,10; 22,29

ÎMPĂRTĂŞIRE: s.f.
împărtăşirea: *sg. ac.* rezum. cap.23

(a se) **ÎMPĂRŢI:** v. IV
au împărţit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,16; 15,12
va împărţi: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,22; 12,46
să împarţă: *conj. prez. 3.sg.* 12,13
(să) vor împărţi: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,53
împărţiţi: *imperativ 2.pl.* 22,17
împărţea: *ind. imp. 3.pl.* 23,34

ÎMPĂRŢIRE: s.f.
împărţirea: *sg. ac.* rezum. cap.12

ÎMPĂRŢITOR, -TOARE: s.m./f.
împărţitoriu: *s.m. sg. ac.* 12,14

ÎMPĂTRIT: adv.
împătrit: 19,8

(a se) **ÎMPERECHEA:** v. I (Înv.) „a se învrăjbi"
(s-)au împerecheat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,18

ÎMPERECHEAT, -Ă: adj.; var. (Reg.) **ÎMPĂRECHEAT, -Ă** (Înv.)"învrăjbit"
împărecheată: *f. sg. nom.* 11,17

ÎMPIETRIT, -Ă: adj.
împietrite: *f. pl. ac.* rezum. cap.10

ÎMPODOBIT, -Ă: adj.
împodobită: *f. sg. nom./ac.* 11,25; 21,5

ÎMPOTRIVĂ: adv./prep.; var. (Înv. şi pop.) **ÎMPROTIVĂ**
împrotivă: *adv.* 2,34; 11,53; 21,15
împrotiva: *prep.* 9,50; 11,23; rezum. cap.12; 12,10; 17,3, 4; rezum. cap.21; 22,65

ÎMPREJUR: adv./prep.; var. (Înv.) **ÎMPREGIUR**
împregiur: *adv. în loc. s.* ***tăiarea împregiur****/loc. v. să* ***taie împregiur****/ loc. adj.* ***tăiat împregiur*** rezum. cap.1; 1,59; rezum. cap.2; 2,21
împregiur: *adv.* 2,9; 6,10; 7,17; 12,1
împrejur: *adv.* 22,55
împrejurul: *prep.* 13,8; 22,49

(a se) **ÎMPRESURA:** v. I
(Să) împresura: *ind. imp. 3.sg.* 8,42
împresură: *ind. prez. 3.pl.* 8,45
vor împresura: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,43

(a se) **ÎMPREUNA:** v. I
(să) împreună: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.9

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 7,49; 8,7; 14,10, 15, 18; 15,6, 9; 23,18, 48; 24,15, 17

ÎMPRUMUT: s.n.
împrumut: *sg. ac., în loc. v.* ***veţi*** *da* ***împrumut/daţi împrumut*** 6,34, 35

(a) **ÎMPRUMUTA:** v. I
împrumutează: *ind. prez. 3.pl.* 6,34
împrumută: *imperativ 2.sg.* 11,5

(a se) **ÎMPUŢI:** v. IV
(să) va **împuţi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,34

ÎNAINTE: adv./prep.
înaintea: *prep.* 1,6, 8, 15, 17, 19, 75, 76; rezum. cap.2; 2,22, 31, 52; 4,7; 5,18, 19, 25; rezum. cap.7; 7,27; 8,28, 47; 9,16, 45, 52; 10,1, 21; 12,6, 8, 9; 13,26; 14,2, 10; 15,10, 18, 21; 16,15; 17,16; 19,27; 20,26; 21,36; 23,14; 24,43
înnaintea: *prep.* 22,47; rezum. cap.23; 24,11, 19
naintea: *prep. în loc. prep.* ***mai*** *naintea* rezum. cap.21
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai înainte*** 2,21; 11,38; 12,31
înnainte: *adv.* rezum. cap.8
înainte: *adv.* 11,6; rezum. cap.10; 14,7; 18,39; 19,28, 30; rezum. cap.23
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai*** *nainte* 21,12; 22,15, 61; 23,12

ÎNALT, -Ă: adj./s.
(Celui) Înalt: *s.m. sg. gen., în sintagmele* ***Fiiul Celui Înalt/*** *putearea* ***Celui*** *Înalt/pro****rocul Celui Înalt/fiii Celui Înalt*** 1,32, 35, 76; 6,35
înalt: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 4,5; 8,28; 16,15
înalt: *adj. m. sg. gen., în sintagma* ***Fiiul lui Dumnezău celui*** *înalt* 8,28
(ceale) **înalte:** *s.n. pl. ac.* 19,38

ÎNAPOI: adv.
înapoi: 9,62; 17,31

(a se) **ÎNĂLŢA:** v. I
au înălţat: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,52

(te-)ai înălțat: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,15
(să) înalță: *ind. prez. 3.sg.* 14,11; 18,14
(să) va **înnălța:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,11
înălța(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 18,14
(să) înnalță: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.24

ÎNĂLȚARE: s.f.
înălțării: *sg. gen., în sintagma zilele înălțării* 9,56

ÎNĂLȚIME: s.f.; var. (Înv. și rar) **NĂLȚIME**
înălțime: *sg. ac.* 12,29
nălțime: *sg. ac.* 1,78

ÎNĂUNTRU: prep.; var. (În v.) ÎNLONTRUL
înlontrul: *prep.* 11,39

ÎNCĂLȚĂMINTE: s.f.
încălțămintelor: *pl. gen.* 3,16
încălțăminte: *sg. ac.* 10,4; 15,22; 22,35

(a) ÎNCELUI: v. IV „a lua înșelând" (cf. lat. *dēfraudō*)
am înceluit: *ind. pf.c. 1.sg.* 19,8

(a) ÎNCEPE: v. III
(nu) începeți: *imperativ prohib. 2.pl.* 3,8
începând: *gerunziu* 3,23; 21,28; 23,5; 24,27, 47
au început: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,21; 5,21; 7,15, 24, 38, 49; 11,29, 38, 53; 12,1; 14,18, 30; 15,14, 24, 28; 19,37, 45; 20,9; 22,23; 23,2
începusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 9,12
va începe: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,45
veți începe: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,25, 26
vei începe: *ind. viit.I. 2.sg.* 14,9
să înceapă: *conj. prez. 3.pl.* 14,29
vor începe: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,7
vor începe: *ind. viit.I. 3.pl.* 23,30

ÎNCEPUT: s.n.
început: *sg. ac., în loc. adv.* ***din început*** 1,2, 3

(a) ÎNCETA: v. I
au încetat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,4; 7,45; 8,24; 11,1

(a se) ÎNCHIDE: v. III
au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,20
închizând: *gerunziu* 4,20
(s-)au închis: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,25
închizându(-să): *gerunziu* rezum. cap.13
(să) va **închide:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,25

(a se) ÎNCHINA: v. IV
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,40
(Te/te) vei închina: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,7, 8
închinându(-să): *gerunziu* 24,52

ÎNCHINARE: s.f. (aici) „salutare ceremonioasă însoțită de gest curtenitor" (cf. Anania 2001, p.1520)
închinare: *sg. nom.* 1,29
închinării: *sg. gen.* 1,44

ÎNCHINĂCIUNE: s.f. (cf. supra **ÎNCHINARE**); „plecăciune"
închinăciunea: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,41
închinăciuni: *pl. ac.* 11,43; 20,46

ÎNCHIS, -Ă: adj.
închisă: *f. sg. nom.* 11,7

(a se) ÎNCINGE: v. IV „a se înfășura peste mijloc sau în altă parte a corpului cu o cingătoare, un brâu etc."
să (să) încingă: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.12
(să) va **încinje:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,37
(te) încinge: *imperativ 2.sg.* 17,8

ÎNCINS, -Ă: adj.
încinse: *f. pl. nom.* 12,35

(a se) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) **(a) ÎNCUNJURA**
vor încunjura: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,43
încunjurându(-să): *gerunziu* 21,20

(a se) ÎNCREDINȚA: v. I
(s-)au încredințat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,48

ÎNDATĂ: adv.
îndată: 1,64; 2,13; 5,25; 8,55; 9,39; 12,36; 21,9

ÎNDĂRĂTNIC, -Ă: adj.
îndărelnic: *n. sg. voc., în sintagma neam necredincios și îndărelnic* 9,41

ÎNDELUNGAT: adv.
îndelungat: 20,47

(a se) ÎNDEMNA: v. I
îndemnând: *gerunziu* 3,18
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12; rezum. cap.13; rezum. cap.16
(să) îndemna: *ind. imp. 3.pl.* 23,5

ÎNDESAT, -Ă: adj.
îndesată: *f. sg. ac.* 6,38

ÎNDESTULAT, -Ă: adj.
îndestulați: *m. pl. nom.* 3,14

(a se) ÎNDOI: v. IV
(să) îndoia: *ind. imp. 3.sg.* 9,7

ÎNDRĂCIT, -Ă: s.m./f.
îndrăcitul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.8

(a se) ÎNDREPTA: v. I
a îndrepta: *inf. prez.* 1,79
(s-)au îndreptat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,35
a (să) îndrepta: *inf. prez.* 10,29
(vă) îndreptați: *ind. prez. 2.pl.* 16,15

ÎNDREPTAT, -Ă: adj.
îndreptat: *m. sg. nom.* 18,14

(a se) ÎNECA: v. I
au înecat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,7
să înece: *conj. prez. 3.pl.* 8,14
(s-)au înecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,33
(te) vei îneca: *ind. viit.I. 2.sg.* 10,15

ÎNFĂȘAT, -Ă: adj.
înfășat: *m . sg. ac.* 2,12

(a) ÎNFUNDA: v. I „a reduce la tăcere"
înfundă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11

(a) ÎNGĂDUI: v. IV
îngăduind: *gerunziu* rezum. cap.8

ÎNGER: s.m.
îngerului: *sg. dat.* rezum. cap.1
îngerul: *sg. nom., în sintagmele* ***îngerul Domnului/îngerul din ceriu*** 1,11; 2,9; 22,43

îngerul: *sg. nom./ac.* 1,13, 19, 26, 28, 30, 35, 38; 2,10, 13, 15; 7,27
înger: *sg. ac.* 1,18, 34; rezum. cap.2; 2,21
îngerilor: *pl. dat.* 4,10; 20,36
îngeri: *pl. nom./ac./gen.* 9,27; 16,22; 24,4
îngerilor: *pl. gen., în sintagma* ***îngerilor lui Dumnezeu*** 12,8, 9; 15,10
îngerii: *pl. nom.* rezum. cap.24
îngeri: *pl. ac., în sintagma vedere de îngeri* „vedenie de îngeri" 24,23

ÎNGRECAT, -Ă: adj. (Înv. și pop.; despre femei) „însărcinată"
îngrecată: *f. sg. nom., în sintagma* ***muiare îngrecată*** 2,5

(a se) ÎNGREUIA: v. I
era îngreoiați: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 9,32
îngreoiați: *ind. prez. 2.pl.* 11,46
să **(să)** îngreoiaze: *conj. prez. 3.pl.* 21,34

(a se) ÎNGROPA: v. I
să îngroape: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.9; 9,60
să **îngrop:** *conj. prez. 1.sg.* 9,59
(s-)au îngropat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,22
îngroapă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23

(a) ÎNNOPTA: v. I; var. (a) ÎNOPTA
era înoptând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 6,12

(a se) ÎNSĂNĂTOȘI: v. IV; var. (Înv.) (a se) ÎNSĂNĂTOȘA: v. I
(să) va însănătoșa: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,7

(a) ÎNSEMNA: v. I; var. (Reg.) (a) ÎNSĂMNA
însămnând: *gerunziu* rezum. cap.14

(a) ÎNSERA: v. I; var. (Reg.) (a) ÎNSĂRA
însărează: *ind. prez. impers.* 24,29

(a se) ÎNSOȚI: v. IV
(să) însoțise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 23,51

(a se) ÎNSURA: v. I
(să) însura: *ind. imp. 3.pl.* 17,27
(să) însoară: *ind. prez. 3.pl.* 20,34
(să) vor însura: *ind. viit.I. 3.pl.* 20,35

ÎNSUTIT, -Ă: adj.
însutit: *n. sg. ac.* 8,8

(a se) ÎNȘELA: v. I
să **(vă)** înșelați: *conj. prez. 2.pl.* 21,8

(a) ÎNTĂRÂTA: v. I
întărâtă: *ind. prez. 3.sg.* 23,5

(a se) ÎNTĂRI: v. IV
(să) întărea: *ind. imp. 3.sg.* 1,80; 2,40; 23,23
au întărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,51
(s-)au întărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,26
întărește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.21
întărește: *imperativ 2.sg.* 22,32
întărindu-: *gerunziu* 22,43
întărea: *ind. imp. 3.sg.* 22,59

ÎNTÂI, -A: adj./adv./num. ord.
întâi: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***Cel întâi născut*** (pentru sensul duhovnicesc al sintagmei vezi Anania 2001, p.1521) 2,7
întâi: *adv.* rezum. cap.5; 6,1, 42; rezum. cap.9; 9,59, 61; 10,5; rezum. cap.14; 14,28, 31; 17,25; 21,9
întâi: *num. ord.* 13,30

(a) ÎNTÂMPINA: v. I; var. (a) ÎNTIMPINA
au întimpinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,27; 9,37
întâmpina: *inf. prez. fără a* 14,31
au întâmpinat: *ind. pf.c. 3.pl.* 17,12
va întâmpina: *ind. viit.I. 3.sg.* 22,10

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
(s-)au întâmplat: *ind. pf.c. impers.* 8,42; 10,31
(să) va întâmpla: *ind. viit.I. impers.* 21,13
(să) întâmplase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 24,14

(a) ÎNTEMEIA: v. I
era **întemeiată:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* 6,48

(a) ÎNTINDE: v. III
întinzând: *gerunziu* 5,13
întinde: *imperativ 2.sg.* 6,10
au întins: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,10
ați întins: *ind. pf.c. 2.pl.* 22,53

(a) ÎNTINGE: v. III „a înmuia cu vârful într-un lichid"
să **întingă:** *conj. prez. 3.sg.* 16,24

(a se) ÎNTOARCE: v. III
va **întoarce:** *ind. viit.I. 3.sg.* 1,16
să întoarcă: *conj. prez. 3.sg.* 1,17
(s-/S-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,56; 2,20, 39, 45; 4,1, 14; 8,37, 55; 10,17; 17,15; 19,15; 24,33, 52
întorcându(-să/-Să): *gerunziu* 2,43; 7,9, 10, 44; 9,10, 55; 10,23; 14,21, 25; rezum. cap.17; 22,61; 23,28, 56; 24,9
întorcându(-mă): *gerunziu* 10,35
oi întoarce: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,35
întoarce(-mă)-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,24
(să) va **întoarce:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,36; 17,4
(să) întoarce: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15
întoarce: *ind. prez. 3.sg.* (aici) „a răscoli totul în casă pentru a căuta un lucru pierdut" 15,8
să (să) întoarcă: *conj. prez. 3.sg.* 17,18; 19,12
(să) întoarcă: *conj. prez. fără să 3.sg.* 17,31
întorc: *ind. prez. 1.sg.* 19,8
întorcându(-te): *gerunziu* 22,32
(să) întorcea: *ind. imp. 3.sg.* 23,48

ÎNTORS, -OARSĂ: adj.
întors: *m. sg. nom.* rezum. cap.15

(a) ÎNTRA: v. I; vezi (a) INTRA

ÎNTRARMAT, -Ă: adj. (Înv. și pop.) „înarmat"
întrarmat: *m. sg. nom.* 11,21

(a se) ÎNTREBA: v. I
întrebându-: *gerunziu* 2,46; 23,14
întreba: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,10, 14; rezum. cap.7; 8,9; 18,36; 22,64; 23,9
întrebu-: *ind. prez. 1sg.* 6,9
au întrebat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,30; 9,18; 15,26; 18,18, 40; 20,21, 27; 21,7; 23,3, 6
a întreba: *inf. prez.* 9,45
întrebându(-Să): *gerunziu* 17,20
va întreba: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,31
întreba(-)voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 20,3
întreba: *inf. prez.* 20,40
fiind întrebat: *pasiv gerunziu* rezum. cap.22
a (să) întreba: *inf. prez.* 22,23
voi întreba: *ind. viit.I. 1.sg.* 22,68
(să) întreba: *ind. imp. 3.pl.* 24,15
(vă) întrebați: *ind. prez. 2.pl.* 24,17

ÎNTREBARE: s.f.
întrebarea: *sg. ac.* rezum. cap.20

(a se) **ÎNTREGI:** v. IV
(s-)au întregit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,10

(a se) **ÎNTRISTA:** v. I
(s-)au întristat: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,23

ÎNTRISTARE: s.f.
întristare: *sg. ac.* 22,45

ÎNTRISTAT, -Ă: adj.
întristat: *m. sg. nom./ac.* rezum. cap.18; 18,24

(a se) **ÎNTUNECA:** v. I
(s-)au întunecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,45

ÎNTUNECAT, -Ă: adj.
întunecat: *n. sg. nom.* 11,34

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (Înv.) **ÎNTUNEAREC**
întunearec: *sg. nom./ac.* 1,79; 11,35, 36; 12,3
întunerecului: *sg. gen., în sintagma* ***puterea întunerecului*** 22,53
întunerec: *sg. nom./ac.* rezum. cap.23; 23,44

(a se) **ÎNTURNA:** v. I
întoarnă(-te): *imperativ 2.sg.* 8,39
(S-)au întornat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,40
(să) va **întorna:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,6
întornându(-se): *gerunziu* 17,7

(a) **ÎNȚELEGE:** v. III
au înțeles: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,50; 18,34
să **înțeleagă:** *conj. prez. 3.pl.* 8,10; rezum. cap.24; 24,45
înțelegea: *ind. imp. 3.pl.* 9,45
să **înțăleagă:** *conj. prez. 3.pl.* 9,45
înțelejea: *ind. imp. 3.pl.* 18,34

ÎNȚELEPCIUNE: s.f.
înțelepciunea: *sg. nom./ac.* 1,17; 2,47, 52; 7,35; 11,31
înțelepciune: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,40; 21,15
înțelepciunea: *sg. nom., în sintagma* ***înțelepciunea lui Dumnezău*** 11,49

ÎNȚELEPT, -EAPTĂ: adj./s.
(cei) înțelepți: *s.m. pl. ac.* 10,21
înțelept: *adj. m. sg. nom.* 12,42
(mai) înțelepți: *adj. m. pl. nom.* 16,8

ÎNȚELEPȚEȘTE: adv.
înțelepțeaște: 16,8

(a) **ÎNVĂLUI:** v. IV (aici) „a înfășa"; „a înfășura"
au învăluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,7; 23,53

(a) **ÎNVĂȚA:** v. I
ești învățat: *pasiv ind. prez. 2.sg.* 1,4
învăța: *ind. imp. 3.sg.* 4,15, 31; 5,3; 6,6
învățasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.5
învățând: *gerunziu* 5,17; 13,22; rezum. cap.16; 20,1; 23,5
învață: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.11; rezum. cap.12; rezum. cap.14; rezum. cap.17; rezum. cap.18
învață: *imperativ 2.sg.* 11,1
au învățat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,1
va **învăța:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,12
era **învățând:** *ind. imp. perifr. 3.sg.* 13,10; 19,47; 21,37
ai învățat: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,26
învețe: *ind. prez. 2.sg.* 20,21

ÎNVĂȚĂTOR: s.m.
Învățătoriule: *sg. voc.* 3,12; 5,5; 7,40; 8,24, 45; 9,33, 38, 49; 10,25; 11,45; 12,13; 17,13; 19,39; 20,21, 28, 39; 21,7
învățători: *pl. nom., în sintagma* ***învățătorii legii*** 5,17
învățătoriul/Învățătoriul: *sg. nom./ac.* 6,40; 22,11
Învățătoriule: *sg. voc., în sintagma* ***Învățătoriule bun*** 18,18

ÎNVĂȚĂTURĂ: s.f.
învățătura: *sg. ac.* 4,32

(a se) **ÎNVECHI:** v. IV
(să) învechesc: *ind. prez. 3.pl.* 12,33

(a) ÎNVIA: v. I
învie: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.7; rezum. cap.8; 20,37
să **învie:** *conj. prez. 3.sg.* 9,22; 24,46
au înviat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,24, 32
învia(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,33
va **înviia:** *ind. viit.I. 3.sg.* 18,33
au înviiat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.24; 24,34
a **înviia:** *inf. prez.* 24,7

ÎNVIERE: s.f.; var. (Înv.) ÎNVIIARE
înviiarea: *sg. nom./ac.* 14,14; 20,27, 35
înviiare: *sg. ac.* rezum. cap.20; 20,33
învierii: *sg. gen., în sintagma* ***fiii învierii*** 20,36

(a se) **ÎNVREDNICI:** v. IV
să **(vă) învredniciți:** *conj. prez. 2.pl.* 21,36

J

JAF: s.n.
jafurile: *pl. ac.* 11,22

(a) JEFUI: v. IV
au jefuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,30

(a se) **JELI:** v. IV
(vă) veți jeli: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,25

(a se) JELUI: v. IV
să **geluia:** *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.10

JERTFĂ: s.f.; var. JIRTVĂ
jirtvă: *sg. ac.* 2,24
jirtvele: *pl. ac.* rezum. cap.13; 13,1

JIDOV: s.m.
jidovilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.7; 7,3
jidovilor: *pl. gen., în sintagmele* ***robiia jidovilor/împăratul jidovilor*** rezum. cap.21; 23,3, 37, 38
jidovi: *pl. ac.* rezum. cap.22
jidovii: *pl. nom.* rezum. cap.23

JITNIȚĂ: s.f.; var. **JIGNIȚĂ;** (Reg.) **JÂTNIȚĂ**
jignița: *sg. ac.* 3,17
jâtnițele: *pl. ac.* 12,18
jâtniță: *sg. ac.* 12,24

JOC: s.n.
joc: *sg. ac., în loc. v.* ***–și/-ș*** *bătea joc* 16,14; 23,36

JOLJ: s.n.; var. JOLGIU (cf. **Indice** Mt)
jolgi: *sg. ac.* 23,53

JOS: adv.
jos: 4,9

(a se) JUDECA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a) GIUDECA**
să giudecați: *conj. prez. 2.pl.* 6,37

(vă) veți judeca: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,37
ai giudecat: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,43
giudecați: *ind. prez. 2.pl.* 12,57
(te) judeci: *ind. prez. 2.sg.* 19,22
(Să) judecă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23
au judecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,24

JUDECATĂ: s.f. ; var. (În v. și reg.) **GIUDECATĂ**
giudecată: *sg. ac.* 10,14; 11,31, 32
giudecata: *sg. ac.* 11,42
judecății: *sg. gen* rezum. cap.21

JUDECĂTOR: s.m.; (Înv. și reg.) **GIUDECĂTORIU**
giudecătorii: *pl. nom.* 11,19
giudecătoriu: *sg. nom./ac.* 12,14, 58; 18,2
giudecătoriul: *sg. nom.* 12,58
gidecătoriul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***giudecătoriul*** *nedreptății* „judecătorul nedrept" rezum. cap.18; 18,6

JUMĂTATE: s.f.
jumătate: *sg. ac.* 19,8

(a se) JUNGHIA: v. I (Pop.) „a înjunghia"
jungheați: *imperativ 2.pl.* 15,23
să (să) junghie: *conj. prez. 3.pl.* 22,7

(a) JURA: v. I; var. **(a) GIURA**
au giurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,73

JURĂMÂNT: s.n.; var. **GIURĂMÂNT**
giurământul: *sg. nom.* 1,73

L

LACOM, -Ă: adj.
lacomi: *m. pl. nom.* 16,14

LACRIMĂ: s.f.; var. (În v. și reg.) LACRĂMĂ
lacrămi: *pl. ac.* 7,38, 44

LANȚ: s.n.
lanțuri: *pl. ac.* 8,29

LATINESC, -EASCĂ: adj.; var. (Înv.) **LETENESC, -EASCĂ**
letenești: *f. pl. ac., în sintagma* **[slove]** *letenești* 23,38

LAUDĂ: s.f.
laudă: *sg. ac., în sintagma laudă de* ***mulțămită*** rezum. cap.1
lauda: *sg. nom.* rezum. cap.14
laudă: *sg. ac.* 18,44

LĂCOMIE: s.f.
lăcomie: *sg. ac.* rezum. cap.12
lăcomiia: *sg. ac.* 12,15

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

(a se) LĂSA: v. I
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,53; 4,39; 8,32, 51; 10,40; 18,29; 20,31
a lăsa: *inf. prez.* 4,19; 11,42; rezum. cap.16; rezum. cap.18
lăsa: *ind. imp. 3.sg.* 4,41
lăsând: *gerunziu* 5,11, 28
lasă: *imperativ 2.sg.* 6,42; 9,59, 60, 61; 13,8
să lase: *conj. prez. 3.sg.* 8,32
lasă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.9; 15,4; 16,18; rezum. cap.18
lăsându-: *gerunziu* 10,30
ar lăsa: *cond. prez. 3.sg.* 12,39
(să) va lăsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,35; 17,34, 35; 21,6
lăsați: *imperativ 2.pl.* 18,16; 22,51
am lăsat: *ind. pf.c. 1.pl.* 18,28
vor lăsa: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,44

LĂSAT, -Ă: adj.
lăsată: *f. sg. ac.* 16,18

(a) LĂUDA: v. I
lăudând: *gerunziu* 2,13, 20; 24,53
laudă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.7; rezum. cap.21
lăuda: *ind. imp. 3.pl.* 7,29
au lăudat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,8
a lăuda: *inf. prez.* 19,37

(a se) LEGA: v. I
(să) lega: *ind. imp. 3.sg.* 8,29
au legat: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,34; 13,16
va lega: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,22

LEGAT, -Ă: adj.
legat: *m. sg. ac.* 19,30

LEGĂTURĂ: s.f.
legătura: *sg. ac., în sintagma* ***legătura cea sfântă*** „legământul cel sfânt" 1,72
legăturile: *pl. ac.* 8,29
legătura: *sg. ac.* 13,16

LEGE: s.f.
leagea: *sg. ac., în sintagmele* ***leagea lui Moisi/leagea Domnului*** 2,22, 23, 24, 39; 24,44
legii: *sg. gen.* 2,27
legii: *sg. gen., în sintagma* ***învățătorii legii*** 5,17
leage: *sg. ac.* 10,26; rezum. cap.16; 16,17
leagea: *sg. nom.* rezum. cap.16; 16,16

LEGIUITOR: s.m.
legiuiitorii: *pl. nom.* 7,30
legiuitoriului: *sg. dat.* rezum. cap.10
legiuitoriu: *sg. nom.* 10,25
legiuitori: *pl. ac.* 11,45
legiuitorilor: *pl. voc.* 11,46, 52
legiuitorii: *pl. nom.* 11,53
legiuitorilor: *pl. dat.* rezum. cap.14
lejuitori: *pl. ac.* 14,3

LEGIUNE: s.f.; var. (Înv.) **LEGHION:** s.n. (În v.) „(număr sau) cantitate mare de ființe, lucruri etc."
leghion: *sg. ac.* rezum. cap.8
Leghiion/leghiion: *sg. nom. ac.* 8,30, 36

LEGUMĂ: s.f.
leguma: *sg. ac.* 11,42

LEMN: s.n. „copac"
lemnul: *sg. ac., în sintagma* ***lemnul verde*** 23,31

(a se) LEPĂDA: v. I; var. (Pop.) **(a se) LĂPĂDA**
lăpădându-: *gerunziu* 4,35
vor lăpăda: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,22
leapădă: *imperativ 2.sg.* 6,42
au lepădat: *ind. pf.c. 3.pl.* 7,30
să (Să/să) leapede: *conj. prez. 3.sg.* 9,22, 23; rezum. cap.14
leapădă: *ind. prez. 3.sg.* 10,16
(să) leapădă: *ind. prez. 3.sg.* 14,33
a fi lăpădat: *pasiv inf. prez.* 17,25

LEPRĂ: s.f.
lepră: *sg. ac.* 5,12
lepra: *sg. nom.* 5,13

LEPROS, -OASĂ: s./adj.
leproși: *s.m. pl. nom.* 4,27; rezum. cap.17
leprosul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.5
leproșii: *s.m. pl. nom.* 7,22
leproși: *adj. m. pl. nom.* 17,12

LESNE: adv.; var. (Reg.) LEZNE
lezne: 5,23
(mai) lesne: 16,17; 18,25

LEȘUITOR: s.m. (Înv. și rar) „persoană care stă la pândă"
leșui**tori:** *pl. ac.* 20,20

LEVIT: s.m. (cf. **Indice** Iș)
levit: *sg. nom.* 10,32

LIMBĂ: s.f.
limba: *sg. nom./ac.* 1,64; 16,24
limbilor: *pl. gen./dat.* 2,32; 18,32; 21,25; 22,25
limbile: *pl. ac.* 12,30; 21,24; 24,47
limbă: *sg. nom./ac.* 21,10, 10
limbi: *pl. ac.* 21,24

(a) LINGE: v. III
lingea: *ind. imp. 3.pl.* 16,21

LINIȘTE: s.f.
liniște: *sg. nom.* 8,24

(a se) LIPI: v. IV
(s-)au lipit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,11; 15,15
(să) va lipi: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,13

LIPSĂ: s.f. „sărăcie"
lipsa: *sg. ac.* 21,4

(a se) LIPSI: v. IV
a **(să) lipsi:** *inf. prez.* „a duce lipsă" 15,14
lipsește: *ind. prez. 2.sg.* 18,22
au lipsit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,35

LOC: s.n.
loc: *sg. nom./ac.* 2,7; 10,32; 11,1; 14,22; 17,35; 19,5; 22,40
locul: *sg. ac.* 4,17, 37; 10,1; rezum. cap.14; 14,9; 23,33
loc: *sg. ac., în sintagmele loc **pustiu/loc** șes/loc de **chinuri*** 4,42; rezum. cap.6; 6,17; 9,10, 12; 16,28
locuri: *pl. ac.* 11,24; 21,11
locul: *sg. ac., în sintagmele locul **dintâi/locul cel mai** de pre umă* 14,8, 9, 10

(a) LOCUI: v. IV; var. (Înv.) (a) LĂCUI
lăcuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 11,26; 13,4

LOGODIT, -Ă: adj./s. „care s-a legat prin logodnă"; (Înv. și pop.) „logodnic"
logodită: *adj. f. sg. ac.* 1,27
logodita: *s.f. sg. nom.* 2,5

(a se) LOVI: v. IV
lovește: *ind. prez. 3.sg.* 6,29
(s-)au lovit *ind. pf.c. 3.sg.* 6,48
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,49; 22,50, 64
lovi-vom: *ind. viit.I. 1.pl.* 22,49
lovea: *ind. imp. 3.pl.* 22,64

(a se) LUA: v. I
a **lua:** *inf. prez.* 1,25; 6,34; rezum. cap.9; rezum. cap.16; 17,31; rezum. cap.19
vei lua: *ind. viit.I. 2.sg., în loc. v.* (Înv.) ***vei lua în** pântece* „vei zămisli" 1,31
luat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,54
luase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,26
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,28; 5,25; 6,4; 9,11, 17, 28; 18,31; 19,15; 20,29, 30, 31; 24,30
vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,11; 20,47
să ia: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.5; 9,23; 18,30; 19,12; 20,28
ia: *imperativ 2.sg.* 5,24; 16,6, 7; 23,18
(să) va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,35; 8,18; 10,42; 17,34, 35; 19,26
lua: *ind. imp. 3.pl., în loc. v. lua **aminte*** 6,7
ia: *ind. prez. 3.sg./pl.* 6,29, 30, 34; 8,12; 11,10, 26; 14,27; 16,3, 18; 22,36
veți lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 9,3
luându-: *gerunziu* 9,10; 13,19, 21; rezum. cap.14; 14,4; 23,53
luând: *gerunziu* 9,16; 19,22; 22,17, 19; 24,43
va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,22
iai: *ind. prez. 2.sg.* 19,21; 20,21
ați luat: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,52
luând: *gerunziu în loc. v. **luând aminte*** 14,7
am luat: *ind. pf.c. 1.sg.* 14,20
ai luat: *ind. pf.c. 2.sg.* 16,25
luați: *imperativ 2.pl., în loc. v. **luați-vă aminte/vă luați aminte*** 17,3; 21,34
luați: *imperativ 2.pl.* 19,24; 22,17
luund: *gerunziu în loc. v. **luund aminte*** 20,20
luâm: *ind. prez. 1.pl.* 23,41
(S-)au luat: *ind. pf.c. 3.sg.* 24,31

LUARE: s.f.
luare: *sg. ac., în loc. s. **luare aminte**; aici **cu luare aminte*** „pe observate" 17,20

(a) LUCRA: v. I
a **lucra:** *inf. prez.* 13,14

LUCRĂTOR, -TOARE: s.m./f.
lucrătorii: *s.m. pl. nom./ac.* 10,2; 20,14, 16
lucrători: *s.m. pl. ac.* 10,2; 20,10
lucrătoriul: *sg. nom.* 10,7
lucrătoriul: *sg. ac., în sintagma **lucrătoriul viii*** 13,7
lucrătorii: *s.m. pl. voc., în sintagma **lucrătorii strâmbătății*** 13,27
lucrătorii: *s.m. pl. ac., în sintagma **lucrătorii viii*** rezum. cap.20
lucrătorilor: *s.m. pl. dat.* 20,9

LUCRU: s.n.
lucr**urilor:** *pl. gen./dat.* 1,1; 11,48
lucr**urile:** *pl. ac.* 23,51

LUME: s.f.
lumea: *sg. nom./ac.* 2,1; 9,25; 21,26
lumii: *sg. gen* 4,5; 12,30
lumii: *sg. gen, în sintagmele zidirea **lumii/potopul lumii*** 11,50; rezum. cap.17

(a se) LUMINA: v. I
a **lumina:** *inf. prez.* 1,79
va **lumina:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,36
luminează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
(să) lumina: *ind. imp. impers.* 23,54

LUMINAT, -Ă: adj./adv.
luminat: *adv.* „în chip strălucit" 16,19
luminată: *adj. f. sg. nom.* rezum. cap.17

LUMINĂ: s.f.
lumină: *sg. nom./ac.* 2,32; 11,33; 12,3; 22,56
lumina: *sg. nom./ac.* 8,16; 11,34, 35, 36; 15,8
luminii: *sg. gen, în sintagma **fiii luminii*** 16,8

LUMINOS, -OASĂ: adj.
luminos: *n. sg. nom.* 11,34, 36

LUNĂ: s.f.
luni: *pl. ac.* 1,24, 56; 4,25
luna: *sg. ac.* 1,26
lună: *sg. nom./ac.* 1,36; 21,25

LUNG, -Ă: adj.
lungi: *f. pl. ac.* 20,46
lunga: *adj. antep. f. sg. ac.* rezum. cap.22
(mai) lungă: *f. sg. ac.* 22,43

LUP: s.m.
lupi: *pl. ac.* 10,3

LUPTĂ: s.f.
luptă: *sg. ac.* rezum. cap.22; 22,43

M

MAICĂ: s.f.
Maica: *sg. nom.* 1,43
maicei: *sg. gen.* rezum. cap.2
maiicei: *sg. gen., în sintagma* ***fiiul unul maicei sale*** 7,12

MAI-MARELE: s.m.
mai-marele: *sg. nom.* 2,2
mai-marii: *pl. nom./ac., în sintagmele* ***mai-marii beserecii/mai-marii popilor*** 22,4, 52; 23,13; 24,20

MAMĂ: s.f.; var. (În v. și pop.) **MUMĂ**
mumei: *sg. gen.* 1,15; 7,15
muma: *sg. nom./ac.* 1,60; 2,33, 34, 48, 51; 8,19, 21, 51; 12,53; 18,20
mumă-sa: *sg. nom.* rezum. cap.8
mumă-Ta: *sg. nom.* 8,20
mumă: *sg. ac.* 12,53; 14,26

MARE: s.f.
mării: *sg. gen./dat.* 6,17; 8,25; 21,25
mare: *sg. ac.* rezum. cap.8; 17,2, 6

MARE: adj./s.
mare: *m./f./n. sg. nom./ac./gen.* 1,15, 32, 42; 2,9, 10; 4,25, 33; 5,29; 6,49; 7,16; 8,28, 37; 13,19; 14,16; 15,14; 16,26; 17,15; 19,37; 21,23, 27; 22,12; 23,23, 46; 24,52
mare: *adj. f. sg. ac., în sintagma mila* ***Dumnezăului*** *nostru cea* ***mare*** 1,78
mari: *adj. n. pl. nom./ac.* 4,38; 21,11
(mai) mare: *adj. m. sg. nom./ac.* 7,28; rezum. cap.9; 9,46, 48; 20,47; rezum. cap.22; 22,24, 26, 27
(mai) mari: *adj. m. pl. ac.* 12,18
(cel mai) mare: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.15; 15,25
mari: *s.n. pl. ac.* „lucruri mari" 1,49

MARGINE: s.f.
marginile: *pl. ac., în sintagma de la marginile pământului* 11,31

MARTOR: s.m.
martori: *pl. nom.* 24,48

MASĂ: s.f.
masă: *sg. ac.* rezum. cap.5; 22,21
masa: *sg. ac.* 16,21; 22,30

(a) MĂCINA: v. I
or fi măcinând: *ind. viit. cu gerunziu 3.pl.* 17,35

(a) MĂRI: v. IV „a premări"
mărește: *ind. prez. 3.sg.* 1,46
au mărit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,58
mărind: *gerunziu* 5,25; 17,15
mărea: *ind. imp. 3.pl.* 5,26; 7,16

MĂRIME: s.f. (Înv.) „slavă"; (Înv.) „măreție"
mărimea: *sg. ac., în sintagmele mărimea* ***lui Hristos/mărimea lui Dumnezău*** rezum. cap.3; 9,44
mărimea: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,26, 32
mărime: *sg. ac.* 9,31

MĂRIRE: s.f. „slavă"
mărirea: *sg. nom., în sintagma mărirea* ***lui Dumnezău*** 2,9
mărire: *sg. nom./ac.* 2,14; 19,38; 21,27

(a se) MĂRITA: v. I
(să) mărita: *ind. imp. 3.pl.* 17,27
(să) mărită: *ind. prez. 3.pl.* 20,34
(să) vor mărita: *ind. viit.I. 3.pl.* 20,35

MĂRTURIE: s.f.
mărturie: *sg. ac.* 4,22; 5,14; 9,5; 21,13; 22,71
mărturie: *sg. ac., în sintagma mărturie strâmbă* 18,20

(a se) MĂRTURISI: v. IV
(să) mărturisească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; rezum. cap.10
să (să) mărturisească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 2,3, 5
(să) mărturisiia: *ind. imp. 3.sg.* 2,38
mărturisește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; rezum. cap.9
mărturisescu(-Mă): *ind. prez. 1.sg.* 10,21
mărturisiți: *ind. prez. 2.pl.* 11,48
va mărturisi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,8
să mărturisească: *conj. prez. 3.sg.* 16,28
(Să) mărturisește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22

MĂSLIN: s.m.; var. (În v. și reg.) MASLIN
Maslinilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Muntele Maslinilor/Muntelui Maslinilor/(al) Maslinilor*** 19,29, 37; 21,37; 22,39

(a se) MĂSURA: v. I
veți măsura: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,38
(să) va măsura: *ind. viit.I. impers.* 6,38

MĂSURĂ: s.f.
măsură: *sg. ac.* 6,38
măsura: *sg. ac.* 12,42
măsuri: *pl. ac.* 13,21

MĂTURAT, -Ă: adj.
măturată: *f. sg. ac.* 11,25

MÂINE: adv. ; var. (Înv. și reg.) **MÂNE**
mâne: 12,28; 13,32, 33

MÂNĂ: s.f.
mâna: *sg. nom., în sintagma mâna Domnului* 1,66
mâna: *sg. nom./ac.* 1,71, 74; 3,17; 5,13; 6,6, 10; 8,54; 9,62; 15,22; 22,21
mâni: *pl. ac.* 4,11; 6,1
mânile: *pl. ac.* 4,40; 12,35; 13,13; 20,19; 21,12; 22,53; 23,46; 24,7, 39, 40, 50
mână: *sg. ac., în sintagmele mână sacă/mână uscată* „mână uscată" rezum. cap.6; 6,8
mânele: *pl. ac.* 9,44; rezum. cap.11

(a) MÂNCA: v. I
au mâncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,2; 6,4; 8,5; 9,17
mâncați: *ind. prez. 2.pl.* 5,30
mâncă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 5,33; 15,2
mânca: *ind. imp. 3.pl.* 6,1; 15,16; 17,27, 28
a mânca: *inf. prez.* 6,4; 12,45; 14,1; 22,15

mâncând: *gerunziu* 7,33, 34; 10,7; rezum. cap.24; 24,43
să mânânce: *conj. prez. 3.sg.* 7,36
de mâncat: *supin* 8,55; 9,13; 24,41
mâncați: *imperativ 2.pl.* 10,8
mâncă: *imperativ 2.sg.* 12,19
veți mânca: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,22, 29
mâncat-am: *ind. pf.c. 1.pl.* 13,26
va mânca: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,15
să mâncăm: *conj. prez. 1.pl.* 15,23; 22,8
voi mânca: *ind. viit.I. 1.sg.* 17,8; 22,16
vei mânca: *ind. viit.I. 2.sg.* 17,8
să mânc: *conj. prez. 1.sg.* 22,11
să mâncați: *conj. prez. 2.pl.* 22,30

MÂNCĂCIOS, -OASĂ: adj.
mâncăcios: *m. sg. ac.* 7,34

MÂNDRIE: s.f.
mândriia: *sg. ac.* rezum. cap.14

MÂNDRU, -Ă: adj./s.
(cei) mândri: *s.m. pl. ac.* 1,51
mândri: *adj. m. pl. ac.* rezum. cap.20

(a) MÂNECA: v. I (Înv. și pop.) „a porni dis-de-dimineață"
mâneca: *ind. prez. 3.sg.* 21,38

(a se) MÂNGÂIA: v. I
(să) mângâie: *ind. prez. 3.sg.* 16,25

MÂNGÂIERE: s.f.; var. (În v.) **MÂNGĂIARE**
mângăiarea: *sg. ac.* 2,25; 6,24

(a se) MÂNIA: v. I
mâniindu(-să): *gerunziu* 14,21
(s-)au mâniiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,28

MÂNIE: s.f.
mânie: *sg. nom./ac.* 3,7; 4,28; 21,23

(a se) MÂNTUI: v. IV „a ierta"; (Înv. și pop.) „a (se) salva dintr-o primejdie"; (Înv. și pop.) „a (se) vindeca de o boală"
mântuiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
a mântuii: *inf. prez.* 6,9; 17,33
să mântuiască: *conj. prez. 3.sg.* 7,3; 9,24, 56
au mântuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,50; 8,48; 17,19; 18,42; 23,35
(să) mântuiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
(s-)au mântuit: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,36; rezum. cap.14
(să) va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,50
mântui(-)va: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,24
(să) mântuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 13,23
a (să) mântuii: *inf. prez.* 14,18
mântuiaște: *imperativ 2.sg.* 14,18, 19
(să) mântui: *inf. prez. fără a* 18,26
a mântui: *inf. prez.* 19,10
mântuiască(-Să): *conj. prez. fără să 3.sg.* 23,35
mântuiește(-Te): *imperativ 2.sg.* 23,37, 39
va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 24,21

MÂNTUIRE: s.f.
mântuirii: *sg. gen., în sintagma* ***cornul mântuirii*** (cf. supra **CORN**) 1,69
mântuire: *sg. nom.* 1,71; 19,9
mântuirii: *sg. gen.* 1,77
mântuirea: *sg. ac.* 2,30
mântuirea: *sg. ac., în sintagma* ***mântuirea lui Dumnezeu*** 3,6

MÂNTUITOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) **MÂNTUITORIU** „cel care mântuie"; „Iisus Hristos"
mântuitoriul/Mântuitoriul: *sg. nom./ac.* 1,47; rezum. cap.2
Mântuitoriu: *sg. nom.* 2,11

MÂNZ: s.m.
mânzul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.19; 19,30, 32, 33

(a) MERGE: v. III
va merge: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,17; 16,30, 31
vei merge: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,76
mergea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,41; 7,6, 11; 10,38; 13,22; 14,25; 17,14; 18,39; 22,39, 47; 23,27; rezum. cap.24; 24,13, 15, 28
au mers: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,11, 28; 18,10; 22,39
mergi: *imperativ 2.sg.* 5,14, 24; 7,8, 50; 8,48; 9,60; 10,37; 14,10; 17,19
mearge: *ind. prez. 3.sg.* 7,8; 11,26; 15,4
mergând: *gerunziu* 7,22; 8,14, 23; 9,12, 52; 19,36; 22,8, 13; 24,17
să meargem: *conj. prez. 1.pl.* 9,13
să meargă: *conj. prez. 3.sg.* 9,51; 10,1
era mergând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 9,53
mearge-oi: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,57
să merg: *conj. prez. 1.sg.* 9,59
mergeți: *imperativ 2.pl.* 10,3; 19,30
mergi: *ind. prez. 2.sg.* 12,58
merg: *ind. prez. 1.sg.* 14,19
a mearge: *inf. prez.* 14,31
au fost mergând: *imp. perifr. 3.sg.* 17,11
merjea: *ind. imp. 3.sg.* 18,43
meargea: *ind. imp. 3.sg.* 19,28
să meargeți: *conj. prez. 2.pl.* 21,8
mergeți: *imperativ 2.pl.* 22,10
merge: *ind. prez. 3.sg.* 22,22
a merge: *inf. prez.* 22,33; 24,28

(a se) MESTECA: v. I; vezi **(a se) AMESTECA**

MIAZĂNOAPTE: s.f. (Înv. și reg.) „mijloc al nopții, la ora 12 din noapte"; „miezul nopții"; „nord"
miazănoapte: *sg. ac.* 11,5
miiazănoapte: *sg. ac.* 13,29

MIC, -Ă: adj./s.
(mai) mic: *adj. m. sg. nom.* 7,28; 9,48
mică: *adj. f. sg. voc., în sintagma turmă* ***mică*** 12,32
(mai) mici: *adj. m. pl. ac.* 17,2
mic: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***mic de stat*** 19,3
(cel mai) mic: *s.m. sg. nom.* 22,26

MIEL: s.m.
mieii: *pl. ac.* 10,3

MIERE: s.f.
miere: *sg. ac., în sintagma fagur de* ***miere*** 24,42

MIJLOC: s.n.
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul/prin mijlocul/din mijlocul*** rezum. cap.2; 2,46; 4,30; 17,11; 21,21; 22,27, 55; 24,36
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 4,35; 5,19; 6,8

MILĂ: s.f.
mila: *sg. nom./ac.* 1,50, 54, 58
milă: *sg. nom./ac.* 1,72; 7,13; 10,33, 37; rezum. cap.15; 15,20; 16,24
mila: *sg. ac., în sintagma mila Dumnezăului nostru cea mare* 1,78

MILOSTENIE: s.f.
milostenie: *sg. ac.* 11,41; 12,33
milostenii: *pl. ac.* rezum. cap.16

MILOSTIV, -Ă: adj.
milostiv: *m. sg. nom.* 6,35, 36; 18,13
milostivi: *m. pl. nom.* 6,36

(a) MILUI: v. IV
miluiaşte: *imperativ 2.sg.* 17,13; 18,38, 39

MINĂ: s.f.; var. **MNA:** s.f. (cf. lat. *mna, -ae*) „veche monedă grecească de aur sau de argint egală cu 100 de drahme, cam 350 de grame; aici prima atestare a cuvântului; cf. MDA, unde prima atestare este în *România literară*. Foaie periodică, sub direcţia d-lui V. Alecsandri, Iaşi, 1855.
mna: *sg. ac.* 19,13, 16, 18, 24, 25
mnaoa: *sg. nom./ac.* 19,16, 18, 20

MINCINOS, -OASĂ: adj.
mincinoşi: *m. pl. dat., în sintagma* ***prorocilor celor mincinoşi*** 6,26

MINTE: s.f.
mintea: *sg. ac.* 1,51
mintea: *sg. ac., în sintagmele* ***sânătos cu mintea/din toată mintea (ta)*** 8,35; 10,25

(a se) MINUNA: v. I
(s-)au minunat: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,18
(să) minuna: *ind. imp. 3.pl.* 4,32

MINUNATĂ: s.f. (Bis.; înv.) „minune"
minunate: *pl. ac.* 5,26

(a se) MIRA: v. I
(să) mira: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,21; 2,47; 4,22; 9,44; 24,4
(s-/S-)au mirat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,63; 2,48; 7,9; 8,25; 11,14
era mirându(-să): *ind. imp. perifr. 3.pl.* 2,33
mirându(-să): *gerunziu* rezum. cap.7; 9,44; 20,26; 24,12, 41
(să) miră: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.24

MIRE: s.m.
mirelui: *sg. gen., în sintagma* ***fiii mirelui*** „nuntaşii" 5,34
mirele: *sg. nom.* 5,34, 35

MIREASMĂ: s.f.; var. **MIREAZMĂ**
miresme: *pl. ac.* 23,56
mirezmele: *pl. ac.* 24,1

(a) MISTUI: v. IV
a **mistui:** *inf. prez.* rezum. cap.9
să mistuiască: *conj. prez. 3.sg.* 9,54

MOALE: adj.
moi: *n. pl. ac.* 7,25

MOARĂ: s.
moară: *sg. ac., în sintagma* ***piatră de moară*** 17,2

MOARTE: s.f.
morţii: *sg. gen., în sintagma* ***umbra morţii*** 1,79
moartea: *sg. ac.* 2,26; 9,27
moarte: *sg. ac.* 7,2; 22,33; rezum. cap.23
moarte: *sg. ac., în sintagmele* ***vrednic de moarte/****vină de moarte/ osândă de moarte* 23,15, 22; 24,20

MOLIE: s.f.
molia: *sg. nom.* 12,33

MORMÂNT: s.n.
mormânturi: *pl. ac.* 8,27; 11,44
mormânturile: *pl. ac.* 11,47, 48
mormânt: *sg. ac.* 23,53; rezum. cap.24; 24,1, 2, 9, 12, 22, 24
mormântul: *sg. ac.* 23,55

MORT, MOARTĂ: adj./s.
mort: *s.m. sg. nom.* 7,12
mortul: *s.m. sg. nom.* 7,15
morţii: *s.m. pl. nom./ac.* 7,22; 9,60; 20,37; 24,5
morţi: *s.m. pl. ac.* 9,8; 16,30, 31; 24,46
morţilor: *pl. gen., în sintagma* ***învierea morţilor*** 20,35
morţilor: *pl. gen.* 20,38
mort: *adj. m. sg. nom.* 15,24, 32

MOŞIE: s.f. „ţarină"; (În v. şi pop.) „ţară natală"; (Înv.) „loc de origine al cuiva"; (Înv. şi pop.; prin gn.) „moştenire"
moşiia: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,23, 24; 12,13; 20,14
moşie: *sg. ac.* 14,18

MOŞTEAN: s.m. „moştenitor"
moşteanul: *sg. nom.* 20,14

(a) MOŞTENI: v. IV
să moştenesc: *conj. prez. 1.sg.* 10,25
veţi moşteni: *ind. viit.I. 2.pl.* 21,19

MOŞTENIRE: s.f.
moştenirii: *sg. gen.* rezum. cap.12

MREAJĂ: s.f.
mregile: *pl. ac.* 5,2, 4
mreagea: *sg. nom./ac.* 5,5, 6

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) **MUIARE**
muierea: *sg. nom./ac.* 1,5, 13, 18, 24; rezum. cap.7; 7,44; rezum. cap.8; 8,3; 14,26; 17,32
muieri: *pl. nom./ac.* 1,28, 42; 7,28; 8,2; 23,27; 24,22
muiare: *sg. nom./ac.* 2,5; 4,26; 7,37, 39; 8,43; 10,38; rezum. cap.11; 11,27; 13,11; 14,20; 15,8; 20,28, 29, 33
muiarea: *sg. nom./ac.* 3,19; 8,47; rezum. cap.13; 13,21; rezum. cap.16; 16,18; 18,29; 20,32, 33
muierii: *sg. gen.* rezum. cap.7
muiere: *sg. ac.* 7,44, 50
muiare: *sg. voc.* 13,12
muiere: *sg. voc.* 22,57
muierile: *pl. nom./ac.* rezum. cap.23; 23,49, 55; 24,24
muierilor: *pl. dat.* rezum. cap.24

MULT, -Ă: pron. nehot./adj./adv.
mulţi: *pron. nehot. m. pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,14; 4,41; 7,21; 13,24; 14,16; rezum. cap.19; 21,8
multora: *pron. nehot. m. pl. gen.* 2,34
multe: *pron. nehot. f./n. pl. ac.* 3,18; 9,22; 10,41; 11,53; 17,25; 23,8
(mai) mult: *pron. nehot. n. sg. ac.* 16,10
(mai) multe: *pron. nehot. n. pl. ac.* 18,30
mulţi: *adj. m. pl. nom./ac.* 1,16; rezum. cap.4; 4,27; 8,30, 32; 10,24; 12,19
multe: *adj. f./n. pl. nom./ac.* 2,35, 36; rezum. cap.4; 4,25, 40; 5,15; rezum. cap.7; 7,47; 8,3, 29; rezum. cap.10; 12,1, 7, 19; 14,25; 15,13; rezum. cap.21; 22,65
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,29; rezum. cap.6; 6,17, 23, 35; 7,11; 8,4, 27; 9,37; 10,40; 18,4; 20,9; 23,8, 9, 27
mult: *adj. n. sg. nom.* 7,12; 10,2
multor: *adj. m. pl. dat.* 7,21
(mai) mult: *adj. n. sg. nom.* 11,41
(mai) mult: *adv.* 3,13; 7,26, 42, 43; 9,13; 11,31, 32; 12,23, 48; rezum. cap.21; 21,3
mult: *adv.* rezum. cap.7; 7,47; 12,47, 48
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult*** 18,30, 39

MULŢIME: s.f.
mulţimea: *sg. nom./ac.* 1,10; 5,1; 6,17, 19; 8,37; 9,13; 23,1
mulţime: *sg. nom./ac.* 2,13; rezum. cap.5; 5,6; rezum. cap.6; 11,27
mulţimii: *sg. gen.* 9,16

(a) MULŢUMI: v. IV; var. (Înv. şi pop.) **(a) MULŢĂMI**
a **mulţămi:** *inf. prez.* rezum. cap.17

mulţămeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 17,9
mulţămescu-: *ind. prez. 1.sg.* 18,11
au mulţămit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,17, 19

MULŢUMITĂ: s.f.; var. (Înv. şi pop.) **MULŢĂMITĂ** (Înv. şi pop.) „recunoştinţă exprimată prin daruri sau recompense materiale"; (Înv. şi rar) „ceea ce se oferă drept răsplată"
mulţămită: *sg. ac., în sintagma* ***laudă de mulţămită*** rezum. cap.1

MUNTE: s.m.
munte: *sg. ac.* 1,39; rezum. cap.4; 4,5; 6,12; 8,32; 9,28, 37; 21,37
munţii: *pl. ac.* 1,65
muntele: *sg. nom.* 3,5
muntelui: *sg. gen., în sintagma* ***spânceana muntelui*** 4,29
Muntele: *sg. ac., în s. propr.* ***Muntele Maslinilor*** 19,29; 22,39
Muntelui: *sg. gen., în s. propr.* ***Muntelui Maslinilor*** 19,37
munţi: *pl. ac.* 21,21
munţilor: *pl. dat.* 23,30

MUR: s.m.; var. **MOR** (Înv. şi reg.) „dud" (cf. lat. *mōrus, -ī*)
mor: *sg. ac./dat.* 17,6; 19,4

(a) MURI: v. IV
murea: *ind. imp. 3.sg.* 8,42
au murit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,49, 52; 16,22; 20,29, 30, 31, 32
murisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 8,53
va muri: *ind. viit.I. 3.sg.* 20,28
muri: *inf. prez. fără a* 20,36

(a) MURMURA: v. I (cf. **Indice** Iş)
murmura: *ind. imp. 3.sg./pl.* rezum. cap.5; 5,30; rezum. cap.7; 15,2; 19,7
murmurând: *gerunziu* rezum. cap.11; rezum. cap.15; rezum. cap.19

(a) MUSTRA: v. I
mustră: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11

MUŞTAR: s.m.
muştar: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţului de muştar/grăunţ de muştar*** rezum. cap.13; 13,19; 17,6

MUT, -Ă: adj./s.
mut: *adj. m. sg. nom./ac.* 1,22; rezum. cap.11; 11,14
mutul: *s.m. sg. nom.* 11,14

N

(a se) NAŞTE: v. III
va naşte: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,13
vei naşte: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,31
(Să) va naşte: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,35
să nască: *conj. prez. 3.sg.* 1,57; 2,6
au născut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,57; rezum. cap.2; 2,7; 23,29
(s-)au născut: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,11
(să) naşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9

NAŞTERE: s.f.
naşterea: *sg. ac.* 1,14
naştere: *sg. nom.* rezum. cap.2

(a) NĂDĂJDUI: v. IV
nădăjduiţi: *ind. prez. 2.pl.* 6,34
nădăjduind: *gerunziu* 6,35
nădădjduia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 11,22; 18,9; 23,8
nădăjduiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 12,46
nădăjduiam: *ind. imp. 1.pl.* 24,21

NĂFRAMĂ: s.f.
năframă: *sg. ac.* 19,20

NĂIMIT, -Ă: s.m./f.
năimiţi: *s.m. pl. nom.* 15,17
năimiţii: *s.m. pl. ac.* 15,19

NĂPASTĂ: s.f.; var. (În v. şi reg.) **NĂPASTE**
năpaste: *sg. ac.* (cf. lat. *calumniam; contumeliam*) 3,14; 11,45

(a) NĂPĂSTUI: v. IV
năpăstuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 6,28

NĂPÂRCĂ: s.f.
năpârci: *pl. ac., în sintagma* ***pui*** *de năpârci* 3,7

NĂPRASNĂ: s.f.; var. **NĂPRAZNĂ**
năpraznă: *sg. ac., în loc. adv.* (Înv.) *de năpraznă* 21,34

NĂSCUT, -Ă: s.m./f.
născut: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***Cel întâi născut*** (cf. Anania 2001, p.1521) 2,7
născuţii: *s.m. pl. ac.* 7,28

(a) NĂVĂLI: v. IV
năvălea: *ind. imp. 3.sg.* 5,1

NĂVOD: s.n.
năvodul: *sg. ac.* rezum. cap.5

NEAM: s.n.
neamurile: *pl. nom.* 1,48
neam: *sg. ac., în loc. adv.* ***din neam în neamuri*** 1,50
neamuri: *pl. ac., în loc. adv.* ***din neam în neamuri*** 1,50
neamul: *sg. nom./ac.* 2,36; rezum. cap.3; 7,5; rezum. cap.11; 11,29, 32, 50, 51; 16,8; 17,25; 21,32; 23,2, 14
neamului: *sg. gen./dat.* 7,31; 11,30, 31
neam: *sg. voc., în sintagma* ***neam necredincios şi îndărelnic*** 9,41
neam: *sg. nom./ac.* 11,29; 19,12
neamurilor: *pl. gen.* 21,24
neamuri: *pl. ac.* 22,30

NEBUN, -Ă: s.m./f.
nebunilor: *s.m. pl. voc.* 11,40
nebune: *s.m. sg. voc.* 12,20

NECAZ: s.n.
necazuri: *pl. ac.* rezum. cap.21

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj./s.
(cei) necredincioşi: *s.m. pl. ac.* 1,17
necredincioşii: *s.m. pl. ac.* 12,46
necredincios: *adj. n. sg. voc., în sintagma neam* ***necredincios şi îndărelnic*** 9,41
necredincios: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.12; rezum. cap.16

NECURAT, -Ă: adj.
necurat: *m. sg. ac./dat., în sintagmele* ***drac necurat/duhului celui necurat/duhul cel necurat*** 4,33; 8,29; 9,43; 11,24
necurate: *n. pl. ac./dat., în sintagma* ***duhurilor*** *celor necurate/duhuri necurate* 4,36; 6,18; 8,2

NEDREPT, -EAPTĂ: adj./s.
nedrepţi *adj. m. pl. nom.* 18,11
(cei) nedrepţi: *s.m. pl. ac.* 22,37

(a) NEGUŢĂTORI: v. IV
neguţătoriţi *imperativ 2.pl.* 19,13
au neguţătorit *ind. pf.c. 3.sg.* 19,15

NEGUȚĂTORIE: s.f.
neguțătorie: *sg. ac.* 19,23

NEÎNDOIT, -Ă: adj. „convins"
neîndoiți: *m. pl. nom.* 20,6

NEÎNEȚELPCIUNE: s.f.
neînțelepciune: *sg. ac.* 6,11

NEMERNIC, -Ă: adj.; var. (Înv. și reg.) NIMERNIC, -Ă
nimernic: *m. sg. nom.* 24,18

NEMILOSTIVIRE: s.f.
nemilostivirea: *sg. ac.* rezum. cap.13

NEMULȚUMITOR, -TOARE: s.m./f.
(cei) nemulămitori: *s.m. pl. ac.* 6,35

NEPRIETEN: s.m.; var. (Înv. și reg.) NEPRIETIN; (Înv.) NEPRIIATEN, NEPRIIATIN
neprietinii: *pl. ac.* 1,71; 6,35
neprietinilor: *pl. gen.* 1,74
neprietenii: *pl. ac.* 6,27
neprietenului: *sg. gen.* 10,19
nepriiatinii: *pl. nom./ac.* 19,27, 43
nepriiatenii: *pl. ac.* 20,43
nepriiatini: *pl. nom.* 23,12

NEPUTINCIOS, -OASĂ: s.m./f.
neputincioși: *s.m. pl. ac.* 4,40
(cei) neputincioși: *s.m. pl. ac.* 9,2
neputincioșii: *s.m. pl. ac.* 10,9

NEPUTINȚĂ: s.f.
neputință: *sg. ac., în loc. adj.* ***cu neputință*** 1,37
neputințele: *pl. ac.* 5,15
neputințe: *pl. ac.* 8,2
neputinței: *sg. gen., în sintagma* ***duhul neputinței*** rezum. cap.13
neputinții: *sg. gen., în sintagma* ***duhul neputinții*** 13,11
neputința: *sg. ac.* 13,12

NERODITOR, -TOARE: adj.
neroditoriu: *m. sg. ac.* rezum. cap.13

NEROZIE: s.f.; var. (Reg.) NĂROZIE
nărozie: *sg. ac.* rezum. cap.24
norozie: *sg. ac.* 24,11

NESCĂZUT, -Ă: adj.
nescăzută: *f. sg. nom.* 12,33

NESPĂLAT, -Ă: adj.
nespălate: *f. pl. ac.* rezum. cap.11

NESTINS, -Ă: adj.
nestins: *n. sg. ac., în sintagma* ***focul nestins*** 3,17

NETED, -Ă: adj.
neatede: *f. pl. ac., în sintagma* ***căi neatede*** 3,5

NETREBNIC, -Ă: adj.
netreabnice: *f. pl. nom.* rezum. cap.17; 17,10

NEVINOVAT, -Ă: adj.
nevinovați: *m. pl. nom.* 1,6

(a se) NEVOI: v. IV
nevoiți(-vă): *imperativ 2.pl.* 13,24

NINIVITEAN: s.m./adj.; var. NENIVITEAN „locuitor al cetății Ninive"
neniviteani: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.11
neniveteanilor: *s.m. pl. dat. adn.* 11,30
neniviteani: *adj. m. pl. nom., în sintagma* ***bărbații neniviteani*** 11,32

NOAPTE: s./adv.
nopții: *s.f. sg. gen., în sintagma* ***păzind străgile nopții*** „făcând de strajă noaptea" 2,8
noaptea: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***noaptea și zioa/zioa și noaptea*** 2,37; 18,7
noaptea: *s.f. sg. ac.* 5,5
noapte: *s.f. sg. ac.* 17,34
noaptea: *adv.* 21,37
noapte: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***iastă-noapte*** 12,20

NOR: s.m.; var. (Înv. și reg.) NUOR
nor: *sg. nom./ac.* 9,34, 35; 21,27
nuor: *sg. ac.* 12,54

NORĂ: s.f.
noru-sa: *sg. ac.* 12,53
nora: *sg. nom.* 12,53

NOROD: s.n.
norodului: *sg. gen./dat.* 1,10, 68, 77; 2,32; 3,18; 7,1; 19,47; 21,23
norod: *sg. nom./ac.* 1,17; 7,12; 20,19; 23,27
norodul: *sg. dat. (cu prep.* ***a + tot****)* 2,10
noroadelor: *pl. gen./dat.* 2,31; 7,9
norodul: *sg. nom./ac.* 3,15, 21; 7,16, 29; 13,17; 19,48; 20,1, 6, 45; 21,38; 23,5, 35
noroade: *pl. ac.* 6,17
norodul: *sg. gen. (redundant cu prep.* ***înaintea*** *+ prep.* ***a + tot****)* 8,47; 24,19

NOU, NOUĂ: adj.
nou: *adj. n. sg. nom./ac.* 5,36, 37, 38, 39
noi: *adj. m. pl. ac.* 5,38
noul: *n. sg. nom., în sintagma* ***noul testamânt*** „legământul cel nou" 22,20

NUMAIDECÂT: adv.
numaidecât: 4,39; 5,13, 39; 6,49; 8,44, 47; 12,54; 17,7

(a) NUMĂRA: v. I
sânt **numărați:** *pasiv ind. prez. 3.pl.* 12,7

NUME: s.n.
nume: *sg. ac.* 1,5; 5,27; 10,38, 39; 16,20; 19,2; 23,50; 24,13
numele: *sg. nom./ac.* 1,5, 13, 26, 27, 31, 49, 59, 61, 63; 2,21, 25; 6,22; 8,30, 41; 11,2; 21,12, 17; 24,18
numele: *sg. ac., în loc. adv.* ***în numele/întru numele (Mieu/Tău/Domnului/Lui)*** „invocând numele (cuiva)" 9,48, 49; 10,17; 13,35; 19,38; 21,8; 24,47
numele: *pl. nom.* 10,20

(a se) NUMI: v. IV
numește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
au numit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,13, 14
(să) **numea:** *ind. imp. 3.sg.* 22,3

NUNTĂ: s.f.
nuntă: *sg. ac.* 12,36; 14,8

O

O: interj.
o: 9,41; 22,58; 24,25

OAIE: s.f.
oaie: *sg. ac.* rezum. cap.15

oi: *pl. ac.* 15,4
oaia: *sg. ac.* 15,6

OASPETE: s.m.
oaspeți: *pl. ac., în sintagma* ***casa de oaspeți*** 22,11

OASTE: s.f.
oaste: *sg. ac., în sintagma* ***oaste cerească*** 2,13
oaste: *sg. ac.* 21,20

OBICEI: s.n.; var. (Înv. și reg.) **OBICEAI**
obiceiul: *sg. ac.* 1,9; 2,27, 42; 4,16
obiceiu: *sg. ac.* 22,39
obiceaiu: *sg. ac., în loc. v.* ***obiceaiu avea*** 23,17

OBOROC: s.n.; var. (Înv. și rar.) **OBROC**
obroc: *sg. ac.* 11,33

OBRAZ: s.m.
obrazului: *sg. gen.* 9,29

OBRAZNIC, -Ă: adj.
obraznică: *f. sg. nom.* rezum. cap.18

OBRĂZNICIE: s.f.
obrăznicie: *sg. ac.* 11,8

OCARĂ: s.f.
ocara: *sg. ac.* 1,25

(a) OCĂRÎ: v. IV
vor ocărî: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,22

OCHI: s.m.
ochii: *pl. nom./ac.* 2,30; 4,20; 6,20; 10,23; 16,23; 18,13; 19,42; 24,16, 31
ochiul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,41, 42; rezum. cap.11; 11,34

ODIHNĂ: s.f.
odihnă: *sg. ac.* 11,24

(a se) ODIHNI: v. IV
(să) va odihni: *ind. viit.I. 3.sg,* 10,6
(vă) odihniți: *ind. prez. 2.pl.* 11,48
odihnește(-te): *imperativ 2.sg,* 12,19
(s-)au odihnit: *ind. pf.c. 3.pl.* 13,19

ODINIOARĂ: adv.; var. (Înv.) **ODÂNEOARĂ**
odâneoară: 15,29
odonioară: 19,30

OLTAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **OLTARIU**
oltariului: *sg. gen, în sintagma* ***oltariului tămâierii*** 1,11
oltariu: *sg. ac.* 11,51

OM: s.m.
oameni: *pl. nom./ac.* 1,25; 5,10; 11,46; 18,10, 11; 19,30; 20,4, 6
oamenilor: *pl. gen./dat.* 2,14, 52; 9,44; 12,8, 9, 36; 16,15; 24,7
om: *sg. nom./ac./dat.* 2,25; 4,33; 5,8, 12, 18; 6,6; 7,8, 25, 34; 8,27, 29, 33, 35, 41; 9,38; 10,30; 11,24; 12,16; 14,2, 16, 30; 15,4, 11; 16,1, 19; 18,2, 4; 19,2, 7, 12, 21, 22; 20,9; 22,10; 23,6, 14, 47, 50
omul: *sg. nom./ac.* 2,25; 4,4; 6,45; 8,38; 13,19; rezum. cap.16; rezum. cap.18; 23,4, 14
omule: *sg. voc.* 5,20; 12,14; 22,58, 60
omului: *sg. gen./dat.* 6,8, 10, 48, 49; 9,25; rezum. cap.10; 11,26; 22,22
oamenii: *pl. nom./ac.* 6,22, 26, 31; 7,31; 11,31, 44; 13,4; 14,24; 21,26; 22,63
Omului: *sg. gen., în sintagma* ***Fiiul Omului*** 7,34; 9,44
oameni: *pl. dat. (cu prep.* ***la****)* 18,27

OMENESC, -EASCĂ: adj.
Omenesc: *m. sg. nom./ac./gen., în sintagma* ***Fiiul Omenesc/ Fiiului Omenesc*** 5,24; 6,5, 22; 9,22, 26, 56, 58; 11,30; 12,8, 10, 40; 17,22, 24, 26, 30; 18,8, 31; 19,10; 21,27, 36; 22,22, 48, 69; 24,7

(a) OMORÎ: v. IV
omorâți: *imperativ 2.pl.* 19,27
vor omorî: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,16
ar omorî: *cond. prez. 3.pl.* 22,2
să omoară: *conj. prez. 3.pl.* 23,32

(a) OPRI: v. IV
am oprit: *ind. pf.c. 1.pl.* 9,49
(nu) opriți: *imperativ prohib. 2.pl.* 9,50
ați oprit: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,52
oprind: *gerunziu* rezum. cap.12; 23,2
oprește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18; rezum. cap.23
să opriți: *conj. prez. 2.pl.* 18,16

ORB, OARBĂ: s.m./f.
orbilor: *s.m. pl. dat.* 4,19
orbul: *s.m. sg. nom./ac.* 6,39; rezum. cap.18
orb: *s.m. sg. nom./ac.* 6,39; 18,35
orbi: *s.m. pl. dat.* 7,21
orbii: *s.m. pl. nom./ac.* 7,22; 14,13, 21

OS: s.n.
oase: *pl. ac.* 24,39

OSÂNDĂ: s.f.
osândă: *sg. ac.* 20,47
osândă: *sg. ac., în sintagma* ***osândă de moarte*** 24,20

(a se) OSÂNDI: v. IV
să osândiți: *conj. prez. 2.pl.* 6,37
(vă) veți osândi: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,37
va osândi: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,31
vor osândi: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,32

OSÂNDIRE: s.f.
osândire: *sg. ac.* 23,40

(a se) OSPĂTA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a se) USPĂTA**
ospătează(-te): *imperativ 2.sg.* 12,19
a (să) ospăta: *inf. prez.* 15,24
să (mă) uspăt: *conj. prez. 1.sg.* 15,29
(să) uspăta: *ind. imp. 3.sg.* 16,19

OSPĂȚ: s.n.; var. (Reg.) **USPEȚ**
ospăț: *sg. ac.* 5,29; 14,13
uspețe: *pl. ac.* 20,46

OSTAȘ: s.m.
ostașilor: *pl. dat.* rezum. cap.3
ostașii: *pl. nom./ac.* 3,14; 23,11, 36
ostași: *pl. ac.* 7,8; rezum. cap.23

(a se) OSTENI: v. IV
ostenindu(-ne): *gerunziu* 5,5
(nu Te) osteni: *imperativ prohib. 2.sg.* 7,6
(să) ostenesc: *ind. prez. 3.pl.* 12,27

OȚAPOC: s.n.; var. **OȚAPĂC** (Înv.) „aşchie"
oțapăcul: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,41, 42

OȚET: s.n.
oțăt: *sg. ac.* rezum. cap.23; 23,36

OU: s.n.
ou: *sg. ac.* 11,12

OVREIESC, -IASCĂ: adj.
ovreiești: *f. pl. ac., în sintagma* **[slove] *ovreiești*** 23,38

P

PACE: s.f.
păcii: *sg. gen., în sintagmele calea* ***păcii/fiiul păcii*** 1,79; 10,6
pace: *sg. nom./ac.* 2,14, 29; 10,5; 12,51; 19,38, 42; 24,36
pace: *sg. ac., în loc. adv.* ***în pace*** 7,50; 8,48; 11,21
pacea: *sg. nom.* 10,6
pace: *sg. ac., în sintagma ceale de pace* 14,32

PAHAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) PĂHAR
păharului: *sg. gen.* 11,39
păharul: *sg. nom./ac.* 22,17, 20, 42

PANACHIDĂ: s.f. „tăbliță de scris"
panechidă: *sg. ac.* 1,63

PARTE: s.f.
partea: *sg. nom., în loc. s.* (Pop.) *partea bărbătească* „ființă de sex bărbătesc" 2,23
parte: *sg. nom./ac.* 5,19; rezum. cap.10; 11,36; 24,42
parte: *sg. ac., în sintagma* ***de*** *ceaea parte de* „dincolo de" 8,22
partea: *sg. ac.* 10,42; 12,46; 15,12

PASĂRE: s.f.; var. (Înv. și pop.) PASERE
pasările: *pl. nom., în sintagma* ***pasările ceriului*** 8,5; 13,19
paserile: *pl. nom., în sintagma* ***paserile ceriului*** 9,58
pasări: *pl. nom./ac.* 12,6, 7
pasarea: *sg. ac.* 13,34

(a se) PAȘTE: v. III
(să) păștea: *ind. imp. 3.pl.* 8,32
păștea: *ind. imp. 3.pl.* 8,34
paște: *ind. prez. 3.sg.* „hrănește" 12,24
să pască: *conj. prez. 3.sg.* 15,15
păscând: *gerunziu* 17,7

PAȘTI: s.m./s.n. (cf. Inidce Iș – FASĂ)
Paștilor: *pl. gen., în sintagma* ***praznicul Paștilor*** 2,41
paștile/Paștile: *pl. nom./ac.* rezum. cap.22; 22,1, 7, 8, 11, 13
paști: *pl. ac.* 22,15

PAT: s.n.
patul: *sg. ac.* rezum. cap.5; 5,19, 24, 25
pat: *sg. ac.* 5,18; 8,16; 17,34

PATIMĂ: s.f.
patimilor: *pl. gen., în sintagma* ***vreamea*** *patimilor* rezum. cap.2
patimile: *pl. ac.* rezum. cap.9; rezum. cap.18

PAZĂ: s.f. (Înv.) „loc unde era închis cineva; temniță"
paze: *pl. ac.* 21,12

PĂCAT: s.n.
păcatelor: *pl. gen., în sintagma* ***iertarea păcatelor*** 1,77; 3,3; 24,47
păcatele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,20, 21, 23, 24; rezum. cap.7; 7,48, 49; 11,4
păcate: *pl. nom.* 7,47

PĂCĂTOS, -OASĂ: adj./s.
păcătoșii: *s.m. pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,30; 6,32, 33, 34; rezum. cap.15; 15,1, 2
(cei) păcătoși: *s.m. pl. ac.* 5,32
păcătoșilor: *s.m. pl. gen./dat.* 6,34; 7,34
(un) păcătos: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.15; 15,7, 10
păcătosului: *s.m. sg. dat.* 18,13
păcătos: *adj. m. sg. nom./ac.* 5,8; 19,7
păcătoasă: *adj. f. sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,37, 39
(mai) păcătoși: *adj. m. pl. nom.* 13,2
păcătoși: *adj. m. pl. gen.* 24,7

(a) PĂCĂTUI: v. IV
păcătuit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 15,18, 21
va păcătui: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,4

PĂGUBIRE: s.f.
păgubire: *sg. ac.* 9,25

PĂMÂNT: s.n.
pământ: *sg. ac.* 2,14; 5,24; 6,49; 8,8, 15; rezum. cap.12; 12,49, 51; 14,35; 18,8; 21,23, 25; rezum. cap.22; 22,44; 24,5
pământul: *sg. nom./ac.* 4,25; 13,7; 16,17; 21,33; 23,44
pământului: *sg. gen., în sintagmele Doamne* ***al ceriului și al pământului/de la marginile*** *pământului/[fața] pământului* 10,21; 11,31; 12,56
pământului: *sg. dat.* 19,44
pământ: *sg. ac., în sintagma* ***cutremure*** *de pământ* 21,11
pământul: *sg. gen. (cu prep. a + tot)* 21,35

PĂR: s.m.
părul: *sg. ac., în sintagma* ***părul capului*** 7,38
perii: *pl. nom./ac., în sintagma* ***perii capului*** 7,44; 12,7
păr: *sg. nom.* 21,18

(a se) PĂREA: v. II
părutu(-s)-au: *ind. pf.c. impers.* 1,3
(să) pare: *ind. prez. impers.* 1,66; 7,43; 8,18, 25; 10,36; 12,42; 17,10
(să) părea: *ind. imp. impers.* 3,23; 24,37
pare(-)(-se): *ind. prez. impers.* 12,51
pare(-)(-să): *ind. prez. impers.* 13,2, 4; 18,8
pare: *ind. prez. impers.* 17,4
părea: *ind. imp. impers.* 19,11
(s-)ar părea: *cond. prez. impers.* 22,24
(s-)au părut: *ind. pf.c. 3.pl.* 24,11

PĂRINTE: s.m.
părinților: *pl. gen.* 1,17; 11,48
părinții: *s.m. pl. nom./ac.* 1,55, 72; 2,27, 41, 43; 6,23, 26; 8,56; 11,47; 18,29
părintele: *sg. nom.* 1,73
părinți: *pl. ac.* rezum. cap.2; 21,16
Părinte/părinte: *sg. voc.* 10,21; 16,27; 23,34, 46
Părintele: *sg. nom., în sintagma* ***Părintele din ceriu*** 11,13
părinte: *sg. voc., în sintagma* ***părinte Avraame*** 16,24, 30

PĂSTOR: s.m.
păstorii: *pl. nom.* rezum. cap.2; 2,15, 20
păstori: *pl. nom./ac.* 2,8, 18

(a) PĂTIMI: v. IV
să pătimească: *conj. prez. 3.sg.* 9,22
a pătimi: *inf. prez.* 17,25; 22,15

(a) PĂȚI: v. IV
au pățit: *ind. pf.c. 2.pl.* 13,2
să pață: *conj. prez. 3.sg.* 24,26, 46

(a se) PĂZI: v. IV
păzind: *gerunziu* 2,8

păzindu(-să): *gerunziu* 8,29
păzește: *ind. prez. 3.sg.* 11,21
păzesc: *ind. prez. 3.pl.* 11,28
a (să) păzi: *inf. prez.* rezum. cap.12
păziți(-vă): *imperativ 2.pl.* 12,1; 20,46
am păzit: *ind. pf.c. 1.sg.* 18,21

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) PÂNE
pâne: *sg. nom./ac.* 4,3; 7,33; 9,3; 11,11; 14,1, 15; 15,17; 22,19; 24,30
pânea: *sg. ac.* 4,4; 11,3; rezum. cap.22
pânele: *pl. ac., în sintagma* ***pânele punerei-înainte*** 6,4
pâni: *pl. ac.* rezum. cap.9; 9,13, 16; 11,5
pânii: *sg. gen., în sintagma* ***frângerea pânii*** rezum. cap.24; 24,35

(a) PÂNDI: v. IV
pândindu-: *gerunziu* 11,54

PÂNTECE: s.n.
pântece: *sg. ac.* rezum. cap.1; 2,21
pântecele: *sg. nom./ac.* 1,15, 41, 44; 11,27; 15,16; 23,29
pântece: *sg. ac., în loc. v.* (Înv.) ***vei lua în pântece*** „vei zămisli" 1,31
pântecelui: *sg. gen.* 1,42

(a) PÂRÎ: v. IV; var. (Înv.) (a) PĂRÎ
să pârască: *conj. prez. 3.pl.* 6,7; 11,54
pârându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.23
a părî: *inf. prez.* 23,2
pârându-: *gerunziu* 23,10
pârâți: *ind. prez. 2.pl.* 23,14

PEANTĂ: s.f.; vezi BANTĂ

PERECHE: s.f.; var. (Reg.) PĂRECHE
păreache: *sg. ac.* 2,24
părechi: *pl. ac., în sintagma* ***părechi de boi*** 14,19

PESCAR: s.m.
pescarii: *pl. nom.* 5,2

(a) PESTI: v. IV „a întârzia un timp"
pesti-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,45

PEȘTE: s.m.
pești: *pl. ac.* rezum. cap.5; 5,6; rezum. cap.9; 9,13, 16
peștilor: *pl. gen.* 5,9
peaște: *sg. ac.* 11,11
pește: *sg. ac.* 24,42

PEȘTERĂ: s.f.
peșteră: *sg. ac.* 19,45

PETIC: s.n.; var. PETEC
peatec: *sg. ac.* 5,36
peatecul: *sg. nom.* 5,36

(a) PETRECE: v. III
petrecusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,36
petreace: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5; rezum. cap.11

PIATRĂ: s.f. „rocă"; „stâncă"
petrile: *pl. ac.* 3,8
pietrii: *sg. dat.* 4,3
piatră: *sg. nom./ac.* 4,11; 6,48; 8,6, 13; 11,11; 19,44; 21,6
pietri: *pl. ac.* 13,34; 20,6; 21,5
piatră: *sg. nom., în sintagmele* ***piatră de moară/piatră pucioasă/ o zvârlitură de piatră*** 17,2, 29; 22,41
pietrile: *pl. nom.* 19,40
piatra: *sg. nom./ac.* 20,17, 18; 24,2

PICĂTURĂ: s.f.
picături: *pl. ac., în sintagma* ***picături de sânge*** 22,44

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. nom./ac.* 1,79; rezum. cap.7; 7,38, 44, 45, 46; 8,35, 41; 15,22; 24,39, 40
piciorul: *sg. ac.* 4,11
picioarelor: *pl. gen./dat.* 7,44; 8,47; 9,5; 17,16
picioarele: *pl. ac., în sintagma* ***picioarele Domnului*** 10,39
picioarelor: *pl. dat. adn.* 20,43

PIEIRE: s.f.; var. PIERIRE
perire: *sg. ac.* rezum. cap.23

PIEPT: s.n.
pieptul: *sg. ac.* 18,13
piepturile: *pl. ac.* 23,48

(a se) PIERDE: v. III
pierzându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.2
a pierde: *inf. prez.* 4,34; 6,9
piiarde(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,24
va piiarde: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,24; 15,4, 8
să (să) piarză: *conj. prez. 3.sg.* 9,25
să piarză: *conj. prez. 3.sg./pl.* 9,56; 19,47
au pierdut: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,27, 29
pierde(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,33
va pierde: *ind. viit.I. 3.sg.* 17,33; 20,16

PIERDUT, -Ă: adj./s.
pierdute: *adj. f. pl. ac.* rezum. cap.15
perdută: *adj. f. sg. ac.* 15,6
pierdută: *adj. f. sg. ac.* 15,9
pierdut: *adj. m. sg. nom.* 15,24, 32
(cea) pierdută: *s.f. sg. ac.* 15,4

(a) PIERI: v. IV
vor peri: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,36
să pearâ: *conj. prez. 3.pl.* 8,23
perim: *ind. prez. 1.pl.* 8,24
au perit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,51
veți peri: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,3, 5
a peri: *inf. prez.* 13,33
pieiu: *ind. prez. 1.sg.* 15,17
va peri: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.16; 21,18
perise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 19,10

PILDĂ: s.f.
pildă: *sg. ac.* 4,23; 5,36; 6,39; 8,4; 12,16, 41; 13,6; 14,7; 15,3; 18,1, 9; rezum. cap.19; 19,11; rezum. cap.20; 20,9
pilda: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; rezum. cap.8; 8,9, 11; rezum. cap.10; rezum. cap.12; rezum. cap.14; rezum. cap.16; rezum. cap.18; 20,19
pilde: *pl. ac.* 8,10; rezum. cap.15

(a) PIPĂI: v. IV
să pipăiască: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.24
pipăiți: *imperativ 2.pl.* 24,39

PIVNIȚĂ: s.f.
pivniță: *sg. nom.* 12,24

PLATĂ: s.f.
plata: *sg. nom./ac.* 3,14; 6,23, 35; 10,7

(a) PLĂCEA: v. II
au plăcut: *ind. pf.c. impers., în structura v. dislocată* ***bine au plăcut*** 3,22
au plăcut: *ind. pf.c. impers./3.sg.* rezum. cap.7; 10,21

(a) PLĂTI: v. IV
plăti: *inf. prez. fără a* 7,42
vei plăti: *ind. viit.I. 2.sg.* 12,59

(a) PLÂNGE: v. III
plângeți: *ind. prez. 2.pl.* 6,21
veți plânge: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,25
(nu) plânge: *imperativ prohib. 2.sg.* 7,13
ați plâns: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,32
plângea: *ind. imp. 3.pl.* 8,52; 23,27
(nu) plângeți: *imperativ prohib. 2.pl.* 8,52; 23,28
plânge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
au plâns: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,41; 22,62
a plânge: *inf. prez.* rezum. cap.23

PLÂNGERE: s.f.
plângere: *sg. nom.* 13,28

PLEAVĂ: s.f.
pleavele: *pl. ac.* 3,17

(a se) PLECA: v. I
a (să) pleca: *inf. prez.* (Înv.; prin ext.; despre zi) „a se sfârși" 9,12
să pleace: *conj. prez. 3.sg., în sintagma* ***să-Și pleace capul*** „să se odihnească" 9,58
plecându-: *gerunziu* 24,5
plecându(-să): *gerunziu* 24,12
(s-)au plecat: *ind. pf.c. 3.sg.* (Înv.; prin ext.; despre zi) „s-a sfârșit" 24,29

PLIN, -Ă: adj./s.
(cea) plină: *s.f. sg. voc., în sintagma cea plină de dar* 1,28
plin: *adj. m./n. sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,40; 4,1; 5,12; 11,39; 16,20

(a se) PLINI: v. IV
(s-)au plinit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,1; 2,21, 22; 4,21
(să) vor plini: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,45; 18,31; 21,24; 22,16
plinindu(-să): *gerunziu* 2,43
a plini: *inf. prez.* rezum. cap.3
va plini: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.6
au plinit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,1
să plinească: *conj. prez. 3.sg.* 9,31
să (să) plinească: *conj. prez. 3.sg./pl.* 21,22; 22,37; 24,44

PLOAIE: s.f.
ploaia: *sg. nom.* 12,54

(a) PLOUA: v. I
au ploat: *ind. pf.c. impers.* 17,29

PLUG: s.n.
plug: *sg. ac.* 9,62

POAMĂ: s.f.
poame: *pl. ac.* 6,43

POARTĂ: s.f.
poarta: *sg. ac.* rezum. cap.7; 7,12; rezum. cap.13; 13,24; 16,20

(a se) POCĂI: v. IV
(s-)ar pocăii: *cond. prez. 3.pl.* 10,13
(s-)au pocăit: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,32
(vă) veți pocăi: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,3, 5
(să) va pocăi: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,7; 17,3
(să) pocăiaște: *ind. prez. 3.sg.* 15,10
(să) vor pocăi: *ind. viit.I. 3.pl.* 16,30
pocăindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.17

POCĂINȚĂ: s.f.
pocăinței: *sg. gen., în sintagma botezul pocăinței* 3,3
pocăință: *sg. ac., în sintagma* ***roduri vrednice de pocăință*** 3,8
pocăință: *sg. ac.* 5,32; rezum. cap.13
pocainta: *sg. nom.* 15,7; 24,47

POD: s.n.
pod: *sg. ac.* 17,31

PODEA: s.f. (Înv. și reg.; la pl.) „plafon de scânduri"
podeale: *pl. ac.* 5,19

(a) POFTI: v. IV
poftească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; 19,31
poftea: *ind. imp. 3.sg.* 15,16
poftind: *gerunziu* 16,21
veți pofti: *ind. viit.I. 2.pl.* 17,22
poftim: *ind. prez. 1.pl.* 22,71
era poftind: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 23,8

POGORÂȘ: s.n.; vezi COBORÂȘ

(a) POGORÎ: v. IV; vezi **(a)** COBORÎ

POM: s.m.
pomul: *sg. nom.* 3,9
pomul: *sg. ac., în sintagma* ***pomul bun și rău*** rezum. cap.6
pom: *sg. nom., în sintagmele* ***pom*** *bun/pom* ***rău*** 6,43
pom: *sg. nom.* 6,44
pomii: *pl. nom.* 21,29

(a) POMENI: v. IV
pomenește: *imperativ 2.sg.* 23,42

POMENIRE: s.f.
pomenirea: *sg. ac.* 22,19

(a) PONOSLUI: v. IV „a certa", „a mustra"
ponosluiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22

POPĂ: s.m.
popilor: *pl.gen., în sintagmele* ***căpeteniile popilor/mai-marii popilor*** 9,22; 19,47; 20,19; rezum. cap.22; 22,2, 4, 52; 23,4; 24,20

PORC: s.m.
porci *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,32, 33
porcii *pl. nom./ac.* 15,15, 16

PORUMB: s.m. (Pop.) „porumbel"
porumbi: *pl. ac.* 2,24
porumbul: *sg. nom.* rezum. cap.3
porumbu: *sg. ac.* 3,22

PORUNCĂ: s.f.
poruncile: *pl. ac.* 1,6; rezum. cap.18; 18,20
porunca: *sg. ac.* rezum. cap.2; rezum. cap.5; 15,29
poruncă: *sg. nom./ac.* 2,1; 23,56
porunci: *pl. nom., în sintagma* ***sfaturi și porunci evanghelicești*** rezum. cap.6
porunci: *pl. ac.* rezum. cap.9; rezum. cap.10
poruncii: *sg. gen* rezum. cap.10

(a se) PORUNCI: v. IV
va porunci: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,10
poruncește: *ind. prez. 3.sg.* 4,36; rezum. cap.5; 8,25
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,39; 5,14; 8,54, 56; 9,21; 18,40; 19,15

poruncii**a:** *ind. imp. 3.sg.* 8,29
să por**uncească:** *conj. prez. 3.sg.* 8,31
ai por**uncit:** *ind. pf.c. 2.sg.* 14,22
poruncisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 17,9
(s-)au poruncit**:** *ind. pf.c. 3.pl.* 17,10
porunceşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
poruncind**:** *gerunziu* rezum. cap.22

PO**RUNCITĂ:** s.f. (Înv.) „poruncă"
(ceale) poruncit**e:** *pl. ac.* rezum. cap.17

POST: s.n.
posturi: *pl. ac.* 2,37
post: *sg. ac.* rezum. cap.4

(a se) POSTI: v. IV
postesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.5
(să) postesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,33
a **posti:** *inf. prez.* 5,34
(să) vor posti: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,35
postesc: *ind. prez. 1.sg.* 18,12

POTOP: s.n.
potopul: *sg. nom., în sintagma* ***potopul lumii*** rezum. cap.17
potopul: *sg. nom.* 17,27

POTRIVNIC, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) **PROTIVNIC, -Ă**
protivnici: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.12
protivnicul: *sg. ac.* 12,58; 18,3
protivnicii: *s.m. pl. nom.* 13,17; 21,15

POVARĂ: s.f.
povară: *sg. ac.* 11,46

POVARNICĂ: s.m. (cf. **Indice** Mt)
povarnicelor: *pl. dat.* 21,23

(a) POVĂŢUI: v. IV
povăţuii: *inf. prez. fără a* 6,39

POVESTE: s.f.
poveastea: *sg. ac.* 1,1

(a) POVESTI: v. IV
povesteaşte: *imperativ 2.sg.* 8,39
au povestit**:** *ind. pf.c. 3.pl.* 9,10
povestea**:** *ind. imp. 3.pl.* 24,35

PRAF: s.n.
praful: *sg. ac.* 9,5; 10,11

PRAZNIC: s.n.
praznicul: *sg. ac., în sintagma praznicul Paştilor* 2,41
praznicului: *sg. gen.* 2,42
praznicul: *sg. nom., în sintagma praznicul azimelor* (cf. **Indice** Iş) 22,1
praznic: *sg. ac.* 23,17

PRĂPASTIE:
prăpastie: *sg. nom.* 16,26

PRÂNZ: s.n.
prânz: *sg. ac.* 11,38; 14,12

(a) PRÂNZI: v. IV
prânz**ea:** *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.11
să prânzască: *conj. prez. 3.sg.* 11,37

PREACURVAR, **-Ă:** adj.
preacurvari: *m. sg. nom.* 18,11

(a) PREACURVI: v. IV
preacurveşte: *ind. prez. 3.sg.* 16,18

PREAJMĂ: s.f.
preajma: *sg. ac., în loc. prep.* ***în preajma*** 8,26

(a) PREFACE: v. III
prefăcându-: *gerunziu* rezum. cap.22

PREOT: s.m.
preotului: *sg. dat.* rezum. cap.1; 5,14
preot: *sg. nom.* 1,5; 10,31
preoţilor: *pl. gen., în sintagma* ***căpeteniile preoţilor*** 3,2; 20,1; 22,66; 23,10, 13
preoţi: *pl. dat. (cu prep.* ***la***) rezum. cap.5
preoţilor: *pl. dat.* 6,4; 17,14; rezum. cap.20

PREOŢIE: s.f.
preoţiia: *sg. ac.* 1,8
preoţii *sg. gen.* 1,9

PRETUTINDENI: adv.; var. (Înv. şi rar) **PRETUTINDINI**
pretutindini: 9,6; 19,43

PRICE: s.f.
price: *sg. nom.* rezum. cap.9; 22,24

PRICEPUT, **-Ă:** s.m./f.; var. **PRECEPUT, -Ă**
[cei] preceputi: *s.m. pl. ac.* 10,21

PRICINĂ: s.f.
pricina: *sg. ac.* rezum. cap.5
pricină: *sg. ac.* 8,47

PRICIRE: s.f.
pricir**ea:** *sg. nom.* rezum. cap.22

PRIETEN, **-Ă:** s.m./f.; (Înv. şi reg.) **PRIETIN;** (Înv.) PRIIA**TEN,** PRIIATIN
prie**ten:** *s.m. sg. ac.* 7,6
prie**tinul:** *s.m. sg. nom.* 7,34; 11,8
prie**tin:** *s.m. sg. ac.* 11,5
prie**tine:** *s.m. sg. voc.* 11,5
prie**tenul:** *s.m. sg. nom.* 11,6
prie**tinilor:** *s.m. pl. voc., în sintagma* ***prietinilor Miei*** 12,4
priiatine: *s.m. sg. voc.* 14,10
priiatenii: *s.m. pl. ac.* 14,12; 15,29
priiatinii: *s.m. pl. ac.* 15,6
priiateni: *s.m. pl. ac.* 16,9
priiatini: *s.m. pl. nom./ac.* 21,16; 23,12
priiatenele: *s.f. pl. ac.* 15,9

PRILEJ: s.n.
prilejul: *sg. ac.* rezum. cap.13
prilej: *sg. ac.* 22,6

(a) PRIMI: v. IV
a **fi primit:** *pasiv inf. prez.* rezum. cap.4
e **primit:** *pasiv ind. prez. 3.sg.* 4,24
priimesc: *ind. prez. 3.pl.* 8,13
au priimit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,40; 15,27; 19,6
priimeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; rezum. cap.15; 15,2
vor priimi: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,5
va **primi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,48; 18,17
primeaşte**:** *ind. prez. 3.sg.* 9,48
au primit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,53; 10,38
vor primi: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,8, 10
să priimească: *conj. prez. 3.sg.* 16,4, 9

PRIMIT, -Ă: adj.
primit: *n. sg. ac., în sintagma* ***anul Domnului cel primit*** (cf. supra – AN) 4,19
priimit: *m. sg. nom.* rezum. cap.15

(a se) PRINDE: v. III
era prinsă: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 4,38
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.5; 5,6
am prins: *ind. pf.c. 1.pl.* 5,5
prinsease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,9
vei prinde: *ind. viit.I. 2.sg.* 5,10
prinzând: *gerunziu* 8,54
a prinde: *inf. prez.* 11,54; 14,9; rezum. cap.22
să prinză: *conj. prez. 3.pl.* 20,20
(Să) prinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
prinzându-: *gerunziu* 22,54

PRINSOARE: s.f. (aici) „pescuire"
prinsoarea: *sg. ac.* 5,9

(a) PRISOSI: v. IV
prisosise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 9,17
va prisosi: *ind. viit.I. 3.sg.* 19,26

PRISOSINȚĂ: s.f.
prisosința: *sg. ac., în sintagma* ***prisosința inimii*** 6,45
prisosința: *sg. ac.* 12,15; 21,4

(a) PRIVEGHEA: v. I; var. (Înv. și pop.) (a) PRIVIGHEA
priveghind: *gerunziu* 2,8; 12,37
a privighea: *inf. prez.* rezum. cap.21
privegheați: *imperativ 2.pl.* 21,36

(a) PROBOZI: v. IV (înv. și pop.) „a mustra (aspru)"
probozește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

PROCITIRE: s.f.
procitirea: *sg. ac.* rezum. cap.10

(a se) PROPOVĂDUI: v. IV; var. (Înv.) (a se) PROPOVEDUI
propoveduind: *gerunziu* 3,3; 8,1, 39; rezum. cap.10
propoveduia: *ind. imp. 3.sg.* 3,18
a propoveduii: *inf. prez.* 4,19
era propoveduind: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 4,44
a propovedui: *inf. prez.* rezum. cap.9; 9,2
(să) va propovedui: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,3
propoveduiește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23
să **(să)** propoveduiască: *conj. prez. 3.pl.* 24,47

PROPOVĂDUIRE: s.f.; var. (Înv.) PROPOVEDUIRE
propoveduirea: *sg. ac.* 11,32

PROPOVEDANIE: s.f.
propovedania: *sg. ac.* rezum. cap.3

PROROC: s.m.
prorocilor: *pl. gen./dat.* 1,70; 6,23; rezum. cap.11; 11,47, 50
prorocul: *sg. nom., în sintagma prorocul* ***Celui*** *Înalt* 1,76
prorocului: *sg. gen./dat.* 3,4; 13,33
prorocul: *sg. nom.* rezum. cap.4; 4,17, 27; 11,29
proroc: *sg. nom./ac.* 4,24; 7,16, 26, 28, 39; 9,8; 20,6; 24,19
prorocilor: *pl. dat., în sintagma* ***prorocilor celor mincinoși*** 6,26
proroci: *pl. nom./ac.* 9,19; 10,24; 11,49; 16,31; 18,31; 24,44
proroci: *pl. nom./ac.* 13,28, 34; rezum. cap.16; 16,13, 29; 24,25, 27

(a) PROROCI: v. IV
prorocește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.2
au prorocit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,67
prorocește: *imperativ 2.sg.* 22,64

PROROCIE: s.f.
prorocia: *sg. ac.* rezum. cap.3
prorociia: *sg. ac., în sintagma prorociia* ***lui*** *Isaie* rezum. cap.4

PROROCIȚĂ: s.f.
prorocița: *sg. nom.* rezum. cap.2; 2,36

(a se) PROSLĂVI: v. IV
(să) proslăvea: *ind. imp. 3.sg.* 4,15
au proslăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,47

PRUNC: s.m.
pruncul/Pruncul: *sg. nom./ac.* 1,41, 44, 59, 66, 80; rezum. cap.2; 2,16, 17, 21, 27, 40, 43; 9,43, 48; 18,17
pruncule: *sg. voc.* 1,76
prunc: *sg. ac.* 2,12; 9,47
pruncilor: *pl. dat.* rezum. cap.7; 7,32; 10,21
pruncii: *pl. ac.* rezum. cap.17; rezum. cap.18; 18,16
prunci: *pl. ac.* 18,15; 20,28

PSALM: s.m.
psalmilor: *pl. gen., în sintagma* ***Cartea psalmilor*** 20,42
psalmi: *pl. ac.* 24,44

PUBLICAN: s.m. (cf. **Indice** Mt – VAMEȘ)
publicanilor: *pl. gen.* rezum. cap.3
publicanii: *pl. nom.* 3,12; 7,29; 15,1
publican: *sg. ac.* 5,27

PUHOI: s.n.; var. (Înv. și reg.) POVOI
povoiu: *sg. nom.* 6,48

PUI: s.m.
pui: *pl. ac.* 2,24
pui: *pl. voc., în sintagma* ***pui*** *de năpârci* 3,7

(a se) PUNE: v. III
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,66; 2,7; 4,9; 6,48; 9,47; 13,13; 19,35; 23,26, 53
să puie: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.2; 2,22; 5,18; 9,16
(S-)au pus: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,34
e pusă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 3,9
puiind: *gerunziu* 4,40; 9,62
pune: *ind. prez. 3.sg.* 5,36; rezum. cap.8; 8,16; 11,33; rezum. cap.15; 15,5
puind: *gerunziu* rezum. cap.7; 22,41; rezum. cap.23
puneți: *imperativ 2.pl.* 9,44; 21,14
(să) vor pune: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,8
puiindu-: *gerunziu* 10,34
pune: *inf. prez. fără* a 11,6
va **pune:** *ind. viit.I. 3.sg.* 12,46; 14,29
voi pune: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,8; 20,43
(s-)ar pune: *cond. prez. 3.sg.* 17,2
ai pus: *ind. pf.c. 2.sg.* 19,21
am **pus:** *ind. pf.c. 1.sg.* 19,22
a **pune:** *inf. prez.* 20,19
or pune: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,12
puindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.23
(să) pusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 23,53
era pus: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 23,55

PUNERE: s.f.
punerei: *sg. gen., în sintagma pânele* ***punerei-înainte*** 6,4

PUNGĂ: s.f.
pungă: *sg. ac.* 10,4; 22,35, 36

PUNTE: s.f.
punți: *pl. ac.* 12,33

(a se) PURTA: v. I
purtând: *gerunziu* 5,18; 22,10; 24,1
purta: *ind. imp. 3.pl.* 7,14
(să) purta: *ind. imp. 3.sg.* 8,29
(nu) purtareți: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,4
au purtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,27
purta: *inf. prez. fără a* 11,46
(s-)au purtat: *ind. pf.c. 3.sg.* 16,22
să poarte: *conj. prez. 3.sg.* 23,26

PURURI: adv.; var. PURUREA
pururea: 15,31; rezum. cap.18; 18,1
pururi: 24,53

PUS, -Ă: adj.
pus: *m. sg. ac.* 2,12, 16
pusă: *f. pl. (cu des. -ă) ac.* 12,19
pusă: *f. sg. ac.* 19,20
puse: *n. pl. ac.* 24,12

(a se) PUSTII: v. IV
(să) va pustii: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,17

PUSTIIRE: s.f.
pustiirea: *sg. nom.* 21,20

PUSTIU, -IE: adj./s.n.; var. PUSTIE: s.f.
pustii: *s.f. pl. ac.* 1,80; 8,29
pustie: *s.f. sg. ac.* 3,2, 4; 4,1; 5,16; 7,24
pustiiu: *adj. n. sg. ac.* 4,42; rezum. cap.6; 9,10, 12
pustie: *adj. f. sg. nom.* 13,35; 15,4

(a se) PUTEA: v. II
vei putea: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,20; 16,2
putea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 1,22; 8,19; 13,11; 14,6; 19,3
poți: *ind. prez. 2.sg.* 5,12; 6,42
poate: *ind. prez. 3.sg.* 5,21; 12,25; 14,26, 27, 31, 33; rezum. cap.16; 16,13; 17,1; 18,26
veți putea: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,34; 16,13
va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,39; 14,29
au putut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,48; 8,43; 9,40; 14,30; 20,26
poci: *ind. prez. 1.sg.* 11,7; 14,20
pot: *ind. prez. 3.pl.* 11,46
puteți: *ind. prez. 2.pl.* 12,26
vor putea: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,24; 20,36; 21,15
pociu: *ind. prez. 1.sg.* 16,3
să poată: *conj. prez. 3.pl.* 16,26
(să) pot: *ind. prez. 3.pl.* 18,27

PUTERE: s.f.
putearea: *sg. ac.* 1,17; 4,6; 8,46; 10,19
putearea: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***putearea Celui Înalt/putearea Duhului/putearea Domnului/din toată putearea (Ta)/putearea credinții*** 1,35; 4,14; 5,17; 10,27; rezum. cap.17
puteare: *sg. nom./ac.* 1,51; 4,32, 36; 5,24; 6,19; 9,1; 10,19; 12,5; 19,17; rezum. cap.20; 20,2, 8; 21,27
puteri: *pl. nom.* rezum. cap.10
puterile: *pl. nom./ac.* 10,13; 19,37
puterii: *sg. dat.* 20,20
puterile: *pl. nom., în sintagma* ***puterile ceriurilor*** 21,26
putere: *sg. ac.* 22,25; 24,49
puterea: *sg. nom., în sintagma* ***puterea întunerecului*** 22,53
puterii: *sg. gen., în sintagma* ***puterii lui Dumnezău*** 22,69

PUTERNIC, -Ă: adj./s.
(Cel) Putemic: *s.m. sg. nom.* 1,49
(cei) putearnici: *s.m. pl. ac.* 1,52
putearnici: *s.m. pl. ac.* 12,11
putearnic: *adj. m. sg. nom.* 3,8
puternic: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***puternic în faptă și în cuvânt*** 24,19

PUȚ: s.n.
puț: *sg. ac.* 14,5

PUȚIN, -Ă: adj./pron. nehot./adv.
puțin: *adv.* 5,3; 12,48
(mai) puțin: *adv.* 7,47
puțin: *adv. în sintagma* ***puțin credincioșilor*** 12,28
puțini: *adj. m. pl. nom.* 10,2; 13,23
(mai) puțin: *adj. n. sg. nom.* 12,26
puțin: *adj. n. sg. ac.* 22,58
puțin: *pron. nehot. n. sg. ac.* 16,10; 19,17

R

RAI: s.n.
raiu: *sg. ac.* rezum. cap.23; 23,43

RAMURĂ: s.f.
ramurile: *pl. ac.* 13,19

RANĂ: s.f.
rane: *pl. ac.* 7,21
ranele: *pl. ac.* 10,34

(a) RĂBDA: v. I
voi răbda: *ind. viit.I. 1sg.* 9,41

RĂBDARE: s.f.
răbdare: *sg. ac.* 8,15; 18,7
răbdarea: *sg. ac.* 21,19

(a) RĂCORI: v. IV
să răcorească: *conj. prez. 3.sg.* 16,24

RĂDĂCINĂ: s.f.
rădăcina: *sg. ac.* 3,9
rădăcini: *pl. ac.* 8,13

(a se) RĂDICA: v. I; vezi (a se) RIDICA

RĂMĂȘIȚĂ: s.f. „rest"
rămășițele: *pl. ac.* 24,43

(a) RĂMÂNE: v. III
au rămas: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,22, 56; 2,43
rămânea: *ind. imp. 3.sg.* 8,27
rămâneți: *imperativ 2.pl.* 9,4; 10,7
va rămânea: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,8
să rămâiu: *conj. prez. 1.sg.* 19,5
ați rămas: *ind. pf.c. 2.pl.* 22,28
rămâi: *imperativ 2.sg.* 24,29

(a) RĂNI: v. IV
rănindu-: *gerunziu* 9,39; 10,30; 20,12

RĂPIRE: s.f.
răpire: *sg. ac.* 11,39

RĂPITOR, -TOARE: adj.
răpitori: *m. pl. nom.* 18,11

(a) RĂSĂRI: v. IV
răsărind: *gerunziu* 1,78; 8,6, 8; 12,54

RĂSĂRIT: s.n. „est”
răsărit: *sg. ac.* 13,29

RĂSCUMPĂRARE: s.f.
răscumpărare: *sg. ac.* 1,68
răscumpărarea: *sg. nom./ac.* 2,38; 21,28

(a) RĂSIPI: v. IV; vezi (a) RISIPI

RĂSIPIRE: s.f.; vezi RISIPIRE

(a se) RĂSPLĂTI: v. IV
a răsplăti: *inf. prez.* 14,14
(să) va răsplăti: *ind. viit.I. 3.sg./impers.* 14,14; rezum. cap.18

RĂSPLĂTIRE: s.f.
răsplătirii: *sg. gen., în sintagma* ***ziua răsplătirii*** 4,19
răsplătirea: *sg. nom.* 14,12

(a) RĂSPUNDE: v. III
răspunzând: *gerunziu* 1,19, 35, 60; 4,8, 12; 5,5, 22, 31; 6,3; 7,22, 40, 43; 8,21; 9,41, 49; 10,27, 30, 41; 11,7, 45; 17,17, 36; 20,3, 24; 22,51
răspunzînd: *gerunziu* 3,11; 9,20; 13,2, 8, 14, 15, 25; 14,3, 5; 15,29; 20,39; 23,3, 40; 24,18
răspuns-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,16
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,4; 8,50; 9,19; 20,7; 23,9
răspunde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7
ai răspuns: *ind. pf.c. 2.sg.* 10,28
veți răspunde: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,11; 21,14; 22,68
răspunde: *inf. prez. fără a* 14,6
răspunzându-: *gerunziu* 17,20
răspundea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.20
răspundeți: *imperativ 2.pl.* 20,3

RĂSPUNS: s.n.
răspuns: *sg. ac.* 2,26
răspunsurile: *pl. ac.* 2,47
răspunsul: *sg. ac.* 20,26

(a se) RĂSTIGNI: v. IV
răstâgnindu(-Să): *gerunziu* rezum. cap.23
răstignește: *imperativ 2.sg.* 23,21
să (Să) răstignească: *ind. prez. 3.sg.* 23,23
au răstignit: *ind. pf.c. 3.pl.* 23,33; 24,20
a (Să) răstigni: *inf. prez.* 24,7

RĂSTURNAT, -Ă: adj.
răsturnată: *sg. ac.* 24,2

RĂU, REA: adj./s./adv.
rău: *adj. m. sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,43, 45
reale: *adj. f./n pl. ac.* 6,43; 7,21
rea: *adj. f. sg. ac.* 6,45
răi: *adj. m. pl. nom.* 11,13
(mai) reale: *adj. n. pl. nom.* 11,26
rau: *s.n. sg. ac.* 6,9, 22, 45; 23,22, 41
[cei] răi: *s.m. pl. ac.* 6,35
(ceale) reale: *s.n. pl. ac.* 16,25
rău: *adv.* 17,4

RĂUTATE: s.f.; var. (Înv.) RĂOTATE
răotățile: *pl. ac.* 3,19

RĂZBOI: s.n.
războiu: *sg. ac.* 14,31
războaie: *pl. ac.* rezum. cap.21; 21,9

RĂZMERIȚĂ: s.f.; var. RĂZMIRIȚĂ
răzmiriție: *pl. ac.* 21,9

(a) RĂZVRĂTI: v. IV; (scris și) (a) RĂSVRĂTI
răsvrătind: *gerunziu* 23,2
ar fi răzvrătit: *cond. pf. 3.sg.* 23,14

(a) RÂDE: v. III
veț râde: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,21
râdeți: *ind. prez. 2.pl.* 6,25

RÂND: s.n.
rând: *sg. ac., în loc. adv.* ***pre rând*** „succesiv”; „în șir” 1,3; 9,14
rândul: *sg. ac.* 1,8

(a se) RÂNDUI: v. IV
a rândui: *inf. prez.* 1,1
(s-)au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,13
au rânduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,1; 12,14, 42
va rânduii: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,44
-i rânduit: *pasiv ind. prez. impers.* 22,22

RÂNDUIT, -Ă: adj.
rânduit: *m. sg. nom.* 7,8

RÂU: s.n.
râul: *sg. nom.* 6,48, 49

(a) REPAUZA: v. I; var. (Înv.) (a) RĂPĂUSA (cf. Indice Mc)
au răpăosat: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,46

REPEJUNE: s.f.
repejune: *sg. ac.* 8,33

(a) REPEZI: v. IV
a repezi: *inf. prez.* rezum. cap.4

REVENEALĂ: s.f.
reveneală: *sg. ac.* 8,6

(a se) RIDICA: v. I; var. (Înv. și pop.) (a se) RĂDICA
au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,69; 17,13
rădicându-: *gerunziu* 6,20
(vă) rădicați: *conj. prez. fără să 2.pl.* 12,29
(s-)au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,13
rădicând: *gerunziu* 11,27; 16,23; 24,50
a rădica: *inf. prez.* 18,13
rădicați: *imperativ 2.pl.* 21,28

(a se) RISIPI: v. IV; var. (Înv. și rar) (a se) RĂSIPI
răsipit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,51
răsipește: *ind. prez. 3.sg.* 11,23
(să) va răsipi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.13; rezum. cap.19
au răsipit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,13, 30
ar fi răsipit: *cond. pf. 3.sg.* 16,1
să (să) răsipească: *conj. prez. 3.sg.* 21,6

RISIPIRE: s.f.; var. RĂSIPIRE
răsipirea: *sg. nom./ac.* 6,49; rezum. cap.17; rezum. cap.21

ROB, ROABĂ: s.m./f.
robilor: *s.m. pl. dat.* 4,19
robi *s.m. pl. nom.* 21,24

ROBIE: s.f.
robiia: *sg. ac.* rezum. cap.21

ROD: s.n.
rodul: *s.n. sg. nom., în sintagmele* ***rodul pântecelui/rodul viii*** 1,42; 20,10
roduri: *s.n. pl. ac., în sintagma roduri vreadnice de pocăință* 3,8

rod: *s.n sg. ac., în sintagma rod* ***bun*** 3,9; 6,43
rod: *s.n sg. ac.* rezum. cap.6; 8,8, 14, 15; 13,6, 7, 9
rodul: *s.n sg. ac.* 6,44; 21,30
rodurile: *s.n. pl. ac.* 12,17
roada: *s.f. sg. ac., în sintagma roada* ***viței*** 22,18

(a se) RODI: v. IV
rodisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 12,16
(s-)au rodit: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,18

RUDĂ: s.f.
ruda: *sg. ac.* 1,5; 2,4

RUDENIE: s.f.
rudenia: *sg. nom./ac.* 1,36, 61
rudeniile: *pl. nom./ac.* 1,58; 14,12
rudenii: *pl. ac.* 2,44; 21,16

RUG: s.m. (Înv.) „mărăcine"
rug: *sg. ac.* 6,44

RUG: s.n. (aici cu referire la) „rugul aprins din Iș 3,4: „Și văzând Domnul că merge să vază, l-au chemat din mijlocul **rugului** și au zis..."
rug: *sg. ac.* 20,37

(a **se**) **RUGA:** v. I
era **rugându(-să):** *ind. imp. perifr. 3.sg.* 1,10
rugându(-Să): *gerunziu* 3,21; 9,18; 11,1
(s-)au rugat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,38
au rugat *ind. pf.c. 3.sg.* 5,3, 12; 8,37; 11,37
(să/Să) ruga: *ind. imp. 3.sg.* 5,14; 9,29; 18,11; 22,41, 43
să (să/Să) roage: *conj. prez. 3.sg.* 6,12; 9,28
(vă) rugați: *ind. prez. 2.pl.* 6,28; 11,2
rugându-: *gerunziu* 7,3; 8,41
ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 7,4, 36; 8,31, 32, 38
rogu-: *ind. prez. 1.sg.* 8,28; 9,38; 14,18, 19; 16,27
(m-/M-)am rugat: *ind. imp. 1.sg.* 9,40; 22,32
rugați: *imperativ 2.pl.* 10,2
a **(să) ruga:** *inf. prez.* rezum. cap.11; rezum. cap. 18; 18,1; 20,47
a **(ne) ruga:** *inf. prez.* 11,1
roagă: *ind. prez. 3.sg.* 14,32
a ruga: *inf. prez.* 15,28
(să) va ruga: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.18
să (să) **roaje:** *conj. prez. 3.pl.* 18,10
rugându(**-vă**): *gerunziu* 21,36
rugați(-vă): *imperativ 2.pl.* 22,40, 46
(Să) roagă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunea: *sg. nom./ac.* 1,13; rezum. cap.9
rugăciuni: *pl. ac.* 2,37; 5,33
rugăciunea: *sg. ac., în sintagma rugăciunea* ***lui Dumnezău*** 6,12
rugăciune: *sg. ac.* rezum. cap.11; rezum. cap.22; 22,45
rugăciunii: *sg. gen., în sintagma casa* ***rugăciunii*** 19,46

(a **se**) **RUPE:** v. III; var. (Înv. și reg.) **(a se) RUMPE**
(să) rumpea: *ind. imp. 3.sg.* 5,6
(să) **rumpe:** *ind. prez. 3.sg.* 5,36
rumpând: *gerunziu* 8,29
(s-)au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 23,45

(a se) RUȘINA: v. I
(să) va **rușina:** *ind. viit.I. 3.sg.* 9,26
va rușina: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,26
(să) rușina: *ind. imp. 3.sg./pl.* 13,17; 18,2
(mă) rușinez: *ind. prez. 1.sg.* 18,4
(să) vor rușina: *ind. viit.I. 3.pl.* 20,13

RUȘINE: s.f.
rușine: *sg. nom./ac.* 14,9; 16,3

RUTĂ: s.f. „plantă erbacee cu miros pătrunzător, neplăcut, întrebuințată în medicină"
ruta: *sg. ac.* 11,42

S

SABIE: s.f.
sabiia: *sg. nom./ac.* 2,35; 22,49
sabiii: *sg. gen.* 21,24
sabie: *sg. ac.* rezum. cap.22; 22,36
sabii: *pl. ac.* 22,38, 52

SADUCHEU: s.m.
saducheii: *pl. ac.* rezum. cap.20
saduchei: *pl. nom.* 20,27

SAMARINEAN: s.m.
samarineani: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.9
samarineanilor: *s.m. pl. gen.* 9,52
samarinean: *s.m. sg. nom.* 10,33; 17,16
samarineanul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.17

SARCINĂ: s.f. „greutate", „povară"
sarcinile: *pl. ac.* 11,46

SARE: s.f.
sării: *sg. gen.* rezum. cap.14
sarea: *sg. nom.* 14,34

SAT: s.n.
sate: *pl. ac.* 8,1, 34
satele: *pl. ac.* 9,12
satul: *sg. ac.* 15,15; 24,28
sat: *sg. ac.* 23,26; 24,13

SATANA: s.f.; var. (Înv.) SĂTANA
Satanii: *sg. gen., în sintagma* ***ispitele*** *Satanii* rezum. cap.4
Satana: *sg. nom./ac.* 10,18; 11,18; 13,16; 22,3
Sătana: *sg. nom.* 22.31

SAȚ: s.n.; var. (Înv. și pop.) **SAȚIU**
sațiu: *sg. ac.* rezum. cap.21
sațiul: *sg. ac.* 21,34

(a se) **SĂDI:** v. IV
(te) sădește: *imperativ 2.sg.* 17,6
sădiia: *ind. imp. 3.pl.* 17,28
au sădit: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,9

SĂDIT, **-Ă:** adj.
sădit: *m. sg. ac.* 13,6

SĂLAȘ: s.n.
sălaș: *sg. ac.* 10,34
sălașele: *pl. ac., în sintagma sălașește ceale de veac* „sălașele cele veșnice" 16,9

(a) SĂLTA: v. I
sălteză: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
au săltat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41, 47; 10,21
săltat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,44
săltați: *imperativ 2.pl.* 6,23
ați săltat: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,32
săltând: *gerunziu* rezum. cap.10

SĂLTARE: s.f. „veselie"
săltare: *sg. nom.* 1,14

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânța: *sg. nom./ac.* 8,5, 11; 20,28, 31

SĂNĂTOS, -OASĂ: adj./s.; var. (Înv. și reg.) **SÂNĂTOS, -OASĂ**
sănătoșilor: *s.m. pl. dat.* 5,31
sănătos: *adj. m. sg. ac.* 7,10
sânătos: *adj. m. sg. nom., în sintagma* ***sânătos cu mintea*** „cu mintea întreagă" 8,35
sânătos: *adj. m. sg. ac.* 15,27

(a se) SĂNĂTOȘI: v. IV; var. **(a se) SÂNĂTOȘA:** v. I
(s-)au sânătășat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,47

(a) SĂPA: v. I
au săpat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,48
să sape: *conj. prez. 3.sg.* (aici) „să spargă" (cf. lat. *perfodiō* „a străpunge (săpând)" 12,39
oi săpa: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,8
a săpa: *inf. prez.* 16,3

SĂPTĂMÂNĂ: s.f.
săptămână: *sg. ac.* 18,12

(a se) SĂRA: v. I
(să) va săra: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,34

SĂRAC, -Ă: adj./s.
săracilor: *s.m. pl. dat.* 4,18; 7,22; 18,22; 19,8
săracilor: *s.m. pl. voc.* 6,20
săraci: *s.m. pl. ac.* 14,13, 21
(un) sărac: *sg. nom.* 16,20
săracul: *sg. nom.* 16,22
sărac: *adj. m. sg. ac.* rezum. cap.16
săracă: *adj. f. sg. nom./ac.* 21,2, 3

(a) SĂRUTA: v. I
săruta: *ind. imp. 3.sg.* 7,38
a săruta: *inf. prez.* 7,45
au sărutat: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,20
să sărute: *conj. prez. 3.sg.* 22,47

SĂRUTARE: s.f.
sărutare: *sg. ac.* 7,45; 22,48

SĂTUL, -Ă: s.m./f.
sătuilor: *s.m. pl. voc.* 6,25

(a se) SĂTURA: v. I
(vă) veți sătura: *ind. viit.I: 2.pl.* 6,21
satură: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
(s-)au săturat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,17
(să) satură: *ind. prez. 3.pl.* 15,17
a sătura: *inf. prez.* 16,21

(a se) SĂVÂRȘI: v. IV
au săvârșit: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,39
(Mă) săvârșesc: *ind. prez. 1.sg.* 13,32
a săvârși: *inf. prez.* 14,28
săvârși: *inf. prez. fără a* 14,29, 30

SÂMBĂTĂ: s.f./adv.; var. (Înv.) **SIMBĂTĂ** (cf. **Indice Mt**)
sâmbăta: *adv.* 4,15, 31; rezum. cap.6; 6,2, 7, 9; rezum. cap.13; 13,10, 13; rezum. cap.14; 14,1, 3
sâmbătă: *s.f. sg. ac.* rezum. cap.6; 6,6; 23,54, 56
sâmbăta: *s.f. sg. ac.* 6,1
sâmbetei: *s.f. sg. dat. adn.* 6,5
simbetei: *s.f. sg. gen.* 13,14, 16
sâmbetei: *s.f. sg. gen.* 14,5
sâmbetii: *sg. gen.* 24,1

SÂN: s.n.; var. (Înv.) **SIN**
sinul: *sg. ac.* (cf. Anania 2001, p.1528) 6,38
sânul: *sg. ac., în sintagma* ***sânul lui Avraam*** 16,22
sânul: *sg. ac.* 16,23

SÂNGE: s.n.
sângelui: *sg. gen., în sintagma curgerea sângelui* rezum. cap.8; 8,43, 44
sângele: *sg. nom./ac.* rezum. cap.11; 11,50, 51; rezum. cap.22; 22,20
sânge: *sg. ac.* 13,1; rezum. cap.22; 22,44

(a se) SÂRGUI: v. IV
(să) sârguia: *ind. imp. 3.sg.* 10,40
(te) sârguiești: *ind. prez. 2.sg.* 10,41
să (să) sârguiască: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
(te) sârguiaște: *imperativ 2.sg.* 12,58
(să) sârguiaște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.23

SCAUN: s.n.
scaunul: *sg. ac.* 1,32
scaun: *sg. ac.* 1,52
scaune: *pl. ac.* 22,30

(a) SCĂDEA: v. II
veți scădea: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,9
a scădea: *inf. prez.* 18,1
să scază: *conj. prez. 3.sg.* 22,32

(a) SCĂPA: v. I
a scăpa: *inf. prez.* 21,36

(a se) SCHIMBA: v. I
schimbându(-Să): *gerunziu în sintagma* ***schimbându-Să la față*** rezum. cap.9

(a) SCLIPI: v. IV
sclipește: *ind. prez. 3.sg.* 17,24

(a se) SCOATE: v. III
scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; 6,45; rezum. cap.9; rezum. cap.11; 11,15; rezum. cap.19
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,29; 10,35; 11,14; 20,12; 24,50
să scot: *conj. prez. 1.sg.* 6,42
să scoți: *conj. prez. 2.sg.* 6,42
(să) scotea: *ind. imp. 3.sg.* 7,10
să scoată: *conj. prez. 3.pl.* 9,40
scoțând: *gerunziu* 9,49; rezum. cap.11
era scoțând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 11,14
scot: *ind. prez. 1.sg.* 11,18
scot: *ind. prez. 1.sg.* 11,19, 20; 13,32
să fiu scos: *conj. pf. 3.sg.* 19,23
a scoate: *inf. prez.* 19,45
scoțându-: *gerunziu* 20,15
scot: *ind. prez. 3.pl.* 11,19; 21,30

SCORPIE: s.f.
scorpii: *pl. ac.* 10,19
scorpie: *sg. ac.* 11,12

SCRÂȘNIRE: s.f.
scrâșnirea: *sg. nom., în sintagma* ***scrâșnirea dinților*** (cf. Indice Mt - **DINTE**) 13,28

(a se) SCRIE: v. III
a scrie: *inf. prez.* 1,3

au scris: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,63; 20,28
să (să) **scrie:** *conj. prez. 3.sg.* (aici) „să se facă recensământ" 2,1
ia ste **scris/scris iaste:** *pasiv ind. prez. impers.* 2,23; 3,4; 19,46
scris este/este scris: *pasiv ind. prez. impers.* 4,4, 8, 10; 7,27; 10,26; 24,46
era scris: *pasiv ind. imp. impers.* 4,17
scrise sânt: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 10,20
scrie: *imperativ 2.sg.* 16,6, 7
sânt scrisă: *pasiv ind. prez. 3.pl.* (*cu des. -ă*) 18,31
e scris: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 20,17
sânt scrise: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 21,22; 24,44
este scrisă: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 22,37
era scrisă: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 23,38

SCRIITURĂ: s.f. (aici) „inscripție"
scriitura: *sg. nom.* 23,38

SCRIPTURĂ: s.f.
scriptur**a:** *sg. nom.* 4,21
scripturile: *pl. ac.* rezum. cap.24; 24,27, 32, 45

SCRISOARE: s.f. (aici) „înscriere la recensământ"; „zapis"; „inscripție"
scrisoare: *sg. nom.* 2,2
scrisoarea: *sg. nom./ac.* 16,6; 20,24; rezum. cap.23
scrisorile: *pl. ac.* 16,7

(a se) SCUIPA: v. I; var. (Înv. și reg.) (a se) SCUIPI
(Să) va **scuipi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 18,32

(a se) SCULA: v. I
sculându(-să/-Să): *gerunziu* 1,39; 4,38, 39; 5,25; 6,8; 8,24; 11,8; 15,20; 22,45; 23,1; 24,12, 33
(S-/s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,16, 29; 7,16; 8,55; 9,8, 19; 10,25; 24,6
scoală: *imperativ 2.sg.* 5,23, 24; 6,8; 7,14; 8,54; 17,19
(să) scoală: *ind. prez. 3.pl.* 7,22
(mă) scula: *inf. prez. fără a* 11,7
(să) va scula: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,8, 31
(să) vor scula: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,32
scula(-mă)-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,18
scula(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 21,10
sculați(-vă): *imperativ 2.pl.* 22,46

SCULARE: s.f. „ridicare"
scularea: *sg. ac.* 2,34

SCUMP, -Ă: adj.
scumpă: *sg. ac., în sintagma* ***haină scumpă*** 7,5
(mai) scumpi: *m. pl. nom.* 12,7, 24

SCUTEC: s.n.
scutece: *pl. ac.* 2,7, 12

(a) SCUTURA: v. I
scuturați: *imperativ 2.pl.* 9,5

SCUTURAT, -Ă: adj.
scuturată: *f. sg. ac.* 6,38

SEAMĂ: s.f.; var. (Pop.) SAMĂ
samă: *sg. ac.* 16,2

SEC, SEACĂ: adj.; var. (Înv. și reg.) SĂC, SACĂ
sacă: *f. sg. ac., în sintagma mână sacă* „mână uscată" rezum. cap.6

(a) SECERA: v. I; var. (Înv. și reg.) (a) SĂCERA
seceră: *ind. prez. 3.pl.* 12,24
seaceri: *ind. prez. 2.sg.* 19,21
săcerând: *gerunziu* 19,22

SECERIȘ: s.n.; var. (Înv. și reg.) SĂCERIȘ
săceriș: *sg. nom.* 10,2
săcerișului: *sg. gen., în sintagma Stăpânul* ***săcerișului*** 10,2
săcerișul: *sg. ac.* 10,2

SECURE: s.f.; var. (Pop.) SĂCURE
săcurea: *sg. nom.* 3,9

(a) SEMĂNA: v. I; var. (Pop.) (a) SĂMĂNA
să samine: *conj. prez. 3.sg.* 8,5
sămăna: *ind. imp. 3.sg.* 8,5
samănă: *ind. prez. 3.pl.* 12,24
ai sămânat: *ind. pf.c. 2.sg.* 19,21
am sămânat: *ind. pf.c. 1.sg.* 19,22

SEMĂNĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTOR, -TOARE
sămănătoriu: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.8
sămănătoriul: *s.m. sg. nom.* 8,5

SEMĂNĂTURĂ: s.f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTURĂ
sămănături: *pl. ac.* 6,1

SEMINȚIE: s.f.; var. (Înv.) SĂMINȚIE
sămânții: *sg. dat.* 1,55

SEMN: s.n.; var. (Înv. și pop.) SĂMN
sămn: *sg. nom./ac.* 2,12, 34; 11,16, 29, 30; 21,7; 23,8
seamne: *pl. nom./ac.* rezum. cap.7; 21,11, 25; rezum. cap.23
sămnul: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,29
seamnele: *pl. ac.* rezum. cap.21

SFAT: s.n.
sfat: *sg. ac.* rezum. cap.3; rezum. cap.22
sfaturi: *pl. nom., în sintagma* ***sfaturi și porunci evanghelicești*** rezum. cap.6
sfatul: *sg. ac., în sintagmele* ***sfatul lui Dumnezău/sfatul lui Hristos*** 7,30; rezum. cap.18
sfatul: *sg. ac.* 22,66; 23,51

(a) SFĂRÂMA: v. I
sfărâma(-)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 20,18

(a se) SFĂTUI: v. IV
(să) sfătuiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.22

SFÂNT, -Ă: adj./s.
Sfânta: *adj. antep. f. sg. nom.,* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evanghelie de la Marcu*
Sfânt: *adj. n. sg. nom./ac./gen., în sintagma* ***Duhul Sfânt/Duhului Sfânt*** rezum. cap.1; 1,15, 35, 41, 67; 2,25, 26; 3,16, 22; 4,1; 10,21; rezum. cap.12; 12,10, 12; rezum. cap.24
sfânt: *adj. n. sg. nom.* 1,49
sfântă: *adj. f. sg. ac., în sintagma* ***legătura cea sfântă*** „legământul cel sfânt" 1,72
sfinților: *adj. antep. m. pl. gen.* 9,26
Sfântul: *s.m. sg. nom.* 1,35
sfinților: *pl. gen.* 1,7; 18,7
sfintul: *s.m. sg. gen., în sintagma* ***sfîntul*** *Domnului* „cel închinat Domnului, cel care este pus în slujba lui Dumnezeu" 2,23
Sfântul: *s.m. sg. nom., în sintagma* ***Sfântul lui Dumnezău*** 4,34

(a se) SFÂRȘI: v. IV
sfârșindu(-să): *gerunziu* 4,2, 13
au sfârșit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,14

SFÂRȘIT: s.n.
sfârșit: *sg. nom./ac.* 1,33; 22,37

sfârşit: *sg. ac., în loc. adv.* ***până în sfârşit*** 18,5
sfârşitul: *sg. nom.* 21,9

SFEŞNIC: s.n.; var. (Înv.) **SFEAŞNIC**
sfeaşnic: *sg. ac.* 8,16; 11,33

SFETNIC: s.m.
sfetnic: *sg. nom.* 23,50

SFINŢENIE: s.f.
sfinţenie: *sg. ac.* 1,75

(a) **SFINŢI:** v. IV
sfinţască: *ind. prez. 3.sg.* 11,2

SICRIU: s.n.
sicriiu: *sg. ac.* 7,14

(a se) **SILI:** v. IV
(s-)au silit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,1
sileaşte: *imperativ 2.sg.* 14,23
au silit: *ind. pf.c. 3.pl.* 24,29

SILNICIE: s.f.
silnicie: *sg. ac., în loc. adv.* (Înv.) ***cu silnicie*** 16,16

SIMŢIRE: s.f.
sâmţirea: *sg. ac.* rezum. cap.24; 24,45

SINAGOGĂ: s.f.
sinagoga: *sg. ac.* rezum. cap.4; 4,20, 33, 38; 6,6; 7,5; 13,10
sinagogurile: *pl. ac.* 4,15, 44
sinagogă: *sg. ac.* 4,28
sinagoghii: *sg. gen., în sintagma* ***căpeteniia sinagoghii*** 8,41, 49
sinagoguri: *pl. ac.* 11,43; 12,11; 20,46; 21,12

SINGUR, **-Ă:** adj.
sângură: *f. sg. ac.* 4,4; 10,40
sângur: *m. sg. nom./ac.* 5,21; 9,18, 36; 18,19
sângure: *n. pl. ac.* 24,12
singur: *m. sg. nom.* 24,18

SIRIAN: s.m.
Sirianul: *sg. nom.* 4,27

SLAVĂ: s.f.
slavă: *sg. nom./ac.* 2,32; 14, 10; rezum. cap.19
slava: *sg. ac.* 4,6; 12,27; 24,26
slavă: *sg. ac., în loc. v.* ***să dea slavă*** 17,18

SLĂBĂNOG, **-OAGĂ:** adj./s. „paralitic"
slăbănogului: *s.m. sg. dat.* rezum. cap.5; 5,24
slăbănojii: *s.m. pl. ac.* 14,13
slăbănogii: *s.m. pl. ac.* 14,21
slăbănog: *adj. m. sg. ac.* 5,18

(a) **SLĂVI:** v. IV
slăvind: *gerunziu* 2,20; 18,43
slăvea: *ind. imp. 3.sg.* 13,13

SLĂVIT: adv. „minunat" (cf. lat. *glōriōsē*)
slăvit: 13,17

SLOBOD: adv.
slobod: 6,2, 4, 9; rezum. cap.14; 14,3

SLOBOZENIE: s.f.
slobozenie: *sg. ac.* 4,19

(a se) **SLOBOZI:** v. IV
slobozi: *imperativ 2.sg.* 2,29; 9,12; 23, 18
slobozi(-Te): *imperativ 2.sg.* 4,9
au slobozit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 5,19; 8,38; 14,4; 23,25
slobozitu(-te)-ai: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,12
veţi slobozi: *ind. viit.I. 2.pl.* 22,68
a slobozi: *inf. prez.* rezum. cap.23; 23,17, 20
voi slobozi: *ind. viit.I. 1.sg.* 23,16
voiu slobozi: *ind. viit.I. 1.sg.* 23,22

SLOBOZIRE: s.f.
slobozirea: *sg. ac.* 4,19

SLOVĂ: s.f.
slove: *pl. ac.* 23,38

SLUGĂ: s.f.
sluga: *sg. nom./ac.* 1,54; 2,29; rezum. cap.7; 7,2, 3, 7, 10; 12,43, 45, 47; 14,17, 21, 22; 20,10; 22,50
slugii: *sg. gen./dat.* 1,69; 7,8; 12,46; 14,21, 23; 17,9
slugile: *pl. nom./ac.* 11,7; 12,37, 38, 45; rezum. cap.20
slujile: *pl. ac.* 15,22; 19,13, 15
sluji: *pl. ac.* 15,26
slugă: *sg. nom./ac.* 16,13; 17,7; 20,11
slugi: *pl. nom.* rezum. cap.17; 17,10
sluji: *pl. dat.* (*cu prep.* ***la***) rezum. cap.19
slugă: *sg. voc., în sintagmele* ***slugă bună/slugă vicleană*** 19,17, 22

SLUJBĂ: s.f.
slujbei: *sg. gen* 1,23
slujbă: *sg. ac.* 10,40
slujba: *sg. ac.* 19,31

(a) **SLUJI:** v. IV; var. (Rar) **(a) SLUGI**
au fost slujind: *ind. pf.c. cu gerunziu 3.sg.* 1,8
să slugim: *conj. prez. 1.pl.* 1,74
slujind: *gerunziu* 2,37
vei slugi: *ind. viit.I. 2.sg.* 4,8
slugiia: *ind. imp. 3.sg.* 4,39; rezum. cap.10
slujiia: *ind. imp. 3.pl.* 8,3
a **slugi:** *inf. prez.* 10,40
va slugi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,37
slujesc: *ind. prez. 1.sg.* 15,29
sluji: *inf. prez. fără a* rezum. cap.16; 16,13
slugeaşte: *imperativ 2.sg.* 17,8
slujeşte: *ind. prez. 3.sg.* 22,27

SLUJITOR, **-TOARE:** s.m./f.
slugitori: *s.m. pl. nom.* 1,2
slugitoriului: *s.m. sg. dat.* 4,20; 12,58
slugitoriul: *sg. nom./ac.* 12,58; 22,26

SLUJNICĂ: s.f.
slujnica: *sg. ac., în sintagma slujnica* ***Domnului*** 1,38
slujnicii: *sg. gen* 1,48
slujnicele: *pl. ac.* 12,45
slujnică: *sg. nom.* 22,57

SMERENIE: s.f.
smereniia: *sg. ac.* 1,48

(a se) **SMERI:** v. IV
(să) va smeri: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,5; 14,11
(să) smereaşte: *ind. prez. 3.sg.* 14,11; 18,14
smeri(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 18, 14

SMERIT, **-Ă:** s.m./f.
(cei) smeriţi: *s.m. pl. ac.* 1,53

SMINTEALĂ: s.f.
sminteale: *pl. nom.* 17,1

(a se) SMINTI: v. IV
(să) va sminti: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,23
sminteşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.17
să smintească**:** *conj. prez. 3.sg.* 17,2

SMOCHIN: s.m.
smochinul: *sg. ac., în sintagma* ***smochinul cel neroditoriu*** rezum. cap.13
smochin: *sg. ac.* 13,6
smochinul: *sg. ac.* 13,7; 21,29

SMOCHINĂ: s.f.
smochine: *pl. nom.* 6,44

(a se) SMULGE: v. III
smulgând: *gerunziu* rezum. cap.6
smulgea: *ind. imp. 3.pl.* 6,1
smulge(-te): *imperativ 2.sg.* 17,6

SOACRĂ: s.f.
soacra: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,38; 12,53
soacră-sa: *sg. ac.* 12,53

SOARE: s.m.
soarele: *sg. nom.* 4,40; 23,45
soare: *sg. ac.* 21,25

SOARTĂ: s.f.; var. (Înv. şi pop.) **SOARTE; (Înv.) SORŢ:** s.m.
soartea: *s.f. sg. ac.* 1,9
sorţi: *s.m. pl. ac.* 23,34

(a se) SOCOTI: v. IV
socotindu-: *gerunziu* 2,19, 44
socotind: *gerunziu* 3,15; 11,38; 20,23
socoteşti: *ind. prez. 2.sg.* 6,41
(m-)am socotit: *ind. pf.c. 1.sg.* 7,7
socotesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.12; rezum. cap.24
socotiţi: *imperativ 2.pl.* 12,24, 27
socoteşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14; 14,28
socotea: *ind. imp. 3.pl.* 14,1
au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,17
(S-)au socotit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,37

SOL: s.m.
solii: *pl. nom.* 7,24
soli: *pl. ac.* 9,52

SOLIE: s.f.
solie: *sg. ac.* 14,32; 19,14

SOMN: s.n.
somn: *sg. ac.* rezum. cap.8; 9,32

SORĂ: s.f.
soru-sa: *sg. ac.* rezum. cap.10
soră: *sg. ac.* 10,39
soru-mea: *sg. nom.* 10,40
surorile: *pl. ac.* 14,26

(a) SOSI: v. IV
sosit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,20
va sosi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.17
sosind: *gerunziu* 19,5

SOŢIE: s.f. (Înv. şi pop.) „tovarăş"
soţiile: *pl. ac.* 2,44
soţiilor: *pl. dat.* 5,7
soţii: *pl. nom.* 5,10

SPAIMĂ: s.f.
spaima: *sg. nom.* 5,9
spaimă: *sg. nom.* 5,26
spaime: *pl. nom.* 21,11

(a) SPARGE: v. III
va sparge: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,37

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
(s-)au spăimântat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,56
(nu vă) spăimântaţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 21,9
spăimântându(-să): *gerunziu* 24,5, 37
au spăimântat: *ind. pf.c. 3.pl.* 24,22

(a se) SPĂLA: v. I
spăla: *ind. imp. 3.pl.* 5,2
(să) spălasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,38

(a se) SPĂSI: v. IV (Înv. şi reg.; Bis.) „a se mântui"
să (să) spăsască: *conj. prez. 3.pl.* 8,12

(a) SPÂNZURA: v. I
era spânzuraţi: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 23,39

SPIC: s.n.
spice: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,1

SPIN: s.m.
spini: *pl. ac.* 6,44; 8,7, 14
spinii: *pl. nom.* 8,7

SPRÂNCEANĂ: s.f.
sprânceana: *sg. ac., în sintagma* ***sprânceana munteluui*** 4,29

SPUMĂ: s.f.
spume: *pl. ac.* 9,39

(a) SPUNE: v. III
să spuie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,14; 8,56; 9,21
spuneţi: *imperativ 2.pl.* 7,22; 13,32
au spus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,36, 47; 9,36; 14,21; 24,24
spune: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.20
spune: *imperativ 2.sg.* 20,2; 22,66
spuiu: *ind. prez. 1.sg.* 20,8
spui *ind. prez. 2.sg.* 20,21
voi spune: *ind. viit.I. 1.sg.* 22,67
spunea: *ind. imp. 3.sg.* 24,10

(a) STA: v. I
stând: *gerunziu* 1,11; 4,39; 5,2; rezum. cap.6; 7,38; 12,1; 18,11, 13, 40; 19,8, 32
stau: *ind. prez. 1.sg.* 1,19
au stătut *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,9; 6,8, 17; 7,14; 8,44; 10,40; 17,22; 24,4
sta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,1; 9,32; 19,24; 23,10, 35, 49
stăi: *imperativ 2.sg.* 6,8
stau: *ind. prez. 3.pl.* 8,20; 9,27
va sta: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,18
a sta: *inf. prez.* 11,53; 13,25; 21,36
stă: *ind. prez. 3.sg.* 19,30
sta: *inf. prez. fără a* 21,15
stătut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 24,36

STADIU: s.m. (cf. **Indice** 2Mac)
stadii: *pl. ac.* 24,13

STAT: s.n. (Înv. şi reg.) „înălţime"
statul: *sg. ac.* 12,25
stat: *sg. ac., în sintagma* ***mic de stat*** 19,3

STĂPÂN, -Ă: s.m./f.
Stăpâne: *s.m. sg. voc., în sintagma* ***Stăpâne Doamne*** 2,29
Stăpânul: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***Stăpânul săcerişului*** 10,2
stăpânul: *sg. nom.* 12,38; 13,25; 14,21; 16,3; 19,33
stăpânului: *sg. dat.* 22,11

(a) STĂPÂNI: v. IV
stăpânind: *gerunziu* 3,1
să stăpâneaască: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.19; 19,14
să stăpânesc: *conj. prez. 1.sg.* 19,27
stăpânesc: *ind. prez. 3.pl.* 22,25

STÂNGA: s.f.
stânga: *s.f. sg. ac., în loc. adv.* ***de-a stânga*** 23,33

STEA: s.f.
steale: *pl. ac.* 21,25

STERP, STEARPĂ: adj./s. „steril"
stearpă: *adj. f. sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,7, 36
(ceale) sterpe: *s.f. pl. ac.* 23,29

STRAISTĂ: s.f.; vezi TRAISTĂ

STRAIŢĂ: s.f.; vezi TRAISTĂ

STRAJĂ: s.f.; var. (În v. şi rar) STRAGE
străgile: *pl. ac., în sintagma păzind străgile* ***nopţii*** „făcând de strajă noaptea" 2,8
strage: *sg. ac., în sintagmele la a doao strage/la a triia strage* 12,38

(a) STRĂBATE: v. III
străbătând: *gerunziu* 5,15

STRĂIN, -Ă: adj./s.; var. (Înv. şi pop.) **STREIN, -Ă**
streină: *adj. f. sg. ac.* 15,13
străin: *s.m. sg. ac.* 17,18

(a) STRĂJUI: v. IV
ar străjuii: *cond. prez. 3.sg.* 12,39

(a) STRĂLUCI: v. IV
au strălucit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,9
strălucind: *gerunziu cu val. adj.* „strălucitor" 9,29
străluceaşte: *ind. prez. 3.sg.* 17,24

STRĂLUCIT, -Ă: adj.
strălucit: *n. sg. ac.* 24,4

STRÂMB, -Ă: adj./s.
(ceale) strâmbe: *s.f. pl. nom.* (aici) „căi strâmbe" 3,5
strâmbă: *adj. f. sg. ac., în sintagma* ***Mamona cea strâmbă*** „bogăţia cea nedreaptă"*/**mărturie strâmbă*** 16,11; 18,20

STRÂMBĂTATE: s.f.
strâmbătate: *sg. ac.* 11,39
strâmbătăţii: *sg. gen., în sintagmele* ***lucrătorii strâmbătăţii/ispravnicul strâmbătăţii/Mamona strâmbătăţii*** „bogăţia nedreaptă"*/giudecătoriul strâmbătăţii* 13,27; rezum. cap.16; 16,8, 9; rezum. cap.18; 18,6

STRÂMT, -Ă: adj.
strâmtă: *f. sg. ac.* rezum. cap.13; 13,24

STRÂMTOARE: s.f. „necaz" (cf. lat. *pressūra, -ae* „opresiune", „necaz")
strâmtoarea: *sg. nom.* 21,25

(a se) STRÂMTORA: v. I; var. (Înv.) **(a) STRÂMTURA**
(Mă) strâmtorez: *ind. prez. 1.sg.* 12,50
vor strâmtura: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,43

(a) STRÂNGE: v. III
strânge: *ind. prez. 3.sg.* 12,21

STRÂNSOARE: s.f. „necaz" (cf. lat. *pressūra, -ae* „opresiune", „necaz")
strânsoare: *sg. nom.* 21,23

(a) STRICA: v. I
au stricat: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,35
va strica: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,19
strica-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,18
strică: *ind. prez. 3.sg.* 12,33

(a) STRIGA: v. I
au strigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,42; 4,33; 8,54; 9,38; 18,38; 23,18
strigă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 3,4; rezum. cap.7; 9,39; 18,7
strigând: *gerunziu* 4,41; 8,28; 16,24; rezum. cap.23; 23,46
striga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 8,8; 18,39; 23,21, 23
vor striga: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,40
strâgând: *gerunziu* rezum. cap.23

(a) STROPŞI: v. IV
stropşeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 9,39
au stropşit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,42

STRUGURE: s.m.
struguri: *pl. nom.* 6,44

SUDOARE: s.f.
sudoarea: *sg. nom.* 22,44

(a) SUFLA: v. I
suflă: *ind. prez. 3.sg.* 12,55

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. nom./ac.* 1,46; 2,35; 9,24; 10,27; 12,20, 22, 23; 14,26; 17,33; 23,46
suflet: *sg. ac.* 6,9
sufletele: *pl. ac.* 9,56; 21,19
sufletului: *sg. gen./dat.* 12,19; rezum. cap.14
sufletul: *sg. voc., în sintagma* ***sufletul mieu*** 12,19
sufletul: *sg. ac., în loc. v.* ***Îş dă sufletul*** rezum. cap.23

(a) SUGE: v. III
supsease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.11
ai supt: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,27

(a se) SUI: v. IV
(s-/S-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.2; 2,4; 5,19; 8,22; 9,28; 19,4
suindu(-să/-Să): *gerunziu* 2,42; rezum. cap.3; 8,37; 19,28
sui(-te): *imperativ 2.sg.* 14,10
(ne) suim: *ind. prez. 1.pl.* 18,31
(Să) suia: *ind. imp. 3.sg.* 24,51

SUNET: s.n.
sunetului *sg. gen.* 21,25

(a) SUPĂRA: v. I
supără: *ind. prez. 3.sg./pl.* 8,45; 18,5
(nu) supăra: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,49
să supere: *conj. prez. 3.sg.* 18,5

(a se) SUPUNE: v. III
(să) supun: *ind. prez. 3.pl.* 10,17, 20

SUPUNERE: s.f.
supunerea: *sg. ac.* rezum. cap.10

SUPUS, -Ă: adj.
supus: *m. sg. nom.* rezum. cap.2; 2,51

SURD, -Ă: s.m./f.
surzii: *s.m. pl. nom.* 7,22

SUS: adv.
sus: *adv. în loc. adj.* ***de sus*** 2,14; 24,49
sus: *adv. în loc. adv.* ***în sus*** 13,11
(mai) sus: 14,10

SUTAŞ: s.m.
sutaşului: *sg. gen.* rezum. cap.7
sutaş: *sg. gen.* 7,2
sutaşul: *sg. nom./ac.* 7,6; rezum. cap.23; 23,47

Ş

ŞANŢ: s.n.
şanţ: *sg. ac.* 19,43

ŞARPE: s.m.
şerpi: *pl. ac.* 10,19
şarpe: *sg. ac.* 11,11

ŞCHIOP, -OAPĂ: s.m./f.
şchiopii: *s.m. pl. nom./ac.* 7,22; 14,13, 21

(a) ŞEDEA: v. II
şed: *ind. prez. 3.pl.* 1,79; 7,32; 14,10; 21,35
au şezut: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,20; 7,15, 36; 11,37; 19,30; 22,14
şezând: *gerunziu* rezum. cap.5; 5,3, 27; 8,35; 10,13, 39; 14,28, 31; 22,55
şedea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,17; 7,49; 14,15; 18,35; 24,30
era şezând: *ind. imp. perifr. 3.pl.* 5,17, 29
şezusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 7,37
să şază: *conj. prez. 3.pl.* 9,14, 15
a şedea: *inf. prez.* 12,37
vor şedea: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,29
a şeadea: *inf. prez.* rezum. cap.14
(nu) şedea: *imperativ prohib. 2.sg.* 14,8
şez: *imperativ 2.sg.* 14,10
şezi: *imperativ 2.sg.* 16,6; 17,7
şezi: *imperativ 2.sg.* 20,42
şede: *ind. prez. 3.sg.* 22,27
să şedeţi: *conj. prez. 2.pl.* 22,30
va fi şezând: *ind. viit.I. cu gerunziu 3.sg.* 22,69
şedeţi: *imperativ 2.pl.* 24,49

ŞEDERE: s.f.
şăderile: *pl. ac., în sintagma* ***şăderile înainte*** „locurile din faţă" 14,7
şederile: *pl. ac., în sintagma* ***şederile dintâi*** „locurile din faţă" 20,46

ŞES, ŞEASĂ: adj.
şes: *n. sg. ac., în sintagma loc* ***şes*** 6,17

(a) ŞTERGE: v. III
ştergea: *ind. imp. 3.sg.* 7,38
au şters: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,44
şteargem: *ind. prez. 1.pl.* 10,11

(a se) ŞTI: v. IV
au ştiut: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,43
ştiaţi: *ind. prez. 2.pl.* 2,49
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 4,34; 13,25, 27; 16,4; 22,60
ştiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,41; 6,8
să ştiţi: *conj. prez. 2.pl.* 5,24; 10,11; 12,39; 21,20, 31
ar şti: *cond. prez. 3.sg.* 7,39
a şti: *inf. prez.* 8,10
ştiind: *gerunziu* 8,53
neştiind: *gerunziu* 9,33
ştiţi: *ind. prez. 2.pl.* 9,55; 11,13; 12,56; 21,30
şti: *ind. prez. 3.sg.* 10,22; 12,30, 46
ştiu: *ind. prez. 3.pl.* 11,44; 20,7; 23,34
să (să) ştie: *conj. prez. 3.sg.* 12,2
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 18,20; 24,18
să ştie: *conj. prez. 3.sg.* 19,15
ştiai: *ind. imp. 2.sg.* 19,22
ştim: *ind. prez. 1.pl.* 20,21

ŞTIINŢĂ: s.f.
ştiinţii: *sg. gen., în sintagma cheaie* ***ştiinţii*** 11,52

T

TAINĂ: s.f.
taina: *sg. ac., în sintagma taina* ***împărăţii lui*** *Dumnezeu* 8,10

TALANT: s.m.
tălanţi: *pl. ac.* rezum. cap.19

TARE: adj./s.
(Cel mai) tare: *s.m. sg. nom.* 3,16
(cel) tare: *s.m. sg. nom.* 11,21
(mai) tare: *adj. m. sg. nom.* 11,22

TATĂ: s.m.; var. (Înv. şi pop.) **TĂTÂNE**
tatăl/Tatăl: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,67; 2,33, 48; 6,36; 8,51; 9,59; 10,22; 11,2, 11; 12,30, 32, 53; 14,26; rezum. cap.15; 15,20, 22, 27, 28; 22,29
tătâne-său: *sg. gen./dat.* 1,32, 59, 62; 9,43; 15,12, 29
Tatălui/tatălui: *sg. gen./dat.* 2,49; 8,50; rezum. cap.9; 9,26; rezum. cap.10; rezum. cap.23; 24,49
Tatălui: *sg. gen., în sintagma glasul* ***Tatălui*** rezum. cap.3
tată: *sg. ac.* 3,8; 18,20
tată-său: *sg. ac.* rezum. cap.9; 15,20
tată: *sg. voc.* 15,12, 18, 21; 22,42
tătâne-mieu: *sg. gen.* 15,17; 16,27
tată-mieu: *sg. ac.* 15,18

(a) TĂCEA: v. II
vei fi tăcând: *ind. viit.I. cu gerunziu 2.sg.* 1,20
au tăcut: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,36; 14,4; 20,26; 23,56
să tacă: *conj. prez. 3.sg.* 18,39
vor tăcea: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,40

(a se) TĂGĂDUI: v. IV
(nu) tăgăduiţi: *imperativ prohib. 2.sg.* 6,29
tăgăduind: *gerunziu* 8,45
va tăgădui: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,9
tăgădui(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,9
tăgăduiesc: *ind. prez. 3.pl.* 20,27
(Să) tăgăduieşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
vei tăgădui: *ind. viit.I. 2.sg.* 22,34, 61
au tăgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,57

TĂGĂDUIRE: s.f.
tăgăduire: *sg. ac.* rezum. cap.22

(a se) TĂIA: v. I
să taie: *conj. prez. 3.pl., în loc. v. să taie împregiur* 1,59
(să) taie: *ind. prez. 3.sg., în loc. v. să taie împrejur* 2,21

(să) va tăia: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,9
am tăiat: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,9
(să) vor tăia: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.13
taie: *imperativ 2.sg.* 13,7
vei tăia: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,9
taie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 22,50
era **tăiat:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* „era săpat" 23,53

TĂIAT, **-Ă:** adj.
tăiat: *m. sg. nom., în loc. adj. tăiat* ***împregiur*** rezum. cap.2

TĂIERE: s.f.; var. (Înv.) TĂIARE
tăiarea: *sg. ac., în loc. s. tăiarea împregiur* rezum. cap.1

(a se) TĂINUI: v. IV
(să) tăinuia: *ind. imp. 3.sg.* 1,24
(s-)au tăinuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,47
tăinuim: *ind. prez. 1pl.* rezum. cap.12

TĂINUIT, **-Ă:** adj.
tăinuit: *n. sg. nom.* rezum. cap.8; 8,17
tăinuită: *f. sg. nom.* rezum. cap.17

(a) TĂMĂDUI: v. IV
tămăduiaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; rezum. cap.7
au tămăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,43

(a) TĂMÂIA: v. I
să tămâiaze: *conj. prez. 3.sg.* 1,9

TĂMÂIERE: s.f.
tămâierii: *sg. gen., în sintagmele* ***(la) ceasul tămâierii/oltariul tămâierii*** 1,10, 11

TĂTÂNE: s.m.; var. **TATĂ**

(a) TÂLCUI: v. IV
tâlcuieşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; rezum. cap.24
tâlcuia: *ind. imp. 3.sg.* 24,27

TÂLHAR: s.m.; var. (Înv.) **TÂLHARIU;** (Înv. şi reg.) **TĂLHAR**
tâlhari: *pl. ac.* 10,30, 36
tâlharilor: *pl. gen.* 19,46
tâlhariu: *sg. nom./ac.* rezum. cap.22; 22,52; 23,39
tâlharii: *pl. ac.* rezum. cap.23
tâlhariu: *sg. ac.* rezum. cap.23
tâlhari: *pl. ac.* 23,33

TÂNĂR, -Ă: adj./s.; var. (Înv. şi reg.) TINĂR, **-Ă**
(cel mai) tinăr: *s.m. sg. nom.* 15,12
tinărule: *s.m. sg. voc.* 7,14
(cel mai) tinăr: *adj. m. sg. nom.* 15,13

(a) TÂNJI: v. IV (Înv. şi reg.) „a-şi exprima nemulţumirea"
tânjia: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.13
tân**jind:** *gerunziu* 13,14; rezum. cap.15

(a se) **TÂNGUI:** v. IV
tânguitu(-)-am: *ind. pf.c. 1sg.* 7,32
(să) tânguia: *ind. imp. 3.pl.* 23,27
tânguindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.24

TÂRG: s.n.
târg: *sg. ac.* rezum. cap.7; 7,32; 11,43; 20,46

TÂRSÂNĂ: s.f. (Înv.) „ţesătură aspră din păr de capră, purtată de asceţi sau de călugări direct pe piele"; „ţesătură groasă (ca pânza de sac)"
târsână: *sg. ac.* 10,13

TÂRZIU, -IE: adj. (despre oameni şi manifestările lor) „care acţionează cu greutate"; „zăbavnic"
târzii: *m. sg. voc.* 24,25

(a se) TEME: v. III
(nu te) teame: *imperativ prohib. 2.sg.* 1,13, 30; 5,10; 8,50; 12,32
(să) **tem:** *ind. prez. 3.pl.* 1,50
(s-)au temut: *ind. pf.c. 3.pl.* 2,9; 8,35; 9,34; 20,19
(nu vă) teamereţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 2,10; 12,4, 7
temându(-să): *gerunziu* 8,25
(să) temea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 9,45; 18,2; 22,2
a **(să)** teame: *inf. prez.* rezum. cap.12
să **(vă)** teameţi: *conj. prez. 2.pl.* 12,5
teameţi(-vă): *imperativ 2.pl.* 12,5
(vă) teameţ: *imperativ 2.pl.* 12,5
(mă) tem: *ind. prez. 1.sg.* 18,4
(m-)am temut: *ind. pf.c. 1.sg.* 19,21
(te) temi: *ind. prez. 2.sg.* 23,40
(nu vă) temereţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 24,36

TEMELIE: s.f.
temelia: *sg. ac.* 6,48; 14,29
temelie: *sg. ac.* 6,49

TEMNIŢĂ: s.f.
temniţă: *sg. ac.* 3,20; 12,58; 22,33; 23,19, 25

TESTAMENT: s.n.; var. (Înv. şi reg.) **TESTAMÂNT**
testamânt: *sg. nom., în sintagma* ***noul testamânt*** „legământul cel nou" 22,20

TETRARH: s.m.; var. (Înv.) **TETRARHĂ**
tetrarha: *sg. nom.* 3,1
tetrarhul: *sg. nom.* 3,19; 9,7

TINEREŢE: s.f.
tinereaţe: *sg. ac.* rezum. cap.18
tinereaţele: *pl. ac.* 18,21

TIVITURĂ: s.f.
tivitura: *sg. ac., în sintagma tivitura veşmântului/tivitura veşmântului* rezum. cap.8; 8,44

(a) TOARCE: v. III
torc: *ind. prez. 3.pl.* 12,27

(a se) TOCMI: v. IV
(s-)au tocmit: *ind. pf.c. 3.pl.* 22,5

TOIAG: s.n.
toiag: *sg. ac.* 9,3

(a) TRAGE: v. III
să tragă: *conj. prez. 3.sg.* 12,58
va traje: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,5
trăgându-: *gerunziu* 21,12

TRAISTĂ: s.f.; var. (Reg.) **STRAIŢĂ, STRAISTĂ**
straiţă: *sg. ac.* 9,3
straistă: *sg. ac.* 10,4
traistă: *sg. ac.* 22,35
traista: *sg. ac.* 22,36

(a) TRĂI: v. IV
trăişă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,36
trăiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 4,4
trăind: *gerunziu* 15,13

(a) TREBUI: v. IV
trebuie: *ind. prez. impers.* 2,49; rezum. cap.3; 4,43; 5,31, 38; 9,22; rezum. cap.10; 11,8; rezum. cap.12; 12,12; 13,14, 33;

rezum. cap.14; 14,18, 28; 15,7; rezum. cap.16; rezum. cap.17; 17,25; 18,1; 19,5, 34; 21,9; 22,37; 24,7, 44
trebuia: *ind. imp. impers.* 9,11; 22,7; 24,46
trebuiaşte: *ind. prez. 3.sg.* 10,42
au trebuit: *ind. pf.c. impers.* 11,42; 13,16; 17,10
trebuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 12,30

(a) **TRECE:** v. III
trecusă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl., în sintagma* ***trecusă în zilele sale*** „erau înaintaţi în vârstă" 1,7
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg., în sintagma* ***au trecut în zilele sale*** 1,18
să treacem: *conj. prez. 1.pl.* 2,15; 8,22
va treace: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,35; 21,32
trecând: *gerunziu* 4,30; 6,1; 12,37; 18,36; 22,59
(nu) treceţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,7
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,31, 32
treceţi: *ind. prez. 2.pl.* „nesocotiţi", „încălcaţi" 11,42
am trecut: *ind. pf.c. 1.sg.* „am nesocotit", „am încălcat" 15,29
a treace: *inf. prez.* 16,17, 26; 18,25
treci: *imperativ 2.sg.* 17,7
trecea: *ind. imp. 3.sg.* 17,11; 19,1
treace: *ind. prez. 3.sg.* 18,37
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 19,4
vor treace: *ind. viit.I. 3.pl.* 21,33
treacă: *conj. prez. fără să 3.sg.* 22,42

(a) **TREMURA:** v. I
tremurând: *gerunziu* 8,47

TRESTIE: s.f.
trestie: *sg. ac.* 7,24

TRIMIS, -Ă: s.m./f.; var. (Înv.) **TREMIS, -Ă**
(cei) trimişi: *s.m. pl. nom.* 7,10
(cei) tremişi: *s.m. pl. nom./ac.* 13,34; 19,32

(a se) **TRIMITE:** v. III; var. (În v.) **(a) TREMETE, (a) TREMITE**
sânt trimis: *pasiv ind. prez. 1.sg.* 1,19; 4,43
trimis au fost: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* 1,26
(să/Să) trimite: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; rezum. cap.23
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,18; 7,3, 6, 19, 20; 9,2, 48, 52; 10,1, 16; 14,17; 15,15; 19,14; 20,10, 11, 20
(s-)au trimis: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,26
trimite: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
trimiţ: *ind. prez. 1.sg.* 7,27; 10,3
trimiţând: *gerunziu* rezum. cap.9
trimiţând: *gerunziu* rezum. cap.10; 14,32
să trimiţă: *conj. prez. 3.sg.* 10,2; rezum. cap.12
trimite-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 11,49; 20,13
a **trimite:** *inf. prez.* 12,5, 49, 51; 20,11, 12
tremete: *imperativ 2.sg.* 16,24
să tremiţi: *conj. prez. 2.sg.* 16,27
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,29; 22,8; 23,7, 11
am **tremis:** *ind. pf.c. 1.sg.* 22,35; 23,15
voi trimite: *ind. viit.I. 1.sg.* 24,49

TRIST, -Ă: adj.
trişti: *m. pl. nom.* 24,17

TRUP: s.n.
trupul: *sg. nom./ac.* 3,6; 11,34, 36; 12,4, 23; 17,27; rezum. cap.22; 22,19; rezum. cap.23; 23,52, 55; rezum. cap.24; 24,23
trupului: *sg. gen.* 11,34
trup: *sg. ac.* 12,22
trupul: *sg. ac., în sintagma* ***trupul Domnului Isus*** 24,3

TRUPESC, -EASCĂ: adj.
trupească: *f. sg. ac., în sintagma* ***(cu) faţă*** *trupească* „în chip trupesc" 3,22

(a se) **TULBURA:** v. I; var. (Înv.) **(a se) TURBURA**
(s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,12, 29
turburându(-să): *gerunziu* 24,37

TULBURARE: s.f.; var. (În v.) **TURBURARE**
turburarea: *sg. ac.* 21,25

TULBURAT, -Ă: adj.; var. (În v.) **TURBURAT, -Ă**
turburaţi: *m. pl. nom.* 24,38

TURMĂ: s.f.
turma: *sg. nom./ac.* 2,8; 8,33
turmă: *sg. nom.* 8,32
turmă: *sg. voc., în sintagma* ***turmă mică*** 12,32

TURN: s.n.
turnul: *sg. nom.* 13,4
turn: *sg. ac.* rezum. cap.14; 14,28

(a) **TURNA:** v. I
turnând: *gerunziu* 10,34

TURTUREA: s.f.
turtureale: *pl. ac.* 2,24

Ţ

ŢARĂ: s.f.
ţară: *sg. ac.* 15,13; 19,12

ŢARINĂ: s.f.
ţarina: *sg. nom.* 12,16

ŢÂŢĂ: s.f.; var. (înv. şi reg.) **ŢIŢĂ**
ţiţele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.11; 11,27; 23,29

(a se) **ŢINE:** v. III; var. **(a) ŢINEA:** v. II
ţinea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,19, 51; 4,42; 22,63
să ţie: *conj. prez. 3.pl.* 4,10; rezum. cap.10
(să) ţin: *ind. prez. 3.pl.* 5,38
ţin: *ind. prez. 3.pl.* 8,15
a **ţinea:** *inf. prez.* rezum. cap.9
a **fi ţinut:** *inf. pf.* rezum. cap.18
(să) ţinea: *ind. imp. 3.pl.* 24,16

ŢINUT: s.n.
ţinutul: *sg. ac.* 2,8; 3,3; 4,14; 7,17; 8,26; 15,14
ţinutului: *sg. gen.* 3,1; 4,37; 8,37
ţânutul: *sg. ac.* 6,17
ţinut: *sg. gen.* 15,15

U

UCENIC: s.m.; var. (Înv. şi reg.) **UCINIC**
ucenicii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,30; 6,1, 13, 20; 7,11, 18, 19; 8,9, 22; 9,14, 18, 44, 54; 10,23; 11,1; 12,1, 22; 16,1; 17,1, 22; 18,15; 19,39; 22,11, 39, 45; rezum. cap.24
ucenici: *pl. ac.* rezum. cap.6; rezum. cap.9; 9,1; rezum. cap.11; 19,29
ucenicilor: *pl. gen./dat.* 6,17; rezum. cap.7; rezum. cap.8; 9,16, 40; 19,37; 20,45; rezum. cap.22
ucenicul: *sg. nom.* 6,40; 14,26, 27
ucinicul: *sg. nom.* 14,33

(a se) **UCIDE:** v. III
să (Să) ucigă: *conj. prez. 3.sg.* 9,22

au ucis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,47, 48; 12,5; 13,4; 15,27; rezum. cap.20; 20,15
vor ucide: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,49; 18,33
ucig: *ind. prez. 3.pl.* 12,4
a ucide: *inf. prez.* 13,31; rezum. cap.22
uciz: *ind. prez. 2.sg.* 13,34
ai ucis: *ind. pf.c. 2.sg.* 15,30
(nu) ucide: *imperativ 2.sg.* 18,20
va ucide: *ind. viit.I. 3.sg.* 20,6
să ucidem: *conj. prez. 1.pl.* 20,14

UCIDERE: s.f.
ucidere: *sg. ac.* 23,19, 25

UCIGAŞ, -Ă: s.m./f.
ucigaşul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.23
ucigaşi: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.23

UCIS, -Ă: adj.
uciş: *m. pl. gen.* rezum. cap.13

(a) UDA: v. I
a uda: *inf. prez.* 7,38
au udat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,44

(a se) UITA: v. I
era uitându(-să): *ind. imp. perifr. 3.pl.* 4,20
uitându(-Să/-să): *gerunziu* 6,10; 21,1; 22,56; 23,35
(S-)au uitat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,16; 22,61
-i uitată: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 12,6

ULIŢĂ: s.f.
uliţele: *pl. ac.* 10,10; 13,26; 14,21

UMĂR: s.n.
umerele: *pl. ac.* 15,5

(a) UMBLA: v. I
umblând: *gerunziu* 1,6
umblă: *imperativ 2.sg.* 5,23
umblă: *ind. prez. 3.sg./pl.* 7,22; 11,24, 44
umbla: *ind. imp. 3.pl.* 9,6
au fost umblând: *imp. perifr. 3.sg.* 9,57
să umblu: *conj. prez. 1.sg.* 13,33
a umbla: *inf. prez.* 20,46

UMBRĂ: s.f.
umbra: *sg. ac., în sintagma* ***umbra morţii*** 1,79

(a) UMBRI: v. IV
va umbri: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,35
au umbrit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,34

(a se) UMPLE: v. III; var. (În v. şi pop.) **(a) UMPLEA:** v. II (despre vase, recipiente) „a face să conţină o anumită cantitate din ceva"; (despre ani, zile) „a se împlini", „a veni sorocul"; „a se adeveri"; „a se îndeplini"; „a fi cuprins de", „a fi copleşit de"; „a se sătura (de hrană sau de băutură)"
(să) va umplea: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,15; 3,5
(să) **vor um**plea: *ind. viit.I. 3.pl.* 1,20
(s-)au umplut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,23, 41, 57, 67; 2,6; 4,28; 5,26; 6,11
au umplut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,53; 5,7
(să) umplea: *ind. imp. 3.sg.* 8,23
au fost umplându(-să): *ind. pf.c. cu gerunziu 3.pl.* 9,51
să (să) umplă (sic!): *conj. prez. 3.sg.* 14,23
să umple: *conj. prez. 3.sg.* 15,16

(a se) UNGE: v. III
au uns: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,18; 7,46
(să) ung: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.7
unjea: *ind. imp. 3.sg.* 7,38
ai uns: *ind. pf.c. 2.sg.* 7,46

UNGHI: s.n.
unghiului: *sg. gen., în sintagma* ***(s-au făcut) în capul unghiului*** (în legătură cu piatra din capul unghiului: a devenit piatra unghiulară) 20,17

UNSOARE: s.f. „mir"
unsoare: *sg. ac.* 7,37, 38, 46
unsori: *pl. ac.* 23,56

UNTDELEMN: s.n.
untdelemn: *sg. ac.* 7,46; 10,34; 16,6

URÂCIUNE: s.f.
urâciune: *sg. nom.* 16,15

URÂRE: s.f.
urârea: *sg. ac.* rezum. cap.14

URÂT, -Ă: adj. „nesuferit"
urâţi: *m. pl. nom.* 21,7

URCIOR: s.n.
urcior: *sg. ac.* 22,10

URECHE: s.f.
urechile: *pl. ac.* 1,44; 4,21; rezum. cap.7
urechi: *pl. ac.* 8,8; 14,35
ureache: *sg. ac.* 12,3
urechile: *pl. ac., în sintagma urechile* ***acului*** 18,25
ureachea: *sg. ac.* rezum. cap.22; 22,50, 51

(a) URGISI: v. IV
va urgisi: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,13
urjisiia: *ind. imp. 3.pl.* 18,9
urgisindu-: *gerunziu* rezum. cap.23
au urgisit: *ind. pf.c. 3.pl.* 23,11

(a) URÎ: v. IV
urăsc: *ind. prez. 3.pl.* 1,71; 6,27
vor urî: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,22
ureaşte: *ind. prez. 3.sg.* 14,26
va urî: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,13
urâsă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 19,14

(a) URMA: v. I
urmând: *gerunziu* 1,3; 23,55
a urma: *inf. prez.* rezum. cap.9
au urmat: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,11
urmează: *ind. prez. 3.sg.* 9,44
urma-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 9,61
urmă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
să urmaţi: *conj. prez. 2.pl.* 17,23
am **urmat:** *ind. pf.c. 1.pl.* 18,28
urma: *ind. imp. 3.sg.* 22,54

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. s./loc. adj. ceale* ***mai de pre urmă/cel mai de pre urmă/cei mai pre*** *urmă* 11,26; 12,59; 13,30; rezum. cap.14; 14,9, 10
urmă: *sg. ac., în loc adv.* ***mai pre urmă*** 13,30; 20,32

URŞINIC: s.n. „purpură"
urşinic: *sg. ac.* 16,19

(a se) URZI: v. IV
(să) urzeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3

(a se) **USCA:** v. I
(s-)au uscat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,6
uscându(-să): *gerunziu* 21,26

USCAT, -Ă: adj./s.
uscat: *s.n sg. ac.* 5,3, 11; 8,27
uscată: *adj. f. sg. nom./ac.* 6,6, 8
uscat: *adj. n. sg. ac.* 23,31

(a se) **USPĂTA:** v. I; vezi **(a se) OSPĂTA**

USPEȚ: s.n.; vezi **OSPĂȚ**

UȘĂ: s.f.
ușa: *sg. nom.* 11,7
ușea: *sg. nom.* rezum. cap.13; 13,25
ușe: *sg. ac.* 13,25

UȘOR: adv.
(mai) ușor: 10,12, 14

V

VAL: s.n.
valurilor: *pl. gen.* 21,25

VALE: s.f.
valea: *sg. nom.* 3,5

VAMĂ: s.f.
vamă: *sg. ac.* rezum. cap.5; 5,27

VAMEȘ: s.m. (cf. **Indice** Mt)
vameși: *pl. ac.* 5,29
vameșii: *pl. ac.* 5,30
vameșilor: *pl. gen.* 7,34
vameș: *sg. ac.* rezum. cap.18; 18,10, 11
vameșul: *sg. nom.* 18,13
vameșilor: *pl. gen., în sintagma* ***căpetenia vameșilor*** 19,2

VARĂ: s.f.
vara: *sg. nom.* 21,30

VAS: s.n.
vas: *sg. ac.* 8,16
vasele: *pl. nom.* (aici) „bagaje" 17,31

(a se) **VĂDI:** v. IV
să **(să)** vădească: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.8; 8,17
vădește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13

VĂDUV, -Ă: adj./s.
văduvă: *adj. f. sg. nom./ac.* 2,37; 4,26; 7,12
văduve: *s.f. pl. nom.* 4,25
văduvei: *s.f. sg. gen.* rezum. cap.7
văduva: *s.f. sg. nom./ac.* rezum. cap.18; rezum. cap.21; 21,3
văduvă: *s.f. sg. nom./ac.* 18,3, 5; 21,2
văduvelor: *s.f. pl. gen.* 20,47

(a se) **VĂITA:** v. I; var. **(a se) VĂIETA**
(să) văieta: *ind. imp. 3.pl.* 8,52

VĂPAIE: s.f.
văpaie: *sg. ac.* 16,24

(a se) **VĂRSA:** v. I
(să) va vărsa: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,37; 22,20
vărsându(-să): *gerunziu* 6,38
(s-)au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,50

(a) **VĂTĂMA:** v. I
să vatemi: *conj. prez. 2.sg.* 4,11

VĂZUT, -Ă: adj.
văzuți: *m. pl. nom.* 9,31

VÂNAT: s.n. (Rar) „pescuit"
vânat: *sg. ac.* 5,4

VÂNT: s.n.
vânt: *sg. ac.* 7,24
vântul: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,24
vântului: *sg. gen., în sintagma* ***viforul vântului*** 8,23
vânturilor: *pl. dat.* 8,25

VÂNTURĂTOARE: s.f.
vânturătoarea: *sg. nom.* 3,17

VÂNZĂTOR: s.m. „trădător"
vânzătoriu: *sg. nom.* 6,16

VÂRSTĂ: s.f.
vârsta: *sg. ac.* 2,52

VÂRF: s.n.
vârful: *sg. ac., în sintagma* ***vârful deajetului*** 16,24

VÂRTOS: adv.
(mai) vârtos: 5,15; 11,13; 12,24, 28; 18,39
(mai) vărtos: 23,5, 23

VÂRTUTE: s.f.
vârtute: *sg. ac.* 4,36
vărtute: *sg. ac.* 9,1

(a) **VÂSLI:** v. IV; var. (înv. și reg.) **(a) VÂNSLA**
au vânslat: *ind. pf.c. 3.pl.* 8,26

VEAC: s.n./s.m.
veacu: *sg. ac., în loc. adv.* ***în*** *veacu* 1,32
veac: *sg. ac., în loc. adv. până* ***în veac/din veac*** 1,55, 70
veaci: *s.m. pl. ac., în loc. adj. de veaci; în sintagma* ***viața*** *de* ***v****eaci* 10,25; 18,18, 30
veacului: *sg. gen., în sintagma* ***fiii veacului*** *acestuia* 16,8; 20,34
veac: *sg. ac., în loc. adj. de* veac; *în sintagma sălașele ceale de* ***veac*** „sălașele cele veșnice" 16,9
veacul: *sg. ac., în sintagmele* ***în v****eacul* ***viitoriu/veacul*** *acela* 18,30; 20,35

VECHI, VECHE: adj.
vechiu: *n. sg. nom./ac./dat.* 5,36, 39
vechi: *m. pl. ac.* 5,37

VECIN, -Ă: s.m./f.
vecinii: *s.m. pl. nom./ac.* 1,58, 65; 14,12; 15,6
vecinele: *s.f. pl. ac.* 15,9

(a) **VEDEA:** v. II
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,2; 2,30; 5,2, 20, 27; 8,28; 9,32; 10,24; 11,17; 15,20; 16,23; 18,43; 19,5; 21,1, 2; 23,55; 24,12
văzând: *gerunziu* 1,12; 2,17; 5,8, 12; 7,39; 8,10, 34, 47; 9,47, 54; 17,15; 18,15, 44; 19,7, 41; 22,49; 23,8, 47, 49
văzusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 1,22; 9,36
a **v**edea: *inf. prez.* rezum. cap.2; 7,24, 25, 26; 8,20; rezum. cap.9; 10,24; 17,22; 23,8
să vedem: *conj. prez. 1.sg.* 2,15

văzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,20; 8,36; 19,37
va vedea: *ind. viit.I. 3.sg.* 2,26; 3,6
văzându-: *gerunziu* 2,48; 10,31, 32, 33; 13,12; 17,14; 18,24; 20,13, 14; 22,56, 58
am văzut: *ind. pf.c. 1.pl.* 5,26
vezi: *ind. prez. 2.sg.* 6,41; 7,44
nevăzând: *gerunziu* 6,42
vei vedea: *ind. viit.I. 2.sg.* 6,42
văzând: *gerunziu* 7,13
aţi văzut: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,22
vedeam: *ind. imp. 1.sg.* 10,18
văd: *ind. prez. 3.pl.* 7,22; 10,23; 14,29; 24,37
să vază: *conj. prez. 3.sg./pl.* 8,10, 16, 35; 9,9; 19,3, 4
vedeţi: *imperativ 2.pl.* 8,18; 12,15; 21,8; 24,39
vor vedea: *ind. viit.I. 3.pl.* 9,27; 21,27
văzut-am: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,49
vedeţi: *ind. prez. 2.pl.* 10,23, 24; 12,15; 21,6, 29; 24,39
să vadă: *conj. prez. 3.pl.* 11,33
vezi: *imperativ 2.sg.* 11,35; 18,42
veţi vedea: *ind. viit.I. 2.pl.* 12,54; 13,28, 35; 17,22; 21,20, 31
să văz: *conj. prez. 1.sg.* 14,18; 18,41
vedea: *ind. imp. 3.sg.* 23,48
să fie văzut: *conj. pf. 3.pl.* 24,23

VEDENIE: s.f.
vedenie: *sg. ac.* 1,22

VEDERE: s.f.
vedearea: *sg. ac.* 4,19
vedeare: *sg. ac.* 7,21
vedere: *sg. ac.* 23,48
vedere: *sg. ac., în sintagma* ***vedere de îngeri*** „vedenie de îngeri" 24,23

(a) VENI: v. IV
va veni: *ind. viit.I. 3.sg.* 1,35; 3,16; 9,26; 11,22; 12,36, 37, 38, 40; 13,35; 14,10; 17,20; 21,35; 22,18
să vie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,43; 5,7; rezum. cap.7; 7,3; 8,17; 9,23; 14,17; 16,28; 17,1; 18,16; 21,34
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,59; 7,34; rezum. cap.12
vin: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.2
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,16, 27, 44, 51; 3,3, 12; 4,16, 42; 5,7; 7,33; 8,19, 35, 41, 47, 49; 9,56; 10,33; 11,6, 31; 13,6; 15,20, 27, 30; rezum. cap.17; 17,27; 19,10, 16, 18, 20; 22,7; 23,33; 24,1, 23
venind: *gerunziu* 2,38; 7,20; 8,51; 14,9; 16,21; 19,23; 22,45
venit-ai: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,34
venisă: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 5,17; 6,18
vino: *imperativ 2.sg.* 5,27; 7,8; 9,59; 18,22
am venit: *ind. pf.c. 1.sg.* 5,32; 12,49, 51
vor veni: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,35; 13,29; 19,43; 21,8, 26; 23,29
vine: *ind. prez. 3.sg.* 6,47; 7,8; 8,12; 12,54; 13,35; 14,26, 27, 31; 19,38
viind: *gerunziu* 7,4; 11,25; 12,43; 15,6, 25; 18,5, 8; 21,27
să viu: *conj. prez. 1.sg.* 7,7
vinea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 7,9; 18,3; 23,26
vii: *ind. prez. 2.sg.* 7,19, 20
vie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 11,2
va veni: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,38
ar veni: *cond. prez. 3.sg.* 12,39
a **veni**: *inf. prez.* 12,45
veni-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,46
viiu: *ind. prez. 1.sg.* 13,7
veniţi: *imperativ 2.pl.* 13,14
veni: *inf. prez. fără a* 14,20
viindu-: *gerunziu* 15,17
vin: *ind. prez. 3.pl.* 17,1
veni-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 17,22; 21,6
voi veni: *ind. viit.I. 1.sg.* 19,13
vini-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 20,16
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 22,52; 23,49, 55
vei veni: *ind. viit.I. 2.sg.* 23,42

VENIRE: s.f.
venirea: *sg. nom., în sintagma* ***venirea Fiiului lui Dumnezău*** rezum. cap.17

VERDE: adj.
verde: *n. sg. ac., în sintagma* ***lemnul verde*** 23,31

(a se) VESELI: v. IV
să (ne) veselim: *conj. prez. 1.pl.* 15,23
a (ne) veseli: *inf. prez.* 15,32

VESTE: s.f.
veaste: *sg. nom.* 4,14
veastea: *sg. nom./ac.* 4,37; rezum. cap.9

(a se) VESTI: v. IV
vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; rezum. cap.9; rezum. cap.18; rezum. cap.19; rezum. cap.21
a vesti: *inf. prez.* 1,19
(să) vestea: *ind. imp. 3.pl.* 1,65
vestesc: *ind. prez. 1.sg.* 2,10
să vestesc: *conj. prez. 1.sg.* 4,43; 9,61
au vestit: *ind. pf.c. 3.pl.* 5,7; 7,18; 8,34; 24,9
(să) **vesteaşte**: *ind. prez. impers./3.sg., în structura v. dislocată bine să* ***vesteaşte*** 7,22; 16,16
(s-)au vestit: *ind. pf.c. impers./3.sg.* 8,20; 16,1
vesteaşte: *imperativ 2.sg.* 9,60
vestind: *gerunziu* 13,1
vesteşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22
vestesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.24

VESTIT, -Ă: adj.
vestit: *m. sg. ac.* rezum. cap.19

VEŞMÂNT: s.n.; var. (Rar) VEŞTMÂNT
veştmânt: *sg. ac.* 5,36
vejmânt: *sg. ac.* 5,36; 24,4
vejmântul: *sg. ac.* 6,29
veşminte: *pl. ac.* 7,25
vejmântului: *sg. gen., în sintagma* ***tivitura vejmântului*** rezum. cap.8
veşmânt: *sg. ac.* 8,27
veşmântului: *sg. gen., în sintagma* ***tivitura veşmântului*** 8,44
veşmântul: *sg. nom.* 9,29
veşmintele: *pl. ac.* 19,35, 36
vejmintele: *pl. ac.* 23,34

VIAŢĂ: s.f.
viaţa: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 12,15; 16,25
vieţii: *sg. gen.* 8,14
viaţa: *sg. ac., în sintagma* ***viaţa de veaci*** 10,25; 18,18, 30
vieţi: *sg. gen.* rezum. cap.21; 21,34

VICLEAN, -Ă: adj./s.
viclean: *adj. m./n. sg. nom./ac.* rezum. cap.11; 11,29, 34; 16,10
(mai) vicleane: *adj. n. pl. nom.* 11,26
vicleană: *adj. f. sg. voc., în sintagma* ***slugă vicleană*** 19,22
vicleni: *s.m. pl. ac.* 23,32

VICLEŞUG: s.n.
vicleşugul: *sg. ac.* 20,23

VIE: s.f.
via: *sg. ac.* 13,6
viii: *sg. gen., în sintagmele* ***lucrătoriul viii/lucrătorii viii/rodul viii/domnul viii*** „stăpânul viei" 13,7; rezum. cap.20; 20,10, 13, 15

vie: *sg. ac.* 20,9, 15
viia: *sg. ac.* 20,16

(a) **VIEŢUI:** v. IV
vieţuiesc: *ind. prez. 3.pl.* 20,38

VIFOR: s.n.
viforul: *sg. nom., în sintagmele* ***viforul vântului/viforul apei*** 8,23, 24

VIITOR, -TOARE: adj.; var. (Înv.) **VIITORIU**
viitoarea: *adj. antep. f. sg. ac.* 3,7
viitoriu: *n. sg. ac., în sintagma* ***în veacul viitoriu*** 18,30
viitoare: *n. pl. ac.* 21,36

VIN: s.n.
vin: *sg. ac.* 1,15; 7,33, 34; 10,34
vinul: *sg. nom./ac.* 5,37, 38; rezum. cap.22

VINĂ: s.f.
vină: *sg. ac.* 23,4, 14
vină: *sg. ac., în sintagma* ***vină de moarte*** 23,22

(a se) **VINDE:** v. III
(să) vând: *ind. prez. 3.pl.* 12,6
vindeţi: *imperativ 2.pl.* 12,33
vindea: *ind. imp. 3.pl.* 17,28; rezum. cap.19; 19,45
vinde: *imperativ 2.sg.* 18,22
vinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.22; 22,21
a vinde: *inf. prez.* rezum. cap.22
ar vinde: *cond. prez. 3.sg.* 22,4
(să) va vinde: *ind. viit.I. 3.sg.* 22,22
vânză: *conj. prez. fără să 3.sg.* 22,36
vinzi: *ind. prez. 2.sg.* 22,48

(a se) **VINDECA:** v. I
a vindeca: *inf. prez.* 4,18; 5,17; 9,2; 14,3
vindecă(-te): *imperativ 2.sg.* 4,23
vindeca: *ind. imp. 3.sg.* 4,40; 6,19; 9,11
să (să) vindece: *conj. prez. 3.pl.* 5,15; 6,18
vindecă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; rezum. cap.14
or vindeca: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,7
(să) vindeca: *ind. imp. 3.pl.* 6,18
au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,21; 14,4; 22,51
(să) vindecase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 8,2
(s-) vindeca: *inf. prez. fără* **a** 8,43
să vindece: *conj. prez. 3.pl.* 9,1
vindecând: *gerunziu* 9,6
vindecaţi: *imperativ 2.pl.* 10,9
vindecasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.13; 13,14
(vă) vindecaţi: *imperativ 2.pl.* 13,14

VINDECARE: s.f.
vindecări: *pl. ac.* 13,32

VINDECAT, -Ă: adj.
vindecat: *m. sg. ac.* rezum. cap.5

VINERI: s.f.
vineri: *sg. nom.* 23,54

(a) **VINOVĂŢI:** v. IV
vinovăţi: *inf. prez. fără a* 20,26

VISON: s.n. (Înv.) „ţesătură fină de in"; (Prin ext.) „îmbrăcăminte confecţionată din vison"
vison: *sg. ac.* 16,19

VISTIERIE: s.f. (cf. **Indice** Mt)
vistierie: *sg. ac.* 21,1

VIŢĂ: s.f.
viţei: *sg. gen-, în sintagma roada* ***viţei*** 22,18

VIŢEL: s.m.
viţelul: *sg. ac., în sintagma* ***viţelul cel gras*** 15,23, 27, 30

VIU, VIE: adj./s.
viu: *adj. m. sg. nom./ac.* 10,28, 30; 24,23
viilor: *s.m. pl. gen.* 20,38
(Cel) Viu: *s.m. sg. ac.* 24,5

VIZUINĂ: s.f.; var. (Înv. şi reg.) **VIEZUINĂ**
viezuini: *pl. ac.* 9,58

(a) **VOI:** v. IV
voim: *ind. prez. 1.pl.* 19,14

VOIE: s.f.
voia: *sg. nom./ac.* 12,47; 22,42
voii: *sg. dat.* 23,25

VORBĂ: s.f.
vorbă: *sg. ac.* 23,9

(a) **VORBI:** v. IV
vorbiia: *ind. imp. 3.pl.* 24,15

VRACI: s.m.
vraciule: *sg. voc.* 4,23
vraci: *sg. nom.* 5,31
vracii: *pl. ac.* 8,43

(a) VREA: v. II
ar vrea: *cond. prez. 3.sg.* 1,62
vrea: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; 5,39; rezum. cap.9; rezum. cap.12; 13,31; rezum. cap.14
vreau: *ind. prez. 1.sg.* 4,6; 5,13; 12,49
vrei: *ind. prez. 2.sg.* 5,12; 9,54; 18,41; 22,42
vreaţi: *ind. prez. 2.pl.* 6,31
vrând: *gerunziu* 8,20; 10,29; 14,28, 31; 23,20
vreau: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.9; 16,26; 20,46
au vrut: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.9; 10,24; 19,27
va vrea: *ind. viit.I. 3.sg.* 9,23, 24; 10,22
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg., în structura v. dislocată bine* **au vrut** 12,32
am vrut: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,34
ai vrut: *ind. pf.c. 2.sg.* 13,34
vrea: *ind. imp. 3.sg./pl.* „voia/voiau" 15,28; 18,4, 13; rezum. cap.19
vrei: *ind. prez. 2.sg.* 22,9

VREDNIC, -Ă: adj./s.
vreadnice: *adj. n. pl. ac., în sintagma roduri* ***vreadnice de pocăinţă*** 3,8
vreadnic: *adj. m. sg. nom.* 3,16; 7,4, 6, 7; 9,62; 10,7; 15,19, 21; rezum. cap.16
vreadnici: *adj. m. pl. nom.* 20,35
vrednic: *adj. n. sg. nom., în sintagma vrednic de moarte* 23,15
vreadnice: *s.n. pl. ac., în sintagma* ***vreadnice de bătăi*** „lucruri vrednice de bătăi" 12,48
(cele) vrednice: *s.n pl. ac.*"ceea ce se cuvine" 23,41

VREME: s.f.
vreamea: *sg. ac., în loc. adv. la* ***vreamea sa*** 1,20
vreamea: *sg. nom./ac.* 1,57; rezum. cap.2; rezum. cap.12; 19,44; 21,8
vreame: *sg. ac., în sintagma într-o cirtă de* ***vreame*** 4,5
vreame: *sg. ac., în loc. adv. până la* ***o vreame/în vreame/ la vreame/în toată vreamea*** 4,13; 8,13; 12,42; 13,1; 20,10; 21,36

vreame: *sg. ac.* 8,13, 27; 12,56; 13,1; 18,4, 30; 20,9; 22,59
vremi: *pl. ac., în sintagma* ***în multe vremi*** „de multă vreme" 8,29
vremile: *pl. nom.* 21,24
vreme: *sg. ac.* 23,8

VULPE: s.f.
vulpile: *pl. nom.* 9,58
vulpe: *sg. ac.* rezum. cap.13
vulpei: *sg. dat.* 13,32

VULTUR: s.m.
vulturii: *pl. nom.* 17,37

Z

ZADAR: s.n.; var. **ZĂDAR**
zădar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în zădar*** rezum. cap.13

(a se) **ZĂBOVI:** v. IV
(să) zăbovească: *ind. prez. 3.sg.* 1,21
zăbovea: *ind. imp. 3.sg.* 21,37

(a) **ZĂCEA:** v. II
zăcea: *ind. imp. 3.sg.* 5,25; 16,20

(a se) **ZĂMISLI:** v. IV
au zămislit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,24
au zămislit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,36
a (să) zămisli: *inf. prez.* 2,21

ZĂMISLIRE: s.f.
zămislirea: *sg. ac.* rezum. cap.1

(a se) **ZDROBI:** v. IV
zdrobi(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 20,18

ZDROBIT, Ă: s.m./f.
(cei) zdrobiți: *s.m. pl. ac., în sintagma* ***cei zdrobiți cu inima*** 4,18

(a) **ZECIUI:** v. IV; var. (Reg.) **(a) ZĂCIUI**
zăciuiți: *ind. prez. 2.pl.* 11,42

ZECIUIALĂ: s.f.; var. (Reg.) **ZĂCIUIALĂ**
zăciuiale: *pl. ac.* 18,12

ZGĂU: s.n. (Înv.) „uter"; (Prin ext.) „pântece"
zgăul: *sg. ac.* 2,23

ZI: s.f./adv.
zilele: *s.f. pl. nom./ac.* 1,5, 23, 25, 39, 75; 2,1, 6, 43; 4,2, 25; 5,35; 9,36, 51; 17,26, 28; 21,22, 23; 24,18
zilele: *s.f. pl. ac., în sintagma* ***trecusă în zilele sale/au trecut în zilele sale*** (cf. supra a **TRECE**) 1,7, 18
zioa: *s.f. sg. nom./ac.* 1,20, 80; 9,12; 10,12; 12,46; 13,14, 16; 14,5; 17,24, 27, 29; 21,34; 23,54; 24,29
zile: *s.f. pl. nom./ac.* 1,24; 2,21, 36, 46; rezum. cap.4; 4,2; 5,17, 35; 6,12; 8,22; 9,28; 13,14; 15,13; 17,22; 19,43; 20,1; 21,6; 23,7, 29
zi: *s.f. sg. nom./ac.* 1,59; 2,44; 4,42; 6,23; 9,22, 37; 10,35; 13,31, 32, 33; 17,4, 22, 30; 18,33; 19,42; 23,12; 24,7, 13, 21, 46
zilele: *s.f. pl. ac., ., în sintagma* ***zilele curățeniii/zilele curățeniei*** (cf. supra **CURĂȚENIE**) rezum. cap.2; 2,22
zioa: *s.f. sg. ac., în loc. adv. noaptea* ***și zioa/noaptea și*** *zioa* 2,37; 18,7
zioa: *s.f. sg. ac., în sintagma zioa răsplătirii* 4,19
zioă: *s.f. sg. nom.* 6,13
zilele: *s.f. pl. ac., în loc. adv.* ***în*** *toate* ***zilele/****în loc. adj. de* ***toate zilele*** 9,23; 11,3; 16,19; 19,47; 22,53
zioa: *sg. nom., în sitnagma zioa azimelor* 22,7
zio: *sg. nom.* 22,66
zioa: *adv.* 21,37

(a se) **ZICE:** v. III
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,13, 18, 19, 28, 30, 34, 35, 38, 42, 46, 60, 61, 66; 2,10, 28, 34, 48, 49; 3,12, 13, 14; 4,3, 6, 8, 9, 12, 23, 24, 43; 5,4, 5, 10, 20, 22, 24, 27, 31, 33, 34; 6,3, 8, 9, 10; 7,9, 13, 14, 20, 22, 31, 39, 40, 43, 44, 48, 50; 8,4, 10, 21, 22, 25, 28, 30, 45, 46, 48, 52; 9,3, 9, 12, 13, 14, 19, 20, 33, 41, 44, 48, 49, 50, 54, 57, 59, 60, 61; 10,18, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 35, 37, 40, 41; 11,1, 2, 5, 15, 17, 27, 28, 39, 45, 46, 49; 12,13, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 41, 42; 13,2, 7, 8, 12, 15, 20, 23, 32; 14,3, 5, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25; 15,3, 11, 12, 17, 21, 22, 27, 29, 31; 16,2, 3, 6, 7, 15, 24, 25, 27, 29, 30, 31; 17,1, 5, 6, 14, 17, 19, 20, 22, 36, 37; 18,4, 6, 9, 16, 19, 21, 22, 24, 26, 28, 29, 31, 37, 41, 42; 19,5, 8, 13, 17, 19, 24, 25, 32, 33, 34, 39, 40; 20,2, 3, 8, 13, 16, 17, 23, 24, 25, 34, 39, 41, 45; 21,3, 5, 8, 29; 22,9, 10, 13, 15, 17, 25, 31, 33, 34, 36, 38, 40, 46, 48, 49, 51, 52, 56, 58, 60, 67, 70, 71; 23,3, 4, 14, 22, 28, 43, 46; 24,5, 17, 18, 19, 25, 32, 36, 38, 41, 44, 46
zicând: *gerunziu* 1,24, 63, 66, 67; 2,13; rezum. cap.3; 3,10, 14, 16; 4,34, 35, 36, 41; 5,8, 12, 13, 21, 26, 30; 7,4, 6, 20, 39; 8,8, 24, 25, 30, 38, 49, 54; 9,18, 22, 35, 38, 55; 10,17, 25; rezum. cap.11; 11,45, 53; 12,16, 17; 13,17, 25, 31; 14,3, 7, 30; 15,2, 3, 9, 10; 17,4, 13; 18,2, 3, 13, 18, 38, 41; 19,7, 14, 16, 18, 20, 28, 30, 38, 41, 46; 20,5, 14, 21, 28; 21,5, 7, 8; 22,8, 19, 20, 42, 57, 59, 64, 66; 23,2, 3, 5, 18, 21, 35, 37, 39, 40, 46, 47; 24,7, 23, 29, 34, 40
sânt zisă: *pasiv ind. prez. 3.pl.* (*cu des.* **-ă**) 1,45
(să) zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 2,17, 18
(s-)au zis: *ind. pf.c. impers.* 2,20, 24
(să) zicea: *ind. imp. impers./3.pl.* 2,33; 9,7; 18,34
(să) va zice: *ind. viit.I. impers.* 2,34
zicea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 3,7, 11; 4,22; 5,36; 6,2, 5, 20, 39; 9,23, 31; 10,2; rezum. cap.11; 12,54; 13,6, 14, 18; 14,7, 12; 16,1, 5; rezum. cap.18; 18,1; 21,10; 22,65; 23,34, 42
a zice: *inf. prez.* 3,8; 4,21; 5,23; 7,24, 40, 49; 11,29, 38; 12,1; 13,26; 14,17; 19,11; 20,9; 23,30
zic: *ind. prez. 1.sg.* 3,8; 4,24, 25; 5,24; 6,27, 46; 7,8, 9, 14, 26, 28, 47; 9,27; 10,12, 24; 11,8, 9, 51; 12,4, 5, 8, 22, 27, 37, 44, 51, 59; 13,3, 5, 24, 35; 14,24; 15,7; 16,9; 18,8, 14, 17, 29; 19,26, 40; 21,3, 32; 22,16, 18, 34, 37; 23,43
zice: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4; 5,39; rezum. cap.8; 9,33; rezum. cap.10; rezum. cap.11; 11,24; 12,10; rezum. cap.13; rezum. cap.16; rezum. cap.17; 18,6; 20,37, 42; 22,11
zi: *imperativ 2.sg.* 4,3; 7,7, 40; 10,40; 12,13
zis este: *pasiv ind. prez. impers.* 4,12
veți zice: *ind. viit.I. 2.pl.* 4,23; 12,11; 13,35; 17,6; 19,31; 22,11
vor zice: *ind. viit.I. 3.pl.* 6,26; 17,21, 23; 23,29
zice: *inf. prez. fără a* 6,42
zicând: *gerunziu* 7,16, 19
zic: *ind. prez. 3.pl.* 7,32; 9,18; rezum. cap.20; 20,41; 24,23
ziceți: *ind. prez. 2.pl.* 7,33, 34; 9,20; 11,18; 12,54, 55; 22,70
zici: *ind. prez. 2.sg.* 8,45; 12,41; 18,19; 22,60; 23,3
să zicem: *conj. prez. 1.pl.* 9,54
zis-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,58, 62; 16,7; 18,27; 19,9, 12, 22; 20,42; 22,36
(nu) ziceți: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,4
ziceți: *imperativ 2.pl.* 10,5, 9, 10; 11,2; 17,10
va **zice:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,5; 12,45; 13,25, 27; 20,5
să zică: *conj. prez. 3.sg.* 11,7; 14,9, 10; 17,7, 8
ați zis: *ind. pf.c. 2.pl.* 12,3
(să) vor zice: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,3

să ziceți: *conj. prez. 2.pl.* 12,12
voi zice: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,19; 15,18
zicându-: *gerunziu* 15,6
să (să) zică: *conj. prez. impers.* rezum. cap.17
vom zice: *ind. viit.I. 1.pl.* 20,5, 6
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 20,19; 22,61
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,39
(să) zice: *ind. prez. 3.sg.* 22,1
zicându(-Să): *gerunziu* 23,2

(a) ZIDI: v. IV
era zidită: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 4,29
zidește: *ind. prez. 3.sg.* 6,48, 49
au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,5
zidiți: *ind. prez. 2.pl.* 11,47, 48
a zidi: *inf. p*rezum. cap.14; 14,28, 30
zidea: *ind. imp. 3.pl.* 17,28

ZIDIRE: s.f.
zidirea: *sg. ac., în sintagma* ***zidirea lumii*** 11,50

ZIDITOR: s.m. (Înv. și pop.) „zidar"
ziditorii: *s.m. pl. nom.* 20,17

ZVÂRLITURĂ: s.f.
zvărlitură: *sg. ac., în sintagma* ***zvărlitură de piatră*** 22,41

FACSIMILE

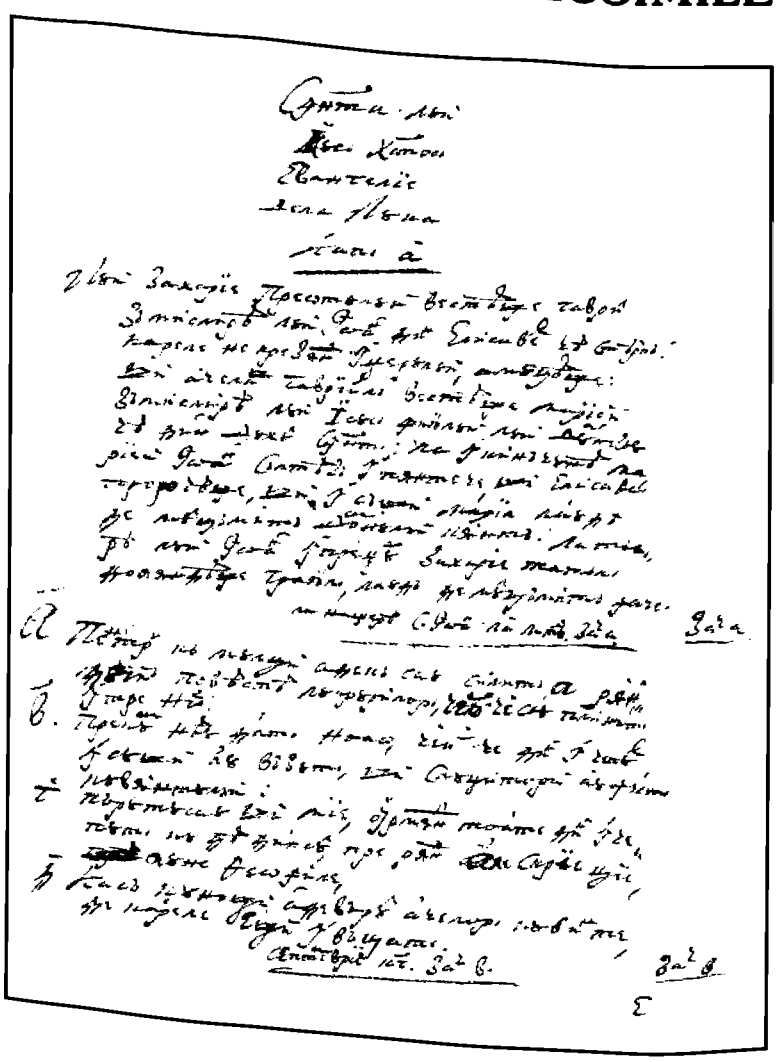

117r

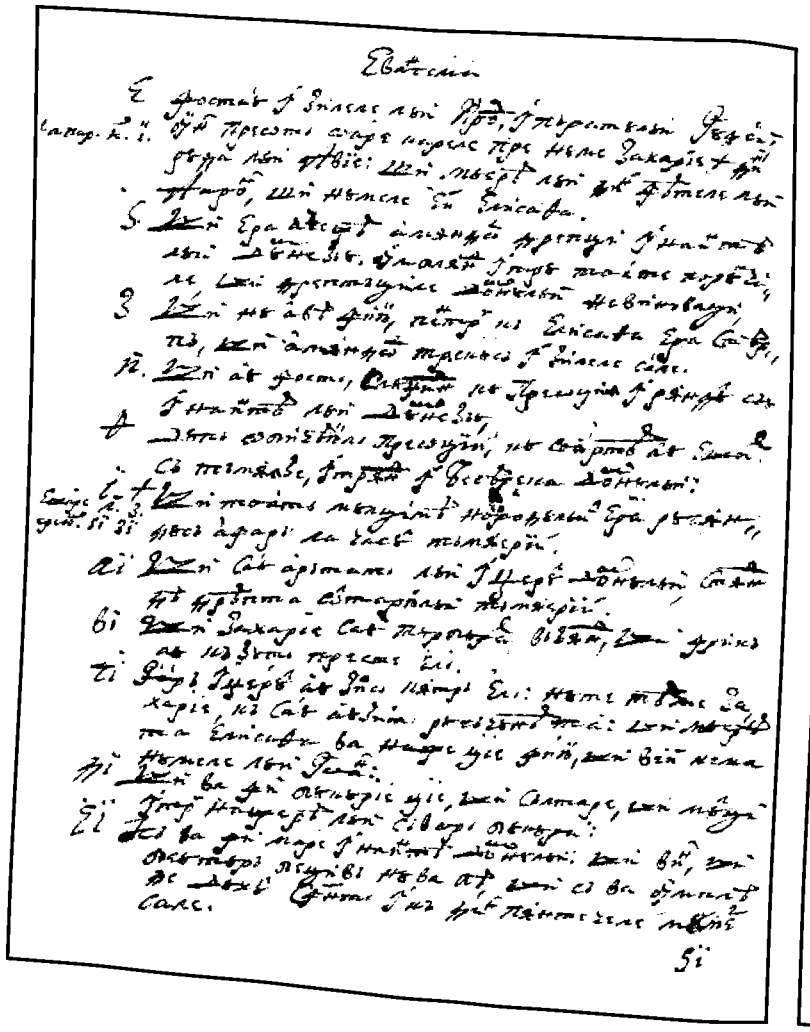

117v

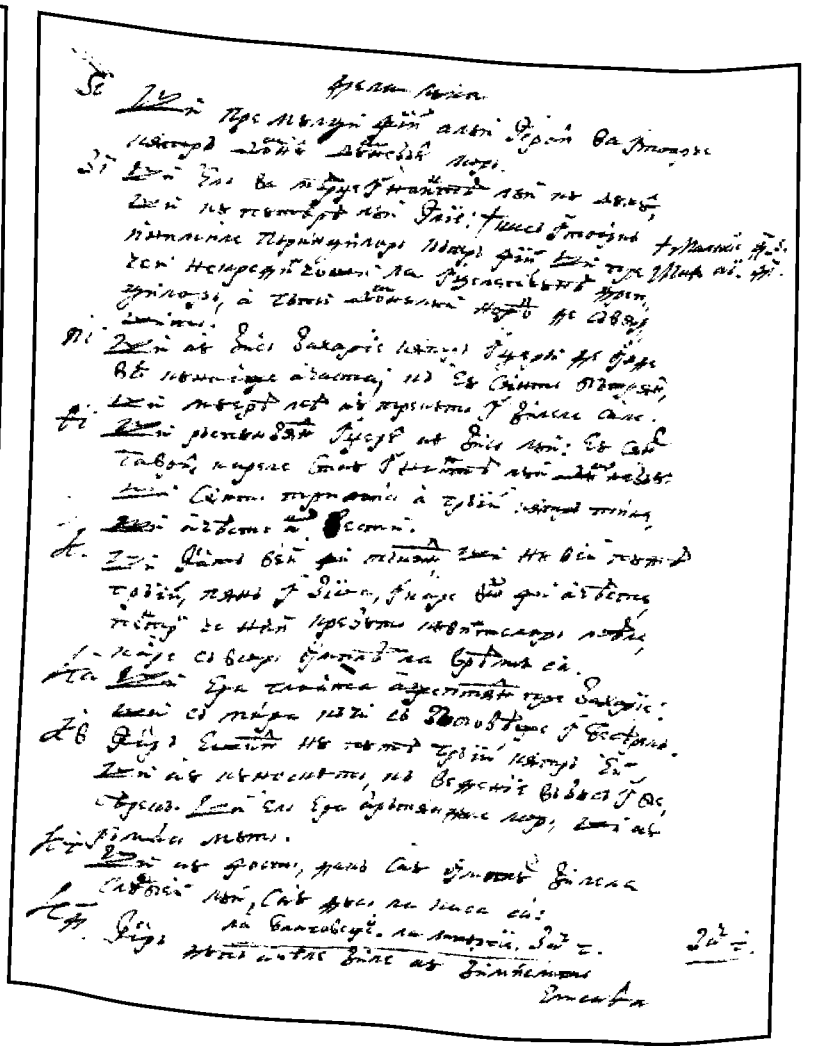

118r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

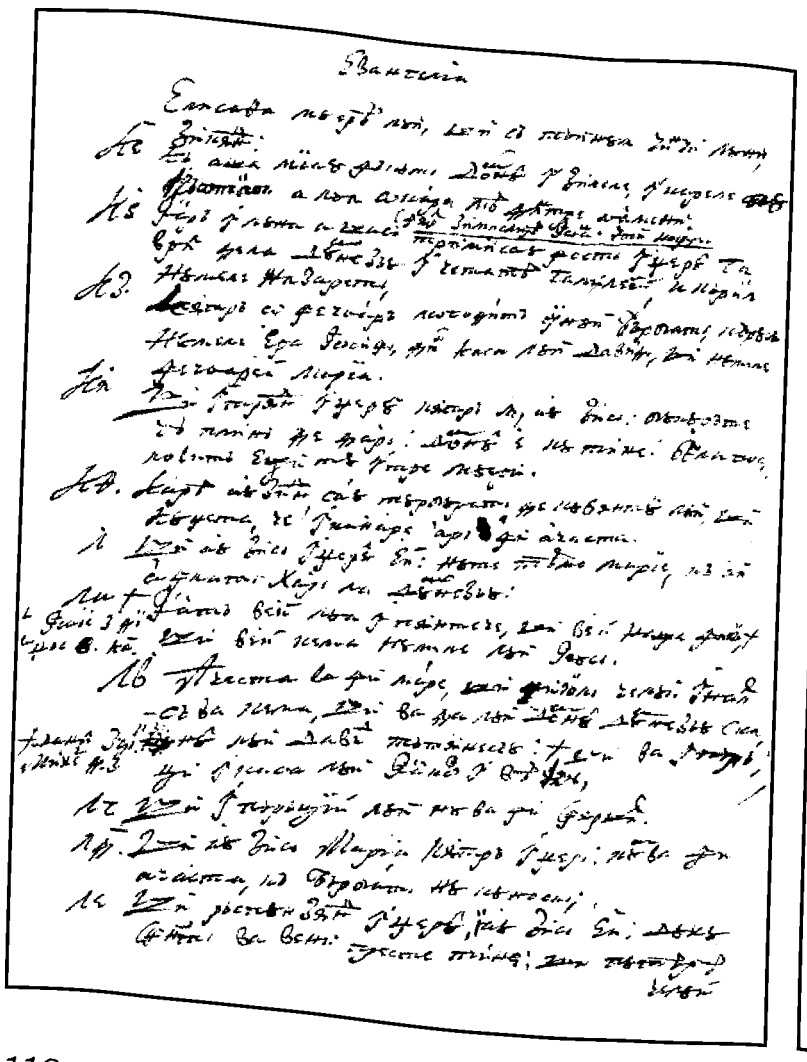

118v

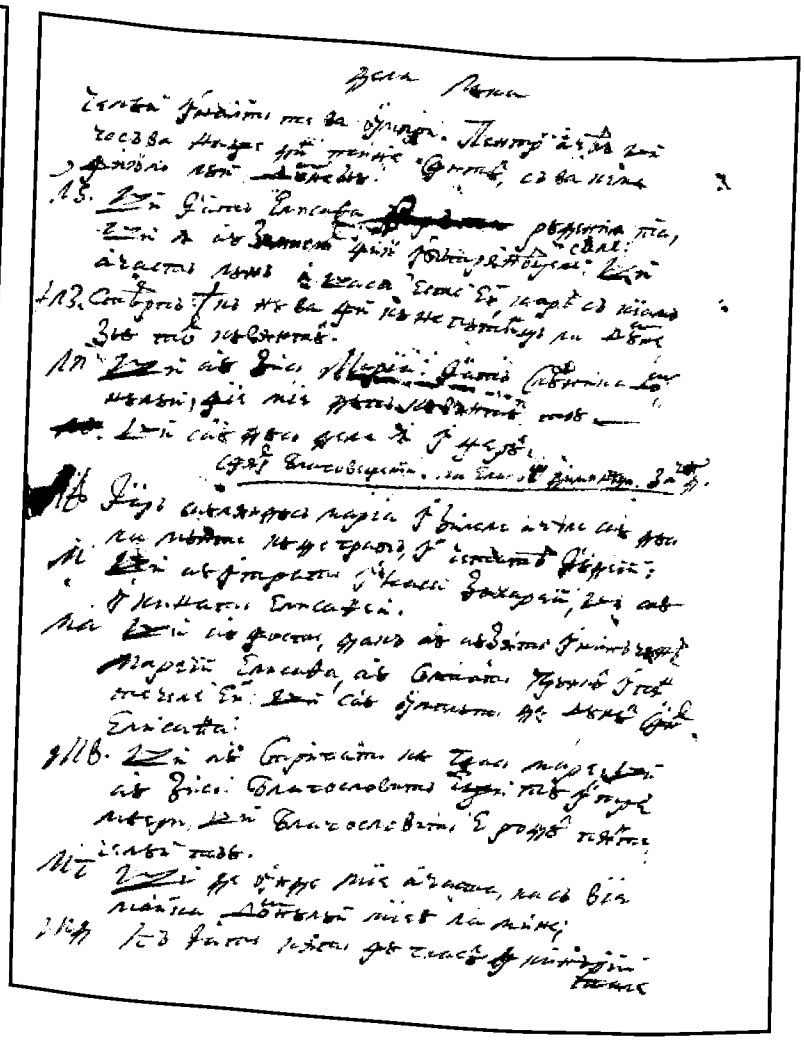

119r

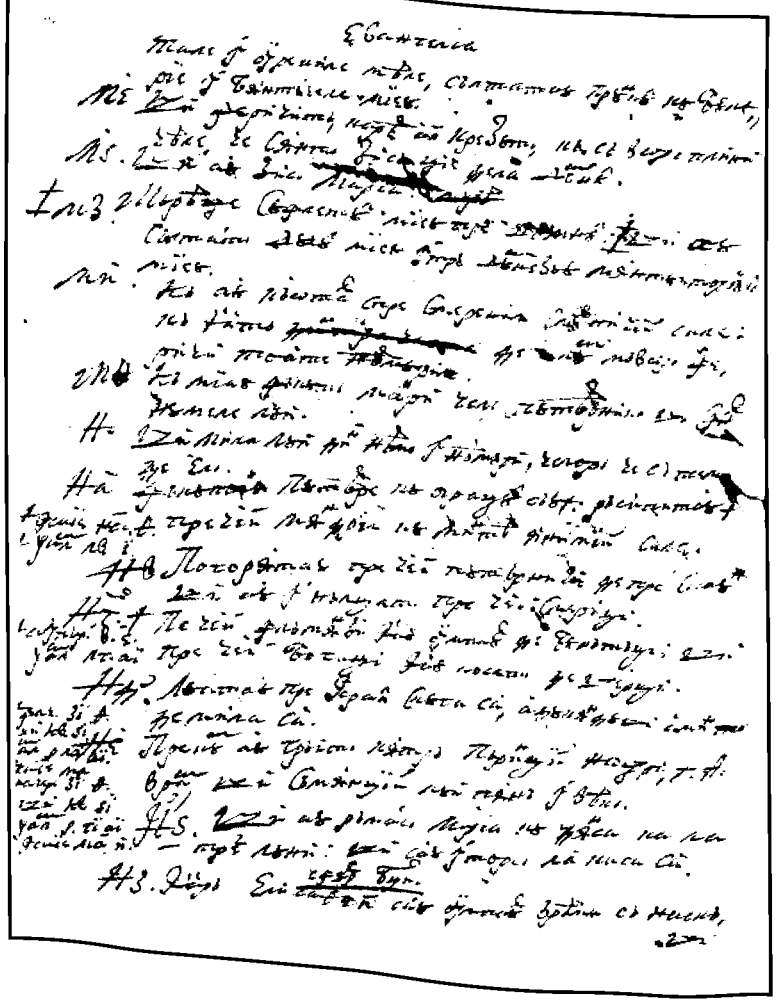

119v

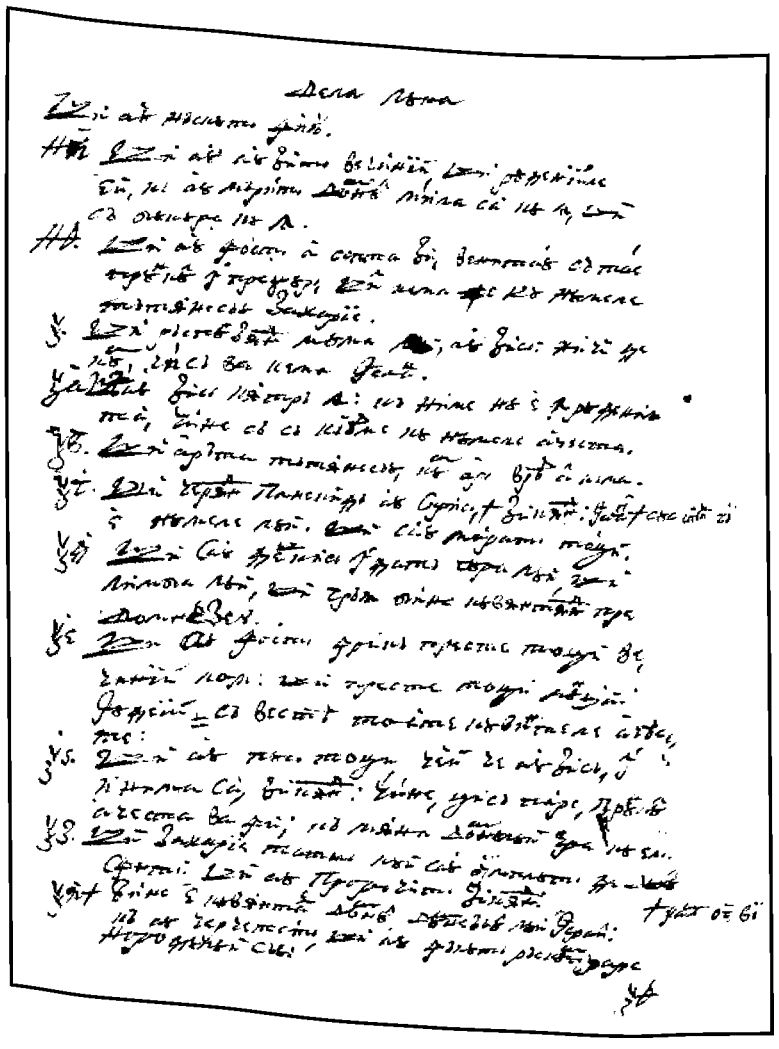

120r

EVANGHELIA DE LA LUCA

FACSIMILE

120v

121r

121v

122r

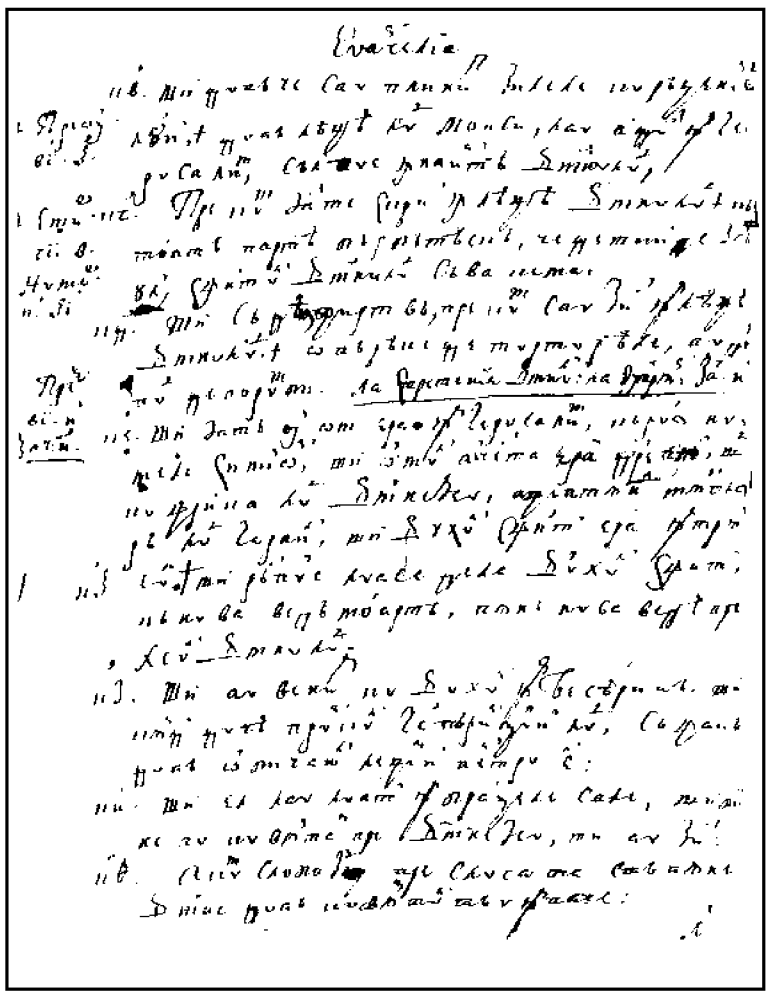

122v

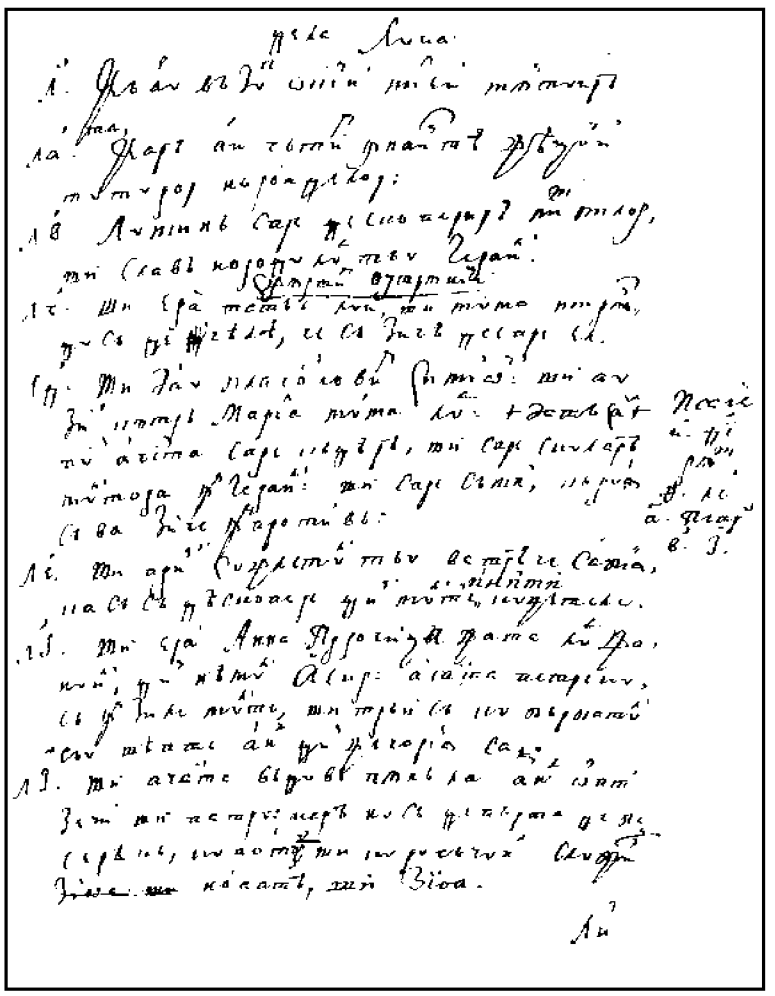

123r

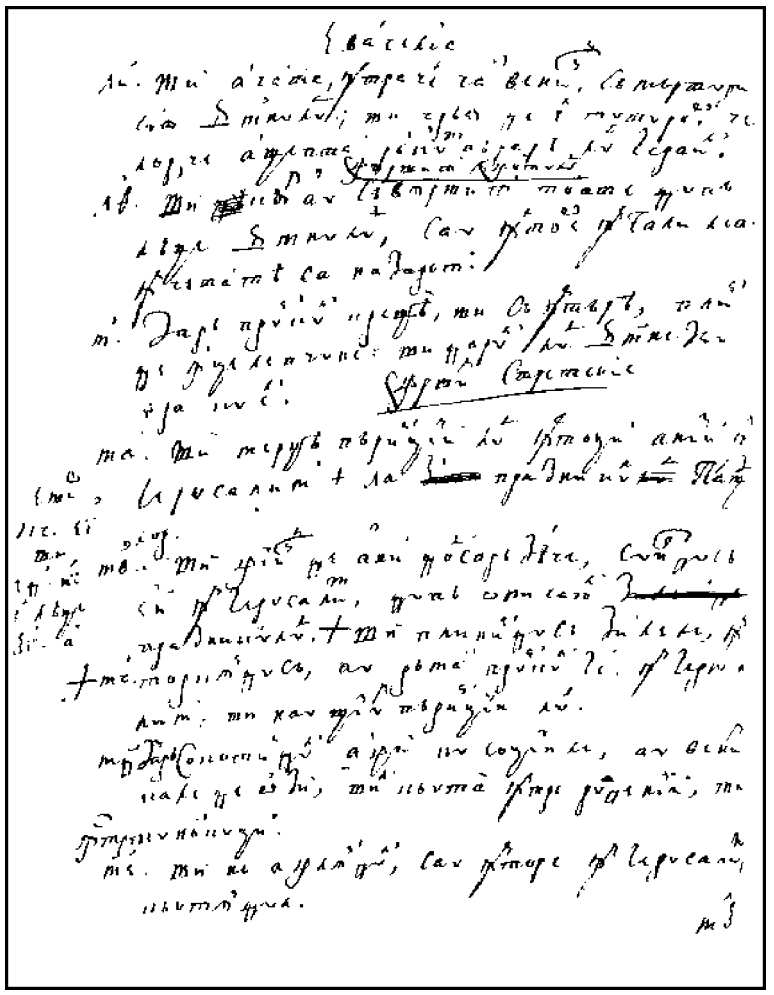

123v

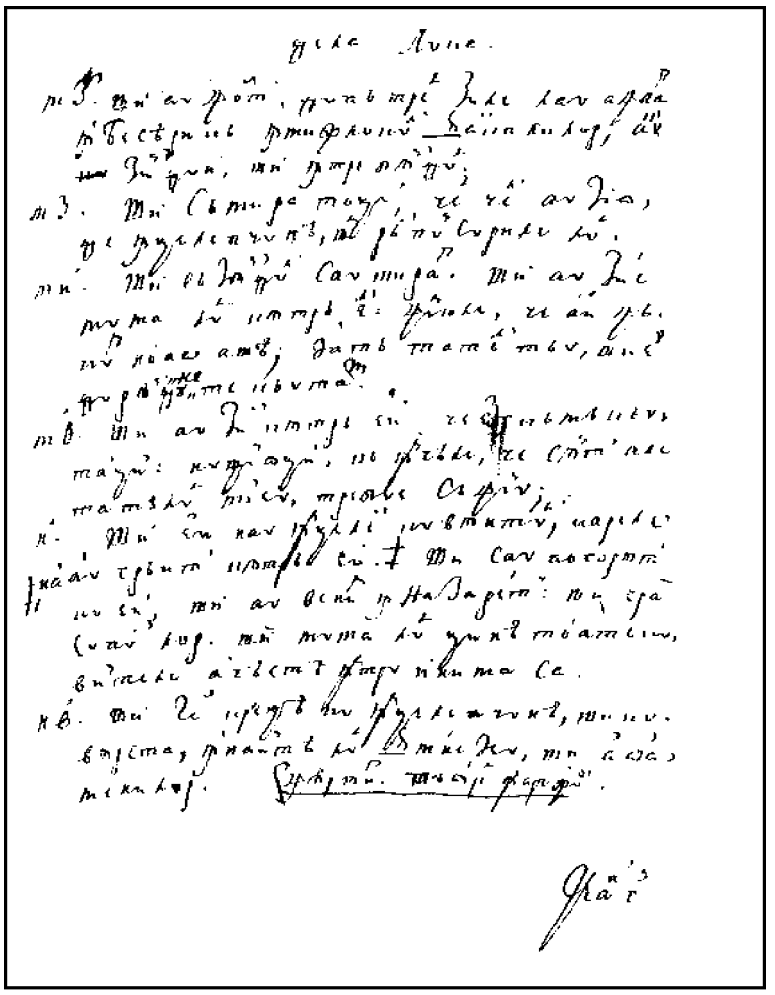

124r

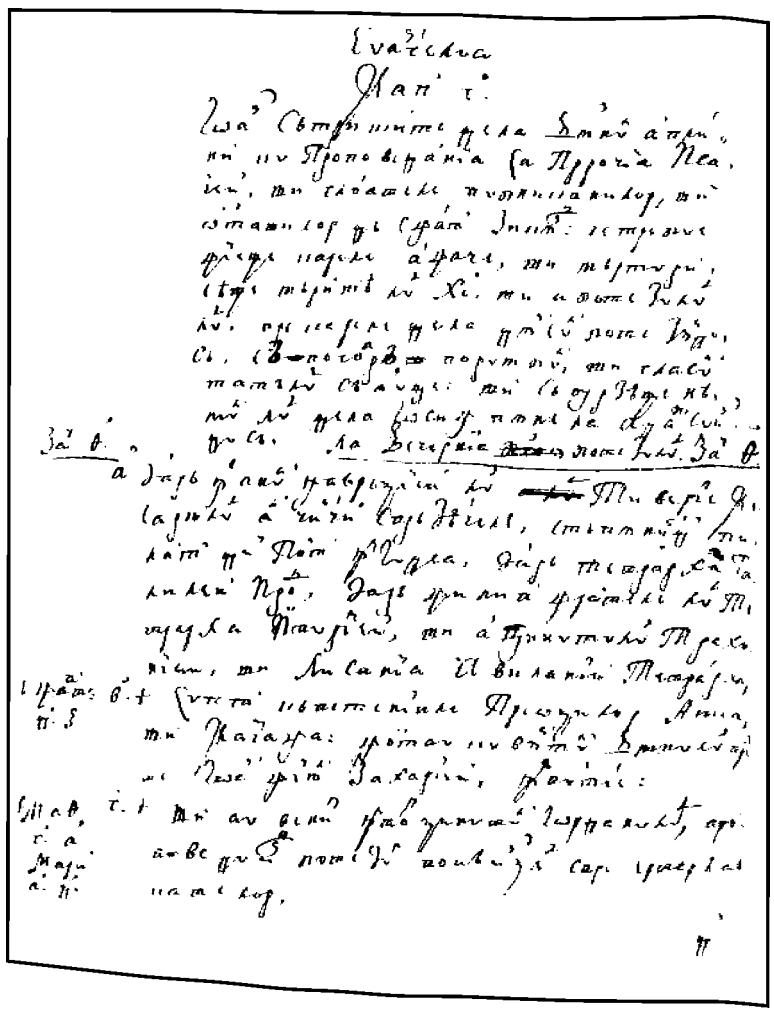

124v

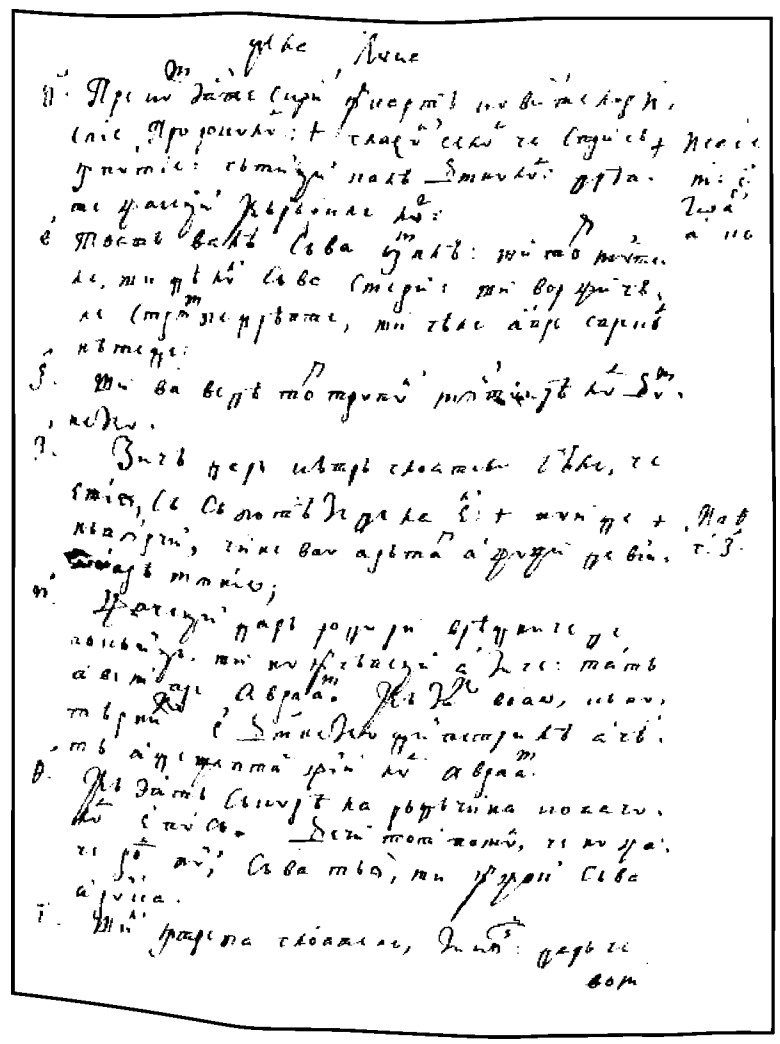

125r

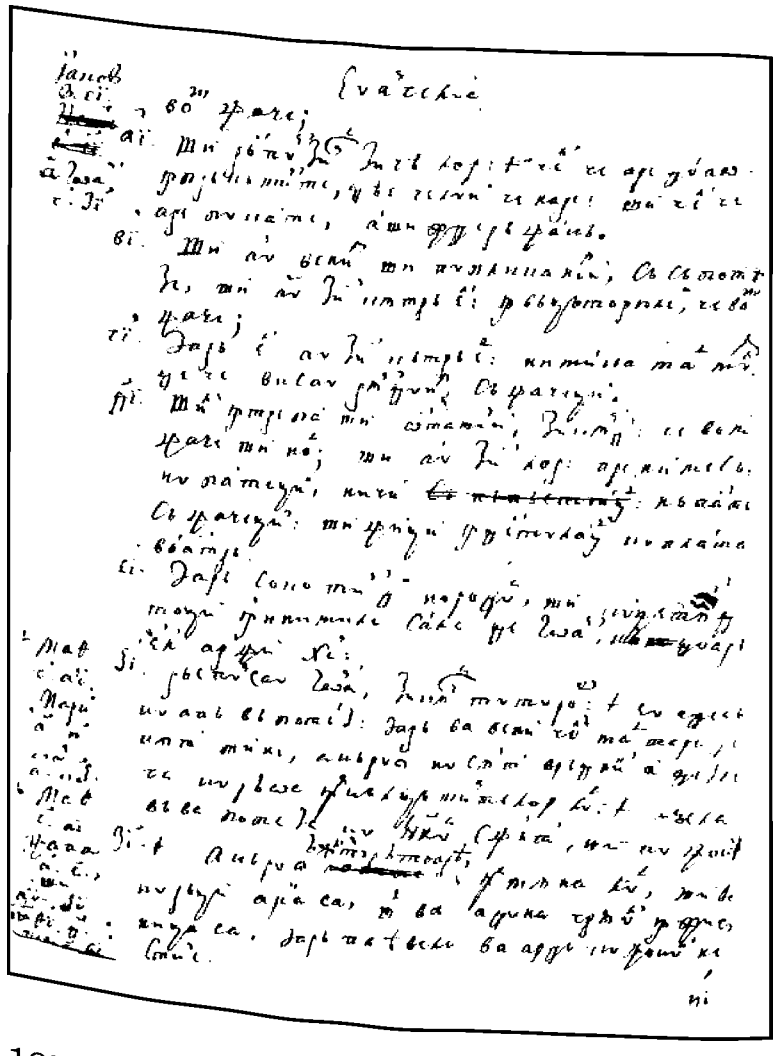

125v

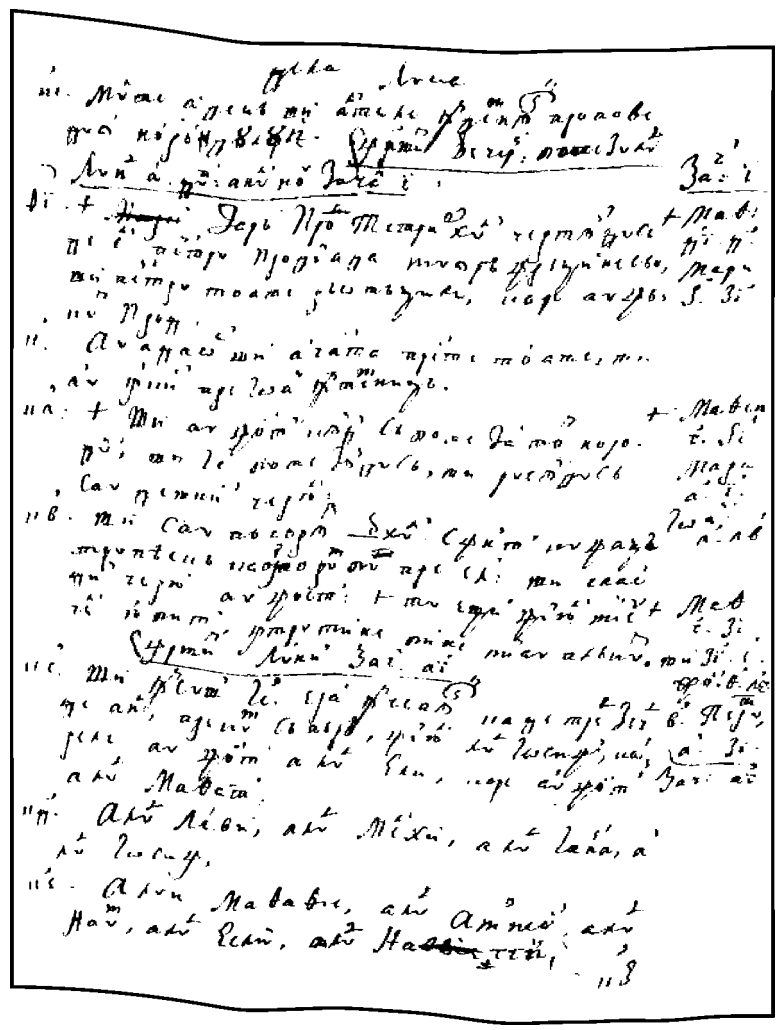

126r

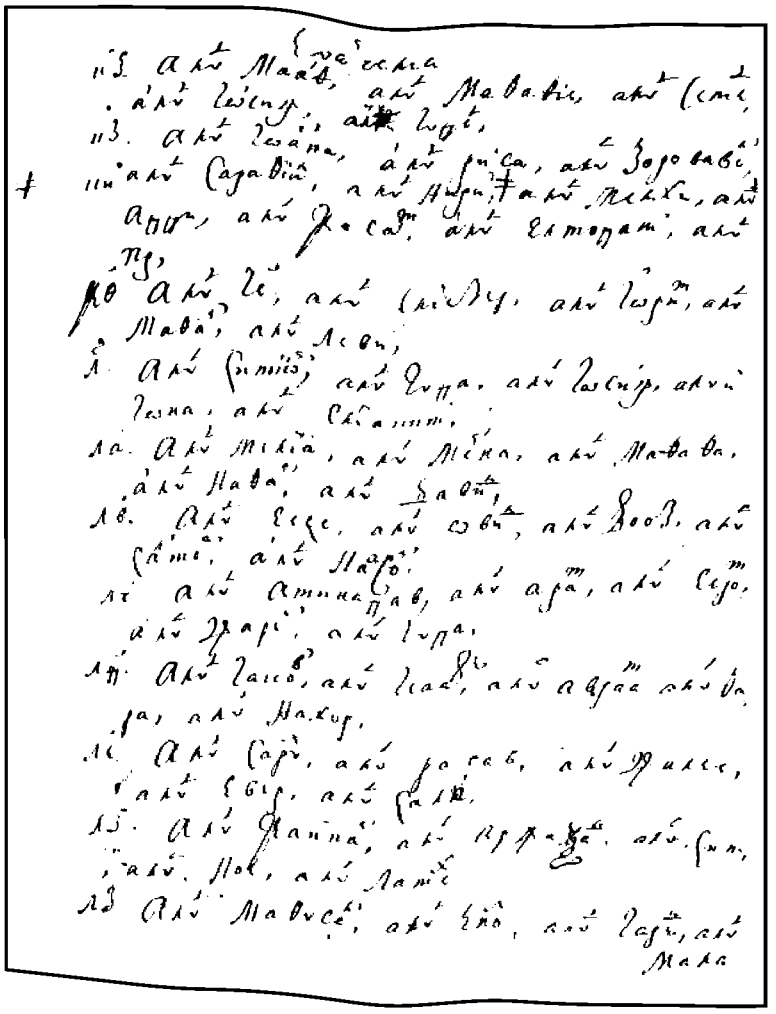

126v

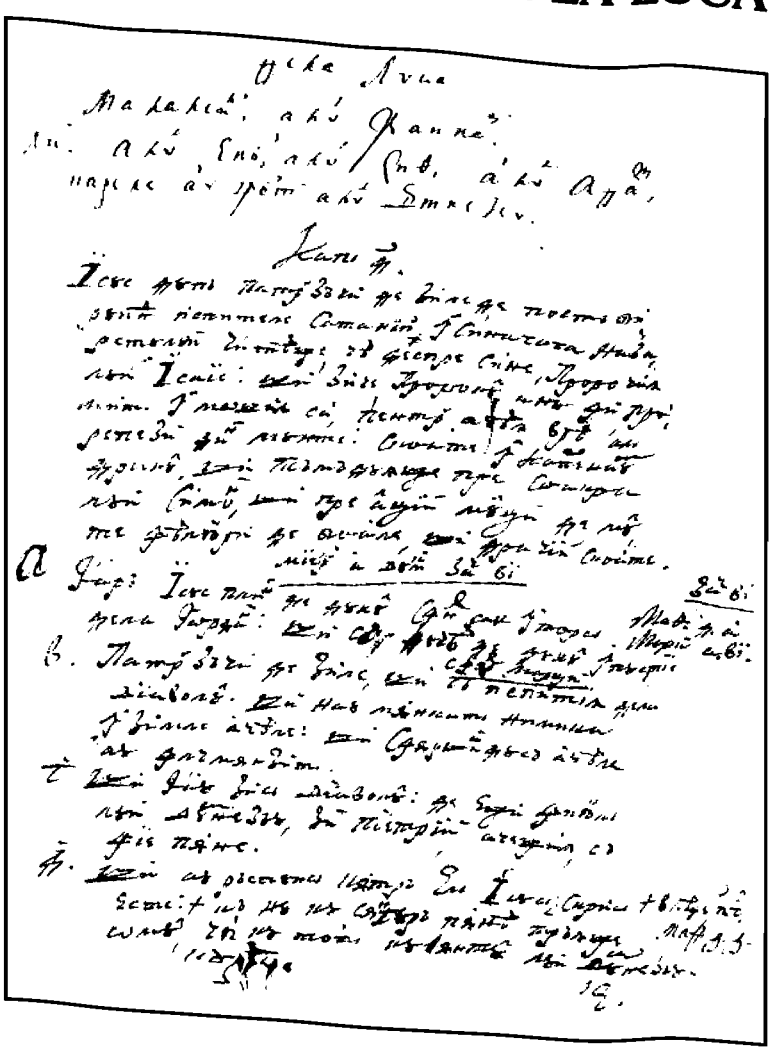

127r

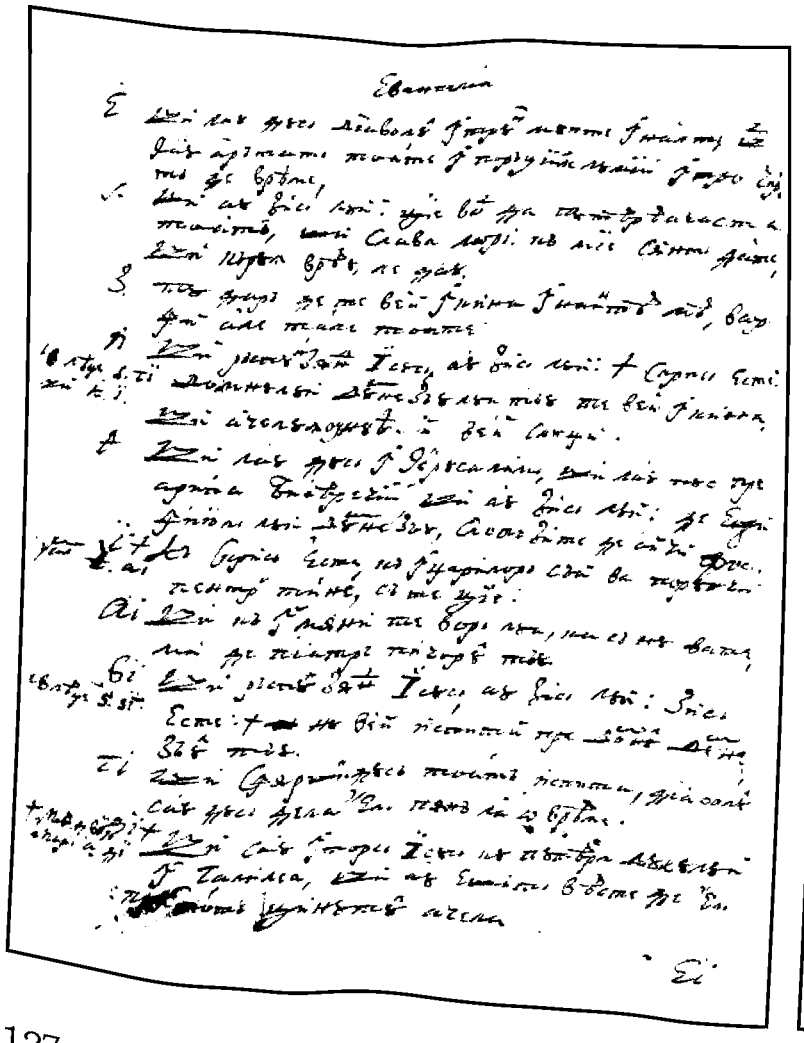

127v

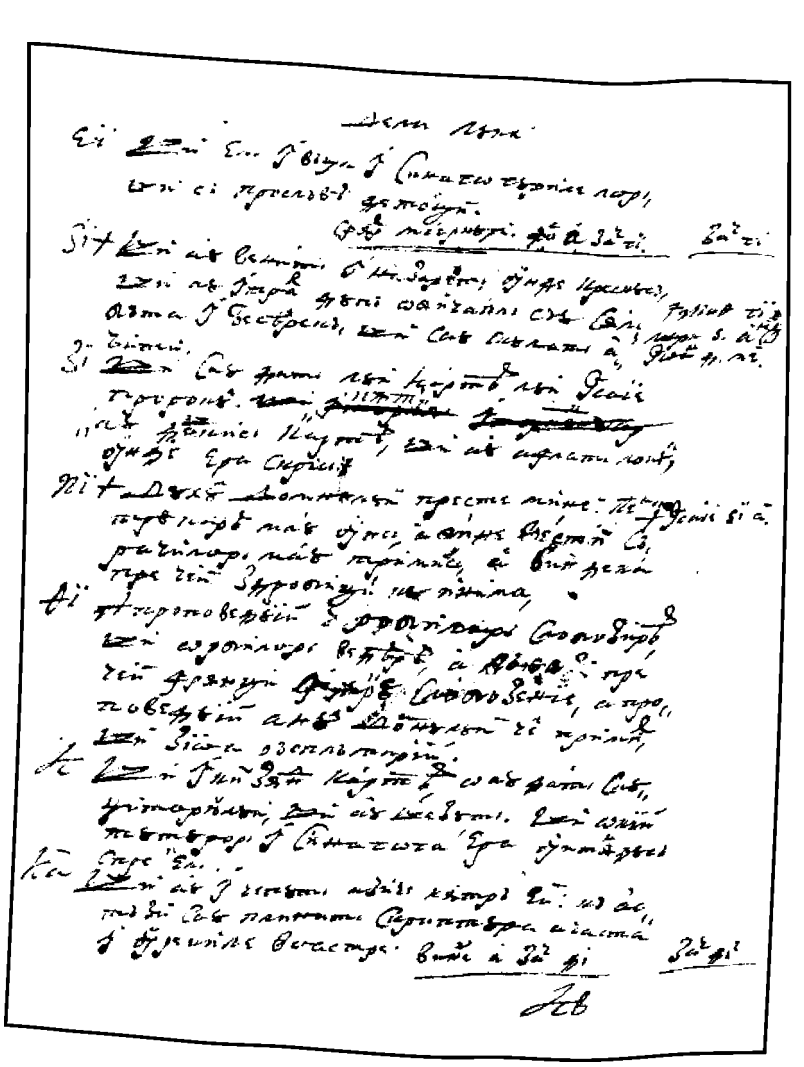

128r

EVANGHELIA DE LA LUCA

FACSIMILE

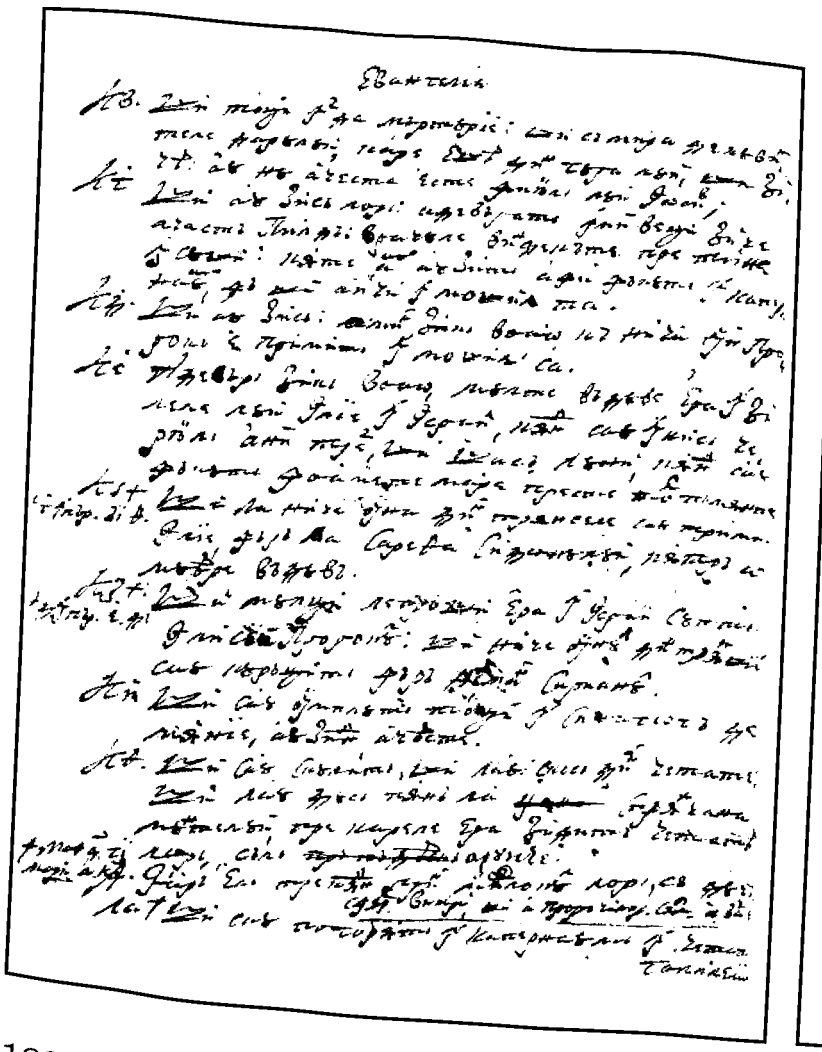

128v

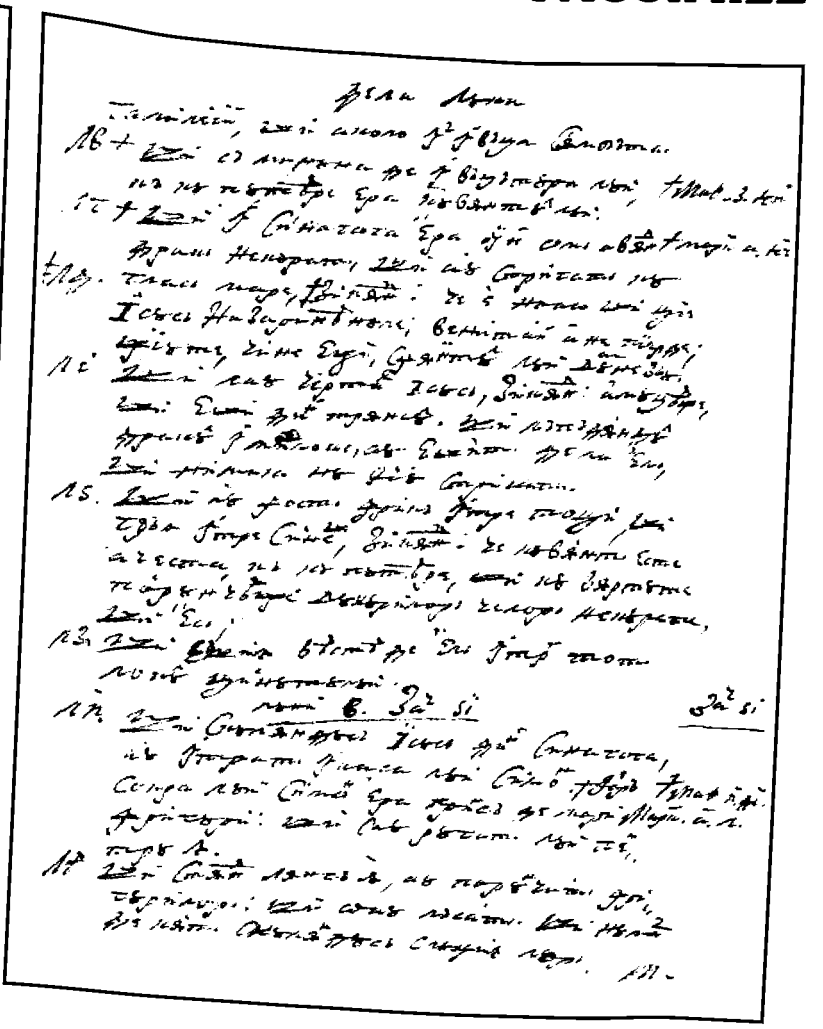

129r

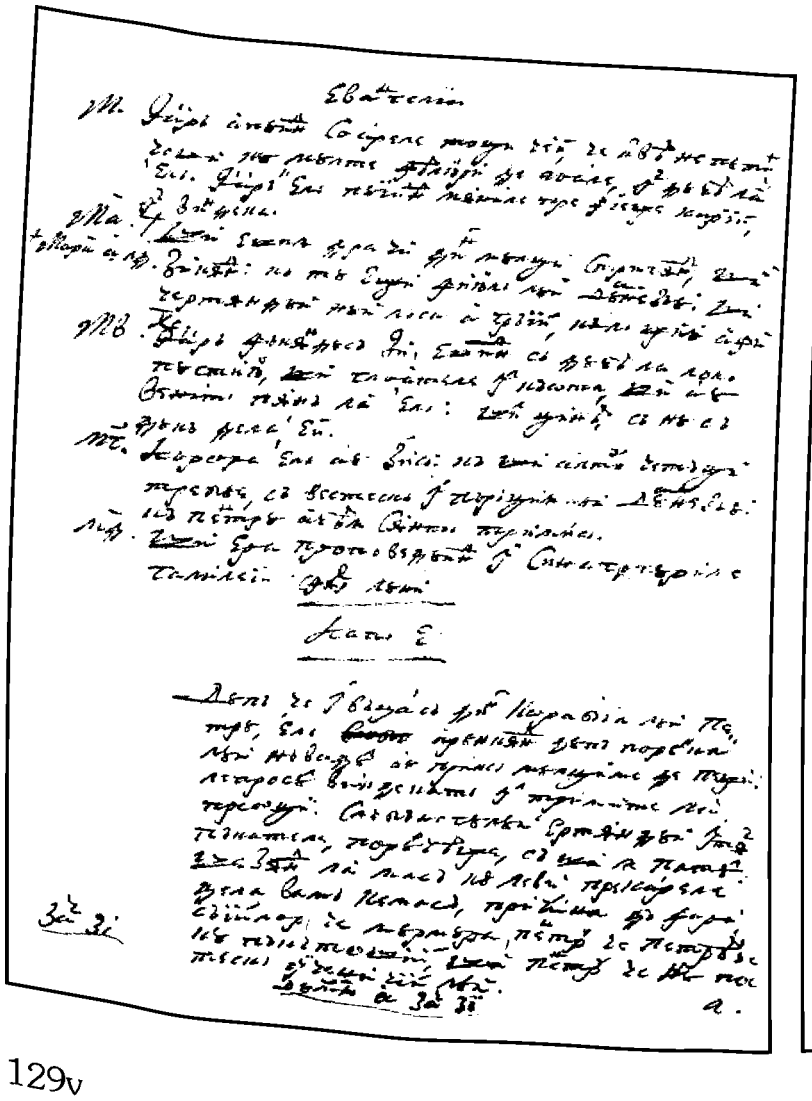

129v

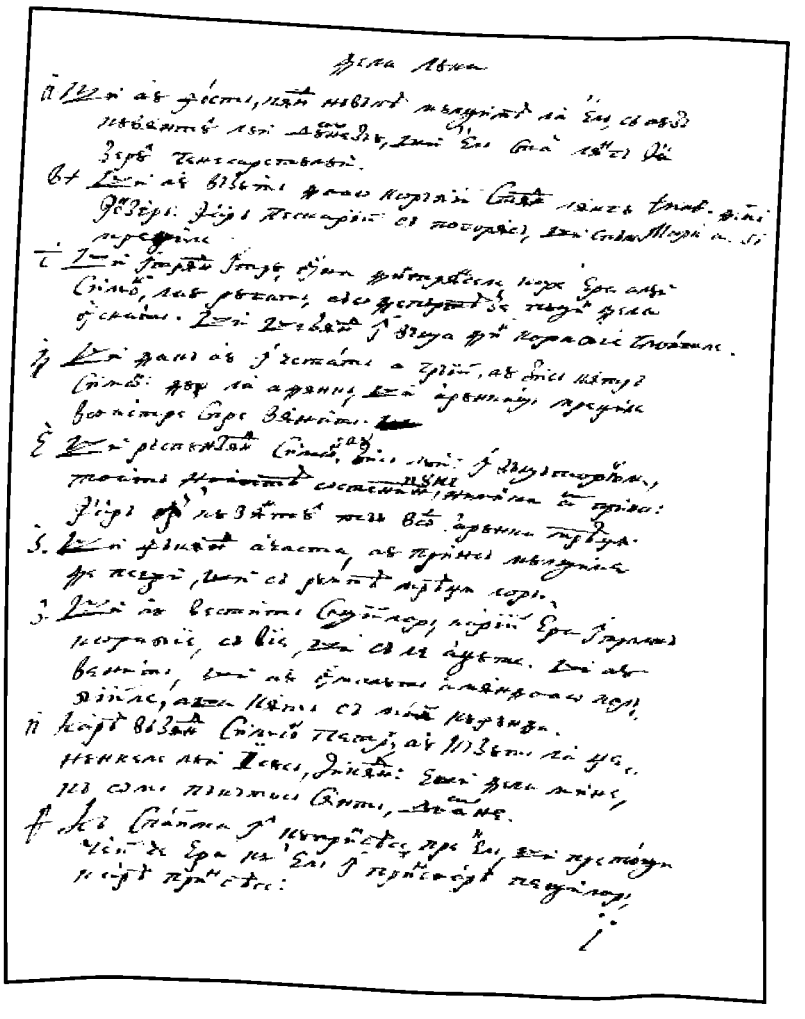

130r

EVANGHELIA DE LA LUCA

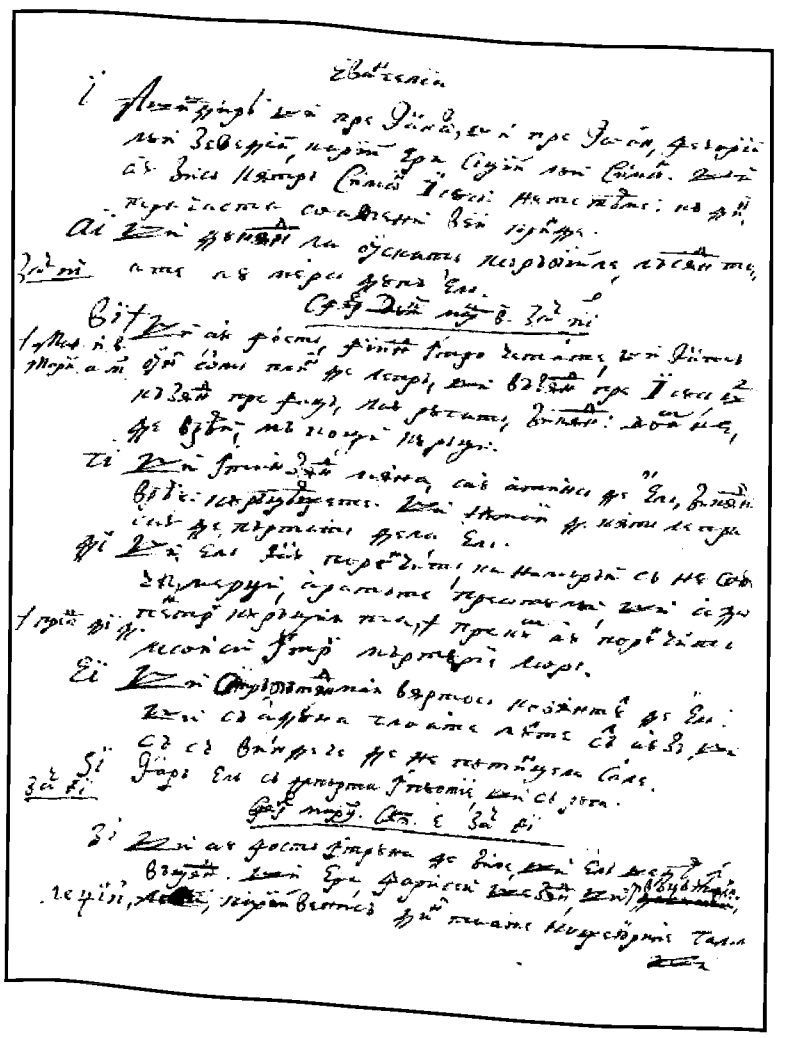

130v

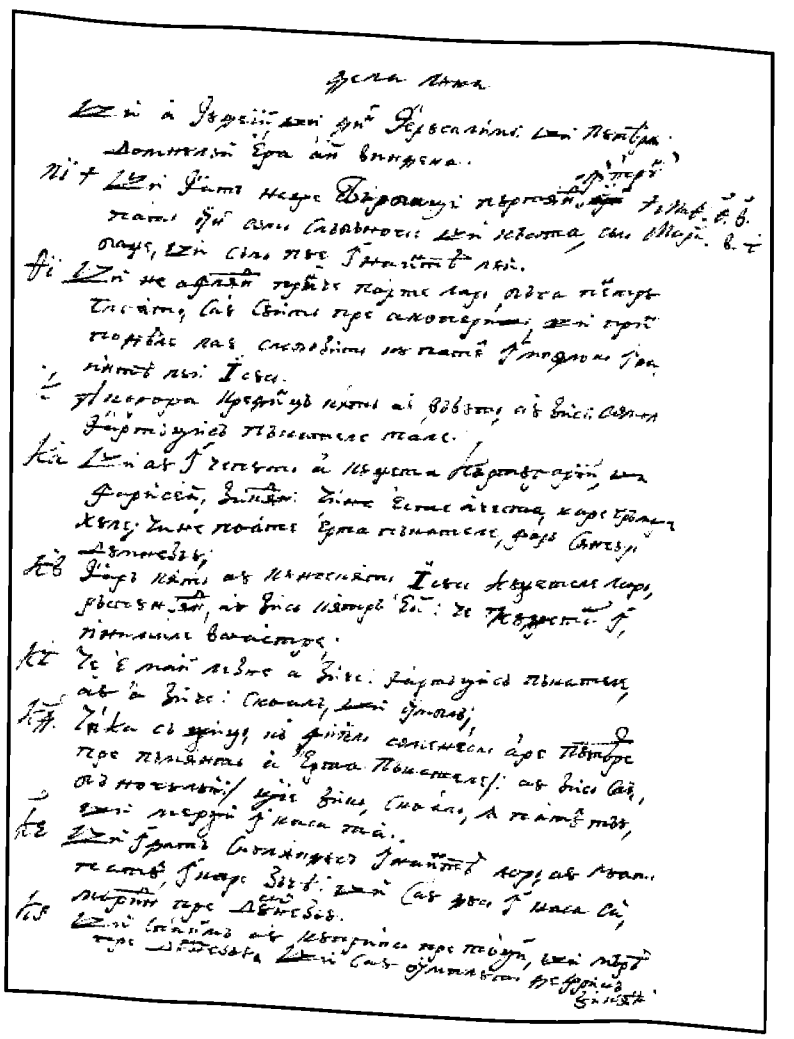

131r

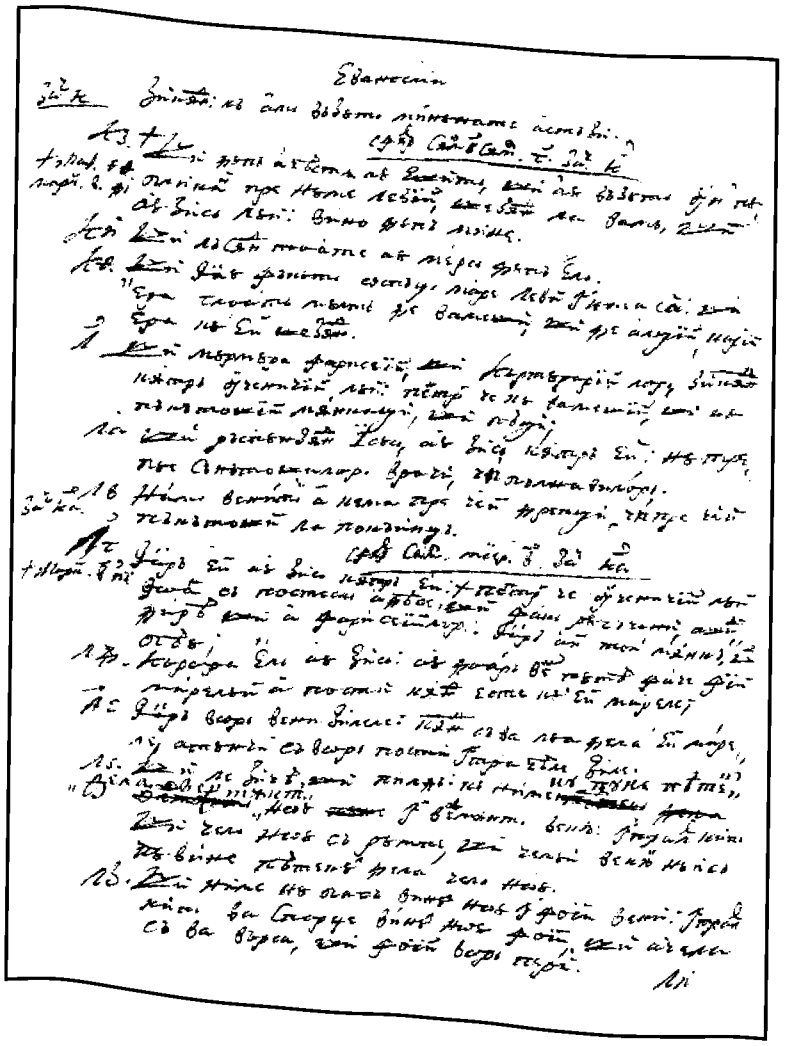

131v

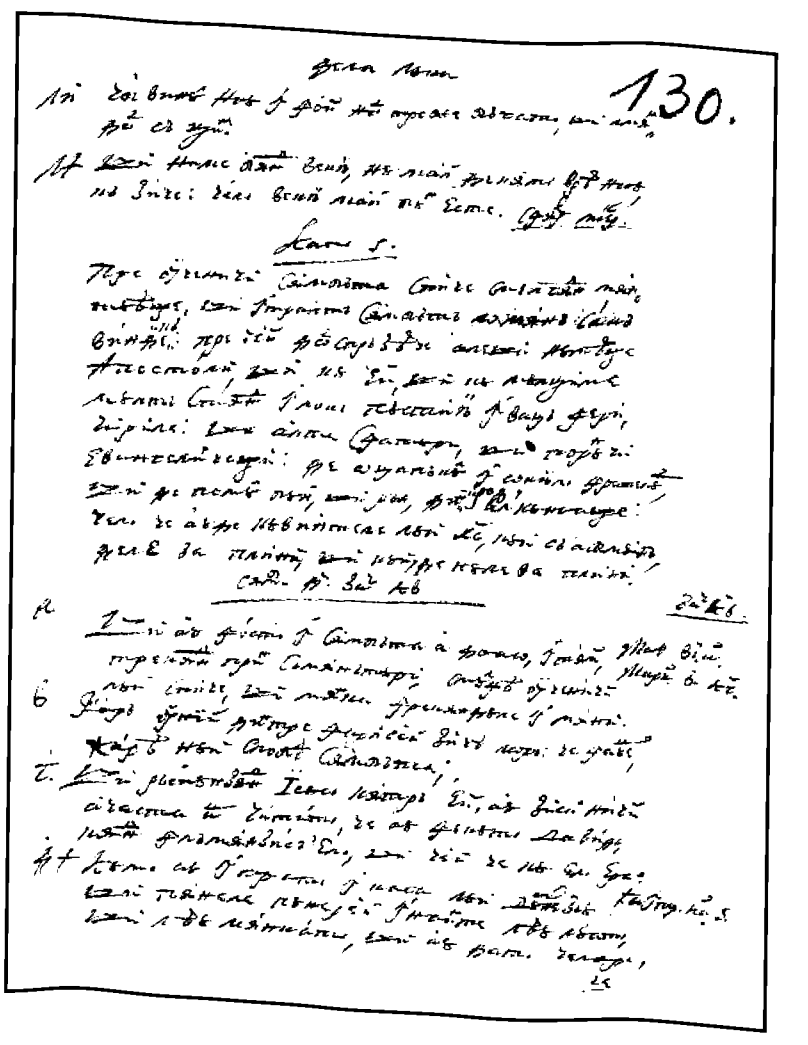

132r

EVANGHELIA DE LA LUCA

FACSIMILE

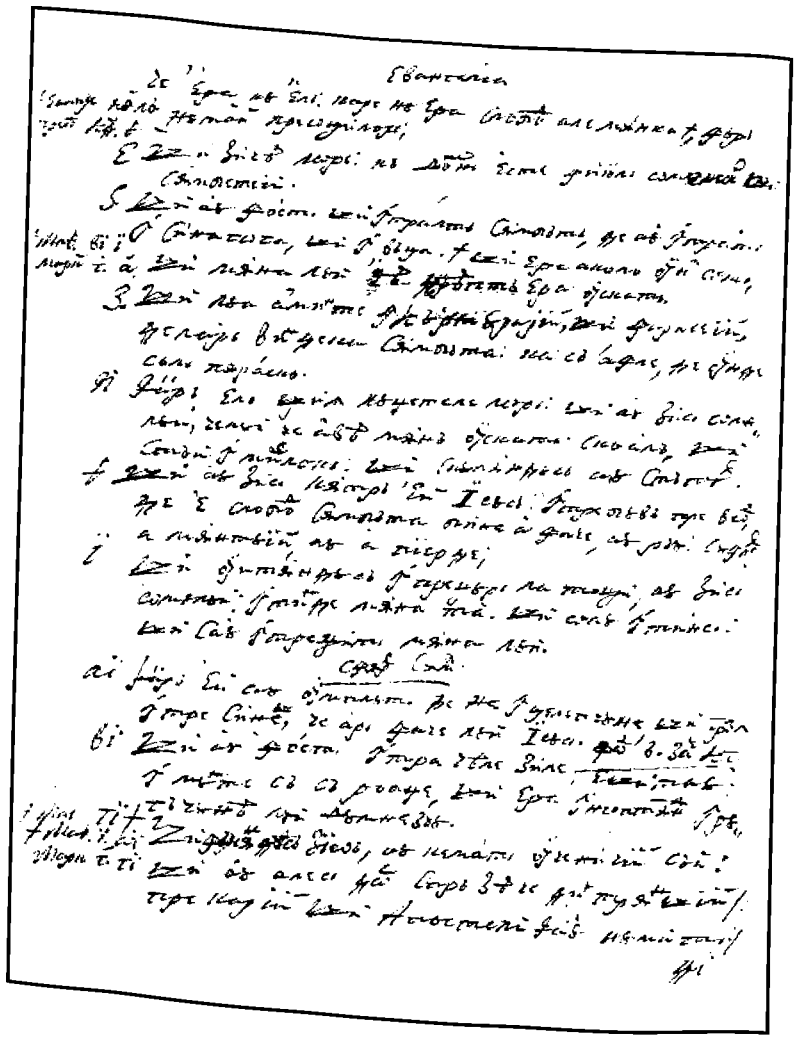

132v

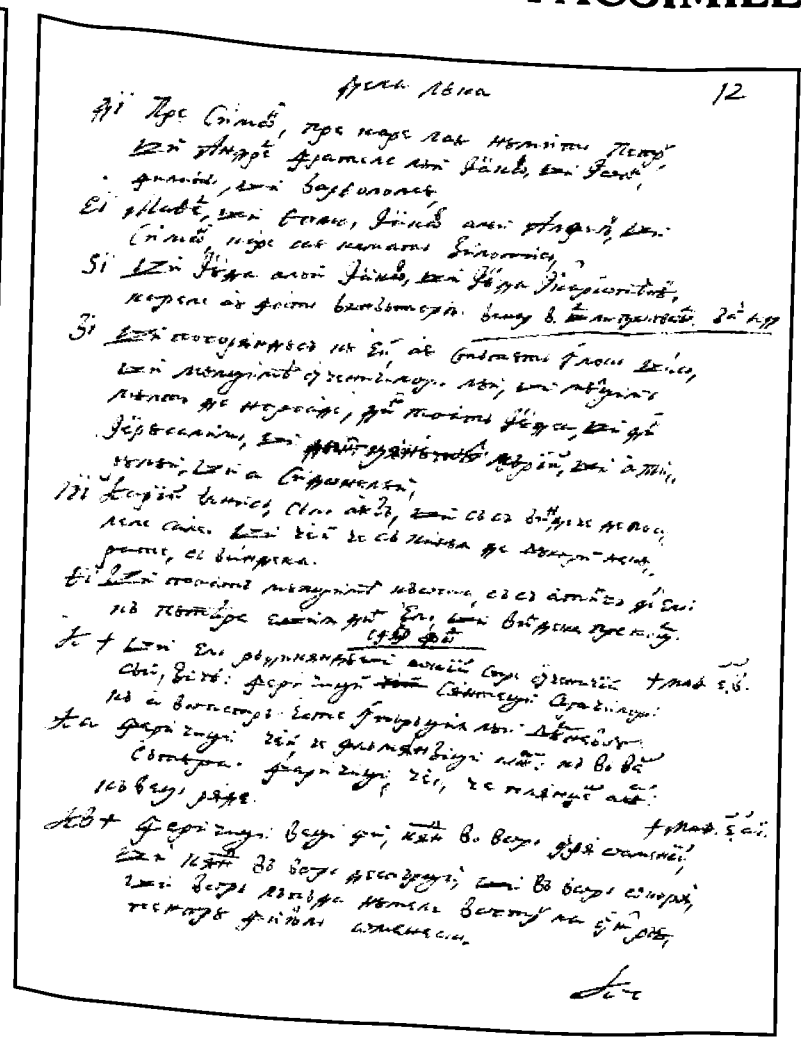

133r

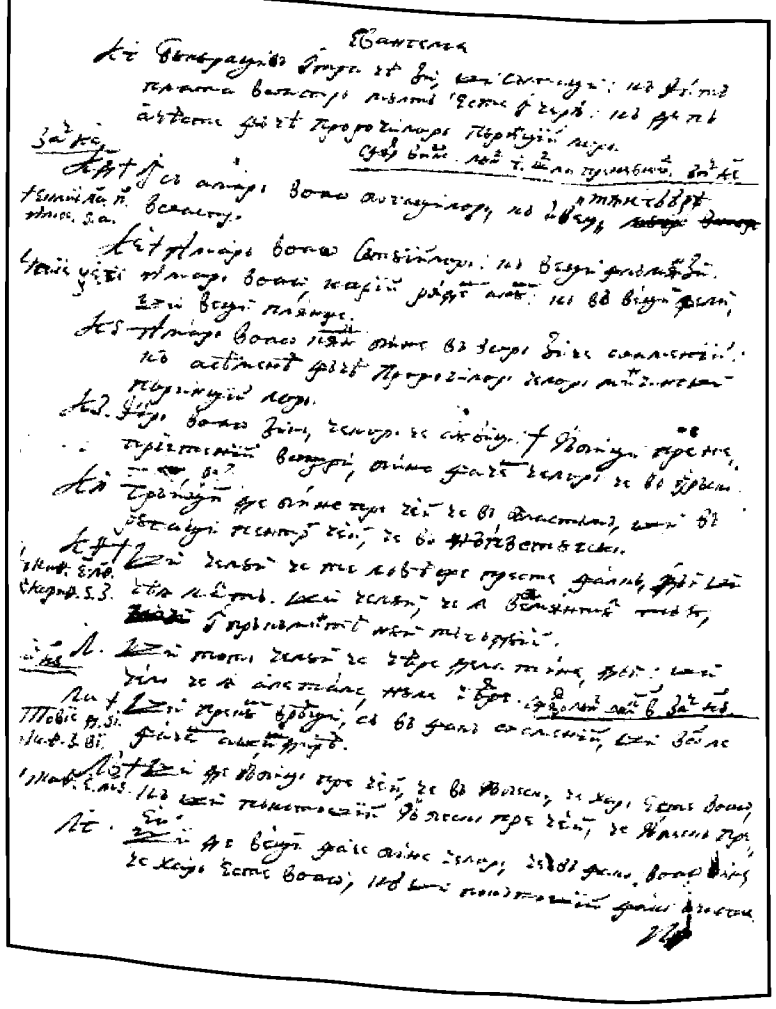

133v

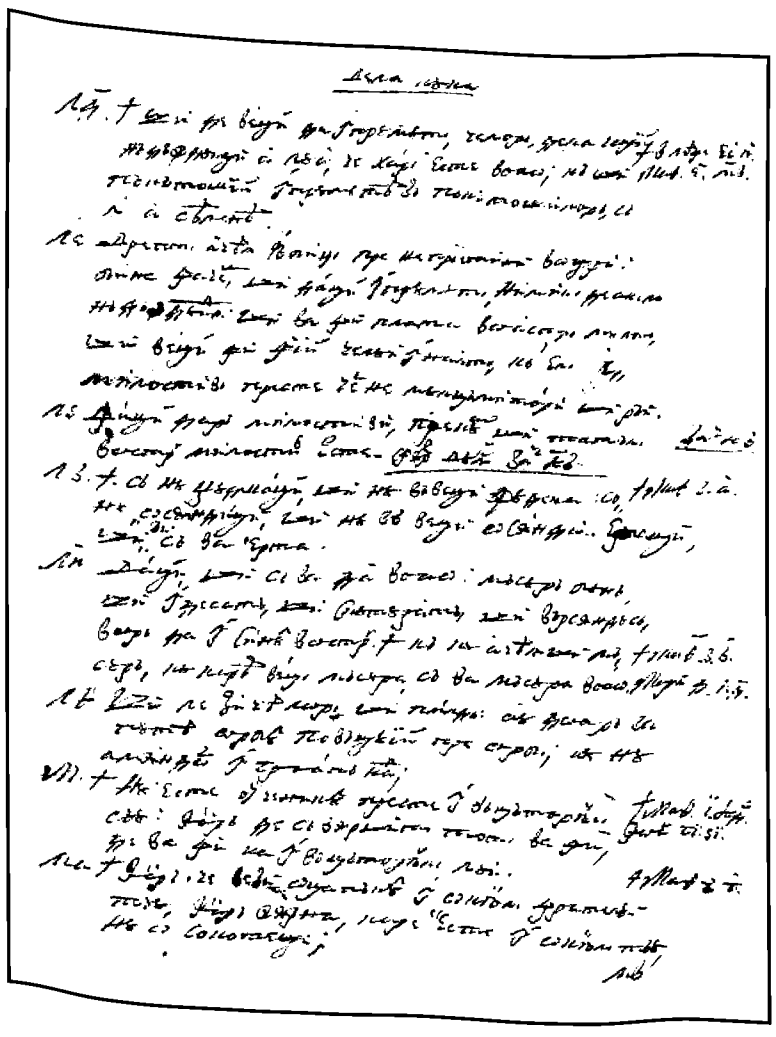

134r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

134v

135r

135v

136r

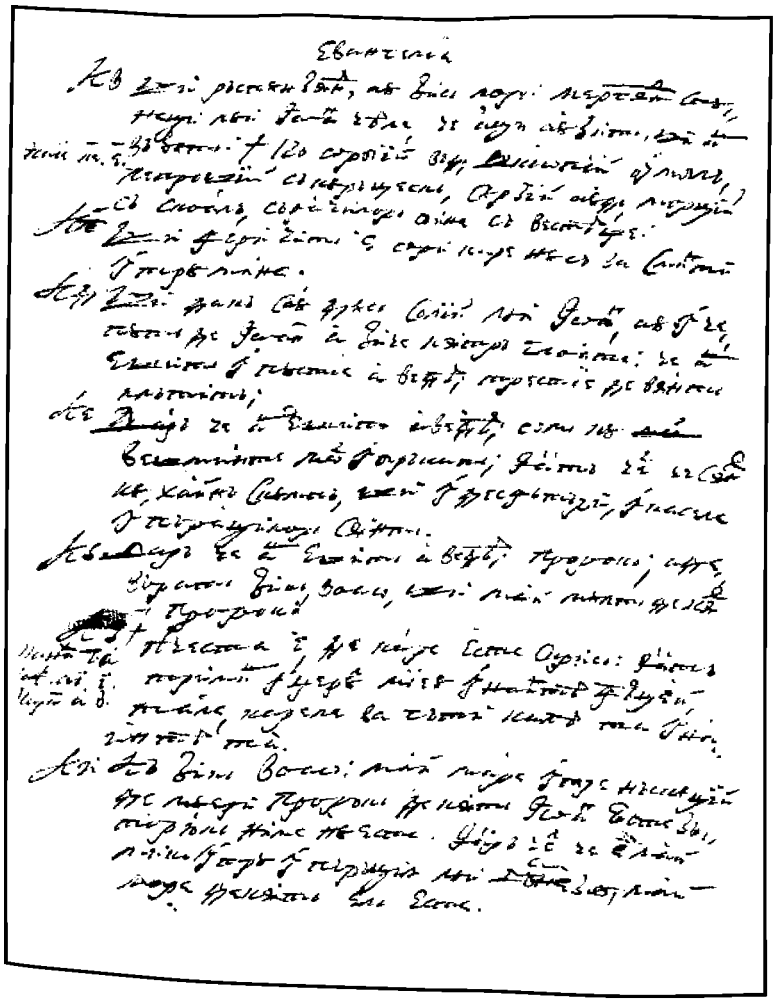

136v

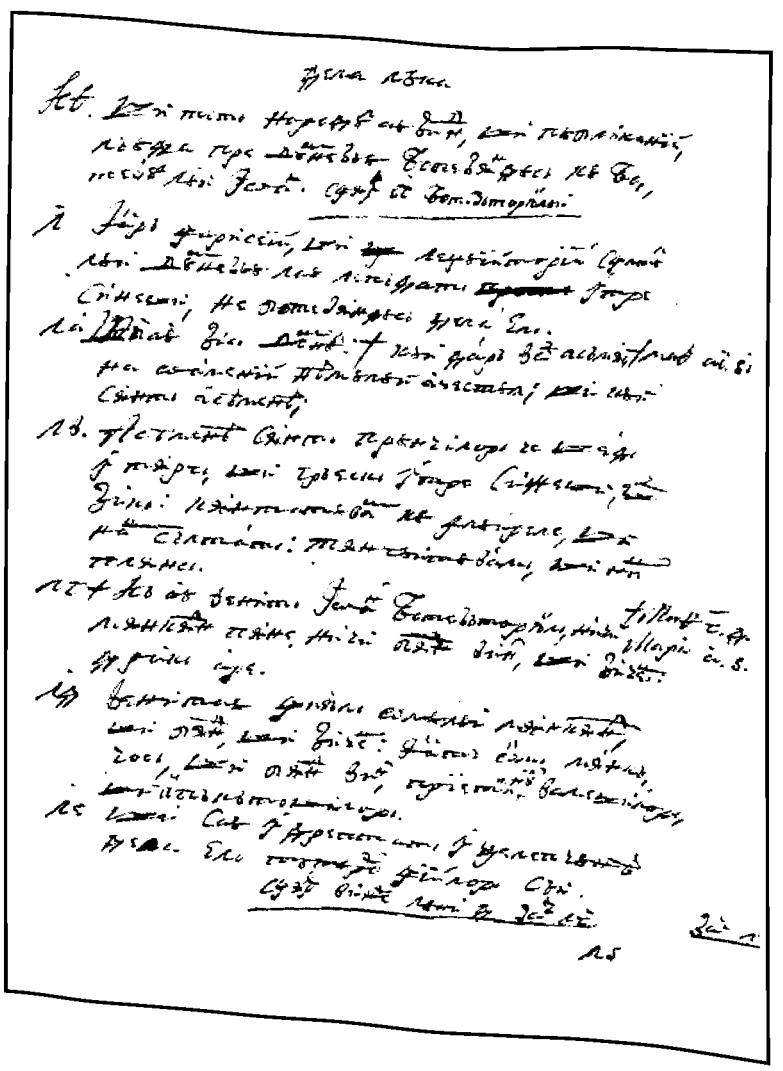

137r

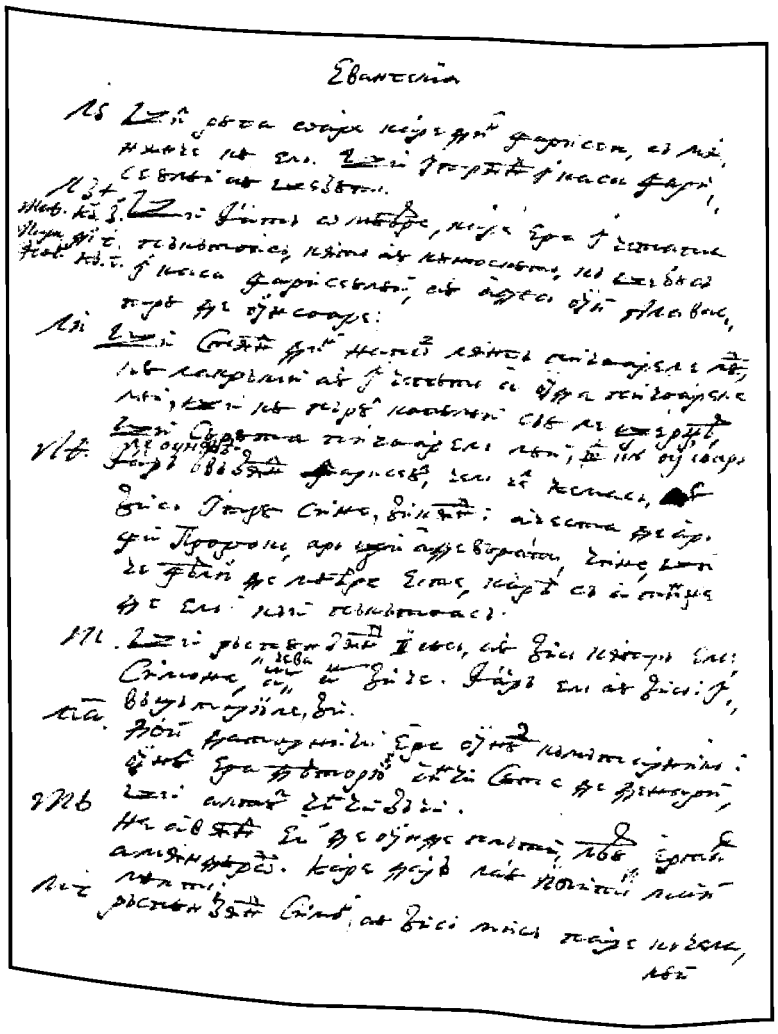

137v

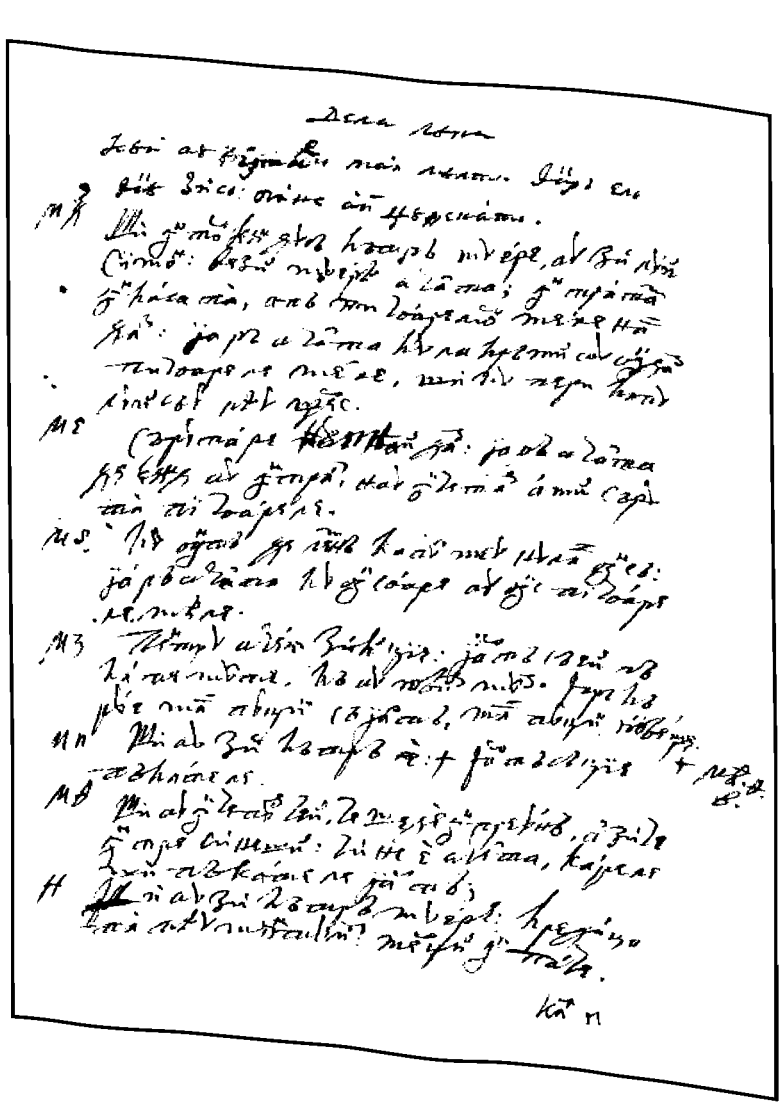

138r

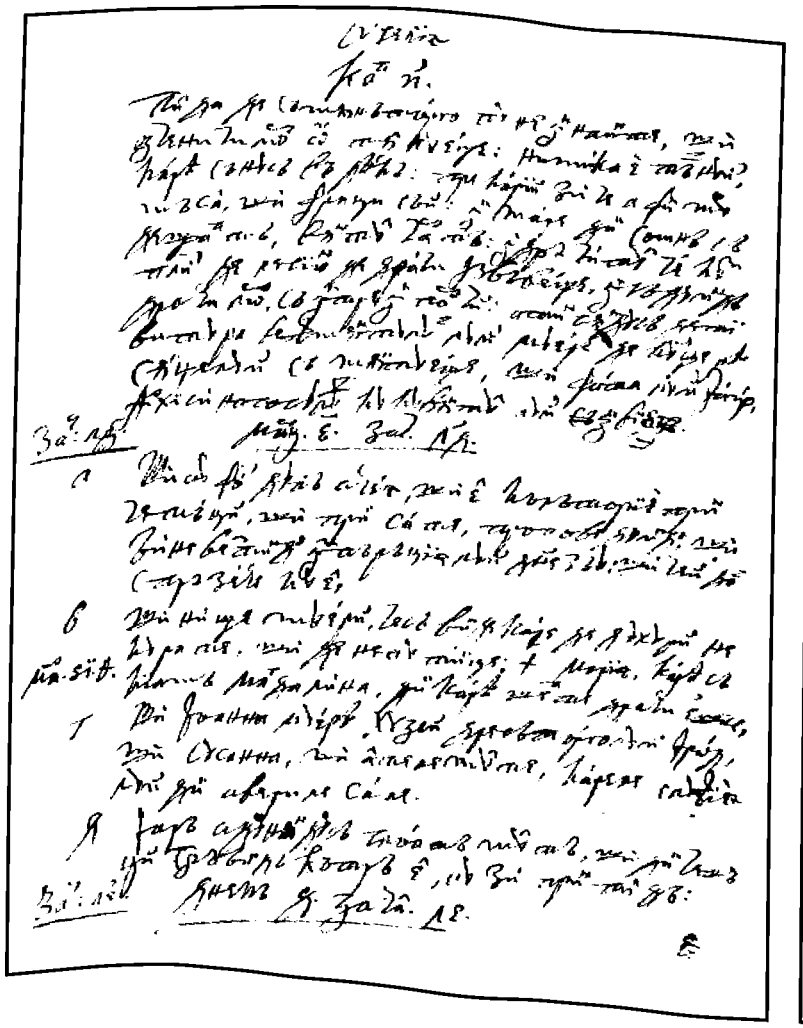

138v

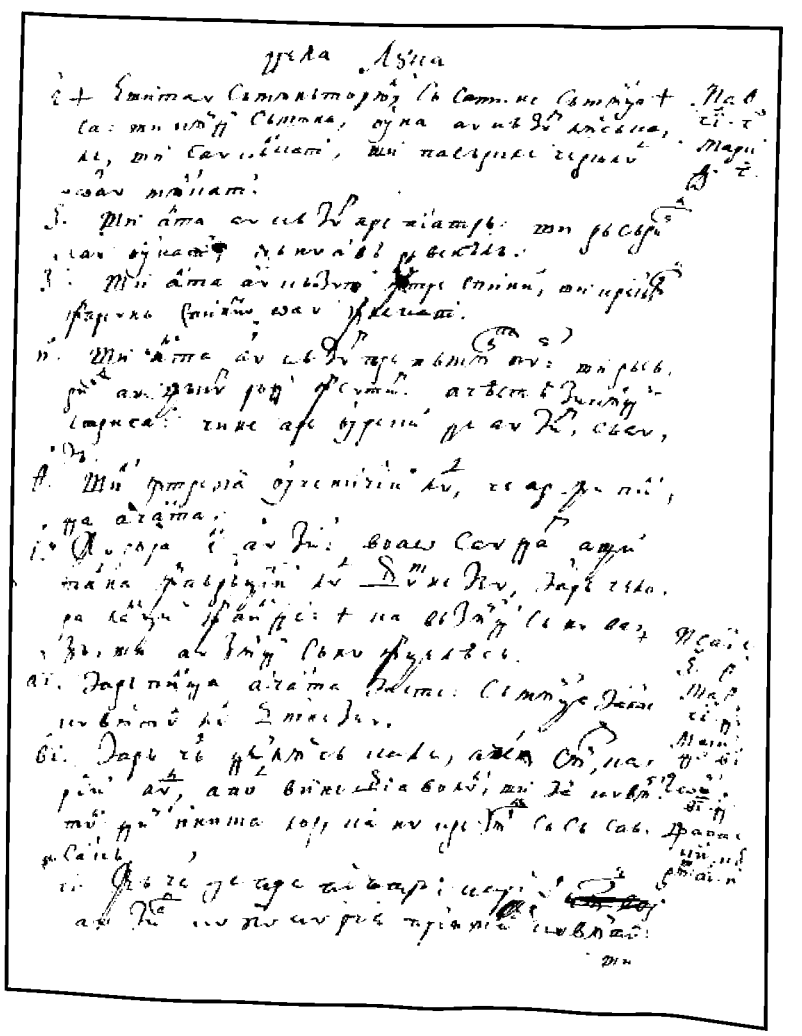

139r

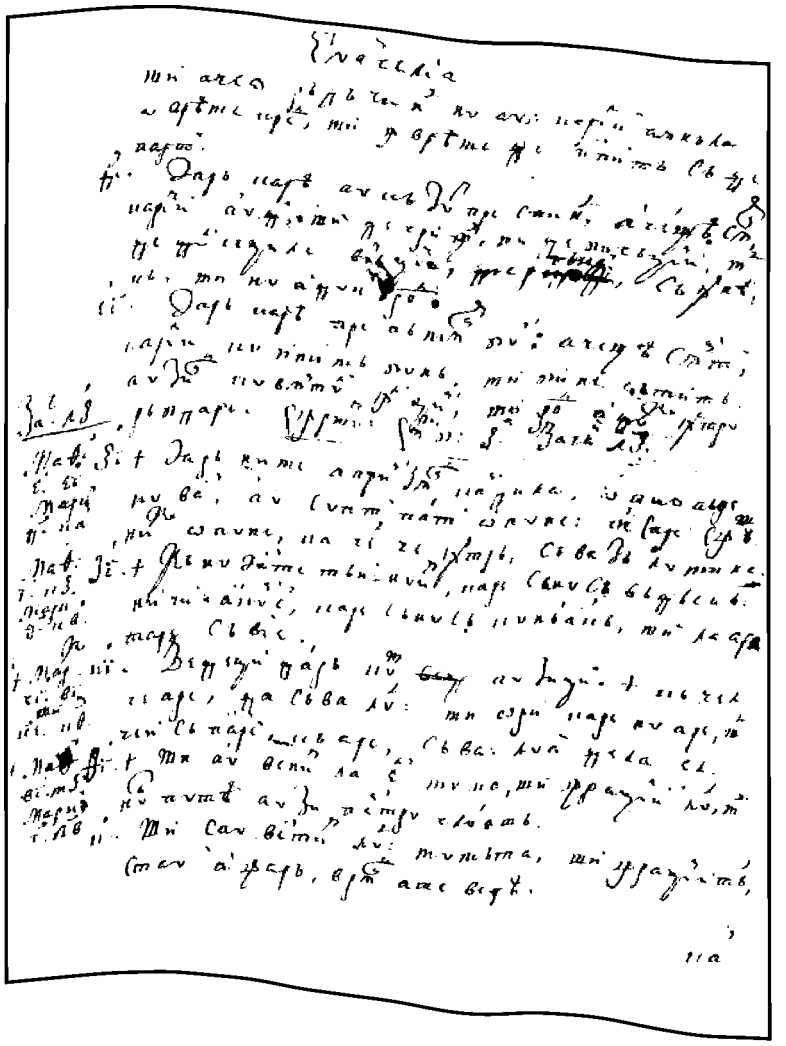

139v

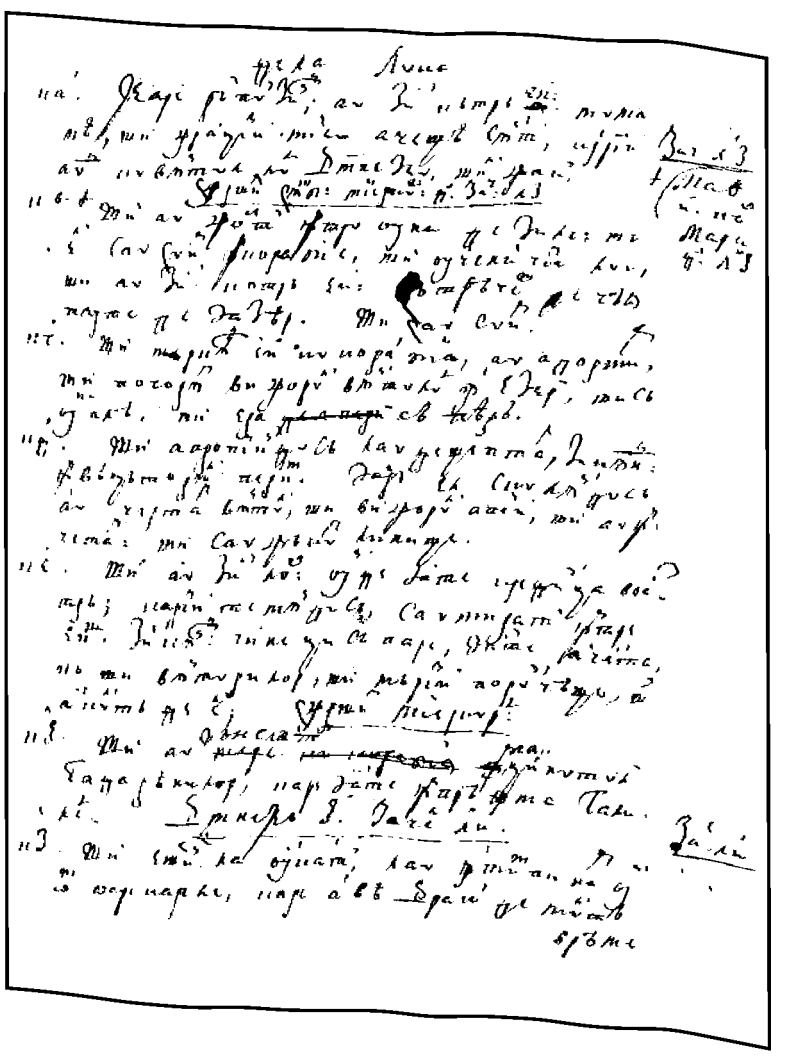

140r

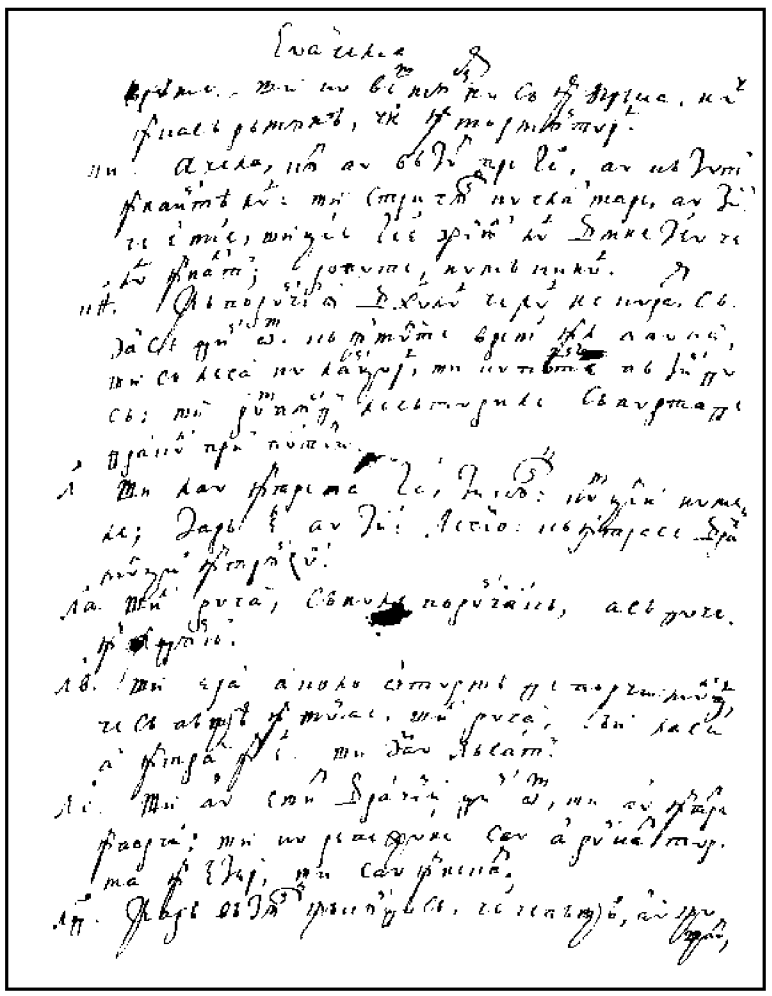

140v

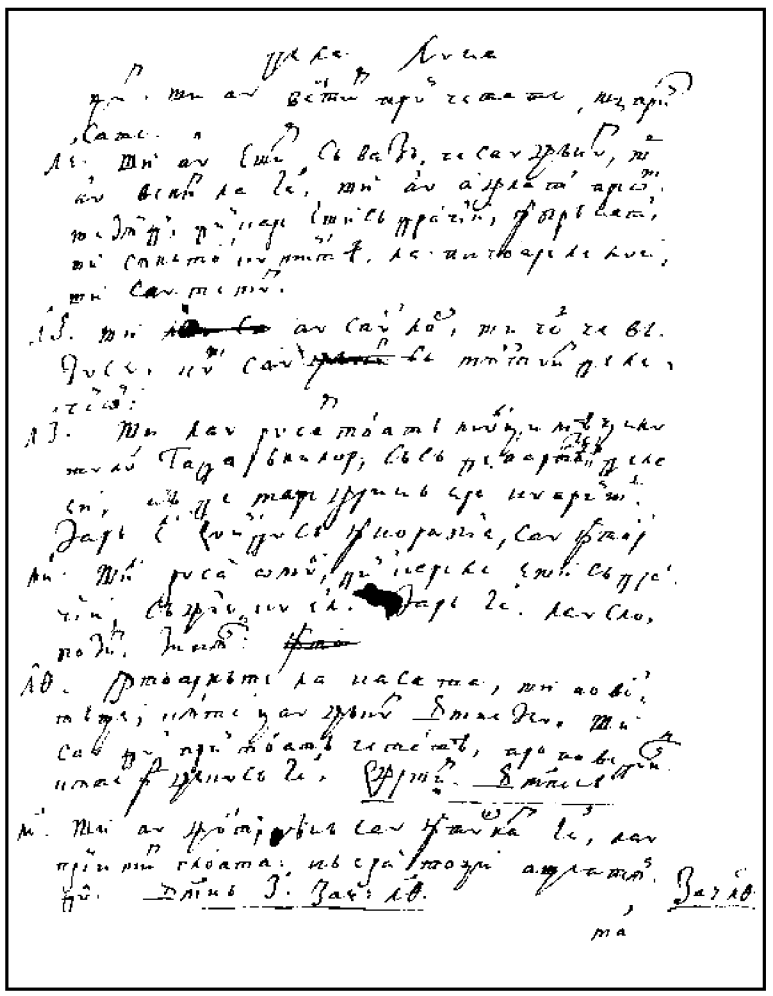

141r

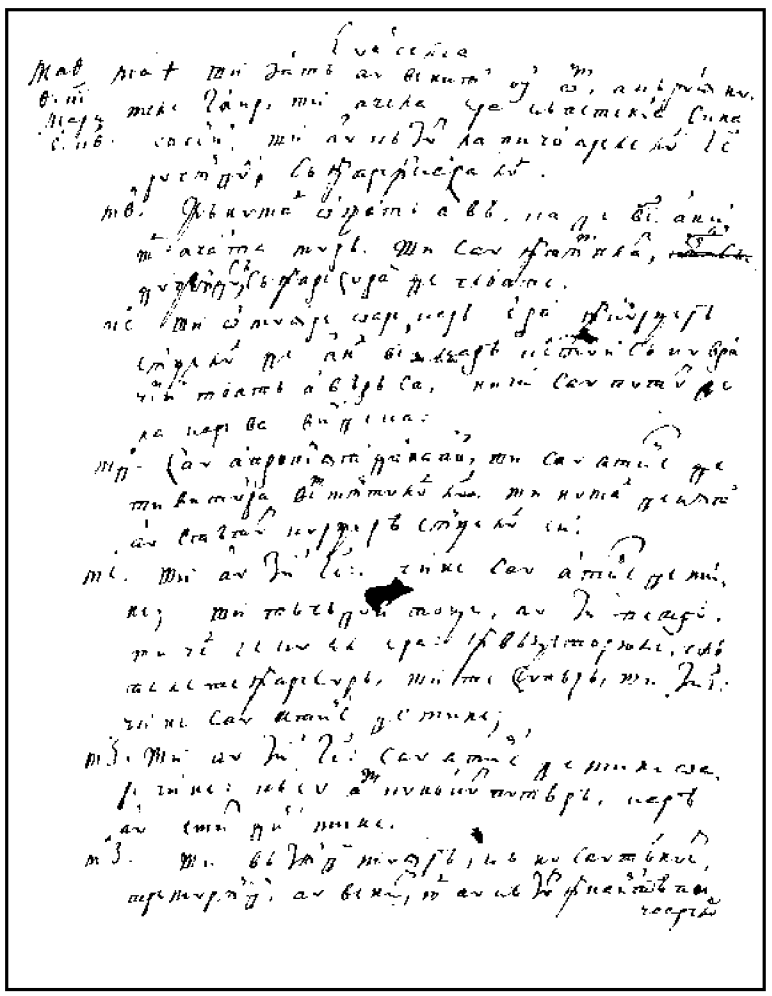

141v

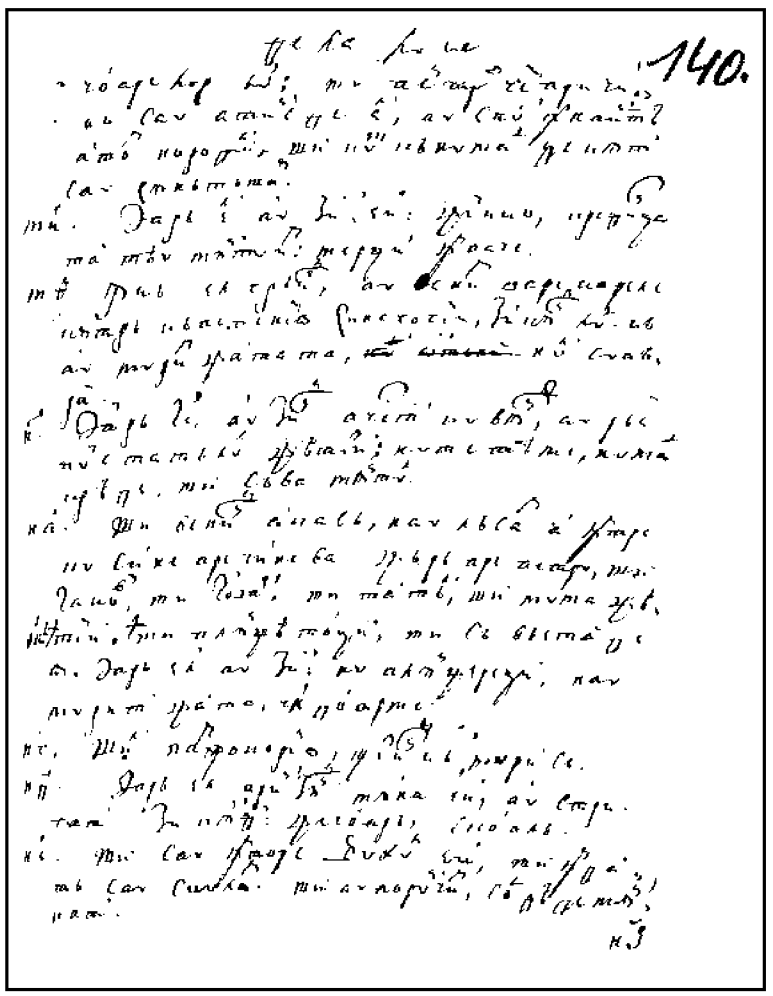

142r

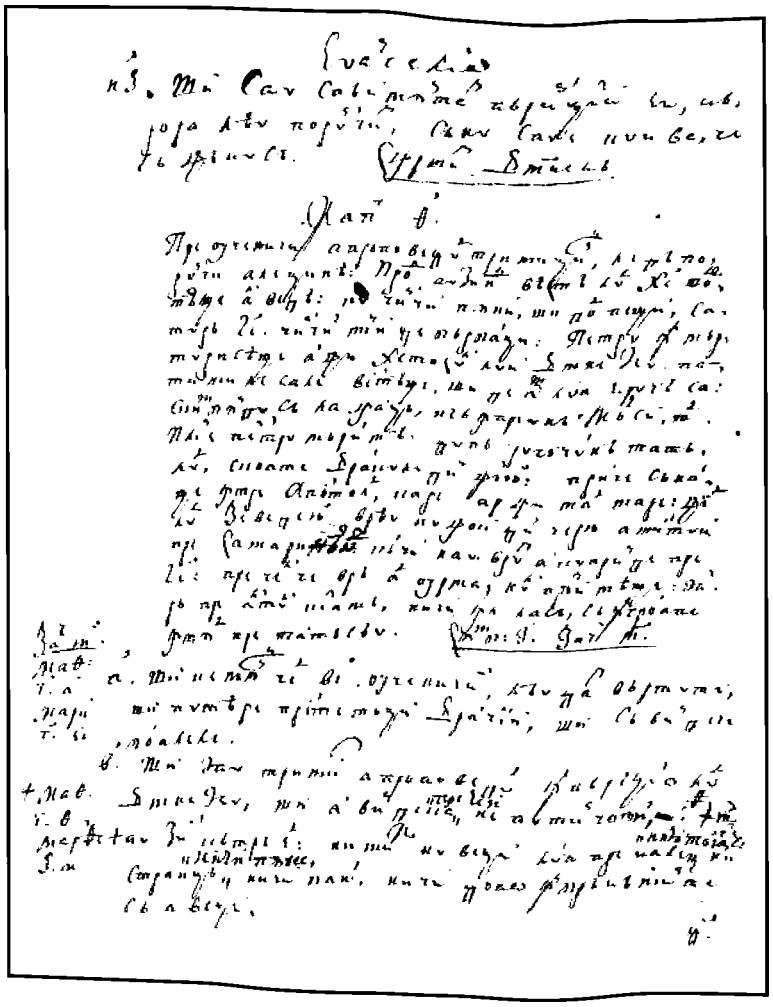

142v

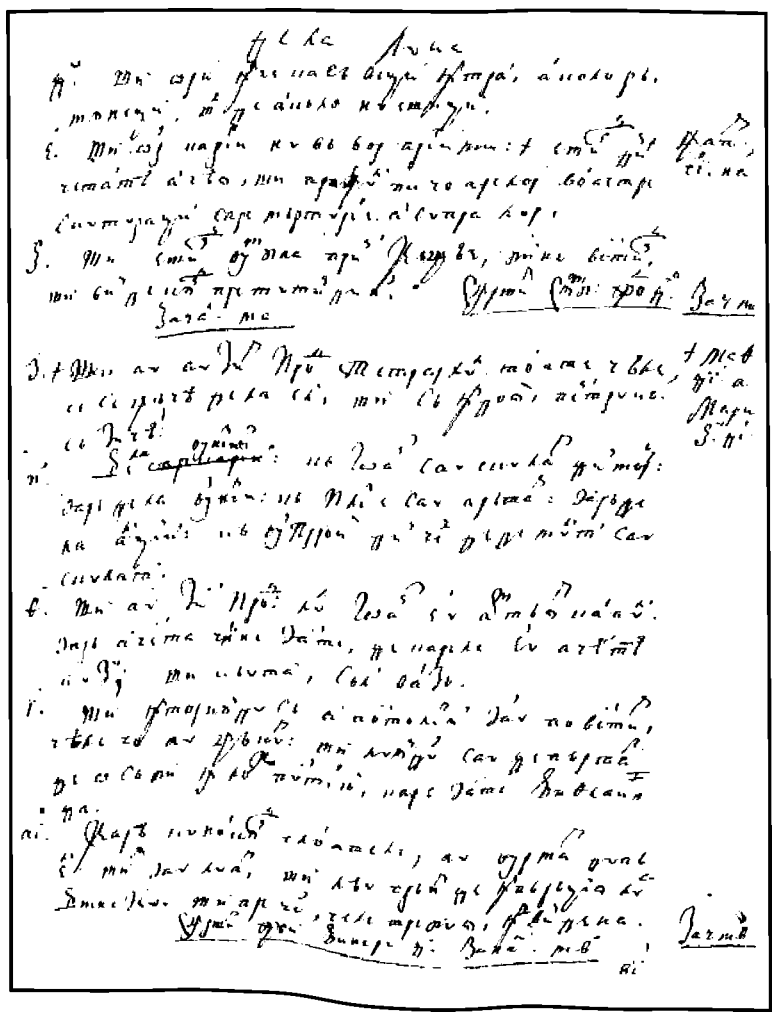

143r

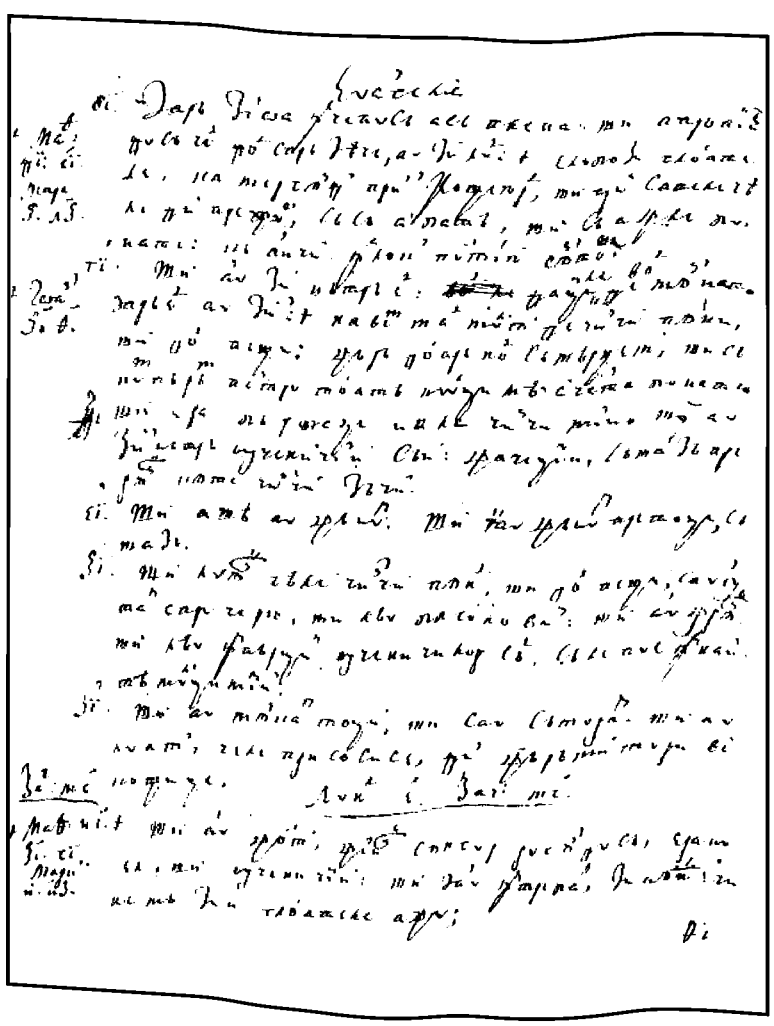

143v

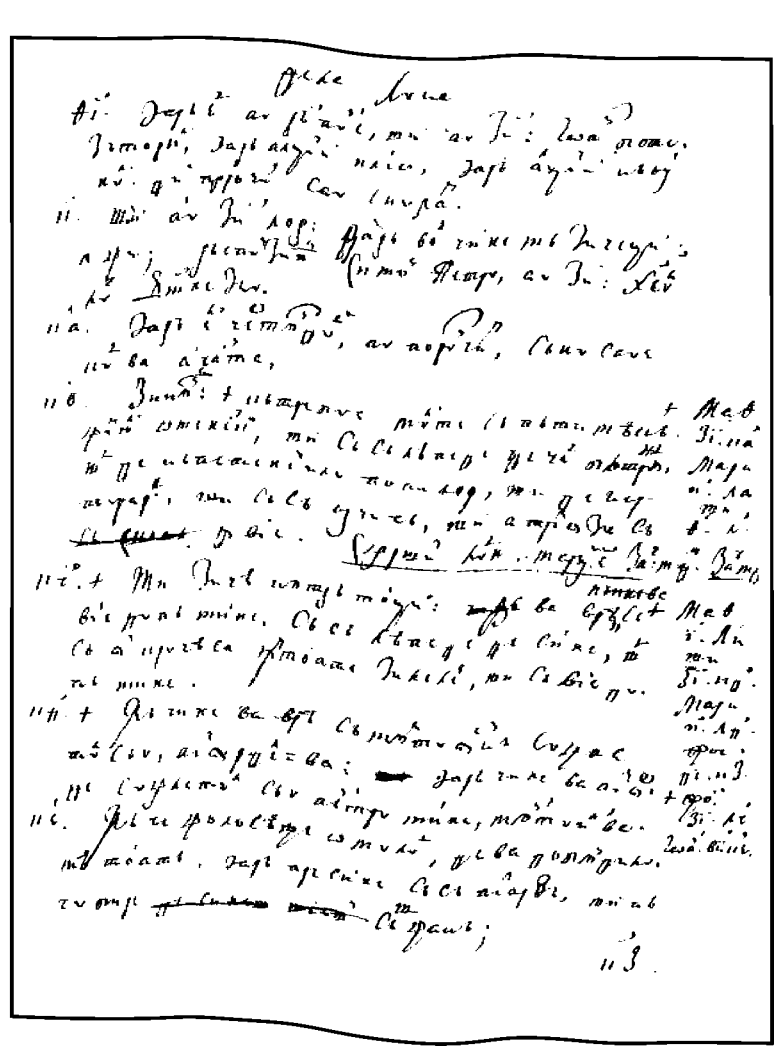

144r

EVANGHELIA DE LA LUCA

FACSIMILE

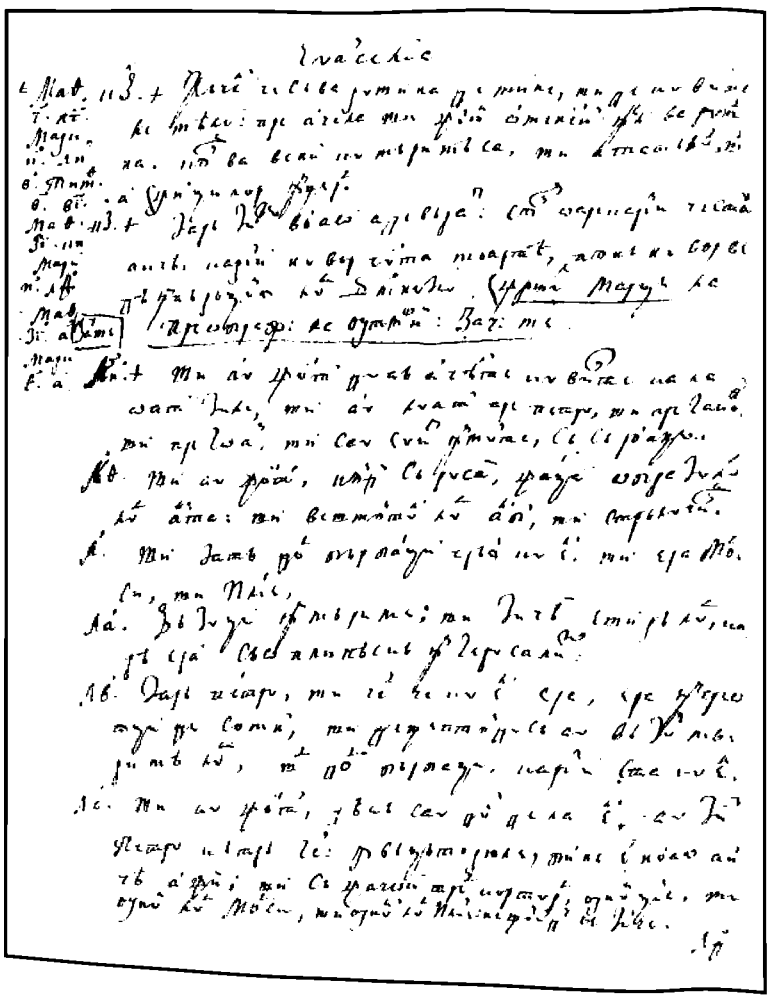

144v

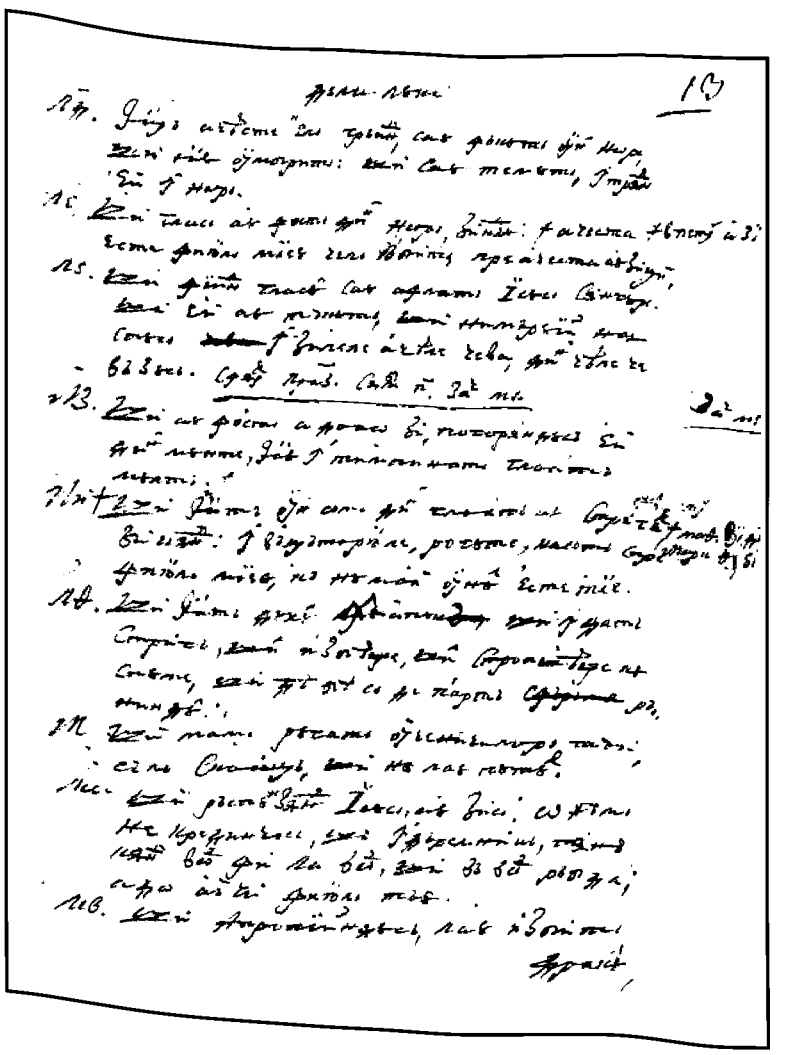

145r

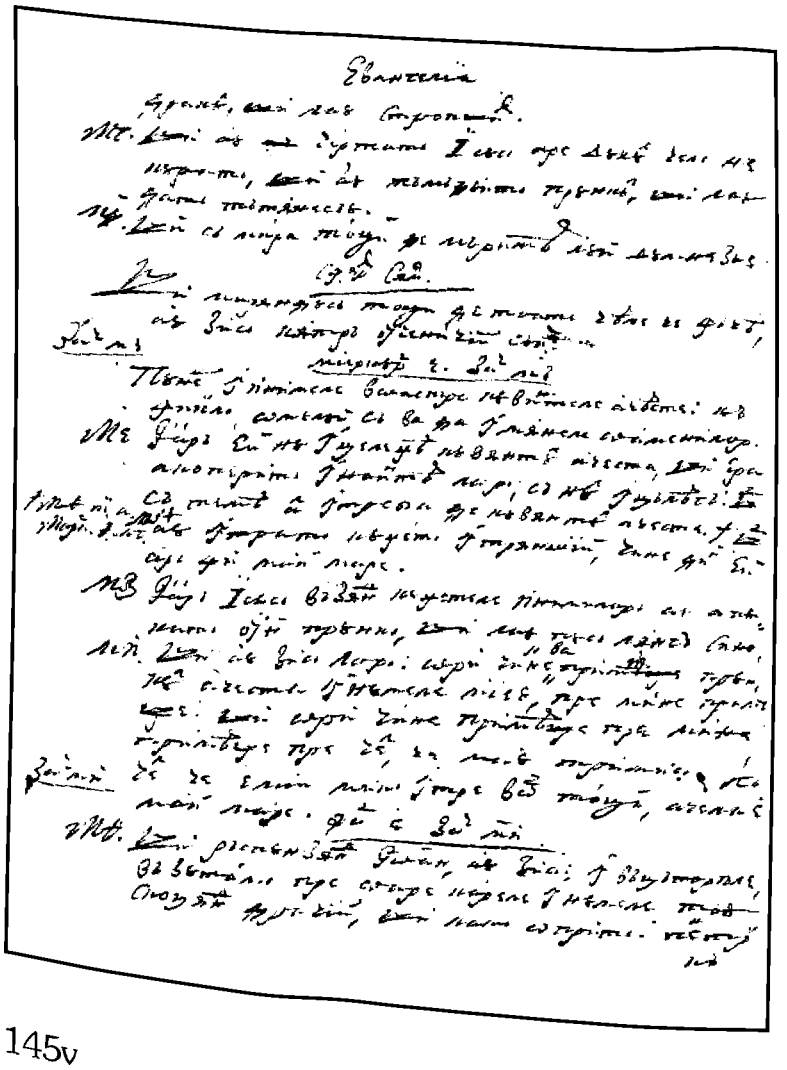

145v

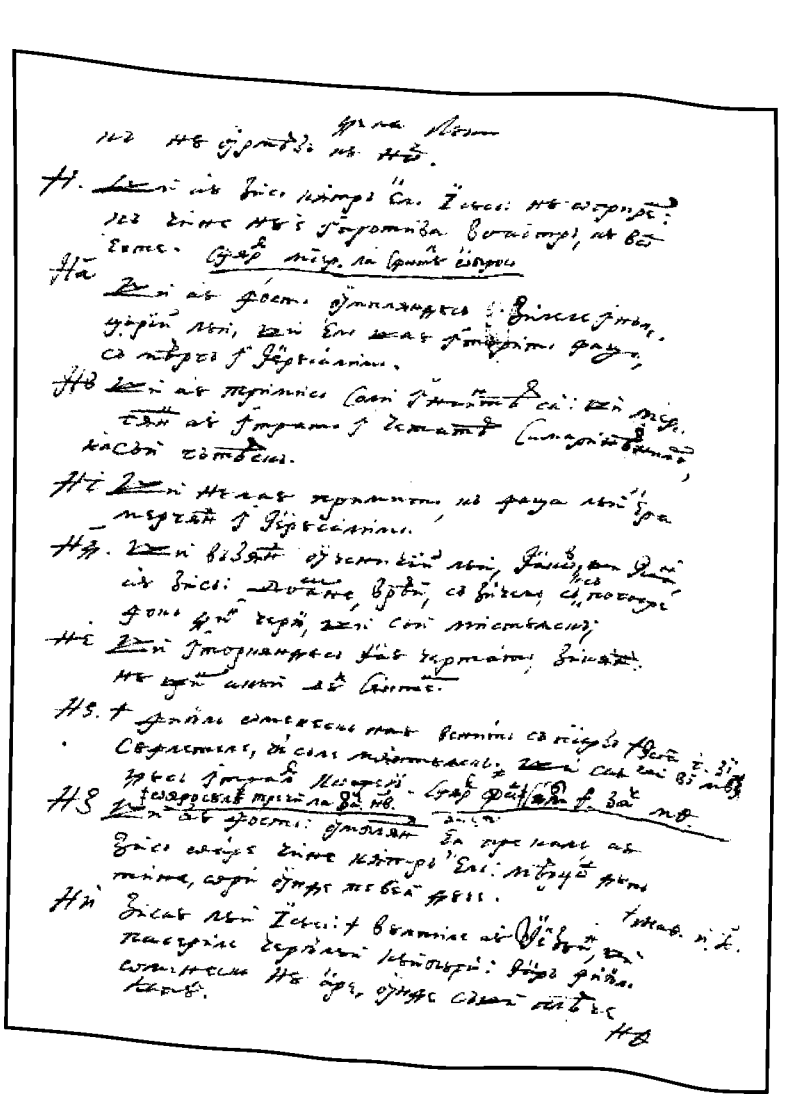

146r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

146v

147r

147v

148r

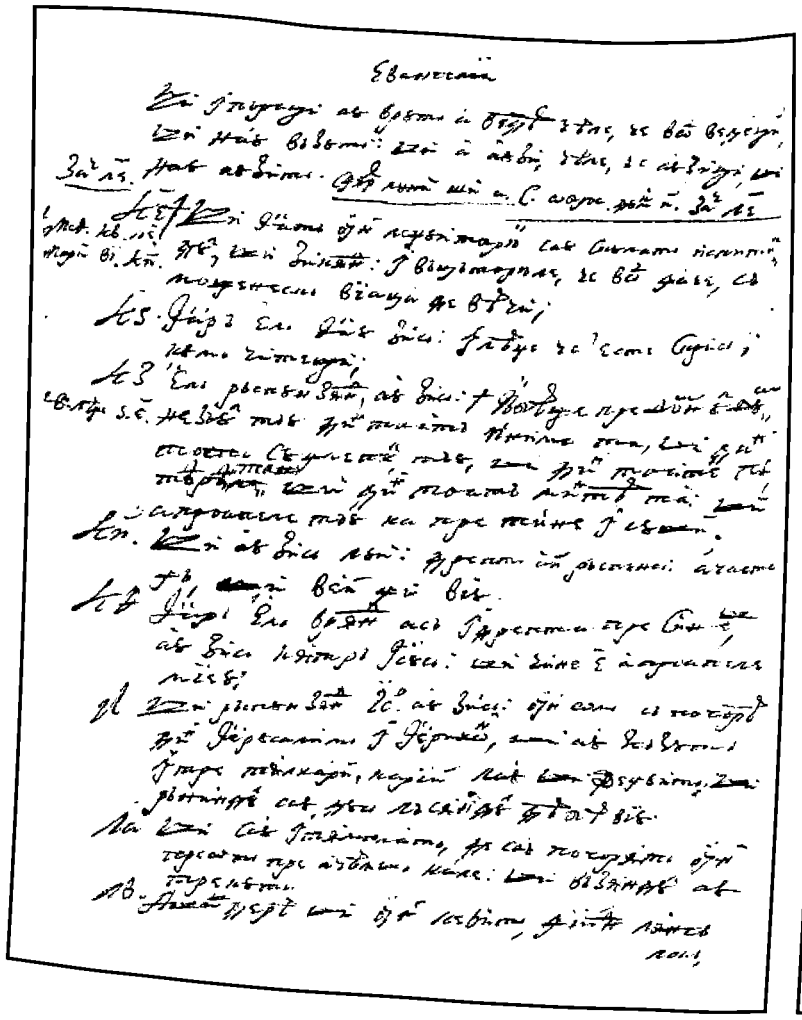

148v

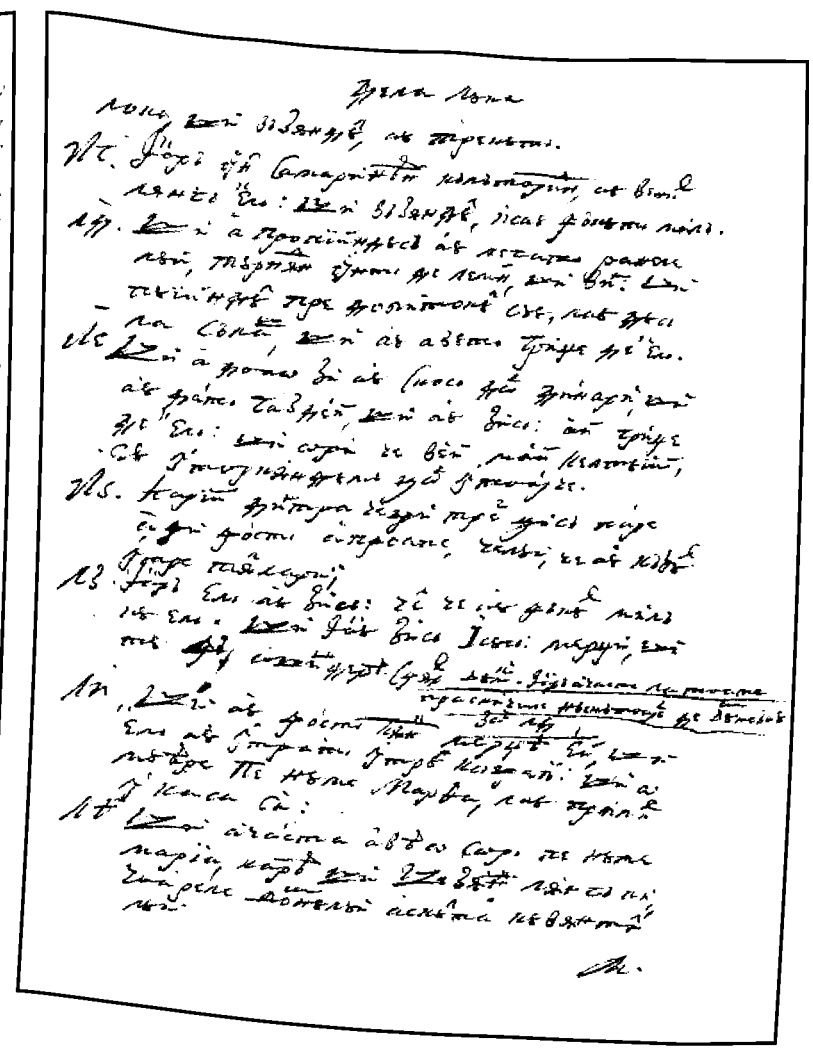

149r

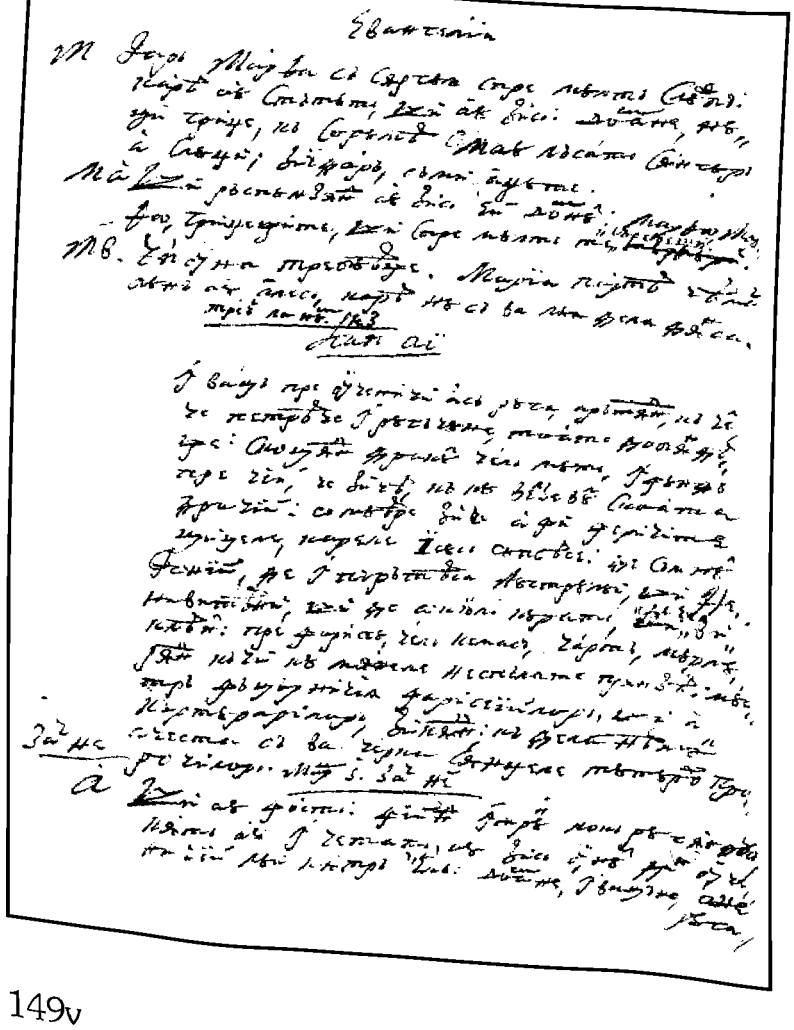

149v

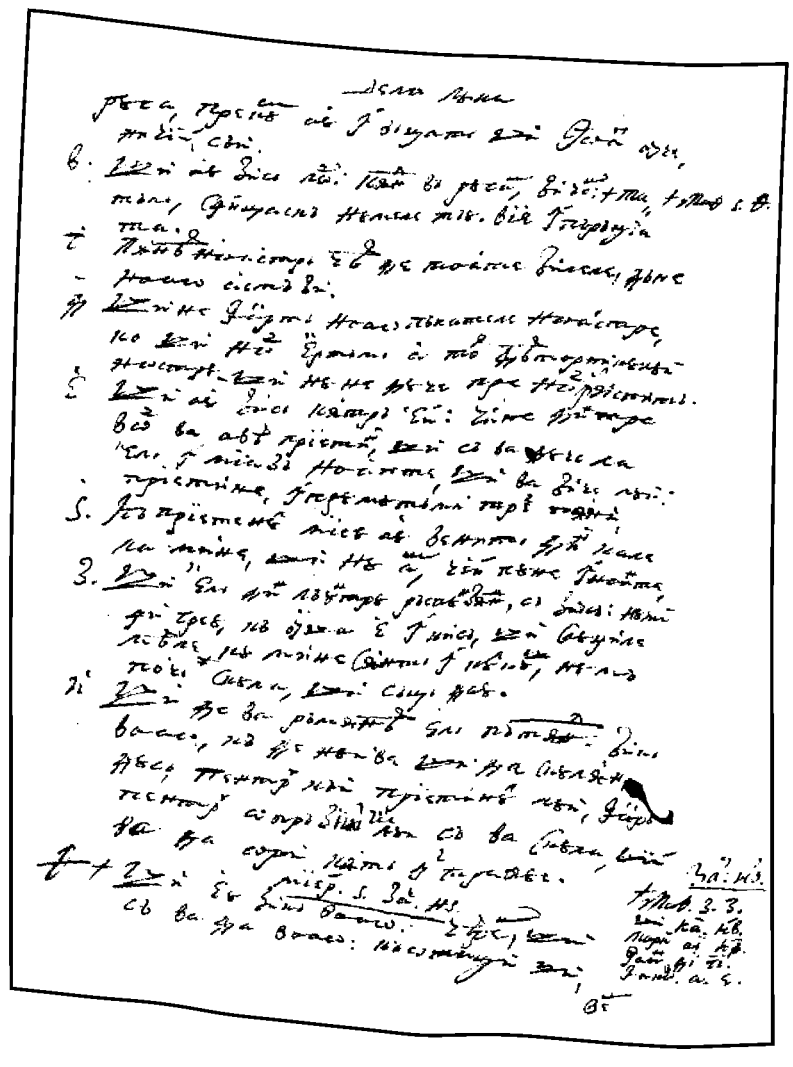

150r

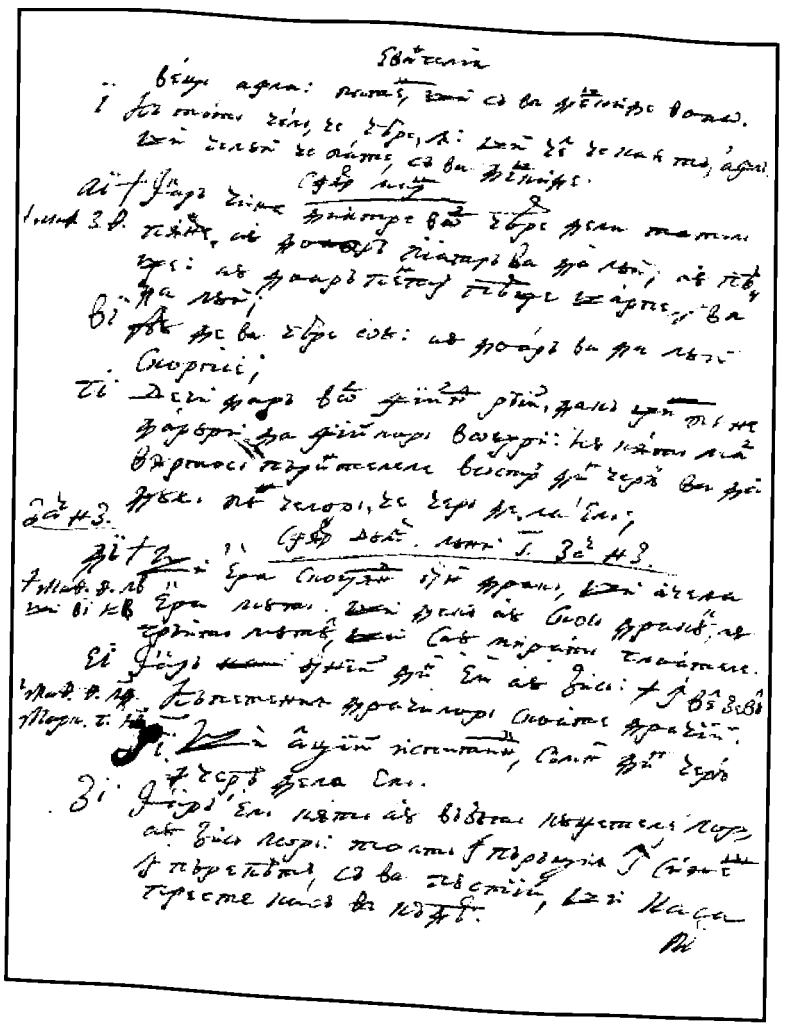

150v

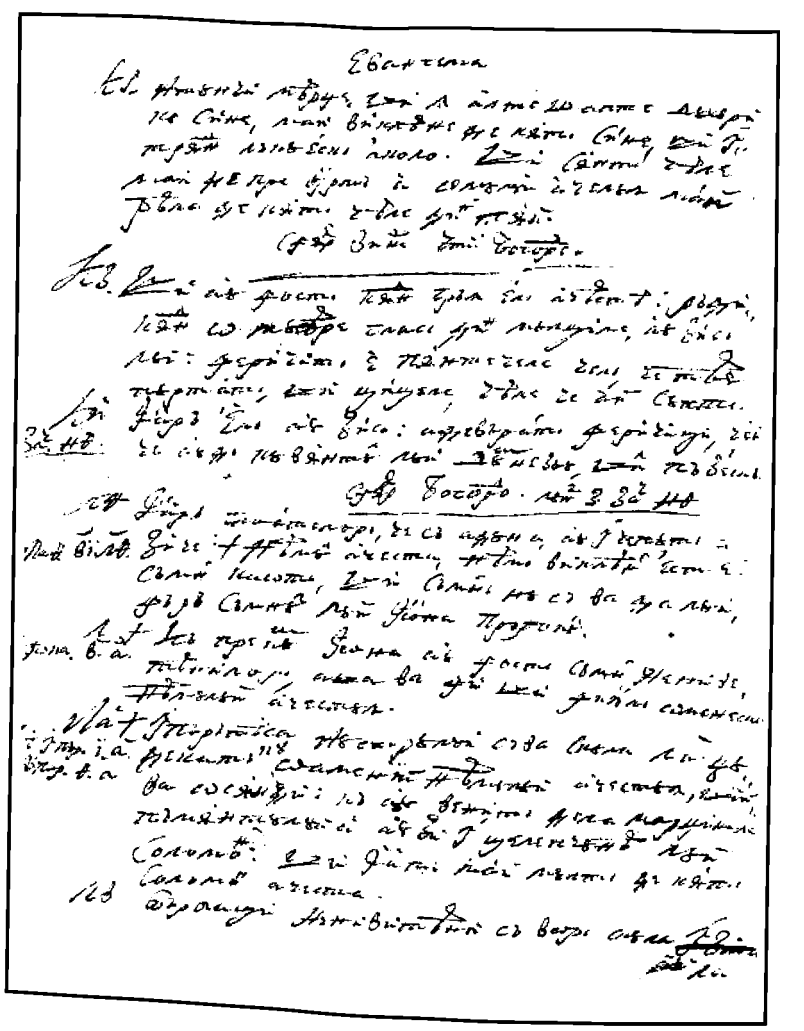

151r

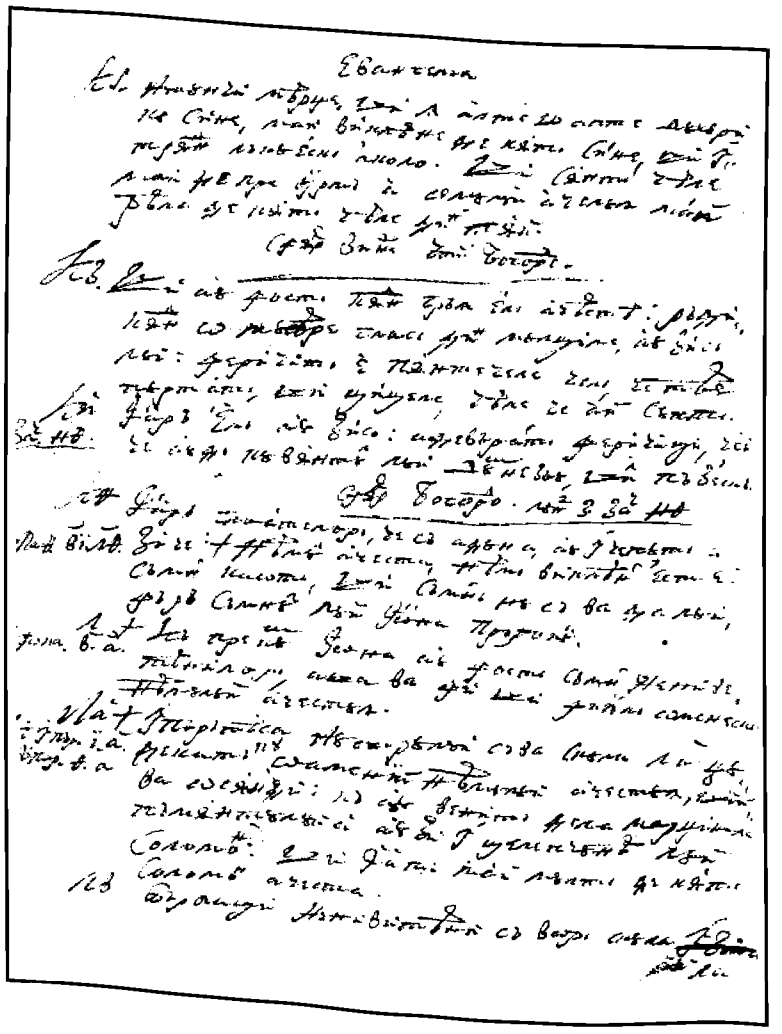

151v

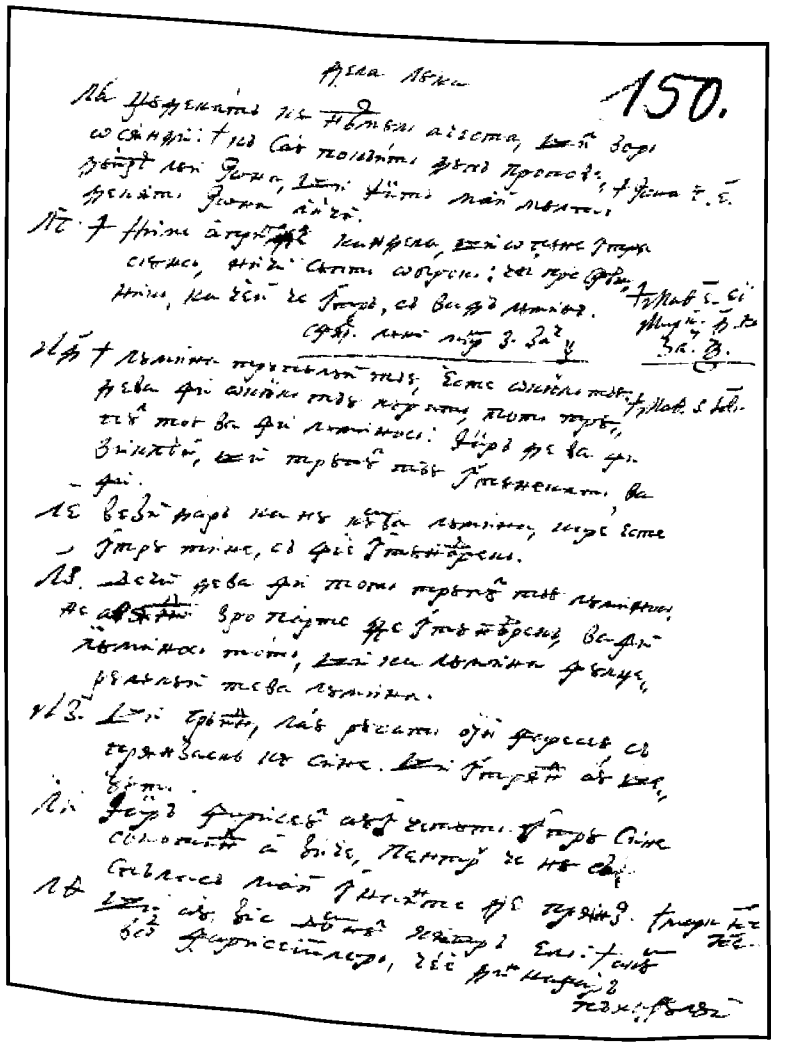

152r

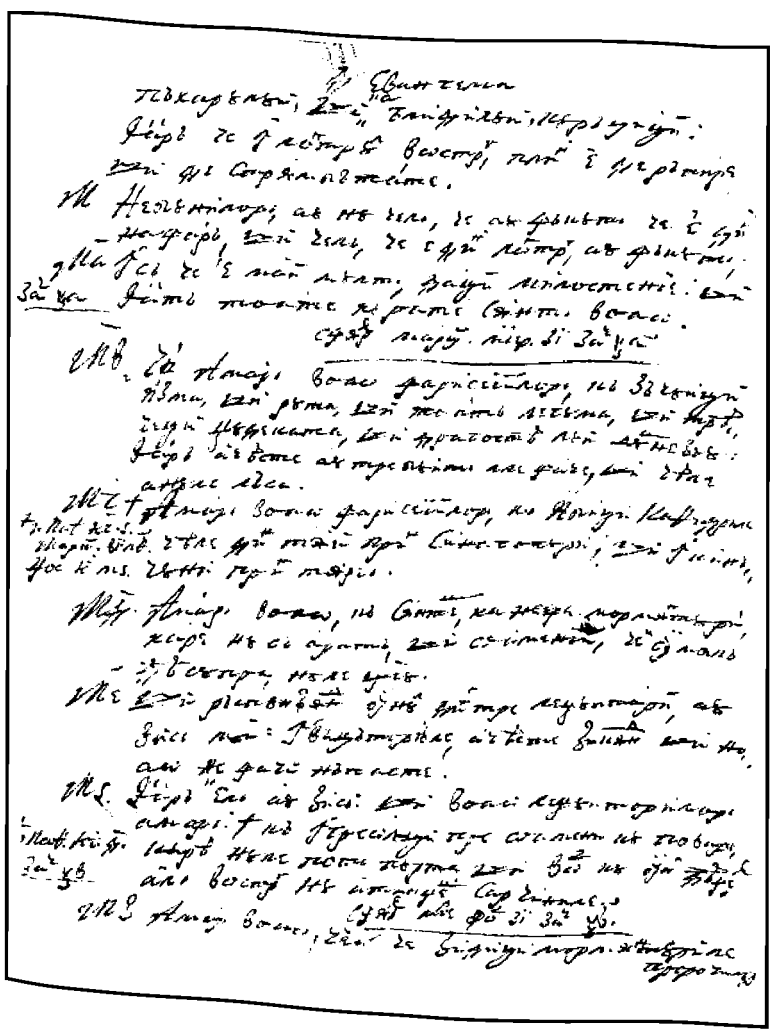

152v

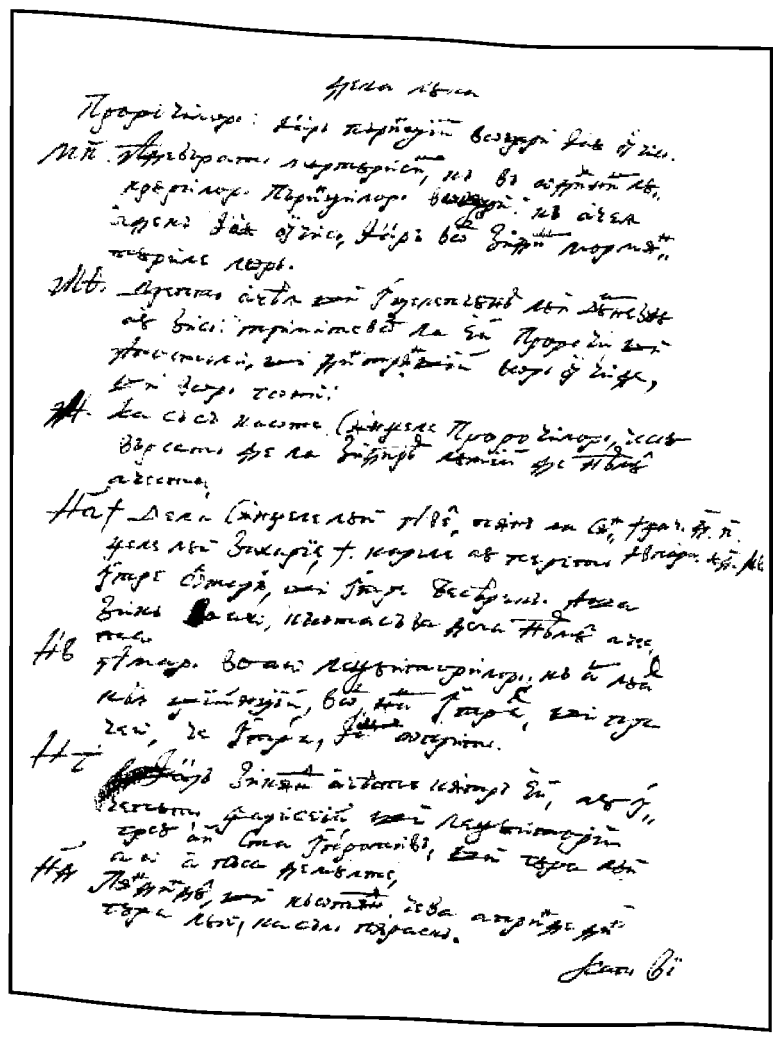

153r

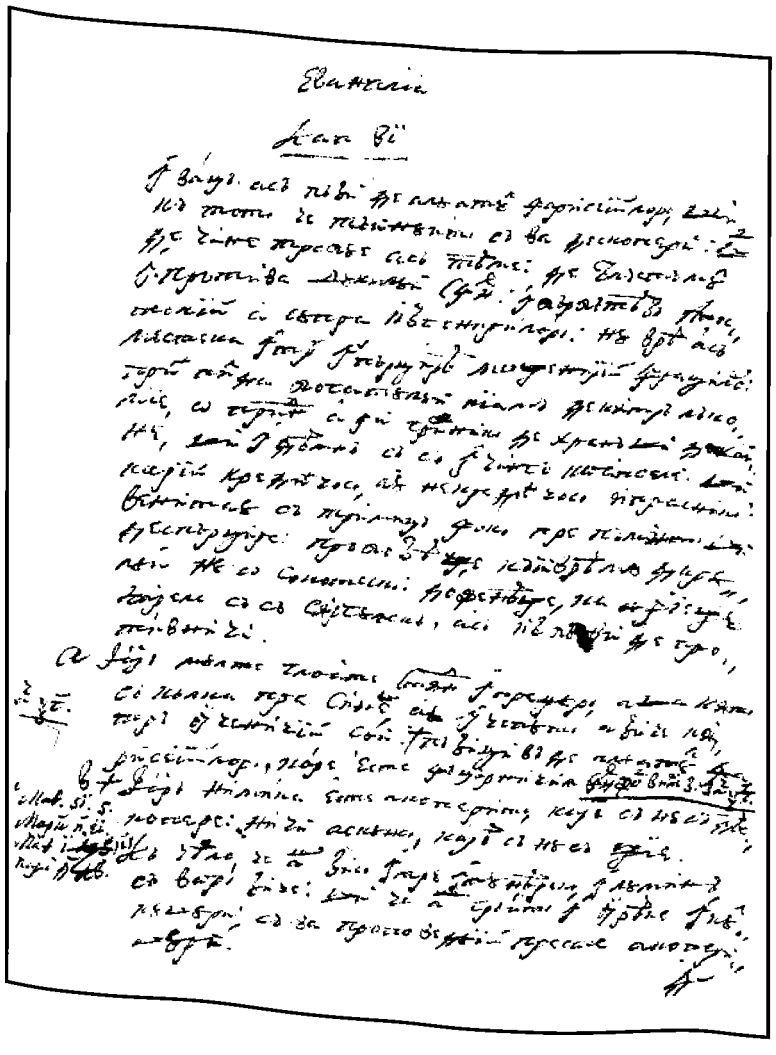

153v

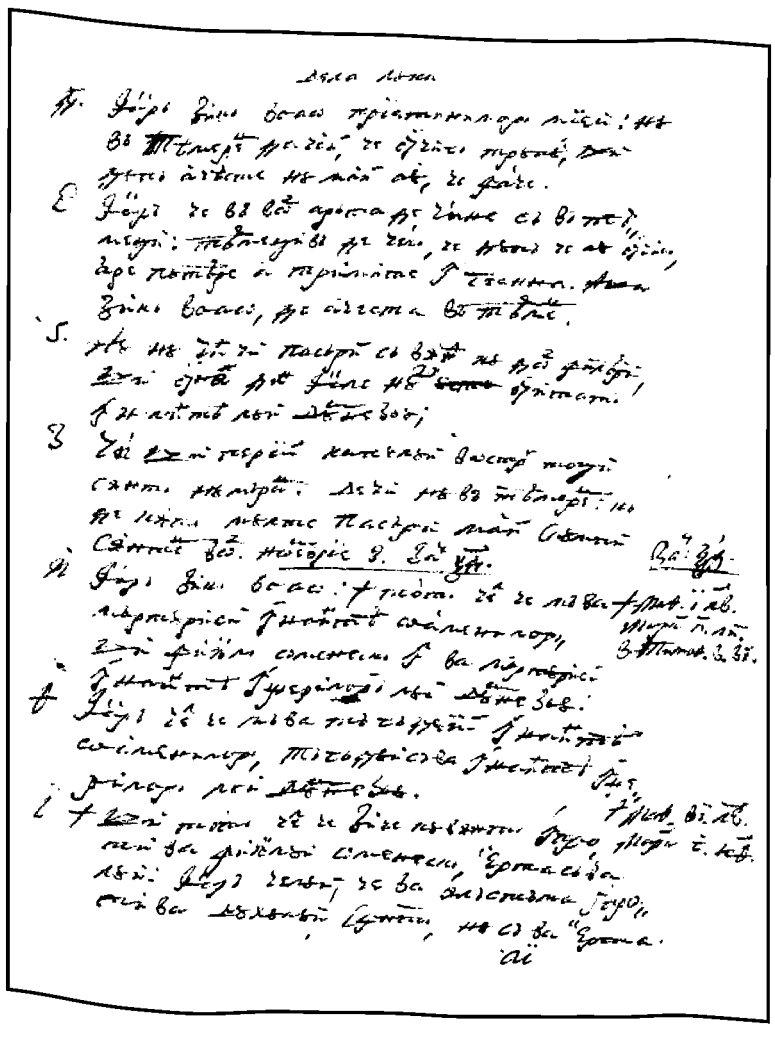

154r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

154v

155r

155v

156r

EVANGHELIA DE LA LUCA

FACSIMILE

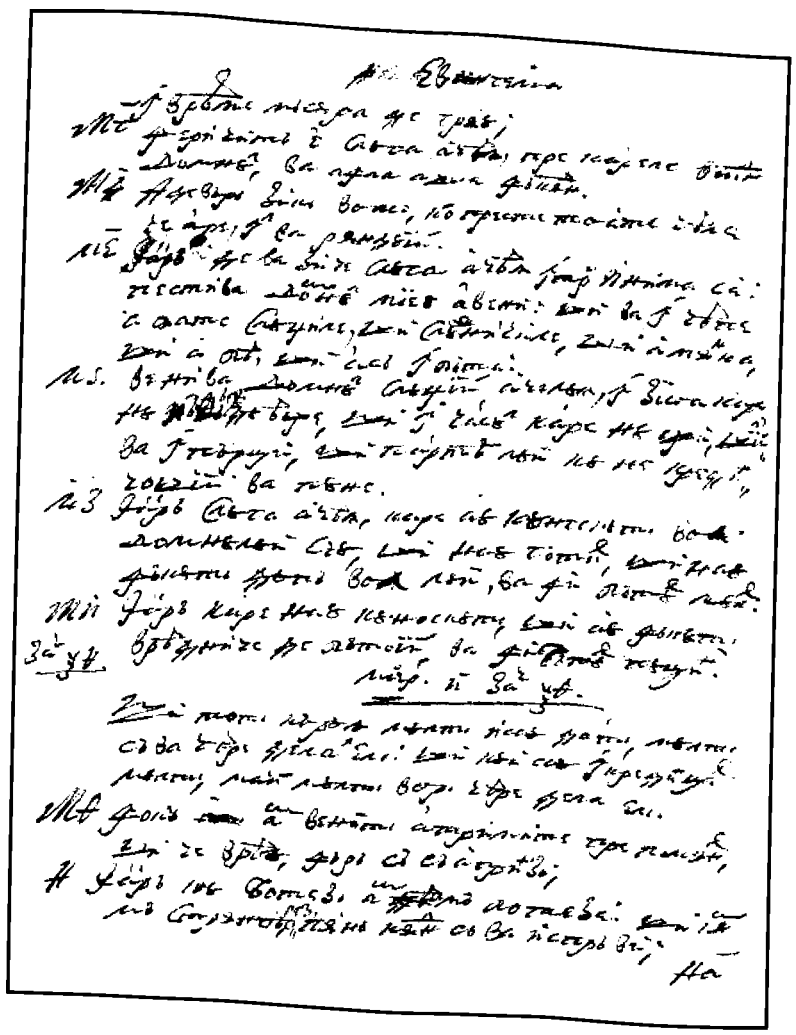

156v

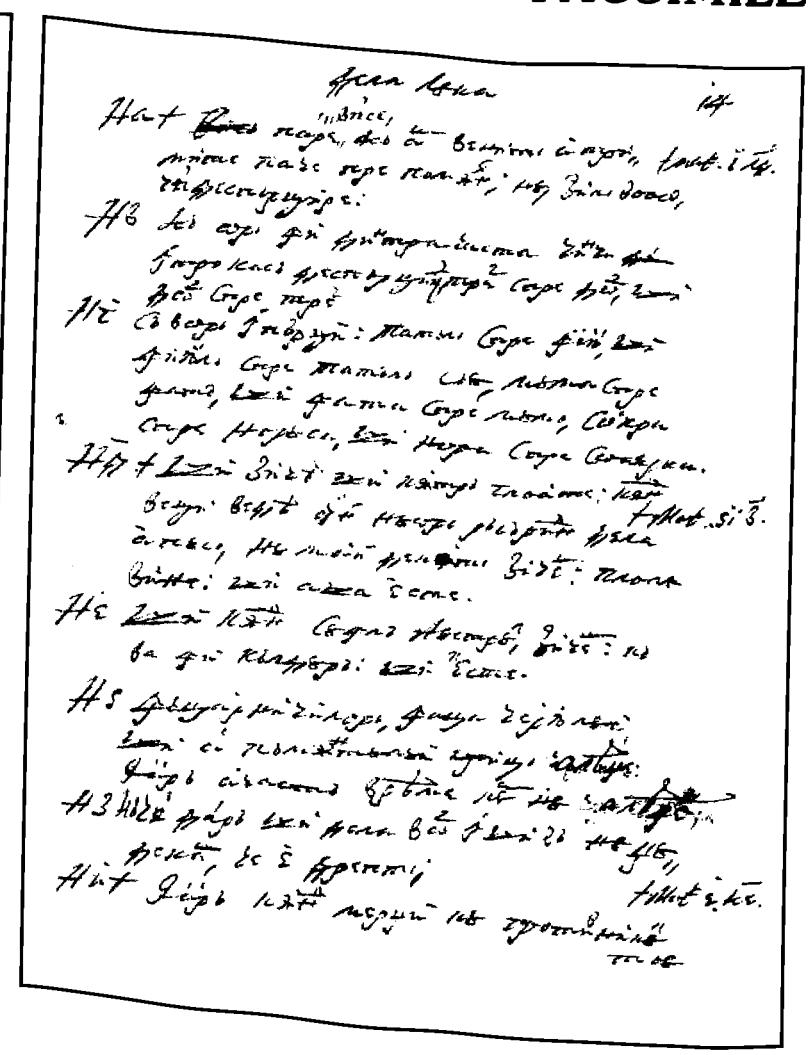

157r

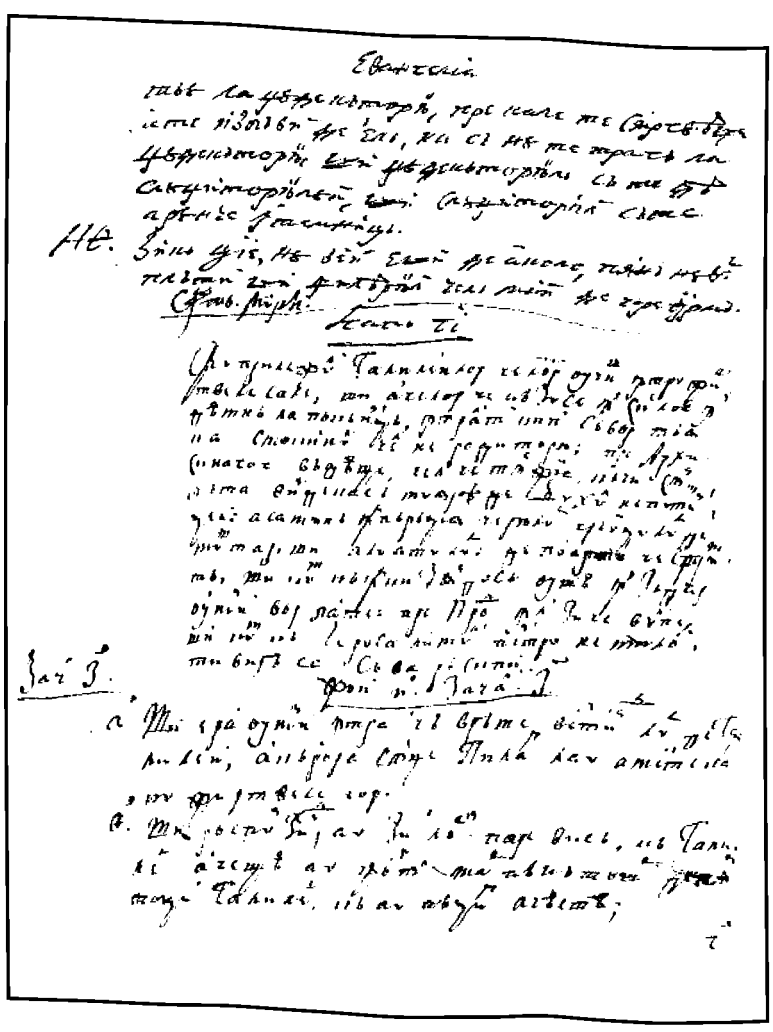

157v

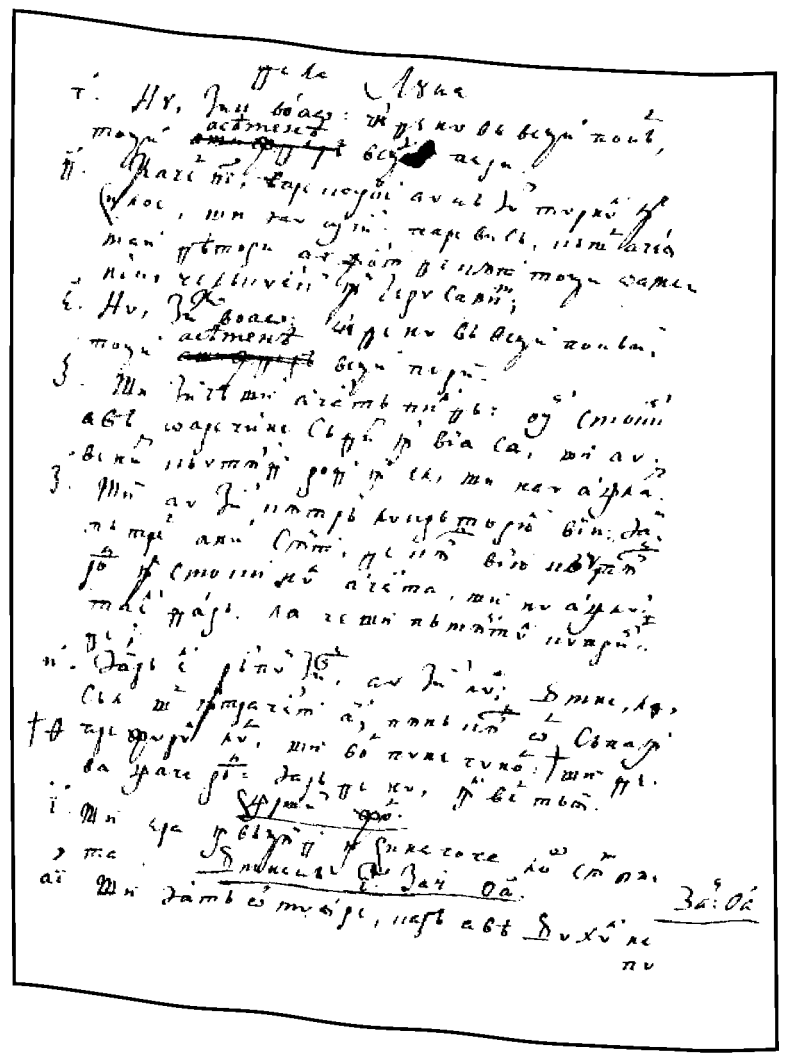

158r

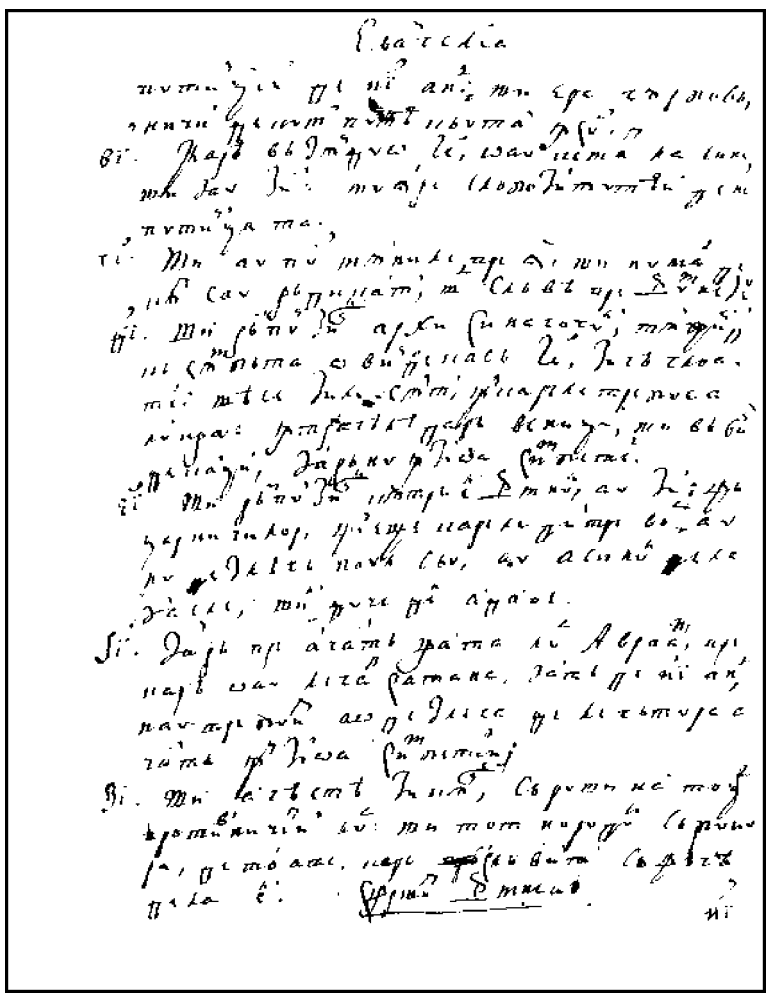

158v

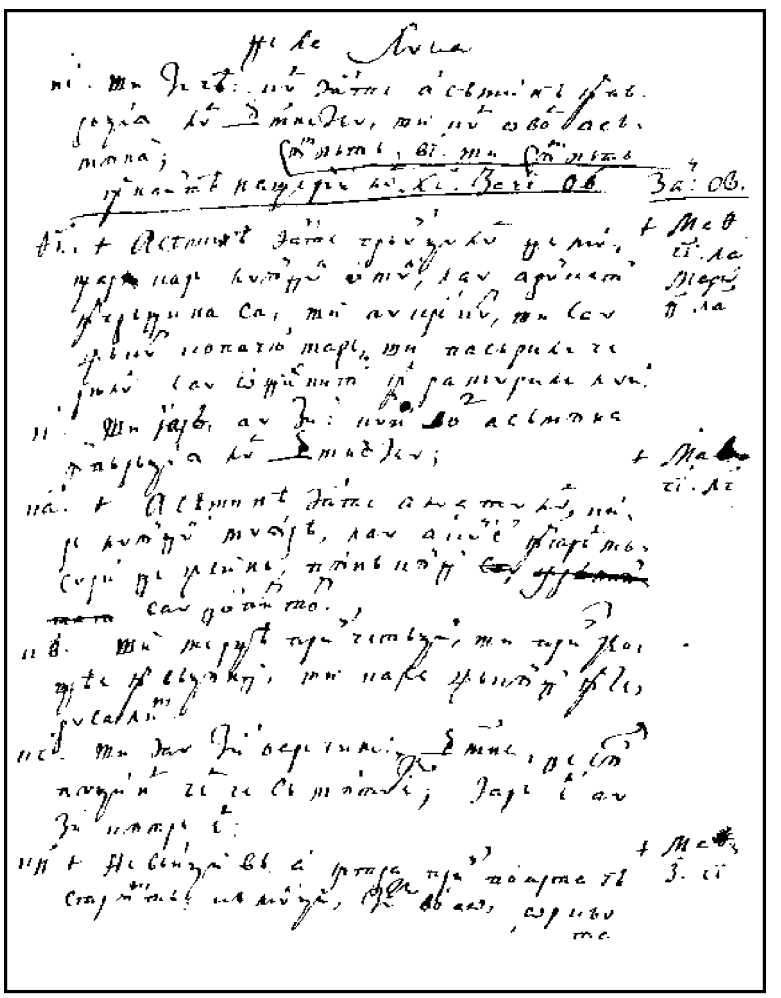

159r

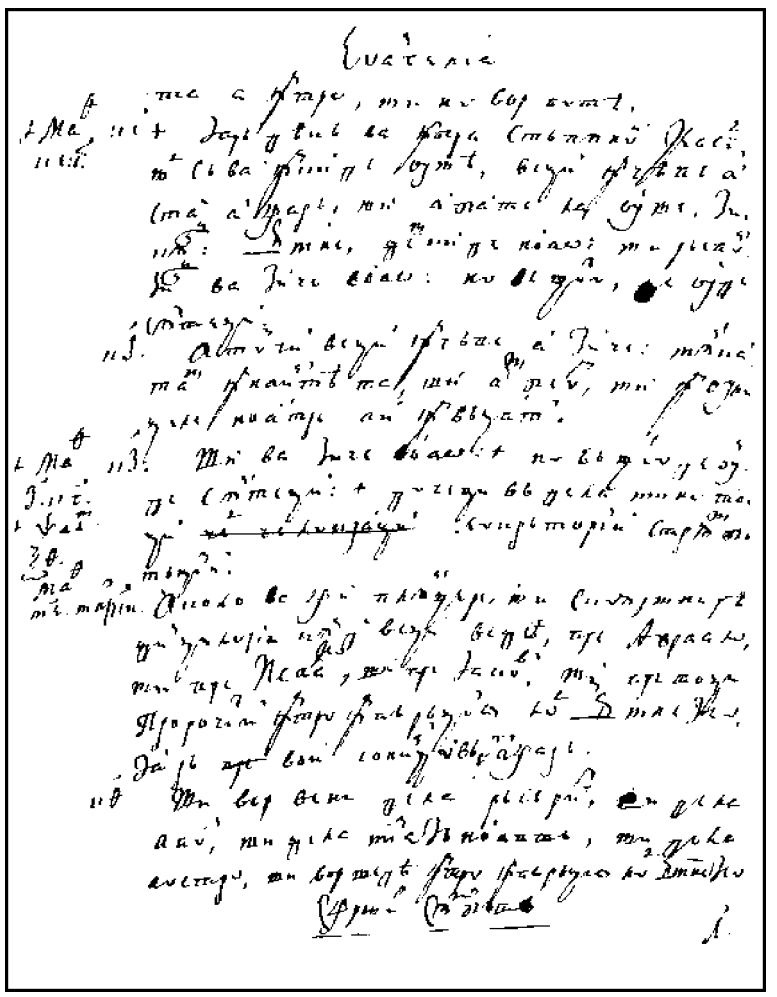

159v

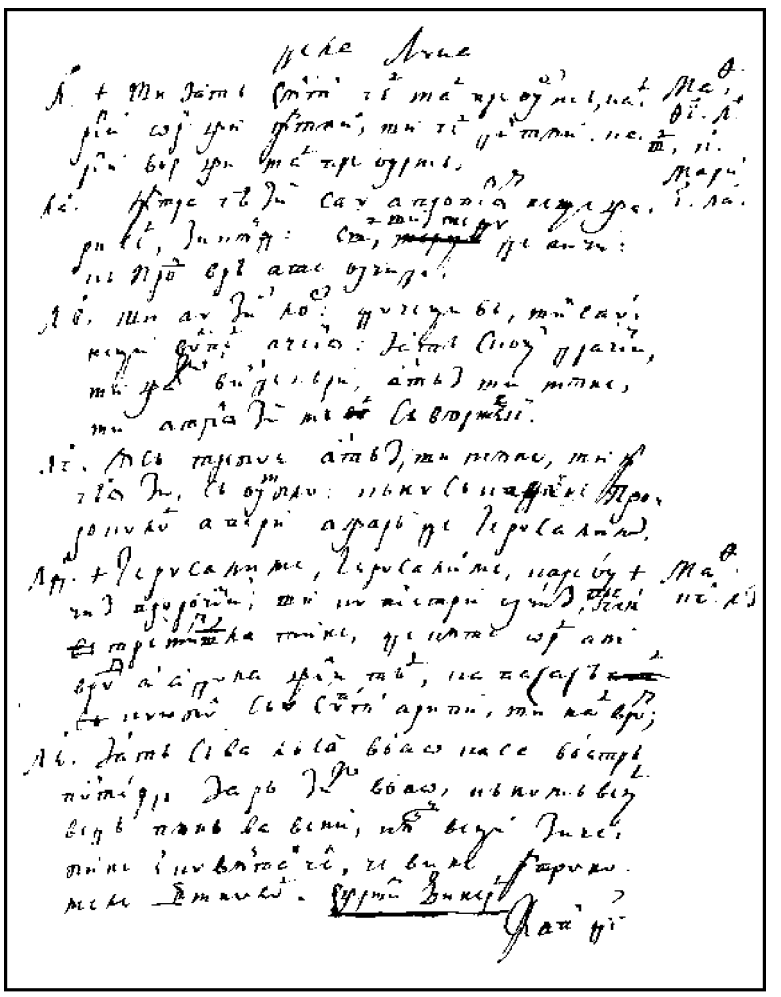

160r

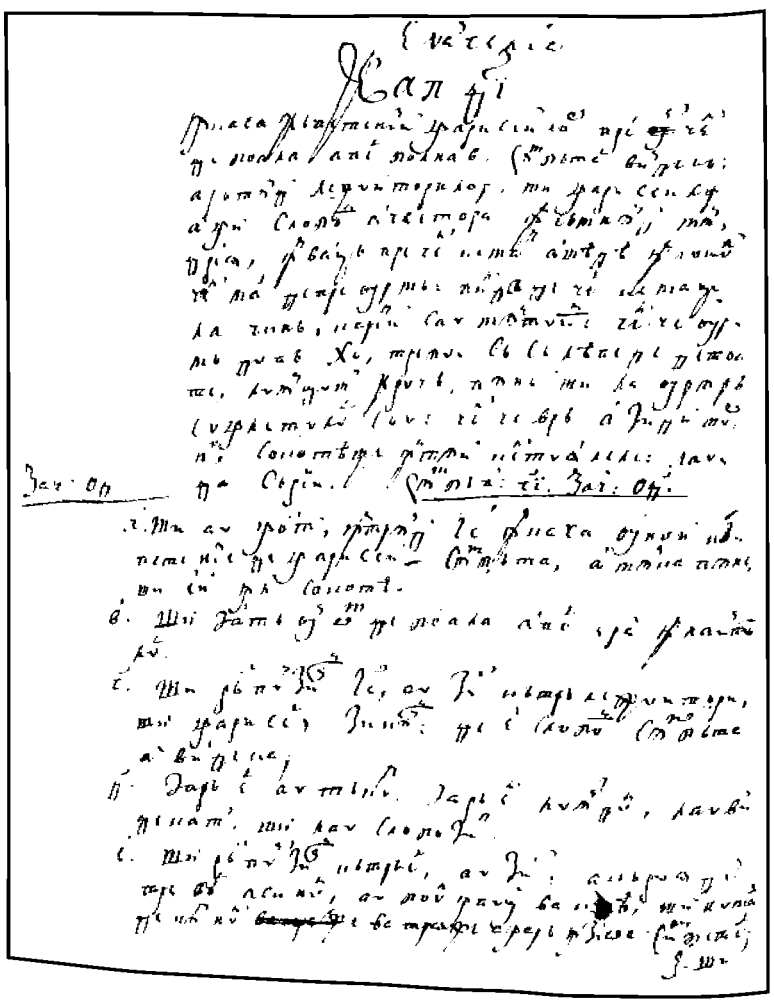

160v

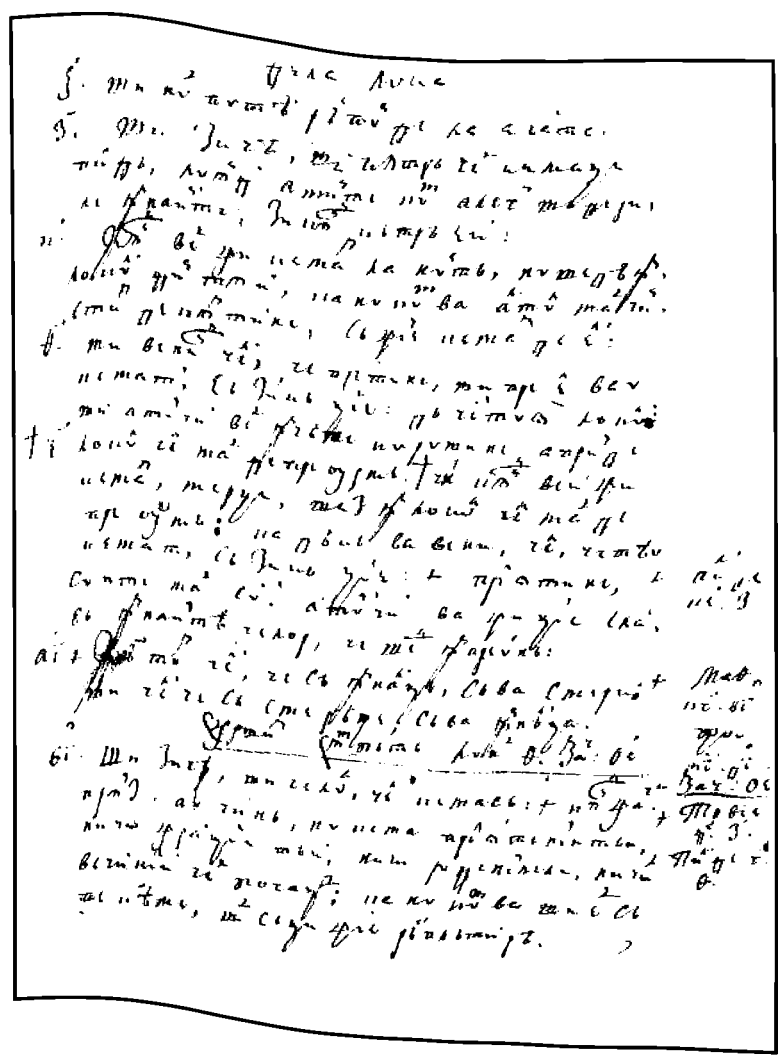

161r

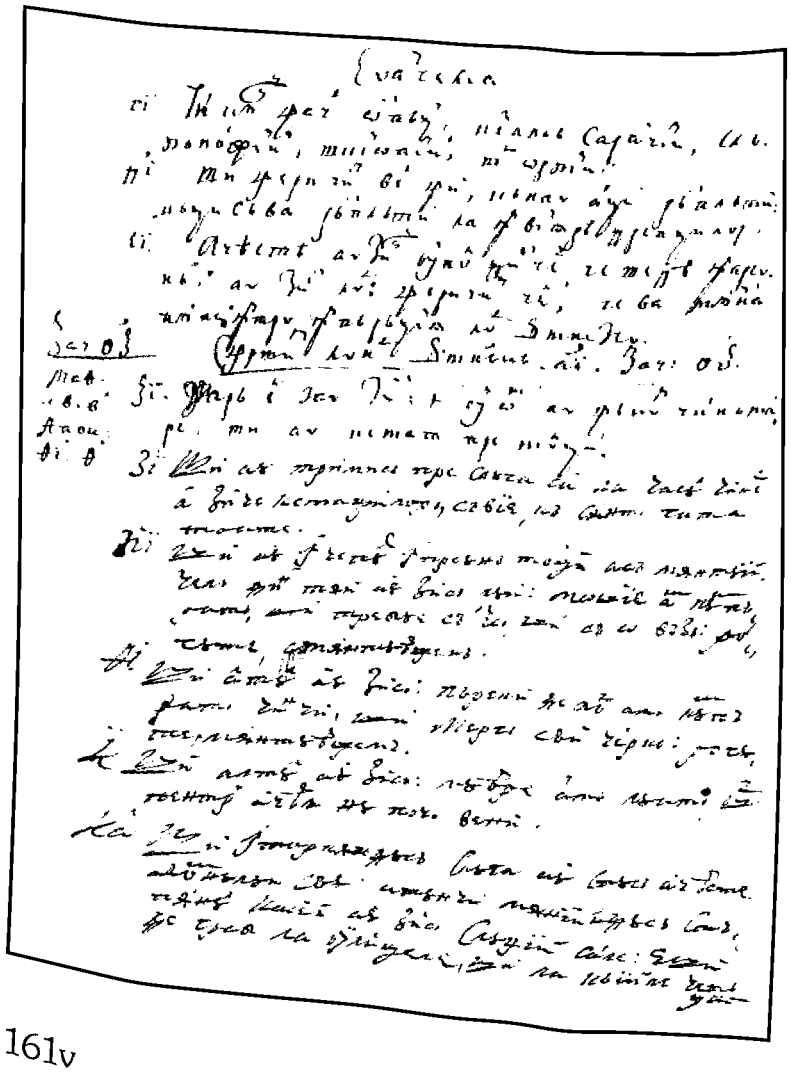

161v

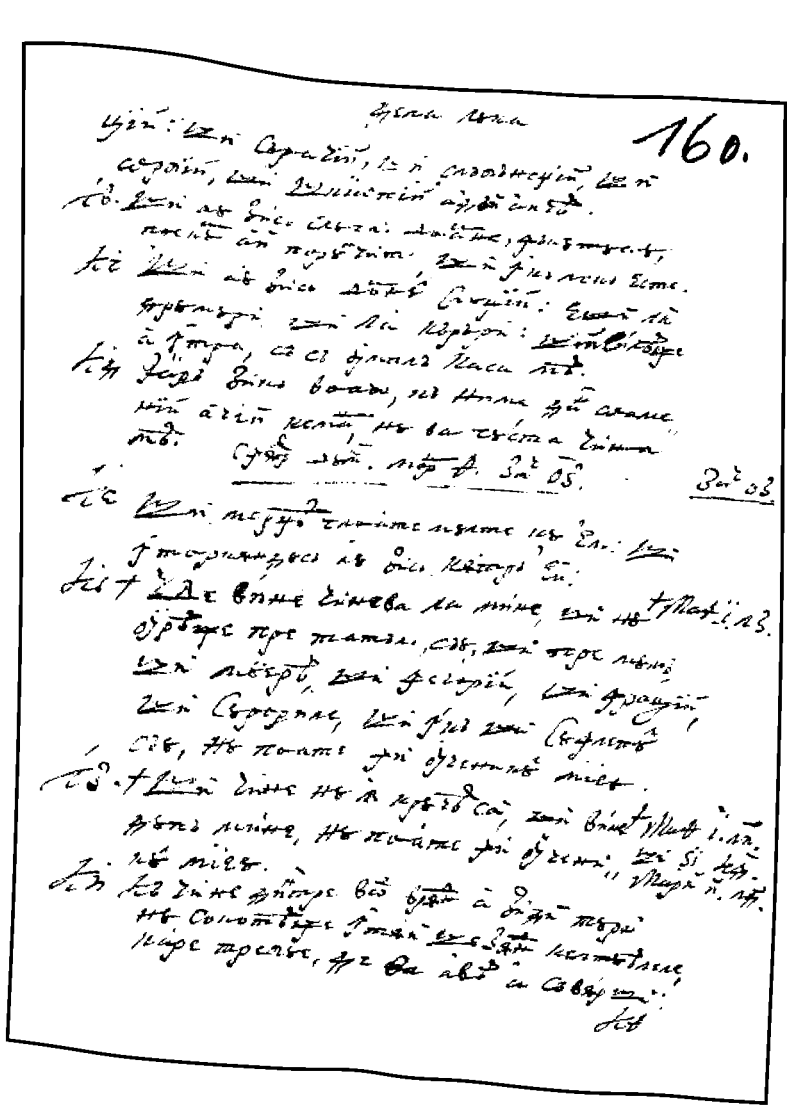

162r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

162v

163r

163v

164r

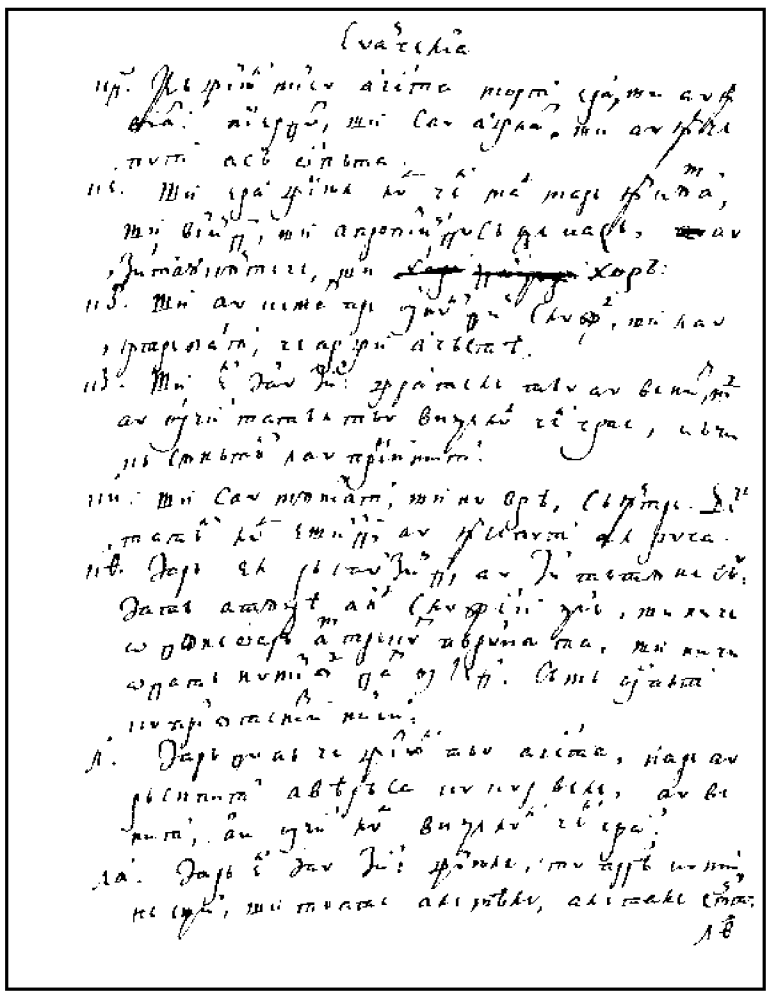

164v

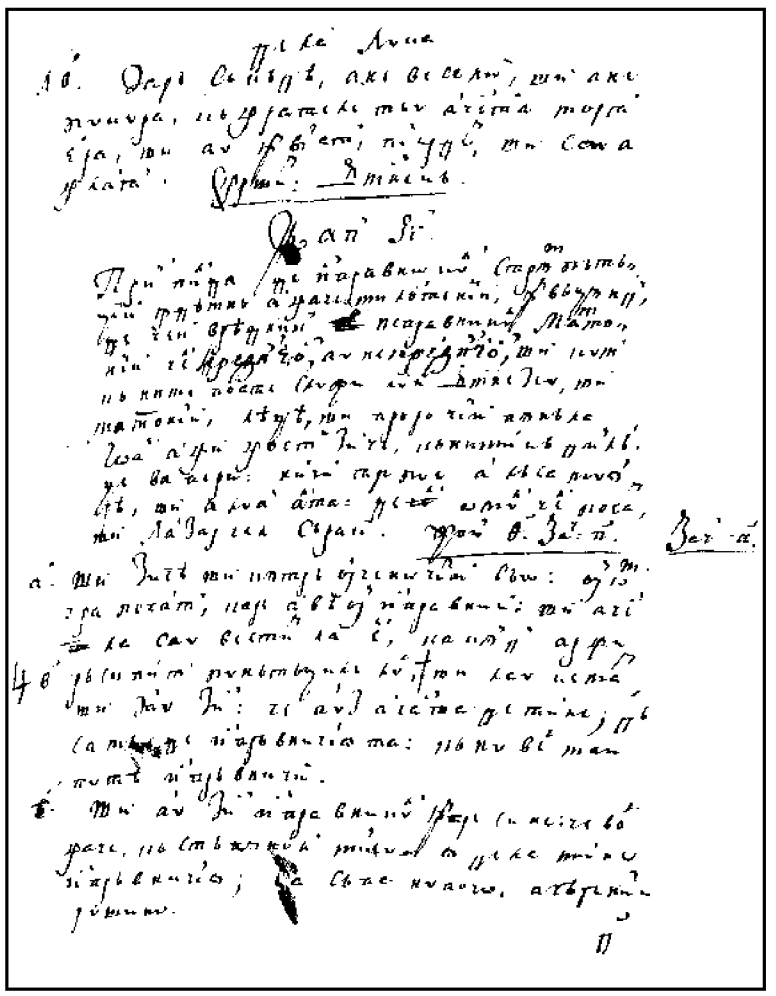

165r

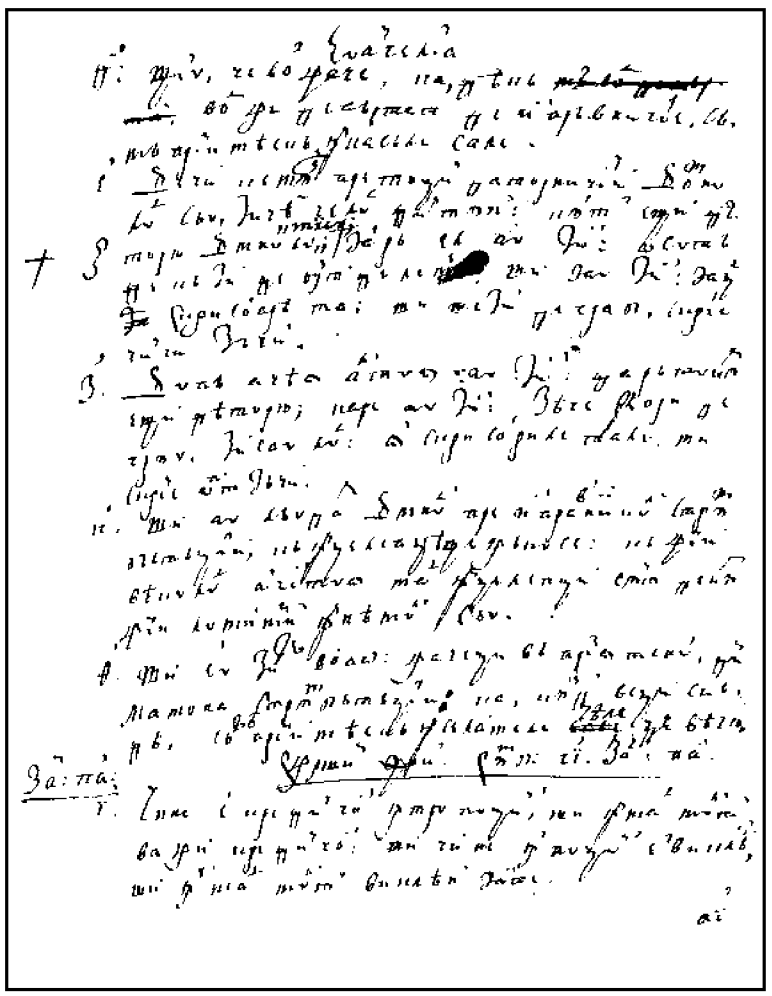

165v

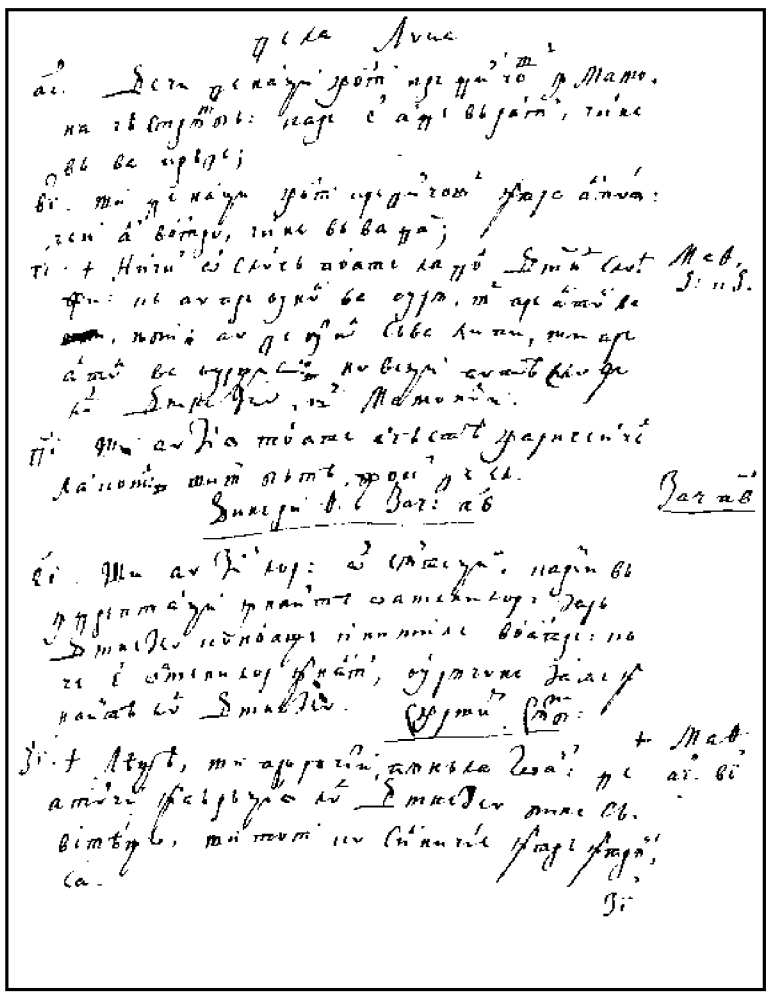

166r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

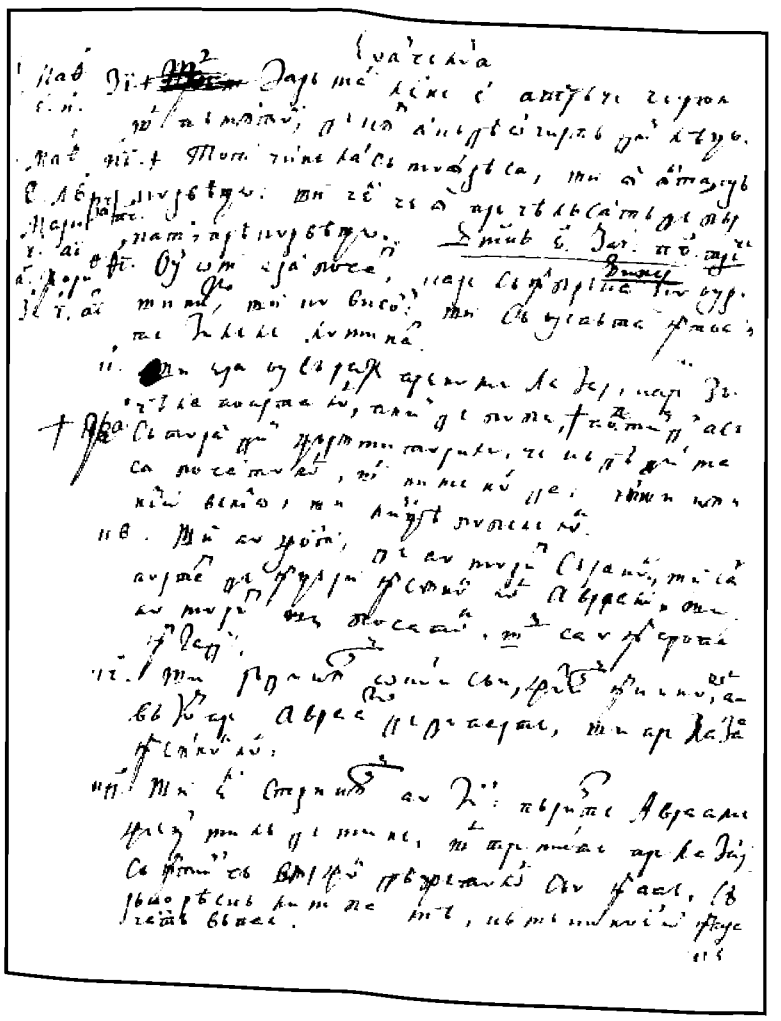

166v

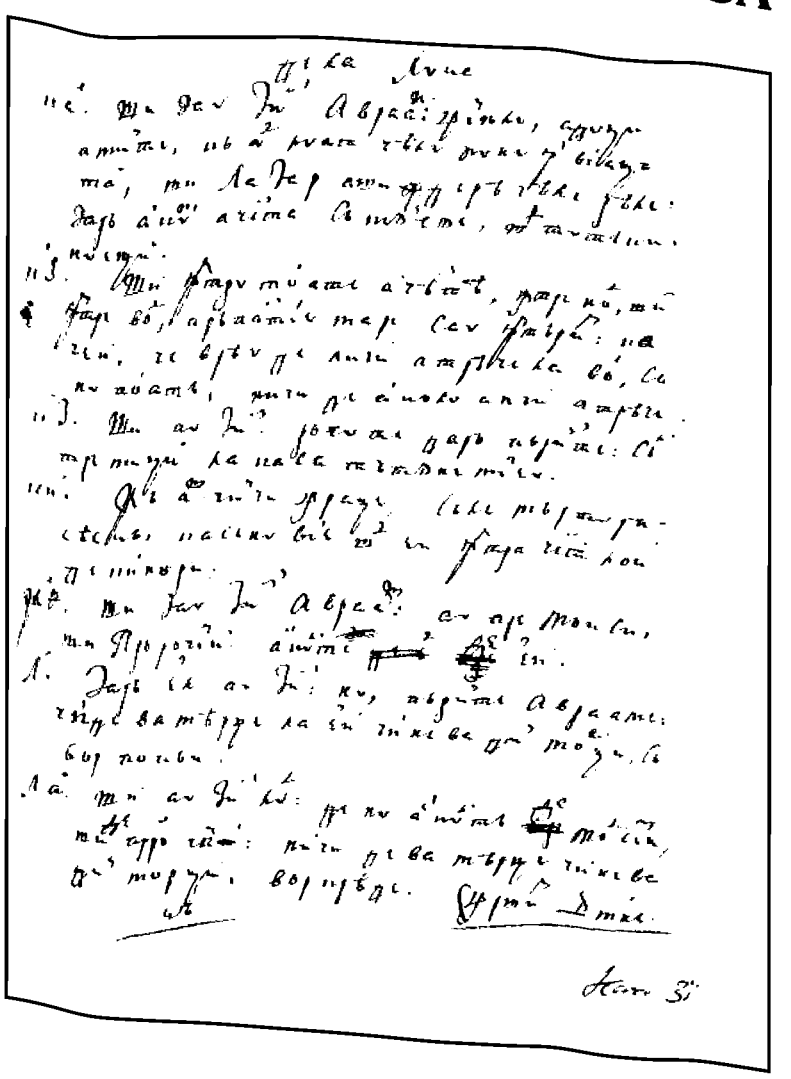

167r

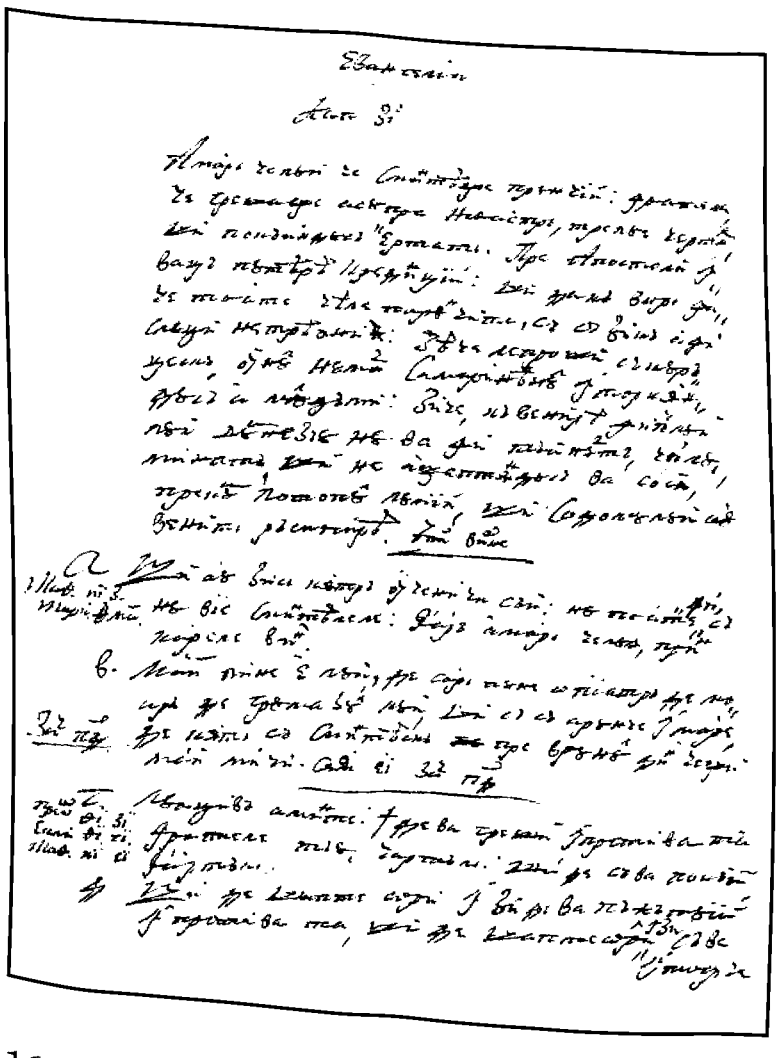

167v

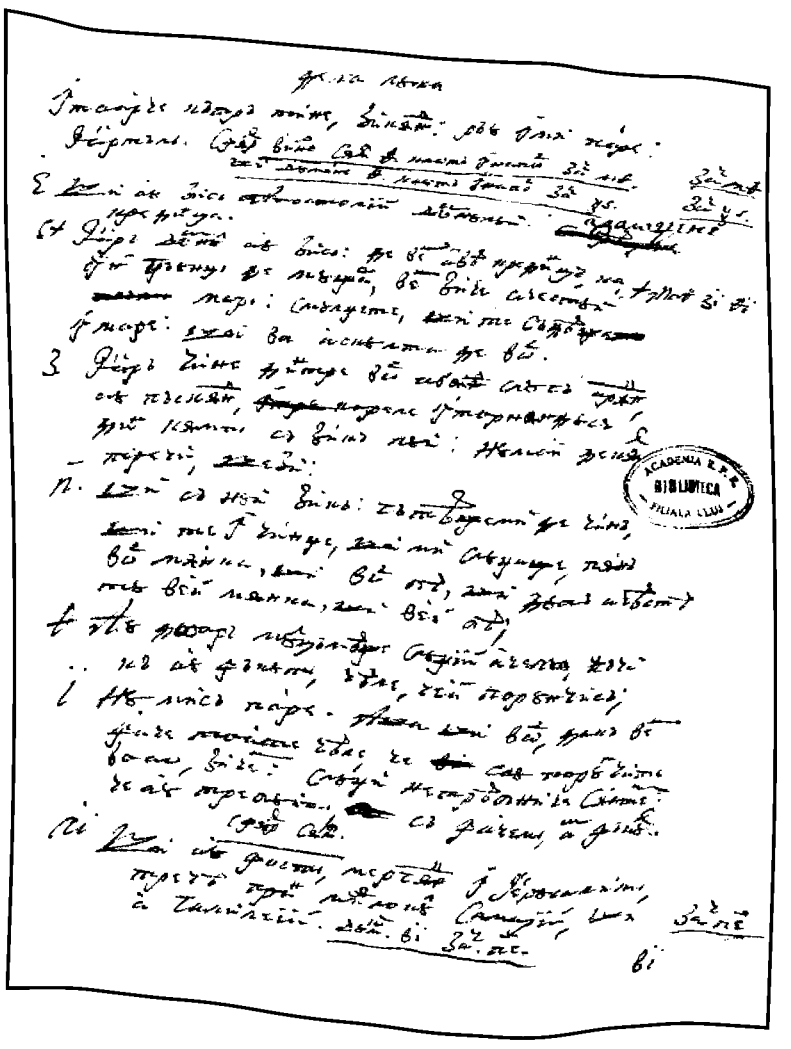

168r

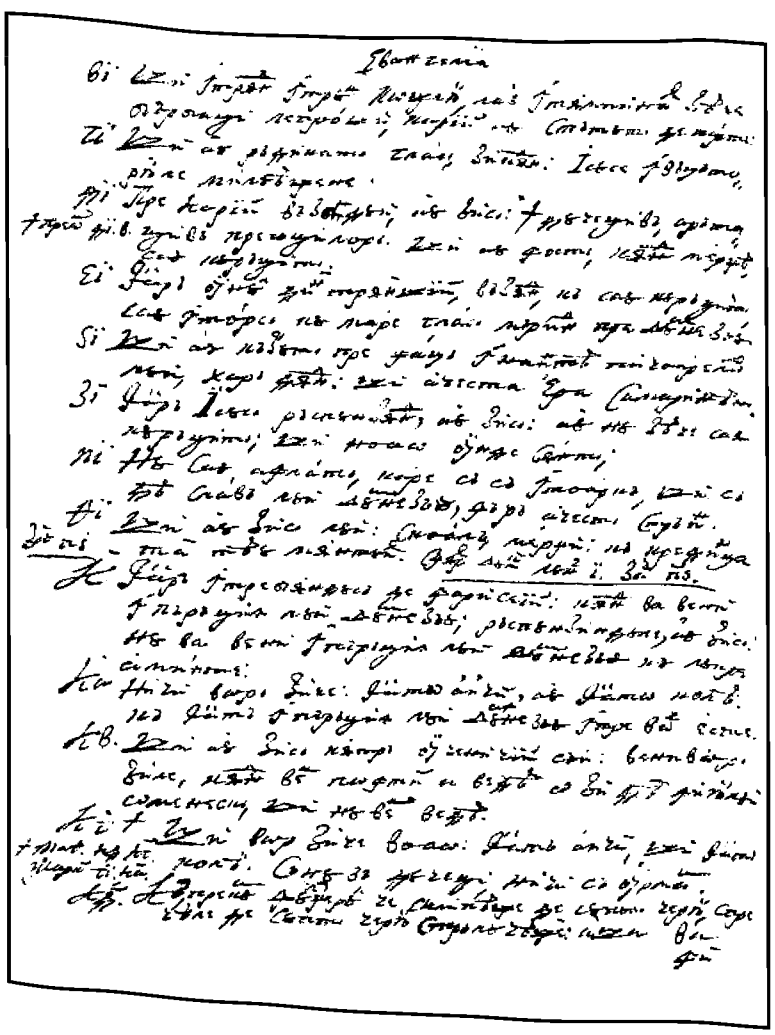

168v

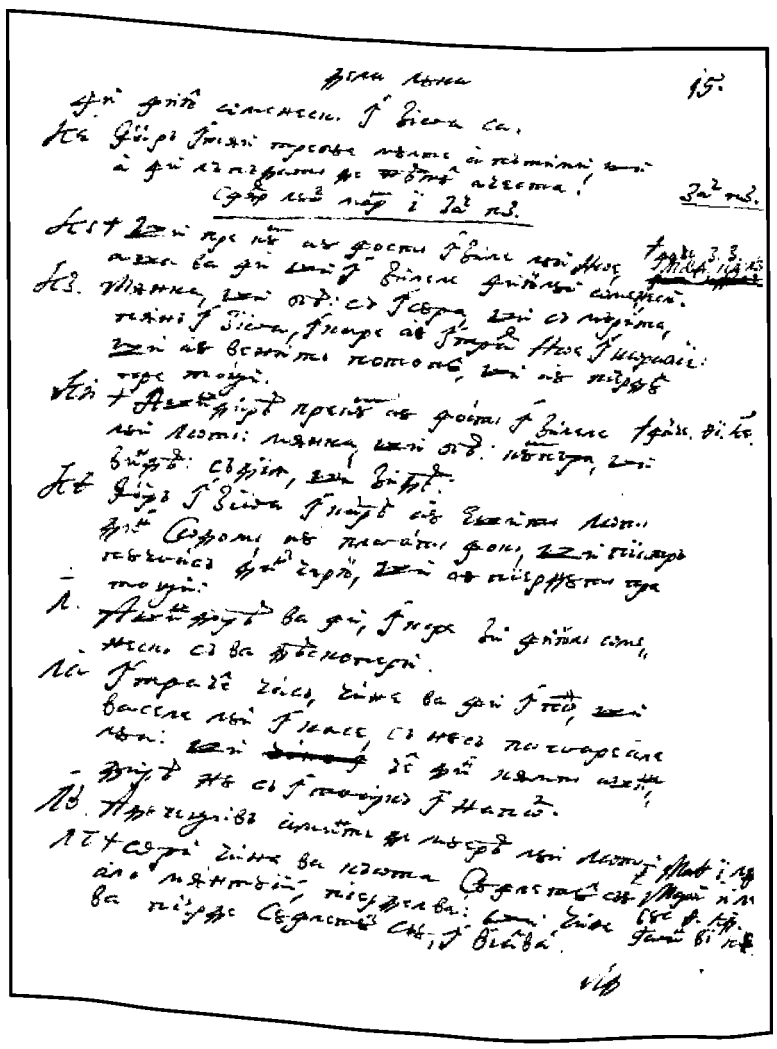

169r

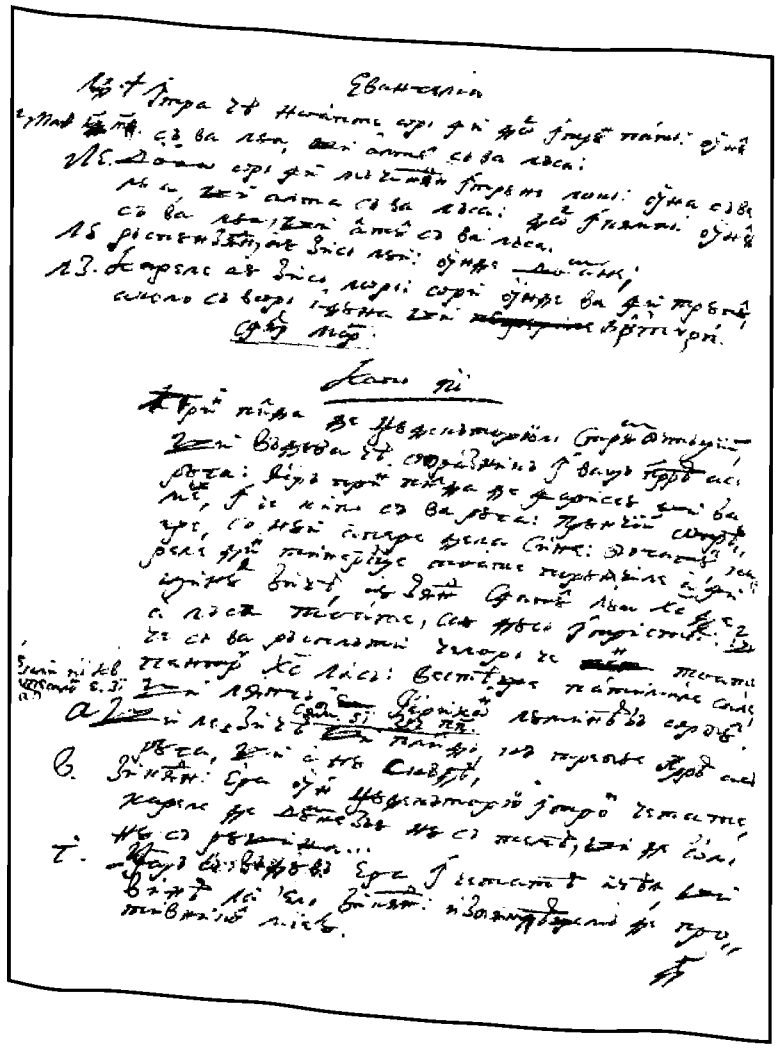

169v

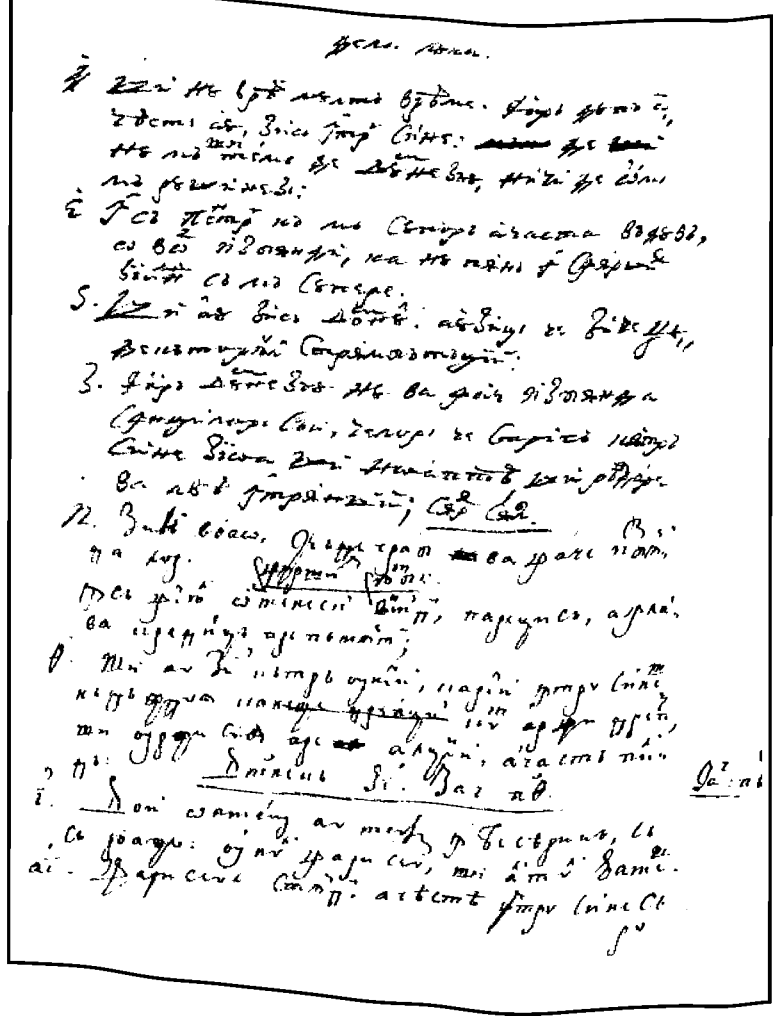

170r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

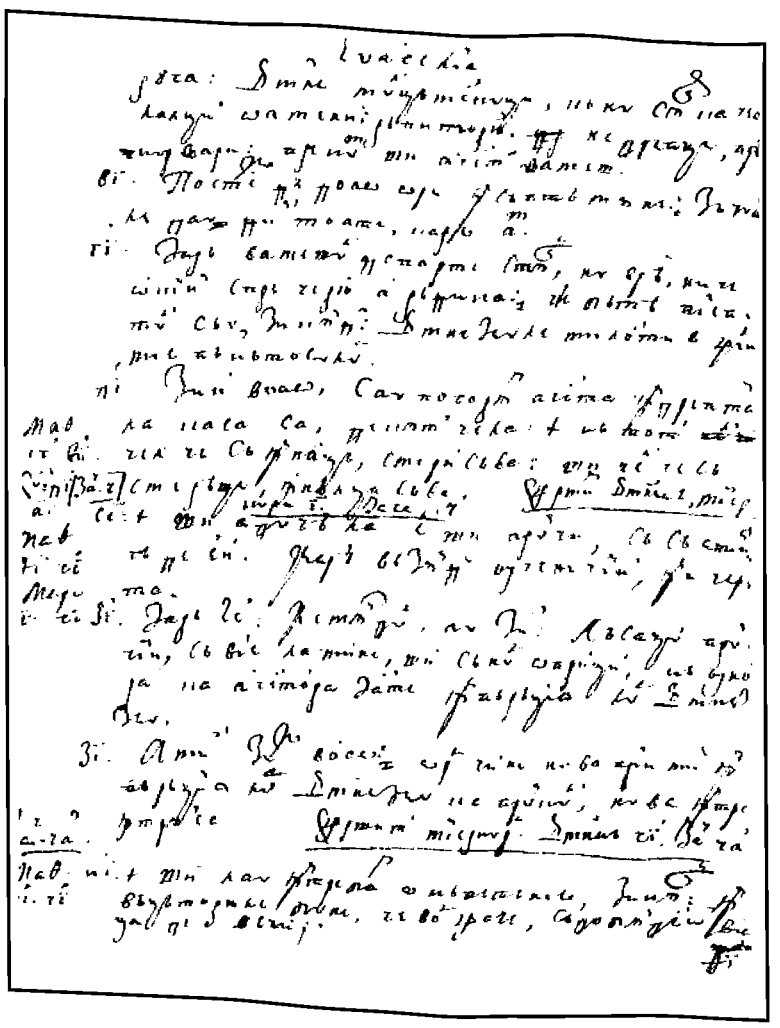

170v

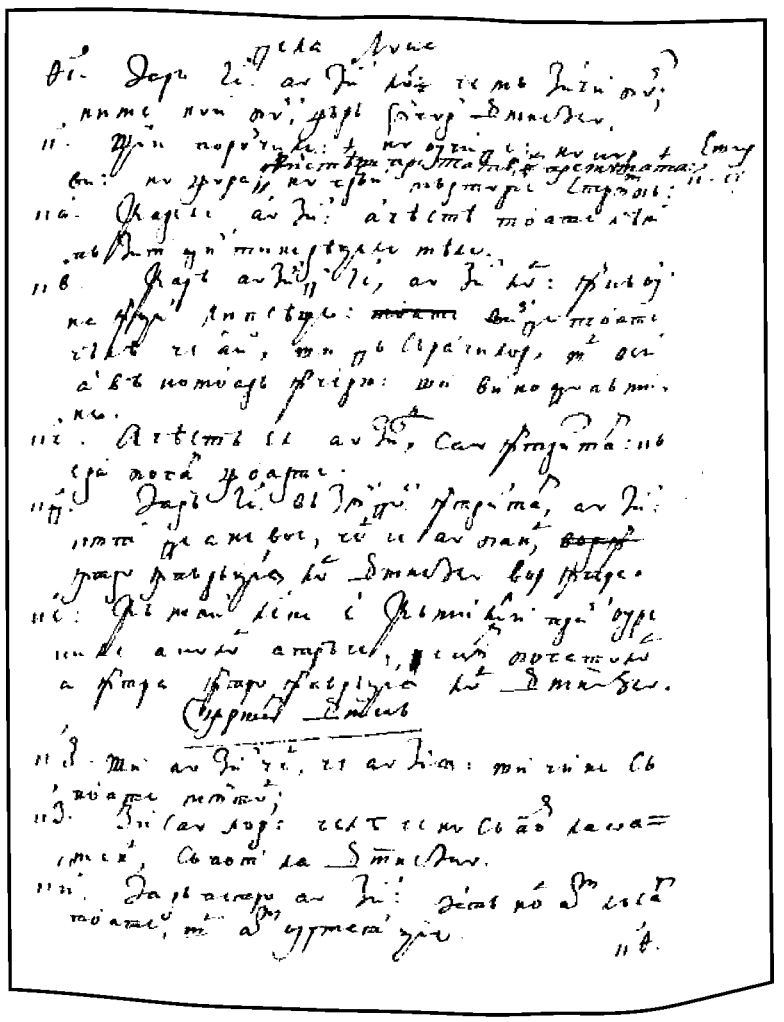

171r

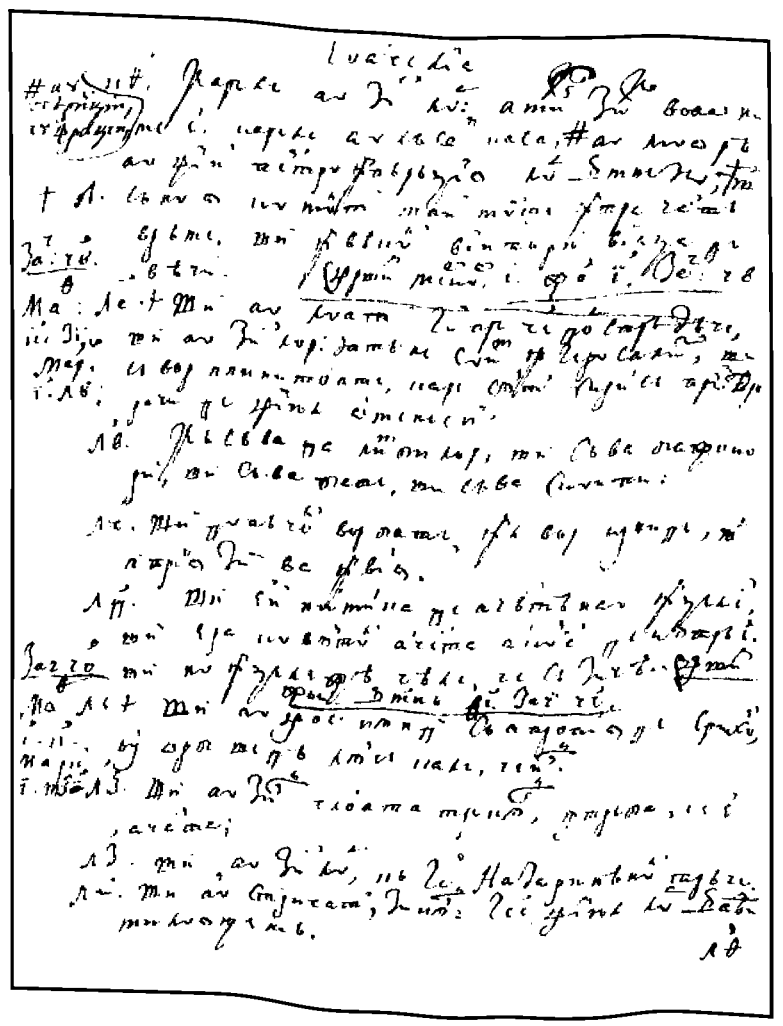

171v

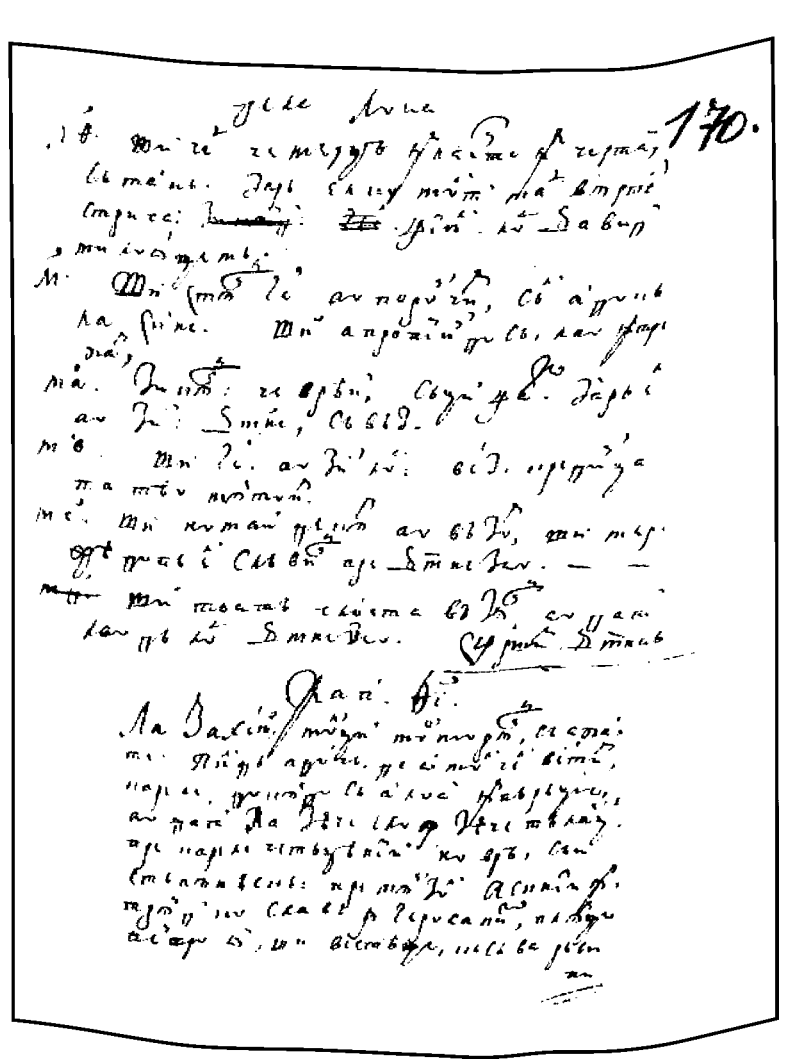

172r

172v

173r

173v

174r

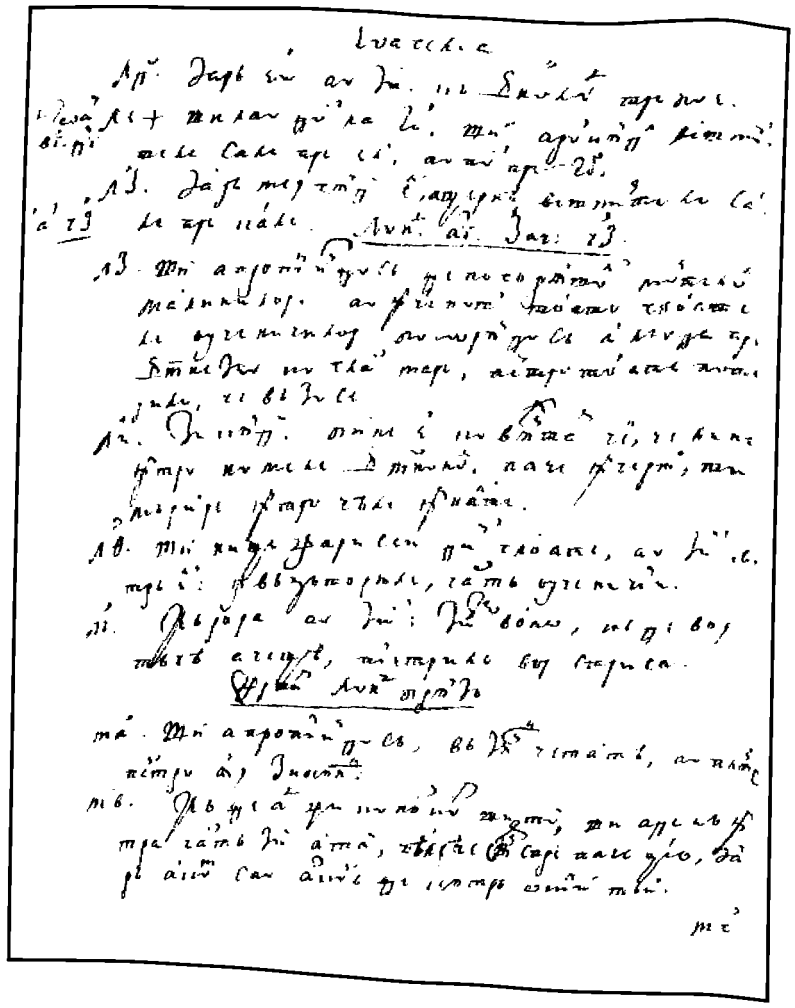

174v

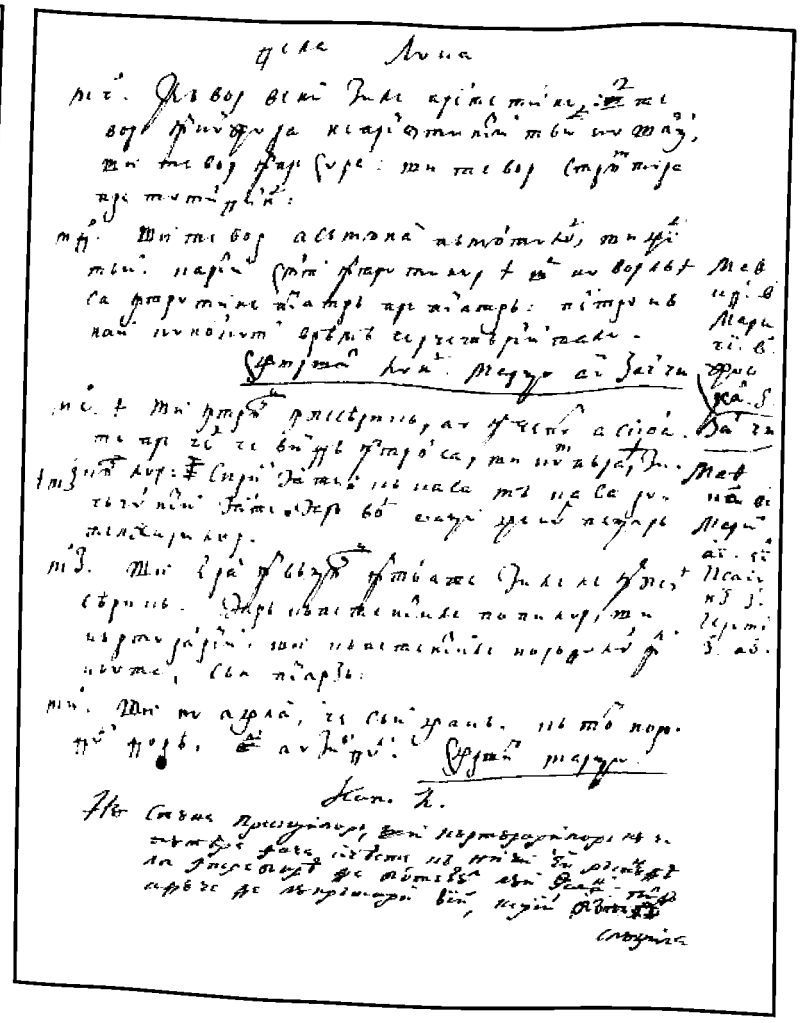

175r

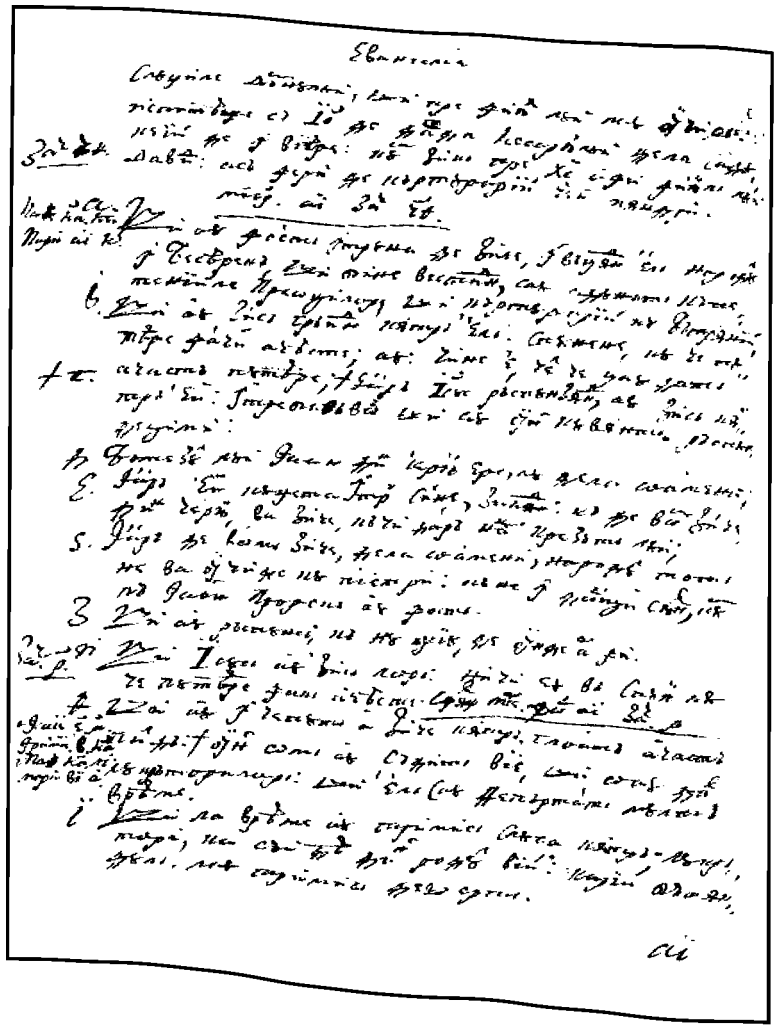

175v

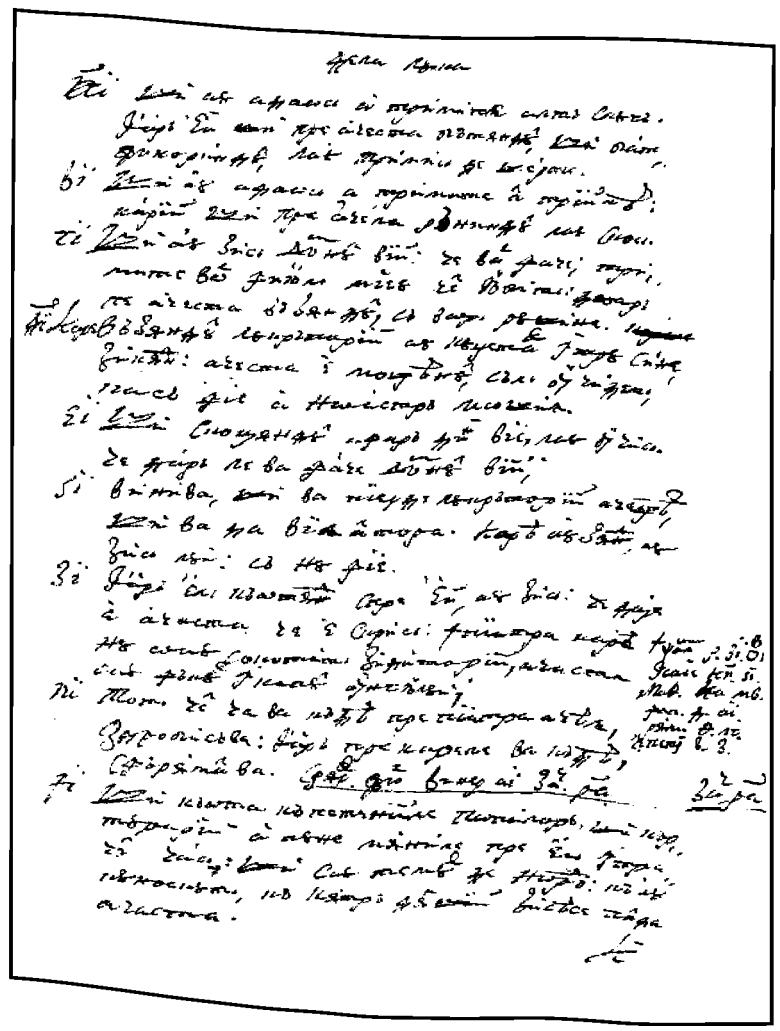

176r

176v

177r

177v

178r

178v

179r

179v

180r

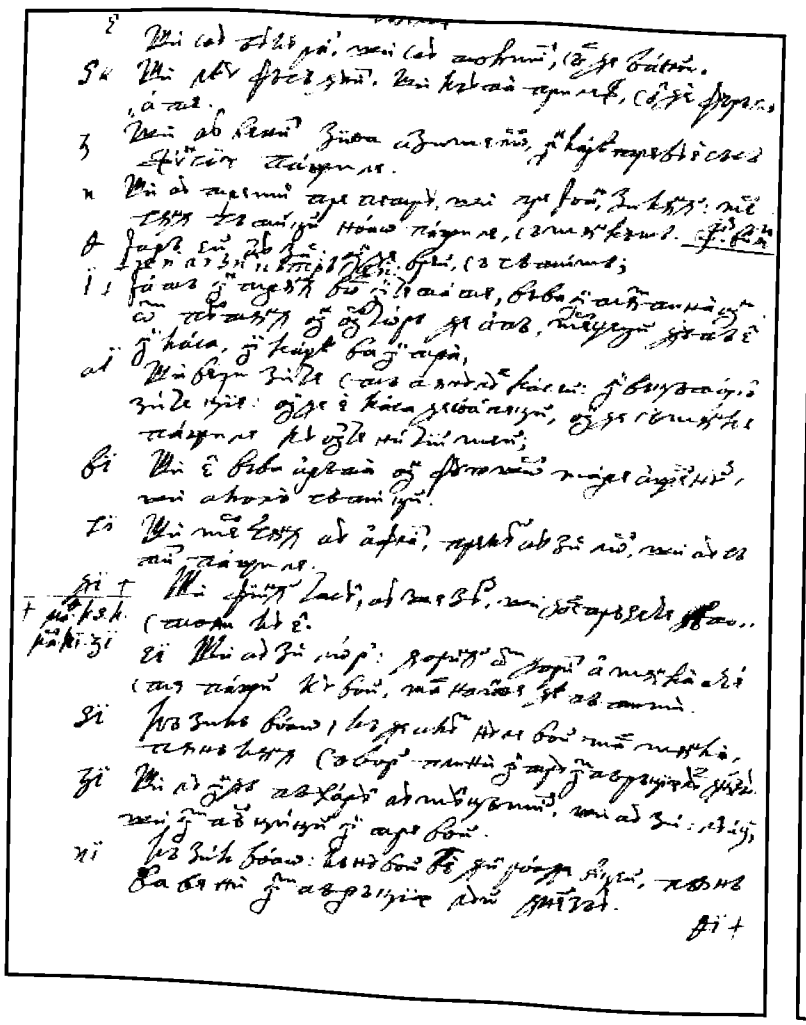

180v

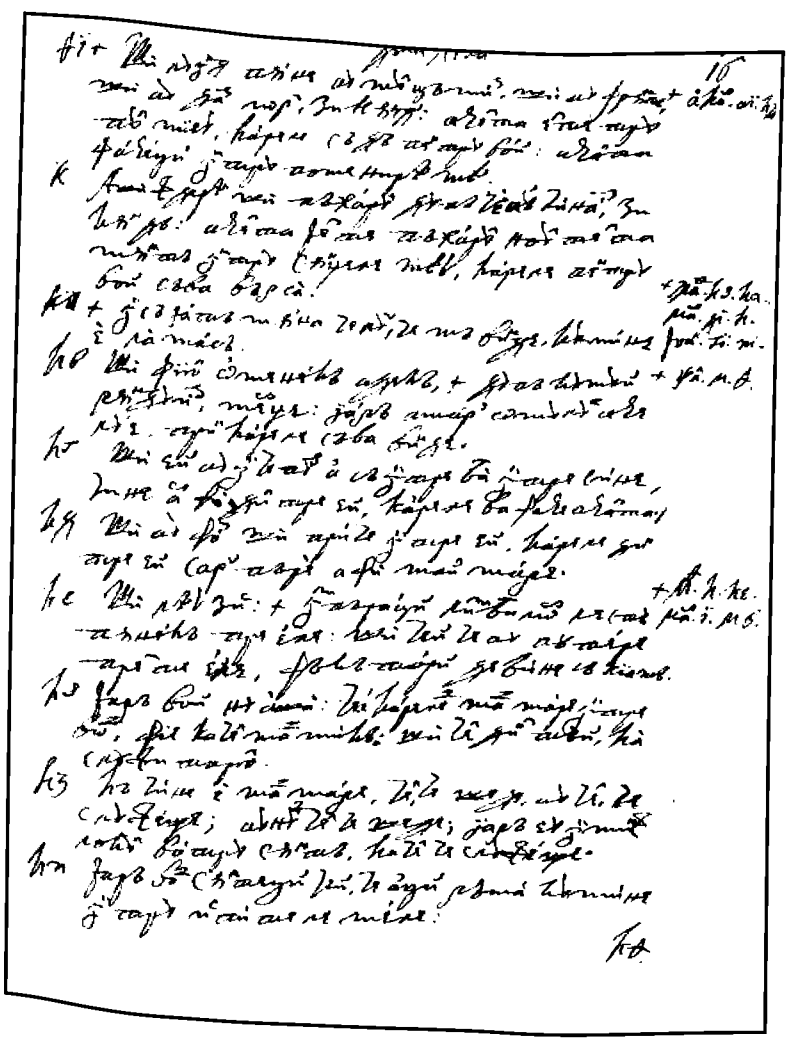

181r

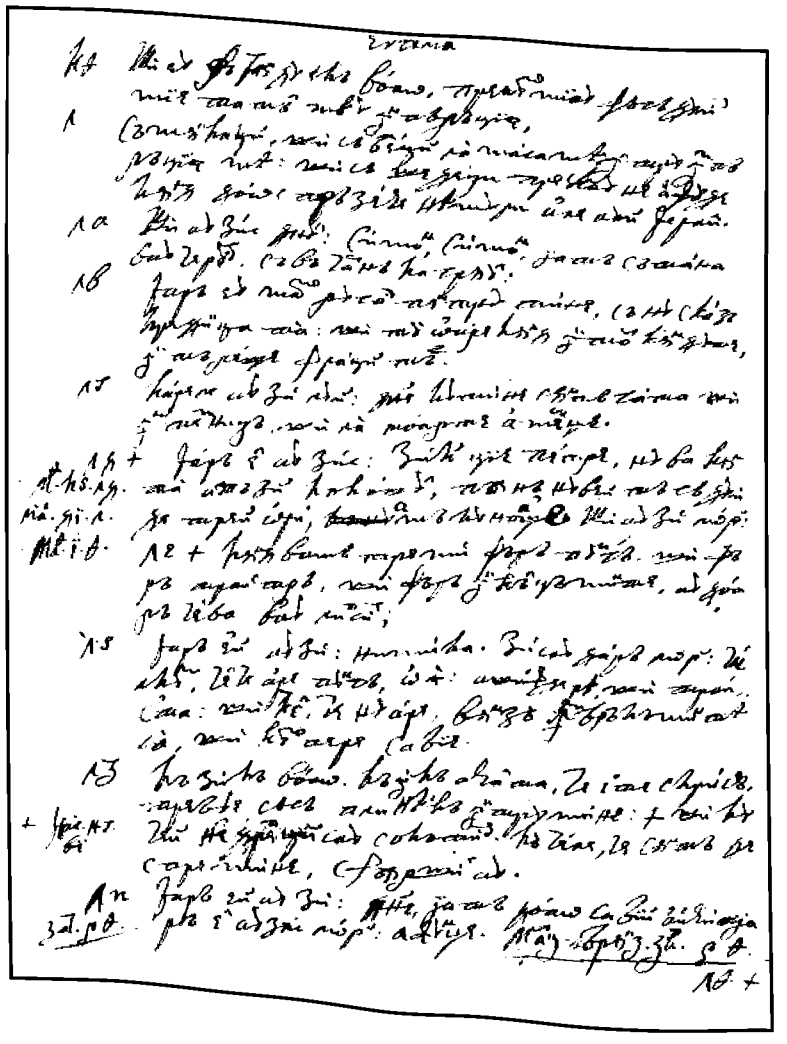

181v

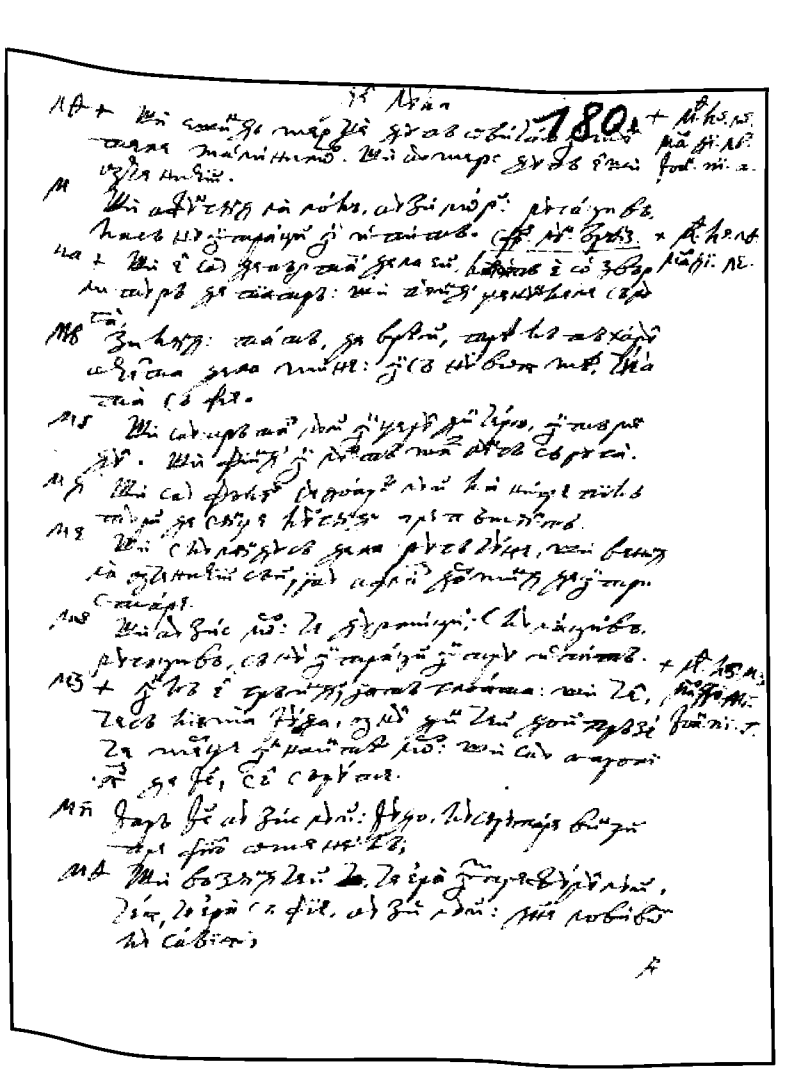

182r

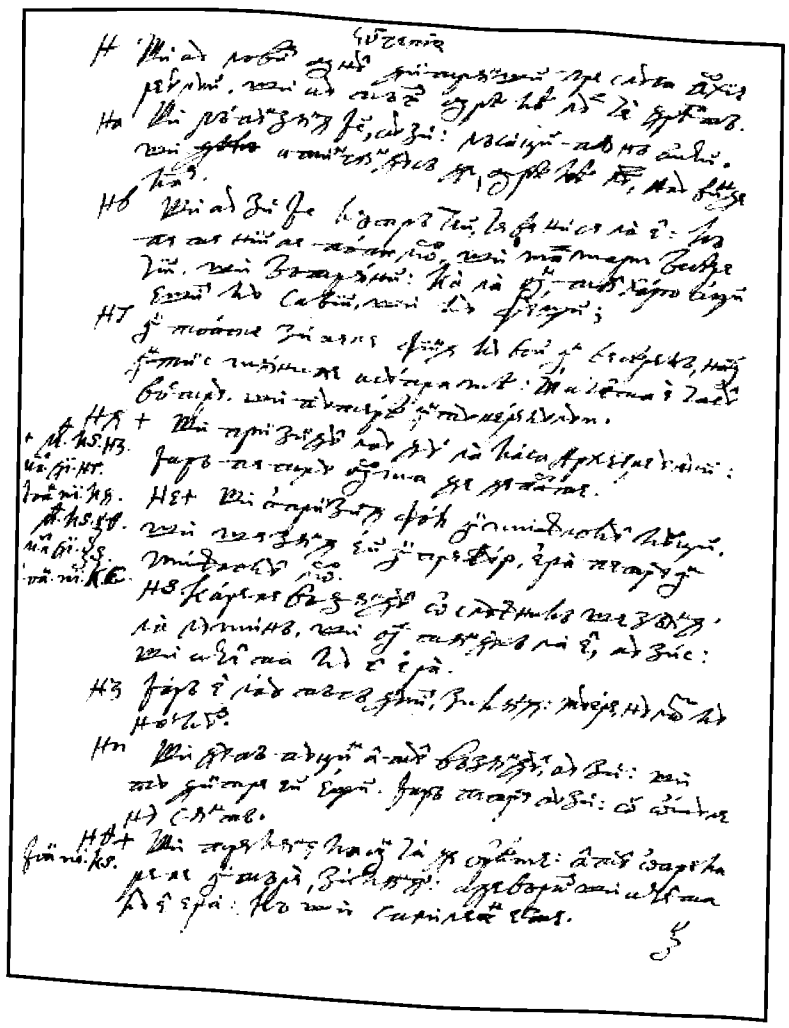

182v

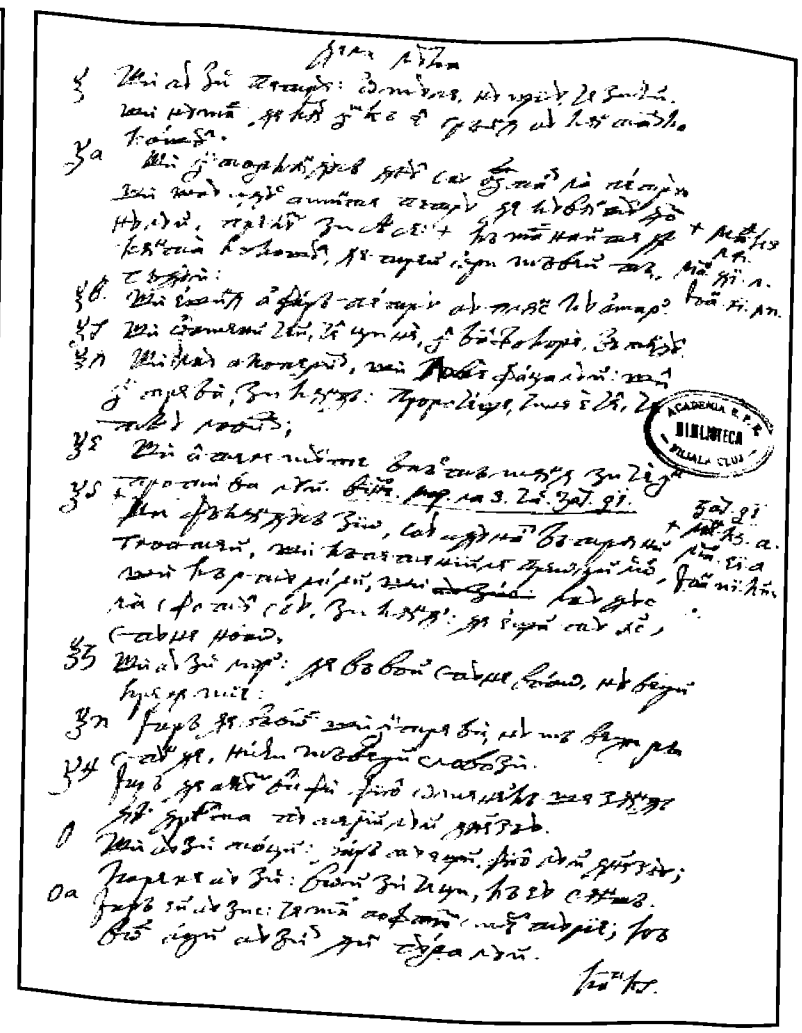

ACADEMIA R.P.R. BIBLIOTECA FILIALA CLUJ

183r

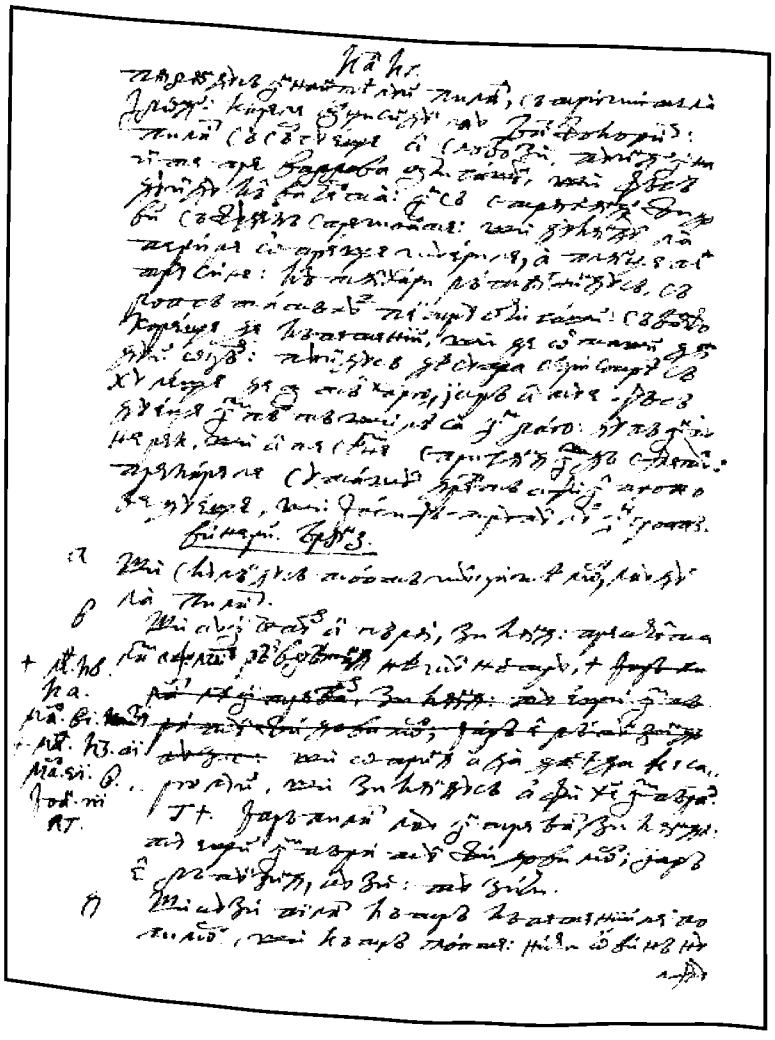

183v

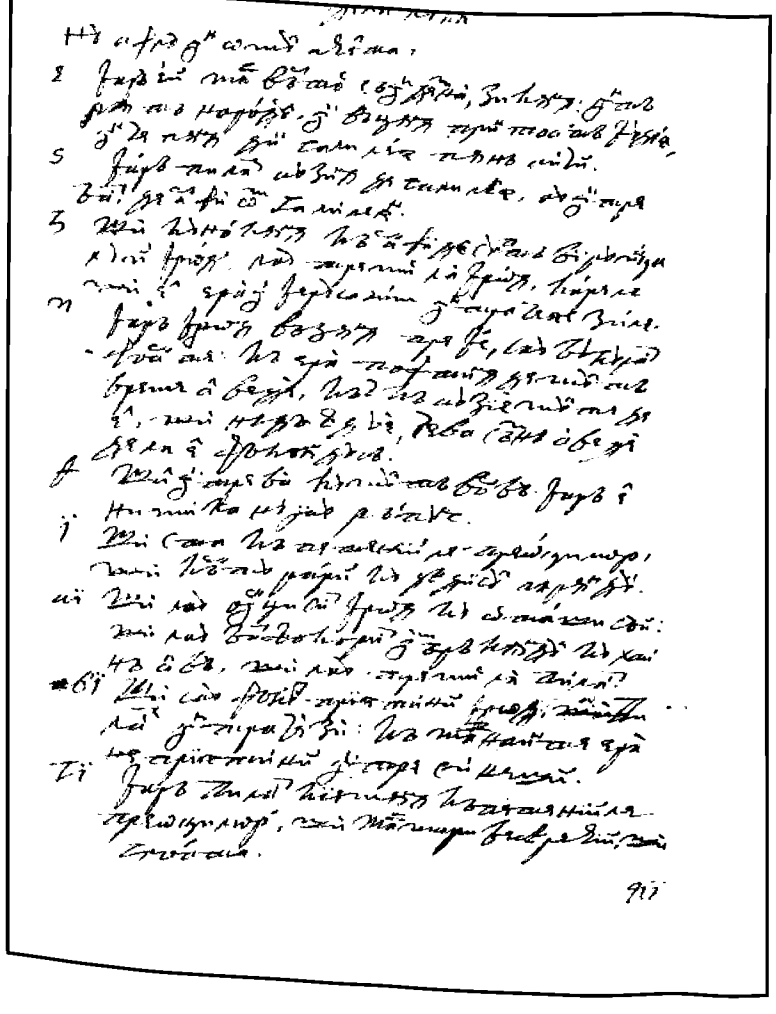

184r

FACSIMILE

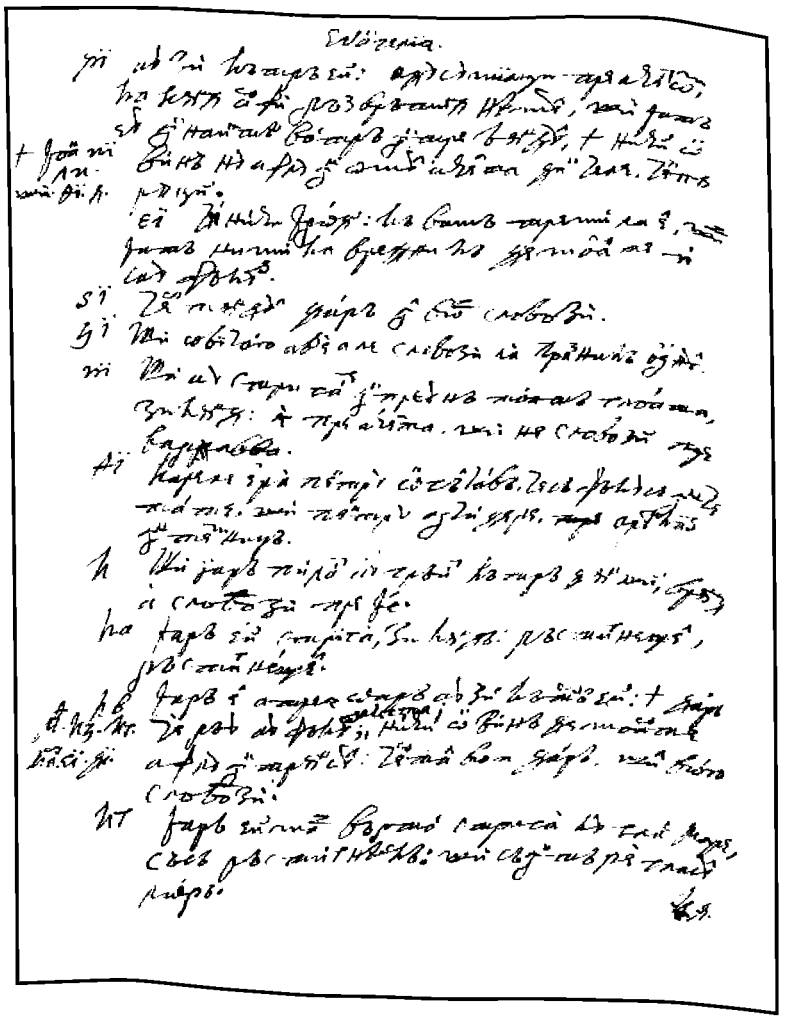

184v

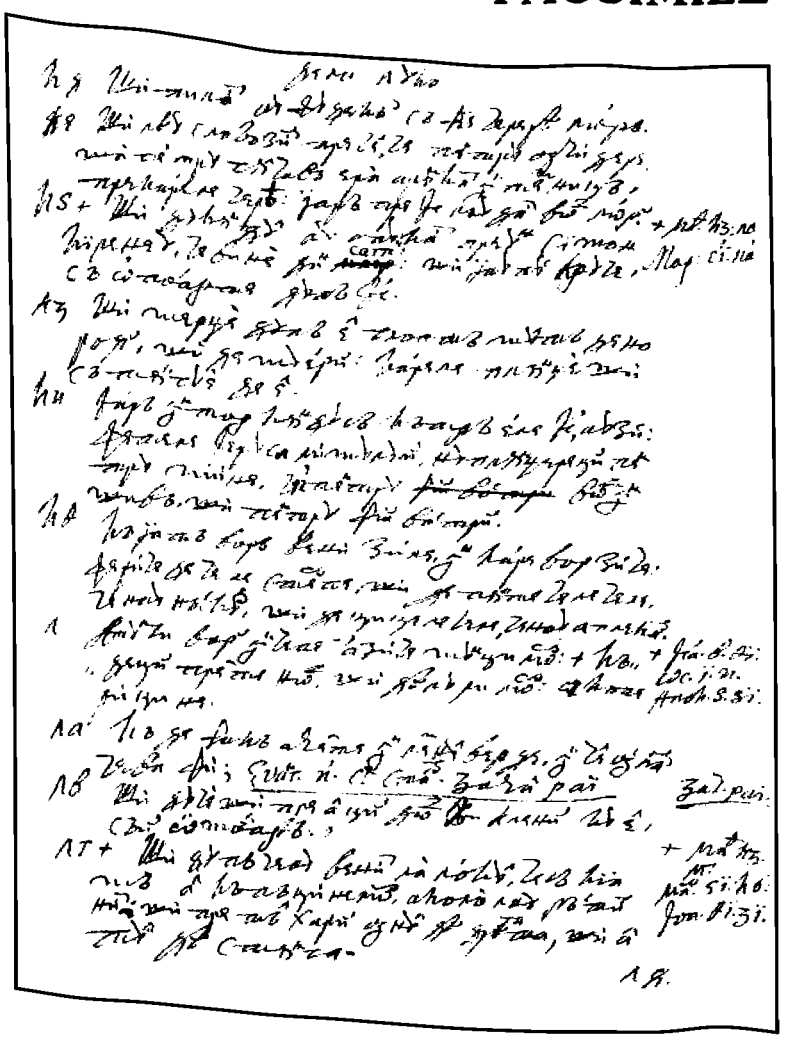

185r

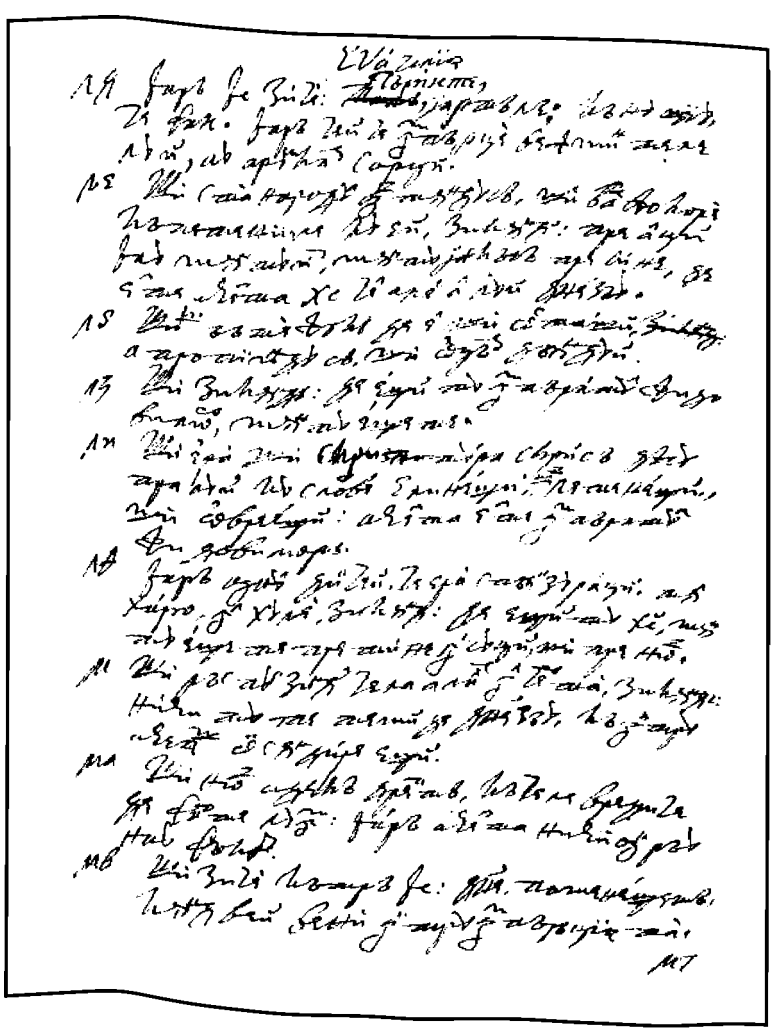

185v

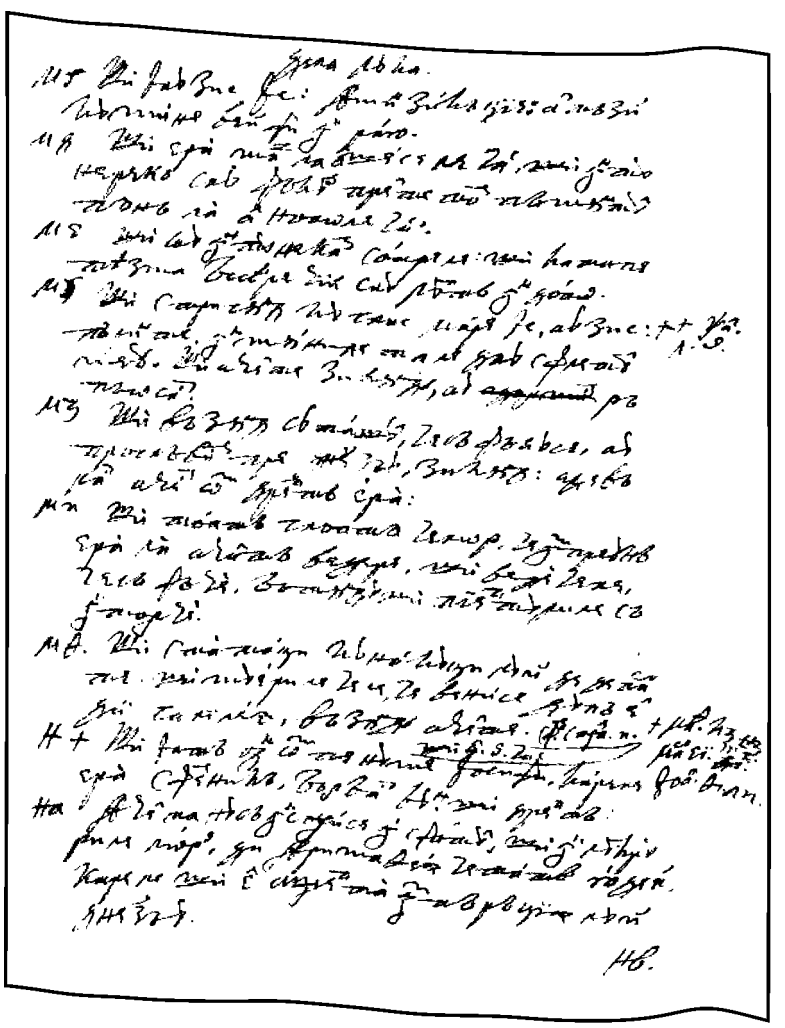

186r

FACSIMILE

EVANGHELIA DE LA LUCA

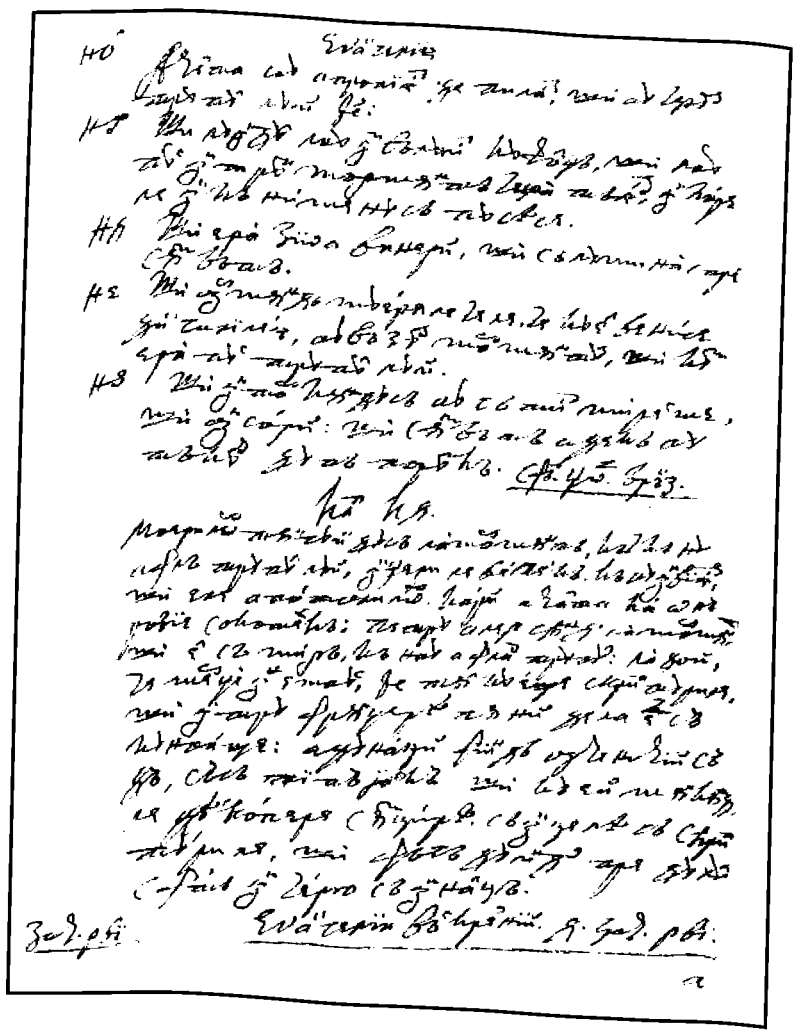

186v

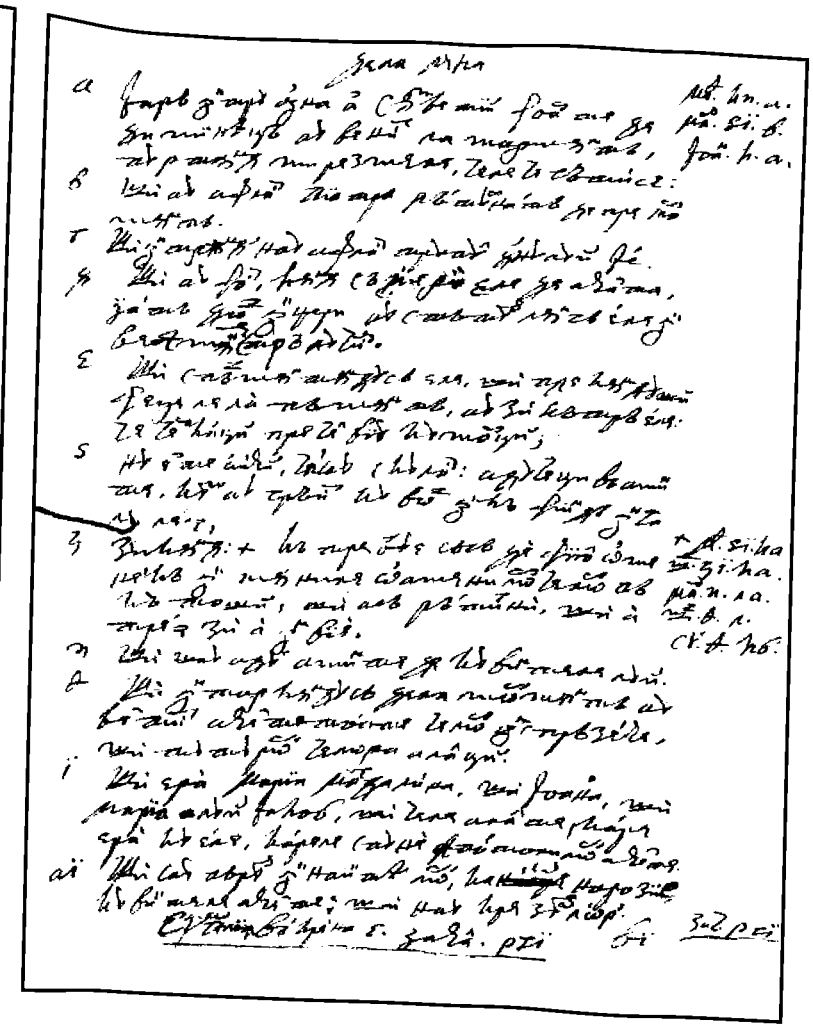

187r

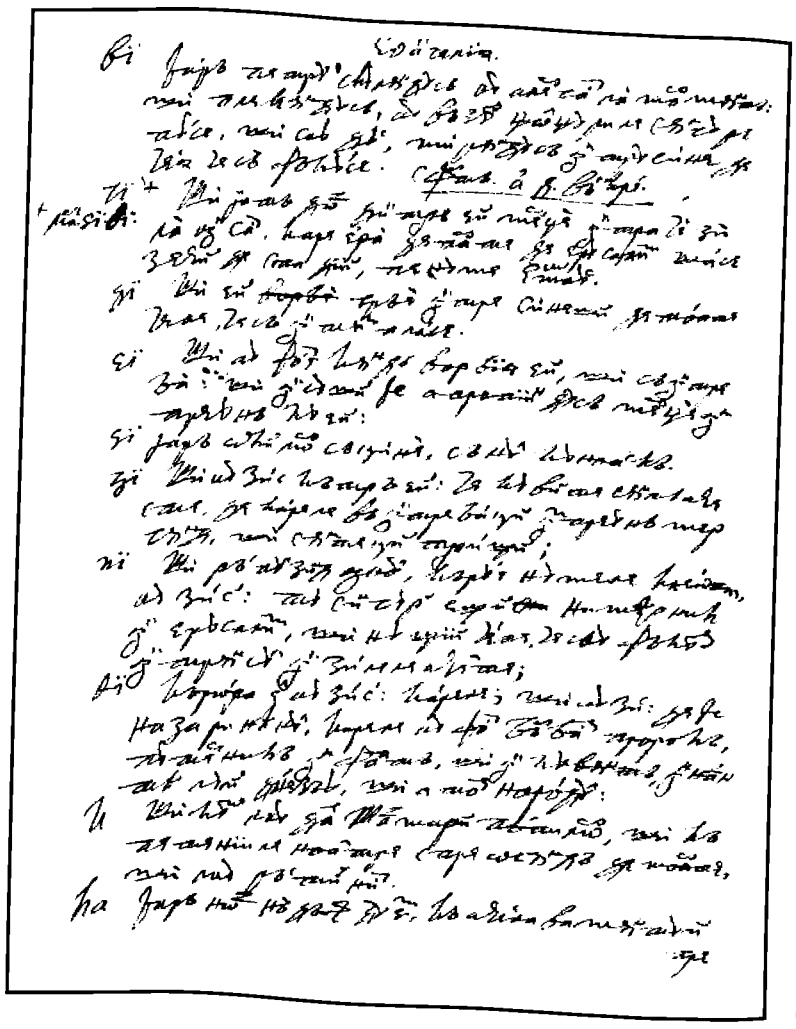

187v

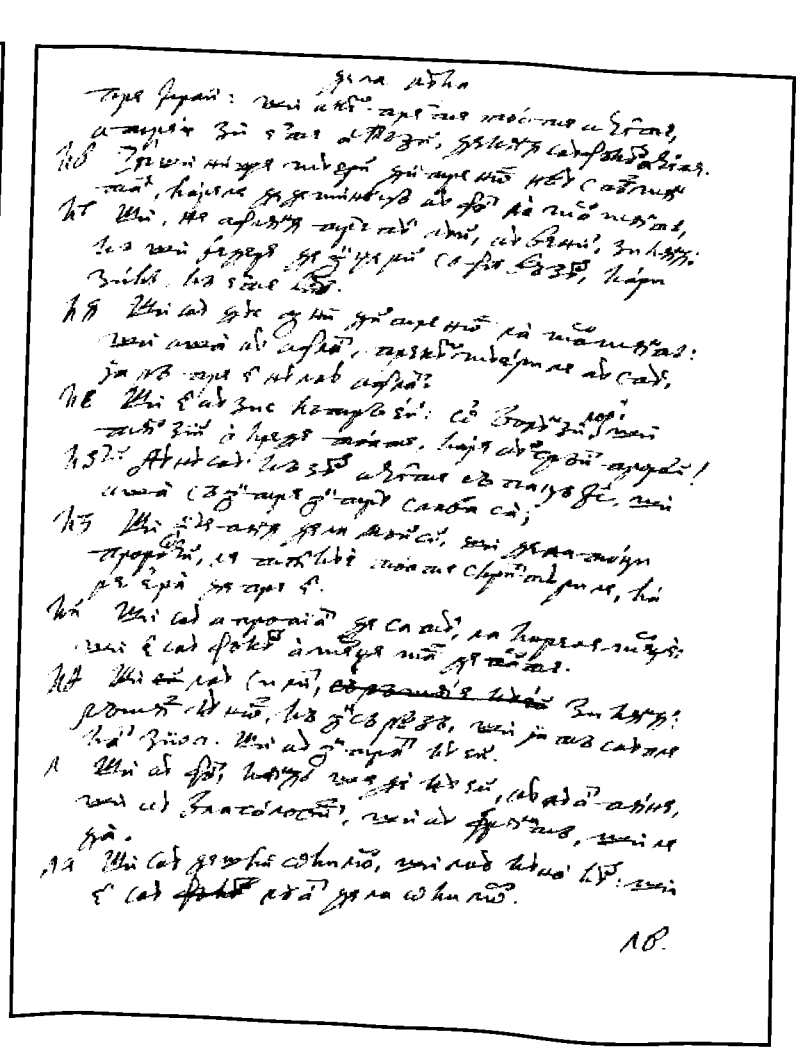

188r

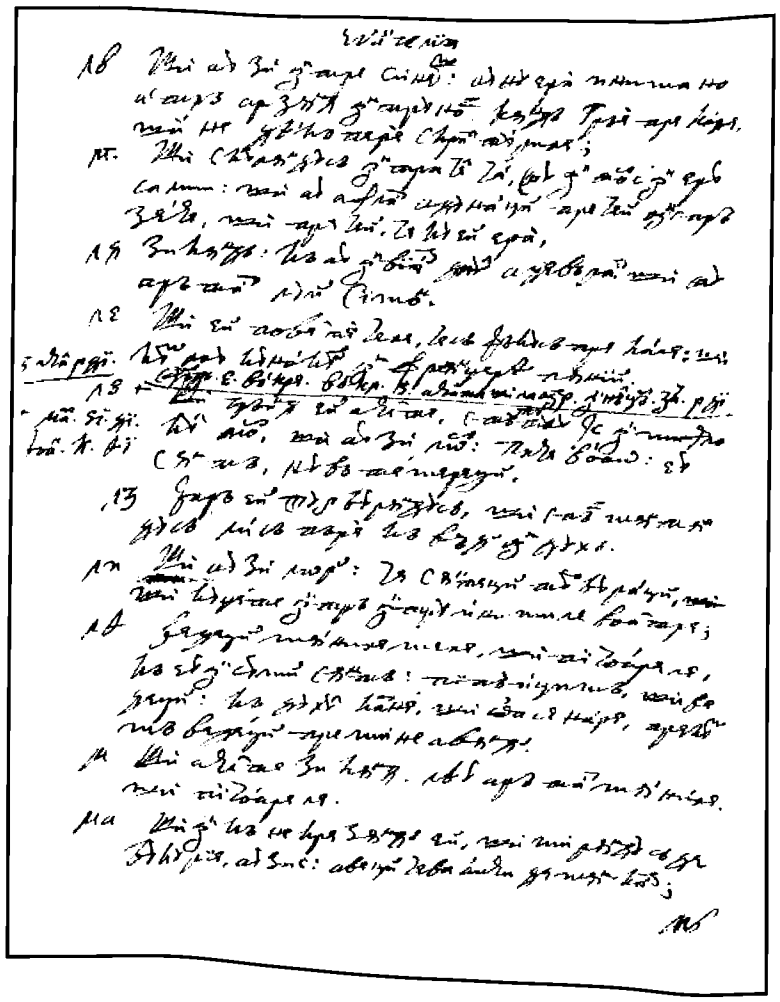

188v

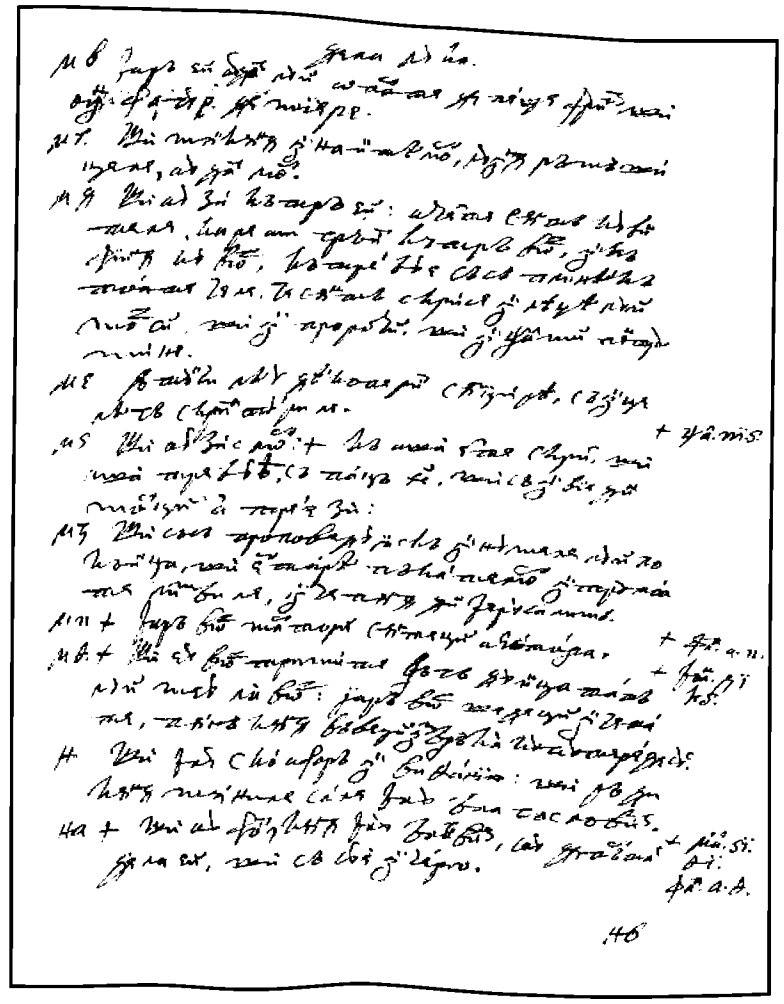

189r

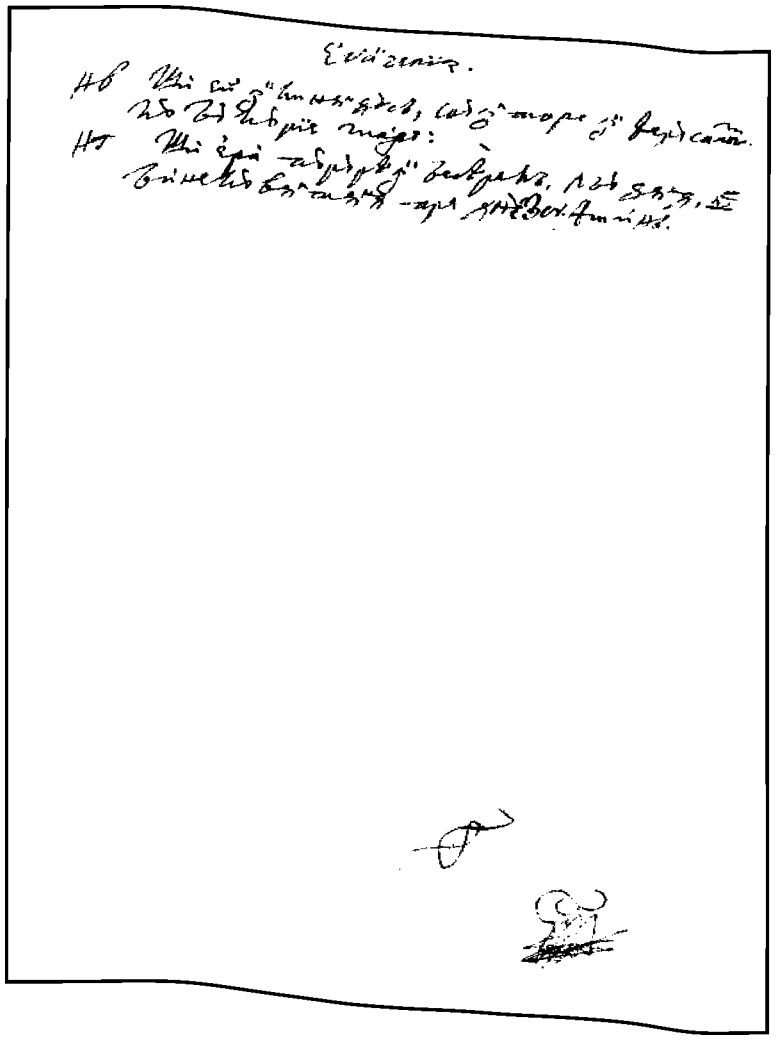

189v

190r

SFÂNTA LUI ISUS HRISTOS
EVANGHELIIA DE LA IOAN

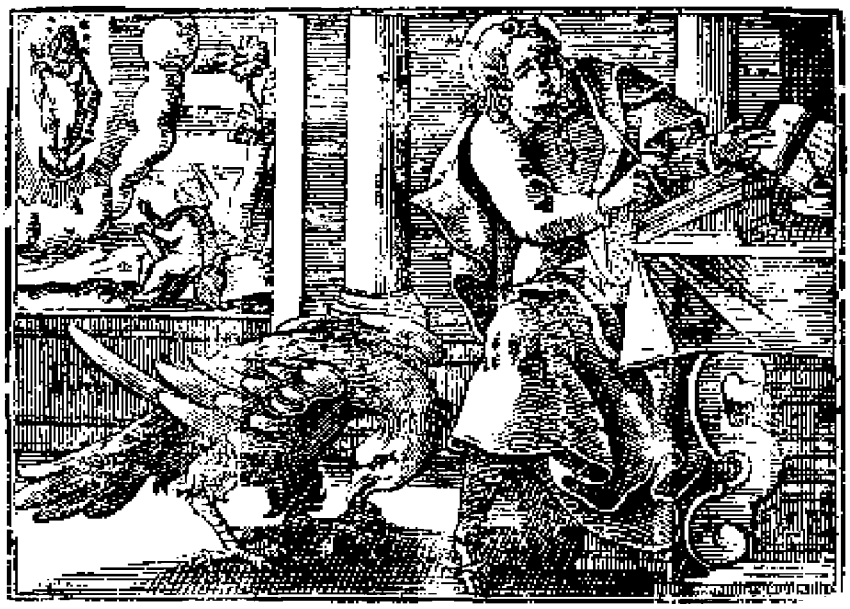

Cap 1

Cuvântul e Dumnezău, viiaţă şi lumină ce luminează pre tot omul; prin Carele toate s-au făcut şi Carele om s-au făcut, de Carele mărturiseşte Ioan, zicându-să pre sine a-I fi glasul şi nevrednic a-I dezlega cureaoa încălţămintelor şi cum că-i Mielul lui Dumnezeu, Carele ia păcatul lumii. Andrei, unul din doi ucenicii lui Ioan carii au mers după Isus, aduce la El şi pre Simon, fratele său. Şi Filip, de Isus fiind chemat, aduce la El pre Nathanail.

Dnecă Paşti, la leturg. Zac. 1. *Zac. 1.*

1 Întru început era Cuvântul, şi Cuvântul era la Dumnezău şi Dumnezău era Cuvântul.
2 Acesta era întru început la Dumnezău.
3. Toate printr-Însul s-au făcut şi fără El nimică nu s-au făcut ce s-au făcut.
4. Într-Însul viaţa era, şi viaţa era lumina oamenilor.
5. Şi lumina întru întunerec luminează, şi întunerecul nu o au cuprins.
6. *Fost-au om trimis de la Dumnezău, căruie numele era Ioan. *Math. 3, 1.
7. Acesta au venit întru mărturie, ca să mărturisască de Lumină, ca toţi să crează printr-însul. | Mar. 1, 2.
190v 8. Nu era el Lumina, ci ca să mărturisască de Lumină.
9. *Era Lumina cea adevărată, Carea luminează pre tot omul ce vine întru această lume. *Jos 3, 19.
10. În lume era *şi lumea printr-Însul s-au făcut, şi lumea pre El nu L-au cunoscut. *Ovr. 11, 3.
11. Întru ale Sale au venit şi ai Săi nu L-au priimit.
12. Iară oricâţi L-au priimit, le-au dat putere a fi fiii lui Dumnezău celor ce cred întru numele Lui.
13. Carii nu din sângiuri, nici din voia trupască, nici din voia bărbătească, ci din Dumnezău s-au născut.
14. *Şi Cuvântul trup S-au făcut şi S-au sălăşluit întru noi. Şi am văzut slava Lui, slava ca a Unuia-Născut de la Tatăl, plin de dar şi de adevăr. *Mth. 1, 16. Luc. 2, 7.
15. Ioan mărturiseaşte de El şi strigă, zicând: „Acesta era de Carele am zis, Carele după mine va să vie mai nainte de mine S-au făcut, că mai nainte de mine era.
16. *Şi din plinirea Lui noi toţi am luat şi dar pentru dar. *1 Tim 6, 17.
17. Că leagea prin Moisi s-au dat, darul şi adevărul prin Isus Hristos s-au făcut.

Sfărşit Paşti. Luni Luminat. Zac. 2. *Zac. 2.*

*1 Tim. 6, 17. *18. Pre Dumnezău nime nu L-au văzut, nici o| |dânăoară. Fiiul Unul-Născut, Carele 191r
1 Ioan 4, 12. este în sinul Tatălui, Acela au spus.
19. Şi aceasta e mărturiia lui Ioan, când au tremis jidovii din Ierusalim preoţi şi leviţi la el să-l întrebe: „Tu cine eşti?"
20. Şi au mărturisit şi n-au tăgăduit. Şi au mărturisit că: „Nu sânt eu Hristos".
21. Şi l-au întrebat: „Ce dară? Ilie eşti tu?" Şi au zis: „Nu sânt". „Proroc eşti?" Şi au răspuns: „Nu".
22. Şi au zis lui: „Cine eşti, să dăm răspuns celor ce ne-au tremis? Ce zici de tine însuţi?"
*Isai. 40, 3. 23. Zis-au: *„Eu sânt glasul celui ce strigă în pustie: «Îndreptaţi calea Domnului», precum
Mth. 3, 3. au zis Isaie prorocul".
Mar. 2, 3. 24. Şi cei ce era trimişi era dintre farisei.
Luc. 3, 4. 25. Şi l-au întrebat şi i-au zis: „Ce, dară, botezi, deacă tu nu eşti Hristos, nici Ilie, nici proroc?"
*Mth. 3, 11. 26. Răspuns-au lor Ioan, zicând: *„Eu botez cu apă, iară în mijlocul vostru au stătut pre Carele voi nu-L ştiţi.
*Mar 1, 7. 27. *Acela e Carele după mine va veni, Carele mai nainte decât mine S-au făcut, a
Luc. 3, 16. Căruie eu nu sânt vrednic să-I dezleg cureaoa încălţământului". |
Fap. 1, 5 şi 11, 28. Aceste în Vithaniia s-au făcut, de ceea parte de Iordan, unde era Ioan botezând. 191v
16 şi 19, 4.

Zac. 3. *Ianuar 7. Zac. 3.*

29. A doao zi au văzut Ioan pre Isus venind către sine şi au zis: „Iată Mielul lui Dumnezău, iată Cel ce ia păcatul lumii!
30. Acesta este de Carele am zis: «După mine vine un Om Carele mai nainte de mine S-au făcut, că mai nainte de mine era».
31. Şi nu-L ştiiam, ci ca să Să vădească în Israil, pentru aceea am venit eu cu apă botezând".
*Math. 2, 16. 32. Şi au mărturisit Ioan, zicând că: *„Am văzut Duhul pogorându-Să ca un porumb din
Mar 1, 10. ceriu şi au odihnit pre El.
Luc 3, 22. 33. Şi eu nu-L ştiiam. Ci Cel ce m-au tremis pre mine a boteza cu apă, Acela mi-au zis: «Spre Carele vei vedea Duhul pogorându-Să şi rămâind pre El, Acesta este Carele botează cu Duhul Sfânt».
34. Şi eu L-am văzut şi am mărturisit că Acesta este Fiiul lui Dumnezău".

Zac. 4. *Sfârşit lui Ioan. Mier. Lum. Zac. 4.*

35. A doao zi iară sta Ioan şi doi din ucenicii lui.
36. Şi, văzând pre Isus umblând, au zis: „Iată Mielul lui Dumnezău!" ||
37. Şi l-au auzit doi ucenici grăind şi au mers după Isus. 192r
38. Iară întorcându-Să Isus şi văzându-i urmând după Sine, au zis lor: „Ce căutaţi?" Carii au zis Lui: „Ravvi (ce să zice, tâlcuit, învăţătoriule), unde lăcuieşti?"
39. Zis-au lor: „Veniţi şi vedeţi". Venit-au şi au văzut unde lăcuia şi la El au rămas în zioa aceea. Iară ceasul era ca al zecelea.
40. Şi era Andrei, fratele lui Simon Petru, unul din cei doi ce auzise de la Ioan şi mersesă după El.
41. Aflat-au acesta întâi pre fratele său, Simon, şi au zis lui: „Aflat-am pre Mesiia (ce s-au tălcuit Hristos)".
42. Şi l-au adus la Isus. Iară uitându-Să la el Isus, au zis: „Tu eşti Simon, fiiul lui Iona. Tu te vei chema Chifa (ce s-au tălcuit Petru).

Zac. 5. *Dncă 30 Pat. Zac. 5.*

43. A doao zi au vrut să iasă în Galileia şi au aflat pre Filip. Şi i-au zis Isus: „Vino după Mine!"
44. Şi era Filip din Vithzaida, din cetatea lui Andrei şi a lui Petru.
*Fac. 49, 10. 45. Aflat-au Filip pre Nathanail şi au zis lui: | „De Carele au scris *Moisi şi prorocii, **am 192v
2 Leage 18, 18. aflat pre Isus, fiiul lui Iosif din Nazaret".
**Isai. 40, 10 46. Şi au zis lui Nathanail: „Din Nazaret poate ceva bun a fi?" Zis-au lui Filip: „Vino şi vezi!"
şi 45, 8. 47. Văzut-au Isus pre Nathanail venind către Sine şi au zis de el: „Iată adevărat israelitean,
Ier. 23, 5. întru carele nu este vicleşug".

48. Zis-au Lui Nathanail: „De unde mă cunoşti?" Răspuns-au Isus şi au zis lui: „Mai nainte de-a te chema Filip, când erai supt smochin, te-am văzut". Eze. 34, 23 şi 37, 24.

49. Răspuns-au Lui Nathanail şi au zis: „Ravvi, Tu eşti Fiiul lui Dumnezău! Tu eşti Împăratul lui Israil!" Dan. 9, 24, 25.

50. Răspuns-au Isus şi au zis lui: „Căci am zis ţie că te-am văzut supt smochin, crezi? Mai mari decât aceste vei vedea".

51. Şi au zis lui: „Amin, amin zic voao, vedea-veţi ceriul deşchis şi îngerii lui Dumnezău suindu-să şi pogorându-să preste Fiiul Omenesc".

Sfărşit dneci şi mierc. şi a apostolilor. | |

193r

Cap 2

Isus la nuntă chemat fiind, apa în vin preface. Şi din Capernaum venind în Ierusalim, scoate din beseareca pre neguţători; şi sămn cerând jidovii, zice: „Spargeţi beseareaca aceasta i proci". Mulţi pentru semne au crezut întru numele Lui, cărora El nu să încredea.

2 dnec. Zac. 6. *Zac. 6.*

1. Şi a treia zi nuntă au fost în Cana Galileii. Şi era muma lui Isus acolo.
2. Şi au fost chemat şi Isus şi ucenicii Lui la nuntă.
3. Şi, sfârşindu-să vinul, zice muma lui Isus cătră El: „Vin n-au".
4. Şi au zis ei Isus: „Ce e Mie şi ţie, muiere? Încă n-au venit ceasul Meu".
5. Zis-au muma Lui slujitorilor: „Orice va zice voao, faceţi!"
6. Şi era acolo şese vedre de piatră, puse după curăţirea jidovilor, încăpând într-una câte doao sau trei măsuri.
7. Zis-au lor Isus: „Umpleţi vedrile de apă!" Şi le-au umplut până sus.
8. Şi au zis lor Isus: „Scoateţi acum şi aduceţi nunului!" Şi au adus.
9. Şi cât au gustat nunul apa ce să făcusă vin şi nu ştiia de unde este, iară slujile ştiia carii turnase apa, au chemat pre mire nunul |

193v 10. Şi au zis lui: „Tot omul pune întâi vinul cel bun şi, deacă să veselesc, atunci, cel mai slab. Iar tu ai ţinut vinul cel bun până acum".

11. Aceasta au făcut începutul seamnelor Isus în Cana Galileii. Şi au arătat slava Sa şi au crezut într-Însul ucenicii Lui.

Sfârşit luni. Vineri Lumin. Zaceal 7. *Zac. 7.*

12. După aceasta S-au pogorât în Capernaum El şi muma Lui şi fraţii Lui şi ucenicii Lui; şi acolo au rămas mai multe zile.

13. Şi era aproape Paştile jidovilor şi S-au suit Isus în Ierusalim.

14. Şi au aflat în besearecă vânzând boi şi oi şi porumbi şi numărători de bani şezând.
15. Şi, făcând ca un zbiciu de funi, pre toţi i-au scos din besearecă, şi oile şi boii, şi a numărătorilor de bani le-au vărsat banii şi mesele le-au răsturnat.
16. Şi celor ce vindea porumbi au zis: „Luaţi aceste de aici şi nu faceţi casa Tatălui Mieu casă de negoţătorie!"
*Psal. 68, 10. 17. Şi ş-au adus aminte ucenicii Lui că scris este: *„Răvna casei Tale M-au mâncat".
18. Şi au răspuns jidovii şi au zis Lui: „Ce sămn ne arăţi că faci aceste?" ||
*Math. 27, 1 şi 27, 8. Mar. 14, 58 şi 15, 29. *Psal. 3, 7 şi 57, 9. 19. Răspuns-au Isus şi au zis lor: „*Spargeţi beseareca aceasta şi în trei zile o voi rădica". 194r
20. Şi au zis jidovii: „În patruzeci şi şase de ani s-au zidit beseareca aceasta şi Tu în trei zile o vei rădica?"
21. Iar El zicea de beseareca trupului Său.
22. Şi, deacă au înviiat din morţi, ş-au adus aminte ucenicii Lui că zicea aceasta *şi au crezut scripturii şi cuvântului care au zis Isus.
23. Iar fiind în Ierusalim la Paşti, în zi de praznic, mulţi au crezut întru numele Lui, văzând seamnele Lui care făcea.
24. Iară însuşi Isus nu Să încredea pre Sineş lor, pentru că El îi cunoştea pre toţi,
25. Şi pentru că nu-I trebuia mărturie de la oameni, că El ştiia ce este în om.

Cap 3

Pre Nicodim noaptea învaţă de a doao naştere din apă şi din Duh şi de a Sa înălţare, ca a şerpelui celui de aramă, şi cum că Dumnezău au tremis pre Fiiul Său a mântui lumea. Făcându-să întrebare de curăţire, Ioan, ucenicilor săi, ce murmura de Hristos, laudă pre Hristos, zicând lor că Acela trebuie a creaşte, iară pre sine a să micşora şi cum că Tatăl toate I-au dat în mâna Lui, ca cel ce | crede 194v
într-Însul să aibă viiaţa de veaci, iară cel ce nu va crede să rămâie mâniia lui Dumnezău preste el.

Zac. 8. *Joi Lumn. Zac. 8.*

1. Şi era un om dintre farisei, pe nume Nicodim, căpetenie jidovilor.
2. Acesta au venit la Isus noaptea şi au zis Lui: „Ravvi, ştim că de la Dumnezău ai venit învăţătoriu. Că nime nu poate face aceste semne carele Tu faci, de nu va fi Dumnezău cu el".
3. Răspuns-au Isus şi au zis lui: „Amin, amin zic ţie, de nu să va naşte cineva a doao oară, nu va putea vedea împărăţiia lui Dumnezău".
4. Zis-au către El Nicodim: „Cum să poate omul naşte, fiind bătrân? Au doară poate întra în pântecele maicii sale iarăşi şi să să nască?"
5. Răspuns-au Isus: „Amin, amin zic ţie, de nu să va naşte cineva din apă şi din Duhul Sfânt, nu poate întra întru împărăţiia lui Dumnezău.
6. Ce e născut din trup, trup ieste. Şi cel născut din Duhul, duh ieste.
7. Nu te mira căci am zis ţie că trebuie să ne naştem a doua oară.
*Psal. 134, 7. 8. Duhul unde vrea suflă şi glasul lui auzi, *[1]ci nu ştii de unde vine şi încătro merge. Aşe este tot cel ce e născut din Duhul". ||
9. Răspuns-au Nicodim şi au zis Lui: „Cum pot fi aceste?" 195r
10. Răspuns-au Isus şi au zis lui: „Tu eşti învăţătoriu în Israil şi nu ştii aceste?
11. Amin, amin zic ţie că ce ştim grăim şi ce vedem mărturisim şi mărturiia noastră nu o priimiţi.
12. De am zis voao cele pemineşti, nu credeţi. Cum veţi crede de vă voi zice cele cereşti?

Zac. 9. *Dnec. înaintea Nălţării. Zac. 9.*

13. Şi nime s-au suit în ceriu fără Cel ce S-au pogorât din ceriu, Fiiul Omenesc, Carele este în ceriu.
*Num. 21, 9. 14. *Şi precum Moisi au înălţat şerpele în pustie, aşea trebuie să Să înalţe Fiiul Omenesc,
15. Ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viiaţa de veci.

Zac. 5. *Sfârşit mar. 2. Zac. 5.*

*1 Ioan 4, 9. 16. *Că aşa au iubit Dumnezău lumea, cât pre Fiiul Său cel Unul-Născut L-au dat, ca tot cel ce va crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viiaţa de veaci.

17. Că nu au tremis Dumnezău pre Fiiul Său în lumea să judece lumea, ci să să mântuiască lumea printr-Însul.
18. Cel ce crede într-Însul nu să judecă, iară cel ce nu crede, iată, s-au judecat, că nu |
195v crede în numele Unuia-Născut, Fiiului lui Dumnezău.
19. Iară aceasta este judecata, *că lumină au venit în lume şi au iubit oamenii mai vârtos întunerecul decât lumina, că era faptele lor rele. *Sus 1, 9.
20. Că tot cel ce lucră rău ureşte Lumina şi nu vine la lumină, ca să nu să vădească lucrările lui.
21. Iară cel ce face adevărul vine la lumină, să să vădească faptele lui, că întru Dumnezău s-au făcut".

Sfârşit marţi. Joi Lum. Zac. 11. *Zac. 11.*

22. După aceste au venit Isus şi ucenicii Lui în pământul Iudei şi acolo Să zăbovea cu ei *şi boteza. *Jos 4, 1.
23. Şi era şi Ioan botezând în Ennon, lângă Salim, că ape multe era acolo şi venea şi să boteza.
24. Că încă nu să aruncase Ioan în temniţă.
25. Şi s-au făcut întrebare dintre ucenicii lui Ioan cu jidovii de curăţenie.
26. Şi au venit la Ioan şi au zis lui: „Ravvi, Cel ce era cu tine de ceea parte de Iordan, *Căruie tu mărturie ai dat, iată, aici botează şi toţi vin la El". *Sus 1, 19.
27. Răspuns-au Ioan şi au zis: „Nu poate omul lua ceva, de nu-i va fi dat din ceriu.
196r 28. Voi înşivă mărturisiţi de mine, || *că am zis: «Nu sânt eu Hristos, ci că sânt tremis înaintea Lui». *Sus 1, 20.
29. Cel ce are mireasă mire ieste. Iară priiatinul mirelui, cel ce stă şi-l aude, cu bucurie să bucură pentru glasul mirelui. Deci, această bucurie a mea s-au plinit.
30. Acela trebuie să crească, iară eu a mă micşora.
31. Cel ce au venit de sus preste toţi ieste. Cel ce e de pre pământ de pre pământ este şi de pre pământ grăieşte. Cel ce din ceriu au venit preste toate este.
32. Şi ce au văzut şi au auzit, aceasta mărturiseaşte. Şi mărturiia Lui nime nu o priimeşte.
33. Cel ce I-au luat mărturiia Lui I-au sămnat, *că Dumnezău adevărat este. *Râm. 3, 4.

Sfârşit sâmb.

34. Că pre carele au tremis Dumnezău cuvintele lui Dumnezău grăieşte, că nu cu măsura dă Dumnezău Duhul.
35. Tatăl iubeşte pre Fiiul şi toate le-au dat în mâna Lui.
36. Cel ce crede în Fiiul are viiaţa de veci; iară cine nu crede în Fiiul nu va vedea viiaţa, ci mâniia lui Dumnezău rămâne spre el". | 1 Ioan 5, 10.

196v **Cap 4**

Isus cu muiarea samarineanca vorbeaşte de apa cea vie şi de a să închina lui Dumnezeu cu Duhul, arătându-Să El a fi Measia cel făgăduit. Şi ucenicilor zice că are bucată carea ei nu ştiu, adecă ascultarea Tatălui. De săceriş şi săcerătoriu şi cel sămănătoriu. Mulţi din samarineani cred într-Însul. Fiiul crăiuţului vindecă.

1. Şi, cunoscând Isus că au auzit fariseii că Isus mai mulţi ucenici are şi *botează decât Ioan, *Sus 1, 22.
2. (Însă Isus nu boteza, ci ucenicii Lui),
3. Au lăsat Iudeea şi S-au dus iar în Galileea.
4. Şi trebuia să treacă prin Samaria.

Dumcă 5 după Paşti. Zac. 12. *Zac. 12.*

5. Şi au venit în cetatea Samariei, carea să zice Sihar, aproape de moşiia *carea au dat Iacov lui Iosif, fiiului său. *Fac. 33, 19 şi 48, 22.
6. Şi era acolo puţul lui Iacov. Iară Isus, ostenit de cale, şedea aşea pre puţ. Ceasul era ca al şeaselea. Iosue 24, 32.

7. Venit-au o muiare din Samaria să scoată apă. Zis-au ei Isus: „Dă-m să beau!"
8. (Iară ucenicii Lui să dusease în cetate să || cumpere bucate). 197r
9. Şi au zis Lui muiarea aceaea samarineanca: „Cum Tu, jidov fiind, cei de la mine să beai, carea sânt muiare samarineancă? Că nu să împreună jidovii cu samarineanii".
10. Răspuns-au Isus şi au zis ei: „De ai şti darul lui Dumnezeu şi Cine e Cel ce zice ţie: «Dă-M să beau», tu doară ai fi cerut de la El şi ţ-ar fi dat apă vie".
11. Zis-au Lui muiarea: „Doamne, nici ai cu ce scoate, şi puţul e adânc. De unde, dară, ai apă vie?
12. Au doară Tu mai mare eşti decât tatăl nostru, Iacov, care ne-au dat puţul, şi el dintr-însul au beut şi fiii lui şi dobitoacele lui?"
13. Răspuns-au Isus şi au zis ei: „Tot cel ce bea din apa aceasta iarăş va însăta. Iară cel ce va bea din apa carea Eu voi da lui nu va însăta în veaci,
14. Ci apa carea Eu voi dai lui va fi în|tr-însul săriind izvor de apă de veaci". 197v
15. Zis-au câtră El muiarea: „Doamne, dă-mi această apă, să nu însătez, nici să viu aici a scoate".
16. Zis-au ei Isus: „Mergi, cheamă bărbatul tău şi vino aici".
17. Răspuns-au muiarea şi au zis: „N-am bărbat". Zis-au ei Isus: „Bine ai zis că «n-am bărbat»,
18. Că cinci bărbaţi ai avut. Şi acesta care-l ai nu-i al tău bărbat. Aceasta adevărat ai zis".
19. Zis-au lui muiarea: „Doamne, văz că proroc eşti.
*2 Leage 12, 5. 20. Părinţii noştri în muntele acesta s-au închinat şi voi ziceţi *că în Ierusalim iaste locul unde trebuie a să ruga".
21. Zis-au ei Isus: „Muiare, creade Mie că vine ceasul când nice în muntele acesta, nici în Ierusalim vă veţi închina Tatălui.
*4 Împăr. 17, 41. 22. Voi *vă închinaţi Celui ce nu ştiţi. Noi ne închinăm Celui ce ştim, că mântuirea din jidovi iaste.
23. Ci vine ceasul, şi acum iaste, când închinătorii cei adevăraţi să vor închina Tatălui cu duhul şi cu adevărul. Că || şi Tatăl pre unii ca aceia caută, carii să să închine Lui. 198r
*1 Corith. 3, 17. 24. *Duh e Dumnezeu, şi cei ce să închină Lui trebuie să să închine cu duhul şi cu adevărul".
25. Zis-au Lui muiarea: „Ştiu că Mesia vine (ce Să zice Hristos), deci, când va veni El, ne va vesti toate".
26. Zis-au ei Isus: „Eu sânt, Carele grăiesc cu tine".
27. Şi numaidecât au venit ucenicii Lui şi să mira că cu muiarea grăia. Însă nime I-au zis: „Ce cauţi?" au „Ce vorbeşti cu ea?"
28. Şi au lăsat vadra sa muiarea şi s-au dus în cetate şi au zis oamenilor acelora:
29. „Veniţi şi vedeţi omul cel ce mi-au spus toate ceale ce am făcut. Au doară acesta iaste Hristos?"
30. Şi au ieşit din cetate şi vinea la El.

198v 31. Într-aceaea Îl ruga ucenicii, zicând: | „Ravi, mâncă!"
32. Iară El au zis lor: „Eu am bucată a mânca, carea voi nu ştiţi".
33. Şi zicea ucenicii întru sineş: „Au doară cineva I-au adus a mânca?"
34. Zis-au lor Isus: „Bucata Mea iaste să fac voia Celui ce M-a tremis ca să plinesc lucrul Lui.
35. Au nu voi ziceţi că încă patru luni sânt şi săcerişul vine? Iată, zic voao, rădicaţi ochii voştri şi vedeţi ţarinele, *că sânt albe de seceriş. *Math. 9, 37.
36. Şi cel ce seaceră plată ia şi adună rod spre viiaţa de veaci ca şi cel ce samănă; împreună să să bucure şi cel ce seaceră. Luca 10, 2.
37. Că întru aceasta e cuvântul adevărat. Că altul e cel ce samănă şi altul cel ce seaceră.
38. Eu v-am trimis a săcera, în carea nu v-aţi ostenit. Alţii s-au ostenit, şi voi întru ostenealele lor aţi întrat".
199r 39. Iară din cetatea aceaea mulţi au crezut | | într-Însul din samarineani, pentru cuvântul muierii ce mărturisiia: „Încă mi-au zis toate ceale ce am făcut".
40. Deci venind la El samarineanii, L-au rugat să rămâie acolo. Şi au rămas acolo doao zile.
41. Şi cu mult mai mulţi au crezut într-Însul pentru cuvântul Lui,
42. Şi muierii zicea că: „Acum nu pentru graiul tău creadem, că înşine am auzit şi ştim că Acesta e adevărat Mântuitoriul lumii".

Sfârşit duminecă.

*Math. 13, 37.
43. Iară după doao zile au ieşit de acolo şi S-au dus în Galileea. Marc. 6, 4.
44. *Că însuş Isus au mărturisit că prorocul în moşiia sa cinste nu are. Luc. 4, 24.
45. *Şi, venind în Galileea, L-au priimit galileianii, văzând toate ceale ce făcusă în Ierusalim în zioa praznicului, că şi ei venisă la zioo praznicului. *Math. 4, 12. Marc. 1, 14. Luca 4, 14.

Luni 3. Zac. 13. | *Zac. 13.*

199v 46. Şi au venit iară în Cana Galileii, de au făcut apa vin. Şi era un crăişor, a căruia fiiu bolnăvea în Capernaom.
47. Acesta, auzind că Isus vine din Iudeea în Galileea, s-au dus la El şi-L ruga să Să pogoară şi să vindece fiiul lui, că începea a muri. Sus 2, 9.
48. Şi au zis Isus către el: „De nu veţi vedea seamne şi minuni, nu creadeţi".
49. Zis-au câtră El crăioşorul: „Doamne, pogoară mai nainte de ce va muri fiiul mieu".
50. Zis-au lui Isus: „Mergi, fiiul tău e viu". Crezut-au omul cuvântului ce i-au zis Isus şi să ducea.
51. Şi, iată, el pogorându-să, slujile l-au întâmpinat şi i-au vestit, zicând că fiiul lui e sănătos.
52. Şi întreba ceasul de la ei, în care i-au fost mai bine. Şi au zis lui că ieri, în ceasul al şeaptelea l-au lăsat frigurile.
53. Şi au cunoscut tatăl că acel ceas era în care i-au zis Isus: „Fiiul tău e viu". Şi au crezut el şi casa lui toată. | |
200r 54. Acesta iară al doilea sămn au făcut Isus, viind din Iudeea în Galileea.

Sfârşit luni.

Cap 5

Isus la scăldătoare tămăduiaşte bolnavul cel de treizeci şi opt de ani slăbănog; porunceaşte, sâmbăta, a-ş lua patul. Jidovilor ce hulea aceaste răspunde că toate ale Sale împreună cu Tatăl lucrează şi morţii scoală; şi a fi judecătoriu de la El rânduit tuturora, de Carele şi Ioan şi lucrurile sale şi Tatăl încă şi însuşi Moisi mărturiseaşte.

Dumcă 4 Slăbănog. Zac. 14. *Zac. 14.*

1. După aceastea era praznicul jidovilor şi S-au suit Isus în Ierusalim.
2. Şi iaste în Ierusalim o scălădătoare, carea să numeaşte ovreiaşte Vithezda, cinci foişoare având. Preoţi 23, 4, 5. 2 Leage 16, 1.
3. Întru aceastea zăcea mulţime mare de bolnavi, orbi, şchiopi, uscaţi, aşteptând mişcarea apei. |

4. Că îngerul Domnului să pogorea la vreame în scălădătoare şi să mişca apa. Şi carele 200v
întâi să pogorâse în scăldătoare după mişcarea apei să tămăduia, ori de ce era cuprins.
5. Şi era un om acolo, de 38 de ani bolnav.
6. Acesta, văzându-l Isus zăcând şi cunoscând că de multă vreame zăcusă, i-au zis: „Vreai să fii sănătos?"
7. Răspuns-au Lui slăbănogul: „Doamne, om n-am ca, deaca să va turbura apa, să mă arunce în scăldătoare. Şi când viu eu, altul mai nainte de mine să pogoară".
8. Zis-au lui Isus: „Scoală, ia-ţi patul tău şi umblă!"
9. Şi numaidecât s-au tămăduit omul şi au luat patul său şi umbla. Şi era zioa aceaea sâmbăta.
*Ieşir. 20, 11. 10. Deci zicea jidovii celui ce să tămăduisă: *„Sâmbătă iaste, nu ţi-e slobod a lua patul".
Ierem 17, 24. 11. Răspuns-au lor: „Cel ce m-au tămăduit, Acela mi-au zis: «Ia patul tău şi umblă!»" ||
12. Şi l-au întrebat: „Cine-i omul acela ce ţ-au zis: «Ia patul tău şi umblă»?" 201r
13. Iară cel ce să tămăduisă nu ştiia cine-i. Că Isus să abătusă din gloata ce era într-acel loc.
14. După aceaea l-au aflat Isus în besearică şi i-au zis: „Iată, te-ai făcut sânătos. De-acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi să întâmple ceva mai rău".
15. Dusu-s-au acel om şi au vestit jidovilor că Isus e Cel ce l-au făcut sânătos.

Sfâşit dumcă.

16. Pentru aceaea goniia jidovii pre Isus, căci făcea aceastea sâmbăta.

Zac. 15. *Mercuri 2. Zac. 15.*

17. Iară Isus au răspuns lor: „Tatăl Mieu până acum lucrează; şi Eu lucru".
18. Deci pentru aceaea mai vârtos Îl căuta jidovii să-L omoară, că nu numai dezlega sâmbăta, ci şi Tatăl Său zicea pre Dumnezeu, aseaminea făcându-Să lui Dumnezeu. Răspuns-au drept aceaea Isus şi au zis lor: |
19. „Amin, amin zic voao, nu poate Fiiul face din Sine ceva fără ce va vedea pre Tatăl 201v
făcând. Că oricare va face El, aceastea şi Fiiul aşijderea face.
20. Că Tatăl iubeaşte pre Fiiul şi toate arată Lui, care El face. Şi mai mari de aceastea va arăta Lui lucruri, ca voi să vă miraţi,
21. Că precum Tatăl deştaptă morţii şi-i învie, aşea şi Fiiul, pre carii vrea îi învie.
22. Că Tatăl pre nime nu judecă, ci toată judecata I-au dat Fiiului,
23. Ca toţi să cinstească pre Fiiul, precum cinstesc pre Tatăl. Cine nu cinsteaşte pre Fiiul nu cinsteaşte pre Tatăl, Cel ce L-au trimis.

Zac. 16. *Joi 2. Dumcă aceasta 8 la morţi. Zac. 16.*

24. Amin, amin, zic voao că cel ce aude cuvântul Mieu şi creade Celui ce M-au trimis, are viaţă de veaci şi la judecată nu vine, ci au trecut din moarte în viiaţă.

Sfârşit miercuri. ||

25. Amin, amin zic voao că vine ceasul şi acum iaste, când morţii vor auzi glasul Fiiului 202r
lui Dumnezeu şi carii vor auzi vor fi vii,
26. Că precum Tatăl are viiaţă întru Sine, aşea au dat şi Fiiului, să aibă viiaţă întru Sine.
27. Şi puteare au dat Lui şi judecată să facă, că Fiiul Omenesc iaste.
28. Nu vă mirareţi de aceasta, că vine ceasul în carele toţi cei din mormânturi vor auzi glasul Fiiului lui Dumnezeu,
*Math. 25, 46. 29. *Şi vor mearge cei ce au făcut bine întru învиiarea vieţii, iară cei ce au făcut rău, întru învиiarea judecăţii.
30. Nu pociu Eu de la Mine însumi face ceva.

Zac. 17. *Vineri 2. Zac. 17.*

Precum auz, judec, şi judecata Mea dreaptă iaste, că nu caut voia Mea, ci voia Celuia ce M-au trimis.

Sfârşit joi şi a morţilor.

31. De mărturisesc Eu pentru Mine, mărturiia Mea nu-i adevărată. |
202v 32. *Altul iaste care mărturiseaşte de Mine şi ştiu că adevărată e mărturiia carea mărturiseaşte de Mine. *Math. 3, 17. Sus 1, 15.
33. Voi aţi tremis la Ioan şi au mărturisit de adevăr.
34. Iară Eu nu de la om iau mărturie, ci aceastea zic ca voi să vă mântuiţi.
35. El era candelă arzând şi luminând, iară voi aţi vrut până la un ceas a sălta în lumina lui.
36. Iară Eu am mărturie mai mare decât Ioan că lucrurile care Mi-au dat Tatăl să le plinesc, acealea lucruri care Eu fac, mărturisesc de Mine că Tatăl M-au tremis.
37. Şi Cel ce M-au tremis, Tatăl, *Acela au mărturisit de Mine. Nici glasul Lui aţi auzit cândva, **nici faţa Lui aţi văzut. *Math. 3, 17 şi 17, 5.
38. Şi cuvântul Lui nu-l aveţi în voi rămâind, că pre Cel ce El au tremis, Acestuia voi nu creadeţi. **2 Leage 4, 12.
39. Cercetaţi scripturile, că voao vi să pare a avea într-însăle viiaţa de veaci şi acealea sânt care mărturisesc de Mine. ||
203r 40. Şi nu voiţi a veni la Mine ca viiaţă să aveţi.
41. Slavă de la oameni nu iau,
42. Ci v-am cunoscut că dragostea lui Dumnezeu nu aveţi în voi.
43. Eu am venit în numele Tatălui Mieu şi nu mă priimiţi; de va veni altul în numele Său, pre acela veţi priimi.
44. Cum puteţi voi creade, carii unul de la altul luaţi slavă, şi slava carea de la sângur Dumnezeu iaste nu o căutaţ?
45. Să nu vă paie că Eu vă voi pârî la Tatăl. Iaste cine vă pâreaşte, Moisi, în carele voi nădăjduiţi.
46. Că, de aţi creade lui Moisi, aţi creade doară şi Mie, *că acela de Mine au scris. *Face. 3, 15 şi
47. Iară de nu creadeţi scripturilor lui, cum veţi creade cuvintelor Meale?" 22, 18 şi 49, 10. 2 Leage 18, 15.

Cap 6

Cu cinci pâni şi cu doi peşti satură cinci mii de oameni. Fuge, vrând a-L face împărat. Pre mare, către ucenicii, ce să turbura de vânt, umblă. De pânea cea cerească învaţă şi că El e
203v *pânea vieţii, | şi trupul Lui bucata carea trebuie a o mânca, şi sângele Lui beutură carea trebuie a bea. Nişte ucenici, smintindu-să de cuvintele Lui, Îl părăsesc, iară apostolii cu El rămân, însă dintre carii unul zice că-i diavol.*

1. După aceste s-au dus Isus de ceea parte de Marea Galileii, care-i a Tiveriadii. Mth. 14, 13.
2. Şi mergea după El mulţime mare, că vedea seamnele ce făcea cu cei bolnavi. Mar. 6, 32. Luc. 9, 10.

Sfârşit vineri.

3. Şi S-au suit în munte Isus şi acolo şedea cu ucenicii Săi.
4. Şi era aproape Paştile, praznicul jidovilor.

Zac. 18. *Mier. 5. Zac. 18.*

5. Deci rădicându Isus ochii şi, văzând că mulţime mare au venit la El, au zis către Filip: „De unde vom cumpăra pâni să mânce aceşte?"
6. Iară aceasta zicea ispitindu-l, că El ştiia ce era să facă.
7. Răspuns-au Lui Filip: „De doao sute de dinari pâni nu le ajunge, ca fieştecare puţin ceva să ia".
8. Zis-au Lui unul din ucenicii Lui, Andrei, fratele lui Simon Petru:
9. „Ieste un fecior aici, carele are cinci pâni de orz şi doi peşti. Ci aceste ce sânt între atâţia?"
10. Şi au zis Isus: „Faceţi oamenii să şază!" Şi era iarbă multă într-acel loc. Şi au şezut bărbaţi, cu numărul ca la cinci mii. ||
11. Şi au luat Isus pânile şi, mulţămind, au împărţit celor ce şedea. Aşijderea şi din peşti, 204r
cât vrea.
12. Şi, deacă s-au săturat, au zis ucenicilor Săi: „Culegeţi cele ce au prisosit, fărămiturile, să nu piară".
13. Şi au cules şi au umplut doaosprăzece coşniţe de fărămituri din cele cinci pâni de orz, carele au prisosit celor ce mâncase.

Zac. 19. *Sâmb. 2. Zac. 19.*

14. Deci acei oameni, văzând sămnul ce făcuse Isus, zicea că: „Acesta e adevărat Prorocul ce va să vie în lume!"
Mth. 14, 23. Mar. 6, 46. 15. Iară Isus, cunoscând că era să vie să-L răpască şi să-L facă împărat, *au fugit iarăşi în munte, El sângur.
16. Şi, fiind sară, s-au pogorât ucenicii Lui la mare.
17. Şi, suindu-să în corabie, au venit de ceea parte de mare, în Capernaum. Şi era întunerec şi nu venise la ei Isus.
18. Iară marea, suflând mare vânt, să rădica.
19. Şi, vânslând ca la vro doaozeci şi cinci au treizeci de stadii, au văzut pre Isus umblând pre mare şi apropiindu-Să de corabie şi s-au temut.
20. Iară El au zis lor: „Eu sânt, nu vă temereţi!"
21. Şi au vrut a-L lua în corabie. Şi numaidecât corabiia au fost la pământul unde mergea. |
22. A doa zi gloata carea sta de ceea parte de mare au văzut că altă corabie nu era acolo, 204v
fără una şi că nu întrase cu ucenicii Săi Isus în corabie, ci singuri ucenicii Lui să dusease.

23. Iară alte corăbii au venit de la Tiveriada, aproape de locul unde mâncase pânea, mulţumind Domnului.
24. Deci văzând gloata că Isus nu-i acolo, nici ucenicii Lui, s-au suit în corăbii şi au venit în Capernaum, căutându-L.
25. Şi, aflându-L de ceea parte de mare, au zis Lui: „Ravvi, când ai venit aici?"
26. Răspuns-au lor Isus şi au zis: „Amin, amin zic voao, Mă căutaţi nu pentru că aţi văzut seamnele, ci pentru că aţi mâncat din pâni şi v-aţi săturat.

Marţi 3. Zac. 20. *Zac. 20.*

27. Lucraţi nu hrană trecătoare, ci carea rămâne întru viiaţa de veci, carea Fiiul Omenesc va da voao, *că pre Acesta Tatăl L-au însămnat Dumnezău". *Mth. 3, 17
28. Zis-au drept aceea către El: „Ce vom face să lucrăm lucrurile lui Dumnezău?" şi 17, 5.
29. Răspuns-au Isus şi au zis lor: *„Acesta e lucrul lui Dumnezău, să credeţi întru Cel ce L-au tremis El". Sus 1, 32. *1 Ioan 3, 23.
30. Şi au zis Lui: „Ce sămn faci Tu, dară, să vedem şi să credem Ţie? Ce lucrezi? ||
205r 31. Părinţii noştri au mâncat mană în pustie, precum este scris: *«Pâne din ceriu le-au dat să mânce»". *Ieşi. 17, 14 . Num. 11, 7.
32. Şi au zis lor Isus: „Amin, amin zic voao, nu Moisi au dat voao pâne din ceriu, ci Tatăl Mieu vă dă pânea din ceriu, cea adevărată. Psal. 107, 24. Înţ. 16, 20.
33. Că pâne lui Dumnezău este ceea ce s-au pogorât din ceriu şi dă viiaţă lumei".

Sfârşit marţi.

34. Şi au zis către El: „Doamne, dă-ne pururea pânea aceasta!"

Mierc. 13. Zac. 21. *Zac. 21.*

35. Iară Isus au zis lor: „Eu sânt pânea vieţii. *Cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede întru Mine nu va însătoşa nici odânăoară. *Ecli. 24, 29.
36. Ci v-am zis voao că M-aţi şi văzut şi n-aţi crezut.
37. Tot ce-Mi dă Tatăl la Mine va veni. Şi pre cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară,
38. Că M-am pogorât din ceriu nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-au tremis.
39. Iară aceasta este voia Celui ce M-au tremis, a Tatălui, ca tot ce Mi-au dat să nu pierz dintr-însul, ci să-l înviez în zioa cea mai de pre urmă.

Sfârşit mier. Gioi 3. Zac. 22. *Zac. 22.*

205v 40. Iară aceasta este voia Tatălui Mieu, Celui | ce M-au tremis, ca tot cel ce vede pre Fiiul şi crede întru El să aivă viaţa de veci şi Eu îl voi înviia în zioa cea mai de pre urmă".
41. Şi murmurea jidovii de El, căci zisease: „Eu sânt pâne vie, carea din ceriu M-am pogorât".
42. Şi zicea: *„Au nu-i Acesta Isus, fiiul lui Iosif, a Căruie noi cunoaştem pre tatăl şi pre muma? Cum, dară, zice Acesta că: «Din ceriu M-am pogorât?»" *Mth. 13, 55. Mar. 6, 3.
43. Şi au răspuns Isus şi au zis lor: „Nu murmurareţi între voişi!
44. Nime nu poate veni la Mine de nu-l va trage Tatăl, Carele M-au tremis. Şi Eu îl voi înviia în zioa cea mai de pre urmă.

Sfârşit gioi.

45. Este scris în proroci: *«Şi vor fi toţi credincioşi lui Dumnezău». Tot cel ce au auzit de la Tatăl şi au învăţat vine la Mine. *Isai. 54, 13.
46. *Nu că pre Tatăl L-au văzut cineva, fără Cel ce e de la Dumnezău. Acesta au văzut pre Tatăl. *Mth. 11, 27.
47. Amin, amin zic voao, cel ce crede întru Mine are viiaţa de veci.

Vineri 3. Zac. 23. *Zac. 23.*

48. Eu sânt pânea vieţii.
49. *Părinţii voştri au mâncat mană în pustie şi au murit. *Ieşi. 16, 13.

50. Aceasta e pânea ce să pogoară din ceriu, ca cel ce va mânca dintr-însa să nu moară. ||
51. Eu sânt pânea cea vie, care M-am pogorât din ceriu. 206r
52. Cine va mânca din pânea aceasta viu va fi în veci. Şi pânea carea Eu voi da, trupul Meu, este pentru viiaţa lumii".
53. Deci să priciia jidovii între sineşi, zicând: „Cum poate da Acesta noao trupul Său a-l mânca?"
54. Şi au zis lor Isus: „Amin, amin zic voao, de nu veţi mânca trupul Fiiului Omenesc şi de nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi.
55. Cel ce mâncă trupul Mieu şi bea sângele Meu are viiaţa de veci şi Eu îl voi înviia în zioa cea mai de pre urmă.
*1 Cor 11, 27. 56. *Că trupul Meu adevărat este mâncare şi sângele Meu adevărat este beutură.

Zac. 24. *Luni 4. Zac. 24.*

57. Cel ce mâncă trupul Meu şi bea sângele Meu întru Mine petrece şi Eu întru el.
58. Precum M-au tremis Cel viu, Tatăl, şi Eu sânt viu pentru Tatăl. Şi Cel ce Mă mâncă pre Mine, şi acela va fi viu pentru Mine.
59. Aceasta este pâne carea s-au pogorât din ceriu, nu precum au mâncat părinţii voştri mana şi au murit. Cel ce mâncă pânea aceasta viu va fi în veci". |
60. Aceste au zis în sinagoga, învăţând în Capernaum. 206v
61. Deci mulţi din ucenicii Lui, auzind, au zis: „Greu e cuvântul acesta şi cine-l poate auzi pre el?"
62. Şi, ştiind Isus întru Sineş că murmură de aceasta ucenicii Lui, au zis lor: „Aceasta vă sminteşte?
*Sus 3, 13. 63. Dară de veţi vedea *pre Fiiul Omenesc suindu-Să unde era mai nainte?
64. Duhul e cel ce înviiază; trupul nu foloseşte cevaş. Cuvintele care Eu am grăit voao duh şi viiaţă sânt.
65. Ci sânt unii dintre voi carii nu cred". Că ştiia din început Isus carii ar fi necrezând şi carele era să-L vânză.
66. Şi zicea: „Pentru aceea v-am spus că nime nu poate veni la Mine de nu i să va da de la Tatăl Meu".
67. Dintr-aceasta mulţi din ucenicii Lui s-au întors înnapoi şi nu mai umbla cu El.
68. Şi au zis Isus către cei doisprăzece: „Au doară şi voi vreaţi a vă duce?"
69. Şi au răspuns Lui Simon Petru: „Doamne, la cine ne vom duce? Cuvintele vieţii de veci ai.
*Mth. 16, 16. Mar. 8, 29. Luc. 9, 8. 70. *Şi noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Hristos, Fiiul lui Dumnezău".

Sfârşit luni. ||

71. Răspuns-au lor Isus: „Au nu Eu v-am ales pre voi doisprăzece, şi dintre voi unul e diavol?" 207r
72. Şi zicea pre Iuda a lui Simon Iscarioteanul, că acesta era să-L vânză, fiind unul din cei doisprăzece.

Cap 7

La praznicul corturilor, ca în taină suindu-Să, învinge cu învăţătura Sa pre jidovi, că nedrept L-ar fi hulit pentru ce au vindecat omul sâmbăta. Pre cei însătaţi la Sine-i cheamă şi de El gloata în multe chipuri grăieşte. Slujitorii cei trimişi a-L prinde, auzind propoveduirea Lui, Îl laudă. Ci şi Nicodim, mântuindu-L, rău aude de la arhierei şi farisei.

Zac. 25. *Marţi 4. Zac. 25.*

1. După aceste umbla Isus prin Galileia, că nu vrea a umbla prin Iudeia, că-L căuta jidovii să-L omoară.
*Preoţi 23, 34. 2. Şi era aproape praznicul jidovilor, *întinderea corturilor.
3. Şi au zis către El fraţii Lui: „Treci de aici şi mergi în Ierusalim, ca şi ucenicii Tăi să vază lucrurile Tale care faci.
4. Că nime face ceva în taină şi caută însuşi a fi la arătare. De faci aceste, arată-Te pre Tine însuţi lumii". |

207v 5. Că nici fraţii Lui credea într-Însul.
6. Şi au zis lor Isus: „Vreamea Mea încă n-au sosit, iară vreamea voastră pururea e gata.
7. Nu poate lumea urî pre voi, iară pre Mine Mă ureşte, că Eu mărturisesc de ea, că faptele ei rele sânt.
8. Voi vă suiţi la acel praznic, iară Eu nu Mă sui la praznicul acela, că vremea Mea încă nu s-au plinit".
9. Aceste zicând, El au rămas în Galileia.
10. Iară deacă s-au suit fraţii Lui, atunci şi El S-au suit la praznic, nu în arătare, ci ca în taină.
11. Iară jidovii Îl căuta în zioa praznicului şi zicea: „Unde-i Acela?"
12. Şi murmurare multă era în gloată de El. Că unii zicea că-i bun, iară alţii zicea: „Nu, ci înşală gloatele".
13. Însă nime la arătare grăia de El, pentru frica jidovilor.
14. Iar înjumătăţindu-să praznicul, S-au suit Isus în besearecă şi învăţa.
15. Şi să mira jidovii, zicând: „Cum ştie Acesta carte, neînvăţând?"
208r 16. Răspuns-au lor Isus şi au zis: „Învăţătura | | Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-au tremis.
17. De va vrea cineva a face voia Lui, va cunoaşte din învăţătură de este din Dumnezău au Eu de la Mine grăiesc.
18. Cel ce grăieşte de la sineşi slava sa caută. Iară Cel ce caută slava Celui ce L-au tremis, Acesta adevărat este şi nedreptate în El nu este.
19. *Au nu Moisi v-au dat legea şi nime dintre voi face legea? *Ieşi 24, 3.
20. *Ce Mă căutaţi să Mă omorâţi?" Răspuns-au gloata şi au zis: „Drac ai. Cine Te caută *Sus 5, 40.
să Te omoară?"
21. Răspuns-au Isus şi au zis lor: „Un lucru am făcut şi toţi vă miraţi.
22. Pentru aceaea *Moisi v-au dat tăiarea împrejur (nu că din Moisi iaste, **ci de la *Preoţi 12, 3.
părinţi) şi sâmbăta tăiaţi împrejur omul. ** Facer. 17, 10.
23. De ia omul tăiarea împrejur sâmbăta, ca să nu să strice leagea lui Moise, pre Mine vă mâniiaţi, căci tot omul sânătos l-am făcut sâmbăta?
24. *Nu judecareţi după faţă, ci dreaptă judecată judecaţi". | *2 Leage 1, 17.
208v 25. Şi zicea unii din Ierusalim: „Au nu Acesta iaste pre Carele caută să-L omoară?
26. Şi, iată, la arătare grăiaşte şi nimica nu-i zic. Au doară adevărat au cunoscut căpeteniile că Acesta iaste Hristos?
27. Ci pre Acesta Îl ştim de unde iaste. Iară Hristos, când va veni, nime şti de unde iaste".
28. Şi striga Isus în besearică, învăţând şi zicând: „Şi pre Mine Mă ştiţi şi de unde sânt ştiţi! Şi de la Mine n-am venit, ci iaste adevărat Cel ce M-au trimis, pre Carele voi nu ştiţi.
29. Eu Îl ştiu, că de la El sânt şi El M-au tremis".
30. Şi-L căuta să-L prinză, şi nime n-au pus pre El mânile, că încă nu venisă œasul Lui.

Sfârşit mercuri.

31. Iar din gloată mulţi au crezut într-Însul şi zicea: „Hristos, când va veni, au doară mai multe seamne va face decât carele au făcut Acesta?"
32. Auzit-au fariseii gloata murmurând de El aceastea şi au tremis căpeteniile şi fariseii slujitori să-L prinză. | |
209r 33. Şi au zis lor Isus: „Încă puţină vreame sânt cu voi şi merg la Cel ce M-au trimis.
34. *Căuta-Mă-veţi şi nu Mă veţi afla. Şi unde sânt Eu, voi nu puteţi veni". *Jos. 13, 33.
35. Şi au zis jidovii între sineşi: „Unde va să meargă Acesta, ca să nu-L aflăm? Au doară la cei răsipiţi între limbi va să meargă şi să înveaţe limbile?
36. Ce cuvânt e acesta care au zis: «Căuta-Mă-veţi şi nu Mă veţi afla» şi «Unde sânt Eu, voi nu puteţi veni»?"

Dumineacă a 50. Zaceal 27. *Zac. 27.*

37. Iară în zioa cea mai de pre urmă, *cea mare a praznicului, sta Isus şi striga, zicând: *Preoţi 23, 27.
„De însătează cineva, vie la Mine şi beaie!
38. *Cel ce creade întru Mine, precum zice scriptura, râuri din pântecele lui vor curge *2 Leage 18, 15.
de apă vie". Ioil. 2, 28.
39. Iară aceasta au zis de Duhul Care era să-L priimească cei ce credea într-Însul. Că Fapt. 2, 17.
încă nu era Duhul dat, că Isus încă nu era proslăvit. |

40. Deci dintr-aceaea gloată auzind aceaste a Lui cuvinte, zicea: „Acesta iaste adevărat proroc". 209v

41. Alţii zicea: „Acesta iaste Hristos". Iar unii zicea: „Au doară din Galileea vine Hristos?

*Mihei 5, 2. Math. 2, 6. 42. *Au nu scriptura zice că din sămânţa lui David şi din coşteiu Vithleemului, unde era David, vine Hristos?"

43. Deci împărăcheare s-au făcut în gloată pentru El.

44. Iar unii dintr-înşii vrea a-L prinde, ci nime n-au pus pre El mânile.

45. Şi au venit slujitorii la arhierei şi la farisei şi le-au zis aceia: „Căci nu L-aţi adus?"

46. Răspuns-au slujitorii: „Nici odânioară au grăit aşea om ca acest om".

47. Şi au răspuns lor fariseii: „Au doară şi voi v-aţi înşelat?

48. Au doară din căpetenii careva au crezut într-Însul, au din farisei?

49. Ci gloata aceasta, carea nu şti leagea, blăstămaţi sânt". ||

*Sus 3, 2. *2 Leage 17, 8 şi 19, 15. 50. Zis-au Nicodim cătră ei, *cel ce au venit la El noaptea, care era unul dintr-înşii: 210r

51. „Au doară leagea noastră judecă pre om de nu va auzi întâi de la el *şi va cunoaşte ce să facă?"

52. Răspuns-au şi au zis lui: „Au doară şi tu galileean eşti? Cercetează scripturile şi vezi că din Galileea proroc nu s-au sculat".

53. Şi s-au întors fieştecarele la casa sa.

Treci Dumineca 50.

Cap 8

Muiarea cea aflată în preacurvie, scriind pre pământ, o dezleagă. Zice-Să pre Sine Lumina lumii şi că fariseii în păcatul său vor muri. Şi care sânt adevărat ucenicii Lui şi carii a sluji au sloboz. Zice că aceia nici din Dumnezeu, nici din Avraam, ci din tatăl diavolul sânt, carii celui ce zice adevărul nu cred. Hulitorilor zice că El drac nu are, ci cinsteaşte pre Tatăl, şi mai nainte de a fi Avraam, El iaste. Şi vrând a-L ucide cu pietri, luându-Să din vedearea lor, iase din besearică.

1 Iară Isus S-au dus în Muntele Maslinilor. |

2 Şi de dimineaţă iară au venit în besearică şi tot norodul au venit la El; şi, şezând, învăţa. 210v

Zac. 28. *Septemvrie 11. Zac. 28.*

3. Iară cărturarii şi fariseii aduc o muiare priinsă în precurvie şi o au pus în mijloc.

4. Şi au zis Lui: „Învăţătoriule, această muiare acum s-au prins în preacurvie,

Preoţi 20, 10. 5. Iară în leage Moisi ne-au poruncit pre unile ca aceastea a le ucide cu pietri. Tu, dară, ce zici?"

6. Iară aceasta zicea ispitindu-L, ca să-L poată vinovăţi. Iară Isus, plecându-Să jos, scriia cu deajetul pre pământ.

2 Leage 17, 7. 7. Şi, neîncetând a-L întreba, S-au rădicat şi le-au zis: „Care e fără păcat între voi întâiu arunce piatră spre ea".

8. Şi, iarăşi plecându-Să, scriia pre pământ.

9. Iară auzind, unul după altul ieşiia, începând de la cei bătrâni. Şi au rămas sângur Isus şi muiarea în mijloc stând.

10. Şi, rădicându-Să Isus, au zis ei: „Muiare, unde sânt cei ce te pârea? Nime nu te-au osândit?" ||

11. Carea au zis: „Nime, Doamne". Iar Isus au zis: „Nici Eu te osândesc. Mergi, şi de acum nu mai greşi!" 211r

Zac. 29. *Sfârşit sfintului. Cetire duminică a 8. Joi 4. Zac. 29.*

*1 Ioan 1, 5. 12. Şi iară au grăit lor Isus, zicând: *„Eu sânt Lumina lumii. Cel ce vine după Mine nu umblă întru întunearec, ci va avea lumina vieţii".

Sfârşit duminică 20.

13. Şi au zis Lui fariseii: „Tu mărturiseşti de Tine însuţi. Mărturiia Ta nu e adevărată”.

14. Răspuns-au Isus şi au zis lor: „Deşi mărturisesc Eu de Mine însumi, adevărată e mărturiia Mea, că ştiu de unde viu şi unde merg. Iară voi nu ştiţi de unde viu şi unde merg.

15. Voi după trup judecaţi. Eu nu judec pre cineva.

16. Şi de judec Eu, judecata Mea dreaptă iaste, că sângur nu sânt, ci Eu şi Cel ce M-au trimis, Tatăl”. |

211v 17. Şi în leagea voastră scris iaste *că a doi oameni mărturiia adevărată iaste. *2 Leage 17, 6

18. Eu sânt Cel ce mărturisesc de Mine însumi. Şi mărturiseaşte de Mine Cel ce M-au trimis, Tatăl”. şi 19, 15. Math. 18, 26.

19. Şi zicea Lui: „Unde e Tatăl Tău?” Răspuns-au Isus: „Nici pre Mine nu cunoaşteţi, nici pre Tatăl Mieu. De M-aţi cunoaşte pre Mine, doară şi pre Tatăl Mieu aţi cunoaşte”. 1 Cor. 13, 1. Ovreai 10, 28.

20. Aceaste cuvinte au grăit Isus în vistierie, învăţând în besearică. Şi nime nu L-au prins, că încă nu venisă ceasul Lui.

Sfârşit joi. Vineri 4. Zac. 30. *Zac. 30.*

21. Şi iară au zis lor Isus: „Eu merg şi Mă veţi căuta şi în păcatul vostru veţi muri. Unde Eu merg, voi nu puteţi veni”.

22. Zicea, dară, jidovii: „Au doară să va omorî pre Sine însuşi, că au zis: «Unde Eu merg, voi nu puteţi veni»?”

23. Şi zicea lor: „Voi de jos sânteţi, Eu de sus sânt. Voi din lumea aceasta sânteţi, Eu nu sânt din lume. ||

212r 24. Drept aceaea am zis voao că veţi muri în păcatele voastre. Că de nu veţi creade că Eu sânt, veţi muri în păcatul vostru”.

25. Şi zicea Lui: „Tu cine eşti?” Zis-au lor Isus: „Începutul, care şi grăiesc voao.

26. Multe am de voi a grăi şi a judeca, ci Cel ce M-au trimis *drept iaste. Şi Eu ceale ce am auzit de la El, aceastea grăiesc în lume”. *Râml. 3, 4.

27. Şi n-au cunsocut că Tatăl Lui zicea pre Dumnezeu.

28. Şi au zis lor Isus: „Când veţi înălţa pre Fiiul Omenesc, atunci veţi cunoaşte că Eu sânt, şi de la Mine însumi nimică nu fac, ci precum M-au învăţat Tatăl, aceastea grăiesc.

29. Şi Cel ce M-au trimis cu Mine iaste şi nu M-au lăsat sângur. Că Eu ceale ce plac Lui fac pururea”.

30. Aceastea El grăind, mulţi au crezut într-Însul.

Sfârşit vineri şi sâmb. Sâmb. 9. Zac. 31. *Zac. 31.*

31. Şi zicea Isus câtră jidovii cei ce au crezut Lui: | „De veţi rămânea voi întru cuvântul 212v
Mieu, adevărat ucenicii Miei veţi fi,
32. Şi veţi cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va slobozi".
33. Răspuns-au Lui: „Sământa lui Avraam sântem şi nimărui n-am slujit nici odinioară. Cum zici Tu: «Slobozi veţi fi»?"
*Râm. 6, 15, 16. 34. Răspuns-au lor Isus: „Amin, amin zic voao *că tot cel ce face păcatul slugă iaste
2 Petru 2, 19. păcatului.
35. Iară sluga nu rămâne în casă în veaci, iară Fiiul rămâne în veaci.
36. Deci de vă va slobozi Fiiul, adevărat slobozi veţi fi.
37. Ştiu că fiii lui Avraam sânteţi, ce Mă căutaţi să Mă omorâţi, că cuvântul Mieu nu încape întru voi.
38. Eu ce am văzut la Tată-Mieu grăiesc şi voi ceale ce aţi văzut la tatăl vostru faceţi".
39. Răspuns-au şi au zis Lui: „Tatăl nostru Avraam iaste". Zis-au lor Isus: „De sânteţi fiii
|| lui Avraam, faptele lui Avraam faceţi. 213r
40. Iară acum Mă căutaţi să Mă omorâţi, Omul carele v-am grăit adevărul care am auzit de la Dumnezeu. Aceasta Avraam n-au făcut.
41. Voi faceţi lucrurile tatălui vostru". Zis-au drept aceaea Lui: „Noi din curvie nu sântem născuţi. Un tată avem, pre Dumnezeu".

Zac. 32. *Luni 5. Zac. 32.*

42. Şi au zis lor Isus: „De ar fi Dumnezeu tatăl vostru, M-aţi iubi, adecă, pre Mine, că Eu de la Dumnezeu am purces şi am venit. Că nu de la Mine însumi am venit, ci El M-au trimis.
43. Pentru ce vorba Mea nu o cunoaşteţi? Că nu puteţi auzi cuvântul Mieu.
*1 Ioan 3, 8. 44. *Voi din tatăl diavolul sânteţi şi poftele tatălui vostru voiţi a face. El ucigaş era din început şi întru adevăr n-au stătut, că nu iaste adevăr într-însul. Când grăiaşte minciună, dintru ale sale grăiaşte, că mincinos iaste şi tatăl minciunii. |
45. Iară Eu deacă vă spuiu adevărul, nu creadeţi Mie. 213v
46. Cine dintre voi Mă va vădi de păcat? De vă spuiu adevărul, căci nu creadeţi Mie?
*1 Ioan 4, 6. 47. *Cel ce e din Dumnezeu cuvintele lui Dumnezeu aude. Pentru aceaea voi nu auziţi, că din Dumnezeu nu sânteţi".
48. Răspuns-au drept aceaea jidovii şi au zis Lui: „Au nu bine zicem noi că samarinean eşti Tu şi ai drac?"
49. Răspuns-au Isus: „Eu drac nu am, ci cinstesc pre Tatăl Mieu şi voi M-aţi necinstit.
50. Iară Eu nu caut slava Mea; iaste cine să caute şi să judece.

Zac. 33. *Marţi. 5. Zac. 33.*

51. Amin, amin zic voao, de va ţinea cineva cuvântul Mieu, nu va vedea moartea în veaci".

Sfârşit luni.

52. Zis-au drept aceaea jidovii: „Acum am cunoscut că drac ai. Avraam au murit şi prorocii; şi Tu zici: «De va ţinea cineva cuvântul Mieu, nu va gusta moartea în veac». ||
53. Au doară Tu mai mare eşti decât tatăl nostru, Avraam, carele au murit? Şi prorocii 214r
au murit. Cine Te faci pre Tine însuţi?"
54. Răspuns-au Isus: „De Mă slăvesc Eu pre Mine însumi, slava Mea nimica iaste. Iaste Tatăl Mieu Cel ce Mă slăveaşte, Carele voi ziceţi că Dumnezeul vostru iaste,
55. Şi nu L-aţi cunoscut, iară Eu L-am cunoscut. Şi, de voi zice că nu-L cunosc, voi fi aseaminea voao, mincinos. Ci-L ştiu şi cuvântul Lui ţiiu.
56. Avraam, tatăl vostru, au poftit să vază zioa Mea. Văzut-au şi s-au bucurat".
57. Şi au zis jidovii câtră El: „Cincizăci de ani încă nu ai şi pre Avraam l-ai văzut?"
58. Zis-au lor Isus: „Amin, amin zic voao, mai nainte de a fi Avraam, Eu sânt".
59. Şi au luat pietri să arunce spre El. | Iară Isus S-au ascuns şi au ieşit din 214v
besearică.

Cap 9

Pre cel orb din naştere sâmbăta luminează. A căruie minuni slavă cu multe meşteşugiri să nevoiesc fariseii a o huli. Şi, pentru că cel ce fusease orb pre Hristos apără, afară din sinagogă să leapădă. Ci de la Hristos învăţându-să, crede şi să închină Lui, Carele spre judecată a fi venit în lume pre Sine Să zice.

Dnecă 6 a Orbului. Zac. 34. *Zac. 34.*

1. i, trecând Isus, au văzut un om orb din naştere.
2. Şi L-au întrebat ucenicii Lui: „Ravvi, cine au păcătuit, acesta au părinţii lui, de s-au născut orb?"
3. Răspuns-au Isus: „Nici acesta au păcătuit, nici părinţii lui, ci ca să să arete lucrurile lui Dumnezău întru el.
4. Eu trebuie să fac lucrurile Celui ce M-au tremis până este zio. Vine noaptea, când nime nu poate lucra.
5. Până când sânt în lume, Lumină sânt lumii".
6. Aceste zicând, au scupit pre pământ şi au făcut tină din scupit şi au uns tina pre ochii lui. ||

215r 7. Şi au zis lui: „Mergi, spală-te în scăldătoarea Siloi (ce să tâlcuieşte „tremis"); şi s-au dus şi s-au spălat şi au venit văzând.

8. Iară vecinii şi cei ce-l văzuse întâi că era cerând zice: „Au nu e acesta cel ce şedea şi cerea?" Alţi zicea: „Că acesta este".
9. Iară alţii: „Nicidecum, ci aseamine lui este". Iară el zicea că: „Eu sânt".
10. Şi zicea lui: „Cum s-au deşchis ţie ochii?"
11. Răspuns-au: „Omul acela, ce să zice Isus, au făcut tină şi au uns ochii mei şi mi-au zis: «Mergi la scăldătoare Siloi şi te spală». Şi m-am dus şi m-am spălat şi văz".
12. Şi au zis lui: „Unde-i Acela?" Zis-au: „Nu ştiu".
13. Adusu-l-au la farisei pre cel ce fusease orb.
14. Şi era sâmbătă când au făcut Isus tină şi au deşchis ochii lui.
15. Şi iară l-au întrebat fariseii cum văzuse. Iară el au zis lor: „Tină mi-au pus pre ochi şi m-am spălat şi văz".
16. Şi zicea unii dintre fariseai: „Nu e acesta om de la Dumnezău, carele nu păzeşte sâmbăta". Iară alţii zicea: „Cum poate omul păcătos face aceste seamne?" Şi era împărechere între ei. |

215v 17. Şi au zis iară orbului: „Tu ce zici de acela ce ţ-au deşchis ochii?" Iară el au zis: „Că proroc este".

18. Şi n-au crezut jidovii de el că fusease orb şi văzuse, până ce au chemat părinţii celui ce văzuse.
19. Şi i-au întrebat, zicând: „Acesta e fiiul vostru, care voi ziceţi că orb s-au născut? Cum, dară, acum vede?"
20. Răspuns-au părinţii lui şi au zis: „Ştim că acesta este fiiul nostru şi cum că orb s-au născut.
21. Iară cum vede acum, nu ştim, au cine i-au deşchis ochii, noi nu ştim. Pre el întrebaţi. Vârstă are, el de sine grăiască".
22. Aceste au zis părinţii lui, că să temea de jidovi. Că să sfătuise jidovii ca de L-ar mărturisi cineva a fi Hristos, să-l scoată din sinagogă.
23. Pentru aceea părinţii lui au zis: „Că vârstă are, pre el întrebaţi".
24. Şi iară au chemat omul cel ce fusease orb şi au zis lui: „Dă slavă lui Dumnezău. Noi ştim că omul acesta-i păcătos".
25. Şi au zis el lor: „De e păcătos, nu ştiu. Una ştiu, că, fiind orb, acum văz".
26. Şi au zis lui: „Ce ţ-au făcut, cum ţ-au deşchis ochii?" ||

216r 27. Răspuns-au lor: „Zis-am acum voao şi aţi auzit. Ce vreaţi iarăşi a auzi? Au doară şi voi vreaţi a fi ucenicii Lui?"

28. Suduitu-l-au dirept aceea şi au zis: „Tu fii ucenicul Lui! Iară noi sântem ucenicii lui Moisi.
29. Noi ştim că lui Moisi au grăit Dumnezău, iar pre acesta nu-l ştim de unde este".
30. Răspuns-au acel om şi au zis lor: „De aceasta e minune, că voi nu ştiţi de unde este şi au deşchis ochii mei.

31. Şi ştiu că pre păcătoşi Dumnezău nu-i ascultă. Ci, de este cineva cinstitoriu de Dumnezău şi face voia Lui, pre acesta-l aude.
32. Din veac nu s-au auzit să fie deşchis cineva ochii orbului din naştere.
33. De n-ar fi Acesta de la Dumnezău, nu putea face ceva".
34. Răspuns-au şi au zis lui: „În păcate te-ai născut tot, şi tu ne înveţi?" Şi l-au scos afară.
35. Auzit-au Isus că l-au scos afară şi, aflându-l, i-au zis: „Tu crezi în Fiiul lui Dumnezău?"
36. Răspuns-au el şi au zis: „Cine e, Doamne, să crez într-Însul?" |
37. Şi i-au zis lui Isus: „Şi L-ai văzut! Şi Cel ce grăieşte cu tine, Acela este". 216v
38. Iară el au zis: „Crez, Doamne!" Şi, căzând, s-au închinat Lui.

Zac. 35. *Sfârşit dnecă. Gioi 5. Zac. 35.*

39. Şi au zis Isus: „Spre judecată Eu am venit întru această lume. Ca cei ce nu vâd să vază, şi cei ce văd orbi să fie".
40. Şi au auzit unii dintre fariseii carii era cu El şi au zis Lui: „Au doară şi noi sântem orbi?"
41. Zis-au lor Isus: „De aţi fi orbi, n-aţi avea păcat. Iară acum ziceţi: «Că vedem», păcatul vostru rămâne".

Cap 10

Hristos, scriind pre păstoriul cel adevărat şi pre cel năimit, să zice pre Sine a fi uşe oilor şi păstoriu bun, Carele şi alte oi are a le aduce la acelaş ocol. Sufletul Său pune, ca iară să-L ia. Jidovii vreau a-L împroşca cu pietri, că pre Sine din faptele Sale Să zicea unul a fi cu Tatăl şi Fiiul lui Dumnezău, carea o arată a nu fi blăstăm.

Mai 21 şi Zlatoust la utră.

1. „Amin, amin zic voao, cel ce nu întră pre uşe în staulul oilor, ci să suie pe airi, acela fur este şi tâlhariu. ||
2. Iară care întră pre uşe, păstoriu iaste oilor. 217r
3. Acestuia păstoriul deşchide şi oile aud glasul lui şi oile sale cheamă pre nume şi le scoate.
4. Şi, când va scoate oile sale, mearge înaintea lor şi oile merg după el, că cunosc glasul lui.
5. Iară după cel strein nu merg, ci fug de el, că nu cunosc glasul streinilor".
6. Această pildă au zis lor Isus, iară ei n-au cunoscut ce grăiaşte lor.
7. Şi au zis lor iarăş Isus: „Amin, amin zic, că Eu sânt uşea oilor.
8. Toţi, oricâţi au venit, furi sânt şi tâlhari şi nu-i aud oile.

Noem. 13 şi a arhiereilor de obşte. Zac. 36. *Zac. 36.*

9. Eu sânt uşea, prin Mine, de va întra cineva, să va mântui şi va întra şi va ieşi şi păşune va afla.

Sfârşit joi şi Constantin.

10. Furul nu vine, fără să fure şi să omoară şi să piarză. Eu am venit ca viaţă să aibă şi mai mult să aibă. |

217v 11. Eu sânt Păstoriul cel bun. *Păstoriul bun sufletul său dă pentru oile sale. *Isaie 40, 11.

12. Iară năimitul şi carele nu iaste păstoriu, a căruia nu sânt oile ale sale, veade lupi venind şi lasă oile şi fuje. Şi lupul răpeaşte şi răsipeaşte oile. Iezechie. 34, 23 şi 37, 24.

13. Iară năimitul fuge, că năimit iaste şi nu i-i grije de oi.

14. Eu sânt Păstoriul cel bun şi Mă cunsc oile Meale.

15. *Precum cunoaşte pre Mine Tatăl, şi Eu cunosc pre Tatăl şi sufletul Mieu pun pentru oi. *Math. 11, 27. Luca 10, 22.

16. Şi alte oi am, care nu sânt din staulul acesta. Şi acealea trebuie să le adun şi glasul Mieu vor auzi şi va fi un staul şi un păstoriu.

Sfârşit arhierei. Vineri 5. Zac. 37. *Zac. 37.*

17. Pentru aceaea Mă iubeaşte Tatăl, *că Eu pun sufletul Mieu şi iară îl voi lua. *Isaie 53, 7.

18. Nime nu-l ia de la Mine, ci sufletul, de la Mine însumi; şi puteare am a-l pune şi puteare am iară a-l lua. Această poruncă am luat de la Tatăl Mieu". ||

218r 19. Împărecheare iarăşi s-au făcut între jidovi pentru cuvintele aceastea.

20. Şi zicea mulţi dintr-înşii: «Drac are şi ş-au ieşit din fire. Ce-l ascultaţi?»

21. Alţii zicea: «Aceaste cuvinte nu sânt a celui ce are drac. Au doară dracul poate deşchide ochii orbilor?»

De obşte a besearicii.

22. *Şi au fost înoirile bisericii în Ierusalim şi era iarna. *1 Mac. 4, 26, 29.

23. Şi umbla Isus prin biserică în foişorul lui Solomon.

24. Şi l-au încunjurat jidovii şi zicea Lui: „Până când iai sufletul nostru? De eşti Tu Hristos, spune noao la arătare".

25. Răspuns-au lor Isus: „Grăiesc voao şi nu creadeţi; lucrurile care Eu fac în numele Tatălui Mieu, aceastea mărturisesc de Mine.

26. Ce voi nu creadeţi, că nu sânteţi din oile Meale.

Sâmbătă 5. Zac. 38. *Zac. 38.*

27. Oile Meale glasul Mieu aud şi Eu le cunosc şi vin după Mine. |

218v 28. Şi Eu le voi da viaţa de veaci.

Sfârşit vineri şi a Înoirii.

Şi nu vor peri în veac şi nu le va răpi cineva din mâna Mea.

29. Tatăl Mieu, ce Mi-au dat, mai mare decât toţi iaste şi nime nu poate răpi din mâna Tatălui Mieu.

30. Eu şi Tatăl unul sântem".

31. Şi au luat jidovii pietri să-L ucigă.

32. Răspuns-au lor Isus: „Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl Mieu; pentru care lucruri din eale Mă ucideţi cu pietri?"

33. Răspuns-au Lui jidovii: „Pentru lucru bun nu Te ucidem, ci pentru hulă. Şi pentru că Tu om fiind, Te faci pre Tine însuţi Dumnezeu".

34. Răspuns-au lor Isus: „Au nu iaste scris în leagea voastră, *că: «Eu am zis: dumnezei sânteţi»? *Psalm. 91, 6.

35. Deacă au zis pre aceia dumnezei, câtră carii era cuvântul lui Dumnezeu şi nu să poate strica scriptura,

36. Pre Carele Tatăl L-au sfinţit şi L-au || trimis în lume, voi ziceţi că: «Huleaşti», pentru 219r
că am zis: «Fiiul lui Dumnezeu sânt».
37. De nu fac lucrurile Tatălui Mieu, nu creadereţi Mie.
38. Iară de fac, deşi nu vreaţi a creade Mie, lucrurilor creadeţi, ca să cunoaşteţi şi să creadeţi că Tatăl în Mine iaste, şi Eu în Tatăl".

Sfârşit sâmbătă. Ianuarie 12.

39. Şi-L căuta să-L prinză. Şi au ieşit din mânile lor.
40. Şi S-au dus iară de ceaea parte de Iordan, la acel loc unde era Ioan botezând întâi şi au rămas acolo.
41. Şi mulţi au venit la El şi zicea că Ioan, adecă, nice un sămn au făcut.
42. Iară toate, oricare au zis Ioan de Acesta, adevărate era. Şi mulţi au crezut întru El.

Cap 11 |

Isus pre Lazar cel de patru zile mort înviiază, multe grăind cu ucenicii şi cu Martha. Pentru 219v
aceaea, mulţi pentru această minune crezând în Hristos, arhiereii şi fariseii sfat făcând, au
rânduit să-L ucigă. Caifa arhiereul prorocind că trebuie să moară Isus, ca nu tot norodul să
piară. Iară Isus Să departă în cetatea Efrem.

1. Şi era un bolnav, Lazar, în Vithania, din coşteiul Mariei şi al Marthei, sororei lui.
*Math. 26, 7. 2. (Iară Maria era *carea au uns pre Domnul cu unsoare şi au şters picioarele
Luc. 7, 37. Lui cu perii capului său; a cărie frate, Lazar, bolnăviia).
Jos. 12, 3. 3. Şi au tremis surorile lui către El, zicând: „Doamne, iată, pre carele iubeşti bolnăveşte".
4. Şi, auzind Isus, au zis lor: „Boala aceasta nu-i spre moarte, ci spre slava lui Dumnezău, ca să Să proslăvească Fiiul lui Dumnezău printr-însa".
5. Şi iubiia Isus pre Martha, sora lui, şi pre Mariia şi pre Lazar.
6. Şi, auzind că bolnăveaşte, atunci, adecă, au rămas într-acel loc doao zile. ||
7. Apoi, după aceastea au zis ucenicilor Săi: „Să meargem iară în Iudeea". 220r
8. Zis-au Lui ucenicii: „Ravi, acum Te căuta jidovii să Te ucigă cu pietri şi iară mergi acolo?"
9. Răspuns-au Isus: „Au nu doaosprăzeace ceasuri sânt în zi? De va umbla cineva zioa, nu să potigneaşte, că lumina aceştii lumi veade.
10. Iară, de va umbla noaptea, să potigneaşte, că lumină nu iaste într-însul".
11. Aceastea au zis, şi după aceastea au zis lor: „Lazar, priiatinul nostru, doarme; ci merg să-l deştept din somn".
12. Şi au zis ucenicii Lui: „Doamne, de doarme, mântui-să-va".
13. Iară Isus zisease de moartea lui, iară lor li s-au părut că de dormirea somnului zicea.
14. Atunci, dară, Isus le-au zis arătat: „Lazar au murit.
15. Şi Mă bucur pentru voi, ca să creadeţi, că nu eram acolo. Ci să meargem la el". |
16. Şi au zis Thoma, ce să zice Jamănul, către soţii: „Să meargem şi noi, să murim cu El". 220v
17. Şi au venit Isus şi l-au aflat patru zile având în mormânt.
18. (Şi era Vithania aproape de Ierusalim ca 15 stadii).
19. Şi mulţi din jidovi venisă la Martha şi Maria, ca să le mângăie de frate-său.
20. Deci Martha auzind că Isus au venit, L-au întâmpinat; iară Maria şedea acasă.
21. Şi au zis Martha către Isus: „Doamne, de ai fi fost aici, fratele nost n-ar fi murit.
22. Ci şi acum ştiu că orice vei ceare de la Dumnezeu, da-va Ţie Dumnezeu".
23. Zis-au ei Isus: „Înviia-va fratele tău".
*Luc. 14, 14. 24. Zis-au Lui Martha: „Ştiu că va învia *la înviiare, în zioa cea mai de pre urmă".
Sus. 5, 29. 25. Zis-au ei Isus: „Eu sânt înviiare şi viaţa; *cel ce creade întru Mine, de va muri, viu
Sus. 6, 40. va fi. ||
26. Şi tot cel ce e viu şi creade întru Mine nu va muri în veac. Crezi aceasta?" 221r
27. Zis-au Lui: „Adevărat, Doamne, eu am crezut că Tu eşti Hristos, Fiiul lui Dumnezeu celui viu, Carele într-această lume ai venit".
28. Şi aceastea zicând, s-au dus şi au chemat pre Maria, soru-sa, în taină, zicând: „Învăţătoriul e aici şi te cheamă".
29. Ea auzind, s-au sculat degrab şi au venit la El.
30. Că încă nu venisă Isus în coşteiu, ci era încă într-acel loc, unde-L întâmpinasă Martha.

31. Deci jidovii, cei ce era cu ea în casă şi o mângăia, văzând pre Maria că degrab s-au sculat şi au ieşit, au mers după ea, zicând că mearge la mormânt, să plângă acolo.
32. Deci Maria venind unde era Isus, văzându-L, au căzut la picioarele Lui şi i-au zis: „Doamne, de ai fi fost aici, n-ar fi murit fratele mieu". |
221v 33. Iară Isus văzându-o plângând şi pre jidovii carii venisă cu ea plângând, au suspinat cu duhul şi S-au turburat
34. Şi au zis: „Unde L-aţi pus?" Zis-au Lui: „Doamne, vino şi vezi".
35. Şi au lăcrămat Isus.
36. Şi au zis jidovii: „Iată cum îl iubea".
37. Iar unii dintr-înşii au zis: *„Au nu putea Acesta, Care au deşchis ochii celui orb născut, a face să nu moară acesta?" *Sus 9, 6.
38. Şi Isus, iară turburându-Să întru Sine, au venit la mormânt. Şi era peşteră şi piatră era pusă pre ea.
39. Zis-au Isus: „Luaţi piatra". Zis-au Lui Martha, sora celui ce era mort: „Doamne, iată pute, că-i de a patra zi".
40. Zis-au ei Isus: „Au nu ţ-am zis că, de vei creade, vei vedea slava lui Dumnezeu?"
41. Şi au luat piatra. Iară Isus rădicând ochii în sus, au zis: „Părinte, mulţemesc Ţie că M-ai auzit.
222r 42. Şi Eu ştiiam că pururea Mă auzi, ci pentru || norodul ce stă împrejur am zis, ca să crează că Tu M-ai trimis".
43. Aceastea zicând, au strigat cu glas mare: „Lazare, vino afară!"
44. Şi numaidecât au ieşit cel ce murisă, legat de picioare şi de mâni cu faşii şi faţa lui cu năframă era legată. Zis-au lor Isus: „Dezlegaţi-l şi-l lăsaţi să să ducă".
45. Deci mulţi din jidovii cei ce venisă la Maria şi la Martha şi văzuse ceale ce au făcut Isus au crezut într-Însul.

Sfârşit sâmbătă.

46. Iară unii dintr-înşii s-au dus la farisei şi le-au spus cealea ce au făcut Isus.

Luni 6. Zaceal 40. *Zac. 40.*

47. Şi au strâns arhiereii şi fariseii sfat şi zicea: „Ce facem, că omul acesta multe seamne face?
48. De-l vom lăsa aşea, toţi vor creade într-însul şi vor veni râmleanii şi vor lua locul nostru şi neamul". |
222v 49. *Iară unul dintr-înşii, anume Caiafa, fiind arhiereul anului aceluia, au zis lor: „Voi nu ştiţi nimica, *Jos. 18, 14.
50. Nici socotiţi că mai bine e voao să moară un om pentru norod şi să nu piară tot neamul".
51. Iară aceasta de la sineş n-au zis, ci, fiind arhiereu anului aceluia, au prorocit că Isus era să moară pentru neam.
52. Şi nu numai pentru neam, ci ca pre Fiiul lui Dumnezeu, cei ce era răsipiţi să-i adune întru una.
53. Şi din zioa aceaea cujeta să-L omoară.
54. Drept aceaea, Isus nu umbla la arătare între jidovi, ci S-au dus într-un ţinut lângă pustie, într-o cetate, ce să zice Efrem şi acolo petrecea cu ucenicii Săi.
55. Şi era aproape Paştile jidovilor. Şi s-au suit mulţi într-acel ţinut la Ierusalim înaintea Paştilor, să să curăţască. ||
223r 56. Şi căuta pre Isus; şi grăia între sineşi în besearecă stând: „Ce vi să pare că nu vine la praznic?" Iară arhiereii şi fariseii dedease poruncă ca, de va cunoaşte cineva unde iaste, să spuie, ca să-L prinză.

Sfârşit luni.

Cap 12

La Martha şi la Lazar priimindu-Să, cu unsoare de Maria Să unge; murmurând Iuda furul. Şi au socotit căpeteniile popilor şi pre Lazar a-l ucide. Isus, de mânzul asinii purtat, cu cinste întră în Ierusalim. Şi jidovilor, ce poftea a-L vedea, zice că ceasul proslăvirii Sale aproape este, ci

grăunţul de grâu întâi a muri. Glasul Tatălui să aude, că va proslăvi numele Său. Căpeteniia acestui veac să scoate afară. De orbirea jidovilor de Isaie prorocită. În Hristos Să cinsteaşte, au Să urgiseaşte Tatăl.

Zac. 41. *Dncă Stâlpări. Zac. 41.*

Mth. 26, 6.
Mar. 14, 3.

1. Iară Isus cu şese zile mainte de Paşti au venit în Vithaniia, unde murise Lazar, pre carele au înviiat Isus.
2. Şi I-au făcut cină acolo. Şi Martha slu|jiia, iară Lazar era unul din cei ce şedea 223v cu El.
3. Deci Mariia au luat o litră de nard strecurat, de mult preţ, şi au uns picioarele Lui şi au şters picioare<le> Lui cu perii capului său. Şi casa s-au umplut de mirosul mirului.
4. Şi au zis unul din ucenicii Lui, Iuda Iscarioteanul, cel ce era să-L vânză:
5. „Pentru ce nu s-au vândut mirul acesta cu trei sute de dinari şi să să dea săracilor?"
6. Iară aceasta au zis, nu că de săraci avea grijă, ci căci că era fur şi, având pungi, cele ce să băga purta".
7. Şi au zis Isus: „Lăsaţi-o, ca în zioa îngropării Meale să-l ţie,
8. Că pre săraci pururea aveţi cu voi, iară pre Mine nu Mă aveţi pururea".
9. Şi au cunoscut gloată multă din jidovi că-i acolo. Şi au venit, nu numai pentru Isus, ci ca să vază pre Lazar, ce-l înviiase din morţi.
10. Şi au socotit căpeteniile popilor ca şi pre Lazar să-l omoară.
11. Că mulţi pentru el să ducea din jidovi şi credea în Isus.
12. Iară a doao zi gloata cea multă, carea venise la praznic, auzind că vine Isus în Ierusalim, ||
13. Au luat stâlpări de finic şi au mers întru întâmpinarea Lui şi striga: „Osanna! Bine e 224r cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israil!".

*Zah. 9, 9.
Mth. 21, 7.
Mar. 11, 7.
Luc. 15, 35.

14. *Şi au aflat Isus un mânz de asin şi au şezut pre el, precum este scris:
15. „Nu te teme, fata Sionului! Iată, Împăratul tău vine şezând pre mânzul asinei".
16. Aceste nu le-au cunoscut ucenicii Lui întâi, ci, când S-au proslăvit Isus, atunci ş-au adus aminte că aceste era scrise pentru El şi aceste au făcut Lui.
17. Deci gloata mărturisiia, carea era cu El, când pre Lazar l-au chemat din mormânt şi l-au înviiat din morţi.
18. Pentru aceea au şi ieşit întru întâmpinarea Lui gloata, că L-au auzit că făcuse sămnul acesta.

Zac. 42. *Sfârşit dnc. Stâlp. Marţi 6. Zaceal 42.*

19. Iară fariseii au zis între sineşi: „Vedeţi că nimica nu sporim; iată, lumea toată după El s-au dus".
20. Şi era unii din limbi, din cei ce să suise să să închine în zi de praznic.

21. Deci aceştia s-au apropiat de Filip, care era din Vethsaida Galileii, şi-l ruga,
224v zicând: | „Doamne, voim a vedea pre Isus”.
22. Venit-au Filip şi au zis lui Andrei, iară Andrei şi Filip au spus lui Isus.
23. Iară Isus le-au răspuns, zicând: „Vine ceasul să Să proslăvească Fiiul Omenesc.
24. Amin, amin zic voao, de nu va muri grăunţul de grâu ce cade pre pământ,
25. Însuşi sângur rămâne, iară, de va muri, mult rod aduce.

La Închinarea Crucii.

*Cel ce iubeşte sufletul său pierde-l-va, şi cel ce ureşte sufletul său întru această lume spre viiaţa de veci îl păzeşte. *Mth. 10, 39. Mar. 8, 35.
26. De-Mi slujeşte cineva, vie după Mine; şi unde sânt Eu, acolo şi slujitoriul Meu va fi. De-Mi va sluji cineva, cinsti-l-va pre acela Tatăl Mieu. Luc. 9, 24 şi 17, 37.
27. Acum sufletul Meu s-au turburat. Şi ce vor zice? Părinte, mântuieşte-Mă dintr-acest ceas. Ci pentru aceea am venit în ceasul acesta.

La Înălţ. Crucii. La utrenie.

28. Părinte, proslăveşte numele Tău!” Şi au venit glas din ceriu: „Şi L-am proslăvit şi iară Îl voi proslăvi”.
29. Iară gloata carea sta şi auzise, zicea a fi fost tunet. Alţii zicea: „Îngerul au grăit Lui”.
30. Răspuns-au Isus şi au zis: „Nu pentru Mine au venit glasul acesta, ci pentru voi. | |
225r 31. Acum este judecata lumii; acum căpeteniia lumii aceştie să leapădă afară.
32. Şi Eu, de Mă voi înălţa de la pământ, toate oi trage cătră Mine”.
33. (Iară aceasta zice, însămnând cu ce moarte era să moară).
34. Răspuns-au Lui gloata: *„Noi am auzit din lege că Hristos petrece în veac. Şi cum zici Tu: «Trebuie să Să înalţe Fiiul Omenesc? Cine e acesta Fiiul Omenesc?»”. *Psalm. 109, 4 şi 116, 2.
35. Şi au zis lor Isus: „Încă puţin lumina întru voi este. Umblaţi când aveţi lumină, ca să nu vă apuce întunerecul. Şi cel ce umblă întru întunerec nu şti încătro merge. Isai. 40, 8. Ezec. 37, 25.

Mierc. 6. Zac. 43. *Zac. 43.*

36. Când aveţi lumină, credeţi în lumină, ca să fiţi fiii luminii”. Aceste au grăit Isus şi S-au dus şi S-au ascuns de ei.
37. Şi atâtea seamne făcând înaintea lor, nu credea întru El,
38. Ca să să plinească cuvântul lui Isaie prorocul, carele au zis: *„Doamne, cine au crezut auzitului nostru? Şi braţul Domnului cui s-au arătat?” *Isa. 53, 1. Râm. 10, 16.
39. Pentru aceea nu putea crede, că iară au zis Isaie: |
225v 40. „*Orbit-au ochii lor şi au învârtoşat inima lor, ca să nu vază cu ochii şi să nu înţeleagă cu inima şi să să întoarne şi să-i vindec”. *Isai. 6, 9. Mth. 13, 14.
41. Aceste au zis Isaie când au văzut slava Lui şi au grăit de El. Mar. 4, 12.
42. Însă şi dintre căpetenii mulţi au crezut într-Însul. Ci pentru farisei nu-L mărturisiia, ca să nu Să scoată din sinagoga. Luc. 8, 10. Fap. 28, 26.
43. Că au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezău. Râm. 11, 8.
44. Iară Isus au strigat şi au zis: „Cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-au tremis”.
45. Şi cel ce Mă vede pre Mine vede pre Cel ce M-au tremis pre Mine.
46. Eu Lumină în lume am venit, ca tot cel ce crede întru Mine să nu rămâie întru întunerec.
47. Şi cel ce va auzi cuvintele Mele şi nu le va păzi, Eu nu-l judec, că n-am venit să judec lumea, ci să mântuiesc lumea.

Sfârşit mierc.

48. Cel ce să leapădă de Mine şi nu priimeşte cuvintele Meale, are cine să-l judece. *Cuvântul, carele am grăit, acela îl va judeca în zioa cea mai de pre urmă. *Mar. 16, 16.
226r 49. Că Eu din Mine însumi n-am grăit, ci | | Cel ce M-au tremis, Tatăl, Acela Mi-au dat poruncă ce să grăiesc.
50. Şi ştiu că porunca Lui viiaţa de veci este. Deci cele ce Eu grăiesc, precum Mi-au zis Tatăl, aşa grăiesc”.

Cap 13

Isus, de la cină cu fota încins, spală picioarele ucenicilor. Apărându-să întâi Petru, îndemnându-i ca aşijderea între sineşi să facă. Pre vânzătoriul Său lui Ioan deascopere, carele după îmbucătură ieşind, Să zice pre Sine a fi proslăvit. De porunca cea noao a dragostei. Lui Petru spune că de trei ori Îl va tăgădui.

Zac. 44.

La Spălare. Zac. 44.

Math. 26, 2. Mar. 14, 1. Luc. 22, 1.

1. Iar nainte de praznicul Paştilor, ştiind Isus că au venit ceasul Lui, să treacă dintr-această lume la Tatăl, iubind pre ai Săi, cei ce era în lume, până în sfârşit i-au iubit.

2. Şi, fiind cina, când adecă diavolul pusease în inimă ca să-L vânză Iuda Iscarioteanul,

3. Ştiind că toate i-au dat Lui Tatăl în mâni şi cum că de la Domnul au ieşit şi la Dumnezău merge,

4. S-au scolat de la cină şi au pus vejmin|tele Sale. Şi, luând fota, S-au încins. 226v

5. După aceea au pus apă în spălătoare şi au început a spăla picioarele ucenicilor şi a le şterge cu fota cu carea era încins.

6. Şi au venit la Simon Petru şi au zis Lui Petru: „Doamne, Tu speli mie picioarele?"

7. Răspuns-au Isus şi au zis lui: „Ce fac Eu tu nu ştii acum, iară vei şti după aceea".

8. Zis-au Lui Petru: „Nu vei spăla mie picioarele în veac". Răspuns-au Isus: „De nu te voi spăla, nu vei avea parte cu Mine".

9. Zis-au Lui Simon Petru: „Doamne, nu numai picioarele mele, ci şi mânile şi capul".

10. Zis-au lui Isus: „Cel ce-i spălat nu are lipsă fără picioarele să le spele, ci e tot curat. Şi voi curaţi sânteţi, iară nu toţi".

11. Că ştiia cine e cel ce era să-L vânză. Pentru aceea au zis: „Nu sânteţi curaţi toţi".

Sfârşit Spălării. Evang. a 2 Spălării.

12. Şi, după ce au spălat picioarele lor şi au luat vejmintele Sale, şezând, iarăşi au zis lor: „Ştiţi ce am făcut voao?

13. Voi Mă chemaţi Învăţătoriu şi Domn şi bine ziceţi, că sânt.

14. Deci, de am spălat Eu picioarele voastre, Domnul şi Învăţătoriul, şi voi trebuie unul || altuie să spălaţi picioarele. 227r

15. Că pildă v-am dat ca, precum Eu am făcut voao, aşa şi voi să faceţi.

*Mth. 10, 24. Luc. 8, 8. Jos. 15, 20.

16. *Amin, amin zic voao, nu este sluga mai mare decât domnul său, nici apostolul e mai mare decât Cel ce l-au tremis.

17. De ştiţi aceste, fericiţi veţi fi de le veţi face.

Sfârşit a 2 Spălării.

18. Nu de toţi voi zic; Eu ştiu pre carii i-am ales, ci, ca să să plinească scriptura: *«Cel ce mâncă cu Mine pâne va rădica asupra Mea călcâiul său». *Psal. 40, 10.
19. De acum zic voao mai nainte de a fi, ca, deacă va fi, să credeţi că Eu sânt.
20. *Amin, amin zic voao: «Cel ce priimeşte pre cel ce-l voi tremite pre Mine priimeşte; iară cel ce Mă priimeşte pre Mine priimeşte pre Cel ce M-au tremis»". *Mth. 10, 40. Luc. 10, 16.
21. Aceste zicând, Isus S-au turburat cu duhul şi au mărturisit şi au zis: „*Amin, amin zic voao că unul din voi Mă va vinde". *Math. 26, 21. Mar. 14, 18.
22. Şi să uita între sineşi ucenicii, îndoindu-să de carele ar zice. Luc. 22, 21.
23. Şi era unul din ucenicii Lui şezând în sânul lui Isus, pre carele iubiia Isus. |
227v 24. Deci pre acesta l-au îndemnat Simon Petru şi au zis lui: „Cine e de carele zice?".
25. Şi, răzimându-să el pre pieptul lui Isus, au zis Lui: „Doamne, cine este?"
26. Răspuns-au Isus: „Acela este, căruie Eu pâne întinsă voi da". Şi, întingând pâne, au dat Iudei a lui Simon Iscarioteanul.
27. Şi după îmbucătură au întrat în el Satana. Şi au zis lui Isus: „Ce faci fă curând!"
28. Iară aceasta nime n-au ştiut din cei ce şedea, pentru ce i-au zis,
29. Că unora li să părea că pungi avea Iuda, pentru aceea i-ar fi zis Isus: „Cumpără cele ce trebuie la praznic", au să dea ceva săracilor.
30. Deci, luând el îmbucătura, au ieşit numaidecât. Şi era noapte.

Evanghelia 1 S. Strat. Zac. 46. *Zac. 46.*

31. Iară, deacă ieşise, au zis Isus: „Acum S-au proslăvit Fiiul Omenesc şi Dumnezău S-au proslăvit întru El.
32. De S-au proslăvit Dumnezău întru El, şi Dumnezău Îl va proslăvi pre El întru Sine însuşi. Şi numaidecât Îl va proslăvi.
228r 33. Fiilor, încă puţin cu voi sânt. *Căuta-Mă-veţi şi, precum am zis jidovilor: || «Unde Eu merg, voi nu puteţi veni», şi voao zic acum: *Sus 7, 34.
34. *«Poruncă noao dau voao, ca să vă iubiţi unul pre altul, precum v-am iubit pre voi şi voi să vă iubiţi unul pre altul. *Preo. 19, 18. Math. 22, 39.
35. Dintru aceasta vor cunoaşte toţi că ucenicii Mei sânteţi, de veţi avea dragoste unul câtră altul»". Jos. 15, 12.
36. Zis-au Lui Simon Petru: „Doamne, unde mergi?" Răspuns-au Isus: „Unde Eu merg, nu poţi acum veni după Mine; iară vei veni după aceea".
37. Zis-au Lui Petru: „Pentru ce nu pociu merge după Tine acum? *Sufletul mieu pentru Tine voiu pune". *Mth. 25, 35. Mar. 14, 29.
38. Răspuns-au lui Isus: „Sufletul tău pentru Mine vei pune? Amin, amin zic ţie: nu va cânta cocoşul până ce de trei ori Mă vei tăgădui. Luc. 22, 33.

Cap 14

Mângâind pre ucenici, zice că multe lăcaşuri sânt în casa Părintelui şi că iarăşi îi va lua. Thomei zice că El este calea, adevărul şi viiaţa; iară lui Filip, că Tatăl în Fiiul Să vede şi că vor dobândi orice vor cere în numele Său. Şi alt Mângâitoriu de la Tatăl le va tremite. Învaţă cine să zice că-L iubeşte şi ce pace lasă ucenicilor, carii de mergerea Sa ar trebui adevărat a să bucura. |

228v *Luni 6. Zac. 47.* *Zac. 47.*

1 Să nu să turbure inima voastră. Credeţi în Dumnezău şi întru Mine credeţi.
2 În casa Tatălui Mieu lăcaşuri multe sânt, iară de nu, aş fi spus voao că merg să vă gătesc loc.
3. Şi, de voi merge şi voi găti voao loc, iară voi veni şi vă voi lua la Mine însumi, ca, unde sânt Eu şi voi să fiţi,
4. Şi unde merg ştiţi, şi calea ştiţi!"
5. Zis-au Lui Thoma: „Doamne, nu ştim unde mergi; şi cum putem şti calea?"
6. Zis-au lui Isus: „Eu sânt calea şi adevărul şi viiaţa. Nime nu vine la Tatăl fără prin Mine.

7. De M-aţi fi cunoscut pre Mine, adevărat şi pre Tatăl Mieu aţi fi cunoscut; şi de acum Îl veţi cunoaşte şi L-aţi văzut".
8. Zis-au Lui Filip: „Doamne, arată noao pre Tatăl şi va ajunge noao".
9. Zis-au lui Isus: „Atâta vreme sânt cu voi şi nu M-aţi cunoscut? Filipe, cel ce veade pre Mine veade şi pre Tatăl. Cum zici tu: «Arată noao pre Tatăl?»
10. Nu credeţi că Eu în Tatăl şi Tatăl întru Mine este?

Zac. 48. *Sâmb. 6. Zac. 48.* ||

Cuvintele carele Eu grăiesc voao de la Mine însumi nu grăiesc, iară Tatăl cel ce lăcuiaşte 229r
întru Mine, Acela face lucrurile.
11. Nu creadeţi că Eu în Tatăl şi Tatăl în Mine iaste?
12. Iară, de nu, pentru acealea lucruri creadeţi.

Sfârşit vineri.

Amin, amin zic voao, cel ce creade întru Mine, lucrurile care Eu fac şi acela va face, şi mai mari decât aceastea va face; că Eu la Tatăl merg.
*Math. 7, 7 şi 21, 22. 13. *Şi orice veţi ceare de la Tatăl în numele <Meu>, aceasta voi face, ca să Să slăvească Tatăl în Fiiul.
Marc. 11, 24. 14. De veţi ceare de la Mine ceva în numele Mieu, aceasta voi face.
Jos. 16, 23. 15. De Mă iubiţi pre Mine, poruncile Meale ţineţi.
16. Şi Eu voi ruga pre Tatăl şi alt Mângăitoriu va da voao, ca să rămâie cu voi în veac.
17. Duhul Adevărului, Care lumea nu poate priimi, că nu-L veade, nici Îl ştii, iară voi cunoaşteţi, că la voi rămâne şi întru voi va fi. |
18. Nu vă voi lăsa săraci, voi veni la voi. 229v
19. Încă puţin şi lumea nu Mă veade, iară voi Mă vedeţi, că Eu sânt viu şi voi sânteţi vii.
20. Într-acea zi şi voi veţi cunoaşte că Eu sânt în Tatăl Mieu şi voi întru Mine şi Eu întru voi.

Sfântului apostol Iudei.

21. Cel ce are poruncile Meale şi le ţine, acela e cel ce Mă iubeaşte, iară cel ce iubeaşte pre Mine să va iubi de la Tatăl Mieu; şi Eu voi iubi pre el şi Mă voi arăta lui pre Mine însumi".
22. Zis-au Lui Iuda, nu cel din Iscariot: „Doamne, ce e că vei să Te arăţi noao pre Tine însuţi, iară nu lumii?"
23. Răspuns-au Isus şi au zis lui: „De Mă iubeaşte cineva, cuvântul Mieu va ţinea şi Tatăl Mieu va iubi pre el şi la el vom veni şi lăcaş la el vom face.
24. Cel ce nu Mă iubeaşte cuvântul Mieu nu ţine şi cuvântul care aţi auzit nu iaste al Mieu, ci a Celui ce M-au trimis, al Tatălui.

Sfârşit apostol.

25. Aceastea am grăit voao, ca voi rămâind. ||
26. Iară Mângăitoriul, Duhul Sfânt, pre Care va tremite Tatăl în numele Mieu, Acela vă 230r
va învăţa toate şi vă va aduce aminte toate, oricare voi zice voao.
27. Pace las voao, pacea Mea dau voao; nu cum dă lumea, Eu dau voao.

Zac. 49. *Luni 7. Zac. 49.*

Să nu să turbure inima voastră, nici să să spăimânteaze.
28. Auzit-aţi că am zis voao: «Merg şi viu la voi. De M-aţi iubi, v-aţi bucura că merg la Tatăl, că Tatăl mai mare decât Mine iaste».
29. Şi acum v-am zis voao, mai nainte de a fi, ca, deacă va fi, să creadeţi,
30. Nu multe voi grăi cu voi, că vine stăpânul lumii aceştiia şi în Mine nu are nimic;
*Fapte. 2, 23. 31. Ci ca să cunoască lumea că iubesc pre Tatăl *şi, precum poruncă Mi-au dat Mie Tatăl, aşea fac. Sculaţi-vă, să meargem de aici!

Cap 15

Hristos, viţa; Tatăl, lucrătoriul; iară ucenicii, mlădiţele. Porunca lui Hristos de dragostea unuia
230v *cu altul adea|sea procitează. Apostolii, priiatinii lui Hristos, cărora tainele Sale au descoperit şi i-au ales să aducă rod pururea. Pre carii întăreaşte împrotiva urâciunii şi izgonirii lumeşti, zicând că jidovii n-au mântuire de păcatul său.*

Septeamvre 2. Zac. 50. *Zac. 50.*

1. Eu sânt viţa cea adevărată, şi Tatăl Mieu lucrătoriu iaste.
2. Toată mlădiţa ce nu aduce întru Mine rod o va tăia, şi toată carea aduce rod o va curăţi, ca mai mult rod să aducă.
3. *De acum voi curaţi sânteţi pentru cuvântul care am grăit voao. *Sus 13, 10.
4. Rămâneţi întru Mine şi Eu întru voi; precum mlădiţa nu poate aduce rod de sineş de nu va rămânea în viţă, aşea nici voi de nu veţi rămânea în Mine.
5. Eu sânt viţa, voi mlădiţele; cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, acela aduce rod mult, că fără Mine nimica nu puteţi face.
231r 6. De nu va rămânea cineva întru Mine, să | | va arunca afară ca mlădiţele şi să va usca; şi-l vor culeage şi în foc îl vor arunca şi va arde.
7. De veţi rămânea întru Mine şi cuvintele Meale întru voi vor rămânea, orice veţi vrea veţi ceare şi va fi voao.

Sfârşit luni şi a sfântului.

8. Întru aceasta S-au slăvit Tatăl Mieu, ca rod mult să aduceţi şi să vă faceţi ucenicii Miei.

Maiu 11. Zac. 51. *Zac. 51.*

9. Precum M-au iubit Tatăl, şi Eu v-am iubit; rămâneţi în dragostea Mea.
10. De veţi ţinea poruncile Meale, veţi rămânea în dragostea Mea, precum şi Eu poruncile Tatălui Mieu am ţinut şi rămâiu în dragostea Lui.
11. Aceastea am grăit voao, ca bucuriia Mea în voi să fie şi bucuriia voastră să să plinească.
12. *Aceasta e porunca Mea, ca să vă iubiţi unul pre altul precum v-am iubit. *Sus. 13, 34.
13. Mai mare decât aceasta dragoste nime nu are, ca sufletul său să-l puie cineva pentru priiatenii săi. | Efes. 5, 2. 1 Tesal. 4, 9.
231v 14. Voi priiatinii Miei sânteţi, de veţi face ceale ce Eu porunesc voao.
15. De acum nu vă voi zice sluji, că sluga nu şti ce face domnul lui; iară pre voi v-am zis priiatini, că toate, oricare am auzit de la Tatăl Mieu, cunoscute le-am făcut voao.
16. Nu voi M-aţi ales, ci Eu v-am ales *şi v-am pus să meargeţi şi rod să aduceţi, şi rodul vostru să rămâie; şi orice veţi ceare de la Tatăl în numele Mieu să vă dea. *Math. 28, 19.

Sfârşit sfântului. Sâmb. 3 după Paşti. Zac. 52. *Zac. 52.*

17. Aceastea poruncesc voao: să vă iubiţi unul pre altul. 1 Ioan 3, 11
18. De vă ureaşte lumea, să ştiţi că pre Mine, mai întâi decât pre voi, M-au urât. şi 4, 7.
19. De aţi fi fost din lume, lumea ar iubi al său; iară căci nu sânteţi din lume, ci Eu v-am ales din lume, pentru aceaea vă ureaşte lumea.
20. Aduceţi-vă aminte de cuvântul Mieu, care Eu am zis voao: «*Nu iaste slugă mai mare *Sus 13, 6.
232r decât domnul său». De M-au gonit pre Mine, **şi pre voi vor goni; de au ţi||nut cuvântul Math. 10, 24.
Mieu, şi al vostru vor ţinea. **Math. 24, 9.
21. Ci aceastea toate vor face voao pentru numele Mieu, că nu ştiu pre cel ce M-au trimis.
22. De n-aş fi venit şi n-aş fi grăit lor, păcat n-ar avea, iară acum mântuire n-au de păcatul său.
23. Cel ce Mă ureaşte pre Mine şi pre Tatăl Mieu ureaşte.
24. De n-aş fi făcut lucrurile Meale întru ei, care nime altul n-au făcut, păcat n-ar avea; iară acum au şi văzut şi M-au urât şi pre Mine şi pre Tatăl Mieu,
25. Ci ca să să plinească cuvântul carele e scris în leagea lor, *că: «M-au urât în zădar». *Psalm. 24, 19.
26. *Iară, când va veni Mângăitoriul, pre Carele Eu voi trimite voao de la Tatăl, Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purceade, Acela va mărturisi de Mine. *Luca 24, 49.
27. Şi voi veţi mărturisi, că din început cu Mine sânteţi. |

Cap 16

232v

Ucenicilor vesteşte viitoarele izgoniri şi că mai bine e lor de va merge El, să vie Mângâitoriul, Carele va vădi lumea şi pre ei îi va învăţa şi pre Hristos va proslăvi. Arată ce zisease: „Puţin şi nu Mă veţi vedea" i proci, adăogând pilda de muierea ce naşte. Îndeamnă să ceară de la Tatăl cu numele Lui şi le vesteaşte fuga.

1 . ceste am grăit voao, ca să nu vă smintiţi.
2 .Scoate-vă-vor din sinagoguri.

Zac. 53. *Marţi 7. Zac. 53.*

Ci va veni ceasul ca tot cel ce vă va ucide i să va părea că aduce slujbă lui Dumnezeu.

Sfârşit sâmbătă şi a sfântului.

3. Şi aceste vor face voao, că n-au cunoscut pre Tatăl, nici pre Mine.
4. Ci aceste am grăit voao ca, deacă va veni ceasul lor, să vă aduceţi aminte ce Eu am spus voao.
5. Iară aceste voao din început nu v-am spus, că cu voi eram. Şi acum merg la Cel ce M-au tremis şi nime dintre voi nu Mă întreabă: «Unde mergi?»
6. Ci pentru că aceste am grăit voao, întristarea au umplut inima voastră. | |
7. Ci Eu adevărul zic voao: «Mai bine e voao să merg Eu, că, de nu Mă voiu duce, 233r
Mângăitoriul nu va veni la voi, iară de Mă voiu duce, Îl voi tremite la voi.
8. Şi, când va veni Acela, va vădi lumea de păcat şi de dreptate şi de judecată;
9. De păcat, adecă, că n-au crezut întru Mine,
10. Iară de dreptate, că la Tatăl merg şi nu Mă veţi vedea,
11. Iară de judecată, că stăpânul lumii aceştia, s-au judecat».
12. Încă multe am a vă zice, ci nu le puteţi purta acum.
13. Iară când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va învăţa tot adevărul, că nu va grăi de la Sineşi, ci oricare va auzi va grăi, şi cele viitoare va vesti voao.
14. Acela Mă va proslăvi, că dintr-al Mieu va lua şi va vesti voao.

Zac. 54. *Merc. 7. Zac. 54.*

15. Toate, oricare are Tatăl, ale Mele sânt. Pentru aceea am zis că dintr-al Meu va lua şi va vesti voao.
16. Puţin şi nu Mă veţi vedea! Şi iară puţin şi Mă veţi vedea, că merg la Tatăl". |
17. Şi au zis dintre ucenicii Lui, între sineşi: „Ce este aceasta ce zice noao: «Puţin, şi nu 233v
Mă veţi vedea; şi iară puţin şi Mă veţi vedea», şi că: «Merg la tatăl»?"
18. Zicea dară: „Ce este aceasta, ce zice: «Puţin, puţin», ce grăieşte?"
19. Şi au cunoscut Isus, că vrea să-L întrebe şi au zis lor: „De aceasta vă întrebaţi între voi, căci am zis: «Puţin, şi nu Mă veţi vedea şi iară puţin, şi Mă veţi vedea»?
20. Amin, amin zic voao că vă veţi văieta şi veţi plânge voi, iară lumea să va bucura; iară voi vă veţi întrista, ci întristarea voastră să va întoarce spre bucurie.
Mth. 7, 7 şi 21, 22. Mar. 11, 24. Luc. 11, 9. Sus 14, 13. Iac. 1, 5.
21. Muierea, când naşte, întristare are, că au venit ceasul ei; iară deacă va naşte pruncul, nu-şi mai aduce aminte de strânsoare, pentru bucuriia că s-au născut om în lume.
22. Şi voi, dară, acum adecă întristare aveţi, ci iară vă voi vedea şi să va bucura inima voastră şi bucuria voastră nime nu o va lua de la voi.
23. Şi într-acea zi de la Mine nu veţi cere nimica. *Amin, amin zic voao: «De veţi cere | |

Zac. 55. *9 gioi 7. Zaceal 55.* 234r

ceva de la Tatăl în numele Mieu, va da voao.
24. Până acum n-aţi cerut nimica în numele Mieu. Cereţi şi veţi lua, ca bucuria voastră să fie plină».
25. Aceste în pilde am grăit voao. Vine ceasul când nu voi mai grăi în pilde voao, ci la arătare de Tatăl voi vesti voao.
26. Într-acea zi, în numele Mieu veţi cere. Şi nu zic voao că Eu voi ruga pre Tatăl pentru voi,

27. Că însuşi Tatăl vă iubeşte, că voi M-aţi iubit şi aţi crezut că Eu de la Dumnezău am ieşit.
28. Ieşit-am de la Tatăl şi am venit în lume; iară las lumea şi merg la Tatăl".
29. Zis-au Lui ucenicii Lui: „Iată, acum, la arătare, grăieşti şi nici o pildă nu zici.
30. Acum cunoaştem că ştii toate şi nu-Ţi trebuie să Te întrebe cineva; întru aceasta credem că de la Dumnezău ai ieşit".
31. Răspuns-au lor Isus: „Acum credeţi? |
234v 32. *Iată, vine ceasul, şi acum au venit ca să vă răsipiţi fieştecarele întru ale sale şi pre Mine sângur să Mă lăsaţi; şi nu sânt sângur, că Tatăl cu Mine este. *Mth. 26, 31. Mar. 14, 27.

Sfârşit gioi.

33. Aceste am grăit voao, ca întru Mine pace să aveţi. În lume scârbă veţi avea. Ci cutezaţi, Eu am biruit lumea".

Cap 17

Rugăciunea lui Hristos către Tatăl, pentru amânduror proslăvirea, pentru ucenici şi pentru cei ce prin ei vor creade într-Însul. Să să păzască de rău şi toţi să fie unul. Şi să cunoască lumea că El de la Tatăl au fost trimis.

Duminică 7 Sfinţilor Părinţi. Zac. 56. *Zac. 56.*

1. Aceastea au grăit Isus şi, rădicând ochii spre ceriu, au zis: „Părinte, venit-au ceasul, proslăveaşte pre Fiiul Tău, ca Fiiul Tău să Te proslăvească.
2. *Precum l-ai dat puteare preste tot trupul, ca tot ce l-ai dat să le dea viaţa de veaci. *Math. 28, 18.
3. Iară aceasta iaste viaţa de veaci, să Te cunoască pre Tine, sângur Dumnezeu adevărat, şi pre Cel ce ai trimis, Isus Hristos. ||
235r 4. Eu Te-am proslăvit pre pământ, lucrul am săvârşit, care Mi-ai dat să fac.
5. Şi acum proslăveaşte-Mă Tu, Părinte, la Tine însuţi, cu slava carea am avut, mai înainte de a fi lumea, la Tine,
6. Arătat-am numele Tău oamenilor carii Mi-ai dat din lume. Ai Tăi era şi Mie i-ai dat şi cuvântul Tău l-au ţinut.
7. Acum au cunoscut că toate care Mi-ai dat de la Tine sânt.
8. Căci cuvintele care Mi-ai dat am dat lor şi ei au luat şi au cunoscut adevărat că de la Tine am ieşit şi au crezut că Tu M-ai trimis.
9. Eu pentru aceia Mă rog, nu pentru lume Mă rog, ci pentru aceştia carii Mi-ai dat, că ai Tăi sânt.
10. Şi ale Meale toate ale tale sânt, şi ale tale, ale Meale. Şi M-am proslăvit într-înşii.
11. Şi de acum nu sânt în lume, şi aceştia în lume sânt şi Eu către Tine vin. Părinte sfinte,
235v ţine-i întru numele Tău, carii | ai dat Mie, să fie unul precum şi Noi.
12. Când eram cu ei, Eu îi ţineam în numele Tău; *pre carii i-ai dat Mie i-am păzit şi nime dintr-înşii n-au perit, fără fiiul peririi, **ca să să plinească scriptura. *Jos. 18, 9. **Psalm. 108, 8.
13. Iară acum, la Tine viu şi aceastea grăiesc în lume, să aibă bucuriia Mea deplin întru sineş.

Sfârşit duminică.

14. Eu am dat lor cuvântul Tău şi lumea i-au urât, că nu-s din lume, precum şi Eu nu sânt din lume.
15. Nu Mă rog să-i iai din lume, ci să-i păzeşti de cel rău.
16. Din lume nu sânt, precum şi Eu nu sânt din lume.
17. Sfinţeaşte-i întru adevăr. Cuvântul Tău adevăr iaste.

Vineri 7. Zac. 57. *Zac. 57.*

18. Precum Tu M-ai trimis în lume, şi Eu i-am trimis în lume.
19. Şi pentru ei, Eu Mă sfinţesc pre Mine însumi, ca să fie şi ei sfinţiţi întru adevăr.
236r 20. Iară nu pentru ei numai Mă rog, ci şi || pentru cei ce vor creade prin cuvântul lor întru Mine,

21. Ca toţi unul să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine; şi ei întru Noi unul să fie, ca să crează lumea că Tu M-ai trimis.
22. Şi Eu slava carea Mi-ai dat o am dat lor, ca să fie unul, precum şi Noi unul sântem;
23. Eu întru ei şi Tu întru Mine, ca să fie desăvârşit întru unul şi să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi i-ai iubit, precum şi pre Mine M-ai iubit.
24. Părinte, carii i-ai dat Mie vreau ca, unde sânt Eu, şi ei să fie cu Mine, să vază slava Mea, carea Mi-ai dat, că M-ai iubit mai nainte de zidirea lumii.
25. Părinte dreapte, lumea nu Te-au cunoscut, iară Eu Te-am cunoscut; şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis.
26. Şi cunoscut am făcut lor numele Tău şi cunoscut l-oi face, ca dragostea cu carea M-ai iubit întru ei să fie, şi Eu întru ei".

Sfârşit vineri. |

Cap 18

236v

Isus de jidovi Să prinde, ei întâi de cuvântul Lui pre pământ căzind. La Ana şi Caiafa Să duce, răspunzind arhiereului ce-L întreba. Cu palma să taie. De trei ori de Petru Să tăgăduiaşte. Dus fiind la divan, zice lui Pilat că împărăţiia Sa nu e din lumea aceasta. Jidovii poftesc să moară Isus, slobozindu-să Varavva.

Zac. 58. *Evangheliia 2 Sfintelor Patimi. Zac. 58.*

2 Împăr. 15, 23. Math. 26, 36. Marc. 14, 32. Luca 22, 39.
1. ceastea zicând Isus, au ieşit cu ucenicii Săi de ceaea parte de repejunea Chedrului, unde era o grădină în carea au întrat El şi ucenicii Lui.
2. Şi ştiia şi Iuda, cel ce-L vindea, locul, că de multe ori Isus să adunase acolo cu ucenicii Săi.

*Math. 26, 47. Marc. 14, 43. Luc. 22, 47.
3. *Deci Iuda luând gloată şi de la arhierei şi de la farisei slujitori, au venit acolo cu fălinari şi cu făclii şi cu arme.
4. Iară Isus ştiind toate cealea ce era să vie preste El, au mers şi le-au zis: „Pre cine căutaţi?" ||
5. Răspuns-au Lui: „Pre Isus Nazarineanul". Zis-au lor Isus: „Eu sânt". Şi sta şi Iuda, cel ce-L vindea, cu ei. 237r
6. Şi cât au zis lor „Eu sânt", s-au dus îndărăpt şi au căzut pre pământ.
7. Şi iară i-au întrebat: „Pre cine căutaţi?", iară ei au zis: „Pre Isus Nazarineanul".
8. Răspuns-au Isus: „Zis-am voao că Eu sânt. Deci, de Mă căutaţi pre Mine, lăsaţi pre aceştia a să duce",

*Sus 17, 12.
9. Ca să să plinească cuvântul, carele au zis *că: „Pre carii Mi-ai dat, n-am pierdut dintr-înşii pre careva".
10. Iară Simon Petru având sabie, o au scos şi au lovit sluga arhiereului şi au tăiat ureachea lui cea dreaptă; şi era numele slujii Malhul.
11. Şi au zis Isus lui Petru: „Pune sabiia ta în teacă. Păharul care Mi-au dat Tatăl au nu l-oi bea?"
12. Deci gloata şi trivunul şi slujitorii jidovilor au prins pre Isus şi L-au legat. |

*Luc. 3, 2. *Sus 11, 49.
13. *Şi L-au adus la Ana întâi, că era socrul Caiafei, carele era arhiereul anului aceluia. 237v
14. Şi era Caiafa, *care dedease sfat jidovilor, că mai bine e un om a muri pentru norod.
15. Şi mergea după Isus Simon Petru şi alt ucenic. Iară ucenicul acela era cunoscut arhiereului şi au întrat cu Isus în curtea arhiereului.

*Math. 26, 58. Marc. 14, 54. Luc. 22, 55.
16. Iară Petru sta la uşe afară.* Şi au ieşit celalalt ucenic, care era cunoscut arhiereului, şi au zis portăriţei şi au dus înlontru pe Petru.
17. Şi au zis lui Petru slujnica portăriţa: „Au doară şi tu eşti din ucenicii omului acestuia?" Zis-au el: „Nu sânt".
18. Şi sta slujile şi ostaşii la cărbuni, că era frig şi să încălziia; şi era cu ei şi Petru stând şi încălzindu-să.
19. Iară arhiereul au întrebat pre Isus de ucenicii Săi şi de învăţătura Lui. ||

20. Răspuns-au lui Isus: „Eu de faţă am grăit lumii. Eu pururea am învăţat în sinagoga şi în besearică, unde toţi jidovii să adună; şi într-ascuns nimica n-am grăit. 238r
21. Ce Mă întrebi? Mergi şi întreabă pre aceia carii au auzit ce am grăit lor. Iată, aceştia ştiu cealea ce am zis Eu".

22. Iară aceastea zicând, unul ce sta dintre slujitori au dat palmă lui Isus, zicând: „Aşea răspunzi arhiereului?"

23. Răspuns-au lui Isus: „De am grăit rău, mărturiseaşte de rău, iară de am grăit bine, ce Mă baţi?"

24. *Şi L-au trimis Anna legat la Caiafa arhiereul. *Math. 26, 57.

25. Şi era Simon Petru stând şi încălzindu-să. *Şi au zis lui: „Au doară şi tu eşti din ucenicii Lui?" Tăgăduit-au el şi au zis: „Nu sânt". Marc. 14, 23. Luca 21, 24.

238v 26. Zis-au lui unul din slujile arhiereului, rudeniia celui ce-i tăiase Petru ureachea: | „Au nu eu te-am văzut în grădină cu El?" *Mathei 26, 69. Marc. 14, 67.

27. Şi iară au tăgăduit Petru. Şi numaidecât cocoşul au cântat. Luca 22, 56.

Evangheliia 4 Sfintelor Patimi. Zac. 59. *Zac. 59.*

28. *Şi au adus pre Isus de la Caiafa la divan; şi era dimineaţa. Şi ei n-au întrat în divan, **ca să nu să spurce, ci să mânânce paştile. *Math. 27, 2. Marc. 15, 1. Luc. 23, 1.

Sfârşit 2 Patimi. **Fapt. 10, 28 şi 11, 3.

29. Şi au ieşit Pilat la ei afară şi au zis: „Ce vină aduceţi asupra omului acestuia?"

30. Răspuns-au şi au zis lui: „De n-ar fi acesta făcătoriu de rău, nu L-am fi dat ţie".

31. Şi au zis Pilat lor: „Luaţi-l voi şi după leagea voastră îl judecaţi". Şi au zis lui jidovii: „Noao nu ni-i slobod a omorî pre cineva",

32. *Ca să să plinească cuvântul lui Isus, care au zis însemnând cu ce moarte era să moară. *Math. 20, 19.

33. *Întrat-au, dară, iarăşi în divan Pilat şi au chemat pre Isus şi au zis Lui: „Tu eşti împăratul jidovilor?" || *Math. 27, 11. Marc. 15, 2.

239r 34. Răspuns-au El: „De la tine însuţi zici aceasta au alţii ţ-au zis de Mine?" Luca 23, 3.

35. Răspuns-au Pilat: „Au doară eu jidov sânt? Neamul tău şi arhiereii te-au dat mie. Ce ai făcut?"

36. Răspuns-au Isus: „Împărăţiia Mea nu e dintr-această lume. De ar fi dintr-această lume împărăţiia Mea, slujile Meale adevărat s-ar sirgui să nu Mă dau jidovilor. Iară acum împărăţiia Mea nu-i de aici".

37. Şi i-au zis Pilat: „Dară împărat eşti tu?" Răspuns-au Isus: „Tu zici că împărat sânt Eu. Eu întru aceasta M-am născut şi spre aceasta am venit în lume, să mărturisesc de adevăr. Tot cel ce e din adevăr aude glasul Mieu".

38. Zis-au lui Pilat: „Ce e adevărul?" Şi, zicând aceasta, iară au ieşit la jidovi şi le-au zis: „Eu nici o vină aflu într-însul.

39. *Ci iaste obiceai voao, să vă sloboz unul la Paşti. Vreaţi, dară, să vă sloboz pre împăratul jidovilor?" | *Math. 27, 15. Marc. 15, 6.

239v 40. Şi au strigat iară toţi, zicând: „Nu pre acesta, ci pre Varava". Şi era Varava tâlhariu. Luca 23, 17.

Cap 19

De la Pilat Să bate şi în multe chinuri, batjocorit, cu spini încununat, spre moarte Să ceare. Şi iarăşi de Pilat Să întreabă; arată că numai de sus are asupra Lui puteare. Pilat, îndoit, pre Isus, pre Carele zice împăratul jidovilor, spre moarte judecă. Isus purtându-Şi crucea, între tâlhari Să răstigneaşte, puindu-să de Pilat deasupra scrisoarea şi împărţindu-să de ostaşi veşmintele şi soarte pentru îmbrăcăminte aruncându-să. Isus mumei pre Ioan şi pre muma lui Ioan încredinţază. Şi, însătoşind, cu oţăt Să adapă. Şi, săvârşind toate, Îşi dă sufletul. Frângându-să fluierile tâlharilor; din cea deşchisă coastea lui Hristos sânge şi apă curge. Şi trupul Lui cu mirhă şi aloe ungându-să, să îngroapă.

1 Atunci, dară, au luat Pilat pre Isus şi L-au bătut.
*Math. 27, 27. Marc. 15, 16. 2 *Şi ostaşii, împletind cunună de spini, au pus pre capul Lui şi cu haină de || urşinic L-au îmbrăcat. 240r
3. Şi vinea la El şi zicea: „Bucură-Te, împăratul jidovilor!" Şi-I da pălmi.
4. Şi iară au ieşit Pilat afară şi au zis lor: „Iată, îl aduc voao pre el afară, să cunoaşteţi că nici o vină nu aflu într-însul.
5. (Şi au ieşit Isus purtând cunună de spini şi haină de urşinic) şi au zis lor: „Iată Omul!"

Zac. 60. *La Înălţarea Sfintei Cruci. Zac. 60.*

6. Şi, văzându-L arhiereii şi slujitorii, striga, zicând: „Răstigneaşte-L, răstigneaşte-L!" Zis-au lor Pilat: „Luaţi-l voi şi-l răstigniţi, că eu nu aflu într-însul vină".
7. Răspuns-au lui jidovii: „Noi leage avem, şi după leage trebuie să moară, că Fiiul lui Dumnezeu pre Sine S-au făcut".
8. Şi, auzind Pilat acest cuvânt, mai vârtos s-au temut.
9. Şi iară au întrat în divan şi au zis cătră Isus: „De unde eşti tu?" Iară Isus răspuns nu i-au dat. |
10. Şi I-au zis Pilat: „Mie nu grăieşti? Nu ştii că puteare am a te răstigni şi puteare am a Te slobozi?" 240v
11. Răspuns-au Isus: „N-ai avea nici o puteare asupra Mea, de nu ţi s-ar fi dat de sus. Pentru aceaea, cel ce M-au vândut ţie mai mare păcat are".
12. Şi de atunci căuta Pilat a-L slobozi. Iară jidovii striga, zicând: „De sloboz pre Acesta, nu eşti priiatin chesariului. Că tot cel ce să face pre sine împărat să împrotiveaşte chesariului".
13. Iară Pilat auzind aceaste cuvinte, au adus afară pre Isus. Şi au şezut la judecată în locul ce să zice Lithostratos, iară ovreiaşte, Gavvatha.
14. Şi era Vinerea Paştilor, ceasul ca al şeasăle; şi au zis jidovilor: „Iată împăratul vostru!"
15. Iară ei striga: „Ie-L, ie-L, răstigneaşte-L!". Zis-au lor Pilat: „Pre împăratul vostru voi răstigni?" Răspuns-au arhiereii: „Nu avem împărat, fără chesariul".

Sfârşit 4. Strat(enie) ||

241r 16. Atunci, dară, L-au dat lor, să Să răstignească. Şi au luat pre Isus şi L-au scos.
17. *Şi, purtându-Şi crucea, au ieşit la locul ce să zice „al Căpăţinelor", iară ovreieşte, Golgotha, *Mth. 27, 33. Mar. 15, 22.
18. Unde L-au răstignit pre El şi cu El alţi doi, dincoaci şi dincoaci, iară în mijloc pre Isus. Luc. 23, 33.
19. Şi au scris şi pricina Pilat şi au pus pre cruce. Şi era scris: „Isus Nazarineanul, împăratul jidovilor".
20. Deci această scrisoare mulţi dintre jidovi o au cetit, că aproape de cetate era locul unde S-au răstignit Isus. Şi era scris ovreieşte, elineşte şi leteneşte.
21. Şi zicea lui Pilat arhiereii jidovilor: „Nu scrii «împăratul jidovilor», ce pentru că El au zis «împăratul jidovilor sânt»".
22. Răspuns-au Pilat: „Ce-am scris, am scris".
23. Iară ostaşii, deacă Îl răstignise, *au luat vejmintele Lui (şi au făcut patru părţi, fieştecăruie ostaş parte) şi îmbrăcămintea. Şi era îmbrăcămintea necusută, de sus ţăsută peste tot. | *Mth. 27, 35. Mar. 15, 24. Luc. 13, 34.
241v 24. Şi au zis între sineşi: „Să nu o tăiem, ci să aruncăm soarte spre ea, a cui să fie", ca să să plinească scriptura ce zice: *„Împărţit-au vejmintele Mele loruşi şi spre îmbrăcămintea Mea au aruncat soarte". Şi ostaşii, adecă, aceste au făcut. *Psal. 21, 19.

9 sh. Patimi.

25. Şi sta lângă crucea lui Isus muma Lui şi sora mumei Lui, Maria Cleofei şi Mariia Magdalina.
26. Şi, văzând Isus muma şi ucenicul stând, pre carele iubiia, au zis mumei Sale: „Muiere, iată fiiul tău!"
27. După aceea au zis ucenicului: „Iată muma ta!" Şi dintr-acel ceas o au luat ucenicul întru ale sale.
28. După aceea, ştiind Isus că toate s-au săvârşit, *ca să să plinească scriptura, au zis: „Mi-i seate". *Ps. 68, 22.
29. Şi era un vas pus plin de oţet. Iară ei, un burete plin de oţet cu isop puind, l-au dat la gura Lui.
30. Şi, luând Isus oţetul, au zis: „Sfârşitu-s-au". Şi, plecând capul, Ş-au dat duhul. ||
242r 31. Iară jidovii (pentru că era vineri), ca să nu rămâie în cruce trupurile sâmbăta (că era mare zioa aceea a sâmbetii), au rugat pre Pilat să le frângă fluierele şi să-L ia.
32. Şi au venit ostaşii şi a celui dintâi, adecă i-au frânt fluierile şi a celuealalt carele era răstignit cu El.
33. Iară la Isus venind, cât L-au văzut mort, nu l-au frânt fluierile.
34. Ci unul din ostaşi cu suliţa coasta Lui au deşchis şi numaidecât au ieşit sânge şi apă.
35. Şi cel ce au văzut au mărturisit şi adevărată este mărturiia lui. Şi el şti că adevărate spune, ca şi voi să credeţi.
36. Că aceste s-au făcut, ca să să plinească scriptura: *„Os nu veţi sfărâma dintr-Însul". *Ieşi. 12, 46.
37. Şi, iară, altă scriptură zice: *„Vedea-vor pre Carele au străpuns". Num. 9, 12. *Zah. 12, 10.

Sfârşit 9 Patimi. Mth. 27, 57. Mar. 15, 43.

242v 38. *Iară, după aceste, au rugat pre Pilat Iosif din Arimatheea (pentru | că era ucenicul lui Isus, iară tăinuit, pentru frica jidovilor) ca să ia trupul lui Isus. Şi au lăsat Pilat. Şi au venit şi au luat trupul lui Isus. Luc. 23, 50.
39. Şi au venit şi Nicodim, *cel ce venise la Isus noaptea întâi, aducând mestecătură de smirnă şi de aloes, ca la o sută de litre. *Sus 3, 2.
40. Şi au luat trupul lui Isus şi L-au înfăşat cu giolgiuri cu miresme, precum este obiceaiul jidovilor a îngropa.
41. Şi era în locul unde S-au răstignit o grădină şi în grădină mormânt nou, în carele nime încă nu să pusease.
42. Acolo, dară, pentru vinearea jidovilor, că aproape era mormântul, au pus pre Isus.

Sfârşit 11 Patimi.

Cap 20

Mariia Magdalina întâi vine la mormânt, după aceea Petru şi Ioan. Aceea, plângând la mormânt, vede îngeri şi apoi pre Isus cunoaşte. Carele arătându-Să apostolilor, pace le pofteşte. Şi, arătându-le mânile şi coasta, le dă Duhul Sfânt, ca să ierte păcatele şi să le ţie. Şi iară Thomei, ce nu credea, arătându-să cu || ceiaalalţi ucenici, Îşi dă trupul să-l pipăie, 243r
fericiţi a fi, zicând, cei ce nevăzind au crezut. Multe a Lui Hristos seamne nu sânt scrise întru această carte.

Zac. 63. *Evan. Învierii 7. Zac. 63.*

Mth. 28, 1. Mar. 16, 1. Luc. 24, 1.

1. Iară întru una a sâmbetei, Mariia Magdalina au venit de dimineaţă, încă fiind întunerec, la mormânt, şi au văzut piatra luată de pre mormânt.
2. Şi au alergat şi au venit la Simon Petru şi la alt ucenic, pre carele iubiia Isus, şi au zis lor: „Au luat pre Domnul din mormânt şi nu ştiu unde L-au pus".
3. Şi au ieşit Petru şi celaalalt ucenic şi au venit la mormânt.
4. Şi alerga amândoi împreună şi celaalalt ucenic au alergat mai curund decât Petru şi au venit mai întâi la mormânt.
5. Şi, plecându-să, au văzut giolgiurile puse, însă n-au întrat.
6. Şi au venit Simon Petru după el şi au întrat în mormânt şi au văzut giolgiurile puse, |
7. Şi năframa, carea fusease pre capul Lui nu cu giolgiurile pusă, ci deosebit învăluită 243v
într-un loc.
8. Şi atunci au întrat şi celaalalt ucenic, carele venise mai întâi la mormânt, şi au văzut şi au crezut.
9. Că încă nu ştiia scripturile, că trebuia să învie din morţi.
10. Şi s-au dus iarăşi ucenicii la ai săi.

Zac. 64. *Sfârşit Învierii 7. Evan. Învierii 8. Zac. 64.*

*Mth. 28, 1. Mar. 16, 5. Luc. 24, 4.

11. *Iară Maria sta lângă mormânt, afară, plângând. Şi, plângând, s-au plecat şi s-au uitat în mormânt.
12. Şi au văzut doi îngeri în albe şezând, unul la cap şi altul la picioare, unde fusease pus trupul lui Isus.
13. Zis-au ei aceia: „Muiere, ce plângi?" Zis-au lor: „Că au luat pre Domnul Mieu şi nu ştiu unde L-au pus".
14. Aceste zicând, s-au întors îndărăpt şi au văzut pre Isus stând şi nu ştiia că Isus este.
15. Zis-au ei Isus: „Muiere, ce plângi? Pre cine|| cauţi?" Ea socotind că-i grădinariul, 244r
au zis Lui: „Doamne, de L-ai luat Tu, spune-mi unde L-ai pus şi eu L-oi lua".

16. Zis-au ei Isus: „Maria!" Ea întorcându-să, au zis Lui: „Ravvone" (ce să zice „învăţătoriule").
17. Zis-au ei Isus: „Să nu te atingi de Mine, că încă nu M-am suit la Tatăl Mieu. Ci mergi la fraţii Miei şi le zi: «Sui-Mă-voi la Tatăl Mieu şi la Tatăl vostru şi la Dumnezăul Mieu şi la Dumnezăul vostru».
18. Venit-au Maria Magdalina vestind ucenicilor că: „Am văzut pre Domnul şi aceste mi-au zis".

Sfârşit 8 Învierii. 9 Învie. şi la vecernia Paşti.
şi Dnca Thomii. Zac. 65. *Zac. 65.*

19. *Şi, fiind sară întru una a sâmbetelor şi uşile fiind încuiete, unde era ucenicii adunaţi pentru frica jidovilor, venit-au Isus şi au stătut în mijloc şi au zis lor: „Pace voao!" *Mar. 16, 14. Luc. 24, 36.
20. Şi, aceste zicând, au arătat lor mânile şi coasta. Bucuratu-s-au diript aceea ucenicii, văzând pre Domnul. 1 Cor. 15, 5.
244v 21. Şi au zis lor iarăşi: „Pace voao! Precum | M-au tremis pre Mine Tatăl, şi Eu tremit pre voi".
22. Aceste zicând, au suflat şi au zis lor: „Luaţi Duh Sfânt!
23. *A cărora veţi ierta păcatele, iertate vor fi; şi a cărora veţi ţinea, ţinute vor fi". *Mth. 18, 18.
24. Iară Thoma, unul din cei doisprăzece, ce să zice Geamănul, nu era cu ei când au venit Isus.
25. Şi au zis lui ceiaalalţi ucenici: „Am văzut pre Domnul!". Iară el au zis lor: „De nu voi vedea în mânile Lui pătrunderea cuielor şi să bag degetul mieu în locul cuielor şi să puiu mâna mea în coasta Lui, nu voi crede".

Sfârşit Paşti.

26. Şi, după opt zile, iară era ucenicii Lui înlontru şi Thoma cu ei. Venit-au Isus, uşile fiind încuiete, şi au stătut în mijloc şi au zis: „Pace voao!".
27. După aceea au zis Thomei: „Ado degetul tău încoace şi vezi mânile Mele şi ado mâna ta şi o bagă în coasta Mea. Şi să nu fii necredincios, ci credincios". ||
245r 28. Răspuns-au Thoma şi au zis Lui: „Domnul mieu şi Dumnezăul mieu!"
29. Zis-au lui Isus: „Deacă M-ai văzut, Thomo, ai crezut. Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut!".
30. *Multe, adecă şi alte seamne au făcut Isus înaintea ucenicilor Săi, carele nu sânt scrise în cartea aceasta. *Jos 21, 25.
31. Iară aceste s-au scris, ca să credeţi că Isus ieste Hristos, Fiiul lui Dumnezău. Şi, crezând, viiaţă să aveţi întru numele Lui.

Sfârşit 9 Învierii şi Thomei.

Cap 21

Pescuind ucenicii, îi face Isus a prinde mulţime de peşti, din care sămn Petru, prin Ioan, cunoscând pre Domnul, să arunce în mare. Şi, gătind prânz de dragoste lui Hristos, de trei ori întrebându-să, de trei ori ia a paşte oile Lui. Şi de viitoare-sa patimă i să aduce aminte. În zădar cercetând despre moartea lui Ioan, nu toate faptele lui Hristos s-au scris.

Zac. 66. *Evang. 10 Învierii. Zac. 66.*

1. După aceea, iară S-au arătat Isus ucenicilor Săi lângă Marea Tiveriadei. Şi S-au arătat aşa:
2. Era împreună Simon Petru şi Tho|ma, ce să zice Geamănul, şi Nathanail, 245v
carele era din Cana Galileii, şi fiii lui Zevedei şi alţi doi dintre ucenicii Lui.
3. Zis-au lor Simon Petru: „Merg a pescui". Zis-au lui: „Venim şi noi cu tine". Şi au ieşit şi s-au suit în corabie şi într-acea noapte nimica n-au prins.
4. Iară fiind dimineaţă, au stătut Isus în ţărmure, însă nu L-au cunoscut ucenicii, că Isus ieste.
5. Şi au zis lor Isus: „Feţilor, aveţi ceva de mâncat?" Răspuns-au Lui: „Nu".
6. Zis-au lor: „Aruncaţi de-a dreapta corăbii mreaje şi veţi afla". Şi au aruncat şi, iată, nu o putea trage de pre mulţimea peştilor.
7. Zis-au, dară, ucenicul acela, pre carele iubiia Isus, lui Petru: „Domnul este!" Simon Petru, cât au auzit că Domnul este, s-au încins cu fota (că era gol) şi s-au aruncat în mare.
8. Iară ceiaalalţi ucenici cu luntre au venit (că nu era departe de uscat, ce ca la doao sute de coţi), trăgând mreaje cu peşti. ||
9. Şi, deacă s-au pogorât la uscat, au văzut jeratec pus şi peşte preste el şi pâne. 246r
10. Zis-au lor Isus: „Aduceţi din peştii carii aţi prins acum".
11. Suitu-s-au Simon Petru şi au tras mreaje la uscat, plină de peşti mari, o sută cinzeci şi trei. Şi atâţea fiind, nu s-au rupt mreaje.
12. Zis-au lor Isus: „Veniţi de prânziţi!" Şi nu îndrâznea din cei ce şedea a-L întreba: „Tu cine eşti?", ştiind că-i Domnul.
13. Şi au venit Isus şi au luat pâne şi au dat lor şi peşte aşijderea.
14. Cu aceasta, iată, a treia oară S-au arătat Isus ucenicilor Săi, deacă înviiase din morţi.

Sfârşit 10 Învie. Evan. Învierii 11. Aceasta şi sâmb. 50 şi la Bogoslov. la utr. şi ianuar 16. Zac.
Zac. 67. *67.*

15. Iară, deacă prânzise, au zis lui Simon Petru Isus: „Simon al lui Ioann, iubeşti-Mă mai mult decât aceşte?" Zis-au Lui: „Aşea e, Doamne, Tu ştii | că Te iubesc". Zis-au lui: „Paşte 246v
mieluşeii Miei".
16. Zis-au lui iarăşi: „Simon al lui Ioann, iubeşti-Mă?" Zis-au Lui: „Aşea e, Doamne, Tu ştii că Te iubesc". Zis-au lui: „Paşte mieii Miei".
17. Zis-au lui a treia oară: „Simone al lui Ioann, iubeşti-Mă?" Întristatu-s-au Petru, căci i-au zis a treia oară: „Iubeşti-Mă?" şi au zis Lui: „Doamne, Tu toate ştii, Tu ştii că te iubesc".
18. Zis-au lui: „Paşte oile Meale.
*2 Petru 1, 14. *Amin, amin – zic ţie – când erai mai tinăr, te încingeai şi mergeai unde vreai; iară deacă vei îmbătrâni, întinde-vei mânile tale şi altul te va încinge şi te va duce încătro tu nu vreai".
19. Iară aceasta au zis însămnând cu ce moarte era să proslăvească pre Dumnezău.

Sfârşit Învierii.

Şi, aceasta zicând, au zis lui: „Vino după Mine".
20. Întorcându-să Petru, au văzut pre ucenicul acela, pre carele iubiia Isus, mer||gând 247r
*Sus 13, 23. după el, *carele s-au şi culcat la cină pre pieptul Lui şi au zis: „Doamne, cine este cel ce Te va vinde?"
21. Pre acesta, dară, văzându-l Petru, au zis lui Isus: „Doamne, dară acesta ce?"

22. Zis-au lui Isus: „Aşa vreau, să rămâie el, până voi veni; ce e ţie? Tu vino după Mine".

23. Şi au ieşit cuvântul acesta între fraţi că ucenicul acela nu va muri. Şi n-au zis lui Isus: „Nu va muri", ci: „Aşea vreau să rămâie el, până voi veni, ce e ţie?"

Zac. 68 *Zac. 68.*

24. Acesta e ucenicul acela carele, mărturiseaşte de aceste şi au scris aceste. Şi ştiu că adevărată este mărturia lui.

25. *Şi sânt şi altele multe care au făcut Isus, carele de s-ar scrie câte una, nici în lume mi să pare că n-ar încăpea cărţile carele s-ar scrie. *Sus. 20, 30.

Monast. Balasf.
Ssma. Triados.

28 Ian. 1761

A

(a se) ABATE: v. III
(să) abătusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,13

ACASĂ: adv.
acasă: 11,20

ACOLO: adv.
acolo: 2,1, 6, 12; 3,22; 4,6, 40, 43; 5,5; 6,3, 22, 24; 10,40; 11,8, 15, 31, 54; 12,2, 9, 26; 18,2, 3; 19,42

ACUM: adv.
acum: 2,8, 10; 4,23, 42; 5,14, 17, 25; 8,4, 11, 40, 52; 9,18, 21, 25, 27, 41; 11,8, 22; 12,27, 31; 13,7, 19, 31, 33, 36, 37; 14,7, 29; 15,3, 15, 22, 24; 16,5, 12, 22, 24, 29, 30, 31, 32; 17,5, 7, 11, 13; 18,36; 21,10

(a se) ADĂPA: v. I
(Să) adapă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19

(a se) ADĂUGA: v. I; var. (a se) ADĂOGA: v. III „a (mai) pune peste"; „a continua"
adăogând: *gerunziu* rezum. cap.16

ADÂNC, -Ă: adj.
adânc: *n. sg. nom.* 4,11

ADESEA: adv.
adeasea: rezum. cap.15

ADEVĂR: s.n.
adevăr: *sg, nom./ac.* 1,14; 5,33; 8,44; 17,17, 19; 18,37
adevărul: *sg. nom./ac.* 1,17; 3,21; 4,23, 24; rezum. cap.8; 8,32, 40, 45, 46; rezum. cap.14; 14,6; 16,7, 13; 18,38
Adevărului: *sg. gen., în sintagma* ***Duhul Adevărului*** 14,17; 15,26; 16,13

ADEVĂRAT, -Ă: adj./adv./s.
adevărată: *adj. f. sg. nom.* 1,9; 5,31, 32; 6,32; 8,13, 14, 17; 19,35; 21,24
adevărat: *adj. m./n. sg. nom./ac.* 3,33; 4,37; 7,18, 28; 17,3
adevărați: *adj. m. pl. nom., în sintagma* ***închinătorii cei adevărați*** 4,23
adevărat: *adj. m. sg. ac., în sintagma* ***păstorul cel adevărat*** rezum. cap.10
adevărate: *adj. n pl. nom.* 10,42
adevărată: *adj. f. sg. nom., în sintagma* ***viața cea adevărată*** 15,1
adevărat: *adv.* (cf. lat. *vērē*) 1,47; 4,18, 42; 6,14, 56; 7,26, 40; rezum. cap.8; 8,31, 36; 11,27; rezum. cap.14; 14,7; 17,8; 18,36
adevărate: *s.n. pl. ac.* 19,35

(a se/-și) ADUCE: v. III
aduce: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; 12,25; 15,2, 5; 16,2
au adus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,42; 2,8; 4,33; 18,13, 28; 19,13
aduceți: *imperativ 2.pl.* 2,8; 21,10
au adus: *ind. pf.c. 3.pl., în loc. v.* ***și-au adus aminte/ș-au adus aminte***2,17, 22; 12,16
ați adus: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,45
aduc: *ind. prez. 3.pl.* 8,3
adusu(-)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,13
a aduce: *inf. prez.* rezum. cap.10
va aduce: *ind. viit.I. 3.sg., în loc. v. va aduce* ***aminte*** 14,26
să aducă: *conj. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.15; 15,3
aduce: *inf. prez. fără a* 15,4
să aduceți: *conj. prez. 2.pl.* 15,8, 16
aduceți(-vă): *imperativ 2.pl., în loc. v. aduceți-vă* ***aminte*** 15,20
să (vă) aduceți: *conj. prez. 2.pl., în loc. v. să vă aduceți aminte* 16,4
(-și) aduce: *ind. prez. 3.sg., în loc. v.* ***-și*** *aduce* ***aminte*** 16,21
aduceți: *ind. prez. 2.pl.* 18,29
aduc: *ind. prez. 1.sg.* 19,4
aducând: *gerunziu* 19,39
ado: *imperativ 2.sg.* 20,27
(să) aduce: *ind. prez. impers., în loc. v. să aduce aminte* rezum. cap.21

(a se) ADUNA: v. I
adună: *ind. prez. 3.sg.* 4,36
să adun: *conj. prez. 1.sg.* 10,16
să adune: *conj. prez. 3.sg.* 11,52
(să) adunase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 18,2
(să) adună: *ind. prez. 3.pl.* 18,20

ADUNAT, -Ă: adj.
adunați: *m. pl. nom.* 20,19

AFARĂ: adv.
afară: 6,37; rezum. cap.9; 9,34, 35; 11,43; rezum. cap.12; 12,31; 15,6; 18,16, 29; 19,4, 13; 20,11

(a) AFLA: v. I „a găsi"
aflat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41, 45
aflat-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,41
au aflat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,43; 2,14; 5,14; 11,17; 12,14
am aflat: *ind. pf.c. 1.pl.* 1,45
aflându-: *gerunziu* 6,25; 9,35
veți afla: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,34, 36; 21,6
să aflăm: *conj. prez. 1pl.* 7,35
va afla: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,9
aflu: *ind. prez. 1.sg.* 18,38; 19,4, 6

AFLAT, -Ă: adj.
aflată: *f. sg. ac.* rezum. cap.8

AICI: adv.
aici: 2,16; 3,26; 4,15, 16; 6,9, 25; 7,3; 11,21, 28, 32; 14,31; 18,36

AIUREA: adv.; var. AIRI
airi: 10,1

(a) AJUNGE: v. III
ajunge: *ind. prez. impers.* 6,7
va ajunge: *ind. viit.I. impers.* 14,8

ALB, -Ă: adj./s.
albe: *adj. f. pl. nom.* 4,35
albe: *s.n pl. ac.* „veșminte albe" 20,12

(a) ALEGE: v. III
am ales: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,71; 13,18; 15, 16, 19
au ales: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.15
ați ales: *ind. pf.c. 2.pl.* 15,16

(a) ALERGA: v. I
au alergat: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,2, 4
alerga: *ind. imp. 3.pl.* 20,4

ALOE: s.f.; var. ALOES
aloe: *sg. ac.* rezum. cap.19
aloes: *sg. ac.* 19,39

AMESTECĂTURĂ: s.f.; var. MESTECĂTURĂ
mestecătură: *sg. ac.* 19,39

AMIN: adv.
amin: *adv. în contextul* ***amin zic voao (ție)*** „adevăr (adevărat) zic vouă" 1,51; 3,3, 5, 11, 19, 24, 25; 6,26, 32, 47, 54; 8,34, 51, 58; 10,1, 7; 12,24; 13,16, 20, 21, 38; 14,12; 16,20, 23; 21,18

AMINTE: adv.
aminte: *adv. în loc. v* ***a-și aduce aminte/a lua aminte***; vezi **(a-și)** ADUCE/(a) LUA

AN: s.m.
ani: *pl. ac.* 2,20; rezum. cap.5; 5,5; 8,57
anului: *sg. gen.* 11,49; 18,13
anului: *sg. dat. adn.* 11,51

APĂ: s.f.
apă: *sg. ac.* 1,26, 31, 33; 2,7; rezum. cap.3; 3,5; 4,7, 15; 13,5; rezum. cap.19; 19,34
apa: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,9; 4,13, 14, 46; 5,4, 7
ape: *pl. nom.* 3,23
apa: *sg. ac., în sintagma* **apa cea *vie*** rezum. cap.4
apă: *sg. ac., în sintagmele* **apă *vie/izvor*** *de apă de* **veaci** 4,10, 11, 14; 7,38
apei: *sg. gen.* 5,3, 4

(a se) APĂRA: v. I
apără: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9
apărându(-să): *gerunziu* rezum. cap.13

APOI: adv.
apoi: 11,8; rezum. cap.20

APOSTOL: s.m.
apostolii: *pl. nom.* rezum. cap.6; rezum. cap.15
apostolul: *sg. nom.* 13,16
apostolilor: *pl. dat.* rezum. cap.20

APROAPE: adv.
aproape: 2,13; 4,5; 6,4, 23; 7,2; 11,18, 55; rezum. cap.12; 19,20, 42

(a se) APROPIA: v. I
apropiindu(-Să): *gerunziu* 6,19
(s-)au apropiat: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,21

(a) APUCA: v. I
să apuce: *conj. prez. 3.sg.* 12,35

ARAMĂ: s.f.
aramă: *sg. ac., în sintagma* **şarpelui celui** *de aramă* rezum. cap.3

(a se) ARĂTA: v. I
au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,11; 20,20
arăţi: *ind. prez. 2.sg.* 2,18
arătându(-Să/să): *gerunziu* rezum. cap.4; rezum. cap.20
arată: *ind. prez. 3.sg.* 5,20; rezum. cap.10; rezum. cap.16; rezum. cap.19
va arăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 5,20
arată(-Te): *imperativ 2.sg.* 7,4
să (să) arete: *conj. prez. 3.pl.* 9,3
am arătat: *ind. pf.c. 1.sg.* 10,32
(s-/S-)au arătat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,38; 21,1, 14
arată: *imperativ 2.sg.* 14,8, 9
voi arăta: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,21
să (Te) arăţi: *conj. prez. 2.sg., în structura v.* ***vrei să Te arăţi*** „ai de gând/vrei să Te arăţi” (cf. lat. *manifestaturus est*) 14,22
arătat-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 17,6
arătându-: *gerunziu* rezum. cap.20

ARĂTARE: s.f.
arătare: *sg. ac., în loc. adv.* ***la arătare/în arătare*** „în faţa tuturor”, „pe faţă” 7,4, 10, 13, 26; 10,24; 11,54; 16,25, 29

ARĂTAT: adv. „pe faţă”
arătat: 11,14

(a) ARDE: v. III
arzând: *gerunziu* 5,35
va arde: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,6

ARHIEREU: s.m.
arhierei: *pl. ac.* rezum. cap.7; 7,45; 18,3
arhiereii: *pl. nom.* rezum. cap.11; 11,47, 56; 18,35; 19,6, 15, 21
arhiereul: *sg. nom.* rezum. cap.11; 11,49; 18,13, 19, 24
arhiereu: *sg. nom.* 11,51
arhiereului: *sg. gen./dat.* rezum. cap.18; 18,10, 15, 16, 22, 26

ARMĂ: s.f.
arme: *pl. ac.* 18,3

(a se) ARUNCA: v. I
(să) aruncase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 3,24
să arunce: *conj. prez. 3.sg.* 5,7; 8,59
arunce: *conj. prez. fără să 3.sg.* 8,7
(să) va arunca: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,6
vor arunca: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,6
aruncându(-să): *gerunziu* rezum. cap.19
să aruncăm: *conj. prez. 1.pl.* 19,24
au aruncat: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,24; 21,6
(să) aruncă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.21
aruncaţi: *imperativ 2.pl.* 21,6
(s-)au aruncat: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,7

(a) ASCULTA: v. I
ascultă: *ind. prez. 3.sg.* 9,31
ascultaţi: *ind. prez. 2.pl.* 10,20

ASCULTARE: s.f.
ascultarea: *sg. nom., în sintagma* **ascultarea *Tatăluui*** rezum. cap.4

(a se) ASCUNDE: v. III
(S-)au ascuns: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,59; 12,36

ASCUNS: s.n.
ascuns: *sg. ac., în loc. adv.* ***într-ascuns*** 18,20

ASEMENEA: adv./prep.; var. (Înv.) **ASEAMINEA;** (Reg.) **ASEAMINE**
aseaminea: *prep.* 5,18; 8,55
aseamine: *adv.* 9,9

ASIN, -Ă: s.m./f.
asinii: *s.f. sg. gen.* rezum. cap.12
asinei: *s.f. sg. gen.* 12,16
asin: *s.m. sg. ac.* 12,14

AŞA: adv.; var. (Înv. şi reg.) **AŞE,** AŞEA
aşe: 3,8
aşea: 3,14; 4,6; 5,21, 26; 7,46; 11,48; 14,31; 15,4; 18,22; 21,15, 16, 23
aşa: 3,16; 12,50; 13,15; 21,1, 22

AŞIJDEREA: adv.
aşijderea: 5,19; 6,11; rezum. cap.13; 21,13

(a) AŞTEPTA: v. I
aşteptând: *gerunziu* 5,3

(a se) ATINGE: v. III
să (te) atingi: *conj. prez. 2.sg.* 20,17

ATUNCI: adv.
atunci: 2,10; 7,10; 8,28; 11,6, 14; 12,16; 19,1, 12, 16; 20,8

(a se) AUZI: v. IV
au auzit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,37; 3,32; 4,1; 6,45; 9,40; 12,18; 18,21; 21,7
auzise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 1,40; 12,29
auzi: *ind. prez. 2.sg.* 3,8; 11,42
aude: *ind. prez. 3.sg.* 3,29; 5,24; rezum. cap.7; 8,47; 9,31; 18,37
am auzit: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 4,42; 8,26, 40; 12,34; 15,15
auzind: *gerunziu* 4,47; 6,61; rezum. cap.7; 7,40; 8,9; 11,4, 6, 20, 29; 12,12; 19,8, 13
vor auzi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,25, 28; 10,16
auz: *ind. prez. 1.sg.* 5,30
aţi auzit: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,37; 9,27; 14,24

auzi: *inf. prez. fără a* 6,61; 8,43
auzit-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,32; 9,35
va auzi: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,51; 12,47; 16,13
auziți: *ind. prez. 2.pl.* 8,47
a **auzi:** *inf. prez.* 9,27
(s-)au auzit: *ind. pf.c. impers.* 9,32
aud: *ind. prez. 3.pl.* 10,3, 8, 27
ai auzit: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,41
(să) aude: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
auzit-ați: *ind. pf.c. 2.pl.* 14,28

AUZIT: s.n. „auz"
auzitului: *sg. dat.* 12,38

(a) AVEA: v. II
să **aibă:** *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; 3,15, 16; 5,26; 10,10; 17,13
are: *ind. prez. 3.sg.* 3,29, 33; rezum. cap.4; 4,1, 44; 5,24, 26; 6,9, 47, 55; rezum. cap.8; 9,21, 23; rezum. cap.10; 10,20, 21; 12,48; 13,10; 14,21, 30; 15,13; 16,15, 21; rezum. cap.19; 19,11
ai: *ind. prez. 2.sg.* 4,11, 18; 6,69; 7,20; 8,48, 52, 57
ai avut: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,18
am: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,32; 5,36; 8,26, 49; 10,16, 18; 16,12; 19,10
având: *gerunziu* 5,2; 11,17; 12,6; 18,10
aveți: *ind. prez. 2.pl.* 5,38, 42; 12,8, 35, 36; 16,22; 21,5
a **avea:** *inf. prez.* 5,39
să **aveți:** *conj. prez. 2.pl.* 5,40; 16,33; 20,31
să **aivă:** *conj. prez. 3.sg.* 6,40
veți avea: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,54; 13,35; 16,33
va avea: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,12
avem: *ind. prez. 1.pl.* 8,41; 19,7, 15
ați avea: *ind. pf.c. 2.pl.* 9,41
avea: *ind. imp. 3.sg.* 12,6; 13,29
vei avea: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,8
ar avea: *cond. prez. 3.pl.* 15,22, 24
am avut: *ind. pf.c. 1.sg.* 17,5
ai avea: *cond. prez. 2.sg.* 19,11

B

BAN: s.m.
bani: *pl. ac., în sintagma* ***numărători de bani/numărătorilor de bani*** (cf. infra NUMĂRĂTOR) 2,14, 15
banii: *pl. ac.* 2,15

(a se) BATE: v. III
bați: *ind. prez. 2.sg.* 18,23
(Să) bate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
au bătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,1

(a) BATJOCORI: v. IV
[fiind] batjocorit: *pasiv gerunziu* rezum. cap.19

(a se) BĂGA: v. I
(să) băga: *ind. imp. 3.pl.* (aici) „se punea (în pungă)" 12,6
să bag: *conj. prez. 1.sg.* 20,25
bagă: *imperativ 2.sg.* 20,27

BĂRBAT: s.m.
bărbatul: *sg. ac.* 4,16
bărbat: *sg. nom./ac.* 4,17, 18
bărbați: *pl. nom./ac.* 4,18; 6,10

BĂRBĂTESC, **-EASCĂ:** adj.
bărbătească: *f. sg. ac., în sintagma* ***voia bărbătească*** 1,13

BĂTRÂN, **-Ă:** adj./s.
bătrân: *adj. m. sg. nom.* 3,4
(cei) bătrâni: *s.m. pl. ac.* 8,9

BĂUTURĂ: s.f.; var. BEUTURĂ
beutură: *sg. nom.* rezum. cap.6; 6,56

(a) BEA: v. II
să **beau:** *conj. prez. 1.sg.* 4,7, 10
să **beai:** *conj. prez. 2.sg.* 4,9
au beut: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,12
bea: *ind. prez. 3.sg.* 4,13; 6,55, 57
va bea: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,13
a bea: *inf. prez.* rezum. cap.6
veți bea: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,54
beaie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 7,37
oi bea: *ind. viit.I. 1sg.* 18,11

BICI: s.n.; var. (Reg.) ZBICI
zbiciu: *sg. ac.* 2,15

BINE: adv./s.
bine: *adv.* 4,17; 8,48; 13,13; 18,23
(mai) bine: *adv.* 4,52; 11,50; rezum. cap.16; 16,7; 18,14
bine: *adv. în structura v. dislocată bine e* ***cuvântat*** 12,13
bine: *s.n. sg. ac.* 5,29

(a) BINECUVÂNTA: v. I
bine e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 12,13

(a) BIRUI: v. IV
am biruit: *ind. pf.c. 1.sg.* 16,33

BISERICĂ: s.f.; var. (Înv.) BESEARECĂ, BESEARICĂ
besearecă: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,14, 15; 7,14; 11,56
beseareaca: *sg. ac.* rezum. cap.2
beseareca: *sg. nom./ac.* 2,19, 20
beseareca: *sg. ac., în sintagma beseareca* ***trupului Său*** 2,21
besearică: *sg. ac.* 5,14; 7,28; rezum. cap.8; 8,2, 20, 59; 10,23; 18,20
bisearicii: *sg. gen., în sintagma* ***înoirile bisearicii*** (cf. infra ÎNNOIRE) 10,22

BLESTEM: s.n.; var. BLĂSTĂM
blăstăm: *sg. nom.* rezum. cap.10

(a) BLESTEMA: v. I; var. **(a)** BLĂSTĂMA
blăstămați sânt: *pasiv ind. prez. 3.pl.* 7,49

BOALĂ: s.f.
boala: *sg. nom.* 11,4

BOLNAV, **-Ă:** adj./s.
bolnavul: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.5
bolnavi: *s.m. pl. ac.* 5,3
(cei) bonavi: *s.m. pl. ac.* 6,2
(un) bolnav: *s.m. sg. nom.* 11,1
bolnav: *adj. m. sg. nom.* 5,5

(a) BOLNĂVI: v. IV
bolnăvea: *ind. imp. 3.sg.* 4,46
bolnăviia: *ind. imp. 3.sg.* 11,2
bolnăvește: *ind. prez. 3.sg.* 11,3
bolnăvește: *ind. prez. 3.sg.* 11,6

(a se) BOTEZA: v. I
botezi: *ind. prez. 2.sg.* 1,25
botez: *ind. prez. 1.sg.* 1,26
botezând: *gerunziu* 1,28, 31
a **boteza:** *inf. prez.* 1,33
botează: *ind. prez. 3.sg.* 1,33; 3,26; 4,1
boteza: *ind. imp. 3.sg.* 3,22; 4,2
era botezând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 3,23; 10,40
(să) boteza: *ind. imp. 3.pl.* 3,23

BOU: s.m.
boi: *pl. ac.* 2,14
boii: *pl. ac.* 2,15

BRAŢ: s.n.
braţul: *sg. nom., în sintagma* ***braţul Domnului*** 12,38

BUCATĂ: s.f. (mai ales la pl., dar şi la sg.) „hrană" (cf. lat. *cibus, i*)
bucată: *sg, ac.* rezum. cap.4; 4,32
bucate: *pl. ac.* 4,8
bucata: *sg. nom.* 4,34; rezum. cap.6

(a se) BUCURA: v. I
(să) bucură: *ind. prez. 3.sg.* 3,29
să **(să) bucure:** *conj. prez. 3.sg.* 4,36
(s-)au bucurat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,56
(Mă) bucur: *ind. prez. 1.sg.* 11,15
a **(să) bucura:** *inf. prez.* rezum. cap.14
(v-)aţi bucura: *cond. prez. 2.pl.* 14,28
(să) va bucura: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,20, 22
bucură(-Te): *imperativ 2.sg.* 19,3
bucuratu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,20

BUCURIE: s.f.
bucurie: *sg. nom./ac.* 3,29; 16,20
bucuriia: *sg. nom./ac.* 15,11; 16,21; 17,13
bucuria: *sg. nom./ac.* 16,22, 24

BUN, -Ă: adj.
bun: *m./n. sg. nom./ac.* 1,46; 2,10; 7,12; rezum. cap.10; 10,11, 14, 33
bune: *n. pl. ac.* 10,32

BURETE: s.m.
burete: *sg. ac.* 19,29

C

CALE: s.f.
calea: *sg. ac., în sintagma* ***calea Domnului*** 1,23
cale: *sg. ac.* 4,6
calea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.14; 14,4, 5, 6

CANDELĂ: s.f.
candelă: *sg. nom.* 5,35

CAP: s.n.
capului: *sg. gen., în sintagma* ***perii capului*** 11,2; 12,3
capul: *sg. ac.* 13,9; 19,2, 30; 20,7
cap: *sg. ac.* 20,12

CARTE: s.f.
carte: *sg. ac.* 7,15; rezum. cap.20
cartea: *sg. ac.* 20,30
cărţile: *pl. nom.* 21,25

CASĂ: s.f.
casa: *sg. ac., în sintagma* ***casa Tatălui (Mieu)/casa Părintelui*** 2,16; rezum. cap.14; 14,2
casă: *sg. ac., în sintagma* ***casă de negustătorie*** 2,16
casei: *sg. gen.* 2,17
casa: *sg. nom./ac.* 4,53; 7,53; 12,3
casă: *sg. ac.* 8,35; 11,31

(a) CĂDEA: v. II
căzând: *gerunziu* 9,38
au căzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 11,31; 18,6
cade: *ind. prez. 3.sg.* 12,24
căzind: *gerunziu* rezum. cap.18

CĂLCÂI: s.n.
călcâiul: *sg. ac.* 13,18

CĂPĂŢÂNĂ: s.f.; var. CĂPĂŢÎNĂ
Căpăţînelor: *pl. gen., în sintagma* ***[locul] al Căpăţînelor*** 19,17

CĂPETENIE: s.f.
căpetenie: *sg. nom., în sintagma* ***căpetenie jidovilor*** 3,1
căpeteniile: *pl. nom.* 7,26, 32
căpetenii: *pl. ac.* 7,48; 12,42
căpeteniile: *pl. nom., în sintagma căpeteniile* ***popilor*** rezum. cap.12; 12,10
căpeteniia: *sg. nom., în sintagmele* ***căpeteniia acestui veac/ căpeteniia lumii*** „Satana" (cf. Anania 2001, p.1572) rezum. cap.12; 12,31

CĂRBUNE: s.m.
cărbuni: *pl. ac.* 18,18

CĂRTURAR: s.m.
cărturarii: *pl. nom.* 8,3

(a) CĂUTA: v. I
căutaţi: *ind. prez. 2.pl.* 1,38; 6,26; 7,20; 8,37, 40; 18,4, 7, 8
caută: *ind. prez. 3.sg.* 4,23; 7,4, 18, 20, 25
căuţi: *ind. prez. 2.sg.* 4,27; 20,15
căuta: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5, 18; 7,1, 11, 30; 10,39; 11,8, 56; 19,12
caut: *ind. prez. 1.sg.* 5,30; 8,50
căutaţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,44
căutându-: *gerunziu* 6,24
căuta(-)veţi: *ind. viit.I. 2.pl.* 7,34, 36; 13,33
veţi căuta: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,21
să **caute:** *conj. prez. 3.sg.* 8,50

(a) CÂNTA: v. I
va cânta: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,38
au cântat: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,27

CEAS: s.n.
ceasul: *sg. nom./ac.* 1,39; 2,4; 4,6, 21, 23, 52; 5,25, 28; 7,30; 8,20; 12,23, 27; 13,1; 16,2, 4, 21, 25, 32; 17,1; 19,14
ceas: *sg. nom./ac.* 4,53; 5,35; 12,27
ceasuri: *pl. nom.* 11,9
ceasul: *sg. nom., în sintagma* ***ceasul proslăvirii*** rezum. cap.12
ceas: *sg. ac., în loc. adv.* ***dintr-acel ceas*** „din momentul acela" 19,27

CER: s.n.; var. CERIU
ceriu: *sg. ac.* 1,32; 3,12, 27, 31; 6,33, 38, 41, 42, 50, 51, 59; 12,28; 17,1
ceriul: *sg. ac.* 1,51
ceriu: *sg. ac., în sintagma* ***pâne din ceriu/pânea din ceriu*** 6,31, 32

(a) CERCETA: v. I
cercetaţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,39
cercetează: *imperativ 2.pl.* 7,52
cercetând: *gerunziu* rezum. cap.21

(a se) CERE: v. III
cerând: *gerunziu* rezum. cap.2
ai fi cerut: *cond. pf. 2.sg.* 4,10
era cerând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 9,8
cerea: *ind. imp. 3.sg.* 9,8
vei ceare: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,22
vor cere: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.14
veţi ceare: *ind. viit.I. 2.pl.* 14,13, 14; 15,7, 16
să **ceară:** *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.16
veţi cere: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,23, 26
aţi cerut: *ind. pf.c. 2.pl.* 16,24
cereţi: *imperativ 2.pl.* 16,24
(Să) ceare: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19

CERESC, -EASCĂ: adj./s.
(cele) cereşti: *s.n. pl. ac.* „lucruri cereşti" (cf. infra – PĂMÂNTESC – cele pemintești „lucruri pământeşti") 3,12
cerească: *adj. f. sg. ac., în sintagma pânea cea cerească* rezum. cap.6

CETATE: s.f.
cetatea: *sg. ac.* 1,44; 4,5, 39; rezum. cap.11
cetate: *sg. ac.* 4,8, 28, 30; 11,54; 19,20

CEZAR: s.m.; var. CHESAR (Prin ext.) „împărat"
chesariului: *sg. dat. adn.* 19,12
chesariului: *sg. dat.* 19,12
chesariul: *sg. ac.* 19,15

(a se) CHEMA: v. I
fiind chemat/chemat **fiind:** *pasiv gerunziu* rezum. cap.1; rezum. cap.2
(te) vei chema: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,42
a **(te) chema:** *inf. prez.* 1,48
au fost chemat: *pasiv ind. pf.c. 3.sg.* 2,2
au chemat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,9; 9,18, 24; 11,28; 12,17; 18,33
cheamă: *imperativ 2.sg.* 4,16
cheamă: *ind. prez.3.sg.* rezum. cap.7; 10,3; 11,28
chemaţi: *ind. prez. 2.pl.* 13,13

CHIN: s.n.
chinuri: *pl. ac.* rezum. cap.19

CHIP: s.n. (Pop.) „fel"
chipuri: *pl. ac.* rezum. cap.7

CINĂ: s.f.
cină: *sg. ac.* 12,2; rezum. cap.13; 13,4; 21,20
cina: *sg. nom.* 13,2

CINSTE: s.f.
cinste: *sg. ac.* 4,44; rezum. cap.12

(a se) CINSTI: v. IV
să cinstească: *conj. prez. 3.pl.* 5,23
cinstesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,23
cinsteaşte: *ind. prez. 3.sg.* 5,23; rezum. cap.8
cinstesc: *ind. prez. 1.sg.* 8,49
(Să) cinsteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
cinsti(-)va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,26

CINSTITOR, -TOARE: adj.
cinstitoriu: *m. sg. nom., în sintagma* ***cinstitoriu de Dumnezău*** 9,31

(a) CITI: v. IV; var. (Înv. şi reg.) **(a) CETI**
au cetit: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,20

COASTĂ: s.f.
coastea: *sg. ac.* rezum. cap.19
coasta: *sg. ac.* 19,34; rezum. cap.20; 20,20, 25, 27

(a se) COBORÎ: v. IV; var. (Înv.) **(a se) POGORÎ**
pogorându(-să): *gerunziu* 1,32, 33, 51; 4,51
(S-/s-)au pogorât: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,12; 3,13; 6,16, 33, 59; 21,9
să (Să) pogoară: *conj. prez. 3.sg.* 4,47
pogoară: *imperativ 2.sg.* 4,49
(să) pogorea: *ind. imp. 3.sg.* 5,4
(să) pogorâse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,4
(să) pogoară: *ind. prez. 3.sg.* 5,7; 6,50
(M-)am pogorât: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,38, 41, 42, 51

COCOŞ: s.m.
cocoşul: *sg. nom.* 13,38; 18,27

CORABIE: s.f.
corabie: *sg. nom./ac.* 6,17, 19, 21, 22; 21,3
corabiia: *sg. nom.* 6,21
corăbii: *pl. nom.* 6,23, 24
corăbiii: *sg. gen.* 21,6

CORT: s.n.
corturilor: *pl. gen., în sintagmele* ***praznicul*** *corturilor* (cf. Indice 2Lg)*/****întinderea corturilor*** „aşezarea corturilor pentru sărbătoarea cu acest nume" rezum. cap.7; 7,2

COŞNIŢĂ: s.f.
coşniţe: *pl. ac.* 6,13

COŞTEI: s.n. „cetate"; (Prin gn.) „localitate: sat sau oraş"
coşteiu: *sg. ac.* 7,42; 11,30
coşteiul: *sg. ac.* 11,1

COT: s.m. „veche unitate de măsură a lungimii"
coţi: *pl. ac.* 21,8

CRĂIŞOR: s.m.
crăişor: *sg. nom.* 4,46
crăioşorul: *sg. nom.* 4,49

CRĂIUŢ: s.m.
crăiuţului: *sg. gen.* rezum. cap.4

(a) CREDE: v. III
să crează: *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,7; 11,42; 17,21
cred: *ind. prez. 3.pl.* 1,12; rezum. cap.4; 6,65; rezum. cap.8
crezi: *ind. prez. 2.sg.* 1,50; 9,35; 11,26
au crezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.2; 2,11, 22, 23; 4,39, 41, 53; 7,31, 48; 8,30, 31; 9,18; 10,42; 11,45; 12,39, 42; 16,9; 17,8; rezum. cap.20; 20,8, 29
crede: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; 3,15, 18, 36; 6,35, 40, 47; rezum. cap.9; 12,44, 46
va crede: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.3; 3,16
credeţi: *ind. prez. 2.pl.* 3,12; 14,10; 16,31
veţi crede: *ind. viit.I. 2.pl.* 3,12
creade: *imperativ 2.sg.* 4,21
creadem: *ind. prez. 1.pl.* 4,42
creadeţi: *ind. prez. 2.pl.* 4,48; 5,38, 47; 8,45, 46; 10,25, 26; 14,11
crezut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 4,50
creade: *ind. prez. 3.sg.* 5,24; 7,38; 11,25, 26; 14,12
creade: *inf. prez. fără a* 5,44
aţi creade: *cond. prez. 2.pl.* 5,46
veţi creade: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,47; 8,24
să credeţi: *conj. prez. 2.pl.* 6,29; 19,35; 20,31
să credem: *conj. prez. 1.pl.* 6,30
aţi crezut *ind. pf.c. 2.pl.* 6,36; 16,27
ar fi necrezând: *cond. prez. cu gerunziu 3.pl.* 6,65
am crezut: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 6,70; 11,27
credea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 7,5, 39; 12,11, 37; rezum. cap.20
să crez: *conj. prez. 1.sg.* 9,36
crez: *ind. prez. 1.sg.* 9,38
(nu) creadereţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 10,37
a creade: *inf. prez.* 10,38
creadeţi: *imperativ 2.pl.* 10,38; 14,12
să creadeţi: *conj. prez. 2.pl.* 10,38; 11,15; 14,29
crezând: *gerunziu* rezum. cap.11; 20,31
vei creade: *ind. viit.I. 2.sg.* 11,40
vor creade: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,48; rezum. cap.17; 17,20
credeţi: *imperativ 2.pl.* 12,36; 14,1
crede: *inf. prez. fără a* 12,39
să credeţi: *conj. prez. 2.pl.* 13,19
credem: *ind. prez. 1.pl.* 16,30
voi crede: *ind. viit.I. 1.sg.* 20,25
ai crezut: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,29

CREDINCIOS, -OASĂ: adj.
credincioşi: *m. pl. nom.* 6,45
credincios: *m. sg. nom.* 20,27

(a) CREȘTE: v. III
a creaște: *inf. prez.* rezum. cap.3
să crească: *conj. prez. 3.sg.* 3,30

CRUCE: s.f.
crucea: *sg. ac.* rezum. cap.19; 19,17, 25
cruce: *sg. ac.* 19,19, 31

(a) CUGETA: v. I
cujeta: *ind. imp. 3.pl.* 11,53

CUI: s.n.
cuielor: *pl. gen.* 20,25

(a se) CULCA: v. I
(s-)au culcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,20

(a) CULEGE: v. III
culegeți: *imperativ 2.pl.* 6,12
au cules: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,13
vor culeage: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,6

(a) CUMPĂRA: v. I
să cumpere: *conj. prez. 3.pl.* 4,8
vom cumpăra: *ind. viit.I. 1.pl.* 6,5
cumpără: *imperativ 2.sg.* 13,29

(a) CUNOAȘTE: v. III
au cunoscut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,10; 4,53; 7,26; 8,27; 10,6; 12,9, 16; 16,3, 19; 17,7, 8, 25; 21,4
cunoști: *ind. prez. 2.sg.* 1,48
cunoștea: *ind. imp. 3.sg.* 2,24
cunoscând: *gerunziu* 4,1; 5,6; 6,15; rezum. cap.21
am cunoscut: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 5,42; 6,70; 8,52, 55; 17,25
cunoaștem: *ind. prez. 1.pl.* 6,42; 16,30
va cunoaște: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,17, 51; 11,56
cunoașteți: *ind. prez. 2.pl.* 8,19; 8,43; 14,17
ați cunoaște: *cond. prez. 2.pl.* 8,19
veți cunoaște: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,28, 32; 14,7, 20
ați cunoscut: *ind. pf.c. 2.pl.* 8,55; 14,9
cunosc: *ind. prez. 1.sg.* 8,55; 10,15, 27
cunosc: *ind. prez. 3.pl.* 10,4, 5, 14
cunoaște: *ind. prez. 3.sg.* 10,15; rezum. cap.20
să cunoașteți: *conj. prez. 2.pl.* 10,38; 19,4
vor cunoaște: *ind. viit.I. 3.pl.* 13,35
ați fi cunoscut: *cond. pf. 2.pl.* 14,7
să cunoască: *conj. prez. 3.sg./pl.* 14,31; rezum. cap.17; 17,3, 23
era cunoscut: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 18,15, 16

CUNOSCUT, -Ă: adj.
cunoscute: *n. pl. ac.* 15,15
cunoscut: *n. sg. ac.* 17,26

CUNUNĂ: s.f.
cunună: *sg. ac., în sintagma* ***cunună de spini*** 19,2, 5

(a) CUPRINDE: v. III
au cuprins: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,5
era cuprins: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 5,4

CURAT, -Ă: adj.
curat: *m. sg. nom.* 13,10
curați: *m. pl. nom.* 13,10, 11; 15,3

CURĂȚENIE: s.f.
curățenie: *sg. ac.* 3,25

(a se) CURĂȚI: v. IV
să (să) curățască: *conj. prez. 3.pl.* 11,55
va curăți: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,2

CURĂȚIRE: s.f.
curățirea: *sg. ac.* 2,6
curățire: *sg. ac.* rezum. cap.3

CURÂND: adv.; var. (Înv. și pop.) **CURUND**
curând: 13,27
(mai) curund: 20,4

CUREA: s.f.
cureaoa: *sg. ac.* rezum. cap.1; 1,27

(a) CURGE: v. III
vor curge: *ind. viit.I. 3.pl.* 7,38
curge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19

CURTE: s.f.
curtea: *sg. ac.* 18,15

CURVIE: s.f.
curvie: *sg. ac.* 8,41

(a) CUTEZA: v. I
cutezați: *imperativ 2.pl.* 16,33

CUVÂNT: s.n.
Cuvântul/cuvântul: *sg. nom./ac.* Rezum. cap.1; 1,1, 14; 4,37, 39, 41; 5,24, 38; 6,61; 8,31, 37, 43, 51, 52, 55; 12,48; 14,23, 24; 15,3, 20, 25; 17,6, 14, 17, 20; rezum. cap.18; 18,9, 32; 21,23
cuvântului: *sg. dat.* 2,22; 4,50
cuvintele: *pl. ac., în sintagmele* ***cuvintele lui Dumnezău/cuvintele vieții*** *de* ***veci/cuvintele lui*** *Dumnezeu* 3,34; 6,69; 8,47
cuvintelor: *pl. dat.* 5,47
cuvintele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,64; 10,19; 12,47, 48; 15,7; 17,8
cuvânt: *sg. nom./ac.* 7,36; 19,8
cuvinte: *pl. nom./ac.* 7,40; 8,20; 10,21; 19,13
cuvântul: *sg. nom., în sintagmele cuvântul* ***lui*** *Dumnezău/cuvântul* ***lui Isaie prorocul*** 10,35; 12,38

(a) CUVÂNTA: v. I
e cuvântat: *pasiv ind. prez. 3.sg., în structura v. dislocată* ***bine e cuvântat*** 12,13

D

(a se) DA: v. I
au dat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,12; rezum. cap.3; 3,16, 35; 4,5, 12; 5,22, 26, 27, 36; 6,31, 32, 39; 7,19, 22; 10,29; 12,49; 13,3, 26; 14,31; 18,11, 22, 35; 19,9, 16, 29; 21,13
(s-)au dat: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,17
să dăm: *conj. prez. 1.pl.* 1,22
ai dat: *ind. pf.c. 2.sg.* 3,26; 17,2, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 22, 24; 18,9
va fi dat: *pasiv ind. viit.I. 3.sg.* 3,27
dă: *ind. prez. 3.sg.* 3,34; 6,32, 33, 37; 10,11; 14,27; rezum. cap.20
dă: *imperativ 2.sg.* 4,7, 10, 15; 6,34
ar fi dat *cond. pf. 3.sg.* 4,10
voi da: *ind. viit.I. 1.sg.* 4,13; 6,52; 10,28; 13,26
va da: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,27; 14,16; 16,23
da: *inf. prez. fără a* 6,53
(să) va da: *ind. viit.I. impers.* 6,66
era dat: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 7,39
dă: *imperativ 2.sg., în loc. v.* ***dă slavă*** 9,24
da-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,22
dedease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 11,56; 18,14
să (să) dea: *conj. prez. 3.pl.* 12,5
am dat: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,15; 17,8, 14, 22
să dea: *conj. prez. 3.sg.* 13,29; 15,16; 17,2
dau: *ind. prez. 1.sg.* 13,34; 14,27
am fi dat *cond. pf. 1.pl.* 18,30
să (Mă) dau: *conj. prez. 1.sg.* 18,36

dă: *ind. prez. 3.sg., în loc. v.* ***Își dă sufletul*** rezum. cap.19
da: *ind. imp. 3.pl.* 19,3
(s-)ar fi dat: *cond. pf. 3.sg.* 19,11
au dat: *ind. pf.c. 3.sg., în loc. v.* ***Ș-au dat duhul*** 19,30

DAR: s.n.
dar: *sg. ac.* 1,14
dar: *sg. nom./ac., în sintagma dar pentru dar* (cf. Anania 2001, p.1556) 1,16
darul: *sg. nom.* 1,17
darul: *sg. ac., în sintagma darul* ***lui Dumnezău*** 4,10

DEASU**PRA:** adv.
deasupra: rezum. cap.19

DEGET: s.n.; var. (Înv. și rar) DEAJET
deajetul: *sg. ac.* 8,6
degetul: *sg. ac.* 20,25, 27

DEGRABĂ: adv.; var. (Înv. și reg.) DEGRAB
degrab: 11,29, 31

DEOSEBIT: adv. „separat"
deosebit: 20,7

DEPARTE: adv.
departe: *adv. în loc. prep. departe de* 21,8

(a se) DEPĂRTA: v. I
(Să) departă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.11

DEPLIN: adv.
deplin: 17,13

DESĂVÂRȘIT: adv.
desăvârșit: 17,23

(a se) DESCHIDE: v. III; var. **(a se) DEȘCHIDE**
(s-)au deșchis: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,10
au deșchis: *ind. pf.c. 3.sg.* 9, 14, 17, 21, 26, 30; 11,37; 19,34
să fie deșchis: *conj. pf. 3.sg.* 9,32
deșchide: *ind. prez. 3.sg.* 10,3
deșchide: *inf. prez. fără a* 10,21

DESCHIS, -Ă: adj.; var. **DEȘCHIS, -Ă**
deșchis: *n. sg. ac.* 1,51
deșchisă: *f. sg. ac.* rezum. cap.19

(a) DESCOPERI: v. IV
deascopere: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13
au descoperit: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.15

(a) DEȘTEPTA: v. I
deștaptă: *ind. prez. 3.sg.* 5,21
să deștept: *conj. prez. 1.sg.* 11,11

(a) DEZLEGA: v. I „a face să nu mai fie încheiat, înnodat"; „a face să i se ierte păcatele"
a dezlega: *inf. prez.* rezum. cap.1
să dezleg: *conj. prez. 1.sg.* 1,27
dezlega: *ind. imp. 3.sg.* 5,18
dezleagă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
dezlegați: *imperativ 2.pl.* 11,44

DIAVOL: s.m.
diavol: *sg. nom.* rezum. cap.6; 6,71
diavolul: *sg. nom., în sintagma tatăl dia* ***volul*** rezum. cap.8; 8,44
diavolul: *sg. nom.* 13,2

DIMINEAȚĂ: s.f./adv.
dimineață: *s.f. sg. ac., în loc. adv. de* ***dimineață*** 8,2; 20,1
dimineață: *s.f. sg. nom.* 21,4
dimineața: *adv.* 18,28

DINAR: s.m.
dinari: *pl. ac.* 6,7; 12,5

DINCOACE: adv.
dincoaci: *adv. în sintagma* ***dincoaci și dincoaci*** „de o parte și de alta" 19,18

DIVAN: s.n. (aici) „pretoriu"
divan: *sg. ac.* rezum. cap.18; 18,28, 33; 19,9

(a) DOBÂNDI: v. IV
vor dobândi: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.14

DOBITOC: s.n.
dobitoacele: *pl. nom.* 4,12

DOMN: "Dumnezeu"; "Isus Hristos"
Domnului: *sg. gen., în sintagmele calea Domnului/îngerul Domnului/brațul Domnului* 1,23; 5,4; 12,38
Doamne: *sg. voc.* 4,11, 15, 19, 49; 5,7; 6,34, 69; 8,11; 9,36, 38; 11,3, 12, 21, 27, 32, 34, 39; 12,38; 13,6, 9, 25, 36; 14,5, 8, 22; 20,15; 21,15, 16, 17, 20, 21
Domnului: *sg. gen./dat.* 6,23; 12,13
Domnul: *sg. nom./ac.* 11,2; 13,3, 14; 20,2, 13, 18, 20, 25; rezum. cap.21; 21,7, 12
Domn: *sg. ac.* 13,13
Domnul: *sg. voc., în sintagma* ***Domnul mieu și Dumnezăul mieu*** 20,28

DOMN: s.m. (apelativ) "termen de politețe pentru un bărbat"; (Pop.) "stăpân"
domnul: *sg. ac.* 13,16; 15,15, 20

(a) DORMI: v. IV
doarme: *ind. prez. 3.sg.* 11,11, 12

DORMIRE: s.f.
dormirea: *sg. ac., în sintagma* ***dormirea somnului*** 11,13

DRAC: s.m.
drac: *sg. ac.* 7,20; rezum. cap.8; 8,48, 49, 52; 10,20, 21
dracul: *sg. nom.* 10,21

DRAGOSTE: s.f.
dragostea: *sg. ac., în sintagma* ***dragostea lui Dumnezeu*** 5,42
dragostei: *sg. gen., în sintagma porunca cea noao a dragostei* rezum. cap.13
dragoste: *sg. ac.* 13,35; 15,13
dragostea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.15; 15,9, 10; 17,26
dragoste: *sg. ac., în sintagma prânz de dragoste* rezum. cap.21

DREPT, DREAPTĂ: adj./prep./s.; var. DIREPT, DIREAPTĂ
drept: *prep. în loc. adv. drept aceaea/drept aceea* 5,18; 6,28; 8,24, 41, 48, 52; 11,54
dirept: *prep. în loc. adv. dirept aceea* 9,28; 20,20
dreaptă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,30; 7,24; 8,16; 18,10
dreapte: *adj. m. sg. voc., în sintagma Părinte dreapte* 17,25
drept: *adj. m. sg. nom.* 8,26
dreapta: *s.f. sg. ac., în loc. prep. de-a dreapta* 21,6

DREPTATE: s.f.
dreptate: *sg. ac.* 16,8, 10

(a se) DUCE: v. III
(S-/s-)au dus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,3, 28, 43, 47; 6,1; 8,1; 9,7; 10,40; 11,28, 46, 54; 12,19, 36; 18,6; 20,10
(să) dusease: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 4,8; 6,22
(să) ducea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,50; 12,11
dusu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,15
a (vă) duce: *inf. prez.* 6,68

(ne) vom duce: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,69
(m-)am dus: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,11
să **(să)** ducă: *conj. prez. 3.sg.* 11,44
(Mă) voiu duce: *ind. viit.I. 1.sg.* 16,7
(Să) **duce:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
dus **fiind:** *pasiv gerunziu* rezum. cap.18
a **(să) duce:** *inf. prez.* 18,8
au dus: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,16
va **duce:** *ind. viit.I. 3.sg.* 21,18

DUH: s.n.
Duhul/duhul: *sg. nom./ac.* 1,32, 33; 3,6, 8, 34; rezum. cap.4; 4,23; 6,64; 7,39; 11,33; 13,21
Duhul: *sg. nom./ac., în sintagmele Duhul* ***Sfânt/Duhul Adevărului*** 1,33; 3,5; 14,17, 26; 15,26; 16,13; rezum. cap.20
Duh/duh: *sg. nom./ac.* rezum. cap.3; 3,6; 4,24; 6,64
duhul: *sg. ac., în loc. v.* ***Ş-au*** *dat* ***duhul*** 19,30
Duh: *sg. ac., în sintagma Duh Sfânt* 20,22

DUMNEZEU: s.m.; var. (Reg.) **DUMNEZĂU** "Divinitatea"
Dumnezău: *sg. nom./ac./dat.* rezum. cap.1; 1,1, 2, 6, 13, 18; rezum. cap.3; 3,2, 16, 17, 21, 33, 34; 6,27, 45, 46; 7,17; 9,16, 24, 29, 31, 33; 13,3, 31, 32; 14,1; 16,2, 27, 30; 21,19
Dumnezeu: *sg. gen., în sintagmele* ***Mielul lui Dumnezeu/****darul* ***lui Dumnezeu/glasul Fiiului lui Dumnezeu/****dragostea* ***lui Dumnezeu/cuvintele lui Dumnezeu/Fiiul lui Dumnezeu celui viu/ Fiiul lui Dumnezeu/sla****va* ***lui Dumnezeu*** rezum. cap.1; 4,10; 5,25, 28, 42; 8,47; 11,27, 40, 52; 19,7
Dumnezău: *sg. ac./gen., în sintagmele* ***fiii lui*** *Dumnezău/****Mielul*** *lui Dumnezău/****Fiiul*** *lui Dumnezău/îngerii* ***lui Dumnezău/mâniia*** *lui Dumnezău/****îm*** *părăţiia lui Dumnezău/****Unuia-Născut Fiiului*** *lui Dumnezău/cuvintele lui Dumnezău/****lucrurile lui*** *Dumnezău/ lucrul lui* ***Dumnezău/pâne lui Dumnezău/cinstitoriu de*** *Dumnezău/cuvântul lui Dumnezău/slava* ***lui Dumnezău*** 1,12, 29, 34, 36, 49, 51; rezum. cap.3; 3,3, 5, 18, 34, 36; 6,28, 29, 33,70; 9,3, 31, 35; rezum. cap.10; 10,35, 36; 11,4; 12,43; 20,31
Dumnezeu: *sg. nom./ac./dat.* rezum. cap.4; 4,24; 5,18, 44; rezum. cap.8; 8,27, 40, 41, 42, 47; 10,33; 11,22; 17,3
Dumnezeul: *sg. nom.* 8,54
Dumnezăul: *sg. ac., în sintagmele* ***Dumenzăul Mieu/Dumnezăul vostru*** 20,17
Dumnezăul: *sg. voc., în sintagma* ***Domnul mieu şi Dumnezăul Mieu*** 20,28

DUMNEZEU: s.m. „zeu", „idol"
dumnezei: *pl. nom./ac.* 10,34, 35

E

ELINEŞTE: adv. „în limba greacă veche"
elineşte: 19,20

EVANGHELIE: s.f. (cf. **Indice** Mt)
Evanghelie: *sg. nom.* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evangheliia de la Ioan*

F

(a se) **FACE:** v. III
(s-/S-)au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 1,3, 10, 14, 15, 17, 27, 28, 30; 3,21, 25; 7,43; 10,19; 19,7, 36
faceţi: *imperativ 2.pl.* 2,5; 6,10; 8,39
(să) făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 2,9
au făcut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,11; 4,46, 54; 5,15, 29; 7,31; 8,40; 9,6, 11, 14, 26; 10,41; 11,45, 46; 12,2, 16; 15,24; 19,24; 20,30; 21,25
făcând: *gerunziu* 2,15; 5,19; rezum. cap.11; 12,37
(nu) faceţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 2,16
faci *ind. prez. 2.sg.* 2,18; 3,2; 6,30; 7,3, 4; 13,27
făcea: *ind. imp. 3.sg.* 2,23; 5,16; 6,2
făcându(**-să**/**-Să**): *gerunziu* rezum. cap.3; 5,18
face: *inf. prez. fără a* 3,2; 5,30; 9,16, 33; 15,5
face: *ind. prez. 3.sg.* 3,21; 5,19, 20; 7,4; 8,34; 9,31; 11,47; 14,10; 15,15; rezum. cap.21
am făcut: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,29, 39; 7,21, 23; 13,12, 15; 15,15; 17,26
să **fac:** *conj. prez. 1.sg.* 4,34; 6,38; 9,4; 17,4
făcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 4,45
(te-)ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 5,14
va **face:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,19; 7,31; 14,12
să **facă:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,27; 6,6, 15; 7,51; rezum. cap.13
fac: *ind. prez. 1.sg.* 5,36; 8,28, 29; 10,25, 37, 38; 13,7; 14,12, 31
a **face:** *inf. prez.* rezum. cap.6; 7,17; 8,44; 11,37
făcuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,14; 12,18
vom face: *ind. viit.I. 1.pl.* 6,28; 14,23
voi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 7,19; 14,13, 14
faceţi: *ind. prez. 2.pl.* 8,38, 41
(Te) faci: *ind. prez. 2.sg.* 8,53; 10,33
facem: *ind. prez. 1.pl.* 11,47
să **faceţi:** *conj. prez. 2.pl.* 13,15
veţi face: *ind. viit.I. 2.pl.* 13,17; 15,14
fă: *imperativ 2.sg.* 13,27
să **(vă) faceţi:** *conj. prez. 2.pl.* 15,8
vor face: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,21; 16,3
aş **fi făcut:** *cond. pf. 1.sg.* 15,24
oi face: *ind. viit.I. 1.sg.* 17,26
ai făcut: *ind. pf.c. 2.sg.* 18,35
(să) face: *ind. prez. 3.sg.* 19,12

FAPTĂ: s.f.
faptele: *pl. nom./ac.* 3,19, 21; 7,7; 8,39; rezum. cap.10
faptele: *pl. nom., în sintagma* ***faptele lui Hristos*** rezum. cap.21

FARISEU: s.m.
farisei: *pl. ac.* 1,24; 3,1; rezum. cap.7; 7,45, 48; 9,13; 11,46; 12,42; 18,3
fariseii: *pl. nom./ac.* 4,1; 7,32, 47; rezum. cap.8; 8,3, 13; rezum. cap.9; 9,15, 40; rezum. cap.11; 11,47, 56; 12,19
fariseai: *pl. ac.* 9,16

FAŞIE: s.f.
faşii: *pl. ac.* 11,44

FATĂ: s.f.
fata: *sg. voc., în sintagma fata* ***Sionului*** 12,15

FAŢĂ: s.f.
faţa: *sg. nom./ac.* 5,37; 11,44
faţă: *sg. ac.* 7,24
faţă: *sg. ac., în loc. adv. de faţă* „direct" 18,20

FĂCĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) **FĂCĂTORIU**
făcătoriu: *s.m. sg. nom., în sintagma* ***făcătoriu de rău*** 18,30

FĂCLIE: s.f.
făclii: *pl. ac.* 18,3

FĂGĂDUIT, -Ă: adj.
făgăduit: *m. sg. nom., în sintagma Measia* ***cel*** *făgăduit* rezum. cap.4

FĂRÂMĂTURĂ: s.f.; var. **FĂRÂMITURĂ, FĂRĂMITURĂ**
fărămiturile: *pl. nom.* 6,12
fărămituri: *pl. ac.* 6,13

FĂT: s.m.
feţilor: *pl. voc.* 21,5

FECIOR: s.m.
fecior: *sg. nom.* 6,9

FELINAR: s.n./(Neob.) s.m.; var. FĂLINAR (cf. **Indice Iș**)
fălinari: *s.m. pl. ac.* 18,3

FERICIT, -Ă: adj.
fericiți: *m. pl. nom.* 13,17; rezum. cap.20; 20,29

(a) FI: v. IV
e: *ind. prez. impers./3.sg.* rezum. cap.1; 1,19, 27; 2,4; 3,31; 4,10, 11, 24, 37, 42, 50, 51, 53; 5,15, 32; rezum. cap.6, 6,14, 29, 46, 50, 61, 64, 71; 7,6, 36; 8,7, 13, 14, 19, 47; 9,8, 16, 19, 25, 30, 36; 11,26, 28, 50; 12,34; 13,10, 11, 16, 24; 14,21, 22; 15,12; rezum. cap.16; 16,7; rezum. cap.18; 18,14, 36, 37, 38; 21,15, 16, 22, 23, 24
era: *ind. imp. impers./3.sg./pl.* 1,1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 15, 24, 30, 39, 40, 44; 2,1, 6, 13; 3,1, 19, 23, 26; 4,6, 46, 53; 5,1, 5, 9, 13, 35; 6,4, 6, 10, 15, 17, 22, 63, 65, 72; 7,2, 12, 39, 42, 50; 8,44, 53; 9,14, 16, 40; 10,22, 35, 42; 11,1, 2, 18, 30, 31, 32, 38, 39, 51, 52, 55; 12,2, 4, 6, 17, 20, 21, 33; 13,1, 5, 11, 30; 17,6, 12; 18,1, 4, 10, 13, 14, 18, 28, 32, 40; 19,14, 20, 23, 29, 31, 38, 41, 42; 20,19, 24, 26; 21,2, 7, 8, 19
este: *ind. prez. 3.sg.* 1,18, 30, 33, 34, 47; 2,9, 25; 3,8, 13, 19, 31, 33; 6,33, 39, 40, 52, 56, 59; 7,16, 17, 18; 9,4, 8, 9, 17, 20, 29, 30, 31, 37; 10,1< rezum. cap.12; 12,31, 35, 50; 13,16, 25, 26; rezum. cap.14; 14,10; 16,17, 18, 32; 19,35, 40; 20,14; 21,7, 20, 24
ești: *ind. prez. 2.sg.* 1,19, 21, 22, 25, 42, 49; 3,10; 4,12, 19; 6,70; 7,52; 8,25, 48; 10,24; 11,27; 18,17, 25, 33, 37; 19,9, 12; 21,12
erai: *ind. imp. 2.sg.* 1,48; 21,18
eram: *ind. imp. 1.sg.* 11,15; 16,5
-i: *ind. prez. impers./3.sg.* rezum. cap.1; 4,18; 5,12, 13, 31; rezum. cap.6; 6,1, 24, 42; 7,11, 12; 9,12, 24; 10,13; 11,4, 39; 12,9; 18,31, 36; 19,28; 20,15; 21,12
-s: *ind. prez. 3.pl.* 17,14
ieste: *ind. prez. 3.sg.* 3,6, 29, 31; 6,9; 20,31; 21,4
iaste: *ind. prez. 3.sg.* 4,20, 22, 23, 29, 34; 5,2, 10, 25, 27, 30, 32, 44, 45; 7,22, 25, 26, 27, 28, 40, 41; rezum. cap.8; 8,16, 17, 26, 29, 34, 39, 44, 50, 54; 10,2, 12, 13, 29, 38; 11,10, 56; 14,11, 24, 28; 15,1, 20; 17,3, 17; 18,39
sânt: *ind. prez. 1.sg.* 1,20, 21, 23, 27; 3,28; 4,9, 26; 6,20, 35, 41, 48, 51, 58, 64; 7,28, 29, 33, 34, 36; 8,12, 16, 18, 23, 24, 28, 58; 9,5, 9; 10,7, 9, 11, 14, 36; 11,25; 12,26; 13,13, 19, 33; 14,3, 6, 9, 19, 20; 15,1, 5; 16,32; 17,11, 14, 16, 24; 18,5, 6, 8, 17, 25, 35; 19,21
sânt: *ind. prez. 3.pl.* 4,35; 5,39; 6,9, 65; 7,7; rezum. cap.8; 8,10; 10,8, 12, 16, 21; 11,9; rezum. cap.14; 14,2; 16,15; 17,7, 9, 10, 11; 21,25
sânteți: *ind. prez. 2.pl.* 8,23, 37, 39, 44, 47; 10,26, 34; 13,10, 11, 35; 14,19; 15,3, 14, 19, 27
sântem: *ind. prez. 1.pl.* 8,33; 9,28, 40; 10,30; 17,22
a fi: *inf. prez.* rezum. cap.1; 1,12, 46; rezum. cap.4; rezum. cap.5; 7,4; rezum. cap.8; 8,58; 9,22, 27; rezum. cap.10; 13,19; 14,29; 17,5; rezum. cap.20
fost-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,6
au fost: *ind. pf.c. impers./3.sg./pl.* 2,1; 4,52; 6,21; 10,22
fiind: *gerunziu* 2,23; 3,4; 4,9; 6,16, 72; 9,25; 10,33; 11,49, 51; 13,2; 20,1, 19, 26; 21,4, 11
va fi: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,2; 4,14; 6,52, 58, 59; 10,16; 11,25; 12,26; 13,19; 14,17, 29; 15,7
fi: *inf. prez. fără a* 3,9
să fii: *conj. prez. 2.sg.* 5,6; 20,27
vor fi: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,25; 6,45
veți fi: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,31, 33, 36; 13,17
ar fi: *cond. prez. 3.sg.* 8,42; 9,33; 18,30, 36
voi fi: *ind. viit.I. 1.sg.* 8,55
fusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* rezum. cap.9; 9,13, 18, 24; 20,7
fii: *imperativ 2.sg.* 9,28
să fie: *conj. prez. 3.sg./pl.* 9,39; 15,11; 16,24; rezum. cap.17; 17,11, 21, 22, 23, 24, 26; 19,24
ați fi: *cond. prez. 2.pl.* 9,41
ai fi fost: *cond. pf. 2.sg.* 11,21, 32
a fi fost: *inf. pf.* 12,29
să fiți: *conj. prez. 2.pl.* 12,36; 14,3
ați fi fost: *cond. pf. 2.pl.* 15,19

FINIC: s.m. (Înv.) "curmal", "palmier"
finic: *sg. ac.* 12,13

FIRE: s.f.
fire: *sg. ac.* 10,20

FIU: s.m.
fiii: *pl. nom.* 1,12; 4,12; 8,37, 39; 21,2
Fiiul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***Fiiul Unul-Născut/Fiiul lui Dumnezău/Fiiul Omenesc/Fiiul Său cel Unul Născut/Fiiul lui Dumnezeu celui viu/Fiiul lui Dumnezeu*** 1,18, 34, 49, 51; 3,13, 14, 16; 5,27; 6,27, 63, 70; 8,28; 9,35; rezum. cap.10; 10,36; 11,4, 27, 52; 12,23, 34; 13,31; 19,7; 20,31
fiiul/Fiiul: *sg. nom./ac.* 1,42, 45; 2,23; 3,17, 35, 36; rezum. cap.4; 4,47, 49, 50, 51, 53; 5,19, 20, 21, 23; 6,40, 42; 8,35, 36; 9,19, 20; rezum. cap.14; 14,13; rezum. cap.17; 17,1; 19,26
Fiiului: *sg. gen., în sintagmele* ***Unuia-Născut Fiiului lui Dumnezău/*** *glasul* ***Fiiului lui Dumnezeu/tr*** *upul* ***Fiiului*** *Omenesc* 3,18; 5,25, 28; 6,54
fiiului/Fiiului: *sg. dat.* 4,5; 5,22, 26
fiiu: *sg. nom.* 4,46
fiii: *pl. nom., în sintagma* ***fiii luminii*** 12,36
fiilor: *pl. voc.* 13,33
fiiul: *sg. ac., în sintagma* ***fiiul peririi*** „Iuda" 17,12

(a) FLĂMÂNZI: v. IV
va flămânzi: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,35

FLUIER: s.n. (Pop.) „tibia"
fluierile: *pl. nom./ac.* rezum. cap.19; 19,32, 33
fluierele: *pl. ac.* 19,31

FOC: s.n.
foc: *sg. ac.* 15,6

FOIȘOR: s.n.
foișoare: *pl. ac.* 5,2
foișorul: *sg. ac.* 10,23

(a) FOLOSI: v. IV
folosește: *ind. prez. 3.sg.* 6,64

FOTĂ: s.f. (Înv.) „șorț"; „o haină pescărească de deasupra, încinsă cu sfoară, ceea ce noi am numi halat" (cf. Anania 2001, p.1582)
fota: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,4, 5; 21,7

FRATE: s.m.
fratele: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,40, 41; 6,8; 11,21, 23, 32
frații: *pl. nom./ac.* 2,12; 7,3, 5, 10; 20,17
frate: *sg. nom.* 11,2
frate-său: *sg. ac.* 11,19
frați: *pl. ac.* 21,23

(a se) FRÂNGE: v. III
frângându(-să): *gerunziu* rezum. cap.19
să frângă: *conj. prez. 3.sg.* 19,31
au frânt: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,32, 33

FRICĂ: s.f.
frica: *sg. ac.* 7,13; 19,36; 20,19

FRIG: s.n. „temperatură scăzută a mediului ambiant, care dă senzația de rece"; (la pl.) „malarie"; „orice boală însoțită de febră mare și frisoane"
frigurile: *pl. nom.* 4,52
frig: *sg. nom.* 18,18

FUGĂ: s.f.
fuga: *sg. ac.* rezum. cap.16

(a) FUGI: v. IV
fuge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6

au fugit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,15
fug: *ind. prez. 3.pl.* 10,5
fuje: *ind. prez. 3.sg.* 10,12
fuge: *ind. prez. 3.sg.* 10,13

FUNIE: s.f.; var. (Înv.) **FUNE**
funi: *pl. ac.* 2,15

FUR: s.m. (Înv.) „hoţ"
fur: *sg. nom.* 10,1; 12,6
furi: *m. pl. nom.* 10,8
furul: *sg. nom.* 10,10; rezum. cap.12

(a) FURA: v. I
să **fure:** *conj. prez. 3.sg.* 10,10

G

GALILEAN: s.m. „persoană originară din Galileea"
galileianii: *pl. nom.* 4,45
galileean: *sg. nom.* 7,52

GATA: adv.
gata: 7,6

(a) GĂTI: v. IV „a pregăti"
să gătesc: *conj. prez. 1.sg.* 14,2
voi găti: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,3
gătind: *gerunziu* rezum. cap.21

GEAMĂN, -Ă: s.m./f.
Geamănul: *s.m. sg. nom./ac.* (aici) „supranumele ucenicului Toma" 20,24; 21,2
Jamănul: *s.m. sg. nom.* 11,16

GIULGIU: s.n.; var. GIOLGIU
giolgiuri: *pl. ac.* 19,40
giolgiurile: *pl. ac.* 20,5, 6, 7

GOL, GOALĂ: adj. „dezbrăcat"
gol: *m. sg. nom.* 21,7

GLAS: s.n.
glasul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,23; 3,8, 29; 5,37; 10,2, 4, 5, 16, 27; 12,30; 18,37
glasul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***glasul Fiiului lui Dumnezeu/ glasul Tatălui*** 5,25, 28; rezum. cap.12
glas: *sg. nom./ac.* 11,43; 12,28

GLOATĂ: s.f.
gloata: *sg. nom./ac.* 5, 13; 6,22, 24; rezum. cap.7; 7,20, 32, 49; 12,12, 17, 18, 29, 34; 18,12
gloată: *sg. nom./ac.* 7, 12, 31, 40, 43; 12,9; 18,3
gloatele: *pl. ac.* 7,12

(a) GONI: v. IV
goniia: *ind. imp. 3.pl.* 5,16
au gonit: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,20
vor goni: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,20

GRAI: s.n.
graiul: *sg. ac.* 4,42

GRĂDINAR: s.m.
grădinarul: *sg. nom.* 20,15

GRĂDINĂ: s.f.
grădină: *sg. nom./ac.* 18,1, 26; 19,41

(a) GRĂI: v. IV
grăind: *gerunziu* 1,37; 8,30; rezum. cap.11
grăim: *ind. prez. 1.pl.* 3,11
grăieşte: *ind. prez. 3.sg.* 3,31, 34; rezum. cap.7; 7,18; 9,37; 16,18
grăiesc: *ind. prez. 1.sg.* 4,26; 7,17; 8,25, 26, 28, 38; 10,25; 12,50; 14,10; 17,13
grăia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,27; 7,13; 11,56
am grăit: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,64; 14,25; 15,3, 11; 16,25; 18,20, 21, 23
grăieşte: *ind. prez. 3.sg.* 7,26; 8,44; 10,6
au grăit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,46; 8,12, 20; 9,29; 12,29, 36, 41; 17,1
a grăi: *inf. prez.* 8,26
am grăit: *ind. pf.c. 1.sg.* 8,40; 12,48, 49; 16,1, 4, 6, 33
grăiască: *conj. prez. fără să 3.sg.* 9,21
să grăiesc: *conj. prez. 1.sg.* 12,49
voi grăi: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,30; 16,25
aş fi grăit: *cond. pf. 1.sg.* 15,22
va grăi: *ind. viit.I. 3.sg.* 16,13
grăieşti: *ind. prez. 2.sg.* 16,29; 19,10

GRĂUNTE: s.m.; var. GRĂUNŢ
grăunţul: *sg. nom., în sintagma* ***grăunţul de grâu*** rezum. cap.12; 12,24

GRÂU: s.m.
grâu: *sg. ac., în sintagma* ***grăunţul de grâu*** rezum. cap.12; 12,24

(a) GREŞI: v. IV
(nu) greşi: *imperativ prohib. 2.sg.* 8,11

GREU, GREA: adj.
greu: *n. sg. nom.* 6,61

GRIJĂ: s.f.; var. GRIJE
grije: *sg. nom.* 10,13
grijă: *sg. ac.* 12,6

GURĂ: s.f.
gura: *sg. ac.* 19,29

(a) GUSTA: v. I
au gustat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,9
va gusta: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,52

H

HAINĂ: s.f.
haină: *sg. ac., în sintagma* ***haină de urşinic*** 19,2, 5

HRANĂ: s.f.
hrană: *sg. ac., în sintagma* ***hrană trecătoare*** 6,27

HULĂ: s.f.
hulă: *sg. ac.* 10,33

(a) HULI: v. IV
hulea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.5
ar fi hulit: *cond. pf. 3.pl.* rezum. cap.7
a huli: *inf. prez.* rezum. cap.9
huleaşti: *ind. prez. 2.sg.* 10,36

HULITOR, -TOARE: s.m./f.
hulitorilor: *s.m. pl. dat.* rezum. cap.8

I

IAR: adv.; var. IARĂ
iară: 1,35; 4,46, 54; 8,2, 12, 21; 9,15, 17, 24; rezum. cap.10; 10,17, 18, 40; 11,7, 8, 38; 12,28, 39; 14,3; 16,16, 17, 19, 22; 18,7, 27, 38, 40; 19,4, 9, 37; rezum. cap.20; 21,1
iar: 4,3

IARĂȘI: adv.
iarăși: 3,4; 6,15; 8,8; 9,27; 10,19; 13,12; rezum. cap.14; 18,33; rezum. cap.19; 20,10, 21; 21,16
iarăș: 4,13; 10,7

IARBĂ: s.f.
iarbă: *sg. nom.* 6,10

IARNA: adv.
iarna: 10,22

IATĂ: interj.
iată: 1,29, 36, 47; 3,18, 26; 4,35, 51; 5,14; 7,26; 11,3, 36, 39; 12,15, 19; 16,29, 32; 18,21; 19,4, 5, 14, 26, 27; 21,6, 14

IERI: adv.
ieri: 4,52

(a) IERTA: v. I
să ierte: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.20
veți ierta: *ind. viit.I. 2.pl.* 20,23
iertate vor fi: *pasiv ind. viit.I. 3.pl.* 20,23

(a) IEȘI: v. IV
să iasă: *conj. prez. 3.sg.* 1,43
au ieșit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,30, 43; 8,59; 10,20, 39; 11,31, 44; 12,18; 13,3, 30; 18,1, 16, 29, 38; 19,4, 5, 17, 34; 20,3; 21,3, 23
iase: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
ieșiia: *ind. imp. 3.pl.* 8,9
va ieși: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,9
ieșind: *gerunziu* rezum. cap.13
ieșise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 13,31
am ieșit: *ind. pf.c. 1.sg.* 16,27; 17,8
ieșit-am: *ind. pf.c. 1.sg.* 16,28
ai ieșit: *ind. pf.c. 2.sg.* 16,30

INIMĂ: s.f.
inima: *sg. nom./ac.* 12,40; 14,1, 27; 16,6, 22
inimă: *sg. ac.* 13,2

(a) INTRA: v. I; var. (Pop.) (a) ÎNTRA
întra: *inf. prez. fără a* 3,4, 5
ați întrat: *ind. pf.c. 2.pl.* 4,38
întrase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,22
întră: *ind. prez. 3.sg.* 10,1, 2; rezum. cap.12
va întra: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,9
au întrat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 13,27; 18,1, 15, 28; 19,9; 20,5, 6, 8
întrat-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,33

ISOP: s.m.
isop: *sg. ac.* 19,29

(a) ISPITI: v. IV
ispitindu-: *gerunziu* 6,6; 8,6

ISRAELITEAN: s.m.
israelitean: *sg. nom.* 1,47

(a se) IUBI: v. IV
au iubit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,16, 19; 12,43; 13,1; 15,9
iubește: *ind. prez. 3.sg.* 3,35; 12,25; rezum. cap.14; 16,27
iubește: *ind. prez. 3.sg.* 5,20; 10,17; 14,21, 23, 24
ați iubi: *cond. prez. 2.pl.* 8,42; 14,28
iubești: *ind. prez. 2.sg.* 11,3; 21,15, 16, 17
iubiia: *ind. imp. 3.sg.* 11,5; 13,23; 19,26; 20,2; 21,7, 20
iubea: *ind. imp. 3.sg.* 11,36
iubind: *gerunziu* 13,1
să (vă) iubiți: *conj. prez. 2.pl.* 13,34; 15,12, 17
am iubit: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,34; 15,9, 12
iubiți: *ind. prez. 2.pl.* 14,15
(să) va iubi: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,21
voi iubi: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,21
va iubi: *ind. viit.I. 3.sg.* 14,23
iubesc: *ind. prez. 1.sg.* 14,31; 21,15, 16, 17
ar iubi: *cond. prez. 3.sg.* 15,19
ați iubit: *ind. pf.c. 2.pl.* 16,27
ai iubit: *ind. pf.c. 2.sg.* 17,23, 24, 26

IZGONIRE: s.f.
izgonirii: *sg. gen., în sintagma* ***izgonirii lumești*** rezum. cap.15
izgoniri: *pl. ac.* rezum. cap.16

IZVOR: s.n.
izvor: *sg. nom., în sintagma* ***izvor de apă de veaci*** 4,14

Î

(a) ÎMBĂTRÂNI: v. IV
vei îmbătrâni: *ind. viit.I. 2.sg.* 21,18

(a) ÎMBRĂCA: v. I
au îmbrăcat: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,2

ÎMBRĂCĂMINTE: s.f.
îmbrăcăminte: *sg. ac.* rezum. cap.19
îmbrăcămintea: *sg. nom./ac.* 19,23, 24

ÎMBUCĂTURĂ: s.f.
îmbucătură: *sg. ac.* rezum. cap.13; 13,27
îmbucătura: *sg. ac.* 13,30

ÎMPĂRAT: s.m.
Împăratul/împăratul: *sg. nom./ac.* 1,49; 12,15; 19,14, 15
împărat: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,15; 18,37; 19,12, 15
Împăratul/împăratul: *sg. nom./ac., în sintagma Împăratul* ***lui*** *Israil/ împăratul jidovilor* 12,13; 18,33, 39; rezum. cap.19; 19,19, 21
împăratul: *sg. voc., în sintagma* ***împăratul jidovilor*** 19,3

ÎMPĂRĂȚIE: s.f.
împărăția: *sg. ac., în sintagma* ***împărăția lui*** *Dumnezeu* 3,3, 5
împărăția: *sg. nom.* rezum. cap.18; 18,36

(a se) ÎMPĂRȚI: v. IV
au împărțit: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,11
împărțindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.19
împărțit-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,24

ÎMPERECHERE: s.f.; var. ÎMPĂRECHERE, ÎMPĂRECHEARE
(Înv.) „dezbinare"
împărăcheare: *sg. nom.* 7,43
împărechere: *sg. nom.* 9,16
împărecheare: *sg. nom.* 10,19

(a) ÎMPLETI: v. IV
împletind: *gerunziu* 19,2

ÎMPOTRIVA: prep.; var. (În v. și pop.) ÎMPROTIVA
împrotiva: rezum. cap.15

(a se) ÎMPOTRIVI: v. IV; var. (a se) ÎMPROTIVI
(să) împrotivească: *ind. prez. 3.sg.* 19,12

ÎMPREJUR: adv.
împrejur: *adv. în loc. s.* ***tăiarea împrejur****/în loc. v.* ***tăiați împrejur*** 7,22, 23
împrejur: 11,42

(a se) ÎMPREUNA: v. I
(să) împreună: *ind. prez. 3.pl.* 4,9

ÎMPREUNĂ: adv.
împreună: 4,36; rezum. cap.5; 20,4; 21,2

(a) ÎMPROȘCA: v. I
a **împroșca:** *inf. prez.* rezum. cap.10

ÎNAINTE: adv./prep.
nainte: *adv. în loc. adv.* ***mai*** *nainte* 1,15, 27, 30, 48; 4,49; 5,7; 6,63; rezum. cap.8; 8,58; 13,1, 19; 14,29; 17,24
înainte: *adv. în loc. adv.* ***mai*** *înainte* 17,5
mainte: *adv.* 12,1
înaintea: *prep.* 3,28; 10,4; 11,55; 12,37; 20,30

ÎNAPOI: adv.; (scris și) ÎNN APOI
înnapoi: 6,67

(a se) ÎNĂLȚA: v. I
au înălțat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,14
să **(Să) înalțe:** *conj. prez. 3.sg.* 3,14; 12,34
veți înălța: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,28
(Mă) voi înălța: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,32

ÎNĂLȚARE: s.f.
înălțare: *sg. ac.* rezum. cap.3

ÎNĂUNTRU: adv.; var. (În v.) ÎNLONTRU
înlontru: 18,16; 20,26

ÎNCĂLȚĂMÂNT: s.n.
încălțământului: *sg. gen.* 1,27

ÎNCĂLȚĂMINTE: s.f.
încălțămintelor: *pl. gen.* rezum. cap.1

(a se) ÎNCĂLZI: v. IV
(să) încălzia: *ind. imp. 3.pl.* 18,18
încălzindu(-să): *gerunziu* 18,18
[era] încălzindu(-să): *ind. imp. perifr. 3.sg.* 18,25

(a) ÎNCĂPEA: v. II
încăpând: *gerunziu* 2,6
încape: *ind. prez. 3.sg.* 8,37
ar încăpea: *cond. prez. 3.pl.* 21,25

(a) ÎNCEPE: v. III
începea: *ind. imp. 3.sg.* 4,47
începând: *gerunziu* 8,9
au început: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,5

ÎNCEPUT: s.n.
început: *sg. ac., în loc. adv.* ***întru început/din început*** 1,1, 2; 6,65; 8,44; 15,27; 16,5
începutul: *sg. nom.* 2,11; 8,25

(a) ÎNCETA: v. I
neîncetând: *gerunziu* 8,7

(a se) ÎNCHINA: v. I
a **(să) închina:** *inf. prez.* rezum. cap.4
(s-)au închinat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,20; 9,38
(vă) veți închina: *ind. viit.I. 2.pl.* 4,21
(vă) închinați: *ind. prez. 2.pl.* 4,22
(ne) închinăm: *ind. prez. 1.pl.* 4,22
(să) vor închina: *ind. viit.I. 3.pl.* 4,23
să **(să) închine:** *conj. prez. 3.pl.* 4,23, 24; 12,20
(să) închină: *ind. prez. 3.pl.* 4,24; rezum. cap.9

ÎNCHINĂTOR, -TOARE: s.m./f.
închinătorii: *pl. nom., în sintagma* ***închinătorii cei adevărați*** 4,23

(a se) ÎNCINGE: v. III „a se înfășura peste mijloc sau peste altă parte a corpului cu o cingătoare, un brâu etc."
(S-/s-)au încins: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,4; 21,7
(te) incingeai: *ind. imp. 2.sg.* 21,18
va **încinge:** *ind. viit.I. 3.sg.* 21,18

ÎNCINS, -Ă: adj. „înfășurat peste mijloc sau peste altă parte a corpului cu o cingătoare, un brâu etc."
încins: *m. sg. nom.* rezum. cap.13; 13,5

ÎNCOACE: adv.
încoace: 20,27

(a) ÎNCONJURA: v. I; var. (Reg.) (a) ÎNCUNJURA
au încun jurat: *ind. pf.c. 3.pl.* 10,24

ÎNCOTRO: adv.; var. (Înv.) ÎNCĂTRO
încătro: 3,8; 12,35; 21,18

(a se) ÎNCREDE: v. III
(Să) încredea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.2; 2,24

(a) ÎNCREDINȚA: v. I
încredințază: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19

ÎNCUIAT, -Ă: adj.; var. ÎNCUIET, -Ă
încuiete: *f. pl. nom.* 20,19, 26

(a) ÎNCUNUNA: v. I
[fiind] încununat: *pasiv gerunziu* rezum. cap.19

ÎNDĂRĂT: adv.; var. ÎNDĂRĂPT
îndărăpt: 18,6; 20,14

(a) ÎNDEMNA: v. I
îndemnându-: *gerunziu* rezum. cap.13
au îndemnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,24
îndeamnă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16

(a se) ÎNDOI: v. IV „a fi nesigur"
îndoindu(-să): *gerunziu* 13,22

ÎNDOIT, -Ă: adj. „fără convingere"
îndoit: *m. sg. nom.* rezum. cap.19

(a) ÎNDRĂZNI: v. IV
îndrâznea: *ind. imp. 3.pl.* 21,12

(a) ÎNDREPTA: v. I
îndreptați: *imperativ 2.pl.* 1,23

(a) ÎNFĂȘA: v. I (Înv.) „a înfășura"
au înfășat: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,40

ÎNGER: s.m.
îngerii: *pl. nom., în sintagma* ***îngerii lui*** *Dumnezău* 1,51
îngerul: *sg. nom., în sintagma* ***îngerul Domnului*** 5,4
îngerul: *sg. nom.* 12,29
îngeri: *pl. ac.* rezum. cap.20; 20,12

(a se) ÎNGROPA: v. I
(să) **îngroapă:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
a îngropa: *inf. prez.* 19,40

ÎNGROPARE: s.f.
îngropării: *sg. gen., în sintagma zioa îngropării (Meale)* 12,7

(a se) ÎNJUMĂTĂȚI: v. IV (aici) „a fi la (pe la) jumătate"
în **jumătățindu(-să):** *gerunziu* 7,14

ÎNNOIRE: s.f.; (scris și) ÎNOIRE
înoirile: *pl. nom., în sintagma* ***înoirile bisericii*** „sărbătoare la care se celebrau purificarea și înnoirea templului din Ierusalim de către Iuda Macabeul" (cf. DB, p.782) 10,22

(a) ÎNSEMNA: v. I; var. (Reg.) (a) ÎNSĂMNA
au însămnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,27

însămnând: *gerunziu* 12,33; 21,19
însemnând: *gerunziu* 18,32

(a) ÎNSETA: v. I; var. (Reg.) **(a)** ÎNSĂTA
va însăta: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,13
să **însătez:** *conj. prez. 1.sg.* 4,15
însătează: *ind. prez. 3.sg.* 7,37

ÎNSETAT, -Ă: s.m./f.; var. (Reg.) ÎNSĂTAT, -Ă
(cei) însătați: *s.m. pl. ac.* rezum. cap.7

(a) ÎNSETOȘA: v. I; var. (Reg.) **(a)** ÎNSĂTOȘA; **(a)** ÎNSĂTOȘI: v. IV
va însătoșa: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,35
însătoșind: *gerunziu* rezum. cap.19

(a se) ÎNȘELA: v. I
înșală: *ind. prez. 3.sg.* 7,12
(v-)ați înșelat: *ind. pf.c. 2.pl.* 7,47

(a) ÎNTĂRI: v. IV
întărește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

ÎNTÂI, -A: adv./num. ord.
întâi: *adv.* 1,41; 2,10; 5,4; 7,51; 9,8; 10,40; rezum. cap.12; 12,16; rezum. cap.13; rezum. cap.18; 18,13; 19,39; rezum. cap.20
(mai) întâi: *adv.* 15,18; 20,4
(mai) întăi: *adv.* 20,8
întâiu: *num. ord. m. sg. nom.* 8,7

(a) ÎNTÂMPINA: v. I
au întâmpinat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,51; 11,20
întâmpinasă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,30

ÎNTÂMPINARE: s.f.
întâmpinarea: *sg. ac.* 12,13, 18

(a se) ÎNTÂMPLA: v. I
să (să) **întâmple:** *conj. prez. 3.sg.* 5,14

(a) ÎNTINDE: v. III
întinde-vei: *ind. viit.I. 2.sg.* 21,18

ÎNTINDERE: s.f.
întinderea: *sg. nom., în sintagma* ***întinderea corturilor*** (cf. supra CORT) 7,2

(a) ÎNTINGE: v. III „a înmuia pâine într-o mâncare"
întingând: *gerunziu* 13,26

ÎNTINS, -Ă: adj. (despre pâine) „înmuiat într-o mâncare"
întinsă: *f. sg. ac.* 13,26

(a se) **ÎNTOARCE:** v. III
întorcându(-Să/-să): *gerunziu* 1,38; 20,16; 21,20
(s-)au întors: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,67; 7,53; 20,14
(să) va **întoarce:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,20

(a) ÎNTRA: v. I; vezi **(a)** INTRA

(a se) ÎNTREBA: v. I
să **întrebe:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 1,19; 16,19, 30
au întrebat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21, 25; 5,12; 9,2, 15, 19; 18,7, 19
întreba: *ind. imp. 3.sg.* 4,52; rezum. cap.18
a întreba: *inf. prez.* 8,7; 21,12
întrebați: *imperativ 2.pl.* 9,21, 23
întreabă: *ind. prez. 3.sg.* 16,5
(vă) întrebați: *ind. prez. 2.pl.* 16,19
întrebi: *ind. prez. 2.sg.* 18,21
întreabă: *imperativ 2.sg.* 18,21
(Să) întreabă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
întrebându(-să): *gerunziu* rezum. cap.21

ÎNTREBARE: s.f.
întrebare: *sg. nom.* rezum. cap.3; 3,25

(a se) ÎNTRISTA: v. I
(vă) veți întrista: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,20
întristatu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,17

ÎNTRISTARE: s.f.
întristarea: *sg. nom.* 16,6, 20
întristare: *sg. ac.* 16,21, 22

ÎNTUNERIC: s.n.; var. (Înv.) **ÎNTUNEREC, ÎNTUNEAREC**
întunerec: *sg. nom./ac.* 1,5; 6,17; 12,35, 46; 20,1
întunerecul: *sg. nom./ac.* 1,5; 3,19; 12,35
întunearec: *sg. ac.* 8,12

(a se) ÎNTURNA: v. I
să **(să) întoarne:** *conj. prez. 3.pl.* 12,40

(a) ÎNȚELEGE: v. III
să înțeleagă: *conj. prez. 3.pl.* 12,40

ÎNVĂLUIT, -Ă: adj. „făcut sul"
învăluită: *f. sg. nom.* 20,7

(a se) ÎNVĂȚA: v. I
învață: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; rezum. cap.6; rezum. cap.14
au învățat: *ind. pf.c. 3.sg.* 6,45; 8,28
învățând: *gerunziu* 6,60; 7,28; 8,20
învăța: *ind. imp. 3.sg.* 7,14; 8,2
neînvățând: *gerunziu* 7,15
să **învețe:** *conj. prez. 3.sg.* 7,35
învățându(-să): *gerunziu* rezum. cap.9
înveți: *ind. prez. 2.pl.* 9,34
va **învăța:** *ind. viit.I. 3.sg.* 14,26; rezum. cap.16; 16,13
am **învățat:** *ind. pf.c. 1.sg.* 18,20

ÎNVĂȚĂTOR: s.m.
învățătoriule/Învățătoriule: *sg. voc.* 1,38; 8,4; 20,16
învățătoriu/Învățătoriu: *sg. nom./ac.* 3,2, 10; 13,13
Învățătoriul: *sg. nom.* 11,28; 13,14

ÎNVĂȚĂTURĂ: s.f.
învățătura: *sg. nom./ac.* rezum. cap.7; 7,16; 18,19
învățătură: *sg. ac.* 7,17

(a) ÎNVÂRTOȘA: v. I (despre inimă) „a împietri"
au învârtoșat: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,40

(a) ÎNVIA: v. I
au înviiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,22; 12,1, 17
înviie: *ind. prez. 3.sg.* 5,21
să **înviez:** *conj. prez. 1.sg.* 6,39
voi înviia: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,40, 44, 55
înviiază: *ind. prez. 3.sg.* 6,64; rezum. cap.11
înviia-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,23
va învia: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,24
înviiase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 12,9; 21,14
să **învie:** *conj. prez. 3.sg.* 20,9

ÎNVIERE: s.f.
învierea: *sg. ac., în sintagmele* ***învierea vieții/învierea judecății*** 5,29
învierе: *sg. nom./ac.* 11,24, 25

(a) ÎNVINGE: v. III
învinge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.7

J

JĂRATIC: s.n.; var. JERATEC
jeratec: *sg. ac.* 21,9

JIDOV: s.m.
jidovii: *pl. nom./ac.* 1,19; rezum. cap.2; 2,18, 20; 3,25; 4,9; 5,10, 16, 18; 6,41, 53; 7,1, 11, 15, 35; 8,22, 31, 48, 52, 57; 9,18, 22; rezum. cap.10; 10,24, 31, 33; 11,8, 31, 33, 36, 45; rezum. cap.15; rezum. cap.18; 18,20, 31; 19,7, 12, 31
jidovilor: *pl. gen./dat.* 2,6; rezum. cap.5; 5,15; 7,13; rezum. cap.12; 13,33; 18,12, 14, 36; 19,14, 21, 38, 40; 20,19
jidovilor: *pl. gen., în sintagmele* ***Paştile jidovilor/praznicul jidovilor/împăratul jidovilor/vinerea jidovilor*** 2,13; 5,1; 6,4; 7,2; 11,55; 18,33, 39; rezum. cap.19; 19,3, 19, 21, 42
jidovilor: *pl. dat. adn., în sintagma căpetenie jidovilor* 3,1
jidov: *sg. nom.* 4,9; 18,35
jidovi: *pl. ac.* 4,22; rezum. cap.7; 9,22; 10,19; 11,19, 54; 12,9, 11; rezum. cap.18; 18,38; 19,20

JOS: adv.
jos: 8,6
jos: *adv. în loc. adv. de* ***jos*** 8,23

(a se) **JUDECA:** v. I
să **judece:** *conj. prez. 3.sg.* 3,17; 8,50; 12,48
(să) judecă: *ind. prez. 3.sg.* 3,18
(s-)au judecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,18; 16,11
judecă: *ind. prez. 3.sg.* 5,22; 7,51; rezum. cap.19
judec: *ind. prez. 1.sg.* 5,30; 8,15, 16; 12,47
(nu) judecar**eţi:** *imperativ prohib. 2.pl.* 7,24
judecaţi: *imperativ 2.pl.* 7,24; 18,31
judecaţi: *ind. prez. 2.pl.* 8,15
a judeca: *inf. prez.* 8,26
să **judec:** *conj. prez. 1.sg.* 12,47
va judeca: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,48

JUDECATĂ: s.f.
judecata: *sg. nom./ac.* 3,19; 5,22, 30; 8,16; 12,31
judecată: *sg. ac.* 5,24, 27; 7,24; rezum. cap.9; 9,39; 16,8, 11; 19,13
judecăţii: *sg. gen, în sintagma* ***învierea judecăţii*** 5,29

JUDECĂTOR: s.m.; var. (În v.) **JUDECĂTORIU**
judecătoriu: *sg. nom.* rezum. cap.5

L

LATINEŞTE: adv.; var. (Reg.) **LETENEŞTE**
leteneşte: 19,20

LĂCAŞ: s.n.; vezi **LOCAŞ**

(a) LĂCRIMA: v. I; var. (În v. şi pop.) **(a) LĂCĂRMA**
au lăcrămat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,35

(a) LĂCUI: v. IV; vezi **(a) LOCUI**

(a) LĂSA: v. I
au lăsat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,3, 28, 52; 8,29; 19,38
lasă: *ind. prez. 3.sg.* 10,12; rezum. cp.14
lăsaţi: *imperativ 2.pl.* 11,44; 12,7; 18,8
vom lăsa: *ind. viit.I. 1.pl.* 11,48
voi lăsa: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,18
las: *ind. prez. 1.sg.* 14,27; 16,28
să lăsaţi: *conj. prez. 2.pl.* 16,32

(a) LĂUDA: v. I
laudă: *ind. prez. 3.sg./pl.* rezum. cap.3; rezum. cap.7

(a) LEGA: v. I
era legată: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 11,44
au legat: *ind. pf.c. 3.pl.* 18,12

LEGAT, -Ă: adj.
legat: *m. sg. nom./ac.* 11,44; 18,24

LEGE: s.f.
leagea: *sg. nom./ac.* 1,17; 7,49, 51; 8,17; 10,34; 15,25; 18,31
legea: *sg. ac.* 7,19
leagea: *sg. ac., în sintagma leagea* ***lui Moise*** 7,23
leage: *sg. ac.* 8,5; 19,7
lege: *sg. ac.* 12,34

(a se) **LEPĂDA:** v. I
(să) leapădă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.9; 12,31, 48

LEVIT: s.m. (cf. **Indice Iş**)
leviţi: *pl. ac.* 1,19

LIMBĂ: s.f.
limbi: *pl. ac.* 7,35; 12,20
limbile: *pl. ac.* 7,35

LIPSĂ: s.f. „nevoie", „trebuinţă"
lipsă: *sg. ac.* 13,10

LITRĂ: s.f.
litră: *sg. ac.* 12,3
litre: *pl. ac.* 19,39

LOC: s.n.
locul: *sg. nom./ac.* 4,20; 6,23; 11,48; 18,2; 19,13, 17, 20, 41; 20,25
loc: *sg. ac.* 5,13; 6,10; 10,40; 11,6, 30; 14,2, 3; 20,7

LOCAŞ: s.n.; var. (Reg.) LĂCAŞ
lăcaşuri: *pl. nom.* rezum. cap.14; 14,2
lăcaş: *sg. ac.* 14,23

(a) LOCUI: v. IV; var. (În v.) **(a) LĂCUI**
lăcuieşti: *ind. prez. 2.sg.* 1,38
lăcuia: *ind. imp. 3.sg.* 1,39
lăcuieşte: *ind. prez. 3.sg.* 14,10

(a) LOVI: v. IV
au lovit: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,10

(a se) **LUA:** v. I
ia: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; 1,29; 4,36; 7,23; 10,18; rezum. cap.21
am luat: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 1,16; 10,18
luaţi: *imperativ 2.pl.* 2,16; 11,39; 18,31; 19,6; 20,22
lua: *inf. prez. fără a* 3,27
au luat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 3,33; 5,9; 6,11; 8,59; 10,31; 11,41; 12,3, 13; 13,12; 17,8; 19,1, 16, 23, 27, 40; 20,2, 13; 21,13
a **lua:** *inf. prez.* rezum. cap.5; 5,10; 6,21; 10,18
ia: *imperativ 2.sg.* 5,8, 11, 12
iau: *ind. prez. 1.sg.* 5,34, 41
luaţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,44
să **ia:** *conj. prez. 3.sg.* 6,7; rezum. cap.10; 19,31, 38
luându(-Să): *gerunziu* rezum. cap.8
voi lua: *ind. viit.I. 1.sg.* 10,17; 14,3
iai: *ind. prez. 2.sg.* 10,24
vor lua: *ind. viit.I. 3.pl.* 11,48
luând: *gerunziu* 13,4, 30; 18,3; 19,30
va **lua:** *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.14; 16,14, 15, 22
veţi lua: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,24
să **iai:** *cond. prez. 2.sg.* 17,15
ie: *imperativ 2.sg.* 19,15
ai luat: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,15
oi lua: *ind. viit.I. 1.sg.* 20,15

LUAT, -Ă: adj.
luată: *f. sg. ac.* 20,1

(a) LUCRA: v. I
lucră: *ind. prez. 3.sg.* 3,20
lucrează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5; 5,17
lucru: *ind. prez. 1.sg.* 5,17

lucrați: *imperativ 2.pl.* 6,27
să **lucrăm:** *conj. prez. 1.sg.* 6,28
lucrezi: *ind. prez. 2.sg.* 6,30
lucra: *inf. prez. fără a* 9,4

LUCRARE: s.f.
lucrările: *pl. nom.* 3,20

LUCRĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv.) LUCRĂTORIU
lucrătoriul: *sg. nom.* rezum. cap.15
lucrătoriu: *sg. nom.* 15,1

LUCRU: s.n.
lucrul: *sg. ac.* 4,34; 17,4
lucrurile: *pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,36; 7,3; 8,41; 9,4; 10,25; 14,10, 12; 15,24
lucruri: *pl. nom./ac.* 5,20, 36; 10,32; 14,12
lucrurile: *pl. nom./ac., în sintagma* ***lucrurile lui Dumnezău/ lucrurile Tatălui (Mieu)*** 6,28; 9,3; 10,37
lucrul: *sg. nom., în sintagma* ***lucrul lui Dumnezău*** 6,29
lucru: *sg. ac.* 7,21; 10,33
lucrurilor: *pl. dat.* 10,38

LUME: s.f.
lumii: *sg. gen., în sintagmele* ***păcatul lumii/Mântuitoriul lumii/ Lumina lumii/viiața lumii/căpeteniia lumii*** „Satana" (cf. Anania 2001, p.1572) ***/stăpânul lumii*** „Satana" (cf. *ibidem*)***zidirea lumii*** rezum. cap.1; 1,29; 4,42; 6,52; rezum. cap.8; 8,12; 12,31; 14,30; 16,11; 17,24
lume: *sg. ac.* 1,9, 10; 3,17, 19; 6,14; 8,23, 26; rezum. cap.9; 9,5, 39; 10,36; 11,27; 12,25, 46; 13,1; 15,19; 16,21, 28, 33; 17,6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18; 18,36, 37; 21,25
lumea: *sg. nom./ac.* 1,10; rezum. cap.3; 3,16, 17; 7,7; 8,23; 12,19, 47; 14,17, 19, 27, 31; 15,18, 19; rezum. cap.16; 16,8, 20, 28, 33; rezum. cap.17; 17,5, 14, 21, 23, 25; rezum. cap.18
lumei: *sg. dat.* 6,33
lumii: *sg. gen./dat.* 7,4; 9,5; 12,31; 14,22; 18,20
lumi: *sg. gen.* 11,9

LUMESC, -EASCĂ: adj.
lumești: *f. sg. gen., în sintagma* ***izgonirii lumești*** rezum. cap.15

(a) LUMINA: v. I
luminează: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1; 1,5, 9; rezum. cap.9
luminând: *gerunziu* 5,35

LUMINĂ: s.f.
lumină/Lumină: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,7, 8; 3,19, 20, 21; 9,5; 11,10; 12,35, 36, 46
lumina: *sg. nom./ac.* 1,4, 5, 8; 3,19, 20; 5,35; 11,9; 12,35
lumina: *sg. ac., în sintagmele* ***lumina cea adevărată/lumina vieții*** 1,9; 8,12
Lumina: *sg. nom., în sintagma* ***Lumina lumii*** „Hristos" rezum. cap.8; 8,12
luminii: *sg. gen., în sintagma* ***fiii luminii*** 12,36

LUNĂ: s.f.
luni: *pl. nom.* 4,35

LUNTRE: s.f.
luntre: *sg. ac.* 21,8

LUP: s.m.
lupi: *pl. ac.* 10,12
lupul: *sg. nom.* 10,12

M

MAICĂ: s.f.
maicii: *sg. gen., în sintagma* ***pântecele maicii*** 3,4

MAMĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) MUMĂ
muma: *sg. nom./ac.* 2,1, 3, 5, 12; 6,42; rezum. cap.19; 19,25, 26, 27
mumei: *sg. gen./dat.* rezum. cap.19; 19,25, 26

MANĂ: s.f.
mană: *sg. ac.* 6,31, 49
mana: *sg. ac.* 6,59

MARE: s.f.
mare: *sg. ac.* rezum. cap.6; 6,16, 17, 19, 22, 25; rezum. cap.21; 21,7
Marea: *sg. ac., în s. propr.* ***Marea Galileii/Marea Tiveriadei*** 6,1; 21,1
marea: *sg. nom.* 6,18

MARE: adj./s.
(mai) mari: *s.n. pl. ac.* „lucruri mai mari" 1,50; 5,20; 14,12
(mai) mare: *adj. m./f. sg. nom./ac.* 4,12; 5,36; 8,53; 10,29; 13,16; 14,28; 15,13, 20; 19,11
mare: *adj. f./n. sg. nom./ac.* 5,3; 6,2, 5, 18; 7,37; 11,43; 19,31
mari: *adj. m. pl. ac.* 21,11

MASĂ: s.f.
mesele: *pl. ac.* 2,15

MĂRTURIE: s.f.
mărturie: *sg. nom./ac.* 1,7; 2,25; 3,26; 5,34, 36
mărturiia: *sg. nom./ac.* 1,19; 3,11, 32, 33; 5,31, 32; 8,13, 14, 17; 19,35
mărturia: *sg. nom.* 21,24

(a) MĂRTURISI: v. IV
mărturisește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.1
să mărturisască: *conj. prez. 3.sg.* 1,7, 8
mărturisește: *ind. prez. 3.sg.* 1,15; 3,32; rezum. cap.5; 5,32; 8,18; 21,24
au mărturisit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,20, 32; 4,44; 5,33, 37; 13,21; 19,35
am mărturisit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,34
mărturisim: *ind. prez. 1.pl.* 3,11
mărturisiți: *ind. prez. 2.pl.* 3,28
mărturisiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,39; 12,17, 42
mărturisesc: *ind. prez. 1.sg.* 5,31; 7,7; 8,14, 18
mărturisesc: *ind. prez. 3.pl.* 5,36, 39; 10,25
mărturisești: *ind. prez. 2.sg.* 8,13
ar mărturisi: *cond. prez. 3.sg.* 9,22
va **mărturisi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,26
veți mărturisi: *ind. viit.I. 2.pl.* 15,27
mărturisește: *imperativ 2.sg.* 18,23
să **mărturisesc:** *conj. prez. 1.sg.* 18,37

MĂSLIN: s.m.; var. (În v. și reg.) MASLIN
Maslinilor: *pl. gen., în s. propr.* ***Muntele Maslinilor*** 8,1

MĂSURĂ: s.f.
măsuri: *pl. nom.* 2,6
măsura: *sg. ac.* 3,34

MÂNĂ: s.f.
mâna: *sg. ac.* rezum. cap.3; 3,35; 10,28; 20,25, 27
mânile: *pl. ac.* 7,30, 44; 10,39; 13,9; rezum. cap.20; 20,20, 25, 27; 21,18
mâna: *sg. ac., în sintagma mâna Tatălui* ***(Mieu)*** 10,29
mâni: *pl. ac.* 11,44; 13,3

(a) MÂNCA: v. I
au mâncat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,17; 6,31, 49, 59
mâncă: *imperativ 2.sg.* 4,31
a mânca: *inf. prez.* 4,32, 33; rezum. cap.6; 6,53
să mânce: *conj. prez. 3.pl.* 6,5, 31
mâncase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 6,13, 23

aţi mâncat: *ind. pf.c. 2.pl.* 6,26
va mânca: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,50, 52
veţi mânca: *ind. viit.I. 2.pl.* 6,54
mâncă: *ind. prez. 3.sg.* 6,55, 57, 58, 59; 13,18
să mănânce: *conj. prez. 3.pl.* 18,28
de mâncat: *supin* 21,5

MÂNCARE: s.f.
mâncare: *sg. nom.* 6,56

(a) MÂNGÂIA: v. I; var. (Înv. şi rar) **(a)** MÂNGĂIA
să mângâie: *conj. prez. 3.pl.* 11,19
mângâia: *ind. imp. 3.pl.* 11,36
mângâind: *gerunziu* rezum. cap.14

MÂNGÂIETOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. şi reg.) **MÂNGĂITORIU**; (Înv.) MÂNGÂITORIU
Mângăitoriu: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.14; 14,16
Mângăitoriul: *s.m. sg. nom.* 14,26; 15,26; 16,7
Mângâitoriul: *s.m. sg. nom.* rezum. cap.16

(a se) MÂNIA: v. I
(vă) mâniiaţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,23

MÂNIE: s.f.
mâniia: *sg. nom., în sintagma mâniia* ***lui Dumnezău*** rezum. cap.3; 3,36

(a se) MÂNTUI: v. IV
a mântui: *inf. prez.* rezum. cap.3
să (să) mântuiască: *conj. prez. 3.sg.* 3,17
să (vă) mântuiţi: *conj. prez. 2.pl.* 5,34
mântuindu-: *gerunziu* rezum. cap.7
(să) va mântui: *ind. viit.I. 3.sg.* 10,9
mântui(-să)-va: *ind. viit.I. 3.sg.* 11,12
mântuieşte: *imperativ 2.sg.* 12,27
să mântuiesc: *conj. prez. 1.sg.* 12,47

MÂNTUIRE: s.f.
mântuirea: *sg. nom.* 4,22
mântuire: *sg. ac.* rezum. cap.15; 15,22

MÂNTUITOR: s.m.; var. (Înv.) **MÂNTUITORIU**
Mântuitoriul: *sg. nom., în sintagma* ***Mântuitoriul lumii*** 4,42

MÂNZ: s.m.
mânzul: *sg. ac.* rezum. cap.12; 12,15
mânz: *sg. ac.* 12,14

(a) MERGE: v. III
au mers: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* rezum. cap.1; 1,37; 11,31; 12,13; 18,4
mersesă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 1,40
merge: *ind. prez. 3.sg.* 3,8; 12,35; 13,3
vor meargе: *ind. viit.I. 3.pl.* 5,29
mergea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 6,2, 21; 18,15
mergi: *imperativ 2.sg.* 7,3; 4,16, 50; 8,11; 9,7, 11; 18,21; 20,17
merg: *ind. prez. 1.sg.* 7,33; 8,14, 21, 22; 11,11; 13,33, 36; 14,2, 4, 12, 28; 16,5, 10, 16, 17, 28; 21,3
va să meargă: *ind. viit. pop. 3.sg.* 7,35
mearge: *ind. prez. 3.sg.* 10,4; 11,31
merg: *ind. prez. 3.pl.* 10,4, 5
să meargem: *conj. prez. 1.pl.* 11,7, 15, 16; 14,31
mergi: *ind. prez. 2.sg.* 11,8; 13,36; 14,5; 16,5
merge: *inf. prez. fără a* 13,37
voi merge: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,3
să mergeţi: *conj. prez. 2.pl.* 15,16
va **merge**: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.16
să **merg**: *conj. prez. 1.sg.* 16,7
mergeai: *ind. imp. 2.sg.* 21,18
mergând: *gerunziu* 21,20

MERGERE: s.f.
mergerea: *sg. ac.* rezum. cap.14

MESTECĂTURĂ: s.f.; vezi **AMESTECĂTURĂ**

MEŞTEŞUGIRE: s.f.
meşteşugiri: *pl. ac.* rezum. cap.9

(a se) MICŞORA: v. I
a (să) **micşora**: *inf. prez.* rezum. cap.3
a **(mă) micşora**: *inf. prez.* 3,30

MIEL: s.m.
Mielul: *sg. nom./ac., în sintagma* ***Mielul lui Dumnezeu/Mielul lui Dumnezău*** rezum. cap.1; 1,29, 36
mieii: *pl. ac.* 21,16

MIELUŞEL: s.m.
mieluşeii: *pl. ac.* 21,15

MIJLOC: s.n.
mijlocul: *sg. ac., în loc. prep.* ***în mijlocul*** 1,26
mijloc: *sg. ac., în loc. adv.* ***în mijloc*** 8,3, 9; 19,18; 20,19, 26

MINCINOS, -OASĂ: adj.
mincinos: *m. sg. nom.* 8,44, 55

MINCIUNĂ: s.f.
minciună: *sg. ac.* 8,44
minciunii: *sg. gen.* 8,44

MINUNE: s.f.
minuni: *pl. ac.* 4,48; rezum. cap.9
minune: *sg. nom./ac.* 9,30; rezum. cap.11

(a se) MIRA: v. I
(nu te) mira: *imperativ prohib. 2.sg.* 3,7
(să) mira: *ind. imp. 3.pl.* 4,27; 7,15
să (vă) miraţi: *conj. prez. 2.pl.* 5,20
(nu vă) miraţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 5,28
(vă) miraţi: *ind. prez. 2.pl.* 7,21

MIRE: s.m.
mire: *sg. nom./ac.* 2,9; 3,29
mirelui: *sg. gen.* 3,29

MIREASĂ: s.f.
mireasă: *sg. ac.* 3,29

MIREASMĂ: s.f.
mireasme: *pl. ac.* 19,40

MIRĂ: s.f.; var. **MIRHĂ** (Înv.) „smirnă”
mirhă: *sg. ac.* rezum. cap.19

MIROS: s.n.
mirosul: *sg. ac.* 12,3

MIR: s.n.
mirului: *sg. gen.* 12,3
mirul: *sg. nom.* 12,5

(a se) MIŞCA: v. I
(să) mişca: *ind. imp. 3.sg.* 5,4

MIŞCARE: s.f.
mişcarea: *sg. ac.* 5,3, 4

MLĂDIŢĂ: s.f.
mlădiţele: *pl. nom./ac.* rezum. cap.15; 15,5, 6
mlădiţa: *sg. nom./ac.* 15,2, 4

MOARTE: s.f.
moarte: *sg. ac.* 5,24; 11,4; 12,33; 18,32; rezum. cap.19; 21,19
moartea: *sg. ac.* 8,51, 52; 11,13; rezum. cap.21

MORMÂNT: s.n.
mormânturi: *pl. ac.* 5,28
mormânt: *sg. nom./ac.* 11,17, 31, 38; 12,17; 19,41; rezum. cap.20; 20,1, 2, 3, 4, 6, 8, 11
mormântul: *sg. nom.* 19,42

MORT, MOARTĂ: adj./s.
morți: *s.m. pl. ac.* 2,22; 12,9, 17; 20,9; 21,14
morții: *s.m. pl. nom./ac.* rezum. cap.5; 5,21, 25
mort: *adj. m. sg. nom./ac.* rezum. cap.11; 11,39; 19,33

MOȘIE: s.f. „ogor", „țarină"; (Înv. și pop.) „loc de origine al cuiva", „țară natală"
moșiia: *sg. ac.* 4,5, 44

MREAJĂ: s.f.
mreaje: *sg. nom./ac.* 21,6, 8, 11

MUIERE: s.f.; var. (Înv.) **MUIARE**
muiere: *sg. voc.* 2,4; 19,26; 20,13, 15
muiarea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.4; 4,9, 11, 15, 17, 19, 25, 27, 28; rezum. cap.8; 8,9
muiare: *sg. nom./ac.* 4,7, 9; 8,3, 4
muiare: *sg. voc.* 4,21; 8,10
muierii: *sg. gen./dat.* 4,39, 42
muierea: *sg. nom./ac.* rezum. cap.16; 16,21

MULT, -Ă: pron. nehot./adj./adv.
mulți: *pron. nehot. m. pl. nom.* rezum. cap.2; 2,23; rezum. cap.4; 4,39; 6,61, 67; 7,31; 8,30; 10,20, 41, 42; rezum. cap.11; 11,19, 45, 55; 12,11, 42; 19,20
(mai) mulți: *pron. nehot. m. pl. nom.* 4,41
multe: *pron. nehot. n. pl. ac.* 8,26; rezum. cap.11; 14,30; 16,12
(mai) multe: *adj. f. pl. ac.* 2,12; 7,31
multe: *adj. f. pl. nom.* 3,23
(mai) mulți: *adj. m. pl. ac.* 4,1
multă: *adj. f. sg. nom./ac.* 5,6; 6,10; 7,12; 12,9, 12
multe: *adj. f./n. sg. nom./ac.* rezum. cap.7; rezum. cap.9; 10,32; 11,47; 14,1, 2; rezum. cap.19; rezum. cap.20; 20,30; 21,25
mult: *adj. n. sg. ac., în sintagma* ***de mult preț*** „scump" 12,3
mult: *adj. n. sg. ac.* 12,25; 15,5, 8
(mai) mult: *adj. n. sg. ac.* 15,2
multe: *adj. f. pl. ac., în loc. adv. de* ***multe ori*** 18,2
mult: *adv. în loc. adv.* ***cu mult*** 4,41
(mai) mult: *adv.* 10,10; 12,43; 21,15

MULȚIME: s.f.
mulțime: *sg. nom./ac.* 5,3; 6,2, 5; rezum. cap.21
mulțimea: *sg. ac.* 21,6

(a) MULȚUMI: v. IV; var. (Înv. și pop.) **(a) MULȚĂMI;** (Înv. și reg.) **(a) MULȚEMI**
mulțămind: *gerunziu* 6,11
mulțumind: *gerunziu* 6,23
mulțemesc: *ind. prez. 1.sg.* 11,41

MUNTE: s.m.
muntele: *sg. ac.* 4,20, 21
munte: *sg. ac.* 6,3, 15
Muntele: *sg. ac., în s. propr. Muntele* ***Măslinilor*** 8,1

(a) MURI: v. IV
a **muri:** *inf. prez.* 4,47; rezum. cap.12; 18,14
va **muri:** *ind. viit.I. 3.sg.* 4,49; 11,25, 26; 12,24, 25; 21,23
au murit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,49, 59; 8,52, 53; 11,14
să moară: *conj. prez. 3.sg.* 6,50; rezum. cap.11; 11,37, 50, 51; 12,33; rezum. cap.18; 18,32; 19,7
vor muri: *ind. viit.I. 3.pl.* rezum. cap.8
veți muri: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,21, 24
să murim: *conj. prez. 1.pl.* 11,16
ar **fi murit:** *cond. pf. 3.sg.* 11,21, 32
murisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 11,44
murise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 12,1

(a) MURMURA: v. I (cf. **Indice Iș**)
murmura: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.3
murmurea: *ind. imp. 3.pl.* 6,41
(nu) murmurați: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,43
murmură: *ind. prez. 3.pl.* 6,62
murmurând: *gerunziu* 7,32; rezum. cap.12

MURMURARE: s.f. (cf. **Indice Iș**)
murmurare: *sg. nom.* 7,12

N

NARD: s.n. „esență parfumată din rădăcină de nard"
nard: *sg. ac., în sintagma* ***nard strecurat*** „nard curat" 12,3

(a se) NAȘTE: v. III
(S-/s-)au născut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,13; 9,2, 19, 20; 16,21
(să) va naște: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,3, 5
(să) naște: *inf. prez. fără a* 3,4
să (să) nască: *conj. prez. 3.sg.* 3,4
e născut: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 3,6, 8
să (ne) naștem: *conj. prez. 1.pl.* 3,7
sântem născuți: *pasiv ind. prez. 1.pl.* 8,41
(te-)ai născut: *ind. pf.c. 2.sg.* 9,34
naște: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16; 16,21
va **naște:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,21
(M-)am născut: *ind. pf.c. 1sg.* 18,37

NAȘTERE: s.f.
naștere: *sg. ac.* rezum. cap.3
naștere: *sg. ac., în sintagma* ***orb din naștere/orbului din naștere*** rezum. cap.9; 9,1, 32

(a) NĂDĂJDUI: v. IV
nădăjduiți: *ind. prez. 2.pl.* 5,45

NĂFRAMĂ: s.f.
năframă: *sg. ac.* 11,44
năframa: *sg. ac.* 20,7

NĂIMIT, -Ă: adj./s.
năimit: *adj. m. sg. ac., în sintagma [păstoriul] cel* ***năimit*** rezum. cap.10
năimitul: *s.m. sg. nom.* 10,12, 13
năimit: *s.m. sg. nom.* 10,13

NĂSCUT, -Ă: adj./s.m./f.
Născut: *s.m. sg. gen., în sintagma* ***Unuia-Născut*** 1,14
(cel) născut: *s.m. sg. nom.* 3,6
(celui) născut: *s.m. sg. gen., în sintagma* ***celui*** *orb* ***născut*** 11,37
Născut: *adj. m. sg. nom./ac./gen., în sintagma* ***Unul-Născut/ Unuia-Născut*** 1,18; 3,16, 18

NEAM: s.n.
neamul: *sg. nom./ac.* 11,48, 50; 18,35
neam: *sg. ac.* 11,51, 52

(a) NECINSTI: v. IV
ați necinstit: *ind. pf.c. 2.pl.* 8,49

NECREDINCIOS, -OASĂ: adj.
necredincios: *m. sg. nom.* 20,27

NECUSUT, -Ă: adj.
necusută: *f. sg. nom.* 19,23

NEDREPT: adv.
nedrept: rezum. cap.7

NEDREPTATE: s.f.
nedreptate: *sg. nom.* 7,18

NEGUȚĂTOR: s.m.
negutători: *pl. ac.* rezum. cap.2

NEGUȚĂTORIE: s.f.
negutătorie: *sg. ac., în sintagma casă* ***de negutătorie*** 2,16

(a se) NEVOI: v. IV
(să) nevoiesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.9

NEVREDNIC, -Ă: adj.
nevrednic: *m. sg. nom.* rezum. cap.1

NOAPTE: s.f./adv.
noaptea: *adv.* rezum. cap.3; 3,2; 7,50; 11,10; 19,39
noaptea: *s.f. sg. nom.* 9,4
noapte: *s.f. sg. nom./ac.* 13,30; 21,3

NOROD: s.n.
norodul: *sg. nom./ac.* 8,2; rezum. cap.11; 11,42
norod: *sg. ac.* 11,50; 18,14

NOU, NOUĂ: adj.
noao: *f. sg. ac. în sintagmele* ***porunca cea noao a dragostei/ poruncă noao*** rezum. cap.13; 13,34
nou: *n. sg. nom.* 19,41

NUMAIDECÂT: adv.
numaidecât: 4,27; 5,9; 6,21; 11,44; 13,30, 32; 18,27; 19,34

NUMĂR: s.n.
numărul: *sg. ac.* 6,10

NUMĂRĂTOR: s.m./f.
numărători: *pl. nom., în sintagma* ***numărători de bani*** „zarafi care schimbau bani în templu, celor veniți din diaspora" 2,14
numărătorilor: *pl. dat.., în sintagma* ***numărătorilor de bani*** 2,15

NUME: s.n.
numele: *sg. nom./ac.* 1,6, 12; rezum. cap.2; 2,23; 3,18; rezum. cap.12; 12,28; 15,21; 17,6, 26; 18,10
nume: *sg. ac.* 3,1; 10,3
numele: *sg. ac., în loc. adv.* ***în numele/întru numele/cu numele (Tatălui Mieu/Său/Domnului/<meu>/Mieu/Lui)*** „invocând numele (cuiva)"; „în locul (cuiva)" 5,43; 10,25; 12,13; rezum. cap.14; 14,13, 14, 26; 15,16; rezum. cap.16; 16,23, 24, 26; 17,11, 12; 20,31

(a se) NUMI: v. IV
(să) numească: *ind. prez. 3.sg.* 5,2

NUN: s.m.
nunului: *sg. dat.* 2,8
nunul: *sg. nom.* 2,9

NUNTĂ: s.f.
nuntă: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,1, 2

O

OAIE: s.f.
oi: *pl. ac.* 2,14; rezum. cap.10; 10,13, 15, 16
oile: *pl. nom./ac.* 2,15; 10,3, 4, 8, 11, 12, 14, 26, 27; rezum. cap.21; 21,18
oilor: *pl. dat. adn.* rezum. cap.10; 10,2
oilor: *pl. gen.* 10,1, 7

OBICEI: s.n.; var. (În v. și reg.) OBICEAI
obiceai: *sg. nom.* 18,39
obiceaiul: *sg. nom.* 19,40

OCHI: s.m.
ochii: *pl. nom./ac.* 4,35; 6,5; 9,6, 10, 11, 14, 17, 21, 26, 30, 32; 10,21; 11,37, 41; 12,40; 17,1
ochi: *pl. ac.* 9,15

OCOL: s.n.
ocol: *sg. ac.* rezum. cap.10

(a) ODIHNI: v. IV
au odihnit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,32

ODINIOARĂ: adv.; var. (Înv.) ODÂNĂOARĂ
odânăoară: 1,18; 6,35
odânioară: 7,46
odinioară: 8,33

OM: s.m.
omul/Omul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,9; 2,10; 3,4, 27; 4,29, 50; 5,9, 12; rezum. cap.7; 7,22, 23; 8,40; 9,11, 16, 24; 11,47; 19,5
om: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,6, 30; 2,25; 3,1; 5,5, 7, 15, 34; 7,46, 51; 9,1, 16, 30; 10,33; 11,50; 16,21; 18,14
oamenilor: *pl. gen./dat.* 1,4; 4,28; 17,6
oameni: *pl. nom./ac.* 2,25; 5,41; rezum. cap.6; 6,14
oamenii: *pl. ac.* 3,19; 6,10
oameni: *pl. gen. (cu prep.* ***a + num. card.***) 8,17
oamenilor: *pl. gen., în sintagma slava* ***oamenilor*** 12,43
omului: *sg. gen.* 18,17, 29

OMENESC, -EASCĂ: adj.
Omenesc: *m. sg. nom./ac./gen., în sintagma* ***Fiiul Omenesc/ Fiiului*** *Omenesc* 1,51; 3,13, 14; 5,27; 6,27, 54, 63; 8,28; 12,23, 34; 13,31

(a se) OMORÎ: v. IV
să omoară: *conj. prez. 3.sg./pl.* 5,18; 7,1, 20, 25; 10,10; 11,53; 12,10
să omorâți: *conj. prez. 2.pl.* 7,20; 8,37, 40
(Să) va omorî: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,22
a omorî: *inf. prez.* 18,31

ORB, OARBĂ: adj./s.
orbi: *s.m. pl. nom.* 5,3
(cel) orb: *s.m. sg. ac., în sintagma* ***cel orb din naștere*** rezum. cap.9
orbului: *s.m. sg. dat.* 9,17
orbului: *s.m. sg. gen., în sintagma* ***orbului din naștere*** 9,32
orb: *adj. m. sg. nom.* rezum. cap.9; 9,2, 13, 18, 19, 20, 24, 25
orb: *adj. m. sg. nom./gen., în sintagmele* ***orb din naștere/celui orb născut*** 9,1; 11,37
orbi: *adj. m. pl. nom.* 9,39, 40, 41
orbilor: *pl. gen.* 10,21

(a) ORBI: v. IV
orbit-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 12,40

ORBIRE: s.f.
orbirea: *sg. ac.* rezum. cap.12

ORZ: s.n.
orz: *sg. ac.* 6,9, 13

OS: s.n.
os: *sg. ac.* 19,36

OSANA: interj.; var. OSANNA (cf. lat. *osanna*)
osanna: 12,13

(a) OSÂNDI: v. IV
au osândit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,10
osândesc: *ind. prez. 1.sg.* 8,11

OSTAȘ: s.m.
ostașii: *pl. nom.* 18,18; 19,2, 23, 24, 32
ostași: *pl. ac.* rezum. cap.19; 19,34
ostaș: *sg. dat.* 19,23

OSTENEALĂ: s.f.
ostenealele: *pl. ac.* 4,38

(a se) OSTENI: v. IV
(v-)ați ostenit *ind. pf.c. 2.pl.* 4,38
(s-)au ostenit *ind. pf.c. 3.pl.* 4,38

OSTENIT, -Ă: adj.
ostenit *m. sg. nom.* 4,6

OȚET: s.n.
oțăt: *sg. ac.* rezum. cap.10
oțet: *sg. ac.* 19,29
oțetul: *sg. ac.* 19,30

OVREIEȘTE: adv. „în limba ebraică"
ovreiaște: 5,2; 19,13
ovreiește: 19,17, 20

P

PACE: s.f.
pace: *sg. ac.* rezum. cap.14; 14,27; 16,33; rezum. cap.20; 20,19, 21, 26
pacea: *sg. ac.* 14,27

PAHAR: s.n.; var. (Înv. și reg.) **PĂHAR**
păharul: *sg. ac.* 18,11

PALMĂ: s.f.
palma: *sg. ac.* rezum. cap.18
palmă: *sg. ac.* 18,22
pălmi: *pl. ac.* 19,3

PARTE: s.f.
parte: *sg. ac., în sintagma* ***de ceaea parte de/****de ceea parte* „dincolo de" 1,28; 3,26; 6,1, 17, 22, 25; 10,40; 18,1
parte: *sg. nom./ac.* 13,8; 19,23
părți: *pl. ac.* 19,23

(a) PAȘTE: v. III
a paște: *inf. prez.* rezum. cap.21
paște: *imperativ 2.sg.* 21,15, 16, 18

PAȘTI: s.m./s.n. (cf. **Inidce Iș – FASĂ**)
Paștile: *pl. nom., în sintagma Paștile* ***jidovilor*** 2,13; 11,55
Paști: *pl. ac.* 2,23; 12,1; 18,39
Paștile/paștile: *pl. nom./ac.* 6,4; 18,28
Paștilor: *pl. gen.* 11,55
Paștilor: *pl. gen., în sintagma Vinerea Paștilor* 19,14

PAT: s.n.
patul: *sg. ac.* rezum. cap.5; 5,8, 9, 10, 11, 12

PATIMĂ: s.f.
patimă: *sg. ac.* rezum. cap.21

PĂCAT: s.n.
păcatul: *sg. ac., în sintagma păcatul* ***lumii*** rezum. cap.1; 1,29
păcatul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.8; 8,21, 24, 35; 9,41; rezum. cap.15; 15,22
păcat: *sg. ac.* 8,7, 46; 9,41; 15,22, 24; 16,8, 9; 19,11
păcatele: *pl. ac.* 8,24; rezum. cap.20; 20,23
păcatului: *sg. dat. adn.* 8,25
păcate: *pl. ac.* 9,34

PĂCĂTOS, -OASĂ: adj./s.
păcătos: *adj. m. sg. nom.* 9,16, 24, 25
păcătoși: *s.m. pl. ac.* 9,31

(a) PĂCĂTUI: v. IV
să păcătuiești: *conj. prez. 2.sg.* 5,14
au păcătuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,2, 3

PĂMÂNT: s.n.
pământul: *sg. ac.* 3,22; 6,21
pământ: *sg. ac.* 3,31; rezum. cap.8; 8,6, 8; 9,6; 12,24, 32; 17,4; rezum. cap.18; 18,6

PĂMÂNTESC, -EASCĂ: s.; var. (Înv.) **PEMINTESC,** -EASCĂ
(cele) pemintești: *s.n. pl. nom.* „lucruri pământești" (cf. supra – CERESC – cele cerești „lucruri cerești") 3,12

PĂR: s.m.
perii: *pl. ac., în sintagma* ***perii capului*** 11,2; 12,3

(a) PĂRĂSI: v. IV
părăsesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6

(a se) PĂREA: v. II
(să) pare: *inf. prez. impers.* 5,39; 11,56; 21,25
să paie: *conj. prez. impers.* 5,45
(s-)au părut: *ind. imp. impers.* 11,13
(să) părea: *ind. imp. impers.* 13,29
(să) va părea: *ind. viit.I. impers.* 16,2

PĂRINTE: s.m.
părinții: *pl. nom./ac.* 4,20; 6,31, 49, 59; 9,2, 3, 18, 20, 22, 23
părinți: *pl. ac.* 7,22
Părinte: *sg. voc.* 11,41; 12,27, 28; 17,1, 5, 21, 24
Părintelui: *sg. gen, în sintagma casa* ***Părintelui*** rezum. cap.14
Părinte: *sg. voc., în sintagmele* ***Părinte sfinte/Părinte*** *dreapte*17,11, 25

PĂSTOR: s.m.; var. (Înv.) **PĂSTORIU**
păstoriul: *sg. ac., în sintagma* ***păstoriul cel*** *adevărat/****păstoriul cel năimit/Păstoriul cel bun*** rezum. cap.10; 10,11, 14
păstoriu: *sg. nom., în sintagma* ***păstoriu*** *bun* rezum. cap.10
păstoriu: *sg. nom.* 10,2, 12, 16
păstoriul: *sg. nom.* 10,2

PĂȘUNE: s.f.
pășune: *sg. ac.* 10,9

PĂTRUNDERE: s.f.
pătrunderea: *sg. ac.* 20,25

(a se) PĂZI: v. IV
păzește: *ind. prez. 3.sg.* 9,16; 12,25
va păzi: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,47
să **(să)** păzască: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.17
am **păzit:** *ind. pf.c. 1sg.* 17,12
să păzești: *conj. prez. 3.sg.* 17,15

PÂINE: s.f.; var. (Reg.) **PÂNE**
pâni: *pl. ac.* rezum. cap.6; 6,5, 7, 9, 13, 26
pânea: *sg. nom./ac., în sintagmele pânea cea* ***cerească/pânea*** *vieții/pânea cea* ***vie*** rezum. cap.6; 6,35, 48, 51
pânile: *pl. ac.* 6,11
pânea: *sg. nom./ac.* 6,23, 32, 34, 50, 52, 59
pâne: *sg. nom./ac.* 6,31, 32, 59; 13,18, 26; 21,9, 13
pâne: *sg. nom., în sintagmele pâne lui* ***Dumnezău/pâne vie*** 6,33, 41

PÂNTECE: s.n.
pântecele: *sg. ac.* 3,4; 7,38

(a) PÂRÎ: v. IV
voi pârî: *ind. viit.I. 1sg.* 5,45

pâreaşte: *ind. prez. 3.sg.* 5,45
pârea: *ind. imp. 3.pl.* 8,10

(a) PESCUI: v. IV
pescuind: *gerunziu* rezum. cap.21
a pescui: *inf. prez.* 21,3

PEŞTE: s.m.
peşti: *pl. ac.* rezum. cap. 6; 6,9, 11; rezum. cap.21; 21,8, 11
peştilor: *pl. gen.* 21,6
peşte: *sg. ac.* 21,9, 13
peştii: *pl. ac.* 21,10

PEŞTERĂ: s.f.
peşteră: *sg. nom.* 11,38

(a) PETRECE: v. III
petrece: *ind. prez. 3.sg.* 6,57; 12,34
petrecea: *ind. imp. 3.sg.* 11,54

PIATRĂ: s.f.
piatră: *sg. nom./ac.* 2,6; 8,7; 11,38
pietri: *pl. ac.* rezum. cap.8; 8,5, 59; rezum. cap.10; 10,31, 32; 11,8
piatra: *sg. ac.* 11,39, 41; 20,1

PICIOR: s.n.
picioarele: *pl. ac.* 11,2, 32; 12,3; rezum. cap.13; 13,5, 6, 8, 9, 10, 12, 14
picioare: *pl. ac.* 11,44; 20,12

PIEIRE: s.f.; var. PIERIRE
peririi: *sg. gen., în sintagma* ***fiiul peririi*** „Iuda" 17,12

PIEPT: s.n.
pieptul: *sg. ac.* 13,25; 21,20

(a) PIERDE: v. III „a distruge", „a prăpădi"; „a rătăci", „a nu mai şti unde a fost pus sau unde se află un obiect"
să pierz: *conj. prez. 1.sg.* 6,39
să piarză: *conj. prez. 3.sg.* 10,10
pierde(-)va: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,25
am pierdut: *ind. pf.c. 1.sg.* 18,9

(a) PIERI: v. IV
să piară: *conj. prez. 3.sg./pl.* 3,14, 16; 6,12; rezum. cap.11; 11,50
vor peri: *ind. viit.I. 3.pl.* 10,28
au perit: *ind. pf.c. 3.sg.* 17,12

PILDĂ: s.f.
pildă: *sg. ac.* 10,6; 13,15; 16,29
pilda: *sg. ac.* rezum. cap.16
pilde: *pl. ac.* 16,25

(a) PIPĂI: v. IV
să pipăie: *conj. prez. 3.pl.* rezum. cap.20

PLATĂ: s.f.
plată: *sg. ac.* 4,36

(a) PLĂCEA: v. II
plac: *ind. prez. 3.pl.* 8,29

(a) PLÂNGE: v. III
să plângă: *conj. prez. 3.sg.* 11,31
plângând: *gerunziu* 11,33; 20,11
veţi plânge: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,20
plângând: *gerunziu* rezum. cap.20
plângând: *gerunziu* 20,11
plângi: *ind. prez. 2.sg.* 20,13, 15

(a se) PLECA: v. I
plecându(-Să/-să): *gerunziu* 8,6, 8; 20,5
plecând: *gerunziu* 19,30
(s-)au plecat: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,11

PLIN, -Ă: adj.
plin: *m./n. sg. nom.* 1,14; 19,29
plină: *f. sg. nom.* 16,24; 21,11

(a se) PLINI: v. IV
(s-)au plinit: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,29; 7,8
să plinesc: *conj. prez. 1.sg.* 4,34; 5,36
să (să) plinească: *conj. prez. 3.sg.* 12,38; 13,18; 15,11, 25; 17,12; 18,9, 32; 19,24, 28, 36

PLINIRE: s.f.
plinirea: *sg. ac.* 1,16

POFTĂ: s.f.
poftele: *pl. nom.* 8,44

(a) POFTI: v. IV „a dori"; „a ura"
au poftit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,56
poftea: *ind. imp. 3.pl.* rezum. cap.12
poftesc: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.18
poftește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.20

(a se) POGORÎ: v. IV; vezi **(a se)** COBORÎ

POPĂ: s.m.
popilor: *pl. gen., în sintagma căpeteniile popilor* rezum. cap.12; 12,10

PORTĂRIŢĂ: s.f.
portăriţei: *sg. dat.* 18,16
portăriţa: *sg. nom.* 18,17

PORUMB: s.m. (Pop.) „porumbel"
porumb: *sg. ac.* 1,32
porumbi: *pl. ac.* 2,14, 16

PORUNCĂ: s.f.
poruncă: *sg. nom./ac.* 10,18; 11,56; 12,49; 14,31
porunca: *sg. nom./ac.* 12,50; rezum. cap.13; 15,12
poruncă: *sg. ac., în sintagma* ***poruncă nouă*** 13,34
poruncile: *pl. ac.* 14,15, 21; 15,10
porunca: *sg. nom., în sintagma* ***porunca lui Hristos*** rezum. cap.15
poruncile: *pl. ac., în sintagma* ***poruncile Tatălui (Mieu)*** 15,10

(a) PORUNCI: v. IV
porunceşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
au poruncit: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,5
poruncesc: *ind. prez. 1.sg.* 15,14, 17

(a se) POTICNI: v. IV; var. (Înv. şi pop.) **(a se)** POTIGNI
(să) potigneaşte: *ind. prez. 3.sg.* 11,9, 10

PRAZNIC: s.n.
praznic: *sg. ac., în sintagma* ***zi de praznic*** 2,23; 12,20
praznicului: *sg. gen., în sintagma* ***zioa praznicului/zioo praznicului*** 4,45; 7,11
praznicul: *sg. nom./ac., în sintagmele* ***praznicul jidovilor/ praznicul corturilor*** (cf. Indice 2Lg)***/praznicul*** *Paştilor* 5,1; 6,4; rezum. cap.7; 7,2; 13,1
praznic: *sg. ac.* 7,8, 10; 11,56; 12,12; 13,29
praznicul: *sg. nom./ac.* 7,8, 14
praznicului: *sg. gen.* 7,37

PRÂNZ: s.n.
prânz: *sg. ac., în sintagma* ***prânz de*** *dragoste* rezum. cap.21

(a) PRÂNZI: v. IV
prânziţi: *imperativ 2.pl.* 21,12
prânzise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 21,15

PREACURVIE: s.f.; var. PRECURVIE
preacurvie: *sg. ac.* rezum. cap.8; 8,4
precurvie: *sg. ac.* 8,3

(a) PREFACE: v. III
preface: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2

PREOT: s.m.
preoţi: *pl. ac.* 1,19

PREŢ: s.n.
preţ: *sg. ac.* 12,3

(a se) PRICI: v. IV
(să) pricilia: *ind. imp. 3.pl.* 6,53

PRICINĂ: s.f.
pricina: *sg. ac.* 19,19

PRIETEN: s.m.; var. (Înv.) PRIIATIN, PRIIATEN
priiatinul: *sg. nom.* 3,29; 11,11
priiatinii: *pl. nom., în sintagma* ***priiatinii lui Hristos*** rezum. cap.15
priiatenii: *pl. ac.* 15,13
priiatinii: *pl. nom.* 15,14
priiatini: *pl. ac.* 15,15
priiatin: *sg. nom.* 19,12

(a se) PRIMI: v. IV
au priimit: *ind. pf.c. 3.pl.* 1,11, 12; 4,45
priimiţi: *ind. prez. 2.pl.* 3,11; 5,43
priimeşte: *ind. prez. 3.sg.* 3,32; 12,48; 13,20
veţi priimi: *ind. viit.I. 2.pl.* 5,43
să priimească: *conj. prez. 3.pl.* 7,39
priimindu(-Să): *gerunziu* rezum. cap.12
priimi: *inf. prez. fără a* 14,17

(a se) PRINDE: v. III
a prinde: *inf. prez.* rezum. cap.7; 7,44; rezum. cap.21
să prinză: *conj. prez. 3.pl.* 7,30, 32; 10,39; 11,56
(s-)au prins: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,4
au prins: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 8,20; 18,12; 21,3
(Să) prinde: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
aţi prins: *ind. pf.c. 2.pl.* 21,10

PRINS, -Ă: adj.
priinsă: *f. sg. ac.* 8,3

(a) PRISOSI: v. IV
au prisosit: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,12, 13

PROCI: adv. (slm. în v.)
proci: *adv. în sintagma* ***i proci*** rezum. cap.2; rezum. cap.16

(a) PROCITI: v. IV
procitește: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.15

PROPOVĂDUIRE: s.f.; var. (În v.) PROPOVEDUIRE
propoveduirea: *sg. ac.* rezum. cap.7

PROROC: s.m.
prorocul/Prorocul: *sg. nom.* 1,23; 4,44; 6,14; 12,38
proroc: *sg. nom.* 1,21, 25; 4,19; 7,40, 52; 9,17
prorocii: *pl. nom.* 1,45; 8,52, 53
proroci: *pl. ac.* 6,45

(a) PROROCI: v. IV
prorocind: *gerunziu* rezum. cap.11
au prorocit: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,51

PROROCIT, -Ă: adj.
prorocită: *f. sg. ac.* rezum. cap.12

(a se) PROSLĂVI: v. IV
era proslăvit: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 7,39
să (Să) proslăvească: *conj. prez. 3.sg.* 11,4; 12,23
va proslăvi: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.12; 13,32; rezum. cap.16; 16,14
(S-)au proslăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,16; 13,31, 32
proslăveşte: *imperativ 2.sg.* 12,28
am proslăvit: *ind. pf.c. 1.sg.* 12,28; 17,4
voi proslăvi: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,28
a fi proslăvit: *pasiv inf. prez.* rezum. cap.13
proslăveaşte: *imperativ 2.sg.* 17,1, 5
să proslăvească: *conj. prez. 3.sg.* 17,1; 21,19
(M-)am proslăvit: *ind. pf.c. 1.sg.* 17,10

PROSLĂVIRE: s.f.
proslăvirii: *sg. gen., în sintagma* ***ceasul proslăvirii*** rezum. cap.12
proslăvirea: *sg. ac.* rezum. cap.17

PRUNC: s.m.
pruncul: *sg. ac.* 16,21

(a se) PUNE: v. III
pune: *ind. prez. 3.sg.* 2,10; rezum. cap.10
au pus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 7,30, 44; 8,3; 9,15; 13,4, 5; 19,2, 19, 42; 20,2, 13
pun: *ind. prez. 1.sg.* 10,15, 17
a pune: *inf. prez.* 10,18
aţi pus: *ind. pf.c. 2.pl.* 11,34
era pusă: *pasiv ind. imp. 3.sg.* 11,38
pusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 13,2
voiu pune: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,37
vei pune: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,38
să puie: *conj. prez. 3.sg.* 15,13
am pus: *ind. pf.c. 1.sg.* 15,16
pune: *imperativ 2.sg.* 18,11
puindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.19
puind: *gerunziu* 19,29
(să) pusease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 19,41
fusease pus: *pasiv ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 20,12
ai pus: *ind. pf.c. 2.sg.* 20,15
să puiu: *conj. prez. 1.sg.* 20,25

PUNGĂ: s.f.
pungi: *pl. ac.* 12,6; 13,29

(a) PURCEDE: v. III
am **purces:** *ind. pf.c. 1.sg.* 8,42
purceade: *ind. prez. 3.sg.* 15,26

(a) PURTA: v. I
purta: *ind. imp. 3.sg.* 12,6
purta: *inf. prez. fără a* 16,12
purtându-: *gerunziu* rezum. cap.19; 19,17
purtând: *gerunziu* 19,5

PURTAT, -Ă: adj.
purtat: *m. sg. nom.* rezum. cap.12

PURURI: adv.; var. PURUREA
pururea: 6,34; 7,6; 8,29; 11,42; 12,8; rezum. cap.15; 18,20

PUS, -Ă: adj.
puse: *f./n. pl. nom./ac.* 2,6; 20,5, 6
pus: *n. sg. nom./ac.* 19,29; 21,9
pusă: *f. sg. nom.* 20,7

PUSTIU: adj./s.n.; var. PUSTIE: s.f.
pustie: *s.f. sg. ac.* 1,23; 3,14; 6,31, 49; 11,54

(a) PUTEA: v. II
poate: *ind. prez. 3.sg.* 1,46; 3,2, 4, 5, 27; 5,19; 6,44, 53, 61, 66; 7,7; 9,4, 16; 10,29, 35; 11,37; 14,17; 15,4

va putea: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,3
pot: *ind. prez. 3.pl.* 3,9
pociu: *ind. prez. 1.sg.* 5,30; 13,37
puteţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,44; 7,34, 36; 8,21, 22, 43; 13,33; 15,5; 16,12
să poată: *conj. prez. 3.pl.* 8,6
putea: *ind. imp. 3.sg.* 9,33; 12,39; 21,6
poţi: *ind. prez. 2.sg.* 13,36
putem: *ind. prez. 1.pl.* 14,5

PUTERE: s.f.
putere: *sg. ac.* 1,12
puteare: *sg. ac.* 5,27; 10,18; 17,2; rezum. cap.19; 19,10, 11

PUŢ: s.n.
puţul: *sg. nom./ac.* 4,6, 11, 12
puţ: *sg. ac.* 4,6

(a) PUŢI: v. IV
pute: *ind. prez. 3.sg.* 11,39

PUŢIN, **-Ă:** adj./adv.
puţin: *adj. n. sg. ac.* 6,7
puţină: *adj. f. sg. ac.* 7,33
puţin: *adv.* 12,35; 13,33; 14,19; rezum. cap.16; 16,16, 17, 18, 19

R

RAVI: s. nead.; var. RAVVI (cf. lat. *rabbi* – indeclinabil – „învăţător")
Ravvi: 1,38, 49; 3,2, 26; 6,25; 9,2
Ravi: 4,31; 11,8
Ravvone: în *Vulgata* – *rabboni* 20,16

(a se) **RĂDICA:** v. I; vezi (a se) RIDICA

(a) **RĂMÂNE:** v. III; var. **(a) RĂMÂNEA:** v. II
rămâind: *gerunziu* 1,33; 5,38; 14,25
au rămas: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,39; 2,12; 4,40; 7,9; 8,9; 10,40; 11,6
să rămâie: *conj. prez. 3.sg.* rezum. cap.3; 4,40; 12,46; 14,16; 15,16; 19,31; 21,22, 23
rămâne: *ind. prez. 3.sg.* 3,36; 6,27; 8,35; 9,41; 12,25; 14,17; 15,5
rămân: *ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.6
veţi rămânea: *ind. viit.I. 2.pl.* 8,31; 15,4, 7, 10
rămâneţi: *imperativ 2.pl.* 15,4, 9
va **rămânea:** *ind. viit.I. 3.sg.* 15,4, 6
vor rămânea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,7
rămâiu: *ind. prez. 1.sg.* 15,10

(a) RĂPI: v. IV
să răpască: *conj. prez. 3.pl.* 6,15
răpeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 10,12
va **răpi:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,28
răpi: *inf. prez.* 10,29

(a) RISIPI: v. IV; vezi (a) RĂSIPI

RĂSIPIT, -Ă: adj./s.; vezi **RISIPIT, -Ă**

(a) RĂSPUNDE: v. III
au răspuns: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21; 2,18; 5,17; 6,43, 69; 7,47; 12,23
răspuns-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,26, 48, 49, 50; 2,19; 3,3, 5, 9, 10, 27; 4,10, 13, 17; 5,7, 11, 18; 6,7, 26, 29, 71; 7,16, 20, 21, 46, 52; 8,14, 19, 33, 34, 39, 48, 49, 54; 9,3, 11, 20, 27, 30, 34, 36; 10,25, 32, 33, 34; 11,9; 12,30, 34; 13,7, 8, 26, 36, 38; 14,23; 16,31; 18,5, 8, 20, 23, 30, 34, 35, 36, 37; 19,7, 11, 15, 22; 20,28; 21,5
răs**punde:** *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
răs**punzind:** *gerunziu* rezum. cap.18
răspunzi: *ind. prez. 2.sg.* 18,22

RĂSPUNS: s.n.
răspuns: *sg. ac.* 1,22; 19,9

(a se) RĂSTIGNI: v. IV
(Să) răstigneaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.19
răstigneaşte: *imperativ 2.sg.* 19,6, 15
răstigniţi: *imperativ 2.pl.* 19,6
a **răstigni:** *inf. prez.* 19,10
voi răstigni: *ind. viit.I. 1.sg.* 19,15
să **(Să) răstigneascâ:** *conj. prez. 3.sg.* 19,16
au răs**tignit:** *ind. pf.c. 3.pl.* 19,18
(S-)au răstignit: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,20, 41
răs**tignise:** *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 19,23
era **răstignit:** *pasiv ind. imp. 3.sg.* 19,32

(a) RĂSTURNA: v. I
au răs**turnat:** *ind. pf.c. 3.sg.* 2,15

RĂU, REA: adj./s./adv.
rele: *adj. f. pl. nom.* 3,19; 7,7
(mai) rău: *adj. n. sg. nom.* 5,14
rău: *s.n sg. ac.* 3,20; 5,29; rezum. cap.7; rezum. cap.17; 18,23
(cel) rău: *s.m. sg. ac.* 17,15
rău: *s.n sg. ac., în sintagma făcătoriu de rău* 18,30
rău: *adv.* 18,23

RÂMLEAN: s.m.
râmleanii: *pl. nom.* 11,48

(a) RÂNDUI: v. IV
au rânduit: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.11

RÂNDUIT, -Ă: adj.
rânduit: *m. sg. nom.* rezum. cap.5

RÂU: s.n.
râuri: *pl. nom.* 7,38

RÂVNĂ: s.f.; var. (Înv.) RĂVNĂ
răvna: *sg. nom.* 2,17

REPEJUNE: s.f. (aici) „pârâu"
repejunea: *sg. ac.* 18,2

(a se) REZEMA: v. I; var. (a se) RĂZIMA
răzimându(-să): *gerunziu* 13,25

(a se) **RIDICA:** v. I; var. (Înv. şi pop.) (a se) RĂDICA
voi rădica: *ind. viit.I. 1.sg.* 2,19
vei rădica: *ind. viit.I. 2.sg.* 2,20
rădicaţi: *imperativ 2.pl.* 4,35
rădicându: *gerunziu* 6,5
(să) rădica: *ind. imp. 3.sg.* 6,18
(S-)au rădicat: *ind. pf.c. 3.sg.* 8,7
rădicându(-Să): *gerunziu* 8,10
rădicând: *gerunziu* 11,41; 17,1
va rădica: *ind. viit.I. 3.sg.* 13,18

(a se) **RISIPI:** v. IV; var. (Înv. şi rar) (a se) RĂSIPI
răsipeaşte: *ind. prez. 3.sg.* 10,12
să **(vă) răsipiţi:** *conj. prez. 2.pl.* 16,32

RISIPIT, -Ă: adj./s.; var. (În v. şi rar) **RĂSIPIT,** -Ă
(cei) răsipiţi: *s.m. pl. ac.* 7,35
răsipiţi: *adj. m. pl. nom.* 11,52

ROD: s.n.
rod: *sg. ac.* 4,36; 12,25; rezum. cap.15; 15,2, 4, 5, 8, 16
rodul: *sg. nom.* 15,16

RUDENIE: s.f.
rudeniia: *sg. nom.* 18,26

(a se) RUGA: v. I
a (să) ruga: *inf. prez.* 4,20
ruga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,31, 47; 12,21
au rugat: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,40; 19,31, 38
voi ruga: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,16; 16,26
(Mă) rog: *ind. prez. 1.sg.* 17,9, 15, 20

RUGĂCIUNE: s.f.
rugăciunea: *sg. nom., în sintagma* ***rugăciunea lui Hristos*** rezum. cap.17

(a se) RUPE: v. III
(s-)au rupt: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,11

S

SABIE: s.f.
sabie: *sg. ac.* 18,10
sabiia: *sg. ac.* 18,11

SAMARINEAN: s.m.
samarineani: *pl. ac.* rezum. cap.4; 4,39
samarineanii: *pl. nom./ac.* 4,9, 40
samarinean: *sg. nom.* 8,48

SAMARINEANCĂ: s.f.
samarineanca: *sg. nom.* rezum. cap.4; 4,9
samarineancă: *sg. nom.* 4,9

SATANA: s.f.
Satana: *sg. nom.* 13,27

(a se) SĂLĂȘLUI: v. IV
(S-)au sălășluit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,14

(a) SĂLTA: v. I
a sălta: *inf. prez.* 5,35

SĂMÂNȚĂ: s.f.
sămânța: *sg. nom./ac.* 7,42; 8,33

SĂNĂTOS, -OASĂ: adj.; var. (Înv. și reg.) SÂNĂTOS, -OASĂ
sănătos: *m. sg. nom.* 4,51; 5,6
sânătos: *m. sg. nom./ac.* 5,14, 15; 7,23

SĂRAC, -Ă: s.m./f. „lipsit", „neavut"; (Înv. și reg.) „orfan"
săracilor: *s.m. pl. dat.* 12,5 13,29
săraci: *s.m. pl. ac.* 12,6, 8; 14,18

(a) SĂRI: v. IV
săriind: *gerunziu* 4,14

(a se) SĂTURA: v. I
satură: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6
(s-)au săturat: *ind. pf.c. 3.pl.* 6,12
(v-)ați săturat: *ind. pf.c. 2.pl.* 6,26

(a se) SĂVÂRȘI: v. IV
am săvârșit: *ind. pf.c. 1.sg.* 17,4
săvârșind: *gerunziu* rezum. cap.19
(s-)au săvârșit: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,28

SÂMBĂTĂ: s.f./adv.; var. (Înv.) SIMBĂTĂ (cf. **Indice** Mt)
sâmbăta: *adv.* rezum. cap.5; 5,16, 18; rezum. cap.7; 7,22, 23; rezum. cap.9; 19,31
sâmbăta: *s.f. sg. nom./ac.* 5,9; 9,16
sâmbătă: *s.f. sg. nom.* 5,10; 9,14
sâmbetii: *s.f. sg. gen.* 19,31
sâmbetei: *s.f. sg. gen.* 20,1
sâmbetelor: *s.f. pl. gen.* 20,19

SÂN: s.n.; var. (Înv.) **SIN**
sinul: *sg. ac., în sintagma* ***sinul Tatălui*** 1,18
sânul: *sg. ac., în sintagma* ***sânul lui Isus*** 13,23

SÂNGE: s.n.; (Înv. și pop.; la pl.) **SÂNGIURI**
sângiuri: *pl. ac.* 1,13
sângele: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,54, 55, 56, 57
sânge: *sg. nom.* rezum. cap.19; 19,34

(a se) SÂRGUI: v. IV; var. (Înv.) **(a se) SIRGUI** (Înv. și pop.) „a se sili"
(s-)ar sirgui: *cond. prez. 3.pl.* 18,36

SCĂLDĂTOARE: s.f.
scăldătoare: *sg. ac.* rezum. cap.5; 5,4, 7; 9,7, 11
scălădătoare: *sg. nom./ac.* 5,2, 4

SCÂRBĂ: s.f. (Înv. și rar) „necaz"
scârbă: *sg. ac.* 16,33

(a se) SCOATE: v. III
scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; 10,3
scoateți: *imperativ 2.pl.* 2,8
au scos: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,15; 9,34, 35; 18,10; 19,16
să scoață: *conj. prez. 3.sg./pl.* 4,7; 9,22
scoate: *inf. prez. fără a* 4,11
a scoa**te:** *inf. prez.* 4,15
voi scoate: *ind. viit.I. 1.sg.* 6,37
va **scoate:** *ind. viit.I. 3.sg.* 10,4
(să) scoate: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
să **(să)** scoață: *conj. prez. 3.sg.* 12,42
scoate**(-)-vor:** *ind. viit.I. 3.pl.* 16,2

(a se) SCRIE: v. III
au scris: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,45; 5,46; 19,19; 21,24
scris este**/est e scris:** *pasiv ind. prez. impers.* 2,17; 6,31, 45; 12,14
scriind: *gerunziu* rezum. cap.8; rezum. cap.10
scriia: *ind. imp. 3.sg.* 8,6, 8
scris iaste/iaste **scris:** *pasiv ind. prez. impers.* 8,17; 10,34
era scrise: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 12,16
e scris: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 15,25
era **scris:** *pasiv ind. imp. impers.* 19,19, 20
(nu) scrii: *imperativ prohib. 2.sg.* 19,21
am **scris:** *ind. pf.c. 1sg.* 19,22
sânt **scrise:** *pasiv ind. prez. 3.pl.* rezum. cap.20; 20,30
(s-)au scris: *ind. pf.c. 3.pl.* 20,31; rezum. cap.21
(s-)ar scrie: *cond. prez. 3.pl.* 21,25

SCRIPTURĂ: s.f.
scripturii: *sg. dat.* 2,22
scripturile: *pl. ac.* 5,39; 7,52; 20,9
scripturilor: *pl. dat.* 5,47
scriptura: *sg. nom.* 7,38, 42; 10,35; 13,18; 17,12; 19,24, 28, 36
scriptură: *sg. nom.* 19,37

SCRISOARE: s.f. „inscripție"
scrisoarea: *sg. nom.* rezum. cap.19
scrisoare: *sg. ac.* 19,20

(a) SCUIPA: v. I; var. (Înv. și reg.) **(a) SCUPI**
au scupit: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,6

SCUIPAT: s.n.; var. (Reg.) SCUPIT
scupit: *sg. ac.* 9,6

(a se) SCULA: v. I; var. (Înv.) **(a se)** SCOLA
scoală: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
scoală: *imperativ 2.sg.* 5,8
(s-)au sculat: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,52; 11,29, 31
(S-)au scolat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,4
sculați(-vă): *imperativ 2.pl.* 14,31

SEARĂ: s.f.; var. (Pop.) SARĂ
sară: *sg. nom.* 6,16; 20,19

(a) SECERA: v. I
seaceră: *ind. prez. 3.sg.* 4,36, 37
a săcera: *inf. prez.* 4,38

SECERĂTOR, -TOARE: s.m./f.; var. (Înv. și reg.) SĂCERĂTOR, -TOARE
săcerătoriu: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.4

SECERIȘ: s.n.; var. (Înv. și reg.) SĂCERIȘ
săceriș: *sg. ac.* rezum. cap.4
săcerișul: *sg. nom.* 4,35
seceriș: *sg. ac.* 4,35

(a) SEMĂNA: v. I; var. (Înv. și rar) (a) SĂMÂNA
samănă: *ind. prez. 3.sg.* 4,36, 37

SEMĂNĂTOR, -TOARE: .m./f.; var. (Înv.) SĂMÂNĂTOR, -TOARE
(cel) sămănătoriu: *s.m. sg. ac.* rezum. cap.4

SEMN: s.n.; var. (Înv. și pop.) SĂMN
sămn: *sg. ac.* rezum. cap.2; 2,18; 4,54; 6,30; 10,41; rezum. cap.21
semne: *pl. ac.* rezum. cap.2; 3,2; 7,31
seamnelor: *pl. gen.* 2,11
seamnele: *pl. ac.* 2,23; 6,2, 26
seamne: *pl. nom./ac.* 4,48; 9,16; 11,47; 12,37; rezum. cap.20; 20,30
sămnul: *sg. ac.* 6, 14; 12,18

(a) SEMNA: v. I; var. (Înv.) (a) SĂMNA
au sămnat: *ind. pf.c. 3.sg.* 3,33

SETE: s.f.
seate: *sg. nom.* 19,28

SFAT: s.n.
sfat: *sg. ac.* rezum. cap.11; 11,47; 18,14

(a) SFĂRÂMA: v. I
veți sfărâma: *ind. viit.I. 2.pl.* 19,36

(a se) SFĂTUI: v. IV
(să) sfătuise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 9,22

SFÂNT, -Ă: adj.
Sfânta: *adj. antep. f. sg. nom.* în titlu: *Sfânta a lui Isus Hristos Evangheliia de la Ioan*
Sfânt: *adj. n. sg. nom./ac., în sintagma* ***Duhul Sfânt/Duh Sfânt*** 1,33; 3,5; 14,26; rezum. cap.20; 20,22
sfinte: *adj. m. sg. voc., în sintagma* ***Părinte sfinte*** 17,11

(a se) SFÂRȘI: v. IV
sfârșindu(-să): *gerunziu* 2,3
sfârșitu(-s)-au: *ind. pf.c. impers.* 19,30

SFÂRȘIT: s.n.
sfârșit: *sg. ac., în loc. adv.* ***până în sfârșit*** 13,1

(a se) SFINȚI: v. IV
au sfințit: *ind. pf.c. 3.sg.* 10,36
sfințește: *imperativ 2.sg.* 17,17
(Mă) sfințesc: *ind. prez. 1.sg.* 17,19
să fie sfințiți: *pasiv conj. prez. 2.pl.* 17,19

SINAGOGĂ: s.f.
sinagoga: *sg. ac.* 6,60; 12,42; 18,20
sinagogă: *sg. ac.* rezum. cap.9; 9,22
sinagoguri: *pl. ac.* 16,2

SINGUR, -Ă: adj.
sângur: *m. sg. nom./ac.* 5,44; 6,15; 8,9, 16, 29; 12,25; 16,32; 17,3
singuri: *m. pl. nom.* 6,22

SLAB, -Ă: adj.
(mai) slab: *n. sg. ac.* 2,10

SLAVĂ: s.f.
slava: *sg. nom./ac.* 1,14; 2,11; 5,44; 7,18; 8,50, 54; 12,41; 17,5, 22, 24
slavă: *sg. ac.* 5,41, 44; rezum. cap.9
slavă: *sg. ac., în loc. v.* ***dă slavă*** 9,24
slava: *sg. ac., în sintagmele* ***slava lui Dumnezău/slava lui Dumnezeu/slava oamenilor*** 11,4, 40; 12,43

SLĂBĂNOG, -OAGĂ: adj./s. „paralitic"
slăbănog: *adj. m. sg. ac.* rezum. cap.5
slăbănogul: *s.m. sg. nom.* 5,7

(a se) SLĂVI: v. IV
(Mă) slăvesc: *ind. prez. 1.sg.* 8,54
slăvește: *ind. prez. 3.sg.* 8,54
să (Să) slăvească: *conj. prez. 3.sg.* 14,13
(S-)au slăvit: *ind. pf.c. 3.sg.* 15,8

SLOBOD, -Ă: adj./adv.
slobod: *adv.* 5,10; rezum. cap.8; 18,31
slobozi: *adj. m. pl. nom.* 8,33, 36

(a se) SLOBOZI: v. IV
va slobozi: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,32, 36
slobozindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.18
să sloboz: *conj. prez. 1.sg.* 18,39
a (Te) slobozi: *inf. prez.* 19,10
a slobozi: *inf. prez.* 19,12
sloboz: *ind. prez. 2.sg.* 19,12

SLUGĂ: s.f.
slujile: *pl. nom./ac.* 2,9; 4,51; 18,18, 26, 36
slugă: *sg. nom.* 8,34; 15,20
sluga: *sg. nom.* 8,35; 13,16; 15,15; 18,10
sluji: *pl. ac.* 15,15
slujii: *sg. gen.* 18,10

SLUJBĂ: s.f.
slujbă: *sg. ac.* 16,2

(a) SLUJI: v. IV
a sluji: *inf. prez.* rezum. cap.8
am slujit: *ind. pf.c. 1.pl.* 8,33
slujiia: *ind. imp. 3.sg.* 12,2
slujește: *ind. prez. 3.sg.* 12,26
va sluji: *ind. viit.I. 3.sg.* 12,26

SLUJITOR, -TOARE: s.m./f.
slujitorilor: *s.m. pl. dat.* 2,5
slujitorii: *s.m. pl. nom.* rezum. cap.7; 7,45, 46; 18,12; 19,6
slujitori: *s.m. pl. ac.* 7,32; 18,3, 22
slujitoriul: *sg. nom.* 12,26

SLUJNICĂ: s.f.
slujnica: *sg. nom.* 18,17

(a se) SMINTI: v. IV
smintindu(-să): *gerunziu* rezum. cap.6
smintește: *ind. prez. 3.sg.* 6,62
să (vă) smintiți: *conj. prez. 2.pl.* 16,1

SMIRNĂ: s.f.
smirnă: *sg. ac.* 19,39

SMOCHIN: s.m.
smochin: *sg. ac.* 1,48, 50

SOARTĂ: s.f.; var. (Înv. și pop.) SOARTE
soarte: *sg. nom.* rezum. cap.19; 19,24

(a) SOCOTI: v. IV
socotiți: *ind. prez. 2.pl.* 11,50
au socotit: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.12; 12,10
socotind: *gerunziu* 20,15

SOCRU: s.m.
socrul: *sg. nom.* 18,13

SOMN: s.n.
somn: *sg. ac.* 11,11
somnului: *sg. gen., în sintagma dormirea* ***somnului*** 11,13

SORĂ: s.f.
sororei: *sg. gen.* 11,1
surorile: *pl. nom.* 11,3
sora: *sg. nom.* 11,5, 39; 19,25
sor u-sa: *sg. nom.* 11,28

(a) SOSI: v. IV
au sosit: *ind. pf.c. 3.sg.* 7,6

SOȚIE: s.f. (Înv. și pop.) „tovarăș"
soții: *pl. ac.* 11,16

(a) SPARGE: v. III
spargeți: *imperativ 2.pl.* rezum. cap.2; 2,19

(a se) SPĂIMÂNTA: v. I
să (să) spăimânteaze: *conj. prez. 3.sg.* 14,27

(a se) SPĂLA: v. I
spală(-te): *imperativ 2.sg.* 9,7
(s-)au spălat: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,7
(te) spală: *imperativ 2.sg.* 9,11
(m-)am spălat: *ind. pf.c. 1.sg.* 9,11, 15
spală: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13
a spăla: *inf. prez.* 13,5
speli: *ind. prez. 2.sg.* 13,6
vei spăla: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,8
voi spăla: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,8
-i spălat: *pasiv ind. prez. 3.sg.* 13,10
să spele: *conj. prez. 3.sg.* 13,10
au spălat: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,12
am spălat: *ind. pf.c. 1.sg.* 13,14
să spălați: *conj. prez. 2.pl.* 13,14

SPĂLĂTOARE: s.f. (Înv. și pop.) „lighean"
spălătoare: *sg. ac.* 13,5

SPIN: s.m.
spini: *pl. ac.* rezum. cap.19
spini: *pl. ac., în sintagma* ***cunună de spini*** 19,2, 5

(a) SPORI: v. IV
sporim: *ind. prez. 1.pl.* 12,19

(a) SPUNE: v. III
au spus: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,18; 4,29; 11,46; 12,22
am spus: *ind. pf.c. 1.sg.* 6,66; 16,4, 5
spuiu: *ind. prez. 1.sg.* 8,45, 46
spune: *imperativ 2.sg.* 10,24; 20,15
să spuie: *conj. prez. 3.sg.* 11,56
spune: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.13; 19,35
aș fi spus: *cond. pf. 1.sg.* 14,2

(a se) SPURCA: v. I
să (să) spurce: *conj. prez. 3.pl.* 18,28

(a) STA: v. I
au stătut: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,26; 8,44; 20,19, 26; 21,4
sta: *ind. imp. 3.sg.* 1,35; 6,22; 7,37; 12,29; 18,5, 16, 18, 22; 19,25; 20,11
stă: *ind. prez. 3.sg.* 3,29; 11,42
stând: *gerunziu* 8,9; 11,56; 18,18; 19,26; 20,14
era stând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 18,25

STADIU: s.m. (cf. **Indice** 2Mac)
stadii: *pl. ac.* 6,19; 11,18

STAUL: s.n.
staulul: *sg. ac.* 10,1, 16
staul: *sg. nom.* 10,16

STĂPÂN: s.m.
stăpânul: *sg. nom., în sintagma* ***stăpânul lumii*** „Satana" (cf. Anania 2001, p.1572) 14,30; 16,11

STÂLPARE: s.f. (Înv. și pop.) „ramură verde înfrunzită"
stâlpări: *pl. ac.* 12,13

(a) STRÂNGE: v. III
au strâns: *ind. pf.c. 3.pl.* 11,47

STRĂIN, -Ă: s.m./f.; var. (Înv. și pop.) **STREIN, -Ă**
(cel) strein: *s.m. sg. ac.* 10,5
streinilor: *s.m. pl. gen.* 10,5

(a) STRĂPUNGE: v. III
au străpuns: *ind. pf.c. 3.pl.* 19,37

STRÂNSOARE: s.f. (Înv. și pop.; fig.) „chin"
strânsoare: *sg. ac.* 16,21

STRECURAT, -Ă: adj.
strecurat: *n. sg. ac., în sintagma* ***nard strecurat*** „nard curat" 12,3

(a se) STRICA: v. I
să (să) strice: *conj. prez. 3.sg.* 7,23
(să) strica: *inf. prez. fără a* 10,35

(a) STRIGA: v. I
strigă: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,15, 23
striga: *ind. imp. 3.sg./pl.* 7,28, 37; 19,6, 12, 15
au strigat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,43; 12,44; 18,40

(a) SUDUI: v. IV
suduitu(-)-au: *ind. pf.c. 3.pl.* 9,28

(a) SUFLA: v. I
suflă: *ind. prez. 3.sg.* 3,8
suflând: *gerunziu* 6,18
au suflat: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,22

SUFLET: s.n.
sufletul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.10; 10,11, 15, 17, 18, 24; 12,25, 27; 13,37, 38; 15,13
sufletul: *sg. ac., în loc. v.* ***Își*** *dă sufletul* rezum. cap.19

(a să) SUI: v. IV
suindu(-să/-Să): *gerunziu* 1,51; 6,17, 63; rezum. cap.7
(S-/s-)au suit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,13; 3,13; 5,1; 6,3, 24; 7,10, 14; 11,55; 21,3
(vă) suiți: *ind. prez. 2.pl.* 7,8
(Mă) sui: *ind. prez. 1sg.* 7,8
(să) suie: *ind. prez. 3.sg.* 10,1
(să) suise: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 12,20
(M-)am suit: *ind. pf.c. 1.sg.* 20,17
suitu(-s)-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 21,11
sui(-Mă)-voi: *ind. viit.I. 1.sg.* 20,17

SULIȚĂ: s.f.
sulița: *sg. ac.* 19,34

SUS: adv.
sus: *adv. în loc. adv până* ***sus/de sus/în sus*** 2,7; 3,31; 8,23; 11,41; rezum. cap.19; 19,11, 23

(a) SUSPINA: v. I
au suspinat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,33

Ş

ŞARPE: s.m.; var. (Reg.) **ŞERPE**
şerpelui: *sg. gen., în sintagma şerpelui celui de aramă* rezum. cap.3
şer pele: *sg. ac.* 3,14

ŞCHIOP, -OAPĂ: s.m./f.
şchiopi: *s.m. pl. nom.* 5,3

(a) ŞEDEA: v. II
şezând: *gerunziu* 2,14; 8,2; 12,15; 13,12, 23; 20,12
şedea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 4,6; 6,3, 11; 9,8; 11,20; 12,2; 13,28; 21,12
să şază: *conj. prez. 3.pl.* 6,10
au şezut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,10; 12,14; 19,13
era şezând: *ind. imp. perifr. 3.sg.* 13,23

(a) ŞTERGE: v. III
au şters: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,2; 12,3
a şterge: *inf. prez.* 13,5

(a) ŞTI: v. IV
ştiţi: *ind. prez. 2.pl.* 1,26; 4,22, 32; 7,28; 8,14; 9,30; 11,49; 13,12, 17; 14,4
ştiiam: *ind. imp. 1.sg.* 1,31, 33; 11,42
ştiia: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,9, 25; 5,13; 6,6, 65; 13,11; 18,2; 20,9, 14
ştim: *ind. prez. 1.pl.* 3,2, 11; 4,22, 42; 7,27; 9,20, 21, 24, 29; 14,5
ştii: *ind. prez. 2.sg.* 3,8, 10; 13,7; 14,17; 16,30; 19,10; 21,15, 16, 17
ştiu: *ind. pf.c. 3.pl.* rezum. cap.4; 15,21; 18,21
ai şti: *cond. prez. 2.sg.* 4,10
ştiu: *ind. prez. 1.sg.* 4,25; 5,32; 7,29; 8,14, 37, 55; 9,12, 25, 31; 11,22, 24; 12,50; 13,18; 20,2, 13; 21,24
ştiind: *gerunziu* 6,62; 13,1, 3; 18,4; 19,28; 21,12
ştie: *ind. prez. 3.sg.* 7,15
şti: *ind. prez. 3.sg.* 7,27, 49; 12,35; 15,15; 19,35
vei şti: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,7
au ştiut: *ind. pf.c. 3.sg.* 13,28
şti: *inf. prez. fără* **a** 14,5
să ştiţi: *conj. prez. 2.pl.* 15,18

T

TAINĂ: s.f.
taină: *sg. ac., în loc. adv.* ***în taină*** rezum. cap.7; 7,4, 10; 11,28
tainele: *pl. ac.* rezum. cap.15

TATĂ: s.m.
Tatăl/tatăl: *sg. nom./ac.* 1,14; rezum. cap.3; 3,35; 4,12, 23, 53; rezum. cap.5; 5,17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 36, 37; 6,27, 32, 37, 42, 44, 45, 46, 58, 66; rezum. cap.8; 8,16, 18, 19, 27, 28, 38, 39, 42, 44, 49, 53, 54, 56; rezum. cap.10; 10,15, 17, 18, 29, 30, 32, 36, 38; rezum. cap.12; 12,26, 49, 50; 13,1, 3; rezum. cap.14; 14,6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 20, 21, 23, 26, 28, 31; rezum. cap.15; 15,1, 8, 9, 15, 16, 23, 24, 26; rezum. cap.16; 16,3, 10, 15, 16, 17, 23, 25, 26, 27, 28, 32; rezum. cap.17; 18,11; 20,17, 21
Tatălui: *sg. gen., în sintagmele* ***sinul Tatălui/casa Tatălui (Mieu)/ascultarea Tatălui/[voia] Tatălui/voia Tatălui (Mieu)/lucrurile Tatălui (Mieu)/glasul Tatălui/casa Tatălui (Mieu)/[cuvântul] Tatălui/poruncile Tatălui (Mieu)*** 1,18; 2,16; rezum. cap.4; 6,39, 40; 10,37; rezum. cap.12; 14,2, 24; 15,10
Tatălui/tatălui: *sg. gen./dat.* 4,21, 23; 5,43; 8,41, 44; 10,25, 29
Tatăl: *sg. dat. (cu prep.* ***la****)* 5,45
tatăl: *sg. ac., în sintagma tatăl* ***diavolul*** rezum. cap.8; 8,44
Tată-Mieu: *sg. ac.* 8,38
tată: *sg. nom.* 8,41

(a se) TĂGĂDUI: v. IV
au tăgăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,20; 18,27
va tăgădui: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.13
vei tăgădui: *ind. viit.I. 2.sg.* 13,38
(Să) tăgăduiaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
tăgăduit-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,25

(a se) TĂIA: v. I
tăiaţi: *ind. prez. 2.pl., în loc. v.* ***tăiaţi împrejur*** 7,22
va tăia: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,2
(să) taie: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.18
au tăiat: *ind. pf.c. 3.sg.* 18,10
tăiase: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 18,26
să tăiem: *conj. prez. 1.pl.* 19,24

TĂIERE: s.f.; var. (Înv.) **TĂIARE**
tăiarea: *sg. ac., în loc. s.* ***tăiarea împrejur*** 7,22, 23

TĂINUIT, -Ă: adj.
tăinuit: *m. sg. nom.* 19,38

(a se) TĂMĂDUI: v. IV
tămăduiaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.5
(să) tămăduia: *ind. imp. 3.sg.* 5,4
(s-)au tămăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,9
(să) tămăduisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,10, 13
au tămăduit: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,11

(a se) TÂLCUI: v. IV (Înv. şi reg.) „a traduce"
(s-)au tâlcuit: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,41, 42
(să) tâlcuieşte: *ind. prez. 3.sg.* 9,7

TÂLCUIT: adv. (Înv. şi reg.) „în traducere"
tâlcuit: 1,38

TÂLHAR: s.m.; var. (Înv.) **TÂLHARIU, TĂLHARIU**
tâlhariu: *sg. nom.* 10,1
tâlhari: *pl. nom.* 10,8
tălhariu: *sg. nom.* 18,40
tălhari: *pl. ac.* rezum. cap.19
tălharilor: *pl. gen.* rezum.cap.19

TÂNĂR, -Ă: adj.; var. (În v. şi reg.) **TINĂR, -Ă**
(mai) tinăr: *m. sg. nom.* 21,18

TEACĂ: s.f.
teacă: *sg. ac.* 18,11

(a se) TEME: v. III
(s-)au temut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 6,19; 19,8
(nu vă) temereţi: *imperativ prohib. 2.pl.* 6,20
(să) temea: *ind. imp. 3.pl.* 9,22
(nu te) teme: *imperativ prohib. 2.sg.* 12,15

TEMNIŢĂ: s.f.
temniţă: *sg. ac.* 3,24

TINĂ: s.f.
tină: *sg. ac.* 9,6, 11, 14, 15
tina: *sg. ac.* 9,6

(a) TRAGE: v. III
va trage: *ind. viit.I. 3.sg.* 6,44
oi trage: *ind. viit.I. 1.sg.* 12,32
trage: *inf. prez.* 21,6
trăgând: *gerunziu* 21,8
au tras: *ind. pf.c. 3.pl.* 21,11

(a) TREBUI: v. IV
trebuia: *ind. imp. impers.* 2,25; 4,4; 20,9
trebuie: *ind. prez. impers.* rezum. cap.3; 3,7, 14, 30; 4,20, 24; rezum. cap.6; 9,4; 10,16; rezum. cap.11; 12,34; 13,14, 29; 16,30; 19,7
ar trebui: *cond. prez. impers.* rezum. cap.14

TRECĂTOR, **-TOARE:** adj.
trecătoare: *f. sg. ac., în sintagma* ***hrană trecătoare*** 6,27

(a) TRECE: v. III
să treacă: *conj. prez. 3.sg.* 4,4; 13,1
au trecut: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,24
treci: *imperativ 2.sg.* 7,3
trecând: *gerunziu* 9,1

TRIBUN: s.m.; var. (În v.) TRIVUN
trivunul: *sg. nom.* 18,12

TRIMIS, -Ă: adj.; var. (Înv.) **TREMIS, -Ă**
trimis: *m. sg. nom.* 1,6
trimiși: *m. pl. nom.* rezum. cap.7
tremis: *m. sg. nom.* 9,7

(a) TRIMITE: v. III; var. (Înv.) **(a)** TREMITE
au tremis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,19, 22, 33; rezum. cap.3; 3,17, 34; 5,36, 37, 38; 6,29, 38, 39, 40, 44, 58; 7,16, 18, 29, 32; 9,4; 11,3; 12,44, 45, 49; 13,16, 20; 16,5; 20,21
era trimiși: *pasiv ind. imp. 3.pl.* 1,24
sânt **tremis:** *pasiv ind. prez. 1.sg.* 3,28
a **tremis:** *ind. pf.c. 3.sg.* 4,34
am trimis: *ind. pf.c. 1.sg.* 4,38; 17,18
au trimis: *ind. pf.c. 3.sg.* 5,23, 24, 30; 7,28, 33; 8,16, 18, 26, 29, 42; 10,36; 14,24; 15,21; 18,24
ați tremis: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,33
ai trimis: *ind. pf.c. 2.sg.* 11,42; 17,3, 8, 18, 21, 23, 25
voi tremite: *ind. viit.I. 1.sg.* 13,20; 16,7
va tremite: *ind. viit.I. 3.sg.* rezum. cap.14; 14,26
voi trimite: *ind. viit.I. 1.sg.* 15,26
au fost trimis: *psiv ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.17
tremit: *ind. prez. 1.sg.* 20,21

TRUP: s.n.
trup: *sg. nom./ac.* 1,14; 3,6; 8,15
trupului: *sg. gen., în sintagma* ***besearecа trupului Său*** 2,21
trupul: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,52, 53, 55, 56, 57, 64; 17,2; rezum. cap.19; 19,38, 40; rezum. cap.20; 20,12
trupul: *sg. ac., în sintagma* ***trupul Fiului Omenesc*** 6,54
trupurile: *pl. nom.* 19,31

TRUPESC, -EASCĂ: adj.
trupască: *f. sg. ac., în sintagma* ***voia*** *trupască* 1,13

(a se) TULBURA: v. I; var. (În v.) **(a se) TURBURA**
(să) va **turbura:** *ind. viit.I. 3.sg.* 5,7
(să) **turbura:** *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.6
(S-/s-)au turburat: *ind. pf.c. 3.sg.* 11,33; 12,27; 13,21
turburându(-Să): *gerunziu* 11,38
să **(să)** turbure: *conj. prez. 3.sg.* 14,1, 27

TUNET: s.n.
tunet: *sg. nom.* 12,29

(a) TURNA: v. I
turnase: *ind. m.m.c.pf. 3.pl.* 2,9

Ț

ȚARINĂ: s.f.
țarinele: *pl. ac.* 4,35

ȚĂRM: s.n.; var. (În v. și reg.) ȚĂRMURE
țărmure: *sg. ac.* 21,4

ȚESUT, **-Ă:** adj.
țăsută: *f. sg. nom.* 19,23

(a) ȚINE: v. III; var. **(a)** ȚINEA: v. II
ai ținut: *ind. pf.c. 2.sg.* 2,10
va ținea: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,51, 52; 14,23
țiiu: *ind. prez. 1.sg.* 8,55
să ție: *conj. prez. 3.sg.* 12,7; rezum. cap.20
țineți: *imperativ 2.pl.* 14,15
ține: *ind. prez. 3.sg.* 14,21, 24
veți ținea: *ind. viit.I. 2.pl.* 15,10; 20,23
am **ținut:** *ind. pf.c. 1.sg.* 15,10
au ținut: *ind. pf.c. 3.pl.* 15,20; 17,6
vor ținea: *ind. viit.I. 3.pl.* 15,20
ține: *imperativ 2.sg.* 17,11
țineam: *ind. imp. 1.sg.* 17,12
ținute vor fi: *pasiv ind. viit.I. 3.pl.* 20,23

ȚINUT: s.n.
ținut: *sg. ac.* 11,54, 55

U

UCENIC: s.m.
ucenicii: *pl. nom./ac.* rezum. cap.1; 1,35; 2,2, 11, 12, 17, 22; 3,22, 25; 4,2, 8, 27, 31, 33; rezum. cap.6; 6,3, 8, 16, 22, 24, 61, 62, 67; 7,3; rezum. cap.8; 8,31; 9,2, 27, 28; rezum. cap.11; 11,8, 12, 54; 12,4, 16; 13,22, 23, 35; rezum. cap.15; 15,8; 16,17, 29; 18,1, 2, 17, 19, 25; 20,10, 19, 20, 26; rezum. cap.21; 21,2, 4
ucenici: *pl. nom./ac.* 1,37; 4,1; rezum. cap.6; rezum. cap.14; rezum. cap.17; rezum. cap.20; 20,25; 21,8
ucenicilor: *pl. gen./dat.* rezum. cap.3; rezum. cap.4; 6,12; 11,7; rezum. cap.13; 13,5; rezum. cap.14; rezum. cap.16; 20,18, 30; 21,1, 14
ucenicul: *sg. nom./ac.* 9,28; 18,15; 19,26, 38; 21,7, 20, 23, 24
ucenic: *sg. nom.* 18,15, 16; 20,2, 3, 4, 8

(a) UCIDE: v. III
a **ucide:** *inf. prez.* rezum. cap.8; 8,5; rezum. cap.12
să ucigă: *conj. prez. 3.pl.* 10,31; rezum. cap.11; 11,8
ucideți: *ind. prez. 2.pl.* 10,32
ucidem: *ind. prez. 1.pl.* 10,33
va **ucide:** *ind. viit.I. 3.sg.* 16,2

UCIGAȘ, -Ă: s.m./f.
ucigaș: *s.m. sg. nom.* 8,44

(a se) UITA: v. I
uitându(-Să): *gerunziu* 1,42
(să) **uita:** *ind. imp. 3.pl.* 13,22
(s-)au uitat: *ind. pf.c. 3.sg.* 20,11

(a) UMBLA: v. I
umblând: *gerunziu* 1,36; 6,19
umblă: *imperativ 2.sg.* 5,8, 11, 12
umbla: *ind. imp. 3.sg./pl.* 5,9; 6,67; 7,1; 10,23; 11,54
umblă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.6; 8,12; 12,35
va **umbla:** *ind. viit.I. 3.sg.* 11,9, 10
umblați: *imperativ 2.pl.* 12,35

(a se) UMPLE: v. III
umpleți: *imperativ 2.pl.* 2,7
au umplut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 2,7; 6,13; 16,6
(s-)au umplut: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,3

(a se) UNGE: v. III
au uns: *ind. pf.c. 3.sg.* 9,6, 11; 11,2; 12,3

(Să) unge: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12
ungându(-să): *gerunziu* rezum. cap.19

UNSOARE: s.f. „mir"
unsoare: *sg. ac.* 11,2; rezum. cap.12

URÂCIUNE: s.f.
urâciunii: *sg. gen.* rezum. cap.15

URECHE: s.f.
ureachea: *sg. ac.* 18,10, 26

(a se) URGISI: v. IV
(Să) urgisească: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.12

(a) URÎ: v. IV
urește: *ind. prez. 3.sg.* 3,20; 7,7; 12,25
urî: *inf. prez. fără a* 7,7
urește: *ind. prez. 3.sg.* 15,18, 19, 23
au urât: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 15,18, 24, 25; 17,14

(a) URMA: v. I
urmând: *gerunziu* 1,38

URMĂ: s.f.
urmă: *sg. ac., în loc. adj.* ***cea mai de pre urmă*** 6,39, 40, 44, 55; 7,37; 11,24; 12,48

URȘINIC: s.n. „purpură"
urșinic: *sg. ac., în sintagma* ***haină de urșinic*** 19,3, 5

(a se) USCA: v. I
(să) va usca: *ind. viit.I. 3.sg.* 15,6

USCAT, -Ă: s.m./f. „om slab"; s.n. „țărm"
uscați: *s.m. pl. nom.* 5,3
uscat: *s.n. sg. ac.*21,8, 9, 11

UȘĂ: s.f.; var. **UȘE**
ușe: *sg. nom./ac.* rezum. cap.10; 10,1, 2; 18,16
ușea: *sg. nom.* 10,7, 9
ușile: *pl. nom.* 20,19, 26

V

VADRĂ: s.f.
vedre: *pl. nom.* 2,6
vedrile: *pl. ac.* 2,7
vadra: *sg. ac.* 4,28

VAS: s.n.
vas: *sg. nom.* 19,29

(a se) VĂDI: v. IV
să (Să/să) vădească: *conj. prez. 3.sg.* 1,31; 3,20, 21
va vădi: *ind. viit.I. 3.sg.* 8,46; rezum. cap.16; 16,8

(a se) VĂITA: v. I; var. **(a se) VĂIETA**
(vă) veți văieta: *ind. viit.I. 2.pl.* 16,20

(a) VĂRSA: v. I
au vărsat: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,15

VÂNT: s.n.
vânt: *sg. nom./ac.* rezum. cap.6; 6,18

VÂNZĂTOR: s.m. „trădător"
vânzătoriul: *sg. ac.* rezum. cap.13

VÂRSTĂ: s.f.
vârstă: *sg. ac.* 9,21, 23

VÂRTOS: adv.
(mai) vârtos: 3,19; 5,18; 19,8

(a) VÂSLI: v. IV; var. (Înv. și reg.) **(a) VÂNSLA**
vânslând: *gerunziu* 6,19

VEAC: s.n./s.m.
veaci: *s.m. pl. ac., în loc. adj.* ***de veaci****; în sintagmele* ***viiața de veaci/izvor de apă de veaci/viață de veaci/viața de veaci*** rezum. cap.3; 3,16; 4,14, 36; 5,24, 39; 10,28; 17,2, 3
veci: *s.m. pl. ac., în loc. adj.* ***de veci****, în sintagma* ***viiața de veci/viața de veci/cuvintele vieții de veci*** 3,15, 36; 6,27, 40, 47, 55, 69; 12,25, 50
veaci: *s.m. pl. ac., în loc. adv.* ***în veaci*** 4,13; 8,35, 51
veci: *s.m. pl. ac., în loc. adv.* ***în veci*** 6,52, 59
veac: *sg. ac., în loc. adv.* ***în veac/din veac*** 8,52; 9,32; 10,28; 11,26; 12,34; 13,8; 14,16
veac: *sg. gen., în sintagma* ***căpetenilia acestui veac*** rezum. cap.12

VECIN, -Ă: s.m.
vecinii: *s.m. pl. nom.* 9,8

(a se) VEDEA: v. II
am văzut: *ind. pf.c. 1.sg./pl.* 1,14, 32, 34, 48, 50; 8,38; 18,26; 20,18, 25
au văzut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,18, 29, 39; 3,32; 6,19, 22, 46; 9,1; 12,41; 15,24; 19,33, 35; 20,1, 5, 6, 8, 12, 14, 29; 21,9, 20
vei vedea: *ind. viit.I. 2.sg.* 1,33, 50; 11,40
văzând: *gerunziu* 1,36; 2,23; 4,45; 6,5, 14, 24; 9,7; 11,31; 19,26; 20,20
văzându-: *gerunziu* 1,38; 5,6; 11,32, 33; 19,6; 21,21
vedeți: *imperativ 2.pl.* 1,39; 4,29, 35
vezi: *imperativ 2.sg.* 1,46; 7,52; 11,34; 20,27
văzut-au: *ind. pf.c. 3.sg.* 1,47; 8,56
vedea-veți: *ind. viit.I. 2.pl.* 1,51
vedea: *inf. prez. fără a* 3,3
vedem: *ind. prez. 1pl.* 3,11; 9,41
va vedea: *ind. viit.I. 3.sg.* 3,36; 5,19; 8,51
văz: *ind. prez. 1.sg.* 4,19; 9,11, 15, 25
veți vedea: *ind. viit.I. 2.pl.* 4,48; 6,63; rezum. cap.16; 16,10, 16, 17, 19
ați văzut: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,37; 6,26, 36; 8,38; 14,7
vedea: *ind. imp. 3.sg.* 6,2
să vedem: *conj. prez. 1.pl.* 6,30
vede: *ind. prez. 3.sg.* 6,40; 9,19, 21; 12,45; rezum. cap.20
să vază: *conj. prez. 3.sg./pl.* 7,3; 8,56; 9,39; 12,9, 40; 17,24
ai văzut: *ind. pf.c. 2.sg.* 8,57; 9,37; 20,29
văzuse: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 9,8, 15, 18; 11,45
vâd: *ind. prez. 3.pl.* 9,39
văd: *ind. prez. 3.pl.* 9,39
veade: *ind. prez. 3.sg.* 10,12; 11,9; 14,9, 17, 19
a vedea: *inf. prez.* rezum. cap.12; 12,21
vedeți: *ind. prez. 2.pl.* 12,19; 14,19
(Să) vede: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.14
voi vedea: *ind. viit.I. 1sg.* 16,22; 20,25
vedea-vor: *ind. viit.I. 3.pl.* 19,37
nevăzând: *gerunziu* rezum. cap.20

VEDERE: s.f.
vedearea: *sg. ac.* rezum. cap.8

(a) VENI: v. IV
au venit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,7, 11; 2,4; 3,2, 19, 22, 26, 31; 4,5, 27, 46; 6,5, 17, 23, 24; 7,45, 50; 8,2; 9,7; 10,8, 41; 11,17, 20, 29, 38; 12,1, 9, 28, 30; 13,1, 6; 16,21, 32; 18,3; 19,32, 38, 39; 20,1, 2, 3, 4, 6, 24; 21,8, 13
vine: *ind. prez. 3.sg.* 1,9, 30; 3,8, 20, 21; 4,21, 23, 25, 35, 47; 5,24, 25, 28; 6,35, 37, 45; 7,41, 42; 8,12; 9,4; 10,10; 11,56; 12,12, 13, 15, 23; 14,6, 30; 16,25, 32; rezum. cap.20

va să **vie:** *ind. viit. pop. 3.sg.* 1,15; 6,14
va **veni:** *ind. viit.I. 3.sg.* 1,27; 4,25; 5,43; 6,37; 7,27, 31; 15,26; 16,2, 4, 7, 8, 13
venind: *gerunziu* 1,29, 47; rezum. cap.2; 4,40, 45; 10,12; 11,32; 19,33
am venit: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,31; 5,43; 7,27; 8,42; 9,39; 10,10; 12,27, 46, 47; 16,28; 18,37
veniţi: *imperativ 2.pl.* 1,39; 4,29; 21,12
venit-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,39; 4,7; 12,22; 17,1; 20,18, 19, 26
vino: *imperativ 2.sg.* 1,43, 46; 4,16; 11,34, 43; 21,19, 22
ai venit *ind. pf.c. 2.sg.* 3,2; 6,25; 11,27
venea: *ind. imp. 3.pl.* 3,23
vin: *ind. prez. 3.pl.* 3,26; 10,27
să **viu:** *conj. prez. 1.sg.* 4,15
vinea: *ind. imp. 3.pl.* 4,30; 19,3
venisă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg./pl.* 4,45; 7,30; 8,20; 11,19, 30, 33, 45
viind: *gerunziu* 4,54
viu: *ind. prez. 1.sg.* 5,7; 8,14; 14,28; 17,13
a **veni:** *inf. prez.* 5,40
să **vie:** *conj. prez. 3.sg./pl.* 6,15; rezum. cap.16; 18,4
venise: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,17; 12,12; 19,39; 20,8
veni: *inf. prez. fără a* 6,44, 66; 7,34, 36; 8,21, 22; 13,33, 36
vie: *conj. prez. fără să 3.sg.* 7,37; 12,26
a **fi venit:** *inf. pf.* rezum. cap.9
vor **veni:** *ind. viit.I. 3.pl.* 11,48
vei **veni:** *ind. viit.I. 2.sg.* 13,36
voi veni: *ind. viit.I. 1.sg.* 14,3, 18; 21,22, 23
vom veni: *ind. viit.I. 1.pl.* 14,23
aş **fi venit:** *cond. pf. 1.sg.* 15,22
vin: *ind. prez. 1.sg.* 17,11
venim: *ind. prez. 1pl.* 21,3

(a se) **VESELI:** v. IV
(să) veselesc: *ind. prez. 3.pl.* 2,10

(a) **VESTI:** v. IV
va vesti: *ind. viit.I. 3.sg.* 4,25; 16,13, 14, 15
au vestit: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 4,51; 5,15
vesteşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16
vesteaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.16
voi vesti: *ind. viit.I. 1.sg.* 16,25
vestind: *gerunziu* 20,18

VEŞMÂNT: s.n.
vejmintele: *pl. ac.* 13,4, 12; 19,23, 24
veşmintele: *pl. nom.* rezum. cap.19

VIAŢĂ: s.f.
viiaţă: *sg. nom./ac.* rezum. cap.1; 5,24, 26, 40; 6,33, 64; 20,31
viaţa: *sg. nom.* 1,4; 11,25
viiaţa: *sg. ac., în sintagma **viiaţa de veaci/viiaţa de veci*** rezum. cap.3; 3,15, 16, 36; 4,36; 5,39; 6,27, 47, 55; 12,25, 50
viiaţa: *sg. nom./ac.* 3,36; 6,52; rezum. cap.14; 14,6
viaţă: *sg. ac., în sintagma **viaţă de veaci*** 5,24
vieţii: *sg. gen., în sintagmele **învierea vieţii/pânea vieţii/cuvintele vieţii de veci/lumina vieţii*** 5,29; rezum. cap.6; 6,35, 48, 69; 8,12
viaţa: *sg. nom./ac., în sintagma **viaţa de veci/viaţa de veaci*** 6,40; 10,28; 17,2, 3
viaţă: *sg. ac.* 6,54; 10,10

VICLEŞUG: s.n.
vicleşug: *sg. nom.* 1,47

VIITOR, -TOARE: adj./s.
viitoarele: *adj. antep. f. pl. ac.* rezum. cap.16
viitoare: *adj. f. sg. ac.* rezum. cap.21
(cele) viitoare: *s.n. pl. ac.* „lucrurile viitoare" 16,13

VIN: s.n.
vin: *sg. nom./ac.* rezum. cap.2; 2,3, 9; 4,46
vinul: *sg. nom./ac.* 2,3, 10

VINĂ: s.f.
vină: *sg. ac.* 18,29, 38; 19,4, 6

(a se) **VINDE:** v. III
vânzând: *gerunziu* 2,14
vindea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,16; 18,2, 5
să **vânză:** *conj. prez. 3.sg.* 6,65, 72; 12,4; 13,2, 11
(s-)au vândut: *ind. pf.c. 3.sg.* 12,5
va **vinde:** *ind. viit.I. 3.sg.* 13,21; 21,20
au vândut: *ind. pf.c. 3.sg.* 19,11

(a) **VINDECA:** v. I
vindecă: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
să **vindece:** *conj. prez. 3.sg.* 4,47
au vindecat: *ind. pf.c. 3.sg.* rezum. cap.7
să **vindec:** *conj. prey. 1.sg.* 12,40

VINERI: s.f.
Vinerea/vinerea: *sg. nom./ac., sg. nom., în sintagmele **Vinerea Paştilor/vinerea jidovilor*** 19,14, 42
vineri: *sg. nom.* 19,31

(a) **VINOVĂŢI:** v. IV
vinovăţi: *inf. prez. fără a* 8,6

VISTIERIE: s.f.
vistierie: *sg. ac.* 8,20

VIŢĂ: s.f.
viţa: *sg. nom.* rezum. cap.15; 15,5
viţa: *sg. nom., în sintagma **viţa cea adevărată*** 15,1
viţă: *sg. ac.* 15,4

VIU, VIE: adj./s.
vie: *adj. f. sg. nom./ac., în sintagmele apa cea vie/apă vie/pâne vie/pânea cea **vie*** rezum. cap.4; 4,10, 11; 6,41, 51; 7,38
viu: *adj. m. sg. nom.* 4,50, 53; 6,52, 58, 59; 11,25, 26; 14,19
vii: *adj. m. pl. nom.* 5,25; 14,19
viu: *adj. m. sg. gen., în sintagma **Fiiul lui Dumnezeu celui viu*** 11,27
(Cel) Viu: *s.m. sg. nom.* 6,58

(a) **VOI:** v. IV
voiţi: *ind. prez. 2.pl.* 5,40; 8,44
voim: *ind. prez. 1.pl.* 12,21

VOIE: s.f.
voia: *sg. nom./ac., în sintagmele **voia trupască/voia bărbătească/voia Tatălui (Mieu)*** 1,13; 6,40
voia: *sg. ac.* 4,34; 5,30; 6,38, 39; 7,17; 9,31

VORBĂ: s.f.
vorba: *sg. ac.* 8,43

(a) **VORBI:** v. IV
vorbeaşte: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.4
vorbeşti: *ind. prez. 2.sg.* 4,27

(a) **VREA:** v. II
au vrut: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,43; 6,21
vrea: *ind. prez. 3.sg.* 3,8; 5,21
vreai: *ind. prez. 2.sg.* (cf. lat. *vis*) 5,6; 21,18
aţi vrut: *ind. pf.c. 2.pl.* 5,35
vrând: *gerunziu* rezum. cap.6; rezum. cap.8
vrea: *ind. imp. 3.sg./pl.* „voia/voiau" 6,11; 7,1, 44; 16,19
vreaţi: *ind. prez. 2.pl.* 6,68; 9,27; 10,38; 18,39
va vrea: *ind. viit.I. 3.sg.* 7,17
vreau: *ind. prez. 3.pl.* „vor" rezum. cap.10
veţi vrea: *ind. viit.I. 2.pl.* 15,7
vreau: *ind. prez. 1.sg.* 17,24; 21,22, 23
vreai: *ind. imp. 2.sg.* „voiai" (cf. lat. volebas) 21,18

VREDNIC, -Ă: adj.
vrednic: *m. sg. nom.* 1,27

VREME: s.f.
vreame: *sg. ac., în loc. adv. la* ***vreame*** 5,4
vreame: *sg. ac.* 5,6; 7,33
vreamea: *sg. nom.* 7,6, 8
vreme: *sg. ac.* 14,9

Z

ZADAR: s.n.; var. ZĂDAR
zădar: *sg. ac., în loc. adv.* ***în zădar*** 15,25; rezum. cap.21

(a se) ZĂBOVI: v. IV
(Să) zăbovea: *ind. imp. 3.sg.* 3,22

(a) ZĂCEA: v. II
zăcea: *ind. imp. 3.sg.* 5,3
zăcând: *gerunziu* 5,6
zăcusă: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 5,6

ZBICI: s.n.; vezi BICI

ZI: s.f./adv.
zi: *s.f.sg. ac.* 1,29, 35, 43; 2,1; 6,22; 11,9, 39; 12,12; 14,20; 16,23, 26
zioa: *s.f. sg. nom./ac.* 1,39; 5,9; 8,56; 11,53; 19,31
zile: *s.f. pl. ac.* 2,12, 19, 20; 4,40, 43; rezum. cap.11; 11,6, 17; 12,1; 20,26
zi: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***zi de praznic*** 2,23; 12,20
zioa: *s.f. sg. ac., în sintagmele zioa* ***praznicului/zioa*** *cea* ***mai*** *de* ***pre urmă/zioa îngropării (Meale)*** 4,45; 6,39, 40, 44, 55; 7,11, 37; 11,24; 12,7, 48
zioo: *s.f. sg. ac., în sintagma* ***zioo praznicului*** 4,45
zio: *s.f. sg. nom.* 9,4
zioa: *adv.* 11,9

(a se) ZICE: v. III
zicându(-să): *gerunziu* rezum. cap.1
zicând: *gerunziu* 1,15, 26, 32; rezum. cap.3; 4,31, 51; 6,53; 7,9, 15, 28, 37; 8,12; 9,6, 19; 11,3, 28, 31, 43; 12,21, 23; 13,21; rezum. cap.15; 18,1, 22, 38, 40; 19,6, 12; rezum. cap.20; 20,14, 20, 22; 21,19
am zis: *ind. pf.c. 1.sg.* 1,15, 30, 50; 3,7, 12, 28; 6,36; 8,24; 10,34, 36; 11,40, 42; 13,33; 14,28, 29; 15,15, 20; 16,15, 19; 18,21
au zis: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,21, 22, 23, 25, 29, 33, 36, 38, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51; 2,4, 8, 10, 16, 18, 19, 20, 22; 3,2, 3, 9, 10, 26, 27; 4,9, 10, 13, 17, 27, 28, 32, 39, 48, 50, 52, 53; 5,6, 11, 12, 14, 18; 6,5, 10, 12, 20, 25, 26, 29, 30, 32, 34, 35, 43, 54, 60, 61, 62, 68; 7,3, 6, 16, 20, 21, 33, 35, 36, 39, 45, 52; 8,4, 7, 10, 11, 13, 14, 21, 22, 28, 39, 42, 48, 57; 9,7, 11, 12, 15, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40; 10,6, 7, 35, 42; 11,4, 7, 11, 12, 14, 16, 21, 32, 34, 36, 37, 41, 49, 51; 12,4, 6, 7, 19, 22, 30, 35, 38, 39, 41, 44, 50; 13,6, 7, 11, 12, 21, 24, 25, 27, 28, 31; 14,23; 16,17, 19; 17,1; 18,4, 6, 7, 9, 11, 16, 17, 25, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38; 19,4, 5, 9, 10, 14, 21, 24; 20,2, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 28; 21,5, 15, 17, 19, 20, 21, 23
zici *ind. prez. 2.sg.* 1,22; 8,5, 33, 52; 9,17; 12,34; 14,9; 16,29; 18,34, 37
zis-au: *ind. pf.c. 3.sg./pl.* 1,23, 39, 46, 48; 2,5, 7; 3,4; 4,7, 11, 15, 16, 17, 19, 21, 25, 26, 34, 49, 50; 5,8; 6,8, 28; 7,50; 8,25, 39, 41, 52, 58; 9,12, 41; 11,8, 23, 24, 25, 27, 34, 39, 40, 44; 13,8, 9, 10, 36, 37; 14,5, 6, 8, 9, 22; 16,29; 18,5, 17, 26, 38; 19,6, 15, 26, 27, 28, 30; 20,13, 15, 16, 17, 29; 21,3, 6, 7, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 21
(să/Să) zice: *ind. prez. 3.sg.* 1,38; 4,5, 25; rezum. cap.9; 9,11; rezum. cap.10; 11,16, 54; rezum. cap.13; rezum. cap.14; 19,13, 17; 20,16, 24; 21,2
zic: *ind. prez. 1.sg.* 1,51; 3,3, 5, 11; 4,35; 5,19, 24, 25, 34; 6,26, 32, 47, 54; 8,34, 51, 58; 10,1, 7; 12,24; 13,16, 18, 19, 20, 21, 33, 38; 14,12; 16,7, 20, 23, 26; 21,18
zice: *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.2; 2,3; rezum. cap.4; 4,10; rezum. cap.6; 6,42; 7,38, 42; rezum. cap.8; 9,8; rezum. cap.12; 12,33; 13,24; rezum. cap.14; 16,17, 18; rezum. cap.18; rezum. cap.19; 19,24, 37
va **zice:** *ind. viit.I. 3.sg.* 2,5
zicea: *ind. imp. 3.sg./pl.* 2,21, 22; 4,33, 42; 5,10, 18; 6,6, 14, 42, 66, 72; 7,11, 12, 25, 31, 40, 41; 8,6, 19, 22, 23, 25, 27, 31; 9,8, 9, 10, 16; 10,20, 21, 24, 41; 11,13, 47; 12,29; 16,18; 19,3, 21
voi zice: *ind. viit.I. 1.sg.* 3,12; 8,55; 14,26; 15,15
ai zis: *ind. pf.c. 2.sg.* 4,17, 18
ziceți: *ind. prez. 2.pl.* 4,20, 35; 8,54; 9,19, 41; 10,36; 13,13
zisease: *ind. m.m.c.pf. 3.sg.* 6,41; 11,13; reyum. cap.16
zic: *ind. prez. 3.pl.* 7,26
zice(-Să): *ind. prez. 3.sg.* rezum. cap.8
zicem: *ind. prez. 1pl.* 8,48
zis-am: *ind. pf.c. 1sg.* 9,27; 18,8
(Să) zicea: *ind. imp. 3.sg.* rezum. cap.10
vor zice: *ind. viit.I. 3.pl.* 12,27
ar zice: *cond. prez.* 13,22
ar **fi zis:** *cond. pf. 3.sg.* 13,29
a **zice:** *inf. prez.* 16,12
zi: *imperativ 2.sg.* 20,17

(a se) ZIDI: v. IV
(s-)au zidit: *ind. pf.c. 3.sg.* 2,20

ZIDIRE: s.f. (aici) „facere"
zidirea: *sg. ac., în sintagma* ***zidirea lumii*** 17,24

EVANGHELIIA DE LA IOAN

FACSIMILE

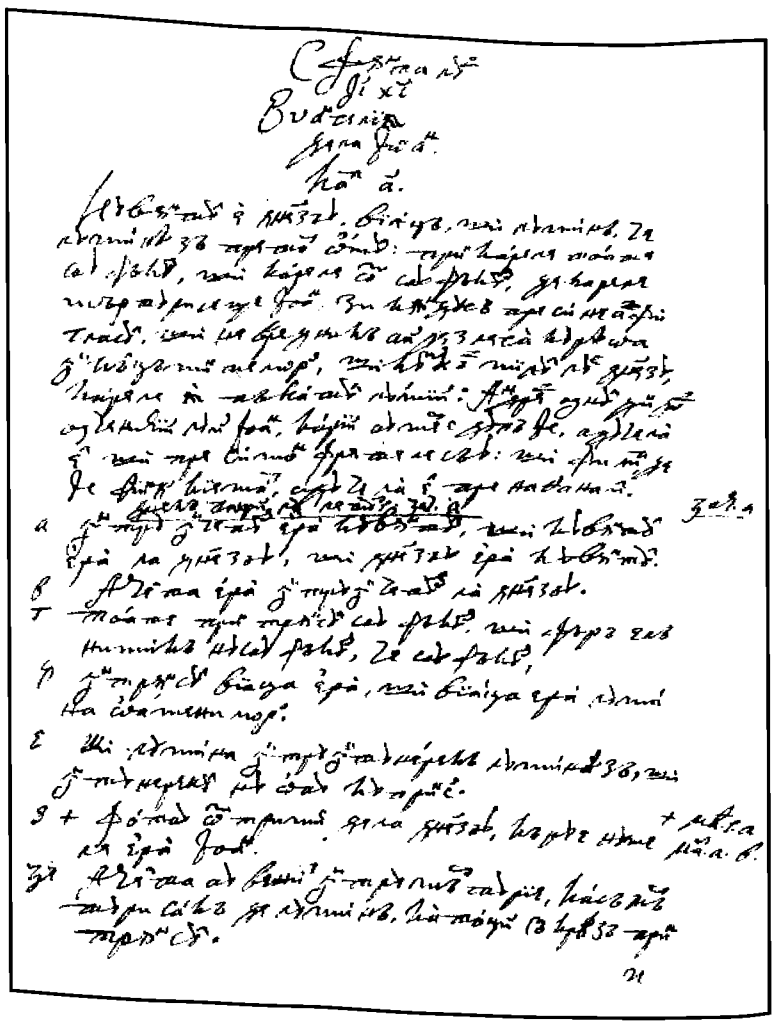

190r

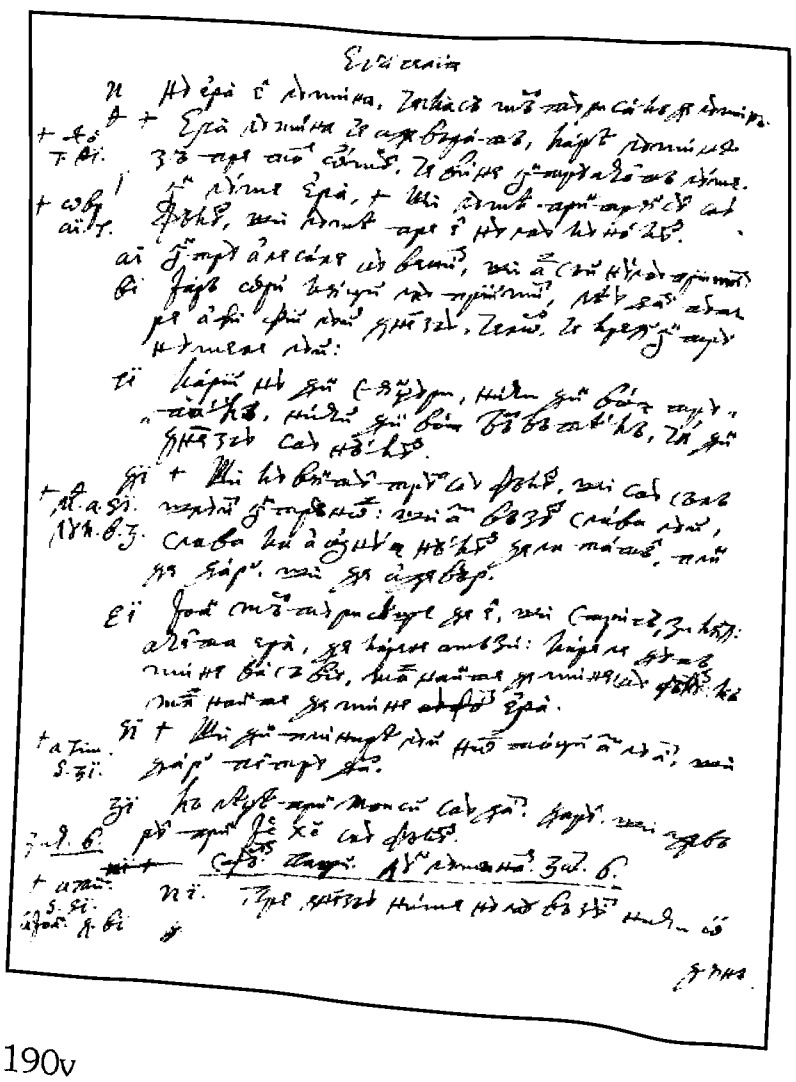

190v

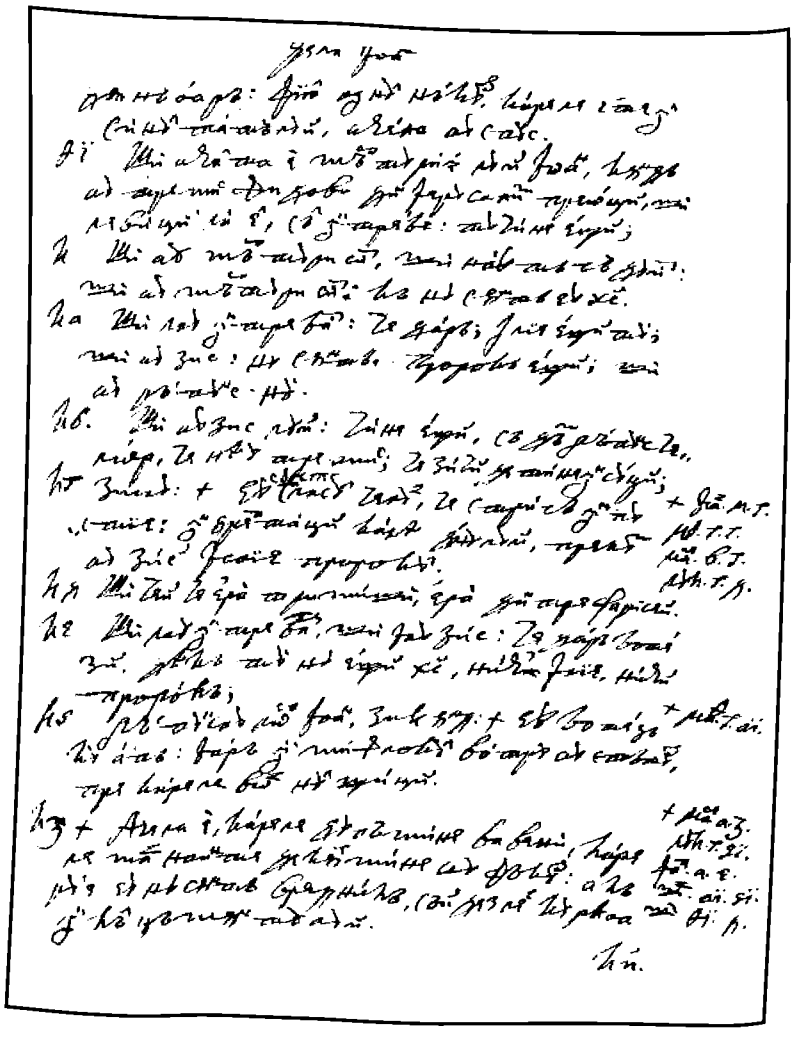

191r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

191v

192r

192v

193r

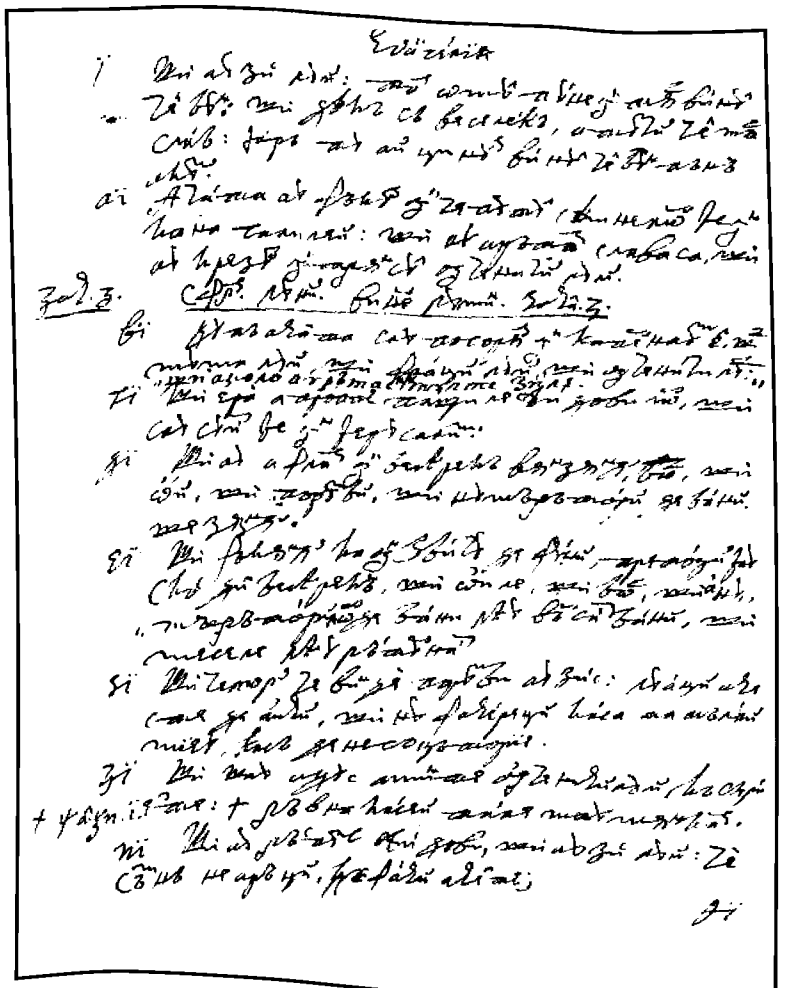

193v

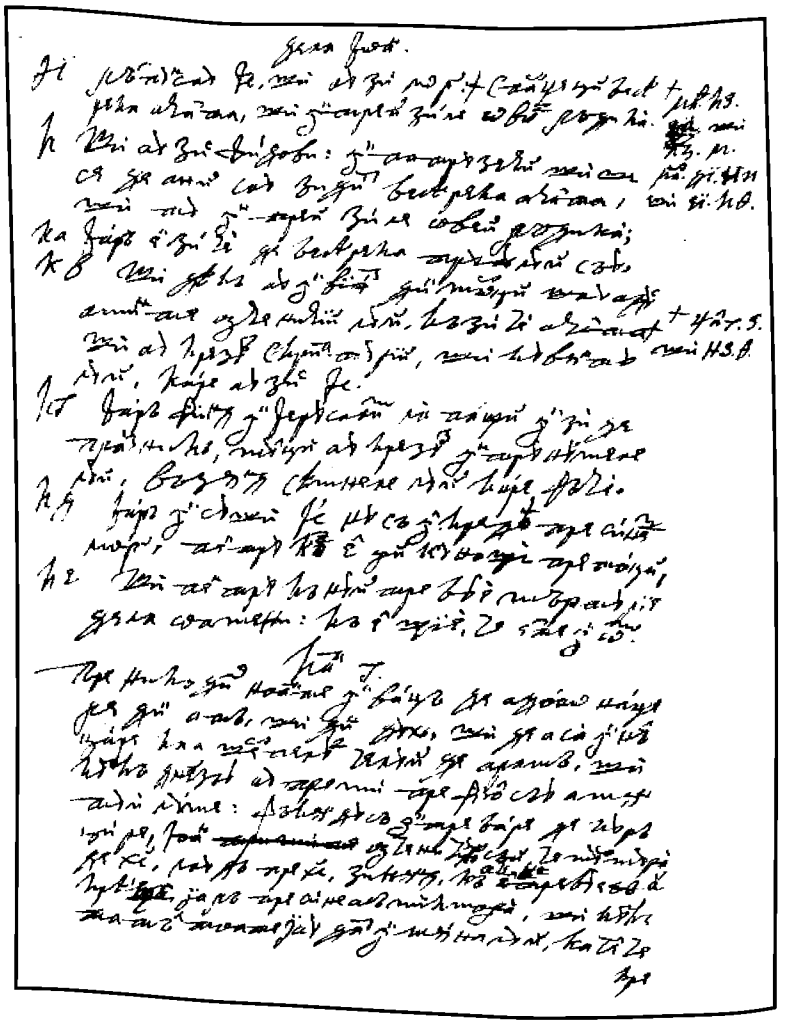

194r

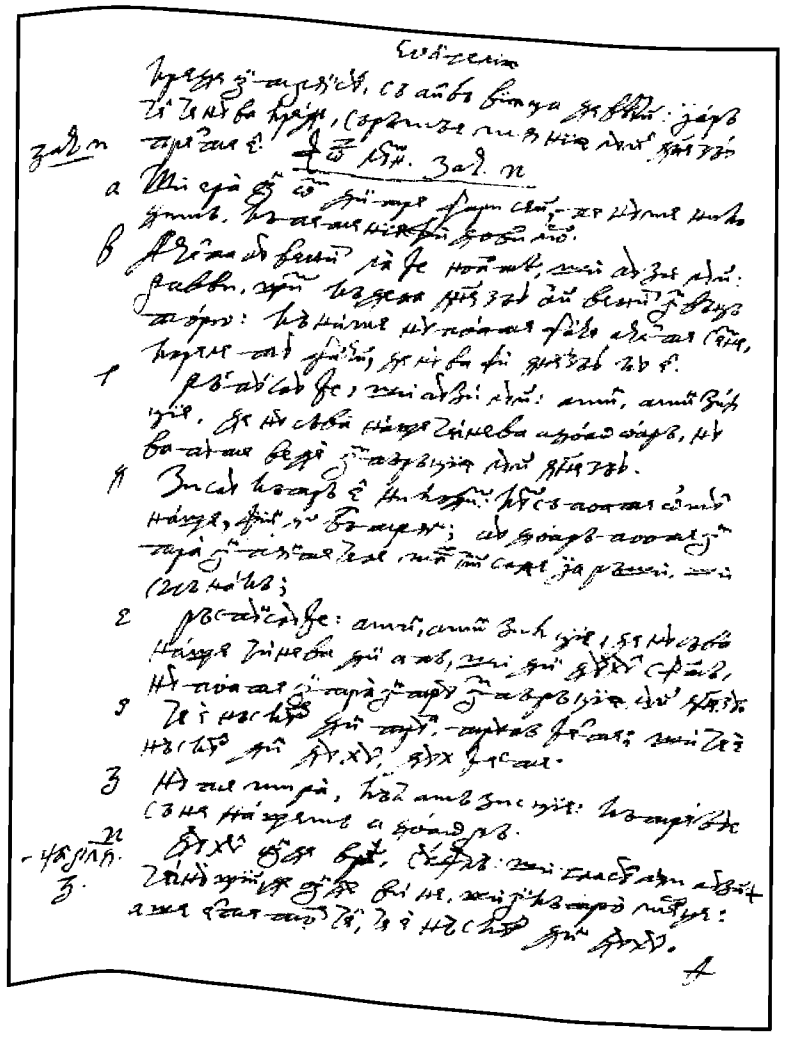

194v

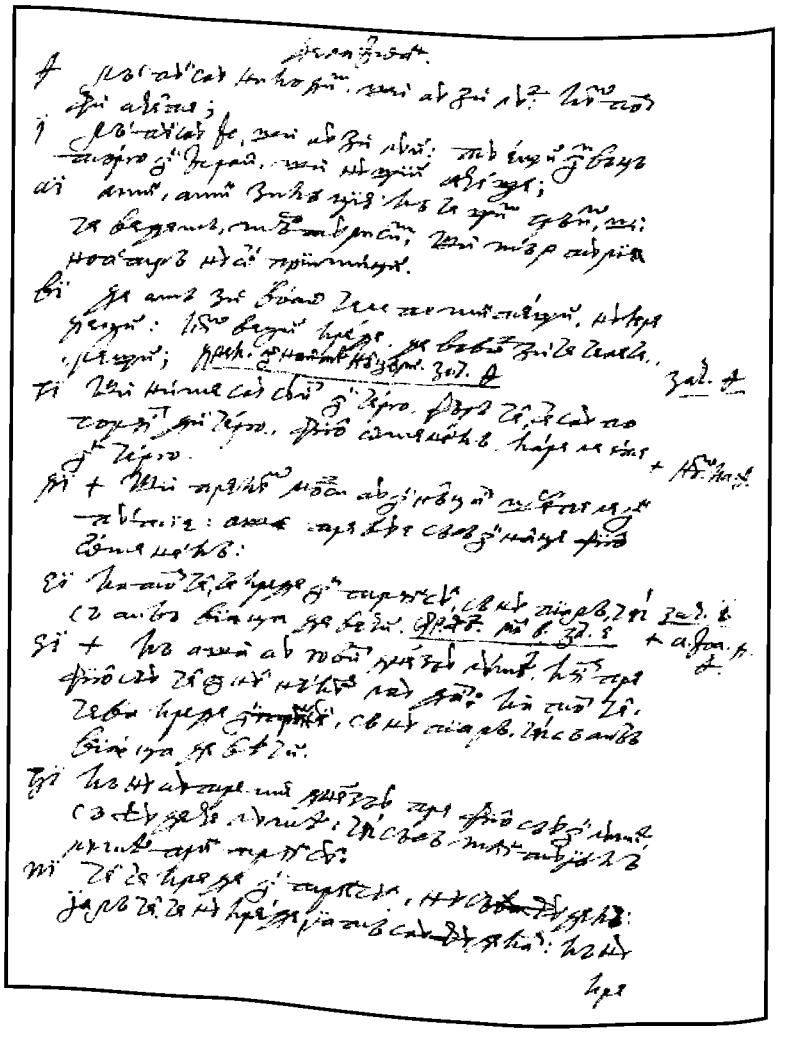

195r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

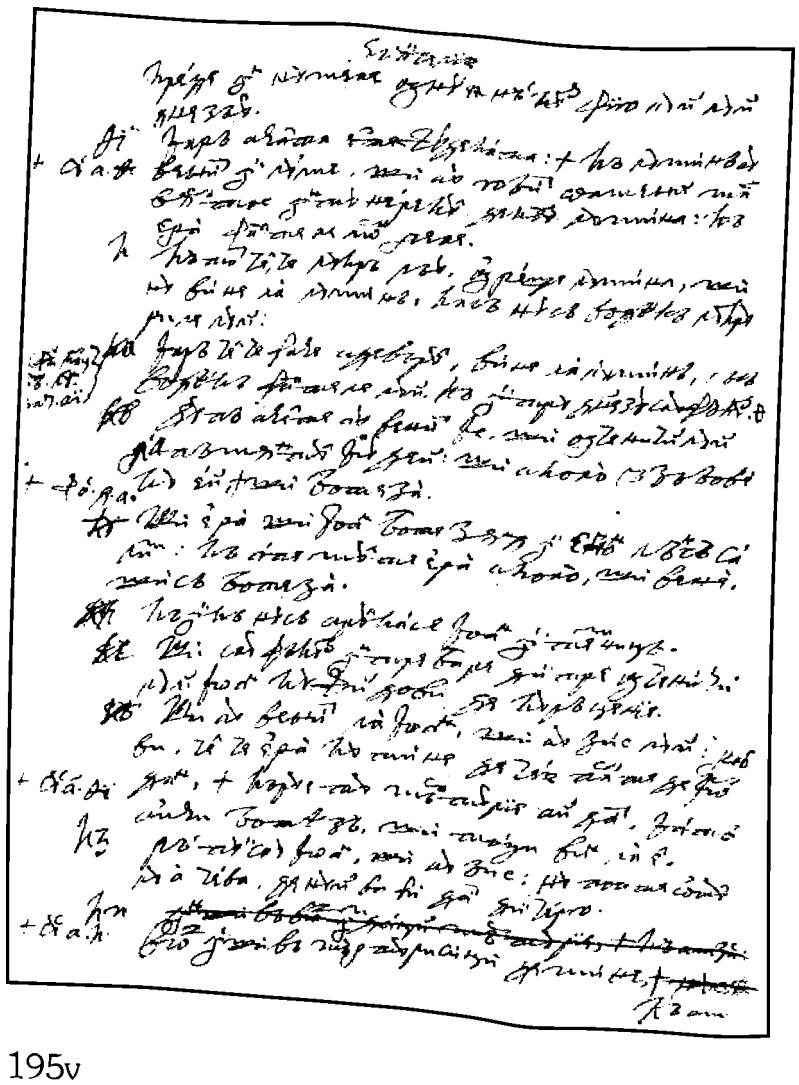

195v

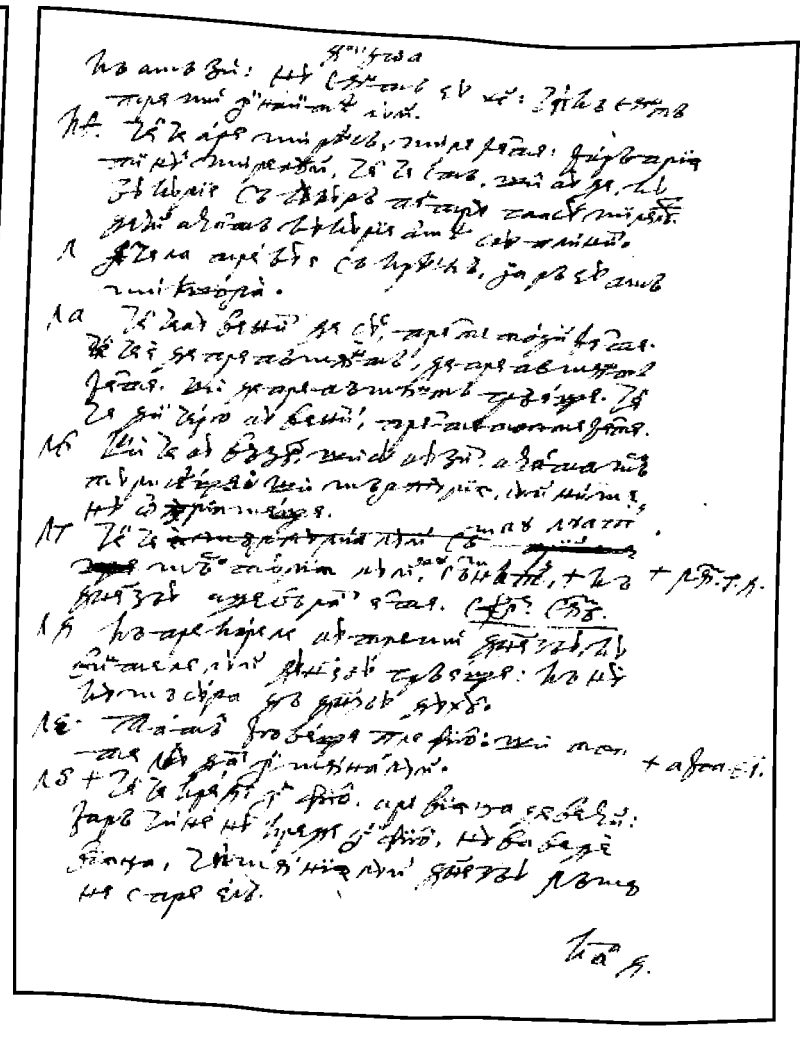

196r

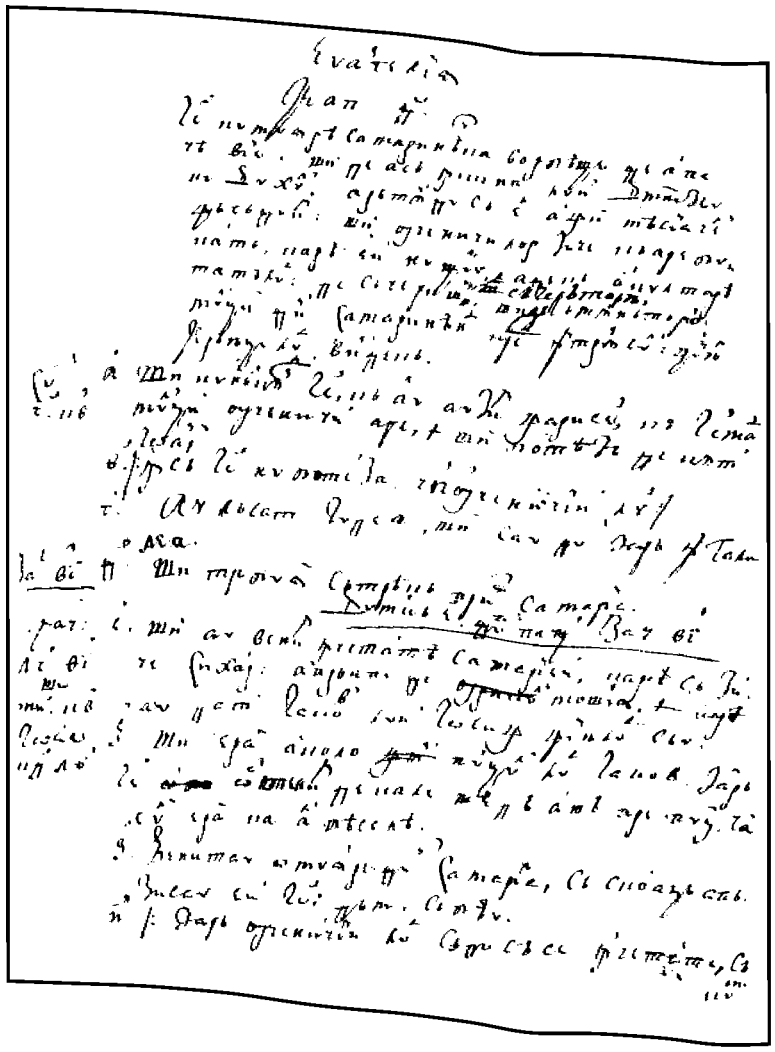

196v

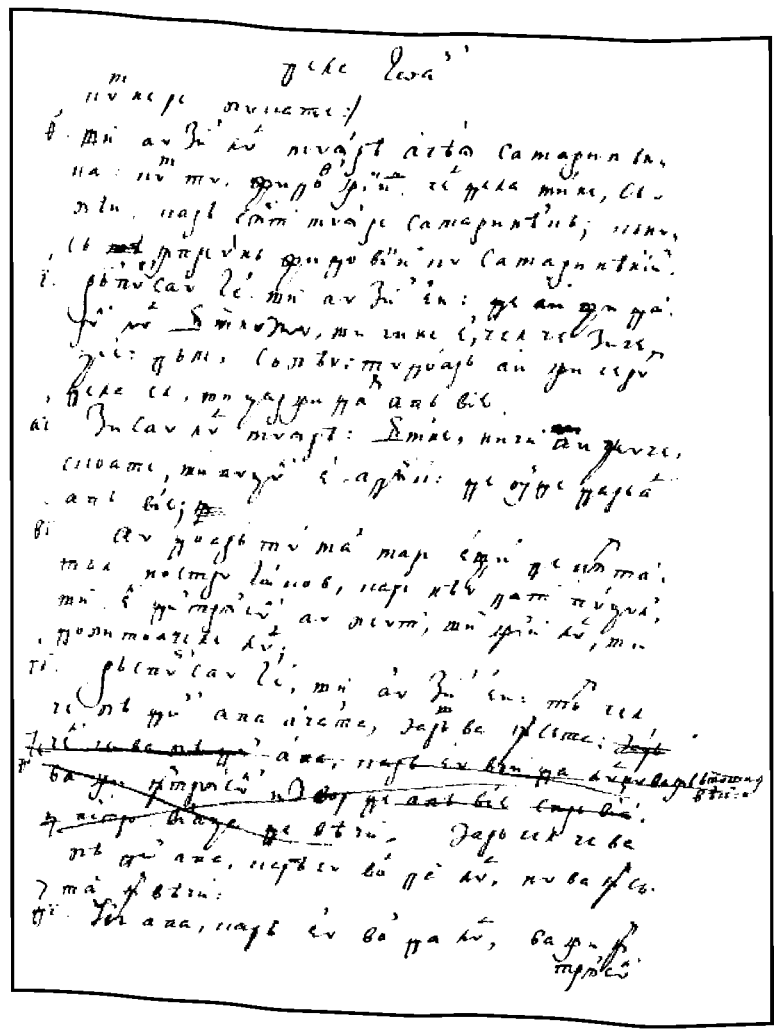

197r

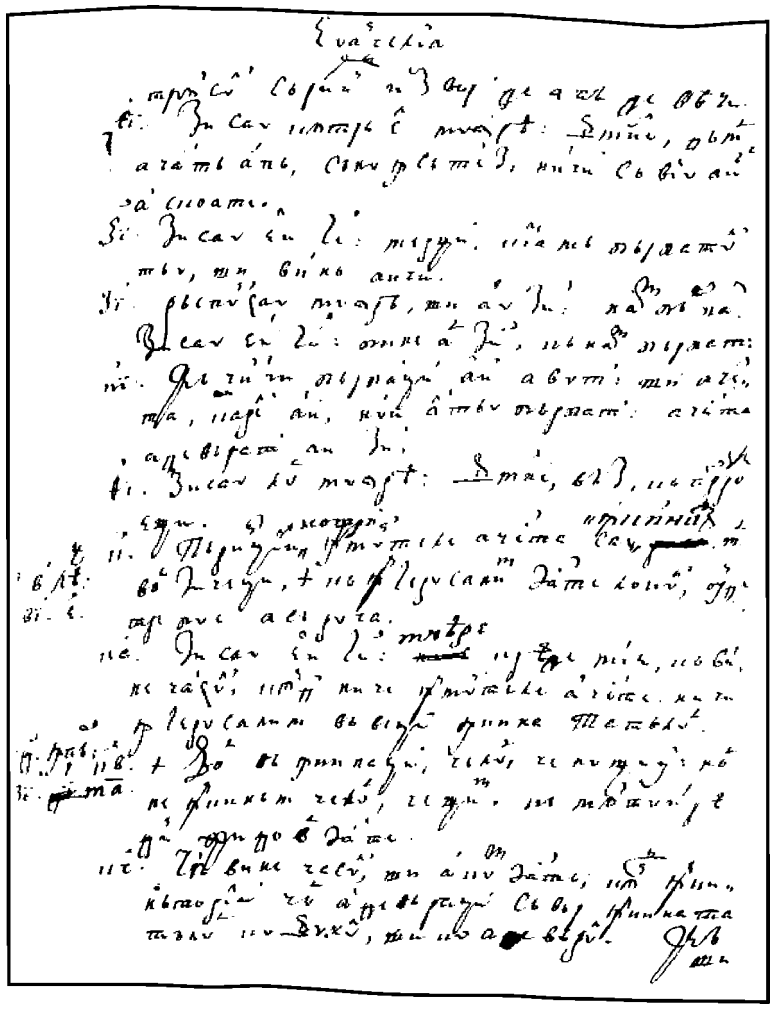

197v

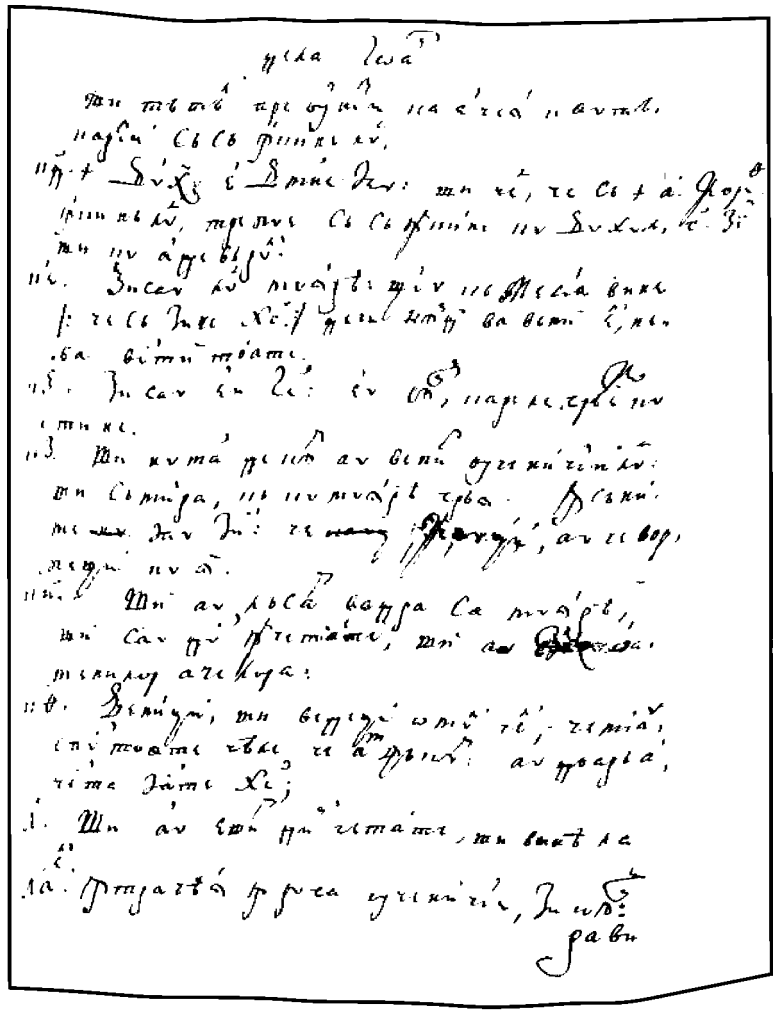

198r

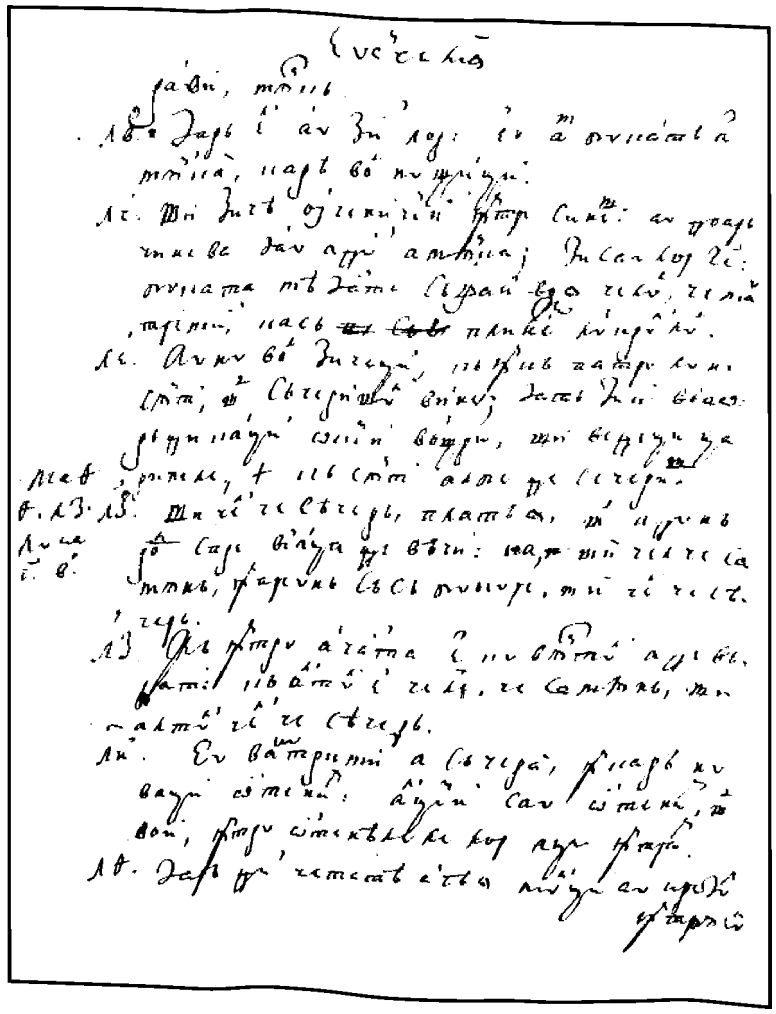

198v

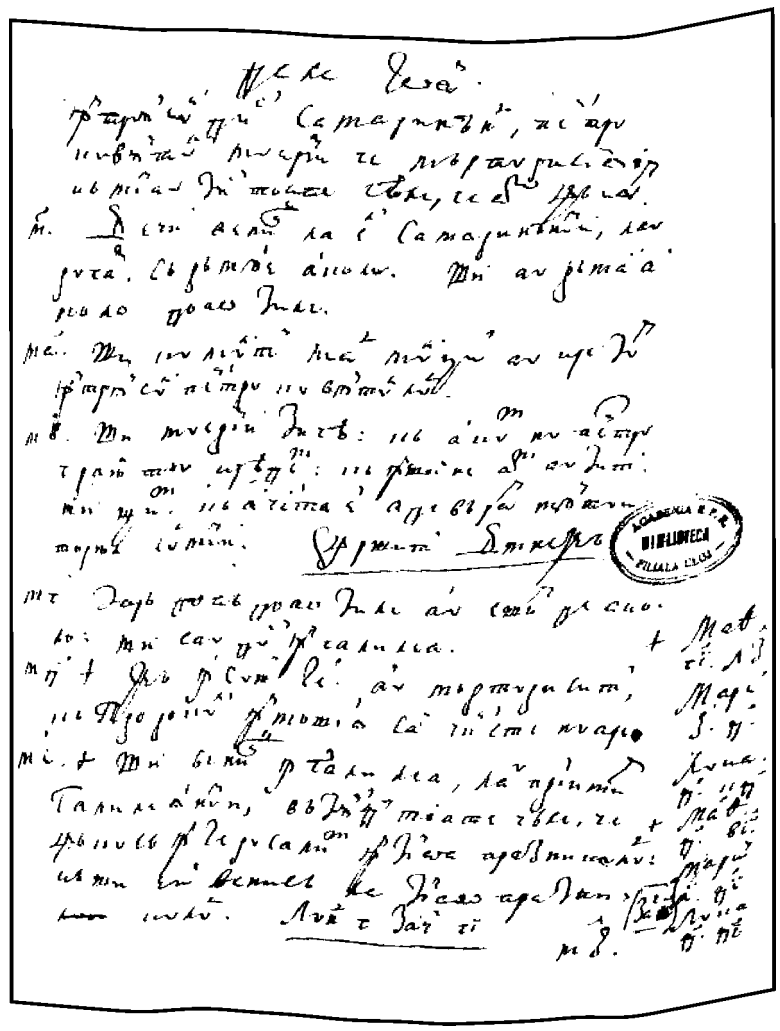

199r

199v

200r

200v

201r

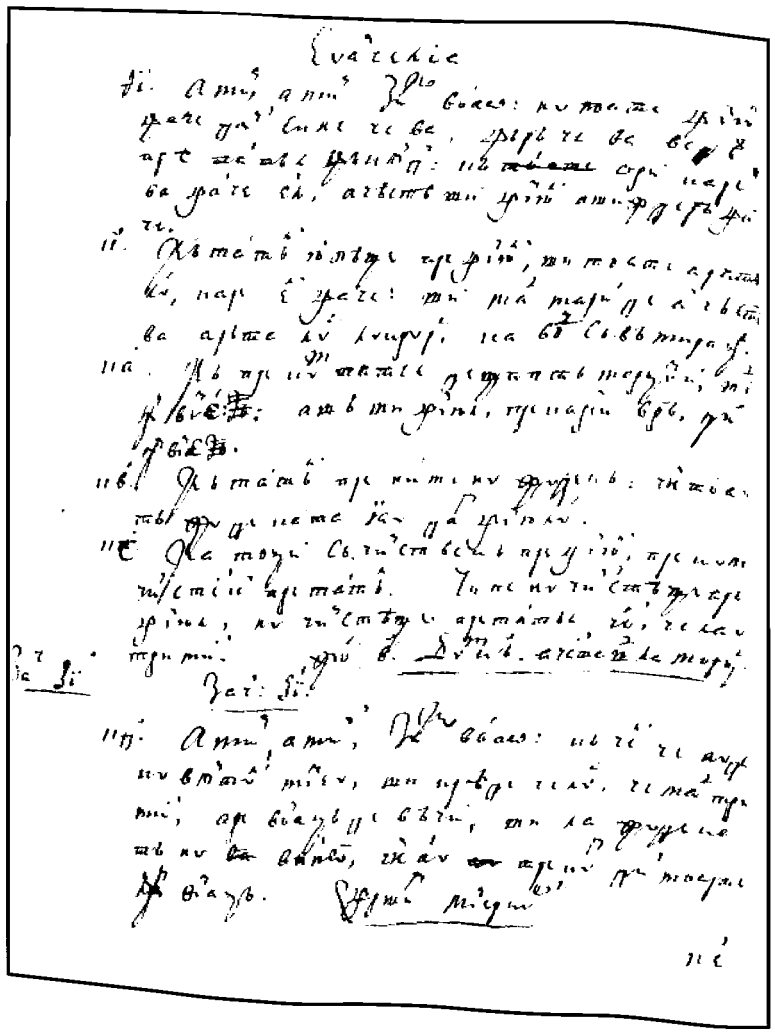

201v

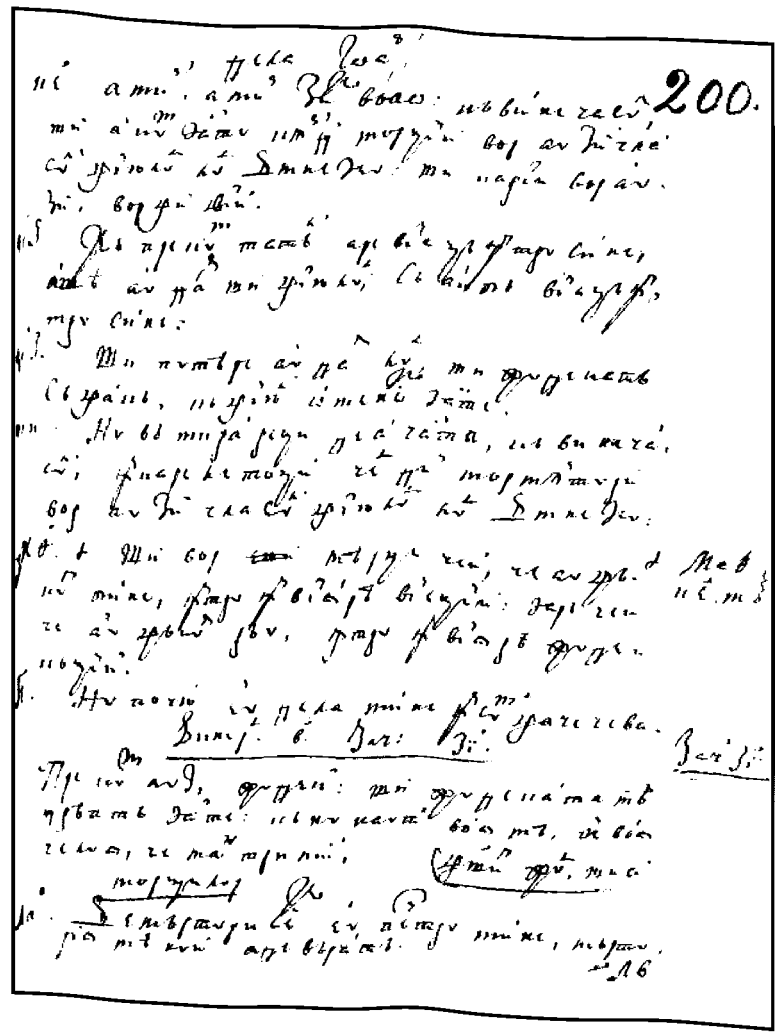

202r

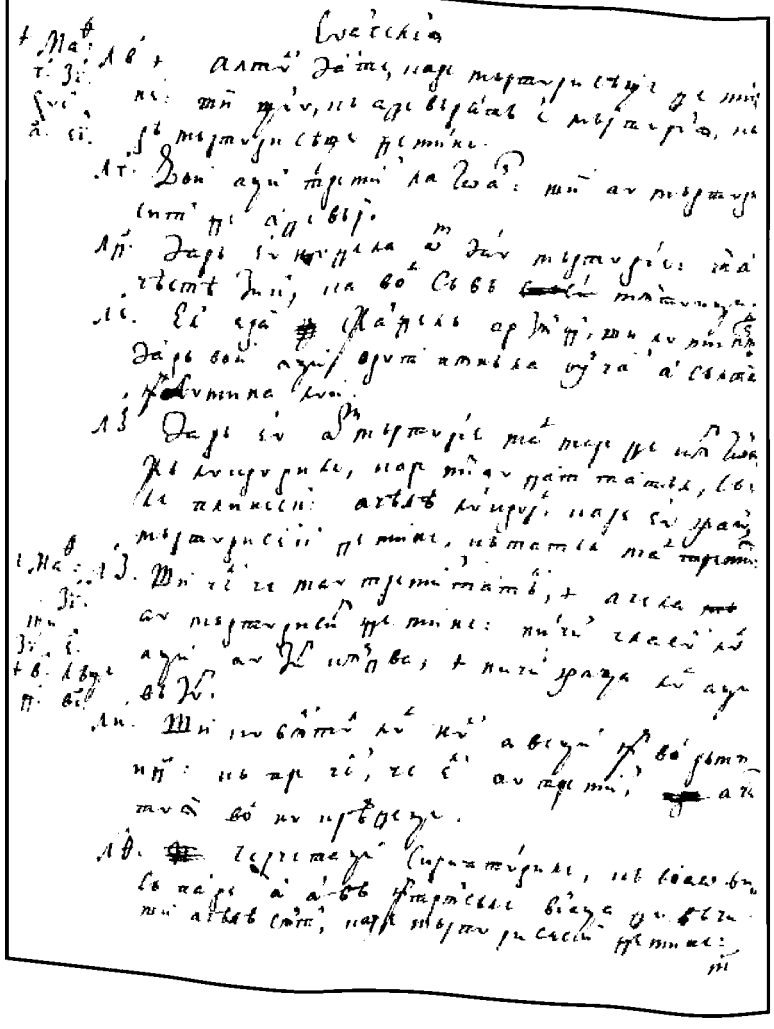

202v

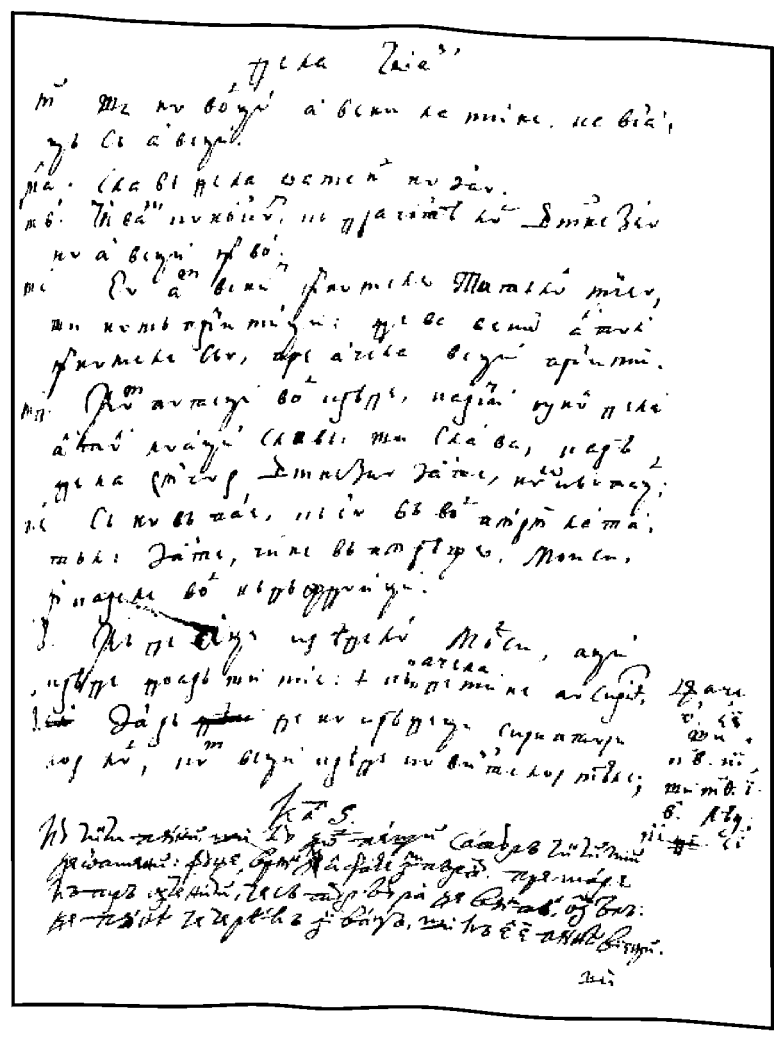

203r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

203v

204r

204v

205r

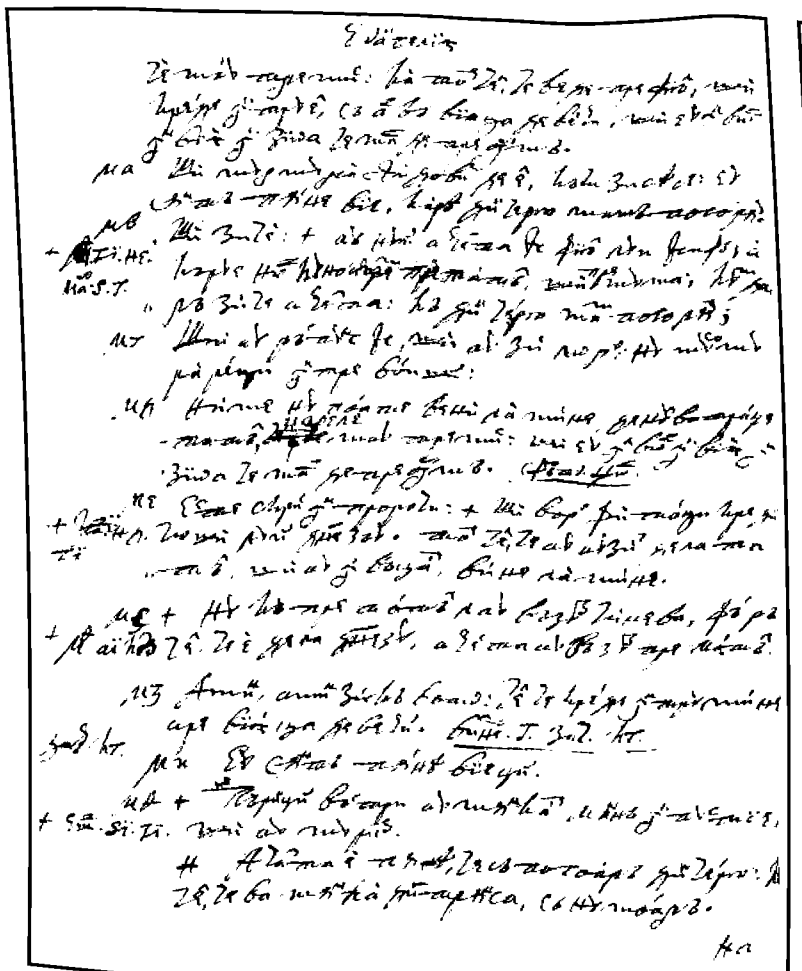

205v

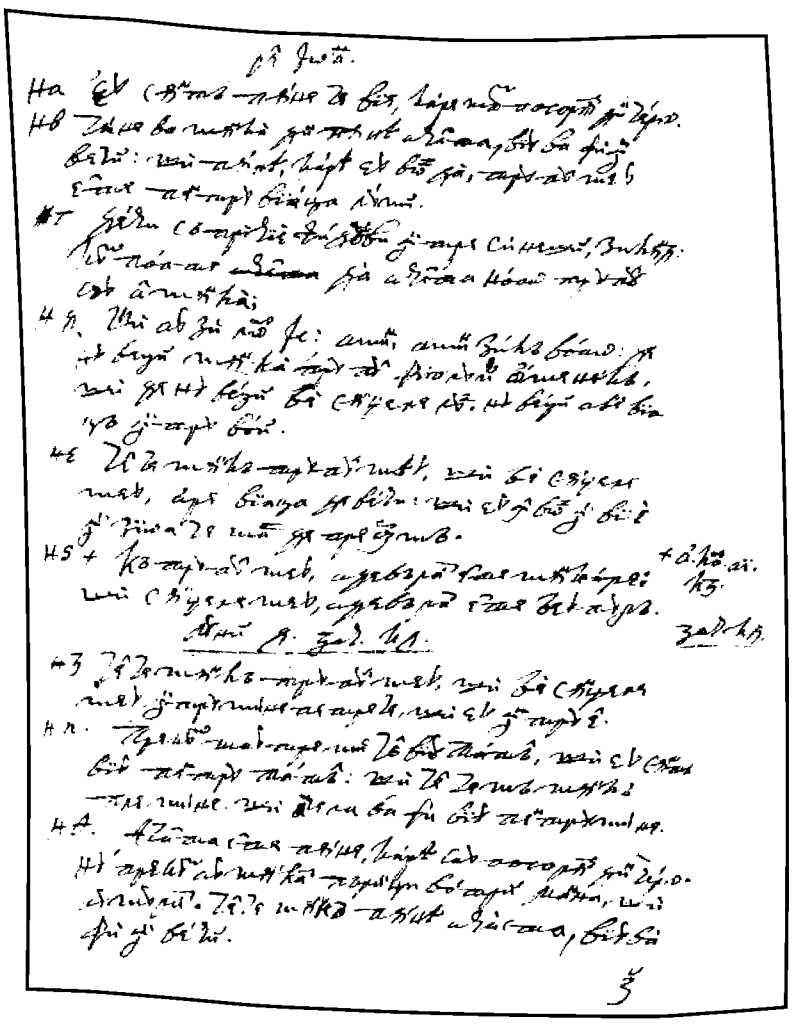

206r

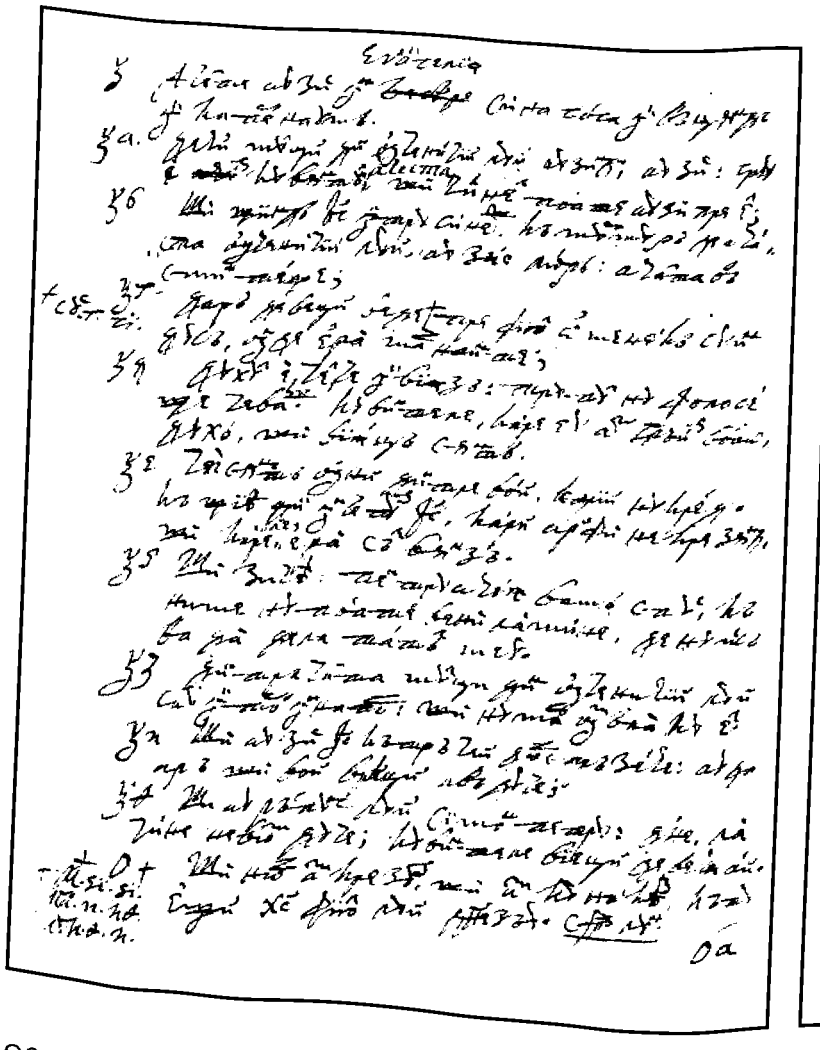

206v

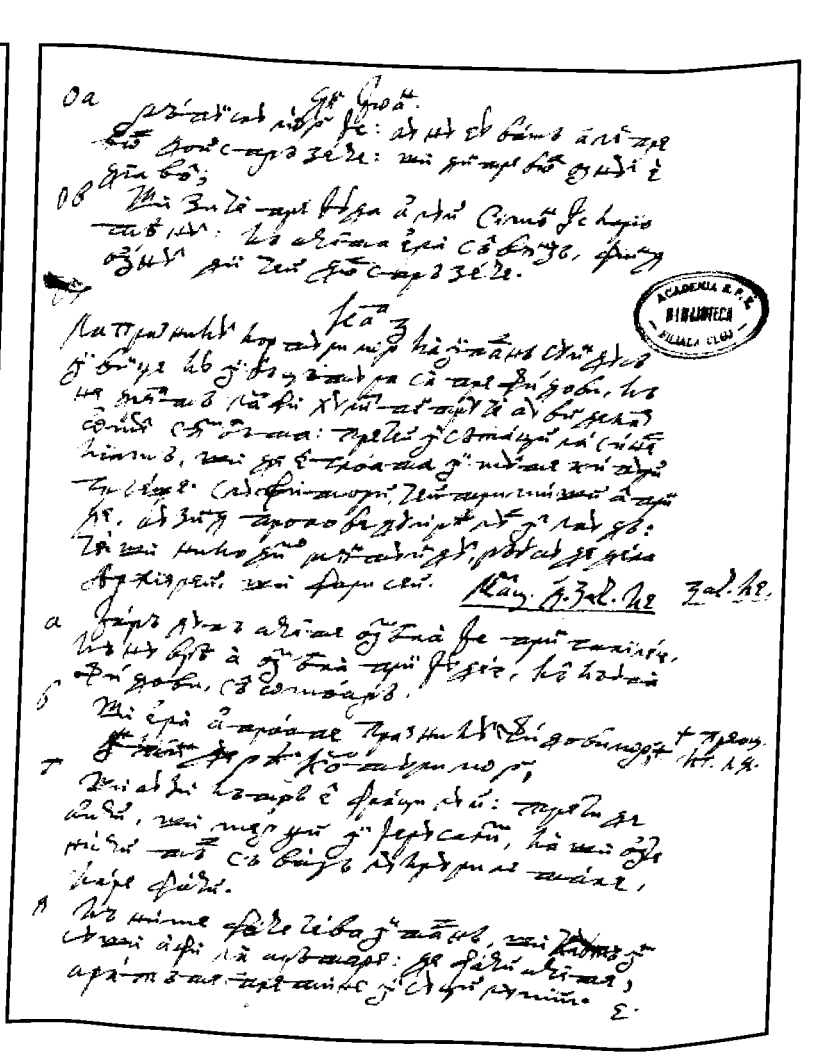

207r

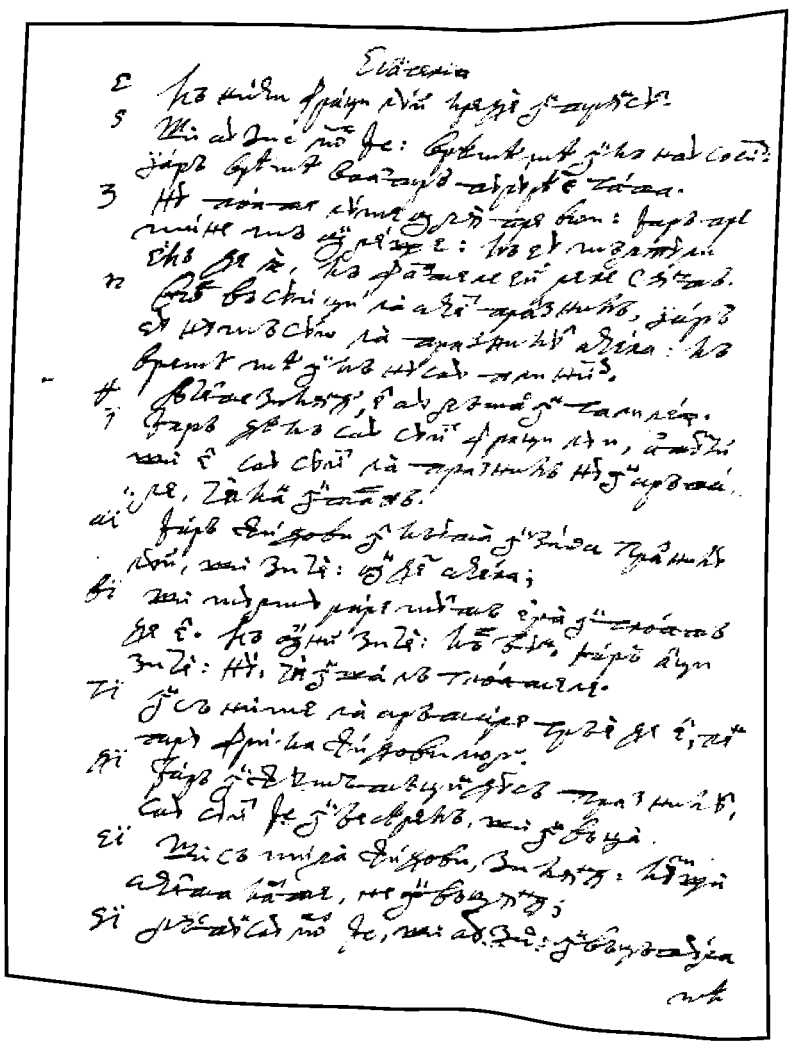

207v

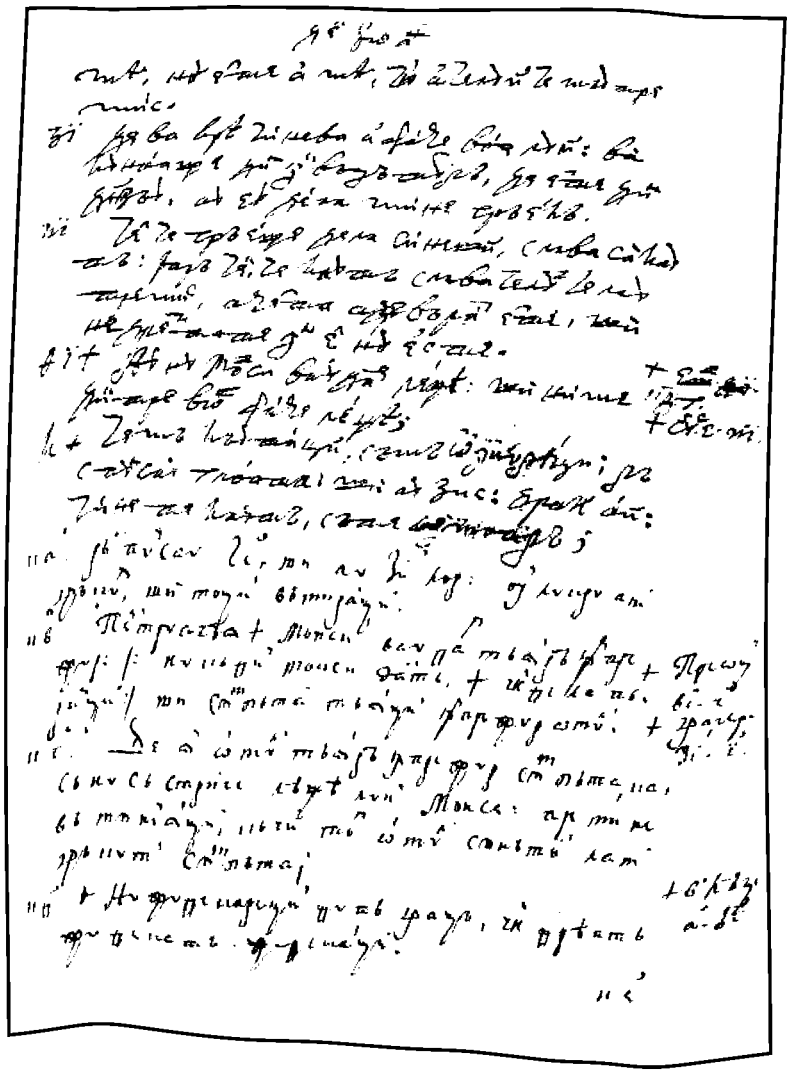

208r

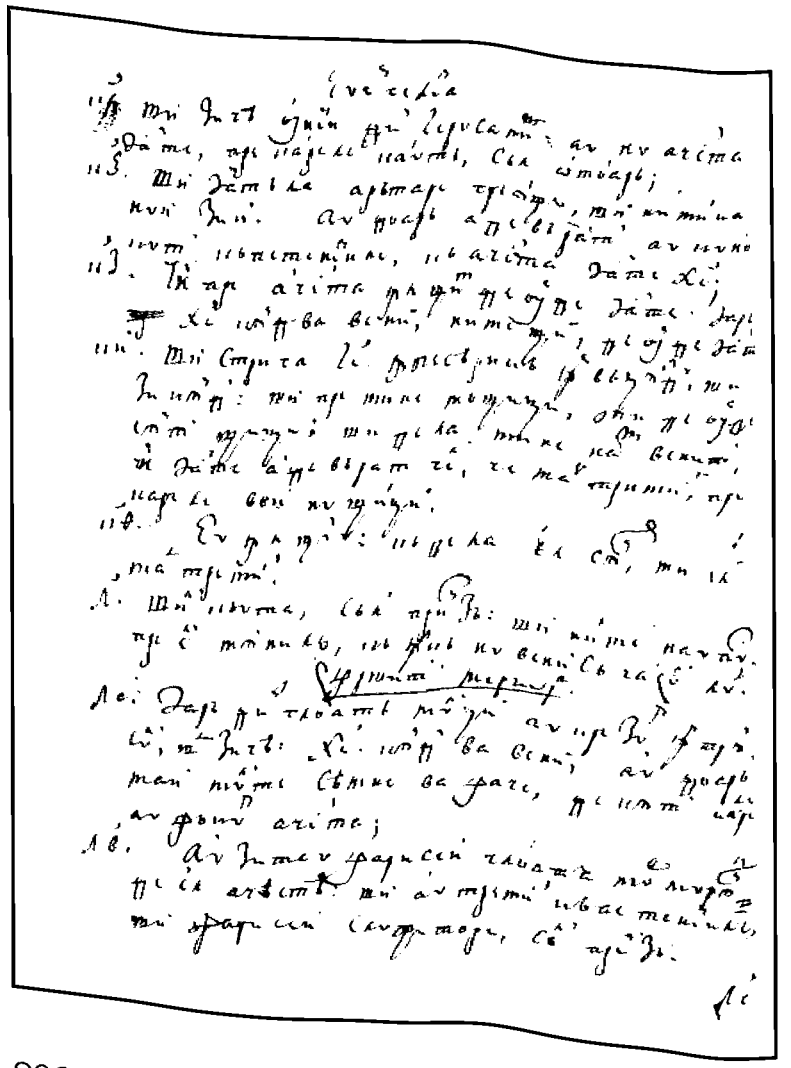

208v

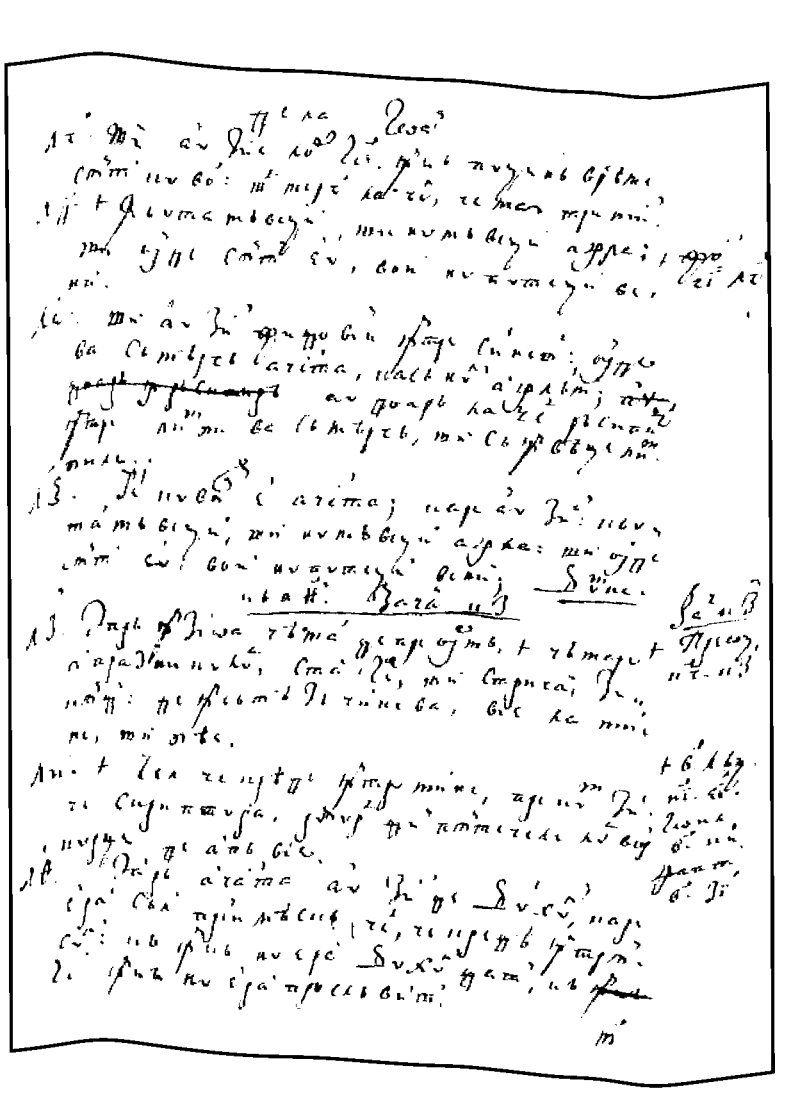

209r

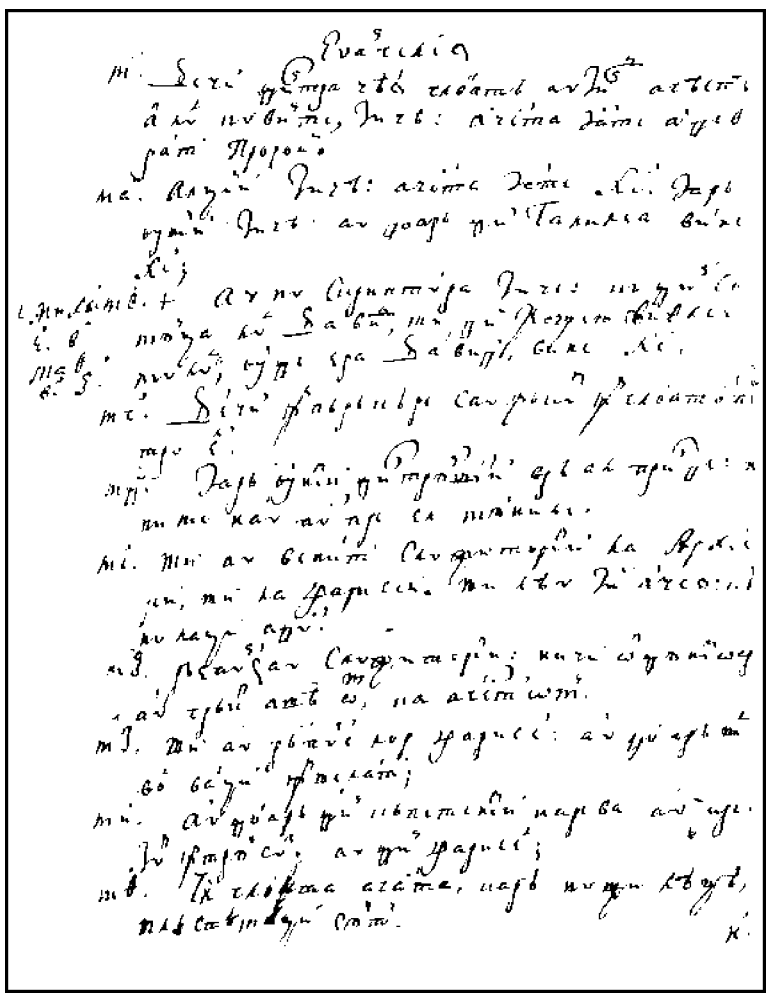

209v

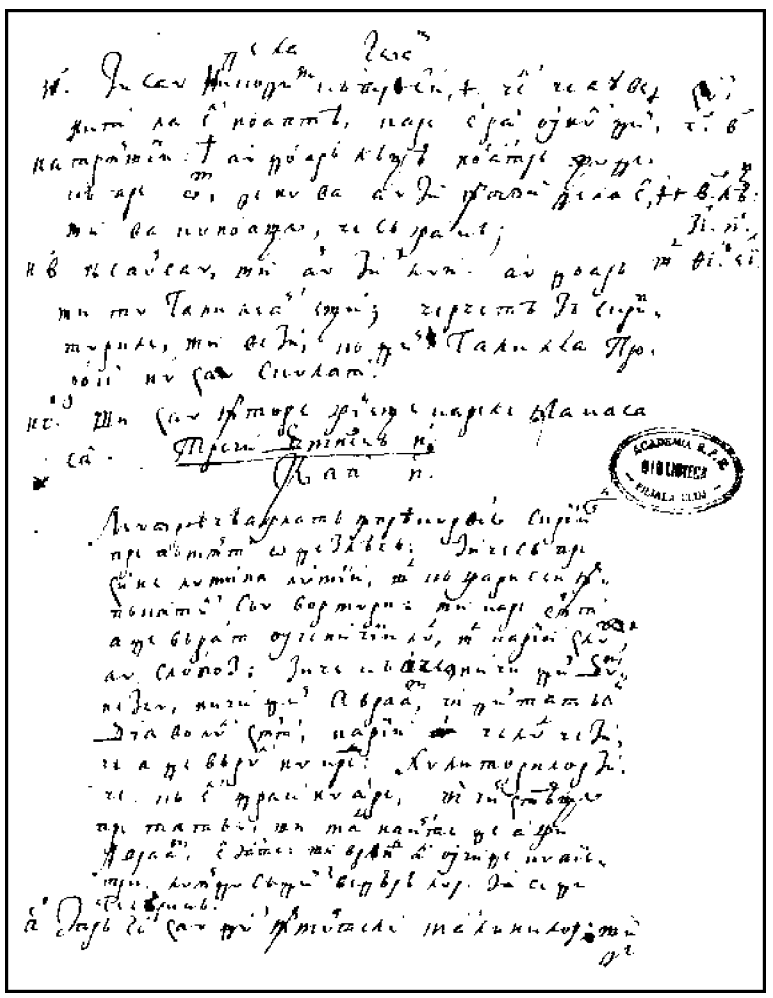

210r

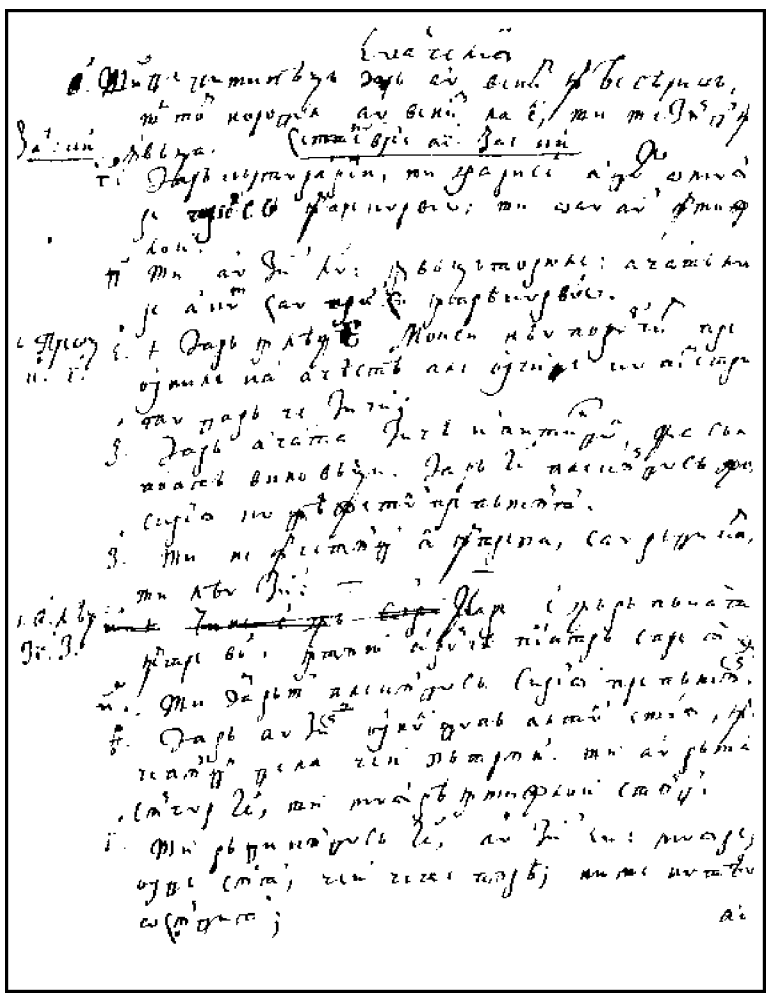

210v

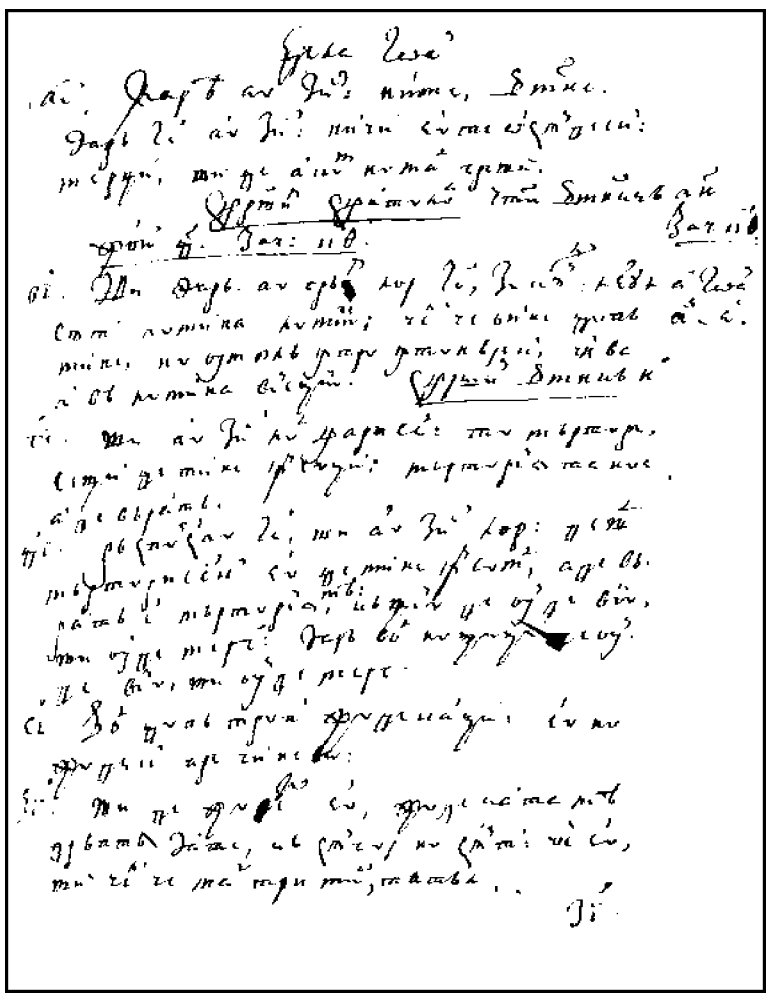

211r

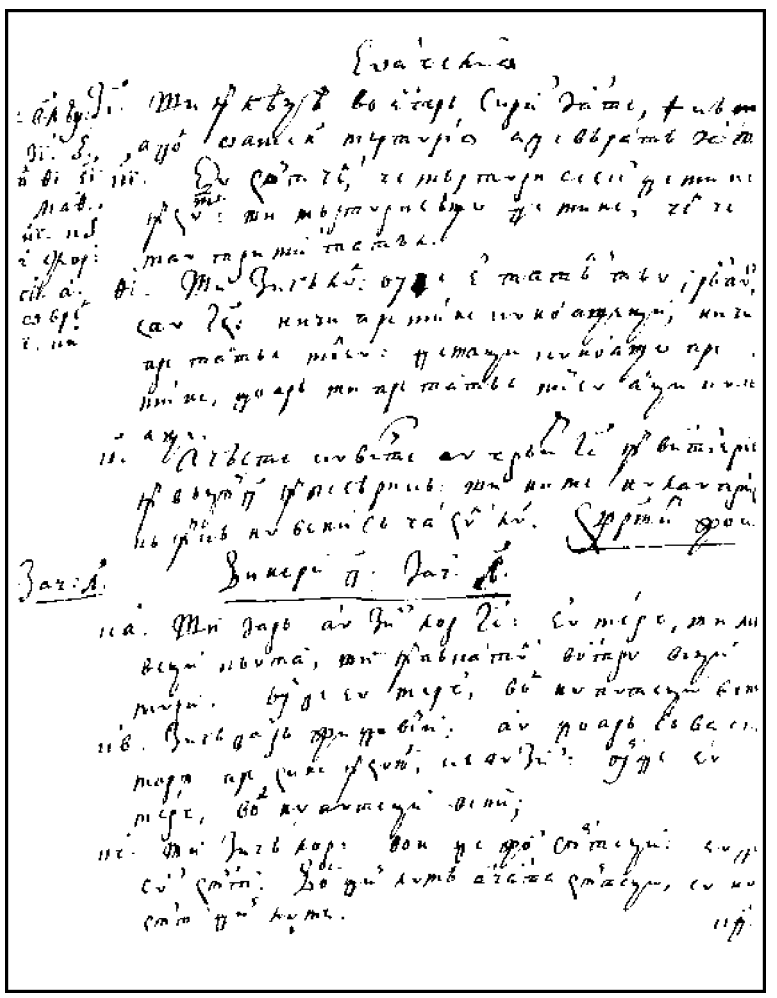

211v

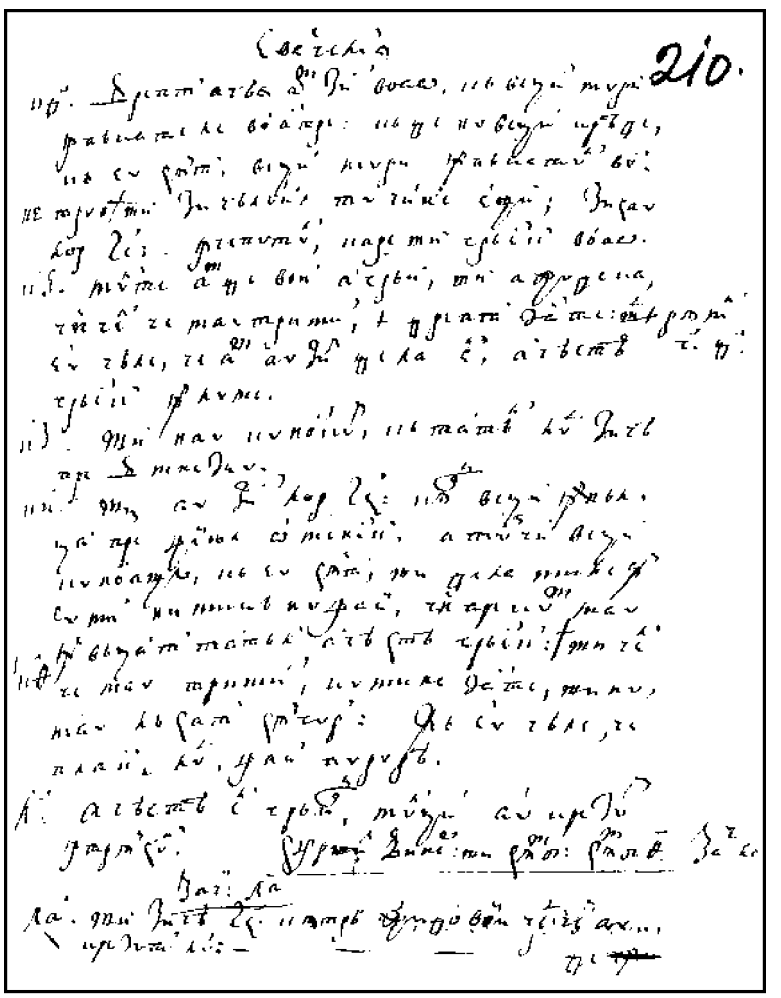

212r

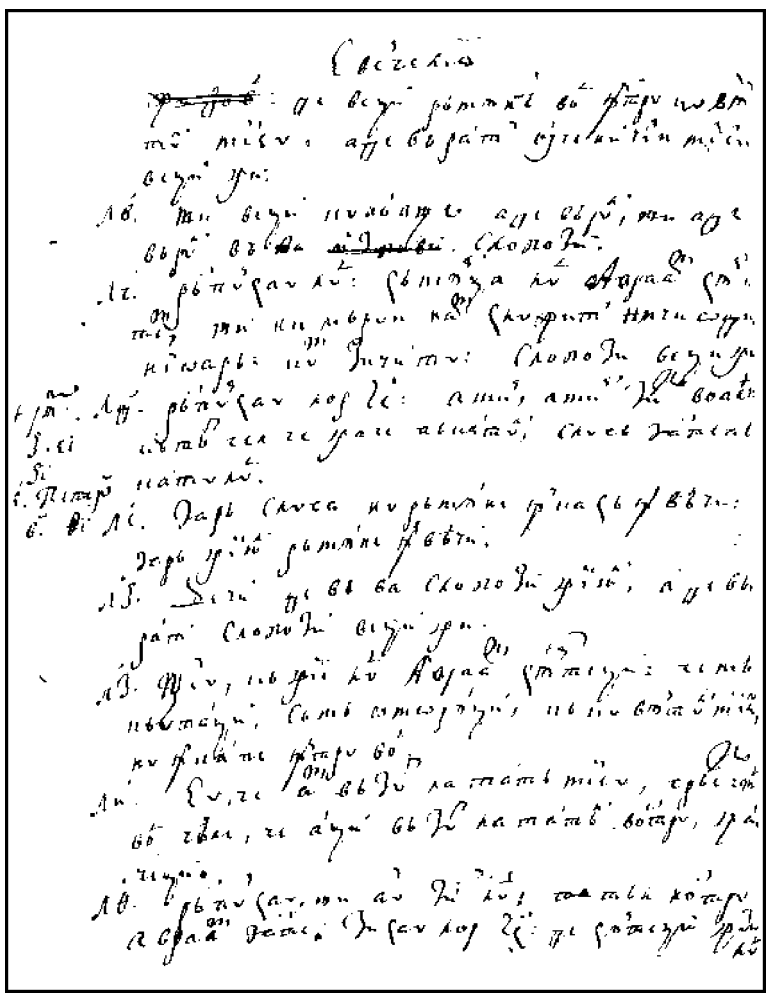

212v

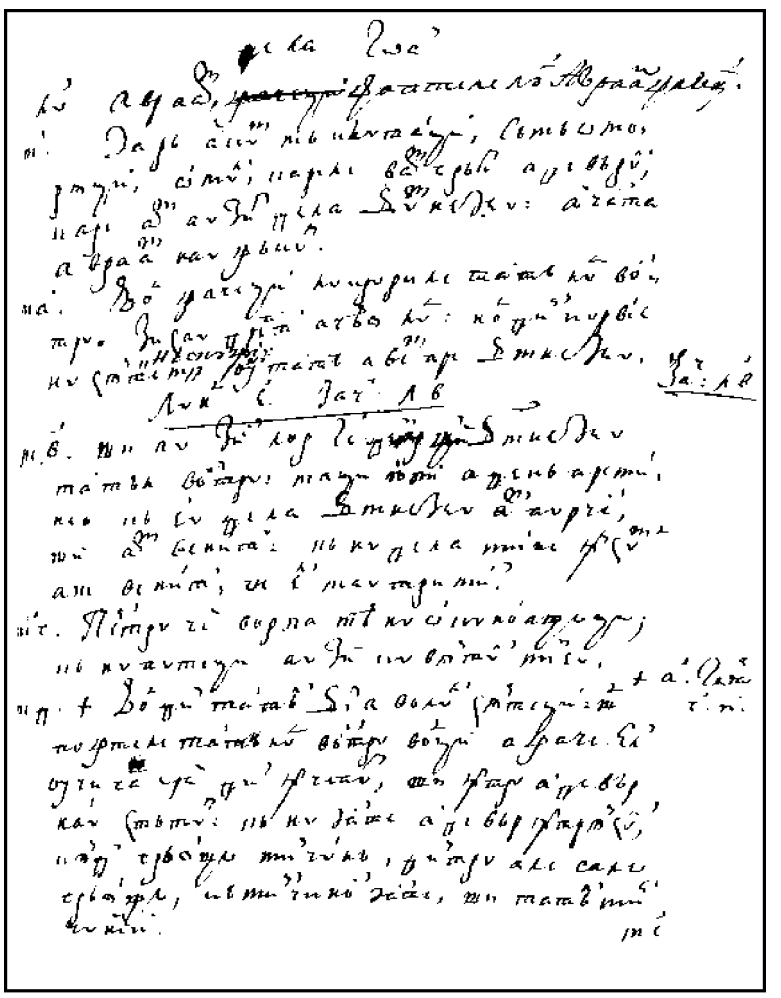

213r

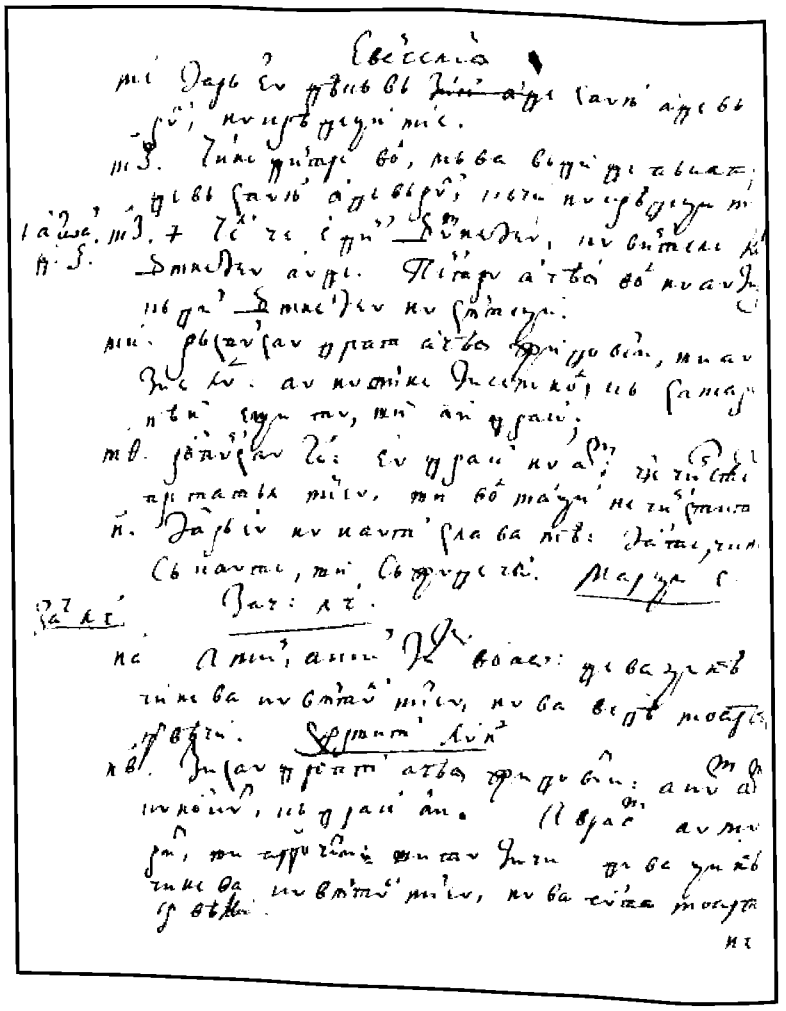

213v

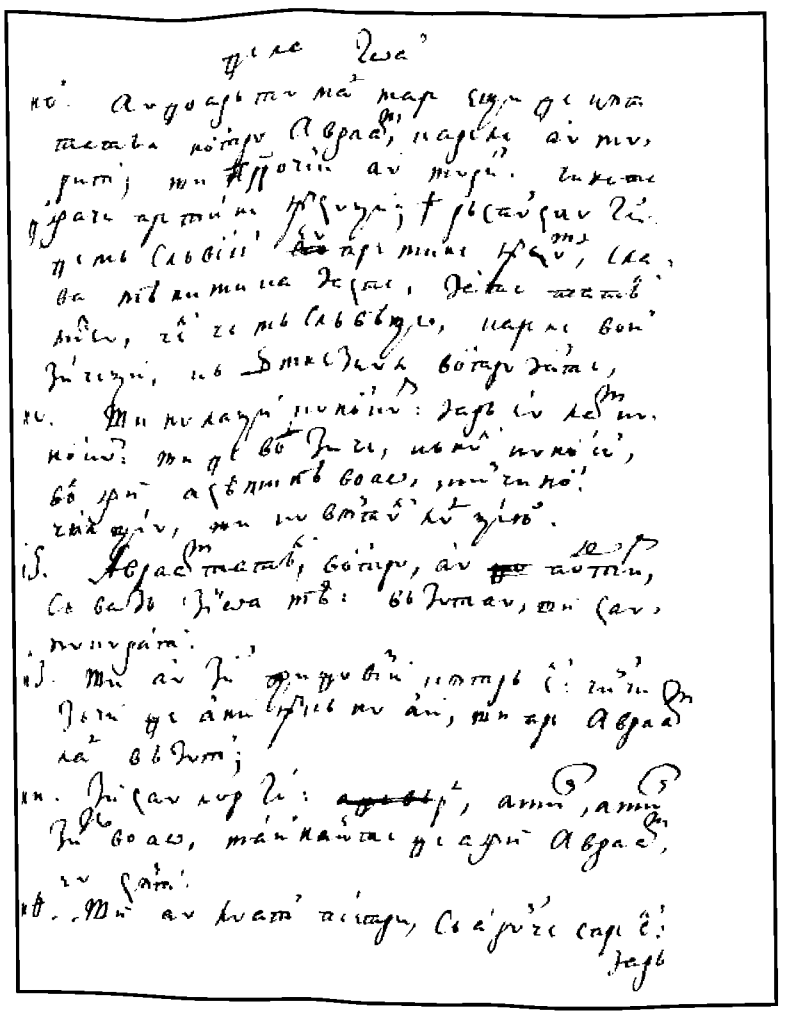

214r

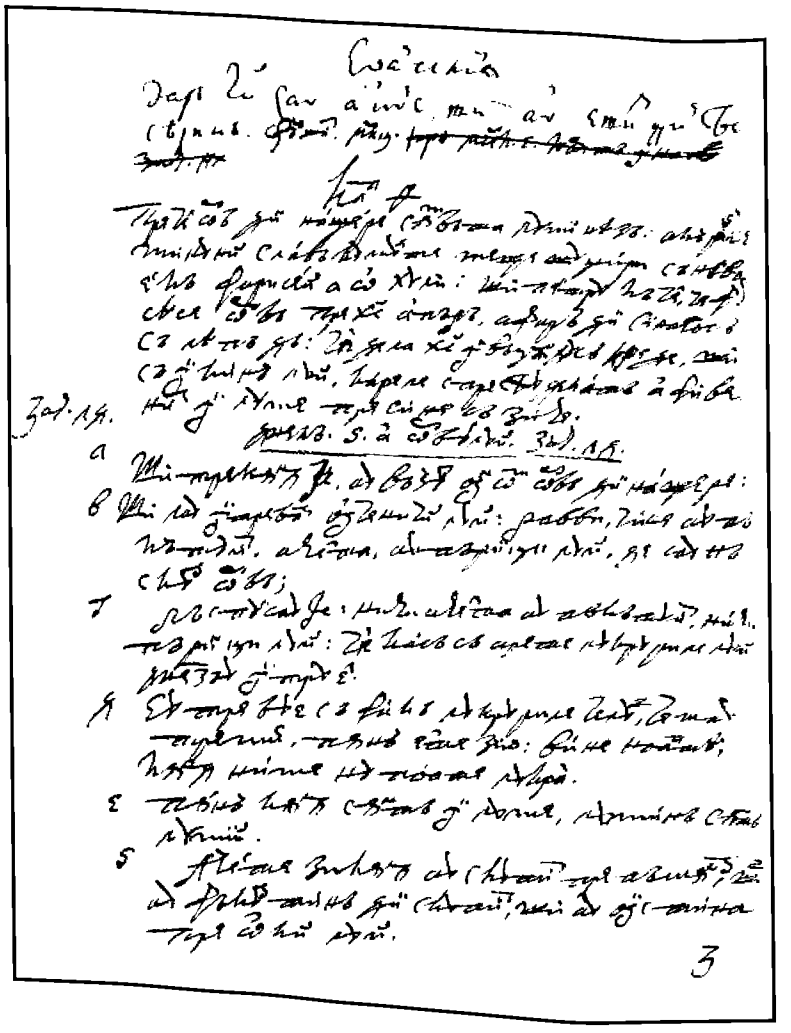

214v

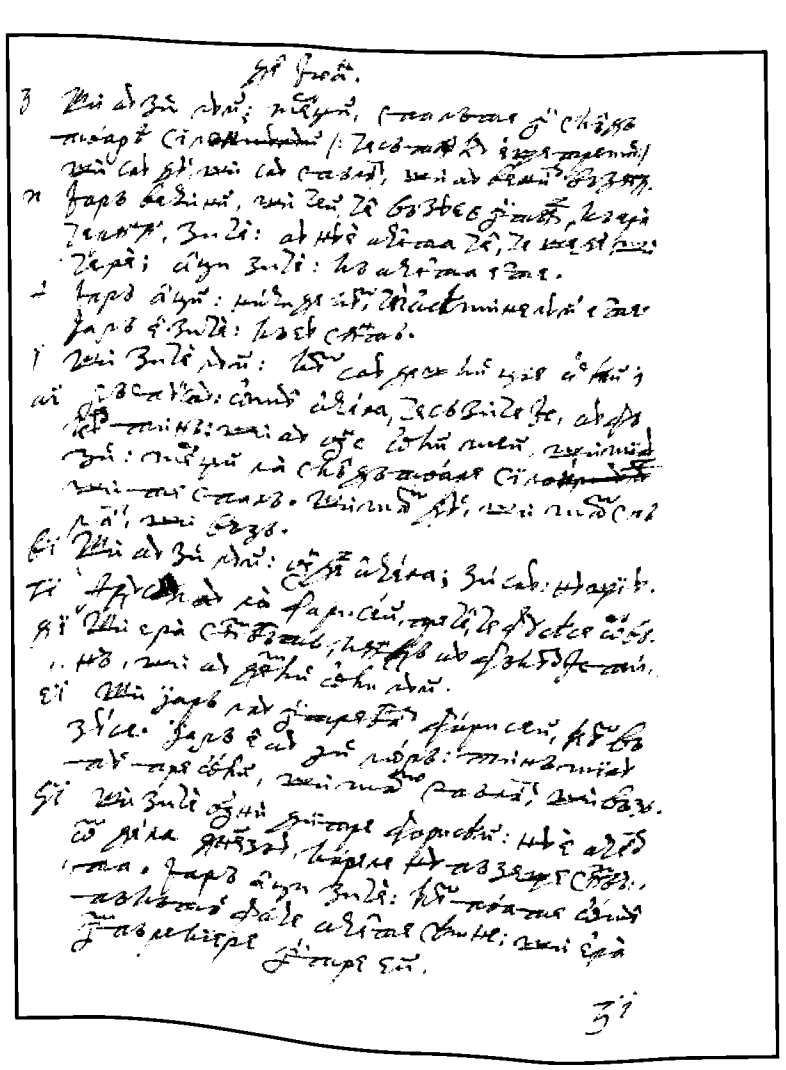

215r

215v

216r

216v

217r

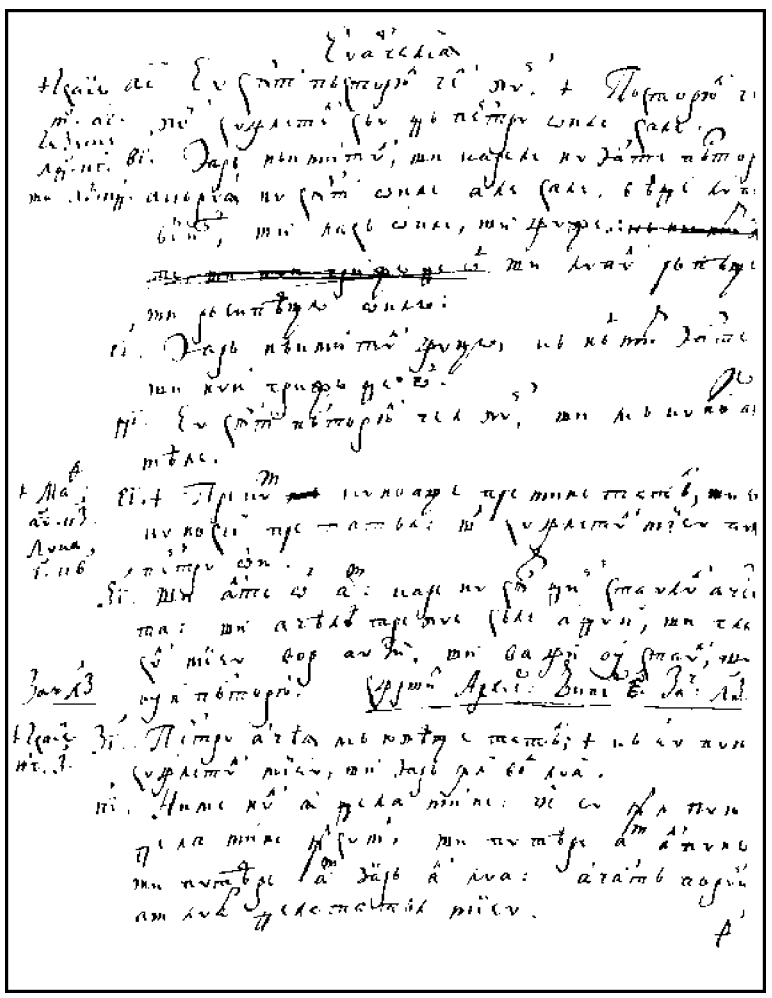

217v

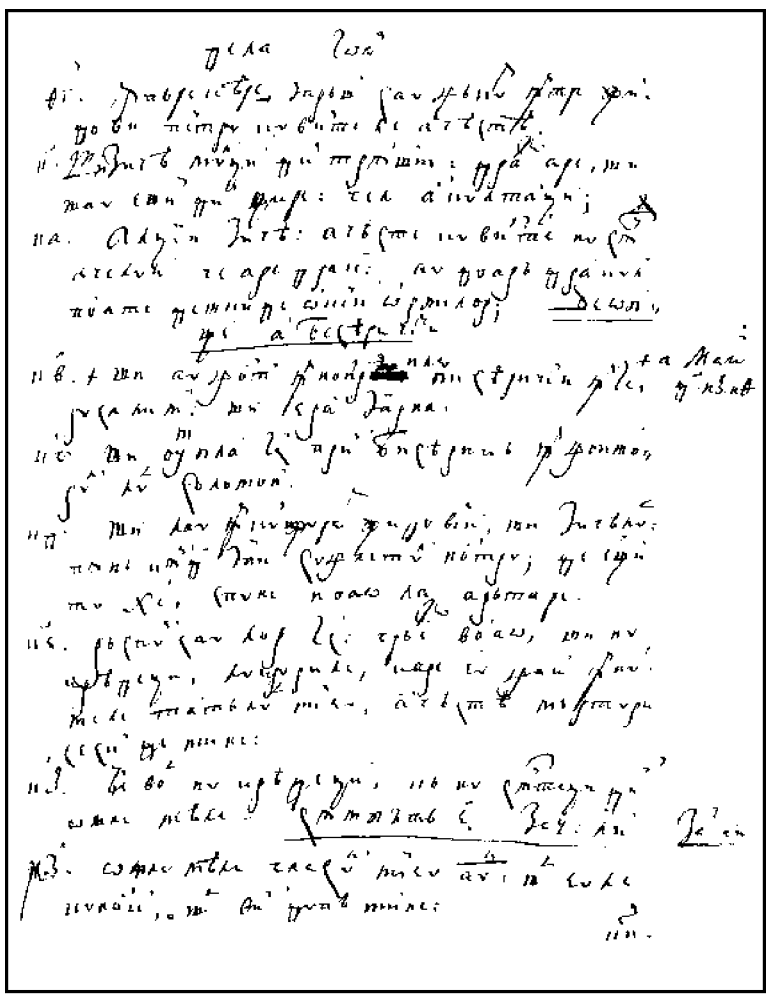

218r

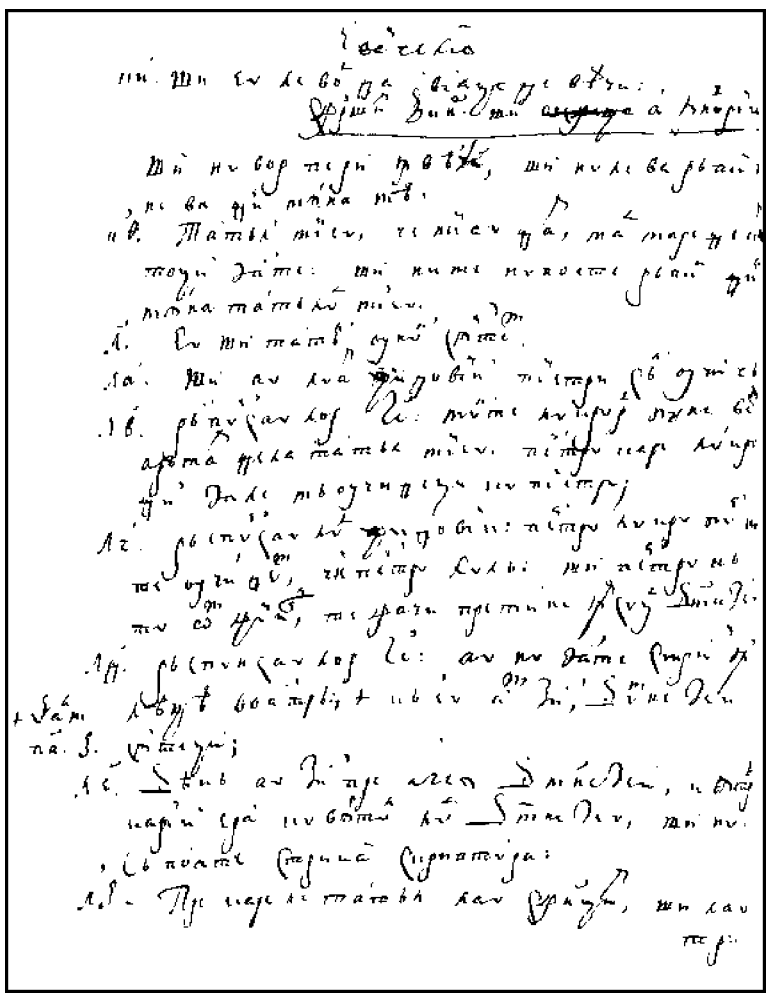

218v

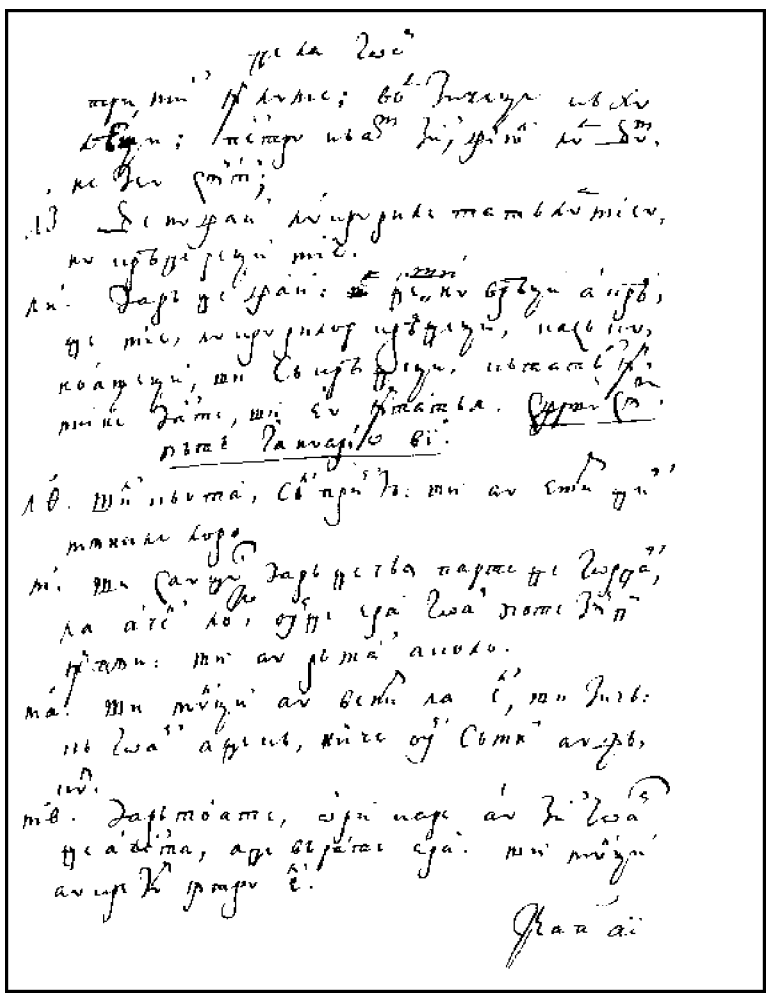

219r

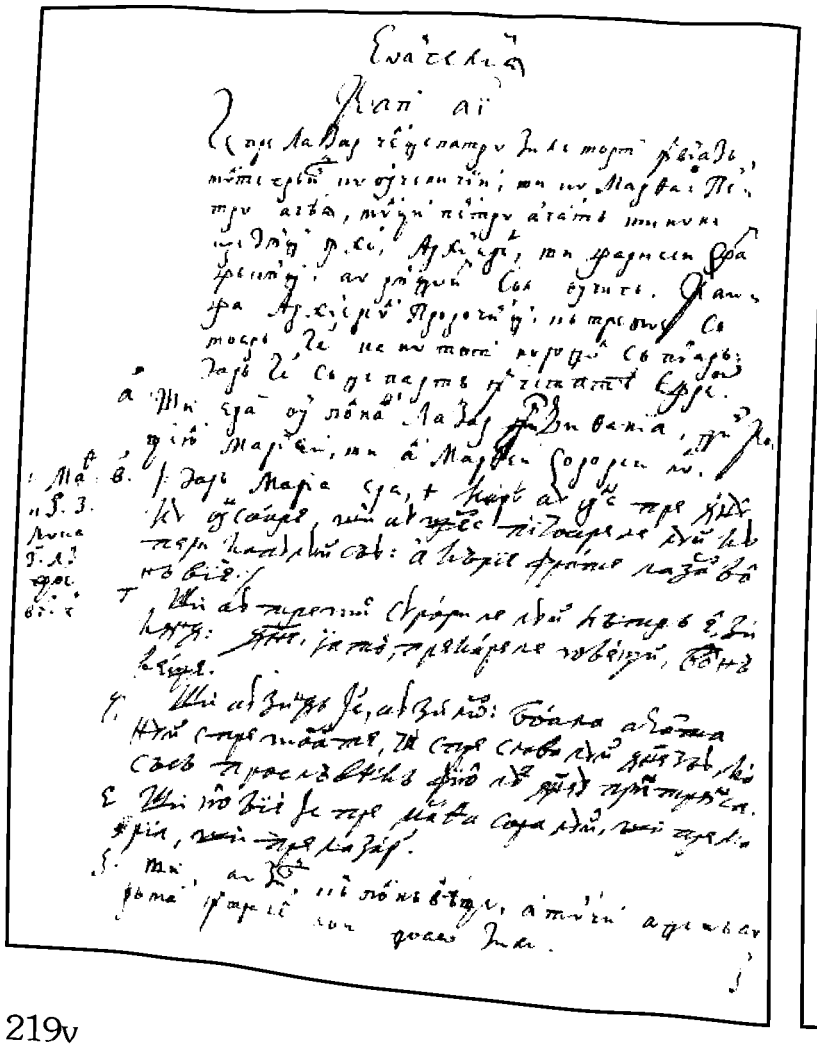

219v

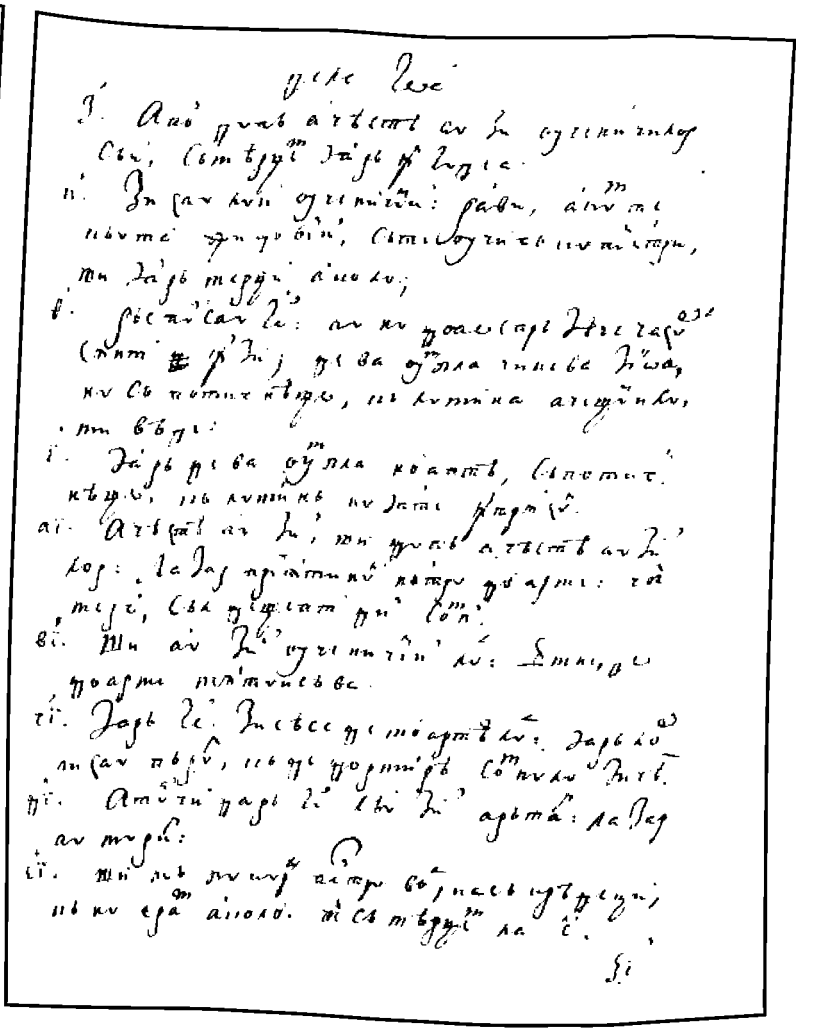

220r

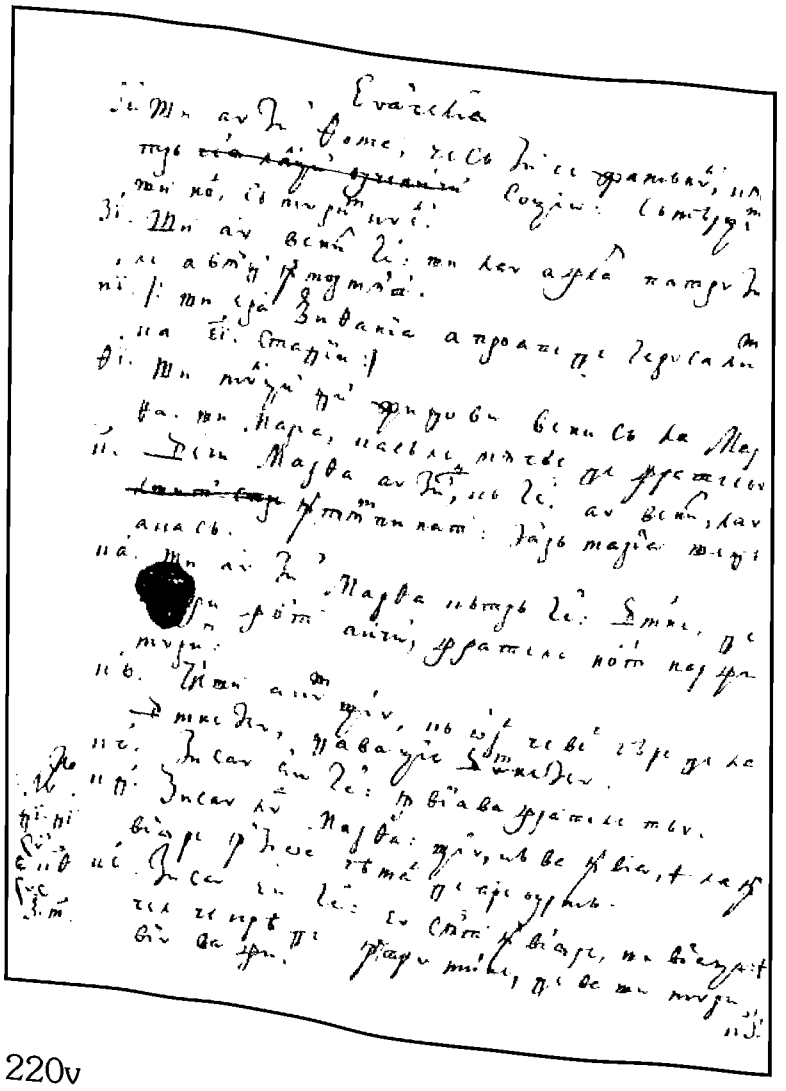

220v

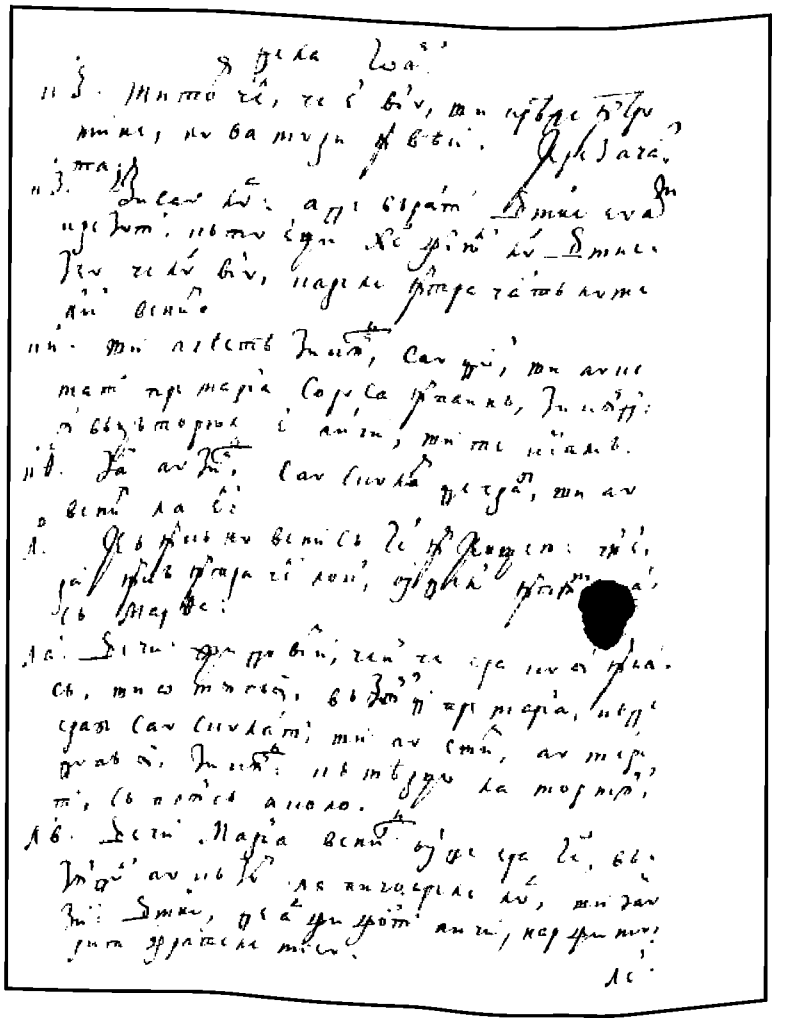

221r

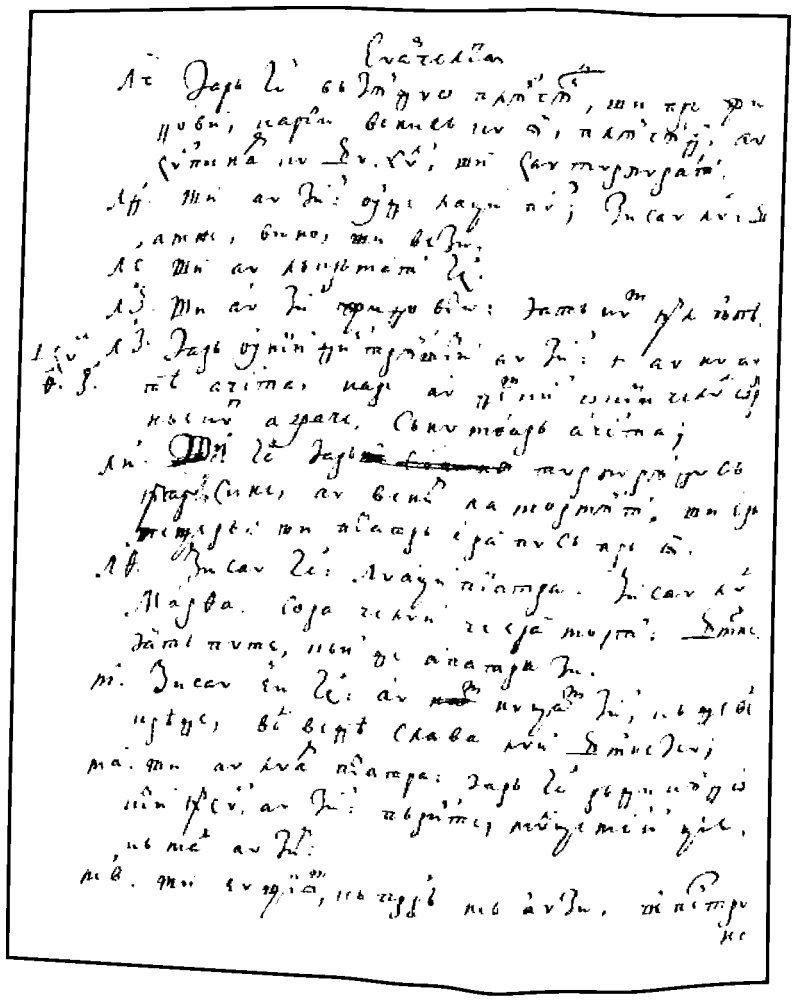

221v

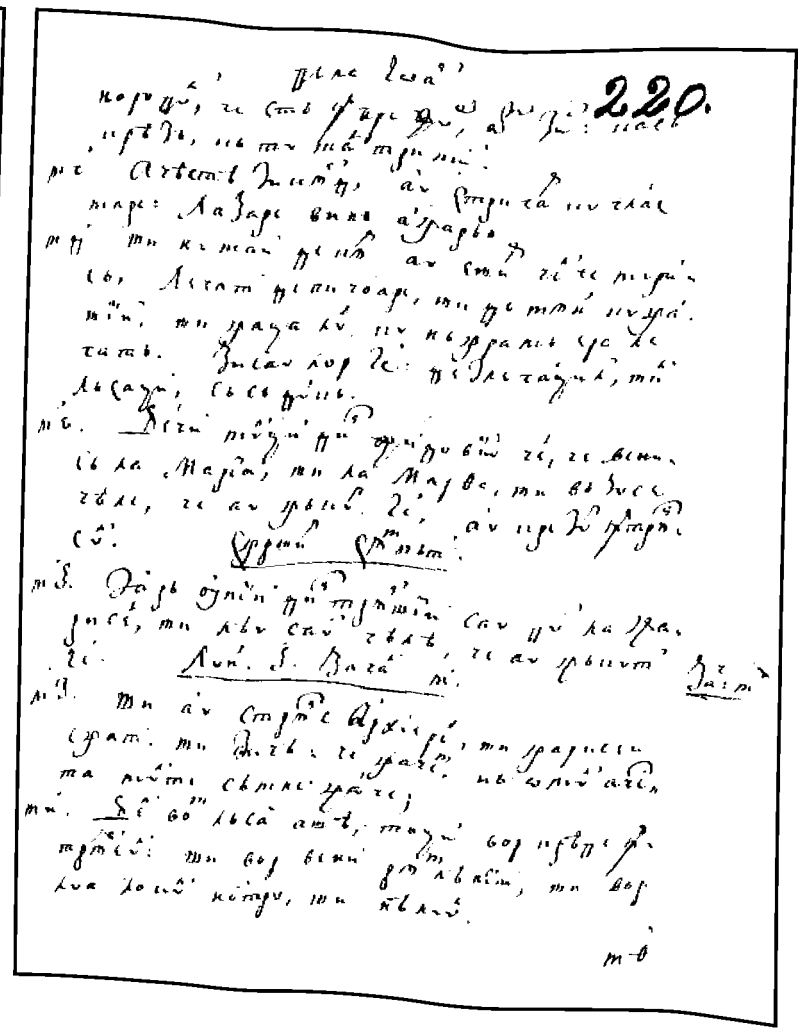

222r

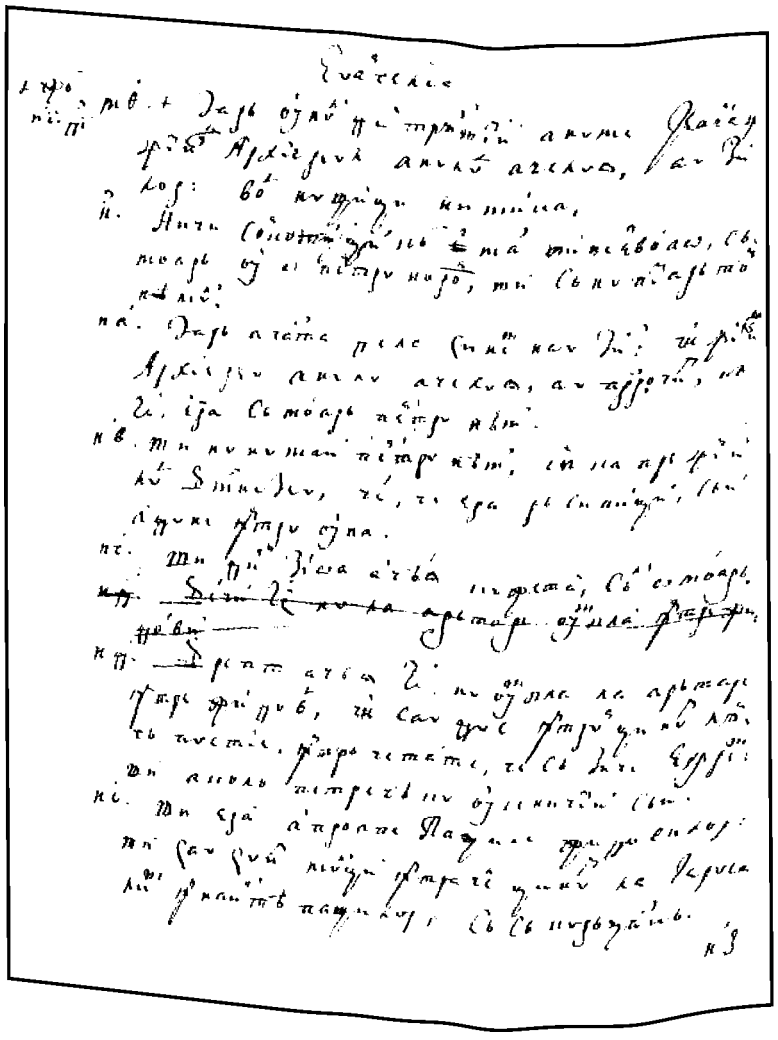

222v

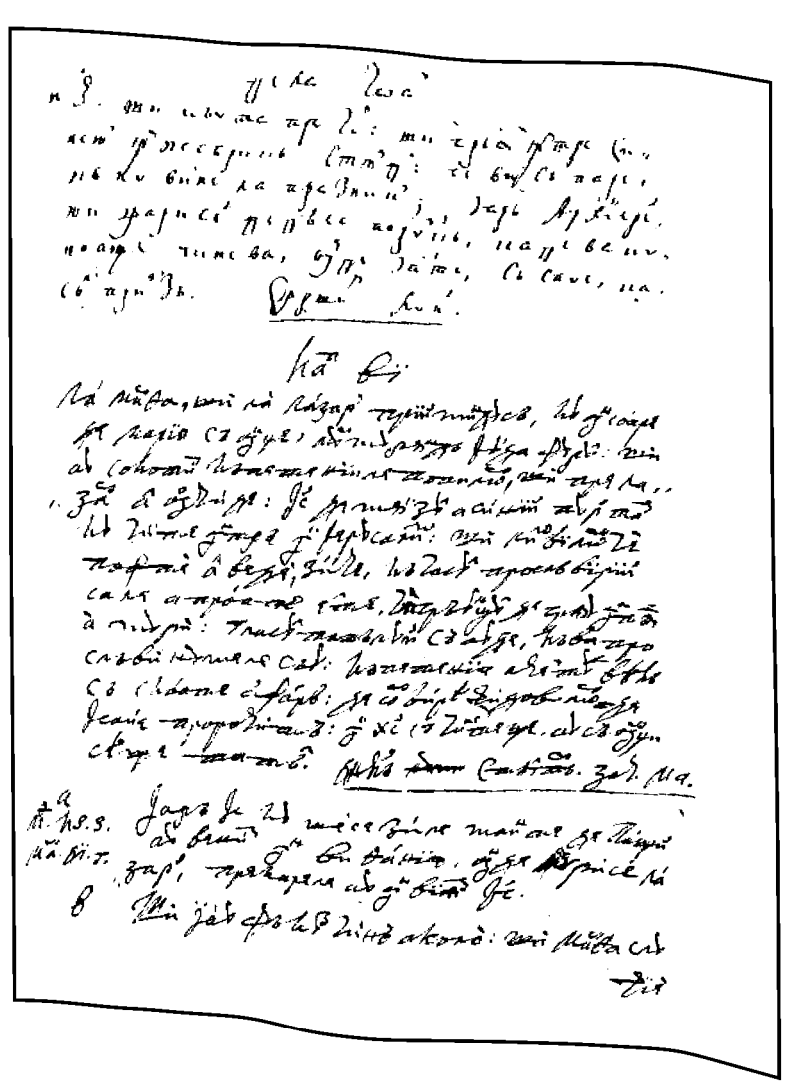

223r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

223v

224r

224v

225r

EVANGHELIIA DE LA IOAN

FACSIMILE

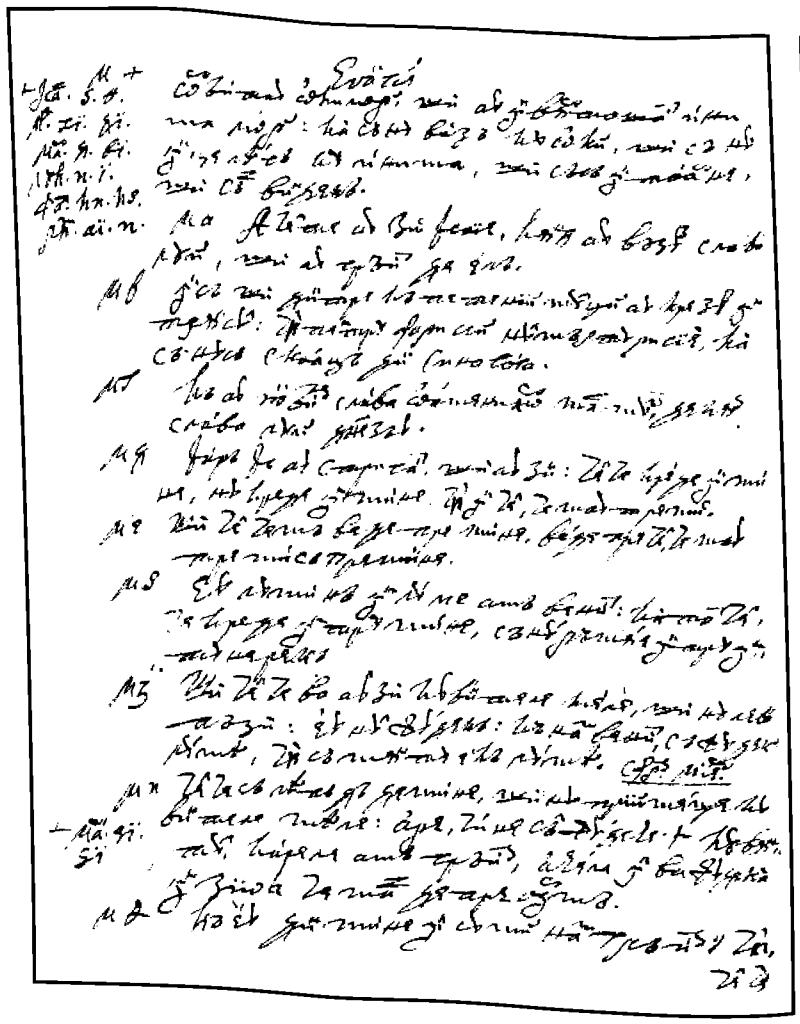

225v

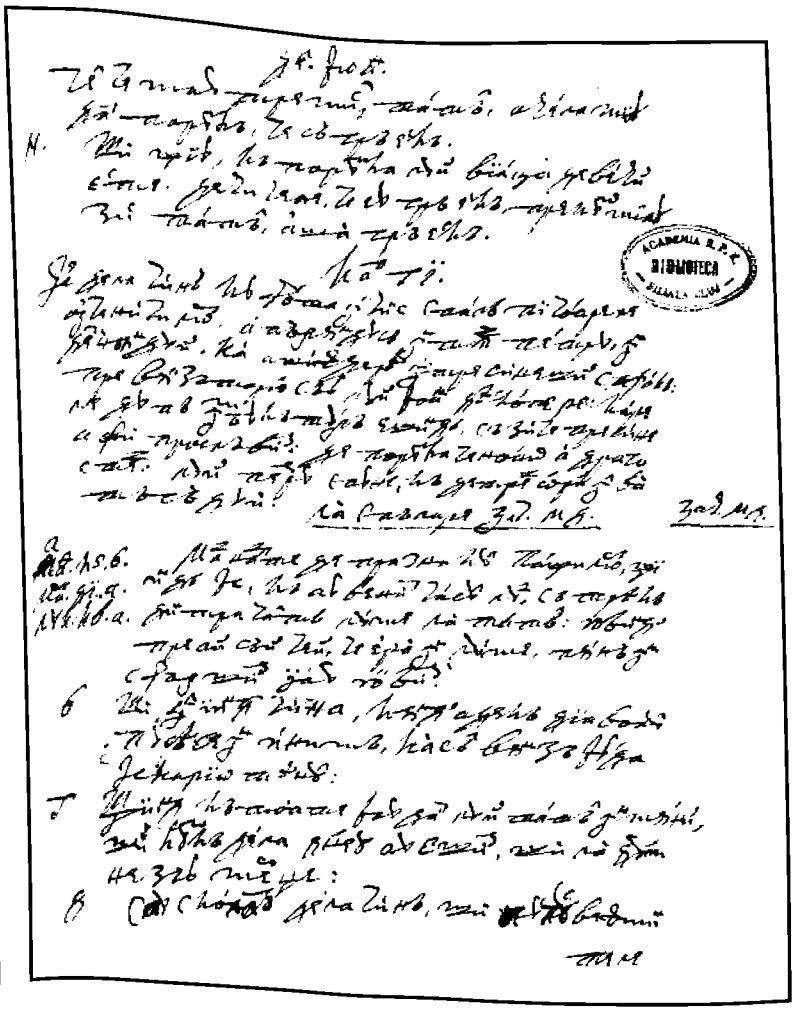

226r

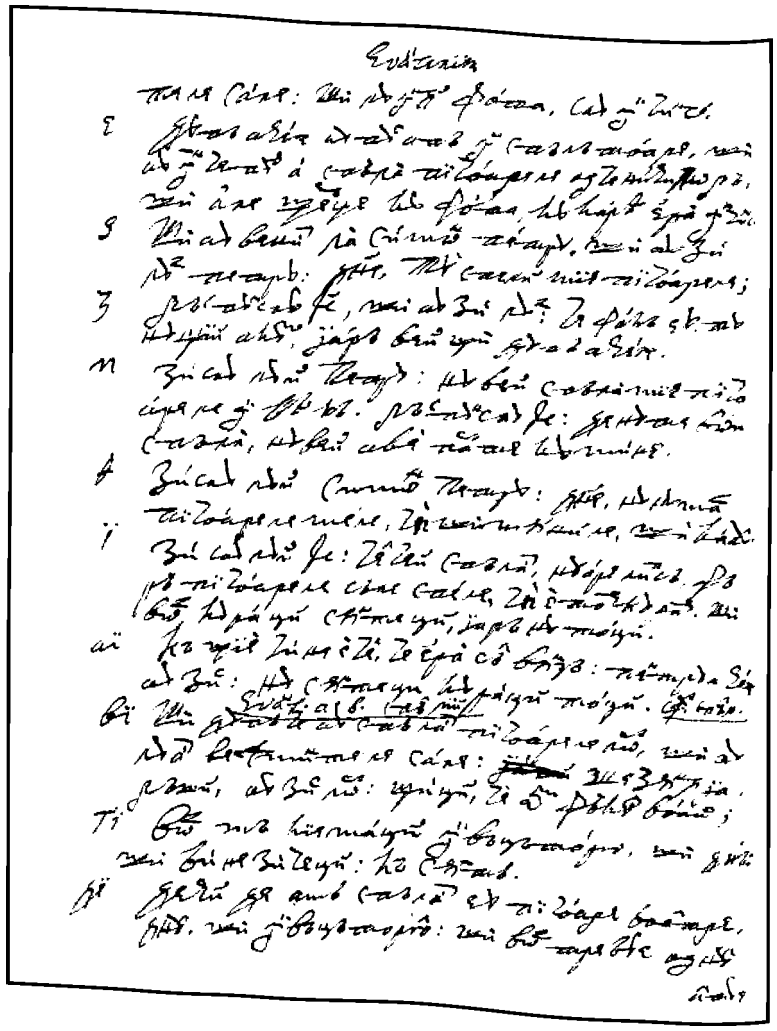

226v

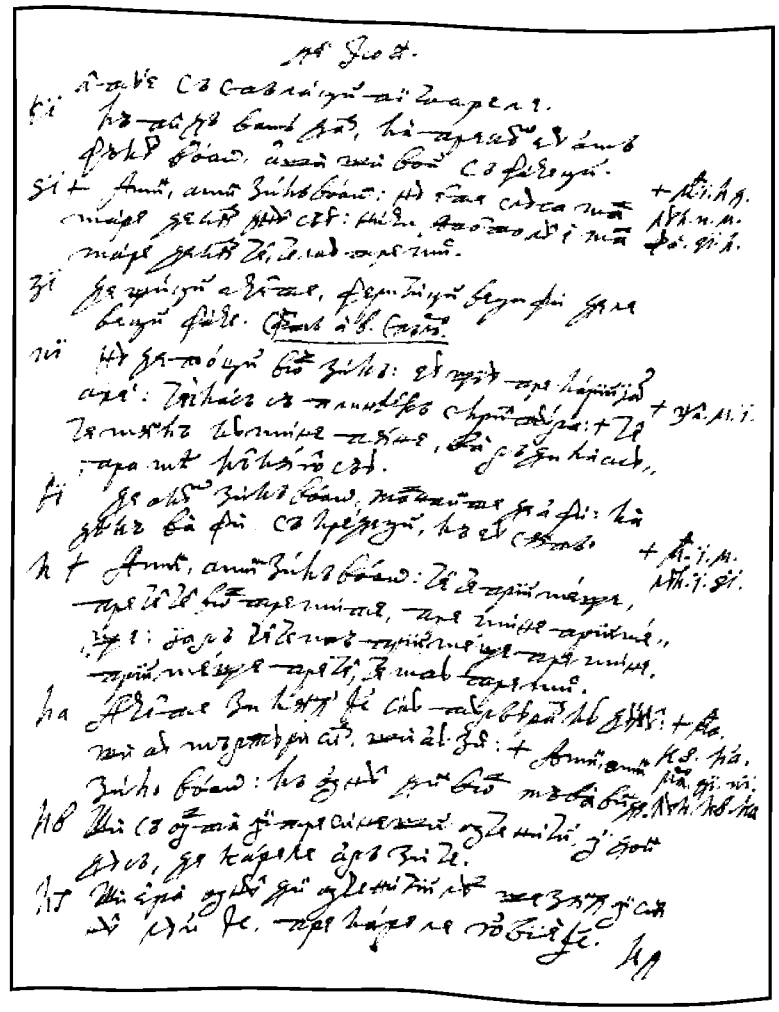

227r

227v

228r

228v

229r

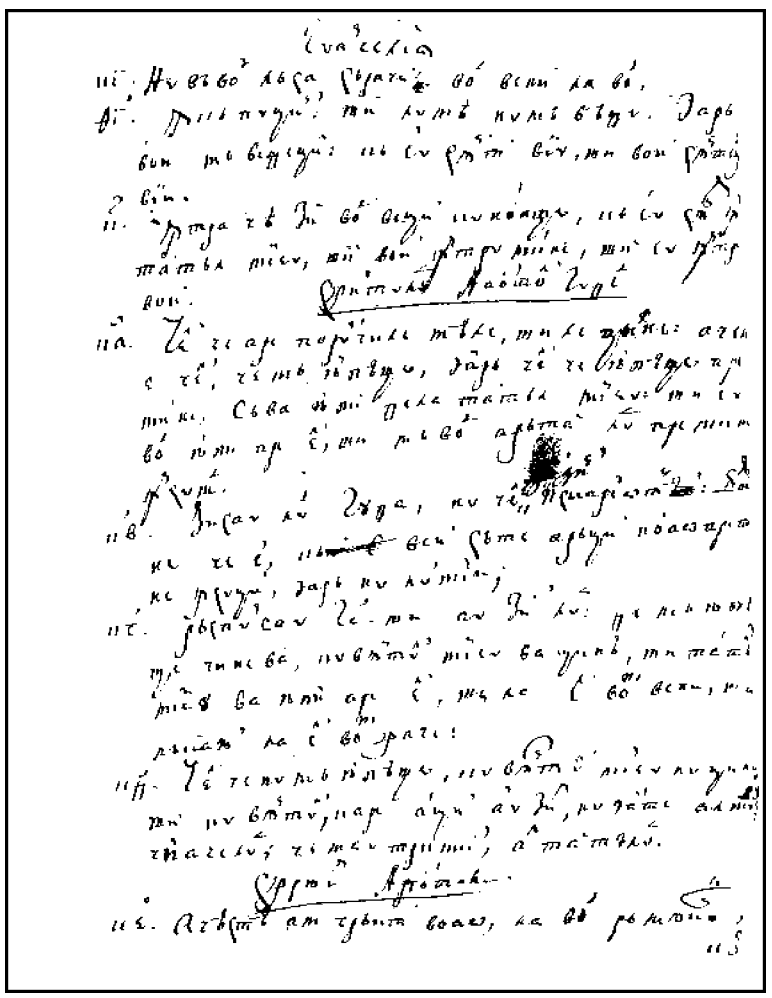

229v

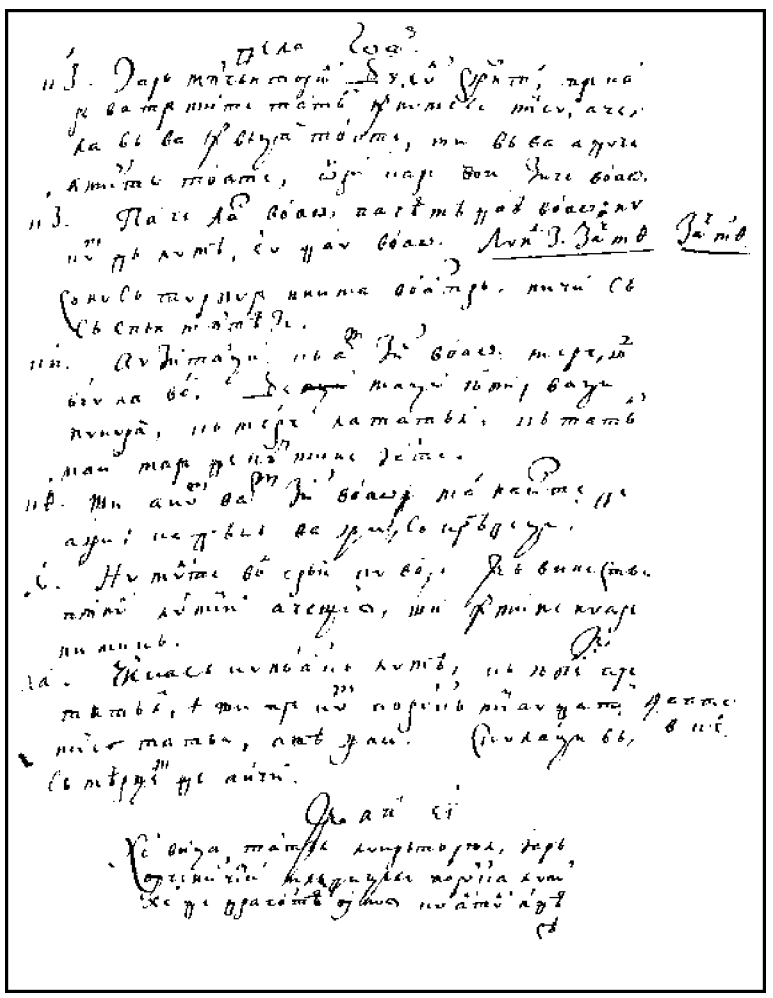

230r

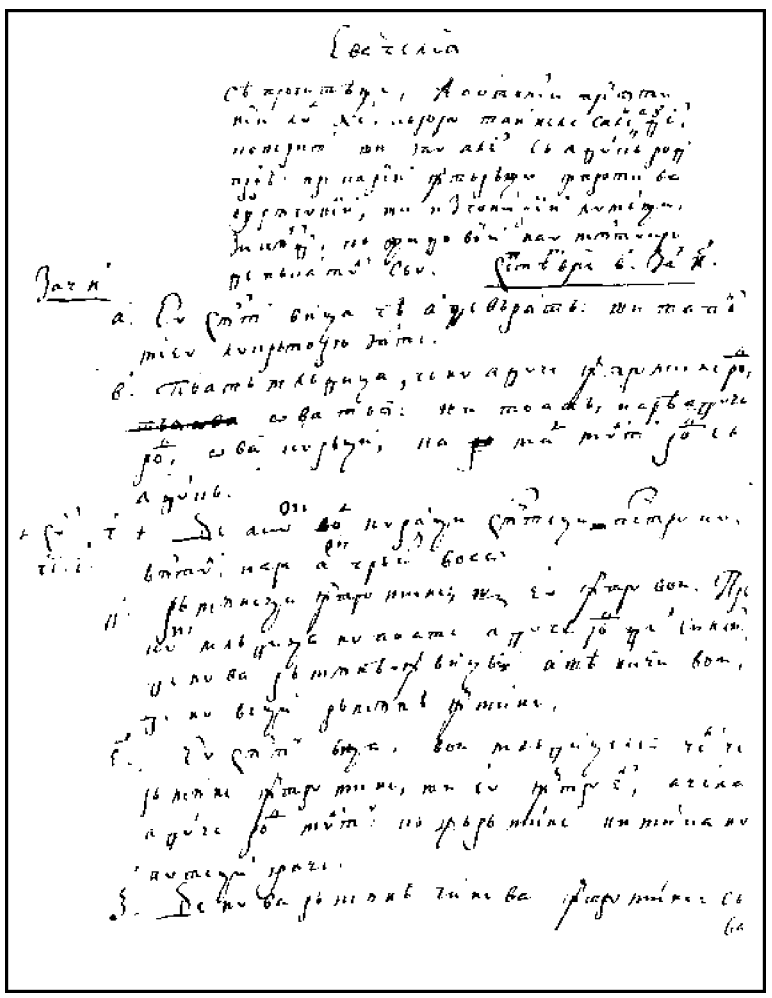

230v

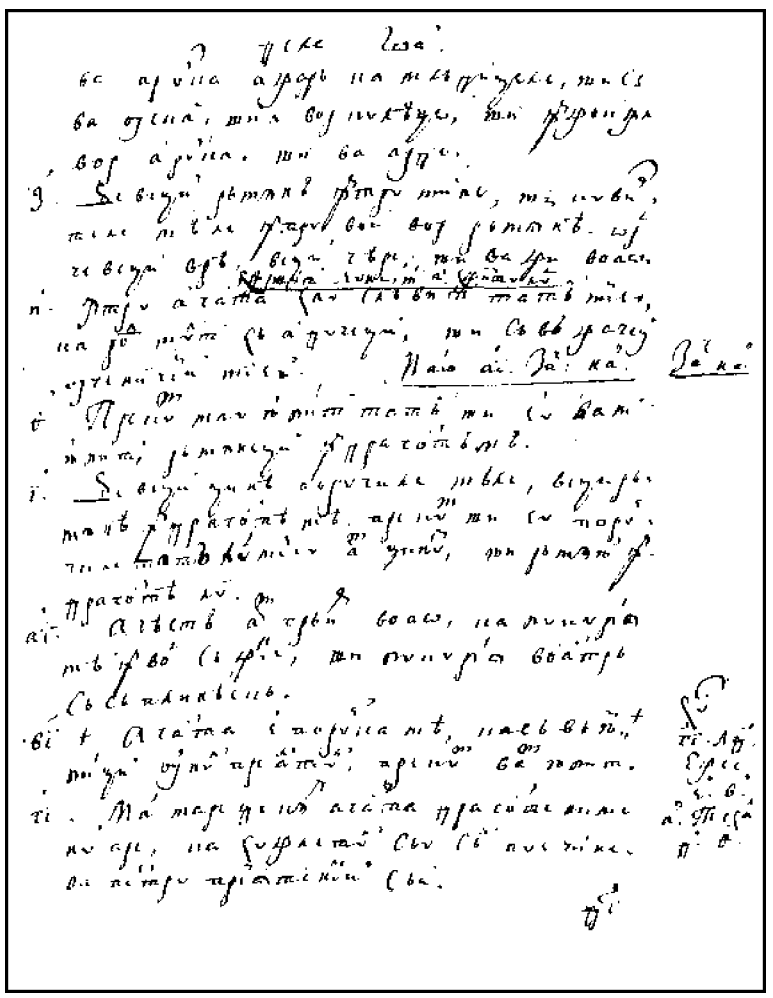

231r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

231v

232r

232v

233r

233v

234r

234v

235r

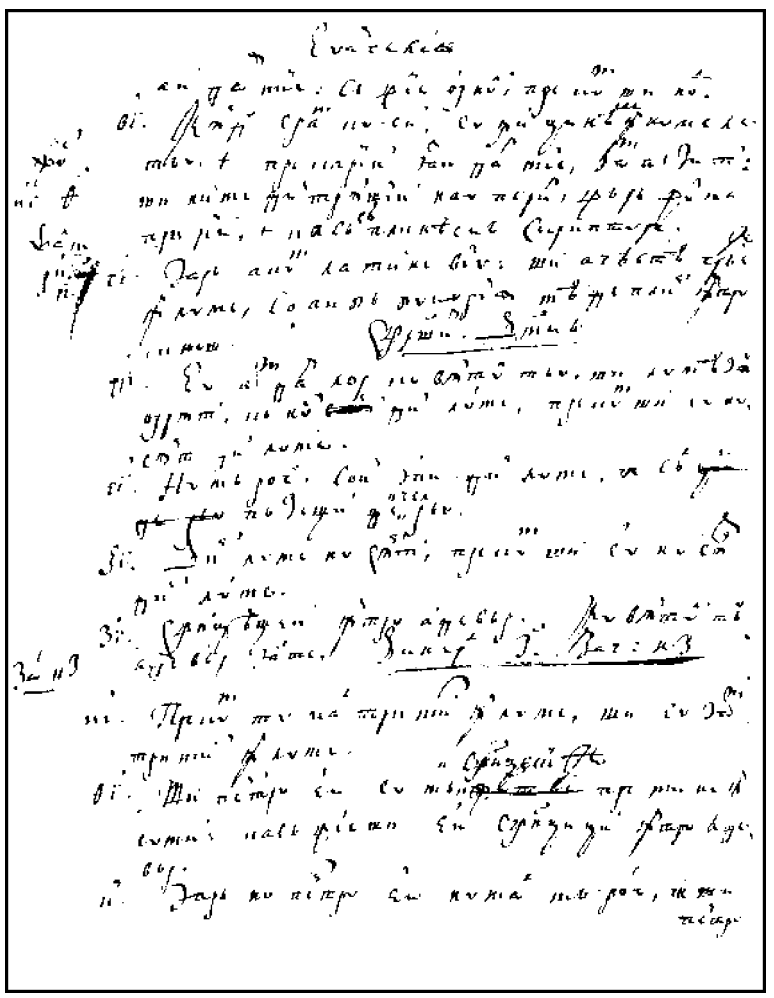

235v

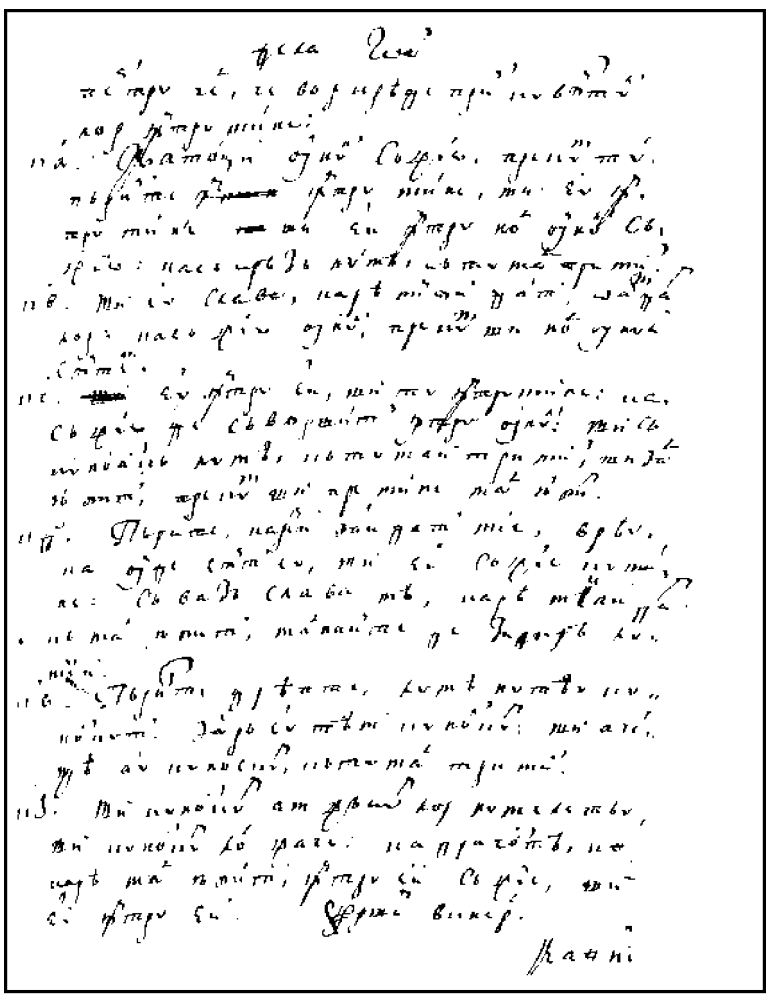

236r

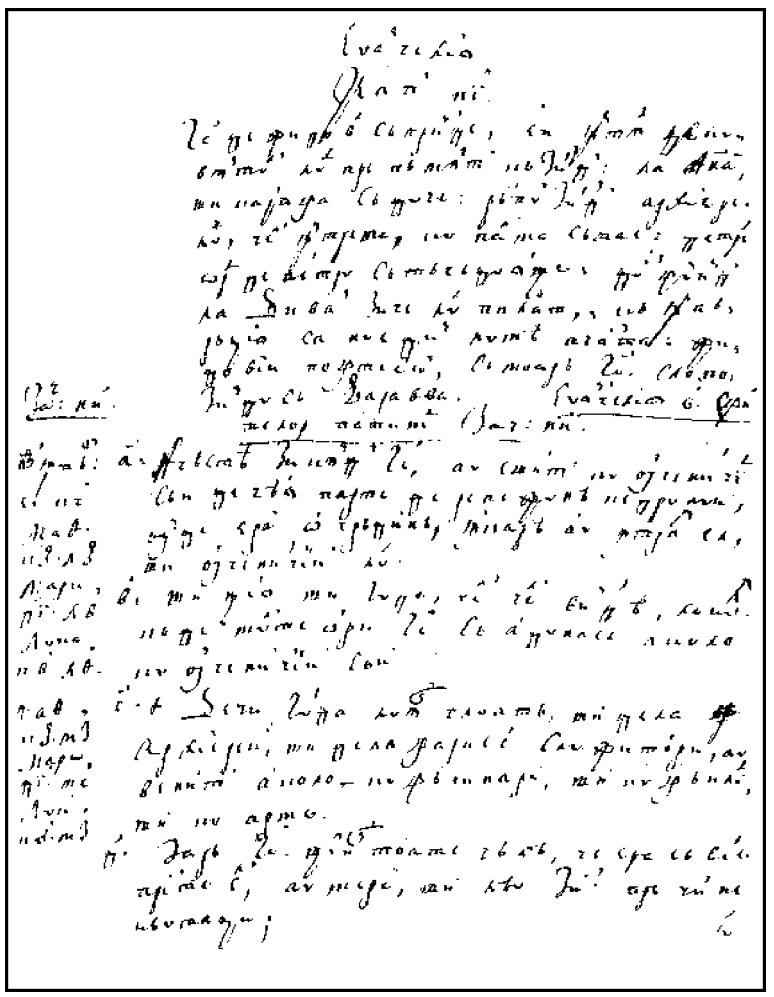

236v

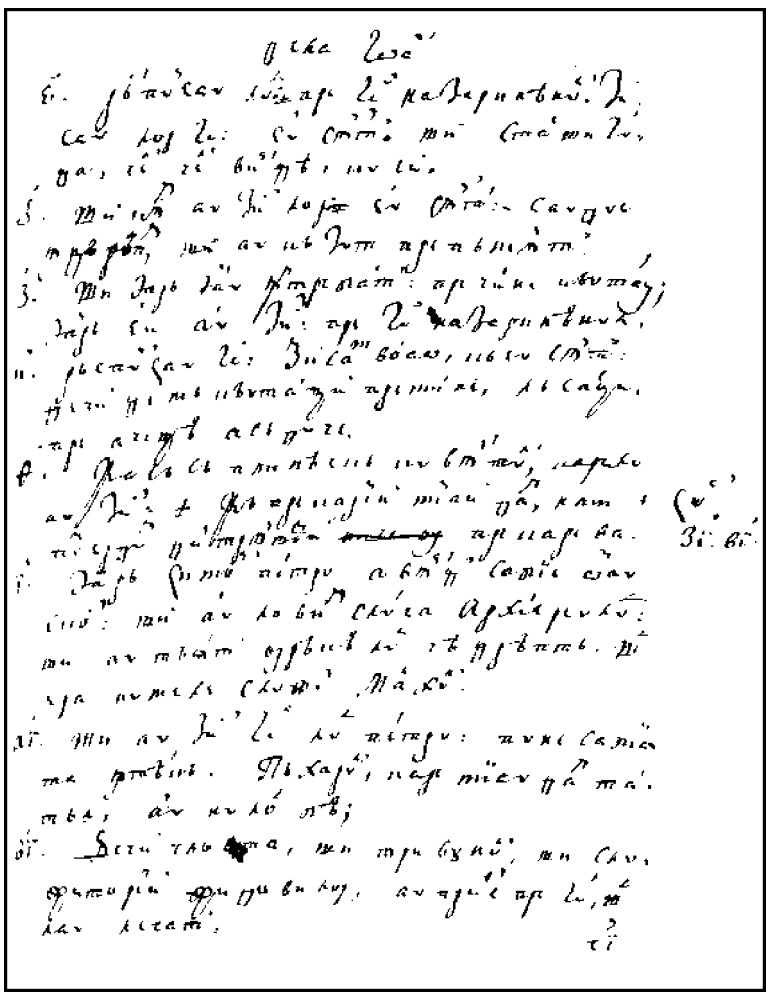

237r

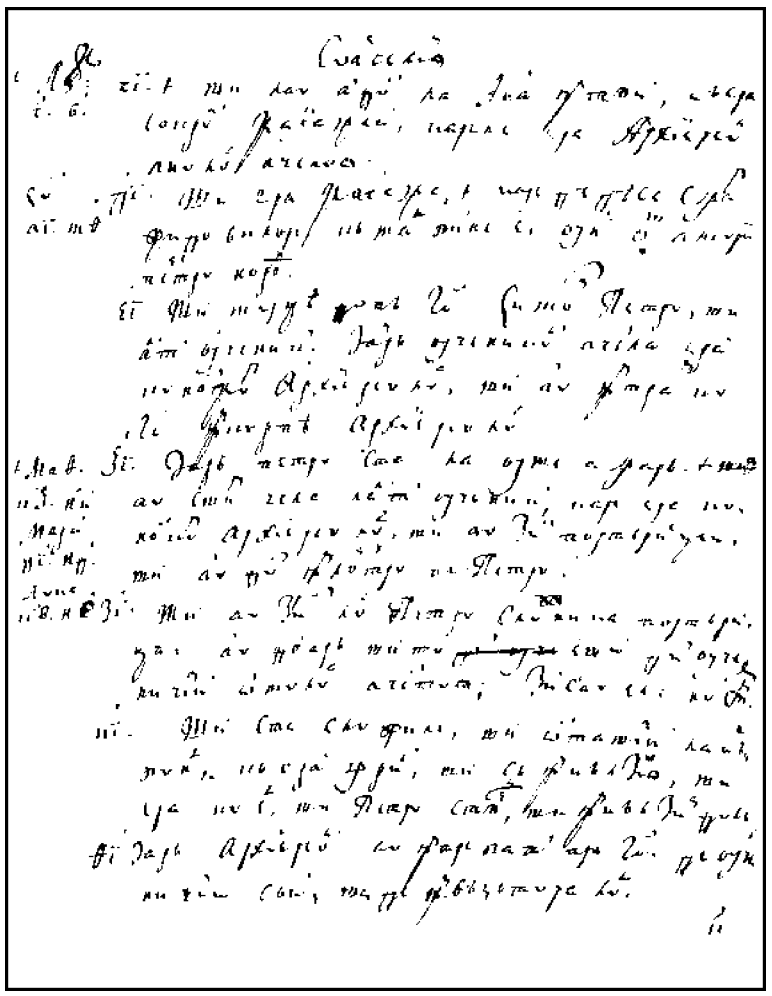

237v

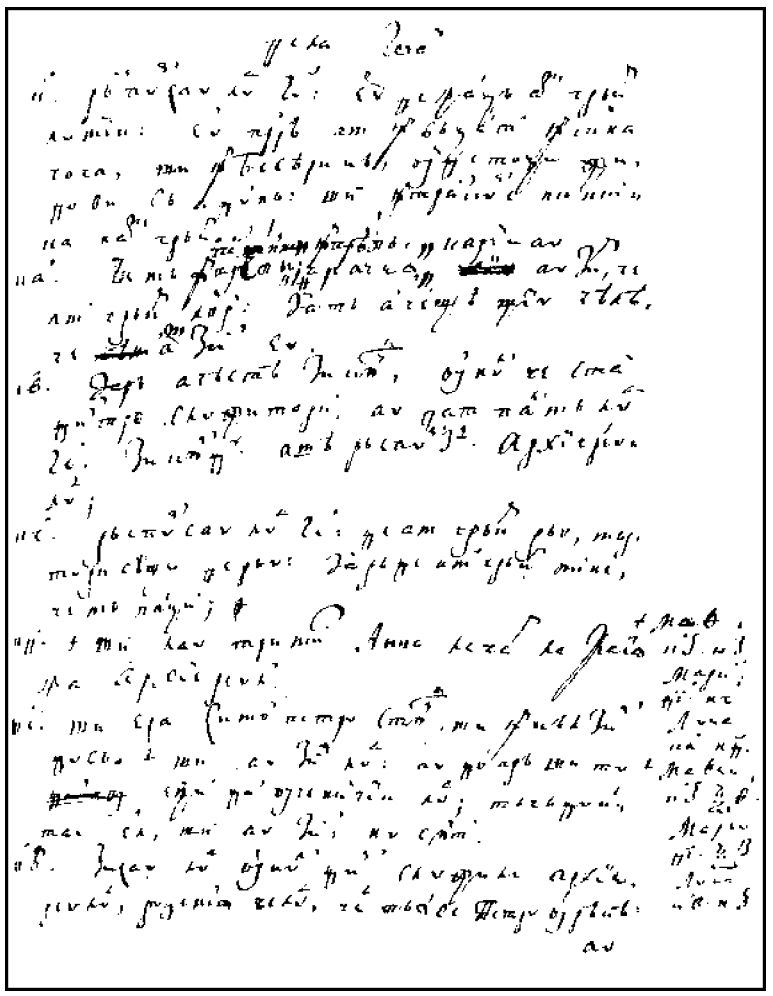

238r

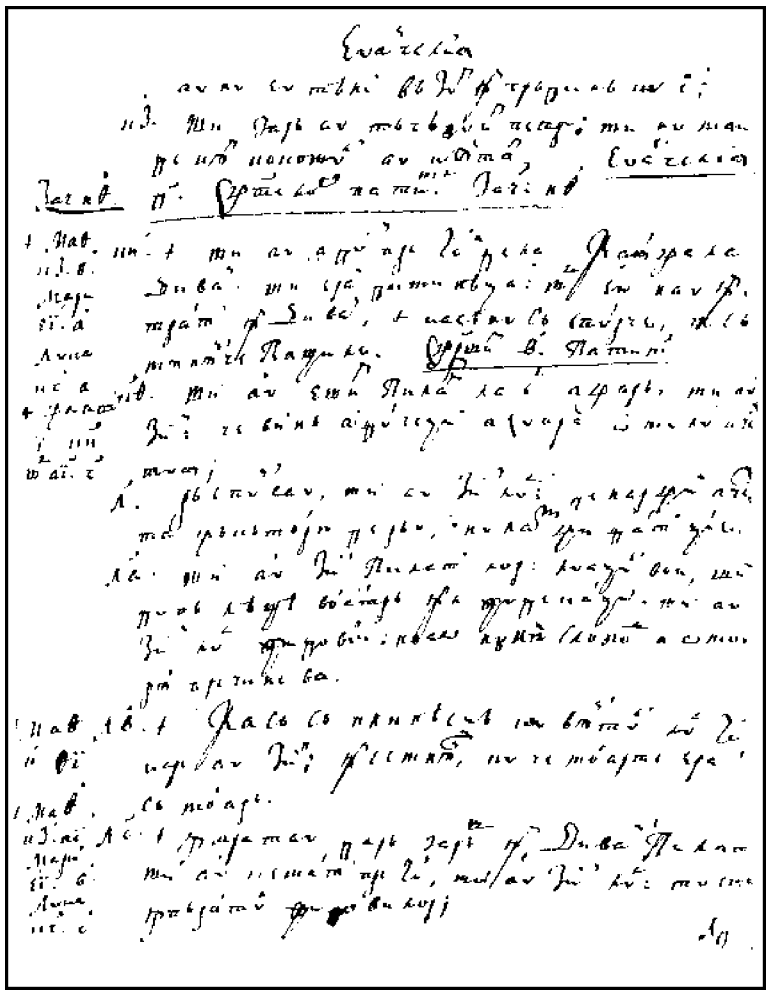

238v

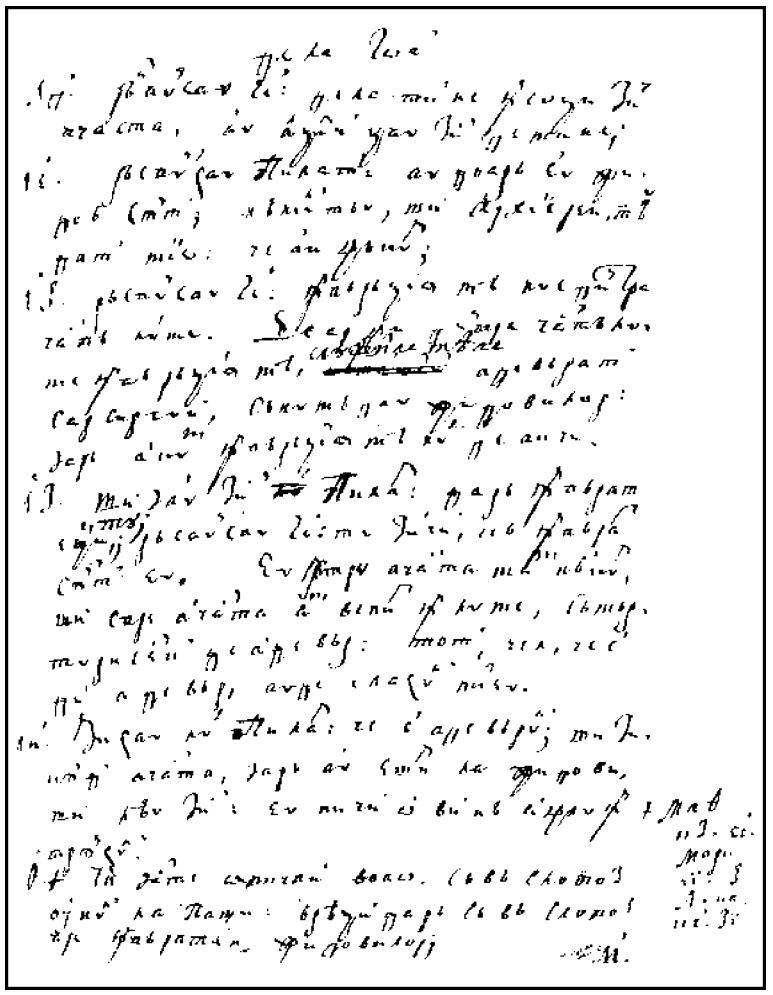

239r

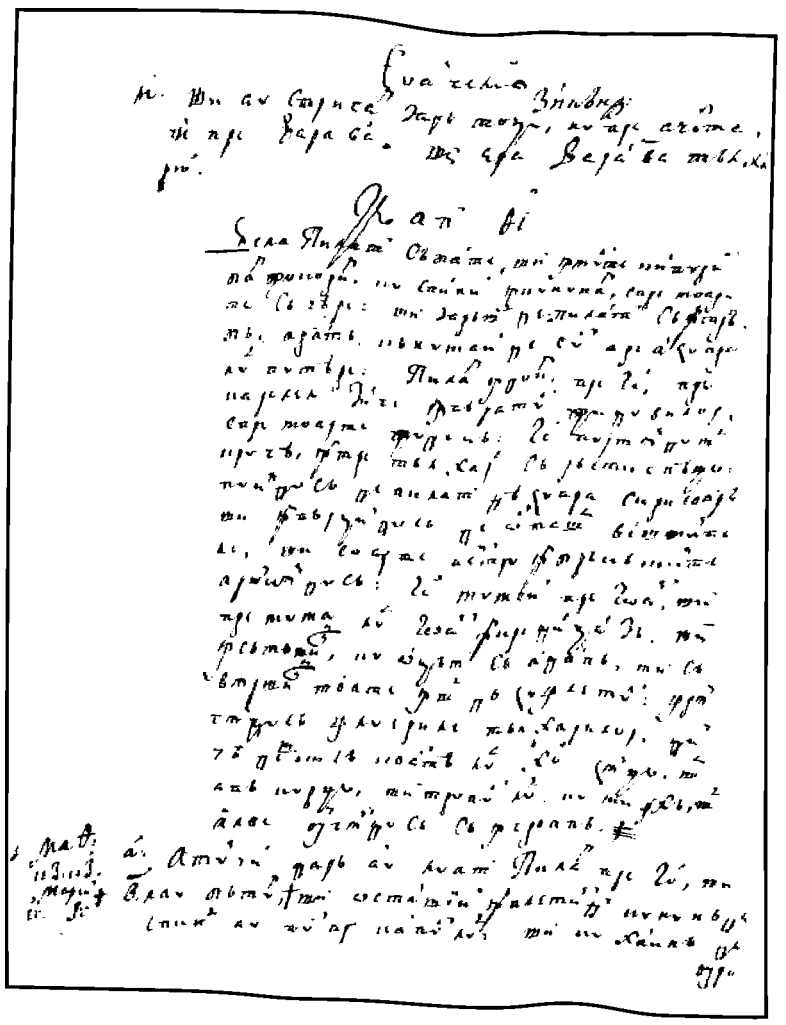

239v

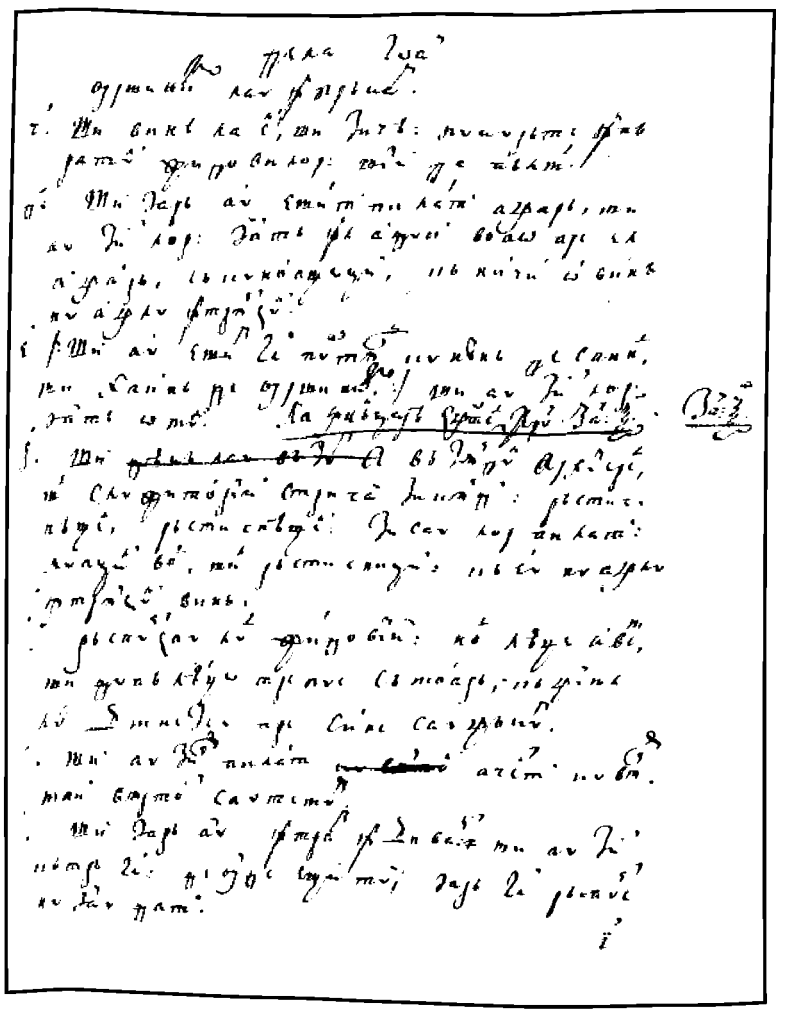

240r

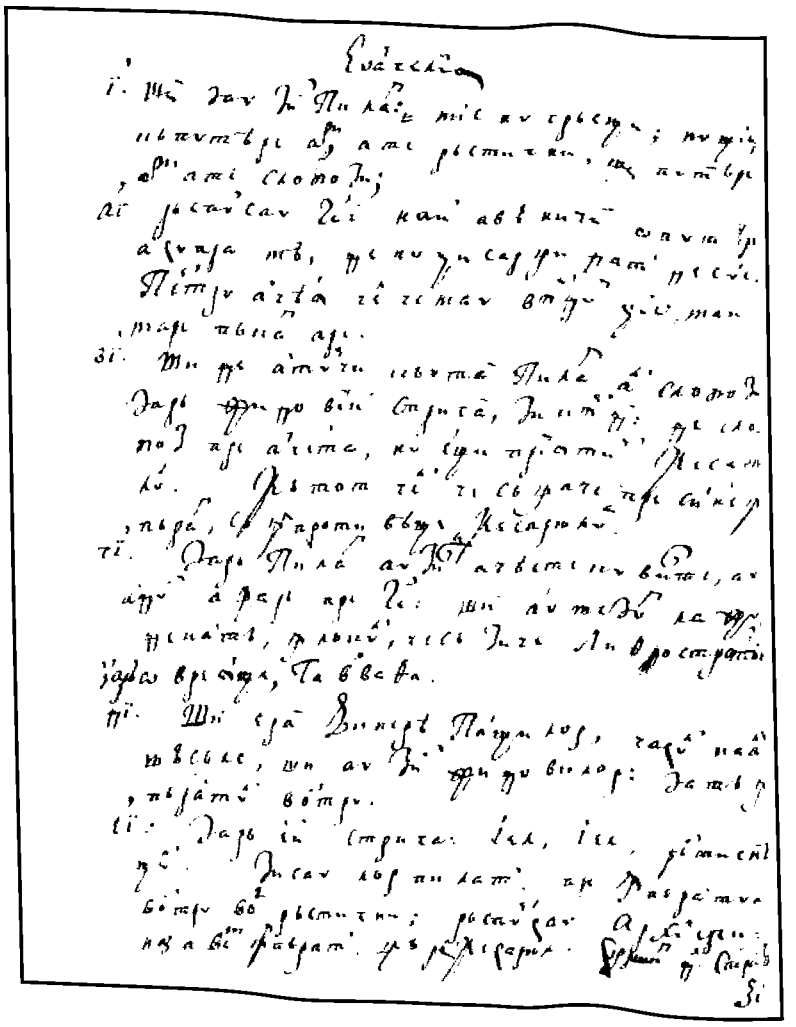

240v

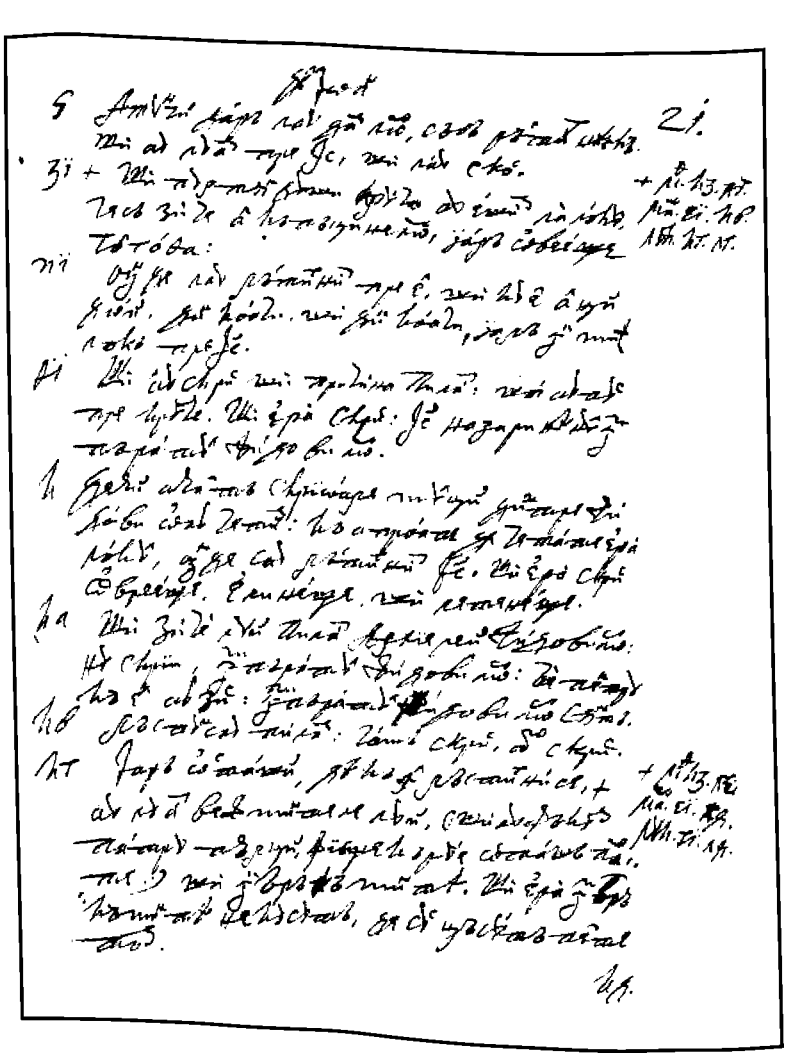

241r

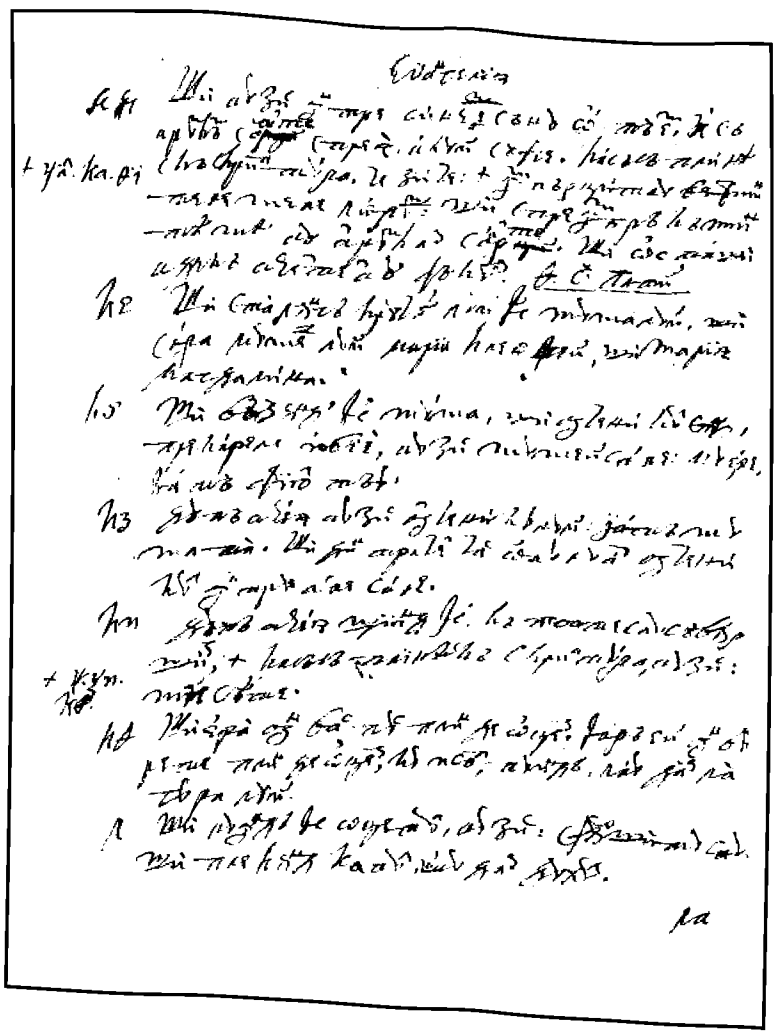

241v

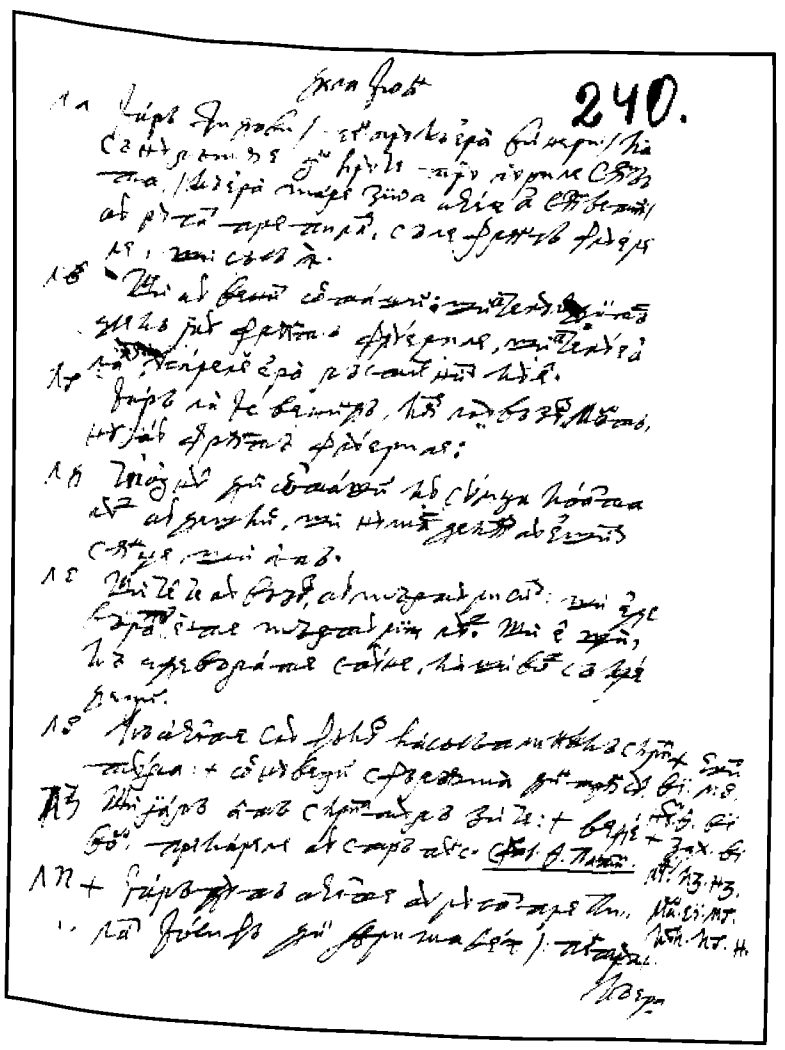

242r

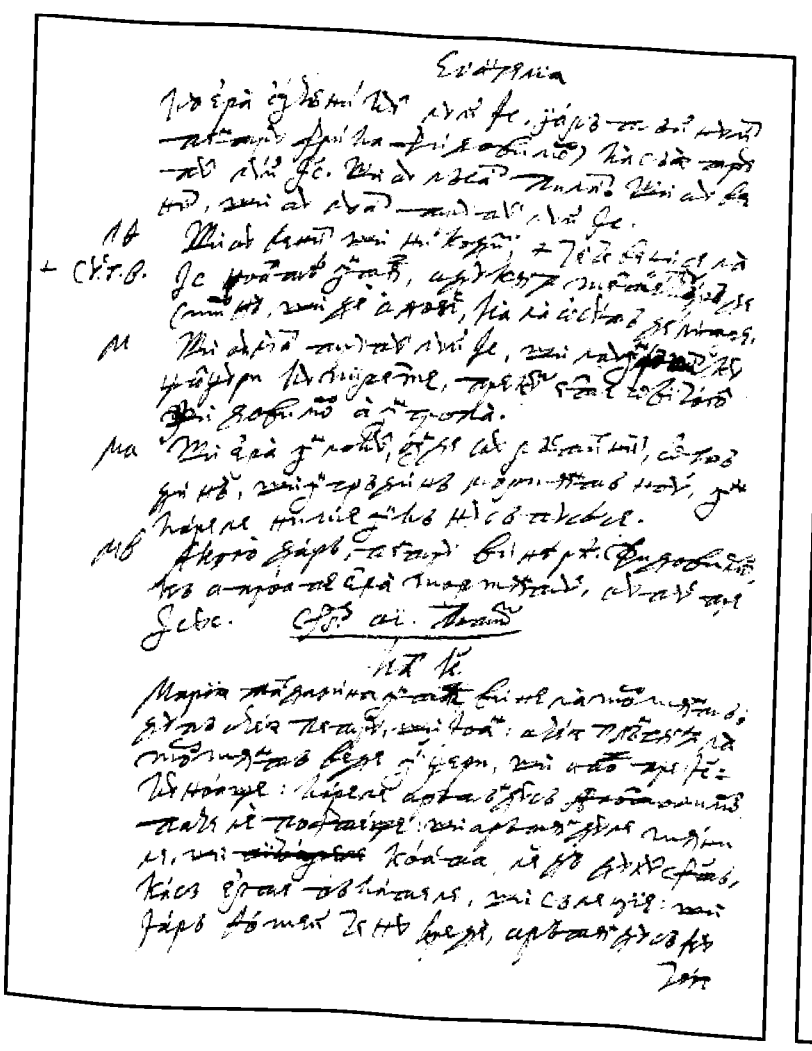

242v

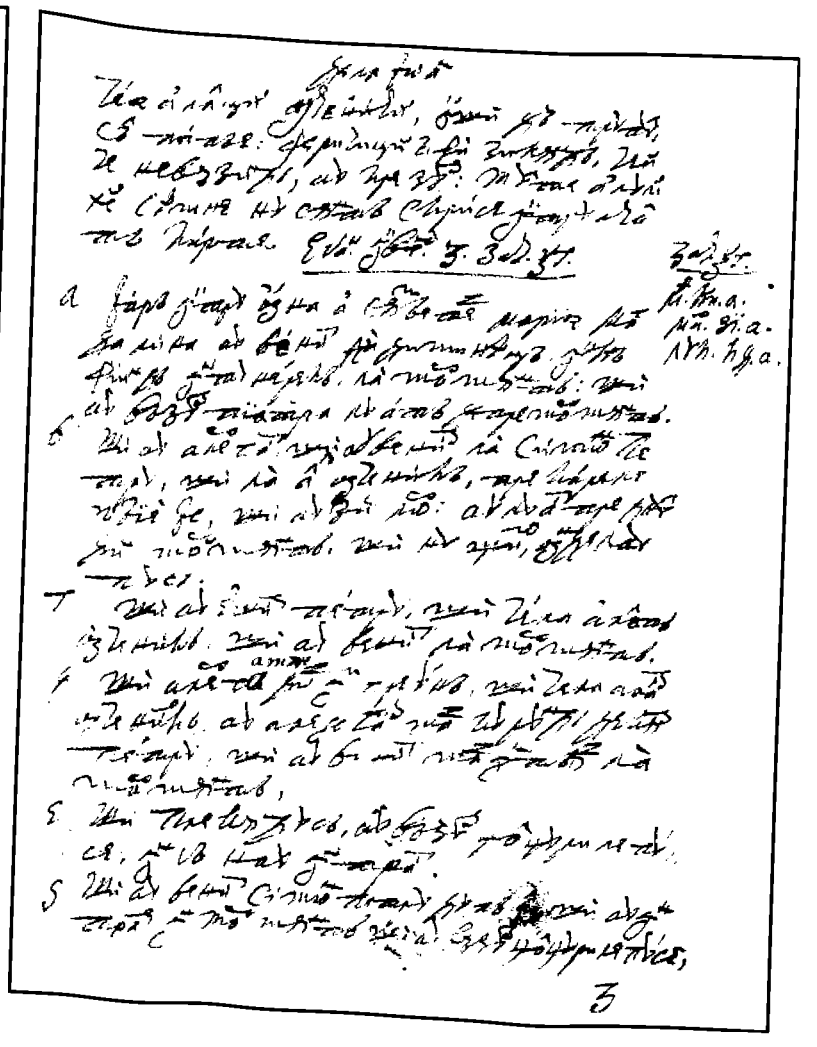

243r

FACSIMILE

EVANGHELIIA DE LA IOAN

243v

244r

244v

245r

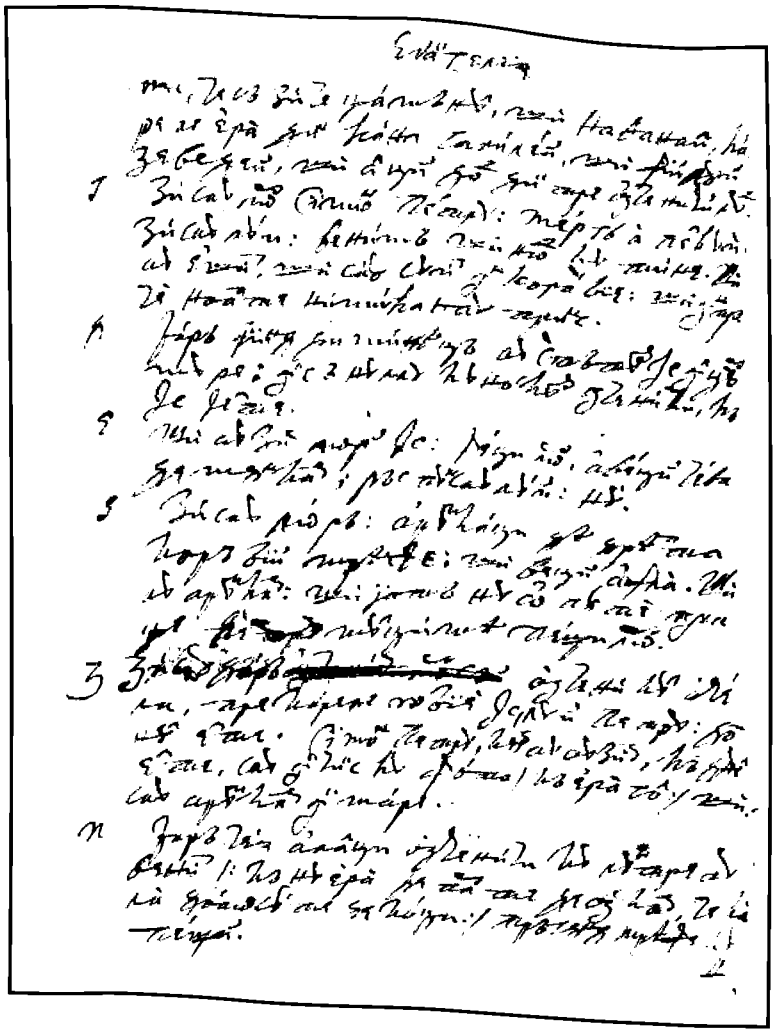

245v

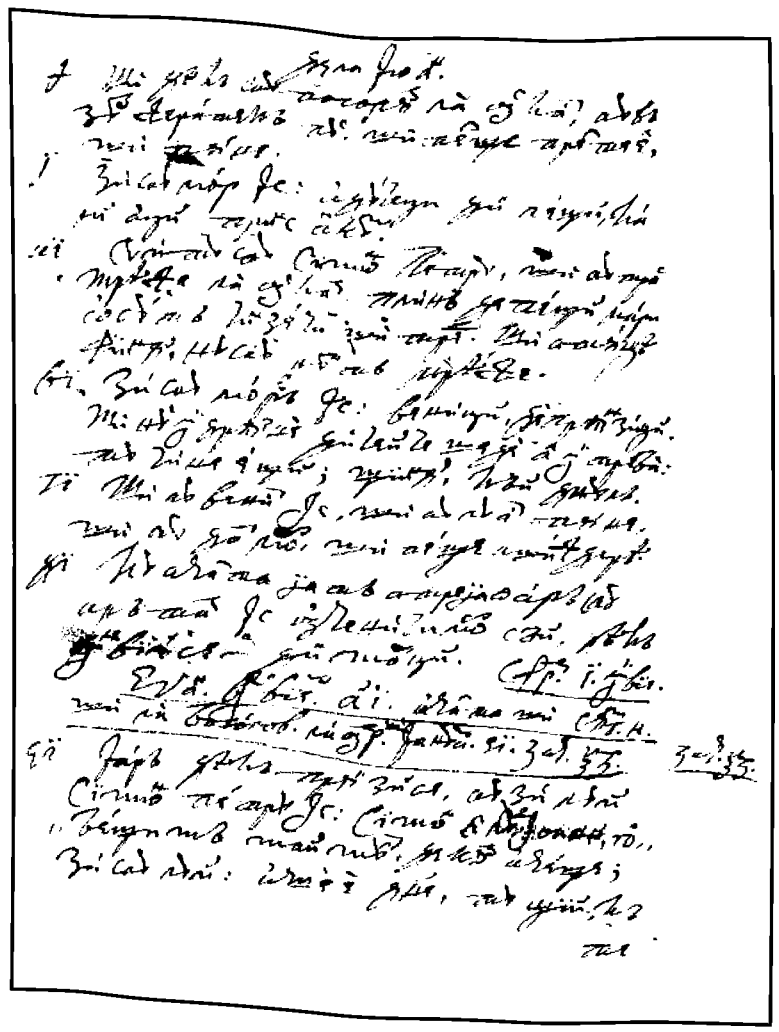

246r

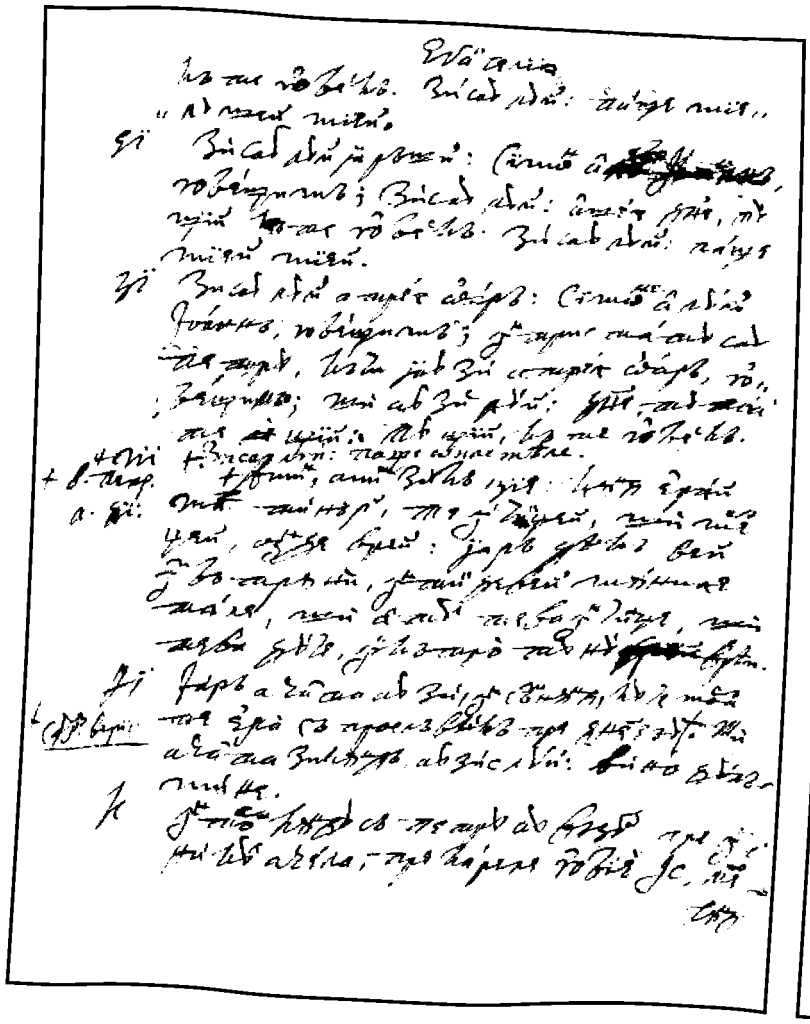

246v

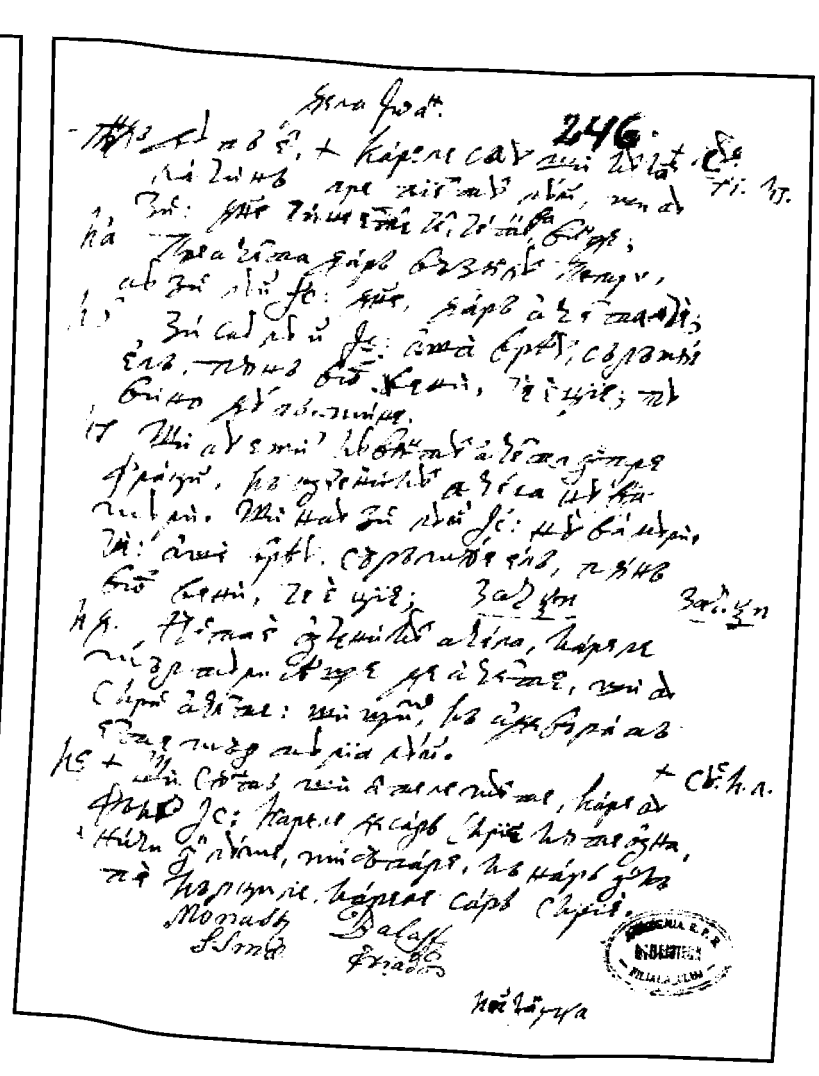

247r

LIMBA ŞI STILUL VULGATEI DE LA BLAJ 1760 - 1761

„A scrie cărţi înseamnă a comunica cu departele tău şi a deveni conştiinţa lui mai bună. Ce sunt cărţile omenirii, dacă nu conştiinţa noastră mai bună? Ce este Eminescu, dacă nu conştiinţa mai bună a românilor?"
(G. Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş*)

1. *Biblia lui Petru Pavel Aron* – cea dintâi traducere a *Vulgatei* în limba română

În spiritul cuvintelor de mai sus, *Biblia* este „conştiinţa mai bună" a lumii întregi. Aşa se explică nenumăratele traduceri şi retraduceri ale textului în câteva mii de limbi, în epoci şi spaţii diferite, din antichitatea iudaică şi până astăzi, şi tipărirea ei în milioane de exemplare.

În spaţiul românesc, la interval de ceva mai mult de o sută de ani (1688–1795), *Biblia* se traduce integral de trei ori, expresie a unor acumulări cantitative şi a unor salturi calitative în cele mai diverse planuri ale vieţii sociale, cu prioritate în domeniul cultural. Astfel, în plin umanism românesc se realizează *Biblia de la Bucureşti (1688)*, iar un secol mai târziu, în Blajul iluminist, prind viaţă, la interval de numai 30 de ani, alte două traduceri integrale ale textului sacru în limba română: traducerea realizată după *Vulgata* latină sub coordonarea episcopului Petru Pavel Aron (1760–1761), păstrată până acum în manuscris, şi cea realizată de Samuil Micu după *Septuaginta*, tipărită în 1795. Dintre acestea, versiunea coordonată de episcopul Aron reprezintă o ieşire din tipare, traducătorii abandonând Biblia impusă de tradiţia bisericii orientale şi alegând drept sursă *Vulgata* apuseană. Orientarea lor spre textul latinesc, benefică în plan cultural[1], este, în mod cert, principala cauză a rămânerii până acum în uitare a acestei traduceri.

S-a scris mult despre *Biblia de la Bucureşti*, deşi nu se poate spune că s-au găsit răspunsuri la cele mai importante întrebări pe care le-a ridicat de-a lungul timpului prima realizare integrală a *Bibliei* în limba română, fiind încă aprinse controversele cu privire la contribuţia acesteia la dezvoltarea limbii române literare. Nu s-a scris la fel de mult despre traducerea pe care a realizat-o Samuil Micu[2], în timp ce traducerea coordonată de Petru Pavel Aron a intrat în atenţia cercetătorilor abia în vremea din urmă.

Spre mijlocul veacului al XVIII-lea, programul educaţional din Transilvania, ale cărui baze fuseseră puse în Sinodul din iunie 1702, deci foarte aproape de începuturile Bisericii Greco-Catolice pe teren românesc, se concretizează în proiecte cultural-educative ambiţioase datorate episcopului Inochentie Micu-Klein, omul de cultură care şi-a depăşit în multe privinţe epoca. Unele dintre ideile sale au rămas numai în stadiu de proiect, urmând a se îndeplini ulterior, multe în timpul episcopului Petru Pavel Aron.

În Blajul devenit adevărat centru al spiritualităţii româneşti, cărturarii ardeleni sunt pătrunşi de necesitatea de a umple un gol istoric, de a recupera într-un timp cât mai scurt cu putinţă tot „ceea ce istoria neglijase vreme de o mie de ani", având „conştiinţa că pun pârghia ca să înalţe la nivelul de lumină al secolului un masiv de munţi cufundat în tenebre. O întreagă lume a spiritului trebuia clădită, la repezeală, ca să răscumpere istoria pierdută"[3]. Aceasta explică faptul că într-un timp record, de numai câteva decenii, cărţile realizate la Blaj puteau face de departe concurenţă, şi nu numai cantitativ, celor care se tipăriseră în toată lumea românească până la acea dată[4]. Apogeul acestei activităţi îl reprezintă, evident, cele două traduceri ale *Bibliei*, realizate la interval de numai trei decenii[5].

---

[1] Explicaţii pertinente propune I. Chindriş în câteva studii: *Secolele Bibliei de la Blaj*, în vol. *Cultură şi societate în contextul Şcolii Ardelene*, Cluj-Napoca, 2001, p.225 ş.u., apărut şi ca studiu introductiv la *Biblia de la Blaj – 1795*. Ediţie jubiliară, Roma, 2000; *Crearea Bibliei naţionale la români 1550 – 1795* şi *Rolul geniului în crearea Bibliei naţionale*, în vol. *Transilvanica II. Studii şi fragmente literare*, Cluj-Napoca, 2003, p.847 ş.u.; *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediţia de faţă, vol.I, p.LXIII–LXIV.

[2] Interesul binemeritat (**este *Biblia naţională* a românilor!**) de care se bucură acest text în ultimul timp s-a concretizat în primul rând în reeditarea de excepţie din anul 2000: *Biblia de la Blaj (1795)*, ediţie jubiliară. Cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureşan, mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000 (ediţie realizată sub înaltul patronaj al P.S. Virgil Bercea, episcopul Eparhiei Române Unite de Oradea şi sub egida ştiinţifică a Academiei Române, Institutul de Istorie – Cluj-Napoca; coordonatorul ediţiei I. Chindriş) şi într-o serie de studii: I. Chindriş, *Secolele*, p.225 ş.u.; Idem, *Crearea Bibliei naţionale la români 1550 – 1795* şi *Rolul geniului în crearea Bibliei naţionale*, în vol. *Transilvanica II. Studii şi fragmente literare*, Cluj-Napoca, 2003, p.847 ş.u.; N. Iacob, *Limbajul biblic românesc (1640-1800)*, vol. I-II, Editura Universităţii Suceava, 2001 (Vol. I: *Aspecte ale evoluţiei limbii române literare până la 1840*, vol. al II-lea: ***Biblia de la Blaj*** *– text de referinţă în tradiţia biblică românească*); Idem, *Biblia de* ***la Blaj (1795)*** *– a doua traducere integrală a Bibliei în limba română*, în *Analele Universităţii „Ştefan cel Mare" Suceava*, 1994; Idem, *Termeni de origine slavă specifici limbii literare vechi în* ***Biblia de la Bucureşti (1688)*** *şi în* ***Biblia de la Blaj (1795) (Cartea Facerea)***, în vol. *Limbaje şi comunicare* II, seria Colloquia, Editura Institutului European, Iaşi, 1997; Idem, *200 de ani de la a doua traducere integrală a Bibliei în limba română, Blaj, 1795*, în „Limba Română", nr.1 (25), 1996, anul VI, Chişinău; Idem, *Câteva observaţii privind sinonimia lexicală în* ***Biblia de la Blaj (1795)*** *şi în* ***Biblia de la Bucureşti (1688)****, cu referire la* ***Ms.45*** *şi la* ***Ms.4389***, în vol. *Biblija i kultura*, nr.4, Cernăuţi, 2002; Idem, ***Biblia de la Blaj (1795)*** *– moment de referinţă în cultura românească*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2004.

[3] L. Blaga, *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Bucureşti, 1966, p.128.

[4] Vezi I. Chindriş, *Secolele*, p.260 ş.u.

[5] Celor două le-au urmat, tot la Blaj, alte trei traduceri ale *Bibliei*, toate păstrate în manuscris: în deceniul al treilea al secolului al XIX-lea, profesorul blăjean Teodor Pop a optat pentru traducerea cărţilor poetice şi de înţelepciune; la 23 octombrie 1870 încheia traducerea *Bibliei* Timotei Cipariu, – textul său fiind cel mai amplu care s-a scris în ortografia etimologizantă –, pentru ca la cumpăna dintre secolele al XIX-lea şi al XX-lea profesorul Victor Smigelschi să pregătească o ediţie cu totul specială după *Biblia* lui Samuil Micu, cu un volum uriaş de note şi comentarii biblice – peste 3000. (Vezi I. Chindriş şi N. Iacob, *Biblia lui Timotei Cipariu*, în „Academica", nr.35, februarie 2005, anul XV, p.13–14).

Sunt bine cunoscute argumentele pe care Samuil Micu le aduce în sprijinul necesității de a realiza o nouă traducere a *Bibliei* în limba română: aspectul arhaic al limbii din vechea traducere, „mult osibit de vorba cea de acum obicinuită și mai ales de graiul și de stilul cel din cărțile bisericești, care în toate besearecile românești să cetesc" (Samuil Micu, *Cătră cetitoriu*, în B1795, p.1); „tocmirea" necorespunzătoare a limbii din textul de la 1688: „Cât acea tălmăcire aceii *Biblii* mai pre multe locuri neplăcută urechilor auzitorilor iaste, care lucru cu mare pagubă sufletească era neamului și besearecii românilor" (*ibidem*); numărul mic de exemplare din vechea traducere, care făcea practic imposibil accesul creștinilor la textul sacru, de vreme ce „aceale vechi biblii atâta s-au împuținat, cât foarte rar, să nu zic bun credincios creștin, ci preot iaste la carele să află și nici cu foarte mare preț făr de mare trapăd și osteneală nu să află ca să-și poată neștine cumpăra" (*ibidem*). Accesul creștinilor la textul sacru nu însemna însă numai posibilitatea de a achiziționa cartea, ci mai ales înțelegerea textului. Este ceea ce l-a determinat pe Samuil Micu să se apuce de „atâta lucru" și să realizeze o nouă traducere, într-un stil unitar și într-o limbă unitară. Deși avea posibilitatea să realizeze o colaționare a celor două traduceri integrale deja existente în limba română, traducerea de la 1688 și traducerea „nesăvârșită și nedată la lumină" a lui Petru Pavel Aron, Micu argumentează, de pe pozițiile filologului acum, necesitatea realizării unei traduceri noi „Deci ca stilul și așezarea graiului într-u aceeași *Biblie* să nu fie osibit punându-se unele dintru acea tălmăcire, altele dintru a altuia, s-au socotit ca toată *Biblia* de unul cu aseamenea stil și așezare a graiului să se tălmăcească." (*ibidem*).

În afara aspectelor deja subliniate, se desprind din prefața textului tradus de Micu cel puțin încă două idei importante. Micu este cel dintâi critic avizat al textului de la București, critica sa nefiind în nici un caz tendențioasă sau augmentată de apartenența autorului la religia greco-catolică. Apoi, el vorbește aici, pentru a doua oară, despre existența celeilalte traduceri integrale a *Bibliei* în limba română, realizată după textul *Vulgatei* de episcopul unit Petru Pavel Aron[6].

Mulți dintre reprezentanții Bisericii Greco-Catolice au fost foarte apropiați de Biserica Orientală[7] și preocupați, în condițiile în care o bună păstorire a credincioșilor impunea acest lucru, să demonstreze că religia unită este una orientală, fapt dovedit și de precizarea care se regăsește aproape în toate titlurile cărților de la Blaj: „După rânduiala Besearecii Răsăritului". Mai mult ca oricine a demonstrat această apropiere și această preocupare episcopul Petru Pavel Aron însuși În pofida fidelității sale, exagerate chiar, față de credința răsăriteană, manifestată inclusiv în detalii vestimentare[8], cel numit pe bună dreptate „artizanul orientalismului monahal de la Blaj" alege să folosească *Vulgata* drept izvor pentru traducerea *Bibliei* în limba română[9].

Ca rupere de tradiție, orientarea spre textul latinesc este extrem de importantă, versiunea realizată de echipa[10] lui Petru Pavel Aron fiind singura traducere după *Vulgata* din cultura noastră veche. Această ieșire din tipare a determinat cu siguranță

---

[6] Informații în legătură cu acest eveniment cultural deosebit (traducerea *Bibliei* după *Vulgata*, la 1760) aduce Samuil Micu în alte două locuri: în ediția latină a *Istoriei românilor* (1778), unde precizează că Petru Pavel Aron „a tradus din latină în română toată *Sfânta Scriptură*, după *Vulgata* latinilor" (Apud I. Chindriș, *Secolele*, p.307) și în volumul dedicat istoriei bisericii din *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor* (1802), unde se spune: „Întoarsă în limba românească vlădica Aron Biblia Vulgata cea latinească, care voia să o tipărească la Blajiu, însă pentru cuvioase pricini nu s-au tipărit" (Apud *ibidem*).

Textul tradus de Petru Pavel Aron – episcopul unit care a editat în premieră toate cărțile de cult pentru credincioșii greco-catolici din Transilvania (Vezi *ibidem*, p.276 ș.u.) – se păstrează în 11 volume la Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj. Cele 11 volume reprezintă de fapt două versiuni ale textului Prima versiune cuprinde 7 volume manuscrise și constituie prima redacție sau „maculatorul" traducerii. Cea de a doua versiune, păstrată în 4 volume, cuprinde textul integral al *Vechiului Testament* pregătit pentru tipar (Vezi, în ediția de față, descrierea amănunțită a manuscriselor, în *Notă asupra ediției*, p.CXXVII–CXXIX). Existența celor două versiuni și faptul că ele sunt legate îngrijit infirmă precizarea făcută de Samuil Micu în cuvântul *Cătră cetitoriu*, potrivit căreia el ar fi văzut traducerea „numai pe niște hârtii scrisă". E prea puțin probabil, dacă nu imposibil, ca Micu să nu fi văzut textul, dar în mod cert l-a eliminat intenționat din interesul său (Vezi I. Chindriș, *Secolele*, p.321), fără ca atitudinea lui Micu să aibă legătură cu autorul traducerii, pe care „îl venera ca pe un sfânt". Faptul că Micu amintește în trei locuri de existența acestei versiuni a *Bibliei* în românește înseamnă că îi recunoștea autorului efortul uriaș depus pentru realizarea unei traduceri de asemenea amploare, dar a refuzat să valorifice rezultatul acestei munci În legătură cu modul în care s-a lucrat și cu timpul cât a durat traducerea *Bibliei* după *Vulgata* apuseană, vezi I. Chindriș, *Secolele*, p.308–310 și *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediția de față, vol.I., p.LXIV–LXV.

[7] În condițiile în care unirea era subminată de acțiuni anticatolice de răsunet, de tipul celei organizate de Sofronie din Cioara între 1759–1761, cu apogeul, așadar, chiar în perioada în care se traduce după *Vulgata* occidentală *Biblia* lui Petru Pavel Aron, este firesc să se afle printre prelații greco-catolici unii care să se dovedească în mai mare măsură partizani ai ideilor prozelite catolice cu care veniseră în contact în timpul studiilor făcute în străinătate. Este și cazul lui Gherontie Cotorea, unul dintre membrii echipei organizate de episcopul Aron pentru traducerea *Bibliei*. Dorința de a persuada, într-un mod subtil totuși, se reflectă chiar la nivelul limbajului în textul tradus. Așa se explică prezența, în unele cărți bilbice, a cuvintelor ***unire*** și ***unit*** ca echivalente ale cuvintelor lat. *simplicitās, -ātis*, respectiv *simplex, simplicis*. Iată câteva exemple concludente în acest sens: *Unirea* ***dreptților îi va îndrepta pre dânșii, și înșelarea celor răzvrătiți îi va bate pre ei*** (Pl 11,3); *Mai bun e sărac*ul care umblă întru ***unirea*** *sa decât bogatul ce-și strânge buăle și neînțăleptul.* (Pl 19,1); *Dreptul cel ce umblă întru unirea sa fericiți după sâne fiii va lăsa.* (Pl 20,7); *Mai bun e sărac*ul ce umblă întru ***unirea*** *sa decât bogatul în căi necurate.* (Pl 28,6); *Că cei drepți vor lăcui pre pământ și* ***cei uniți*** *vor rămânea într-însul* (Pl 2,21); *Că urăciune iaste Domnului tot înșelătoriul și cu cei* ***uniți*** *graiurile Lui* (Pl 3,32). A se vedea încă: **Pl:** rezum. cap.10; rezum. cap.20; 10,29; 11,5; 28,10, 18; 29,10; **Iov:** 1,1, 8; 2,3, 9; 8,20; 9,21; 12,4; 25,2; 31,6; 33,3. De fiecare dată, sensul actualizat de aceste cuvinte este „credință sinceră", „curățenie sufletească", „sincer în credința sa", „curat sufletește". Prin comparație, în aceleași locuri din B1795 nu am găsit nicăieri aceste cuvinte. Nu știm în ce măsură prezența acestor cuvinte în text se datorează lui Gherontie Cotorea. Cum manuscrisul maculator din care făceau parte *Proverbele lui Solomon* s-a pierdut, ar rămâne identificarea traducătorului după scrisul din manuscrisul maculator din care face parte *Cartea lui Iov*. Considerăm însă că este mai puțin important cine a introdus aceste cuvinte în text. Mult mai important este că ele trădează o stare de spirit, teama de a vedea zădărnicită unirea, o acțiune care adusese culturii române privilegiul unei reale sincronizări cu spiritul veacului, iar românilor ardeleni, șansa de a-și putea dobândi drepturile pierdute după 1437.

[8] Este reprezentat în imaginile vremii îmbrăcat în veșminte specifice monahilor răsăriteni și purtând pe cap potcap, iar nu tichia impusă arhiereilor catolici

[9] În legătură cu această problemă, vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediția de față, vol.I, p.LXIII–LXIV.

[10] Cu Petru Pavel Aron solidaritatea intelectuală este înțeleasă, la modul concret, ca muncă în echipă. Prima lucrare astfel realizată este *Floarea adevărului*, textul care deschide la 1750 seria tipăriturilor blăjene, după înființarea la 1747 a tipografiei greco-catolice de la Blaj, în urma decretului prin care, la 23 noiembrie 1746, Maria Tereza interzicea pătrunderea cărților românești din Țara Românească și Moldova. Traducerea *Bibliei* se face tot în echipă, o echipă intelectuală alcătuită din câteva personalități ale primei generații de intelectuali iluminiști: Petru Pavel Aron, Grigore Maior, Atanasie Rednic, Silvestru Caliani, Gherontie Cotorea, în primul rând, și, în plan secundar, Petru Pop de Daia și Ioan Săcădate (vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediția de față, vol.I, p. LXIV–LXX).

rămânerea în uitare până în zilele noastre, în condiţiile în care mentalul colectiv de tip răsăritean nu putea fi decât refractar la o asemenea inovaţie. Atitudinea lui Samuil Micu faţă de traducerea de la 1760 este concludentă în acest sens[11].

Munca în colectiv, într-o asemenea întreprindere culturală, venea cu avantajele ei dar presupune şi dezavantaje. Pe de o parte, o astfel de echipă, milităreşte organizată de coordonatorul traducerii, a lucrat într-un ritm susţinut şi greu de imaginat, astfel că într-un timp record (între 1760–1761) traducerea era încheiată în forma în care a ajuns până la noi. De altfel, numai lucrând în echipă a fost posibilă umplerea acelui gol istoric, urmare a unui destin nedrept cu românii de prea multă vreme. Pe de altă parte însă, la nivel stilistic, dincolo de diversitatea firească datorată conţinutului diferit al cărţilor biblice, diversitatea stilistică este şi mai accentuată la nivelul acestui text din pricina caracteristicilor idiostilului fiecărui traducător. Nu este exclus ca Samuil Micu să fi avut în vedere această diversitate stilistică, remarcată poate de el în traducerea de la 1760, atunci când susţinea necesitatea unei noi traduceri a întregului text „de unul cu asemenea stil şi aşezare a graiului"[12].

Traducătorii vin dintr-un areal lingvistic puternic marcat la toate nivelurile limbii[13], fapt care se reflectă în întregul text. Am crezut iniţial că, asemeni lui Nicolae Milescu, cărturarul umanist care nu-şi pusese problema realizării traducerii *Vechiului Testament* într-o variantă supradialectală a limbii române, tot astfel cărturarii din prima generaţie a iluminismului românesc, care trudesc la această nouă „facere" a *Bibliei* în limba română, nu abandonează graiul vorbit la nord de Mureş, graiul lor de acasă, pentru o normă supradialectală, pe care ei, formaţi în şcoli latineşti (Petru Pavel Aron, Grigore Maior, Silvestru Caliani sunt cei dintâi studenţi blăjeni la Roma), o conştientizau, dar nu întotdeuna o stăpâneau foarte bine[14]. S-a dovedit însă a nu fi întru totul aşa. Analiza amănunţită a textului ne-a demonstrat că, deşi nemărturisit, ei au încercat să elimine faptele de limbă cu un pronunţat caracter regional. În lupta lor dramatică cu cuvântul s-au confruntat însă cu probleme pentru care nu au găsit întotdeauna rezolvarea optimă, dar soluţiile propuse dovedesc tocmai această luptă acerbă cu cuvântul (vezi, de

---

[11] În realitate, aşa cum am subliniat în nota 4, Micu este nedrept faţă de rezultatul muncii lui Aron. Spuneam că Micu a cunoscut în mod cert textul tradus de echipa lui Aron, dar a refuzat să-l valorifice în traducerea pe care o iniţiază la 1783, după *Septuaginta*. E mai greu de înţeles, într-adevăr, de ce afirmă el că textul tradus la 1760 s-a păstrat numai pe nişte hârtii şi că unele dintre acestea s-au pierdut, de vreme ce textul a ajuns la noi în două variante, una chiar pregătită pentru tipar, dar care, cum se exprimă Micu însuşi în *Istoria şi lucrurile şi întâmplările românilor*, „pentru cuvioase pricini nu s-au tipărit". *Cuvioasele pricini* invocate de Micu sunt decodate de I. Chindriş (*Secolele*, p.307); în mod logic, ar putea fi vorba de moartea autorului, dar şi de faptul că, într-un mediu în care ruperea de tradiţia bisericii orientale era practic imposibilă, nu se putea tipări o *Biblie* care urma textul *Vulgatei* occidentale. În alt mod decât în cazul spătarului Milescu (care spărgea şi tiparele vremii, traducând *Vechiul Testament* din greacă şi nu din slavonă), autorul unei asemenea realizări nu rămânea în conştiinţa posterităţii. Este acum de datoria acesteia să-l aşeze pe Petru Pavel Aron între cei care au trudit la „facerea" *Bibliei* în limba română.

[12] Este acesta unul dintre motivele care ne-au determinat să credem că Micu a cunoscut în mod direct traducerea lui Petru Pavel Aron (poate numai „maculatorul" traducerii, – deşi el aminteşte în *Istoria şi lucrurile şi întâmplările românilor* de „cuvioase pricini" care au împiedicat tipărirea –, variantă incompletă şi căreia îi lipseau, într-adevăr, „mâna şi îndreptarea de pe urmă", cum susţine în cuvântul *Către cetitoriu*). Celălalt argument, cu care susţinem faptul că monahilor blăjului (şi cu atât mai puţin lui Samuil Micu!) nu le era străin textul tradus de echipa lui Petru Pavel Aron, este irefutabil: cvasiidentitatea rezumatelor capitolelor din B1760 şi B1795. Iată pentru exemplificare câteva rezumate selectate, pentru economia lucrării, numai din trei cărţi biblice. ***Cartea Facerii*: B1760, cap. 1:** „Despre zidirea lumii, usebirea şi podoaba făpturilor şi de închipuirea omului, căruia au supus Dumnezeu toate care zidise.", **B1795, cap.1:** „Despre zidirea lumii, osibirea şi podoaba făpturilor şi des pre zidirea omului, căruia i-au supus Dumnezeu toate care zidisă. "; ***Pildele lui Solomon*: B1760, cap.1:** „Folosirea pildelor. Ascultarea şi îndemnul spre înţălepciune. Fiiul să dojeneaşte să nu urmeze după îmblânzirile păcătoşilor. Înţelepciunea îndeamnă spre a sa îmbrăţişeare, şi celor ce o urăsc le vesteaşte perirea.", **B1795, cap.1:** „Folosul pildelor; ascultarea şi îndemnul spre înţelepciune; să dojeneaşte fiiul să nu urmeaze după îmblânzirile păcătoşilor; înţelepciunea îndeamnă spre a sa îmbrăţişeare, şi celor ce o urăsc le vesteaşte perirea."; **B1760, cap.3:** „Înţălepciunea lungeaşte viaţa. Mila şi adevărul să nu să părăsască. Nădeajdea spre Dumnezeu. Teamerea de Dumnezeu. Dumnezeu să Se cinstească. Certarea lui Dumnezeu cu veselie a o priimi. Lauda înţălepciunii Celor ce urmează înţălepciunea toate li-s norocite. Priiatinului degrabă a-i da, nici a-i face rău, nu a să prici Celor răi a nu urma. Perirea celor fără leage şi blagosloveniia cuvioşilor.", **B1795, cap.3:** „Înţelepciunea lungeaşte viiaţa; mila şi adevărul să nu să părăsească, nădeajdea spre Dumnezeu, teamerea de Dumnezeu; Dumnezeu să Se cinstească; certarea lui Dumnezeu cu veselie a o priimi; lauda înţelepciunii; celor ce urmează înţelepciunea toate le sânt norocite; degrab a da priiatinului şi a nu-i face rău; nu a să prici celor răi a nu urma perirea celor fără de leage, ci blagosloveniia cuvioşilor."; ***Sfânta Domnului Isus Hristos Evanghelie de la Matheiu*: B1760, cap.2:** „În ce chip filosofii cu daruri la Hristos cel născut au venit. Despre răpştirea lui Irod asupra pruncilor şi izgonirea lui Hristos în Eghipt şi de întoarcerea Lui la pământul Israil.", **B1795, cap.2:** „În ce chip filosofii cu daruri la Hristos, cel născut, au venit; despre răpştirea lui Irod asupra pruncilor şi izgonirea lui Hristos în Eghipt şi de întoarcerea Lui la pământul Israil". Cvasiidentitatea despre care vorbeam mai sus este, credem, concludent ilustrată de aceste fragmente. Comparaţiile se pot însă extinde la nivelul tuturor cărţilor *Bibliei*, fără a afecta concluzia noastră. Este cert că cei însărcinaţi de Ioan Bob cu întocmirea predosloviilor la cărţile biblice şi a rezumatelor la capitole pentru Biblia tradusă de Samuil Micu – printre care s-a aflat Micu însuşi (cf. I. Chindriş, *Secolele*, p. 337–338) – au avut în faţă traducerea lui Aron, în cele mai multe cazuri mulţumindu-se cu simpla copiere a rezumatelor la capitole din acest text.

[13] Dacă ne referim la locul în care se realizează traducerea, Blajul se situează într-o arie lingvistică de interferenţă între subdialectul nordic şi cel sudic, arie care prezintă afinităţi mai ales cu variantele nordice din Banat-Hunedoara, Transilvania de nord şi Moldova, şi în mai mică măsură cu subdialectul sudic (Cf. I. Gheţie, Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1974, p.332). Se impune însă o precizare: trebuie să ţinem seama aici numai în subsidiar de locul unde se desfăşoară activitatea propriu-zisă de traducere, pe primul plan trecând locul de obârşie pentru fiecare traducător în parte. Întrucât includerea lui Ioan Săcădate (originar din satul Săcădate din regiunea Sibiului) în echipa care a lucrat la traducere stă sub semnul incertitudinii (Vezi I. Chindriş, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediţia de faţă, vol.I, p.LXX), putem spune că toţi traducătorii sunt de la nord de linia Mureşului, dar divergenţe dialectale se întâlnesc în interiorul fiecărei arii lingvistice, mai ales atunci când aceasta este mai întinsă. Episcopul Petru Pavel Aron este din Apuseni, din Bistra moţească, Grigore Maior este din Sărvăzel, în Sălaj, aproape de Tăşnad, Silvestru Caliani vine din centrul Transilvaniei, din Sânmartinul de Câmpie, Atansie Rednic, din Giuleşti, Maramureş, Gherontie Cotorea, din satul Totoiu, aproape de Alba-Iulia, Petru Pop de Daia, din Daia Română, judeţul Alba. Se conturează astfel o arie lingvistică foarte largă, în care se înscrie şi zona de la confluenţa Târnavelor, unde se afla atunci centrul spiritual al românismului.

[14] Aici intrăm în contradicţie, într-o măsură, cu o observaţie a lui I. Gheţie în legătură cu norma literară a două dintre cărţile realizate de Petru Pavel Aron: *Învăţătura creştinească*, ediţia a II-a din 1756, şi *Păstoriceasca poslanie* sau *Dogmatica învăţătură* din 1760. Specialistul bucureştean, care insista asupra faptului că norma literară muntenească era în expansiune după 1750, în Transilvania de sud-vest, prin cărţile blăjene care reproduceau cărţi ieşite din tipografiile de la Bucureşti sau de la Râmnic, susţinea că procesul de muntenizare „ne întâmpină şi în paginile cărţilor care nu reproduc tipărituri bucureştene sau râmnicene" (BDRL, p.410). În realitate, procesul de muntenizare a normelor literare din cărţile tipărite trebuie pus, în bună măsură, pe seama tipografilor, unii dintre ei veniţi chiar de la Râmnic (Cf. *ibidem*, p.415). Însuşi Gheţie, care nu le atribuia un rol decisiv tipografilor în impunerea normei muntene ca limbă literară în Transilvania, era totuşi de părere că, „intrate la tipar, textele, indiferent în ce variantă a limbii literare erau scrise, deveneau munteneşti" (*ibidem*, p. 412). Aceasta înseamnă că acolo, în tipografie, diortositorului şi tipografului le revenea sarcina, nu întotdeauna uşoară, de a „îndrepta" limba cărţilor date la tipar, în sensul eliminării particularităţilor nemunteneşti. O comparaţia între manuscrisele autografe ale celor două texte mai sus invocate şi textele tipărite ar fi concludentă în acest sens.

exemplu, **2.1.2.6.).** Ceea ce se pare că au urmărit cu precădere în demersul lor, şi le-a reuşit în bună măsură, a fost eliminarea maghiarismelor, care se întâlnesc în număr mare în traducerile realizate în Transilvania sub înrâurirea directă a calvinismului Nu înseamnă că lipsesc cuvintele de origine maghiară, dar prezenţa lor nu este deloc rebarbativă. De altfel, cele mai multe circulă până astăzi în regiunea amintită şi în arii dialectale învecinate sau chiar sunt populare (*beteşug*). Dintre elementele de origine maghiară sau formate în limba română pe baza unui cuvânt împrumutat din maghiară reţinem câteva, pe care le-am întâlnit mai des în text: *acar, băsău, baştă, batâr, beteşug, bolând, bolânzeşte* (adv.), *bolânzie, dărab, mintean, modru.*

Deşi se traduce într-o perioadă în care normele variantei literare din Muntenia erau în evidentă expansiune[15], textul tradus în 1760 la Blaj păstrează, cum deja am subliniat, numeroase particularităţi dialectale ale ariei lingvistice din care provin traducătorii. Ne aflăm în faţa unui text manuscris, iar manuscrisele au fost întotdeauna păstrătoare şi purtătoare ale tradiţiei literare mai vechi şi ale unor fapte de limbă dialectale.

2. Aspecte ale limbii literare în textul de la 1760

2.1. Particularităţi fonetice[16]

Peisajul fonetic din acest text nu este neapărat spectaculos, în ciuda numeroaselor divergenţe care se înregistrează, deoarece în mai toate textele – cu precădere în manuscrise – din această perioadă şi chiar de mai târziu se perpetuează destul de multe aspecte divergente în raport cu norma unică muntenească, în tot mai mare expansiune, după cum am văzut, prin intermediul cărţilor provenite îndeosebi din tipografia Râmnicului. Ceea ce se întâlneşte în *Biblia* tradusă la Blaj între 1760–1761, mai mult decât în altă parte, dar numai în cazul anumitor fenomene lingvistice, este circulaţia amestecată a formelor, justificată în mai mare măsură atunci când e vorba de o lucrare care este rezultatul unui efort colectiv.

2.1.1. Vocalele[17]

2.1.1.1. Este specifică perioadei în care se realizează *Biblia lui Petru Pavel Aron* evoluţia consecventă a vocalei [a], în poziţie atonă, la [ă], în cuvinte ca *balaur* şi *zadar*. Fenomenul caracterizează textele provenind din Moldova, Transilvania şi Oltenia şi este general[18] în textul analizat: *bălauri* (2Lg 32,33), (Ir 50,39); *bălaurilor* (Iov 30,29), (Ir 10,22; 49,33; 51,37); *bălaur* (Ir 51,34) etc. *zădar*: în loc. adv. *în zădar* „zadarnic" (Iş. rezum. cap.1; 20,7), (Jos 7,3), (1Sm 25,21), (Iov 1,9; 2,3; 9,29; 15,31; 39,16), (Ir 2,30; 4,30; 6,29; rezum. cap.7; rezum. cap.11; 22,13; 46,11), (In 15,25; rezum. cap.21).

2.1.1.2. Cuvântul *măcar* (<ngr. *makári*[19]) prezintă două variante: în cele mai multe cazuri, [a] protonic nu trece la [ă]: *macar*: în loc. cj. *macar că* (Jd 5,19; 7,22; 10,13), (Ir 4,27); *macar* (1Sm 23,14), (Ir rezum. cap.35); *macar*: în loc. cj. neobişnuită *macar deşi* în loc de *macar că* (Fc 31,7), (Iov 20,18; 21,26), (Ir rezum. cap.18); în alte cazuri, mai rar, [a] evoluează la [ă]: *măcar*: în loc. cj. *măcar că* (2Lg. 10,15); (Jd 19,7); *măcar* (Fc 40,23; 42,8), (2Sm 18,3), (Iov 9,31); (Ir 15,7). Precizăm că am înregistrat şi forma *mâcar* (2Lg rezum. cap.13), aceasta din urmă în mod sigur un reflex al grafiei divergente, fără susţinere în plan fonetico-fonologic.

Încadrăm alături de adverbul *măcar* substantivul *măslin*, derivat regresiv din forma de feminin, în care se reflectă fonetismul mai apropiat de etimon: *maslin* (Fc 8,11), (Ir 11,16), (Ps 51,10; 127,3); *maslinul* (Iov 15,33); *maslinului* (Jd 9,8, 10); *maslini* (2Lg 28,40), (Jos 24,13); maslinii (Iş 23,11), (2Lg 6,11), (Jd 15,5), (1Sm 8,14); *maslinilor* (Iş 27,20), (2Lg 24,20), (2Sm 15,30), (Lc 19,29, 37; 21,37; 22,39), (In 8,1).

2.1.1.3. Fenomenul trecerii lui [ă] protonic la [a] nu se înregistrează practic în textul analizat. De exemplu, substantivul *păcat* şi formele din paradigma lui gramaticală nu se întâlnesc decât în varianta cu [ă]: *păcatele* (Fc rezum. cap.6), (Iş 34,7, 10), (2Lg rezum. cap.9; 9,18), (1Sm rezum. cap.2); *păcatul* (Fc 4,7; 18,20; 31,36; 41,9), (Iş 9,34; 10,17; 32,34; rezum. cap.33), (2Lg 9,21, 27), (1Sm 2,17; 15,23, 25; 20,1), (2Sm 12,13; 19,20); *păcat* (Fc 20,9; 26,10; 50,17), (Iş 29,14, 35; 30,10; 32,21, 30, 31), (2Lg 15,9), (1Sm 6,3; 12,23; 14,38); *păcatelor* (1Sm 12,19); *păcatului* (Fc 43,9; 44,32); *păcate* (Fc rezum. cap.49) etc. La fel *bărbat* şi toate formele flexionare ale acestui substantiv: *bărbat* (Fc 1,27; 2,23; 4,23; 5,2; 6,9; 7,2, 3, 9, 16; 9,20; 19,8, 31; 20,3; 24,16; 25,27; 29,19; 32,24; 38,14; 39,2, 14); *bărbatului* (Fc 3,6, 16; 9,5; 16,2, 3; 20,7; rezum. cap.30; 30,1, 9, 18; 39,16); *bărbaţi* (Fc 6,4; 32,6; 44,4; 47,6); *bărbaţilor* (Fc 12,20; 14,24; 19,8; 24,32); *bărbaţii* (Fc 17,23, 27; 18,16; 19,4, 5, 10; 20,8; 26,7; 34,22, 24, 25; 43,15, 16, 17); *bărbaţ* (Fc 18,2; 33,1; 46,32; 47,2); *bărbatul* (Fc 29,32, 34; 30,5, 15, 20; 38,25; 49,6)[20].

---

[15] I. Gheţie susţine că spre 1750 s-a realizat cea dintâi unificare lingvistică, în sensul muntenizării normelor limbii române literare din celelalte regiuni (BDRL, p.376 ş.u.).

[16] Facem precizarea că toate exemplele au fost excerptate din ediţia de faţă a textului *Bibliei lui Petru Pavel Aron*. Divergenţele care caracterizează textul la nivelul grafiei, indiferent de cauzele care le-au generat (Vezi I. Chindriş, *Secolele*, p.311), au pus serioase probleme specialiştilor care au asigurat transcrierea textului. Este firesc, aşadar, ca aspectele care decurg de aici să se perpetueze în materialul care a rezultat în urma despuierii textului, şi, implicit, să se repercuteze asupra interpretărilor avansate în analiza noastră, cu precădere la nivelurile fonetic şi morfologic şi, în mai mică măsură, la nivelurile sintactic şi lexical. Am adus în discuţie şi forme de tipul *mâcar, câtră, tâlpi, tâbli* etc, care au fost transcrise întocmai pentru a reflecta grafia originalului, deşi aceste grafii nu sunt susţinute în plan fonetico-fonologic, deoarece, în mod cert, nimeni nu pronunţa aceste cuvinte [*mâcar*], [*câtră*], [*tâlpi*], [*tâbli*] etc.

[17] Vom analiza aici şi situaţia semivocalelor pentru a nu le mai discuta într-un subcapitol aparte.

[18] Pentru a contura mai bine decât o poate face un simplu studiu lingvistic, oricât de amănunţit, fizionomia limbii acestui text, am întocmit un amplu *Indice de cuvinte*, defalcat pe cărţi biblice şi combinat cu glosarea cuvintelor care ar putea pune probleme cititorului din zilele noastre. Prin urmare, nu vom exemplifica în exces fenomenele pe care le semnalăm şi le explicăm, cei interesaţi putând urmări un fenomen lingvistic sau altul în *Indicele* care secondează fiecare carte biblică.

[19] Pentru o discuţie mai amplă în legătură cu originea acestui cuvânt, vezi H. Mihăescu, *Influenţa grecească asupra limbii române pînă în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1966, p.156.

[20] Cum numărul ocurenţelor acestui cuvânt în *Cartea Facerii* este impresionant, am considerat concludente exemplele excerptate din această carte. Situaţia din celelalte cărţi biblice se poate uşor vedea în *Indice*.

2.1.1.4. Fonetismului [ă] în *păhar*, cu răspândire cvasigenerală în această perioadă se reflectă şi în textul analizat: *păharul* (Fc 40,11, 13, 21; rezum. cap.44; 44,2, 5, 12, 16, 17), (Jd 5,25), (Lc 22,17, 20, 42); *păhară* (Iş 25,29, 33); *păhare* (Iş 37,16), (Jd 9,27); *păharului* (Lc 11,39).

2.1.1.5. Fonetismul mai apropiat de etimon este cvasigeneral în cazul cuvintelor *blăstăm, (a) blăstăma, năcaz, fămeie*, precum şi în formele lor flexionare şi în derivatele lor. Abaterile sunt destul de rare: *oi blestema* (Fc 12,3); *vor blestema* (Fc 12,3); *va blestema* (Fc 27,29); *fie blestemat* (Fc 27,29) faţă de: *blăstămat eşti* (Fc 3,14); *blăstămat va fi* (Fc 3,17); *au blăstămat* (Fc 5,29); *blăstămat vei fi* (Fc 4,11); *voi blăstăma* (Fc 8,21); *blăstămaţ* (Jd 5,23); *blăstămaţi* (Jd 5,23); *blăstăma* (Jd 9,27) etc.; derivatul *femeiască*: *(cele) femeieşti* (eufem.) „menstruaţie" (Fc 18,11), faţă de *fămeiască* – în loc. s. (Pop.) *parte fămeiască* „fiinţă de sex femeiesc" – (Fc 6,19), (Jd 16,27). În mod evident însă, norma este cu fonetismul mai apropiat de etimon: *blăstămul* (Jd 9,57); *blăstăm* (Jd 21,18); *fămeia* (Fc 7,2); *fămeaia* (Fc 1,27; 5,2); *fămeaie* (Fc 7,3, 9, 16); *fămei* (Jd 5,30); *fămeaile* (Jd 21,16) etc.; *năcazurile* (Fc 3,16); *năcazul* (Fc 16,11; 31,42); *năcazului* (Fc 35,3); *vor năcăji* (Fc 15,13); *năcăjindu(-să)* (Fc rezum. cap.16); *vei năcăji* (Fc 31,50); *(să) năcăjeaşte* (Jd rezum. cap.3); *năcăjiia* (Jd 6,9); *(s-)au năcăjit* (Jd 10,8, 9); *a năcăji* (Jd 16,5); *năcăjiţi (foarte)* (Jd 2,15); *(celor) năcăjiţi* (Jd 2,18) etc.

În forme precum: *(să) blastămă* (Fc rezum. cap.9); *blastămă* (2Sm 16,9), (Iov rezum. cap.3; 3,8; 15,5), (Ir 15,10; 23,17); *să blasteme* (2Lg 23,4), (2Sm 16,10, 11) etc., [a] tonic nu îşi poate modifica timbrul pentru a deveni [ă].

2.1.1.6. Cuvintele *perete* (<lat. *parietem*) şi *pereche* (< lat. *paric(u)la*) se întrebuinţează în text în formele mai apropiate de etimon: *păreatele* (Fc 38,29), (1Sm 18,11); *păreate* (1Sm 19,10; 20,25; 25,22, 34); *păreţi* (2Sm5,11); *păreţii* (Iş 30,3; 37,26) etc.; *păretari* (Iş 26,1); *păretariu* (Iş 26,2); *părătarelor* (Iş 26,6) etc.; *păreache* (1Sm 14,14), (Lc2,24); *părechi* (Iov 1,3; 42,12), (Lc 14,19).

2.1.1.7. Cuvântul *nădejde* şi derivatele acestuia atestă tot fonetismul mai apropiat de etimon, fiind respectată evoluţia fonetică normală a lui [a] din elementele străine (slave, ungureşti etc.), redat foarte frecvent prin [ă][21], cu toate că în alte texte scrise în aria nordică este atestată inovaţia fonetică [ă] > [*e*][22]. Norma veche este aici riguros respectată: *nădejde* (1Sm 24,1, 23), (Ir 7,14); *nădeajde* (Ir 9,4; rezum. cap.17; 31,17; 39,18; 48,13); *nădeajdea* (Ir 17,7, 17; 48,7) etc.; *nădăjdui-voiu* (2Sm 22,3); *nădăjduiesc* (2Sm 22,31), (Ir rezum. cap.7; 46,25); *nădăjduindu(-să)* (1Sm rezum. cap.14; rezum. cap.17); *a nădăjdui* (Ir rezum. cap.9; 28,15; 29,31); *ai nădăjduit* (Ir 13,25) etc.; *nădăjduirea* (Ir 2,37); *nădejdioară* (Ir 31,21).

2.1.1.8. Aceeaşi evoluţie cunosc cuvintele (a) *locui* (<mg. *lakní*), *locaş* (<mg. *lakás*) şi derivatele lor (*locuire, locuitor, locuinţă, nelocuit*); întâlnim în textul analizat numai formele mai apropiate de etimon (*lăcui, lăcaş, lăcuire, lăcuitor, lăcuinţă, nelăcuit* etc.) şi nu pe cele actuale, care au fost ulterior refăcute prin analogie cu *loc*[23].

2.1.1.9. Prepoziţia *către* (<lat. *contra*) cunoaşte în acest text tot forma veche, mai apropiată de etimon, *cătră* (Iov 1,8, 12; 2,2, 3, 6, 10; 4,12 etc.). Ca variantă grafică, nu şi fonetică, am înregistrat şi forma *câtră* (Fc 3,13; 9,1). În unele cărţi această formă nu cunoaşte nici măcar o ocurenţă (2Sm, Ir, Dn), în altele însă este notată consecvent (în Jd am înregistrat 75 de ocurenţe ale formei *câtră*, faţă de numai 7 ale formei *cătră*; în 1Sm înregistrăm circa 100 de ocurenţe pentru *câtră*, faţă de numai 60 pentru *cătră*).

2.1.1.10. Cuvântul *năsip* (<bg. *nasip*) l-am înregistrat numai cu fonetismul mai apropiat de etimon: *năsipul* (Fc 22,17; 28,14; 32,12; 41,49), (1Sm 13,5), (2Sm 17,11), *năsip* (Fc 26,15), (Iş 2,12), *năsipului* (2Lg 33,19) etc. Inovaţia fonetică [ă] > [*i*] caracterizează în această perioadă textele provenind din aria sudică, în timp ce aria nordică va păstra şi după 1780 fonetismul mai apropiat de etimon[24].

Cu evoluţie diferită este verbul (a) *privi*, care este atestat în acest text exclusiv în forma cu [*i*], nici o dată în forma *prăvi* sau măcar în forma intermediară *previ*[25].

2.1.1.11. Cuvintele (a) *ridica*[26] şi (a) *risipi* şi cele care intră în paradigmele lor gramaticale şi în familiile lor lexicale sunt prezente cel mai frecvent în formele cu fonetismul mai apropiat de etimon[27]: *au rădicat* (Fc 7,17; 14,2; 28,18; 31,45; 35,14, 20; 45,2), (Jd 2,4; rezum. cap.6; 21,2), (Ir 51,1; 52,31); *rădicându-* (Fc 13,10; 18,2; 24,63; 33,1), (Jd 19,17); *rădicat-au* (Fc 22,13); *am rădicat* (Fc 28,22; 31,10, 51).

Pentru verbul *a răsipi* este cvasigeneral fonetismul mai apropiat de etimon: *răsipind* (Fc 9,11), *voi răsipi* (Fc 49,7), (Ir 13,14), *vei răsipi* (Jd 6,25), *au răsipit* (Jd 9,45), (Ir 10,25) *să răsipeşti* (Ir1,10). În aceeaşi situaţie sunt participiul verb sau adjectiv *risipit, -ă*: *răsipite* (Ir 2,13), *răsipiţi* (Ir rezum. cap.40; 40,7), *răsipită* (Ir 50,17) şi substantivul *risipire*: *răsipirea* (Ir rezum. cap.1; rezum. cap.25), *răsipire* (Ir rezum. cap.12; 12,11; 15,3; 17,3), *răsipirile* (Ir 25,34).

Fonetismul intermediar cu [*i*] nu este frecvent, fiind multe cărţi în care nu apre nici măcar o dată alături de fonetismul mai apropiat de etimon. Exemplificăm cu câteva forme[28]: *au râdicat* (Fc 21,16); *râdicându-* (Fc 22,4), (1Sm 6,13); *râdicând* (Fc 29,11; 43,29); *râdicându(-se)* (Jd 9,26); *râdică* (1Sm 2,8); *ai râsipit* (Tov 3,4); *râsipeaşte* (Tov 6,8), (Naum 21); *au râsipit* (Tov 13,4), (Naum 2,2); *voiu râsipi* (Naum 2,13); *râsipire* (Idt 5,23).

---

[21] Cf. Ov. Densusianu, ILR, II, p.53; ap. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.9.

[22] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.294.

[23] Vezi ocurenţele înregistrate în *Indice*.

[24] Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.9.

[25] Vezi ocurenţele înregistrate în *Indice*.

[26] Formele actuale ar fi rezultatul unui fenomen de hipercorectitudine: vocala [*i*] (<[ă] <[*a*] neacc.) >[*i*]. Nu este exclus ca schimbarea aceasta ([*i*] >[*i*]) să fie rezultatul unei asimilaţii vocalice la vocala [*i*] din silaba următoare, în cuvinte precum: *a ridica, a risipi, nisip*. Cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.64.

[27] Fenomenul nu este izolat, ci este cvasigeneral în textele acestei perioade, cu puţine excepţii, în toate regiunile (Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.295). Nici după 1780 nu va fi definitiv abandonat în favoarea formelor intermediare sau a celor cu [ă] > [*i*] (Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.10).

[28] Pentru situaţia la nivelul întregului text, vezi formele înregistrate în *Indice*.

2.1.1.12. În privința cuvintelor *folos, noroc, norod, (a) noroci, norocire, (a) zăbovi*, situația reflectată în textul de față confirmă afirmația potrivit căreia fonetismele etimologice, concurate serios de cele noi chiar din secolul al XVII-lea, ieșiseră din uz sau, oricum, se întâlneau rar[29]. Se realizează, așadar, numai accidental forme vechi: *nărocit* (Jd rezum. cap.4), (Nm 14,41); *zăbăvise* (Jos 10,37).

2.1.1.13. Norma pentru cuvintele *(a) mulțumi, mulțumire, mulțumită* („mulțumire"), cu [ă], este peste tot respectată: *să mulțămască* (2Sm 8,10); *să mulțămească* (2Lg 8,10); *au mulțămit* (Iov 31,20); *mulțămind* (Fc 24,48); *mulțămita* (Jd rezum. cap.5); (1Sm rezum. cap.2), (Ne 12,43); *mulțămită* (Fc rezum. cap.8), (Iș rezum. cap.15), (2Sm rezum. cap.7; rezum. cap.22), (Ne 12,37); *mulțămire* (Is rezum. cap.42; rezum. cap.49); *mulțămirea* (Ne 12,27); *mulțămirii* (Is rezum. cap.12).

2.1.1.14. Cuvântul *(a) lepăda* și derivatele sale nu cunosc evoluția lui [e] > [ă], deși aria lingvistică în care se înscrie textul ar trebui să favorizeze realizarea acestui fonetism. Doar câteva exemple cu [ă] putem cita: *a lăpăda* (2Lg rezum. cap.23); *am lăpădat* (Jd 6,9); *au lăpădat* (Nm 5,4); (Mc 12,8); *lăpădându-* (Lc 4,35); *vor lăpăda* (Lc 6,22); *a fi lăpădat* (Mc 8,31), (Lc 17,25); *lapădă* (Mt 18,8)[30]. Este interesant faptul că, în același spațiu lingvistic, cu nici 30 de ani mai târziu, dacă ne raportăm la momentul realizării traducerii, Samui Micu va întrebuința consecvent în traducerea *Bibliei* formele în care asimilarea vocalică se produce[31].

2.1.1.15. În cuvintele *derege (direge), derept (direpț), dereptate (direptate), deregător (diregător)* sincopa lui [e] ([i]) este cvasigenerală: *drept* (Fc rezum. cap.6; 6,9; 7,1; 20,4; 27,36), (Iov 1,1, 8; 2,3; 6,29; 8,3, 6; rezum. cap.9; 9,15; 10,15; 13,18; 15,14; 22,3; 32,1, 2; rezum. cap.33; 33,32; 34,5, 17; rezum. cap.35; 35,3; 36,3); *dreptul* (Fc 18,23, 25); *dreapta* (Fc 13,9), *dreaptă* (Fc 24,27, 48; 48,17); *dreptate* (Fc 15,6; 18,19), *dreptatea* (Fc 30,33) etc. Cum *Indicele de cuvinte* prezintă o imagine sinoptică asupra textului, nu augmentăm numărul exemplelor în care s-a produs inovația fonetică. Precizăm, în continuare, că sunt relativ puține cazurile în care [e] ([i]) se păstrează și înregistrăm câteva exemple: *deregători* (Fc 41,34); *direpț* (Fc 44,16), (Jd 9,19), (Iov 19,29; 33,1; rezum. cap.36), (Ir 5,5; rezum. cap.6; 26,19; 33,16; 37,15); *direaptă* (Jd 3,21) etc. Textul nu face decât să confirme o stare de lucruri: în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea formele etimologice sunt concurate de cele noi și împinse la periferia uzului, pentru ca, în final, acestea din urmă să se impună ca normă unică a limbii române literare.

2.1.1.16. Cuvinte de tipul: *aminte, din* (și compusele în care acesta intră), *cuvinte, veșminte* etc. nu apar decât în forma cu [i] (< [e] tonic sau aton). Faptul este firesc, deoarece formele vechi erau destul de rar raspândite chiar în texte din secolul al XVII-lea.

2.1.1.17. Cuvântul *tânăr*, indiferent de valoarea morfologică cu care este întrebuințat, cunoaște atât forma cu [î], cât și forma cu [i], aceasta din urmă realizându-se într-un număr neașteptat de mare de cazuri[32]: *(foarte) tinăr* (Fc 18,7), *tinăr* (Fc 21,20), (Jd 17,7), (2Sm 23,8); *(cel mai) tinăr* (Jos 15,17), (1Sm 17,55); *tinărului* (Jd 18,3, 15, 17), (Ir 15,8), *tinărul* (Jd 19,9), (1Sm 14,1), (2Sm 1,13); *(mai) tinăr* (In 21,18).

Foarte rar, [i] apare în locul lui [î] și în alte cuvinte: *sint* (Fc 20,13), indicativul prezent al verbului (a) *fi, singele* (Iș 23,18); *sinul* (2Sm 12,3); *simbetei* (Iș rezum. cap.16), (Lc 13,14, 16); *simbăta* (Iș 16,29); *lăsind* (Fc 39,12), (2Sm 2,30); *lăsindu(-să)* (Ir rezum. cap.37). Cum de fiecare dată consoana precedentă este [s], putem vedea în aceste cuvinte grafii hipercorecte ale celor care încercau să evite în scris durificarea consoanei, conștientizând ca această rostire este una locală[33].

2.1.1.18. În paradigma verbului *a intra* și în substantivul *intrare* se conservă, fără excepție, fonetismul arhaic cu [î-]: *a întra, întrare*[34].

2.1.1.19. [î]>[u] în cuvintele *(a) umbla, (a) umple, (a) umfla*, doar sporadic consemnându-se formele mai apropiate de etimon. Pentru că formele cu [î]>[u] sunt cvasigenerale și se pot ușor urmări în *Indice*, înregistrăm, în continuare, câteva realizări cu [î]: *au împlut* (Fc 7,18; 21,19), (Iș 1,7; 35,31), (Jd 6,38; 17,5); *împluse* (Fc 24,16); *împlându-* (Fc 26,15), (Iș 40,28), *împle(-să)-va* (Iș 15,9), *am împlut* (Iș 28,3); *(să) împluse* (Jos 3,15); *împlutu(-)-au* (Tng 3,15); *împlând* (Fc 12,9); *voiu împla* (Ir 2,25); *(să) înflă* (Iov 31,23); *înflarea* (2Lg 18,22).

2.1.1.20. În cuvântul *curând*, [î]>[u] apare ca o particularitate a textelor scrise în Transilvania și Moldova[35]: *curund* (Fc 27,20), (Iș 32,8) (Iov 7,18; 10,20); *(mai) curund* (Fc 41,32), (Iș 2,18), dar sunt de departe mai frecvente formele cu [i]: *curând* (Fc 27,20), (Iș 12,33), (Jd 2,17, 23; 9,48, 54), *(mai) curând* (Fc 45,19). Uneori cele două forme apar chiar în cadrul aceluiași verset: (Fc 27,20).

2.1.1.21. Sincopa lui [î] în verbul *(a) sfărâma* și în derivatele acestuia nu se produce în toate situațiile, ceea ce face ca formele să circule amestecat: *au sfărâmat* (Iș 9,25); *să (se) sferime* (Iov 18,16); *sfărâmarea* (Ir 10,19), dar cu preponderența formelor fără [î]: *vei sfărma* (Iș 23,24), *(s-)au sfămat* (Jos 9,12), *au sfărmat* (Jd 8,16), (1Sm 5,6; 6,5), (Ir 5,5; 52,17), *voiu sfărma* (Jd 8,7), (Ir 51,21, 22, 23), *voiu sfârma* (2Sm 22,43), *ai sfărmat* (Iov 22,9), *va sfărma* (Ir 5,17; 43,13), *am sfărmat* (Ir 48,38); *sfărmându-* (2Lg 9,21), *sfărmați* (2Lg 12,3) *sfărmare* (Ir 6,1), *sfărmării* (Ir 48,5).

2.1.1.22. [o] aton >[u] în acest text, lucru firesc pentru că fenomenul caracterizează și în această perioadă variantele nordice, cu precizarea că în paradigma verbului *a dormi* formele cele mai frecvente sunt cele cu [o]: *am dormit* (Fc 19,34); *vei dormi* (Fc 19,34); *au dormit* (Fc 19,35; 28,11; 30,16; 34,2), (Jd 16,3); *dormind* (Fc 32,13); *dormi-vom* (Ir 3,25), *vor dormi* (Ir 51,57), față de cele cu [u], mult mai rare: *să durmim* (Fc 19,32), *au durmit* (Fc 19,33; 35,22), *a durmi* (Jd 16,19); *vei durmi*

---

[29] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.295 și N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.10-11).

[30] Pentru o imagine de ansamblu asupra fenomenului în discuție, vezi formele înregistrate în *Indice*.

[31] Vezi, în acest sens, analiza lingvistică asupra *Bibliei de la 1795*, în N Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.11.

[32] Fenomenul fie se produce în urma refacerii lui [i] după forma de plural, fie, într-un text sud-vest ardelenesc, este o particularitate a graiurilor vorbite în aria sud-vestică a Dacoromaniei (Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.92 și p.299.

[33] Vezi infra, **2.1.2.18.2.**

[34] Vezi ocurențele înregistrate în *Indice*.

[35] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.300.

(Pl 24,33). Într-o situaţie similară este verbul coradical *a dormita*: *vei dormita* (Pl. 6,10); *dormitează* (Pl 10,5), dar şi *vei durmita* (Pl 24,33), cu precizarea că acest verb apare destul de rar în text.

Şi în cazul altor cuvinte formele circulă amestecat: *urbire* (Fc 19,11); *usebirea* (Fc rezum. cap.1); *(s-)au usebit* (Iov 21,10); *(să) uspătă* (Fc rezum. cap.43), *să se uspete* (Jd 16,23), *uspătându-(să)* (Jd 19,22), *uspătându(-se)* (2Sm rezum. cap.13), *(să) uspăta* (Iov rezum. cap.1); *uspăţ* (Fc 19,3; 26,30; 29,22; rezum. cap.43; 43,16), *uspăţu* (Fc 21,8; 40,20), (1Sm 25,36, 36), (2Sm 13,27), (Iov 1,4), *uspeţe* (Jd 16,25), *uspeţele* (Jd 16,25), *uspăţului* (Iov 1,5), faţă de: *ospăţu* (Fc 24,54; 43,32), (Jd 14,12, 17; 19,21), (2Sm 3,20; 12,4), (Ir 16,8), *ospeaţe* (Jd 9,27), *ospăţ* (Jd 14,10); *orbeasc* (Iş 23,8), (2Lg 16,19), *(să) orbeaşte* (Jd rezum. cap.16), (Iov rezum. cap.3); *orbie* (2Lg 28,28); *osăbit* (Jd 18,7).

În formele verbului (*a*) *înconjura* şi în derivate, [*o*] > [*u*][36] fără excepţie.

2.1.1.23. Cuvântul *tolbă* (<t.c., sl., rus., ucr. *torba*) l-am înregistrat numai în forma cu [*u*]: *tulba* (Fc 27,3), (Iov 30,11; 39,23), (Ir 5,16), *tulbă* (Fc 50,25), *tulbele* (Ir 51,11), *tulbei* (Tng 3,13). Închiderea lui [*o*] etimologic se pare că s-a produs sub influenţa cuvântului vechi slav *tulŭ*[37] „teacă", în acelaşi timp substituindu-se şi [*r*] etimologic cu [*l*].

2.1.1.24. Verbul (*a*) *porunci* şi derivatele acestuia se folosesc exclusiv cu formele actuale[38]. Nu am înregistrat nici cazuri în care [*u*] aton în poziţie nazală să evolueze la [*î*] (*porânci*), nici situaţii în care [*u*]>[*o*], prin asimilare vocalică (*poronci*).

2.1.1.25. Cuvântul *frumuseţe* şi alte cuvinte din aceeaşi familie lexicală atestă fenomenul sincopării lui [*u*] aton: *frumseaţea* (Fc 26,7; 41,7), (Ir 49,19; 50,44), *frumseaţa* (Fc 41,24), *frumseaţe* (2Sm rezum. cap.14), *frumseţea* (Iov 5,3; 18,13) etc.; *înfrumsăţat (foarte)* (2Sm 14,25), *înfrâmsăţat* (Fc rezum. cap.2), *înfrămsăţată* (Fc 29,17), *înfrămsăţate* (Fc 49,21), *înfrâmsăşată* (1Sm 16,12); *înfrâmsăţarea* (Iş 35,9). Cum nu am consemnat decât un caz – *frumuseaţea* (Ir 31,23) – în care fenomenul nu s-a produs, suntem de părere că avem a face cu un simplu „accident" grafic.

Cum se poate observa din exemplele de mai sus, formele acestor cuvinte sunt amestecate când e vorba de evoluţia lui [*u*] la [*i*] în poziţie nazală. Această evoluţie este justificată într-un text care provine din sud-vestul Transilvaniei[39], numai că ea nu se susţine şi în cazul cuvintelor (*a*) *porunci, poruncă* (**2.1.1.24.**), fixate deja în forma devenită normă literară.

Normală pentru un text ardelenesc este sincopa lui [*u*] aton în unele forme flexionare ale verbului (*a se*) *usca*: *(te) uşti* (2Sm 13,4), *să (se) uşte* (Iov 14,11), *(să) uscă* (Iov 8,12), dar înregistrăm şi formele cu [*u*] nesincopat: *să (să) usuce* (Iov 18,16); *usucă* (Pl 17,22); *să usuce* (Pr 26,12).

2.1.1.26. [*u*] etimologic nu se mai păstrează în verbul (*a*) *osteni* şi în derivatele acestuia[40], ceea ce înseamnă că spre 1780 formele în cauză ieşiseră din uz.

2.1.1.27. Deşi fenomenul anticipării elementului palatal în cuvintele *câine, mâine, mâini* (pl. lui *mână*), *pâine* se extinde dinspre sud în toate variantele limbii literare, textul analizat atestă, în număr foarte mare, formele mai apropiate de etimon: *mânilor* (Fc 5,29; 20,5; 49,24), *mânile* (Fc 14,20; 24,30, 47; 27,16, 22, 23; 30,29; 32,16; 33,10; 37,21, 23, 27; 39,13; 43,26; 46,4; 48,14; 49,8, 24), *mâni* (Fc 22,6), *mănilor* (Fc 31,42), *mănile* (Fc 37,22); *pânea* (Fc 3,19; 25,34; 39,6; 49,20), (Iov 20,14), *pâne* (Fc 14,18; 18,5; 21,4; 24,33; 28,20; 31,54; 41,54; 45,23; 47,13), *pâni* (Fc 18,6; 43,31), (Ir 44,17), *pânile* (Fc 27,17), *păne* (Fc 37,25); *cânii* (Iov 30,1). Formele mai noi le-am înregistrat, alături de cele mai apropiate de etimon, în cazul substantivului *pâine*: *pâini* (Fc 47,15), (Ir 38,9; 41,1), *pâinea* (Iov 22,7; 28,5; 33,20), (Ir 5,17; 11,19), *pâine* (Iov 15,23; 24,5; 27,14; 42,11), (Ir rezum. cap.37; 37,20; 52,33), *pâinile* (Iov 16,11), (Ir 37,20). Sunt cărţi în care fomele mai noi ale acestui substantiv fac de departe concurenţă celor mai vechi. De exemplu, în *Psalmi*, în 15 din cele 17 ocurenţe ale cuvântului se realizează formele mai noi[41]. Acest amestec de grafii care atestă deopotrivă rostiri etimologice şi rostiri cu [*îi*] este o caracteristică generală a manuscriselor.

2.1.1.28. Cazurile de reducere a hiatului [*i – î*] la [*i*] în formele verbului (*a*) *priimi* sunt cu totul sporadice (ar putea fi vorba mai degrabă de simple „accidente" grafice decât de o tendinţă de impunere a unui fonetism nou), lucru firesc pentru că fonetismul cu cei doi [*i*] în hiat este cvasigeneral până spre sfârşitul secolului al XVIII-lea: *au primit* (Jos 22,30), (Jd 19,3); *primeaşte* (2Sm rezum. cap.19), faţă de formele cu hiatul păstrat: *au priimit* (Fc 4,11; 34,24), (Iov 42,9), *am priimit* (Fc 19,21), *priimeaşte* (Fc 23,13; 33,10, 11), *să priimească* (Fc rezum. cap.33), *priimind* (Fc 39,8), *să priimim* (Iov 2,10), *priimesc* (Iov 15,34), *priimeaşte* (Iov 22,22), *voiu priimi* (Iov 42,8).

2.1.1.29. Hiatul [*ă – u*] s-a redus uneori la [*o*] în cuvintele care au în structură adverbul *lăuntru*: *dinlontru* (Iş 37,1; 38,7), (2Sm 5,9), (Iov 20,14), *dinlontrul* (Iov 21,24; 30,27); *înlontru* (Fc 27,18; 31,50) etc., dar sunt destul de multe situaţiile când hiatul se păstrează: *înlâuntu* (Fc 19,10); *înlăuntru* (Fc 39,14; 43,16; 47,7), (Iş 2,3; 16,5), *înlăuntrul* (Iş 3,1); *dinlăuntru* (Iş 25,11; 27,8), (Iov 16,14; 37,9; 38,36), (Tng 2,11), *dinlăuntrul* (Iov 9,9), (Ir 31,20, 33). Fenomenul reducerii hiatului în discuţie caracterizează graiurile de tip nordic, dar, într-o arie de confluenţă între nord şi sud, amestecul de forme era de aşteptat.

2.1.1.30. Cuvântul *nor şi* derivatele acestuia atestă reducerea hiatului [*o-o*] la [*o*]. Fenomneul este cvasigeneral, aşa cum se poate vedea din *Indicele de cuvinte*. Formele în care se păstrează încă mai vechiul hiat [*u-o*] sunt foarte rare: *nuor* (Iş 13,21; 16,10), (Lc 12,54); *nuorul* (Iş 40,32). Nu am întâlnit însă nici un caz cu hiatul [*o-o*] (*nooi*).

2.1.1.31. Diftongul [*ia*], accentuat, în poziţie medială şi fianală, evoluează la [*ie*], fără ca acest fenomen să fie general[42]. Ca dovadă, atestările sunt destul de rare: *aceluie* (Fc 18,24; 38,21); *dintâie* (Fc 25,32; 30,41); *ie* – imperativ – (Fc 19,15); *să vă mânieţ* (Fc 45,24). S-a constatat că fenomenul se înregistrează mai des în manuscrise şi rarisim în textele tipărite. Cei

---

[36] Al. Ciorănescu (DER, p.421) precizează că forma cu [*u*] este rezultatul normal al evoluţiei cuvântului; în formele cu [*o*] s-a produs o disimilare vocalică.

[37] Este punctul de vedre exprimat de H. Tiktin în DRG, s.v. şi împărtăşit de V. Arvinte (ST.L.FAC., p.53), punct de vedere faţă de care manifestă rezerve Al. Ciorănescu (DER, p.798).

[38] Vezi formele înregistrate în *Indice*

[39] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.301.

[40] Vezi ocurenţele înregistrate în *Indice*.

[41] Vezi formele înregistrate în *Indicele* ce secondează *Cartea Psalmilor*.

[42] În Transilvania, fenomenul se înregistrează în texte la sfârşitul secolului al XVII-lea, ceea ce înseamnă că la data realizării acestei traduceri începuse să se infiltreze în limba manuscriselor (Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.304).

care lucrează la traducere sunt cărturari remarcabili, oameni pentru care finalitatea unei asemenea munci nu putea fi decât tipărirea, de unde şi mobilizarea nemărturisită, dar exemplară, pentru evitarea aspectelor vizibil regionale.

2.1.1.32. Un loc aparte în analiza noastră trebuie să ocupe [*u*] final, iar aceasta din două motive: întâi, traducătorii textului provin dintr-o arie în care [-*u*] postconsonantic se rostea; al doilea, suntem în faţa unui manuscris, or în manuscrise, spre deosebire de tipărituri, **-u** apare mult mai frecvent.

Discuţia trebuie purtată însă pe două coordonate. Vom urmări întâi situaţia lui [-*u*] păstrat după [*i*], cel mai des în forma *voiu* a auxiliarului la viitor, persoana I sg., şi mai rar în alte cuvinte, iar apoi vom consemna şi vom analiza cazurile în care se păstrează [-*u*] postconsonantic. Precizăm din capul locului că nu e vorba de consecvenţă în notarea lui [-*u*] nici într-un caz, nici în celălalt, situaţie care nu vine însă în contradicţie cu ceea ce se întâmplă în alte texte, fie dinaintea momentului realizării acestei traduceri a *Bibliei*, fie contemporane cu aceasta. De fapt, tocmai din această inconsecvenţă s-au şi iscat interminabilele discuţii cu privire la statutul lui [-*u*] [43].

Formele de viitor la persoana I sg., în care se păstrează [-*u*], se înregistrează inegal în diferite cărţi biblice ale traducerii de faţă. În forma *voiu*, **-u** nu are acoperire în realitatea fonetică, iar diferenţele care apar de la o carte la alta în notarea lui [-*u*], pentru acest text, pot avea cauze multiple. Lucrul în echipă ar putea fi o cauză, dar credem că aceste diferenţe pot fi alăturate problemelor pe care autorii traducerii de la 1760 a *Bibliei* în limba română, oameni de cultură de formaţie latinistă, le-au întâmpinat în scrierea chirilică [44], după cum, măcar ipotetic [45], nu poate fi eliminat din discuţie rolul copistului [46]. Susţinem afirmaţiile de mai sus cu rezultatele analizei întreprinse asupra câtorva cărţi biblice. În *Cartea Facerii* am consemnat numai de 3 ori forma *voiu*: *(mă) voiu ascunde* (4,14); *voiu cunoaşte* (42, 15) şi *voiu naşte* (18,13), în timp ce pentru forma *voi* am înregistrat circa 80 de ocurenţe. Comparabil stau lucrurile în următoarele cărţi (Iş – o singură formă *voiu*; Pr şi Nm – nici o formă *voiu*). În alte cărţi însă, asistăm la o răsturnare a situaţiei în favoarea formei *voiu*: în *Cartea lui Iosue*, am înregistrat de 12 ori forma *voiu* şi numai o dată forma *voi*, iar în *Cartea Ruth* am consemnat exclusiv forma *voiu* [47].

Şi în alte cuvinte [-*u*] se păstrează după [*i*] [48]: *obiceaiu* (Fc 29,3, 24, 26), (Pr 5,10), (Nm 6,17), (Mc 15,6), (Lc 22,39; 23,17); *paiu* (Fc 41,23); *raiu* (Fc rezum. cap.3; 3,2, 8, 10), (Lc rezum. cap.23; 23,43); *foiu* (Fc 21,14, 15), (2Sm 16,1); *gunoiu* (1Sm 2,8), (4Împ 6,25), (Ecz 22,2), (Lc 14,35, dar *gunoi* – 13,8); *povoiu* (Lc 6,48); *războiu* (vezi *Indicele* aferent cărţilor 1Sm, 2Sm, 3Împ, 4Împ, Ecz); *urloiu* (Ecz 24,41) [49].

În regiunea din care provin traducătorii acestui text, [-*u*] postconsonantic este o realitate fonetico-fonologică, consoana finală fiind în mod obişnuit însoţită de un suflu labial, deprindere păstrată până târziu de vorbitorii acestei zone. Faptul că **–u** nu este notat consecvent nu înseamnă că nu avea corespondent în rostire. O explicaţie ar putea veni din nou dinspre problemele pe care traducătorii le întâmpină în scrierea cu caractere chirilice, deşi amestecul de grafii la acest nivel e un loc comun aproape în toate textele româneşti vechi [50]. Din exemplele care urmează se poate contura chiar o normă a rostirii lui [-*u*]. Este evident faptul că [-*u*] apare mai frecvent după consoană surdă, care are în mod cert mai multă nevoie de susţinere prin suflu labial: *acoperişu* (Ps 101,8); *adusu* (Înţ 14,17); *arcu* (Ps 77,57); *aur u* (Ps 44,14); *braţu* (2Lg 5,15; 26,8); (4Împ 17,36); *călăraşu* (2Mac 3,25); *chizeaşu* (1Mac 8,7); *isteţu* (Înţ 8,19); *(Te-)ai îmbrăcatu* (Ps 103,1); *împăratu* (4Împ 22,9); *învăţu* (2Lg 4,1, 14); *lanţu* (Dn 5,7, 16, 29); *laţu* (Ps 24,15; 34,8; 139,6); *lăcaşu* (Înţ 13,15); *măreţu* (4Împ rezum. cap.14); *ostaşu* (2Mac 8,9), (Înţ 18,15); *părtaşu* (1Mac 10,65), (2Mac 7,29), (Ps 118,63), (Înţ 6,25); *preţu* (2Par 1,16), (Ps 43,13); *puţu* (1Mac 7,19), (2Mac 1,19); *sălaşu* (Ps 101,7); *soţu* (2Mac 5,20); *am trimisu* (2Par 2,13); *să trimiţu* (4Împ 6,13); *trufaşu* (1Mac 7,34); *uriiaşu* (1Mac 3,3); *uspăţu* (1Mac rezum. cap.16), (Înţ 8,9; 19,11); *vrăjmaşu* (2Mac 3,38) şi apare mai rar după consoană sonoră sau după sonantă: *să auzu* (Ps 25,7); *să cazu* (Ps 7,5); *crezu* (Ps 26,13); *să deşchizu* (Cânt 5,5); *hamu* (4Împ 19,28); *hieru* (4Împ 21,13); *inu* (2Lg 22,11); *măru* (Cânt 4,3); *năcazu* (Ps 10 Ov,1; 59,13; 90,15; 107,13; 118,143); *să prinzu* (4Împ 6,13); *să (mă) ruşinezu* (Ps 24,20; 118,80); *slobozu* (1Mac 10,32); *văzu* (4Împ 9,17; 23,17); *să văzu* (1Mac 2,7), (Ps 26,4; 39,13; 62,3); *viforu* (Ps 54,8); *vinu* (2Lg 11,14). Destul de rar apare după după grup consonantic: *ascunzu* (Înţ 7,13); *desculţu* (Is

---

[43] În legătură cu statutul lui [-*u*] în limba română, vezi: A. Avram, *Cercetări asupra sonorităţii în limba română*, Bucureşti, 1961; Idem, *Grafia chirilică şi problema opoziţiei /ă/:/î/ în dacoromâna din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea*, în SCL, 1973, nr. 1; Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, Vol. II. *Secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1961; I. Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a greşelilor*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1947; Gh. C. Moldoveanu, ***U** final at on în limba română*, în vol. *Omagiu profesorului şi omului de ştiinţă Vladimir Zagaevschi*, Chişinău, 2003, p. 191-200; E. Petrovici, *Corelaţia de timbru a consoanelor rotunjite şi nerotunjite în limba română*, în SCL, III, 1952; Al. Rosetti, *Despre U final*, în Idem, *Istoria limbii române*, vol. IV, V, VI, Bucureşti, 1966; P. Zugun, ***U** final în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea*, în SCL, 1972, nr.5.

[44] Vezi, în acest sens, *Notă asupra ediţiei*, pass. (în ediţia de faţă).

[45] Rămânem doar în ipotetic pentru că timpul nu ne permite să comparăm cele două variante în care s-a păstrat *Vechiul Testament* pentru a vedea în ce măsură copistul a schimbat grafiile pe care le-a găsit în manuscrisul original, deşi e greu de presupus că ar fi făcut o schimbare în sensul eliminării formei *voiu* în unele cărţi şi, dimpotrivă, al eliminării formei *voi* în altele. Nu putem însă ignora nici consecvenţa cu care se notează *voi* în *Noul Testament*, care se păstrează exclusiv în manuscrisul original al traducătorilor. *Evangheliile* sunt foarte unitare din acest punct de vedere: *voiu* este de câte 2 ori în Mt şi In, o singură dată în Lc şi nu se înregistrează nici măcar o dată în Mc.

[46] În legătură cu rolul celui care a copiat *Vechiul Testament* în vederea tipăririi, vezi **2.1.2.18.2** – discuţia despre fricativa sonoră [*z*]).

[47] *Cartea lui Iosue*: *voiu cumpăra* (4,4); *voiu da* (8,18; 11,6); *da(-)-voiu* (15,16); *voiu fi* (1,5; 7,12); *voiu începe* (3,7); *voiu lăsa* (1,5); *voiu părăsi* (1,5); *voiu putea* (14,12); *voiu ştearge* (13,6); *voiu zice* (6,10; 7,8), dar *voi da* (1,2). *Cartea Ruth*: *voiu căştiga* (3,1); *cerca(-)-voiu* (3,1); *voiu culeage* (2,2); *voiu face* (3,5); *face(-)-voiu* (3,11); *voiu găsi* (2,2); *voi lua* (1,17; *voiu mearge* (1,16; 2,2); *voiu muri* (1,17); *voiu priimi* (3,13); *voiu zăbovi* (1,16).

[48] Credem însă că sunt simple „accidente" grafice cazurile în care se notează **-u** în forma pronumelui personal *voi*: *pre carii Eu i-am trimis la **voiu*** (Ir 26,5); *care **voiu** ziceţi a fi pustiiu* (Ir 32,43).

[49] Pentru cazurile în care **-u** preia rolul articolului hotărât, vezi **2.2.2.1.**

[50] Explicaţia pe care o propune Emil Petrovici pentru acest amestec de grafii nu credem că are motive să fie respinsă: „cărturarii care aveau consoane rotunjite în graiul lor s-au servit de un **u** final pentru a nota timbrul **u** al acestora. De aceea, la început, vor fi existat texte cu **u** final notat consecvent (de pildă *Codicele Voroneţean*), scrise de cărturari originari din regiuni cu consoane finale rotunjite, şi texte având consecvent ieruri finale după consoane, scrise de cărturari originari din regiunui cu consoane finale nerotunjite. Mai târziu cele două feluri de a scrie s-au amestecat". (*Corelaţia de timbru a consoanelor rotunjite şi nerotunjite în limba română*, în SCL, III, 1952, p.147). De la acest amestec al celor două feluri de a scrie şi până la a amesteca formele în care, într-un fel sau în altul, prin **u** sau prin **ieruri**, [-*u*] se nota cu cele în care [-*u*] nu se mai nota nu mai era decât un pas. Iar când cei care scriu nici nu stăpânesc foarte bine scrierea cu slove chirilice, atunci inconsecvenţa în notarea lui [-*u*] e un lucru de înţeles.

rezum. cap.20; 20,2, 3); *făgăduindu* (1Mac rezum. cap.10); *împarţu* (Înţ 7,13); *orzu* (2Par 2,10); *să pierzu* (Ps 100,8); *au prinsu* (2Par 25,12).

2.1.1.33. Deoarece în transcriere nu s-a notat accentul, nu avem posibilitatea să investigăm un mare număr de cuvinte pentru a vedea în ce măsură locul accentului fonetic în unele cuvinte este altul decât în alte texte din aceeaşi perioadă sau decât în limba actuală[51].

Adverbul *măcar* a fost înregistrat de 3 ori în acest text, în două variante, fiecare variantă accentuată diferit: *mácar* (31,7), cu accentul pe penultima silabă, şi *măcár* (40,23; 42,8), cu accentul pe silaba finală. Şi în adverbul *acolo* am înregistrat accentul fonetic pe ultima silabă, nu pe penultima, aşa cum este în limba literară actuală; în limba populară, forma accentuată pe ultima silabă se aude frecvent. Precizăm însă că din totalul de peste 60 de ocurenţe din această carte biblică, am verificat după manuscris numai primele 30 de forme. Faptul că notarea accentului în aceste exemple consecutive nu cunoaşte nici o deviere ne-a determinat să admitem că acesta este în acest text[52] locul accentului în cuvântul discutat.

Locul accentului în substantivele proprii n-a fost deloc uşor de stabilit de către traducători, fiind vorba despre cuvinte care trebuia adaptate la sistemul limbii române. Numele de ţări şi de regiuni care au în structură sufixul *-ia* urmează, în acest text, modelul latinesc de accentuare, adică este accentuată antepenultima silabă[53] din cuvânt: *Mesopotámia* (Fc rezum. cap.24; 24,10; 25,20; rezum. cap.28; 28,2, 6; 33,18; 35,9, 26), *Mesopotámie* (Fc 28,5), *Mesopotámiia* (Fc 46,15; 48,7)[54]. În acelaşi fel sunt accentuate şi alte nume proprii terminate în *-ia*: *Ethiópiei* (Fc 2,13); *Asíria* (Fc 25,18), *Síria*[55] (Fc 28,7), *Síriii* (Fc 28,2, 5; 33,18; 46,15), *Sírei* (Fc 28,6; 35,9, 26); *Versáviei* (21,14), *Versávie* (21,31; 26,33), *Versávia* (21,34; 22,19; 26,23; 28,10)[56].

Dificultăţi în ce priveşte adaptarea numelor proprii la normele de accentuare din limba română au întâmpinat traducătorii şi în cazul altor cuvinte, fapt susţinut de modul diferit în care este accentuat în traducere unul şi acelaşi cuvânt: *Hánaan* – cu accent pe antepenultima silabă în majoritatea covârşitoare a poziţiilor (Fc 9,18, 25, 26, 27; 10,15, 19; 11,31; rezum. cap.12; 12,5; rezum. cap.13; 13,12; 16,3; 23,2, 19; 28,1, 6, 8; 31,18; 33,18; 35,6; 36,2; 37,1; 42,5,7, etc.), dar şi *Hanaán* – cu accent pe ultima silabă (Fc rezum. cap.9; 9,22). Aceeaşi variaţie am consemnat-o pentru numele propriu *Sodoma*, accentuat o singură dată, poate accidental, *Sódoma* (Fc. 10,19), apoi, în toate poziţiile, în funcţie de forma în care substantivul a fost adaptat – *Sodoma* sau *Sodom* – cu accent pe penultima: *Sodóma* (Fc 13,12; 14,12) sau pe ultima silabă: *Sodóm* (Fc 18,22, 26; 19,1, 24, 28), cu precizarea că accentul este stabil, în cursul flexiunii, rămânând pe aceeaşi silabă a radicalului: *Sodómul* (13,10; rezum. cap.14), *Sodómului* (rezum. cap.14; 18,16, 20; rezum. cap.19). Aceeaşi situaţie am înregistrat-o în cazul cuvântului *Vithil/Viftil* accentuat şi pe penultima: *Víthil* (35,6), dar şi pe ultima silabă – *Vifthíl* (Fc rezum. cap.35; 35,1), *Vithíl* (Fc 35,3).

În alte nume proprii bisilabice sau trisilabice, se observă acelaşi „joc" al accentului. Regula de accentuare în latină impune accentul, cu câteva excepţii, pe penultima silabă, dacă cuvântul este bisilabic, aşa cum se regăseşte cel mai frecvent şi în cuvintele din traducerea românească: *Náhor* (Fc 24,10); *Návath* (Fc 28,9); *Séin* (Fc 32,3); *Síhim* (Fc rezum. cap.35); *Sígor* (Fc 13,10); *Háran* (Fc 11,31; 12,5; 28,10), *Háram* (Fc 11,32; 12,4); *Sára* (rezum. cap23); *Sárai* (Fc 12,5; rezum. cap.16), *Sáraii* (rezum. cap.17), faţă de: *Gathán* (Fc 36,16); *Salím* (Fc 33,18), *Agár* (rezum. cap.16); cuvintele trisilabice sau plurisilabice au, cu câteva excepţii, accentul pe penultima sau pe antepenultima, în funcţie de cantitatea penultimei silabe: *Ádaman* (Fc 10,19); *Séveon* (Fc 36,2); *Ámalih* 36,16), dar: *Sivoím* (Fc 10,19), *Mahelíft* (Fc 28,9), *Mahanaím* (Fc 32,2).

2.1.2. Consoanele

2.1.2.1. Palatalizarea labialelor[57] am consemnat-o în unele cărţi biblice: *hicatului* (Iş 29,13, 22), (Pr 3,4, 10, 15; 4,9; 7,4; 8,16, 25; 9,10, 19); *hicatul* (Tng 2,11); *hierbeţi* (Pr 8,31); *hiertură* (Iş 12,39); *hiarăle* (Ir 12,9; 28,14); *hiarălor* (Ir 16,4); *hierile* (Ir 21,6).

Reflex al tendinţei de evitare a palatalizării se consideră a fi, în mod obişnuit[58], notarea consecventă a cuvintelor *viclean, vicleşug* (<mg. *hitlen, hütlen, hütlenség*) cu [*v*] în locul lui [*h*] etimologic. Formele cu fonetism etimologic – *hiclenie* (Fc rezum. cap.29); *hicleşug* (Iş 32,12) – sunt rare, deşi ar fi justificate într-o regiune în care, fiind cunoscută limba maghiară din care provin aceste cuvinte, se putea stabili uşor relaţia cu etimonul. Aceeaşi tendinţă de evitare a palatalizării, extinsă dinspre ariile în care palatalizarea labialelor era un fenomen curent, în speţă, dinspre Moldova, o atestă rostirea *movilă* a cuvântului de orine slavă[59], cu [*gí*] în etimon (<sl. *mogyla*): *movilă* (Fc 31,46), *movila* (Fc 31,47, 48, 51, 52). Am consemnat şi forma

---

[51] Cele câteva consideraţii se limitează doar la *Cartea Facerii*.

[52] Am avut în vedere şi faptul că în acelaşi mod este accentuat acest cuvânt şi în alte texte: în B1795 (*Cartea lui Iov*), am consemnat exclusiv această formă (Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p. 150), şi tot accent în poziţie oxitonă a înregistrat V. Arvinte în *Biblia de la Bucureşti* (Cf. V. Arvinte, ST.L:FAC., p.48).

[53] „Când accentul cade pe silaba penultimă, numele propriu respectiv se încadrează în sistemul de denumiri de origine grecească, iar când accentul este pe silaba antepenultimă, avem a face cu sistemul latinesc al numelor de ţări şi de regiuni" (V. Arvinte, ST.L.FAC., p.48).

[54] Într-un singur caz – *Mesopotamia* (31,18) – nu am putut stabili dacă accentul este notat sau nu.

[55] *Siria* este, de fapt, *Asiria*, adică ţara Assur (Vezi V. Arvinte, ST.L.FAC., p.48 şi DB p.102 ş.u.).

[56] Adaptarea, fără excepţie, a acestor substantive nume de ţări sau de regiuni la sistemul de accentuare latinesc este firească într-un text care reprezintă traducerea *Vulgatei* în limba română. Se impune însă precizarea că în multe texte literare vechi cele două variante de accentuare au circulat în variaţie liberă, chiar dacă traducerile se făceau din slavonă sau din greacă, fără a întrebuinţa şi original latin. Chiar şi atunci când se folosea, izvorul latinesc rămânea de obicei în susbsidiar. V. Arvinte (ST.L.FAC. p.48) susţine cu exemple din cele trei traduceri, din secolul al XVII-lea, ale *Vechiului Testament* în limba română, aşa cum sunt ele conservate în Ms.45, Ms.4389 şi B1688, această „luptă" dintre variantele de accentuare: „în ms.45 este prezent modul de accentuare grecesc, în BB, cel latinesc, dar cu oscilaţii, iar în ms.4389 întâlnim un amestec de forme accentuate pe penultima şi pe antepenultima [silabă – n.n. N.I.] (...)." (Pentru situaţia din alte cărţi biblice, din B1688, în afară de *Cartea Facerii*, vezi Idem, ST.L.EX. p.1; ST.L.DT, p.11 – 12; NORMELE (1688), p.III – IV). În traducerea lui Micu, toate cuvintele pe care le-am discutat aici sunt accentuate după model latin, fapt ce nu mai necesită, credem, argumentare. Lipseşte din toate aceste traduceri anterioare, ca şi din B1795, cuvântul *Versavia*, pe care autorii traducerii de la 1760 l-au luat din textul latinesc, fără să îl traducă, aşa cum ce întâmplă în celelalte texte amintite aici.

[57] Pentru cazurile – cele mai numeroase – în care labiala rămâne intactă nu am mai dat exemple aici, ele putând fi însă uşor găsite în *Indice*.

[58] Cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.55.

[59] Acceptată de cei mai mulţi specialişti, originea slavă a acestui cuvânt este considerată îndoielnică de Al. Ciorănescu, care crede că e vorba doar de o coincidenţă cu sl *mogyla*, cuvântul fiind „românesc de natură expresivă" (DER, p.524). [*-vi*] în loc de [*-gí*] este considerat şi aici tot efectul („destul de recent") al unei hipercorectitudini moldoveneşti.

mohile (Iș 8,14), în aceeași carte în care am înregistrat atât palatalizarea lui [*f*] urmat de [*i*] la [*h́*]: *hicatului* (Iș 29,13, 22); *hiertură* (Iș 12,39), cât și forma *hicleșug* (Iș 32,12) alături de *vicleșug* (Iș 22,9).

2.1.2.2. Formele verbului *a rupe* și derivatele acestui cuvânt îl au pe [*m*] etimologic în structură: *să rumpă* (Fc19,9), (2Sm 21,10), (Ps 36,14); *să rumpem* (Ps 2,3); *rumpându-*(Fc37,30, 34; 44,13), (Iș 37,30, 34; 44,13), (2Sm rezum. cap.1; 13,19); *rumpând* (Jd rezum. cap.15); *rumpe* (Jd 16,6); *or rumpe* (Fc 40,19); *ar rumpe* (Jd 16,9); *rumpere* (Ir 15,3), *rumperea* (Ir 30,12).

Tot din considerente etimologice, tema perfectului – *rupsease* (1Sm 30,23) – și participiul, adjectiv sau cel din structura formelor verbale compuse, nu au [*m*] în structură: *(s-)au rupt* (Fc 7,11) (1Sm 15,27), (Ir 10,20; 52,7), *ruptă* (1Sm 4,12), *ruptă* (2Sm 1,4; 15,32), *rupte* (2Sm 14,30). Sub influența acestor forme va avea loc, la o dată ce nu poate fi precis stabilită[60], căderea lui [*m*] din grupul consonantic [*mp*].

2.1.2.3. Inovație de tip nordic[61], epenteza lui [*p*] în cuvintele *îndărăt, dindărăt* se produce în mod curent în textul analizat, așa cum o atestă exemple excerptate din câteva cărți biblice și cum o demonstrează *Indicele* pentru restul cărților: *îndărăpt* (Fc 9,23; 19,17; 38,29; 42,25; rezum. cap.44; 49,17), (Jd 9,20; 11,26; 18,23; 19,3; 20,40), (Jos 8,20), (Tov 1,25; 13,12), (Is 28,13; 42,17; 50,5), (1 Mac rezum. cap.6; 8,22; 9,47; 10,29), (In 18,6; 20,14); *dindărăpt* (Fc 49,19), (Jd 3,24), (1Mac 9,16). În cuvintele formate pe baza adverbului *îndărăt*, constatăm un amestec de grafii: forme fără [*p*] – *îndărătnic* (2Lg rezum. cap.21; 21,18, 20); *îndărătnică* (Ps 100,4) –, alături de grafii care susțin producerea fenomenului în discuție: *îndărăbnică* (Mac 3,20), o formă în care asistăm la acomodare consonantică în sensul sonorizării lui [*p*] sub influența sonantei, dar și *(cel) îndărăvnic* (Ps 17,27); *îndărăvnică* (Ecz 3,28; rezum. cap.36; 36,22); *(Te) vei îndărăvnici* (Ps 17,27); *îndărăvnicii* (Ps 124,5) – în care acomodarea consonantică s-a produs pentru apropierea celor două consoane din perspectiva locului de articulare (labială sonoră + dentală sonantă > labiodentală sonoră + dentală sonantă)[62].

2.1.2.4. Cuvintele *jertfă,* (a) *jertfi, jertfire, jertfuire,* (a) *jertfui, jertfelnic* prezintă un mare număr de variante[63]. Interesează însă aici dacă [*v*] etimologic se păstrează sau este înlocuit de perechea ei surdă. Textele atestă un amestec de forme, în care cele mai noi, de tipul: *jirtfă* (Fc 8,20; rezum. cap.15; 22,2, 3, 6); *jirtfe* (Fc 4,3; rezum. cap.8; 46,1); *jârtfele* (1Sm 2,28); *au jertfuit* (1Sm 1,4); *să jertfuiască* (Fc 22,10); *jertfuind* (Fc 31,54); *jirtfuiește* (Fc rezum. cap.12), fac concurență serioasă formelor mai apropiate de etimon.

2.1.2.5. [*f*] este prezentă peste tot în cuvintele *sfat, sfânt, sfetnic, sfeșnic*[64], care au în etimon [*v*]. În grupul consonantic [*sv*], greu de pronunțat pentru vorbitorul de limbă română, s-a produs o acomodare consonantică, constând în pierderea caracterului sonor al consoanei [*v*] și transformarea ei în perechea surdă [*f*]. Fenomenul se generalizase încă din secolul precedent[65].

2.1.2.6. Palatalizarea dentalelor nu am înregistrat-o decât rar în text – ***unghița*** (Is 19,9), ***unghițe*** (3Împ 7,40, 45; 18,28) – fenomenul nefiind întâlnit decât rareori în textele scrise cu slove chirilice, deoarece alfabetul chirilic nu dispunea de semne speciale pentru a nota fonemele [*t́*], [*d́*], [*ń*][66]. Am consemnat, în schimb, un număr relativ mare de grafii hipercorecte de tipul: *să înteaie* (Ecl 11,5); *ai întegat* (Iov 10,10, 11); *tica* „chica" (2Sm 14,26); *titie* (Iș 39,21), (Pr 16,4); *titiii* (Iș 39,21); *știop* (Pr 21,18), (2Sm 19,26); *ștop* (2Sm 4,4; rezum. cap.9; 9,13); *ștopul* (2Sm 5,8); *ștopului* (Iov 29,15); *ștopi* (2Sm 5,8), (Ir 31,8); *ștopii* (2Sm 5,6); *hiațintine* (Iș 39,19) – față de *hiachint* (Iș 29,22); *hiachintină* (Iș 39,20); *rânteza* (Ir 5,8), *rântezați* (Ir 31,7), *rântezărilor* (Ir 8,16), față de *rânchezarea* (Ir 13,27) – în aceeași carte biblică. Prezența acestora este, pe de o parte, semn că palatalizarea dentalelor se producea în mod curent în zona din care provin traducătorii și că ei au încercat să evite această particularitate dialectală, iar, pe de altă parte, aceste forme sunt mărturii ale trecerii lui [*ḱ*] la [*t́*] și chiar la [*ț́*] – *hiațintine* (Iș 39,19), în diferite graiuri din Transilvania, inclusiv în Transilvania de sud-vest, unde s-a tradus textul analizat[67].

2.1.2.7. Propagarea lui [*n*] în substantivul *genunchi* este un fenomen firesc în acest text: *genunchele* (Fc 30,3; 50,22), (Iov 4,4); *jenunchele* (Fc 41,43), (Jd 7,5, 6; 16,19). Fenomenul a constituit mereu o trăsătură fonetică distinctivă, alături de altele, a ariei dialectale nordice în raport cu cea sudică[68].

2.1.2.8. Dentala vibrantă [*r*] este muiată în derivatele cu sufixele *-ar* și *-tor* și în cuvintele care au un fonetism apropiat: *cer, ajutor, spor* etc. Consecvența cu care se notează [*ŕ*] este normală într-un text care provine dintr-o arie dialectală în care până astăzi [*r*] se rostește muiat în acest context fonetic. Este concludent faptul că aproximativ 90 de cuvinte din *Cartea Facerii* au la final [*ŕ*] palatalizat: *ceriul* (Fc 1,1; 2,4; 7,19; 9,14; 14,19), *ceriu* (Fc 1,8, 9; 6,17; 8,2; 11,4; 15,5; 19,24; 21,17; 22,11, 15; 28,12), *ceriului* (Fc 1,14, 15, 17, 20, 26, 28, 30; 2,4, 19, 20; 6,7; 7,3, 11, 23; 8,2; 9,2; 14,22; 22,17; 24,3, 7; 26,4; 27,28, 39; 28,17), *ceriurile* (Fc 2,1); *mădulariului* (Fc 17,11), *mădulariu* (Fc 17,14), *mădulariul* (Fc 17,23); *povățuitoriul* (Fc 26,26; 49,10), *povățuitoriu* (Fc *sg. nom.* 36,15, 16, 17, 29, 30, 40, 41, 42, 43), *povățuitorilor* (Fc 36,40), *povățuitoriului* (Fc 41,12) și numai 2 cuvinte au [*r*]: *povățuitor* (Fc 36,15, 18); *slujitor* (Fc 49,15). În situația în care asistăm la notarea consecventă a palatalizării lui

---

[60] Cf. I. Gheție, BDRL, p.130.

[61] Cf. Cf. I. Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, 1974, p.135.

[62] Este mai ușor de rostit *îndărăvnic* decât *îndărăbnic*.

[63] Pentru o imagine asupra diversității de forme înregistrate în cazul acestor cuvinte, vezi *Indicele de cuvinte* ce secondează *Cartea preoției*, articolele: **JERTFĂ, JERTFELNIC, (a) JERTFI, JERTFIRE, JERTFIT, (a) JERTFUI, JERTFUIT.**

[64] Vezi formele înregistrate în *Indice*.

[65] Cf. N. Iacob. *Limbajul biblic*, II, p.26.

[66] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.307; I. Gheție, *Graiurile dacoromâne în secolele al XIII-lea – al XVI-lea (până la 1521)*, Editura Academiei Române, București, 2000, p.65.

[67] Cf. I. Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, 1974, p.142-143.

[68] Influența s-a exercitat în dublu sens: formele cu [*n*] s-au propagat într-o primă fază spre sud, apoi, după 1750, expansiunea normei sudice la nivelul textelor tipărite a determinat introducerea formelor etimologice, fără [*n*], în texte din aria nordică (Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.309). Faptul că în textul, manuscris, analizat nu am înregistrat decât formele cu [*n*] propagat ar putea însemna că norma sudică se aplica doar în tipografii, acolo unde, după cum am văzut, lucrau și tipografi din sudul țării (vezi supra, nota 14).

[*r*] la finele cuvintelor, credem că cele 2 cazuri izolate trebuie considerate erori de grafie. Situaţia existentă într-o altă carte ar putea confirma sau infirma cele spuse. În *Cartea lui Iov*, în toate cele 43 de exemple înregistrate, [*r*] final este palatalizat.

2.1.2.9. [*r*] a dispărut prin disimilare totală în cuvântul *fereastră* şi în unele forme ale pronumelui (adjectivului pronominal) posesiv. Fenomenul este un ardelenism, deci prezenţa lui în text era de aşteptat. Dacă însă cuvântul *fereastră* – a cărui rostire în forma *fereastă* caracterizează mai tot spaţiul dacoromân – se întrebuinţază în text mai ales în forma fără [*r*]: *fereastă* (Fc 6,16), (1Sm 19,12), (Jos 2,15; 18,21), (Jd 5,28), *fereasta* (Pl 7,6), *ferestile* (Ir 9,21), *fereştile* (Ir 22,14), *fereşti* (Cânt 2,9), faţă de *fereastră* (Fc 26,8), (2Sm 6,16), *fereastra* (Fc 8,6), formele fără [*r*] ale posesivului sunt foarte rare. De exemplu, în *Cartea Facerii*, alături de forma *nost* – (Fc 19,34; 42,21, 32; 44,24, 25, 30) –, cu apariţie sporadică, am mai întâlnit un caz de disimilare a lui [*r*] în forma de persoana a II-a, *vost* (Fc 44,17). În alte 3 cărţi analizate riguros sub acest aspect (Iş, Jos, Ir), formele regionale ale posesivului nu se mai înregistrează. Explicaţia ar putea fi aceea că, în cazul formelor pronominale în discuţie, rostirea fără [*r*] era un fenomen cu o coloratură regională prea accentuată, pe care traducătorii l-au evitat cu grijă.

Disimilarea lui [*r*] se produce foarte rar în prepoziţiile *pre* şi *preste*, lucru pus în evidenţă prin raportul dintre formele fără [*r*] şi cele care îl păstrează. În Fc sunt 8 ocurenţe ale lui *pe* (16,1; 21,17; 24,29; 27,37; 38,1, 2; rezum. cap.42), în comparaţie cu sutele de ocurenţe ale lui *pre*. *Peste* este folosit de 4 ori (1,18, 18; rezum. cap.48; 49,22), în acelaşi text, în timp ce forma *preste* apare de circa 50 de ori, şi o dată *prăste* (Fc 19,23). Raportul este concludent pentru situaţia disimilării lui [*r*] în aceste cuvinte.

2.1.2.10. Formele pe care le-am consemnat în text pentru cuvintele (*a*) *tulbura*, *tulbure* şi derivatele lor sunt tot cele curente până atunci, adică cu [*r*] – [*r*][69] şi nu cu [*l*] – [*r*], ca urmare a disimilării consonantice pe care a suferit-o ulterior [*r*].

2.1.2.11. Disimilarea lui [*n*] la [*r*] am întâlnit-o numai în forma de genitiv-dativ a pronumelui negativ: *nimărui* (Nm 32,23), (Pr 25,19), (Pl 30,30), (Mc 1,44; 7,26; 16,8), (Lc 5,14; 9,36; 10,4). În verbul (*a*) *ameninţa* şi în derivatele acestuia nu am înregistrat fenomenul, formele întâlnite în mod obişnuit în cărţile analizate fiind de tipul: *amânănţindu-* (Ir rezum. cap.4), *amănânţă* (Ir rezum. cap.5); *amânânţarea* (Ir 10,10), *amânănţare* (Ir 15,17), *amănănţărilor* (Ir rezum. cap.36)[70].

2.1.2.12. Trecerea lui [*n*] la [*m*][71], fenomen specific ariei din care făceau parte traducătorii acestui text, se realizează relativ rar şi numai pentru forma *frânt*: *au frâmt* (Iş 32,19); *ai frâmt* (Iş 34,1), am consemnat o dată chiar şi forma *vor frâmge* (Nm 9,12); *frâmt* (Pr 22,22); *frâmte* (Pr 22,24), dar majoritare rămân formele în care [*n*] se păstrează. Numărul destul de mic de forme cu [*m*] s-ar putea explica prin grija unora dintre traducători[72] de a evita un fenomen pe care îl resimţeau ca regional.

2.1.2.13. Substantivul *fel* se întâlneşte, de regulă, în forma cu [*ĺ*]: *feliul* (Iş 8,21; 28,8); *feliuri* (Iş 8,21; 12,38; 37,16; 38,3); *fealiuri* (Iş 31,5; 38,23). Cazurile în care [*l*] este rostit dur sunt foarte rare: *feal* (Iş 31,4), (2Sm 13,18), (Ir 5,29), *fel* (2Sm 17,21), (Ir 9,9; 25,20)[73].

2.1.2.14. Africata [ğ][74] se întâlneşte în cuvinte precum: *împrejur, (a) înconjura, jos, (a) juca, (a) judeca, judecată, judecător, (a) junghia* etc. Formele de tipul: *giurându(-să)* (Fc rezum. cap.24), *giurând* (Fc 47,31), *ai giurat* (Fc 50,6), *gioară* (Fc rezum. cap.47; 47,31); *giurământ* (rezum. cap.21); *împregiur* (Fc 17,11, 23; 37,7) coexistă cu cele în care [ğ]>[*j*], însă raportul dintre cele două tipuri de forme este diferit de la o carte la alta. În *Cartea Facerii*, de exemplu, numărul formelor mai noi – *oi jura* (Fc 21,24), *au jurat* (Fc 21,31; 24,9, 37; 31,53; 50,5, 24), *(M-)am jurat* (Fc 22,16), *să jur* (Fc 24,3), *(s-)au jurat* (Fc 24,7; 25,33; 26,31), *joară* (Fc 21,23; 25,33); *Jurământului* (Fc 21,32; 46,1); *împrejur* (Fc rezum. cap.17; 17,10, 12, 14, 24, 25, 26, 27; 19,17, 25; rezum. cap.21; 21,4; 23,13; rezum. cap.34; 34,14, 15, 17, 22, 24) – este mai mare decât al celor mai vechi, enumerate mai sus. În alte cărţi, cum este *Sfânta lui Isus Hristos Evanghelie de la Luca*, predomină formele cu [ğ][75], după cum, în mod excepţional, într-o carte biblică întâlnim numai formele mai noi cu [*j*] (vezi *Indicele* care secondează *Sfânta lui Isus Hristos Evangheliia de la Ioan*). În general însă, cele două tipuri de forme se amestecă, lucru firesc mai cu seamă pentru că e vorba despre un manuscris, dar tendinţa evidentă este de extindere a formelor cu [*j*]. Nu e lipsit de interes aici faptul că traducerea se face într-o perioadă în care o normă, mai veche, este serios concurată de alta, mai nouă. Până în jurul anului 1700, norma o constituise [ğ], aşa cum o atestă tipăriturile sud-vest ardeleneşti din perioada 1641-1702. După 1700, raportul începe să se schimbe în favoarea lui [*j*], notat acum cu tot mai multă consecvenţă în tipăriturile scoase la Blaj. Două se consideră a fi motivele acestei schimbări: întâi, presiunea exercitată de norma muntenească, al doilea, evoluţia fonetică normală a graiurilor din sud-vestul Transilvaniei după 1700[76].

2.1.2.15. Fricatizarea africatei [ğ] (+ [*e*], [*i*]) se înregistrează destul de frecvent, rămânând însă în inferioritate faţă de situaţiile în care africata se păstrează. Cuvintele în care se produce de obicei fricatizarea sunt: *cuget, deget, (a) fugi, genunchi, gingaş, slugă* (în formele flexionare în care se produce alternanţa [*g*] ~ [ğ]) ş.a. Notarea fenomenului este inegală, de la o carte la alta, de la un cuvânt la altul sau chiar pentru acelaşi cuvânt în cărţi diferite. Sunt cărţi în care nu l-am înregistrat decât de două-trei ori; sunt cuvinte, cum este verbul *a fugi*, în a cărui paradigmă rar se realizează această transformare, după cum sunt altele – cum este *slugă*[77] – la care numărul formelor cu fricativă în locul africatei este destul de mare. Consemnăm, în

---

[69] Vezi formele înregistrate în *Indice*

[70] Pentru alte forme ale acestor cuvinte, vezi *Indice*.

[71] Explicarea fenomenului la I. Gheţie, Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1974, p.151–152.

[72] Aici nu putem pune pe seama copistului eliminarea unei particularităţi regionale (cf. **2.1.2.18.2** – discuţia despre rostirea fricativei sonore [*z*]), de vreme ce în *Evanghelii* forma *frâmt* nu se înregistrează (vezi *Indicele* aferent acestor cărţi).

[73] Vezi formele înregistrate în *Indice*

[74] [ğ] < [*i*] (latin) + [*o*] ([*u*]): *iocum* > *joc*, *iurare* > *jura*; [ğ] < [*d*] (în cuvinte de origine latină) + [*io*]: *deorsum* > *ğos*; [ğ] <[*g*] + [*iu*]: **giurus* >*ğiur* (Cf. I Gheţie, *Graiurile dacoromâne în secolele al XIII-lea – al XVI-lea (până la 1521)*, Bucureşti, 2000; Al Ciorănescu, DER); pentru originea lui [ğ] în *ğiumătate*, *ğiupân*, vezi *ibidem*.

[75] Vezi *Indicele* care secondează această carte.

[76] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.315.

[77] Numărul mare de cazuri în care se produce fricatizarea lui [ğ] în acest cuvânt este rezultatul apropierii firesti de paradigma verbului (*a*) *sluji*. Fenomenul invers, forme cu [ğ] în paradigma gramaticală a verbului şi în paradigma substantivului *slujitor*, sub influenţa substantivului *slugă*, este rarisim: *(s-)au slugit* (Iş rezum. cap.12); *va slugi* (Lc); 12,37; *să slugim* (Lc 1,74); slugiia (Lc 4,39; rezum. cap.10); *slugeaşte* (Lc 17,8); *slugitoriul* (Lc 12,58); *slugitoriului* (Lc 4,20; 12,58); *slugitori* (Lc 1,2).

continuare, câteva exemple în care fenomenul se produce, rămânând ca pentru situaţia la nivelul întregului text să fie consultat *Indicele de cuvinte*: *jenunchele* (Fc 41,43) (Jd 7,5, 6; 16,19); *fujise* (1Sm 14,22), (Ir 40,12); *covriji* „brăţări" (Fc 24,22); *cujetele* (Fc 3,16); (Ir 23,22); *deajete* (Iş 37,12); *jinerele* (1Sm 18,21), *jinere-său* (Jd 19,6); *jingaşu* (2Sm 3,39); *jingăşiia* (Ir 51,34); *slujilor* (Fc 9,25; 26,25; 32,16; 41,10; 42,25; 44,16, 21, 23; 50,17), (1Sm . 8,14; 18,5, 22; 25,41), (2Sm 11,17; 19,5), *slujii* (Fc 18,7; 19,2; 24,14; 32,10, 18; 33,5, 14; 44,18), *slujile* (Fc 20,17; 26,15, 18, 32; 42,10, 11, 13; 44,7, 19; 46,34), (1Sm 8,16; 12,19; 17,8; 18,23, 26; 19,1; 22,7, 9, 14; 23,24; 25,10; 28,7, 23; 29,10), *sluji* (Fc 24,35; 30,43; 32,5; 44,16).

2.1.2.16. Verbul (*a*) *deschide* este atestat în formele cu [ş][78]. Cazurile excepţionale când [ş] > [s] (*au deschis* – Fc 29,31; *(s-)au deschis* – Iov 29,19; *deschizând* – Mt 17,26) nu prezintă relevanţă pentru a putea vorbi despre o tendinţă, fie şi timidă, de înlocuire a lui [ş] cu [s].

2.1.2.17. Laringala [*h*] în cuvintele de origine slavă sau formate pe terenul limbii române de la baze slave (*a pohti, prah, vătah, vihor* etc.) a devenit în mod obişnuit [*f*], ceea ce înseamnă că a avut loc o schimbare a locului de articulare (laringala>labiodentală). Schimbarea este cvasigenerală[79], cu precizarea că în unele cazuri, destul de rare, [*f*] se sonorizează şi devine [*v*]: *vătavii* (1Sm 5,8, 11; 6,12; 7,7), *vătavilor* (1Sm 6,5), *vătavi* (1Sm 6,16); *vârv* (Fc 11,4); *pravului* (Iov 7,5), *pravul* (Iov 38,38).

Cuvântul actual *marfă*[80] „vite", „bunuri mobile", „sume de bani puse la păstrare" se regăseşte în textul analizat în forma etimologică, cu [*h*]: *marha* (Fc 47,18), dar mai des în forma cu [*f*]: *marfa* (Iş rezum. cap.22), (Pr 6,2); *marfe* (2Mac 3,10); *marfele* (2Mac 3,15).

2.1.2.18. Amestecul de rostiri dure şi muiate în cazul consoanelor labiale, dentale şi prepalatale caracterizează textul de la 1760, dar nu în mai mare măsură decât se reflectă fenomenul în alte texte.

Rostirea dură a acestor consoane implică schimbarea locului de articulaţie pentru vocalele din seria anterioară [*e*] şi [*i*], care trec în seria centrală, adică se velarizează (devin [*ă*] şi [*î*]), ceea ce a făcut să crească ocurenţa celor două vocale în limba română. Alte aspecte care decurg din rostirea dură a consoanelor din seriile amintite sunt, tot în plan fonetic, reducerea diftongului [*ea*] la [*a*] şi dispariţia lui [ˢ] şoptit. La nivel morfologic reflexul rostirii dure a unor consoane este schimbarea unor desinenţe în cursul flexiunii. De exemplu, rostirea dură a lui [*r*] favorizează apariţia unor opoziţii desinenţiale inedite în interiorul categoriei gramaticale a numărului: *-ϕ – -ă* (*hotar – hotară, izvor – izvoară*) sau a unor omonimii (*casă* – sg. şi pl. – ca urmare a rostirii dure a lui [*s*], care l-a velarizat pe [*e*] etc.).

2.1.2.18.1. Labialele [*p*], [*b*], [*m*], [*f*], [*v*] se rostesc dur în aria nordică[81], deci este firesc ca fenomenul să se regăsească în acest text. Precizăm însă că nu întâlnim exces de grafii, care să ateste rostirea dură a labialelor. Excepţie face rostirea dură a lui [*m*] în formele pronominale *îmi* şi *-mi*. Situaţia pe care am întâlnit-o în *Cartea Facerii* este concludentă în acest sens. Numărul formelor din care [ˢ] a dispărut este incomparabil mai mare decât al celor în care s-a păstrat: *îm* a fost consemnat de 4 ori în prima carte biblică (6,7; 21,23; 24,49; 29,15), *îmi* – o dată (28,21). Forma *-m* am înregistrat-o, în aceeaşi carte, de aproximativ 40 de ori, în timp ce *-mi* cunoaşte circa 20 de ocurenţe. Exemplificăm în continuare cu formele altor cuvinte, în care labialele se rostesc dur: *să mărg* (Fc 24,49); *mărgând* (Fc 37,30); *să margă* (Fc 12,5), (Jos 18,8); *păreatele* (Fc 38,29); *păreţii* (Iş 30,3; 37,26); *părechi* (Iov 1,3; 42,12); *iubăsc* (Iş 20,6); *togmală* (Fc rezum. cap.29); *zăpăzii* (Iov 37,6; 38,22); *văjmântul* (Iov 13,28); *văjmânt* (Iov 29,14) şi precizăm că *Indicele de cuvinte* ne ajută să stabilim cu uşurinţă numărul mult mai mare al formelor de tipul: *să meargă* (Jos rezum. cap.1; 2,21; 7,3; 18,4); *vejmânt* (Iov 24,10; 31,9); *vejmântul* (Iov 30,18); *vejmântului* (Iov 30,18); *vejminte* (Jos 7,6); *veşminte* (Jos 9,5); *iubesc* (In 14,31; 21,15, 16, 17), în care labialele cunosc rostire moale.

2.1.2.18.2. Divergenţele în ce priveşte rostirea dură sau moale a dentalelor sunt mai numeroase.

Oclusiva sonoră [*d*] cunoaşte rostirea moale[82]. Abaterile pe care le-am înregistrat sunt fome flexioanre ale verbului (*a*) *deznădăjdui*, situaţie în care explicaţia transformării lui [*e*] în [*ă*] ar putea fi pusă şi pe seama unei asimilări vocalice: *(să) dăjnădăjduia* (1Sm 23,26), *să dăjnădăjduiască* (1Sm 27,1), *au dăjnădăjduit* (2Sm 12,15), *dăznădăjduit-am* (Ir 18, 12). Situaţia pe care am întâlnit-o, e adevărat foarte rar, în alte cuvinte ar putea demonstra o tendinţă de evitare a rostirii dure a lui [*d*]: *deajduitoriu* (Jos 16,10); *deatori* (1Sm 6,3); *deatornicului* (Lc 11,4), dacă nu cumva s-a făcut aici o apropiere, firească, de formele flexionare ale verbului (*a*) *da*, apropiere care ar putea justifica la fel de bine aceste forme.

Perechea surdă a lui [*d*], oclusiva dentală [*t*], se comportă diferit, în sensul că apare frecvent cu rostirea dură. Substantivul *blestem* se întâlneşte în forma cu [ă]: *blăstămul* (Fc 24,41), (Jd 9,57), (2Sm 16,12), *blăstăm* (Fc 27,12, 13; rezum. cap.49), (Jos 9,23), (Jd 21,18), (2Sm 14,17), *blăstămurile* (Iş rezum. cap.21), *blăstămului* (Jos 8,34) etc. În paradigma verbului (*a*) *blestema*, grafiile care atestă rostire dură se amestecă cu cele care ilustrează rostirea moale, cele dintâi fiind preponderente[83].

---

[78] Explicaţii cu privire la originea lui [ş] în acest cuvânt găsim în *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.108. Pentru formele înregistrate, vezi *Indice*.

[79] În *Cartea Pildelor*, de exemplu, am înregistrat de 4 ori substantivul *vifor*, în diferite forme flexionare, de 3 ori cu [*h*]: *vihor* (10,25), *vihorul* (16,15), *vihorului* (28,3), o dată cu [*f*]: *viforul* (1,27). Pentru alte situaţia formelor în alte cărţi bilice, vezi *Indice*.

[80] Originea acestui cuvânt este controversată (cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.89 – 90; Al Ciorănescu, DER, p.492; MDA), iar forma actuală este rezultatul unei hipercorectitudini, la care s-a ajuns, ca şi în cazul altor cuvinte (*movilă*, *viclean*), din cauza unei analiae greşite: s-a considerat în mod eronat că în structura cuvântului, în forma de plural – *mărhi* –, [*h*] ar fi urmarea palatalizării labiodentalei [*f*] + [*i*], de unde a rezultat forma de plural *mărfi*, după care s-a refăcut singularul *marfă*. Hiperliterarizarea s-a petrecut într-un spaţiu în care se producea fenomenul palatalizării, idee susţinută prin faptul că prima atestare a acestei forme este în Ms.45, text moldovenesc de provenienţă milesciană, de unde a pătruns în B1688 (cf. V. Arvinte, ST.L.FAC. p.89 – 90). De aici este posibil să o fi preluat autorii *Lexiconului budan*. Dicţionarul de la 1825 pune în circulaţie, aşadar, tot forma *marfă*şi, într-un fel, o consfinţeşte ca normă a limbii literare.

[81] Limita sudică a rostirii dure a labialelor se situa, probabil, în secolul al XVI-lea „prin Banat, Hunedoara şi în zona Mureşului mijlociu şi a Târnavelor, coborând până spre sud-estul regiunii" (I. Gheţie, BDRL, p.125). În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, rostirea moale a labialelor se înregistrează în Bihor, Cluj, Mureş, după cum rostirea dură se înregistrează în texte provenind din regiunile de la sud de Mureş (cf. *ibidem* 1,26). Este cert că aria de interferenţă pentru cele două tipuri de rostiri cuprindea, în momentul traducerii textului de la 1760, un teritoriu, ceva mai restrâns (din care făcea parte însă zona de confluenţă a Târnavelor, cu Blajul), de la nord de Mureş şi un teritoriu, mai întins, de la sud de Mureş.

[82] Aşa cum o atestă cuvintele formate cu prefixele *des-*, *dez-*, *de-*, precum şi cele care au fonetism asemănător (Vezi *Indice*).

[83] Pentru pardigmele gramaticale ale acestui verb, vezi *Indice*.

Rostirea dură a lui [*t*] am mai înregistrat-o în cazul cuvântului *stejar*: *stăjarul* (Jos 24,26); *stăgear* (Jd 6,11); *stăjarii* (Is 2,13); *stăjarul* (Is 6,13); *stăjariu* (Is 44,14) şi în paradigma verbului (*a*) *stinge*: *au stâns* (2Par 29,7); *să stângi* (2Sm 21,17); *stânge* (4Împ rezum. cap.1); *să va stânge* (4Împ 22,17)[84].

Rostirea dură a lui [*r*] se întâlneşte frecvent în paradigmele gramaticale ale verbelor (*a*) *strica* şi (*a*) *striga*, precum şi în cuvinte aparţinând familiilor lexicale ale acestora. Formele cu rostire dură şi cele cu rostire moale se amestecă, preponderente fiind cele dintâi: (*a*) *strica* are în *Cartea Facerii* 4 ocurenţe, una cu rostire dură, 3 cu [*i*] păstrat; *a striga*, cu diferite forme flexionare, apare de 6 ori: de 5 ori cu [*î*], o dată cu [*i*]; *strigare* apare de 3 ori, în aceeaşi carte biblică, de 2 ori cu [*i*], o dată cu [*î*]. În *Cartea ieşirii*, formele din paradigma flexionară a verbului (*a*) *strica* cunosc 4 ocurenţe, toate cu [*r*] dur, (*a*) *striga* apare de 11 ori, 5 forme fiind cu [*i*], 6 cu [*î*]; *strigare* apare de 7 ori, 6 ocurenţe atestând rostirea dură a vibrantei. Situaţia de mai sus este concludentă pentru modul în care se amestecă rostirile dure şi cele moi ale vibrantei[85].

Textele din secolul al XVII-lea, provenind din aria dialectală nordică[86], atestă fenomenul rostirii dure a lui [*r*] în aceleaşi cuvinte. La acestea putem adăuga substantivul propriu *Reveca*, o dată în forma *Răveca* (Fc 25,28) şi de 19 ori în forma *Reveca*, precum şi formele de plural ale substantivelor *car, hotar, izvor*, care, ca reflex al rostirii dure a lui [*r*], realizează uneori opoziţia de număr între desinenţele *-ϕ – -ă*[87] (*hotar – hotară*: *hotarâle* – Fc 10,19, *hotarăle* – Fc 23,17), (*car – cară*: *carăle* – Fc 45,27; 46,5; *cară* Fc 45,19, 21), (*izvor – izvoară*: *izvoarăle* – Fc 7,11; 8,2), precum şi *fiară, ţară*, la care desinenţa de plural (şi de genitiv/dativ singular) devine uneori *-ă/-â*: *fiiarăle* (Iş 23,11), *fierâle* (Fc 1,25, 26; 3,14); *ţărâle* (Fc 11,9; 45,5), (Jos 13,30), *ţărâi* (Fc 42,30)[88].

Caracteristică graiurilor ardeleneşti şi olteneşti[89] este rostirea moale a lui [*r*], ca urmare a conservării lui [*e*], în formele verbului (*a*) *crăpa* (< lat. *crĕpāre*) şi în derivatele acestuia: *creapă* (2Lg 14,6, 7); *crepătura* (Iş 33,22), (Jd 7,23), *crepături* (Iş 36,22) etc. Ariei dialectale nordice[90] îi este acum specifică rostirea moale a lui [*r*] şi în alte cuvinte pe care le-am înregistrat în textul analizat: *ureaşte* (Fc 29,31), (Iş 23,5), *ureaşte(-să)* (Iov 10,1); *să areate* (Iov 11,6; 37,15), *să (să/se) areate* (Iş 10,5), (Iov 15,14; rezum. cap.24).

Amestec de rostiri dure şi moi reflectă textul de la 1760 şi în cazul consoanelor [*ţ*], [*s*], [*z*]. Fenomenul nu este neobişnuit, de vreme ce aceasta a fost „norma" limbii literare, începând din secolul al XVI-lea, vreme de mai multe secole.

Rostirea dură a africatei [*ţ*] velarizează vocalele din seria anterioară, reduce diftongul [*ea*] la [*a*] şi duce la amuţirea lui [*ĭ*], asilabic[91]: *despărţând* (Fc 30,40); *să (să) înmulţască* (Fc 1,22), *să înmulţască* (Fc 28,3), *înmulţând* (Fc 16,10); *înţălegând* (Fc 9,24), *înţăleage* (Fc rezum. cap.15), *oi înţăleage* (Fc 24,14), *au înţăles* (Fc 29,13; 38,13), *înţăleseasă* (Fc 43,25); *înţălepţii* (Fc 41,8), *înţăleapt* (Fc 41,33); *înţăleapţeaşte* (Fc 41,15); *ţâne* (Fc 21,18), (Iov 2,6), *ai ţânut* (Iov 38,13), *ţăindu(-să)* (Iov 41,8); *viţăl* (Fc 18,7), *viţălul* (Fc 18,8); *puţăn* (Fc 43,11), *puţân* (Fc 44,25); *puţântel* (Fc 42,24), (Iov 6,19; 14,20); *ţâţăle* (Iov 3,12); *ţăsătoriu* (Iov 7,6); *ţânuturilor* (Iov 5,23), *ţânutului* (Ir 7,20), *ţânutul* (Ir 31,40), *ţânuturile* (Ir 44,9); *rămăşiţăle* (Jd 20,48) etc. Precizăm că numărul cuvintelor în care [*ţ*] se rosteşte dur este considerabil, dar nu am înregistrat pentru nici unul dintre cuvinte exclusiv această rostire. Dimpotrivă, rostirea moale a acestei africate predomină, uneori, împotriva aşteptărilor, grafia atestând o rostire moale a lui [*ţ*]: *ţiţânile* (Iov 22,14; 36,30); *trimiţindu-* (Jd 12,9), (Ir 7,25; 38,9; 44,4), *trimiţind* (Ir 25,4; 29,19; 37,16); *prinzindu(-să)* (Ir rezum. cap.39).

Un reflex al rostirii dure a consoanelor şi a lui [*ţ*] în mod special este dispariţia lui [*ĭ*] asilabic. Formele în care [*ĭ*] amuţeşte alternează cu cele în care se conservă, cu precizarea că este uimitor cum pe spaţii foarte întinse fonemul în discuţie este consecvent notat, pentru ca apoi să se înregistreze foarte frecvent forme fără [*ĭ*]: *creşteţi* (Fc 1,22, 28; 8,17); *vă înmulţiţi* (Fc 1,22; 8,17); *umpleţi* (Fc 1,22, 28); *spuneţi* (Fc 24,49; 40,8); *stăpâniţi* (Fc 1,28); *supuneţi* (Fc 1,28); *să nu mâncaţi* (Fc 3,1); *veţi mânca* (Fc 3,5) etc., dar: *veţ muri* (Fc 3,4); *creşteţ* (Fc 9,1, 7), *cumpăraţ* (Fc 17,27); *spălaţ* (Fc 18,4); *vă odihniţ* (Fc 18,4); *vă înmulţiţ* (Fc 1,28; 9,1, 7); *vă întăriţ* (Fc 18,5); *v-aţ întors* (Fc 18,5); *toţ* (Fc 19,12); *stăpâniţ* (Fc 34,10); *(vă) suiţ* (Fc 45,9).

Grafia formelor atone ale pronumelui personal şi reflexiv de persoana a II-a sg. – *îţi, ţi, -ţi, ţi-* – reflectă în majoritatea cazurilor [*ţ*] rostit dur: de circa 40 de ori am consemnat formele *-ţ/ţ-* şi de 14 ori formele *-ţi/ţi-*, în 8 dintre acestea contextul fonetic condiţionând rostirea moale: *ţi-i sor* (Fac 12,19; 26,9); *ţi-l voi da* (Fc 13,17); *ţi-l va naşte* (Fc 17,21); *ţi-i voia* (Fc 22,7; 38,18); *ţi-l voi întoarce* (Fc 42,37; 43,9). Formele neconjuncte sunt rar întrebuinţate: *îţi* are 2 ocurenţe, *îţ* – una, iar *ţi* neconjunct apare de 4 ori. De aici se poate vedea şi mai bine că norma rostirii lui [*ţ*] nu este una fermă. Situaţia este cvasigenerală în textele vechi, iar reglementarea, cel puţin în planul grafiei, se va face foarte târziu[92].

Şi în cazul rostirii dure sau muiate a lui [*s*] şi [*z*], norma o constituie un mare amestec de forme. În felul acesta, textul de la 1760 se înscrie în tradiţia celorlalte texte din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea.

În formele flexionare de mai mult ca perfect[93] ale verbelor, [*s*] rostit dur schimbă sufixul gramatical, *-se->-să-*: *acoperisă* (Fc 7,20; 38,15); *(să) dusească* (Fc 31,21); *făcusă* (Fc 5,6; 12,5; 24,66); *înţăleseasă* (Fc 43,25); *născusă* (Fc 16,1); *poruncisăm* (Fc 3,11, 17); *poruncisă* (Fc 7,9; 21,4; 22,3; 50,12); *supuseasă* (Fc 41,56); *ucisesă* (Fc 37,31); *urâsă* (Fc 27,41); *văzusă* (Fc

---

[84] Pentru alte forme, vezi *Indice*.

[85] Pentru rostirea dură sau moale a lui [*r*], în acelaşi context fonetic, în alte cărţi biblice, vezi *Indice*

[86] Vezi V. Arvinte, ST.L.FAC., p.64.

[87] Pentru o explicaţie de ordin istoric în ce priveşte această opoziţie desinenţială, vezi I. Gheţie, BDRL, p.159, Ovid Densusianu, ILR, II, p.105 şi infra, **2.2.1.3.**, discuţia despre numărul substantivului

[88] Pentru situaţia din alte cărţi biblice, vezi *Indice*.

[89] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.311.

[90] Cf. *ibidem*, p.311–312.

[91] Exemplele sunt pentru cazurile în care velarizarea se produce şi pentru acelea care prezintă un [*i*] în situaţia în care nu e de aşteptat prezenţa vocalei anterioare. Pentru situaţiile când velarizarea nu se produce, în aceleaşi cuvinte sau în altele, vezi *Indice*.

[92] Cf. V. Arvinte, ST. L. FAC., p.61.

[93] Pentru situaţia perfectului simplu, vezi **2.2.6.4.1.3.**

41,17; 42,9); *venisă* (Fc 13,3; 24,32) etc., dar larg majoritare rămân formele în care [*s*] cunoaşte rostire moale: *(să) dusese* (Fc 44,14); *făcuse* (Fc 1,31; 2,2, 8; 3,1; 8,6; 13,4); *făcusease* (sic!) (Fc 14,13); *(să) întărise* (Fc 12,10); *(să) întâmplase* (Fc 26,1; 34,7); *lăsase* (Fc 50,8); *lăcuise* (Fc 19,29); *luase* (Fc 2,22; 24,67; 25,10; 43,34); *mâncase* (Fc 18,9); *moştenise* (Fc 25,5); *născuse* (Fc 6,1); *plinise* (Fc 24,15; 27,30); *poruncise* (Fc 6,22; 47,11); *trimisease* (Fc 45,27; 46,5); *împluse* (Fc 24,16); *zisease* (Fc 21,2; 42,20); *zisese* (Fc 42,4); *zidise* (Fc rezum. cap.1)[94]

Cuvintele *seară* şi *seamă* se înregistrează în formele cu [*s*] dur: *sară* (Fc 1,5, 8, 13, 19, 23, 31; 8,11), (Jd 19,9),(Iov 11,17); *sara* (Fc 19,1; 24,11; 29,23; 30,16; 49,27), (Iov 4,20), (Jd 19,16; 20,23, 26; 21,2); (Iov 31,13), (1Sm 10,27; 17,42), (2Sm 12,9, 10; 19,26), *sama* (1Sm 25,17), (2Sm 10,3). În cazul cuvântului *seamă*, forma *samă* este justificată etimologic (< mg. *szám*), numai că ea a fost înlăturată din limba literară de forma muntenească *seamă*, cu pronunţarea moale a dentalei[95].

Amestec de forme, cu pondere evident mai mare însă a celor cu rostirea dură a lui [*s*] , se constată în cazul altor cuvinte: *sec, (a) seca, (a) secera, seceriş, semn, (a) semăna, semănătură, seminţie, senin – sărin* (Iş 24,10; fără asimilarea *rin>nin*), *sete, setos* ş.a.[96]. În unele cărţi analizate, pronumele reflexiv *se* este fixat într-o singură formă, *să*: în *Cartea Facerii* ocurenţele lui *să* sunt în număr de cca 380, în timp ce *se* apare o singură dată (*se întoarce* – rezum. cap.31). Fără a mai inventaria numărul ocurenţelor lui *să* din *Cartea ieşirii* şi din *Cartea 2 leage*, din analiza celor două cărţi a rezultat apariţia accidentală a formei *se*. Situaţia este diferită însă în alte cărţi: în *Cartea lui Iov*, *se* a fost înregistrat de circa 20 de ori[97] şi tot astfel în *Prorociia Ieremii*, în timp ce în *Cartea giudecătorilor se* este notat de cca 40 de ori[98]. Această diferenţă de tratament în cazul pronumelui *se* s-ar putea susţine prin faptul că traducerea este totuşi rodul muncii în colectiv şi mai cu seamă prin faptul că această formă nu era una care să poarte o amprentă puternic regională, astfel încât traducătorii să fie preocupaţi de evitarea ei.

O formă hipercorectă ar putea fi considerată grafia cu *e* a adjectivului pronominal posesiv *seu*, fenomen consemnat de două ori în zece cărţi biblice (Fc, Iş, 2Lg, Jos, Jd, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng): *tătâne-seu* (Fc 47,11); *Dumnezeul seu* (Jd 8,34). Prezenţa accidentală a acestor forme nu poate face însă dovada unei tendinţe de evitare a unui fenomen regional.

În cuvinte precum: (*a*) *sili, silitor, silnic, silnicie, singur, singuratic, singurătate*, rostirea lui [*s*] înainte de [*i*] este, fără o regulă anume, când dură: *sângur* (Fc 42,38), (Iş 22,20, 27; rezum. cap.24; 24,2), (Jd 3,20; 7,10), (Iov 1,15, 16, 17, 19; 9,8; 14,4; 17,1; 23,13; 31,17), *sângură* (Iov rezum. cap.28); *sânguratecă* (Iov 3,7); *sângurătăţi* (Iov 3,14), *sângurătate* (Iov 30,3; 39,6); *sâlitoriului* (Iov 39,7); *sâlnic* (Iş 22,25); *sâlnică* (Iov 5,15; 34,6), *sâlnici* (Iov 36,9), (*celor*) *sâlnici* (Iov 27,13), *sâlnicul* (Iov 34,20); *sâlind* (Iş 12,39), *sâlindu(-să)* (Iov 36,4), *sâmbrie* (Jd 18,4) etc., când moale: *singur* (Fc 2,18; 7,23; 32,24), (Iş 18,14); *silitoriului* (Iov 3,18), *silitorilor* (Iş 5,6), *silitorii* (Iş 5,10); *silind(u-)* (Jd 8,1), *(să) silea* (Jd 9,52), *silești* (Jd 13,16), *(s-)au silit* (1Sm 19,10), *au silit* (1Sm 28,23); *siliţi* (Jd 11,7), *silit* (1Sm 13,12; rezum. cap.21). Aici norma este coexistenţa rostirilor, reprezentând un amestec care nu ne-ar permite decât cu greu să stabilim formele predominante.

Tot aici se încadrează cuvântul *sicriu* (<mg. *szekrény*) şi derivatul diminutival *sicriaş*, care cunosc, foarte rar însă, şi formele cu [*s*] rostit dur: *săcriiul* (Iş rezum. cap.25), (1Sm rezum. cap.4); *săcriiaş* (1Sm 6,8), *săcriiaşul* (1Sm 6,11, 15).

Forme hipercorecte trebuie să vedem în grafiile cu *si-* în cuvintele: *sint* (Fc 20,13), indicativul prezent al verbului (*a*) *fi*, *singele* (Iş 23,18); *sinul* (2Sm 12,3); *simbetei* (Iş rezum. cap.16), (Lc 13,14, 16); *simbăta* (Iş 16,29); *lăsind* (Fc 39,12), (2Sm 2,30); *lăsindu(-să)* (Ir rezum. cap.37)[99].

Rostirea, dură sau moale, a dentalei fricative sonore [*z*] o vom reliefa urmărind situaţia câtorva cuvinte din textul analizat. Substantivul *Dumnezeu/dumnezeu* cu nenumărate ocurenţe în text este poate cel mai în măsură să ne ofere o imagine asupra acestui fenomen. Din totalul de cca 210 forme flexionare ale substantivului propriu, în *Cartea Facerii*, numai 2 reflectă rostirea dură a lui [*z*]: *Dumnezău* (17,23), *Dumnezăul* (49,25) Cu valoare de substantiv comun, în forma cu rostire moale a fricativei sonore, *dumnezeii*, se înregistrează alte 4 ocurenţe. Şi în alte cărţi am înregistrat numai câte 2-3 ocurenţe cu [*z*] dur (3 forme în *Cartea ieşirii*: *Dumnezău* – de două ori în rezum. cap.24; 31,3; 2 forme în *Cartea preoţiii*: *Dumnezăului* 21,17; *dumnezăi* 19,4), dar sunt cărţi, în *Vechiul Testament*, în care rostirea dură a acestui cuvânt nu se înregistrează nici măcar o dată: *Cartea lui Iov, Cartea giudecătorilor*. Dacă în *Evanghelii* lucrurile ar sta la fel, atunci am putea conchide că în cazul rostirii acestui cuvânt trebuie să vorbim despre o normă unică, cea care caracteriza varianta sudică. În *Evanghelii* asistăm însă la o schimbare radicală a acestei situaţii: aici numărul formelor care atestă rostirea dură a lui [*z*] este incomparabil mai mare decât cel care reflectă rostirea moale sau, oricum, dacă nu punem în cumpănă din punct de vedere numeric aceste forme, putem vorbi despre coexistenţa celor două tipuri de forme. De exemplu, în *Sfânta a lui Isus Hristos Evanghelie de la Luca*, am înregistrat circa 80 de forme cu rostirea dură a fricativei în acest cuvânt, faţă de circa 50 cu rostire moale[100]. Pentru lămurirea acestei situaţii se impun câteva precizări.

---

[94] Pentru alte cărţi biblice, vezi *Indice*

[95] *Seamă* din limba literară actuală este explicată de H. Tiktin, DRG, s.v., prin influenţa formelor *seară* şi *seacă* (cf. V. Arvinte, ST. L. FAC., p.62). Impunerea, ca normă a limbii literare, a rostirii munteneşti cu consoanele moi, în defavoarea celei nordice cu consoanele dure, s-a făcut mai târziu şi prin intermediul lucrărilor normative. O dovadă în acest sens este o precizare din 1932 a lui S. Puşcariu şi T. A. Naum: „în cele mai multe cazuri am dat preferinţă formei munteneşti – pe care o impune capitala – şi am scris bunăoară *pereche, perete, înveli, sperie* şi, fireşte, *seară, seu, către* etc." (*Îndreptar şi vocabular ortografic după noua ortografie oficială, pentru uzul învăţământului de toate gradele*, Bucureşti, 1932, p.8).

[96] Pentru toate aceste cuvinte, vezi ocurenţele din *Indice*

[97] Ocurenţele lui *să* sunt în număr de circa 360. Cum este cunoscută frecvenţa ridicată a pronumelui reflexiv în general, şi probată anterior prin situaţia din cele două cărţi, pentru celelalte cărţi am renunţat la inventarierea ocurenţelor lui *să*, pentru că, în mod logic, numărul mic al ocurenţelor formei *se* pune în evidenţă numărul mare de ocurenţe pentru cealaltă formă.

[98] În orice caz, nu credem să fie vreo carte biblică din textul în discuţie, în care să fie pusă în circulaţie exclusiv forma *se*, sau măcar să predomine această formă, iar aceasta pentru simplul fapt că textul provine dintr-o arie dialectală cu dentalele rostite preponderent dur în această perioadă.

[99] Vezi supra, **2.1.1.17.**

[100] Pentru o imagine de ansamblu asupra rostirii lui [*z*] în acest cuvânt, vezi *Indice*.

Textul *Bibliei de la 1760–1761* se păstrează în două grupe de manuscrise[101]: cea dintâi, numită V1 (*Varianta 1*), conţine maculatorul traducerii şi reflectă scrisul fiecărui traducător care a lucrat în echipa condusă de Petru Pavel Aron. Cea de a doua, V2 *(Varianta 2)*, conţine *Vechiul Testament*, copiat îngrijit de o singură mână în vederea tipăririi. Textul *Noului Testament* – de fapt *Evangheliile*[102] – se păstrează numai în V1. Pentru ediţia de faţă s-a folosit V2 pentru cărţile *Vechiului Testament* şi, firesc, V1 pentru cele patru cărţi din *Noul Testament*. La transliterarea cărţilor după V2 s-au făcut însă curent comparaţii cu V1, rezultând că nu o dată copistul şi-a depăşit atribuţiile, devenind „colaborator" al traducătorilor prin frecventele sale imixtiuni în text[103]. Aşa se şi explică diferenţa dintre cele două părţi ale *Bibliei* în privinţa modului în care apare scris cuvântul *Dumnezeu*. În varianta primară a *Vechiului Testament* se poate vedea acelaşi amestec de forme pentru cuvântul în discuţie, ceea ce înseamnă că acţiunea unificatoare, în sensul eliminării formelor care reflectau rostirea dură a fricativei, aparţine copistului În *Evanghelii*, coexistenţa formelor ilustrează opţiunea traducătorilor pentru una sau alta dintre rostiri

Despre o normă unică putem vorbi în cazul cuvintelor *zi*, (a) *zice*, *zid*, (a) *zidi*, *ziditor* pe care, în toate formele lor flexionare, le-am înregistrat cu grafia care atestă rostirea moale a lui [*z*]. Rostirea dură este reflectată în cazuri cu totul izolate şi s-ar putea datora, eventual, unei acomodări vocalice care are loc în forme precum: *zâcând* (Iş 5,14), (Jos 10,22), (Ecz 2,22), (Iz 28,9); *zâcând* (1Sm 13,3). Remarcăm faptul că, în cazul acestor cuvinte, nu mai există diferenţe între *Vechiul Testament* şi *Evanghelii*[104].

Că rostirea moale a lui [*z*] nu era extinsă în toate situaţiile în care era urmat de [*e*] sau de [*i*] o dovedesc oscilaţiile în grafia formelor de gerunziu. Cele două sufixe morfologice se amestecă, rezultatul fiind, numai uneori, pentru că în mod obişnuit distribuţia sufixelor de gerunziu este cea normală, forme cu *-ând*, acolo unde ne-am aştepta să găsim *-ind*: *auzând* (Fc 34,5; 37,21), (Jd rezum. cap.2; 2,17; rezum. cap.7; 7,3, 11, 15; 9,46, 47; 16,2; 17,2; 18,20), (Iov 2,11; 5,27; 29,11), (Ir 36,6, 20, 21; 40,11); *neauzând* (Ir rezum. cap.43); *probozându-* (Jd 8,1); *slobozând* (Iov rezum. cap.3; rezum. cap.30), şi invers: *aprinzind* (Lc 22,55); *aprinzindu(-să)* (Ir rezum. cap.52); *arzind* (Fc 34,13); *căzind* (Fc 24,52; 45,14), (Ir 30,23), (In rezum cap.18); *crezind* (Fc rezum. cap.15); *cuprinzind* (Fc rezum. cap.19); *cutezind* (Fc 44,18); *deşchizind* (Fc 8,13; 42,27); *preacrezind* (Fc 39,19); *prinzind* (Fc 46,29), *prinzindu(-să)* (Ir rezum. cap.39); *purcezind* (Fc 24,10; 26,22; 28,5; 29,1; 33,3; 45,24; 46,1); *răspunzind* (Fc 15,9; 16,6; 18,27; 25,23; 37,13; 38,16), (Lc 3,11; 9,20; 13,2, 8, 14, 15, 25; 14,3, 5; 15,29; 20,39; 23,3, 40; 24,18), (In rezum. cap.18); *râzind* (Fc rezum. cap.9); *şezind* (Fc 18,1; 21,16; 37,25), (Ir 17,25); *văzind* (Fc 6,5; 9,22; 21,9, 19; 23,18; 40,16; 45,27); *vâzind*: (Fc 24,30, 64; 28,6; 39,13); *văzindu-* (Fc 19,1; 29,10; 32,2; 34,2; 40,6; 46,29); *vâzindu-*: (Fc 34,2); *nevăzind* (In rezum. cap.20). Această situaţie poate avea explicaţii multiple: formele din a doua serie pot fi, în fapt, grafii hipercorecte în scrisul celor care încercau să elimine velarizarea, care în vorbirea lor se realiza; pot rezulta din nesiguranţa celui care scrie în selectarea formelor şi, nu în ultimul rând, pot ilustra o concurenţă între cele două sufixe gerunziale. Forme neaşteptate sunt şi cele pe care le-am înregistrat, extrem de rar însă, în paradigma substantivului *aşezământ*: *aşezemântul* (Fc 9,11; 17,4, 7, 14, 19, 21), (Iş 6,5), (Ecz 44,25); *aşezemânt* (Fc 21,32).

Grafii care atestă amestec de forme velarizate şi nevelarizate se întâlnesc şi în cazul altor cuvinte: *să păzască* (Fc 2,15; 3,24; 18,19), (Ps 40,3; 118,5), *să (să) păzască* (In rezum. cap.17), faţă de *păzească* (Jd 13,14), *să (se) păzească* (Ir 9,4); *va zăciui* (1Sm 8,15, 17); *zăciuiţi* (Lc 11,42); *zăciuiala* (2Lg 14,23); *zăciuiale* (Pr 14,10), (Lc 18,12); *zăciuielile* (Pr 27,32); *zăciuirile* (2Lg rezum. cap.12; 12,6, 11; rezum. cap.14; rezum. cap.26), (Pr 27,30, 31); *zăciuirea* (2Lg 12,17; 26,12), *zăciuire* (2Lg 14,28); *zăciuiri* (Pr 23,13, 17; 24,5); *zăciuirilor* (2Lg 26,12), (Pr rezum. cap.27), faţă de *zeciuiri* (2Par 31,5, 6); *zeciuirile* (2Par 31,6); *zeciuielile* (2Par 31,12).

Un reflex al alternanţei formelor velarizate cu cele nevelarizate este apariţia unor grafii hipercorecte în cazul unor cuvinte care, etimologic, au [ă] (<[a] neaccentuat, în cuvinte împrumutate). Se încadrează aici formele hipercorecte ale verbului (*a*) *zămisli*: *zemislind* (Fc rezum. cap.16), *au zemislit* (Fc 30, 17, 23), care sunt însă apariţii accidentale, formele preferate fiind, atât pentru verbul (*a*) *zămisli*, cât şi pentru substantivul *zămislire*, cele cu *zăr*[105].

2.1.2.18.3. Şi în acest text, ca şi în altele din etapa în care se încadrează traducerea de la 1760 a *Bibliei*, grafiile care atestă pe [ş] şi [j] cu rostire dură se amesctecă cu cele care reflectă rostirile moi, acestea din urmă fiind în mod evident preponderente, mai cu seamă pentru anumite cuvinte[106]. Astfel, la cuvinte cu fonetism asemănător, şi nu o dată chiar pentru acelaşi cuvânt, în aceeaşi carte sau în cărţi diferite, apar deosebiri de notare a rostirii prepalatalelor. E greu de spus în ce măsură aceste grafii reflectă o realitate fonetică ori reprezintă doar rezultatul unei tradiţii grafice sau al aplicării unei norme ortografice pe care sudul o impunea prin mijlocirea cărţilor, care, de multe ori, erau simple reeditări ale celor din Muntenia. Aşadar, în perioada în care se realiza această traducere, norma muntenească, cu rostirea dură a prepalatalelor, câştiga teren în faţa normei nordice, cu rostire moale, numai că unele cuvinte se dovedesc prea puţin „receptive" la noua normă. Consecvenţa cu care se notează totuşi formele care reflectă rostire dură, aşa cum va rezulta din exemplele pe care le analizăm în continuare, ar putea fi un indiciu în ce priveşte faptul că ele nu erau simple grafii, ci acopereau o realitate fonetică.

Vom urmări, prin câteva exemple, situaţia concretă pe care ne-o oferă textul.

Amestecul de forme în cazul adverbului *aşa* demonstrează că normei sudice, în expansiune, îi opunea rezistenţă norma nordică, cu [ş] rostit moale. Credem că situaţia rostirii lui [ş] în acest cuvânt, aşa cum se poate desprinde din câteva cărţi analizate aici şi din formele înregistrate în *Indice*, este concludentă pentru afirmaţia de mai sus: Fc *aşa* – circa 40 de ocurenţe,

---

[101] Vezi, în ediţia de faţă, descrierea amănunţită a manuscriselor, în *Notă asupra ediţiei*, p.CXXVII–CXXIX.

[102] În legătură cu acest aspect, vezi, în ediţia de faţă, I. Chindriş, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, vol.I, p.LXXIV – LXXVI.

[103] Vezi, în ediţia de faţă, *Notă asupra ediţiei* pass.

[104] Vezi *Indice*

[105] Pentru situaţia la nivelul întregului text, vezi *Indice*.

[106] Acest aspect este explicabil, de vreme ce „în teritoriul de la nord de Mureş, fenomenul velarizării lui [*e*], [*i*] după [ş] şi [j] – n.n. N.I.] apare extrem de rar şi este, în general, posterior jumătăţii a doua a secolului al XVIII-lea" (I. Gheţie, *Graiurile dacoromâne în secolele al XIII-lea – al XVI-lea (până la 1521)*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2000, p.89 – 90. Cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.56; *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.331 – 314.

aşea – circa 10; Iş *aşa* – 9, *aşea* – 24; 2Lg *aşa* – 13, *aşea* – 15; Pr *aşa* – 17, *aşea* . 12; Jos *aşa* – 21, *aşea* – 9; Jd *aşa* – 21, *aşea* – 7; 1Sm *aşa* – 18, *aşea* – 3; 2Sm *aşa* – 23, *aşea* – *ϕ*; Iov *aşa* – 26, *aşea* – *ϕ*; Ir *aşa* – 32, *aşea* – 3; Tng *aşa* – *ϕ*, *aşea* – 1. Diferenţele destul de mari care se observă între unele cărţi pot fi puse pe seama lucrului în colectiv, fiecare traducător venind cu particularităţile graiului de acasă şi fiind mai receptiv sau mai refractar la inovaţii. Oricum însă, la nivelul întregului, asistăm la amestecul de forme invocat mai sus.

Pentru substantivul *cenuşă* formele care atestă rostirea dură a lui [ş] sunt mai rare: *cenuşă* (Iş 9,10); *cenuşa* (Iş 27,3), (Nm rezum. cap.19; 19,10, 17); (Pr 1,16), în comparaţie cu cele care atestă rostirea moale: *cenuşe* (Fc 18,27), (Iş 9,8), (Pr 4,12; 6,10), (Nm 4,13), (Iov 2,12; 16,16; 42,6), (2Lg 28, 24), (2Sm 13,19), (Ir 6,26; 25,34), (Tng 2,10; 3,16); *cenuşea* (Pr 4,12), (Nm 4,13).

În aceeaşi serie cu *cenuşă* trebuie incluse: *uşă*, *moaşă*, *platoşă*, pentru care grafia demonstrează amestec de forme, cu preponderenţa rostirilor muiate: *uşe* (Fc 4,7; 6,16), (Iş 21,6; 33,9), (Iov 31,34; 38,10), *uşea* (Iş 33,8, 10; 38,8), *uşile* (Iş 33,10), (Iov 38,8, 17), *uşii* (Iş 35,15), dar şi *uşa* (Fc 18,1, 2, 10; 19,6, 9, 10, 11; 43,19), (Iş 12,22, 23; 29,4, 11, 42), (Iov 3,10; 31,9; 31,32); *moaşea* (Fc 38,27), *moaşele* (Iş 1,17, 21), *moaşelor* (Iş 1,15, 20), dar şi *moaşa* (Fc 35,17); *platoşea* (Fc 9,23; 24,65; 39,16, 18), *platoşe* (Fc 41,42), (Iş 36,18), dar şi *platoşa* (Fc 39,12, 15; 49,11), (Iov 41,17).

Şi în alte cazuri se confirmă tratamentul diferit al consoanei [ş], de la un cuvânt la altul sau de la o carte la alta. De exemplu, (*a*) *aşeza*, în *Cartea Facerii*, atestă exclusiv rostirea muiată a lui [ş][107], în vreme ce în alte cărţi întâlnim şi forme care reflectă rostirea dură: *să aşaze* (Iov rezum. cap.18), (Ps 7,6; 112,8); *aşază* (Iov 36,7), (Ir 31,21), (Ps 17,34; 49,5). Exclusiv rostire moale am înregistrat pentru formele din paradigma cuvântului *aşezământ*, în timp ce formele flexionare ale verbului (*a*) *şedea* se realizează în mod obişnuit cu [ş] rostit moale, fără a lipsi oscilaţiile de tipul: *şade* (Pl 20,8), (Ecz 1,8; 33,6; 40,3); *să şadă* (Ecz 33,28); *să şază* (Ecz 8,14; 12,12) şi *şeade* (Iş 11,5), (Tov 11,5); (*să*) *şeade* (Ecz rezum. cap.13). Amestecul de forme în cazul cuvântului *şatră* este concludent reflectat într-o singură carte biblică, unde cuvântul cunoaşte numeroase ocurenţe (pentru alte cărţi situaţia poate fi urmărită în *Indice*): *şatră* (Iş 26,36; 33,8; 38,18; 40,5, 31; *şatra* (Iş 26,37; 35, 17; rezum. cap.36; 36,37; 39,38, 40; 40,26); *şatrea* (Iş 35,15); *şatrei* (Iş rezum. cap.26); *şetri* (Iş 27,9, 11, 12, 15; 40,8); *şetrile* (Iş 38,9, 11, 12, 15, 16, 18; 39,39); *şeatra* (Iş rezum. cap.27); *şeatră* (Iş 27,16); *şeatrii* (Iş 33,8); *şeatrile* (Iş 38,13).

În afară de verbele (*a*) *aşeza*, (*a*) *şedea*, care prezintă *-şa-* în radical, şi unele verbe cu radicalul în [ş] realizează uneori sufixul flexionar la prezent în forma *-az* sau *-aşt*: *îmbrăţăşază* (Fc rezum. cap.45), (Iov 24,8); *(să) sănătoşază* (Fc rezum. cap.20); *păşaşte* (Iov 9,8); *înfricoşaze* (Iov 9,34); *să înfricoşaze* (Iov 33,7); *însătoşază* (Iov 24,11); *(să) învârtoşază* (Iov 38,30); *învârtoşază(-să)* (Iov 39,16).

Pentru cuvintele *deşert, deşartă* şi cele din familia lexicală a acestora, am constatat comportament diferit de la o carte la alta în ce priveşte rostirea lui [ş]. În *Cartea lui Iov*, de exemplu, se întâlnesc numai formele cu [ş] moale: *deşert* (6,18; 11,12; 12,24; 21,34; 26,7, 34,12; 35,13, 16; 39,34) şi *deşearte* (22,9), la care adăugăm, din aceeaşi familie lexicală: *deşertându(-să)* (14,11); *deşertat-ai* (15,4); *deşertăciunea* (11,11); *deşertăciune* (31,5), în vreme ce, prin comparaţie, în *Prorociia Ieremiii*, formele se amestecă: *deşert* (4,23; 14,21; 15,34); *deşerţi* (2,5); *deşerţii* (rezum. cap.10); *vor deşerta* (48,12); *deşertăciune* (16,19); *deşertăciuni* (2,5; 8,19); *deşertăciunilor* (10,8), dar şi: *deşartă* (11,10; 31,32, 33,20, 21; 50,9); *deşarte* (10,3, 15; 51,18).

Formele cuvântului *greşeală* atestă rostirea dură a şuierătoarei: *greşală* (Fc 37,2; 43,12), (Jd 9,36), (1Sm 6,4, 8, 17); *greşala* (2Lg 4, 19), (Pl rezum. cap.17; 17,9); *greşalei* (Iş 21,20), *greşalele* (Jos 23,12), (Pl 10,12). Prezenţa accidentală a formei *greşealele* (Pl rezum. cap.14) nu este de natură să influenţeze concluzia privind tratamentul şuierătoarei în acest cuvânt. Formele verbului (*a*) *greşi*, cu fonetism similar substantivului prezintă tot *-şa-*: *greşaşte* (Pl rezum. cap.2; 10,17); *greşaşte* (Iov 9,28), (Lc rezum. cap.17); *să greşască* (Ps 35,2). În celelalte forme din flexiunea verbului, [ş] se rosteşte moale: *greşesc*: (Ps 24,8); *să greşesc* (Ps 38,2); *să greşeşti* (2Lg 7,25), iar [*e*] nu se velarizează.[108]

Oscilaţia între grafia care atestă rostire muiată şi cea care atestă rostirea dură a şuierătoarei am înregistrat-o şi pentru cuvântul *şarpe*: *şerpe* (Iş rezum. cap.7); *şerpele* (Fc 3,1, 13); *şearpele* (Fc 3,4), (2Lg 8,15), dar *şarpe* (Fc 3,14; 49,17), (Iş 4,3; 7,9, 10, 15); *şarpele* (Iov 26,13); *şarpelui* (Fc rezum. cap.3).

Grafia numeralelor *şase*, *şapte* şi a tuturor structurilor formate pe baza lor atestă existenţa normei oscilante în ce priveşte rostirea şuierătoarei, chiar dacă de la o carte biblică la alta sunt unele deosebiri. Astfel, în *Cartea Faceriiam* înregistrat rostirea dură a şuierătoarei în numeralul *şase* şi în toate structurile formate pe baza acestuia: *a şasa* (Fc 1,31); *şasă* (Fc rezum. cap.2); *şasăzeci şi cinci* (Fc 5,15, 21, 23); *şasăzeci şi doi* (Fc 5,18, 20); *şasăzăci şi noao* (Fc 5,27); *şasă sute* (Fc 7,6); *al şasă sutele* (Fc 7,11); *şasă sute unul* (Fc 8,13); *optzăci şi şasă* (Fc 16,16); *şasăzăci* (Fc 25,26); *al şasălea* (Fc 30,19); *şasă* (Fc 30,20); *şasăsprăzece* (Fc 37,2; 46,18); *şasăzeci şi şase* (Fc 46,26). Situaţia se schimbă în *Cartea ieşirii*, unde norma este oscilantă: *şasă sute de mii* (Iş 12,37); *şasea sute* (Iş 14,7); *a şasa* (Iş 16,5, 29); *şasă* (Iş 23,10, 12; 25,35; 28,10; 31,17; 36,16, 27; 37,18, 21); *a şasa parte* (Iş 25,17, 23; 36,21); *şasăsprăzăce* (Iş 26,25); *şasăsprăzeace* (Iş 36,30), dar, în aceeaşi carte, am înregistrat şi structuri cu *şea-*: *a şeasa* (Iş rezum. cap.9; 16,22); *şease* (Iş 16,26; 25,32, 33; 26,9; 31,15; 35,2); *şeasă* (Iş 20,9, 11; 21,2; 24,16; 26,22; 28,10; 34,21); *al şeaselea* (Iş 26,9); *şease sute şi trei de mii şi cinci sute cincizăci* (Iş 38,25). În *Cartea lui Iov*, nu am înregistrat decât de două ori numeralul *şase*, numai cu [ş] dur: *şase* (Iov 5,19); *şase mii* (Iov 42,12). Datele pe care ni le oferă cărţile analizate sunt concludente pentru a stabili că predominantă este rostirea cu [ş] dur a numeralului *şase*.

În aceleaşi cărţi, numeralul *şapte* şi structurile formate pe baza acestuia reflectă amestec de forme. În *Cartea Facerii* se întâlnesc deopotrivă ambele forme: *a şaptea* (Fc 2,2); *de şapte ori* (Fc 4,24); *de şaptezeci de ori câtea şapte* (Fc 4,24); *doaozăci şi şapte* (Fc 8,4); *şapte* (Fc rezum. cap.29; rezum. cap.41; 41,3, 34); *şaptezeci* (Fc 46,27); dar şi: *a şeaptea* (Fc rezum. cap.2; 2,2, 3); *opt sute şeapte* (Fc 5,7); *şeaptezeci* (Fc 5,12); *şeapte sute şeptezeci şi şepte* (Fc 5,31); *şeapte* (Fc 29,18, 30; 41,5, 18, 26, 30, 53, 54; 46,25; 50,10); *o sută patruzeci şi şeapte* (Fc 47,28); *şeptesprăzeace* (Fc 47,28), în vreme ce în *Cartea ieşirii* numărul formelor cu rostire muiată este incomparabil mai mare decât al celor cu rostire dură: *o sută treizăci şi şeapte* (Iş

[107] Vezi *Indice*.
[108] Vezi *Indice*

6,16); *o sută triizeci şi şeapte* (Iş 6,20); *şeapte*: (Iş 7,25; 12,15, 19; 13,6; 16,7; 22,30; 23,14; rezum. cap.25; 25,37; 29,30, 35, 37; 34,18; 37,23); *a şeaptea* (Iş rezum. cap.9; 12,15, 16; 16,6, 26, 27, 29, 30; 20,10, 11; rezum. cap.23; 23,12; 24,16; 31,15; 34,21; 35,2); *şeaptezeci* (Iş rezum. cap.15; 15,27); *al şeaptelea* (Iş 21,2); *şeaptezăci* (Iş 24,1, 9); *a şeaptelea* (Iş 31,17); *şeapte sute treizăci* (Iş 38,24); *o mie şeapte sute şeaptezăci şi cinci* (Iş 38,28); *şeaptezăci şi doao de mii şi patru sute* (Iş 38,29), faţă de: *şapte* (Is 2,16); *şaptezeci* (Iş 7,7); *al şaptele* (Iş 23,11). În *Cartea lui Iov*, sunt 5 structuri cu rostirea dură a prepalatalei surde: *şapte* (Iov rezum. cap.2; 2,13; 42,8, 13); *a şaptea* (Iov 5,19) şi 2 cu rostirea muiată: *şeapte* (Iov 1,2); *şeapte mii* (Iov 1,3). Dincolo de diferenţele care se înregistrează de la o carte la alta, situaţia la nivel general atestă aceeaşi oscilaţie între notarea şuierătoarei rostite muiat şi notarea rostirii dure a acesteia.

Formele atone de dativ ale pronumelui reflexiv, *îşi, -şi, şi-, -şi-*, se regăsesc mai ales în varianta care atestă rostirea dură a lui [ş]. Situaţia, în trei cărţi biblice analizate, se prezintă după cum urmează şi este, credem, concludentă pentru aspectul discutat: în *Cartea Facerii* am înregistrat 3 ocurenţe ale formei *îş*, 17 ale formei *-ş*, 25 ale formei *ş-* şi numai 5 ale formei *-şi*; În *Cartea ieşirii*, *-ş* cunoaşte 5 ocurenţe, *ş-* este prezent de 10 ori, iar *-şi* se regăseşte de 6 ori; în *Cartea 2leage*, *îş* se notează de 4 ori, *-ş* – de 10 ori, *ş-* are 2 ocurenţe, *-ş-* este prezent o dată, iar *-şi* se foloseşte de 5 ori.

Tratamentul prepalatalei [j] nu e radical diferit de cel aplicat corespondentei sale surde. Observaţia pe care o făceam mai sus în legătură cu faptul că la cuvinte cu fonetism asemănător, şi nu o dată chiar pentru acelaşi cuvânt, în aceeaşi carte sau în cărţi diferite, apar deosebiri de notare a rostirii prepalatalelor se susţine foarte bine prin exemplele aduse în continuare în discuţie. Şi de această dată asistăm la un amestec de rostiri dure şi muiate, preponderente fiind cele din urmă.

Pentru substantivul *jale*, verbele coradicale, (a) *jeli* şi (a) *jelui*, precum şi în derivatul *jalnic* (s.m., „jeluitor") sunt cvasigenerale formele care atestă rostirea moale a lui [j]: *jeale* (2Sm 14,2), (Iov 30,31), (Ir 9,10; 31,15); *jealea* (Ecz 38,17), (Ir 6,26; 31,13); *jelea* (2Sm 11,27), (Înţ 19,3); *jele* (2Sm 19,2); *jelind* (2Sm 3,33); *să jeluiască* (Fc 23,2); *jeluindu(-se)* (Iov rezum. cap.6); *(să) jeluia* (Jd 14,16); *jeluieşte* (2Sm 19,1); *(s-)au jelit* (Ps 77,63); *jealnic* (Ps 34,14), (Înţ 18,10); *jelnici* (Ecz 7,38); *jealnicului* (Ir 16,7). Formele cu *ja-* sunt în număr foarte mic şi le-am înregistrat pentru substantiv: *jale* (Ecz rezum. cap.22; 22,6; 38,18), (Înţ 14,15); *jalea* (Ecz 26,8; 41,14).

O mare diversitate de forme am întâlnit în cazul substantivelor *jertfă*, *jertfire, jertfelnic* şi al verbelor (a) *jertfi*, (a) *jertfui*[109]. Aceste cuvinte, în special *jertfă* şi (a) *jertfi*, cunosc, în mod firesc, un număr mare de ocurenţe. În *Cartea Facerii*, substantivul *jertfă* este întrebuinţat în două variante, în ambele variante grafia atestând o rostire moale a şuierătoarei sonore: *jertva* (Fc 22,7), *jertvă* (Fc 22,13), *jirtfe* (Fc 4,3; rezum. cap.8; 46,1), *jirtfă* (Fc 8,20; rezum. cap.15; 22,2, 3, 6), *jirtva* (Fc 22,8). Lucrurile nu se prezintă însă la fel în alte cărţi biblice analizate. În *Cartea ieşirii*, cuvântul apare de 13 ori, de 11 ori grafia reflectând rostire dură: *jârtve* (10,25; 18,12; rezum. cap.24; 32,8; 40,27), *jârtvelor* (rezum. cap.27), *jârtva* (29,18), *jârtfele* (29,28), *jârtfa* (29,33, 35), *jârtfă* (29, 42) şi doar de două ori rostire muiata: *jertfă* (29,25), *jertva* (34,25). În *Cartea lui Iosue*, cuvântul se regăseşte de trei ori în grafia care atestă rostire dură: *jârtvă* (22,23), *jârtve* (22,27, 29) şi o dată în grafia care reflectă un [j] cu rostire moale: *jertvele* (13,14). Exclusiv rostiri dure am înregistrat pentru cuvântul în discuţie în toate ocurenţele lui din *Cartea giudecătorilor*: *jârtvă* (rezum. cap.6; 6,18; 11,31), *jârtva* (6,26), *jârtve* (20,26; 21,4). Tot numai rostiri dure am găsit în *Cartea dintâiu a lui Samuil*: *jârtvă* (1Sm 1,21; 7,9; 15,22; 16,3, 5; 20,29; 26,19), *jârtva* (2,17, 29; 9,12, 13; 16,4), *jârtfele* (2,28), *jârtve* (3,14; 20,6), *jârtvele* (15,22) şi tot la fel în *Cartea a doao a lui Samuil*, dar numai cu două ocurenţe în text: *jârtvă* (6,12), *jârtva* (14,17). În *Cartea lui Iov* cuvântul este înregistrat numai o dată, în forma *jârtvă* (42,8).

Vom urmări în cele ce urmează comportamentul verbelor (a) *jertfi* şi (a) *jertfui*, în aceeaşi ordine a cărţilor biblice, pentru a vedea în ce măsură verbele urmează fonetismul substantivului. În *Cartea Facerii*, ca şi în cazul substantivului, formele din paradigma gramaticală a verbului (a) *jertfui* atestă tot numai rostirea moale a prepalatalei: *să jertfuiască* (22,10), *jertfuind* (31,54), *jertvuieşte* (rezum. cap.35), *jirtfuieşte* (rezum. cap.12). Într-un număr destul de mare de ocurenţe[110] ale celor două verbe, (a) *jertfi* şi (a) *jertfui*, *Cartea ieşirii* atestă amestecul de rostiri dure şi de rostiri moi, mai ales în cazul verbului (a) *jertfui*. La verbul (a) *jertfi*, din 11 forme, 6 au *jâ-*, 5 au *je-*, în timp ce din 24 de forme ale verbului (a) *jertfui*, 12 au *jâ-*, 5 au *je-*, 7 au *ji-*. În *Cartea lui Iosue*, cele două verbe au câte o întrebuinţare: *să (să) jârtvească* (6,19) şi *au jârtvuit* (8,31). *Cartea giudecătorilor* are o dată forma *jârtfeaşte* (rezum. cap.11) şi de două ori forme cu rostiri dure: *să jârtvuiască* (16,23), *jârtvuit-am* (17,3). În *Cartea dintâiu a lui Samuil*, cele două verbe sunt bine reprezentate. Din 18 ocurenţe, în total, ale celor două verbe, numai o dată grafia atestă rostire moale: *au jertfuit* (1,4)[111]. În *Cartea a doao a lui Samuil*, nu am înregistrat decât formele cu *jâ-* pentru ambele verbe: *jârtvea* (6,13), *jârtvind* (15,12), *au jârtvit* (23,16); *voiu jârtvui* (15,8), iar în *Cartea lui Iov*, tot forma cu *jâ-*, o singură dată: *jârtveaşte* (rezum. cap.1).

În aceeaşi familie lexicală cu termenii discutaţi mai sus intră şi alte cuvinte în forme care atestă atât rostirea muiată, cât şi rostirea dură a prepalatalei sonore: *jertfirea* (Fc rezum. cap.22) faţă de *jârtvirea* (Iş rezum. cap.13); *jârtfirea* (Iş 29,36); *jertvenic* (Iş 28,29); *jertvelnic* (Iş 28,43; 31,11); *jertvealnic* (Iş 39,41), dar şi *jârtvelnic* (Iş 28,35; 29,30); *jârtvelnicului* (Iş 38,24); *jârtvealnicului* (Iş 38,30); *jârtveanicului* (Iş 30,24; 35,19), *jârtvenicele* (Iş 34,13); *jârtvenicului* (Iş 36,1; 38,26), *jârtvenicul* (Jos 24,26); *jârtfenic* (Iş 25,8); *jârtfenicului* (Iş 36,6)[112].

Cu totul altfel se prezintă situaţia rostirii lui [j] urmat de [e] sau de [i] în alte cuvinte decât cele de mai sus: (a) *jefui, jefuitor, jefuire*, (a) *sluji, slujire, grijă*, (a) *grîji, jiganie, jivină, jilav, jeler, glajă*. Cu excepţia cazurilor în care forma *grija* (Fc 31,5); (Ps 54,23); (Ecz 32,2; rezum. cap.39) coexistă cu *grijea* (Fc rezum. cap.39); (Ecz 30,26; 31,2; 42,9) sau formele cu *-ja-*: *grijaşte* (Ecz 38,7); *să (să) slujască* (Fc 34,31), *să slujască* (Fc 27,29); (Iş 4,23; 28,3, 4, 41, 43; 29,30, 44; 30,30; 35,19; 40,13), *(să)*

---

[109] Vom urmări în cele ce urmează situaţia din textul supus analizei, fără a face şi consideraţii privind originea şi evoluţia acestor cuvinte în limba română; pentru aceste aspecte, vezi V. Arvinte, ST.L.FAC., p.58 – 59.

[110] Vezi *Indice*.

[111] Pentru formele cu *jâ-*, vezi *Indice*

[112] Pentru completarea imaginii asupra oscilaţiilor care se produc în rostirea prepalatalei sonore, vezi *Indicele de cuvinte* ce secondează *Cartea preoţiii*, articolele: **JERTFĂ, JERTFELNIC, (a) JERTFI, JERTFIRE, JERTFIT, (a) JERTFUI, JERTFUIT.**

slujaşte (Iov 24,23) sunt în număr mai mare decât cele cu *-jea-*: *grijească* (Iov 23,15); (*mă*) *grigeam* (Iov 3,25); *slujea* (Fc 40,4); *slujeaşte* (Iş 39,1); *să slujească* (Iş 14,5; 28,1), în formele pe care le-am înregistrat pentru cuvintele enumerate mai sus, grafia reflectă rostirea muiată a lui [*j*][113]. În cazul unora dintre ele, influenţa etimonului poate susţine formele care atestă această rostire (*a sluji, jivină, jiganie, jilav, jeler*), în cazul altora însă (*grijă, jaf, glajă*), aceste forme trebuie puse pe seama normei specifice variantei nordice, cu rostirea moale a prepalatalelor [ş], [*j*].

2.1.2.19. Un fenomen cu largă raspândire în textele vechi este sonorizarea consoanei [*s*] atunci când în contextul fonetic este urmată de [*n*] sau de [*m*][114]. Fenomenul este bine ilustrat de textul de la 1760, relativ puţine fiind cazurile în care acomodarea la sonoritate nu se produce. Transformarea se notează în formele cuvântului *snop*: *znopi* (Fc 37,7; 41,47), *znopul* (Fc 37,7), *znopii* (Fc 37,7), *znopului* (Fc 37,7). Cu puţine excepţii, cuvintele *smochin, smochină* sunt înregistrate în forma cu [*zm*]: *zmochin* (Fc 3,7), (Ir 8,13), *zmochinul* (Ir 5,17), dar şi *smochini* (2Lg 8,8); *zmochine* (1Sm 25,18; 30,12), (2Sm 16,1), (Ir rezum. cap.24; 24,1, 2, 3), *zmochinele* (Ir 24,2, 5, 8), dar şi *smochine* (Ir 8,13; 29,17). Aceeaşi consecvenţă se constată în notarea acestui fenomen în cazul cuvintelor (*a*) *smulge, smuls, smulgere*, pe care le-am înregistrat după cum urmează: *vei zmulge* (Iş 21,14); *(să) vor zmulge* (2Sm 23,6); *au zmult* (2Sm 23,21), (Ps 36,14); *zmulgă(-să)* (Iov 18,14); *zmulge(-să)-va* (Iov 20,28); *zmulgând* (Iov rezum. cap.21); *să zmulgi* (Ir 1,10); *voiu zmulge* (Ir 12,14, 15; 22,24; 24,6; 42,10); *zmulge-voiu* (Ir 12,17); *să zmulg* (Ir 18,7); *(să) zmulge* (Ir 18,14); *(să) va zmulge* (Ecz 40,16), (Ir 31,40); *zmulg* (Ir 45,4); *zmult* (Iov 19,10); *zmulgere* (Ir 12,17).

Pentru cuvântul *mireasmă* am înregistrat atât forme cu [*zm*]: *mireazmă* (Iş 29,25, 41; 30,34; 35,28), (Ecz 35,8); *mirezme* (Fc rezum. cap.50); *mireazme* (Fc 50,2, 25), (Iş 25,6); *mirezmele* (Lc 24,1); *mireazmelor* (Iş 40,25), cât şi forme cu [*sm*]: *mireasmă* (Fc 8,21), *miresme* (Fc 35,14), *mireasme* (Iş 30,23, 34; 35,15), *mireasmelor* (Iş 31,11). În cazul altor cuvinte care conţin fonetismul în discuţie – (*a*) *smeri, smerin, smerit, smereni,* (*a*) *sminti, sminteală, smirnă* –, acomodarea consonantică se produce destul de rar – *zmereaşte* (1Sm 2,7), *(să) vor zmeri* (Iov 24,24); *(să) va zminti* (Ecz 22,20); *va zminti* (Ecz 23,13); *zmereaniia* (Ps 9,14), *zminteală* (Ps 118,165) –, rămânând larg majoritare formele cu [*sm*][115].

Contextul fonetic impune acomodarea la sonoritate, în aceeaşi măsură ca în exemplele precedente, a cuvântului *veşmânt*[116]. Încadrat de o vocală (precedată de consoană sonoră) la stânga şi de o sonantă la dreapta, [ş] nu-şi poate păstra caracterul surd şi se sonorizează. Aceasta explică numărul foarte mare de forme cu [*j*], forme pe care, ca şi în cazul cuvintelor discutate mai sus, limba literară le-a respins: *văjmântului* (Fc 39,12); *văjmântul* (Fc 49,11); *vejmintele* (Pr 6,11; 8,30; 10,6; 11,40; 15,7, 8, 10, 11, 23, 27; 16,26, 28; 17,15), (Iov 1,20; 2,12; 9,31; 27,16; 37,17); *vejmânt* (Iov 24,10; 31,19); *vejmântul* (Iov 30,18); *vejmântului* (Iov 30,18); *văjmântul* (Iov 13,28); *văjmânt* (Iov 29,14); *vâjmântul* (Iov 38,14). Întâlnim însă, aproape cu aceeaşi frecvenţă, formele cu [ş]: *veşmintele* (Fc 24,53; 35,2; 38,14; 44,13), (Pr 11,25, 28; 13,6, 34, 45; 14,8, 47; 15,5, 6; 17,16; 21,10); *veşmintelor* (Fc 27,27); *veşminte* (Fc 45,22, 23)[117].

2.1.2.20. Tot o acomodare la sonoritate, de data aceasta în sens invers, este afonizarea lui [*b*], sub influenţa africatei surde [*ţ*], în cuvintele *subţire*, (*a*) *subţia*: *supţiri* (Fc 41,6, 23, 27), *supţire* (1Sm 18,23), (Înţ 5,15; 7,22, 23); *(să) va supţiia* (Iov 17,1), *supţia(-să)-va* (Iov 18,12). Şi în acest caz însă, norma literară a fost selectată dintre formele mai apropiate de etimon[118].

2.1.3. Am prezentat un număr suficient de mare de particularităţi fonetice ale textului *Bibliei de la 1760*, dar a trebuit să lăsăm la o parte multe altele. În selectarea particularităţilor am pornit de la premisa că analiza unui text din perspectiva structurii fonetice, mai ales în cazul unui text de amploarea celui de faţă, nu poate pune în discuţie toate faptele care se manifestă în text. La nivel fonetic se înregistrează cele mai numeroase, uneori şi cele mai neaşteptate, aspecte. Acesta este nivelul cu cele mai multe aspecte particulare, lucru evident de la primele texte scrise în limba română şi chiar mai dinainte, de la cuvintele româneşti înregistrate în texte slavone şi latine, redactate înainte de 1521[119].

2. 2. Particularităţi morfosintactice

Perspectiva diacronică asupra nivelului morfologic a pus mereu în evidenţă caracterul mai stabil şi mai unitar al acestuia în raport cu nivelul fonetic. Textul pe care îl analizăm tezaurizează, ca orice stadiu sincronic, rezultatele evoluţiei anterioare şi tendinţele inerente oricărui proces, acestea din urmă impuse de diferiţi factori şi manifeste cu deosebire în punctele periferice ale sistemului. Contradicţiile care apar sunt firesti şi generatoare de progres în limbă. În momentul în care o normă existentă în perioada precedentă nu mai este agreată din diferite motive, aceasta este conştientizată ca abatere, devine periferică în sistem, şi, finalmente, este eliminată din uz. Un timp însă, norma veche şi norma nouă coexistă, schimbările în limbă fiind, cum se ştie, lente. Aşa se explică de ce în textele pe care le analizăm înregistrăm în mod obişnuit norme oscilante pentru diferite aspecte luate în discuţie. În măsura în care factorul fonetic nu poate fi neglijat în morfologie, vom spune că unele aspecte morfologice sunt reflexul direct al particularităţilor fonetice ale vorbirii dintr-o regiune sau alta (opoziţia desinenţială [*-φ*]/[*-ă*] – *păhar/pahară* – pentru exprimarea numărului în clasa neutrelor, ca urmare a rostirii dure

---

[113] Pentru toate ocurenţele acestor cuvinte, vezi *Indice*.

[114] Fenomenul este analizat pe larg, pe baza atlaselor lingvistice româneşti, de Doina Hreapcă, în studiul *Sonorizarea fricativelor şi a oclusivelor surde (s, ş, f; c, t, p) urmate de sonanta nazală n, o tendinţă activă în graiurile dacoromâne*, în ALIL, tom. XXIX, 1983 – 1984, A, Iaşi, p.175 – 215; Fenomenul pe care îl atestă textele din toate regiunile are bază populară. Mai conservator se dovedeşte graiul moldovenesc, în care se conservă fricativa dentală surdă, fapt susţinut şi de situaţia pe care o reflectă Ms.45, în comparaţie cu Ms.4389 şi cu B1688 (vezi V. Arvinte, ST.L.FAC., p.69). A se vedea şi Andrei Avram, *Cercetări asupra sonorităţii în limba română*, Bucureşti, 1961; Sextil Puşcariu, *Limba română*, II, *Rostirea*, Bucureşti, 1959; St. Dumistrăcel, *Influenţa limbii literare asupra graiurilor dacoromâne*, Bucureşti, 1978.

[115] Vezi *Indice*.

[116] Pentru această formă, vezi Al. Ciorănescu, DER, p.833.

[117] Pentru alte ocurenţe, vezi *Indice*.

[118] Mai puţin cuvântul *mireasmă* (<sl. *mirizma*), care are în etimon [*z*] (Cf. Al Ciorănescu, DER, p. 514); pentru *veşmânt*, vezi trimiterea din nota 106.

[119] Cf. I. Coteanu, *Structura şi evoluţia limbii române (De la origini pînă la 1860)*, Bucureşti, 1981, pass; I. Gheţie, *Graiurile dacoromâne în secolele al XIII-lea – al XVI-lea (până la 1521)*, Bucureşti, 2000, pass.

a consoanelor; structura incompletă a numeralului ordinal masculin ca urmare a reducerii diftongului [-*ea*] la [-*e*] – *al doile*). Cu cât traducătorul sau traducătorii unui text manifestă reţinere faţă de asemenea particularităţi, cu atât cresc şansele de a avea unitate sporită în plan morfologic. Tendinţele fireşti ale limbii, în cazul în care suntem în faţa unui text tradus, sunt supuse nu o dată presiunii limbii din textul-sursă, mai mare dacă e vorba despre o traducere religioasă. Influenţele pot fi în sensul susţinerii unor norme considerate deja arhaice la momentul traducerii (încadrarea unor susbstantive la declinarea a III-a – *grindine, marmure, soarte*) sau al introducerii unor norme noi, redundante o vreme pe lângă cele existente, cu şanse mai mari sau mai mici de a se impune (*talantum* – cu pluralul *talantumuri* –, pe lângă *talant*, cu pluralul *talanţi*). În unele cazuri, sub această presiune se pot crea modele care devin funcţionale în limba vorbită (exprimarea perifrastică a unor sensuri temporale; realizarea construcţiilor intensive cu verbul la diferite moduri şi timpuri, însoţit de un substantiv coradical), situaţie în care, după un timp, nu se mai poate delimita între ceea ce a rezultat datorită urmării unui model străin şi ceea ce a rezultat graţie suportului pe care traducătorul l-a găsit în graiul său de acasă.

2.2.1. Substantivul

2.2.1.1. Declinarea. Substantivul *soră*, care se fixase deja în această perioadă la declinarea I[120], l-am consemnat de câteva ori şi în forma *sor* (Fc 12,13, 19; 26,9), ceea ce înseamnă că norma veche devenise un fapt de limbă periferic, dar nu ieşise definitiv din uz. În formele compuse cu adjectiv pronominal posesiv, substantivul are cel mai adesea forma *soru*: *soru-sa* (Fc 24,30; 29,13, 31; 34,13, 26), (2Sm rezum. cap.13; 13,22); *soru-mea* (Fc 30,8), (2Sm 13,5, 6, 11, 20), (Iov 17,14), tot astfel cum substantivul *noră*, în aceleaşi sintagme, are forma *noru*[121]: *noru-sa* (Fc 11,31; 38,11, 16), (1Sm rezum. cap.4; 4,19), (Rt rezum. cap.1; 1,22); *noru-ta* (Fc 38,24), (Rt 4,15). Reţinem pentru substantivul *soră* şi forma izolată *sororei* (In 11,1), în care nu s-a produs alternanaţa [*o*] ~ [*u*] şi care trimite în mod evident la forma de declinare *sororis* din textul latinesc. În afara aspectelor semnalate, cele două substantive au în paradigmele lor gramaticale formele actuale de declinare.

Substantivele *aramă, grindină, latură, mamură, năpastă, peşteră, soartă* nu se mai încadrează exclusiv la declinarea a III-a, constatându-se însă şi diferenţe de la un cuvânt la altul. Situaţia pe care am întâlnit-o în textul de la 1760 confirmă într-o măsură rezultatele cercetărilor anterioare[122].

Pentru susbstantivul *aramă* am înregistrat exclusiv forme de declinarea I: *aramă* (Fc 4,22), (Iş 25,3; 26,11, 37; 27,2, 3, 4, 6, 10, 11, 17, 18, 19; rezum. cap.30; 30,4, 18; 31,4; 35,5, 16, 24, 32; 36,18, 38; rezum. cap.38; 38,2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 17, 19, 20, 29, 30; 39,39), (Jos 6,19, 24; 22,8), (1Sm 17,5, 6), (2Sm 8,10; 22,35), (Iov 6,12; 20,24; 40,13), (Ir 1,18; 6,28; 10,9; 15,20; 46,22; rezum. cap.52; 52,17, 18, 20, 22), *arama* (Iov 37,18; 41,18), (Ir 15,12; 52,17). Radical diferită este situaţia substantivului *grindină*, pentru care se întâlneşte numai izolat forma de declinarea I: *grindină* (Ps 17,13; 104,32); *grindina* (Iş 9,19), (Ps 148,8); cele mai multe forme ale acestui substantiv susţin încadrarea la declinarea a III-a. Probleme am întâmpinat aici la rezolvarea omonimiei gramaticale dintre singular şi plural, fiind cunoscut faptul că desinenţa de plural a femininelor nu devenise decât la unele substantive *-i*. Pentru rezolvarea acestei omonimii am recurs, în mod firesc, în primul rând la context, numai că nici contextul nu dezambiguizează întotdeauna sau nu în măsură suficientă. În astfel de situaţii am recurs la textul *Vulgatei*[123], pornind de la premisa că o traducere literală era fidelă izvorului inclusiv în această privinţă. Mai exact, contextul ne-a permis într-un singur caz să rezolvăm fără echivoc omonimia: *voi ploua mâne într-acest ceas **grindine** multă foarte* (Iş 9,18). În alte cazuri însă, contextul nu este deloc concludent: *„Râdică-ţ mâna în ceriu, să fie **grindine** în tot pământul Eghiptului, preste oameni şi preste dobitoace şi preste toată iarba ţarinii în pământul Eghiptului"* (Iş 9,22); **Şi au întins Moisii varga în ceriu şi Domnul au dat tuneturi şi **grindine** şi fulgere curgătoare preste pământ.* (Iş 9,23). În astfel de cazuri am apelat la textul *Vulgatei*, pentru a stabili dacă forma substantivului în textul latinesc este de singular sau de plural. La poziţia 9,22, forma din latină este *grando*, iar la poziţia 9,23 – *grandinem*, ambele forme de singular. La fel am procedat şi în alte cazuri: *grindine* (Iş 9,25, 26; 10,12, 15); (Ps 17,14; 77,47). Omonimia se rezolvă fără probleme atunci când substantivul este articulat enclitic: *grindinea* (Iş rezum. cap.9; 9,24, 25, 28, 29, 33, 34; 10,5).

Substantivul *latură* este întrebuinţat în forma de declinarea a III-a cu *-e*: *lature* (Iş 25,19, 32; 27,14, 15; 36,32; 37,3, 27; 38,14), *laturea* (Iş 36,31), (2Lg rezumat cap.31; 31,26); (Ps 90,7; 114,9; 127,3). În acest caz însă, nu ne-am confruntat cu probleme în privinţa omonimiei singular – plural, din mai multe motive. Întâi, procesul de formare a pluralului în *-i* pare încheiat la acest substantiv. O dovedesc ocurenţele formelor de plural din aceeaşi carte în care am întâlnit numeroase forme de singular: *laturile* (Iş 25,20; 26,13; 27,7; 28,7, 12, 25, 27; 30,4; 36,11; 37,5, 18; 39,7, 16); *laturi* (Iş 25,32), (Nm 8,4); al doilea, contextele în care apare forma în *-e* sunt de fiecare dată concludente, substantivul având de regulă determinative din rândul adjectivelor pronominale nehotărâte: *o – alta, fieştecare*, aşa cum se poate vedea din exemple ca: *Hier uvimii unul să fie de **o latură**, şi altul de altă **latură*** (Iş 25,19); *Şease fluieri vor ieşi din **laturi**, trei de **o latură** şi trei de altă **latură*** (Iş 25,32); al treilea, articolul hotărât enclitic *-a*: *laturea* (Iş 36,31), (2Lg rezumat cap.31; 31,26).

Substantivul *marmură* cunoaşte număr foarte mic de ocurenţe la nivelul întregului text, din care rezultă încadrarea acestui substantiv la declinarea a III-a. Nume de materie, în mod obişnuit *singulare tantum*, acest substantiv poate avea şi plural, în *-e* sau în *-i*, fapt care pune probleme la rezolvarea omonimiei singular – plural. Uneori este suficient contextul: *Şi au aşternut*

---

[120] Substantivul este în latină de declinarea a III-a imparisilabică (*soror, -ōris*), trece în română, iniţial, la declinarea a II-a, după care se fixează, firesc, alături de majoritatea femininelor, la declinarea I, în *-ă*. Un proces asemănător se petrece în cazul substantivului *noră*, care în limba latină este de declinarea a IV-a (*nurus, -ūs*).

[121] Aşa apar până astăzi cele două substantive în sintagmele respective din limba populară.

[122] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.319 – 320, unde se afirmă că „formele cu *-ă*, de declinarea I, deşi mai rare, sunt în continuă expansiune" (p.319), dar nu se precizează că situaţia nu este aceeaşi la toate substantivele aduse în discuţie.

[123] Pentru comparaţii am folosit *Hieronymi Vulgata* (textul existent la adresa de internet http://www.intratext.com./X/LAT0001.htm) şi *Biblia Sacra*, Venetiis, apud. Nicolaum Pezzan MDCLXXXX (după un exemplar din această ediţie, existent în fondul cel mai vechi al călugărilor bazilitani de la Blaj, a tradus echipa coordonată de episcopul Aron. Vezi Ioan Chindriş, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediţia de faţă, p. LXVI).

fața bisericii cu ***marmure*** *foarte scumpă* (2Par 3,6), alteori însă, chiar lărgit, contextul nu este concludent: *Spre gândirea de orice feal de lucru, poate fi de aur și de argint și de aramă,/ De* ***marmore*** *și mărgăritariu și de multe fealiuri de leamne* (Iș 31,4, 5), situație în care, pentru încadrarea la declinare a acestui substantiv și pentru stabilirea numărului, singura soluție a fost să recurgem la izvorul latinesc. Acolo am găsit substantivul în forma de ablativ singular, *marmore*, pe care, după aspectul fonetic, nu este exclus ca traducătorii blăjeni să o fi luat ca atare din *Vulgata*.

Formele substantivului *năpastă*, prezente în număr mic, susțin încadrarea, în continuare, a substantivului la declinarea a III-a: *năpaste* (Fc 26,20), (Ir 7,6; 22,17), (Iz 22,29), (Lc 3,14; 11,45); *năpastea* (Ir 51,51).

Substantivul *peșteră* este întrebuințat atât cu forma de declinarea a III-a, în *-e*, cât și cu cea de declinarea I, în *-ă*, cele două forme fiind folosite în variație liberă dar, în mod evident, fiind preponderente formele în *-e*: *peșterea* (Fc 23,9, 11, 17, 19; 50,13), (Jos 10,16, 17, 27), (Jd 15,11), (1Sm rezum. cap.22; 22,1; rezum. cap.24), (2Sm 23,13), (Ps 10 Ov,9); *peștărea* (Fc 49,29); *peașterea* (Fc 25,9), *peștere* (Jos rezum. cap.10; 10,23), (1Sm 24,4, 8, 9, 11), (Ps 56,1), dar: *peșteră* (Fc 19,30), (Ir 7,11; 49,8), (Ps 141,1), (Lc 19,45), (In 11,38); *peștără* (Fc rezum. cap.23), *peștera* (Jd 15,8). Pentru rezolvarea omonimiei singular – plural, mijloacele sunt aceleași: contextul și/sau raportarea la *Vulgata*: *David, spre scrisoarea stâlpului, când fugea de cătră fața lui Saul în* ***peștere*** (Ps 56,1), lat. ablativ sg. – *in spelunca*, dar: *Și ș-au făcut gropi și* ***peștere*** *în munți, și locuri întărite spre apărare* (Jd 6,2), unde contextul este în și mai mică măsură, decât în primul exemplu, concludent, sensul de plural decodându-se aproape exclusiv prin raportare la *Vulgata*, unde forma este de acuzativ pl. – *speluncas*.

Substantivul *soartă* l-am înregistrat în forma de declinarea a III-a: *soarte* (2Lg 1,38; 31,7), (Jos 1,6; rezum. cap.7; 9,7; 14,2; 17,17; 18,8; 19,24, 40, 51; 21,8; 22,7; 23,4), (Jd 18,1), (1Sm 14,42), *soartea* (2Lg rezum. cap.3), (Jos 7,14; 13,1; 15,1; 16,1; rezum.cap.17; 17,1, 6, 8; rezum. cap.18; 18,6, 11; 19,1, 10, 17, 49; 21,4, 6, 10), (Jd 1,3; 20,14), (1Sm 10,20), (Ir 13,25).

Ne aflăm în fața unui text realizat aproape de debutul perioadei premoderne a limbii române literare. Totuși numărul formelor vechi de declinarea a III-a este destul de mare. Explicația ar trebui căutată în apartenența textului la aria dialectală nordică: în textele din această zonă erau prezente în număr mare formele în *-e*, mai ales la începutul perioadei 1640 – 1780, în comparație cu textele provenind din aria sudică, unde tendința era de impunere a formelor de declinarea I[124]. După cum o demonstrează analiza de mai sus însă, procesul de impunere a desinenței *-ă* nu a fost uniform pentru toate cuvintele, continuându-se și în perioada următoare.

Formele de declinarea a III-a, în *-e*, sunt în variație liberă cu cele de declinarea I, în *-ă*, la o serie de substantive cu radicalul în [ș] sau [j]. Amestecul de forme este urmarea firească a unei caracteristici de ordin fonetic: coexistența rostirilor dure și muiate ale celor două consoane prepalatale (vezi **2.1.2.18.3)**. Exemplele care urmează vor evidenția circulația în variație liberă a celor două tipuri de forme substantivale: *cenușe* (Fc 18,27), (Iș 9,8), (Pr 4,12; 6,10), (Nm 4,13), (Iov 2,12; 16,16; 42,6), (2Lg 28, 24), (2Sm 13,19), (Ir 6,26; 25,34), (Tng 2,10; 3,16); *cenușea* (Pr 4,12), (Nm 4,13), dar: *cenușă* (Iș 9,10); *cenușa* (Iș 27,3), (Nm rezum. cap.19; 19,10, 17); (Pr 1,16); *grija* (Fc 31,5); (Ps 54,23); (Ecz 32,2; rezum. cap.39), dar *grijea* (Fc rezum. cap.39); (Ecz 30,26; 31,2; 42,9); *moașa* (Fc 35,17), dar *moașea* (Fc 38,27), *moașele* (Iș 1,17, 21), *moașelor* (Iș 1,15, 20); *grija* (Fc 31,5); (Ps 54,23); (Ecz 32,2; rezum. cap.39), dar *grjea* (fc rezum. cap.39); (Ecz 30,26; 31,2; 42,9); *straja* (Iș 14,24), (2Par 20,24), (1Sm 11,11), dar și *strage* (Lc 12,38); *straje* (Mc 6,48); *mreaje* (Iș 27,4; 38,4), (In 21,6, 8,11); *mreajea* (Ps 140,10); *mreagea* (Lc 5,5, 6). Foarte multe ocurențe cunoaște substantivul *ușă*, formele repartizându-se atât la declinarea a III-a, cât și la declinarea I: *ușe* (Fc 4,7; 6,16), (Iș 21,6; 33,9), (Iov 31,34; 38,10), *ușea* (Iș 33,8, 10; 38,8), dar și *ușa* (Fc 18,1, 2, 10; 19,6, 9, 10, 11; 43,19), (Iș 12,22, 23; 29,4, 11, 42), (Iov 3,10; 31,9; 31,32). Chiar dacă pentru unele substantive numărul prea mic de ocurențe (pentru substantivul *cămașă*, de exemplu, în zece cărți – Fc, Iș, 2Lg, Nm, Pr, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng – am înregistrat numai forma *cămașă* – Iș 28,4) nu poate fi concludent pentru a stabili circulația formelor, la nivel general, se susține ideea coexistenței formelor de declinarea I și a III-a, predominante fiind cele din urmă.

Substantivul *arie*, avea forma *are*[125] în texte din secolul al XVI-lea, reproducând fidel lat. *area*. Această formă se întâlnește sporadic și în textul de la 1760, probabil datorită influenței izvorului folosit: *area* (2Sm 24,18), (Rt 3,2); *are* (Rt 3,6). Cvasigenerale rămân formele: *arie* (2Lg 16,13; 25,4), (Nm 15,20; 18,30), (Rt 3,3), (Is 30,24); *aria* (Fc 50,10), (2Sm rezum. cap.24), (Iov 39,12), (Lc 3,17); *ariia* (Sm 24,16, 21, 24).

Încadrarea substantivelor *berbece, pântece, strugure, fagure* la declinarea a III-a sau la declinarea a II-a nu diferă prea mult de cea pe care o întâlnim în prezentările făcute în diferite lucrări de specialitate[126]. Formele substantivului *pântece* susțin încadrarea acestuia la declinarea a III-a: *pântecele* (Fc 15,4; 20,18; 25,22, 23; 30,22), (Iș 13,2, 15; 34,19), (Jd 3,24; 13,5, 7; 16,17; 19,5), (1Sm 1,5; 24,4), (2Sm 7,12; 16,11), (Iov 1,21; 3,10; 15,2, 35; 19,17; 20,14, 15, 20, 23; 31,18; 32,18, 19; 40,11), (Ir rezum. cap.1; 4,19; 51,34), (Tng 1,20), *pântecelui* (Fc 30,2), *pântece* (Fc 38,27; 43,29; 44,20), (Iov 3,11; 10,19; 21,10; 31,15; 38,29; 39,2), (Ir 1,5), *pânteceale* (Jd 3,21), *păntecele* (Fc 25,24; 29,31; 38,24), (Iș 13,12), *păntece* (Fc 30,38).

Berbece a fost înregistrat numai în forma de declinarea a III-a: *berbece* (Fc 15,9; 22,13), (Iș 29,15, 22, 26, 27), *berbecele* (Iș 29,17, 22), *berbeacele* (Iș 29,18, 31), (1Sm 14,34; 17,34), *berbeace* (Iș 29,19), (2Sm 6,13); tot astfel și *iepure* (2Lg 14,7), (Pr 11,6). În schimb, *strugure* prezintă, în variație liberă, două forme, cea mai veche, de declinarea a II-a: *strugur* (Nm 13,25), (Cânt 1,13); *strugurul* (Nm 13,24), (Jd 8,2), (Iov 15,33), (Ir 31,29, 30); *strugurului* (Fc 49,11), (Nm 13,24, 25; 32,9), și, mult mai rar însă, cea mai nouă, de declinarea a III-a: *strugure* (Nm 6,4), (Ir 6,9; 8,13; 49,9); *strugurele* (Ir rezum. cap.31). Substantivul *fagure*, cu număr mic de ocurențe, l-am înregistrat în forma care susține încadrarea acestuia la declinarea a II-a: *fagur* (Ps 18,11), (Cânt 4,11), (Lc 24,42); *fagurul* (1Sm 14,27), (Cânt 5,1).

---

[124] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p. 320.

[125] Vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.100.

[126] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p. 320: „Formele de declinarea a II-a *berbec, iepur, pântec, viezur* nu sunt atestate în textele literare".

În legătură cu repartizarea substantivelor pe declinări trebuie să mai precizăm că cele trei substantive de declinarea a III-a, denumind grade de rudenie: *tătâne*, *mămâne* (în forma redusă *mâne*), *frăţine*[127], sunt bine reprezentate în textul analizat, în mod obişnuit în alcătuirea unor substantive compuse, alături de un adjectiv pronominal posesiv: *frăţine-său* (Est 2,7); *frăţini-tău* (2Sm 13,7); *mâne-sa* (Fc 27,14); *mânea-sa* (Fc rezum. cap.24; 24,28, 53; 30,14); *mâni-ta* (Fc 28,2); *tătâni-tău* (Est 4,14); *tătâni-său* (Iov 21,19)[128].

2.2.1.2. Genul unor substantive nu este încă definitiv fixat, în sensul că unele prezintă, în variaţie liberă, forme pentru două genuri, altele au alt gen decât în limba actuală. Pe lângă substantivele *genunchi, grumaz, pustiu, rod, siclu, slugă, stâlp, umăr, veac, voievod*, care sunt în mod obişnuit aduse în discuţie în lucrările de specialitate, am înregistrat şi altele: *scaf, scandal, silitră, struţ, topaz, turturea, talant.*

Substantivul *slugă*, de origine slavă, are în continuare genul nefixat. Încadrarea acestui substantiv la genul masculin rezultă din contexte de tipul: *Iară lui Avram i-au făcut bine pentru dânsa şi au avut el oi şi boi şi asini şi* ***slugi*** *şi* ***slujnice*** *şi asine şi cămile* (Fc 12,16); *Şi au luat Avimeleh oi şi boi şi* ***sluji*** *şi* ***slujnice*** *şi au dat lui Avraam* (20,14); *Şi i-au dat oi şi boi şi argint şi aur,* ***sluji*** *şi* ***slujnice****, cămile şi asini* (Fc 24,35); *Şi s-au îmbogăţit omul preste măsură şi au avut turme multe,* ***slujnice*** *şi* ***sluji****, cămile şi asini* (Fc 30,43). Distincţia de gen se exprimă aici prin substantivele heteronime *slugă – slujnică*, iar aceasta dovedeşte că substantivul *slugă* este considerat de genul masculin. Contextul ne ajută şi în alte situaţii să refacem logica gândirii celor vechi: ***Sânătos*** *este* ***sluga*** *ta, tatăl nostru, încă trăieşte* (Fc 43,28) sau ***Doisprăzece*** *– au zis –* ***slujile*** *tale, fraţ sântem, feciori a unui om în pământul Hanaan* (Fc 42,13), *Cel mic şi cel mare acolo sânt, şi* ***sluga, slobod*** *de Domnul său* (Iov 3,19); *Iară a unui sutaş* ***sluga*** *era* ***bolnav*** *şi spre moarte, care era lui iubit.* (Lc 7,2); *Şi întocându-să cei trimişi acasă, au aflat* ***sluga*** *ce bolisă* ***sănătos****.* (Lc 7,10); *Veni-va domnul* ***slugii aceluia*** *în zioa care nu nădăjduieşte* (Lc 12,46); *Că, grăbind omul fără ponoslu a să ruga pentru noroade, puind înainte păvăza slujbei sale, rugăciunea, şi prin tămâiare rugăciunea întărind, au stătut împrotiva mâniei şi sfârşit au pus lipsei, arătând că* ***al Tău slugă*** *iaste.* (Înţ 18,21). Interesant este modul cum se face acordul cu substantivul *slugă* în următorul context: *Pre* ***sluga mea*** *l-am chemat şi nu mi-au răspuns; cu gura mea mă rugam de* ***el*** (Iov 19,16), unde sunt, de fapt, două acorduri, unul formal: ***sluga mea***, altul logic: *pre* ***sluga l-...el****.* În general însă, contextele sunt neutre şi nu ne permit să facem consideraţii privind încadrarea substantivului la un gen sau la altul. Sunt şi contexte care demonstrează că încadrarea se face după criteriul formei, substantivul în discuţie considerându-se, ca şi astăzi, de genul feminin: ***slugile le****-au lovit cu sabia* (Iov 1,15), *şi-l vei lua* ***slugă veacinică*** (Iov 40,23).

La unele substantive împrumutate din slavă sau din turcă, caracterizate prin trăsătura de sens *+animat*, lucrurile se complică din cauză că apar uneori neconcordanţe între formă, specifică femininelor, şi genul natural masculin. E vorba despre substantive de tipul *vlădică, voievod, agă, beizadea, paşă*. Dintre acestea, în textul analizat, nu am înregistrat decât substantivul *voievod*, în toate formele excerptate având această formă şi nu forma etimologică în vocală, ceea ce înseamnă că procesul de fixare la genul masculin poate fi considerat încheiat pentru acest cuvânt: *voievodul* (Ir 40,2); ***voivodul*** (Ir 39,9; 52,19); *voievodului* (Fc 37,36; 40,3), *voivodului* (Fc 41,10).

Chiar dacă nu se mai pune problema neconcordanţei dintre genul gramatical şi genul natural, şi la substantivele caracterizate prin trăsătura de sens *–animat* sunt încă destule probleme în ce priveşte fixarea unui substantiv într-o formă sau în alta. Substantivul *genunchi* l-am înregistrat exclusiv în forma de genul neutru: *genunchele* (Fc 30,3; 50,22), (4Împ 1,13), (Iov 4,4), (Ps 108,24); *jenunchele* (Fc 41,43), (Jd 7,5, 6; 16,19), (4Împ 4,20), ceea ce nu corespunde concluziilor exprimate în unele lucrări de specialitate cu privire la încheierea procesului de fixare în forma de masculin a acestui substantiv[129].

Substantivul *grumaz* pare fixat în forma de masculin. O demonstrează numeroasele ocurenţe ale cuvântului în forma de plural: *grumazi* (Dn 5,7); *grumazii* (Fc 27,40; 45,14; 46,29; 49,8), (2Lg 33, 29), (Jd 8,21), (Dn 5,29); *grumazilor* (Jd 5,30). O situaţie deosebită am întâlnit în *Cartea lui Iosue*, unde, în unul şi acelaşi verset, am înregistrat două forme diferite de plural: *grumazurile* – neutru, *şi grumazii* – masculin: *„Meargeţi şi puneţ piciorul pre grumazurile împăraţilor acestora!" Carii mergând şi grumazii supuşilor cu picioarele călcând...* (Jos 10,24). În plus, ceea ce miră este forma de neutru plural în *-uri* şi nu în *-e*, *grumaze*, aşa cum circulase substantivul până la impunerea formei de masculin cu desinenţa *-i*. Trebuie precizat, de asemenea, că în nici una dintre formele de plural înregistrate nu se produce alternanaţa consonantică, astăzi obligatorie, [z] ~ [j].

Deşi perioada în care se traduce acest text se caracterizează prin amestecul de forme *pustiu, pustie*, textul demonstrează că forma de neutru – *pustiiul* (Ps 28,8; 106,35), (Ecz 43,23), (Ir 9,12) – apare în mod cu totul izolat, circulaţie largă înregistrând forma de feminin: *pustie* (Fc 14,6; 16,7; 21,20; 36,24; 37,22), (Fc 3,18; 4,27; 5,1, 3; 7,16; 8,27, 28; rezum. cap.13; 13,18, 20; 14,11, 12; 16,2, 32; 18,5), (Jos 1,4; 5,4, 5; 8,20, 24; 12,1, 3, 8; 14,10; 21,36; 24,7), *pustiia* (Fc 21,14; 21,21), (Iş 14,3; 15,22; rezum. cap.16; 16,1, 3; 17,1; 19,1, 2), *pustiii* (Iş 3,1); *pustiii* în s. propr. ***Marea Pustiii*** (Jos 3,16). Numărul ocurenţelor, din care am selectat câteva, este suficient de mare pentru a fi concludent în ce priveşte circulaţia formei de feminin a acestui substantiv, în defavoarea celei de neutru.

Substantivul *siclu* „(La vechii evrei) unitate de măsură pentru greutăţi, cu o valoare de aproximativ 6 grame"; „monedă cu greutatea de un siclu" nu este fixat definitiv în forma de masculin, dar formele de masculin sunt larg majoritare: *sicli* (Fc 24,22), (Iş 21,32; 30,23, 24; 38,24, 29), (2Lg 22,19, 29), (Jos 7,21), (Jd 8,26), (1Sm 17,5,7), (2Sm 14,26; 18,11), *siclul* (Iş 30,13). În comparaţie cu cele dintâi, formele de feminin reprezintă apariţii izolate: *siclă* (Iş 30,13, 15); *sicle* (Fc 23,15, 16), (Pr 27,3), (Nm 7,14, 20), (2Sm 24,24).

---

[127] Pentru originea acestor forme şi pentru repartizarea lor în texte din secolul al XVII-lea, vezi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXIII.

[128] Pentru alte exemple, vezi *Indice*

[129] Cf *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p. 321, unde se afirmă: „(...) substantivul *genunchi*, deşi este de cele mai multe ori întâlnit în forma masculină, îşi păstrează forma neutră, care apare numai la începutul perioadei [1640 – 1780 n.n. N.I.]". Trebuie să precizăm însă că nici în B1795 nu am înregistrat numai formele de masculin, ci am constatat existenţa amestecului de forme masculine şi neutre (Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.52. Aceasta înseamnă că forma de genul neutru a continuat să deţină o poziţie privilegiată în graiurile populare, de unde a putut uşor pătrunde în texte, mai ales în manuscrise.

Substantivul *veac* cunoaște forme duble de plural, încadrate la genuri diferite. Masculinul *veci* (*veaci*) este susținut și răspândit grație locuțiunilor adverbiale de tipul ***până în veaci***, ***în veci***, în structura cărora se întrebuințează, până astăzi substantivul cu forma de masculin: *veaci* (Fc 13,15), (Iș 3,15), *veci* (Fc 17,7), *veacilor* (Iov 22,15), în vreme ce neutrul, nesusținut în acest fel, apare foarte rar: *veacuri* (Iov 32,9); *veacurilor* (Ecz 24,28; 36,19), (Ps 144,15).

Substantivul *scandal* (Înv.)„păcat", „fărădelege" l-am înregistrat numai izolat și doar în forma de feminin, *scandală* (Iș 10,7), (Ecz 27,26); *scandălă* (Iș 23,33); *scandalii* (Is 8,14). Numărul atât de mic de ocurențe ar putea fi un indiciu în ce privește faptul că termenul nu era unul cu circulație curentă în limba epocii.

Adaptarea în două feluri a substantivului *talant* – *talant* și *talentum (talantum)* – trebuie pusă în legătură cu etimonul: sl. *talantŭ* și lat. *talentum, -i*. Cuvântului în forma *talant*, în circulație în textele vechi, traducătorii încearcă să îi adauge acum forma *talentum (talantum)*, după originalul latin din care traduc. Această formă, de genul neutru, am întâlnit-o numai în două locuri, în aceeași carte – *talentumuri* (Iș 38,24), *talantumuri* (Iș 38,29) –, în care majoritare sunt tot formele masculine: *tălant* (Iș 25,39; 37,24); *talanți* (Iș 38,26, 27). O simplă încercare și nu un exercițiu consecvent, din cel puțin două motive: întâi, forma *talant* era deja impusă, al doilea, această formă, adaptată deja sistemului limbii române, era mai scurtă și mai ușor de folosit. În celelalte cărți nu am mai găsit decât *talant* (2Sm 12,30); *tălant* (3Împ 20,39), (4Împ 5,22; 23,33); *talanți* (3Împ 9,14, 28; 10,10, 14; 16,24), (4Împ 15,19; 18,14), (3Ezr 8,57); *tălanți* (4Împ 5,5, 23; 23,33); (3Ezr 1,36; 3,21; 4,51, 52; 8,21, 57).

Cu alt gen decât cel cu care s-au fixat ulterior în limbă sau cu normă oscilantă în privința genului am am înregistrat substantivele *scafă, turturea, topaz, silitră*, pentru care am consemnat următoarele forme: *scafă* (Iș 30,18; rezum. cap.38; 38,8), dar și: *scaf* (Iș rezum. cap.30), *scaful* (Iș 39,39; 40,28), (Pr 8,11), *șcaful* (Iș 31,9; 35,16; 40,7); *turture* (Fc 15,9), *turturele – m. sg. nom.* – (Ir 8,7), dar și *turturea* (Pr 12,6); *turtureaoa* (Ps 83,4); *turtureale* (Pr 5,7; 12,8); *topazie* (Iș 8,17; 39,10), (Ps 118,127); *silitru* (Ir 2,22).

Concurența dintre forma de neutru – *rod* și forma de feminin – *roadă* – este un fapt curent în textul analizat, așa cum o atestă reprezentarea foarte bună a ambelor genuri: *rod* (Fc 1,11, 12), (Iș 10,15); *rodu* (Fc 3,2, 3); *rodul* (Fc 3,6), (2Lg 7,13; 28,4, 11, 18, 51, 53; 30,9; 32,22); *rodurile* (Fc 4,3, 12; 43,11; rezum. cap.47), (Iș 23,16), (2Lg 1,25; 14,22; 26,2; 28,23, 51; 32,13), *roduri* (Fc 41,34), (Iș 35,24), (2Lg 8,9); *rodurilor* (Iș 13,4; 34,26), (2Lg 33,14), dar și *roada* (Fc 30,2), *roadă* (Fc 41,29), *roade* (Fc 47,24), (2Lg 23,19); *roadele* (Iș 23,10), (2Lg 16,13, 15; 24,20; 25,4; 28,42; 33,16), *roadelor* (Iș 22,6; 23,19; 34,22), (2Lg 16,1; 18,4; 26,10, 12).

2.2.1.3. Numărul. Un prim aspect ce trebuie reținut în privința acestei categorii gramaticale a substantivului este amestecul desinențelor *-ă* și *-e*. În cele mai multe cazuri, desinența *-ă* în loc de *-e* este reflexul velarizării lui [*e*] la [*ă*], ca urmare a rostirii dure a unor consoane, în special [*r*] și [*s*], mai rar [*f*] (*mlădiță – în carea era trei **mlădiță*** – Fc 40,10; *bătrâneață – au murit în **bătrâneață** bune* – Fc 25,8; *că ochii lui Israil **păingina** pentru adânci **bătrâneață*** – Fc 48,10). Pentru formele de plural cu desinența *-ă* ale substantivelor *cară, fiară, os*, explicația este de ordin istoric[130], dar aceste forme sunt susținute de producerea velarizării lui [*e*] la [*ă*] în cazul altor substantive. Variația liberă a celor două desinențe o atestă numeroasele exemple excerptate din acest text: *cară* (Fc 45,19, 21); *carăle* (Fc 45,27; 46,5), (Iș rezum. cap.14; 14,23, 28; 15,4); *carălor* (Iș 14,25), dar *care* (Fc 50,9), (Iș 14,7); *casăle* (Fc 42,19), (Iș 1,1; 8,21, 24; 10,6; 12,13, 15, 19); *casălor* (Iș rezum. cap.12), dar *caselor* (Fc 42,33), (Iș 6,14; 12,7); *case* (Iș 1,21); *casele* (Iș 12,3, 27); *caseale* (Iș 12,23); *coapsăle* (Fc 24,2; 35,11), dar *coapsele* (Fc 46,26), (Iș 1,5); *fiiarălor* (Fc 7,21); *fiiarăle* (Iș 23,11); *hotarâle* (Fc 10,19), (Iș 10,14, 19; 13,7; 16,35; 19,21; 23,31); *hotarăle* (Fc 23,17), (Iș 8,2; 10,4; 19,24; 34,24); *hotară* (Iș 19,12), dar *hotarelor* (Fc 47,21), (Iș 13,20); *hotare* (Fc 49,14), (Iș 19,23); *izvoarăle* (Fc 7,11; 8,2), (Iș 7,19); *izvoară* (Iș 8,5; rezum.cap.15; 15,27); *oasăle* (Iș 13,19), dar *oasele* (Fc 2,23; rezum. cap.50; 50,24), (Iș rezum. cap.13); *oaseale* (Iș 13,19); *păhară* (Iș 25,29, 33), dar și *păhare* (Iș 37,16).

Procesul de înlocuire a desinenței de neutru plural *-ure* cu *-uri* era deja încheiat în jurul anului 1750, singura admisă de norma literară fiind cea din urmă: *ceriurile* (Fc 2,1), (Iov 9,8; 15,15; 20,27; 26,13; 37,3, 18), *daruri* (Fc rezum. cap.20; 24,53; rezum. cap.32; 32,13, 18; 34,12; rezum. cap.43; 43,11, 15, 26; rezum. cap.45; 49,3), *darurile* (Fc 4,4, 5; 32,20, 21; rezum. cap.33; 38,26; 43,25), *graiurile* (Iș 20,18), *lucrurile* (Fc 5,29; 39,23).

În multe situații, desinența *-uri* este, la rândul ei, concurată și dominată de *-e*. Rezultatul este coexistența ambelor forme la multe substantive: *acoperișele* (Ir 48,38), dar și *acoperișurile* (Ir 30,18); *contoșe* (Iș 26,7); *contușe* (Iș 36,14), dar și *contușuri* (Iș 26,12); *contușurile* (Iș cap.36; 36,15, 18); *coarnele* (Fc 22,13), (Iș 30,10; 37,25, 26; 38,2), dar și *cornuri* (Iș 25,12; 26,19; 27,1; 28,16; 30,2; 37,25; 38,1; 39,9); *cornurile* (Iș 27,2; 29,12; 30,2, 3); *lăcașele* (Fc rezum. cap.36), (Iș 12,20; 35,3; 40,36), (Iov 39,6), dar și *lăcașuri* (Ps 42,3; 48,12; 68,26; 77,51; 83,2, 11); *noroadele* (Iș 15,14; 19,5; 33,16; 34,24; 40,36), rarisim *norodurile* (Iș 30,38). La alte substantive, forma cu *-e* pare definitiv impusă[131]: *orașele* (Jos 10,37; 17,11), (3Împ 9,12); *orașe* (Jos 13,30), (3Împ 9,11); *sălașele* (Fc 9,27), (Iov 12,6; 15,34; 18,21; 21,28), (4Împ 8,21; 13,5; 14,12); *veșmintele* (Fc 24,53; 35,2; 38,14; 44,13), (Iș 28,4; 29,5, 21; 35,19), *veșmintelor* (Fc 27,27), (Iș 28,32), *veșminte* (Fc 45,22, 23), (Iș 12,34; 28,4), *vejmintele* (Iș 19,10, 14), (Iov 1,20; 2,12; 9,31; 27,16; 37,17), (4Împ rezum. cap.5; 5,7, 8; 6,30; 10,22; 11,14; 19,1; 22,11, 19). Sunt și substantive la care pluralul se realizează cu desinența *-uri* fără concurență, în acest text, dinspre desinența *-e*: *jurământurile* (2Lg 29,14), (Nm rezum. cap.30; 30,6), (1Sm 23,5); *mormânturi* (4Împ 23,16), (Ps 67,7), (Is 65,4), (Lc 8,27; 11,44), (In 5,28); *mormânturile* (Fc 23,6), (4Împ 23,6, 16), (Ps 48,12), (Lc 11,47, 48)

Susținută în mod cert de fenomenul închiderii lui [*e*], în poziție finală, la [*i*] este desinența de plural *-i* în cazul substantivului *piatră*: *pietri* (Fc 11,3; 31,46), (Iș 8,26; 17,4; 19,13; rezum. cap.20; 20,25; 21,28, 29, 32; 25,17; 28,21; 39,14), (Pr 20,2; 24,14,

[130] Explicații privind originea desinenței *-ă* în cuvintele *cară, fiară* vezi la I. Gheție, BDRL, p.159 și Ovid Densusianu, ILR, II, p.105.

[131] Nu excludem posibilitatea de a întâlni la nivelul întregului text și forme cu desinența *–uri*, însă norma o constituie în mod cert forma cu desinența *-e*.

16, 23), (4Împ 3,19, 25; 12,12; 22,6); *piiatri* (Pr 14,42; 20,27). Chiar dacă substantivul se articulează, desinenţa continuă să fie *-i*: *pietrile* (Fc 28,11), (Iş 35,33), (4Împ 12,12), *piiatrile* (Pr 14,40, 43, 45). O singură dată am înregistrat forma cu desinenţa *-e, pietrele* (Ir 43,10). Cum însă este unică între zeci de ocurenţe ale formei cu desinenţa *-i*[132], ar putea fi o simplă eroare de grafie. Alternanţa vocalică [*ia*] – [*ie*], din *piatră* – *pietri*, o regăsim la un alt substantiv, care pare că a avut în secolul al XVI-lea pluralul în *-i*, *fieri*[133]. Formele în *-i* ale acestui substantiv: *fierile* (Fc 1,24; 2,20), *fieri* (Fc 8,17), (Iş rezum. cap.22; 22,31; 23,29), *fierilor* (Fc 9,5, 10), *fierâle* (Fc 1,25, 26; 3,14), deşi serios concurate de *fiară, fiarăle*, coexistă cu acestea, aşa cum se poate vedea urmărind *Indicele de cuvinte*. Cu desinenţa *-i* în loc de *-e*, în condiţiile în care în radical a avut loc alternanţa vocalică [*a*] – [*ă*], am consemnat o formele *căsi* (Fc 34,28), *căsile* (Ir 21,13; 33,4). Pluralul *legumi* (Fc 9,3) nu a fost, de asemenea, selectat de norma literară.

Remarcăm tot aici alte câteva forme de plural pe care, ulterior, norma literară le-a respins în favoarea celor cu desinenţa *-i*: *lăptuce* (Fc 12,8), *greşalele* (Jos 23,12), (Iov 13,23; 14,17); *pleave* (Jd 19,19), *pleavele* (Iov 21,18), *plevele* (Iov 41,18), *talpe* (Iov 2,7). Numărul acestora este foarte mic în comparaţie cu alte texte de la începutul perioadei, unde cele două desinenţe de plural sunt în variaţie liberă, preponderenţa deţinând-o unele sau celelalte, în funcţie de aria dialectală din care proveneau textele[134].

Pare neobişnuită, pentru momentul la care se realizează această traducere, forma de plural *patriarşilor* (Jos rezum. cap.21), curentă cu două secole mai devreme, când modelul slavon era suficient de puternic, încât să impună schimbarea lui [*h*], [*f*] în [*ş*] ([*j*]) în cuvinte precum: *patriarh, văt af, ieromonah* etc., numai că această alternanţă o regăsim şi mai târziu la Samuil Micu. Cuvântul *Către cetitoriu* din B1795 este semnat de „smeritul întră *ieromonaşi*, Samuil Clain, din Mănăstirea Sfintei Troiţă de la Blaj", iar în cartea *Iisus Navi* din B1795, în acelaşi rezumat la capitolul 21, forma substantivului *patriarh* este tot *patriarşilor*[135].

Substantivul *copac* prezintă şi în acest text omonimia singular – plural. În exemplele urmărite în amănunt, din zece cărţi biblice (Fc, Iş, 2Lg, Jos, Jd, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng), am remarcat o extraordinară consecvenţă în notarea lui [*-u*], ceea ce înseamnă că i se atribuia, în mod evident, rolul de a marca opoziţia de număr: *copaciu* (Fc 18,4, 8; 21,15), (2Lg 22, 6), (Iov 19,10), faţă de pluralul *copaci* (2Lg rezum. cap. 20), (Jd 9,49). În formele de singular, care primesc articol hotărât, forma *copaciu* se păstrează, chiar dacă rol distinctiv între singular şi plural dobândeşte acum articolul hotărât: *copaciul* (4Împ 17,10), (Cânt 8,5); *copaciului* (Lc 3,9). Rezultă că forma veche *copaci* are încă stabilitate în sistem, iar forma *copac*, refăcută prin analogie cu *sărac – săraci*, nu intrase în circulaţie.

O discuţie aparte trebuie să facem pentru substantivele care prezintă două desinenţe de plural, iniţial în variaţie liberă, ulterior în raport de comutare. Nu credem că, pentru perioada pe care o reprezintă acest text, putem susţine *expressis verbis* că în situaţia în care un substantiv, de exemplu *cărnuri*, exprimă sensul de plural cu desinenţa *-uri*, cunoaşte imediat şi mutaţia în planul conţinutului, exprimând sensul pe care îl are astăzi – „sortimente de carne". O vreme cele două desinenţe de plural, *-i* şi *–uri*, au continuat să fie în raport de variaţie liberă, făcându-se treptat diferenţierea semantică dintre forme.

Pentru substantivul *carne* am înregistrat numai desineţa de plural *-uri*. Îl aducem totuşi în discuţie pentru a sublinia faptul că nu putea fi vorba, în etapa respectivă, despre o specializare semantică a formei cu pluralul în *-uri*: *or rumpe pasările* ***cărnurile*** *tale* (Fc 40,19) înseamnă, de fapt, „or rumpe păsările cărnile tale"; *nici veţ scoate din* ***cărnurile*** *lui* [mielului sacrificat] *afară, nici osul lui veţi frânge* (Iş 12,46) etc. Sunt şi situaţii în care contextul permite decodarea substantivului ca un plural colectiv: *Sara veţ mânca* ***cărnuri*** *şi demineaţa vă veţ sătura de pâni* (Iş 16,12).

Într-o situaţie similară este substantivul *iarbă*, pentru care am înregistrat şi pluralul în *-i*: *şi nimică vearde n-au rămas în leamne şi în* ***ierbile*** *pământului în tot Eghiptul* (Iş 10,15), şi pluralul în *-uri*: *Şi mânca* ***ierburi*** *şi scoarţele copacilor, şi rădăcina jneapinilor era bucata lor* (Iov 30,4); *Să umple cea fără de cale şi pustiită şi să crească* ***ierburi*** *verzi* (Iov 38,27); *Acestuia munţii* ***ierburi*** *aduc* (Iov 40,15). Este evident faptul că forma *ierburi* este compatibilă fără probleme cu contextul în care pluralul este *ierbile*, nu însă şi invers. Oricum, aceasta dovedeşte că nu putem încă vorbi despre o specializare semantică a celor două forme de plural.

Unele substantive abstracte, incompatibile aşadar cu sensul gramatical de plural, realizează totuşi formă de plural, situaţie în care îşi modifică sfera semantic-lexicală, devenind substantive concrete. Sunt prezente în textul analizat substantivele: *bunătate*, cu pluralul *bunătăţile* (Jos 24,20), (Iov 21,16), *bunătăţi* (Iov 22,18); *milă*, înregistrat în formele *milele* (Fc 32,10), (1Sm 12,7), (2Sm 24,14), *mile* (Ir 42,12); *amărăciune*, prezent şi în forma de plural *amărăciuni* (Iov 13,26; 17,2).

În cazul substantivului *sânge*, astăzi exclusiv *singulare tantum*, am consemnat şi forma veche de plural *sângiuri*: *sângiurilor* (Iş 4,26), (2Sm 16,7, 8; 21,1). Adăugăm tot aici substantivul *hrană*, prin excelenţă *singulare tantum*, care s-a folosit în forma de plural *hranele* (Fc 6,21), evident cu sensul „alimente": *Şi vei lua cu tine din toate hranele care să pot mânca şi le vei strânge la tine.*

Opoziţia de număr realizată la nivel desinenţial este susţinută în multe cazuri de alternanţe fonetice. Sunt însă substantive la care opoziţia de număr, realizată acum numai la nivelul desinenţei, va fi susţinută ulterior şi prin alternanţe fonetice. În forma de plural *sabii* nu se produce alternanţa vocalică [*a*] – [*ă*]: *sabiile* (Fc 34,25), (1Sm 25,13), *sabii* (Jos 10,11), după cum în alte forme de plural nu se realizează alternanţa consonantică [*z*] – [*j*]: *grumazii* (Fc 27,40; 45,14; 46,29; 49,8), (2Lg 33, 29), (Jd 8,21), *grumazilor* (Jd 5,30), *mânzii* (Fc 32,15). Norma literară va selecta însă formele în care alternanţele se produc: *săbii, grumaji*, după cum va respinge, de exemplu, forma cu alternanţa [*a*] – [*ă*] şi cu desinenţa *-i* a substantivului *casă*: *căsi*

---

[132] Vezi *Indice*

[133] Ovid Densusianu, ILR, II, p.98.

[134] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p. 323 – 324.

[135] Iată încă un prilej de a demonstra cvasiidentitatea rezumatelor din cele două texte biblice. Cf. rezum. cap.21, în *Bibia lui Petru Pavel Aron* „Leviţilor să însămnează cetăţi patruzăci şi opt, cu oşteazele. Şi plinindu-să făgăduinţa lui Dumnezeu, oarecând patriarşilor făcută, pace şi odihnă să dă fiilor Israil." cu rezumatul aceluiaşi capitol din B1795: „Să însămnează leviţilor patruzeci şi opt de cetăţi cu oşteazele lor; şi plinindu-să făgăduinţa lui Dumnezeu, oarecând patriarşilor făgăduită, pace şi odihnă să dă fiilor lui Israil". În mod cert, cei cărora le încredinţase Ioan Bob misiunea de a realiza aceste rezumate, dacă nu le-au preluat literal, s-au ţinut, în orice caz, foarte aproape de textul înaintaşilor.

(Fc 34,28), *căsile* (Ir 21,13; 33,4). Şi în cazul consoanelor întâlnim alternanţe pe care limba literară le va respinge: *ciurzile* (Fc 46,32); în aceeaşi carte, întâlnim însă şi două ocurenţe ale formei actuale: *ciurdele* (Fc 34,28; 45,10).

Uneori, destul de rar însă, alternanţa rămâne principala modalitate de marcare a opoziţiei singular – plural, deoarece rostirea dură a consoanei din radical conduce la căderea lui [ı]: *cărămiz* (Fc 11,3), (Iş 5,19); *frat* (Fc 13,8; 42,3, 13); *cetăţ* (41,35); oaspeţ (Fc 42,27), (Iş 4,24).

2.2.1.4. Cazul

2.2.1.4.1. Nevoia de a avea paradigme sigure în flexiune a condus, în flexiunea cazuală a **substantivelor** feminine, la simplificarea morfemului alcătuit la genitiv-dativ din *desinenţă + articol hotărât* în cuvinte precum *caseei > casei, lumiei > lumii.* Deşi nu se poate vorbi despre fixarea definitivă a normei în ce priveşte selectarea formelor de declinare în *-ei* sau în *-ii*, amestecul acestora nu mai este atât de frecvent în textul de la 1760. Oscilaţii apar în cazul unor cuvinte, aşa cum o demonstrează câteva exemple: *casei* (Fac 36,6; 43,16; 44,1, 4), (Iov 1,19; 38,20) şi *casii* (Fac 15,2; 17,23, 27; 18,19; 20,18; 24,2; 31,14, 37; 39,14; 43,19, 20; 46,27; 50,7), (Iov 19,15; 20,28), *featei* (Fc 29,24; 36,14, 18; 46,18, 25), *fetei* (Fc 36,2) şi *featii* (Fc 36,39). Pentru cele mai multe substantive, formele de genitiv-dativ cu cea mai largă circulaţie sunt cele care au devenit ulterior normă a limbii literare: *apei* (Fc 16,7; 21,25; 24,13, 30, 42, 43), (Iov 14,9), *cenuşii* (Iov 13,12; 30,19), *coapsei* (Fc rezum. cap.32; 32,25, 32), *credinţei* (Fc 39,16), *doamnei* (Fc 16,8), *firii* (Iov rezum. cap.3; rezum. cap.28), *foametei* (Fc rezum. cap.47; 47,20), *inimii* (Fc 6,5, 6; 8,21; 20,5), *leiţei* (Iov 4,10; 38,39), *lumii* (Iov 28,24), *lunii* (Fc 7,11; 8,4, 5, 13, 14), *maicii* (Iov 1,21; 31,18), *mării* (Fc 1,22, 26, 28; 9,2; 22,17; 32,12; 41,49; 49,13), (Iov 6,3; 9,8; 12,8; 36,30; 38,16; 41,22), *naşterii* (Fc 11,28; 24,7; 25,24; 31,13; 32,9; 35,17; rezum. cap.40; 40,20), *nedreptăţii* (Fc 49,5), *pielii* (Iov 18,13), *pizmei* (Fc 37,8), *togmirii* (Fc 30,33) etc. Dacă la aceste exemple adăugăm şi forme, de tipul: *ceaţii* (Iov 28,3), *dragostii* (Fc 29,20), *foametii*[136] (Fc rezum. cap.41), *ieslii* (Iov 6,5), *mărimei* (Iov 23,6; 37,4), *zilii* (Fc 1,16; 7,13; 18,1), care se întâlnesc mult mai rar decât cele dintâi, putem conchide, fără a exagera, că în acest text, în condiţiile în care alegerea formei corecte pentru genitiv-dativ la unele feminine în *-ă* sau în *-e* este şi astăzi o problemă pentru vorbitor, asistăm la o evidentă tendinţă de fixare a normei limbii literare.

Nesiguranţă în exprimarea sensului gramatical de genitiv-dativ se observă încă la substantivele care au la nominativ-acuzativ *-ie.* Urmarea este apariţia formelor de declinare în *-iii* la astfel de substantive: *căpeteniii* (Fc rezum. cap.34), (Iov 21,28), *călătoriii* (Fc 29,13; 35,3), *corăbiii* (Fc 6,15, 16; 8,6, 13), *mâniii* (Iov 4,9), *nevinovăţiii* (Iov rezum. cap.31), *rudeniii* (Fc 21,23), *robiii* (Fc 15,13; 43,18), *sabiii* (Iov 5,20; 19,29), *sărăciii* (Iov 36,8), *praştiii* (Iov 41,19), *tirăniii* (Iov 15,20), *urgiii* (Iov 20,23, 28; 21,17, 30).

În cele două cărţi biblice din care am selectat formele de genitiv-dativ ale substantivelor feminine, am înregistrat foarte puţine forme în *-iei*: *Mărturiei* (Fc 31,47, 48 – în s. propr. *Movila Mărturiei*); *pustiei* (Iov 1,19), *sabiei* (Iov 39,22), *trestiei* (Iov 40,16), faţă de peste 20 de ocurenţe ale formelor în *-iii.* Diferenţe de la o carte biblică la alta există în mod cert. De exemplu, în *Cartea lui Iosue,* am înregistrat 13 forme cu *–iii*: *blagosloveniii* (8,34); *câmpiii* (17,16); *împărăţiii* (13,27, 31); *Pustiii* (3,16); *sabiii* (6,21; 10,30, 32, 35, 37, 39; 19,47); *Scorpiii* (15,3) şi 9 forme cu *-iei*: *robiei* (24,17); *mărturiei* (18,1; 19,51); *pustiei* (8,15; 12,3; 20,8); *sabiei* (10,28); *Trestiei* (16,8; 17,9). În general însă, formele de genitiv-dativ în *-iii* sunt mai des întrebuinţate în acest text, ceea ce înseamnă că nu putem vorbi aici despre o expansiune a formelor în *-iei*, aşa cum s-a stabilit pentru alte texte realizate în aceeaşi perioadă[137].

2.2.1.4.2. La substantivele proprii feminine împrumutate, indiferent dacă au trasătura de sens *+animat* sau *–animat*, sensul gramatical de genitiv-dativ se exprimă în acelaşi mod ca la cele comune, în sensul că au forma de declinare mai frecvent în *-ei*: *Rahilei* (Fc 31,33; 35,20, 24, 25; 46,19, 22, 25), *Liei* (Fc 30,14; 31,33; 33,1; 34,1; 35,23, 26; 46,15, 18), *Dinei* (Fc rezum. cap.34; 34,25), *Adei* (Fc 36,10, 12, 16), *Zelfei* (Fc 37,2; 46,18), *Valei* (Fc 37,2; 46,25), *Sirei* (Fc 28,6; 35,9, 26), *Adamei*[138] (Fc 14,8) sau în *-iei*: *Versaviei* (Fc 21,14), *Ethiópiei* (Fc 2,13), mai rar în *-ii*[139]: *Adii* (Fc 4,23), *Selii* (Fc 4,23), *Zelfii* (Fc 35,26), *Valii* (Fc 35,25), *Adamii* (Fc 14,2) sau în *-iii*: *Síriii* (Fc 28,2, 5; 33,18; 46,15).

Reţine atenţia substantivul *Reveca*, pentru care am înregistrat în mai multe rânduri forma de declinare care urmează modelul substantivelor comune (*puica – puicii*): *Revecii* (Fc 24,53; 25,21; 26,35; 28,5; 29,12; 35,8), nu însă şi forma în *-chii*, *Revechii*, pe care o întâlnim până astăzi în limba populară la substantivele încadrate la genul personal (Cf. *Olghii, Puichii* etc.). De asemenea substantivul *Rahil*, preluat peste tot de traducător în această formă (în latină *Rahel*), are, după cum am văzut, forma *Rahilei* pentru genitiv-dativ, ceea înseamnă că traducătorul a urmat îndeaproape modelul latinesc în ce priveşte forma-tip a numelui, dar la genitiv-dativ a ţinut seama de sens şi nu de formă. O singură dată, sensul de genitiv trebuie decodat din context, deoarece substantivul nu exprimă acest sens nici sintetic, nici analitic: *Şi au despărţit pre feciorii Liei şi* ***Rahil***[140] *şi amânduror slujnicelor* (Fc 33,1).

---

[136] Cf. V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXV. Credem însă că analogia cu substantivele *cetate, parte, carte*, care au fonetism asemănător a fost decisivă în realizarea acestei forme de genitiv-dativ pentru substantivul *foamete*. De altfel, chiar în aceeaşi carte, traducătorul a optat în două rânduri pentru forma *foametei* (Fc rezum. cap.47; 47,20).

[137] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.325.

[138] Acelaşi toponim apare şi în forma *Adaman* (Fc 10,19).

[139] La numele proprii, cel puţin la numele proprii străine, cele două modalităţi de exprimare a sensului gramatical de genitiv-dativ erau în variaţie liberă admisă. O dovedesc precizările lui Grigore Maior din *ILV/Lexicon*, I, p.18 „Has **particulas** [s.n., N.I.] *lui, a lui* masculinis solum nominibus praeponi posse, non item foemininis. **Quare si peregrina foeminina occurrant formandus Gen. et Dat. in *-ei* vel *-ii*, ut: *Ester, Esterei, vel Esterii*** [s.n., N.I.]. Caeterum hac ratione etiam alia propria virorum quae declinationem admittunt flecti possunt". Din observaţiile făcute pe marginea declinării substantivelor comune rezultă că *-ei* şi *-ii* nu se mai află în raport de variaţie liberă, ci în raport de variaţie complementară (Cf. *ibidem*, p.12 – 13), aşa cum rezultă şi din discuţia de sub **2.2.1.4.1.**

[140] Acesta este unul dintre cazurile când un nume propriu feminin, terminat în consoană, nu se declină la cazul genitiv. V. Arvinte (ST.L.FAC., p.72) explică astfel de structuri prin urmarea fidelă a modelului grecesc de către autorul traducerii din ms.45; prezenţa aceluiaşi proccedeu într-un text tradus după *Vulgata* este semn că influenţa vine aici din latină, unde este: *divisitque filios Liae et* ***Rahel*** *ambarumque famularum.* Faptul că, în unele situaţii, contextul are rol distinctiv, ajutând la decodarea sensului gramatical, putea, la fel de bine, să-l determine pe traducător să nu mai caute mijloace gramaticale adecvate, sintetice sau analitice, pentru exprimarea sensului de genitiv, în condiţiile în care numele proprii erau foarte greu de adaptat la sistemul limbii române. (Vezi **2.2.2.1. – Articolul hotărât**).

O discuţie aparte necesită substantivul *Sarai*, cu variantele *Saram* (sic!) şi *Sara*. Până la cap.17,15, numele pe care îl poartă soţia lui Avram este *Sarai*. La forma de genitiv-dativ, substantivul are de fiecare dată, până aici, forma *Sarraii* (Fc 12,11)/ *Saraii* 16,8; rezum. cap.17). În această formă se produce un fenomen curios, al doilea *-i* din cuvânt având dublu rol: de desinenţă, după radicalul *Sarai*, şi de articol hotărât. În condiţiile unui fonetism obişnuit, substantivul articulat trebuia sa aibă forma de genitiv-dativ *Saraiei* sau *Saraiii*, or cu această formă nu se întâlneşte în nici o poziţie, poate şi pentru că s-ar fi îndepărtat prea mult de forma din textul latinesc, de care, precum se vede, traducătorul s-a ţinut foarte aproape. În 17,15, numele devine *Saram*: *Pre Sarai, muiare ta, nu o vei mai chema Sarai, ce* ***Saram*** (lat. *Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed* ***Saram***). De fapt, aşa cum se va vedea în toate celelalte ocurenţe, numele nou dobândit este *Sara*, numai că traducătorul, probabil prin analogie cu forma *Sarai*, care în textul latinesc are comportamentul unui substantiv invariabil, a considerat drept formă-tip a cuvântului un acuzativ latinesc, stabilind astfel opoziţia ***Sarai – Saram***. Nu este exclus însă ca altele să fi fost motivele notării desinenţei *-m* a formei de acuzativ, iar apoi să nu mai fi avut răgaz să revină asupra acestei forme (cf. **2.2.1.4.3.** *Valam – Vala*). O singură dată se regăseşte forma cu *-m*[141], ulterior formele sunt cele firesti: nominativ-acuzativ *Sara* (Fc 17,17, 19, 21; 18,6), genitiv-dativ *Sarei* (Fc 18,11; 20,16; 24,67), respectiv *Sarii* (Fc 25,12).

2.2.1.4.3. La **acuzativ**[142], reţinem un aspect legat de asemenea de flexiunea numelor proprii. Substantivul *Vala* este prezent în text cu două forme: *Vala* şi *Valam*[143], cea de a doua explicându-se prin acuzativul latinesc al substantivului. Pentru motive pe care nu le putem cunoaşte, traducătorul l-a suprascris o dată pe *M*, iar a doua oară l-a adăugat în succesiunea trăsei grafice[144], aşa cum se vede în varianta iniţială a traducerii. În varianta transcrisă „pe curat", copistul l-a adăugat în ambele cazuri la forma *Vala*, rezultatul fiind (*pre*) ***Valam*** (Fc 29,29; 30,4). În alt loc, aceeaşi formă de acuzativ, în cadrul sintagmei *famulam Balam*, este firesc echivalată prin forma *Vala*, sintagma românească fiind *slujnica* ***Vala*** (Fc 30,3). În celelalte poziţii, substantivul în forma *Vala* echivalează fie un nominativ: *zămislind* ***Vala*** (Fc 30,7), fie un ablativ: *cu Vala* (Fc rezum. cap.35; 35,22) – lat. *cum Bala*.

2.2.1.4.4. Sensul cazual de **genitiv** se exprimă de regulă sintetic, mai rar analitic. Structura formată din prepoziţia-morfem *a + tot + substantiv* cu formă de nominativ/acuzativ, specifică limbajului bisericesc[145], este, după formele sintetice, modalitatea cea mai frecventă de exprimare a sensului de genitiv: *obiceaiu* ***a tot pământul*** (Fc 19,31); *faţa* ***a tot pământul*** (Fc 7,3); *sufletul* ***a tot trupul*** (Iov 12,10); *împrotiva* ***a tot norodul*** (Jd 20,14), *mâna* ***a tot*** *bărbatul* (Ir 30,6); *împrotiva* ***a toată gloata*** (Ir 44,20); [înaintea] ***a toată mulţimea*** (Ir 36,9); *împrotiva* ***a toate neamurile*** (Ir 25,13); *mânile* ***a tot norodul*** (Ir 38,4); *din gura* ***a tot omul*** *jidov* (Ir 44,26); *maiul* ***a tot pământul*** (Ir 50,23); *cea cinstită* ***a tot*** *pământul* (Ir 51,41); *blăstămul* ***a toată*** *robimea ludei* (Ir 29, 22); *Domnul Dumnezeul* ***a tot trupul*** (Ir 32,27); *iarba* ***a tot ţinutul*** (Ir 12,4) etc. Faptul că sensul de genitiv era uşor atenuat de lipsa morfemului sintetic rezultă din unele structuri în care acelaşi sens se exprimă redundant ***a + tot + substantiv în forma de genitiv***, uneori toată această structură fiind precedată de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv: ***înaintea*** *preoţilor şi* ***a tot norodului*** (Ir 28,1), *în ochii* ***a tot norodului*** (Ir 28,5), *în urechile* ***a tot*** *norodului* (Ir 28,7), *în vedearea* ***a tot norodului*** (Ir 28,11), [gloata] ***a toată mulţimei*** (2Par 30,25); *bucuriia* ***a tot pământului*** (Ps 47,3) numai că astfel se structuri se realizează totuşi destul de rar.

Sensul de genitiv se mai exprimă, ca şi în limba actuală, prin aceeaşi prepoziţie *a* urmată însă de numeral: *pentru pierdere* ***a doao luminări*** *să iau o izbândă* (Jd. 16,28).

Pare destul de răspândită în acest text o altă modalitate analitică de exprimare a sensului de genitiv, structura alcătuită din prepoziţia-morfem *de+* substantiv cu formă de nominativ-acuzativ. În unele cazuri traducătorul a echivalat chiar, printr-o astfel de construcţie, o sintagmă latinească în care intră un genitiv, alteori sintagma românească cu *de* este rezultatul traducerii unui singur cuvânt latinesc: *au suflat în faţa lui suflare de* ***viiaţă*** – lat. *spiraculum vitae* (Fc 2,7); *toate în carele iaste răsuflare de viiaţă pre pământ* – lat *spiraculum vitae* (Fc 7,22); *că nu să vor mai aduce ape de potop* (Fc rezum. cap.9), dar în textul propriu-zis este *apele potopului* (Fc 9,11, 15), după lat *aquis/aquae diluvii*; *lăngă puţul cel de apă* – lat. *puteum aquae* (Fc 24,11) – cf. *aproape de fântâna apei* – lat. *fontem aquae* (Fc 24,30); *ieşind Ruvin în vreamea săcerişului de grâu la câmp* – lat. *tempore messis triticeae* (Fc 30,14), unde *de grâu* traduce întocmai adjectivul *triticeus*, acordat cu substantivul în genitiv; *cinstitori de dogme răzvrătite* – lat. *cultores perversorum dogmatum* (Iov 13,4). În alte cazuri, structura cu *de* rezultă în urma echivalării unui singur cuvânt latinesc: *lucrătoriu de pământ* – lat. *agricola* (Fc 4,2), care poate fi echivalat şi prin **lucrător al pământului*; *bărbat de câmp* – lat. *vir agricola* (Fc 9,20), *Isav au fost ştiut vânătoriu şi* ***om de câmp lucrătoriu*** – lat. *homo agricola* (Fc 25,27). Cel mai frecvent apar structurile *legătură de pace, aşezământ de pace, sămn de pace*, care echivalează lat. *foedus, -eris* „tratat de alianţă", „pact", „convenţie": *au făcut Dumnezeu legătură de pace cu Avram* (Fc 15,18); *tăierea împrejur să porunceşte, ca* ***un*** *sămn de pace* (Fc rezum. cap.17); ***aşezământul*** *Mieu de pace* (Fc 17,2); *aşezământ de pace în veci* (Fc 17,7); *să fie spre sămn de pace între Mine şi între voi* (Fc 17,11); *Avimeleh cu Avraam legătură de pace prin giurământ face* (Fc rezum. cap.21); *şi au lovit amândoi*

---

[141] Nu este întâmplător faptul că această formă apare numai în momentul în care Dumnezeu îi schimbă femeii numele. Până aici, cum am văzut, cuvântul în versiunea latină este invariabil, *Sarai*. Distincţia între cele două nume era mai bine evidenţiată de opoziţia ***-i – -m*** (***Sarai – Saram***), decât de opoziţia ***-i – ϕ***, în care unul dintre termenii opoziţiei avea realizare negativă (***Sarai – Saraϕ***). Este o încercare de a găsi o explicaţie pentru un aspect care nu poate fi în nici un caz considerat eroare de traducere. Adăugăm aici faptul că acest nume a pus mereu probleme traducătorilor. O dovedesc formele în care circulă în diferite versiuni ale *Bibliei*: *Sarai, Sara, Sarra, Saara*.

[142] Prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale care cer acuzativul vor fi discutate sub **2.2.8.2.**

[143] Şi alte substantive proprii feminine cunosc acelaşi tratament: *Şi l-au gonit împăratul Antiohul şi au venit* ***în*** *Doram, fugind pre mare.* (1Mac 15,11); *Iară Antiohul împăratul au pus tabăra spre Dora a doao oară, clătinduse de pururea mâna şi grămăziri făcând; şi au închis pre Trifon să nu purceadă* (1Mac 15,25).

[144] Dacă în ambele cazuri *M* ar fi fost suprascris, am fi putut deduce că traducătorul a urmărit ceva anume în legătură cu forma acestui cuvânt. Nu putem reface mecanismul gândirii celui care a tradus, dar, în condiţiile în care multe nume biblice nu sunt încadrate la nici o declinare şi nu cunosc flexiune, nu este exclus ca acest nume să fi fost considerat ca atare în cele două contexte.

[145] Cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.71; Idem, NORMELE (1688), p.XXV.

legătură de pace (Fc 21,27); *şi au făcut* ***aşezemânt de pace*** *pentru Puţul Jurământului* (Fc 21,32); *Avimeleh cu Isaac loveşte* ***legătură de pace*** (Fc rezum. cap.26); *şi să facem* ***legătură de pace*** (Fc 26,28).

2.2.1.4.5. Dativul se exprimă de asemenea şi analitic. Structura alcătuită din prepoziţia-morfem *a + tot + substantiv* cu formă de nominativ-acuzativ se întâneşte mai rar decât la genitiv: *oi ierta* ***a tot locul*** (Fc 18,26); *s-au închinat* ***a toată oastea ceriului*** (2Par 33,3); *părţile le împărţea* ***a toată partea bărbătească*** (2Par 31,19); [am închinat] ***a tot norodului*** (Ir 25,19); *au jârtvit* ***a toată oastea cerească*** (Ir 19,13); [zice] ***a toată robimea*** (Ir 29,4); *nu iaste pace* ***a tot trupul*** (Ir 12,12); ***a toată oastea*** *lor am poruncit.* (Is 45,12). În situaţia în care genitivul şi dativul se exprimă prin structuri omonime, rolul distinctiv revine, în mod firesc, contextului. Concludent este un exemplu de tipul: *Şi au poruncit Solomon* ***a tot Israilul,*** *trivunilor şi judecătorilor* ***a tot Israilul*** *şi căpeteniilor familiilor.* (2Par 1,2), unde prima structură exprimă sensul de dativ, cea de a doua, de genitiv.

Mult mai frecvent însă, sensul cazual de dativ se exprimă cu prepoziţia-morfem *la*: *Avraam,* ***la mulţ fii*** *din Chitura născuţi, împarte averi* (Fc rezum. cap.25); *s-au adaos* ***la norodul*** *său* (Fc 25,8, 17; 35,29); *au poruncit* ***la*** *tot* ***norodul*** (Fc 26,10); *au vestit* ***la doi fraţi*** *ai săi* (Fc 9,22); *vestitu-s-au aceaste* ***la Reveca*** (Fc 27,42); *Iosif pre fraţii săi* ***la tată-său*** *păreaşte* (Fc rezum. cap.37); *au trimis* [inelul, covrigul, toiagul] ***la socru-său*** (Fc 38,25); [Iosif]*să păreaşte* ***la domnul său*** (Fc rezum. cap.39); *au trimis* ***la*** *toţ* ***găcitorii*** *Eghipetului şi* ***la*** *toţ* ***înţălepţii*** (Fc 41,8); *au răspuns* ***la*** *toate* ***cuvintele*** (Iov 33,13); *au grăit fraţii mumei lui pentru el* ***la*** *toţ* ***bărbaţii*** (Jd 9,3); *au trimis soli* ***la împăratul*** *fiilor Ammon* (Jd 11,12); *şi au trimis soli* ***la împăratul*** *Edom* (Jd 11,17); *şi au trimis Israil soli* ***la Sihon,*** *împăratul ammorreailor* (Jd 11,19).

Frecvent am înregistrat aici dativul adnominal, exprimat prin substantiv sau prin pronume: *soţie* ***călătoriii*** *meale* – lat *socius itineris mei* (Fc 35,3); *domn* ***fraţilor*** *tăi* – lat. *dominus fratrum tuorum* (Fc 27,29); *sluji sântem* ***domnului*** *mieu* – lat. *omnes servi sumus domini mei* (Fc 44,16); *au doară păzitoriu* ***fratelui*** *mieu sânt eu?* – lat. *num custos fratris mei sum* (Fc 4,9); *împăraţi* ***norodelor*** *or răsări dintr-însul* – lat. *reges populorum orientur ex eo* (Fc 17,16); *Frate am fost* ***bălaurilor*** *şi soţie* ***struţilor*** – lat. *frater fui draconum et socius strutionum* (Iov 30,29 *); Aceia au fost împrotivă războitori* ***luminei*** – lat. *ipsi fuerunt rebelles luminis* (Iov 24,13); *arătându-vă meşteri* ***minciunii*** – lat. *vos ostendens fabricatores mendacii* (Iov 13,4). Structura din limba română are la bază o sintagmă cu genitiv în latină. Cum însă în traducere substantivul regent a rămas nearticulat, s-a ajuns nu la o structură în care regentul este determinat de un genitiv, ci la una în care determinativul este în cazul dativ. Remarcăm tot aici şi exprimarea analitică a sensului de dativ adnominal: *tată* ***a multe neamuri*** (Fc 17,4, 5); *stăpân* ***a toată casa*** (Fc 45,8); *împărat* ***a tot pământul*** (Ps 46,8). Întrebuinţarea dativului adnominal s-a retrâns foarte mult, fiind astăzi un fapt de limbă arhaic, cultivat pentru rolul expresiv estetic în stilul beletristic.

2.2.1.4.6. Vocativul nu prezintă diferenţe notabile faţă de situaţia pe care o reflectă textele realizate în aceeaşi perioadă. Substantivele comune, masculine, nume de fiinţe umane, precum şi neutrele, denumind obiecte personificate, realizează vocativul singular cu morfemele specifice *-e* sau *-ule* ori, cel mai frecvent, prezintă omonimie cu formele de nominativ-acuzativ, contextul dobândind în astfel de cazuri rol decisiv în rezolvarea omonimiei: *împărate* (Fc 41,10), (Jd 3,19); *bărbate* (Jd 6,12); *fiiule* (Fc 22,7); *pământule* (Iov 16,19); *fiiul* (în sintagma *fiiul mieu*): *Dumnezeu îş va găti Şie jirtva arderii,* ***fiiul mieu!*** (Fc 22,8), ***Fiiul mieu!*** (Fc 27,1), *Acum dară,* ***fiiul mieu,*** *ascultă sfatul mieu* (Fc 27,8), *Asupra mea să fie – au zis – acest blăstăm,* ***fiiul mieu*** (Fc 27,13) etc., *fratele Am prea multe,* ***fratele mieu!*** (Fc 33,9); *fraţii* (în sintagma *fraţii miei*): *Nu, rogu-vă,* ***fraţii miei,*** *nu faceţ răutatea aceasta!* (Fc 19,7); *fraţilor:* ***Fraţilor,*** *de unde sânteţ?* (Fc 29,4); *tată: Au doară – i-au zis – numai o blagoslovenie ai,* ***tată?*** (Fc 27,38); *Nu să cuvine aşa,* ***tată,*** *că acesta iaste întâiu născut* (Fc 48,18); *tată-mieu: Scoală,* ***tată-mieu,*** *şi mâncă din vânatul fiiului tău* (Fc 27,31); *tatăl* (în sintagma *tatăl mieu*): ***Tatăl mieu!*** (Fc 22,7; 27,18), *Blagosloveaşte-mă şi pre mine,* ***tatăl mieu!*** (Fc 27,34); *bărbaţi: Pentru aceaea,* ***bărbaţi inimoşi,*** *auziţi-mă!* (Iov 34,10); *păzitoriul: ce-ţi voiu face, o,* ***păzitoriul*** *oamenilor?* (Iov 7,20); *priiatinii* (în sintagma *priiatinii mei*): *Milostiviţi-vă spre mine, milostiviţi-vă spre mine, încai voi,* ***priiatinii miei,*** *că mâna Domnului m-au atins* (Iov 19,21).

În ceea ce priveşte raportul dintre desinenţele specifice *-e* şi *-ule*, atunci când acestea pot fi în variaţie liberă, constatăm comportament diferit de la un cuvânt la altul. În cazul unor substantive nu am mai înregistrat vechea formă de vocativ cu *-e*, ci doar forma cu desinenţa *-ule*: *învăţătoriule* (In 1,38; 8,4; 20,16), (Lc 3,12; 5,5; 7,40; 8,24, 45; 9,33, 38, 49; 10,25; 11,45; 12,13; 17,13; 19,39; 20,21, 28, 39; 21,7); *omule* (Lc 5,20; 12,14; 22,58, 60), în timp ce pentru altele este selectată în continuare desinenţa *-e*: *austre* (Cânt 4,16); *criveaţe* (Cânt 4,16); *făţarnice* (Lc 6,42), (Mt 7,5); *nebune* (Lc 12,20), (Mt 5,22); *farisee* (Mt 23,26 – în sintagma *farisee oarbe*). Şi unele şi celelalte fac astăzi parte din categoria substantivelor la care vocativul se formează într-un singur fel, cu desinenţa *-ule*, iar exemplele de mai sus demonstrează că forma pe care norma literară a selectat-o s-a impus în mod diferit de la un cuvânt la altul.

Feminine cu morfemul specific *-o*, apelative sau nume proprii, la care putem adăuga şi unele masculine, nu se întâlnesc foarte des: *fato* (Mt 9,22); *fiico* (Lc 8,48), *Satano* (Mt 16,23), (Mc 8,33), *Sulamiteanco* (Cânt 6,11), *Thomo* (In 20,29). Circulaţie largă au, în schimb, formele de vocativ omonime cu nominatuiv-acuzativul, atât la singular cât şi la plural: *fecioară – A cui eşti, fecioară. spune-m?* (Fc 24,23); *fiică – Fiică, credinţa ta te-au mântuit* (In 5,34); *fiica* (în sintagma *fiica mea*) *Hei mie,* ***fiica*** *mea, înşelatu-m-ai, şi însăşi eşti înşelată* (Jd 11,35)[146].

Pentru că se întrebuinţează atât ca apelativ, cât şi ca nume propriu, substantivul *domn* prezintă o situaţie aparte. De fapt, comportamentul flexionar al acestui substantiv, determinat de cele două întrebuinţări, ar trebui să conducă la considerarea a două cuvinte distincte. Apelativul realizează opoziţii de număr şi de caz, iar la vocativ are la singular formele *domnule, domn, domnul*, uneori *doamne*, de obicei atunci când dobândeşte conotaţii în plus în adresările reverenţioase faţă de capetele încoronate. La plural, formele sunt *domnilor, domnii, domni*, în omonimie cu genitiv-dativul şi cu nominativ-acuzativul. Substantivul propriu cunoaşte doar opoziţii de caz, iar la vocativ are forma specifică *Doamne*, la care se adaugă şi forma omonimă cu nominativ-acuzativul *Domnul.*

[146] Pentru alte exemple, vezi *Indice.*

Formele de vocativ ale apelativului, întâlnite în cărţile analizate, sunt: *domnul*: *nicidecum aşa oi face,* ***domnul mieu*** (Fc 23,11), ***domnul mieu****, ascultă-mă* (Fc 23,15), *„Bea,* ***domnul mieu****!"* (Fc 24,18), *„Să aflu har înaintea ta,* ***domnul mieu****"* (Fc 33,8), *Ştii,* ***domnul mieu*** (Fc 33,13); *domnule* – care nu mai are nevoie de exemple în context – (Fc 42,10; 43,20), foarte rar *doamne*. Pentru o întrebuinţare excepţională a acestei forme de vocativ vom face referire la un episod din *Cartea Facerii*. Avraam cere fiilor lui Heth să îi vândă un anumit loc pentru a o îngropa pe Sara, iar aceştia i se adresează folosind apelativul în forma *doamne*, ceea ce sugerează respectul cu totul deosebit de care Avraam se bucură: *„Ascultă-ne pre noi,* ***doamne****, căpetenia lui Dumnezeu eşti la noi În mormânturile noastre ceale alease îngroapă mortul tău şi nime nu te va putea opri să nu îngropi în mormântul lui mortul tău"/ Sculatu-s-au Avraam şi s-au închinat norodului pământului, feciorilor, adecă lui Heth.* (Fc 23,6, 7). Contextul amplu, în mod deliberat selectat astfel, este concludent pentru a justifica întrebuinţarea acestei forme. La plural, vocativul se exprimă prin forma omonimă cu genitiv-dativul plural, cu elementele suprasegmentale aferente: *Rogu-mă,* ***domnilor****, abateţi-vă la casa slujii voastre* (Fc 19,2).

Pentru substantivul propriu am reperat formele *Domnul Rogu-Te, Domnul* ***mieu!*** (Fc 19,18), *Întră la mine, Domnul mieu, întră, nu te teame* (Jd 14,18); *Rogu-te,* ***Domnul mieu****, de iaste Domnul cu noi, căci ne-au apucat toate aceastea?* (Jd 6,13), *Rogu-Te,* ***Domnul mieu****, în ce voiu slobozi pre Israil?* (Jd 6,15) şi, cu nenumărate ocurenţe, pentru care nu mai este nevoie de contexte, *Doamne* (Fc 15,8; 18,3, 30, 32; 20,4; 24,12, 42; 32,9; 49,18), (Iov 17,3), (Jd 5,4, 31; 6,22; 13,8; 21,3).

Vocativul substantivului propriu *Dumnezeu* are morfemul specific *-ule*, *Dumnezeule* (Fc 15,2; 16,13), (Jd 6,22), dar se folosesc cu valoare de vocativ, în asociere de regulă cu *Doamne*, cu care poate forma o sintagma sau nu, ori cu adjectivul pronominal posesiv *mieu*, şi formele *Dumnezeul* sau *Dumnezeu*: *Doamne,* ***Dumnezeul*** *domnului mieu, Avraam, întâmpină-mă astăzi* (Fc 24,12), *Doamne,* ***Dumnezeul*** *domnului mieu, Avraam, de ai îndreptat calea mea în carea acum umblu* (Fc 24,42), *Pentru ce, Doamne,* ***Dumnezeul*** *lui Israil, s-au făcut această răutate în norodul Tău* (Jd 21,3), *„Doamne* ***Dumnezeu****, adu-Ţ aminte de mine şi-m întoarce acum tăria cea dintâiu,* ***Dumnezeul mieu*** (Jd 16,28).

Substantivele proprii masculine, terminate în consoană, formează vocativul cu morfemul specific *-e*: *nu te teme, Avrame* (Fc 15,1), *Şi au zis îngerul lui Dumnezeu către mine, în vis: «****Iacove!****»* (Fc 31,11), *L-au auzit prin vis noapte chemându-l şi zicându-i „****Iacove! Iacove!****"* (Fc 46,2) sau forma de vocativ prezintă omonimie cu nominativ-acuzativul, marcat suprasegmental: *şi au zis către dânsul: „****Avraam, Avraam!****"* (Fc 22,1), *Şi iată, îngerul Domnului din ceriu au strâgat, zicând: „****Avraam, Avraam!****"* (Fc 22,11), *Ia aminte,* ***Iov****, şi mă auzi; şi taci când eu grăiesc* (Iov 33,31), *„Filisteii asupra ta, Samson!"* (Jd 16,9, 12, 14, 20).

O formă inedită de vocativ am întâlnit la substantivul *Iov*. Cum în text apare de mai multe ori forma articulată *Iovul* (Iov 2,3; rezum. cap.9; rezum. cap.24; rezum. cap.26), vocativul în *-ule* era de aşteptat la acest substantiv propriu: *Ascultă aceastea,* ***Iovule!*** (Iov 37,14).

2.2.2. Articolul

2.2.2.1. Articolul hotărât. Dat fiind că în limba latină lipseşte articolul, un substantiv poate fi tradus în limba română, în funcţie de context, fie printr-un substantiv articulat, fie printr-un substantiv nearticulat. Pe de altă parte, poate din considerente de ordin fonetic, la formele de nominativ-acuzativ singular ale substantivelor feminine, (reducerea diftongului [-*ea*] la [-*e*]), formele declinării articulate se amestecă cu cele ale declinării nearticulate[147]. Aşa s-ar putea explica, în unele cărţi biblice, poate şi în funcţie de traducător, numărul destul de mare de substantive folosite în forma fără articol, deşi contextul cerea forma articulată. De regulă, problemele sunt în legătură cu opoziţia nearticulat – articulat cu articol hotărât.

Substantivul *muiere*, în variantele grafice *muiare, muiere* are, în *Cartea Facerii*, un număr impresionant de ocurenţe[148]. Un simplu inventar al formelor nu poate fi concludent, de vreme ce contextul decide asupra formei articulate sau nearticulate a substantivului Din analiza câtorva contexte, în care apare substantivul nearticulat, rezultă clar că se impunea forma articulată: *Şi au zis Dumnezeu către Avraam: „Pre Sarai,* ***muiare*** *ta, nu o vei mai chema Sarai, ce Sarra.* (Fc 17,15), *Căruia i-au răspuns* ***muiare*** (Fc 3,2), *Şi au văzut* ***muiare*** *că iaste bun pomul la mâncare* (Fc 3,6), *s-au ascuns Adam şi muiare lui de la faţa Domnului Dumnezeu între pomii raiului* (Fc 3,8), *Şi era amândoi goli, Adam adecă şi* ***muiare*** *lui* (Fc 2,25) etc. Am înregistrat o dată şi substantivul compus *muiare-sa* – *Pentru aceea va lăsa omul pre tată-său şi pre mumă-sa şi să va lipi de* ***muiare-sa*** (Fc 2,24) –, în care forma se explică prin realizarea unei singure unităţi morfosintactice, prin analogie cu *soră-sa, mamă-sa, stăpână-sa*. Cum numărul cazurilor în care apare forma nearticulată atunci când în context se impunea selectarea formei articulate este mare, înclinăm să credem că avem a face cu un fapt de limbă regional. Ideea aceasta este sprijinită de comportamentul unui alt substantiv feminin, cu număr mare de ocurenţe în aceeaşi carte biblică, *corabie*. Din cele 21 de ocurenţe ale substantivului în formă nearticulată, 19 sunt justificate de contextele în care apar, numai 2 nu: *şi s-au înmulţit apele şi au rădicat* ***corabie*** *la înălţime de pre pământ* (Fc 7,17), *Iară* ***corabie*** *să purta preste ape.* (Fc 7,18).

Situaţia este inegală însă de la o carte la alta. Deşi cu un număr incomparabil mai mic de ocurenţe în *Cartea lui Iov* decât în prima carte biblică, substantivul *muiere* – *muiere* (Iov 14,1), *muiare* (Iov 15,14; 25,4; 31,9), *muierea* (Iov rezum. cap.2; 2,9) *muiarea* (Iov 31,10) – este folosit de fiecare dată în forma impusă de context.. Situaţia este apropiată în *Cartea giudecătorilor*, unde, din circa 20 de ocurenţe ale formei fără articol hotărât, într-un singur caz contextul impunea forma articulată: *Şi au zis filisteii: „Cine au făcut acest lucru?" Cărora li s-au* ***zis****: „Samson, ginerele lui Thammathei; că i-au luat* ***muiere*** *şi o au dat altuia acestea au lucrat"* (Jd 15,6). În alte cazuri, sensul exprimat de context – „obiectul" rămas neidentificat

---

[147] Acest amestec de forme în declinarea substantivelor se susţine în plan teoretic în gramatica realizată de Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I, p.12 –17). Amestecul de forme articulate şi nearticulate se extinde însă la feminin plural, nominativ-acuzativ-vocativ (şi ablativ; aici se păstrează ablativul între cazurile substantivului românesc) şi la masculin şi neutru plural. De ex.: „Nom. *jirtvă* vel *jîrtva (...)*/Acc. *pe jîrtvă* vel *jîrtva*/Voc. *o, jîrtvă* vel *jîrtva*/ Abl. *De la jîrtvă* vel *jîrtva*" (p.12); „Nom. *jîrtve* vel *jîrtvele* / Acc. *pe jîrtve* vel *jîrtvele*/ voc. *o, jîrtve* vel *jîrtvele*/Abl. de *la jîrtve* vel *jîrtvele*" (p. 14); „Nom. *stăpîn* vel *stăpînul*/Ac. *pe stăpîn* vel *stăpînul*/[vocativul este diferit – n.n. N.I.: *o, stăpîne* vel *stăpînule*]/ Abl. *de la stăpîn* vel *stăpînul*" (p.15) etc.

[148] Vezi *Indice.*

– justifică forma nearticulată: *Şi s-au pogorât tatăl lui la* ***muiare****, şi au făcut fiiului său, Samson, ospăţ* (Jd 14,10); *Şi s-au dus în Gaza şi au văzut acolo* ***muiare*** *curvă şi au întrat la ea* (Jd 16,1).

Cum este imposibil de analizat ficare caz de întrebuinţare a formei nearticulate a unui substantiv, nu vom putea formula concluzii pertinente în ce priveşte opţiunea traducătorilor pentru formele nearticulate când contextul impunea forma articulată. Ne vom rezuma la a mai aduce doar câteva exemple pentru alte substantive, printre care şi câteva masculine: *„Scoală, ie-ţ muiarea şi doao feate care ai, să nu pieri şi tu aşijderea în* ***răutate*** *cetăţii"* (Fc 19,15), *Avram au venit şi au lăcuit lângă* ***vale*** *Mamvri* (Fc 13,18) etc. Iată şi câteva masculine: *Cine ţ-au spus că eşti gol? Fără că ai mâncat din pom din carele poruncisăm ţie să nu mânânci* (Fc 3,11), *Pentru că ai ascultat glasul muierii tale şi ai mâncat din pom din carele poruncisăm ţie să nu mănânci* (Fc 3,17), *Deci Reveca şi slujnicile ei, încălecând cămilele, au umat după* ***om****, carele grabnic să întorcea la domnul său* (Fc 24,61). Vom sublinia, de asemenea, că situaţia inversă, de folosire a substantivului în forma articulată, deşi contextul reclama forma nearticulată, se întâlneşte numai foarte rar[149]: *Şi au făcut Dumnezeu tăriia şi au despărţit apele carele era supt* ***tăriia*** *de cele ce era deasupra tăriii. Şi s-au făcut aşa* (Fc 1,7); *Eu sânt Domnul, Dumnezeul tău Cel tare şi râvnitoriu, cercetând nedreptatea părinţilor spre fii până la a tria şi la a patra rudenia a celora ce M-au urât* (Iş 20,5); *Feciorii lui Iacov să numără, a căruia* ***tatăl****, Isaac, moare* (Fc rezum. cap.35).

La unele substantive, *-u* poate prelua, în anumite situaţii, rolul articolului: *Din rodu pomilor carii sânt în raiu mâncăm* (Fc 3,2), *Iară din* ***rodu*** *pomului carele iaste în mijlocul raiului ne-au poruncit Dumnezeu să nu mâncăm* (Fc 3,3); *Tatăl nostru bătrân este şi nici un bărbat au rămas pre pământ carele să poată întra la noi, după obiceaiu a tot pământul* (Fc 19,31), *Şi era* ***obiceaiu*** *să să rădice piatra până s-or adăpa toate turmele oilor* (Fc 29,3), *Nu este obiceaiu la locul nostru să să mărite mai înainte ceale mai mici* (Fc 29,26), *Ca după aceea să înveaţe fiii lor a să certa cu vrăjmaş, şi a avea obiceaiu a oşti* (Jd 3,2), *De atunci* ***obiceaiu*** *s-au sporit în Israil, şi* ***obiceaiu*** *s-au ţinut* (Jd 11,39). Sunt şi contexte în care substantivul se foloseşte, în mod firesc, nearticulat, situaţie în care avem a face cu un [u] final (vezi **2.1.1.32.**): *La carea întrând Iacov după obiceaiu, făcându-să dimineaţă, au văzut pre Liia* (Fc 29,24), *Şi vrând după* ***obiceaiu*** *a întra în cămara ei, l-au oprit tatăl ei* (Jd 15,1), *Că-i gândise a îngădui după* ***obiceaiu****, carii cu deadinsul făcându-să a fugi, au făcut sfat să-i tragă din cetate* (Jd 20,32), *Şi când veţi vedea featele din Silo după* ***obiceaiu*** *ieşind a duce hori* (Jd 21,21). Acelaşi substantiv se foloseşte rar articulat cu articolul hotărât *-l*. De pildă, în *Cartea Facerii*, substantivul *obiceaiu* este o singură dată întrebuinţat cu articol hotărât: *că acesta era* ***obiceaiul*** *trupurilor celor unse* (Fc 50,3) şi tot numai o dată în *Cartea giudecătorilor*: *Şi ducându-să, cinci bărbaţi au venit la Lais şi au văzut norodul lăcuind în ea fără toată frica, după* ***obiceaiul*** *sidonilor, fără grije şi aşezat* (Jd 18,7), în alte situaţii, cum s-a văzut mai sus, *-u* a preluat rolul articolului. Trebuie remarcat că de această dată nu se mai înregistrează deosebiri mari între o carte şi alta, aşa cum am constatat pentru substantivul *muiere*.

În cazul substantivelor derivate cu sufixul *-tor*, în varianta *-toriu*, o interpretare pertinentă a valorii lui *-u* este uneori greu de dat. În exemple ca cele de mai jos, substantivele pot fi considerate nearticulate, mai cu seamă că se găsesc în construcţii apozitive, în care substantivul comun devine superfluu în context: *Aceastea, dară, sânt numele povăţuitorilor lui Isav, în neamurile şi locurile şi numirile sale:* ***povăţuitoriu*** *Thamna,* ***povăţuitoriu*** *Alva,* ***povăţuitoriu*** *Iethieth* (Fc 36,40), *Povăţuitoriu Oolivama,* ***povăţuitoriu*** *Ela,* ***povăţuitoriu*** *Finon* (Fc 36,41), ***Povăţuitoriu*** *Chinez,* ***povăţuitoriu*** *Theman,* ***povăţuitoriu*** *Mavsar* (Fc 36,42), ***Povăţuitoriu*** *Magdiil,* ***povăţuitoriu*** *Hiram* (Fc 36,43). Uneori, inconsecvenţa traducătorului este greu de explicat: *Aceştia povăţuitori a feciorilor Isav, a fiiului Elifaz, întâiului născut Isav: povăţuitori Theman, povăţuitor Omar,* ***povăţuitoriu*** *Sefo,* ***povăţuitoriu*** *Chinez* (Fc 36,15), ***Povăţuitoriu*** *Core,* ***povăţuitoriu*** *Gathan,* ***povăţuitoriu*** *Amalih. Aceştia feciorii lui Elifaz în pământul Edom şi aceştea feciorii Adei* (Fc 36,16), *Şi aceştia feciorii Rahuil, a fiiului Isav:* ***povăţuitoriu*** *Nahath,* ***povăţuitoriu*** *Zara, povăţuitoriu Samma,* ***povăţuitoriu*** *Meza* (Fc 36,17), dar forma *povăţuitor* din (Fc 36,15) susţine ideea că trebuie să considerăm substantivul nearticulat în toate poziţiile. Şi mai este un aspect notabil: nici măcar o dată nu am găsit în aceste succesiuni de substantive forma articulată cu *-l*. Modul în care decodăm un cuvânt cu această formă, atunci când contextul nu este foarte concludent, poate avea uneori implicaţii în interpretarea valorii morfologice a altor cuvinte din context. În versetele: *„Cine va mearge înaintea noastră împrotiva hananeului şi va fi* ***povăţuitoriu*** *oastei?"* (Jd 1,1), *va fi* ***povăţuitoriu norodului*** *Galaad* (Jd 10,18), *„Pentru această dară pricină acum la tine venim, să purcezi cu noi şi să oşteşti împrotiva fiilor Ammon şi să fii povăţuitoriu* ***tuturor*** *carii lăcuiesc în Galaad".* (Jd 11,8), substantivele *oastei, norodului* şi pronumele nehotărât *tuturor* pot fi considerate în genitiv, dacă atribuim lui **-u** rolul articolului hotărât enclitic, sau în dativ adnominal, dacă regentul nominal este nearticulat, fără să putem spune că o interpretare este corectă, celalată eronată. Originalul latin nu ne ajută în astfel de cazuri pentru că, aşa cum am văzut mai sus (vezi **2.2.1.4.5.**), dativul adnominal redă un genitiv din latină: *dux belli* (Jd 1,1); *dux populi Galaad* (Jd 10,18); *dux omnium qui habitant in Galaad* (Jd 11,8).

În unele cazuri, contextul ne ajută să spunem dacă avem a face în mod cert cu forma articulată sau nearticulată a substantivelor derivate cu sufixul *-tor*, în varianta *-toriu*. Urmând textul latinesc – *Fecitque Deus duo magna luminaria luminare maius (...) et luminare minus (...)* –, traducătorul va zice ca acolo: *Şi au făcut Dumnezeu doi luminători mari:* ***luminătoriu*** *mai mare, spre stăpânirea zilii şi* ***luminătoriu*** *mai mic, spre stăpânirea nopţii şi stealele* (Fc 1,16). În cele două situaţii *-u* a preluat rolul articolului, aşa cum rezultă foarte bine şi din următorul context: *Rădic mâna mea către Domnul Dumnezeul mieu cel înalt,* ***stăpânitoriu*** *ceriului şi al pământului* (Fc 14,22). Alteori, e clar că avem a face cu forma nearticulată a substantivului, deoarece contextul o respinge pe cea articulată: *căruia pre Eva din coasta lui* ***ajutoriu*** *i-au făcut şi căsătoriia*

---

[149] Reţinem aici un caz aparte de întrebuinţare a articolului hotărât enclitic *-l*, articularea substantivelor proprii masculine. Substantivul *Iov*, din cartea care poartă numele personajului biblic, are, în câteva cazuri, forma *Iovul* (Iov 2,3; rezum. cap.9; rezum. cap.24; rezum. cap.26), ceea ce determină chiar realizarea vocativului în *-ule* la acest substantiv propriu: *Ascultă aceastea,* ***Iovule****!* (Iov 37,14) (vezi **2.2.14.6.**). În acelaşi mod se articulează un alt substantiv masculin cu tema în consoană: *Antiohul* (1Mac 10,1; rezum. cap.11; 11,39, 54, 57; rezum. cap.13; 13,38; rezum. cap.15; 15,10, 11). Articularea celor terminate în *-u* (*Chindeveul* – 1Mac 15,38, 40;16,1, 8) este un aspect obişnuit în textele literare vechi (cf. Al. Rosetti, B. Cazacu, L. Onu, *ILRL*$_2$, p.280).

au rânduit (Fc rezum. cap.2), *Nu iaste bine a fi omului singur; să-i facem* ***agiutoriu*** *aseaminea lui* (Fc 2,18), *Iară lui Adam nu i să afla* ***agiutoriu*** *aseaminea.* (Fc 2,20), *Şi iară au născut pre fratele lui, Avel şi au fost Avel* ***păstoriu*** *de oi şi Cain,* ***lucrătoriu*** *de pământ.* (Fc 4,2); *şi s-au făcut tinăr* ***săgetătoriu*** (Fc 21,20), *Care le-au deşteptat* ***mântuitoriu*** *pre nume Aod* (Jd 3,15), *Ghedeon cu multe seamne* ***agiutoriu*** *li să rânduiaşte* (Jd rezum. cap.6), *cerşind* ***agiutoriu*** *împrotiva madianiteanilor* (Jd 6,7).

Articolul hotărât proclitic *lui* l-am înregistrat o singură dată în forma *lu*, în zece cărţi biblice– Fc, Iş, 2Lg, Jos, Jd, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng – în care am urmărit formele acestuia: *pre care l-au lovit Navohodonozor, împăratul Vavilonului, în al patrulea an al* ***lu*** *Ioachim, fiiului Iosie, împăratului Iudei* (Ir 46,2). Desigur că la nivelul întregului text numărul cazurilor de întrebuinţare a formei *lu* ar putea creşte, dar, în principiu, raportul ar trebui să se păstreze sau măcar să nu se modifice fundamental[150]. Dacă consecvenţa folosirii formei *lui* este neîntrecută, problemele vin de această dată din altă parte.

Remarcăm, pentru început, exprimarea redundantă a sensului cazual de genitiv, la unele substantive proprii feminine şi la unele masculine cu aspect de feminin: *Şi ş-au luat Avram şi Nahor muieri; numele muierii lui Avram, Sarai, şi numele muierii lui Nahor, Milha, fata lui Aram, tatăl* ***lui Milhei*** *şi tatăl* ***lui Iashei.*** (Fc 11,29). Se observă, în exemplele subliniate, articularea redundantă: *şi lui şi -ei*, cauza constituind-o, poate, nesiguranţa traducătorului, fiind vorba de nume proprii care mereu i-au pus în dificultate pe cei care traduceau, fie pentru că aceste substantive desemnau persoane de al căror gen nu puteau fi întotdeauna siguri, fie, legat de aceasta, se iveau frecvent probleme de adaptare la sistemul limbii române. Ca dovadă, în multe rânduri traducătorii le lăsau invariabile sau, în extrema cealaltă, cumulau mai mulţi semnificanţi pentru acelaşi semnificat (vezi exprimarea genitivului, ca în exemplele de aici).

Un exemplu concludent pentru dificultăţile cu care se confruntau traducătorii în adaptarea numelor proprii este un substantiv înregistrat cu două forme-tip: *Thari* şi *Thara.* Substantivul, în textul latinesc în forma invariabilă *Thare*, denumeşte un bărbat: este numele purtat de tatăl lui Avram. Cuvântul apare o singură dată adaptat în forma cu *-a*: *Şi au luat* ***Thara*** *pre Avram, fiiul său şi pre Lot, fiiul lui Aram, fiiul feciorului său, şi pre Sarai, noru-sa, muiare lui Avram,* ***feciorului*** *său şi i-au scos pre ei din Urul haldeilor, să meargă în pământul lui Hanaan; şi au venit până la Haran* ***şi au lăcuit acolo.*** (Fc 11,31), în mod ciudat însă, după ce în multe alte contexte are forma *Thari*: *Şi au trăit Nahor,* ***după ce au născut pre Thari,*** *ani o sută noaosprăzece şi au născut fii şi fete* (Fc 11,24), *Şi au trăit Nahor, după ce au* ***născut pre Thari,*** *ani o sută noaosprăzece şi au născut fii şi fete.* (Fc 11,25), *Şi au trăit* ***Thari*** *ani şeptezeci şi au născut pre Avram şi Nahor şi Aram* (Fc 11,26), ***Thari*** *au născut pre Avram, Nahor şi Aram. Iară Aram au născut pre Lot* (Fc 11,27). Sensul cazual de genitiv-dativ se exprimă firesc cu articolul hotărât în procliză: *Şi aceste sânt neamurile* ***lui Thari*** (Fc 11,27), *Şi au fost zilele* ***lui*** *Thari ani doao sute cinci; şi au murit în Haram.* (Fc 11,32). Dacă genitiv-dativul s-ar fi construit de la forma în *-a*, atunci erau posibile formele **Tharii, *Tharei.*

Dificultăţile întâmpinate de traducători la adaptarea numelor proprii sunt puse în evidenţă şi de modul în care unuia şi aceluiaşi substantiv i se atribuie când flexiune specifică masculinelor, când flexiune proprie femininelor: [Eliodor] *cu jârtva şi rugăciunile arhiereului Onie să izbăveaşte şi, dând lui Dumnezeu şi* ***lui Onie*** *haruri, împăratului şi celoraalţi tuturor mărimile lui Dumnezeu vesteaşte* (2Mac rezum. cap.3); ***Lui*** *Onie preotului mulţămeaşte, că pentru dânsul Domnul ţ-au rânduit viaţa* (2Mac 3,33); *Ci, după ieşirea lui Seleuc din viaţă, luând împărăţia Antiohul, care vestit să numea, răvnea Iason, fratele* ***Onei,*** *arhiereia* (2Mac 4,7); *Ci, întorcându-să împăratul din locurile Chilichiei, s-au dus la el jidovii în Antiohia, împreună şi grecii, jeluindu-să de nedreapta uciderea* ***Oniei*** (2Mac 4,36).

La analiza substantivelor încadrate la genul personal, cu articolul hotărât lui în procliză[151], problemele sunt generate, în bună măsură, şi de grafia textului. În astfel de situaţii comparaţia cu textul latinesc poate oferi o posibilă rezolvare. Secvenţa grafică **lui**, reprezentând articolul hotărât, apare când legată de substantivul precedent, când liberă sau la o distanţă foarte mică de acesta. Complicaţiile apar atunci când substantivul precedent este masculin, singular, nearticulat. În versetul: *Şi au zis către dânşii: „De place sufletului* ***vostru*** *să îngrop mortul mieu, ascultaţi-mă şi vă rugaţ pentru mine* ***lui Efron, fiiu lui Sior*** (Fc 23,8). În manuscris apare un foarte mic spaţiu între **fiiu** şi **lui**. Traducerea românească echivalează prin dativ + nominativ (de fapt, s-a urmat, probabil, acuzativul din latină, numai că intervin aici două aspecte: întâi omonimia cazuală nominativ-acuzativ, al doilea, apoziţia neacordată, care este obligatoriu în nominativ) sintagma care în textul latinesc este alcătuită din acuzativ + acuzativ – lat. *et intercedite apud Ephron filium Soor.* Mergând pe ideea apoziţiei acordate cu regentul[152], forma substantivului comun regent trebuia să fie **fiiului**.

În alte enunţuri, transcrierea nu pune probleme, deşi grafia manuscrisului nu este întotdeauna concludentă. De exemplu, la versetul *Şi Dison şi Eser şi Disan : aceştia povăţuitorii* ***lui*** *Horrei . feciorului Seir, în pământul Edom* (Fc 36,21), manuscrisul traducerii de la 1760 are în cuvântul ***feciorului*** o sincopă, chiar între ***fecioru*** şi ***lui***, datorată, precum se vede, prelungirii grafemului **л**, din rândul de deasupra. Textul latinesc însă *Dison et Eser et Disan hii duces Horrei* ***filii Seir*** *in terra Edom* nu lasă nici un dubiu în ce priveşte interpretarea substantivului ca un genitiv.

Grafia din manuscris este concludentă în situaţia în care substantivul regent este articulat cu articolul hotărât *-l* (litera **л** fiind uneori suprascrisă). Supunem atenţiei câteva enunţuri de acest fel: *Şi murind acesta,* ***au stăpânit după el Adad, feciorul lui Vadad,*** *carele au bătut pre Madian în ţinutul Moav; şi numele cetăţii aceia: Avith.* (Fc 36,35) – lat. *regnavit pro eo Adad*

---

[150] Situaţia pe care o reflectă acest text în cazul articolului hotărât proclitic *lui* vine în sprijinul afirmaţiei potrivit căreia forma în discuţie „avea curs în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea în întreaga Transilvanie", constituindu-se într-o trăsătură distinctivă a ariei nordice faţă de cea sudică (I. Gheţie, Al Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1974, p.229) şi pe care o respinge C. Frâncu în cap. al II-lea, *Morfologia*, din lucrarea *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.124, considerând că „textele literare nu oferă date suficente pentru a considera că *lu* era sudic, iar *lui* nordic".

[151] Articolul se întâlneşte uneori şi în encliză la aceste substantive, urmând modelul apelativelor: *fiiul Antiohului* (1Mac 10,1); *împărăţiia Antiohului* (1Mac rezum. cap.12); *fiiul Iazonului* (1Mac 12,16).

[152] În textele care atestă stadii mai vechi din devenirea limbii române literare, apoziţia este, de regulă, acordată cu regentul.

filius** Badadi*; *Vela*, ***feciorul lui Vior (Fc 36,32) – lat. *Bale* ***filius Beor***; *Iova*v, ***feciorul Zarei*** *din Vosra* (Fc 36,33) – lat. *Iobab* ***filius Zare*** *de Bosra*. Sunt desigur numai câteva exemple din nenumăratele care se pot întâlni la nivelul întregului text.

Am afirmat mai sus că din pricina dificultăților cu care se confruntau în adaptarea substantivelor proprii la sistemul limbii române, traducătorii optau nu o dată pentru invariabilitatea cuvântului respectiv (vezi **2.2.1.4.2.** și **2.2.1.4.3.**). Lucrurile se complicau și din cauză că nu întotdeauna puteau fi siguri de genul substantivului propriu, uneori unul și același substantiv fiind folosit atât ca nume bărbați, cât și ca nume de femei[153]. Un astfel de caz găsim chiar în *Cartea Facerii*, unde substantivul *Oolivama* este și numele celei de a doua soții a lui Isav, și numele unei căpetenii a edomiților: *Iară aceștia feciorii* ***Oolivama****, a muierii lui Isav: povățuitori Iehog, povățuitor Ielon, povățuitor Core. Aceștia povățuitorii* ***Oolivamei****, featei Anei, muierii lui Isav.* (Fc 36,18); *Povățuitoriu* ***Oolivama****, povățuitoriu Ela, povățuitoriu Finon* (Fc 36,41). În ce privește flexiunea acestui substantiv, primul verset este credem concludent pentru nesiguranța traducătorului în ce privește adaptarea cuvântului: în aceeași relație sintactică, relație de dependență, pe poziție de determinant în cazul genitiv, o dată este invariabil, altă dată exprimă categoria cazului prin flexiune sintetică, având desinența specifică femininelor de declinarea I la genitiv și articolul hotărât enclitic *-i*.

Un alt exemplu de substantiv propriu invariabil este Vasemat, feminin, terminat în consoană: *Și aceastea numele fiilor lui: Elifaz, fiiul Adei, muierii lui Isav, și Rahuil, fiiul* ***Vasemath****, muierii lui.* (Fc 36,10), *Și aceștea povățuitori a lui Rahuil în pământul Edomului; aceștia feciorii* ***Vasemath****, a muierii lui Isav.* (Fc 36,17). După cum se vede, singurul mijloc de a decoda sensul gramatical de genitiv rămâne contextul, substantivul neavând nici flexiune de feminin, nici articol hotărât în procliză, asemenea numelor proprii masculine.

Când numele propriu feminin este terminat în consoană deruta traducătorului poate duce la soluții cu totul inedite, cum este cea din contextul următor: *Și i-au născut sora* ***ai Tahnes*** *pre Ghenuvath fiiu și l-au doicit Tahnes în casa lui Faraon și era Ghenuvath lăcuind la Faraon cu fiii lui.* (3Împ 11,20).

Numele proprii masculine apar în repetate rânduri fără articolul hotărât proclitic *lui* la genitiv-dativ. Ilustrăm cu câteva contexte, cu precizarea că fenomenul se întâlnește și în alte traduceri biblice[154]: *Numele feciorilor Israil carii au întrat în Eghipt, a cărora înmulțirea noul Faraon în zădar să sârguiaște a o împiedeca* (Iș rezum. cap.1), *Aceaste sânt numele feciorilor* ***Israil*** *carii au întrat în Eghipt cu Iacov* (Iș 1,1), *Și era toate sufletele lor, care au ieșit din coapsele* ***Iacov****, șeptezeci* (Iș 1,5) etc.

Evitarea ambiguității poate conduce uneori la exprimări neeufonice, așa cum se poate vedea în următorul verset: *Și au plăcut cuvântul* ***lui lui*** *Avisalom și tuturor celor mai mari născuț a lui Israil* (2Sm 17,4) – lat. *placuitque sermo eius Absalom et cunctis maioribus natu Israhel.* Aici se cumulează cele două secvențe omonime, având sensuri diferite: pronume personal în genitiv – unul, articol hotărât proclitic – celălalt. Renunțarea la oricare dintre cele două forme ne-ar fi pus în situații similare celor deja discutate.

2.2.2.2. Articolul nehotărât. În ce privește opoziția nearticulat – articulat cu articol nehotărât, nu sunt aspecte majore de semnalat. .

Remarcăm doar că articolul feminin la genitiv–dativ se întrebuințează rar și numai în forma *unii*, formă care, probabil, își găsește susținere în omonimia cu formele mult mai răspândite ale adjectivului și ale pronumelui nehotărât, la feminin, singular, genitiv-dativ, și la masculin, plural, nominativ-acuzativ: *turta* ***unii*** *pâni* (Iș 29,23), *De zeace coți era lungimea* ***unii*** *table și un cot cu a șasa parte lățimea ținea.* (Iș 36,21), *Fost-au într-aceaea vreame Efte galaaditeanul bărbat tare și ostaș, fiiul* ***unii*** *muiari curve, care s-au născut din Galaad* (Jd 11,1), *Iuțimea lor după asămănarea șarpelui, ca* ***unii*** *aspide surde, carea astupă urechile sale* (Ps 57,5).

2.2.2.3. Forma invariabilă a **articolului posesiv-genitival** și formele variabile ale acestuia se amestecă în textul de la 1760, ceea ce reflectă foarte bine statutul de zonă de interferență între nord și sud al regiunii din care provine textul. Înainte de a urmări însă, pe bază de exemple, oscilațiile pe care ni le oferă textul, e necesar să facem o delimitare între formele care se constituie în articole genitivale și cele care reprezintă doar elemente constitutive ale pronumelui posesiv și ale numeralului ordinal. Distincția este impusă, în acest caz, de comportamentul diferit al acestora față de formele omonime ale articolului genitival. Atunci când articolul posesiv este element de structură pentru formele pronumelui/adjectivului posesiv sau pentru numerale, invariabilitatea nu afectează decât rarisim membrii seriei[155]. Din numeroasele exemple înregistrate, am întâlnit forma invariabilă în structura unui pronume posesiv: *Featele lor le vom lua muiari și a noastre le vom da* (Fc 34,21), în toate celelalte contexte excerptate am înregistrat numai structuri cu formele variabile: *Întrând Noe cu* ***ai săi*** *în corabie* (Fc rezum. cap.7); *au vestit la doi frați* ***ai săi*** (Fc 9,22); *ai pre cineva de* ***ai tăi*** *aici* (Fc 19,12); *toț carii sânt* ***ai tăi*** (Fc 19,12); *la* ***ai tăi*** *a mearge pofteai* (Fc 31,30); ***ai tăi*** *om fi* (Fc 47,19); ***ai miei*** *sânt* (Fc 48,5); ***ai tăi*** *vor fi* (Fc 48,6); *din toate care sânt* ***ale tale*** (Fc 14,23); *să știi că cu moarte vei muri tu și toate* ***ale*** *tale* (Fc 20,7); *nimic dintre* ***ale tale*** *am atins* (Fc 26,29); *fieștecarele la* ***ale sale*** *să duce* (Fc rezum cap.31); *numele râului* ***al doile****, Gheon* (Fc 2,13); *numele râului* ***al triilea****, Tigris* (Fc 2,14); *În anul* ***al*** *șasă sutele vieții lui Noe* (Fc 7,11); *Doi fii* ***ai miei*** *ucide* (Fc 42,37); *și au văzut fiii săi și fiii fiilor săi până la* ***al patrulea*** *neam* (Iov 42,16); *Iov a vieții omenești și ale sale multe feliuri de năcazuri arată* (Iov rezum. cap.7); *Atâta cât de vor fi fost ceale dintâiu ale tale mici, și ceale de pre urmă ale tale să vor înmulți foarte* (Iov 8,7); *au vărsat pre pământ ceale dinlăuntru* ***ale meale*** (Iov 16,14); *În iadul cel mai dedesupt să vor pogorî toate* ***ale meale*** (Iov 17,16).

Când aceleași secvențe au valoare de articol genitival, lucrurile se prezintă diferit, în sensul că asistăm la amestecul formelor seriei variabile cu forma invariabilă *a*. Forma ***a***, întrebuințată indiferent de genul și numărul substantivului care denumește obiectul posedat, cunoaște o răspândire destul de mare, fapt explicabil prin difuzarea largă a acestei forme mai

---

[153] Astfel de substantive le numim astăzi *substantive cu gen comun* (de ex.: *Adi, Didi, Gabi, Vali* etc.); ele sunt invariabile sau se caracterizează printr-o variabilitate redusă (cf. Paula Diaconescu, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, 1970, p.76 ș.u.).

[154] Cf. V. Arvinte, ST.L NM., p.7.

[155] Vezi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXVIII – XXIX.

cu seamă în texte provenind din aria dialectală nordică[156]: *Aceastea sânt facerile ceriului şi **a** pământului* (Fc 2,4); *căruia să porunceşte a face corabiia întru carea însuş şi **a** tuturor jiviniilor feliurile să să ţie* (Fc rezum. cap.6); *Aceşti trei feciori sânt **a** lui Noe* (Fc 9,19); *certare s-au făcut între păstorii turmelor lui Avram şi **a** lui Lot* (Fc 13,7); *Şi blagoslovitu-i Dumnezeul cel înalt, cu **a** căruia agiutoriu protivnicii sânt în mânile tale* (Fc 14,20); *Partea bărbătească **a** căruia mădulariu nu va fi tăiat împrejur să va şterge sufletul acela din norodul său* (Fc 17,14); *şi au rămas în munte şi doao feate **a** lui cu dânsul* (Fc 19,30), *şi au rămas în peşteră el şi doao feate **a** lui cu dânsul* (Fc 19,30); *Şi au zămislit doao fete **a** lui Lot din tatăl său* (Fc 19,36); *şi au dat paie şi fân şi apă spre spălarea piciorelor lui şi **a** bărbaţilor carii venisă cu dânsul* (Fc 24,32); *doaosprăzăce căpetenii **a** neamurilor sale* (Fc 25,16); *iară mânile, mânile sânt **a** lui Isav* (Fc 27,22); ***a** căruia moşteniri cercându-le Satana* (Iov rezum. cap.1); *şi au lovit patru cornuri **a** casei* (Iov 1,19); *auzând trei priiatini **a** lui Iov* (Iov 2,11); ***A** căruie săcerişu cel flămând îl va mânca* (Iov 5,5); *ce-i **a** lui din casa sa după sâne?* (Iov 21,21); ***A** cui agiutoriu eşti? Au doară **a** neputinciosului* (Iov 26,2), *ceale adânce **a** râurilor le-au cercetat* (Iov 28,11). Întâlnim, pe lângă structurile numeroase cu **a** invariabil, şi pe cele consacrate de norma literară: *lemnul cunoştinţii binelui şi **al** răului* (Fc 2.9); *din lemnul cunoştinţii binelui şi al răului să nu mânănci* (Fc 2,17) – aici acordul se face incorect cu substantivul neutru, ceea ce poate trăda fie nesiguranţa traducătorului în selectarea formei fie stabilirea unei relaţii logice eronate între cuvintele din enunţ; *Şi s-au mistuit tot trupul carele să mişca pre pământ, **al** paserilor, **al** jiviniilor, **al** fiiarălor* (Fc 7,21); *Veniţ să ne facem cetate şi turn, al căruia vârv să agiungă la ceriu* (Fc 11,4); *deci împăratul sodomleanilor şi **al** Gomorrei au întors dosul şi au căzut acolo* (Fc 14,10); *stăpânitoriu ceriului şi al pământului* (Fc 14,22); *să fiu Dumnezeul tău şi **al** sămînţiii tale după tine* (Fc 17,7); *amândoao întristasă sufletul lui Isaac şi al Revecii* (Fc 26,35); *au năvălit preste ucişi ceiaalalţi feciori **ai** lui Iacov* (Fc 34,27); *au adus şi Avel din cele întâiu născute ale turmii sale* (Fc 4,4,); *luat-au Iacov toate care era **ale** tatălui nostru* (Fc 31,1); *La pământul mişălătăţii şi al întunearecului* (Iov 10,22); *însămnând blăstămul necuraţilor şi **al** făţarnicilor* (Iov rezum. cap15); *Pre văduve le-ai lăsat deşearte şi cele cărnoase ale săracilor braţă le-ai sfărmat* (Iov 22,9); *Au doară **ai** întrat în adâncul mării şi prin ceale mai de pre urmă **ale** adâncului ai umblat?* (Iov 38,16).

Cum o analiză mai amănunţită a textului în privinţa acestui aspect este practic imposibilă date fiind nenumăratele ocurenţe ale formelor în text, vom conchide, pe baza exemplelor citate, că formele considerate în bloc articole posesiv-genitivale au comportament diferit în funcţie de rolul lor. Când sunt elemente de structură pentru pronumele posesiv şi pentru numeralul ordinal, formele seriei sunt variabile, iar când sunt articole genitivale, deci morfeme ale cazului genitiv, asistăm la un amestec al formelor variabile din serie cu forma invariabilă *a*.

2.2.2.4. Articolul demonstrativ. Două aspecte reţin atenţia în ce priveşte întrebuinţarea formelor articolului demonstrativ: acordul articolului în caz cu substantivul regent, atunci când acesta este la cazurile genitiv sau dativ: *s-au rupt toate izvoarăle adâncului **celui** mare* (Fc 7,11) *că era preotul lui Dumnezeu **celui** înalt* (Fc 14,18), *şi au chemat acolo numele Domnului Dumnezeu **celui** veacinic* (Fc 20,34), *în casa fratelui său **celui** întâiu născut* (Iov 1,13, 18), *rânduiala lui Dumnezeu **celui** necuprins* (Iov rezum. cap.23), *tăgăduire împrotiva lui Dumnezeu **celui** preaînalt* (Iov 31,28) şi forma etimologică *cei, ceii* (< lat. *ecce illaei*) a articolului demonstrativ, la genitiv-dativ, feminin singular[157]: *Şi avea doao feate: numele ceii mai mari Liia, iară cea mai mică să chema Rahil* (Fc 29,16), *Nu să va dărui celor întinşi cu văpseale din India, nici pietrii sardonieşti ceii scumpe, nici samfirului* (Iov 28,16), *la ţărmurile mării **ceii** mari* (Jos 9,1), *începutul ei [al pustiei Sim], de la capul Mării ceii Sărate* (Jos 15,2); *răzvrătirea inimii sale **ceii** reale* (Ir 3,17; 7,24); *îndărătniciia inimii sale ceii reale* (Ir 11,8); *îndărătnicia inimii sale **ceii** reale* (Ir 16,12).

2.2.3. Adjectivul

2.2.3.1. Privită în diacronie, flexiunea adjectivului a înregistrat relativ puţine divergenţe, iar acestea s-au manifestat mai cu seamă în punctele periferice ale subsistemului. O dovedeşte faptul că lucrările de specialitate înregistrează un număr mic de aspecte caracteristice flexiunii acestei părţi de vorbire, vizând, în mod obişnuit, câteva adjective care au trecut dintr-o clasă flexionară în alta, câteva probleme la nivelul desinenţelor, cele mai multe fiind reflexul rostirii dure a unor consoane, eventual câteva observaţii cu privire la exprimarea categoriei gramaticale a comparaţiei[158]. Prin urmare, fenomene spectaculoase nu sunt de aşteptat nici în acest text. Vom reţine câteva dintre caracteristicile clasei adjectivului, aşa cum se reflectă ele în *Biblia lui Petru Pavel Aron.*

Adjectivul *roşu* este atestat în mai multe rânduri în forma cu [ş] muiat - *roşiu*[159], formă care s-a păstrat prin tradiţie în aria nordică, dar nu numai în cea moldovenească[160], ci şi în cea ardelenească, aşa cum o demonstrează textul analizat: *Carele au ieşit dintâi era **roşiu** şi tot ca pealea păros* (Fc 25,25), *Şi togma născând, unul au scos mâna, în carea moaşea au legat sămn **roşiu*** (Fc 38,27). Dacă pentru masculin-neutru am înregistrat atât forma *roşiu* (Jos 7,21), cât şi *roşu* (Pr 13,19, 24), pentru feminin nu am întâlnit şi forma *roşe*, ci numai *roşie* (Pr 13,24); (Ir 22,14), (Ir 49, 21 – în substantivul propriu *Marea Roşie*); (Cânt 4,3); *roşiia* (Pr 13,49 – adj. antep.). Forma *roşu* am înregistrat-o şi cu valoare morfologică de substantiv: *Featele lui Israil, plângeţi pentru Saul, carele vă îmbrăca **cu roşu** întru desfătări* (2Sm 1,24), desemnând aici o „ţesătură sau broderie de culoare roşie", prin care se echivalează lat. (*vestiebat vos*) ***coccino***; lat. *coccum, -ī* „stacojiu" (culoare); (fig.) „stofă de aceastăm culoare".

---

[156] Cf. I. Gheţie, BDRL, p.161.

[157] Cu privire la menţinerea acestei forme până târziu în secolul al XIX-lea, vezi C. Frâncu, *Din istoria demonstrativelor româneşti **(a)celei(a), aceleiaşi, (a)celeilalte, (a)cestei(a)***, în SLLF, vol. II, Bucureşti, 1972, p.27.

[158] Vezi: Ovid Densusianu, ILR, II, p.108 – 109; *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.328; V. Arvinte, NORMELE (1688), XXIX – XXX; Al. Gafton, *Evoluţia limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iaşi, 2001, p.108 – 109.

[159] V. Arvinte (NORMELE (1688), p.XXIX) consideră că cele două forme *roşiu* şi *roşie*, ale căror terminaţii nu-şi găsiseră o explicaţie până la Ovid Densusianu (ILR, II, p.109) şi nici la acesta, provin direct din lat. *rŭsseus* >**rosiu* >*roşiu*; *rŭssea* > **rosiă* > *roşie*.

[160] Cf. V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXIX.

În structura substantivului compus *Marea Roşie*, adjectivul are la genitiv forma de la nominativ-acuzativ: *Acestea sânt cuvintele carele au grăit Moisi câtră tot Israilul în pustiia câmpiei, în preajma* ***Mării Roşie*** (2Lg 1,1), *Iară voi vă întoarceţi şi vă duceţi prin pustietate pre calea* ***Mării*** *Roşie* (2Lg 1,40), *cum i-au acoperit apele* ***Mării*** *Roşie* (2Lg 11,4), *Auzit-am că au săcat Domnul apele* ***Mării*** *Roşie la întrarea voastră, când aţi ieşit din Eghipt* (Jos 2,10).

Adjectivul *gol* are şi în acest text, la masculin plural, forma *goli*, fără alternanaţa [*l*] – [*φ*], pentru care va opta ulterior norma literară: *goli* (Fc 2,25; 3,7), (Iov 24,7). Forma se păstrează şi atunci când se produce conversiunea adjectivului în substantiv[161]: ***pre cei goli*** *i-ai jefuit de haine* (Iov 22,6), ***Celor*** *goli şi cari umblă fără vejmânt şi celor flămânzi le-au luat spicele* (Iov 24,10). Prezenţa acestui adjectiv, cu aceeaşi formă, şi după trei decenii, în *Biblia* tradusă de Samuil Micu demonstrează că aceasta era forma în circulaţie în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea[162].

Ca şi la unele substantive a căror temă este în consoană rostită dur, şi la adjective, desinenţa *-e* de la feminin-neutru plural devine, uneori, *-ă*, cele două desinenţe fiind în variaţie liberă, aşa cum rezultă din exemplele următoare: *în păşuni apătoasă să păştea* (Fc 41,18); *Din carele ieşie şepte vaci frumoasă şi grasă foarte* (Fc 41,2), *Şi au îmbucat pre cele frumoasă şi grase* (Fc 41,4), *şeapte vaci a ieşi din râu, frumoasă foarte şi grasă* (Fc 41,18), *şepte spice încolţiia într-un păiuş, pline şi frumoasă* (Fc 41,22), *Vâzând fiii lui Dumnezeu pre featele oamenilor că sânt frumoase* (Fc 6,2), *şeapte spice încolţea într-un păiuş, pline şi frumoase* (Fc 41,5); *mânile păroasă asămănarea celui mai mare arătase* (Fc 27,23); *rugându-să Moisi cu mânile întinsă* (Iş rezum. cap.17); *doao lespezi de piatră a mărturiii, scrisă cu degetul lui Dumnezeu* (Iş 31,18), *Şi s-au întors Moisi din munte purtând doao tablele mărturiei în mâna sa, scrise de amândoao părţile* (Iş 32,15); *Gătit-au şi doao pietri de onihin, strânsă şi închisă în aur şi cioplite de lucrătoriul cu pietri scumpe, cu numele fiilor Israil* (Iş 39,6); *doaospráze eace piiatri vârtoasă* (Jos 4,3), *şi pâinile care purta de merinde vârtoase era şi în dărăburi fărâmate* (Jos 9,5), *Vârtoasă s-au făcut păcatele tale.* (Ir 30,14), *Şi atunci va lua Domnul Dumnezeu înaintea voastră neamuri mari şi vârtoase* (Jos 23,9), *Pentru mulţimea nedreptăţii tale şi pentru vârtoasele tale păcate ţ-am făcut aceastea.* (Ir 30,15); ***mincinoasă*** *era măgurile* (Ir 3,23), *ei prorocesc întru numele Mieu* ***mincinoase*** (Ir 27,15).

Adjectivul *nou* are, la feminin şi neutru plural şi la feminin singular genitiv-dativ, o singură formă, *noao*: *Iară fiii lui Israil păcatelor vechi adăogând* ***noao*** (Jd 10,6), *care plosculiţele ceale noao le sparge* (Iov 32,19), *şi au şezut întru întrarea porţii casii Domnului ceii* ***noao*** (Ir 26,10), *la întrarea porţii ceii noao a casii Domnului* (Ir 36,10).

2.2.3.2. Categoria gramaticală a comparaţiei se exprimă cu ajutorul morfemelor obişnuite până astăzi, cu precizarea că destul de frecvent adverbul-morfem este postpus adjectivului. Structurile superlativului cu adverbul-morfem postpus sunt curente în limba textelor vremii, numai că în acest caz explicaţia vine şi dinspre modelul latinesc. Compararea câtorva structuri româneşti cu cele analitice latineşti, care le-au generat, demonstrează limpede că aici trebuie căutată, în primul rând, explicaţia pentru aceste inversiuni: *Deci după ce au întrat Avram în Eghipt, au văzut eghiptenii muiarea că-i frumoasă foarte* (Fc 12,14), - lat. *quod esset* ***pulchra nimis***; Eu *sânt scutitoriul tău şi plata ta* ***mare*** *foarte* (Fc 15,1) – lat. *et merces tua magna* ***nimis***; *Şi au fost Moisi bărbat* ***mare*** *foarte în pământul Eghiptului* (Iş 11,3) lat. *fuitque Moses vir magnus valde in terra Aegypti*; *Iată, voi ploua mâne într-acest ceas grindine* ***multă foarte*** (Iş 9,18) – lat. *grandinem* ***multam nimis***. Nu este obligatoriu ca traducătorul să respecte întotdeauna topica modelului (*Şi era foarte bogat de aur şi de argint* (Fc 13,2) – lat. *erat autem* ***dives valde*** *in possessione argenti et auri*), dar, după cum o demonstrează exemplele, de cele mai multe ori o respectă: *Şi a au văzut Dumnezeu toate care făcuse şi era foarte bune* (Fc 1,31) – lat. *viditque Deus cuncta quae fecit et erant valde* ***bona***; *„Dă-m din fiertura aceastã roşietecă, că foarte sânt ostenit”* (Fc 25,30) – lat. *quia oppido lassus sum.*

Când în textul latinesc comparaţia se realizează sintetic sau prin supletivism, de regulă, transpunerea în româneşte se face prin structura cu adeverbul-morfem *prea*, uneori adverbul dobândind comportament de prefix: *Am prea* ***multe*** [turme], *fratele mieu!* (Fc 33,9) – lat. ***plurima***; *şi în pământ ţ-au arătat focul Său cel prea mare* (2Lg 4,36) – lat. *ignem suum* ***maximum***; *Ispitele ceale mari care le-au văzut ochii tăi, seamnele acealea şi ciudeasele ceale prea* ***mari*** (2Lg 29,3) – lat. *portentaque* ***ingentia*** (*ingens, -ntis* „uriaş, foarte mare, extraordinar”); *De nu vei păzi şi vei face toate cuvintele legii aceştiia carea s-au scris într-această carte şi de nu te vei teame de numele Lui cel preaslăvit şi înfricoşat, adecă de Domnul, Dumnezeul tău* (2Lg 28,58) – lat. *nomen eius gloriosum et terribile*; *Când împărţiia Cel Preaînalt neamurile* (2Lg 32,8) – lat. *dividebat* ***Altissimus*** *gentes*; ***Preaiubitul*** *Domnului va lăcui cutezând într-însul, ca mireale în cămară toată zioa va zăbovi şi între umerile lui să va odihni* (2Lg 33,12) – lat. *amantissimus Domini habitabit.*

Sensul gramatical de superlativ absolut se exprimă şi prin alte mijloace şi chiar la alte părţi de vorbire în afară de adjectiv şi de adverb.

Genitivul *superlativ* este, în acest text, rezultatul calchierii unei structuri latineşti: *Iată, a Domnului, Dumnezeului tău, iaste ceriul şi* ***ceriul ceriului***, *pământul şi toate care sânt într-ânsul* (2Lg 10,14) – lat. *en Domini Dei tui caelum est et caelum caeli terra et omnis quae in ea sunt*; acelaşi genitiv superlativ se găseşte şi în versiunile traduse din greacă sau din slavonă, ceea ce înseamnă că sintagma vine din izvorul primar, cel ebraic, iar sensul acestei sintagme este „cerul cel mai de sus”[163].

Nu ştim cu certitudine ce anume îi va fi determinat pe traducători să redea titlul cărţii *Cântarea cântărilor* prin *Cântarea lui Solomon*[164], de vreme ce în varianta venetă a *Vulgatei* după care au tradus cartea se intitulează, firesc,

---

[161] Pentru că, în plan morfologic, rămân foarte aproape de clasa din care provin, şi alte adjective care îşi schimbă valoarea gramaticală în substantiv vor fi aduse în discuţie tot la clasa adjectivului; dacă nu prezintă interes pentru analiză, nu vom mai semnala cazurile de conversiune.

[162] Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, I, p.83.

[163] Cf. V Arvinte, NORMELE (1688), p.XXX. Şi în traducerea lui Samuil Micu se regăseşte, în mod firesc, acelaşi genitiv superlativ.

[164] Cei dintâi traducători ai *Vulgatei* în spaţiul românesc aleg, în mod paradoxal, modelul septuagintic în traducerea celui mai sugestiv titlu din toată *Biblia*. Prin acest titlu se doreşte, poate, apropierea cititorului de dimensiunea alegorică a poemului. Iniţial, s-a considerat că e vorba aici despre relaţia de iubire dintre Dumnezeu şi poporul său ales, Israel, iar mai târziu alegoriei i s-a dat o nouă interpretare, în sensul că povestea de iubire din această carte este, de fapt, relaţia de dragoste dintre Hristos şi biserică.

Pentru acelaşi titlu va opta şi Samuil Micu, iar în rezumatul la *Cântarea lui Solomon* din B1795 i se propune cititorului chiar o succintă interpretare alegorică a cărţii, un fel de cheie pentru lectură, astfel încât cititorul să nu fie surprins de această prezenţă cu totul inedită în canonul *Sfintei Scripturi*:

Canticum Canticorum. Cert este însă că a fost astfel evidenţiat autorul textului, dar s-au anulat sugestiile exprimate prin genitivul superlativ din titlul original[165].

Când intensitatea maximă vizează o acţiune, se foloseşte în mod curent tot adverbul-morfem *foarte*, cu aceeaşi topică pe care am discutat-o la adjectiv. Când e vorba despre intensitate depăşită, atunci se recurge la un mijloc afectiv, repetarea adverbului *foarte*. Aceasta pentru că textul-sursă o impune: *Şi oi pune aşezământul Mieu de pace între Mine şi între tine şi te voi înmulţi* ***foarte, foarte*** (Fc 17,2) – lat. *et multiplicabo te* ***vehementer nimis***; *vehementer* „străşnic, amarnic, foarte mult" + *nimis*; *Şi te voi face a creşte foarte, foarte şi te voi pune în neamuri şi împărat din tine or ieşi* (Fc 17,6) – lat. *faciamque te crescere* ***vehementissime***, *vehemens, -ntis* „străşnic, amarnic" + *-issim-*sufixul superlativului. *Acias tea auzind domnul şi preacrezind* (de fapt, „încrezându-se prea mult") *cuvintelor muierii,* ***s-au mâniat*** *foarte* (Fc 39,19) – lat. *his auditis dominus et* ***nimium credulus*** *verbis coniugis iratus est valde*

Uneori sensul de intensitate depăşită, impus tot de textul-sursă, se exprima traducând o expresie de acolo şi care dobândeşte rol de morfem: *Şi s-au îmbogăţit omul preste măsură şi au avut turme multe, slujnice şi sluji, cămile şi asini* (Fc 30,43) – lat. *ditatusque est homo ultra modum et habuit greges multos ancillas et servos camelos et asinos, Cine iaste aces ta carele tăinuieşte sfatul fără ştiinţă? Pentru aceaea neînţelepţeşte am grăit şi carele sânt preste* ***măsură***, *preste ştiinţa mea* (Iov 42,3) – lat. *Quis est iste qui celat consilium absque scientia ideo insipienter locutus sum et que* ***ultra modum*** *excederent scientiam meam.*

2.2.4. Pronumele

2.2.4.1. Pronumele personal. Formele accentuate de dativ ale pronumelui personal sunt, fără excepţie, cele obişnuite în toată perioada veche: *noao, voao*: *Ce ai făcut noao?* (Fc 20,9), *Care nu trăbuia să faci, ne-ai făcut noao* (Fc 20,9), *Să nu ne faci* ***noao*** *ceva rău* (Fc 26,29), *Ci Dumnezeu au luat bogăţiia tatălui nostru şi o au dat noao şi fiilor noştri* (Fc 31,16), *Iată, v-am dat* ***voao*** *toată iarba care aduce sămânţă pre pământ* (Fc 1,29), *să vă fie voao spre mâncare* (Fc 1,29), *Au nu v-am zis voao să nu păcătuiţ împrotiva pruncului şi nu m-aţ ascultat?* (Fc 42,22), *Pace voao, nu vă teameţi* (Fc 43,23).

Originalul latin urmat de traducător generează şi structuri mai puţin obişnuite în care intră formele de dativ ale pronumelui personal: *Iară el au zis: „Am prea multe [turme], fratele mieu!* ***Fie*** *ale tale ţie".* (Fc 33,9) – lat. *et ille habeo ait plurima frater mi* ***sint tua tibi***; ***Fii mie*** *milostiv* (Fc 33,10) – lat. *esto* ***mihi*** *propitius, Şi vei lua cu tine din toate hranele care să pot mânca şi le vei strânge la tine; şi* ***vor fi şi ţie şi lor*** *spre mâncare* (Fc 6,21) – lat. *et erunt tam* ***tibi*** *quam* ***illis*** *in cibum*. Comparând aceste structuri cu cele pe care le au textele biblice din secolul al XVII-lea şi traducerea lui Samuil Micu, din secolul următor, constatăm că aproape aceleaşi structuri se regăsesc şi în celelelalte traduceri, semn că nu numai modelul decide, ci şi tradiţia existentă în limba traducerilor religioase la momentul respectiv. *Si zise Isaf: „Sînt la mine multe, frate!* ***Fie*** *ţie ale tale!"* (B1688)[166]*/ Şi dzise Isav: „Sîntu la mine multe, frate!* ***Fie*** *ţie ale tale!* (Ms.45)*/ Isav zise lui: „Frate, ajung mie ale mêle, iar* ***ale tale ţi le ţine tu***" (Ms.4389)*/ Iară Isav au zis: „Am eu multe, frate,* ***ţine-ţi*** *tu ţie ale* ***tale***" (B1795); ***bine vei vrea mie*** (B1688)*/ şi* ***bine vei*** *vrea* ***mie*** (Ms.45)*/ Arată cătră* ***mine*** *dragoste* (Ms.4389)*/ şi-****mi fii mie*** *milostiv* (B1795); *Şi tu vei lua ţie den toate bucatele care vor fi de mîncare şi le vei aduna cătră tine şi vor* ***fi ţie şi lor*** *de mîncat* (B1688)*/ Şi tu vei lua ţie den toate bucatele carele veţi mînca şi le vei aduna cătră tine şi* ***vor fi ţie şi lor*** *de mîncat* (Ms.45)*/* textul lipseşte din Ms.4389*/ Şi tu vei luoa ţie din toate bucatele de care mâncaţi şi vei aduna la tine, şi* ***vor fi şi ţie şi lor*** *de mâncare* (B1795).

Uneori întâlnim în text forma de nominativ în locul formei de acuzativ, fie ca urmare a fidelităţii faţă de textul-sursă, fie datorită continuării, în stadiul mai vechi al limbii române, a situaţiei din latina târzie, cu confundarea formelor de nominativ şi acuzativ[167]: *Nu vei face într-însa ceva lucru şi fiiul tău şi fata ta, sluga şi slujnica şi boul şi asinul şi tot dobitocul tău şi nemearnicul tău care iaste între porţile tale, ca să odihnească sluga ta şi slujnica ta* ***ca şi tu***. (2Lg 5,14) – lat. (...) *ut requiescat servus et ancilla tua sicut et tu; Cel ce să batjocoreşte de la priiatinul său* ***ca eu****, chema-va pre Dumnezeu şi-l va asculta; că să râde unirea dreptului* (Iov 12,4) – lat. *qui deridetur ab amico suo* ***sicut ego*** *invocabit Deum et exaudiet eum deridetur enim iusti simplicitas; Şi trimite frica Ta preste neamurile care nu Te-au căutat, să cunoască că nu iaste Dumnezeu fără* ***Tu*** *şi să povestească mărimile Tale.* (Ecz 36,2) – lat. *quia non est Deus nisi tu.* Cel mai frecvent întâlnim această situaţie în sintagma alcătuită din interjecţia *iată* + *pronume*: *iată eu* „iată-mă", care reprezintă echivalentul lat. *adsum* „sunt de faţă": *Care după ce s-au isprăvit, au ispitit Dumnezeu pre Avraam şi au zis cătră dânsul: „Avraam, Avraam!" Iară el au răspuns: „****Iată eu!****"* (Fc 22,1) – lat. *quae postquam gesta sunt tem ptavit Deus Abraham et dixit ad eum Abraham elle respondit* ***adsum***, *Şi iată, îngerul Domnului din ceriu au strâgat, zicând: „Avraam, Avraam!" Carele au răspuns: „****Iată eu!****"* (Fc 22,11)[168] – lat. *et ecce angelus Domini de caelo clamavit dicens Abraham Abraham qui respondit adsum.*

Formele derivate din lat. *ipse* nu se întrebuinţează[169] în acest text decât cu prepoziţii, ca în exemplele: *a căruia sămânţă să fie* ***într-însul*** *pre pământ* (Fc 1,11), ***într-însa*** *au încetat de tot lucrul Său* (Fc 2,3), *vei mânca* ***dintr-însul*** (Fc 2,17) etc. sau în formele compuse cu prepoziţia *de*: *dânsul, dânsa, dânşii, dânsele.*

„Tituluşul cărţii arată cine easte scriitoriul cărţii. *Cântarea Cântărilor lui Solomon* s-au zis pentru că au fost foarte frumoasă cântare, întru carea Solomon foarte frumos scrie cereasca iubire şi unirea lui Hristos şi a bisearicii" (*Biblia de la Blaj – 1795.* Ediţie jubiliară, Roma, 2000, p.1135).

[165] Este titlul celei mai frumoase cărţi poetice din *Vechiul Testament* şi chiar din întregul evantai de scrieri ale religiilor lumii. Este, aşadar, cum o spune titlul, „cea mai minunată dintre cântări", prin conţinut, căci este o odă a iubirii dintre bărbat şi femeie, trăită la modul absolut, şi prin formă.

[166] Pentru cele trei texte din secolul al XVII-lea, am folosit MLD, I, iar pentru B1795 – *Biblia de la Blaj (1795)*, ediţie jubiliară. Cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureşan, mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000 (ediţie realizată sub înaltul patronaj al P.S. Virgil Bercea, episcopul Eparhiei Române Unite de Oradea şi sub egida ştiinţifică a Academiei Române, Institutul de Istorie – Cluj-Napoca; coordonatorul ediţiei I. Chindriş). În continuare, toate exemplele vor excerptate exclusiv din aceste ediţii

[167] Şi astăzi în Maramureş auzim: *Câtu-i Maramureşu,/Nu-i ficior ca* ***eu*** *şi* ***tu***. Fenomenul se înregistrează în dialectul aromân (cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.87).

[168] Vezi şi Fc 27,1; 31,11; 37,14; 46,2; Iş 3,4. Pentru prezenţa acestei structuri în alte traduceri româneşti ale *Bibliei*, vezi V. Arvinte, STL.FAC., p.84.

[169] La începutul perioadei 1640–1780, urmaşii lui *ipse*, fără prepoziţie, încă se întâlnesc în texte, apoi, în concurenţa cu *el, ea, ei, ele*, ajung spre periferia uzului şi, în final, sunt definitiv înlăturaţi

Interesant este raportul dintre formele *el, ea, ei, ele* și *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele*. S-a subliniat în repetate rânduri că spre 1780 formele *el, ea, ei, ele* se impun pentru exprimarea sensului de persoana a III-a, în defavoarea celorlalte Am demonstrat acest lucru și în analiza întreprinsă la *Cartea lui Iov* din *Biblia de la 1795*, unde am găsit numai 24 de ocurețe ale formelor *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele*, adică aproape atâtea câte sunt în aceeași carte din B1688 numai în primele 10 capitole, fără să punem la socoteală faptul că tot cam atâtea ocurențe cunosc în aceleași capitole formele simple, *însul, însa, înșii, însele*[170]. Concurența dintre *dânsul dânsa, dânșii, dânsele* și *el, ea, ei, ele* este bine evidențiată de folosirea lor în proporții aproape egale în *Cartea Facerii* din B1688, așa cum rezultă din analiza întreprinsă de V. Arvinte[171], care a înregistrat în această carte biblică 140 de ocurențe ale formei *el* și 160 ale formei *dânsul*. În aceeași carte din textul de la 1760, am înregistrat cca. 140 de ocurențe ale formei *el* și cca. 40 ale formei *dânsul (dâns, dănsul)* - *dânsul* (Fc 14,17; 15,4; 16,4; 17,1; 18,2, 9, 19, 26, 29; 19,17, 19, 30, 32, 35; 22,1; rezum. cap.24; 24,31, 32; 27,26, 39, 44; 32,26; 35,6; 37,13; 39,2, 3, 22; 43,34; 44,20; 45,15; 47,29; 48,13); *dâns* (Fc 48,8), dănsul (Fc 14,4). Dacă adăugăm că în *Cartea ieșirii* am înregistrat pentru *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele* cca. 40 de forme, în *Cartea lui Iov* – cca. 10, chiar mai puține decât în aceeași carte biblică la Samui Micu, iar în *Prorociia Ieremiii* – cca. 60, este limpede că ne aflăm în fața unui proces de impunere a formelor pentru care a optat limba română literară modernă[172].

Așezarea formei atone a pronumelui personal de persoana a III-a, feminin, singular, acuzativ în poziție proclitică față de verbul auxiliar din structura perfectului compus este o particularitate a limbii vechi, cu mare răspândire în textul analizat: *Și au blagoslovit zioa a șeaptea și **o** au sfințit* (Fc 2,3), *și **o** au adus la Adam* (Fc 2,22), ***o** au băgat în corabie* (Fc 8,9), *partea bărbătească a tătânea-său nu **o** au văzut* (Fc 9,23), *Și **o** au vestit căpeteniile lui Faraon și **o** au lăudat înaintea lui* (Fc 12,15); ***o** au spoit cu cleiu și cu rășină* (Iș 2,3), ***o** au scos buboasă ca neaoa* (Iș 4,6), *„Pune iarăș – au zis – mâna ta în sânul tău". **O** au pus și iară **o** au scos și era aseaminea celuiaalalt trup* (Iș 4,7); *și întunerecul nu **o** au cuprins* (In 1,5); *Iară cărturarii și fariseii aduc o muiare priinsă în precurvie și **o** au pus în mijloc.* (In 8,3). Postpusă verbului și conjunctă cu cratimă este atunci când urmează, de regulă, după forme de imperativ și de gerunziu: *Acum, dară, iată-ț soțul tău, ia-**o** și mergi!* (Fc 12,19), *Dați-**o** lui muiare!* (Fc 34,8), *Deci năcăjindu-**o** Sarai, au fugit* (Fc 16,6), *găsindu-**o** îngerul Domnului lângă izvorul apei* (Fc 16,7); *Iară Isus văzându-**o** plângând și pre jidovii carii venisă cu ea plângând* (In 11,33).

2.2.4.2. Pronumele de întărire. Paradigma bogată a acestui pronume, posibilitatea de a întrebuința alte cuvinte cu același rol „de întărire" și, nu în ultimul rând, faptul că la astfel de forme se atenuase mult acest sens[173] au determinat, mai întâi, restrângerea întrebuințării vechilor pronume personale ale identității în structura cărora intră un pronume personal propriu-zis și particula de întărire *-și – mineși, noiși, tineși, voiși, mieși, eluși, eași, luiși, eiși, loruși* –, și, ulterior, scoaterea lor definitivă din uz. Suntem și de această dată martorii unui proces, care pare a se încheia spre 1780, așa cum o demonstrează și textul *Bibliei* traduse de Samuil Micu și tipărite la 1795, unde în textul *Cărții lui Iov* nu am înregistrat nici măcar o dată pronumele personal al identității[174], iar în *Glosarul* din ediția jubiliară a acestei *Biblii*[175] sunt înregistrate doar formele *eiși* (p.2537) și *luiși* (p.2560).

Situația din textul de la 1760 confirmă două aspecte legate de acest pronume: întâi, faptul că procesul despre care am vorbit mai sus se află într-o fază finală. Tendința de restrângere a circulației acestor forme este evidențiată, pe de o parte, prin numărul destul de redus de forme înregistrate, dar, pe de altă parte, de faptul că formele înregistrate sunt de persoana a III-a, singurele care dovedisră mai multă rezistență în sistem: *Că pământul de **eluși** rodește întâi iarba, după aceaea spicul, după aceaea grăunțul plin în spic.* (Mc 4,28); *Și ș-au ales **luiș** Lot ținutul împrejurul Iordanului* (Fc 13,11); *Să te deșteapte **Luiși** spre norod și Însuși să-ți fie Dumnezeul tău* (2Lg 29,13); *Că paserea ș-au aflat casă și turtureaoa cuib **eiși**, unde va pune puii săi* (Ps 83,4); *Frâmtu-m-au și m-au pus **Luiși** ca spre sămn* (Iov 16,13); *Au doară ai văzut ceale ce au făcut doznica lui Israil? Dusu-s-au **luiși** preste muntele înalt și supt tot lemnul umbros și au curvit acolo.* (Ir 3,6), *Și vor sluji lui toate neamurile și fiiului lui și fiiului fiiului lui, până când va veni vreamea pământului lui și a **luiș*** (Ir 27,7); *Sculându-să demineață, s-au jurat loruși unii altora; și i-au slobozit pre ei Isaac în pace la locul său* (Fc 26,31), *Să înfrânează înălțarea ca să nu-ș împute **loruși** viitoarele biruință* (2Lg rezum. cap.9); *Și va zmulge pre Israil din pământul acest bun, care l-au dat părinților lor, și-i va vântura peste râu, că ș-au făcut loruși bozi, ca să întărâte pre Domnul* (3 Împ 14,15); *Și toată prada cetăților acestora, și dobitoacele, le-au împărțit loruș fiii lui Israil, ucigând toți oamenii* (Jos 11,14);, *și nu vor cuteza a să uita la El toți carii să văd **loruși** a fi înțelepți* (Iov 37,24); *Împărțit-au vejmintele meale **loruși** și pentru haina mea au aruncat soarte.* (Ps 21,19); *Întorsu-ne-ai înnapoi după nepriiatinii noștri și carii ne urâse ne jefuia loruși* (Ps 43,11); *Ceartă pre cei ce zidesc din nedreptate, făgăduindu-și loruși fericirea părinților celor drepți* (Ir rezum. cap.22), *Pieile lor și toate vasele lor și cămilele lor le vor lua **loruși*** (Ir 49,29). Al doilea aspect este nesiguranța manifestată uneori de traducători în întrebuințarea formelor compuse din urmașii lat. *ipse* + formele pronominale atone conjuncte *-mi -ți, -și, -ne, -vă, -și* (*-le*). Afirmația se susține prin dezacordurile[176] pe care le-am înregistrat uneori: *Iară **Tu însuși** acela ești și anii Tăi nu vor scădea.* (Ps 101,28); *Era, ca și **însuși** împărații și căpeteniile locul*

---

[170] Vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.90 – 93.

[171] V. Arvinte, ST.L.FAC., p.74

[172] Chiar dacă formele *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele* nu sunt neliterare, totuși există anumite restricții în întrebuințarea lor: norma literară recomandă folosirea acestor forme numai la acuzativ cu prepoziție (cf. ILR, II, p.241).

[173] O dovadă clară a pierderii sensului „de întărire" este sintagma alcătuită dintr-un pronume personal al identității și un adjectiv pronominal de întărire: *Și au jârthuit fase toți fiii robiii și fraților săi, preoților, și loruși **însuși*** (3Ezr 7,12) (Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.95). Există și un alt tip de sintagmă, alcătuită din pronumele personal al identității *voiși* și pronumele personal *voi*, care demonstrază că formei *voiși* i se atribuia exclusiv sensul „chiar", fiind nevoie să se reia pronumele personal propriu-zis (Cf. *ibidem*). Cele două sintagme pun în evidență faptul că în mintea vorbitorului se creaseră confuzii în întrebuințarea formelor respective. Confuziile puteau fi ușor rezolvate, dacă se renunța la unele dintre formele care le generau.

[174] Vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.93 ș.u.

[175] *Biblia de la Blaj (1795)*, ediție jubiliară, Roma, 2000.

[176] Nu trebuie să facem din aceasta un cap de acuzare pentru traducători, de vreme ce și astăzi vorbitorii întâmpină dificultăți în folosirea corectă a acestor forme. Din acest motiv preferă să le înlocuiască cu cuvinte care exprimă același sens, dar nu pun probleme de acord (*chiar, în persoană, singur*).

de mare cinste vreadnic a fi îl socotea şi bisearica cu mari daruri o frâmsăţa (2Mac 3,2); *Nu dăznădăjduindu-mă pre* ***mine însuşi****, ci nădeajde multă având a scăpa de boală.* (2Mac 9,22); *Ci şi fără aceastea, cu o suflare să putea ucide, goană răbdând de la* ***însăşi faptele*** *sale şi răsipiţi prin Duhul puterii Tale; ci toate în măsură şi în număr şi în cântare le-ai rânduit.* (Înţ 11,21); ***Însuşi păstorii*** *n-au cunoscut înţeleagerea.* (Is 56,11); *Şi au jârthuit fase toţi fiii robiii şi fraţilor săi, preoţilor, şi* ***loruşi însuşi*** (3Ezr 7,12); *Şi de cei ce slujea bisearicii, carii i-au dat David şi* ***însuşi*** *căpe* ***teniile*** *spre lucrare leviţilor ce sluja bisearicii doao sute doaozăci; toate numele s-au însămnat în scrisori* (3Ezr 8,50); ***Însuşi leviţii*** *zeciuiale vor lua din toate cetăţile lucrurilor noastre.* (Ne 10,37).

Dacă în limba actuală formele *însumi însuţi* şcl. se folosesc cu valoare adjectivală, în textul analizat le întâlnim, în mod firesc, şi cu valoare pronominală, aceasta fiind o caracteristică a limbii vechi: *căruia să porunceşte a face corabiia întru carea* ***însuş*** *şi a tuturor jiviniilor feliurile să să ţie* (Fc rezum. cap.6), *Au nu* ***însuş*** *mi-au zis: «Sora mea este!»* (Fc 20,5), *Împrumuta-vei multor neamuri şi* ***însuţi*** *de la nime vei lua împrumut* (2Lg 15,6), *şi vei împrumuta multe neamuri şi* ***însuţi*** *de la nime împrumutare vei lua* (2Lg 28,12) etc., *Şi pentru noi* ***însăşi*** *vă rugaţi Domnului, Dumnezeului nostru, că am păcătuit Domnului, Dumnezeului nostru, şi nu s-au întors iuţimea Lui de la noi până într-această zi* (Vr 1,13); *Despre cuvintele tale şi despre înţălepciunea ta şi nu credeam celor ce-m spunea până când* ***însăşi*** *am venit şi am văzut cu ochii miei şi am aflat că jumătate parte nu mi s-au vestit; mai mare iaste înţelepciunea şi lucrurile tale decât vestea carea am auzit.* (3Imp 10,7).

Desigur că structurile fireşti, în care acordul se realizează, sunt cele mai numeroase. Exemplificăm numai cu câteva, pentru a nu rămâne doar cu imaginea celor citate mai sus ca abateri de la regula acordului: ***Pre Mine însumi*** *M-am jurat* (Fc 22,16), ***însuş Avimeleh*** *au zis către Isaac* (Fc 26,16), ***Pre tine****, dară,* ***însuţi*** *mai vârtos decât pre aceşte vom căzni* (Fc 19,9), ***Voi înşivă*** *aţ văzut ce am făcut Eghipteanilor* (Iş 19,4), ***Eu însumi*** *voi lepăda dinnaintea feţii tale amorreul şi hananeul şi hefteul şi ferezeul şi heveul şi ievuseul* (Iş 34,11), ***pre tine însuţi*** *te-am cunoscut din nume* (Iş 33,17), *Păzeaşte-te dară* ***pre tine însuţi*** (2Lg 4,9).

2.2.4.3. Pronumele reflexiv. Distribuţia largă a formelor accentuate de dativ şi de acuzativ ale pronumelui reflexiv este pusă în mod obişnuit pe seama „fidelităţii faţă de originalele slave"[177]. Cu ajutorul câtorva exemple excerptate doar din două cărţi biblice, la care vom adăuga, uneori, corespondentul din textul-sursă, vom încerca să demonstrăm că distribuţia largă a formelor accentuate ale reflexivului poate fi pusă la fel de bine pe seama modelului latin.

Remarcăm întâi, la **acuzativ**, folosirea pronumelui reflexiv de identitate – *sineşi* „sine însuşi": *şi toate lemnele carele au* ***în sineş*** *sământă* (Fc 1,29) – lat. *et universa ligna quae habent* ***in semet ipsis*** *sementem*; *Şi văzind muiarea haina în mânile sale şi* ***pre sineş*** *a fi nesocotită* (Fc 39,13); *temându-să fraţii lui şi* ***între sineş*** *grăind* (Fc 50,15). Întrebuinţare foarte largă are forma accentuată *sine*: *Că ştiu că s-au poruncit fiilor săi şi casii sale după* ***sine*** *să păzască calea Domnului* (Fc 18,19) – lat. *scio enim quod praecepturus sit filiis suis et domui suae* ***post se*** *ut custodiant viam Domini*; *ş-au întins mâna bărbaţii şi au dus înlăuntru* ***la sine*** *pre Lot şi au închis uşa* (Fc 19,10) – *lat. et ecce miserunt manum viri et introduxerunt* ***ad se*** *Loth cluseruntque ostium*; *ducând* ***cu sine*** *doi tineri* (Fc 22,3) – lat. *ducens* ***secum*** *duos iuvenes* (la ablativ, în loc de *cum se este secum*); *şi s-au dus, din toate averile lui purtând* ***cu sine*** (Fc 24,10) – lat. *et abiit ex omnibus bonis eius portans* ***secum***; *Şi cu hainele lui Isav cele mai bune care le avea la* ***sine*** *l-au îmbrăcat* (Fc 27,15); *Şi au pus loc de trei zile de cale* ***între sine*** *şi între ginere, carele păştea turmele lui cealealalte* (Fc 30,36); *Şi cunoscând faţa lui Lavan că nu este către* ***sine****, ca ieri şi alaltăieri* (Fc 31,2); *Temutu-s-au Iacov foarte, şi spământându-să au împărţit norodul care era* ***cu sine*** (Fc 32,7); *Şi aşea Iacov de* ***la sine*** *slobozindu-l* (Fc rezum. cap.33); *Iosif pre fraţii săi la tată-său pâreaşte şi povestind văzutele visuri, pizma fraţilor* ***spre sine*** *aprinde* (Fc rezum. cap.37); *Au chemat la* ***sine*** *oamenii casii sale şi au zis către dânşii* (Fc 39,14); *De-abie au dobândit fraţii lui Iosif de la tată-său ca, întorcându-să în Eghipet cu daruri şi cu bani îndoiţ, să ducă pre Veniamin* ***cu sine*** (Fc rezum. cap.43); *Şi Iuda pentru Veniamin pre* ***sine*** *spre robie să dă* (Fc rezum. cap.44); *şi toate carea au putut avea au adus* ***cu sine*** (Fc 46,32); *Şi apropiindu-i la* ***sine****, i-au sărutat şi îmbrăţăşindu-i* (Fc 48,10); *Carele după ce le-au dat poruncă pentru oasele sale să le ducă* ***cu sine*** *în pământul Hanaan când or ieşi din Eghipt, în pace s-au odihnit* (Fc rezum. cap.50); *Şi au avut* ***cu sine*** *care şi călăreţ; şi au fost nu puţină gloată* (Fc 50,9).

Forma accentuată de dativ este ***şie***, care apare frecvent însoţită de particula deictică *-şi*: *Dumnezeu Îş va găti Şie jirtva arderii, fiiul mieu!* (Fc 22,8) – lat. *Deus providebit* ***sibi*** *victimam holocausti fili mi*; *au cusut frunze de zmochin şi ş-au făcut* ***şieş*** *acoperemînte* (Fc 3,7) – lat. *consuerunt folia ficus et fecerunt* ***sibi*** *perizomata*; *ş-au luat* ***şieş*** *muieri din toate carele alesease* (Fc 6,2) – lat. *acceperunt uxores* ***sibi*** *ex omnibus quas elegerant*; *Şi au aflat Iosif har înaintea stăpânu-său şi slujie lui, de la carele preste toţ fiind rânduit, oblăduia casa* ***şieş*** *încrezută şi toate care-i era date* (Fc 39,4) – lat. *gubernabat creditam* ***sibi*** *domum*; *Cinci părătaiuri* ***şieş*** *să vor împreuna şi alte cinci cu aseaminea împreunare să vor uni* (Iş 26,3) – lat. *quinque cortinae* ***sibi*** *iungentur mutuo et aliae quinque nexu simili coherebunt*; *Face-vei în piepturel lanţuri,* ***şieş*** *unul cu altul împreunat, de aur curat* (Iş 28,22) – lat. *facies in rationali catenas* ***sibi*** *invicem coherentes ex auro purissimo*; *Aceaste şi dinainte şi dindărăpt aşea să togmea* ***şieş****, ca preste-umărariul cu piepturelul împreună să să încheaie* (Iş 39,18).

2.2.4.4. Pronumele şi adjectivul pronominal posesiv. În analiza întreprinsă asupra *Cărţii lui Iov* din B1795, în comparaţie cu acelaşi text din cele trei texte biblice traduse în secolul al XVII-lea, Ms.45, Ms.4389 şi B1688, am încercat să probăm existenţa unei concurenţe reale între pronumele personale de persoana a III-a, genitiv – *lui, ei, lor* – şi pronumele posesive – *său, sa, săi, sale*[178], motivele întrebuinţării formelor de genitiv ale pronumelui personal fiind, la singular, posibilitatea pronumelui personal de a exprima genul posesorului, iar la plural, faptul că formele posesivului nu au posibilitatea să exprime pluralitatea posesorilor[179]. La prima vedere, se poate spune că la fel stau lucrurile în textul de la 1760. Astfel, în *Cartea Facerii*, am înregistrat circa 200 de ocurenţe ale formei *său*, dintre care circa 80 sunt condiţionate de structura substantivului compus

---

[177] *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.329.

[178] Vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, I, p.90 – 93, 99.

[179] Vezi G. C. Moldoveanu, *Evoluţia posesivelor în limba română*, în Idem, *Crîmpeie de limba română*, Editura Bucovina viitoare, Suceava, 1999, p. 65–90.

în care intră ca element constitutiv, pe lângă forma nearticulată a substantivelor care exprimă grade de rudenie: *frate-său, frăține-său, tătâne-său* etc., ceea ce înseamnă că rămân în discuție circa 120 de ocurențe. Forma de genitiv a pronumelui personal *lui* am înregistrat-o de circa 150 de ori în aceeași carte. Din simpla comparare a acestor cifre rezultă o tendință de expansiune a formei pronumelui personal în cazul genitiv. Comparând însă în câteva puncte textul românesc cu textul-sursă, observăm că traducătorul a schimbat ceea ce a găsit în izvor numai în cazuri rarisime: *și lemn roditoriu, care face rod după feliul* **său** (Fc 1,11) – lat. *et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus* **suum**; *Și au scos pământul iarbă verde și care face sămânță după feliul* **său** (Fc 1,12) – lat. *et protulit terra herbam virentem et adferentem semem iuxta genus* **suum**; *Și au făcut Dumnezeu pre om după chipul* **Său** (Fc 1,27) – lat. *et creavit Deus hominem ad imaginem* **suam**; *Și au plinit Dumnezeu a șaptea zi lucrul* **Său** *carele făcuse* (Fc 2,2) – lat. *conplevitque Deus die septimo opus* **suum** *quod fecerat*; *Și au luat din rodul lui și au mâncat și au dat bărbatului* **său**, *carele* **au mâncat** (Fc 3,6) – lat. *et tulit de fructu illius et comedit deditque viro* **suo** *qui comedit*; *și au suflat în fața* **lui** *suflare de viiață și s-au făcut omul în suflet viu (Fc 2,7) – lat. et inspiravit in faciem* **eius** *spiraculum vitae et factus est homo in animam viventem*; *să-i facem agiutoriu aseaminea* **lui** (Fc 2,18) – lat. *faciamus ei adiutorium similem* **sui**; *că tot ce au numit Adam suflet viu, acela este numele* **lui** (Fc 2,19) – lat. *omne enim quod vocavit Adam animae viventis ipsum est nomen* **eius**; *Și au slobozit Domnul Dumnezeu somn preste Adam și, după ce au adormit, au luat una din coastele* **lui** *și au umplut cu carne locul ei* (Fc 2,21) – lat. *inmisit ergo Dominus Deus soporem in Adam cumque obdormisset tulit unam de costis* **eius** *et replevit carnem pro ea*.

Situația nu se prezintă altfel când e vorba despre pluralitatea posesorilor, unde, din toate contextele pe care le-am comparat, într-unul singur forma *suis* a fost înlocuită cu *lor*, în celelalte, s-au echivalat, firesc, pronumele demonstrativ determinativ *eorum* prin *lor*[180] și adjectivele pronominale posesive prin adjectivele posesive românești: *Și s-au săvârșit ceriurile și pământul și toată podoaba* **lor** (Fc 2,1) – lat. *igitur perfecti sunt caeli et terra et omnis ornatus* **eorum**; *Și au numit Adam cu numele* **lor** *toate jiviniile și toate paserile ceriului și toate fierile pământului* (Fc 2,20) – lat. *appellavitque Adam nominibus* **suis** *cuncta animantia et universa volatilia caeli et omnes bestias terrae*; *Și au adus și Avel din cele întâiu născute ale turmii sale și din grăsimea* **lor** (Fc 4,4) – lat. *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus* **eorum**; *Bărbat și fămeaia i-au făcut și i-au blagoslovit; și au chemat numele* **lor** *Adam, în zioa în care s-au zidit* (Fc 5,2) – lat. *masculum et feminam creavit eos et benedixit illis et vocavit nomen eorum Adam in die qua creati sunt*; *Sfârșitul a tot trupul au venit înaintea Mea, umplutu-s-au pământul de nedreptate de la fața* **lor** (Fc 6,13) – lat. *finis universae carnis venit coram me repleta este terra iniquitate a facie* **eorum**; *Și fețele* **lor** *era întoarse și partea bărbătească a tătânea-său nu o au văzut.* (Fc 9,23) – lat. *faciesque* **eorum** *aversae erant et patris virilia non viderunt*; *Și au fost lăcașul* **lor** *de la Misa până la Sifar, muntele despre răsărit* (Fc 10,30) *et facta est habitatio* **eorum** *de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem*; *Aceștia fiii lui Sim, după rudenii și limbi și țări, în semințiile sale* (Fc 10,31) – lat. *isti filii Sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus* **suis**; *Și au zămislit doao fete a lui Lot din tatăl său* (Fc 19,36) – lat. *conceperunt ergo duae filiae Loth de patre* **suo**; *Și să ducea fiii* **lui** *și făcea uspățu prin case, fiștecarele în zioa sa. Și trimițând chema trei surorile* **sale**, *să mânce și să bea cu ei.* (Iov 1,4) – lat. *et ibant filii* **eius** *et faciebant convivium per domos unusquisque in die suo et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis*; *Ca nu cumva să fie păcătuit fiii miei și bine să fie cuvântat pre Dumnezeu în inimile sale* (Iov 1,6) – lat. *enim ne forte peccaverint filii mei et benedixerint Deo in cordibus suis*; *Au cu căpeteniile carii stăpânesc aur și-ș umplu casele* **sale** *de argint* (Iov 3,15) – lat. *aut cum principibus qui possident aurum et replent domos* **suas** *argento*; *Cei înțălepți să mărturisesc și nu-și ascund părinții* **săi** (Iov 15,18) – lat. *sapientes confitentur et non abscondunt patres* **suos**; *Ducu-și în ceale bune zilele* **sale** *și într-o cirtă să pogor în iad* (Iov 21,13) – lat. *ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt* etc.

Remarcăm și de această întrebuințarea formelor regionale *nost, vost*, rezultate în urma disimilării totale a lui [r] *nost* (Fc 19,34; 42,21, 32; 44,24, 25, 30), *vost* (Fc 44,17). Că sunt doar accidental prezente în text o demonstrează faptul că în alte 3 cărți, analizate riguros sub acest aspect (Iș, Jos, Ir), formele regionale ale posesivului nu se mai înregistrează. Credem că explicația pentru apariția cu totul sporadică a acestor forme ar putea fi aceea pe care am avansat-o sub **2.1.2.9.**

2.2.4.5. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ. Paradigma și distribuția pronumelor și adjectivelor demonstrative de apropiere, așa cum rezultă din formele atestate în acest text, nu prezintă prea multe diferențe față de stadiul actual. Remarcăm folosirea cu totul sporadică a formelor cu afereza lui [a]: *Iată, am dormit ieri cu tatăl mieu. Să-i dăm lui vin de băut și în* **ceastă** *noapte și vei dormi cu el, să ținem sămânța din tatăl nost* (Fc 19,34); *Treace-voi dară și voi vedea pământul acest bun preste Iordan și muntele* **cest** *ales și Livanul»* (2Lg 3,25); *Și filisteii sta pre munte de* **ceastă** *parte și Israil sta pre munte de* **ceea** *parte; și valea era între dânșii.* (1Sm 17,3); *Vino să treacem la starea* **cestor** *netăiați împrejur* (1Sm 14,6); *Pune hainele* **ceaste** *vechi și* **aceaste** *tăiate și putrăde supt cotul mânilor tale și preste funi!* (Ir 38,12); *Pentru aceaea* **cestora** *Domnul vesteaște ceale reale, iară celora ceale bune* (Ir. Rezum. cap.35).

Norma întrebuințării deicticului *-a* este în mod obișnuit respectată. Sunt însă câteva cazuri în care adjectivul antepus regentului păstrează această particulă, dar și invers, când adjectivul postpus regentului se folosește fără *-a*: *Eu oi trece fără prunci și feciorul ispravnicului casii meale, acesta damasc Eliezer* (Fc 15,2); *Carii într-acesta chip să vor plini* (Fc 41,28); *și într-***acesta** *chip să va hirotoni* (Iș 29,7); *Și auzând norodul cuvântul acest rău foarte, au plâns și nice unul după obiceaiu nu s-au îmbrăcat cu podoaba sa* (Iș 33,4); *muntele* **cest** *ales și Livanul* (2Lg 3,25).

---

[180] *Eorum* nu se putea traduce prin *săi*, ci numai prin *lor*, dar, așa cum se vede din exemplele citate, se folosea uneori posesivul de persoana a III-a și pentru a exprima pluralul posesorilor. Invers însă, traducerea posesivului *suos* prin pronumele *lor*, era posibil, evitându-se eventualele confuzii. Norma întrebuințării posesivelor în limba română o găsim exprimată chiar în prima gramatică, netipărită, a limbii române, a lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanul (*Gramatica rumânească*, 1757. Ediție, studiu introductiv și glosar de N. A. Ursu, București, 1969, p.99).

Forma de plural masculin, nominativ-acuzativ, *aceştea*, este încă destul de frecvent întrebuinţată, în locul formei *aceştia*, şi cu extensie în exprimarea sensului de plural şi pentru feminin[181], unde, prin analogie cu pluralul, grupul consonantic [şl] se întâlneşte şi în formele de genitiv-dativ singular[182]: *aceşte sânt puternicii din veac bărbaţi vestiţi* (Fc 6,4); *Şi, iată, unul carele scăpasă au vestit lui Avram ovreului, carele lăcuia în valea Mamvrei Ammorreii, a fratelui lui Escol şi a fratelui Anner, că aceşte făcusease legătură de pace cu Avram* (Fc 14,13); *Pre tine, dară, însuţ mai vârtos decât pre aceşte vom căzni* (Fc 19,9); *toţi aceşte feciorii Chiturei* (Fc 25,4); *Aceaste familiile lui Noe, după norodele şi neamurile sale. De la aceşte s-au împărţit sămînţiile pre pământ după potop.* (Fc 10,32); *Ce-i să faci cu aceşte şepte miele care le-ai pus deoparte?* (Fc 21,29); *şi verigile lor le-au făcut de aur, prin carele să poată treace prăjinele, carii şi aceştea cu tâblile de aur le-au acoperit* (Iş 36,34). Uneori chiar în acelaşi verset sau în contexte foarte apropiate întâlnim ambele forme *Şi aceşti a feciorii lui Elifaz, înpământul Edom, şi aceştea feciorii Adei* (Fc 36,16).

Reducerea diftongului [-*ea*] la [-*e*] face ca formele pronominale să devină uneori: *Aceste sânt neamurile lui Sim* (Fc 11,10), *Şi aceste sânt neamurile lui Thari* (Fc 11,27), *şi au grăit toate cuvintele aceste în ureachile lor şi s-au temut toţ bărbaţii foarte* (Fc 20,8), *aceşte sânt puternicii din veac bărbaţi vestiţi* (Fc 6,4), *toţi aceşte feciorii Chiturei* (Fc 25,4).

Rare sunt cazurile în care demonstrativul de apropiere apare întărit cu deicticul *-şi*, cu sensul „chiar acesta/aceasta": *Mă voi întoarce le tine într-aceastaş vreame* (Fc 18,14), *Nu te teame de ei, că mâne într-acestaş ceas Eu îi voiu da toţ aceştia spre rănire înaintea lui Israil* (Jos 11,6); *Doao găleate de orzu cu un statir vor fi şi o găleată de făină cu un statir, într-aceastaş vreame mâne în poarta Samariii* (4Împ 7,18); *Murind, dară, cel dintâiu într-acestaş chip, pre cel ce urma îl ducea spre bajocură* (2Mac 7,7); *căci cât au sfârşit acestaş cuvânt, l-au apucat iute durearea maţelor şi amarăle celor dinlăuntru chinuri* (2Mac 9,5)

Foarte rar se întâlnesc formele populare şi regionale ale acestui pronume: *Zăstratu-m-au Dumnezeu cu zestre bună şi astă dată cu mine va fi bărbatul mieu* (Fc 30,20), *şi m-au ascultat Domnul şi de astă dată şi n-au vrut a te piiarde* (2Lg 10,10), *„Doarmă cu tine iastă-noapte, pentru mandragoriile fiiului tău!"* (Fc 30,15); *Şi i-au zis Dumnezău: «Nebune, iastă-noapte sufletul tău l-or ceare de la tine. Şi ceale ce ai gătit a cui vor fi?»* (Lc 12,20).

La genitiv-dativ, formele sunt cele justificate etimologic: *featele lăcuitorilor cetăţii aceştie vor ieşi să scoaţă apă* (Fc 24,13); *Zioa a zeace a lunii aceştie iaie fieştecarele mielul prin familiile şi casele sale* (Iş 12,3); *Plineaşte săptămâna zilelor aceştii împreunări* (Fc 29,27); *Şi-l veţ ţinea până la a patrasprăzecea zi a lunii aceştiia şi-l va jârtvi toată mulţimea feciorilor Israil de cătră sară* (Iş 12,6).

Demonstrativul de depărtare nu pune probleme diferite de celălalt demonstrativ. Formele cu afereza lui [a] sunt rare: *Şi pre ceia carii era afară i-au lovit cu urbire, de la cel mai mic până la cel mai mare, aşa, de nu putea afla uşa.* (Fc 19,11); *Eu sânt Domnul, Dumnezeul tău cel tare şi râvnitoriu, cercetând nedreptatea părinţilor spre fii până la a triia şi la a patra rudenia a celora ce M-au urât* (Iş 20,5); *Ce omu-i cela ce vine pre câmp întru întâmpinarea noastră?* (Fc 24,65).

Norma întrebuinţării deicticului *-a* este şi în acest caz, de regulă, respectată: *străbătând tot ţinutul acela* (Mc 6,55); *ce vi să va da în ceasul acela, aceaea grăiţi* (Mc 13,11); *şi s-au chemat numele locului aceluia Ţarina celor Tari* (2Sm 2,16); *Pentru aceea s-au chemat numele locului aceluia Vaal Farasim* (2Sm 5,20). Sunt însă şi situaţii în care adjectivul antepus regentului păstrează această particulă, dar şi invers, când adjectivul postpus regentului se foloseşte fără *-a*: *şi au aflat într-acela an însutit* (Fc 26,12), faţă de *şi i-au ţinut într-acel an* (Fc 47,17); *Şi vei sfinţi şi pieptutul acel jârtfit şi spata carea din berbece o ai deschilinit* (Iş 29,27); *Iară Oza şi Ahion, fiii lui Avinadav, mâna carul acel nou.* (2Sm 6,3). Alteori, în acelaşi verset, formele coexistă: *Iară amar omului acelui prin carele Fiiul Omenesc să va vinde! Bine era lui de nu s-ar fi născut omul acela"* (Mc 14,21).

Forma de genitiv-dativ, feminin, singular este exclusiv cea etimologică *acei, aceii*, nu cea analogică, cu *-l-*: *În partea zilii aceie au întrat Noe şi Sim şi Ham şi Iafeth, feciorii lui, muiarea lui şi trii muierile fiilor lui, cu ei în corabie.* (Fc 7,13), *Pentru aceea s-au chemat numele cetăţii aceiia Sigor* (Fc 19,22) *auzind toţi carii întra pre poarta cetăţii aceiia* (Fc 23,10), *şi numele cetăţii aceia, Avith* (Fc 36,35), *şi numele cetăţii aceiia. Fau* (Fc 36,39).

Un reflex al nivelului fonetic (pentru [*-ia*]>[*-ie*], vezi **2.1.1.31.**) îl constituie formele subliniate din următoarele contexte: *Şi nu vei ierta locului aceluie pentru cinzeci drepţi de or fi într-însul?* (Fc 18,24), *Au întrebat oamenii locului aceluie* (Fc 38,21), numai că nu am înregistrat decât aceste două ocurenţe într-un eşantion de zece cărţi amănunţit analizate (Fc, Iş, 2Lg, Jos, Jd, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng), ceea ce înseamnă că norma o reprezintă formele cu [*ia*]: *S-au uitat la Sodom şi la Gomorr şi la tot pământul ţinutului aceluia* (Fc 19,28); *Nu o am aflat, ce şi oamenii locului aceluia mi-au zis niciodată a fi văzut acolo curvă* (Fc 38,22).

La demonstrativul de identitate, remarcăm întâi aceeaşi formă etimologică pentru genitiv-dativ, feminin, singular: *Şi fecior şi fată de va împunge, aceiiaş judecăţ va fi supus* (Iş 21,31); *Care zemislind şi pentru aceea pre stăpână-sa urgisind, de la aceieş năcăjindu-să fuge. Iară din porunca îngerului aceieş supuindu-să, naşte pre Ismail* (Fc rezum. cap.16). Rostirea dură a prepalatalei surde [ş] face să dispară [*i*], astfel că formele vor deveni: *aceiiaş, aceieş* (vezi ocurenţele de mai sus), *acelaş* (Iş 30,33), tot astfel cum formele demonstrativului de apropiere întărite prin *-şi* devin *aceastaş* (Fc 18,14), *acestaş* (Jos 11,6).

Întrebuinţare frecventă au formele demonstrativului de nonidentitate, alcătuite din *(a)cel(a) şi alalt(ă)* şi a căror flexiune urmează flexiunea elementelor constitutive: *şi trei aseaminea păhară ca nuca în celalalt fluier* (Iş 25,33); *iară celalalt sânge îl vei tuma lângă temeiul lui* (Iş 29,12), *Iară celalalt miel îl vei aduce sara* (Iş 29,41), *de ceiaalalţi feciorii lui Iacov cetatea lor*

---

[181] În legătură cu apariţia acestei forme şi cu circulaţia ei în texte din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.121 şi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXXV.

[182] De altfel, în gramatica lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I, p.27), acestea sunt singurele forme înregistrate în paradigma gramaticală a pronumelui demonstrativ la feminin, singular, genitiv-dativ. E adevărat că la masculin plural, nominativ-acuzativ-ablativ, nu sunt înregistrate decât *aceşti* şi *aceştia*. Faptul că nu se consemnează şi forma *aceştea* nu înseamnă că nu putea circula în variaţie liberă cu *aceşti, aceştia*.

să pustiească (Fc rezum. cap.34) *Carii ieşind, au năvălit preste ucişi* ***ceiaalalţi*** *feciori ai lui Iacov şi au prădat cetatea* (Fc 34,27), *Iară* ***ceialalţi*** *care-i vei naşte după dânşii, ai tăi vor fi* (Fc 48,6), *rămâind* ***ceialalţi*** *la poalele muntelui* (Iş rezum. cap.24), *pre* ***cealeaalalte*** *jigănii le-au îneacat* (Fc rezum. cap.7), *Şi au zis împăratul sodomleanilor către Avram: „Dă-mi mie sufletele,* ***cealeaalalte*** *ia-le ţie”* (Fc14,21), *scaf de aramă să să facă şi pentru spălarea preoţilor, a sfintei unsori pentru ungerea preoţilor şi a vaselor besericii, a ungerii, tămâierii şi a* ***celoralalte*** *ce sânt ale cortului* (Iş rezum. cap.30), *Să rânduiesc de la Domnul Veseliil şi Oolia v spre facerea cortului şi* ***celoraalalte*** *care s-au zis* (Iş rezum. cap.31), *pre închinătorii de idoli ucide şi* ***celoraalalţi*** *iertare dobândeşte* (Iş rezum cap.32); *Hieruvim unul în vărful unii părţi, şi heruvim altul în vârful* ***ceiealalte*** *părţi, doi heruvimi în fieştecare vărful îmblânzitoriului* (Iş 37,8); *numele uniia Ada şi numele* ***ceiialalte***, *Sella* (Fc 4,19). Exemplele de mai sus trădează nesiguranţă din partea traducătorilor, ceea ce înseamnă că uzul nu impusese anumite forme. N-ar fi exclus însă ca astfel de forme să fie generate de dorinţa traducătorilor de a păstra nealterate elementele constitutive primare, semn al orientării lor spre un etimologism moderat.

2.2.4.6. Pronumele şi adjectivele pronominale relativ-interogative. Caracteristic tuturor textelor din această perioadă este amestecul de forme variabile după gen şi număr la nominativ-acuzativ şi invariabile ale pronumelui *care*. Textul de faţă demonstrează aceeaşi normă oscilantă, pe care o evidenţiem în continuare prin înşirarea exemplelor exact în ordinea în care apar la începutul celor două cărţi biblice din care le-am excerptat: *de închipuirea omului,* ***căruia*** *au supus Dumnezeu toate* ***care*** *zidise* (Fc rezum. cap.1); *şi au despărţit apele* ***carele*** *era supt tăriia de cele ce era deasupra tăriii* (Fc 1,7); *Să răsară pământul iarbă verde şi* ***carea*** *face sământă şi lemn roditoriu,* ***care*** *face rod după feliul său, a căruia sământă să fie într-însul pre pământ* (Fc 1,11); *Şi au scos pământul iarbă verde şi* ***care*** *face sământă după feliul său şi lemn* ***care*** *face rod si are fieştecarele sământă după feliul său* (Fc 1,12); *Şi au făcut Dumnezeu chituşi mari si tot sufletul viu şi* ***ce*** *să mişcă,* ***carele*** *au scos apele după feliurile sale şi tot ce zboară după feliul său* (Fc 1,21); *Iată, v-am dat voao toată iarba* ***care*** *aduce sământă pre pământ şi toate lemnele* ***carele*** *au în sineş sământă după feliul său* (Fc 1,29); *Şi tuturor jiviniilor pământului şi tuturor paserilor ceriului şi tuturor* ***care*** *să mişcă pre pământ şi în care iaste suflet viu, ca să aibă de mâncat* (Fc 1,30);, *Dumnezeu, plinind în şasă zile lucrarea, a şeaptea să odihneşte,* ***carea*** *o şi blagosloveşte* (Fc rezum. cap.2); *Şi au plinit Dumnezeu a şaptea zi lucrul Său* ***carele*** *făcuse* (Fc 2,1); *Numele feciorilor Israil* ***carii*** *au întrat în Eghipt, a cărora înmulţirea noul Faraon în zădar să sârguiaşte a o împiedeca* (Iş rezum. cap.1); *Aceaste sânt numele feciorilor Israil* ***carii*** *au întrat în Eghipt cu Iacov* (Iş 1,1); *Şi era toate sufletele lor,* ***care*** *au ieşit din coapsele Iacov, şeptezeci* (Iş 1,5); *Sculatu-s-au într-aceaea împărat nou preste Eghipt,* ***carele*** *nu ştiia pre Iosif* (Iş 1,8); *şi cu toată slujba cu* ***care*** *în lucrurile pământului să împresura* (Iş 1,14); ***Carele*** *la sine chemându-le, împăratul au zis: „Ce iaste aceasta ce aţi vrut a face, să ţineţi pruncii?* (Iş 1,18), *Căriia sora prunculuı: „Vreai – au zis – să merg şi să chem ţie muiare o vreaie* ***carea*** *să poată doici pruncul?”* (Iş 2,7). Adăugăm la aceste exemple faptul că, într-o carte biblică arbitrar aleasă – *Cartea lui Iosue* –, am înregistrat circa 140 de ocurenţe ale formelor variabile şi cam tot atâtea ocurenţe ale formei invariabile. Aceasta ne întăreşte convingerea, pe care am exprimat-o şi cu altă ocazie[183], că o tendinţă devine greu normă, uzul fiind decisiv în impunerea unei forme sau a alteia. Când însă variaţia liberă a formelor este sprijinită şi de lucrări cu caracter normativ, atunci impunerea unei norme unice este şi mai dificilă[184].

La genitiv-dativ, formele pronominale păstrează deicticul *-a* în structură şi atunci când sunt antepuse regentului, iar prezenţa lui *-a* nu se mai justifică: *a* ***căruia*** *sământă să fie într-însul pre pământ* (Fc 1,11); *După a căruia naştere au trăit ani opt sute cincispreazece şi au născut feciori şi fete* (Fc 5,10); *Veniţ să ne facem cetate şi turn, al căruia vârv să agiungă la ceriu* (Fc 11,4); *blagoslovitu-i Dumnezeul cel înalt, cu a* ***căruia*** *agiutoriu protivnicii sânt în mânile tale* (Fc 14,20); *Partea bărbătească a* ***căruia*** *mădulariu nu va fi tăiat împrejur să va şterge sufletul acela din norodul său* (Fc 17,14); *Nu vei lua muiare fiiului mieu din fetele cananeilor, într-a* ***cărora*** *pământ lăcuiesc* (Fc 24,37); *Şi într-aceea vreame să preumbla Isaac pre calea cerea duce la puţ, a* ***căruia*** *nume este A-Celui-ce-Este-şi-Vede, că lăcuia despre amiazăzi* (Fc 24,62); *Feciorii lui Iacov să numără, a căruia tatăl, Isaac, moare* (Fc rezum. cap.35); *Şi al triilea au născut, carele l-au chemat Sela, după a căruia naştere au încetat a mai naşte* (Fc 38,5). Se adaugă la aceasta dezacordurile între forma de gen şi număr a pronumelui şi genul şi numărul antecedentului. Acordul se face în mod nejustificat, prin atracţie, cu substantivul cel mai apropiat: *Veniţ să ne facem cetate şi turn,* ***al căruia*** *vârv să agiungă la ceriu* (Fc 11,4), *Partea bărbătească* ***a căruia*** *mădulariu nu va fi tăiat împrejur să va şterge sufletul acela din norodul său* (Fc 17,14).

Caracterul invariabil al formei *ce* a determinat extinderea folosirii acesteia în locul formei *care*, mai greu de întrebuinţat decât cea dintâi tocmai din pricina flexiunii destul de bogate pe care o avea. Legea minimului efort impunea înlocuirea formelor pronumelui *care* cu pronumele *ce*[185], pentru că, altfel, deosebirile de sens nu puteau impune deosebiri de distribuţie decât în direcţia extinderii formei *care* în defavoarea lui *ce*. Folosirea din ce în ce mai des a lui *ce* în locul formelor pronumelui *care* a favorizat o schimbare a raportului de substituţie, în sensul întrebuinţării celei dintâi şi pentru a substitui nume de lucruri şi pentru a substitui nume de fiinţe.Iată câteva contexte concludente pentru substituirea despre care am vorbit: *Să scoaţă apele jivină ce să târăieşte pre pământ şi pasire zburătoare supt tăriia ceriului* (Fc 1,20); *şi stăpâniţi preste peştii mării şi*

---

[183] Vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.102.

[184] Avem în vedere faptul că în paradigma pronumelui relativ din gramatica lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I, p.30), ca şi mai târziu în *Elementele* lui Samuil Micu (vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.102), se înregistrează atât formele invariabile, cât şi formele variabile ale acestui pronume. Chiar dacă lucrarea lui Grigore Maior nu a fost tipărită, aspectele pe care le cuprindea nu putea să le fie străine celor care erau colaboratori apropiaţi ai autorului. De altfel, aşa cum s-a demonstrat (vezi Mihai Alin Gherman, *Studiu introductiv* la Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I, p.XXIX – XXX), la realizarea *Lexiconului* a contribuit, e drept într-o măsură infinit mai mică, şi Silvestru Caliani.

[185] Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.331, unde se precizează: „Pronumele relativ *ce* este mult mai frecvent decât *care*, întrucât se foloseşte atât pentru lucruri, cât şi pentru fiinţe (...)”. În realitate, este, de fapt, invers: *ce* şi *cine* se înscriu în opoziţia semantică ±*uman*: *ce* substituie un nume care are în sememul său trăsătura de sens – *uman* şi chiar – *animat*, iar *cine* substituie un nume care are în sememul său trăsătura de sens +*uman*; spre deosebire de acestea, *care* este indiferent la această opoziţie semantică, fapt care favorizează distribuţia mai largă a formei. Aşadar, nu putem invoca acest factor pentru a justifica extinderea formei *ce* în defavoarea lui *care*.

preste pasirile ceriului şi preste toate jiviniile ***ce*** *să mişcă pre pământ* (Fc 1,28); *Şi au plinit Dumnezeu a şaptea zi lucrul Său carele făcuse, şi s-au odihnit a şeaptea zi de tot lucrul* ***ce*** *făcuse.* (Fc 2,2); *Ce ţi-i voia, fiiule?* (Fc 22,7), *şi n-au îndrăznit a goni pre aceşti ce să ducea* (Fc 35,5).

Substituirea pronumelui *cine* cu *ce* se întâlneşte mai rar. În contextul următor, înlocuirea a fost, credem, determinată de faptul că *cine* – pe care traducătorul l-a găsit în textul latinesc – nu se putea întrebuinţa cu valoare adjectivală, situaţie în care a preferat să îl folosească pe *ce* cu valoare de adjectiv pronominal: *Şi au zis câtră slugă:* ***Ce*** *omu-i cela ce vine pre câmp întru întâmpinarea noastră?* (Fc 24,65) – lat. *et ait ad puerum* ***quis*** *est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis.*

Un caz interesant de întrebuinţare a formei pronominale *ce* ni-l oferă următorul verset: *Şi după ce au zidit Domnul Dumnezeu din pământ toate jiviniile pământului şi toate paserile ceriului, le-au adus la Adam să vază* ***ce*** *le va numi, că tot ce au numit Adam suflet viu, acela este numele lui* (Fc 2,19) – lat. *formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terrae et universis volatilibus caeli adduxit ea ad Adam ut videret* ***quid*** *vocaret ea omne enim quod vocavit Adam animae viventis ipsum est nomen eius.* Faptul că traducerea de la 1760 urmează textul latinesc este limpede. Este interesant însă de precizat că structura *să vază ce le va numi* se regăseşte întocmai în B1688 şi în Ms.45[186]. În Ms.4389 este *ca să vază* ***cum*** *le va pune numele*[187], iar în traducerea lui Samuil Micu: *să vază ce nume le va pune*, cu precizarea că în acest verset se face o trimitere, nota d), în care se precizează: *În jidovie stihul acesta aşea easte:* ***Şi după ce au făcut Dumnezeu toate fierile pământului şi toate pasările ceriului, le-au adus la Adam***[188]***.*** Rezultă că segmentul de text care face obiectul discuţiei noastre reprezintă de fapt un adaos al traducătorilor *Septuagintei*, pe care l-au preluat următoarele traduceri făcute după textul grecesc. Aceasta poate explica prezenţa structurii amintite, fără modificări, în trei dintre variantele româneşti ale *Facerii*, două după textul în greacă, una după *Vulgata*. Faptul că în Ms.4389 şi în B1795 structura este aproape de normele limbii literare actuale nu ne miră. Întâi, Ms.4389 propune în nenumărate rânduri soluţii „moderne", acolo unde Ms.45 şi B1688 nu inovează[189], deci nu este un lucru neobişnuit soluţia pentru care a optat traducătorul acestei variante a *Vechiului Testament*; al doilea, Samuil Micu îşi propusese să realizeze o traducere în spiritul limbii cărţilor care în toate bisericile româneşti se citeau către sfârşitul secolului al XVIII-lea[190], aşadar, o exprimare de tipul *să vază ce le va numi* putea părea rebarbativă cititorului în zorii limbii literare moderne.

2.2.4.7. Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât. Inventarul de elemente din care se constituie această clasă este unul foarte mare, fapt ce favorizează gradul ei sporit de eterogenitate. Spre deosebire de alte texte, realizate în aceeaşi perioadă, în care se întâlnesc şi mai vechile forme ale pronumelui nehotărât: *neştine, cineş, careleşi*[191], în traducerea de la 1760 acestea nu s-au mai înregistrat[192]. Pentru câtiva dintre constituenţii acestei clase am consemnat unele aspecte, concludente, credem, pentru a-i contura în linii generale fizionomia.

Formele *tot, toată, toţi toate* exprimă sensul cazual de genitiv-dativ în sintagma formată din prepoziţia-morfem *a* + substantivul cu formă de nominativ-acuzativ (vezi supra, **2.2.14.4.**).

Forma de feminin *toate* nu mai este urmată în sintagmă de substantiv nearticulat, ceea ce înseamnă că forma articulată din cadrul acestei sintagme se impusese deja în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea[193]. Nu am înregistrat decât structuri de tipul: *pre pieptul tău te vei târei şi pământ vei mânca* ***în toate zilele*** *vieţii tale* (Fc 3,14), *Lucrând vei mânca dintr-însul* ***în toate zilele*** *vieţii tale* (Fc 3,18)[194].

Pronumele nehotărât *tot* alcătuieşte împreună cu relativele *care, cine, ce* pronume nehotărâte compuse, cu sensul „oricine", „orice", „oricare"[195]: *Şi va fi Idumeea pustie;* ***tot care*** *va treace printr-însa să va mira şi va şuiera preste toate ranele ei* (Ir 49,17); ***Tot care*** *va treace din Vavilon să va mira şi va şuiera preste toate ranele ei* (Ir 50,13); *Iată, mă scoţi astăzi de la faţa pământului şi de la faţa Ta mă voiu ascunde şi voi fi rătăcind şi pribeag pre pământ şi* ***tot cine*** *mă va afla mă va* ***ucide*** (Fc 4,14); *Nicidecum va fi aşa, ce* ***tot cine*** *va ucide pre Cain, de şepte ori va lua răsplătire* (Fc 4,15); *Să fie pământul lor spre pustiire şi spre şuierare veacinică;* ***tot cine*** *va treace printr-însul să va minuna şi va clăti cu capul său* (Ir 18,16); *Şi au făcut Dumnezeu chituşi mari si tot sufletul viu şi ce să mişcă, carele au scos apele după feliurile sale şi* ***tot ce*** *zboară după feliul său*(Fc 1,21); *Şi au făcut Dumnezeu fierâle pământului după feliurile sale şi dobitoacele şi* ***tot ce*** *să târâiaşte pre pământ după feliul său* (Fc 1,25); *Să facem om după*

---

[186] Vezi textele din MLD, I, p.172.

[187] Vezi *ibidem*

[188] *Biblia de la Blaj (1795)*, ediţie jubiliară, Roma, 2000.

[189] A demonstrat acest lucru V Arvinte în ST.L.FAC., ST.L.EX., STL.LV., STL.NM., STL.DT., *passim*; a reluat demonstraţia în NORMELE (1688), *passim*; am propus câteva interpretări în acest sens şi noi într-o comunicare intitulată *Câteva observaţii cu privire la norma unui manuscris din secolul al XVII-lea (Ms.4389)*, susţinută la *Colocviul Internaţional de Ştiinţe ale Limbajului*, Suceava, 1999 şi publicată în volumul *Limbaje şi comunicare*, IV, Suceava, 2000.

[190] Vezi cuvântul *Cătră cetitoriu* în B1795, p.1 sau în *Biblia de la Blaj (1795)*, ediţia jubiliară, Roma, 2000, p.17.

[191] Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.332.

[192] Precizăm că dintre aceste pronume, singurul înregistrat în lexiconul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II, p.378) este *neştine*, adăugat de altă mână (Silvestru Caliani, după cum indică autorii ediţiei). Se înregistrează, de asemenea, pronumele *nescare*, în forma *niscare* (*ibidem*, p. 588), pe care l-am întâlnit şi în text, o singură dată însă, în forma de plural: *Şi s-au apropiiat* ***niscarii*** *împreună, carii urma să-şi înseamne locul, şi nu l-au putut afla* (2Mac 2,6). Chiar dacă am fi pierdut din vedere alte ocurenţe ale acestui pronume, este cert că el nu era întrebuinţat curent în limba epocii.

[193] Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.332 şi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.107.

[194] Pentru alte exemple, vezi *Indice.*

[195] Subscriem, în acest fel, la punctul de vedere susţinut de V. Arvinte – NORMELE (1688), p.XXXVII –, dar considerăm că sunt necesare câteva nuanţări. În primul rând, nu putem pune aceste îmbinări exclusiv pe seama modelului grecesc, dovadă că aceleaşi structuri (cf. *ibidem*) se regăsesc în traduceri făcute din limbi diferite, ceea ce înseamnă fie că modelul trebuie căutat, pe rând, în greacă, latină, slavonă, fie că îmbinările respective se consacraseră deja în limbajul bisericesc românesc ca nişte pronume nedefinite sui-generis. În al doilea rând, nu toate cele trei îmbinări par a avea în aceeaşi măsură caracter nedisociabil. Înclinăm să credem, iar exemplele de mai sus susţin ideea, că îmbinările *tot cine* şi *tot care* prezintă grad sporit de coeziune în raport cu *tot ce*. Frecvenţa mai mare a structurii cu *ce*, favorizată de comoditatea în exprimare, a determinat slăbirea coeziunii semantice şi, implicit, morfosintactice a acestei structuri. Vezi – sub **2.2.4.6.** – discuţia despre extinderea formei *ce* în raport cu *care.*

chipul şi după asămănarea Noastră şi să stăpânească peştii mării şi pasirile ceriului şi fierâle şi tot pământul şi ***tot ce*** *să târâia mişcându-să pre pământ* (Fc 1,26); *că* ***tot ce*** *au numit Adam suflet viu, acela este numele lui* (Fc 2,19), *Şi toate jiviniile, dobito<a>cele şi* ***tot ce*** *să târâieşte pre pământ, după feliul său, au ieşit din corabie* (Fc 8,19).

Forma de masculin plural, nominativ-acuzativ, *toţi* cunoaşte trei variante: *toţi, toţ*. Dacă rostirea dură a lui [ţ] favorizează apariţia formei *toţ* în nenumărate cazuri, uneori chiar în acelaşi verset înregistrându-se ambele variante – *Şi au luat Avraam pre Ismail, fiiul său, şi pre* ***toţ*** *cei din casa sa şi pre* ***toţi*** *carii cumpărase, toată partea bărbătească din* ***toţ*** *bărbaţii casii sale* (Fc 17,23). Forma regională *tăţ* am înregistrat-o numai o dată în versetul: *Rădică ochii tăi şi vezi* ***tăţ*** *suindu-să pre oi, areţ bălţaţ, măcheaţ şi tărcaţ, că am văzut toate care ţ-au făcut ţie Lavan* (Fc 31,12), iar forma *tăt* de asemenea o singură dată: *aşa făcea a* ***tăt*** *Israilul carii venea în Silo* (1Sm 2,14)[196].

Forma de feminin *una* are genitiv-dativul *unii(a)*: *numele* ***unîia*** *Ada şi numele ceiialalte, Sella* (Fc 4,19); *Hieruvim unul în vărful* ***unii*** *părţi, şi heruvim altul în vârful ceiealalte părţi, doi heruvimi în fieştecare vărful îmblânzitoriului* (Iş 37,8); *Şi au chemat numele* ***unîia*** *Zio şi numele alţie Cassia şi numele a treia, Cornul Fluierului* (Iov 42,14). Corelativul acestui pronume este *alta*, pentru care se înregistrează şi în acest text forma de genitiv-dativ *alţîia*, cu alternanţa consonantică [ţ]~ [ţ], bine susţinută în sistemul declinării româneşti: *Şi au chemat numele uniia Zio şi numele* ***alţie*** *Cassia şi numele a treia, Cornul Fluierului* (Iov 42,14). *Şi au aşezat şeapte stâlpi, unul în prejma* ***alţîia,*** *tatălui şi maicii şi patru fraţilor* (1Mac 13,28); *Pentru ce te înşeli, fiiule, de la cea streină şi te încălzeşti în sânul* ***alţîia*** *?* (Pl 5,20).

Pronumele nehotărât *unul* se corelează, logic, cu *altul*: *Hieruvim* ***unul*** *în vărful* ***unii*** *părţi, şi heruvim* ***altul*** *în vârful ceiealalte părţi, doi heruvimi în fieştecare vărful îmblânzitoriului* (Iş 37,8) – lat. *cherub* ***unum*** *in summitate huius partis et cherub* ***alterum*** *in summitate partis* ***alterius*** *duos cherubin in singulis summitatibus propitiatorii*, numai că, după modelul textului-sursă, în unele situaţii întâlnim corelaţia *altul... altul*: *Şi mâniindu-să împotriva lor Faraon (că* ***altul*** *era preste păharnici,* ***altul*** *preste pitari)* (Fc 40,2) – lat. *iratusque Pharao contra eos nam* ***alter*** *pincernis praeerat* ***alter*** *pistoribus*. Aceeaşi structură este folosită, după modelul textului tradus, şi în rezumatul aceluiaşi capitol: *Visurile famenului Putifar în temniţă Iosif tâlcuieşte.* ***Altul*** *la slujba dintâi că-l vor întoarce,* ***altul*** *în cruce că-l vor duce proroceşte. Carea toate în praznicul naşterii lui Faraon s-au plinit*, fapt care demonstrează în ce măsură traducătorul rămâne tributar modelului pe care îl traduce[197].

Rar se întrebuinţează formele compuse *oarece* (cu valoare adjectivală) „ceva" şi *oarecine* „cineva" (cu valoare pronominală): *Şi s-au întâmplat într-o zi lui Iosif a întra în casă şi* ***oarece*** *lucru fără mărturii a face* (Fc 39,11); *Şi au văzut aceasta* ***oarecine*** *şi au vestit lui Ioav, zicând: „Văzut-am pre Avisalom spânzurând din stăjeriu"* (2Sm 18,10). Adăugăm şi forma adjectivală puţin obişnuită *oarecătăva*: *Iară temniceriul i-au dat lui Iosif, carele le şi slujea.* ***Oarecătăva*** *vreamea trecusă, şi ei în pază să ţinea* (Fc 40,4), construită din *oare+ câtăva*.

Formele pronominale nehotărâte – *orice* şi *oricare* –, atunci când sunt în contexte prepoziţionale, nu se înregistrează decât dislocate prin inserţia prepoziţiilor *în* sau *la*, ceea ce înseamnă că elementele constitutive nu îşi pierduseră definitiv autonomia lexicală şi gramaticală: *Iară din lemnul cunoştinţii binelui şi al răului să nu mânânci, că* ***ori în ce*** *zi vei mânca dintr-însul, cu moarte vei muri* (Fc 2,17); *Că şti Dumnezeu că* ***ori în ce*** *zi veţi mânca dintr-ânsul, să vor deşchide ochii voştri* (Fc 3,5); ***ori în ce*** *zi te vei arăta mie, vei muri* (Iş 10,28); *Că* ***ori în*** *ce loc vei fi, domnul mieu, împărate, sau în moarte, sau în viiaţă, acolo va fi sluga ta* (2Sm 15,21); *Şi vom năvăli asupra lui* ***ori în*** *ce loc să va afla* (2Sm 17,12); ***Ori*** *la carele vei afla dumnezeii tăi ucigă-să înaintea fraţilor noştri!* (Fc 31,32); ***Ori*** *la carele să va găsi dintre slugile tale ce cauţi să moară şi noi om fi slugi domnului nostru* (Fc 44,9); ***Ori*** *la carele să va găsi, acela să fie sluga mea, iară voi veţi fi nevinovaţi* (Fc 44,10); *Nu te înfricoşa şi nu te teame, că cu tine iaste Domnul, Dumnezeul tău, întru toate,* ***ori*** *la care vei mearge* (Jos 1,9); *Şi ieşiia David la toate,* ***ori la*** *care îl trimitea Saul, şi înţelepţeaşte să purta* (1Sm 18,5); *Şi au ţinut Domnul pre David întru toate,* ***ori la*** *carea mergea* (2Sm 8,6); *Şi au ţinut Domnul întru toate pre David,* ***ori la*** *care au pornit* (2Sm 8,14); *şi voiu da ţie sufletul tău spre mântuire întru toate lucrurile,* ***ori la care*** *vei mearge* (Ir 45,5). Astfel de structuri se întâlnesc şi astăzi, şi nu doar în aria nordică, ceea ce înseamnă că fenomenul poate fi considerat specific vorbirii populare. De vreme ce traducătorii acestui text nu au încercat să evite aceste structuri, înseamnă că nici ei nu le resimţeau ca regionale.

Pronumele şi adjectivul pronominal compus din *fieşte + care* este, de regulă, variabil după gen şi număr la nominativ-acuzativ, flexiunea fiind asigurată de articolul hotărât din structura pronumelui relativ *care*: *si are fieştecarele sămânţă după feliul său* (Fc 1,12), *De la aceştia s-au despărţit ostroavele limbilor prin ţările sale, fieştecarele după limba sa şi după familiile sale* (Fc 10,5), *ca să nu audză fieştecarele glasul vecinului său* (Fc 11,7), *Rahil stearpă fiind şi Liia a naşte încetând, slujnicele sale bărbatului le dau, carele fieştecarea câte doi feciori dobândesc* (Fc rezum. cap.30), *Deci grăbind au descărcat la pământ sacii, au deşchis fieştecarii* (Fc 44,11), *şi au blagoslovit pre fieştecarii cu blagoslveniile sale* (Fc 49,28) etc. Nu lipseşte, în mod firesc, întrebuinţarea acestuia în forma invariabilă după gen şi număr la nominativ-acuzativ. În *Cartea Facerii* am înregistrat, de exemplu, 9 ocurenţe ale formelor variabile şi numai de două ori forma invariabilă, în ambele cazuri *fieştecare* fiind adjectiv: *Şi au trimis prin mânile slujilor sale fieştecare turmă deosebi şi au zis copiilor săi* (Fc 32,16), *Şi toată prisosinţa grâului în fieştecare cetate s-au adunat* (Fc 41,48). În *Cartea lui Iosue*, în schimb, se întrebuinţează de 9 ori forma invariabilă şi de 6 ori formele variabile[198]. Aceasta înseamnă că, în general, putem vorbi despre acelaşi amestec de forme ca şi în cazul relativului *care* (vezi supra, **2.2.4.6.**).

---

[196] Chiar dacă nu este exclus ca la nivelul întregului text să se înregistreze şi alte ocurenţe ale acestor forme, este evident că fenomenul regional a fost cu grijă evitat.

[197] Fidelitatea faţă de original poate conduce şi la alte structuri nefireşti în limba română, aşa cum vedem în următorul verset: *De va ieşi levitul* ***din una ce*** *tăţilor tale din tot Israilul în carea lăcuieşte şi va vrea a veni dorind de locul care-l va aleage Domnul* (2Lg 18,6) – lat. *si exierit Levites de una* ***urbium*** *tuarum ex omni Israhel.*

[198] Dacă în 6 (3,12; 4,2, 4; 18,4; 21,1; 22, 14) din cele 9 ocurenţe, *fieştecare* – invariabil – are întrebuinţare adjectivală şi numai o dată este variabil (la nominativ-acuzativ) ca adjectiv (7,18), credem că se poate vorbi despre conturarea unei tendinţe în folosirea acestei forme: mai ales variabilă, cu valoare pronominală, şi, de regulă, invariabilă, atunci când are întrebuinţare adjectivală.

Pronumele nehotărât *altceva* nu pune probleme deosebite de întrebuinţare, în sensul că, pe lângă această formă: *nu putem, afară de plăcerea Lui, altceva a grăi cu tine* (Fc 24,50), *Nu iaste aceasta altceva, fără sabia lui Ghedeon* (Jd 7,14), se mai înregistrează, ca şi în limba actuală, *altăceva*: *Nu-i altăceva aceasta, fără casa Domnului şi poarta ceriului* (Fc 28,17), *Nici altăceva ştiia, fără pânea cu carea să hrănea* (Fc 39,6), *Pânea s-au sfârşit în straiţele noastre şi ceva dar nu avem să dăm omului lui Dumnezeu, nici altăceva* (1Sm 9,7), *„Aceastea îm facă Dumnezeu şi aceastea îm adaogă, de voiu gusta pâne sau altăceva înaintea apusului soarelui!"* (2 Sm 3,35), *macar deşi mainte altăceva a face au zis* (Ir rezum. cap.18). E posibil ca cele trei consoane consecutive din structura cuvântului să-i determine pe vorbitori, şi astăzi, să introducă o vocală pentru uşurarea rostirii, după cum este logică legătura pe care vorbitorul o face între formele *alt – altă*, pe de o parte, şi *altceva – altăceva*, pe de altă parte.

2.2.4.8. Pronumele şi adjectivul pronominal negativ. Am înregistrat forme pentru toţi membrii clasei, fără să observăm probleme deosebite de întrebuinţare. *Nimeni* este atestat în formele *nimene, nimenea* şi *nime*: *Visurile lui Faraon de vaci şi de spice* ***nimene*** *putându-le tălcui unul Iosif le tălcuiaşte* (Fc rezum. cap.41); *Spus-am gâcitorilor visul, şi* ***nimene*** *este cine să-l descopere* (Fc 41,24); ***nimene*** *din toate acestea nice un rău pătimeşte* (Iş rezum. cap.9); ***nimenea*** *din voi să nu iasă din uşa casei sale până dimineaţa* (Iş 12,22); ***Nimenea*** *nu ş-au văzut fratele său, nici s-au mişcat din locul unde era.* (Iş 10,23); ***nime***[199]: *nu te va putea opri să nu îngropi în mormântul lui mortul tău* (Fc 23,6), ***Nime*** *nu-i mărturie vorbei noastre, fără Dumnezeu, carele de faţă priveaşte* (Fc 31,50), *Şi căutând încoace şi încolo şi* ***nime*** *a fi aci văzând, lovind eghipteanu, l-au ascuns în năsip.* (Iş 2,12).

Pe lângă forma *nimic*, se întâlnesc în text *nimica, nimică, nemică*: *precum şi noi* ***nimic*** *dintre ale tale am atins* (Fc 26,29); *să nu piară* ***nimic*** *din ceale ce sânt a fiilor Israil* (Iş 9,4); ***Nimica*** *vreau!* (Fc 30,31); *Şi cercând tot cortul şi* ***nimica*** *aflând* (Fc 31,34); *iară din jigăniile fiilor Israil* ***nimica*** *au perit* (Iş 9,6); *Zioa dintâi va fi sfântă şi mare şi a şeaptea zi cu aceeaş prăznuire cinstită;* ***nimica*** *veţ lucra într-însele* (Iş 12,16); *Nici ascuns este ţie că, afară de trupuri şi de pământuri,* ***nimică*** *avem* (Fc 47,18); ***nimică*** *vearde n-au rămas în leamne şi în ierbile pământului în tot Eghiptul* (Iş 10,15); *macar că* ***nemică*** *n-au dus prădători* (Jd 5,19); *de nemică nu ni-i lipsă, fără de sălaş* (Jd 19,19); *Ceartă-mă, Doamne, însă întru judecată, şi nu întru iuţimea Ta, ca nu cumva de nemica să mă faci* (Ir 10,24). Precum se vede, textul reflectă aproape toate variantele pronumelui negativ invariabil, pe care vorbirea din zona de la nord de Mureş le cunoaşte şi astăzi[200].

Formele compuse se folosesc atât cu valoare pronominală, cât şi cu valoare adjectivală, flexiunea supletivă caracterizând formele întrebuinţate adjectival. Remarcăm în unele cazuri forma *nice* a adverbului din structură, dar varianta cu *-i* este mult mai bine reprezentată. De altfel, *nici* se folosea mai des chiar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea[201]: *şi au depărtat musca de la Faraon şi de la slugile sale şi de la norodul lui; n-au rămas* ***nice una.*** (Iş 8,31); *şi, apucând lăcustele, le-au aruncat în Marea Roşie,* ***nici una*** *au rămas în toate hotarâle Eghiptului* (Iş 10,19); ***nici unul*** *au rămas dintr-înşii* (Fc 14,28); *numai bărbaţilor acestora* ***nice un*** *rău să le faceţi, că au întrat supt umbra streşinii meale* (Fc 19,8); *Tatăl nostru bătrân este şi* ***nici un*** *bărbat au rămas pre pământ carele să poată întra la noi, după obiceaiu a tot pământul* (Fc 19,31); ***Nici un*** *sâmn de săturare n-au dat* (Fc 41,21); *Păciuiţi sântem,* ***nici o*** *leşuire nu cugetăm!* (Fc 42,31); *au poruncit să iasă toţ afară şi* ***nici un*** *strein să nu fie de faţă când să vor cunoaşte împreună* (Fc 45,1); *nimene din toate acestea* ***nice un*** *rău pătimeşte* (Iş rezum. cap.9).

2.2.5. Numeralul

2.2.5.1. Numeralul cardinal. După modelul textului-sursă, numeralul cardinal *una* este folosit cu valoare de numeral ordinal: *Şi s-au făcut sară şi dimineaţă:* ***zi una.*** (Fc 1,5) – lat *factumque est vespere et mane* ***dies unus.*** Sintagma se regăseşte întocmai în B1688, în Ms.45[202] şi în B1795. În nota v) din traducerea lui Micu găsim şi explicaţia: *în limba jidovească nu să zice* ***întâiu, întâie****, ci în loc de a zice* ***întâiu*** *să zice* ***unul****, şi în loc de* ***întâie*** *să zice* ***una****, precum şi aici ar trebui să zicem* ***zioa întâie***[203] **.** În toate celelalte cazuri, când este vorba de zilele Facerii, se folosesc exclusiv numeralele ordinale. Se demonstrează încă o dată modul în care traducătorii vechi, indiferent de spaţiul etnolingvistic din care proveneau, păstrau sacralitatea textului iniţial.

Numeralul cardinal *mie* are pluralul *mii*: *Şi au purces fiii lui Israil din Rames în Socoth, mai* ***şasă sute de mii*** *de bărbaţ pedestri, afară de prunci* (Iş 12,37); *Şi făcând milă* ***spre mii*** *celor ce Mă iubăsc şi păzesc poruncile Meale* (Iş 20,6); ***şi au tăiat*** *în zioa aceaea ca* ***doaozăci şi trei de mii*** *de oameni* (Iş 32,28); *Şi s-au adus de la aceştia, carii au trecut la număr de doaozăci de ani şi mai în sus, din* ***şease sute şi trei de mii şi cinci sute cincizăci*** *de armaţi* (Iş 38,25); *Şi de aramă s-au adus talantumuri şeaptezăci şi* ***doao de mii şi patru sute de sicli*** (Iş 38,29).

De vreme ce forma de plural *mii* s-a generalizat, credem că întrebuinţarea, uneori, a formei de singular *mie* în sintagme care, semantic, reclamă pluralul trebuie pusă pe seama interpretării unilaterale a sensului acestui cuvânt. În versetul *Sora noastră eşti, creşte* ***în mie de mii*** *şi să stăpânească sământa ta porţile vrăjmaşilor săi* (Fc 24,60) – lat. *soror nostra es crescas* ***in mille milia***, *mie* intră în alcătuirea unei sintagme care exprimă ideea de nedeterminare numerică. Aici traducătorul a urmat sensul de bază al cuvântului *mille* „o mie", ignorând faptul că acelaşi cuvânt, în forma de singular, dezvoltă şi un sens figurat „o infinitate", „nenumăraţi", „mii de..". Rămânând întru totul fidel modelului sintagmatic din limba latină, traducătorul nu adaugă nici măcar numeralul ***o*** lângă forma de singular (**o mie de mii*). Aici traducerea lui Samuil Micu are: *Sora noastră eşti, fă-te* ***întru mii de zeci de mii*** *şi să moştenească sământa ta cetăţile nepriiatinilor*[204]. Sintagma se

---

[199] Acesta fiind specific ariei nordice (Cf. I. Gheţie, BDRL, p.164).

[200] Pentru răspândirea acestor forme în limba veche şi în limba actuală, vezi I. Gheţie, BDRL, p.163 – 164.

[201] Cf. V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XXXVIII.

[202] În Ms.4389, traducere după versiune slavonă, sintagma este *zioa dentăi* (vezi textul în MLD, I, p.167).

[203] *Biblia de la Blaj (1795)*, ediţia jubiliară, Roma, 2000.

[204] *Ibidem.*

întâlnește întocmai în B1688. Prin comparație, celelalte două traduceri din a doua jumătate a secolului al XVII-lea atestă un stadiu arhaic în întrebuințarea numeralului, deoarece încă se folosește cuvântul *întunearec* cu sensul „întuneric", dar și „zeci de mii", „număr foarte mare", un calc după vsl. *tьma*: în Ms.45: „*Soru-noastră eşti, fă-te* ***întru mii de întunêrece*** *şi moştenească sămînţiia ta cetăţile nepriêtenilor*", iar în Ms.4389: „*Sor eşti noaoă, să fii* ***într-o mie de întunêrece*** *şi sămînţiia ta să ia cetăţile vrăjmaşilor*"[205]. Evoluția de la o traducere la alta nu mai necesită comentarii.

Modelul este urmat întocmai și în versetul următor: *şi au adus în el* [în altariul cel de aramă] *mie de jârtve* (2Par 1,6) – lat. *et obtulit in eo* ***mille*** *hostias.* –, unde *mie* exprimă de această dată sensul de bază, dar, la fel ca mai sus, se întrebuințează neînsoțit de numeralul ***o.*** Desigur că decodarea mesajului se face fără probleme, dar exprimarea nu este în spiritul limii române.

Formele etimologice *patrusprezece, şasesprezece, şasezeci* și toate cele în care intră ca element de compunere una dintre aceste forme sunt generale în textul celor zece cărți menționate[206]: *Şi au trăit Iared ani o sută* ***şasăzeci şi doi*** *şi au născut pre Enoh* (Fc 5,18), *Şi au fos<t> toate zilele lui Iared ani noao* ***sute*** *şasăzeci* ***şi doi*** (Fc 5,20), *Deci în anul* ***al*** *patrusprăzecele au venit Hodorlahomor* (Fc 14,5), *Iosif, fiind de* ***şasăsprăzece*** *ani, păştea turma cu fraţii săi, încă prunc* (Fc 37,2), *şi aceştia au născut Iacov:* ***şasăsprăzece*** *suflete* (Fc 46,18), *toate sufletele,* ***patrusprăzece*** (Fc 46,22). Am înregistrat în schimb, e adevărat, o dată, în *Cartea Facerii* (din același eșantion de zece cărți biblice), forma *doisprece*: *Că doisprece ani au fost slujit lui Hodorlahomor şi în anul al treispărzecele s-au lăsat de dănsul* (Fc 14,4). E posibil ca aici să fie un simplu fapt de grafie, mai cu seamă că în manuscris, în maculator găsim numeralul scris cu slovo-cifre, în timp ce în varianta „curată" cuvântul este scris deasupra unei ștersături, posibil de altă mână decât cea a copistului, când s-a intenționat corectarea textului[207]. Spațiul prea mic putea să-l oblige pe corector să reducă o silabă.

Topica numeralului în sintagmă cu substantivul este de cele mai multe ori substantiv + numeral, mai ales la numeralele de la *douăzeci* înainte. Întrebuințarea numeralului cu valoare adjectivală exclude, în astfel de cazuri, folosirea prepoziției *de*: *au despărţit din ceale care avea, daruri lui Isav, fratelui său,* (Fc 32,13)/ *Capre doao* ***sute****, ţapi doaozăci, oi doao* ***sute*** *şi berbeci doaozăci,* (Fc 32,14)/ *Cămile fătate cu mânzii săi* ***treizeci****, vaci patruzăci şi tauri doaozăci, asini doaozăci şi mânzii lor* ***zece****.* (Fc 32,15) – lat *separavit de his quae habebat munera Esau fratri suo/ capras* ***ducentas*** *hircos viginti oves ducentas arietes* ***viginti****/ camelos fetas cum pullis suis* ***triginta*** *vaccas quadraginta et tauros* ***viginti*** *asinas viginti et pullos earum decem*; *Iară la întrarea pridvorului va fi şeatră* ***de coţ doaozăci*** (Iș 27,16) – lat. *in introitu vero atrii fiet tentorium* ***cubitorum*** *viginti.* Topica este aceeași chiar în cazul sintagmelor cu numerale ce exprimă numere mai mici de *nouăsprezece*: *Iară feciorii lui Iosif, carii i s-au născut în pământul Eghiptului: suflete doao* (Fc 46,27) – lat. *filii autem Ioseph qui nati sunt ei in terra Aegypti animae* ***duae.*** După cum se vede în aceste exemple, topica modelului[208] este decisivă în organizarea sintagmei cuprinzând numeralul cu valoare adjectivală.

Nu întotdeauna însă, o astfel de topică trebuie pusă pe seama originalului de vreme ce, în următoarele contexte, topica originalului este diferită de cea pentru care a optat traducătorul: *Şi au fost toate zilele lui Sith* ***ani*** *noao* ***sute*** *doisprăzece; şi au murit* (Fc 5,8) – lat. *et facti sunt omnes dies Seth* ***nongentorum*** *duodecim* ***annorum*** *et mortuus est*; *Iară Mesa, împăratul lui Moav, hrănea dobitoace multe şi plătea împăratului Israil* ***miei*** *o* ***sută*** *de* ***mii*** *şi berbeci o* ***sută*** *de* ***mii****, cu lânile sale.* (4 Împ 3,4) – lat. ***centum milia agnorum*** *et centum* ***milia*** *arietum*; *După a căruia naştere au trăit* ***ani opt sute cincisprezeace*** *şi au născut feciori şi fete* (Fc 5,10) – lat. *post cuius ortum vixit octigentis* ***quindecim annis*** *et genuit filios et filias*; *Şi au trăit Nahor* ***ani doaozeci şi noao*** *şi au născut pre Thari* (Fc 11,24) – lat. *vixit autem Nahor* ***viginti novem annis*** *et genuit Thare*, ceea ce înseamnă că sintagma astfel alcătuită se încetățenise în traducerile românești.

Când numeralul exprimă numere mai mici, topica este, în general, cea firească: *Îndoindu-să el, l-au apucat de mână, şi pre muiarea lui şi* ***doao featele lui****, pentru că Domnul îl cruţa pre el* (Fc 19,16) – lat. *dissimulante illo adprehenderunt manum eius et manum uxoris ac* ***duarum filiarum eius*** *eo quod parceret Dominus illi*; *Şi s-au suit Lot din Sigor şi au rămas în munte şi* ***doao feate a lui*** *cu dânsul (că s-au temut a rămânea în Sigor) şi au rămas în peşteră el şi doao feate* ***a lui*** *cu dânsul.* (Fc 19,30) – lat. *ascenditque Loth de Segor et mansit in monte duae quoque* ***filiae eius*** *cum eo timuerat enim manere in Segor et mansit in speclunca ipse et* ***duae filiae eius***; *Şi au zămislit doao* ***fete a lui Lot*** *din tatâl său* (Fc 19,36) – lat. *conceperunt ergo duae filiae Loth de patre suo*; *Şi din Asineth, de la Faraon dată-i muiare,* ***mai înainte*** *de şapte* ***anii*** *foameţii,* ***doi*** *fii dobândeaşte* (Fc rezum. cap.41). Aceste structuri au caracter oarecum artificial: pe de o parte, substantivul însoțit de numeral cardinal nu se articulează cu articol hotărât, iar, pe de altă parte, numai în anumite situații se poate folosi nearticulat. Nevoia de articulare, acolo unde structura sintagmatică refuză articolul hotărât sau substantivul nearticulat, a condus la selectarea articolului demonstrativ și la impunerea structurilor de tipul: **cele două fete, *cei șapte ani.*

Sintagma alcătuită din *numeral* (exprimând numere mai mari de douăzeci) + *prepoziție* + *substantiv* se realizează, așa cum o demonstrează exemple de felul: *Şi au fost ploaie pre pământ patruzeci de* ***zile*** *şi patruzeci de nopţi.* (Fc 7,12); *Şi au ţinut apele pământul* ***o sută şi cincizeci de zile****.* (Fc 7,24); *Iată, o* ***mie de arginţ*** *am dat fratelui tău* (Fc 20,16), *Domnul mieu, ascultă-mă: pământul carele poftești* ***patru sute de sicle*** *de argint plăteşte* (Fc 23,15), față de structura din versetul imediat următor: *Carea auzind Avraam, au pus banii carii au poftit Efron, auzind feciorii lui Heth, sicle de argint* ***patru sute,*** *bani aleşi curători* (Fc 23,16). Prezența celor două tipuri structuri în versete succesive este o dovadă a coexistenței acestor structuri.

Necesitatea de a folosi prepoziția *de* în cadrul unei astfel de sintagme o conștientizau în suficientă măsură traducătorii, de vreme ce găsim și structuri cărora le putem atribui calificativul „hipercorecte", așa cum este cazul celei de mai jos. Aici, poate, lipsa de exercițiu în întrebuințarea numeralelor care exprimă numere așa de mari îl determină pe traducător să

---

[205] MLD, I, p.231.

[206] Fc, Iș, 2Lg, Jos, Jd, 1Sm, 2Sm, Iov, Ir, Tng.

[207] Nedusă însă la capăt, deoarece corecturi făcute sistematic sunt numai în *Cartea Facerii*

[208] Pe seama respectării topicii din limba greacă punea V. Arvinte organizarea unor astfel de sintagme: „Reproducerea servilă a textului grecesc este prezentă și în poziția numeralelor , de la *doi* înainte , după substantiv (...)" (ST.L.NM., p.7).

folosească hipercorect prepoziţia, alături de conjuncţia *şi*. *Şi s-au adus de la aceştia, carii au trecut la număr de doaozăci de ani şi mai în sus, din* ***şease sute*** *şi trei de* ***mii*** *şi* ***cinci sute cincizăci***[209] *de armaţi* (Iş 38,25). Un exemplu similar de întrebuinţare a celor două elemente joncţionale în cadrul numeralelor cu structură complexă găsim în următorul context: *Şi de aramă s-au adus talantumuri şeaptezăci şi doao de* ***mii şi*** *patru* ***sute***[210] *de sicli* (Iş 38,29). Dificultatea în care era pus traducătorul când trebuia să găsească formula optimă pentru astfel de numerale complexe rezultă şi din versetul următor: *Şi au numărat Solomon toţi oamenii veniţi carii era în pământul lui Israil, după numărarea carea o au numărat David, tatăl lui, şi s-au aflat* ***o sută şi*** *cinzeaci de* ***mii şi trei mii*** *şi* ***şase sute***. (2Par 2,17) – lat. *et inventi sunt centum quinquaginta milia et tria milia sescenti.*

La numeralele compuse cu *mie*, problemele ar putea veni şi din altă direcţie: încadrarea acestui cuvânt la clasa numeralului sau la clasa substantivului. Credem că aceasta ar putea fi cauza realizării unor structuri cu totul nefireşti în limba română, acolo unde soluţia traducătorului nu poate fi pusă exclusiv pe seama fidelităţii faţă de model: *Şi au ucis împăratul Solomon junghieri de boi* ***mii doaozeaci şi*** *doao, de berbeci* ***mii*** *o sută* ***doaozeaci***. (2Par 7,5) – lat. *boum* ***viginti duo milia*** *arietum* ***centum viginti milia***; *Şi întrând Avie la războiu şi având buni ostaşi şi de cei aleşi* ***mii*** *patruzeaci, iară Ierovoam dimprotivă au gătit oaste de* ***mii*** *optsprăzeace de bărbaţi, carii şi aceaia era aleşi şi la războiu tari* (2Par 13,3) – lat. *electorum* ***quadringenta milia***; *aciem octigenta* ***milia*** *virorum*; *Şi au avut Asa în oastea sa din cei ce purta paveze şi suliţe, din Iuda* ***mii trei sute***, *iară din Veniamin de cei păvăzaţi şi de săgetători* ***mii*** *doao* ***sute*** *opt, toţi aceştia bărbaţi tari* (2Par 14,8) – lat. *de Iuda* ***trecenta milia***; *scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta* ***milia***.

Sensul de genitiv se mai exprimă, ca şi în limba actuală, prin prepoziţia *a* + numeral cardinal + substantiv în forma de nominativ-acuzativ: *pentru pierdere a doao* ***luminări*** *să iau o izbândă* (Jd. 16,28), în timp ce sensul de dativ se exprimă cu prepoziţia *la*: *Carea văzind Ham, tatăl lui Hanaan, adecă ruşinea tâtânea-său a fi golit, au vestit la* ***doi fraţi*** *ai săi, afară* (Fc 9,22); *A nu sluji* ***la doi domni.*** (Mt rezum. cap.6); *Nime nu poate slugi* ***la doi domni***, *că au pre unul va urî şi pre altul va iubi, au pre unul va suferi şi pre altul va urgisi.* (Mt 6,24), structura nefiind cu nimic diferită de vorbirea populară de astăzi.

Discuţia de mai sus, în legătură cu sintagma în care intră un numeral cardinal, şi exemplele excerptate din textul de la 1760 demonstrează că topica nu este încă fixată în cadrul unei asemenea sintagme. Uneori traducătorii urmau modelul originalului după care traduceau, dar, în mod cert, şi tradiţia de mai bine de două secole şi jumătate a limbii literare scrise îşi spunea cuvântul în folosirea numeralului.

2.2.5.1.1. Aproximarea numerică se exprimă în mod obişnuit prin structuri pe care le întrebuinţăm şi astăzi: *Şi, ieşind duhurile ceale necurate, au întrat în porci şi, cu repejune mare, turma s-au aruncat în mare, ca la doao* ***mii***, *şi s-au înecat în mare.* (Mc 5,13); *Iară cei ce mâncasă era* ***ca la patru mii***. *Şi i-au slobozit.* (Mc 8,9); *Şi au zis Isus: „Faceţi oamenii să şază!" Şi era iarbă multă într-acel loc. Şi au şezut bărbaţi, cu numărul ca* ***la cinci mii***. (In 6,10); *Şi vânslând ca la* ***vro*** *doaozeci* ***şi cinci au treizeci*** *de stadii, au văzut pre Isus umblând pre mare şi apropiindu-să de corabie şi s-au temut.* (In 6,19); *Şi au făcut fiii Levi după cuvântul lui Moisi şi au tăiat în zioa aceaea ca doaozăci* ***şi trei de mii*** *de oameni* (Iş 32,28). Aproximare numerică se exprimă şi prin sintagma subliniată din versetul: *Sora noastră eşti, creşte* ***în mie de mii*** *şi să stăpânească sământa ta porţile vrăjmaşilor săi* (Fc 24,60) – pentru care vezi discuţia de sub **2.2.5.1.** Rezultată ca urmare a echivalării adverbului lat. *fermē* „cam", „aproape" prin adverbul românesc *mai*[211] este structura subliniată, nereperabilă astăzi în vorbire, din versetul: *Şi au purces fiii lui Israil din Rames în Socoth,* ***mai şasă sute de mii*** *de bărbaţ pedestri, afară de prunci* (Iş 12,37) – cf. lat. *sescenta* ***ferme milia*** *peditum virorum absque parvulis.*

2.2.5.2. Numeralul ordinal. Aspectul cel mai semnificativ prin frecvenţă este în legătură cu circulaţia amestecată a formelor de masculin având în structură *-lea* sau *-le*. Ţinând seama de modul în care s-a desfăşurat procesul de formare la numeralele ordinale româneşti[212], este clar că în formele fără deicticul *-a* avem a face cu reflexul rostirii regionale a diftongului [*-ea*] neaccentuat ca [*-e*] deschis[213]. Circulaţia amestecată a formelor o ilustrăm cu o serie de exemple în care se păstrează ***-lea***: *iară pre Liia şi pre feciorii ei în locul* ***al*** *doilea* (Fc 33,2); *în anul* ***al*** *patrulea a lui Ioachim* (Ir 25,1; 36,1; 45,1);); *De la anul* ***al triisprăzeacelea*** *a lui Iosie, fiiul lui Ammon, împăratului Iudei, până la zioa aceasta, acesta e* ***al doaozeaci şi*** *triilea an* (Ir 25,3); *în* ***al*** *patrulea an al* ***lu Ioachim*** (Ir 46,2); *Cuvântul ce au fost de la Domnul către Ieremie în anul* ***al*** *zeacelea a lui Sedechie, împăratul Iudii; acela e anul* ***al unsprăzeacelea*** *a lui Navohodonzor.* (Ir 32,1); *Iară în anul* ***al unsprăzeacelea*** *a lui Sedechie, în luna a patra, în a cincea a lunii, s-au deşchis cetatea* (Ir 39,2); *Şi au fost cetatea conocită până la anul împăratului Sedechie* ***al unsprăzeacelea*** (Ir 52,5); *Aşijderea ale stâlpului* ***al*** *doilea şi poamele grănate* (Ir 52,22); *Şi au luat voievodul oastei pre Saraia, întâiul preot, şi Sofonie, preotul* ***al doilea***, *şi trii păzitori pridvorului* (Ir 52,24) sau se reduce la

---

[209] Că şi alţi traducători români, înainte şi după 1760, s-au aflat aici în aceeaşi dificultate rezultă din compararea mai multor versiuni: *Tot acela mergea la număr carele era de doaozeci de ani şi mai sus, la* ***şease sute şi trei de mii şi cinci sute cincizeci*** – în traducerea lui Samuil Micu (*Biblia de la Blaj (1795)*, ediţia jubiliară, Roma, 2000); *Tot cela ce mergea la socoteală den 20 de ani şi în sus, la* ***6*** *sute de* ***mii şi 3 mii şi 5 sute şi 50*** – în B1688 (în MLD, II, p.195). Ms.45 (***la 603 550***) şi Ms.4389 (unde se schimbă modul de a exprima aproximarea numerică şi valoarea exprimată: ***spre 663 550***) nu prezintă interes, de vreme ce numeralele nu sunt redate prin cuvinte.

[210] A fost mai greu să delimităm în interiorul structurii subliniate din acest verset: *Şi de aramă s-au adus* ***talantumuri*** *şeaptezăci* ***şi*** *doao de* ***mii şi patru sute de sicli*** – lat. *aeris quoque oblata sunt* ***talenta septuaginta duo*** *milia et* ***quadringenti*** *supra* ***sicli***, mai cu seamă că alte versiuni în limba română aduc interpretări diferite: în Ms.45, în B1688 şi la Micu: **370** de talanţi **şi 2400** de **sicli**! În Ms.4389: 50 de **talanţ şi 2** 400 de **sicle**. În orice caz însă, a doua valoare exprimată este aceeaşi în toate aceste traduceri.

[211] Precizăm că *mai* este singurul echivalent dat pentru adverbul latinesc *fermē* la Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I.

[212] Este îndeobşte acceptat faptul că seria numeralelor ordinale în limba română s-a format din numeralul cardinal la care s-a adăugat iniţial articolul hotărât enclitic şi mai târziu articolul posesiv. La început, numeralele cu tema în consoană au păstrat articolul în forma *-l(u)*, în vreme ce numeralele cu tema în *-e* sau în *-i* au avut articolul în forma *-le*. Ulterior, articolul în forma *-le* s-a generalizat la toate numeralele ordinale masculine şi apoi s-a adăugat *-a*. După crearea numeralului ordinal în forma cu *-lea* la masculin şi cu *–a* la feminin s-a adăugat, în momentul în care articolul enclitic îşi pierduse funcţia de articol şi rămăsese simplu element de structură, articolul posesiv (*al, a*). (Vezi G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, 1980, p.224–225).

[213] Textul provine dintr-o arie lingvistică cu [*-ea*] redus la [*-e*] (Vezi I. Gheţie, BDRL, p.165).

-le: *Şi numele râului* ***al doile****, Gheon* (Fc 2,13); ***al doile****an după potop* (Fc 11,10); *pre cel dintâi şi apoi pre* ***al*** *doile cu Thamar i-au împreunat* (Fc rezum. cap.38); *Şi au venit* ***al doile*** *an* (Fc 47,18); *În anul* ***al*** *patrusprăzeacele a împăratului Ezhie s-au suit Senaheriv, împăratul asiriilor, la toate cetăţile Iiudei ceale zidite şi le-au prins.* (4 Împ 18,13); *în* ***al triisprăzeacele*** *an al împărăţiii lui* (Ir 1,2). Uneori cele două tipuri de forme coexistă în cadrul aceluiaşi verset: *Aşijderea au dat porunci* ***al*** *doilea şi* ***al triile*** *şi tuturor carii petrecea tur meale* (Fc 32,19); *Şi numele râului* ***al triilea****, Tigris* [...] *Iară râul* ***al*** *patrule, acesta iaste Efrath.* (Fc 2,14), fapt care evidenţiază în şi mai mare măsură circulaţia amestecată a formelor.

De regulă, numeralele ordinale se formează şi astăzi de la numerale cardinale care exprimă numere mici. Numeralele prea complexe le creau probleme traducătorilor, rezultatul constituindu-l structurile incomplete de tipul: *Şi au fost în anul* ***al patru sute şi optzăci*** *ieşirii fiilor lui Israil din Eghipt* (3Împ 6,1); *Şi năvălind Zamvri, l-au lovit şi l-au ucis, în anul* ***al doaozeaci şi şeapte*** *a lui Asa, împăratului Iiudei, şi au împărăţit pentru el.* (3Împ 16,10); *În anul* ***al cinzeci şi*** *doi a lui Azarie, împăratului Iiuda, au împărăţit Fachee, fiiul lui Romelie, preste Israil, în Samaria, doaozeci de ani.* (4 Împ 15,27); *Iară în anul* ***al treizeaci şi şase*** *al împărăţiii lui* (2Par 16,1); *Bolnăvitu-s-au şi Asa, în anul* ***al treizeaci şi*** *noao a împărăţiii sale, de durearea picioarelor foarte cumplită* (2Par 16,12); *Şi au adormit cu părinţii săi; şi au murit în anul împărăţiii sale* ***al patruzeaci şi unul*** (2Par 16,13). Numai accidental poate apărea structura incompletă în cazul unor numerale ce exprimă numere mici: *În anul* ***al doisprăzeace*** *a lui Ahaz, împăratului Iiudii, au împărăţit Osie, fiiul Eli, în Samaria, preste Israil, noao ani.* (4 Împ 17,1).

Încercarea de a aplica numeralului ordinal regulile flexiunii prin analogie cu flexiunea substantivului articulat cu articolul hotărât enclitic conduce la următoarea formă: *până la plinirea* ***a unsprăzeacelui an*** *a lui Sedechie* (Ir 1,3), o formă absolut artificială, care demonstrează însă modul ingenios în care traducătorul a reuşit să exprime aici sensul cazual de genitiv. Alteori se exprimă sensul de plural, de astă dată prin forma articolului posesiv din structură: *Toţi carii s-au numărat în taberile lui Efrem, mii o sută opt şi o sută prin gloatele sale,* ***ai treile*** *vor purcede* (Nm 2,24).

Dacă adăugăm la situaţiile discutate până acum şi cazul unui numeral ordinal din structura căruia lipseşte articolul posesiv: *Iară Ioram, fiiul lui Ahav, au împărăţit preste Israil în Samaria la anul* ***optsprăzeacealea*** *al lui Iosafat, împăratul Iiudei* (4 Împ 3,1) – deşi ar putea fi vorba aici despre o omisiune exclusiv de ordin grafic –, credem că am semnalat cele mai importante aspecte reperabile la nivelul acestui text, cu privire la seria numeralelor ordinale create pe terenul limbii române.

În capul seriei numeralelor ordinale este *întâi*, în forma simplă, dar şi compus, având în structură prepoziţia *de + întâi*, invariabil sau variabil după gen, cu întrebuinţare substantivală, adjectivală sau adverbială: *în zioa* ***dintâi*** *a lunii* (Fc 8,5); *Deci în anul şasă sute unul, în luna* ***dintâi****, în zioa* ***dintâi*** *a lunii, au scăzut apele de pre pământ* (Fc 8,13); *cel mai mare vinde celui mai mic naşterea* ***dintâi*** (Fc rezum. cap.25); *„Iată, moriu! ce-m va folosi mie naşterea* ***dintâie****?"* (Fc 25,32); *şi i-au vândut naşterea* ***dintâiu*** (Fc 25,33). În cazul acestui numeral sensurile gramaticale de gen, număr caz se exprimă frecvent cu ajutorul articolului demonstrativ, pe care nu-l întâlnim când e vorba de alte numerale: *„Vinde-m naşterea ta* ***cea dintâiu****!"* (Fc 25,31); *naşterea mea* ***cea dintâiu*** *mai nainte o au luat* (Fc 27,36); *Şi aşa, dobândind dorita* ***nuntă****, au mai iubit pre a doua decât* ***pre cea dintâi*** (Fc 29,30); *Şi au poruncit* ***celui dintâi*** (Fc 32,17); *şi te va întoarce* ***în treapta dintâi*** (Fc 40,13); *Îmbucând toată frumseaţea* ***celor dintâi*** (Fc 41,7).

Forma simplă cunoaşte, de asemenea, o largă circulaţie în acest text[214], mai cu seamă în sintagma *întâi(iul) născut* „cel mai mare dintre fii", dar şi, mai ales la plural, „primii miei, iezi etc. fătaţi într-o turmă", după cum *dintâi (dintâie/dintâiu/ dintăia)* intră în sintagma *naşterea (cea) dintâi*, cu sensul „dreptul primului născut" (în Fc rezum. cap.25; 25,31, 32, 33, 34; 27,36). Deşi are posibilitatea să exprime categoriile de gen număr şi caz în mod sintetic: *întâiul născut* (Fc 35,23; 46,8); *întâiului născut* (Fc 36,15; 38,6), forma simplă este uneori precedată de articol demonstrativ care-i asigură flexiunea: ***celui*** *întâi născut* (Fc 41,51); ***cei*** *întâi născuţ* (Fc 43,33).

2.2.5.3. Alte **numerale.** Toate tipurile de numerale se regăsesc în textul pe care îl analizăm. Dintre **numeralele** colective sunt bine reprezentate formele *amândoi, amândoao*: *Şi era amândoi goli, Adam adecă şi muiare lui şi nu să ruşina* (Fc 2,25); *Şi era amândoi bătrâni şi vechi de zile* (Fc 18,11); *şi au lovit amândoi legătură de pace* (Fc 21,27); *Carele luând toate acestea, le-au împărţit pre mijloc şi* ***amândoao*** *părţile împrotiva sa cu partea dinlontru le-au pus* (Fc 15,10); *cu* ***amândoao*** *fetele, neştiind, s-au amestecat* (Fc rezum. cap.19); având la genitiv-dativ *amânduror*: *Şi s-au deschis ochii* ***amândurora*** (Fc 3,7); *Şi întrând Lavan în cortul lui Iacov şi al Liei şi* ***amânduror*** *slujnicelor, n-au aflat* (Fc 31,33); *Şi au despărţit pre feciorii Liei şi Rahil şi* ***amânduror*** *slujnicelor* (Fc 33,1); *Isav, cu muierile şi pruncii, de la fratele său, Iacov, pentru multă foarte* ***amânduror*** *blagă, să desparte* (Fc rezum. cap.36).

Numeralul multiplicativ este prezent prin forme precum: *îndoit, împătrat, însutit*: *cu bani* ***îndoiţ*** (Fc rezum. cap.43); *Şi bani* ***îndoiţ*** *duceţ cu voi* (Fc 43,12); *Luat-au, dară, bărbaţii daruri şi bani* ***îndoiţ*** *şi pre Veniamin şi s-au pogorât în Eghipt* (Fc 43,15); *Şi voiu răsplăti întâi îndoitele nedreptăţi şi păcatele lor* (Ir 16,18); *adă preste dânşii zi de năcazu şi cu* ***îndoită*** *zdrobire îi zdrobeaşte!* (Ir 17,18); *Oaia o va întoarce* ***împătrată****, pentru că au făcut aceasta şi n-au îngăduit* (2Sm 12,6); *Şi au sămânat Isaac în pământul acela şi au aflat într-acela an* ***însutit*** (Fc 26,12).

Pentru **numeralul distributiv** am înregistrat structura cu *câte + numeral cardinal*: *Şi din toate jiviniile a tot trupul* ***câte*** *doao vei băga în corabie* (Fc 6,19); ***câte*** *doao din toate or întra cu tine, ca să poată trăi* (Fc 6,20); *Au întrat la Noe în corabie,* ***câte*** *doao, câte doao din tot trupul în carele era duhul vieţii* (Fc 7,15); *Şi fieştecăruia au poruncit să li să aducă* ***câte*** *doao veşminte* (Fc 45,22); *Amândoo căpetealele stâlpilor era vărsate,* ***câte şeapte*** *rânduri de mrejuţe într-un căpetel şi* ***câte şeapte*** *mrejuţe într-alt căpetel.* (3Împ 7,17); *Că, ucigând Iezavel prorocii Domnului, au luat el o sută de proroci şi i-au ascuns* ***câte cincizeaci*** *şi* ***câte cincizeaci*** *în peştere şi i-au hrănit cu pâne şi apă.* (3Împ 18,4); *că am ascuns din prorocii Domnului o sută de bărbaţi* ***câte cinzeaci*** *şi* ***câte cinzeaci*** *în peşteri şi i-am păscut cu pâne şi apă* (3Împ 18,13).

La **numeralul** adverbial, subliniem prezenţa structurii cu numeral cardinal + substantivul *ori*: *De* ***şapte ori*** *răsplătire să va da pentru Cain, iară pentru Lameh* ***de şaptezeci de ori*** *câtea şapte* (Fc 4,24), *De* ***trei ori*** *în fieştecare an veţ prăznui Mie*

[214] Vezi formele înregistrate în *Indice.*

sărbători (Iş 23,14); ***De trei ori** în an să va arăta toată partea bărbătească a ta înaintea Domnului, Dumnezeului tău* (Iş 23,17); *Hiachint şi urşinic şi coc **de doao ori** întins şi visom* (Iş 25,4); *Iară cortul aşa-l vei face: zeace păretari de vison răsucit şi hiachinth şi de urşinic şi de co cu **de doao ori** întins* (Iş 26,1); *Face-vei şi zaveasă de hiachinth şi de porfiră şi coc de doao **ori** întins şi de vison răsucit* (Iş 26,31). O altă structură prin care se exprimă sensul iterativ este alcătuită din numeralul ordinal + substantivul *oară*, acesta fiind uneori în elipsă: *Şi au chemat îngerul Domnului pre Avraam **a doao oară** din ceriu* (Fc 22,15); *Iară ce ai văzut **a doao**, de acelaş lucru fiind visul, sămn **de întărire este*** (Fc 41,32); *De n-ar fi mijlocit apestirea şi **a doaoa** am fi venit* (Fc 43,10); *De va înceta, va spăla cu apă ceale curate, **a doao oară**, şi curate vor fi* (Pr 13,58).

Cartea preoţiii ne oferă un număr foarte mare de exemple pentru **numeralul fracţionar**, reprezentat cel mai frecvent de structuri complexe alcătuite din *numeral ordinal + substantivul parte*: *De nu va putea mâna lui a aduce doi turturi sau doi pui de porumb, va aduce pentru păcatul său făină, **a zeacea parte** efi* (Pr 5,11); *şi **a cincea** parte o va pune deasupra* (Pr 5,16); *şi încă şi **a cincea parte** [va întoarce] stăpânului căruia au făcut pagubă* (Pr 6,5); *A zeace parte efi vor aduce din făină în jirtfă veacinică* (Pr 6,20); *din uleiu **a şeasea parte** [va lua]* (Pr 14,10); *din unt de lemn **a şeasea parte** [va lua]* (Pr 14,12); *Şi din **a şeasa parte** a untului de lemn va turna în stânga sa* (Pr 14,15); *pentru greşală va lua un miel spre aducere, să să roage pentru el preotul, şi **a zecea parte** de făină stropite cu unt de lemn spre jirtfirea, şi din untdelemn **a şasa parte*** (Pr 14,21); *Carele luând mielul pentru greşală şi **a şeasea parte** din untul-de-lemn, le va rădica împreună* (Pr 14,24); *Cine va mânca din ceale sfinţite prin neştiinţă, va adaoge **a cincea parte** cu ceaea ce au mâncat şi o va da preotului la jârtfealnic* (Pr 22,14); *şi gustarea vinului, **a patra parte** de hin* (Pr 23,13); *va da preste biciulat **a cincea parte*** (Pr 27,13); *va da preste biciuluit **a cincea parte*** (Pr 27,15); *va întoarce **a cincea partea** banilor ce s-au biciuluit* (Pr 27,19); *şi va da **a cincea parte** a preţului* (Pr 27,27); *Iară cine va vrea a răscumpăra zăciuirile sale va adaoge **a cincea parte** a lor* (Pr 27,31).

2.2.6. Verbul[215]

Clasă flexionară stabilă, verbul prezintă şi la nivelul acestui text câteva aspecte caracteristice vechii române literare şi unele particularităţi de flexiune datorate înscrierii textului în aria dialectală situată la nord de Mureş.

2.2.6.1. Conjugarea. Verbul *a adaoge* (< lat. **adaugere*) se încadrează în continuare la conjugarea a III[216]: ***şi veţi** adaoge* (Fc 32,20); *şi el **să va adaoge** dindărăpt* (Fc 49,19); *Pentru aceaea **să** adaoge a triia, muşiţăle, şi a patra, muştele* (Iş rezum. cap.8); *Pentru aceaea **să adaoge** a nooa, desimea întunerecului* (Iş rezum. cap.10); *Bogatul **nu** va adaoge la giumătate de siclă, şi săracul nimic va scădea* (Iş 30,15); ***Nu veţ** adaoge la cuvântul care grăiesc voao, nice veţ lua dintr-însul* (2Lg 4,2); *Ce-ţi poruncesc, aceasta numai fă Domnului, **nici** adaoge ceva, nici scădea* (2Lg 12,32); *Şi va ţinea cel drept calea sa, şi cel cu mâni curate **va adaoge** tărie* (Iov 17,9).

Din lat. *curo, -ĕre* a rezultat verbul ***a cure***, trecut frecvent la conjugarea I în forma *a cura*. În această perioadă se creează şi forma analogică cu *g*, după *a merge*, ceea ce favorizează circulaţia ambelor forme, predominante fiind însă formele analogice: *în pământul care **cură** lapte şi miere* (Iş 3,8), *pământul ce cură lapte şi miiare* (2Lg 6,3), *care cură lapte şi miere* (2Lg 11,9), *pământul ce **cură** lapte şi miere* (2Lg 26,9, 15), *Şi au întrat norodul în codru şi s-au arătat **curând** miere* (1Sm 14,26) etc., dar: *la pământul ce **curge** lapte şi miere* (Iş 3,17; 33,3), *pământul ce **curge** lapte şi miere* (Iş 13,5), *Stătut-au apa **curgând**, adunatu-s-au adâncurile în mijlocul mării* (Iş 15,8), *Muntele, căzând, **curge**, şi piatra să mută din locul său* (Iov 14,18), *Care din nori **curg*** (Iov 36,28), *Şi are nădejde că curge Iordanul în gura lui* (Iov 40,18), ***vor curge** şi vor peri* (2Lg 28,40), ***să curgă** ca rooa vorba mea* (2Lg 32,2), *curge-va desfătat din Vasan* (2Lg 33,22). Inovaţia este prezentă şi în derivatele acestui verb: *şi Domnul au dat tuneturi şi grindine şi fulgere **curgătoare** preste pământ* (Iş 9,23), *praznicul când să adună toate în **curgerea** anului* (Iş 34,22), alături de cele ale formei etimologice: *Carea auzind Avraam, au pus banii carii au poftit Efron, auzind feciorii lui Heth, sicle de argint patru sute, bani aleşi **curători*** (Fc 23,16).

Rămân la conjugarea a II-a următoarele verbe: *a plăcea* (< lat. *placĕo, -ēre*), *a rămânea* (< lat. *remaneō, -ēre*), *a tăcea* (< lat. *tacĕo, -ēre*), *a ţinea* (< lat. *teneō, -ēre*), *a umplea* (< lat. implĕo, -ēre). *A plăcea*, încadrat uneori astăzi, incorect, la conjugarea a III-a, are numai forme de conjugarea a II-a: *precum vă **va plăcea*** (Fc 19,8); *oriunde îţ va plăcea, lăcuiaşte!* (Fc 20,15); *De nu **va** plăcea ochilor domnului său* (Iş 21,8); *şi nu Mă voi îndura întru carele bine-M **va** plăcea* (Iş 33,19); *Şi vei cumpăra dintr-aceiaş bani orice-ţi va plăcea* (2Lg 14,26); *Lăcui-va cu tine în locul care-i **va** plăcea* (2Lg 23,16); *mâncă struguri cât îţ va plăcea* (2Lg 23,24).

Exclusiv la conjugarea a II-a se încadrează şi verbul *a rămânea*: ***Nu** va rămânea Duhul Mieu în om în veac, că trup este* (Fc 6,3); *Nicidecum, ce în uliţă vom rămânea* (Fc 19,2); *că s-au temut **a** rămânea în Sigor* (Fc 19,30); ***Rămânea-voi** dară robul tău pentru prunc în slujba domnul mieu* (Fc 44,33); *şi veţi rămânea puţâni în neamuri la care vă va duce Domnul* (2Lg 4,27); *şi **nu** va rămânea din cărnurile cealui ce s-au jârtvit sara* (2Lg 16,4); ***Nu** va rămânea trupul lui în lemn, ci într-aceea zi să va îngropa* (2Lg 21,23); *orice va rămânea în pomi nu te vei întoarce să le culegi* (2Lg 24,20); *Şi veţ rămânea puţini cu numărul carii întâi eraţi ca stelele ceriului cu mulţimea* (2Lg 28,62); *au **vei** rămânea până în sfârşit?* (Ir 3,5); *amânânţindu-le greale reale de vor rămânea în răotăţi* (Ir rezum. cap.4); *ca un călătoriu ce abate **a** rămânea* (Ir 14,8); *şi numai aceia vor rămânea carii vor fugi la haldei* (Ir rezum. cap.21). Sunt însă forme a căror încadrare la conjugarea a II-a sau la conjugarea a III-a se poate face numai în funcţie de accentul fonetic al cuvântului. În transcriere nu s-a notat accentul, prin urmare posibiliatea de a verifica locul accentului la formele susceptibile de a fi încadrate la o conjugare sau la alta este limitată. În *Cartea Facerii* am înregistrat o singură formă în care accentul poate distinge între o conjugare şi cealaltă: *Rogu-mă, domnilor, abateţi-vă la casa slujii voastre şi rămâneţ acolo* (Fc 19,2). Accentuată pe ultima silabă, aşa cum am putut constata analizând manuscrisul, această formă aparţine conjugării a II-a[217].

---

[215] Pentru toate verbele discutate aici şi, desigur, pentru multe altele care nu intră în discuţia noastră, se pot urmări paradigmele flexionare în *Indice*.

[216] Cu această formă îl vom întâlni încă în secolul al XIX-lea, cu deosebire în scrierile lui A. Pumnul, I.G. Sbiera.

[217] Analizată numai din perspectiva grafiei, această formă va fi încadrată însă la conjugarea a III-a. Este şi motivul pentru care considerăm că grafia a putut avea un anumit rol în trecerea verbelor de acest tip la conjugarea a III-a.

Formele flexionare ale verbului *a tăcea* atestă exclusiv încadrarea la conjugarea a II-a: *Domnul va oşti pentru voi, şi voi* ***veţi tăcea*** (Iş 14,14); *deacă* ***vor tăcea*** *povăţuitorii oastei şi vor sfârşi de-a grăi* (2Lg 20,9); *Până când* ***tăceţi*** *şi nu aduceţi îndărăpt împăratul?* (2Sm 19,10); ***nu voiu tăcea*** (Ir 4,19); ***să tăcem*** *acolo* (Ir 8,14); *ne-au făcut* ***a tăcea*** (Ir 8,14); *Tăcând dară* ***vei tăcea*** *şi va urma după tine sabia* (Ir 48,2); *Toţi bărbaţii ostaşi* ***vor tăcea*** *în zioa aceaea* (Ir 49,26); ***Să nu tăceţi*** *preste nedreptatea ei* (Ir 51,6).

Şi în cazul unor forme flexionare ale verbului *a ţinea* analiza trebuie extinsă la nivel suprasegmental. Aceeaşi formă flexionară, în funcţie de accent, poate veni de la *a ţine* sau de la *a ţinea*. Dacă formele subliniate din contextele următoare nu pun probleme de acest fel: *şi mă vor ucide şi pre tine te* ***vor ţinea*** (Fc 12,12); *Umple sacii lor de grâu cât pot* ***ţinea*** *şi pune banii fieştecărora în vărful sacului* (Fc 44,1), în alte situaţii, omografia nu se poate rezolva decât dacă avem posibilitatea să stabilim locul accentului în cuvânt: *De vei merge spre stânga, eu* ***oi ţine*** *dreapta* (Fc 13,9); *Vino să-l îmbătăm cu vin şi să durmim cu dânsul,* ***să ţinem*** *din tatăl nostru sămânţa* (Fc 19,32); *Să-i dăm lui vin de băut şi în ceastă noapte şi vei dormi cu el,* ***să ţinem*** *sămânţa din tatăl nost* (Fc 19,34); *Nu ucideţ sufletul lui, nici vărsaţ sângele, ce-l aruncaţ în jghiabul acesta carele iaste în pustie şi vă* ***ţineţ*** *mănile voastre nevinovate* (Fc 37,22); *Şi m-au trimis mai înainte Dumnezeu, să vă* ***ţineţi*** *pre pământ şi hrană de trăit să puteţ avea* (Fc 45,7). Din analiza manuscrisului rezultă că accentul este notat de fiecare dată pe ultima silabă, ceea ce înseamnă că formele de mai sus fac parte din paradigma verbului de conjugarea a II-a. Cum în transcriere accentele nu s-au notat, ar fi imposibil să urmărim în manuscris fiecare formă flexionară susceptibilă de a fi încadrată la o conjugare sau la cealaltă. Analiza de mai sus s-a efectuat numai pe textul din *Cartea Facerii*, unde nu am întâlnit nici măcar o dată forme care să poată fi atribuite verbului de conjugarea a III-a. Vom conchide, aşadar, în legătură cu acest verb, că datele analizei parţiale întreprinse de noi favorizează încadrarea verbului în discuţie la conjugarea a II-a.

O analiză similară necesită verbul *a umplea*. Toate formele pe care le-am înregistrat pentru acest verb în *Cartea Facerii* au putut fi atribuite conjugării a II-a numai după ce am analizat, în manuscris, locul accentului în fiecare formă în parte. În toate cazurile, accentul este notat pe ultima silabă: *Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi apele mării* (Fc 1,22); *Creşteţi şi vă înmulţiţ şi* ***umpleţi*** *pământul* (Fc 1,28); *Creşteţ şi vă înmulţiţ şi umpleţ pământul* (Fc 9,1); *Iară voi creşteţ şi vă înmulţiţ şi întraţ pre pământ şi-l* ***umpleţ*** (Fc 9,7). În alte cărţi biblice sunt suficiente forme care să nu necesite stabilirea poziţiei accentului pentru a preciza conjugarea: ***şi să vor umplea*** *casăle eghipteanilor de multe feliuri de muşte şi tot pământul în care vor fi* (Iş 8,21); *Şi* ***vor umplea*** *[lăcustele] toate casăle tale* (Iş 10,6), *şi au început* ***a să*** *umplea de viermi şi s-au putrăzit* (Iş 16,20); *Nu va fi neroditoriu, nici sterp în pământul tău, numărul zilelor tale l-****oiu*** *umplea* (Iş 23,26); *Şcaful între oltariu şi între cort, carele îl* ***vei umplea*** *de apă* (Iş 40,7); *«Toată plosculiţa* ***să va umplea*** *de vin». Şi vor zice cătră tine: «Au doară nu ştim că toată plosculiţa* ***să va umplea*** *de vin?»* (Ir 13,12). Concluzia este cea pe care am exprimat-o mai sus în legătură cu verbul *a ţinea*.

Forme flexionare precum: *au curăţit, vă curăţiţ, să curăţiţ* etc. atestă încadrarea verbului la conjugarea a IV-a, *a curăţi*, aşa cum circulă până astăzi în aria nordică[218]: *Şi luând Iacov nuiale de plop verzi şi de migdali şi de platos, de o parte le-****au curăţit*** (Fc 30,37); *Lepădaţ dumnezeii cei streini carii sânt în mijlocul vostru şi* ***vă curăţiţ*** *şi să curăţiţ veşmintele voastre.* (Fc 35,2); *Şi* ***vei curăţi*** *oltariul când vei junghiia jârtfa curăţăniii şi-l vei unge spre sfinţănie* (Iş 29,35); *Şeapte zile* ***vei curăţi*** *oltariul şi-l vei sfinţi* (Iş 29,37); *Făcut-au şi şeapte candele cu mucările sale, şi vase în carele să să stângă ceale ce* ***să curăţiia****, de aur foarte curat.* (Iş 37,23); *Ci vei treace la munte şi-ţ* ***vei curăţi*** *poieni spre lăcuire* (Jos 17,18).

Dublete de conjugare prezintă verbe mai puţin întrebuinţate: *a păingina/a se împăingina* faţă de *a păiengini/a păingini*: *Şi au îmbătrinit Isaac* ***şi i s-au împăinginat*** *ochii lui şi nu putea vedea* (Fc 27,1); *Că ochii lui Israil păingina pentru adânci bătrâneaţă şi nu putea chiar vedea* (Fc 48,10); *Heli zecea în locul său şi ochii lui* ***păinginise****, nici putea vedea* (1Sm 3,2); *Iară Heli era de ani noaozeaci şi opt şi ochii lui* ***păienginise*** *şi nu putea vedea* (1Sm 4,15).

O situaţie similară caracterizează verbul *a se sănătoşi – a se sănătoşa*: *Şi rugându-să Avraam,* ***să sănătoşază*** *casa împăratului* (Fc rezum. cap.20); *Şi rugându-să Avraam,* ***au sănătoşit*** *Dumnezeu pre Avimeleh şi muiarea şi slujile lui şi au născut* (Fc 20,17). Neobişnuită este perechea *a se însoţi – a se însoţia*. Cel dintâi nu necesită comentarii. Cel de-al doilea nu este înregistrat în DA. Există, în schimb, în MDA substantivul *însoţiere* (la Donici, în *Fabule*), cu precizarea *neobişnuit* şi cu etimologia *în- + soţie*. Crearea verbului *a însoţia* favorizează apariţia dubletelor de conjugare: *Şi toţi israiliteanii carii să ascunsease în muntele Efrem, auzând că fujise filistei,* ***s-au însoţit*** *cu ai săi în războiu* (1Sm 14,22); *Şi oamenii lui Israil* ***s-au însoţiat*** *şieş în zioa aceea şi au jurat Saul norodul, zicând: „Blăstămat omul care va mânca pâne până în câtră sară, până ce mă voiu izbândi de neprietinii miei”.* (1Sm 14,24); *Şi era războiu tare împrotiva filisteilor în toate zilele lui Saul, că oricare vedea Saul bărbat tare şi vreadnic de războiu il* ***însuţiia*** *şieş.* (1Sm 14,52)

2.2.6.2. Diateza. Nu vom aduce în discuţie situaţiile în care sensul pasiv se exprimă prin verbe cu pronume reflexiv, cu foarte largă circulaţie în acest text, ca de altfel în toată perioada veche, ci vom urmări oscilaţiile între formele active şi cele construite cu pronume reflexiv, încadrate, prin tradiţie, la diateza reflexivă, chiar dacă dezvoltă de multe ori alte sensuri decât reflexivul propriu-zis (pasiv, eventiv, reciproc etc.). S-a susţinut, pe bună dreptate, că numărul mare de verbe construite cu pronume reflexiv s-ar datora unor modele străine, celui slavon în primul rând. Textul analizat, tradus după un original latin, ar trebui să reflecte acest fenomen morfologic în mai mică măsură, dar, în realitate, nu se întâmplă aşa, ceea ce ne întăreşte convingerea că astfel de oscilaţii puteau veni la fel de bine dinspre graiurile populare[219]. Fiind vorba despre o etapă în care limba română literară avea o tradiţie de peste 250 de ani, e firesc ca evoluţia înregistrată la nivelul structurilor limbii, ca urmare a exersării ei continue ca limbă de cultură, să se reflecte şi în întrebuinţarea unora dintre verbele care înregistrau numeroase oscilaţii până la 1640 şi multă vreme după aceea. Un exemplu concludent îl constituie verbul *a se naşte*. Acesta se întrebuinţa foarte des în textele vechi cu valoare reflexivă, dar fără pronume reflexiv, uneori structurile rezultate fiind ambigue[220]. Textul de la 1760 reflectă folosirea

---

[218] Cf. Al. Gafton, *Evoluţia limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iaşi, 2001, p.122.
[219] Cf. *ibidem*, p. 124.
[220] Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p. 133, 335; V. Arvinte, NORMELE (1688), p. XL.

corectă a verbului cu sens reflexiv. Iată un astfel de exemplu: *Piară zioa în carea* ***m-am născut*** *şi noaptea în carea s-au zis: «Zămislitu-s-au om!»* (Iov 3,3), în comparaţie cu două dintre traducerile biblice din secolul al XVII-lea, Ms. 45 şi B1688, care, în acelaşi verset, înregistrează formele active: *piară ziua întru carea* ***am născut***[221]. O discuţie aparte necesită forme precum cele din contextele de mai jos, generatoare de ambiguităţi: *Şi iarăşi pentru prisosirea pedeapsii să tânguiaşte* ***a fi născut.*** (Iov rezum. cap.10)[222]; *Omul deşert să înnalţă spre trufie şi ca mânzul măgariului sălbatec pre sânesi slobod* ***a fi născut*** *să gândeaşte* (Iov 11,12); *Adu-ţi aminte că fără de dânşii* ***n-ai fi născut*** *şi le răsplăteaşte, precum şi ei ţie.* (Ecz 7,30). Am considerat că aceste forme reprezintă infinitivul prezent al diatezei pasive, respectiv condiţionalul prezent al aceleiaşi diateze, numai că formele flexionare pe care contextele le reclamau erau de infinitiv perfect pasiv: *a fi fost născut*, respectiv condiţional perfect pasiv: *ai fi fost născut.* Putem vedea aici o anumită carenţă a folosirii formelor temporale compuse şi nu una de exprimare a categoriei diatezei, de vreme ce în nenumărate structuri pe care le-am verificat nu se înregistrează abateri[223].

Constatarea pe care am făcut-o în ce priveşte întrebuinţarea verbului *a naşte* nu trebuie să conducă la ideea că nu apar oscilaţii în întrebuinţarea activă sau/şi reflexivă a verbelor. La unele verbe oscilaţiile apar destul de des. Întâlnim astfel forme reflexive pentru verbe care astăzi se întrebuinţează cu formă activă şi invers, lucru obişnuit în textele din perioada veche[224]: ***a-şi bănui*** „a regreta, a se căi"; „a mustra" – *Ş-au* ***bănuit*** *că făcusă om pre pâm<â>nt. Şi atingându-Să cu durearea inimii dinlăuntru* (Fc 6,6); *„Şterge-voi – au zis – omul carele l-am zidit de pre faţa pământului de la om până la jivinii, de la cel ce să târieşte până la paserile ceriului, că* ***Îm*** ***bănuiesc*** *că i-am făcut pre ei".* (Fc 6,7); *Şi,* ***bănuindu-ş*** *fiii lui Israil pentru fratele său Veniamin, au început a zice: „Luatu-s-au un neam din Israil"* (Jd 21,6); *Şi tot Israilul foarte* ***ş-au bănuit*** *şi s-au pocăit pentru uciderea unui neam din Israil* (Jd 21,15); ***a se lâncezi***: *Nici un sâmn de săturare n-au dat, ce cu aseaminea uscăciune şi veştejirie* ***să lâncezea*** (Fc 41,21); ***a grăbi***: ***Grăbit-au*** *Avraam în umbrariu la Sara şi i-au zis: „****Grăbeşte****, trei măsuri de făină mestecă şi fă* ***pâni*** *supt cărbuni!"* (Fc 18,6); *Iară el au alergat la ciurdă şi au adus de-acolo un viţăl foarte tinăr şi bun şi l-au dat slujii, carele* ***au grăbit*** *şi l-au fiert.* (Fc 18,7); ***Grăbeaşte*** *şi te mântuiaşte acolo, că nu oi putea face ceva până vei întra acolo* (Fc 19,22); *„Aşteptaţ aici cu asinul! Eu şi pruncul, până acolo* ***grăbind****, după ce ne vom închina, ne vom întoarce la voi".* (Fc 22,5); *Şi avea Reveca un frate pe nume Lavan, carele* ***grăbind*** *au ieşit la om, unde era fântâna* (Fc 24,29); *Carea* ***grăbind****, au luat vadra de pre umăr şi mi-au zis: «Şi tu bea şi cămilelor tale voi da de beut»* (Fc 24,46); *Iară ea,* ***grăbind****, au vestit tătâne-său* (Fc 29,12); *Ea grăbind au ascuns idolii supt aşternuturile cămilei şi au şezut deasupra.* (Fc 31,34); ***(a) păzi*** „a lua aminte", „a se feri": *Şi au zis Avraam: Păzeaşte. ca nu cândva să duci pre fiiul mieu acolo!* (Fc 24,6); ***Păzeaşte*** *să nu grăieşti ceva aspru împotriva lui Iacov!* (Fc 31,24); ***Păzeaşte*** *să nu grăieşti împotriva lui Iacov ceva greu!* (Fc 31,29); ***a se sărăci*** *Şi va înceta mânia lui şi să va uita de ceale ce ai făcut împrotiva lui. După aceea oi trimite şi te voi aduce de acolo aici. Căci să* ***mă sărăcesc*** *de amândoi fiii într-o zi?"* (Fc 27,45); ***a se buigui*** (aici) „a se minuna" (echivalează lat. *obstupescō, -ere* „a încremeni"; „a se minuna") *Ascultaţi şi* ***vă*** *buiguiţi şi puneţi degetul gurii voastre* (Iov 21,5); ***a se săca***: *Mai nainte de-a i să plini zilele va peri, şi mânile* ***lui să*** *vor* ***săca*** (Iov 15,32); *Pielea mea s-au negrit preste mine, şi oasele meale* ***s-au săcat*** *de zăduh* (Iov 30,30).

La fel de numeroase sunt oscilaţiile în întrebuinţarea activă sau reflexivă a verbelor: ***a (se) bolnăvi***: *Iacov* ***bolnăvind****, Iosif îl cercetează* (Fc rezum. cap.48); *s-au vestit lui Iosif că* ***s-ar fi bolnăvit*** *tatăl său* (Fc 48,1); ***a (se) scula***[225]: *Scoală şi încungiură pământul în lungime şi în lăţimea sa, că ţie ţi-l voi da* (Fc 13,17); ***Scoală****, ie-ţ muiarea şi doao feate care ai, să nu pieri şi tu aşijderea în răutate cetăţii* (Fc 19,15); ***Scoală****, ia pruncul şi ţâne mâna lui, că în neam mare l-oi face* (Fc 21,18); ***Scoală****, şez şi mâncă din vânatul mieu, să mă blagoslovească sufletul tău* (Fc 27,19), ***Scoală****, tată-mieu, şi mâncă din vânatul fiiului tău, să mă blagoslovească sufletul tău!* (Fc 27,31); *„****Sculaţi-vă****, ieşiţ din locul acesta, că va şterge Dumnezeu cetate aceasta".* (Fc 19,14); ***Sculaţi-vă*** *şi să meargem în Vithil, să facem acolo oltariu lui Dumnezeu* (Fc 35,3); ***a (se) răsări***: *şi* ***au răsărit*** *toţ cei muritori* (Fc rezum. cap.10); *Iară Arfaxad au născut pre Salli, din carele* ***au răsărit*** *Ever.* (Fc 10,24); *Iară din Madian* ***au răsărit*** *Efa şi Ofer şi Enoc şi Avida şi Eldaa, toţi aceşte feciorii Chiturei* (Fc 25,4); *Şi i* ***s-au răsărit*** *îndată soarele, după ce au trecut Fanuil, iară el şchiopa cu piciorul* (Fc 32,31); ***a (se) sârgui***: *Şi auzând aceasta Ruvim, să* ***sârguia*** *a-l mântui din mânile lor şi zicea* (Fc 37,21); ***Sârguiţi*** *şi vă suiţ la tatăl mieu* (Fc 45,9); ***Sârguiţ*** *şi-l aduceţ la mine!* (Fc 45,13); ***a (se) împăingina/a (se) păingina***: *Şi au îmbătrinit Isaac şi i* ***s-au împăinginat*** *ochii lui şi nu putea vedea* (Fc 27,1); *Faţa mea s-au umflat de plâns, şi geanele meale* ***au împăinginit*** (Iov, 16,17); ***Înpăinjinit-au*** *de urgie ochiul mieu şi mădulările meale ca într-o nimica s-au întors.*(Iov 17,7); *Că ochii lui Israil* ***păingina*** *pentru adânci bătrâneaţă şi nu putea chiar vedea* (Fc 48,10); ***a (se) înceta***: *Şi au poruncit Moisi să să strâge prin glasul pristavului ca nici bărbat, nici muiare să mai aducă ceva la lucrarea jârtfenicului, şi aşea* ***s-au încetat*** *de-a mai aduce daruri* (Iş 36,6); *Şi ieşind Moisii de la Faraon din cetate, tins-au mânile cătră Domnul şi* ***au încetat*** *tuneturile şi grindinea* (Iş 9,33); *Şi văzând Faraon că* ***au încetat*** *ploaia şi grindinea şi tuneturile, au sporit păcatul* (Iş 9,34); *că în şasă zile au făcut Domnul ceriul şi pământul, şi într-a şeaptelea* ***au încetat*** *de lucru* (Iş 31,17); ***a (se) ameţi***: ***Ameţi-vor*** *drepţii preste aceasta, şi cel nevinovat împrotiva fătărnicului să va deştepta* (Iov 17,8); *În zioa lui* ***să vor ameţi*** *cei mai de pre urmă, şi pre cei dintâi îi va năvăli groaza* (Iov 18,20); ***a (se) odihni***: ***Odihni-vei*** *şi nu va fi cine să te sparie; şi să vor ruga feţii tale mulţi.* (Iov 11,19); *Depărtează-Te puţintel de la el, ca să* ***odihnească****, până când va veni cea dorită, ca a năimitului zioa lui* (Iov 14,6); *Că acum dormind aş tăcea şi în somnul mieu* ***m-aş odihni*** (Iov 3,13); *Acolo cei necuraţi au încetat de gâlceavă şi acolo* ***s-au odihnit*** *cei obosiţi de vârtute* (Iov 3,17); *Îndoite luând de ceale ce pierduse, şi mai pe urmă, plin de zile, în pace* ***s-au odihnit*** (Iov rezum. cap.42); *Au nu* ***m-am odihnit****?* (Iov 3,26); *Nu îngăduiaşte* ***a să odihni*** *duhul mieu şi mă umple de amărăciune* (Iov 9,18); ***Odihneaşte-te*** *dară spre El şi aibi pace, şi*

---

[221] Pentru alte exemple şi comparaţia între texte vezi N Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.118 – 119.

[222] Este un enunţ încheiat, deci lărgirea contextului pentru a rezolva omonimia nu e posibilă.

[223] Nu excludem totuşi posibilitatea întrebuinţării acestui verb cu formă activă atunci când contextul ar impune forma cu *se*. Avem în vedere faptul că numărul ocurenţelor este extrem de mare, fiind practic imposibilă analiza fiecărui caz în parte.

[224] Cf. Ovid Densusianu, ILR, II, p.178. Uneori şi astăzi circulă ambele forme.

[225] După cum se poate vedea în *Indice*, formele cu sens reflexiv se întrebuinţează fără pronume reflexiv în special la modul imperativ.

prin aceastea vei avea roduri bune (Iov 22,21); *Au doară* ***cine să ceartă cu Dumnezeu aşa lezne să odihnească?*** (Iov 39,32); ***a (se) abate:*** *Aşteptarea lui Israil, mântuitoriul lui în vreame de năcazu; căci ca un lucrătoriu de câmp vei să fii pre pământ şi ca un călătoriu ce* ***abate*** *a rămânea* (Ir 14,8); *Nedreptăţile voastre* ***s-au abătut*** *de la aceastea şi păcatele voastre au oprit vinele de la voi.* (Ir 5,25).

Unele verbe, în funcţie de prezenţa sau absenţa pronumelui reflexiv, arată că subiectul participă intens la acţiunea exprimată de verb sau, dimpotrivă, acţiunea se săvârşeşte fără interes deosebit din partea acestuia. În seria acestor verbe vom încadra câteva pe care le considerăm sugestive pentru ideea de mai sus. ***A făgădui – a se făgădui:*** *A doao rană a Eghiptului iaste broaştele, pentru a cărora depărtare* ***făgăduiaşte*** *Faraon că va slobozi norodul* (Iş rezum. cap.8); *înger norodului povăţuitoriu Dumnezeu* ***făgăduiaşte*** *şi răsplătire celor ce vor păzi poruncile* (Iş rezum. cap.23); *Şi întrând la pământul în carele Domnul va da voao precum* ***au făgăduit****, veţi păzi togmealele aceastea* (Iş 12,25); *Pentru aceaea să adaoge a triia, muşiţăle, şi a patra, muştele, pentru carele iarăş* ***să făgăduiaşte*** *Faraon că va slobozi fiii lui Israil* (Iş rezum. cap.8); *a şeaptea grindinea, tresniturile şi fulgerile, pentru carea să* ***făgăduiaşte*** *Faraon că va slobozi norodul de va înceta* (Fc rezum. cap.9); ***a jura – a se jura:*** *„Eu* ***oi jura!"*** (Fc 21,24); *Pentru aceea s-au cheamat locul acela Versavie, că acolo amândoi* ***au jurat.*** (Fc 21,31); *Şi au pus sluga mâna supt coapsa lui Avraam, domnului său, şi* ***i-au jurat*** *lui pre vorba aceasta* (Fc 24,9); ***Să te jur*** *pre Domnul, Dumnezeul ceriului şi al pământului, să nu iai muiare feciorului mieu dintre fetele cananeilor, între carii lăcuiesc* (Fc 24,3); *Şi m-****au jurat*** *domnul, zicând: «Nu vei lua muiare fiiului mieu din fetele cananeilor, într-a cărora pământ lăcuiesc.* (Fc 24,37); *Şi* ***au jurat*** *Iacov pre frica tătâne-său, Isaac* (Fc 31,53), faţă de: *Carele mi-au grăit şi* ***S-au jurat*** *mie* (Fc 24,7); *Pre Mine însumi* ***M-am jurat*** *– zice Domnul – pentru că ai făcut aceasta şi n-ai părtinit fiiului tău, unuia născut, pentru Mine* (Fc 22,16); *Zis-au Iacov:* ***„Joară****-m, dară!" Şi* ***s-au jurat*** *lui Isav şi i-au vândut naşterea dintâiu.* (Fc 25,33); ***a mărturisi*** „a spune (drept)" ***– a se mărturisi*** „a spune (drept), luându-se, explicit, şi pe sine martor": *că să temea* ***a mărturisi*** *că i-ar fi soţ de căsătorie, gândind ca nu cumva să-l ucigă pentru frumseaţea ei.* (Fc 26,7); *Pogoară-te şi* ***mărturiseaşte*** *norodului, să nu cumva voiască a treace hotarâle, să vază pre Domnul şi să piiară dintre dânşii mulţime multă* (Iş 19,21); *În gura a doao au trei mărturii va peri care să va ucide. Nime nu să va ucide unul* ***mărturisind*** *împrotiva sa* (2Lg 17,6); *Puneţi inimile voastre spre toate cuvintele care eu vă* ***mărturiseasc*** *astăzi, ca să le porunciţi fiilor voştri a păzi şi a face şi a plini toate care sânt scrise a legii aceştia* (2Lg 32,46); *Şi au zis Iosue câtră Aham: „Fiiul mieu, dă slavă Domnului, Dumnezeului Israil, şi****mărturiseaşte*** *şi-mi spune ce ai făcut, nu ascunde!"* (Jos 7,19); *Şi văzând ea că i-****au mărturisit*** *tot sufletul său, au trimis la căpeteniile filisteilor şi le-au poruncit: „Suiţi-vă încă o dată, că acum mi-au deschis inima sa* (Jd 16,18); *Cui voiu grăi şi cui* ***voiu mărturisi*** *să auză?* (Ir 6,10); *Zbârciturile meale* ***mărturisesc*** *împrotiva mea şi să deştaptă grăitoriu strămb împrotiva feaţii meale, zicându-mi împrotivă* (Iov 16,9); *Şi Eu* ***voiu mărturisi*** *că te poate mântui dreapta ta* (Iov 40,9); *„Acum* ***mă voi mărturisi*** *Domnului!"* (Fc 29,35); ***Mărturisescu-mă*** *astăzi înaintea Domnului, Dumnezeului tău, că am întrat la pământul pentru care s-au jurat părinţilor noştri să ni-l dea noao* (2Lg 26,3); ***«Mărturisiţi-vă*** *Domnului oastelor, că bun e Domnul, că în veac e mila Lui!»* (Ir 33,11); *Cei înţălepţi* ***să mărturisesc*** *şi nu-şi ascund părinţii săi* (Iov 15,18).

Distincţia nonparticipativ – participativ se realizează şi la verbul ***a ruga – a se ruga***, forma din urmă presupunând şi trăsătura de sens +(*cu*) *umilinţă*, (*cu*) *supunere*: *Adu-ţi aminte,* ***rogu****-te, cine cândva nevinovat au perit, sau când cei drepţi s-au şters?* (Iov 4,7), *Răspundeţi,* ***rogu****-vă, fără prigonire, şi grăind cel ce-i drept, judecaţi* (Iov 6,29), *Ascultaţi,* ***rogu****-vă, cuvintele meale şi vă pocăiţi* (Iov 21,2), faţă de: *Adu-Ţi aminte, rogu-mă, că ca lutul m-ai făcut şi în pulbere mă vei întoarce* (Iov 10,9), *Fiiule, întru bolnăvirea ta nu te părăsi pre tine însuţi, ci roagă pre Domnul şi El te va griji* (Ecz 38,9); *Iară omul deacă va muri, şi golit şi mistuit, unde iaste, rogu-mă?* (Iov 14,10), *„Rogu-mă, domnilor, abateţi-vă la casa slujii voastre şi rămâneţ acolo. Spălaţi-vă picioarele şi la dimineaţă veţi merge în calea voastră"* (Fc 19,2), *Doamne, Dumnezeul domnului mieu, Avraam, întâmpină-mă astăzi, rogu-mă şi fă milă cu domnul mieu, Avraam.* (Fc 24,12), *„Au doară – i-au zis – numai o blagoslovenie ai, tată? Blagosloveşte-mă şi pre mine, rogu-mă!"* (Fc 27,38), *Nu aşa, rogu-mă, ci de am găsit har în ochii tăi, priimeaşte puţin dar din mânile meale* (Fc 33,10), *Rogu-mă, domnul mieu, să grăiască sluga ta cuvânt în urechile tale şi să nu te mânii împrotiva slujii tale, că tu eşti după faraon.* (Fc 44,18); *Şi au zis câtră Aaron: „Apropie-te la oltariu şi jirtfeaşte pentru păcatul tău; adă jirva şi* ***te*** *roagă pentru tine şi pentru norod. Şi când vei omorî jirtva norodului, roagă-te pentru el, precum au poruncit Domnul".* (Pr 9,7); *„Pentru ce nu aţi mâncat jirtfa pentru păcat în locul cel sfânt? Care iaste sfânta sfintelor şi s-au dat voao să purtaţ nedreptăţile mulţimii şi să vă* ***rugaţi*** *pentru dânsa înaintea Domnului* (Pr 10,17); *Umbla-voi dară şi Eu împrotiva lor şi voi duce pre ei la pământ protivnic, până când să va ruşina cea netăiată împregiur mintea lor; atunci* ***să vor*** *ruga pentru nedumnezăirile sale.* (Pr 26,41).

2.2.6.3. Iotacizarea verbelor[226]. Verbele care au radicalul terminat în [*t*], [*d*], [*n*], [*r*] prezintă forme *iotacizate* la pers. I sg. a prezentului indicativ, la persoanele I şi a III-a sg. şi pl. ale prezentului conjunctiv şi la gerunziu.[227].

Conjugarea I. Fenomenul nu caracterizează verbele de conjugarea I, dar am înregistrat forme iotacizate pentru *a mâna* la forma de conjunctiv prezent: *să mâie* (2Sm 15,14) şi la gerunziu: *mâind* (Iş 3,1).

Conjugarea a II-a. Forme de prezent indicativ: *pociu*[228] (Ir 36,5), (Iov 9,35; 19,8), (Lc 16,3), (In 5,30; 13,37); *poci* (Lc 11,7; 14,20); *văzu* (Ir 1,11, 13), (Iov 32,8, 12); forme de prezent conjunctiv: *cază* – conj. prez. fără *să* (Iş 15,16), *să văz* (Iş 4,18), *să vază* (Fc 2,19; 8,8; 11,5; 34,1),(Iş 3,4; 9,7; 19,21; 34,10), *să să vază* (Iş 34,3).

Conjugarea a III-a. Forme de prezent indicativ: *trimeţu* (Fc 32,5), *crezu* (Iov 9,16); forme de prezent conjunctiv: *să cază* (Jos 11,20), *să cuprinză* (Fc 19,19), *să supuie* (Fc 43,18), *să să ţie* (Fc rezum. cap.6; 41,35), *să ţie* (Fc 7,3), *să ceaie* (Iş 11,2),

---

[226] Întrucât fenomenul se produce la mai multe forme verbale, încadrate la moduri diferite, le vom aborda pe toate sub acest titlu, pentru a evita repetările.

[227] Pentru originea formelor iotacizate, în general, şi pentru răspândirea lor în limba veche şi în variantele teritoriale ale limbii române actuale vezi I. Gheţie, BDRL, p.166 – 167 şi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XL.

[228] Originea posibilă a acestei forme şi răspândirea ei în vechea română literară şi în graiurile actuale sunt discutate de V. Arvinte în NORMELE (1688), p.XLI.

să crează (Iş 4,5; 19,9), *să pierz* (Iş 33,3), *să să puie* (Iş 26,19); *să purcează* (Iş 14,15), *să rămăiu*[229] (Iş 29,46), *să rămâie* (Iş 8,9; 28,28), *rămâie* (Iş 10,24; 16,29); *să scoţu* (Iş 3,8, 17), *să scoţ* (Iş 3,10, 11), *să uciză* (Iş 2,15); forme de gerunziu: *spuindu/* (Fc 37,9, 10; 41,12; 43,6), *supuindu-să* (Fc rezum. cap.16), *supuindu-* (Fc rezum. cap.29), *supuind* (Fc 34,2), *ţiind* (Fc 43,26), (Iş 8,17; 12,11); *puind* (Iş 40,17), (Lc rezum. cap.7; 22,41; rezum. cap.23); *rămâind* (Iş rezum. cap.24).

Conjugarea a IV-a. Forme de prezent indicativ: *auz* (Fc 27,18), (Iş 32,18), *viu* (Iş 18,6); forme de prezent conjunctiv: *să auză* (Fc 11,7), (Iş 19,9), *să să auză* (Iş 28,35), *să desparţă* (Fc 1,6, 14, 18), *să împarţă* (Ir 37,11), (Jos rezum. cap.13), *să slobozu* (Iş 9,28), *să sloboz* (Jd 10,13), *să sloboază* (Fc 43,14), (Iş 6,11; rezum. cap.7; 7,2), (Ir 34,9, 10), *să vie* (Fc 26,17; 49,6), (Iş 26,5; 36,12, 33), (Jd 13,8; 18,25; 20,36), (Ir 9,17; 27,18; 48,16; 49,36); forme de gerunziu: *viind* (Jd 7,13), (Înţ 16,10), (Mc 8,39; 13,26; 14,62).

Am reţinut şi situaţii în care iotacizarea nu se produce. Cel mai frecvent verbul *a veni*, are la gerunziu formele: *venind* (Fc 24,45, 58, 63; 25,29; 26,26; 28,11; 30,38; 31,10, 52; 32,11; 33,1; 43,21; 48,7); (Iş 19,2), (Jd 7,13; 8,4; 12,5; 13,6, 11; 14,5, 9; 15,14; 17,8; 18,13), (Ir 41,7; 43,11), (Mc 7,1; 11,13; 12,14, 42; 13,36; 14,45; 16,1) şi *vinind* (Fc 37,25; 46,29), (Mc 9,13). Se înregistrează în general cu forme neiotacizate verbul *a pieri*: *să piară* (Iş 9,4), (Jd 5,31) (Ir 44,7), *să piiară* (Iş 19,21), precum şi substantivul provenit din infinitivul lung: *perirea* (Jd 20,34) (Ir . rezum. cap.18; rezum. cap.25; 48,16; 49,8), *peririi* (Ir 18,17), *perire* (Ir 49,32); verbul este prezent şi cu iotacizată la persoana a II-a sg. a conjunctivului prezent: *să piei* (Jd 18,25), (Ecz 9,4). Aceasta trădează o anumită derută a traducătorilor, dar, mai ales, este semn că formele neiotacizate la verbele cu radicalul în [r] (cf. şi *a cere*) erau cvasigenerale. Rar se întâlnesc însă forme neiotacizate la alte verbe decât cele deja amintite: *să să scoată* (Ps 108,10); *scot* – 1.sg. – (Lc 11,18); *să sloboadă* (2Lg 22,14).

2.2.6.4. Categoria gramaticală a modului

2.2.6.4.1. Modul indicativ

2.2.6.4.1.1. Paradigma **prezentului** are la câteva verbe unele forme particulare. Cea mai semnificativă pentru aria dialectală din care provine acest text pare a fi forma etimologică *şti* (< lat. *scīt*) la persoana a III-a sg. a verbului *a şti*. Această formă, şi astăzi în circulaţie în Transilvania de la nord de linia Mureşului[230], este cvasigenerală în textul de la 1760: *Că* ***şti*** *Dumnezeu că ori în ce zi veţi mânca dintr-însul, să vor deşchide ochii voştri şi veţi fi ca dumnezeii,* ***ştiind*** *binele şi răul* (Fc 3,5), *De* ***nu să şti*** *furul, stăpânul casii să va lipi la dumnezei şi va jura că nu ş-au întins* ***mâna*** *spre unealta de-aproapelui său* (Iş 22,8), *vor cerca om* ***ce şti*** *zice cu alăuta* (1Sm16,16), *Iată, am văzut fiiul lui Isai Vithleemiteanul care* ***şti*** *psălmui şi tare de vârtute şi bărbat ostaş şi înţălept în cuvinte şi om frumos şi Domnul iaste cu dânsul.* (1Sm 16,18), ***Şti*** *adevărat tatăl tău că am aflat har în ochii tăi* (1Sm 20,3), *ci şi Saul, tatâl mieu,* ***şti*** *aceasta* (1Sm 23,17), *Cine* ***şti****, doară mi-l va dărui Domnul şi să trăiască pruncul.* (2Sm 12,22), *că* ***şti*** *tot norodul lui Israil tare a fi tatăl tău şi vârtoş toţi carii cu el sânt* (2Sm 17,10), *Şi mie iaste inimă, ca şi voao, nici sânt mai în jos decât voi; că cine acestea, care ştiţi,* ***nu*** *le* ***şti****?* (Iov 12,3), *Cine* ***nu şti*** *că toate acestea mâna Domnului le-au făcut?* (Iov 12,9), *Iară El* ***şti*** *calea mea şi m-au cercat ca aurul ce treace prin foc.* (Iov 23,10), ***Nu şti*** *omul preţul ei* [al înţelepciunii], *nici să află în pământul celor ce desfătat trăiesc.* (Iov 28,13). Ocurenţele formei analogice nu lipsesc, însă numai în unele cărţi par a fi în concurenţă cu ocurenţele formei etimologice. Este cazul *Psaltirii*, unde forma anlogică o întânim mai des (*ştie*: 1,6; 43,22; 88,16; 89,11; 93,11) decât forma etimologică (*şti*: 38,7; 72,11). Cum în alte cărţi numai izolat se întâneşte forma analogică – *ştie* (Fc 39,8), (Jos 22,22); (1Mac 15,12) –, am putea trage concluzia că *Psaltirea*, tradusă exclusiv de episcopul P. P. Aron[231], prin unele particularităţi lingvistice[232], stă sub semnul influenţei celebrei *Psaltiri* muntenesti (Buzău, 1703).

Un alt aspect specific ariei dialectale din care provine textul analizat este forma scurtă a verbului *a mânca*[233] la persoanele I, a II-a sg. şi la persoana a III-a, sg. şi pl. Formele sunt concludente prin ele însesi, deci nu vom mai selecta şi contextele în care apar. Vom preciza, în schimb, persoana şi numărul: ***mâncă*** *3.sg./pl.* (Fc 27,9; 32,32), (Jd 14,14), (1Sm 9,13), (Iov 12,11; 40,10), (Ps 13,4; 105,20), (Pl 4,17; 13,25; 25,27; 30,14, 20), (Ir 22,15; 30,16), (Mc 2,16; 7,3, 4, 5, 28; 14,18). Este evident că aceasta este forma în uz pentru prezentul indicativ. Forma lungă am înregistrat-o cu totul sporadic: ***mânâncă*** *3.pl.* (Iov 30,17), (Is 65,4), (Mt 15,2). Verbul *a se usca* are formele scurte, cu [u] sincopat: ***să ucă*** *3.pl.* (Iov 8,12), ***te uşti*** *2.sg.* (2Sm 13,4), dar şi formele lungi: ***usucă*** *3.sg.* (Pl 17,22), (Ecz 43,3); ***(să) usucă*** *3.sg.* (Mc 9,17). Acest verb nu are o frecvenţă prea mare, prin urmare, nu putem trage o concluzie în privinţa raportului care se stabileşte între un tip de forme şi celălalt.

---

[229] Deşi păstrează conjugarea lat. *remanĕo, -ēre* (vezi **2.2.6.1.**), formele iotacizate ale verbului *a rămânea* le discutăm la conjugarea a III-a, întrucât aceste forme nu prezintă nici un element distinctiv pentru a le încadra la conjugarea a II-a.

[230] Pentru originea şi circulaţia acestei forme, începând din secolul al XVI-lea până în prezent, vezi I Gheţie şi Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei, Bucureşti, 1974, p. 245 – 246 şi I. Gheţie, BDRL, p.169 – 170.

[231] În rândul cărţilor liturgice de a căror tipărire s-a îngrijit episcopul P. P. Aron se înscrie cu prioritate *Psaltirea* (Blaj, 1756) – vezi I. Chindriş, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în ediţia de faţă, vol.I, p.LXXII-LXXVI. Chiar dacă, strict arhitectural, *Psaltirea* cuprinsă în *Biblia de la 1760* „este copia fidelă a schemei din ediţia venetă de la 1690" (*ibidem*), influenţele textului de la Buzău, la nivelul expresiei, nu pot fi respinse. O comparaţie, din perspectiva particularităţilor de limbă, între *Psaltirea* cuprinsă în textul supus analizei noastre şi *Psaltirea* de la Buzău (1703) – cu raportare şi la celelalte *Psaltiri* din Transilvania care urmează versiunea de la Buzău – nu numai că ar face lumină în acest caz, dar reprezintă o temă de cercetare extrem de ispititoare.

[232] Am avut ocazia să constatăm în *Psalmi* aceeaşi expansiune a normei muntesti şi în cazul anticipării elementului palatal în cuvântul *pâine*: în 15 din cele 17 ocurenţe ale cuvântului se realizează formele mai noi (cf **2.1.1.27**). Facem precizarea că forma acestui cuvânt se realizează frecvent după norma sudică şi în alte cărţi ale textului supus analizei noastre, ceea ce ar putea însemna că, în cazul cuvântului *pâine*, trebuie să ţinem seama şi de un alt aspect: frecvenţa cuvântului, asigurată de semnificaţia *pâinii* în biserică.

[233] Forme scurte se înregistrează şi în paradigma conjunctivului prezent şi la imperativ (vezi infra, **2.2.6.4.2.1.** şi **2.2.6.4.4.1.**).

Verbul *a lucra* are în paradigma prezentului indicativ, așa cum se conturează din ocurențele înregistrate în acest text, formele „tari", fără sufix flexionar, lucru firesc pentru toată aria lingvistică de peste munți[234]: ***lucri*** *2.sg.* (Fc 16,5), (Iș 5,15), (Nm 23,11), (Jd 11,27; 18,3), ***(să) lucră*** *impers.* (Fc 37,14), ***lucră*** *3.sg./pl.*(1Sm 17,18), (1Par 4,21), (Iov 4,8; 31,3; 33,29; 34,8, 22). Formele care au în structură sufix flexionar se întâlnesc foarte rar: ***lucrezi*** *2.sg.* (Jos 1,7) și ***lucrează*** *3.pl.* (2Par 20,11), (Ir 12,2).

În forma fără sufix flexionar, cu accent pe silaba antepenultimă (accentul are în acest caz rol funcțional, fiind singura modalitate de a distinge între forma de prezent și cea de perfect simplu), se înregistrează și verbul *a se ospăta*: ***(să) uspătă*** *3.pl.* (Fc rezum. cap.43) – *Carii* [frații lui Iosif] *chemați la uspăț, scoțind pre Simeon din temniță, împreună să uspătă cu Iosif. Pentru aceaea mulțămind lui Dumnezeu, după venirea Sarei și a familei, în șapte zile veaseli să uspătă.* (Tov rezum. cap.11). Fără sufix flexionar am înregistrat indicativul prezent al verbelor *a (se) depărta*: ***(să) departă*** *3.sg./pl.* (Pl 22,5), (Is rezum. cap.8), (Lc 9,39), (In rezum. cap.11) și *a înceta*: ***înceată*** *3.sg.* (Pr 15,25), (Is rezum. cap.62).

Specificul variantei literare în care se traduce *Biblia de la 1760* rezultă și din alte particularități flexionare ale verbelor la indicativ prezent. Verbele *a (se) împresura* și *a înconjura* au formele etimologice[235]: ***(să) împresură*** *3.pl.* (Iș 3,9), ***împresură*** *3.sg.* (Iș rezum. cap.5), ***încungiură*** *3.sg.* (Fc 2,11, 13), (Jos 15,10; 16,6; 19,14), cu accentul pe radical, proparoxiton. Pentru *a împresura* am înregistrat și forma analogică, în *-oară*, cu schimbarea locului accentului (paroxiton în acest caz) în cadrul radicalului ***împresoară*** *3.pl.* (2Sm 16,8), în timp ce în paradigma verbului *a înconjura* găsim numai formele etimologice, mai rezistente probabil datorită celuilalt [*u*] din radical. Tot aici trebuie să aducem în discuție forma analogică *gioară*, pe care o vom regăsi la conjunctiv și la imperativ. Forma ardelenească, cu *-o-*, se întâlnește destul de rar la prezentul indicativului[236]: ***gioară*** *3.sg.* (Fc rezum. cap.47), (Pr 5,1); ***(să) joară*** *3.sg.* (Idt rezum. cap.1), cele mai frecvente fiind formele etimologice[237], care au și devenit normă a limbii române literare.

Pentru comportamentul flexionar al verbului *a curge* vezi discuția de sub **2.2.6.1.**

Analizând câteva aspecte din flexiunea verbului *a fi*, V. Arvinte remarcă, pentru persoana a III-a singular, forma generală *iaste*, în *Biblia de la București*. O singură excepție înregistrează (în Nm 14,3: *este*) și subliniază că „avem a face cu fenomenul de închidere a lui *eá* în poziție *e*, în stare incipientă, care a dus la apariția formei actuale *este*" [238]. Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că în textul tradus la 1760 procesul este în plină desfășurare, de vreme ce forma notată ca atare – єсте – cunoaște, cel puțin în unele cărți, numeroase ocurențe. Formele excerptate din *Cartea Facerii* sunt concludente în acest sens: ***este*** 2,11, 19; 5,1; 6,3; 9,16, 18; 12,12, 18; 13,9, 18; 14,3, 6, 7; 16,6, 7, 14; 17,10; 18,9, 12, 14, 21; 19,20, 31, 37; 20,5, 11, 12, 15; 21,13, 22; 22,17; 23,11, 19; 24,14, 44, 51, 62, 65; 25,9, 11; 26,7; 28,16; 29,26; 30,30; 31,2; 33,15, 18; 34,10, 22; 35,4, 19, 20; 36,1, 19, 24, 43; 37,33; 38,26; 39,9; 40,12; 41,24, 25, 32; 42,12, 13; 43,28, 29; 44,5; 47,18; 48,3; 49,10, față de ***iaste***[239] – în grafia chirilică ιαcτε: *ind. prez. 3.sg.* 1,4, 10, 12, 18, 21, 25, 30; 2,12, 13, 14, 18; 3,3, 6; 4,13; 6,5, 17; 7,22; 9,10, 12; 10,12; 11,6; 14,2, 15, 17; 19,38; 20,2, 7; 21,17; 22,7; 23,2; 24,23, 25; 26,9, 20; 27,11, 22; 29,6, 7; 31,5; 34,14; 35,27; 36,8; 37,22, 27, 32; 38,25; 40,8, 18; 41,15; 42,14, 32; 44,15; 45,28; 47,4, 6, 25, 26; 48,18; 49,15, 29; 50,10, 11. Chiar dacă în alte cărți biblice raportul nu se păstrează, se înregistrează destul de multe ocurențe ale formei *este*. În *Cartea lui Iosue*, forma *este* cunoaște următoarele ocurențe: 13,27; 22,16, 17, 19, 27, 31, 34; 24,30, în timp ce numărul ocurențelor formei *iaste* e mult mai mare: 1,9; 2,11; 3,10; 5,4, 16; 6,4, 13; 7,2, 13; 8,5, 18; 11,4, 8; 12,2; 13,14, 24, 25, 33; 14,1; 15,7, 8, 13, 20, 25, 60; 17,8; 18,7, 13, 14, 16, 20, 27; 19,11, 16, 31, 33, 39, 48; 20,3, 7; 24,18, 19.

Tot în legătură cu flexiunea verbului *a fi*, remarcăm prezența aproape nesemnificativă a formei scurte de persoana a III-a singular cu *î* protetic: ***îi***, semn că această formă pătrundea greu în textele literare[240]: (Fc 34,21), (Pr 13,25; 14,46), (1Sm 28,14).

Numărul mare de oscilații care se înregistrează în general în flexiunea verbului *a fi*[241] nu este nefiresc la un verb care până astăzi prezintă gradul cel mai mare de neregularitate în flexiune, ajungând, după unii specialiști, la nu mai puțin de 9 radicali diferiți[242].

Formele de ***indicativ prezent*** *perifrastic* se realizează destul de rar în acest text. În structura acestora intră prezentul indicativ al verbului *a fi* + *gerunziul verbului de bază*. Structurile de acest fel sunt, neîndoielnic, livrești, modelul trebuind căutat în izvoarele după care se traducea, în cazul de față cel latinesc. Nu e însă mai puțin adevărat că modelul după care se creau astfel de forme analitice a devenit funcțional[243], iar formele astfel alcătuite au pătruns și în graiuri Cu timpul, limba literară le-a respins, dar unele graiuri au continuat să le păstreze. În regiunea din care provin traducătorii acestui text, exprimarea

---

[234] Vezi I. Gheție, BDRL, p.169.

[235] Formele etimologice sunt răspândite mai ales în Banat, Transilvania, fără zona de sud-est, și Moldova, în vreme ce formele analogice sunt în curs în Muntenia, Dobrogea și sud-estul Transilvaniei (vezi I. Gheție, BDRL, p.168).

[236] Cf. I. Gheție, BDRL, p.168; *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.336.

[237] Vezi formele înregistrate în *Indice*.

[238] NORMELE (1688), p.XLI.

[239] Am înregistrat o dată în *Cartea Facerii* (desigur că se întâlnește și în alte cărți) forma *ieste* – în grafia chirilică ιcτε – formă care susține tendința firească de a scrie cum se pronunță. În fapt, nu este altceva decât aplicarea principiului fonetic în ortografie. Aceasta îi va determina pe traducători să redea grafic întocmai aspectul fonetic al cuvintelor, motiv pentru care, mai ales în V1, se întâlnesc grafii de tipul: *a grăii* (Lc 1,19; 4,41; 5,4; 7,15); *farisăiilor* (Lc rezum. cap.5); *fariseiilor* (Lc 5,33; rezum. cap.12), care pot părea rebarbative cititorului de astăzi. În V2, numărul acestora este mai mic, ceea ce înseamnă că schimbările trebuie atribuite copistului. Cum pentru *Evanghelii* nu există decât varianta primară, maculatorul traducerii, și cum opțiunea specialiștilor care au asigurat transcrierea textului a fost să urmeze cu fidelitate originalul, cele patru cărți din *Noul Testament* abundă în grafii de tipul celor exemplificate mai sus, spre deosebire de cărțile din *Vechiul Testament*, unde forme asemănătoare se înregistrează destul de rar și sunt, în general, cele pe care le regăsim în mai toate textele vechi: *iubiia* (Fc 25,28; 34,19); *ieșiia* (Iș 34,34; 37,17, 19, 25,; 38,2); *piiale* (Pr 4,11; 8,17; 13,2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 25, 27, 35, 38, 39, 48, 59) ș.a.

[240] Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.135.

[241] Nu am înregistrat formele etimologice *sem* (<lat. *simus*), *seți* (<lat. *sitis*), la persoanele I și a II-a pl.; formele analogice (vezi *Indice*) se generalizează în limba scrisă din toate regiunile (cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.336), indiferent dacă este vorba despre texte tipărite sau despre manuscrise.

[242] Vezi C. Dimitriu, *TG* I, p.466 – 467.

[243] Vezi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XLII.

perifrastică a sensurilor temporale este şi astăzi agreată de vorbitori. Reţinem câteva forme analitice de prezent: *Că norodul spre mânie* ***întărâtând iaste****. şi fiii mincinoşi fii ce nu vreau a asculta leagea lui Dumnezeu.* (Is 30,9) – lat. ***provocans est***; ***Nu e slăbind, nici ostenindu-să*** *într-însul* (Is 5,27) – lat. ***non est deficiens*** *neque* ***laborans*** *in eo.*

2.2.6.4.1.2. În paradigma *imperfectului* am înregistrat particularităţi flexionare specifice tuturor textelor din perioada în care se înscrie traducerea de la 1760 a *Bibliei.*

Generalizarea desinenţei *-m* la persoana I singular[244] rezolvă sincretismul dintre persoana I singular, persoana a III-a singular şi persoana a III-a plural. Rezultă însă o nouă omonimie, în interiorul persoanei I, între singular şi plural: ***aştep****tam 1.sg.* (Iov 30,26); ***aveam****: 1.sg.* (Fc 40,16); ***cercam*** *1.sg.* (Iov 29,16); ***(mă)*** *depărtam 1.sg.* (Iov 19,18); ***eram*** *1.sg.* (Iov 29,16, 25; 33,27); *gândeam 1.sg.* (Iov 32,12); ***grăiam*** *1.sg.* (Iş 14,12); ***(mă)*** *grigeam 1.sg.* (Iov 3,25); *ieşiiam 1.sg.* (Iov 29,7); ***înfăşam*** *1.sg.* (Iov 38,9); ***întorceam*** *1.sg.* (Fc 31,39); ***(mă) învredniceam*** *1.sg.* (Iov 30,1); *leagam 1.pl.* (Fc 37,7); ***luam*** *3.sg.* (Iov 29,17; 32,12); ***mâncam*** *1.pl.* (Iş 16,3); *nădăjduiam 1.sg.* (Iov 32,7); *plângeam 1.sg.* (Iov 30,25); *puneam 1.sg.* (Iov 38,4, 9); *puteam 1.sg./pl.* (Fc 43,7), (Iov 16,4); *râdeam 1.sg.* (Iov 29,24); ***(mă)*** *rugam 1.sg.* (Iov 19,16, 17); ***(mă)*** *stideam 1.sg.* (Iov 9,28); *strâgam 1.sg.* (Iov 30,28); *şedeam 1.pl.* (Iş 16,3); *şedeam 1.sg.* (Iov 29,25); ***ştiiam*** *1.sg.* (Fc 28,16) (Iov 29,16); ***(mă)*** *temeam 1.sg.* (Iov 3,25); *ţineam 1.sg.* (Fc 39,15, 18; 40,11); ***umblam*** *1.sg.* (Iov 29,3; 30,28); ***(mă)*** *vedeam 1.sg.* (Iov 31,21); *vream 1.sg./pl.* (Fc 27,20), (Iov 21,14); *zdrobiiam 1.sg.* (Iov 29,17); ***ziceam*** *1.sg.* (Iov 29,18).

Se menţine şi în acest text omonimia în interiorul persoanei a III, între singular şi plural: *avea 3.sg./pl.* (Fc 11,30; 12,20; 13,1, 6; 14,10; 24,29, 36; 27,15; 28,9; 29,16; 32,13; 35,4; 37,24; 46,1; 49,23); *grăia 3.sg./pl.*(Fc 16,13; 37,19; 42,23); *lăcuia 3.sg./pl.* (Fc 4,20; 14,7, 12, 13; 23,10; 24,62; 25,11, 27); *putea 3.sg./pl.*(Iş 7,21, 24; 9,11; 12,39; 14,20; 15,23; 16,18; 40,33); ***ştiia*** *3.sg./pl.* (Iş 1,8; 16,15; 21,36; 34,29); *străjuia 3.sg./pl.* (Iş 38,8; 40,36). În astfel de cazuri, rolul de a rezolva omonimia revine contextului: *Şi era Sarai stearpă şi* ***nu*** *avea prunci* (Fc 11,30); ***Nici*** *putea închepea ei pre pământ să poată lăcui ei împreună, că* ***avea*** *multe averi şi* ***nu*** *putea lăcui de obşte* (Fc 13,6); *Iară Valea Sălvatecă* ***avea*** *multe puţuri cleite* (Fc 14,10); *Şi au chemat numele Domnului care ele grăia cătră dânsa: „Tu, Dumnezeule, Carele m-ai văzut!"* (Fc 16,13); *Şi grăia împreună: „Iată, cel ce visază vine!"* (Fc 37,19). Dacă însă verbul este la diateza pasivă construită cu auxiliarul *a fi*, rezolvarea omonimiei se face cu ajutorul participiului acordat: ***era rânduiţi*** *3.pl.* (Iş 5,14;); *era* ***poruncite*** *3.pl.* (Iş 34,34); *era* ***ţăsute*** *3.pl.*(Iş 38,16).

Formele de imperfect ale verbelor *a da* şi *a sta* sunt şi în acest text tot cele etimologice, fără reduplicare după modelul perfectului simplu[245]: ***da*** *3.sg.* (Iov 29,11), (2Sm 1,24; 16,23); ***sta*** *3.sg./pl.* (Fc 18,8, 22; 24,30), (Iş 5,20; 18,13; 33,8, 9, 10), (Jos 28,5; 36,21; 44,15; 52,12), (Jd 9,6; 14,17; 15,5; 18,16, 17; 20,41), (1Sm 4,20; 17,3, 16, 26; 22,7, 9, 17), (2Sm 2,23; 13,31; 15,2; 17,17; 20,12; 22,40), (Iov 2,1; 29,8), (Ir 28,5; 36,21; 44,15; 52,12).

La imperfectul verbelor de conjugarea a IV-a, oscilaţia între formele mai vechi în *-iiá(-), -îiá(-)* şi cele noi în *-iá, -eá* demonstrează că asistăm la un proces aflat în plină desfăşurare, inovaţia câştigând în mod evident teren, aşa cum se poate vedea din formele înregistrate numai din primele două cărţi biblice: ***acoperea*** *3.sg.* (Iş 40,33); *biruia 3.sg.* (Fc 46,6); *fugea 3.sg.* (Fc 31,40); *fugeai 2.sg.* (Fc 35,1); *grăia 3.sg./pl.* (Fc 16,13; 37,19; 42,23), (Iş 19,19; 33,9; 34,34, 35); *hrănea 3.sg.* (Fc 47,12); ***ieşea*** *3.sg.* (Iş 33,7); ***încolţea*** *3.pl.*(Fc 41,5); ***(să) înmulţea*** *3.pl.* (Iş 1,12); ***înţeaţea*** *3.pl.* (Iş 5,13); *iubea 3.sg.* (Fc 37,3); ***lăcuia*** *3.pl.* (Iş 10,23); ***pizmuia*** *3.pl.* (Fc 37,11); *poftea 3.sg.*(Fc rezum. cap.39); *pofteai 2.sg.*(Fc 31,30, 39); *prisosea 3.sg.*(Fc 43,34), (Iş 37,6); *privea 3.sg.*(Fc 23,19); ***(să) sărguia*** *3.sg.*(Fc 37,21); *silea 3.pl.* (Fc 19,9); ***slujea*** *3.sg.*(Fc 40,4); ***(să) suia*** *3.pl.* (Fc 30,39, 41, 42; 38,12); ***ştia*** *3.pl.* (Fc 42,23); *tăgăduia 3.sg.* (Fc 39,10); ***(să)*** *târâia 3.sg.* (Fc 1,26); *trăbuia impers.* (Fc 20,9; 34,31); ***vinea*** *3.sg./pl.* (Fc 29,9; 34,7); ***zidea*** *3.pl.* (Fc 11,5), faţă de: ***acoperiia*** *3.sg.* (Iş 34,35; rezum. cap.40); *descoperiia 3.sg.* (Iş 34,34); ***ieşiia*** *3.sg./pl.* (Fc 2,6) şi (Fc 43,30); ***încolţiia*** *3.pl.* (Fc 41,22); ***iubiia*** *3.sg.* (Fc 25,28) (Fc 34,19"); ***oştiia*** *3.sg.* (Iş 17,8); ***(să)*** *păziia 3.pl.* (Fc 39,20); ***rătăciia*** *3.sg.* (Fc 21,14); *ştiia 3.sg.* (Fc 27,14; 31,32; 38,16; 39,6); ***vorbiia*** *3.sg.* (Fc 29,9).

Fenomenul trecerii diftongului [*-iá*] la [*-ie*] ([*-ič*]), specific şi ariei în care se înscrie textul analizat se înregistrează cu totul sporadic, confirmându-se astfel afirmaţia cu privire la modul în care graiurile impun inovaţii în limba scrisă[246]: ***ieşiei*** *2.sg.* (Jd 5,8); ***zăbovie*** *3.pl.* (Jd 8,11).

Dintre formele perifrastice de imperfect, aduse în discuţie în diferite lucrări de specialitate[247], am înregistrat în acest text numai structura alcătuită din *imperfectul verbului a fi + verbul de bază la gerunziu.* Această formă perifrastică, echivalând, în textul de la 1760, structura latinească alcătuită din *imperfect + participiul prezent activ la nominativ singular*, a devenit funcţională în limba vorbită, suportul acestor forme putând fi căutat, pe lângă textul-izvor, şi în graiuri *Ci şi ieri şi alaltăieri, fiind Saul împărat preste noi, tu* ***erai scoţind*** *şi înlontru* ***ducând*** *pre Israil* (2Sm 5,2) – lat. *tu* ***eras educens*** *et* ***reducens***; *Şi* ***era*** *împăratul Solomon* ***împărăţind*** *preste tot Israilul*(3 Împ 4,1) – lat. ***erat*** *autem rex Salomon* ***regnans*** *super omnem Israhel*; *Şi i-au născut sora ei Tahnes pre Ghenuvath fiiu, şi l-au doicit Tahnes în casa lui Faraon; şi* ***era*** *Ghenuvath* ***lăcuind*** *la Faraon cu fii lui* (3 Împ 11,20) – lat. ***erat****que Genebath* ***habitans*** *apud Pharaonem cum filiis eius*; *Şi s-au sculat cu războiu împrotiva lui sluga sa Zamvri, povăţuitoriul a jumătate parte de călăreţi; şi era Ela în Thersa* ***bând*** *şi ameţit de vin, în casa lui Arsa, celui mai mare preste Thersa* (3Împ 16,9) – lat. ***erat*** *autem Hela in Thersa* ***bibens*** *et temulentus in domo Arsa praefecti Thersa*; *Şi era Iuda* ***adunând*** *pre cei mai de pre urmă şi îndemna norodul prin toată calea, până când au venit la pământul Iudei* (1Mac 5,53) Remarcăm, după modelul latinesc, dislocarea aproape de fiecare dată a acestor forme perifrastice.

---

[244] În legătură cu originea acestei desinenţe, vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.137.

[245] Cum perfectul simplu nu caracterizează graiul din perimetrul dialectal din care provine textul analizat (vezi infra, **2.2.6.4.1.3.**), este firesc să înregistrăm exclusiv formele etimologice la imperfectul acestor verbe.

[246] Pătrunderea acestui fenomen în limba scrisă are loc mai ales după 1640. Se întâlneşte în manuscrise (în tipărituri) din Moldova, Banat şi Transilvania, în regiunea din urmă fiind înregistrat abia la sfârşitul secolului al XVII-lea. (Vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.304). Mişcarea acestui fenomen ilustrează, pe de o parte, modul cum aspecte specifice graiurilor se infiltrează în limba scrisă, şi, pe de altă parte, faptul că limba scrisă se dovedeşte refractară la inovaţiile venite dinspre graiuri

[247] Ovid Densusianu (ILR, II, p.138) semnalează existenţa acestor forme, în vreme ce V. Arvinte (NORMELE (1688), p.XLIV ş.u.) explică pe larg şi exemplifică structurile datorate transpunerii fidele a modelelor din izvorul grecesc.

Trebuie, de altfel, să precizăm că sistemul flexiunii verbale, așa cum se poate contura din analiza de față și din perspectiva mult mai largă pe care ne-o oferă *Indicele de cuvinte*, este foarte aproape de sistemul actual. Se actualizează însă, în acest text, forme verbale perifrastice pe care limba literară actuală nu le-a acceptat, dar care se păstrează până astăzi în graiuri cu deosebire în graiurile ariei dialectale nordice, din care provin traducătorii acestui text.

O formă perifrastică, exprimând sensul de „trecut posterior", alcătuită din verbul *a fi* la imperfect, ca auxiliar morfologic, și conjunctivul prezent al verbului de bază, aici tot *a fi*, am înregistrat în următorul verset: *Și au chemat Adam numele muierii sale Eva, pentru că* ***era să fie*** *mumă tuturor celor vii.* (Fc 3,20). Structura *era să fie* exprimă posterioritatea din perspectiva trecutului[248]. Același sens este dezvoltat de structura *era să zică* din următorul context: *„Întrebatu-ne-au omul pre rând de seminția noastră, de trăiaște tatăl, de avem frate. Și noi i-am răspuns urmând după ce ne-au întrebat. Au puteam ști ce* ***era să zică:*** *«Aduceț fratele vostru cu voi!»?"* (Fc 43,7). Comparabile sunt și sintagmele subliniate din contextele de mai jos: *Ci să certa împreună în pântecele ei copilașii; carea au zis: „Deacă* ***era să***-*m* ***fie*** *mie așa, ce lipsă era a zămisli?" Și s-au dus să întreabe pre Domnul* (Fc 25,22); *Și au cuprins galaaditeanii vadurile Iordanului prin carele Efrem* ***era să să întoarcă*** (Jd 12,5)

2.2.6.4.1.3. Perfectul simplu. Textele din secolul al XVI-lea atestă răspândirea generală a acestei forme verbale, ceea ce înseamnă că perfectul simplu s-a constituit într-un „element de unitate a limbii române în perioada veche"[249]. Treptat însă, aria de circulație a perfectului simplu s-a restrâns, astfel că, în perioada 1640 – 1780, această formă temporală mai caracteriza graiurile din puține regiuni: Oltenia, Banat și Crișana. În textele din varii regiuni, perfectul simplu, îndeosebi formele de persoana a III-a, rezistă însă ca timp al narațiunii.

În contextele care urmează sunt citate toate formele de perfect simplu din acest text, ceea ce înseamnă că acest timp se întrebuințează aici cu totul accidental. Remarcăm două ocurențe ale unui perfect forte: *Și le-am spus mâna Dumnezeului mieu că iaste bună cu mine și cuvintele împăratului, care mi-au grăit și* ***zișu:*** *«Să ne sculăm și să zidim». Și s-au întărit mânile lor în bine.* (Ne 2,18); *Și m-am uitat și m-am sculat și* ***zișu*** *cătră ceai mai-mari, și sfeatnici și cătră ceaeaalaltă parte a oștii «Să nu vă teameți de fața lor! Aduceți-vă aminte de Dumnezeul cel mare și înfricoșat și oștiți pentru frații voștri, fiii voștri și pentru featele voastre și muierile voastre și casele voastre!»* (Ne 4,14) și forma asigmatică *fu: Că iată, cât* ***fu*** *glasul închinării tale în urechile meale, săltat-au pruncul cu bucurie în pântecele mieu.* (Lc 1,44). Celelalte forme nu necesită comentarii: *Că mie, venind din Mesopotamiia, mi-au murit Rahil în pământul Hanaan, în drum. Și era primăvara și* ***întrai*** *în Efrata și o am îngropat lângă calea Efratii, carea cu alt nume să chiamă Viflaim.* (Fc 48,7); *Iată, Domnul te* ***lovi*** *cu rană mare, cu norodul tău și cu fiii și muiarile tale și toate averile tale.* (2Par 21,14); *Și el au zis: „Drepte. Domnul mieu m-au trimis la tine zicând: «Acum* ***veniră*** *la mine doi tineri din muntele Efrem, din fiii prorocilor. Dă-le un tălant de argint și haine schimbătoare îndoite»".* (4Împ 5,22); *Pentru că m-ai părăsit și eu, adecă, am făcut după cuvintele tale și am ieșit la câmp. Și, iată, am văzut; și* ***văzui*** *ce nu pociu povesti* (4Ezr 10,32).

2.2.6.4.1.4. Perfectul compus are și în acest text auxiliarul în forma *au* la persoana a III-a, singular și plural[250]. În privința locului pe care îl ocupă auxiliarul în structura perfectului compus, trebuie spus că topica este de regulă cea care s-a impus drept normă a limbii literare, dar se întâlnesc și cazuri în care auxiliarul este postpus. Într-o singură carte biblică – *Cartea Ieșirii* – am înregistrat, pentru topica inversă, exemplele care urmează, vreo 80 de ocurențe: ***amurțit-au*** *3.pl.* (Iș 15,15); ***ascuns-au*** *3.sg.* (Iș 3,6); ***așezat-au*** *3.sg.* (Iș 40,28); ***chemat-au*** *3.sg.* (Iș 10,16); ***făcut-au*** *3.sg./pl.* (Iș 17,6, 10; 36,11, 14, 19, 20, 31, 35, 37; 37,6, 10, 17, 23, 25; 38,1, 8, 9; 39,8, 15, 25, 29); ***fost-au*** *3.sg.* (Iș 38,26); ***găsit-au*** *3.sg.* Iș 39,6); ***grăit-au*** *3.sg.* (Iș 32,30); ***ieșit-au*** *3.sg.* (Iș 2,1); ***închis(u-)-au*** *3.pl.* (Iș 14,3); ***înecatu(-s)-au*** *3.pl.* (Iș 15,10); ***întins-au*** *3.sg.* (Iș 4,4); ***întinsu(-ț)-ai*** *2.sg.* (Iș 15,12); ***luat-au*** *3.sg.* (Iș 4,25; 18,2); ***mers-au*** *3.sg.* (Iș 2,8); ***păcătuit-ați*** *2.pl.* (Iș 32,30); ***păcătuit-au*** *3.sg.* (Iș 32,31); ***pogorâtu(-s)-au*** *3.pl.* (Iș 15,5); ***priimit-au*** *3.sg.* (Iș 2,9); ***prins-au*** *3.pl.* (Iș 14,6); ***pus-au*** *3.sg.* (Iș 40,18, 20, 22, 24, 26); ***răspuns-au*** *3.sg./pl.* (Iș 2,8, 19; 4,2; 6,12; 10,29; 33,19; 34,10); ***rădicat-au*** *3.sg.* (Iș 40,31); ***sculatu(-s)-au*** *3.sg.* (Iș 1,8; 24,13); ***stătut-au*** *3.sg.* (Iș 15,8); ***suflat-au*** *3.sg.* (Iș 15,10); ***suitu(-s)-au*** *3.pl.* (Iș 15,14); ***temutu(s-)au*** *3.sg.* (Iș 2,14); ***tins-au*** *3.sg.* (Iș 9,33); ***trimis-ai*** *2.sg.* (Iș 15,7); ***vărsat-au*** *3.sg.* (Iș 37,13); ***venit-au*** *3.sg./pl.* (Iș 2,17; 19,7); ***zis-au*** *3.sg.* (Iș 3,13, 14, 14; 4,10, 11; 5,4; 9,29; 10,9, 25; 15,9); ***zis-am*** *1.sg.* (Iș 4,23). Numărul lor este însă de peste 10 ori mai mic decât numărul formelor în care topica elementelor constitutive este *auxiliar + verb de conjugat*, care depășește, în aceeași carte biblică, 1000 de ocurențe.

Verbul *a sta* are în structura perfectului compus, în cele mai multe cazuri, participiul în forma reduplicată: ***au stătut*** *3.sg./pl.* (Fc 41,46; 43,15), (Iș 9,10; 14,20; 19,17; 20,18, 21; 34,5), (Jos 4,3, 9; 8,11, 13; 10,13), .(Jd 9,7, 35), (1Sm 3,10; 6,14; 10,23; 16,21; 17,51), (2Sm 2,25; 15,17; 18,4; 23,10), (Ir 14,6; 19,14; 46,15; 48,45); ***stătut-au*** *3.sg./pl.* (Iș 15,8), (2Sm 23,12), (Iov 4,16; 32,16), (Jos 3,16); ***am stătut*** *1.sg.* (1Sm 1,26); ***ați stătut*** *2.pl.* (Ir 7,10). Forma etimologică, fără reduplicare analogică după perfectul simplu, apare mai rar: ***au stat*** *3.sg.* (Jos 24,1), (2Sm 2,28), (Iov 9,4).

Verbul *a frânge* are în structură participiul și în forma *frământ*: **au *frământ*** *ind. pf.c. 3.sg.* (Iș 32,19); ***ai frământ*** *ind. pf.c. 2.sg.* (Iș 34,1), iar *a adaoge* are participiul în forma *adaos*: ***au adaos*** *ind. pf.c. 3.sg.* (Fc 15,3; 24,19, 25; 27,36), (Ir 45,3), ***(s-)au adaos*** *ind. pf.c. 3.sg.* (Fc 25, 8, 17; 35,29), (Ir 36,32), ***adaos-am*** *ind. pf.c. 1.sg.* (Fc 44,22) etc.

O transformare în fonetică sintactică – [*i-aĭ*] > [*i-ei*] – angajează schimbarea formei auxiliarului la persoana a II-a singular – ***ei dat*** *2.sg.* (Fc 15,3): *Și au adaos Avram: „Iară mie nu mi-****ei*** *dat sămânță și iată, casnicul mieu va* ***fi*** *moșteanul mieu!".* Fiind un caz izolat, putem considera că modificarea auxiliarului este accidentală.

---

[248] Sintagma în discuție conține verbul *a fi* al cărui sens s-a abstractizat în grad suficient de mare, încât să poată fi considerat simplu instrument gramatical. Suntem în fața unei construcții care, inițial, a circulat exclusiv în limba populară, apoi uzul impunând-o ca fapt de limbă literară. La C. Dimitriu (TG, I, p.404), astfel de structuri gramaticalizate sunt numite *viitor în trecut.*

[249] Al. Gafton, *Evoluția limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iași, 2001, p.134.

[250] Vezi *Indice.*

Cum exprimarea perifrastică a timpurilor verbale este o caracteristică a graiurilor din această regiune, remarcăm aici perfectul compus perifrastic, exprimat printr-o formă alcătuită din perfectul compus al auxiliarului *a fi* şi gerunziul verbului de bază: *Şi* ***au fost slugind*** *cu preoţiia în rândul său înaintea lui Dumnezău.* (Lc 1,8); *Şi* ***au fost umplându-să*** *zilele înălţării Lui şi El ş-au întărit faţa să meargă în Ierusalim.* (Lc 9,51); *Şi* ***au fost întrând*** *Isus în casa unui căpetenie de farisei sâmbăta a mânca pâne; şi ei Îl socotea.* (Lc 14,1).

Formele verbale[251] intră frecvent, împreună cu un substantiv coradical, în alcătuirea *construcţiilor intensive*[252]. Uneori, în locul substantivului, în structură intră gerunziul aceluiaşi verb sau al unui verb din acelaşi câmp semantic: *Şi* ***au adaos zicând:*** *„Şi paie şi fân mult iaste la noi şi loc mare de rămas* (Fc 24,25). Construcţii intensive cu substantivul coradical pe lângă verb la perfect compus am înregistrat în versetele: *Şi* ***au făgăduit făgăduinţă****, zicând: „De va fi Dumnezeu cu mine şi mă va păzi în calea prin carea eu umblu şi-m va da mie pâne de mâncat şi haină de îmbrăcat"* (Fc 28,20) – lat. ***vovit*** *etiam* ***votum*** *dicens*[253]; *Eu sânt Dumnezeul lui Vithil, unde ai uns piatra şi* ***făgăduinţă*** *Mi-****ai făgăduit*** *Mie* (Fc 31,13) – lat. *et* ***votum vovisti*** *mihi; Şi s-au rugat David Domnului pentru prunc. Şi* ***au postit*** *David* ***cu post*** *şi întrând, deusebi au zăcut pre pământ.*(2Sm 12,16) – lat. *et* ***ieiunavit*** *David* ***ieiunio****; Şi* ***au gustat gustări*** *şi au turnat sângele păciuitoarelor carele adusease pre oltariu.* (4 Împ 16,13) – lat. *et* ***libavit libamina****; Şi* ***au plâns*** *Izehie* ***cu plângere*** *mare.* (4 Împ 20,3) – lat. ***flevit*** *itaque Ezechias* ***fletu*** *magno; Şi s-****au adunat adunare****, ca să fie gata la războiu şi să să roage şi să ceară milă şi îndurări* (1Mac 3,44) – lat *et* ***congregatus est conventus****; Şi* ***s-au temut*** *oamenii* ***cu teamere*** *mare de Domnul şi au jârtvit junghieri Domnului şi* ***au făgăduit făgăduinţe.*** (Iona 1,16) – *et* ***timuerunt*** *viri* ***timore magno*** *Dominum et immolaverunt hostias Domino et* ***voverunt vota****.; şi s-****au veselit*** *Iona pentru tidvă* ***cu veselie*** *mare* (Iona 4,6) – lat. *et* ***laetatus est*** *Ioana super hedera* ***laetitia*** *magna; Şi s-****au adunat*** *cătră Alchim şi Vachide* ***adunare*** *de scriitori, a cerca ceale dreapte* (1Mac 7,12); *Şi* ***au izbândit izbândirea*** *sângelui fratelui său. Şi s-au întors la râpa Iordanului.* (1Mac 9,42); *Şi au auzit Alixandru împăratul* ***făgăduinţele*** *care* ***au făgăduit*** *Dimitrie lui Ionathan; şi i-au povestit războaiele şi puterile care el au făcut şi fraţii lui, şi* ***ostenealele*** *care* ***au ostenit.*** (1Mac 10,15); *Şi au tăiat vejmintele sale şi* ***au plâns cu plângere*** *mare şi au pus cenuşe pre capul său.* (1Mac 4,39); *Şi* ***l-au plâns*** *tot norodul lui Israil* ***cu plângere*** *mare şi jelea zile multe.* (1Mac 9,20); *Şi* ***l-au plâns*** *tot Israilul* ***cu plângere*** *mare şi l-au jelit zile multe.* (1Mac 13,26); *Răsipitu-s-au, nici s-au umilit; ispititu-m-au,* ***bajocoritu-m-au cu bajocură;*** *scrâşnit-au asupra mea cu dinţii săi.* (Ps 34,16); *Şi* ***au poftit poftă*** *în pustie şi au ispitit pre Dumnezeu în loc fără apă* (Ps 105,14).

2.2.6.4.1.5. Mai mult ca perfectul se realizează în două feluri: sintetic şi perifrastic, acesta din urmă cu frecvenţă diferită de la o carte biblică la alta, poate şi din cauză că nu era caracteristic deopotrivă celor cinci traducători din echipa condusă de episcopul Petru Pavel Aron.

Sufixul gramatical de mai mult ca perfect *-se-* se înregistrează şi în forma *-să-*, aceasta rezultând în urma velarizării lui [*e*] la [*ă*], după [*s*] rostit dur. Cele două forme circulă în variaţie liberă, înregistrând fiecare numeroase ocurenţe: ***(să) arătase*** *3.sg.* (Fc 12,7); ***arătase*** *3.sg.* (Fc 27,23); ***căştigase*** *3.sg.* (Fc 12,5); ***(să) pogorâse*** *3.sg.* (Fc 24,16); ***cumpărase*** *3.sg.* (Fc 17,23); ***deslegase*** *3.sg.* (Fc 40,16); ***(să) dusease*** *3.sg.* (Fc 44,14); ***făcuse*** *3.sg.* (Fc 1,31; 2,2, 8; 3,1; 8,6; 13,4); ***ieşise*** *3.sg.* (Fc 24,15, 63), dar şi: ***acoperisă*** *3.sg.* (Fc 7,20; 38,15); ***arătasă*** *3.sg.* (Fc 22,9); ***blagoslovisă*** *3.sg.* (Fc 24,1); ***cumpărasă*** *3.sg.* (Fc 50,13); ***dosădisă*** *3.sg.* (Fc 47,13); ***(să) dusească*** *3.sg.* (Fc 31,21); ***făcusă*** *3.sg.* (Fc 6,6; 12,5; 24,66). Este interesant de observat modul în care apare, o singură dată însă, reduplicarea sufixului gramatical de mai mult ca perfect la verbul *a face*: ***făcusease*** (sic!) *3.sg.* (Fc 14,13), prin analogie cu forme de tipul *mersese, spusese.* O astfel de formă poate vorbi despre nesiguranţa folosirii mai mult ca perfectului sintetic într-o regiune în care pentru exprimarea acestui sens gramatical era preferată structura analitică.

La persoana I sg., formele sintetice prezintă desinenţa *-m*, ceea ce înseamnă că spre 1780 aceasta se generalizează, rezolvându-se astfel omonimia cu persoana a III-a: ***poruncisăm*** *1.sg.* (Fc 3,11, 17); ***slobozisem*** *1.sg.* (Iov 29,12); ***ascunseasem*** *1.sg.* (Ir 13,7); ***dedeasăm*** *1.sg.* (Ir 3,8); *lepădasem 1.sg.* (Ir 23,8); ***poruncisem*** *1.sg.* (Ir 23,32); ***slobozisăm*** *1.sg.* (Ir 3,8); ***trimiseasem*** *1.sg.* (Ir 23,32).

Pluralul nu se distinge încă de singular prin morfemul special de număr *-ră-*, iar rezolvarea omonimiilor de tipul: *făcusă 3.sg./pl.* (Iş 18,8, 9; 32,20); *văzuse 3.sg./pl.* (Iov 20,7, 9; 32,5); *venisă 3.sg./pl.* (Fc 13,3; 24,32) se poate face doar contextual.

Verbul *a da* realizează paradigma de mai mult ca perfect în formele tari, etimologice: *dedeasă 3.sg.* (Iş 36,2); ***dedeasăm*** *1.sg.* (Ir 3,8); *dedease 3.sg./pl.* (Jos 14,3; 21,12; 22,7; 23,1), (Jd 3,18; 20,38). Nu am înregistrat formele de la tema analogică a perfectului *dădu-*.

Formele analitice de mai mult ca perfect au în alcătuirea lor perfectul compus al verbului auxiliar *a fi* + participiul neacordat al verbului de bază. Structura era specifică graiurilor nordice şi s-a păstrat până astăzi în unele dintre acestea. În textul analizat circulaţia acestor forme variază de la o carte la alta, ceea ce ne determină să credem că numai traducătorii care proveneau din aria nordică extremă îl foloseau în mod curent. În *Cartea Facerii*, formele

---

[251] Verbul poate avea, în principiu, orice formă, dar am ales să începem discuţia în cadrul timpului perfect compus pentru că numărul construcţiilor cu această formă verbală este foarte mare. Cu prezentul se întâlnesc mai rar, în exemple de tipul: *Că nu iaste alt Dumnezeu, fără Tu, Cănuia grije iaste de toate, să arăţi că nu nedrept judeci judecata.* (Înţ 12,13), cu imperfectul şi cu perfectul simplu nu am înregistrat.

[252] V. Arvinte discută pe larg diverse tipuri de construcţii intensive – în NORMELE (1688), p.XLII ş.u. – care au avut ca punct de plecare, pentru *Septuaginta*, modelul ebraic. Din aceleaşi texte-izvor s-au răspândit în *Vulgata* şi în varianta slavonă, apoi s-au perpetuat în traducerile *Bibliei* în limbile vernaculare. Că sursa primară a construcţiilor intensive din *Biblia de la 1760* o constituie *Vulgata* nu încape îndoială, dar nu putem exclude faptul că suportul acestor construcţii îl puteau afla traducătorii şi în graiul lor de acasă, unde până astăzi se poate auzi: „cu spusu' ti-am spus", „cu juratu' am jurat" sau, într-un registru mai larg, popular sau chiar literar: „am visat un vis"; „de spus am spus"; „când vorbeşti vorbeşte" ş.a.

[253] Cităm pentru câteva dintre structurile selectate şi corespondentele lor din *Vulgata*, pentru a evidenţia fidelitatea traducătorilor faţă de textul-sursă.

analitice ale mai mult ca perfectului sunt în număr de 37[254], în comparație cu numai 8 forme în *Cartea Ieșirii*: ***(s-)au fost dat*** *3.sg.* (Iș 21,8); ***au fost grăit*** *3.sg.* (Iș 32,14); ***au fost giurat*** *3.pl.* (Iș 13,19); ***au fost poruncit*** *3.sg.* (Iș 4,28); ***au fost priimit*** *3.pl.* (Iș 22,7); ***au fost rămas*** *3.pl.* (Iș 10,15); ***au fost tors*** *3.pl.* (Iș 35,25); ***au fost trimis*** *3.sg.* (Iș 4,28), una singură în *Cartea lui Iov*: ***(s-)au fost sfătuit*** *3.sg.* (Iov 24,16), 2 în *Prorociia Ieremiii*: ***au fost făcut*** *3.pl., în expr.* ***au fost făcut legătură*** „încheiaseră legământ" (Ir 34,10); ***ați fost slobozit*** *2.pl.* (Ir 34,16). Situația aceasta, așa cum se prezintă în patru cărți biblice, comparabile ca întindere, ar putea fi concludentă pentru afirmația de mai sus.

O construcție intensivă cu mai mult ca perfectul perifrastic am înregistrat în următorul verset: *Iată, feciorii lui vinea din câmp și auzind ce să întâmplase, s-au mâniiat foarte pentru că lucru urât au fost făcut în Israil, și pângărind fecioara lui Iacov,* ***lucru*** *necuvios* ***au fost lucrat.*** Fc 34,7) – lat. *et violata filia Iacob* ***rem*** *inlicitam* ***perpetrasset.***

2.2.6.4.1.6. Viitorul nu prezintă aspecte flexionare diferite față de cele actuale. Desigur că cele mai multe realizări le cunosc formele cu *voi, vei, va, vom, veți vor + infinitivul verbului de bază.* Topica celor doi constituenți este în mod obișnuit auxiliar + verb de bază, dar se înregistrează și formele inverse. Formele inverse din primele două cărți biblice ne pot oferi o imagine asupra frecvenței acestora, dacă ținem seama de faptul că celelalte sunt de ordinul sutelor: ***blagoslovi(-)-voi*** *1.sg.* (Fc 26,24); cerceta(-)-va *3.sg.* (Iș 13,19); ***da(-)-va*** *3.sg.* (Iș 16,8); ***da-voi*** *1.sg.* (Iș 23,31); ***duce(-)-vei*** *2.sg.* (Iș 15,17); ***face-vei*** *2.sg.* (Iș 25,17, 23, 31, 37; 26,6, 7, 10, 11, 14, 15, 26, 31, 36; 27,6, 9; 28,13, 22, 26, 31, 36, 42); ***găti-vei*** *2.sg.* (Iș 25,29); ***împărți(-)-voi*** *1.sg.* (Fc 49,7); *împărți-voi 1.sg.* (Iș 15,9); ***împle(-să)-va*** *3.sg.* (Iș 15,9); ***înmulți-voi*** *1.sg.* (Fc 3,16); ***lăți(-te)-vei*** *2.sg.* (Fc 28,14); *mearge-voi 1.sg.* (Fc 45,28); *pogorî(-mă)-voi 1.sg.* (Fc 18,21); ***prăznui-vei*** *2.sg.* (Iș 13,5); ***pune-vei*** *2.sg.* (Iș 26,34; 29,10); ***rămânea-voi*** *1.sg.* (Fc 44,33); ***sfinți-voi*** *1.sg.* (Iș 29,44); ***spăla-va*** *3.sg.* (Fc 49,11); ***stăpâni-va*** *3.sg.* (Fc 22,17); ***șterge-vei*** *2.sg.* (Fc 18,28); ***sui(-mă)-voi*** *1.sg.* (Fc 50,5), (Iș 32,30); ***ucide-va*** *3.sg.* (Iș 15,9). Atunci când auxiliarul apare în forma fără *v-* este foarte rar antepus verbului de bază. În *Cartea Facerii*, dintr-un număr considerabil de structuri[255] cu auxiliarul în forma fără *v-*, schimbarea topicii constituenților este prezentă doar în următoarele cazuri: ***blagoslovi-oi*** *1.sg.* 12,3; ***da(-)-oi*** *1.sg.* 23,13; ***peri-or*** 3.pl. 18,24.

Auxiliarul apare în forma fără *v-*, în mod obișnuit, la persoanele I singular (*oi*, mai rar *oiu*) și a III-a plural (*or*), mai rar la persoana I plural (*om*). Se impune însă o precizare: din nou, *Cartea Facerii* se dovedește mai permisivă la forme pe care norma literară le respingea. Față de prima carte biblică, unde numărul de ocurențe este mare, în alte cărți, comparabile ca întindere, am înregistrat puține forme de viitor cu auxiliarul în forma fără *v-*: în *Cartea Ieșirii* – doar 13 forme, nici una pentru persoana I plural, în *Cartea lui Iov* – 5 forme, între care se remarcă forma *oiu* pentru persoana I singular: ***n-oiu adaoge*** *1.sg.* (Iov 39,35); ***(-)oiu deștepta*** *1.sg.* (Iov 41,1); ***oiu răspunde*** *1.sg.* (Iov 13,22), iar în *Prorociia Ieremiii* – 6 forme, una de persoana I plural, ***om auzi*** *1.pl.* (Ir 44,16), și una de persoana I singular, cu *-u*: ***oiu face****l.sg.* (Ir 49,19). O astfel de situație și-ar putea afla explicația fie în particularitățile graiului unui traducător în raport cu altul, fie în conștientizarea treptată a necesității de a elimina faptele de limbă care nu erau agreate de norma literară curentă, așa cum o găseau ei în tipăriturile venite din Țara Românească, pentru finalitatea pe care, indubitabil, o urmăreau: tipărirea cărții[256].

Viitorul alcătuit din *a voi* + conjunctivul prezent al verbului de bază este slab reprezentat: va să fie exprimă sensul „are de gând să fie", „are să fie"**:** *Deacă* ***va să fie*** *neam mare și tare foarte și într-însul trăbuie să să blagoslovească toate neamurile pământului?* (Fc 18,18), pe care îl are în textul latinesc, la conjugarea perifrastică activă; participiul viitor activ *futurus* al verbului *sum, esse, fuī* + același verb, auxiliar, la conjunctiv prezent – *sit*, formă de flexiune care arată dorința, voința, intenția de a face ceva: *cum* ***futurus sit*** *in gentem magnam ac robustissimam et benedicendae sint in illo omnes nationes terrae.* Același sens se exprimă și prin forma *oi să fac*: *Și au zis Domnul: „Au doară voi putea ascunde de către Avraam cele ce* ***oi să fac*** (Fc 18,17) – lat. *dixitque Dominus num celare potero Abraham quae gesturus* ***sum.*** (structura *gesturus sum* fiind alcătuită din participiul viitor activ *gesturus* al verbului *gerō, -ere, gessī, gestum* + auxiliarul la indicativ prezent *sum* „am de gând să fac" „am să fac".

Pentru persoana a II-a am înregistrat tot o formă scurtată a auxiliarului + conjunctivul vebului de bază: *(-)i să faci – Căruia au zis Avimeleh: „Ce-i să faci cu aceste șepte miele care le-ai pus deoparte?"* (Fc 21,29).

---

[254] ***au fost*** *astupat 3.pl.* (Fc 26,18); ***(s-)au*** *fost* ***atins*** *3.sg.* (Fc 20,4); ***au fost*** *blagoslovit 3.sg.* (Fc 27,41); ***au fost chemat*** *3.sg.* (Fc 26,18); ***au fost*** *copt 3.sg.* (Fc 27,17); *am* ***fost*** *pogorât 1.pl.* (Fc 43,20); ***au fost*** *crescut 3.sg.* (Fc 38,14); ***au*** *fost* ***cunoscut*** *3.sg.* (Fc 39,3); ***au fost dat*** *3.sg.* (Fc 29,29; 38,20); ***au fost*** *dobândit 3.sg.* (Fc 31,18); ***au*** *fost dobândit 3.sg.* (Fc 38,14); ***(s-)au fost dus*** *3.sg.* (Fc 31,19; 39,1); ***au fost făcut*** *3.sg./pl.* (Fc 34,7; rezum. cap.50); ***au*** *fost făgăduit 3.sg.* (Fc 21,1); ***au fost fiert*** *3.sg.* (Fc 18,8); ***au fost furat*** *3.sg.* (Fc 31,32); ***au fost grăit*** *3.sg.* (Fc 35,14); ***au fost înfipt*** *3.sg.* (Fc 33,19); ***au fost întins*** *3.sg.* (Fc 31,25); ***au*** *fost* ***luat*** *3.pl.* (Fc 21,25); ***au fost lucrat*** *3.sg.* (Fc 34,7); ***au fost născut*** *3.sg.* (Fc 37,3); ***(te-)ai fost obicinuit*** *2.sg.* (Fc 40,13); ***au*** *fost* ***plinit*** *3.sg.* (Fc 17,25); ***au fost poruncit*** *3.sg.* (Fc 7,16; 12,4; 17,23); ***(s-)au fost poruncit*** *3.sg.* (Fc 43,17); ***au fost săpat*** *3.pl.* (Fc 26,32); ***au fost slujit*** 3.sg. (Fc 14,4); ***au*** *fost stricat 3.sg.* (Fc 6,12); ***au fost zis*** *3.sg.* (Fc 41,54); ***ați fost zis*** *2.pl.* (Fc 43,27, 29).

[255] ***(s-)or*** *adăpa 3.pl.* 29,3; *oi aduce 1.sg.* 18,4; 28,22; ***(s-)or*** *aduna 3.pl.* 29, 8; *om ascunde 1.pl.* 47,18; ***oi*** *aștepta 1.sg.* 49,18; ***oi*** *bate 1.sg.* 8,21; ***or*** *bea 3.pl.* 24,19; ***oi*** *blestema 1.sg.* 12,3; ***oi*** *cerca 1.sg.* 9,5; ***om*** *cumpăra 1.pl.* 43,4; ***oi*** *da 1.sg.* 13,15; 15,18; 24,14; 26,3, 4; 28,13; 30,31; 34,11, 12; 35,12; ***or*** *da 3.pl.* 24,41; *om da 1.pl.*, în loc. v. ***om*** *da* ***[împrumut]*** 34,16; ***or duce*** 3.pl. 44,31; ***oi*** *face 1.sg.* 13,16; 18,30; 21,18; 23,11; 27,37; 32,9; 47,30; ***om*** *face 1.pl.* 34,23; ***oi fi*** *1.sg.* 17,8; 24,5; 26,3; 31,3; 33,12; 43,9, 14; ***or fi*** *3.pl.* 18,24; 31,8; 34,23; 35,11; ***om fi*** *1.pl.* 34,16; 44,9; 47,19; ***oi*** *găsi 1.sg.* 18,26, 28, 30; *oi grăi 1.sg.* 18,27, 30, 31, 32; ***om*** *grăi 1.pl.* 44,16; ***oi*** *ierta 1.sg.* 18,26; *or ieși 3.pl.* 15,14; 17,6; rezum. cap.50; ***or*** *întra 3.pl.* 6,20; ***om*** *întra 1.pl.* 20,13; *or* ***înceta*** *3.pl.* 11,6; ***oi*** *îngropa 1.sg.* 50,5; ***oi înmulți*** *1.sg.* 16,10; 26,24; ***oi înțăleage*** *1.sg.* 24,14; ***oi*** *judeca 1.sg.* 15,14; *oi* ***jura*** *1.sg.* 21,24; ***om*** *lăcui 1.pl.* 34,16; ***oi lua*** *1.sg.* 14,23; 16,2; ***or lua*** *3.pl.* 14,24; *om* ***lua*** *1.pl., în loc. v.* ***om lua împrumut*** 34,16; *om* ***lua*** *1.pl.* 34,17; ***oi*** *mânca 1.sg.* 24,33; *or mânca 3.pl.* 43,16, 25; *oi mângâia 1.sg.* 32,20; *oi mearge 1.sg.* 37,30; 24,58; ***om*** *mearge 1.pl.* 43,4; 44,26; ***oi muri*** *1.sg.* 27,7; 30,1; ***or muri*** *3.pl.* 33,13; *om* ***muri*** *1.pl.* 47,19; ***oi*** *paște 1.sg.* 30,31; *oi păzi 1.sg.* 30,31; ***oi plini*** *1.sg.* 28,15; ***oi plua*** *1.sg.* 7,4; ***oi*** *pune 1.sg.* 3,15; 6,18; 9,11, 13; 17,2, 7, 19, 21; 18,5; 44,21; ***oi*** *putea 1.sg.* 19,22; 39,9; 41,39; ***om*** *putea 1.pl.* 44,16; ***or răsări*** *3.pl.* 17,16; ***or rumpe*** *3.pl.* 40,19; ***oi scoate*** *1.sg.* 24,19, 44; ***or*** *sluji 3.pl.* 15,14; *oi* ***sluji*** *1.sg.* 18,12; 29,18; *om* ***sluji*** *1.pl.* 47,25; ***oi suferi*** *1.sg.* 38,17; ***oi*** *șterge 1.sg.* 18,28; ***om*** *șterge 1.pl.* 19,13; ***om tăinui*** *1.pl.* 37,26; *oi trece 1.sg.* 15,2; 31,52; *oi* ***trimite*** *1.sg.* 27,45; 38,17; ***oi ține*** *1.sg.* 13,9; ***oi ucide*** *1.sg.* 27,41; ***oi urma*** *1.sg.* 33,14; ***or urma*** *3.pl.* 41,30; ***oi*** *vedea 1.sg.* 32,20; 33,14; ***oi*** *veni 1.sg.* 18,10; 33,14; ***oi*** *vesti 1.sg.* 46,31; ***or zice*** *3.pl.* 12,12; *oi* ***zice*** *1.sg.* 24,14; 26,2; ***om zice*** *1.pl.* 37,20.

[256] Traducerea și tipărirea *Bibliei* ar fi însemnat încununarea activității de editare a cărților religioase, fiind deja subliniat faptul că Petru Pavel Aron este episcopul unit care a editat în premieră toate cărțile de cult pentru credincioșii greco-catolici din Transilvania (Vezi I. Chindriș, *Secolele*, p.276 ș.u.). Existența variantei transcrise îngrijit a *Vechiului Testament*, de o singură mână, cu oglinda paginii încadrată în chenar, este mărturia cea mai clară a finalității despre care vorbeam.

Structura perifrastică de viitor este alcătuită din viitorul verbului *a fi* + *gerunziul verbului de bază*: *Strâga-va tot norodul cu strigare mare foarte, şi zidurile cetăţii din fund vor cădea şi vor întra fieştecarii prin locul în preajma căruia* ***va fi*** *stând* (Jos 6,5); *Şi-i vor ţinea noroadele şi-i vor aduce în locul său şi-i va moşteni casa lui Israil pre pământul Domnului spre sluji şi slujnice şi* ***vor fi*** *prinzând pre cei ce-i prinsease pre ei şi vor supune pre strângătorii săi.* (Is 14,2); Şi, iată, ***vei fi*** *tăcând* şi nu vei putea grăii până în zioa în care vor fi aceaste, pentru ce n-ai crezut cuvintelor meale, care să vor umplea la vreamea sa (Lc 1,20).

Comparabilă ca alcătuire cu formele de mai sus, *voi fi rătăcind*, din contextul de mai jos, trebuie totuşi analizată diferit, datorită sensului pe care îl impune contextul: *Iată, mă scoţi astăzi de la faţa pământului şi de la faţa Ta mă voiu ascunde şi* ***voi fi rătăcind şi*** *pribeag pre pământ şi tot cine mă va afla mă va ucide".* (Fc 4,14): „voi fi rătăcitor şi pribeag", aşadar, un nume predicativ multiplu, cel dintâi exprimat printr-un gerunziu acordat, cel de-al doilea – prin adjectiv propriu-zis.

Forma de viitor este frecvent prezentă în construcţii intensive. În versetul: *Meargă domnul mieu înaintea slujii sale şi eu* ***oi urma*** *încet* ***urmele*** *lui, precum oi vedea că pot mititeii mei, până oi veni la domnul mieu, în Seir* (Fc 33,14), după lat. *et ego sequar paulatim* ***vestigia*** *eius*, traducătorul a realizat o construcţie intensivă de viitor prin echivalarea pur si simplu a cuvintelor „sequar" si „vestigia", care, prin fidelitate, a dat, logic, „oi urma urmele". La fel au rezultat şi următoarele construcţii intensive: *De vei întra în holda priiatinului tău, vei frânge spice şi le vei zdrobi în mână, iară* ***cu seacerea nu vei*** *săcera* (2Lg 23,25) – lat. *si intraveris in segetem amici tui franges spicas et manu conteres falce autem* ***non metes*** *Mâna nu-l va atinge, ci cu pietri să va zdrobi au* ***cu săgeţ să va săgeta;*** *acar dobitoc de va fi, acar om, nu va trăi* (Iş 19,13) – lat. *manus non tanget eum sed lapidibus opprimetur aut* ***confodietur iaculis*** *sive iumntum fuerit sive homo non vivet.* În versetul *Când* ***vei*** *făgădui făgăduinţă Domnului, Dumnezeului tău, nu vei întârziia a o da* (2Lg 23,21), construcţia intensivă rezultă prin calchierea construcţiei din textul-sursă: lat. *cum* ***voveris*** *votum Domino Deo tuo non tardabis reddere.* La fel şi în versetul *Şi au zis şearpele către muiare: „Nicidecum* ***cu moarte veţ muri****".* (Fc 3,4) – lat. *dixit autem serpens ad mulierem nequaquam morte* ***moriemini.***; *Şi când vei întra dimineaţa, de nu vei găsi toate mâncate de Vil,* ***cu*** *moarte vom* ***muri;*** *sau Daniil, cel ce au mintit împrotiva noastră* (Dn 14,11) – lat. ***morte moriemur.***

E mai puţin important cum anume s-a ajuns la aceste construcţii. Semnificativ este faptul că traducătorii nu le-au respins, ceea ce înseamnă că le găseau în spiritul graiului pe care ei îl vorbeau. Adăugăm la exemplele de mai sus alte câteva, fără a mai da şi corespondentul din textul-sursă: *Iară cât au înţeles Ieremie, certându-i, au zis că necunoscut va fi locul, până când va* ***aduna*** *Dumnezeu adunarea norodului şi să se îmblânzască* (2Mac 2,7); ***Nu voiu*** *aduna adunările lor din sângiuri, nici voiu pomeni numele lor prin buzele meale.* (Ps 15,4); *Fata Vavilonului, ticăloasă, fericit e cel ce va răsplăti ţie răsplătirea ta, care ai răsplătit noao.* (Ps 136,8); ***Bucurându-Mă,*** *Mă* ***voiu*** *bucura întru Domnul şi va sălta sufletul Mieu întru Dumnezeul Mieu.* (Is 61,10); *Şi să va cunoaşte Domnul de la Eghipt, şi vor cunoaşte eghipteanii pre Domnul în zioa aceaea şi-L vor cinsti cu junghieri şi cu daruri şi făgăduinţe* ***vor*** *făgădui Domnului şi le vor plini.* (Is 19,21); *Curând, degrabă vă* ***voiu*** *răsplăti* ***răsplătire*** *preste capul vostru.* (Ioil 3,4)

2.2.6.4.1.7. Structura de **viitor anterior**, alcătuită din viitorul verbului auxiliar *a fi* + *participiul invariabil al verbului de bază* nu exprimă sensul propriu acestui timp de relaţie, ci exprimă acţiune nesigură, îndoielnică, presupusă, situată în trecut, înaintea momentului vorbirii, adică sensul unui timp absolut, prezumtivul perfect. Aceasta ne îndreptăţeşte să credem că ar trebui, în astfel de construcţii, să disociem, în funcţie de context, între viitorul anterior, timp de relaţie, şi prezumtivul perfect, timp absolut. Cele două structuri pe care le analizăm în continuare actualizează sensul gramatical al unui timp absolut: *Iară el să uita la ea tăcând, vrând a şti de cumva nărocită cale ei* ***va fi făcut*** *Domnul, au nu* (Fc 24,21); *Şi fiii tăi de-l* ***vor fi*** *păcătuit şi i-au slobozit în mâna nedreptăţii sale* (Iov 8,4).

2.2.6.4.2. Conjunctivul

2.2.6.4.2.1. Conjunctivul prezent cunoaşte forme iotacizate la verbele cu radicalul în [*t*], [*d*], [*n*], [*r*], la pers. I sg., la persoanele I şi a III-a sg. şi pl. (vezi supra, **2.2.6.3.**).

Conjuncţia-morfem *să* lipseşte uneori din structura conjunctivului, unele forme actualizând sens de imperativ, ca şi în limba actuală, atunci când li se asociază în plan suprasegmental accentul în context şi intonaţia specifică imperativului: ***blagoslovească*** *3.sg.* – *Îngerul carele m-au scos din toate realele* ***blagoslovească*** *pruncii aceştea!* – (Fc 48,16); ***crească*** *3.pl.* – *Şi să să cheme preste ei numele mieu şi numele părinţilor miei, Avraam şi Isaac, şi* ***crească*** *întru mulţime pre pământ!* – (Fc 48,16); *Şi i-au blagoslovit în vreamea aceaea, zicând: „În tine să va blagoslovi Israil şi să va zice: «****Facă****-ţi ţie Dumnezeu ca lui Efrem şi ca lui Manasse!»"* (Fc 48,20), altele sens de conjunctiv: ***caute*** *3.sg.* – *Acum, dară,* ***caute*** *împăratul om înţăleapt şi ager şi-l rânduiască maimare preste pământul Eghiptului* – (Fc 41,33); ***facă*** *3.sg.* – *Iară Dumnezeul mieu Atotputeamicul vi-l* ***facă*** *blând şi să sloboază cu voi fratele vostru carele ţine şi pre acest Veniamin. Iară eu ca un lipsit fără prunci oi fi* (Fc 43,14);[257].

Unele verbe, pe care norma literară le-a impus ulterior în varianta cu sufix sau a acceptat în variaţie liberă ambele forme (*a se împreuna*), se întrebuinţează aici în forma fără sufix flexionar (*a se încleşta, a se încopcia, a se pitula, a slobozi*): ***să (mă) împreun*** *1.sg.* (Fc 38,16), ***să (să) împreune*** *3.sg./pl.* (Fc 39,14), (Iş 26,10, 11; 36,12); (Jos 17,10); **să (să)** încleaşte *3.sg.* (Iş 26,17); **să (să) încopce** *3.sg.* (Iş 36, 18); ***să (te) pituli*** *2.sg.* (1Sm 20,19), ***să sloboază*** *3.sg.* (Fc 43,14), (Iş 6,11; rezum. cap.7; 7,2), (Jd 10,14), (2Sm 14,16), (Iov 6,9; 33,17), (Ir 34,9, 10), ***să sloboz*** *1.sg.* (Jd 10,13), (Iş 3,8; 5,2); ***să slobozi*** *2.sg.* (Iş 4,23; 8,29); ***să slobozu*** *1.sg.*(Iş 9,28), în vreme ce altele, pe care norma literară le-a impus în varianta fără sufix, apar în acest text cu sufixul de prezent: *a se curăţi, a se mirosi, a pipăi:* ***să (se) curăţească*** *3.sg.* (Iov rezum. cap.31); ***mirosească(-să)*** *conj. prez. fără să 3.sg.* (1Sm 26,19); ***să pipăiesc*** *1.sg.* (Fc 27,21).

---

[257] Alte forme de conjunctiv fără *să*: ***fie*** *3.sg.* (Fc 13,8; 18,25; 24,51; 31,30; 32,16; 33,9; 38,23; 44,10, 17; 49,17, 26); ***judece*** *3.sg./pl.* (Fc 16,5; 31,53); ***giudece*** *3.sg.* (Fc 31,49); ***meargă*** *3.sg.* (Fc 33,14); ***milostivească(-să)*** *3.sg.* (Fc 47,25); ***neguţătorească*** *3.pl.* (Fc 34,21); ***rânduiască*** *3.sg.* (Fc 41,33). Pentru alte cărţi vezi *Indice.*

Pentru unele verbe, formele sunt în variație liberă: ***să încete*** *3.sg.* (Nm 20,6); ***să înceate*** *3.sg./pl.*(Iș 9,28), (2Sm 2,26; 3,29; 24,21), (Pl 25,10), dar ***să încetezi*** *2.sg.* (Iov 34,36); ***să departă*** *3.sg.* (1Sm 6,3), (Ir 17,5); ***să (să) deperte*** *3.pl.* (Iș 8,9); ***să (se) depearte*** *3.pl.* (2Par 35,15), dar ***să (să) depărtează*** *3.sg.* (Ir 6,8); ***să (se) depărtează*** *3.sg.* (Ir 21,2); ***să depărteaze*** *3.pl.* (Ir 27,10), (Mc 5,3); ***să (să) deperteaze*** *3.pl.* (Ir 32,40); ***deperteze*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (Iov 9,34); ***depărtează(-să)*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.* (1Sm 2,3); ***să întărâte*** *3.sg./pl.* (3Împ 14,15; 16,26), dar ***să întărâtezi*** *2.sg.* (3Împ 16,2); ***să lucre*** *3.sg.* (Fc 2,5, 15; 3,23), dar ***să lucreaze*** *3.pl.* (1Mac 9,51), (2Mac 6,8); ***să (se) ospete*** *3.sg.* (Ecl 10,19); ***să (se) oaspete*** *3.pl.* (3Ezr 9,55); ***să (se) uspete*** *3.pl.* (Jd 16,23), (Tov 2,2), dar ***să (să) uspeteze*** *3.pl.* (Ps 67,4).

Ca și la prezentul indicativului, verbul *a mânca* se întrebuințează cu forma scurtă, regională, la persoanele I, a II-a, a III-a singular și a III-a plural, cu precizarea că, spre deosebire de indicativ, la conjunctiv am întâlnit mai des și forma lungă: ***să mânc*** *1.sg.* (Fc 27,4, 7), (1Sm 2,36), (2Sm 11,11; 13,5), (Lc 22,11); ***să mânce*** *3.sg./pl.* (Fc 37,25), (1Sm 9,13; 30,11), (2Sm 11,13), (Iov 1,4; 31,8), (Iș 2,20; 23,11), (Mc 5,43; 6,36, 37), (In 6,5, 31); ***să (să) mânce*** *3.sg.* (Iș 10,5, 12); ***să mânci*** *2.sg.* (Jd 13,4), (Pl rezum. cap.23; 23,1), (Ir 16,8); ***mânce*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (Jd 13,14), dar ***să mânânc*** *1.sg.* (2Sm 13,10), (Mc 14,14); ***să mănânci*** *2.sg.* (Fc 3,17), (Jd 13,7), ***să mânănci*** *2.sg.* (Fc 2,17), ***să mănânce*** *3.pl.* (Fc 31,54), ***să mânânci*** *2.sg.* (Fc 2,16; 3,11), (Iș 34,15), (Mc 14,12); ***să mânânce*** *3.sg./pl.* (Fc 3,22), (Iș 18,12), (Lc 7,36), (Mc 11,14), (In 18,28).

Verbul *a (se) usca* a fost înregistrat atât în varianta cu [*u*] sincopat: ***să (se/să) uște*** *3.sg.* (Iov 14,11), (Ps 89,6), cât și în forma cu [*u*] nesincopat: ***să usuce*** *3.sg.* (Pr 26,16); ***să (să) usuce*** *3.pl.* (Iov 18,16).

În stabilirea formei de conjunctiv prezent a unor verbe, traducătorii întâmpinau dificultăți. Verbul *a ucide* este un caz concludent în acest sens. Cvasigenerale sunt formele cu radicalul în [*g*]: ***să ucigă*** *3.sg./pl.*(Fc 4,15; 26,7), (Iș 4,24; 5,21; 19,24; 32,12, 27), (1Sm 5,11; 19,1; 20,33; 26,15; 28,9; 31,4), (2Sm 14,11), (Iov 6,9), (Ir 40,15; 43,3); ***să ucig*** *1.sg.* (Fc 6,17), (1Sm 24,11); ***ucigă(-să)*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (Fc 31,32); ***să (să) ucigă*** *3.sg./pl.* (Iș 22,20), (Jos 9,26), (1Sm 19,11, 15; rezum. cap.24), (2Sm 3,37), (Ir rezum. cap.26; 38,4); ***să (se) ucigă*** *3.sg.* (2Sm 21,4); ***ucigă*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (Iov 9,23), dar prezența formei ***să uciză*** *3.sg.* (Iș 2,15), (1Sm 5,10) este semn că se întrebuința și forma cu radicalul în [*d*], cu iotacizarea obișnuită.

Pentru verbul *a avea*, în mod curent am întâlnit formele etimologice: ***să aibi*** *2.sg.* (Iș 20,12), (2Lg 24,13; 28,29), (Pl 3,5); ***aibi*** *conj. prez. fără* ***să*** *2. sg.* (Iov 22,21), (Pl. 5,17), numai cu totul izolat formele rezultate prin analogie cu prezentul indicativului ***să ai*** *2.sg.* (Pr 19,17).

La verbele *a bea, a da, a lua, a sta* se întrebuințează mai frecvent formele etimologice: ***să bea*** *3.sg./pl.* (Jd 4,19), (1Sm 30,11), (2Sm 11,13; 16,2; 23,16), (Iov 1,4), (Ir 25,28; 35,14; 49,12); ***să (să) dea*** *3.sg.* (Iș 32,29), (Jos 17,4; 21,2), (1Sm 18,19; rezum. cap.23), (Ir 26,24; 37,20); ***să dea*** *3.sg.* (Jos 9,24), (1Sm 8,15), (Ir rezum. cap.15; 43,3); ***dea*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (1Sm 2,20); ***să ia*** *3.sg./pl.*(Iș 8,8; 10,17; rezum. cap.23; rezum. cap.24), (Jos 4,3; 10,27; 21,6), (Jd 11,5; 14,8; 21,22), (1Sm 25,39, 40), (2Sm 10,3), (Ir 17,23; 36,21; 46,10); ***să (se) ia*** *3.sg.* (Jd 20,13); ***să (să) ia*** *3.sg.* (Jd 21,3); ***să iai*** *2.sg.* (Ir 15,15); ***să stea*** *3.sg.* (Ir 49,19; 50,44), dar se întâlnesc și cele analogice, specifice graiurilor nordice: ***beaie*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (Jd 13,14); ***deaie*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (1Sm 1,17); ***deie(-)(-să)*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (1Sm 27,5); ***deaie(-)(-să):*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.pl.*(Sm 21,6); ***să iaie*** *3.sg.* (2Sm 3,35); ***iaie*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg./pl.* (Iș 12,3), (Jos 6,4, 6), (1Sm 20,15), (2Sm 19,30; 24,22), (Ir 9,18); ***steie*** *conj. prez. fără* ***să*** *3.sg.* (1Sm 16,22).

2.2.6.4.2.2. Conjunctivul perfect nu se întrebuințează prea des. Formele auxiliarului *a fi* din structura acestui timp sunt variabile după persoană și număr: ***să fie făcut*** *3.pl.* (Fc 44,7); ***să fie fost*** *3.sg.* (Fc 43,12); ***să fim furat*** *1.pl.* (Fc 44,8); ***să fie rămas****3.sg.* (Ir 44,14); ***să fie păcătuit*** *3.pl.* (Iov 1,5).

2.2.6.4.3. Condiționalul-optativ

2.2.6.4.3.1. Condiționalul-optativ prezent cu *a vrea* + *infinitivul prezent al verbului de bază* este structura curentă în acest text. Auxiliarul la persoana a III-a are forma *ar*, ca și în limba actuală: ***ar cerca*** *3.sg.* (Fc 37,15); ***ar fi*** *3.sg* (Fc 42,23); ***(s-)ar închina*** *3.pl.* (Fc 37,7, 9); ***ar încolți*** *3.sg.* (Fc 2,5); ***(s-)ar juca*** *3.sg.* (Fc 19,14); ***ar răsări*** *3.sg.* (Fc 2,5); ***(s-)ar scula*** *3.sg.* (Fc 37,7); ***ar sta*** *3.pl.* (Fc 37,7); ***ar tâlcui*** *3.sg.* (Fc 41,8); ***ar trăi*** *3.sg.* (Fc 17,18); ***ar vătăma*** *3.sg.*(Fc 26,29); ***ar veni*** *3.pl.* (Fc 34,5)[258].

Formele perifrastice, având în structură *condiționalul prezent al verbului auxiliar* ***a fi*** *+ gerunziul verbului de bază* se întâlnesc, fără a fi însă foarte frecvente. De fapt, așa cum o arată contextele, sensul pe care îl dezvoltă aceste structuri nu este întotdeauna de condițional, semn că începe să se contureze prezumtivul. Structurile astfel alcătuit au rezultat prin traducerea conjunctivului imperfect latin, activ sau pasiv. Cum construcțiile perifrastice cu gerunziul erau curente în graiurile nordice, transpunerea s-a făcut nu printr-un condițional obișnuit, ci printr-o formă perifrastică cu gerunziul: *ar fi bolnăvind – Și au trimis Saul slugile orașului, carii să apuce pre David; și au răspuns că* ***ar fi bolnăvind*** (1Sm 19,14) – lat. *misit autem Saul apparitores qui raperent David et responsum est quod aegrotaret*; *ar fi chemând – Și au înțăles Heli că Domnul* ***ar fi chemând*** *pruncul și au zis câtră Samuil* (1Sm 3,9) – lat. *intellexit igitur Heli quia Dominus vocaret puerum et ait ad Samuhel*; *ar fi fugind – S-au vestit lui Lavan a triia zi că* ***ar fi fugind*** *Iacov* (Fc 31,22) – lat. *nuntiatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob*; *ar fi lăcuind – Și după trei zile de pacea făcută, au auzit că aproape* ***ar fi*** *lăcuind și între dânșii ar fi rămâitori.* (Jos 9,16) – lat. *post dies autem tres initi foederis audierunt quod in vicino habitarent et inter eos futuri essent*; *(s-)ar fi pitulând – și au îndreptat șireagul împrotiva pustii, neștiind că dinnapoi s-ar* ***fi*** *pitulând leșuiri.* (Jos 8,14) – lat. *direxitque aciem contra desertum ignorans quod post tergum laterent insidiae*; *(s-)ar fi suind – Și au înțăles Thamar că socrul ei* ***s-ar fi suind*** *în Thamna, la tunderea oilor.* (Fc 38,13) – lat. *nuntiatumque est Thamar quod socer illius* ***ascenderet*** *in Thamnas ad tondendas oves*; *n-ași fi trăind – Au ca un fără vreame născut* ***n-ași fi*** *trăind, sau ca cei zămisliți, ce n-au văzut lumina* (Iov 3,16) – lat. *aut sicut abortivum absconditum* ***non subsisterem*** *vel qui concepti non viderunt lucem*; *ar fi tunzând – Auzit-am că* ***ar fi*** *tunzând păstorii tăi carii era cu noi în pustie* (1Sm 25,7) – lat. *audivi quod tonderent pastores tui qui erant nobiscum in*

[258] Această consecvență este în mod cert urmarea extinderii normei sudice grație cărților muntenești care se reproduc în tipografia Blajului.

deserto, (s-)ar fi vânzând – Şi auzind Iacov că s-ar ***fi vânzând*** *bucate în Eghipt* (Fc 42,1) – lat. *audiens autem Iacob quod alimenta* ***venderentur*** *in Aegypto.*

2.2.6.4.3.2. Condiţionalul-optativ perfect are paradigma pe care a păstrat-o până astăzi: ***(s-)ar fi bolnăvit*** *3.sg.* (Fc 48,1); ***ar fi fost*** *3.sg.* (Fc 31,42); ***ar fi mijlocit*** *3.sg.* (Fc 43,10); ***ar fi născut:*** *cond. pf. 3.sg.* (Fc 22,20); ***ar fi putut:*** *cond. pf. 3.sg.* (Fc 26,10); ***ai fi slobozit:*** *cond. pf. 2.sg.* (Fc 31,42); ***(s-)ar fi uitat:*** *cond. pf. 3.sg.* (Fc 28,8); ***aş fi văzut:*** *cond. pf. 1.sg.* (Fc 33,10); ***am fi venit:*** *cond. pf. 1.pl.* (Fc 43,10).

Inversiunea auxiliarului am înregistrat-o pentru această formă temporală în versetul următor: ***Fost-aş fi*** *ca când* ***n-aş fi,*** *din pântece mutat la mormânt.* (Iov 10,19) – lat. ***fuissem*** *quasi qui* ***non essem*** *de utero translatus af tumultum,* unde remarcăm, de asemenea, corelarea celor două timpuri ale condiţionalului, unul redând conjunctivul mai mult ca perfect din latină, celălalt – conjunctivul imperfect.

O formă „supracompusă", numită de C. Frâncu, condiţional mai mult ca perfect[259] găsim în versetul următor: *Pentru ce m-ai scos din zgău? Care batâr de* ***m-aş fi fost mistuit,*** *să nu mă vază ochiul.* (Iov 10,18) – lat. *quare de vulva eduxisti me qui utinam* ***consumptus essem*** *ne oculus me videret.* Prin *(m-)aş fi fost mistuit* se traduce o formă verbală latinească alcătuită din participiul viitor ***consumptus*** al verbului *consūmo, -re* + verbul auxiliar *esse* la conjunctiv imperfect, exprimându-se „preanterioritatea în trecut".

2.2.6.4.4. Imperativul

2.2.6.4.4.1. Imperativul în forma afirmativă prezintă aspecte particulare la câteva verbe: *a aduce, a avea, a jura, a lucra, a mânca, a slobozi, a sta, a uşura.*

Verbul *a aduce* se întrebuinţează atât cu forma etimologică *adu,* cât şi cu formele analogice *adă* şi *ado*: ***adu-ţ/-ţi aminte*** (Fc 40,14), (Jd 16,28), (Iov 4,7; 7,7; 10,9; 36,24; 40,27), (Iş 32,13), (Ir 14,21; 15,15; 18,20), (Tng 3,19; 5,1), ***adu*** (2Sm 14,10), dar ***adă*** (Fc 27,4, 7, 9, 13, 25; 48,9), . (Jd 6,30), (1Sm 16,11; 20,21, 31, 36), (Ir 17,18), ***(-)ţi adă aminte*** (Fc 20,16), ***ado*** (Jos 10,6). Spre deosebire de *a aduce,* verbul *a veni* realizează imperativul în forma ***vino:*** (Fc 12,1; 19,32; 31,44; 37,13), (Jd 4,22; 9,10, 12, 14, 29; 11,6; 18,19; 19,11), (1Sm 9,5, 10; 14,1, 6; 16,1; 17,44; 20,22; 23,27), (2Sm 13,7, 11; 14,15; 15,22; 19,33), (Ir 36,14; 40,4).

Verbul *a avea* are la persoana a II-a singular imperativul ***aibi — Şi au zis toţ oamenii Iavis câtră Naas:*** ***„Aibi-ne păciuiţi şi-ţ vom sluji".*** (1Sm 11,1); ***Aibi****-le [izvoarele] sângur, nici fie streinii părtaşii tăi.* (Pl 5,17).

Pentru *a jura,* imperativul la persoana a II-a singular este cel regional: ***joară*** (Fc 21,23; 25,33) şi ***gioară*** (Fc 47,31), dar şi forma ***jură*** (1Sm 24,22; 30,15).

Verbele *a lucra, a slobozi, a uşura* se întrebuinţează, ca şi la prezent, fără sufixul flexionar: ***lucră:*** *imperativ 2.sg.* (Jos 1,18), (2Sm 9,10), ***slobozi:*** *imperativ 2.sg.* (Iş 4,23), (Jos 10,6), ***uşoară*** *imperativ 2.sg. – Mai uşoară giugul, ce au pus tatăl tău preste noi!* (3Împ 12,9).

Reţinem, de asemenea, forma etimologică de imperativ singular ***stă*** a verbului *a sta*: *De poţi, răspunde-mi şi împrotiva feaţii meale* ***stă.*** (Iov 33,5) şi, cu foarte multe ocurenţe, forma analogică ***stăi:*** *imperativ 2.sg.* (Iş 8,20; 9,13), (1Sm 9,27), (2Sm 1,9; 18,30), (Iov 37,14), (Ir 7,2; 17,19; 26,2; 48,19).

Forma scurtă, regională, ***mâncă*** se întâlneşte şi la imperativ: ***mâncă*** *2.sg.* (1Sm 9,24), (4Împ 19,29), (Is37,30), (Pl 23,7; 25,16).

Pentru verbul *a păsa* (Înv.) „a merge", „a se duce", am înregistrat imperativul *pasă,* a cărui circulaţie este din ce în ce mai rară în perioada în care se traduce acest text biblic: ***pasă:*** *imperativ 2.sg.* (Fc 19,9), (Iş 4,12).

În cadrul sistemului de forme perifrastice cu *a fi* + gerunziul s-a putut crea imperativul perifrastic: ***Fii tocmindu-te*** *cu protivnicul tău degrab, cât eşti în cale cu el, ca nu cumva să te dea protivnicul judecătoriului şi judecătoriul să te dea slujitoriului şi să te tremiţi în temniţă.* (Mt 5,25); *fii tocmindu-te* înseamnă, aşadar, „împacă-te". Prin imperativul sintetic s-ar fi câştigat în concizia exprimării, dar s-ar fi pierdut în expresivitate. Este, de altfel, cazul tuturor formelor perifrastice de acelaşi tip.

Construcţiile intensive cu imperativul în structură nu lipsesc. Expresivitatea lor este chiar sporită în comparaţie cu a celor realizate cu alte forme verbale, imperativului revenindu-i un rol important în asigurarea funcţiei fatice a limbajului. În momentul în care în vecinătatea verbului la imperativ se află un substantiv coradical, dorinţa emiţătorului nu este doar să menţină contactul cu receptorul, ci să fie puternic persuasiv prin mesajul transmis: *Şi veţi aduce cătră voi pre toţi făcătorii legii şi izbânditi izbânda norodului vostru* (1Mac 2,67); *Răsplătiţi răsplătirea limbilor şi luaţi aminte spre porunca legii* (1Mac 2,68); *Dă-le lor după lucrurile lor şi după vicleşugul meşteşugirilor lor. După faptele mânilor lor dă-le lor,* ***răsplăteaşte*** *răsplătirea lor.* (Ps 27,4); *Înalţă-Te, Cel ce judeci pământul,* ***răsplăteaşte*** *răsplătire celor mândri* (Ps 93,2); *Scoală şi mergi în Ninivea, cetatea cea mare, şi* ***propoveduiaşte*** *într-însa* ***propoveduirea,*** *carea Eu grăiesc cătră tine!* (Iona 3,2).

O construcţie intensivă cu imperativul înregistrăm în următorul context: *Că aceastea zice Domnul omului Iudii şi a Ierusalimului:* ***«Înoiţi-vă*** *voao* ***înoitură,*** *şi să nu sămânaţi preste spini!»* (Ir 4,3)/*Tăiaţi-vă împrejur Domnului şi depărtaţi mădularul inimilor voastre, bărbaţii Iudii şi lăcuitorii Ierusalimului, ca nu cumva să iasă ca focul urgiia Mea şi să să aprinză şi să nu fie cine să stângă, pentru răotatea gândurilor voastre.* (Ir 4,4). Sintagma românească ***înoiţi-vă*** *voao* ***înoitură,*** deosebit de expresivă, este rezultatul legăturii stabilite de traducător între cele două cuvinte coradicale: din sintagma lat. *novate vobis novale,* unde verbul *novo* „înnoiesc" şi *novalis* „ogor"[260]; aceeaşi sintagmă din *Vulgata – innovate vobis novale* – este tradusă prin ***înoiţi-vă*** *ogorul* în *Prorociia lui Osie* 10,12: *Sămânaţi voao întru dreptate şi săceraţi în gura milei,* ***înoiţi-vă*** ***ogorul*** *Iată vreamea a căuta pre Domnul, când va veni Cel ce vă va învăţa dreptatea.* Sintagma din *Prorociia lui Osie* este mult mai transparentă pentru cititor dar a pierdut în mod evident în planul expresivităţii.

---

[259] *ILRL Epoca veche (1532-1780),* Vol.I, p.341. Forma este înregistrată de Grigore Maior în *ILV/Lexicon,* I, p.39, la *Optativus modus. Plusquamperfectum.*
[260] Cf. Grigore Maior, *ILV/Lexicon,* I, p.319 – 320.

2.2.6.4.4.2. Imperativul prohibitiv sau negativ se realizează frecvent în *-areți, -ereți, -ireți*: ***(nu) oprireț*** *2.pl.* (Fc 24,56); ***(nu vă) spăimântareț*** *2.pl.* (Fc 45,5); ***(nu vă) teamereți*** *2.pl.* (Fc 50,19); ***(nu vă) teamereț*** *2.pl.* (Fc 50,21), (Iș 20,20), (Jos 10,25); ***(nu vă) temereț*** *2.pl.* (Iș 14,13), (Jd 6,10); ***(nu vă) temereți*** *2.pl.* (1Sm 12,20), (2Sm 13,28); ***(nu) stareți*** *2.pl.* (Ir 51,50); ***(nu) înmulțireați*** *2.pl.* (1Sm 2,3); ***(nu vă) plecareți*** *2.pl.* (1Sm 12,21); ***(nu) vestireț*** *2.pl.* (2Sm 1,20), ***(nici) vestireți*** *2.pl.* (2Sm 1,20). Alături de aceste forme lungi le-am înregistrat, în mod firesc, și pe cele scurte: ***(nu) faceț*** *2.pl.* (Fc 19,7); ***(nu) faceți*** *2.pl.* (1 Sm 2,24); ***(nu vă) teameți*** *2.pl.* (Fc 43,23); ***(nici vă) spăimântaț*** *2.pl.* (Jos 10,25), ***(nu) aduceți*** *2.pl.* (2Sm 19,10) etc.

2.2.6.4.5. Infinitivul

2.2.6.4.5.1. Infinitivul prezent. Sintagmele latinești alcătuite din *volo, velle, volui* respectiv *nolo, nolle, nolui* + *infinitivul pezent al unui alt verb* au generat structuri echivalente în traducere, numai că traducătorii nu au păstrat verbul la forma de infinitiv lung, formă pe care o întâlnim în acest text extrem de rar cu valoare verbală: *Oamenii aceștia păciuiț sânt și* ***vreau a lăcui*** *cu noi.* (Fc 34,21) lat. *viri isti pacifici sunt et* ***volunt habitare*** *nobiscum*; *Și chemată venind, o au întrebat: „****Vrei a mere***[261] *cu omul acesta?"* (Fc 24,58) – lat. *cumque vocata venisset sciscitati sunt* ***vis ire*** *cum homine isto*; *De va lua Iacov muiare din ruda locului acestuia,* ***nu vreau a trăi*** (Fc 27,46) – lat. *si acceperit Iacob uxorem de stirpe huius terrae* ***nolo vivere***. Rezultatul este același în limba română atunci când traducătorii urmează o formă a conjugării perifrastice latinești, cu sensul „are de gând să facă", alcătuită din participiul viitor activ al unui verb de bază + verbul auxiliar *sum, esse, fui*: *Vis ul împăratului unul este: carele Dumnezeu* ***vrea a face****, le-au arătat lui Faraon* (Fc 41,25) – lat. *somnium regis unum est quae* ***facturus est*** *Deus ostendit Pharaoni*; sintagma alcătuită din *a vrea + infinitivul prezent* redă întocmai sensul exprimat prin forma verbală latinească.

Forma lungă a infinitivului, cu valoare verbală, se întâlnește rar, semn că pierduse foarte serios teren în fața formei scurte. Cea dintâi s-a substantivat. Numai uneori și numai precedată de prepoziția-morfem specifică infinitivului a continuat să își păstreze valoarea verbală, așa cum se poate vedea din exemplele următoare: *Și au zis: „Veniț să ne facem cetate și turn, al căruia vârv să agiungă la ceriu și să ne vestim numele mai înainte* ***de-a ne despărțire*** *preste tot pământul* (Fc 11,4); *Blagosloveniia celui ce era* ***de-a perirea*** *preste mine veniia, și inima văduvei o am mângâiat.* (Iov 29,13).

2.2.6.4.5.2. Infinitivul perfect este atestat de multe ori, semn al tendinței de extindere a acestei forme temporale: *Că din ce vom putea ști, eu și norodul Tău, a* ***fi aflat*** *noi har înaintea Ta, de nu vei umbla cu noi, să ne slăvim de toate norodele care lăcuiesc pre pământ?"* (Iș 33,16); *Aceasta va fi leagea ucigașului ce fuge, a căruia viiața trebuie să să ție, care va lovi pre aproapele său neștiind și carele ieri și alaltăieri nici o mânie împrotiva lui* ***a fi avut*** *să arată* (2Lg 19, 4); *Și nu-l vor da în mânile celui ce-l va goni a izbândi sângele; că neștiind au lovit aproapele lui, nici să vădească* ***a-i fi*** *fost neprietin mai înainte de doao sau trei zile.* (Jos 20,5); *Și pentru aceea au zis: „Cine iaste din toate neamurile lui Israil care nu s-au suit la Domnul în Masfa?" Și iată, s-au aflat lăcuitorii Iavisgalaada* ***nu fi fost*** *într-acea oaste.* (Jd 21,8); *Iov își tânguiaște necazul, pricina lui de la Dumnezeu cercând; carea o arată a nu fi fost răotatea sa, nici neștiința lui Dumnezeu, Carele ziditul de la Sâne om bine-l cunoaște.* (Iov rezum. cap.10);

Căruia el au răspuns: „Să nu să supere domnul mieu, că tu ai cunoscut norodul acesta ***a fi*** *plecat spre rău.* (Iș 32,22). Exemplele pot continua, dar pentru economia lucrării ne oprim doar la acestea. Cum la verbele tranzitive formele infinitivului perfect activ sunt omonime cu infinitivul prezent pasiv, simpla înșirare a unor forme scoase din context nu ar fi oricum concludentă.

2.2.6.4.6. Gerunziul. În afara formelor iotacizate (**2.2.6.3.**) și a întrebuințării gerunziului în formele perifrastice ale unor timpuri, trebuie remarcate alte câteva aspecte în legătură cu structura acestei forme modale.

Dorința traducătorilor de a evita rostirea dură a consoanelor favorizează uneori apariția formelor hipercorecte, cu *[i]* în loc de *[ĭ]* în sufixul specific de gerunziu: *aprinzind* (Lc 22,55); *aprinzindu(-să)* (Ir rezum. cap.52); *arzind* (Fc 34,13); *căzind* (Fc 24,52; 45,14), (Ir 30,23), (In rezum cap.18); *crezind* (Fc rezum. cap.15); *cuprinzind* (Fc rezum. cap.19); *cutezind* (Fc 44,18); *deschizind* (Fc 8,13; 42,27); *preacrezind* (Fc 39,19); *prinzind* (Fc 46,29), *prinzindu(-să)* (Ir rezum. cap.39); *purcezind* (Fc 24,10; 26,22; 28,5; 29,1; 33,3; 45,24; 46,1); *răspunzind* (Fc 15,9; 16,6; 18,27; 25,23; 37,13; 38,16), (Lc 3,11; 9,20; 13,2, 8, 14, 15, 25; 14,3, 5; 15,29; 20,39; 23,3, 40; 24,18), (In rezum. cap.18); *râzind* (Fc rezum. cap.9); *șezind* (Fc 18,1; 21,16; 37,25), (Ir 17,25); *văzind* (Fc 6,5; 9,22; 21,9, 19; 23,18; 40,16; 45,27); *vâzind*: (Fc 24,30, 64; 28,6; 39,13); *văzindu-*(Fc 19,1; 29,10; 32,2; 34,2; 40,6; 46,29); *vâzindu-*: (Fc 34,2); *nevăzind* (In rezum. cap.20). Fenomenul a fost semnalat și în alte locuri în analiza noastră (vezi **2.1.1.17.** și **2.1.2.18.2.**).

Verbul *a fugi* are două forme de gerunziu, în variație liberă: *fugând* (Fc 35,7), (Iș 14,27), (Jos 7,5; 8,15; 10,11), (Jd 5,22; 7,23; 9,40; 11, 3; 20,31), (1Sm 14,16; rezum. cap.19; 19,18), (2Sm 17,2; 18,16), (Ir rezum. cap.39; 48,45; rezum. cap.52), dar și *fugind* (Fc 31,22), (Iș 2,15), (Jos 8,7), (Jd rezum.cap.4; 4,17), (2Sm 13,37, 38; 23,11), (Iov 27,22).

Au mai fost atestate următoarele forme: ***luund*** (1Sm 27,9), (2Sm 13,9) în loc de *luând*; *purcegând* (Jd 20,20) de la *a purcede*; ***ucizându(-să)*** (1Sm rezum. cap.15) de la *a (se) ucide*, dar acestea apar destul de rar în comparație cu formele de gerunziu, obișnuite până astăzi, ale acestor verbe. De altfel, gerunziul nu este o formă verbală caracterizată prin discontinuități marcante de la o etapă de evoluție a limbii la alta.

Ar mai fi de reținut cele câteva ocurențe ale formelor negative realizate cu adverbul *nu*, asemenea modurilor predicative și infinitivului: *și am rămas în munte patruzăci de zile și patruzăci de nopți pâne* ***nu*** *mâncând și apă* ***nu*** *bând* (2Lg 9,9) – lat *et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus panem* ***non comedens*** *et aquam* ***non bibens***, aceleași structuri latinești – *panem* ***non comedens*** *et aquam* ***non*** *bibens* – sunt și în versetul următor: *Și am căzut înaintea Domnului ca și dintâi patruzăci de zile și de nopți, pâne* ***nu*** *mâncând și apă* ***nu*** *bând, pentru toate păcatele voastre care aț făcut împrotiva*

[261] Remarcăm aici folosirea formei regionale de infinitiv. În mod obișnuit însă, verbul se folosește în forma *a merge*, fiind acesta încă un argument în sprijinul ideii că aspectele cu tentă regională prea accentuată au fost evitate de traducători.

Domnului şi l-aţi învitat spre mânie. (2Lg 9,18); *zisele sale le întăreaşte şi-i îndeamnă să să lipească de Domnul,* ***nu încetând*** *a să ruga pentru dânşii* (1Sm rezum. cap.12). Fidelitatea exagerată faţă de model a putut conduce la aceste forme negative de gerunziu, care sunt, până la urmă, doar excepţii de la realizarea obişnuită a aspectului negativ cu *ne-*: ***neaflând*** (Fc 8,9), ***neaflând*** (Fc 38,20), ***neflind*** (Iş 22,14); ***neputându-*** (Iş 2,3); ***nesocotindu-*** (Iş rezum. cap.5); ***nesuferindu-*** (Iş 1 2,39); ***neştiind*** (Iş 10,26); ***nevrând*** (Iş 13,15).

Prezente în număr destul de mare, construcţiile intensive cu gerunziul susţin ideea pe care am exprimat-o mai sus în legătură cu faptul că modelul pe care traducătorii îl aflau în *Vulgata* trebuie coroborat cu suportul pe care îl găseau în graiul lor de acasă (vezi **2.2.6.4.1.4.**).Prin construcţia intensivă *râvnind râvna* din versetul: *Finees, tatăl nostru,* ***râvnind râvna*** *lui Dumnezeu, au luat testamântul vecinicii preoţii* (1Mac 2,54) – cf. lat.: *Finees pater noster* ***zelando zelum*** *Dei accepit testamentum sacerdotii aeterni.* – se sugerează intensitatea trăirii celui care a împrumutat parcă ceva din gelozia aprigă a lui Dumnezeu, „Care, asemenea unui soţ înşelat, se aprinde de mânie împotriva poporului infidel – care-L trădează prin idolatrie"[262]. Aceeaşi construcţie intensivă, cu alte semnificaţii însă, o întâlnim în următorul verset: *Ilie,* ***râvnind râvna*** *legii, s-au râdicat în ceriu.* (1Mac 2,58), unde exprimă zelul de care vechiul profet a dat dovadă în respectarea legii, zel pentru care a fost răsplătit prin ridicarea la cer.

Reperabilă şi astăzi în vorbire este construcţia intensivă din fragmentul următor: *Şi fraţii,* ***cu*** *multe* ***daruri dăruindu-i,*** *la tată îi trimite* (Fc rezum. cap.45). De fapt, întreaga secvenţă pare luată dint-un basm popular românesc, fapt susţinut aici şi de oralitatea generată prin anacolut: *şi fraţii (...) la tată îi trimite.* Nu e mai puţin sugestiv versetul *Iscodit-au fărălegiuiri, scăzut-au* ***iscodind cu iscodire.*** Ps(63,7), unde sunt prezente trei cuvinte coradicale: de două ori verbul *a iscodi* şi o dată substantivul *iscodire*, care, împreună cu celelalte două cuvinte, *fărălegiuire* şi *a scădea* „a se slei de putere", vorbesc despre starea celui care doreşte să facă răul cu orice preţ.

2.2.6.4.7. Pentru **modul participiu** consemnăm doar formele verbului *a sta*, cu reduplicare, în alcătuirea unor timpuri compuse[263]: ***am stătut:*** *ind. pf.c. 1.sg.* (1Sm 1,26), (Ir 18,20), ***aţi stătut:*** *ind. pf.c. 2.pl.*(Ir 7,10), ***au stătut:*** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* (Fc 41,46; 43,15), (Iş 9,10; 14,20; 19,17; 20,18, 21; 34,5), (Ir 14,6; 19,14; 46,15; 48,45) etc., ***stătut-au:*** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* (Iş 15,8), (Iov 4,16; 32,16), ***ar fi stătut:*** *cond. pf. 3.pl.* (Ir 23,22) şi, mai rar, fără reduplicare ***au stat:*** *ind. pf.c. 3.sg./pl.* (Jos 24,1), (2Sm 2,28), (Iov 9,4).

2.2.6.4.8. Supinul cunoaşte mai multe atestări aici, în comparaţie cu atestările din textele anterioare, fapt care susţine afirmaţia potrivit căreia întrebuinţarea acestei forme se extinde tot mai mult, pe măsură ce textele sunt mai aproape de perioada modernă[264]: ***(la) arat*** (Iov 39,10); ***(de) băut*** (Fc 19,34), (Iş 17,1); ***(de/la) beut*** (Fc 19,35; 24,14, 17, 18, 46; 30,38), (Iş 2,19), ***(de) îmbrăcat*** (Fc 28,20); ***(de) lăcuit*** (Iş 1,11; 16,34), (Jos 14,4; 20,4; 21,2); ***(de) mâncat*** (Fc 1,30; 28,20), (Iş 16,8, 15, 16, 21); ***(de) păscut*** (1Sm 28,24); ***(de) pitulat*** (Iov 16,19); ***(de) rămas*** (Fc 24,23, 25); ***(de) trăit*** (Fc 45,7).

2.2.7. Adverbul este o clasă bine reprezentată, adverbelor primare adăugându-li-se un număr important de adverbe formate prin derivare cu sufixul adverbial *-eşte* sau prin conversiune, în mod obişnuit, din adjectiv, substantiv, numeral.

Acar „măcar", „fie...fie" este un adverb regional, împrumutat din limba maghiară (<mg. *akár*), care se poate întrebuinţa atât urmat de un pronume relativ, de un adverb relativ sau de o conjuncţie: *Acum dară de ai ceva la mână sau cinci pâni, dă-mi, sau* ***acar ce*** *vei afla* (1Sm 21,3); *şi căzind unul* ***acar carele*** *întâiu va auzi, oricare va auzi şi va zice: «Făcutu-s-au rană în norodul care urma după Avisalom»* (2Sm 17,9); *Întrebaţi* ***pre acar carele*** *dintre călători şi togma aceastea îl veţi cunoaşte a le înţeleage* (Iov 21,29), cât şi corelat cu el însuşi, *acar... acar: Mâna nu-l va atinge, ci cu pietri să va zdrobi, au cu săgeţ să va săgeta;* ***acar*** *dobitoc de va fi,* ***acar*** *om, nu va trăi* (Iş 19,13); *Ascultaţi-i şi ce e drept judecaţi, acar moştean fie el,* ***acar*** *nimearnic* (2Lg 1,16); *Iară de vei vrea a mânca şi mâncarea cărnurilor te va îndulci, ucide şi mâncă lângă blagoslovenia Domnului, Dumnezeului tău, carea ţ-au dat în cetăţile tale,* ***acar*** *necurat de va fi, adecă întinat şi slab,* ***acar*** *curat, adecă întreg şi fără mache* (2Lg 12,15); *Şi vei cumpăra dintr-aceiaş bani orice-ţi va plăcea, acar din ciurde, acar din oi şi vin şi altă beautură şi tot ce pofteşte sufletul tău.* (2Lg 14,26); ***acar*** *bou,* ***acar*** *oaie vor jârtvui, vor da preotului un arm şi pântecele* (2Lg 18,3); ***Acar*** *vestiţi vorfi fiii lui,* ***acar*** *nevestiţi, nu va înţeleage* (Iov 14,21); *Acar bun e,* ***acar*** *rău glasul Domnului, Dumnezeului nostru, la Carele te trimitem, vom asculta, ca să ne fie bine când vom auzi glasul Domnului, Dumnezeului nostru.* (Ir 42,6).

Apropierea sau depărtarea în spaţiu din perspectiva subiectului vorbitor se organizează în trei termeni corelativi: adverbele *aici* (*aicea, aice*) arată locul cel mai apropiat de vorbitor; *aci, aciia, acoleá* exprimă situarea în spaţiu la o distanţă ceva mai mare faţă de vorbitor, dar mai mică decât cea exprimată prin adverbul *acoló* (*colo*). Distincţia operată de H. Tiktin (în DRG, sub *acolea*) este reluată de V. Arvinte[265], care precizează originea şi sensurile adverbelor în discuţie. Analiza acestor adverbe în textul de la 1760 ne-a condus la concluzia că această distincţie semantică a fost consecvent urmărită de traducători, mereu atenţi la nuanţele pe care cuvintele le puteau dezvolta în limba română.

Adverbul ***aici***, precedat sau nu de prepoziţie, cunoaşte variantele ***aici:*** (Jos 2,2; 15,4; 18,6, 8), (1Sm 1,26; 7,12; 9,11; 14,36, 38; 16,11; 21,8, 9; 23,3), (2Sm 1,10; 5,6; 11,12; 18,30), (Ir 31,8; 38,10; 48,47; 50,5; 51,64) şi ***aicea:*** (Jos 18,6), (1Sm 9,12), (2Sm 7,18), (Ir 22,11), ***aice*** (Iş 9,28) şi corespunde, în contextele pe care le-am analizat, lat. ***hic*** „locul acesta, unde stau eu": *Bătrânilor au* ***zis:*** *„Aşteptaţ* ***aici*** *până ne vom întoarce la voi. Aveţ pre Aaron şi Hur cu voi; de să va naşte ceva întrebare, veţ aduce la ei".* (Iş 24,14) – lat. *senioribus ait expectate* ***hic*** *donec revertamur ad vos habetis Aaron et Hur vobiscum si quid natum fuerit quaestionis referetis ad eos*; *Rugaţi pre Domnul să înceate tuneturile lui Dumnezeu şi grindinea, să vă slobozu,*

---

[262] Anania 2001, p.1391.

[263] Am precizat că este vorba despre forme verbale compuse, pentru că şi astăzi participiul adjectiv de la *a sta* este *stătut: apă* ***stătută****, ouă* ***stătute*** şi mai rar *stat*: *Timpul* ***stat*** *acolo nu poate fi considerat pierdut.*

[264] *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.343.

[265] STLFAC., p.81 şi NORMELE (1688), p.LIV.

și mai mult ***aice*** *să nu mai rămâneț* (Iș 9,28) – lat. *orate Dominum et desinant tonitrua Dei et grando ut dimittam vos et nequaquam* ***hic*** *ultra maneatis*; lat. ***huc*** „spre locul unde sunt eu": *Iară El: „Să nu te apropii – au zis –* ***aici****. Dezleagă încălțămintele din picioarele tale, că locul în carele stai pământ sfânt* ***iaste*** (Iș 3,5) – lat. *at ille ne adpropies inquit* ***huc*** *solve calciamentum de pedibus tuis locus enim in quo stas terra sancta* ***est***; lat. ***hinc*** „de aici (de unde sunt eu): *Cerceta-vă-va Dumnezeu, luaț oaseale meale* ***de aici*** *cu voi!* (Iș 13,19) – lat. *visitabit vos Deus efferte ossa mea* ***hinc*** *vobiscum* sau, fără a corespunde vreunui adverb din textul-sursă, este impus de context: *Și au zis vrăjitorii către Faraon: „****Degetul lui Dumnezeu iaste aici****". Și s-au învărtoșat inima lui Faraon și nu i-au ascultat, precum poruncise Domnul* (Iș 8,19) – lat. *et dixerunt malefici ad Pharao* ***digitus Dei est*** *induratumque est cor Pharaonis et non audivit eos sicut praeceperat Dominus.*

Al doilea termen corelativ este adverbul *aci*, în varianta *acii*, prin care, în contextele analizate, se echivalează lat. ***adesse*** „a fi de față": *Și căutând încoace și încolo și nime a fi* ***aci*** *văzând, lovind eghipteanu, l-au ascuns în năsip* (Iș 2,12) – lat *cumque circumspexisset huc atque illuc et nullum* ***adesse*** *vidisset percussum Aegyptium abscondit sabulo*; *Și au zis Saul norodului care era cu el: „Cercați și vedeți cine s-au dus din voi". Și cercând, s-au aflat a nu fi* ***aci*** *Ionathan și armașul lui* (1Sm 14,17) – lat. *cumque requisissent reppertum est non* ***adesse*** *Ionathan et armigerum eius.* Același adverb se întâlnește, dar cu sens temporal, în locuțiunea adverbială ***de aci înainte*** „de acum încolo": *Și au luat Samuil cornul cu untul-de-lemn și l-au uns în mijlocul fraților lui și s-au îndreptat Duhul Domnului din zioa aceaea spre David* ***și de aci înainte***; *și sculându-să Samuil, s-au dus în Ramatha*. (1Sm 16,13) – lat. *tulit igitur Samuhel cornu olei et unxit eum in medio fratrum eius et directus est spiritus Domini in David a die illa et* ***in reliquum*** *surgensque Samuhel abiit in Ramatha* (***in reliquum*** „în rest"), în timp ce forma *aciia* am consemnat-o precedată de prepoziția *de*, având sensul „de acum încolo, de acum înainte": *De* ***aciia*** *povățuiaște Dumnezeu pre Israil nu prin Filisteia, ci prin pustie. Oasele lui Iosif cu sine le duce și stâlp de foc și de nor iaste povață călătoriii.* (Iș rezum. cap.13).

Cu sensul „pe aici, prin apropiere" se întrebuințează și adverbul *acolea*, care în contextele analizate echivalează lat *ibi*, adverb ce corespunde pronumelui demonstrativ determinativ ***is***, care se referă la o persoană sau la un lucru despre care a mai fost vorba: *Și trecând multe zile și* ***acolea*** *zebovind, uitându-să Avimeleh, împăratul palestineanilor, prin fereastră, l-au văzut jucându-să cu Reveca, muiarea sa* (Fc 26,8) – lat *cumque pertransissent dies plurimi et* ***ibi*** *demoraretur prospiciens Abimelech Palestinorum rex per fenestram vidit eum iocantem cum Rebecca uxore sua*; *Iară ea au făcut a să sui bărbații în umbrariul casii sale și i-au acoperit cu paie de in, care era* ***acolea*** (Jos 2,6) – lat *ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suae operuitque eos lini stipula quae* ***ibi*** *erat*; *Iară muierea, depărtându-să întunearecul, au venit la ușea căsii unde rămânea domnul său și* ***acolea*** *au căzut* (Jd 19,26) – lat. *at mulier recedentibus tenebris venit ad ostium domus ubi manebat dominus suus et* ***ibi*** *corruit*; *Și era acolea un bărbat oarecarele din slugile lui Saul în zioa aceaea, înlontru în cortul Domnului, și numele lui Doeg idumeul, foarte puternic, din păstorii lui Saul.* (1Sm 21,7) – lat. *erat autem* ***ibi*** *vir de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini et nomen eius Doec Idumeus potentissimus pastorum Saul*; *Și au zis David către Aviathar: „Știiam în zioa aceea că, fiind acolea Doeg idumeul, fără îndoială va vesti lui Saul, deci sânt vinovat tuturor sufletelor tătâni-tău"* (1Sm 22,22) – lat. *et ait David ad Abiathar sciebam in die illa quod cum* ***ibi*** *esset Doec Idumeus procul dubio adnuntiaret Saul ego sum reus omnium animarum patris tui*; *Și s-au mâniiat cu urgie Domnul împrotiva Ozei și l-au lovit pentru îndrăznirea, care au murit acolea, lângă sicriiul lui Dumnezeu.* (2Sm 6,7) – lat. *iratusque est indignatione Dominus contra Ozam et percussit eum super temeritate qui mortuus est* ***ibi*** *iuxta arcam Dei.*

Adverbul *acolo*, prin care se exprimă depărtarea, cunoaște, în mod firesc, și cele mai multe ocurențe: (Fc 2,10, 12; 11,7, 9, 31; rezum. cap.12; 12,7, 8, 10; rezum. cap.13; 13,4, 18; 14,10; 18,7, 16, 22, 28, 29, 30, 31, 32; 19,2, 17, 22; 20,1; 21,15, 31, 34; 22,2, 5, 19; 24,4, 6, 7, 8, 54; 25,10; 26,17, 20, 22, 25; 27,45; 28,2, 6; 31,54; 32,13; 33,20; 35,1, 3, 7, 16, 21; 38,2, 22; 39,20; 41,12; 43,18, 25; 45,11, 18; 46,1, 3, 4, 29; 49,24, 31), (Jos 2,16, 22; 3,1; 4,5, 8, 9; 6,11; 10,38; 11,11; 14,15; 15,4, 8, 15; 18,1, 12; 19,13, 34; rezum. cap.20), (Jd 1,7, 11, 26; 2,5; 5,11; 6,24; 7,4; 8,8; 9,21, 50; 11,29; 14,1, 19; 16,1, 2, 27, 30; 17,7; rezum. cap.18; 18,2, 13; 19,13, 15; 20,4, 20, 27; 21,4, 9), (1Sm 1,3, 22, 28; 6,14; 7,6, 17; 9,6; 10,3, 5, 22; 11,14, 15; 14,18, 34; 20,6; rezum. cap.21; 21,6; 22,1; 23,22; 24,1, 4; 26,4; 27,5; 31,7, 12), (2Sm 1,21; rezum. cap.2; 2,4, 18; 3,27; 4,3; 5,21; 13,38; 14,2, 32; 15,21, 29; 16,5, 14; 18,7, 8; 20,1; 21,13; 23,9, 11; 24,25), în timp ce forma *colo* se întâlnește numai cu totul izolat: (1Sm 20,37).

Adverbul *acum* are în mod obișnuit această formă (Fc 2,23; 3,22; 4,11; 12,19; 13,14; 14,3; 19,37; 20,7; 21,7; 24,42; 26,22; 27,8, 36, 43; 29,32, 34, 35; 30,30; 31,13, 28, 35, 42; 32,5, 10; 35,20; 41,33, 35; 43,21; 44,28; 46,30, 34; 50,20), rar forma *acuma* (Fc 22,12; 40,7) și numai izolat *acumuș* (Fc 42,15).

Provenit prin conversiune din adjectiv, *adevărat* cunoaște multe atestări: (Fc 18,13; 28,16; 38,23; 44,32), (Iș 23,33), (2Lg 13, 14; 17, 4; 22,21), (Jos 2,4; 7,20; 14,7), (1Sm 10,24; 20,3, 9; 25,21; 26,4), (2Sm 19,6), (Iov 5,2; 9,2; 21,27; 33,27; 34,12; 36,4; 39,32), (Ir 2,11; 3,23; 8,8; 16,19; 23,22; 44,29), el intrând și în alcătuirea locuțiunii adverbiale *cu adevărat* „într-adevăr", „realmente": (Fc 16,13; 20,12), (2Lg 24, 3; 31, 17), (1Sm 24,21), (2Sm 24,13), (Ir rezum. cap.4).

Aanlizând câteva contexte pentru a vedea ce cuvinte latinești se echivalează în traducerea românească prin adverbul *adevărat* sau prin locuțiunea adverbială *cu adevărat*, am constatat că de fiecare dată cuvântul din textul-sursă este un adverb, a cărui componentă semantică de bază este aceea cuprinsă și în adverbul românesc. Traducătorii români nu au avut însă la dispoziție decât o modalitate de a exprima acest sens, dacă ținem seama de faptul că adverbul și locuțiunea din care face parte sunt foarte apropiate: ***Cu adevărat*** *aici am văzut dosul Celui ce m-au văzut pre mine* (Fc 16,13) – lat. ***profecto*** *hic vidi posteriora videntis me*; *profecto* „desigur, fără îndoială"; *Au doară* ***adevărat*** *voiu naște, vechie fiind?* (Fc 18,13) – lat. *num* ***vere*** *paritura sum anus*; *vere* „într-adevăr"; *Și, într-alt chip,* ***cu adevărat*** *și sora mea este, fiica tătânea-mieu, iară nu fiica maicii meale, și o am luat muiare.* (Fc 20,12) – lat. *alias autem* ***et vere*** *soror mea est filia patris mei et non filia matris meae et duxi eam uxorem*; *Și deșteptându-să Iacov din somn, au zis: „****Adevărat****, Domnul este în locul acesta, și eu nu știiam!"* (Fc 28,16) – lat. *cumque evigilasset Iacob de somno ait* ***vere*** *Dominus est in loco isto et ego nesciebam*; *Zis-au Iuda: „Fie ei!* ***Adevărat*** *nu ne poate părî de minciună. Eu am trimis iedul carele i-am făgăduit și tu nu o ai aflat".* (Fc 38,23) – lat. *ait Iudas habeat sibi* ***certe*** *mendacii nos arguere non poterit ego misi hedum quem promiseram et tu non invenisti eam*; *certe* „cu siguranță";

Eu ***adevărat*** *sluga ta să fiu, carele pre acesta l-am luat întru a mea credință* (Fc 44,32) – lat. *ego* ***proprie*** *servus tuus qui in meam hunc recepi fidem*; *proprie* „propriu vorbind". Este încă o dovadă despre „strâmtarea" limbii române în raport cu o mare limbă de cultură cum era latina. Raportul este aici de 4 la 1, ceea ce vorbește clar despre dificultatea de a transpune într-o limbă încă puțin exersată un text de asemenea amploare. Nu este exclus ca rezerva față de alte echivalări posibile prin cuvinte din limba populară sau prin cuvinte împrumutate să se explice prin teama traducătorilor de a greși. Si nu trebuie să uităm că trecuseră peste două secole și jumătate de exersare a limbii române ca limbă de cultură, iar *Biblia* era acum la cea de a doua traducere integrală în limba română.

Adverbul *aiurea*, înregistrat în dicționarele noastre și în varianta *aire*, are în acest text forma *airi*: *Moștenirea noastră s-au întors la streini, casele noastre* ***la cei de airi***. (Tng 5,2) – lat. *hereditas nostra versa est ad alienos domus nostrae ad* ***extraneos***. Traducătorul român încearcă aici o nuanțare, trauducând *ad alienos* prin *la streini*, iar *ad extraneos* printr-o sintagmă în care intră adverbul *airi*: *la cei de airi* „la cei din altă parte".

Adverbul *ales*, provenit prin conversiune din adjectiv, are sensul „îndeosebi": *Că în tot pământul pâne nu era și dosădisă foametea pământul,* ***ales*** *Eghiptul și Hanaan* (Fc 47,13) – lat. *in toto enim orbe panis deerat et oppresserat fames terram* ***maxime*** *Aegypti et Chanaan*; *maxime* „îndeosebi, mai ales". Cu același sens se întrebuințează locuțiunea adverbială *mai ales*, în structura căreia intră adjectivul *ales* la gradul comparativ de superioritate: ***Mai*** *ales zicându-i Domnul: „Întoarce-te la pământul părinților tăi și la neamul tău și oi fi cu tine!* (Fc 31,3) – lat. *maxime dicente sibi Domino revertere in teram patrum tuorum et ad generationem tuam* (...); *Și, deacă să va rândui, nu-ș va înmulți caii, nici va întoarce norodul în Eghipt, înălțându-să cu numărul călărimeai* ***mai ales*** *că v-au poruncit Domnul ca nu cumva să vă mai întoarcă pre aceea cale.* (2Lg 17,16) – lat. *cumque fuerit constitutus non multiplicabit sibi equos nec reducet populum in Aegzptum equitatus numero sublevatus* ***praesertim*** *cum Dominus praeceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini*; *praesertim* „mai cu seamă", „mai ales"; *„De ani o sută și doaozăci sânt astăzi, nu pociu mai mult ieși și a întra,* ***mai*** *ales că și Domnul mi-au zis: «Nu vei treace Iordanul acesta!»"* (2Lg 31,2) – lat. *et dixit ad eos centum viginti annorum sum hodie non possum ultra egredi et ingredi* ***praesertim*** *cum et Dominus dixerit mihi non transibis Iordanem istum.*

Tot prin conversiune din adjectiv a rezultat adverbul *arătat* „evident", „în mod cert": *Să nu asculț cuvintele proorocului aceluia sau a visătoriului, că vă ispitește pre voi Domnul, Dumnezeul vostru, ca* ***arătat*** *să fie de-L iubiț au nu în toată inima și în tot sufletul vostru* (2Lg 13,3) – lat. *non audies verba prophetae illius aut somniatoris quia temptat vos Dominus Deus vester ut* ***palam*** *fiat utrum diligatis eum an non in toto corde et in tota anima vestra*; *palam* „în fața lumii", „pe față", „aievea".

Frecvent, în textele vechi, cu deosebire în interogații retorice cu verbul la forma afirmativă, întâlnim construcția adverbială *au doară* „oare", iar textul analizat nu face excepție. Traducătorii au echivalat prin *au doară* lat. *num, numquid* „oare, poate că, cumva": *Și au zis Dumnezeu către Cain: „Unde-i Avel, fratele tău?". Carele au răspuns: „Nu știu.* ***Au*** *doară păzitoriu fratelui mieu sânt eu?"* (Fc 4,9) – lat. *et ait Dominus ad Cain ubi est Abel frater tuus qui respondit nescio* ***num*** *custos fratris mei sum*; *Și au zis Dumnezeu către Avraam: „Pentru ce au râs Sara zicând: «****Au*** *doară adevărat voiu naște, vechie fiind?»* (Fc 18,13) – lat. *dixit autem Dominus ad Abraham quare risit Sarra dicens* ***num*** *vere paritura sum anus*; ***Au*** *doară lui Dumnezeu este ceva cu greu?* (Fc 18,14) – lat. ***numquid*** *Deo est quicquam difficile*; *Și au zis Domnul: „****Au*** *doară voi putea ascunde de către Avraam cele ce oi să fac"* (Fc 18,17) – lat. *dixitque Dominus* ***num*** *celare potero Abraham quae gesturus sum*; *Și apropiindu-să, au* ***zis:*** *„****Au*** *doară vei pierde dreptul cu cel necredincios?"* (Fc 18,23) – lat. *et adpropinquans ait numquid perdes iustum cum impio*; *Întrat-ai – au zis – ca un nimearnic,* ***au*** *doară să ne judeci?* (Fc 19,9) – lat. *ingressus es inquiunt ut advena* ***numquid*** *ut iudices.* Alte ocurențe în *Cartea Facerii* (19,20; 20,4; 24,5; 27,36, 38; 29,5, 15; 30,2; 31,14; 34,31; 37,8, 10; 41,38, 39; 50,19); ***Au*** *doară am zis: „Aduceți-m" și „Din averile voastre dați-m"?* (Iov 6,22) – lat. ***numquid*** *dixit adferte mihi et de substantia vestra donate mihi*; ***Au*** *doară mare sânt eu au chit*[266]*, că m-au încungiurat cu închisoare?* (Iov 7,12) – lat. ***numquid*** *mare sum ego aut cetus quia circumdedisti me carcere*; ***Au*** *doară Dumnezeu înșală judecata?* (Iov 8,3) – lat. ***numquid*** *Deus subplantat iudicium.* Alte atestări ale construcției adverbiale *au doară* în *Cartea lui Iov* (10,3, 4, 5, 20; 13,7, 8; 15,7, 8, 11; 16,3; 18,4; 21,4, 22; 22,4, 15; 25,3, 4; 26,2; 27,9; 31,3, 15; 34,17, 33; 37,15, 16; 38,12, 16, 17, 18, 22, 31, 32, 33, 34, 35, 39; 39,1, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 26, 27; 40,3, 21, 22, 23, 24, 26).

Adverbul *au* poate fi însoțit și de *nu*, construcția adverbială *au nu*, specifică interogațiilor retorice negative, echivalând în acest text lat. *nonne* „oare nu?": ***Au nu****, de vei face bine, vei lua? Iară de faci rău, îndată în ușe va fi păcatul, ce supt tine va fi pofta lui și tu îl vei stăpâni".* (Fc 4,7); ***Au nu*** *însuș mi-au zis: «Sora mea este!» și ea au* ***zis:*** *«Fratele mieu este!»* (Fc 20,5); *Și au zis către socru-său: „Ce ai vrut a face?* ***Au nu*** *pentru Rahil ț-am slujit? Pentru ce m-ai înșelat?"* (Fc 29,25); ***Au nu*** *Tu l-ai îngrădit pre el și casa lui și toate averile prinprejur (...)?* (Iov 1,10); ***Au nu*** *m-am tânguit?* ***Au nu*** *m-am tăcut? Au* ***nu*** *m-am odihnit? Și au venit preste mine mănia* (Iov 3,26); ***Au nu*** *ca laptele m-ai muls și ca cașul m-ai întegat?* (Iov 10,10). Alte atestări ale adverbului *au nu* în *Cartea lui Iov* (11,11; 14,4; 18,5; 22,20; 26,4; 31,4). Exemplele excerptate din cele două cărți biblice sunt, credem, în măsură să demonstreze că încă nu se face înlocuirea acestor adverbe cu *oare*, care, în cele două cărți analizate, *Cartea Facerii* și *Cartea lui Iov*, cunoaște o singură atestare: *„****Oare*** *ce-i aceasta care ne-au făcut Dumnezeu?"* (Fc 42,28).

Omonimia construcției adverbiale *au nu* cu conjuncția *au* urmată de adverbul de negație *nu* se rezolvă în context: *Pogorî-mă-voi și* ***voi*** *vedea de cumva strigarea carea au venit la mine cu fapta o au plinit;* ***au nu*** *este așa, să știu* (Fc 18,21); *Iară el să uita la ea tăcând, vrând a ști de cumva nărocită cale ei va fi făcut Domnul* ***au nu.*** (Fc 24,21); *Și au zis Isaac: „Apropie-te încoace, să te pipăiesc, fiiul mieu, și să cerc de ești tu fiiul mieu, Isav,* ***au nu****".* (Fc 27,21).

Un adverb regional, cu circulație în Transilvania și parțial în Moldova[267], frecvent întâlnit în acest text, este *batăr* (<mg. *bátor*): (2Lg 32,29), cu varianta *batâr*: (Fc 17,18), (Jos 7,7; 22,20), (Jd 9,29), (1Sm 1,18), (Iov 6,2; 10,18; 11,5; 13,5; 16,22;

---

[266] În mod inexplicabil, în varianta transcrisă pe curat a textului de la 1760, copistul a interpretat forma *chit* drept *cât*, situație în care versetul devine: *Au doară mare sânt eu au* ***cât****, că m-au încungiurat cu închisoare?*

[267] Cf. Al. Ciorănescu, DER, p.84.

20,23; 39,35). Iată şi câteva actualizări contextuale pentru acest adverb: ***Batăr*** *de-ar înţăleage şi de ar cunoaşte şi ceale mai de apoi de le-ar socoti* (2Lg 32,29), *Şi au zis cătră Dumnezeu: „**Batâr** Ismail de ar trăi înaintea Ta".* (Fc 17,18), *Batâr de s-ar cumpăni păcatele meale, cu carele m-am făcut vreadnic de mânie şi de pedeapsa carea pătimesc, în cumpănă.* (Iov 6,2), *Pentru ce m-ai scos din zgău? Care batâr de m-aş fi fost mistuit, să nu mă vază ochiul* (Iov 10,18), *Şi batâr de-ar vorbi Dumnezeu cu tine şi de ş-ar deşchide buzele Sale ţie* (Iov 11,5).

Derivat pe terenul limbii române cu sufixul modal *-eşte* de la adjectivul *bolând* „nebun" (<mg. *bolond*) adverbul *bolânzeşte* „nebuneşte" este o prezenţă firească într-un text provenind dintr-o arie lingvistică marcată de influenţa maghiară[268]. Trebuie spus că în acest text este şi cea dintâi atestare a cuvântului[269]. Atestările cuvântului sunt în varianta *bolunzeaşte*: *Întru toate acestea n-au păcătuit Iov cu buzele sale, nici **bolunzeaşte** ceva au grăit împrotiva lui Dumnezeu.* (Iov 1,22), *Iară Iov **bolunzeaşte** au grăit, şi cuvintele lui nu răsună învăţătura.* (Iov 34,35), *Că **bolunzeaşte** au lucrat păstorii şi pre Domnul nu L-au căutat; pentru aceaea n-au înţeles şi toată turma lor s-au răsipit* (Ir 10,21).

Construcţia adverbială interogativă *că ce* „de ce", confundată cu conjuncţia *căci*[270], se întâlneşte în textele vechi mai ales în forma *că ci*[271]; în acest text este atestată chiar în forma *căci*, rarisim *căce*[272], redând adverbul lat. *cur* „de ce?, pentru ce?", mai rar adverbul *quare* „de ce?": *Şi au zis Domnul cătră el: „Pentru ce te-ai mâniiat şi **căci** au căzut faţa ta?"* (Fc 4,6) – lat. *dixitque Dominus ad eum quare maestus es et **cur** concidit facies tua, Şi au zis cătră dânsul: „Întră, blagoslovitul Domnului! **Căci** stai afară? Ţ-am gătit casă şi loc cămilelor"* (Fc 24,31) – lat. *dixitque ad eum ingredere benedicte Domini **cur** foris stas praeparavi domum et locum camelis; Şi chemându-l, i-au zis: „Chiar iaste că muiare ta iaste. **Căci** ai minţit că ţi-i sor?"* (Fc 26,9) – lat. lat. *et accersito ait perspicuum est quod uxor tua sit **cur** mentitus es sororem tuam esse; După aceea oi trimite şi te voi aduce de acolo aici. **Căci** să mă sărăcesc de amândoi fiii într-o zi?* (Fc 27,45) – lat. *postea mittam et adducam te inde huc **cur** utroque orbabor filio in una die; **Căci,** neştiind eu, ai vrut a fugi şi a nu-m spune, să te petrec cu bucurie şi cu cântări şi cu timpane şi cu alăute* (Fc 31,27) – lat. ***cur** ignorante me fugere voluisti nec indicare mihi ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et cithara; Fie, la ai tăi a mearge pofteai şi-ţ era dor de casa tătânea-tău. **Căci** ai furat idolii miei?* (Fc 31,30) – lat. *esto ad tuos ire cupiebas et desiderio tibi erat domus patris tui **cur** furatus es deos meos; Întrebatu-l-au Iacov: „Spune-mi cu ce nume te chemi?" Răspuns-au: „**Căci** cerci numele Mieu?"* (Fc 32,29) – lat. (...) *respondit **cur quaeris** nomen meum; I-au întrebat, zicând: „**Căci**-i mai tristă decât până acuma faţa voastră?"* (Fc 40,7) – lat. *sciscitatus est dicens cur tristior est hodie solito facies vestra; **Căci** aţi răsplătit rău pentru bine?* (Fc 44,4) – lat. ***quare** reddidistis malum pro bono, Carii i-au răspuns: „**Căci** grăiaşte aşa domnul nostru, să-i fie făcut slujile tale atâta răutate?* (Fc 44,7) – lat. *qui responderunt **quare** sic loquitur dominus noster ut servi tui tantum flagitii commiserint; Cărora el le-au zis: „**Căci** aţ vrut a face aşa? Au nu ştiţi că nu iaste mie aseaminea în cunoştinţa găciturii?"* (Fc 44,15) –lat. *quibus ille ait **cur** sic agere voluistis an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia; Şi sfârşindu-să preţul cumpărătorilor, au venit | tot Eghiptul la Iosif zicând: „Dă-ne pâini! **Căci** murim înaintea ta, sfârşindu-să banii?"* (Fc 47,15) – lat. *cumque defecisset emptoris pretium venit cuncta Aegyptus ad Ioseph dicens da nobis panes **quare** morimur coram te deficiente pecunia; Căci dară om muri trăind tu? Şi noi şi pământul nostru ai tăi om fi: cumpără-ne spre slujba împărătească şi ne dă seminţă, ca nu perind lucrătoriul, să să întoarcă pământul spre pustiire".* (Fc 47,19) – *lat. **cur** ergo morimur te vidente et nos et terra nostra tui erimus eme nos in servitutem regiam et praebe semina ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem; Iară el trăgând îndărăpt mâna, au ieşit altul. Şi au zis muiare: „Că ce s-au împărţit pentru tine păreatele?"* (Fc 38,29) – lat. *illo vero retrahente manum egressus est alter dixitque mulier quare divisa est propter te maceria;*

Conjuncţia *căci* – spre deosebire de adverbul *căci (căce)* – echivalează două conjuncţii: lat. *quod* „deoarece" şi lat. *quia* „fiindcă". Poate, de asemenea, echivala pronumele relativ-interogativ *quod* (ac. n. sg.) „şi de aceea". *Şi s-au rugat Isaac Domnului pentru muiarea sa, căci era stearpă; Carele l-au ascultat şi au dat zămislire Revechii.* (Fc 25,21) – lat. *deprecatusque est Dominum pro uxore sua eoquod esset sterilis qui exaudivit eum et dedit conceptum Rebeccae; Isaac iubiia pre Isav, căci din vânatul lui mânca, şi Răveca iubie pre Iacov* (Fc 25,28) – lat. *Isaac amabat Esau eo quod de venationibus illius vesceretur et Rebecca diligebat Iacob; Isaac (...) să înfruntă de la Avimeleh, **căci** au zis că Reveca i-i soră* (Fc rezum. cap.26); *În sfatul lor să nu vie sufletul mieu şi în adunarea lor să nu fie mărirea mea, căci băsăul său au ucis bărbatul şi întru vrearea sa au săpat zidul.* (Fc 49,6) – lat. *quia in furore suo occiderunt virum* (...); *Răspus-au Iacov: „**Căci** am purces neştiind tu, m-am temut să nu iai cu putearea fetele tale"* (Fc 31,31) – lat. *respondit Iacob quod inscio te profectus sum timui ne violenter auferres filias tuas;* aici *quod* „şi de aceea".

Adverbul *chiar* (<lat. *clarus*) „clar", „evident", „limpede" redă fie valoarea lat. *clare*: *Că ochii lui Israil păingina pentru adânci bătrâneaţă şi nu putea **chiar** vedea* (Fc 48,10) – lat. *oculi enim Israhel caligabant prae nimia senectute et clare videre non poterat; Şi, grăind Saul câtră preot, gâlceavă mare s-au pornit în tabăra filisteilor şi creştea încet şi **mai chiar** răsuna.*

---

[268] Totuşi, traducătorii textului nostru nu mai sunt atât de permisivi faţă de maghiarisme. Numărul lor într-un text de o asemenea întindere este destul de mic, iar prezenţa lor nu este deloc rebarbativă.

[269] Cf. MDA, I, unde prima atestare este în Dimitrie Ţichindeal, *Filosoficeşti şi politiceşti prin fabule moralnice învăţături*, Buda, 1814.

[270] Ovid Densusianu, ILR, II, p.164; V. Arvinte, ST.L.FAC., p.81 şi NORMELE (1688), p.LVI.

[271] Manuscrisul acestui text a impus scrierea legată a celor două cuvinte în forma *căci* (cf. facsimilele la locurile indicate în trimiteri); forma *că ce* a fost transcrisă în două cuvinte, deşi distanţa dintre cei doi constituenţi ai cuvântului nu este semnificativ mai mare decât în unele cazuri ale notării formei *căci*. Dacă forma *că ce* ar fi consecvent întrebuinţată, am putea trage concluzia că atunci când se foloseşte astfel nu se mai confundă cu conjuncţia *căci*.

[272] Consecvenţa cu care se întrebuinţează această construcţie adverbială în prima carte biblică ne-a convins că nu poate fi altfel în celelalte cărţi. Fără a mai urmări şi textul latin, vom analiza printr-un sondaj arbitar câteva contexte din alte cărţi: *Şi ieşind a doua zi au văzut doi o vreai certându-să. Şi au zis celui ce făcea nelegiuirea: „**Căci** baţi pre aproapele tău?"* (Iş 2,13); *Carele întorcându-să la Raguil, tatăl său, au zis cătră dânsăle: „**Căci** mai curund de obicinuit aţi venit".* (Iş 2,18); *Zis-au cătră dânşii împăratul Eghiptului: „**Căci**, Moisii şi Aaron, dezmânţat norodul de la lucrurile sale; duceţi-vă la greotăţile voastre".* (Iş 5,4); *Pentru ce n-am murit în zgău, ieşind din pântece, **căci** îndată n-am perit?* (Iov 3,11); ***Căci** m-am cuprins în braţă, **căci** m-am aplecat cu tâţăle* (Iov 3,12); *Ce iaste omul, că-l măreşti? **Căci** pui preste el inima Ta?* (Iov 7,17).

(1Sm 14,19) – lat. *cumque loqueretur Saul ad sacerdotem tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum crescebatque paulatim et* ***clarius***, fie valoarea lat. *perspicuum*, sinonim cu cel dintâi în latină: *Şi chemându-l, i-au zis: „Chiar iaste că muiare ta iaste. Căci ai minţit că ţi-i sor?"* (Fc 26,9) – lat. *et accersito ait* ***perspicuum*** *est quod uxor tua sit cur mentitus es sororem tuam esse*.

Locuţiunea adverbială ***într-o cîrtă*** „dintr-o dată", „cât ai clipi" „într-o clipită", „imediat", având în structură substantivul *cîrtă* (Înv. şi pop.) „interval de timp foarte scurt"; „clipă", „clipită" am înregistrat-o în următoarele contexte: *Ducu-şi în ceale bune zilele sale şi* ***într-o cîrtă*** *să pogor în iad.* (Iov 21,13), echivalând lat. *in puncto*: *ducunt in bonis dies suos et* ***in*** *puncto ad inferna descendunt* (*punctum, -i* „moment, clipă"); *Şi mai mare s-au făcut nedreptatea featii norodului mieu decât păcatul sodomleanilor, carea s-au surpat* ***într-o cîrtă*** *şi n-au prins într-însa mânile.* (Tng 4,6)

Adverbul *deosebi* cunoaşte şi variantele *deosăbi, deusebi* (scris şi *de osăbi, de osebi*), fiind întrebuinţat în mod obişnuit cu sensul „separat", „deoparte", „în taină", echivalent al lat. *seorsus (seorsum)* „separat, despărţit de, aparte": *Şi au triimis prin mânile slujilor sale fieştecare turmă de osebi* (Fc 32,16) – lat. *et misit per manus servorum suorum singulos* ***seorsum*** *greges*; *Carele puindu-să, de* ***osăbi*** *lui Iosif şi de osebi fraţilor şi eghipteanilor carii mânca împreună deosebi (că nu-i slobod eghipteanilor a mânca cu ovreaii şi li să părea a fi pângărit acel fealiu de ospăţu)* (Fc 43,32) – lat. *quibus adpositis* ***seorsum*** *Ioseph et* ***seorsum*** *fratribus Aegyptiis quoque qui vescebantur simul* ***seorsum*** *inlicitum est enim Aegyptiis comedere cum Hebraeis et profanum putant huiscemodi convivium*; *Din carii cinci îi vei împreuna de osebi, şi şease împreună îi vei împreuna aşea cu al şeaselea contuş să-l îndoieşti în fruntea coperişului* (Iş 26,9) – lat. *e quibus quinque iunges* ***seorsum*** *et sex sibi mutuo copulabis ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices*; *A cărora cinci le-au închiiat de osebi, şi alte şasă deschilinite* (Iş 36,16) – lat. *quorum quinque iunxit seorsum et sex alia separatim*; *Şi au zis Samuil bucătariului: „Dă partea carea ţ-am dat şi ţ-am poruncit să o pui deosebi la tine"* (1Sm 9,23) – lat. *dixitque Samuhel coco da partem quam dedi tibi et praecepi ut reponeres* ***seorsum*** *apud te*; *Şi au ieşit fiii lui Ammon şi au îndreptat şireagul înaintea lui, la întrarea porţii. Iară sirul Sova şi Rohov şi Istov şi Maaha deosebi era în câmp* (2Sm 10,8) – lat. *egressi sunt ergo filii Ammon et direxerunt aciem ante ipsum introitum portae Syrus autem Soba et Roob et Maacha* ***seorsum*** *erant in campo*; *Şi întorcându-să Avner în Hevron, deosebi l-au dus Ioav la mijlocul porţii, să-i grăiască în vicleşug. Şi l-au lovit acolo, în ceale ascunse; şi au murit în izbânda sângelui Asail, fratelui său.* (2Sm 3,27) – lat. *cumque redisset Abner in Hebron* ***seorsum*** *abduxit eum Ioab ad medium portae ut loqueretur ei in dolo et percussit illum ibi in inguine et mortuus est in ultionem sanguinis Asahel fratris eius*; *Şi s-au rugat David Domnului pentru prunc. Şi au postit David cu post şi întrând,* ***deusebi*** *au zăcut pre pământ.* (2Sm 12,16) – lat. *deprecatusque est David Dominum pro parvulo et ieiunavit David ieiunio et ingressus* ***seorsum*** *iacuit super terram*, *Iară Iohanan, fiiul Cariii, au zis către Godolie, deosebi în Masfath, grăind: „Duce-mă-voiu şi voiu lovi pre Ismail, fiiul Nathaniii, nimene ştiind, să nu ucigă sufletul tău şi să să răsipească toţi jidovii carii s-au adunat la tine, şi vor peri rămăşiţele Iudei"* (Ir 40,15) – lat. *dixit ad Godoliam* ***seorsum*** *in Masphat*.

Adverbul de loc *înăuntru* este atestat în două variante: *înlăuntru* şi *înlontru*, cele două fiind în variaţie liberă: ***înlăuntru*** (Fc 39,14; 43,16; 47,7), (Iş 2,3; 16,5), (1Sm 7,1; 19,7; 20,8), (2Sm 6,17) şi ***înlontru*** (Fc 27,18; 31,50), (1Sm 21,7, 15), (2Sm 5,2). Forma ***înlâuntru*** (Fc 19,10), (Ir 52,21), cu â în loc de ă, atestă grafia ezitantă în folosirea celor două grafeme, ѫ şi ѧ.

Seria adverbelor concesive, deschisă de *acarşi* continuată de *batăr*, se completează cu alte două adverbe: ***încai*** „cel puţin", „măcar", „barem" (Fc 16,2; 24,55; 33,15), (Jd 16,10), (2Sm 13,26), (Iov 19,6, 21), (Ir 3,4) şi *măcar*, atestat mai des în varianta *macar*, uneori în structura unei locuţiuni conjuncţionale, specializată pentru a introduce concesive: ***măcar*** (Fc 40,23; 42,8), (2Sm 18,3), ***mâcar***[273] (2Lg rezum. cap.13), ***macar*** (Fc 31,7), (Ir rezum. cap.35), (1Sm 23,14), ***măcar că*** (2Lg 10,15), (Jd 19,7), (Ir 15,7), ***macar că***[274] (Jd 5,19; 7,22; 10,13), (Ir 4,27).

Adverbul *încă* este şi în acest text extrem de frecvent întrebuinţat[275]. Iată atestările contextuale ale acestui adverb în *Cartea Facerii*[276] şi adverbul latinesc care a fost echivalat prin *încă*: *Că* ***încă*** *şi după şepte zile eu oi plua pre pământ patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi şi voi şterge toată fiinţa carea am făcut pre faţa pământului* (Fc 7,4) – lat. *adhuc* „încă", „pe deasupra"; *Şi au* ***mai*** *aşteptat* ***încă*** *alte şepte zile şi au slobozit por umbiţa, carea nu s-au mai întors la el* (Fc 8,12) – lat. ***nihilominus*** „nu mai puţin"; *Şi după al patrule neam să vor întoarce aici, că* ***încă nu*** *s-au plinit răutăţile amoreilor până la această vreame* (Fc 15,16) – lat *necdum* „încă nu"; *Pentru Ismail încă te-am ascultat* (Fc 17,20) – lat. *quoque* „chiar"; *Şi s-au întors de acolo şi s-au dus în Sodom, iară Avraam încă sta înaintea Domnului* (Fc 18,22) – lat. ***adhuc***; *Rogu-te – au zis – să nu Te mânii, Doamne, de oi mai grăi* ***încă*** *o dată* (Fc 18,32) – lat. ***adhuc***; *Am doao feate carele încă n-au cunoscut bărbat* (Fc 19,8) – lat. *necdum* „încă nu"; *Bea! Încă* ***şi*** *cămilelor tale oi da de beut!* (Fc 24,14) – lat. *quin* „ba încă", „ba chiar"; *Încă* ***nu*** *plinise cuvintele în sâne şi iată Reveca ieşise* (Fc 24,15) – lat. ***necdum***; *Şi bând el, au adaos: „Încă* ***şi*** *cămilelor tale oi scoate apă, până or bea toate"*. (Fc 24,19) – lat. ***quin***, *Iară feciorilor ţiitoarelor le-au împărţit darur şi i-au despărţit de către Isaac, fiiul său, încă el trăind, spre partea de către răsărit.* (Fc 25,6) – lat. ***adhuc***; *Şi au săpat şi altul. Şi pentru acela încă s-au prigonit; şi l-au chemat Nepriteni* (Fc 26,21) – lat. *quoque*: *Şi au zis Iacov: „****Încă*** *mai iaste mult din zi, nice-i vreamea să să întoarne la staule turmele* (Fc 29,7) – lat. ***adhuc***; *Încă vorbiia, şi iată, Rahil vinea cu oile tătânea-său, că ea păştea turma* (Fc 29,9) – lat. ***adhuc***; *Plineaşte săptămâna zilelor aceştii împreunări şi aceasta încă ţi-o voi da pentru lucrul ce-m vei sluji alţ şepte ani* (Fc 29,27) – lat. *quoque*. *Iacov încă s-au dus pre calea carea începusă şi l-au întâmpinat îngerii lui Dumnezeu* (Fc 32, 1) – lat. ***quoque***, *Iosif, fiind de şasăsprăzece ani, păştea turma cu fraţii săi, încă prunc, şi era cu feciorii Valei şi a Zelfei, muierilor tătânea-său* (Fc 37,2) – lat. ***adhuc***; *Aceasta este tâlcuirea*

---

[273] Vezi supra, ***înlâuntru.***

[274] Am întâlnit şi locuţiunea neobişnuită ***macar deşi***, în loc de ***macar că*** (Ir rezum. cap.18).

[275] Despre întrebuinţarea în exces a acestui adverb în textul *Bibliei de la Bucureşti*, urmare a fidelităţii faţă de modelul grecesc, vezi V. Arvinte, STL.FAC., p.82 şi NORMELE (1688), p. LVIII.

[276] O asemenea analiză, extinsă la nivelul mai multor cărţi, ar fi cu siguranţă interesantă, dar nu credem că rezultatele investigaţiei ar fi radical diferite. Considerăm, aşadar, că această analiză este concludentă pentru statutul adverbului *încă* la nivelul întregului text.

visului: trei mlădiţă, trei zile ***încă*** *sânt* (Fc 40,12) – lat. ***adhuc***; *Aceasta iaste tălcuirea visului: trei traiste, trei* ***încă*** *zile sânt* (Fc 40,18) – lat. (...) *tria canistra tres* ***adhuc*** *dies sunt*[277]; *Trăiaşte tatăl vostru, bătrânul de carele mi-aţ fost zis?* ***Încă*** *trăiaşte?* (Fc 43,27) – lat. ***adhuc***; *Sânătos este sluga ta, tatăl nostru,* ***încă*** *trăiaşte* (Fc 43,28) – lat. ***adhuc***; *Şi întâi Iuda cu fraţii au întrat la Iosif, (că* ***încă*** *nu să dusease din loc)* (Fc 44,14) – lat. ***necdum***; *Eu sânt Iosif!* ***Încă*** *trăiaşte tatăl mieu?* (Fc 45,3) – lat. ***adhuc***; *Că doi ani sânt de când au început foametea pre pământ şi* ***încă*** *cinci ani mai sânt în carii nici a ara să va putea, nici a săcera* (Fc 45,6) – lat. *adhuc*; *că* ***încă*** *cinci ani mai sânt de foamete* (Fc 45,11) – lat. ***adhuc***; *Carea auzind Iacov, ca dintr-un somn greu deşteptându-să,* ***încă*** *nu credea lor* (Fc 45,26) – lat. ***tamen*** „totuşi"; *Destulu-mi iaste mie deacă* ***încă*** *Iosif, fiiul mieu, trăiaşte!* (Fc 45,28) – lat. *sufficit mihi si* ***adhuc*** *Ioseph filius meus vivit*[278]

Echivalarea prin *încă* era soluţia la îndemână, dovadă că traducătorii o exploatează de fiecare dată. Un lucru trebuie însă subliniat: în ciuda opţiunii lor unilaterale, construcţiile rezultate sunt, cu puţine excepţii, în spiritul limbii române.

Adverbul *încotro* este înregistrat în forma veche – ***încătro***: (Fc 16,8; 20,16; 28,15; 32,17; 37,30), (Jos 2,5), (Jd 19,17), (1Sm 14,3, 7; 30,13; 10,14), (Ir 15,2; 40,4). Aceeaşi formă intră şi în şi în compusul pe baza acestuia – ***orîncătro***: (Jd 2,15).

Pentru a exprima sensul „(care vine, care se produce) dintr-o dată", „pe neaşteptate" al adverbului lat. *repente*, traducătorii întrebuinţează locuţiunea adverbială *de năpraznă*: *Şi au năvălit Iosue asupra lor* ***de năpraznă****, toată noaptea suindu-să din Galgala.* (Jos 10,9) – lat. *inruit itaque Iosue super eos* ***repente*** *tota ascendens nocte de Galgalis*; *Carii de năpraznă scul ându-se din pitulări, şi Veniamin celor ce-i bătea dându-le dosul, au întrat în cetate şi o au lovit în ascuţitul sabiii* (Jd 20,37) – lat. *qui cum* ***repente*** *de latibulis sur rexissent et Beniamin terga caedentibus daret ingressi sunt civitatem et percusserunt eam in ore gladii*; ***De năpraznă*** *un vânt groaznic au năvălit despre partea pus tiei* (Iov 1,19) – lat. ***repente*** *ventus vehemens inruit a regione deserti*; *Mânile Tale m-au făcut şi m-au zidit tot împregiur. Şi aşa* ***de năpraznă*** *mă răpezeşti* (Iov 10,8) – lat. *manus tuae plasma verunt me et fecerunt me totum in circuitu et sic* ***repente*** *praecipitas me*; *Eu, cel odată bogat, de năpraznă m-am zdrobit* (Iov 16,13) – lat. *ego ille quondam opulentus* ***repente*** *contritus sum*; *Întru putearea Lui de năpraznă mările s-au adunat şi înţelepciunea Lui au lovit pre cel trufaş.* (Iov 26,12) – lat. *in fortitudine illius* ***repente*** *maria congregata sunt et prudentia eius percussit superbum*; *Fă-ţi jealea celui întâi născut, mângăiare amară, că* ***de năpraznă*** *va veni jefuitoriul preste noi!* (Ir 6,26) – lat. *tibi planctum amarum quia* ***repente*** *veniet vestator super nos*; ***trimis-am preste cetate de năpraznă*** *groază* (Ir 15,8) – lat. *misi super civitates* ***repente*** *terrorem*; *Auză-să strâgarea din casele lor! Că vei aduce preste dânşii tâlhari de* ***năpraznă*** (Ir 18,22) – lat. *audiatur clamor de domibus eorum adduces enim* ***super eos latronem repente.***

Numai în două contexte, din cele analizate de noi, locuţiunea adverbială *de năpraznă* echivalează alt cuvânt decât adverbul *repente*, dar cuvintele respective au în sememul lor trăsătura de sens „care se produce repede": o dată traduce un substantiv, *impetus, -us* „pornire violentă, elan", altă dată, adjectivul *festīnus* „grăbit". *Copitele cailor au căzut, fugând de năpraznă, şi prin surpare căzând cei tari ai vrăjmaşilor.* (Jd 5,22) – lat. *ungulae equorum ceciderunt fugientibus impetu et per praeceps ruentibus fortissimis hostium*; ***De năpraznă*** *va veni împăratul Vavilonului şi va jefui locul acesta şi va face a înceta dintr-însul omul şi dobitocul?* (Ir 36,29) – lat. ***festinus*** *veniet rex Babylonis et vastabit terram hanc et cessare faciet ex illa hominem et iumentum.*

Aria de răspândire a adverbului *mainte* se restrânsese considerabil în secolul al XVIII-lea, fiind înregistrat mai cu seamă în documentele private şi în graiuri populare din Moldova şi Transilvania de nord[279]. Prezenţa lui în acest text, e adevărat, concurat foarte insistent de construcţiile *mai nainte* şi *mai înainte*, se explică prin originea unora dintre traducătorii textului. În câteva cărţi biblice analizate, situaţia acestui adverb se prezintă astfel: ***mainte*** (Fc 43,18; 50,16), (Jos 5,6; 8,6; 14,15; 15,15), (Jd 6,26; 8,13; 13,10; 16,20, 30; 18,14), (1Sm 17,30; 20,3), (2Sm 13,15, 16), (Ir rezum. cap.18; 43,5); ***mai înainte:*** (Fc 2,5; 11,4; 13,3, 4; 13,10; 15,13; 19,4; 27,4, 10, 20; 27,33; 28,9, 19; 29,7, 26; 40,13; rezum. cap.41; 41,50, 54; 43,20; 45,7, 28), (Jos 4,24; 10,14; 20,5), (Jd rezum. cap.13; 14,18; 18,29), (2Sm 7,11), (Ir 13,16; 28,8; 34,5; 38,10); ***mai înnainte*** (Jos 8,5), (2Sm 23,13); ***mai nainte*** (Jos 4,18), (Jd 1,23; 20,22), (1Sm rezum. cap.2; 3,13; rezum. cap.8), (2Sm 7,10), (Ir 1,5).

Firesc pentru aria dialectală în care se traduce acest text este adverbul *minten* (<mg. *menten*) „pe dată, îndată, imediat, numaidecât". Se întâlneşte însă destul de rar: ***minteani***: (2Lg 7,10), (Pl 25,8); ***mintini*** (Nm 30,15), ceea ce se poate constitui într-o dovadă a tendinţei de eliminare a maghiarismelor din acest text sau a unei circulaţii restrânse a cuvântului.

Rarisim este atestat şi un alt adverb, *zaluda*, echivalând adverbul latinesc *frustra* „în zadar": *Că s-au uitat de Mine norodul Mieu,* ***zaluda*** *jârthuind şi împiedecându-să în căile sale în cărările veacului, ca să umble printr-însăle prin cale nebătută* (Ir 18,15) – lat. *quia oblitus est mei populus meus* ***frustra*** *libantes. Zaluda* era un arhaism la momentul traducerii acestui text[280], dovadă că, în alte contexte, adverbul latinesc este tradus pri locuţiunea adverbială ***în zădar***: (Jos 7,3), (1Sm 25,21), (Ir 2,30; 4,30; 6,29; rezum. cap.7; rezum. cap.11; 22,13; 46,11).

Din numărul mare de adverbe atestate în acest text, mai consemnăm: *ţapân* „aspru", „dur", corespunzând lat. *dure*: *Grăitu-ne-au noao domnul pământului ţapân şi i s-au părut a fi noi iscoadele ţărâi* (Fc 42,30) – lat. *locutus est nobis dominus terrae* ***dure*** *et putavit nos exploratores provinciae*; *vârtos*, cu multe atestări[281], la gradul pozitiv sau comparativ de superioritate, în varianta ***mai vârtos*** (Fc 19,9), (Jos 8,20; 22,24), (2Sm 16,11), (Iov 4,8, 19; 15,16; 25,6; 31,34), (Ir rezum. cap.2; 5,3, 5; rezum. cap.6; 6,15; rezum. cap.10; rezum. cap.11), ***vârtos*** (Fc rezum. cap.42), ***mai vărtos*** (Fc 23,11), (2 Sm 4,11; 6,21; 12,18) etc.; *meşterşugit*: *să ştie* ***meşterşugit*** *a lucra* (Iş 36,1) – într-o variantă foarte apropiată de etimonul bazei derivative (mg. *mesterség*); *tocmai* – în varianta regională ***togma:*** (Jd 14,6; 18,28), (1Sm 1,13; 20,39), (Iov 21,29; 30,8), (Ir 10,19; 39,10); ***odânăoară*** (Jd 20,6); *nevredniceaşte* „nedemn" (după lat. *indīgnē*) - cuvântul nu este înregistrat în DLR - *căci cunoscuse*

---

[277] De remarcat fidelitatea faţă de topica textului-sursă.

[278] Din nou topica originalului este urmată îndeaproape.

[279] Cf. I. Gheţie, BD, p.176; *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.344.

[280] Cf. *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.343.

[281] Care a rămas până astăzi în textele religioase.

ne**vredniceaşte a lucra fiii săi şi nu i-au certat* (1Sm 3,13) – lat. *quod noverat indigne agere filios suos et non corripuit eos*. De altfel, în acest text se înregistrează foarte multe adverbe derivate cu sufixul *-eşte*: ***bărbăteaşte (Jos 1,18); ***înţelepteaşte*** (1Sm 18,5, 14), ***mai înţelepteaşte*** (1Sm 18,30), ***înţelepteaşte*** (2Sm 20,22); *nebuneaşte* (1Sm 13,13; 26,21), (2Sm 24,10); ***neînţălepteaşte*** (Iov rezum. cap.42, ***neînţelepteaşte*** (Iov 42,3); ***prietineaşte*** (Jd 19,4); *tirăneaşte* (Jd rezum. cap.9); *vicleneaşte*: (Jos 9,4), (Ir 6,28; rezum. cap.9; 9,4; rezum. cap.48; 48,10).

2.2.8. Prepoziţia

Sensul labil al prepoziţiilor i-a pus în dificultate pe traducători în stabilirea corespondenţei dintre prepoziţiile latineşti şi cele româneşti. De aici efortul lor de a evita transpunerea mecanică a textului şi de a afla corespondentul cel mai potrivit din limba română, aşa cum se poate vedea din analiza pe care o propunem în continuare.

2.2.8.1. Cu rol de morfem pentru fixarea identităţii unor cazuri sunt întrebuinţate câteva prepoziţii: *a + tot/numeral cardinal + substantiv cu formă de nominativ-acuzativ* exprimă sensul cazual de genitiv (vezi **2.2.1.4.4.**), mai rar de dativ (vezi **2.2.1.4.5.**); *de + substantiv cu formă de nominativ-acuzativ* exprimă sensul de genitiv (vezi **2.2.1.4.4.**); *la + substantiv cu formă de nominativ-acuzativ* şi *la + numeral cardinal + substantiv cu formă de nominativ-acuzativ* exprimă sensul de dativ (vezi **2.2.1.4.5.** şi **2.2.5.1.**).

Acuzativul complement direct, la substantivele încadrate la genul personal este, de regulă, marcat prin prepoziţia pre: *Şi au făcut Dumnezeu **pre om** după chipul Său* (Fc 1,27); *Pre om în raiul cel înfrâmsăţat cu multe feliuri de pomi roditori şi cu râuri l-au pus, căruia **pre Eva** din coasta lui ajutoriu i-au făcut şi căsătoriia au rânduit.* (Fc rezum. cap.2); *Şi au zidit Domnul Dumnezeu **pre om** din ţărâna pământului* (Fc 2,7); *Şi au luat Domnul Dumnezeu pre **om** şi l-au pus în raiul desfătării, ca să-l lucre şi să-l păzască.* (Fc 2,15); *Pentru aceea va lăsa omul **pre tată-său** şi pre **mumă-sa** şi să va lipi de muiare-sa, şi vor fi doi întru un trup* (Fc 2,24); *Şi au chemat Domnul Dumnezeu pre Adam şi au zis lui: „Unde esti?"* (Fc 3,9); *Şi au scos pre Adam şi au aşezat înaintea raiului desfătării hier uvimi şi sabie de foc învărtitoare, ca să păzască calea pomului vieţii.* (Fc 3,24); *Adam din Eva naşte **pre Cain** şi **pre Avel*** (Fc rezum. cap.4). Sunt însă şi situaţii în care substantivul nu este precedat de prepoziţie, urmare poate a traducerii fidele a textului latinesc, în care sensul de acuzativ se exprimă însă desinenţial: *Şi au luat Avimeleh oi şi boi şi sluji şi slujnice şi au dat lui Avraam. Şi i-au întors lui **Sara**, muiarea sa.* (Fc 20,14) – lat. (...) *reddiditque illi **Sarram** uxorem suam; Leapădă **slujnica** aceasta şi **fiiul** ei, că nu va fi moştean fiiul slujnicii cu fiiul meu, Isaac!* (Fc 21,10) – lat. *eice **ancillam** hanc et **filium** eius non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac; Iară de nu va vrea muiarea a veni cu tine, nu vei fi datoriu jurământului, numai **fiiul** mieu să nu-l duci acolo* (Fc 24,8) – lat. *sin autem noluerit mulier sequi te non teneberis iuramento **filium** tantum meum ne reducas illuc; Nu putem face ce cearet, nici a da sora noastră omului netâiat împrejur, că nevreadnic şi cumplit iaste la noi aceasta.* (Fc 34,14) – lat. *non possumus facere quod petitis nec dare **sororem** nostram homini incircumciso quod inlicitum et nefarium est apud nos; Şi au văzut acolo fata omului hananeu, pe nume Sue, şi, luând-o muiare, au întrat la dânsa.* (Fc 38,2) – lat. *viditque ibi **filiam** hominis chananei vocabulo Suae et uxore accepta ingressus est ad eam; Şi i-au dat muiare **Asineth**, fata lui Putifar, preotului din Heliopol* (Fc 41,45) – lat. *dedit quoque illi uxorem **Aseneth** filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos.* Faptul că traducătorul era pus în dificultate în momentul în care traducea astfel de construcţii rezultă din următorul context: *Şi o au slobozit pre ea, şi doica ei, şi sluga lui Avraam, şi pre **soţiile** lui* (Fc 24,59) – lat. *dimiserunt ergo **eam** et **nutricem** illius servumque Abraham et **comites** eius*, unde se amestecă acuzativul complement direct cu prepoziţia *pre* cu acuzativul complement direct fără prepoziţia-morfem. Remarcăm însă că în nici o situaţie construcţiile nu sunt echivoce, contextul permiţând rezolvarea fără probleme a sincretismului cazual nominativ–acuzativ.

Pronumele în acuzativ care îndeplinesc funcţia de complement direct sunt precedate de prepoziţia-morfem *pre*: *Şi au făcut Dumnezeu pre om după chipul Său, după chipul lui Dumnezeu l-au făcut pre **el**, bărbat şi fămeaia i-au făcut pre **ei**.* (Fc 1,27); *Şi l-au scos **pre el** Domnul Dumnezeu din raiul desfătării, ca să lucre pământul din carele s-au luat.* (Fc 3,23); *pre **cealeaalalte** jigănii le-au îneacat* (Fc rezum. cap.7); *Blagoslovi-oi pre **cei** ce te vor blagoslovi şi oi blestema **pre cei** ce te vor blestema* (Fc 12,3); *Nu va fi acesta moştanul tău, ci carele va ieşi din pântecele tău, pre acela vei avea moştean* (Fc 15,4); *Şi au luat Avraam pre Ismail, fiiul său, şi **pre toţ** cei din casa sa şi pre **toţi** cari-i cumpărase* (Fc 17,23); ***Pre tine**, dară, însuţ mai vârtos decât **pre** aceşte vom căzni* (Fc 19,9); *Şi **pre ceia** carii era afară i-au lovit cu urbire, de la cel mai mic până la cel mai mare, aşa, de nu putea afla uşa.* (Fc 19,11); *Ai **pre cineva** de ai tăi aici?* (Fc 19,12).

Face excepţie pronumele relativ *care*, precedat doar sporadic de *pre* atunci când exprimă funcţia de complement direct: *Pusu-mi-au mie Dumnezeu altă săminţie pentru Avel, pre carele l-au ucis Cain* (Fc 4,25); *Ci şi lui Sith s-au născut fiiu, pre carele l-au chemat Enos.* (Fc 4,26); *De cincisprăzece coţi mai înaltă au fost apa preste munţii **pre carii**-i acoperisă.* (Fc 7,20); *Lot cu alţ robi să duce de 4 împăraţi bir uitori, pre **carii** gonindu-i Avram, pre toţ robii şi prada o întoarce* (Fc rezum. cap.14); *Şi o voi blagoslovi şi dintr-însa voi da ţie fiiu, pre carele îl voi blagoslovi* (Fc 17,16); *Şi rădicându-ş ochii, i s-au arătat lui trei bărbaţ stând aproape de dânsul, **pre carii** văzându-i, au alergat întru-ntimpinarea lor din uşa umbrariului şi li s-au închinat la pământ.* (Fc 18,2).

În acelaşi segment de text (primele 18 capitole din *Cartea Facerii*), din care am selectat structurile cu *pre*, am înregistrat următoarele structuri fără prepoziţia-morfem: *Şi răsădise Domnul Dumnezeu raiul desfătării din ceput, în carele au pus pre omul **carele** făcuse.* (Fc 2,8); *în pământul carele l-au blăstămat Dumnezeu* (Fc 5,29); *Văzând fiii lui Dumnezeu pre featele oamenilor că sânt frumoase, ş-au luat şieş muieri din toate carele alesease.* (Fc 6,2); *Şterge-voi – au zis – omul carele l-am zidit de pre faţa pământului, de la om până la jivinii, de la cel ce să târieşte până la paserile ceriului, că îm bănuiesc că i-am făcut pre ei* (Fc 6,7); *voi şterge toată fiinţa carea am făcut pre faţa pământului* (Fc 7,4); *Şi după ce au trecut patruzeci de zile, deşchizind Noe fereastra corăbiii carea făcuse, au slobozit corbul* (Fc 8,6); *Şi au zis Dumnezeu către Noe: „Acesta va fi sămnul de pace carele am rânduit între Mine şi între tot trupul pre pământ".* (Fc 9,17); *Şi S-au pogorât Domnul să vază cetatea şi turnul carele zidea fiii lui Adam.* (Fc 11,5); *vino în pământul carele voi arăta ţie* (Fc 12,1); *Şi au luat pre Sarai muiarea sa şi pre Lot, feciorul frăţinea-său şi toate averile care le căştigase şi sufletele care le făcusă în Haran şi au ieşit să margă în pământul Hanaan* (Fc 12,5); *Şi s-au întors pre calea carea venisă, despre miazăzi în Viftil* (Fc 13,3); *În locul oltariului carele*

făcuse mai înainte (Fc 13,4); *Tot pământul* ***carele*** *vezi ţie ţi l-oi da şi sămînţiii tale, până în veaci.* (Fc 13,15); *Iară aşezemântul Mieu l-oi pune la Isaac,* ***carele*** *ţi-l va naşte Sara întru această vreame în anul* ***următoriu*** (Fc 17,21); *Şi au luat unt şi lapte şi viţălul* ***carele*** *l-au fost fiert şi l-au pus înaintea lor* (Fc 18,8).

2.2.8.2. În funcţie de **regimul cazual**, prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale cunosc aceeaşi întrebuinţare ca şi în limba actuală. Sensurile etimologice cu care unele dintre ele se actualizează favorizează augmentarea distribuţiei acestora, astfel că le întâlnim în contexte în care în limba actuală se întrebuinţează o altă prepoziţie sau chiar o structură cazuală neprepoziţională.

Vechea structură *prejur (pregiur) + acuzativul* nu se mai realizează, fiind întrebuinţată structura *împrejurul (împregiurul) + genitivul*, deşi textul latinesc are în astfel de contexte prepoziţia *circa + acuzativul*, exprimând sens spaţial, sau, mai rar, substantivul *circuitus*, din care traducătorii au păstrat trăsătura de sens care se regăseşte în prepoziţia coradicală *circa*: *au văzut tot ţinutul* ***împregiurul Iordanului*** (Fc 13,10) – lat. *vidit omnem* ***circa regionem*** *Iordanis*; *Şi ş-au ales luiş Lot ţinutul* ***împrejurul Iordanului*** (Fc 13,11) – lat. *elegitque sibi Loth regionem* ***circa Iordanem***; *Lot au zăbovit în oraşele carele era* ***împregiurul Iordanului*** (Fc 13,12) – lat. *Loth moratus est in oppidis quae erant* ***circa Iordanem***; *Şi au săpat toţ eghipteanii* ***împregiurul râului***, *apă să bea, că nu putea bea din apa râului.* (Iş 7,24) – lat. *foderunt autem omnes Aegyptii* ***per circuitum fluminis*** (...); *Pune hotare împregiurul* ***muntelui*** *şi sfinţeaşte* (Iş 19,23) – lat. *pone terminos* ***circa montem*** *et sanctifica illum.*

Locuţiunea prepoziţională *în (din) mijloc de + acuzativul* nu se mai regăseşte în acest text, locul ei fiind luat de locuţiunea *în (din) mijlocul + genitiv*, prin care se echivalează lat. *in medio* (substantivul *medium, -ii* în ablativ, precedat de prepoziţia *in*) + *genitiv*, cu precizarea că locuţiunea prepoziţională din traducerea românească presupune o abstractizare a sensului faţă de sensul structurii iniţiale: *Şi au zis Dumnezeu: „Să să facă tăriia* ***în mijlocul*** *apelor şi să desparţă ape de ape"* (Fc 1,6) – lat. *dixit quoque Deus fiat firmamentum* ***in medio*** *aquarum* (...); *şi lemnul vieţii* ***în mijlocul raiului*** (Fc 2,9) – lat. (...) ***in medio paradisi***, *Iară din rodu pomului carele iaste* ***în*** *mijlocul* ***raiului*** *ne-au poruncit Dumnezeu să nu mâncăm* (Fc 3,3) – lat. (...) ***in medio paradisi*** (...); *Şi au zis Domnul către dânsul: „De oi găsi în Sodom cincizăci drept* ***în mijlocul cetăţii***, *oi ierta a tot locul pentru dânşii".* (Fc 18,26) – lat. (...) ***in medio civitatis*** (...); *Şi lăcuia Efron* ***în*** *mijlocul* ***fiilor*** *lui Heth* (Fc 23,10) – lat. *habitabat autem Ephron* ***in medio filiorum*** *Heth*; *Cine va dezvăli faţa îmbrăcămintei lui, şi* ***în*** *mijlocul* ***gurii*** *lui cine va întra?* (Iov 41,4) – lat. (...) *et* ***in medium oris*** *eius quis intrabit*; *Întăriţi-vă, fiii lui Veniamin,* ***în*** *mijlocul* ***Ierusalimului*** *şi în Thecua răsunaţi cu trâmbiţa* (Ir 6,1) – lat. (...) ***in medio Hierusalem*** (...); *Aceasta e cetatea cercetării, toată hula* ***în mijlocul ei.*** (Ir 6,6) – lat. (...) *omnis calumnia* ***in medio eius***; *Lăcaşul tău* ***în*** *mijlocul* ***înşelăciunii*** (Ir 9,6) – lat. *habitatio tua* ***in*** *medio* ***doli***; *şi casa Iudei o voiu zmulge* ***din mijlocul lor*** (I3 12,14) – lat. *et domum Iuda evellam de medio eorum*; *Să vor zidi* ***în*** *mijlocul norodului Mieu* (Ir 12,16) – lat. *aedificabuntur* ***in*** *medio populi mei*

Prepoziţia *la* cunoaşte o largă întrebuinţare, dat fiind faptul că traducătorii au folosit-o pentru a reda sensul exprimat prin mai multe prepoziţii latineşti: *a, ad, apud, in*. ***La = a***: ***Nu*** *fie la Tine să faci lucrul acesta şi să ucizi dreptul cu necredinciosul şi să fie dreptul ca necredinciosul!* (Fc 18,25) – ***absit a*** *te ut rem hanc facias* (...); (*absistō + ablativul* „a renunţa, a înceta, a se opri"); ***la = ad*** (*cu acuzativul*, arătând direcţia, după verbe de mişcare; „la, către, spre"). Cel mai frecvent prepoziţia *la* echivalează latinescul *ad*, aşa cum o demonstrează câteva contexte selectate din *Cartea Facerii*: *Şi de acolo, trecând la* ***muntele*** *carele era în prejma răsăritului Viftil, au întins acolo cortul său* (Fc 12,8) – lat. *et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem Bethel*; *şi carii mai rămăsease au fugit* ***la munte*** (Fc 14,10) – lat. *et qui remanserant fugerunt ad* ***montem***; *Această milă vei face cu mine: în tot locul* ***la carele*** *om întra, vei zice că sint fratele tău* (Fc 20,13) – lat. *hanc misericordiam facies mecum in omni loco* ***ad quem*** *ingrediemur dices quod frater tuus sim*; *Ci la pământul şi la* ***rudeniia*** *mea te du şi de acolo ia muiare fiiului mieu, Isaac* (Fc 24,4) – lat. *sed* ***ad terram*** *et* ***ad cognationem*** *meam proficiscaris et inde accipias uxorem filio meo Isaac*; *Şi avea Reveca un frate pe nume Lavan, carele grăbind au ieşit la* ***om***, *unde era fântăna* (Fc 24, 29) – lat. *habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban qui festinus egressus est ad* ***hominem*** *ubi erat fons*; *Şi văzind cerceii şi covrigii la mânile sor-u-sa şi auzind toate cuvintele vestindu-să: „Aceasta mi-au grăit omul!", au venit la* ***om***, *carele sta lângă cămile şi aproape de fântâna apei* (Fc 24,30) – lat. (...) *venit* ***ad virum*** *qui stabat iuxta camelos et propter fontem aquae*; *Apropiiatu-s-au el* ***la tată-său***, *şi pipăindu-l, au zis Isaac* (Fc 27,22) – lat. *accessit ille* ***ad patrem*** *et palpato eo dixit Isaac*; *Apropie-te la* ***mine*** *şi-m dă sărutare, fiiul mieu* (Fc 27,26) – lat. *accede* ***ad me*** *et da mihi osculum fili mi*; *Şi mă voi întoarce în pace la* ***casa*** *tătânea-mieu, îmi va fi mie Domnul spre Dumnezeu* (Fc 28,21) – lat. *reversusque fuero prospere* ***ad domum*** *patris mei erit mihi Dominus in Deum*; *Carii văzându-l departe, până să apropiia* ***la ei***, *au socotit a-l ucide* (Fc 37,18) – lat. *qui cum vidissent eum procul antequam accederet* ***ad eos*** *cogitaverunt illum occidere*; *De i să va întâmpla ceva împotrivă în pământul* ***la care*** *mergeţi, veţi duce căruntele meale cu dureare* ***la Iad*** (Fc 42,38) – lat. *si quid ei adversi acciderit in terra* ***ad quam*** *pergitis deducetis canos meos cum dolore* ***ad inferos***; *De veţ lua şi pre acesta şi i să va întâmpla ceva în cale, veţ duce căruntele meale cu întristare* ***la Iad*** (Fc 44,29) – lat. *si tuleritis et istum et aliquid ei in via contigerit deducetis canos meos cum maerore* ***ad inferos***; *Şi va vedea că nu-i cu noi, va muri şi or duce slugile tale căruntele lui cu dureare* ***la Iad*** (Fc 44,31) – lat. *videritque eum non esse nobiscum morietur et deducent famuli tui canos eius cum dolore* ***ad inferos***; *Către carii el, blând: „Apropiiaţi-vă – au zis –* ***la mine***!" (Fc 45,4) – lat. *ad quos ille clementer accedite inquit* ***ad me***; *Şi apropiindu-i* ***la sine***, *i-au sărutat* (Fc 48,10) – lat. *adplicitosque* ***ad se*** *deosculatus*; *Şi sfărşind poruncile prin carele învăţa feciorii ş-au adunat picioarele spre pătişor şi au adormit. Şi s-au pus* ***la norodul*** *său.* (Fc 49,32) – lat. (...) *adpositusque est* ***ad populum*** *suum.* ***La = apud*** (*cu acuzativul*, sens local; „la"): *Şi aşa, dobândind dorita nuntă, au mai iubit pre a doua decât pre cea dintâi, slujind* ***la el*** *alţi şeapte ani* (Fc 29,30) – lat. (...) *serviens* ***apud eum*** (...). ***La = in*** (*cu ablativul* poate exprima locul „în, pe, la" sau timpul „în timpul"; dacă verbul regent exprimă ideea de mişcare, atunci prepoziţia *in* cere acuzativul „în, către, spre"): *Şi au zămislit şi au născut fiiu* ***la bătrineaţele sale***, *în vreamea carea mai nainte îi zisease Dumnezeu* (Fc 21,2) – lat. *concepitque et peperit filium* ***in senectute sua*** *tempore quo praedixerat ei Deus.* Structura românească cu *la* impunea folosirea substantivului fără articol şi fără determinativ *la bătrâneaţe*, dar fidelitatea faţă de original a determinat folosirea adjectivului pronominal posesiv, care a impus apoi determinarea definită, structura *la bătrineaţe sale* nefiind reperabilă în limba română. *Nu este obiceaiu* ***la locul*** *nostru să să mărite mai înainte ceale mai mici* (Fc 29,26) – lat. *non est* ***in loco*** *nostro consuetudinis ut minores ante tradamus ad*

nuptias; Deci grăbind au descărcat la ***pământ*** *sacii, au deşchis fieştecarii* (Fc 44,11) – lat. *itaque festinato deponentes* ***in*** *terram saccos aperuerunt singuli.* Într-un verset în care verbele de mişcare sunt urmate de *in*, respectiv de *ad*, traducătorul a folosit în ambele cazuri prepoziţia *la*: *De nu va vrea muiarea a veni cu mine la pământul acesta, au doară datoriu oi fi a duce pre fiiul tău la* ***locul*** *din carele ai ieşit tu?* (Fc 24,5) – lat. *si noluerit mulier venire mecum* ***in terram*** *hanc num reducere debeo filium tuum ad* ***locum*** *de quo egressus es; Sluga lui Avraam, de la dânsul giurându-să şi la* ***Mesopotamia*** *a cerca muiarea lui Isaac trimiţându-să* (Fc rezum. cap.24). Chiar adverbul *mane* „de dimineaţă" este tradus prin „la dimineaţă": *Spălaţi-vă picioarele şi la* ***dimineaţă*** *veţi merge în calea voastră* (Fc 19,2) – lat. *lavate pedes vestros et* ***mane*** *proficiscimini in viam vestram.* Alteori, sensul de acuzativ, exprimat în textul latinesc desinenţial, este redat în traducerea românească tot prin *la*: *S-au uitat* ***la*** *Sodom şi la Gomorr şi la* ***tot*** *pământul ţinutului aceluia şi au văzut înălţindu-să para de la pământ ca fumul cuptoriului* (Fc 19,28) – lat. *intuitus est* ***Sodomam*** *et* ***Gomorram*** *et* ***universam*** *terram regionis illius* (...).

Prepoziţia compusă *de la* precedă substantivul sau substitutul prin care se exprimă complementul de agent. Este urmarea traducerii ablativului de agent din limba latină, precedat de prepoziţia *a (ab)*, care exprimă autorul acţiunii după verbe pasive sau intranzitive „de, de către": *Şi au fost Her, întâi născutul Iudei, viclean înaintea Domnului, şi de la* ***El*** *s-au ucis* (Fc 38,7) – lat. *fuitque Her primogenitus Iudae nequam in conspectu Domini et* ***ab*** *eo occisus est; Şi măcar cunoscând el fraţii, de la* ***ei*** *n-au fost cunoscut* (Fc 42,8) – lat. *et tamen fratres ipse cognoscens non est agnitus* ***ab*** ***eis****; Şi întrebându-să de la* ***el****: „Câte sânt zilele vieţii tale?"* (Fc 47,8) – lat. *et interogatus* ***ab*** *eo quot sunt dies annorum vitae tuae; Afară de pământul preoţilor, care de la împărat le era dat* (Fc 47,22) – lat. *praeter terram sacerdotum quae* ***a*** *rege tradita fuerat; Şi de* ***la Dumnezeu*** *pedepsit [Cain] şi pribeag fiind, au născut pre Enoh.* (Fc rezum. cap.4); *Şi acolo iarăş sporirea sămînţii şi pământul moştenirii de la* ***Dumnezeu*** *să făgăduieşte* (Fc rezum. cap.13); *Carea zemislind şi pentru aceea pre stăpână-sa urgisind, de la aceieş năcăjindu-să, fuge* (Fc rezum. cap.16); *Lot, cuprinzind în sălaş pre îngeri, de la sodomleni să asupreaşte* (Fc rezum. cap.19); *Credinţa şi ascultarea lui Avraam prin poruncita jertfirea fiiului său să cearcă, ce de jertfirea lui să opreşte de* ***la înger*** (Fc rezum. cap.22); [*Isaac*] *să înfruntă de la* ***Avimeleh****, căci au zis că Reveca i-i soră* (Fc rezum. cap.26); *Sluga lui Avraam, de la dânsul giurându-să şi la Mesopotamia a cerca muiarea lui Isaac trimiţându-să* (Fc rezum. cap.24); *Şi din Asineth, de la Faraon dată-i muiare, mai înainte de şapte anii foameţii, doi fii dobândeaşte* (Fc rezum. cap.41); *Fraţii lui Iosif, silind foametea, în Eghipt a cumpăra bucate de la* ***tată-său*** *trimiişi, de la* ***el*** *să cunosc şi vărtos li să grăieşte şi în temniţă să triimit* (Fc rezum. cap.42).

Prin prepoziţia *de la* s-a echivalat latinescul *a*, care înseamnă „de la, din". Cum o dovedesc următoarele contexte, mai potrivită era alegerea prepoziţiei *din* în traducerea românească: *s-au ascuns Adam şi muiare lui de la faţa Domnului Dumnezeu între pomii raiului* (Fc 3,8) – lat. *abscondit se Adam et uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi; Iată, mă scoţi astăzi de* ***la*** *faţa pământului şi de la* ***faţa Ta*** *mă voiu ascunde şi voi fi rătăcind şi pribeag pre pământ* (Fc 4,14) – lat. *ecce eicis me hodie a* ***facie*** *terrae et a facie tua abscondar; Şi ieşind Cain de la faţa Domnului* (Fc 4,16) – lat. *egressusque Cain a facie Domini; Sfârşitul a tot trupul au venit înaintea Mea, umplutu-s-au pământul de nedreptate de la faţa lor* (Fc 6,13) – lat. (...) *repleta est terra iniquitate a facie eorum.*

Întrebuinţarea aceleiaşi prepoziţii compuse este augmentată de echivalarea prepoziţiei *a* + *ablativ*, care în latină exprimă şi ideea de separare, având sensul „de": *Iată, tot pământul înaintea ta este. Rămâi de* ***la mine****, rogu-te!* (Fc 13,9) – lat. *recede* ***a me*** *obsecro* („îndepărtează-te de mine, te rog"); *Uite-să şi giudece Dumnezeu între noi, când ne vom despărţi* ***de la noi*** (Fc 31,49) – lat. *intueatur Dominus et iudicet inter nos quando recesserimus* ***a nobis*** („unul de altul"); *Şi s-au dus în altă ţară şi s-au depărtat* ***de la fratele*** *său Iacov* (Fc 36,6) – lat. *et abiit in alteram regionem recessitque* ***a*** *fratre suo Iacob; Isav, cu muierile şi pruncii,* ***de la fratele*** *său, Iacov, pentru multă foarte amânduror blagă, să desparte* (Fc rezum. cap.36).

Prepoziţia *de* + ablativul, exprimând originea, este echivalată tot prin *de la*: *Şi murind Adad, au stăpânit după el Semla* ***de la*** *Masreca* (Fc 36,36) – lat. *cumque mortuus esset Adad regnavit pro eo Semla de Maserecha.*

Spre se întrebuinţează pentru a echivala prepoziţia *in* care exprimă scopul şi are sensul „pentru, spre": *Şi au zis Dumnezeu: „Să să facă luminători întru tăriia ceriului şi să despartă zioa şi noaptea şi să fie* ***spre*** *seamne şi* ***spre*** *vremi şi* ***spre*** *zile şi* ***spre*** *ani".* (Fc 1,14) –lat. *dixit autem Deus fiant luminaria in firmamento caeli ut dividant diem ac noctem et sint* ***in*** *signa et tempora et dies et annos.* Faţă de textul latinesc, unde prepoziţia se exprimă doar o dată, în traducerea românească ea este reluată înaintea fiecărui substantiv prin care se exprimă finalitatea. *Iată, v-am dat voao toată iarba care aduce sămânţă pre pământ şi toate lemnele carele au în sineş sămânţă după feliul său, să vă fie voao spre mâncare.* (Fc 1,29) – lat. *ecce dedi vobis omnem herbam adferentem semem super terram et universa ligna quae habent in semet ipsis sementem generis sui ut sint vobis* ***in*** *escam. Şi au zis Lameh muierilor sale, Adii şi Selii: „Auziţ glasul meu, muiarile lui Lameh, ascultaţi cuvântul mieu, că am ucis bărbat* ***spre*** *rana mea şi pre tinerel,* ***spre*** *vânătarea mea".* (Fc 4,23) – lat. *dixitque Lamech uxoribus suis Adae et Sellae audite vocem meam uxores Lamech auscultate sermonem meum quoniam occidi virum* ***in*** *vulnus meum et adulescentulum* ***in*** *livorem meum.*

Întrebuinţarea acestei prepoziţii pentru a exprima scopul rezultă în traducerea românească şi din echivalarea prin *spre* + *substantiv* a structurii *ut* + *conjunctivul mai mult ca perfect*: *Şi au făcut Dumnezeu doi luminători mari luminătoriu mai mare,* ***spre*** *stăpânirea zilii şi luminătoriu mai mic,* ***spre*** *stăpânirea nopţii şi stealele.* (Fc 1,16) – lat. *fecitque Deus duo magna luminaria luminare maius* ***ut*** *praeesset diei et luminare minus* ***ut*** *praeesset nocti et stellas.*

Alteori, prepoziţia *spre* are sensul „ca": *Şi veţ tăiia împregiur carnea mădulariului vostru, să fie spre sămn de pace între Mine şi între voi.* (Fc 17,11) – lat. *et circumcidetis carnem praeputii vestri ut sit* ***in*** *signum foederis inter me et vos; Crezut-au Avram lui Dumnezeu şi i s-au socotit* ***spre*** *dreptate.* (Fc 15,6) – lat. *credidit Domino et reputatum est ei* ***ad*** *iustitiam* sau „în", „întru": *Şi o voi blagoslovi [pe Sara] şi dintr-însa voi da ţie fiiu, pre carele îl voi blagoslovi; şi va fi spre neamuri, şi împăraţii noroadelor or răsări dintr-însul* (Fc 17,16) – lat. *et benedicam ei et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum eritque* ***in*** *nationes et reges populorum orientur ex eo; Pentru Ismail încă te-am ascultat. Iată, îl voi blagoslovi şi-l voi spori şi-l voi înmulţi foarte. Doisprăzece povăţuitori va naşte şi-l voi face* ***spre*** *neam mare.* (Fc 17,20) –

lat. *super Ismahel quoque exaudivi te ecce benedicam ei et augebo et multiplicabo eum valde duodecim duces generabit et faciam illum* ***in*** *gentem magnam.*

În alte contexte, *spre* echivalează prepoziția *ad*, arătând direcția „către": *Și au căutat Domnul* ***spre*** *Avel și* ***spre*** *darurile lui* (Fc 4,4) – lat. *et respexit Dominus* ***ad*** *Abel et* ***ad*** *munera eius; Iară* ***spre*** *Cain și* ***spre*** *darurile lui nu s-au uitat* (Fc 4,5) – lat. ***ad*** *Cain vero et* ***ad*** *munera illius non respexit.*

Cu sensul etimologic „peste" (loc), *spre* se întrebuințează în contexte precum: *Ce am păcătuit împrotiva ta de-ai adus* ***spre*** *mine și* ***spre*** *împărăție mea păcat mare?* (Fc 20,9) – lat. *quid peccavimus in te quia induxisti* ***super*** *me et* ***super*** *regnum meum peccatum grande; Și era obiceaiu să să rădice piatra până s-or adăpa toate turmele oilor, și iară să să puie* ***spre*** *gura puțului.* (Fc 29,3) – lat. *morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem et refectis gregibus rursum* ***super*** *os putei ponerent.*

Sensul „pe" se actualizează în următoarele contexte: *Iară ea: „Am – au zis – slujnica Vala. Întră la dânsa, să nască* ***spre*** *genunchele meale și să am dintr-ănsa fiiu".* (Fc 30,3) – lat. *at illa habeo inquit famulam Balam ingredere ad eam ut pariat* ***super*** *genua mea et habeam ex ea filios; Carele întinzind mâna cea direaptă, o au pus* ***pre*** *capul lui Efrem, fratelui celui mic, iară stânga* ***spre*** *capul lui Manasse, carele era mai mare născut, schimbând mânile* (Fc 48,14) – lat. *qui extendens manum dextram posuit* ***super*** *caput Ephraim iunioris fratris sinistram autem* ***super*** *caput Manasse qui maior natu erat commutans manus.*

Sensul „mai mult decât" se actualizează în contextul: *Iar Dumnezeu Atotputearnicul să te blagoslovească și să te crească și să te înmulțască, să fii* ***spre*** *gloatele noroadelor.* (Fc 28,3) – lat. *Deus autem omnipotens benedicat tibi et crescere te faciat atque multiplicet ut sis* ***in*** *turbas populorum.*

Cu sensul „asupra", prepoziția *spre* se întrebuințează în următorul context, unde echivalează prepoziția latinească *in* „asupra": *Au zis tatăl, Iacov: „Fără prunci a fi m-ați făcut: Iosif nu-i mai mult, Simeon să ține în legătură și Veniamin îl veț duce!* ***Spre*** *mine au căzut toate relele aciastea".* (Fc 42,36) – lat. *dixit pater Iacob absque liberis me esse fecistis Ioseph non est super Symeon tenetur in vinculis Beniamin auferetis* ***in*** *me haec mala omnia recider unt.*

Pentru exprimă cauza, iar nu scopul, în contexte în care echivalează latinescul *propter* „din cauza", dar și „pentru": *Și au întrat Noe și fiii lui, muiare lui și muierile feciorilor lui cu el în corabie,* ***pentru*** *apele potopului.* (Fc 7,7) – lat. *et ingressus est Noe et filii eius uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in arcam* ***propter*** *aquas diluvii; Și au mirosit Domnul miros de bună mireasmă și au zis: „Mai mult nu voi blăstăma pământul* ***pentru*** *oameni, că simțirile și gândirea inimii omenești sânt pornite spre rău din tinerețele sale; deci n-oi mai bate pre tot sufletul viu, precum am făcut".* (Fc 8,21) – lat. *(...) nequaquam ultra maledicam terrae* ***propter*** *homines* (...); *Și au lovit Dumnezeu pre Faraon cu bătaie mare și casa lui,* ***pentru*** *Sarai, muiare lui Avram.* (Fc 12,17) – lat. *flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis et domum eius propter Sarai uxorem Abram; Și au venit Dumnezeu la Avimeleh prin somn, noapte, și i-au zis: „Iată, vei muri pentru muiarea carea o ai luat, că are bărbat".* (Fc 20,3) – lat. *venit autem Deus ad Abimelech per somnium noctis et ait ei en morieris propter mulierem quam tulisti habet enim virum; Că închisese Domnul tot pântecele casii lui Avimeleh pentru Sara, muiarea lui Avraam.* (Fc 20,18) – lat. *concluserat enim Deus omnem vulvam domus Abimelech propter Sarram uxorem Abraham; M-am temut să nu moriu* ***pentru*** *dânsa.* (Fc 26,9) – lat. *timui ne morerer propter eam; De acolo,* ***pentru*** *foametea, întră în Eghipet.* (Fc rezum. cap.12); *Avram și Lot, ieșind din Eghipt,* ***pentru*** *foarte multe averi să despart.* (Fc rezum. cap.13); *Isaac* ***pentru*** *foametea nimernicind în Gherara, după ce au luat făgăduința pământului și blagosloveniia săminției, să înfrunță de la Avimeleh, căci au zis că Reveca i-i soră.* (Fc rezum. cap.26); *Și certându-să* ***pentru*** *puțuri păstorii lor, Avimeleh cu Isaac lovește legătură de pace.* Fc rezum. cap.26); *Isav, cu muierile și pruncii, de la fratele său, Iacov,* ***pentru*** *multă foarte amânduror blagă, să desparte.* (Fc rezum. cap.36).

Același sens cauzal dezvoltă *pentru* și când echivalează prepoziția *prae* „din pricina, de", în propoziții negative: *Și iarăș: „Înmulțând – zice – oi înmulți sământa ta și nu să va număra* ***pentru*** *mulțimea".* (Fc 16,10) – lat. *et rursum multiplicans inquit multiplicabo semen tuum et non numerabitur prae multitudine; Tu ai grăit că bine-m vei face și vei lăți sământa mea ca năsipul mării, carele* ***pentru*** *mulțimea nu să poate număra* (Fc 32,12) – lat. *tu locutus es quod bene mihi faceres et dilatares semen meum sicut harenam maris quae prae multitudine numerari non potest.* Uneori, *pentru* exprimă cauza atunci când echivalează latinescul *pro* „pentru": *Și urâsă pururea Isav pre Iacov* ***pentru*** *blagoslovenia cu carea l-au fost blagoslovit tată-său, și au zis întru inima sa: „Veni-vor zilele plângerii tatălui mieu și oi ucide pre Iacov, fratele mieu!"* (Fc 27,41) – lat. *oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater* sau *ob* „pentru", „din cauza": *Pentru greotatea nașterii, [Rahil] era aproape de perire.* (Fc 35,17) – lat. *ob difficulatatem partus periclitari coepit dixitque ei obsetrix noli timere quia et hunc habebis filium.*

Cu sensul „datorită", prepoziția *pentru* se întrebuințează în următorul context: *Zi dară, rogu-te, că-m ești sor, ca să-m fie bine* ***pentru*** *tine și să trăiască sufletul mieu* ***pentru*** *cinstea ta.* (Fc 12,13) – lat. *dic ergo obsecro te quod soror mea sis ut bene sit mihi propter te et vivat anima mea ob gratiam tui,* sens actualizat și în versetul: *Iară lui Avram i-au făcut bine* ***pentru*** *dânsa și au avut el oi și boi și asini și slugi și slujnice și asine și cămile.* (Fc 12,16) – lat. *Abram vero bene usi sunt propter illam fueruntque ei oves et boves et asini et servi et famulae et asinae et cameli.*

Echivalând latinescul *super, pentru* dobândește sensul „în privința", „cu privire la", „referitor la": *Și au poruncit Faraon pentru Avram bărbaților și l-au petrecut pre el și muiarea lui și toate care avea.* (Fc 12,20) – lat. *praecepitque Pharao super Abram viris et deduxerunt eum et uxorem illius et omnia quae habebat,* iar ca echivalent al prepoziției *pro* are și sensul „în locul", „în loc de": *Rădicat-au Avraam ochii săi și au văzut dinnapoi un berbece încurcat cu coarnele între tufe zăcând, carele luându-l, l-au adus jertvă* ***pentru*** *fiiu.* (Fc 22,13)– lat. *levavit Abraham oculos viditque post tergum arietem inter vepres herentem cornibus quem adsumens obtulit holocaustum pro filio* și „ca", „drept": *Iară Iuda: „Ce ți-i voia să-ți dau* ***pentru*** *arvună?"* (Fc 38,18) – lat. *ait Iudas quid vis tibi pro arrabone.*

Prepoziția *fără*, singură sau urmată de prepoziția *de*, redă prin traducere mai multe prepoziții latinești: *absque* „fără" (cu ablativul), actualizând sensul ei privativ obișnuit: *Și au zis Avram: „Dumnezeule, ce-m vei da mie? Eu oi trece fără prunci și feciorul ispravnicului casii meale, acesta damasc Eliezer".* (Fc 15,2) – lat. *dixitque Abram Domine Deus quid dabis mihi ego vadam absque liberis et filius procuratoris domus meae iste Damascus Eliezer,* dar și sensurile „în afară de", „pe lângă":

S-au dus la Ismail şi au luat muiare, fără de ceale ce mai înainte avea, pre Mahelift, fata lui Ismail, feciorului Avraam, sora lui Navath. (Fc 28,9) – lat. *ivit ad Ismahelem et duxit uxorem absque his quas prius habebat Maeleth filiam Ismahel filii Abraham sororem Nabaioth; Rahil stearpă fiind şi Liia a naşte încetând, slujnicele sale bărbatului le dau, carele fieştecarea câte doi feciori dobândesc.* ***Fără*** *de carii Liia alţ doi şi o fată naşte* (Fc rezum. cap.30) şi „cu excepţia", „decât": *Nime nu-i mărturie vorbei noastre, fără Dumnezeu, carele de faţă priveaşte* (Fc 31,50) – lat. *nullus sermonis nostri testis est absque Deo qui praesens respicit.*

Lat. *praeter* „afară de" este redat tot prin prepoziţia *fără*: *Şi au răspuns Avimeleh: „N-am ştiut cine au făcut aceasta; ce nici tu nu mi-ai spus şi eu n-am auzit fără astăzi".* (Fc 21,26) – lat. *respondit Abimelech nescivi quis fecerit hanc rem sed et tu non indicasti mihi et ego non audivi praeter hodie.* Tot prin prepoziţia *fără* este tradusă conjuncţia *nisi* „decât", „fără de": *Şi spăimântându-să: „Câtu-i de înfricoşat – au zis – locul acesta! Nu-i altăceva aceasta,* ***fără*** *casa Domnului şi poarta ceriului".* (Fc 28,17) – lat. *pavensque quam terribilis inquit est locus iste non est hic aliud* ***nisi*** *domus Dei et porta caeli; Nici altăceva ştiia,* ***fără*** *pânea cu carea să hrănea. Şi era Iosif frumos la faţă şi împodobit la vedeare.* (Fc 39,6) – lat. *nec quicquam aliud noverat* ***nisi*** *panem quo vescebatur erat autem Ioseph pulchra facie et decorus aspectu; Şi mergând să o îngroape, n-au aflat* ***fără*** *căpăţina şi picioarele şi vârfurile mânilor.* (4 Împ. 9,35) – lat. *cumque issent ut sepelirent eam non invenerunt* ***nisi*** *calvariam et pedes et summas manus.*

Fără intră în structura locuţiunii adverbiale *fără numai* „doar": *Şi tot ce să mişcă şi e viu va fi voao spre mâncare; ca nişte legumi verzi le-am dat voao toate.* ***Fără numai*** *carne cu sânge să nu mâncaţ* (Fc 9,3,4) – lat. ***excepto*** *quod carnem cum sanguine non comeditis* şi a locuţiunii conjuncţionale *fără că*: *Căruie i-au zis: „Cine ţ-au spus că eşti gol?* ***Fără că*** *ai mâncat din pom din carele poruncisăm ţie să nu mânânci".*(Fc 3,11) – lat. *cui dixit quis enim indicavit tibi quod nudus esses* ***nisi*** *quod ex ligno de quo tibi praeceperam ne comederes comedisti.*

Locuţiunea prepoziţională *afară de* traduce latinescul *extra* şi se actualizează cu următoarele sensuri: „în afara": *Şi l-au scos şi l-au pus* ***afară de*** *cetate şi acolo au grăit către dânsul, zicând: „Mântuieşte-ţ sufletul tău!"* (Fc 19,17) – lat. *et eduxerunt eum posueruntque* ***extra*** *civitatem* (...); *Şi aşezând cămilele* ***afară de*** *oraş, lângă puţul cel de apă, sara, în vreamea când ies muierile să scoţă apă* (Fc 24,11) – lat. *cumque camelos fecisset accumbere* ***extra*** *oppidum*; „cu excepţia", „în afară de": *Şi au răspuns Lavan şi Vathuil: „De la Domnul au ieşit cuvântul; nu putem,* ***afară de*** *plăcerea Lui, altceva a grăi cu tine".* (Fc 24,50) – lat. (...) *non possumus* ***extra*** *placitum eius quicquam aliud tecum loqui; Dau ţie o parte* ***afară de*** *fraţii tăi, carea o am luat din mâna amorreului cu sabia şi cu arcul mieu.* (Fc 48,22) – lat. *do tibi partem unam* ***extra*** *fratres tuos quam tuli de manu Amorrei in gladio et arcu meo; Cu carea s-au făcut ca pururea a cincea parte din rodurile Eghiptului împăraţilor să să dea,* ***afară de*** *moşiile preoţilor.* (Fc rezum. cap.47). Aceeaşi locuţiune echivalează lat. *absque*: *Nici ascuns este ţie că* ***afară de*** *trupuri şi de pământuri nimică avem.* (Fc 47,18) – lat. *nec clam te est quod absque corporibus et terrra nihil habeamus.*

Locuţiunea prepoziţională *în loc de* se foloseşte pentru a traduce lat. *pro* „în loc de", „ca, drept", echivalat, aşa cum am văzut, şi prin prepoziţia *pentru*: *Şi le-au fost lor cărămizile* ***în locu*** *de pietri şi tina cleoasă* ***în loc*** *de var.* (Fc 11,3) – lat. *habuerunt quae lateres* ***pro*** *saxis et bitumen pro cemento; De mă va pipăi tatăl mieu şi va simţi, mă tem să nu gândească că am vrut să-l înşel şi să aducă asupra mea blăstăm* ***în loc*** *de blagoslovenie* (Fc 27,12) – lat. (...) *et inducat super me maledictionem* ***pro*** *benedictione; Căriia mânios au răspuns Iacov: „Au doară eu* ***în loc*** *de Dumnezeu sânt, Carele ţ-au luat roada pântecelui?"* (Fc 30,2) – lat. (...) *num* ***pro*** *Deo ego sum* (...); *Carii murind, pre ea, neştiind,* ***în loc*** *de curvă o cunoaşte, din carea împreunare Fares şi Zaram să nasc.* (Fc rezum. cap.38).

Construită în mod obişnuit cu verbe dicendi prepoziţia *către* traduce lat. *ad*, mai rar *apud*: *Carele au zis* ***către*** *muiare: „Pentru ce v-au poruncit Dumnezeu să nu mâncaţi din tot pomul raiului?"* (Fc 3,1) – lat. (...) *qui dixit* ***ad*** *mulierem* (...); *Şi au zis şearpele* ***către*** *muiare: „Nicidecum cu moarte veţ muri"* (Fc 3,4) – lat. *dixit autem serpens ad mulierem nequaquam morte moriemini; Şi au zis Domnul Dumnezeu* ***către*** *şarpe* (Fc 3,14) – lat. *et ait Dominus deus ad serpentem; Şi au zis Domnul* ***către*** *el: „Pentru ce te-ai mâniiat şi căci au căzut faţa ta?"* (Fc 4,6) – (...) ***ad*** *eum* (...); *Şi au zis* ***către*** *el: „Ce ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strâgă* ***către*** *Mine de pre pământ.* (Fc 4,10) – lat. (...) ***ad*** *eum* (...) ***ad*** *me* (...); *Şi au grăit Dumnezeu* ***către*** *Noe, zicând* (Fc 8,15) – lat. (...) ***ad*** *Noe* (...); *Aceastia dară isprăvindu-să, fost-au cuvântul Domnului* ***către*** *Avram, prin videnie* (Fc 15,1) – lat. (...) ***ad*** *Abram* (...); *Şi îndată cuvântul Domnului au fost* ***către*** *dânsul* (Fc 15,4) – lat. (...) ***ad*** *eum* (...); *Şi au chemat numele Domnului carele grăia* ***către*** *dânsa: „Tu, Dumnezeule, Carele m-ai văzut!"* (Fc 16,13) – lat. (...) ***ad*** *eam* (...); *oi grăi* ***către*** *Domnul mieu* (Fc 18,31) – lat. (...) ***ad*** *Dominum meum* (...); *Şi s-au dus Domnul, după ce au încetat a grăi* ***către*** *Avraam* (Fc 18,33) – lat. (...) ***ad*** *Abraham* (...); *Şi au răspuns Efron* ***către*** *Avraam, auzind toţi carii întra pre poarta cetăţii aceiia* (Fc 23,10) – lat. ***ad*** *Abraham* (...); *şi au pârât pre fraţii săi de foarte rea greşală* ***către*** *tată-său* (Fc 37,2) – lat. (...) ***apud*** *patrem* (...); *Carele flămânzând, au strigat norodul* ***către*** *Faraon, hrană cerând* (Fc 41,55) – lat. ***ad*** *Pharaonem* (...) etc. Uneori această prepoziţie apare în forma *câtră*, ca urmare a folosirii amestecate a slovelor ѣ şi ъ: *Şi au zis Domnul Dumnezeu* ***câtră*** *muiare* (Fc 3,13) – lat. (...) ***ad*** *mulierem* (...); *Şi au blagoslovit Dumnezeu pre Noe şi pre feciorii lui şi au zis* ***câtră*** *ei* (Fc 9,1) – lat. (...) ***ad*** *eos* (...).

Mai rar se întrebuinţează *către* după alte verbe, traducând fie lat. *erga* „faţă de", „către": *Şi cunoscând faţa lui Lavan că nu este* ***către*** *sine, ca ieri şi alaltăieri* (Fc 31,2) – lat. *animadvertit quoque faciem Laban quod non esset* ***erga*** *se sicut heri et nudius tertius; Şi le-au zis: „Văz faţa tătânea-vostru că nu iaste* ***către*** *mine ca ieri şi alaltăieri; iară Dumnezeul tătâne-mieu au fost cu mine.* (Fc 31,5) – lat. *dixitque eis video faciem patris vestri quod non sit* ***erga*** *me sicut heri et nudius tertius Deus autem patris mei fuit mecum*, dar şi pe *ad*: *Carele i-au răspuns: „Rădic mâna mea* ***către*** *Domnul Dumnezeul mieu cel înalt, stăpânitoriu ceriului şi al pământului"* (Fc 14,22) – lat. *qui respondit ei levo manum meam* ***ad*** *Dominum Deum excelsum possessorem caeli et terrae; Iară Sarei au zis: „Iată, o mie de arginţ am dat fratelui tău. Aceasta va fi ţie învăliitoare ochilor* ***către*** *toţ carii sânt cu tine şi ori încătro vei merge şi-ţi adă aminte că ai fost prinsă"* (Fc 20,16) – lat. *Sarrae autem dixit ecce mille argenteos dedi fratri tuo hoc erit tibi in velamen oculorum* ***ad*** *omnes qui tecum sunt quocumque perrexeris mementoque te deprehensam.* Când nu urmează după verbe dicendi, este preferată prepoziţia compusă *de către*, traducând fie prepoziţia

ad: Iară ea au venit la ***el de cătră sară****, purtând odraslă de maslin cu frunze verzi în gura sa.* (Fc 8,11) – lat. *at illa venit ad eum* ***ad*** *vesperam portans ramum olivae virentibus foliis in ore suo*, fie *ab: Iară feciorilor ţiitoarelor le-au împărţit darur şi i-au despărţit* ***de cătră*** *Isaac, fiiul său, încă el trăind, spre partea* ***de cătră*** *răsărit.* (Fc 25,6) – lat. *filiis autem concubinarum largitus est munera et separavit eos* ***ab*** *Isaac filio suo dum adhuc ipse viveret* ***ad*** *plagam orientalem*, fie *in: Deci rădicându-ş Lot ochii săi, au văzut tot ţinutul împregiurul Iordanului, carele tot să adăpa, mai înainte până ce au mistuit Domnul Sodomul şi Gomorul, ca raiul Domnului şi ca Eghiptul,* ***de cătră*** *Sigor.* (Fc 13,10) – lat. (...) *et sicut Aegyptus venientibus* ***in*** *Segor.*

Cele câteva prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale analizate mai sus demonstrează cum s-a ajuns la polivalenţele unora dintre prepoziţiile din limba română. Faptul că astăzi aceste polivalenţe nu se mai realizează în totalitate se explică prin nevoia de precizie şi claritate în exprimare, acestea rezultând şi din folosirea altor prepoziţii, lipsite de polivalenţe de tipul celor discutate aici.

2.2.9. Conjuncţia

Coexistenţa conjuncţiilor *au* şi *sau*[282] este motivată de necesitatea traducătorilor de a transpune nuanţat în limba română diferitele conjuncţii coordonatoare disjunctive din textul *Vulgatei*[283]. În acelaşi timp însă, cele două conjuncţii sunt într-o concurenţă evidentă, tendinţa fiind cea pe care o întâlnim în toate textele vremii: de extindere a conjuncţiei *sau* în defavoarea lui *au*. Poziţia conjuncţiei *au* este slăbită în sistem ca urmare a faptului că uneori, e adevărat, foarte rar, se poate actualiza cu valoare de conjuncţie subordonatoare[284], dar mai cu seamă din cauza omonimiei cu adverbul *au*[285]. Esenţial pentru concurenţa despre care vorbeam rămâne, la nivelul acestui text, raportul dintre cele două conjuncţii româneşti în privinţa echivalării conjuncţiilor din textul-sursă.

Lat. *an* „sau" este tradus de cele mai multe ori, în contextele analizate de noi, prin *au*: *Iară* ***el*** *să uita la ea tăcând, vrând a şti de cumva nărocită cale ei va fi făcut Domnul* ***au*** *nu.* (Fc 24,21) – *lat. ille autem contemplabatur eam tacitus scire volens utrum prosperum fecisset iter suum Dominus* ***an*** *non*; *Apropie-te* ***încoace****, să te pipăiesc, fiiul mieu, şi să cerc de eşti tu fiiul mieu, Isav* ***au*** *nu* (Fc 27,21) – lat. *dixitque Isaac accede huc* ***ut*** *tangam te fili mi et probem utrum tu sis filius meus Esau* ***an*** *non*; *Aceasta o am găsit. Vezi de iaste îmbrăcămintea fiiului tău,* ***au*** *nu!* (Fc 37,32) – lat. *hanc invenimus vide utrum tunica filii tui sit* ***an*** *non* şi numai rar prin *sau*: *iară voi veţ fi în legătură până când să vor lămuri ceale ce aţ zis, de sânt dreapte* ***sau*** *strâmbe* (Fc 42,16) – lat. *vos autem eritis in vinculis donec probentur quae dixistis utrum falsa* ***an*** *vera sint.*

Conjuncţia *aut* „sau" este echivalată mai rar prin *au*, deşi, strict etimologic, *au* ar trebui să aibă prioritate la traducerea lat. *aut*, din care provine: *Mărturie va fi movila – zic – aceasta şi piatra să fie spre mărturie,* ***au*** *eu de oi trece venind la tine,* ***au*** *tu de vei trece rău gândindu-mi* (Fc 31,52) – lat. *testis erit tumulus inquam iste et lapis sint in testimonio si* ***aut*** *ego transiero illum pergens ad te* ***aut*** *tu praeterieris malum mihi cogitans*; *Ce foloseaşte lui Dumnezeu de vei fi drept? Au ce-i adaogi de-ţi va fi neîntinată viiaţa ta?* (Iov 22,3) – lat. *quid prodest Deo si iustus fueris* ***aut*** *quid ei confers si inmaculata fuerit via tua*; *Aveţi tată* ***au*** *frate?* (Fc 44,19) – lat. *habetis patrem* ***aut*** *fratrem*. Mai frecvent echivalarea se face prin *sau*. În unele situaţii opţiunea pentru *sau* este motivată de prezenţa, în acelaşi context, a adverbului *au*: ***Au*** *rugi-va măgariul sălbatec când va avea iarbă?* ***Sau*** *va mugi boul când va sta dinnaintea ieslii pline?* (Iov 6,5) – *numquid rugiet onager cum habuerit herbam* ***aut*** *mugiet bos cum ante praesepe plenum steterit* sau a construcţiei adverbiale *au doară*: *Au doară împăratul nostru vei fi, sau ne vom supune stăpânirii tale?* (Fc 37,8) – lat. *numquid rex noster eris* ***aut*** *subiciemur dicioni tuae*. În alte cazuri însă, fără să mai fie motivată contextual, opţiunea traducătorului este în spiritul tendinţei de modernizare a limbii, concretizată aici în extinderea conjuncţiei sinonime *sau* în defavoarea lui *au*: ***Sau*** *să va putea mânca ceva nesărat, ce nu-i deres cu sare?* ***Sau*** *va putea cineva gusta, care gustându-să aduce moarte?* (Iov 6,6) – lat. ***aut*** *poterit comedi insulsum quod non est sale conditum* ***aut*** *potest aliquis gustare quod gustatum adfert mortem*; *Şi au zis cătră Lot: „Ai pre cineva de ai tăi aici? Jinere* ***sau*** *feciori* ***sau*** *feate, toţ carii sânt ai tăi, scoate-i din cetatea aceasta* (Fc 19,12) – lat. *dixerunt autem ad Loth habes hic tuorum quempiam*

---

[282] Conjuncţia *ori* nu am înregistrat-o. Nu excludem posibilitatea ca ea să apară totuşi într-un text de o asemenea amploare, dar, oricum, ocurenţele acesteia ar fi în număr nesemnificativ. E posibil ca traducătorii să fi evitat astfel omonimia care s-ar fi creat între conjuncţia *ori* şi elementul de compunere *ori* din structura pronumelor nehotărâte, în condiţiile în care, aşa cum am văzut (cf. supra, **2.2.4.7.**), aceste forme pronominale, atunci când sunt în contexte prepoziţionale, nu se înregistrează decât dislocate prin inserţia prepoziţiilor *în* sau *la*, în forme de tipul *ori la care, ori în care* ş.a. Nici în alte texte realizate în aceeaşi perioadă sau chiar mai târziu situaţia nu este radical diferită în privinţa întrebuinţării conjuncţiei *ori*. De exemplu, în *Cartea lui Iov* din B1795 am înregistrat numai trei ocurenţe ale acestei conjuncţii (cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.163).

[283] În versetul care urmează, conjuncţiile lat *vel* şi *aut* sunt traduse prin *sau*, respectiv *au*: Căruia *Iuda: „Ce vom râspunde – au zis – domnului mieu?* ***Sau*** *ce om grăi* ***au*** *om putea drept a pofti?* (Fc 44,16) – lat. *cui Iudas quid respondebimus inquit domino meo* ***vel*** *quid loquemur* ***aut*** *iusti poterimus obtendere*

[284] Într-un context de felul: *Pogorî-mă-voi şi voi vedea de cumva strigarea carea au venit la mine cu fapta o au plinit;* ***au*** *nu este aşa, să ştiu* (Fc 18,21) – lat. *descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere conpleverint* ***an*** *non est ita ut sciam –*, conjuncţia *au* are valoarea „dacă", explicabilă prin sensul pe care îl dezvoltă în anumite condiţii lat. *an*

[285] O încadrare fermă a celor două cuvinte la clase distincte am întâlnit numai în Ms.4389, unde autorul traducerii foloseşte *sau* cu rol de conjuncţie disjunctivă la nivelul frazei, în vreme ce *au* rămâne numai adverb modalizator în propoziţii dubitative (vezi V. Arvinte, STL.FAC., p.83; Idem, STL.EX., p. 27; N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.165). În textul *Bibliei de la 1760* adverbul *au* echivalează lat. *numquid*: *Şi au zis Domnul cătră Satan: „****Au*** *socotit-ai sluga Mea, Iovul, că nu ieste lui aseaminea pre pământ, bărbat unit şi drept şi temătoriu de Dumnezeu şi depărtându-să de rău, şi încă ţiindu-şi nevinovăţia. Iară tu M-ai întărâtat asupra lui, ca să-l năcăjesc în zădar".* (Iov 2,3) – lat. ***numquid*** *considerasti servum meum Iob*; ***Au*** *rugi-va măgariul sălbatec când va avea iarbă?* ***Sau*** *va mugi boul când va sta dinnaintea ieslii pline?* (Iov 6,5) – lat. ***numquid*** *rugiet onager cum habuerit herbam* ***aut*** *mugiet bos cum ante praesepe plenum steterit*; ***Au*** *poate trăi volbura fără umezală* ***sau*** *şovarul a creaşte fără apă?* (Iov 8,11) – lat. ***numquid*** *vivere potest scirpus absque humore* ***aut*** *crescet carectum sine aqua*, iar în enunţuri negative, lat. *nonne*: *Că El cunoaşte deşertăciunea oamenilor şi, văzând nedreptatea,* ***au*** *nu socoteaşte?* (Iov 11,11) – lat. *ipse enim novit hominum vanitatem et videns iniquitatem* ***nonne*** *considerat.* După cum se poate vedea, atunci când în enunţ se întrebuinţează *au* adverbial, conjuncţia *aut* este echivalată prin *sau*.

generum **aut** *filios* **aut** *filias omnes qui tui sunt educ de urbe ha*; *Eu sânt Faraon! Fără de porunca ta nu va mişca cineva mâna* **sau** *piciorul în tot pământul Eghiptului* (Fc 41,44) – lat. *ego sum Pharao absque tuo imperio non movebit quisquam manum* **aut** *pedem in omni terra Aegypti*

Aceeaşi conjuncţie *sau* este preferată pentru a echivala şi alte conjuncţii latineşti *vel* – *Şi nici atunci au simţit când s-au culcat* **sau** *când s-au sculat ea* (Fc 19,35) – lat. *et nec tunc quidem sensit quando concubuerit* **vel** *quando illa surrexerit*; *Nici este ceva să nu fie supt putearea mea* **sau** *să nu-m fie încredinţat* (Fc 39,9) – lat. *nec quicquam est quod non in mea sit potestate* **vel** *non tradiderit mihi*; *şi cum urmează să fim furat din casa domnului tău aurul* **sau** *argintul?* (Fc 44,8) – lat. *et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum* **vel** *argentum*i; *sive* – *să mărg spre dreapta* **sau** *spre stânga* (Fc 24,49) – lat. *ut vadam ad dextram* **sive** *ad sinistram*. Am înregistrat chiar o situaţie în care conjuncţia copulativă *et* este redată în româneşte o dată prin *şi*, firesc, şi de două ori prin disjunctivul *sau*: *De te va întâmpina frate-mieu, Isav,* ***şi*** *te va întreba a cui eşti* **sau** *încătro mergi* **sau** *a cui sânt acestea care le petreci* (Fc 32,17) – lat. *si obvium habueris Esau fratrem meum* ***et*** *interrogaverit te cuius es* ***et*** *quo vadis* ***et*** *cuius sint ista que sequeris*. Este încă o dovadă a dorinţei traducătorului de a realiza o exprimare nuanţată inclusiv din punctul de vedere al întrebuinţării elementelor relaţionale, iar aceasta cu atât mai mult, cu cât în enunţul de mai sus se impune într-adevăr, din punct de vedere logic, disjuncţia unităţilor constitutive.

Conjuncţia adversativă *ce*, cu *e* păstrat, se întâlneşte încă în acest text: *Nicidecum va fi aşa, ce tot cine va ucide pre Cain, de şepte ori va lua răsplătire* (Fc 4,15); *Iară Sarai muiarea lui Avram, nu născusă prunci.* ***Ce*** *având o slujnică eghipteancă pe nume Agar* (Fc 16,1); *Nici să va mai chema numele tău Avram,* ***ce*** *te vei chema Avraam, că tată a multe neamuri te-am rânduit* (Fc 17,5); *Pre Sarai, muiare ta, nu o vei mai chema Sarai* ***ce*** *Saram* (Fc 17,15), desigur, alături de forma *ci*, mai nouă: *Nu va fi acesta moşteanul tău,* ***ci*** *carele va ieşi din pântecele tău, pre acela vei avea moştean* (Fc 15,4); *Nu cu sângură pâne trăieşte omul,* ***ci*** *cu tot cuvântul care purceade din gura lui Dumnezău* (Mt 4,4); *Nici au venit să strice leagea au prorocii,* ***ci*** *să plinească; învăţând a nu să mânia asupra fratelui,* ***ci*** *să ne îmblânzim spre el* (Mt. rezum. cap.5).

Mult mai frecvent se foloseşte conjuncţia adversativă *iară*, echivalând în limba română mai multe conjuncţii din textul *Vulgatei* – *autem, vero, sed*: *Întru început au făcut Dumnezeu ceriul şi pământul./* ***Iară*** *pământul era înzădarnic şi deşert* (Fc 1,1,2) – lat. (...) *terra* ***autem*** *erat inanis et vacua*; *Şi numele râului al triilea, Tigris; acesta merge în prejma asiriianilor.* ***Iară*** *râul al patrule, acesta iaste Efrath.* (Fc 2, 14) – lat. *fluvius* ***autem*** *quartus ipse est Eufrates*; *Şi i-au poruncit, zicând: „Din tot lemnul raiului să mânânci,/* ***Iară*** *din lemnul cunoştinţii binelui şi al răului să nu mânânci, că ori în ce zi vei mânca dintr-însul, cu moarte vei muri".* (Fc 2,16, 17) – lat. *de ligno* ***autem*** *scientiae boni et mali ne comedas* ; *Şi au numit Adam cu numele lor toate jiviniile şi toate paserile ceriului şi toate fierile pământului.* ***Iară*** *lui Adam nu i să afla agiutoriu aseaminea.* (Fc 2,20) – lat. *Adam* ***vero*** *non inveniebatur adiutor similis eius*; *Oricine va vărsa sânge omenesc, să va vărsa sângele lui, că după chipul lui Dumnezeu s-au făcut omul.* (Fc 9,6)/ ***Iară*** *voi creşteţ şi vă înmulţiţ şi întraţ pre pământ şi-l umpleţ* (Fc 9,7) – lat. *vos* ***autem*** *crescite et multiplicamini et ingredimini super terram et implete eam,* ***Iară*** *Sim şi Iafeth ş-au pus platoşea în umerile sale şi, mergând îndărăpt, au acoperit ruşinea tătâne-său. Şi feţele lor era întoarse şi partea bărbătească a tătânea-său nu o au văzut.* (Fc 9,23) – lat. *at* ***vero*** *Sem et Iafeth pallium inposuerunt umeris suis et incedentes retrorsum operuerunt verecunda patris sui.* Sensul adversativ nu este în toate cazurile foarte accentuat, iar aspectul este explicabil şi prin prezenţa în grade diferite a sensului adversativ la conjuncţiile latineşti pe care *iară* le echivalează. Se poate ajunge până la anularea acestei valori în situaţia în care în textul latinesc nu se exprimă deloc sens adversativ. Este ceea ce se întâmplă în următorul context: *Şi era feciorii lui Noe carii au ieşit din corabie, Sim, Ham şi Iafeth. Iară Cam, acesta este tatăl lui Hanaan* (Fc 9,18) – lat. *erant igitur filii Noe qui egressi sunt de arca Sem Ham et Iafeth porro Ham ipse este pater Chanaan*, unde *iară* traduce adv. *porrō*, pentru care soluţia ideală de traducere ar fi fost „la rândul său".

Fidelitatea faţă original a condus la un cumul de conjuncţii coordonatoare în următorul verset: ***Iară şi*** *şerpele era mai viclean deacât toate jiviniile pâmântului carele făcuse Domnul Dumnezeu. Carele au zis cătră muiare* (Fc 3,1) – lat. *sed* ***et*** *serpens erat callidior cunctis animantibus terrae quae fecerat Dominus Deus* (...).

În privinţa întrebuinţării conjuncţiei *deci*, contextele de mai jos atestă folosirea acesteia cu valoare predominant narativă şi în mai mică măsură conclusivă: *Deci în anul şasă sute unul, în luna dintâi, în zioa dintâi a lunii, au scăzut apele de pre pământ* (Fc 8,13) – lat. *igitur sescentesimo primo anno primo mense prima die mensis inminutae sunt aquae super terram*; *Mai mult nu voi blăstăma pământul pentru oameni, că simţirile şi gândirea inimii omeneşti sânt pornite spre rău din tinereaţele sale; deci n-oi mai bate pre tot sufletul viu, precum am făcut.* (Fc 8,21) – lat. *non* ***igitur*** *ultra percutiam omnem animantem sicut feci*; *Deci, după ce au întrat Avram în Eghipt, au văzut eghiptenii muiarea că-i frumoasă foarte.* (Fc 12,14) – lat. *cum itaque ingressus esset Abram Aegyptum viderunt Aegyptii mulierem quod esset pulchra nimis*; *Deci rădicându-ş Lot ochii săi, au văzut tot ţinutul împregiurul Iordanului* (Fc 13,10) – lat. *elevatis itaque Loth oculis vidit omnem circa regionem Iordanis*; *Deci luându-ş cortul său, Avram au venit şi au lăcuit lângă vale Mamvri* (Fc 13,18) – lat. *movens* ***igitur*** *Abram tabernaculum suum venit et habitavit iuxta convallem Mambre*; *Deci în anul al patrusprăzecele au venit Hodorlahomor şi împăraţii carii era cu el* (Fc 14,5) – lat. *igitur anno quartodecimo venit Chodorlahomor et reges qui erant cum eo*; *Deci suindu-ne la sluga ta, tatăl nost, i-am povestit toate carea au grăit domnul mieu*. (Fc 44,24) – lat. *cum ergo ascendissemus ad famulam tuum*[286].

Conjuncţia subordonatoare cauzală *căci* echivalează conjuncţiile lat. *quod* „deoarece" şi lat. *quia* „fiindcă". Poate, de asemenea, echivala pronumele relativ-interogativ *quod* (ac. n. sg.) „şi de aceea" – *Răspus-au Iacov: „Căci am purces neştiind tu, m-am temut să nu iai cu putearea fetele tale"* (Fc 31,31) – lat. *respondit Iacob quod inscio te profectus sum timui ne violenter auferres filias tuas*, situaţie în care raportul exprimat nu mai este unul propriu-zis cauzal, ci intermediar explicativ[287].

---

[286] Vezi şi alte ocurenţe în *Cartea Facerii*: 14,10; 16,6; 22,3; 24,14, 42, 61; 26,22; 27,23; 28,10; 31,16; 39,7, 16; 40,20; 43,4, 11, 26; 44,11, 30.

[287] Pentru omonimia cu construcţia adverbială *că ci* (ca urmare a grafiei *căci*) şi pentru alte exemple, vezi **2.2.7**– discuţia despre construcţia adverbială interogativă *că ce* (*că ci*).

Conjuncția *de* se actualizează cu sensul „dacă" și introduce condiționale: *Au nu, de vei face bine, vei lua? Iară de faci rău, îndată în uşe va fi păcatul, ce supt tine va fi pofta lui şi tu îl vei stăpâni* (Fc 4,7); *De vei merge spre stânga, eu oi ține dreapta, iară de vei alege tu dreapta, eu spre stânga mă voi duce* (Fc 13,9); *Uită-te la ceriu şi numără stelele, de poți* (Fc 15,5);; *Doamne, de am aflat har în ochii Tăi, nu trece sluga Ta!* (Fc 18,3) și cu sensul „încât", introducând finale: *Pentru ce ai zis că ți-i sor, de o am luat mie muiare?* (Fc 12,19); *Şi pre ceia carii era afară i-au lovit cu urbire, de la cel mai mic până la cel mai mare, aşa, de nu putea afla uşa* (Fc 19,11); *Deacă au aflat sluga Ta har înaintea Ta şi ai mărit mila Ta, carea ai făcut cu mine, de mi-ai mântuit sufletul mieu, nici mă pociu în munte mântui, ca să nu mă cuprinză răul şi să moriu.* (Fc 19,19). Cu sensul „că", conjuncția *de* introduce, ca și în limba actuală, subiective: *Şi s-au întâmplat de ş-au spus visul fraților săi, care pricină au fost sămânță de mai mare urăciune.* (Fc 37,5); *Aceastea aşa fiind, întâmplatu-s-au de au păcătuit doi fameni, păharnicul împăratului Eghipetului şi pitariul domnului său* (Fc 40,1) și completive directe: *Şi au slobozit porumbița după el, ca să vază de încetase apele de pre fața pământului.* (Fc 8,8).

Semnalăm în continuare câteva locuțiuni conjuncționale, unele regăsindu-se în inventarul actual al locuțiunilor conjuncționale, altele nu: ***mai înainte de ce*** – *Şi toată verdeața pământului,* ***mai înainte de ce*** *ar răsări pre pământ şi toată iarba câmpului,* ***mai înnainte de ce*** *ar încolți, că nu ploase Domnul Dumnezeu pre pământ şi om nu era carele să lucre pământul* (Fc 2,5); *Iară împărații carii au împărățit în pământul Edom,* ***mai înainte a de ce*** *ar avea împărat feciorii lui Israil, au fost aceştia* (Fc 36,31); *Când încă mai tânăr eram,* ***mai înainte de ce*** *aşi rătăci, căutat-am înțelepciunea la arătare în rugăciunea mea* (Ecz 51,18); ***ca nu cumva să*** – *Iară din rodu pomului carele iaste în mijlocul raiului ne-au poruncit Dumnezeu să nu mâncăm şi să nu ne atingem de el,* ***ca nu cumva să*** *murim* (Fc 3,3); *Şi au zis: „Iată, Adam ca unul din Noi s-au făcut, ştiind binele şi răul. Acum, dară,* ***ca nu cumva*** *să întinză mâna sa şi să ia şi din pomul vieții şi să mânânce şi să fie viu în vecie!"* (Fc 3,22); *că să temea a mărturisi că iar fi soț de căsătorie, gândind* ***ca nu cumva să****-l ucigă pentru frumseața ei* (Fc 26,7); *Şi bani îndoiț duceț cu voi. Şi aceia carii i-ați găsit în saci îi duceți,* ***ca nu cumva*** *din greşală să fie fost.* (Fc 43,12); ***ca nu*** *cândva* ***să*** *– Păzeşte, ca* ***nu cândva*** *să duci pre fiiul mieu acolo!* (Fc 24,6); *Adu-ți aminte de tatăl tău şi de mumă-ta, că în mijlocul celor măriți împreună şezi,* (Ecz 23,18)*/* ***Ca nu*** *cândva* ***să*** *te uite Dumnezeu înaintea lor, şi cu năravul tău nebunindu-te, prooborire să pați, şi vei vrea a nu fi fost născut şi să blastămi zioa naşterii tale.* (Ecz 23,19); *ca* ***nu*** *doară* ***să*** *– Scoate-mă din mâna frate-mieu, Isav, că foarte mă tem de el, ca* ***nu*** *doară venind* ***să*** *lovască muma cu fiii* (Fc 32,11); ***ca cum*** „ca și cum" – *Şi ieşind, Lot au grăit către ginerii săi, carii era să ia fetele lui şi le-au zis: „Sculați-vă, ieşiți din locul acesta, că va şterge Dumnezeu cetate aceasta". Şi li s-au văzut lor* ***ca cum*** *s-ar juca vorbind.* (Fc 19,14); *Şi au zis Iacov: „Nu aşa, rogu-mă, ci de am găsit har în ochii tăi, priimeaşte puțin dar din mânile meale, că aşa am văzut fața ta,* ***ca cum*** *aş fi văzut fața lui Dumnezeu. Fii mie milostiv"* (Fc 33,10); *Şi alt visu au văzut, carele spuindu-l fraților, au zis: „Văzut-am prin somn* ***ca cum*** *soarele şi luna şi doaosprăzece steale s-ar închina mie".* (Fc 37,9); *Nu împrumuta pre omul cel mai tare de tine. Iară de vei împrumuta,* ***ca cum*** *ai fi pierdut ține.* (Ecz 8,15); *În ochii săi lăcrămează nepriiatinul, şi* ***ca cum*** *ț-ar ajuta va săpa supt picioarele tale.* (Ecz 12,18); *Că te va auzi, şi te va păzi, şi* ***ca cum*** *ar mântui păcatul, te va urî; şi aşea va fi lângă tine pururea.* (Ecz 19,9).

2.2.10. Interjecția

Remarcăm pentru început marea varietate de interjecții din acest text. Exprimând în mod direct stări volitionale, stări fizice și emoționale ale celui care le folosește, interjecțiile conferă textului oralitate și un plus de expresivitate. Desigur că gradul de expresivitate diferă de la un tip de interjecții la altul și de la o interjecție la alta: interjecțiile care exprimă stări volitionale se caracterizează printr-o expresivitate redusă în comparație cu cele care sugerează stări fizice sau emoționale.

Interjecția *a!* cunoaşte câteva ocurențe: *Şi am zis: „****A! A! A!*** *Doamne Dumnezeule! Iată, sufletul mieu nu-i pângărit; şi mortăciune şi rupt de fieri n-am mâncat din pruncia mea până acum şi n-au întrat în gura mea toată carnea necurată".* (Iz 4,14); *Şi am zis: „****A! A! A!*** *Doamne Dumnezeule! Aceia zic de mine: «Au doară prin pilde grăiaşte acesta?»"* (Iz 20,49); *„****A, a, a*** *zilei, că aproape e zioa Domnului şi ca o jefuire de la Cel Putearnic va veni!"* (Ioil 1,15). Remarcăm, în contextul din urmă, folosirea interjecției *a!*, cu sensul „vai", urmată de un substantiv în dativ. Modelul trebuie căutat în *Vulgata*. Variantele de *Vulgata* au aici fie *A, a, a diei*!, cum este cazul variantei umate de traducătorii textului de la 1760, fie *Heu diei!*

Interjecția *ah!* am înregistrat-o o singură dată: *Jumătate dintr-însul l-au ars în foc, şi din jumătatea lui cărnuri au mâncat. Fiert-au bucată şi s-au săturat şi s-au încălzit şi au zis: «****Ah****, m-am încălzit, am văzut focul».* (Is 44,16).

Interjecția *aleluia!* „Lăudați pe Domnul!" este prezentă, în mod firesc, în *Cartea psalmilor*[288]. Se mai întâlnește, dar o singură dată, în *Cartea lui Tovie: Din piatră luminoasă şi curată toate ulițeale ei să vor aştearne. şi prin târgurile ei „****Alliluia****!" să va cânta.* (13,22). Forma pe care am consemnat-o este, cu două excepții în *Cartea psalmilor*, *alliluia*, cu l reduplicat sub influența modelului: *alleluia*.

O interjecție a cărei prezență în acest text nu necesită comentarii este *amin!*: (16,36 1Par); (1,36 1Par); (3Ezr 9,47); (Tov 9,12; 13,23); Nm (5,25). În contextul *amin zic voao* „adevăr (adevărat) zic voao", care cunoaşte foarte multe ocurențe în *Evangheli*[289], *amin* își schimbă valoarea gramaticală. Am considerat că transpoziția se produce aici în sensul adverbializării

Aman! este prezentă o singură dată: *Aman, cea chemătoare şi cea răscumpărată cetate, porumbiță!* (Sof 3,1) și echivalează lat. *vae*. Este inexplicabil cum a renunțat traducătorul la interjecția *vai!* în favoarea unei interjecții de origine turcă, mai cu seamă că turcismele nu s-au bucurat niciodată de o circulație prea largă în Transilvania.

Valoare interjecțională dobândește adverbul *destul* în următoarele contexte: *Sugătoriul de sânge doao feate are, ce zic: «Adă! Adă!», Trei sânt nesăjioase şi al patrulea ce nici odânăoară zice: «****Destul!****»* (Pl. 30,15); *Iadul şi gura zgăului şi pământul care nu să satură de apă, iară focul nice odânioară zice «****Destul!****»* (Pl. 30,16).

---

[288] Vezi ocurențele înregistrate în *Indice*.

[289] Vezi *Indice*

Interjecţia *dura*, în varianta *dur*, am întâlnit-o o singură dată în locuţiuna adverbială *de-a durul*: *Au ce muiare, având zeace drahme, de va piiarde o drahmă, au nu aprinde lumina şi întoarce casa şi caută* ***cu de-a durul****, până o află?* (Lc 15,8).

Un număr destul de mare de ocurenţe se înregistrează pentru interjecţia *hei!*, numai că în legătură cu această interjecţie trebuie precizat spectrul mai larg de sensuri, ea putând exprima durere, suferinţă: *Şi au zis către ea împăratul: „Ce pricină ai?" Carea au răspuns: „****Hei****, muiare văduvă sânt eu, că mi-au murit bărbatul mieu.* (2Sm 14,5), îngrijorare, nelinişte: *Şi, sculându-să dimineaţa slujitoriul omului lui Dumnezeu, ieşind au văzut oastea împregiurul cetăţii şi caii şi căruţele; şi i-au vestit, zicând: „****Hei, hei, hei****, domnul mieu, ce vom face?"* (4Împ 6,15), contrarietate: *Şi au zis Iosue: „****Hei****, Doamne, Dumnezeule, ce ai vrut a treace norodul acesta râul Iordanului, să ne dai în mânile ammorreului şi să ne piiarzi? Batăr precum am început, de am fi rămas preste Iordan!* (Jos 7,7)[290].

Dintre interjecţiile care exprimă acte de voinţă, *iată* cunoaşte cea mai mare frecvenţă în textul nostru[291], folosindu-se cu valoarea unui verb tranzitiv, urmată de complinirea specifică verbelor tranzitive[292]: *Şi au fost dimineaţa, rădicând ochii săi,* ***iată*** *norod mult, căruia nu era număr, purtând scări şi unealte, ca să prinză cetatea şi să-i bată.* (1Mac 5,30); *Şi au râdicat ochii săi şi au văzut, şi* ***iată*** *gâlceavă şi gătire multă.* (1Mac 9,39), sau fiind cuvânt incident: *Şi,* ***iată****, ceale sfinte ale noastre şi frumseaţea noastră şi dragostea noastră s-au pustiit şi le-au spurcat limbile.* (1Mac 2,12); *Şi,* ***iată****, Simion, fratele vostru, ştiu că om de sfat iaste. Pre acela auziţi pururea, şi el vă va fi tată.* (1Mac 2,65). Foarte rara fost preferată interjecţia sinonimă *iacă*: *Şi au zis către Iosif, fiiul său: „****Iacă****, eu moriu; şi va fi Dumnezeu cu voi şi vă va duce la pământul părinţilor voştri!* (Fc 48,21); *Iară fariseii zicea lui „****Iacă****, ce fac sâmbăta ce nu să cade?"* (Mc 2,24).

Bine reprezentată este interjecţia *o!*, care poate exprima emfază: *O, bărbaţi, au nu întrec pre oameni cei ce uscatul stăpânesc, şi marea şi toate cealea ce sânt într-însele?* (3Ezr 4,2); dorinţă – *Şi au dorit David şi au zis: „O! de mi-ar da cineva apă din jgheabul Vifleimului, care iaste în poartă!"* (1Par 11,17); regret – *O, moarte, cât e de amară pomenirea ta omului ce are pace în averile sale* (Ecz 41,1); nemulţumire – *Şi răspunzând Isus, au zis: „O, neam necredincios şi îndărelnic, până când voi fi la voi şi vă voi răbda? Ado aici fiiul tău!"* (Lc 9,41)[293].

Disprețul se exprimă prin interjecţiile *oai!*: *Şi cei ce trecea Îl blăstăma, clătind cu capetele sale şi zicând: „****Oai****! Cel ce strici biseareca lui Dumnezău şi în trei zile o zideşti* (Mc 15,29) şi *ua!*: *Şi zicând: „****Ua****, Cel ce strici beseareca lui Dumnezău şi în trei zile o zideşti, mântuieşte-Te pre Tine însuţi! De eşti Fiiul lui Dumnezău, pogori de pre cruce!"* (Mt 27,40), ambele variante ale interjecţiei *uă!*

Interjecţiile *oh!* şi *vai!* exprimă un spectru larg de sensuri durere, mâhnire, necaz, obidă. Dacă *oh!* are o singură ocurenţă (Iz 28,16), *vai!*, în schimb, se întâlneşte destul de frecvent: (1Sm 4,8), (Iov 39,25), (Iz 16,23; 30,2), (Ir 22,18; 34,5; 48,1), (4Ezr 16,17).

În sfârşit, *osana!* „laudă!", „mărire!", „slavă!" – scris şi *osanna* (aici sub influenţa originalului latin – în *Vulgata*, *osanna*) – nu putea lipsi din inventarul interjecţiilor, atunci când e vorba despre textul *Bibliei*: *Şi cei ce mergea înainte şi cei ce urma striga zicând: „****Osanna****!* (Mc 11,9)*/ Bine e cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Bine e cuvântată ceae ce vine, împărăţiia tatălui nostru David!* ***Osanna*** *întru cei de sus!"* (Mc 11,10), la care se adaugă alte trei ocurenţe în (Mt 21,9, 15) şi (In 12,13).

2.2.11. Fenomene sintactice

O seamă de aspecte ale sintaxei părţilor de vorbire şi ale sintaxei frazei au fost analizate în subcapitolele precedente, astfel că în cele ce urmează vom evidenţia numai câteva fenomene privind exprimarea negaţiei, exprimarea apoziţiei şi a atributului de identificare, anacolutul, inversiunile şi dislocările sintactice.

2.2.11.1. Sub influenţa sintaxei originalului latinesc, dar având susţinere şi în modelul sintaxei limbii române literare şi populare din perioada veche[294], preferinţa traducătorilor acestui text se îndreaptă spre negaţia simplă. În mod firesc, negaţia simplă exprimată prin adverbul ***nu*** este cea mai frecventă şi nu necesită o discuţie aparte. Precizăm că e vorba despre propoziţiile negative totale, în care, prin mijlocirea verbului predicat, se neagă întreaga propoziţie – *Şi au zis Domnul Dumnezeu: „****Nu*** *iaste bine a fi omului singur; să-i facem agiutoriu aseaminea lui".* (Fc 2,18); *Carea auzind Iacov, ca dintr-un somn greu deşteptându-să, încă* ***nu*** *credea lor.* (Fc 45,26) – şi nu despre propoziţiile negative parţiale, mai rare în text, în care se neagă altă parte de propoziţie decât predicatul: *Şi, într-alt chip, cu adevărat şi sora mea este, fiica tătânea-mieu, iară* ***nu*** *fiica maicii meale, şi o am luat muiare.* (Fc 20,12); *De aciia povăţuieşte Dumnezeu pre Israil* ***nu*** *prin Filisteia. ci prin pustie.* (Iş rezum. cap.13); *Nu vei pofti casa vecinului tău, nici vei dori muiarea lui,* ***nu*** *sluga,* ***nu*** *slujnica, nu boul,* ***nu*** *asinul, nici toate care sânt a lui!"* (Iş 20,17); ***Nu plin****, ci deşert şi scobit dinlăuntru îl vei face, precum ţi s-au arătat în munte.* (Iş 27,8); *Nadav şi Aviu tămâind cu foc mirenesc, cu foc din ceriu mistuiţi, îi plânge norodul, iară* ***nu preoţii****.* (Pr rezum. cap.10); ***Nu cu*** *părinţii noştri au făcut legătura, ci cu noi, carii sântem acum şi trăim.* (2Lg 5,3); *Alţii împart ale sale şi să fac mai bogaţi, alţii răpesc* ***nu*** *ale sale şi pururea în lipsă sânt.* (Pl 11,24).

În afara adverbului ***nu***, negaţia simplă se exprimă şi prin alte mijloace, cu precizarea că în astfel de cazuri negaţia simplă este, de regulă, insuficientă. Aproape de negaţia simplă suficientă, exprimată cu ***nu***, este structura în care verbul este precedat de adverbul ***nici (nice)***, graţie desemantizării avansate a acestui adverb. Aceasta este o structură prohibitivă cu largă circulaţie în limba populară, încă un motiv pentru care poziţia ei alături de structura cu adverbul ***nu*** este considerabil întărită: ***Nici*** *putea închepea ei pre pământ să poată lăcui ei împreună, că avea multe averi şi nu putea lăcui de obşte.* (Fc 13,6) – lat. *nec poterat eos capere terra*; *Şi au dat şi într-aceea noapte tătâne-său vin de beut şi, intrând fata cea mai mică, au dormit cu dânsul. Şi* ***nici*** *atunci* ***au simţit*** *când s-au culcat sau când s-au sculat ea.* (Fc 19,35) – lat. *nec tunc quidem* ***sensit****; Nu putem face ce cearet,* ***nici***

---

[290] Vezi şi contextele de la: (3Împ 13,30), (4Împ 3,10; 6,5), (Nm 24,23), (Ir 4,10; 32,17), (Iz 6,11; 9,9; 11,13), (Is 1,24).

[291] Ocurenţele sunt înregistrate în *Indice*.

[292] Pentru situaţiile în care interjecţia *iată* este urmată de pronume personale, vezi discuţia de sub **2.2.4.1.**

[293] Vezi şi contextele de la: (Pl 8,4; 31,4), (Ecz 37,3), (Iz 27,3; 31,18; 38,16), (3Ezr 4,34), (Lc 22,58; 24,25), (Mc 9,18), (Mt 15,28; 17,16), Vr 3,24).

[294] Vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.253–254; *ILRL. Epoca veche, I*, p. 173, 374; Al. Gafton, *Evoluţia limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iaşi, 2001, p.170–184.

a da sora noastră *omului netâiat împrejur, că nevreadnic şi cumplit iaste la noi aceasta*. (Fc 34,14) – lat. *nec dare sororem nostram*; ***Nu ucideţ*** *sufletul lui,* ***nici vărsaţ*** *sângele, ce-l aruncaţ în jgheabul acesta carele iaste în pustie şi vă ţineţ mânile voastre nevinovate!" Iară aceasta zicea vrând a-l apuca din mânile lor şi a-l da tătâne-său.* (Fc 37,22) – lat. *non interficiamus animam eius, nec effundatis sanguinem; Că doi ani sânt de când au început foametea pre pământ şi încă* ***cinci ani mai sânt, în carii nici a ara să va putea, nici a săcera***. (Fc 45,6) – lat. *quinque anni restant quibus nec arari poterit nec meti.*

Dacă adverbul intră în alcătuirea compuselor de tip pronominal, adjectival sau adverbial, atunci negaţia devine insuficientă. ***Nici unul/nici un/nici una***: *Am doao feate carele încă n-au cunoscut bărbat. Le voi scoate la voi şi vă slujiţ rău cu dănsele, precum vă va plăcea,* ***numai bărbaţilor aces tora nice un rău să le faceţi****, că au întrat supt umbra streşinii meale".* (Fc 19,8) – lat. *dummodo viris istis nihil faciatis mali; Şi au zis cea mai mare către cea mai mică: „Tatăl nostru bătrân este şi* ***nici un bărbat au rămas pre pământ*** *carele să poată întra la noi, după obiceaiu a tot pământul.* (Fc 19,31) – lat. ***nullus*** *virorum remasit in terra; Carele păzăşti mila spre mine, Carele ştergi nedreptatea şi răutăţile şi păcatele şi* ***nici unul*** *la* ***Tine*** *iaste de* ***sineş nevinovat****, Carele răsplăteşti nedreptatea părinţilor, fiilor şi nepoţilor în a triia şi a patra sămânţă!"* (Iş 34,7) – lat. *nullusque apud te per se innocens,* ***nicidecum***: *Şi au zis lui Domnul: „****Nicidecum va fi aşa****, ce tot cine va ucide pre Cain de şepte ori va lua răsplătire". Şi au pus Domnul lui Cain sămn ca să nu-l ucigă oricine l-ar afla.* (Fc 4,15) – lat. *nequaquam ita fiet; Nu fie la Tine să faci lucrul acesta şi să ucizi dreptul cu necredinciosul şi să fie dreptul ca necredinciosul! Nu-i a Ta aceasta! Carele judeci tot pământul,* ***nicidecum vei face judecata aceasta!***" (Fc 18,25) – lat. *nequaquam facies iudicium.*

Sunt şi cazuri când traducătorii nu au urmat modelul originalului, care impunea negaţia dublă, lăsându-se influenţaţi de structurile care se realizau în mod curent cu negaţie simplă: *Carele au suflat vânt de la apus tare foarte şi apucând lăcustele, le-au aruncat în Marea Roşie,* ***nici una au rămas*** *în toate hotarâle Eghiptului.* (Iş 10,19); – lat. *non remansit ne una quidem in cunctis finibus Aegypti*. (Iş 10,19); *Şi s-au întors apele şi au acoperit carăle şi călăreţii a toată oastea lui Faraon, carii urmând întrasă în mare;* ***nici unul au rămas*** *dintr-înşii* (Iş 14,28) – lat. *ne unus quidem superfuit ex eis.*

Pronumele negative ***nimeni (nimene)*** şi ***nimic (nimica)*** realizează de asemenea negaţie simplă insuficientă. Acestea sunt în cea mai mare măsură dependente de dublare prin adverbul ***nu***, fapt explicabil şi prin structura lor, care lasă să se vadă în mai mică măsură prezenţa constituentului negativ (*ne + hemo = nime, nec + mica = nimic*)[295]. În textele vechi astfel de construcţii negative se realizează, aşa cum se poate vedea şi din câteva exemple excerptate din textul de la 1760: *Carele au îmbucat frumseaţa celor dintâi. Spus-am gâcitorilor visul, şi* ***nimene este cine*** *să-l descopere.* (Fc 41,24) – lat. *nemo est qui edisserat,* ***nimic (nimica)***. *Să nu ne faci noao ceva rău , precum şi noi* ***nimic din*** *tre ale tale* ***am atins, nici am făcut*** *ce te-ar vătăma, ci cu pace te-am slobozit, sporit din blagoslovenia Domnului".* (Fc 26,29) – lat. *et nos nihil tuorum adtigimus nec fecimus quod te laederet; Şi au zis Lavan : „Ce ţ-oi da?" Iară el au zis: „****Nimica*** *vreau! Ce de vei face ce poftesc, iară oi paşte şi oi păzi dobitoacele tale.* (Fc 30,31) – lat. *nihil volo; Ea grăbind au ascuns idolii supt aşternuturile cămilei şi au şezut deasupra. Şi cercând tot cortul şi* ***nimica*** *aflând* (Fc 31,34) – lat. *nihil invenienti.*

Negaţia dublă se realizează mai rar: *Şi au răspuns Avimeleh: „N-am ştiut cine au făcut aceasta; ce* ***nici*** *tu* ***nu mi-ai*** *spus şi eu n-am auzit fără astăzi".* (Fc 21,26) – lat. *sed et tu non indicasti mihi; Şi va da împăraţii lor în mânile tale şi vei piiarde numele lor supt ceriu;* ***nime nu-ţi va putea sta*** *împrotivă până-i vei zdrobi.* (2Lg 7,24) – lat. *nullus poterit resistere tibi; Nime* ***nu*** *va sta împrotiva voastră; groaza voastră şi înfricoşearea o va da Domnul, Dumnezeul vostru, preste tot pământul care-l veţi călca, precum au grăit voao.* (2Lg 11,25) – lat. *nullus stabit contra vos; Ascunde-şi leaneşul mâna supt susuoară,* ***nici*** *la gura sa* ***nu*** *o apropie.* (Pl 19,24) – lat. *nec ad os suum adplicat eam; Ascultă-ne pre noi, doamne, căpetenia lui Dumnezeu eşti la noi În mor mânturile noastre ceale alease îngroapă mortul tău şi* ***nime nu te*** *va putea opri să* ***nu*** *îngropi în mormântul lui mortul tău.* (Fc 23,6) – lat. *nullusque prohibere te poterit quin in monumntuo eius sepelias mortuum tuum.* În ultimul context citat se realizează expletiv[296] negaţia în cazul verbului ***să nu îngropi***, unde verbul ar fi trebuit folosit la forma afirmativă, în timp ce în contextul care urmează se demonstrează cum extinderea negaţiei se face anaforic, ajungându-se la cu un cumul de elemente negative, nici unul însă omisibil, pentru a marca sensul puternic prohibitiv al mesajului: *Moştenirea veacinică în neamurile şi în toate lăcaşele voastre;* ***nici sânge, nici untură, nicidecum nu veţ mânca***»". (Pr 3,17) – lat. *nec adipes, nec sanguinem omnino comedetis.*

2.2.11.2. Exprimarea apoziţiei. **Apoziţia acordată** cu termenul cu care intră în relaţie de echivalenţă caracterizează limba literară veche şi este cvasigenerală şi în textul pe care îl analizăm: *Şi apropiindu-să să între în Eghipet, au zis Sarraii* ***muiarii sale****: „Ştiu că frumoasă muiare eşti.* (Fc 12,11) – lat. *dixit Sarai, uxori suae, Au zis către dânsa: „Agar, slujnica Saraii, de unde vii şi încătro mergi?" Carea au răspuns: „Eu fug de la faţa Saraii,* ***doamnei meale***". (Fc 16,8) – lat. *a facie Sarai, dominae meae; Şi s-au întărit împărăţia în mâna lui Solomon şi s-au împreunat cu cumnăţia lui Faraon,* ***împăratului*** *Eghip* ***tului****, că i-au luat fata şi o au adus în cetatea lui David, până au plinit zidind casa sa şi casa Domnului şi zidul Ierusalimului împregiur.* (3Împ 3,1) – lat. *Pharaoni, regi Aegypti. Întărit-au Domnul cuvântul Său, care au grăit. Şi am stătut în locul lui David,* ***tatălui mieu*** (3Împ 8,20) – lat. *pro David, patre meo.*

Apoziţiile neacordate care vor deveni normă în româna literară modernă se întâlnesc rar în textul analizat. Dacă termenul cu care apoziţia intră în relaţie de echivalenţă este în acuzativ, atunci apoziţia neacordată rezultă din omonimia cazuală nominativ/acuzativ (corespondentul din *Vulgata* este fie în acuzativ, fie în ablativ): *Şi cuvântul lui cu Ioav,* ***fiiul*** *Sarviei* [*lat. cum Ioab, filio Sarviae*], *şi cu Aviathar preotul, carii agiuta părţile Adoniei.* (3Împ 1,7); *Şi jârtvuind Adonie berbeci şi viţei şi toate ceale grase lângă piatra Zoheleth, carea era aproape de fântâna Roghil, au chemat pre toţi fraţii săi,* ***fiii împăratului****, şi pre toţi bărbaţii Iiudei,* ***slugile împăratului*** [lat. *vocavit universos fraters sous, filios Regis, et omnes viros Iuda, servos Regis*] (3Împ 1,9); *Iară pre Nathan prorocul şi Vanaia şi pre cei vârtoşi şi pre Solomon,* ***fratele*** *său* [lat. *Salomonem, fratrem suum*], *nu i-au chemat.* (3Împ 1,10); *Şi au zis Nathan către Vethzaveia,* ***muma lui Solomon*** [în lat. *ad Bethsabee, matrem Salomonis*] (3Împ 1,11).

---

[295] Negând existenţa obiectului căruia îi ţin locul, ele sunt incompatibile astăzi cu forma afirmativă a verbului: ****nimic am atins, *nimica vreau, *nimica aflând***.

[296] În legătură cu negaţia expletivă, vezi Al. Gafton, *Evoluţia limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iaşi, 2001, p.201–202.

În contextul: *Acum, dară, vino, ia sfat de la mine şi-ţi mântuiaşte sufletul tău şi a* ***lui Solomon, fiiul tău.*** (3Împ 1,12), apoziţia este indiscutabil în nominativ, în acest caz traducătorul schimbând şi ordinea iniţială a termenilor: lat. *filiique tui Salomonis.*

În interpretarea apoziţiei pot apărea probleme şi din cauza grafiei neconcludente din manuscris. O situaţie de acest fel am întâlnit în versetul: *Şi au zis cătră dânşii: „De place sufletului vostru să îngrop mortul mieu, ascultaţi-mă şi vă rugaţ pentru mine* ***lui Efron, fiiu lui Sior*** (Fc 23,8), unde în manuscris apare un mic spaţiu între **fiiu** şi **lui**[297], fapt ce a determinat lectura de mai sus. Astfel de structuri se întâlnesc destul de des în textul analizat.

Atunci când se impun precizări privind relaţiile de rudenie sau relaţiile sociale dintre personajele biblice, exprimarea raportului de echivalenţă gramaticală se complică: o apoziţie devine, la rândul ei, termen pentru altă apoziţie, relaţia putându-se stabili astfel între trei termeni *pre Lot*[1]*, fiiul lui Aram*[2]*, fiiul feciorului său*[3]; *lui Putifar*[1]*, famenului lui Faraon*[2]*, voievodului oastei*[3] şi chiar între patru termeni *pre Sarai*[1]*, noru-sa*[2]*, muiare lui Avram*[3]*, feciorului său*[4], aşa cum se poate vedea în contextele următoare, care urmează modelul după care se face traducerea: *Şi au luat Thara pre* ***Avram, fiiul său*** [lat. *filium suum*], *şi* ***pre Lot, fiiul lui Aram, fiiul feciorului său*** [lat. *filium Aran, filium filii sui*], *şi pre* ***Sarai, noru-sa, muiare lui Avram, feciorului său*** [lat. *nurum suam, uxorem Abram filii sui*], *şi i-au scos pre ei din Urul haldeilor, să meargă în pământul lui Hanaan; şi au venit până la Haran şi au lăcuit acolo.* (Fc 11,31)[298]; *Madianiteanii au vândut pre Iosif în Eghipet,* ***lui Putifar, famenului lui Faraon, voievodului*** *oastei* [lat. *Putiphar, eunucho Pharaonis, magistro militiae*] (Fc 37,36)[299].

Aproape de apoziţie este **atributul de identificare**. Relaţia sintactică în care se află atributul şi regentul său nu mai este una de echivalenţă gramaticală, ci una de dependenţă, fiind exclusă, din punctul de vedere al normei actuale, posibilitatea de a trece, în plan sintagmatic, un termen în locul celuilalat. Structurile în care ordinea termenilor este inversată se realizează frecvent în textele vechi, aşa cum se poate vedea şi din exemplele exerptate din textul de la 1760, în acest caz modelul constituindu-l sintaxa *Vulgatei*: *Şi îndată Eliodor au pornit cu vedeare, adecă ca când prin* ***Cheleseria şi*** *Fenichiia cetăţile* [lat. *per Coelesyriam et Foenicen civitates*] *ar vrea a umbla, iară cu adevărul porunca împăratului vrând a o plini.* (2Mac 3,8); *Iuda şi voivozii lui, în dumnezeiescul ajutoriu nădăjduindu-să, oştesc fericit asupra ioppeanilor, iamneanilor, harapilor,* ***Casfin şi Efron*** *cetăţilor şi asupra lui Timotheiu, ce avea foarte mare oaste, asupra coşteiului Carnion şi a lui Gorghie.* (2Mac rezum. cap.12); *Încă ea grăind cu împăratul,* ***Nathan proorocul*** [lat. *Nathan prophetes*] *au venit.* (3Împ 1,22); *Şi au rânduit împăratul pre Vanaiia, fiiul Ioiadei, în locul lui preste oaste, şi pre Sadoc preotul* [lat. *Sadoc sacerdotem*] *l-au pus în locul lui Aviathar.* (3Împ 2,35); *Şi aceastea căpetenii carea avea, Azarie fiiul lui Sadoc preotului* (3Împ 4,2); *Şi au şters Zamvri toată casa lui Vaasa, după cuvântul Domnului, care grăise cătră Vaasa în mâna* ***lui Iehu proorocului*** [lat. *Hieu prophetae*] (3Împ 16,12); *Şi el au zis: „Rogu-mă să zici* ***lui*** *Solomon* ***împăratului*** [lat *Salmoni regi*] *(că nici îţ poate ceva tăgădui) să-m dea pre Avisag Sonamiteanca muiare".* (3Împ 2,17); *Şi, năvăliri făcând, i-au opăcit, ca să nu să săvârşască zidirea în toată vreamea vieţii* ***Chirului*** *împăratului, şi au lungit zidirea în doi ani, până la împărăţiia lui Darie.* (3Ezr 5,73), dar şi: *Meargi şi întră* ***la împăratul David*** [lat. *ad regem David*], *şi-i zi: «Au nu tu, domnul mieu, împărate, te-ai jurat mie, slujnicii tale, zicând: 'Solomon, fiiul tău, va împărăţi după mine şi el va şedea în thronul mieu?'* (3Împ 1,13); *«Să trăiască* ***împăratul Adonie!*** [lat. *rex Adonias*]» (3Împ 1,25).

2.2.11.3. Specific exprimării orale, unde neconcordanţele dintre planul logic şi cel gramatical al enunţului pot apărea mai frecvent decât în varianta scrisă, **anacolutul** poate trece în aceasta din urmă, devenind o marcă a oralităţii stilului. Textul de faţă ne oferă exemple interesante de construcţii sintactice în care nominativul unui substantiv sau al unui pronume, cu care se deschide enunţul, rămâne suspendat, ideea fiind continuată în alt punct al enunţului cu un alt caz sau tot cu un nominativ, dar al unui alt cuvânt: ***Partea bărbătească*** *a căruia mădulariu nu va fi tăiat împrejur să va şterge sufletul acela* ***din norodul său,*** *că aşezemântul Mieu înzădarnic l-au făcut".* (Fc 17,14); *Că aceastea zice Domnul Dumnezeu: „****Cetatea*** *din carea ieşiia o mie,* ***să vor lăsa într-însa o sută,*** *şi din carea ieşea o sută, să vor lăsa într-însa zeace în casa lui Israil".* (Am 5,3); ***Omul*** *căruia i-au dat Dumnezeu bogăţii şi averi şi cinste şi nimică lipseaşte sufletului său din toate ce pofteaşte,* ***nici îi dă puteare Dumnezeu să mânce dintr-însul,*** *ci omul strein îl va îmbuca.* (Ecl 6,2); ***Împăratul*** *ce judecă întru dreptate pre cei săraci,* ***thronul lui în veac să va întări.*** (Pl 29,14); ***Cel ce*** *răsplăteaşte reale pentru bune,* ***nu*** *să va depărta răotatea de la casa* ***lui.*** (Pl 17,13); ***Cel ce****-şi blastămă tatăl şi muma,* ***i să va stânge*** *candila în mijlocul întunearecului* (Pl 20,20); *Povăţuitoriul lipsit de minte pre mulţi va apăsa cu hula, iară* ***cel ce*** *ureaşte lăcomiia,* ***lungi vor fi zilele lui*** (Pl 28,16).

2.2.11.4. În traducerile biblice, păstrarea sacralităţii textului tradus impune, cum bine se ştie, *conversio ad verbum*, metodă care face ca cele mai multe dintre **inversiunile şi dislocările sintactice**[300] din textul tradus să reflecte ordinea constituenţilor acelorași structuri sintactice prezente în textul-sursă. Aşadar, nu putem vorbi în acest caz despre o finalitate expresivă în reproducerea formei latine, aşa cum se întâmpla la scriitorii eruditi din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, culminând cu maniera savantă în care Dimitrie Cantemir îşi propunea să stilizeze limba română literară.

Inversiunile sunt rezultatul schimbării ordinii obiective a constituenţilor în cadrul unui grup sintactic, verbal sau nominal, omogenitatea grupului păstrându-se în virtutea faptului că termenii care îşi schimbă ordinea aparţin grupului respectiv: *Şi a*

---

[297] Vezi în acest sens, precizările de sub **2.2.2.1.**

[298] Fiecare model este, la rândul, său tributar, în mai mare sau în mai mică măsură, modelului primar, lucru dovedit de cvasiidentitatea structrurilor care provin din texte care au urmat izvoare diferite: Ms.45 are: *Şi luă Thára* ***pre Avram, ficiorul lui,*** *şi* ***pre Lot, ficiorul lui Aran, ficiorul ficiorului său,*** *şi* ***pre Sára, noru-sa, muiêrea lui Avram, ficiorului lui,*** *şi îi scoase pre înşi de în ţara haldeilor ca să margă în ţara hananeilor; şi veni până la Haran şi lăcui acoló.* În B1688 citim: *Şi luo Thára* ***pre Avrám, feciorul lui,*** *şi* ***pre Lot,*** *fecior* ***ul lui Arrán,*** *fecior* ***ul*** ***fecior ului său,*** *şi* ***pre Sára, noru-sa, muiêrea lui Avrám, feciorul lui,*** *şi i scoase pre dînşii den ţara haldeilor ca să meargă în ţara hananeilor, şi veni până la Harán şi lăcui acoló.* Diferenţe care ţin de ordinea termenilor în relaţia de echivalenţă se înregistrează în Ms.4389: *Şi luoă Thára* ***pre fiiul-său Avram*** *şi* ***pre Lot, fecior ul lui Aran, fecior ul feciorului său,*** *şi* ***pre noru-sa, Sára, muiêrea fiiu-său, lui Avram,*** *şi-i scoase den pământul haldeilor să meargă în ţara lui Hanaan; şi veniră până la Haran şi se prinseră de lăcaş acoló.*

[299] Cf. Ms.45: *Iar madinéei au vîndut pre Iosif la Eghiptu* ***lui Pendefri hadîmbul, mai mare preste oşti a lui faraó;*** B1688: *Iară madiianii au vîndut pre Iósif la Eghípet,* ***lui Penterfréi, hadîmul lui faraó, cel mai mare peste bucătari*** (sic!); Ms.4389: *Iară madiiênii vîndură pre Iósif în Eghípet* ***lui Pentefrii eunuhul, voievodul oştilor lui faraon.***

[300] Pentru distincţia dintre inversiune şi dislocare, vezi Dragoş Moldovanu, *Dimitrie Cantemir între umanism şi baroc*, Iaşi, 2002, passim.

să ***mişca nu voiu face*** *piciorul lui Israil din pământul care l-am dat părinţilor lor* (2Par 33,8) – lat. *movere non faciam*; *Nu împrotiva ta viu astăzi, ci împrotiva alţii căsi oştesc, la carea Dumnezeu* ***degrabă a mă duce mi-au poruncit*** (2Par 35,21) – lat. *ad quam me Deus festinate ire praecepit*; *Iară cel ce vedea faţa arhiereului cu mintea să rănea, că faţa şi vederea schimbată arăta cea* ***dinlăuntru a sufletului dureare.*** (2Mac 3,16) – lat. *declarabat interim animi dolorem*; *Au zis: „Blagoslovenie să fie ţie, fiiul mieu, că a* ***bun şi a foarte bun om fiiu eşti***". (Tov 7,7) – lat. *quia boni et optimi viri filius es*; *Ca nu cumva să zică în neamuri „Unde iaste Dumnezeul lor?" Şi să se cunoască în neamuri, înaintea ochilor noştri,/* ***Izbânda sângelui slujilor tale celui vărsat.*** (Ps 78,10) – lat. *ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est*, în acest caz, cu singura deosebire că determinativul nu se mai realizează în planul frazei în traducere, ci în planul propoziţiei.

În cazul **dislocărilor sintactice**, relaţia de dependenţă dintre elementele grupului este întreruptă de un element exterior grupului sintactic respectiv, angajat sau nu, la rândul său, într-o relaţie sintagmatică continuă sau întreruptă, sau constituind chiar o propoziţie: *Şi au zis:* ***„Ce tu vezi****, Amos?" Şi am zis: „Un cârlig de poame".* (Am 8,2) – lat. *quid tu vides Amos*; *Nici au luat leviţii* ***altă în pământ parte****, fără numai cetăţi de lăcuit şi oşteazele lor, spre hrana dobitoacelor şi a vitelor sale.* (Jos 14,4) – lat. *nec acceperunt Levitae aliam in Terra partem*; ***Fiiul, adecă, Omenesc*** *mearge precum este scris de El, iară amar omului aceluia prin carele Fiiul Omenesc Să va vinde. Bine era lui de nu s-ar fi născut omul acela.* (Mt 26,24) – lat. *Filius quidem hominis vadit sicut scriptum este de illo*; ***Şi, iată, cutrămur de pământ s-au făcut mare*** (Mt 28,2) –lat. *et ecce ter raemotus factus est magnus*; *Nu să poate* ***cetatea ascunde deasupra muntelui*** *pusă* (Mt 5,14) – lat. *Non potest civitas abscondi supra montem posita*; *Că cine* ***poate norodul Tău acesta cu vrednicie, care aşa mare iaste, a-l judeca?*** (2Par 1,10) – lat. *quis enim potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare*; Că precum pruncul nu naşte ceale ce sânt ale bătrânilor, aşa Eu am rânduit ***pre cel de la Mine zidit veacul*** (4Ezr 5,49) – *sic ego disposui a me creatum saeculum*; *Au fiară nenăscute, de fel nou, pline de mânie, au abur de focuri suflând, au miros de fum aducând, au groaznice* ***din ochi scântei trimiţând*** (Înţ 11,19) – lat. *aut horrendas ab oculis scintillas emittentes.*

Inversiunile şi dislocările sintactice se pot regăsi uneori numai în parte în *Vulgata*: *Iară* ***în anul*** *împărăţiei lui Tiverie chesariului* ***al cincisprăzeacelea*** *stăpânind Pilat din Pont în Iudeea* (Lc 3,1) – lat. *anno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris*; ***nici cea limpede flacăra stealelor putea lumina*** *acea groaznică noapte* (Înţ 17,5) – lat. *nec siderum limpidae flammae iluminare poterant illam noctem horrendam*; *pre călcătoriul de leage de viaţă l-au despoiat,* ***vreadnică răsplătindu-i Domnul pedeapsă*** (2Mac 4,38) – lat. *Domino illi dignam poenam tribuente*; *Au sunet vârtos de surpate pietri, au nevăzuta alergare a jivinilor ce să juca,* ***au putearnicul fiarălor ce mugiia glas****, au răsunarea îndărăpt a strâgării din munţii cei prea înalţi sfârşiţi îi făcea de frică.* (Înţ 17,18) – lat. *aut mugientium valida bestiarum vox.*

Pentru a nu rămâne cu impresia că limba română a acestei traduceri a *Bibliei* este artificial construită după modelul sintaxei latine, vom cita în continuare numai câteva pasaje caracterizate printr-o perfecţiune stilistică greu de egalat[301]: *Şi au mirosit Domnul miros de bună mireasmă şi au zis: „Mai mult nu voi blăstăma pământul pentru oameni, că simţirile şi gândirea inimii omeneşti sânt pornite spre rău din tinereaţele sale; deci n-oi mai bate pre tot sufletul viu, precum am făcut.* (Fc 8,21)*/ În toate zilele pământului sămănătura şi săcerişul, frigul şi căldura, vara şi iarna, noapte şi zioa nu să vor odihni".* (Fc 8,22); *Atunci s-au sculat Iov şi ş-au rupt vejmintele şi, tunzându-şi capul, căzând pre pământ s-au închinat* (Iov 1,20)*/ Şi au zis: „Gol am ieşit din pântecele maicii meale şi gol mă voiu întoarce acolo. Domnul au dat, Domnul au luat; precum Domnului i-au plăcut, aşa s-au făcut. Fie numele Domnului binecuvântat!"* (Iov 1,20); *Iată, ai învăţat pre mulţi şi mâni obosite ai întărit;* (Iov 4,3)*/ Pre cei ce să potignea i-ai învărtoşat, şi genunchele ce tremura le-ai întărit.* (Iov 4,4)*/ Iară acum au venit preste tine rana şi te-ai slăbit, atinsu-te-au şi te-ai turburat.* (Iov 4,5)*/ Unde iaste frica ta, tăria ta, răbdarea ta şi săvârşirea căilor tale?* (Iov 4,6); *Lângă porţile cetăţii, în uşi, grăieşte [înţelepciunea] zicând:* (Pl 8,3)*/ „O, oameni, către voi strâg şi glasul mieu, către fiii oamenilor!* (Pl 8,4)*/ Înţăleageţi, pruncilor, măiestriia şi cei neînţălepţi luaţi aminte!* (Pl 8,5)*/ Auziţi, că de lucruri mari voiu să grăiesc şi să vor deschide buzele meale să vestesc ceale dreapte.* (Pl 8,6)*/ Adevărul va cugeta gâtlejul mieu şi buzele meale vor urgisi pre cel necredincios.* (Pl 8,7)*/ Dreapte sânt toate cuvintele meale, nu este într-însăle ceva întort, nici răzvrătit.* (Pl 8,8)*/ Dreapte sânt celor ce înţăleg şi dreapte celor ce află ştiinţa.* (Pl 8,9)*/ Luaţi învăţătura mea şi nu bani; învăţătura mai mult decât aurul aleageţi.* (Pl 8,10)*/ Că mai bună e înţălepciunea decât toate ceale mai scumpe şi tot ce-i dorit nu i să poate asămăna.* (Pl 8,11).

2.3. Particularităţi lexicale

Tezaurul lexical al unei *Biblii* este copleşitor. În aceste condiţii, o analiză a lexicului din perspective multiple – origine, circulaţie, frecvenţă, relaţii de sens, mijloace de creştere cantitativă etc. –, deşi ideală, este practic imposibil de realizat. Se impune, prin urmare,

---

[301] Reproducem aceleaşi pasaje din traducerea lui Samuil Micu: *Şi au mirosit Domnul Dumnezeu miros cu bună mireasmă şi au zis Domnul Dumnezeu: „Am socotit şi nu voi adaoge mai multe a blăstăma pământul pentru faptele oamenilor. Pentru că să pleacă cugetul omului cu deadinsul spre reale din tinereaţele lui. Deci nu voiu mai adaoge a omorî tot trupul viu, precum am făcut.* (Fc 8,20)*/ În toate zilele pământului, sămănătura şi secerişul, frigul şi caldul, vara şi primăvara, zioa şi noaptea nu vor mai înceta"* (Fc 8,21); *Aşa Iov, sculându-să, şi-au rupt hainele sale şi şi-au tuns părul capului său şi au prăsărat ţărână preste capul său, şi, căzând jos, s-au închinat Domnului şi au zis:* (Iov 1,20)*/ „Gol am ieşit din pântecele maicii meale, gol mă voiu şi întoarce acolo, Domnul au dat, Domnul au luat, cum au plăcut Domnului, aşea s-au şi făcut, fie numele Domnului binecuvântat!"* (Iov 1,21); *Că de vreame ce tu pre mulţi ai învăţat şi mâini slabe ai mângâiat,* (Iov 4,3)*/ Şi pre cei neputincioşi i-ai întărit cu cuvântul şi genunchele ceale slabe le-ai îmbărbătat.* (Iov 8,4)*/ Şi acum au venit asupra ta dureare, şi s-au atins de tine şi te-ai grăbit.* (Iov 4,5)*/ Oare nu easte frica ta întru nebunie şi nădeajdea ta şi răutatea căile tale?* (Iov 4,6); *Şi la porţile celor putearnici şeade* [înţelepciunea], *şi întru întrări să laudă:* (Pl 8,3)*/ „Pre voi, o, oamenilor, vă rog şi dau glasul mieu fiilor oamenilor.* (Pl 8,4)*/ Înţeleageţi cei fără de răotate măiestriia, şi cei neînvăţaţi puneţi la inimă.* (Pl 8,5)*/ Ascultaţi-mă pre mine, că lucruri de cinste voiu grăi şi voiu scoate din buze ceale dreapte.* (Pl 8,6)*/ Că adevărul să va învăţa grumazul mie, şi urâte sânt înaintea mea buzele mincinoase.* (Pl 8,7)*/ Cu dreptate sânt toate grăiurile gurii meale, nimic nu easte întru dânsele strâmb, nici încâlcit.* (Pl 8,8)*/ Toate sânt neatede celor ce cunosc şi dreapte celor ce află ştiinţa.* (Pl 8,9)*/ Luaţi învăţătura şi nu argint, şi ştiinţa mai vârtos decât aurul lămurit, şi agonisiţi cunoştinţa mai mult decât aurul curat* (Pl 8,10)*/ Că mai bună easte înţelepciunea decât pietrile ceale de mult preţ, şi tot ce easte scump nu easte vreadnic ei.*

restrângerea obiectului de cercetare, şi, implicit, alegerea unei perspective din care să se facă investigaţia. Am optat pentru perspectiva semantică, dar nu am eliminat în totalitate precizările cu privire la originea cuvintelor sau la apartenenţa regională a acestora, pentru că în acest fel putem sublinia, pe de o parte, prestigiul modelului latin urmat de traducători asociat dificultăţii reale în care se aflau aceştia atunci când lexicul limbii române nu le oferea cu generozitate soluţii pentru echivalarea termenilor din textul original, şi, pe de altă parte, opţiunea lor firească pentru cuvinte care erau specifice ariei dialectale din care proveneau. În acest fel putem evidenţia un număr semnificativ de aspecte lexicale care conferă personalitate *Vulgatei de la Blaj*[302].

Organizarea cuvintelor în câmpuri semantice nu este un element de noutate[303], în schimb prezintă avantajul grupării laolaltă a cuvintelor pe baza unor trăsături de sens centrale pe care acestea le au în comun, pentru ca astfel să fie mult mai transparente relaţiile de sens (sinonimie, antonimie, omonimie, polisemie) care se stabilesc între cuvinte în cadrul aceluiaşi câmp semantic sau între cuvinte cuprinse în câmpuri diferite, precum şi ariile lingvistice în care acestea circulă. De asemenea, o astfel de delimitare a cuvintelor facilitează observaţiile cu privire la domeniile în care sunt prezente în mai mare măsură împrumuturile şi, desigur, limba din care acestea provin.

Dacă această traducere a *Bibliei* ar fi fost tipărită şi pusă în circulaţie în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în mod cert multe dintre împrumuturile ocazionale despre care vom vorbi în continuare s-ar fi impus, mai cu seamă că cele mai multe dintre ele se dovedesc chiar de la început bine adaptate la sistemul limbii române. Nicicând până la această traducere limba română nu împrumutase atâtea cuvinte din limba latină. Dar aceste împrumuturi s-au stins[304] de îndată ce au prins viaţă, pentru că au rămas închise între copertele *Vulgatei de la Blaj*, un fel de muzeu de antichităţi, nepreţuit astăzi, după aproape două secole şi jumătate, prin raritatea „pieselor" pe care le cuprinde. Este o bucurie, desigur, să descoperim un asemenea tezaur, dar nu putem să nu ne gândim că la 1760 s-a ratat şansa ca, mai devreme cu câteva decenii, să se producă ceea ce specialiştii au numit, mai mult sau mai puţin justificat, „reromanizarea" limbii române.

2.3.1. Câmpuri semantice

2.3.1.1. Natura înconjurătoare

2.3.1.1.1. Floră[305]. Cuvântul ***ai*** (Reg.) „usturoi", moştenit din limba latină (<lat. *alium*), l-am înregistrat o singură dată: *Aducemu-ne aminte de peştii carii mâncam în Eghipt în dar; în minte ne vin crestaveţii şi peapinii şi haşmeale şi ceapele şi **aiul**.* (Nm 11,5). Faptul că intră în relaţie de omonimie cu forma de indicativ prezent, persoana a II-a singular a verbului *a avea* şi cu articolul posesiv, omonimie care putea deveni la un moment dat intolerabilă, a condus la restrângerea circulaţiei cuvântului în discuţie în favoarea cuvântului *usturoi*, derivat de la verbul *a ustura*. Prezenţa cuvântului ***ai*** în acest context este susţinută şi de existenţa cuvântului în *Vulgata*.

Archeuthin „ienupăr" (<lat. *arceuthinus* „de ienupăr") este un cuvânt pe care traducătorii l-au împrumutat şi i-au schimbat valoarea gramaticală în substantiv, desemnând astfel un arbust din familia pinaceelor: *Ci şi leamne de chedru vei trimite şi de **archeuthine** şi de brad, din Livan.* (2Par 2,8). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române, rămânând un simplu împrumut ocazional.

Neobişnuită în spaţiul românesc era realitatea denumită de cuvântul *bdill* „un soi de palmier din Arabia" (<lat. *bdelium, -ii*). Aici este vorba despre „răşina extrasă din acest palmier": *Şi era mana ca sămânţa coriandrului, de faţa **bdillului**.* (Nm 11,7). În context se realizează o comparaţie, bazată pe asemănarea de culoare, între *mană* şi această substanţă, aşa cum rezultă din sintagma *de faţa bdillului* „ca înfăţişarea bdillului", „de culoarea bdillului". Cuvântul este înregistrat în MDA tot într-o formă neadaptată la sistemul limbii române, ***bdelion***, care atestă că s-a păstrat cuvântul intrat prin filieră greacă.

Brusture cu var. (Reg.) ***brustur*** (etimologia cuvântului este incertă; vezi Al. Ciorănescu, DER) este întrebuinţat în două contexte *Argintul lor cel dorit urzica îl va moşteni; **brustur** în corturile lor.* (Os 9,6), *Şi să vor răsipi înaltele idolului, păcatul lui Israil; **brusturul** şi mărăciunul să va sui pre oltarele lor* (Os 10,8), în ambele cazuri împreună cu alte cuvinte, *urzica* şi *mărăciunul*, care desemnează o vegetaţie specifică locurilor lăsate în paragină. Aceasta este şi prima atestare a cuvântului (vezi Indice Os).

Calamim „trestie mirositoare" (<lat. *calamus, -i* „trestie") este un cuvânt împrumutat de traducător pentru a denumi o realitate necunoscută în spaţiul românesc: *Ia-ţi mireasme de mirhă dintâi şi aleasă, cinci sute de sicli şi de chinamom jumătate, adecă sicli doao sute cincizăci, aşijderea de **calamim**, sicli doao sute cincizăci.* (Iş 30,23). Cuvântul intră în serie cu termeni care desemnează mirodenii, *mirhă* şi *chinamom*, dar îl înregistrăm în acest câmp semantic deoarece ne raportăm la planta denumită prin acest cuvânt. Nu este exclus însă ca tocmai caracteristica acesteia, „mirositoare", să fi determinat împrumutul. Avem în vedere faptul că în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I) cuvântul este înregistrat şi explicat (*calamus* „trestie"; *calamus scriptorius* „condeiu"), ceea ce înseamnă că putea fi tradus fără probleme prin *trestie*. Prezenţa cuvântului în seria amintită va fi constituit un indiciu pentru traducător că simpla echivalare a cuvântului prin *trestie* nu era suficientă, fiind vorba despre un anume fel de trestie. Este însă o simplă supoziţie în încercarea de a reconstitui mecanismul gândirii celor care, traducând, se confruntau cu astfel de probleme. Cuvântul se dovedeşte un împrumut ocazional, el nefiind înregistrat în dicţionarele limbii române.

---

[302] Precizăm că şi în privinţa înregistrării cuvintelor trebuie să procedăm extrem de restrictiv, în sensul că vor fi reţinute numai acele cuvinte care fie sunt împrumutate de traducători din *Vulgata* în momentul traducerii, fie reprezintă calcuri sau traduceri după modelul latin, fie prezintă interes din perspectiva circulaţiei lor.

[303] Cu privire la această modalitate de investigare a vocabularului, vezi Angela Bidu-Vrânceanu, *Structura vocabularului limbii române contemporane*, Bucureşti, 1986. Pentru un model de structurare a lexicului vechii române literare în câmpuri semantice, vezi *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.175 ş.u., 377 ş.u.

[304] Trebuie spus că multe dintre aceste cuvinte se regăsesc astăzi în dicţionarele limbii române, dar ele au fost împrumutate din nou, într-un alt moment din evoluţia limbii române, mai aproape sau mai departe de anul 1760.

[305] Cuvintele vor fi înregistrate în ordine alfabetică. Nu se va renunţa la această modalitate de ordonare a materialului lexical decât foarte rar şi numai motivat de anumite conexiuni stabilite între termenii aduşi în discuţie.

Calapăr „calomfir" (<srb. *kaloper*) este echivalentul propus de traducător pentru lat. *carduus* „scaiete" *Şi au trimis Ioas, împăratul lui Israil, înnapoi la Amasie, împăratul Iiudei, zicând: „ Calapărul Livanului au trimis la chedru, care iaste în Livan, zicând: «Dă fata ta fiiului mieu muiare!» Şi au trecut fiarăle codrului care sânt în Livan şi au călcat calapărul* (4Împ 14,9), în vreme ce în altă carte biblică, în acelaşi context, a fost preferat împrumutul: *Iară el au trimis îndărăpt solii, zicând: „**Cardul** din Livan au trimis la chedrul Livanului, zicând: «Dă fata ta fiiului mieu muiare!» Şi, iată, fiiarele carele era în pădurea Livanului au trecut şi au călcat **cardul**.* (2Par 25,18), unde ***card*** „scai", „spin" (<lat. *carduus, -ī*). În condiţiile muncii în echipă şi la un text de asemenea amploare, este firesc să întâlnim opţiuni diferite de traducere. Cuvântul *carduus* se regăseşte în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), înregistrat de altă mână[306] şi explicat „scaiu". Forma cuvântului latinesc a permis o bună adaptare a împrumutului, dar cuvântul *card* nu se regăseşte în dicţionarele limbii române, în vreme ce *calapăr* este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 4Împ).

Cuvântul ***cetină***, var. *cetenă* (aici) „brad" (<sl. *četina*) echivalează lat. *abiēs, -etis* „brad": *În mulţimea carălor meale m-am suit la înnălţimea munţilor, în vârful Livanului, şi am tăiat chedrii lui cei înalţi, şi **cetenele** lui ceale alease.* (4Împ 19,23). În dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), *abies* este explicat prin „molid".

Cumin „molură"; „plantă aromatică ale cărei fructe sunt utilizate în farmacie" este împrumutat de traducători din *Vulgata* (cf. lat. *cumīnum, -ī* „chimion"), ceea ce înseamnă că explicaţia din MDA privind etimologia nesigură a cuvântului şi relaţia etimologică cu mg. *köménу* trebuie măcar nuanţată. Cuvântul se foloseşte de mai multe ori în text: ***cumin*** (Is 28,25) şi ***cumin*** (Is 28,27); ***cuminul*** (Is 28,27), (Mt 23,23), aici fiind şi prima atestare a acestui cuvânt (cf. Indice Is).

Pentru a echivala lat. *sycomorus, -ī* „sicomor, copac exotic gigant, cu lemn tare şi cu fructe comestibile, asemănătoare cu smochinele", traducătorii au optat pentru două cuvinte: *dud* (<tc. *dut*) – *duzii* (Is 9,10) şi ***mur*** (Înv. şi reg.) „dud" (<lat. *morus* „dud", „mur") – ***morii*** (3Împ 10,27), (2Par 1,15); ***morilor*** (2Par 9,27). Preferinţa pentru cel din urmă este justificată de originea cuvântului, adaptat, după cum se vede, într-o formă mai apropiată de etimon.

Far „grâu" (<lat. *fār, farris* „alac", „grâu") este un împrumut ocazional din *Vulgata*, pe care dicţionarele limbii române nu îl înregistrează. Este prezent rar în în text, fie cu referire la „grăunţele de grâu": *Iară de vei aduce jârtfă pârga rodurilor tale Domnului, din spiţă încă verzi, le vei prăji cu foc şi le vei sfărâma ca **farul** şi aşea vei aduce pârga ta Domnului* (Pr 2,14); *Din carea va jârtvi preotul, spre pomenirea darului, o parte de far zdrobit şi de untdeleamn şi toată tămâia.* (Pr 2,16), fie desemnând „cultura de grâu": *Deci inul şi orzul s-au vătămat, pentru că orzul era verde şi inul foişoare încolţea*. (Iş 9,31)/ *Iară grâul şi **farul** nu s-au vătămat, că era târzie.* (Iş 9,32).

Un împrumut ocazional este ***ghith*** „mălură", „tăciune" (<lat. *git* s.n. indeclinabil). Forma din *Vulgata* este *gith*, preluată ca atare de traducător: *Au nu deacă va asămăna faţa lui, va sămăna **ghith** şi cumin va răsipi şi va pune grâul pre rând şi orzul şi mălaiul şi odosul în marginile sale?* (Is 28,25); *Că nu cu hirăstaie să va îmblăti **ghith**, nici roata carului preste cumin să va întoarce, ci cu varga să va îmblăti **ghith**, şi cuminul cu toiagul.* (Is 28,27). Împrumutul păstrează caracterul indeclinabil al cuvântului latinesc, aşa cum se poate vedea în al doilea exemplu, unde, în amblele cazuri, substantivul trebuia să fie articulat enclitic. Este şi acesta un semn al fidelităţii pe care o manifestă traducătorul faţă de model.

În dicţionarul lui Grigore Maior cuvântul nu este înregistrat, ceea ce ar putea însemna că nu era cunoscut şi, prin urmare, nu i se putea găsi un corespondent în limba română. Credem însă că împrumutul s-a impus traducătorului din alte considerente: din ambele contexte citate rezultă că această plantă se cultivă, or nimeni nu seamănă o plantă parazită, cum e *molura*. Înţelegând acest lucru şi neputând probabil identifica şi numi altfel realitatea desemnată prin cuvântul din *Vulgata*, a fost preferat împrumutul[307].

Motivată regional este prezenţa cuvântului ***haşmă*** (aici) „un fel de ceapă cu bulbul compus, ca usturoiul, numită în unele regiuni vlaşiţă sau vraşniţă" (<mg. *hagyma* „ceapă") în această traducere. Se întâlneşte o singură dată: *Aducemu-ne aminte de peştii carii mâncam în Eghipt în dar; în minte ne vin crestaveţii şi peapinii şi **haşmeale** şi ceapele şi aiul.* (Nm11,5), coocurent cu cuvântul *ceapă*, traducând lat. *porrum, -ī*. În dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II), sensul lat. *porrus, porrum* este „haşmă".

Reţinem în continuare cuvântul ***isop*** „mic arbust exotic, cultivat ca plantă ornamentală şi medicinală" pentru a semnala variantele în care acesta apare în textul de la 1760 şi care atestă legătura cu lat. *hyssōpum, -ī*: ***issop*** (Nm 19,18); ***hisop*** (3Împ 4,33). Cel mai frecvent cuvântul se întâlneşte însă în forma care se consacrase prin intermediul sl. *isopŭ*: ***isop*** (Iş 12,22), (Nm 19,18)[308].

Cuvântul ***jneapăn*** „ienupăr" (<lat. *ienīpĕrus*, varianta pop. de la *iunīpĕrus*) este folosit de câteva ori în text: ***jneapân*** (3Împ 19,4); ***jneapănului*** (3Împ 19,5); ***jneapinilor*** (Iov 30,4), de reţinut fiind faptul că, după informaţiile din MDA, confirmate de DA, aceasta este prima atestare a cuvântului (cf. Indice 3Împ).

Miriţă este un împrumut ocazional pentru a denumi un arbust din familia leguminoaselor (<lat. *myrīcē, -ēs* „tamarix", „cătină roşie"): *Că va fi ca **miriţele** în pustie şi nu va vedea când va veni binele, ci va lăcui în seacetă în pustie, în pământ sărat şi nelăcuit.* (Ir 17,6); *«Fugiţi, mântuiţi sufletele voastre; şi veţi fi ca **miriţele** în pustie!»* (Ir 48,6). În dicţionarele limbii române cuvântul nu este înregistrat.

La prima atestare în acest text este cuvântul *odos* „ovăz sălbatic" (cf. **Indice** Is), de origine necunoscută[309]: *Au nu deacă va asămăna faţa lui, va sămăna ghith şi cumin va răsipi şi va pune grâul pre rând şi orzul şi mălaiul şi odosul în marginile sale?* (Is 28,25). Tot la prima atestare este cuvântul *olivă* (cf. **Indice** Is), care, în acelaşi context, este folosit pentru a denumi, ca şi în limba latină (*olīva, -ae* „măslin", dar şi „măslină"), pomul şi fructul deopotrivă: *Şi să va lăsa într-însul ca strugurele şi ca scuturarea **olivei** de doao sau trei **olive** în vărful ramului, sau patru au cinci în vârful ei rodurile ei", zice Domnul, Dumnezeul*

---

[306] Este vorba despre completările aduse de Silvestru Caliani, importante nu atât cantitativ (vezi Alin-Mihai Gherman, *Studiu introductiv* la Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I, p.XXIX–XXX), cât mai ales pentru că susţin şi în acest caz ideea de muncă în echipă.

[307] În alte versiuni româneşti ale textului biblic, în aceste contexte se vorbeşte despre *mac* şi *chimen* (cf. B1795, Anania 2001).

[308] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[309] Relaţia cu mg. *vadzab*, propusă de H. Tiktin, nu este considerată evidentă de Al. Ciorănescu (DER, p.557).

lui Israil. (Is 17,6). Legat de cuvântul din urmă, aducem tot aici în discuţie cuvântul *olivet* „livadă de măslini" (< *olīvetum, -ī* „loc plantat cu măslini"): *Că preste oliveţii şi smochinii care era în câmpii, Valanan Ghederiteanul, iară preste cămările de untdeleamn, Ioas.* (1Par 27,28), a cărui primă atestare este tot în traducerea de la 1760 (cf. **Indice** 1Par).

Cuvântul *paliur* reprezintă adaptarea lat. *paliūrus, -i* şi a fost împrumutat de traducător pentru a denumi o „specie de arbust cu ghimpi": *Cel ce e întru ei bun e ca paliurul, şi care-i drept, ca spinele din gard.* (Mi 74), într-un context în care, în original, erau *paliurus et...spina.* Cum echivalentul pentru *spina* era clar şi cum *paliurus* desemna o realitate pe care, probabil, traducătorul nu o putea defini mai îndeaproape ca să găsească un echivalent potrivit în limba română, a optat pentru împrumut. Forma cuvântului latinesc a favorizat şi o adaptare uşoară a împrumutului la sistemul limbii române. Suntem din nou însă în faţa unui împrumut ocazional, cuvântul nefiind înregistrat astăzi în dicţionarele limbii române.

În aceeaşi situaţie este cuvântul *schin* „mesteacăn" (în *Vulgata, schino*), pe care nu-l găsim înregistrat astăzi în dicţionarele limbii române. L-am întâlnit o singură dată în textul analizat, unde traducătorul l-a preluat din *Vulgata*, adaptându-l cu uşurinţă: *Acum, dară, deacă o ai văzut, spune supt ce copaciu i-ai văzut împreună vorbind". Carele au zis: „Supt* ***schin****".* (Dn 13,54)

Un împrumut ocazional, foarte bine adaptat, este ***vux*** „merişor" (<lat. *buxum, -ī* „merişor; arbore mereu verde, al cărui lemn este de culoare galben-alburie"): *Da-voiu spre pustiire chedrul şi spinul şi mirha şi lemnul de maslin; pune-voiu în pustie ceatină, ulmul şi* ***vuxul*** *împreună.* (Is 41,19).

2.3.1.1.2. Faună. Deschidem seria cuvintelor desemnând entităţi din regnul animal cu cuvântul *asin* (<lat. *asĭnus*), cu femininul *asină*, interesant atât prin el însuşi cât şi prin seria sinonimică[310] în care se înscrie. Dacă în textele din secolul al XVI-lea acest cuvânt era popular, în secolul al XVII-lea şi în prima jumătate a celui următor se înregistrează o restrângere a circulaţiei acestuia în favoarea sinonimului *măgar*[311], pătruns în limba română din limbile balcanice (cf. alb. *magar*, bg. *magare*). Ulterior însă, datorită tendinţei de latinizare, care se manifestă la unii cărturari, cuvântul moştenit a redevenit activ în limbă. Seria acestor cărturari nu putea fi deschisă decât de reprezentanţii primei generaţii a iluminismului românesc, adică tocmai de traducătorii textului pe care îl analizăm. Prezenţa cuvântului *as-nus* în textul *Vulgatei* după care traduceau nu putea decât să motiveze o dată în plus folosirea cuvântului căzut pentru o vreme în desuetudine: ***asin*** (1Sm 25,20, 23, 42); ***asinul*** (1Sm 12,3; 15,3; 16,20; 22,19); ***asini*** (1Sm 25,18; 27,9); ***asinii*** (1Sm 8,16); *asine* (1Sm 9,20); ***asinile*** (1Sm rezum. cap.9); *asinele* (1Sm 9,3, 5; 10,2, 14, 16)[312].

Cuvântul *măgar* se foloseşte în sintagma ***măgariul sălbatec/măgarii sălbateci:*** *Au rugi-va măgariul sălbatec când va avea iarbă? Sau va mugi boul când va sta dinnaintea ieslii pline?* (Iov 6,5); *Şi măgarii sălbateci au stătut în râpi, tras-au vânt ca zmeii, scăzut-au ochii lor, că nu era iarbă.* (Ir 14,6), pentru a echivala lat. *onager, -gri* „măgar sălbatic". Chiar în aceeaşi carte biblică putem găsi însă şi împrumutul: *Onagrul obicinuit în pustie întru dorul sufletului său au tras vântul dragostii sale.* (Ir 2,24).

Adaptat numai parţial la sistemul limbii române, cuvântul *attac* denumeşte un soi de „lăcustă" (<lat. *attacus, -i*). Îl întâlnim o singură dată în text: *Trăbuie să mâncaţ precum iaste cărăbuşul, după feliul său, attacul şi ofiomacul şi lăcusta, fieştecare după feliul său.* (Pr 11,22). Cum în acelaşi context apar trei cuvinte care timit la realităţi numite generic „lăcustă", soluţia era una singură: să împrumute cuvântul din original. Nu au procedat altfel nici traducătorii mai vechi – în Ms 45 şi în B1688 este *atachis*, forma cuvântului urmând modelul grecesc, în Ms. 4389, *atichis*, după acelaşi model grecesc perpetuat în varianta slavonă pe care au urmat-o traducătorul versiunii păstrate în acest manuscris – şi nu va proceda în alt mod nici Samuil Micu mai târziu, la care găsim forma *atachisul*, urmând evident tot forma din limba greacă. Aceasta vorbeşte despre dificultatea în care erau puşi traducătorii atunci când trebuia să găsească nume pentru realităţi pe care nu le puteau defini îndeaproape. Cuvântul nu se înregistrează în dicţionarele limbii române.

În interiorul versetului citat mai sus se dezvoltă o interesantă serie sinonimică: ***attacul şi ofiomacul şi lăcusta***, o sinonimie parţială, desigur, pentru că *attacul* şi *ofiomacul* se definesc prin trăsăturile de sens pe care le are cuvântul ce denumeşte la modul general insecta (de o anumită culoare, de anumite dimensiuni etc.), dar şi prin trăsături distinctive. Dacă în cazul cuvântului *attac* ştim numai că denumeşte „un soi de lăcustă", fără ca soiul să fie mai îndeaproape definit, în cazul celuilalt cuvânt identificarea se face precis: ***ofiomac*** (<*ophiomacus, -i*) „un fel de lăcustă ***care atacă şerpii***"[313]. Cum limba română nu le oferea traducătorilor soluţii pentru a realiza distincţia amintită, au preluat cuvintele din *Vuglata*, adaptându-le mai mult sau mai puţin la sistemul limbii române.

O realitate exotică era şi cea numită în textul latinesc *camelopardalum* (lat. *camēlopardalis, -is* „girafă"), motiv pentru care traducătorul a recurs tot la împrumut: *Aceasta-i jivina carea trebuie să mâncaţi: boul şi oaie şi capra,* (2Lg 14,4)*/ Cerbul şi căprioara, bivolul, traghelaful, pigargul, urigul,* ***cămilopardalul.*** (2Lg 14,5). Din textul grecesc, cuvântul a pătruns în Ms.45 şi în B1688 în forma *camilopardos*, şi tot din sursa grecească, dar adaptat într-o măsură la sistemul limbii române, a ajuns în forma *camelopard* în B1795. Ca şi cuvintele precedente, nici acesta nu se regăseşte astăzi în dicţionare.

Un împrumut ocazional este cuvântul ***cherast*** „şarpe veninos" (<lat. *cerastēs, -ae* „viperă cu corn") pe îl întâlnim o singură dată: *Fie Dan şarpe în cale şi* ***cherast*** *în cărare, muşcând copitele calului să cază călăreţul lui îndărăpt.* (Fc 49,17), într-un

---

[310] Este vorba, desigur, despre sinonimie în sens larg şi nu despre sinonimie totală.

[311] Cuvântul l-am înregistrat în B1795, acolo unde în traducerile din secolul al XVII-lea se găseşte împrumutul *măgar* (vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, .193–194).

[312] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*

[313] Reţinem aici soluţia propusă în alte variante româneşti ale textului biblic: Ms.45 – *cel ci să bate cu şerpii*, B1688, Ms.4389 şi B1795 – *cel ce să bat e cu şerpii*, rezultând dintr-o altă opţiune a traducătorilor atunci când trebuia să numească realităţi nespecifice spaţiului în care trăiau: traducerea termenului din textul original, în măsura în care cuvântul era analizabil în unităţile constitutive, şi nu împrumutarea acestuia (cf. Eugen Munteanu, *Studii de lexicologie biblică*, Iaşi, 1995, p.81). Deşi este mai transparent decât împrumutul, rezultatul traducerii nu desemnează întotdeuna foarte precis realitatea. În cazul de faţă, ne gândim, în mod firesc, dacă „cel ce se bate cu şerpii" nu este, de exemplu, o mangustă, de vreme ce nici un element de identificare nu trimite la o anumită categorie din care face parte vieţuitoarea care are caracteristica amintită.

enunț metaforic în care sintagma ***cherast în cărare*** are rolul de a augmenta trăsăturile exprimate prin sintagma precedentă, ***șarpe în cale.*** Remarcăm și în acest caz o bună adaptare a împrumutului la sistemul limbii române.

Analiza cuvântului care urmează demonstrează că nu întotdeauna era ușor de găsit o formă românească potrivită pentru neologism. Lat. *cygnus, -ī* „lebădă" are în text două forme distincte, adaptarea la sistemului fonetic românesc făcându-se o dată după rostirea latinească – ***chign:*** *Și chignul și onocrotul și porfirionul,* (Pr 11,18) –, altă dată după pronunțarea mahiară – ***țign:*** *Herodiul și* ***țign*** *și ivinul* (2Lg 14,16) –, contextul fiind de fiecare dată același: enumerarea vietăților necurate. Desigur că soluțiile diferite le vom pune pe seama traducătorilor diferiți, dar problema adaptării împrumuturilor rămâne. Cuvântul nu este înregistrat în dicționarele limbii române.

Dipsas „șarpe veninos a cărui mușcătură provoacă o sete mortală" (<lat. *dipsas, -adis*) este prezent într-un singur loc în text, acolo unde *Vulgata* are întocmai această formă (*scorpio ac dipsas*): *Și povățuitoriul tău au fost în pustia cea mare și groaznică în carea era șearpele arzând cu suflarea și scorpii și* ***dipsas*** *și nicidecum ape care au scos râuri din piiatră vârtoasă* (2Lg 8,15). Cuvântul este aici la prima atestare (cf. **Indice** 2Lg).

Cuvântul ***elefant*** intră în alcătuirea câtorva sintagme care necesită comentarii. *Și spânzura din toate părțile șetrile de față cerească și de carvazin și hiachinth, sprijinite cu funi de vison și de urșinic, carele cu* ***verigi de elefant*** *era împreunate și în stâlpi de marmure să răzima și paturile încă de aur și de argint, preste fața pământului, ce era pardosit cu pietri de zmaragd și de parin, rânduiți era.* (Est 1,6). Sintagma *verigi de elefant* echivalează *eburneis circulis* din *Vulgata*, unde lat. *eburneus* „de fildeș", iar oc. „de elefant", la care s-a ajuns, probabil, prin sinecdocă (întregul pentru parte). Înțelegem, așadar, că traducătorii au optat pentru sensul ocazional al cuvântului *eburneus* și a rezultat astfel sintagma *verigi de elefant.* La fel se întâmplă și în alte locuri[314]: *Iară cealeaalalte a cuvintelor Ahav și toate care au făcut și casa cea de* ***elefant*** *carea zidise și a tuturor cetăților care făcuse, au nu aceastea scrise sânt în Cartea cuvintelor zilelor împărăților Israil?* (3Împ 22,39). *Casa cea de elefant* este, desigur, structura tradusă în maniera de mai sus după lat. *domus eburneae.* Și sinonimul *pil* (<tc. dialectal *fil* „elefant" și „fildeș") se întâlnește într-o asemenea sintagmă: *Smirnă și stactii și casiia din vejmintele Tale; din case de piluri din care Te-au desfătat* (Ps 44,9). Precizăm că în dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I,), *eburneus* este explicat „de pil", iar *ebur* „pil", ceea ce justifică prezența sintagmei și în textul analizat. Nu am întâlnit însă decât în contextul citat mai sus cuvântul *pil*, semn că termenul, răspândit în secolul al XVII-lea[315], devenise periferic în secolul al XVIII-lea, fiind serios concurat de sinonimul *elefant.*

Ferogrinul reprezintă încercarea traducătorilor de a adapta cuvântul lat. *choerogryllus* „arici": *Iară din ceale ce rumegă și unghea nu crapă nu trebuie să mâncați, precum cămila, iepurele, ferogrinul* (2Lg 14,7). Cuvântul se întâlnește o dată și în forma cu labiodentala palatalizată: ***Hierogrinul,*** *care rumegă și unghea nu împarte, necurat iaste.* (Pr 11,5). Greu de spus ce a determinat opțiunea pentru împrumut[316], de vreme ce realitatea denumită nu mai era una exotică. Nu este exclus ca sensul cuvântului latinesc să fi fost necunoscut totuși traducătorilor[317].

Prin cuvântul ***grif*** „monstru mitologic cu corp de leu, cu aripi, cap și gheare de vultur si urechi de cal" s-a echivalat lat. *gryps, grypis* sau *grypus, -ī* „grifon": *Ceale necurate nu le mâncați, adecă pajora și grifu și halieetul* (2Lg 14,12), *Aceastea sânt care din paseri nu trăbuia să mâncați și să vă feriți de eale: pagera și grifu și halietul* (Pr 11,13). Între vietățile care nu trebuie mâncate se înscrie și ***halietul*** sau *halieetul* „vulturul de mare", realitate denumită tot printr-un împrumut lexical (cf. lat. *alietus*).

Haradriu „cormoran"[318] echivalează, din textul latinesc, *charadrion* și *charadrium*: *Ierodiul și* ***haradriul,*** *după feliul său, pupăza și liliacul.* (Pr 11,19); *Onocrotanul și haradriul, fieștecarea după fealiul său, și pupăza și liliacul* (2Lg 14,18). Este evident că și traducătorii latini au avut probleme cu adaptarea acestui substatniv care desemnează o realitate greu de circumscris, de vreme ce prima formă trădează apartenența la sistemul grecesc de declinare, cea de a doua a fost adaptată la sistemul limbii latine. De remarcat este consecvența din traducerea românească, unde s-a optat în ambele cazuri pentru adaptarea modelului latin al cuvântului.

În contextul: *Sirul, negustătoriul tău, pentru mulțimea lucrurilor tale, piatră scumpă și urșinic și pestrițu și vison și mătasă și hodcod au pus întru negustătoriia ta.* (Iz 27,16), cuvântul *hodcod* echivalează lat. *chodchod* „hârciog". În succesiunea din versetul de mai sus trebuie să fie vorba despre blănițele foarte căutate ale acestor mamifere.

Migale „chițcan" (<lat. *mygalē, -ēs*) se întâlnește o singură dată în text: *Migale și hameleon și* ***stelliu*** *și șopârla și sobolul* (Pr 11,30), alături de alte cuvinte care desemnează animale considerate „pângărite" prin lege. Din această enumerare reținem și ***stelliu*** „(un fel de) șopârlă cu pete strălucitoare pe spate" (<lat. *stelliō, -ōnis*), de asemenea cu o singură apariție în text. Reduplicarea lui **l** plasează cuvântul în rândul celor cu adaptare parțială la sistemul limbii române. Dificultatea de a încadra cuvintele noi în sistem este probată în același context și de folosirea a trei dintre substantive (*migale, hameleon, stelliu*) în formă nearticulată, deși contextul impune articularea definită, cum se vede la celelalte două substantive: *șopârla* și *sobolul.*

Cu mai multe ocurențe și fără probleme în privința adaptării la sistemul limbii române înregistrăm cuvântul ***milv*** „uliu" (<lat. *milvus, -i*): *Și* ***milvul*** *și vulturul, după fealiul său* (Pr 11,14); *Ixionul și vulturul și* ***milvul*** *după fealiul său* (2Lg 14,13); *Și am rădicat ochii miei și am văzut: și iată doao muieri ieșind și Duhul în arepile lor. Și avea arepi ca arepile* ***milvului*** (Za 5,9).

Onoțentaur, cu o singură ocurență în text: *Și vor întâmpina dimonii pre* ***onoțentauri*** *și cel păros va strâga unul către altul; acolo s-au culcat lamia și ș-au găsit eiș odihnă* (Is 34,14), reprezintă adaptarea cuvântului lat *onocentauris* „monstru fabulos, jumătate măgar si jumătate om" (cf. A. T. Laurian și I. C. Massim, *Dicționarul limbei române*, vol. I–II , București, 1871 – 1876). Reținem din același verset un alt împrumut prin care se desemnează de asemenea o ființă fabuloasă: ***lamia***

---

[314] Pentru alte ocurențe ale cuvântului, vezi *Indice.*

[315] În legătură cu prezența cuvântului în textele literare vechi, vezi Eugen Munteanu, *op. cit.*, p.26 și Dragoș Șesan, *Noul Testament de la Bălgrad (1648). Carte de limbă și simțire românească*, Brașov, 2002, p.192.

[316] Aceeași opțiune și în alte traduceri românești ale textului biblic (cf. Eugen Munteanu, *op. cit*, p. 79).

[317] Afirmația se susține și prin soluțiile propuse în unele traduceri românești (și nu numai), în care se fac echivalări improprii *iepure* sau *iepure de casă* (cf. *ibidem*).

[318] V. Arvinte – NORMELE (1688), p.LXXXVI – explică astfel cuvântul: „numele unei păsări, probabil păsărel, fluierar, ploier".

(<lat. *lamia, -ae*) „strigoaică (înfăţişări cu chip şi sâni de femeie şi trupul de şarpe, care nu vorbeau, ci şuierau plăcut, asemenea sirenelor, ademenindu-i pe străini, pe care apoi îi devorau)".

Adaptat în două feluri diferite în cele patru cărţi biblice în care apare este cuvântul prin care traducătorii au echivalat lat. *onocrotalus, -ī* („pelican"): *Şi chignul şi* ***onocrotul*** *şi porfirionul* (Pr 11,18); *Onocrotanul şi haradriul, fieştecarea după fealiul său, şi pupăza şi liliacul* (2Lg 14,18). Aceeşi formă se întâlneşte în alte două locuri (Is 34,11) şi (Sof 2,14). Cuvântul nu este înregistrat în DLR, se regăseşte însă la A. T. Laurian şi I. C. Massim, *Dicţionarul limbei române*, vol. I–II , Bucureşti, 1871 – 1876.

Orix reprezintă adaptarea cuvântului lat. *oryx, orygis* („gazelă") şi a fost preluat din textul *Vulgatei* pentru a desemna un gen de mamifer rumegător din familia antilopei, deci o realitate necunoscută în spaţiul românesc. Cu această formă, cuvântul cunoaşte o singură ocurenţă în tot textul: *Fiii tăi s-au lepădat, dormit-au în capul tuturor căilor, ca* ***orixul*** *încursat, plini de urgia Domnului, de certarea Dumnezeului tău* (Is 51,20). Din aceeaşi familie face parte şi mamiferul numit în traducerea românească ***pigarg***, cuvânt rezultat în urma adaptării lat. *pygargus, -ī* „(o specie de) antilopă". Este prezent în text în serie cu alte animale considerate prin lege curate: *Aceasta-i jivina carea trebuie să mâncaţi: boul şi oaie şi capra,* (2Lg 14,4)*/ Cerbul şi căprioara, bivolul, traghelaful,* ***pigargul, urigul****, cămilopardalul.* (2Lg 14,5). În versetul din urmă reţinem şi cuvântul ***urigul***, care nu reprezintă altceva decât o altă adaptare, după forma de acuzativ *orygem*, a substantivului *oryx*, despre care a fost vorba mai sus.

Cuvântul ***porfirion*** denumeşte „(un fel de) lişiţă": *Şi chignul şi onocrotul şi* ***porfirionul*** (Pr 11,18) şi reprezintă adaptarea formei *porphirionem* din textul *Vulgatei* (cf. lat. *porphyrō, -ōnis*). Cuvântul a intrat în *Vulgata* şi în traducerile slavone ale *Bibliei* din versiunea greacă. Aşa se explică faptul că în traducerile româneşti ale *Bibliei*, indiferent de izvorul folosit, cuvântul are aceeaşi formă: ***porfirion***[319]. Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române.

Rezultatul adaptării cuvântului lat. *rhīnocerōs, -ōtis* „rinocer" este diferit de la o carte biblică la alta şi chiar în aceeaşi carte. Am întâlnit astfel următoarele forme: *Dumnezeu l-au scos din Eghipt, a Căruie tărie aseaminea iaste* ***rinocherotilor*** (Nm 23,22); *Dumnezeu l-au scos din Eghipt, a Căruia tărie aseamine iaste* ***rinocherotilor.*** (Nm 24,8); *Ca taurului celui întâi născut, frâmseaţa lui, coarnele* ***rinochirotiului****, coarnele lui* (2Lg 33,17); *Dumnezeu lui Iov arată ceale minunate ale Sale, şi din capre sălbatece şi din măgari sălbateci, din* ***rinocheros****, din struţu, din cal şi din paşoră* (Iov rezum. cap.39); *Au doară va vrea* ***rinocherul*** *a-ţi sluji, sau va zăbovi la iaslea ta?* (Iov 39,9)*/ Au doară vei lega* ***rinocherul*** *la arat cu curaoa ta? Sau va frânge gliile văilor după tine?* (Iov 39,10). Reţinem că în toate aceste contexte cuvântul este folosit pentru a simboliza forţa, puterea invincibilă. Dacă ne raportăm la forma *rinocher*, cea mai apropiată de varianta impusă de norma limbii literare, atunci putem spune că în acest text cuvântul este la prima atestare. Celelalte forme pe care le-am înregistrat în text nu se regăsesc în dicţionarele limbii române.

Dificultăţi au întâmpinat traducătorii în adaptarea cuvântului lat. *strūtiō, -ōnis*. Iată numai două contexte care susţin ideea de mai sus: ***Strutea*** *şi bodiul şi larul şi uliul, după fealiul său* (Pr 11,16); *Ci şi diacii golit-au ţâţa, aplecat-au căţăii săi; fata norodului mieu cea nemilostivă, ca o* ***strutie*** *în pustie.* (Tng 4,3). Alături de astfel de adaptări neobişnuite întâlnim însă şi forma actuală a cuvântului[320]: *Şi struţul şi boaghea şi larul, pasere de apă, şi uliul după fealiul său* (2Lg 14,15), ceea ce înseamnă că dificultăţile cu care traducătorii se confruntau în adaptarea împrumuturilor erau reale, dar această adaptare este diferită şi în funcţie de performanţele lingvistice ale fiecărui traducător în parte.

După lat. *tigris* s-a ajuns în traducerea românească la forma ***tigriş***, cu fonetismul influenţat de rostirea maghiară a cuvântului: ***Tigrişul*** *au perit pentru că nu avea pradă, şi puii de leu s-au răsipit* (Iov 4,11), formă pe care dicţionarele actuale nu o înregistrează. Cuvântul lat. *tigris* este explicat „tigriş" şi în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/ Lexicon*, II).

Cuvântul ***traghelaf*** (Înv.) „animal fabulos înfăţişat pe covoare şi pe alte obiecte de artă din Persia şi Babilon, iar de aici cunoscut şi imitat de către greci" (cf. MDA) reprezintă adaptarea lat. *tragelaphus, -ī* explicat destul de confuz în dicţionare ca fiind „un fel de antilopă, gazelă sau muflon". Pentru a numi în limba română o asemenea realitate nu se putea recurge decât la împrumut: *Aceasta-i jivina carea trebuie să mâncaţi: boul şi oaie şi capra,* (2Lg 14,4)*/ Cerbul şi căprioara, bivolul,* ***traghelaful****, pigargul, urigul, cămilopardalul.* (2Lg 14,5).

2.3.1.1.3. Regnul mineral, fenomene ale naturii, relief, elemente cosmice. Caracteristici ale acestora

Cuvântul *adăpos, -oasă* (*adăpa + -os*) „bine udat", „umed" l-am considerat o creaţie lexicală a traducătorilor acestui text. Se foloseşte cu referire la o caracteristică a solului *Othoniil ia muiare Axam, fata lui Caliv, adăogându-i-să adăposul pământ.* (Jd rezum. cap.1), putându-se întrebuinţa, prin conversiune, chiar şi cu valoare de substantiv: *Iară ea au răspuns: „Dă-m blagoslovenie! Pământul despre amiazăzi şi uscăcios mi-ai dat; adaoge şi apătos!" Şi i-au dat Caliv adăposul din sus şi din jos.* (Jos 15,19). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române.

Afric reprezintă adaptarea lat. *africus, -ī* (subînţeles *ventus* „vântul african de sud-vest, aducător de ploaie"): *„Fiiul omului, pune faţa ta către calea austrului şi picătureaşte spre* ***afric*** *şi proroceaşte spre dumbrava ţarinii despre amiazăzi* (Iz 20,46). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române.

O creaţie lexicală interesantă[321] este substantivul ***alt*** „larg" (după lat. *altum, -i* „înălţime", „adânc", dar şi „larg – largul mării"): *Înfiptu-m-am în noroiul adâncului şi nu iaste stare. Venit-am în altul* ***mării*** *şi viforul m-au înecat.* (Ps 68,3). În dicţionare nu este înregistrat decât pronumele nehotărât omonim.

Aură „adiere", „boare" (<lat. *aura, -ae* „adiere, vânt uşor, suflu, briză"; (prin gn.) „vânt": *Şi după mişcare, foc, nu în foc Domnul; şi după foc, şuierare de aură supţire* (3Împ 19,12). Folosirea cuvântului în acest loc este în legătură cu prezenţa acestuia în textul *Vulgatei*, putând fi considerat practic un împrumut, ceea ce nu exclude posibilitatea ca *aură* să fi fost popular în trecut[322].

---

[319] Vezi (Pr 11,18) din Ms.45, B1688, Ms.4389, în MLD, III şi din *Biblia de la Blaj – 1795.* Ediţie jubiliară, Roma, 2000.

[320] Care se întâlneşte ca atare şi în traducerile anterioare. Vezi (Pr 11,15) din Ms.45, B1688, Ms.4389, în MLD, III.

[321] Este cu certitudine creaţia lui Petru Pavel Aron pentru că exemplul este excerptat în *Cartea psalmilor*, iar această carte este scrisă mai ales de mâna episcopului (cf. I. Chindriş, *Secolele*, p.308–309).

[322] În legătură cu acest cuvânt Al. Ciorănescu (DER, p.63) susţine că apare mai ales la poeţii romantici şi are aspect de italienism. Adaugă însă: „totuşi pare să fi fost popular în trecut, deoarece se conservă în dialecte. În Candrea-Dens., 121, apare ca cuvânt popular".

Ca și în alte cazuri, poate fi vorba aici de o repunere a cuvântului în circulație (cf. supra, **2.3.1.1.2.**, ***asin***), iar prezența cuvântului în *Vulgata* să îl motiveze o dată în plus pe traducător, latinist prin formație, pentru folosirea acestui cuvânt în locul sinonimului parțial, tot de origine latină, *vânt*. Este de reținut faptul că în acest text este și cea dintâi atestare a cuvântului (cf. Indice 3Împ).

După modelul sintagmei latinești *fluenta Iordanis* „apa Iordanului", „râul Iordanului"; *fluentum, -i* „curs de apă", „râu", traducătorii au creat sintagma ***curgerile Iordanului***: *Amalic lăcuiaște spre amează̆zi, hetheul și ievuseul și amoreul în munți iară hananeul zăbovește lângă mare și împregiurul* ***curgerilor Iordanului*** (Nm 13,30); *că săcase Domnul curgerile* ***Iordanului*** *înaintea fiilor Israil* (Jos 5,1); *Cu carea Ruvin și Gaad au moștenit pământul care le-au dat Moisi, sluga Domnului, preste* ***curgerile Iordanului***, *despre răsărit* (Jos 13,8).

Cu un sens pe care dicționarele nu-l consemnează (cf. **Indice** 2Par) am înregistrată cuvântul ***dârmină*** „coastă", „suiș", „loc abrupt, prăpăstios" (cuvântul poate fi pus în legătură cu verbul *a dărâma*/var. *a dărma*, fiind sinonim cu *dărmătură*). Traducătorii l-au folosit pentru a echivala fie lat. *clīvus, -ī* „pantă, coastă", fie lat. *praecipitium, -iī* „prăpastie, abis": *Mâne vă veți pogorî împrotiva lor; că să vor sui pre* ***dârmina*** *pe nume Sis și-i veți afla în vârful repegiunii carea iaste în prejma pustiii Ieruil* (2Par 20,16); *Iară fiii lui Amon și Moav s-au apropiiat la Holofern zicând: „Fiii lui Israil nu în lance, nici în săgeată să nădăjduiesc, ci munții îi apără și-i întăresc dealurile, fiind în* ***dârmini*** *așezați*. (Idt 7,8). Faptul că nu este o prezență accidentală în text, fiind de două ori folosit pentru a desemna aceeași realitate, este o dovadă a circulației cuvântului cu acest sens în aria dialectală din care provin traducătorii.

În urma traducerii cuvântului lat. *aquaeductus, -ūs* au rezultat sintagmele *ducere de apă* „șanț": *Și au zidit din pietri oltariu în numele Domnului și au făcut* ***ducere*** *de apă, ca prin doao brazde împrejurul oltariului* (3Împ 18,32) – cf. și ***ducerii*** *apei* (3Împ 18,35); ***ducerea*** *apei* (3Împ 18,38; Ecz 24,41) și ***dusul*** *apei: Și au trimis împăratul asiriilor pre Tharthan și Ravsaris și Ravsachen din Lahis la împăratul Azehie, cu mână putearnică, în Ierusalim. Carii suindu-să au venit în Ierusalim și au stătut lângă* ***dusul*** *apei pescuitoarei din sus, care iaste în calea câmpului nălbitoriului* (4Împ 18,17).

O formă regională curentă în text este ***hâlm*** – cu varianta *hălm* – (*holm* <rus. *holm*), care echivalează în mod obișnuit lat. *tumulus, -ī* („movilă, colină", dar și „mormânt"): *Și s-au adunat fiii lui Veniamin la Avner și, grămădiț într-un șireag, au stătut în vărful unui* ***hâlm***. (2Sm 2,25); *Și cât s-au apropiat de Azot, i-au arătat bisearica lui Dagon aprinsă cu foc și Azotul și cealeaalalte a lui prăpădite și trupurile lepădate și* ***hâlmurile*** *celor tăiați în războiu, care ficuse pre lângă cale* (1Mac 11,4). Pornind de la asemănarea de formă, probabil, traducătorii au echivalat prin același cuvânt românesc lat. *pyra, -ae* „rug": *Pentru aceaea, aceastea zice Domnul Dumnezău: 'Amar cetății sângiurilor, a căriia Eu mare voiu face* ***hâlmul***. (Iz 24,9)/ *Strânge oasele care le voiu arde cu foc și mistuiască-să cărnurile și să va coace toată amestecarea și oasăle să vor lâncezi*. (Iz 24,10).

În contextul: *Și va treace* ***înotul*** *mării și va lovi în mare valurile; și să vor turbura toate adâncurile râului și să va smeri mândriia lui Asur și steama Eghiptului să va depărta* (Za 10,11) cuvântul subliniat (derivat regresiv de la v. *a înota*) dobândește un sens neobișnuit „locul care ar putea fi trecut înot"; „strâmtoare". Traducătorul a echivalat astfel într-un mod foarte original lat. *fretum, -ī* „strâmtoare în mare".

Cuvântului ***jgheab*** (<sl. *žlěbŭ*) i se atribuie un sens mai puțin obișnuit, desemnând „(un fel de) fântână". Traducătorul a echivalat astfel cuvântul lat. *cisterna, -ae* „rezervor de apă; un rezervor subteran, de obicei în formă de pară, pentru acumularea apei adunate în urma ploii sau dintr-un izvor (cf. DB, p.235–236)", așa cum se poate vedea din următoarele contexte: *Și au dorit David și au zis: „O! de mi-ar da cineva apă din* ***jgheabul*** *Vifleimului, care iaste în poartă!"* (1Par 11,17)/ *Deci, acești trei prin mijlocul taberii filisteilor s-au dus și au scos apă din* ***jgheabul*** *Vifleimului, care era în poartă și au adus la David să bea, carele n-au vrut, ci mai vârtos o au jârtvuit Domnului* (1Par 11,18); *Vanae, fiiul Iudei, bărbatului celui vârtos, care multe lucruri făcuse, din Cavseil. El au lovit pre doi Ariil Moav și el s-au pogorât și au ucis leul în mijlocul* ***jgheabului*** *în vreamea zăpăzii* (1Par 11,22). Se impune aici precizarea că în astfel de gropi puteau fi aruncați oamenii pentru a-și găsi sfârșitul, fără să li se mai dea de urmă: *„Nu ucideț sufletul lui, nici vărsaț sângele, ce-l aruncaț în* ***jgheabul*** *acesta carele iaste în pustie și vă țineț mănile voastre nevinovate!"* (Fc 37,22). Uneori aceeași realitate este numită altfel chiar în textul *Vulgatei* – *lacus, -ūs* („lac", „bazin de apă, fântână", „groapă cu diferite destinații") –, ceea ce face ca și echivalarea în traducerea românească să se schimbe: *Și tu în sângele testamântului tău ai slobozit pre legații tăi din* ***lacul*** *în carele nu e apă*. (Za 9,11); *Luat-au dară pre Ieremie și l-au aruncat în* ***lacul*** *Melhiii, fiiului Amalic, care era înaintea temniții, și au slobozit pre Ieremie cu funile în* ***lac****, în care nu era apă, ci tină; și s-au pogorât Ieremie în noroiu*. (Ir 38,6); *„Domnul mieu, împărate, rău au făcut oamenii aceștia toate, oricarii au lucrat împrotiva lui Ieremie prorocul, trimițindu-l în* ***lac****, să moară acolo de foame; că nu mai sânt pâini în cetate"*.(Ir 39,9); *Și au poruncit împăratul lui Avdimelec ethtiopianului, zicând: „Ia cu tine de aici triizeaci de bărbați și rădică pre Ieremie prorocul din* ***lac****, mai înainte de-a muri!"* (Ir 38,10); *Și luând Avdimelec cu sâne bărbați, au întrat în casa împăratului, carea era supt pivniță, și au luat de-acolo postavuri vechi și de demult, care putrezise, și le-au slobozit la Ieremie cu funile, în groapă* (Ir 38,11). Cu același sens se folosește în alt loc cuvântul ***ceternă*** (variantă a cuvântului *cisternă*): *Capul tău, ca Carmilul, și cosițele capului tău, ca mohorâtul împăratului legat întru* ***ceterne*** (Cânt 7,5). Iată, așadar, cum se realizează o serie sinonimică sui-generis – *jgheab, lac, groapă, ceternă* –, cuprinzând cuvinte între care, în mod obișnuit, nu se poate stabili o relație de sinonimie.

Cuvântul lat. *piscīna, -ae* este echivalat prin cuvântul ***pescuitoare*** (Înv. și reg.) „în care se poate pescui", de fapt, „lac", „iaz" (același model în cuvântul *păscătoare* „loc de păscut" din Bucovina)**:** *Iară Ioav, fiiul Sarvei, și slugile lui David au ieșit și le-au alergat înainte lângă* ***pescuitoarea*** *lui Gavaon. și, adunându-se întru unul, au șezut în preajmă, ceștia de o parte a* ***pescuitoarei****, ceia de altă parte* (2Sm 2,13); *Și au poruncit David copiilor săi și i-au ucis, și, tăindu-le mânile și picioarele, i-au spânzurat preste* ***pescuitoare****, în Hevron. Iară capul lui Isvoseth l-au luat și l-au îngropat în mormântul lui Avner, în Hevron*. (2Sm 4,12); *Carii suindu-să, au venit în Ierusalim și au stătut lângă dusul apei* ***pescuitoarei*** *din sus, care iaste în calea câmpului nălbitoriului* (4Împ 18,17). În dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II) același cuvânt latinesc este explicat „tău de pește", ceea ce înseamnă că traducătorii nu puteau face abstracție de legătura dintre *piscîna, -ae* și *piscis, -is*.

Cuvântul ***tău*** (Trans.) „lac" (<mg. *tó*) se întâlnește în următorul context: Și au zis Domnul către Moisi: *„Zi către Aaron: «Ia varga ta și întinde mâna ta preste apele Eghiptului și preste râurile lor și izvoarăle* ***și bălțile și toate tăurile*** *apelor, să să întoarcă în sânge și să fie cruntare în tot pământul Eghiptului, așea în vasăle ceale de lemn, ca și în ceale de piatră!»"* (Iș

7,19). În contextul: *Şi au cunoscut Ionathan şi Simon, fratele lui, şi toţi carii era cu el. Şi au fugit în pustiia Thecue şi au şezut la apa* ***lacului*** *Asfar.* (1Mac 9,33), cuvântul ***lac*** are aici sensul obişnuit „întindere de apă stătătoare" (cf. sensul cu care se actualizează în contextele citate într-un paragraf anterior).

O nouă serie sinonimică se conturează aici: *pescuitoare, tău, lac*, pe care o completăm cu ***iaz*** (<sl. *jazŭ*): *Şi vor scădea râurile, supţiia-să-vor şi să vor usca păraiele* ***iazurilor****, trestiia şi şovarul să vor veştezi.* (Is 19,6); *Eu am săpat şi am beut apă şi am săcat cu urma piciorului mieu toate păraiele* ***iazurilor****.* (Is 37,25) şi cu ***iezer, iazer*** (<sl. *jezerŭ*): *Şi au fost când năvălea mulţimea la El, să audă cuvântul lui Dumnezău; şi El sta lângă* ***iezerul*** *Ghenesaretului.* (Lc 5,1); *Şi au văzut doao corăbii stând lângă* ***iezer****. Iară pescarii să pogorâsă şi spăla mregile*(Lc 5,2); *Şi au fost întru una de zile, şi El S-au suit în corabie şi ucenicii Lui; şi au zis câtră ei: „Să treacem de ceaea parte de* ***iazear****". Şi s-au suit.* (Lc 8,22).

Numele constelaţiei *Oriōn, -ōnis* din textul latinesc este redat în traducere, în mod inexplicabil, prin sintagma ***Pişatul Coasei***, probabil o denumire populară a acestei constelaţii: *Cel ce face în ceriu* ***Ursoia*** *şi Pişatul Coasei şi întoarce întunearecul spre zori şi zioa spre noapte o schimbă, Cel ce chiamă apele mării şi le varsă preste faţa pământului, Domnul e numele Lui* (Am 5,8). Tot aici, lat. *Arctūrus, -ī* „Boarul" este echivalat prin cuvântul ***Ursoaia***.

Cuvântul ***stea***, pe lângă sensul obişnuit: *Şi au făcut Dumnezeu doi luminători mari: luminătoriu mai mare, spre stăpânirea zilii, şi luminătoriu mai mic, spre stăpânirea nopţii şi* ***stealele****.* (Fc 1,16), dobândeşte, printr-un calc semantic, sensul „vreme rea", „furtună". Cuvântul lat. *sīdus, -eris* are sensul „stea, constelatie"[323], dar si „vreme rea", „furtuna". În contextele: *Jelui-vor lucrătorii ce lucră pământul, că vor scădea sămînţele lor de seacetă şi de grindină şi de stea groaznică.* (4Ezr 15,13); *Şi să vor înălţa nori mari şi put earnici, plini de mănie, şi* ***steaoa****, ca să îngrozască tot pământul şi pre cei ce lăcuiesc într-însul; şi vor turna preste tot locul înalt şi râdicat* ***stea groaznică*** (4Ezr 15,40), cuvântul *stea*, în sintagma *stea groaznică* (cf. lat. *sidere terribili*) sau singur se actualizează cu sensul „vreme rea", „furtună", sens pe care nu ştim să îl mai păstreze astăzi.

Adaptat în forma ***sulfur*** (<lat. *sulphur, -uris*) „pucioasă"; „substanţă chimică, rezultată din combinarea sulfului cu un metal, cu un metaloid sau cu un radical organic", aşa cum se găseşte o singură dată în contextul: *Lăcuiască în sălaşul lui soţiile lui, care nu ieste, presere-se în sălaşul lui* ***sulfur.*** (Iov 18,15), cuvântul este atestat pentru prima dată în acest text (cf. Indice Iov).

Un cuvânt cu circulaţie în aria dialectală nordică în general, folosit mai cu seamă în Transilvania şi în mai mică măsură în Moldova[324], este ***tină*** (<sl. *tina*): Şi au zis altul cătră vecinul său: *„Veniţ să facem cărămiz şi să le ardem în foc". Şi le-au fost lor cărămizile în locu de pietri şi* ***tina*** *cleoasă în loc de var.* (Fc 11,3).

Specific ariei dialectale care cuprinde Transilvania şi Banatul este cuvântul ***ţipiş*** „pantă abruptă" (*a ţipa* „a arunca, a doborî" + ***-iş***): *Iară David să suia pre* ***Ţipişul Maslinilor****, suindu-să şi plângând, descult umblând şi cu capul acoperit. Ci şi tot norodul care era cu el cu capul acoperit să suia plângând* (2Sm 15,30). Aceasta este şi prima atestare a cuvântului (cf. Indice 2Sm).

De la sensul figurat al cuvântului lat. *ūber, -eris* (s.n.) „uger", „ţâţă", „sân"; (fig.) „rodnicie", „bogăţie" şi în legătură cu lat. *ūber, -eris* (adj.) „bogat", „îmbelşugat", „rodnic", traducătorii au atribuit cuvântului *ugeros* (*uger* + *-os*) sensul „rodnic"[325], cu referire la o caracteristică a solului: *Pământul care l-au lovit Domnul înaintea fiilor Israil ţinut foarte ugeros iaste spre păşunea vitelor, şi noi, slugile tale, avem dobitoace multe* (Nm 32,4); *Sculaţi-vă, să ne suim la ei, că am văzut pământul foarte* ***găzdac*** *şi* ***ugeros****; să nu vă leneviţi, să nu încetaţi să meargem şi să-l stăpânim, nice o muncă va fi!* (Jd 18,9).

Remarcăm în versetul din urmă şi folosirea adjectivului ***găzdac*** (<mg. *gazdág*) (Trans.) „bogat", care se întrebuinţează de obicei cu referire la persoane, pentru a desemna o însuşire a pământului. Cuvântul *ugeros* este înregistrat în dicţionarele limbii române în forma de feminin, dar cu precizarea (Reg. despre vaci „cu ugerul mare" şi cu o atestare târzie (cf. Indice Jd – **UGEROS**); *găzdac* este de asemenea înregistrat, dar cu o atestare târzie (cf. *ibidem* – **GĂZDAC**).

Cuvântul ***uscăciune*** prezintă interes mai ales datorită sintagmelor în care intră, ca urmare a echivalării sintagmelor din *Vulgata*: ***uscăciunea seatii*** „lipsa apei" echivalează sintagma lat. *ariditate sitis* în contextul: *Mărturisim astăzi înaintea ceriului şi a pământului şi înnaintea Dumnezeului părinţilor noştri, Carele ne izbândeaşte după păcatele noastre, ca să daţi cetatea în mâna oastei lui Holofern şi să fie sfărşitul nostru scurt, în ascuţitul sabiei, care mai lungă să face în* ***uscăciunea seatii***" (Idt 7,17), în timp ce ***uscăciunea apei*** „lipsa apei" traducere întocmai sintagma lat. *ariditate aquae*: *Ci încă şi foametea i-au năvălit şi, pentru* ***uscăciunea apei****, acum între cei morţi să socotesc.* (Idt 11,10).

Cuvântul ***vapor*** „abur" (<lat. *vapor, -ōris*) l-am înregistrat o singură dată în următorul context: *Înaintea focului cuptoriului,* ***vapor****, şi fumul focului să înalţă; aşa şi înaintea sângelui, blăstămurile şi ocărâle şi amânânţerile* (Ecz 22,30), aici fiind şi cea dintâi atestare a cuvântului (cf. **Indice** Ecz).

2.3.1.2. Organismul uman şi animal

2.3.1.2.1. Părţi ale corpului

Cuvântul ***aripioară*** are sensul „înotătoare": *Aceastea veţ mânca din toate care petrec în ape: care au arepioare şi solzi mâncaţ;* (2Lg 14,9); *Care sânt fără arepioare şi fără solzi nu le mâncaţ, că necurate sânt.* (2Lg 14,10). În aceste contexte, cuvântul derivat cu sufixul *-ioară* s-a specializat pentru a desemna o altă realitate decât cea numită prin apelativul *aripă*, motiv pentru care se poate vorbi despre o neutralizare a sensului diminutival al sufixului *-ioară*.

Cuvântul ***arm***, moştenit din latină, se foloseşte pentru a desemna (la animale) „parte a picioarelor dintre genunchi şi pulpă"; (Reg.) „şold (sau picior de dinapoi) al mielului": *Şi au rădicat bucătariul armul şi l-au pus dinnaintea lui Saul. şi au zis Samuil:*

---

[323] De altfel, în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon* II) pentru ***sidus*** se dă numai un sens: „ste".

[324] Cf. Al. Ciorănescu, DER; MDA.

[325] Tot de la *uger*, cu sufixul *-ime*, s-a creat şi substantivul ***ugerime*** „rodnicie"; „belşug": *Îmbăta-se-vor de ugerimea casii Tale şi cu izvorul desfătăciunii Tale îi vei adăpa.* (Ps 35,9), cuvânt pe care dicţionarele noastre nu îl înregistrează (cf. Indice Ps). Pentru a exprima acelaşi sens, în alte locuri a fost însă preferat cuvântul ***grăsime***: *Ca din său şi din* ***grăsimea*** *să se umple sufletul mieu şi cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea.* (Ps 62,6); *Blagoslovivei cununa anului bunătăţii Tale şi câmpii Tăi să vor umplea de grăsime.* (Ps 64,12)

„Iată, ce au rămas pune înaintea ta şi mâncă” (1Sm 9,24); *A ceasta va fi judecata preoţilor de la norod şi de la cei ce aduc junghieri, acar bou, acar oaie vor jârtvui, vor da preotului un arm şi pântecele* (2Lg 18,3). Aceasta înseamnă că în traducere se păstrează distincţia care se face în latină între *armus, -ī* (la animale) „spată”, „coapsă” şi *femur, -oris* „coapsă”, evident, la om, de vreme ce nu am întâlnit cuvântul *arm* cu sensul (Înv.; la om) „coapsă”. E adevărat însă că nu l-am înregistrat nici cu celălalt sens atestat în dicţionarele latineşti – (la om) „umăr”, „braţ”. Lat. *femur, -oris* este echivalat prin ***coapsă*** (<lat. *coxa*[326]): *Carele vâzând că nu-l poate învinge, i-au lovit vâna coapsei, şi îndată s-au veştezit.* (Fc 32,25); *Pentru care pricină nu mâncă vâna feciorii lui Israil, carea s-au veştezit în coapsa lui Iacov, până într-această zi, pentru că i-au atins vâna coapsei şi au amurţit.* (Fc 32,35).

Rezultat prin conversiune, ***ascuns*** se foloseşte cu sensul (la pl.) „măruntaie”, ca în următorul context: *Cu rărunchii şi grăsimea carea acopere pântecele şi toate ceale ascunsă şi amândoi rărunchiuţii cu untura carea iaste pre lângă* ***măruntaie****. şi mrejuţa hicatului cu rărunchiuţii* (Pr 3,10), unde se impunea o nuanţare a exprimării, de vreme ce în textul original sunt două cuvinte diferite: *vītālia, -ium* „organe esenţiale ale vieţii” şi *īlia, -ium* „măruntaie”. Urmărind în câteva locuri modul cum s-a realizat echivalarea celor două cuvinte din textul-sursă, am constatat că în mod consecvent se traduce *vītālia* prin *cele ascunse* sau *ascunsele* (vezi Pr 3.10, 14; 4,8; 7,3), iar *īlia* prin *măruntaie* (vezi Pr 3,4, 10, 15; 4,9; 7,4), ceea ce înseamnă că pentru traducerea celui dintâi, probabil în absenţa altei variante de echivalare, s-au lăsat conduşi de o logică simplă şi firească: organele numite astfel generic nu erau la vedere, ci erau ascunse, de aici soluţia.

Aceeaşi logică i-a condus, poate, şi în echivalarea cuvântului lat. *verenda, -ōrum* („părţile ruşinoase ale corpului”) prin acelaşi cuvânt, *ceale ascunsă* (cele ce trebuie ascunse), rezultând astfel întrebuinţarea cuvântului cu sens eufemistic: *Cu îmbrăcăminte de in să va îmbrăca, cu rochie de in ceale* ***ascunsă*** *le va tăinui. Încinge-să-va cu brâu de in, titie de in va pune în cap, că aceastea vejminte sânt sfinte, cu carele toate, când va grăi, să va îmbrăca.* (Pr 16,4). Unei exprimări eufemistice din textul original trebuia să îi corespundă, firesc, tot o exprimare eufemistică în traducere. Aşa se face că, pe lângă cuvântul amintit, întâlnim şi alte cuvinte pentru a desemna aceeaşi realitate, nuanţarea fiind însă impusă de original, unde se folosesc cuvinte diferite: *verēcundia, -ae, turpitūdō, -inis, ignōminia, -ae*. Prin urmare, variaţia în planul expresiei pe care o întâlnim în traducere este de cele mai multe ori rezultatul variaţiei pe care o impunea fidelitatea faţă de model. Se realizează în acest fel o serie sinonimică în care intră, pe lângă *ceale ascunse, ruşinea, partea bărbătească, urăciunea, ocara*, toate fiind denumiri eufemistice date organelor genitale: *Iară Sim şi Iafeth ş-au pus platoşea în umerile sale şi, mergând îndărăpt, au acoperit* ***ruşinea*** *tătâne-său. Şi feţele lor era întoarse şi partea bărbătească a tătânea-său nu o au văzut.* (Fc 9,23). ***Urăciunea*** *tătâne-tău şi* ***urăciunea*** *maicii tale nu vei deascoperi; mumă-ta iaste, nu vei dezvăli* ***ruşinea*** *ei* (Pr 18,7); ***Ruşinea*** *muiarii tătâne-tău nu o vei deascoperi, că* ***ruşinea*** *tătâne-tău iaste.* (Pr 18,8); ***Ruşinea*** *soru-ta din tată sau din mumă, carea în casă sau afară s-au născut, nu o vei deascoperi.* (Pr 18,9); ***Ruşinea*** *feateai fiiului tău sau a nepoatei de fată nu o vei dezvăli, că* ***ruşinea*** *ta iaste.* (Pr 18,10); ***Ruşinea*** *feateai muierii tătâne-tău, carea o au născut tătâne-tău şi ţi-i soră, nu o vei dezvăli.* (Pr 18,11); ***Ruşinea*** *surorii tătâni-tău nu o vei deascoperi, că trupul tătâni-tău iaste.* (Pr 18,12) ***Ruşinea*** *surorii mumeai tale nu o vei dezvăli; pentru că trupul mumei tale iaste.* (Pr 18,13); ***Ruşinea*** *unchiu-tău nu o vei dezvăli, nici te vei apropiia de muiarea lui, carea cu cumnăţie ţi să împreună* (Pr 18,14); ***Ruşinea*** *noru-ta nu o vei dezvăli, că muiarea fiiului tău iaste, nici vei deascoperi ocara ei.* (Pr 18,15). Versetele succesive Pr 18,7 – 18,14 comunică, aşa cum se vede, interdicţii cu privire la relaţiile sexuale între rude apropiate. Prin urmare, exprimarea trebuie să fie cât mai clară şi cât mai concisă, fără nuanţări de prisos. Aşa se explică structura şablonizată a frazelor de mai sus, cu complementul direct ocupând primul loc în enunţ pentru insistenţă şi cu verbul la viitor cu valoare de imperativ şi la prezent indicativ. În rest, se schimbă numai numele gradelor de rudenie pe care le vizează interdicţia exprimată prin verbul la viitor cu valoare de imperativ.

În contextul: *Iară* ***beşicuţa*** *grumazului şi peanele le va arunca aproape de oltariu, spre partea de cătră răsărit, în locul în carele să varsă cenuşa.* (Pr 1,16), cuvântul ***beşicuţă*** are sensul „guşă”. În latină, *vēsīcula, -ae* (diminutiv de la *vēsīca*) are sensurile „băşicuţă” şi „guşă la păsărele”, dar traducătorii au ales primul sens, situaţie în care, prin calc semantic, cuvântul românesc s-a îmbogăţit cu un sens nou. Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Pr).

În versetul: *Şi au zis David: „Domnul carele m-au scos* ***din mâna leului şi din*** *brânca* ***ursului****, acela mă va slobozi din mâna filisteului acestuia”. Şi au zis Saul câtră David: „Mergi şi Domnul să fie cu tine”.* (1Sm 17,37), traducătorul a găsit în *Vulgata*: *de manu leonis et de manu ursi.* Nu ştim ce anume va fi determinat renunţarea la cuvântul *mână* (<lat. *manus, -ūs*) în favoarea cuvântului *brâncă* (<lat. *branca*): fie traducătorul a dorit o nuanţare a exprimării, în condiţiile în care cuvântul *mână* urma să apară de trei ori în acelaşi verset (în Transilvania de vest cuvântul *brâncă* era larg folosit cu sensul „mână”, de vreme ce a rămas până astăzi în circulaţie cu acest sens – vezi Al. Ciorănescu, DER, p.114), fie va fi avut în vedere, în mod firesc, celălalt sens al cuvântului – (Reg.) „partea de jos a picioarelor animalelor”, „labă” – de asemenea în circulaţie în această zonă[327].

În sintagma ***ciolane de elefant***, cuvântul ***ciolan*** dobândeşte prin extensie sensul „dinte”; (aici) „fildeş”: *Suliţile, pavezele şi toate vasele ceale de aur de uspăţu şi scaun de* ***ciolane de elefant*** *cu aur îmbrăcat au făcut* (2Par rezum. cap.9). Acelaşi sens – „fildeş” – se actualizează prin sintagma ***dinţi de elefant***: *Că corabia împăratului pre mare cu corabia lui Hiram o dată în trei ani să ducea în Tharsis, aducând de acolo aur şi argint şi* ***dinţi de elefant*** *şi măimuţe şi păuni.* (3Împ 10,22).

Cum în mod obişnuit tendinţa este de eufemizare, de evitare a exprimării fruste, aşa cum am văzut în cazul cuvintelor prin care sunt numite eufemistic organele genitale bărbăteşti şi femeieşti, miră prezenţa în text a cuvântului *coişor* (*coi* + *-işor*): *Toată jivina carea au cu frâmte, sau bătute, sau cu tăiate şi luate coişoare va fi nu o veţi aduce Domnului, şi în pământul vostru aceasta nicidecum să nu faceţi.* (Pr 22,24); *Nu va întra famenul cu coişoarele zdrobite sau tăiate şi cu mădularul tăiat, în bisearica Domnului.*

---

[326] Pentru discuţiile purtate în legătură cu originea cuvântului, vezi Al. Ciorănescu, DER, p.217–218.

[327] Plauzibile sunt ambele posibilităţi, mai cu seamă că ambele sensuri ale cuvântului se întâlnesc în *Ţiganiada*: „Spuneţi-m, rogu-vă, ce greutate/Are un vodă? Eu voi desvolbi-o:/ Doarme ca noi pă dungă, pă spate,/Sau cum vra, păn´ [ce] să face zio;/Apoi sculîndu-să bea şi mîncă/Sau îş´ razămă capul în **brîncă**” (I.Budai-Deleanu, *Ţiganiada*, Bucureşti, 1973, p.320); „Văzui pe toţi draciiîn pielea goală,/ Cu coarne-în frunte, cu nas dă cîne,/ Păstă tot mîngiţi cu neagră smoală,/**Brînci** dă urs avînd şi coade spîne” (*ibidem*, p.248).

(2Lg 23,1), prin care au echivalat lat. *testiculus, -ī* (în forma fără sufix diminutival, cuvântul se întâlneşte şi în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II). În forma diminutivală, cuvântul va fi părut mai puţin frust traducătorilor. În legătură cu aceeaşi idee este prezenţa cuvântul **coios** „bolnav de hernie" (*coi + -os*), prin care s-a echivalat lat. *herniōsus*: *Sau gârbov, sau urduros, sau albeaţă având în ochiu, sau râie pururea, au pecingine în trup, sau* **coios.** (Pr 21,20). Primul cuvânt discutat aici nu este înregistrat în dicţionarele limbii române (cf. **Indice** Pr – **COIŞOR**), în timp ce al doilea cunoaşte prima atestare în acest text (cf. Indice Pr – **COIOS**).

Cuvântul ***colţ*** dobândeşte sensul neobişnuit „preput" *în sintagma* ***veţ lua colţurile*** (cf. lat. *auferetis praeputia*): *Când veţ întra la pământ şi veţ sădi într-însul tot roditoriul, le veţ lua* ***colţurile****. Poamele care încolţăsc necurate vor fi voao, nici veţi mânca dintr-însăle.* (Pr 19,23). Roadele din primii trei ani erau considerate necurate, prin urmare, nu se mâncau; de aici, probabil, legătura cu purificarea prin circumcizie.

Mrejuţă (aici) „membrană care învăluie ficatul sau alte organe interne" (*mreajă + -uţă*) echivalează lat. *rēticulum, -ī*, care are, printre altele, şi acest sens. Cuvântul este frecvent folosit cu sensul de mai sus în sintagma ***mrejuţa ficatului/mrejuţa hicatului*** (Pr 3,4, 10; 7,4; 8,16, 25; 9,10, 19), dar şi singur: *Doi răr*unchi *cu* ***mrejuţa*** *carea iaste preste ei lângă măruntaie, şi grăsimea hicatului cu rărunchieţii* (Pr 3,15); *Doi rărunchiuţi şi* ***mrejuţa*** *care iaste preste ei lângă măruntaie, şi untura hicatului cu rărunchiuţii* (Pr 4,9)[328]. Cu acelaşi sens se foloseşte o altă creaţie diminutivală, ***mrejuliţă*** (din *mreajă + -uliţă*), în sintagma ***mrejuliţa hicatului***: *Lua-vei şi toată grăsimea carea acopere măruntaiele şi* ***mrejuliţa hicatului*** *şi amândoi rărunchii şi grăsimea carea e preste ei şi vei aduce aprindere preste oltariu.* (Iş 29,13); *Vei lua grăsimea din berbece şi coada şi untura carea acopere rărunchii şi* ***mrejuliţa hicatului*** *şi amândoi rărunchii şi grăsimea carea e preste ei şi spata dreaptă, pentru că iaste berbecele sfinţirii* (Iş 29,22).

Reţinem în continuare cuvintele prin care sunt numiţi „rinichii" pentru a sublinia o caracteristică a lexicului acestei traduceri: numărul mare al creaţiilor lexicale realizate prin derivare cu sufixe diminutivale[329]. Credem că două pot fi explicaţiile pentru acest fenomen: pe de o parte, o puternică influenţă venită dinspre limba populară, pe de altă parte, grija traducătorilor pentru o exprimare nuanţată: ***rărunchi*** (Pr 3,4, 15; 8,25); ***rărunchii*** (Pr 3,10; 9,10, 19); ***rărunchieţii*** (Pr 3,15); ***rărunchiaşi*** (Pr 7,4); ***rărunchiaşii*** (Pr 7,4); ***rărunchiuţii*** (Pr 3,4, 10; 4,9); ***rărunchiuţi*** (Pr 4,9; 8,16).

În versetul: *Şi pentru* ***spălăciunea*** *celor de a doao care ies din mijlocul sămînţelor lui şi pentru pruncii carii într-acel ceas s-au născut, că-i vor mânca într-ascuns, pentru lipsa tuturor lucrurilor, în conăcirea şi jefuirea cu carea va împresura nepriiatinul tău înlăuntrul porţilor tale.* (2Lg 28,57), cuvântul ***spălăciune*** este folosit cu sensul „placentă"[330].

Prin cuvântul ***suflu*** traducătorul a echivalat lat. *fūmus, -ī*, înţelegând din comparaţia cu oala fierbând că nu poate fi vorba despre fum, ci despre o răsuflare puternică: *Din nările lui iase* ***suflul*** *ca din oala aprinsă şi fierbând.* (Iov 41,11). Cuvântul este aici la prima atestare (cf. **Indice** Iov). Problema este însă în legătură cu originea cuvântului la traducătorul de la 1760. Dicţionarele propun relaţia etimologică cu fr. *souffle* (cf. Al Ciorănescu, DER; DEX) şi numai în subsidiar relaţia cu verbul *a sufla* (cf. MDA). Aici primează relaţia cu verbul *a sufla*. Cuvântul francez a contribuit ulterior la impunerea cuvântului românesc în limba literară.

Sintagma ***trupul trunchiu*** „trupul ciuntit, mutilat; (aici) lipsit de cap" din contextul: *Şi l-au lovit de doao ori în cerbicea lui şi i-au tăiat capul; şi i-au luat zăvasa din stâlpi şi i-au învăluit* ***trupul*** *trunchiu*. (Idt 13,10) prezintă interes ca urmare a determinativului adjectival *trunchiu*, care se actualizează cu sensul învechit şi rar „lipsit de ceva", după lat. *truncus* – adj. – „ciuntit", „retezat" (cuvântul *trunchi*, cu acest sens, poate fi rezultatul unei contaminări între *trunc*ŭ*lus* şi *truncus*, deoarece din *truncus* ar fi trebuit să rezulte, firesc, *trunc*, nu *trunchi*).

Cuvântul *usnă* (<sl. *ustĭna* „buză") a cărui circulaţie se restrânsese chiar din secolul precedent se foloseşte aici atât cu sensul „buză"; „gură"; (Prin ext.) „glas", „viers": *Că atunci voiu răsplăti noroadelor usnă aleasă, ca să cheme toţi numele Domnului şi să-I slujască cu un umăr.* (Sof 3,9), cât şi cu sensul „marginea de sus (de obicei răsfrântă) a unei oale, a unui pahar, a unui obiect în formă de vas etc.; buză", „ghizd": *Şi au făcut un mare vărsat, de zeace coţi de la uznă până la uznă, rătund împregiur, înălţimea lui de cinci coţi, şi o funişoară de treizeaci de coţi îl încingea prinpregiur.* (3Împ 7,23)/ *Şi cioplitura de supt uznă îl încungiura cu zeace coţi, ocolind marea; doao rânduri de cioplituri scobite era vărsate.* (3Împ 7,24)[331]. Nu este exclus ca prezenţa acestui cuvânt şi în general a cuvintelor care erau arhaisme chiar pentru a doua jumătate a secolului al XVIII-lea să se explice prin caracterul conservator al limbajului religios, trăsătură pe care această variantă a limbii române literare a păstrat-o până astăzi[332].

În acelaşi sens poate fi explicată prezenţa cuvântului ***zgău*** (Înv.) „uter"; (Înv.; prin. ext.) „pântece" în traducerea de la 1760[333]: *Dumnezăul tătâne-tău va fi agiutoriul tău şi Atotputearnicul te va blagoslovi cu blagoslovenii cereşti de sus, cu blagosloveniile adâncului ce zace jos, cu blagosloveniile ugerilor şi a* ***zgăului.*** (Fc 49,25); *Şi o năcăjea pizmuit oarea ei şi foarte o amărea, atâta cât o probozea, că Domnul închisease* ***zgăul*** *ei.* (1Sm 1,6)[334].

---

[328] De remarcat în cele două versete variaţia de expresie: *grăsime – untură, rărunchi – rărunchieţi – rărunchiuţi*

[329] Este un aspect care ar merita un subcapitol aparte în abordarea lexicului acestei traduceri. Cum spaţiul nu ne permite acest lucru, sugerăm celor interesaţi de acest aspect să urmărească în *Indice* creaţiile lexicale obţinute prin derivare şi va fi uşor de observat preferinţa traducătorilor acestui text pentru diminutive.

[330] În latină este *inluvie* (*illuviēs, -ēi* are şi sensul „murdărie"). În unele regiuni, *a se curăţa* înseamnă „a lepăda placenta". Legătura semantică dintre *a se curăţa* şi *a se spăla*, deci dintre *curăţare* (eventual, *curăţăciune*) şi *spălare* (eventual, *spălăciune*) nu mai necesită comentarii. Astfel poate fi explicat modul în care s-a ajuns la sensul care se atribuie aici cuvântului în discuţie. Se impune, de altfel, precizarea că mai toţi traducătorii au întâmpinat probleme în transpunerea acestui verset (cf. Anania 2001, p.234). Iată cum a fost tradus acelaşi verset în B1688: *Şi fetişoara ei, ceaea ce au ieşit printră coapsăle ei, şi pre fiiul său, pre care-l va naşte, că va mânca pre aceştia într u ascuns, pentru lipsa tuturor întru îmbulzala ta şi întru necazul tău, cu care te va necăji vrăjmaşul tău în cetăţile tale* (unde *soarte* înseamnă „casa sau cămaşa copilului, placenta").

[331] Cu acelaşi sens, cuvântul apare şi în alte locuri (vezi ocurenţele din 3Împ 7,26; 2Par 4,2, 5). Pentru variantele cuvântului, vezi supra, **2.1.2.19.**, sonorizarea consoanei [s] atunci când în contextul fonetic este urmată de [*n*] sau de [*m*].

[332] Vezi, în acest sens, Gheorghe Chivu, *Civilizaţie şi cultură. Consideraţii asupra limbajului bisericesc actual*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1997.

[333] Cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.231.

[334] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

2.3.1.2.1. Acţiuni referitoare la corpul omenesc; procese fiziologice

Cu sens diferit de sensul actual[335] este folosit verbul ***a apleca*** (<lat. *applĭcāre*) „a alăpta (un copil sau puiul unui mamifer în general)": *Şi i-au zis Elcana, bărbatul său: „Fă ce ţi să veade bun şi rămâi până ce-l vei înţărca şi poftesc să plinească Domnul cuvântul său". Şi au rămas muierea şi ş-**au aplecat** fiiul până l-au înţărcat de lapte.* (1Sm 1,23); *Şi au făcut ei într-acesta chip şi, luând doao vaci carele **apleca** viţei, au prins la car, şi viţăii lor i-au închis acasă.* (1Sm 6,10), iar prin extensiune sensul poate fi „a creşte lipsit de grijă, rasfăţat": *Calul neînvăţat iase năsâlnic, şi fiiul slobod va ieşi obraznic.* (Ecz 30,8)*/ Apleacă fiiul, şi te va spăimânta; joacă-te cu el, şi te va întrista.* (Ecz 30,9).

Verbul ***a borî***[336] este întrebuinţat în mod obişnuit cu sensul „a vărsa", „a vomita", cu referire la oameni, pe care îl are şi astăzi: *Bogăţiile care le-au îmbucat le va **borî** şi din pântecele lui le va trage afară Dumnezeu.* (Iov 20,15). Este folosit însă şi cu un sens metaforic, „a arunca afară", cu referire la pământ: *Şi cu carii s-au pângărit pământul, a cărora tâlhăriile Eu le voi cerceta, ca **să borască** pre lăcuitorii săi.* (Pr 18,25); *Că toate blăstămurile aceastea le-au făcut lăcuitorii pământului carii au fost înaintea voastră şi l-au spurcat.* (Pr 18,27)*/ Deci păziţi ca **să nu borască** şi pre voi aşijderea, când veţ face aseaminea, precum **au borât** neamul care au fost înaintea voastră.* (Pr 18,28); *Păziţ legile Meale şi judecăţile şi le faceţ, ca **să nu** vă borască şi pre voi pământul la care veţ întra a-l lăcui.* (Pr 20,22).

Sensul etimologic al verbului ***a căzni*** „a chinui", „a tortura" (<sl. *kazniti*) se actualizează în contextul următor: *Iară ei au zis: „Pasă încolo!" Şi iarăş: „ Întrat-ai – au zis – ca un nimearnic, au doară să ne judeci? Pre tine, dară, însuţ mai vârtos decât pre aceşte **vom căzni**".* (Fc 19,9). În mod obişnuit se folosesc, cu acest sens, verbele *a chinui* şi *a necăji* (vezi ocurenţele din *Indice*).

Derivat de la adjectivul *copos* (vezi infra, **2.3.1.2.3.**) este verbul ***a coposi*** (Trans.) „a tunde chel": *Deci Hanon slugile lui David le-**au coposit** şi le-au ras şi le-au tăiat vejmintele, de la naşteri până la picioare şi i-au slobozit.* (1Par 19,4); cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române (cf. **Indice** 1Par – **a COPOSI**).

Verbul ***a curăţi***, în sintagma ***a(-ş) curăţi pântecele*** (cf. lat. *purgaret ventrem*) exprimă eufemistic sensul „a defeca" în următorul enunţ: *Şi au venit la ocoalele oilor, care era în drum călătorilor. Şi era acolo o peştere în carea au întrat Saul **a-ş curăţi pântecele**[337]; iară David şi oamenii lui în partea cea mai dinlăuntru să pitula.* (1Sm 24,4).

Cuvântul ***curgere*** intră în sintagme prin care sunt numite procese fiziologice firesti sau patologice: ***curgerii lunatecii*** „menstruaţie" *Iară de va naşte fămeaie, necurată va fi doao săptămâni după leagea curgerii **lunatecii** şi zile şasăzăci şi şasă va rămânea în sângele curăţiii sale.* (Pr 12,5); ***curgerea sângelui*** „menstruaţie, dar şi sângerare patologica, de durata": *Muiarea care, întorcându-să luna, pătimeaşte **curgerea sângelui**, şeapte zile să va usăbi.* (Pr 15,19); *Muiarea carea multe zile pătimeaşte **curgerea sângelui**, nu în vreame lunatecă, sau cărie, după lunatecul sânge, curgerea nu înceată, până când îi supusă aceştii pătimiri necurată va fi, ca în vreame lunatecă.* (Pr 15,25); ***lunateca curgere**: Cine să va împreuna cu muierea în lunateca curgere şi va dezvăli ruşinea ei, şi ea îţ va deşchide izvorul sângelui său, amândoi să vor ucide din mijlocul norodului său.* (Pr 20,18); ***curgerea săminţii*** „eliminare patologică a lichidului seminal": *„Grăiaşte fiilor Israil şi le ziceţi «Omul căruia să întâmplă **curgerea săminţii** necurat va fi.* (Pr 15,2); *Şi orice va fi supt acela a căruia să întâmplă **curgerea săminţii**, spurcat va fi până sara.* (Pr 15,10).

Un calc total foarte interesant după lat. *excerebrō* „a lua creierii", „a tăia capul" (fig.) „a lua mintile" este ***a descreiera*** „a omorî": *Cel ce jârtveaşte boul, ca cel ce omoară omul. Cel ce omoară dobitocul, ca cel ce descrieră cânele.* (Is 66,3). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române[338].

Verbul ***a dormi*** (<lat. *domīre*) se actualizează, firesc, cu sensul său de bază „a se afla în stare de somn": *Tot aşternutul în care **au dormit** necurat va fi şi oriunde va şedea.* (Pr 15,4); *Şi în ce va **dormi** sau va şedea în zilele curăţirii sale spurca-să-va.* (Pr 15,21), dar este curent întrebuinţat şi cu sensul eufemistic „a avea relaţii sexuale"[339]: *Aceasta e leagea celui ce pătimeaşte curgere seamineii şi carele să spurcă cu împreunarea,* (Pr 15,32)*/ Şi carele în vremi lunatece să usăbeaşte sau care pururea curge sânge, şi a omului care **va dormi** cu dânsa".* (Pr 15,33); *Care va dormi cu maştehă-sa şi va dezvăli ocara tătâne-său, cu moarte să moară amândoi; sângele lor fie preste ei!* (Pr 20,11).

A grozăvi (din *grozav*) se actualizează aici cu un sens mai puţin obişnuit, „a dezonora", „a necinsti", un calc semantic după sensul figurat al cuvântului lat. *foedō* „a desfigura, a mutila"; fig. „a pângări", „a dezonora": *Şi au zis Ahitofel către Avisalom: „Întră la ţiitoarele tătâni-tău, care le-au lăsat să păzască casa, ca, auzind tot Israilul că **ai grozăvit** pre tată-tău, să să întărească cu tine mâna lor".* (2Sm 16,21).

Verbul ***a îngreca***[340] „a lăsa o femeie însărcinată" (<lat. **ingrĕvĭco, āre*) este în mod inexplicabil folosit în contextul: *Aceastea zice Domnul: „Preste trei nelegiuiri ale fiiului Ammon şi preste patru nu-l voiu întoarce, pentru că **au îngrecat** în Galaad, a-şi lărgi hotarul său.* (Am 1,13), unde în lat este: *dissecuerint praegnantes Galaad* „au spintecat femeile gravide din Galaad").

---

[335] Astăzi se întrebuinţează rar cu acest sens sau cu sensul mai general „a hrăni" în expresii populare precum: *l-am aplecat la sânul meu* sau *a aplecat şarpele la sân.*

[336] Pentru etimologia cuvântului, vezi Al. Ciorănescu, DER, unde se propune origine latină, şi MDA, unde pe precizează că este de origine necunoscută.

[337] Reţinem aici soluţiile diferite din câteva versiuni româneşti, explicabile prin izvoarele diferite urmate de traducători: în B1688: *şi era acolo peşteră şi Saul întră ca să să gătească*, în B1795: *şi era acolo o peşteră. Şi Saul au întrat ca să se gătească*, dar verbul subliniat este urmat de nota **a)**, sub care găsim, la subsolul paginii, precizările: *Sirul are: şi Saul au întrat ca să doarmă. Latinul: ca să-şi deşarte pântecele.* Într-o ediţie realizată după traducerea lui Cornilescu – *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, cu explicaţii (fără loc, fără an), cu precizarea, în *Prefaţă*, că este „textul Bibliei traduse de Dumitru Cornilescu" – este: *şi acolo era o peşteră, în care a intrat să doarmă.* În *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a prea fericitului părinte Iustin, Patriarhul BOR, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti 1982 – cu precizarea în prefaţă că la baza ediţiei stă textul tradus în 1936 de Gala Galaction şi Vasile Radu şi episcopul Nicodim Munteanu – *acolo era o peşteră şi Saul a intrat în ea **pentru nevoile sale***; la Anania 2001 – *iar acolo era o peşteră. Saul a intrat **să-şi facă nevoia***.

[338] Este înregistrat, în schimb, cuvântul *descreierat*, rezultat tot prin calc dup fr. *écervelé.*

[339] Acelaşi sens se exprimă eufemistic şi prin alte cuvinte: *a se amesteca, a cunoaşte, a se împreuna* (vezi infra, **2.3.1.2.7.1.**).

[340] Deşi popular în perioada veche, cuvântul nu era prea uzitat în traducerile religioase, dovadă că în secolul al XVII-lea, în cele trei traduceri în limba română ale *Vechiului Testament*, cuvântul se întâlneşte mai des în Ms.4389 şi foarte rar în Ms.45 şi în B1688. V. Arvinte explică această restrângere a circulaţiei cuvântului în textele bisericeşti prin „dorinţa pioasă de a evita pentru personajele sfinte ale *Bibliei* verbele sau expresiile populare

A se îngreța „a (se) îngrețoșa", „a se scârbi" (*în- + greață*) era probabil arhaic și la momentul realizării acestei traduceri: *Și grăind împrotiva lui Dumnezeu și a lui Moisi, au zis: „Căci ne-ai scos din Eghipt să murim în pustietate? Lipsește pânea, nu sânt ape, sufletul nostru* ***s-au*** *îngrețat de această bucată ușoară foarte".* (Nm 21,5).

Deși tendința generală în traducerile religioase a fost de evitare a exprimării fruste, nu întodeauna s-a și realizat. Dovadă sunt exemplele care urmează: *Și voiu pierde toată casa lui Ahav și voiu ucide din Ahav pre cel ce să* ***pișe***[341] *la păreate și pre cel închis și pre cel mai pre urmă în Israil.* (4Împ 9,8) – sintagma subliniată desemnând, popular, o „persoană de sex bărbătesc"; *Și le-au răspuns Ravsaches, zicând: „Au doară la domnul tău și la tine m-au trimis domnul mieu, să grăiesc cuvintele aceastea și nu mai vârtos la oamenii carii șed pre zid, să-și mânce gunoiul său și să-și bea pișatul său cu voi?"* (4Împ 18,27).

Verbul ***a se pristăvi*** (<sl. *prěstaviti sę*) „a muri" nu mai era curent în această perioadă. Nevoia de nuanțare a exprimării, în condițiile în care în versetul următor trebuia exprimată aceeași idee, l-a determinat pe traducător să folosească verbul *a se pristăvi*, arhaic la acel momen sau poate numai regional, alături de *a se săvârși*. Cu sau fără intenționalitate expresivă din partea traducătorului, rezultatul traducerii este foarte expresiv: *Și acesta, dară, curat s-au prestăvit. preste toate, în Domnul nădăjduind.* (2Mac 7,40)/ *Iară mai pre urmă, după fii, și maica s-au* ***săvârșit.*** (2Mac 7,41). Mai trebuie remarcată aici, în afară de nuanțarea exprimării prin folosirea celor două verbe sinonime, tendința, specifică vorbirii populare, de a îndulci expresia atunci când e vorba de o realitate atât de crudă, cum este moartea[342].

Verbul ***a răpăusa*** (<lat. *rĕpausāre*) se actualizează atât cu sensul etimologic „a se odihni", „a-și găsi liniștea": *În răpausul mortului fă* ***a*** *răpăusa pomenirea lui și-l mângâie întru ieșirea duhului său.* (Ecz 38,24) – cf. aici *răpaosul* „odihna"; *Puțin plânge preste mort, că* ***au*** *răpăusat* (Ecz 22,11), cât și cu sensul „a muri", „a-și da sufletul", așa cum rezultă din următoarele contexte: *De va rămânea, nume va lăsa mai mult decât o mie; și, de va răpăusa, îi va folosi.* (Ecz 39,15); *Iară văzând sutașul care sta în prejmă că, așa strâgând,* ***au*** *răpăosat. au zis: „Adevărat, omul acesta Fiiul lui Dumnezău era".* (Mc 15,39), Și cu un sens și cu celălalt, ocurențele sunt puține, fiind preferate verbele sinonime *a se odihni* și *a muri*. Prezența verbului *a răpăusa* poate fi pusă pe seama tendinței firești de latinizare, manifestată însă fără excese de traducătorii *Vulgatei de la Blaj*.

Aducem în discuție cuvântul ***a se scopi*** „a se castra" (<sl. *skopiti*) pentru varianta fonetică mai puțin obișnuită în care apare, ***a se scuipi***: *Între mulți fameni, laudă pre cei ce* ***s-au scuipit*** *pentru împărăției ceriurilor.* (Mt rezum. cap.19). În textul propriu-zis, cuvântul este înlocuit cu sinonimul ***a se jugăni***: *Că sânt fameni carii din pântecele mumei așea s-au născut și sânt fameni carii* ***s-au jugănit*** *pre sineș pentru împărăției ceriurilor* (Mt 19,12). Forma ***s-au scuipit***[343] este de bună seamă rezultatul unei rostiri regionale, favorizată, credem, și de contaminarea celor două verbe (*a scopi – a scuipa/a scuipi*), ca urmare a unei trăsături de sens pe care o au în comun: „a da afara, a arunca", de vreme ce în altă carte apare același fonetism în cuvântul ***scuipit*** „castrat", „jugănit": *Pofta* ***celui scuipit*** *va strâca feacioriia fecioarei* (Ecz 20,2); *Văzind cu ochii și gemând ca* ***cel scuipit*** *ce îmbrățișe fecioara și suspină.* (Ecz 30,21). Pe de altă parte, verbul ***a scuipi*** „a elimina salivă" (<lat. **scupire*[344]) este prezent în text în forma ***a scupi***: *De vei sufla în scânteaie, ca focul va arde, și, de* ***vei scupi*** *preste ea, să va stânge; amândoao din gură ies.* (Ecz 28,14), ceea ce ne conduce la ideea că omonimia celor două cuvinte a determinat într-adevăr o minimă distincție, așa cum rezultă din formele: *scuipi/scuipit* („scopi"/ „scopit") și *scupi/scupit* („scuipa"/"scuipat").

2.3.1.2.3. Trăsături fizice

Specific ariei dialectale din care povin traducătorii textului este adjectivul *copos* (Trans.; mgm.) „chel", „spân" (<mg. *kopasz*), întrebuințat cu valoare substantivală: *Și s-au suit de-acolo în Vethil. și suindu-să pre cale, prunci mici au ieșit din cetate și-l batjocoriia, zicând: „Suie-te,* ***coposule!*** *Suie-te,* ***coposule!***" (4Împ 2,23). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 4Împ).

Sintagma ***împodobit(ă) la vedere*** are sensul „plăcut la chip", „frumos", „atrăgător": *Ci Liia era cu ochii urduroși, Rahil înfrămsățată la față și* ***împodobită la vedeare.*** (Fc 29,17); *Nici altăceva știia, fără pânea cu carea să hrănea. Și era Iosif frumos la față și* ***împodobit la vedeare.*** (Fc 39,6); *Fiiul crescând Iosif, fiiul crescând și împodobit la vedeare. featele au trepedat peste zid.* (Fc 49,22).

Pentru a exprima caracteristica „cu pete", „pătat", „maculat", exprimată în *Vulgata* prin *maculōsus*, traducătorii au folosit cuvântul ***machiat***[345], în varianta ***măchiat***: *Încungiură toate turmele tale și desparte toate oile cele bălțate și tărceate cu lâna, și orice va fi negru și* ***măchiat*** *și tărcat în oi și în capre va fi simbriia mea.* (Fc 30,32); *Și va răspunde mie mâne dreptatea mea, când va veni vreamea togmirii înainte ta. Și toate care nu vor fi tărcete și* ***măchiiate*** *și neagre, precum în oi așa și în capre, de furtușag mă vor pârî".*(Fc 30,33); *Și au despărțit în zioa aceaea caprele și oile și țapii și berbecii cei tărceați și* ***măchiiați.*** *Și toată turma de un păr, adecă cu lână albă și neagră, o au dat în mâna feciorilor săi.* (Fc 30,35). Antonimul obținut prin prefixare –

---

echivalente [cu verbul *a zămisli* – n.n. N.I.], considerate a fi prea dure: *a fi tăroasă* (expresie întrebuințată în PO), *a îngreca, a rămâne* (sau *a fi*) *însărcinată* etc." (S.T.L.FAC., p.88). Ar putea fi aceasta o explicație, de vreme ce și în textul pe care îl analizăm aici verbul *a îngreca* și adjectivul *îngrecat*, provenit din participiu, sunt apariții rarisime (vezi și infra, **2.3.1.2.4.**).

[341] Cuvintele lat. *mingō, -ere* și *ūrīna, -ae*, despre a căror echivalare este vorba în cele două versete citate, sunt înregistrate în dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon* , I, II) și explicate tot direct, neeufemistic.

[342] Cu măiestrie neîntrecută, urmând același model popular, va face acest lucru M. Sadoveanu.

[343] De la forma cu anticiparea rostirii palatale, ***a scoipi***, a rezultat ***a scuipi***, pentru ca apoi să fie nevoie de găsirea unei formule pentru evitarea omonimiei care putea ajunge în unele contexte intolerabilă.

[344] Vezi și discuția pe care o face Al. Ciorănescu (DER) în legătură cu etimologia acestui cuvânt.

[345] Cuvântul trebuie pus în legătură cu substantivul ***mache/machie*** „pată", care reprezintă încercarea traducătorilor de a adapta într-un fel cuvântul lat. *macula* „pată", „murdărie": *Iară, de vei vrea a mânca și mâncarea cărnurilor te va îndulci, ucide și mâncă lângă blagoslovenia Domnului, Dumnezeului tău, carea ț-au dat în cetățile tale, acar necurat de va fi, adecă întinat și slab, acar curat, adecă întreg și fără* ***mache****, care-i slobod a să aduce, ca căprioara și cerbul, vei mânca* (2Lg 12,15); *Iară de va avea* ***mache*** *sau va fi șchiop sau orb au în oarecare parte grozav sau slab, nu să va jârtvi Domnului, Dumnezeului tău* (2Lg 15,21). Cuvântul ***mache*** nu este înregistrat în DLR, în schimb, cu prima atestare la Dosoftei, se înregistrază *maculă*. Pentru alte ocurențe ale cuvântului ***mache***, vezi *Indice*.

nemachiat/nemăchiat „curat", „fără meteahnă" – este de asemenea prezent în text pentru a echivala cuvântul lat. *immaculatus*: ***Nemachiate*** *le veți aduce toate cu gustările sale.* (Nm 28,31); *Și veț aduce jârtvă spre miros bine priimit Domnului un viță*l *din ciurdă, berbeace unul și miei de câte un an,* ***nemachiați****, șeapte* (Nm 29,2); *A cince zi veț aduce viței noao, berbeci* ***doi****, miei de câte un an,* ***nemăchiați****, patrusprăzeace* (Nm 29,26); *A șasa zi veț aduce viței opt, berbeci* ***doi****, miei de un an,* ***nemăchiați****, patrusprăzeace* (Nm 29,29); *A șeaptea zi veț aduce viței șeapte și berbeci doi, miei de câte un an,* ***nemăchiați****, patrusprăzeace* (Nm 29,32); *Aducând arderea spre miros bine priimit Domnului: un viței, un berbece , miei de câte un an,* ***nemăchiiați****, șapte* (Nm 29,36). Cu aceste sensuri cele două cuvinte nu sunt înregistrate în dicționarele limbii române.

Macru (<lat. *macer*) cu sensurile „slab", „scheletic", „sfrijit", cu referire la oameni și la vite, echivalează lat *macilentus* din *Vulgata* și are până astăzi o circulație restrânsă la aria lingvistică din Transilvania: *Pentru aceaea, aceastea zice Domnul Dumnezeu către voi: 'Iată, Eu însumi judec între dobitocul cel gras și* ***macru*** (Iz 34,20). În legătură cu *macru* este adjectivul ***măcrit***, întrebuințat cu aceleași sensuri pentru a echivala același cuvânt din *Vulgata*. Forma acestuia presupune însă existența unui verb **a măcri*, dar nu este exclus să se fi format prin analogie cu alte participii adjectivale în *-it*[346]: *Și alte șapte ieșiia din râu, urâte și* ***măcrite*** *foarte, și să păștea în țărmurile râului, în locuri verzi.* (Fc 41,3); *Și șepte vaci supțiri și* ***măcrite****, care s-au suit după aceale, și șepte spice supțiri și pălite de vânt, șepte ani sânt de foamete viitoare.* (Fc 41,27).

O creație personală a traducătorilor acestui text este adjectivul ***nevederos*** (aici) „întunecat la culoare". Echivalează lat. *subobscūrus* „cam întunecat (la culoare)" în contexte în care este vorba despre înfățișarea petelor de lepră: *Iară de va fi părul de fața dintâi și locul ranei* ***nevederos*** *și nu-i mai smerit decât trupul de aproape, închide-l-va șeapte zile.* (Pr 13,21); *De nu să va fi schimbat fața perilor, nice rana mai smerită decât cealalalt trup și fața leprei va fi* ***nevederoasă****, îl va închide șepte zile.* (Pr 13,26); *Bărbatul sau muiarea, într-a căruia piiale albeață să va arăta,* (Pr 13,38)*/ Vedea-i-va preotul; de va găsi* ***nevederoasă*** *albeața luminând în piiale, să știe că nu-i leapră, ci întinăciune feații albe și omul, curat.* (Pr 13,39).

Cuvântul ***păr*** intră în alcătuirea sintagmei ***de un păr*** „cu părul de o singură culoare" și echivalează lat. *ūnicolor, -ōris*: *Și au despărțit în zioa aceaea caprele și oile și țapii și berbecii cei tărceați și măchiiați. Și toată turma* ***de un păr****, adecă cu lână albă și neagră, o au dat în mâna feciorilor săi.* (Fc 30,35).

După lat. *rēcalvaster, -trī* „cam chel (deasupra frunții)" traducătorul a creat ***răspleșug***: *Bărbatul dintr-a căruia cap cad peri pleșug iaste și curat.* (Pr 13,40)*/ Și de vor cădea de la frunte pării* ***răspleșug*** *și curat iaste.* (Pr 13,41). În acest fel reușește să păstreze în traducere distincția care se face în textul original între *calvus* „fără păr", „chel" – *pleșug* și *recalvaster* „cam chel (deasupra frunții)" – *răspleșug*, distincție care se face în versetele următoare și prin substantivele *calvitio*, în traducere, *pleșe, pleșuire*, și *recalvatione*, în traducere, *răspleașă*: *Iară, de să va naște față albă sau roșie în pleșe sau răspleașă*, (Pr 13,42)*/ Și va vedea aceasta preotul, osândi-l-va fără îndoială de bube care au răsărit în* ***pleșuire***. (Pr 13,43). Cuvintele *răspleșug, răspleșă* și *pleșuire* nu sunt înregistrate în dicționarele limbii române.

Cuvântul ***tocmit***, cu var. (Înv.) ***togmit*** are, pe lângă sensul „chibzuit": *Pune vorbă togmită în gura mea înnaintea leului și mută inima lui spre urârea vrăjmașului nostru, ca și el să piară și cei ce-l ascultă pre el.* (Est 14,13), și un sens regional, mai puțin obișnuit, „gătit", „îmbrăcat frumos, dichisit": *Și întrând la împăratul, orice poftea spre podoabă de lipsă lua și precum lor le plăcuse,* ***togmite*** *din trepăzarea fămeilor la cămara împăratului trecea.* (Est 2,13).

2.3.1.2.4. Stări fiziologice

Cuvântul *bubă*[347] (etimologia cuvântului este discutabilă: lat. **buba* – după Al. Ciorănescu, DER[348], ucr. *buba* – după MDA) este folosit cu sensul „lepră"[349] și cu sensul „ulcerație pe piele", așa cum rezultă din următorul context: *Carele văzând locul bubei mai smerit decât cealalalt trup și perii schimbați în albeață, spurca-l-va, că rana bubei s-au născut în bubă* (Pr 13,20), unde prin *bubă* se echivalează atât *lepra, -ae*, cât și *ulcus, -eris* din *Vulgata*. Cuvântul apare și în sintagma *bubă* ***rămâitoare*** „lepră statornică", „lepră persistentă, greu tratabilă": *Și zioa a șeaptea iarăș uitându-să, de o va găsi a fi crescută, bubă* ***rămâitoare*** *iaste; spurcat va judeca vejmântul și tot ce să va găsi* (Pr 13,51), care echivalează sintagma *lepra perseverans* din textul latinesc.

Bubos (din *bubă* +*-os*) , cu valoare adjectivală și substantivală, este folosit cu sensul „lepros" acolo unde în *Vulgata* este *leprōsus*: *În toată vreamea în carea bubosul iaste necurat sângur va lăcui, afară de tabără.* (Pr 13,46); *„Aceasta-i leagea bubosului, când s-au curățit: Să va aduce la preot.* (Pr 14,2); *Aceasta iaste jirtfa bubosului care nu poate avea toate spre curățiia sa.* (Pr 14,32); *Iară el va porunci să scoață toate din casă, până a întra într-însa și a vedea de-i buboasă. ca să nu fie toate necurate care sânt în casă. și după aceaea va întra să socotească buba casii.* (Pr 14,36); *Pre bubosul cel vindecat Isus îl trimite la preoți.* (Mt rezum. cap.8); *Și iată,* ***un*** *bubos venind să închina Lui, zicând: „Doamne, de vreai, mă poți curăți".* (Mt 8,2)

Cuvântul *bubuliță* „băsicuță pe piele", „pustulă" (din *bubă* + *-uliță*) echivalează lat. *pustula, -ae* din *Vulgata*: *Omul într-a căruia piiale și trup să va naște față de multe seamne sau bubuliță sau ca când ar lumina ceva, adecă rană de leprel, aduce-să-va la Aaron preotul sau la unul acar care dintre fiii lui* (Pr 13,2). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. Indice Pr).

Cu circulație în aria Tansilvaniei și a Banatului, varianta *coleră* a cuvântului ***holeră*** se întâlnește și în textul analizat: *Că în multe mâncări va fi bolnăvirea, și răvnirea să va apropia până la coleră.* (Ecz 37,33).

Participiul cu valoare adjectivală, în forma de feminin, *îngrecată*, al verbului ***a îngreca*** (vezi supra, **2.3.1.2.1.**), are sensul „gravidă", „însărcinată": *De să vor prigoni oameni și va lovi cineva muiarea îngrecată și va leapeda fără de vreame, iară ea va trăi, va fi supus păgubirei cât va cere bărbatul muiarii și vor giudeca giudecătorii.* (Iș 21,22). Poate din considerentele invocate de V. Arvinte (vezi supra, discuția în legătură cu verbul *a îngreca*), traducătorii au optat cel mai des pentru sinonimul *povarnică* actualizat atât cu

---

[346] Așa cum nu toate numeralele multiplicative au la bază un verb, ci se pot forma prin analogie cu cele care provin din participiul unui verb, tot astfel și unele adjective în *-it* se pot forma prin analogie cu cele provenite din verbe la participiu.

[347] Vezi ocurențele din *Indicele* care secondează *Cartea preoției*

[348] Vezi aici și alte opinii exprimate în legătură cu originea cuvântului

[349] Pentru ocurențele cuvintelor *lepră*, *lepros*, vezi *Indice*.

valoare adjectivală: *Iară nora-sa, muierea lui Finees, era* ***povarnică şi aproape de naştere.*** (1Sm 4,19), cât şi cu valoare de substantiv: *Căruie Hazail i-au zis: „Pentru ce domnul mieu plânge?" Iară* ***el au zis: „Că ştiu celea ce vei face fiilor lui Israil, realele. Cetăţile lor ceale zidite cu foc le veai aprinde şi tinerii lor îi vei ucide cu sabia şi pre cei mici ai lor îi vei lovi de păreţi, şi pre ceale povoarnice*** *le vei împărţi".* (4Împ 8,12); *Atunci au lovit pre Manahim Thapsanul şi pre toţi carii era în ea şi hotarăle ei din Thersa, că nu vruse a-i deschide. Şi au ucis pre toate* ***povaarnicele*** *ei şi le-au spintecat.* (4 Împ 15,16). Cele două cuvinte echivalează lat. *praegnans, -ntis*, din *Vulgata*. Adjectivul latinesc este înregistrat în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II), unde îl găsim explicat prin „groasă", „tăroasă", fără ca aceste cuvinte să se regăsească în traducerea de la 1760 a *Bibliei*.

Cu sensul general „boală", „suferinţă", „durere", cuvântul ***lângoare*** (<lat. *languōrem*) se întâlneşte în următorul context: *Şi au fost după aceastea, s-au bolnăvit fiiul muierii mumei familiei şi era* ***lângoarea*** *tare foarte, aşa cât nu rămânea într-însul răsuflare.* (3Împ 17,17).

Pentru a echivala ceea ce în *Vulgata* este numit *menstruātus*, *menstruālis* „care are menstruaţie" (în legătură cu lat. *menstruus* „de fiecare lună") se foloseşte, cu valoare substantivală[350] şi cu sens eufemistic, cuvântul ***lunatecă***: „femeia care suferă boala de fiecare lună": *Tu ştii lipsa mea, că urgisesc sămnul trufiii şi al slavei meale, care iaste pre capul mieu în zilele arătării meale, şi-l urgisesc ca petecul* ***ceii lunatece*** *şi nu-l port în zilele tăcerii meale* (Est 14,16); *Şi vei spurca tăblile celor cioplite din argintul tău şi văjmântul cel ţăsut din aurul tău şi le vei răsipi ca necurăţiia* ***ceii lunatece***. (Is 30,22);

Realitatea numită în *Vulgata* prin sintagma *alvi languore* este sugestiv echivalată de traducători prin ***boala urdinării*** „dizenterie": *Şi preste toate acestea l-au lovit Domnul cu nevindecată* ***boala urdinării*** (2Par 21,18).

2.3.1.2.5. Categorii de vârstă

De la verbul *a apleca* (vezi supra, **2.3.1.2.1.**) se formează ***aplecător*** (*apleca* + *-tor/-toriu*) „sugar", „sugaci", „care suge", „neînţărcat": *Şi au luat Samuil un miel* ***aplecătoriu*** *şi l-au adus jârtvă întreagă Domnului; şi au strâgat Samuil câtră Domnul pentru Israil şi l-au ascultat Domnul.* (1Sm 7,9).

Specifică ariei dialectale din care provin traducătorii acestui text este prezenţa cuvântului ***cocoană***[351] „copilă", „fecioară": *Nici au întârziiat tânărul a plini îndată ce să cerea, că iubiia* ***cocoana*** *foarte şi el era cinstit în toată casa tătânea-său.* (Fc 34,19).

Fecioraş (din *fecior* + *-aş*) echivalează sintagma lat. *puer masculus*: *Blăstămat e omul cel ce au vestit tătâne-mieu, zicând: „Născutu-s-au ţie* ***fecioraşu!***" *Şi ca cu o bucurie l-au veselit.* (Ir 20,15). Cu acest sens, cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Ir).

Sintagma lat. *maior natu* „mai (cel mai) vârstnic" este echivalată prin ***cel mai mare născut***: *Şi s-au întors norodul la tabără şi au zis* ***cei mai mari născuţi*** *din Israil* (1Sm 4,3); *Şi, adunându-se toţi* ***cei mai mari născuţ*** *a lui Israil, au venit la Samuil în Ramatha.* (1Sm 8,4); *Răspuns-au tot norodul care era în poartă şi* ***cei mai mari născuţ*** (Rt 4,11); *Carea am vrut să auză şi să zică înaintea tuturor carii şed şi* ***celor mai mari născuţi*** *din norodul mieu.* (Rt 4,4); *Iară el,* ***celor mai mari născuţi*** *şi tot norodului: „Martori voi – au zis – sânteţi astăzi, că am moştenit toate care au fost a lui Elimeleh şi a lui Helion şi a lui Mahalon, dându-mi-le Noemi.* (Rt 4,9)

Pentru a denumi „copilul de sex bărbătesc sau de sex femeiesc" se folosesc frecvent cuvintele: *prunc*[352]***, pruncă, pruncşor***, în diferite forme flexionare: ***prunc***[353] (3Împ 3,7; 11,17; 17,21), *pruncul* (3Împ 3,19, 25, 26, 27; 14,12, 17; 17,23); (Rt 4,16), *pruncului* (3Împ 14,3; 17,12, 21, 22), *prunci* (Rt 1,5); *pruncă* (3Împ 1,3), *prunca* (fc 34,12), (Iş 2,8); (3Împ 1,4); ***pruncşorul*** (Iş 2,3); (Nm 11,12); (Tov 1,8), *pruncşorii* (Fc 25,26); (Iş 2,6). Cuvântul în forma diminutivală este la prima atestare în acest text (cf. Indice Fc).

În contextele: *Dinnafară îi va stărpi sabia şi dinlăuntru frica: tinărul împreună cu fecioara, pre* ***cel*** *sugătoriu cu omul bătrân* (2Lg 32,25); *Acum, dară, mergi şi bate pre Amalic şi zdrumică toate ale lui, nu-i părtini şi nu pofti din averile lui ceva, ci ucide de la bărbat până la muiare şi mititelul şi* ***sugătoriul****, boul şi oaia, cămila şi asinul.* (1Sm 15,3); *Iară pre Novi, cetatea preoţilor, o au lovit în ascuţitul sabiii, bărbaţii şi muierile şi cei mici şi* ***cei*** *sugători şi boul şi asinul şi oaia, în ascuţitul sabiei.* (1Sm 22,19), ***sugător*** desemnează „pruncul neînţărcat", „sugarul" (din *suge* + *-ător/-ătoriu*).

Cuvântul ***vârstă*** intră în alcătuirea unor sintagme, traduse sau calchiate din textul latin, prin care sunt numite diferite etape ale vieţii, perioada maturităţii şi a senectuţii în special: ***de vârstă întreagă*** (cf. lat. *aetatis integrae*) „matură" – *„Aceasta iaste leage jârtfeai, carea au rânduit Domnul. Porunceşte fiilor Israil să aducă la tine o vacă roşie* ***de vârstă întreagă****, în carea nici o machie să nu fie, nici să fie purtat giugul.* (Nm 19,2); ***de vârstă mai păşită sunt*** (cf. lat. *progressioris aetatis sum*) – *Chemat-au Iosue tot Israilul şi cei mai mari născuţi şi căpeteniile şi povăţuitorii şi învăţătorii şi au zis cătră dânşii: „Eu am îmbătrânit şi* ***de vârstă mai*** *păşită sânt.* (Jos 23,2); ***de adâncă vârstă –*** *Iosue bătrân şi* ***de adâncă vârstă*** *era; şi au zis Domnul cătră dânsul: „Îmbătrânit-ai şi eşti vechiu de zile; pământul cel desfătat s-au lăsat, carea încă cu soartea nu s-au împărţit.* (Jos 13,1). Structura este calchiată după lat. *provectae(que) aetatis – aetate provectus* („înaintat în vârstă") – şi augmentează sensul exprimat prin adjectivul *bătrân*, urmând cu fidelitate originalul: *Iosue senex provectaeque aetatis erat*). În acelaşi verset, vârsta înaintată a lui Iosue este subliniată şi de Domnul tot în mod augmentativ, astfel că, după lat. *senuisti et longevus es*, a rezultat în traducere ***ai îmbătrânit şi eşti vechiu de zile*** (sintagma din urmă reprezentând echivalarea adjectivului lat. *longaevus* „înaintat în vârstă", „bătrân", „vechi"; cf. şi Jos 23,1). ***Multe zile de vârstă*** „de vârstă înaintată" (cf. lat. *aetatis plurimos dies*) este o altă sintagmă prin care se exprimă tot în mod augmentativ vârsta împăratului David: *Şi împăratul David îmbătrânise şi avea* ***multe zile de vârstă***[354] *şi, când să acoperea cu haină, nu să încălzea.* (3Împ 1,1); ***de mare vârstă –*** "bătrân" (sintagma

---

[350] Cuvântul se foloseşte şi cu valoare adjectivală în sintagme precum: ***în vreamea lunatecului sânge*** „în timpul menstruaţiei" (Pr 15,24); ***în vreame lunatecă*** „în timpul menstruaţiei" (Pr 15,25); ***lunatecul sânge*** (Pr 15,25); ***în vreami lunatece*** (Pr 15,33); ***lunateca curgere*** (Pr 20,18); vezi supra, **2.3.1.2.2. – *curgere*.**

[351] Legătura etimologică se face de regulă cu ngr. *kokkóna*. Pentru alte opinii, vezi Al Ciorănescu, DER.

[352] Relaţia etimologică se face cu lat. * *puerunculus*. Pentru alte opinii, vezi *ibidem*.

[353] Acestea sunt, desigur, numai câteva ocurenţe ale cuvintelor din această serie. Pentru alte ocurenţe, vezi *Indice*.

[354] Cf. Anania 2001, p.376, unde se precizează că David avea 62 de ani, fiind mai degrabă îmbătrânit decât bătrân.

rezultă în urma echivalării adjectivului lat. *grandaevus* „încărcat de ani", „bătrân"): *Şi, numind el sicriiul lui Dumnezeu, au căzut din scaun îndărăpt lângă uşe şi, rumpându-să cerbicile, au murit, că era bătrân şi om* ***de mare vârstă****. şi el au judecat pre Israil ani patruzeaci.* (1Sm 4,18); *Iară David era fiiul omului efratheului, de carele mai sus s-au zis, şi din Vithleemul Iudei al căruia nume era Isai, care avea opt fii şi era om în zilele lui Saul bătrân şi* ***de mare vârstă*** *între bărbaţi* (1Sm 17,12); ***de vârstă vechiu*** „înaintat în vârstă" (cf. lat. *aetate provectus*): *Deci Eliazar, unul din scriitorii cei dintâiu, bărbat* ***de vârstă vechiu*** *şi cu faţa împodobit, deşchizându-i-să gura să siliia a mânca came de porc.* (2Mac 6,18).

Cuvântul ***vârstnic***, în forma ***vârsnic***, se foloseşte pentru a echivala cuvinte diferite din *Vulgata*. În contextul: *Şi au* ***zis*** *Samuil: „Ce mă întrebi pre mine deacă Domul S-au depărtat de la tine şi au trecut la* ***vârsnicul*** *tău?*(1Sm 28,16), *vârsnicul* se foloseşte pentru lat. *aemulus* „care caută să egaleze", „emul", „rival", în timp ce în următorul context: *Şi au zis căpeteniia famenilor către Daniil: „Eu mă tem de domnul mieu, împăratul, care v-au rânduit bucate şi beutură, carele, de va vedea feţele voastre mai veaştede decât a celoraalalţi tineri,* ***vârsnicii*** *voştri, veţi osândi capul mieu împăratului".* (1Dn 1,10), ***vârsnicii*** se foloseşte pentru lat. *coaevus* „contemporan". Rezultă că sensurile celor celor două forme ale cuvântului sunt discret diferite şi în traducere: de vreme ce în primul exemplu cuvântul presupune în sememul său trăsătura de sens „caracterizat prin rivalitate", înseamnă că se actualizează cu sensul „adversar"[355], în timp ce în al doilea exemplu, sensul cuvântului este „care e de aceeaşi vârstă cu cineva".

Cu sensul „fecioară" se întâlneşte frecvent cuvântul ***vergură*** (<lat. **virgula*,diminutiv al lui *virgo*): *Iată, stau lângă fântâna apei şi* ***vergura*** *carea va ieşi să scoaţă apă va auzi de la mine: «Dă-mi puţintică apă să beau din vadra ta!»* (Fc 24,43); *Carea văzindu-o Sihem, feciorul lui Hemor heveul, căpetenia ţinutului aceluia, o au iubit şi o au răpit şi au dormit cu ea, cu putearea supuind* ***vergura***. (Fc 34,2); *Judecându-l, încă şi o sută de sicli de argint care-i va da tatălui feateai, că au hulit nume rău foarte preste* ***vergura*** *lui Israil; şi o va avea muiare şi nu o va putea slobozi în toate zilele vieţii sale.* (2Lg 22,19). Cuvântul se întrebuinţează însă şi cu valoare adjectivală pentru a exprima sensul „virgină", situaţie în care trăsătura de sens privind vârsta trece în subsidiar şi primează semul „care nu a avut niciodată relaţii sexuale": *Şi va cerca prilejuri cu care să o sloboadă, aruncând nume rău şi zâcând: «Muiarea aceasta o am luat şi, întrând la ea, nu o am aflat* ***vergură****»*, (2Lg 22,14); *De va logodi bărbat fată* ***vergură*** *şi o va găsi cineva în cetate şi să va culca cu ea* (2Lg 22,23).

2.3.1.2.6. Trăsături morale şi psihice (şi subiecţii lor)

După lat. *nūgae, -ārum* „fleacuri, nimicuri, baliverne", dar şi (fig.) „oameni de nimic", nulităţi"cuvântul ***bârfeală*** (din *bârfi* + *-eală*) este folosit cu un sens concret, „oameni de nimic", „nulităţi", aşa cum se poate vedea în contextul: ***Bârfealele****, cei ce să depărtase de la leage îi voiu aduna, că din tine era, ca să nu mai aibi pentru ei ocară.* (Sof 3, 18).

Pentru a echivala două cuvinte sinonime din *Vulgata*, lat. *industrius* „harnic", „sârguincios" şi lat. ***diligens, -ntis*** „care se ocupă din toată inima de ceva", „zelos", „atent", „grijuliu", traducătorii au folosit cuvântul ***cămetin/cămeatin***, pe care dicţionarele limbii române nu îl înregistrează şi căruia i-am atribuit, prin raportare la cuvintele din textul-sursă şi, evident, în funcţie de context, următoarele sensuri „harnic", „destoinic": *Pământul Eghiptului înaintea ta iaste. În locul cel mai bun îi fă a lăcui şi le dă pământul Ghessen. Iară de-i ştii a fi între dânşii bărbaţi* ***cămeateni****, rânduieşte-i ispravnici dobitoacelor meale.* (Fc 47,6) şi „cinstit", „virtuos": *Muiarea* ***cămetină*** *cunună iaste bărbatului său şi putrăjune în oasele lui ceaea carea face lucruri vrednice de ruşine.* (Pl 12,4). În exemplul din urmă, contextul impune o nuanţare a sensurilor pe care le exprimă lat. *diligens, -ntis*, pentru că opoziţia exprimată în acest verset este între *muiarea cămetină* şi *ceaea care face lucruri vrednice de ruşine.* Alte ocurenţe ale acestui cuvânt nu am înregistrat în textul analizat.

Cuvântul ***citov*** (<bg. *čitav*) „sănătos (la minte)", „nevătămat"; „neprihănit": *Iară a treia noapte blagoslovenie vei dobândi, ca să se nască din voi fii* ***citovi****.* (Tov 6,21); *Tovie, în cămara mirească întrând, o parte de hicat frige. Şi dimonul de Rafail legându-să, Tovie şi Sara, rugându-se, noaptea o petrec citovi.* (Tov rezum. cap.8) este la prima atestare în acest text (cf. Indice Tov).

Întort, *întoartă* (<lat. *intortum*) se foloseşte cu sensul „îndărătnic", „încăpăţânat": *Păcătuit-au Lui şi nu fiii Lui în grozăviri, rudă* ***întoartă*** *şi răzvrătită.* (2Lg 32,5); *Şi au zis: «Ascunde-voiu faţa Mea de câtră dânşii şi voi socoti ceale mai de pre urmă ale lor, că neam* ***întoartă***[356] *iaste şi necredincioşi fii.* (2Lg 32,20).

Pentru echivala superlativul absolut al adjectivului *liberālis* „generos", „darnic" „plin de bunăvoinţă", din *Vulgata*, traducătorul a recurs la superlativul absolut al adjectivului *libovnic* (sl. ***ljubovniků***) „binevoitor": *Pentru care lucru şi tirii, greu părându-le, spre îngroparea lor foarte* ***libovnici*** *s-au arătat.* (2Mac 4,49), pornind de la sensul „bunăvoinţă faţă de cineva", pe care îl are cuvântul *libov.*

În contextul: *Omul gingaş în tine şi* ***măscăricios*** *foarte va pizmui fratelui său şi muiarii carea să culcă în sânul său* (2Lg 28,54), ***măscăricios*** (din *măscărici* + *os*) „necuviincios" echivalează lat. *luxuriōsus* şi este la prima atestare în acest text (cf. Indice 2Lg).

După sensul figurat al cuvântului lat. *lividus* „invidios", cuvântul românesc *rânzos*(din *rânză* + *-os*), prin care a fost echivalat în traducere, a dobândit acest sens în următorul context: *Cu omul necuvios grăieşte de sfinţenie şi cu cel nedrept cu dreptate, şi cu muierea cu ceaea ce-i răvneşte, cu cel fricos de războiu, cu neguţătoriul de treacere, cu cel ce cumpără de vindere, cu omul rânzos de mulţămiri*(Ecz 37,12). Cuvântul este la prima atestare în traducerea de la 1760 (cf. Indice Ecz).

În contextul *Plecându-să fiii lui Samoil spre scumpie. iş ceare norodul împărat după obiceaiul limbilor* (1Sm rezum. cap.8), cuvântul ***scumpie*** (din *scump* + *-ie*) se actualizează cu vechiul sens „arghirofilie", „lăcomie de bani". În acelaşi loc, rezumatul din B1795 are sintagma „iubire de argint", poate şi pentru că vechiul sens al cuvântului *scumpie* nu mai era în uz la 1795.

---

[355] În unele versiuni româneşti (B1688, B1795, Anania 2001), în acest loc, găsim cuvântul *aproapele*, semn că nu s-a ţinut cont de semul „care se caracterizează prin rivalitate". În altele, la Cornilescu şi Galaction, în loc de *aproapele* apare cuvântul *vrăjmaşul*, cu precizarea că aici Domnul nu mai trece numai de partea vrăjmaşului, ci devine el însuşi vrăjmaş (*Domnul S-a depărtat de tine şi S-a făcut vrăjmaşul tău*).

[356] Nu ştim ce a determinat forma de feminin a adjectivului Cum contextul nu ne oferă nici un indiciu, rămâne, deşi puţin plauzibilă, legătura pe care a făcut-o traducătorul cu genul adjectivului din sintagma pe care a tradus-o: *generatio enim perversa est.*

Cuvântul ***şalnic*** „înşelător", „şiret" echivalează lat. *fraudulenter* „fraudulos", „înşelător" şi lat. *fraudulentus* şi se actualizează cu valoare de adverb: *Că cel bolund nebunii va grăi şi inima lui va face nedreptate ca să isprăvească făţărnicia şi să grăiască către Domnul* ***şalnic****, şi deşert să facă sufletul celui flămând şi beutura celui sătos să o iaie.* (Is 32,6) şi cu valoare substantivală: *Vasele* ***celui şalnic*** *reale sânt, că el ş-au togmit gândurile a pierde pre cei blânzi prin cuvânt de minciună, când grăia cel sărac judecată.* (Is 32,7). Cuvântul nu este înregistrat în MDA.

O întreagă familie lexicală se dezvoltă în text pentru a exprima o trăsătură de caracter – ***telpiz/tălpiz*** (<tc. *telbis*) „răutăcois", „viclean": *Cuvântul viclean va schimba inima, din carea patru părţi răsar: binele şi răul, viaţa şi moartea, şi stăpânitoarea lor iaste neîncetata limbă. Iaste om* ***tălpizu****, învăţătoriu a multora şi sufletului său netreabnic iaste.* (Ecz 37,21) –, modul în care se comportă sau vorbeşte cel pe care îl caracterizează acestă trăsătură – ***telpizeşte/tălpizeaşte*** (din *telpiz* + *-eşte*) „cu viclenie", „cu răutate": *Cel ce vorbeaşte* ***tălpizeaşte*** *urât iaste.* (Ecz rezum. cap.37) – şi, desigur, numele acestei însuşiri – ***telpizire/tălpizire*** (din *telpiz* + *-ire*) „înşelăciune", „viclenie": *Povestirea oamenilor numiţi o va ţinea şi întru tălpizirile pildelor împreună va întra.* (Ecz 39,2), cu precizarea că aici se referă la sensurile ascunse, deci şi înşelătoare, ale pildelor.

Deşi mult mai expresiv decât sinonimul *leneş*, cuvântul ***trândos*** (din *trând* + *-os*) „trândav", cu circulaţie regională, este foarte rar folosit[357]: *Şi numele omului aceluia era Naval, şi numele muierii lui, Avigail. Şi era muierea aceea înţăleaptă foarte şi frumoasă, iară bărbatul ei,* ***trândos*** *şi rău foarte şi viclean şi era din ruda lui Caliv.* (1Sm 25,3); *Că nebunul, norodul Mieu, pre Mine nu M-au cunoscut. Fii neînţelepţi sânt şi* ***trândoşi****. Înţelepţi sânt a face reale, iară bine a face n-au ştiut.* (Ir 4,22). În acest text, cuvântul cunoaşte prima atestare (cf. **Indice** 1Sm).

2.3.1.2.7. Acţiuni, procese şi rezultatul lor

2.3.1.2.7.1. Acţiuni referitoare la relaţiile umane

Forma cu *a-* protetic ***a ajudeca*** a verbului *a judeca*: *Să mâncaţi şi să beţi la masa Mea întru împărăţiia Mea şi să şedeţi pre scaune,* ***ajudecând*** *doaosprăzece neamuri ale lui Israil".* (Lc 22,30) nu se înregistrează în dicţionare, dar se poate înscrie în rândul altor cuvinte care apar cu *a-* în textele vechi[358].

O singură dată am înregistrat în text verbul ***a bistătui*** (<mg. *biztat* „asigură") „a îndemna": *Senaheriv asupra Iudei năvălind şi pre Dumnezeul ceriului blăstămând, Ezehie* ***bistătuieşte*** *norodul a nădăjdui în Domnul, de la care el cu laude şi cu blăstămuri să sârguiaşte a-l dezmânta.* (2Par rezum. cap.32), care nu se regăseşte şi în dicţionarele limbii române.

Verbul ***a se blăzni*** (<sl. *blazniti* „a înşela") „a (se) corupe"; „a (se) abate"; „a (se) ispiti": *Şi, fiind acum bătrân,* ***s-au*** *blăznit inima lui prin muieri să urmeze dumnezei streini; nici era inima lui desăvârşit cu Domnul, Dumnezeul său, ca inima lui David, tătâni-său.* (3Împ 11,4), arhaism la momentul realizării acestei traduceri, se întâlneşte foarte rar[359], preferinţa traducătorilor îndreptându-se, firesc, spre sinonime precum *a (se) abate, a (se) înşela, a (se) sminti* (vezi *Indice*). În rezumatul aceluiaşi capitol din care am excerptat versetul de mai sus este prezentă şi forma de participiu cu sens pasiv, *blăznit Solomon, cu multe muiari de alt neam să împreună şi, de la dânseale* ***blăznit****, să întoarce la închinarea idolilor lor* (3Împ rezum. cap.11).

În urma calchierii lat. *praesumtiō, -ōnis* a rezultat sintagma ***cea înainte creaderea*** „părere", „presupunere", în următorul context: *Până ce va răsplăti oamenilor după faptele sale şi după lucrurile lui Adam şi după* ***cea înainte creaderea*** *Lui* (Ecz 35,24). Reţinem tot aici sintagma ***înainte luarea inimii*** „bănuială inimii", „suspiciune", rezultată prin calc după sintagma lat. *praesumptionem cordis: Văzut-au* ***înainte luarea inimii*** *lor, că rea iaste; şi au cunoscut răsipirea lor, că vicleană iaste.* (Ecz 18,10)

Cu prima atestare în acest text (cf. Indice Jd) este cuvântul ***a se cucernici*** (din *cucernic*) „a se smeri": *Că aceas tea zice Domnul: „Iată, Eu voiu abate preste ea ca râul păcii şi ca răpegiunea ce noroiaşte slava limbilor, carea o veţi suge. La ugere vă veţi duce şi pă genunche să* ***vor cucernici*** *voao.* (Is 66,12), cu precizarea că, după lat. *blandior, -īrī* pe care îl echivalează, cuvântul românesc poate dobândi sensul „a se linguşi cu scopul de a momi, de a păcăli pe cineva": *Şi apropiindu-se zioa a şaptea, au zis către muierea lui Samson: „****Cucernicește-te*** *bărbatului tău şi-l îndeamnă să-ţ spuie ce face întrebarea; carea de nu vei vrea a face, te vom aprinde pre tine şi casa tătâni-tău. A u doară pentru aceea ne-aţ chemat la nuntă, să ne jefuiţi?"* (Jd 14,15).

După un sens special al verbului lat. *cognōscō, -ere* „a avea o legătură sexuală", verbul românesc *a cunoaşte*[360] se foloseşte şi cu acest sens, cu care se actualizează în nenumărate contexte (vezi *Indice*): *Iară Adam* ***au cunoscut*** *pre Eva, muiare-sa, carea au zămislit şi au născut pre Cain* (Fc 4,1); *Şi* ***au cunoscut*** *Cain pre muiare sa, carea au zămislit şi au născut pre Enoh; şi au zidit cetate şi au chemat numele ei din numele fiiului său, Enoh.* (Fc 4,17); *Şi* ***au*** *mai* ***cunoscut*** *Adam pre muiarea sa şi au născut fiiu şi au chemat numele lui Sith* (Fc 4,25).

Pentru a echivala cuvântul lat. *sēparātiō, -ōnis*, traducătorii au folosit cuvântul ***despreunare*** (din *despreuna*; *des-* + *(îm)preuna*) „despărţire": *Şi să nu zică fiiul nimearnicului, care să lipeaşte de Domnul, zicând: „Cu* ***despreunare*** *mă va despărţi Domnul de la norodul Său".* (Is 56,3), cuvântul fiind la prima atestare în acest text (cf. Indice Is).

La prima atestare (cf. Indice Iş) este cuvântul *a doici* (de la *doică*), care este folosit cu sensul strict „a alăpta un copil străin", dar şi cu sensul mai general „a îngriji", „a creşte": *Căriia sora pruncului „Vreai – au zis – să merg şi să chem ţie muiare ovreaie carea să poată doici pruncul?"* (Iş 2,7); *Către care au grăit fata lui Faraon: „Primeaşte – au zis – pruncu acesta şi-l doiceaşte: eu*

---

[357] Sunt în această situaţie mai ales acele cuvinte care poartă o puternică amprentă regională, ceea ce înseamnă că, fără a teoretiza acest aspect, principiul circulaţiei cuvintelor, aşa cum, neîndoielnic, îl cunoşteau din *Prefaţa către cetitoriu* a *Noului Testament de la Bălgiad (1648)*, a fost urmat, atât cât le-a stat în putinţă, şi de traducătorii *Vulgatei de la Blaj.*

[358] Vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.223; cf. în acest text: ***apestire*** „întârziere", „amânare": De n-ar fi mijlocit apestirea, şi a doaoa am fi venit" (Fc 43,10); ***astrienare*** „înstrăinare": *Au doară nu e pierdere celui necurat şi astrienare celor ce lucră nedrept ale?* (Iov 31,3).

[359] De altfel, chiar în B1688 cuvântul este extrem de rar folosit, semn că şi cu un secol în urmă era resimţit ca arhaic (cf. V. Arvinte, NORMELE (1688), p.LXXIV). Şi în B1688, ca şi în traducerea de la 1760 şi mai târziu la Samuil Micu, preferinţa traducătorilor se îndreaptă spre sinonime precum *a (se) abate, a (se) înşela, a (se) ispiti, a (se) sminti.*

[360] Desigur că modelul este foarte important, dar folosirea verbului *a cunoaşte* cu acest sens intrase deja în tradiţie. În toate locurile pe care le citărm în continuare din traducerea de la 1760, în Ms.45, B1688 şi Ms 4389 verbul este acelaşi (cf. V. Arvinte, ST.L.FAC., p.94 şi NORMELE (1688), p.C).

voi da ţie plata ta". Priimit-au muiarea şi **au** *doicit pruncul; şi, crescând, l-au dat featii lui Faraon.* (Iş 2,9); *Şi i-au născut sora ai Tahnes pre Ghenuvath fiiu şi* **l-au** *doicit Tahnes în casa lui Faraon; şi era Ghenuvath lăcuind la Faraon cu fiii lui.* (3Împ 11,20); *Carele au prăsit sfatul bătrânilor ce-i dedease şi au luat tinerii carii să doicise cu el şi sta lângă el.* (3Împ 12,8); *Şi i-au zis lui tinerii, carii fusease doiciţi cu el* (3Împ 12,10). Forma de participiu, cu sens paasiv, o întâlnim în următorul context: *Moisii să naşte, în apă ar uncat şi de acolo tras, de la mumă-sa doicit din porunca fetei lui Faraon, carea îl luase fiiu de făgăduinţă.* (Iş rezum. cap.2).

Din ce în ce mai rar în această perioadă, sensul „a sfătui (într-o situaţie dificilă)" al cuvântului *a* ***dojeni***[361] (<sl. *doženo*) se actualizează în următoarele contexte: *Întrebat fiind de Holofern, Ahior, căpetenia ammonitenilor, despre neamul lui Israil povesteaşte minunile lui Dumnezeu despre israilitenescul norodu şi-l dojeneaşte ca să nu îndrăznească a oşti împrotiva lui.* (Idt rezum. cap.5); *Dojeneaşte ca fieştecarele să să sârguiască a să izbăvi de protivnici.* (Lc rezum. cap.12).

Specific ariei lingvistice din care provin traducătorii acestui text este cuvântul ***a grămujda*** (etimologie necunoscută), folosit de obicei în enunţuri cu sens negativ, „a nu scoate nici un cuvânt", „a nu crâcni": *Şi au aflat ca pre un cuib mâna mea tăriia noroadelor şi, precum să culeg oaole ceale părăsite, aşa tot pământul eu l-am adunat şi n-au fost cine să mişte aripa şi să deşchiză gura şi să grămujde".* (Is 10,14). Cuvântul este aici la prima atestare (cf. **Indice** Is).

Verbul ***a se împerechea*** (din *în- + pereche*) cu sensul „a se învrăjbi", „a se dezbina" este prezent în textul analizat, dar se impune precizarea că acest sens era deja arhaic în epocă, de vreme ce în traducerea lui Samuil Micu verbul, când se actualizează cu sensul amintit, este înlocuit sistematic cu *a se despărţi*[362]: *Iară Isus ştiind cugetele lor, au zis lor: „Toată împărăţiia* ***împărăcheată*** *să va pustii şi toată cetatea sau casa* ***împărăcheată*** *nu va sta.* (Mt 12,25); *Şi împărăţiia, de* ***să va împărăchea****, nu poate sta împărăţiia aceaea.* (Mc 3,24)/ *Şi casa, de să va* ***împărăchea****, nu poate sta casa aceaea.* (Mc 3,25)/ *Şi Satana, de să va scula împrotiva sa,* ***împerecheatu-s-au*** *şi nu va putea sta, ci sfârşit are.* (Mc 12,26); *Iară El, cât au văzut cugetele lor, au zis lor: „Toată împărăţiia în sineş împărecheată să va pustii şi casa preste casă va cădea.* (Lc 11,17)/ *Iară şi Satana, de* ***s-au împerecheat*** *întru sine, cum va sta împărăţiia lui? Că ziceţi că Eu cu Velzevul scot dracii.* (Lc 11,18).

Substantivul ***împerechere*** „dezbinare", „învrăjbire" este prezent de asemenea în traducerea de la 1760: *Deci* ***împărăcheare*** *s-au făcut în gloată pentru El.* (In 7,43); *Şi zicea unii dintre fariseai: „Nu e acesta om de la Dumnezău, carele nu păzeşte sâmbăta". Iară alţii zicea: „Cum poate omul păcătos face aceste seamne?" Şi era* ***împărechere*** *între ei.* (In 9,16); *Împărecheare iarăşi s-au făcut între jidovi pentru cuvintele aceastea.* (In 10,19). Schimbând ceea ce trebuie schimbat, este valabilă observaţia făcută mai sus cu privire la verb. Samuil Micu a substituit ***împerechere*** cu ***price***.

Ca şi în alte traduceri biblice, verbul ***a se împreuna*** şi substantivul ***împreunare*** se folosesc frecvent şi cu sens eufemistic: „a avea relaţii sexuale", respectiv, „relaţie sexuală": *Şi, întrând la dânsa, au zis: „Slobozi-mă să mă* ***împreun*** *cu tine!", că nu ştiia că-i noru-sa. Carea răspunzind: „Ce-m vei da să te slujeţşti cu* ***împreunarea*** *mea?"* (Fc 38,16); *Nesocotind de multe ori pre stăpână-sa, carea îl poftea la* ***împreunare****, să păreaşte la domnul său şi în temniţă să triimite* (Fc rezum. cap.39)[363].

A împuta (<lat. *imputō, -āre* „a pune pe seama cuiva") „a dojeni", „a mustra", „a ocări" este folosit în toate textele vechi prin urmare textul pe care îl analizăm nu poate face excepţie: *Să înfrâneză înălţarea ca să* ***nu-ş împute*** *loruşi viitoarele biruinţă, ci numai Domnului.* ***Împută*** *iară Moisi norodului murmurările şi păcatele din pustie; şi a sa pentru norod mijlocire.* (2Lg rezum. cap.9); *Când vei făgădui făgăduinţă Domnului, Dumnezeului tău, nu vei întârziia a o da, că o va cerca Domnul, Dumnezeul tău, şi, de vei zăbovi, ţi să* ***va împuta*** *în păcat.* (2Lg 23,21); *Iară aceasta şi tâlharii care era răstigniţi cu El* ***împuta*** *Lui.* (Mt 27,44).

Explicabil prin aria din care provin traducătorii este verbul ***a încelui*** (din *în- + celui* <mg. *csalni*) „a înşela": *Rahil idolii tătânea-său luând, pre el cercându-l,* ***îl înceluiaşte****.* (Fc rezum. cap.31); *Ce şi tatăl vostru m-au* ***înceluit*** *şi mi-au schimbat simbriia de zece ori* (Fc 31,7); *Că şi ei protivniceaşte au lucrat împrotiva voastră şi v-au* ***înceluit*** *cu vicleşug, prin idolul Fogor şi Cozvi, fata povăţuitoriului Madian, soru-sa, carea s-au lovit în zioa ranei pentru nelegiuirea lui Fogor".* (Nm 25,18). Desigur că şi în cazul acestui cuvânt cu circulaţie regională concurenţa vine dinspre un sinonim care nu cunoaşte restricţii în privinţa circulaţiei[364]. Restricţiei pe care o impune factorul spaţiu i se asociază, probabil, şi una impusă de factorul timp: cuvântul era poate resimţit ca arhaism în epocă, de vreme ce în traducerea lui Samuil Micu, cel puţin în locurile citate mai sus, cuvântul nu se mai întâlneşte[365].

Verbul regional ***a (se) îngăzdăci*** (din *în- + găzdac* <mg. *gazdág*) este prezent extrem de rar în text: *Şi* ***s-au îngăzdăcit*** *omul şi mergea sporind şi crescând, până ce s-au făcut mare foarte.* (Fc 26,13); *Ca* ***să îngăjdăcesc*** *pre cei ce mă iubesc şi vistieriile lor să le umplu.* (Pl 8,21), general fiind, în mod firesc, verbul *a se îmbogăţi*. În acest text este şi prima atestare a cuvântului

Verbul ***a învita*** (<lat. *invitāre*) „a provoca", „a împinge la...", „a aţâţa" este înregistrat de Ovid Densusianu[366] în rândul cuvintelor proprii limbii române din secolul al XVI-lea, exemplele fiind excerptate din texte nordice sau tipărite după manuscrise nordice. Acest aspect, corobor at cu absenţa cuvântului din seria celor analizate de V. Arvinte[367] pentru B1688, confirmă circulaţia regională a cuvântului. Îl regăsim cu un număr suficient de mare de ocurenţe în textul analizat, ceea ce înseamnă că era în uz în graiurile din aria dialectală de la nord de Mureş, fără şanse de a se impune însă din nou, în această formă, în limba literară[368]. *Şi am căzut înaintea Domnului ca şi dintâi patruzăci de zile şi de nopţi, pâne nu mâncând şi apă*

---

[361] O dovadă în plus în ce priveşte restrângerea circulaţiei cuvântului cu sensul amintit este faptul că în acelaşi rezumat din B1795 (în legătură cu cvasiidentitatea rezumatelor din cele două texte, vezi supra, nota 12) autorul rezumatului a înlocuit verbul ***a dojeni*** cu ***a zice***: *Olofern, întrebând pre Ahior, căpeteniia amoniteanilor, despre norodul lui Isr ail, spune minunile lui Dumnezeu cu norodul lui Israil şi-i* ***zice*** *să nu îndrăznească a oşti asupra lui.*

[362] Într-un singur loc – Mt 12,25 – din cele pe care le vom cita în continuare este acelaşi verb şi în B1795.

[363] Pentru alte exemple, vezi locurile indicate în *Indice*.

[364] De exemplu: Fc – 2 ocurenţe ***a încelui***, 7 ocurenţe ***a înşela***; Iş – fiecare cunoaşte numai câte o ocurenţă; Nm: 1 ocurenţă ***a încelui***, 3 ocurenţe ***a înşela*** (pentru raportul dintre cele două cuvinte în alte cărţi, vezi *Indice*).

[365] Precizăm că nu se află înregistrat nici în *Glosarul* (selectiv) din *Biblia de la Blaj – 1795*. Ediţie jubiliară, Roma, 2000.

[366] ILR, II, p.316.

[367] NORMELE (1688), p.LXVIII ş.u.

[368] Avem în vedere faptul că în B1795 nu am înregistrat cuvântul în discuţie în nici unul din locurile citate în continuare şi nu se află înregistrat nici în *Glosar ul* (selectiv) din *Biblia de la Blaj – 1795*. Ediţie jubiliară, Roma, 2000. Este semn că Samuil Micu l-a considerat un fapt de limbă arhaic şi prea puternic regional şi a preferat alte cuvinte cu circulaţie largă în limba vremii. Cuvântul din limba română literară actuală, *a învita*, a pătruns ca neologism mult mai târziu, prima atestare a acestuia fiind în scrierile lui C. Negruzzi, 1872/1873.

*nu bând, pentru toate păcatele voastre care aţ făcut împrotiva Domnului şi l-**aţi învitat** spre mânie.* (2Lg 9,18); ***Învitatu-L-au** în dumnezei streini şi în urâciuni spre mânie L-au întărâtat.* (2Lg 32,16); *Văzut-au Domnul şi spre mânie S-au întărâtat, că L-**au învitat** pre El fiii Săi şi featele.* (2Lg 32,19); *Şi M-**au învitat** în cel ce nu era Dumnezeu şi M-au întărâtat în deşertăciunile sale. Şi Eu îi **voiu învita** în cel ce nu e norod, în neam nebun îi voiu întărâta.* (2Lg 32,21); *Şi au lăsat pre Domnul, Dumnezeul părinţilor săi, care îi scosease din pământul Eghiptului; şi au umat dumnezei streini şi dumnezeii noroadelor care lăcuia împregiurul lor şi s-au închinat lor şi spre mânie **au învitat** pre Domnul* (Jd 2,12).

Verbul ***a meşteşugi*** (din *meşteşug + -ui*) este prezent în text cu sensul „a unelti", „a pune la cale ceva rău (împotriva cuiva)", echivalând în ambele cazuri lat. *măchinor, -ări* (fig.) „a unelti a pune la cale (ceva rău)": *Toţi feciori a unui om sântem. Păciuiţi am venit; nici ceva rău **meşteşugesc** slujile tale".* (Fc 42,11); *Cu inimă îndărăvnică **meşteşugeaşte** răul şi în toată vreamea samănă prigoniri.* (Pl 6.14).

Legat de acest sens al verbului *a meşteşugi* este şi sensul „uneltire" cu care se actualizează substantivul ***meşteşugire***: *Când urechile căpeteniilor ceale unite şi din firea sa pre alţii bine socotind, cu vicleană **meşteşugire** le înşală.* (Est 16,6); *Că pre Mardoheul, după a căruia credinţă şi faceri de bine trăim, şi pre soţiia împărăţiii noastre, Esthir, cu tot neamul său, cu oricare noao şi neauzite **meşteşugiri** i-au cerut spre moarte.* (Est 16,13).

O singură ocurenţă am înregistrat pentru cuvântul ***a morcoti*** (<ucr. *morkotiti*) „a-şi exprima nemulţumirea murmurând, cârtind împotriva cuiva": *Neguţătorii din besearecă scoate şi fariseiilor, ce **morcotea** pentru slava Sa, răspunde*[369]. (Mt rezum. cap.21) şi tot o singură dată am înregistrat substantivul ***morcotire***: *Şi demineaţă veţ vedea mărirea Domnului, că au auzit **morcotirea**[370] voastră împrotiva Domnului. Iară noi ce sântem? Că aţ răpştit împrotiva noastră".* (Iş 16,7). Concurenţa pentru aceste cuvinte vine în special dinspre *a murmura* şi *murmurare*, frecvent întâlnite în text, cum bine se poate vedea din *Indicele de cuvinte*.

Cu o singură ocurenţă şi la prima atestare în acest text este cuvântul *ostil* (<lat. *hostilis*[371]) „duşmănos", „vrăjmaş": *Care sânt aproape şi care-s departe de tine vor lua biruinţă de tine, întinată, **ostilă**, cea mare cu perirea.* (Iz 22,5) (cf. **Indice** Iz).

Verbul ***a pizmătări*** (după *pizmătar*) „a pizmui", care în DLR nu este înregistrat, ar putea fi o creaţie proprie a traducătorului de la 1760: *Cel ce **pizmătăreaşte** luişi nimic iaste mai viclean decât el; şi aceasta iaste răsplătirea răotăţii lui.* (Ecz 14,6).

Verbul ***a ponoslui*** (<mg. *panaszol* „a se plange", „a reclama") „a dojeni", „a face reproşuri", „a ocărî", „a insulta"[372] are apariţii cu totul sporadice: *Şi au chemat Avimeleh şi pre Avraam şi i-au zis: „Ce ai făcut noao? Ce am păcătuit împrotiva ta de-ai adus spre mine şi spre împărăţie mea păcat mare? Care nu trăbuia să faci, ne-ai făcut noao".* (Fc 20,9)/ *Şi iarăş, **ponosluind**, au zis: „Ce ai văzut să faci aceasta?"* (Fc 20,10)., în schimb substantivul *ponoslu* (din *a ponoslui*, derivat regresiv) „ocară", „ruşine" se întâlneşte mai des în text[373]: *Că nici au fost casa tătâni-mieu, fără numai vreadnică de moarte domnului mieu, împăratului. Iară tu m-ai pus pre mine, sluga ta, între oaspeţii measii tale. Ce, dară, am de drept ponoslu? Au ce pociu mai mult a striga cătră împăratul?"* (2Sm 19,28); *Că de la dânşii vei învăţa înţelepciunea şi învăţătura înţeleagerii şi a sluji celor mari fără **ponoslu**.* (Ecz 8,10); *De cătră priiatin pentru cuvinte de ponoslu, şi, după ce vei da, nu împuta.* (Ecz 41,28). De asemenea este prezent şi *ponos* (<sl. *ponosŭ*) „reproş", „insultă": *Greale sânt aceastea omului înţelept: certarea casii şi **ponosul** împrumutării.* (Ecz 29,35), care a şi modificat semantic împrumutul din limba maghiară în urma unei coliziuni paronimice care s-a produs între cele două cuvinte[374].

O creaţie proprie acestui text este verbul ***a preacrede***[375] „a se încrede prea mult în ceva": *Aceastea auzind domnul şi **preacrezind** cuvintelor muierii, s-au mâniat foarte.* (Fc 39,19). Cuvântul este prezent numai în acest context, unde în *Vulgata* traducătorul a găsit: *His auditis dominus et nimium credulus verbis coniugis iratus est valde.*

A prepune (<lat. *praepōnō, -ere*) se întrebuinţează cu sensul „a bănui", „a suspecta", „a nu avea încredere în cineva sau ceva": *Carea văzând-o Iuda, i **s-au prepus** a fi curvă, că-ş acoperisă faţa sa, să nu să cunoască.* (Fc 38,15); *Şi, suindu-să Ghedeon pre calea celor ce zăbovie în corturi despre partea răsăritului, Novi şi Iegvaa, au lovit tabăra vrăjmaşilor, carii era fără grije şi nimică împrotivă **nu prepunea**.* (Jd 8,11); *Au doară astăzi am început pentru el a întreba pre Dumnezeu? Departe fie aceasta de la mine! **Să nu prepuie** împăratul asupra slugii sale un lucru ca acesta în toată casa tătâni-mieu, că n-au ştiut sluga ta ceva de acest lucru sau puţân, sau mult".* (1Sm 22,15).

Circulaţie restrânsă avea, probabil, verbul ***a răpşti*** (<sl. *rŭpŭtati, rŭpŭšto*) „a se răsti", „a se dezlănţui (verbal) violent": *Atunci împăratul, de mânie aprins, asupra acestuia mai presus de toţi fără milă **au răpştit**, nesuferindu-să a fi batjocorit.* (2Mac 7,39). L-am înregistrat şi cu sensul „a protesta": *Aceia să vor răsipi să mânce, iară, de nu să vor sătura, **vor şi răpşti**.* (Ps 58,16). Oricum, cuvântul se întâlneşte foarte rar în text, fiind preferat îndeosebi sinonimul *a murmura* (vezi în *Indice* ocurenţele verbului *a murmura*).

Două cuvinte pe care dicţionarele limbii române nu le înregistrează sunt ***a strânştelui*** şi ***a strânşti*** Dacă verbele nu se regăsesc în dicţionare, în schimb, este înregistrat substantivul *strişte/strânşte* (<sl. *sŭrešta*), însemnând „soartă", „noroc", „fericire". Am putea considera verbele creaţii proprii ale traducătorilor de la substantiv, deşi prezenţa în text în mai multe locuri poate fi un indiciu că verbele vor fi circulat regional în perioada respectivă, însemnând „a se interesa de soarta/sănătatea cuiva la un moment dat"; „a saluta". Salutul adresat cuiva, la venire sau la plecare, indiferent de forma în care se exprimă, înseamnă, la

---

[369] Cf. *neguţătorii din besearică scoate şi fariseilor, ce **morcotea** pentru slava Sa, răspunde* (B1795, Mt rezum. cap.21).

[370] În acelaşi loc din B1795 a fost preferat cuvântul *cârtire*, ceea ce se poate constitui în indiciu în dublu sens: pe de o parte, este semn că cuvântul *morcotire* sau era deja un arhaism, sau era prea puternic regional, fiind evitat de Samui Micu. Pe de altă parte (vezi şi nota precedentă), e semn că nu la fel a/au procedat autorul/autorii rezumatelor, despre a căror fidelitate faţă de rezumatele din *Vulgata de la Blaj* am discutat mai sus (cf. supra, trimiterea de la verbul *a dojeni* şi nota 12).

[371] Pentru neologismul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea rămâne, desigur, etimologia dată în MDA (fr. *hostile*).

[372] Cuvântul se actualizează şi cu sensul „a cere", „a pretinde", „a reclama" în următorul context: *Că despre loppe şi Gazara, care **ponosluieşti** ei făcea în norod rană mare şi în ţara noastră. Acestora dăm tălanţi o sută". Şi nu i-au răspuns Athenovie cuvânt.* (1Mac 15,35), unde echivalează lat. *expostulō* „a cere insistent", „a pretinde".

[373] Vezi şi ocurenţele din *Indice*.

[374] Vezi explicaţiile propuse de V. Arvinte, ST.L.FAC., p.90.

[375] După modelul cuvintelor *preamări, preacurvi, preagreşi, preaiubi*.

modul general, „îți spun să fii sănătos", „rămâi sănătos". Contextele în care sunt prezente cuvintele de mai sus favorizează interpretarea în sensul amintit a celor două cuvinte: *Au aflat pre fraţii lui Ohozie, împăratului Iiudei, şi au zis cătră ei: „Cine sânteţi voi?" Carii au răspuns: „Fraţii lui Ohozie sântem şi ne-am pogorât* ***a strânştelui*** *fiii împăratului şi fiii împărăteasii.* (4Împ 10,13); *Şi, neştiind că-i îngerul lui Dumnezeu, l-***au strânşteluit** *şi i-au zis: „De unde te avem, bune tinăr ule?"* (Tov 5,6); *Şi le-am poruncit ca să vie şi pre la voi şi să vă strânştască şi să vă dea cărţile noastre despre înnoirea frăţinătăţii noastre.* (1Mac 12,17); *Şi, de* ***veţi strânşti*** *pre fraţii voştri numai, ce faceţi mai mult? Au nu şi păgânii fac aceasta?* (Mt 5,47).

De asemenea neînregistrat în dicționare este adverbul ***strânşteaşte*** „cu noroc", „norocit": *Iară cu armele şi cu mânile toate strânşteaşte lucrând, în doao coşteiuri mai mult de doaozeaci de mii au ucis.* (2Mac 10,23). Existența adverbului este încă un indiciu în privința circulației regionale a derivatelor de la cuvântul ***strinşte/strânşte***, care este și el prezent în text: *Iară în întâia răsărita soarelui amândoi s-au lovit. Aieştia, adecă a biruinţii şi a* ***strânştii****, făgăduitoriu cu puteare pre Domnul având; iară ceia pre povăţuitoriul războiului îndrăzneală avea.* (2Mac 10,28).

Cuvântul ***şoptitor*** (din *şopti* + *-tor*) se folosește cu sensul „cârtitor"; „clevetitor": *Şi vor şti cei ce rătăcesc cu duhul înţeleagerea, şi şop* ***titorii*** *vor învăţa leagea*. (Is 29,24).

Cu sensul „a da de știre", „a înștiința" se folosește verbul ***a tudumăni*** (din *tudumană* <mg. *tudomány*), un regionalism, prezent însă o singură dată în text: *De va fi boul împungătoriu de ieri şi de alaltăieri şi* ***au tudumânit*** *stăpânului său şi nu l-au închis şi va ucide bărbat sau muiare, şi boul cu pietri să să împroaşte, şi pre stăpânul lui îl vor ucide.* (Iș 21,29).

2.3.1.2.7.2. Acțiuni diverse

Cuvântul ***a ageri*** (din *ager*) „a face iute (în mișcări)" este la prima atestare în acest text (cf. Indice 1Mac) și cunoaște o singură ocurență în contextul: *Şi elefanţilor le-au arătat sânge de strugure şi de mure, ca* ***să-i agerească*** *spre războiu.* (1Mac 6,34).

Cu un sens neobișnuit se folosește verbul ***a cheri*** (din *chiar* „clar") „a lămuri", (aici) „a rosti corect": *Îl întreba: „Zi dară «Shivoleath», ce să tâlcuiaşte „spic". Care răspundea «Sivvoleth» cu aceeaş slovă neputând* ***chieri*** *spicul. şi îndată apucându-l, îl ucidea într-aceeaş treacerea Iordanului; şi au căzut într-aceaea vreame din Efrem patruzăci şi doao de mii.* (Jd 12,6). Cuvântul cunoaște numai această ocurență în tot textul.

Prezența cuvântului ***a (se) deschilini*** (din *deschilin*, cu etimologie necunoscută, pus însă în legătură cu mg. *külön*) „a (se) deosebi"; „a (se) separa" în text trebuie raportată la aria dialectală din care provin traducătorii. Spre deosebire de alte cuvinte regionale, care sunt numai accidental prezente în text, acesta apare relativ frecvent[376]: *Şi vei sfinţi şi pieptuţul acel jârtfit şi spata carea din berbece o* ***ai deschilinit*** (Iș 29,27); ***Deschiliniţi*** *la voi pârga Domnului, tot cel volnic şi plecat cu inima o aducă Domnului, aur, argint şi aramă* (Iș 35,5); *Bărbaţii cu muiarile au dat covrigi şi cercei, ineale şi degetare; tot vasul de aur spre darurile Domnului s-***au deschilinit**. (Iș 35,22). Nu lipsește nici substantivul care denumește acțiunea: *Nu va fi* ***deschilinirea*** *feaţelor, aşea pre cel mic îl veţ asculta ca pre cel mare, nici veţi priimi faţa căruiva, că a lui Dumnezeu iaste giudecata. Iară, de vi să va vedea ceva greu, aduceţ la mine şi eu voi asculta».* (2Lg 1,17); *Pruncii voştri, de carii aţ zis că să vor duce robi, şi fiii carii astăzi nu cunosc* ***deschilinirea*** *bunului şi a răului, aceia vor întra şi lor le voi da pământul şi-l vor moşteni.* (2Lg 1,39). În traducerea lui Micu, cel puțin în locurile citate mai sus, cele două cuvinte nu se mai regăsesc[377], ceea ce înseamnă că au fost evitate din cauza circulației lor restrânse.

Verbul ***a dezvolbi/a dezvoalbe*** (<lat. *disvolvĕre*) „a interpreta", „a tâlcui", „a dezvălui" era arhaic[378] și la momentul realizării acestei traduceri: *Carele împăratului* ***dezvoalbe***[379] ***visul*** *despre un mare chip şi tâlcuirea lui despre patru părţi.* (Dn rezum cap.2).

A se întâmpi (din *în-* + *tâmpi*; din *tâmp* „tocit") se folosește cu sensul „a se toci", cu referire la diverse obiecte care au tăiș sau sunt ascuțite: *De* ***să va întâmpi*** *fierul, şi acesta nu ca întâiu, ci va fi* ***întâmpit****, cu multă osteneală să va ascuţi, şi după sârguire va urma înţelepciunea.* (Ecl 10,10).

Verbul ***a se învești*** (<lat. *investiō*) „a (se) înveșmânta"; „a (se) îmbodobi" *Cu dreptatea m-am îmbrcat şi* ***m-am învestit*** *ca cu un vjmânt şi cu o steam, cu judecata mea.* (Iov 29,14). Ar fi prea mult să atribuim traducătorului acestui verset intenționalitate artistică, dar, ca și în alte locuri (cf. supra, **2.3.1.2.1.**, ***a se pristăvi***), rezultatul trădează un simț artistic deosebit al traducătorului, care a folosit meșteșugit verbul tocmai acolo unde era nevoie să fie pus în evidență sensul figurat („a se îmbodobi") pe care îl are lat. *investiō*. În B1688 și B1795 se realizează nuanțarea impusă de context, dar *a înveli* nu poate nici pe departe dobândi conotațiile verbului *a se învești*[380]. Credem că nici variantele românești de mai târziu, atâtea câte am comparat, nu au putut egala în acest punct traducerea din *Vulgata de la Blaj*.

O întreagă familie lexicală se dezvoltă în text pentru a exprima sensurile „a pândi", „pândire", „persoană care pândește". Cuvintele pe care le avem aici în vedere sunt ***a leşui***[381], prezent foarte rar în forma cu *a-* protetic – ***a aleşui –***, cu radicalul *(a)leș* (<mg. *les* „pândă") + sufixul *–ui*, ***leşuire*** și ***leşuitor***. Legătura cu etimonul este și mai bine subliniată prin respingerea

---

[376] Pentru alte ocurențe, vezi *Indice*.

[377] De asemenea, nu sunt înregistrate nici în *Glosarul* (selectiv) din *Biblia de la Blaj – 1795*. Ediție jubiliară, Roma, 2000.

[378] L-am întâlnit în *Țiganiada*, dar aici ar putea fi întrebuințat cu scop expresiv-estetic, pentru a sugera vorbirea „proastă" a țiganilor, sau, așa cum aflăm chiar din discuțiile personajelor din metatext, pentru că „poeticul" intenționează „să puie în obiceaiu sau doară să pomenească numai neşte cuvinte obicinuite în multe părţi, pe-unde s'află românii, mai vîrtos în Ardeal, doară ca să le scape de la perire, căci acum puţin foarte şi numai între ţărani le vorbesc" (I.Budai-Deleanu, *Ţiganiada*, București, 1973, p.35): „Spuneţi-m, rogu-vă, ce greutate/Are un vodă? Eu **voi desvolbi**-o:/ Doarme ca noi pă dungă, pă spate,/Sau cum vra, păn´[ce] să face zio;/Apoi sculîndu-să bea şi mîncă/Sau îş´razămă capul în brîncă" (*ibidem*, p.320).

[379] La Micu este *dezlegând visul*, în locul cuvântului *dezvoalbe*, semn că autorul rezumatului a renunțat la arhaismul prezent în textul de la 1760 (în rest urmează cu fidelitatea obișnuită rezumatul din această traducere).

[380] *Şi cu direptatea mă îmbrăcam şi mă învăliiam cu judecata, întocma cu veşmîntul* (B1688); *Şi cu dreptatea mă îmbrăcam, şi mă învăleam cu judecata ca cu o haină* (B1795)

[381] Pentru alte ocurențe ale acestor cuvinte, vezi *Indice*.

în mod obişnuit a protezei: *Iară carele nu l-***au aleşuit**, *ci Dumnezeu l-au dat în mânile lui voi rândui ţie loc la care trăbuie să scape.* (Iş 21,13); *Căci când voi lua noroadele de la faţa ta şi voi lăţi hotarăle tale nimene nu va* **leşui** *pământului tău, suindu-te şi arătându-te înaintea Domnului, Dumnezeului tău, de trei ori în an.* (Iş 34,24); *Cine va ucide cu deadinsul pre aproapele său, şi prin* **leşuiri** *de la oltariul Mieu îl vei zmulge, să moară.* (Iş 21,14); *Deci toţi fiii lui Israil sculându-să din şederile sale, au întins şireagul în locul ce să chiiamă Vaalthamar; şi* **leşuitrile** *care era împregiurul cetăţii încet au început a să deascoperi* (Jd 20,33); *Cu carele iarăş Dalila l-au legat şi au strâgat: „Filisteii asupra ta, Samson!", în cămară* **leşuitorii** *gătiţi fiind! Carele aşa au rupt legăturile ca firele pânzelor.* (Jd 16,12); *Şi au pus fiii lui Israil* **leşuitori** *împregiurul cetăţii Gavaa.* (Jd 20,29).

Verbul ***a mâneca*** (<lat. *manĭco, -āre*) se actualizează cu mai multe sensuri în acest text, „a porni dis-de-dimineaţă", „a se îndrepta spre...", „a căuta spre", „a se grăbi": *Cel ce* **va mâneca** *la ea* [înţelepciune – n.n.] *nu să va osteni, că o va afla şezând în uşa sa.* (Înţ 6,15); *Şi, de vei vedea pre cel înţelept,* **mânecă** *la el, şi treaptele uşii lui le freace piciorul tău.* (Ecz 6,36); *Cel ce să teame de Domnul va priimi învăţătura Lui, şi cei ce* **vor** **mâneca** *cătră Dânsul vor afla blagoslovenie.* (Ecz 32,18); *Inima sa o va da* **a mâneca** *cătră Domnul, Cel ce l-au făcut, şi înaintea Celui Preaînalt să va ruga.* (Ecz 39,6); *Sufletul mieu Te-au dorit noaptea, ci şi cu sufletul mieu întru ceale dinlontru inimii meale dimineaţă* **voiu** **mâneca** *la Tine.* (Is 26,9).

Cu un sens mai puţin obişnuit – „a se complace într-o stare de inactivitate, care slăbeşte organismul, îl face să devină lipsit de vitalitate" – se actualizează cuvântul ***a se mârşăvi*** (după *mârşav*) în următorul context: *Câtră carii Iosue au zis: „Până când vă* **mârşeviţi** *cu lenevirea şi nu întraţi la moştenirea pământului care Domnul, Dumnezeul părinţilor voştri, l-au dat voao?* (Jos 18,3).

O formaţie onomatopeică (de la interj. *mec*, prin care se imită strigătul caprei sau al iepurelui) cu circulaţie regională este cuvântul ***a mechera***/var. **(a)** ***mecherezi*** (despre capre) „a mecăcăi": *De unde au fost de au adus acasă un ied de capre,* (Tov 2,20)/ *A căruia glasul* **mecherezind** *auzindu-l bărbatul ei, au zis: „Vedeţi ca nu cumva să fie de furat, întoarceţi-l stăpânului său, că nu ni-i slobod noao a mânca ceva de furat au a atinge".* (Tov 2,21). Aceasta este şi cea dintâi atestare a cuvântului (cf. Indice Tov).

Verbul ***a se meşte*** se înregistrează în acest text cu sensul etimologic, (<lat. **miscĕre* „a amesteca"), despre care s-a afirmat că ar fi reconstituit de latinişti în secolul al XIX-lea[382]. Iată, aşadar, că reconstituirea trebuie pusă chiar pe seama latiniştilor din prima generaţie, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. În MDA se precizează sensurile curente în textele vechi: „a pregăti o băutură (pentru a o servi), a turna în pahar, a oferi de băut"; „a scoate", în vreme ce sensul „a amesteca", pe care-l actualizează textul nostru, este caracterizat drept *suspect*: *Şi, apropiindu-te la ceale aproape a fiilor Ammon, păzeaşte să nu oşteşti împrotiva lor, nici să* **te meşti** *la războiu, că nu-ţi voi da din pământul fiilor Ammon, că fiilor lui Lot l-am dat spre moştenire.* (2Lg 2,19).

De la sensul „cantitate mare de oameni, de lucruri, de fapte etc" pe care îl poate avea substantivul ***noroi*** într-un context ca acesta: ***Noroiu*** *de cămile te va acoperi, drumarii Madiamului şi Efanului, toţi de la Sava vor veni, aur şi tămâie aducând şi lauda Domnului vestind.* (Is 60,6), verbul ***a noroi*** s-a putut îmbogăţi cu sensul „a veni în număr foarte mare", aşa cum se poate vedea în următorul verset: *Iară fiii lui să* **vor** *chema şi vor aduna mulţime de oaste multe. Şi va veni grăbind şi* **noroând** *şi să va întoarce şi să va întărâta şi să va lovi cu vârtutea lui.* (Dn 11,10).

Circulaţie regională are verbul ***a (se) opăci*** (<srb. *opačiti*) „a opri"; „a împiedica (pe cineva) să întreprindă ceva": *Şi au fost de* **au opăcit** *norodul pământului mânile norodului Iudei şi i-au turburat în zidire.* (Ezr 4,4); *Ci şi de la mine s-au poruncit orice trebuie să li se facă de la bătrânii jidovilor spre zidirea casii lui Dumnezeu, ca din lada împăratului, adecă din dăjdile ce să dau din ţinutul peste râu, cu de-adinsul cheltuiele să se dea bărbaţilor acelora, ca* ***să nu să opăcească*** *lucrul.* (Ezr 6,8); *Şi, năvăliri făcând, i-***au opăcit**, *ca să nu să săvârşască zidirea în toată vreamea vieţii Chirului împăratului; şi au lungit zidirea în doi ani, până la împărăţiia lui Darie.* (3Ezr 5,73).

Întrebuinţat rar este verbul ***a pesti*** (cu etimologie nesigură; e pus în legătură cu *peste*) „a întârzia un timp", „a zăbovi": *Iară de va zice sluga cea rea în inima sa: «****Pesti-va*** *domnul mieu a veni».* (Mt 24,48); *Iară de va zice sluga aceaea întru inima sa: «****Pesti-va*** *domnul mieu a veni» şi va începe a bate slugile şi slujnicile şi a mânca şi a bea şi a să îmbăta* (Lc 12,45). Şi substantivul ***apestire*** „întârziere", format de la verb, având însă şi *a*-protetic în structură, este numai accidental prezent în text: *De n-ar fi mijlocit* ***apestirea****, şi a doaoa am fi venit* (Fc 43,10)[383].

O creaţie lexicală interesantă, pe care am pus-o pe seama traducătorului acestei părţi din *Prorociia Ionei* este verbul ***a prorovedui*** „a proroci", „a propovădui"[384]. De la *proroc*, prin analogie cu verbul *a propovedui*, traducătorul a ajuns la un cuvânt nou, pe care îl întâlnim însă exclusiv în această carte din textul biblic tradus la 1760: *Iona, de la Dumnezeu trimis* ***să proroveduiască*** *în Ninive, cu corabia fuge în Tharsis de cătră faţa Domnului.* (Iona rezum. cap.1); *Scoală şi mergi în Ninevea, cetatea cea mare, şi* ***proroveduiaşte*** *într-însa, că s-au suit răotatea ei înaintea Mea!"* (Iona 1,2); *Iarăşi trimiţându-să Iona cătră niniviteani,* ***proroveduiaşte*** *surparea cetăţii.* (Iona rezum. cap.3). *A proroci* nu mai apare în această carte, în schimb, *a propovedui* este prezent: *Scoală şi mergi în Ninivea, cetatea cea mare, şi* ***propoveduiaşte*** *într-însa propoveduirea carea Eu grăiesc cătră tine!* (Iona 3,2); *Şi au crezut oamenii niniviteani în Dumnezeu; şi* ***au propoveduit*** *post şi s-au îmbrăcat cu saci de la cel mai mare până la cel mai mic.* (Iona 3,5).

A rugi (<lat. *rūgīre*) (despre animale) „a rage": *Au* ***rugi-va*** *măgariul sălbatec când va avea iarbă? Sau va mugi boul când va sta dinnaintea ieslii pline?* (Iov 6,5); *După El* ***va rugi*** *sunetul, tuna-va cu glasul mărimei Sale şi nu va cerceta când să va auzi glasul Lui.* (Iov 37,4). Se actualizează, firesc, în text şi substantivul ***rugire*** „răget"; (fig.) „strigăt de disperare": *Mai nainte de-a mânca, suspin, şi ca apele ce undează, aşa-i* ***rugirea*** *mea.* (Iov 3,24); ***Rugirea*** *leului şi glasul leiţei şi dinţii puilor de lei s-au zdrobit. (Iov 4,10); Pleacă-să spre fătare şi fată şi slobod* ***rugirea.*** (Iov 39,3)[385].

---

[382] Cf. M. Seche, *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, II, Bucureşti, 1969, p.77.

[383] Prezenţa accidentală a celor două cuvinte în acest text, coroborată cu faptul că ele nu se regăsesc în aceleaşi locuri în traducerea lui Samuil Micu – de fiecare dată, în cele trei contexte citate, sensul exprimându-se la Micu prin verbul *a zăbovi* – şi cu absenţa lor din *Glosarul* (selectiv) din *Biblia de la Blaj – 1795.* Ediţie jubiliară, Roma, 2000, este semn că intraseră în sfera arhaismelor la momentul respectiv.

[384] În textele vechi, cele două cuvinte se folosesc uneori amestecat, semn că, la un moment dat, distincţia semnatică dintre ele se anulase.

[385] Cele două cuvinte nu se mai întâlnesc în aceleaşi locuri din B1795 şi nici nu sunt înregistrate în *Glosarul* (selectiv) din *Biblia de la Blaj – 1795.* Ediţie jubiliară, Roma, 2000, este semn că aveau circulaţie periferică, fiind păstrate doar în unele graiuri nordice.

Verbul ***a steji/a stăji*** (<sl. *sŭtęžati*) „a (se) grăbi", „a impune cuiva să acționeze repede", „a presa", care apare frecvent în textele din secolul al XVI-lea[386], l-am înregistrat o singură dată în traducerea de la 1760: *Și îndată, bărbații aceia legați cu nădragii săi și cu tiverele și cu încălțămintele și cu vejmintele s-au aruncat în mijlocul cuptoriului ce ardea cu foc,* (Dn 3,21)*/ Căci că porunca împăratului* ***stăjiia****. Iară cuptoriul era aprins foarte și pre bărbații aceia, carii îi aruncase pre Sidrah, Misah și Avdenago, i-au omorât para focului.* (Dn 3,22).

Cu o singură ocurență am înregistrat și verbul ***a strechea*** (din *streche*) (despre animale) „a porni în goană, speriat (sau ca și cum ar fi speriat) de streche": *Și, agiungând la aria lui Hidon, ș-au întins Oza mâna să sprijinească sicriiul, că un bou,* ***stretind***[387] *puțântel, îl plecase.* (1Par 13,9). Cuvântul circulă și astăzi în vorbirea populară.

A se zăuita (din *ză- + uita*) „a uita": *Cinsteaște pre tatăl tău și de suspinul maicii tale să* ***nu te zăuiți.*** (Ecz 7,29) apare o singură dată în text. Cuvântul este prezent și mai târziu, dar rar, în textele reprezentanților Școlii Ardelene[388]. Circulă și azi în Banat și e dat ca exemplu de influență sârbă pentru exprimarea aspectului (prin prefixul *ză-*) la verbul românesc.

2.3.1.2.7. 3. Procese mentale și psihice; manifestări

A se bâigui[389], în varianta ***a se buigui*** (cu etimologie nesigură, este pus în relație cu mg. *bolyongni*) apare destul de rar, fiind concurat de regulă de sinonimul *a se spăimânta* și în mai mică măsură de alte sinonime: Comparând câteva dintre versetele unde traducerea de la 1760 are forme ale verbului *a se buigui Și au fost minune în tabără prin câmpuri, ci și tot norodul stărilor, carii să dusease a prăda,* ***s-au buiguit*** *și s-au turburat pământul și s-au întâmplat ca o minune de la Dumnezeu.* (1Sm 14,15); *Și, auzând Saul și toți israilteanii cuvintele filisteului acestuia,* ***să*** *buiguia și să temea foarte.* (1Sm 17,11). Și casa aceasta va fi spre pildă tuturor carii vor treace și vor zice buiguindu-să: «Pentru ce au făcut Domnul așa locului acestuia și casii aceștia?» (2Par 7,21) cu cele din B1688 și din B1795, constatăm că în acestea din urmă sunt prezent fie formele verbului *a se spăimânta/a se spământa*, fie formele altor verbe, care exprimă un sens oarecum apropiat de sensul exprimat de ***a se buigui.*** Este prezent, de asemenea, adjectivul provenit din participiu, *buiguit: Și i-au bătut cu rană mare foarte, așa cât* ***buiguit*** *pulpa coapseai ș-au pus. Și, pogorându-se, au lăcuit în peștera pietrii Etam.* (Jd 15,8) și nu lipsește substantivul *buiguială*. format de la verb cu sufixul *-eală*, prin care se desemnează starea de „zăpăceală": *Și, auzând oamenii aceia cuvintele ei socotiia fața ei; și era în ochii lor* ***buiguială****, pentru că de frumseațea ei să mira foarte.* (Idt 10,14).

Verbul ***a(se/-și) bănui*** (<mg. *bánni*) este folosit cu sensul „a regreta", „a (se) căi": ***Ș-au bănuit*** *că făcusă om pre pâm<â>nt. Și atingându-să cu durearea inimii dinlăuntru,* (Fc 6,6)*/ Șterge-voi – au zis – omul carele l-am zidit de pre fața pământului, de la om până la jivinii, de la cel ce să târiește până la paserile ceriului, că* ***Îm*** *bănuiesc că i-am făcut pre ei".* (Fc 6,7); *Și,* ***bănuindu-ș*** *fiii lui Israil pentru fratele său Veniamin, au început a zice: „Luatu-s-au un neam din Israil* (Jd 21,6); *Și tot Israilul foarte* ***ș-au bănuit*** *și s-au pocăit pentru uciderea unui neam din Israil.* (Jd 21,15). Alături de verb, pentru a exprima sensul „căință", „regret", se folosește și substantivul ***bănuire.*** *Deci biruitoriu în Israil nu va ierta și cu bănuire nu să va pleca, că nu-i om să* ***să bănuiască***". (1Sm 15,29)

De la cuvântul ***bolând/bolund*** (<mg. *bolond*) „nebun", întrebuințat cu valoare adjectivală: *Aduce sfetnici spre săvârșit* ***bolund*** *și judecători spre buiguire* (Iov 12,17) și cu valoare substantivală: *Adevărat, pre* ***cel*** *bolund îl ucide mâniia, și pre cel mic îl ucide pizma.* (Iov 5,2)*/ Eu am văzut pre* ***cel*** *bolund cu rădăcină tare și i-am blăstămat frumseața lui îndată.* (Iov 5,3), se dezvoltă o familie lexicală bine reprezentată în textul de față: ***bolânzește/bolunzește*** „nebunește" – *Întru toate acestea n-au păcătuit Iov cu buzele sale, nici* ***bolunzește*** *ceva au grăit împrotiva lui Dumnezeu.* (Iov 1,22); *Iară Iov* ***bolunzește*** *au grăit, și cuvintele lui nu răsună învățătura.* (Iov 34,35); ***bolânzie/bolunzie*** „nebunie" – *Lovească-te Domnul cu* ***bolunzie*** *și cu orbie și cu răpirea minții.* (2Lg 28,28); *Iară de nu vor asculta, vor treace prin sabie și să vor mistui în* ***bolunzie.*** (Iov 36,12).

Verbul ***a dezmânta*** (din *dez- + minte*) „a scoate cuiva din minte o hotărâre, o convingere, un gând", „a abate de la o intenție", „a deconsilia" este la prima atestare în acest text: *«Ieșit-au fiii lui Velial din mijlocul tău și* ***au dezmântat*** *lăcuitorii cetății sale și le-au zis: 'Să meargem să slujim dumnezeilor streini'», pre carii nu-i știți* (2Lg 13,13). Cuvântul circula în epocă, dovadă că prima atestare propusă în MDA este chiar din această perioadă, la un reprezentant al Școlii Ardelene (Ioan Molnar, *Retorică, adecă învățătura și întocmirea frumoasei cuvîntări*, Buda, 1798). L-am întâlnit, de asemenea, în câteva locuri în *Țiganiada*[390].

Verbul ***a se văznesi*** (<sl. *vŭznesti*), cu circulație în secolul al XVII-lea[391] se folosește o singură dată în acest text, cu sensul „a se considera într-un anume fel, semețindu-se": *ci încă fiind cu toții întru închinarea de idoli, în răpiri și în nemilostivire, pre sânești drepți a fi* ***să văznășea.*** (Ir rezum. cap.2). Că verbul nu mai era în uz în perioada respectivă o dovedește în primul rând faptul că nu l-am înregistrat decât o singură dată în tot textul de la 1760. Apoi, cuvântul este eliminat din rezumatul corespunzător

---

386 Vezi Ovid Densusianu, ILR, II, p.338.

387 Pentru forma cuvântului, vezi supra, **2.1.2.6.**

388 Nu l-am întâlnit în B1795, l-am întâlnit însă la Paul Iorgovici „Iar tu, cititoriule binevoitor, dache vei deschide ochii mințl[i] tale și vei strebate la redecina cuvintelor a limbii nostre (...), te vei încredința că cuviintele cele de lipse în limba nostre pentru sciințe se cuprind înveluite în redecina cuvintelor a limbii nostre și pentru aceea **s-au zeuitat** din limba nostre, pentru că sciințele ca pricina a cuvintelor acelora s-au vescezit în limba nostre una cu starea nației" (*La cetitoriu*, în *Observații de limba rumânească*, Buda, 1799; ap. Al. Rosetti, B. Cazacu, L. Onu, *Istoria limbii române literare*, Vol. I, *De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1971, p.472) și în *Țiganiada*: „Iar' în cea curte mândră măiastră,/ Voinicii **zăuitându-și** de toate/ Bea, mânca, juca, ședea-în fereastră." (I. Budai-Deleanu, *Țiganiada*, București, 1973).

389 Verbul *a bâigui* este destul de frecvent azi în vorbirea populară, cu derivatele lui, având sensul „a fi confuz în exprimare", „a înșira cuvinte fără rost", extinzându-se și la stări comportamentale confuze.

390 „însă băgînd de samă că un feliu de poesie de-aceste, ce să chiamă epicească, poftește un poet deplin și o limbă bine lucrată, nesocotință dar ar fi să cînt fapte eroicești, mai vîrtos cînd nice eu mă încredințăz în putere, iar neajungerea limbii cu totul mă **desmîntă**" (Ion Budai-Deleanu, *Prolog* la *Țiganiada*, București, 1973, p.7; „Numa Vlad, cu inimă nefrîntă/ Și-înarmat, pre păgînul așteaptă./ Nimic de la scopos **nu-l desmîntă**" (*ibidem*, p.117); „Aceste eu vă zic nainte,/ Ca-întru-alergare de stăpînie,/ Cumva doar' **să nu vă desmînte**/ Sau să vă-adămănească-o numire/ A unii sau altii forme care/ Ar plăcea la partea cea mai mare." (*ibidem*, p.306).

391 cf. Al. Ciorănescu, DER.

din traducerea lui Samuil Micu: cel care a întocmit acest rezumat în textul de la 1795, urmând rezumatul din *Biblia lui Petru Pavel Aron*[392], a preferat, firesc, un cuvânt cu circulaţie largă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea: *a se socoti*

Verbul ***a se zătăci*** „a rămâne uimit"; „a se minuna"; „a se zăpăci" cunoaşte 2 ocurenţe în txtul analizat: *Şi casa aceasta va fi spre pildă; tot care va treace printr-însa să va zătăci şi va şuiera şi va zice: «Pentru ce au făcut Domnul aşa pământului acestuia şi căsii aceştiia?»* (3Împ 9,8); *Şi voi răsipi pământul vostru şi să **vor zătăci** preste el neprietinii voştri, când vor fi lăcuitorii lui.* (Pr 26,32). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române, fiind prezent, în schimb, ***a se zănătici*** (cu etimologie nesigură, pus în legătură cu *zănatic*) „a se zăpăci", „a se buimăci". Forma ***zătăci*** ar putea fi rezultatul unei haplologii, înscriindu-se în tendinţa mai largă de scurtare a cuvintelor în special în vorbirea ardelenilor.

2.3.1.3. Civilizaţie rurală, gospodărie, ocupaţii

2.3.1.3.1. Obiecte, părţi ale casei

Alabastru/alavastru (<lat. *alabastrum*) „vas din alabastru pentru păstrarea mirului"[393]: *S-au apropiat câtră El o muiare, având un **alavastru** cu unsoare de mare preţ, şi l-au vărsat pre capul Lui, şezând la masă.* (Mt 26,7); *Şi, fiind în Vithania, în casa lui Simon leprosul, şi, şezând la masă, venit-au o muiare având **alavastru** cu unsoare de nard curat, de mult preţ. şi, frângând **alavastrul**, au vărsat pre capul Lui.* (Mc 14,3); *Şi, iată, o muiare care era în cetate, păcătoasă, cât au cunoscut că şezusă în casa fariseului, au adus un **alavastru** de unsoare.* (Lc 7,37).

Cuvântul ***cameniţă/caminiţă*** (<mg. *kamence*) „cuptor"; „sobă" este specific ariei dialectale din care provin traducătorii textului: *Şi au zis Domnul cătră Moisii şi cătră Aron: „Luaţ mânile pline de cenuşe din **caminiţă** şi o arunce Moisii spre ceriu înaintea lui Faraon.* (Iş 9,8); *Şi au luat cenuşă din **caminiţă** şi au stătut înaintea lui Faraon şi o au răsipit Moisii spre ceriu şi s-au făcut bube de beşici beşicate în oameni şi în dobitoace.* (Iş 9,10). Samuil Micu va evita şi de această dată regionalismul şi va spune *cuptoriu*, asemenea celor care au tradus *Biblia* în secolul al XVII-lea[394].

Catedră/cathedră (<lat. *cathedra*) este împrumutat de traducători din *Vulgata* şi păstrează sensul etimonului – „scaun cu spătar", „jeţ", „jilţ" – şi forma acestuia: *Când ieşiiam la poarta cetăţii şi în uliţă îm gătea **cathedra**?* (Iov 29,7); *Şi şezând împăratul în **cathedra** sa (după obiceaiu), care era lângă păreate, s-au sculat Ionathan şi au şezut Avner lângă Saul şi s-au arătat deşert locul lui David.* (1Sm 20,25); *Aceastea numele celor tari a lui David. şezând în **cathedră** cel preaînţelept, căpetenia între trei, el iaste ca un tinăr vermicelul lemnului, carele opt sute au ucis cu o pornire.* (2Sm 23,8).

La prima atestare în acest text (cf. **Indice** Idt) este derivatul diminutival ***chiliuţă*** (din *chilie* + *-uţă*), prezent în sintagma ***chiliuţă de taină***: *Şi în ceale mai din sus ale casei sale ş-au făcut **chiliuţă de taină**, în carea, cu slujnicele sale, închise rămânea.* (Idt 8,5).

Prima atestare (cf. **Indice** 3Împ) este şi pentru cuvântul *cigă* (<mg. *csiga*) „scară în spirală": *Uşea **coastei** din mijloc era în partea casei de-a dreapta, şi prin cigă să suia la mijlocul casei ceii de cină şi de la mijloc la al treilea.* (3Împ 6,8). Reţinem tot aici cuvântul *coastă* (<lat. *costa*) „cameră laterală", „cameră", „încăpere", un sens pe care nu ştim să-l mai păstreze astăzi, dar cu care se actualizează frecvent în acest text[395]: *Şi au zidit preste păreţii bisericii tăblite prinpregiur, în păreţii casii prinpregiurul bisericii şi a jârtvenicului şi au făcut coaste prinpregiur.* (3Împ 6,5).

Specific ariei Transilvaniei este cuvântul ***corfă*** (ger. *Korf*) „coş", „paneraş": *Şi, venind cartea la ei, au luat pre fiii împăratului şi i-au ucis, şeaptezeaci de bărbaţi, şi au pus capetele lor în **corfe** şi le-au trimis la el în Iezrahil.* (4Împ 10,7); *Şi au mâncat şi s-au săturat şi au luat ce prisosisă din sfărămituri, şapte **corfe**.* (Mc 8,8); *„Când şi şapte pâni la patru mii câte **corfe** de sfârmituri aţi luat?" Şi au zis Lui: „Şapte".* (Mc 8,20). Sens foarte apropiat dezvoltă cuvintele ***coşnicioară/cojnicioară*** (din *coşniţă* + *-ioară*): *Şi neputându-l mai tăinui, au luat o coşnicioară de papură şi o au spoit cu cleiu şi cu răşină şi au pus înlăuntru pruncşorul şi s-au slobozit în ostrovul râpei râului* (Iş 2,3); *Şi, iată, să pogorea fata lui Faraon să să speale în râu şi featele ei să priîmbla pre ţărmurile râului. Carea văzând cojnicioar**a** în trestie, au trimis una din slujnicile sale* (Iş 2,5); *Şi pusă în **coşnicioară** le vei aduce, şi viţălul şi doi berbeci.* (Iş 29,3) şi ***coşniţă/cojniţă/coginţă*** (<bg. srb., rus. *košnica*): *Isus, cu cinci pâni şi doi peşti, satură cinci mii de bărbaţi în pustie, culegând 12 **coşniţe** de rămăşiţe.* (Mt rezum. cap.14); *Şi au mâncat toţi şi s-au săturat şi au luat rămăşiţă doaosprăzeace coşniţepline de sfămituri.* (Mt 14,20); *Şi turta unii pâni şi cojuliţa stropită cu untdeleamn, o plăcintă din cojniţa azimelor, care iaste pusă înaintea Domnului* (Iş 29,23); *Încă nu înţeleageţi, nici vă aduceţi aminte de ceale cinci pâni în cinci mii de oameni şi câte coginţe aţi luat?*(Mt 16,9). Reţinem aici şi forma neobişnuită ***coştiţă***: *Şi au mâncat toţi şi s-au săturat. Şi au luat ce le prisosise, de fărămituri 12 **coştiţe**.* (Lc 9,17).

Specific ariei nordice este cuvântul ***glajă*** (<ger. *Glas*) „vas de sticlă"; „sticlă de lampă" „lampă": *Alegându-să la ape cei de războiu, Ghedeon auzând visul oarecăruia din tabăra madianiteanilor, au năvălit asupra lor cu trâmbiţe, **glăji** şi cu fălinariu întrarmat.* (Jd rezum. cap.7); *Şi au împărţit trei sute de bărbaţi în trei părţi şi le-au dat trâmbiţe în mânile lor şi **glăji** goale şi fălinariu în mijlocul glăjilor.* (Jd 7,16); *Şi au întrat Ghedeon şi trei sute de bărbaţi, carii era cu el, într-o parte a taberii, începând străjile miezei-noapte; şi, deştep tându-să păzitorii, au început a răsuna cu trâmbiţele şi a plezni între sineşi glăjile.* (Jd 7,19). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Jd).

Lat. *exedra, -ae* „rotondă cu bănci în jur" şi „sală de primire sau de conversaţie" a fost echivalat prin cuvântul ***jilţ/jiţ*** (<ger. *Sitz, Sessel*): *Acestor patru leviţi încredinţat era tot lucrul portarilor şi era preste **jilţuri** şi preste comoarăle casii Domnului.*

---

[392] Avem din nou posibilitatea să demonstrăm cvasiidentitatea rezumatelor (cf. supra, nota 12) din cele două traduceri: B1760: *Greu mustră Domnul pre fiii lui Israil şi a Iudei, mai vârtos pre păstori şi pre proroci că neuitându-să la atâtea faceri de bine, de la Dumnezeu luate, pre El, care e izvorul apei vieţii, părăsându-L, s-au închinat idolilor de la carii nimic de bine putea aştepta; ci încă fiind cu toţii întru închinarea de idoli, în răpiri şi în nemilostivire, pre sânesi drepţi a fi să văznăsea. Şi pentru aceaea îi vesteaţte că să vor jefui*; B1795: *Tare mustră Domnul pre fiii lui Israil şi a Iudei, mai vârtos pre păstori şi pre proroci, că neuitându-să la atâtea faceri de bine care au luat de la Dumnezeu, pre El, izvorul apei ceii vii, părăsindu-L, s-au închinat idolilor, de la carii nici un bine nu pot aştepta; ci încă fiind cu toţii întru închinarea idolilor, în răpiri şi în nemilostivire să socotesc pre sine a fi drepţi; pentru aceaea, le vesteaşte că să vor jefui.*

[393] În legătură cu prezenţa cuvântului în texte din secolul al XVII-lea, deci cu mai bine de un secol înainte de prima atestare (1776) propusă în DA, vezi Dragoş Şesan, *op. cit.*, p.172.

[394] *Cuptoriu* este în Ms.45, în B1688 şi în Ms.4389.

[395] Pentru alte ocurenţe, vezi *Indice*.

(1Par 9,26); *Acestea sânt căpeteniile cântăreților prin familiile leviților, carii prin* ***jilțuri*** *să zăboviia, ca zioa și noaptea pururea cu slujba sa să slujască.* (1Par 9,23); *Și vor fi supt mâna fiilor Aaron, spre cinstea casii Domnului, în porți și în* ***jițuri*** *și în locul curățirii și în jârtvelnic și în toate lucrurile slujbeai bisericii Domnului.* (1Par 23,28); *Ci și a tuturor tărnaților care gândise și a* ***jilțurilor*** *prinprejur, spre vistieriile casii Domnului și spre vistieriile celor sfinte* (1Par 28,12).

Sintagma lat. *domibus laqueatis* a fost echivalată prin ***case lățuite*** „case împodobite" (cf. lat. *laqueō* „a împodobi plafonul cu lambriuri"): *Au doară vreame iaste voao să lăcuiți în* ***case lățuite****, și casa aceasta e părăsită?* (Ag 1,4).

Cuvântul ***năstrapă*** (<gr. *mastrápas*; bg. *nastrap*) – „vas (de băut)", „cană" – se actualizează cu un sens metaforic „loc unde se găsește ceva", „sursă", „izvor": *Iubitul mieu s-au pogorât în grădina sa, la* ***năstrapa*** *mirezmelor, să să pască în grădini și să culeagă crini.* (Cânt 6,1).

Cuvântul ***păstură*** (cu etimologie nesigură; a fost pus în legătură cu *pânzătură*[396]) este întrebuințat cu sensul „șervet, ștergar în care se învelesc la țară alimentele transportate la câmp"; „legătură": *Și au poruncit Isaie să ia o* ***păstură*** *de zmochine și să puie preste rană și să să însănătoșaze.* (Is 38,21) și este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Is).

De la cuvântul lat. *pellis, -is* „cort acoperit cu piei", prezent în *Vulgata* în sintagma *in medio pellium*, cuvântul românesc ***piele*** s-a îmbogățit cu sensul de mai sus, așa cum se poate vedea în următorul context: *Au zis cătră Nathan prorocul: „Vezi că eu lăcuiesc în casă de chedru, și sicriiul lui Dumnezeu e pus în mijloc de* ***piei*** *".* (2Sm 7,2).

Polată (<bg. *polata*) se folosește cu sensul „palat domnesc, împărătesc": *Și s-au dus portarii și au vestit în* ***polata*** *împăratului dinlontru.* (4Împ 7,11); *Pentru aceaea au luat Ioas, împăratul Iudei, toate ceale sfințite, care sfințise Iosafat și Ioran și Ohozie, părinții lui, împărații Iiudei, și care el dăruise, și tot argintul ce să putea afla în comoarăle bisericii Domnului și în* ***polata*** *împăratului și i-au trimis lui Hazail, împăratului Asiriii, și s-au depărtat de Ierusalim.* (4Împ 12,18); *Iară lui Hazail, împăratului Siriii, ce gătea războiu asupra lui Israil, trimite toate comoarăle bisericii și a* ***polății*** (4Împ rezum. cap.12)[397].

Rătez (<ucr. *retëzŭ*; mg. *retezs*) desemnează în mod obișnuit o „închizătoare primitivă, formată dintr-o limbă de lemn sau de metal, pentru uși sau ferestre": *Iară Poarta Peștilor o au zidit fiii Asnaa. Ei o au acoperit și i-au așezat stâlpii și încuietorile și* ***rătezele****; și lângă ei au zidit Marimuth, fiiul Uriei, fiiul lui Accus.* (Ne 3,3); *Și Poarta Veache o au zidit Ioiada, fiiul Fasea, și Mosolam, fiiul Vesodiei. Ei o au acoperit și i-au așezat stâlpii și încuietorile și rătezeale.* (3,6); *Rătezul ușii meale am deșchis iubitului mieu, iară el să abătuse și trecuse. Sufletul mieu s-au topit cât au grăit. Căutatu-l-am și nu l-am aflat, chematu-l-am și nu mi-au răspuns.* (Cânt 5,6)[398].

Socotit termen regional datorită originii maghiare[399], cuvântul ***târnaț*** (<mg. *tornác*) se actualizează cu sensul „prispă (închisă cu scândură asemenea unui cerdac)"; „foișor": *Și pridvor mai mare rătund, cu trei rânduri de pietri tăiate și cu un rându de chedru cioplit; ci și în* ***târnațul*** *casii Domnului dinlăuntru și în pridvorul casii.* (3Împ 7,12), putând însemna însă și „intrare", „ogradă": *Au trimis și au adus pre Ieremie din târnațul temniții și l-au dat lui Godolie, fiiului Ahicam, fiiului Safam, să între în casă și să lăcuiască întru norod.* (Ir 39,14); *Ci și a tuturor* ***târnaților*** *care gândise și a jilțurilor prinprejur, spre vistieriile casii Domnului și spre vistieriile celor sfinte* (1Par 28,12).

Trapezare/trepăzare (<gr. *trapezareíon*; cf. sl. *trapezari*) este întrebuințat frecvent în acest text, actualizând sensuri diferite: „sală de mese" – *Și, luând Samuil pre Saul și copilul lui, i-au dus în* ***trepăzare*** *și le-au dat loc în capul celor ce fusease chemați, că era ca la treizeci de oameni.* (1Sm 9,22); „casă", în sintagma ***trepăzarea fămeilor*** – *Și întrând la împăratul, orice poftea spre podoabă de lipsă lua și precum lor le plăcuse, togmite din* ***trepăzarea fămeilor*** *la cămara împăratului trecea.* (Est 2,13); „odaie situată la etaj sau la mansardă" – *Ci și cuiele le-au făcut de aur, așa cum fieștecare cui trăgea câte cinzeaci de sicli. Și* ***trepezeriile*** *le-au acoperit cu aur.* (2Par 3,9).

Zar (<mg. *zér*) desemnează un „mecanism de închidere a ușii, a unei porți etc.", „broască", „zăvor": *Toate cetățile era întărite cu ziduri înalte și cu porți și cu* ***zaruri****, afară de nenumărate orașe, care nu avea număr.* (2Lg 3,5); *Și au făcut Vethoronul din Sus și Vethoronul din Jos, cetăți zidite, având porți și răteaze și* ***zaruri*** (2Par 8,5). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 2Lg).

2.3.1.3.2. Îmbrăcăminte, textile

Brână (din *brâu*) „brâu", „cingătoare" este rar prezent în text: *Și pre cei încinși cu brâne țintate și cu mitre în capetele lor zugrăvite, chipul tuturor povățuitorilor, asămănarea fiilor Vavilonului și a pământului haldeilor în care au răsădit* (Iz 23,15); *Să nu țineți aur, nici argint, nici bani în brânele voastre* (Mt 10,9). Aceeași realitate este numită în alte locuri ***brâu*** (etimologie necunoscută[400]), în sintagma ***brâu de curea*** „cingătoare de piele", care devine interesantă prin sensul pe care îl are aici cuvântul ***curea***: *Iară Ioan avea văjmânt de peri de cămile și brâu de curea pre coapsele sale, iară hrana lui era lăcuste și miiare sălbatecă.* (Mt 3,4); *Și era Ioan îmbrăcat cu peri de cămilă și* ***brâu de curea*** *pre coapsăle lui și lăcuste și miiare sălbatecă mânca.* (Mc 1,6). Echivalarea sintagmei latinești *zona pellicia* trebuia să conducă, firesc, la **brâu de piele*. Cum lat. *pellis, -is* înseamnă și „obiect de piele tăbăcită", „curea", este explicabil de ce rezultatul traducerii este ***brâu de curea.***

Carvazin reprezintă încercarea traducătorului de a adapta lat. *carbasinus* „făcut din in fin; din pânză fin lucrată" în următorul context: *Și spânzura din toate părțile șetrile de față cerească și de carvazin și hiachinth, sprijinite cu funi de vison și de urșinic, carele cu verigi de elefant era împreunate și în stâlpi de marmure să răzima* (Est 1,6). Cuvântul nu este înregistrat în dicționarele limbii române.

Ceapsă (<mg. *csápaza*, srb. *čepac*) denumește un obiect vestimentar „bonetă purtată de fete sau numai de femei măritate": [*Va lua Domnul*] *Și oglindele și jolgiurile și* ***ceapsele*** *și haina cea supțire.* (Is 3,23).

---

[396] Alte opinii privind originea cuvântului la Al Ciorănescu, DER.

[397] Pentru alte ocurențe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[399] O discuție amplă în legătură cu sensurile cuvântului și cu răspândirea acestuia în diferite arii dialectale face Dragoș Șesan, *op. cit*, p. 187–188.

[400] Alte opinii privind originea cuvântului la Al Ciorănescu, DER.

Pentru a denumi realitatea numită în *Vulgata coccum* „stacojiu (culoare)"; fig. „stofă vopsită stacojiu"), traducătorii au împrumutat cuvântul şi l-au adaptat la sistemul limbii române în forma ***coc***: *Hiachint şi urşinic şi* ***coc*** *de doao ori întins şi visom, peri de capre* (Iş 25,4); *Face-vei şi zaveasă de hiachinth şi de porfiră şi* ***coc*** *de doao ori întins şi de vison răsucit, fulţuit şi cu frumoasă pestriţală ţăsut* (Iş 26,31); *Şi leamn de chedru şi issop şi coc de doao ori întins, preotul va arunca în para focului care mistuiaşte vaca*. (Nm 19,6); *Iară alta vie, cu lemnul de chedru şi* ***coc*** *şi isop îl va întinge în sângele paserei ceii jirtfite* (Pr 14,6); *Va lua lemnul cel de chedru şi isopul şi cocul şi paserea vie şi le va întinge toate în sângele paserii jârtfite şi în apele vii şi va stropi casa de şapte ori* (Pr 14,51)[401].

Cuvântul ***hiachint/hiachinth*** „ţesătură vopsită în culoarea stânjenelului" a rezultat în urma încercării traducătorilor de a adapta la sistemul limbii române lat. *hyacinthus, -ī*, prin una dintre forme cuvântul românesc rămânând mai aproape de etimon: *Şi aceastea sânt care trăbuie să luaţi: aur şi argint şi aramă,* (Iş 25,3)*/* ***Hiachint*** *şi urşinic şi coc de doao ori întins şi visom, peri de capre* (Iş 25,4)*; Iară cortul aşa-l vei face: zeace păretari de vison răsucit şi* ***hiachinth*** *şi de urşinic şi de coc de doao ori întins, pestriţă, fulţuite le vei face.* (Iş 26,1); *Face-vei şi zaveasă de* ***hiachinth*** *şi de porfiră şi coc de doao ori întins şi de vison răsucit, fulţuit şi cu frumoasă pestriţală ţăsut* (Iş 26,31).

Irhă, în varianta ***ir㠀*** (<mg. *irha*) „piele tăbăcită" intră în alcătuirea sintagmei *legătură de* ***ir㠀*** „curea de piele", numai că aici trimiterea este la cureaua de jug, în *Vulgata* fiind *quasi vinculum plaustri*: *Amar celor ce trageţi nedreptatea în funile deşertăciunii şi* ***ca*** *o legătură de* ***ir㠀***, *păcatul!* (Is 5,18). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Is).

Mohorât (de la *mohor*) se actualizează cu sensurile „care are culoarea de la roşu-cărămiziu până la roşu-vânăt", „stofă purpurie" şi „veşminte confecţionate din această stofă": *Stâlpii lui i-au făcut de argint, razimul de aur, suişul lui* ***mohorât****, cu jumătate dragoste l-au aşternut pentru featele Ierusalimului.* (Cânt 3,10); *Capul tău, ca Carmilul, şi cosiţele capului tău, ca* ***mohorâtul*** *împăratului legat într-u ceterne.* (Cânt 7,5); *Iară tu, jefuită, ce vei face când te vei îmbrăca cu mohorât. când vei fi împodobită cu baier de aur şi vei zugrăvi cu ştiviiu ochii tăi? În zădar te vei împodobi. Te-au urgisit iubitorii tăi, sufletul tău îl vor căuta.* (Ir 4,30).

Forma ***pantlică*** (<mg. *pántlika*) a cuvântului *panglică* este motivată de legătura pe care traducătorul a făcut-o cu etimonul şi este prezentă cu două ocurenţe în text: *Ceprăzi şi pantlice prin unghiurile contuşilor ovreaii să puie, ca să-şi aducă aminte de leagea lui Dumnezeu.* (Nm rezum. cap.15); *Grăiaşte fiilor Israil şi le vei zice să-ş facă prin unghiurile contoşilor, puind într-însele* ***pantlice*** *hiachinthine* (Nm 15,38).

Cuvântul ***pănură*** (<lat. *paenula*) „postav", (prin gn.) „ţesătură", „pânză" echivalează într-un context lat. *subtēmen, -inis* (care în sens restrâns înseamnă „bătătură", „urzelă", dar, în sens larg, desemnează orice „ţesătură", „pânză", „stofă"): *Aceasta iaste leagea bubelor, a văjmântului de lână şi de in, al pănurii şi al tortului şi a toată haina de piiale, cum trăbuie a să curăţi sau spurcată a să numi.* (Pr 13,59), în celălalt, lat. *pannus, -i* „bucată de stofă", „cârpă": *Şi ne-am făcut ca nişte necuraţi toţi noi şi ca* ***pănura*** *cei de lună toate dreptăţile noastre. Şi am căzut toţi ca frunza şi nedreptăţile noastre ca vântul ne-au dus pre noi.* (Is 64,6). Din cele două contexte rezultă că pentru traducători *pănura* era „ţesătură în sens larg".

Plaşcă (<sl. *plaštĭ* „mantie") şi uneori ***platoşă*** (cu origine incertă; cf. ger. *Platte*) se folosesc cu sensul „pelerină lungă"; „veşmânt lung", „mantie": *Şi, ieşind Iahil întru întâmpinarea Sisarii au zis către el: „Întră la mine, Domnul mieu, întră, nu te teame". Carele întrând în cortul ei şi acoperindu-se de la ea cu* ***plaşca*** (Jd 4,18); *„Şi, iarăşi, întinde-ţi – au zis – plaşca ta, cu care te acoperi, şi ţine cu amândoao mânile".* (Rt 3,15); *Carea văzind Ham, tatăl lui Hanaan, adecă ruşinea tâtâne-său a fi golit, au vestit la doi fraţi ai săi, afară.* (Fc 9,22)*/ Iară Sim şi Iafeth ş-au pus* ***platoşea*** *în umerile sale şi, mergând îndărăpt, au acoperit ruşinea tătâne-său.* (Fc 9,23); *Şi au zis către slugă: „Ce omu-i cela ce vine pre câmp întru întâmpinarea noastră?" Şi i-au zis: „Acesta este domnul mieu". Iară ea, luând degrabă* ***platoşea****. s-au acoperit*. (Fc 24,65).

Pocrovăţ/procovăţ (<sl. *pokrovecŭ*) se actualizează cu sensul „pătură care se pune sub şaua calului" în următorul context: *Procoveţul pre care va fi şezut* [omul căruia i să întâmplă curgerea săminţii – n.n.] *necurat va fi.* (Pr 15,9).

Potilat/pătilat (<mg. *potylolat*) desemnează o „pânză fină sau voal pe care, de obicei, îl poartă pe cap femeile tinere de la ţară ţi miresele": *Pătilat au făcut şi l-au vândut şi brâul l-au dat hananeului.* (Pl 31,24).

Cuvântul *potlog* (<bg. *podlog*), în varianta *plotoagă*, se actualizează cu sensul „petic, bucată de piele pentru cârpit": *Şi călţăminte foarte veachi care, spre arătarea vechirii, cu plotoage era cusute, îmbrăcaţi cu veşminte vechi şi pâinile care purta de merinde vârtoase era şi în dărăburi fărâmate* (Jos 9,5).

Specific ariei lingvistice a Transilvaniei este cuvântul ***prim/primură*** (<mg. *prém*) „bandă dintr-o ţesătruă ţesătură frumos lucrată sau din broderie, cu care se ornamentează unele veşminte pe margini", „bordură", „ceapraz": *Rătăcit-au orbii în uliţe, pângăritu-s-au în sânge, şi când nu putea au ţinut primurile sale.* (Tng 4,14). În alt context am înregistrat sinonimul acestui cuvânt, *ceapraz* (<tc. *çapraz*): *Ceprăzi şi pantlice prin unghiurile contuşilor ovreaii să puie, ca să-şi aducă aminte de leagea lui Dumnezeu.* (Nm rezum. cap.15).

În semn de doliu sau de pocăinţă ori din cauza sărăciei, oamenii se îmbrăcau cu *sac* (<lat. *saccus*) „veşmânt făcut din sac – pânză de fuior, de cânepă sau de buci din care se fac sacii": *Şi au zis David către Ioav şi către tot norodul care era cu el: „Rumpeţi-vă vejmintele şi vă încingeţ cu* ***saci*** *şi plângeţi la îngroparea lui Avner!" Iară împăratul David urma după cosciug.* (2Sm 3,31); *Şi au zis slugile sale: „Iată, am auzit că împăraţii casii lui Israil sânt milostivi. Să punem, dară,* ***saci*** *în coapsăle noastre şi funişoare în capetele noastre şi să ieşim la împăratul lui Israil, doară va mântui sufletele noastre".* (3Împ 20,31)*/ Încins au cu* ***saci*** *coapseale sale şi au pus funişoare în capetele sale şi au venit la împăratul lui Israil* (3Împ 21,32)[402].

Şolovar (<mg. *solovári*) are circulaţie regională şi poate însemna „ciorap gros de lână" sau (la pl. cu val. de sg.) „pantaloni strâmţi de pânză sau de lână" (vezi infra, **2.3.1.3.3.**). În toate contextele care urmează, cuvântul echivalează lat. *lumbāre, -is* „cingătoare în jurul şalelor", „brâu de in", un detaliu vestimentar specific preoţilor *Vechiului Testament*: *Precum şolovarii lui Ieremie ascunşi în Eufrate au putrezit, aşa jidovimea întâi de Domnul lipindu-să, pentru mândria şi închinarea de idoli de la Dânsul să leapădă şi toţi să vor răsipi* (Ir rezum. cap.13); *Aceastea zice Domnul către mine: „Mergi şi ia ţie şolovari de in, şi-i*

---

[401] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[402] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

vei pune pe coapsele tale, şi în apă nu-i vei băga". (Ir 13,1)/ *Şi mi-am luat* **şolovari** *după cuvântul Domnului şi i-am pus pre coapsele meale.* (Ir 13,2); *„Ia* **şolovarii** *carii i-ai avut, carii sânt înprejurul coapselor tale şi, sculându-te, mergi la Efrat şi-i ascunde acolo, în gaura pietrii"* (Ir 13,4); *Şi au fost după multe zile, au zis Domnul cătră mine: „Scoală, mergi la Evfrath şi ia de acolo* **şolovarii** *carii ţ-am poruncit să-i ascunzi acolo".* (Ir 13,6); *Şi m-am dus la Evfrath şi am săpat şi am scos* **şolovarii** *din locul unde-i ascunseasem. şi iată, putrăzise* **şolovarii** *aşa cât nici de o slujbă era.* (Ir 13,7); *Norodul acest rău, carii nu vreau a auzi cuvintele Meale şi umblă întru schimbarea inimii sale şi s-au dus după dumnezei streini, să le slujască şi să li să închine. Şi vor fi ca* **şolovarii** *aceştia, carii de nici o slujbă sânt.* (Ir 13,10)/ *Că, precum să lipesc* **şolovarii** *de coapsele omului, aşa am cleit Mie toată casa lui Israil şi toată casa Iudei – zice Domnul – ca să-M fie spre norod şi spre nume şi spre laudă şi spre slavă; şi n-au auzit».* (Ir 13,11).

Târsână (<sl. *trŭsina*) se actualizează cu sensul „ţesătură aspră din păr de capră, purtată de asceţi sau de călugări direct pe piele"; „ţesătură groasă (ca pânza de sac)": *Şi, rumpându-ş hainele, s-au îmbrăcat cu* **tărsână**, *tânguindu-ş fiiul multă vreame.* (Fc 37,34); *Şi spre ce va cădea ceva din mortăciunile lor spurca-să-va, şi vasul cel de lemn şi văjmântul şi pielea şi* **târsinile** (Pr 11,32).

Thănistră reprezintă încercarea traducătorului de a adapta lat. *theristrum*, – „văl", „veşmânt": *Carea, dezbrăcând hainele văduvirii, au luat* **thănistra** *şi, schimbând veşmintele, au şezut în despărţirea drumului carea duce în Thamna, pentru că au fost crescut Sela şi nu l-au fost dobândit bărbat.* (Fc 38,14). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române. În Ms.45, B1688 şi B1795 este *brobodelnic*, iar în Ms 4389 este *haine frumoase.*

2.3.1.3.3. Obiecte de podoabă

Baieră/baier (origine incertă; cf. lat. *bajulus*[403]) se actualizează în text cu sensul „salbă de bani", „colier": *Iară tu, jefuită, ce vei face când te vei îmbrăca cu mohorât, când vei fi împodobită cu* **baier de aur** *şi vei zugrăvi cu ştiviiu ochii tăi? În zădar te vei împodobi. Te-au urgisit iubitorii tăi, sufletul tău îl vor căuta.* (Ir 4,30); *Şi podoaba* **baierelor** *sale spre mândrie au pus şi chipurile urăciunilor sale şi a bozilor au făcut dintr-însul; pentru aceaea l-am dat lor spre necurăţie.* (Iz 7,20).

Covrig (<bg., rus. *kovrig*) are în textul analizat exclusiv sensul „brăţară" şi echivalează lat. *armilla, -ae* din *Vulgata*. Trebuie precizat că în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), lat. *armilla* este explicat „covrig de aur". Iată numai câteva dintre contextele în care apare cuvântul: *Şi după ce au beut cămilele, au scos omul cercei de aur trăgând doi sicli şi atâţa* **covriji** *trăgând zeace sicli.* (Fc 24,22); *Şi vâzind cerceii şi* **covrigii** *la mânile soru-sa şi auzind toate cuvintele vestindu-să: „Aceasta mi-au grăit omul!", au venit la om, carele sta lângă cămile şi aproape de fântâna apei.* (Fc 24,30); *Şi i-am acăţat cercei spre podoaba feţii ei şi* **covrigi** *am pus în mânile ei.* (Fc 24,47); *Pentru această pricină, aducem spre daruri Domnului fieştecarii ce am putut afla, aur în pradă: şolovari.* **covrigi de aur**, *ineale şi dreptariu şi* **murenule**, *ca să te rogi pentru noi Domnului.* (Nm 31,50)[404].

În ultimul context citat prezintă interes alte câteva cuvinte care numesc obiecte de podoabă. *Dreptariu* are aici sensul „brăţară de mâna dreaptă", după lat. *dextrale, -is*. Pentru formaţia diminutivală *dextrāliolum, -ī* „brăţăruşă" s-a preferat în alt loc traducerea prin sintagma **împodobirea** *braţului: Şi ş-au spălat trupul şi s-au uns cu mir de cel bun şi au teptânat cosiţa capului său şi ş-au pus mitră pre cap şi s-au înbrăcat cu vejmintele desfătării sale şi au tras încălţăminte picioarelor sale şi ş-au luat* **împodobirea** *braţului şi crini şi cercei şi ineale şi cu toate podoabele sale s-au împodobit.* (Idt 10,3). *Murenule* înseamnă „coliere" şi reprezintă adaptarea cuvântului lat. *muraenula, -ae*, care are atât sensul „murenă mică; peşte din Marea Mediterană, cu corpul alungit", cât şi sensul „colier". În altă parte, acelaşi cuvânt latinesc a fost echivalat prin ***linişor***, prin raportare la un nume de peşte, *linul*, diminutivat: *În zioa aceaea va lua Domnul podoaba încălţămintelor şi spilcele.* (Is 3,18)/ *Şi lanţurile de aur şi mărgealele şi covrigii de aur şi mitrele;* (Is 3,19)/ *Şi acelea şi* **şolovarii** *şi* **linişorii** *şi mirositoarele şi cerceii* (Is 3,20). ***Şolovari*** (vezi şi supra, **2.3.1.3.2.**) reprezintă, în Nm 31,50 (*Pentru această pricină, aducem spre daruri Domnului fieştecarii ce am putut afla, aur în pradă: şolovari, covrigi de aur, ineale şi dreptariu şi murenule, ca să te rogi pentru noi Domnului*), echivalarea lat. *periscelis, -idis* „colan deasupra gleznei", „podoabă de picior la femei", situaţie în care cuvântul românesc se îmbogăţeşte cu încă un sens, cu care se actualizează, echivalând acelaşi cuvânt latinesc, şi în versetul precedent, Is 3,20.

La prima atestare în acest text este cuvântul ***spelcă/spilcă*** (cf. srb. *spilka*, pn. *szpilka*, rus. *špilíka*), actualizat cu sensul „obiect de podoabă" sau poate numai „accesoriu care serveşte totdeauna la prins ceva", aici probabil în formă de semilună, pentru că echivalează cuvântul *lunulas* (lat. *lūnula, -ae* „podoabă feminească în formă de mică semilună") din *Vulgata*: *În zioa aceaea va lua Domnul podoaba încălţămintelor şi* ***spilcele*** (Is 3,18).

2.3.1.3.4. Alimente, bucătărie

Aluat (<*lat. *allevatum*) intră în sintagma ***fără aluat*** şi exprimă sensul „nedospit", echivalând *absque fermento* din *Vulgata*: *Iară când va aduce jârtva coaptă în cuptoriu, de făină pâni adecă* **fără aluat**, *stropite cu untdelemn şi plăcinte azime unse cu untdeleamn* (Pr 2,4); *De va fi aducerea ta din tigaie, de făină stropită cu untdeleamn şi* **fără aluat** (Pr 2,5); *Toată aducerea carea să aduce Domnului va fi* **fără aluat**, *nici ceva de aluat şi de miiare să arde întru jârtfirea Domnului.* (Pr 2,11).

Bucată (<lat. *bŭccata*) se foloseşte la singular cu sensul „hrană", „mâncare", după lat. *cibus, -ī*: *Iară fiii lui Israil au mâncat mană ani patruzăci, până au venit la pământul cel de lăcuit; cu această* **bucată** *s-au hrănit până când au agiuns la hotarâle pământului Hanaan.* (Iş 16,35); *Şi grăind împrotiva lui Dumnezeu şi a lui Moisi, au zis: „Căci ne-ai scos din Eghipt să murim în pustietate? Lipseaşte pânea, nu sânt ape, sufletul nostru s-au îngreţat de această* **bucată** *uşoară foarte"* (Nm 21,5); *Şi aşa făcea în toţ anii când, întorcându-se vreamea, să suia la bisearica Domnului şi aşea o întârâta, iară ea plângea şi nu prindea* **bucată**. (1Sm 1,7); *Şi era* **bucata** *lui Solomon, în toate zilele, treizeci de cori de frunte de făină şi şasezeci de cori de făină* (3 Împ 4,22).

Cu sensul „bucată", „parte dintr-un întreg" se foloseşte cuvântul ***dărab/dărăb*** (<mg. *darab*): *Iară berbecele îl vei tăia în* **dărăburi**; *şi spălând măruntaiele lui şi picioarele, le vei pune preste tăiatele cărnuri şi preste capul lui.* (Iş 29,17); *Şi trăgând de pre cel ce i să junghie piialea, cărnurile în* **dărăburi** *le vor tăia.* (Pr 1,6); *Şi aretele în* **dărăburi** *tăindu-l, capul lui şi mădulările*

[403] Vezi discuţia la Al Cirănescu, DER.

[404] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

şi grăsime o au ars în foc (Pr 8,20); *Şi jertva în* ***dărăburi*** *tâiată, cu capul şi cu fieştecare mădulări, au adus. Care toate pre oltariu le-au ars cu foc* (Pr 9,13); *Şi călţăminte foarte veachi care, spre arătarea vechirii, cu plotoage era cusute, îmbrăcaţi cu veşminte vechi şi pâinile care purta de merinde vârtoase era şi în* ***dărăburi*** *fărâmate* (Jos 9,5). Cuvântul este bază de derivare în ***dărăbuţ:*** *Şi limba necredinciosului Nicanor tăindu-o au poruncit prin* ***dărăbuţe*** *să se dea paserilor, iară mâna nebunului în prejma bisearicii să se spânzure.* (2Mac 15,33) şi în ***dărăburit****: limba lui cea blăstămătoare* ***dărăburită*** *paserilor dându-să* (2Mac rezum. cap.15), acesta din urmă presupunând existenţa verbului ***a dărăbura.***

Cuvântul ***făină*** intră în sintagma ***frunte de făină*** „făina cea mai curată" pentru a traduce lat. *simila , -ae* „cea mai curată făină de grâu, făină foarte albă": *Şi era bucata lui Solomon în toate zilele, treizeci de cori de* ***frunte*** *de* ***făină*** *şi şasezeci de cori de făină* (3 Împ 4,22). În latină există un cuvânt diferit pentru a desemna „făina cea mai aleasă", în timp ce în limba română se foloseşte sintagma în care intră cuvântul *frunte,* cu sensul „de calitate superioară", modalitate păstrată până astăzi pentru a numi realitatea în discuţie.

Cuvântul ***fiertură*** (din *fiert* + *-ură*), poate denumi orice fel de mâncare preparată prin fierbere sau orice fel de mâncare cu zeamă (ca şi azi în lumea rurală): *Ia-ţ armele tale, tulba şi arcul şi ieşi afară şi vânând ceva,* (Fc 27,3)*/ Fă-m dintr-însul* ***fiertură*** *precum ştii că-m place şi-m adă să mânc, şi să te blagoslovească sufletul mieu mai înainte de a muri".* (Fc 27,4), echivalând ceea ce în *Vulgata* este numit *pulmentum, -i* „mâncare cu carne tăiată felii". De asemenea, cu sau fără determinative, se foloseşte pentru a denumi un fel de mâncare specific celor săraci, „terci", traducând ceea ce în textul latinesc se numeşte *puls, pultis* „fiertură din făină de grâu sau de bob; mâncare a săracilor": *Pâne şi plăcintă şi* ***fiertură*** *de păsat nu veţ mânca din holdă până la zioa în care veţ aduce dintr-însa Dumnezeului vostru.* (Pr 23,14), unde prin ***păsat*** înţelegem „seminţe de mei, decorticate şi pisate nu prea mărunt"; *Şi au pus avrei sale urciorul cu vin şi vasul cu untul de lemn şi* ***fiertură*** *şi plăcinte şi pâni şi caşi şi au purces.* (Idt 10,5).

Sintagmele ***pâine azimă, pâine fără aluat*** şi ***plăcintă azimă, pogace azimă, pogace fără aluat, turtă fără aluat*** au o trăsătură de sens comună, „preparat din aluat nedospit", în *Vulgata* fiind *azymos panes/panes azymos*: *Şi au întrat Ghedeon şi au fiert un ied, şi dintr-o măsură de făină,* ***pâni azime*** *şi cămuri puind în corfă, şi zama cărnurilor puind-o în oală, le-au adus toate supt stăjer şi I le-au dat.* (Jd 6,19); *Căruie i-au zis îngerul Domnului: „Ia cărnurile şi* ***pânile azime*** *şi le pune pre acea piatră, şi zama o pune deasupra". Şi făcând aşa* (Jd 6,20)*/ Au întins îngerul Domnului vârful toiagului care ţinea în mână şi au atins cărnurile şi* ***pânile azime****; şi s-au suit foc din piatră şi cărnurile şi pânile azime le-au mistuit; iară îngerul Domnului s-au făcut nevăzut de la ochii lui.* (Jd 6,21); *lagana azyma* şi *panes absque fermento*: *Iară când va aduce jârtva coaptă în cuptoriu, de făină pâni, adecă fără aluat, stropite cu untdelemn şi* ***plăcinte azime*** *unse cu unt de leamn* (Pr 2,4); *De va fi aducerea pentru mulţămită, vor aduce* ***pâni fără aluat****, stropite cu untdeleamn şi* ***plăcinte azime****, unsă cu untdeleamn şi făina coaptă şi pânişoare unsă, cu mestecarea de untdeleamn stropite* (Pr 7,12).

Pentru a echivala sintagmele *laganum azymum, lagana absque fermento* şi *tortam(que) absque fermento,* traducătorii au recurs şi la sintagmele ***pogace azimă, pogace fără aluat*** şi ***turtă fără aluat:*** *Şi traiste cu pânile azime cu untdelemn stropite şi* ***pogacea fără aluat****, unsă cu untdelemn, şi gustările a fieştecărora,* (Nm 6,15); *Şi un picior fiert a berbeacelui şi o* ***turtă fără aluat*** *în traistă şi o* ***pogace azimă*** *şi le va da în mânile nazareului, după ce să va rade capul lui.* (Nm 6,19). ***Plăcintă*** (<lat. *placenta*)**,** ***pogace*** (cf. mg. *pogácsa,* ger. dialectal *Pogatsche,* srb. *pogača*)**,** ***turtă*** (<lat. *turta*) înseamnă aici, la modul general, „turtă".

Papă (<lat. *pappa*) desemnează o „mâncare nedefinită mai îndeaproape, preparată din mămăligă": *Şi au zis câtră ea Vooz: „Când va fi ceasul mâncării, vino aici, şi mâncă pâne şi întinge îmbucătura ta în oţăt". Şi au şezut la coastele săcerătorilor şi ş-au adunat papă şi au mâncat şi s-au săturat şi au luat rămăşiţă.* (Rt 2,14).

Turtuliţă (din *turtă* + *-uliţă*) echivalează lat. *crustula, -ae* „prăjitură": *Şi ia în mâna ta zeace pâni şi o turtuliţă şi un vas cu miere şi meargi la el, că el îţ va spune ce să va întâmpla pruncului acestuia".* (3Împ 14,3) şi este o creaţie lexicală pe care dicţionarele limbii române nu o înregistrează.

2.3.1.3.5. Viaţă **rurală**

Cuvântul ***boambă*** (etimologie necunoscută) se actualizează cu sensul regional „boabă de strugure": *Şi eu mai pe urmă m-am deşteptat, şi ca cel ce adună* ***boambe*** *după culegători.* (Ecz 33,16)*/ În blagoslovenia lui Dumnezeu şi eu am nădăjduit; şi ca cel ce culeage am umplut teascul.* (Ecz 33,17).

Ca şi în alte traduceri biblice[405], cuvântul ***bucium***[406] „trunchi de copac" se actualizează cu sens diferit de sensul actual: *Şi i-au lovit Iosue şi i-au ucis şi i-au spânzurat preste cinci* ***buciumi****; şi au fost spânzurat până sara.* (Jos 10,26).

Cuvântul ***căpuşă*** (etimologie nesigură; cf. alb. *këpushë*) se actualizează cu sensul „mugur" (prezent şi astăzi în vorbirea populară): *A doao zi întorcându-să, au aflat încolţită varga lui Aaron, în casa Levi; şi, înflându-să* ***căpuşile****. ieşise florile, carele, desfăcându-să frunzele, s-au făcut micdale.* (Nm 17,8).

Un calc semantic după lat. *coma, -ae* care înseamnă „păr, plete, coamă", iar fig. *frunziş, coroană* (a arborelui) a condus la îmbogăţirea cuvântului ***coamă*** cu sensul (despre pomi) „coroană": *Lemnul are nădeajde; de să va tăia, iarăşi înverzeaşte, şi ramurile lui odrăslesc.* (Iov 14,7)*/ De va îmbătrâni în pământ rădăcina lui şi în pulbere va muri trunchiul lui,* (Iov 14,8)*/ De mirosul apei va încolţi şi va face* ***coamă****, ca când dintâiu s-au sădit.* (Iov 14,9).

Curăţitură (din *curăţit* + *-ură*) se actualizează cu sensul „loc defrişat, curăţat de cioturi etc. pentru a putea fi arat sau locuit" în următorul context: *Câtră care Iosue au zis: „De eşti norod mult, suie-te în pădure şi-ţi taie* ***curăţituri*** *în pământul Ferezei şi Rafaim, că îngustă ţi-i moştenirea muntelui Efrem!"* (Jos 17,15).

Sensul cuvântului *curticea* (din *curte* + *-icea*) în contextul: *Obrazul lui, ca* ***curticealele*** *mireazmelor cusute de făcătorii de mir; buzele lui, crini ce strecură zmirna cea dintâi* (Cânt 5,13) este diferit de sensul actual. Traducătorul a găsit în *Vulgata* cuvântul

---

[405] Vezi V. Arvinte, ST.L.EX., p.47; N. Iacob, *Limbajul biblic,* II, p.237–238.

[406] Pentru etimologia cuvântului, vezi Al. Ciorănescu, DER.

areolae (lat. *āreola, -ae*), care înseamnă „curte mică", dar și „răzor". Contextul impunea, evident, selectarea cuvântului care în românește exprimă acest sens[407]. Opțiunea pentru cuvântul *curticea* a determinat îmbogățirea cuvântului cu un sens nou.

În același context, reținem și cuvântul ***cusute***, prin care traducătorul a echivalat participiul perfect (*consitae*) al verbului *conserō* „a semăna", „a planta", „a răsădi". Nu e exclus ca aceste devieri semantice să fie deliberate, deci să aibă fianlitate expresiv-estetică, fiind vorba desre o carte poetică prin excelență.

Grânar (din *grâne* + *-ar*) „hambar", cu puține ocurențe[408]: *Carii acum vor urma, să adune în grânari și tot grâul supt biruința lui Faraon să să strângă și să să ție prin cetăț* (Fc 41,35); *Și creștea în toate zilele foametea în tot pământul; și au deșchis Iosif toate* ***grânarile*** *și vindea eghipteanilor, că și pre ei îi supusească foametea.* (Fc 41,56), este concurat îndeosebi de cuvântul ***șură*** (<ger. dialectal *Schûr,* săs. *Schyren*): *Și au venit rodirea a șepte ani și, în znopi culease, holdele s-au adunat la* ***șurile*** *Eghipetului.* (Fc 41,47); *Blagoslovite* ***șurile*** *tale și blagoslovite rămășițăle tale.* (2Lg 28,5)*; După ce le-au închis cu ziduri, au pus în eale căpetenii și șuri de bucate, adecă de untdelemn și de vin.* (2Par 11,11); *Și au poruncit Ezehie să gătească* ***șuri*** *în casa Domnului* (2Par 31,11); *Și tot luda aducea zăciuiala grâului, a vinului, și a untului-de-lemn în* ***șuri***. (Ne 13,12)*/ Și am rânduit preste* ***șuri*** *pre Selemiam preotul și Sadoc scriitoriul și Fadaie din leviți, și lângă ei Hanan, fiiul Zahur, fiiul Mathaniei, că credincioși s-au aflat a fi și lor li s-au încredințat părțile fraților săi.* (Ne 13,13) și mai rar de ***jitniță*** (<sl. •*itĭnica*): *Căotați spre pasările ceriului, că nu samănă, nici seaceră, nici adună în* ***jitniță*** *și Tatăl vostru cel ceresc le paște. Au voi nu sânteț cu mult mai buni decât aceale?* (Mt 6,26); *Și au zis: «Aceasta voi face: strica-voi* ***jâtnițele*** *meale și mai mari le voi face. Și acolo voi aduna toate ceale ce mi s-au rodit și bunătețile meale* (Lc 12,18).

O familie lexicală bine reprezentată se dezvoltă pe baza verbului ***a îmblăti/a îmlăti*** (<sl. *mlatiti*) „a bate cerealele, plantele cu păstăi etc. cu îmblăciul pentru a scoate semințele"; (Fig.) „a sfărâma": *Că va petreace mâna Domnului în muntele acesta și să va* ***îmblăti*** *Moav supt el, precum să zdrobesc paiele în car.* (Is 25,10); *Iară pânea să va sfărâma, însă nu în veac îmblătind o va* ***îmblăti****, nici o va năcăji roata carului, nici cu unghile sale îl va sfăma*. (Is 28,28); *Eu te-am pus ca pre un car ce îmlățește. nou, ce are boturi firestruitori.* ***Îmlăti-vei*** *munți și vei sfărâma și dealurile ca pulberea le vei pune.* (Is 41,15).

De la verbul *a* ***îmblăti*** se formează substantivele ***îmblătiș*** (din *îmblăti*+ *-iș*) „bătutul grâului cu îmblăciul": ***Îm****blătișul mieu și fiii ariii meale, carele am auzit de la Domnul oastelor, Dumnezeul lui Israil, v-am vestit voao.* (Is 21,10) și ***îmblătitură/ îmlătitură*** (din *îmblătit* + *-ură*) „batere a cerealelor cu îmblăciul pentru a scoate semințele": *Și nu s-au lăsat lui Ioahaz din norod fără numai cinzeaci de călărești și zeace căruțe și zeace mii de pedestrași; că-i ucisease împăratul Asiriii și-i vânturase ca pulberea în* ***îmlătitura*** *ariii.* (4Împ 13,7). Cele două derivate nu sunt înregistrate în dicționarele limbii române.

Un sens neobișnuit dobândește cuvântul ***prostime*** (din *prost* + *-ime*) în următorul context: *Nu urî lucrurile ceale de osteneală și* ***prostimea*** *cea zidită de la Cel Preaînalt.* (Ecz 7,16), unde echivalează *rusticationem* din *Vulgata*. După lat. *rusticātiō, -ōnis* „munci câmpenești, agricultură", cuvântul românesc se îmbogățește cu acest sens.

Cuvântul *spic* (<lat. *spīcum*) se folosește cu sensul „ramură" (cf. lat. *spīca, -ae*; *spīcum, .-ī* „spic"; „smoc (la alte plante)" în următorul context: *Și am răspuns a doao oară și am zis către el: «Ce sânt aceale doao spice de maslini, care sânt lângă doao usne de aur, întru carele sânt împlătoarele ceale de aur?»* (Za 4,12).

Cuvântul ***toiag*** în sintagma *toiagul* ***pâinei/toiagul pânii*** devine simbolul pâinii care întreține viața[409]: *După ce voi frânge* ***toiagul pâinei*** *voastre, așa cum zeace muieri să coacă într-un cuptoriu pâni și să le facă la măsură. și veți mânca și nu vă veț sătura.* (Pr 26,26); *Și au zis către mine: „Fiiul omului, iată, Eu voiu zdrobi* ***toiagul pâinii*** *în Ierusalim și vor mânca pâine în măsură și în sângurătate, și apa în măsură și în strâmtoare vor bea* (Iz 4,16); *Eu, Domnul, am grăit. Când voiu trimite săgețile foametei ceale reale spre dânșii, care vor fi ucigătoare, și care voiu trimite, să vă răsipesc; și foamete voiu grămădi asupra voastră și voiu zdrobi întru voi* ***toiagul pâinii***. (Iz 5,16). În fiecare verset citat, sensul sintagmelor *frângerii/zdrobirii toiagului pâinii* este „lipsirea de pâine, flămânzirea celor ce au greșit în fața lui Dumnezeu".

După lat. *versus* „brazdă"; „linie, rând"; „vers", cuvântului ***vers*** i se poate atribui unul dintre sensurile „brazdă" sau „rând" în următorul context: *Și forma boilor era supt el și de zeace coți oricare dinlăuntru săpături, ca cu doao* ***vearsuri*** *troaca mării înprejura. Iară boii vărsați era.* (2Par 4,3).

2.3.1.3.6. Substanțe aromatice, mirodenii

Aromat (aici împrumutat din *Vulgata*, unde este forma *aromata*[410]), în forma de plural – ***aromate –***, desemnează, în general, „mirodeniile": *Și șezind să mânce pâne, au văzut niște izmailiteani călători vinind din Galaad, și cămilele lor purtând* ***aromate*** *și rășină și stactim în Eghipet.* (Fc 37,25).

Lat. *balsamum* „substanță aromată" și „arbust exotic din care se extrage substanța mirositoare cu același nume" a fost împrumutat și adaptat în forma ***valsam***: *Ca chinamomul și* ***valsamul*** *mirositoriu am dat miros; și ca smirna cea aleasă am dat dulceață de miros.* (Ecz 24,20)*/ Și ca* ***ș***toracul *și galvanul și ungula și guta și ca Livanul netăiat am aburit lăcașul mieu, și ca* ***valsamul*** *neamestecat mirosul mieu.* (Ecz 24,21). Prezența cuvântului în forma ***valsamon***: *Iuda și pământul lui Israil, aceia neguțătorii tăi în grâul cel dintâiu,* ***valsamon*** *și miere și untdelemn și rășină au pus în târgurile tale.* (Iz 27,17) ne conduce însă spre gr. *bálsamon*. De vreme ce în *Vulgata* este în acest loc *balsamum*, înseamnă că adaptarea s-a făcut aici sub influența greacă, explicabilă prin tradiția biblică românească, fără a exclude însă o posibilă influență din partea formei maghiare – *bál(z)samom.*

---

[407] În dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), cuvântul *areola* este explicat, firesc, „strat".

[408] Aceasta ar fi chiar prima atestare a cuvântului (cf. MDA, unde prima atestare este din 1891).

[409] Cf. DB, p.1300.

[410] În legătură cu originea acestui cuvânt s-au exprimat mai multe opinii, fiind pus, pe rând, în legătură cu etimon grecesc, slavon, latin sau propunându-se etimologie multiplă. Vezi, în acest sens, *ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I, p.397, unde se propune etimologie multiplă, și Dragoș Șesan, *op. cit.*, p.174, unde sunt actualizate opiniile exprimate în diferite surse.

Casia este un împrumut, în cazul acestei traduceri, din limba latină (cf. lat. *casia, -ae*; gr. *kasía*; sl. *kasija*) prin care este numită „scorţişoara": *Iară de* ***casie****, sicli cinci, sute în măsura jârtveanicului, de untdelemn, o măsură de him.* (Iş 30,24); *Smirnă şi stactii şi* ***casiia*** *din vejmintele Tale; din case de piluri din care Te-au desfătat* (Ps 44,9).

Sinonim cu ***casia*** este cuvântul ***chinamom*** (desemnând arborele şi mirodenia obţinută din coaja acestui arbore), împrumutat de traducători din *Vulgata* şi adaptat în această formă după lat. *cinnamōmum, cinnamum, -ī* „scorţişoară": *Zicând: „Ia-ţi mireasme de mirhă dintâi şi aleasă, cinci sute de sicli, şi de* ***chinamom*** *jumătate, adecă sicli doao sute cincizăci, aşijderea de calamim, sicli doaosute cincizăci.* (Iş 30,23); *Ca* ***chinamomul*** *şi valsamul mirositoriu am dat miros; şi ca smirna cea aleasă am dat dulceaţă de miros.* (Ecz 24,20). Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române în această formă, în schimb, în DA se înregistrează forma *cinamon*, cu varianta *cinam.*

Lat. *galbanum, -ī* „răşină extrasă din rădăcina plantei *Bubon galbanum* ce creşte în Syria, Persia şi Africa" a fost împrumutat şi adaptat în forma ***galvan***: *Şi au zis Domnul către Moisi: „Ia-ţi mireasme stactim şi onihim,* ***galvan*** *de bună mireazmă şi tămâie foarte luminoasă; de o măsură vor fi toate".* (Iş 30,34); *Şi ca ştoracul şi* ***galvanul*** *şi ungula şi guta şi ca Livanul netăiat am aburit lăcaşul mieu, şi ca valsamul neamestecat mirosul mieu.* (Ecz 24,21). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. Indice Iş).

Ir (<mg. *ír*) este numele unei „alifii pe care o prepară femeile la ţară din diferite grăsimi, plante etc, folosită ca medicament sau preparat cosmetic": *Că nice iarba, nice* ***irul*** *i-au vindecat, ci cu cuvântul Tău, Doamne, Cel ce vindecă toate.* (Înţ 16,12). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Înţ).

În forma de plural articulat, cu valoare substantivală, ***mirositoare*** dobândeşte sensul „parfumuri şi uleiuri mirositoare", după cuvântul *olfactōriola* din *Vulgata*; (*olfactōriolum, -i* „flaconaş cu parfum"): *Şi acelea şi şolovarii şi linişorii şi* ***mirositoarele*** *şi cerceii* [va lua Domnul] (Is 3,20).

Probleme au întâmpinat traducătorii la adaptarea cuvântului ***stacti/stactie*** (cf. lat. *stacta, -ae* şi *stactē, -ēs*) „ulei de mirt" şi „arbust ornamental cu frunze alungite, cu flori mici, albe şi parfumate", aşa cum se poate vedea în următoarele contexte: *Şi şezind să mânce pâne, au văzut nişte izmailiteani călători venind din Galaad, şi cămilele lor purtând aromate şi răşină şi stactim în Eghipet.* (Fc 37,25); *Deci Israil, tatăl lor, au zis către dânşii: „De-i aşa lipsă, faceţi ce vreaţi; luaţ din rodurile ceale mai bune a pământului în vasăle voastre şi duceţ omului daruri, puţăn de răşină şi de miare şi de ştoraţă şi de ştactis şi de terevithi şi de amigdale.* (Fc 43,11); *Şi au zis Domnul către Moisi: „Ia-ţi mireasme* ***stactim*** *şi onihim, galvan de bună mireazmă şi tămâie foarte luminoasă; de o măsură vor fi toate".* (Iş 30,34); *Legătură de* ***stactie*** *iubitul mieu mie, între ţâţele meale să va zăbovi* (Cânt 1,12).

Cu aceeaşi problemă s-au confruntat traducătorii în cazul cuvântului ***storax*** (cf. lat. *styrax, -acis*; *storax*) „răşină naturală, plăcut mirositoare, obţinută din coaja unor arbori exotici", rezultând, de asemenea, variante: *Deci Israil, tatăl lor, au zis către dânşii: „De-i aşa lipsă, faceţi ce vreaţi luaţ din rodurile ceale mai bune a pământului în vasăle voastre şi duceţ omului daruri, puţăn de răşină şi de miare şi de* ***ştoraţă*** *şi de ştactis şi de terevithi şi de amigdale.* (Fc 43,11); *Şi ca* ***ştoracul*** *şi galvanul şi ungula şi guta şi ca Livanul netăiat am aburit lăcaşul mieu, şi ca valsamul neamestecat mirosul mieu.* (Ecz 24,21). În ultimul verset citat remarcăm prezenţa unui alt împrumut, ***ungula*** (cf. lat. *ungula, -ae*) „balsam", „pomadă", „parfum", necesar pentru a numi o realitate prea puţin definită.

2.3.1.3.7. Pietre preţioase; metale preţioase

Pentru a denumi „ametistul", limba latină dispune de două forme: *amethistus, -ī* şi *amethistos*, cea de a doua păstrându-se neadaptată după etimonul grecesc. Formele folosite în textul de la 1760 sunt ***amethistos***: *În al triilea, ligurios, ahates şi* ***amethistos.*** (Iş 28,19) şi ***amathistos***: *În al triilea, ligurion, ahates şi* ***amathithos***; (Iş 39,12). În *Vulgata* este de fiecare dată *amethistus*, ceea ce ar fi trebuit să conducă fie la împrumutarea aceleiaşi forme, fie, în urma adaptării, chiar la forma *******amethist.* Preferinţa traducătorului pentru apropierea de etimonul grecesc ar putea veni, şi în acest caz (cf. supra, **2.3.1.3.6. – *valsamon***), din tradiţia biblică românească (Ms 45, B1688, Ms 4389 au aici *amethistos*).

Anthrax este prezent o singură dată în text, într-o sintagmă unde textul latinesc are *gemmula carbunculi*: *Piatră scumpă de* ***anthrax*** *spre podoabă de aur şi asămănarea musicilor în uspăţu de vin.* (Ecz 32,7). În latină *anthrax, -acis* nu are şi sensul „rubin", ceea ce înseamnă că traducătorul cunoştea cuvântul din alte traduceri biblice, unde fusese preluat direct din greacă sau prin filieră slavonă[411]. În alte locuri, unde *Vulgata* are *carbunculus, -i*, este preferat, firesc, împrumutul din latină, în forme care vorbesc despre dificultatea adaptării: *În al doilea,* ***carvuncul****, samfir şi iaspis* (Iş 28,18); *În al doilea,* ***corvuncul,*** *sanfir şi iaspis* (Iş 39,11); *În desfătările raiului lui Dumnezeu ai fost, toată piatra scumpă, acoperemântul tău: sardiul, topazionul, iaspisul, hrizolitul şi onixul şi verilul şi samfirul şi* ***cărvuncul*** *şi zmăragdul; aurul, lucrul podoabei tale. şi găurile tale, în zioa în carea te-ai zidit, s-au gătit.* (Iz 28,13).

Lat. *chrysolithos, -i* „topaz" a fost împrumutat de traducători şi adaptat în câteva feluri: *În al patrulea,* ***hrisolith,*** *onihin şi veril, închisă cu aur vor fi prin rândurile sale.* (Iş 28,20); *În al patrulea,* ***hrisolith,*** *onihin şi veril, împregiurate şi închise în aur prin rândurile sale.* (Iş 39,13); *Şi trupul lui ca* ***hrisolithul****, şi faţa lui ca faţa fulgerului, şi ochii lui ca fălinariul ce arde, şi nădrajii lui şi ceale din jos până la picioare ca faţa aramei ce arde, şi glasul cuvintelor lui, ca glasul mulţimei* (Dn 10,6); *Şi am văzut; şi iată patru roate lângă heruvimi, o roată lângă un heruvim, şi altă roată lângă alt heruvim, iară vedearea roatelor era ca vedearea pietrii de* ***hrisoliv****.* (Iz 10,9); *În desfătările raiului lui Dumnezeu ai fost, toată piatra scumpă, acoperemântul tău: sardiul, topazionul, iaspisul, hrizolitul şi onixul şi verilul şi samfirul şi cărvuncul şi zmăragdul;* (Iz 28,13). Se impune aici o precizare cu privire la informaţiile în legătură cu prima atestare a cuvântului: în MDA se face trimitere la DA ms.; în DA nu este înregistrat, în schimb, DÎLR îl înregistrează cu prima atestare în *Palia de la Orăştie.*

Iaspis este împrumutat din *Vulgata*, lat. *iaspis, -idis* desemnând o „piatră semipreţioasă din categoria cuarţului, netransparentă, de diferite culori" *În al doilea, carvuncul, samfir şi iaspis* (Iş 28,18); *În al doilea, corvuncul, sanfir şi iaspis* (Iş 39,11); *Şi voiu pune băştile tale* ***iaspin***[412] *şi porţile tale pietri cioplite şi toate hotarăle tale pre pietri dorite* (Is 54,12).

---

[411] Vezi V. Arvinte, ST.L.EX., p.35.

[412] Forma *iaspin* ar putea fi urmarea unei erori de grafie.

Cuvântul lat. *ligurius* sau *ligyrius* trebuia să conducă în traducere la forma **liguriu* sau *ligurie* (așa cum apare în *Palia de la Orăștie*), dar formele pe care le-am înregistrat în text sunt cele influențate de modelul grecesc: *În al triilea, ligurios, ahates și amethistos.* (Iș 28,19); *În al triilea,* ***ligurion****, ahates și amathithos* (Iș 39,12), poate și sub influența celuilalt cuvânt din context, care urmează modelul grecesc.

Aceeași realitate, „onix", este numită în mod diferit în traducerea de la 1760: *onix,* ***onihin****, onichim,* ***onihim****, onihinth.* În latină sunt două cuvinte, având valori morfologice diferite: *onyx, -ychis,* substantiv, „onix", „alabastru" și *onychinus,* adjectiv, „de culoarea unghiei[413]", „semănând cu onixul". În procesul traducerii valoarea morfologică s-a putut schimba, astfel încât din adjectivul latinesc a rezultat în limba română substantiv: *Pietri de onichim și mărgăritariu spre împodobirea efodului și a piepturelului* (Iș 25,7); *Și vei lua doao pietri de onihin și vei săpa într-însele numele fiilor Israil* (Iș 28,9); *Și au zis Domnul către Moisi: „Ia-ți mireasme stactim și* ***onihim****, galvan de bună mireazmă și tămâie foarte luminoasă; de o măsură vor fi toate.* (Iș 30,34); *Pietri onihinth și pietri scum pe spre înfrâmsățarea preste-umărariului și a piepturelului.* (Iș 35,9). ***Onix*** este prezent în text, o dată echivalând adjectivul latinesc: *Și aur ul pământului aceluia foarte bun iaste, acolo să găsește rubinul și peatra onixului* (Fc 2,12) – în latină *lapis onychinus,* a doua oară, substantivul *onyx* din *Vulgata: În desfătările raiului lui Dumnezeu ai fost, toată piatra scumpă, acoperemântul tău: sardiul, topazionul, iaspisul, hrizolitul și onixul și verilul și samfirul și cărvuncul și zmăragdul;* (Iz 28,13).

Ovriz reprezintă un împrumut din *Vulgata.* Lat. *obrizum* este explicat în dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I) „aur curat": *Și casa cea mai mare o au acoperit cu leamne de ceatină și leaspezi de aur, de* ***ovrizi*** *au înfipt preste tot. Și au scobit într-însa ramuri de finic și ca niște lănțureale între sineș împreunându-se.* (2Par 3,5).

Interesante prin soluțiile diferite de adaptare sunt cuvintele *sardiu,* care apare și în formele *sardios, sardie* și *topaz,* pe care îl întâlnim în formele *topazion* și *topazie. Sardiu, sardie, topazie* urmează firesc formele latinești: *sardius, -ii,* respectiv *topazius, -ii,* în timp ce *sardios* și *topazion* stau sub influența modelului grecesc: *Și vei pune într-însul patru rânduri de pietri: în rândul dintâi va fi piatra sardie și topazie și zmaragd.* (Iș 28,17); *Și au pus într-însu patru rânduri de pietri scumpe: în rândul dintâi era sardios, topazie, șmaragd* (Iș 39,10); *În desfătările raiului lui Dumnezeu ai fost, toată piatra scumpă, acoperemântul tău: sardiul, topazionul, iaspisul, hrizolitul și onixul și verilul și samfirul și cărvuncul și zmăragdul;* (Iz 28,13); *Nu i să va asămăna topaziia din Ethiopiia, nici unsori curate i să vor asămăna.* (Iov 28,19); *Pentru aceaea am iubit poruncile Tale preste aur și topazie* (Ps 118,127).

Veril (cf. lat. *berillus*) „smarald" reprezintă încercarea traducătorului de a adapta cuvântul din *Vulgata,* în condițiile în care, probabil, realitatea desemnată nu era cunoscută traducătorului: *În desfătările raiului lui Dumnezeu ai fost, toată piatra scumpă, acoperemântul tău: sardiul, topazionul, iaspisul, hrizolitul și onixul și* ***verilul*** *și samfirul și cărvuncul și zmăragdul; aurul, lucrul podoabei tale. și găurile tale, în zioa în carea te-ai zidit, s-au gătit.* (Iz 28,13); *În al patrulea, hrisolith, onihin și* ***veril****, închisă cu aur vor fi prin rândurile sale.* (Iș 28,20); *În al patrulea, hrisolith, onihin și* ***veril****, împregiurate și închise în aur prin rândurile sale.* (Iș 39,13).

2.3.1.4. Viața socială

2.3.1.4.1. Relații de rudenie, relații sociale, categorii sociale, **statut** social

Cuvântul ***avră*** „slujincă", „roabă" este împrumutat din *Vulgata* (cf. lat. *abra, -ae*) și cunoaște câteva ocurențe exclusiv în *Cartea lui Iudith: Voi veți sta la poartă într-această noapte, și eu voiu ieși cu avra mea.* (8,32); *Și au chemat avra sa și, pogorându-se în casa sa, au lepădat de la sâne târsina și s-au dezbrăcat de vejmintele văduvirii sale.* (10,2); *Iară Iudith rugându-se Domnului, au trecut prin porți, ea și avra ei.* (10,10); *Și au rămas în casa bărbatului său ani o sută cinci și au slobozit pre avra sa slobodă* (16,28); *Și au pus* ***avrei*** *sale urciorul cu vin și vasul cu untul de lemn și fiertură și plăcinte și pâni și cași și au purces.* (10,5).

Copil „copil nelegitim", folosit aici cu sensul „străin", „de alt neam" (așa cum se întâlnește și astăzi în unele zone din Transilvania și din Maramureș), echivalează cuvântul latinesc *spurius* „nelegitim, bastard" în următoarele contexte: *Și au ieșit un om copil din tabăra filisteilor, pe nume Goliath din Teth, înalt de șasă coți și o palmă.* (1Sm 17,4); *Și încă el grăind lor, s-au arătat omul acel* ***copil*** *suindu-să, pe nume Goliath, filisteu din Gheth, din tabăra filisteilor; și grăind el aceleaș cuvinte, au auzit David.* (1Sm 17,23).

Crescător (din *crește* + *-ător*) se folosește cu sensul „părinte adoptiv" în următorul context: *Carele au fost* ***crescătoriu*** *featei frăține-său, Edisei, carea, cu alt nume, să chema Esthir și amândoi părinții pierduse, frumoasă foarte și mândră cu fața. Și murind tată-său și mumă-sa, Mardoheul și-o luase față de suflet.* (Est 2,7). Este și cea dintâi atestare a acestui cuvânt (cf. Indice Est).

Cumnăție (din *cumnat* + *-ie*) intră în alcătuirea sintagmei *casa* ***cumnățiilor*** „familia": *Aceștia sânt numiți căpetenii în neamurile sale și în casa* ***cumnățiilor*** *sale s-au înmulțit foarte.* 4,38 (1Par) și în expresia verbală ***a se împreuna cu cumnăția***, cu sensul general „a se înrudi": *Rușinea unchiu-tău nu o vei dezvăli, nici te vei apropiia de muiarea lui, carea* ***cu cumnăție*** *ți* ***să împreună****.* (Pr 18,14); *Și au fost Iosafat găzdac și cinstit foarte și* ***cu cumnăție s-au*** *împreunat cu Ahav.* (2Par 18,1). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Pr). În aceeași familie lexicală intră adjectivul provenit din participiu, ***cumnățit*** „înrudit prin cumnăție": *Iosafat,* ***cumnățit*** *cu necuratul Ahav, luund fiiul lui Ioram fata lui Ahav, să suie cu el împrotiva Ramoth Galaad, patru sute de proroci mincinoși biruință făgăduindu-le.* (2Par rezum. cap.18). Cuvântul nu este înregistrat în DA, în schimb, verbul *a cumnăți* este, dar cu o atestare târzie (cf. **Indice** 2Par – **CUMNĂȚIT**).

Sintagma ***curvie de rudenie*** are sensul „incest" și echivalează lat. *incestus: Rușinea muierii tale și a featei ei nu vei dezvăli. Fata feciorului ei și fata featei ei nu o vei lua, ca să dezvălești ocara ei, că trupul ei sânt, și acea împreunare curvie de rudenie iaste.* (Pr 18,17).

În contextul: *Și au fost moștenirea lui oi șeapte mii și cămile trei mii și părechi de boi cinci sute și asine cinci sute și* ***familie*** *multă foarte. și era omul acela mare între toți răsăriteanii.* (Iov 1,3), cuvântul ***familie*** are sensul „slujitori", fiind un calc semantic după lat. *familia, -ae* care, pe lângă „familie", îi desemnează și pe „sclavii unei case".

Fiiu de făgăduință înseamnă „copil de suflet", „fiu adoptiv" în următorul context: *Moisii să naște, în apă aruncat și de acolo tras, de la mumă-sa doicit din porunca fetei lui Faraon, carea îl luase fiiu de făgăduință.* (Iș rezum. cap.2).

---

[413] V. Arvinte (ST.L.EX., p.36) explică modul cum s-a ajuns în greacă la denumirea *ónix* „unghie" pentru un cuvânt străin, de origine necunoscută. Asemănarea de culoare – albul strălucitor – între realitatea numită prin respectivul cuvânt străin și unghie a condus la această omonimie.

De la *frăţâne* cu sufixul *-ătate* se formează ***frăţânătate*** „frăţie", „frăţietate", cuvânt care este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Za): *Mai vrut-am a trimite la voi a înnoi* ***frăţinătatea*** *şi priiateniia, ca nu cumva streini să ne facem de cătră voi, că mult e vremi au trecut de când aţi trimis la noi.* (1Mac 12,10); *Şi le-am por uncit ca să vie şi pre la voi şi să vă strânştască şi să vă dea cărţile noastre despre înnoirea* ***frăţinătăţii*** *noastre.* (1Mac 12,17); *Şi am tăiat toiagul Mieu al doilea, care să chema Fune, ca să dezleg* ***frăţinătatea*** *între Iuda şi Israil.* (Za 11,14).

Mamzer înseamnă „cel născut din curvie", aşa cum rezultă din explicaţia pe care o găsim chiar în contextul în care apare cuvântul: *Nu va întra* ***mamzer****, adecă născut din curvie, în bisearica Domnului până la al zeacele neam.* (2Lg 23,2). Traducătorii au urmat cu fidelitate *Vulgata* (mai puţin *curvie* în loc de *curvă*, cum impunea modelul): *Non ingredietur* ***mamzer*** *hoc est de scorto natus.* Cuvântul nu este înregistrat în dicţionarele limbii române.

Maştehă (<sl. *maštecha*) „mamă vitregă" nu se întâlneşte decât o singură dată în următorul context, acolo unde în *Vulgata* este *noverca* „mamă vitregă": *Care va dormi cu* ***maştehă-sa*** *şi va dezvăli ocara tătâne-său, cu moarte să moară amândoi; sângele lor fie preste ei!* (Pr 20,11).

Muierotcă (din *muiere* + *-otcă*), ***muierotic*** (din *muiere* + *-otic*), ***muieratic/muieratec*** (din *muiere* + *-atic/-atec*) desemnează în acest text aceeaşi realitate: „sodomit", „homosexual", echivalând lat. *effēminātus*: *Ci şi* ***muierotci*** *au fost pre pământ şi au făcut toate urâciunile neamurilor, care le-au zdrobit Domnul înnaintea feaţii fiilor lui Israil.* (3Împ 14, 24); *Şi au luat pre* ***cei muierotci*** *de pe pământ şi au curăţit toate spurcăciunile idolilor, care făcuse părinţii lui* (3Împ 15,12); *Ci şi rămăşiţele* ***muierotcelor****, carii rămăsease în zilele lui Asa, tătâni-său, i-au dus de pre pământ.* (3Împ 22,47); *Şi au strâcat căscioarele* ***muieroticilor*** *care era în casa Domnului, pentru carele muiarile ţesea ca nişte căşcioare, grâng.* (4Împ 23,7); *Muri-va în vifor sufletul lor, şi viaţa lor între cei muieroteci.* (Iov 36,14); *Nu voiu cerceta preste featele voastre când vor curvi şi preste logoditele voastre când vor preacurvi, căci că ei cu curvele petrecea şi cu* ***cei muieratici*** *jârtvea, şi norodul, ce nu înţeleage, să va bate.* (Os 4,14); *Şi voiu da pruncii căpetenii lor, şi* ***cei muierateci*** *îi vor stăpâni.* (Is 3,4).

Nemernic (<sl. **naměrinŭ*) exprimă statutul celui „străin, pribeag, pripăşit", „venetic" (păstrat şi astăzi pe alocuri în Bucovina): *A şeaptea zioa sâmbeteai iaste, adecă odihna Domnului, Dumnezeului tău. Nu vei face într-însa ceva lucru şi fiiul tău şi fata ta, sluga şi slujnica, şi boul şi asinul şi tot dobitocul tău şi* ***nemearnicul*** *tău care iaste între porţile tale, ca să odihnească sluga ta şi slujnica ta* (2Lg 5,14); *Şi voi, dară, iubiţi* ***nemearnicii****, că şi voi aţi fost venetici în pământul Eghiptului* (2Lg 10,19); *De la* ***nimearnicul*** *şi veniticul vei ceare; cetăţanul şi rudenia a-i ceare îndărăpt nu vei avea puteare* (2Lg 15,3). Reţinem în ultimele două contexte coocurenţa celor două cuvinte sinonime, ***nemernic*** şi ***venetic*** (<gr. *venetikós*), nuanţarea în traducere fiind impusă de *Vulgata*, unde găsim sinonimele: *peregrīnus, -ī* „străin" şi *advena, -ae* „străin", „venit din altă parte". În aceeaşi serie sinonimică intră şi cuvântul ***venit*** (din participiul verbului *a veni*) „(om) care vine din altă parte, străin, pripăşit"; „nemernic"; „venetic": *Şi te vei ospăta înaintea Domnului, Dumnezeului tău, tu, fiiul tău şi fata ta, sluga ta şi slujnica ta şi levitul care iaste înlăuntrul porţilor tale,* ***venitul*** *şi săracul şi văduva carii zăbovească cu voi în locul care va aleage Domnul, Dumnezeul tău, ca să lăcuiască numele Lui acolo.* (2Lg 16,11); *Şi te vei ospăta în praznicul tău tu, fiiul tău şi fata ta, sluga ta şi slujnica şi levitul şi* ***venitul****, săracul şi văduva carii înlăuntrul porţilor tale sânt.* (2Lg 16,14) [414].

Slujnicuţă (din *slujnică* + *-uţă*) este la prima atestare în acest text (cf. Indice Est): *Şi deacă-şi rădicasă faţa şi arzând cu ochii îşi arătase urgiia pieptului, împărăteasa au căzut şi, schimbându-se faţa în păliciune, cel obosit spre* ***slujnicuţă*** *ş-au plecat capul.* (Est 15,10).

Soţietate (<lat. *societas, -atis*) se actualizează cu sensul „tovărăşie", „suită", echivalând lat. *comitātus, -ūs* „mulţime însoţitoare", „escortă", „suită": *Carele chemând pre Zavulon şi Nethali, s-au suit cu zeace mii de ostaşi, având pre Devora în* ***soţietatea*** *sa.* (Jd 4,10); *Şi au mers după ea bărbatul său, vrând a să împăca cu ea şi a o mângâia, şi a o aduce cu sine îndărăpt, având în* ***soţietate*** *un copil şi doi asini.* (Jd 19,3).

Soţ (<lat. *socius, -ii*) se întâlneşte cu sensurile „tovarăş", „nevastă", „soţie"; „fiecare dintre soţi", în funcţie de cuvântul latinesc pe care îl echivalează. Cu sensul „tovarăş" echivalează lat. *socius, -ii* „asociat", „părtaş", „tovarăş"[415]: *Şi, deacă-i dedease darurile, au urmat după* ***soţii*** *carii cu el era.* (Jd 3,18); *Şi Avimeleh au şezut în Ruma. Iară Zevul pre Gaal şi soţii lui i-au scos din cetate, nici i-au suferit într-însa a zăbovi.* (Jd 9,41); cu sensurile „nevastă", „soţie"; „fiecare dintre soţi" se foloseşte pentru a echivala cuvântul lat. *coniūx, -ugis* „soţie", „soţ": *Pentru ce ai zis că ţi-i sor, de o am luat mie* ***muiare*** [în *Vulgata – uxorem*]*? Acum, dară, iată-ţ* ***soţul*** [în *Vulgata – coniux*] *tău, ia-o şi mergi!"*[416] (Fc 12,19); *Şi i-au dat lui pre Valam* ***soţ*****.** *Carea,*

---

[414] Pentru alte ocurenţe ale cuvintelor ***nemernic, venetic, venit***, vezi *Indice.*

[415] Foarte rar echivalează lat. *collēga, -ae* „confrate", „camarad", „tovarăş": *Şi au zis omul către* ***soţul*** *său: „Veniţi şi să aruncăm soarte şi să ştim pentru ce iaste noao răotatea aceasta!" Şi au aruncat sorţi şi au căzut soartea pre Iona.* (Iona 1,7). În alte versiuni româneşti, în funcţie de izvorul după care s-a tradus (cf. Eugen Munteanu, *op. cit.*, p.235–239), în acest loc găsim: ***aproapele*** – Ms.45 şi B1688; ***soţiia*** – Ms.4389; ***vecinul*** – B1795. Aceeaşi echivalare se face în următorul context: *Şi batâr aşa de s-ar judeca omul cu Dumnezeu, precum să judecă fiiul omului cu* ***soţul*** *său.* (Iov 16,22). În B1688 şi în B1795, în acelaşi loc, este ***aproapele/de-aproapele***. În traducerea de la 1760, ***aproapele*** echivalează lat. *proximus* (vezi ocurenţele cuvântului *aproapele* în *Indice*) şi doar în mod excepţional lat. *amicus*: *Şi fieştecarele rău împrotiva* ***aproapelui*** *său să nu gândiţi întru inimile voastre şi jurământul mincinos să nu iubiţi, că toat e aceastea sânt carele am urât», zice Domnul.* (Za 8,17) – *Vulgata* este *contra amicum suum.* Cuvântul ***vecin*** se foloseşte mai rar ca echivalent al lat. *proximus*: *Şi au zis altul către* ***vecinul*** *său: „Veniţ să facem cărămiz şi să le ardem în foc".* (Fc 11,3) – în *Vulgata* este *ad proximum suum*; *Veniţ, dară, să ne pogorâm şi să amestecăm acolo limba lor, ca să nu audă fieştecarele glasul* ***vecinului*** *său".* (Fc 11,7) – în *Vulgata* este *vocem proximi sui*; *Căci că mai înainte de aceale zile sâmbriia oamenilor nu era, nici plata dobitoacelor era; nici celui ce întra, nici celui ce ieşea era pace pentru năcaz. Şi sloboziţi toţi oamenii, fieştecarele împrotiva* ***vecinului*** *său.* (Za 8,10) – în *Vulgata* este *contra proximum suum*; *Aceastea, dară, sânt cuvintele care veţi face: «Grăiţi adevărul fieştecarele cu* ***vecinu*** *său. Adevărul şi judecata păcii judecaţi în porţile voastre.* (Za 8,16) - în *Vulgata* este *cum proximo suo.* ***Vecin*** traduce, în mod firesc, şi lat. *vīcinus, -ī* „vecin": *Iară de iaste mai mic numărul să poată agiunge a mânca mielul, va lua pre* ***vecinul*** *său carele îi împreunat casii sale, după numărul sufletelor care să poată agiunge la mâncarea mielului* (Iş 12,4); în *Vulgata - adsumet vicinum suum*; *Pentru aceaea, aceastea zice Domnul: „Iată, Eu voiu da spre norodul acesta căderi şi vor cădea întru dânşii părinţii şi fiii împreună,* ***vecinul*** *şi* ***cel de aproape*** *vor peri".* (Ir 6,21); în acest verset, coocurenţa celor două cuvinte, ***vecinul*** şi ***cel de aproape***, este impusă de original, unde se află *vicinus et proximus.*

[416] Lat. *coniūx, -ugis* este echivalat prin ***soţ***, însemnând „soţie"; lat. *uxor, -ōris* „soţie" este consecvent tradus prin ***muiere/muiare***. *Iară Adam au cunoscut pre Eva,* ***muiare-sa*** *carea au zămislit şi au născut pre Cain, zicând: „Moştenit-am om prin Dumnezeu"* (Fc 4, 1); *Şi au cunoscut Cain pre* ***muiare*** *sa, carea au zămislit şi au născut pre Enoh; şi au zidit cetate şi au chemat numele ei din numele fiiului său, Enoh.* (Fc 4,17); *Satan, dobândind de la*

(Fc 30,4)/ *Întrând la dânsa bărbatul, au zămislit şi au născut fiiu.* (Fc 30,5); *Ţie ţi să cuvin toate averile lui şi trebuie să o iai* ***soţu*** [în *Vulgata – coniugem*]. (Tov 6,12)/ *Ceare-o, dară, de la tatâl ei şi ţi-o va da* ***muiare*** [în *Vulgata – uxorem*]". (Tov 6,13).

Cum în latină cuvântul *coniūx, -ugis* desemnează şi masculinul şi femininul, este explicabilă folosirea substantivului ***soţ*** cu sensul „soţie". Omonimia se rezolvă aici numai cu ajutorul contextului. Sintagma ***soţ de căsătorie*** traduce lat. *sociata coniugio*: *Carele întrebându-să de bărbaţii locului aceluia despre muiarea sa, au răspuns: „Sora mea este!", că să temea a mărturisi că i-ar fi* ***soţ de căsătorie****, gândind ca nu cumva să-l ucigă pentru frumseaţea ei.* (Fc 26,7).

Soţie se actualizează cu sensul „tovarăş", echivalând fie lat. *socius, -ii* „asociat", „părtaş", „tovarăş", fie lat. *comitātus, -ūs* „mulţime însoţitoare", „escortă", „suită" sau *sodālis, -is* „tovarăş", „camarad", „coleg". Contextele sunt în general concludente, sensul „tovarăş" fiind evident şi fără raportare la *Vulgata*: *Au zis: „Să meargem împreună şi ţ-oi fi soţie în drumul tău!"* (Fc 33,12); *Sculaţi-vă şi să meargem în Vithil, să facem acolo oltariu lui Dumnezeu, Carele m-au ascultat în zioa năcazului mieu şi au fost* ***soţie*** *călătoriii meale".* (Fc 35,3); *Şi împărţându-şi* ***soţiile****, au năvălit asupra lor noaptea şi i-au lovit şi i-au gonit până la Hova, carea iaste de-a stânga Damascului.* (Fc 14,15); *Şi o au slobozit pre ea şi doica ei şi sluga lui Avraam şi pre* ***soţiile*** *lui* (Fc 24,59); *Şi s-au întors Iosif în Eghipt cu fraţii săi şi cu toate* ***soţiile****, după ce au îngropat pre tată-său.* (Fc 50,14); *Răspuns-au Isav: „Rogu-te, încai din norodul care este cu mine să rămâie* ***soţii*** *drumului tău!"* (Fc 33,15); *S-au suit în muntele Selmon cu tot norodul său şi, luând săcurea, au tăiat ramul copaciului şi, puindu-l în umăr, purtându-l, au zis câtră* ***soţii****: „Ce mă vedeţi făcând, curând faceţi".* (Jd 9,48); *Şi au zis câtră tatăl: „Aceasta numai îm dăruiaşte, te rog, slobozi-mă ca doao* ***luni*** *să încungiur munţii, şi să-mi plâng verguria cu* ***soţiile*** *meale".* (Jd 11,37); *Căriia el i-au răspuns: „Meargi". Şi o au slobozită doao luni. Şi, ducându-să cu* ***soţiile*** *şi cu tovarişele sale, plângea verguria sa în munţi.* (Jd 11,38). În ultimul exemplu sunt coocurente două sinonime impuse de *Vulgata*, unde se află *sociis ac sodalibus*.

Spre deosebire de contextele de mai sus, concludente pentru sensul „tovarăş" al cuvântului ***soţie***, versetul care urmează: *Şi au zis Adam: „Muiarea carea miai dat* ***soţie***[417] *mi-au dat din pom şi am mâncat".* (Fc 3,12) favorizează decodarea celuilalt sens al cuvântului, „nevastă". Comparaţia cu textul-sursă, unde găsim lat. *sociam*, ne conduce însă din nou spre sensul „tovarăş", „însoţitor".

2.3.1.4.2. Meserii, locul exercitării lor, unelte

Sintagma ***bătătoriu cu ciocan*** „fierar" echivalează lat. *malleātor, -ōris* „ciocănar" (adjectivul *malleātus* „bătut cu ciocanul"): *Iară Sealla au născut pre Tuval-Cain, carele au fost bătătoriu* ***cu ciocan***[418] *şi faur în tot feliul de lucru de aramă şi de fier. Iară sora lui Tuval-Cain, Noema.* (Fc 4,22).

Bordei/bordeu (etimologie nesigură[419]) se foloseşte cu sensul „casă în care se practică prostituţia", „lupanar" şi echivalează de regulă lat. *prostibulum, -ī* sau lat. *lupānar, -āris* „bordel"[420]: *Nu da la bordeiu fata ta, să nu să spurce pământul şi să să umple de răutate.* (Pr 19,29); *De plata bordeului* (2Lg rezum. cap.23); *Nu vei da plata bordeiului, nici preţul cânelui în casa Domnului Dumnezeului tău* (2Lg 23,18)[421]; Credem că folosirea consecventă a cuvântului *bordei* cu acest sens a putut rezulta în urma unei etimologii populare. Remarcăm aici atestat pentru prima dată (cf. Indice Pr), şi sinonimul *lupanar* (<lat. *lupānar, -āris*), în forma ***lupănar***: *Curvă şi urâtă din lupănar nu-ş va lua muiere, nici lăsată de bărbat, că s-au sfinţit Dumnezeului său.* (Pr 21,7). În aceeaşi serie sinonimică intră sintagma *locul (cel) de* ***ruşine***, prin care traducătorul a echivalat lat. *prostibulum, -ī*, atunci când textul-sursă impunea nuanţarea exprimării, dată fiind coocurenţa cuvintelor *prostibulum, -ī* şi *lupānar, -āris*. În contextele care urmează, echivalarea s-a făcut la fel: *prostibulum, -ī* = *locul (cel) de ruşine* şi lat. *lupānar, -āris* = *bordei*: *Şi ţ-ai zidit bordeiu şi ţ-ai făcut* ***loc de ruşine*** *în toate ulişele.* (Iz 16,24); *Şi te voiu da în mâna lor şi vor strâca bordeiul tău şi vor prăpădi locul tău cel* ***de ruşine*** *şi te vor goli de veşmintele tale şi vor duce vasăle podoabei tale şi te vor lăsa goală şi plină de ocară.* (Iz 16,39).

Cuvântul ***brâglă*** (etimologie necunoscută) „vătală" este la prima atestare în acest text (cf. Indice 1Par): *Şi al treilea războiu au fost în Gov, asupra filisteilor, în care au lovit Adiodatul, fiiul Saltului, meşterul de multe feaţe, Vithlemiteanul, pre Goliath Ghetheul, a căruia mânunchiul sulitii era ca brăgla ţăsătorilor.* (2Sm 21,19); *Şi el au lovit omul eghipteanul, a căruia stat era de cinci coţi şi avea lance ca brâgla ţăsătorilor; şi s-au pogorât la el cu varga şi i-au apucat sulita carea o ţinea cu mâna şi l-au ucis cu sulita sa.* (1Par 11,23); *Şi alt războiu s-au făcut asupra filisteilor, în carele au lovit Adeodatul, fiiul lui Saltus Vithleemiteanul, pre fratele lui Goliat Ghetheului, a căruia lemnul sulitei era ca brâgla ţăsătorilor.* (1Par 20,5).

Bucătăriţă (din *bucătar* + *-iţă*) „bucătăreasă" apare în varianta ***bucătoriţă*** şi este atestat pentru prima dată (cf. Indice 1Sm) în următorul context: *Şi featele voastre şi le va face ungătoare şi* ***bucătoriţe*** *şi* ***pităriţe****.* (1Sm 9,13), alături de denumirile altor două meserii practicate de femei: ***ungătoare*** (din *unge* + *-ătoare*) „producătoare/vânzătoare de uleiuri, alifii" şi ***pităriţă*** (din *pitar* + *-iţă*) „pităreasă", „brutăreasă". Sufixul moţional *-iţă*, care formează cuvinte noi pentru a denumi agentul de gen feminin, a fost mult mai răspândit până în secolul al XIX-lea (cf., în Bucovina, ***învăţătoriţă***).

Căruţer/ căruţeriu (din *căruţă* + *-er*) „căruţaş", „vizitiu": *Şi s-au întâmplat de au aruncat săgeata în neştiut oarecare din norod şi au lovit pre împăratul lui Israil între cerbice şi între speate. Iară el au zis* ***căruţeriului*** *său: „Intoarce mâna ta şi mă scoate din şireag, că rănit sânt".* (2Par 18,33). Cuvântul nu este înregistrat în DA.

Dumnezeu slobozenie, loveaşte pre Iov cu bubă rea foarte, pre carele şi ***muierea*** *lui îl probozeaşte.* (Iov rezum. cap.2). Lat *fēmina, -ae* „femeie", „femelă", „parte femeiască" este echivalat prin ***femeie***: *Din toate jiviniile ceale curate ia câte şepte, bărbat şi fămeia, iară din jiviniile ceale necurate câte doao, bărbat şi* ***fămeia****.* (Fc 7,2); *Ci şi din paserile ceriului câte şepte, bărbat şi* ***fămeaie****, ca să ţie sămânţa preste faţa a tot pământul.* (Fc 7,3); *Iară de va naşte* ***fămeaie****, necurată va fi doao săptămâni după leagea cugerii lunatecii şi zile şasăzăci şi şasă va rămânea în sângele curăţii sale.* (Pr 12,5); *Care le va aduce înaintea Domnului şi să va ruga pentru dânsa, şi aşa să va curăţi de curgerea sângelui său. Aceasta iaste leage ceii ce naşte bărbat sau* ***fămeaie.*** (Pr 12,7). Pentru alte ocurenţe ale acestor cuvinte, vezi *Indice*.

[417] În alte variante româneşti este: ***Muiêrea*** *carea ai dat cu mine* – în Ms 45, B1688; ***Muiêrea*** *carea mi-o ai dat* – în Ms.4389; ***Muiarea*** *care mi-ai dat să fie cu mine* – în B1795.

[418] Soluţia este cvasiidentică în alte versiuni româneşti: *bătător de ciocan* –Ms.45 şi Ms.4389; *bătătoriu de ciocane* – B1688; *bătătoriu cu ciocane* – B1795.

[419] Vezi discuţia la Al. Ciorănescu, DER.

[420] La Grigore Maior, *ILV/ Lexicon*, II, *prostibulum* este explicat „casă de curvie".

[421] Vezi alte ocurenţe în *Indicele* aferent următoarelor cărţi biblice: Nm, 2Mac, Iz, Vr.

Coh (<mg. *koh*) „turnătorie", „topitorie" echivalează lat. *conflātōrium, -ii* „topitorie" şi prezintă o singură ocurenţă în contextul următor, fiind coocurent cu cuvântul ***cuptoriu***, prin care s-a tradus, firesc, *fornax, -ācis* „cuptor", „furnal": *Precum să cearcă în coh argintul şi în cuptoriu aurul, aşa să cearcă omul cu gura celui ce-l laudă. Inima necredinciosului cearcă ceale reale, iară inima dreaptă caută ştiinţa.* (Pl 27,21). Cuvântul este la prima atestare în acest tex (cf. **Indice** Pl).

Fulţăitoriu/fulţuitoriu (din *fălţui* + *-tor*) este „meşterul care brodează" (cf. lat. *plūmārius, -ii* „meşter care lucrează brocarte"): *Împreunându-şi soţie Ooliav, fiiul Ahisameh, de neamul Dan, carele şi el era ales meaşter de leamne şi de multe fealiuri de săpături şi* ***fulţăitoriu*** *din hiachinth, porfiră, mătasă şi din vison.* (Iş 38,23); *Pre amândoi i-au învăţat înţălepciune, să facă lucrurile măsariului, a împistritoriului şi a* ***fulţuitoriului****, de hiachinth şi porfir şi coc de doao ori întins şi de vison şi să le ţasă toate şi nouo fieştecarea să le găsască.* (Iş 35,35). Cu acest sens, cuvântul nu este înregistrat în DA.

Un element lexical specific zonei este ***fîrîz***, în varianta ***firez*** (<mg. *fürész*) „ferăstrău de mână": *Că legile noroadelor deşarte sânt, că lemnul din dumbravă îl taie, lucru de mâna meaşterului cu* ***firezu*** (Ir 10,3).

O interesantă familie lexicală, prin sensul pe care îl dobândesc cuvintele, se dezvoltă pe baza verbului ***a (se) grămădi***. Prin calc semantic după lat. *exstruō, -ere*, care înseamnă „a îngrămădi", dar şi „a ridica", „a construi", verbul ***a grămădi*** se îmbogăţeşte cu sensurile „a ridica"; „a construi"[422], aşa cum rezultă din următoarele contexte: *Ştiut să fie împăratului că jidovii carii s-au suit de la tine la noi au venit în Ierusalim, în cetatea cea împrotivă războitoare şi rea, carea o zidesc,* ***grămădindu***-*i zidurile şi părepţii împreunându-i.* (Ezr 4,12); *Cunoscut să fie împăratului că ne-am dus la ţânutul Iudeii, la casa Dumnezeului celui mare, carea să zideaşte cu piatră nepoleită şi leamne să pun prin părepţi, şi lucrul acela cu de-adinsul să grmădeaşte şi creaşte în mânile lor.* (Ezr 5,8); *Şi acest cuvânt ne-au răspuns, zicând: «Noi sântem slugile Dumnezeului ceriului şi a pământului şi zidim bisearica carea era grămădită mai înainte de aceşti mulţi ani şi carea împăratul lui Israil cel mare o zidise şi o*grămădise. (Ezr 5,11); *Iară bătrânii jidovilor zidea şi sporea, după prorociia lui Agghei proroculşi a lui Zaharie, fiiului Addon, şi au zidit şi* ***au*** *grămădit, poruncind Dumnezeul lui Israil şi poruncind Chirul şi Darie şi Artaxers, împăraţii pearsilor.* (Ezr 6,14). În aceeaşi familie lexicală intră ***grămădire*** (din *grămădi*) „construcţie", prin care traducătorii au echivalat lat. *structūra, -ae*, făcând legătura cu *structiō, -ōnis* „grămadă care se înalţă": *Şi, de să va afla cum că cu sfatul Chirului împărat au început grămădirea casii Domnului carea este în Ierusalim şi, de să pare domnului, împăratului nostru, să ne scrie despre aceastea*". (3Ezr 6,22), şi ***grămăditor*** (din *grămădi* + *-tor*) „constructor", „zidar", prin care s-a echivalat lat. *structor, -ōris*: *Şi le-au zis: „Cine poruncindu-vă, ziditi casa aceasta şi acoperemântul acesta şi toate cealeaalalte isprăviţi? Şi carii sânt* ***grămăditorii*** *carii zidesc aceastea?"* (3Ezr 6,4).

Hingher/hengheriu (<ger. *Henker*, prin intermediul săs. *Hoenger* sau al mg. *henger*) se actualizează cu sensul „călău", rezultat prin extensiune: *Şi au trimis Saul* ***hengheriu*** *să prindă pre David; carii văzând şireag de proroci prorocind şi pre Samuil stând preste ei, au fost şi într-înşii Duhul Domnului şi au început şi ei a proroci.* (1Sm 19,20).

Înălbitor/nălbitor (din *în-* + *albi* + *-tor*) „piuar"; „cel care curăţă hainele" (cf. lat. *fullō, -ōnis*) se regăseşte în sintagmele *iarba* ***nălbitorului*** (cf. lat. *herba fullonum*) „extract vegetal din care se prepară leşia pentru spălarea rufelor" (cf. Anania 2001, p.1207); „săpunariţă": *Şi cine va putea gândi zioa venirii Lui şi cine va sta a-L vedea? Că El, ca focul aprins şi ca iarba* ***nălbitoriului***. (Mal 3,2) şi ***calea ţarinii nălbitoriului*** (după lat. *via agri Fullonis*): *Şi au zis Domnul către Isaiia: „Leşi întru-ntâmpinarea lui Ahaz, tu şi cel rămas, Iasuv, fiiul tău, la sfârşitul ducerii apei scăldătoarei ceii din sus, în calea* ***ţarinii nălbitoriului***. (Is 7,3).

Îndreptar (din *în-* + *dreptar*[423]) se foloseşte aici cu sensul „cumpănă", „fir cu plumb": *Şi au cioplit heruvimi şi ramuri de finic şi scobituri foarte ivindu-să; şi le-au acoperit toate cu tăbli de aur, cu lucru în patru unghiuri după* ***îndreptariu***. (3Împ 6,35); *Şi o va stăpâni onocrotanul şi ariciul, ivis şi corbul vor lăcui într-însa. Şi să va întinde preste ea măsura, ca să se desfacă întru nimica şi* ***îndreptariul*** *spre pustiire.* (Is 34,11); *Meaşterul de lemn au întins* ***îndreptariul****, închipuitu-l-au în fireastău, făcutu-l-au în dungi şi l-au tras în strung. şi au făcut chip de om ca un om frumos ce lăcuiaşte în casă.* (Is 44,13).

Mănunchi/mânunchi (<lat. *manuclus*) se actualizează cu sensul „mâner al unei unelte, al unei arme", „plăsea": *Şi al treilea războiu au fost în Gov, asupra filisteilor, în care au lovit Adiodatul, fiiul Saltului, meşterul de multe feaţe, Viflemiteanul, pre Goliath Ghetheul, a căruia* ***mânunchiul*** *suliţii era ca brăgla ţăsătorilor.* (2Sm 21,19); *Aşea de vârtos, cât* ***mânunchiul*** *au întrat după fier în rană şi cu grasa untură s-au strâns; nici au scos sabia, ci aşea precum lovise o au lăsat în trup; şi numaidecât prin ascunseale şezutului firei gunoaiale au rupt afară.* (Jd 3,22).

Măsar (din *masă* + *-ar*, cf. ger. *Tischler*, mg. *asztalos*) se foloseşte cu sensul „tâmplar", „dulgher": *Pre amândoi i-au învăţat înţălepciune, să facă lucrurile* ***măsariului****, a împistritoriului şi a fulţuitoriului, de hiachinth şi porfir şi coc de doao ori întins şi de vison şi să le ţasă toate şi nouo fieştecarea să le găsască.* (Iş 35,35). Cu acelaşi sens se întrebuinţează sintagma ***meşter de lemn***: *Au nu Acesta e fiiul* ***meaşterului de lemn****? Au nu muma Lui să zice Maria şi fratele Lui Iacov şi Iosiv şi Simon şi Iuda?* (Mt 13,55); *Au nu Acesta e* ***meşterul de lemn****, fiiul Mariii, fratele lui Iacov şi a lui Iosif şi a Iudii şi a lui Simon? Au nu şi surorile Lui aici cu noi sânt?* (Mc 6,3).

Păsărit (din v. *păsări*) „vânătoare de păsări" echivalează lat. *aucupium, -ii* „vânătoare de păsări": *Fieştecare om dintre fiii lui Israil şi dintre veneticii carii nimernicesc la voi, de va prinde cu vânatul fiară sau pasere cu* ***păsăritul****, carele e slobod a le mânca, vearse sângele ei şi îl astupe cu pământ.* (Pr 17,13).

Lat. *pythōn, -ōnis* „prezicător", „ghicitor" a fost împrumutat de traducători şi adaptat în forma ***pithon***: *Şi au trecut pre fiiul său prin foc; şi au vrăjit şi au ţinut găcitori şi au făcut* ***pithoni*** *şi prorocitorii i-au înmulţit, ca să facă rău înnaintea Domnului şi să-L întărâte.* (4Împ 21,6); *Ci şi* ***pithoni*** *şi găcitori şi figurile idolilor şi necurăţiile şi urâciunile care fusease în pământul Iudii şi în Ierusalim le-au luat Iosie, ca să aşază cuvintele leagii care sânt scrise în cartea carea o au aflat Helchie preotul în bisearica Domnului.* (4Împ 23,24).

Portaş (din *poartă* + *-aş*) „portar": *Şi au aşezat, după rânduiala lui David, tătâni-său, slujbele preoţilor în slujbele sale şi leviţii în rândul său, să laude şi să slujască înnaintea preoţilor după leagile a fieştecăriia zi şi portaşii în împărţirile sale prin poartă şi*

---

[422] În sudul Moldovei circulă cuvântul şi cu sensul „a construi fără pretenţii" (*Şi-a* ***grămădit*** *şi el un bujdei de casă*).

[423] Cuvântul *dreptar* circulă în vorbirea populară chiar cu sensul pe care îl avem în vedere în continuare.

poartă, că așa poruncise David, omul lui Dumnezeu. (2Par 8,14). În dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), este înregistrat acest cuvânt ca echivalent semantic al latinescului *ianitor.* Alături de *portaș*[424], de altă mână, se notează *ușeriu.*

Cuvântul *rugină* (etimologie nesigură[425]) se actualizează atât cu sensul propriu, substanță brun-roșcată, sfărâmicioasă, formată prin oxidare pe obiecte de fier": *Ia* ***r****ugina din argint și va ieși vasul curat.* (Pl 25,4), cât și cu sensul figurat, după *rōbīgō, -inis* „rugină (crustă) a spiritului, formată prin inactivitate sau năravuri înrădăcinate": *Rugina care-i și necredința.* (Pl rezum. cap.25).

Cu sensul „preparat cosmetic din antimoniu și gogoși de ristic cu care se vopseau pleoapele și sprâncenele", cuvântul ***stibiu*** (<lat. *stibium*) este adaptat în forme diferite: ***stivie*** *– Și au venit Iehu în Iezrahil. Iară Iezavel auzând întrarea lui, și-au zugrăvit ochii cu* ***stivie*** *și ș-au împodobit capul și s-au uitat prin fereastă* (4Împ 9,30); ***știviiu*** *– „Iară tu, jefuită, ce vei face când te vei îmbrăca cu mohorât, când vei fi împodobită cu baier de aur și vei zugrăvi cu* ***știviiu*** *ochii tăi? În zădar te vei împodobi. Te-au urgisit iubitorii tăi, sufletul tău îl vor căuta.* (Ir 4,30); ***știvin*** *– Iară eu cu toată putearea mea am gătit ceale de lipsă casii Dumnezeului mieu: aur spre vase de aur și argint spre ceale de argint, aramă spre ceale de aramă, fier spre ceale de fier, leamne spre ceale de leamne și pietri de onihină și ca de* ***știvini*** *și de multe fealiuri de feațe și toată piatra scumpă și marmure Parium de prisosit.* (1Par 29,2). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 2Par – **STIBIU).**

Tașculă se actualizează în forma regională ***tăcșulă*** (din *tașcă*) „tașcă": *Și aducându-și aminte Tovie de cuvintele îngerului, au luat din tăcșula sa o parte de hicat și o au pus pe cărbuni vii.* (Tov 8,2) este la prima atestare în acest text (cf. Indice Tov).

La prima atestare în acest text (cf. Indice Iov) este și cuvântul ***vârșă*** (<sl. *vrъšije*) „unealtă de pescuit alcătuită dintr-un coș de formă lunguiață, din nuiele sau din sârmă, cu gura largă și întoarsă înăuntru în formă de pâlnie": *Au doară vei umplea vârșile cu pielea lui, grohota peștilor cu capul lui?* (Iov 40,26).

Cuvântul ***vâslitor*** (din *vâsli + -tor*) se actualizează în două forme, astăzi învechite: ***vâslător*** (din *vâsla + -tor*) *– Lăcuitorii Sidonului și a Aradiii au fost vâslătorii tăi; înțelepții tăi, Tirule, s-au făcut stăpânitorii tăi.* (Iz 27,8) și ***vânslători*** (din *vânsla + -tor*) *– În ape multe te-au adus vânslătorii tăi; vântul de la austru te-au zdrobit în inima mării.* (Iz 27,26).

Vopsitor (din *vopsi + -tor*) are aici sensul „cel care prepară minul și diverse pomezi", după lat. *pigmentārius, -ii* „vânzător de farduri, de cosmetice": *Și lângă el au zidit Eziil, fiiul Araiei, meșterul de aur; și lângă el au zidit Ananie, fiiul* ***văpsitoriului*** *Și au slobozit Ierusalimul până la zidul uliții ceii mai late.* (Ne 3,8)

2.3.1.4.3. Drept, comerț, **administrație**

A se biciului (<mg. *becsülni*) „a evalua"; „a aprecia": *De va făgădui pământul îndată de la anul începerii iuvileului, cât poate plăti, atâta să va* ***biciului.*** (Pr 27,17); *Iară de va vrea a răscumpăra pământul cel ce l-au fost făgăduit, va întoarce a cincea partea banilor ce* ***s-au biciuluit*** *și-l va stăpâni.* (Pr 27,19); *De multe fealiuri sânt priiatinii, ci priiatinul cel adevărat nu să poate destul* ***biciului.*** (Ecz rezum. cap.6) este specific ariei dialectale din care provin traducătorii și cunoaște prima atestare în acest text. În aceeași familie lexicală intră cuvântul ***biciuluit***[426] (din *biciului*), cu varianta ***biciulat*** (din *biciula*) „evaluare", „prețuire", actualizat cu valoare adjectivală**:** *De va vătăma cineva țarina sau viia și va slobozi dobitocul său să pască ceale streine, orice va fi mai bun în țarina sa sau în vie pentru paguba* ***biciuluită*** *va întoarce.* (Iș 22,5) și cu valoare substantivală: *Care de va vrea a o da cel ce o aduce, va da preste* ***biciulat*** *a cincea parte.* (Pr 27,13); *Deci de va vrea a o răscumpăra cel ce o au făgăduit, va da preste* ***biciuluit*** *a cincea parte și va avea casa.* (Pr 27,15); *Iară de va fi jivină necurată, o va răscumpăra care o au adus, după* ***biciuleatul*** *tău, și va da a cincea parte a prețului. De nu va vrea a o răscumpăra, să va vinde altuie, ori în cât va fi de la tine prețuit.* (Pr 27,27).

Cuvântul ***bir*** (<mg. *bér*) se folosește cu sensul „răsplătire", echivalând cuvântul *pensitātiō* „plată", „compensație" din textul latinesc: *Și le-au dat lor tată-său multe daruri de argint și de aur și* ***biruri*** *cu cetăți foarte întărite în Iiuda. Iară împărăția o au dat lui Ioram, pentru că era întâiu născut.* (2Par 21,3).

Blagă (<srb. *blago*) „bogăție", „bunăstare" este specific ariei dialectale din care provin traducătorii, fiind chiar la prima atestare (cf. **Indice** Fc) în textul pe care îl analizăm: *Isav, cu muierile și pruncii, de la fratele său, Iacov, pentru multă foarte amândurorblagă, să desparte.* (Fc rezum. cap.36); *Nici să lăsați ceva din averile voastre, că toată blaga Eghiptului a voastră va fi.* (Fc 45,20).

Specifică variantei juridico-administrative a limbii române literare vechi este sintagma *carte de* ***slobozenie*** „act de despărțire", „act de divorț": ***Carte de slobozenie*** *să îngăduiaște.* (2Lg rezum. cap.24); *De va lua omul muiare și o va avea și nu va afla har înaintea ochilor lui pentru ceva grozăvire, îi va scrii carte de slobozenie și o va da în mâna ei și o va slobozi din casa sa.* (2Lg 24,1); *Și acela încă o va urî și-i va da carte* ***de slobozenie*** *și o va slobozi din casa sa sau cu adevărat va muri* (2Lg 24,3); *Carii au zis: „Moisi au îngăduit a scrie carte de* ***slobozenie*** *și a o lăsa".* (Mc 10,4).

Sintagmele ***cartea birului*** (în *Vulgata – librum census*) și ***catastihul birului*** (în *Vulgata – in censu*) au același sens, „condica cu recensământul celor veniți din robie", lat. *census, -ūs* însemnând „recensământ". Modul cum este explicat cuvântul în dicționarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, I), *census, -ūs* „dare", „dobândă", „camătă" justifică prezența cuvântului *bir* în cele două sintagme din traducerea românească: *Iară Dumnezeu au dat în inima mea și am adunat pre cei mai-mari și sfatul și obștea să-i număr; și am aflat* ***cartea birului*** *celor ce să suise dintâi și s-au aflat scris într-însa.* (Ne 7,5); *Aceștia ș-au căutat scrisoarea sa în* ***catastihul birului*** *și nu o au aflat și s-au lepădat din preoție.* (Ne 7,64).

Sintagma ***cartea cumpărării*** „act de vânzare-cumpărare" se înscrie în aceeași variantă juridico-administrativă a limbii literare vechi: *Conocind Navohodonozor Ierusalimul, Ieremie, în curtea temniții pus, țarina în Anathoth, din porunca Domnului o cumpără de la unchiu-său și poruncește a să ține cartea* ***cumpărării*** (Ir rezum. cap.32); *Și am dat cartea moșiei*

---

[424] În MDA, *portaș* este înregistrat cu alt sens : „loc situat pe malul unei ape curgătoare unde se depozita lemnul tăiat în pădure și se construiau plute".
[425] Vezi discuția la Al. Ciorănescu, DER.
[426] Cu prima atestare într-un document din 1609 (cf. MDA).

lui Varuh, fiiul lui Neri, fiiului Maasie, în ochii lui Hananeil, unchiului mieu, în ochii martorilor carii era scrişi în cartea ***cumpărării*** *şi în ochii tuturor jidovilor carii şedea în curtea temniţii.* (Ir 32,12); *«Aceastea zice Domnul oastelor, Dumnezeul lui Israil: 'Ia cărţile aceastea, cartea* ***cumpărării*** *această însămnată, şi cartea aceasta, care-i deşchisă; şi le pune într-un vas de lut, să poată rămânea multe zile'».* (Ir 32,14).

Cămătarnic (din *cămătar* + *-nic*) „cămătar" este la prima atestare în acest text (cf. Indice Pl): *Bogatul săracilor porunceaşte, şi cel ce ia împrumut rob iaste* ***cămătarnicului***. (Pl 22,7); *Doi datornici era unui* ***cămătarnic***. *Unul era deatoriu cinci sute de denari, şi altul, cincizăci.* (Lc 7,41).

Tot la prima atestare în textul pe care îl analizăm (cf. Indice Pl) este verbul ***a (se) chezăşui/a se chizeşui*** (din *chezaş* + *-ui*): *Ia văjmântul celui ce* ***s-au chizeşuit*** *pentru cel strein; şi pentru cei dinnafară ia zălog de la el.* (Pl 20,16).

Cuvântul *comoară* (<sl. *komora* „tezaur public") intră în alcătuirea sintagmelor ***casa comorii*** „casa vistieriei" (cf. lat. *domo thesauri*; *thēsaurus, -ī* „comoară"; „vistierie"): *Şi va fi preot fiiul lui Aaron, cu leviţii în zăciuialele leviţilor, şi leviţii vor aduce a zecea parte din zeaciuirile sale în casa Dumnezelui nostru la vistierie, în casa* ***comorii***. (Ne 10,38) şi ***vistieriile comoarălor*** (cf. lat. *gāzophylacia thesauri*; *gāzophylacium, -ĭī* „sala tezaurului"): *Şi au numărat în zioa aceaea bărbaţi spre* ***vistieriile comoarălor*** *la gustări, la pârghe şi la zăciuiale, să le aducă înlăuntru printr-înşii căpeteniile cetăţii, în miros de mulţămita harurilor, preoţii şi leviţii.* (Ne 12,43).

Coriefă „unitate de măsură pentru capacitate" este rezultatul contopirii a două cuvinte din textul latinesc: *chori oephi*: *Mirţa şi măsura aseaminea şi de o măsură vor fi, să cuprinză a zeacea parte de* ***corivat*** *şi a zeacea parte de* ***coriefi***; *după măsura corii va fi dreaptă cumpăna lor.* (Iz 45,11). Din contopirea a două cuvinte, în textul latinesc fiind *chori batus*, a rezultat şi ***corivat*** „unitate de măsură pentru capacitate".

Cuvântul ***curător*** (din *cura* „a curge" + *-tor*) se foloseşte cu referire la bani, însemnând „în circulaţie", „oficial", după sintagma *monetae publicae* din *Vulgata*: *Carea auzind Avraam, au pus banii carii au poftit Efron, auzind feciorii lui Heth, sicle de argint patru sute,* ***bani*** *aleşi* ***curători.*** (Fc 23,16).

Datoraş/deatoraş (din *dator* + *-aş*) „creditor": *Elisseul, văduvei carea era împresurată de deatorii, untdelemn îi dobândeşte, cu carele să-ş plătească* ***deatoraşii*** (4Împ rezum. cap.4) şi este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 4Împ).

Dăjduitor (din *dăjdui* + *-tor*) „care plăteşte dajdie", „contribuabil" este, de asemenea, atestat mai întâi în acest text (cf. **Indice** Jd): *Iară după ce s-au întărit Israil, i-au făcut* ***dăjduitori*** *şi n-au vrut a-i ştearge.* (Jd 1,28); *Zavulon n-au ştears lăcuitorii lui Chetron şi Naalol, ci au lăcuit hananeul în mijlocul lui şi i s-au făcut* ***dăjduitoriu.*** (Jd 1,30); *Şi Nethali n-au şters lăcuitorii Vethsamis şi Vethanath; şi au lăcuit între hananeu, lăcuitoriul pământului, şi i-au fost lui vethsamineanii şi vethtaniteanii* ***dăjduitori.*** (Jd 1,33); *Şi au lăcuit în muntele Horis, care să înţăleage „căpăţinos", în Aialon şi Salivim. Şi s-au îngreoiat mâna casii lui Iosif şi s-au făcut* ***dăjduitor.*** (Jd 1,35); *Solomon mai multe cetăţi zideaşte; neamurile şi le face dăjduitoare şi corabie în Ofir trimiţând, mult aur priimeaşte.* (3Împ rezum. cap.9); *Acestora* ***fiii,*** *carii rămăsease pre pământ, adecă carii nu-i putuse dezrădăcina fiii lui Israil, i-au făcut Solomon* ***dăjduitori*** *până în zioa aceasta.* (3Împ 9,21)[427].

Didrahmă (<gr. *dídrahmon*) se foloseşte aici, prin extensiune, cu sensul „dare care se plătea în didrahmă (monedă cu valoarea de două drahme)": *Şi, venind în Capernaum, s-au apropiiat cei ce lua didrahma cătră Petru şi au zis lui: „Învăţătoriul vostru n-au plătit* ***didrahma***?" (Mt 17,23).

Găzdac (<mg. *gazdág*) „bogat", cu circulaţie în aria lingvistică din care provin traducătorii acestui text, se întrebuinţează de obicei cu referire la persoane[428]: *Şi au fost Iosafat* ***găzdac*** *şi cinstit foarte şi cu cumnăţie s-au împreunat cu Ahav.* (2Par 18,1); *Şi el, blagoslovit, au zis: „Eşti de la Domnul, fată, şi cea dintâiu milă cu cea de pre urmă ai învins, că n-ai urmat după tineri săraci sau* ***găzdaci***. (Rt 3,10). În aceeaşi familie lexicală intră cuvântul ***găzdăcie*** (din *găzdac* + *-ie*) „bogăţie", folosit aici, la plural, cu un sens concret: *Şi, întrând în Ierusalim cu multă petreacere şi* ***găzdăcii,*** *cămilele purtând mireazme şi aur mult foarte şi pietri scumpe, venit-au la împăratul Solomon şi au grăit toate care avea în inima sa.* (3Împ 10,2). În acest text este şi prima atestare a cuvântului (cf. **Indice** 3Împ – **GĂZDĂCIE).**

Gomor (cf. *gomor*, invariabil în *Vulgata*, după gr. *gomór*) „unitate de măsură pentru volum", explicat în Iş 16,35: *Iară* ***gomor*** *iaste a zecea parte de efi"; Acesta e cuvântul carele au poruncit Domnul: «Culeagă fieştecarele dintr-însul cât să-i agiungă de mâncat; un* ***gomor*** *prin fieştecare cap, după numărul sufletelor voastre, carele lăcuiesc în sălaş, aşea veţ lua»".* (Iş 16,16); *Şi au măsurat la măsura* ***gomor****, nici carele culesease mai mult i-au prisosit, nici carele mai puţin gătisă au găsit mai puţin, ce fieştecarele după cât putea mânca* ***au adunat.*** (Iş 16,18); *Şi au zis Moisi cătră Aaron: „Ia un vas şi pune acolo mană cât poate cuprinde* ***gomor*** *şi-l pune înaintea Domnului, a-l ţinea spre neamurile voastre* (16,33)[429]. Cuvântul este prezent în aceleaşi locuri în Ms.45, în B1688 şi în Ms.4389, dar nu este înregistrat în DA.

În aceeaşi situaţie[430] este ***hin*** (<lat. *hin*), prezent în text şi în varianta ***him*** „unitate de măsură pentru volum, însemnând 6,06 litri": *A zecea parte de făină cu untdelemn stropită, care să aibă măsură a patra parte* ***him****, şi vin spre gustare de aceeaş măsură într-un mile* (Iş 29,40); *Iară de casie, sicli cinci, sute în măsura jârtveaniculuі, de untdelemn, o măsură de* ***him.*** (Iş 30,24); *Şi gustările să vor aduce cu el, doao zăciuiri de făină stropite cu untdelemn, spre arderea Domnului şi miros bine priimit; şi gustarea vinului, a patra parte de* ***hin.*** (Pr 23,13); *Va aduce oricare va jârtfui junghearea jârtfă de făină, a zeacea parte de ef, stropită cu untdelemn care va avea măsura a patra parte de* ***hin*** (Nm 15,4)[431].

Hotărâş/hotarâş (din *hotărî* + *-âş*) „care se învecinează cu...": *Şi au deşteptat Domnul împrotiva lui Ioram duhul filisteilor şi al harapilor, carii sânt hotarâşi cu ethiopenii.* (2Par 21,16); *Lovit-au Iuda multe limbi* ***hotarâşe*** (1Mac rezum. cap.5). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. Indice 2Par).

---

[427] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[428] Într-un singur context l-am întâlnit folosit pentru a exprima o caracteristică a solului (cf. supra, **2.3.1.13.** – *pământul foarte găzdac şi ugeros*).

[429] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[430] Cuvântul este şi în B1688 adaptat în două feluri, *hin* şi *in* (cf. V. Arvinte, NORMELE (1688), p.LXXXVI, dar nu este înregistrat în DA.

[431] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice*.

Lot (<*ger. Lot*) exprimă sensul „unitate de măsură pentru greutăți, de circa 18 grame". Originea cuvântului favorizează încadrarea lui printre regionalisme: *Iezvivenov, care era din neamul Arafa, a căruia fierul suliței trăgea trei sute de loți, și era încins cu sabie noao, s-au sârguit a lovi pre David.* (2Sm 21,16).

Marfă este prezent și în forma ***marhă*** (<mg. *marha*), mai apropiată de etimon, și se actualizează atât cu sensul specific textelor vechi „vită cornută, mai ales bou sau vacă"; (Prin gn.) „animal domestic", „dobitoc": *Și au venit al doile an și i-au zis: „Nu om ascunde de domnul nostru că, sfârșindu-să banii,* ***marha*** *împreună s-au sfârșit. Nici ascuns este ție că, afară de trupuri și de pământuri, nimică avem.* (Fc 47,18), cât și cu sensul „sume de bani puse la păstrare", după lat. *dēpositum, -ī* „bun depus", „ceea ce se constituie în rezervă", în sintagma ***marfe puse***: *Atunci arhiereul au arătat aceastea a fi* ***marfe puse*** *și hrana văduvelor și a săracilor,* (2Mac 3,10); *Și preoții dinnaintea oltariului în odăjdii preoțești s-au aruncat și chema din ceriu pre Cel ce au pus leage pentru* ***marfele puse****, ca celor ce le pusease întregi să le păzască.* (2Mac 3,15).

Cuvântul ***moșie*** (din *moș + -ie*) se actualizează în acest text cu sensurile: „țară natală"; „loc de origine al cuiva" – *De învățătura lui Hristos în* ***moșiia*** *Lui să minunează, măcar că, pentru a lor necredință, puține minuni au făcut acolo.* (Mc rezum. cap.6); *Și ieșind de acolo, S-au dus la* ***moșiia*** *Sa; și urma după El ucenicii Săi.* (Mc 6,1); *Și le zicea Isus „Că nu e prorocul fără cinste, fără în* ***moșiia*** *sa și în casa sa și în rudeniia sa".* (Mc 6,4); *Că însuș Isus au mărturisit că prorocul în* ***moșiia*** *sa cinste nu are.* (In 4,44); „moștenire" – *Iară lucrătorii au zis între sineș: «Acesta e moșteanul, veniți să-l ucidem și a noastră va fi* ***moșiia****».* (Mc12,7); „țarină", „ogor" – *Și au venit în cetatea Samariei, carea să zice Sihar, aproape de* ***moșiia*** *carea au dat Iacov lui Iosif, fiiului său.* (In 4,5).

În aceeași familie lexicală intră ***moșiuță*** (din *moșie + -uță*), echivalând lat. *possessiuncula, -ae* „mică proprietate, formă diminutivală fiind, cum se vede, impusă de textul latinesc: *De-ș va vinde fratele tău, lipsit fiind,* ***moșiuța*** *sa și de va vrea vecinul lui, va putea răscumpăra ce-au vândut el.* (Pr 25,25). Cuvântul este în acest text la prima atestare (cf. **Indice** Pr).

Sintagma ***nașterea (cea) dintâi*** traduce lat. *prīmōgenita, -ōrum* „dreptul de primogenitură", „dreptul primului născut": *Lui Isaac, rugându-să pentru stearpa muiarea sa, i să nasc gemenii Isav și Iacov, a cărora cel mai mare vinde celui mai mic* ***nașterea dintâi.*** (Fc rezum. cap.25); *Căruia au zis Iacov: „Vinde-m* ***nașterea*** *ta cea* ***dintâi****!"* (Fc 25,31)/ *El au răspuns : „Iată, moriu! Ce-m va folosi mie* ***nașterea dintâie****?"* (Fc 25,32)/ *Zis-au Iacov: „Joară-m, dară!" Și s-au jurat lui Isav și i-au vândut* ***nașterea dintâiu*** (Fc 25,33)/ *Și așa, luând pânea și mâncarea de linte, au mâncat și au beut și s-au dus, puțin socotind că vânduse* ***nașterea dintâi****.* (Fc 25,34)[432].

Sintagma ***numărător de bani*** „zarafi care schimbau bani, în templu, celor veniți din diaspora" traduce lat. *nummulārius, -iī* „zaraf", „agent de schimb": *Și au întrat Isus în beseareca lui Dumnezău și scotea pre toți cei ce vindea și cumpăra în beserecă și measele* ***numărătorilor de bani*** *și scaunile celor ce vindea porumbi le-au răsturnat.* (Mt 21,12); *Și au venit în Ierusalim și întrând în beserecă, au început a scoate pre cei ce vindea și cumpăra în beserecă. și measele* ***numărătorilor de bani*** *și scaunele celor ce vindea porumbi le-au răsturnat.* (Mc 11,15).

Specific ariei lingvistice din care provin traducătorii textului este cuvântul ***oștează*** (<mg. *hóstád*), care se actualizează cu mai multe sensuri foarte apropiate: „cartier situat la marginea unui oraș", „suburbie"; (la pl.) „grup izolat de case la marginea satului": *Din via Sodomului, viia lor, și din* ***oșteazele*** *Gomorului strugurul lor, strugur de fiere, struguri amară foarte.* (2Lg 32,32); *Ci în locul lor s-au rânduit fiii lui Iosif, în doao neamuri despărțiți, Manasse și Efrem. Nici au luat leviții altă în pământ parte, fără numai cetăți de lăcuit și* ***oșteazele*** *lor, spre hrana dobitoacelor și a vitelor sale.* (Jos 14,4); *Leviților să însămnează cetăți patruzăci și opt, cu* ***oșteazele****.* (Jos rezum. cap.21); *Și au dat fiii lui Israil leviților cetățile și* ***oșteazele*** *lor, precum poruncise Domnul prin mâna lui Moisi, fieștecăruia cu soarte dându-le.* (Jos 21,8)[433]. Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. Indice 2Lg).

Cuvântul *obolus, -ī* „monedă grecească (a șasea parte dintr-o drahmă)"; „măsură de greutate" din *Vulgata* a fost adaptat de traducător în forma ***ovul*** *Iară siclul doaozeci de* ***ovuli*** *va avea; iară doaozeci de sidi și doaozeci și cinci de sidi o mna fac.* (Iz 45,12).

Pentru a respecta distincția care se face în *Vulgata* între *vīcus, -ī* „sat" și *vīculus -ī*, „sătuc", traducătorii folosesc alături de cuvântul ***sat*** (<lat. *fossatum* „șanț"; cf. alb. *fshat*[434]) derivatul diminutival ***sătișor*** (din *sat + -ișor*): *Și Novi s-au dus și au apucat Canath cu* ***sătișoarele*** *sale și o au chemat numele său Novi.* (Nm 32,42); *Accaron, cu satele și sătișoarele lor.* (Jos 15,45); *Azotul, cu* ***satele*** *și cu sătișoarele sale; Gaza, cu satele și cu sătișoarele sale, până la răpegiunea Eghiptului și Marea Mare, hotarul lui.* (Jos 15,47); *Și au fost moștenirea lui Manasse în Isahar și în Asir, Vethsan și satele ei și Ievlaam cu satele sale și lăcuitorii Dor cu orașele sale și lăcuitorii Endor cu* ***sătișoarele*** *sale și lăcuitorii Maghedo cu* ***sătișoarele*** *sale și a triia parte din cetatea Nofet.* (Jos 17,11). Cuvântul ***sătișor*** este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Nm).

În contextul: *Și noroadele pământului carii aduc negoțuri și toate ceale spre slujbă în zioa sâmbetei să vânze, nu vom lua de la ei sâmbăta și în zioa cea sfințită și vom slobozi anul al șaptelea și* ***scoaterea*** *a toată mâna.* (Ne 10,31), cuvântul ***scoaterea*** dobândește sensul „percepere de dări", după lat. *exactiō, -ōnis* „scoatere cu forța", „izgonire"; „încasare de bani", „percepere a dărilor".

Cuvântul ***sfârtai/sfărtai*** (din *s- + fârtai* „prin apropiere de sfert") este specific ariei dialectale din care provin traducătorii: *Sicriul de leamne se tim împreunat, a căruia lungime să aibă de al treilea cot, lățimea, de al doilea cot, înălțimea, de un cot și un* ***sfărtaiu****.* (Iș 25,10).

Toparhie (cf. lat. *toparchia, -ae*) „conducere a unui ținut" se înregistrează o singură dată în text[435]: *Și au poftit Ionathan de la împăratul să scutească Iudeea și trei* ***toparhii*** *și Samaria și hotarele ei, și au făgăduit trei sute de talanți.* (1Mac 11,28).

Cuvântul ***țăran/țărean*** (din *țară + -an/-ean*) se actualizează cu sensul „locuitor al unei țări", sens pe care nu știm să îl mai păstreze astăzi: *Mai pre urmă, spre perirea sa închis fiind de la Areta, tiranul harapilor, fujind din cetate în cetate, tuturor urât ca un călcătoriu de legi și urgisit ca vrăjmașul țărâi și a țăreanilor, în Eghipt s-au lepădat.* (2Mac 5,8).

Pentru a reda sensul exprimat prin lat. *homicida, -ae*, traducătorul a optat într-un singur loc pentru traducerea cuvântului a cărui structură este suficient de transparentă, rezultând sintagma ***cei ucigași de oameni*** „asasini": *Cum s-au făcut curvă*

---

[432] Pentru alte ocurențe ale sintagmei, vezi *Indice*, sub titlul **NAȘTERE**.

[433] Pentru alte ocurențe ale cuvântului, vezi *Indice*.

[434] În legătură cu originea îndoielnică a cuvântului, vezi Al. Ciorănescu, DER.

[435] Cuvântul nu este înregistrat în MDA, în schimb se regăsește substantivul *toparh* „principe", cu precizarea „grecism învechit"

cetatea cea credincioasă, plină de judecată? Dreptatea au lăcuit într-însa, iară acum, ***cei ucigaşi de oameni!*** (Is 1,21). În celelalte locuri, echivalarea cuvântului latinesc s-a făcut simplu prin cuvântul ***ucigaş*** (din prez. ind. *ucig + -aş*): *Aceasta va fi leagea* ***ucigaşului*** *ce fuge, a căruia viiaţa trebuie să să ţie, care va lovi pre aproapele său neştiind şi carele ieri şi alaltăieri nici o mânie împrotiva lui a fi avut să arată* (2Lg 19,4); *„Au nu ştiţi că au trimis fiiul* ***ucigaşului*** *aici, să mi să taie capul? Vedeţi, dară, când va veni solul închideţi uşa şi nu-l lăsaţi a întra. Că iată, sunetul picioarelor domnului lui după el iaste".* (4Împ 6,32); *Cel ce trage ceva de la tată-său şi de la mumă-sa şi zice aceasta a nu fi păcat, părtaşu* ***ucigaşului*** *iaste.* (Pl 28,24)[436].

Cuvântul lat. *batus* (*batos*), *-ī* a fost împrumutat şi adaptat în două feluri, ***vat*** şi ***vatos*** „măsură pentru lichide la evrei", respectând numai uneori variaţia formelor din textul original. Numărul forme din traducerea românească este sporit din cauza nesiguranţei manifestate de traducători în formarea pluralului *Şi măsura untului-de-lemn, un* ***vatos*** [în *Vulgata – batus*] *de untdelemn a zeacea parte dintr-un cori iaste, şi zeace* ***vati*** [în *Vulgata – bati*] *un cori fac; că zeace* ***vati*** [în *Vulgata – bati*] *umplu corul.* (Iz 45,14); *Iară grosimea vasului era de trei loţi şi uzna lui ca uzna păharului şi ca foaia răvărsatului crin, doao mii de* ***vaturi*** [în Vulgata – *batos*] *cuprindea.* (3Împ 7,26); *Şi au făcut zeace vase de aramă; patruzeaci de* ***vaturi*** [în *Vulgata - batos*] *cuprindea un vas şi era de patru coţi şi fieştecare vas pre fieştecare unghiuri, adecă pre zeace temeiuri au pus.* (3Împ 7,38); *Până la tălanţi de argint o sută, şi până la cori de grâu o sută, şi până la* ***vatosi*** [în *Vulgata – batos*] *de vin o sută, şi până la* ***vatos*** [în *Vulgata – batos*] *de untdeleamn o sută, iară sarea fără măsură.* (Ezr 7,22).

2.3.1.4.4. Ranguri, funcţii

Cezar apare exclusiv în varianta ***chesariu*** (<lat. *Caesar, -aris*) poate desemna, printr-o extensiune semantică bazată pe antonomază, orice împărat roman. Cu acest sens se actualizează cuvântul în toate contextele în care apare în textul pe care îl analizăm[437]: *Şi de atunci căuta Pilat a-L slobozi. Iară jidovii striga, zicând: „De sloboz pre acesta, nu eşti priiatin* ***chesariului.*** *Că tot cel ce să face pre sine împărat să împrotiveaşte* ***chesariului****".* (In 19,12); *Iară ei striga: „Ie-L, ie-L, răstigneaşte-L!". Zis-au lor Pilat: „Pre* ***împăratul*** *vostru voi răstigni?" Răspuns-au arhiereii: „Nu avem* ***împărat****, fără* ***chesariul****".* (In 19,15). Remarcăm în aceste exemple distincţia care se stabileşte între *împărat* în general şi *chesar*, împăratul roman, distincţie care este impusă, firesc, de textul original prin cuvintele *rex, regis* şi *Caesar, -aris*.

Lat. *regulus* (diminutiv al lui *rex, regis*) este echivalat în traducerea românească prin cuvintele ***crăişor*** (din *crai + -şor*): *Şi au venit iară în Cana Galileii, de au făcut apa vin. şi era un* ***crăişor****, a căruia fiiu bolnăvea în Capernaom.* (In 4,46); *Zis-au către El* ***crăioşorul****: „Doamne, pogoară mai nainte de ce va muri fiiul mieu".* (In 4,49) şi ***crăiuţ*** (din *crai + -uţ*): *Fiiul* ***crăiuţului*** *vindecă.* (In rezum. cap.4). Valoarea hipocoristică a celor două cuvinte este evidentă.

Lat. *publicānus, -ī* „cel care ia în arendă dările de stat" este explicat în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II) prin „vameş" şi, adăugat de altă mână, „mitamic". *Mitar* sau *mitarnic* era numită persoana care avea în arendă încasarea impozitelor; nu ştim dacă sensul adăugat de altă mână în dicţionarul lui Grigore Maior se referă doar la acest aspect sau desemnează şi faptul că aceşti funcţionari publici erau de regulă foarte corupţi. Această caracteristică a lor este vizată în contextele pe care le vom cita în continuare din textul de la 1760, indiferent dacă preferinţa traducătorilor s-a îndreptat spre împrumutarea şi adaptarea cuvântul latinesc în forma ***publican***: *Ioan să trimite de la Domnul a plini cu propovedania sa prorocia Isaiei şi gloatele* ***publicanilor*** *şi ostaşilor dă sfat, zicând ce trebuie fieştecarele a face* (Lc rezum. cap.3); *Şi au venit şi* ***publicanii*** *să să boteaze şi au zis către el: „Învăţătoriule, ce vom face?"* (Lc 3,12); *Şi tot norodul auzind şi* ***publicanii*** *lăuda pre Dumnezău, botezându-să cu botezul lui Ioan.* (Lc 7,29); *Şi să apropiia de El publicanii şi păcătoşii, să-L auză.* (Lc 15,1); *Şi după aceastea au ieşit şi au văzut un* ***publican****, pre nume Levii, şezând la vamă şi au zis lui: „Vino după Mine!".* (Lc 5,27); *La Levin, pre carele a urma după Sine chemasă, şezând cu mulţi publicani la masă, pricina spune.* (Mc rezum. cap2); *Şi au fost, şezând la masă în casa lui, mulţi publicani şi păcătoşi şedea împreună cu Isus şi cu ucenicii Lui, că era mulţi carii şi urma după El.* (Mc 2,15); *Şi cărturarii şi fariseii văzând că mâncă cu* ***publicanii*** *şi cu păcătoşii, zicea ucinicilor Lui „Pentru ce cu* ***publicanii*** *şi cu păcătoşii mâncă şi bea învăţătoriul vostru?"* (Mc 2,16) sau spre echivalarea acestuia prin ***vameş***[438]: *Că, de iubiţi pre cei ce vă iubesc, ce plată veţi avea? Au nu şi vameşii fac aceea?* (Mt 5,46); *Chiamă pre Matheiu vameşul şi răspunde fariseilor ce murmura, căci mâncă cu* ***vameşii*** *şi căci nu postesc ucenicii Lui.* (Mt rezum. cap.9); *Şi, văzând fariseaii, zicea ucenicilor Lui „Pentru ce cu vameşii şi cu păcătoşii mâncă Dascalul vostru?"* (Mt 9,11); *Care din doi au făcut voia tătâne-său?" Zis-au Lui: „Cel dintâiu". Zis-au lor Isus: „Amin zic voao că* ***vameşii*** *şi curvarii vă vor întreace întru împărăţiia lui Dumnezău.* (Mt 21,31); *Că au venit la voi Ioan în calea dreptăţii şi nu i-aţi crezut, iară* ***vameşii*** *şi curvele au crezut lui. Iară voi văzând, nici după aceaea nu v-aţ pocăt, ca săcreadeţ lui.* (Mt 21,32).

După lat. *verēdārius, -ī* „curier (de stat)", „mesager", cuvântul *purtător* (din *purta + -tor*) se îmbogăţeşte cu acest sens: *Şi cărţile, carele cu numele împăratului să trimitea, cu inelul lui s-au însămnat şi s-au trimis prin purtătorii, carii, prin toate ţărâle alergând, ceale vechi scrisori cu noao veşti să le întoarcă.* (Est 8,10); *Şi au ieşit purtători degrabă, vestile purtând, şi porunca împăratului s-au spânzurat în Susan.* (Est 8,14).

După *exactores* din *Vulgata* (lat. *exactor, -ōris* „perceptor de impozite", „colector de dări") s-a creat cuvântul *trăsor* căruia i s-a atribuit sensul „perceptor de impozite": *Pre norodul Mieu trăsorii săi i-au jefuit. Norodul Mieu, cei ce te fericesc, aceia te înceluiesc şi calea paşilor tăi o răsipesc.* (Is 3,12).

După lat. *vicerex* s-a realizat un calc parţial, rezultând cuvântul *viţeîmpărat*, pe care nu îl găsim înregistrat în dicţionarele limbii române în seria celorlalte cuvinte compuse cu *vice*: *Iară mâniindu-să pentru aceasta împăratul Antiohul, purcezând în Persidea, au rânduit pre Lisie* ***viţeîmpărat****, dându-i gătire de războiu asupra jidovilor, carele au trimis asupra pământului Iudei pre Gorghia cu oaste.* (1Mac rezum. cap.3).

---

[436] Vezi şi alte ocurenţe ale cuvântului ***ucigaş*** în *Indice*.

[437] Pentru toate ocurenţele cuvântului, vezi *Indicele* aferent fiecărei *Evanghelii*

[438] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului ***vameş***, vezi *Indicele* aferent fiecărei *Evanghelii*.

2.3.1.5. Viaţă spirituală

2.3.1.5.1. Cultură, carte, educaţie

Bibliotecă (<lat. *bibliothēca, -ae*) este împrumutat şi adaptat în două feluri: ***bibliotecă*** şi ***vivlioteca***, sensul fiind atât cel de astăzi: *Şi să însămna în scrisorile şi în istoriile lui Neemie însăş aceastea. Şi vrând a rădica **vivlioteca**, au adunat de prin ţări cărţile, şi a prorocilor, şi a lui David, şi epistoliile împăraţilor, şi de dăruiri.* (2Mac 2,13), cât şi cel de „arhivă": *Acum, dară, de ţi să pare, o, împărate, caute-să în **împărăteştile biblioteci** a împăratului Chirul, care sânt în Vavilon.* (3Ezr 6,21); *Atunci Darie împăratul au poruncit a să căuta în **biblioteci**. Şi s-au aflat în oraşul Ecvactanis, care e în mijlocul ţânutului, un loc în care era scrise aceastea* (3Ezr 6,23).

Cu sensul „arhivă", echivalând tot cuvântul lat. *bibliothēca, -ae* se folosesc şi alte cuvinte: ***cărţularea –*** *Acum, dară, de să pare împăratului bine, cerceteaze-se **cărţularea împăratului**, carea iaste în Vavilon, de cumva de la Chirul împăratul s-au fost poruncit să se zidească casa lui Dumnezeu în Ierusalim, şi vrearea împăratului despre aceasta să o trimiţă la noi.* (Ezr 5,17); ***cărţulăria –*** *Darie, aflând în **cărţulăria** sa porunca Chinului despre zidirea bisericii, porunceşte a să plini, dând şi cheltuiele.* (Ezr rezum. cap.6); ***cărţulia –*** *Atunci, Darie împăratul au poruncit şi au cercetat în cărţulia cărţilor carele era puse în Vavilon.* (Ezr 6,1). Opţiunea traducătorului pentru aceste trei cuvinte, toate având radicalul *carte*, este lesne de înţeles, mai cu seamă dacă facem apel şi la dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lxicon*, I), unde cuvântul *bibliotheca* este explicat „loc de cărţi". ***Cărţulare*** şi ***cărţulărie*** sunt, probabil, creaţii proprii ale traducătorului de la 1760. Ele nu se regăsesc în DA.

Copie (<lat. *copia*) „duplicat" *Acum, dară, grijiţi a face **copia** acestora şi să se deaie lui Ionathan şi să se puie în muntele cel sfânt, în loc vestit.* (1Mac 11,37). Sinonim cu ***copie*** este cuvântul ***parie*** (<lat. *paria*, mg. *pária*) „copie după un act": *Şi **parila** poruncii ce spânzura în Susan i-au dat, să o areate împărăteasii şi să o îndemne să între la împăratul şi să-l roage pentru norodul său.* (Est 4,8); *(Aceasta iaste **paria** epistolii carea o au trimis la el:) „Lui Artaxers împăratului, slugile tale, oamenii carii sânt preste râu, închinăciune zic.* (Ezr 4,11); *Deci, **paria** poruncii împăratului Artaxers s-au cetit înnaintea lui Reum Veelteim şi Samsai scriitoriului şi a sfetnicilor săi; şi s-au dus degrabă în Ierusalim la jidovi şi i-au oprit în braţu şi în vârtute.* (Ezr 4,23); ***Paria** cărţii carea o au trimis Thathanaii, voivodul ţânutului de peste râu, şi Sthar Vuzanaii şi sfetnicii lui arfasaheanii, carii era preste râu la Darie împăratul.* (Ezr 5,6); *Iară **aceasta iaste paria** cărţii poruncii, carea o au dat împăratul Artaxers Esdrei preotului, scriitoriului celui învăţat în cuvintele şi în poruncile Domnului şi în ţeremoniile Lui în Israil* (Ezr 7,11)[439]. ***Copie*** este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** 1Mac), în timp ce ***parie***, care apare în unele surse lexicografice (MDA şi în DLR) cu prima atestare la Samuelis Klein, *Dictionarium Valachico-Latinum*, editat de L. Gáldi la Budapesta, în 1944, este înregistrat cu un secol înainte, într-un document de la 1660 – vezi DÎLR. În relaţie de sinonimie cu cele două cuvinte intră în mod excepţional cuvântul ***pilduire*** (din *pildui*). Sensul „copie (la modul general, nu neapărat după un act)", „machetă" l-a dobândit după cuvântul lat. *exemplar, -āris* care înseamnă „copie", „exemplar", dar şi „model": *Şi s-au dus împăratul Ahas întru-ntâmpinarea lui Theglathfalasar, împăratului asiriilor, în Damasc. şi, văzând oltariul Damascului, au trimis împăratul Ahas la Urie preotul **pilduirea** lui şi asămănarea după tot lucrul lui.* (4Împ 16,10).

Istoric (<lat. *historicus*) „cronicar" şi ***istorie*** (<lat. *historia*) „cronică"; „întâmplare", „faptă" sunt de reţinut pentru modul în care au fost adaptate. Preponderente sunt formele ***istoric*** şi ***istorie***: *Deci în anul împărăţiii sale al optsprăzecelea, curăţit fiind pământul şi bisearica Domnului, au trimis pre Safan, fiiul lui Eselie, şi pre Manasie, căpetenia cetăţii, şi Iohan, fiiul lui Ioahaz, **istoricii**, să înnoiască casa Domnului, Dumnezeului său.* (2Par 34,8); *Şi au chemat pre împăratul. Şi au ieşit la ei Eliachim, fiiul lui Helchie, mai-marele preste case, şi Sovna scriitoriul şi Ioahe, fiiul lui Asaf istoricul.* (4Împ 18,18); *Să cercetezi în cărţile **istoriilor** părinţilor tăi şi vei afla scris în **istorii** şi veţi şti că cetatea aceaea, cetate împrotivă războitoare iaste şi păgubitoare împăraţilor şi ţărâlor, şi războaiele să aţiţe într-însa din zilele ceale vechi; pentru care lucru şi cetatea aceaea s-au strâcat.* (Ezr 4,15); *Ioav, fiiul Sarviei, începuse a-i număra. Nici au plinit, că preste aceasta mâniia căzuse pre Israil şi, pentru aceaea, numărul celor număraţi nu s-au adus în **Istoria** împăratului David.* (1Par 24,24), dar se întâlnesc şi formele mai apropiate de etimon: *Şi au venit **Eliachim, fiiul Helchie, mai-marele casei, şi Sovna scriitoriul şi Ioahi, fiiul lui Asaf historicul**, la Ezehie, cu hainele rupte, şi i-au vestit cuvintele lui Ravsachis.* (4Împ 18,37); *Iară Aduram, preste dăjdi, iară Iosafat, fiiul Ahilud, scriitoriu de **historii*** (2Sm 20,24).

Mistic (<lat. *mysticus*) este împrumutat de traducător din *Vulgata* şi se înregistrează o singură dată în argumentul la *Cântarea lui Solomon*: *Această cântare toată e **mistică***[440]*., plină de necuprinsa dragostea lui Hristos către mireasa Sa şi iarăşi, a mireasii către Hristos, Mirele său.* Cuvântul este atestat pentru prima dată în acest text (cf. Indice Cânt).

2.3.1.5.2. Noţiuni ecleziastice

2.3.1.5.2.1. Termeni de cult

Lat. *anathēma, -ae*[441] – „ofrandă", „jertfă votivă", de multe ori „pradă de război consacrată Domnului pentru iertarea păcatelor, care era nimicită pentru ca nimeni să nu fie ispitit să se atingă de ea" – se echivalează în traducere prin *anathemă*, o formă mai apropiată de etimon: *Şi au ascultat Domnul rugăciunea lui Israil şi i-au dat hananeul, carele l-au ucis, răsipind cetăţile lui. Şi au chemat numele loculuiaceluia Horma, adecă **„anathema"**.* (Nm 21,3); *Şi fie cetatea aceasta **anathemă**, şi toate care sânt într-însa, Domnului! Numai Rahav curva trăiască, cu toţi carii cu ea în casă sânt că au ascuns solii carii i-am trimis.* (Jos 6,17); *După iscodirea cetăţii Hai să goneaşte norodul lui Israil de la **protivnici**, pentru furtuşagul din **anathim**a Ierihonului* (Jos rezum. cap.7); *Iară fiii lui*

[439] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indicele* aferent cărţilor Est, Ezr, 1Mac.

[440] Autorul argumentului la *Cântarea lui Solomon* din B1795 a preferat să evite cuvântul: *Această cântare toată e **în taină**, plină de necuprinsa dragoste a lui Hrostos către mireasa Sa şi iarăşi a mireasii către Hristos, Mirele său.* Comparând cele două texte, remarcăm o singură diferenţă: ***în taină***, la Micu, faţă de ***mistică***, în traducerea de la 1760, ceea ce înseamnă că autorul argumentului din *Biblia* lui Samuil Micu a avut în faţă traducerea lui Aron, mulţumindu-se cu copierea textului din traducerea lui Aron (cf. supra, nota 12 şi pass.) făcând o singură modificare pe care a considerat-o necesară: cuvântul ***mistică*** îi va fi părut prea dificil pentru cititorii vremii, preferând o echivalare pe înţeles.

[441] Pentru legătura dintre sensul ecleziastic de „afurisenie", „excomunicare" al cuvântului *anatemă* şi sensul biblic („ofrandă", „jertfă votivă"), vezi DB, p.37–38 şi Anania 2001, p.251.

Israil au trecut porunca şi au luat din ***anathemă****. Că Aham, fiiul lui Harmi, fiului Zavdi, fiului Zare, de neamul Iuda, au luat ceva din* ***anathemă****; şi s-au mâniat Domnul împrotiva fiilor Israil.* (Jos 7,1); *Fiii lui Harmi: Ahar, care au turburat Israilul şi au păcătuit în furtuşagul* ***anathemeai****.* (1Par 2,7). Preferinţa traducătorilor s-a îndreptat spre împrumut, şi numai în cazuri excepţionale spre traducere. În contextul: *Iară Iudith toate vasele ceale de oaste a lui Holofern, care i le dedease norodul, şi părătaiul, care ea îl luase din cămara lui, le-au adus spre* ***dăruire de uitare****.* (Idt 16,23), sintagma subliniată traduce sintagma lat. *anathema oblivionis*.

Verbul ***a anathematizelui*** „a da anatemei", „a condamna la moarte sau la nimicire" este prezent în următorul context: *Şi s-au închis de el în turnuri şi au apropiiat către ei şi i-****au anathematizeluit*** *şi au aprins turnurile lor cu foc, cu toţi cei ce era într-însele.* (1Mac 5,5), care vorbeşte despre modul în care unele prăzi de război, inclusiv oamenii, erau declarate ca fiind partea lui Dumnezeu şi, prin urmare, erau intangibile. Pentru a nu se atinge nimeni de ele, erau distruse (cf. Anania 2001, p.1395). Cuvântul, în această formă, rezultat în urma analogiei cu alte verbe formate cu sufixul *-ălui* nu este înregistrat în DA. Sunt, în schimb, înregistrate verbele *(a) anatematiza*, cu precizarea „înv.", şi *a anatemiza*.

Lat. *benedīcō, -ere* este echivalat atât prin ***a blagoslovi*** (<sl. *blagosloviti*), cât şi prin ***a binecuvânta***, creat pe terenul limbii române. Două aspecte ne interesează în privinţa acestor două verbe: întâi, care este raportul dintre ele la nivelul acestui text, al doilea, care este, în acest caz, modelul după care s-a creat ***a binecuvânta***[442]. Contrar aşteptărilor, *a blagoslovi* este preferat de traducători, ceea ce înseamnă că tradiţia îl impunea încă în defavoarea cuvântului format în limba română[443]. Situaţia din câteva cărţi biblice susţine afirmaţia de mai sus: *a blagoslovi* are peste 60 de ocurenţe în Fc, faţă de numai două ocurenţe ale verbului *a binecuvânta*; în Iş, Pr, Nm, 2Lg este prezent numai *a blagoslovi*; în Ps raportul se schimbă în favoarea verbului format în limba română, acesta înregistrându-se de peste 40 de ori, faţă de 25 de ocurenţe ale împrumutului slavon; situaţia este comparabilă în Tov, cu 24 de ocurenţe înregistrate pentru *a binecuvânta*, faţă de 4 ale verbului *a blagoslovi*[444]. În privinţa modelului urmat în realizarea formei compuse din *bine + cuvânta*, este firesc să considerăm că raportarea s-a făcut aici în primul rând la modelul latin[445] din textul-sursă, însă ne miră faptul că în acest caz traducătorii sunt în prea mică măsură influenţaţi de modelul din *Vulgata* şi prea mult sub influenţa tradiţiei slavone. Traducătorii analizează cuvântul calchiat în constituenţii imediaţi, ceea ce favorizează apariţia structurilor dislocate (***bine să se cuvinteaze*** – Tov 8,9; ***bine voiu cuvânta*** – Ps 15,7; 25,12; 33,2; 62,5; 144,1, 2; *bine* ***e cuvântat*** – Ps 17,47; 27,6; 30,22; 40,14; 65,20; 67,20, 36; 71,18, 19; 88,53; 105,48; 117,26; 123,6; 134,21; 143,1), aşa cum se găsesc cu un secol în urmă în Ms.4389 şi mai târziu în traducerea lui Samuil Micu şi cum se folosesc uneori şi astăzi[446].

Cuvântul ***biserică*** (<lat. *basilica, -ae*), cu diferite variante, se foloseşte, după lat. *ecclēsia, -ae*, atât cu sensul „adunare a poporului", cât şi cu sensul pe care îl păstrează până astăzi, „biserică (edificiu)", „templu"[447]. În limba latină există posibilitatea exprimării diferite a celor două noţiuni. Prin *ecclēsia* se desemnează în mod obişnuit „adunarea", „comunitatea credincioşilor": *Şi să cunoască toată* ***bisearica*** *aceasta, că nu în sabie, nici în suliţă mântuieşte Domnul, că a lui iaste războiul şi vă va da în mânile noastre".* (1Sm 17,47); *Şi ş-au întors împăratul faţa sa şi au blagoslovit toată bisearica lui Israil, că toată* ***besereca*** *lui Izrail sta.* (3Împ 8,14); *Şi au poruncit David la toată bisearica: „Binecuvântaţi pre Domnul, Dumnezeul nostru!" Şi bine au cuvântat toată* ***bisearica*** *pre Domnul, Dumnezeul părinţilor săi, şi s-au plecat Lui şi s-au închinat lui Dumnezeu, şi după aceaea împăratului.* (1Par 29,20); *Şi oltariul cel de aramă, care-l făcuse Veseliil, fiiul lui Uri, fiiul lui Hur, acolo era, înaintea cortului Domnului, care l-au şi cercat Solomon şi toată* ***bisearica****.* (2Par 1,5); *Şi au făcut Solomon prăznuire în vreamea aceaea şapte zile şi tot Israilul cu el,* ***bisearica*** *mare foarte, de la întrarea lui Emath până la răpegiunea Eghiptului.* (2Par 7,8). Pentru a denumi edificiul se folosesc: *templum, -i* echivalat în traducerea românească prin ***biserică***: *Iară aceasta va da tot cel ce trece la nume, jumătate de siclă măsura* ***besearicii****; siclul doaozăci de dinari are; jumătate parte de siclul să va aduce Domnului.* (Iş 30,13); *Şi s-au sculat Anna după ce mâncase şi beuse în Silo şi, şezând Heli preotul pre scaun înaintea uşilor bisearicii Domnului* (1Sm 1,9); *Şi au poruncit împăratul să ia pietri mari, pietri scumpe spre temeiul* ***bisearicii*** *şi să le facă în patru dungi.* (3Împ 5,17); *Şi pridvorul era înnaintea bisearicii de doaozăci de coţi lung, după măsura lăţimii* ***bisearicii*** *şi avea zeace coţi de lat dinnaintea feaţii bisearicii.* (3Împ 6,3); *Şi au zidit preste pereţii* ***bisearicii*** *tăblite prinpregiur, în pereţii casii prinpregiurul* ***bisearicii*** *şi a jârtvenicului şi au făcut coaste prinpregiur.* (3Împ 6,5)/ *Tăblitul care era dedesupt cinci coţi avea de lat, şi tăblitul din mijloc şase coţi lat, şi al treilea tăblit şeapte având coţi de lat. Şi grinzi au pus în casă prinpregiur, ca să nu să lipească de zidurile* ***bisearicii****.* (3Împ 6,6); *domus*, în sintagmele *domus Dei* sau *domus Domini*: *Şi spăimântându-să: „Câtu-i de înfricoşat – au zis – locul acesta! Nu-i altăceva aceasta, fără* ***casa Domnului*** *şi poarta ceriului".* (Fc 28,17); *Şi piatra aceasta carea o am rădicat în stâlp să va chema* ***casa Domnului*** *şi din toate care-m vei da mie, zăciuiele ţ-oi aduce".* (Fc 28,22); *Şi au zidit acolo oltariu şi au chemat numele loculuiaceluia* ***casa lui Dumnezeu****, că acolo i s-au arătat Dumnezeu, fugând de fratele său.* (Fc 35,7); *În anul al patrulea s-au întemeiat* ***casa Domnului*** *în luna zio.* (3Împ 6,37); *Şi pridvor mai mare rătund, cu trei rânduri de pietri tăiate şi cu un rându de chedru cioplit; ci şi în tărnaţul* ***casii Domnului*** *dinlăuntru şi în pridvorul casii.* (3Împ 7,12); *Şi au fost deacă au isprăvit Solomon zidirea* ***casii Domnului*** *şi zidirea împăratului şi tot ce poftise şi voise a face* (3Împ 9,1). *Basilica, -ae* apare numai în trei contexte, iar echivalarea românească este sugestivă pentru modul cum a fost analizat cuvântul[448]: *Şi au făcut pridvorul preoţilor şi o* ***împărătească*** *mare* [în *Vulgata – basilicam grandem*] *şi uşi* ***împărăteşti*** [în *Vulgata – ostia in basilica*], *care le-au acoperit cu*

---

[442] În legătură cu lexicalizarea ideii de „a binecuvânta" în limba română, vezi Eugen Munteanu, *op. cit*, Iaşi, 1995, p.83 şi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, p.205–207.

[443] Aceasta înseamnă că Samuil Micu rămâne traducătorul care înlocuieşte sistematic împrumutul slavon cu cuvântul format în limba română (cf. N. Iacob, *Limbajul biblic*, I, p.181 şi vol. II, p.205–207).

[444] Pentru alte cărţi biblice, vezi *Indice*.

[445] În DA, pentru etimologia verbului ***a binecuvânta*** se trimite la trei modele: grecesc, slavon şi latin.

[446] Vezi N. Iacob. *Limbajul biblic*, II, p.205–207. Vezi şi structurile dislocate care se întâlnesc astăzi în contexte precum: ***Bine este cuvântat*** *cel ce vine întru numele Domnului* sau *Doamne,* ***bine*** *te* ***voi cuvânta*** *în toate rugăciunile mele.*

[447] În dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*; I) *ecclesia* este explicat „adunare", „besericǎ".

[448] În dicţionarul lui Grigore Maior, *ILV/Lexicon*; I, cuvântul *basilica* este explicat „besearicǎ".

aramă. (2Par 4,9); *Că făcuse Solomon un temeiu de aramă şi-l pusease în mijlocul* ***împărăteştii bisearici*** [în *Vulgata – în medio basilicae*], *având cinci coţi de lung şi cinci coţi de lat şi trei coţi de nalt. Şi au stătut pre acela. Şi după aceaea, îngenunchind în prejma a toată mulţimea lui Israil şi cu pălmile către ceriu rădicate* (2Par 6,13); *Iară în zioa a treia, s-au îmbrăcat Esthir cu împărăteştile vejminte şi au stătut în pridvorul împărăteştii case, care era mai înlontru, spre* ***bisearica împăratului*** [în *Vulgata – contra basilicam regi*]. *Iar el şedea pre scaunul său în divanul polăţii, în preajma uşii casei.* (Est 5,1).

Fasă (în *Vulgata – phase*; ebr. *pesah*) se înregistrează în diferite variante în textul analizat, ceea ce denotă nesiguranţa traducătorilor în privinţa adaptării acestui cuvânt: ***fască, fase, fază***. Cuvântul nu este înregistrat în DA, în schimb, din DB (p.972–974) aflăm că provine dintr-un verb ebraic care înseamnă „a trece peste", în sensul de „a cruţa" şi se leagă de faptul că Dumnezeu cruţa casele însemnate cu sânge de la animalul sacrificat[449], în timp ce casele egiptenilor erau lovite. *Phase* desemnează atât sărbătoarea cât şi „materia sacrificiului, originar, animalul sacrificat, apoi jertfa fără sânge, astăzi „ostia", „euharistia", „pasca", „paşti"[450]. Iată câteva contexte în care apar variantele cuvântului ***fasă***[451]**:** *Şi au chemat Moisii pre toţi bătrânii fiilor Israil şi au zis către dânşii: „Duceţi-vă luând dobitoc prin rudeniile voastre şi jârtvuiţ* ***fasă***. (Iş 12,21); *Şi au zis Domnul către Moisi şi Aaron: „Aceasta e leage* ***Fase****; tot cel de alt neam nu va mânca dintr-însul.* (Iş 12,43); *De va vrea cineva dintre nimearnici a treace însoţirea voastră şi a face* ***fase*** *Domnului să va tăia întâi împregiur toată partea bărbătească a lui şi atunci legiuit va prăznui şi va fi ca moşteanul pământului; iară carele nu va fi tăiat împregiur nu va mânca din el.* (Iş 12,48); *Nu vei jârtvui preste dospit sângele giunghierii Meale, nici va rămânea demineaţa din jertva praznicului* ***Fască***. (Iş 34,25); *Facă fiii lui Israil Faze în vreamea sa* (Nm 9,2); *Şi, iată, oricarii necuraţi peste sufletul omului, carii nu putea face* ***Faze*** *în zioa aceaea, apropiindu-să câtră Moisi şi Aaron* (Nm 9,6); *Şi în zioa a cinsprăzăcea a lunii aceştiia praznicul azimelor Domnului iaste; şeapte zile azime veţ mânca.* (Pr 23,5).

Fur (cf. *phur* în *Vulgata*) este un cuvânt de origine asiriană, având drept echivalent ebraic „sorţ" sau „zar" (prin sorţi se consultau zeii sau astrele pentru a se vedea care ar fi ziua cea mai potrivită pentru pogromul plănuit. Acest cuvânt va da numele sărbătorii Purim. Cf. Anania 2001, p.542): *În luna dintâi (a cărie nume e chesan), în anul împărăţiii lui Assvir al doisprăzeacelea, s-au trimis soarte în vadră, carea ovreiaşte să zice* ***fur****, înnaintea lui Aman, în ce zi şi în ce lună ar trebui să se ucigă neamul jidovilor; şi au ieşit luna a doaosprăzeacea, carea să cheamă adar.* (Est 3,7); *Jidovii, într-aceeaşi zi, carea era rânduită jidovilor spre perire, ucid pre toţi protivnicii săi şi, spânzurând zeace fii a lui Aman, zioa lui* ***fur****, adecă a sorţilor, pururea de praznic a fi Mardoheul rânduiaşte.* (Est rezum. cap.9); *Că Aman, fiiul lui Amadathi din ruda Agag, vrăjmaşul şi protivnicul jidovilor, au cugetat asupra lor rău, ca să-i ucigă şi să-i ştargă. Şi au trimis* ***fur****, care în limba noastră să zice „soarte".* (Est 9,24); *Şi din vreamea aceaea zilele aceastea s-au chemat a lui* ***Fur****, adecă „a sorţilor", pentru că fur, adecă soartea, în vadră s-au trimis; şi toate ce s-au făcut, în scrisori, adecă în valul cărţii aceştiia să cuprind.* (Est 9,26); *Aceastea sânt zilele care nici o uitare cândva le va ştearge şi prin fieşt ecare neamuri toate în toată lumea ţinuturile le vor prăznui. Nici iaste vro cetate în carea zio* ***Fur****, adecă „a sorţilor" să nu să ţie de la jidovi şi de la neamul lor, care e legat cu aceaste ţeremonii* (Est 9,28); *În anul al patrulea, împărăţind Ptolomeiu şi Cleopatra, au adus Dosithei, care pre sâne preot şi din neamul leviticesc să zicea, şi Ptolomeiu, fiiul lui, această scrisoare* ***Fur****, carea o au zis a fi tâlcuită de Lisimah, fiiul lui Ptolomeiu, în Ierusalim. Şi acest început era în izvodul cel de obşte carele, nici cu cel ovreiesc, nici la vrun tâlcuitoriu, să aduce.* (Est 11,1).

Hristos (<lat. *christus* „uns") este în mod obişnuit echivalat prin adjectivul substantivizat[452]: *Şi au zis David către Avisai: „Nu-l ucide, că cine-ş va întinde mâna sa spre* ***unsul*** *Domnului şi va fi nevinovat?"* (1Sm 26,9); *Milostiv fie mie Domnul, să nu-m întinzu mâna spre* ***unsul*** *Domnului. Acum, dară, ia sulița care-i la capul lui şi păharul de apă şi să ne ducem".* (1Sm 26,11); *Iară Domnul va răsplăti fieştecăruie după dreptatea sa şi credinţa, că te-au dat Domnul astăzi în mâna mea şi n-am vrut a-m întinde mâna asupra* ***unsului*** *Domnului.* (1Sm 26,23); *Şi au zis către el David: „Pentru ce nu te-ai temut a trimite mâna ta şi a ucide* ***unsul*** *Domnului?"* (2Sm 1,14); *Şi au zis către el David: „Sângele tău preste capul tău, că gura ta au grăit împrotiva ta, zicând: «Eu am ucis unsul Domnului»".* (2Sm 1,16), evitându-se astfel omonimia pe care o generează în traducere împrumutul: lat. *christus – adj.* – „uns" şi *Christus, -i – s.m.* – „Hristos": *De Domnul să vor înfricoşa protivnicii Lui şi preste dânşii în ceriuri va tuna, Domnul va giudeca marginile pământului şi va da împărăţia împăratului său şi va înălţa cornul* ***hristosului*** *său".* (1Sm 2,10); *Şi-M voiu deştepta preot credincios, care după inima Mea şi sufletul Mieu va face, şi-i voiu zidi casă credincioasă; şi va umbla înaintea* ***hristosului*** *Mieu în toate zilele.* (1Sm 2,35); *Grăiţi de mine înaintea Domnului şi înaintea* ***hristosului*** *Lui, de am luat boul cuiva au asinul, de am hulit pre careva, de am împresurat pre careva, de am luat dar din mâna cuiva, şi-l voiu necinsti astăzi şi-l voiu întoarce la voi".* (1Sm 12,3); *Şi, întrând, văzut-au pre Eliav şi au zis: „Au înaintea Domnului iaste hristosul lui?"* (1Sm 16,6); *Şi, mai înainte de vreamea sfârşitului vieţii sale şi a veacului, mărturie au pus înaintea Domnului şi a* ***hristosului****; bani şi până la călţăminte de la tot trupul n-au luat şi nu l-au pârât pre el om.* (Ecz 46,22). Acolo unde în textul latinesc cuvântul *christus* cunoaşte două ocurenţe în acelaşi context, traducătorul român nuanţează, echivalând o dată prin împrumutul *hristosul*, o dată prin *unsul*: *Şi au zis câtră oamenii săi „Milostiv fie mie Domnul să nu fac acest lucru Domnului mieu,* ***hristosului*** *Domnului* [în *Vulgata – christo Domini*], *ca să trimiţi mâna mea spre dânsul, că* ***unsul*** *Domnului* [în *Vulgata –christus Domini*] *iaste.* (1Sm 24,7).

Cuvântul lat. *pseudochristus, -i* este tradus prin sintagma *hristos mincinos* „un fals (pseudo) Hristos", „cel care pretinde a fi Hristos": *Scula-să-vor hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi* (Mt rezum. cap.24); *Că să vor scula hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor da seamne mari şi minuni, aşea cât să să ducă în greşală (de ar fi cu putinţă) şi cei aleşi.* (Mt 24, 24); *Zice că să va răsipi besearica.*

---

[449] În Iş 12,11, cuvântul *Fasă* chiar este astfel reluat apozitiv: *Şi aşea îl veţ mânca: mijloacele voastre veţ încinge şi încălţăminte veţi avea în picioare, ţiind toiagele în mâni; şi veţ mânca grăbind, că iaste* ***Fasă, adecă treacerea Domnului*** [în *Vulgata – Phase, id est transitus Domini*].

[450] *Paşti* (<lat. *pascha, -ae*) „sărbătoare religioasă celebrată la creştini în amintirea Învierii lui Isus Hristos, iar la evrei în amintirea eliberării acestora din robia egipteană", „jertfă adusă lui Dumnezeu în cinstea acestui eveniment"; „pâine sfinţită care se împarte la creştini, în biserică, în ziua de Paşti".

[451] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice.*

[452] Pentru alte ocurenţe ale cuvintelor *uns* şi *hristos*, vezi *Indice.*

Vesteaşte că vor fi războaie şi multe necazuri şi izgoane şi urâciunea pustiirii de hristoşii mincinoşi şi prorocii mincinoşi. (Mc rezum. cap.13); *Că să vor scula hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor da seamne şi minuni a înşela, de ar fi cu putinţă, şi pre cei aleşi.* (Mc 13,22). În aceleaşi contexte reţinem şi traducerea lat. *pseudoprophēta, -ae* „fals profet" prin sintagma *proroc* ***mincinos.***

Cuvântul lat. *iūbilaeus, -i*[453] „mare sărbătoare la evrei, ţinută din cinci în cincizeci de ani, când se iertau datoriile şi se eliberau scalvii" este împrumutat şi adaptat diferit[454]: ***iuvileon –*** *De vor fi mai mulţi anii carii rămân până la* ***iuvileon*** [în *Vulgata – ad iobeleum*], *după aceştia va da şi preţul.* (Pr 25,51); *Iară după câtăva vreame va socoti preotul banii după numărul anilor carii mai sânt până la* ***iuvileon*** [în *Vulgata – ad iobeleum*] *şi să va trage din preţu.* (Pr 27,18); *Va socoti preotul, după număr ul anilor până la* ***iuvileon*** [în *Vulgata – ad iobeleum*], *preţul şi-l va da acela ce l-au fost făgăduit Domnului.* (Pr 27,23); *Şi aşa va fi ca, venind* ***iuvileon*** [în *Vulgata – iobeleus*], *adecă anul al cinzăcilea a slobozirii, să va strămuta împărţirea sorţilor şi altora moşie la alţii va treace".* 36,4 (Nm); *Şi au chemat Iosue, fiiul lui Nun, preoţii şi au zis câtră dânşii: „Luaţi sicriiul leagii, şi alţi şeapte preoţi iaie şeapte trâmbiţe de* ***iuvileon*** *şi meargă înaintea sicriiului Domnului!"* (Jos 6,6) şi ***iuvileu –*** *Ci ca un năimit şi lucrătoriu de câmp va fi, până la* ***anul iuvileului*** [în *Vulgata – ad annum iobeleum*] *va lucra la tine* (Pr 25,40); *Iară de va fi în sat casa carea nu are ziduri, cu leagea câmpurilor să va vinde. De nu va fi întâi răscumpărată, în* ***anul iuvileii*** [în *Vulgata –in iobeleo*] *să va întoarce la domnul său.* (Pr 25,31); *Şi şeapte dintr-înşii şeapte trâmbiţe, a cărora slujbă iaste în* ***iuvileu*** [în *Vulgata – în iobeleis*]. *Şi mergea înaintea sicriiului Domnului, umblând şi răsunând. şi norodul armat să ducea înaintea lor, iară ceaealaltă obşte urma sicriiul şi cu trâmbiţele răsuna.* (Jos 6,13).

Mai rar se recurge la o echivalare sintagmatică de tipul ***anul slobozirii/anul*** *slobozăniii.* explicabilă, poate, prin tradiţia greacă, impusă prin *Septuaginta* (Ms.45, Ms.4389 şi B1688 au, după modelul grecesc şi slavon, această echivalare sintagmatică[455]): *De nu vor fi răscumpărate, în* ***anul slobozirii*** [în *Vulgata – in iobeleo*] *să vor întoarce la stăpâni, că caseale cetăţilor preoţilor pentru moştenire sânt între fiii lui Israil* (Pr 25,33); *Socotind numai anii de la vreamea vânzării sale până la* ***anul slobozăniii*** [în *Vulgata – ad annum iobeleum*] *şi banii cu carii s-au fost vândut, după numărul anilor şi togmeala năimitului socotind* (Pr 25,50).

Cuvintele *lat. īdōlatria, -ae* şi *īdōlatra, -ae*, analizate de traducător, sunt echivalate sintagmatic prin: ***închinarea*** *de idoli/ închinarea idolilor/ idoleasca* ***închinare/*** *idoleasca* ***închinăciune:*** *Opreaşte tot chipul care ar duce spre* ***închinarea*** *de idoli.* (2Lg rezum. cap.4); *Şi, după ce au stăpânit patruzeci de ani, născând şeaptezeci de fii din muieri şi unul, Avimeleh, din ţiitoare, au murit şi s-au întors Israil de* ***închinarea de idoli.*** (Jd rezum. cap.8); *Tola povăţuitoriu să rânduiaşte; acestuia, murind, Sair urmează. Iară israililteanii în* ***închinarea idolilor*** *căzând, să dau filisteanilor şi ammoniteanilor, cărora, pocăindu-să, Dumnezeu nemulţămirea le împută, şi mai pre urmă li se milosteveaşte.* (Jd rezum. cap.10); *Israilteanii spre* ***închinarea*** *idolilor iarăşi căzând, să dau filisteilor.* (Jd rezum. cap.13); *Pentru că a sta împrotivă iaste ca păcatul gâcitorilor şi ca răotatea închinării idolilor a nu vrea a asculta. Pentru aceaea dară, că ai lepădat cuvântul Domnului, te-au lepădat Domnul, să nu fii împărat".* (1Sm 15,23); *Pentru să să rânduiască drepţi judecători şi să să păzească de prilejurile* ***idoleştii închinări.*** (2Lg rezum. cap.16); *Jârtva a să aleage, idoleasca închinăciune a să certa.* (2Lg rezum. cap.17) şi ***închinătorii de idoli/ închinătorii*** *idolilor. pogorând din munte, tablele frânge, viţălul îl arde şi înfruntând pre Aaron, pre* ***închinătorii de idoli*** *ucide şi celoraalalţi iertare dobândeşte, iarăşu în munte suindu-să.* (Iş rezum. cap.32); *Porunceaşte să să răsipească* ***închinătorii idolilor,*** *zăciuirile şi pârghele să să dea, jârtfeale în locul său să să facă şi să să mânânce, de sânge şi de toată bucata necurată să să conteneasc ă.* (2Lg rezum. cap.12).

Cuvântul ***muncă*** (<sl. *mǫka* „chin") se înregistrează cu sensul etimologic în sintagma ***munca*** *de veaci* „pedeapsă veşnică" (cf. *muncile iadului* în limpa populară de astăzi): *Şi să vor duce aceştia în* ***munca de veaci,*** *iară drepţii în viaţa de veaci.* (Mt 25,46), iar derivatul ***muncitor*** (din *munci* + *-tor*) se actualizează cu sensul „persoană care torturează, chinuieşte": *Şi, mâniindu-să domnul lui, l-au dat* ***muncitorilor*** *până când va plăti toată deatoriia.* (Mt 18,34).

Formele latineşti *nathinnei, nathinneis, nathinneos, nathinneorum* „cei daţi sau cei încredinţaţi templului, în slujba leviţilor; unii erau iudei, dar cei mai mulţi erau prizonieri de război deveniţi, prin repartiţie, sclavi ai templului" (cf. Anania 2001, p.515) sunt împrumutate şi adaptate în două feluri: ***nathineani –*** *Toţi* ***nathineanii*** *şi fiii slujilor lui Solomon, trei sute noaozeaci şi doi.* (Ezr 2,58); *Şi s-au suit dintre fiii lui Israil şi dintre fiii preoţilor şi dintre fiii leviţilor şi dintre cântăreţi şi dintre portari şi dintre* ***nathineani*** *în Ierusalim, în anul împăratului Artaxers al şeptelea.* (Ezr 7,7); *Şi i-am trimis la Eddon, carele iaste întâie în locul Casfiei şi am pus în gura lor cuvintele carele să le grăiască către Eddon şi către fraţii lui* ***nathineanii,*** *în locul Casfiei, ca să ne aducă slujitori casei Dumnezeului nostru.* (Ezr 8,17); *Şi din nathineani pre carii îi dedease David şi căpeteniile spre slujba leviţilor, nathineani doao sute doaozeaci, toţi aceştia pe numele sale să chema.* (Ezr 8,20) şi *nathinei – Nathinei: fiii Siha, fiii Hasufa, fiii Tavaoth* (Ezr 2,43); *Şi au lăcuit preoţii şi leviţii, şi din norod, şi cântăreţii şi portarii, şi nathineii în cetăţile sale, şi tot Israilul în cetăţile sale* (Ezr 2,70)[456].

Lat. *impietās, -ātis* „lipsă de respect faţă de zei", se echivalează uneori prin cuvântul ***nedumnezeire*** „fărădelege", „faptă rea, răutate", „păcat": *Să nu zici în inima ta când îi va ştearge Domnul, Dumnezeul tău, înaintea ta: «Pentru dreptatea mea m-au adus Domnul să stăpânească pământul acesta», când pentru* ***nedumnezăirile*** *sale aceastea neamuri s-au şters.* (2Lg 9,4); *Că nu pentru dreptăţile tale şi dreptatea inimii tale vei întra să stăpâneşti pământurile lor, ci pentru că eale au făcut* ***nedumnezăire*** *– întrând tu, s-au şters – şi ca să-ş plinească cuvântul său Domnul, care supt jurământ au făgăduit părinţilor tăi, lui Avraam, Isaac şi Iacov.* (2Lg 9,5); *Adu-ţi aminte de slugile Tale Avraam, Isaac şi Iacov, nu Te uita la învârtoşearea norodului acestuia şi la* ***nedumnezeirea*** *şi păcatul* (2Lg 9,27); *De va mânca careva din ea după a doua zi, necurat va fi şi vinovat* ***nedumnezăirii*** (Pr 19,7); *Umbla-voi, dară, şi Eu împrotiva lor şi voi duce pre ei la pământ protivnic, până când să va ruşina cea netăiată împregiur mintea lor; atunci să vor ruga pentru* ***nedumnezăirile*** *sale* (Pr 26,41), alteori prin *necredinţă*: *Nu aleşui şi cerca necredinţă în casa dreptului, nici bate odihna lui* (Pl 24,15); *Ia necredinţa din faţa împăratului şi să va întări cu dreptatea thronul lui.* (Pl 25,5); *Arat-aţi necredinţă. săcerat-aţi strâmbătate, mâncat-aţi roada minciunii, că te-ai nădăjduit*

---

[453] În legătură cu sensurile ebr. *yôbhēl*, vezi Eugen Munteanu, *op. cit.*, p.45 şi Anania 2001, p.151.

[454] Pentru alte ocurenţe ale cuvântului, vezi *Indice.*

[455] Vezi Eugen Munteanu, *op. cit.*, p.45; cf. Ms.45, Ms4389 şi B1688 în MLD, III.

[456] Vezi alte ocurenţe ale celor două cuvinte în *Indicele* aferent cărţilor 1Par, Ne, Ezr.

întru căile tale, întru mulțimea celor tari ai tăi. (Os 10,13); *Și aprinzându-să cu duhul, pre Andronic de urșinic* **dezbrăcându-l**, *porunceaște a-l încungiura prin toată cetatea. Și într-acelaș loc, în carele asupra lui Onie lucrase* **necredința**, *pre călcătoriul de leage de viață l-au despoiat, vreadnică răsplătindu-i Domnul pedeapsă.* (2Mac 4,38); *Acum, dară, fericim pre cei trufași. Căci că s-au zidit cei ce fac* **necredință** *și au ispitit pre Dumnezău și s-au mântuit* (Mal 3,15).

După lat. *observātiō, -ōnis* „observare"; „observație"; „grijă"; „respect al unui cult", cuvântul ***țiitură*** (din *ține* + *-itură*) dobândește sensul „respectarea tuturor regulilor unui cult": *Și să păzească* ***țiiturile*** *cortului legăturii și leagea jârtfealnicului și paza fiilor lui Aaron, fraților săi, să slujească în casa Domnului* (1Par 23,32.

2.3.1.5.2.2. Veșminte, obiecte și cărți de cult, părți ale bisericii

Cuvântul ***athiscă*** reprezintă încercarea traducătorului de a adapta lat. *athisca, -ae* „cupă pentru libații": *Iară acestora acesta e numărul: vase de gustări, de argint, doao mii patru sute,* ***athische*** *de argint treizeaci păhărуțe de aur treizeaci, și iarăși de argint doao mii patru sute; și alte vase o mie* (3Ezr 2,13) și nu este înregistrat în DA.

Cancioc în varianta ***cănceu*** (<mg. *kancsó*) echivalează lat. *schypus, -ī* și se folosește aici cu sensul „cupă", „pahar", „pocal": *Și acesta este numărul lor: păhăreale de aur cu flori treizeaci, păhăreale de argint o mie, cuțâte doaozeaci și noao,* ***cănceaie*** *de aur treizeaci,* (Ezr 1,9)/ ***Cănceaie*** *de argint ai doilea patru sute zeace, alte vase o mie.* (Ezr 1,10). Cuvântul este la prima atestare în acest text (cf. **Indice** Ezr – **CANCIOC**).

Catapeteasmă (<gr. *katapétasma* „perdea", probabil, prin intermediul sl. *katapetazma*[457]) echivalează lat. *velum, -ī* și se actualizează cu sensul originar al etimonului, desemnând aici „vălul sau perdeaua care despărțea, în Templul din Ierusalim, partea numită *sfânta* de *sfânta sfintelor*, unde se aflau chivotul legii, toiagul lui Aron și mana": *Bisearica să zideaște cu pridvoriul, cu* ***catapeteazmă*** *și cu doi stâlpi de aramă înnaintea ușii bisericii.* (2Par rezum. cap.3); *Și, iată,* ***catapeteazma*** *besearecii s-au rupt în doao părți, de sus până jos, și pământul s-au cutremurat și pietrile s-au despicat.* (Mt 27,51); *Și s-au întunecat soarele și* ***catapeteazma*** *besearecii s-au rupt în doao.* (Lc 23,45).

Lat. *cidaris, -is* „tiară purtată de regii persani", „mitră" este împrumutat și adaptat în mod diferit de traducătorii textului de la 1760: ***chidariu*** – *Și au zis: „Puneți* ***chidariu*** *curat pre capul lui". Și au pus* ***chidariu*** *curat pre capul lui și l-au îmbrăcat cu haine.* (Za 3,5); ***chidarim*** – adaptat după forma de acuzativ din *Vulgata* (*cidarim*): *Și aceastea vor fi veșmintele carele vor face: piepturelul și preste-umărariul, contoș și cămașă de in strâmtă,* ***chidarim*** *și valteiu.* (Iș 28,4); *Aceastea zice Domnul Dumnezău: 'Du chidarim ia corona; au nu e aceasta carea au înălțat pre cel smearin și pre cel înalt l-au smerit?* (Iz 21,26). În alte două contexte se preferă echivalarea cuvântului latinesc cu ***zăbranic***, în varianta ***zăbronic***: *Și cu* ***zăbronic*** *i-au acoperit capul, și preste el, deasupra frunții, au pus tablă de aur sfințită în sfințănie, precum poruncisă lui Domnul.* (Pr 8,9), respectiv cu *tichie*[458], în varianta ***titie***[459]: *Cu îmbrăcăminte de in să va îmbrăca, cu rochie de in ceale ascunsă le va tăinui. Încinge-să-va cu brâu de in,* ***titie*** *de in va pune în cap, că aceastea vejiminte sânt sfinte, cu carele toate, când va grăi, să va îmbrăca.* (Pr 16,4).

Lat. *lūcus, -ī* „crâng sfânt, dumbravă consacrată unei divinități"[460] este echivalat prin *crâng* (<sl. *krogŭ*), cel mai frecvent în variantele ***grânc, grâng***, cu formele de plural *grânghi* sau *grânci*[461]: *Însă nu s-au depărtat de la păcatele casii lui Ierovoam, care a păcătui au făcut pre Israil, ci într-înseale au umblat; că și* ***crângul*** *au rămas în Samaria* (4Împ 13,6); *Și și-au făcut bozi și* ***grânci*** *în tot dealul înnalt și supt tot copaciul frunzos.* (4Împ 17,10); *Și au părăsit toate poruncile Domnului Dumnezeului său. și și-au făcut doi viței vărsați și* ***grânci*** *și s-au închinat a toată oastea ceriului și au slujit lui Vaal* (4Împ 17,16); *Și s-au întors și au zidit ceale înalte carea răsipise Ezehie, tată-său. Și au rădicat prestoalele lui Vaal și au făcut grânci, precum au făcut Ahav, împăratul lui Israil, și s-au închinat oastei ceriului și o au cinstit.* (4Împ 21,3); *El au răsipit ceale înnalte și au zdrobit ceale cioplite și au aprins grânghi și au frânt șarpele cel de aramă care făcuse Moisi, că până atunci fiii lui Israil îi tămâia aprindere. Și au chemat numele lui Nohestan.* (4Împ 18,4); *Și au pus idolul* ***grângului*** *care făcuse în bisearica Domnului, despre carea au grăit Domnul cătră David și cătră Solomon, fiiul lui: „În bisearica aceasta și în Ierusalim, carea o am ales din toate neamurile lui Israil, voiu pune Numele Mieu în veac.* (4Împ 21,7); *Și au poruncit împăratul lui Helchie arhierelui și preoților celor de al doilea rând și portarilor să leapede din bisearica Domnului toate vasele care să făcuse lui Vaal și în grâng și a toată oastea ceriului Și le-au ars afară de Ierusalim, în Valea Chedronului, și au dus pulberea lor în Vethil.* (4Împ 23,4); *Și au strâcat căscioarele muieroticilor care era în casa Domnului, pentru carele muiarile țesea ca niște căscioare, grâng.* (4Împ 23,7); *Și au făcut a scoate* ***grângul*** *din casa Domnului afară de Ierusalim, în Valea Chiedranului, și l-au ars acolo. Și l-au întors în cenușe și o au aruncat preste mormânturile obștei.* (4Împ 23,6); *Încă și oltariul care era în Veavtil și cel înnalt, care făcuse Ierovoam, fiiu lui Navat, care a păcătui au făcut pre Israil. Și oltariul acela și acel înalt le-au strâcat și le-au ars și le-au sfărmat în pulbere; și au aprins și* ***grângul.*** (4Împ 23,15); *Și au zdrobit ceale cioplite și au aprins grânghii și au umplut locurile lor cu oasă de morți* (4Împ 23,14)[462].

Cuvântul *crăpătură/crepătură* (<lat. *crepatūra*) în sintagma *crepătura* ***oltariului*** dobândește sensul „soclu", „bază" (cf. lat. *crepīdō, -inis* „soclu", „piedestal") în următorul context: *La crepătura oltariului așternuți, ca șieș milostiv, iară nepriiatinilor lor să le fie nepriiatini și protivnicilor să se împotivească, precum leagea zice.* (2Mac 10,26).

---

[457] Cf. Al. Ciorănescu, DER.

[458] Dacă pentru această echivalare putem găsi explicația într-un detaliu vestimentar al prelaților catolici, cu tichie pe cap în locul potcapului oriental, este cel puțin curioasă echivalarea lat. *cidarim* prin ***zăbronic***.

[459] Pentru această formă, vezi supra, **2.1.2.6.**

[460] La Anania 2001 (p.116) se precizează: „Grecescul *álsos* = «copac» înseamnă îndeosebi «copac consacrat» și, prin generalizare, orice perimetru vegetal dedicat unei zeități. Textul ebraic folosește cuvântul *așera*, care desemna emblema Astartei, zeița erosului și a fecundității, al cărei cult orgiastic se consuma uneori în crânguri sau desișuri destinate anume".

[461] Forma *crâng/crăng* se întâlnește foarte rar. În mod obișnuit, se produce sonorizarea consoanei inițiale [c] (*grâng*) sau, concomitent, se sonorizează [c] inițial și se afonizează [g] final (*grânc*). Nu știm însă ce a putut determina aceste transformări fonetice în cuvântul *crâng*.

[462] Pentru alte ocurențe, vezi *Indice*.

Cuvântul lat. *epistylium, -ii* „epistil", „arhitravă", „element de construcţie (caracteristic arhitecturii clasice) care se sprijină pe capitelul coloanei sau pe zid, constituind partea inferioară a antablamentului"; (pop.) „brâu" este împrumutat şi adaptat în mai multe forme, încadrate, după cum se vede, la genuri diferite[463]: *epiştil – Şi pridvorul stâlpilor l-au făcut lung de coţi cincizăci şi lat de coţi treizăci, şi alt pridvor în faţa pridvorului celui mai mare şi stâlpi şi epiştili preste stâlpi.* (3Împ 7,6); ***epiştilă*** *– Şi melogranata patru sute şi mrejuţe doao, aşa cum câte doao melogranate cu fieştecare mrejuţă să se împreune, care să acopere epiştilele şi capetele stâlpilor.* (2Par 4,13); ***ştil*** *– Adecă stâlpi doi, şi preste* ***ştiluri*** *şi capete, şi ca nişte mrejuţe care acoperea capetele preste* ***ştiluri****.* (2Par 4,12).

Fluier (etimologie nesigură[464]) se actualizează cu sensul „braţ al sfeşnicului": *Face-vei şi sfeşnic de aur bătut, foarte curat,* ***sulija*** *lui şi* ***fluierile****, păhărealele şi glonţurealele şi crini dintr-însul ieşind.* (Iş 25,31); *Şease* ***fluieri*** *vor ieşi din laturi, trei de o latură şi trei de altă latură.* (Iş 25,32); *Prin păhară ca în formă de nucă prin fieştecarii* ***fluieri*** *şi glonţişorul împreună şi crinul; şi trei aseaminea păhară ca nuca în celalalt fluier şi glonţişorul împreună şi crinul; acesta va fi lucrul a şease fluieri carii vor ieşi din* ***săgeată****.* (Iş 25,33). În aceleaşi contexte se remarcă folosirea cuvintelor ***sulijă*** şi ***săgeată*** pentru a desemna aici „tija" sau „fusul sfeşnicului".

Fruntar (din *frunte* + *-ar*) are aici sensul „filacteră; bucată de pergament pe care erau scrise texte din lege şi era purtată ostentativ la frunte (şi pe braţul stâng)": *Iară toate lucrurile sale le fac ca să să vază de la oameni că lărgesc* ***fruntările*** *sale şi măresc tiviturile.* (Mt 23,5).

Reţinem în continuare câteva cuvinte prin care sunt numite diferite obiecte din templu pentru a sublinia din nou un aspect care caracterizează limba acestui text: prezenţa în număr mare a derivatelor diminutivale[465]. Pentru a denumi un mic obiect decorativ, de formă sferică, al sfeşnicului, *Vulgata* are cuvântul *sphaerula* „sferă mică". Traducătorii de la 1760 au echivalat cuvântul latinesc în mai multe feluri: ***glonţurile*** (Iş 25,34, 36); *glonţişorul* (Iş 25,33); *glonţureale* (Iş 37,20, 21); ***glonţurealele*** (Iş 25,31, 35; 37,19, 22)[466]. ***Mojeruţe*** (3Împ 7,50) – în *Vulgata, mortariola* (lat. *mortāriolum, -ii* „piuliţă") – desemnează „vase din templu, în formă de piuliţă, un fel de castronele"[467]. Pentru a evidenţia modul în care sunt valorificate creaţiile lexicale diminutivale, citâm în continuare contextele pentru ***mrejuţă*** şi ***mrejijă***: *Şi în modrul* ***mreajii*** *şi a lanţului şieşi împreună cu lucru minunat ţăsut. Amândoo căpetealele stâlpilor era vărsate, câte şeapte rânduri de mrejuţe într-un căpetel şi câte şeapte* ***mrejuţe*** *într-alt căpetel.* (3Împ 7,17)/ *Şi au isprăvit stâlpii şi doao rânduri prinpregiur de fieştecare* ***mrejuţe****, să acopere căpetealele care era pre vârful malogranatelor; într-acelaşi chip au făcut şi căpetelului al doilea.* (3Împ 7,18); *Şi iarăşi alte căpeteale în vârful stâlpilor deasupra, după măsura stâlpului în prejma* ***mrejijelor****. Iară de malogranate era doao sute de rânduri înprejurul căpetelului al doilea.* (3Împ 7,20). Iniţial, distincţia *mreajă – mrejuţă* este impusă de *Vulgata*, unde, în 7,17, traducătorul a găsit *in modum retis* şi *septena versuum retiacula*, respectiv *septena retiacula*[468].

Nu întotdeauna diminutivului din *Vulgata* îi corespunde un diminutiv în traducere. Lat. *crātīcula, -ae* „grătar mic" este echivalat prin ***roşteiu***[469] (<mg. *rostély*): *Care le vei pune supt măşcioara oltariului; şi va fi* ***roşteiul*** *până la mijlocul oltariului.* (Iş 27,5), dar cel mai frecvent prin cuvântul rezultat prin adăugarea sufixului diminutival: *Şi* ***roşteuţ*** *ca o mreaje de aramă, prin a căruia patru unghiuri vor fi patru verigi de aramă* (Iş 27,4); *Şi-l vei îmbrăca cu aur foarte curat şi roşteiuţului lui şi păreţii dinprejur şi cornurile; şi vei face cunună aurită prinpregiur* (Iş 30,3); *Oltariul aprinderii şi* ***roşteiuţul*** *lui de aramă cu prăjinile şi cu vaseale sale, şcafu şi temeiul lui* (Iş 35,16); *Şi l-au îmbrăcat cu aur foarte curat, cu roşteiuţul şi cu păreţii şi coarnele.* (Iş 37,26); *Şi roşteiuţul lui l-au făcut ca o mreaje de aramă, şi supt el, în mijlocul oltariului, prestoluţ* (Iş 38,4); *Din carii s-au vărsat temeiurile în întrarea jârtvealnicului mărturiii şi oltariul de aramă cu* ***roşteiuţul*** *său şi toate vaseale carele sânt de treaba lui* (Iş 38,30)[470].

Chiar dacă prezenţa diminutivelor este impusă de cele mai multe ori de textul-sursă, aspect pe care l-am subliniat în demersul nostru ori de câte ori a fost necesar, nuanţarea la nivelul sufixelor diminutivale întrebuinţate de traducători atestă o puternică influenţă venită dinspre limba populară. Apropierea de limba vorbită, la care se adaugă însă şi faptul, extrem de important, că originalul după care se traduce nu mai este unul străin de firea limbii române (slavon sau grecesc), sporeşte considerabil valoarea acestei traduceri, o reuşită literară fără precedent, pe care credem că nu a reuşit să o egaleze nici chiar Samuil Micu, în ciuda remarcabilei sale experienţe de traducător. Marele merit al traducătorilor *Vulgatei de la Blaj* este acela că, deşi latinişti prin formaţie şi puşi în faţa unui text care impunea metoda literală de traducere, au înţeles că limba română literară nu se putea dezvolta firesc şi armonios în afara limbii vorbite. Atitudinea lor este comparabilă din acest punct de vedere cu atitudinea raţională a oamenilor de cultură din a doua jumătate a secolului următor, după ce peste limba română literară trecuseră, succesiv sau simultan, mai multe valuri de influenţe.

---

[463] Adaptarea neologismelor în forme cu gen diferite este un lucru firesc în limbă (cf. şi *dromader – dromaderă, filigran – filigrană, fonem – fonemă, ipostază – ipostaz* etc.). Dacă de obicei formele se încadrează însă la două genuri, cuvântul de faţă se adaptează cu trei forme, câte una pentru fiecare gen: *epiştil,* cu pluralul *epiştili* – masculin; *epiştilă,* cu pluralul *epiştile* – feminin; *ştil,* cu pluralul *ştiluri* – neutru.

[464] Vezi câteva aspecte despre etimologia cuvântului la Al Ciorănescu, DER.

[465] Vezi şi discuţia de sub **2.3.1.2.1** în legătură cu derivatele diminutivale folosite pentru a denumi rinichii. După modesta noastră experienţă în cercetarea textelor vechi, putem spune că aceasta este traducerea biblică în care am întâlnit cel mai mare număr de diminutive. Explicaţia vine întâi din faptul că limba *Vulgatei* abundă ea însăşi în diminutive – latina populară câştiga în expresivitate şi prin folosirea diminutivelor; al doilea, bogăţia lexicală a limbii române populare, în materie de creaţii diminutivale, este neîntrecută.

[466] În Ms.45 şi în B1688 este *nucşoare*; în Ms.4389 – *în chipul nucilor*; în B1795 – se află *bumbuleaţă, bumbuleţ* şi *nucşoare*. În nota (z la cuvântul *bumbuleaţele* din Iş 25,31 se explică: *glonţurile sau bumbuleţii care spânzura în jos din sfeaşnic.*

[467] În B1688 şi în B1795 – *blidele.*

[468] Lat. *rētiāculum, -ī* „gratie", „zăbrea" este explicat în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II) prin „mreajă"; traducerea prin diminutiv este justificată prin apropierea pe care au făcut-o traducătorii între *rētiāculum, -ī* şi *rēticulum, -ī*, care înseamnă „plasă mică, reţea mică", „gratie, zăbrea" şi „mebrană care învăluie ficatul". Pentru sensul din urmă, vezi supra, **2.3.1.2.1.**, *mrejuţă*.

[469] Prin acelaşi cuvânt este echivalat în alt loc *retiaculum*: *Oltariu de aramă, roşteiu, prăjinile şi vaseale lui toate, scafu cu temeiul său, şetrile pridvorului şi stâlpii cu temeiurile sale* (Iş 39,39).

[470] În aceleaşi locuri, Ms.45, B1688 şi Ms.4389 au *grătariu/grătari/grătar, gratie, drugi* şi uneori creaţii diminutivale: *grătioară* în Ms.45 şi în B1688 şi *grătărel* în Ms.4389. B1795 are *grătariu* şi *crătioară.*

Substantivul **mare** (<lat. *mare*) se întâlnește în mod curent cu sensul său obișnuit, care nu necesită comentarii. Cuvântul se folosește însă și cu un sens mai puțin obișnuit „bazin uriaș, în forma unei cupe, sprijinit pe un suport circular, care, la rândul său, se sprijinea pe un suport rectangular. Vasul era folosit de preoți pentru spălările rituale cu apă" (cf. Anania 2001, p.386), situație în care păstrează genul neutru al etimonului (lat. *mare, -is* s.n.). Încadrarea la neutru[471] a substantivului atunci când se actualizează cu sensul amintit mai sus a fost, probabil, în concepția traducătorilor, singura modalitate de a rezolva omonimia, altfel greu tolerabilă, la care s-ar fi ajuns în multe contexte: *Și au făcut* ***un mare*** *vărsat, de zeace coți de la uznă până la uznă, rătund împregiur, înălțimea lui de cinci coți, și o funișoară de treizeaci de coți îl încingea prinpregiur.* (3Împ 7,23); *Și au așezat zeace temeiuri, cinci de-a dreapta parte a bisearicii și cinci la stânga, iară* ***mare l****-au pus de-a dreapta partea bisearicii, în prejma răsăritului despre amiazăzi.* (3Împ 7,39); *Și* ***un mare*** *și boi doisprăzeace supt* ***mare*** (3Împ 7,44); *Și au luat împăratul Ahas temeiurile ceale cu săpături și vasul cel de amestecare de vin, care era deasupra. Și* ***mare l****-au luat de pre boii cei de aramă, carii-l sprijinea, și l-au pus pre fața bisearicii cea așternută cu piatră* (4Împ 16,17); *Iară stâlpii cei de aramă carii era în bisearica Domnului și temeliile și* ***mare cel de aramă****, care era în casa Domnului, le-au frământ haldeii și au dus toată arama în Vavilon.* (4Împ 25,13); *Adecă doi stâlpi* ***un mare*** *și temeliile care le făcuse Solomon în bisearica Domnului. Nu era măsură aramei tuturor vaselor.* (4Împ 25,16).

Sintagma *musach sabbati* din *Vulgata* a fost echivalată prin ***musahul sâmbetei*** „portic destinat odihnei", așa cum rezultă din următorul context: *Și musahul sâmbetei, care zidise în biserică, și întrarea împăratului cea din afară o au întors spre bisearica Domnului, pentru împăratul asirilor.* (4Împ 16,18).

Un detaliu vestimentar special al preoților evrei – „veșmânt scurt, fără mâneci, făcut din mătase, incrustată cu pietre prețioase, purtat peste haină de preoți în timpul serviciului religios, la vechii evrei" – este numit diferit în *Vulgata*, iar echivalările din traducerea românească urmează întocmai denumirile din textul-izvor[472]. *Superumerale* este calchiat în structura românească ***peste-umărariu***, în diferite forme flexionare: ***preste-umărariul*** (Iș 28,4, 6, 12, 27, 28; 39,18); ***preste-umărariului*** (Iș 28,15, 25, 26, 27; 35,9; 39,7, 8, 20); ***preste-umărariu*** (Iș 28,28; 29,5; 35,27; 39,2) și în structura ***peste-umărului*** (Iș 28,31); *humerâle* (*umerâle*) – cu două ocurențe în *Vulgata* – se regăsește ca atare în traducerea românească, în formele ***umerariul*** – *Au îmbrăcat arhiereul cu haină de in dedesupt, încingându-l cu valteul și îmbrăcându-l cu haină hiachintină și pe deasupra i-au pus* ***umerariul*** (Pr 8,7) și ***umărariu*** – *Îmbrăcăminte pă picioare și pă coapse și* ***umărariu*** *i-au pus și l-au încins cu mulți clopoței de aur împregiur* (Ecz 45,10). Acolo unde în *Vulgata* este *ephod* (<ebr. *'ephōd*), traducătorii textului de la 1760 împrumută și ei cuvântul, care rămâne cel mai bine reprezentat pentru a numi realitatea descrisă mai sus. De altfel, în afară de *Cartea ieșirii*, unde este prezent cuvântul *superumerale* și de cele două ocurențe ale cuvântului *humerâle* (*umerâle*), în toate celelalte locuri în care este vorba despre acest detaliu vestimentar termenul folosit este *ephod*, invariabil în *Vulgata*, variabil în traducerea românească: ***efod*** (Jd rezum.cap.8; 8,27; 17,5; 18,14); ***efodul*** (Jd 18,17, 18, 20); ***efodului*** (Iș 25,7)[473].

Rugător/rugătoriu (din *ruga* + *-ător*) desemnează „capacul sacru de deasupra chivotului mărturiei" (cf. lat. *ōrāculum, -ī* „loc sacru, sanctuar unde se dădeau oracole") în următoarele contexte: *Ca, puind pre foc mireazmele, negura lor și aburul să acopăre* ***rugătoriul*** *care iaste deasupra mărturiei și să nu moară.* (Pr 16,13); *Și deacă va ucide țapul pentru păcatul norodului, va aduce sângele lui înlăuntrul zaveasii, precum s-au poruncit pentru sângele vițălului, să stropească din preajma rugătoriului.* (Pr 16,15).

Cu un sens puțin obișnuit, „marginea (jertfelnicului)", se întrebuințează cuvântul ***țărm/țărmure*** în următorul context: *O va aduce preotul la oltariu; și, întorcându-i capul la grumazi și rumpându-l în loc de rană, va face să-i cură sângele pre* ***țărmurile*** *oltariului.* (Pr 1,15).

Umplătoare/împlătoare (din *umple* + *-ătoare*) desemnează un „vas special de turnat" (cf. lat. *suffūsōrium, -ī* „vas cu cioc de turnat ulei în lampă)": *Și am răspuns a doao oară și am zis către el: «Ce sânt aceale doao spice de maslini, care sânt lângă doao usne de aur, întru carele sânt împlătoarele ceale de aur?»* (Za 4,12).

Lat. *balteus, -ī,* (rar) *balteum, -ī* „cingătoare" este împrumutat și adaptat în diferite moduri de traducători: ***valteu*** – *Au îmbrăcat arhiereul cu haină de in dedesupt, încingându-l cu* ***valteul*** *și îmbrăcându-l cu haină hiachintină și pe deasupra i-au pus umerariul* (Pr 8,7); *valteiu – Și fiii lui aducându-i i-au îmbrăcat cu îmbrăcăminte de in și i-au încins cu* ***valteiul*** *și le-au pus mitră, precum poruncisă Domnul.* (Pr 8,13); *Și aceastea vor fi veșmintele carele vor face: piepturelul și preste-umărariul, contoș și cămașă de in strâmtă, chidarim și* ***valteiu****.* (Iș 28,4); *valteon – Și vei strânge îmbrăcămintea cu vison, și mitra de vison vei face și valteon fulțuit.* (Iș 28,39); *Iară fiilor lui Aaron le vei face îmbrăcăminte de in și valteon și mitre spre slavă și cinste.* (Iș 28,40); ***valtion*** – *Strânse către* ***valtion*** *și cu verigele mai tare încopciate, carii împreuna cheutori hiațintine, ca nu slăbite să să întinze și de către sine să să mișce, precum au poruncit Domnul lui Moisi.* (Iș 39,19).

2.3.2. Traduceri improprii cauzate de polisemantism, de paronimie sau de omonimia cuvintelor în limba latină

În condițiile în care într-o *Biblie* se activează o parte impresionanată din tezaurul lexical al unei limbi și mai ales într-un moment în care traducătorii nu dispuneau de dicționare complexe ale limbii latine, nu e de mirare că au putut rezulta și unele traduceri improprii. Apoi, traducătorii erau și ei oameni, ceea ce înseamnă că slăbiciunile firii omenești nu-i puteau ocoli și, uneori din grabă, alteori din cauza oboselii, analiza pe care o făceau unui cuvânt putea fi superficială. Nu e mai puțin important însă faptul că într-o echipă competențele lingvistice și performanțele membrilor care o alcătuiesc nu pot fi egale. Toate acestea explică prezența unor soluții ca cele pe care le vom analiza în continuare, fără ca astfel de soluții improprii să scadă în vreun fel meritele *Vulgatei de la Blaj*, despre care am afirmat ceva mai sus că reprezintă o reușită literară fără

[471] În B1688 și în B1795 cuvântul este feminin.

[472] În legătură cu soluțiile din alte versiuni românești ale *Bibliei*, vezi Eugen Munteanu, *op. cit.*, p. 65.

[473] Pentru alte ocurențe ale cuvântului, vezi *Indicele* aferent cărților 1Sm, 2Sm.

precedent, pe care credem că nu a reuşit să o egaleze nici chiar Samuil Micu, în ciuda remarcabilei sale experienţe de traducător.

Prezenţa cuvântului ***apusean*** în contextul: *„Domnule, slugile tale, Rathim de la* ***apuseani*** *şi Savelie scriitoriul şi ceiaalalţi, judecătorii curţii tale în Chelesiriia şi Fenichiia."* (3Ezr 2,17)[474] – lat. *Domine, pueri tui Rathimus ab* ***accidentibus****, et Sabellius scriba, et reliqui curiae tuae iudices in Coelesyria et Phoenice* – este reflexul unei erori de traducere: traducătorul a confundat cele două cuvinte paronime: *accidentibus*(*accidens, -ntis* „lucru accidental – opus lui esenţial"; „întâmplare") cu *occidentibus* (*occidens, -ntis* „apus, occident").

Sintagma ***bani întreji zeace mii***: *Şi au dat spre lucrurile casii lui Dumnezeu tălanţi de aur, cinci mii şi bani* ***întreji zeace mii****, tălanţi de argint zeace mii şi de aramă tălanţi optsprăzeace mii şi de fier tălanţi, o sută de mii.* (1Par 29,7)[475] – în lat. *solidos decem milia* – este rezultatul unei confuzii generate de omonimia dintre adjectivul *solidus* „întreg, complet" şi substantivul *solidus, -i* „monedă de aur".

Omonimia dintre lat. *plāga, -ae* „lovitură", ciocnire"; „rană" şi lat. *plaga, -ae* „întindere", „regiune", „zonă", „ţinut" a generat în traducerea românească sintagmele ***de la patru bătăile ceriului***: *Şi voi duce asupra lui Elam patru vânturi de la* ***patru bătăile ceriului****; şi-i voiu vântura spre toate vânturile aceastea. Şi nu va fi neam la care să vie pribegii lui Elam.* (Ir 49,36)[476] şi ***preste patru bătăi ale pământului***: *Şi tu, fiiul omului! «Aceastea zice Domnul, Dumnezeul pământului lui Israil: 'Sfârşitul au venit, venit-au sfârşitul preste* ***patru bătăi ale pământului****.* (Iz 7,2)[477]. Cuvântul ***bătaie*** dobândeşte astfel sensul „margine", „regiune". În limba latină sunt de fapt trei cuvinte distincte (al treilea, *plaga, -ae* „reţea", „plasă", „laţ"), numai că în dicţionarul lui Grigore Maior (*ILV/Lexicon*, II) găsim: „**plaga:** bătaie; **item:** rană, pagubă, mreajă", lipsind tocmai cuvântul care trebuia echivalat în contextele de mai sus prin „margine" sau „regiune".

În contextul: *Ia pietri mari în mâna ta şi le ascunde în groapa carea iaste supt zidul* ***cel din coaste****, în poarta casii lui Faraon, în Tafni văzând oamenii jidovi.* (Ir 43,9)[478], ceea ce s-a echivalat prin sintagma *zidul* ***cel*** *din coaste* trebuia să fie ****zidul de cărămidă***, deoarece în *Vulgata* este *muro* ***latericio***, unde *laterîcius* „de cărămidă". Cum logica nu este în nici un fel încălcată prin soluţia traducătorului, acesta, probabil, a făcut numai o analiză superficială a cuvântului, pe care l-a pus în legătură în mod eronat cu lat. *latus, lateris* „parte laterală", în loc să îl pună în legătură cu lat. *later, lateris* „cărămidă".

În contextul: *Iară împăratul cugeta a-l rândui preste toată împărăţiia. Pentru aceaea, căpeteniile şi vătavii căuta prilej să afle vină lui Daniil, din coastele* ***împăratului****. Şi nici o pricină şi prepus au putut afla, căci că era credincios şi toată vina şi prepusul nu să afla într-ănsul.* (Dn 6,4)[479], sintagma ***coastele împăratului*** reprezintă traducerea eronată a lat. *latere regni*, literal „coastele împărăţiei"; de fapt, sensul este „întru cele legate de împărăţie".

Omonimia dintre cuvintele *ōs, ōris* „gură" şi *os, ossis* „os", „ciolan" a determinat traducerea eronată a sintagmei lat. *os hominis* prin ***gură de om***, într-un context în care sensul ce se impune este „os de om": *Şi vor încungiura străbătând pământul. Şi deacă vor vedea* ***gură de om****, vor râdica lângă ea stâlp, până când îl vor îngropa îngropătorii, în Valea mulţimii Gog.* (Iz 39,15)[480].

Sintagma lat. *domo/domus Saltus Libani* „casa Pădurii Libanului" devine în traducere, în două contexte, ***casa jocului Livanului***: *Şi trei sute de pavăze de pedestraşi din aur ales, trei sute de mine de aur îmbrăca o pavăză, şi le-au pus împăratul* ***în casa jocului Livanului*** (3Împ 10,17)[481]; *Ci şi toate vaseale cu care bea împăratul Solomon era de aur şi toate unealtele* ***casei jocului Livanului*** *de aur curat, nu era argint, nici să socotia de ceva preţu în zilele lui Solomon.* (3Împ 10,21)[482]. Traducerea în acest fel a sintagmei din *Vulgata* este urmarea omonimiei celor două cuvinte: lat. *saltus, -ūs* „vale împădurită" şi lat. *saltus, -ūs* „joc".

Grija traducătorului pentru a găsi soluţia optimă în traducere credem că a putut genera situaţia pe care am întâlnit-o în următorul context: *Ci* ***bune lucruri fapte*** *s-au aflat în tine* (2Par 19,3)[483] – lat. *sed bona opera inventa sunt in te.* Substantivului *opera* i se dau iniţial două echivalente: ***lucruri, fapte***, intenţia traducătorului fiind, probabil, aceea de a reveni asupra textului şi de a decide care dintre cuvinte urma să fie păstrat. Revenirea nu a mai fost posibilă, iar rezultatul este cel care se vede.

Neîndoielnic, aspectele de lexic ale textului analizat sunt mult mai numeroase şi mai variate decât am putut releva în analiza noastră. Este, de altfel, şi nivelul cel mai spectaculos al textului, care va pune oricând cu generozitate la dispoziţia specialistului un inestimabil material de studiu.

---

[474] În B1795 citim: *Împăratului Artaxerx, domnului, slugile tale, Ratimos,* ***cel preste ceale ce să nimeresc*** *şi Semelie, scriitoriul, şi ceialalţi ai sfatului lor, şi judecătorii cei din Chilo Siriia şi din Finichi*, iar într-o ediţie din 1982 a *Bibliei sinodale*: *Regelui Artaxerxe, stăpânul: slugile tale, Rehum* ***cronicarul*** *şi Şimşai scriitoriul, şi ceilalţi din sfatul lor, şi judecătorii cei din Cele-Siria şi din Fenicia*, de unde rezultă că personajul despre care se vorbeşte aici era cronicarul însărcinat cu consemnarea întâmplărilor. În continuare vom face raportări la soluţiile propuse într-o ediţie realizată după traducerea lui Cornilescu – *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, cu explicaţii (fără loc, fără an), cu precizarea, în *Prefaţă*, că este „textul Bibliei tradus de Dumitru Cornilescu" – de unde 3Ezr lipseşte.

[475] *Au dat pentru slujba Casei lui Dumnezeu: cinci mii de talanţi de aur,* ***zece mii de darici****, zece mii de talanţi de argint, optsprezece mii de talanţi de aramă, şi o sută de mii* ***de talanţi*** *de fier.* (*daricul* = 20 de drahme).

[476] *Voi aduce asupra Elamului cele patru vînturi* ***dela cele patru margini ale cerului****, îi voi risipi în toate vînturile acestea, şi nu va fi niciun popor, la care sa n'ajungă fugari din Elam.*

[477] *Şi tu, fiul omului, ascultă: aşa vorbeşte Domnul, Dumnezeu, despre ţara lui Israel: „Vine sfîrşitul, vine sfîrşitul* ***peste cele patru margini*** *ale* ***ţării****!"*

[478] *Ia în mînă nişte pietre mari, şi ascunde-le, în faţa ludeilor,* ***în lutul cuptorului de cărămizi*** *care este la intrarea casei lui Faraon din Tahpanes.*

[479] *Atunci căpeteniile şi dregătorii au căutat să afle ceva asupra lui Daniel, ca să-l pîrască* ***în ce privea treburile împărăţiei****. Dar n-au putut să găsească nimic, niciun lucru vrednic de mustrare, pentru că el era credincios, şi nu se găsea nici o greşală la el şi niciun lucru rău.*

[480] *Cei ce vor străbate ţara, o vor cutreiera, şi cînd unul din ei va vedea* ***oasele unui om****, va pune un semn lângă el, pînă îl vor îngropa groparii în „Valea mulţimii lui Gog".*

[481] *Şi alte trei sute de scuturi mici de aur bătut, şi pentru fie care din elea întrebuinţat trei mine de aur; şi împăratul le-a pus în casa numită* ***Pădurea Libanului****.*

[482] *Toate paharele împăratului Solomon erau de aur, şi toate vasele din* ***casa pădurii Libanului*** *erau de aur curat. Nimic nu era de argint: pe vremea lui Solomon argintul n'avea nici o trecere.*

[483] *Dar tot se mai găseşte* ***ceva bun*** *în tine.*

La începutul discuției despre lexic am comparat *Vulgata de la Blaj* cu un veritabil muzeu de antichități, neprețuit pentru raritatea „pieselor" pe care le cuprinde. Este un muzeu care abia a fost „inaugurat" acum, o dată cu această ediție. Ar fi un act de dreptate față de o nemeritată uitare de aproape două secole și jumătate ca tezaurul lingvistic al acestei cărți sa își găsească de aici înainte reflectarea în analize prestigioase ale specialiștilor. Încercarea noastră are doar meritul de a atrage atenția asupra luptei acerbe a primilor traducători ai *Vulgatei* în limba română de a da cuvintelor virtuțile necesare pentru a înscrie limba română în rândul limbilor apte să redea subtilități ca cele din *Cartea Cărților*.

Această traducere după *Vulgata* este o reușită incontestabilă. Atâta vreme cât originalul după care se traduce nu mai este unul străin de firea limbii române (slavon sau grecesc), lucrul pare cu totul firesc, dar trebuie subliniat în mod aparte meritul traducătorilor de la 1760, pentru că au știut să îmbine cu măsură cerința de a adopta metoda literală de traducere, impusă de tradiție, cu libertatea limbii române de a urma drumul pe care își începuse devenirea ca limbă de cultură. Iată cum, într-un mod ce poate părea pardoxal, alegerea *Vulgatei* de către episcopul Petru Pavel Aron a făcut să avem astăzi în fața noastră poate cea mai reușită transpunere a *Bibliei* în limba română, până la realizările moderne, dar aceeași alegere a determinat o nedreaptă rămânere în uitare a acestei traduceri[484]. Deopotrivă șansă și nesansă pentru cultura românească!

Ceea ce nu a fost să fie la 1760 avea să se întîmple după numai trei decenii și jumătate, când o altă *Biblie*[485], cea a lui Samuil Micu, tradusă și tipărită la Blaj, începea o imprevizibilă ascensiune, ajungând *Biblia națională a românilor*, căci *Biblia* de astăzi a Sfântului Sinod este născută din cea de la Blaj (1795), lățită în toată românimea[486], croită în focul vremii și șlefuită de apele generațiilor până la forma desăvârșită pe care o cunoaște acum.

NICULINA IACOB

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALIL	„Anuar de lingvistică și istorie literară", Iași, I (1950) ș.u.
Anania 2001	*Biblia sau Sfânta Scriptură*.Ediție jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
V. Arvinte, NORMELE (1688)	Arvinte, V., *Normele limbii literare în Biblia de la București (1688)*, în vol. *Biblia 1688*, I, Text stabilit și îngrijire editorială de V. Arvinte și I. Caproșu, Volum întocmit de V. Arvinte, I. Caproșu, Al. Gafton, Laura Manea, Editura Universității „Al. I. Cuza", Iași, 2001.
V. Arvinte, ST.L.DT.	Arvinte, V., *Studiu lingvistic asupra cărții a cincea **(A doua lege)** din Biblia de **la București (1688)**, în comparație cu ms.45 și cu ms.4389*, în MLD, V, p.1 – 69.
V. Arvinte, ST.L.EX.	Arvinte, V., *Studiu lingvistic asupra cărții a doua **(Ieșirea)** din **Biblia de la București (1688)**, în comparație cu ms.45 și cu ms.4389*, în MLD, II, p.1 – 65.
V. Arvinte, ST.L.FAC.	Arvinte, V., *Studiu lingvistic asupra primei părți **(Facerea)** din **Biblia de la București (1688)**, în comparație cu ms.45 și cu ms.4389*, în MLD, I, p.47 – 121.
V. Arvinte, ST. L. NM.	Arvinte, V., *Studiu lingvistic asupra cărții a patra **(Numerii)** din **Biblia de la București** (1688), în comparație cu ms.45 și cu ms.4389*, în MLD, IV, p.1 – 44.
B1688	*Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament* (Tipărită întîia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, domnul Țării Românești, retipărită după 300 de ani în facsimil și transcriere cu aprobarea Sfîntului Sinod și binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
B1795	*Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură ale cei vechi și ale cei noao lêge*, Blaj, 1795 (traducerea lui Samuil Micu).
I. Chindriș, *Secolele*	Chindriș, Ioan, *Secolele Bibliei de la Blaj*, în vol. *Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca, 2001, p.225–351.

[484] Vezi supra, cap. **1.**, discuția despre cauzele care au împeidicat tipărirea textului I. Chindriș, *Secolele*, p.307.

[485] A doua din cele cinci traduse la Blaj (vezi I. Chindriș și N. Iacob, *Biblia lui Timotei Cipariu*, în „Academica", nr.35, februarie 2005, anul XV, p.13–14).

[486] În legătură cu reeditările succesive ale *Bibliei de la Blaj (1795)*, vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, cap. *Biblia de la 1795 – sursă pentru ediții ulterioare ale textului sacru în limba română*, p.277 – 283; Idem, *Biblia de la Blaj (1795) – moment de referință în cultura românească*, Editura Academiei, București, 2004, p.19 – 33; I. Chindriș, *Secolele*, 344 – 351; Idem, *Crearea Bibliei naționale la români 1550 – 1795* și *Rolul geniului în crearea Bibliei naționale*, în vol. *Transilvanica*. II. *Studii și fragmente literare*, Cluj-Napoca, 2003, p.847 ș.u.

Al. Ciorănescu, DER	Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I.O., București, 2002.
CL	„Cercetări de lingvistică", Academia R.S. România, Filiala Cluj, I, 1956 ș.u.
DA	*Dicționarul limbii române*, tomul I, partea I, A-B, București, 1913; tomul I, partea a II-a, C, București, 1940; tomul I, partea a III-a, D-De, București, 1949; tomul II, partea I, F-I, București, 1934; tomul II, partea a II-a, J-Lacustru, București, 1937, Ladă-Lepăda, București, 1940, Lepăda-Lojniță, București, 1940.
DB	*Dicționar biblic*, Societatea Misionară Română, Editura „Cartea creștină", Oradea, 1995.
Ovid Densusianu, ILR, II	Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române*, ediție îngrijită [și traducere în limba română] de J. Byck, vol. II, *Secolul al XVI-lea*, Editura Științifică, București, 1961.
DEX	*Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R.S.R., București, 1984.
DEX²	*Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
C. Dimitriu, *TG*, I	Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iași, 1999.
DÎLR	Chivu, Gh., Buză, Emanuela, Roman Moraru, Alexandra, *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche (1421–1760)*, București, 1992.
DLR	*Dicționarul limbii române* (Serie nouă), București 1965 ș.u.
I. Gheție, BDRL	Gheție, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei R.S.R., București, 1975.
N. Iacob, *Limbajul biblic*, I, II	Iacob, Niculina, *Limbajul biblic românesc (1640-1800)*, vol. I-II, Editura Universității Suceava, 2001 (Vol. I: *Aspecte ale evoluției limbii române literare până la 1840*, vol. al II-lea: ***Biblia de la Blaj*** *– text de referință în tradiția biblică românească*).
ILR	*Istoria limbii române*, vol. II, Editura Academiei R.S.R., București, 1969.
ILRL Epoca veche (1532-1780), Vol.I	*Istoria limbii române literare.* Vol.I. *Epoca veche (1532-1780)*, coordonator Ion Gheție, Editura Academiei Române, București, 1997.
LR	„Limba română", Editura Academiei București, I, 1952 ș.u.
Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I, II	Maior, Grigore, *Institutiones linguae valachicae* și. *Lexicon compendiarum latino-valachicum*, vol. I – II. Ediție, studiu introductiv, note și indice de Alin-Mihai Gherman, cuvânt înainte și rezumat de Iacob Mârza, Alba Iulia, 2001.
MDA	*Micul dicționar academic.* Cuvânt înainte de Eugen Simion. Prefață de Marius Sala, vol. I (literele A – C), vol. al II-lea (literele D – H), 2001; vol. al III-lea (literele I – Pr), vol. al IV-lea (literele Pr – Z), 2003, Editura Univers Enciclopedic, București.
MLD, I, II, III, IV	*Biblia de la București (1688)*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Pars I, *Genesis*, Iași, 1988 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roșian, Marietta Ujică); Pars II, *Exodus*, Iași, 1991 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Corneliu Dimitriu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roșian, Marietta Ujică); Pars III, *Leviticus*, Iași 1993 (autorii volumului: Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Elsa Lüder, Paul Miron, Eugen Munteanu); Pars IV, *Numeri*, Iași, 1994 (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproșu, Ion Florea, Elsa Lüder, Paul Miron).
Ms.45	*Manuscrisul românesc 45*, Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei R.S.R., cuprinzând copia revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu din *Vechiul Testament.*
Ms.4389	*Manuscrisul românesc 4389*, Biblioteca Academiei R.S.R., cuprinzând a doua traducere din secolul al XVII-lea a *Vechiului Testament* în limba română, realizată, probabil, de Daniil Andrean Panoneanul.
Al. Rosetti, B. Cazacu, L. Onu, *ILRL*$_2$	Rosetti, Al., Cazacu, B., Onu, L., *Istoria limbii române literare*, Vol. I, *De la origini pînă la începutul secolului al XIX-lea*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1971.
SCL	„Studii și cercetări lingvistice", Academia R. S. România, Institutul de Lingvistică, București, I, 1950 ș.u.
SFC I, II, III	*Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română.* Vol. I–III. [București], Editura Academiei Republicii Populare Române. Vol. I: 1959; vol II: 1961; vol III: 1962 (Institutul de Lingvistică din București).
SFC IV, V	*Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română.* Vol IV–V. [București], Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967–1969.
SLLF	*Studii de limbă literară și filologie*, I-III, București, 1969-1974.
H. Tiktin, DRG s.v.	Tiktin, H., *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, I (*A-C*), București, 1903, II (*D-P*), București, 1906, III (*P-Z*), București, 1912.

NICULINA IACOB

PRECIZĂRI CU PRIVIRE LA INDICE

n indice de asemenea proporții este o întreprindere temerară chiar și atunci când o parte însemnată a etapelor pe care le presupune realizarea unui astfel de aparat științific s-ar efectua prin programe ultraperformante de calculator. Dacă însă chiar selectarea și înregistrarea materialului lexical trebuie să se facă manual, în cea mai mare parte, atunci un indice de peste 1700 de pagini poate părea de domeniul imposibilului. Programele computerizate prezintă avantaje, dar nu sunt lipsite de limite. Schematizarea excesivă și simplificarea la maximum a informației gramaticale și lexicale sunt doar două dintre aspectele care caracterizează analiza computerizată. Este ceea ce am încercat să evităm în analiza noastră, pentru că este primul pas, esențial, al analizei, motiv pentru care am și optat pentru o formulă inedită, combinând indicele tradițional cu glosarea sensurilor în cazul acelor cuvinte care am considerat că ar putea pune în dificultate cititorul nefamiliarizat cu limba textelor vechi.

a) Prezentarea autonomă a fiecărei cărți biblice este o primă ieșire din tipare. Ne-am obișnuit să tratăm *Biblia* ca pe o singură carte, ignorând un lucru important, pus în evidență chiar prin titlu: cuvântul ***biblia*** este forma de plural a gr. ***biblion*** „carte". *Biblia* nu este, așadar, o singură carte, este o carte de cărți. Ea reunește peste 60 de cărți, diferite între ele sub foarte multe aspecte. Întâi, diferențele sunt majore sub aspectul conținutului, apoi, autorii acestor cărți sunt și ei diferiți și chiar au trăit în epoci istorice diferite și în locuri diferite. De aici, o formulă inedită, dar explicabilă și cu atât mai interesantă pentru cititor, care va avea rând pe rând în față fiecare carte biblică, urmată de un indice de cuvinte și de facsimilele cărții.

b) Selectarea materialului lexical a ridicat din capul locului o dificultate majoră: inventarierea tuturor cuvintelor, în condițiile amintite mai sus, era un lucru practic imposibil, ca atare a trebuit să stabilim un criteriu fundamental în funcție de care să selectăm cuvintele urmând a fi cuprinse în acest aparat științific. Am optat, în mod firesc, pentru ***criteriul semantic***. Aplicarea acestui criteriu limitează contradicțiile fără a le anula. Fixarea limitelor între clasele de cuvinte, după acest criteriu, cunoaște nuanțări sensibile de la un specialist la altul. Se regăsesc în indice, în primul rând, cuvintele care se caracterizează prin conținut lexical autonom, așa-numitele cuvinte lexematice: substantive, adjective, verbe, adverbe calificative și circumstanțiale (nu însă și adverbele pronominale). Cuvintele care nu au conținut lexical autonom, fiind doar substitute ale celor dintâi (pronumele, adverbele pronominale) ori numai instrumente gramaticale (prepoziția, conjuncția, articolul, verbele auxiliare, atât morfologice cât și sintactice), se regăsesc în indice numai în măsura în care au tangențe cu cele dintâi (fie că e vorba despre conversiune – adverbul devenit prepoziție, de exemplu, – fie că e vorba despre omonimii gramaticale: formele verbelor copulative care nu diferă de formele omonimelor predicative). Nu am înregistrat numeralele, al căror statut este controversat în ce privește încadrarea lor într-o clasă de cuvinte sau în alta, dar motivul nu ține de acest aspect, ci de un altul, cu adevărat întemeiat: multitudinea formelor și a tipurilor de structuri. Nu am eliminat interjecțiile, pentru că ele, folosite destul de rar, sunt expresia cea mai directă și mai sugestivă a unor stări sufletești, atitudini, senzații ale celui care le folosește.

Se regăsesc, de asemenea, în indice unele nume proprii, toponime și antroponime. Dintre toponime, le-am înregistrat pe acelea care sunt traduse în limba română. Dacă toponimul este un cuvânt compus, este înregistrat numai atunci când unul dintre constituenți este cuvânt românesc. Toponimele păstrează în foarte mare măsură legătura semantică cu apelativul din care provin, ceea ce ne-a îndreptățit să le includem chiar în articolul apelativului corespunzător.

Antroponimele, în general, prezintă o situație diferită, în comparație cu toponimele, în ce privește legătura de sens cu apelativul din care derivă: în cazul lor, această legătură, dacă se mai păstrează, este foarte slabă. Antroponimele pe care le-am înregistrat noi sunt însă dintre cele care, probabil, la momentul folosirii lor nu aveau statut de antroponim. Ele aveau rolul de a identifica o persoană prin apartenența la un neam, la un teritoriu etc. De exemplu, *aroritean* a dobândit statut de nume propriu atunci când intră în relație de dependență față de un nume de persoană, identificând persoana respectivă în raport cu altele care au același nume: *Samoth Aroriteanul* este „Samoth care provine din Harod (localitatea Ain Jalud de astăzi)" (cf. **Indice** 1Par – **ARORITEAN**). Același cuvânt se folosește însă ca apelativ în contextul: *Ozie Astarotheanul, Samma și Iehiil, fiii lui Hothan,* ***aroriteanii*** (1Par 11,44), sensul cuvântului fiind același „cei care provin din Harod". Este absolut firesc, așadar, ca și cuvântul care a căpătat statut de nume propriu să fie înregistrat, ambii termeni fiind incluși în același articol: **ARORITEAN.**

Se regăsesc în indice cuvintele *Dumnezeu* și *Domnul*, înregistrate în articole distincte și nu împreună cu apelativele din care provin. Precizăm însă că substantivul propriu *Hristos* nu a fost înregistrat, în schimb se regăsește apelativul *hristos*, folosit de altfel foarte rar ca apelativ în cărțile *Bibliei*: *Și mai înainte de vreamea sfârșitului vieții sale și a veacului, mărturie au pus înaintea Domnului și a* ***hristosului****; bani și până la călțăminte de la tot trupul n au luat și nu l au pârât pre el om*. (Ecz 46,22), unde ***hristosului*** păstrează sensul „unsului" (cf. lat. *christus*).

Cuvintele au fost excerptate atât din textul propiu-zis cât și din rezumatele capitolelor, acestea din urmă fiind, la rândul lor, traduse din *Vulgata*.

c) Organizarea materialului excerptat. Ordinea cuvintelor este alfabetică. Din cauza numărului mare de variante (de cele mai multe ori grafice, dar și fonetice), a trebuit să alegem drept cuvânt-titlu forma literară, așa cum se întâlnește în dicționarele limbii române. Excepție fac unele cuvinte care sunt neologisme în acest text și pe care nu le găsim în dicționare. La cele care prezentau diferențe mai mici între variante am optat pentru o formă-tip și le-am considerat pe celelalte variante ale acesteia. Un exemplu ar putea fi cuvântul **VALTEU:** s.n. „cingătoare" (cf. lat. *balteus, -i*), pentru care am ales această formă-tip, cea mai apropiată de etimon, deși cuvântul este înregistrat cu mai multe variante: **valteul:** *sg. ac.* 8,7; **valteiul:** *sg. ac.* 8,13 (**Indice** Pr) și **valteon:** *sg. ac.* 23,13 (**Indice** 2Lg).

Cuvintele care denumesc popoare, populații sau neamuri „exotice", absente din dicționarele limbii române și pentru care a fost imposibil de stabilit o formă-tip, căreia să i se subordoneze celelalte, relativ apropiate de forma considerată tip,

nu au fost încadrate într-un singur articol. Traducătorii au întâmpinat probleme serioase la redarea acestor nume, fapt dovedit de existența unor variante foarte diferite. Iată câteva exemple din **Indice** 1Par: ANA**THOTHINEAN** și **ANATHO**TEAN desemnează aceeași realitate „care provine din cetatea Anatot"; la fel **FELO**NEAN și FALONITEAN. înseamnă „care este de loc din Pelet, o cetate situată în Negev, în partea de sud a Iudeii"; **GHEDERITEAN** și **GADEROTHEAN**, înseamnă „care este de loc din Ghedera; nume care e posibil să fie același cu Judeira, la nord-est de Gabaon, sau Kh. Judeira, la 10 km spre vest (cf. DB, p.490)" etc. În astfel de situații, fiecare cuvânt se constituie în articol distinct.

Dificultăți au apărut la organizarea formelor în cadrul fiecărui „articol". Ideal ar fi fost să așezăm formele în funcție de informația gramaticală pe care o transmit, numai că pentru aceasta timpul de lucru s-ar fi dublat. Am încercat o organizare alfabetică a formelor, dar, în condițiile în care unele cuvinte cunosc un număr mare de variante, ar fi fost necesar de asemenea un timp suplimentar. Am optat, finalmente, pentru înregistrarea progresivă a cuvintelor, după apariția lor în text. Acolo unde un cuvânt se actualizează, datorită conversiunii, cu valori morfologice diferite, se precizează valoarea morfologică, iar cuvintele se grupează în funcție de aceste valori.

Pentru cuvântul-titlu se precizează exclusiv valoarea morfologică sau valorile morfologice cu care se actualizează în textul respectiv, fără să se mai dea indicații speciale în cazurile de conversiune (articolul demonstrativ, care schimbă cel mai frecvent valoarea morfologică a cuvântului, este înregistrat între paranteze rotunde și tot astfel sunt înregistrate morfemele semidependente ale gradelor de comparație la adjectiv și adverb: *mai, cel mai, foarte, prea* etc.). De exemplu: **CUVIOS, -OASĂ:** s.m./f.; **cuvioșilor:** *s.m. pl. gen.* rezum. cap.3 (**Indice** Pl), în contextul: *Perirea celor fără leage și blagosloveniia* ***cuvioșilor***; FĂGĂDUIT, **-Ă:** s.m./f.; **(ceale) făgăduite:** *s.f. pl. ac.* 25,14 (**Indice** Pl), contextul fiind: *Nor și vânt și ploi neurmând, omul slăvit și care nu plinește* ***ceale făgăduite***. Evident că precizarea contextelor nu se face în indice, decodarea sensurilor și a valorilor gramaticale făcându-se în text la locul indicat după metoda încetățenită (prima cifră reprezintă capitolul, a doua, versetul).

Un cuvânt este înregistrat o singură dată, chiar dacă apare de două sau de mai multe ori în același verset. Excepție fac cazurile în care avem a face cu variante ale aceluiași cuvânt, precum și situațiile în care o formă se actualizează în același verset cu două valori morfologice diferite, fără ca aceeași formă să se regăsească și în alt loc: *leuți: pl. nom./ac.* 28,17, 17 – Indice 1Par.

La verb, aspectul negativ nu s-a consemnat decât în cazul imperativului, întrucât numai aici apar modificări ale formei negative față de forma afirmativă. Pronumele reflexiv este consemnat între paranteze rotunde pentru a evita omonimia dintre pronumelui reflexiv de persoana a III-a, ***se***, în forma velarizată ***să***, și conjuncția omonimă din structura modului conjunctiv: ***(să) acopere:*** *ind. prez. 3.sg.* 22,27; 30,6/ ***să acopere:*** *conj. prez. 3.pl.* 25,20; 28,42/***(să) apropiia:*** *inf. prez. fără* ***a*** 14,20/***(să) apropiia:*** *ind. imp. 3.pl.* 40,30 – **Indice** Iș. În mod firesc, am extins aceeași modalitate de consemnare a formelor pronominale reflexive și la celelalte persoane, chiar dacă aici nu se mai punea problema evitării unor omonimii.

Formele verbale la care sunt conjuncte pronume reflexive (care nu mai sunt morfeme pentru diateză) sau pronume personale în varianta atonă sunt notate în felul următor: d**atu(-)-au:** *ind. pf.c. 3.sg.*6,55 (**Indice** 1Par). Cratima pusă între paranteze arată că forma verbală compusă este dislocată de o formă pronominală atonă, în cazul de față ***-le-***: ***datu le au***. Pentru a distinge între formele de ger unziu în care **-u** este o caracteristică a limbii vechi (***făgăduindu*** – 1Mac rezum. cap.10: *Cuprinzând Alixandru, fiiul vestitului Antioh, Ptolomaida, să sârguiașe Dimitrie a face legătură cu Ionathan, o dată și iarăși multe* ***făgăduindu.***) și cele în care **-u** este condiționat fonetic și morfologic, am înregistrat formele din urmă, prezente în număr foarte mare, cu o cratimă la final: **neaflându-** (3Împ 18,12 – ***neaflându-te***). Înregistrarea cu sau fără cratimă a unei forme care are în structură **-u** se face în aceleași condiții și în cazul altor părți de vorbire.

d) Glosarea cuvintelor s-a făcut, așa cum deja s-a precizat, numai acolo unde s-a simțit nevoia, din dorința de a face textul accesibil și celor mai puțin familiarizați cu limba veche. Cum un cuvânt nu „trăiește" decât în și prin contextul în care este întrebuințat, era firesc ca precizările de ordin semantic să se facă strict contextual. În nenumărate rânduri a trebuit să apelăm la textul *Vulgatei* și la compararea soluțiilor date de alți traducători ai *Bibliei* în românește, mai vechi sau mai noi.

Nu sunt puține cazurile în care cuvintele sunt la prima atestare în acest text sau se actualizează cu sensuri pe care dicționarele limbii române nu le consemnează. Astfel de sensuri pot proveni și din calchierea unui sens al cuvântului latinesc ori din soluții inedite pe care traducătorii le propun în unele situații (a se vedea și discuția din *Limba și stilul Vulgatei de la Blaj 1760 - 1761*).

Principala problemă cu care ne-am confruntat aici a fost neconcordanța informației cuprinse în MDA cu informația din DA și DLR, când e vorba de prima atestare a unui cuvânt. Acolo unde datele furnizate în MDA concordă cu cele din DA și DLR, am păstrat, în mod firesc, trimiterea la MDA. La fel am procedat la cuvintele pentru care, din motive obiective, nu am dispus de volumele din DLR. De altfel, e un lucru cunoscut că și informația din DA și DLR trebuie actualizată, pentru că și aici prima atestare în cazul multor cuvinte este depășită. De exemplu, pentru cuvântul ***parie*** (Înv.) „copie" – pe care l-am considerat inițial atestat pentru prima dată în acest text – prima înregistrare este în MDA și în DLR la S. Micu, *Dictionarium valachico-latinum*, editat de L. Gáldi la Budapesta, în 1944, numai că din DÎLR aflăm că acest cuvânt apare cu un secol înainte, într-un document de la 1660. Cuvântul *păvăjioară* „pavăză mică" nu este înregistrat în DLR, în schimb, el este cuprins în DÎLR, cu prima atestare chiar în *Biblia de la București*. Exemplele pot continua. Ideea nu este însă de a căuta scăderi unor lucrări lexicografice importante, ci de a sublinia încă o dată că ne aflăm pe un teren foarte labil și că nimeni nu poate pretinde că propune de fiecare dată soluția definitivă, ci poate numai optimă la momentul respectiv.

Considerăm că am cuprins în acest argument răspunsuri la cele mai importante întrebări pe care și le vor pune cei care vor consulta indicele. Am dori să reamintim celor care vor avea răbdare măcar să răsfoiască cele peste 1700 de pagini de indice că se află în fața unui aparat critic „pus în scenă" de un om și nu de o mașină. Și tocmai de aceea vom zice cu cei vechi: iubiți cetitori, să nu vă smintiți, nici să vă pripiți a vinovăți și a defăima lucrul, că alunecoasa fire omenească pre nici un om nu lasă fără greșeală. Cu siguranță vom rămâne recunoscători tuturor celor ce cu bună credință vor sesiza aspecte de natură să contribuie la perfecționarea rezultatelor muncii de reconstituire și analiză a textelor vechi.

ABREVIERI

[ ] = cuvânt considerat în elipsă
alb. = albaneză, albanez(ul)
a.C. = ante Cristum
ac. = acuzativ
adj. = adjectiv, adjectival(ă)
adn. = adnominal
adv. = adverb, adverbial(ă)
ant. = anterior
antep. = antepus
aprox. = aproximativ
art. = articol, articulat
aug. = augmentativ
Ban. = Banat
bg. = bulgară, bulgar(ul)
Bis. = termen bisericesc
Buc. = Bucovina
c. = construcție
cap. = cap, capitol
ccr. = concretizat
cj. = conjuncție, conjuncțional(ă)
conj. = conjunctiv
convers. = conversiune
c. neg. = construcții negative
dat. = dativ
des. = desinență
ebr. = ebraică, ebraic(ul)
et. nec. = etimologie necunoscută
eufem. = eufemism, eufemistic
expr. = expresie
ext. = extensiune
f. = feminin
f.a. = fără an
fam. = familiar
fr. = franceză, franțuzesc(ul)
fract. = fracționar
fig. = figurat
gen. = genitiv
ger. = germană, german(ul)
gms. = germanism
gn. = generalizare
gr. = grecism
hp. = hipocoristic
imp. = imperfect
impers. = impersonal
ind. = indicativ
inf. = infinitiv
interj. = interjecție
inv. = invariabil
iuz = ieșit din uz
înv. = învechit
liv. = livresc
loc. = locuțiune
m. = masculin
Mar. = Maramureș
mg. = maghiară, maghiar(ul)
mgm. = maghiarism
m.m.c.pf. = mai mult ca perfect
Mol. = Moldova
ms. = manuscris
multipl. = multiplicativ
n. = neutru
nead. = neadaptat
neg. = negativ
nehot. = nehotărât
neob. = neobișnuit
ngr. = neogreacă, neogrecesc(ul)
nom. = nominativ
num. = numeral
oc. = ocazional
Olt. = Oltenia
ord. = ordinal
part. = participiu
perifr. = perifrastic
pf. =perfect
pf.c. = perfect compus
pn. = poloneză, polonez(ul)
săs. = săsească, săsesc(ul)
sl. = slav
srb. = sârbă, sârbesc(ul)
tc. = turcă, turcesc(ul)
ucr. = ucraineană, ucrainean(ul)